„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DILEMA VECHE

Anul **VII**, nr. **320** ● 1-7 aprilie 2010 ● 24 pagini ● 3,50 lei
Internet: www.dilemaveche.ro

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIȚIE
DIRECTOR FONDATOR: ANDREI PLEȘU

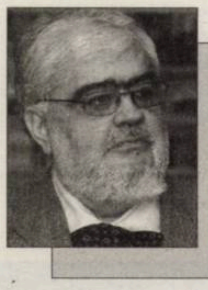

Andrei Pleşu
„«Plăceri vinovate»“
pagina **3**

Mădălina Şchiopu
„Libertatea de exprimare: cazul olandez“
pagina **19**

Adina Popescu
„Mărcile româneşti şi micile plăceri ale vieţii“
pagina **22**

Ţoapa şi mitocanul

desen de J.-J. Grandville

„Educaţia unui popor se judecă după ţinuta de pe stradă. Văzînd grosolănia pe stradă eşti sigur că o vei găsi şi în casă.“

EDMONDO DE AMICIS

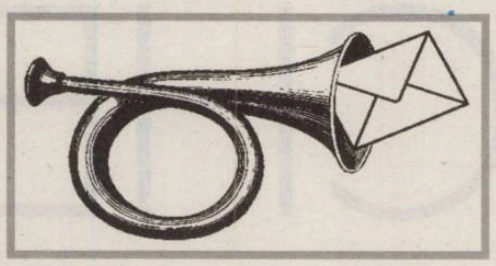

Nr. 314: *„Starea limbii române“*

O revoltă

În ultimul deceniu, din cauza mediatizării anumitor personaje şi a anumitor tipuri de divertisment, vocabularul şi conştiinţa publică s-au îmbogăţit cu o culegere de zicale şi sintagme care mai de care mai lipsite de substanţă. Cu toate acestea, unor expresii li s-au atribuit semnificaţii profunde, iar personajele emitente au primit gratularea şi simpatia publică.

Apare revolta: sîntem, ca neam, chiar atît de săraci în replici şi-n metafore? E limba română bătrînă şi impotentă? Sîntem predestinaţi să acumulăm atît de multe exterioriţăţi negative?

Personal, nu cred că se impune asocierea unui răspuns afirmativ la toate întrebările de mai sus. Cred în limba română, chiar aş paria că într-un viitor îndepărtat ceva se va schimba şi în bine. Cred că avem context, muze şi surse de inspiraţie generatoare de compoziţii fericite.

Se ridică atunci veşnica întrebare: ei, şi atunci, ce naiba ne lipseşte? De ce depozităm în noi atîta mahala? Deşeurile din ultima campanie prezidenţială (în care cheltuiala de energie şi emoţie negativă a fost proporţională cu importanţa demnităţii rîvnite) s-au păstrat şi, mai rău, s-au alterat, miasmele acestor reminiscenţe ironice, patetice, arţăgoase şi înţepătoare continuă, prin intermediul canalului TV, să ajungă şi în prezent la noi. Sîntem lîngă gunoi, conştienţi de mediul îmbîcsit, dar nu ne putem salubriza inima, limba, spiritul şi viaţa şi constatarea e că sîntem încă săraci în bogăţie sau bogaţi în săracie.

Flacăra violet? Oh, grea ispită. În ultimele luni, „flacăra violetă“ a devenit un fel de „m-ai înţeles“ sau „pac-pac“ gigibecalian.

La unii realizatori TV de la noi întîlneşti caracteristici de „băiat de cartier“ la nivel profesional. Identific în asta tot o formă de tiranie. Sîntem alimentaţi zilnic cu aceeaşi hrană mediatică, primim zilnic doza de banal şi, dacă nu reuşim să digerăm şi să transformăm răul în lehamite, vom ajunge să rîdem cu poftă la orice divagaţie, la orice ciripit insalubru al vedetelor publice din România.

E rău că pe lîngă prostiile emise de ei, mai dobîndim şi o oarecare simpatie pentru astfel de personaje. Să fim sinceri şi să recunoaştem că, atunci cînd îl vedem la TV, Vanghelie, în „naivitatea“ lui, nu ne pare deloc rău şi corupt, accentul lui, felul împleticit de a gîndi şi de a exprima „idei“ ne binedispune, ne amuză şi rîdem, rîdem ca la o glumă bună. Atunci cînd media e plină de Gigi Becali, Vanghelie, Sexy Brăileanca, de fapt, ni se prezintă un model de divertisment şi de cultură consumat de o bună parte din popor. Atunci cînd rîdem de Vanghelie rîdem şi de noi.

Nu ne împiedică nimeni să fim o ţară a poreclelor şi a mişto-ului, dar, uneori, odată cu mişto-ul, vine şi diminuarea înţelegerii realităţii. Gigi Becali ne pare natural, creştin şi filantrop, suporter şi patron, sprijinitor al fotbalului românesc. Ne e milă de el şi ni se înduioşează inima cînd e încolţit de jandarmi chiar la el acasă şi apoi depus la răcoare; simţim compasiune văzîndu-l în cătuşe şi nutrim revoltă împotriva hoţilor; simpatizînd cu păstorul îndurerat, reluăm şi noi (doar în gînd) refrenul biruitor transformat din scandare în rugă: „Free Gigi, free Gigi!“. Percepem apoi ieşirea din arest ca pe o victorie publică împotriva sistemului, aliaţii arestatului ajungînd să vorbească despre providenţă divină, postul Paştelui etc. E drept, ne mai dispare mărinimia şi începem să-l dojenim cînd înjură de mama focului pe la televiziunile cu audienţă, dar în continuare ne e simpatic.

Orice „Gigi“ coleg de serviciu, rudă sau vecin care împrumută gesturi şi atitudini ale tizului celebru creează un pol de farmec în jurul lui.

Vulgarul şi ruşinea sînt pedepsite şi puse la colţ.

Rîdem cu subînţeles la reclame de genul „Sănătate şi virtute / S-avem bani, s-avem ce... bea“, dar poate, în gîndul nostru, îl corectăm pe Cornel Palade modificînd versurile, păstrîndu-le însă rima şi muzicalitatea. „Prostănacul“ lui Iliescu e pe buzele tuturor duşmanilor lui Geoană, indiferent cît de pretenţioşi şi elevaţi se dau. La urma urmei, nu e nimic rău în a face băşcălie.

În mai toate editorialele sale din *Evenimentul zilei*, Mircea Mihăeş se foloseşte de „Chuky“ atunci cînd dezbate teme PNL. Referirea la Mircea Geoană se face folosind apelativul pus de mult mai inteligentul Ion Iliescu. „Ruşnică, ruşinică“, „surprize, surprize“ sau „bă, mă leşi“ sînt mai bine tolerate pentru că vin din partea unor atitudini voit ironice sau satirice, de o factură profesională mai ridicată, dar asta nu justifică folosirea lor ca tic verbal. Acum avem un jargon media construit din colectarea inepţiilor repetate la TV. În interbelic întîlneai jargonul francez. Am involuat.

Pe vremea aceea, Caragiale s-a îndeletnicit cu toate astea. Din fericire, se găseşte cineva care încearcă să facă acum acelaşi lucru. Radu Paraschivescu, asumîndu-şi rolul lui Caragiale, colecţionează o seamă de astfel de vorbe, numai că, după cum bine mărturisea, oboseşte în a contabiliza atîţia „Mitică“ fără farmec.

Ar trebui să ne iubim mai mult în situaţii de unu-la-unu cu inteligenţa, în ring cu cultura e mai înţelept să filtrezi emisiunile, elementele şi evenimentele demne de urmărit, ar trebui să ne doară tare cînd ne însemnăm cu fier roşu în memorie astfel de goluri verbale şi culturale. Să interzicem uşii inimii noastre orice intruziune de fad.

De ce nu avem oare putere şi poftă de măreţie, de superioritate? Media e vinovată? Mare parte din ea, da, însă responsabilitatea selectivităţii şi autoformării ne revine.

„Flacara violetă“ e banală. Rezultă că noi sîntem ori banali, ori bananieri de folosim din ce în ce mai des astfel de sintagme în vocabularul nostru.

Nu sîntem nici ţara flăcării violet, nici a Elodiei, a OTV-ului sau a lui Garcea.

Sîntem ţara lui Caragiale, o ţară a misterelor, paradoxurilor şi a întrebărilor cu răspunsuri simple, pe care însă nu le găseşte nimeni.

Adam Sergiu ADRIAN
adamsergiuadrian@gmail.com

Bilet de trimitere la medic

Pentru omul de pe stradă, fie el amator de dilemele din *Dilema veche* (oricît de multe pretenţii ar cultiva de la propria persoană), dar, evident, mai ales de la ceilalţi, acesta îmi pare a fi un subiect pretenţios, iar comentarea – îngroparea orgoliului. De aceea sugerez, *post factum,* o simplă înscriere ca într-un bilet de trimitere de la medicul de familie. Pur şi simplu: „Bolnavul: prenume = Limba, nume = Română, se trimite pentru stabilire de diagnostic“. Acesta urmînd să fie impus de anamneză, adică de „acţiunea de culegere a informaţiilor de la bolnav şi de la însoţitorii lui“. Cum limba noastră, deşi este o personalitate, nu are, totuşi, propriul ei glas, doar însoţitorii (bunăoară noi, vorbitorii) pot furniza date folositoare. La rubrica „Dilematici..., vă ascultăm“. Iar în paginile tematice, specialiştii. Dar cine să fie medicul? Tot noi? Noi care sîntem, vrem-nu-vrem, purtătorii bolilor? Şi ce? Doctorii nu se îmbolnăvesc? Şi fumează!

Apoi, dacă anamneza este prima etapă în cadrul examinării clinice a unui bolnav, trebuie să admitem, întîi, că limba română este în suferinţă, altminteri ce rost ar avea să deranjăm sistemul? Aşadar, este bolnavă limba română? Şi boala, dacă există, e contagioasă? Pentru că în cazul unui răspuns afirmativ, avem nevoie de anamneză epidemiologică, adică de „investigarea surselor de infecţie, a contactelor infectante, a stării de receptivitate, precum şi a eventualilor factori epidemiologici secundari, favorabili îmbolnăvirii în cauză“. Iar asta mi se pare de-a dreptul o imposibilitate pentru diletanţi, adică pentru economişti, ingineri, artişti plastici, fizicieni, calculatorişti, politicieni, şoferi, poate chiar şi pentru medici, asistente şefe, brancardieri, portari de spitale... Şi atunci pe cine să întrebăm? Aş spune că mai ales pe învăţători şi pe profesorii de limba română din ciclul primar. Pentru că lor le dăm copiii pe mînă, să-i modeleze sau, cel puţin, ei au această şansă. Ei vin în contact direct cu copiii noştri, care vorbesc şi scriu aşa cum noi, părinţii, i-am învăţat, dar se poate ca noi să fi făcut şi greşeli. Nu i-aş întreba pe scriitori, pe poeţi, pe dascălii de la licee, pe profesorii de la filologie. Aceştia ar putea fi chirurgii plasticieni care, cu bisturiul în degete, să taie răul rămas. Să extirpe. Şi să reconstruiască.

Şi un ultim cuvînt, la final de opinie: personal nu cred că avem vreo şansă să ne ferim de îmbolnăvirea limbii noastre, pentru că este un organism viu, trăind în lume, între prescurtările idioate ale *messenger*-ului şi mişto-ul ţigănesc, cocoţat pînă în DEX. Iar dacă e să forţez argumentaţia, aş adăuga cuvintele Apostolului Pavel din II Corinteni. 3, 6: „Litera ucide, iar duhul face viu“. De tradus în limba română...

Mihai IDU
idumihai@yahoo.com

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“

WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“

Nr. 313: Articolul lui Sever Voinescu, „Generaţii pierdute“

Suferinţa nu pierde

Dragă dle Sever Voinescu,

În legătură cu articolul dvs., „Generaţii pierdute“, din *Dilema veche* nr. 313, plec de la ultima afirmaţie: „Şi m-am întrebat care dintre cele două generaţii are dreptul să spună despre cealaltă că e pierdută“. Vă urmăresc mereu în această revistă, la TV etc. Luciditatea, fineţea spirituală şi generozitatea dvs. mi-au atras atenţia în mod deosebit. Totuşi, articolul mai sus menţionat pare „neterminat“. El începe o discuţie profund dilematică. Eu am 60 de ani, sînt profesor de matematică şi am încercat să trăiesc după principii considerate „înalte“. Generaţia „cool“ de care vorbiţi o întîlnesc aproape zilnic la cursuri. În aparenţă, ea nu trăieşte după aceste principii. De unde să le fi învăţat? Ce exemple să fi avut? Totuşi, părerea mea este că nici generaţia noastră, nici această generaţie „cool“ nu pot fi numite „pierdute“. Pierdute pentru cine? Pentru Umanitate în nici un caz! Totul se transformă rapid, mai ales în ultima vreme. Experienţa fiecărei generaţii este prin ea însăşi importantă. Are *rostul* ei la nivel universal. Oare dacă generaţia noastră nu a putut avea anumite împliniri „materiale“ (profesionale, libertate de mişcare, de opinie etc.) la care a aspirat, acest fapt conduce obligatoriu la concluzia că a fost „pierdută“? Eu nu cred acest lucru. Ar fi prea simplist şi chiar „fals“. „Suferinţa“ nu „pierde“. De obicei „înalţă“. Observînd exemplul dvs., pot conclude că generaţia noastră a avut parte de alte „împliniri“, la niveluri mai subtile decît cel „material“. Vă propun să adînciţi subiectul (care este destul de *dilematic!)* în articole viitoare, sau poate într-o carte. Sînteţi printre puţinii români de azi care ar putea face acest lucru în mod echilibrat, echidistant, lucid şi cu multă sensibilitate artistică şi umană, în general.

Succes şi răbdare multă în lupta dvs. pe „diferitele“ planuri!

Sever Angel POPESCU
angel.popescu@gmail.com

Răspunsul lui Sever Voinescu

Dle Popescu, vă mulţumesc pentru mesaj şi pentru vorbele frumoase. Tema generaţiilor, pierdute sau împlinite, este de tot dilematică, aşa cum spuneţi. Articolul meu este neterminat pentru că, vă mărturisesc, nici n-aş şti cum să-l termin. Vă urmez sugestia şi voi continua. Sper că şi redacţia va face acelaşi lucru şi va proiecta un număr dedicat generaţiilor de toate felurile.

Cu gînduri bune,
Sever VOINESCU

DILEMA VECHE

REDACŢIA:
Marius CHIVU
Radu COSAŞU
Cristian GHINEA
Stela GIURGEANU
Andrei MANOLESCU
(redactor-şef adjunct)
Matei MARTIN
Adina POPESCU
Iaromira POPOVICI
Simona SORA
Dan STANCIU (prezentare grafică)
Mădălina ŞCHIOPU
Ruxandra TUDOR
(secretar general de redacţie)
Mircea VASILESCU (redactor-şef)

RUBRICI:
Ion BARBU
Paul BREAZU
Claudiu CONSTANTINESCU
Şerban FOARŢĂ
Alice GEORGESCU
Gabriel GIURGIU
Andrei GORZO
Eugen ISTODOR
Vintilă MIHĂILESCU
Lucian MÎNDRUŢĂ
Cezar PAUL-BĂDESCU
Andrei PIPPIDI
Sever VOINESCU
CORECTURĂ:
Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE:
Corina MÎŢĂ
Adrian DAMIAN

Şef Departament Abonamente:
Gabriela CRISTEA
tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64;
021-407.45.65;
e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
Contractare abonamente:
0318.200.200
(număr cu tarif normal non-stop)
Reclamaţii Abonamente
tel.: 021-407.54.64
e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
Publicitate: Dorina PETRUŢI
tel.: 021-407.76.87
e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Redacţia DILEMA VECHE:
Calea Victoriei, nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 7
sector 1, 010073 Bucureşti.
Telefon: 021-231.35.00. **Fax:** 021-230.51.07
e-mail: dilema@satiricon.ro
Internet: www.dilemaveche.ro
ISSN: 1584-1669

Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl

satiricon

. Tiraj 15.000
Dilema veche este marcă înregistrată
a Societăţii comerciale Dilema veche SRL
Tipărit la R-WEP SCS

Andrei PLEȘU

nici așa, nici altminteri

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

„Plăceri vinovate“

Din păcate, nu apuc să mai ascult radio decît foarte rar. Cînd sînt la volan, de pildă, profitînd de amplele răgazuri oferite de traficul metropolitan. Ştiu că există o mulţime de posturi, care de care mai zglobii, mai ştiu cîte ceva despre excelentele emisiuni culturale ale dnei Teodora Stanciu, dar, în general, n-am datele necesare pentru a emite judecăţi definitive despre prestaţia unei instituţii care, în copilărie, mi-a marcat decisiv formaţia culturală. Uneori, primesc totuşi solicitări de colaborare. Deunăzi, o asemenea solicitare m-a indispus pentru cîteva ceasuri bune. O doamnă, sau domnişoară, altfel foarte bine-crescută, plină de bune intenţii, insistentă dar cuviincioasă, mi-a cerut să mărturisesc o „plăcere vinovată“ în materie de muzică. Urma ca, după mărturisirea mea, piesa menţionată să fie difuzată în cadrul unei emisiuni de divertisment. Va să zică cineva avusese ideea unui scenariu cît se poate de „amuzant“, din care să rezulte ce ascultă *pe ascuns* cîte un grangure de pe scena publică (eventual culturală). Am încercat să explic de ce ideea mi se pare defectă. În materie estetică nu există „plăceri vinovate“, decît dacă eşti ipocrit, snob, sau prost. Gustul fiecăruia dintre noi poate avea, cu sau fără justificări, o cuprindere nelimitată, dincolo de criteriile „academice“ curente. Cînd îţi place ceva (o imagine, o melodie, un spectacol etc.) nu stai să te gîndeşti ce-o să zică lumea. Îţi place sau nu-ţi place. Iar dacă îţi place, nu e cazul să amesteci plăcerea cu psihanalizabile complexe de vinovăţie. Plăcerea are nuanţe inanalizabile şi motivaţii multicolore. „Unde-i jenă nu-i plezir!“ – zice o vorbă de cartier...

Ceea ce mi se sugera era să declar că îmi place ceva, dar că, în acelaşi timp, mi-e ruşine că îmi place. Să nu-mi ascund însă plăcerea, ca să se distreze ascultătorii. Să zică: „Uite domnule, ăsta, care părea om serios, declară pe şleau că îi place Romica Puceanu, sau Fărîmiţă Lambru. Ce vremuri! Ce decădere! Cine ar fi crezut!?“ Am şarjat, brav: bine, doamnă, îmi place „Inel, inel de aur“ cu Fărîmiţă Lambru. Dar adaug că nu mă simt deloc vinovat. Melodia e, în genul ei, foarte bună, iar cîntăreţul e excelent. Ar fi ofensator pentru toată lumea să mă socotesc vinovat pentru opţiunea mea. Interlocutoarea mea vrea însă mai mult; vrea, mă-nţelegi, ceva picant, vreo indiscreţie buclucaşă, un mic iz de telenovelă: „De ce vă place? Vă aminteşte ceva? Se leagă de vreo trăire inavuabilă? De vreo persoană? De vreo împrejurare anume?“ Simt că devin materie primă. Trebuie să livrez: confesiuni suculente, ohtături, rele. Mă enervez. De ce-ar vrea cineva să mă transform în Sexy Brăileanca? Ce alţi „băieţi fini“ au mai căzut în capcana asta? Mi se dă un nume. Celebru. „Şi ce v-a răspuns?“ „Că îi place Florin Bogardo, dar că, de fapt, nu muzica lui îi place, ci doar cuvintele cîtorva cîntece.“ Înţeleg că muzica lui Bogardo e o „plăcere vinovată“. Mi se pare scandalos. Nu pricep hazul acestei hîrjoneli de doi bani şi mă înfurii că pierd atîta timp

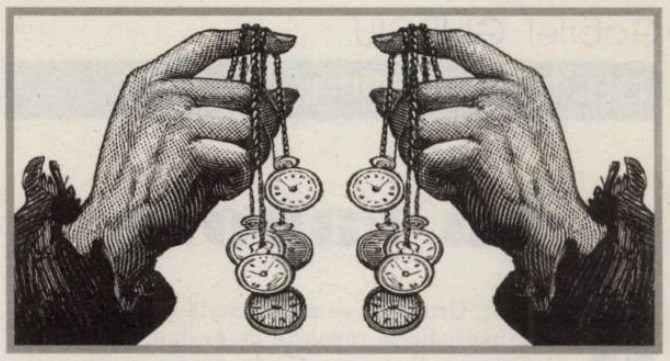

ca să mă explic şi să mă sustrag.

Întîmplarea de mai sus subîntinde două întrebări: 1) Ce a ajuns să însemne, la noi, „divertismentul“? O mică bălăcăreală cu gîdilici, o zgîndărire a „flagrantului“, un moft echivoc, din care cineva să iasă niţel şifonat, niţel micşorat, niţel impur. Aşa, ca să mai rîdem! 2) Ce cred unii despre oamenii de cultură? Că stau de dimineaţa pînă seara în frac, cu mîna la tîmplă, rostind aforisme, citind Kant şi ascultînd Bach. Orice alt tip de „consum“ e un derapaj, o subterană stingheritoare, o „plăcere vinovată“. E ca şi cînd ai spune că dacă îţi plac icrele negre, e musai să nu te atingi niciodată de mititei, sau să o faci pe întuneric, deghizat, roşind de jenă. Împotriva acestei imagini bolînde despre frumuseţe şi despre spirit, declar, cu toată nerusinarea de care sînt capabil, că nu există incompatibilitate între Verdi şi Ionel Fernic, între Van Gogh şi Pârvu Mutu, între şampanie şi palincă. Şi că e stupid să te ruşinezi, dacă ai apetit şi organ pentru ambele.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Parcaţi, tot va mai rămîne ceva...

Lumea occidentală e „construită“, de vreo sută de ani încoace, în funcţie de automobil. Marile oraşe şi legăturile dintre ele sînt concepute şi organizate pentru mersul cu maşina. Spun banalităţi, desigur, dar n-am găsit altă introducere pentru a ajunge la o altă mare banalitate (aproape un aforism, aş putea pentru ca să zic...): automobilul nu doar merge, el mai şi stă. Aici e-aici, căci inevitabil apare întrebarea filozofică: *unde?*

În garaj sau pe un loc de parcare, desigur. În marile oraşe, un garaj costă cît nu face, e un adevărat lux (aşa că să-l lăsăm deoparte), iar locurile de parcare sînt în număr limitat. Drept pentru care autorităţile locale reglementează, într-un fel sau altul, problema. Să le numărăm, Coane Fănică. În Amsterdam, locul de parcare se plăteşte (cu excepţia unui cartier din nordul oraşului unde se poate parca liber pe marginea străzilor): localnicii au un fel de abonament cu preţ redus, cei aflaţi în tranzit plătesc preţul întreg, care trage spre doi euro pe oră. În centrul oraşului Oslo se ajunge la trei euro pe oră. În Paris – se plăteşte. În centrul Romei – aşijderea. În Viena, parcarea cu plată sau fără este reglementată în funcţie de zone, iar culoarea dungilor de pe asfalt îţi indică dacă trebuie să bagi mîna în buzunar sau nu: dacă e dungă albastră te cauţi de mărunţiş, dacă e dungă albă încui maşina şi pleci liniştit unde ai treabă. În oraşe mai mici, cu trafic mai lejer, centrul (de obicei, „istoric“, cum se spune) este zonă pietonală. Nici măcar maşinile care aprovizionează magazinele nu au voie să intre acolo decît noaptea (sau în anumite intervale orare, reglementate de la caz la caz; şi uneori în schimbul unei taxe). N-a fost dintotdeauna aşa: primăriile au luat această măsură în momentul în care traficul auto a devenit apăsător pentru nişte zone urbane proiectate şi construite pe vremea cînd se mergea pe jos, călare sau cu căruţa. Într-un oraş ca Bruges, bunăoară, ar fi de-a dreptul imposibil să se mai circule azi cu maşinile pe străduţele medievale din centru. Pe străduţele din centrul Romei e tot aberant, dar italienii conviețuiesc, se pare, mai uşor cu aberaţia: o încercare a Primăriei de a interzice total accesul cu maşina în centrul istoric s-a lovit de protestele patronilor de restaurante şi magazine din zonă, care s-au trezit cu clientela mult diminuată. Dedaţi – poate mai mult decît alţi europeni – la mersul cu maşina, italienii se lipsesc de o cină la un restaurant bun din centru dacă trebuie să meargă o bună bucată de drum pe jos... Aşa încît s-a introdus un fel de taxă pentru accesul cu maşina în zona centrală (ca şi în Londra, de altfel), dar asta nu a contribuit prea mult la scăderea traficului... Şi exemplele ar putea continua.

Să revenim acum la ale noastre: şi la noi se plăteşte parcarea, şi la noi există tentative de a face zone pietonale în centrele istorice. Nu-i aşa că Bucureştiul (plus alte cîteva mari oraşe din România) seamănă cu oraşele europene? Nu-i aşa. La noi, în 20 de ani de tranziţie, numărul de automobile a crescut enorm, iar numărul locurilor de parcare a rămas cam acelaşi. Pe ici, pe colo, s-a construit cîte o parcare supraetajată ori s-a mai muşcat un pic din carosabil (sau din spaţiile verzi, oricum puţine) pentru parcări. Dar mai degrabă la voia întîmplării. Problema a devenit serioasă şi, în locul unor încercări de a găsi soluţii sistematice şi durabile, „ai noştri“ au transformat şi asta într-o afacere pentru cîţiva „aleşi“. În Bucureşti, de pildă, maşinile parcate – cică – neregulamentar sînt ridicate, iar posesorii trebuie să plătească o taxă considerabilă pentru a le ridica. Zile la rînd, platformele firmelor care se ocupă de asta „perie“ cîte o margine de stradă şi ridică tot, pînă cînd şoferii cedează nervos – şi financiar! – şi parchează în altă parte. De obicei pe trotuar, exploatînd cu o îndemînare demnă de o cauză mai bună fiecare colţişor rămas liber, sau prin spatele blocurilor, unde riscă să ocupe colţişorul altcuiva. Astfel încît măsura luată de administraţia locală – acoperită legal, desigur – a avut pînă acum următoarele consecinţe: 1) nişte bani frumoşi cîştigaţi uşor de „cine

trebuie“; 2) sufocarea trotuarelor (deci acutizarea stărilor de chiului război între automobilişti şi pietoni) şi 3) tribalizarea cetăţenilor (am văzut numeroase conflicte, ajunse pînă la violenţă fizică, între şoferi care îşi disputau „teritoriul“ – adică acelaşi amărît de loc de parcare). Un amestec de cinism (căci e uşor să invoci legea şi „descongestionarea străzilor“) şi de afacerism hrăpăreţ au condus nu la o soluţie, nu la încercarea de a rezolva o problemă *a oraşului,* ci la mutarea problemei de colo-colo şi la învrăjbirea oamenilor. Situaţia va mai dura ani buni, aşa încît firmele care au prins această afacere vor merge la sigur: auzeam deunăzi la un post de radio o socoteală precisă a raportului dintre numărul de maşini şi cel al locurilor de parcare, astfel încît se vor găsi în orice moment automobile numai bune de ridicat, încă multă vreme de acum înainte.

Aşa încît Bucureştiul *nu* seamănă cu oraşele europene, nu neapărat pentru că avem străzi mai proaste şi parcări mai puţine (da, ştiu, sîntem mai săraci şi am moştenit o situaţie grea...), ci pentru că administraţia oraşului nu lucrează pentru cetăţeni şi nu doreşte să găsească rezolvări eficiente ale problemelor, ci doar să taie panglici şi să obţină voturi. Ne despart, de oraşele europene, cîteva secole de civilizaţie (adică de bună administrare) care nu se pot şterge nici cu lozinci, nici cu steaguri albastre cu steluţe, plasate peste tot.

PUBLICITATE

Pentru fanii muzicii klezmer şi pentru cei ce doresc să devină, Forumul Cultural Austriac oferă un CD cadou cu muzica din festivalul Jazz Meets Klezmer.

ținerea de minte

„Oricine intra la rabi Şmelke cu palmele întinse, ieşea cu un cadou. Într-o zi, cînd nu avea la el nici un bănuţ, i-a dat cerşetorului un inel de pe masă. Inelul era al soţiei sale; aflînd ce s-a întîmplat, ea s-a plîns cu voce tare: «Eşti teribil, nu ţi-ai dat seama că acest inel era preţios, că era un inel cu diamant?».

Auzind-o, rabi Şmelke a ţîşnit din casă în urmărirea cerşetorului, strigînd:

– Să ştii, prietene, că este un inel preţios! Nu te lăsa tras pe sfoară de bijutier! Nu-l da pe nimica!

El spunea:

– Bogatul are nevoie mai multă de sărac decît săracul de bogat. Din păcate nici unul, nici celălalt nu sînt conştienţi de acest lucru.“

(Elie Wiesel, *Celebrare hasidică,*
în traducerea lui Alexandru şi a Magdalenei Boiangiu,
Editura Hasefer, 2001)

Gabriel GIURGIU

pe la noi, prin UE

La raport

Recunosc. Urmăresc cu multă ciudă vînzoleala creată de periodicele rapoarte de evaluare pe justiţie ale Comisiei Europene. Ciudă, iritare, enervare. Să mă explic. De ani de zile, vedeta numărul unu a integrării României este Măria Sa, Justiţia. Instituţiile despre care se vorbeşte intens, pasional şi efervescent sînt ANI, CSM, DNA. Răsfăţaţii media sînt judecătorii, procurorii, ministrul Justiţiei, procurorii generali, membrii Înaltei Curţi. Uriaşa construcţie instituţională necesară unei cît mai blînde armonizări cu ale Bruxelles-ului complicate mecanisme este dominată copios de prea-prezenta Reformă în Justiţie. Politicieni, ziarişti şi şoferi de taxi (am enumerat liderii naturali de opinie în orice societate democratică) trag la subiectul respectiv ca fluturele înspre lampă. În aceeaşi perioadă, trec neobservate cîteva alte „mici" construcţii instituţionale.

APIA, de exemplu, pre numele său complet Agenţia de Plăţi şi Intervenţii în Agricultură. De acolo vine coordonarea subvenţiilor directe la hectar pentru aproape un milion şi jumătate de români. Într-o perioadă relativ scurtă, au fost angajaţi mii de lucrători care au avut de pus la punct un mecanism la nivel naţional, bine coordonat, integrat informatic. A fost nevoie de mii de sedii în comunele patriei. S-au cumpărat computere, s-au printat ortofotoplanuri (fotografii din satelit), astfel încît tot fermierul român să îşi identifice parcela. Un milion şi jumătate de ţărani au fost nevoiţi să îşi deschidă cont în bancă. În paralel, şefii de la centru au fost schimbaţi mai des ca antrenorii din divizia A, în funcţie de partide şi coaliţii. Au rezultat întîrzieri în plăţi, oameni nemulţumiţi. Subiectul în sine a căpătat cîteva articole prin paginile 3 sau 4 ale ziarelor. Ştirea de deschidere a jurnalelor a fost constant tot despre justiţie, CSM, ANI sau DNA.

Mai enumăr, într-o ordine subiectivă, alte teme similare, cu graţie ignorate: construcţia Autorităţilor de Management pentru fonduri structurale, a Agenţiei pentru dezvoltare rurală (APDRP), editarea Ghidurilor Solicitantului pentru justa îndrumare a doritorilor de bani europeni. Au fost (şi încă sînt) aventuri teribile de ordin administrativ, la toate nivelurile administraţiei publice româneşti. Comunităţi locale mari şi mici au prins, după puteri, talent şi inspiraţie, mersul „trebilor" cu fondurile europene. Unii au avut succes, alţii au dat-o în bară sau nici măcar nu au încercat. Poveştile lor sînt chiar atractive, descriind o societate care se modernizează din neatenţie, aproape. Căci atenţia a mers, iritant, numai spre vedetele procurori şi judecători.

Pînă la urmă, scăpa-vom de rapoartele cu pricina? Probabil că da. Cînd? Imposibil de prezis. România are patru (numai patru) obiective. De dragul exactităţii, le voi cita.

„1) Asigurarea unei transparenţe şi eficienţe sporite a actului de justiţie, în special prin consolidarea capacităţii şi a răspunderii Consiliului Superior al Magistraturii. Raportarea şi monitorizarea impactului noilor coduri de procedură civilă şi de procedură penală.

2) Înfiinţarea, după cum a fost prevăzut, a unei agenţii de integritate cu responsabilităţi legate de verificarea averii, a incompatibilităţilor şi a potenţialelor conflicte de interese, care să emită hotărîri cu caracter obligatoriu pe baza cărora să se poată aplica sancţiuni disuasive.

3) Pe baza progreselor înregistrate pînă în prezent, continuarea realizării unor anchete profesionale şi imparţiale în cazul sesizărilor de corupţie la nivel înalt.

4) Adoptarea unor măsuri suplimentare de prevenire şi de luptă împotriva corupţiei, în special în cadrul administraţiei locale." (sursa: http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/343&format=HTML&aged=0&language=RO&guiLanguage=en)

Acesta e actul oficial. Nu am modificat nici punctuaţia, nici expresiile. Am încercat să mă pun în locul evaluatorului. Îşi consolidează CSM „capacitatea şi răspunderea"? Cred că da. Este înfiinţată ANI? Este. Continuă anchetele în cazul „sesizării de corupţie la nivel înalt"? Priviţi televizoarele şi (aproape) numai asta vedeţi. Acum ultimul punct, referitor la administraţia locală. Păi tocmai în preajma editării raportului din această primăvară, Craiova, Baia Mare şi Râmnicu Vâlcea au rămas fără primari. Evident, aceasta este doar una dintre posibilele lecturi. Din felul în care se citesc cele patru obiective (scrise în limbaj politic, de către politicieni) rezultă şi cele două păreri locale, total opuse.

Linia „Monica Macovei" zice că nici unul dintre cele

patru puncte nu este îndeplinit în totalitate şi recomandă la Bruxelles continuarea monitorizării, întru beneficiul publicului românesc. Poziţia respectivă îi irită pe partizanii „poziţiei naţionale" care susţin că toate cele patru puncte sînt, în cea mai mare parte, realizate sau în curs de realizare şi că monitorizarea ar trebui suspendată cît mai degrabă. Nu-mi vine să reacţionez decît rabinic, să zic şi eu că dreptate au ambele tabere. E societatea mulţumită de calitatea justiţiei româneşti? Greu de presupus. Pe de altă parte, este lucrativ presăratul de cenuşă în cap, în lumea dură a negocierilor între statele membre? Nici vorbă. Cert este că respectiva monitorizare nu va fi ridicată în urma vreunui raport ştiinţific, bazat pe date, tabele, indicatori de performanţă. Va fi o decizie eminamente politică, bazată pe discurs, opinie, circumstanţe, context. O combinaţie de imagine, spectacol, impresionare a opiniei publice din statele membre. Creşterea calităţii profesionale a magistraţilor, transparenţa şi predictibilitatea deciziilor judecătoreşti nu sînt procese vizibile, rapide, atractive pentru presă. E nevoie de multă muncă plicticoasă. Seamănă mai degrabă cu tipul de construcţie instituţională prin care a trecut Agenţia de Plăţi pentru fermieri. De aceea, îmi este teamă că excesul de atenţie de care se bucură Majestatea Sa Justiţia mai mult îi dăunează, decît îi priește.

PUBLICITATE

dezbateri politice

Jorge G. CASTAÑEDA

Atac împotriva OSA

Pentru America Latină, ultimele săptămîni au fost cu ghinion. Pe lîngă cutremurele de proporţii care au lovit Haiti şi Chile, regiunea a mai fost zguduită de un deces provocat de greva foamei în Cuba şi de reprimarea tot mai intensificată a drepturilor omului şi a opoziţiei în Venezuela.

Ca şi cînd nu era de ajuns, regiunea a fost martora unei tentative, la prima vedere, stupide, de fapt, periculoase, a ţărilor ALBA (Alianţa Bolivianã pentru America) – Cuba, Venezuela, Nicaragua, Ecuador, Bolivia şi Paraguay – de a crea, cu asentimentul Mexicului, Braziliei şi Argentinei, o organizaţie regională care să excludă SUA şi Canada. În speranţa că această nouă grupare va substitui, eventual, Organizaţia Statelor Americane (OSA).

OSA va trebui să decidă pe 24 martie dacă îl va realege pe diplomatul şi politicianul chilian José Miguel Insulza ca secretar general al organizaţiei. Ceea ce ar şi trebui să facă, deoarece Insulza este, probabil, singura persoană capabilă să înveţe din greşelile OSA din ultimii cinci ani şi să le îndrepte totodată, salvînd-o astfel de la pieire.

Represiunile asupra libertăţii presei, statului de drept şi proceselor electorale din Venezuela – raportează Amnesty International, Human Rights Watch şi, cel mai recent, într-un raport incriminator de 300 de pagini, Inter-American Human Rights Commission – s-au înteţit constant. OSA se poate implica în problemele electorale, politice şi de drepturile omului ale statelor membre, numai dacă majoritatea membrilor ei o mandatează să acţioneze ca atare. Or, ţări ca Mexic şi Brazilia se tem să intre în conflict cu Venezuela. Cu toate acestea, Hugo Chávez e îndreptăţit să-şi facă griji.

Alegerile legislative din septembrie 2010 vor fi, pentru Chávez, mai anevoioase decît altă dată. Penele de electricitate, seceta prelungită, inflaţia şi alte lipsuri fac viaţa venezuelanilor de rînd tot mai dificilă, iar poziţia lui Chávez în sondaje este în scădere. La fel este şi imaginea lui internaţională şi popularitatea, în special după ce un judecător spaniol l-a acuzat de complot în vederea asasinării în Madrid a fostului preşedinte columbian Andrés Pastrana, în anul 2002.

Mai mult, Chávez a suferit în ultima vreme o serie de eşecuri pe plan regional, toate acestea avînd şi repercusiuni locale. Moartea grevistului foamei cubanez şi a disidentului Orlando Zapata, în vreme ce liderii sud-americani se întruneau la Cancún şi puneau bazele noii lor organizaţii, a stîrnit un val de indignare împotriva fraţilor Castro, în SUA, Europa şi America Latină (dar nu şi în rîndul guvernelor lor, care au ales să păstreze tăcerea).

Chávez ştie că siguranţa lui personală depinde de protecţia permanentă a serviciilor secrete cubaneze. Orice schimbare de guvern la Havana l-ar pune într-o mare încurcătură.

Dar, la fel cum Chávez îşi face griji cu privire la rumorile şi la disidenţii din Cuba, tot astfel, pe liderii insulei îi preocupă ştirile din Caracas; ei ştiu că nu pot supravieţui fără petrolul şi subvenţiile lui Chávez. De aceea, fraţii Castro l-au delegat pe Ramiro Valdez, al treilea om în stat, implicat în securitatea cubaneză încă din 1959, să supravegheze ceea ce se petrece în Venezuela.

Cercul de prieteni regionali ai Venezuelei se restrînge. Noii preşedinţi din Honduras şi din Chile nu îi mai sînt, precum predecesorii lor, aliaţi. Diminuarea şanselor realegerii preşedintelui Alvaro Uribe în Columbia va complica viaţa caudillo-ului (conducătorului) din Caracas, eliminînd unul dintre pretextele rămînerii sale la putere. Şi, de asemenea, ar deschide calea, la Bogota, a unui preşedinte care să pledeze pentru o poziţie mai tranşantă faţă de Chávez decît cea a lui Uribe.

Adăugînd, la toate acestea, înclinaţia lui Chávez pentru bufonerii spectaculoase şi talentul cubanez în a lansa ofensiva diplomatică, e posibil ca ţările ALBA să pună la cale vreo năzbîtie latino-americană de proporţii.

Honduras a fost suspendată din OSA anul trecut, după lovitura de stat din iunie care l-a îndepărtat pe Manuel Zelaya, preşedintele ales. Ulterior, guvernul interimar a fost capabil să reziste presiunilor externe de a-l reînvesti pe Zelaya, a organizat alegeri anticipate şi i-a înmînat puterea unui nou preşedinte, ales democratic, Porfirio Lobo. Acesta a fost recunoscut de SUA, de UE şi de mai multe guverne din regiune, chiar dacă nu de toate.

Oricum, Chávez, cubanezii şi aliaţii lor nu voiau să aibă de-a face cu Lobo şi i-au refuzat participarea la summit-ul de la Cancún, unde s-a conceput noua organizaţie latino-americană. A invita Cuba, care nu a mai avut un preşedinte ales din anii '50, dar nu şi pe Lobo, ales democratic cu doar cîteva luni în urmă, poate părea absurd; nu însă şi pentru Felipe Calderón, gazda mexicană, sau pentru colegii săi.

Problema însă este că OSA va organiza adunarea anuală în iunie, anul acesta, în Peru, şi multe ţări – Canada, Costa Rica, SUA, Columbia, Panama, Peru însuşi şi, probabil, Chile – vor insista ca Honduras să fie readmisă. Dar Venezuela, Nicaragua, Bolivia, Ecuador, Paraguay şi, poate, Argentina nu vor fi de acord.

În consecinţă, se prea poate ca aceste ţări să părăsească OSA şi să-şi caute refugiu în noua organizaţie pe care tocmai o înfiinţează. Mexic şi Brazilia nu le vor urma, dar nici nu se vor opune acestei mutări. Faptul că întîlnirea de la Cancún nu a furnizat fonduri, un sediu, transport sau personal pentru noua organizaţie nu înseamnă nimic. Liderii latino-americani sînt obişnuiţi să construiască castele în Spania.

Dar chiar şi o structură pur retorică ar putea însemna cîntecul de lebădă al OSA şi i-ar slăbi instrumentele de apărare a drepturilor omului, care s-au dovedit tot mai valoroase şi eficiente. Principala provocare pe care o are de înfruntat OSA – dacă supravieţuieşte plecării stîngii radicale – este să elimine din documentele ei de bază lacunele cu privire la apărarea democraţiei şi drepturilor omului.

Aceste lacune sînt lipsa unei definiţii precise a ce anume înseamnă cezura legii constituţionale – doar îndepărtarea unui preşedinte ales sau, de asemenea, dizolvarea legislativului ori închiderea unui post TV? – şi incapacitatea OSA de a-şi suspenda membrii pentru violarea preceptelor sale. Această revizuire – laolaltă cu menţinerea unităţii OSA şi apărarea democraţiei latino-americane împotriva asaltului ALBA – ar trebuie să fie principala sarcină a secretarului general reales.

Jorge G. Castañeda, *fost ministru de Externe al Mexicului (2000-2003), este* Global Distinguished Professor *de ştiinţe politice şi studii latino-americane la Universitatea New York.*

traducere de Matei PLEŞU

PUBLICITATE

COLECȚIA DE GHIDURI TURISTICE NATIONAL GEOGRAPHIC TRAVELER

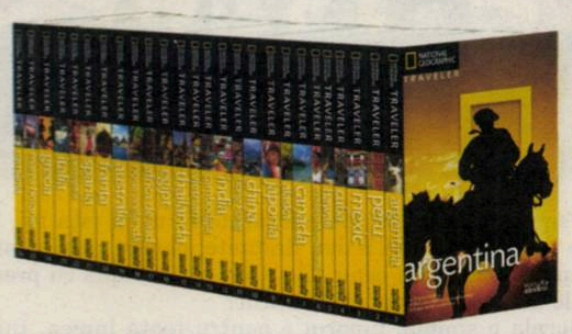

Descoperă cele mai frumoase țări din lume 26

- Fotografii senzaționale
- Hărți detaliate
- Informații inedite

1. Argentina	12 martie
2. Peru	19 martie
3. Mexic	26 martie
4. Cuba	2 aprilie
5. Hawaii	9 aprilie
6. Rep. Dominicană	16 aprilie
7. Canada	23 aprilie
8. Alaska	30 aprilie
9. Japonia	7 mai
10. China	14 mai
11. Hong Kong	21 mai
12. India	28 mai
13. Cambodgia	4 iunie
14. Vietnam	11 iunie
15. Thailanda	18 iunie
16. Egipt	25 iunie
17. Africa de Sud	2 iulie
18. Noua Zeelandă	9 iulie
19. Australia	16 iulie
20. Franța	23 iulie
21. Spania	30 iulie
22. Portugalia	6 august
23. Italia	13 august
24. Grecia	20 august
25. Marea Britanie	27 august
26. România	3 septembrie

Zi de zi, experții **National Geographic** străbat lumea în lung și-n lat, cunoscând în profunzime cultura, tradițiile și istoria fiecărei țări. **Ghidurile turistice** National Geographic sunt rezultatul a peste o sută de ani de expediții fascinante.

În fiecare vineri, o țară pe săptămână cu doar 12,99 LEI

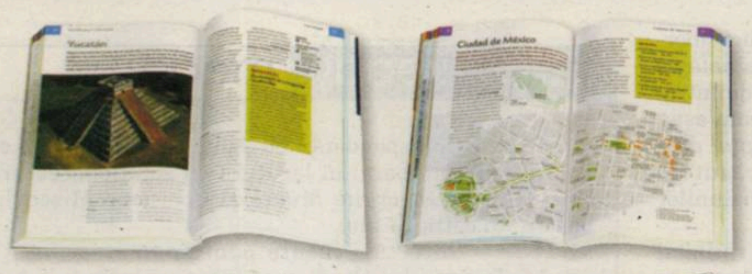

- PESTE 300 DE PAGINI full color
- HÂRTIE LUCIOASĂ
- FORMAT COMPACT, ușor de folosit

numai cu ziarul adevărul

BIBLIOTECA adevărul

Proiect susținut de: ColonHelp 021.3.000.000

Şerban FOARŢĂ

gazela de perete

Rosarium (II)

O angelitate-n cheie Yin (adică una de natură şi/sau sorginte... femyină) implică, nu numai cromatic, rozul (acest *dilutus rubor* „roşu stins"), – căruia vernilul, verde palid, pare a-i fi complementară în, exclusiv, orizontala/întinderea mundanităţii... Altminteri, însă,-i tocmai rozul corespondentul veritabil al azuriului *(bleu ciel)*. – Că fie albul, fie apa (prin definiţie, incoloră) participă, ca diluanţi, la respectivele „pasteluri", la „acuarelele" acestea, se înţelege de la sine: prin *vernil (vert Nil)* transpare Nilul, iar prin *albastrul* nostru, *albul*, – semnificaţia latinescului *albaster* nefiind alta decât tocmai „blanchâtre", „weisslich", „candicans". Or, e chiar „alburiul" ăsta, culoarea unei transcendenţe (limfatice, spectrale, vagi) ca idealitate pură, ca maximă impalidare (şi reverie vaporoasă), ca *trans-alb(aster):* „outre-ciel" (vorba poetului Elskamp), ca, adică, *ultra-ca(e)ruleus*. Un *dincolo* al cărui „soţ" ar fi, *aici,* trandafiriul; nu, însă, într-un sens idilic, dar ca o exsanguizare a prea pletoricului roşu, – această, după Valéry, „culoare-a vieţii substanţiale".

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Văcuţa noastră

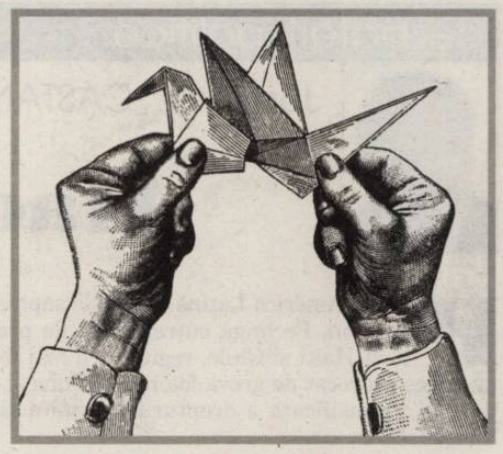

Poate că peste vreo mie de ani copiii vor fi uimiţi să înveţe la şcoală că omul primitiv îşi creştea animale pe lîngă casă sau în mari complexe industriale pentru ca apoi să le mănînce. Poate că în acea societate viitoare, un om care va mînca un animal va fi perceput la fel cum este văzut astăzi un canibal. Va fi ceva pe cît de neobişnuit, pe atît de oribil. Deocamdată însă, nu e nimic scandalos în a-ţi mînca găinile din propria curte, în a fi proprietarul unei ferme de vaci sau în a mînca miel de Paşti, cu multă poftă, ba chiar într-o dispoziţie plină de evlavie.

De fapt, în lume există o mare diversitate în ceea ce priveşte raportarea omului la animale. Dacă în unele medii sau locuri de pe glob cîinele, de exemplu, e considerat nu doar „cel mai bun prieten al omului", ci aproape un membru al familiei care are parte de tratamente medicale speciale, de frizer, de hoteluri şi de înmormîntare în cimitir special, în alte zone, el poate fi făcut friptură.

În societăţile avansate se manifestă deja un soi de propagandă. Pe de-o parte există cei care duc grija mediului şi a Planetei în general. Pe de alta, sînt cei care duc grija animalelor. De la prima categorie a apărut ideea că industria cărnii ar fi responsabilă de o foarte mare cantitate de gaze cu efect de seră emisă în atmosferă şi, în consecinţă, cine se hrăneşte cu carne, nu face decît să contribuie la menţinerea acestei industrii şi la încălzirea globală, un fenomen care va aduce numai nenorociri Planetei noastre. Un studiu recent al Universităţii Stanford din Statele Unite dezvăluie o adevărată catastrofă ecologică produsă de dezvoltarea fără precedent a industriei cărnii. La prezentarea acestui studiu, presa românească a supralicitat susţinînd chiar că este ştiut faptul că această industrie ar fi chiar mai poluantă decît automobilele. Adică mai bine conduci o maşină puternică decît să mănînci carne de porc. Lordul Stern, fost economist-şef al Băncii Mondiale, susţine la rîndul său că salvarea omenirii ar consta în vegetarianism. Nu mai vorbesc şi despre alt studiu care demonstra că, în general, bărbaţii poluează mediul mai mult decît femeile. Şi asta nu pentru că bărbaţii, cum se ştie, „e porci", ci din cauză că, printre altele, ei mănîncă mai multă carne de porc. Cînd observi că asemenea feţe subţiri şi cercetători din instituţii prestigioase au ajuns la astfel de concluzii, nu ai cum să nu cazi pe gînduri. Ar trebui să aşteptăm poate şi un studiu despre ce efecte ar avea asupra mediului dacă toţi oamenii s-ar hrăni doar cu plante (ce poluare ar aduce un consum de fasole sporit la nivel mondial).

Din categoria celor care militează doar pentru grija faţă de animale (fără conotaţii meteorologice) fac parte cei ce se opun închiderii animalelor sălbatice în cuşti sau cei care luptă pentru drepturile puilor de găină din incubatoare. În orice caz, în toată această ideologie, există unele probleme cu limitele. Unii separă animalele superioare de cele inferioare (să le zicem rasişti?), alţii condamnă doar actele prin care se provoacă durere oricărei fiinţe. Nu e prea clar cum ar trebui să ne purtăm cu plantele sau cu organismele aflate la limita dintre regnuri.

Tot în lumea civilizată există însă şi o cu totul alt fel de raportare la animale. În Statele Unite s-a înfiinţat un fel de vînătoare pe Internet (ulterior a fost interzisă). Unor păsări sălbatice din anumite regiuni li se ataşa la gît un mic dispozitiv exploziv şi un emiţător. Vînătorul cu un abonament special stătea acasă în faţa calculatorului şi accesa un site pe care putea urmări aceste păsări. Le vîna virtual. În momentul în care le nimerea (ca la jocuri), emiţătorul declanşa dispozitivul mortal. Omul primea apoi acasă, printr-un curier special, pasărea numai bună de gătit.

În Elveţia, bunăoară, sînt oameni care merg la ferme speciale pentru a cumpăra carne de vacă. După cum mi s-a relatat, procedura ar fi următoarea. Cumpărătorul se duce la fermier, vizitează staulele cu vaci şi îşi alege una dintre ele. I se prezintă apoi un fel de hartă a principalelor părţi ale animalului, cam la fel cum e şi pe la măcelăriile noastre. Omul îşi alege de pildă, vrăbioarele, din regiunea şalelor. Acestea se încercuiesc pe hartă şi în dreptul lor se scrie numele clientului. Vaca nu se taie decît atunci cînd întreaga sa hartă se completează prin cereri venite de la astfel de clienţi. În vremea nu neapărat scurtă pînă la această completare, cei care au făcut deja comenzi mai pot trece pe la fermă să se intereseze cum îi mai merge vitei, cum e hrănită şi dacă s-a păstrat sănătoasă. O pot vizita împreună cu familia, cu copiii. Adică, hai să vedem ce mai face văcuţa noastră.

Lucian MÎNDRUŢĂ

talon de participare

Umorul. De ce nu-i de rîs

De cîteva săptămîni trebuie să scriu vesel. Scriu la o emisiune la care lumea trebuie să rîdă. Şi, cum nu putem plăti toată audienţa şi nici verifica ce se întîmplă în fiecare casă, e clar că devine necesară folosirea unor glume.

Aş fi zis că asta trebuie să fie simplu într-o ţară plină de umor, nu? E suficient să ieşi din casă şi dai peste trei lucruri caraghioase, în primii trei metri. Problema e însă similară cu cea a zahărului: el există în sfeclă, dar oamenii nu vor să-şi pună sfeclă în ceai. Vor o soluţie practică, iar aceasta să ocupe puţin loc şi să livreze efectul imediat. Cum ar fi zahărul cubic, industrializat şi curăţat de impurităţi.

Acelaşi lucru se întîmplă şi cu umorul.Trebuie să extragi din realitatea brută esenţa de rîs. Cum?

Nu ştiu nici acum, pentru că nu iese mereu. Ştiu însă gramajul. Umorul de monolog de talk-show pare că respectă o reţetă simplă: două propoziţii enunţiative, urmate de poantă, care trebuie să se încadreze într-o singură respiraţie. După care stai şi aştepţi. Dacă lumea din studio n-a rîs, ori textul era prost ori era atentă la regizorul de platou, care n-a dat aprobare la hohote. *Birocraţia!* îţi zici şi mai încerci o dată...

Dincolo de asta, umorul ca meserie n-are nimic vesel în el. Cel mai bine scrii cînd eşti trist, întrucît depresia ajută la creativitate. La 6 dimineaţa e perfect, fiindcă exact atunci eşti sigur că lumea întreagă conspiră să te pună la muncă, în vreme ce ea doarme. Un alt sfat important, în caz că doriţi să îmbrăţişaţi această carieră aparent amuzantă, e să nu fiţi ecologişti. Aici chiar trebuie să testaţi pe oameni toate produsele, înainte să le puneţi pe piaţă. Vedeţi dacă vecinul rîde. Încercaţi cu mama, mătuşa, bunica afazică. Sau cu un prieten din armată, care are acum destui bani să plătească pe altul să rîdă pentru el. În fine, ideea e că umorul, ca produs de consum, nu poate fi făcut bine decît pe scară largă. Aşa că trebuie să produci pe bandă, să ai de unde tăia.

Dar alta e dilema mea zilele astea: cît de jos trebuie să cobori cu glumele ca să pui mîna pe publicul generalist? Merită să fii un Doru Octavian Dumitru pentru jumătate de punct de rating? Şi nu cumva, dacă eşti, iar punctul nu vine, tocmai ai pierdut partea de sus a icebergului? Adică publicul ăla un pic mai deştept şi şlefuit, pe care la o adică, te-ai baza să faci fericită compania care face reclamă la tine în emisiune la pate de foie gras... Ce e de ales: napolitana sau BMW-ul?

La o adică, asta nici nu e alegerea noastră. Publicul ştie el mai bine dacă te prefaci sau eşti cu adevărat de-al lui. Nu poţi să fii de rîsul TIR-iştilor dacă n-ai schimbat niciodată singur uleiul la maşină. Poţi doar să promiţi că te ocupi de asta după ce termini de cules prunele (ca să punem mîna şi pe publicul rural!).

Şi nu numai publicul de la televizor. Îmi iau aici libertatea (ce altceva să-mi iau acum, după raţia săptămînală de *Pîine şi Circ)* să-l citez pe un critic al acestui gen de întrepridere veselă. Îl cheamă (pe net) Al_Core şi zice cam aşa:

„Acel mândruţă care scrie în dilema nu are *dreptul* de a **lucra** pentru gustul publicului aşa cum este văzut de producătorii programelor de divertisment ale televiziunilor româneşti."

„Dacă acel mândruţă care pune mare preţ pe ratingul unei emisiuni ce se adresează unui public cu un IQ egal cu numărul meu de la pantofi este acelaşi cu cel ce scrie în dilema atunci unul dintre cei doi este impostor!"

Ei bine, tocmai asta e chestia tristă cînd lucrezi la emisiuni de umor. Lumea le vrea serioase. Lumea vrea să abordezi subiecte grave într-un mod principal, cam cum îşi doreau şi activiştii din Ilf şi Petrov. Eşti impostor dacă încerci să vorbeşti cu proştii. Proştii, se ştie, trebuie ignoraţi. Dacă produci pentru ei, o încasezi.

Ei bine, ia să încercăm să aplicăm logica asta la o altă situaţie. Să zicem cea din industria băuturilor alimentare. Să zicem că de mîine firma „Cutare Cola" decide că nu vrea să mai aibă de-a face cu clienţii ei, pe motiv că IQ-ul preşedintelui e cu mult superior lor, şi-n plus, el nici nu bea cola, doar suc bio, din portocale adevărate făcut în faţa lui. Să zicem că toţi analiştii îi dau dreptate, pentru că şi ei sînt deştepţi şi nici ei nu beau cola. Ce s-ar întîmpla cu preşedintele ăla, aşa deştept şi sofisticat?

Morala e simplă: umorul e pentru toată lumea. Însă, uite-al naibii, nu poate fi nicicum tăiat în felii, pentru uzul unic al fiecăruia!

Trist. Dar v-am zis deja asta.

ready made

„1838 – Corespondenţă cu Agia oraşului Iaşi şi cu Poliţia îndreptătoare, în legătură cu soluţionarea pricinei dintre Gheorghe Muste şi Costache Mişcovici pentru un catîr. (4 file)

1838 – Cercetări făcute pentru găsirea peceţii satului Trifeştii lui Păun, care fusese pierdută; la cercetare s-au găsit asupra unor indivizi hîrtii albe cu peceţi aplicate pe ele. (29 file)

1841 – Darea în antrepriză a încasării taxei poşlinei lipitorilor pentru export; dispoziţii pentru a se face publicaţii. (14 file)

1845 – Cercetarea împrejurărilor în care au fugit de sub escortă 2 infractori, daţi în paza vătafului Francisc Grec din satul Odaia Cioara. (14 file)"

(Isprăvnicia ţinutului Iaşi, 1828-1860. Inventar arhivistic,
Direcţia Generală a Arhivelor Statului, 1984)

Vintilă MIHĂILESCU
...@hai-hui.ro

Heteronomia universitară

De data aceasta va fi vorba despre alt fel de cotidian, mai puţin „hai-hui“ dar suficient de „socio“, un cotidian care va fi pîinea zilnică a profesorilor şi studenţilor ţării dacă actualul proiect de lege a învăţămîntului superior va trece aşa cum este el propus spre scurtă dezbatere publică chiar înainte de Paşte. Legea ni se prezintă ca exprimînd o „viziune“ a ministerului, una care împrumută elemente şi din alte încercări şi variante anterioare, dar care este mai „tranşantă“, căci „nu mai este timp de tergiversări“. Absolut de acord pînă aici. Dar exact despre această viziune tranşantă este vorba! În spiritul şi nu neapărat în litera sa, ea arată cam aşa:

1) „Autonomia universitară se exercită numai cu condiţia asumării răspunderii publice.“ (art. 110, aliniatul 3). Foarte bine...

2)...doar că actul fundamental al acestei autonomii, *Carta universitară,* prin care universităţile îşi „asumă responsabilitatea“ proprie, trebuie să fie aprobat de ministerul de resort. Mai mult, libera iniţiativă a universităţilor de a înfiinţa fundaţii sau asociaţii, implicit de a se asocia în acest sens, trebuie validată de Guvern. Este deci vorba, din start, despre o „autonomie bine temperată“ – ca să nu spunem bine controlată...

3) Să mergem mai departe. În art. 111 sînt enumerate obligaţiile universităţilor, după care, în art. 112, se precizează că „în cazul în care *se constată* nerespectarea obligaţiilor stipulate în art. 111, Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului aplică, în termen de maximum trei luni, următoarele măsuri...“. Şi urmează o listă lungă de sancţiuni. Foarte bine şi asta. Dar cum se constată, cine constată, după ce criterii? Ei bine, asta nu se mai spune. Dar putem să ghicim: constată cine are puterea să o facă şi să aplice sancţiunile: adică ministerul prin reprezentanţii săi de frunte.

4) Aceeaşi ipocrizie şi în art. 119 (5): „...în *situaţii temeinic justificate,* Guvernul, la propunerea Ministerului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului, poate înfiinţa/desfiinţa facultăţi“. Cum se stabilesc aceste „situaţii temeinic justificate“? Păi exact aşa cum „se constată“ şi abaterile universităţilor: prin decizie ministerială. Pe scurt, Puterea înfiinţează şi desfiinţează facultăţile în România după bunul său plac!

5) Mai mult însă, mult mai mult. În art. 172 (3) se afirmă: „În cazul universităţilor publice, în maximum 12 luni de la promulgarea prezentei legi, Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului va propune o lege prin care se realizează *comasarea prin fuziune* a universităţilor care au misiuni asemănătoare şi sunt localizate în aceeaşi unitate teritorial-administrativă sau la o distanţă mai mică de 200 km între localităţile de reşedinţă.“ Deci, într-un prim pas, Guvernul va reduce întreaga reţea universitară din ţară la o duzină de universităţi comasate care, într-un al doilea pas, se vor dezumfla tocmai din cauză de „misiuni asemănătoare“: nu poţi avea mai multe facultăţi sau departamente de sociologie, de pildă, în aceeaşi universitate, firesc. Ce facultăţi, departamente, catedre vor rămîne atunci după această comasare? Cele mai bune – am fi tentaţi să spunem. Dar nu putem fi chiar atît de naivi! Vor rămîne cele mai „bine văzute“ de către Stăpînire...

Mai mulţi şi mai incapabili de autoconducere „performantă“ decît parlamentarii, universitarii trebuie stîrpiţi de mici şi ţinuţi din scurt dacă ajung să se facă mari.

1) Dar să presupunem totuşi că *tout est pour le meilleur dans le meilleur des mondes possibles* şi cel mai bun va învinge. Vom avea deci un învăţămînt superior mic la stat, dar mare la sfat, adică puţine universităţi, dar de top. Oare? Calitatea în învăţămînt trebuie să aibă o bază de diversitate pe care să se clădească şi din care să se auto-selecteze. Este adevărat că această diversitate nu este încă una consistentă în România, dar dacă o anulăm de tot şi o înlocuim cu gîndirea unică înseamnă să-i tăiem orice şanse şi pe viitor.

2) Şi cu universităţile care dispar în acest proces ce se va întîmpla? Simplu: „În cazul desfiinţării unei universităţi publice, bunurile aflate în proprietate, rămase în urma lichidării, *trec în proprietatea privată a statului*“ (art. 203/10).

3) Cum se vor conduce aceste mall-uri universitare? De către rectori şi echipa aleasă de către aceştia. Pentru aceasta, rectorii nu vor mai fi aleşi de către senat şi din senat, ci *recrutaţi prin concurs* de oriunde e cazul printr-o comisie în care comunitatea academică este reprezentată doar de două, trei persoane: „Senatul stabileşte o comisie de selecţie si recrutare a rectorului formată, în proporţie de 50%, din membri ai universităţii şi în proporţie de 50% din personalitaţi ştiinţifice şi academice din afara universităţii, din ţară şi străinătate“ (art. 186/4). În mod la fel de democratic, studenţii ies din acest joc pentru oamenii mari. Pe scurt, universităţile nu îşi mai aleg în mod colegial conducerile.

4) Şi ce vor face rectorii universităţilor? Vor fi buni manageri, evident. Adică? Art. 200 (9) ne explică: „Rectorii, prin contractul instituţional încheiat cu Ministerul Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului sînt direct responsabili de alocarea resurselor instituţiei, *prioritar spre departamentele cele mai performante.*“ Dar cine şi cum stabileşte aceste departamente performante? Piaţa? Nici aşa nu ar fi prea îmbucurător. *De facto,* răspunsul este însă altul: decizia o ia rectorul, după intuiţiile sale manageriale. Pe scurt, universităţile nu mai sînt universităţi.

5) Concluzie finală: mai mulţi şi mai incapabili de autoconducere „performantă“ decît parlamentarii, universitarii trebuie stîrpiţi de mici şi ţinuţi din scurt dacă ajung să se facă mari.

Aştept cu emoţie ca realitatea să mă contrazică, dar, în ciuda întregii retorici vehiculate de iacobinii în şpilhozen ai anti-comunismului românesc, presimt că, dacă lucrurile continuă în acest sens, în curînd vom cînta din nou cu toţii: *„Cu Partidul nostru-n frunte / Vom avea succesuri multe!“.*

Cristi LUCA

eurocinema

Frica de viaţă

Cel de-al doilea lungmetraj al regizoarei peruane Claudia Llosa, *La teta asustada* (în traducere liberă, *Laptele deznădejdii)* a fost premiat cu Ursul de Aur la Berlin în 2009 şi nominalizat la categoria Cel mai bun film străin la Oscaruri în 2010. Extrem de simplu şi totodată tulburător la o primă vizionare, *La teta asustada* e genul de film ale cărui sensuri şi semnificaţii îşi fac discret apariţia. Claudia Llosa a fost inspirată în realizarea lui de istoria recentă a ţării natale şi de o carte de antropologie (Entre Prójimos) a scriitoarei Kimberly Theidon. Între 1980 şi 1992, femeile din Peru au fost traumatizate de conflictele interne dintre grupările de guerilă comuniste (Calea Luminoasă) şi cele ale statului.

Acţiunea se petrece în timpurile noastre într-o suburbie din Lima. Din cîntecele unei bătrîne aflăm de tulburările psihice cauzate de un viol din timpul insurgenţelor armate. Şocul puternic şi frica perpetuă au dus la transmiterea, prin alăptare, a unei boli ciudate. Fiica suferă de o boală numită în popor „laptele deznădejdii“, care se manifestă printr-o frică patologică de orice contact uman firesc. Fausta, fiica bolnavă, trăieşte într-o spaimă totală şi pentru a se proteja îşi introduce un cartof în vagin. Acest amănunt poate bulversa spectatorii, mai ales în momentele în care Fausta taie cu foarfeca rădăcinile care cresc. Privind-o şi înţelegîndu-i blocajul psihologic imens, toate aceste detalii sînt perfect justificabile. Ce e cu adevărat şocant e o anumita expresivitate a actriţei, o expresivitate dată de fizionomia ei fragilă capabilă în a transmite o ură mută. Odată cu moartea mamei şi totodată cu ruperea la o vîrstă înaintată a cordonului ombilical, ea se află în situaţia de a convieţui după regulile unei societăţi normale. Doctorii şi familia nu înţeleg deplin motivaţiile gestului ei, ce seamănă cu o automutilare, motiv pentru care singurătatea ei e deplină. Pentru a-şi înmormînta mama în satul natal, Fausta încearcă să apeleze la serviciile funerare ale mai multor firme, dar eşuează din cauza lipsei banilor. Familia unchiului ei improvizează totuşi o înmormîntare provizorie înfăşurînd-o pe bătrînă ca pe o mumie şi strecurînd-o sub pat. Momentele respective sînt filmate cu o grijă extraordinară pentru ceremonial ca parte a unei tradiţii autentice. Protagonista se angajează menajera unei pianiste celebre din Lima. Iniţial, recluziunea ei e la fel ca înainte, necomunicînd cu nimeni în afară de un grădinar înţelegător. Llosa reuşeşte să arate graţia şi stîngăcia unui început de relaţie, una în care fiecare pas e în primul rînd unul spre vindecare. În timp ce e condusă de grădinar acasă, Fausta împărtăşeşte una din superstiţiile lumii care-i dă un sens: „Atunci cînd te plimbi, e bine să nu te dezlipeşti de ziduri, altfel sufletele pierdute vor veni să te ia“. În schimbul unor perle oferite de pianistă, ea o învaţă pe aceasta diferite cîntece inventate ce reprezintă o formă de exorcizare a demonilor din trecutul traumatizant. Pentru a se desprinde cu adevărat de el şi pentru ca viaţa să-şi urmeze cursul normal, Fausta trebuie să-şi ducă mama moartă în satul ei natal. Astfel, doliul ei ar putea să aibă un sfîrşit.

Legătura dintre destinul protagonistei şi cel al Perului e evidentă. Llosa (care e nepoata celebrului scriitor cu acelaşi nume) nu pune accentul pe faptele istorice, ci pe efectele lor şi pe procesul dificil al renaşterii individuale, precum şi al celei naţionale. Tradiţiile din suburbiile Limei

Secvenţe din filmul ***La teta asustada,*** *regia Claudia Llosa*

sînt prezentate cu empatie. Nu e nimic artificial, rostul lor ajută la reconcilierea a două lumi ce par opuse: cea modernă şi cea arhaică. Din fericire, cu umor ele devin complementare.

Un atu incontestabil al filmului e maniera în care e filmat. Cadrele sînt lungi şi-ţi dau timp să intri în atmosfera de realism uşor magic. Ele sînt însoţite mai mereu de muzică (fie de cîntecele Faustei, fie de acordurile obsedante ale unei chitări), dîndu-le un plus de eleganţă.

Cu toate realizările tehnice evidente (regie, montaj, imagine) şi valoarea sa antropologică, *La teta asustada* ar fi fost un film ca oricare altul fără portretul ataşant al Faustei. Generalizînd, am putea spune că e un film despre adevărata naştere a unora şi despre cum viaţa nu e uneori doar un dat, ci şi ceva obţinut printr-o luptă cu propria fiinţă. Fausta e nevoită să treacă peste frica moştenită pentru a învăţa să respire. Mai precis, să trăiască.

La teta asustada *va fi proiectat în cadrul celei de-a XIV-a ediţii a Festivalului Filmului European, organizat de Institutul Cultural Român. Festivalul va avea loc în perioada 6-30 mai 2010 în Bucureşti, Braşov, Iaşi, Tîrgu-Mureş şi Timişoara. Programul festivalului cuprinde peste 50 de filme, reprezentând 28 de ţări europene.*

Şerban POPESCU-CRIVEANU

SOS provincia

Oraşe, artişti şi soţii de miniştri

La începutul anului 1935, preşedinta Ligii Naţionale a Femeilor Române din Gorj, doamna Aréthie G. Tătărescu, a încredinţat sculptorului Constantin Brâncuşi realizarea, la Târgu Jiu, a unui monument al eroilor gorjeni. Brâncuşi, care devenise deja o celebritate mondială, avea atelierul la Paris, în Impasse Ronsin. Primind comanda, sculptorul care – se spune – promisese oamenilor din satul Hobiţa, unde se născuse în anul 1876, că va realiza un monument în amintirea morţilor din Primul Război Mondial, a avut ideea de a realiza la Târgu Jiu nu o sculptură, ci un ansamblu de mari proporţii. La 27 octombrie 1938, cei aproape 11.000 de locuitori din Târgu Jiu primeau un dar care a plasat oraşul lor în primul plan al artei moderne.

Sculpturile au fost aşezate de-a lungul unei axe orientate de circa 1 km lungime, creată atunci şi denumită Calea Eroilor, care uneşte partea cea mai înaltă a oraşului cu malul de jos al rîului Jiu. Pe această axă se găsesc, de la vest către est, Coloana fără Sfîrşit şi parcul înconjurător (situate pe locul fostului Tîrg al Fînului), biserica Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel şi, în Grădina publică (reorganizată în acest scop de peisagistul Friederich Rebhuhn), Poarta Sărutului, scaunele, băncile şi Masa Tăcerii.

Criticat românește imediat după inaugurare (Coloana fiind comparată cu bărbăţia fostului prim-ministru, G. Tătărescu), ansamblul a fost considerat după război o manifestare grosolană a artei decadente care nesocotea sănătoasele reprezentări figurative. S-a încercat distrugerea, cu un tractor, a Coloanei, dar aceasta a rezistat. Apoi, a fost refuzată donaţia sculptorului, care intenţiona să lase ţării natale atelierul său. Atelierul a rămas astfel la Paris. Mai tîrziu, acceptată oficial, opera lui Brâncuşi a devenit o expresie a geniului creator al poporului român. În acelaşi timp, albia Jiului a fost îndiguită pentru realizarea unui lac de acumulare, de altfel inutil. Axa ansamblului a pierdut legătura cu rîul: Masa Tăcerii, gîndită a se profila în amurg pe oglinda apei, este diminuată de fundalul digului care închide brutal perspectiva.

Este, oare, acest ansamblu, într-o stare de pericol care să justifice prezentarea sa într-o rubrică „S.O.S.“? Elementele sculpturale au fost restaurate de curînd, graţie unor fonduri de la Banca Mondială şi de la Guvernul României, parcurile au fost şi ele restaurate cu fonduri locale şi internaţionale, cu peisagişti americani şi români. Se contestă în tîrg, cu mai mult sau mai puţin temei, restaurarea sculpturilor dar şi restaurarea parcurilor: materialele speciale din care sînt realizate aleile (prea naturale pentru cei obişnuiţi cu asfaltul), vederea către Masa Tăcerii, amplasarea băncilor în Grădina publică, ba chiar şi construcţia bisericii amplasate iniţial în mijlocul axului.

Între timp, cele două parcuri unde sînt amplasate sculpturile lui Brâncuşi sînt utilizate de oameni normali. Parcurile sînt bine îngrijite, uneori chiar prea bine, întrucît nu întotdeauna conştiinciozitatea ţine locul priceperii. Ca peste tot în România, monitorizarea stării de conservare a monumentelor nu este strălucită, iar responsabilităţile sînt împărţite confuz între protectori.

Pentru locuitorii oraşului însă, ansamblul este un neîndoielnic subiect de mîndrie. Străzi şi instituţii publice perpetuează memoria autorului: există o universitate în oraş cu acest nume, dar şi o grădiniţă cu orar prelungit. Stema municipiului Târgu Jiu are în centru Coloana fără Sfîrşit. Primarul oficiază căsătorii lîngă Poarta Sărutului, semn al unei trăiri afective a populaţiei – necum istorice sau estetice – în legătură cu acest monument. Artiştii noi creează bijuterii cu teme „brîncuşiene“ pe care le dăruiesc vedetelor TV, semn al adevăratei recunoaşteri în popor a acestor opere.

În final, să ne abatem de la sentimente. După cum este precizat în scrisoarea Aréthiei Tătărescu din 20 octombrie 1937 către Primăria oraşului Târgu Jiu, donaţia Ligii Naţionale a Femeilor Române din Gorj către locuitorii oraşului a constat în următoarele: 1) Biserica Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel închinată Eroilor, 666.462 de lei; 2) Expropierea pentru deschiderea Căii Eroilor, 746.000 de lei; 3) Portalul de piatră din grădina publică a oraşului, 683.198 de lei; 4) Coloana în amintirea Eroilor morţi în războiul de întregirea neamului, 340.615 de lei; în total 2.436.275 de lei (atunci aproximativ 1.800.000 de dolari). Suma cheltuită de Liga Naţională a Femeilor Române din Gorj pentru a face un asemenea gest patriotic şi pentru a angaja pe cel mai mare sculptor român din epocă a fost considerabilă.

Se poate presupune, desigur, că Liga a fost favorizată, fiind condusă de o doamnă, nevastă de ministru, chiar prim-ministru al României în perioada de colectare a fondurilor. Şi ne putem întreba cum ar arăta România dacă fiecare nevastă de politician important ar fi adunat cîte 1.800.000 de dolari pentru a face astfel de cadouri oraşelor de 10.000 de locuitori.

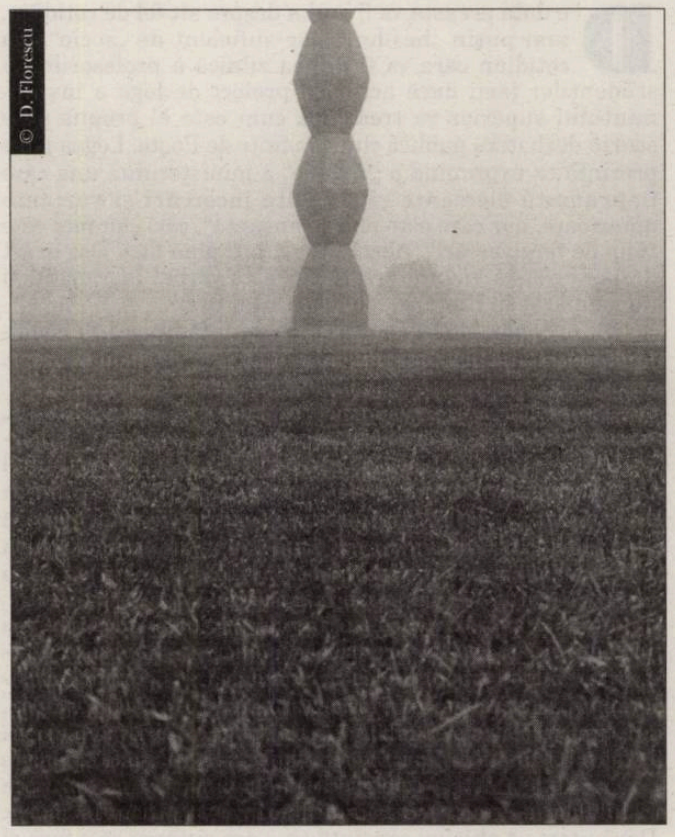

Şerban Popescu-Criveanu *este arhitect şi urbanist.*

Anamaria DOBINCIUC

Hikikomori

– între bizarerie japoneză şi avangardă –

La cinci ani după ce s-a retras din viaţa socială, Taka a fost găsit mort în apartamentul său. Totul indica faptul că acesta s-a cufundat într-o letargie totală, încetînd chiar şi să se hrănească, şi că a aşteptat pur şi simplu să moară. Suicid pasiv. Taka, personajul lui Randy Taguchi în *Vertij,* era un *hikikomori*. Însă *hikikomori* nu este un fenomen fictiv, ci unul cît se poate de real. Termenul, care în japoneză înseamnă „retragere“, se referă la indivizii care se autoizolează timp de cel puţin şase luni; în cazuri extreme, perioada de recluziune poate ajunge şi la 10-15 ani.

Media i-a numit „generaţia pierdută a Japoniei“ sau „milionul lipsă“, şi asta deoarece conform psihologului Tamaki Saito, cel care a identificat fenomenul, există aproximativ un milion de *hikikomori*. Se estimează că 80% dintre aceştia sînt bărbaţi, cei mai mulţi avînd vîrste cuprinse între 20 şi 30 de ani. Media japoneză a mers şi mai departe, etichetîndu-i ca „paraziţi sociali“ şi chiar „potenţiali ucigaşi“ (ceea ce intră în contradicţie cu inerţia care îi caracterizează). Cred că nu mai e nevoie să spun că asta nu ajută deloc la înţelegerea, respectiv la soluţionarea problemei. Asemenea atitudini nu fac altceva decît să îi împingă pe *hikikomori* şi mai mult înspre marginea societăţii.

În general, un *hikikomori* începe prin a renunţa la şcoală pentru ca mai apoi să renunţe la orice contact cu lumea exterioară. Felul în care e descris modul lor de viaţă a devenit deja un clişeu: stau treji noaptea şi dorm ziua, iar camera lor e echipată cu teancuri de *manga* şi DVD-uri, jocuri video şi cu un calculator. Unii dintre ei îşi părăsesc, totuşi, camera în timpul nopţii pentru a-şi cumpăra mîncare sau reviste *manga*.

Cauzele? Acestea variază de la caz la caz. Cel mai adesea, e vorba de un eşec sau de *bullying*. Sau, aşa cum o spun şi cei de la Goo Goo Dolls, pentru că „I don't want the world to see me / Cause I don't think that they'd understand“. Desigur, pentru cei mai mulţi dintre noi, a sta închis între patru pereţi echivalează cu închisoarea, însă pentru un *hikikomori,* acei patru pereţi reprezintă singurul spaţiu în care acesta se simte cu adevărat liber, unde poate fi el însuşi şi, mai important, unde nu e judecat de nimeni.

De asemenea, la baza fenomenului stau diverşi factori socio-culturali: aşteptările mari din partea părinţilor, sistemul educaţional japonez, conformismul, creşterea economică din secolul XX, avansul tehnologic. Citat de *Time Asia* în 2000, Sadatsugu Kudo, care conduce un centru de recuperare pentru *hikikomori*, spunea că „nu se poate preciza cauza, dar se poate preciza contextul: e Japonia. În Japonia, trebuie să fii ca toţi ceilalţi, iar dacă nu eşti, te simţi pierdut, ţi-e ruşine. Aşa că dispari“. Kudo nu e singurul care explică fenomenul prin unicitatea Japoniei. În puţinele studii publicate în Occident se insistă pe faptul că *hikikomori* este un fenomen specific societăţii japoneze. Cred însă că ne grăbim cînd catalogăm acest fenomen drept o bizarerie japoneză şi excludem posibilitatea ca acesta să se manifeste şi în spaţiul euro-atlantic. De altfel, e de ajuns să vizităm un forum ca *HikiCulture* (http://hikiculture. prophpbb.com/) pentru a ne convinge că nu doar în Japonia există *hikikomori*. Iar psihiatrii occidentali care încearcă să explice fenomenul relaţionîndu-l cu tulburări ale dezvoltării, cum ar fi sindromul Asperger, mi se par şi mai departe de sursa problemei. Înţelegerea în profunzime a fenomenului *hikikomori* e o provocare. Dar dacă îl vom eticheta fie ca o ciudăţenie specifică Japoniei, fie ca o tulburare psihică, dăm dovadă de o mare lipsă de imaginaţie.

Să nu uităm că *hikikomori* înseamnă, în primul rînd, alienare şi anxietate – maladiile societăţii moderne. Nu doar societatea japoneză pune mare preţ pe conformism; e de ajuns să deschidem televizorul sau o revistă – totul invită la uniformitate. Mai mult, societatea exercită o presiune din ce în ce mai mare asupra individului: corpul său, gradul de productivitate la locul de muncă, timpul său liber, totul a ajuns să fie un „proiect personal“. *Hikikomori* sau alienare – acestea sînt doar dovezi ale profundei rupturi care s-a produs între structurile societăţii şi indivizi. Individul e privit ca forţă de muncă, respectiv ca „producător“ de forţă de muncă; într-un asemenea context, cum ar putea cineva să se simtă apreciat pentru ceea ce este? Fenomene ca *hikikomori* reprezintă un eşec al întregii societăţi. Un eşec pe care aceasta refuză să şi-l asume. În schimb, se arată cu degetul în toate direcţiile.

Ţinta preferată este, firește, tehnologia. Da, e adevărat că tehnologia ne propune din ce în ce mai insistent o retragere în lumi private. Şi da, e adevărat că generaţia din care fac parte *hikikomori* e conectată la o reţea digitală care le formează percepţiile, gîndirea, imaginaţia şi, nu în ultimul rînd, memoria. Cu toate acestea, blamarea tehnologiei pentru *tous les maux et tous les troubles* e o exagerare. Lăsînd la o parte faptul că alienarea a fost menţionată de Hegel în 1807, explicarea alienării ca o consecinţă a dezvoltării tehnologice e un transfer de responsabilitate care ne îndepărtează de la adevărata cauză, şi anume lipsa acută de repere, de valori morale.

Interesant este că există şi voci care spun că *hikikomori* reprezintă avangarda. Într-un sistem dominat de competiţie, agresivitate şi umilinţă, a rupe contactul cu societatea, a alege autorecluziunea este, în mod paradoxal, un gest sănătos. Iar cînd fenomenul se va răspîndi în întreaga lume, sistemul capitalist va fi serios pus la încercare. Dacă îi mai punem la socoteală şi pe *freeters,* pe *NEET,* şi pe *freegans,* alte grupuri aflate sub eticheta „paraziţi sociali“, am putea ajunge să dăm dreptate acestor voci.

Nu-mi plac extremele. Nu împărtăşesc nici opiniile celor care minimalizează gravitatea problemei atribuind-o exclusiv societăţii japoneze, dar nici opiniile celor care susţin că *hikikomori* sînt avangarda. Prefer să privesc fenomenul ca pe o cultivare a escapismului. Poate că nu ne-ar strica tuturor, din cînd în cînd, cîteva zile de autoizolare şi rătăcire pe tărîmurile ficţiunii.

Texte și opinii de: ● *Adrian ARDELEAN (jurnalist, Europa FM)* ● *Laurențiu CÂRCOANĂ (arhitect, Fargo, Dakota de Nord)* ● *Alin IONESCU (jurnalist,* Academia Cațavencu) ● *Radu PARASCHIVESCU (scriitor)* ● *Ioana PÂRVULESCU (scriitoare)* ● *Sandra PRALONG (expertă în comunicare)* ● *Antoaneta TĂNĂSESCU (prof. univ., Facultatea de Litere, Universitatea București)* ● ***Coordonatorul temei:*** *Andrei MANOLESCU*

La putere

Nu știm aproape niciodată sigur dacă un politician e cu adevărat corupt sau cu adevărat incompetent așa cum de multe ori ni se sugerează. Nici înregistrările făcute pe ascuns și nici stenogramele cu care sîntem bombardați periodic nu demonstrează, de obicei, fără putință de tăgadă în fața opiniei publice, că unul sau altul au săvîrșit o ilegalitate sau că nu știu ce personaj e nepregătit și incompetent pentru rolul public pe care-l are. Nu sîntem neapărat siguri (cel puțin la prima vedere) nici dacă o vedetă sau alta e total lipsită de orice pregătire sau calități. Nimic de acest fel nu e, de obicei, probat pînă la capăt. Ce putem vedea însă imediat și în plină lumină este stilul acestor oameni. Cum vorbesc, cum se mișcă sau cum reacționează în diverse împrejurări. Și dintr-odată avem probe indubitabile că multe dintre personajele principale ale dramei care se joacă permanent pe marile noastre scene și pe micul ecran au un comportament neelegant sau chiar de mahala. Nu știm ce păcate or avea dar ne putem da seama de la o poștă că e vorba de niște indivizi cu mari carențe de educație.

Mulți oameni publici și-au făcut un adevărat obicei din a se înjura în emisiuni televizate. O altă bucurie la modă a lor, este aceea de a-și expune în fața lumii problemele personale (chiar intime), cu mult ajutor și din partea presei. Persoanele publice par a avea, astăzi, un singur mare scop, acela de a deveni cît mai populare și de a face cît mai multă audiență. Ele nu reușesc însă decît să devină din ce în ce mai vulgare.

Dramele importante ale nației noastre se amestecă zilnic cu mici can-can-uri. Țoapele și mitocanii își exhibă gusturile și obiceiurile lor în fața tuturor într-o telenovelă fără sfîrșit. De multe ori, aceștia nu se manifestă individual ci cu întreaga familie, cu tot clanul. Rufele murdare din diverse familii se spală, astăzi, în studiourile de televiziune. Mîrlăniile sau gesturile urîte spontane de altădată par pe cale să fie înlocuite cu unele calculate, chiar regizate, în ideea de a șoca. Cineva care se comportă necivilizat în public are șanse mai mari de a fi invitat în studiouri decît un om decent. În campaniile electorale, nu sînt scoși în față cei cu maniere elegante. Se consideră că ar fi contra-productiv. S-a creat o adevărată școală. Emisiuni întregi se străduiesc să provoace apariția mitocăniilor. Odată apărute, ele sînt marcate asemeni știrilor de senzație. Devin adevărate exemple și nimic nu pare a li se mai opune. Tinerii au în față tot mai multe modele de succes de acest gen. Pe scurt, mahalaua a cîștigat puterea și face spectacol. (**A. M.**)

Antoaneta TĂNĂSESCU

Ceaiul de la ora cinci

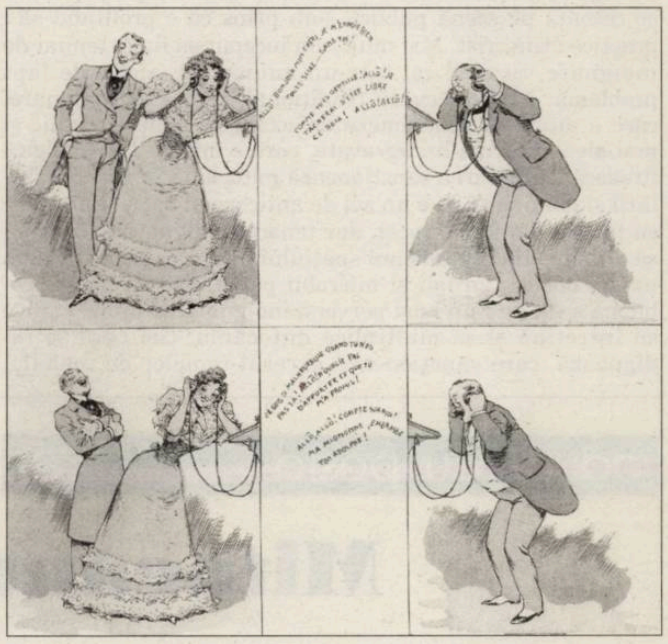

Una dintre cele mai puternice amintiri din adolescență e, în mod ciudat, legată de o decizie comportamentală, dovadă că semnele exterioare ale lumii începuseră a-mi stăpîni viața. O tînără mătușă cu numai cîțiva ani mai mare, idolul/modelul meu secret, omul care părea a nu avea nici un defect, trecea printr-o experiență pe care acum aș numi-o primejdioasă. Atunci mi se părea incredibilă. Invitată de familia băiatului care urma să îi devină soț „nu la o vedere", căci se cunoșteau de mult, nici la o „ultimă verificare", inutilă în acest caz, invitată, așadar, pur și simplu, a făcut o „greșeală" de neiertat. Lingurița mișcată în paharul de ceai (unul dintre acele pahare de demult avînd un suport protector de metal, aici de argint) a zăngănit cu zgomot mult și inadmisibil. Ca urmare, nunta părea suspendată. Asistam, la acea vîrstă, la transformarea unei lingurițe, din tacîm în obstacol în fața iubirii și emoția a făcut ca această mică farsă să devină un eveniment. Din fericire, cum bănuiți, lucrurile s-au calmat, cei doi tineri s-au căsătorit, și au avut un băiat aflat chiar acum în fața deciziei de căsătorie. Și el a venit cu viitoarea soție în familie, examenul a fost trecut cu bine, cu o singură observație pe care, în mod uimitor, a făcut-o tinerei de acum, chiar mătușa mea: de ce bei apă direct din sticlă, fără pahar? Ei, și? – am comentat eu în gînd ,sperînd că întrebarea este pur retorică. Așa s-a și întîmplat, căci nici sticla de acum, nici linguriță din vechime nu au îndeplinit decît rolul ce le era menit în piesă, rolul unui decor capabil să genereze doar vagi și haioase controverse. Lucruri superficiale, deci. Cum apar și chiar cum sînt nesfîrșitele discuții privind mobilitatea modei, diversă și ea doar la nivelul de suprafață, stabilă în structurile de adîncime, ceea ce demonstrează Roland Barthes în *Système de la mode* înregistrînd, cu probe de necontestat, revenirea armonioasă a liniilor și formelor o dată la 50 de ani.

La un prim nivel, așadar, norma comportamentală nu face decît să gloseze cu ajutorul cuvintelor, mai exact, al nuanțelor diferite, pe aceeași temă. Pasul următor, vizînd gesturi întru asumarea mai decisă a schimbării codului, poate fi regăsit (e un simplu exemplu) în *Adevăratul cod al manierelor elegante pentru junii de orice condiție,* apărut la București, în 1894. Aici, în capitolul al XVII-lea, manualul se întreabă dacă *E bun uzul ce se face cu cuvîntul intim* tu?, trecînd tutuirea printre multele *progrese de conversațiune* definitorii pentru ultimele decenii ale secolului. Și, mai explicit: *Mai înainte vreme numai cunoștințele vechi și intime, inimele strîns legate întrebuințau cuvîntul intim* tu. *Acum s-a schimbat moda! Vezi cunoștințe de-abia contractate și formate între oameni care înainte nici nu s-au văzut vreodată și acum se tutuiesc doar pe baza vreunei întîlniri pe la teatru, la bal, ori în vreun magazin, birt sau grădină publică.* Prin astfel de pasaje de trecere, ne îndreptăm/coborîm spre structurile de adîncime, acolo unde bunele maniere se întîlnesc/coexistă cu buna învățătură morală. Toate adevărate și frumoase, cum s-ar fi spus în vechime. E lumea principiilor formative, puțin dependentă de culoarea sau intensitatea fermecătoare a ispitelor, fie și a celor trei la număr identificate de Sf. Augustin în *Confesiunile* lui: *Desigur poruncește ca să mă abțin de la pofta trupului și de la pofta ochilor și de la grija veacului.* Meditînd asupra trecerilor din lumea europeană de după 1500, Johan Huizinga identifica, în *Amurgul Evului Mediu,* o asemenea lege și de gîndire și de conduită, o lege care ghidează mersul *în linie dreaptă* de la un tip de mentalitate la alta, stăpînind răvășitor destine și individualități. Iar ea este *părăsirea năzuințelor prea înalte.* Iată demonstrația: *Civilizația care se reînnoiește silește societatea să părăsească, din vechea formă de viață, năzuințele prea înalte. Cavalerul devine* le gentilhomme *francez din secolul al XVII-lea, care mai întreține o colecție de concepții de clasă și de onoare, dar care nu se mai pretinde un apărător al credinței, un ocrotitor al celor slabi și asupriți. Tipul nobilului francez face loc celui al gentleman-ului, descendent și el în linie dreaptă din vechiul cavaler, dar temperat și rafinat. În cursul prefacerilor succesive ale idealului s-a desprins de fiecare dată cîte un înveliș care devenise minciună.*

Care ar fi *învelișul devenit minciună,* abandonat de mentalitatea lumii contemporane românești, și prin ce a fost el înlocuit cu toate urmările asumate și, în același timp, indiferent de urmări. Nu știu dacă am găsit formulările cele mai potrivite. Propun să vorbim doar despre etalarea ostentativă a meridianelor eului personal la nivelul vestimentar, al gesturilor, al limbajului, al registrului intonațional, afișarea fără nici o urmă de trac pînă la stridență a vieții private, mai mult, transformarea ei în monedă de schimb valutar, în monedă de schimb, în monedă. Pudoare? Pare că a rămas în urmă, nu foarte în urmă, totuși. Sub teiul cel mare al grădinii, declarația de dragoste era nerostită cu vorbe: *doamna de Rénal, cu mîna în mîna lui Julien, nu se mai gîndea la nimic; trăia, și atît.* Cînd se petrecură toate acestea? La 1830, cînd apare *Roșu și negru* de Stendhal. Și cam tot pe atunci spectacolul *Othello* în varianta pariziană propunea înlocuirea binecunoscutei batiste cu mănușa, întrucît cea dintîi făcea parte, pentru oamenii acelor vremuri, dintre obiectele neafișate în public, deci, intime. Iar exibarea intimității era de neconceput. Căci eurile empirice, personale erau bine strunite de cel public sau, în termenii de peste un secol și mai bine (Murray Krieger, *Teoria criticii* apare în 1976), punerea față în față a *persoanei* (individul din fundal, expresie a conștiinței interioare) și *personei* (personalitatea, vocea publică, afișată, asumată). *Roșu și negru* apare înainte de 1850, *Regulile polemicii civilizate* (1890) spre sfîrșitul secolului și, publicîndu-le în primul său număr, revista *Dilema* recunoaște implicit deplina lor actualitate. Constînd, între altele, și în distincția tranșantă între drepturile/exigențele eului privat față de cel public. *Părțile nu au dreptul să aducă în discuție caracterul, temperamentul, sau trecutul adversarului deoarece acestea nici nu infirmă, nici nu confirmă validitatea ideilor pe care le susțin –... – etichetarea adversarului prin menționarea școlii de gîndire, clasei sociale, organizației profesionale sau partidului din care acesta face parte constituie o încălcare a regulilor polemicii și dezvăluie slăbiciunea lipsei de argumente. Într-o polemică civilizată contează numai argumentele invocate de adversar, ca invidid, și nu ca membru al unei școli sau organizații. Nu ai dreptate pentru că ești gînditor materialist, patron sau laburist, ci pentru că argumentele tale sînt convingătoare.*

De neconceput, nu doar la 1900, ci și azi în lumea civilizată, exhibarea intimității ca normă de viață a devenit acum și aici soluție aducătoare de succes, model pentru adolescenți, singura ușă spre fericire. Să fie atunci *părăsirea năzuințelor prea înalte* o fatalitate a prezentului românesc? Și, în aceste condiții, merită să ne resemnăm?

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 1 aprilie la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri,* realizată de Luca Niculescu și Dragoș Ghițulete.

Alin IONESCU

Lustraţia media nu va întîrzia să dispară

Personal, trec printr-o perioadă de purificare media. Asta după ce luni şi ani de zile, fiind în situaţia de a scrie zilnic o cronică TV, am stat cu ochii aţintiţi în televizor, urmărind giumbuşlucurile unor personaje publice „din toate domeniile de activitate", vorba limbii de lemn. Acum însă, de vreo jumătate de an, m-am cam lăsat.

Televizorul a cam devenit un soi de mobilă inutilă. E o situaţie oarecum similară cu lăsatul de fumat. Îţi vine cheful să-ţi mai aprinzi cîte-un Dan Diaconescu, să mai pufăi un Gigi Becali, dar tragi un fum şi ai o senzaţie de greaţă. Mă simt mult mai bine în starea asta de dezinformare profundă legată de viaţa şi activitatea unui Dan Diaconescu, ca să dau doar un simplu exemplu. Se mai întîmplă să vină vorba în cîte o conversaţie uşoară, de birou, despre o domniţă din show biz, care şi-a montat un sîn mai performant în sutien şi se lăuda exagerat cu asta pe un post de televiziune sau despre cutare politician, care a declarat despre nu ştiu care altul că „e idiot", dar nu mă mai las impresionat. De fapt, nu mai am nici un chef să mă indignez în faţa mitocăniei, a prostului gust devenit politică de marketing, a *awareness*-ului de mahala pe care mai toţi cei care se cocoaţă pe scenă publică s-au prins că e profitabil să-l practice utilitarist. Mai mult, am început să fiu extenuat de indignare. Şi cred că, într-un anume fel, aici e de fapt problema: în acest cuplu tradiţional mitocănie-indignare, care a ajuns să funcţioneze defectuos în spaţiul public şi mai ales în forma lui agravată, care e media. Într-o logică firească, indignarea sancţionează mitocănia în vederea izolării şi eliminării ei; e un soi de anticorp al spaţiului public cu funcţie sanitară. Încet, dar tenace, indignarea ar trebui să elimine din organismul spaţiului public temele şi personajele nocive, viruşii şi microbii periculoşi. Ei bine, problema e că, într-un mod pervers, indignarea a ajuns cumva să întreţină şi să multiplice mitocănia. Cel care se indignează, care sancţionează excesul temelor de mahala, ieşirile argotice din ce în ce mai obraznice sau abundenţa de personaje mizerabiliste nu mai contribuie la curăţirea spaţiului public, ci dimpotrivă, creşte notorietatea viruşilor şi le întăreşte vitalitatea şi îndreptăţirea în a se exprima. În plus, le rafinează stilistica. Indignarea provocată metodic, programat, cu ochii pe cifrele de audienţă, a devenit tehnică de marketing. Şi-atunci lucrurile se complică instantaneu fiindcă ajungem să ne uităm descumpăniţi la organismul media ca nişte doctori la o boală auto-imunitară. Cu cît te indignezi mai abitir, cu atît creşti vitalitatea mitocăniei. Dacă taci, ea creşte oricum purulent. Aşadar, orice-ai face, n-ai scăpare şi, prin urmare, dacă îţi vezi de treabă şi întorci spatele fenomenului măcar îţi protejezi nervii, retina şi timpul. Viitorul, aşa cum îl estimez eu, nu e nici pe departe sumbru, ci doar inevitabil: spaţiul public se va parcela fin, va deveni targetat şi fluctuant, iar feliile care nu se vor atinge se vor suprapune parţial. Vechiul spaţiu public burghez de tip modern, baza discuţiei pentru o societate civilă omogenă şi relativ coerentă, e deja istorie. Azi, dar mai ales mîine, spaţiul public este şi va deveni o multitudine de spaţii semi-private targetate comercial pe baza unor studii şi sondaje actualizate permanent, referitoare la gusturi, life-style-uri, valori comerciale, obiceiuri de consum etc. Undeva la marginea acestui cîmp întins de parcele cultivate cu tot soiul de buruieni pop ori cu plante exotice exclusiviste va exista un scuar de cîţiva metri pătraţi cultivat cu probleme de interes general. Doar aici, în acest spaţiu public îngust şi bine delimitat, indignarea va mai avea şi rost şi, sper, efect. În rest, a te enerva din pricina mitocăniei personajelor care defilează pe la Capatos prin emisiune sau a limbajului elegant de cîrciumioară al unui Sică Orban este/va fi doar un consum inutil de vorbe şi nervi. Acum, gîndind retrospectiv şi oarecum nostalgic, poate că merită regretate vremurile în care Andreea Marin aduna puncte de rating în platoul de la *Surprize, surprize,* iar Mihaela Rădulescu îl flata stîngaci pe Gabriel Liiceanu în platoul emisiunii sale de la B1 TV, încercînd să-i dea o replică concurentei sale directe şi punctînd ostentativ pe ideea că e o vedetă care a auzit de Heidegger. Firește, nu mă dădeam în vînt după genul acela de show-uri, dar poate că erau totuşi întrucîtva mai onorabile decît *Plasa de stele* a lui Dan Negru sau foiletoanele policier cu Elodia.

***Alin Ionescu** este jurnalist la* Academia Caţavencu.

aduse cu poșta

Mitocanul de bloc

Descinşi parcă din lumea lui Caragiale, deşi au rădăcini mult mai adînci, ţoapa şi mitocanul fac parte din peisajul nostru cotidian. Şi nu reprezintă o pătură socială, ci o stare de spirit. Sînt omniprezenţi şi se înmulţesc exponenţial. Te izbeşti de ei în absolut toate locaţiile, chiar şi acolo unde teoretic nu ar trebui să-i întîlneşti.

Se răspîndesc rapid. Ca gripa. Şi au mereu acelaşi tipar, acelaşi cod genetic, de parcă s-au desprins toţi din aceeaşi tulpină. Nu poţi să-i ignori, pentru că nu te ignoră ei pe tine. Te vor băga mereu în seamă, iar dacă vei încerca să-i eviţi, vor găsi întotdeauna o cale să te încolţească şi să te oblige să-i remarci.

Mitocanul nu are vîrstă. Sau, mai bine zis, îl întîlnim la toate grupele de vîrstă. Este îmbrăcat după un anumit tipar. În tinereţe, purta blugi, geacă şi pantofi cu cioc. Are telefon mobil la vedere să-şi „oftice" privitorii. La maturitate, poartă mereu pantaloni de tergal sau blugi, asortaţi cu un tricou colorat şi cu adidaşi pe măsură. Una din mîinile lui va avea întotdeauna în prelungire o sacoşă de plastic în care îşi va purta pacheţelul cu mîncare. Uneori va purta o geantă diplomat. La senectute va purta invariabil o vestuţă de lînă croşetată în casă de consoarta sa.

Ai să-l recunoşti pe „mitocan" dacă, din întîmplare, îi sună telefonul. Va răcni cît îl ţine gura şi în cinci minute tot autobuzul va şti de unde vine, unde se duce, ce a făcut în ultimii cinci ani şi ce va face în următorii cinci. Iar cînd nu-i sună, îl verifică din cinci în cinci minute să vadă dacă n-a sunat.

Mitocanul îşi scoate întotdeauna familia la aer în „uichend". În parc. Şi va avea întotdeauna cu el o păturică pe care o va aşterne pe spaţiul verde, unde va sta tolănit cu femeia şi copiii din dotare pînă spre seară, urmărind trecătorii şi bîrfindu-i copios. Cînd va pleca spre casă va lăsa obligatoriu în urma sa munţi de gunoaie şi de ambalaje. Întotdeauna pe spaţiul verde pe care tocmai l-a bătătorit bine, niciodată în coşul de gunoi de la marginea peluzei.

Mitocanul adoră să-şi arunce sticlele de apă minerală pe geam, în spaţiul din faţa blocului. În felul acesta, tu, vecinul lui iubit, vei şti că „mitocanul" îşi permite să consume apă minerală la fiecare masă, spre deosebire de tine care te mulţumeşti cu apa de la chiuvetă.

Acelaşi mitocan însă, nu va cumpăra niciodată prăjituri de la cofetărie. Expresia lui este: „nu mănînc eu de-alea de-ale lor". El îşi va pune consoarta să-i trîntească o plăcintă cu dovleac. După ce o va mistui pe toată, va trece la seminţele, coapte cu mare grijă în cuptor, pe care le va ronţăi satisfăcut, cu coatele pe pervazul ferestrei, împărţind generos şi egal cojile, în capul trecătorilor şi în balconul vecinului de dedesubt. Că doar e democrat, de!

Mitocanul are întotdeauna dreptate. Chiar şi atunci cînd nu are. Dacă faci greşeala să-l contrazici, îţi va face cunoscută imediat opinia lui, verde în faţă, sau în secunda imediat următoare, după ce i-ai întors spatele în cel mai neaoş stil. Adoră înjurăturile suculente, de regulă cu trimitere la anumite părţi anatomice, ale lui sau ale mamei tale, în funcţie de cît de inspirat e mitocanul cînd ai avut proasta idee să rişti o polemică cu el.

Mitocanul e o specie complexă, nu poate fi încadrat doar în stereotipul „ăla care ascultă manele la maximum, la 12 noaptea". El se poate manifesta prin urlete pe casa scărilor, trîntit uşi, bocăneli şi reparaţii la ore nepotrivite, etc. În general, se poartă ca şi cum ar sta la casă, cînd, de fapt, locuieşte cu alte persoane în stînga, dreapta, sus şi jos. Vara, poate face un grătar puturos pe balcon, de ai impresia că în fiecare zi e 1 Mai. Maşina lui ocupă două spaţii de parcare.

Mitocanul se identifică prin acută nesimţire şi lipsă de orice fel de înţelegere faţă de problemele cu care se confruntă persoana de lîngă el. De asemenea, mitocanul este o persoană sensibilă, chiar foarte sensibilă, dar numai la ceea ce îl doare pe el. Sensibilitatea lui excesivă îl împiedică să înţeleagă că poate persoana de lîngă el are probleme majore cu care se confruntă, pentru că, dacă le-ar înţelege şi pe astea, pe lîngă toate dramele prin care trece el, ar putea face un şoc şi, Doamne fereşte, ar rămîne complet traumatizat. Cine constituie noua generaţie de mitocani?

Bărbaţi cu vîrste foarte variate şi din toate mediile sociale, dar remarcabili sînt cei care au pretenţia că sînt intelectuali. Cînd, unde şi cum au apărut, nu se ştie foarte exact, dar se ştie că tot se înmulţeşte, ca un virus contagios.

Şi să nu uităm că mitocanul este însurat, de regulă, cu mahalagioaica de esenţă tare, cu ţoapa. Tipul gospodină sau bucătăreasă, care nu merge niciodată la coafor sau cosmetică şi poartă „doliu" etern pe sub unghii. Are priviri iscoditoare şi piezişe de parcă ţi-ar spune: „nu te ştiu eu ce-ţi poate pielea şi ţie?". Vorbesc în propoziţii simple, foarte rar în fraze. Au un vocabular limitat şi propoziţiile lor au acelaşi tipar „interjecţie (bă/fă) + verb + adjectiv sau adverb".

Cu siguranţă că aţi întîlnit măcar un mitocan sau o ţoapă în viaţă. Dar nu vă amăgiţi sperînd că vor dispărea într-o zi, ca dinozaurii. N-are să se întîmple asta. Iluzii. Este singura specie programată genetic să supravieţuiască în orice condiţii. Noi toţi vom fi dat de mult ochii cu Creatorul nostru cînd ei, „mitocanul" şi „ţoapa", vor continua să se înmulţească. Pentru că se pare că ei sînt singurii care au ascultat porunca lui Dumnezeu din ziua a şasea a Genezei: „Creşteţi, înmulţiţi-vă şi stăpîniţi peste orice vieţuitoare care se mişcă pe pămînt".

Ţoapa şi mitocanul sînt rezultatul unor schimbări rapide, uneori radicale, care au mutat (forţat sau voluntar) oamenii din cadrul lor natural într-un cadru nou uneori nepotrivit sau invers, au adus *mode* noi nepotrivite cu tradiţiile locale. Şi asta dintotdeauana (fenomenul a fost ridiculizat de la Aristofan şi Molière la Alecsandri şi Caragiale), doar că, în zilele noastre, schimbările sînt mai rapide. Aşa încît, deşi călare pe situaţie, ei aleargă prin tranziţie în căutarea timpului şi binelui pierdut. Pentru că lor nimic nu le convine, nimic nu-i mulţumeşte, nimic nu-i mai satisface. Vor mereu schimbare. Ce dacă şi-au schimbat ceasurile, televizoarele şi maşinile? Vor să-şi schimbe cetăţenia, religia, viaţa. Şi chiar sexul. Adică el, mitocanul, să devină ţoapă şi ea mitocan. Diferenţă de nuanţă. Pentru că pe ei nu-i mai preocupă „ficţiunea" ci „situaţiunea". Dacă se duce dracului rapiţa, ce să te mai cufunzi în reverii? – concluzionează ei.

În modul său plastic de a se exprima, Andrei Pleşu reuşeşte să schiţeze foarte bine portretul lor în cartea *Chipuri şi măşti ale tranziţiei:* „Principiile sînt pentru ei mai mult o chestiune de estetică, decît una de etică. Principiile sînt bune, dar viaţa este altceva. Toate afectele îi sînt paralizate de instinctul supravieţuirii. Una dintre calităţile lor e că au gustul ierarhiei." Or, de la etică la estetică, atunci cînd e vorba de morală şi de bun-simţ, e – poate – o distanţă de cîteva zeci de cărţi. Citite şi atît.

prof. Florentina-Aura BELU

Am primit la redacţie o carte poştală cu fotografia Ateneului Român şi cu următorul conţinut:

Domnule redactor-şef,

Subsemnata Mariana Codreş, de profesie psihiatră, vă rog să binevoiţi a publica, în numărul *Dilemei vechi* dedicat ţoapei şi mitocanului, propunerea de demolare a Ateneului Român. În felul acesta, în clădirea-patrimoniu UNESCO nu vor mai pătrunde rinoceri.

Vă mulţumesc anticipat,

dr. M. CODREŞ

Radu PARASCHIVESCU

E viaţa mea, în fond

Eun film vechi. Anul viitor împlineşte trei decenii. Se numeşte *Whose Life Is This Anyway?*, se inspiră dintr-o piesă a lui Brian Clark şi-l are în rolul principal pe Richard Dreyfuss, care joacă un sculptor cvadriplegic obligat să trăiască mai departe, în ciuda propriei voinţe. Filmul dezbate o temă la modă încă de-acum treizeci de ani în Occident şi SUA: dreptul omului de-a decide că nu mai are rost să simuleze viaţa. La ce bun să putrezesc de viu într-un pat? – se întreabă protagonistul. Ce rost are să fiu doar generatorul de milă, compătimire şi stingherealã al celorlalţi? Cum mă pot mobiliza pentru cîteva sute sau poate mii de răsărituri şi de apusuri cînd ştiu că îmi mai pot folosi doar mintea? Dacă sînt puse bine, întrebările declanşează sărbători ale neliniştii. Personajul lui Dreyfuss îi acuză pe cei din jur că îi deturnează existenţa confiscîndu-i dreptul la opţiune. Ken Harrison, sculptorul întemniţat într-o rezervă de spital, este un om la cheremul celorlalţi şi simte că trăieşte viaţa altcuiva. Că joacă într-un scenariu pentru care nu i s-a cerut acordul. Că a fost deposedat de libertatea ultimă: aceea de-a alege.

Mitocanul îşi adjudecă totul şi nu restituie nimic.

Într-un fel, mitocanul ocupă în viaţa noastră locul oamenilor care se învîrteau în jurul lui Harrison / Dreyfuss, scăldîndu-l în minciuni cucernice şi promisiuni mai false ca bancnota de trei dolari. Este corpul străin care se cuibăreşte în existenţa aproapelui, fără a se mulţumi cu atît. Condiţia de parazit nu i se pare suficientă. Vrea mai mult. Dacă poate să-ţi modifice traiul de zi cu zi pînă la a trăi cot la cot cu tine, în viaţa ta, e fericit. Dacă i se îngăduie să se comporte – încă o trimitere la film – aidoma creaturilor din *Invazia jefuitorilor de trupuri,* exultă. Mitocanul îşi propune să rămînă în viaţa lui, dar în acelaşi timp să se lăţească în a ta. Lucrul care se vede cel mai bine în comportamentul acestui ins e plăcerea colonizării. Voluptatea invaziei. Siguranţa dării de buznă. Mitocanul îşi adjudecă totul şi nu restituie nimic. El ia aerul celor din jur, vorba din gura interlocutorilor şi piuitul martorilor. Astăzi mai mult ca ieri, mitocanul are obişnuinţa expandării, ceea ce-l face să se dilate năprasnic, pînă cînd umbra lui devine atotdominatoare. Cînd un mitocan clefăie sau îşi suge măselele, e banal. Cînd stă cu şapca pe cap în biserică şi trimite sms-uri, e previzibil. Cînd se crăcăneză în fotoliul cafenelei, cu lopata spînzurînd pe umărul păpuşicii colagenate de alături, e inofensiv. În schimb, cînd iese din ţarcul existenţei lui şi pătrunde în viaţa ta, devine o carnasieră nemiloasă.

Un asemenea om te irită prin felul cum gesturile, vorbele sau faptele lui stau streaşină trecerii tale prin lume.

Sistemul în care funcţionează mitocanul înseamnă vizibilitate şi audibilitate maximă cu strădanii minime. Un mitocan discret? Nu s-a pomenit aşa ceva, e o contradicţie în termeni, ca o cascadă care stă pe loc. Reţeta performanţei în mitocănie presupune două ingrediente de bază: gesticulaţia luxuriant-euforică şi vorbitul bolonăvoscazon, la do de sus. Surdina e un capriciu impardonabil, iar cumpătarea o nerozie despre care nici nu merită discutat. Mitocanul nu se infiltrează, ci năvăleşte. Semnul lui marcant este agresivitatea. Un asemenea om nu te irită prin ceea ce face sau spune, ci prin felul cum gesturile, vorbele sau faptele lui stau streaşină trecerii tale prin lume. Dacă mitocanul ar arunca mucuri pe ţigară pe covorul din propriul apartament, s-ar scobi în nas la el în baie sau ar asculta muzică tare într-o incintă perfect izolată, nimeni n-ar avea nimic cu el. Corect, numai că în condiţiile astea n-ar mai fi mitocan. Sau cel puţin n-am şti că e. Mitocanul îşi trăieşte condiţia prin raportare la cei din jur şi alege drept instrument de lucru, sfidarea. Îţi împinge uşa vieţii cu un umăr bine proptit, fără să bată. Intră, se instalează comod şi-ţi face în sîc cu fiecare gest. Exasperarea ta este succesul lui. Cînd te răzvrăteşti – tacit, fiindcă pe faţă nu prea ai curaj – şi îţi spui „E viaţa mea, în fond", mitocanul zîmbeşte satisfăcut, ghicindu-ţi revolta. „S-o crezi tu", îţi răspunde, tot în gînd, deşi ar putea la fel de bine să urle. N-ai avea ce să-i faci.

„La Creangă, pînă şi dracii vorbesc civilizat"

– interviu cu Ioana PÂRVULESCU –

Mitocanul sau ţoapa sînt personaje relativ des întîlnite în literatura noastră?

Să mă rezum numai la clasici. La Creangă, oamenii salută frumos, chiar dacă uneori li se întîmplă ca în zicala „Bună-ziua ţi-am dat, belea mi-am căpătat". Şi ce frumos îşi dau bineţe personajele lui: „Bun întîlnişul, om bun!" Pînă şi dracii vorbesc civilizat, cel mult un pic mai răstit, pînă şi dracii sînt pedepsiţi cînd nu zic „bodaproste" după ce primesc de pomană. Iadul însuşi ţine cont de buna creştere. La Creangă mai apare ceva ce aparţine unei lumi cu fineţe înnăscută şi care a dispărut, cred, în zilele noastre: *ruşinea,* arta de a te înroşi, uneori chiar de a roşi în locul altuia. Nu poate exista frumuseţe de comportament în lipsa acestei, măcar metaforice, înroşiri. La Eminescu, de asemenea, pînă şi vicleanul copil de casă, Cătălin, e politicos şi atent. La Caragiale, ei, aici, într-adevăr, încep să apară mitocanii şi ţoapele, care uneori fac cuplu (deşi nu-i obligatoriu). Dar sînt mitocani care măcar mai aspiră la o lume manierată, pe care o imită stîngaci, ce-i drept, dar căreia nu i-au pierdut conştiinţa. Bădăranii de secol XIX şi din *Belle Époque* nu încremenesc în bădărănia lor, încă vibrează sufleteşte, caută ceva mai presus de ei sînt ridicoli, dar idealişti.

Pentru că v-aţi ocupat de literatura ultimelor două secole (iar literatura poate spune ceva şi despre societatea din care se inspiră) credeţi că numărul oamenilor prost crescuţi din societatea noastră a fost relativ constant sau au existat perioade mai bune şi mai rele?

Nu mă îndoiesc că variază. Azi proasta creştere e mai răspîndită ca oricînd şi e molipsitoare ca gripa. E curios că şi în epocile care au mizat pe politeţe şi bune maniere, cum a fost epoca victoriană, un scriitor ca Henry James pune în gura unui personaj o replică de tipul: „Niciodată bădărănia n-a fost atît de mare ca azi". Or, noi, care putem compara „marea" bădărănie de atunci cu cea de acum, constatăm că, statistic şi calitativ, am făcut enorme progrese... în rău. Ce zgîria urechile de atunci, e acum floare la ureche, ce îndrăzneau să facă şi să spună nepoliticos oamenii într-un an de zile se face şi se spune acum într-o zi. Ne ajută şi tehnica, de pildă telefonul mobil. Asta e o noutate în proasta creştere umană şi ţine de progres. Am senzaţia că progresul bădărăniei e favorizat şi de progresul tehnic, dar nu m-am gîndit îndeajuns la asta, e doar o impresie.

Ce exemple de proaste obiceiuri care astăzi au dispărut sau nu mai sînt posibile aţi descoperit prin literatură?

Mă puneţi în încurcătură. Nu cred că a dispărut nici unul, cel mult recuzita s-a schimbat. Spre exemplu, „înjură ca un *birjar*" a devenit „înjură ca un *şofer de taxi*". Sau povestea cu servitorii. Deşi azi oamenii nu le mai spun aşa celor pe care îi plătesc pentru diverse treburi, de multe ori se poartă cu ei mai rău decît atunci cînd le spuneau aşa. Mă îngrozesc, de pildă, mamele care le terorizează pe „bonele" copilului lor în cel mai sadic mod cu putinţă. Şi nu-mi plac bărbaţii care le caută nod în papură chelnerilor. Ce-i drept şi noţiunea „a servi" s-a pierdut azi, fiindcă servitorii de mare casă şi clasă ajutau, se puneau la dispoziţie cu graţie, nu *serveau*. Adică, în cazurile fericite, a servi nu era servilism.

Există şi vreo regulă de bună purtare care astăzi s-a pierdut (chiar şi la oamenii civilizaţi) dar despre care credeţi că ar merita să fie recuperată?

Politeţea sufletului. Asta s-a pierdut cu totul. Dar şi acel *savoir faire* pe care îl aveau cei mai mulţi oameni, din toate zonele societăţii. Adică să ştii să spui cuvîntul potrivit, ca să-i faci pe cei din jur să fie în largul lor, să simţi, chiar în toiul celei mai pasionante discuţii, că există oameni în preajmă şi să le vii în întîmpinare în mod reflex. Să ştii instinctiv ce se face şi ce nu. Cînd nu te bazezi pe un bun-simţ natural, care-ţi dă siguranţă în tot ce faci, degeaba înveţi „pe dinafară" nişte reguli. Totul trebuie să vină în primul rînd din interior. Să sperăm că sînt lucruri recuperabile.

Care sînt tipurile de încălcare a normelor de comportament care vă deranjează cel mai mult în prezent?

Lipseşte eleganţa, mă refer, desigur, la atitudine. Ar trebui să se înveţe la şcoală cum să te porţi cu eleganţă în toate momentele şi în toate conflictele. Dacă unul greşeşte, tu trebuie să arăţi că eşti mai elegant ca el, iar nu invers. Apoi, cele care ţin de carnea cuvîntului, în presă şi pe stradă. Mulţi dintre oamenii care lucrează în presă au cedat fără să opună rezistenţă tendinţei de a şoca, de a face din ţînţar armăsar, de a stîrni furtuni în pahare cu apă şi de a le prezenta în chip de uragane, doar-doar atrag publicul. Şi, mai grav, această tendinţă a trecut şi în cărţile aşa-zis „ştiinţifice", adică academice. Există nişte bune maniere ale cercetătorului, or, în cărţile care se publică azi, sînt tot mai des ignorate, iar asta mă sperie. Dacă Internetul, cum spunea odată Liviu Papadima, e un fel de folclor nou, cu toate trăsăturile acestuia, cărţile publicate ar trebui să fie altceva, să impună prin seninătate critică şi nuanţă.

Există devieri de la bunele maniere pe care le consideraţi acceptabile sau chiar simpatice?

Nu mă deranjează cele care ţin de prea-plinul comunicării, de vioiciune, de vitalitate. Decît nişte ipocriţi care tac şi-apoi îţi fac mizerii, parcă-i prefer pe cei care spun ce au pe suflet. Decît nişte oameni mortăcioşi, care vorbesc numai cînd sînt întrebaţi, fără ton, adică fără implicare afectivă, prefer unii care nu aşteaptă neapărat să termini ce ai de spus, dar pe care cuvintele tale i-au atins suficient ca să aibă o reacţie, entuziastă sau dimpotrivă. (Doar la televiziune e foarte enervant un asemenea mod de discuţie, însă eu nu prea mai deschid televizorul şi mă apăr astfel de principala sursă de bădărănie din lumea noastră). Şi nu mă deranjează defel oamenii aiuriţi, distraţi, cei care sînt fără voia lor neatenţi cu cei din jur, ca-ntr-un minunat poem de Ionesco: „Aiurit / şi aburit, / cum eram, / tot mă iubeam".

a consemnat Andrei MANOLESCU

Campania Radio Guerrilla „Atlas de Mitocănie Urbană" a ocupat două locuri I la BestAds

La cea de-a şasea ediţie a Festivalului de publicitate, BestAds, încheiată de curînd, peste 11.000 de voturi au stabilit topul celor mai bune campanii publicitare româneşti din 2009.

La categoria *campanie* (cea mai bună campanie), „Atlas de Mitocănie Urbană" a ocupat locul I, obţinînd 31% din voturi.

La categoria *spot radio* (cel mai bun spot radio), creaţia aflată pe primul loc – *Bădăranul de cinematograf* –, difuzată în cadrul aceleiaşi campanii, a ocupat de asemenea locul I, obţinînd 41% din voturi.

Echipa Propaganda, agenţia de publicitate împreună cu care Radio Guerrilla a dezvoltat campania „Atlas de Mitocănie Urbană", explică dubla victorie astfel: „Poate că unii au votat ideea campaniei, poate că unii au votat ceva uşor de recunoscut în viaţa lor, poate că unii au votat doar din «spirit civic». Oricum, cred că «juriul» a apreciat faptul că este o campanie care a avut curajul să «vorbească» şi să «lovească» – să pună punctul pe un i atît de cunoscut, dar despre care nimeni nu vorbea «oficial». Ne bucurăm de aceste premii şi de faptul că oamenii nu au uitat de bădărani şi mitocani (era şi greu, la cîţi sînt...)".

Laurenţiu CÂRCOANĂ

Nesimţire *made in USA*

„Fii atent la ăsta“ – i-am spus tatălui meu la ieşirea din restaurant, arătînd spre un domn gras care luase o scobitoare în gură şi ieşise cu ea din local arborînd o mutră mulţumită de om sătul. „Chiar aşa, umblă ăştia aici cu scobitorile-n gură?“ – l-am întrebat eu în continuare, nedumerit că în Fargo, Dakota de Nord nu toţi oamenii erau chiar aşa de civilizaţi pe cît păreau la prima vedere. Tatăl meu venise în America cu cinci ani înaintea mea, iar eu de-abia aterizasem. Aveam tendinţa să mă uit la orice american întîlnit pe drum cu admiraţie de parcă ar fi avut o aură în jurul capului. Scobitoarea din gura gentleman-ului cu pricina nu se potrivea cu stereotipul din mintea mea. A fost primul meu „şoc“ cultural la contactul cu „floarea Midwest-ului“. Asta se întîmpla acum 20 de ani. De-atunci m-am dat pe brazdă. Şi nu în sensul că m-am apucat şi eu să merg prin oraş cu scobitoarea între dinţi. Pur şi simplu, aureolele pe care cu atîta naivitate le atribuisem concetăţenilor mei, au dispărut.

Tatăl meu îmi explicase că scobitorile erau un fel de tratţie de după masă, aşa cum sînt bomboanele de mentă sau pastilele de ciocolată servite odată cu nota de plată. Scobitorile din restaurante sînt îmbibate cu aromă de scorţişoară şi le poţi ţine în gură şi o jumătate de oră că nu se duce gustul. Totuşi, mi-a venit greu să accept acest obicei. Şi acum, cînd îi văd pe unii cum se plimbă prin mall sau pe stradă cu scobitorile lor, nu mă abţin să nu zic în sinea mea: „ce nesimţiţi!“. Aromate sau nu, scobitorile sînt o modă specifică doar zonei. Tot aşa de specific, dar ceva mai răspîndit este şi obiceiul de a nu te îmbrăca adecvat pentru diferite ocazii. Odată am văzut la un spectacol de balet că doamna de lîngă mine venise încălţată cu cizme de cauciuc. La o nuntă, de fapt la masa dată după ceremonia religioasă, Randy, soţul unei prietene, a venit îmbrăcat în pantaloni scurţi şi în tricou, în timp ce majoritatea persoanelor prezente, inclusiv nevastă-sa, erau îmbrăcate de gală. În timp ce bea o bere (şi rîgîia discret) mi-a spus că-i place cravata mea. Ce era să-i răspund? Am zis şi eu ceva de genul „Randy, cred că aş fi fost şi eu mai confortabil în tricou, ca tine“. Altădată, la o alimentară, am dat peste o tipă în pantaloni de pijama şi încălţată cu nişte bocanci cu patru numere mai mari. Arăta ca şi cum s-ar fi repezit de-acasă într-o grabă nebună să cumpere corn-flakes şi a pus pe ea ce-a găsit la îndemînă. Sînt sigur că exact aşa se şi întîmplase. De fapt, într-una dintre reclamele la cafea de la televizor, apar doamne care vin la alimentară în zori de zi aşa cum le-a găsit sculatul din pat, să-şi umple ceaşca cu cafea direct de pe raft. Tipa asta era mai tare decît alea din reclamă, ea venise de cu seara să-şi asigure *breakfast*-ul.

Scobitorile între dinţi, ţinutele delăsătoare, chiar gesturile şi atitudinile pălesc în topul nesimţirii în comparaţie cu experienţele de pe şosele. Băgatul în faţă, virajele făcute fără a semnaliza, forţarea stopurilor încep să aibă efecte asupra stării de calm şi pace care îi caracterizează pe cetăţenii Midwest-ului. Iar pe cît te apropii de marile oraşe de pe Coasta de Est, pe atît trebuie să faci faţă unor surprize şi mai neplăcute: claxoane, invective, frîne bruşte, intimidări. Nici unul dintre oraşele pe care le-am vizitat de cînd sînt aici nu se compară însă cu Boston-ul. Am fost acolo pentru trei-patru zile la o convenţie şi am fost uluit de felul de-a fi al localnicilor. Nici urmă de scobitori afişate între dinţi, ţinutele de oraş erau în majoritate impecabile, iar împrejurimile – de o frumuseţe cultivată. Peste această urbe americană atît de veche plutea însă o nesimţire rece şi perfidă. De altfel, în marile aglomerări urbane, lumea tinde să fie mai nepăsătoare, mai egoistă şi mai rea, ilustrînd observaţia lui Jean Paul Sartre că „infernul sînt ceilalţi“. Cum ştiam că marea majoritate a bostonienilor sînt avocaţi, nici nu m-am mirat. În America, avocaţii fac bani grei exploatînd nesimţirea. Cîştigă şi împart cu tine un milion de dolari numai dacă ţi-ai vărsat cafea fierbinte pe pantaloni la McDonald's.

Chiar a doua zi am văzut o scenă grăitoare cu un tinerel care a oprit un taxi la stop în centrul Bostonului. În cele cîteva secunde cîte i-au trebuit să se instaleze pe bancheta din spate, la semafor s-a făcut culoarea verde şi o doamnă elegantă dintr-o maşină enormă care venea tare din urmă a frînat scurt şi s-a pus instantaneu pe claxonat şi urlat. Tînărul a săltat mîna şi i-a arătat degetul mijlociu doamnei. Apoi ambele maşini au pornit în trombă.

Tineretul american, cel care vine acum din urmă, este lipsit de o educaţie solidă. Mai e şi victimizat psihic de tehnologia prin care interacţionează cu societatea în detrimentul socializării. Pare a fi predispus la nesimţire mai mult decît alte generaţii. O mulţime de tineri americani, pe cît de aroganţi, pe atît de ignoranţi, de la vedete pînă la simpli turişti, au redefinit stereotipul yankeului modern în Europa. Dar nici nu-i nevoie să călătoreşti ca să ai de-a face cu ei. Nu de puţine ori mi s-a întîmplat să primesc telefon acasă. Cînd răspund, vocea de la celălalt capăt al firului (mereu o voce de teenager) întreabă direct şi tăios: *„who's this?“*. Înţeleg că probabil a greşit numărul, dar nici „hello“, nici nimic, şi cum poate să mă întrebe cine sînt, cînd chiar el a sunat? De regulă întreb şi eu cine e şi o ţinem aşa pînă cedează unul din noi. Alteori doar închid telefonul.

Cel mai enervant este însă atunci cînd telefonul sună şi cînd ridici receptorul, auzi un mesaj automat de la o firmă care încearcă să-ţi vîndă ceva. Sentimentul că cineva fără chip te consideră un hamster dresat, care o să stea răbdător să asculte un mesaj înregistrat, este revoltător! Sînt convins că cine a avut ideea asta ţine şi acum între dinţi o scobitoare mare cu aromă de scorţişoară.

Adrian ARDELEAN

Fără giudeţu'

Nu aş vrea, cinstiţi cititori şi cinstite cititoare, a folosi în sens peiorativ cuvîntul „primate“. Sînt doar biete, ipotetice şi nevinovate strămoaşe ale noastre. Aşa cum cu păcat nu vreu a mă sluji de cuvîntul „dihor“. E un animal fricos, prigonit cu nedreptate pentru damful lui. De aceea, rogu-vă, luaţi termenii aceştia ca pe nişte metafore şi citiţi acest prim paragraf ca pe un „disclaimer“.

Aceste daraveli fiind lămurite, să purcedem cu povestea, că drum tare lung a fost de la Sinaia!

Aflaţi că eram bine sănătoşi, într-o seară de Făurar. Călătoream liniştiţi cu trenul de la Buşteni la Bucureşti, de Valentine's Day. Dar tihnă multă nu aveam în căldura insuportabilă şi miasmele de care numai CFR-ul e în stare, atunci cînd nu e crivăţ şi scrîşnirea dinţilor în vagoane.

Şi stăteam înghesuiţi pe sofale, pe culoare, în picioare şi pe jos, că mult drag adusese în week-end Sfîntul Valentin, pe Valea Prahovei.

Dar la Sinaia, năpastă! Urcă în vagonul nostru o ceată de primate de Pantelimon, cu cercei în urechi şi inele pe deget. Purtau tricouri ce cu primejdie de rupere stăteau pe bicepşii lor, tatuaţi cu dame bine. Şi se îmbrînceau, şi rîdeau, şi de ceilalţi grijă nu aveau.

Şi iarăşi, domni şi domniţe, mă rog să nu credeţi că mi-aş pune capul pe butucul gîdelui că din Pantelimon veneau primatele pocite. Dar se ştie, cartierul e vestit ca un loc unde pîrdalnice lucruri se întîmplă. Nici soarele nu răsare, dacă nu-l plăteşti. Cam ca în Rahova, Ferentari sau Ghencea.

Dar mare greu făceau primatele de Pantelimon şi celorlalţi cinstiţi boieri.

Iară primatele, oameni proşti se cheamă că erau. Că numai scîrbăvnicii şi mocofănii vorbeau nesocotind domniţele simţitoare ce stăteau şi îi cercetau cu teamă şi îngreţoşare. Iar domnii din cupeuri se prefăceau că nu văd şi nu aud de rău, de frică să nu se măsoare în luptă dreaptă cu primatele.

Şi fumau secăturile, şi beau răchie din PET, puturoasă şi ieftină, măcar că nesocoteau rînduiala CFR. Dar mai ales, iubiţilor, buruienos vorbeau. Tare, şi despre nimic.

Dară mai cu asupră de măsură oameni proşti se cheamă că erau, că l-au crezut netot pe conductor. Că vrînd primatele să meargă cu trenul fară tichet, au fost descoperite de controlor.

Şi dintr-o dată s-au făcut voinicii noştri dihori fricoşi, din primate ce erau. Şi vorbeau smerit şi în taină. Şi voiau să fugă, dară nu puteau, că ticsite erau culoarele cu popor, plătitor de bilet.

S-au dat prinşi dihorii, pînă la urmă. Au încercatără unii dintre ei, cu mare dare de gură, să se tocmească la o şpagă cu conductorul, să-l ispitească. Dar conductorul, fiind om vîrtos ori şiret, nu s-a amăgit.

Poate ar fi căzut în păcat, că de spovadă nu ar fi avut nevoie la agie. Dar văzut-a, vicleanul, cum unul încerca să filmeze, cu telefonul mobil, momentul şpăguirii. Şi-atunci mare urgie se făcu peste dihori. Frigere mare veni peste buzunarele lor, iară ei plîngere de prisos făceau.

După toată întîmplarea, dihorii, fiind oameni tare din prostime, se uitau unii la alţii ca nerozii şi nu rîdeau, cum rîdeam ceilalţi, în sinea noastră. Erau cătrăniţi şi nu voiau să admită că din cauza lor se întîmplase toată scîrba. Şi tare se mai tînguiau că le arde buzunarul şi nici măcar nu au loc pe scaun, barem că au plătit mai mult.

Dară de la răchie, grabnic începură iar să se facă la loc primate. Şi se răsteau şi grele cuvinte aruncau spre niscaiva fete cuminţi care aveau loc în cupeuri şi citeau cărţi scrise de autori americani. Şi le făceau intelectuale, şi rîdeau de ele. Şi fecioarele se îngrijeau, şi tremurau, şi se temeau. Dară primatele nu se lăsau, şi cuvinte de obidă le aruncau.

Iară giupîniţele, mai cu ruşine, mai cu îndrăzneală, trăgeau ostentativ perdelele cupeului în faţa rînjetelor din Pantelimon. Şi aşa pricepeau ele, amarnic, de ce femeile sînt de pe Venus şi bărbaţii de pe Marte, chiar şi de Valentine's Day.

Dar mare greu făceau primatele de Pantelimon şi celorlalţi cinstiţi boieri. Care vrînd să călătorească liniştiţi, tăceau şi nu înfruntau primatele, nici măcar cu căutătura.

Supărare făceau şi necopţilor îndrăgostiţi care, pînă atunci, îndelung se dezmierdaseră, cu mare îndrăzneală şi nebăgare de seamă la luminate feţe ce cu dojană îi priveau.

Iară cînd, anevoie, drumul pînă la Capitală se isprăvi, cu mare tărăboi s-au scoborît primatele din tren. Şi cu grozăvii se zborşeau la oricine îi mustra, numai şi din priviri.

Se căzneau aşa să îi mîhnească şi ei pe ceilalţi vrednici de cinste călători, să se răzbune ăst fel pentru ce le-a făcut conductorul viclean.

Ş-atunci, cinstite feţe cititoare, după aşa un drum, cu duh tulburat am ajuns la casele noastre. Dară o samă de învăţăminte am tras, unii dintre noi, cari am văzut toată scîrbăvnicia.

Iară una era că mare păcat e că legea, bunul simţ, dar şi lîncezirea civică nu te lasă, nu să omori, dar să le dai unor primate o mamă de bătaie, fără giudeţu'.

„Nu poţi dansa în viaţă fără să ştii paşii“

– interviu cu Sandra PRALONG –

Presupun că atunci cînd aţi venit în 1990 în România, la întîlniri cu reprezentanţi ai unor instituţii, cu proaspeţii oameni de afaceri de atunci sau cu diplomaţi, aţi fost de multe ori uimită de unele comportamente ale acestora.

Am observat în primul rînd că exista o mare de teamă de alţi oameni şi asta se manifesta prin faptul că se spune întotdeauna mai întîi *nu*. În străinătate, oamenilor le place jocul acesta al seducţiei şi vor să fie şarmanţi şi cuceritori şi deci spun întotdeauna *da*. Sînt receptivi şi binevoitori de la început. În acest sens, noi sîntem foarte diferiţi şi asta cred că se explică prin faptul că, din punct de vedere istoric, am avut foarte mulţi oaspeţi neinvitaţi prin ţara noastră şi asta ne-a făcut reticenţi. Eu am fost foarte surprinsă în 1990 de acest frecvent „Nu, nu se poate“. Şi am un amic libanez care a spus într-un discurs că cele două cuvinte definitorii pentru România i se par a fi *no* şi *I know*.

Cu alte cuvinte, nu ne mai trebuie nimic pentru că ştim deja totul.

Da, asta e foarte drăguţ pentru că, într-un fel, aşa apărem în ochii străinilor. Dar în 1990 m-a surprins că nimic nu se putea. Toţi spuneau că n-o să iasă, că deja au mai încercat odată şi aşa mai departe. Erau foarte mult pesimism şi negativism. La vremea respectivă, creasem la Fundaţia Soros o mică puşculiţă în care, cine spunea un asemenea *nu,* punea cîte 100 de lei. Se adunau bani foarte mulţi şi mergeam să mîncăm cu ei.

Alt lucru care mă surprinde este că pentru noi nu pare natural să spui *bună ziua* cînd intri într-un loc public. Spre exemplu, cuiva care intră într-un lift cu alte persoane, de obicei nu-i vine să spună *bună ziua*. Dacă eu spun *bună ziua,* uneori celorlaţi li se pare şocant. Astea sînt nişte lipsuri foarte evidente de civilitate.

De asemenea, mă şochează că în instituţiile publice, la guvern sau la ministere, chiar şi după 20 de ani de la Revoluţie, oamenii răspund la telefon cu un *mda* foarte plictisit. De fiecare dată eu întreb dacă am nimerit oare la ministerul cutare. Mi se răspunde „Da, ce doriţi?“ iar eu spun „Scuze, nu mi-am dat seama, am avut impresia că v-am deranjat din pat“. În asemenea cazuri, doamnele care răspund de obicei se enervează foarte tare. Dar mie mi se pare asta o mare lipsă de civilitate şi de seriozitate. Nu poţi răspunde la un minister ca şi cum te-ai afla într-o casă privată. Nu mai spun că pe unde am fost, şi în Elveţia şi în Statele Unite, chiar şi în casele private se răspunde spunîndu-ţi numele.

Bănuiesc că atît atitudinea funcţionarilor, cît şi relaţiile nefireşti dintre oameni, care au loc în spaţiul public se trag din comunism, cînd lumea percepea acest spaţiu public ca pe ceva ostil.

Da, şi de cîte ori vorbesc cu mama mea, ea spune: „Ne-am troglodit“. Înainte de război, era, evident, mai multă politeţe. Ştim că bărbaţii îşi scoteau pălăria în faţa doamnelor. Erau maniere şi coduri de civilitate mult mai elegante. Dar dacă ne uităm la relaţiile pe care le au românii în particular, observăm că ele sînt mult mai calde, mai intime decît în străinătate. Undeva e un paradox, pentru că în mod public relaţiile sînt foarte distante şi nepriietenoase, dar, odată pojghiţa spartă, sîntem foarte fuzionali

şi intrăm în intimitatea celorlalţi, într-un mod în care străinii nu o fac niciodată. În ciuda poleielii lor de politeţe şi de curtoazie, ei nu spun niciodată cuiva cu care intră în discuţie că au ulcer, că le-a murit pisica sau că au probleme cu soţul... După cum nu-ţi vor spune niciodată cît cîştigă, ce religie au sau cum au votat. Lumea aceea e mai protectoare pentru intimitatea fiecăruia. Poate că şi de aceea, mulţi străini care vin în România, după ce trec de şocul impoliteţii de pe stradă, se ataşează foarte tare de aceste locuri pentru că oamenii sînt extrem de primitori şi de deschişi.

Bucuria interdicţiilor ferme

În ce măsură vi se pare că, din punctul de vedere al normelor de comportament în public, lucrurile ar fi evoluat din 1990 şi pînă astăzi?

Cred că au evoluat, dar nu linear. Noi continuăm să fim foarte dornici să arătăm interdicţiile într-un mod foarte drastic. De exemplu, afişele cu „Fumatul Oprit!“ sau „Fumatul Interzis!“, cu „Nu intraţi!“ şi aşa mai departe. În străinătate aceste formule sînt mult mai politicoase, de exemplu „Vă rugăm să vă abţineţi de la fumat“ sau sînt făcute cu umor, cum am văzut la New York: „Faceţi pariu că vopseaua de pe această balustradă este proaspătă?“. Interzicerea fermă poate fi pînă la urmă luată drept provocare, mai ales pentru omul care vrea să demonstreze că e inteligent, aşa cum e mai tot românul. O prietenă mi-a povestit că în iarna asta, în care a nins foarte mult, a văzut în dreptul unui loc de parcare curăţat de zăpadă, un afiş pe care scria: „Vă rog respectaţi-mi munca, nu parcaţi aici“. Şi nimeni nu parca acolo. Deci, amabilitatea trage după sine amabilitate, în vreme ce răutatea şi mîrlănia atrag mîrlănie. Cînd lucrurile sînt explicate frumos, se pare că avem cu toţii de cîştigat.

Dar să mă întorc la evoluţie. În 1990, vremurile erau foarte tulburi, dar oamenii erau foarte optimişti şi dornici să iasă din acea situaţie. Încă nu erau cinici. Acum văd mult mai mult cinism şi blazare. Oamenii parcă nu mai au acel suflu de a se bucura să înveţe ceva nou. Cred că au obosit. Pe de altă parte însă, sînt foarte mulţi tineri care au circulat în străinătate sau, în orice caz, au o altă atitudine, sînt mult mai deschişi, mai comunicativi şi mai politicoşi. Am mari speranţe că datorită acestui fapt lucrurile se vor schimba.

Credeţi că aceşti tineri vor forma acea masă critică necesară pentru a schimba lucrurile în mod fundamental?

Da, eu cred că începem să ne dăm seama că trebuie „să fim schimbarea pe care dorim s-o vedem în societate“, aşa cum spunea Ghandi. Şi observ că există din ce în ce mai multe mişcări care răspund la aceeaşi nevoie de control social, de eliminare a mîrlăniei şi a mitocăniei şi de regrupare a forţelor bunului-simţ, politeţii şi civilităţii. Şi remarc că lucruri începute ca mişcări de marketing, dar la care oamenii au aderat şi le susţin, produc rezultate extraordinare, pentru că permit multora să-şi exprime frustrările. Ar fi campania „Mişcarea de rezistenţă“ a *Jurnalului naţional,* ar fi emisiunea *Jos pălăria* de la Pro TV sau campania „Noi vrem respect“ de la Realitatea TV. Nu pot să judec impactul, dar totuşi ele au apărut. Chiar şi mişcarea noastră, a „noilor paşoptişti“, încearcă să coalizeze o masă critică de tineri şi nu numai, care să vrea să schimbe lucrurile. Văd că sînt şi vedete care încep să se mobilizeze în sensul ăsta. Ştiţi proverbul românesc: „Peştele de la cap se-mpute, de la coadă se curăţă“. Cred că din ce în ce mai mulţi dintre noi ne dăm seama că trebuie să curăţăm şi strada, dar să punem şi presiune asupra celor care transgresează regulile sau normele de civilitate şi politeţe. Trebuie să ne manifestăm astfel, nu să ne luăm după val, ci să-i rezistăm. Dacă vă uitaţi, din ce în ce mai mult încep să apară diverse inscripţii pe spatele maşinilor prin care eşti invitat să nu blochezi intersecţia sau să nu arunci gunoi din maşină. Asemenea lucruri îmi vorbesc despre o conştientizare a problemei şi de un exemplu personal care n-are cum să nu dea roade.

Etica se poate înrudi cu eticheta

Cu ani în urmă săreau în ochi diferenţele dintre – să spunem – un grup de oameni de afaceri din România şi alt grup de oameni de afaceri din străinătate. Astăzi se mai văd aceste diferenţe?

Nu cred că se mai văd, ba, dimpotrivă, am învăţat foarte bine şi foarte repede regulile vestimentare, de prezentare, de conversaţie şi aşa mai departe. Într-adevăr însă, acum vreo 10-15 sau 20 de ani, diferenţele faţă de alţii erau flagrante. Acum, la prima citire nu se vede, n-ai cum să distingi un grup de oameni de afaceri români de unul de străini. Dar testul este atunci cînd chiar faci afaceri cu ei. Atunci se vede cît sînt de serioşi, cît se ţin de cuvînt. Lucrurile acestea ar urma să ne facă să nu ne mai diferenţiem de oamenii de afaceri străini. Ideea care circulă în România că peste tot e o mare corupţie, adică şi la ei şi la noi, nu e decît un mare mit, un neadevăr menit să scuze corupţia de la noi. Acolo există nişte excepţii, dar ele sînt înlăturate imediat de sistem.

Ştiu că militaţi pentru mai multă etică în societatea românească. Credeţi că există pe undeva vreo legătură între etică şi etichetă?

Există o legătură între etică şi bunăstare, pentru că nu există bunăstare durabilă care să nu fie şi etică. Dacă trişezi sau tai colţurile şi nu faci lucrurile aşa cum trebuie, mai devreme sau mai tîrziu, indivizii nedreptăţiţi se vor revanşa. Deci un sistem care nu este etic nu are cum să fie durabil. Eticheta este forma de a codifica nişte reguli de bună purtare, care duc la o anumită transparenţă, o anumită deferenţă, o anumită manieră de a lua contact cu oamenii, care, în cele din urmă, îţi permit să faci lucrurile bine. O formă care te obligă pînă la urmă şi care nu e o formă fără fond. Ştiţi, e ca un dans. De fapt, viaţa în general şi afacerile sînt ca un dans. Ca să poţi dansa, trebuie să ştii paşii. Şi nu e un dans solo, pentru că orice afacere e o întîlnire între doi oameni, între două entităţi sau între mai multe grupuri. Deci trebuie să dansezi acelaşi dans şi să te pliezi după aceiaşi paşi. Orice parteneriat are nevoie de reguli clare ca să poată funcţiona, iar regulile de etichetă sînt un fel de a clarifica ce se face şi ce nu se face într-o interacţie socială sau de afaceri. Nu se substituie eticii, dar este înrudită.

Ce devieri de la aceste norme consideraţi că ar fi acceptabile sau chiar simpatice?

Am un exemplu foarte aproape de mine – mama mea, care este persoana cea mai lipsită de formalism şi de etichetă. Dar pentru că este simpatică şi autentică, nimeni nu-i poartă ranchiună pentru micile ei provocări. De exemplu, de cîte ori vine la Bucureşti şi cineva sună la telefon, iar eu nu sînt acasă şi ea ridică receptorul, dacă cel care telefonează spune „Sandra?“, ea răspunde „Nu, mă-sa“. Eu sînt oripilată, dar ea spune că la vîrsta de 83 de ani îşi poate permite să nu-i pese ce crede lumea despre ea. E şi arhitectă şi se ştie că arhitecţii sînt mai boemi. Cred că există anumite profesii sau anumite momente în care-ţi poţi permite să-ţi laşi părul jos, cum se zice. În general însă, cred că e mai sigur să mergi pe valorile recunoscute. Nu oricui îi iese altfel.

a consemnat Andrei MANOLESCU

- „Caracteristicile unui politician popular sînt: o voce oribilă, respiraţie rău mirositoare şi maniere vulgare.“ (Aristofan)
- „Mania de a întrerupe pe cineva cînd vorbeşte e unul din semnele cele mai evidente ale unei educaţii deficitare.“ (John Locke)
- „Amabilitatea adevărată trebuie să fie, în primul rînd, o chestiune de caracter şi apoi una de educaţie.“ (Tudor Muşatescu)

PUBLICITATE

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

destrupări
EUGEN VUȚESCU

8 - 25 aprilie 2010
Institutul Cultural Român
Aleea Alexandru 38

DILEMAVECHE · Observator Cultural · Radio România · 24 FUN

„Cine poate şti ce e în abisul nostru?“

– interviu cu Aurora LIICEANU –

Ce rol are perdeaua în cartea şi în viaţa dvs.? Să vă voaleze imaginea, din pudoare, sau să pună o distanţă între privirea psihologului, care vede mai pătrunzător şi mai intens, şi lumea „fără perdea“?

Mai degrabă am folosit expresia „perdea“ pentru a avertiza cititorul, chiar din titlul cărţii, să nu se aştepte la destăinuiri, la discursuri intimiste despre cel care scrie, gîndindu-mă că se poartă confesiunile din zona privată, exhibiţionismul psihic, cum spun unii psihologi. Citatul din Goethe, „Omul vede ceea ce ştie“, l-am folosit pentru a-l face pe cititor să înţeleagă, în mod modest, că psihologia ca profesie te face să vezi altfel decît omul obşinuit, un psiholog profan.

În Prin perdea *vorbiţi, cu tandreţe, despre „micuţisme“, cuvînt prin care Noica a expediat profesia dvs. în sfera destinelor individuale, obscure, mici. Credeţi că adevărul unui om stă mai mult în „micuţisme“, în maniile, bucuriile mici sau firimiturile gesturilor mărunte decît în ţelurile şi viziunile mari, în „vizitele conceptului“?*

Cred că refuzul meu de a admite „mărimile“ vine din admiraţia mea fidelă, statornică, faţă de Cehov, care a descris „mărunţişurile vieţii“. Orice om obişnuit este un „mărunţiş al vieţii“, dar el exprimă chiar viaţa. Cehov, va rămîne, aşa cum rămîne Caragiale la noi; Noica, nu cred.

Schimbare şi convertire

„Ce n-a învăţat Ionuţ nu mai învaţă Ion“ spuneţi în carte, referindu-vă la timpul cronologic al asimilării şi la importanţa lui. Care sînt etapele formării unui caracter? Mai poate fi el schimbat, „îmbunătăţit“ pe parcursul vieţii sau este adevărat că „à douze ans la partie est jouée“?

Nu cred în schimbare, dar cred că excepţia acestei reguli este convertirea. Se întîmplă convertiri, dar dacă nu sînt „mimate“, ele sînt foarte rare. Acestea se întîmplă, de obicei, după o experienţă teribilă, după o traumă, după întîlnirea cu o persoană care are o charismă grozavă. Contează mult şi ceea ce psihologii numesc susceptibilitate, sugestibilitate, influenţabilitate. Femeile sînt mai sugestibile decît bărbaţii, de aceea ele sînt mai superstiţioase şi mai aproape de experienţele mistice. Nu cred în schimbare pentru că structura personalităţii se formează treptat şi la un moment dat unele valori devin solid aranjate în identitatea noastră.

Ca să ai o relaţie bună, indiferent cu cine, dar mai ales cu copilul tău, pentru că eşti legat de el şi ţi-e atît de drag, trebuie să construieşti, să cultivi această relaţie, să fii atent cum „creşte“ ea.

Ce rol a jucat misticismul în viaţa dvs.?

Nu prea pot să spun că am „acces“ la misticism şi iraţionalitate extremă. Am fost crescută ca o buruiană, fără spălări la cap doctrinare – iar religia este importantă, în acest sens – astfel încît la acest lucru adăugîndu-se pozitivismul din cercetare, inclusiv în psihologie, cred că sînt cam frigidă. Sînt extrem de atentă la credibilitatea sursei şi la argumentare. În psihologie se spune că influenţa socială este diferită în funcţie de personalitatea unui individ. La cei simpli, fără o formaţie deosebită, deci la oamenii obişnuiţi, se folosesc argumente unilaterale, la cei mai cultivaţi, mai cunoscători, se folosesc argumente bilaterale, adică şi cele pro, şi cele contra. Cred că Nietzsche a spus că „dacă un individ îi vorbeşte lui Dumnezeu, este mistic, dacă Dumnezeu îi vorbeşte lui, este ţicnit“. Şi astăzi se vorbeşte mult despre deosebirea între un guru şi un om cu delir verbal.

În cartea dvs. există o categorie largă de personaje grobiene, rele, stupide, dar şi multe figuri cumsecade, luminoase, calde. Credeţi în oameni?

Cred mai mult în alianţe, cred mai puţin în prietenie, aşa cum se consideră mulţi oameni a fi prieteni. A fi civilizat în relaţii, a acorda atenţie cuiva, nu înseamnă nici amor şi nici prietenie. Prietenia are un registru larg în care intră multe raportări la alţi oameni, care nu sînt deloc prietenii. Domeniul relaţiilor în psihologie conţine extrem de multe variaţii şi tipologii complexe.

Aud adesea vorbindu-se de „prietenie adevărată“, sintagmă pe care o consider un barbarism, din moment ce o prietenie, dacă nu este adevărată, nu este prietenie. Dvs. aţi primit binecuvîntarea unor prieteni extraordinari, prin care, în mare măsură, v-aţi salvat. Credeţi că printre atîtea relaţii şi cunoştinţe de circumstanţă, mai au oamenii vocaţia şi cultul prieteniei?

Nu, nu mai cred. Îmi place expresia din basme care exprimă prietenia: „cînd va apărea pe batistă o picătură de sînge, să vii“. Sau cam aşa ceva. Prietenia ca legămînt sacru, ca loialitate înaltă nu mai cred că există. Vreau să spun loialitate reciprocă. Alianţe da, combinaţii da, contracte cinice da.

Fiul dvs. este foarte prezent în carte; există chiar o mitologie a relaţiei mamă-fiu. Acum că el trăieşte la aşa mare distanţă, cum reuşiţi să menţineţi complicitatea?

Am ajuns să cred că frecvenţa unei relaţii şi apropierea fizică nu garantează o bună apropiere şi o comunicare aşa cum cred că trebuie să fie comunicarea între două persoane. În fond, îmi văd vecinul zilnic, locuiesc la trei metri de uşa lui, dar îmi este perfect străin. Cunosc atîţia oameni care se văd des şi care nu prea au ce să-şi spună, ce să vorbească, deşi pretind că se iubesc nespus. Adesea sînt copii şi părinţi. Ca să ai o relaţie bună, indiferent cu cine, dar mai ales cu copilul tău, pentru că eşti legat de el şi ţi-e atît de drag, trebuie să construieşti, să cultivi această relaţie, să fii atent cum „creşte“ ea. Orice relaţie e ca o plantă, trebuie „udată“ cu atenţie, răbdare, umor, onestitate. Nu cred că există părinţi perfecţi – nimic nu este perfect – dar cred că, la noi, relaţia între părinţi şi copii, ca orice relaţie, este defectuoasă adesea pentru că nu avem o „cultură a relaţiilor“. Relaţionalul nostru este ca un cîmp sălbatic, un maidan.

Capitalul de singurătate

„Eu am un capital de singurătate care-mi dă dreptul să vorbesc“, v-a spus la un moment dat fiul dvs. Dvs. cum v-aţi gestionat capitalul de singurătate de-a lungul vieţii?

Mi-am dat seama la un moment dat că există momente în viaţă în care doreşti compania unui semen. Uneori nevoia este atît de mare, încît te însoţeşti cu cineva cu care nu te potriveşti la dialog, la păreri, la valori. Nu există comunicare, şi cînd spun asta nu mă refer la comunicarea prin sunete. Atunci trebuie să faci efortul de a rezista tentaţiei altuia, rămînînd singur, pentru că trebuie să ai tăria de a căuta şi a sta în prezenţa unor oameni care sînt ca tine sau care-ţi sînt superiori. Cu proştii devii prost. Respect mult acel capital de singurătate al fiului meu, cu tristeţea pe care mi-o dă faptul că uneori contextul nu te ajută să ai prieteni sau chiar oameni apropiaţi. Fie n-ai timp, fie n-ai cu cine.

Se simte în Prin perdea *un vag resentiment la adresa „marii absenţe“, aceea a tatălui fiului dvs. În ce fel v-a schimbat divorţul, despre care spuneţi că „este o probă la femeie“, pentru care mama dvs. n-ar fi avut curajul nici moartă?*

Există adesea nevoia de a nu fi singur cînd ai un copil, nevoia de cineva şi cine poate fi acela mai aproape de tine ca mamă, pe care-l poţi considera mai implicat în viaţa unui copil decît cel care-i este tată? Recunosc acest lucru. Dar, există şi situaţii în care, deşi un copil este un copil, el poate simţi că ceva nu merge bine între părinţi. De aceea, cred că ar trebui să înţelegem că un copil are nevoie să ştie că este pentru fiecare dintre părinţi cel mai important personaj din viaţa lor, să simtă complicitatea angajării în fericirea copilului şi atunci, acel copil nu are nevoie de acte sau de domiciliu comun. Însă de obicei copilul este un instrument în reglarea relaţiei între cei care l-au făcut şi acest lucru nu e bine. Mamele exploatează maternitatea în raportul de putere între ele şi tatăl copilului, foarte adesea ca femeie şi nu ca mamă. Mama mea nu era ipocrită pentru că la acea vreme femeile erau educate să nu devină autonome, să depindă nu numai material, dar şi emoţional de un bărbat. Dar, tot la acea vreme, bărbaţii erau învăţaţi să nu confunde atracţia pentru o altă femeie cu portofelul; casa era casă, plăcerea era plăcere, iar viaţa era gestionată fără amestecuri.

Dar să nu uităm că „bolile eu-lui“ de acum sînt individualismul, narcisismul, hedonismul. Toate mult susţinute de consumerism.

Ce vor – sau ce mai vor – bărbaţii în ziua de astăzi? Dar femeile?

Femeile îşi doresc dintotdeauna stabilitate şi siguranţă. Acesta este şi motivul pentru care nu se separă de bărbaţi, crezînd sau minţind sau minţindu-se că motivul este maternitatea. Modernitatea şi postmodernitatea au schimbat şi nu au schimbat acest lucru. Au schimbat ceva pentru că sexualitatea nu mai este un tabu, pentru că prejudecăţile au pălit şi „dreptul la plăcere“ a fost cucerit şi este exprimat deschis de către femei. Dar ele flatează în continuare procreaţia masculină şi exploatează faptul că „le-au dăruit“ copii bărbaţilor. Aşa îmi explic de ce acum, cînd căsătoria nu mai este pe viaţă, căutînd un bărbat cu bani sau cu o poziţie socială care indirect aduce avantaje materiale, ele fac imediat un copil. Nu obţii de la un bărbat modest financiar o „pensie alimentară“ – expresie incorectă, pentru că nu numai hrana costă cînd creşti şi educi un copil – ca aceea pe care ţi-o dă un fotbalist bine clasat sau un om de afaceri. În acelaşi timp, există şi contagiunea socială în ceea ce priveşte rolul matern al femeii. Multe celebrităţi umblă cu copii adoptaţi sau cu copii adoptaţi şi biologici, pentru că asta face senzaţie. Copilul intră în reuşita socială a unei femei sau a unui cuplu. „Am bani mulţi, dar cresc şi şase copii“ este mesajul nespus al Angelinei Jolie. Bărbaţii nu mai acceptă să-şi pună viaţa în jug, se angajează greu în relaţii maritale, iar femeile aşteaptă ca ei să se decidă să facă pasul acesta, fie că este legitim, fie că este o coabitare solidă. Poate că, aşa cum spun istoricii sociali, vremurile devin mai grele pentru bărbaţi. Dar să nu uităm că „bolile eu-lui“ de acum sînt individualismul, narcisismul, hedonismul. Toate mult susţinute de consumerism.

Afirmaţi că „Vorbele odată spuse creează realităţi“ şi că „Trebuie să ai grijă ce-ţi iese pe gură“. Cît de mare mai este forţa cuvintelor în societatea noastră limbută?

Teoretic, vorbele lasă urme, creează realităţi. Dar încet, încet acest lucru nu mai funcţionează, pentru că există un consens privind flexibilitatea principiilor. Asta se vede cel mai bine în politică, în care „azi te scuipi, mîine te pupi“; vorbele nu mai au rol de legămînt.

Libertate, determinare, „făcătură“

Aţi urmat Psihologia mai mult dintr-o întîmplare – eraţi îndrăgostită de un tînăr şi aţi ales amîndoi această profesie – o „făcătură“, după cum numiţi dvs. accidentele providenţiale de care aţi avut adesea parte. Cum coexistă în viaţa dvs. credinţa în „făcături“ cu analiza psihologică supusă cauzalităţii?

Asta este o întrebare grea. Mă gîndesc că „făcătura“ duce la un destin aranjat, la faptul că nu există coincidenţe, aşa cum a spus Arthur Koestler. Sîntem determinaţi să facem unele alegeri. Biologii folosesc expresia *hard-wired,* ceea ce înseamnă că nu sîntem chiar liberi sau că acţionăm liber într-un spaţiu al nelibertăţii. Sau, invers, că acţionăm neliber într-un spaţiu al libertăţii. Mi-este greu să răspund pentru că nici eu nu cred mereu în făcături sau numai în întîmplări.

Printre eseurile care m-au impresionat cel mai mult în cartea dvs. se numără cele în care vă dezvăluiţi latura bucolică şi ataşamentul de „orăşeancă“ faţă de natură, de Maramureş sau de Vama Veche, comme ils étaient avant, *şi de natura frustă, dîrză, dar şi nemaipomenit de tandră în pudoarea ei, a ţăranilor. Credeţi că există în firea românilor, dincolo de clişeele gen „Codru-i frate cu românul“, o cumînţenie a comuniunii cu simplul, cu firescul rural, care se pierde şi ar trebui regăsită?*

Da, cred că s-a pierdut. Mă amuză să văd cum ascultă oamenii cîntece din folclor în care iubirea şi natura se împletesc, cînd „bădiţa venea la izvor sau la fîntînă“ şi nici nu-şi pun problema că aşa ceva nu mai este, că se întîlnesc la Mall, în Piaţa Constituţiei, în mulţimea festivalurilor stradale. Nu vreau să spun că trebuie readus trecutul pentru că nu se mai poate, dar nu trebuie omorîtă relaţia cu natura. Omul nu mai vrea obstacole, nu mai vrea experienţe pe care le consideră acum un inconfort, e nevolnic, comod. Tehnologia ameninţă relaţia cu natura. Aşa s-a născut „turismul în maşină“, te uiţi pe geam şi vezi o pajişte. Aşa se face că urci la schi cu telefericul şi cobori pe schiuri. Nu cred că este vorba de timp, de a cîştiga mai multe coborîri, ci de lenea de a face efort. Doar au apărut atîtea cărţi în care se spune că lenea a dus la progresul tehnicii. Nu urci scările, iei liftul, nu mergi pe jos, ci mergi cu maşina. Culmea este că tentaţia e mare, e ceva pervers – urci cu liftul un etaj şi mergi cu maşina pînă în capătul străzii, nu pe distanţe mari, unde într-adevăr timpul contează. Nu poţi merge cu caleaşca trei săptămîni ca să ajungi de la Iaşi la Bucureşti, aşa cum se circula pe vremuri, dar nici să iei avionul, aşa cum fac copiii mogulilor ca să meargă la mare, nu mi se pare normal. Culmea este că nu stă lumea în loc ca să se grăbească ei pentru că au ceva de făcut sau de spus. Cum spune un mare specialist în *environmentalism,* omul este „nesăbuit“ şi „lacom“.

Ce înseamnă să ştii ce vrei şi cum poţi afla asta, orice vîrstă ai avea?

Cred că nu ştii ce vrei sigur-sigur niciodată. Pentru că dacă ştii, deci dacă eşti conştient şi poţi pune pe hîrtie ce vrei, adesea te înşeli, adesea aşteptarea îţi anulează dorinţa. De asemenea, cine poate şti ce e în abisul nostru, în aluviunile personalităţii noastre? Cred cu tărie că este cea mai dificilă întrebare pe care ţi-o poţi pune tu sau altcineva. Poţi răspunde, dar onest dacă eşti şi realist, poţi spune că răspunsul este relativ.

a consemnat Nadine VLĂDESCU

Lucia TERZEA-OFRIM

bon de lectură

Mulţumim, Yves!

● ***Yves Saint Laurent*, Coordination éditoriale: Éditions de La Martinière et Fondation Pierre Bergé – Yves Saint Laurent, Paris, 2010.**

Pe o foaie a caietului de „amintiri“ în care, la sfîrşitul clasei a VIII-a, colegii îmi scriau sau îmi desenau „o piedică în calea uitării“, cineva mi-a lipit un colaj cu fotografii de modă. Erau nişte imagini alb-negru, pe o hîrtie oarecare, decupate probabil din vreun almanah *Femeia,* şi care înfăţişau o suită de manechine suple, înalte, îmbrăcate toate în costume-pantalon. Într-un colţ era scris cu caractere mici: „Ţinute de zi Yves Saint Laurent“.

Numele nu îmi spunea încă nimic, însă imaginile m-au uimit. Mi se părea că văd pentru prima oară portretul eleganţei. Misterul ei. Imposibil de spus de unde venea impresia de frumuseţe copleşitoare, pentru că prima senzaţie era cea a unei suverane simplităţi. Vedeam liniile biruitoare, dar nu puteam descifra secretul forţei lor. Degajau un aer de veşminte perfecte, cum nu mai văzusem sau cel puţin faţă de care nu fusesem atentă pînă în acel început de vară al anului 1977. Povestea lor începuse, însă, cu multă vreme înainte.

În toamna anului 1957, la numai 21 de ani, Yves Saint Laurent este desemnat la conducerea casei de modă Dior. În anul următor, lansează prima sa colecţie, intitulată *„Trapèze“,* prin care îşi detronează celebrul antecesor. Impune o nouă linie lejeră, renunţă să marcheze talia, demodînd, într-un sezon, faimosul *„new-look“* lansat de Dior cu un deceniu în urmă. În 1961, împreună cu Pierre Bergé fondează propria sa casă de modă, rafinatul logo, alcătuit din cele trei iniţiale YSL înlănţuite, fiind creat de apreciatul grafician Cassandre. La primul său *défilé maison,* din ianuarie 1962, toate reflectoarele sînt asupra lui şi este denumit cu admiraţie unanimă *„le petit prince de la haute couture“,* colecţia fiind un triumf. Deja conturează un *„now-look“* în care îşi fac apariţia piesele vedetă ce interpretează în cheie feminină veşminte pînă atunci exclusiv masculine. De exemplu, mantoul scurt, la două rînduri, cu nasturi de metal, numit *caban* – la origine o haină groasă de marinar –, purtat cu pantaloni albi devine o emblemă a acestui nou stil.

Anul 1965 deschide seria spectaculoaselor împrumuturi picturale prin rochiile Mondrian, care îi consolidează poziţia şi îi creează aura de „roi de Paris“. Urmează un alt an de vîrf în care propune primul *smoking pour elle*. Succesul acestei piese surprinzătoare depăşeste orice aşteptări, de-a lungul timpului o va declina în zeci de variante, care vor face, în 2006, obiectul unei expoziţii intitulate *„Smoking for ever“*. În acelaşi timp, le spune femeilor să mizeze totul pe seducţie şi face din transparenţă *une marque de fabrique*. În 1966, *the see-through blouse* stîrneşte scandal peste Ocean. Tot acum deschide în Cartierul Latin primul său magazin de *prêt-à-porter* numit *Rive Gauche,* caracterizat prin linii epurate şi combinaţii de negru cu albastru, care propun o siluetă de o eleganţă subtilă, în acelaşi timp sobră şi lejeră. Costumul pantalon şi bluza cu nod lavalieră, trenciul, blazerul, devin articolele cele mai căutate, urmate apoi de relaxata saharianâ şi de stilul safari. Pentru a aprecia noutatea viziunii lui Yves Saint Laurent e suficient să ne amintim că în acei ani femeilor le era interzis portul pantalonilor, nu erau primite îmbrăcate astfel în restaurantele cu pretenţii, în licee nici nu putea veni vorba de aşa ceva, la fel în birouri şi în majoritatea instituţiilor.

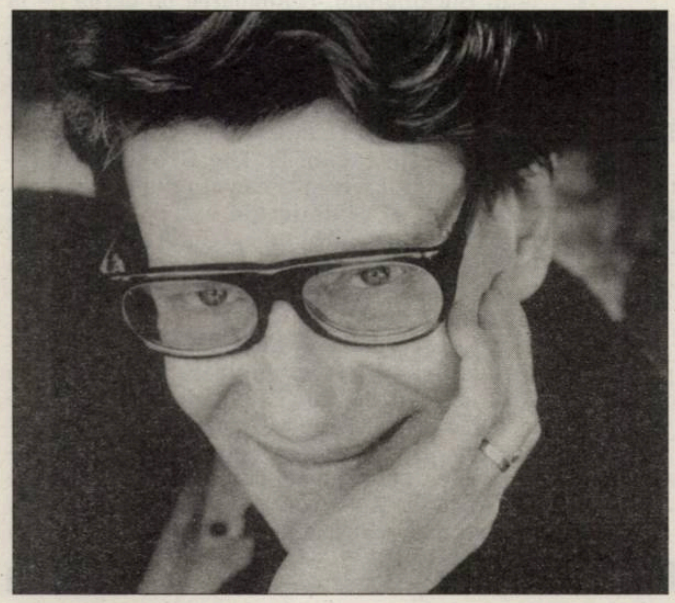

În 1981, cînd Marguerite Yourcenar este admisă în Académie Française, ea refuză să îmbrace fracul verde tradiţional şi decide să se prezinte la ceremonia de învestitură drapată într-o rochie concepută pentru ea de Yves Saint Laurent. *„Ce n'est pas parce que vous êtes une femme que nous vous accueillons aujourd'hui, mais parce que vous êtes un grand écrivain“* a „tradus“ elegant în discursul său Jean d'Ormesson, o stare de spirit care ar fi sunat de fapt astfel: „Nu avem încotro şi, în pofida faptului că sînteţi femeie, trebuie să vă primim acum în Academie, pentru că scrieţi la fel de bine ca orice alt mare scriitor“. Alegînd să apară într-o rochie YSL, Marguerite Yourcenar a căutat nu doar *coté*-ul *glamour,* ci şi o formă de a-şi exprima aprecierea faţă de creatorul unui stil vestimentar care a contribuit la schimbarea felul stereotip în care fuseseră văzute femeile.

Şi din acest punct de vedere, Yves Saint Laurent duce mai departe efortul de emancipare început de Coco Chanel. Într-un interviu dat în 1968, aceasta îl recunoaşte drept succesor, dar nu se abţine să spună: „Da, Yves Saint Laurent este foarte bun: mă imită. Cu cît mă va imita mai mult, cu atît va avea mai mult succes“. Într-un moment de bilanţ, Yves Saint Laurent recunoaşte filiaţia şi spune că Chanel „a libéré les femmes“, precizînd apoi: *„Ce qui ma permis, des années plus tard, de leur donner le pouvoir et, d'une certaine manière, de libérer la mode“* şi el detesta schimbarea de dragul schimbării care caracterizează moda şi, la fel ca Chanel, toată viaţa a încercat să aprofundeze şi să nuanţeze un stil, să dea autoritate absolută pieselor de bază din garderoba feminină, conturînd o siluetă esenţializată, nedemodabilă. Era foarte conştient de rolul său: *„Je me dis que j'ai créé la garde-robe de la femme contemporaine, que j'ai participé à la transformation de mon époque“* şi, cu umor, mărturisea că nu are decît un singur regret, şi anume acela că nu el fusese cel care a inventat blugii.

Spre deosebire de ţinutele de zi, care se ilustrează prin sobrietatea culorilor şi puritatea liniei, rochiile de seară sînt spectaculoase, somptuoase, uluitoare prin combinaţia culorilor, care parcă niciodată nu au părut atît de vii, la care se adaugă reinterpretarea detaliilor din veşminte exotice din toate colţurile lumii, din pictorii săi preferaţi: Matisse, Picasso, Braque, Van Gogh, Delacroix sau din opera scriitorilor în care se regăsea: Apollinaire, Aragon, Cocteau sau Proust, pe care îl cita atît de des.

Am amintit pînă acum doar cîteva detalii din extraordinara expoziţie retrospectivă deschisă pînă în 29 august 2010 la Paris, la *Petit Palais* şi care reuneşte 300 de modele, selectate din zecile de colecţii prezentate de Yves Saint Laurent, în cursul unei cariere de 40 de ani, dedicată unei continue căutări a fericirii prin frumuseţe. Obişnuia să se recomande: *„artisan, fabricant de bonheur“,* dar a păstrat pentru el secretul alchimic prin care cea mai profundă angoasă existenţială, o singurătate fundamentală şi o continuă coborîre în infernul depresiei au putut fi transformate într-o inegalabilă splendoare, etalată în defilee ce ridicau sălile în picioare. Expoziţia reconstituie şi atelierul său alb, masa lui de lucru – o simplă planşetă de arhitect – pe care erau creioanele, eşantioane de diverse materiale şi, într-un colţ, două albume: unul dedicat lui Brâncuşi, celălalt lui Chanel.

Traversarea celor 15 săli poate da un adevărat vertij, dar există un contrapunct la acest carusel al somptuoaselor sale creaţii. Ideea că hainele nu sînt decît o proteză şi că fericirea e de fapt sursa frumuseţii e sugerată chiar de vorbele lui Yves Saint Laurent: *„Le plus beau vêtement qui puisse habiller une femme ce sont les bras de l'homme qu'elle aime. Mais, pour celles qui n'ont pas eu la chance de trouver ce bonheur, je suis là“.*

Mulţumim, Yves!

Dilema veche vă recomandă

● Sîmbătă, la 14,45, pe Eurosport 2, Manchester United întîlneşte Chelsea în cea de-a 33-a etapă a campionatului englez de fotbal. De ce? Pentru ce? Care-i problema? Nu răspund de ignoranţa semenilor mei. (Radu Cosaşu)

● Aşa rudimentar cum o fi, mie tot mi s-au pus nişte noduri în gît văzînd filmul lui Florin Şerban *Eu cînd vreau să fluier, fluier*. Şi îmi place şi cîntecul înregistrat de La Familia cu Bibanu & Cedry2k pornind de la povestea din film: „Consecinţe“. Clipul e pe YouTube. (Marius Chivu)

Andrei GORZO

dilematograf

Rudimentar

● ***Eu cînd vreau să fluier, fluier* (România, 2010), de Florin Şerban.**

Sub pojghiţa sa subţire de „minimalism“ (cadre lungi cu cefele personajelor; refuzul muzicii; imaginea granulată, „urîtă“, dar lucrată de virtuozul Marius Panduru astfel încît să fie frumoasă în „urîţenia“ ei), *Eu cînd vreau să fluier, fluier* e o melodramă de închisoare ca multe altele. În scopul de a-l face pe spectator să simpatizeze cu eroul-deţinut, foloseşte metode, în esenţă, cu nimic mai evoluate decît ale unei producţii de gen scoase de Warner Bros. în anii '30. Personajul principal (George Piştereanu) e conceput integral în limitele unui prototip – „bruta sensibilă“, băiatul „rău“ care ar fi fost bun dacă i s-ar fi dat o şansă. Actorul umple foarte bine acest prototip (are ochii care trebuie – un pic înfundaţi, dar inteligenţi; se bîlbîie frumos – elocvent, ca să spun aşa –, iar capul lui ras e foarte expresiv din profil, atunci cînd se pleacă din cauza timidităţii), dar regizorul, Florin Şerban, şi co-scenaristul/producătorul său, Cătălin Mitulescu, nu-i dau nici o şansă să iasă un pic din limitele prototipului, să dea pe dinafara lui, să exploreze şi nişte trăsături de personalitate nereductibile la el. Preocuparea lui Şerban şi a lui Mitulescu de a gestiona eficient acest prototip (astfel încît lumea să se emoţioneze) e mai mare decît curiozitatea lor umană; o dovedeşte şi felul în care folosesc deţinuţi adevăraţi în roluri secundare şi de figuraţie – strict pentru culoare locală, pentru pitoresc: îi folosesc aproape drept recuzită. Ca în multe filme de genul ăsta, prietenul şi protejatul eroului nu are altă identitate decît aceea, strict generică, de prieten şi protejat. Eroul mai are, desigur, şi un adversar – un băiat rău, care, profitînd de faptul că eroul mai are cîteva zile pînă la eliberare, deci nu-şi poate permite nici un pas greşit, începe să-l provoace (să-l lovească, să-l scuipe). Filmul nu e atît de rudimentar încît să meargă cu conflictul lor pînă la o înfruntare finală; îl abandonează pe drum. Dar mecanismul dramatic *este* destul de rudimentar şi aşa. La fel ca în cele mai primitive westernuri, eroul e un om violent, dar de treabă, care încearcă să se stăpînească. Cineva îl nedreptăţeşte, el strînge din dinţi. Cineva îl pălmuieşte, el lasă capul în jos. E un mecanism care-l întărîtă pe spectator laolaltă cu personajul, astfel încît cel dintîi să ajungă să-şi dorească, pe jumătate, ca cel de-al doilea să explodeze, să devină violent. Palma finală vine chiar de la mama eroului (Clara Vodî), care, în perioada cînd el creştea, a stat mai mult prin Italia, la muncă. De două ori l-a chemat la ea şi de două ori l-a trimis înapoi, pentru că avea amanţi. Şi acum plănuieşte să-i facă acelaşi lucru fratelui său mai mic. Deci realizatorii pun la baza dramei o problemă socială: pagubele emoţionale, uneori iremediabile, pe care cei ce pleacă la muncă afară le pot produce copiilor lor, care rămîn.

Atunci cînd explodează, eroul ia ostatică o studentă la sociologie, venită acolo în practică. Şi filmul începe să-şi trădeze rădăcinile teatrale (în piesa Andreei Vălean). Ceva mai devreme, eroul se lăsase intervievat de studentă; acum, e rîndul lui să pună mîna pe reportofon şi s-o intervieveze pe ea. Înainte de a se lăsa arestat, el ţine să bea o cafea cu ea, adică să fie lăsat măcar să întrezărească viaţa normală pe care ar fi trăit-o dacă i s-ar fi dat o şansă. Scena cafelei e echivalentul sutelor de scene din sute de filme de gen în care sute de eroi spărgători sau puşcăriaşi, oameni cărora nu li s-a dat niciodată o şansă, încep să vorbească despre ferma la care se vor retrage, despre cît iubesc ei caii sau marea etc. El stă cu capul plecat deasupra ceştii, ea îl priveşte cu înţelegere feminină (cam multă, dat fiind faptul că, în urmă cu cîteva minute, el ţinea un ciob la gîtul ei), nici unul nu vorbeşte, cuvintele sînt de prisos – pe scurt, poezie, sau, mai exact, ideea cuiva nu foarte citit (şi nu mă refer la personaj) despre ceea ce constituie poezie: un sentimentalism care nu e totuna cu sensibilitatea. Sensibilitatea înseamnă putere de percepţie (e ceva nu moale, ci tare şi ascuţit), or, aici nu există aşa ceva: toată duioşia (ca şi toată pseudo-duritatea care a precedat-o) e pe marginea unor idei de-a gata, a unor clişee (băiatul fără noroc, fata frumoasă şi cuminte, mama fără inimă) nu foarte diferite de-ale manelelor – unde măcar sînt cîntate din toţi bojocii, nu sînt date pe după vişin, nu sînt ascunse sub afectări „minimaliste“. Din punct de vedere tehnic, Şerban nu face greşeli de debutant (cu excepţia uneia, pe la început, într-o secvenţă în care un deţinut se suie în pat peste un alt deţinut şi-l ameninţă: aşa cum sînt filmaţi, e greu de desluşit cine-i cine), dar nici nu dă vreo dovadă cum că mediul în care se desfăşoară această poveste (închisoarea) sau mediul prin care o transmite (cinema-ul) i-ar stîrni vreun interes anume în vreo direcţie anume.

trecerea prin reviste

Gîndeşte altfel

Think Outside The Box (think.hotnews.ro) este „o iniţiativă HotNews.ro, cu sprijinul Tuşnad“ şi are două tendinţe principale: o tendinţă urbană şi o alta „verde“. De fapt, e un site de opinii, reportaje, interviuri şi comentarii inteligente care şi-a format într-un timp relativ scurt proprii săi cititori, alţii decît cei care îşi dau cu părerea pe HotNews. În general, cititorii TOTB scriu doar atunci cînd au într-adevăr ceva de spus, aşa că ideea de „a comenta“ un articol capătă în sfîrşit un sens (inclusiv datorită faptului că aici vorbim despre articole, şi nu despre ştiri) şi trece de limitele unei simple pălăvrăgeli pe net. Aşadar, aproape toate articolele publicate pe TOTB au un feedback decent care reuşeşte să le pună în valoare. Dincolo de aceste aspecte legate strict de interactivitate (recunosc, am o problemă cu „datul din gură“ aiurea, pe net!) pe TOTB ai într-adevăr ce citi – texte cu stil, cu dileme, cu o abordare modernă, iar site-ul în sine te invită la mai mult decît doar să-l „frunzăreşti“ (apropo, cred că ar putea să funcţioneze şi în varianta print şi ar fi o revistă inedită într-un peisaj ori prea glossy, ori prea tabloidizat, aşa că le dau de gîndit celor de la „Tuşnad“, poate şi altora!)

Am citit, printre altele, pe Think Outside The Box:

● „The Caveman Project“ şi experimentul lui Magor Csibi care a început prin luna ianuarie. Nu şi-a propus să trăiască exact ca un om preistoric, însă a renunţat treptat la dependenţe şi la o ipostază atît de iubită de români, în general – cea de consumator, pornind de la lucruri simple, cum ar fi să adune în mijlocul camerei tot gunoiul pe care „l-a produs“ într-o singură zi şi să tragă de aici o concluzie. „Probabil dacă nu aş arunca gunoiul o săptămînă întreagă şi aş trăi în stilul meu vechi de viaţă, ar deveni dificil să folosesc casa mea pentru altceva decît pentru depozitarea deşeurilor“, scrie Magor. Pe la jumătatea experimentului, Magor a început să se obişnuiască cu noul său stil de viaţă („Dacă în primele săptămîni apa caldă, alimentaţia şi lipsa frigiderului mi-au cauzat inconveniente majore, în aceste zile problemele s-au mutat din sfera nevoilor primare, în cea a nevoilor secundare“), iar acum e pregătit să dea „leapşa“, posibil unei cave(wo)man.

● „Pro şi contra“, cu doi invitaţi, care dezbat săptămînal o temă de actualitate, aplicată (Este presa o ramură a industriilor profitabile sau e mai mult decît atît?) sau una de „bun simţ“ (Cît de greu este să spui mulţumesc?). Invitaţii îşi împart între ei rolurile, pro şi contra, cititorii votează. Ca un remember al evenimentelor de la Tîrgu Mureş, din martie 1990, Smaranda Enache, Adrian Moişoiu, Adam Gabor şi Demeter Szilard sînt „faţă în faţă“ pentru a răspunde la întrebarea: Există un conflict real între români şi maghiari, în România? (63% dintre cititorii TOTB cred că „nu“).

● „Urban Heroes“, despre Stephanie Roth (care îşi merită cu adevărat acest statut, după implicarea ei în cazul Roşia Montana şi nu numai) şi despre alte personaje mai mult sau mai puţin „urbane“, care gîndesc „în afara cutiei“.

● „Legende urbane“. Vei afla dacă suferi de „sindromul picioarelor neliniştite“ (adică de ce bîţîi din picior, fără a fi neapărat nervos) sau dacă mai merită să foloseşti cuptorul cu microunde. Americanii au ajuns la concluzia că doza de suc e mai periculoasă decît colacul de la WC, aşa că, pentru a fi siguri că nu vă otrăviţi, nu beţi direct din doză, ci turnaţi-vă sucul în pahare. Pentru ouăle chinezeşti, fabricate de mîna omului, e nevoie doar de carbonat de calciu, amidon, răşină, gelatină şi alumină („reţeta“ poate fi urmărită pas cu pas, prin intermediul fotografiilor, în cazul în care aveţi de gînd să încercaţi aşa ceva acasă).

● „Interviuri şi întîlniri online“. Despre filme documentare, despre Festivalul One World Romania, dar şi despre cum se poate curăţa România de gunoaie într-o singură zi:

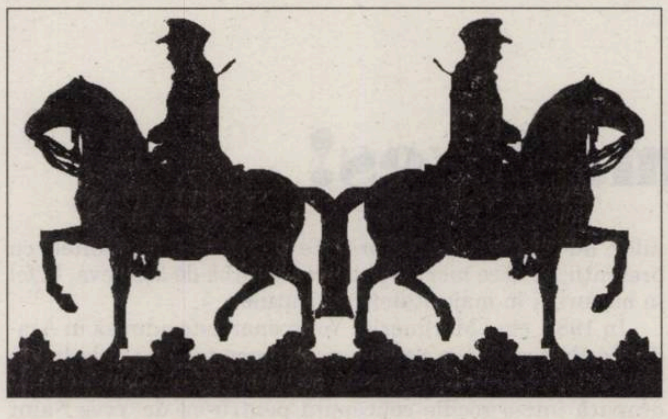

Radu COSAŞU

din viaţa unui extremist de centru...

Odă

E vremea, e ora, e clipa pentru a ridica în slăvi – după un atît de cumplit cult al personalităţii – micile cuvinte, cele care în viaţa lor n-au fost scrise cu majuscule, niciodată încoronate cu literă mare în cap, cu atîtea substantive megalomane, totdeauna furnicînd în frazele oricît de lungi sau oricît de scurte, dar fără de care nici o frază (proustiană sau rebrenistă) nu ar trăi, cuvinţelele acelea mărunţele numite conjuncţii, adverbe sau şi una şi alta, de o energie incomensurabilă în construcţia celei mai dificile minuni: o propoziţiune perfect gramaticală.

Slavă, întîi de toate, conjuncţiei *dar,* aceea care – aşa cum Gombrowicz a descris-o ca nimeni altul şi nu e nimic de adăugat – de cum apare într-o prop. „dă viaţă imediat ideii“.

Slavă lui *însă,* pe care geniul calamburghez al lui Oscar Lemnaru l-a definit, în raportul său cu *dar*-ul vital, într-o seară, la Mogoşoaia, spunîndu-i cuiva bine încoţopenit în trufiile sale: „Dragul meu, toată lumea are un *dar,* dumneata ai un *însă.*“

Slavă adverbului *cînd,* care – nabab în bogăţia sa de sensuri – îşi poate permite chiar luxul să se repete în fastul melancoliei produse de un *„din cînd în cînd“.*

Slavă conjuncţiei (dar şi prepoziţiei) *fără* – aceea care ne dă, aproape paralizant, conştiinţa limitelor şi a micimilor în care ne zbatem, strălucindu-mi de mult, din copilărie, într-un titlu sfîşietor ca „Fără familie“.

Slavă conjuncţiei *totuşi,* o minunăţie – în logica unui gînd – de importanţa oxigenului pentru plămîni.

Slavă conjuncţiei *dacă* – teribila, înfricoşătoarea, sublima, singura, probabil, care acceptă să apară însoţită de vocativul unui *o,* „o, dacă...“ pentru a-şi îmblînzi cît de cît cruzimea cu care lucrează, peste tot, dar mai ales, în fotbal – pasiunea naţională.

Slavă conjuncţiei *deşi,* aceea care năzuieşte aproape eroic la o schimbare, la o inflexiune în diagnosticele şi concluziile fără de speranţă.

Slavă adverbului *deja,* care – oricît a fost de batjocorit ca o „vorbă venită de la jidani“, deşi *Larousse*-ul precizează că vine din franceza veche *(des ja)* – deţine cea mai vibrantă melodie pentru a exprima trecerea timpului.

Slavă prepoziţiei *după,* care se ţine de mine şi de creionul meu enervîndu-mă la culme, eu încercînd s-o alung precum Charlot, un cîine de pripas, dar ea nu şi nu, dovedindu-se de neînlocuit cu o insistenţă, aş zice, feminină.

Slavă adverbului *tocmai,* cel care ne dă iluzia – dragă neamului nostru – că putem ocoli, pe româneşte, tot ce-i precis şi exact în străineză (o nouă viaţă şi o veselă muzicalitate dîndu-i regionalismul *tomnai* în dicţia atroce a ultimului nostru dictator).

Slavă adverbului (dar şi conjuncţiei) *cum,* capabil să procreeze în complicatul *precum* şi în inefabilul *cumva.*

Slavă adverbului *atunci,* care de cîte ori se impune o face cu vigoarea unui piton de oţel înfipt în roca muntelui necunoscut pe care-l urcăm, frază cu frază; nu te poţi juca nevinovat cu *atunci* şi, mai ales, cu *atunci cînd...*

Slavă adverbului *doar,* de o senzualitate indicibilă cînd, lipindu-se de *fără,* se colează şi cu „poate“, dîndu-ne acea erecţie a siguranţei de sine în „fără doar şi poate“.

Slavă lui *chiar* – după simţurile creionului meu, cel mai energizant dintre adverbe.

Slavă conjuncţiei *ci,* singura pe măsura forţei vitale din *dar,* cu aspectul ei de vrăbiuţă în jungla oricărei fraze, degajînd însă cu piuitul ei, energia unor adversative cu care inteligenţa înfruntă tot ceea ce prostia, cît un dinosaur, confundă.

Slavă adverbului (şi conjuncţiei) *decît,* fără de care nu putem stabili nimic pe lumea asta.

Slavă adverbului de o mîndră concizie *aşa,* care, totuşi, în frivolitatea lui, precum atîţia preşedinţi şi şefi dornici să se audă cît mai des, îşi îngăduie a se compromite prin aproximaţia dintr-un *aşa şi aşa;* dar omul îşi revine – căci care cuvînt nu e un om? – atunci cînd decretează un straşnic *aşadar.*

Slavă conjuncţiilor *căci* şi *fiindcă,* neodihnite în voluptatea lor sfîntă şi plicticoasă de a bate capul.

Slavă adverbului de liniştită superioritate umană asupra naturii, acelui *fireşte,* cel care îmi dă avînt pentru ca să-l ridic din conjuncturalul dispreţ în care, pe nedrept, este ţinut *deci,* insuportabilul adverb *deci,* imposibilul *deci,* inutil hulitul *deci* de care nu vom scăpa în decii decilor.

Text citit la festivitatea de decernare a premiilor Observatorului cultural *şi încheiat cu urarea de neuitat a Titei Chiper: „Tandreţe şi desăvîrşire!“.*

Eugen ISTODOR

uichendist.ro

Unde-i uichendistul? În Anglia, cu Laurenţiu Blaga (II)

Halta lui Shakespeare

Localitatea de obîrşie a Marelui Will este aşezată în mijlocul Angliei. Coborîm în staţia de tren, un fel de haltă, dar cu rezonanţe istorice. Din gară pînă la Shakespeare Center faci cam cinci minute de mers pe jos. Toate drumurile duc la... Shakespeare. Strada Shakespeare îşi aşteaptă vizitatorii cu casa Shakespeare, ceainăria Shakespeare, giftshop-ul Shakespeare, pub-ul în care, zice-se, şi-ar fi băut minţile marele Will. Totul duce înspre Shakespeare.

Shakespeare giftshop

Firesc, intrăm în giftshop. Ne gîndim la cadouri pentru cei de acasă. Nişte vederi, în serie ce-i drept, dar sînt vederi, un cadou drăguţ. Sau, mai bine, un tricou cu chelia lui Shakespeare. E numai 10 lire. Dar sînt toate la fel: Toate 20, pe mărimi, aceeaşi culoare. Un breloc cu chipul lui Shakespeare. Un mulaj de plastic. Zeci de capete Shakespeare la 1 liră. Şosetele Shakespeare. Totuşi, nu ne lasă sufletul să ne băgăm aşa, picioarele, în faţa lui. Aşa că renunţăm şi trec strada la magazinul de ceaiuri şi cafea. Cumpărăm trei cutii de ceai cu 7 lire. Şi una de cafea. Pentru întrebuinţare proprie. Şi cum foamea ne-a dat tîrcoale, am intrat într-un pub extrem de primitor unde am încercat cîte o porţie de „fish and chips“ cu cîte un Pepsi. Deschiderea am făcut-o cu o porţie de „nachos“. Toată distracţia ne-a costat 48 de lire.

Teatru

Stratford Upon Avon se leagă de numele lui Shakespeare. Aşadar, nu puteam să nu mergem şi la Royal Shakespeare Company şi să aruncăm o privire la Teatrul Swan.

Londra

● Expoziţie Dali, 14 lire pentru două persoane. De altfel, programul „2 for 1“ este o găselniţă interesantă a circuitului turistic londonez. În timp ce oamenii se îngrămădeau să plătească 14 lire pentru o tură în cabina celebrului London Eye, noi am profitat de ocazie şi am văzut o expoziţie inedită Salvador Dali.

● Shaftesbury Premier London Paddington Hotel, 89 lire – 5 lire garanţie returnată la checkout. Aproape de Hyde Park. O cameră mai mică decît o cabină de vapor. Nu puteai să te mişti în jurul patului. În schimb, auzim dulcele grai moldovenesc: „Mihaelo, adu şi tu cearşafurile alea“. Era clar: forţa de muncă românească a ajuns şi în inima Londrei.

– Traversăm Hyde Park şi ajungem la Palatul Buckingham. Schimbarea de gardă de la palat.

● Buluc de oameni şi, implicit, de limbi vorbite în acelaşi timp în jurul gardului de la Palatul Buckingham. Luăm trenul spre Crawley, o suburbie a Londrei, aproape de aeroportul Gatwick. Ne cazăm la The Grange Hotel – Crawley, 35 lire/noapte camera dublă. Spaţioasă, dar nu se poate încuia uşa pe dinăuntru. Încercăm la restaurantul hotelului o specialitate indiană: ceva miel cu sos foarte iute. Stingem cu bere. Total 25 de lire. A doua zi pornim spre România.

● Tragem linie şi calculăm: o săptămînă pe meleaguri cu gazon englezesc, cinci oraşe văzute. Total cheltuieli: 4000 de lei, cu biletele de avion incluse, transport, cazări, papa şi cumpărături. Transportul dus-întors Londra-Oxford-Worcester, pentru două persoane, 58 de lire. Se dau reduceri mari pentru opţiunea dus-întors. Se mai dau reduceri pentru grupuri de la trei persoane în sus.

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

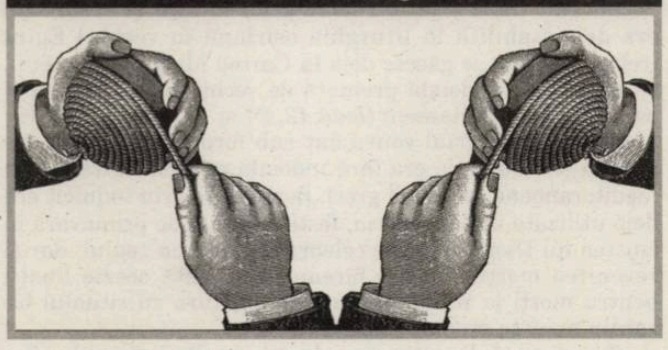

Pedeapsă pentru greci, nedreptate pentru bulgari

Avem deci o decizie politică la Consiliul European: Grecia va fi ajutată de statele din euro-zonă şi de FMI. Revenim, astfel, la problema hazardului moral ridicat la nivel de state. Hazardul moral = situaţia în care un actor nu răspunde pentru consecinţele acţiunilor sale riscante, astfel încît comportamentul riscant este încurajat. La nivel de state, asta se traduce în modul următor: un stat care se îndatorează prea mult este salvat de alte state care s-au comportat responsabil, pe viitor ar fi, deci, de aşteptat ca şi alte state europene să ajungă în situaţia Greciei, pentru că se vor şti salvate. Încurajează, deci, salvarea Greciei comportamentul iresponsabil? Aceasta este întrebarea. Iar dinspre estul continentului se ridică o întrebarea de pe cealaltă parte a monedei (euro). E de aşteptat ca problema Greciei să ridice noi bariere pentru aderarea la euro. Atunci statele din est, care s-au comportat responsabil şi îndeplinesc criteriile de aderare la euro, vor fi refuzate din cauza Greciei? Grecii sînt salvaţi, deci răsplătiţi pentru iresponsabilitate, pe cînd estonienii şi bulgarii sînt pedepsiţi, deşi au fost responsabili? Acestea fiind întrebările, să le luăm pe rînd. Au fost răsplătiţi grecii pentru iresponsabilitate? Răspunsul nu este simplu. Ar fi fost simplu dacă Europa s-ar fi grăbit să sară în ajutorul lor. Dacă la începutul crizei partenerii din euro-zonă ar fi împrumutat ieftin şi rapid Grecia, lucrurile ar fi fost clare: hazardul moral era maxim, grecii ar fi scăpat uşor şi precedentul creat – cine are probleme în zona euro e salvat de ceilalţi.

Dar acum lucrurile sînt mai complicate. Datorită (nu din cauza) încăpăţînării nemţilor, grecii au trecut în ultimele săptămîni printr-un adevărat purgatoriu. Este vorba, în primul rînd, despre blamul moral. Nu a fost uşor să fii în pielea lor. În toate ţările europene presa a scris articole cu tema „cum să facem să nu ajungem ca grecii". Problema grecească a fost, deci, tratată ca un fel de boală venerică: chiar dacă te simţi bine la început, se termină urît, se transmite şi e musai să ne luăm măsuri de protecţie. Orgoliul grecesc nu a primit bine toată povestea şi probabil vor rămîne răni adînci şi resentimente. Total nejustificate de altfel – nu exista o obligaţie morală implicită să-i salvezi pe greci. Premierul grec mergea să caute ajutor la Berlin şi Paris şi începea conferinţele de presă spunînd răspicat şi tăios că nu a venit să ceară ajutor. În concluzie, am putea zice că Grecia a plătit preţul moral pentru situaţia în care a ajuns.

Mi s-ar putea replica: ei, *vax albina,* ce contează puţin orgoliu rănit pe lîngă 30 de miliarde de euro pe care le vor pune la bătaie partenerii europeni şi FMI? Absolut corect argumentul dacă ar fi doar atît, ba chiar am zice că vrem şi noi: oricum România e muştruluită prin presa europeană pentru alte bube şi asta pe mult mai puţini bani. Doar că povestea cu cele 30 de miliarde e mult mai complicată. În primul rînd, Grecia nu va vedea aceşti bani decît în ultimă instanţă. Aceasta a fost condiţia Germaniei pentru a se învoi: dacă şi numai dacă Grecia nu se va mai putea împrumuta de pe pieţele financiare, în ultimă instanţă, liderii europeni îi vor acorda împrumuturi. Cine defineşte ce înseamnă „în ultimă instanţă"? Răspunsul lung şi diplomatic este că şefii de state din zona euro. Răspunsul scurt şi adevărat este: cancelara Merkel. De ce cancelara? Pentru că în urma scrisorii trimise recent redacţiei de o cititoare feministă am decis că are dreptate şi că la această rubrică voi feminiza funcţiile deţinute de femei. De ce Merkel? Pentru că Germania a pus aceste condiţii şi e limpede că tot Germania va trebui să le interpreteze aplicarea în practică. Bun, dar Grecia susţine şi în acest moment că plăteşte dobînzi nejustificat de mari şi insuportabile la împrumuturile externe. Deci, în opinia Greciei „ultima instanţă" este deja fapt. Nu chiar, zice Germania, cîtă vreme mai găsiţi bani pe pieţele financiare, chiar şi la dobîndă mare, luaţi de acolo. Este încă o modalitate a Germaniei de a limita hazardul moral: dacă plăteşti dobînzi foarte mari te gîndeşti mai bine dacă vrei să ajungi în situaţia de a depinde de pieţele financiare externe. Deci, practic Consiliul European nu a decis că Grecia primeşte acum bani, ci că dacă va ajunge pe buza prăpastiei, va privi puţin în hău, apoi abia va fi trasă înapoi de păr de către ţările surori din euro-zonă. Adică ceea ce oricum se cam ştia în mod implicit, că Grecia va fi salvată în... ultimă instanţă, a fost acum trecut pe hîrtie ca promisiune.

Dar aceasta nu a fost singura condiţie a Germaniei, au fost trei. A doua condiţie: acţiunea de salvare va fi parte a unei intervenţii coordonată cu FMI, iar banii de la FMI vor fi mai mulţi decît cei oferiţi de către guvernele europene. A fost depăşit, astfel, un tabu recent: ţările din zona euro nu apelează la FMI. Nu e clar cum a apărut acest tabu, mai ales că pînă la Grecia şi pînă la această criză nici o altă ţară din euro-zonă nu a avut nevoie de FMI. Dar Franţa a spus hotărît încă de la începutul crizei că FMI iese din discuţie, că ar fi o palmă pe obrazul european. De ce a zis Franţa aşa ceva? Pentru că, deşi este condus de un francez, FMI e, după părerea Parisului, un instrument al Americii. Şi chiar dacă ar fi, ce e rău în asta? Francezii zic că e rău, deci, să nu intrăm în amănunte. Dar Germania a zis că aici e pe bani, nu pe orgoliu, iar Grecia ar trebui să apeleze la FMI, aşa cum au apelat şi alte ţări din UE, ca România sau Ungaria (care, e drept, nu au moneda comună). Iar împrumuturile de la FMI nu înseamnă doar bani cu dobîndă mică, ci şi control, cum ştim bine în România.

A treia condiţie: Germania a cerut ca Grecia să accepte controale suplimentare privind aplicarea planurilor de reducere a cheltuielilor. Atena va avea la Bruxelles nu doar un creditor de ultimă instanţă, ci şi un guvern de ultimă instanţă. Controlul asupra Greciei va trece peste actualele instrumente prevăzute de Pactul de Stabilitate, adică instrumentele care au eşuat în a preveni ajungerea în actuala situaţie. Mai mult chiar, Germania a obţinut acordul de principiu pentru crearea unor instrumente de guvernare economică pentru întreaga zonă euro *(economic governance* în engleză, *gouvernment économique* în franceză, a ieşit un întreg scandal din traducerea diferită). Ce înseamnă asta? Nu e clar deocamdată, dar importantă va fi traducerea în germană. Ar putea să însemne Fondul Monetar European sau schema Balladur cu care v-am făcut cunoştinţă săptămîna trecută.

Deci, ca să rezum: Grecia va fi ajutată, dar doar atunci cînd spune Berlinul că e ultimă instanţă, doar cu FMI şi cu Bruxelles-ul pe cap pentru a se ţine de reforme. Şi mai este ceva care îi vizează pe grecii obişnuiţi în mod direct: planul de reducere a cheltuielilor. Care a început să se aplice chiar şi în ciuda grevelor de pe stradă. Funcţionarii greci vor avea tăiate veniturile cu pînă la 30%, grecii vor ieşi la pensie la 65 de ani ca restul europenilor (românii rămîn astfel cu cea mai joasă vîrstă de pensionare din Europa) şi tot aşa.

Revin la întrebarea iniţială: înseamnă salvarea grecilor răsplătirea şi încurajarea iresponsabililor? Nu ştiu. Aplicarea dură a principiului hazardului moral ar zice că da: numai falimentul ar fi învăţare de minte. Totuşi: blam moral + aşteptare pînă pe buza prăpastiei + FMI + strîngerea curelei pentru populaţie i-ar putea descuraja pe alţii să ajungă în situaţia Greciei. Ar putea, zic, nu e sigur. Dar parcă hazardul moral e oricum mişcorat.

Bun, am terminat cu iresponsabilii, să vedem cum e cu premianţii. Din păcate, nu e vorba despre România. Pînă prin 2006 îndeplineam şi noi condiţii esenţiale pentru aderarea la euro, mai ales deficitul bugetar, iar inflaţia era pe un trend de scădere. Am avut nenorocul să avem un Tăriceanu şi un Vosganian în guvern şi ne-am lecuit de responsabilitate fiscală. Dar alţii au fost mai cuminţi. Am citit, zilele trecute, două rapoarte înduioşătoare produse de European Policies Initiative (think-tank de la Sofia). Unul e scris de Karten Staehr şi se numeşte *„Will the Greek government debt crises affect the chances of Estonia joining the euro area?"*, iar celălalt e scris de Georgi Angelov şi se numeşte mai simplu *„Bulgaria, Greece and the Eurozone"*. Estonia şi Bulgaria sînt campioanele estului în cursa pentru euro. Estonia are chiar o rezervă bugetară de 8,9% din PIB, bani proveniţi din privatizări şi necheltuiţi (Nu mă pot abţine de nervi: *Hotnews* încă mai face dezvăluiri despre cum au făcut praf aceiaşi Tăriceanu şi Vosganian, Fondul pentru Investiţii alimentat din privatizarea BCR). Deficitul bugetar al Bulgariei – staţi jos! – este cel mai mic din întreaga UE. Cele două ţări aveau un program de aderare la euro, dar se văd sistematic refuzate cînd e vorba să intre în mecanismele de schimb intermediare (un fel de anticameră obligatorie înainte de euro). De ce sînt refuzate, cînd Slovenia şi Slovacia au trecut rapid pe acolo înainte de criză? Nu primesc explicaţii, dar bănuiesc că din cauza crizei. Iar Staehr şi Angelov bănuiesc, pe bună dreptate, că din pricina Greciei ţările din euro-zonă suflă acum şi în ţaţiki. Ceea ce e deosebit de stupid: Estonia şi Bulgaria sînt de cîţiva ani cele mai responsabile fiscal ţări din UE, dar le pedepseşti în timp ce promiţi să salvezi cea mai iresponsabilă fiscal ţară din UE.

Cum ziceam, hazardul moral a fost redus în cazul Greciei: a fost ţinută cu picioarele pe jar, destul cît să nu fie un exemplu pentru alţii. Dar hazardul moral trebuie să funcţioneze şi invers: cei buni trebuie răsplătiţi. Ceea ce în cazul Bulgariei şi Estoniei nu se întîmplă. Ba din contră. Astfel, e dat un exemplu prost. Dacă dă norocul peste noi şi guvernul va zice: „dragi cetăţeni, haideţi să fim şi noi responsabili şi să intrăm în euro-zonă", li se poate spune: uite bulgarii ce cuminţi au fost şi nu i-a ajutat cu nimic.

Iaromira POPOVICI

bazar

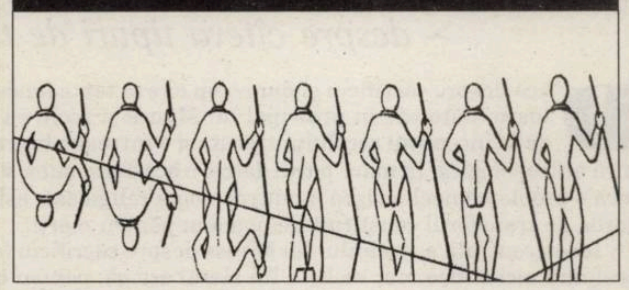

Eden-ul din Rîmnic

Despre municipiul Rîmnicu Sărat aflăm că are o populaţie de 38.805 locuitori (2002). Cea mai veche menţiune documentară despre el descoperită pînă acum datează din 8 septembrie 1439 – „un privilegiu comercial acordat de domnitorul muntean Vlad Dracul negustorilor poloni, ruşi şi moldoveni..." (Wikipedia). Ca oraş apare pentru prima dată atestat în 1574.

Oraşul are un muzeu cu de toate, printre care şi o colecţie de fluturi exotici. Cîteva biserici vechi (dintre ele, Sfînta Paraschiva din secolul al XV-lea şi Adormirea Maicii Domnului din vremea lui Constantin Brâncoveanu). Şi un bust al lui Vlahuţă.

În centru – o alee pietonală, cu multe bănci şi magazine. La periferie, cîteva restaurante al căror interior seamănă cu cel al unor bufete de gară: mesele şi feţele lor au ceva care te îndeamnă să mănînci repede şi să pleci. Într-unul dintre ele, la etaj, pe peretele separeului, sînt lipiţi doi maci mari şi mulţi (iarăşi!) fluturi. Abţibilduri în stil frigider.

Tot Rîmnicu Sărat are şi motelul Eden. Micul lor Eden local – 13 camere duble.

Motelul este un exemplu relevant de paradis neaoş: un loc în care strălucirile se „îmbină armonios" cu moravurile neaoşe. În linii mari – nimic de reproşat. Camerele sînt chiar confortabile, într-un stil – să-i zicem – clasic. Dar dotate cu aer condiţionat, frigider şi... plasme spre uriaşe. Căldura merge, uşa se încuie şi sînt pahare, săpunuri şi şampoane. Există chiar şi foehn. Doar că pe uşa de la baie e un anunţ cam acru şi uşor analfabet: „În atenţia celor care *sau* cazat aici...". Pe lîngă nuanţa ţîfnoasă mi se pare că mai apare şi un *„închide-ţi"*...

Ce şi-ar putea dori mai mult românul mediu, trăitor pe jumătate în socialismul multilateral dezvoltat? Poate doar un restaurant ca lumea. Cel al motelului e mai mult de atît: e sclipitor şi „clinchetitor" la propriu. Pe mese sînt atîtea pahare cîte nu am văzut nici în bucătăria mea mediocră. Un vecin de masă expert mi-a spus că sînt dintr-o sticlă de calitate bună. Mie, una, îmi aduc aminte de serviciile afişate la Sarra Blu, care mereu mi se par doar de decor. *Clou*-ul respectivelor pahare nu e doar provenienţa lor, ci şi aranjamentul: şi anume, graţiosul şi înaltul pahar de vin roşu stă plăcut culcat şi sprijinit de cel gros şi scund destinat tăriei. Şi înconjurat de altele pentru şampanie, apă, vin alb. Şerveţelele sînt tivite cu un soi de dantelă, iar tacîmurile sînt şi ele trecute printr-un mic rotocol din aceeaşi dantelă.

Cînd te aşezi, ai voie să le mişti. De fapt, chiar chelnerul vine şi-ţi mai ia din ele, toată povestea intrînd, voluntar sau nu, într-un soi de *happening*. Meniul care ţi se aduce e la fel de impresionant precum paharele: conţine, printre altele, raţă afumată şi diverse combinaţii de fructe de mare. Cochilii Saint Jacques şi piersici caramelizate la desert. Nu contează că ciupercile porcine nu sînt chiar porcine. Bolurile de salată, în schimb, sînt asimetrice, iar muzica – o selecţie a celor mai reuşite melodii lente din anii '80 şi '90.

Un adevărat Eden, aţi spune. Şi chiar spunem, pentru că motelul nu e deloc tipic pentru ce am întîlnit, în general, în provincia românească. Personalul se străduieşte, şi el, să fie la înălţime. Femeia de serviciu îşi cere scuze că a întîrziat, dar face tacticos curat cu tine în cameră, în ziua sosirii. În dimineaţa plecării, după 10, insistă – politicos – cu întrebarea „Aţi eliberat?". Dacă vrei să comanzi ceva ce iese din tipic, şi anume un soi de auto *room service*, poţi întîmpina greutăţi: în cazul în care ceri un pahar de lapte, chelnerii sînt depăşiţi şi se ceartă între ei. Din principiu, laptele nu poate fi decît ceva mic, în cutii de plastic. Pînă la urmă, lucrurile se rezolvă. Un chelner amabil pune laptele nonconformist într-o cană de ceai şi o porneşte în urma ta pe scări, cu tava. Ceea ce, trebuie să recunosc, îţi dă adevărata măsură a importanţei tale...

Radu DRĂGAN

Eucharistie şi pomană

– despre cîteva tipuri de transfer între sacru şi profan –

Dacă despre sacrificiu şi dar avem cîteva texte fondatoare (datorate în principal lui Mauss şi şcolii sale de la începutul secolului trecut) şi o întreagă literatură antropologică, în mare parte datoare acestora, subzistă încă o problemă neelucidată în antropologia religioasă: este vorba de transferul constituit de pomana pentru morţi.

Ideea centrală a studiului lui Mauss despre sacrificiu (el preluînd aici o idee mai veche a lui Herz) era că, pentru ca transferul să aibă loc, obiectul sacrificiului trebuie distrus (cel mai adesea prin foc). Or, chiar dacă admitem că pomana pentru morţi este *consumată* de către cei cărora le este oferită – fie că este vorba de bani, haine, mîncare sau băutură – şi distrugerea este echivalentul consumului prin foc, nu se poate constata o echivalenţă absolută a celor două; de altfel, cu ocazia sacrificiului, preoţii, adesea şi sacrifiantul, consumau o parte din ofrandă, fără ca aceasta să fie interpretat ca un substitut al sacrificiului propriu-zis. Distrugerea (adesea prin combustie) ofrandei făcea ca ea să se substituie sacrifiantului în contactul lui cu divinul, căci altfel acesta ar fi el însuşi distrus.

Or, distrugerea ofrandei nu este caracteristică în ritualul pomenii pentru morţi. Transferul se efectuează aici într-un mod mult mai direct; am spune că, pe scurt, prin mijlocirea celor prezenţi în ritual – cel care face pomana şi cel care o primeşte – morţii înşişi sînt hrăniţi, dezalteraţi şi menţinuţi, ca să zicem aşa, într-o „stare secundă“ paradoxală.

Totuşi, putem admite că, într-un fel diferit de sacrificiul clasic, dar înrudită cu el, pomana pentru morţi are acelaşi scop general: reînnoirea contactului între cele două lumi, a celor vii şi a celor morţi, prin mijlocirea a ceva ce va fi consumat în timpul ritualului.

Opinia comună admite ideea că morţii consumă (într-un fel care nu este niciodată explicit, ci doar subînţeles) victualiile care le sînt transferate prin ritual. Nu este nevoie s-o mai subliniem, formele pe care le îmbracă ritualul de transfer sînt nenumărate; se amestecă aici tradiţii extrem de diverse, influenţe rareori recunoscute (şi dificil recognoscibile pentru istoric), variaţii datorate cadrului cultural, social şi istoric specific. Totuşi, cred că le putem clasifica în cîteva mari tipuri:

1) Morţii înşişi vin, la anumite date, sau în intervale precise de timp (perioada deschiderii *mundus*-ului roman, perioada celor 40 de zile în lumea bizantină, sărbătorile morţilor în multe societăţi tradiţionale), să îşi ia hrana şi băutura de care au nevoie, pregătite de cei vii în anumite locuri: pragul uşii, al ferestrei, mijlocul curţii etc. Morţii (sau sufletele) mănîncă şi beau ceea ce le-a fost cu grijă oferit, şi cîteodată se răzbună dacă ritualul nu a fost îndeplinit cum se cuvine.

2) Ofranda le este transmisă morţilor cu ajutorul unui vehicul oarecare fără ca aceste două clase să interacţioneze direct: este cazul unor rituri complexe ca *slobozirea apei* în unele regiuni din Oltenia (dar care au un corespondent în anumite practici indiene, şi să ne amintim ritualul celtic al trimiterii morţilor pe apă), cojile de ouă aruncate pe apă pentru Rohmani în ziua de Paşti. În ambele cazuri vehiculul este o apă curgătoare, iar ideea subiacentă este aceea că cele două lumi sînt separate de o distanţă considerabilă, dar nu de neatins. În aceeaşi categorie putem încadra tipurile de călătorii iniţiatice în care anumiţi „specialişti ai sacrului“, ca să reluăm o expresie a lui Eliade, efectuează călătoria primejdioasă şi plină de „încercări grele“ spre lumea de dincolo.

3) Se transferă în mod direct morţilor hrana şi băutura de care au nevoie; este cazul praznicelor la morminte (moştenite, iarăşi, de la romani), tip de transfer căruia îi putem asocia obiceiul de a practica orificii în sicriu şi morminte, care nu este totuşi asociat doar hrănirii morţilor.

4) În fine, transferul indirect care ne va preocupa aici, în care hrana şi băutura transmise morţilor sînt îngurgitate de cei vii în ritualul pomenii şi al praznicului. De obicei, aceştia trebuie să fie străini, dar practica admite din ce în ce mai mult ca familia morţilor să nu facă excepţie.

Se poate constata că, dacă în primele două tipuri distanţa între cele două lumi este un element indisociabil al ritului (morţii vin din lumea cealaltă pentru a-şi primi ofranda, cei vii trebuie să efectueze o călătorie pentru a ajunge în lumea de dincolo, ofranda este trimisă pe o apă curgătoare), în ultimele două tipuri această distanţă este abolită: se împarte hrană şi băutură pe mormînt, ceea ce implică o prezenţă nemijlocită a morţilor acolo unde le este îngropat trupul, deşi se admite în acelaşi timp natura nemuritoare a sufletului (veche contradicţie de care nici un sistem religios care implică conservarea trupurilor nu a putut scăpa), în fine, transferul direct între cei vii implică ideea de substituţie între vii şi morţi, care este de departe cea mai complexă şi paradoxală.

Dacă ne referim acum doar la ritul bizantin, este greu de evitat paralela între praznicul pentru morţi şi Euharistie. În amîndouă, elementele esenţiale sînt pîinea (în Euharistie) sau coliva (în praznic) şi vinul, sfinţite prin liturghie în primul caz, prin slujbă pentru morţi în al doilea. În ambele cazuri, totul trebuie consumat în incinta sacră a lăcaşului religios, resturile trebuie păstrate în tabernacol şi consumate de preot sau date de pomană. Intervine aici noţiunea de *puritate:* păstrarea într-un loc pur, consumul de către cei puri (preot, oameni sărmani, copii).

În Euharistie, pîinea şi vinul *sînt* trupul şi sîngele lui Christos, tot aşa cum coliva simbolizează trupul morţilor şi legănarea ei la sfîrşitul ceremoniei – legătura indisociabilă între vii şi morţi.

Dacă putem face aici o paralelă cu credinţe şi practici rituale din alte arii culturale, ca uciderea şi îmbucătăţirea unui zeu sau fiinţe divine, gest primordial care fondează simbolic lumea, sau canibalismul ritual care permite celor care îl practică să conserve şi perpetueze, prin ingurgitare, forţa vitală a victimei, sensul ritului în cazurile care ne preocupă e sensibil schimbat. În Euharistie, prezenţa divină în pîinea şi vinul consacrate este nemijlocită, deşi ele continuă să rămînă, cu un limbaj moştenit de scolastici de la Aristotel, *specii* ale lumii profane (e principiul *transsubstanţierii),* şi această prezenţă e experimentată ca un mister indicibil. Christos este astfel nemijlocit prezent şi jertfa sa reînnoită periodic prin mijlocirea ritului. Credincioşii consumă pîinea şi vinul şi împărtăşesc astfel într-un fel misterios, dar nemijlocit, natura divină a victualiilor. Transferul se efectuează, ca în sacrificiul de pe Golgotha, dinspre divin spre profan.

În praznic, coliva simbolizează trupul mortului, tot aşa cum pîinea *este* trupul lui Christos; dar aici avem de-a face cu un transfer în sens invers: prin consumarea de către cei vii a colivei şi a vinului, *cel mort* e cel care e hrănit şi dezalterat. Dacă legătura între grîul încolţit şi resurecţie era deja stabilită în liturghia osiriană în vechiul Egipt (referinţe clare se găsesc deja în Cartea Morţilor egipteni), ea a fost fără îndoială preluată de vechii evrei şi a trecut astfel în Noul Testament *(Ioan 12, 24* şi *1 Corinteni 15, 36).* Legătura între grîul consumat sub formă de fiertură îndulcită şi resurecţie era fără îndoială comună întregii arii mediteraneene: la vechii greci, fiertura de grîu îndulcit era deja utilizată în *Anthesteria,* festival anual de primăvară în cinstea lui Dionysos, care celebra renaşterea zeului, dar şi revenirea morţilor, şi se făceau cu această ocazie libaţii pentru morţi la morminte; astfel, legătura cu ritualul bizantin nu este greu de stabilit.

Totuşi, periodicitatea ceremoniei ar trebui să ne clarifice măcar în parte sensul ritului: el este practicat la 3 şi 40 de zile, şi apoi anual; or, aceste momente marchează despărţirea sufletului de trup şi apoi de lume (deşi semnificaţia simbolică a celor 40 de zile e destul de obscură, căci nici simbolismul numeric, nici o oarecare corespondenţă fiziologică nu ne permit să-i găsim o explicaţie convingătoare). Astfel, consumul ritual prin care se transferă morţilor hrana şi băutura ar trebui să fie un ritual de separare; dar lucrurile sînt departe de a fi atît de simple.

Dacă se poate imputa ceva teoriilor riturilor de trecere este de a încerca cu orice preţ sistematizarea raţională a riturilor şi credinţelor religioase. Fără să fie nici incoerente, nici ilogice, ele sînt construite ca o încrengătură complexă de semnificaţii, cel mai adesea aparent contradictorii. Astfel, coliva este în acelaşi timp trupul mortului, dar este consumată pentru a fi transferată lui ca hrană; praznicul este celebrat în momentele de despărţire a sufletului de lume, dar este în acelaşi timp o celebrare mereu reînnoită a solidarităţii şi a comuniunii între vii şi morţi.

Tot ce putem spune este că între cele două clase se stabilesc relaţii complexe imaginate pe principiul schimbului: cei vii se hrănesc simbolic cu trupul mortului, ca în Eucharistie (dar fără simbolismul complex al schimbului cu divinitatea tutelară), transmiţînd în acelaşi timp celui plecat în lumea de dincolo hrana de care are nevoie. Ideea că morţii beau şi mănîncă există deja la orfici, dar ea era departe de a semnifica o oarecare naivă speranţă de a se îmbuiba în lumea de dincolo a celor care nu o putuseră face pe săturate în lumea de aici (deşi deja Platon, care şi-a bătut joc de aceste credinţe, părea să fi împărtăşit această convingere). Schematic vorbind, dacă morţilor le este foame şi sete, este pentru că lumea de aici trebuie să fie fertilă şi să dispună de apă în abundenţă. Se trimite morţilor ceea ce au nevoie nu pentru că s-ar imagina că sufletele beau şi mănîncă, ci pentru ca abundenţa în lumea de dincolo să garanteze prosperitatea lumii de aici. Cele două lumi sînt complementare, transferul se face mereu în cele două sensuri. Cu alte cuvinte, ele îşi asigură reciproc subzistenţa. Dacă, într-un fel misterios, morţii continuă să trăiască, este pentru că cei vii se îngrijesc de asta. Dar, ceea ce este şi mai paradoxal încă, lumea de dincolo este cea care face posibilă existenţa celor vii, transferul nu este niciodată cu sens unic. Acest mecanism complex constituie unicitatea ritului, dar el dă seama de o concepţie despre lume ca un întreg în care părţile nu pot exista una fără cealaltă, şi pe care lumea modernă, mai maniheistă şi fără îndoială mai simplistă, pare s-o fi pierdut. ■

PUBLICITATE

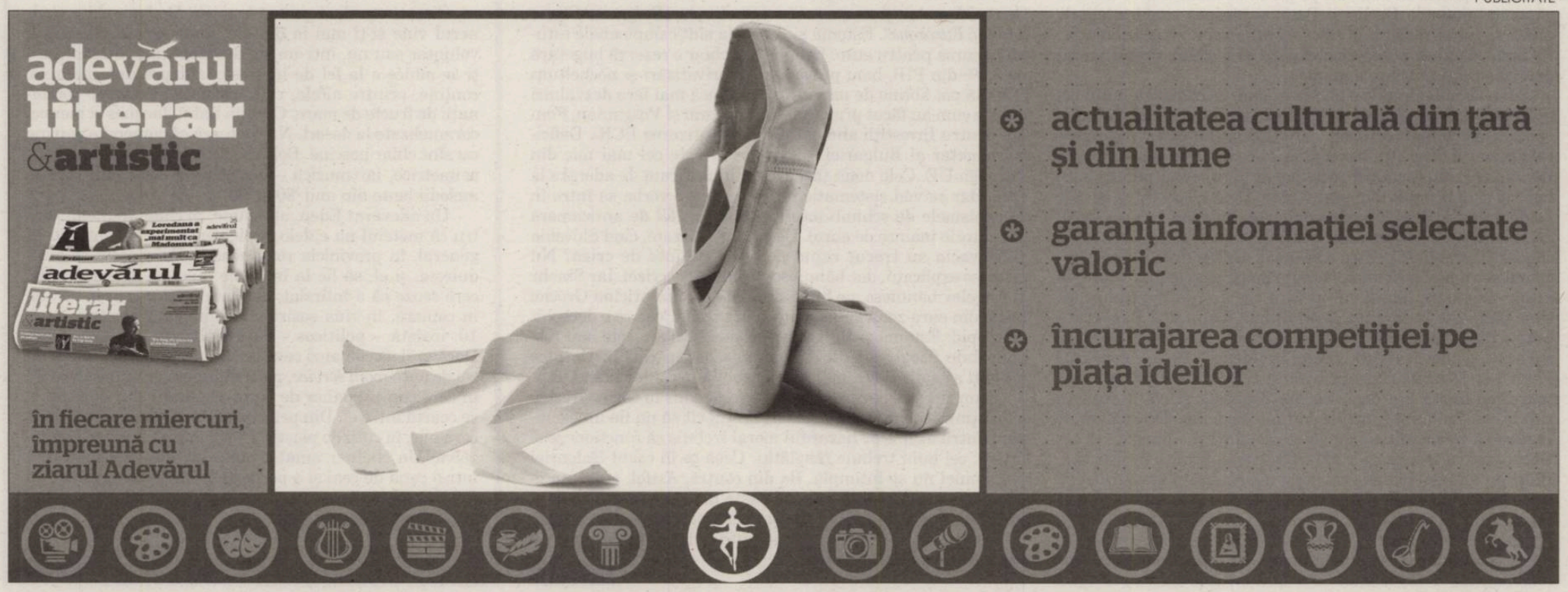

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

Postul de televizor

Auzim, din gura unor oameni ai bisericii, acest îndemn: „în timpul postului, trebuie să posteşti şi de televizor!“. În traducere, asta înseamnă să nu te uiţi deloc la el, adică să ţii post negru.

De fiecare dată cînd am auzit aşa ceva, m-am întrebat, în naivitatea mea, de ce trebuie să renunţi cu totul la televizor. Ca orice pe lumea asta – gîndeam eu, sărmanul de mine –, televiziunea are şi părţi rele şi părţi bune. Nu în toate producţiile TV vezi violenţă şi sex, lucruri care, să zicem, te-ar putea „sminti“ în timpul postului. Mai există şi lucruri pozitive, educative, „ziditoare“.

Ei bine, nu. Ceea ce crezi că este inofensiv se pare că îţi perverteşte de fapt sufletul, iar televiziunea e curată lucrătură a Diavolului! Zilele trecute mi-a picat în mînă o carte de analiză a fenomenului televizual care mi-a certificat acest lucru: *Efectele televiziunii asupra minţii umane* de Virgiliu Gheorghe. Nu ştiam cine e Virgiliu Gheorghe, dar am văzut pe Internet că este un teoretician al televiziunii recomandat de site-urile ortodoxe şi că are mai multe volume pe această tematică: *Ştiinţa şi războiul sfîrşitului lumii. Faţa nevăzută a televiziunii, Revrăjirea lumii – Faţa nevăzută a televizorului vol. 2, Efectele micului ecran asupra minţii copilului.*

În cartea *Efectele televiziunii asupra minţii umane,* specialistul demonstrează pas cu pas că tot ceea ce vezi la televizor duce la pierzanie.

Te gîndeai, de exemplu, că Animal Planet este un post educativ şi că e bine să-ţi laşi şi copilul să se uite la el? Ei bine, află că nu!

Iată ce ne spune specialistul nostru: „Animal Planet anunţă încă din titlu programul său ideologic. Folosind imagini din cele mai inedite din viaţa animalelor sau peisaje care uimesc şi fascinează prin insolitul lor, acest canal captivează atenţia omului modern, atît de îndepărtat de mediul său natural. În acelaşi timp însă, construcţiile cadrelor sau comentariile sugerează sau demonstrează că animalele nu sînt deloc inferioare oamenilor, ele reprezentînd doar un alt stadiu de evoluţie al viului pe Planeta albastră. Cu alte cuvinte, nu se afirmă pe faţă că Dumnezeu nu există, ci doar, chipurile, se demonstrează că Darwin a avut dreptate cînd susţinea că omul se trage din maimuţă. *Planeta animalelor* (o parafrază a titlului filmului *Planeta maimuţelor)* ne sugerează încă din titlu că omul este şi el un animal ca toate celelalte, locuitor al acestei planete, produs al hazardului sau al naturii, al unei impersonale legi a evoluţiei speciilor.“ Şi concluzia, neiertătoare: „Animal Planet este o aplicaţie tipică a nihilismului realist, naturalist de tip darwinist. Aici, omul de ştiinţă foloseşte terminologia de ultimă oră, puterea analizei şi a deducţiei, pentru a demonstra în mod «obiectiv» adevărul ştiinţific că omul nu este fiul lui Dumnezeu, ci creaţie a naturii sau urmaş al maimuţei.“ (Nu mai vorbim despre cît de periculos e Discovery, care „este mult mai complex în redarea programului nihilist“!) Să dăm slavă lui Dumnezeu că există astfel de oameni luminaţi, ca Virgiliu Gheorghe, care ne deschid ochii şi ne arată căile greşite!

Tu crezi că te uiţi la nişte gazele sau girafe care pasc liniştite în savană, dar de fapt te faci părtaş al nihilismului realist şi-ţi pierzi sufletul. Nihilismul – ce oroare! Vezi cum te lucrează Necuratul? Acesta pîndeşte din ierburi, ca fiara nemiloasă!... Nu mai paşte fără grijă, căci te pasc pericolele!

Prin urmare, dacă ai căzut în capcana Duşmanului şi te-ai uitat la televizor în postul acesta (indiferent la ce, chiar şi la lucruri care credeai că-ţi folosesc), să mărturiseşti negreşit păcatul la spovedanie. Şi să nu se mai întîmple!

În altă ordine de idei, poate nu ştiai, dar îndreptarele de spovedanie ortodoxe ne spun că şi vizitarea unei biserici catolice este, de asemenea, un păcat care trebuie negreşit mărturisit duhovnicului.

Iată că nebănuite sînt căile Diavolului, lăudat fie Domnul!

Mădălina ŞCHIOPU

Libertatea de exprimare: cazul olandez

În martie anul acesta, cu ocazia alegerilor locale, Partidul Libertăţii condus de liderul anti-imigraţie şi anti-islamic Geert Wilders a dat din nou dureri de cap teribile *establishment*-ului politic olandez, la un an după episodul votului pentru Parlamentul European. Formaţiunea lui Wilders a candidat în două oraşe importante – Haga şi Almere: în primul a ieşit pe locul doi după social-democraţi, iar în al doilea a cumulat cele mai multe voturi. Se întrevede perspectiva unui Wilders ca actor politic important – unii nu exclud posibilitatea de a se clasa pe locul I şi de a deveni premier – după alegerile generale care vor avea loc în iunie.

Uluiţi, politicienii şi ziariştii batavi împart responsabilităţile: revenirea extremei drepte, populism, pericol politic, nou tip de fascism etc. Puţini – dar numărul lor creşte – au curajul să analizeze rădăcinile mai adînci ale problemei. Ascensiunea Partidului Libertăţii este rezultatul unei atmosfere de frică provocată de excesele corectitudinii politice, mergînd pînă la procese intentate de stat. Iar această teamă a devenit insuportabilă pentru un număr tot mai mare de cetăţeni olandezi, care defulează prin buletinul de vot.

Cazul Gregorius Nekschot

Olandezii sînt un popor la care manifestările iconoclaste reprezintă o tradiţie. Parade gay extravagante la care asistă inclusiv familii cu copii, petrecerea generală şi bezmetică de Ziua Reginei, concursuri de ciclism în pielea goală, caricaturi şi desene în care membrii familiei regale apar în ipostaze ridicole sau sexuale: nimeni nu se supără. Cu atît mai de înţeles este uimirea cu care publicul a aflat acum doi ani de arestarea în plină noapte a cunoscutului caricaturist care semnează cu pseudonimul Gregorius Nekschot. Acesta publicase pe site-ul personal desene în care lua în derîdere islamizarea Olandei: printre ele, unul care îl arată pe primarul socialist al Amsterdamului, Job Cohen, travestit, purtînd un banner cu inscripţia „Islamsterdam“. Deşi ulterior eliberat, de doi ani Nekschot trăieşte cu sabia lui Damocles deasupra capului: procesul intentat din oficiu de Ministerul Public pare să se apropie. „Investigaţia preliminară a caricaturistului cu pseudonimul Gregorius Nekschot e aproape gata. După aceasta, procurorul public (reprezentant al Ministerului Public) va hotărî dacă Nekshot, care acum aproape doi ani a fost arestat de zece ofiţeri de poliţie în miezul nopţii, închis şi interogat o zi şi jumătate, va fi judecat pentru insulta unui grup, discriminare şi incitare la ură împotriva musulmanilor şi imigranţilor. În mai puţin de cîteva luni, decizia va fi luată – a afirmat un reprezentant al Ministerului Public“ *(De Pers,* 22 martie 2010).

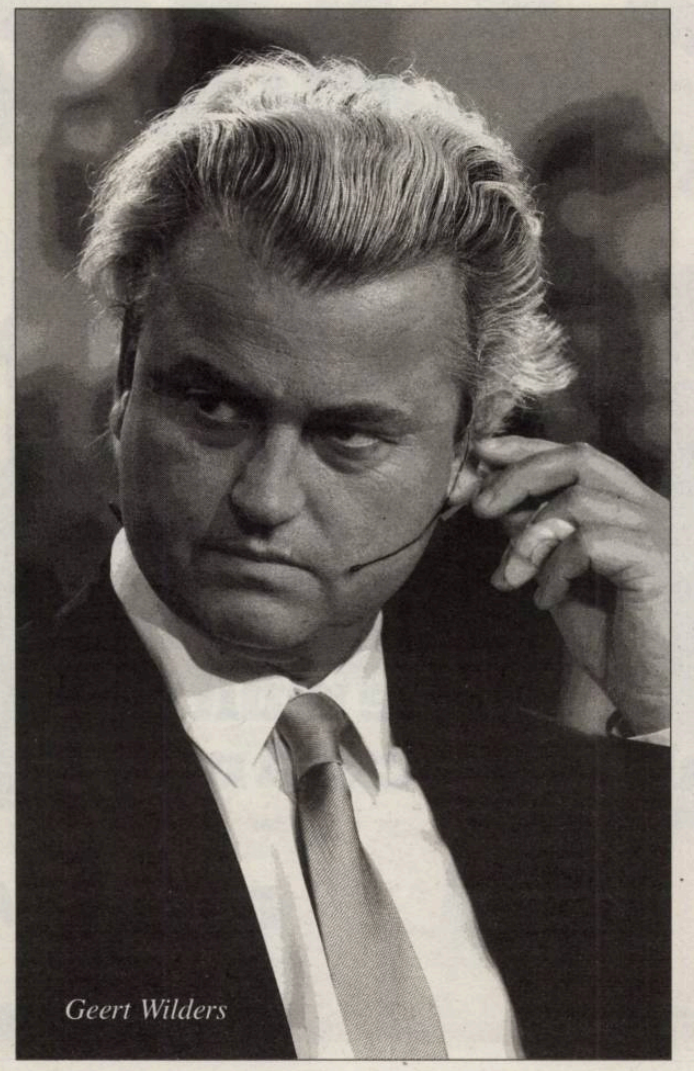

Geert Wilders

Nu e de mirare că acest caz absurd – pe lîngă faptul că Neckshot primeşte ameninţări frecvente cu moartea de la unii musulmani din Olanda, mai este investigat şi de autorităţi – i-a oferit lui Geert Wilders toată muniţia de care avea nevoie, ca odinioară asasinarea regizorului Theo van Gogh.

Procesul lui Geert Wilders

De fapt, succesul politic recent al lui Wilders este el însuşi rezultatul unui proces similar, intentat din oficiu de autorităţi, pe motiv de incitare la ură rasială şi religioasă. El a început în februarie anul acesta şi după o lună a fost amînat de Curtea de Justiţie din Amsterdam: toată istoria devenise prea absurdă. Lui Geert Wilders i se pot reproşa declaraţii incendiare, de genul „Coranul este o carte a urii similară cu *Mein Kampf* şi, la fel ca *Mein Kampf,* ar trebui interzisă“ – dar de aici pînă la incitare la ură rasială e cale lungă. Ce rasă e islamul, ca să fii considerat rasist? Orice declaraţie controversată sau insultătoare înseamnă incitare la ură? De ce ar trebui exceptate scrierile sfinte musulmane de la critica rezervată altor religii? Un membru al Curţii din Amsterdam şi-a tăiat creanga de sub picioare, cînd a afirmat: „Important nu este că declaraţiile lui Wilders pot fi adevărate, ci că sînt ilegale“. Pe deasupra, în Camera Reprezentanţilor din SUA, congresmanul republican Ted Poe a comentat astfel judecarea lui Wilders: „Curtea olandeză afirmă că un discurs cu nuanţe insultătoare, chiar dacă e adevărat, e o crimă. Se pare că legea a devenit duşmanul libertăţii de exprimare şi protectorul radicalilor“.

Geert Wilders a propus, cu ocazia procesului, un prim amendament în Constituţia olandeză şi europeană similar celui american, care să garanteze libertatea cuvîntului. În contextul inflamat al prezenţei lui în faţa Curţii, declaraţia i-a multiplicat numărul de voturi.

Extremă dreaptă?

Politicienii olandezi au darul de a relativiza şi de a nuanţa orice categorisire ideologică. Acum un deceniu, Pim Fortuyn, critic al imigraţiei şi al islamului, a uimit prin noul model de politician pe care îl propunea. Era exact opusul lui Jean Marie Le Pen & co.: deschis homosexual şi libertin, dandy, provocator, fost profesor de economie cu clară orientare marxistă, feminist, cosmopolit, suporter al legalizării drogurilor şi al căsătoriilor homosexuale. „Islamul e o religie retardată, nu are ce căuta aici şi nu mi-e teamă s-o spun“ – era laitmotivul lui. Presa nu putea să-l încadreze la „extrema dreaptă“; nici în clasa „populism“ nu se potrivea, ca şi partidul lui. Asasinat de un extremist, Fortuyn şi-a adus formaţiunea, post-mortem, pe primul loc în consiliul municipal din Rotterdam şi a devenit, în ochii multor olandezi, o legendă.

Geert Wilders desfide şi el categorisirile. În Parlamentul European a refuzat alianţa cu orice formaţiune naţionalistă: singurii cu care colaborează sînt britanicii de la UKIP, ramura desprinsă din Partidul Conservator. „Nu am nimic în comun cu fasciştii“ – repetă el. La ora actuală, este probabil cel mai filo-semit politician din Europa. Născut catolic, declarat ateu, a trăit doi ani în Israel, pentru că „Israelul este prelungirea civilizaţiei occidentale în Orientul Mijlociu. Astăzi, în faţa islamului, sîntem toţi Israel. Testul-limită în colaborarea mea cu orice partid este sprijinul pentru Israel“. Karni Eldad se întreabă, în cotidianul israelian *Haaretz,* pe 23 martie 2010 („Olandei îi e teamă“): „Am văzut interviurile lui Wilders după procesul la care a fost supus. Declară fără să clipească: în cazul în care devine premier, burka va fi scoasă în afara legii, se va interzice construcţia altor moschei şi va fi oprită imigraţia din ţările musulmane. Îndrăzneşte cineva să spună aşa ceva aici? Cum e posibil ca în Olanda argumentele împotriva islamului să fie mai dure decît în Israel, care e saturat de teroare islamică?“.

Probabil Curtea de Justiţie din Amsterdam, prin amînarea procesului, a ţinut cont şi de un calcul politic: continuarea persecuţiei lui Wilders este calea sigură spre cîştigarea alegerilor din iunie.

„Vrem să schimbăm peisajul cultural precambrian de la noi“

– interviu cu Victor STÜTZ –

De vreo cinci ani, în patrie se lasă cu site-uri de muzică. De toate felurile şi orientările. Pe cele mai bune le-am deocheat deja in miniseria publicată în paginile Dilemei vechi. *Bloguri mii, libertate şi libertinaj de opinie, tot mai mulţi fani ai lumii audio care simt să-şi iscălească propriile impresii şi să le împrăştie în acest extrem de favorabil mediu digital. Cunoscut pentru implicarea lui în variate acţiuni culturale, Victor Stütz lucrează la deschiderea proiectului* Avec, *un proiect-alternativă conectat cu toate artele şi direcţiile.*

Ce este, mai exact, acest proiect intitulat Avec?

Avec este o corporaţie ai cărei directori sîntem eu şi Florin Oslobanu. Vi se poate părea anacronic că în 2010 se mai nasc asemenea construcţii precum a noastră, însă atunci cînd există inteligenţă, voinţă, resurse şi vid pe piaţă este momentul să-ţi clădeşti un eşafodaj despre care ştii că va fi durabil. Ne vom lansa întîi ca site (www.avec.ro) concentrat în jurul muzicii şi apoi vom vedea dacă este cazul să intrăm şi sub tipar. Momentan, nu cred că presa scrisă mai poate funcţiona (în România).

Muzica nu va fi singurul punct, ci ne vom concentra şi pe alte zone ce ţin de habitatul urban (visuals, film, modă, literatură). Vom avea de la început în spate instituţii precum clubul Control, Asociaţia Culturală Jadd sau Jumătatea Plină şi redactori pe care îi ştiţi din alte părţi şi pe care veţi fi încîntaţi să-i vedeţi reuniţi sub cupola *Avec*. Nu va fi mult pînă vom intra în radio şi TV. Serios vorbind, oricît de bun ai fi, este greu să faci ceva bun *per se* în Bucureşti, avînd în vedere nivelul cultural, însă se mai găsesc figuri luminate care doresc să schimbe peisajul precambrian. Acesta este motivul pentru care sper să putem evolua de la starea de zăcămînt. Am sperat că, avînd prieteni care *se pricep,* vom putea strînge de la început un nucleu extins în jurul ideii, însă oamenii *din domeniu* sînt ori dezabuzaţi, ori orientaţi spre alte orizonturi spirituale. Sîntem convinşi că ni se vor alătura cei care merită.

Îşi mai are rostul un nou proiect web de natura asta cînd există deja Ginger Group, Fresh Good Minimal, Chestionabil şi altele?

Dacă am fi fost satisfăcuţi de contextul actual, am fi consumat cu plăcere producţiile existente şi am fi căutat, poate, să ne alăturăm lor. Nu vreau să critic, doar să vă spun ce ne-a motivat. Ceea ce există deja este fie pe tiparul promo, fie pe cel comunitate închisă. Desigur, nişele sînt cele pe care le caută toată suflarea internautică, împărţirea în comunităţi, fiecare mai specială decît alta, cu interstiţiile de rigoare: web 3.0. De multe ori, tonul asumat de ele nu ţine seama de faptul că ceea ce tratează este cu mult deasupra oricărui ton, oricărei atitudini de superioritate posibile: muzica. Muzica trebuie să fie prin esenţa ei liberă, ca şi mintea care o produce/ascultă, aşadar dorim să transcendem limitările speciilor şi idiosincraziile pineale.

Veţi putea citi deopotrivă despre avant-jazz şi electropop, despre idm şi world music, punk, garage şi alte forme de alternativ, mai lo sau mai hi-fi, shoegaze şi 8bit, alt country, hip-hop, industrial, noise, drone şi tag-urile pot continua. Paradoxal, şi ipocrit poate, avînd în vedere că deviza mea este *„Writing about music is like dancing about architecture“*, însă dacă tot o facem, o vom face bine.

Prin ce plănuiţi să faceţi diferenţa?

În primul rînd prin produsele muzicale promovate în sine, prin afinităţile elective, experienţa plus expertiza autorilor şi, sper, prin scriitura de calitate. Pare narcisist ce spun, dar orice ascultător maniac de muzică tinde să creadă că ceea ce ascultă el este absolut, fiecare se vede în concurenţă cu şi deasupra celorlalţi, îşi acordă veleităţi auctoriale. Unii colecţionează pentru a da mai departe, alţii îşi ţin patrimoniul şi instrumentele în seif. Noi sîntem facţiunea sociabilă, deşi mergem de multe ori pe ideea *„Art is not a mirror, it's a hammer“* şi vor exista cu siguranţă şi critici radicale.

Chiar aceste afirmaţii ar putea fi puse sub forma unui articol care să preceadă o discuţie: Voi cum/cît/de ce ascultaţi? Voi pune în practică şi vom vedea. Ca să-mi închei expozeul lămuritor, ne vom prezenta undeva între seriozitatea *Wire* şi lejeritatea *Guardian*.

Care va fi structura site-ului şi cîţi cititori crezi că veţi avea cu atitudinea asumată?

În privinţa numărului de cititori nu mi-aş face probleme, am făcut studii de piaţă şi ele ne spun (evident) că Internetul este în expansiune, tinde să cuprindă în scurtă vreme întreg mediul rural, acolo ne vom construi eternitatea, în mijlocul marilor mase ahtiate de cunoaştere, avide să audă muzică nouă, acolo se află ascultătorii activi gata să consume informaţia fără preconcepţii de superioritate sau măcar inferioritate, iar noi vom fi acolo pentru a le ostoi setea. Cînd spun mediu rural mă refer, bineînţeles, la ceva indefinit geografic, iar cînd spun expansiune şi mase avide de cunoaştere mă refer, evident, la cu totul altceva decît ţi s-ar părea la prima vedere. *„It will grow on you all“*, vei vedea.

Sper că în România evoluţia este o bombă cu efect întîrziat, şi că va fi chiar mai bombastică decît tonul meu de aici. Structura e aşa: recenzii de albume, cronici şi avancronici de concerte sau alte evenimente, interviuri cu artişti, opinie şi *altele* (film, literatură, arte vizuale, reportaje etc). Plus, butonul roşu, BLOG.

Cum vezi tendinţele şi evoluţiile pe 2010 în România şi la ce adăugăm Avec?

Momentan, situaţia rămîne cum am stabilit. Noi eram porniţi să mergem la B'estfest numai să vedem audienţa Lady Gagăi. Eu m-am amuzat şi mai tare cînd am auzit că nu se mai face festivalul, mai ales că anunţurile cu invitaţia, respectiv anularea au fost despărţite de cîteva zile: deci mai puţini mititei cu cola. Vom avea concertele din Control, Rokolectiv, Liveland şi mai vedem.

Despre tendinţe ne pot spune mai bine cei care se ocupă cu *zeitgeist*-ul acum. Spiritul vremii şi tendinţele sînt nişte bunuri foarte atent îngrijite, care îţi pot da o foarte mare putere. Ele nu există, dar le poţi inventa şi alţii le pot crede. Pe asta se bazează economia. Deci, să ne *adăugăm* la cei care inventează tendinţe.

a consemnat Vlad STOIAN

PUBLICITATE

Ruxandra MIHĂILĂ

Meşterul român şi instalatorul polonez

Adori să repari laiţele şi lădoiul de la ţară, piese care şi-au aniversat de mult, individual sau laolaltă, unul sau chiar două centenare, e o pretenţie care frizează ridicolul, acum cînd satul trece printr-una din formele cele mai dramatice din existenţa sa postcomunistă (plecarea masivă în străinătate după '89, ca mînă de lucru ieftină, dar cît de preţăluită faţă de ce lăsau în urmă, şi-a avut şi reversul, cu urmări greu de evaluat pe termen lung, dar cu siguranţă în planul degradării gustului prin împrumutul brutal al formelor străinătăţii, căci şocul cultural atinsese grad seismic maxim...). Acum, cînd satul e scormonit în grabă (fondurile, europene sau nu, îşi au propria dinamică), pentru a se trage conducte peste conducte (dacă numărul de ţoli calculaţi iniţial se dovedesc insuficienţi, nu-i motiv de panică, se dezhumează ţevile abia îngropate şi se măreşte şanţul în conformitate cu ultima măsurătoare, căci proiectul de apă şi canalizare odată aprobat trebuie finalizat în timp record), acum, cînd în procesul postmodernist de modernizare se trece automat de la privată şi crepul cu apă, la bide (cu sau fără accent), devenit simbolul cel mai „palpabil" al formelor fără fond, concurat la limită de termopanul care îşi rînjeşte cinic victoria dintr-un calcan masiv din piatră de rîu, în aceste momente de devălmăşie şi răzvrătire parcă a istoriei, eşti privit cel puţin cu suspiciune dacă întrebi de vreun meşter care să fie măcar dispus să te asculte, necum să-ţi şi rostuiască necazul.

Şi totuşi...

Brăţara de aur

Nea Matei evaluează hiba din privire şi îi desenează conturul în palma brăzdată de ani, de talent şi de muncă. Fie că e vorba de o piesă cu un contur precis care trebuie înlocuită, fie de un fragment lipsă din ţesutul de lemn masiv, cu un desen estompat de vreme, procedează la fel. Îşi croieşte în minte forma „piesei" pe care trebuie să o confecţioneze şi, la termenul fixat (de obicei a doua zi, ora e ceasornic), vine şi o montează automat în locul hărtănit de juliturile timpului. Piesa „unicat" se strecoară firesc în locul văduvit de vremi, fără şovăială, de parcă îşi vede împlinit un vis nepovestit de veacuri. Simbioza e perfectă. Şi obiectul-mamă, şi puiul tocmai transplantat, prin intarsie, sau montat în corpul masiv de lemn din vechi esenţe tari îşi reîncep lin noul ciclu de viaţă. Se pare că soarta le-a surîs.

Matei Ciurilă, în vîrstă de 74 de ani, locuieşte în satul Grid (judeţul Braşov) şi a absolvit şcoala în 1952, iar în '54 s-a angajat la „Măgura" în Codlea, unde a lucrat pînă la pensionare. Paralel cu serviciul curent, s-a perfecţionat în meserie în atelierul particular al unui sas, care îşi ascunsese cîteva unelte după naţionalizare. „Atelierul era de fapt la el acasă, unde păstra şi acele unelte de strictă necesitate pentru meseria mea. Lucram pe rînd, fiecare cu unealta care-i făcea trebuinţă. Aşa m-am perfecţionat ani în şir. Aşa am onorat comenzi particulare de tot felul. Plăteam chirie pe unelte şi timpul din atelier. Am lucrat mobilă, dar şi uşi, ferestre, obloane, loduri (sculptate manual, şipcuţă cu şipcuţă), de toate. Nu m-am dat înapoi de la nimic. Mie mi-o plăcut foarte mult meseria asta, de aceea am vrut să mă specializez în tot felul de modele. Uneltele mi le-am făcut eu toate."

Muncitorul şi intelectualii săi

Prima generaţie de la opincă (Grid, 1947)

Portret-robot

Am încercat să reconstituim, pe baza documentelor păstrate în arhivele gridanilor, ciclul complet de şcolarizare obligatoriu pentru obţinerea unei diplome de meşteşugar, în varii domenii, aşa cum era prevăzut în învăţămîntul profesional interbelic. Un exemplu ales la întîmplare (pe atunci acest tip de şcolarizare era un fenomen frecvent în rîndul familiilor de ţărani): după absolvirea ciclului elementar în Grid, „îşi lasă opincile la marginea satului" (după propria-i mărturisire) şi urmează Şcoala de elevi-meseriaşi („trecînd examenul de practică şi de studii teoretice", absolvire 1929), în meseria lăcătuşerie, apoi Şcoala Superioară de Arte şi Meserii „Regele Carol II", Braşov, care făcea parte din Ministerul Instrucţiunii, al Cultelor şi Artelor („cursurile complecte de opt ani şi ciclul de doi ani pentru specializare", secţia mecanică-lăcătuşerie). În Diploma de absolvire (Braşov, 20 noiembrie 1933) se face menţiunea: „în ce priveşte încadrarea în funcţiuni technice de specialitate, studiile sunt superioare Bacalaureatului".

Ce perspective de angajare avea un absolvent al acestui tip de învăţămînt? Un posibil CV reconstituit sună astfel: Şcoala pregătitoare de Ofiţeri Mecanici Aeronautici; Francisc Rossa, Atelier Mecanic, Construcţiuni în fier-Sudură Autogenă (1930-1932); Industria aeronautică română, Braşov (1933-1934, desenator); Societatea româno-germană pentru industria şi comerţul fierului (1942); Tractorul, Braşov (1939-1941, ajustor); întreprinderile N. Malaxa (1945-1947, constructor tehnic; în contract se stipulează expres: „pentru a compensa efortul suplimentar ce vi se cere, s-a obţinut o primă specială proporţională cu randamentul lucrului efectuat."); Administraţia comercială a stabilimentelor industriale ale Aeronauticii Militare (desenator, 1947); Filatura Românească de Bumbac (subinginer, diplomă echivalată; 1948); Institutul de proiectări metalurgice, Bucureşti (inginer, diplomă echivalată; din 1949).

La asemenea performanţe ajunsese învăţămîntul profesional în ajunul „marii cotituri"; şi asta la nivel mediu, al marilor anonimi, căci între absolvenţii celebri ai cursurilor Şcolii de Arte şi Meserii figurează nume ilustre precum sculptorul Dumitru Paciurea, pentru a da numai un exemplu.

Înainte, marş!...

Prin aplicarea planului stalinist pentru Europa de Est, prin naţionalizare (11 iunie 1948), întreprinderile mici şi mijlocii sînt dinamitate, economia planificată se întinde ca o pecingine, devorînd brutal mecanismele economiei de piaţă. Întreaga structură socială e subminată. Evident, şi învăţămîntul românesc, recunoscut pe plan mondial, nu putea scăpa de urgia tăvălugului roşu. Lozinca leninistă „Învăţaţi! Învăţaţi! Învăţaţi!" trimitea, în subsidiar, la doctrina comunistă care trebuia inoculată omului „de tip nou", varianta autohtonă a lui „homo sovieticus", pus la dospit în incubatorul roşu. Noile promoţii trebuiau aliniate la start, pentru întrecerea socialistă. Banda se derula în ritmul comandat de Moscova, prin marii corifei de import, deveniţi peste noapte „modele" impuse. Numele mari care făcuseră gloria învăţămîntului universitar de dinainte de război trebuiau rase din orice ierarhie valorică (multe se aflau de-acum după gratii, fiind catalogate drept „duşmani ai poporului"). Scala se prăbuşise. Începea energic şi susţinut procesul de stalinizare a ţării, prin sovietizare şi sovromizare, prin anularea completă a tradiţiei, a continuităţii. Totul trebuia desfiinţat, falsificat, negat. Elita trebuia decapitată. Şi sistemul de învăţămînt profesional, atît de bine pus la punct prin legislaţia din timpul lui Spiru Haret, a căzut pradă dezastrului. În diplomele de excelenţă ale absolvenţilor, fotografia titularului este înlocuită cu profilul, intens drapat în faldurile flamurii roşii, al lui Marx, Engels, Lenin şi Stalin, şi de aici cale liberă în parafarea şi legiferarea falsului. Vechiul credo „Nihil sine Deo" este anulat de lozinca „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!", urmată de îndemnul mobilizator: „Sub steagul lui Marx, Engels, Lenin şi Stalin, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, înainte pentru construirea socialismului în patria noastră – Diplomă de onoare pentru rezultate deosebite obţinute în întrecerea socialistă" (1954).

Actele emise în această perioadă păstrează în antet ambele titulaturi (în română şi rusă) ale întreprinderii transformate, peste noapte, în „sovrom": „Tractorul" Braşov a devenit „Sovromtractor", sau, dovada sinistră a marelui jaf instituţionalizat, cazul Uzinelor Malaxa: peste antetul caligrafiat cu literă subţire „N. Malaxa", este suprapusă, cu bold gros de tipar, noua denumire, „23 August". Începea epoca industrializării forţate prin strămutarea masivă a populaţiei de la sat la oraş (proprietatea fusese desfiinţată, pămîntul – luat cu hapca, existenţa biologică – primejduită), a fabricării muncitorilor pe bandă rulantă, prin specializare la locul de producţie, după un curs de calificare de 3-6 luni. Criteriul de promovare era competitivitatea de partid şi de stat. În acest ritm dement al distrugerii şi anihilării oricărei forme a tradiţiei, s-a pierdut nu numai instinctul şi îndemînarea, dar şi... dragostea pentru lucrul bine făcut şi, implicit, respectul de sine. A început iremediabilul proces al degradării. „Lucrul bine făcut" e înlocuit cu „lucrul făcut de mîntuială".

S-a ajuns pînă la ridicola formă a orelor de tîmplărie sau lăcătuşerie incluse în programa şcolară din anii '60, '70, '80 a învăţămîntului teoretic, care includea obligatoriu şi fetele. Ora de practică se desfăşura identic de-a lungul întregului an şcolar; aveai în faţă o menghină în care era înfiptă o bucată diformă de metal masiv (mereu aceeaşi), pe care trebuia să o pileşti. Ca să obţii ce? Nimic. Niciodată n-am reuşit să văd „o piesă" finalizată şi care într-adevăr să aibă vreun rost pe lume. Importantă era cantitatea de pilitură; ea dădea măsura „sîrguinţei" elevului. Iar maestrul care „ne preda" fiind veşnic afumat, „evaluarea" era direct proporţională cu cinzeaca îngurgitată în zorii noii dimineţi.

Modele cu înlocuitori

Iar interbelicul? Ne întoarcem la Spiru Haret? – mi se va replica. Într-adevăr, o întoarcere în timp ne-ar fi utilă numai în măsura în care am fi interesaţi de evaluarea corectă a „dimensiunii" statuii de la Universitate, într-un suprem exerciţiu de admiraţie pentru recuperarea modelelor. Pentru că şi povestea instalatorului polonez – în varianta mioritică, fără ghilimele (nu ruşinoasa şi umilitoarea metamorfoză a calului troian, rasa Bolkenstein, care a rupt gura tîrgului european) e tot o plăsmuire a nevoii acute de modele. La toate nivelurile societăţii... de recompunere a elitei.

Aşa se face că, pe cînd meseriaşul român a rămas o legendă, instalatorul polonez, profitînd de oportunităţile pieţei unite (chiar dacă ostile, uneori) a făcut istorie...

Adina POPESCU

Mărcile româneşti şi micile plăceri ale vieţii

Dintr-o ştire recentă, „nebăgată în seamă", aflăm că ultima fabrică de ţigări, cea de la Sfântu Gheorghe, care încă mai producea mărcile Carpaţi, Snagov şi Mărăşeşti s-a închis la şase ani după privatizare. Pe 17 februarie, angajaţii de la Fisc au pus sigiliu pe fabrică deşi, în interior, vreo 60 de tone de ţigări încă mai aşteptau ambalate să plece spre chioşcuri, iar oamenii din Sfântu Gheorghe au deplîns dispariţia unui simbol al oraşului lor.

Pentru majoritatea fumătorilor înveteraţi de la noi, ţigările Carpaţi au însemnat mai mult decît nostalgia nenumăratelor „clipe de răgaz" (ca să folosim o formulare din domeniul advertising-ului, deşi reprezintă un alt brand). Într-o epocă în care „marile plăceri" erau greu de imaginat sau interzise, micile plăceri ale vieţii trecuseră pe primul plan, marcînd momentele pe care mai tîrziu le consideram importante, doar pentru că ne puteau crea impresia că, de fapt, „ne era bine şi atunci cînd ne era rău": o ţigară îndulcea gustul Nechezolului de dimineaţa, de „la birou", o sticlă de spumant Zarea era nelipsită la zilele onomastice, un Pepsi savurat pe o terasă „de pe Litoral" te făcea să te simţi cu adevărat în vacanţă.

...de Sfântu Gheorghe, de Timişoara, de Tîrgu Jiu

Fumătorii de Carpaţi ştiu de ce. Cele de Sfântu Gheorghe erau cele mai bune, cele mai căutate. Aveau „tărie şi savoare". Ardeau la fel de bine la o ţigară străină, iar şansele de a se stinge singure în scrumieră erau mici. Pe locul doi în top, parcă, erau cele de Timişoara care, din nou, se găseau mai greu, trebuia să treci de mai multe ori pe la Tutungerie ca să întrebi cînd aduc. Urmau ţigările Carpaţi de categorie inferioară: cele de Bucureşti (acceptabile, spun unii), de Iaşi (prea slabe şi înnecăcioase, zic alţii) şi, în sfîrşit, cele de Tg. Jiu (infecte – sînt cu toţii de acord, mai ales din cauza tutunului amestecat cu beţe şi cu alte „reziduuri" vegetale). Aşadar, fumătorii de Carpaţi cînd îşi ofereau unul altuia cîte o ţigară, scoţînd din buzunare pachetele mototolite (pedanţii nu le ţineau în pachet, le aranjau în cîte o tabacheră) şi, scuturîndu-şi hainele de resturile de tutun, prima întrebare, pe un ton conspirativ, ca între cunoscători, era „De care ai?".

N-am prins vremurile de glorie ale ţigărilor Carpaţi, şuetele învăluite într-un fum gros, cu damf „de mahoarcă", ultimele ţigări scuturate, descoperite, într-un moment salvator, în buzunarul hainei în care nu te gîndisei să cauţi, orele de „practică" petrecute în lanurile de porumb unde se poştea cîte o ţigară şi un singur fum „te lovea" în piept, te ameţea, în acele alte timpuri în care nu se ştia nimic despre „iarbă" şi imaginea „masculină" a muncitorului, pe şantierele patriei, cu ţigara în colţul buzelor – (inginerul fuma Snagov sau BT, iar tovarăşul director, Kent).

Am prins, în schimb, vremurile în care ţigările Carpaţi încă mai erau *trendy*, în anumite conjuncturi şi situaţii, deşi lumea bună fuma deja Rothmans sau măcar Viceroy. Plecările la munte în grup nu aveau nici un farmec fără cartuşul de Carpaţi care era scos din rucsac cu mîndrie, atunci cînd ajungeai la cabană, împreună cu sticlele de „băutură spirtoasă cu aromă de rom". De regulă, ţigările ajungeau fix pînă în ultima zi, atunci cînd erau „poştite" şi orice „carpată" devenea extrem de preţioasă. La cabana Cuca, în creierii munţilor, fără electricitate, fără bar sau restaurant, Groapă ascunsese vreo şase „cărpăcioare" pentru momente grele. Cînd toată lumea rămăsese fără ţigări şi se reutilizau chiştoacele din scumiera de la intrarea în cabană, Groapă era singurul care fuma ca omu', pe ascuns, undeva în spatele budei. Pînă la urmă, a fost surprins asupra faptului, apoi după ce s-a săturat să răspundă invariabil la „Dă, mă, şi mie o ţigare!", cu „E ultima, să mor io!", a scos la iveală pachetele de Carpaţi de sub o streaşină (de ce le pusese tocmai acolo, numai el ştie! Probabil bănuia că, la o asemenea criză de tutun, noaptea „se cam fură" sau se caută prin rucsaci). Din păcate, ninsese, apa se scursese pe streaşină şi „cărpăcioarele" erau fleaşcă (Nu încercaţi să fumaţi tutun ud, nu ţine!). Aşa că le-am pus la uscat pe sobă, sub pază, ca să ne asigurăm că nu mai dispar pînă cînd nu se usucă. În seara aia a fost o adevărată orgie cu „Carpaţi", în timp ce unii, mai întreprinzători, preparau băuturi alcoolice din pastă de dinţi.

Carpata se fuma la foc, aprinsă „bărbăteşte" direct de la jar. Atunci pînă şi domnişoarele simandicoase, genul „prima dată pe munte" se prosteau pe lîngă băieţi, adevăraţii „munţari": „Dă-mi şi mie un fum!". Dacă ţigara era deja umezită, mesajul devenea clar şi se trecea la alte fapte. Te întorceai acasă şi-ţi miroseai cîteva luni rucsacul gol, pînă la următoarea plecare. Ce simţeai era mirosul de fum, de slănină friptă, de cetină de brad arsă şi tutun de Carpaţi.

Pepsi – o marcă autohtonă?

Brandul Pepsi este prezent pe piaţa din România încă din 1966, însă Pepsi-ul de atunci pare să nu mai aibă nici o legătură cu „gustul spiritului tînăr" de acum şi nici cu faimosul slogan *„Dare for more!"*. Pentru copiii din regimul comunist, Pepsi-ul era băutura supremă şi treptat a încetat să se mai suprapună la un mod direct peste imaginea civilizaţiei occidentale. Acolo oamenii beau Coca-Cola, o băutură pentru mulţi science-fiction, posibilă, dar inexistentă, în viaţa de zi cu zi. Cu Pepsi, în schimb, se sărbătoreau evenimentele importante, cum ar fi o ieşire la restaurant. Rar, preţios, de multe ori nici nu mai putea fi catalogat drept suc (cum erau Brifcor sau Lămîiţa) era pur şi simplu Pepsi. Sticla arăta cu totul altfel decît, să zicem, cea de Quick Cola (sucul cu miros de naftalină), era mai înaltă, mai elegantă, o puteai recunoaşte oriunde, deşi nu avea nimic spectaculos cum era cutia de Coke pe care o vedeai prin revistele străine, ba chiar semăna un pic cu cea de Cico, avea ceva „românesc". Şi de aceea, poate, în mentalul colectiv, marca Pepsi a fost asimilată drept marcă autohtonă, băutură în sine avea doar ceva vag occidental (era exact cît trebuie de accidulată, nu existau „meduze" pe fundul sticlei ca, uneori, la Brifcor etc.), aşa că puteai, mai degrabă, să o consideri o băutură românească de bună calitate.

Cum am suportat noi, pionierii fruntaşi, două zile chinuitoare de filmări „la fîntînile" din noul Centru Civic, dansuri cu panglici şi agitat de pancarte? „Au zis că ne dau Pepsi la sfîrşit!" – am aflat încă din primele ore de „mişcări de trupe". În prima zi n-a fost decît Cico şi ceva ciocolată chinezească, însă la finalul celei de-a doua zile, am format o coadă doar ca să privim cum soseşte o camionetă şi cum se descarcă navetele de Pepsi, pentru cei 500 de copii, „cîte una la fiecare ca să ajungă la toată lumea!". În schimb, în tabără, la Forumul Pionieresc de la Crevedia, Pepsi era la discreţie. Ne simţeam privilegiaţi, aşa cum stăteam noi seara, pe treptele căminelor de nefamilişti în care fuseserăm cazaţi, cu sticlele în mîini, sorbind din sticle şi inhalînd aerul cu un miros de crematoriu, de fulgi şi pene pîrlite ce venea dinspre fermele din apropiere unde se „fabricau" puii de Crevedia. Astfel de momente nu pot fi uitate, mai ales dacă sînt asociate cu micile plăceri ale vieţii, cu o stare de bine.

Lansarea brand-ului Pepsi în România, în anii '90, drept o marcă occidentală cu un renume şi o istorie în spate (de la „Băutura lui Brad", la „Gladiatorul Pepsi") n-a mai impresionat pe nimeni. Băutura la pet parcă nu mai avea acelaşi gust, iar pentru mulţi marca a rămas acel Pepsi „românesc" la fel de greu de obţinut ca un trofeu.

„Şampanie" de Anul Nou

„Un An Nou fericit şi La mulţi ani!, vă urează familia Ionescu." Acesta era conţinutul-standard al felicitărilor-standard pe care le primeai cu cîteva zile înainte de Revelion şi care înfăţişau două pahare cu un lichid spumos şi auriu, uneori o sticlă de „şampanie" şi un fundal cu crengi de brad împodobite cu globuri şi beteală.

„Şampania" nu era alta decît Zarea, cel mai faimos vin spumant care exista pe piaţă în anii comunismului. De fapt, compania a fost fondată în anul 1912 de către un german, Wilhelm Mott, care lucrase la fabrica de şampanie Rhein înainte de a înfiinţa o mică fabrică proprie, pe Calea Griviţei. În 1948, fabrica a fost naţionalizată sub acelaşi nume şi a început să producă, în afară de vin spumant, şi brandy sau vermut. În 2004, fabrica se privatizează şi e preluată de compania Schloss Wachenheim.

Pentru românii altor timpuri nu conta atît efectul euforizant al băuturii (pentru acest tip de efect existau ţuica Ochii lui Dobrin, mastica, secărica, iar în casele respectabile romul cubanez, uneori chiar şi cîte o sticlă de whisky, dosită pentru „ocazii") cît cel „al dopului care sare". Vinul spumant se asocia, de regulă, cu o masă festivă şi cu o sărbătoare „oficială", cum ar fi în primul rînd Revelionul, apoi aniversările şi zilele onomastice, serbate într-un cadru formal, de pildă, la serviciu şi, în sfîrşit, nunţile şi botezurile, în vreme ce sărbătorile religioase se ţineau în mod tradiţional, cu damigeana de vin „de ţară" şi cu ţuici dubioase, preparate în casă, de diferite neamuri. Prilejurile de a sărbători la un mod sincer şi „ocaziile" erau atît de rare în acele vremuri încît „dopul care sare" ar fi trebuit să reprezinte un moment firesc de bucurie, însă acesta nu putea fi altfel decît unul artificial, într-o existenţă marcată, de fapt, de lipsuri şi de tristeţe. Un astfel de moment putea fi privit, uneori şi la televizor, în cele două ore de program, atunci cînd preşedintele ţării îşi ciocnea paharul cu şampanie cu cele dintr-un lung şir de membrii marcanţi ai Comitetului Central.

Aşa că relaţia românilor cu Zarea era de fapt una oficială, politicoasă, dar distantă. Mulţi considerau „şampania" un moft care nu era neapărat necesar (decît dacă la serbare participa şi tovarăşul director). Ceea ce mă surpinde este că nici astăzi mulţi nu fac nici o diferenţă între adevărata şampanie şi vinul spumant de pe vremuri, iar obiceiul de a bea un pahar din prima sau din a doua, într-o zi obişnuită şi fără nici o ocazie nu este agreat aproape de nimeni.

Din nou, Eugenia

În topul celor mai longevive 20 de mărci româneşti, biscuiţii „Eugenia" se află pe un meritoriu loc 18, avînd în vedere faptul că pe primele locuri sînt bănci sau instituţii de tipul Poşta Română sau TVR. Data de apariţie pe piaţă a Eugeniei nu este cunoscută cu exactitate. Se pare că la „Dobrogea" se fabrica încă din timpul războiului, însă adevărata popularitate a cunoscut-o abia pe la începutul anilor '60. În acea perioadă, circula chiar şi un banc: „Care este cea mai ieftină femeie?", „Eugenia!". Se pare că succesul ei s-a datorat şi modului de ambalare: doi biscuiţi de tipul sandviş, ambalaţi într-o hîrtie (de regulă unsuroasă din cauza cremei), la un preţ care a rezistat zeci de ani, 65 de bani.

În anii comunismului, Eugenia era asociată cu o gustare ieftină şi nepretenţioasă, de preferat covrigilor în care uneori riscai să-ţi rupi dinţii sau pufuleţilor, deseori prea expandaţi şi fără sare. Consumatorii pasionaţi de Eugenii căpătau uneori porecla de Eugen, iar fetele care se întîmpla să poarte acest nume erau ţinta unor glume şi ironii, prin asocierea cu faimoşii biscuiţi. Totuşi, Eugenia era dulcele săracului şi nu se putea compara cu fondantele şi pricomigdalele de la cofetărie sau cu biscuţii şi fursecurile făcute în casă. Interesant este, însă, faptul că a rezistat pînă în zilele noastre, iar unul dintre motive ar putea fi cultivarea unei nostalgii a acelei perioade. Eugenia nu mai este de mult o mică plăcere a vieţii, dar ne aminteşte de vremurile în care, în lipsă de altceva, putea să fie. Privită sub această lumină, e o marcă ce chiar merita să fie salvată, mai ales că din nume propriu s-a transformat, cu timpul, în substantiv comun. Aşa cum facem xerox-uri şi purtăm adidaşi, putem mînca din cînd în cînd o Eugenie, nu doar pentru a ne aminti de trecut, ci şi pentru a încerca să-l recuperăm prin lucrurile simple şi mărunte.

Ştiri nebăgate în seamă

● **Nimic despre China.** Organizaţia Amnesty International a hotărît să nu mai publice în raportul pe 2010 date statistice referitoare la condamnările la moarte din China. Decizia e o formă de protest faţă de lipsa de transparenţă a autorităţilor chineze, care ascund numărul real al execuţiilor. În raportul publicat anul trecut (care cuprindea datele din 2008), China figura ca ţara cu cel mai mare număr de condamnări la moarte: aici ar fi fost executate 70% dintre cele peste 2.300 de pedepse capitale. Autorităţile chineze afirmă că numărul condamnărilor la moarte (şi al execuţiilor) e în scădere, experţii de la Amnesty International susţin că în lipsa datelor certe nu se poate face o estimare a numărului real de execuţii. „Ne-am săturat să fim instrumentalizaţi de chinezi", a spus unul dintre raportori, Oliver Hendrich. El este de părere că un raport realizat doar pe baza informaţiilor mincinoase livrate de autorităţi nu ar face decît să servească propaganda chineză. După părerea raportorului Alain Bovard, jurist în cadrul biroului de la Geneva al organizaţiei, principalul obiectiv al execuţiilor din China (dar şi din Iran şi Sudan) ar fi transmiterea de mesaje politice: reducerea la tăcere a opozanţilor printr-un program de teroare coordonat. (după *Tribune des Droits Humains)*

● ***Italia fumează din nou.*** La cinci ani după adoptarea legii care interzice fumatul în localurile publice, numărul de fumători din Italia a crescut la 23%, după ce timp de cinci ani părea stabilizat la 22%. Iar tendinţa de creştere continuă. Există însă şi o veste bună: dacă între 2001 şi 2004 cazurile de infarct crescuseră, în anii de după intrarea în vigoare a legii s-a constatat o scădere a acestora cu 11%. Din acest punct de vedere, Italia se înscrie în tendinţa observată şi în alte părţi: în Irlanda infarcturile au scăzut cu 14%, iar la New York cu 8%. Vînzarea de ţigări a scăzut, din 2005 încoace, cu 2,2%, iar 94% dintre cei care s-au lăsat de fumat declară că au făcut-o din proprie voinţă, fără ajutorul medicamentelor. Aşa că această creştere cu 1% îngrijorează: să fie din cauza supărărilor provocate de criza financiară? (după *La Stampa)*

CICĂ FOTBALIŞTII ÎNCĂLŢAŢI CU GHETE FUNEBRE LĂCRIMEAZĂ NU NUMAI PROMPT, CI ŞI PRECIS CÎND ÎŞI VIZITEAZĂ TENCUIALA

● Cică femeile din ţările dezvoltate preferă bărbaţii cu trăsături masculine mai puţin evidente. O figură masculină înseamnă nivel mare de testosteron, iar un nivel mare de testosteron înseamnă agresivitate. Adio bărbatului macho. Cum se numeşte tipul la modă acum? (**M. M.**)

● Am auzit la ştiri că, pe la diverse echipe, fotbaliştii încălţaţi cu ghete de culoare violetă au dat goluri. Dacă s-a ajuns la acest nivel de eficienţă, mă gîndesc că ar fi cazul să-mi cumpăr un pix mov... (**M. V.**)

● Pe drum prin Valea Călugărească, pe o firmă există următorul tandem: „Oferim servicii de pompe funebre şi articole de menaj". Pînă la urmă, menajul înseamnă şi lucruri neplăcute pe la casa omului, dar ce te faci dacă ceri o pompă de desfundat toalete şi primeşti, în loc, una funebră? (**S. G.**)

● Ioana Maria Vlas se numără printre cîştigătorii concursului liric pentru deţinuţi „Poezie de puşcărie". Totodată, Cătălin Voicu, somat să nu plece de pe teritoriul ţării, s-a emoţionat: „Nu voi părăsi niciodată pămîntul românesc!". Am impresia că hoţul la scară mare din România seamănă cu acei mafioţi care împuşcă fără să clipească, dar lăcrimează cu evlavie cînd îşi vizitează mama. (**M. Ş.**)

● Jandarmeria a acuzat grupurile de suporteri stelişti plecaţi nu cu pluta, ci cu trenul spre Tîrgu Jiu, pentru meciul cu Pandurii, că au devastat mai multe gări. Reprezentanţii galeriei din Ghencea au reacţionat nu numai prompt, ci şi precis: nu au distrus nici o gară, e o diversiune, „mai ales că Jandarmeria a spus că au devastat gara Corabia, care nici măcar nu e pe traseul Bucureşti-Craiova-Tîrgu Jiu". Adică Jandarmeria noastră nu cunoaşte mersul trenurilor, cu staţiile şi haltele lor? Ar fi mai grav decît meciul nul al Stelei de la Tîrgu Jiu. (**R. C.**)

● Nu am văzut în viaţa mea atîta strălucire cît în satul Iveşti, nu departe de Galaţi: atît la tencuiala şi turnuleţele multiple ale caselor, cît şi pe fustele localnicelor. (**I. P.**)

CICĂ ESTE FOARTE URÎT SĂ VĂ NAŞTEŢI DIN NOU SPĂRGÎND DIFUZOARELE PE STIL VECHI

● Am observat într-o zi pe telefonul unei domnişoare – da, ştiu, este foarte urît să te uiţi peste umărul oamenilor! – poza Fecioarei Maria cu pruncul Iisus. La atîta evlavie, mă întreb cum i-o fi sunînd oare telefonul cînd primeşte un mesaj: „Să ascultăm sfînta Evanghelie" sau „Pace ţie, cititorule"? (**R. T.**)

● Pe un afiş mare, postat pe un bloc de pe bulevardul Ion C. Brătianu, scrie aşa: „Isus a zis: Trebuie să vă naşteţi din nou. Ioan 3:7". Te întrebi care o fi sensul acestui afiş adresat trecătorilor. Poate că e, de fapt, o variantă mai cuviosă a celei mai populare expresii româneşti, cea care începe cu *du-te în...* (**A. M.**)

● A realizat iconicele fotografii cu Jimi Hendrix dînd foc chitării pe scena de la Monterey, cu The Who spărgînd difuzoarele la Woodstock şi cu Johnny Cash arătînd degetul mijlociu pe scena din închisoarea San Quentin. I-a mai fotografiat pe Beatles, Bob Dylan, Janis Joplin, The Grateful Dead, Janis Joplin, Rolling Stones, John Coltrane, Miles Davis, Thelonious Monk etc. şi a realizat peste 500 de coperte de albume de rock şi jazz. Jim Marshall, supranumit „The Godfather of Music Photographers", a murit săptămîna trecută la vîrsta de 74 de ani. (**M. C.**)

● Liviu Dragnea este, de la un timp, unul dintre baronii preferaţi ai presei mondene. Ba a fost zărit cu o doamnă la separeu, ba un cameraman i-a filmat mîna în poala altei doamne. Caţavencii se întrebau săptămîna trecută în ce constă farmecul („pe stil vechi") al mustăţii lui Dragnea. Am o posibilă explicaţie: aţi observat cît de bine seamănă Dragnea cu Nikita Mihalkov, mai ales cu cel din *Anna?* Cum să nu-l adori? (**S. S.**)

Cu ochii-n 3,14

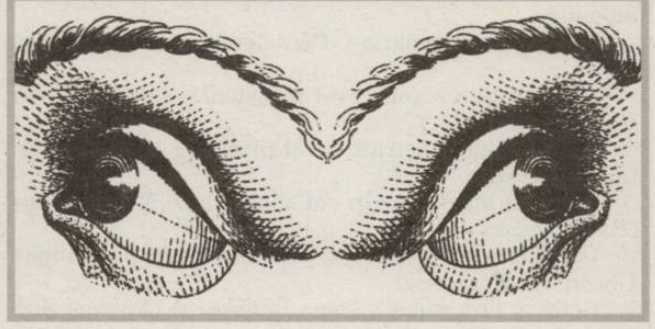

CICĂ ZIARUL CORECT ÎŞI ARE RĂDĂCINILE ÎN OGLINDĂ (CERCETĂTORII ÎNCĂ NU ŞTIU CE INTERPRETARE SĂ DEA ROMÂNIEI PIEZIŞE)

● „A înşelat-o cu o ciudată" – am citit titlul ăsta, peste umăr, în ziarul vecinului meu de metrou. N-am apucat să aflu cine pe cine a înşelat, dar cred că acel bărbat era, totuşi, un tip interesant. (**M. C.**)

● Pe o tarabă din piaţă era un carton pe care scria mare ARBAGIC. Pe un alt colţ, pe un alt carton, probabil al aceloraşi vînzători, scria tot ARBAGIC. Pe acolo îşi făcea de lucru un puşti negricios. O doamnă s-a uitat la el şi l-a întrebat cine le-a scris afişele cu preţuri, apoi i-a explicat că nu e bine şi că în loc de B trebuia să scrie P. „Ce bine că ne mai învăţaţi cum e corect, a exclamat puştiul, altfel te pomeneşti că ne trezim şi noi pe la Cîrcotaşii ăia." Uite că s-au trezit în *Dilema veche*. (**A. M.**)

● Citesc în *EVZ:* „Deputatul PDL de Sibiu, Gheorghe Roman, a citit, în plenul Camerei, o declaraţie politică de 308 cuvinte, în redactarea căreia «s-a inspirat» aproape în totalitate din materiale pe aceeaşi temă postate pe Internet. Declaraţia respectivă se referă la programul guvernamental «Renaşterea satului românesc», care prevede amenajarea, în fiecare sat, a cîte zece locuinţe destinate specialiştilor (profesori, medici) care se mută la ţară. «Arta populară a României îşi are rădăcinile în trecutul îndepărtat şi tumultuos al regiunii, fiind situată la intersecţia marilor civilizaţii istorice, greacă, romană, bizantină, orientală şi occidentală» sînt primele cuvinte citite de Gheorghe Roman, pe 9 martie, în plenul Camerei Deputaţilor. Exact aceleaşi cuvinte se regăsesc, dar fără diacritice, pe site-ul referat.ro. Este vorba despre referatul cu titlul «Satul românesc – trecut, prezent şi viitor», postat de liceanul XY *(am scos eu numele publicat întreg de ziar – C.G.)*, pe 10 noiembrie 2007. Referatul respectiv poate fi descărcat integral, şi cu diacritice, contra sumei de trei euro plus TVA". Cîteva comentarii: 1) Ce au casele construite de Evita Per... ăăă... Elena Udrea la ţară cu arta populară şi cu Bizanţul? 2) Cît de inept trebuie să fie un deputat ca să copieze un referat inept de liceu? 3) De ce-i lipsesc slavii, pecenegii, cumanii, turcii? Ăştia nu sînt la modă sau ştie parlamentarul sigur că nu au atentat la arta populară? 4) De ce *EVZ* trebuia să publice numele întreg al minorului? O fi el sărac cu duhul, dar nu e vina sa dacă un deputat şi mai sărac cu duhul i-a dat bani pe aşa ceva. Şi oricum numele lui nu are relevanţă pentru poveste. (**C. G.**)

● Se pare că singurele animale care se recunosc în oglindă (adică au „self-awareness", cum zicea documentarul de pe Discovery, sau „propripercepţie", conform traducerii) sînt maimuţele, delfinii, elefanţii şi... coţofenele. Cercetătorii încă nu ştiu ce au în comun animalele astea. (**M. C.**)

● Flacăra violetă s-a mutat peste Ocean. Democraţii sînt acuzaţi că au purtat, concertat şi cu ţintă, cravate sau taioare violete în timpul votului victorios pentru Health Care Bill. „La votul de duminică, preşedinta Camerei, Nancy Pelosi, a purtat un taior violet deschis. David Obey, care prezida dezbaterile, avea o cravată violetă, aşa cum avusese şi preşedintele Obama cîteva luni mai devreme, în timpul raportului despre starea Uniunii" – scrie *The American Spectator,* de orientare conservatoare. Criticii nu sînt însă siguri ce interpretare să dea acestui fapt: una pur politică (solidaritate cu SEIU, unul dintre cele mai puternice sindicate nord-americane, a cărui siglă este violetă) sau simbolică (violetul, o combinaţie de roşu şi albastru, este culoarea ambiguităţii şi înşelăciunii). Oricum, e cazul să ne mai liniştim: au şi ei hrebenciucii lor. (**M. Ş.**)

● Am revăzut de curînd (cu aceeaşi încîntare) *Twin Peaks,* capodopera lui David Lynch. Aş reaminti celor interesaţi o secvenţă din penultimul episod, în care maiorul Briggs, abia scăpat din ghearele maleficului Windom Earle, îi spune agentului Dale Cooper: „În pădure era întuneric. Regele României n-a putut veni la întîlnire". (**D. S.**)

● Suport cele mai piezişe priviri şi nu mă tem de întreruperi. Săptămîna trecută, pentru mine, cea mai serioasă ştire a fost aceea care anunţa cumpărarea lui Volvo – cu 2 miliarde de dolari – de către un constructor chinez. (**R. C.**)

Matei MARTIN

Mult glamour pentru nimic

– Premiile „Gopo", ediţia 2010 –

Pe puntea unui vapor gata-gata să se scufunde căpitanul comandă orchestrei să cînte. Nici n-au apucat bine să digere potolul de la festin, că oaspeţii sînt poftiţi afară, să ia o gură de aer proaspăt. Şi dansează pe punte, în timp ce apa năvăleşte în sala motoarelor, apoi în cabine, pînă cînd valurile încep să mătură puntea. Vaporul se scufundă, încetul cu încetul, odată cu oamenii care valsează.

Secvenţa aceasta mi-a revenit în minte acum cîteva zile, la Gala „Gopo". Această a IV-a ediţie – parcă mai pompoasă, mai luxuriantă ca toate celelalte – a strîns în Sala Unirii de la Palatul Parlamentului toată crema cinematografiei de la noi. Covor roşu, atmosferă relaxată, zîmbete cuceritoare, toalete elegante, decolteuri apetisante, discursuri flamboiante, şampanie şi mult glamour.

Mult glamour... pentru nimic. Adevărul e că sclipiciul Galei nu are nici un corespondent real în lumea în care se învîrt cineaştii noştri: ei o duc prost oricum, sînt în criză încă înainte să se fi prăbuşit pieţele internaţionale de capital şi vor avea probleme de finanţare încă mult timp de-acum încolo. Mă întreb, de pildă, cine o să mai calce pe covorul roşu peste vreo doi ani, dacă ne gîndim că în 2009 Centrul Naţional al Cinematografiei a anulat o sesiune de finanţare, şi că bugetul pentru anul în curs este, din cîte se pare, insuficient. Şi-apoi, premiile... Sigur că e o bucurie să afli că Radu Mihăileanu, Corneliu Porumboiu, Radu Jude, Adrian Sitaru etc. sînt apreciaţi la festivalurile europene, unde concurează alături de alţi cineaşti cu multe filme (şi premii) la activ. Tocmai de aceea e şi atît de stînjenitoare o gală în plan local, un concurs (aproape) fără concurenţă: douăsprezece lungmetraje de ficţiune jurizate de cei 400 de profesionişti din domeniu; patru filme nominalizate la mai multe secţiuni (*Poliţist, adjectiv* şi *Cea mai fericită fată din lume* au „acoperit" aproape toate categoriile); un mare cîştigător, Corneliu Porumboiu. E, desigur, reconfortant să fii recunoscut şi în plan local, dar mi-aş fi dorit ca acelaşi film (pe care am mizat şi eu) să fie ales din o sută de alte producţii.

Pînă şi denumirea galei (Premiile Industriei de Film din România) este, dacă nu ridicolă, cel puţin inadecvată. O „industrie de film" ar presupune un număr semnificativ de producţii cinematografice, un întreg lanţ de companii care să finanţeze, să producă, să susţină, să promoveze, să distribuie filmele respective (inclusiv de pe poziţii concurenţiale). Şi încă ceva: un profit care să motiveze funcţionarea întregului angrenaj. Or, se pare că tocmai acesta lipseşte (Nu ştiu exact cîte lungmetraje de ficţiune se produc într-un an – 15, 20, mai multe? – dar peliculele cu adevărat profitabile pe piaţa din România se numără cu degetele de la o singură mînă.), şi atunci tot sistemul funcţionează defazat. Încercări de „sistematizare" există – Asociaţia pentru Promovarea filmului Românesc şi însăşi Gala „Gopo" sînt un exemplu – însă nu cred că e de ajuns. Organizatorii galei cred, dintr-o predispoziţie romantică, mai mult ca sigur, că organul creează funcţia. Mai precis, încearcă să structureze o „industrie" înainte ca elementele constitutive ale industriei să-şi facă apariţia pe cale naturală. De cînd filmele româneşti au început să cîştige *big time* pe la festivalurile europene, s-a simţit nevoia şi de o gală a filmului românesc, de o gală care să răsplătească eventual cel mai bun dintre filmele premiate în străinătate. Din păcate, Gala „Gopo" rămîne o sărbătoare închisă, o întrunire a breslei şi a celor – puţini – care mai merg la cinema ca să vadă filme autohtone. Or, exact de aici ar trebui începută promovarea filmului românesc: din România. Pentru ca publicul să aştepte cu sufletul la gură premiile, pentru ca premiile să aibă un sens, filmele ar trebui să şi ruleze. Deocamdată, nu prea au unde – există chiar şi oraşe măricele fără nici o sală de cinema funcţională.

Oricum, felicitări concurenţilor.

Să cînte muzica! Valsaţi! Dansaţi!

Palmares

Cel mai bun lungmetraj – *Poliţist, adjectiv* (Corneliu Porumboiu)

Cea mai bună regie – Corneliu Porumboiu *(Poliţist, adjectiv)*

Cel mai bun scenariu – Corneliu Porumboiu *(Poliţist, adjectiv)*

Cel mai bun actor în rol principal –'Dragoş Bucur *(Poliţist, adjectiv)*

Cea mai bună actriţă în rol principal – Hilda Peter *(Katalin Varga)*

Cel mai bun actor în rol secundar – Vlad Ivanov *(Poliţist, adjectiv)*

Cea mai bună actriţă într-un rol secundar – Luminiţa Gheorghiu *(Francesca)*

Cel mai bun sunet – Dana Bunescu şi Cristinel Şirli *(Amintiri din Epoca de Aur)*

Cel mai bun montaj – Ludo Troch *(Concertul)*

Cea mai bună imagine – Marius Panduru *(Poliţist, adjectiv)*

Cea mai bună muzică originală – Armand Amar *(Concertul)*

Cea mai bună scenografie – Cristian Niculescu *(Concertul)*

Cele mai bune costume – Svetlana Mihăilescu *(Călătoria lui Gruber)*

Cel mai bun machiaj şi coafură – Dana Busoiu, Michelle Constantinidis *(Concertul)*

Cel mai bun documentar – *Lumea văzută de Ion B.* (Alexander Nanau)

Cel mai bun scurtmetraj – *Nunta lui Oli* (Tudor Jurgiu)

Premiul „Tînără speranţă" – Andreea Boşneag *(Cea mai fericită fată din lume)*

Premiul publicului (cel mai mare succes de casă în 2009) – *Amintiri din Epoca de Aur,* (Cristian Mungiu, Răzvan Mărculescu, Hanno Hoeffer, Ioana Uricaru şi Constantin Popescu)

Cel mai bun film european – *Gomorra* (Matteo Garrone)

Premiu special – Gina Stoica, etaloneur

Premiul special pentru sprijinirea cinematografiei române – ambasadorul Franţei la Bucureşti, Henri Paul

Premiul special pentru întreaga activitate: scenaristul Dumitru Carabăţ

Premiul pentru întreaga carieră: actriţa Draga Olteanu Matei

Vlad STOIAN

Alanizare-substitut sau cum sfîrşim mereu cu foştii

Alan Wilder, fostul membru al trupei Depeche Mode, va fi prezent, pe 2 aprilie la The Ark într-un eveniment, produs de One Event, şi intitulat „Recoil Selected *Events 2010* – A Strange Hour with Alan Wilder & Paul Kendall".

Dacă nu Depeche Mode, atunci particule grozave din Legenda Alan Wilder se prezintă în frumoasa Capitală să ne zică dimpreună cu Paul Kendall despre cum sună o recapitulare a celor trei deloc obosite materiale Recoil, proiectul început cu un EP prin '86, în care elegant s-a refugiat definitv în '95, odată cu despărţirea răspicată de giganţii britanici. Totul vine în acelaşi moment cînd iese pe piaţă şi colecţia *Selected,* purtătoare de hituri ale domnului în discuţie. E anotimpul amorţelilor, iar inspiraţie pentru lucruri noi... mai rar. Paralela n-are sens, dar orice trupă care aruncă *best of* după trei discuri o asociez, scuzaţi-mă, cu localii Vank. La Mute Records se poate însă orice, iar de dragul contractelor şi crescutului copiilor cîte nu facem.

Simt şi despre acest special eveniment, ca despre toate celelalte cu alură aparte, că vine prea tîrziu. Putem s-o lungim în acelaşi ton cu lamentări eltoniene, claptoniene, reaniene, stewartiene sau cranberriene etc. Dibuiesc constant acest desfrîu de-a satisface doar poftele părinţilor noştri. Cam în cît timp ne trezim şi prindem valul? Cît mai durează pînă dezvoltăm nişte festivaluri şi serate nu doar cu istorie, ci şi cu abundentă actualitate? Aduce la fel de mulţi bani, fraţilor! Putem şi noi, ăştia mai verzi şi agitaţi, să umplem sălile la fel de sigur. E deplin onorabil si absolutamente de neratat, nu zic nu, dar cîţi alţii în afara seriei splendide de depeşari se vor mai strînge în sticlosul lăcaş de pe Calea Rahovei?

Prea multe linii retorice la un aşa moment preţios cînd majoritatea se excită pe marginea faptului că Alan Wilder a ieşit de după cortine, în premieră după mai bine de 16 ani, invitat de trupa în frunte cu Dave Gahan, pe aceeaşi scenă cu vechii camarazi DM, la The Royal Albert Hall, în acest nu demult trecut 17 februarie. Este ăsta modul-brută prin care se face promo zilele astea? Ne folosim de vechile pîrghii la orice mişcări nu-foarte-proeminente de degete? Dacă nu putem singuri, măcar prin foştii fraţi mai mari să obţinem puţin avînt şi reintrare în complicatele circuite ale prezentului, ce în mod clasic, se pare, nu-ţi mai dau atenţie decît dacă urli sau te schimonoseşti în rochii roz foarte abstracte. Cînd cu coasa, cînd cu mîngîierea pe creştet...

Bucuriile tind spre muţenie la ora actuală. Şi nu e bine. Să ne bucurăm cu voce tare, să zicem mai des cînd ne place, asta ar fi ideea. Închei cu un „Hai că merită!" agreabil şi zic să ne cheltuim totuşi 75 de lei pe încă o noapte rară (şi cum o mai fi ea) la The Ark. Ne vedem acolo (sper).

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DILEMA VECHE

Anul VII, nr. 320 ● 1-7 aprilie 2010 ● 24 pagini ● 3,50 lei

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIȚIE
DIRECTOR FONDATOR: ANDREI PLEȘU

11,99 LEI
REVISTĂ + DVD

colecția charlie chaplin

8 filme pe DVD,
o colecție mult prea
valoroasă ca să nu o ai!

Joi, 8 aprilie, primul DVD
+ o cutie specială de colecție
CADOU

COLECȚII cu DICHIS
DILEMA VECHE

www.dilemaveche.ro

„Chaplin nu e doar Cinema, nu e doar film, nu-i o problemă de gust, e un barometru supranatural al bunătății şi răutății din univers. El este o măsură a rezistenței umane, a fibrei noastre morale, a puterii noastre de înțelegere.„

RADU COSAȘU

DIN 8 APRILIE REVISTA DILEMA VECHE APARE ÎNTR-O NOUĂ FORMULĂ:

- **dileme vechi, în haine noi**
- **mai multe idei, mai multe opinii, mai mult de gîndit**
- **tema săptămînii într-un caiet separat pe o hîrtie specială**

De joi, 8 aprilie, www.dilemaveche.ro, noul website al revistei!

CADOU CUTIE DE COLECȚIE

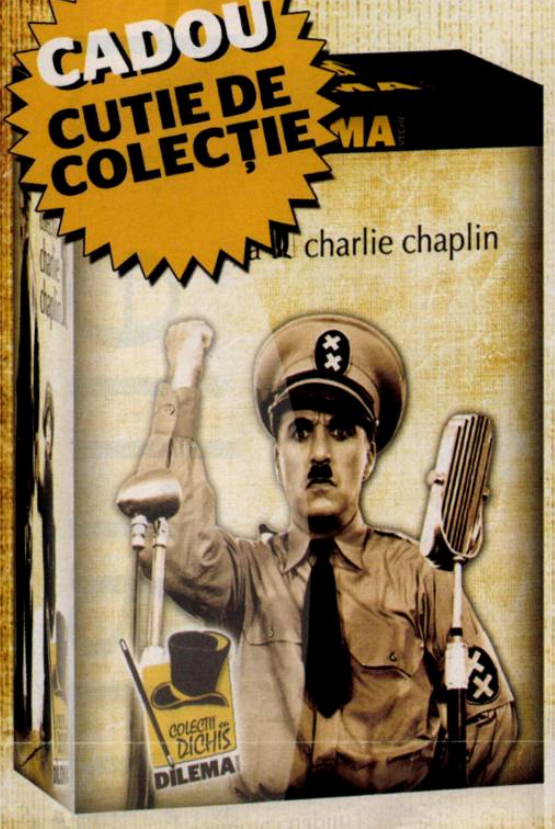

COLECȚII cu DICHIS DILEMA VECHE

ABONEAZĂ-TE!

DILEMA VECHE

+8 FILME

LA O CALITATE EXCEPȚIONALĂ

3 LUNI - 111 LEI
6 LUNI - 154 LEI
12 LUNI - 244 LEI

PENTRU ABONAMENTE SUNAȚI LA 0372.130.245, 0372.130.246 DE LUNI PÎNĂ VINERI ÎNTRE ORELE 9:00 - 18:00 SAU LA 0318.200.200 NUMĂR CU TARIF NORMAL, 24 H DIN 24, 7 ZILE DIN 7

COLECȚII cu DICHIS

DILEMA VECHE

colecția charlie chaplin

DILEMATIX

Povești la firul ierbii

supliment pentru copii editat de Dilema veche

De data aceasta, aş dori să mă adresez părinţilor şi profesorilor voştri, pentru că n-aş vrea să las anumite chestiuni nerezolvate, în parte şi din cauza faptului că sînt destul de leneş ca să le răspund tuturor la e-mail-uri.

În ultima vreme, am primit mai multe scrisori şi mesaje din partea unor părinţi, ba chiar şi din partea unor profesori care au nelămuriri în privinţa textelor pe care copiii ni le trimit pentru a fi publicate. E adevărat că unii dintre copii îşi trimit poveştile şi „compunerile“ din proprie iniţiativă şi de capul lor, fără ca părinţii sau profesorii să ştie. În aceste cazuri, ne dăm seama destul de repede că nu există intervenţii sau „sugestii“ din partea unor adulţi, ceea ce este foarte bine, din punctul nostru de vedere. Am primit texte interesante şi originale, însă scrise atît de neglijent, încît aproape că nu se puteau citi. Pe cele care meritau într-adevăr să fie publicate, le-am rescris aproape integral. Sînt convins că unele dintre ele au fost scrise în grabă, într-o pauză de dinaintea orei de engleză sau seara, tîrziu, după ce temele au fost terminate sau între două conversaţii pe messenger, pentru că, de multe ori, copiii sînt mai ocupaţi decît adulţii.

Voi reproduce mai jos un fragment dintr-o scrisoare primită în urmă cu vreo două luni (îmi cer scuze pentru faptul că nu am dat atunci un răspuns, însă sper că mă voi revanşa, dacă voi răspunde în paginile revistei).

„Stimată Redacţie,

Vă scriu în calitate de mamă a unui mic scriitor. Provocarea pe care o adresează Dilematix copiilor cu imaginaţie este laudabilă şi benefică pentru efortul creator al celor mici. Felicitări pentru asemenea idee!

Aş dori să îmi exprim o mică nelămurire, legată de etica scriitoricească. Ceea ce scrie un copil de 8 ani este de multe ori prea plin de greşeli pentru a putea îmbrăca forma unui articol destinat publicării. Aşa se face că formulele repetitive sau excesiv orale se impun înlăturate cu ocazia editării textului. De aceea, întreb: cum se trimit textele micilor creatori? Crud, fără intervenţia ochiului unui adult, sau corectat? (...) Aştept un sfat în legătură cu ceea ce poate sau nu să constituie obiect al influenţei asupra micului «scriitor». Mă întreb, în fond, dacă scriitorii nu se inspiră ei înşişi, dacă nu se manifestă şi asupra lor influenţa sau ideea altcuiva. Dacă această regulă este justificată la vîrste adulte, trebuie să o aplicăm şi copiilor noştri care vă scriu? Sacrificînd frumoasa idee de debut? Şi ce facem cu forma nefinisată? Îi îndrumăm? Le facem un bine sau un rău? Avem sau nu dreptul?“

Aşadar, nu putem face nişte reguli, însă aşa cum spuneam şi mai devreme, de obicei intervenţiile părinţilor se simt în textele copiilor, aşa că cel mai corect ar fi să nu intervenţi şi s-o facem noi, acolo unde este cazul. Pe de altă parte, dacă un copil va fi conştient de faptul că va da „la citit“ textul său unui părinte, este posibil să se simtă „verificat“ şi să se străduiască să scrie *altfel* (căutînd „expresii frumoase“ sau o morală pentru povestea lui, deşi uneori chiar nu e cazul) decît ar fi făcut-o în mod normal. Părintele sau profesorul reprezintă, de regulă, o cenzură pentru copii, chiar dacă nu este în totalitate conştient de acest fapt. Desigur că vor exista alte influenţe: de la televizor, din viaţa de zi cu zi, din cărţile altora, din vocabularul fratelui mai mare, însă acestea sînt nişte influenţe benefice, căci copilul are libertatea de a alege, de a prelua sau nu anumite lucruri. Cît despre oralitate, aceasta nu poate da decît un farmec în plus „compunerilor“. Pe noi nu ne interesează atît stilul, cît creativitatea, ideea şi mesajul povestirii. Ceea ce excludem din start sînt textele cu clişee şi care seamănă, pe alocuri, cu acele comentarii ale unor opere literare pe care bieţii copii sînt nevoiţi de cele mai multe ori să le înveţe de pe rost. Ne-am dori ca *Dilematix* să fie în primul rînd un atelier de *creative writing*, pentru că, din păcate, aşa ceva nu prea se învaţă la şcoală.

Dilematix şi colaboratorii săi

Sufletul cărţilor

Capitolul I – Biblioteca

A fost odată ca niciodată un băieţel pe nume Alan. Alan avea o bibliotecă plină de cărţi. De fiecare dată cînd citea, cartea ieşea ruptă şi îndoită din mîinile lui.

Cărţile erau disperate:

– Ce ne facem? – întrebă *Neghiniţă*.

– Eu zic să fugim! spuse *Alice în Ţara Minunilor*.

– Prostii! strigă *Ulise* abia întors din călătoriile sale. Nu avem picioare! În plus, îl păcălesc eu şi pe uriaşul ăsta!

Lasă, nu e nevoie să fugim! spuse *Robinson Crusoe*. Am stat douăzeci de ani pe o insulă pustie rezistînd cu trei coacăze pe zi – eram bucuros cînd găseam o nucă de cocos... Pot rezista şi acestui omuleţ!

– Mă întreb de unde o avea atîta putere de distrugere? se întrebă *Cuore*.

– Asta aş putea afla eu: doar pentru asta sînt aici! strigă *Sherlock Holmes*.

– Eu o să mă ascund în turla bisericii! strigă *Cocoşatul de la Notre Dames*.

– Dacă o ţine tot aşa, nu vor mai exista cărţi în casa asta de cărămidă! spuseră *Cei Trei Purceluşi*.

– O dată şi-odată o să trebuiască să ridicăm un spital pentru cărţi! spuse *Singur pe lume*.

– Să trecem odată la fapte şi să scăpăm de el! Aş avea eu cîteva idei... spuse *Capra cu trei iezi*.

Tocmai atunci o mînă ca o sabie, ca un lup gata să sfîşie, se întinse spre bibliotecă. Mîna se opri asupra cărţii cu Arpagic, care începu să miaune de groază. Forţa distrugătoare se îndepărtă cu cartea în mînă. Cărţile erau înspăimîntate. Aceasta fusese ultima picătură! Cărţile organizară un sfat.

Capitolul II – Sfatul

– Dragii mei, de trei ani sîntem terorizate de această forţă malefică. De cînd eu l-am învăţat să citească, nu ştim ce să ne mai facem.

Doctorul Abecedar rostea aceste cuvinte stînd la sfat cu peruca de judecător pe cap.

– O mulţime de cărţi au plecat, dar puţine s-au întors. Trebuie, deci, să facem ceva!, spuse *Pinocchio* care ştia cum este să pierzi o carte importantă.

În bibliotecă nu se mai auzea nici musca. Judecătorul continuă:

– Eu propun să ne plîngem mamei sale, care este foarte grijulie cu noi. Cine este de aceeaşi părere?

Marile speranţe ridică mîna, plină de nădejde. Apoi, la fel şi *Pinocchio*, *Singur pe lume* şi alte cărţi.

Sfios, *Bambi* ridică şi el mîna şi spuse:

– Dar noi nu putem vorbi cu oamenii!

– Ba da, în scris! spuse *O scrisoare pierdută*. Vom face în aşa fel încît mama lui Alan să găsească în mine o scrisoare de protest.

Capitolul III – Pregătirea

Toate cărţile din bibliotecă s-au adunat pentru a încerca să schimbe vechile scrieri dintre paginile îngălbenite ale cărţii făcută din cel mai falnic stejar. Fiecare carte i-a împrumutat *Scrisorii pierdute* cîte o literă, iar *Mary Poppins* i-a dat cele mai multe semne de exclamare. În final, scrisoarea de protest îşi făcu loc printre paginile cărţii. Ea avea următorul cuprins:

„Stimată Doamnă,

Fiul dumneavoastră este o teroare pentru noi, cărţile. Vă rugăm frumos să îi interziceţi să ne mai citească!

Semnează: Biblioteca Terorizată.“

Capitolul IV – Strigătul victoriei

Într-o bună zi, înainte de alegeri, ca să ştie cu cine votează, mama lui Alan alese din bibliotecă *O scrisoare pierdută*. Găsi scrisoarea şi o citi. Înţelegînd ce pagubă făcuse copilul său, îl chemă şi îi arătă scrisoarea. Apoi îi dădu următoarea povaţă:

– Vezi, dragul meu, ce rău faci atunci cînd strici cărţile? Ce-ar fi dacă nu ai mai citi aşa de dezordonat? Şi cărţile au suflet!

Luca VUCMANOVICI, clasa a II-a,
Şcoala „Ion Jalea“, Constanţa

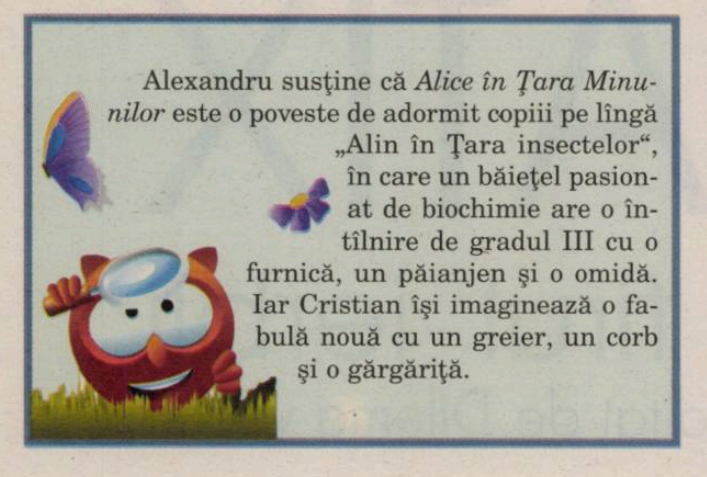

Alexandru susţine că *Alice în Ţara Minunilor* este o poveste de adormit copiii pe lîngă „Alin în Ţara insectelor“, în care un băieţel pasionat de biochimie are o întîlnire de gradul III cu o furnică, un păianjen şi o omidă. Iar Cristian îşi imaginează o fabulă nouă cu un greier, un corb şi o gărgăriţă.

Alin în Ţara Insectelor

Dacă eram întrebat cu ceva timp în urmă care este cea mai mare pasiune a mea, aş fi răspuns fără să clipesc: biochimia. Dar nu formulele lungi şi plictisitoare pe care sincer nu prea le înţelegeam, ci biochimia experimentală. Cum colorează acidul formic hîrtia de turnesol, ce se întîmplă cu aripa sidefată şi membranoasă a libelulei în reacţie cu o bază, şi cîte şi mai cîte. Aşteptam cu nerăbdare să se aştearnă covorul verde, crud al ierbii în parc, şi după ce floarea se scutură, frunza nouă să împodobească pomii. Cel mai mult însă aşteptam să înceapă forfota artropodelor.

Ziua cea mare a sosit. Întors de la şcoală, am sărit peste masa de prînz, mi-am luat trusa de chimie şi o pungă de chipsuri de la chioşc şi m-am dus glonţ în locul meu preferat, la umbra unui platan superb. Am realizat o substanţă originală şi irepetabilă, pentru că nu măsuram niciodată cantităţile de substanţă amestecate, şi ronţăiam liniştit chipsuri în timp ce soarele se juca pe faţa mea printre crengile copacului. Aşteptam o victimă şi habar nu aveam că eprubeta se vărsase peste gustarea mea.

Deodată, am auzit un foşnet neobişnuit de puternic. Am deschis ochii şi nu mi-am putut reţine un ţipăt de uimire. În jurul meu răsărise o adevărată junglă, dar nu de copaci, ci de ierburi ce îmi depăşeau cu mult înălţimea. Strecurîndu-se agil printre firele uriaşe se apropia de mine ceva cam cît un ciobănesc german. „Un extraterestru sau un mutant?“

Doi ochi uriaşi şi sticloşi erau umbriţi de două antene, corpul era acoperit de o crustă perfectă, lucioasă, minunată. Făptura a trecut pe lîngă mine şi a înhăţat un chips super mare, cam cît o coală A4. A făcut cale întorsă şi a dispărut. Pe lîngă mine trecuse o... furnică. Am analizat rapid situaţia: dacă furnica era cît un cîine, eu eram mult mai mic decît Tom Degeţel, iar jungla din jurul meu era iarba proaspăt răsărită. Am închis ochii, m-am ciupit tare de obraz, dar nu s-a schimbat nimic. Am început să alerg după furnică. Chipsurile m-au facut mic şi tot ele trebuiau să mă aducă la normal.

Mă strecuram greu prin iarba deasă, dar mi-am zărit inamicul. Am ajuns la baza platanului. Mereu mi-am dorit să ajung în Manhattan, să văd zgîrienorii, şi iată că dorinţa mi se împlinise! Nu puteam să zăresc vîrful copacului. Furnica începuse să urce pe tulpina gigantică, iar eu după ea cu o uşurinţă nebănuită. Am urcat mult. Nici nu îndrăzneam să mă uit în jos. Brusc, furnica a luat-o la dreapta pe o creangă groasă. M-am aruncat şi am prins-o de picior. Ne-am dezechilibrat, şi... am început să cad şi să ţip. Şi cădeam şi cădeam... şi deodată am zărit o plasă care devenea din ce în ce mai mare, cu cît mă apropiam de ea. „Să-şi fi întins cineva hamacul în parc? Nu am mai văzut aşa ceva...“ Am aterizat în siguranţă ca un adevărat trapezist şi am mulţumit divinităţii pentru asta.

După ce mi-am tras sufletul, am încercat să mă ridic şi să cobor mai departe. Furnica scăpase chipsul şi îl zăream printre ierburi. Să mă ridic? Nu puteam. Eram lipit, cum spune cîntecul, „ca marca de scrisoare“. Am înţeles că hamacul era de fapt o pînză de păianjen. Speram să nu fie cu cruce, păros, mare şi fioros. Mă rugam să fie un tînăr la început de drum, ceva mai mic şi... sătul. Să sfîrşesc ca prînz al unei arahnide, ce idee! Încercam să ies din hainele lipite de pînză, cînd am simţit o vibraţie uşoară şi neliniştitoare. Se apropia cineva cam cît o casă de mare. Părul de pe cefalo-torace era ca nişte suliţe înfipte. În cei opt ochi se reflecta faţa mea schimonosită de spaimă. Cînd a început să îşi mişte fălcile tăioase, am încremenit şi parcă nu eram eu cînd am spus:

– Domnule păianjen, te rog nu mă mînca!

Vorbeam cu un păianjen. La ce puteam să mă aştept? Vă daţi seama că am rămas gură-cască atunci cînd nevertebratul din faţa mea mi-a spus:

– Nu mai ţipa şi nu-mi mai zgudui casa! Am o indigestie de la ultima masă şi numai tu lipseai. Să te mănînc pe tine, un ciudat, este ultimul lucru pe care l-aş face. Hai, pleacă de aici!

Şi fără să mai adauge ceva, a întins un picior imens spre mine şi delicat, fără să-mi producă nici o zgîrietură m-a tras de cureua pantalonilor în sus. Chiar atunci din seninul cerului, o umbră a marelui arheopterix s-a repezit asupra chipsului meu, l-a luat în cioc şi s-a ridicat în zbor.

– Nu trebuie să-mi scape. Ajută-mă!

Instantaneu, prietenul meu mi-a meşterit un lasou de toată frumuseţea. Cu o îndemînare de care nu mă ştiam în stare şi pe care ar fi fost gelos orice cowboy texan, am prins pasărea de un deget de la picior şi m-am trezit zburînd. Trebuia să plîng sau să rîd? Primul meu zbor avea loc într-un mod inimaginabil.

Am recunoscut un corcoduş cu crengi subţirele care adăpostea de cîţiva ani un cuib. Încercasem de multe ori să ajung la el, dar crengile nu mă susţineau. Sticletele, cu pieptul acoperit de pene aurii, se pregătea să hrănească două guri gălăgioase şi înfometate. Din balans, m-am aruncat în spatele aeroplanului meu, am urcat şi m-am lăsat să alunec pe cioc. Am smuls chipsul şi am început să alerg căutînd o ascunzătoare printre frunzele pomului. Eram atît de fericit, încît nu observasem că în jurul meu, mari cam cît o Săgeată albastră cu trei vagoane, omizi cu fălci puternice şi harnice ronţăiau cu poftă frunzele crude.

Fără să mai stau pe gînduri, am muşcat din chips şi am căzut, rostogolindu-mă. Sub greutatea mea, creanga corcoduşului se rupsese.

Stăteam întins pe iarbă. Revenisem la mărimea normală. O bucurie fără margini îmi inundase sufletul. Ce bine că sînt om!

Din ziua aceea, experimentele din parc au încetat, micile vieţuitoare au o viaţă grea şi nu avea nici un sens să le-o fac eu şi mai grea. Am început să învăţ serios la chimie.

Alice în Ţara Minunilor este o poveste de adormit copiii. „Alin în Ţara Insectelor“ este un coşmar pe care l-am trăit eu.

Alexandru-Marian MOŢEI, clasa a VI-a, Colegiul Naţional „Victor Babeş“, Bucureşti

Greierele, corbul şi gărgăriţa

După jignirea pe care i-a adus-o furnica în „Balada unui greier mic“, greierele se hotărî să se lase de cîntat şi să se facă avocat. Îşi puse pantofii săi cei buni, un costum marca Paioniţă şi cea mai modernă cravată din garderobă.

Pe drum spre Barou, se întîlni cu gărgăriţa. Cînd îl zări pe acesta, gărgăriţa se sperie tare şi leşină.

– Ce ai păţit, gărgăriţo? întrebă greierele panicat.

Cînd se trezi, gărgăriţa văzu cravata greierului şi începu să ţipe din nou.

– Ce ai păţit, gărgăriţo? De ce eşti speriată?

– Cravata ta chiar e ultimul răcnet! Ce-i cu tine?

– Mă fac avocat! spuse greierele cu o mină indiferentă. Mă duceam să îmi depun actele la Barou.

– Avocat? întrebă gărgăriţa pe un ton nedumerit. Ştii că avocaţii au cultură?

– Ce încerci să imi spui? Că eu nu am nici o cultură?! Dacă vrei să ştii, am cîntat în foarte multe culturi, iar în cea de grîu, m-au aplaudat pînă şi furnicile!

– Mult noroc, greiere!

Şi gărgăriţa zbură.

Greierele se gîndi să ceară sfatul corbului, cel mai mare avocat din pădure. Ajunse la cuibul cu piscină al acestuia şi sună la uşă.

– Intră, greiere! Vrei să îmi cînţi ceva?

– A, nu! Am venit să îţi cer un sfat, maestre! Vreau să mă fac avocat!

– Ha, ha... Cînd mă uit la tine, îmi vine să dansez! Măi greiere, te pricepi să faci acte?

– A... acte de caritate, da! Întotdeauna cîntam gratis la înmormîntări!

– La noi, avocaţii, cuvintele „bonus“, „gratis“... nu există! spuse cu o voce puternică corbul. Hai să îţi dau un test! Du-te la furnică şi spune-i să cedeze viespii părţile sale sociale la valoarea pieţei.

– Grea sarcină, maestre! Mie nu mi-a dat nici măcar un bob iarna trecută, uite ce slab am ajuns!

– Du-te, greiere, du-te!

Greierele plecă trist şi posomorît. Visul lui părea că nu se va îndeplini. Mergînd aşa, se întîlni din nou cu gărgăriţa.

– Ce-i cu tine? Nu te-ai dus la Barou?

– E complicat, soro! spuse greierele aproape plîngînd.

– Nu trebuie să te superi. Tu nu ştii să minţi, eşti bun, blînd şi vesel. Şi apoi, eşti deja o persoană importantă, eşti cîntăreţul pădurii!

Greierele zâmbi, atingîndu-şi uşor arcuşul.

Corbul deschise geamul larg şi respiră aerul curat al naturii, ascultă bîzîitul albinelor, glasul păsărilor, dar simţi că-i lipseşte ceva... A, da, cîntecul greierului! Acorduri sfioase se auziră în depărtare, transformîndu-se uşor, uşor, într-o adevărată baladă.

„Ce mi-aş dori să fiu şi eu greier măcar o zi!“ – îşi spuse corbul în sinea sa, cu ochii strălucitori.

Cristian-Ioan DIACONU, clasa a V-a, Şcoala nr. 12 „Herăstrău“, Bucureşti

Aventurile Greierașului Mușchetar și Buburuza magică

În oraşul regal, ca şi în toată ţara micilor insecte din Marea Cîmpie, toată lumea trăia în linişte şi pace pînă cînd la conducerea ţării ajunse ducele, Uriaşa Lăcustă Roşie, care împovăra poporul cu biruri. Bir pe polen, bir pe zbor, bir pe bîzîit, pînă cînd...

Pe drumul prăfuit ce ducea spre capitală, un tînăr greier gentilom, contele Jacques de Pajişte, îmbrăcat într-o vestă de catifea violet, cu o pălărie de aceeaşi culoare şi purtînd o sabie lungă la şold, se opri la Hanul Panseluţa Gurmandă. Intrînd, călătorul a observat cinci mese rotunde la care şedeau cîteva omizi prăfuite, vreo şapte păienjeni morocănoşi şi cinci molii agitate care vorbeau cu voce tare – toţi înarmaţi pînă în dinţi. În stînga uşii se afla o tejghea. Greierul se aşează pe singurul loc rămas şi comandă un pahar cu lăptişor de matcă. Cînd se pregătea să soarbă şi ultima picătură, pe uşă intră Locotentul Cărăbuş.

– Hangiu, lasă-ne singuri! Domnilor, ştiţi cu toţii despre nenorocirile ce s-au abătut asupra Regatului Gîndăceilor de cînd noul nostru rege şi-a însuşit Buburuza Magică. Ei bine, mici vieţuitoare, sunteţi chemate să căutaţi această piatră fermecată pentru a salva poporul nostru! Care dintre voi are curajul de a pleca în căutarea ei?

Toţi cei ce se aflau în sală murmurară. Mulţi nu aveau curajul să-şi rişte viaţa, averea şi norocul într-o asemenea căutare, unii nu credeau în Buburuză, iar altora puţin le păsa cine conduce ţara şi cum o conduce.

– Domnule locotenent, mă duc eu! Dacă celorlalţi soldaţi şi gentilomi puţin le pasă de soarta întregului popor, mie îmi pasă! spuse cu hotărîre greierul mușchetar. Şi luîndu-şi pălăria, ieşi pe uşă şi se afundă în Pădurea de Crizanteme.

Şi merse şi merse şi merse pînă ajunse în Nova Levănţica, oraşul în care se zvonea că se află rubinul fermecat. Străzile erau pline de melci-negustori ce îşi vindeau mărfurile şi de soldaţii-fluturi care arestau pe oricine li se părea suspect că ar complota împotriva regelui. Aceasta era atmosfera în care Jacques găsise paşnicul orăşel. Fără să-şi piardă cumpătul, contele intră la primul han ce-i ieşi în cale, Hanul Tulipa Negra. Cadrul uşii era străjuit de două fire de iarbă uriaşe în vîrful cărora se aflau două lalele ce umbreau hanul. Înăuntru era o semiobscuritate misterioasă. Din loc în loc, se afla cîte o tulpiniţă de frunză care ardea mocnit. Coridoarele erau pustii, iar sala de mese, la fel.

– Domnul doreşte să primească o cameră confortabilă? – întrebă o omidă îndopată şi mustăcioasă.

– Poate. Cine ştie,... dar, ia zi-mi, ai mai avut vreun muşteriu azi? întrebă contele de Pajişte.

– O, da! Un mare senior! E chiar... dar se opri la timp.

– Spune, spune... îl îndemnă Jacques.

– Nu ştiu dacă se cuvine... vedeţi domnule... eu... eu...

– Ei hai! Continuă! Seniorul tău plăteşte bine?

– Acceptabil, încuviinţă hangiul.

– Mai bine de atît? Poţi să-i iei! zornăi contele mușchetar o pungă de diamante de cîmpie. Şi acum, cine este oaspetele?

– Fie ce-o fi... e Înălţimea Sa Uriaşă, regele.

– Ce... Of! Vai, unde se află? Trebuie să-i transmit un răvaş important!

– La etajul doi.

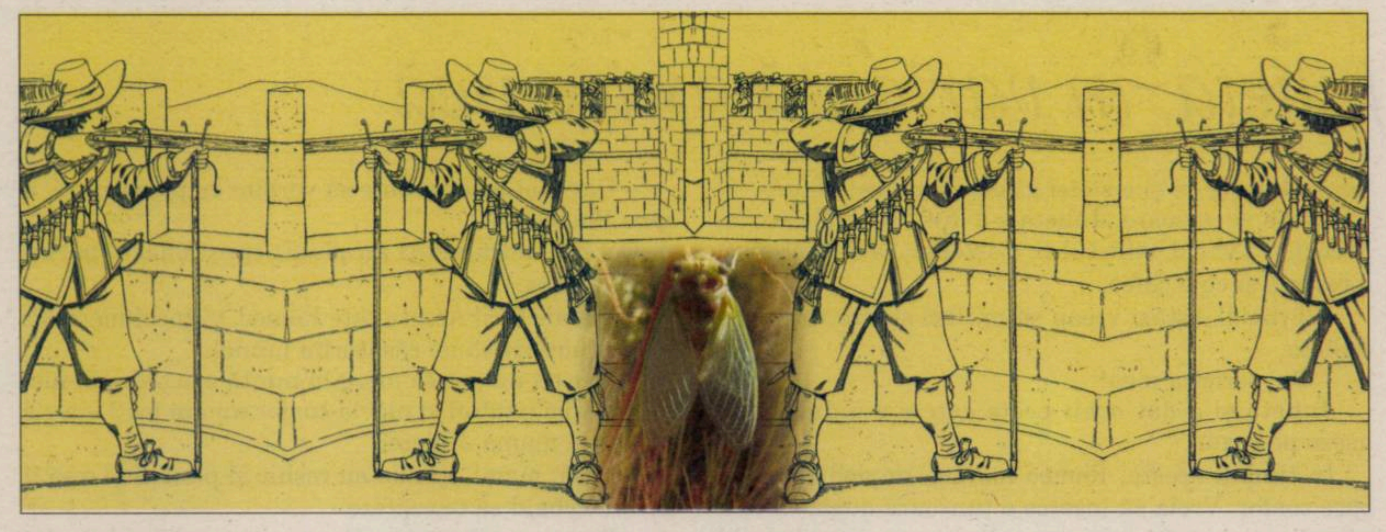

Aţi auzit vreodată vorbindu-se despre furnicile albastre de Furnicalor? Tudor vă va povesti despre acest ciudat neam de furnici. Bogdan cunoaşte, în schimb, aventurile contelui Jacques de Pajişte care a pornit în căutarea Buburuzei magice.

Dar mușchetarul nu-l mai auzi. Sări în grabă treptele şi pe un coridor observă o lăcustă roşie înaltă şi grasă, înveşmîntată într-o manta lungă şi purtînd o pălărie a cărei pană era prinsă cu o agrafă cu diamant roşu cu picăţele negre ce abia putea fi observată. Se duse la el şi îl întrebă în glumă:

– Domnule, piatra de la pălăria dumneavoastră cîte carate are? Seamănă cu Buburuza.

– Buburuza?! Mmm! Ia spune, domnule, mă spionezi? Nu este BUBURUZA!!! E sticlă goală! Sticlă! răspunse ţîfnos necunoscutul dînd la iveală mînerul unei spade.

– Calmaţi-vă, domnule! Sînt sigur că Majestatea Voastră îmi va da rubinul pentru binele ţării şi va primi respectele mele.

– Ăhhhh! Uff! Ticălosule! Ţi-o voi plăti cu vîrf şi îndesat... cu vîrf şi... strigă turbată de furie Uriaşa Lăcustă Roşie şi se repezi cu sabia scoasă asupra tînărului conte. Acesta se dădu la o parte şi îşi trase şi el spada din teacă. Regele nu-i lăsă timp şi încercă o fentă, dar spada adversarului pară. Văzînd că are de-a face cu un luptător încercat, regele se retrase; atunci răsucindu-se pe călcîie, contele execută cu dibăcie cea mai faimoasă lovitură, lovitura amiralului Viespe von Stup. Aceasta avea darul de a arunca spada şi de a-l ţintui la perete pe adversar; ducele sări în lături, iar mușchetarul prinse doar pălăria lui. Hangiul, văzînd ce poate păţi seniorul dacă nu este ajutat, alergă spre a-i fi de folos, dar se împiedică în cele o mie de picioare şi nu mai putu face nimic. Între timp, Jacques de Pajişte smulse Buburuza şi în acel moment, ca prin farmec, porţile palatului regal săriră în aer şi Uriaşa Lăcustă Roşie fu înlănţuită de mîini nevăzute. Văzînd că a fost înfrînt şi că nu mai e stăpîn pe diamant, regele abdică. O dată cu el plecară şi gărzile-fluturi şi birurile.

În piaţa regală, în pavilionul din petale de mac, se citi o proclamaţie care elibera toţi supuşii credincioşi, închişi pe nedrept în temutul furnicar, Petunilia, şi care dădea o parcelă de pămînt fiecărui ţăran. Izbăvirea din tiranie a fost sărbătorită mai apoi cu zumzete şi bîzîit, cu lăptişor de matcă şi polen la pocal şi cu multe alte petreceri... la firul ierbii.

Bogdan-Ioan RADU, clasa a V-a,
Şcoala nr. 11 „I.H. Rădulescu", Bucureşti

Furnicile albastre de Furnicalor

A fost odată un neam de furnici foarte ciudat. Ele aveau o împărăteasă: Împărăteasa Furnicara. Într-una din zile, împărăteasa Furnicara le-a zis supuselor sale:

– Dragi furnici, eu, împărăteasa furnicilor albastre de Furnicalor, am hotărît să trăim de-acum încolo în casele oamenilor pentru a-i înfometa, furîndu-le sursele de hrană.

– Dar Furnicărimea-Voastră, oamenii nu au făcut nici un rău poporului nostru, îndrăzni o furnică ce avea un trup aproape violet.

– Ba dimpotrivă, draga mea. Oamenii ne calcă în picioare, ne inundă muşuroaiele cu furtunul şi ne fură surorile pentru a le studia. Voi ce ziceţi, furnicilor?

– Vrem să mergem să-i distrugem!

Furnicile îşi împachetară lucrurile şi porniră la drum. Împărăteasa avea să-şi aleagă patru şefi, fiecare cu mai multe furnici în subordine. Urmau să se instaleze în cinci case. Pe cînd se îndreptau către noile locuinţe, furnica supărată pentru că nu fusese ascultată, zări un stup de albine cîrîitoare, care erau angajate la un om. Ştia că insectele erau antrenate să producă două mii de kilograme de miere pe săptămînă. Tocmai cînd se formau cele cinci grupe, furnica mov strigă:

– Stop! Împărăteasă, vreau să mă ascultaţi! Uitaţi-vă la albinele cîrîitoare! Ele fac două mii de kilograme de miere pe săptămînă şi nu se plîng deloc! Pe deasupra nu primesc nimic! Gîndiţi-vă că noi, faţă de ele, sîntem cele mai norocoase furnici din lume.

– Taci, zgîtie mică ce eşti! Dispari din faţa mea pentru tot restul vieţii!

Furnica părăsi tribul şi călători, călători pînă ce ajunse pe un tărîm necunoscut. În acest răstimp, celelalte surate ale sale făceau rău oamenilor. Nu trecu o lună şi furnica nedreptăţită auzi că se pornise un adevărat război între oameni şi furnici. Mai trecu un an. Micuţa furnică mov făcuse 50 de copii, numai fete. Într-o zi, la casa ei apăru o bătrînă: era împărăteasa.

– Bună, Arica! Îmi pare rău că te-am alungat. Aveai dreptate. Doar eu am mai rămas. Neamul nostru va dispărea.

– Nu chiar, împărăteasă! Eu am născut 50 de fetiţe. Ele vor face alţi copii, iar tribul furnicilor albastre va reveni la normal.

– Mulţumesc, mulţumesc! Îţi sînt recunoscătoare pentru că mi-ai salvat poporul de la pieire! Dar, mai întîi, am de încheiat un tratat de pace cu oamenii. Iar tu vei fi trecută în istoria poporului. De-acum va funcţiona o nouă lege: „Nu ai întotdeauna dreptate! Ascultă-i şi pe ceilalţi!".

În zilele noastre, nu mulţi mai ştiu despre aceste furnici. Ele nu au dispărut. Locuiesc la capătul lumii, pe o insulă îndepărtată. Doar unii oameni au auzit de ele. Şi încearcă să dezvăluie secretul acestor insecte, aşa cum am făcut şi eu.

Tudor Matei BĂRHĂLESCU, clasa a IV-a,
Şcoala „Titu Maiorescu", Iaşi

Marina crede că lumea din faţa blocului e populată de o mulţime de vieţuitoare care depind de noi, oamenii. Iar în lumea şoriceilor, există poveşti de dragoste care seamănă izbitor cu cele clasice, cel puţin aşa susţine Alexandra.

Mica lume din faţa blocului

Unde aruncă vecinii din bloc pîinea uscată? În faţa blocului. Unde se joacă copiii, dacă părinţii nu îi duc în parc? În faţa blocului. Şi unde se găsesc casele micilor vieţuitoare? În faţa blocului, desigur.

Fără ca mulţi să ştie, în faţa blocului se întîmplă multe lucruri fascinante. Dacă cineva ar asculta cu atenţie fiinţele de la firul ierbii, ar fi tare uimit. Furnicile, gîndăceii, melcii şi musculiţele vorbesc, se joacă şi muncesc neîncetat.

Cam aşa arată o zi obişnuită la firul ierbii:

De dimineaţă, necuvîntătoarele se deşteaptă odată cu soarele. Primele care se trezesc sînt musculiţele, care încep să zboare dintr-un fir de iarbă într-altul, în căutare de rouă proaspătă. Apoi, furnicile îşi încep munca din zori şi o termină seara. Harnice de felul lor, ele încep să „curețe“ pămîntul de tot felul de lucruri: mîncare, gunoi, chiar şi frunze ce le stau în cale. Gîndăceii şi melcii sînt ultimii treziţi, deoarece ei muncesc chiar şi noaptea.

La prînz, toate vieţuitoarele se strîng sub geamul vecinei care găteşte în fiecare zi sau sub geamul vecinului în vîrstă care nu face nimic altceva decît să hrănească porumbeii.

– O prind! Am prins-o!... de fapt, n-am mai prins-o...

– Lasă, că vine alta! Uite! De la etajul 3 unde stă doamna blondă!

– O bucată de pîine! Mai bine decît ieri.

– Eu am găsit o jumătate de măr. Sigur e de la bătrînica aceea care scapă orice pe geam.

– Cred că avem ce mînca azi. Mă duc să mă uit la domnul cu legumele de la etajul 2.

Multe astfel de conversaţii se aud în faţa blocului. Cînd vine vorba de prînz, toate vieţuitoarele se agită împreună, pentru a găsi cît mai multă mîncare. Este adevărat că melcul nu poate să se mişte prea rapid, dar într-o bună zi s-a întîmplat ca o frunză mare de salată să cadă chiar pe căsuţa lui; ce fericit a mai fost!

După-amiaza, mai precis după „căutarea de mîncare“, necuvîntătoarele pot face ce vor. Uneori, rămîn în faţa blocului, deoarece adoră să se joace de-a „v-aţi ascunselea“ printre firele de iarbă – desigur, musculiţele cîştigă întotdeauna datorită simplului fapt că zboară şi se ascund chiar în vîrful firului de iarbă. Atunci chiar că nimeni nu le mai găseşte! Alteori, pleacă în parc sau urcă pînă pe terasa blocului ca să facă plajă. De fapt, statul la soare şi bălăcitul în apa din bălţi nu sînt singurele motive ale gîngăniilor pentru a ajunge deasupra tuturor, pe terasă. Adevărul este că nu se ştie niciodată pe cine întîlneşti acolo; cine ştie ce specie de fluture... sau de muscă! Cînd e vremea rea, insectele se ascund bine sub firele de iarbă sau în pămînt. Doar nu se poate să li se ude aripioarele, căsuţele... sau orice alt fel de „haină“.

Cînd vine vorba de seară, noapte sau culcare, multe conversaţii încep între furnici, melci, gîndăcei şi musculiţe.

– Eu dorm sub pervaz. N-o să mă atingă nici un pic de vînt.

– Poate, dar eu dorm în pămînt. Acolo e cald şi bine!

– Sau... poate nu e atît de cald şi bine. Cînd e umezeală ce faci? Dacă vine cineva... ca de exemplu un alt gîndăcel, care vrea să îţi ceară ajutorul? Noi ce o să-i spunem? „Ne pare rău, dar... este sub pămînt, unde e cald şi bine.“ Sau... sau...

– Cred că am destulă încredere în voi că o să intraţi sub pămînt dupa mine, nu?

– Nu!

– Bine atunci. Rămîn aici; doar dacă rămîne şi fratele meu.

– Eu? Eu nu rămîn deasupra nici dacă îmi asiguraţi pîine proaspătă o lună!

– Cum să nu rămîi? Chiar aşa...

Se poate spune că insectele au multe de zis, dar nu este aşa. În cea mai mare parte a timpului, ele se comportă ca şi noi, oamenii. Cu siguranţă, noi trebuie să avem grijă de ele. Aţi văzut, cu siguranţă, prin cîte peripeţii trec ele pentru a mînca ceva ce unii aruncă pe geam. Alţii ar spune că „nu e bine să facem acest lucru“, dar acei oameni nu se gîndesc şi la cei care trăiesc pe pămînt sau sub pămînt, cei care îşi trăiesc aventurile şi care trec prin peripeţii „la firul ierbii“.

Aşadar, furnicile, melcii, musculiţele, gîndăceii şi multe, multe alte necuvîntătoare trebuie băgate măcar puţin în seamă. De ce? Pentru că fără ele, pădurile, cîmpiile, străzile şi grădinile ar fi tare pustii şi triste. Fără ele, copiii nu ar avea nici o fiinţă pe care să încerce să o prindă de aripioară sau pe care să o ţină în palmă; palma în care insectele se simt atît de bine, dacă sînt tratate cu atenţie.

Marina-Teodora ZORILĂ, clasa a V-a,
Şcoala nr. 12 „Herăstrău“, Bucureşti

Romeo şi Julieta, în variantă şoricească

A fost odată ca niciodată un şoricel pe nume Romeo. El locuia într-un parc din centrul Veronei. Romeo era cel mai împiedicat şoricel din familia Montague. El avea nişte urechi clăpăuge de prindea toate posturile de la televizor şi nişte ochi ieşiţi din orbite. Pe lîngă toate acestea, mai purta şi ochelari şi aparat dentar.

În cealaltă parte a parcului, locuia o şoricică pe nume Julieta. Ea era cea mai frumoasă şoricică din familia Capulet. Avea ochii verzi ca de safir şi părul blond ca de aur. Ea credea că dacă merge în fiecare zi la coafoarul din partea cealaltă a parcului o să dea norocul peste ea şi o să îşi găsească un soţ chipeş.

Într-o zi cu soare, Julieta s-a dus, ca în fiecare zi, la coafor. Tybald, stilistul ei, o aştepta, ca de obicei, cu o revistă şi cu o cafea.

– Tybald! Astăzi vreau să-mi faci şuviţe roz, a zis Julieta.

– Da, şoricica mea!

Julieta şi-a dat ochii peste cap şi s-a dus să se aşeze pe scaun.

În timpul acesta, Romeo mergea împiedicîndu-se spre coafor. Vroia să încerce o tunsoare nouă. Cînd a ajuns, s-a aşezat pe scaun şi a aşteptat. Tybald desfăcea un tub de vopsea. Romeo a auzit glasul melodios al Julietei şi s-a dus mai aproape pentru a vedea cine este. S-a urcat pe masa unde se afla tubul cu vopsea şi, din greşeală, a călcat pe el. În momentul acela, toată vopseaua care se afla în tub i-a sărit în ochi lui Romeo. El s-a dezechilibrat şi a căzut peste Julieta. După ce Julieta s-a ridicat, s-a uitat fix în ochii lui Romeo şi şi-a dat seama că, în sfîrşit, a dat norocul peste ea (la propriu).

– Eee... eu sînt Romeo, a zis el bîlbîindu-se.

– Eu sînt Julieta, a spus ea roşind.

Cei doi au stat şi au vorbit pînă seara tîrziu.

– Julieta, a spus Romeo, ce-ar fi să ne căsătorim?

– Să ne căsătorim? Aşa de repede?

– Dar eu te iubesc!

– Da... dar trebuie să vorbim cu Mami şi Tati pentru că mereu mi-am dorit să am o nuntă ca-n poveşti!

– Cum adică „o nuntă ca-n poveşti“? a întrebat Romeo.

– Adică o nuntă cu 700 de invitaţi şi eu purtînd o rochie cu cristale.

– Oau! Eu nici măcar de ziua mea nu am avut mai mult de cinci invitaţi!

– Bine, atunci o să avem doar 699 de invitaţi!

– Dar mai întîi trebuie să vorbim cu părinţii tăi, a spus Romeo.

Cei doi îndrăgostiţi au plecat spre conacul părinţilor Julietei.

– Mami! Tati! Acesta este Romeo, viitorul meu soţ. Ne-am hotărît să ne căsătorim mîine!

– Dar eu nu pot să merg la nuntă aşa! Nu am nici rochie, nici pantofi şi nici la coafor nu am fost! – a zis revoltată mama Julietei.

– Lasă, mami, îţi dau eu rochie şi pantofi şi o să îi zic lui Tybald să te coafeze.

– Bine... m-ai convins. Dar tu ce zici, dragule? – l-a întrebat pe tatăl Julietei.

– Eu sînt de acord. O să vă căsătoriţi mîine, în parcarea de la Mall, sub roata BMW-ului negru. Acum mă duc să mă culc!

Şi a plecat.

Seara a trecut. A doua zi pregătirile erau în toi. Dar la un moment dat, mama Julietei a venit disperată ţipînd:

– *Julieta mea!!! A murit!!! Ajutor!!*

– *Cum???* a strigat şi Romeo. Vreau s-o văd!

Mama Julietei l-a condus pe Romeo în camera unde fiica ei era întinsă pe pat. Romeo s-a apropiat de ea şi a spus:

– Julieta! Lasă prostiile, că orice ai face tot nu scapi de căsătorie!

– OFF!! Aproape că ar fi mers, dacă nu erai tu, mamă băgăcioasă!

Julieta şi-a luat buchetul de flori şi s-a îndreptat către altarul de sub BMW. S-au căsătorit şi au trăit fericiţi pînă la adînci bătrîneţi (mai bine zis pînă ce s-a mutat un motan în parcul din centrul Veronei).

Alexandra TIBULIAC, clasa a VII-a,
Colegiul Naţional „Spiru Haret“, Bucureşti

Drumul păsărilor

O sclipire apăru în picătura de rouă de pe un fir de iarbă încă uscată. Era oglindirea unei raze de soare. Pe cerul albastru domnea, în sfîrşit, soarele. După mai mult de trei luni, norii au dat pace pămîntului, iar acum soarele trebuie să repare victimele iernii.

Chiar dacă aceasta a plecat, a lăsat pagube mari în urma sa, ca să nu fie uitată prea uşor. Toţi oamenii şi animalele o vor ţine minte pentru tot ce le-a făcut. Dar nici pe creaturile pădurii nu le mulţumeşte iarna lungă, lăsîndu-le fără mîncare.

S-au adunat într-o zi toate gîzele, toate buburuzele şi toţi gîndăceii, ca împreună să găsească o soluţie la această problemă. Au propus fiecare idei, unii au zis ca toţi să-şi împartă proviziile, dar şi acestea erau terminate. Alţii au zis că ar trebui să înceapă să mănînce scoarţă de copac, dar copacii erau casa unora dintre ei, aşa că nu au căzut de acord.

Un cărăbuş mai retras, de care nimeni nu ştia nimic, şi căruia nimeni nu îi vorbea, a ridicat şi el mînuţa, să zică ceva.

– Ce vrei? l-a întrebat un fluture cam înfumurat.

– Am auzit de la o pasăre că, atunci cînd la noi e iarnă, altundeva e vară. Şi că păsările merg iarna acolo unde e vară.

– Şi ce e cu asta? l-a întrebat şi un greiere.

– Păi, poate mergem şi luăm mîncare de acolo unde e cald, şi o aducem aici, a zis cărăbuşul.

Au hotărît la întîlnire să facă ce a zis cărăbuşul. Şi cum acesta a venit cu ideea, pe el l-au trimis. Nici n-a apucat săracul să îşi împacheteze lucrurile, sau să îşi ia puţinele provizii pe care le avea, că l-au şi dat afară din pădure şi l-au trimis spre locurile calde.

În afara pădurii era la fel de frig şi de urît ca înăuntrul acesteia. El nu ştia nici drumul spre locurile calde, nici cît o să dureze. Se gîndea să întrebe o pasăre, dar aceasta putea să îl mănînce, aşa că trebuia să aibă grijă ce pasăre întreabă.

A văzut el pe o crenguţă o rîndunică. Pe ea nu putea să o întrebe, fiindcă ştia că rîndunicile mănîncă gîndăcei. Şi a încercat el să se ferească de ea, dar cum nu erau fire de iarbă printre care să se ascundă, îi era cam greu să se facă nevăzut. După nici două secunde, auzi o bătaie din aripi, ceva îl apucă de spate şi simţi cum se ridică de la pămînt.

De teamă, cărăbuşul a închis ochii şi nu a ştiut unde a fost dus, dar cum a simţit din nou pămînt sub picioare, i-a deschis. Era într-un coş de paie lipit de un perete. Lîngă el erau patru ouă. Şi-a dat seama ce i s-a întîmplat. Era în cuibul rîndunicii.

Şi a văzut-o. Era acolo. Stătea şi îi privea uimirea şi frica. Primul lucru pe care l-a făcut cărăbuşul nu a fost să plîngă, să ţipe sau să îi ceară păsării să îl lase în pace, ci a fost să o întrebe pe rîndunică în ce direcţie sînt ţările calde.

– Ce te interesează pe tine? l-a întrebat mirată rîndunica.

– Trebuie să ajung acolo ca să aduc mîncare pentru toată pădurea. Iarna a fost prea lungă şi acum nu mai avem mîncare, a răspuns cărăbuşul.

– Mie cum crezi că îmi e? l-a întrebat pasărea. M-am întors prea devreme şi acum nu am ce să le dau puilor să mănînce cînd se trezesc.

– Şi crezi că doar eu aş fi de ajuns? a întrebat cărăbuşul. De ce nu aştepţi pînă la prima ploaie ca să iei rîmele rămase? Eu singur nu aş putea să satur nici un singur pui de-al tău.

– Ai dreptate, a răspuns rîndunica, după un moment de gîndire.

Şi a prins cărăbuşul în cioc, a ieşit din cuib, l-a aruncat pe pămînt şi i-a arătat direcţia.

– Drumul nu este atît de scurt. Îţi va lua cîteva săptămîni, i-a mai zis rîndunica şi s-a întors în cuib.

Iar cărăbuşul şi-a reluat drumul, mergînd în direcţia corectă. A mers zi şi noapte, fără oprire. Dar mergea pitit, ca să nu îl mai vadă vreo pasăre şi să se repete incidentul, gîndindu-se că a doua oară norocul îl va părăsi.

Şi, tot mergînd, începu să se gîndească de ce l-au trimis pe el. De ce nu s-au dus vitejii fluturi care spun tuturor că străbat ţara în lung şi-n lat? Sau albinele cele harnice? Sau chiar furnicile puternice şi de neoprit din drumul lor pentru mîncare? L-au trimis pe el. Un simplu cărăbuş despre care nimeni nu ştia nimic, cu care nimeni nu vorbea, pe care nimeni nu îl cunoştea. Nici un greiere nu va cînta despre faptele sale vitejeşti sau cînd se va naşte vreun copil nimeni nu va spune: „Să fii frumos ca fluturele, puternic ca furnica şi viteaz precum cărăbuşul!". Şi-a dat seama că l-au trimis pe el doar pentru că, dacă era ceva periculos, nici un fluture să nu îşi rupă aripile, nici o albină să nu îşi tocească acul şi nici o gărgăriţă să nu îşi îndoaie antenele. L-au trimis pe el singur, fără să le pese dacă lui i s-ar întîmpla ceva. Dar, cu toate astea, cărăbuşul a continuat drumul său.

Cum era numai zăpadă în jur a început să mănînce crenguţe uscate şi să devină din ce în ce mai slab. Începuse să se îndoiască de existenţa acelor ţări calde şi se gîndea că poate păsările zboară fără oprire pînă se termină iarna.

După cîteva săptămîni, a văzut că zăpada era străbătută de o linie de uscat, creînd parcă un drum. A mers pe drumul acela, gîndindu-se că poate la capătul lui va găsi mîncare.

Mircea a cunoscut un cărăbuş aventurier care a fost alungat din pădurea sa, unde primăvara întîrzia să vină şi a plecat pe drumul păsărilor, spre ţările calde. În tot acest timp, domnul Gîndac, inventat de Liviu, a avut mai multe misiuni de îndeplinit.

După cîtva timp de mers, cărăbuşul a găsit un fir de iarbă crudă. Şi l-a mîncat pe tot, fiind flămînd de atîta timp. Lîngă el era altul. Şi l-a mîncat şi pe acela. Tot drumul l-a curăţat de iarbă.

La capătul potecii era o altă pădure. A intrat cărăbuşul în ea şi nu a găsit pe nimeni. Se gîndea că poate toţi au dispărut din cauza iernii. A mers pînă în mijlocul acesteia şi acolo, într-un luminiş, toate buburuzele, gîndăceii şi gîzele erau adunate, dar nu ca în pădurea sa, ca să rezolve o problemă. Aici toţi erau adunaţi la o petrecere.

– Hei, străine! l-a strigat o gărgăriţă. Cu ce ocazie ai venit aici?

– Am auzit că aici este mîncare şi am venit ca să aduc şi în pădurea mea.

– Serveşte-te! l-a invitat gărgăriţa. Avem cît pentru trei păduri mîncare. Dar de unde ştii că la noi a dispărut zăpada?

– Am auzit de la păsări că atunci cînd la noi este frig, altundeva este cald, aşa că am mers pe drumul lor spre acel loc.

– Ai făcut tot drumul păsărilor?! a întrebat aceasta surprinsă. Hei! a strigat gărgăriţa către toţi ceilalţi gîndăcei. Străinul acesta a făcut tot drumul păsărilor.

Şi într-o clipă, zeci de gîndaci s-au adunat în jurul cărăbuşului, întrebîndu-l tot felul de lucruri, mirîndu-se de curajul său ieşit din comun şi spunînd că nu au mai văzut pe nimeni la fel de neînfricat. Cărăbuşul simţea că aşa ar fi trebuit să se poarte şi cei din pădurea lui şi că aceştia sînt mai buni şi mai politicoşi decît ceilalţi. Chiar îi plăcea să fie întrebat despre călătoria sa şi la toate întrebările dădea amănunte. Doar la o singură întrebare a răspuns într-un singur cuvînt şi aceasta a fost: „O să pleci de aici?". Cărăbuşul a răspuns:

– Nu!

Mircea Andrei FLOREA, clasa a VII-a,
Şcoala nr. 197, Bucureşti

Misiunile domnului Gîndac

Într-o dimineaţă călduroasă de toamnă, domnul Gîndac se trezi mai devreme ca de obicei. Era îmbrăcat într-un tricou de „militar", ca să fie camuflat împotriva duşmanilor, cum ar fi avioanele numite vrăbii sau acei uriaşi numiţi oameni.

Pe cînd Gîndacul nostru îşi făcea gimnastica de dimineaţă, sosi poştaşul Cărăbuş care ţipa în gura mare:

– Feriţi-vă! Sîntem atacaţi! Salvaţi-vă!

– Ce s-a întîmplat? întrebă domnul Gîndac.

– O armată foarte numeroasă de păianjeni se apropie! Am primit ordin să anunţ pe toată lumea în legătură cu acest fapt şi să am grijă ca toţi să evacueze ascunzătorile sau cuiburile lor.

– Bine, n-avea grijă! îl anunţă Gîndacul, chiar acum mă duc să mă pregătesc de luptă.

– Dar este foarte periculos, domnule!

– N-avea grijă! Am mai participat la astfel de lupte.

– Bine, dar e pe răspunderea dumneavoastră.

Şi zicînd acestea, poştaşul a plecat, ţipînd cît îl ţinea gura: „Feriţi-vă! Adăpostiţi-vă! Sîntem atacaţi!".

Domnul Gîndac însă, calm, intră în casă, îşi luă armele, o sabie dintr-un beţigaş ascuţit şi un cuţit tot la fel, numai că era mai mic. Se duse apoi în grajd, la albinuţa lui cu care zbura. După ce o înşeuă, se pregăti să-şi ia zborul, însă în momentul acela îşi pierdu cunoştinţa. Cînd se trezi era legat, pus pe un pat din iarbă împletită, căptuşit cu frunze. În jurul său erau mai mulţi păianjeni uriaşi, cu sarcina de a-l păzi. Gîndacul întrebă unde se află, dar nu primi nici un răspuns, în schimb însă, de el s-a apropiat un păianjen falnic care era regele acestora. După cîteva momente de tăcere, regele păianjenilor i-a spus că este captiv în regatul său şi că va fi eliberat dacă reuşeşte să îndeplinească mai multe misiuni.

– Da, accept! răspunse Gîndacul, dar îmi vreau armele înapoi! Şi o mai vreau pe Gălbioara, albinuţa mea!

– Le vei primi pe toate, însă trebuie să promiţi că nu vei încerca să scapi.

– Nici nu-mi trece prin cap una ca asta şi nici nu ştiu cum aş putea evada! Dar să nu pierdem timpul... Ce misiuni am de îndeplinit?

Gîndacul primi pe „o foaie", adică o frunză, tot ce urma să facă.

Misiunea 1: să învingă o vrabie.

Misiunea 2: să taie un copac.

Misiunea 3: să rupă o carte făcută din frunze foarte groase.

A doua zi, s-a apucat de treabă. Prima misiune a fost cea mai uşoară. După ce, călare pe Gălbioara, a enervat o vrabie, a ademenit pasărea într-o cutie pe care o găsise aruncată. A doua misiune a fost un pic mai complicată, însă a dus-o la capăt: a înţepat un tăietor de lemne, care înarmat cu un topor a început să îl urmărească. Gîndacul s-a plimbat în cerc pe scoarţa unui copac, iar tăietorul, fără să-şi dea seama, a tăiat copacul.

Regele păianjenilor spera că ultima misiune îl va dovedi pe Gîndac, dar nu a fost aşa. Acesta a chemat o mulţime de termite care în mai puţin de 10 secunde au devorat cartea.Văzînd acestea, Regele păianjen s-a înfuriat şi nu l-a mai lăsat pe Gîndac să plece. Atunci Gîndacul, obişnuit deja cu misiunile, a adus în castel o grămadă de vrăbii, care nu au mai lăsat nici un păianjen în viaţă.

Gîndacul s-a urcat pe Gălbioara şi s-a întors la casa lui din grădină unde a fost întîmpinat cum se cuvine, aventurile lui fiind cunoscute pînă astăzi.

Liviu FLORESCU, clasa a V-a,
Şcoala nr. 39, Bucureşti

Melcul federal

Într-o zi de vară, mă trezesc într-o groapă cu nişte indivizi ciudaţi lîngă mine. Pe jos erau împrăştiate coji care mă înţepau, iar deasupra era o lume pe care nu o puteam cuprinde cu ochii din vîrful corniţelor. Nu înţelegeam ce eram sau ce căutam în acel loc. Cu toţii mă speriau.

Mai tîrziu am înţeles. Eram un melc şi făceam parte din categoria moluştelor. Părinţii mei, doi melci simpli, ne-au crescut cu mare greutate pe mine şi pe fraţii mei. Pentru a cîştiga cîteva frunze bune de mîncat, a trebuit să merg la curse de melci. Am ajuns în lotul naţional şi cursa decisivă se dădea între Melcii Tîrîş şi Ţestoasele Şontîc. În final, melcii au obţinut victoria. Părinţii mei, Melcuşor şi Melcuţa au fost foarte mîndri. Au invitat toate rudele noastre pentru a sărbători reuşita.

Cînd am ajuns un melc în toată puterea cuvîntului, am decis să mă despart de familie şi să îmi urmez propriul drum.Toate insectele şi animalele din pădure ne dispreţuiesc pentru că ne mişcăm încet. Ba chiar am ajuns subiect de injurii: „Te mişti ca melcul“ sau „Hai melcule mai repede!“. Astfel, toată pădurea ne consideră „buni de nimic“. Nici măcar ca pradă nu sîntem folositori.Toţi se plictisesc cînd vor să ne vîneze şi preferă să alerge după un iepure. Ce este rău în a te mişca încet? Toate fiinţele pădurii au mereu treburi şi nu observă frumuseţile ce le înconjoară.

Într-o zi, am strîns cîţiva camarazi de-ai mei şi ne-am tîrît trei zile şi trei nopţi spre palatul leului. Cînd am ajuns la impunătoarea clădire, gardienii castelului nu ne-au lăsat nici măcar să ne apropiem de ei. Ne-au cerut o programare. Văzînd că nu avem nici una, le-am spus tare şi răspicat trufaşilor vulpoi că ne-o facem chiar în acel moment.

Peste încă trei zile şi trei nopţi am izbutit. Vulpoii, văzînd că nu scapă de noi, ne-au invitat în camera Regelui Leu unde urma să discutăm cu el. Cu răbdare, i-am explicat problemele noastre, dar el nu a vrut să audă. Spunea că, mişcîndu-ne atît de încet, nu sîntem de nici un folos societăţii, aşa că ne meritărm soarta.

Dezamăgit, am pornit din nou cu pas de melc spre necunoscut. Împreună cu prietenii mei ne-am tîrît spre apus, pe iarba uscată. Deodată, am observat o aripă într-un tufiş. M-am apropiat cu băgare de semă şi am constatat cu oroare că era o libelulă leşinată, cu două picioare rupte. Am strigat după ajutor prin pădure, dar degeaba. Se însera, iar insectele probabil că adormiseră deja. Şi, în plus, cine ar băga în seamă „o mînă de melci“ de la marginea pădurii?

Noi eram prea înceţi şi nu aveam timp să ajungem cu libelula în viaţă la spitalul insectelor. Cît îmi urăsc viaţa de melc! Abia atunci înţelegeam de ce Regele Leu nu ne-a ascultat. Sîntem cu adevărat nefolositori. Tot ce mai puteam face era s-o îngropăm în pămînt, aşa cum cere datina. Melcii au început să sape o groapă, iar eu am uns-o cu sucul vîscos pe care îl elimină corpul meu. Minune! S-a vindecat. Sucul vîscos a avut un efect de pansament pentru picioarele libelulei. Aceasta s-a trezit din leşin şi ne-a mulţumit pentru tot.

A doua zi, libelula ne-a povestit cum şi-a rupt cele două picioare. Fusese prinsă de o vrabie care, la scurt timp, a scăpat-o din cioc în acel tufiş. De asemenea, noi i-am povestit despre vizita la Regele Leu. Libelula ne-a sugerat să facem un spectacol în mijlocul pădurii despre problemele noastre. Zis şi făcut! Uşor, uşor, am ajuns în mijlocul pădurii unde am pregătit un număr de circ care să atragă atenţia: mai întîi, cinci melci au format o piramidă a cărui vîrf eram eu. Cu ajutorul libelulei am ajuns în vîrful unei sălcii plîngătoare. Cu mult curaj, m-am lăsat pe una dintre crengi, apoi totul s-a petrecut foarte repede. Am sărit de pe crenguţă, am făcut trei tumbe în aer, după care am aterizat lin în vîrful piramidei. Un ropot de aplauze s-a auzit în toată pădurea şi mulţi aruncau cu ghinde şi nuci. Acum urmează partea cea mai importantă. Piesa de teatru care reda viaţa unui melc ignorat de toţi, chiar şi de prădători, apoi găsirea libelulei şi deznădejdea acelui moment, precum şi vindecarea pacientei. Celelalte vieţuitoare, fiind impresionate de calităţile de care poate da dovadă un simplu melc, au

Melcul lui Bogdan luptă pentru drepturile melcilor şi, pînă la urmă, le obţine. El devine chiar un membru marcant al Federaţiei Unite a Animalelor Pădurii. Oare furnicuţele jurnaliste ale Ioanei care bîrfesc tot ce mişcă în pădure or fi făcînd şi ele parte din aceeaşi Federaţie? Un lucru e cert: în lumea insectelor, 1 martie e prima zi de şcoală!

mers cu mic cu mare să ceară drepturi pentru noi.

Leul a cedat şi a oferit melcilor drepturile cuvenite, ba chiar m-a numit reprezentantul melcilor în F.U.A.P. (Federaţia Unită a Animalelor Pădurii).

Bogdan Cătălin MEREUŢĂ,
Şcoala nr. 40 „Iulia Hasdeu“, Galaţi

Furnicuțele jurnaliste

Mă numesc Ioio şi sînt o furnică din clanul furnicilor de Kantenville. Anul acesta se organizează un concurs: „Cea mai Bună Revistă“ în care trebuie să scrii bîrfe amuzante. Eu şi prietena mea, furnicuţa Lulu, vrem să concurăm. Aproape tot muşuroiul vrea, pentru că premiul este o vacanţă de o lună în Hawai unde poţi să te relaxezi la soare şi să înoţi. E primăvară şi încep muncile grele... ah, ce n-aş da pentru o pauză! Aşa că trebuie neapărat să cîştigăm. În primul şi în primul rînd, trebuie să facem rost de carneţele şi de pălării speciale de reporter (pentru inspiraţie). Pălăriile le-am făcut din frunze de salcîm şi cu pixurile după ureche am început „Bîrfoniţa“ (numele revistei noastre).

Am mers un pic şi ne-am întîlnit cu albinuţele Toto şi Anda. Acestea se ocupau de zor cu mierea. Le-am interogat puţin şi am făcut rost de ceva interesant. După aceea am dat de buburuzele Anchi şi Coco care butonau la telefoane. Mai tîrziu am fost la o petrecere cu cărăbuşele Bibi şi Momo. Am spus glume şi am mîncat fursecuri. Alte bîrfe au ieşit la iveală. În dimineaţa următoare, am fost în vizită la greieraşul Dudu, căruia i se întîmplase ceva îngrozitor.

În sfîrşit, am ajuns acasă obosite şi de abia am mai avut puterea să tipărim revista care suna cam aşa:

Bîrfoniţa

Autori: Ioio Bum şi Lulu Bell

Albinuţele Toto şi Anda mănîncă destul de mult. Săptămîna viitoare vor fi obeze şi vor exploda. Buburuzele Anchi şi Coco ascultă muzică „foarte tare“. Probabil vor surzi. Aşa zisele „domnişoare“ cărăbuş Bibi şi Momo nu sînt prea manierate. Bibi rîde cam umed şi Momo plescăie. Ce scîrbos! Instinctele animalice ale greieraşului Dudu ies la iveală. A înnebunit, şi-a pierdut vioara. Oare ne va mînca?

Revista e perfectă, nu-i aşa? Acum o să o trimit, dar stai un pic... ce fac?! De abia acum am realizat că era să-mi jignesc prietenii de-o viaţă. Bîrfele mele nu sînt amuzante, ci răutăcioase. M-am lăsat purtată de val. Nici o vacanţă nu merită asta. Fiecare gîză are defectele ei şi eu îmi iubesc prietenii aşa cum sînt. Le datorez nişte scuze. Ţineţi minte, prietenia e mai valoroasă decît orice premiu!

Ioana TODEA, clasa a IV-a,
Şcoala nr. 195, Bucureşti

O sută douăzeci de şireturi

Era 29 februarie, afară ploua, bătea vîntul şi era tare frig. În scorburile copacilor, în oraşul Insectia, străzile erau pustii, doar ici-colo cîte un purice de copac trece grăbit spre casă. Toate insectele sînt la televizor, urmărind cel mai modern serial, iar copiii-gîze învaţă poezii despre primăvară, pentru a doua zi, la şcoală.

Să păşim într-una din case. La intrare are un preş din muşchi verde şi plăcut la pipăit. Îl cumpăraseră cu cîteva zile înainte de la Insecti-Kea. Înăuntru locuieşte o familie de buburuze, compusă din 26 de membri: mama, tata, patru bunici, alături de zece fraţi şi zece surori. Camera copiilor are pe jos un parchet fin, auriu şi înmiresmat, făcut din scoarţă de brad tînăr. Pereţii sînt împodobiţi ici-colo cu bucăţele de petale roşii înflăcărate şi galben zîmbitoare, toate presărate cu polen strălucitor.

Cei 20 de micuţi învăţau poeziile speciale pentru întîmpinarea primăverii. Fetele îşi alegeau cele mai frumoase mărgele, deşi ştiau că nu prea era voie să le poarte la şcoală. Băieţii îşi pregăteau cravatele cu insigna şcolii, de care erau foarte mîndri.

În camera de zi, adulţii se uitau la televizor, captivaţi de noul serial de comedie. La un moment dat, bunicii au început să moţăie, aşa că toată lumea a înţeles că trebuie să se ducă la culcare. Într-adevăr, a doua zi era 1 martie, o zi foarte importantă pentru copii.

Dimineaţa, în toată agitaţia din casă, mama, biata de ea, avea de legat cele 120 de şireturi ale copiilor ei! Toţi erau în clasa întîi şi era prima zi de şcoală – căci aşa începe şcoala la gîze, pe 1 martie! Băieţii aveau în buzunarele largi ale pantalonilor mărţişoare pentru toate fetele pe care le cunoşteau – şi vă rog să mă credeţi că erau destule! Îşi puseseră în ghiozdane cîte o prăjitură cu miere şi polen, ca să le dea energie. Toţi aveau la gît cîte un mic trifoi, cules de bunicul, ca să le poarte noroc.

Străzile erau pline de gîze mari şi mici, toate fericite de venirea primăverii! Se vedeau mugurii coloraţi ai pomilor, se auzea cum creştea iarba şi începuse să se simtă mirosul verde al bucuriei.

Copiii au ajuns la şcoală, s-au întîlnit cu profesorii şi cu colegii – care erau, de fapt, vecinii lor. Au oferit florile, mărţişoarele şi au recitat poeziile, apoi s-au întors acasă la jocurile lor preferate, bucuroşi că de azi se puteau întîlni şi afară, sub cerul liber.

George STANCOV, clasa a VI-a,
Şcoala nr. 52 „Ianculuі“, Bucureşti

Animalele, plantele şi gîzele, pe care le cunoaşte Smaranda, m-au rugat, chiar pe mine, să le rezolv cîteva dintre problemele cu care au avut de-a face de cînd a venit Primăvara. La un moment dat, am dat o fugă pînă în oraşul Furnicberg ca să am o întrevedere secretă cu regina. Am aflat doar că în lumea furnicilor se poartă eşarfele de la „Zara"!

Animale, plante și dileme...

Era o zi magică, o zi dintr-acelea în care toată lumea se înţelegea cu toată lumea, ca la începuturi... Nu numai oamenii, ci şi plantele şi animalele se puteau auzi şi înţelege de la un capăt de lume la altul. E de la sine înţeles că primul lucru pe care l-au făcut, văzînd miracolul care li se întîmplase, a fost să îşi pună unii altora întrebări:

– De ce ai pete negre?
– De ce pînza ta e aşa de lipicioasă?
– Cum de poţi sări aşa de sus?
– Cum de reuşeşti să cînţi aşa de frumos?
– De ce munceşti toată ziua?
– Dar tu, de ce eşti aşa de leneş?
– De ce îţi cad petalele?
– De ce ai spini?
– Şi tu, de ce ai ţepi?
– Cum de poţi sări atît de departe?
– De ce mănînci doar iarbă?
– De ce faci ouă?
– Şi tu, tu de ce ai dungi?
– Iar tu, de ce miauni???

În mijlocul acestui balamuc de întrebări rostite pe tonuri care mai de care mai ridicate, şi care îi lăsau perplecşi pe cei cărora li se adresau (cred că nu se gîndiseră niciodată la asta...), a apărut deodată Dilematix, mare profesor şi savant, stăpînul absolut al dilemelor universului. După ce a asigurat o oarecare linişte, a început să răspundă, doct, fiecăruia în parte.

Cărăbuşului nervos care o întrebase pe gărgăriţă ce e cu petele negre de pe spinarea ei i-a răspuns, de exemplu, după cum urmează:

– Prietena gărgăriţă are pete negre pentru că nivelul de cartilomatoză din corpul ei este prea scăzut. Sau pentru că nu a înghiţit, în lunile reci, suficiente pastile de vernocanol, carlatamil şi dispăripetil.

Pisicii care se adresase curioasă găinii întrebînd-o cum de face ouă, i-a răspuns pedant:

– Găina face ouă fiindcă iepurele are nevoie de ouă pentru cuiburile din ziua de Paşte, sau pentru că în coteţ e nevoie de cineva care să asigure înmulţirea populaţiei de galinacee. Sau pentru că este un simptom datorat gripei aviare. Sau pentru că...

În acel moment, haosul a reînceput. Nici animalele, nici plantele nu înţelegeau, evident, nimic din toate aceste explicaţii savante. Deja enervat pentru că nimeni nu îl lăudase pentru răspunsurile sale minunate şi pline de termeni specializaţi, Dilematix a explodat:

– Gata cu dilemele! Sînteţi aşa pentru că aşa vrea Primăvara să fiţi!

Oups! Răspunsul lui nu făcea decît să adauge o dilemă suplimentară celor pe care animalele şi plantele le aveau deja. Un răspuns tipic pentru Dilematix!!!

... Nu ştiu dacă plantele şi animalele şi-au potolit în vreun fel curiozitatea, nici dacă şi-au mai dorit să afle alte lucruri despre suratele lor. Stiu doar că, an de an, caută împreună „primăvara" ca să îşi lămurească măcar una din... dileme!

Ioana Smaranda VLAD, clasa a V-a,
Școala „Gh. Țițeica", Constanța

Orașul Furnicberg

Azi de dimineaţă, o dimineaţă de iarnă, m-am sculat foarte devreme, pentru a-mi face tratamentul termal, recomandat de doctorul meu de familie Mc Furnicştein.

Sînt o furnică micuţă. Împreună cu fraţii şi surorile formăm un grup harnic. Muşuroiul nostru are coridoare foarte largi, deoarece a fost construit de o cîrtiţă care acum a emigrat în Turcia.

Cînd am ajuns la băile termale „Furniterm" nu era nimeni. Am plătit taxa de intrare de cinci furnocenţi şi, bucuroasă, am intrat în apă. Acest bazin s-a format prin scurgerea apei pe care giganţii le numesc „ploi de vară"; pentru noi, furnicuţele, este un lac foarte adînc. După zece-unsprezece furminute – unitatea de măsură pentru timp a furnicilor –, m-am şters şi am ieşit, dar nu înainte de a-mi lua căciula impermeabilă şi geaca din ultima colecţie de modă a cîrtiţei emigrante.

Afară era foarte frig. Nu am apucat să respir puţin aer proaspăt fiindcă o buburuză de cinci ori mai mare decît mine a aruncat o picătură de rouă de pe o frunză, chiar pe traiectoria mea. Ei nu i se par mari stropii însă, pentru mine, sînt mari, deci periculoşi.

Picătura m-ar fi lovit dacă în clipa aceea nu intervenea regina Von Furnicanberg a III-a. După acest gest eroic, Maiestatea Sa mi-a spus:

– Fii mai atentă data viitoare! Acum, vino la mine în birou!

– Mulţumesc foarte mult Furnicăţimea Voastră! – am zis eu, îndreptîndu-mă spre biroul său.

Cînd am ajuns, am zărit un dulap realizat dintr-o frunză groasă pe care nici o furnică nu o poate rupe, cu excepţia paznicilor muşuroiului din familia Furnechioze.

Regina a scos dintr-un sertar certificatul meu de naştere şi îmi spuse:

– Aşa cum bănuiam, azi e rîndul tău să serveşti merindele. Ia cîte cinci furnigrame de hrană şi împarte-le furnicilor de la standul „Furnauchan".

– Bineînţeles, Majestate!

Seara, după ce mi-am terminat îndatorirea faţă de neam, m-am dus obosită în camera mea. Cam asta este o zi din viaţa unei furnicuţe, iarna.

Alexandru POKHAREL, clasa a V-a,
Liceul „Dante Alighieri", București

Ce se mai poartă „la firul ierbii"?

Era o zi însorită de sîmbătă. Toată lumea era fericită şi foarte bine dispusă. În parcarea mall-ului „Garda Palace", o furnicuţă începe să strige în gura mare:

– Bună dimineaţa tuturor! Astăzi este o zi minunată! Haideţi, deşteptarea!

– Imediat, furnicuţo, stai să ne aranjăm paturile! spuse greierul.

– Tu ştii ce zi e azi?

– Desigur! Sîmbăta.

– Greşit! Este ziua în care mă duc să-mi fac cumpărăturile!

– Dar nu numai tu, zise un păianjen.

– Ei bine, dacă vă duceţi voi, aş veni şi eu! zise iarăşi greierul.

Fîl-fîl, se apropie un porumbel.

– Bună dimineaţa tuturor! Frumoasă zi, nu-i aşa?

– Excelentă, domnule porumbel! Vrei să vii cu noi la mall?

De sub o maşină în formă de broscuţă, un căţeluş ciufulit se băgă în vorbă.

– Dar primesc şi animale?

– N-am idee... dar, cine ştie?

– Mă duc eu să verific şi mă întorc imediat ce aflu.

– În regulă, căţelule! Te aşteptăm.

Furnicuţa se simte datoare să intervină cu detalii asupra ţinutei dumneaei din acea zi.

– Vă place cum m-am îmbrăcat? Eşarfa este de la „Zara", iar pantalonii de la „Tommy Hilfiger"... dar voi, cu ce v-aţi îmbrăcat?

– Eşti foarte şic, furnicuţo! Dar să-ţi arăt ce am şi eu pe mine: ei bine, tricoul acesta este de la „Nike", pantalonii de la „Adidas", iar încălţămintea este de la „Lotto". Nu-i aşa că sînt un adevărat sportiv?!

– Aşa e, greieraşule, dar tu nu poţi să te caţări pe pereţi ca mine! Ei bine, eu am o şapcă foarte trendy de la firma „Zidane" şi o jachetă de la „Sprider"! Dacă acel „r" nu era menţionat ar fi ieşit numele meu: Spider (păianjen)! Dar este bine şi aşa.

– Oau! Toţi sînteţi îmbrăcaţi extraordinar!

– Mulţumim, porumbelule! Dar şi tu ai ceva haine pe tine... ne spui, te rugăm, de unde le ai?

– Cu multă plăcere! Păi, aceşti ochelari sînt de la „Police", tricoul e de la „Esprit", a fost în colecţia acestei veri, blugii sînt de la „Reserved" şi pantofii de la „Bata". Destul de drăguţ, nu-i aşa?

– DRĂGUŢ??!! Eşti cel mai bine îmbrăcat dintre noi toţi! Şi pantofii aceia de la „Bata"... eu nu i-am mai găsit! Norocosule!

Căţeluşul alergă către „stiliştii" noştri, dîndu-le vestea.

– Băieţi, băieţi! Nu ne lasă să intrăm în mall... Scrie mare de tot, la intrare: „Accesul cu animale în clădire este interzis!". Îmi pare foarte rău...

– Nu-i nimic, căţeluşule, noi oricum ne-am distrat de minune şi iată că se şi întunecă.

Heh, heh! Cred că au avut cea mai „la moda" zi din viaţa lor. Şi totuşi mai am o întrebare: tu, cu ce eşti îmbrăcat? Cred că nu voi afla niciodată, din păcate...

* Firmele menţionate sînt mărci înregistrate (R).

Andrei CĂLVĂRĂȘANU, clasa a VI-a,
Școala nr. 12 Herăstrău, București

Nuntă în iarbă

Era o zi de primăvară în care parcă toată suflarea se îmbrăcase de sărbătoare. Soarele mîngîia cu razele sale copacii înmuguriţi. Iarba de culoarea smaraldului se dădea în Leagănul Vîntului, pe Cîmpia Mare.

Gîze mari şi gîze mici, cărăbuşi, fluturi, furnici şi mai mari, dar şi mai mici, mişunau, forfoteau, zumzăiau, se bucurau. Era ziua în care trebuia să aibă loc nunta dintre Sica-Furnica şi Cărăbuş, dar Sica era de negăsit.

Gîza-Buburuza a decis să-l ajute pe Cărăbuş să o găsească, dar Vîntul, neputîndu-şi abţine un strănut, i-a zburat pe cei doi departe, foarte departe, pe cîmpul cu flori. Tot zburînd, cei doi au aterizat într-un arbore. Şi ce mai arbore: braţele sale vînjoase atingeau cu frunzele însăşi bolta cerească, atît era de mare!

Deodată, se auzi un căscat sonor şi doi ochi verzi ca două mărgele de jad se iviră din frunzişul des:

– Cine sînteţi voi şi de ce îmi tulburaţi somnul? întrebă somnoros copacul.

– Ne numim Cărăbuş şi Buburuza. Ne pare rău că ţi-am deranjat somnul, înţeleptule copac, dar Vîntul a strănutat şi ne-a trimis aici, spuse Gîza-Buburuza, cu tremur în glas.

– Mda! Scuzele sînt plauzibile. Vântul, se pare, are o mică răceală. Mă numesc Arboreus şi...

– Sînteţi înţeleptul copacilor de pe aici. Am auzit multe despre dumneavoastră. Sîntem onoraţi că ne aflăm în preajma dumneavoastră, spuse şoptit Cărăbuş.

Copacul fu atît de surprins de această remarcă, încît deschise gura fără să poată scoate vreun cuvînt. Într-un final, Arboreus se oferi să le facă un favor.

Normal, ei îl întrebară dacă nu cumva a văzut o furnică rătăcită.

– Pentru a afla aceasta, trebuie să vă duceţi la Muşuroiul Poveştilor. Regina Furnica are răspunsuri la aproape toate întrebările legate de insecte. Nu este departe. Luaţi-o spre nord-est şi veţi ajunge într-o clipită.

Aşa şi făcură.

După un timp, au dat în drumul lor peste o băsmăluţă roşie, tare frumoasă. Era agăţată de ramura unui copac şi striga în zadar după ajutor. Cei doi prieteni reuşiră să o dea jos, însă nici nu apucară să-şi dea bineţe că, săracul Vînt, începu să tuşească şi îi azvîrli pe toţi trei exact lîngă muşuroi.

– Cine sînteţi şi ce vreţi? se auzi o voce nu prea călduroasă.

– Ne numim Cărăbuş şi Buburuza, iar ea e...

– Dantela! se auzi vocea gingaşă a băsmăluţei.

În timp ce prietenii discutau cu unul dintre străjeri, cel mai de temut paznic al muşuroiului, Generalul Termită, se repezi la ei gata să-i termine.

– Uşurel, Generale Termită! fu oprit atacul paznicului. Să vedem întîi ce vor, spuse, cu o voce blîndă, o albină ce se prezentă, drept AcUşor.

Aceasta îi conduse la Regina Furnica, în timp ce Dantela povestea cum a ajuns agăţată de ramurile unui copac.

– Mă prinsesem atît de bine de parcă o gospodină îmi pusese un cîrligel care de obicei ţinea hainele prizoniere de o sîrmă. O mică adiere de vînt şi iată-mă purtată în acel copac!

– Bine aţi venit! le ură Regina Furnica, atunci cînd intrară în sala tronului.

– Bună ziua, prea-mărită Regină. Am pornit în căutarea unei furnici pe nume Sica-Furnica, o furnică dispărută chiar în ziua nunţii.

– Ei bine, aţi venit exact la locul potrivit. Sica a venit aici, în urmă cu puţin timp, în căutarea unui adăpost.

Mare le-a fost bucuria cînd s-au reîntîlnit cu Sica-Furnica. Chiar şi mai mare, cînd Regina le-a dat şi o hartă pentru a putea ajunge mai uşor înapoi acasă. Era drum lung, dar nici nu făcură bine un pas că Vîntul îi purtă, într-o clipită, departe, cam la jumătatea drumului. Din păcate, în apropierea unui posibil mare pericol! Dar teama le pieri repede.

Varlaceea e o insectă care „nu se vede cu ochiul liber". Mai multe despre ea ne va povesti Nora care i-a făcut cadou o maşină. Astfel, insectei îi va fi mult mai uşor să ajungă la timp la nunta dintre Sica-Furnica şi Cărăbuş.

– Opriţi-vă! se auzi o voce din spatele lor.

Cînd se uitară în spate, nu mică le-a fost mirarea să vadă un cîine condus... de doi purici!

– Hei, călătorilor, doriţi să mergeţi undeva?

– Da! V-am fi foarte recunoscători dacă ne-aţi putea duce în Cîmpia Mare.

– Acolo mergeam şi noi. Eram invitaţi de onoare la o nuntă.

– Ei bine, vă vine să credeţi sau nu, chiar noi sîntem mirele şi mireasa, se repezi Sica-Furnica.

Şi aşa au ajuns la propria nuntă – Sica Furnica şi Cărăbuş, urcaţi pe spinarea cîinelui ca într-o trăsură de lux. Au avut invitaţi din toate colţurile Cîmpiei Mari.

După petrecere şi-au dat seama cît de important este să ai prieteni adevăraţi, care să te ajute la greu, care să te susţină şi să te încurajeze atunci cînd totul pare pierdut şi fără rost. Dacă ai prieteni, eşti bogat!

Matei ZAGARADNIUC, clasa a V-a,
Şcoala nr. 190 „Marcela Peneş", Bucureşti

Lumea celor care nu sînt ca noi

Trăia odată, demult, demult, o insectă care nu se vedea cu ochiul liber. Ciudat, fiindcă ea nu trebuia să se ferească niciodată de tălpile oamenilor de pe cîmpia aceea, deşi nu pot să spun că lipseau. Ea avea trei fii şi, la rîndul lor, fiecare avea cîte o fiică. Deci pot spune că „bunicuţa" noastră era foarte bogată. Ea se înţelegea bine cu toată lumea, chiar şi cu cei care erau mai arţăgoşi sau puşi pe ceartă. În orăşelul ei, Wilmingmicro, ea era foarte respectată şi, de aceea, a fost rugată să devină profesoara fiecărui copilaş mai neobrăzat; pentru că avea răbdare, fiecare copil care îi era elev pleca împăcat şi ascultător.

Dar, într-o zi, insecta noastră, Varlaceea, s-a îmbolnăvit grav – totuşi avea o vîrstă! – însă aceste insecte, pe nume Varlac, trăiesc o mie de ani, deci era o bunică tinerică la cei o suta de ani ai ei. Primarul oraşului, cînd auzi că Varlaceea s-a îmbolnăvit, era cît pe-aci să se demaşte. Căci el fusese ales primar doar pentru că era singurul Varlac cu păr şi, cînd auzi de boală, se trase atît de tare de perucă încît era să şi-o dea jos.

Toată lumea regreta ce i se întîmplase Varlaceei şi hotărîră să o ducă la cel mai bun doctor care se afla la un kilometru depărtare, în parcul de lîngă MALL. Cînd Varlaceea auzi, i se făcu şi mai rău, deoarece un kilometru pentru ei însemna foarte mult şi ea nu avea maşină (era bogată în copii şi nepoţi, nicidecum în bani).

Totuşi se învoi şi a doua zi dimineaţă, îşi făcu bagajul pentru trenul de la ora 7,00. La plecare, toţi aveau batistele în sus şi le fluturau, luîndu-şi rămas bun.

Drumul a fost obositor. Încă o oră şi Varlaceea şi-ar fi pierdut răbdarea (deşi aţi văzut că avea foarte multă!). Dar acum nu mai contează. Important e că a ajuns, în sfîrşit.

Doctorul ştia de ea şi era pregătit. După consultaţie, doctorul constată că era nevoie de O INJECŢIE LA FIRUL IERBII. Se numea aşa deoarece în loc de seringă se folosea codiţa unei frunze ascuţite care era înmuiată în propria-i sevă. Acea injecţie te vindecă de orice. Doctorii obişnuiţi nu aveau această frunză, deoarece era o frunză rară. Varlaceea avu noroc, deoarece doctorul acesta, care era deosebit, avea miraculoasa plantă de la tatăl lui, care era botanist.

Aşa a fost tratată şi vindecată Varlaceea, insecta noastră preferată, de boala ei. Ea s-a întors acasă şi trăieşte fericită şi acum. Are o mie şase sute de ani, şi, dacă vă veţi uita cu atenţie cu o lupă, o veţi vedea cu siguranţă alături de copiii, nepoţii, stră-nepoţii şi stră-stră-nepoţii ei. Varlaceea încă mai continuă să predea celor mai obraznici şi este foarte respectată. Acum este cea mai bătrînă insectă din această specie. Şi să nu credeţi că am lăsat-o fără maşină. Imediat ce am auzit de obositoarea călătorie cu trenul, am mers şi i-am cumpărat şi o maşină!

Nora EREMIA, clasa a V-a,
Şcoala nr. 150 „Sfîntul Elefterie", Bucureşti

O nouă fabulă cu greierele şi furnica

Într-o zi de toamnă tîrzie, greierul plîngea:

– Ce o să mă fac? Nu am strîns provizii pentru iarnă şi o să mor de foame!

Tocmai atunci pe acolo trecu furnica.Văzînd greierul ea zise:

– De ce jeleşti, greiere?

– Vine iarna şi o să mor de foame.

– De... dacă nu ai strîns provizii! Dar lasă că te ajut eu să treci de iarna asta.

Zicînd acestea furnica îl conduse pe greier la ea în casă. Greierul privi uimit la maldărele de provizii.

Seara, după ce furnica se culcă, greierul se furişă şi fură toata mîncarea.

A doua zi dimineaţă, furnica împietri cînd văzu că nu mai are provizii şi-l întrebă pe greier ce s-a întîmplat:

– Noaptea am auzit nişte zgomote, dar credeam că-i vîntul. Poate că a venit o gaşcă de gîndaci şi a luat totul.

Noaptea, după ce săraca furnică se culcă, greierul fură toată mobila, apoi se furişă în pat şi dormi neclintit pînă dimineaţă. A doua zi, furnica a crezut că a înnebunit. Neştiind ce să mai facă îl întrebă pe greier:

– Ai auzit ceva noaptea trecută?

– Da, l-am auzit pe şeful bandei de gîndaci cînd se lăuda că a furat totul fără să trezească pe nimeni.

În noaptea următoare, furnica s-a prefăcut că pleacă la o prietenă, dar pîndi la fereastră şi văzu cum greierul încerca să dea foc la casă. Furnica intră la musafir în cameră şi-l aruncă afară pe fereastră.

De atunci greierul îşi dădu seama că ulciorul nu merge de mai multe ori la apă.

Marius MOTOI, clasa a VI-a,
Colegiul Naţional „Victor Babeş", Bucureşti

Cum au înflorit mărăcinii

Şoricelul Gurlea este atît de curajos încît îl provoacă la luptă pe leul Marcel. Însă îşi dă seama că acesta i-ar putea fi mai degrabă prieten şi că în viaţă e bine să te mulţumeşti cu ce ai, nu să-ţi doreşti lucruri imposibile. Pînă la urmă şi Mărăcinii din povestea Andreei au înţeles că e mai bine să ai prieteni decît duşmani!

O zi de primăvară mai frumoasă ca oricare în care se pregăteşte să domnească Zeiţa Florilor. Cu magia ei va aduce la viaţă, pentru prima oară, ghiocelul plantat de Sabina. Atingînd cu degetul ei firav locul unde a fost pus cu grijă de copilă, micuţul bulb începu să se transforme încet, încet într-un ghiocel. Înaintea lui avuseseră onoarea să înflorească o zambilă, o narcisă şi o lalea, iar chiar lîngă gard cele mai urîte plante: nişte mărăcini.

Ghiocelul îşi deschise petalele şi se uită cu uimire la lumea din jur:

– Unde sînt? întrebă el. Şi ce sînt? Şi cine e ea? mai spuse, întorcîndu-şi floarea spre frumoasa Zeiţă care se ocupa acum de pomi.

– Prea multe întrebări deodată, Ghiocel! Ia-o mai uşor! Eu sînt Narcisa, iar ele sînt Zambila şi Laleaua. Bine ai venit! Bănuiesc că aceasta e prima ta primăvară.

– Ai uitat să ne prezinţi! Ai făcut-o intenţionat! Eu sînt Mărăcine, iar el e fratele meu geamăn, tot Mărăcine. Bănuiesc că tu eşti Ghiocel, vestitorul Primăverii, nu? spuse Mărăcine 1.

– Da, Ghiocel este numele meu. Cine este Primăvara? întrebă Ghiocel.

– E fata de acolo, zise Mărăcine 2, arătînd spre Zeiţă. Să îţi dau un sfat: să nu ai încredere în ea sau în florile de aici, bine? Sînt malefice şi vor să te distrugă! mai spuse el, destul de încet încît să fie auzit numai de Ghiocel.

– Ea este Zeiţa Florilor. O cheamă Primăvara. Ne-a adus pe toate la viaţă, mai puţin pe fraţii Mărăcini. Ei nu au nevoie să fie aduşi la viaţă, fiindcă trăiesc tot timpul anului, nu un singur anotimp ca noi, celelalte, zise Zambila.

– Sigur că da... zise Ghiocel neîncrezător.

– Se întunecă şi e timpul să ne închidem petalele, zise Laleaua uitîndu-se spre cer. Somn uşor, dragelor!

– Da, da, ai dreptate! spuseră Narcisa şi Zambila în cor. Somn uşor!

În timp ce florile se duseră la culcare, Ghiocel se hotărî să se împrietenească mai bine cu cei doi fraţi.

– Bună seara, prieteni!

– Măi să fie, uite-l pe micul nostru vecin! Sîntem prieteni? îl întrebă Mărăcine 1 rînjind.

– Mda, n-aş fi ghicit! De ce nu dormi ca celelalte flori? întrebă şi Mărăcine 2.

– O să mă culc imediat! Noapte bună! zise acesta fericit că are noi prieteni.

Dar în timp ce Ghiocel dormea, cei doi pîndeau... Dorindu-şi să scape de Primăvară şi de magia ei, se hotărîseră să-l distrugă pe bietul Ghiocel, principalul ei vestitor. În noapte, cei doi morocănoşi se întinseră peste el cu gîndul de a-i lua lumina şi apa.

Dimineaţă cînd florile se treziră, strigară îngrozite:

– Ghiocel, Ghiocel, trezeşte-te!

– M-am trezit, dar nu mă simt prea bine...

– Mărăcini, daţi-vă imediat la o parte şi lăsaţi-l pe Ghiocel în pace! spuse autoritară Narcisa.

– Ha, ha! Şi dacă nu vrem, ce poţi tu să ne faci? O să ne dai cu polen în faţă pînă cînd o să strănutăm?! Ha, ha, ha! Nu-l mai puteţi salva, iar Primăvara va pleca de aici şi va veni Vara mai repede! zise Mărăcine 1.

– Are dreptate, noi nu avem ce să-i facem, dar ea are! zise Zambila, arătînd în spatele lor.

Primăvara era acolo. Mişcă bagheta magică şi îi făcu să înflorească şi pe ei... Ruşinaţi, începură să se retragă.

– Te simţi bine, Ghiocel? întrebă Primăvara.

– Da, da! Vă mulţumesc şi îmi pare rău că am avut încredere în ei! zise el.

– Ei, dacă te simţi mai bine, atunci e timpul să petrecem! mai spuse Zeiţa.

– Poate ne iertaţi şi pe noi şi ne primiţi la petrecere... au spus Mărăcinii.

Florile le-au zîmbit cu frumuseţea lor şi au petrecut toată primăvara, pînă a venit vara. De atunci Ghiocel a vestit primăvara în fiecare an.

Andreea PAOLINI, clasa a VII-a,
Şcoala nr. 109, Bucureşti

Trebuie să te mulțumești cu ce ai

Şoarecele Gurlea era într-adevăr şoarecele perfect. Nu ducea lipsă de absolut nimic. Hrana o găsea la orice pas, iar adăpostul îi era asigurat în orice moment. Ba chiar, îşi cîştigase respect printr-o ispravă ce a răsunat peste mări şi ţări.

Gurlea, văzînd că tuturor şoriceilor le este frică de motanul Ochiosuă, a hotărît să-l înfrunte faţă în faţă. Printr-un noroc divin, şoarecele a reuşit în sfârşit să pună motanul la pămînt. A folosit o metodă clasică: a încercat să obosească inamicul, ca mai apoi să-l răpună. Cu asta a dovedit Gurlea că inteligenţa valorează mai mult decît mărimea.

Însă, după o vreme, Gurlea a întîlnit o „pisică“ şi mai mare: un leu. Ştiind că vă dobîndi şi mai mult respect şi admiraţie din partea semenilor săi, a încercat să dovedească că poate face exact aceleaşi fapte ca leul, ba chiar mai bine.

Leul, din cîte se auzise, se numea Marcel. Nu era unul din leii pe care ni-i imaginăm noi. Marcel era de statură mititică pentru un leu, asta probabil pentru faptul că nu prea avea ce mînca. El se considera vegetarian şi nu-şi permitea să pună strop de carne în gură. Ca să fie sincer, chiar el a mărturisit că nici iarba nu-i prea pria, însă neavînd experienţă într-ale vînătorii şi nici curajul pentru asemenea fapte, trebuia să se mulţumească cu ce avea.

Gurlea s-a dus ţintă la leu ca să-l vadă mai îndeaproape şi să-l provoace la luptă:

– Hei, tu! a strigat mîhnit şoricelul că leul nu-l lua în seamă.

– Eu? a spus plictisit şi obosit leul.

– Da, chiar tu! Ce tot faci, de ce nu încerci să mă ataci!?

– Păi de ce să te atac?

– Hai, ştiu că vrei un strop din bucăţica asta dulce care sînt eu!

– Ha! a zis leul pe un ton dispreţuitor. Micuţule, chiar dacă aş fi putut să-ţi fac vreun rău, n-aş fi făcut-o. Ce carne să mănînc de pe tine?

– Cum adică, dacă ai fi putut? Ce, eşti cumva răcit?

– Ce am eu este mult mai grav, micuţule. Se numeşte „lipsa de curaj“. N-o doresc nimănui.

– Adică nu eşti îndeajuns de curajos nici măcar să te hrăneşti? Păi asta e o problemă!

La vreo treizeci de paşi de locul în care purtau discuţia cei doi, se afla un bizon, înalt de vreo doi metri.

– Uite, a arătat Gurlea spre bizon cu degetul, atacă acel bizon. Cu siguranţă o să-ţi asigure o masă copioasă!

– Cu siguranţă voi sfîrşi eu drept o masă pentru corbi dacă voi ataca acel „monstru“.

– Adică nu eşti în stare de aşa ceva?! Ei bine, atunci îţi voi arăta eu puterea şoricelului Gurlea!

– Ce? Stai...

Marcel nu a mai reuşit să ducă fraza la capăt, că Gurlea a şi început marşul spre bizon cu gîndul chiar de a-l răpune. Avînd mintea plină de toate urările pe care le va primi după ce va duce la bun sfîrşit fapta, Gurlea s-a repezit spre bizon şi l-a muşcat. Era plin de mîndrie şi de gîndul de a deveni un erou. De îndată ce l-a muşcat, bizonul, plin de mînie, a încercat să-l calce. Gurlea privea copita bizonului cum cobora cu viteză spre el, cu intenţia de a-l strivi, însă Marcel a sărit de îndată spre bizon, smucindu-l de-a binelea, apoi rostogolindu-se cu el şi ajungînd în final în rîu. Şi Marcel şi bizonul au sfîrşit în apele reci ale rîului, Gurlea privind neputincios, cum un necunoscut pe care avea de gînd să-l înfrîngă într-o competiţie, i-a salvat viaţa.

Mult timp după accea, Gurlea şi-a plîns cel mai bun prieten pe care l-a ratat. Şoricelul nu şi-a putut ierta această greşeală niciodată.

Nu s-a mai auzit nimic de şoricelul Gurlea, însă se bănuieşte că umbla din loc în loc, povestindu-le copiilor greşeala făcută de el şi că trebuie să se mulţumească cu ceea ce au şi să lase la o parte mîndria.

Ion BURCEA, clasa a VII-a,
Şcoala nr. 142, Bucureşti

Aventurile unui bob de mazăre

Într-o zi, o gospodină voia să facă mîncare de mazăre. Din neatenţie, ea nu a pus în oală un bob de mazăre. Fericit, bobul a plecat în lume. În prima zi de hoinăreală, el a mers la un ţăran care vindea perii. Bobul l-a întrebat dacă vrea să vină cu el în lume. Ţăranul i-a spus că nu vrea. Apoi, bobul nostru a mers în bucătăria unui palat. Bucătăresele au vrut să-l pună la mîncare, dar, nu se ştie cum, bobul a scăpat. A mers în piaţă şi s-a urcat în sacoşa unei doamne care mergea la aeroport. Bobul, văzînd atîtea avioane, s-a urcat într-unul care avea destinaţia Franţa.

După ce a ajuns în Franţa, primul gînd al bobului a fost să-şi cumpere o beretă franţuzească. După ce şi-a cumpărat-o, el s-a dus în port, unde s-a urcat într-un vapor care naviga spre munţii Alpi. După ce a ajuns aici, bobul şi-a luat echipament de alpinist, a escaladat Alpii, iar apoi a călărit o capră de munte.

După aceea, bobul a luat trenul către casă. Era foarte obosit şi a dorit să se odihnească într-o oală. Şi aşa, bobul nostru a sfîrşit în mâncare.

Andrei Ştefan MIHALCEA, clasa a III-a,
Şcoala „George Emil Palade“, Buzău

PUBLICITATE

MARA STUDY TURISM
www.turism-educatie.ro

TABERE INTERNAŢIONALE PENTRU COPII
(limbi străine, activităţi şi excursii)
VÂRSTA 5-18 ANI
www.turism-educatie.ro
e-mail: cst@turism-educatie.ro
Tel.: 021-335.32.40 / Fax.: 021-335.32.41

Fragmente dintr-un caiet de lucru în plus

La fiecare număr al revistei aştept cu nerăbdare să primesc poveştile copiilor din clasa a VI-a de la Colegiul Naţional „Mihai Eminescu“ din Buzău. Sînt cu toţii talentaţi şi au atît de multă imaginaţie încît le-aş propune să scrie un roman colectiv. Pe de altă parte, sînt convins că este şi meritul doamnei profesoare, Mihaela Nicolae, care transformă o parte din orele de limba română în veritabile cursuri de *creative writing*.

Plouă soare, prin răzoare, melcul de Păresimi e plecat la concurs, iepurii s-au făcut curajoşi, iar cocostîrcii se plimbă plictisiţi pe autostradă. Aşa văd lucrurile copiii de clasa a VI-a. Îi privesc cum scriu, repede, ca într-un „Caiet de lucru în plus“, rîzînd fiecare de ce a scris colegul de bancă. Şi mă gîndesc deja la o zi de joi, cînd voi veni cu Dilematix-ul la şcoală, şi-or să se facă toţi grămăjoară în jurul meu, dornici să-şi vadă numele scris, negru pe alb, orgolioşi, ca toţi autorii... (prof. Mihaela Nicolae, Colegiul Naţional „Mihai Eminescu“, Buzău)

Cinci melci cărau în spate, pe cochilie, fiecare, cîte o creangă de cais. Melcul trei era cel mai leneş. El şi-a spus că acea creangă de cais pe care o căra este prea grea, aşa că a început să roadă din ea. Melcii au ajuns cu toţii în faţa unei crăpături mari, ca o prăpastie în pămînt, şi au fost de părere că ar trebui să-şi aşeze fiecare crengile de cais de-a lungul, ca nişte punţi. Dar creanga melcului numărul trei a fost prea scurtă, aşa că el nu a putut trece dincolo de prăpastie.

Alexandru Lucian ZĂVOIANU

S-a născut odată, într-o junglă-ndepărtată, un mic crocodil foarte ciudat, care de toată lumea era alungat. Era cam ciudăţel şi chiar şi maimuţele rîdeau de el, puţintel. Nici familia nu-l prea plăcea... Aşa că, micuţul crocodilul, stătea şi plîngea. Într-o zi, el s-a întîlnit cu un iepure albastru, neprihănit, care avea aceeaşi problemă. Toţi rîdeau de el... şi nu ştia ce să facă. Trebuia, pur şi simplu, să tacă. Şi-au spus povestea şi s-au împrietenit. Erau amîndoi ciudaţi, dar asta le plăcea. Mulţi ani mai tîrziu, cînd s-au făcut mari, şi-au dat seama că sînt iar normali. Au rămas împreună mai mult de o lună. Şi au trăit fericiţi...

Andreea POŞIRCĂ

Într-o zi, un pinguin se întîlni cu un păun. „Uită-te la penele mele extraordinare!“, spuse păunul. Pelicanul nu zise nimic. „Penajul meu strălucitor întrece măreţia halourilor stelare!“ Pelicanul era destul de confuz. Nu înţelegea de ce păunul se lăuda încontinuu, crezîndu-se superior pelicanului. Acesta îi răspunse: „Sînt de acord cu tine, păunule, frumuseţea penajului tău întrece orice imaginaţie, dar tu nu poţi zbura, eşti asemenea unei grămezi de fîn!“

Gabriel TOMESCU

Într-o zi, un iepure fricos s-a întîlnit cu un lup fioros. Iepurele era dornic de sporturi extreme. Lupul, însă, nu dorea decît să aibă o masă caldă, liniştită, la umbra codrului. Şi aşa cei doi duşmani au făcut un mic pariu: iepurele fricos trebuia să sară din avion cu paraşuta. În caz contrar, lupul îl va mînca. Urecheatul fricos a găsit un avion, a sărit de la înălţime, dar nu i s-a deschis paraşuta. Şocul paraşutei l-a aruncat pe Urechilă deasupra unei autostrăzi, în mijlocul căreia un cocostîrc zvelt dirija traficul. Iepurele trecuse milimetric pe lîngă capul cocostîrcului. În felul acesta, iepurele cel fricos a cîştigat pariul şi a reuşit să facă şi sport extrem. Lupul, însă, a rămas flămînd.

Cosmin TUDOR

Bobo era un trîntor care stătea într-un stup de albine. Într-o zi, albinelor le veni ideea de a alunga trîntorii, rupîndu-le aripile. Trîntorul, şmecher, avea o paraşută, aşa că a scăpat cu bine din stup. A doua zi, trîntorul a vrut răzbunare. A luat cu sine acul, nişte aripi şi o grenadă cu miere. Ajuns acolo, trîntorul a încăput pe mîna albinelor, care l-au omorît. Poate dacă ar fi fost mai mulţi trîntori cu el, ar fi scăpat, însă el şi-a supraestimat puterile.

Teodor MOLDOVEANU

Într-o zi, un cîine ciobănesc a hotărît să fie stăpînul tuturor cîinilor. S-a dus să-şi facă tatuaj, s-a tuns, apoi i-a chemat pe ceilalţi cîini şi le-a spus că el va fi stăpînul lor. Dar, un cîine maidanez i-a spus că nu poate fi el stăpînul şi l-a luat la bătaie. Ciobănescul a luat-o la fugă, strigînd că nu mai vrea să fie niciodată stăpîn. Morala: cel mic îl dărîmă pe cel mare.

Florin IORDACHE

Melcul leneş a vrut să participe la un concurs de alergări, alături de o lalea sfioasă şi de un rechin nemilos. Se aflau toţi trei la linia de start. Laleaua era cam complexată (dacă aleargă, o să i se ducă fondul de ten de pe petale). Rechinul spunea şi el că i se duce albul strălucitor de pe dinţi. Melcul, însă, nu zicea nimic. Curînd, s-a dat startul. Laleaua s-a împiedicat de o pietricică. I s-a rupt o petală. Rechinul a căzut într-o groapă. Melcului, însă, nu i s-a întîmplat nimic. Aşa că a cîştigat. Ceilalţi doi au ajuns şi ei la capăt, murdari, zgîriaţi, ca vai de ei.

Diana BURDUHOS

Era odată un măgar foarte sensibil, din pricină că răguşea repede. El voia să participe la un concurs de Mister Măgăreaţă. Festivalul era organizat într-o pădure. Acolo ar fi trebuit să şi cînte. Dis-de-dimineaţă, măgarul s-a îmbrăcat, s-a spălat pe dinţi, s-a parfumat şi a plecat. La concurs a găsit numai măgari miliardari, care purtau la gît lanţuri de 1 kg. Măgarul nostru era singurul care nu avea lanţuri şi cercei. De poftă, măgarul a mîncat o îngheţată cu aromă de morcovi. După cîteva secunde a răguşit. A plecat acasă, fiindcă nu mai putea să cînte, era răguşit. Aşa a rămas măgarul în afara competiţiei. Şi măgarii plîng, cîteodată...

Andrei COJOCARU

Într-o zi, un lup înfometat a găsit un iepure ce stătea în iarbă. Urecheatul nu respira, nu făcea nici o mişcare. Bucuros, lupul a deschis gura să-l înghită, dar iepurele a sărit în sus şi a început să ţipe şi să lovească. Aproape din întîmplare, iepurele l-a nimerit binişor: două măsele i-au sărit lupului din gură. Văzînd cum stă treaba, lupul a luat-o la fugă, înspăimîntat. Privind cele două măsele, iepurele se gîndea: „Mîine o să joc zaruri cu prietenii mei!“ Iar lupul spunea celor pe care-i întîlnea să se ferească: „Iepurele acela e curajos! Un iepure curajos! Am dat de belea. Voi spune tuturor să nu-i subestimeze pe iepuri!“

Alexandru GHIŢĂ

Lupul se împăcase cu Scufiţa şi cu bunica ei. În timp ce îşi beau cafeaua împreună, lupului îi veni o idee, mai mult sau mai puţin strălucită. Voia să participe la Cerbul de Aur. Împreună cu Scufiţa, lupul şi-a compus versurile, iar bunica i-a pregătit costumul de scenă. Ajuns la concurs, lupul avea, bineînţeles, emoţii. Urma după Cătălin Josan, care tocmai interpreta piesa *Oglinda mea*. Iată că a venit şi rîndul lupului. Dar, de emoţie, lupul s-a împiedicat şi a căzut în nas, pe scenă. A început totuşi să-şi cînte melodia. Chiar dacă nu avea voce, el se baza pe cerb, pe care, credea el, îl va putea convinge să-i dea o notă cît mai mare, că doar e de-al casei. Din păcate, a cîştigat trupa Blaxy Girls, iar lupul a plecat dezamăgit. Morala: nu toţii cerbii sînt prietenii tăi!

Alin ALECU

Don zozon dozon...

În iarba crudă îşi face apariţia o lalea îmbujorată pînă peste cap, fălindu-se, întoarsă cu faţa spre razele soarelui care îi mîngîie trupul firav. Floarea îşi scoate la vedere nişte şuviţe blonde, care îi înconjoară bobocul plin de viaţă. Frunzele ei aveau, oricum, o culoare extraordinară, de un verde pal, întins de-a lungul mai multor dungi şi vene de pe trupul ei de fotomodel vestit.

Denisa PĂNESCU

Fluturii valsează în grădini şi în parcuri, arătîndu-i soarelui bucuria. Un melc leneş alunecă uşor pe firele de iarbă, udate cu roua somnului dulce. Păsările sosesc în stoluri din ţările calde, ghioceii îşi arată chipurile albe prin păduri, iar zambilele şi călţunaşii privesc cu blîndeţe pămîntul. În liniştea dimineţii, un fluture pluteşte deasupra mea, iar eu îi văd aripile firave, cu pete de carmin, foarte uşoare, purtate de vînt.

Lucia JIPA

Printre firele de iarbă îşi face apariţia clopoţelul primăverii, plăpînd şi strălucitor, alb şi pur ca zăpada care tocmai s-a topit. Deşi încă foarte mic, este cel mai îndrăgit copil al primăverii, fiind admirat de toată lumea. Nu se poate mişca, pentru că este prins în rădăcini, dar încearcă. Şi tot încercînd, iată-l căzînd direct în nas... şi aşa a rămas, sărăcuţul!

Andreea Cristina IONESCU

Un ghiocel plăpînd şi nevinovat a ieşit la iveală mai repede ca fraţii săi. Nu prea ştia ce să facă singur, pînă ce un zgomot îi trezi şi pe ceilalţi. Şi grădina se umplu de ghiocei. Apoi, o umbră înfricoşătoare se apropie de primul ghiocel, îl smulse, cu sînge rece, luîndu-l din grădină. Ghiocelul s-a trezit pus într-un pahar cu apă. Şi acolo a rămas pînă cînd s-a ofilit.

Dragoş HABĂRĂ

Pînă la urmă, îşi făcu apariţia căpşorul alb şi gingaş al vestitului ghiocel. Toată lumea îl aştepta. Pînă şi iarna cea rece, cu haina ei zdrenţuită, de omăt. Pînă şi florile pălite care-şi aveau lăcaşul sub pămînt. Pînă şi stelele mari şi strălucitoare care domneau peste cerul aspru şi întins. Noaptea se strecurau cu toţii şi îl privegheau în linişte, uluiţi de perfecţiunea lui.

Maria MILEA

Buburuza Tina se juca la soare, pe floarea unei păpădii. Mică şi delicată, cu aripioarele de culoare aprinsă, cu ochii mari, ca două perle, era aşa de inocentă! Dar păianjenul Minciunel de la intersecţia Păpădiilor cu Lalelelor nu avea aceeaşi părere. El o socotea drăguţă doar din punct de vedere culinar. Minciunel se urcă şi el pe floarea păpădiei. Şi, cînd o văzu pe buburuza Tina de aproape, se lăsă pradă frumuseţii ei şi deveniră prieteni.

Oana Roxana MANEA

A fost odată, într-o primăvară, un greier şi un trîntor. Amîndoi doreau să fie nişte cîntăreţi celebri. S-au dus la o şcoală de muzică să înveţe să cînte. Au început cu „do“, însă trîntorul spunea „zzzon“, iar greierele completa: „donnn“... Acum, teoretic, prima lor melodie suna astfel: „do dodo dododo“. În duet, însă, melodia suna altfel: „don zozon dozon...“ A fost primul lor hit! Dar cei doi s-au despărţit pentru că au făcut-o lată la nota „re“. Trîntorul nu-l ştia pe „r“, în limba lui nu exista acest sunet. Nici greierele nu-l cunoştea pe „e“...

Teodor MOLDOVEANU

Cărțile din ghiozdan

De data aceasta, am primit mai puține recenzii, însă mă bucură faptul că mulți copii au îndrăzneala și curiozitatea de a citi cărți pentru adulți. Aștept în continuare impresiile voastre despre cărți, indiferent de natura lor. Iar dacă textele nu vor fi publicate imediat, să nu vă îngrijorați, căci le vom păstra pentru numerele viitoare.

Déjà-vu

Anul trecut, într-o seară, auzind discuțiile electorale din ce în mai aprinse de la posturile TV mi-am amintit de Caragiale. Cu cît se apropiau mai mult alegerile, cu atît mai mult politicienii noștri seamănau cu personajele dramaturgului.

L-am văzut pe Nae Cațavencu – cel plin de dorința parvenirii politice, care, devotat doar dorințelor sale este la început mîndru, agresiv, dar în final ajunge de partea cealaltă, lăudîndu-și contracandidatul – pe Agamemnon Dandanache, spunînd că „scopul scuză mijloacele".

Auzim în fiecare zi discursuri electorale fără nici o logică, pline de promisiuni și aberații, ca cele ale lui Tache Farfuridi. Acesta seamănă cu multe personaje actuale care nu sînt admise în jocurile politicii, nu au acces la manevrele subterane, dar știu că ele există. El îi acuză de trădare pe Tipătescu și Trahanache, dar afirmă că acceptă trădarea dacă o cer interesele partidului, cu condiția să știe și el. Foarte multe personaje sînt inspirate din realitate. Dar, din păcate, această realitate nu s-a schimbat nici acum.

Mi-am amintit că Ion Luca Caragiale s-a născut iarna. Mai exact pe 1 februarie și am devenit curioasă să văd dacă sînt mulți scriitori români geniali născuți iarna. Poate chiar în aceeași lună sau aceeași zodie, cea a Vărsătorului. Am găsit că pe 22 februarie 1903 s-a născut un alt mare dramaturg roman, Tudor Mușatescu.

Tudor Mușatescu se aseamănă cu I.L. Caragiale. Este considerat chiar un continuator al comediei lui Caragiale. Încă din anii de școală scrie epigrame, compune de unul singur o revistă scrisă de mînă, *Ghiocelul,* cu versuri, schițe și chiar o piesă de teatru. Mai tîrziu, s-a dedicat teatrului, în calitate de dramaturg, traducător, director, conducător și proprietar de teatru.

Alegerile de anul trecut mi-au amintit și de piesa de teatru *Titanic Vals* a lui Tudor Mușatescu pe care am ascultat-o de mai multe ori într-o înregistrare radio sau am văzut-o la televizor. Autorul plasează toată acțiunea în orașul său de baștină, Cîmpulung Muscel.

După ce familia Necșulescu primește o moștenire de la fratele lui Spirache, ambițiile Daciei și Chiriachiței, soția și soacra lui Spirache, schimbă viața familiei. Astfel, funcționarul modest de la Primărie care este Spirache, se vede obligat să se poarte după regulile unei lumi în care se simte străin. Este nevoit să facă gesturi caritabile, donații, să meargă la reuniuni mondene, chiar să intre în politică. Spirache, însă, își dorește o viață liniștită și se opune. Astfel devine nefericit. Cele două femei, în urma unor manevre, îl pun în fața faptului împlinit – acela de a fi candidatul la alegeri al unui partid.

Cît de mult seamănă multe scene din această piesă de teatru cu tot ceea ce se întîmplă în lumea politică de azi este foarte ușor de văzut! Finalul aceastei comedii le împlinește dorințele doamnelor și domnișoarelor, personajele ambițioase ale piesei. Spirache este ales folosind o formulă electorală care a rămas celebră: „Vă rog să nu mă votați!" care se pare că a fost utilizată și în zilele noastre de un alt politician din aceeași zonă. Și, culmea, ea a dat roade din nou!

În vacanța de vară din acest an, am ajuns cu părinții în orașul lui Tudor Mușatescu, Cîmpulung Muscel. Și cum știam că toate personajele și subiectul piesei au existat în realitate, am încercat să îmi amintesc imagini din piesă.

Tatăl meu mi-a povestit cîteva fapte din realitățile care l-au inspirat pe autor. Astfel am trecut pe bulevardul Republicii zis acum și bulevardul „Pardon", unde pietonii circulă pe mijloc, și la doi pași de grădina „Merci" (unde, de sărbători, era atîta aglomerație, încît dacă unei cucoane i se oferea un loc pe bancă trebuia să zică „mersi").

De asemenea, tata mi-a arătat, la nr. 39, magazinul de pălării „La Măgeanu". Exact acela din anul 1943. Cel prezent în *Titanic vals*. Real! Cu aceeași denumire dată de Ion Măgeanu, primul proprietar. Istoria acestui magazin de pălării și a celor ce-l dețin ajunge în zilele noastre. Marcu Măgeanu, unul din urmași, s-a stins în anul 2005, la 91 de ani, în casa lui de deasupra prăvăliei. A fost supranumit „ultimul pălărier al României". Soția sa, Eugenia, la 80 de ani, a continuat să lucreze. Dar din ce în ce mai puțin deoarece „lumea nu mai poartă pălării". Unul din nepoții lui, pe nume Norris Măgeanu, declara în august 2009 pentru un ziar argeșean că dorește să reînvie „pălăria Măgeanu".

A fost o zi minunată! M-am simțit ca pe platoul de filmare al unui film pe care îl văzusem în copilărie, de nenumărate ori.

Alina Ioana HINESCU, clasa a VI-a,
Școala nr. 146 „I.G. Duca", București

Ce alegi: pustiu sau junglă?

În vacanța de iarnă am citit o carte care m-a purtat pe meleagurile fierbinți ale Africii: *Prin pustiu și junglă* de Henryk Sienkiewicz. Acesta este unul dintre cei mai mari scriitori polonezi. El a primit în anul 1905 premiul Nobel pentru literatură cu romanul *Quo Vadis.*

Prin pustiu și junglă este singurul roman pentru copii al autorului. Sienkiewicz credea că „orice scriitor se cuvine să scrie măcar o dată în viață pentru copii".

Acțiunea se petrece în anul 1885 în timpul revoltei din Sudan împotriva colonialismului britanic și al egiptenilor. Personajele principale sînt Stas, un polonez de 15 ani și Nel, o britanică de 9 ani, copiii a doi ingineri care au ajutat la construirea canalului de Suez. Copiii sînt răpiți pentru a fi schimbați cu familia unui revoluționar. Pornesc într-o lungă călătorie de la Cairo la Khartoum, străbat cu o caravană deșertul Sahara, timp de cîteva săptămîni, cu toate pericolele și capcanele lui. Stas este deștept și curajos, iar Nel este fragilă și sensibilă.

Ajunși la Khartoum, descoperă un oraș distrus, europenii fuseseră decimați în luptă sau de boli. Pentru că Stas a refuzat trecerea la islamism, ca să nu-i omoare el, Mahdi, marele conducător revoluționar, i-a trimis spre o altă destinație în junglă, sperînd că malaria îi va doborî pe drum. Împreună cu doi sclavi negri, Kali, Mea, cîinele Saba și puternicul elefant King, învinge toate obstacolele junglei și sînt salvați, la un pas de moarte, de niște exploratori englezi.

Acțiunea este captivantă, autorul își revarsă măiestria în paginile cărții, și tu, ca cititor, regreți cînd aceasta se termină.

Alexandru-Marian MOȚEI, clasa a VI-a,
Colegiul Național „Victor Babeș", București

Șoareci și oameni

Vi s-a întîmplat ca, în clasele mai mici, sau chiar și acum, să aveți un coleg mai... altfel? John Steinbeck dezvăluie în romanul său, „Șoareci și oameni" strașnica prietenie dintre George și amicul său mai încet la minte, Lennie. Cei doi s-au legat unul de celălalt cînd George îi promisese mătușii lui Lennie că-i va purta de grijă.

Dar haideți să povestim puțin despre Lennie! El era puternic, harnic, blînd și inocent. Marea lui plăcere era să mîngîie lucrurile moi și catifelate, fie că erau catifea, blăniță unui iepuraș sau părul mătăsos.

George în schimb, era descurcăreț, corect și înțelegător. Nu l-ar fi lăsat pe Lennie de izbelițe niciodată.

Cei doi se angajează la o fermă, încercînd astfel să strîngă bani pentru a-și împlini un vis drag. Acesta era o casă mică, în care să locuiască numai ei doi, împreună cu iepurii, favoriții lui Lennie, trăind din rodul pămîntului. Lui George și Lennie li se alătură și bătrînul Candy, un fermier singur, dar sufletist, care se hotărăște să îi ajute pe cei doi cu casa. Viața lor e senină. Dar...

Steinbeck spune cu un realism impresionant povestea celor doi, care e, de fapt, o poveste tulburătoare despre încredere și speranță, prietenie și dragoste.

Lectura e captivantă și plăcută de la început pînă la sfîrșit și nu e de ratat pentru cei care vor să încerce cărțile „celor mari"!

Tudor RUSAN, clasa a VI-a,
Colegiul Național „Moise Nicoară", Arad

Zece negri mititei

Toți avem cîte un secret bine ascuns și foarte bine ocrotit într-un colțișor din mintea noastră, dar sîntem noi siguri că nu există absolut nimeni care să știe și cele mai întunecate aspecte pe care le gîndim?

Chiar nu există nimeni care să nu afle cele mai murdare gînduri, sentimente și, în cel mai rău caz, fapte ce ne aparțin? Există un moment în viață în care și cele mai ascunse gînduri îți sînt aflate. Un secret, poate chiar o crimă. Nu sta liniștit! La un moment dat va fi o persoană care va știi totul despre tine.

În romanul ei, Aghata Christie, ne pune față în față cu șocul, panica și disperarea. Zece oameni, o insulă pustie și... crime, desigur.

Zece oameni au fost atrași pe acea insulă sub diverse pretexte. Fiecare omorîse pe cineva cu bună știință. Toată acțiunea se leagă de un cîntecel banal, după versurile căruia se săvîrșesc zece crime care mai de care mai șocante. Zece, nouă, opt, șapte, șase, cinci, patru, trei, doi, unu și BUM! Care este personajul principal, mintea bolnavă care a pregătit totul? În „Epilog" găsim răspunsul. Sau!?

Beatrice Alexandra PRIOTEASA,
clasa a VIII-a, Liceul Teoretic
„Alexandru Vlahuță", București

Pagină realizată cu sprijinul

orange™

Eugen ne-a scris impresii de călătorie dintr-un orăşel din Elveţia. După ce am citit, am închis ochii şi mi-am imaginat că eram acolo, că vizitam casa lui Richard Wagner şi că mă plimbam cu vaporul pe Lacul celor Patru Cantoane. Parcă auzeam chiar şi ţipetele pescăruşilor! Aştept să-mi mai scrieţi despre călătoriile voastre, despre locuri şi oameni.

Lucerna – între Wagner şi Bourbaki

Lucerna, în nemţeşte *Luzern,* este un oraş din secolul al XII-lea, situat în centrul Elveţiei. Am fost acolo într-o săptămînă din ianuarie, iar ceea ce am văzut (în afară de caietul de algebră) m-a impresionat profund.

În primul şi în primul rînd, deoarece părinţii mei sînt muzicieni, voi vorbi despre casa lui Richard Wagner. Nu o să mă apuc acum să povestesc toată viaţa compozitorului, pentru că ar fi o pierdere de timp. Tribschen este amplasată la oarecare distanţă de centrul oraşului, pe malul Lacului celor Patru Cantoane *(Vierwaldstättersee),* cel înconjurat de munţi. Muzeul este închis iarna, deci, din păcate, nu l-am putut vizita. Dar plimbarea pînă acolo a fost revigorantă! În acea casă, între anii 1866-1872, Wagner a scris cărţi, a lucrat la monumentala sa tetralogie *Inelul Nibelungului*. Nu-i de mirare că a avut inspiraţie, deoarece panorama l-ar putea face şi pe cel mai netalentat scriitor (mă refer la toţi oamenii care scriu cu creionul sau, în vremurile noastre, la calculator, cuvinte sau note) să producă o capodoperă. Poate că am exagerat puţin?

Ca să continui în spiritul artei, să trecem la arhitectură. Clădirile, toate recondiţionate (nu ca în mîndra noastră ţărişoară!), dau oraşului un aer proaspăt, dar în acelaşi timp, simţi cum secretele atîtor veacuri planează asupra turistului. Modul în care popoarele civilizate îşi conservă istoria este formidabil! Nu sînt un mare expert, dar apreciez o vechitură atunci cînd o văd. (Asta doar dacă nu e falsificată.) În centrul oraşului, chiar pe lac, se află un vechi turn (acum cu destinaţia de magazin de suveniruri). Se poate ajunge pînă acolo pe un pod de lemn, care acum 20 de ani a ars, dar între timp, a fost recondiţionat. De aceea, e interzis să fumezi cît îl traversezi. S-au învăţat minte elveţienii ăştia!

La malul lacului, bărcile par a nu avea loc din cauza puzderiei de păsări (raţele multicolore sînt preferatele mele). Dimineaţa, pescăruşii zboară şi fac o gălăgie de nu mai auzi ce vorbeşti. Seara, prin întuneric, se văd gîturile lungi ale lebedelor ce plutesc pe apă.

Conservatorul din Luzern (îmi place cum sună numele oraşului în germană), unde mi-am însoţit părinţii la o repetiţie, este situat pe cel mai înalt deal. Credeţi-mă cînd vă spun că e ceva de mers! Cînd am urcat prima oară acolo, gîfîiam mai rău ca un cîine care moare de foame şi se uită la alţii cum mănîncă. Clădirea este un mic castel vechi, încîntător, transformat în conservator mult mai tîrziu după ce a fost construit.

Dacă sînteţi o persoană pioasă, aveţi catedrale din belşug! Ba chiar, odată cînd eu şi cu tatăl meu o aşteptam pe mama să iasă dintr-un magazin, iată că se face ora 17 şi începe clopotul să bată pînă la 17,05! Timpanele îmi bubuiau, mai ales că eram chiar lîngă biserică!

Tot în Luzern, am vizitat Muzeul Transporturilor şi Planetariul, ambele în acelaşi corp de clădire. Acolo am văzut maşini vechi din secolele XIX şi XX, vapoare, motoare de vapoare, trenuri etc. La Planetariu am urmărit un documentar despre formarea unei stele şi am aflat mai multe despre zodiac.

Nici călătoria cu vaporul nu poate fi uitată! Am mers pe lac, în sus. Staţi că am o hartă, să mă uit mai bine. Aşa. Am plecat din port şi ne-am îndreptat spre vest. Am ajuns într-o staţiune montană (plină de schiori) de unde ne-am întors cu alt vapor înapoi. Totul a durat cam două ore.

În ultima zi a şederii noastre, am fost la *Bourbaki Panorama*. Acolo sînt înfăţişate foarte realist, în mărime naturală, scene de război, arme şi uniforme ale soldaţilor francezi şi germani. La nişte difuzoare se povesteşte tot ce s-a întîmplat în războiul franco-prusac din 1870-1871, iar multe alte amănunte ni le spune prietena părinţilor mei care ne-a fost ca un ghid acolo, doamna Hanna Widrig. Pentru cei dintre dumneavoastră care nu ştiu despre ce e vorba, acest război a fost ultimul din cele trei (dacă nu mă înşel), provocate în scopul unificării Germaniei. Franţa a pierdut, iar soldaţii care fugiseră au cerut găzduire în Elveţia. Cu un etaj mai sus, ni se înfăţişează în mod spectaculos intrarea în Elveţia a zecilor de mii de dezertori francezi, comandaţi de generalul Bourbaki. Totul arată ca o frescă circulară, dar pare real, deoarece tridimensionalul se intersectează cu pictura.

Am scris doar despre cîteva dintre atracţiile principale din Luzern. De exemplu, nu v-am mai spus cum am căzut pe nişte scări, vizitînd Grădina Gheţarului *(Gletschergarten)* şi nu mai puteam merge, fiindcă mă lovisem în zona coxală... Sper că v-am atras atenţia şi v-am făcut dornici să vedeţi cu ochii voştri Lucerna. Sper, de asemenea, să aveţi norocul – aşa cum mi s-a întîmplat mie – să mergeţi acolo cu părinţii şi să nu vă coste nimic!

Un reportaj de Eugen DEDIU-SANDU,
clasa a VII-a, Şcoala nr. 5
„Corneliu Popescu", Bucureşti

Cum să-ţi faci prieteni la olimpiadă

Prietenie: legătură ce se stabileşte între două persoane pe baza sentimentelor de stimă, de simpatie, de respect, de ataşament reciproc. Urmărind atent cursul evenimentelor dintr-o dimineaţă de sîmbătă, cuvîntul „prietenie" îşi poate pierde din semnificaţie, în contextul unei olimpiade.

Olimpiadele întrunesc, în fiecare an, numeroşi elevi dornici de a deveni, oficial, cei mai buni. Indiferent de pregătirea de dinainte, de punctajul obţinut sau de locul în clasament, simpla prezenţă *acolo* te transformă *în campion*.

Fiind participanţi ai aceluiaşi concurs, obişnuim să ne analizăm îndelung înainte să rostim primele cuvinte: „Bună! Eu sînt...". Poate din cauza faptului că e prea de dimineaţă, credem că am întîrziat sau nu ne mai găsim carnetul, sîntem prea emoţionaţi sau avem alţi prieteni.

Prima olimpiadă la care am participat în 2010 a fost cea de la limba română. Examinarea a avut loc în dimineaţa zilei de 9 ianuarie, la Colegiul Naţional „Spiru Haret" din Bucureşti.

Nu cunoşteam drumul spre liceu. Fiind singura eleva de clasa a VIII-a din şcoală calificată la faza pe municipiu a trebuit să mă documentez. Memorasem o hartă, dar nu a fost greu să găsesc direcţia cea bună. Singurele maşini care treceau pe stradă şi singurii oameni care mergeau pe trotuar, la acea oră matinală se îndreptau către acelaşi loc.

Clădirea care adăpostea liceul se afla la intersecţia a două străzi. Era o clădire cu trei etaje, formată din două corpuri: cel nou şi cel vechi.

După ce mi-am găsit numele pe listele de la intrare am urcat la etajul trei din corpul nou, sala 30 (ultima). În interior culorile (negru, maro şi verde pal), coridoarele lungi şi sălile spaţioase defineau un spaţiu auster. Majoritatea locurilor erau goale cînd am intrat eu. Conform numărului pe care îl aveam pe listă m-am aşezat în banca a patra.

Colega mea de bancă, pe durata olimpiadei, a fost o fetiţă de clasa a VI-a. Era micuţă, îmbrăcată într-o rochie maronie, cu bretele înguste şi un nasture mare. Purta ochelari cu rame de plastic colorate şi avea un zîmbet naiv pe chip. Părea a fi genul fetei visătoare, dar talentate şi amuzante. Primul ei comentariu a fost: „Oau, ce bănci draguţe! Oare ce dimensiuni au? 0,2 pe 0,1?!" (De fapt, băncile chiar aveau forma unui dreptunghi foarte lung cu o lăţime mai mică de 18 cm.) I-am răspuns şi am început să vorbim despre băncile noastre. Majoritatea discuţiilor pot începe de la o banalitate, un lucru care este diferit sau chiar ciudat. Astfel poţi atrage în conversaţie mai multe persoane. Colegii din spate sau din faţă îşi îndreaptă toată atenţia spre tine. După cîteva comentarii e chiar simplu să te prezinţi...

Am aflat la ce şcoală învaţă colega mea de bancă şi ulterior adresa şcolii. Ştiam unde este... aproximativ. Oricum un cuvînt consacrat în discuţiile de la o olimpiadă este verbul „ştiu", la indicativ prezent. Toţi *ştiu* la ce se referă fiecare sau, rar, au cîte un lapsus de moment. Orice copil trebuie să impresioneze, să arate cît de bun cunoscător este, în orice domeniu. Ce contează că este doar olimpiada de limba română? Aparenţele sînt o metaforă proprie.

Ne-am descris una alteia profesorii noştri: mai întîi un scurt portret fizic, apoi un întreg reportaj despre orele sale. Olimpicii se împrietenesc cel mai repede prin asemenea discuţii. Accentul cade pe lucrurile pe care le consideră extraordinare, le admiră sau le detestă şi ar dori să le schimbe. Poţi auzi rîsete înăbuşite sau de intensitate medie. Fiecare are ceva de povestit, de comentat sau de adăugat din experienţa sa. Chiar dacă se vorbeşte despre oameni pe care nu i-ai văzut niciodată îi poţi recunoaşte într-unul dintre profesorii tăi. Aproape toţi profesorii de limba română sînt în realitate doamne profesoare.

Am discutat despre părinţi (amintiri din copilărie; olimpiadele pe vremuri erau „mult mai exigente"...), fraţi/surori (ei ştiu cum e să fii olimpic sau vor ajunge într-o zi), animale de companie (de obicei căţeii au o preferinţă pentru caietele de literatură) petreceri şi aniversări.

Am primit biscuiţi... „Super! Cum au ghicit că ne e foame?!", s-a auzit cel puţin o dată din fiecare clasă, în loc de politicosul „Mulţumesc". Am ascultat atenţi toate indicaţiile profesorilor supraveghetori. Am completat pe foaie, în colţ, datele noastre, care au fost verificate o dată, de două ori, de trei ori pînă cînd s-a dovedit că noi eram cine pretindeam că sîntem. Cînd au venit subiectele totul a intrat în normal. Acum trebuia să rezolvăm, să scriem şi să ne imaginam. Am uitat atunci de prietenii. Am devenit egoişti. Priveam doar foaia şi stiloul care contura litere pe hîrtie.

După ce timpul a expirat am numărat paginile şi am predat lucrările. Am semnat, ne-au dat înapoi telefoanele, am împachetat şi am spus „La revedere!".

Am coborît împreună cu noua mea prietenă scările, iar la ieşire am schimbat id-urile de messenger. Am promis că vom vorbi din nou la afişarea rezultatelor şi poate vom călători împreună pentru etapa naţională. Apoi, am plecat în direcţii diferite.

Un reportaj de Diana ŢIGĂNILĂ,
clasa a VIII-a, Şcoala nr. 109, Bucureşti

Viaţa la cutie

Ana, o mai veche colaboratoare a noastră, a inventat un nou concept: viaţa la cutie. Într-un fel sau altul, cu toţii facem parte din categoria „oamenilor-la-cutie“. Pe de altă parte, viaţa la cutie mai înseamnă şi altceva: gînduri, sentimente, amintiri care nu trebuie să se piardă.

Sînt mai multe moduri de a interpreta acest titlu şi depinde de mentalitatea fiecărui om pentru a înţelege mesajul. Voi enumera cîteva înţelesuri ale expresiei „Viaţa la cutie“:

Viaţa la cutie poate fi şi un termen pentru viaţa petrecută numai înăuntru, dintr-o „cutie“ în alta. Pentru a vă da mai bine seama despre ce vorbesc, voi povesti cum decurge o zi din viaţa la cutie a unui om:

Trezindu-se dimineaţa la soneria ceasului deşteptător, „omul-la-cutie“ (cum îl vom numi pe subiect) căscă şi deschise ochii, găsindu-se tot între cei patru pereţi ai garsonierei. După programul matinal obişnuit (mîncat, îmbrăcat, încălţat [mîncare semipreparată sau fast-food, e alergic la mîncarea naturală]) omul ieşi din bloc, ţinîndu-se cu două degete strîns de nas pînă intră în maşina sa. Şi asta pentru că adaptarea la modul de viaţă „la cutie“ este mai mult decît nocivă şi se ajunge la reacţii extreme: oamenii ca omul-la-cutie au alergie la aerul curat, la natură şi, practic, la normalitate. Ştiţi mirosul oribil de motorină şi putoarea insuportabilă a transpiraţiei? Ei bine, acest miros le inundă oamenilor-la-cutie nările cînd ies afară.

Dar să ne întoarcem la omul-la-cutie care inspira fericit aerul condiţionat al maşinii. Parcă în faţa clădirii fumurii, banale, în care se aflau birourile unde lucra omul nostru şi coborî din maşină ţinîndu-se de nas, deşi nu la fel de strîns ca atunci cînd coborîse din bloc, pentru că în apropiere erau mai multe fabrici din care ieşea un fum oribil, dens şi gri, aşa că atmosfera nu era *atît* de curată, deci nu *atît* de nocivă pentru omul-la-cutie. Se urcă în liftul clădirii şi ajunse la etajul unde era sectorul C; aici lucra el.

Trebuie menţionat că sectorul C, la fel ca toate celelalte, de altfel, era împărţit în zeci de birouri (dacă un spaţiu minuscul cu o masă, un scaun şi multe acte, despărţit de restul cu un paravan pe care era fixat cuiul de care angajaţii îşi agăţau pălăriile şi meloanele, se poate numi *birou*) de aceleaşi mărimi, suprafeţe şi, de fapt, perfect identice.

Omul-la-cutie se aşeză pe scaunul din biroul lui şi se apucă de treabă: să semneze şi să ştampileze acte. Şi totul mergea cam aşa: foaie-semnătură-ştampilă, foaie-semnătură-ştampilă... pînă seara, cu o singură pauză la ora 12 fix cînd venea prînzul angajaţilor, într-o cutie mare pe roţi împinsă de-a lungul culoarelor cu birouri de către o doamna masivă, cu un şorţ pătat şi un neg mare pe faţă, cunoscută ca „Doamna Big“. Prînzul consta într-o amestecătură ciudată cu aspect scîrbos, făcută din pui, cartofi şi fasole murată puse la un loc sub formă de cub şi lăsate la congelator pînă la ora mesei, conform spuselor doamnei Big.

După masă, treaba continuă pînă la ora 18,00 şi omul-la-cutie plecă spre casă. După ce se văzu ajuns în garsonieră se îmbrăcă în pijamaua gri şi se culcă... ca în fiecare zi... închis în cutii, cutii diferite, dar, practic, la fel.

Din punct de vedere fantastic, viaţa la cutie înseamnă o cutie de carton cu toată viaţa unui om înăuntru. Bineînţeles asta ne duce la o întrebare dificilă: Cum arată *o viaţă?* Păi, răspunsul meu momentan este că voi reveni, puţin mai tîrziu, cu amănuntele propriuzise.

În fine, nu vi se pare că o viaţă de om este prea plină, prea interesantă, ca după ce omul care a trăit-o moare, să fie uitată? Mie aşa mi se pare şi de aceea m-am gîndit la o posibilitate de a „salva“ vieţile pline de întîmplări ale oamenilor, la figurat. Şi cea mai bună metodă (şi cea mai simplă, de altfel) este de a băga viaţa oamenilor, după moartea lor, în cutii, care apoi sînt puse toate la un loc, pe rafturi şi pe categorii.

Acum urmează posibilele întrebări pe care doriţi să le puneţi în legătură cu această idee: de ce am ales un spaţiu atît de banal şi simplu ca o cutie pentru a depozita un lucru atît de important şi frumos ca viaţa? Ei bine, aici va trebui să te contrazic, dragă cititorule, o cutie din carton nu este deloc un lucru banal şi simplu, ba din contră! Este prin forma ei perfect cubică, culoarea cafenie şi ştearsă şi materialul tare şi aspru, un obiect cît se poate de expresiv, dacă te gîndeşti bine. Şi o viaţă, cum e ea complicată şi întortocheată, se potriveşte perfect cu o astfel de cutie.

O a doua întrebare pe care s-ar putea să vreţi să mi-o puneţi ar fi: Cum? Cum se *bagă o viaţă într-o cutie?!* Acest detaliu nu l-am stabilit încă total. „Poftim??“ s-ar putea să întrebaţi indignaţi. Dar vă veţi răspunde singuri la întrebare după ce veţi afla cum arată o viaţă: cred că o viaţă, după ce omul în care a stat moare, iese din el transformîndu-se într-un mic cub de aer ce zace, pulsînd abătut lîngă rămăşiţele trupului în care s-a aflat atît de multă vreme.

Deci, în acest context, este foarte simplu să bagi un cub de viaţă într-o cutie de carton apoi să sigilezi cutia cu alt obiect simplu şi banal: scotch! Şi, dacă cineva va vrea vreodată să vadă viaţa sau anumite momente din viaţa unui om, trebuie doar să se ducă într-o bibliotecă de vieţi (va trebui să existe şi aşa ceva, nu?) şi să caute printre rafturi, să găsească cutia cu viaţa pe care o caută, să o deschidă şi să-şi bage capul în ea... va vedea totul cu ochii minţii...

Din punct de vedere muzical: povestind mai multor oameni despre ideea „viaţa la cutie“ am aflat că prin anii '80 era un cîntec *„living in a box“* (trăind într-o cutie), cîntat de formaţia Living in a box. Interesantă coincidenţă. Mai ales dacă vezi videoclipul în care membrii trupei apar, pe rînd, într-o cutie mare de carton, prin crăpătura căreia văd lumea. Şi asta mă aduce la următoarea idee. Din punct de vedere zoologic: viaţa la cutie este totodată şi viaţa animalelor de la grădinile zoologice, unde ele stau închise în cuşti, privind melancolice printre gratii şi dorindu-şi din tot sufletul ori să fie înapoi acasă la ele, ori ca hîrtia decolorata, cu o poză a habitatului lor natural care este lipită pe pereţii reci ai cuştii înguste, să nu fie *doar* o poză.

În concluzie, o fiinţă în viaţă, în orice fel de cutie, este un lucru oribil. Deşi, dacă ne gîndim bine, se poate ca şi noi şi universul şi lumea noastră să ne aflăm tot într-o mare cutie, pentru că ideea infinitului este prea puţin posibilă.

Ana GHENCIULESCU, clasa a VI-a,
Colegiul Naţional Goethe, Bucureşti

(dedic această „compunere“ colegilor şi prietenilor mei din clasa a V-a C, alături de care am petrecut o mare parte din viaţa mea într-o mare cutie cu bănci şi scaune)

Primăvara vieţii mele

Întotdeauna am asociat nopţile de primăvară cu mirosul puternic al zambilelor şi cu *Nocturnele* lui Friederich Chopin; cu zambilele aşezate în vaze smălţuite, inundînd întreaga casă cu parfumul lor şi împrospătîndu-ne sufletele; cu clapele pianului delicat atinse şi sunetele diafane ce se pliază pe notele sufletului.

Serile de primăvară sînt legate pentru mine de un concert la care m-am bucurat de aceleaşi sunete ale pianului. La ieşirea din Filarmonică m-a întîmpinat un vînticel călduţ şi atunci am fost cuprinsă de fericire. Priveam oamenii cum aşteptau tramvaiul cu feţele destinse şi clădirea teatrului din faţa mea veche de peste două secole, zîmbindu-mi încă.

Ne-am plimbat atunci pe străzile golite de lume, admirînd cele două magnolii, îmbrăcate ca două mirese, din faţa Primăriei şi lalelele în rolul domnişoarelor de onoare ducîndu-le trena. Un aer misterios ne înconjura, iar cerul înstelat veghea deasupra noastră. Copacii maiestuoşi de pe marginea străzii, asemeni unor cavaleri medievali, îmi spuneau „bună seara“, iar eu îi priveam spunîndu-mi: „Ce frumoşi sînteţi, aşa împodobiţi! Şi cît de minunată este floarea voastră!”

Mă gîndeam la o scenă dintr-un roman, în care o fetiţă îmbrăţişa un copac ca şi cum ar fi fost însufleţit.

Aşa simţeam şi eu şi parcă totul în jur promitea. De fapt, îmi promiteau mie copacii, lalelele, cărăbuşii, stelele din înaltul cerului, greierii şi vîntul care îmi mîngîia faţa. Toate îmi veneau în întîmpinare, spunîndu-mi că şi eu sînt în primăvara vieţii şi sînt asemenea lor.

Atunci îmi ziceam în gînd: „Toate acestea sînt făcute pentru mine“. Dar „toate acestea“ nu înseamnă fericirea? Sau poate promisiunea unei aşteptate fericiri?

Alexandra FULOAGĂ, clasa a VII-a,
Colegiul Naţional „Costache Negruzzi“, Iaşi

Melcul regal, veşnic hoinar

În acest numar am iniţiat o nouă pagină: cea de interviu. Aşadar, aşteptăm interviurile voastre cu personaje interesante, adevărate sau fictive. De data aceasta, Bogdan şi-a imaginat un interviu cu Alteţea Sa melcul Melcocovici.

Reporterul: Bună ziua, domnule Melcocovici! Mă numesc Ioana Mihnea şi sînt reporter la ziarul *„Lumea animalelor“*. Aţi fi de acord să vă luăm un interviu?

Melcul: Inamici! Ajutor!

R: Nu vă speriaţi, Măria Voastră, nu sîntem arici pentru a vă mînca. Aşadar, voi repeta întrebarea. V-am putea răpi cîteva minute din timpul dumneavoastră preţios pentru un scurt interviu?

M: A? Da, drăguţă, da. Doresc un meniu, dar mă duci tu la restaurant?

R: V-*am întrebat, dacă vă putem lua un interviu!*

M: Bineînţeles. Îmi pare rău, aşa e la bătrîneţe, nu mai auzi bine, nu mai vezi bine, nimeni...

R: V-a fost greu să bateţi atîta drum de unul singur? Din moment ce sînteţi rege, nu v-a oferit nici un slujitor un mijloc de transport mai rapid?

M: În regatul meu eram cel bun „alergător“. Eu eram cel mai rapid mijloc de transport, dacă se poate spune aşa.

R: Nu puteaţi să cereţi ajutor oamenilor? Unii dintre noi nu discriminăm melcii. Chiar şi legile noastre oferă ajutor celor cu posibilităţi minime. În acest moment aş putea să vă iau în palmă şi să vă...

M: Destul, domnişorico! Poate ţie ţi se pare uşor să spui toate acestea, să te dai mare cu legile voastre, dar despre noi nu ştii nimic. Istoria melcilor este una foarte bogată. Rudele noastre au apărut înaintea strămoşilor voştri! Cînd rostiţi numele de moluscă trebuie să simţi respect, nu milă! Putem să ne descurcăm şi singuri!

R: Îmi pare rău dacă v-am jignit, Alteţa Voastră!

M: Ar trebui să îţi pară! După standardele noastre, noi sîntem superiori oamenilor! Tinerii din ziua de azi, fie ei melci sau oameni au uitat adevăratele valori!

R: Putem să revenim la subiect, vă rog?

M: Preabine. Dar să nu uiţi ce ţi-am spus! Noi melcii...

R: Titlul de cel mai rapid alergător l-aţi cîştigat cu greu? Adică, un rege nu ar trebui să se pună în pericol pentru astfel de nimicuri.

M: Ai dreptate drăguţă, dar titlul l-am cîştigat cu mult înainte de a deveni rege. Pe atunci eram un flăcău după care multe melcuţe visau. Aveam muşchi, cochilia tare şi multe altele.

R: Aşadar, eraţi un adevarat atlet. Puteţi să ne mai spuneţi dacă aveaţi şi alte talente în afară de „alergatul viteză“?

M: Bineînţeles că mai aveam. Eram halterofil, ridicam pietre de toate mărimile cu căpşorul meu şi cu cochilia. Nu era chiar uşor. De multe ori mi-am pus viaţa în pericol.

R: Şi... cum aţi ajuns rege? Se spune că cei care au muşchi nu au creier. Credeţi că e adevărat acest zvon?

M: Bineînţeles că nu. Zvonurile sînt mereu simple scorneli, iar eu sînt dovada vie ce le contrazice. Pe lîngă muşchi mai am şi inteligenţă. Cine credeţi domnişoară, că de mic copil a strîns melc cu melc din toate colţurile pădurii şi a pus bazele acestui stat?

R: Dumneavoastră?

M: Normal că eu. Fără mine nu exista economie, nu exista turism, nu exista nimic din acest regat. Ar fi fost anarhie. De aceea, am o linişte sufletească pentru că am făcut ceva în viaţa mea.

R: În cazul acesta, cum de aţi decis să vă supuneţi la o asemenea încercare, din moment ce aveaţi tot ce v-aţi fi putut dori? Bucureştiul nu este chiar la o aruncătură de băţ faţă de „Regatul melcesc“.

M: Ooo, da, ai dreptate, e chiar foaaarte departe. Mi-am petrecut toată tinereţea parcurgînd acest drum. În ani melceşti sînt cel mai bătrîn melc din lume. Am aproximativ 152 ani.

R: Mă surprindeţi cu fiecare răspuns. Totuşi, nu mi-aţi răspuns la întrebare. De ce aţi dorit să faceţi un drum atît de lung din moment ce aveaţi un regat de condus şi totul vă era la picioare?

M: Nu, nu vă pot vorbi despre asta, este prea dureros.

R: Vă rog, descărcaţi-vă, promit că nu veţi regreta. Aveţi încredere.

M: Preabine, drăguţă. Cu mult timp în urmă, cînd eram tinerel, am întîlnit o melcuţă care mai tîrziu a devenit regină. Încă îmi mai amintesc chipul ei angelic, guriţa ei triunghiulară rujată, ochii din corniţe rimelaţi care adesea lăcrimau la vedera mea, sau din pricina machiajului... (nici eu nu-mi mai amintesc prea bine) iar cochilia-i era divină. Adesea străluceau pe ea diamante sau coliere din aur. Dar vai, cît de crudă este viaţa. La scurt timp iubirea vieţii mele mi-a fost răpită aşa că am decis să-i îndeplinesc ultima dorinţă: o pereche de ochelari de soare „Luis Melcons“.

R: Aşadar, aţi bătut atîta drum doar pentru o pereche de ochelari de soare?!

M: A fost ultima ei dorinţă. Noi melcii avem tradiţiile noastre şi modul nostru de a ne arăta afecţiunea. Măcar pe mormîntul ei să stea, dacă nu poate să îi poarte.

R: Condoleanţe. Trebuie să vă fi îndrăgostit doar dintr-o singură privire de o iubiţi atît de mult.

M: Mda. Într-un fel.

R: Dacă nu sînt cam indiscretă, aţi putea să-mi spuneţi povestea dumneavoastră de dragoste?

M: Să ştii că sînt cam grabit dar fie, de dragul tinerei generaţii. Totul a început cînd în copacul meu s-a mutat Licurici Luminici. Era un tînăr foarte de treabă sau cum obişnuiam eu pe atunci să zic, „beton“ care deîndată mi-a devenit bun prieten. Ce frumos era în acele vremuri, fără responsabilităţi, fără prea multe îndatoriri...

R: Dar nu eraţi rege? Parcă regii au foarte multe îndatoriri.

M: Adevărat, dar eram tînăr. Gîndirea mea era simplă. Din moment ce eu îi îndemnasem pe toţi melcii de pretutindeni să se adune într-un regat independent, datoria mea se încheiase. Eram rege, aveam tot ce-mi doream, cei maturi se ocupau cu ridicarea nivelului de trai. De aceea am făcut multe nebunii în tinereaţea mea. Într-o asemenea zi, la îndemnul bunului meu prieten Licurici, am avut o experienţă inedită într-un loc despre care nici nu ştiam că există în Regatul melcilor.

R: Şi, care era? Scuzaţi-mă că vă întrerup dar spuneţi poveşti la fel ca bunicul. Numai el creează un astfel de suspans.

M: Se numea „Melcocos Disco-Bar“. Era o discotecă cochetă unde aveam să-mi petrec multe nopţi albe. Ritmurile de salsa şi disco mereu mă pătrundeau pînă în cochilie, iar întunecimea în care abia dacă se zărea lumina lui Luminici (avea meserie de luminator) întreţinea o atmosferă cu totul deosebită. Din prima seară, am întîlnit-o la o masă dintr-un colţ mai îndepărtat al localului. Prietenii mei m-au îndemnat să ne aşezăm acolo, iar ea, timidă, a început să discute cu mine. Din subiect în subiect, din vorbă-n vorbă am observat cu uimire că aveam foarte multe lucruri în comun. Mai apoi am şi dansat. În clipa aceea am simţit ceva cu totul nou, am simţit cum mă îndrăgostesc. A doua zi în care m-am văzut cu Melcuţa Melcoro (numele de domnişoară) am trăit tot o experienţă inedită, dar în cu totul alt fel decît în seara precedentă. Am observat cu uimire faptul că arăta mult mai bine în semiîntuneric decît la lumina zilei. Culoarea feţei avea nuanţa unui bec consumat, corniţele-i erau le fel de drepte ca un drum bifurcat, iar cochilia, ce să mai spun despre cochilie? Crăpată nu era, dar parcă ar fi spălat-o cu noroi. Totuşi, pentru mine aceeaşi fiinţă divină rămăsese. Misterioase sînt căile dragostei. Doi ani mai tîrziu, ne-am căsătorit şi am început să-mi iau în serios îndatorirea de rege. Trei ani mai tîrziu am elaborat primele legi şi am dezvoltat industria regatului pentru a-mi putea întreţine soţia. Cît despre ea, operaţiile estetice îşi făcuseră în mare parte datoria, dar tot a trebuit să se machieze un pic (mai mult) pentru a arăta ca un fotomodel. Părinţii ei erau mîndri de un aşa ginere. Cinci ani mai tîrziu..., săracuţa de ea şi-a dat duhul, ultimele vorbe fiind „Te iubesc!“.

R: Parcă spuneaţi că v-a cerut o pereche de ochelari de soare „Luis Melcons“.

M: A, da. Şi asta. Uitaţi, am păstrat ultima bucată din această colivă pentru mine, dar v-o dăruiesc dumneavoastră.

R: Vai, Măria Voastră, dar mă măguliţi, nici nu ştiu ce să fac. O singură întrebare îmi vine în minte acum. E comestibilă pentru oameni?

M: Bineînţeles că e comestibilă, totuşi nu vă recomand să o mîncaţi atunci cînd sînteţi veselă, pentru că gustul este atît de scîrbos, încît vă va reveni tristeţea datorată morţii persoanelor dragi. Nu mai spuneţi nimănui, dar aceasta era partea ce mi se cuvenea. În ţara mea nu avem cîini cărora să le dam toate resturile, ca în ţara voastră...

R: Mulţumesc pentru că m-aţi prevenit. În continuare, ce aveţi de gînd să faceţi? Credeţi că mai puteţi face faţă acestei călătorii?

M: Bineînţeles, nu vedeţi? Mai am cîţiva milimetri. Un mic efort şiii... am ajuns! Optzeci de ani de muncă şi patruzeci de ani de pauze nu au rămas nerăsplătite. Mai urmează doar să găsesc nişte ochelari de soare pentru draga mea Melcuţa.

R: Ăăăă... Felicitări, Sire! Cred că am terminat interviul.

Peste cinci minute:

– Ioana, crezi că o să-şi dea seama pînă la urmă? mă întrebă Eduard, responsabilul cu echipamentul.

– Nu am nici o idee. Este cam greu de citit pentru un melc numele unei clădiri aşa de fastuase.

– Nu cred că melcii ştiu să citească şi nu cred nici că acest moşneag melc îşi va da seama că mall-ul este în cealaltă parte a Bucureştiului şi că se află de fapt la Casa Poporului.

– Mda, ai dreptate. Ce poate face dragostea dintr-un melc. Dintr-un falnic rege, a ajuns un soi de satelit fără direcţie.

– Şi mai ciudat este, că Irina, prietena mea de la ziarul *Privind printre necuvîntătoare*, a scris un articol despre Melcuţa Melcocovici, mi-a zis arătîndu-mi hîrtia cu pricina.

Nu mi-a fost prea dificil să-mi dau seama de poziţia reginei melcilor. O simplă poză cu o cochilie aurită în vîrful unui ciudat tip de car alegoric şi cîteva propoziţii: „Doamna Melcuţa Melcocovici, studentă la actorie, cîştigă tronul Regatului melcilor, jucînd celebrul rol al Julietei pe moarte, din piesa *Romeo şi Julieta*. Conspiraţia a fost pusă la cale de părinţii fetei şi de stimabilul domn Licurici Luminici care s-au ocupat de detaliile falsei înmormîntări şi de manipularea tuturor subalternilor regelui, spre a-l trimite pe acesta într-o călătorie făr' de SFÎRŞIT. Prin urmare, şi-au cîştigat şi ei jumătate din tron.“

– Hm! Ce noroc pe Măria Sa, ex-regele, că nu poate citi!

Morala: Să nu aveţi încredere în melcuţe exagerat de machiate şi în prieteni mult prea luminoşi, pentru a fi adevăraţi!

Bogdan Cătălin MEREUŢĂ, clasa a VII-a
Şcoala nr. 40 „Iulia Haşdeu“, Galaţi

Luca ISTODOR

Despre Avatar *și alte 25 de filme*

Nota$_1$: Am multe de scris, date fiind multele filme apărute în perioada aceasta de timp (decembrie 2009 – martie 2010); şi spun apărute pentru că nu am scris decît despre filmele văzute de mine în această perioadă la cinema.

Nota$_2$: Sînt sigur că am omis cîte ceva.

Nota$_3$: Notele sînt cele din paranteză (asta dacă vă întrebaţi de ce există nişte numere în paranteză cîteodată, aşa... căzute din cer)

Nota$_4$: Acest articol conţine informaţii (şi alte prostii) despre 26 de filme.

Pentru lumea filmului, muuulte s-au întîmplat în această perioadă. Ce să mai spunem, s-au dat Globurile de Aur, Oscarurile, BAFTA.

Avatar (ca să terminăm din prima)

Avatar, evenimentul cinematografic al secolului a fost o *** (adică ceva nereuşit), faţă de aşteptările tuturor (ale mele cel puţin). Există imagini impresionante pentru care filmul merită văzut (dar în cinema!). Critica pe care o consider eu cea mai potrivită: „o masă indigestă de clişee care durează vreo trei ore“ (John Podhoretz). Filmul este *plictisitor*. Acţiunea... nu numai că nu mi-a satisfăcut aşteptările, dar devine *** (adică plictisitoare), iar cîteodată îmi venea să rîd de anumite scene (bine că îmi venea să rîd, că altfel adormeam (Regizor: James Cameron. Filmul a luat toate tipurile de premii posibile, dar nu şi Oscarul) Nota: 7/10

Filmele foarte bune

● *Alice în Ţara minunilor* – cu Johnny Depp, Helena Bonham Carter, Anne Hathaway, în regia lui Tim Burton.

Chiar dacă acest film este puţin (foarte puţin) mai prost, după mine, faţă de celelalte ale lui Tim Burton, FILMUL ESTE FOARTE BUN (ştiu că este un cuvînt golit de sens, dar citiţi mai departe). Plin de imaginaţie, plin de actori buni şi plin de pisici zîmbitoare. Johnny Depp face, ca de obicei, un rol foarte bun ca pălărierul nebun, dar surpriza a fost Regina Roşie,

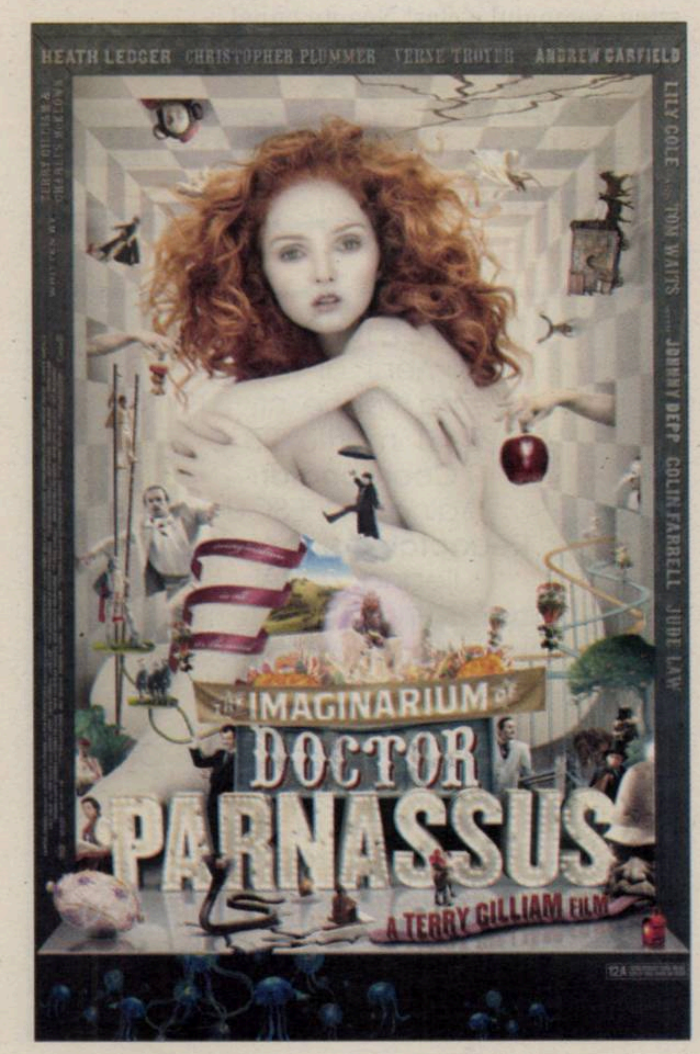

cea mai amuzantă, cu replica ei „Off with their heads!“, la care rîd tot timpul. Regina este perfectă. De fapt, totul este perfect: Pisica, Pălărierul, Iepurii, „Grăsunii“ reginei, păsările dodo, chiar şi cîinele. Nota: 10/10.

● *Shutter Island* al lui Martin Scorsese, un film despre o insulă cu nebuni şi un poliţist care anchetează un caz de „dispariţie“ şi descoperă că se fac nişte experimente pe creierele pacienţilor... Sfîrşit neaşteptat (atît vă spun: el va fi primul care va încerca acele „metode neortodoxe“). Reuşeşte să te înspăimînte, dar finalul, finalul este neaşteptat şi totuşi banal. Este ciudat şi totuşi dezamăgitor. Nu îţi dă cîţi fiori te aştepţi să îţi dea. De asta îi dau 10 (nota: 10/10).

● *Cutia* este un horror bun (uau... ce cuvinte elevate folosesc şi eu!). O familie primeşte o cutie cu un buton. La cîteva zile după aceasta, îi vizitează un anumit domn care le spune că, dacă apasă pe buton, o persoană va muri, iar aceştia vor primi un milion de dolari. Cuplul apasă. Şi primesc banii. Dar, după aceea, cutia este dată unei alte persoane... (şi după nu vă mai spun!) Povestea este mult prea bine dezvoltată pentru a o povesti... Aş povesti fiecare amănunt cu plăcere, dacă aş avea spaţiul necesar. De mult n-am mai văzut aşa poveste. Nota: 9,5/10

Şi acum întrebaţi: de ce nu i-am dat 10? Pentru că filmul se complică prea mult la un moment dat, inutil de mult din punctul meu de vedere.

● *Capitalismul, o poveste de dragoste:* Este un documentar al lui Michael Moore care, după cîte ştiţi şi voi... face (ce face el de obicei) nişte documentare. Filmul e mai mult decît neobişnuit şi primeşte nota 9,5 pentru că mi-a plăcut pur şi simplu (te face să vrei să îl vezi pînă la sfîrşit) Ei bine, situaţia este în felul următor: în America, oamenilor le sînt luate casele pentru că nu îşi plătesc dările la bănci, chiar dacă, în acelaşi timp, aceştia sînt daţi afară pe rupte (9,5).

● *Activitate Paranormală:* Deşi are foarte puţine efecte speciale, un regizor şi actori debutanţi, totul pare real. Şi asta este dovedit ştiinţific: tata care nu ştia nimic despre film m-a întrebat dacă nu cumva acesta este un documentar. Şi aşa pare... De exemplu, toate lucrurile care se întîmplau datorită stafiilor, în acea casă, sînt foarte posibile şi în realitate (sau... mă rog... în emisiunile cu case bîntuite la care mă mai uitam eu). Deci... ei bine, o femeie este bîntuită din ce în ce mai mult de o fantomă. Pînă cînd... mai bine vă uitaţi la film. Pentru că sfîrşitul... nu o să îl uit prea curînd (9,5).

Filme bune

● *Circul ororilor: Asistentul Vampirului*. (9) Merită să spun că îmi place foarte mult ideea unui circ în filme, pentru că, pentru mine, este un loc al misterelor (ştiu că e mai siropos, dar...). Deci 9 pentru poveste, pentru actorii care joacă bine, pentru vampiri, pentru tot! (Da, 9 e o notă bună).

● *E tare complicat* (9): filmul cu Meryl Streep, Alec Baldwin şi Steve Martin este foarte bun pentru genul lui, adică pentru o comedie romantică. Are destule glume pentru a te face să nu adormi, cum te fac unele „comedioare romantice“, şi actori buni. E perfect pentru genul lui. Un pic cam lungit, totuşi (mama a adormit, la sfîrşit (cînd nu mai era nici o glumă)).

● *Cealaltă Irina (9):* Caracterizare: film românesc (cu o poveste care mie, personal, îmi place, datorită misterului de la început, care „ţine“ pînă la sfîrşit), despre o femeie, aparent sinceră, pe care, de fapt, nimeni nu o cunoştea cu adevărat.

Cel mai prost film:

● *Hohoho* (-6): Cînd am văzut acest film, sincer, am avut o impresie mediocră spre bună. Totul părea normal. Îmi era clar că nu e o capodoperă, ci un simplu film comercial de Crăciun. Am şi rîs puţin la el. Din păcate (pentru film) am văzut, chiar în ziua următoare un alt film, numit *Paul, Poliţist la Mall*. Şi vă spun că părerea s-a schimbat brusc: în *Paul*... se întîmplau aceleaşi lucruri ca în *Hohoho*. Aveam parte de aceleaşi „şmecherii“: Mall, chiar şi de o bandă de hoţi, la fel ca în *Hohoho*. Mie mi se pare că această coincidenţă e un pic cam mare... dar e doar părerea mea.

Filme mediocre

Dr. Parnassus (8 – fantastic)
Ce-o fi cu soţii Morgan (7 – comedie/romantic)
Sherlock Holmes (7,5 – acţiune)
Arthur şi răzbunarea lui Maltazard (8,5 – animaţie)
Old Dogs (8 – familie/pentru copii)
Poveste de Crăciun (8,5 – de Crăciun)
Alvin şi veveriţele 2 (8 – pentru copii)
Din Paris, cu dragoste (8 – acţiune)
Motivat să ucidă (7 – acţiune/crimă)
Cazul 39 (7,5 – horror)
Percy Jackson şi olimpienii (8)

Prezentarea unui festival

La Anim'est am fost doar anul trecut, dar, fie că s-a nimerit, fie că nu, eu m-am simţit foarte bine, şi am văzut numai filme bune (în afară de *Aventurile lui Pin-Pin*, despre un pinguin care, săracul, cînta aceeaşi melodie de vreo cinci ori în acest film). De ce? Pentru că totul era foarte bine organizat şi pentru că filmele erau bine alese.

Despre cîteva filme

● *Piano Forrest,* cîştigătorul premiului pentru cel mai bun film lung, este tare (cum aşa? Adică emoţionant, bine făcut din punct de vedere cinematografic, cu o poveste şi o idee bună). Povestea este despre o fată genială (cîntă bine la pian) care nu putea să se încadreze în standardele concursurilor şi despre un băiat care munceşte foarte mult, în special pentru a cîştiga marele concurs de pian. (10/10)

● *Firul Ariadnei* se referă, după cum probabil v-aţi dat seama (sper!) la legenda mitologică, doar că acum, minotaurul găseşte firul... şi pe Ariadna. (9/10)

● *Povestea soldatului Fedot cel viteaz* este un film pe care pot să îl recomand tuturor – copiilor pentru basmul clasic rusesc, cu multe glume; adulţilor pentru aluziile de toate tipurile. Practic, povestea soldatului Fedot este un basm rusesc adaptat zilelor noastre. (9,5/10)

● *Sensul vieţii pentru 9,99 $* este un film care a impresionat-o şi pe bunica (UAU!) despre sensul vieţii pentru mai multe personaje. Fiecare cu lucrurile lui mici. Specificaţie tehnică: animaţie foarte bună (ciudată, dar personajele arată foarte bine). (9,5/10)

● *Afro Samurai: Resurection* (nu, copii, nu!) nu este un film de animaţie pentru copii. De ce? Sînge, vorbit urît, violenţă (ajunge, nu?). Totuşi, acum, că l-am văzut, vă pot spune că merită (cu vocea lui Samuel Jackson). De ce? Pentru animaţie, pentru ciudăţenii şi pentru bătăliile date pe muzică. Putem spune că fiecare bătălie are muzica ei... Ceea ce e ciudat de plăcut.

Notă: Deşi este important, nu am menţionat cîştigătorii premiului Oscar pentru că toată lumea îi ştie (presupun...)

Luca ISTODOR, clasa a VII-a,
Şcoala nr. 79, Bucureşti

Ileana ZIRRA

Obosit ca o furnică

De ce? De ce vin unii şi ne dictează şi nu vor să transforme probleme complicate în basme de adormit copiii? De ce merg la simpozioane de mate, deşi nici nu-mi ştiu formulele geometriei în spaţiu? De ce eram înnebunită după algebră într-a cincea şi de ce acuma mi-e silă cînd aflu că încep orele de „zlatematică"? De ce am învăţat eu în doi ani mai multă germană de la Frau Săvinuţă decît în primii cinci? Mi-ar plăcea ca toţi profesorii să fie într-atît de dedicaţi precum profesoara mea de geografie, cu care dezbatem fiecare idee măruntă, după timp şi plac!

Aş fi vrut să îmi încep articolul condamnînd prima lege complet ridicolă – pe lîngă interzicerea existenţei băieţilor cu buze roşii –, scoaterea din funcţie a profesorilor ieşiţi la pensie şi nerespectarea posibilităţii de a-şi prelungi aceştia anii în învăţămînt. Dacă asta ar fi pasiunea mea, de ce să mai trăiesc în singurătate? Da, ar fi timpul să călătoresc, dar cu ce bani? Încă o prostie mai este ignorarea diverselor grade şi promovări ale profesorilor şi anii vechime.

Ce trist îmi pare cînd aflu că la Facultatea de Matematică te duci o dată pe semestru, îţi iei vreo 500 de probleme pe care le lucrezi acasă, iar apoi te prezinţi la examen. Şi mai tare mă enervez cînd îmi amintesc cîte profesoare de română am avut anul trecut. Începînd cu o cucoană care ne dicta precum unor papagali, apoi o alta care ne povestea cum şi-a luxat „mînilii" şi ne mustra spunîndu-ne „sufleţel, lasă ifosele la poarta şcolii!", şi nu spun că nu avea neapărat motive... În sfîrşit, am avut o domniţă tînără, proaspăt absolventă de Litere, care ne preda conjuncţiile explicîndu-ne cum că „pentru ca să este o sintagmă ce trebuie evitată pentru ca să vorbim corect românește!".

Şi de ce să se mai aştepte în cazul ăsta domnii profesori să se chinuie toţi cu temele? De aici a pornit fenomenul copiatului la greu. În fiecare clasă sînt cinci elevi silitori care dau să copieze celorlalţi, salvînd onoarea clasei model! În unele şcoli s-a şi dezvoltat o afacere din asta. Cinci lei tema la germană, zece la mate şi opt la română, iar toate eseurile sînt cu siguranţă 15! Pauzele sînt supermarketurile de unde se procură acestea.

E adevărat că elevii absentează foarte mult, psihic, visînd la diverşi tipi pe care i-au călcat din greşeală pe palton în metrou sau doar la burito-ul care-i aşteaptă acasă pe masa din bucătărie, dar profesorii chiulesc de două ori mai mult în ultima vreme, şi nu mă leg numai de şcoala mea sau de liceele din Bucureşti, ci şi de cele din Galaţi şi din Cluj. Exemplele degeaba vi le-aş da, pentru că în afară de oştenii din revolte, nimeni n-ar fi în cunoştinţă de cauză. Sigur că toţi plozii se bucură de-o oră de jucat macao şi cames, sau doar Killer, predă-te!, dar cu ce rămîn de aici? Cu noroc în cărţi ori în dragoste? Şi ore în plus de studiu acasă. Şi teme în plus la meditaţii, pentru că profa de română şi-a luat concediu medical fără vreun motiv...!

Nu spun că de printr-a VII-a nu încep şi colegii să tragă chiulul din cauza vreunei teme nefăcute sau doar din lipsă de chef, dar în ultimii trei ani de zile am văzut cum nimeni nu mai are tragere de inimă cînd îşi predă materia.

Ştiu din povestiri din străbuni cît de greu era în perioada comunismului, şi din cărţile lui Creangă, iar din manualul de latină am aflat cum era sistemul de învăţămînt de pe vremea romanilor. Dacă un elev nu învăţa sau nu se purta cum se cuvine, la romani, profesorul devenea *plagosus* şi avea dreptul să le tragă elevilor o mamă de bătaie ca la carte, iar pe vremea comunismului ajungeai imediat la direcţiunea şcolii şi nici nu vreau să mă mai gîndesc la ce păţeau săracii copii. Pe deasupra, materia era una strict raportată la „măreţia" liderului nostru şi toţi purtau ghiozdane de cîte 10 kile. Iară în timpul lui Creangă, învăţătorul avea şi el voie să te bată cu nuiaua dacă nu veneai la ore, darămite dacă făceai prostii. În ziua de azi, parcă s-ar fi inversat rolurile! Dacă un profesor îndrăzneşte să ridice mîna asupra vreunui copil, riscă să fie concediat, iar dacă îi trage vreo palmă peste figură, nu numai că iese un scandal monstru în şcoală, dar părintele elevului vine şi se plînge la directori, iar profesorul rămîne traumatizat pe viaţă văzînd lipsa de autoritate pe care o are asupra unor persoane de trei ori mai tinere. E complet ridicol că elevii au mai multă putere asupra profilor decît ei. Şi, continuînd pasajul despre comunism, anii 1900 şi perioada romană, pe atunci şcoala ocupa tot timpul elevului, permiţîndu-i maximum o zi de distracţie! Acum şcoala, temele, învăţatul şi dormitul de abia acoperă jumătate din timp! Din cauza asta toţi aleargă pe terenul de tenis, îşi lasă deştele să le alunece pe pian sau le ţin prea încordate pe gîtul viorii, merg la cursuri de italiană la Schiller sau iau lecţii de dans! Şi de abia dacă îţi dedici toată jumătatea ailaltă acestor acţiuni extraşcolare simţi că faci ceva cu viaţa ta şi te poţi considera la fel de ocupat precum sora ta de 20 de ani care obişnuia să ajungă acasă la opt, obosită ca un cîine!

Pentru seara asta cred că este de ajuns. Luna o văd pe fereastră şi cîinele-mi latră-n timpan de o oră şi ce să mai zic de bîzîitul buburuzelor! Licuricii se sting, semnalul e clar! Noapte bună!

Acestea fiind spuse (şi citite) vom părăsi lumea insectelor şi a animalelor, care trebuie privite cu lupa pentru a le înţelege viaţa şi obiceiurile. Le mulţumesc tuturor copiilor care mi-au scris şi le promit o super temă pentru finalul anului şcolar!

Pagină realizată cu sprijinul

Bancpost

Membră a Grupului Eurobank EFG

Orele bîntuitoare

Vreţi să ştiţi de ce luaţi note proaste? Fiindcă nişte monştri periculoşi schimbă rezultatele noastre bune de la şcoală cu unele proaste. Aceşti monştri ameninţă să distrugă Învăţămîntul. E timpul să îi cunoaşteţi şi voi, ca să ştiţi cine e de vină!

ABECEMONSTRAS ***(Monstrul Abecedar):***

În timpul orei, obişnuieşte să intre în minţile copiilor şi le dă informaţii greşite la citire.

MATEDĂUNĂTORUL ***(Monstrul Matematic):***

Scopul lui este să dăuneze matematicii. Inversează adunarea cu scăderea. Intră în dulapul clasei şi schimbă testele perfecte ale copiilor cu unele greşite.

CAVALERULCONTRAECO ***(Monstrul Cunoaşterii Mediului):***

Are grad de cavaler pentru că umblă peste tot cu o sabie, o lance şi un scut. Îşi foloseşte armele pentru a vîna vulpi, cerbi şi lupi. Îi devorează şi le lasă rămăşiţele urît mirositoare în cartea de Cunoaşterea Mediului.

PIEDISPORTA ***(Monstrul orei de sport):***

Îi place să încurce ora. De obicei, pune piedică sau împinge, loveşte sau ciupeşte.

PENSUGREŞ ***(Monstrul orei de pictură):***

Se strecoară în setul de pensule. În timpul orei de desen, se smuceşte pentru a face elevul să tragă linii greşite. Cu cît desenul iese mai înspăimîntător, cu atît monstrul este mai fericit.

DOREMICACOFONIE ***(Monstrul orei de muzică):***

Se strecoară în mîncarea de dimineaţă făcînd copiii să scoată sunete oribile în ora de muzică.

Nota Autorului: Dar nu vă îngrijoraţi, prieteni! Bufniţa Dilematix îi va învinge şi veţi lua din nou note bune.

Luca VUCMANOVICI, clasa a II-a,
Şcoala „Ion Jalea", Constanţa

DILEMATIX
supliment al revistei
Dilema veche nr. 319
25-31 martie 2010
Coordonator:
Adina POPESCU
Redactor colaborator:
Ileana ZIRRA,
clasa a VIII-a, Liceul Teoretic
„Alexandru Vlahuţă", Bucureşti
Viniete: shutterstock
Corectură:
Andreea FILIP, Olivia GLIGOR
şi Patricia MIHAIL
Prezentare grafică:
Dan STANCIU
Tehnoredactare:
Corina MÎŢĂ, Adrian DAMIAN
e-mail: dilematix@gmail.com
tel.: 021.231.35.00

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEȘU**

PUBLICITATE

VOLVO

DILEMA VECHE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIȚIE ■ Anul **VII** ■ nr. **321** ■ 8-14 aprilie 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 32 pagini ■ 3,99 lei (cu DVD: 11,99 lei)

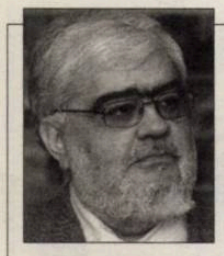

ANDREI PLEȘU

„Actori, gazetari, politicieni“

pagina **3**

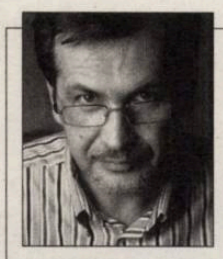

MIRCEA VASILESCU

„Europa în ambuteiaj“

pagina **3**

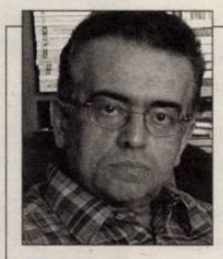

O nouă rubrică

DAN C. MIHĂILESCU

„Ce mi se-ntîmplă“

pagina **17**

Conspiraţii & comploturi

mod de întrebuințare și dozaj

Revista: 3,99 lei

5 948467 000346 14

Revista + DVD: 11,99 lei

5 948467 000353 14

„Este o greșeală la fel de mare să ai încredere în oricine și să n-ai încredere în nimeni.“

SENECA

Redacția DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 7, sector 1, 010073 București ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

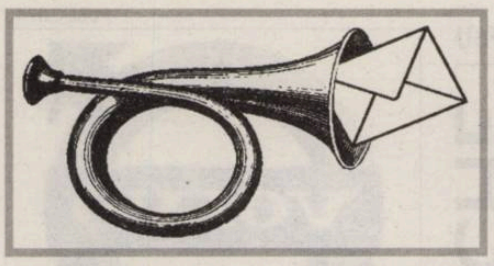

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

NR. 316

Articolul lui Radu Cosaşu, „Lucruri mici care-ţi înveselesc inima"

Bucurii nepereche

● Asfinţitul privit de pe Dunga Gorganului, printre sînziene şi margarete pîrguite, în soarele verii;

● Mirosul pădurilor de brad din Retezat; şi toate pădurile lăsate în pace de securea omenească;

● Cerul senin al ţării mele; deşi e acelaşi peste tot, cel de deasupra ţării mele are misiunea de a mai îmblînzi urîţenia lăsată de oameni pe pămînt;

● Pîinea caldă abia scoasă din cuptorul bătrîn al vreunei mătuşi;

● Ridicarea ochilor spre cerul plin de stele al satului, cînd toate stelele sînt la întîlnire;

● Strînsul fînului în verile călduroase, cînd încă nu se inventase codul portocaliu;

● Întoarcerea acasă după o zi de trudă la cîmp; paradoxal, nu te simţi sclav sau exploatat; persistă un sentiment de victorie;

● Cîntatul pe malul unei ape curgătoare; şi plînsul, şi cugetarea, şi bucuria de a fi liberă;

● Un psalm răsunînd divin în înserarea blîndă de pe malul Dunării, la Mănăstirea Mraconia;

● Culoarea şi delicateţea mestecenilor în orice anotimp;

● Bucolic, clopotele vitelor întoarse de la păşune (unde sînt acum?);

● Să privesc monumentele funerare ale morţilor vechi şi noi ai satului;

● Să ascult oameni bătrîni vorbind cu nostalgie despre tinereţea lor;

● Cafeaua dimineţii lîngă *Dilema veche* de o zi şi un concert de Bach în surdină;

● Mirosul de benzină;

● Plăcinta cu brînză făcută în casă;

● Să sap pămîntul grădinii cu hîrleţul sub un soare nou;

● O carte îndelung aşteptată, dată de poştaş într-o înserare tihnită;

● O scrisoare frumoasă şi adevărată, venită prin poştă de la cineva drag;

● Bobocii de gîscă mergînd legănat pe uliţele satului în ciuda tuturor aviarelor;

● Roiurile de fluturi albaştri explodînd în jurul meu pe cîmpie;

● Zăpada abia căzută, care-ţi scîrţîie sub paşi;

● Şoferii amabili – tot mai numeroşi, cel puţin aici – care opresc la trecerea de pietoni şi-ţi fac semn să treci;

● Să merg pe jos prin Pădurea Slivuţ pentru a vedea zimbrii;

● Casa proaspăt văruită;

● Muşcatele curgătoare şi florile de piatră împodobind curtea şi grădina.

...şi încă multe altele care fac viaţa frumoasă.

Teodora COSTA
teo_costa2000@yahoo.com

NR. 312

„Starea jazz-ului"

Un blog la Viena

Începînd cu 2006, ICR Viena a iniţiat cea mai spectaculoasă platformă de promovare a jazz-ului românesc. Recitaluri urmate de *jam-sessions* lunare şi Festivalul anual de jazz *hotROMania* au reunit la Viena peste 110 muzicieni români de gen, dar şi colegi ai acestora, de pe toate meridianele lumii. Programele ICR Viena organizate în colaborare cu Radiodifuziunea austriacă ORF şi Clubul vienez Porgy&Bess, considerat la ora actuală unul dintre cele mai importante pe plan european, au devenit o constantă în conştiinţa publicului austriac şi, totodată, un brand al ICR Viena.

În acest an, ICR Viena iniţiază – în premieră – şi o platformă mediatică pentru jazz-ul românesc, sub forma unui blog: http://startjamming.blogspot.com. Ideea acestui blog este de a facilita accesul rapid la informaţii de ultimă oră din lumea jazzului, de a stimula eventuale parteneriate şi de a identifica noi proiecte muzicale. ICR Viena este convins că întîlnirile din spaţiul virtual vor genera rapid o reţea funcţională şi o imagine puternică a scenei de jazz românesc.

Carmen BENDOVSKI
director ICR Viena
carmen.bendovski@rkiwien.at

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune..."
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE")

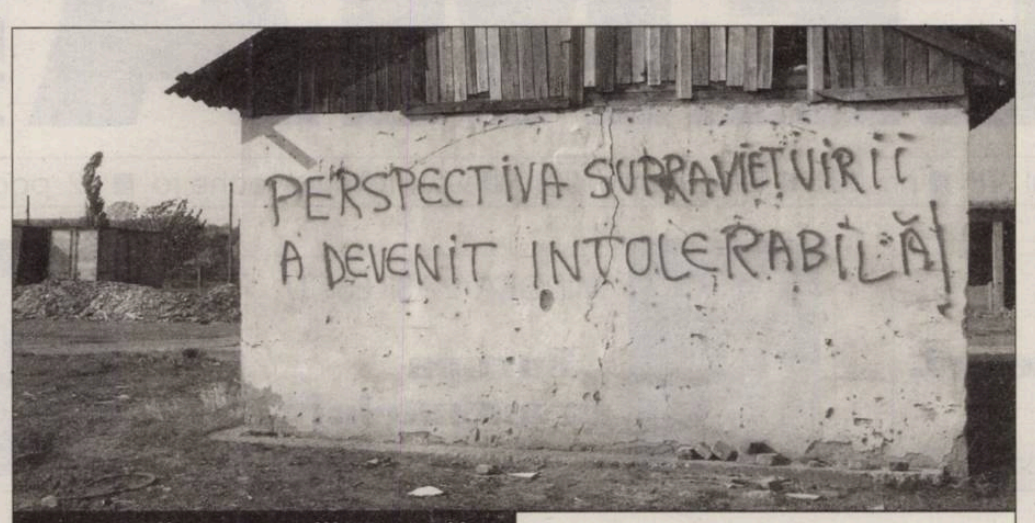

album dilematic — V. Catuna, Cluj-Napoca

ACTUALITĂŢI

Cine-astupă groapa altuia?

Dacă stai să-i asculţi, te-apucă mila: toţi sînt contra gropilor din asfalt, nimeni nu vrea să le simtă în şale (şi amortizoare), nici măcar un suflet de om nu-i de partea lor. Asta nu-i drept, oameni buni, că şi gropile sînt bunul întregului popor, de care beneficiem cu toţii în mod egal – iar unii şoferi, chiar mai egal decît alţii – c-aşa-i în democraţie! Le-am avut şi pe vremea lui nea' Nicu (dar nu crîcnea nimeni, că altfel...), le avem şi acum, le vom avea în vecii vecilor amin! Şi atunci: de ce atîta zarvă?

Aşa că m-am decis să devin avocatul diavolului şi să mă declar de partea gropilor bucureştene atît de marginalizate, mai ales că aici avem de-a face cu gropi *capitale,* cu *super-gropi,* cu *mega-hîrtoape,* la care provincia rîvneşte, dar n-are nici o şansă să acceadă. Că şi firmele „de astupat gropi" trebuie să trăiască (bine!). Şi funcţionarii de la primării, care se ocupă de problemă au dreptul la cîte-un „dulce".

Că dacă te iei după televiziuni, astuparea lor are ceva din complexitatea unei operaţii pe cord deschis – probabil că de aceea ne bucurăm şi de avantajul unui primar general medic şi pus pe treabă...

Îl şi văd pe dom' primar, cu mască chirurgicală şi mănuşi de gumă, chiuretînd o groapă, rezecînd o cavitate sau (de ce nu) toaletînd o gaură – totul în prezenţa a cît mai multor televiziuni, bineînţeles!

Sau, dacă reflectăm la potenţialele gropi din ipoteticele autostrăzi suspendate ale Bucureştiului, ce material de studiu proaspăt (şi virgin)! Gîndiţi-vă numai: să fiţi primul şofer care „dă în gropi" de la o înălţime de 10 m (sau cît or fi drăcoveniile de înalte...) – ce bucurie să fii primul venit, primul servit. Aşa se intră în istorie!

Se sperie gîndul de asemenea viitor luminos...

Pînă şi sintagma „Prost de dă în gropi" reprezintă o adevărată provocare, adresîndu-se practic tuturor şoferilor bucureşteni care pot practica *offroad* chiar şi pe Magheru. Iar dacă stai să asculţi autorităţile, hîrtoapele noastre cele de toate zilele nici nu mai există: problema a fost rezolvată definitiv şi irevocabil în ultimele două săptămîni, prin trîntirea cîtorva lopeţi de asfalt fleşcăit direct în băltoace. Şi dacă stai să-i asculţi pe reprezentanţii firmelor de profil, toate practică, de fapt, un fel de voluntariat atunci cînd se decid să ia problema în mînă şi să-şi facă datoria. Ele, de fapt, cică pierd bani cu aceasta activitate şi-s înscrise la cooperativa „Munca în zadar" – doi încarcă, doi descarcă, noi cu drag şi spor muncim...

Aici nu vorbim de respectarea unor clauze contractuale precise, ci despre un serviciu pe care-l fac primarului general, personal – că aşa-s ele, săritoare la nevoie.

Şi pe urmă, de ce ne-om agita atîta, acuşi vine primăvara şi, odată cu firul ierbii, ies şi firmele la asfaltat străzi (pe alţi bani...) – şi problema gropilor e uitată. Dar mai e mult pînă departe, iar odiseea gropilor bucureştene rămîne, pe moment, o *„neverending story"*. Mi-e teamă că va mai curge încă multă apă pe Dîmboviţa, pînă cînd vom beneficia de-o capitală *„user friendly"* (şi) din acest punct de vedere!

Apropo, ştiţi ce-şi urează gropile bucureştene de ziua lor? „La mai mare!"

Peter SZUGYI
peter.szuegyi@yahoo.com

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Marius CHIVU ● Radu COSAŞU ● Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU
Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Simona SORA
Dan STANCIU ● Mădălina ŞCHIOPU ● Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie)
Mircea VASILESCU (redactor-şef) ● Constantin VICĂ (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU
Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Lucian MÎNDRUŢĂ
Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 ● e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Tiraj 77.087 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL

Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl
satiricon

colecţii cu dichis

Săptămîna aceasta, pe DVD

(plus cutia pentru colecţie – CADOU)

Dictatorul

● *Dictatorul* a fost lansat în 1940, iar producţia lui a început în 1937. Chaplin avea să spună, ulterior, că, dacă ar fi cunoscut în toată amploarea cruzimea regimului hitlerist, n-ar mai fi putut să facă haz de „nebunia lor ucigaşă". Filmul a fost interzis în Germania şi în toate ţările ocupate de nazişti. Totuşi, un grup de partizani din Balcani au reuşit să înlocuiască, într-un cinematograf, filmul de pe ecran cu *Dictatorul,* în faţa unei audienţe formate din soldaţi germani: cînd şi-au dat seama despre ce peliculă e vorba, aceştia au început să tragă în ecran.

● „Chaplin este singurul artist care, în orice sală de cinema din lumea asta, îi face să rîdă, să plîngă şi să gîndească pe copiii cei mai zglobii laolaltă cu adulţii cei mai mohorîţi. Chaplin nu e doar Cinema, nu e doar film, nu-i o problemă de gust, e un barometru supranatural al bunătăţii şi răutăţii din univers. El este o măsură a rezistenţei umane, a fibrei noastre morale, a puterii noastre de înţelegere. Nu o dată mi-am judecat semenul după cum îl priveşte şi după cum vorbeşte despre Chaplin." (**Radu Cosaşu**)

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Familia**
- **Cum ne construim elitele**
- **Dreptul la opinie**

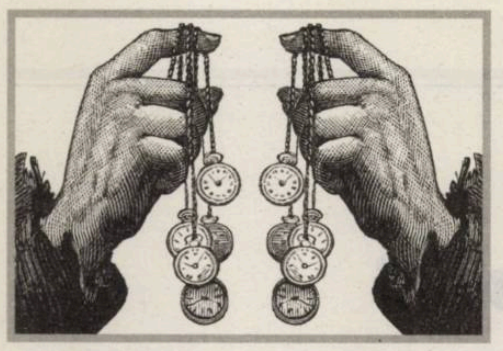

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Actori, gazetari, politicieni

Aflu, de curînd, că Teo intră în politică. Nu e o premieră. Există o sumedenie de antecedente: actori sau cîntăreți care devin parlamentari sau obișnuiți ai *show*-urilor politice, gazetari care se angajează în viața de partid sau candidează pentru fotolii europene, ca să nu mai vorbim de poeți, prozatori, muzicieni etc., gata să se ofere votului public, să slujească patria cu alte mijloace decît cele cu care își slujesc vocația dintîi. În fond, e dreptul lor. Orice cetățean – zice Constituția – are dreptul să aleagă și să fie ales și, pînă la un punct, decizia cuiva de a se implica în treburile cetății are un *ce* lăudabil.

Ceea ce însă mă preocupă nu e atît saltul în politic al unor artiști sau vedete de televiziune, cît, uneori, motivația lor reală sau, alteori, confuzia de planuri în care se complace societatea românească. Motivația unora pare să fie impură. Angajarea politică poate fi luată, în anumite cazuri, drept o soluție la îndemînă pentru depășirea unui impas de carieră sau a unor crize instituționale. Intri în tagma politicienilor ca să îți relansezi notorietatea sau ca să-ți ajuți teatrul, spitalul, emisiunea, școala ș.a.m.d. Mai gravă încă mi se pare confuzia de planuri. Politica e percepută ca o profesiune universal accesibilă, potrivită în mod special pentru naturile histrionice. Granița dintre studioul de televiziune, pagina de gazetă, scena de teatru și scena politică e de o flexibilitate neliniștitoare. Rolurile acestor „piese“ (distincte totuși) sînt interșanjabile.

Stilul dezbaterilor politice e mult mai aproape de jurnalistica șugubeață decît de lupta de idei parlamentară.

Chiar și fără să opteze pentru o carieră politică la vedere, gazetarii se comportă frecvent ca niște politicieni: susțin, mai mult sau mai puțin fățiș, un partid sau altul, se pronunță competent cu privire la *substanța* unor decizii guvernamentale sau parlamentare, pun în discuție, de pe poziții de partizanat, orice personalitate a mediului politic. Pe de altă parte, moderatorii mai multor *talk-show*-uri fac uz de înzestrări și trucuri actoricești: *joacă* obiectivitatea, indignarea, cinismul, agresivitatea brutală sau vodevilul. Domină suveran studioul, au reflexe de *star* răzgîiat, fac cu ochiul publicului.

Cît despre politicieni, ei se mișcă nu o dată pe o amplă paletă de „dexterități“. Stilul dezbaterilor politice e, adesea, mult mai aproape de jurnalistica șugubeață decît de lupta de idei parlamentară. Argumentația sobră și consecventă e înlocuită frecvent cu polemica din vîrful buzelor, cu iritabilitatea batjocoritoare, cu băşcălia aducătoare de *rating*. O serie întreagă de politicieni petrec un timp nepermis de lung în interminabile emisiuni de semi-divertisment, ajung la un fel de complicitate „colegială“ cu gazetarii, devin vedete în același registru cu ei. Gazetarii preferă, de altfel, să invite în astfel de emisiuni mai curînd politicieni guralivi și pestrițî decît specialiști adevărați. Nici echidistanța politică, nici expertiza reală nu pot fi criterii convingătoare pentru a recurge la serviciile de „analist“ ale unui Vadim Tudor. El e totuși prezent în tot soiul de spectacole televizate, deși indigența lui ideologică, vociferările lui de manej, inanitatea lui electorală sînt cunoscute de peste douăzeci de ani și confirmate de oboseala alegătorilor și a multora dintre foștii lui susținători. E invitat, totuși, pentru a satisface pofta de *entertainment* facil a moderatorilor. E un caz extrem în care un politician de duzină combină impostura gazetărească cu actoria de bîlci. Dar există și alți politicieni-actori, de anvergură variabilă, capabili să transforme viața noastră politică într-un spectacol tragi-comic, fără har și fără credibilitate.

Una peste alta, artiștii și jurnaliștii de diferite soiuri care hotărăsc să intre în politică intuiesc componenta carnavalescă a politicii autohtone și se simt încurajați să participe. Cariera politică e la îndemînă, cu toate beneficiile și hazul ei. Nu-ți trebuie decît un pic de tacla, două-trei declarații de bune intenții, o țîră de tupeu sau o discretă înclinație sinucigașă. Partidele abia așteaptă să te absoarbă, să-ți valorifice numele, să te includă, ca pe un ornament electoral, în calculele lor. La noi, e vorba de un obicei vechi: toate meseriile sînt invitate la performanță cetățenească. Ne trebuie actori-cetățeni, gazetari-cetățeni, politicieni-gazetari și politicieni-actori. Vorba (se putea?) lui Nenea Iancu: „Să căutăm deci a avea pompiari-cetățiani și cetățiani-pompiari, (...) pompiari-sătiani și sătiani-pompiari. Numai cu condițiune d-a fi și cetățian cineva este și un bun pompiar și viceversa.“

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Europa în ambuteiaj

Șeful FMI, Dominique Strauss-Khan, a declarat la București că Europa ar putea cădea în „liga secundă“ a puterilor economice peste zece sau douăzeci de ani, dacă nu se trezește la timp, pierzînd competiția cu SUA și Asia.

Despre reducerea decalajului economic și (mai ales) tehnologic față de SUA și despre intrarea în „societatea cunoașterii“ era vorba și în Agenda Lisabona, care dădea directive pînă în 2012. Numai mîine nu-i poimîine, zice o vorbă: pînă în 2012 mai e puțin, dar de directive s-a cam ales praful. Decalajul față de SUA n-a prea scăzut, iar între timp la orizont a apărut China, care invadează piața europeană cu produse ieftine (deci, competitive), iar Comisia Europeană și liderii de pe bătrînul continent nu au, față de „invazia“ chineză, vreun proiect coerent ori vreo reacție compactă. Înalți oficiali de la Washington tocmai au declarat că „practicile economice“ ale Chinei (de exemplu, devalorizarea monedei naționale pentru a avantaja exporturile) reprezintă o problemă în relațiile bilaterale. Europa are și ea, de curînd, o „voce unică“ – în persoana președintelui UE Van Rompuy – dar în relațiile cu China (ca și în raporturile cu Rusia) liderii europeni reacționează de la caz la caz, în funcție de interesele propriei țări. Președintele UE este, de altfel, în continuare o figură mai degrabă palidă, adevărații „protagoniști“ continuă să fie liderii țărilor mari (Angela Merkel, Nicolas Sarkozy, Gordon Brown). Construcția europeană e în continuare „defazată“.

De altfel, s-ar putea ca în următorii ani „lupta“ să se dea, mai acut ca pînă acum, tocmai între „național“ și „european“, pe alte coordonate decît se întîmpla cu cîteva decenii în urmă. Falimentul Greciei arată cît de șubredă e solidaritatea europeană atunci cînd toată problema se reduce la „de ce să plătească un contribuabil german neglijența ori corupția unui guvern din altă țară?“. Politicile față de imigranți (tot mai restrictive în diverse țări europene) generează și ele, într-o parte a opiniei publice, senzația că „străinii sînt o problemă“, deși îmbătrînirea populației europene și necesitatea de lucrători la „munca de jos“ ar trebui să-i facă pe oameni să observe că imigranții pot fi mai degrabă o *soluție*. Legea asupra patriotismului în Slovacia arată că oricînd pot apărea dificultăți în gestionarea relației cu „străinii dintre noi“ (cu minoritățile etnice, adică). Succesul partidului lui Geert Wilders la alegerile locale din Olanda și al Ligii Nordului în Italia (amîndouă – populiste și xenofobe), creșterea popularității partidului de extremă dreaptă din Ungaria, „consecvența“ Partidului Libertății în Austria arată noi pusee de naționalism, pe care criza economică le poate transforma în fenomene pe termen lung. Așa încît între baletul politico-birocratic de la Bruxelles și realitatea din teren există o distanță crescîndă, ca și între deciziile luate de Comisie plus Președinte UE plus liderii țărilor mari și lungile negocieri de la Consiliul European (menite nu atît să armonizeze tot, cît să nu deranjeze pe nimeni). Peste toate, Parlamentul European s-a văzut cu puteri sporite după intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona și cu siguranță va căuta să și-o exercite (ținînd „mai din scurt“ Comisia), dar are o problemă: la alegerile europene prezența a fost slabă (iar în unele țări *foarte* slabă). Tocmai cînd a căpătat mai multă relevanță decît înainte, PE scade în legitimitate. Europa e prinsă într-un ambuteiaj, cu instituțiile sale cu tot: știe încotro merge (căci Tratatul de la Lisabona arată un oarecare drum), dar traficul e aglomerat și semafoarele dereglate.

Unde e România în acest tablou? Ca întotdeauna, pretutindeni și nicăieri. La noi, în continuare nu se dezbat chestiuni precum viitorul UE sau altele de acest gen. Părem o țărișoară liniștită, care își vede de sărăcia și de nevoile ei, dornică să intre în zona euro cît mai repede (de parcă asta ar fi o a doua mîntuire, după aderarea de la 1 ianuarie 2007; de fapt, nu e...), în care se creează dezbateri cu adevărat naționale doar pe teme precum E-urile și ștampila de pe cele 5 categorii de ouă. Iar faptul că PRM n-a mai intrat în Parlament e o dovadă că – nu-i așa? – sîntem un popor moderat, nu ca „alții“, care au partide extremiste de mare succes.

Un studiu realizat recent de Asociația Pro Democrația (http://www.apd.ro/files/comunicate/sondaj_de_opinie_national.pdf) arată însă că mocnește, pe dedesubt, o mentalitate sedusă de „dictatura majorității“ și de retorica justițiară. Majoritatea concetățenilor noștri ar vrea reintroducerea pedepsei cu moartea, retragerea cetățeniei romilor infractori ori celor care cer autonomia Ținutului Secuiesc și pedepsirea penală a celor care critică religia ortodoxă. Trei sferturi dintre cetățeni nu știu ce înseamnă parlament bicameral, iar 55% declară că nu sînt interesați de politică. N-avem, ce-i drept, partide extremiste precum maghiarii ori olandezii, dar o asemenea mentalitate poate fi oricînd adusă la suprafață de politicieni dornici de voturi și referendumuri cu orice preț. Mai ales că ai noștri vorbesc toată ziua bună ziua de „interesul național“, fără să fie clar ce înseamnă. Ne încadrăm, așadar, în trendul „naționalist“ din Europa. Și ni se pare că „restul“ – relațiile cu China, reforma instituțiilor etc. – e treaba „lor“.

ținerea de minte

„Literatura noastră trebuie intelectualizată. Aici e scăparea ei. Așa cum e acum, ea s-a potmolit în adîncuri, fără măcar să încerce să se ridice pe culmile senine... Căci nu poate fi nici o îndoială pentru nimeni că nu putem trăi – literariceşte – pînă la sfîrșit în lumea haiducilor, a hoților de cai, în care ne plimbă unii scriitori... Nu putem asculta mereu poveștile lui moș Gheorghe, ce pufăie din lulea, în lumina scăzută a amurgului, își drege glasul spre a începe o veche povete de demult, sîsîind-o, lungind-o și neisprăvind-o niciodată... Nu putem face singura noastră hrană sufletească din această literatură ce abia se încheagă la cîteva rudimente de sentimente omenești, luate în vădirea lor cea mai primitivă.

Pînă cînd acești unchiași vorbăreți, aceste mătușe limbute, aceste «duduce» romanțioase, acești boieri ce-și plimbă golul lor sufletesc de ici pînă colo, sorbind din ceașca de cafea și trăgînd din lulea, pentru a scoate cîte o vorbă zadarnică din mijlocul rotocoalelor de fum?“

(Eugen Lovinescu în *Convorbiri literare* nr. 12, decembrie 1911 – vezi și *Opere*, Editura Minerva 1986)

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Ce (ne) fac mepii?

Salariu de mii de euro, poziţie bună, transportul decontat, proximitatea „marii politici europene“, angajaţi la dispoziţie, salariu de mii de euro. Salariu de mii de euro. Cam asta auzi cînd întrebi românul ce ştie el despre mepi (de la MEP, membru al Parlamentului European). De curînd, altă dandana, preluată cu voluptate de cvasi-totalitatea presei româneşti: o fundaţie care centralizează condica de prezenţă a mepilor din toate statele membre a făcut un clasament al absenţelor şi, iată, românii stau cel mai prost la capitolul respectiv. Pe româneşte, chiulesc. „De ce nu ne mirăm?“ – întreabă retoric un (altminteri) excelent analist de politică externă.

Teme caraghioase lîngă cele serioase. Mondenităţi uşurele şi politică globală. Acesta e amestecul zilnic de activităţi din meniul mepilor noştri la Bruxelles.

Am luat mailul la prăşit să încerc să văd cu ce se ocupă (cînd se ocupă), totuşi, mepii români. Recunosc, am o sursă bogată, dar săracă. E bogată, pentru că mă bombardează zilnic cu cel puţin şase-şapte dări de seamă despre ce fac şi cum fac mepii „lui“. E săracă, pentru că e de la un singur grup politic, de la socialişti (cunoscuţi la noi drept PSD-işti). Radu Magdin, ofiţerul de presă al socialiştilor români, mă are în *mail-list*-ul lui şi mă informează. Îşi face meseria. De la celelalte grupuri, recunosc, primesc mult mai puţine informări. Ceva, ceva de la liberali, mai nimic de la PPE. E şi vina lor, e şi a mea. Ar fi trebuit să le solicit insistent să îmi trimită mailuri despre activităţile grupului? Cred că şi ei ar avea interesul să anunţe ziariştilor de specialitate din ţară ce mai fac şi ce mai dreg în Parlamentul European.

Aşadar, ce au mai făcut mepii (socialişti) înainte de Paşte? Daciana Sîrbu ne anunţă că „se va ajunge la o circulaţie liberă şi sigură a animalelor de companie în spaţiul european după 2011“. După ce rîd vreo cinci minute, citesc textul complet şi aflu că sînt mult mai multe subînţelesuri în intervenţia dna Ponta. Era vorba despre raportul de Brun privind sănătatea animală în transporturile necomerciale, iar implicaţiile merg pînă la „preocupările Parlamentului referitoare la crearea unui precedent pentru noua procedură de comitologie sub Tratatul de la Lisabona“. Îmi dau seama că am nevoie de documentare suplimentară, pun deoparte ştirea pentru un articol viitor, deşi din invocarea „utilizării puterilor delegate“, încep să înţeleg pe unde se bate şaua. Credeţi-mă, depăşeşte tema bunăstării animalelor de companie.

Alt eveniment face parte din categoria monden-imagine. Trei mepi socialişti români, împreună cu o grecoaică (Rodi Kratsa-Tsagaropoulou, vicepreşedintă a PE) au organizat o „cină pascală“,

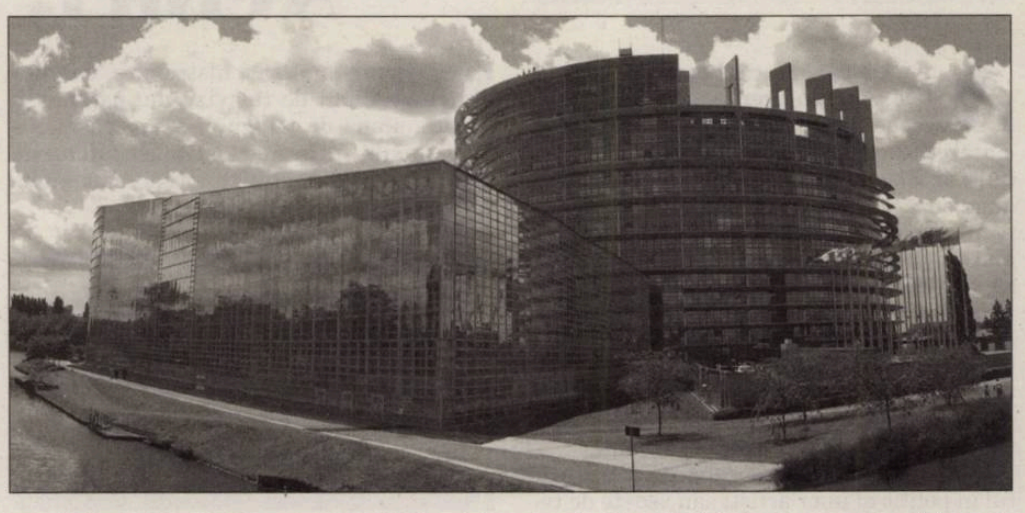

au oferit muzică bisericească (corul Bisericii Stavropoleos) şi ouă încondeiate româneşti şi greceşti colegilor mepi din toate statele membre. Să nu uit, la reuşita (?) acţiunii a contribuit şi dl Gigi Becali, coautor al manifestării. Adevărul e că evenimente de acest gen se ţin lanţ la PE, în organizarea mai tuturor grupurilor politice naţionale din forul bruxellez. Ce nu am înţeles este doar ce e aia „cină pascală“, în plin post. Neavînd la dispoziţie un meniu pentru a ne lămuri, rămîn, alături de dvs., un pic în ceaţă.

Acum, enumerare seacă a altor teme şi intervenţii. Dl Boştinaru refuză (ca membru al Comisiei de Petiţii) cererea unor italieni (un ONG) de reluare a adopţiilor internaţionale în România. Îi înţeleg iritarea (să nu uităm cît sînge rău a făcut dna Nicholson PSD-ului în perioada de pre-aderare), dar, personal, nu pot fi de acord cu domnia sa. Apoi, aflăm că dl Severin a condus delegaţia socialiştilor europeni în Ucraina şi în China. Întîlniri la vîrf, discuţii serioase (cred), prea puţine informaţii publice. Doar o impresie: cariera internaţională a dlui Severin pare a continua. Prea puţin văzută în România a fost Corina Creţu, alături de Tony Blair, la o reuniune a comisiei de dezvoltare, apropo de situaţia din Palestina. Promit să revin pe temă, deoarece merită.

Teme caraghioase lîngă cele serioase. Mondenităţi uşurele şi politică globală. Acesta e amestecul zilnic de activităţi din meniul mepilor noştri la Bruxelles. Dar nu sînt ei de vină. Ăsta e Parlamentul European. Ei doar s-au integrat. Ceea ce nu e rău.

ştiri nebăgate în seamă

● **Cele mai detestate profesii.** O firmă de consultanţă a realizat un studiu despre cele mai detestate profesii din Germania. Pe locul 1 în top 10 e meseria de agent de asigurări, detestată de 45% dintre germani. Pe locul 2 urmează politicianul: 30% urăsc această meserie. Şofer de cursă lungă sau măturător de stradă sînt ocupaţii detestate de 29%, respectiv 23% dintre oameni. Agricultorii sau profesorii de şcoală au o cotă de popularitate ceva mai mare, de 22%. Urmează lucrătorii menajeri (21%), funcţionarii bancari (15%), medicii (13%) şi jurnaliştii (12%). (după *Frankfurter Allgemeine Zeitung)*

● **Solidaritate pentru Azanka.** Mişcarea de susţinere pentru Guilherme Hauka Azanka, un congolez rezident la Lyon ameninţat cu expulzarea, se amplifică. Sute de oameni au ieşit în stradă, săptămîna trecută, pentru a protesta împotriva bîlbelor birocratice şi a blocajelor instituţionale care l-au împiedicat pe congolez să-şi obţină cetăţenia franceză. Primii care s-au solidarizat au fost colegii de şcoală ai fiului congolezului şi părinţii acestora. Mulţi dintre ei s-au blocat pentru cîteva zile, în şcoală, în semn de solidarizare. La protest s-au raliat personalităţi culturale locale şi cîţiva aleşi locali. Oamenii sînt revoltaţi, pe de o parte, de lentoarea cu care sînt întocmite documentele congolezului, şi, pe de altă parte, de demersurile „aberante“ ale poliţiei, care îl interpelează adesea pe congolez pentru „verificări formale“. Azanka a fost escortat de două ori la aeroport unde i s-au făcut formalităţile de expulzare (acestea s-au întocmit foarte repede), însă acesta a refuzat să se urce în avion. (după *Libération)*

● **Economia chineză duduie.** Analiştii se aşteaptă la o creştere de 12% din PIB în primul trimestru al anului. China rămîne, în continuare, primul exportator mondial, înaintea Germaniei (cu o cifră de 1200 de miliarde de dolari anul trecut). Surpriza e că şi consumul intern este în creştere. În luna martie, ţara a înregistrat un deficit al balanţei de 5,9 miliarde de dolari, a afirmat premierul Wen Jiabao – este primul, din 2004 încoace. Acest deficit se explică prin creşterea spectaculoasă a importurilor în ultimele luni: petrol, cărbuni, dar şi echipamente hi-tec şi produse de lux. Pentru guvern, e un mod de a „accelera dezvoltarea economică“. Planul de relansare (în valoare de 4000 de miliarde de yuani, adică 430 de miliarde de dolari), iniţiat în 2008, nu este orientat doar spre finanţarea marilor şantiere ale ţării. Prin el se subvenţionează achiziţia de aparate electrocasnice, a maşinilor şi a echipamentelor agro-industriale. Graţie acestui program, vînzările en-detail ale acestor categorii de produse au crescut în ultimul an cu 15%. (după *Le Figaro)*

PUBLICITATE

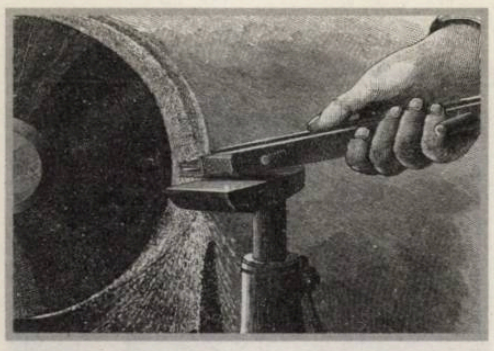

Robert SKIDELSKY

împotriva curentului

Euro gol-goluţ

Competiţii dramatice şi replici mediocre: cam aşa s-a scris istoria Uniunii Europene de pînă acum. De prea puţine ori UE se ridică la înălţimea evenimentelor, cauză pentru Europa să piardă teren atît din punct de vedere economic, cît şi geopolitic.

Tratatul de la Roma, din 1958, cel care a stabilit Comunitatea Economică Europeană, a fost marele pas înainte al Europei. Dar decizia de a crea o piaţă comună, fără o guvernare comună, n-a făcut decît să provoace noi probleme pentru viitor. Tot ce s-a întîmplat de atunci – extinderea la 27 de state şi crearea zonei euro – a mărit distanţa între retorică şi realitate. Patria euro a promis mai mult decît i-a permis istoria să facă.

Criza financiară din Grecia este ultimul exemplu al acestei distanţe. La bază, este o criză a „extinderii"; în cazul acesta, extinderea zonei-euro. Efortul fără precedent al disciplinei fiscale din 1990 – susţinut în Grecia de o contabilitate creativă – a favorizat grupul format din Portugalia, Italia, Grecia şi Spania (grup denumit injurios PIGS – englezescul pentru „porci") să îndeplinească toate criteriile în 2002. Dar odată ce au intrat în Uniune, presiunea a dispărut. Cele mai multe dintre ţările mediteraneene au continuat să risipească bani, încrezătoare fiind că „piaţa" nu-i va trage la răspundere.

Acum, Wolfgang Schauble, ministrul de Finanţe al Germaniei, a pus piciorul în prag. E adevărat, ultima concesie a Germaniei a fost un aranjament care ar asigura, la nevoie, o combinaţie de împrumuturi bilaterale din partea membrilor UE şi Fondul Monetar Internaţional, care ar salva Grecia de colaps. Dar aranjamentul este doar o măsură anticriză care ar avea impact exclusiv asupra Greciei.

Schauble pledează pentru o soluţie pe termen lung: un Fond Monetar European (FME) pentru a asigura împrumuturi de urgenţă către ţări cu nivel de risc ridicat, cauzat de datoriile externe. Împrumuturile de urgenţă ar avea, însă, un „preţ prohibitiv", „condiţii stricte" şi „penalizări reparatorii" în cazul unei eventuale incompatibilităţi.

Pe înţelesul nostru, toate acestea înseamnă că statutul financiar al unei ţări căreia FME i-a acordat ajutorul n-ar avea deocamdată resurse pentru comisioane externe, un fapt care s-a petrecut şi în secolul al XIX-lea cu statele din America Latină, care au solicitat refinanţarea datoriilor.

Milton Friedman a prezis că moneda unică se va prăbuşi după zece sau douăzeci de ani; acum predicţia pare a se împlini. De altfel, Schauble ştie că propunerile sale, condiţionările, ar fi, din punct de vedere politic, de neacceptat, aşa că susţine că orice ţară incapabilă să le întrunească „ar trebui, în ultimă instanţă, să renunţe la uniunea monetară, pentru a-şi salva cel puţin statutul de membru UE". Germania ar putea ea însăşi să renunţe la moneda euro, dacă nu-şi poate stăpîni partenerii din zona euro, mai slabi financiar.

De fapt, criza mediteraneană a dat în vileag defectul de lungă durată al zonei euro: absenţa unei guvernări unice. Pentru că zona euro nu este „zona monetară optimă" are nevoie de instrumente pentru a face faţă aşa numitelor „şocuri asimetrice", şocuri care îi afectează pe membrii UE în mod inegal, în mod special de o Trezorerie împuternicită să impoziteze şi să împrumute, şi de o Bancă Centrală care ar juca rolul „Creditorului" de ultimă instanţă pentru băncile membre.

John Maynard Keynes a dorit să impună un trend ţărilor cu surplus financiar ori înspre un mai mare consumism, ori înspre acţiuni de împrumut. Cu toate acestea, a primat vechea mentalitate: „cît consumi, atît plăteşti". Singura concesie către Keynes a fost crearea unui Fond Monetar Internaţional în 1944 pentru a asigura, în condiţii stricte, asistenţă pe termen scurt pentru ţările cu deficit. În esenţă, aceasta e şi propunerea germană de azi, în contextul restrîns al monedei euro.

Punctul de vedere al lui Schauble este concluzia trasă din perspectivele deflecţioniste de viitor ale Germaniei. Stabilimentul financiar, de natură conservatoare al Germaniei, ar prefera ca alte ţări UE, cu un buget deficitar serios, să revină la o normalitate financiară prin disciplină fiscală, reduceri ale nevoilor individuale şi creşterea exportului. Problema – cred liderii germani – nu e cota ridicată a economiilor pe care le are ţara lor, ci alte zone euro cu consumism exacerbat.

Martin Wolf de la *The Financial Times* nu este, însă, de acord cu această teorie, indicînd şi cazul Chinei: două ţări cu surplus masiv de economii sau de investiţii şi un enorm surplus de comerţ. Amîndouă făcînd paradă de „virtuţile" lor fiscale şi insistînd ca ţările cu deficit bugetar să stopeze cheltuielile financiare iresponsabile.

Pe bună dreptate, Wolf vede acest argument ca incoerent din punct de vedere economic. Îngrămădind economii într-un loc, nu faci decît să creezi şomaj în altul. Marii economi ar trebui să consume mai mult, îngăduind astfel marilor consumatori să exporte mai mult, trăind astfel din propriile resurse, fără a mai fi condamnaţi la stagnare. Cumpătarea nu mai poate fi considerată o virtute, cînd nimeni nu mai e dornic să cheltuiască.

Dar Schauble pune punctul pe *i* pe geopolitica UE. Elita politică europeană percepe Uniunea ca un pol într-o lume multipolară. Dar ce este Europa? Mai puţin decît o federaţie, mai mult decît o confederaţie, nu are un centru gravitaţional sau frontiere strict delimitate. Cînd un lider american, chinez sau rus ar dori să se adreseze Europei, cu cine vorbeşte? Fără a avea o coerenţă internă sau o configuraţie externă, Europa este puţin mai mult decît o expresie geografică.

Pe scurt, propunerea lui Schauble se referă la faptul că zona euro trebuie restrînsă la o dimensiune guvernabilă. Cuvintele sale sînt pentru cei care preferă o construcţie solidă, idealurilor.

Robert Skidelsky, *membru al Camerei Lorzilor, profesor de economie emerit la Universitatea Warwick, autor al premiatei biografii a economistului John Maynard Keynes, şi membru în bordul Şcolii de Studii Politice de la Moscova.*

Copyright: Project Syndicate, 2010.
www.project-syndicate.org

traducere de Stela GIURGEANU

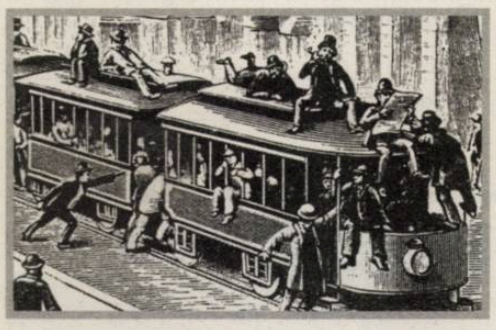

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Poveste boemă

Din punct de vedere sociologic, boema este un fenomen marginal. Sau, mai bine zis, al marginalilor. Oamenii care îşi permit să piardă noapte după noapte fără să simtă în vreun fel constrîngerea unui program a doua zi nu sînt dintre cei obişnuiţi. Nu sunt obişnuiţi nici oamenii care preferă noaptea zilei. „Obişnuiţi" nu are nici un fel de conotaţie aici, ci desemnează perfect neutru o statistică. Oamenii boemei nu sunt dintre cei care pleacă la serviciu în fiecare dimineaţă, se întorc după-amiaza sau seara şi văd de casă, eventual de familie. De aceea, boemii sunt rari, ca florile de colţ. Totuşi, din punct de vedere cultural, ei contează mai mult decît „obişnuiţii". De asemenea, boemii fac legendele urbane pe care „obişnuiţii" le află. Poate tocmai de aceea, boemia nu va dispărea niciodată, deşi fiecare generaţie de boemi care se stinge anunţă, melancolic, dispariţia fenomenului întreg odată cu ea. Plănuiam să studiez boemia pentru doctoratul meu. De aceea, îl rugasem pe S., despre care ştiam că fusese ani de zile un boem, să-mi spună ceva despre acea perioadă din viaţa lui. A făcut-o atipic, scriind o scrisoare lungă. De mînă. Pe care mi-a trimis-o cu poşta. Mi-ar fi prins mai bine dacă scria pe computer şi-mi trimitea prin e-mail materialul ataşat. Aş fi lucrat mai uşor cu el. În orice caz, scrisoarea scrisă de mînă se află în sertarul meu şi constituie o mărturie excelentă despre ceea ce era boema bucureşteană la sfîrşitul anilor '90 şi începutul anilor 2000.

„Am reuşit, timp de cîţiva ani, să trăiesc în mijlocul acestui oraş, în mijlocul acestor oameni, să fiu suficient de pregnant încît să fiu recunoscut pe stradă cam o dată pe săptămînă, să am ceva glorie şi să stîrnesc ceva invidii fără să fac nimic special, nimic ieşit din comun. De fapt, în afară de o lungă, interminabilă trăncăneală, chiar nu făceam nimic. Trăiam dintr-o mică moştenire care revenise maică-mii, iar ea, generoasă cu mine aşa precum a fost întotdeauna, mi-a cedat-o cu totul încă din prima zi în care a intrat în posesia ei. Scriam infinit la un roman pe care, de altfel, nu l-am terminat niciodată, iar acum îmi dau seama că îmi plăcea să vorbesc în dreapta şi-n stînga despre acest roman mai mult decît îmi plăcea să scriu la el. Fără să cer vreo remuneraţie, scriam comentarii politice în diverse ziare şi, tocmai pentru că eram complet dezinteresat, îmi permiteam să fiu un idealist radical. Asta plăcea tuturor. Asta place întotdeauna. Aşa se face că eram invitat adesea la televizor şi îmi făcusem o mică reputaţie din a da de pămînt cu politicienii. Echidistant, în numele unui ideal pe care îl aplicam tuturor ca pe un fel de pat al lui Procust, executam pe oricine, brutal sau subtil, după cum simţeam că e mai devastator în fiecare situaţie în parte. Aveam succes. Odată, Laura mi-a spus: «Ştii ce e mişto la tine? Ţi se rupe! Se vede că ţi se rupe şi asta te face să fii briliant,curajos, sexy...» Duceam o viaţă pe care aş numi-o boemă. Trăiam ca eroii romanelor lui Mateiu Caragiale, deşi nu el, ci celălalt, tatăl, era spiritul tutelar la mesele noastre. Ritmul diurn-nocturn era cu totul tulburat în viaţa mea, iar trecerile prin cîrciumi de toată mîna erau obligatorii în cursul fiecărei nopţi. Aveam, în jur, tovarăşi de noapte cu care stăteam în jurul meselor pînă la ziuă şi discutam tot ce se poate discuta. Erau oameni speciali, deşi aveau cele mai banale păcate. Aveau în comun două trăsături, în afară de aceea care îi făcea să fie dependenţi de noapte şi pe care nu ştiu cum să o numesc: toţi exercitau ocupaţiunii artistice şi fiecare dintre ei trecuse prin cel puţin două divorţuri. Uneori, ne îmbătam. Dar încet, fără să bruscăm vinul şi fără să ne epuizăm puterile cu lovituri fatale. Uneori, chemam lăutari. Dar de cele mai multe ori, spuneam poezii, povesteam amoruri, inventam. Vorbeam enorm, ţineam discursuri – şi acum cred că nu toate erau fantaste, deşi acestea aveau efectul cel mai puternic printre noi –, glumeam abundent. În acei ani, am gustat din plin sentimentul tonic al întîlnirii cu oamenii pe stradă la 7 dimineaţa, ei mergînd grăbit spre serviciul lor obişnuit, eu ducîndu-mă acasă lent, să dorm, cuprins de oboseală şi zvîntat de fum de ţigară.

Îi priveam ca pe nişte fraţi cărora le predam oraşul după ce eu îl ţinusem viu în timp ce ei dormiseră, iar acum rolurile se inversau, ei trebuiau să ţină oraşul în viaţă pînă mă trezesc eu. Am trăit, tot atunci, sentimentul transcendent al neştiinţei în ce zi mă aflu asociat convingerii că, chiar dacă aflu, nu are nici o importanţă. De fapt, nu era nici o diferenţă între ceea ce făceam joi sau sîmbătă sau marţi sau duminică. Doar uneori simţeam că e sîmbătă, pentru că anumite locuri în care obişnuiam să ne plasăm erau ocupate cu nunţi. Mi-l amintesc pe Ovidiu, ridicîndu-se masiv de la masă în toiul unei nopţi cu lăutari şi ploaie torenţială, rostind cu vocea lui de tunet: «Am aflat că e miercuri. Şi ce importanţă are asta?». Au urmat ropote de aplauze. Nu ştiu de ce, dar în toţi acei ani aveam impresia că eram un învingător. Nu făceam nimic. Nu duceam nici o luptă, nu apăram nici o cauză, nu slujeam nici un proiect. Doar vorbeam aceloraşi oameni noapte de noapte. Totuşi, simţeam că îmi aparţin aşa cum nu simţisem pînă atunci şi cum nu am mai simţit de atunci încoace."

S. mi-a scris această scrisoare cu puţin timp înainte să moară. Bineînţeles, cînd scria aceste rînduri nu ştia că va muri, deşi un anumit ton fatal, testimonial, se poate lesne simţi. După cum se ştie, S. a murit în acel groaznic accident de tren petrecut la triajul de la Videle acum doi ani, în care acceleratul care gonea nebun, cu viteza maximă pe care i-o permitea infrastructura (adică aproximativ 45km/h) a fost izbit din plin de vagonul marfar scăpat fără frîne de pe cocoaşa de triere, dintr-o gravă eroare profesională a acarului. Vagonul marfar, într-o colosală cinetică oarbă născută din produsul dintre propria masă, panta cocoaşei şi forţa de gravitaţie, a izbit acceleratul exact în vagonul în care se afla S, citind relaxat *Dilema veche*. Unde călătorea S. şi de ce se afla în acel accelerat, nu s-a putut lămuri niciodată. Mergea, poate, la întîlnirea cu destinul său. Zile în şir, Antena 3 a difuzat repetat imagini cu fiarele de mare tonaj, contorsionate de teribilul impact şi a cerut isteric demisia ministrului, a guvernului şi, mai ales, a preşedintelui Băsescu. De cîte ori îmi vin în minte acele imagini teribile, îmi amintesc o celebră replică a lui Newton. După o conferinţă la *Royal Society of London for the Improvement of Natural Knowledge*, Newton a fost întrebat: „Ce este, totuşi, forţa de gravitaţie?", iar răspunsul a venit după o clipă de tăcere: „Dumnezeu". De cîte ori mă gîndesc la marfarul acela, sustras de gravitaţie de sub controlul manevrelor CFR şi la acel accelerat în plin lansaj la Videle, nu mă pot opri să mă gîndesc, înfiorat, la Dumnezeu.

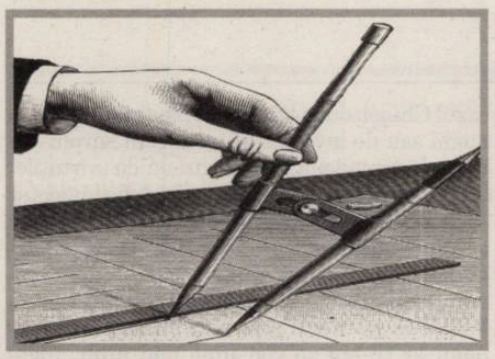

Doru MOȚOC

SOS Provincia

Pînză de sac peste oasele ctitorului

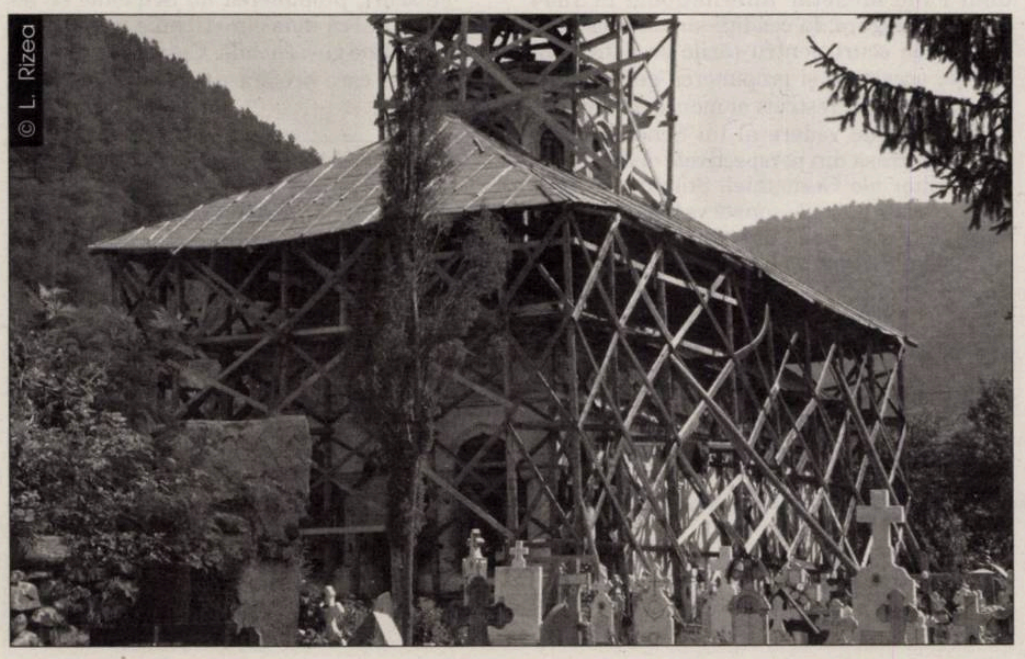

Un sat la limita nordică a Argeşului istoric: Câineni. O localitate situată chiar în poarta Ţării Loviştei, în imediata vecinătate a fostului hotar cu Transilvania. O comunitate de munteni pe care situarea într-o zonă care a fost teatrul multor confruntări armate, ce au preschimbat nu o dată aşezarea într-o grămadă de moloz şi cenuşă, nu a fost de natură să-i risipească, nici măcar să-i îndepărteze de locurile unde strămoşii lor şi-au aflat „ocină şi ohabă“. Oamenii aceştia au aflat mereu puterea de a rezista pentru că existenţa lor a gravitat mereu în jurul unui ax spiritual: biserica.

Un lăcaş de cult a existat la Câineni cu mult înaintea celor care au trecut apa timpului pînă la noi. Prin veacuri, cînd o biserică pierea, alta se înălţa în locul ei. Cele care erau distruse ori se ruinau, cariate de timp, făceau loc mereu altora, încît, în conştiinţa sătenilor care veneau şi vin să se închine, aici există doar una singură: biserica noastră, Sfîntul Nicolae. Şi s-a ridicat aici, în mijlocul satului, încă din secolul al XVIII-lea, pe vatra alteia, mult mai vechi. Povestea ei e lungă şi dramatică. Afectată de războaie şi intemperii şi, în vremea ultimelor două conflagraţii mondiale, preschimbată uneori în punct sanitar, dacă nu chiar în adăpost pentru animale, ea a renăscut de fiecare dată, a fost resfinţită şi a continuat să se arate lumii în întreaga ei frumuseţe austeră, simplă şi expresivă, potenţată, mai ales, de splendoarea picturii ce o împodobeşte. Această pictură, din iniţiativa şi cu cheltuiala unui om cu dare de mînă, dar şi cu iubire de frumos, al acelui timp, pe numele său Neagoe – zugrăvit, în semn de cinstire, împreună cu soţia, Simziana, şi cu cei doi copii ai lor, pe peretele sudic al bisericii – a fost remarcată de toţi cei ce au poposit la Câineni, fie că a fost vorba de iluştri istorici, geografi, etnologi, arhitecţi sau specialişti în istoria artei. Ion Conea, Victor Brătulescu, Dumitru Tudor, Aurelian Sacerdoţeanu, Mihai Pop, Paul Petrescu, Elena Secoşan, Georgeta Stoica sînt doar cîţiva dintre aceştia. Aşa s-a făcut că, încă din perioada de sfîrşit a secolului trecut, biserica a intrat în atenţia Direcţiei Monumentelor Istorice, care a hotărît să fie restaurată şi repusă în valoare. Dar, cum se întîmplă din păcate prea des, ani la rînd lucrurile au rămas, din diverse motive, doar la stadiul de intenţie.

Mai aproape de noi, Direcţia Judeţeană pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu a iniţiat noi demersuri, a insistat, Ministerul Culturii a alocat fonduri şi, în 1992, s-a deschis şantierul. Un restaurator prestigios, dl Mircea Baciu, a întocmit o documentaţie, a elaborat şi proiectul de conservare a frescelor pe durata lucrărilor de consolidare şi lucrurile păreau că au intrat în normal. Numai că ele s-au poticnit din nou, pentru ani şi ani de zile. Abia anul trecut, după mari insistenţe, s-a reuşit, în sfîrşit, să se aloce fondurile care au permis încheierea operaţiei de consolidare a zidurilor şi de refacere a acoperişului. Între timp, pe durata acestor lucrări, piatra tombală din pridvorul bisericii, care adăpostea, de două veacuri şi jumătate, osemintele lui Neagoe, ctitorul, a fost dizlocată, iar rămăşiţele pămînteşti ale acestuia au fost puse într-un sac, unde se află şi azi. Dar frescele continuă să rămînă în acelaşi stadiu precar, iar pictura exterioară – cu sibile, portrete de filozofi şi alte minunăţii – să se degradeze vizibil, sub asaltul intemperiilor. De ce? Refrenul e acelaşi: „Nu sînt bani!“. E drept, Consiliul Judeţean a avut şi are în continuare de făcut plăţi foarte mari pentru recuperarea şi salvarea unor obiective culturale importante, revendicate şi obţinute în instanţă de foştii proprietari. Dar nici frescele de la Câineni nu mai pot să aştepte. Şi nici osemintele ctitorului, care parcă ţipă, neauzite de nimeni, sub pînza de sac: „Ceva trebuie făcut. Urgent!“. Cine va tăia nodul gordian?

***Doru Moţoc** este scriitor.*

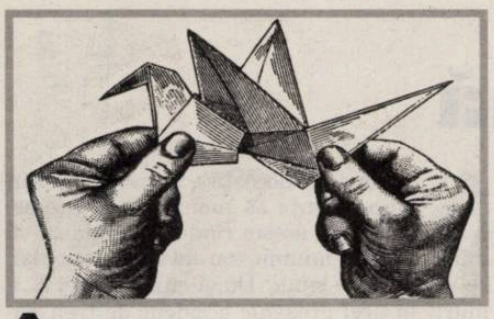

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

O lume de demult

În prima fază a copilăriei, asociam Paştele cu sunetul făcut de bătutul covoarelor. Probabil că prima oară cînd am auzit acel zgomot cu ecou, venit de pe la vecini, am întrebat ce face aşa iar cineva mi-a răspuns că vine Paştele şi lumea bate covoarele. Eu oi fi reţinut doar prima parte a ideii, aceea că vine Paştele. Şi în mintea mea, Paştele căpătase forma unui fel de broască ţestoasă uriaşă, cu o carapace metalică (înruditată, nu ştiu cum, cu ceainicul de pe aragaz), care urca, pas cu pas, scările de ciment din capătul străzii unde locuiam. În reprezentarea mea, zgomotul fiecărei lovituri a bătătorului era de fapt sunetul făcut de fiecare pas cu care ţestoasa urca treptele. Pentru mine, aşa venea Paştele.

Curăţenia dinaintea sărbătorii îmi aduce aminte şi de femeile care, în acele vremuri, ajutau în casă la dereticat şi gătit. Era Maria, săsoaica – cred că o chema Schuster – cu obrajii ei roşii ca nişte mere. Se pricepea în special la gătit dar uneori, mai ales înainte de Paşte, ajuta şi la curăţenie. Maria lucrase şi în casa Philippide, la fratele cunoscutului scriitor. O ajuta la treburi pe cumnata lui Alexandru Philipide, o cucoană simandicoasă cu o talie invidiată de toate doamnele din Cîmpina şi care se pare că a şi fost descrisă de Philippide în romanul său *Floarea din prăpastie* sub numele de Viorica. Vecinii o puteau vedea pe doamna Philipide la geam scuturînd cu o graţie exagerată cîrpele de praf, cu mîinile înmănuşate şi un turban pe cap, împotriva prafului. Toată lumea se întreba cum de-şi păstra acea siluetă incredibilă deşi toţi o ştiau de mare gurmandă. Ei bine, Maria, servitoarea, „dădea din casă“, cum se spune astăzi, şi a dezvăluit alor mei şi probabil şi altora prin casele cărora mai mergea, marele secret al doamnei Philipide. Cică după fiecare masă copioasă şi de cîte ori se întorcea din vizitele de pe unde era tratată cu tot felul de bunătăţi, madam Philipide lua sare amară.

Imaginea Mariei Schuster din acele vremuri mi se completează în amintire cu cea a Anei „Ştrudel“. Numele îi venea de la priceperea de a face ştrudele în casă. Îmi amintesc vag de cocul ei în care se întrepătrundeau fire de păr alb şi negru. Cînd începea preparatul ştrudelelor, bucătăria se umplea de aluatul pe care ea îl întindea cu făcăleţul în foi de plăcintă pe toate mesele, pe scaune şi pe bufet, într-o revărsare care mă cam neliniştea. Nu mai ţin minte gustul ştrudelelor ei, dar mama spune că erau cele mai bune pe care le-a mîncat vreodată. Bărbatul Anei, Vasile, stătea lîngă lac şi era om bun la toate. De cîte ori se strica ceva prin casă, îi auzeam pronunţat numele. De la o vreme însă, atît el cît şi Ana au devenit mai scumpi la vedere şi foarte greu mai veneau să ajute la vreo treabă. Probabil că mai îmbătrîniseră.

Cîţiva ani mai tîrziu a apărut prin casa noastră (deja locuiam la bloc) o femeie uşor adusă de spate, cu faţa uscată ca o stafidă şi foarte iute în tot ce făcea. Era mereu de o veselie cam suspectă şi mi-aduc aminte cum odată, în timp ce spăla rufe, a început să facă: „Bang-bang, bang-bang, bang-bang!“. „Ce ai Mărioaro?“ – a întrebat-o bunică-mea. „Bang-bang, trag clopotele de la biserică. Cine o fi murit, o să întrebe unii. Păi, a murit nebuna de Marioara, o să răspundă alţii.“ Femeia îşi descria astfel propria înmormîntare care de altfel, nu după mult timp, a şi avut loc.

Mai era şi Maria croitoreasa, la care mama şi bunica mergeau frecvent. Odată, cînd bunica m-a luat şi pe mine, aveam vreo 6 ani, am simţit că asist la o ştiinţă foarte complicată. Stăteam într-o cameră din casa Mariei, cu tavan înalt şi sobă de teracotă, în care peste tot erau întinse bucăţi de material pline de ace sau marcate cu creta şi pagini de ziar tăiate cu foarfeca. Bunica discuta cu Maria despre cum să croiască o fustă sau o rochie, iar eu făceam mari eforturi să pricep ceva. Cuvinte ca *bie*, *clin* sau *plisat*, cu care discuţia era presărată, mi se păreau nemaipomenit de misterioase. Maria era o femeie brunetă cu mustăţi. Mi-aduc aminte că m-a fascinat felul în care, în timp ce îi făcea bunicii o probă, stînd cu un genunchi pe jos, îşi punea ace cu gămălie între buze, chiar sub mustăţi.

Dacă, prin cine ştie ce minune, vreuna din aceste persoane n-o fi murit încă, înseamnă că mai trăieşte şi astăzi.

ready made

„Cu un cuvînt, tind către singurul ins care m-a horipilat şi mi-a întors gîtlejul pe dos de silă, pe vremuri: către vecinicul X, poetul cu ochii de şalău sentimental şi fiert: adorator, toreador, suspinător: în la-minor.“

(Ion Barbu către Tudor Vianu,
în volumul *Ion Barbu. Amintiri*
de Gerda Barbilian,
Editura Cartea Românească, 1979)

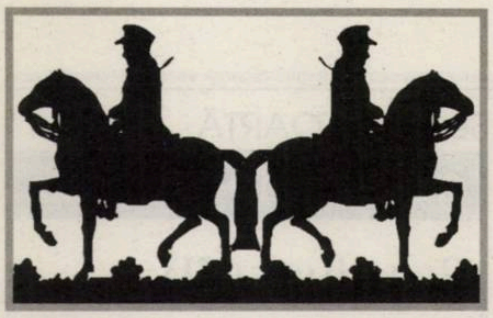

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Luciditățţi de bucureştean universal

„Schwer-ţă-zan-a-id“ („e greu să fii evreu“!!)... M-am născut cu această vorbă în jurul meu, era aproape un vers într-un idiş care-mi va rămîne necunoscut.

De peste 70 de ani, pentru mine, dificultatea de a fi evreu în România constă în aceea de a nu mă putea identifica nicicum cu generalităţile, cu substantivele viguros articulate, deci nici cu „evreii“, nici cu „evreul“, nici cu „rromînii“, nici cu „străinii“.

Nu m-am simţit, de altfel, niciodată străin în ţara mea natală, cel mult un refuznik intelectual (şi stilistic!) al dictatorilor ei.

Înainte de a fi evreu sau creştin – problema, în România, pentru un intelectual, e cum să fie democrat într-un stat în care libertatea e un nume emfatic dat unui libertinaj politic, sentimental, religios, cu ispititoare aspecte bonome. Nu e uşor nici să fii român – şi înainte şi după ’89.

Observ că am fost dat cu capul de pereţi ca „javră mic-burgheză“...

M-am potrivit însă cu cîteva experienţe ale unor evrei, nu întîmplător scriitori:

cu Isaac Babel pe plan zonal,

cu Mihail Sebastian pe plan naţional,

cu Herzog al lui Saul Bellow şi Nathan Zukermann al lui Philip Roth ca eroi literari;

ţin la ei ca la rude de sînge, literatura e singura fiinţă care îţi dă putinţa de a-ţi alege o familie.

Fără a mă simţi superior, „ales“, ştiind de la Levinas că evreii sînt doar „cei care au ales“, mi-am asumat evreitatea – chiar sub cenzura tiranului care avea raţiunile ei de a o găsi convenabilă – în toate nuvelele *Supravieţuirilor* mele.

Eroul lor sînt chiar eu, chiar el,

acest băiat de Bucureşti, cu Bar Mitzvah în 1943 şi mesianismul internaţionalismului proletar în ’47,

deloc sionist, dar cu toate rudele emigrate legal în Israel, el rămînînd doar cu familia prietenilor şi iubitelor (evreice şi creştine, foarte importante cît cuvintele cu care scrii),

cu sfîşierile sale patetice – nu o dată fertile, alte ori inutile – între supunerea la minciuna „justă“ comunistă şi datoria rostirii unui „adevăr integral“ („jos cenzura!“) care, declarat în public, i-a asigurat nu o experienţă limită, să nu exagerăm, ci doar un deceniu de şomaj şi de moarte civilă, ca în romanele lui Kundera.

Străin de mania persecuţiei ca şi de orice prăpădită inocenţă, am preferat oricărei melodrame, tragicomicul (se poate spune în idiş: „schwer-ţă-zan-a-tragicomic“?). De peste 40 de ani – unitate de timp în care se poate avea încredere – observ că am fost dat cu capul de pereţi nu pentru că eram evreu (după cum nici cei care mă sancţionau nu se socoteau atunci evrei sau creştini), ci ca „javră mic-burgheză“, incapabilă să-şi smulgă rădăcinile de clasă; în cazul meu (discut din ce în ce mai mult în cazuri...), evreitatea s-a confundat – aşa am şi descoperit-o în profunzimea ei dură şi durabilă – cu păcatul unei origini sociale „obiectiv duşmănoase“, în logica dezvăluită de un Koestler. De aceea, nu am resimţit adevărul definiţiei sartriene – evreu e cel pe care ceilalţi îl numesc aşa după ce iese din cameră – şi sînt mai apropiat de un înţelept ca Henri Roth, newyorkezul care, la 90 de ani, putea să scrie în ultimul său roman: „El nu era evreu decît pentru că trebuia să fie. Nu vedea nici o virtute în asta, prizonier al unei identităţi de care nu avea nici o şansă să se elibereze vreodată“.

Evreitatea permiţîndu-şi diferenţele – altfel de ce am rostit, copil, în seara de Pesah, întrebarea rituală: cu ce se deosebeşte noaptea asta de celelalte nopţi? – eu nu mă simt prizonier al unei identităţi şi nici nu încerc gîndul de a mă elibera de ea în Bucureştii mei.

Nu mă socotesc un asimilat – sînt un sintetic, un cetăţean al universului care nu-şi va renega nici iudaismul, nici bucureştenismul. Fără generalizări şi substantive abuziv articulate, aceasta înseamnă că atît mătuşilor mele din Tel Aviv cît şi antisemiţilor din Bucureşti (mai mulţi decît evreii), cînd le apar antipatic în sinteza mea, le vine pe buze să mă facă, cu o milă pînă la dispreţ, de ironic. Au dreptate, în măsura în care ei nu ştiu că, după Auschwitz, a fi evreu, antisemit sau antiantisemit a încetat să mai fie o problemă strict evreiască.

tolo sport

De ce ştirile sportive sînt prezentate de fete frumoase?

Prefer să nu livrez un răspuns comod nici pentru dvs., nici pentru mine. Şi nu vă voi răspunde aşa cum ar dori publicul, mai ales publicul unei reviste de elită, precum *Dilema veche*.

Aşadar. De ce avem fete frumoase care prezintă ştirile sportive? Pentru că sportul e frumos. OK, acesta e un joc de cuvinte, nu un răspuns. Mai încerc. Pentru că sportul este consumat în proporţie de 85% de bărbaţi, potrivit studiilor. Nici asta nu e convingător?

Atunci voi fi şi mai direct. Pentru că, în ciuda inchizitorilor morali, ştirile de sport sînt doar o parte a televiziunii şi în nici un caz cea mai deplasată faţă de o televiziune civilizată. Dacă am vedea că la finalul unui buletin generalist de tip BBC apar ştiri sportive tabloide, asta ar fi într-adevăr nepotrivit. De fapt, cele care dau tonul de o frivolitate sumbră şi nedocumentată sînt ştirile generaliste. Buletinele sportive sînt, tehnic vorbind, mult mai soft. Ştirile politice, sociale şi de fapt divers vor să te îngrozească şi sfîrşesc prin a te perplexa, pe cînd ştirile sportive măcar te fac să zîmbeşti. Poate că e prea puţin, dar măcar nu cresc transaminazele.

Aaa, să nu uit! Nici eu nu le urmăresc decît rar.

Cătălin TOLONTAN

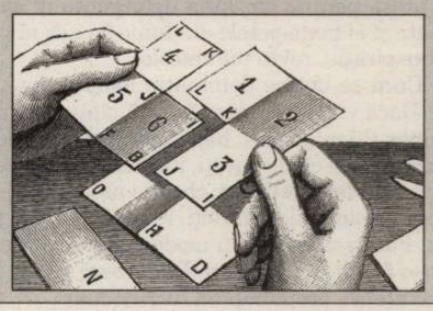

PUBLICITATE

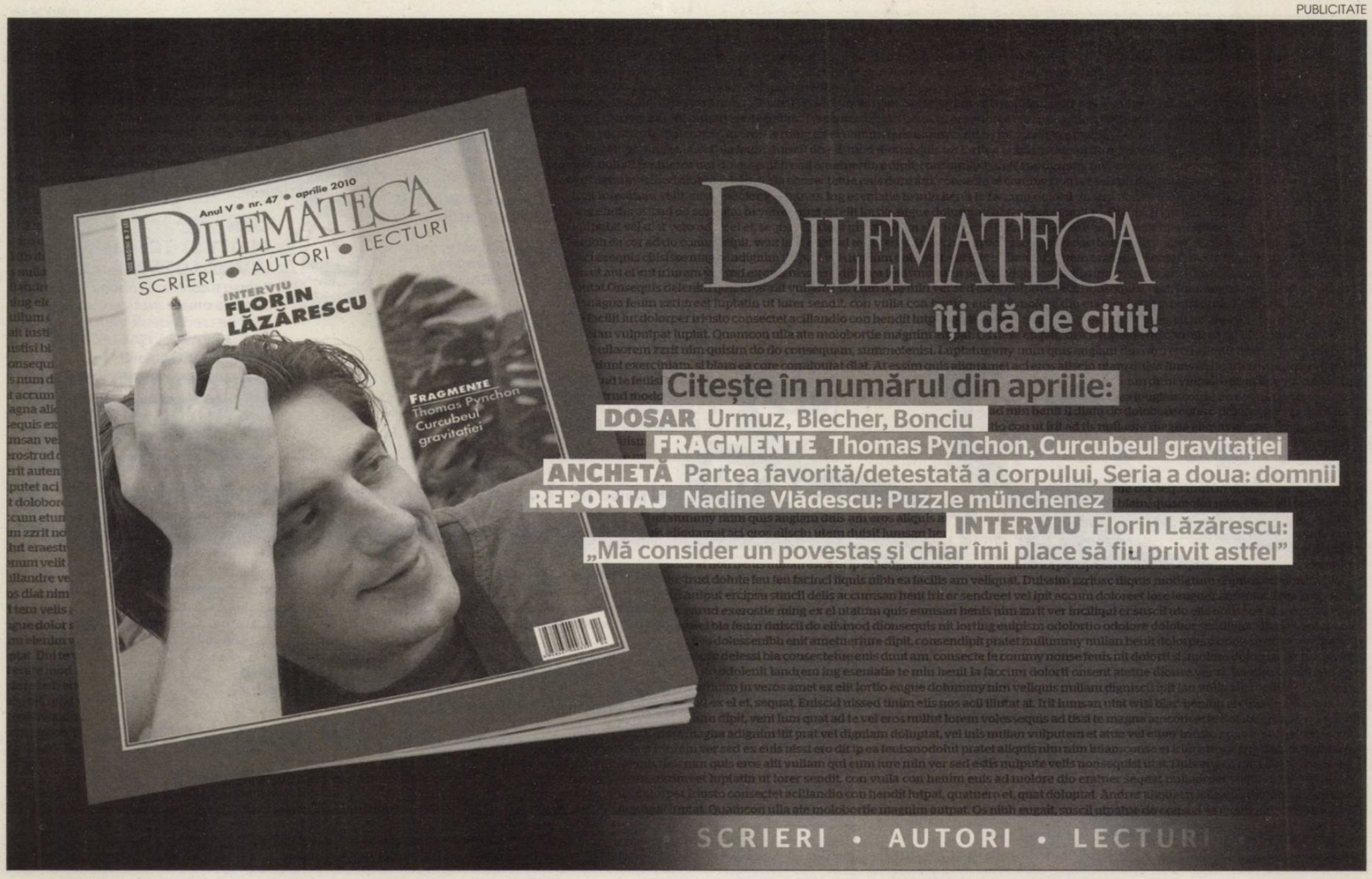

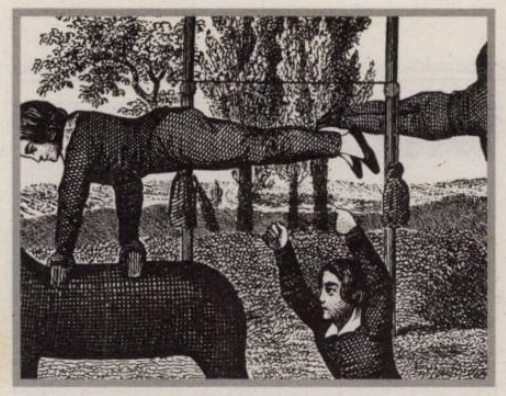

Lucian MÎNDRUŢĂ

talon de **participare**

Guvernul din umbră e cam palid

Aţi observat poate că lumea e condusă din umbră. Au fost cîţiva care au încercat s-o conducă de la soare şi-au păţit-o: insolaţii, dureri de cap şi arsuri. Drept pentru care s-au tîrît sub o umbreluţă, pentru a-şi continua dominaţia globală şi micul dejun cu sushi de balenă albastră, protejată.

Am crezut că treaba asta cu teoria conspiraţiei e un fenomen local şi anume estic, cam ca manelele. Însă mi-a fost de ajuns o vizită într-o librărie franţuzească să mă lămuresc că, la fel ca şi hamburgerul, eminenţa cenuşie e detestată şi consumată în acelaşi timp şi în culturi mai zdravene ca a noastră.

Ce presupune teoria conspiraţiei: un individ sau un grup de cetăţeni cu un apetit deosebit (se întîlnesc îndeobşte pe la mese), capabil să suporte clima de la înălţimi mari (mesele astea au loc în cabane de ski cocoţate pe munţi înconjuraţi, în viziunea populară, cu gard electric) şi în stare să rezolve, pînă la desert, întreaga parte de logistică a complotului mondial. Care, din cîte îmi închipui, e ceva un pic mai greu decît organizarea unei conferinţe de presă pentru lansarea detergentului care scoate şi el toate petele din lume (şi aici miros o conspiraţie, revin mai încolo).

Cum se obţine dominaţia asupra omenirii? Dacă vreţi să încercaţi, iată cîteva sfaturi simple: fiţi misterios. Răspundeţi rar la interviuri. Atunci cînd o faceţi, nu trebuie să păreţi în nici un fel inteligent: chestia asta îi va convinge pe oameni că sînteţi, în realitate, un geniu. Faceţi-vă un sediu modest, dacă se poate într-o facultate, cum are Bilderberg Club. Şi, bineînţeles, propuneţi-vă lucruri mari.

Să vă dau un exemplu: agenda pe 2008 a clubului Bilderberg (mersi, wikipedia!) zice că liderii secreţi ai lumii s-au întîlnit să rezolve probleme cum ar fi desfiinţarea armelor nucleare, sărăcia din Africa, protecţionismul şi cîteva alte nimicuri cum ar fi conflictul cu lumea islamică (Afganistan, Irak, Iran).

Firește, toate au fost rezolvate, pentru că oamenii ăştia care conduc lumea din umbră chiar se pricep. Acum probabil că se concentrează pe lucruri mai serioase, cum ar fi modificarea orbitei pămîntului, pentru ca ţările care încă n-au fost de acord să-şi trimită ambasadori la guvernul ăsta global să moară pîrjolite sau îngheţate. Primul pas a fost deja făcut şi cred că nu puteţi da o altă interpretare cutremurului din Haiti, nu?

Eminenţele cenuşii, deşi domină lumea, sînt extrem de ocupate cu showbiz-ul. Domină în secret, dar simt şi ele, că oameni sînt, nevoia de un Oscar pentru efecte speciale. Deaia au regizat debarcarea pe lună (s-a întîmplat într-un studio, am citit eu pe un televizor, în aeroportul Otopeni, acum o săptămînă), deaia au aruncat în aer nişte blocuri de birouri la New York. Probabil că nu ştiaţi, dar atentatorii erau pe mînă cu proprietarii altor blocuri, care voiau să crească chiria la ei!

Altă conspiraţie globală se ocupă cu înfiinţarea unui regim socialist mondial. Ei îi merge din ce în ce mai bine, după cum se poate vedea cu ochiul liber: Coreea de Nord şi Cuba nu mai au mult pînă să ne spună ce artist să trimitem la Eurovizion. Conspiraţia globală a alimentelor modificate genetic a reuşit şi ea să pună în gură fiecărui cetăţean nu doar măligа din porumb dubios, ci şi două limbi şi trei rînduri de dinţi: un mic defect genetic pe care industria medicală îl va rezolva în curînd, umplîndu-se de bani cu ocazia asta. În fine, cea mai simpatică şi mai reuşită conspiraţie globală e cea a multinaţionalelor. Deşi ştim cu toţii că dacă laşi carne peste noapte în Coca-cola se topeşte, firma asta a găsit soluţia să ne facă să uităm consecinţele şi să mai turnăm pe gît un pahar. Unde? În stomac, şi el făcut din carne! Cumplit.

Acum vreo 80 de ani, Ilf şi Petrov povesteau despre activitatea a două cercuri literare concurente. Cele două îşi furau unii altora scriitorii cu prime grase pentru cărţi nescrise şi, în acelaşi timp, se acuzau reciproc de conspiraţii şi sabotaje. În final, cele două asociaţii au cedat nervos şi-au recunoscut onest că încă de la înfiinţare n-au făcut nimic altceva decît să se organizeze, drept pentru care n-a mai fost timp pentru nici un fel de creaţie literară. Am un sentiment că asta li se întîmplă şi altor conspiratori...

Observaţi un lucru interesant: nu există nici o organizaţie din umbră care să se ocupe cu lucruri bune. Şi asta deşi sînt o mie de ONG-uri bine intenţionate şi, probabil, cu mai mulţi membri influenţi decît orice club secret. Să deducem de aici că răul e mai uşor de făcut decît binele?

Eu zic că asta ar vrea şi Ei să credem. Daţi articolul ăsta mai departe şi hai să ne organizăm!

Şerban FOARŢĂ

gazela de perete

Rosarium (III)

Avea aspectul unei prăjituri: cînd al unui tort în stil baroc, cînd al unei fine fondante rococo. Simţind că ţi s-ar fi topit în gură, salivai, – cum salivează, prea trampată, savarina; salivează, vreau să zic, în sine însăşi (mai înainte de-a o face şi bucal). Stînd, nu o dată, alungită, pe recamieu-i din budor, în poziţia preafrumoasei Doamne Jeanne Françoise Julie Adélaïde, avea aerul unui ecler (din galantarul unei confiserii selecte), glazura căruia e, îndeobşte, roz. Trecînd pe lîngă ea, aveai irepresibilul impuls să-i zgîrii, cu unghia nu importă cărui deget, luciul trandafiriu şi lis, – nu din sadism, ci din legitima dorinţă de-a cunoaşte ce anume-i dincolo de el. S-ar fi putut să fie, din păcate, ceea ce este sub scheletul exterior, sub (comparabilă cu o „glazură“ inocentă) platoşa diverselor insecte, de la, să zicem, *scarabaeus sacer* la *blata orientalis:* un soi de mîzgă albicioasă repulsivă. – Intenţia mea nu e, în nici un caz să vă tai pofta de ecleruri, nici apetitul de fondante, ci să vă amintesc imperativul (echivoc, ba chiar indecidabil, – şi, la rigoare, apocrif) al celor două case britanice rivale şi în dihonie, Lancaster & York, – anume CAVE ROSAM!

PUBLICITATE

Marian VOICU

eurocinema

Despre femei, ca victime colaterale

Storm documentează un caz real. În 1992, hotelul din Vilina Vlas, lîngă Vişegrad, Bosnia-Herţegovina, a fost transformat în lagăr. Un lagăr special însă, cum nu mai existase nicăieri pînă atunci, dedicat violului sistematic. Prima relatare în presa internaţională a consacrat atunci termenul de *„the rape motel"*. Un raport al Comisiei Bassiouni arată că femeile care au fost aduse aici (peste 200) erau atent selectate, pentru a da naştere copiilor *„chetnik"*, ai ultranaţionaliştilor sîrbi, ai violatorilor. Multe din femei au fost omorîte, altele au înnebunit. Doar cîteva au scăpat, mai puţin de zece, conform Asociaţiei Femeilor Victime ale Războiului.

Şefa acestei asociaţii, o supravieţuitoare, Bakira Hasecic, a criticat dur Tribunalul Penal Internaţional pentru fosta Iugoslavie pentru refuzul includerii violului printre capetele de acuzare împotriva celor aduşi în boxa acuzării, în special în cazul lui Milan Lukic, şeful trupelor paramilitare ale sîrbilor bosniaci „Vulturii Albi". Hasecic i-a reproşat atunci Carlei del Ponte, procurorul şef al TPI, că nu a ţinut cont de mărturiile supravieţuitoarelor. În iunie 2008, cu mai puţin de o lună înainte de începerea procesului, procurorii au introdus totuşi un nou cap de acuzare împotriva lui Milan Lukic, care includea violurile sistematice comise la Vilina Vlas. Cu o zi înainte de proces însă, Tribunalul a respins cererea procurorilor, pe motiv că ar pune în pericol dreptul acuzatului de a-şi pregăti apărarea.

Acesta este cazul care stă la baza filmului lui Hans-Christian Schimd. Regizorul german îşi documentează atent filmul, gradează emoţiile şi nuanţele, fără a se lăsa însă confiscat de poveste, fără a o transforma în docu-dramă. Aşadar, în *Storm*, Hannah Maynard (interpretată de Kerry Fox), procuror la Tribunalul Penal Internaţional pentru fosta Iugoslavie de la Haga, preia cazul unui fost general sîrb acuzat de deportarea şi uciderea unor musulmani bosniaci într-un orăşel din ceea ce este acum Republica Srpska, în Bosnia-Herţegovina. După ce acuzatul a fost ţinut trei ani în custodie, probele se dovedesc însă a fi fost prost administrate. Depoziţia unui martor-cheie este pusă la îndoială, aşa că instanţa se deplasează în Bosnia, unde suspiciunile se dovedesc a fi întemeiate. Martorul se sinucide, după ce Hannah îi spune că mărturia sa mincinoasă îl va pune în libertate pe generalul urît de întreaga Bosnie musulmană. La înmormîntarea martorului, la Sarajevo, Hannah o cunoaşte pe sora acestuia, Mira (Anamaria Marinca), care pare să ştie mai multe decît vrea să spună. Apare o pistă nouă: Hannah descoperă clădirea unde femeile musulmane au fost violate şi ucise de armata sîrbilor bosniaci şi de trupele paramilitare, un hotel administrat tot de naţionaliştii sîrbi, acum prosperi oameni de afaceri. Pentru a investiga acest loc, apelează la iubitul său, un oficial european care negociază integrarea Bosniei în UE. Oficialul bosniac cere însă ca investigaţiile să fie oprite, pentru a nu spori şansele extremei dreapta în alegeri. Mira este ameninţată, securitatea copilului său este pusă în pericol. Şi totuşi, decide să depună mărturie la Haga, în numele femeilor aruncate în gropi comune, a celor cărora li s-a întîmplat ce „li se întîmplă femeilor pe timp de război". Curtea îi cere însă procurorului să renunţe la mărturia Mirei, pentru că noile probe vor duce la o prelungire nepermisă a procesului. Tribunalul trebuie închis în 2010, conform statutului aprobat de ONU. Hannah îşi dă seama că adversarii ei cei mai mari nu sînt în boxa acuzaţilor, ci sînt chiar cei cu care împarte dreptatea zi de zi în sala de judecată.

Zecile de mii de cazuri de viol, documentate de Amnesty International (care a acordat şi un premiu acestui film la Berlinală), sînt azi subiect tabu, iar victimele sînt stigmatizate. Li se refuză dreptul de a vorbi în instanţă, li se refuză dreptul de a vorbi în familie. Sînt „victime colaterale". În tot acest timp, vinovaţii sînt în libertate sau chiar la putere.

Investigaţiile ONU au stabilit numărul victimelor între 40.000 si 50.000, violul fiind folosit sistematic ca instrument al terorii, cu încuviinţarea şefilor militari şi politici. Tribunalul de la Haga a statuat că violul sistematic şi sclavia sexuală în timpul războiului sînt crime împotriva umanităţii, alături de crimele de război şi genocid. Cu toate acestea, pînă în luna iulie a anului trecut, doar 18 cazuri de violenţă sexuală fuseseră instrumentate.

P.S. Storm este numele ofensivei militare duse de armata croată şi bosniacă împotriva separatiştilor sîrbi din Croaţia.

Storm *va fi proiectat în cadrul celei de-a XIV-a ediţii a Festivalului Filmului European, organizat de Institutul Cultural Român, care va avea loc în perioada 6-30 mai 2010 în Bucureşti, Braşov, Iaşi, Tîrgu-Mureş şi Timişoara.*

PUBLICITATE

Pentru fanii muzicii klezmer şi pentru cei ce doresc să devină, Forumul Cultural Austriac oferă un CD cadou cu muzica din festivalul Jazz Meets Klezmer.

www.klezmer.austriacult-bucuresti.ro/cd/

forumul cultural austriac buh

PUBLICITATE

Europa decalată: cei 27 aşa cum nu îi vedem niciodată

presseurop

www.presseurop.eu

POLITICĂ, SOCIETATE, CULTURĂ

cotidianul dumneavoastră în 10 limbi pe Internet

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Reabilitarea postumă a domnului Goe

În chiar aceste zile se fac fix trei ani de zile de cînd *poveştile* (445, cu aceasta) nu s-au mai *suprapus* aici. Timp în care, printre altele, m-am gîndit la ce spunea învăţătoarea mea din şcoala generală – şi iată, îţi destăinui şi ţie, cititorule: anume că se prea poate – spunea *doamna* – ca I.L. Caragiale, pe cînd mergea odată cu trenul de la Ploieşti la Bucureşti, chiar să fi întîlnit în vagon un june răsfăţat care să-l fi inspirat în crearea personajului „dl Goe". Am verificat: povestioara, înainte de a apărea în manualele noastre, a fost publicată în ziarul *Universul,* pe 12 mai 1900. În tramă e vorba de un puşti de vreo 10 anişori – el se născuse, adicătelea, pe la anul 1890.

Iar dacă acceptaţi că învăţătoarea mea avea dreptate – şi dacă acceptaţi şi convenţia –, atunci e foarte probabil ca junele Goe, după episodul caragelian – firește – şi după ce a terminat cu repetenţiile, să fi urmat o şcoală militară *(mariner... canonieri... Le Formidable...* e credibil!). Şi taman venea peste România marele *război* din 1916: moment în care dl Goe era un mîndru ofiţer de 26 de ani, tocmai bun spre a trece batalioanele române peste Carpaţi! Ceea ce a şi făcut – fără a putea, evident, schimba cursul – nefast, pentru noi – al războiului. Plin de noroc cum era (doar ştiţi cum îl scuipau de deochi mam'mare şi tanti Miţa!), el a scăpat nevătămat din lupte; ba chiar medaliat. Vă place, nu vă place, dl Goe putea fi unul dintre eroii ce au făcut *România mare!*

Vă place, nu vă place, dl Goe putea fi unul dintre eroii ce au făcut România mare!

A mai trecut ceva vreme. Pe la *30 şi* de ani, dl Goe – nici el băiat sărac – a luat de nevastă o fată educată la pension, cu casă în Bucureşti şi cu ceva pămînturi în provincie. Apoi le-au apărut doi copilaşi: fetiţa semăna cu dl Goe, iar băiatul semăna (din fericire?) cu mama sa – aşa cum se întîmplă şi la alţii. În scurt timp, dl Goe a lăsat armata şi a trecut la afaceri. Cu spor. A făcut şi ceva politică – şi de un lucru pot să vă asigur: el n-a avut de-a face nici cu legionarii, nici cu comuniştii! Ba dimpotrivă: i-a înjurat, în stilu-i copios, şi pe unii, şi pe alţii. Ca aproape orice român respectabil, în anii '30 a fost un susţinător al regelui Carol al II-lea. Ba chiar, în 1938, e foarte probabil să fi intrat în Frontul Renaşterii Naţionale, *partidul-fanion* al ţării.

Dar, iaca, noi nori de război veneau peste biata ţară română! Dl Goe ajunsese un bărbat de 50 de ani. Experimentat, cu ceva relaţii şi bun la verb, el devine, în mai '40, unul dintre directorii din Ministerul Propagandei Naţionale (ministru: istoricul C.C. Giurescu). În vara aceluiaşi an, dramă: ungurii ne iau parte din Ardeal, ruşii ne iau Basarabia şi parte din Bucovina. Vă place, nu vă place, dl Goe chiar a suferit. A scris articole, a vorbit la radio; pana lui şi vocea lui au tunat împotriva cotropitorilor.

Dar calvarul său abia începuse. Vine la conducere Ion Antonescu – plus legionarii, iniţial. *Codreniştii & simiştii* nu-l prea iubeau pe dl Goe. Drept care, distinsul bărbat stă mai mult ascuns cîteva luni, pînă trece iuful. În vara lui '41, cînd Antonescu spune „Vă ordon, treceţi Prutul!", dl Goe – liber, la el acasă – a lăcrămat iarăşi şi mai-mai să se ofere voluntar. Noroc cu soţia şi copiii, care l-au domolit. Pana şi verbul dlui Goe s-au animat iarăşi: împotriva lui Stalin, pentru mareşalul-*Conducător* şi pentru *axa Roma-Bucureşti-Berlin*. Dl Goe, speriat de ruşi (ca mai toţi românii), a tot sperat că arma secretă a lui Hitler apare – dacă nu azi, atunci mîine.

La finele lui august '44, în lipsa armei lui Hitler, au apărut în Bucureşti cazacii lui Stalin. Dl Goe, totuşi, era neclintit în optimismul său. Ajunsese chiar să-l aprecieze pe regele Mihai. În '45, la *reforma agrară,* dl Goe a pierdut ceva pămînturi – dar tot mai avea. La toţi cei care-i treceau pragul el le spunea, în acel an: „Nu ne vor lăsa anglo-americanii!". O vreme, l-a bătut gîndul să intre în Frontul Plugarilor al lui Petru Groza – pe care-l cunoscuse în treacăt prin anii '30. N-a mai fost cazul. În '46, personajul nostru – tras la faţă şi de tot albit – a fost demascat, printre alţii, în *Scînteia,* ca *vinovat de războiul antisovietic*. În '48 a fost arestat. Copiii săi au fost daţi afară din case şi trimişi la *munca de jos*. La puţin peste 60 de ani, într-una dintre numeroasele închisori ale ţării, dl Goe a murit visînd la ceva mîncare şi la bulevardele pe care, copil fiind, le străbătea în birjă, de 10 Mai, altădată.

Vă place, nu vă place, se prea poate ca dl Goe să fi fost, şi el, un martir din acest memorial al durerii.

***Adrian Cioroianu** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

„Duhul veacului" şi „făţărnicia politicii"

În memoriile sale, redactate în prima parte a secolului al XIX-lea, Ştefan Piscupescu, medic în Bucureşti, între 1805-1847, crede că buna creştere şi bunul renume fac fala unei familii, aduc nemurire unui neam. Dar acestea nu se pot obţine fără cunoaşterea „soţietăţii". Şi iată o oglindă a acestei „soţietăţi".

„Cultura ţivilizaţiei de acum", în care îşi duce existenţa şi în care se vor forma „fii lui", este una dominată de făţărnicie, invidie, interes, înşelăciune şi „răsboiu" între toţi şi între toate. În frunte se află guvernul care încearcă să profite cît mai mult de pe urma supusului, ademenit cu lucruri de nimic: „prinţip al guvernului este a avea pe toţi supuşii lui atîrnaţi cu cinstea, averea şi cu viaţa lor de dînsul". În atingerea acestui scop, toate „înştiinţele şi institutele politiceşti, cu toate formele şi uniformele lor", cheltuiesc pe „slujbaşii şi lefaşii lor", dar insuficient pentru a-şi forma un „capital de familie". Bogaţii sînt ademeniţi cu „nădejde de cinste, de ranguri, de numiri şi de cîştig", stăpîniţi mai degrabă de „mîndrie şi lăcomie", decît de „minte". Aşadar, nici măcar nu-şi dau seama cînd alunecă în sărăcie şi ajung la mila guvernului, acceptînd să slujească numai „pentru hrană". Biserica urmează de aproape guvernul. Chemată să „zdrobească răul din om", ea ajunge „cîteodată să zdrobească împreună cu răul şi bunul dintr-însul".

Uitat de toţi, norodul pătimeşte şi se lasă aţîţat de cei care „propovăduiesc libertatea, dreptatea şi egalitatea", dar şi de cei ce „propovăduiesc milostenia de iertarea păcatelor". Atunci cînd se află în nevoie, nimeni nu-l ascultă sau nu-l înţelege: „cînd pătimeşte norodul de moarte şi moare de foame de nu se poate îngropa din neîngrijirea ocîrmuirilor, ce se ospătez cu vase de aur şi de argint pe mese întinse, ce neomenită simţire dovedesc? Sau cînd moare norodul de ciumă şi de o epidemică boală de moarte şi ei se îngrijescu mai mult de averile decît de viaţa lui? Sau cînd se învrăjbescu doi stăpînitori şi se aprind în războiu un norod cu altul pentru capriţiile lor, ce satanicesc triumf de isbîndă dovedesc că lăcuieşte în inimile lor?". Întrebările retorice ale doctorului Piscupescu sunt luate din experienţa meseriei sale. A scris despre ciumă, a scris despre epidemii şi boli, a fost martorul numeroaselor „răzmeriţe" şi războaie, a cunoscut ocupaţiile nemţeşti, turceşti, ruseşti, trăieşte într-o vreme de prefaceri importante, de punere sub semnul întrebării a valorilor tradiţionale, a moravurilor, de agitaţie pe scena politică. Astfel, crede şi este convins că guvernul (în integralitatea sa) se află într-un permanent conflict cu norodul, ceea ce generează o „prigonire" generală între proprietari şi supuşi, stăpîni şi slugi, bărbaţi şi femei, părinţi şi copii. Întru întîmpinarea liniştii, cîteva state au creat „constituţia" sau „sintagma", dar „călcată în voie" ca şi „pravila dreptăţii" cu acordul unei părţi a norodului. În faţa acestei situaţii, individualismul reprezintă singura cale de supravieţuire: fiecare familie să se îngrijească pentru sineşi. Asta în cazul în care „oblăduirea" nu ar trece la „reformarea" şi „mlădierea" fiecăruia, acordînd atenţie nu „naşterii" sau „chipului", ci „cugetării" şi „oblăduirii potrivite"; cu alte cuvinte, ar trebui să promoveze meritocraţia, ceea ce exista, de altminteri, ca ideal, în Regulamentele Organice.

Toate aceste capcane ale timpului trebuie cunoscute pentru a te feri din calea lor, doctorul Piscupescu pledînd pentru înţelepciune, modestie şi taină. Bogăţia atrage invidie şi jinduire: „nu vă făliţi şi nu vă semeţiţi în averile bogăţii voastre, că prea lesne le veţi pierde şi vă veţi săraci". Şi mai presus de toate, averea nu trebuie risipită pe cumpărarea de ranguri: „nu vă băgaţi şi nu vă amestecaţi în strălucitele slujbe politiceşte". O singură abatere, atunci cînd un interes o cere: „numai pentru cîştigul unei nevoi de rang şi pe dată să vă trageţi ca să nu pîrliţi starea". Obţinut, rangul trebuie să se păzească ferit de „ochi de om"; pentru că el atrage „mulţime de muşterii", profitori ce prin „făgăduieli" şi minciuni nu vor decît ruinarea averii celuilalt. Ştefan Piscupescu este aproape singular în epoca sa pentru că nu-şi doreşte înnobilarea. Calitatea de medic, înrudirea cu o familie boierească, mediul în care se învîrte, i-ar fi permis să o obţină foarte uşor. N-o face şi îi îndeamnă şi pe alţii să nu se lase ispitiţi de astfel de lucruri efemere.

Lectura lui Piscupescu mă îndeamnă să cred că „duhul veacului" încă ne bîntuie, „făţărnicia politicii" este la fel de prezentă ca acum două secole, iar „lucrurile efemere" ne-au făcut să uităm de buna creştere şi bunul renume.

***Constanța Vintilă-Ghițulescu** este cercetător la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti.*

anti nostalgia

Lumina de la Răsărit

„Nici unul nu cunoaşte în mod satisfăcător vreo limbă străină, care să o poată folosi în muncă, 20 avînd doar oarecari cunoştinţe în această privinţă.

Ca vîrstă, 60 sînt între 25 şi 28 ani.

Avîndu-se în vedere lipsa de pregătire profesională în general la unii tovarăşi, precum şi necunoaşterea muncii de informaţii externe de către toţi tovarăşii noi încadraţi, s-au organizat cursuri profesionale.

Astfel a funcţionat în Direcţie un curs de pregătire profesională de 6 luni, pentru 43 de ofiţeri aduşi la începutul acestui an, iar în prezent este organizat pentru ceilalţi ofiţeri încadraţi ulterior, un curs de 3 luni.

Întrucît la aproape tot efectivul Direcţiei sînt încă lipsuri serioase în pregătirea ofiţerilor, am luat o serie de măsuri:

– Au fost selecţionaţi 20 de ofiţeri cari au fost trimişi în Uniunea Sovietică la un curs de specializare de un an de zile.

Cu aceştia s-a organizat, în prealabil, un curs de studiere a limbii ruse de 5 luni de zile.

– În prezent au fost selecţionaţi pentru a fi trimişi în anul viitor în URSS, alţi 20 de ofiţeri, cari au fost scoşi din muncă şi studiază limba rusă, continuînd şi studiul limbii străine.

– Sînt organizate cursuri de studiere a principalelor limbi străine, necesare muncii, avînd 84 ofiţeri încadraţi la aceste cursuri."

(Raport din 27 oct. 1955, întocmit de gral mr. Vasile Vîlcu privind Direcţia I din MAI, în *Agresiunea comunismului în România,* vol. II, ed. Gh. Buzatu şi Mircea Chiriţoiu, Editura Paideia, 1998)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Cititul e un lucru foarte mare

Scrisoarea întîi, către o prietenă supărată pe copiii din ziua de azi, care nu mai citesc. Copii ai căror părinți au fost copiii de ieri care citeau foarte mult.

Dragă prietenă,

Îți spun din experiență proprie și din cîtă carte știu, că nu există o genă responsabilă cu răsfoitul cărților cu patimă și nici una care să-l conducă precum un magnet pe copilul tău către bibliotecile universitare. Așa că nu abandona lupta.

Știu, nedumerirea e mare, noi, la vîrsta lor, citeam de rupeam cotoarele, azi, „altele au ei în sufletul lor": mîinile și creierul li se-nfierbîntă doar în fața jocurilor pe computer și a tastelor cu luminițe ale mobilelor.

Ai să faci exact ca mine, ai să dai vina pe amărîtul ăla de calculator, care te-a costat cît o vacanță în Grecia, ai să înjuri desenele animate proaste de la televizor și-ți vei face zeci de promisiuni că n-ai să reînnoiești abonamentul la mobil. Îți spun prietenește: n-are rost să le declari război, vor învinge, fac parte din viața asta, mai bine ajută-l pe cel mic să le vadă doar ca pe niște instrumente, ale căror reguli de utilizare le stabilești tu.

Pe de altă parte, te-ntreb, așa cum mă întreb eu însămi, ori de cîte ori mă aflu față-n față cu dușmanul venit din lumea electronică: e drept oare să disprețuim atît influența lui nefastă asupra celor tineri, atîta timp cît el ne consumă propria noastră viață de adulți? Cît de des ne văd fiii noștri căutînd o informație într-o carte și nu pe un site? De cîte ori pe săptămînă, familia întreagă își îngăduie un răgaz pentru a răsfoi pagini de hîrtie, și nu de net? Cît de des sîntem dispuși să renunțăm la drogul numit televizor, pentru o discuție în pijamale despre un personaj, o istorie, o descriere găsite între filele unei cărți?

Acceptă deci că, pentru ca cititul să facă parte din timpul liber al copilului tău, trebuie mai întîi să readuci cartea în rutina familiei tale. Cartea trebuie să-i fie la îndemînă, să o vadă folosită de cei care îi sînt modele, respectiv părinți, și, mai ales, să-i devină utilă. Cu alte cuvinte, îi vei forma deprinderea de a citi, după ce îi vei dezvolta nevoia de a citi. Și-mi vin în minte cîteva ritualuri care, sper, îți vor fi de folos în realizarea acestui vis de aur al tuturor părinților: cumpără-i de sărbători, pe lîngă jucăria preferată, o carte apropiată preocupărilor lui. Nu-l lăsa să o azvîrle în bibliotecă, ci găsește timp pentru a o citi și discuta împreună cu el. Stabilește un timp al cărții în fiecare seară, pentru toți membrii familiei. Inițiază, împreună cu ceilalți din casă, concursuri, discuții, glume, jocuri pornind de la cărțile citite de tine sau de cel mic. Mergeți împreună în librării, în biblioteci, vorbește cu el despre autorii tăi preferați în copilărie, despre poveștile sau personajele lui preferate. Ajută-l să găsească răspunsuri în biblioteca de acasă. Sfătuiește-te cu el cum ați putea forma un club al cărților de aventuri. Sau de istorie. Cînd îți povestește o întîmplare care l-a nedumerit, caută în memorie o poveste care să-l ajute să găsească răspunsuri. Arată-i cît de folositor i-ar fi să-și noteze într-un jurnal toate informațiile interesante pe care le-a găsit în cărți. Nu este important cît de mult timp dedici acestor activități. Ci doar ca acest timp să existe.

Ai să vezi, răsplata va fi enormă: te vei transforma dintr-un copil de ieri care citea, într-un părinte de azi care citește împreună cu copilul său.

P.S. Dacă tot ajungi în librării, caută la Editura Humanitas *Gramatica fanteziei* de Gianni Rodari. E o bijuterie de carte, atunci cînd imaginația te lasă baltă: vei găsi în ea idei pentru inventat povești și jocuri pentru copilul tău.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Zbor, consum și morală

Jason Reitman s-a confirmat drept unul dintre regizorii mei preferați. E drept că nu am văzut decît două filme făcute de el, *Juno* (2007) și, recent, *Up in the Air* (2009). Despre cel dintîi am mai scris: pe lîngă muzica specială, felul în care filmul tratează o poveste ce altădată ar fi fost tragică (cea a unei adolescente care rămîne însărcinată în liceu și se hotărăște să-și dea copilul spre adopție) – cu grație, umor și firesc – e neobișnuit și reconfortant.

Up in the air (Sus în aer) – cu George Clooney, Vera Farmiga și Anna Kendrick, scenariul Jason Reitman și Sheldon Turner, după un roman de Walter Kirn – nu are nici o legătură, ca subiect, cu *Juno*. Ca modalitate de abordare, și anume una neconvențională, rezonează. Și, mai mult de atît, filmul tratează multe din temele culturii populare și ale consumului.

Personajul interpretat de Clooney (Ryan Bingham) are mai multe pălării (termen aparent facil și plăcut limbajului *casual-office):* una foarte antipatică, de... „concediator". Cuvînt greoi, care desemnează pe cineva care concediază, în cazul de față, prin procură. Pentru altcineva. Așa cum personajul lui Clooney însuși spune în film, o persoană care dă afară oameni din companie în locul unor șefi lași, ce se tem de reacțiile posibile ale celor concediați. Și o alta de... zburător. Nu în accepția heliade-rădulesciană, de iubit semifictiv care ți se arată în vis, la vîrsta la care ești coaptă pentru așa ceva. Ci de individ care zboară, la propriu, foarte mult cu avionul.

„Mișcarea este viață" – spune Ryan Bingham într-o conferință intitulată „Ce ai în rucsac?", pe care personajul o ține periodic în diverse state americane. Evident, rucsacul este metafora vieții, dar și a noastră, pe care o/ne încărcăm cu diverse accesorii inutile. De care trebuie să avem tăria să ne debarasăm: „Lăsați totul să ardă și imaginați-vă trezindu-vă mîine fără nimic. Este revigorant, nu-i așa?" – rostește personajul expert în soluții existențiale *à la* fast-food.

Ryan Bingham face față slujbei lui ingrate debarasîndu-se (desigur, temporar și aparent) de orice fel de trăiri reale. El le înlocuiește cu cele false (inventează și un cuvînt pentru ele, *„phomy"*, o combinație între *„phony"* (fals) și *„home"* (casă, acasă). În film este tradus cu „ospitalitate simulată". „Aceste gesturi prietenești automatizate – spune spre începutul filmului personajul lui Clooney – sînt cele care mă țin să nu o iau razna".

În original sună și mai bine: *„that keep my world in orbit"* – spune Bingham despre gesturile sus menționate. Se referă la felul în care îl primesc cei din aeroporturi, pentru că e client fidel, are un card de loialitate foarte valoros, cu multe mile acumulate. „Sistemul transmite automat la recepție să mă întîmpine cu exact vorbele astea: «E plăcut să vă revăd, dle Bingham!»."

O falsă personalizare, în aceeași notă cu ospitalitatea despre care vorbeam mai înainte. Tocmai nota ei de impersonal îl satisface pe Bingham. Care este, într-o anumită măsură, un personaj opus celui intrepretat de Michael Douglas în *Falling Down* (1993, regia Joel Schumacher), încorsetat și înnebunit de societatea de consum. Sau celui jucat de Tom Hanks în *Terminalul* lui Spielberg, prins la propriu în capcana aeroportului, unde, din motive kafkian-birocratice, se vede nevoit să trăiască pentru cîteva zile.

„Toate lucrurile pe care probabil le urăști în călătorii – aerul condiționat, automatul de suc, lumina artificială, sushi-ul ieftin mie-mi spun că sînt acasă" – decretează Ryan Bingham. Bingham este un disciplinat într-ale culturii populare. Un corporatist în cea mai rea tradiție a termenului – cea neetică – ce plonjează cu capul înainte în vîrtejul culturii populare. Nu pentru că ar crede în mod real în ea, ci pentru că e calea cea mai la îndemînă.

Evident, cu cît filmul înaintează, cu atît eroul nostru se reformează. Ajunge să aibă sentimente adevărate, ba, mai mult, să fie el cel respins și păcălit. Dar se salvează apoteotic prin „tînăra generație" – Natalie (Anna Kendrick) o angajată a firmei care, fiind dată afară, își începe o viață normală și reală altundeva.

Selma IUSUF

legende urbane

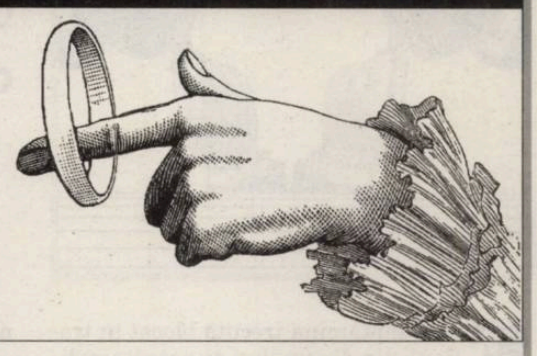

Iubesc orașul

despre mirosurile Bucureștilor

Mai ales vara. Mai ales cînd vii din altă Europă și orașul te pălmuiește, fără finețuri, cu cele mai contradictorii miresme și miasme. Jap-jap! Una după alta, fără contenire, scatoalca olfactivă te lasă ușor confuzat, cu o vagă durere de cap și cu nostalgii după salata de vinete a mamei la o simplă traversare de la periferie spre centru. Împletite, tocanele bătăioase, cu ceapă iute de la ferestrele larg deschise ale bucătăriilor din blocuri și apoi mustind adînc prin părul și hainele gospodinelor din metrou. În partea din față a tramvaiului 28, în care s-a strîns un grup de pensionari fără a se cunoaște unul pe celălalt, dar aflat, evident, într-o legătură intimă a acelorași șifoniere muncitorești de ani '50-'60 cu hainele „bune" naftalinate, o încrengătură umană aidoma-mirositoare adunată instinctiv sub semnul recunoașterii crengilor de salcie (și, mai nou, palmier), într-o zi ploioasă de Florii. În grup, o băbuță guroșă, sprintenă ca o pasăre mică, vorbea de iubirea de semeni printre cîteva cioturi de dinți, aruncînd priviri repezi și căutînd încuviințare de la un popă așezat cu două scaune mai în față. Băbuța mirosea a metal umed și, desigur, a naftalină. Popa, așezat cu două scaune mai în față, o pune la punct violent și-i zice ceva de „sminteala" care vine cu iubirea necondiționată: „omosecsualii ăia", zice popa. Popa, cu o codiță alb-gălbuie sub potcap, mirosea a pupături de mîini și a anteriu neaerisit. În apărarea bătrînei, sare un unchieș aghesmuit-gata catalogat, de regulă, drept „boschetar" în eternul palton iarnă-vară. Nu vreți să știți cum mirosea unchieșul. Și cu toții, împreună, împleteau un halou de mirosuri, o bucată de suflet a mahalalei Bucureștilor. Un alt suflet urban înmiresmat bîntuie zona care începe cu Hala Traian, Avram Iancu și Austrului pînă mai dincolo, spre Mîntuleasa din cărți. Din curți interioare insalubre ale unor case odinioară tihnite, păzite de imitațiile negustorești ale unor cariatide boierești iese, ca un pumn în plină figură, mirosul repezit de urină. Din demisolurile locuite șobolănește miroase a lemn putred, a saltele mucegăite, a bebeluși de lapte și a parfum ieftin de tîrfet. Din casa cu geamuri înalt-deschise, de unde se aude pe la 9,00 dimineața același solfegiu școlăresc de pianină veche, proaspăt acordată, miroase – *à la* Ionel Teodoreanu – a perdele abia spălate, a parchet vechi și a petrosin. (Din aceeași casă am auzit - într-o duminică, de prînzișor – acoperind clinchetul vechii pianine, coloana sonoră din „Rocky"). În tandem, după oboare de mezelic, pîine proaspătă și dero a alimentarei de cartier și două case mai sus, adie, printre mușcatele din geam, canasta lipicioasă a lui tante Rozi. Tante Rozi, dimpreună cu Erika, Neti și cu Sofica miros a mătuși și bunici pudrate și parfumate cu un soi de gel înmiresmat, de găsit în mici recipiente de porțelan albastru pe care dănțuiesc nimfe și efebi. Și a mănuși de atică. „Medelenismul" de tîrgșor e rupt mai apoi de casa nouă cu o curte nouă care miroase precum un interior de mașină nouă. Un Lexus, poate. Bucureștiul miroase în mai, pe alocuri, a tei și din vară pînă-n toamnă a gunoi rînced, a scursură de pepene verde, a ardei copți cu zvîcniri oțetate, a rufe întinse la uscat, a dude și corcodușe strivite, a asfalt încins, udat semicircular, gospodărește, din ușa magazinelor cu poșete de două mii de lei de pe Calea Victoriei. Bucureștiul mai miroase pe alocuri ca la Londra și, încă mai pe alocuri, ca la Amsterdam. Bucureștiul miroase a ce vreți dvs. cînd vă e dor de oraș. Pentru mine, de pildă, miroase ca în apartamentul muncitoresc al unei prietene mai mari la care am fugit vitejește două ore de acasă, pe cînd eram în clasa a III-a. Prin o mie nouă sute optzeci și ceva. Adică dulceag-muced, a ciorbă și biscuiți. Amintirea asta e biscuitele meu proustian. Sau invers.

***Selma Iusuf** este jurnalistă.*

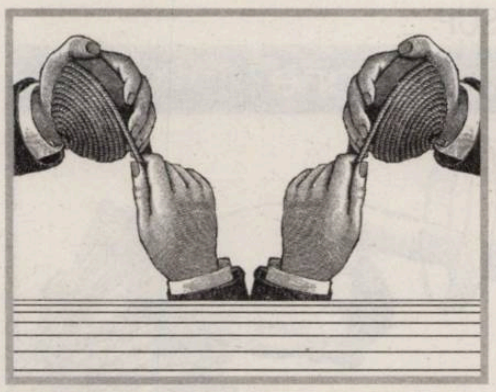

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

De ce claxonează ca nebunii?

– cum putem pleca de la claxoane ca să curăţăm traficul în Bucureşti –

Eram săptămîna trecută blocat în traficul din Bruxelles şi ascultam liniştea. Nu exagerez: fiind şi zi de începere a Consiliului European, cu zeci de coloane oficiale, era o aglomeraţie de nedescris, dar era linişte. Nu liniştea aceea de să auzi greierii cîntînd, de fapt, nu se auzeau claxoane. Traficul din Bucureşti nu este mai aglomerat decît cel din alte oraşe, de la New York sau Paris la Roma. Doar excepţionalismul nostru pe dos ne face să credem că stăm în trafic mai mult decît alţii – „numai în România", „tipic românesc", rostite cu aerul că autorii ştiu sigur că aşa ceva nu se întîmplă în, să zicem, Slovacia sau Burkina Faso. Deci nu traficul în sine este coşmaresc, cît claxoanele. Folosirea permanentă a claxonului este semnul nesimţirii revărsate în capul celorlalţi. Şi nu vorbesc aici doar de ţoape şi mitocani, am prieteni buni, altfel oameni de mare bun-simţ, care nu se pot abţine să bage cîte un claxon doar pentru că cineva a greşit banda sau, pur şi simplu, cînd şoferul din faţă a oprit pentru că cel din faţa lui oprise. Nici aici nu sîntem excepţionali. Îmi pare rău să-i dezamăgesc pe cei care găsesc tot felul de banalităţi ca fiind „tipic româneşti", dar claxonul nu zice nimic special despre noi ca popor, e doar un semn de stat slab: am întîlnit claxoane inutile şi la Chişinău, Sofia, ca să nu mai zic de Kiev. Şi în America şi în Belgia şi în Ucraina claxonatul aiurea e interzis. Diferenţa este dată de aplicarea regulii.

Acum trei săptămîni, colegul meu Matei Martin a publicat în *Dilema veche* informaţia care ar merita un „senzaţional" la Dan Diaconescu: în 2009, poliţia rutieră a aplicat 76 de amenzi pentru claxonare neregulamentară. Într-un oraş care te agresează prin claxonare, poliţia a dat fix 76 de amenzi. Mai mult chiar, colegul meu l-a întrebat pe purtătorul de cuvînt Cristian Ciocan de ce atît de puţine. Răspunsul arată adevărata problemă: poliţistul spune că agenţii de circulaţie nu îi pot identifica pe şoferii care claxonează şi că, oricum, dacă i-ar opri pentru amendă ar încurca şi mai mult circulaţia. Mie îmi par două scuze jalnice: e destul de clar cam cine claxonează, nu e nevoie de aparate sofisticate, iar amenzile nu ar trebui aplicate permanent, ci destul de categoric pe o perioadă scurtă pentru ca să se ducă zvonul că o păţeşti pentru claxonat tembel, astfel încît să scadă dramatic numărul celor care fac asta.

Parcă aud reacţia multor cititori: domle, lasă-ne cu d-astea, într-un oraş unde şoferii intră permanent pe linia de tramvai, unde nu lasă pietonii să treacă pe verde, unde poliţiştii sînt înjuraţi şi scuipaţi prin geam, tu te trezeşti să ceri amenzi pentru claxonare. Înţeleg argumentul, dar aveţi puţintică răbdare, stimabililor! O să vedeţi că e vorba de ceva mai mult decît de nervii mei de biciclist, fără intenţie de a deveni şofer. E o întreagă teorie. Care e şi foarte celebră, de altfel.

Se numeşte teoria ferestrelor sparte. Chiar aşa se numea articolul care a lansat-o – *Broken Windows,* publicat de James Wilson şi George Kelling în 1982. Exemplul-metaforă folosit de autori zice aşa: dacă laşi cîteva fereastre sparte şi neînlocuite la o clădire, acela va fi un semn că respectiva clădire nu are proprietar sau are unul căruia nu îi pasă. Vandalii, vagabonzii şi alţi cetăţeni fără simţ civic vor lua de bun semnul şi vor intra acolo, vor sparge şi mai multe ferestre. Chiar dacă proprietarul nu avea de gînd să lase clădirea baltă, acum ea a devenit o ţintă pentru respectivii, astfel încît costurile sale de întreţinere cresc mult şi clădirea chiar are mai multe şanse să ajungă o groapă de gunoi vandalizată. Sau, alt exemplu folosit de cei doi, dacă un colţ de stradă nu este curăţat cîteva zile, cei care trec pe acolo vor considera că pot arunca gunoiul în acel loc. Astfel, locul ajunge o groapă de gunoi doar pentru că puţinele gunoaie strînse la început nu au fost luate la timp. Plecînd de la această logică, Wilson şi Kelling au dezvoltat o teorie pentru lupta cu criminalitatea. Ei spun că impunerea ordinii într-un oraş trebuie să înceapă cu infracţiunile mărunte. De ce? Pentru că acesta este un semn că legea domneşte, cetăţenii oneşti vor fi încurajaţi să respecte toate legile, infractorii înrăiţi vor înţelege că nu e de glumă. După ce ai făcut ordine la acest nivel, te poţi lupta eficient cu traficanţii de droguri şi cu alţi băieţi foarte răi.

Dacă vi se pare că asta e bolboroseală academică fără relevanţă practică, aflaţi că George Kelling a fost principalul artizan al strategiei prin care primarul Rudolph Giuliani a curăţat New York-ul de criminalitate. În anii '80, oamenii fugeau din New York, metroul era o cocină pe care o ocoleau, rata criminalităţii era foarte mare chiar şi pentru America. Sfătuit de Kelling, Giuliani a început cu graffiti şi cu toleranţa zero împotriva celor care nu cumpărau bilet la metrou. Mai mulţi poliţişti pe străzi, toleranţă zero pentru infracţiunile mărunte, puşcărie pentru ridicat tonul la poliţişti, arest pentru urinat în public. În următorii zece ani, numărul de infracţiuni, atît mărunte cît şi mari, a scăzut continuu, Giuliani este încă cel mai iubit primar din istoria oraşului, iar Kelling este cel mai de succes consultant pe probleme de combatere a infracţionalităţii în oraşe.

Ce are asta cu claxonatul? E simplu: trăim într-un oraş în care în mod evident poliţia rutieră e incapabilă să aplice regulile. Chiar şi atunci cînd încearcă, nu face decît că aplice regulile într-un mod care nu descurajează încălcarea lor: poliţiştii stau la pîndă pentru a da amenzi, în loc să fie o prezenţă intimidantă în traficul propriu-zis. Iar logica domnului Ciocan e una profund greşită: poliţiştii consideră claxonatul nepermis o infracţiune măruntă şi decid cu de la sine putere să nu aplice legea. Asta arată tuturor şoferilor că legile sînt negociabile şi la bunul plac al poliţiştilor. În loc ca cei răi să fie aduşi la ordine, şi cei buni primesc semnalul că îşi pot revărsa nervii pe seama auzului tuturor.

Strategia de a curăţa traficul din Bucureşti ar trebui să plece de la amenzi sistematice, masive şi fără excepţii pentru claxonat neregulamentar (adică 99% din claxonatul în oraş). S-ar lăsa o linişte binefăcătoare peste oraş, nervii tuturor ar fi menajaţi, iar legea ar deveni o prezenţă palpabilă şi ubicuă. Pariez cu domnul Ciocan pe salariul său că numărul celor care trec pe roşu, blochează intersecţiile sau înjură poliţişti va scădea imediat.

Istodor ia la întrebări Statul

Elena Ciocan

secretar, Primăria Frumuşiţa Galaţi

De ce raţele pot trece prin punctul „La răscruce" şi oamenii, nu?

Conform bugetului aprobat se va remedia situaţia abia anul viitor. Am fost loviţi de inundaţii acum doi ani. Nefiind nici eu, nici primarul în graţiile Consiliului Judeţean, nu ni s-au dat bani. Anul acesta, primarul a hotărît să treacă la PDL. Acesta este un lucru bun, fiindcă vom avea o altă deschidere la Galaţi. Ce am putut noi să facem în tot acest timp? Ştiţi cum e la ţară, fiecare cu ale lui, bine că oamenii le au pe ale lor şi se mulţumesc cu răul destul de repede. Au protestat de cîteva ori, apoi, au ocolit şase kilometri, prin satele megieşe. Situaţia nu a fost disperată. Salvarea nu am chemat-o, Pompierii, nu. Oamenii nu au avut urgenţe majore. Nu am avut bolnavi, cîţiva oameni au murit doar de bătrîneţe. Ne descurcăm cum putem şi cît om putea, vă daţi seama că nu e o situaţie prea bună. Oamenii săraci prin părţile noastre nu au avut de unde să facă podul. Lumea e poate şi mai egoistă, nu? Ce să facem? Ne ajutăm între noi, dar nu la un podeţ. Că zice fiecare de ce nu face ăla, dar vecinul de ce stă cu mîinile cruciş? La oraş e la fel, la Bucureşti doar că se lovesc şefii de probleme, se face ceva, că altfel ar fi ca la noi, la ţară. Să vedem şi lucrurile frumoase. E natura, e aerul curat. Şi ce fac medicamentele la Bucureşti, face natura aici. Te doare capul? Du-te, omule, şi trage aer în piept, pune o varză murată pe creştet şi le treci pe toate. Oricum nu vine picior de doctor la noi, de ce să ne facem griji. Nu vor. N-au ei la Galaţi, darăminte noi. Salubritate? Ardem gunoiul. Popa e de la noi din sat, n-are unde pleca. Doamne ajută, cu Dumnezeu înainte! Nu sîntem rupţi de lume că e cablu în sat. Lumea se uită la ştiri.

PUBLICITATE

adevărul literar & artistic

în fiecare miercuri, împreună cu ziarul Adevărul

- actualitatea culturală din țară și din lume
- garanția informației selectate valoric
- încurajarea competiției pe piața ideilor

Coordonator: Mircea VASILESCU

Conspiraţii & comploturi

Texte şi opinii de:

- Gabriela ADAMEŞTEANU (scriitoare)

„Românul s-a născut scenarist“

- Ioana BOT (prof. dr., Facultatea de Litere, Universitatea „Babeş-Bolyai“)

„Ilustra victimă“

- Sergiu CELAC (diplomat)

„Disperarea se combate prin rîs“

- Andrei CORNEA (prof. dr., Facultatea de Litere, Universitatea Bucureşti)

„Conspiraţie şi deresponsabilizare“

- Mihail NEAMŢU (doctor în teologie)

„Banalitatea complotului universal“

- Ovidiu NAHOI (redactor-şef, *Foreign Policy România)*

„Ungurii şi kaghebiştii care ne dau insomnii“

- Cristian PĂTRĂŞCONIU (jurnalist)

„Să de-conspiraţi bine!“

- Gelu VOICAN VOICULESCU

„Aberaţia signifiantă“

argument

Complotul mieilor

Ani la rînd, după decembrie 1989, presa relua periodic avertismentul „Români, vi se pregăteşte ceva!“. Şi, sub acest titlu, anunţa tot felul de scenarii, comploturi, conspiraţii mai mari sau mai mici, puse la cale de noua Putere, de vechea Securitate, de Occident, de Rusia ş.a.m.d. Lucrurile rămase neclare despre decembrie ’89 (cine au fost teroriştii, care a fost rolul Securităţii, dacă a fost sau nu lovitură de palat etc.), precum şi marile tulburări din lunile următoare (conflictul interetnic de la Tîrgu Mureş, mineriadele) instauraseră în opinia publică o predispoziţie specială pentru explicarea evenimentelor prin planuri bine orchestrate din umbră. Neîncrederea generalizată şi incultura politică moştenite după deceniile de dictatură, imunitatea scăzută la manipulare ne făceau victime sigure ale acestor anunţuri semi-apocaliptice şi fatale: orice am fi făcut, „cineva, acolo sus“ mai punea la cale un plan diabolic. Chiar şi cei care nu credeau în conspiraţii gustau, totuşi – măcar aşa, de amorul artei – astfel de avertismente. Sau măcar intrau la o idee – şi-apoi fandacsia era gata...

Treptat, sentimentul că „ni se pregăteşte ceva“ s-a diminuat. Nu şi neîncrederea manifestată la nivel social (în politicieni, în concetăţeni, în instituţiile statului). Destui gazetari sînt în continuare convinşi că totul e controlat de la Cotroceni ori de serviciile speciale şi că, în general „nimic nu e întîmplător“ în politică. După alegeri, episodul „flăcării violete“ a adăugat o aură paranormală unei societăţi în care, oricum, politicienii sînt obsedaţi de „lucrături pe la spate“, iar o bună parte a cetăţenilor crede că alegerile sînt oricum „aranjate“. Sîntem în continuare mai sensibili la ideea de complot sau conspiraţie decît alte naţii? Este mentalitatea noastră – cu o puternică amprentă balcanic-orientală – fascinată în continuare de „mister şi maledicţiune“, de nespus şi invizibil, de implacabilul scenariu care pre-zice totul?

Încercăm un răspuns în dosarul din paginile următoare. Mai ales că, graţie televiziunilor şi Internetului, în anii din urmă avem deplin acces şi la conspiraţiile „altora“, deloc puţine... (**M. V.**)

P.S. Pentru că piaţa de miei din Bucureşti nu s-a deschis la timp, cetăţenii veniţi să cumpere au tras concluzia: „e un complot al Occidentului, ca să mîncăm numai de la ei“; „e o treabă pusă la punct ca să ne termine nervos pe noi, ăştia care am prins şi comunismul“...

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiţi ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 8 aprilie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri,* realizată de Luca Niculescu şi Dragoş Ghiţulete.

Gelu VOICAN VOICULESCU

Aberația semnificantă

După ce am trecut cu bine de cumpăna dintre milenii, se poate lesne constata că apetența față de tezele conspiraționiste a sporit exponențial. Mass media este din ce în ce mai interesată de-a le răspîndi în versiunile cele mai senzaționale. Filmele, reportajele, interviurile sau serialele TV care dezvăluie conspirații se bucură de un amplu succes. Ca să nu mai vorbim de cărți... Față de zvonurile difuzate greoi altădată, Internetul se dovedește a fi instrumentul ideal de propagare, răspîndind quasi-instantaneu variantele cele mai abracadabrante ale Marii Conspirații, oricît de fanteziste ar părea – de pildă, cele despre existența extratereștrilor tăinuită de guvernanți... Pe fondul unei îngrijorări crescînde a omenirii, minciuni extravagante, născociri fabuloase sau pur și simplu deliruri nici măcar sistematizate sînt accesibile oricui, grație Internetului.

Conform teoriei conspirației, evenimentele tragice nu se produc întîmplător, ci după un plan secret. Versiunile populare ale acestei teorii generalizează o viziune globală asupra unei lumi controlate de o minoritate draconic organizată. Dincolo de aparențele vizibile, toate marile evenimente din istoria lumii ar fi fost determinate de către o elită secretă. Tot ce s-a întîmplat în istorie este rezultatul intervenției unor forțe ascunse care acționează metodic, după un plan de cucerire a puterii asupra întregii lumi.

Planul de 300 de ani

Pe fondul unei culturi a suspiciunii generalizate, împletită cu credințe populare confuze, astfel de „teorii" au succes pentru că intră în rezonanță cu temerile obscure, dar profunde ale umanității. Se rescrie istoria într-un registru irațional, în care realitatea istorică și ficțiunea se amestecă, frizînd mitomania. Teoreticienii conspirației mondiale prezintă istoria ca pe un roman polițist, eludînd toate regulile metodologiei istoriografice. Și astfel, imaginația romanescă își poate permite să inventeze orice: izvoare și documente inexistente, personaje complet distorsionate ori de-a dreptul fictive, corelări neverosimile, anacronisme și cîte altele. Prin insolitul și stranietatea lor, asemenea plăsmuiri devin atractive, ignoranța publicului larg favorizînd manipularea unor frînturi de adevăr, alături de mistificări voite. Vizînd imaginarul colectiv, conspiraționismul apare mai atractiv decît realitatea istorică propriu-zisă, reflectată în istoriografia oficială.

Desigur, pe fondul stării de neliniște și de neîncredere a oamenilor în ansamblul instituțiilor publice, aceștia pot fi înșelați, avînd impresia că, în sfîrșit, cunosc dedesubturile evenimentelor istorice, dintre care unele petrecute chiar sub ochii lor. Există nevoia firească de vinovați care să fie țapi ispășitori. De multe ori, anumite teze conspiraționiste sînt utilizate cu scop propagandistic, pentru a deturna în mod tendențios atenția asupra unor falși suspecți. Însă Marea Conjurație sau megaconspirația există doar în imaginație.

Rămîne de mirare faptul că, deși cam de vreo 300 de ani se vehiculează planul de dominație a lumii, minuțios pus la punct de către o grupare ocultă, nimeni nu se întreabă de ce nu a reușit și a trebuit ca, în tot acest timp, să se perinde alți candidați la formarea acestei elite conspiratoare. De 300 de ani, în care toate se legau și nimic n-avea loc la întîmplare, totul cădea în sarcina unei singure grupări, din care au făcut parte, pe rînd, templierii, francmasonii, iezuiții, evreii, bancherii, comuniștii...

Înlănțuirea perfectă a evenimentelor istorice, finalitatea nocivă a tuturor urzelilor și uneltirilor care ar fi dirijate și controlate dintr-un centru ocult sînt caracteristicile tipice paranoiei. În realitate, istoria – mai ales la scara secolelor – este secvențială. Evenimentele se desfășoară pe diferite continente, simultan ori succesiv, fără să fie legate între ele. Iar ideea unei centralizări totale e delirantă. Istoria este doar reziduală și „semnificată", adevăratele evenimente majore petrecîndu-se în planuri cauzale superioare, extraumane. E doar o oglindire. Istoria nu e făcută de oameni, ci prin ei. De altfel, teoria complotului mondial nu dispune efectiv de fapte concrete sau de documente autentice, ci doar de texte speculative care denunță marea conspirație.

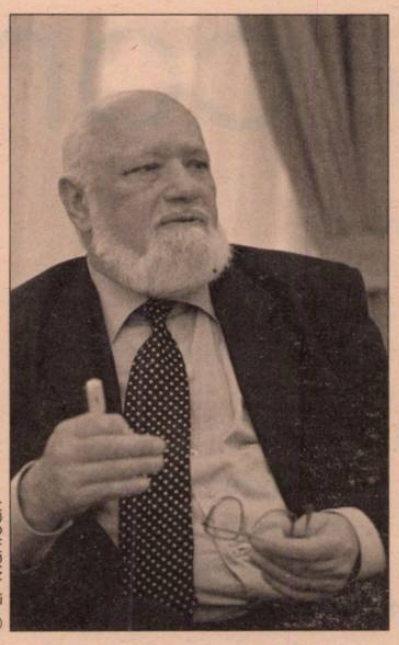
© L. Muntean

Teoria complotului mondial nu dispune efectiv de fapte concrete sau de documente autentice, ci doar de texte speculative care denunță marea conspirație.

Mondializarea politică rămîne o sperietoare, ca și încălzirea globală.

Un caz semnificativ este cel al „iluminaților din Bavaria", o organizație clandestină cu o structură calchiată de Adam Weishaupt, după *Societas Jesu* a iezuiților care-i marcaseră formația. Din 1782, el a decis ca membrii organizației sale să paraziteze lojile francmasonice. O dată pătrunși în masoneria germană, au început să promoveze în mare secret o doctrină politică nihilistă, radicală, violent antimonarhică și anticatolică. Prin anii '30-'40, doar unii istorici ai francmasoneriei își mai aminteau de acești „iluminați din Bavaria", care chiar și în Germania n-apucaseră să se manifeste cu rezultate efective, dincolo de intențiile lor programatice destructive. În America anilor '70 ai veacului al XX-lea a avut loc o surprinzătoare revenire a „iluminaților" în prim-planul agitației conspiraționiste.

Informația potrivit căreia, înainte de desființare, ordinul acela paramasonic din Bavaria ar fi reușit, în 1785, să se infiltreze în lojile masonice americane (Loja Columbia din New York) e relativă și neverificată. De aici, bănuiala că o serie de fruntași ai Revoluției americane, deveniți ulterior înalți demnitari, erau „iluminați" (de pildă, Thomas Jefferson, Albert Pyke etc.). Cum în America aceștia nu erau stînjeniți de nimeni, ar fi avut loc o vastă proliferare a lor... Deoarece în limbile anglo-saxone nu se poate traduce direct cuvîntul „iluminați", editorii americani au recurs la echivalentul latin *Illuminati*. Astăzi, sînt omniprezenți: Consiliul pentru Relații Externe, Comisia Trilaterală, Grupul Bilderberg, Clubul celor 300, *Skull and Bones* („Tigva și Oasele") – toate sînt penetrate de *Illuminati*, deveniți o adevărată obsesie în literatura de gen... Pe fondul subcultural al populației nord-americane se practică o îndoctrinare sistematică, recurgîndu-se la cele mai îngrijorătoare născociri. Bineînțeles, în această isterie conspiraționistă, *Illuminati* sînt nelipsiți...

Azi, în jurul nostru constatăm că există multiple domenii de activitate conspirative, prin excelență. De pildă, spionajul – mai ales sub acoperire diplomatică – crima organizată, contrabanda, terorismul. Nici politica nu e ocolită: de multe ori – după cum aflăm ulterior –, guvernele sau instituțiile statului se angajează clandestin în acțiuni ilegale, în raport cu propria legislație sau cu cea internațională, ca să nu mai vorbim de încălcarea moralei curente... Dar toate aceste conspirații – să le spunem obișnuite, curente – n-au nimic comun cu „teoriile" conspiraționiste care țin de paranoia complotului mondial al unei grupări secrete. Referitor la celălalt aspect, e un truism că societățile secrete sînt o realitate; au tot existat în trecut, iar în epoca modernă unele funcționează în temeiul unor reglementări legale (de pildă, în Franța, după o lege din 1901). De aceea, multe se intitulează, cu cochetărie, societăți *discrete*... În general, sînt animate de resorturi misterioase, vizînd dominația, în dauna autorităților oficiale. Atunci cînd se analizează o societate secretă nu trebuie scăpat din vedere că, dacă a avut o durată mai mare de funcționare, ea n-a rămas neschimbată, ci a cunoscut diverse faze de evoluție sau – de multe ori – mai degrabă de involuție, depreciindu-se cu timpul, pînă la a ajunge aproape contrariul a ceea ce fusese la început. În măsura în care unele societăți secrete sînt legate de subversiunea antitradițională, ar putea exista motive de îngrijorare. Societățile pseudoinițiatice sînt mai puțin nocive, tocmai prin falsitatea bazei lor doctrinare. Dar societățile contrainițiatice sînt cu adevărat primejdioase. Ele se înscriu într-o ofensivă generalizată a forțelor infraumane. De sorginte satanică, intervenția lor activă asupra omenirii actuale, lipsite de protecție, poate induce grave alienări. Devierile și contrafacerile concepțiilor moderniste au consecințe pernicioase deoarece, din cauza unei avansate detracări mintale, vor conduce la o inevitabilă criză etică. Secretivitatea care domnește în asemenea organizații comportă riscul ca acestea să devină instrumentele unor strategii pe care adepții le ignoră, ajungînd să servească unor scopuri nebănuite, contrare programelor inițiale.

Liderii nerealiști, potențial demenți

Neajunsul acestor organizații este că ierarhia lor excesiv de riguroasă și structura lor supraorganizată pot conduce la adevărate monstruozități care, din cauza supunerii oarbe și fanatismului, dezumanizează. (Cazul iezuiților, al Ordinului Negru din SS etc.) Stupul sau termitiera nu pot constitui idealul social pentru oameni care sînt, prin definiție, ființe libere și demne. Însă, oricît de funeste ar fi statutele și documentele programatice reale ale societăților secrete active, nu este justificată creditarea tezelor conspirației mondiale. Chiar dacă în actele și în documentele anumitor societăți ar figura efectiv pretenții de cucerire a puterii asupra întregii lumi, ele nu reprezintă decît niște deziderate morbide, care nu depășesc stadiul intențional, din mintea unor lideri închipuiți și nerealiști, potențial demenți.

Au existat, ce-i drept, conducători care au rîvnit la dominația lumii, uneori reușind vremelnic o anumită supremație, mai mult sau puțin extinsă; dar megalomania unor mari maeștri sau a unor hierofanți paranoici, care din cînd în cînd visează să controleze și să implementeze un guvern mondial, nu poate constitui un argument serios care să justifice valabilitatea „teoriei" Marii Conjurații. Chiar dacă s-ar deține copiile proceselor verbale ale vreunor reuniuni secrete și acestea ar conține asemenea intenții, asta nu înseamnă că reprezintă o reală amenințare.

Să nu uităm cît s-a glosat pe seama înființării Societății Națiunilor sau a ONU ca organisme de dominație asupra lumii. Or, în realitate, se vede clar că autoritatea și eficacitatea lor au fost foarte limitate: Societatea Națiunilor n-a putut preveni al Doilea Război Mondial; cît despre ONU, vedem bine cît de greoaie îi sînt intervențiile și ce eficiență minimă au ele...

Desigur, există o reală tendință de globalizare, dar numai la nivel economic. Mondializarea politică rămîne o sperietoare, ca și încălzirea globală. În raport cu simplele năzuințe himerice ale unor indivizi, fie ei și de excepție, lumea este, din păcate, mult mai vulnerabilă în fața cataclismelor naturale, terestre sau cosmice.

În încheiere, o concluzie paradoxală – toată expunerea de mai sus e oarecum superfluă, fiindcă fidelii megaconspirației vor rămîne neclintiți în convingerile lor, indiferent de argumentația înfățișată, iar celor care nu cred în ea, nu mai era nevoie să li se demonstreze ceva.

Gelu Voican Voiculescu *a fost unul dintre liderii Revoluției din decembrie 1989. A deținut funcția de viceprim-ministru în Guvernul provizoriu Petre Roman (1989-1990). A fost senator de Buzău în legislatura 1990-1992, ales pe listele Frontului Salvării Naționale, precum și ambasador.*

Ovidiu NAHOI

Ungurii și kaghebiștii care ne dau insomnii

Două teorii majore ale conspiraţiei alimentează discursul imaginar din politica românească a ultimilor 20 de ani. Prima: conspiraţia din decembrie 1989. A doua: conspiraţia ungară. Fiecare, cu motivaţiile şi exagerările şi ei. Dar şi cu fisurile ei.

Să începem cu teoria conspiraţiei din decembrie 1989. Un şir de evenimente şi coincidenţe stranii petrecute în acele zile stă la baza unei construcţii logice aparent fără fisură. Aceasta ar suna cam aşa: pe fondul apatiei românilor, un grup de conspiratori, susţinuţi de la Moscova şi probabil făcînd parte din KGB, au pus la cale un plan diabolic de a prelua puterea. Cîteva mii sau chiar zeci de mii de provocatori sovietici, deghizaţi în turişti, aprind scînteia protestelor. Odată cu trezirea Bucureştiului şi fuga lui Ceauşescu – pusă la cale de aceiaşi conspiratori – grupul susţinut de Moscova preia frîiele puterii, apare la televiziune şi, în ascuns, pune la cale a doua fază a planului: diversiunea teroriştilor. Poporul este ţinut în tensiune maximă, pînă cînd conspiratorii reuşesc să lichideze elementele din Securitate care deţineau dovezile apartenenţei lor la KGB (vezi uciderea grupului Trosca la ordinul generalului Militaru), îşi consolidează puterea în teritoriu şi, în cele din urmă, îl execută pe Ceauşescu, în chiar sfînta zi de Crăciun – faptă de care numai nişte bolşevici atei ar putea fi în stare. Diversiunea teroristă, menită să ţină populaţia ocupată şi Armata în stare de alertă, costă mai multe vieţi decît protestele împotriva lui Ceauşescu. Dar conspiratorii au nevoie de sînge pentru a-şi legitima puterea şi a se proclama „emanaţie" a revoluţiei.

Nu cumva, însă, această teorie este prea simplă pentru a fi în întregime adevărată? În primul rînd, despre un asemenea plan ar fi trebuit să ştie nu numai conspiratorii KGB-işti, ci şi mulţi ofiţeri din Armată, poate chiar din Securitate, care să pună la cale diversiunile la momentul potrivit. Să recunoaştem, e greu de imaginat o conspiraţie despre care să ştie atît de mulţi oameni, organizată sub regimul totalitar al lui Ceauşescu. O dovadă în sprijinul teoriei o constituie faptul că grupul care a preluat puterea au căutat să ia imediat legătura cu Moscova. Argumentul pare imbatabil, dar poate avea o explicaţie, dacă judecăm lucrurile nu în logica de azi, ci în cea de atunci. E greu de crezut că în România comunistă cineva putea avea numărul de telefon al Casei Albe. Poate doar fostul ministru de Externe Ştefan Andrei sau poate Ceauşescu – sau, poate, nici măcar ei. Şi chiar dacă unul dintre conspiratori l-ar fi avut, probabil că şi Washingtonul l-ar fi îndemnat să sune la Mişa Gorbaciov. Aşa era croită lumea de atunci. Rămîne diversiunea teroriştilor. Dar, oare, cît a fost scenariu dus la îndeplinire şi cît dezorganizare şi chiar prostie. Să nu uităm că principal preocupare a Armatei din ultimii ani era strînsul recoltei şi zidirea Casei Poporului.

Cum ratăm modernizarea

Am fi nişte naivi dacă, pe de altă parte, am respinge implicarea în evenimentele din decembrie 1989 a serviciilor sovietice – după cum putem fi siguri că şi occidentalii au avut aici pionii lor, probabil chiar şi Securitatea română. Dar dacă grupul KGB-ist a ieşit victorios şi a preluat puterea, cum se face că România nu este astăzi membră a Comunităţii Statelor Independente, ci a NATO şi a Uniunii Europene? De ce oamenii ruşilor ar fi făcut România cadou occidentalilor? Nu avem răspunsuri la multe din întrebările lui decembrie 1989. Dar teoria conspiraţiei KGB-iste, chiar aşa bine articulată cum pare, lasă multe întrebări deschise. Paradoxal, această teorie, îmbrăţişată de mulţi anticomunişti declaraţi, se potriveşte de minune cu cea a Securităţii române. Doar securiştii au pretins şi încă pretind că revoluţia nu a fost decît o conspiraţie a străinătăţii. Nu denunţa însuşi Ceauşescu „agenturili străine, atît din Vest, cît şi din Est"? În acest caz, acţiunea de reprimare a revoluţiei – în fapt, o agresiune externă – poate părea legitimă. Aşa-i cu teoriile conspiraţiei, dai aici şi crapă dincolo.

A doua mare teorie „fondatoare" a discursului politic imaginar este conspiraţia ungară, menită a rupe din trupul României nu doar Transilvania, ci probabil şi Banatul. Cînd timişorenii au lansat celebra Proclamaţie din martie 1990, propagandiştii puterii feseniste au găsit imediat glonţul de argint: este începutul declarării autonomiei Banatului. Sub influenţă ungară, fireşte. E adevărat, autorii Proclamaţiei vorbeau despre aplicarea experimentală a economiei de piaţă în judeţul Timiş, ca şi cum economia liberă ar fi trebuit mai întîi încercată, înainte de a fi aplicată. Dar aceasta nu era decît o naivitate specifică acelor vremuri. Teoria conspiraţiei ungare părea să stea în picioare după evenimentele de la Tîrgu Mureş şi aşa s-a născut Serviciul Român de Informaţii. Mesajul era clar: avem nevoie de un serviciu secret pentru a-i ţine sub supraveghere pe unguri.

Doar securiştii au pretins şi încă pretind că revoluţia nu a fost decît o conspiraţie a străinătăţii.

Azi, teoria conspiraţiei ungare ţine în loc proiectele de reformă a administraţiei publice, blochează crearea regiunilor, inhibă dezvoltarea autonomiei locale.

Multe dintre discursurile şi acţiunile împotriva modernizării şi europenizării României şi-au tras seva din teoria conspiraţiei ungare. Fenomenul România Mare (revista şi partidul), de exemplu. Clujul sub administraţia funariotă. Ţinerea în stare de subdezvoltare a infrastructurii din judeţele Covasna şi Harghita. Sau opoziţia absurdă la proiecte de modernizare a educaţiei – învăţarea geografiei şi istoriei de către şcolarii mici, în limba maternă, privită ca un pas spre ruperea Transilvaniei. Azi, teoria conspiraţiei ungare ţine în loc proiectele de reformă a administraţiei publice, blochează crearea regiunilor, inhibă dezvoltarea autonomiei locale.

Desigur, cele două mari teorii ale conspiraţiei politice de la noi au, la rîndul lor, sub-teorii: masoni, evrei, conspiraţia Vestului menită să ne transforme în piaţă de desfacere, conspiraţia mogulilor împotriva democraţiei, conspiraţia ruşilor împotriva tuturor. Putem să ne pierdem vremea cu ele. Măcar ceva tot vom cîştiga: vom găsi tot atîtea motive pentru pentru a nu moderniza România.

Ovidiu Nahoi *este redactor-şef la* Foreign Policy România.

Românul s-a născut scenarist

3 întrebări pentru Gabriela ADAMEŞTEANU

Consideraţi că viaţa politică şi socială din România este marcată/obsedată de scenarii şi conspiraţii (interne şi internaţionale...)? Care sînt acestea, în opinia dvs.?

După părerea mea, românii au mai mult decît alţi europeni o gîndire magică: superstiţia, ezoterismele guvernează nu doar gîndirea oamenilor simpli, ci, nemărturisit, şi a multora dintre cei cultivaţi. Dacă în secolul XIX românul se năştea poet, în secolul următor s-a născut prozator, scenarist. Teoriile conspiraţioniste sînt hrana predilectă a consumatorilor de telenovele, şi televiziunile încearcă să facă rating pornind de la acest public ţintă, care este însă foarte extins. Şi noi facem, măcar cîteodată, parte din el.

Scenariile se înteţesc, se înmulţesc şi bombardează electoratul mai ales în preajma alegerilor. Politicienii, ziariştii, consultanţii de marketing politic, dar mai ales serviciile secrete îşi aruncă plasele narative peste un electorat avid de poveste: cu sînt mai simpliste, cu atît mai clar se văd rezultatele la urnă. Dar ele sînt utile şi atunci cînd pot acoperi nemulţumiri sociale, disfuncţii economice.

Este totul atît de simplu? Este de blamat consumatorul naiv şi needucat că votează, plin de emoţie, pro sau contra după vizita rămasă neelucidată a unui preşedinte de mare partid la un controversat patron de presă? Este scenariu sau realitate că acest patron de presă deţine încă o incredibilă putere asupra lumii politice şi culturale, şi se amuză să facă din personalităţi publice jucăriile lui? Din ce scenariu a făcut parte ştirea arestării pe un alt continent al unui asociat al acestui om de afaceri, despre care nu s-a mai auzit nimic pe urmă, dar pare să fi influenţat rezultatul alegerilor? Scenarii conspiraţioniste ori informaţii istorice de ultimă oră structurează serialele de televiziune la care apar generali, aflaţi la pensie ori în închisoare, istorici prolifici, jurnalişti partizani ori doar doritori să aducă mărturisiri despre misterele, deja sleite, şi totuşi mereu agitate, ale tragicei revoluţii române? Epoca informaţiilor şi a manipulărilor, dar şi apetitul nostru local pentru seriale poliţiste, ne-a dat o mare vulnerabilitate pentru înghiţirea pe nemestecate a scenariilor conspiraţioniste. Mărturisesc că deseori nu pot discerne între adevărul istoric şi scenariul conspiraţionist, între tentativa de manipulare şi ştirea exactă de presă. De aceea nici nu ştiu cum să răspund la întrebare.

Dacă ar fi să alegeţi, în ce conspiraţie aţi intra?

Eu am încercat să intru în cel mai depărtat şi mai puţin expus cerc al unei conspiraţii scriitoriceşti în regimul trecut. Cu ocazia aceea, fără să mă pot lăuda cu absolut nici un fapt eroic, mi-am testat lipsa de dotare pentru curajul conspiraţionist. Revoluţia română m-a salvat şi de aceea am închinat, fără regrete, un deceniu şi jumătate din viaţa mea iluziei că servesc, atît cît pot, ţara, presa independentă etc. Sună ridicol, dar aşa a fost.

Credeţi că, în momentul de faţă, este vreo conspiraţie care vă afectează viaţa? În ce fel?

Mie, deloc.

Gabriela Adameşteanu *este scriitoare. Recent i-a apărut în Franţa, la editura Gallimard, traducerea romanului* Drumul egal al fiecărei zile.

De citit

Karl R. Popper, The Open Society and Its Enemies, *Princeton University Press, 1945*

George Johnson, Architects of Fear: Conspiracy Theories and Paranoia in American Politics, *Los Angeles, Jeremy P. Tarcher, Inc., 1983*

Gerald Posner, Case Closed: Lee Harvey Oswald and the Assassination of JFK, *New York, The Random House, 1993*

Michael Barkun, A Culture of Conspiracy: Apocalyptic Visions in Contemporary America, *Berkeley, University of California Press, 2003*

Mihail NEAMȚU

Banalitatea complotului universal

Obsesia complotului universal e un simptom al fricii şi al oboselii nervoase. Cu această concluzie se încheie orice biografie a unui dictator sîngeros din secolul XX. Ultimele zile ale lui Nicolae Ceauşescu s-au consumat printr-o denunţare repetată a „agenturilor străine". Confiscat de-o inteligenţă agilă dar, pe fond, rudimentară, cotropit de frică şi obsedat de propria putere, Ceauşescu nu vedea în marşul pentru libertate al timişorenilor decît semnul unei uneltiri malefice. La fel, Saddam Hussein şi-a lichidat o bună parte din familie, plecînd de acelaşi simptom al suspiciunii. În 1980, Iran complota alături de americani împotriva demnităţii „poporului irakian." În 1982, acelaşi Saddam Hussein a comandat un masacru împotriva cetăţenilor şiiţi din oraşul Dujail, ca răspuns la o tentativă de asasinat anti-prezidenţial în regiune. Treptat, şi-a eliminat toţi oamenii de încredere. Dacă Mossad îl împiedica pe Saddam să devină un al doilea Nabucodonosor, „forţele iredentiste" îi uzurpau lui Ceauşescu statutul monarhic de nou Burebista.

Acelaşi tipar psihologic reapare în viaţa unor personaje similare ca Idi Amin Dada (speriat de „invazia asiatică"), Pol Pot ori Che Guevara (disprețuitori la adresa „cabalei americane"), Stalin (lichidatorul culacilor), Hitler (duşman declarat al „raselor inferioare") *et eiusdem farinae*. Gîndirea obsedată de maşinaţiuni şi urzeli acţionează rapid şi pauşal. Nu e loc pentru fraze echivoce sau îndoieli auto-reflex: acolo unde istoricii complică reţeaua de cauzalităţi, mintea celui urmărit de stafia complotului taie grăbit nodul gordian. Descoperim aici varianta patologică a „conspiratitei" – o pornire a minţii care, atunci cînd dispune de putere politică discreţionară, săvîrşeşte legiune de abuzuri şi samavolnicii.

Există, desigur, şi varianta *soft* a aceluiaşi mecanism psihologic defensiv. De ce să explici un eşec individual prin recursul la etica responsabilităţii individuale? Cel amenţat de ratare va raţionaliza resentimentul personal prin recursul la o „meta-naraţiune obiectivă". La mijloc se află nu atît mediocritatea scrisului propriu sau falsitatea ideilor propagate în republica literelor, ci planul diabolic al „boierilor minţii", porniţi să elimine din „piaţa produselor simbolice" orice potenţial inamic. Nu Evangheliile canonice îl reprezintă pe adevăratul Iisus, ci imaginaţia şleampătă a unor scriitori *en vogue* (de la Dan Brown la Alina Mungiu), bucuroşi să explice raportul între sex şi putere. În fine, nu nevrednicia slujitorilor Bisericii e cea care produce sminteală în sînul credincioşilor ortodocşi, ci, înainte de toate, „mafia papistaşilor", organizaţiile secrete de sorginte „iudeo-masonică" sau „maşinăria neoprotestanţilor". În aceste exemple nu vorbim neapărat despre un reflex paranoid, cît de comoditatea democratică a palavrei. În societăţile libere, oamenii au dreptul la opinie şi ţin nevoia s-o exprime la modul hiperbolic. Uneori e vorba de oboseală, alteori de frondă. Cîteodată aberaţia se naşte din apetitul pentru vizibilitate mediatică, altcîndva din sentimentul inavuabil al înfrîngerii.

Trei semne de recunoaştere a conspirativitei

● *Briciul lui Occam – principiul după care teoria cea mai simplă are cea mai mare probabilitate de adevăr. Trebuie să punem întrebarea: teoria alternativă (a conspiraţiei) conţine o explicaţie mai complicată a realităţii decît cea oficială, deci mai puţin utilă?*

● *Cei care trag semnalul de alarmă – cîţi oameni, şi ce fel de oameni, trebuie să fie loiali conspiraţiei? Cu cît sînt mai mulţi şi mai diverşi, cu atît e mai puţin credibilă teoria.*

● *Faptul că vă întrebaţi ce intenţii ascunse avem cu acest „dosar* Dilema veche".

Toate aceste consideraţii nu exclud însă recunoaşterea sobră a unor evidenţe: creştinismul a avut şi încă mai are duşmani tăinuiţi sau declaraţi (de la împăraţi ca Nero şi Iulian Apostatul pînă la scriitori zeloşi ca Friedrich Nietzsche sau, în formula hedonistă de tip „*Vanity Fair*", Christopher Hitchens). Ordinea constituţională a Statelor Unite a fost obiectul nenumăratelor atacuri, de la infiltrările KGB din anii 1930 (faimosul caz Alger Hiss *versus* Whittaker Chambers fiind clasat pe baza documentelor de arhivă) pînă la atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 (revendicate de Al Quaida). Conspiraţiile militare sau reţelele de spionaj există şi ar fi absurd să le negăm existenţa doar pentru că ele fac obiectul speculaţiilor „poporaniste." Instituţii importante – în primul rînd, armata, poliţia şi serviciile secrete – sînt finanţate din banii tuturor pentru a diminua forţa de impact a comploturilor reale (de la clanurile de cămătari ale judeţului Dolj pînă la încrengăturile juridico-politico-economice dezvăluite de stenogramele Voicu). În acest caz, însă, vorbim despre interese financiare care se ţes într-o plasă distinctă.

Comploturile nu sînt, aşadar, o invenţie a peliculei cinematografice – o parte din ele fiind dejucate zilnic de jurnalişti curajoşi, procurori inflexibili sau ofiţeri profesionişti. Se poartă şi astăzi, aşa cum s-au organizat şi în antichitate, războaie văzute (sau nevăzute). Orice strategie implică o doză importantă de vigilenţă, disimulare şi non-ingenuitate. În toate aceste confruntări se fac infiltrări, se practică jocul-dublu şi se mizează pe ambiguitate.

Elementul fabulatoriu apare atunci cînd pretindem a fi informaţi cu privire la existenţa unor complotări universale: puţine la număr, dar insistente prin caracter, acestea par să ofere soluţia *instant* a unei înţelegeri prefabricate. Aceste comploturi fac suprem inutile activităţi precum: studiul asiduu în biblioteci, confruntările minuţioase de date istorice, investigarea analitică a contradicţiilor, uzul inteligenţei critice, acceptarea paradoxului ca element al cogniţiei umane şi, mai ales, asumarea failibilităţii. Într-un univers explicat fără rest, pînă la ultima centimă, banalitatea are tot dreptul să triumfe. Între multe alte diferenţe, este abolită atunci şi prăpastia dintre sofistul pungaş, care vinde vorbe în stradă ori la televizor, şi bătrînul dascăl care, „într-un calcul fără capăt / tot socoate şi socoate..."

Mihail Neamţu *este doctor în teologie. Cea mai recentă carte a sa este* Povara libertăţii. Antiteze, paradigme şi biografii moderne, *Editura Polirom, 2009.*

Teorii terorizante

Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 au devenit ele însele o adevărată ţintă a făuritorilor şi iubitorilor de teorii conspiraţioniste. Una din primele asemenea grozăvii auzite, a fost aceea că toţi evreii care lucrau în turnurile gemene ar fi fost înştiinţaţi dinainte despre ce avea să se întîmple, şi drept urmare nici unul n-ar fi mers la serviciu în acea zi. Rapoartele oficiale au demonstrat însă că peste 10% dintre victime au fost evrei.

Alte teorii susţin că avioanele folosite în atacuri (chiar şi cele care au lovit turnurile gemene) n-ar fi fost de fapt avioane civile, ci aparate telecomandate sau chiar rachete. Există şi o variantă care contestă doar in-

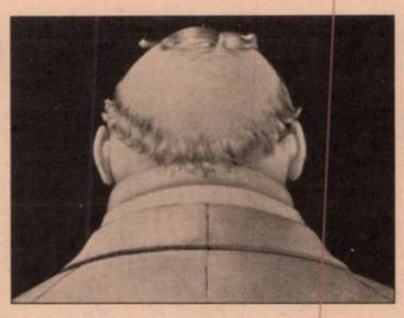

formaţia că avionul care a lovit Pentagonul ar fi fost un Boeing 747. Teoria se bazează pe „constatarea" unor pagube prea mici provocate clădirii, a lipsei resturilor unui avion de mărimea unui Boeing 747 şi a faptului că latura lovită a Pentagonului se afla tocmai atunci în renovare. Pentru adepţii teoriei, nu mai contează nici unde s-ar fi putut evapora în aceste condiţii adevăratul Boeing care efectua zborul 77, nici dovezile aduse de raportul oficial şi de alte instituţii independente.

Şi despre cursa 93, avionul care s-a prăbuşit în Pennsylvania, s-a emis presupunerea că n-ar fi căzut aşa cum spune teoria oficială, ca urmare a luptei iscate în interior între pasageri şi terorişti, ci că ar fi fost doborîtă de armată. Asta în ciuda înregistrărilor din cutia neagră care demonstrează varianta oficială şi a dovezilor aduse de convorbirile telefonice ale mai multor pasageri.

Un alt mit pus în circulaţie spune că de fapt cele două turnuri gemene ar fi fost supuse unui soi de demolare controlată, şi că impactul celor două avioane n-ar fi fost suficient pentru a le face să se prăbuşească. Şi în acest caz, argumentele şi demonstraţiile specialiştilor de la Institutul Naţional pentru Calitate şi Tehnologie, potrivit cărora incendiul a dus la topirea structurii de oţel, sînt puse pe seama încercărilor de manipulare din partea guvernului american. Unii susţin că dărîmarea turnurilor gemene ar fi fost premeditată, în scopul încasării asigurării de către proprietarul lor, Larry Silverstein.

În fine, într-o carte semnată de Laura Knight-Jadczyk se „demonstrează" că, din data de 11 septembrie 2001, lumea ar fi intrat în faza finală a unei conspiraţii puse la cale de mai multe generaţii de indivizi prin care se încearcă ţinerea omenirii în tensiune şi războaie aşa încît să nu descopere adevăratul grup ocult care conduce planeta.

Ironia sorţii face ca printre cei mai vajnici opozanţi ai teoriilor care susţin că atentatele de la 11 septembrie ar fi fost puse la cale de serviciile secrete americane sau de Mossad, să se numere chiar conspiratorii, adică membrii Al Qaeda. Ei sînt singurii care nu pun la îndoială paternitatea atacurilor pe care şi-o asumă.

Andrei MANOLESCU

La un nou început, Dilema veche *se mîndreşte cu parteneri pe măsură. Redacţia le mulţumeşte.*

PUBLICITATE

EIT-Forum Auto,
Importator Volvo în Romania
VOLVO
Lavinia Spandonide, Preşedinte
Şos. Bucureşti-Ploieşti 165-169, Bucureşti
Tel: 021.310.06.42
www.volvocars.ro

PUBLICITATE

presseurop
www.presseurop.eu

PUBLICITATE

fides
98 % reuşită
la certificările internaţionale
Înscrieri: 10 - 21 mai
Centrul de Limbi Străine FIDES
P-ţa. Rosetti, Bd. Hristo Botev Nr. 1, et. 1
Tel: 0 21 313.47.45 / 85 / 86
www.fidescentre.ro

Cristian PĂTRĂȘCONIU

Să de-conspiraţi bine!

piaţa de poveşti politice

Ziua conspiraţiei cade în România în fiecare zi. Unii dintre cei care o sărbătoresc cu sfinţenie sînt politicienii şi comentatorii politici. Mulţi politicieni şi o parte dintre comentatorii politici! Şi în cazul unora, şi în cazul celorlalţi există mize şi explicaţii ale unor asemenea comportamente cvasi-pioase.

De ce folosesc politicienii mitul conspiraţiei? Făcînd media reacţiilor care utilizează retorica de tip conspiraţionist, răspunsul care se detaşează clar este următorul: pentru că le foloseşte! Bănuiala mea – deşi, mai ales, speranţa mea! – e că nu sînt mulţi politicienii care cred într-adevăr în conspiraţii. Ei ştiu însă şi, dacă nu ştiu asta de la bun început, învaţă cu siguranţă în timp că poveştile vag misterioase, naraţiunile conspiraţioniste, dacă sînt bine plasate, vînd foarte bine. Şi la următoarele alegeri, mai ales la cele cu miză foarte mare, generoasă. Este foarte uşor de înţeles: conspiraţiile produc sau pot produce victime; iar victimele – nu-i aşa? – trebuie să fie apărate. De eroi salvatori, de pildă!

De ce folosesc comentatorii politici ipoteze şi teze conspiraţioniste? Răspunsul parţial se suprapune peste cel de la întrebarea de mai sus: cei care interpretează faptele şi – la noi! – mai ales vorbele politicienilor duc mai departe, pentru că sînt multiplu interesaţi, mesajul politicienilor. Care, încă o dată, cînd rulează conţinuturi conspiraţioniste, nu are drept miză adevărul, consistenţa şi consecvenţa, ci eficienţa/utilitatea. Mai e, însă, un tip de răspuns pe care nu ar fi... util să îl ocolim: şcoala dominantă de interpretare a politicii (înţeleasă mai ales în sensul de *"politics"*) încă ţine

Conspiraţiile detectate în prime-time *cu viteză de interpretare fulger maschează, în realitate, o bine însuşită cultură a aroganţei şi ignoranţei.*

Succesul de piaţă al conspirativitelor nu ne spune nimic semnificativ despre întemeierea în/pe realitate a unor asemenea poveşti, ci despre utilitate (pentru cei care lansează sau vampirizează astfel de scenarii de interpretare) şi despre naivitatea multora (şi anume, a celor care sînt dispuşi să primească, în chip de explicaţii şi, mai mult, de justificări, conspiraţiile). Realist vorbind, abundenţa evidentă a liniilor de interpretare în cheia conspiraţiilor pledează mult mai mult în sensul ideii că diversele evenimente – care sînt, de multe ori, explicate prin două sau mai multe „conspiraţii" contradictorii unele cu altele! – nu sînt supuse într-o măsură atît de mare unor presiuni şi determinării de tip conspirativ. Şi mai realist vorbind însă, valoarea de adevăr a conspiraţiilor este ultimul lucru de care sînt preocupaţi, de pildă, politicienii atunci cînd fac uz de o retorică din această specie. Conspiraţiile sînt eficiente şi produc dividende pentru cei care umblă cu ele – spre exemplu, în sensul notorietăţii sau, cuantificabil, la vot – tocmai pentru că fac parte dintr-o constelaţie mitologică vie. Or, ştim prea bine, miturile sînt eficiente, miturile lucrează tocmai pentru că sînt dincolo de adevăr şi de fals. 2009, an foarte încărcat din unghi de vedere electoral, este şi anul în care în spaţiul public şi în centrul agendei mediatice am avut de-a face cu multe scenarii conspiraţioniste, puse în joc de toate taberele implicate în confruntări. Am avut chiar şi o replică prin „conspiraţia bunului simţ"; a fost un fel de *„next level"* retoric pentru sintagma de mai înainte. Observaţia inevitabilă pe care o putem face imediat cu privire la piaţa de poveşti conspiraţioniste, pe care o propune spaţiul politic, e că aceasta va fi mai degrabă de o aroganţă de tip (fals) enciclopedistic, decît de jocul de interpretare – mai puţin spectaculos, e drept – bazat pe specializare şi argumentare. Nu e chiar o nedreptate să afirmăm că aceia care produc şi disemnează interpretare în mediile influente au o relaţie destul de cordială cu ceea ce am putea numi părerologia sau chiar cu lăutărismul. Or, cînd „ştii" tot sau aproape tot, apelul la conspiraţii devine o datorie. Conspiraţiile detectate în *prime-time* cu viteză de interpretare fulger maschează, în realitate, o bine însuşită cultură a aroganţei şi ignoranţei. Cînd un complot este depistat prompt îndărătul unei interjecţii rostite neglijent de cutare politician – şi am văzut cu toţii prea bine că este depistat! – atunci totul capătă sens! Promovarea insistentă a celor care nu sînt neapărat atenţi la sensul unor întrebări, ci ştiu dinainte răspunsurile la acestea, dinainte chiar de a fi fost formulate – şi nu orice fel de răspunsuri, ci pe acelea exhaustive! – subliniază, pe de altă parte şi din păcate, şi o acută criză axiologică. E bine de observat, poate, şi că hermeneutica exhaustivă practicată în regim de urgenţă face victime şi în rîndul celor interpretaţi: miraţi în primă fază de profunzimea (sau, cum spunea un personaj notoriu, de „profunditatea") afirmaţiilor pe care o observă şi/sau o decretează prompt cei care le comentează, cei „interpretaţi" ajung să preia aceste scenarii bine îmbibate în logici conspirativiste. Cum ar veni: nimic nu se pierde, totul se conservă şi mai mult decît atît – totul se multiplică!

Trăgînd linie: e simplu de răspuns la întrebarea „de ce vînd aşa de bine comploturile din vorbe?" şi pentru asta nu e nevoie nici măcar de vreun scenariu conspiraţionist. Vînd pentru că există o piaţă solidă. O cerere abundentă şi o ofertă pe măsură.

Sînt nocive conspiraţiile de acest fel? Sînt utile – ar putea răspunde cei interesaţi să lucreze cu ele. Dar, da, unele sînt şi nocive. Nu numai fiindcă evacuează sau pun la colţ interpretări mult mai solid construite, nu doar fiindcă uneori chiar există conspiraţii (dar nu atît de multe pe cît se spune; în fapt, sînt infinit mai puţine!), dar şi pentru că au puterea de a face multă lume să se îndoiască profund de existenţa misterului, inclusiv banalizînd ideea de mister, prin repetarea inflaţionistă a unor false mistere ieri conspirate, azi deconspirate.

Cristian Pătrăşconiu *este jurnalist şi blogger: http://patrasconiu.ro.*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Ioana BOT

Ilustra victimă

comploturi împotriva lui Eminescu

Cînd, la începuturile lui 1990, mass media a început să vorbească la noi despre Eminescu numindu-l „cea mai ilustră victimă a cenzurii comuniste“, ea nu făcea decît să repete un scenariu mitizant, cu succes verificat la publicul românesc. Eminescu – poetul naţional, adică – figura reprezentativă pentru identitatea românească – fusese, adesea, personajul asupra căruia se proiectaseră aspiraţiile, spaimele, insecurităţile şi toate cele visate (dar nemărturisite) ale românilor despre sau pentru ei înşişi. „Cea mai ilustră victimă“, aşadar, dintr-un – subînţeles – popor de victime. Resorturile justiţiare erau puse în mişcare de mecanisme de psihologie colectivă cu angrenaje simple, dar astfel disimulate îndărătul unei „misii nobile“. Exemplele pot continua. În iarna lui 1991, ilustrul eminescolog Petru Creţia era victima unei agresiuni suspecte; nr. 7/1991 al revistei *22* îşi titra articolul despre aceasta „Securitate contra Eminescu“ (autor: Victor Bârsan): oricît de condamnabil ar fi fost, în sine, incidentul, el avea un impact mai mare – socotise ziaristul – dacă era aşezat în interiorul unui complot general al forţelor răului (din obsesiile şi cotidianul lui 1991) împotriva figurii dominante a valorilor naţionale. Identificarea unui complot împotriva lui Eminescu (indiferent care sînt complotiştii şi raţiunile lor) aşază totul sub aura unui scenariu cosmic, care îi deresponsabilizează pe actanţi, împarte simplist lumea în călăi şi victime, cere dreptate, îndeamnă la intoleranţa pedepsitoare a vinovaţilor (care nu sîntem, niciodată, fireşte, noi, cei buni...), aduce în scenă eroii justiţiari. Cea mai ilustră figură a panteonului naţional românesc devine, în această logică – repet: mitizantă, subiectivă şi săracă, în esenţa mecanismelor sale – cea mai ilustră victimă.

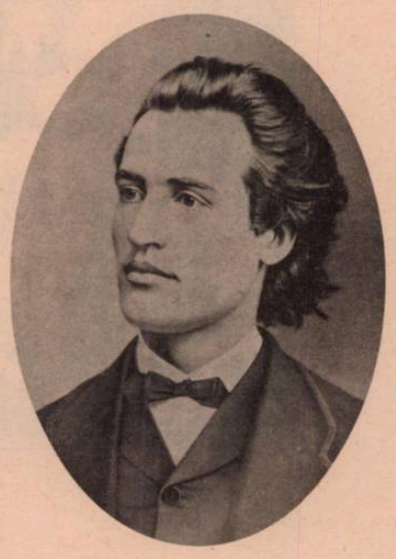

Energia demascatoare a corifeilor complotului este uriaşă.

Nu pentru că, în realitatea istorică a biografiei sale, Eminescu ar fi fost victima dovedită a vreunui complot, ci pentru că o asemenea explicaţie este de natură să întărească firea unora mai slabi de înger faţă cu propriile lor probleme şi eşecuri. Imaginarul istoric românesc conturează – fie şi involuntar – portretul unui popor mereu în defensivă, vulnerabil, simţindu-se ameninţat de factori reali sau imaginari, singur pe lume şi neînţeles de mai toţi, dar – bogat, străvechi, unic, pur, autohton etc. Studiile lui Lucian Boia analizează cum nu se poate mai limpede această stare de... imagini (că a le numi „fapte“ ni se pare ceva mai greu).

Adepţii teoriei complotului vorbesc şi scriu fără odihnă, folosindu-se de vulnerabilităţile imaginarului naţional.

Scenariile complotului antieminescian nu se istovesc în primii ani de postcomunism, dimpotrivă. Iar recrudescenţa lor astăzi – confirmată de succese editoriale, de prezenţe insistente pe internet (e-adevărat, mai ales pe siturile grupărilor noii drepte sau ale neolegionarilor zilei) – trebuie să ne dea de gîndit, întrucît este semnul unui nemărturisit sentiment de vulnerabilitate a celor ce creează asemenea scenarii, dar şi a celor – mulţi – care le cred. Teoria complotului anti-eminescian a părăsit tema 90-istă a complotului puterii comuniste împotriva marelui scriitor, pentru a ancora în teritoriile biograficului strict: Eminescu a fost declarat bolnav, internat şi în cele din urmă ucis de duşmanii săi, care erau – fireşte – duşmanii poporului român. Ei sînt în continuare printre noi, demascarea complotului antieminescian echivalează cu apărarea de pericolele ce ne pîndesc, pe noi, astăzi. Energia demascatoare a corifeilor complotului este uriaşă: ei publică, anual, sute de pagini de comentarii şi de suprainterpretări ale puţinelor documente rămase despre boala şi sfîrşitul lui Eminescu (Călin Liviu Cernăianu a început în 2000 cu volumul *Recurs Eminescu. Suprimarea gazetarului*, şi nu s-a mai oprit...), fac calcule kabalistice despre numărul de litere din replicile consemnate ale bietului bolnav (Nicolae Georgescu publică în 1994 vol. *A doua viaţă a lui Eminescu* şi reia tema în multe alte scrieri ulterioare), descoperă documente misterioase (v. recentele dezvăluiri în presă ale lui Constantin Barbu, revenit pe scena noastră culturală ca filosof şi eminescolog) şi recitesc cu foarfeca manipulării în mînă, publicistica eminesciană (v. Radu Mihai Crişan, *Eminescu interzis. Gîndirea politică,* 2009). Ceea ce stupefiază specialistul de bună credinţă în faţa unor asemenea construcţii complotist-revanşarde nu este atît tonul lor violent (cu incoerenţele de rigoare), nici imaginarul dezlănţuit, xenofob (ucigaşii poetului sînt evreii, ungurii, germanii şi... Titu Maiorescu, repet – *duşmanii poporului român*), cît desfăşurarea imperturbabilă a demonstraţiilor. Un amplu proiect editorial, „de peste 800 de pagini, al unei investigaţii analitice complete realizate de Academia şi Fundaţiile Mihai Eminescu: *Codul Invers – Arhiva înnebunirii şi uciderii nihilistului Mihai Eminescu*“ (http://www. ziua.ro/display.php?id=232014&data=2008-01-21) este lansat la Bookfest de acelaşi Constantin Barbu (http://www.youtube. com/watch?v=yih0SI2u-Ro, postare de Victor Roncea, emblematică pentru coerenţa teoriilor în discuţie), realizatorul său. Proiectul va avea 30 de volume, cu „discursuri de escortă“ (note, comentarii etc.) care nu fac decît să amplifice teoria complotului ucigaş, decontextualizînd maniacal documentele medicale, delirurile bolii şi alte incoerenţe ale ultimilor luni de viaţă ale poetului, pentru a obţine rezultatul dorit: Eminescu a fost ucis de străini şi de români vînduţi acelora. Lumea ştiinţifică românească stă deocamdată deoparte, ezitînd să se amestece: între timp, adepţii teoriei complotului vorbesc şi scriu fără odihnă, folosindu-se de vulnerabilităţile imaginarului naţional şi de sensibilitatea publicului larg la retorica de tabloid „cu crime, mistere şi amor“, pentru a ţine avanscena „preamărindu-se pe ei“, cum prezicea, amar, poetul însuşi. Pentru că, ştiut este, orice victimă – cu atît mai mult cea mai ilustră victimă – are nevoie să i se facă dreptate. Glorie justiţiarilor ei, strigă înşişi justiţiarii. Nu despre Eminescu este vorba, *de fapt,* în asemenea circumstanţe. Cumplit tablou! Cu o vorbă a lui Petru Creţia (din *Testamentul unui eminescolog),* „Aş putea să par ironic şi nu sînt şi mi-am vrut mîna uşoară: de tristeţe pentru atîta sîrg zadarnic, inspirat de malefice constelaţii“.

Mesia holografic

(...) Al doilea pas al proiectului NASA presupune organizarea unui gigantic spectacol holografic proiectat chiar pe cer, astfel încît să fie vizibil pe întreaga planetă, care va simula venirea lui Mesia. Prin emisia unor unde care acţionează direct asupra creierului, fiecare om va vedea în această hologramă pe Mîntuitorul specific religiei sale şi îl va auzi vorbindu-i în limba lui (...). Diabolicul plan prevede ca în urma acestei apariţii să se creeze o mare dezordine socială, în care milioane de susţinători fanatici ai dogmei unei religii se vor ridica împotriva altor milioane de susţinătorilor fanatici ai dogmei altor religii. Se vrea astfel generarea unor conflicte cum nu s-a mai văzut pînă acum.

De pe blogul: apologeticum.wordpress.com

Ioana Bot *predă istoria literaturii române la Facultatea de Litere a Universităţii „Babeş-Bolyai“ din Cluj. A publicat, între altele, volumele:* Eminescu şi lirica românească de azi, *Editura Dacia, 1990,* Semne de carte. Eseuri de istorie literară românească, *Editura Limes, 2004. A coordonat volumul* Mihai Eminescu – poet naţional român. Istoria şi anatomia unui mit cultural, *Editura Dacia, 2002.*

Antihristul din buletin

„Big Brother, cipuri, implanturi, microcipuri, 666, semnul Fiarei: faza finală a experimentului început de colaborarea IBM-nazism. Coordonarea masoneriei“: un credincios blogger ortodox le înşiră pe toate. Ideea e următoarea: umanitatea va fi însemnată cu numărul fiarei înscris în noile documente de identitate securizate; pe deasupra, fiecărui cetăţean îi va implantat cîte un cip prin care să fie supravegheat zi şi noapte de Guvernul Mondial. Astfel, va fi netezită calea spre Apocalipsă şi venirea Antihristului. În mediile religioase, teoria face valuri. Duhovnici, călugări de la Athos, mireni mai exaltaţi răspîndesc isteria în continuare. În mănăstiri se strîng semnături pe documente care îndeamnă la nesupunere civilă, dacă guvernanţii nu renunţă la buletinele noi. Cuviosul Paisie Athonitul le transmite credincioşilor următorul mesaj: „În spatele sistemului perfect al codului de bare, realizat prin computer, se ascunde o dictatură universală, se ascunde sclavia, robia faţă de Antihrist“. Rezolvarea: să ne pregătim pentru mucenicie.

Conspiraţia cipurilor a plecat din mediile evangheliste americane. Vinovatul pentru însemnarea populaţiei cu numărul fiarei era ba Vaticanul, ba masoneria, ba oculta evreiască. Complotul s-a amplificat: pasămite, a fost iniţiat de naziști, continuat de americani, perfecţionat de evrei, finanţat de Rockefeller sau Rotschild, răspîndit de masonerie, binecuvîntat de Papă, administrat de Comisia Europeană şi grupul Bilderberg. Însă nu e totul pierdut. Credincioşii se îmbărbătează: „Fraţilor, să nu ne fie frică că Preasfînta noastră Treime şi Maica Domnului sînt cu noi! Să ne rugăm ca Domnul şi Maica Domnului să-i lumineze şi să-i ierte pe toţi antihriştii care vor să ne pecetluiască cu numărul numelui fiarei care este 666!“. (**Mădălina Şchiopu**)

Cine l-a omorît pe JFK?

22 noiembrie 1963. Preşedintele SUA John Fitzgerald Kenedy este asasinat la Dallas, Texas, în timpul unei vizite preelectorale. Principalul suspect prins de poliţie, Lee Harvey Oswald, este ucis înainte de finalizarea anchetei, aşa că mobilul crimei şi eventualele persoane din spatele criminalului sînt de neidentificat. Multiplele anchete şi investigaţii (oficiale sau nu) au generat, între timp, fel de fel de teorii despre asasinat: o reglare de conturi în interiorul Partidului Democrat; o conspiraţie la nivelul Rezervei Federale; un asasinat înfăptuit de republicani; mîna lungă a lui Castro; mîna răzbunătoare a mafiei; o conspiraţie a blocului sovietic; o conspiraţie a serviciilor secrete ale Americii... Lista celor care şi-ar fi putut dori moartea preşedintelui, şi ar fi avut ocazia şi mijloacele să o facă e lungă. Adevărul despre moartea lui JFK este probabil unul dintre cele mai bine păzite secrete din istorie. Şi, pe ce se află mult despre asasinat – ziarele şi paginile de Internet sînt pline de noi şi noi „descoperiri senzaţionale“ în legătură cu moartea preşedintelui – pe atît e mai complicat de decelat de unde a pornit totul. Eu unul, cunosc o singură persoană care ştie „cu certitudine, din surse sigure“, care e adevărul. E vorba de un taximetrist din Bucureşti care m-a dus odată, de la Piaţa Romană la Casa Presei. Ştie sigur, dar n-a vrut să-mi spună. „Dacă îţi spun, o să mori înainte să apuci să povesteşti şi altora“, m-a asigurat omul. Aşa că n-am mai insistat. (**Matei Martin**)

Conspirație și deresponsabilizare

interviu cu Andrei CORNEA

În căutarea unei explicații

În ultima vreme, tot mai multe evenimente ori situaţii sînt explicate prin conspiraţii şi comploturi – de la atacurile din 11 septembrie pînă la încălzirea globală. De unde vine această nevoie de a inventa conspiraţii?

Eu cred că vine, în mod paradoxal, din prea marea noastră încredere în raţiune. În faţa unor fenomene istorice mai dificile, contradictorii, greu de explicat – cum sînt cele mai multe evenimente importante din istorie – încercăm o simplificare, avem tendinţa să simplificăm. Nu ne este deloc uşor să explicăm faptul că pur şi simplu există coincidenţe, hazard, că anumite trăsături ale unor personaje istorice importante pot să fi jucat un rol decisiv într-o situaţie sau în alta şi că istoria ar fi putut decurge altfel. Lucrul acesta ni se pare absurd. Am vrea să existe o legitate. Am vrea să existe o logică, or, ea nu e. Asta e greu de acceptat. Pe de o parte avem sistemele, cum se numesc ele, istoriciste, marile naraţiuni ale marxismului, avem marile ideologii moderne, care încearcă să găsească o explicaţie pentru tot ce se întîmplă. Or, nici ele nu fac faţă, la un moment dat, şi apar, pe de altă parte, teoriile conspiraţioniste, care sînt o vulgarizare, de fapt, a acestor istoricisme, în care totul trebuie să-şi găsească un loc.

Marile teorii conspiraţioniste au mai totdeauna în spate o ideologie: de pildă, ideea că turnurile gemene din New York ar fi fost doborîte de americani nu apare şi pe fondul antiamericansimului tot mai prezent în lume?

E foarte greu să înţelegi cum de s-a putut întîmpla o catastrofă de genul acesta, cum de reputatele servicii secrete nu i-au dat de urmă, că de fapt au avut nişte date, dar nu s-au coordonat ş.a.m.d. Şi atunci, un scenariu care explică totul printr-o conspiraţie de un tip sau altul pare plauzibil unor minţi mai simple. Teoria conspiraţiei, într-un fel, „rezolvă“ lucrurile, linişteşte, calmează. Ne calmează, vorba lui Eliade, de „teroarea istoriei“. Teroarea istoriei asta este: imprevizibilul, faptul că lucrurile se pot întîmpla oricum. Pe de altă parte, în unele cazuri, există conspiraţii. De foarte multe ori, ele reuşesc sau dau consecinţe diferite decît cele la care se aşteptau cei care le-au inventat, astfel încît, deşi noi, oamenii, facem istoria, nu o controlăm. Iarăşi un lucru dificil de înţeles. Intervine, apoi, şi inteligenţa noastră de tip mecanic. Cînd faci o maşină te aştepţi că va funcţiona inginereşte, cum ai proiectat-o. Ţi se pare foarte greu de înţeles că, dacă ai proiectat o anume întîmplare istorică, ea o ia razna. Deşi la prima vedere s-ar părea că cei care fac conspiraţionisme prea abundent sînt absurzi şi îi suspectezi de lipsă de minte, de fapt ei sînt prea raţionalişti. Au o hiperraţionalitate care îi duce în eroare. Şi totul e pe sistemul teatrului: există scenarii, un regizor aflat întotdeauna în umbră, ceilalţi sînt nişte marionete. E o viziune – de altminteri foarte veche, din antichitate – în care lumea e o scenă cu actori şi în spate un regizor. Pentru cei vechi, regizorul era Dumnezeu. Acum sînt dumnezei mai mici – marea finanţă, evreii, serviciile secrete...

Tranziţia noastră are o „conspiraţie fondatoare“, nu un mit fondator. Ce efecte credeţi că are asupra societăţii şi asupra spaţiului public de la noi din ultimii 20 de ani ideea că la început, în decembrie 1989, a fost ceva „necurat“, ceva neclar?

Ideea că ceva nu a fost în ordine în decembrie 1989 a avut o importanţă destul de mare, chiar dacă acum s-a resorbit, într-un fel, în multe altele. Însăşi discuţia pe cuvinte – a fost o revoluţie, n-a fost o revoluţie – e stupidă, chiar dacă, desigur, cuvintele trebuie definite pentru a le putea folosi. La fel: ce s-a întîmplat cu teroriştii, cine au fost? Toate aceste chestiuni care au fost neclare şi au rămas neclare au creat un sentiment de disconfort, dacă nu mai mult decît atît, pentru cei care au crezut în schimbare, în ceea ce se va întîmpla – şi, în mare măsură, s-au şi întîmplat o mulţime de lucruri – şi au dat apă la moară celor care au vrut să conteste diverse lucruri de-a lungul timpului. A fost un lucru care a contat, din păcate. Dar nu ştiu dacă se putea spune mai clar. Cît de clar? Am văzut că şi în alte părţi, mai toate revoluţiile din 1989 au misterele lor, persistă pretutindeni destule neclarităţi: de pildă, care a fost rolul KGB-ului şi al lui Gorbaciov în demontarea regimurilor comuniste. Dacă Gorbaciov a vrut asta – şi unii susţin că a dorit un fel de reformă a sistemului care, de fapt, să reinstaureze socialismul aşa cum credea el că ar fi trebuit să fie. Şi s-a căznit atît de mult să-l reinstaureze încît l-a făcut praf. E cea mai bună dovadă posibilă – eu cred că nu există una mai frumoasă – pentru a arăta tuturor conspiraţioniştilor, dacă vor să creadă, cît de inutile sînt conspiraţiile. Pentru că, într-adevăr, Gorbaciov a făcut un fel de conspiraţie, atît în URSS, cît şi în ţările din subordinea URSS-ului: a schimbat conducerile care erau staliniste, a permis ralierea la *perestroika*, dar lucrurile au luat-o razna de tot, şi în primul rînd în URSS, unde Gorbaciov s-a trezit în aer. Se spune că puciul din 1991 a fost orchestrat de Gorbaciov însuşi. Nu ştiu cît de plauzibil este. Dar dacă l-a orchestrat, a fost un eşec uriaş, pentru că după asta s-a trezit că nu mai are ţară, nu mai are stat.

Conspiraţiile politice

În politică, se alimentează tot timpul ideea scenariilor. Sînt nişte categorii de oameni – politicienii sau diplomaţii, de pildă – care, de multe ori, funcţionează exclusiv după această logică: e cineva „în spate“, „totul se leagă“, „nu întîmplător se face ce se face“...

Mai ales în ultimii ani, am tot auzit astfel de lucruri. De cîte ori era arestat cineva, unii spuneau că „în spate“ e Băsescu. Cred că nu-şi dădeau seama că-i făceau un compliment: cineva care poate orchestra atît de multe, cu capacitatea de a influenţa instituţii foarte diferite, înseamnă că e un tip tare, foarte tare.

Dar „flacăra violetă“? Nu e dovada unei mentalităţi care mizează pe paranormal, pe explicaţii fantasmagorice, acolo unde există totuşi explicaţii raţionale?

Aici se introduc în plus – şi nu e de mirare – elemente paranormale. Eu cred că sînt mulţi oameni care sînt dispuşi să creadă. A fost o întreagă teorie, a apărut şi acum, despre ruşi, care au un mare avans în aceste tehnici paranormale. Publicul gustă astfel de lucruri. Foarte mulţi îşi închipuie că în felul acesta au cheia explicaţiei istoriei. Dar dacă sovieticii erau atît de avansaţi în paranormal, cum de nu şi-au putut păstra imperiul, de ce nu au pus flăcări violete unde trebuia?

Se pot instrumentaliza ideologic sau politic diversele conspiraţii, dinspre stînga sau dinspre dreapta, în folosul politicienilor?

Da. Chiar sînt, după cum se vede. Să ne amintim că, de exemplu, nazismul avea teorii conspiraţioniste imense, pornind de la rolul evreilor, dar şi altele – de exemplu, tot felul de teorii parapsihologice despre Graal. Comuniştii au avut şi ei cîteva. Stalin era obsedat de conspiraţii: a exterminat în numele lor milioane de oameni. A decimat Armata Roşie, pentru că bănuia că se complotează permanent împotriva lui, şi s-a trezit în ajunul războiului că nu mai avea ofiţeri. Problema e că asemenea conducători ajung să creadă în propriile lor bazaconii, ceea ce, pentru societăţile pe care le conduc, e distrugător.

În afară de faptul că poporul le gustă, iar unii oameni se liniştesc găsind cît de cît o explicaţie, ce efecte au la nivel social toate aceste teorii conspiraţioniste?

Au un efect antiliberal, pentru că, în general, ele tind să te înveţe, să-ţi spună că nu ai prea mare lucru de făcut: ori să te supui situaţiei, ori să te raliezi unei alte conspiraţii. Dacă formele democratice, dacă formele deschise sînt simple faţade, atunci nu ai nici o răspundere. Dacă lucrurile merg bine sau merg rău, nu tu eşti cel care are o răspundere în asta, şi atunci sigur că te convingi încet-încet că nu ai nici o putere. Ceea ce, într-un anume mod, este un drog care te calmează, dar pe de altă parte te învaţă să nu-ţi asumi nici o răspundere. Cum se spune la noi înainte de orice alegeri: sînt aranjate, oricum se fură, se ştie rezultatul. Am putea spune că asta înseamnă conspiraţia: să te deresponsabilizezi. Din acest punct de vedere, efectul e nociv.

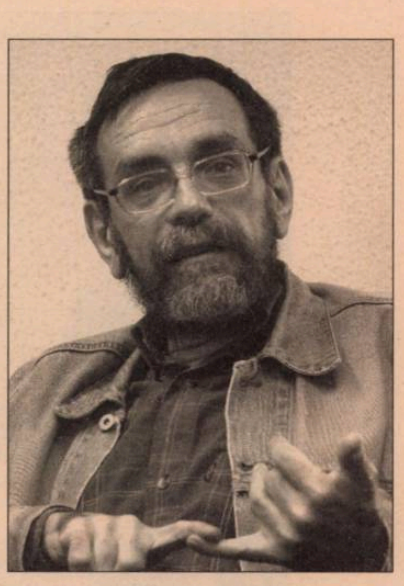
© R. Avram

Andrei Cornea *este profesor la Facultatea de Litere a Universităţii Bucureşti şi colaborator permanent al revistei* 22. *A tradus din Platon, Aristotel şi Plotin. A publicat următoarele volume: Studii despre artă* – De la portulan la vederea turistică *(Sport-Turism, 1977),* Primitivii picturii româneşti moderne *(Meridiane, 1980),* Forme artistice şi mentalităţi culturale în epoca romano-bizantină *(Meridiane, 1984); Studii despre Antichitate* – Scriere şi oralitate în cultura antică *(Cartea Românească, 1988),* Platon. Filozofie şi cenzură *(Humanitas, 1995),* Cînd Socrate nu are dreptate *(Humanitas, 2005),* Scriere şi oralitate *(Humanitas, 2006); Eseuri filosofice* – Penumbra *(Cartea Românească, 1991),* Turnirul Khazar *(Nemira, 1997; reeditare Polirom, 2003),* De la Şcoala din Atena la Şcoala de la Păltiniş *(Humanitas, 2004); Publicistică* – Maşina de fabricat fantasme *(Clavis, 1995);* Cuvintelnic fără frontiere *(Polirom, 2002);* Poveşti impertinente şi apocrife *(Humanitas, 2009).*

Complotul la români

Dar cînd un personaj important, un şef de stat, spune ceva şi nu spune pînă la capăt – cum a făcut Emil Constantinescu cînd a spus „m-a învins sistemul“ – asta nu alimentează exact ideea fatalistă că totul „se lucrează“ în spatele uşilor închise?

Şefii de stat, oamenii politici spun multe lucruri – unele mai proaste decît altele. Nu trebuie nici aici făcută o suprainterpretare. Frazele lor trebuie citite într-un anume context şi descifrate în contextul respectiv. Oamenii potitici pot să nu spună o serie de lucruri care nu sînt convenabile pentru ei, din diverse motive, sau să ascundă o întîmplare neplăcută în cercul lor. Dar nu sînt neapărat conspiraţii. Sînt, pur şi simplu, încercări de a ascunde adevărul, ceea ce face orice om. Conspiraţie înseamnă să cauţi o raţiune coerentă în lucruri. Nu ştiu cum îşi închipuie oamenii obişnuiţi, că brusc, nişte oameni pe care altminteri nu dau doi bani, devin atît de subtili şi de profunzi încît reuşesc să facă o conspiraţie. Iar dacă le faci obiecţia asta, atunci îţi spun că nu sînt ei, că sînt alţii în spatele lor. Şi aici ajungem la un alt aspect al conspiraţiilor: sînt nelimitate. Fiecare conspiraţie ascunde în ea o altă conspiraţie. Ca păpuşile ruseşti.

Oamenii gîndesc aşa pentru că nu au încredere în democraţie, în alegeri, în ce văd cu ochii lor, sau dimpotrivă – nu au încredere în democraţie tocmai *pentru că se tem de conspiraţii?*

E un cerc. Cînd nu ai o încredere teribilă, iar o teorie de genul ăste îţi fortifică neîncrederea, devii foarte convins că nu trebuie să mai ai nici un pic de încredere. Dar, în general, ideea e asta: trebuie să fii deresponsabilizat. Să n-ai de făcut alegeri. Cînd ai de făcut alegeri e dificil, ai o răspundere.

Predispoziţia spre conspiraţii şi comploturi are legătură şi cu anumite trăsături culturale? Sînt românii mai sensibili la astfel de interpretări decît alte naţii?

Nu ştiu. Oricum, e plauzibil că are o influenţă vechea tradiţie românească legată de prezenţa turcilor, a conspiraţiilor de serai care se făceau pentru schimbarea domnilor, a diverselor tratative care se duceau între marile puteri – Rusia, Turcia, Austria – pentru reglementarea unor chestiuni în care erau implicaţi şi domnii sau boierii locali. Toate astea au creat o predispoziţie încă de la începutul secolului al XIX-lea în a crede că marile probleme se rezolvă undeva în ascuns şi în afară, între marile puteri.

a consemnat
Mircea VASILESCU

Disperarea se combate prin rîs

interviu cu Sergiu CELAC, diplomat

Cît contează, în mod real, conspiraţiile în politica internaţională (grupul Bilderberg, masonii, evreii...)?

Wikipedia defineşte conspiraţia drept o înţelegere secretă cu scopul de a comite un act ilegal sau condamnabil sau de a urmări un obiectiv legitim prin utilizarea unor mijloace nepermise. Conspiraţia este veche de cînd lumea, atît în relaţiile interumane, cît şi în practica politică la nivel naţional şi internaţional; ea se plasează, moral şi juridic, în zona infracţionalităţii. Formaţiunile teroriste şi caracatiţele mafiote se încadrează firesc în această categorie. Teoria conspiraţiei este un produs mai recent al literaturii de ficţiune, alimentate de folclorul urban care atribuie, cel mai des pe nedrept, unor grupuri sau asociaţii informale, altfel benigne, intenţii criminale de dominaţie mondială. Catalogarea Grupului Bilderberg drept conspiraţie este, evident, aberantă.

Puteţi face o clasificare a celor mai importante dintre ele (politice, religioase...), un „top" al lor?

Sfera pe care o cunosc întrucîtva este cea a grupurilor internaţionale de reflecţie din afara sferei guvernamentale care, pentru a fi eficiente, păstrează o anumită discreţie asupra componenţei lor şi asupra conţinutului dezbaterilor. În acest cadru se aplică, adesea, regulile Chatham House (după numele clădirii care găzduieşte Institutul Regal de Afaceri Internaţionale din Londra): tot ce se discută poate fi folosit public, dar fără a preciza cine ce a spus. Mai cunoscute dintre cele care funcţionează în prezent sînt conferinţele Davos, Institutul Aspen, Consiliul pentru Relaţii Externe de la New York, Comisia Trilaterală, Clubul de la Roma, Grupul Bilderberg, Clubul Valdai. Cam toate au fost victime ale speculaţiilor conspiraţioniste, deşi sînt perfect respectabile. O bibliografie selectivă utilă a lucrărilor (savante, istoriografice, literare, cinematografice, jocuri video), care dezvăluie resorturile intime ale conspiraţiilor moderne, poate fi consultată în Wikipedia la tema *conspiracy theory*. Pot afirma, în cunoştinţă de cauză, că şedinţa unui grup de reflecţie existent, în marginile căreia se urzeşte un complot internaţional, este descrisă cu acurateţe clinică în romanul *Icon* (1996) de Frederick Forsyth, autorul valoroaselor *Ziua şacalului* (1971) şi *Cîinii războiului* (1974), după care s-au făcut şi filme de succes.

Există o diferenţă între teoriile conspiraţiei româneşti şi cele din alte spaţii culturale?

Dacă există o particularitate a conspiraţionismului românesc, aceasta este credulitatea înduioşătoare şi înclinaţia de a accepta cu voioşie, pe nemestecate, cele mai fanteziste interpretări ale unor fenomene pentru care există, de altfel, explicaţii perfect rezonabile. Dorim prea des să descoperim urzeli sinistre în spatele unor manifestări de incompetenţă sau sfînta prostie omenească. La noi, metafora bate paradigma.

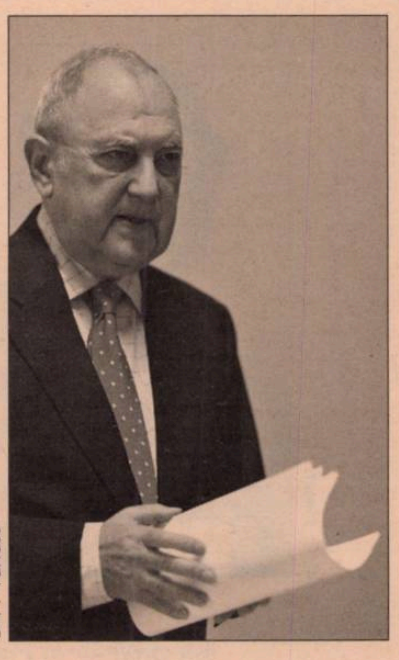
© P. Tănase

„Credinţa de bază a oricărui idiot este aceea că e victima unei misterioase conspiraţii îndreptate împotriva drepturilor, libertăţilor şi idealurilor sale. Toate eşecurile şi ratările de a ajunge cineva, întreaga incapacitate congenitală şi prostia de a se afirma sînt puse de idiot pe seama maşinaţiunilor unor vîrcolaci care se adună pe Wall Street sau într-un alt asemenea bîrlog al infamiei".

Henry Louis Mencken
(1880-1956), jurnalist şi eseist, editor la The Baltimore Sun, *critic al stilului de viaţă american.*

Păcat că n-am avut o conspiraţie ticluită ca lumea.

Consideraţi că Ceauşescu credea în conspiraţii?

Sigur că da, mai ales în ultimele două decenii ale vieţii, cînd a devenit tot mai îngust-dogmatic şi mai speriat. Intriga bizantină, înlocuirea încrederii prin şantajabilitate şi priceperea faptului că menţinerea la putere este condiţia supravieţuirii fizice sînt trăsături definitorii ale regimurilor totalitare de orice nuanţă. Serviciile secrete erau un instrument vital al puterii, dar iată că şi aici Ceauşescu s-a păcălit. De presă în comunism ce să mai vorbim...

Credeţi că teoria conspiraţiei este o maladie specifică mai ales estului Europei? Secretomania a continuat în ţările ex-comuniste şi după 1990?

Desigur că nu, dar în lumea post-comunistă fenomenul este potenţat de amintiri recente. Priza la public a teoriilor conspiraţioniste este explicabilă, aici, prin deschiderea bruscă a accesului unor mase largi de oameni la o cantitate imensă de informaţii, veridice sau nu, după o jumătate de secol de secetă informaţională şi trai în minciună. Pe de altă parte statele, prin definiţie, deţin pretutindeni monopolul asupra folosirii legitime a violenţei şi a dreptului de a avea secrete în domenii ce ţin de interesul naţional. O nervozitate publică excesivă în această privinţă în condiţiile unei democraţii, chiar şi imperfecte, nu se justifică atîta timp cît funcţiile protective ale statului se exercită într-un cadru legal, transparent şi responsabil, iar orice abatere se sancţionează prompt şi drastic.

Din cîte aveţi ştiinţă, sînt românii incluşi în vreuna din conspiraţiile mondiale?

De conspiraţii nu ştiu, dar sînt cîţiva români, nu mulţi, care sînt invitaţi regulat la dezbateri în cadru restrîns cu caracter confidenţial, fără a angaja responsabilitatea guvernului propriu, pe teme majore ale vieţii internaţionale. Fiind diplomat de profesie, deprins cu rigorile şi disciplina meseriei, ştiu despre ce vorbesc.

Există vreo conspiraţie reuşită de la un cap la altul?

Sincer, nu ştiu şi nu cred. Întotdeauna intervin elemente aleatorii, erori de calcul, slăbiciuni omeneşti. Diplomaţii nu sînt echipaţi profesional şi psihologic pentru operaţiuni clandestine, chiar dacă acestea sînt sancţionate, explicit sau nu, de autoritatea statului. Un istoric poate furniza, eventual, un răspuns mai precis la această întrebare.

Dar vreuna benefică?

Benefică, deşi haotică şi sîngeroasă, a fost răsturnarea de sistem din România în decembrie 1989. Păcat că nu a fost precedată de o conspiraţie ticluită ca lumea. Au fost atunci şi în perioada ulterioară (acum se mai ştie cîte ceva) diferite planuri externe pentru viitorul României, dar nici unuia nu i-a reuşit pasienţa pe de-a-ntregul. Şi a ieşit ce a ieşit. Pînă la urmă, din punctul de vedere al diplomatului, per ansamblu nu-i rău. Direcţia generală este destul de limpede. Totul este să nu facem greşeli stupide.

Conspiraţii de toate felurile au fost şi vor mai fi.

Care trebuie să fie atitudinea noastră cea mai apropiată de normalitate faţă de teoriile conspiraţiei?

Cred că cea mai bună povaţă ar fi să nu mai vedem OZN-uri deasupra oricărui pîlc de salcîmi sau duzi. Conspiraţii de toate felurile au fost şi vor mai fi. Intoxicaţii mediatice pe această temă şi mai dihai. Statistic, impactul lor asupra cursului istoriei este cel puţin discutabil. De aceea, mi se pare mai rezonabil să transformăm patologia în amuzament. Lectura cărţilor sau vizionarea filmelor despre conspiraţii – a celor bune, fireşte – este o desfătare estetică, nu un motiv de panică, încrîncenare sau chemare la luptă. Disperarea se combate cel mai eficient prin rîs.

a consemnat Iaromira POPOVICI

PUBLICITATE

Anca MANOLESCU

Relaţia religie-ştiinţă: poziţii de putere

Spre mijlocul secolului XX, Agatha Christie încă mai face să apară, în cărţile ei, femei de treabă gata să creadă în *mirabilia* ştiinţifice aflate din jurnalul de duminică, printre care capacitatea savanţilor de a transforma un om în broască injectîndu-i în glande substanţe potrivite. Desigur, doar credulii acordau ştiinţei aptitudinea de a produce „supranatural natural", în acelaşi timp miraculos şi perfect explicabil tehnic. Însă credul sau nu, omul modern e înclinat să acorde ştiinţei o putere de a explica lumea mult superioară, dacă nu cumva exclusivă faţă de cea oferită de religie. Adevărata cunoaştere, obiectivă, universală e furnizată de ştiinţă. Religia ţine de convingere privată, de poziţii subiective, eventual iraţionale. Acolo unde cele două tipuri de înţelegere se confruntă, cea religioasă e îndeobşte dată la o parte, fiind socotită chestiune de credinţă, în vreme ce se consideră că ştiinţa oferă cunoaştere veritabilă. Credinţa ar fi, în cel mai bun caz, o formă de cunoaştere slabă.

În mentalitatea comună, unul dintre evenimentele fondatoare ale modernităţii rămîne opoziţia între religie şi ştiinţă, din care cea din urmă iese învingătoare, învinsa trebuind să se mulţumească cu un loc respectabil, dar tolerat în noua ordine a lucrurilor. Religia poate oferi desigur criterii morale, sens de viaţă, ideal, dar nu cunoaştere. Aşadar opoziţie, conflict sau ceea ce istoricii ştiinţei au numit „metafora militară". E o metaforă care, spun ei, are încă destulă trecere, nu numai la publicul care consumă ştiinţă popularizată, teorii schematizate pînă la deformare, înfăţişate în şcoală şi în mass-media ca nişte adevăruri indiscutabile, ci chiar în anumite medii academice. Aici „prezentismul" (judecarea ideilor ştiinţifice ale trecutului doar din unghiul stării prezente a cunoaşterii ştiinţifice) şi „internalismul" (concepţie care exclude din dezvoltarea ideilor ştiinţifice orice factori externi, socio-culturali) se aliază cu „teoria conflictului" pentru a o impune pe cea din urmă.

mult prinde la public teza conflictului – poate tocmai fiindcă e dramatică, fiindcă e simplă şi odihnitoare pentru raţiune, şi, în cele din urmă, fiindcă fără a avea dreptate totală, are totuşi destulă pertinenţă.

Francis Bacon şi Galilei vedeau în Scriptură şi în Natură cele două mari cărţi unde se oglindeşte înţelepciunea divină, vorbeau despre sprijinul pe care Noua Ştiinţă îl poate aduce înţelegerii Scripturii şi religiei. Aparent, ne-am afla în condiţii de dialog. Dar interlocutorii nu erau pregătiţi pentru dialog. Pe de o parte, concepţia Bisericii oficiale privind raţionalitatea, autoritatea şi modelul cosmosului era încă de tip scolastic, deşi trebuie spus că interlocutorii ecleziastici ai lui Galilei par să fi înţeles mai bine decît florentinul „astronom şi filozof" ce tip de adevăr poate oferi metoda lui experimentală şi ce statut de ipoteză, de simplu model care „salvează fenomenele" are sistemul heliocentric copernican. Pe de altă parte, Noua Ştiinţă va orienta gîndirea spre o meditaţie concentrată asupra atotputerii lui Dumnezeu aşa cum e întipărită în opera lui, în natură. Nominalismul făcuse deja o separare netă, greu de trecut pentru raţiune, între creatură şi Creator. Noua Ştiinţă va contribui la adîncirea ei, de vreme ce va impune treptat un model omogen şi cantitativ al lumii.

Pentru creştinismul răsăritean şi pentru cel occidental medieval, cosmosul oglindeşte principiile cu care lucrează înţelepciunea divină, însă el e doar un suport pentru cunoaşterea participativă la misterul divin.

Teza conflictului

În schimb, de cîteva decenii, teza conflictului a fost pusă în chestiune de cercetătorii relaţiei ştiinţă-religie, fie ei istorici sau epistemologi, preschimbîndu-se din orizont explicativ în obiect de studiu, alături de alte tipuri de raport. Istoricul Colin Russel declară că „teoria conflictului este o dramă excelentă, dar o sărăcire a istoriei. Şi devine credibilă doar prin credinţa apriorică în inevitabilitatea conflictului." Nu opoziţia între logica religiei şi logica ştiinţei, ci împrejurări socio-culturale ar îndreptăţi teza conflictului. Ea a căpătat o expresie acută în momentele cînd Biserica, mai ales cea romano-catolică, a pretins să controleze activitatea ştiinţifică, să-i judece validitatea şi dreptul la expresie sau atunci cînd cercetătorii s-au simţit, pe drept sau nu, ameninţaţi de instituţia eclezială.

Ar fi vorba, aşadar, de un conflict între principiul modern al autonomiei şi o instituţie care, în premodernitate, are în mod firesc un rol înglobant pentru toate activităţile intelectuale, care, în prima modernitate, încearcă să-şi păstreze un drept de supraveghere asupra cunoaşterii şi devine apoi din ce în ce mai reticentă în raport cu modernitatea, căreia ştiinţa îi slujeşte drept stindard al emancipării. Totuşi, aceiaşi cercetători nu se pot împiedica să observe ce

Pentru creştinismul răsăritean şi pentru cel occidental medieval, cosmosul oglindeşte, calitativ, *principiile* cu care lucrează înţelepciunea divină, însă el e doar un *mediu simbolic,* un teren secund de contemplare, un suport pentru *cunoaşterea participativă* la misterul divin. Pe cel din urmă cade accentul cunoaşterii. În schimb, pe linia deschisă de Noua Ştiinţă, Natura devine *singurul* teren de cunoaştere – indirectă, dar raţională şi legitimă – a lui Dumnezeu, pe cînd comerţul direct cu transcendenţa e lăsat în seama credinţei (mai mult sau mai puţin raţionale) şi a eticii.

Cele două atitudini pot fi caracterizate prin analogie cu metafora peşterii din Republica lui Platon: acolo ochiul neînvăţat cu lumina adevărului se exersează întîi privindu-i imaginile oglindite în ochiuri de apă, pentru a putea înfrunta în cele din urmă strălucirea transcendentă a Ideilor. Începînd cu Noua Ştiinţă pare să se fi implantat treptat în mentalul modern convingerea că de studiat sînt doar imaginile sensibile, reflexele din ochiurile de apă, că la ele e potrivit să se rezume cunoaşterea *obiectivă* a realului şi chiar a transcendenţei. În secolele XVII-XVIII, cîştigă teren concepţia potrivit căreia însăşi credinţa trebuie aşezată pe o certitudine de tip ştiinţific, cu ajutorul unei argumentaţii preluate din filozofia şi din ştiinţele naturale. Dar divinul despre care vorbeau teologia naturală şi deismul era un absolut „natural", un *absolut acut relativ,* dat fiind că era definit *în raport* cu opera lui şi cu raţionalitatea umană, cărora le datora în exclusivitate prestigiul. Era o transcendenţă incapabilă de sens, paradox şi mister, incapabilă să asume contradicţiile realului şi să le transfigureze dincolo de mecanica lumii. Potrivit lui Michael Buckley *(At the Origins of Modern Atheism,* Yale University Press, 1990) tocmai această concepţie ar fi condus la ateism.

Termeni de putere

Reprezentanţii Noii Ştiinţe erau oameni credincioşi, responsabili faţă de credinţa lor, lucrînd în orizontul ei. Descartes, Newton, Leibniz construiesc un model al universului adînc întemeiat în ipoteza Dumnezeu. Dar în durata lungă a modernităţii, modelul religios al universului şi noul lui model ştiinţific – calitativ omogen, supus aceloraşi legi pe toată întinderea lui, matematizat în sens cantitativ –, aceste două modele au fost slab articulate, slab situate în diferenţa lor reciproc îmbogăţitoare. Ceea ce a prevalat a fost concurenţa între ele. Interesat de cum e alcătuită şi cum funcţionează lumea fizică ori socială, modelul ştiinţific are din ce în ce mai multă acurateţe în studiul *mecanismului* lumii, din ce în ce puţină capacitate de a simboliza transcendentul. Inculcat în mentalul comun drept adevărata realitate a lucrurilor, el ajunge să „dezvrăjească lumea", să elimine tematica simbolismului anagogic al cosmosului. La sfîrşitul secolului al XVIII-lea, relaţia între ştiinţă şi religie se va pune în termeni de putere. Dacă „arborele ştiinţei" consacrat de *Enciclopedie* acorda loc tuturor formelor de cunoaştere, bazate pe facultăţile omului (raţiune, memorie, imaginaţie), laicizarea adevărului luase totuşi avînt, iar omul de ştiinţă a fost unul dintre eroii acestei mutaţii. Epoca Luminilor vede în filozof şi în omul de ştiinţă fiinţe superioare, străine de pasiunile, erorile, credinţele care îmbrobodesc ochii omului comun. Capabili să descopere legile după care funcţionează realul, ei îşi asumă rolurile de sacerdot şi de profet: îşi eliberează semenii de ignoranţă şi conştiinţa de tutela Bisericii, construiesc cunoaşterea adevărată şi viitorul măreţ al umanităţii.

Tot în categoria „poziţii de putere" e de amintit un episod mai recent. În 1951, Papa Pius XII invoca, într-un discurs, teoria Big Bang drept argument pentru confirmarea doctrinei creştine a creaţiei. Părintele Georges Lemaître, cosmolog, autor al teoriei atomului primar, a pledat pentru necesara distanţă între teoriile ştiinţifice şi doctrina creştină, care au moduri diferite de constituire şi verificabilitate. Intervenţia lui a împiedicat discursul catolic oficial să alunece spre o confuzie între logica ştiinţifică – acum puternică, creditată ca dispensînd certitudine – şi logica religioasă, aflată în defensivă, căutîndu-şi aliaţi şi confirmări la „stăpînii moderni de adevăr".

Ştiinţa religiilor

Un alt caz de poziţie de putere priveşte ştiinţa religiilor, constituită în a doua parte a pozitivistului secol XIX şi la începutul secolului XX. Pe lîngă admirabilul efort de sistematizare a materialului religios, teoriile ei de început – „maladia limbajului" a lui Max Müller, animismul lui E.B. Taylor, religia ca fapt social total a lui Émile Durkheim – situau religia într-un orizont naturalist pentru a-i explica, autoritar, originea şi, desigur, evoluţia. Religia s-ar fi născut din frică faţă de fenomenele cosmice, din deificarea lor infantilă, din nevoia de coeziune socială, dacă nu cumva din supunerea credulă faţă de invenţiile preoţilor. Religia era pusă astfel într-un orizont explicativ care îi refuza pur şi simplu specificitatea. În anii '80 ai secolului trecut, L. Kolakowski încă mai crede necesar să denunţe abordările care pornesc de la ideea că semnificaţiile date de credincioşi religiei lor nu fac altceva decît să disimuleze „adevăratul" sens (neapărat mundan), pe care fidelii îl ignoră şi pe care doar cercetătorul e în stare să-l pătrundă. „A pretinde că ceea ce se poate descoperi îndărătul credinţelor religioase – utilitatea lor indiscutabilă în diverse zone laice ale vieţii – ar alcătui semnificaţia lor autentică, această pretenţie e arbitrară" – spune Kolakowski, „nu e empirică", ţine de ideologie, nu de ştiinţă.

Ştiinţele religiei au părăsit desigur proiectul de a deconstrui concepţiile religioase asupra realului şi de a le reconstrui într-un orizont explicativ de raţionalitate strict laică. Mai mult, de la mijlocul secolului XX, ele au ajutat să se formeze în mentalul public convingerea, sau măcar disponibilitatea de a considera că există o raţionalitate specifică religiei şi faptului religios, că tipul de cunoaştere ştiinţifică şi tipul de cunoaştere religioasă îşi au ambele legitimitatea lor.

Textul face parte din expunerea „Relaţia religie-ştiinţă: poziţii de putere, poziţii de dialog", susţinută în cadrul Întîlnirilor culturale de la Facultatea de Matematică din Bucureşti. Patea a doua va apărea în numărul viitor.

PUBLICITATE

www.librarialibertas.ro

REDUCERI:
Editura VREMEA – 15%
CREŞTINISM – 15%

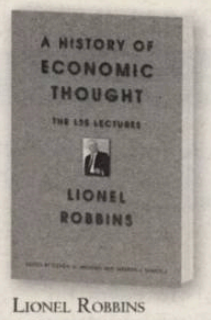

LIONEL ROBBINS
A History of Economic Thought
394 pp., 124,9 lei

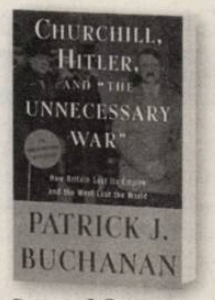

PATRICK J. BUCHANAN
Churchill, Hitler, and "The Unnecessary War"
544 pp., 74,9 lei

DOUGLAS A. IRWIN, *Free Trade Under Fire*
330 pp., 89,9 lei

publishing Libertas

Librăria LIBERTAS
Tel./Fax: 021 627 14 92
Mobil: 0721 576 456

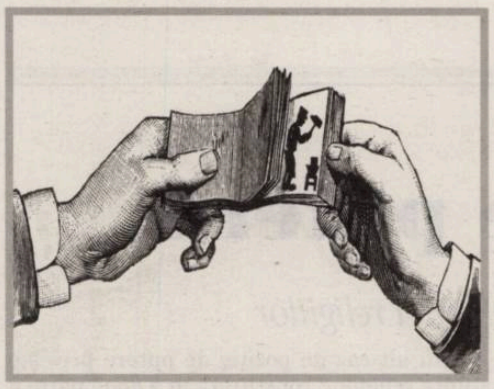

Marius CHIVU

feed**book**

Zairezada

● Cătălin Dorian Florescu, *Zaira*, traducere de Mariana Bărbulescu, Editura Polirom, 2010.

Toate cele patru romane scrise pînă acum de Cătălin Dorian Florescu în limba germană au subiect românesc şi sînt construite în jurul temei călătoriei, a plecării şi a întoarcerii acasă. Romanul de debut *Vremea minunilor* (2001) era povestea (autobiografică) a unei familii de intelectuali din Timişoara anilor '70, nevoiţi să plece din ţară pentru o operaţie mai dificilă a băiatului lor în vîrstă de 9 ani. Călătoria medicală se transforma, după multe peripeţii, într-o fugă din ţară, romanul deschizîndu-se cu intrarea în vamă şi încheindu-se cu trecerea frontierei.

Drumul scurt spre casă (2003) era un *road novel* în care tînărul avatar al băieţelului de odinioară se întoarce în Timişoara în primii ani după Revoluţie pentru a revedea locurile şi personajele copilăriei, întoarcerea lui fiind întîrziată şi marcată de trecerea frontierelor ţărilor din Est. Dacă *Maseurul orb* (2006) era povestea, inspirată din realitate, a unui maseur bănăţean orb trăind comunismul în mijlocul unei biblioteci fabuloase, *Zaira* (2008) se inspiră din viaţa unei păpuşărese din Timişoara anilor '60, care fuge din ţară, în timpul Primăverii de la Praga, pentru a se întoarce acasă abia la sfîrşitul anilor '90.

Odiseea Zairei are trei părţi. Prima este naşterea Zairei, în perioada dintre războaie, în gara Strehaia, satul unde bunicul micuţei a întemeiat o mare moşie. Fata va fi crescută de unchiul Zizi şi de mătuşa Sofia, întrucît mama pleacă după naştere la Bucureşti pentru a fi mai aproape de soţul ofiţer şi, după cum vom afla, de amant. Narat la persoana întîi (pe un ton cam apodictic uneori) de o Zaira ajunsă la maturitate, cartea este, la nivel simbolic, romanul absenţei mamei şi a persistenţei amintirii unchiului Zizi în relaţiile ulterioare ale Zairei cu bărbaţii. Copilăria pe moşie, pe de o parte trăită în fascinaţie pentru acest unchi (care, oferindu-i nişte figurine, îi va marca destinul de păpuşăreasă), pe de altă parte suferind, rînd pe rînd, intruziunile războiului (intrarea nemţilor în sat, intrarea trenului cu ţigani în gară, intrarea ruşilor pe moşie), dă şi cea mai bună parte din întregul roman. Personajele sînt pitoreşti, interesante şi suficient conturate, vocea copilului are farmec şi umor, iar naraţiunea – ritm şi dramatism. Ravagiilor războiului îi urmează colectivizarea moşiei, un rol important jucînd activistul Dumitru, fiul întors să răzbune moartea accidentală a tatălui său, fost argat pe moşia Izvorenilor. Iubitul unchi moare înecîndu-şi în alcool nefericirea produsă de pierderea moşiei şi, astfel, ia sfîrşit călătoria copilăriei Zairei.

După o scurtă vreme petrecută la Bucureşti cu părinţii, în continuare la fel de „absenţi“ (mama suferă după amantul pierdut, tatăl e marcat de experienţa de pe front), Zaira pleacă la Timişoara cu Paul, cel căruia i se promisese în copilărie. Această căsătorie pripită nu funcţionează şi, după ce se angajează la teatrul de păpuşi şi marionete, se îndrăgosteşte de păpuşarul Traian, pe care îl părăseşte pentru o aventură cu un ministru comunist. Călătoria Zairei are loc, de data aceasta, în lumea „bărbaţilor înşelători“ (titlul părţii secunde a romanului), numai că, înlocuind poveştile de familie de pe fundalul războiului cu relaţiile de cuplu în comunism, naraţiunea îşi schimbă din mers şi subiectul, şi miza, iar mijloacele literare ar fi trebuit reevaluate.

Cele trei relaţii pe care Zaira le are cu aceşti bărbaţi nu sînt rememorate cu pasiunea cuvenită, ci prezentate rece şi cu mare uşurătate: Paul nu este un amant bun, spre deosebire de Traian, care insistă fără succes să-i devină soţ şi se reapucă de băut (amintindu-i Zairei de sfîrşitul iubitului unchi). În ce fel este ministrul – care nu o seduce, nici măcar nu-i arată vreun interes erotic – un răspuns sentimental la problemele Zairei îndrăgostite în continuare de Traian? Dacă preferă iubirii siguranţa (Paul şi Traian nefiind genul de bărbaţi responsabili), atunci cum se împacă Zaira: 1) cu independenţa, nonconformismul şi instinctul ei de libertate, ministrul fiind un tip riguros, constrîngător, parte din sistemul opresiv?; şi, mai ales, 2) cu faptul că ministrul împărtăşeşte şi slujeşte tocmai ideologia celor care-i distruseseră familia (inclusiv pe mult iubitul unchi)?

Dacă pe Paul nu-l iartă niciodată că, la îndemnul activistului Dumitru, i-a scuipat familia, cum acceptă ea tocmai prietenia şi apropierea ditamai ministrului comunist? Gestul ei de revoltă e tardiv. Şi dacă renunţase atît de uşor la pasiunea pentru Traian, artistul păpuşar care o fascinase, de ce se întoarce la el doar pentru a-l părăsi şi a doua oară, cu atît mai mult cu cît îi poartă copilul? Sînt chestiuni pe care autorul bărbat din spatele vocii Zairei le tratează superficial şi comod, alegerile sentimentale ale femeii (cînd ambiţioasă şi dintr-o bucată, cînd fragilă şi tematoare) fiind inconsecvente şi confuze, dacă nu chiar obscure. Nu ştim ce-şi doreşte cu adevărat Zaira de la aceşti bărbaţi de care se tot desparte şi după care suferă neconvingător. Nu ei, bărbaţii, sînt „înşelători“, cum ne spune titlul acestei părţi, Zaira este. Şi o dată în plus, căci, în partea a treia a romanului, Zaira fuge în State cu un alt bărbat, pe care nu-l iubeşte, şi totul pentru ca, în finalul unui exil nereuşit, să se întoarcă, pentru a treia oară, la acelaşi Traian. Ce-i drept, de data asta sobru.

Cu destine, întîmplări şi secrete de familie întinse de-a lungul unui secol, două dictaturi, două continente şi patru generaţii, romanul Zairei se lungeşte prea mult, se diluează, îşi pierde din tensiune din cauza părţilor de umplutură şi a acumulării poveştilor incidente. Capitolele exilului american nefericit (temă reluată din *Vremea minunilor*, Washington înlocuind New York-ul), în care decorul, atmosfera şi personajele comunităţii de imigranţi se schimbă complet, funcţionează aproape ca un roman separat. Salturile în timpuri şi locuri diferite lasă în urmă multe personaje, iar cele noi nu fac decît să-şi adauge istoriile personale (devine previzibil felul în care fiecare ajunge să-şi povestească propria viaţă şi să-şi releve secretul).

Acest tip de roman – cel mai ambiţios, totuşi, din cariera lui Cătălin Dorian Florescu – ar fi cerut, pur şi simplu, un alt tip de narator. Scindată între rolul de memorialistă subiectivă a propriei vieţi de marionetă (influenţată din umbră fie de fostul amant al mamei – păpuşarul bun, fie de activistul Dumitru – păpuşarul rău) şi rolul de Şeherezadă omniscientă a unor destine străine, naratoarea Zaira este supralicitată, iar romanul de aproape 500 de pagini iese, din păcate, dezechilibrat şi inegal. Sînt multe lucruri bune de citit aici, dar şi destule peste care ai vrea să treci mai repede.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● Roland Topor, *Locatarul himeric*, traducere din limba franceză de Ion Doru Brana, Colecţia „Babel“, Editura Nemira, 2010.

Cine a văzut filmul (în regia lui Polanski) a prins mai degrabă latura isterică a poveştii. Cine citeşte cartea are surpriza unor nuanţe mai kafkiene, cu austere ticăieli funcţionăreşti şi cu un soi de nebunie a politeţii. În ce mă priveşte, votez categoric pentru carte. Varianta pe celuloză a acestui thriller „nălucitor“ lucrează cu panici mai insidioase decît varianta lui pe celuloid.

Povestea este însă aceeaşi (o metamorfoză) şi ea a apărut, ca roman, în 1964, la doi ani după ce autorul său – Topor (1938-1997), parizian născut din evrei polonezi – participa la crearea mişcării Panique, alături de Arrabal şi Jodorowsky. Panique acoperea înţelesul (comun) al panicii, dar era şi un derivat de la Pan (zeul-satir), putînd însemna deopotrivă dezordine, haos, o anumită brutalitate amoroasă, vis, lipsă de măsură, contradicţie, joc, carnaval, hazard şi alte asemenea lucruri energice cu detentă suprarealistă. Or, în romanul lui Roland Topor, tocmai această latură energică se vede contrabalansată fie prin cumînţenia tonului, fie, de pildă, prin scenele unde e vorba de stînjeneli infantile, tabieturi stîngace etc., ce sporesc rafinat stranietatea unei istorii şi aşa bizare (despre un apartament „cu dinţi“ care îşi ucide chiriaşul).

Merită să-l descoperiţi pe Roland Topor prin această carte – un autor în atît de multe direcţii încît pare să fi fost, în primul rînd, un mare personaj.

Andrei GORZO

dilematograf

La mijloc

● *Drumul* / *The Road* (SUA, 2009), de John Hillcoat.

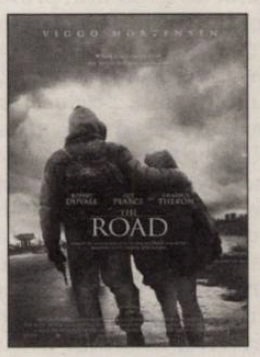

Bazat pe romanul lui Cormac McCarthy (premiat cu Pulitzer în 2007 şi tradus la noi de Irina Horea pentru Editura Humanitas), *Drumul* e o ficţiune post-apocaliptică neobişnuit de sobră. Regizorul, John Hillcoat, pare să se fi gîndit, mai degrabă, la Tarkovski (cel din *Călăuza)* decît la filmele hollywoodiene de gen (dintre care cele mai recente sînt *Legenda vie* din 2007 şi *Cartea lui Eli* din 2010). Avem parte de obişnuiţii canibali fioroşi, dar Hillcoat e atît de grijuliu să nu senzaţionalizeze, să nu ieftinească viziunea unui scriitor de prestigiu, încît diluează detaliile horror ale cărţii. În cea mai mare parte a timpului, pe ecran nu sînt decît două personaje – un bărbat şi un copil (nenumiţi, la fel ca în carte). Aceştia merg spre ocean, bărbatul (Viggo Mortensen) împingînd un cărucior cu toate bunurile lor. Acolo speră să găsească nişte semne de civilizaţie sau măcar de viaţă non-umană, dar speranţele sînt slabe – în urma misterioasei catastrofe care a adus lumea în halul în care e, totul e mort sau pe moarte: atunci cînd, fugind de canibali, bărbatul şi copilul se adăpostesc într-o pădure, sînt cît pe-aci să fie omoriţi de copacii morţi care se tot prăbuşesc, iar atunci cînd ajung la ocean, bărbatul nu-i poate prezenta copilului decît sfîşietoarea scuză „îmi pare rău că nu-i albastru“. Gama cromatică, ce merge de la alb murdar la gri, dar nu mai departe (cu excepţia *flashback*-urilor cu momente de dinaintea catastrofei), e ca o garanţie a anticomercialismului, ceea ce nu înseamnă că post-apocalipticul e mai puţin pictural aici decît în alte filme.

Copilul a văzut multe la viaţa lui (s-a născut după catastrofă) şi şi-a văzut tatăl făcînd multe – atunci cînd simte privirea copilului aţintită asupra lui în timp ce-şi însuşeşte o pătură care învelea un mort (o pătură e ceva foarte valoros), tatăl îi spune: „Hai că nu-i nimic nou pentru tine.“ Cu toate astea, tatăl se luptă să-i insufle şi să-i întreţină nişte principii morale – „noi sîntemăia buni“, „noi nu mîncăm oameni“, „noi purtăm flacăra“. E o luptă disperată, pentru că, în lipsa oricărui cadru exterior de susţinere (societate, instituţii etc.), autoritatea acestor principii morale depinde exclusiv de autoritatea fizică – de om mare, de tată – a bărbatului şi, în principiu, copilul ar putea oricînd să întrebe: „Dar de ce trebuie să fie aşa? Dar de ce nu trebuie să mîncăm oameni?“. Asta dacă nu cumva există totuşi un cadru de susţinere – unul transcendent, care se manifestă prin copil. În majoritatea secvenţelor de dialog dintre tată şi fiu, Hillcoat nu prea apelează la „cadre de doi“; în general, preferă să taie de la un prim-plan al unuia la un prim-plan al celuilalt – replica şi prim-planul. E un stil monoton-apăsat, incapabil de modulaţii comparabile cu ale prozei lui McCarthy. În secvenţele de suspans, Hillcoat merge pe soluţiile cele mai la îndemînă, de pildă, dîndu-ne un unghi subiectiv al răufăcătorului invizibil care dă tîrcoale taberei celor doi, sau mărind brusc volumul muzicii în momentul în care tatăl şi fiul fac o descoperire macabră. În general, muzica nu e un atu al acestui film, deşi unul dintre compozitorii ei e Nick Cave: nu e opulent orchestrată în stil Hollywood, dar, în felul ei „delicat“, e la fel de insistentă şi de sentimentală; slăbeşte sobrietatea filmului; împreună cu opţiunile banale în materie de decupaj, o împiedică să acceadă la nivelul unei austerităţi realmente provocatoare. Convenţionalitatea asta conştiincioasă şi anticomercială e complet inadecvată ca traducere cinematografică a „minimalismului“ lui McCarthy, care, ca multe alte „minimalisme“ literare de succes (de la al lui Hemingway pînă la al lui Raymond Carver), e, de fapt, un stil foarte flamboaiant – cu destule cuvinte căutate care bat la ochi, prin raritatea lor, din interiorul unor propoziţii altminteri obişnuite, cu ocazionale pasaje obscure, sibilinice etc. Criticul de film J. Hoberman a scris în *Village Voice* că ecranizarea acestei cărţi cerea ori geniul vizionar al adevăratului Tarkovski (apropo, Viggo Mortensen, aşa cum arată aici – cu obraji supţi şi barbă încîlcită –, chiar ar putea fi inserat în *Andrei Rubliov* fără să atragă atenţia), ori, în extrema cealaltă, senzaţionalismul cu adevărat neruşinat al cuiva ca Michael Bay. Nimic din ceea ce se află la mijloc.

Nici capitalism real, nici democraţie autentică

– interviu cu Alexandru SOLOMON –

Cei mai bogaţi oameni din România sînt cei care, în zorii capitalismului, au ştiut unde se află şi cum să controleze resursele. Astăzi deţin fabrici şi uzine, trusturi de presă şi conturi solide. Flirtează cu politica. Zîmbesc la televizor. Şi ştiu cum se fac banii. Alexandru Solomon i-a căutat, prin apele tulburi ale capitalismului autohton, pe rechinii, caracatiţele şi balenele din România, pentru a afla cum au făcut primul milion. Răspunsurile: în documentarul Kapitalism, *reţeta noastră secretă, produs pentru postul franco-german de televiziune Arte. Filmul va intra în curînd şi în sălile de cinema din România.*

De ce aţi folosit, în debutul filmului, pretextul unei vizite (imaginare) de lucru a tovarăşului Ceauşescu pe şantierele capitaliste ale patriei?

Mi-a fost evident de la bun început că filmul trebuie să aibă o notă comică. Dacă mă luam în serios, ajungeam la disperare. Oricum, un film încrîncenat ar fi trecut mult mai greu la public. Subiectul e oricum apăsător, indigest. Şi-apoi, mi s-a părut că trebuie creat un decalaj absurd pentru ca situaţia comică în care trăim în România să reiasă mai clar.

Nu vă temeţi că puteţi fi judecat de nostalgice, condamnînd capitalismul, comparîndu-l cu regimul din vremea lui Ceauşescu?

Am trecut prin asta. În Belgia, cînd am solicitat finanţare la o instituţie de acolo, mi s-a spus că pot fi bănuit de nostalgie ceauşistă. Tot ce pot să vă spun e că, în filmul meu, Ceauşescu nu apare în nici un moment ca o soluţie salvatoare. El e doar o năluca, o stafie care declanşează subiectul. În al doilea rînd, există personaje oribile şi în comedii (cum ar fi dictatorul lui Chaplin). Ele nu ne devin simpatice doar pentru că apar în episoade comice.

Un alt reproş care vi s-ar putea aduce e tonul răutăcios faţă de capitalism. Cum vă situaţi în raport cu Michael Moore şi aşa-zisele lui documentare anti-capitaliste?

Eu nu mă lupt cu capitalismul în general. Nici cu globalizarea. Eu nu pun în cauză ideea de liberalism economic. Filmul meu vorbeşte despre corcitura de la noi, despre acest amestec dubios care nu e nici capitalism real, nici o democraţie autentică. De altfel, nici comunismul de la noi n-a fost un produs pur...

În mod inevitabil, în momentul în care a apărut filmul lui Moore, *Kapitalism, o poveste de dragoste,* mi-am dat seama că voi fi comparat cu el. Dar în afară de titluri, care sînt asemănătoare, cele două filme n-au nici o legătură. Prin demersul său, Moore se pune el însuşi în scenă. Întregul film e un *performance.* La mine, nici vorbă de investigaţii agresive, eu am o cu totul altă optică. Diferenţa cea mai vizibilă ar fi chiar perspectiva comică de care v-am vorbit.

Pînă la urmă, de ce ar fi capitalismul o temă de investigaţie, de film documentar?

Cred că, totuşi, după douăzeci de ani de postcomunism, e momentul să tragem o linie şi să vedem dacă modul în care s-a încropit societatea asta n-ar merita nişte ajustări. E limpede că filmul n-o să declanşeze o nouă revoluţie, n-o să modifice lumea românească. Am simţit pur şi simplu nevoia să-l fac. Cred că există şi şansa asta: oamenii care s-au îmbogăţit să se gîndească ce fel de ţară lasă moştenire urmaşilor.

> *„Se pot face bani fără să furi, dar plafonul e destul de jos."*

Filmul dvs. urmăreşte, printre altele, cum şi-au dobîndit averile cîţiva dintre cei mai bogaţi oameni din România. În presă au apărut tot felul de „dezvăluiri senzaţionale" şi foarte puţine informaţii pertinente. Cum v-aţi documentat pentru acest film?

Am citit mult, m-am întîlnit cu fel de fel de oameni... Informaţiile pe care le-am folosit nu sînt nicidecum secrete, tot din surse publice m-am documentat şi eu. Şi am mai inclus în echipă doi jurnalişti de investigaţie care m-au ajutat să fac documentarea: Ştefan Cândea şi Sorin Ozon. Însă am mers mai departe, dincolo de aceste informaţii sintetizate: m-am întîlnit cu sociologi şi economişti care mi-au explicat, concret, cum s-au întîmplat anumite lucruri.

Cum v-aţi ales personajele?

Personajele s-au ales singure. Sigur că la început am avut o listă lungă: unii m-au refuzat, cu alţii m-am întîlnit şi-apoi m-au abandonat pe parcurs, dar, pînă la urmă, oamenii cheie, cei fără de care acest film nu s-ar fi putut face, au stat de vorbă cu mine. Din lista iniţială de aproape 30 de oameni am rămas doar cu cei şase, şapte de acum. Fiecare dintre ei încarnează un soi de model de reuşită românească post-decembristă.

De regulă, oamenii foarte bogaţi sînt discreţi. Cum i-aţi convins să vorbească?

În general am spus lucrurilor pe nume de la început. Era de la sine înţeles că relaţia trebuie să fie cît mai onestă. Toţi intervievaţii ştiau că vorbim despre capitalismul românesc, ştiau că pretextul e o vizită de lucru a lui în România de acum, ştiau că încerc să trec dincolo de aparenţa lor din presă. Celor care au acceptat, li s-a părut interesant să apară într-un film şi, apoi, oricum nu prea aveau de ce să se teamă. Nu în ultimul rînd, au apreciat că le-am spus, de la bun început, ce am de gînd.

Există întrebări la care nu aţi primit răspuns?

Da, dar şi acelea sînt în film. Oricum, cei pe care îi veţi vedea nu sînt oameni care să se încurce la o întrebare de-a mea. Şi, pe de altă parte, întrebările mele nu includeau şi răspunsul. Nu erau de tipul agresiv şi suficient.

Cei pe care i-aţi intervievat au văzut deja filmul?

Nu ştiu cîţi dintre ei s-au uitat pe Arte, astă iarnă, dar sînt, oricum, invitaţi la premieră. Aş vrea chiar să fac o proiecţie cu ei înainte de premieră.

Credeţi că în România se poate face avere şi fără să fentezi regulile?

Depinde de nivel. Se pot face bani fără să furi, dar plafonul e destul de jos. E un dribling cu regulile fără de care nu poţi supravieţui în România. Acest dribling e practicat aproape cotidian în România la orice ghişeu... Depinde ce compromisuri eşti dispus să faci, depinde ce ambiţii ai. Asta se înţelege, cred, din intervenţia dlui George Pădure.

a consemnat
Matei MARTIN

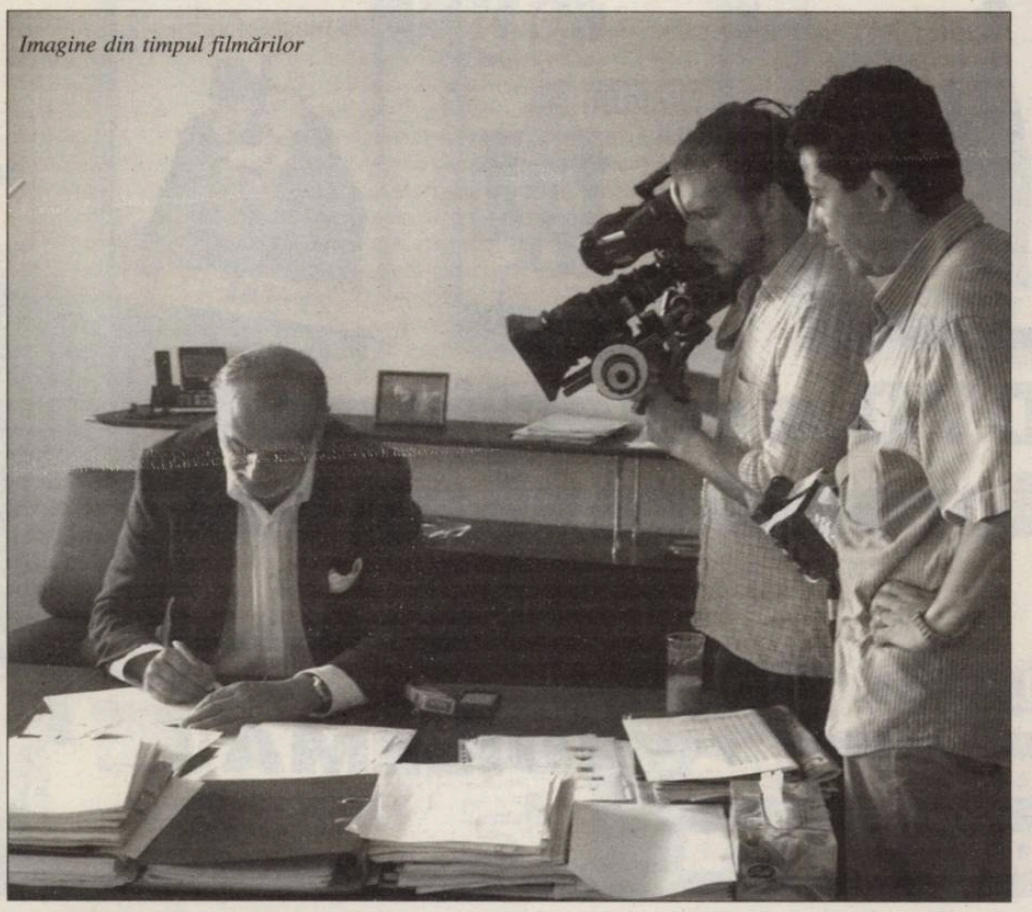

Imagine din timpul filmărilor

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Pe HBO, miniseria *Pacific* despre războiul cu japonezii văzut de soldaţi simpli, cam ce făcea *Band of Brothers* cu războiul din Europa. O nouă creaţie de la Tom Hanks. Iar în revista *Time*, un articol despre cum a devenit habarnistul în ale istoriei Hanks profesorul de istorie al Americii, prin filme ca *Save Private Ryan*, *John Adams, Charlie Wilson's War, Forrest Gump* şi seriile despre al Doilea Război Mondial: „How Tom Hanks Became America's Historian in Chief". Îmi place motivaţia lui: a auzit nişte poveşti şi s-a întrebat: „Mie de ce nu mi-a spus nimeni despre astea?". Şi s-a gîndit să le zică el altora. (Cristian Ghinea)

■ Sînt trei (canadieni, deh!), cîntă împreună din 1968, au scris istorie în rock-ul progresiv, iar astăzi sînt consideraţi una dintre cele mai bune trupe live (bateristul Neil Peart este o legendă în viaţă); prin urmare au scos un *best of live*, intitulat *Working Men*. Înainte să-l căutaţi în librăriile Cărtureşti, intraţi pe YouTube, tastaţi „rush live rio" şi veţi avea o idee cît se poate de exactă despre ceea ce înseamnă această trupă. Îl veţi înţelege astfel pe cel care a lăsat acest mesaj de dragoste şi orgoliu: *„The simple fact that I F#$%^ love Rush proves I am a superior human being"*. (Marius Chivu)

■ Cu neobosita efervescenţă a ideilor sale bine ritmate, Dan C. Mihăilescu – prins între contrarietăţile vitale ale teatrului de azi – se întreabă, în lunara sa cronică din *România literară* (nr. 9, subtitlul „Suava înlănţuire de orori"): „Oare chiar ar trebui să optăm? Să eliminăm, aşadar? Nu ne-o fi dat să armonizăm polarităţile?". Răspunsul îl ştiam încă de la Dan C.-ul din deceniul trecut: azi curajul constă în a fi moderat. (Radu Cosaşu)

craii de **burta veche**

Crime de bucătărie

Orice reţetă de dulce, cu carne, presupune, la vedere sau nu, sacrificarea unui animal. Cărţile de bucate recente ignoră originea materiei prime, vorbind de carne evaziv, ca despre o masă roz recoltată din eter sau provenită, aseptic, direct din galantare. Cărţi mai vechi, temeinice, serioase, nu se sfiesc să pomenească de sîngerare, de eviscerare, de jupuire şi de tranşare, ori să descrie – şi, uneori, deliciu, chiar să ilustreze – asasinarea cît mai eficientă a lighioanei menite să ajungă în tingire. Cel mai adesea, e vorba de făpturi mărunte care pot fi ucise silenţios, acasă, în propria bucătărie. Sînt crime mici, cazaniere, asasinate bucolice de găini, curci, crapi şi iepuri, de marmote, ratoni, mustelide, marsupiale, tatu, castori sau bizami, în care stăpîna casei joacă, îndeobşte, rolul ucigaşului.

Iată cîteva ilustraţii din cartea de bucate a soţilor Hess *(Wiener Küche,* 1913): prima, intitulată *Uciderea crapului,* înfăţişează un peşte rulat cu grijă într-o cîrpă de bucătărie, cu coada şi capul lăsate libere, asemenea unui bichon alintat, îmbrăcat cu hăinuţă. Are o expresie posacă, cu ochii mijiţi şi mustăţile pleoştite, intuind parcă lovitura de graţie pe care urmează să o încaseze. Mîna stîngă a gospodinei îl imobilizează, în vreme ce dreapta, suspendată ameninţător în aer, ţine un mai din lemn. În următoarea imagine, crapul răpus, cu ochii deschişi larg, a uimire, e decapitat.

E limpede. Orice mîncare bună e precedată de un mic infern.

Amicul Dejun

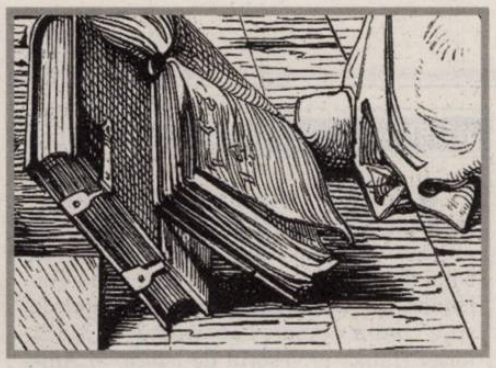

Simona SORA

biograffiti

Avatarul clovnului Zozo

Pe 7 mai se împlineşte un an de la publicarea, în Marea Britanie, a romanului de debut al suedezului Fredrik Colting, *60 Years Later: Coming Through the Rye*. Semnată cu pseudonimul J.D. California, cartea – ce a beneficiat, înainte de orice, de o exegeză „legală", un judecător considerînd-o „jalnică şi deprimantă" – ar fi fost probabil deja îngropată şi uitată dacă n-ar fi primit, în mod nesperat, sprijinul „ermitului din Cornish, New Hampshire", imprevizibilul J.D. Salinger. Cu puţin timp înainte de moarte şi, pare-se, atît de bolnav încît nici remediile holistice – acupunctură extremă cu ţepuşe de lemn, homeopatie unicistă şi sorbirea propriilor lichide corporale – nu mai funcţionau ca altădată, unul dintre cei mai mari scriitori ai secolului trecut s-a ocupat de romanul mediocru al unui suedez debutant, căruia i-a mărit tirajul încercînd să-i blocheze publicarea în SUA.

Cum ar fi putut o poveste ce maimuţăreşte *slang*-ul newyorkez retro, înlocuindu-l pe Holden Caulfield cu un Mr. C. octogenar şi incontinent, fugit dintr-un azil de bătrîni, să atingă gloria lui Salinger şi destinul atipic al cărţilor sale? Ian Hamilton, biograful neautorizat (şi el) al lui Salinger, n-a putut publica nici una dintre scrisorile trimise de acesta din urmă prietenilor sau fostelor iubite. În 1986, Salinger a ieşit pentru ultima dată din bîrlog şi a depus chiar mărturie în procesul intentat lui Hamilton, care s-a încheiat cu interdicţia de a publica *In Search of J.D. Salinger: A writing life* aşa cum fusese scrisă. Salinger a mai reuşit, tot printr-un proces, să retragă din circulaţie o antologie apărută fără ştirea sa din nuvelele publicate doar în periodice, dar şi să închidă un site, „Holden Server", invocînd chestiuni de copyright.

Gena comicului profesionist

Multă lume crede că scandalurile periodice pe care le-a provocat, întreţinut, în fine, lichidat Salinger n-au fost decît o modalitate de readucere în prim-plan a cărţilor sale – *De veghe în lanul de secară*, dar mai ales cele din saga nevrotică a extraordinarei familii Glass: *Franny şi Zooey* sau *Dulgheri, înălţaţi grinda acoperişului* şi *Seymour: o prezentare*. Ar fi, totuşi, prea simplu şi ar ţine mai degrabă de resorturile dispreţuite ale „mediilor": presa, televiziunea, Internetul, cinematograful... După alţii, Salinger făcea periodic mult zgomot cu un scop precis: deturnarea atenţiei publice de la propria neputinţă de a mai ajunge la înălţimea operei sale deja canonizate. În 1965, cînd a apărut „Hapworth 16, 1924", ultimul text antum publicat de Salinger, critica a vorbit despre „o pompoasă afişare a erudiţiei", deşi era vorba despre lunga scrisoare din tabără a unui copil de 10 ani (e drept, unul care fusese într-o viaţă anterioară iluminat japonez). E oare suficient pentru a nu mai publica nimic jumătate de secol, mai ales dacă restul cărţilor deja publicate îţi asigură un trai decent şi o posteritate agitată? Mai mult ca sigur. J.D. Salinger, *alter-ego*-ul depresiv al lui Buddy, purtător al „genei comicului profesionist", ca toţi membrii familiei Glass, dar marcat şi de nebunia filozofică a unui Zozo „faimosul clovn, evreu polonez, care pînă la sfîrşitul vieţii avea pasiunea de a se arunca de la mari înălţimi în butoaie cu apă" (*Dulgheri...*, minunat tradusă de Antoaneta Ralian), a suferit această iluminare terestră: scrisul nu este legat indisolubil de publicare, însă el poate fi legat de *pacea* pe care ţi-o dă hotărîrea de a nu te mai expune.

„Detaşare, drăguţă, şi iar detaşare"

Nu ştiu dacă a fost *„the holy refusal"*, însă tăcerea lui Salinger nu a fost o renunţare, şi cu atît mai puţin o detaşare. Un scriitor trebuie să-şi apere cărţile (şi numele) de puzderia de trepăduşi literari care respiră, vieţi la rînd, prin plămînii altora, care se conectează pe nesimţite la transfuzia străină. În cazul lui Salinger însă, această aproape o jumătate de secol de refuz al publicării a construit (poate din fantasmele, eşecurile, comparaţiile, adoraţia celorlalţi) o legendă perfectă, închisă în sine, cu o traiectorie proprie. Şi mai e ceva. Spre deosebire de imensul public al romanului său cult, romanele familiei Glass din celelalte scrieri au un alt fel de cititor. Acest cititor este extrem de atent la coerenţa şi integritatea relaţiei, recunoscute şi asumate de Salinger, dintre autor şi „colaboratorul său" ficţional, scriitorul Buddy Glass. Iar acest cititor, mai tăcut decît orice scriitor supărat pe lume, înţelege cu greu felul în care cineva care a practicat ani la rînd Advaita Vedanta, adică nediferenţierea, nondualitatea (o unificare cu Tot, recunoaşterea identităţii lui cu cei mai degeneraţi semeni), cineva care ajunge (e drept, printr-o iubită şi prin buddhismul zen) la rugăciunea inimii şi *Pelerinul rus*, ei bine, acest personaj intens spiritualizat mai ia legătura cu lumea doar ca să o dea în judecată.

Există în toate cărţile lui Salinger un elogiu al detaşării şi renunţării; eşecul acestora este explicat, în *Franny şi Zooey*, prin histrionismul structural al tuturor copiilor Glass. „Poţi tu să spui Rugăciunea lui Iisus de-acum pînă-n Ziua de Apoi, dar dacă nu-ţi dai seama că singurul lucru important în viaţa religioasă e detaşarea de cele pămînteşti..." – îi spune Zooey surorii sale Franny, aflată în plină criză mistică. „Detaşare, drăguţă, şi iar detaşare. Suprimarea dorinţei... Dacă vrei mata să ştii tot adevărul, tocmai această dorinţă e cea dintîi trăsătură a unui actor... Singurul lucru pe care-l mai poţi face acum, singurul lucru pe care-l poţi face în spirit religios, este *să joci*. Fă-o pentru Dumnezeu dacă vrei, fii actriţa lui Dumnezeu...".

Nu altfel a alternat J.D. Salinger, în semiveacul său de singurătate, detaşarea, renunţarea cu periodice sărituri în butoiul cu apă al clovnului Zozo. „Avatarul clovnului mistic" – iată una dintre ultimele povestiri salingeriene, care, cine ştie, poate chiar va apărea din sertarele acum deschise ale maestrului din Cornish, New Hampshire.

PUBLICITATE

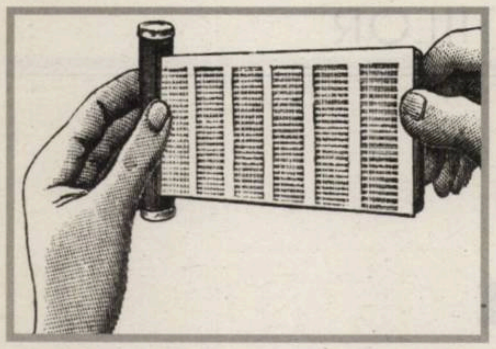

Dan C. MIHĂILESCU

ce **mi** se-ntîmplă

Privilegiul bătrîneţii

Ce-i drept, trebuie să ai 50-60 de ani şi să-ţi fi pus numele pe un număr de cărţi ca să fii onorat în ditamai *Dilema veche* cu o rubrică precum aceasta, semn de dulce trufie, orice s-ar zice. Aferim!

Adicătelea cum „Ce mi se-ntîmplă"!?! Te propui dumneata ca filtru, ca medium al realităţii, un soi de lămîie care se stoarce singură, fără ulei (sper că nu şi fără sare), peste salata prezentului valah? Cine, ce, cît şi la ce bun te creditează? De ce să merg eu, Cititor, pe propunerile, numele, titlurile, evenimentele, lecturile sau spectacolele pe care le prezinţi matale? Ce te face ascultabil, lizibil, urmăribil şi, Doamne fereşte, infailibil? Cine-mi eşti, de te-avînţi să surfilezi înconjurătorul, să selectezi chestii vrednice sau nemernice din peisaj şi să mi te dai ca exemplu?!?

Corect. Iar în „buna" tradiţie a generaţiei naspa de azi voi răspunde: *„I'm nobody but me!"*. Un om care a scris în *Dilema* zeci de articole, începînd cu nr. 2. Unul care stă *bine,* adică *senin,* între Eminescu şi Caragiale, Mihail Sebastian şi N. Steinhardt, Bach şi Beatles, Albinoni şi Leonard Cohen, Humanitas şi Polirom, Zavaidoc şi Led Zeppelin, Cristian Vasile şi Deep Purple, ori între Hurezi, Benares, Alhambra şi goticul manuelin. Între nastratinismul balcanic, domul din Köln, Amos Oz, Marguerite Yourcenar, Ernst Jünger, Pascal, Filocalia, Soljeniţîn, culele de la Măldăreşti şi miniaturile stradale din Obidos.

Unul care s-a săturat de cuantificarea calmă, iresponsabilă, sinucigaşă, a răului românesc de mai bine de-un veac încoace şi care tînjeşte după un strop de normalitate, elan nădăjduitor şi lumină interioară. Care e obosit aproape letal de mania românilor de a-şi inventaria masochist viciile, nenorocul, damnările şi fatalismul, a-şi etala nimicnicia, netrebnicia, nihilismul, delirul de grandoare paralel cu complexele slugărniceşti de inferioritate. Şi care nu înţelege de ce invariabil urlăm dementţial că n-avem (şi nu sîntem buni de) nimic, pentru a distruge numaidecît orice se construieşte!

Unul care de, 20 de ani încoace, trece pe răboj cu un calm halucinant tot ce ţine de familiarizarea noastră cu dezastrul: mineriadele, cretinizarea maselor, exodul valorilor, tabloidizarea presei, analfabetismul moral, manelizarea partidelor, mizerabilismul artistic, exterminarea patrimoniului, misofilia, fărădelegea ca lege, mafiotlîcul neomedieval, pecinginea mîrlăniei, grobianismului, calibanismului ş.a.m.d.

Unul care are nostalgia rînduielii ante şi inter-belice, care nu crede în sloganele de tipul *„good news – no news"* sau *„it bleeds – it leeds"*, căutînd exasperat modele umane luminoase, armonie şi nu dizarmonie, frumuseţe şi nu urîciune, puritate şi nu mizerie. Linişte şi nu urlet, inefabile arome proaspete şi nu sufocante exhalaţii de vidanjă. Spune-ţi-(m)i cum vreţi: reacţionar, paseist şerbetizat, sămănătorist, neointerbelic... N-are-a face!

Nu vă asigur decît de un singur lucru: de buna mea credinţă. Una care vrea să scrie săptămînal aici aproape exclusiv *de bine,* pescuind din apele tulburi ale prezentului firescul, frăgezimea, altruismul, seninătatea, pilduitorul. Nu mizantropia, devianţa, alterarea, rugina spirituală şi cangrena etică. Mi se întîmpla, ca zilele trecute, să fiu încîntat de prezenţa lui Liviu Ciulei la emisiunea lui Patapievici, sau de prezenţa Sînzianei Pop la „Profesioniştii" Eugeniei Vodă? Voi scrie aici. Mă convinge o carte, mă farmecă un spectacol, forfotesc în culisele festivalului de la Sibiu, lucrez în juriul UNITER, surfilez strategii în board-ul Fundaţiei Soros, mă întîlnesc cu adolescenţii de la liceul X? Descopăr un autor, un redactor de la radio sau un bancher gata de mecenat? Mă ucide un film, mă scandalizează o polemică sau vreau să veştejesc o mentalitate? Voi scrie aici.

Realitatea socio-culturală filtrată săptămînal prin firea, aşteptările, prejudecăţile, opţiunile, refuzurile şi revelaţiile unui maniac al coincidenţei contrariilor: cioranian noicist, caragialoeminescian, sceptic euforic, naţionalist eurocentric, sangvino-melancolic.

Pe scurt: sănătoşi să fim!

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar.*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

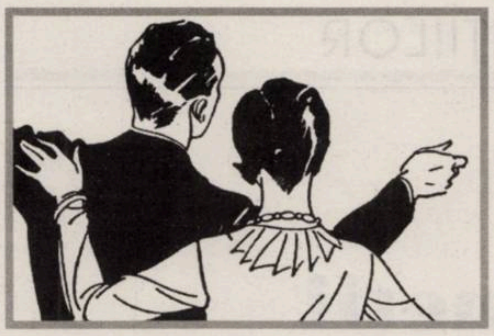

Alice GEORGESCU

viaţa scenei / **scena** vieţii

De la început

Deşi nu a trecut prea mult timp de cînd am explicat pe larg, sub „pălăria“ acestei rubrici, de ce nu (mai) scriu cronică de teatru propriu-zisă, dintr-aceea în care cititorului i se spune cum e piesa, ce a făcut din ea regizorul şi cum au jucat actorii (ori poate că a trecut deja vreun deceniu şi nu mi-am dat seama, relaţia cu timpul devenind, de la o vreme, la fel de complicată ca şi relaţia cu un om), deşi credeam că nu doar pe mine însămi, dar pe nimeni în lume nu mai interesează părerile despre arta scenei emise aşaaa, de amorul numitei arte, întrucît cei ce o practică oricum nu le citesc decît ca să se delecteze cu înjurăturile semnatarului la adresa altora şi să se indigneze cînd ele vizează ograda lor personală, deşi, scurt pe doi, ziceam în sinea mea şi în urechile amicilor că... gata, am isprăvit cu cronicăreala şi cu croncăneala, ia să ne apucăm de lucruri mai serioase..., iată că viaţa – vorbă pe care, în general, greu mă abţin să nu o *spell*-ez precum domnul Radu Cosaşu în a sa minunată pastilă de vieaţă lungă-scurtă, plăcută, inteligentă, hazoasă, tristă şi haioasă, ce mai încolo şi-ncoace: vie –, iată, care va să zică (fără virgulă) că ajung să-mi iau vorba înapoi şi... să mă întorc de unde plecasem. Este însă – va fi –, în *Dilema veche*, un nou început, pentru că, de fapt, aici nu am (mai) făcut niciodată cronică-cronică; opiniile despre teatru desfăşurate sub genericul „Viaţa scenei / scena vieţii“ nu îmbrăcau (nu voiau să îmbrace) cu nici un chip canonul descrierii feluritelor compartimente ale spectacolului, cu nelipsitele adjective de serviciu şi obligatoriile concluzii despre „bunătatea“ sau „răutatea“ acelui spectacol. Am făcut asta, ani de zile, în *Teatrul*, apoi în *Teatrul azi*, în *Rampa*, în *Scena*, în *Ziarul de Duminică*; în *Dilema* altceva îmi propusesem să fac. Trebuie să recunosc însă că, în mod (aproape) inconştient, am simţit tot timpul lipsa exerciţiului critic direct, imediat, activ. Poate că a avut dreptate acel excelent om de presă pe nume Stelian Ţurlea, care, în stilul său unic, îmbinînd inextricabil lauda caldă cu bombăneala acră, mi-a menit sumbru, la despărţirea de cronica săptămînală din *Ziarul de Duminică*: „Precis o să reluaţi, fie în *Dilema*, fie în altă parte – aveţi asta în sînge!“. Poate că mi-au dat elan discuţiile cu unii tineri colegi de meserie, ca, de exemplu, aceia care scot revista on-line intitulată *Yorick.ro* (o recomand insistent, pentru prospeţimea opiniilor şi pentru „echidistanţa“ pe care, să sperăm, viaţa şi piaţa nu o vor altera prea curînd). Poate că mi-au furnizat avînt mobilizator plîngerile – nefardate, unele – cîtorva oameni de teatru, exasperaţi de indiferenţa socială ce începe să pogoare, mai grea şi mai distructivă decît orice critică, asupra muncii lor, percepută tot mai adînc de feluritele „medii“ nu ca o artă şi nici măcar ca o meserie, ci doar ca o sursă de trăiri publice extreme, de suspine şi sughiţuri în direct cu ocazia (cît de omenesc dureroasă!) înmormîntărilor şi parastaselor care „fac ştire“. Poate că, pur şi simplu, m-am răzgîndit, după ce m-am răs-gîndit. Poate că sînt neserioasă din fire.

De acum înainte, această rubrică va apărea în fiecare săptămînă şi va conţine observaţii aplicate asupra spectacolelor din repertoriul curent al teatrelor.

Pe scurt, atunci cînd conducerea *Dilemei vechi* mi-a propus ca, o dată cu schimbarea la faţă a revistei, să-mi schimb şi eu ritmul şi conţinutul comentariilor, am acceptat pe loc. Asta înseamnă că, de acum înainte, această rubrică (al cărei titlu rămîne, deocamdată, neschimbat) va apărea în fiecare săptămînă şi va conţine observaţii aplicate asupra spectacolelor din repertoriul curent al teatrelor din Bucureşti şi din restul ţării. Eventual, cititorii ei vor putea deduce dacă e cazul să bată drumul pînă la cutare sală ori nu – desigur, în măsura în care argumentele mele li se vor părea ori nu convingătoare. Trebuie însă, de la început, să-i previn pe cei potenţial interesaţi asupra unor amănunte... esenţiale.

Mai întîi, îndemnul meu deschis, nesupus nici unei intenţii ascunse şi liber de orice constrîngere profesională este: mergeţi la teatru, indiferent de părerea oricărui cronicar, critic sau ziarist despre oricare spectacol, actor sau regizor! Teatrul este, dintre toate artele, cea mai „umană“, cea mai asemănătoare vieţii şi, prin urmare, cea mai profund atingătoare – a minţii, a sufletului, chiar şi a trupului, cîteodată. În lumea noastră tot mai alienantă în care ne împărţim atenţia între diverse ecrane, chiar dacă aceste ecrane înfăţişează chipuri în mişcare, contactul nemijlocit cu energia prezenţei altor oameni este nepreţuit. Nimic nu poate înlocui căldura, respiraţia, nuanţele vocii, subtilitatea expresiilor mimice pe care le simţim/auzim/vedem în faţa noastră şi în jurul nostru la teatru. Ca să vorbesc despre propria mea experienţă „civilă“: s-a întîmplat să emit o observaţie neaşteptat de exactă despre relaţia dintre două persoane despre care nu ştiam absolut nimic. „Dar cum ai făcut? Cum de ţi-ai dat seama?“, am fost întrebată. Răspunsul mi s-a revelat şi mie chiar atunci: „De la teatru!“. Teatrul este un concentrat de viaţă: privind scena, înveţi să priveşti oamenii şi să-i descifrezi.

Apoi: comentariile mele nu vor lua – ba chiar vor evita deliberat să ia! – forma cronicii „clasice“, cu înşiruiri de nume şi cu felurite alte ticuri... cronicizate. Vor fi (cît vor putea) mai degrabă eseuri pe teme teatrale, pornind de la cîte un spectacol existent pe afişe. Nu am de gînd să „pun note“ şi nici să „trag de urechi“; nu am de gînd să fac pe profesoara.

În fine: tonul va fi la fel de „acru“ sau de „dulce“ ca şi pînă acum. Şi atît.

Aron BIRO

audio şi n-am cuvinte

Cît se poate întinde un gen?

● Jaga Jazzist, *One-Armed Bandit*, Ninja Tune Records, 2010.

Jazz este genul de etichetă care face deservicii stilului pe care îl reprezintă. La fel stă treaba şi cu alte etichete – rock, SF, world music – termeni cu încărcătură semantică aparent limpede: chitare, nave spaţiale, respectiv camerunezi cîntînd la campionatele mondiale de fotbal. World music mi se pare cea mai bizară – teoretic ar trebui să se refere la un stil planetar, universal, cu care să rezoneze toate soiurile de popoare din cele patru zări. Şi totuşi, stereotipurile stau mereu la pîndă, gata să îngroape o lume, o cultură, o istorie în spatele unui cuvînt simplu, expeditiv, care nu prea se explică pe sine, oferind cel mult un indiciu, o sugestie a unei direcţii. Din păcate, e greu să trăieşti ocolind stereotipurile – vrem, nu vrem, oamenii decid şi trăiesc într-un slalom al reperelor, iar stereotipurile sînt repere „la îndemînă“.

Şi jazz-ul e victima axiologică a acestui slalom. Să ne înţelegem, această pledoarie nu e un apel la o aplecare mai atentă asupra problemei, nici o provocare de genul „dacă ştii cum să asculţi, o să înţelegi“. Pur şi simplu, jazz-ul de care vorbesc nu e jazz-ul „acela“. E altul, sau nu e jazz defel sau, ca să împăcăm pe toată lumea, e new jazz. Nici asta nu e o exprimare prea fericită, s-a folosit şi la rock şi n-a ajutat prea mult, dar cît de cît sugerează atributul de noutate, un „altceva“ decît ce ştim ca fiind clasic, consacrat. Pînă la urmă, stereotipurile sînt şi un semn al consacrării. Aici nu e cazul, deocamdată. Nu e Ellington, nici Django Reinhardt, nici Aura Urziceanu. Unul din stereotipurile jazz-ului este caracterul de lup singuratic, în care artistul are un nume şi un prenume, o faţă care apare pe copertele albumelor. Eventual, mai sînt unii prin spate care îl acompaniază.

În recenzia de faţă e vorba de altceva, de o transcriere pervertită a jazz-ului nou, şi anume nu-jazz. Prin analogie cu nu-metal, asta ar trebui să fie ceva nou-nou, nu doar nou. Ce mai rămîne dincolo de *nu / new?* S-a stabilit deja: future jazz. Aici apare pericolul ca timpul chiar să treacă şi, cum s-a întîmplat şi în rockul progresiv, să vină o zi în care să nu mai priceapă nimeni ce e atît de futurist în nişte melodii cam şaptezeciste. E periculos să umbli cu ghicitul şi etichete din astea temporale. O fi nimerit-o Orwell cu *1984*, dar pînă să ajungem la *Odiseea Spaţială 2010* mai avem (nici pe cea din 2001 n-am împlinit-o încă).

Cu titlu de exemplificare, îi recomand pe norvegienii Jaga Jazzist şi al lor album *One-Armed Bandit* pentru că sînt şanse să fie asimilabili şi de către ascultătorii din alte sfere, datorită multiplelor colaborări rock şi pop ale trupei. Unii susţin chiar că Norvegia e patria future jazz-ului, elementul definitoriu fiind aura electronică în care e mascată o muzică ce parcă aduce cu ce îşi închipuie lumea că e jazz-ul, deşi de cele mai multe ori mă face să mă gîndesc la ceea ce unii consideră post-rock (un fel de rock ambiental). La încadrarea trupei Jaga Jazzist ajută totuşi numele, utilizarea intensivă a instrumentelor de suflat şi participarea extensivă la festivaluri de gen. Saxofoanele, tromboanele, trompetele şi vibrafoanele sînt miezul muzicii Jaga Jazzist, deşi nu sună aşa cum te-ai aştepta, în primul rînd datorită texturilor electro în care e scăldată muzica unui grup care are, în medie zece membri, dintre care unii vin, alţii se duc, agregîndu-se în jurul fraţilor Lars şi Martin Horntveth, probabil mai cunoscuţi pe la ei pentru trupa pop rock The National Bank. Acolo, în Norvegia, nu e prea clar unde se termină un gen şi unde începe următorul, aşa că titulatura Jaga Jazzist mai poate fi auzită în acelaşi context (sau disc) cu nume mai rockereşti precum Ulver sau Motorpsycho, pe care nu m-aş mira să le aud într-o bună zi încadrate la *nu/future/post-jazz*.

Probabil va veni şi ziua în care toate genurile astea vor converge sub umbrela unui termen care să adăpostească pe toată lumea, cu mic, cu mare. Nu îmi dau seama care ar fi termenul mai potrivit. Eu aş vota pentru world music.

3 întrebări pentru

Andi ENACHE

„Românii au început să cumpere CD-uri“

Artiştii A&A Records se află în topul vînzărilor de CD-uri; care-i secretul?

Da, doar în prima lună de la lansare (23 octombrie), CD-ul *Petală* al lui Alexandru Andrieş s-a vîndut în peste 1500 exemplare, ceea ce pentru piaţa din 2009 a fost un succes. CD-ul Alexandrinei Hristov, *Om de lut*, a fost în topul de vînzări, timp de cîteva luni, în cel mai important lanţ de magazine culturale, Librăriile Cărtureşti. În catalogul A&A Records sînt artişti de genuri şi stiluri mai mult sau mai puţin apropiate, pornind de la Alexandru Andrieş, Ada Milea, Sarmalele Reci, George Baicea, şi continuînd cu Byron, Iordache, şi cu mai nou veniţii Alexandrina Hristov, Godmode şi Mauser, care acoperă cîteva din nişele şi nevoile pieţei muzicale de la noi. Secretul e că „aprovizionăm“ cîteva nişe considerate culturale şi complexe, iar vînzările sînt constante, cîteodată chiar imprevizibile.

Cît de dificil e să produci un CD de jazz românesc?

Este dificil, căci jazz-ul e un produs pentru o nişă „rafinată“, ascultătorul de jazz e pretenţios, iar CD-urile trebuie să fie ireproşabile, atît în ceea ce priveşte sunetul, precum şi coperta şi artwork-ul acesteia. Distribuţia în locuri targetate este o altă condiţie importantă. Numele din catalogul nostru arată însă că noi ne descurcăm: Alexandru Andrieş, Ioana Mîntulescu, Iordache, Alexandrina Hristov, Cvartetul Vlad Popescu, Sorin Romanescu, Cristian Soleanu, Vlaicu Golcea.

Ce preferă românii: concertele sau CD-urile?

Românii sînt sensibili la muzică şi ar face aproape orice pentru a-şi asculta piesele şi artiştii preferaţi, de la a merge la concerte gratis în pieţele publice sau în cluburi, pînă la a pirata CD-uri şi DVD-uri. Majoritatea concertelor din Capitală nu se ţin însă cu sălile pline (cu cîteva excepţii), iar românii sînt tot mai interesaţi de CD-uri, probabil din comoditate sau din cauza preţurilor ridicate la biletele de concert. Există concerte la care cu banii unui bilet poţi cumpăra 3-4 CD-uri sau DVD-uri.

***Andi Enache** este comunication manager al A&A Records.*

a consemnat Marius CHIVU

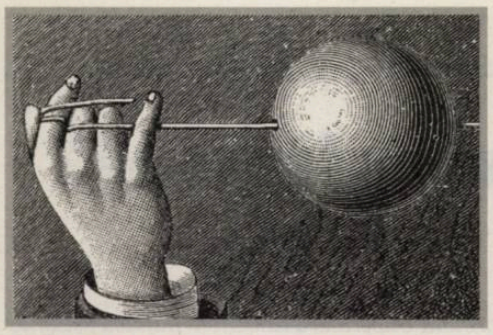

Matei MARTIN

cultura în lume

Cu telecomanda prin muzeu

„În curînd, fiecare om va avea dreptul la 15 minute de celebritate" – spunea Andy Warhol, pe la 1970. Televizorul e „cel mai eficient mediu de transmitere în masă a informaţiei din istoria omenirii" şi această calitate îl transformă în cea mai accesibilă rampă spre celebritate. Singura condiţie a celebrităţii, preconiza artistul, ar fi, deci, apariţia pe sticlă. Andy Warhol era deja celebru cînd a făcut această profeţie. Şi asta nu (numai) graţie televiziunii. Dar este cert că el a fost unul dintre primii beneficiari ai schimbării de paradigmă din artele vizuale: noul mediu nu oferea doar avantaje tehnologice, nu oferea doar acea iluzie a unui „aici şi acum" adevărat, el garanta, mai presus de toate, o comunicare (în sens unic) cu un public extrem de numeros. Valoarea mesajului televizual rezidă deci în cantitate, în posibilitatea multiplicării (e exact opusul formelor „convenţionale" de artă, valoroase datorită unicităţii). Era şi normal ca fascinaţia pentru imaginea televizuală să fie exploatată de artişti.

Muzeul de Artă Modernă din Viena (MUMOK) prezintă, pînă pe 6 iunie, probabil cea mai amplă expoziţie temporară dedicată interacţiunii dintre artele vizuale şi televiziune. Întinsă pe patru niveluri, expoziţia cuprinde cîteva sute de filme şi instalaţii multimedia realizate de pionierii artei video: Yoko Ono, Nam June Paik, Harun Faroki, Dara Birnbaum, Joseph Beuys şi, bineînţeles, inevitabilul Andy Warhol. *„Changing Channels – Kunst und Fernsehen 1963-1987"* panoramează cele mai importante puncte (artistice) de vedere asupra televiziunii şi rezumă principalele critici aduse mediului. Navigînd printre ecrane, am ales patru momente esenţiale ale acestei adevărate istorii a artei TV.

Faptul că televizorul se lăfăie acum într-un muzeu la Viena mă linişteşte. E un semn că vremea televiziunii a apus.

● În *TV Is A Fireplace* (1969), Jan Dibbets arată cum a ajuns aparatul TV noua vatră, noul epicentru al casei. Timp de opt zile, între Crăciun şi Anul Nou, postul austriac WDR 3 a transmis, la finalul emisiunii zilnice, imagini în mişcare cu un foc de şemineu. Filmul integral, care durează 24 de minute, arăta focul în dezvoltare, de la prima flamă pînă la ultimele scîntei dinaintea stingerii. Directorul Gerry Schum a difuzat acest film fără să-l anunţe în program şi fără nici un comentariu introductiv, în calupuri de cîte trei minute. Era modul său de a transmite telespectatorilor „Sărbători Fericite". Dar nu la asta s-a gîndit Jan Dibbets: pentru realizatorul experimentului, filmuleţul era o ironie soft cu privire la puterea televizorului de a genera o comunitate, de a atrage laolaltă mai mulţi oameni. Douăzeci de ani mai tîrziu, lui Dibbets i-a venit ideea să vîndă filmul pe casetă video. Se pare că a avut succes.

● De la aceeaşi idee a pornit, probabil, şi Bill Viola în *Reverse Television* (1983/84). El a realizat o serie de portrete ale unor oameni care stau în sufragerie şi se uită la televizor. De data aceasta, e un fel de *mise-en-abîme,* pentru că privitorul este invitat să vadă la televizor oameni care se uită la televizor la oameni care se uită la televizor... Privirea curioasă devine autocontemplare. Eventual ironică, dacă te prinzi care-i poanta.

● Dan Graham se joacă de-a memoria *(Present Continous Past(s)*, 1979). Instalaţia este compusă dintro încăpere cu pereţi-oglindă. O cameră video transmite cu un *delay* de zece secunde ce a filmat în oglinda de vizavi.Vizitatorul instalaţiei intră în încăpere, se priveşte în oglindă, se întoarce la dreapta şi vede pe ecran cum intră în casă, se uită în oglindă etc. *Confusing & amazing.* Simplu şi cu mesaj.

● Richard Serra prezintă televiziunea ca pe o maşinărie de conservare (arhivare) a stărilor prin care trece omenirea. *Television Delivers People* (1973) e manifestul anti-televizual *par excellence.* Slogane precum „Corporate control", „Propaganda for profit", „You are the controlled product of news programming" circulă pe ecran în toată gravitatea, în toată voioşia. Sigur, în 1973 se ştia deja cum se minte poporul cu televizorul, dar una e să citeşti prin ziare despre tehnicile de manipulare, alta e să ţi se spună de-a dreptul, pe ecranul TV, că eşti minţit. Manifestul ar putea fi încă actual, însă, prin banalizare, mesajele sale nici măcar nu mai îngrijorează.

Oricum, aceste opere de artă sînt la fel de conjuncturale ca produsele televizuale care le-au inspirat. Doar arhivarea le conferă valoare, doar expunerea în muzeu le salvează de la pieirea sigură. Faptul că televizorul, împreună cu toţi pixelii săi, se lăfăie acum într-un muzeu, la Viena, mă linişteşte. E un semn că vremea televiziunii a apus. Sau nu?

Cristina MODREANU

Teatrul ca o problemă personală

Nu mai e un secret pentru nimeni faptul că homosexualii se simt la ei acasă pe străzile din New York, dar acest adevăr e pus cel mai bine în cuvinte de Bette Bourne, protagonistul celui mai emoţionant show pe care l-am văzut în această primăvară – *A life in three acts (O viaţă în trei acte)* la St. Anne's Warehouse în Brooklyn: „Mergeam pe stradă cu pălăria mea supraetajată de mătase roşie, cu ruj pe buze şi toate cele, cînd am trecut pe lîngă un grup de doamne. Una a exclamat «Frumoasă pălărie!», iar alta mi-a spus, în secret, «Am şi eu una verde». Vă spun, iubesc New York-ul!" – a adăugat Bette în rîsetele generale. Spectatorii de la St. Anne's Warehouse l-au „iubit" şi ei pe Bette, unul dintre puţinii actori britanici care au avut curajul nu numai să-şi recunoască orientarea sexuală, ci şi să facă un spectacol din ea, devenind o *drag queen* (persoană de sex masculin care se îmbracă şi se comportă ca o femeie, adesea în scopuri performative, de aceea exagerînd adeseori în mod comic elementele de machiaj şi costumaţie).

Totul trece de eventuala „barieră gay" şi pătrunde în nucleul umanităţii în care ne recunoaştem cu toţii.

Curajul n-a venit însă de la început. În prima parte din viaţa lui (primul act), Bette (născut Peter Bourne, pe 22 septembrie 1939) juca în spectacole roluri istorice, care i se potriveau foarte bine, sau roluri de „domni bine", deşi ştia că este „altfel". Spre sfîrşitul anilor '60, cînd *„the summer of love"* se apropia vertiginos, tînărul actor a renunţat la scenă şi s-a mutat cu un grup de prieteni, cu toţii gay. Se costumau în „regine" şi petreceau, aveau mici slujbe din care întreţineau gospodăria în comun şi se luptau cu prejudecăţile. Într-o zi, una dintre „regine" a primit vizita mamei ei bătrîne care, văzînd-o complet costumată şi machiată, a întrebat, după un timp în care a purtat o conversaţie ce făcea abstracţie de evidenţă: „Asta e teatru, nu-i aşa?".

Dar nu, nu era teatru, era viaţă, adică partea a doua (actul al doilea) al vieţii lui Bourne, animată de activismul pentru drepturile homosexualilor care tocmai debuta ca mişcare în anii '70. Cînd acest tip de viaţă a devenit prea „chimic" pentru el, din cauza drogurilor consumate de toată lumea, dar şi din cauza degradării anturajului, Bette a început o nouă etapă (actul al treilea) în viaţa lui, care combina în mod fericit şi teatrul din prima parte, şi viaţa trăită intens, la limită, din partea a doua. A început că facă „teatru queer", transformînd în show deghizarea la care nu mai vroia să renunţe şi cîştigînd premii cu spectacolele trupei Bloolips pe care a înfiinţat-o.

Tipul de spectacol gîndit de Mark Ravenhill combină din nou aici calităţile sale de dramaturg cu acelea de regizor (Ravenhill are ambiţia de a-şi concepe propriile show-uri, nefurnizînd numai scriitura, ci şi *conceptul de show* care să o pună în valoare – a jucat el însuşi one-man show-ul *Product* în 2005 la Edinburgh, iar pentru ediţia din 2007 a conceput proiectul *„Ravenhill for Breakfast",* în cadrul căruia scria în fiecare zi o piesă de 15 minute, inspirată din ştirile din ziare şi o prezenta în dimineaţa zilei următoare). De data aceasta îşi foloseşte calităţile de intervievator. De fapt, asistăm la un dialog refăcut în direct de către cei doi, care au ca „partitură" textul rezultat în urma seriei iniţiale de convorbiri. Cei doi se află pe scenă, cu o măsuţă între ei şi un ecran în spate, pe care sînt proiectate fotografii menite să relanseze discuţia şi să ilustreze diferite momente din viaţa lui Bette Bourne. Materialul e tratat cu relaxare de către cei doi, iar autenticitatea lui atinge publicul în puncte sensibile – sînt grăunţe de normalitate ce ar putea aparţine oricui: primele semne de trezire a sexualităţii, confuze şi dureroase, apoi ruperea legăturilor cu familia şi mai tîrzia explicaţie avută cu tatăl, care nu putea admite orientarea sexuală a fiului, temerile legate de carieră etc. Totul trece de eventuala „barieră gay" şi pătrunde în nucleul umanităţii în care ne recunoaştem cu toţii.

Mergînd pe firul tendinţelor din literatură şi film, această formulă de spectacol evitînd „contrafacerea" şi încercînd să-şi găsească adevăratul conţinut tocmai în extrema autenticitate, acest „teatru ca problemă personală", nu a altora, în numele cărora povestim (subiectul e sensibil nu numai pentru Bette, ci şi pentru Ravenhill, care împarte condiţia gay) este o formulă de teatru contemporan extrem de „fresh", ce duce „felia de realitate" încă şi mai departe. Într-o lume în care oamenii îşi povestesc viaţile pe bloguri sau pe Facebook, poate că în curînd aşa va arăta teatrul de fiecare zi.

trecerea prin reviste

● **ROMÂNIA LITERARĂ,** nr. 10 (26 martie)

„Istoricul american Robert Danton a studiat literatura underground din Franţa dintre epoca lui Louis XIV şi 1800. În ceva mai mult de un secol, a numărat ceva mai puţin de 3000 de autori de «libelles», adică de pamflete, în general, semnate cu pseudonime de către autori de al doilea raft care îşi băteau joc, de obicei, într-un limbaj trivial şi vexat, de personalităţi publice ale vremii. Aria calomniei era de rigoare în cele mai multe dintre «libelles». Danton îi socoteşte pe «libellistes» înaintaşii bloggerilor contemporani, avînd în italianul din Renaştere Pietro Aretino un străbunic. Efectele campaniilor duse de «libellistes» au fost considerabile, deşi multă vreme ignorate de istorici. Ei ar fi indus, de exemplu, ideea greşită, dar cu incalculabile consecinţe, că ultimii ani ai lui Louis XVI au reprezentat o dictatură. Asta a aţîţat spiritele şi a pregătit atmosfera revoluţionară..."

● **ORIZONT,** nr. 3 (26 martie)

„Am publicat recent un volum sub titlul *Postmodernism and Cultural Identities.* Tema generală, simplificînd, ar fi următoarea. Trăim în mediu «postmodernist», mediu al turbulenţelor, al fluidităţilor, al agitaţiei, al relativităţilor, al neîncetatelor schimbări. Dar în acest mediu există şi *trebuie* să existe şi insule de stabilitate, durabilitate, continuitate, identitate. Pentru că altfel nu am putea vorbi de varietatea indispensabilă definirii postmodernismului acestuia relativizant, căci în absenţa lor el s-ar transforma prompt în ceva uniform şi predictibil, ar cădea pradă determinismului. Altfel spus: scepticismul are nevoie de nesiguranţe şi dubii cînd se priveşte pe sine însuşi, altfel încetează a mai fi scepticism. Printre aceste elemente contrastive obligatorii număr religia şi esteticul. (John Updike obişnuia să adauge la acestea două, spre o construi o trinitate, şi sexul!)" – Virgil Nemoianu în dialog cu Adriana Babeţi şi Cornel Ungureanu.

● **SUPLIMENTUL DE CULTURĂ,** nr. 266 (27 martie)

„Într-o zi de luni a anului 1958, Gombrowicz scria: «Sînt pasionat de lectura jurnalelor intime; această vizuină în care se piteşte viaţa altuia mă fascinează, chiar dacă e înfrumuseţată sau falsificată. Oricum ar fi, e un ghiveci pe bază de realitate şi-mi place să ştiu că, de exemplu, pe 3 mai 1942, Bobkowski o învăţa pe soţia lui să meargă cu bicicleta. Şi eu? Ce făceam în ziua aia? Veţi vedea, sau, mai bine zis, nu veţi vedea: în două sute sau într-o mie de ani se va naşte o nouă ştiinţă care va stabili relaţii între indivizi aparţinînd aceleiaşi epoci şi se va descoperi atunci că ce i s-a întîmplat lui X nu e lipsit de legătură cu ce i s-a întîmplat în aceeaşi clipă lui Y»... Dvs. ce făceaţi în 1958?" – Luiza Vasiliu. (**M. C.**)

L-am moştenit pe Aristotel prin musulmani?

– interviu cu Sylvain GOUGUENHEIM –

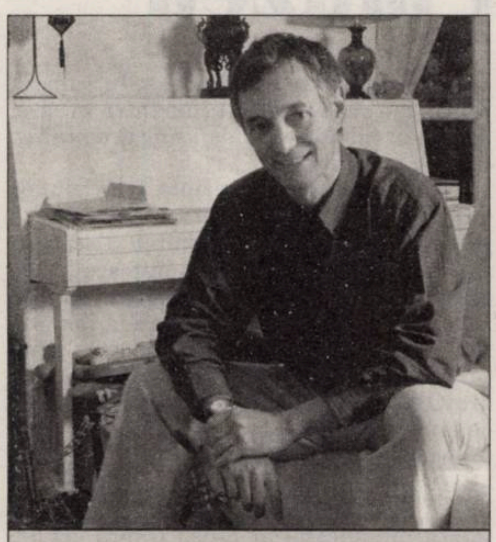

Sylvain Gouguenheim (n. 1960) este istoric medievist francez. Cartea sa *Aristote au Mont-Saint-Michel (Aristotel la Muntele Saint-Michel)*, publicată în 2008, la Editura Seuil, a iscat polemici aprinse în rîndul istoricilor.

În primăvara anului 2008, Sylvain Gouguenheim, profesor de istorie medievală la Şcoala Normală Superioară din Lyon, publica volumul Aristote au Mont Saint-Michel: Les racines grecques de l'Europe Chrétienne. *Autorul demonstrează că perioada dintre secolele V-VIII nu a fost atît de catastrofală pe cît se crede, că efectele dislocărilor de populaţii au fost diminuate de elementele de continuitate. Lumea creştină greacă a constituit o astfel de continuitate, a fost întrucîtva o rezervă distanţată, dar a avut caracterul unei resurse capabile să răspundă întrebărilor (îndoielilor) vesticilor. „În Europa Evului Mediu superior, multe regiuni au adăpostit grupuri de etnici eleni: Sicilia, Roma." Aceste comunităţi au ajutat elitele literare, care au contribuit activ la pregătirea majorităţii latine în mijlocul căreia trăiau, producînd figuri notabile. Prin oameni ca Simion Achaeanul, diaspora bizantină a ajuns dincolo de Europa mediteraneană în regiunile Rinului şi Dunării; nu numai grecii, dar şi sirienii creştini alungaţi din ţara lor de Jihad au devenit mediatori ai moştenirii clasice. Paradoxal, scrie Gouguenheim, „Islamul încă de la începuturile lui a transmis cultura greacă Occidentului provocînd exilul celor care i-au refuzat dominaţia". Cei persecutaţi au găsit refugiu în Italia, Spania sau Franţa.*

La scurt timp după publicarea cărţii a apărut o serie de atacuri din partea colegilor de breaslă ai autorului, dar şi din partea presei. Ceea ce părea iniţial a fi un subiect discutabil s-a transformat într-un adevărat atac la persoană care s-a încheiat cu excluderea profesorului Gouguenheim din laboratorul de cercetare al Şcolii Normale Superioare din Lyon şi, prin urmare, pierderea dreptului de a mai coordona teze de doctorat. Cartea Aristote au Mont-Saint-Michel *a provocat un seism intelectual. Lumea istoricilor şi a filozofilor s-a scindat pentru a reacţiona la cele scrise de Sylvain Gouguenheim. În timp ce intelectuali de vază ca Jacques Le Goff, Rémi Brague sau Jacques Heers s-au mobilizat pentru a-l susţine pe autor, de partea cealaltă a baricadei unii membrii ai lumii academice l-au catalogat drept islamofob şi rasist. Una dintre acuzaţii a ajuns chiar să fie publicată într-un volum colectiv semnat de un grup de universitari şi a fost intitulat:* Grecii, arabii şi noi: anchetă asupra islamofobiei savante, *coordonată de Philippe Buttgen, Alain de Libera, Marwan Rashed şi Irene Rosier-Catach. Pentru a afla mai multe despre o poveste care durează de doi ani şi care pentru autor, din păcate, încă nu s-a terminat, am mers direct la sursă.*

În primăvara anului 2008 a avut loc un fel de seism intelectual. Un profesor de istorie medievală de la École Normale Supérieure din Lyon, Sylvain Gouguenheim, specialist în „secolul al XII-lea" şi Cavalerii Teutoni, care nu era cunoscut decît în cercul restrîns academic specializat în istorie medievală, a scris o carte, care ieşea puţin din tiparele studiilor sale precedente, despre cavalerii teutoni şi despre ordinele militare ale Evului Mediu. A avut curiozitatea de a studia un fragment esenţial din istoria spiritualităţii europene şi de a pune problema dacă Europa datorează atît de mult islamului şi lumii arabe pentru evoluţia sa spirituală aşa cum au scris un număr mare de istorici şi de intelectuali. El consideră că Europa datorează mai puţin lumii arabe decît se doreşte să se creadă şi a încercat să argumenteze acest lucru în deja prea controversată carte *Aristote au Mont-Saint-Michel*. Unul dintre argumente este rolul jucat de Jacques de Venise şi călugării abaţiei, Mont-Saint-Michel, în traducerea textelor greceşti în limba latină.

Europa nu a primit înţelepciunea greacă graţie religiei musulmane.

La foarte scurt timp după apariţia cărţii profesorului Gouguenheim, lumea academică s-a împărţit în partizanii tezei sale şi adversari. Aceştia din urmă au semnat trei petiţii împotriva autorului care a fost declarat islamofob. Ca urmare a multiplelor dezbateri şi colocvii organizate împotriva cărţii şi a autorului, acesta şi-a pierdut locul în laboratorul de cercetare a Şcolii Normale Superioare din Lyon şi a avut de îndurat o serie de atacuri şi ameninţări, ca pînă la urmă să fie declarat, mai mult sau mai puţin oficial, *persona non grata*. Au fost semnate trei petiţii împotriva sa, dintre care una publicată de cotidianul *Libération* şi semnată de 56 de cercetători care îl acuzau de rasism cultural, şi alte două petiţii semnate de peste două sute de studenţi şi angajaţi ai Şcolii Normale Superioare din Lyon, solicitînd o anchetă amănunţită a autorului. Împotriva sa au fost lansate două teorii contradictorii. Pe de-o parte, i s-a reproşat că tot ce a scris în carte era deja cunoscut şi că volumul nu aduce nimic nou, iar pe de-altă parte, s-a spus că informaţiile din carte sînt false.

Sylvain Gouguenheim a precizat că nu-l prezintă pe Jacques de Venise şi pe ceilalţi traducători ai textelor filozofice greceşti din prima jumătate a secolului al XII-lea ca fiind necunoscuţi. Ei au tradus direct din greacă în latină texte filozofice, ştiinţifice sau medicale. Gouguenheim a vrut să sublinieze faptul că în manualele şcolare şi universitare de bază, aceste personaje lipsesc cu desăvîrşire, iar studiile istoricilor despre modul de difuzare al acestor traduceri, sînt foarte puţin difuzate. Autorul reproşază specialiştilor din domeniu că reţin în culegerile pe această temă, doar traducători care au tradus din arabă în latină, cum a fost Gérard de Crémone, în a doua jumătate a secolului al XII-lea, sau pe traducătorii creştini sau evrei prezenţi la Toledo, în perioada Recuceririi creştine în Spania după 1150.

Toţi oamenii pe care îi cunosc şi care vin din ţări foste comuniste par să fie de acord fără să fi vorbit între ei: seamănă cu un proces politic comunist!

La Paris, am întîlnit un personaj retras, marcat de evenimente şi de consecinţele neaşteptate ale cărţii sale. A acceptat totuşi să îmi acorde un interviu deoarece are sentimentul că intelectualii din Europa de Est i-au fost alături în momentele dificile de după scandal.

O să vă rog să revenim în trecut, la începutul acestui scandal. Ce s-a întîmplat după publicarea cărţii?

Au existat trei petiţii diferite în lunile aprilie-mai 2008. Au existat două colocvii organizate împotriva cărţii *Aristote au Mont-Saint-Michel* şi împotriva mea. Primul colocviu a avut loc la Sorbona şi a durat o zi întreagă. Nu am fost invitat şi nimeni dintre cei care erau de acord cu mine nu a fost invitat să participe. Un alt colocviu a avut loc în octombrie 2008. De data aceasta a durat trei zile şi a avut loc la Şcoala Normală Superioară din Lyon. Au fost invitate 35 de persoane şi am fost şi eu în ultimul moment invitat să particip. Am refuzat să mă duc pentru că am considerat că nu era vorba de un colocviu, ci de un tribunal intelectual. Aş fi fost singur împotriva a 35 de persoane.

De fapt, şi la urma urmei, ce i-a deranjat pe criticii dvs.?

Există o versiune curentă a istoriei conform căreia Europa datorează cunoaşterea ei islamului, aceasta nu este invenţia mea. O găsim în numeroase cărţi şi articole de presă. Aş fi putut să scriu o listă întreagă de citate. M-am rezumat la cele mai serioase. Să facem distincţia între două versiuni. Prima spune că, graţie arabilor, cunoaşterea grecească a tranzitat din lumea abasidă pînă în Europa. Altfel spus, traducerile din greacă în arabă ar fi ajuns în Europa şi ar fi fost pe urmă traduse în latină. Nu am contestat niciodată acest fenomen, în mod incontestabil, foarte important. Fenomenul este bine cunoscut şi este prezent şi în manualele şcolare de clasa a VII-a. Dar acest fenomen comportă o dimensiune care este în general foarte puţin prezentă, asupra căreia nu se insistă deloc. Aceste traduceri din greacă în arabă au fost realizate de sirieni creştini arabizaţi sau de către arabi creştini. Ceea ce vreau să spun este că aceste informaţii au ajuns în Europa graţie unor arabi sau graţie unor vorbitori de limba arabă care nu sînt musulmani. Opera musulmanilor a fost de a utiliza, comenta şi exploata documentele greceşti. Nu au fost musulmanii cei care au şi tradus documentele. Acesta este un fenomen istoric care poate avea nenumărate explicaţii şi nu implică nici un fel de judecată de valoare pozitivă sau negativă.

A doua variantă la fel de circulată, atribuie islamului ceea ce prima atribuie arabilor. Uneori specialiştii se exprimă prea repede. Această a doua versiune mi se pare mult mai discutabilă. Mai întîi, trebuie să ne înţelegem asupra cuvîntului Islam şi ceea ce desemnează el. Este vorba despre religie sau despre civilizaţia care a luat naştere ca urmare a acestei religii? Adică Europa datorează cunoaşterea înţelepciunii greceşti religiei musulmane sau civilizaţiei musulmane? Nu mi se pare că această discuţie ar fi inutilă. Religia musulmană nu s-a prea aplecat asupra cunoaşterii civilizaţiei greceşti sau romane. Europa nu a primit înţelepciunea greacă graţie religiei musulmane. În schimb, în sînul civilizaţiei musulmane au existat oameni care au fost interesaţi de filosofia grecească: celebrii Al Farabi, Avicenne, Averroès. Dar aceşti filozofi, cît de străluciţi să fi fost ei, nu au reuşit niciodată să influenţeze societatea lor. De ce nu au reuşit să influenţeze societatea? Pentru că modul lor de gîndire a fost considerat prea elitist. Din punctul lor de vedere filozofia nu trebuia să fie abordată decît de elite. Un alt argument ar fi că nu au fost niciodată susţinuţi de puterea politică. În fine, nu dispuneau de instituţiile şcolare sau universitare susceptibile de a conserva şi transmite cercetările lor. Din acest motiv am spus că lumea musulmană nu a fost elenizată în profunzime, chiar şi atunci cînd este vorba de elite.

Cum de aţi inclus în aria dvs. de cercetare – Ordine Militare şi Cavaleri Teutoni – şi aspectul influenţelor civilizaţiilor vechi asupra Europei Evului Mediu?

Pentru mine era important să încerc să înţeleg, pe de-o parte, cum a ajuns înţelepciunea grecească în Europa, şi pe de-altă parte, să încerc să măsor influenţa greceasca asupra societăţii musulmane în domeniul dreptului, al politicii şi viziunea sa asupra lumii. Acest ultim element este prin el însuşi foarte complicat.

Ce vă reproşază petiţionarii? Că opera dvs. conţine un număr de judecăţi de valoare şi de luări de poziţie ideologice apropo de Islam?

Judecăţile de valoare şi luările de poziţie ideologice, zic ei deci, cînd şi ei înşişi nu încetează a exprima astfel de judecăţi de va-

Din The New York Times

„Deşi nu contestă conflictele permanente între civilizaţii, *Aristote au Mont Saint-Michel* (Editura Seuil) argumentează faptul că islamul nu a fost influenţat de gîndirea greacă prea mult, că traducerile iniţiale ale lumii arabe din greacă în limba latină nu au reprezentat atît contribuţia «islamului», cît a aramienilor şi a arabilor creştini, şi că un val de traduceri din Aristotel a început în Franţa, la mînăstirea Mont Saint-Michel, cu cincizeci de ani înainte ca versiunile arabe ale aceloraşi texte să apară în Spania maură.

Cînd am vorbit cu Gouguenheim despre cartea sa, acum vreo două săptămîni, a afirmat că nu a fost interesat de polemici şi că a fost îngrijorat doar că cercetarea sa ar putea fi folosită în scopuri greşite de către extremişti. În acelaşi timp, a recunoscut că acest subiect era profund politic. Gouguenheim a spus că, în spiritul unei recomandări date de Uniunea Europeană care sugera ca manualele şcolare să ofere o redare favorabilă a implicării islamului în moştenirea europeană, «o încercare de clarificare devine necesară». A-l citi pe Gougouenheim fără a avea cunoştinţe anterioare despre istoria Imperiului Bizantin sau a califatului Abbasid este o provocare.

Gouguenheim atacă «teza datoriei Vestului» enunţată de istoricii Edward Said, Alain de Libera şi Mohammed Arkoun. El afirmă că aceasta înlocuieşte fostele noţiuni dominante de superioritate culturală exprimate de orientaliştii vestici, cu «un nou etnocentrism, de data aceasta oriental», care înfăţişează un «Islam luminat, rafinat şi spiritual» în antiteză cu un Vest abrutizat.

(John VINOCUR, „Europe's debt to Islam given a skeptical look", *New York Times*, 2008)

Rafael, Şcoala din Atena *(1510)*

loare. Ei se transformă în lăudătorii lumii abaside şi dispreţuiesc Occidentul latin... Transformă în ideologie o problemă ştiinţifică dificilă, numai din motive politice. Unii dintre ei pentru că sînt convinşi de superioritatea islamului asupra civilizaţiei europene medievale, alţii, pentru că le este teamă că cea mai mică critică a lumii musulmane medievale ar putea alimenta o luptă a civilizaţiilor contemporane. Altfel spus, ar trebui să recunoaştem că lumea europeană are o datorie faţă de lumea musulmană, pentru a stabili relaţiile pacifiste ale zilelor noastre, pe care toată lumea le doreşte. Or, problema nu este acolo. Relaţiile dintre civilizaţiile creştină şi musulmană în Evul Mediu, nu au din punctul meu de vedere, nici o relevanţă pentru relaţiile prezente sau viitoare. Mă explic printr-o analogie: Franţa şi Germania au avut trei războaie între 1870 şi 1944. Acest lucru nu le împiedică să aibă relaţii cordiale şi de colaborare astăzi. A vorbi de faptul că la Verdun a fost un masacru îngrozitor, nu dăunează în nici un fel prieteniei franco-germane.

Altfel spus, ar trebui să recunoaştem că lumea europeană are o datorie faţă de lumea musulmană, pentru a stabili relaţiile pacifiste ale zilelor noastre, pe care toată lumea le doreşte.

Ce importanţă are? Faptul că o civilizaţie a fost în urma sau înaintea alteia nu are nici o implicaţie asupra situaţiei prezente şi cu atît mai puţin serveşte drept prognoză asupra următoarelor două secole.

Cum s-a desfăşurat activitatea dvs. profesională în cadrul acestei instituţii după aceste colocvii?

Am fost izolat în meseria mea. Oamenii pur şi simplu nu îmi mai vorbesc. Specialitatea mea este Germania din Evul Mediu, ordinul teutonic, Polonia, ordinele militare, cavalerii templieri. Specialiştii şi cei interesaţi de domeniul meu de cercetare au păstrat legătura cu mine. Recunosc că am avut şi foarte mulţi susţinători, însă în mediul istoricilor specializaţi în studiul Evului Mediu, cercul s-a închis, lăsîndu-mă în afara lui. Mi s-a permis să îmi păstrez poziţia de profesor însă, după cum bine se ştie, fiecare dintre profesori este în mod obligatoriu ataşat unui laborator de cercetare. În iulie am fost exclus din laboratorul de cercetare din care făceam parte, iar eu am aflat de excluderea mea abia în decembrie 2009. Am primit un document scris, semnat de întregul colectiv, în care eram informat că a încetat colaborarea cu laboratorul din motivul că nu mai lucram cu ei.

Vi s-a reproşat că aţi criticat faptul că Europa ar avea rădăcini în lumea musulmană. Aţi spus că Europa nu datorează aşa de mult islamului...

Consider că Europa s-a dezvoltat foarte mult şi singură, sau prin contactul cu Bizanţul. Problema este că în momentul de faţă există în Franţa un discurs oficial şi cei care sînt împotriva curentului sînt trataţi drept fascişti sau rasişti.

Bănuiesc că v-a fost greu în această perioadă. Cine v-a susţinut?

Am avut sprijin din partea unor colegi francezi, toţi cei care lucrează pe partea de istorie Creştină a Europei. Specialiştii lumii Bizantine au fost adesea şi ei de acord cu mine. În Grecia, de exemplu, am fost foarte bine primit. Lumea ortodoxă este în întregime de acord cu mine. M-am bucurat şi de sprijin şi de spirit de colegialitate, nu numai de atacuri. Este într-adevăr o situaţie foarte dificilă pentru că au existat reacţii foarte violente. Presa nu a încetat să mă atace.

În iulie am fost exclus din laboratorul de cercetare din care făceam parte, iar eu am aflat de excluderea mea abia în decembrie 2009.

Aţi fost ameninţat?

Da. S-a întîmplat şi acest lucru, însă au fost mici ameninţări în scris cărora nu le-am acordat prea mare importanţă. Toate acestea mi-au fost adresate mie personal, nu şi familiei.

Revenind în prezent, care este situaţia în momentul de faţă?

Acum strategia s-a schimbat. Reacţiile violente s-au calmat. Nu se mai aude nimic de mine. Deşi am mai scos două cărţi de atunci, am fost puţin atacat pe Internet, pe cîteva bloguri. În momentul de faţă sînt izolat. După cum vă spuneam, strategia s-a schimbat. Nu mai sînt într-un laborator, deci nu mai pot conduce teze de doctorat. În iulie 2009 am fost invitat la un congres al medievi[ş]tilor. M-am înscris ca să vorbesc despre Puterea în Evul Mediu şi despre cavalerii teutoni. Nu m-am mai dus pentru că au existat proteste. Nu se dorea prezenţa mea acolo şi dacă mă duceam aş fi avut probleme.

Vorbim despre Franţa anului 2009!

Aşa se întîmplă în Franţa! Însă am fost susţinut de către un număr mare de colegi polonezi.

Adversarii vă reproşază că informaţiile din carte sînt false sau au luat atitudine pentru că deranjaţi curentul despre care vorbeam mai devreme?

Ambele variante sînt corecte. Există adesea ambele idei la aceeaşi persoană. Sînt pe de-o parte admiratorii islamului, dar mai ales nu iubesc lumea occidentală, critică această lume, democraţia, creştinismul. Marea majoritate sînt francezi. Îl atacă pe marele istoric Fernand Braudel pe care l-am citat în cartea mea. Îl consideră islamofob şi spun despre el că este rasist. Mie îmi place Braudel. Nu l-am citat pe Mircea Eliade, deşi îmi place, dar l-am citat pe Carl Gustav Young care i-a fost prieten. Am fost atacat şi din cauza autorilor citaţi în carte.

Sincer, nu mi-am imaginat în nici un moment că astfel de reacţii ar putea apărea din cauza cărţii mele. Am fost conştient că va fi o carte criticată, subiectul era deschis dezbaterii. Au existat şi erori din partea mea pe care le-am recunoscut atunci cînd mi-au fost arătate. Cu toţii greşim, este normal. Însă am fost ţinta unei vînători de oameni şi am fost în mijlocul unei adevărate furtuni mediatice. Franţa dă dovadă de o foarte mare intoleranţă. Toţi oamenii pe care îi cunosc şi care vin din ţări foste comuniste par să fie de acord fără să fi vorbit între ei: seamănă cu un proces politic comunist! Este într-adevăr mai puţin periculos pentru că nu este vorba despre închisoare politică, dar metodele aparţin comunismului şi proceselor staliniste.

Nici tortura psihică nu este neglijabilă. Această situaţie nu vă este deloc confortabilă.

Nu m-a părăsit nici un prieten. Au făcut front comun cu mine. Cineva mi-a spus odată că nu ar trebui să mă mire dacă voi fi agresat sau atacat. Ce dovadă mai bună a mentalităţii cu care m-am confruntat? Ne aflăm într-o lume unde violenţa fizică şi intelectuală sînt la ordinea zilei. Au tot dreptul să mă contrazică, să nu fie de acord cu mine, dar nu să mă atace! Credeam că lumea poate discuta la acest nivel. Ah! Să vă mai spun ceva! În cartea mea am citat un mare filozof care a spus că Europa n-ar fi fost ceea ce este dacă n-ar fi existat arabii. Am scris sub citat că nu sînt de acord cu această frază. Am fost din nou acuzat pentru că a nu fi de acord cu citatul înseamnă că îl agresez pe autor.

a consemnat
Ilinca SANDU

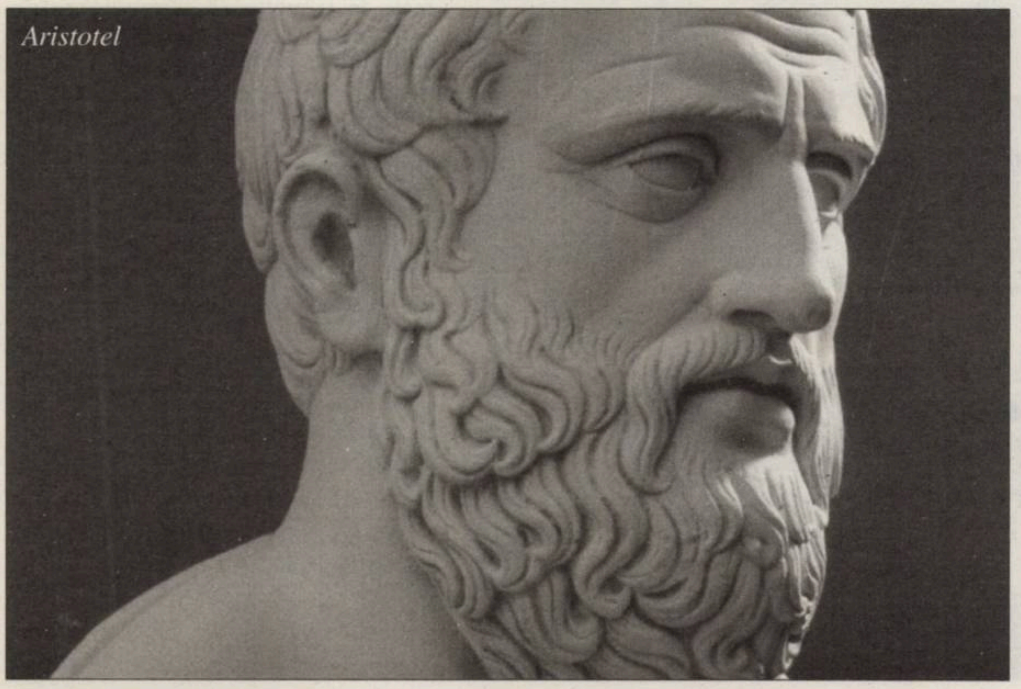
Aristotel

Din Magazine littéraire

„În această carte, structurată în două părţi, una factuală, cealaltă reflexivă, autorul – medievist reputat, profesor la Şcoala Naţională Superioară de la Lyon – atacă subiectul «imaginii» dominante din anii '60, a unui Occident medieval aflat în trena «Islamului Iluminat» şi care nu şi-ar fi recuperat decalajul decît graţie traducerilor din marile opere filozofice greceşti ajunse prin Cordoba în secolul al XII-lea. Gouguenheim susţine, contrazicînd teoria unei aşa-zise «datorii» intelectuale a Occidentului creştin faţă de arabi, că în aşa-zişii «ani sumbrii» ai Evului Mediu Occidental s-ar fi menţinut o «filieră greacă» a traducerii directe a textelor antice. El oferă drept probă, munca efectuată de copiştii de la Muntele Saint-Michel, şi mai ales pe cea a lui Jacques de la Veneţia (mort în jurul anului 1150). Această «verigă lipsă a istoriei trecerii de la filozofia aristoteliană a Greciei Antice la lumea latină» ar fi tradus cvasitotalitatea operei lui Aristotel cu cîteva decenii înainte ca ea să ne parvină *via* Cordoba. Ceea ce îl face pe Gouguenheim să afirme că destinul Europei – şi naşterea ştiinţei – «ar fi avut un parcurs identic chiar şi în absenţa vreunei legături cu lumea islamică».

După el, asta ar fi cu atît mai adevărat cu cît civilizaţia islamică n-a integrat niciodată, întru totul, principiile raţionalităţii greceşti din cauza locului central pe care l-a acordat Coranului, văzut ca mesaj revelat şi necreat. Raţiunea a rămas, pentru el, în slujba credinţei. N-a devenit niciodată un «instrument de investigare a acesteia». Elenizarea Europei a fost, din această cauză, un rezultat exclusiv al europenilor, doar ei ar trebui «creditaţi pentru începuturile ştiinţei moderne».“

Patrice BOLLON

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

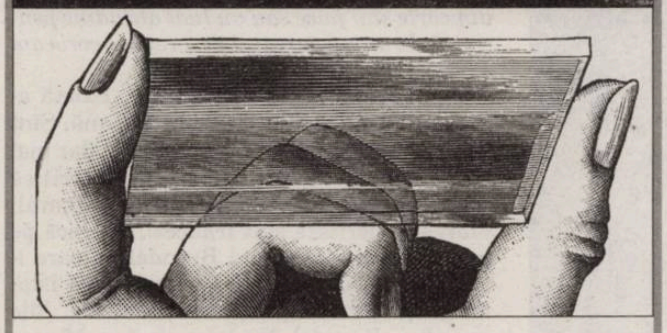

Jerry cel nociv

Discuţia despre violenţa la televizor şi efectele ei asupra telespectatorilor nu este atît de simplă precum pare.

Pentru unii, lucrurile stau foarte clar: o crimă prezentată la televizor – într-un film sau în programele de ştiri – le deschide în mod automat apetitul telespectatorilor pentru omor. O bătaie le cultivă instinctele belicoase. O palmă îi face doritori să dea şi ei palme. Este logica simplistă pe care-o întîlnim şi la Oliver Stone, în filmul *Natural Born Killers,* unde Mallory şi Mickey Knox (în special el!) devin criminali în serie, influenţaţi de imaginile violente de la televizor. În realitate, nu există o cauzalitate aşa mecanică între violenţa de pe ecran şi comportamentul oamenilor.

Nici măcar în cazul celor mici. Toţi copiii au crescut cu basme, unde personajele se bat sau se omoară (de multe ori prin decapitare!), şi asta nu înseamnă că au devenit toţi bătăuşi sau criminali.

Recent, Consiliul Naţional al Audiovizualului a dat publicităţii un amplu studiu, intitulat „Reprezentarea violenţei televizuale şi protecţia copilului". Studiul pare profesionist făcut, iar autorii ne spun că au ţinut seama de tot felul de indicatori... Dar cum să deosebeşti violenţa benignă din desenele animate de cea rea? Căci una este cînd Jerry îi dă lui Tom cu o tigaie în cap, iar capul acestuia ia forma tigăii şi devine plat (pentru ca apoi să revină, printr-un efect comic, la forma iniţială) şi alta e cînd, în urma unei lovituri, ţîşneşte sîngele. Dacă judeci cantitativ, celebrul desen animat creat de Hanna şi Barbera este unul extrem de violent, pentru că cele două personaje se bat tot timpul.

Autorii studiului publicat de CNA iau şi ei în calcul violenţa din basme, dar spun că problema este tocmai aceea că structura basmului pe care-o ştim de la Propp nu se mai regăseşte şi la desenele animate de astăzi: „În timp ce, în basme, aşa cum a arătat Propp, structura era stabilă şi simplă, ceea ce făcea înţelegerea acestora uşoară – şi nu ne referim aici neapărat la înţelegerea firului epic, deşi nici acesta nu este uşor de înţeles în unele desene animate actuale; ne referim la înţelegerea «moralei», a valorilor transmise – unele desene animate actuale sînt mai degrabă concepute într-o cheie postmodernă, cu final deschis, cu situaţii indecise, cu accent pe personalitatea (complexă) a personajelor şi nu pe funcţiile acestora în cadrul naraţiunii."

Revenind la *Tom şi Jerry,* putem spune într-adevăr că acest desen animat nu prea e moralizator şi nici nu respectă structura basmului. Jerry o caută cu lumînarea de cele mai multe ori, el începe bătaia şi tot el iese învingător la final. De altfel, autorii studiului chiar afirmă că desenul animat creat de Hanna şi Barbera este nociv: „Din majoritatea cercetărilor a rezultat faptul că una dintre cauzele pentru care violenţa televizuală este atît de nocivă pentru micii telespectatori, prin efectul de imitare pe care îl induce, este aceea a neprezentării consecinţelor pe care aceasta le are, nici asupra victimelor, nici asupra agresorului. Exemplu clasic al acestui mod de prezentare a actelor de violenţă în desenele animate sînt desenele de tip *Tom şi Jerry,* acolo unde personajele se sparg în bucăţi, se turtesc pînă devin ca o foaie de hîrtie, se găuresc la modul cel mai concret, de la fierul de călcat sau de la o ghiulea, ca apoi, după aceste mici «accidente neplăcute», să se refacă la loc şi, în următoarea secundă, să reînceapă cursa." „Majoritatea (45,6%) actelor de violenţă de pe canalele pentru copii sînt comise într-un context al gratuităţii, ele nejustificîndu-se nici prin intriga narativă, nici în registrul legitimităţii." – conchide studiul.

Asta să fie problema? Drept să spun, eu nu am auzit de puşti care, după ce au văzut *Tom şi Jerry* să vrea să le dea în cap cu fierul de călcat altor copii sau să-i găurească „la modul cel mai concret". Şi, apoi, ce înseamnă acest „la modul cel mai concret" în cazul unor desene animate?

Petre BARBU

Reclamele s-au rătăcit în criză

Un tînăr cu mutră de idiot, ţinînd în mînă un trandafir roşu, sună la uşa unei case. Pare amorezat. În casă se află o bătrînă care croşetează. După cum îşi schimonoseşte faţa, la auzul soneriei, bătrîna pare „plecată de-acasă". Femeia de abia se tîrîie şi, pînă să-i deschidă uşa individului, apucă o pungă de snacks-uri Lotto şi mănîncă un snacks. Minune! Bătrîna se transformă într-o tînără care rîde cu gura pînă la urechi. Este Claudia Pavel, solista cu numele de scenă Cream! Ea îl ia de braţ pe amorez şi-i vîră în gură un snacks. Şi amîndoi pleacă la plimbare. Din *off* auzim vocea lui Cream: „Fă-ţi viaţa frumoasă!". Morala poveştii: bătrîna îl păcălea pe flăcău, mîncînd snacks-uri şi transformîndu-se în... Cream. Mesajul reclamei TV: dacă mănînci snacks-urile Lotto întinereşti şi viaţa ta va fi frumoasă! Totuşi, mă întreb cui i se adresează această reclamă: pensionarelor? Este cumva un spot pentru Gerovital, dar, dintr-o regretabilă greşeală, s-au băgat snacks-urile Lotto? În fine, nu mai contează targetul, este o prostie!

Această creaţie publicitară (dacă o povesteşti te faci de rîs, dar n-am avut încotro!) este emblematică pentru nivelul creativităţii la care a ajuns publicitatea românească. O analiză temeinică este inutilă. (Nu poţi să comentezi un deşeu.) Dar acest rateu îmi aminteşte de declaraţiile multor antreprenori din industria noastră de publicitate care, cu un optimism forţat, ne îndemnau să privim şi partea bună a crizei financiare care a lovit afacerile din *advertising:* vor rămîne pe piaţă cei mai buni, iar „baloanele de săpun" vor dispărea! Hotărît lucru, după aproape un an şi jumătate de criză pe piaţa de publicitate din România (în 2009, volumul de publicitate a scăzut cu 34% faţă de anul precedent, cea mai mare cădere din Europa!), „baloanele de săpun" nu s-au spart. Dimpotrivă, ne-au copleşit.

Dar să nu aruncăm aceste gunoaie în curtea agenţiilor de publicitate! (M-am oprit numai la spotul cu snacks-urile Lotto, dar sînt destule exemple.) Trebuie să-i înţelegem pe publicitari, este foame mare pe piaţă. Directorii de marketing, brand-managerii şi şefii companiilor stabilesc bugetele şi aprobă astfel de execuţii. Şi, cînd banii pentru promovare sînt din ce în ce mai puţini, prost să fii, în calitate de publicitar, să nu dai din cap înţelegător în faţa unui director de marketing. Altfel, pierzi contul şi, Doamne fereşte!, începi să-ţi concediezi oamenii şi, dacă tot te ţii cu „coada pe sus", ajungi să-ţi închizi prăvălia (agenţia de publicitate). Dar şi marile agenţii de la noi, filialele reţelelor mondiale de comunicare, se complac în această strategie de obedienţă faţă de clienţi. Este destul de greu să lucrezi profesionist cu nişte oameni care pretind că fac marketing pentru branduri din portofoliul companiilor, dar în realitate nu fac decît (pe dracu-n patru) să-şi păstreze scaunele, salariile bune şi bonusurile, vacanţele şi automobilele de serviciu.

Reclamele de criză au pierdut contactul cu realitatea.

Actuala criză developează nivelul de pregătire al oamenilor de marketing, care decid bugetele şi campaniile de publicitate. Sînt panicaţi pentru că, la şcolile simandicoase la care au fost (şi cu care se laudă în CV-urile lor corporatiste), nu s-au predat noţiuni despre criză. Sînt fricoşi, pentru că nu şi-au asumat niciodată cu adevărat responsabilităţile unui brand. Sînt prizonieri ai unor şabloane, pentru că ei cred (eronat) că numai televiziunile sînt suporturile cu cel mai mare impact la public. Nu le pasă că spotul pe care-l comandă este difuzat într-o emisiune execrabilă. Rating să aibă! Sînt obsedaţi de preţul punctului de audienţă TV, încît ar vinde-o şi pe mă-sa numai să-şi vadă reclama în prime-time. Obsesia asta este justificată în limbaj corporatist prin aşa-numita „eficientizare a costurilor". Se grăbesc să facă promoţii şi să raporteze „depăşirea obiectivelor de vînzări", în loc să construiască branduri puternice. Oamenii de marketing au şi ei şefi, cărora trebuie să le arate că au „eficientizat", că „au optimizat" şi că „au focusat resursele". Altfel, scaunele şi vacanţele lor în străinătate sînt în pericol.

Nu încerc să-i scot basma curată pe publicitari, umiliţi de partenerii lor de afaceri, oamenii de marketing. Publicitarii nu mai au curajul să propună idei „inovatoare". Sînt blazaţi, dezamăgiţi, resemnaţi şi aşteaptă să treacă criza... Entuziasmul de altădată, exuberanţa şi spiritul de competivitate s-au topit în spaima zilei de mîine, în grija de a fi pe placul unui client mediocru, în preocuparea de a obţine preţuri cît mai mici de la furnizorii de media. Toată lumea se gîndeşte la supravieţuire.

În campaniile momentului par să se fi adunat toate slăbiciunile pieţei: spoturi insipide, lipsite de impact, răsuflate, construite pe scheme (pe colţul mesei!), crispate, încrîncenate în promoţii şi care nu creează acea forţă (entuziasm?) care să-i ducă pe consumatori să aleagă din rafturi produsele promovate. Aceste reclame de criză au pierdut contactul cu realitatea, cu aşteptările noastre şi cu vieţile noastre. Amintiţi-vă de anii cînd Connex şi Dialog se luptau să-şi construiască brandurile! Acum, urmaşii lor, Vodafone şi Orange, la care se adaugă Cosmote, îşi trîmbiţează „minutele gratuite" în spoturi soft, pe care le uiţi imediat după ce se termină calupul publicitar. Amintiţi-vă cîtă bere curgea în reclame, ce haioşi erau bărbaţii din spoturile pentru Bergenbier, ce elegantă era Stella Artois, ce vitalitate aveau reclamele de la Ursus! Acum, bei bere şi nu ştii ce bere bei, toate mărcile transmit acelaşi mesaj: voie bună şi distracţie! Spre deosebire de mingea de fotbal pierdută în pădure, pe care cerbul Cornel o aruncă înapoi fotbaliştilor (din recentul spot pentru berea Ciucaş – altă aiureală!), creativitatea publicitară s-a rătăcit în pădurea sufocată de deşeuri. Nimeni nu mai este dispus s-o caute şi s-o readucă la lumină.

Petre Barbu *este senior-editor la* Forbes România.

Liliana NICOLAE

Poveşti din stradă şi din containere

Într-o noapte am plecat pe străzile Bucureştiului în căutarea oamenilor fără casă. Am însoţit, de fapt, o echipă a unei organizaţii neguvernamentale – Samusocial. Am împărţit pături, medicamente, supă şi ceaiuri calde, împreună cu Narcis Mica – medic, şi Cezar Răcaru – şofer. „Mai întîi – mi-au spus cei doi – mergem la cei pe care-i cunoaştem." Şi am pornit către Piaţa Domeni. Acolo se adăpostesc cîţiva oameni ai străzii pe care organizaţia îi are în evidenţele ei de ani de zile.

Cîinii şi chitara

Silvia e îmbrăcată în nişte pantaloni, peste care şi-a tras o rochie şi un sacou jerpelit. Pe cap – o basma. Femeia iese dintre două barăci unde şi-a amenajat un culcuş din haine şi cartoane. Înaintea ei, însă, au ieşit cîţiva cîini. Aveam să aflu că Silvia e „femeia cu cîini". „Una e Bela, Dulapu' uitaţi-o acolo, Gina... care am găsit-o şi pe asta... iar restu' e parveniţi. Le-am dat o dată să mănînce şi n-au mai plecat!" Rîde răguşit. În total sînt cinci cîini. Silvia vorbeşte despre ei ca despre „dragostea ei": „Astea sînt dragostea mea! Şi eu a lor! Că să ştiţi că ţine la mine. Cînd mi-e rău mie, ei vine şi mă spală pe faţă, nu se dezlipeşte de mine, sub nici o formă!". Cu limba împleticindu-se de alcool sau de frig, femeia mai ţipă, din cînd în cînd, la animalele care roiesc în jurul ei. O mai trag de fustă sau se urcă pe ea cu labele din faţă, cu chef de joacă. „Gina! Hai, staţi cuminţi! Ce aveţi?..."

Dulapu' – aşa cum îi spune unuia dintre cîini (cel mai mare!) – a fost luat de hingheri cu ceva vreme în urmă. Ştiţi ce a făcut Silvia? S-a plîns în stînga şi-n dreapta, a strîns zile la rînd fiecare bănuţ pe care-l primea şi şi-a recuperat cîinele de la adăpostul de la marginea Bucureştiului, unde cine ştie ce soartă ar fi avut. „Nu pot să stau fără ei. Unii oameni sînt răi, mai îmi aruncă lucrurile, da' cu animăluţele astea mă mai destind şi eu."

Femeia tocmai a împlinit 58 de ani. Dar viaţa în stradă, de peste 6 ani, a îmbătrînit-o înainte de vreme. Povestea ei începe şi se termină cu un copil bolnav care a dat-o afară din casă.

Peste drum de culcuşul Silviei, stă Tavi. „Băiatul cu chitara". Tavi a văzut maşina de la Samusocial, pe care o ştie foarte bine, şi s-a apropiat. A primit şi el paharul cu supă caldă şi nişte haine groase. Tavi are 42 de ani. E timid şi... „mai sentimental, că sînt Rac. Şi ştiţi că Racii sînt mai sentimentali..." Îl întreb unde locuieşte şi-mi spune glumind: „E, unde locuiesc? Aici, la vilă...". Traversăm strada şi mă duce să-mi arate adăpostul lui. În curtea unei case părăsite, şi-a făcut un cort. Îmi atrage atenţia să nu mă împiedic de sîrmele care sînt înşirate strategic de jur împrejur. „Pentru musafiri nepoftiţi!" – îmi explică Tavi. „Dacă vine cineva peste mine, se împiedică de sîrmele astea!"

În cort, Tavi are o chitară. Îmi spune că, pe vremuri, a cîntat la Cenaclul Flacăra, că a fost dat şi la radio cu trei piese instrumentale, iar acum se pregăteşte pentru un festival de muzică folk. Dar ar avea nevoie de cineva care să cînte cu vocea! Despre el, despre cum a ajuns în stradă, vorbeşte puţin. Spune scurt că aşa a fost soarta. Aflu, însă, din vorbă în vorbă, că sîntem din acelaşi oraş. De undeva de la Dunăre. Şi că am locuit în acelaşi cartier. Nu ne vine nici unuia să credem. Fiecare cere amănunte despre celălalt... Unde a făcut şcoala, de cînd n-a mai fost în oraş şi aşa mai departe! Ca două vechi cunoştinţe pe care viaţa le-a adus, prin nu ştiu ce întîmplare, faţă-n faţă. Ne aşezăm pe treptele casei părăsite, îşi încălzeşte degetele şi îşi acordează chitara. „E, dacă tot sînteţi din Giurgiu, haideţi să vă cînt ceva! Ce să vă cînt eu dvs.? Hai să vă cînt ceva frumos!" Şi-mi cîntă ... „Balada" de Ciprian Porumbescu, în timp ce, de pe partea cealaltă a străzii, cîinii Silviei latră.

Adăpostul

Bărbaţii locuiesc într-un container de 3 pe 4. Trei rînduri de paturi suprapuse sînt înghesuite în încăperea cu aer greu. Paturile sînt ca acelea din armată. Din fier, cu o saltea deasupra. Prin colţuri – sacoşe pline cu tot felul de lucruri. Ici – colo sînt agăţate umeraşe cu hainele mai bune. Unele au chiar eticheta de firmă şi mă mir. „Lumea donează!" – mă lămureşte unul dintre bărbaţi. Vorbeşte răguşit şi cu un accent străin. I se spune Americanu'. E un om cît uşa. Povestea lui începe în urmă cu peste 30 de ani, cînd a plecat în Statele Unite. A fost extrădat de curînd pentru că-şi bătea nevasta. În România spune că nu mai are nimic şi pe nimeni. A trăit pe stradă luni de zile, pînă a prins un loc în adăpostul de noapte de la marginea Bucureştiului. Aici l-am întîlnit şi eu.

De cum se lasă întunericul, la adăpostul de lîngă Pantelimon, încep să sosească, unul cîte unul, oamenii străzii. Îmbrăcaţi în haine cenuşii, cu mîinile băgate adînc în buzunare, cu gulerul ridicat. Par nişte umbre pe lîngă gardul de sîrmă care înconjoară adăpostul. Cîţiva cîini îi latră. La poartă – o gheretă în care un paznic ascultă radioul. Se salută din mers. Începe o noapte scurtă pentru oamenii străzii. La 8 dimineaţa trebuie să părăsească adăpostul. Şi atunci, par tot nişte umbre.

În containerul de 3 pe 4, un bărbat solid, cu ochelarii pe nas, stă pe pat şi dezleagă cuvinte încrucişate. „A te lega sufleteşte... din cinci litere?" Răspunsul îl dă singur, că e expert: „Ataşa!".

El e dl Radu. Ai zice că e un privilegiat printre oamenii străzii, dacă te gîndeşti că are o pensie de 7 milioane. Pe perna patului – două telefoane mobile. „Sînt ale dvs.?" „Da, am fost nevoit să fac economii să le iau. Vedeţi ce am aici? O grămadă de reviste cu anunţuri. Toată ziua caut o cameră sau o garsonieră de închiriat. Nici noaptea nu pot să dorm, că mă gîndesc cum să rezolv, să plec de aici, de la adăpost!"

Dl Radu a rămas fără casă în urma unui divorţ urît, la bătrîneţe. Mă roagă să nu-l fotografiez, că îl cunoaşte multă lume şi i-ar fi ruşine să se afle unde a ajuns. „Am lucrat în aviaţie. Şi n-am avut o viaţă grea. Am dus-o bine. Dar ce folos?... Acum am destule regrete. Dar dacă stau şi mă gîndesc la regrete nu rezolv nimic. Ba îmi dau seama cît de prost am fost. Vedeţi, după ce am trăit o viaţă în familie, într-o casă, la vîrsta mea e greu să mă obişnuiesc cu un nou stil de viaţă. Mai ales un stil de viaţă care nu-mi convine deloc."

Dl Radu îmi spune că, dacă apuci să te obişnuieşti cu viaţa la adăpost, capeţi o oarecare dependenţă. De adăpost, de ajutorul social. Şi ai impresia că nu mai poţi să faci nimic dacă nu eşti ajutat. Aştepţi întotdeauna de la alţii – să-ţi dea de mîncare, să le fie milă de tine. „Sistemul – spune dl Radu – e ca un cerc din care nu mai poţi să ieşi. Cred că ar trebui să se facă în aşa fel încît să rupi acest cerc, dar nu ca să ieşi afară, ci ca să urci o treaptă."

Pe uşa containerului intră un bărbat tînăr, înalt şi slab. Odată cu el – o pisică fără coadă. Mieunici. „Miorlăie toată ziua! Da' e şi ea suflet!" Bărbatul este Florin. Are 35 de ani şi o speranţă: „Să fiu şi eu la un moment dat în rîndul lumii. Să nu mai fiu marginalizat social. Adică să nu mai merg pe stradă cu capul în jos. Să nu mai îmi fie ruşine cînd vorbesc cu cineva şi vine vorba de casă, sau mă întreabă unde mă duc... şi eu să spun că mă duc la adăpost. De fapt, nu spun la nimeni unde stau. Toată lumea – cunoştinte, prieteni... ştiu că stau cu chirie într-o casă. Mi-ar fi ruşine să recunosc că trăiesc la adăpost."

În urmă cu mai bine de 15 ani, cînd au murit părinţii lui, rudele l-au dat afară din casă. Vecinii l-au acceptat să doarmă o perioadă în scara blocului. Spune că n-are acte şi că de asta n-a putut să se angajeze. A mai lucrat cîte o zi în diverse locuri şi cam asta e viaţa lui. Cînd se sting luminile în adăpost, stă cu Mieunici pe piept şi se gîndeşte că, poate mîine, sau poate poimîine sau într-o oarecare zi... îi va fi mai bine. Sînt zile în care are ce mînca, zile în care îi cere lui nea Radu sau altor colegi de la adăpost o bucată de pîine. „Să ştiţi că am jucat şi-n filme!" – îmi spune bucuros că a găsit ceva cu care să se laude. Chiar dacă „a juca în filme" înseamnă, de fapt, că a fost figurant.

Atmosfera e tulburată de un al patrulea bărbat, care dă cu uşa de perete şi intră bombănind. I s-a spus că trebuie să părăsească adăpostul. „Că cică... am băut! Da, am băut două beri, recunosc! Am reparat azi la un cetăţean o ghiuvetă şi m-a cinstit. Ce era să fac? Să-l refuz? Unde mă duc?! Uite, îmi iau ceva de mîncare, mă duc, mănînc în parc şi mîine... mîine plec pe străzi să caut un bloc înalt şi-mi dau drumul de-acolo, să termin odată!" Îşi aruncă o geantă pe umăr şi pleacă bombănind, aşa cum a venit.

Alături, în curtea adăpostului împrejmuit cu gard, se mai află un container. Acolo trăiesc noaptea aproape 20 de persoane. Majoritatea femei. Acelaşi aspect de cazarmă, cu paturi de fier suprapuse şi tot felul de lucruri înghesuite prin colţuri. Femeile n-au poveşti. Sau nu mai pot să-şi spună propriile poveşti. Trec de la una la alta, le aflu numele, vîrsta, fără să ştiu dacă sînt cele reale, pentru că unele n-au acte, altele sînt bolnave. Femeile n-au poveşti de spus. Au doar priviri triste, speriate.

P.S. E greu de spus cîţi oameni trăiesc pe străzi în Bucureşti. Statistici relative vorbesc despre circa 5000, în condiţiile în care locuri în adăpost sînt doar 300. Pe cei mai mulţi îi prinde iarna sub cerul liber. Îşi fac culcuş pe şantiere, în case părăsite, sau în vreo baracă prin pieţe.

***Liliana Nicolae** este jurnalistă.*

Oamenilor străzii li se oferă prea puțin ajutor

interviu cu Victor BADEA, psiholog la Organizația Samusocial

Cine sînt, de fapt, cei care ajung în stradă?

Aş începe cu oamenii în vîrstă, care sînt păcăliţi de diverse persoane sau chiar de propriii copii. Sînt puşi să semneze diferite documente, rămîn fără casă sau sînt goniţi de acasă. O categorie aparte o reprezintă foştii copii ai străzii. Prin anii '90 aveau 7-8 ani, acum au peste 20. N-au nici o calificare, unii n-au mers la şcoală nici măcar o zi, cei mai mulţi se droghează... Valorile lor sînt cele învăţate în stradă şi e foarte greu să te apropii de ei, să-i ajuţi. Mai sînt multe persoane bolnave printre oamenii străzii. Unele au probleme psihice – iarăşi, greu de abordat. Unele au fugit din spital sau de acasă, n-au acte şi nici nu pot sau nu vor să spună cine şi de unde sînt. Apoi, mai sînt oameni veniţi din provincie să lucreze pe diferite şantiere. Cînd şantierele se închid, nu mai au cum să plătească chiria şi, în scurt timp, ajung pe drumuri.

Ce înseamnă pentru ei faptul că ajung pe stradă? Cum le schimbă acest lucru viaţa?

Într-o primă etapă, majoritatea refuză ideea. Nu acceptă că or să devină oameni ai străzii, îşi spun că e o situaţie temporară, că or să treacă ei şi peste asta! Apelează la cunoştinţe, caută tot felul de soluţii. Sînt puţini cei care reuşesc. Cei mai mulţi cedează, nu sînt în stare să-şi găsească un nou drum. Atunci, clachează, încep să consume alcool şi ăsta e primul semn că îşi pierd speranţa şi că încep să se adapteaze, astfel, la stradă. Clachează pe de o parte din motive de vulnerabilitate personală, pe de alta pentru că nu li se oferă servicii specializate, în funcţie de nevoile lor.

Ce li se oferă, de fapt?

Foarte puţin. Sînt cîteva organizaţii religioase sau fundaţii umanitare de unde pot primi de mîncare şi haine. Mai sînt cantinele sociale şi organizaţiile precum Samusocial sau Casa Ioana. Cît priveşte asigurarea unui adăpost, asta depinde de autorităţi. La nivelul capitalei sînt vreo 300 de astfel de locuri. Infim, faţă de circa 5000 de oameni ai străzii. Deseori, se stă la coadă pentru a prinde un loc în adăpost, deşi unii sînt „abonaţi" şi, prin diferite înţelegeri cu administratorii de la adăposturi, au locul asigurat.

A crescut numărul oamenilor care trăiesc pe stradă?

Există o continuă dinamică. Mor unii, vin alţii... În anotimpurile călduroase – creşte numărul celor veniţi din provincie să-şi caute de lucru, n-au bani de chirie, dorm prin parcuri, pe şantiere, dar nici nu părăsesc capitala. Spun că aici au mai multe posibilităţi să-şi găsească de lucru, măcar pentru cîteva săptămîni. Iarna, numărul oamenilor care trăiesc pe stradă scade. Mulţi pleacă la ţară, unde mai dorm şi muncesc pe la diferite ferme, pentru ca apoi să revină în Bucureşti primăvara. Se constată însă o îmbătrînire a populaţiei de pe străzi. Întîlnim, de fapt, cele două extreme: copiii şi bătrînii străzii. În urmă cu zece ani, cînd am început să lucrez în domeniu, predomina segmentul de mijloc: oamenii între 30 şi 50 de ani, în special bărbaţi. Cred că mulţi dintre ei au plecat în străinătate unde, poate, îşi găsesc mai uşor de lucru.

Ce se poate face pentru oamenii străzii?

Într-o primă fază ar fi bine dacă s-ar înfiinţa centre de consiliere şi măcar un adăpost în fiecare sector. Nu e suficient, dar e un început şi mulţi ar putea fi consiliaţi la aceste centre, pot fi ajutaţi să-şi găsească un loc de muncă. Peste tot în lume unde sînt astfel de servicii, asta e ordinea: mai întîi li se oferă adăpost, între timp ei lucrează şi pot strînge bani ca să închirieze o cameră. La noi, autorităţile vor invers: le oferă cazare, doar dacă au un loc de muncă. Ceea ce e absurd.

a consemnat Liliana NICOLAE

Cu ochii-n 3,14

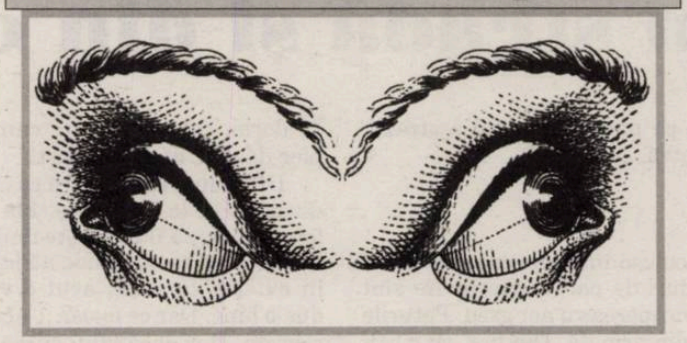

ÎN ACEST SPAȚIU GENEROS, REACȚIILE DE GHEAȚĂ AU CRESCUT CONSIDERABIL, PREȚIOSUL CONȚINUT FIIND MAI IEFTIN

■ La ultimul *Salon du Livre* parizian, editura Hachette a boicotat sindicatul editorilor, rezervînd doar 100 de metri pătraţi dintre cei 800 pe care îi avea an de an în marea hală de la Porte de Versailles. În acest spaţiu generos nu se aflau nici o carte şi nici un scriitor: doar cîteva recepţioniste extrem de amabile, care indicau graţios librăriile de unde se pot procura ultimele apariţii Hachette, şi site-urile aferente. De efect era însă golul hiperluminos de sub eticheta Hachette, în care, pe canapele albe de piele, se odihneau cititorii epuizaţi de îmbulzeala inutilă din jur. Hachette: raiul cititorilor care vor fi citit toate cărţile. (**S. S.**)

■ Folosind urmele de pe giulgiul torinez, un computer a generat imaginea 3D a chipului lui Iisus. Arătată oamenilor de pe stradă, reacţiile au fost dintre cele mai variate, de la „Ce tip sexy! E *hot!*“ pînă la „Nu e El!“. Cred că James Cameron deja se gîndeşte să-l distribuie pe Iisus-ul 3D în următorul lui film. (**M. C.**)

■ „Furtună de ace de gheaţă pe faţă în deşert“, zice textul unei reclame, pe un zid. V-ar atrage aşa ceva? Pe mine, nu prea. (**D. S.**)

■ Cîţiva specialişti americani în istoria artei şi alimentaţie au analizat zeci de picturi care reprezintă Cina cea de Taină din ultima mie de ani – relatează *Los Angeles Times*. Ei au constatat că porţiile din faţa apostolilor şi a lui Iisus au crescut considerabil de-a lungul timpului, devenind, dintr-o masă frugală, una demnă de un restaurant. Astfel, reprezentările Cinei consemnează evoluţia umanităţii de la ascetism la consumerism. Rezultatele studiului au apărut iniţial într-o revistă numită *Jurnalul Internaţional al Obezităţii*. Probabil, ca să aibă efectul scontat, urmează republicarea într-o revistă de fitness. (**M. Ş.**)

■ În Piaţa Obor, un candidat zîmbitor, cu o mină prosperă, dintr-un afiş electoral rămas pe un zid de la ultimele alegeri, privea următoarea scenă: unui moş jerpelit i se furase paporniţa şi doi băieţi de prin piaţă prinseseră hoţul, un boschetar, la cîţiva paşi mai încolo. Moşul îi ţinea morală hoţului, care stătea cu capul în pămînt. „De ce m-ai furat, mă?! Au fost cheltuieli mari aici!“, zicea, arătînd spre sacoşă. La un moment dat a deschis-o ca să-i prezinte preţiosul conţinut: o pîine, o rudă de salam, cîteva ouă. Nici nu ştii dacă să rîzi sau să plîngi. (**A. P.**)

■ Pentru că pe 3 aprilie a fost Ziua Jandarmeriei, iar s-a umplut Bucureştiul de bannere pe care numita instituţie declară că are o sută şi nu ştiu cîţi de ani de „continuitate în slujba cetăţeanului“. Păi, continuitate să fie, dar s-o ştim şi noi: în slujba cărui „cetăţean“ a fost Jandarmeria între 1947-1989, cînd, de fapt, nici nu mai exista, fiind „dizolvată“ în cadrul trupelor de Securitate? (**M. V.**)

■ Am văzut un afiş publicitar care face reclamă unui supermarket, cu sloganul „Dacă găseşti undeva mai ieftin, plătim de zece ori diferenţa“. Tocmai cînd mă hotărîsem să compar toate preţurile care-mi ies în cale, mi-am dat seama că era 1 aprilie. (**M. Ş.**)

TRECĂTORII SE FOLOSESC DE LITERE ABISALE CA SĂ MAI ÎMPUȚINEZE UIMIREA. UNUL ÎI SPUNE CELUILALT, APROAPE PATERN: „CE-A MAI RĂMAS DIN LOGICĂ? FLUXUL DEZVOLTĂRII FOȘNITE!“

■ Istanbul, 1 aprilie. Într-o piaţă din centrul oraşului sînt aruncate 100.000 de baloane roz. Sloganul evenimentului: „Istanbul rîde“. Iniţiatorul, un potentat local, vrea să-i determine pe concetăţenii săi, chinuiţi de griji, să fie mai veseli, mai relaxaţi. Şi chiar funcţionează: trecătorii prind baloanele colorate şi le lovesc de pereţi sau de asfalt pînă pocnesc. Baloanele se sparg în cascadă, cu sutele, ca o rafală de mitralieră, şi oamenii rîd. Ce simplu a fost! (**M. M.**)

■ Din ciclul „Odată ce te-a lovit mania conspiraţiilor, nu mai ai scăpare“, am aflat şi eu, cu ocazia grevei RATB de săptămîna trecută, cine se face vinovat de acest fapt care a bulversat & scos din minţi Capitala: preşedintele Băsescu, secondat de Guvernul Boc. Pfui, nu m-aş fi gîndit! Pentru că nu pot, vezi Doamne, să facă disponibilizări aşa, pe faţă, se folosesc de mijloace alternative ca să mai împuţineze rîndurile oamenilor muncii – de exemplu, de greve! Conform discuţiilor din puhoiul de oameni care aşteptau joia trecută, în van, un tramvai, zice-se că recenta grevă RATB ar fi avut ca unic scop „ca oamenii să se calce în picioare“, „să se omoare între ei“, „să nu mai ajungă la serviciu şi să fie daţi afară“. (**R. T.**)

■ Pe o dubiţă albastră, pe şosea, la drum de seară, scria cu litere galben-vesele: „Oferim îmbălsămări gratuite“. Frînezi automat şi devii, cu aşa promoţie, şofer ca la carte. (**S. G.**)

■ Printre anunţurile de la mica publicitate sînt unele de poveste: „Pentru studentă serioasă oferim cazare în palat pentru meditat o fetiţă sănătoasă de 8 ani“. Altele sînt înduioşate: „Donez metis ciobanesc german, mascul 4 luni, găsit abandonat, flămînd, disperat“. Există o categorie foarte pragmatică: „Casă de bătrîni particulară primeşte bătrîni(e)“. Şi întotdeauna există şi variante abisale: „Cancer terminal 65%, constipaţie hemoroizi 100%, naturist Dr. Tomma, tel...“. (**A. M.**)

■ Preşedintele Afganistanului, Hamid Karzai, a criticat dur comisia internaţională care a supravegheat recentele alegeri din ţara sa, acuzînd-o de tolerarea unor falsuri grave în procesul electoral. Ministerul de Externe al Franţei şi-a manifestat uimirea în faţa acestor declaraţii. Uimirea? Să mai existe vreo uimire în lumea de azi? Trebuie să fii diplomat ca să mai foloseşti acest eufemism. (**R. C.**)

■ O caricatură din *New Yorker* ar merge înrămată pe pereţii celulei lui Cătălin Voicu. Doi tipi într-o celulă, cu aparenţă de gulere albe, unul îi spune celuilalt: „Vezi, asta se întîmplă cînd standardele etice sînt puse, în mod artificial, prea sus“. Parol! (**C. G.**)

■ Cu ocazia Premiilor Gopo am intrat pentru prima dată în Casa Poporului. N-am luat o piatră în gură, mi s-a părut mare şi atît. În schimb, m-am conversat cu taximetristul care mă adusese pînă acolo. „Ce clădire frumoasă! Şi uite cum au distrus-o!“, a zis pe un ton plin de duioşie, aproape patern, arătîndu-mi o bordură de marmură spartă. A gîndit bine cel care a zidit-o: poporul încă mai simte şi astăzi, fără vreun motiv anume, că-i aparţine. (**A. P.**)

■ Dan Perjovschi, în *22:* „Ce-a mai rămas din *corpore sano* – Nadia Comăneci face reclamă la margarină“. (**M. C.**)

■ Prin satele dintre Galaţi şi Rîmnicu Sărat revine, sistematic, o marcă foarte neaoşă: Texas Supermarket. Sigur că există o oarecare logică: Texasul era (şi este) „ruralul american“ cinematografic. (**I. P.**)

■ Un rus de 44 de ani, pe nume Grigori Perelman, a găsit soluţia Conjecturii lui Poincaré, una dintre marile dileme matematice, formulată de Henri Poincaré în 1904. Institutul Clay din Statele Unite a confirmat soluţia rusului şi i-a oferit o recompensă de 1 milion de dolari. Rusul, care a refuzat acum cîţiva ani Medalia Fields, cea mai înaltă distincţie pentru matematică (tot el a rezolvat şi Fluxul lui Ricci, altă dilemă), nu e interesat nici de ridicarea premiului. Oricum, între timp s-a lăsat de matematică, e şomer şi joacă singur tenis de masă la zid într-un prăpădit de apartament din Sankt Petersburg, unde locuieşte împreună cu mama sa. A dat acum cîţiva ani un interviu în care a zis că el e un tip onest, să fie lăsat în pace. (**M. C.**)

■ Pentru „a deparazita“ localul – acesta e termenul tehnic – de microfoanele la care a fost înregistrat senatorul Cătălin Voicu, autorităţile specializate au pretextat o alarmă cu o bombă. Văd aici un omagiu, fie şi involuntar, adus avangardiştilor români, celor care au lansat cîndva măreţul îndemn „Cititor, deparazitează-ţi creierul!“, purtîndu-l astfel pe noile culmi ale dezvoltării pînă sub feţele şi pînzele albe ale meselor din restaurante. (**R. C.**)

■ Am fost la teatru şi, în pauză, spectatorii şi-au cumpărat tot felul de biscuiţi, bomboane, sticks-uri şi chips-uri de la bufet, astfel că în a doua parte a piesei abia se mai auzeau replicile actorilor printre atîtea pungi foşnite şi sticle de suc depresurizate. Era o fisîială şi o ronţăială în sală de ziceai că dăduse peste toţi marea foamete de la 1907! În timpul ăsta, pe scenă, eroii cu conştiinţe chinuite ai lui Arthur Miller se împuşcau în cap. (**M. C.**)

PUBLICITATE

Construiește-ți o bibliotecă valoroasă!

BIBLIOTECA adevărul

100 DE CĂRȚI pe care trebuie să le ai în bibliotecă

Cărțile lunii aprilie:
1 aprilie 73. Agonie și extaz vol. I - Irving Stone
8 aprilie 74. Agonie și extaz vol. II - Irving Stone
15 aprilie 75. Omul invizibil ● Războiul lumilor“ - H.G. Wells
22 aprilie 76. Nimic nou pe frontul de vest ● Cuibul visurilor - Erich Maria Remarque
29 aprilie 77. Divina comedie vol. I - Dante Aligheri

Proiect susținut de: TV 1000 – Întotdeauna staruri

Pentru abonamente sunați la 0318 200 200 număr cu tarif normal, 24 de ore din 24, 7 zile din 7

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEȘU**

PUBLICITATE

VOLVO

DILEMA VECHE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIȚIE ■ Anul **VII** ■ nr. **322** ■ 15-21 aprilie 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 32 pagini ■ 3,99 lei (cu DVD: 11,99 lei)

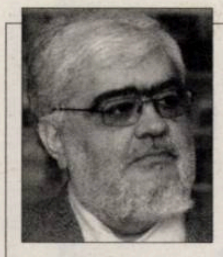

ANDREI PLEȘU

„Ce este un forum“

pagina **3**

SIMONA SORA

„Corectitudinea literară“

pagina **16**

VICTORIA STOICIU

„Migranții români între două crize“

pagina **17**

De-ale familiei

Revista: 3,99 lei

5 948467 000346 15

Revista + DVD: 11,99 lei

5 948467 000353 15

„Familiile fericite sînt toate la fel. Familiile nefericite sînt nefericite fiecare în felul ei.“

LEV TOLSTOI

Redacția DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 7, sector 1, 010073 București ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

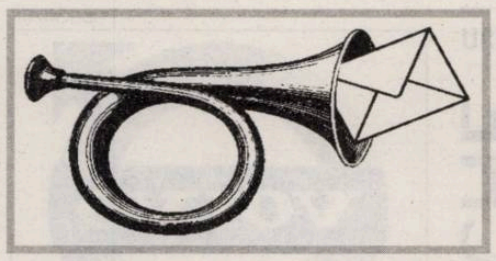

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“ *(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)*

album dilematic

Camelia Tudor, Bucureşti

NR. 320

Ţoapa şi mitocanul

Prost-crescuţi vs *bine-crescuţi*

Poate că atunci cînd ne gîndim la un om care nu are calităţi împărtăşite de cei din jur folosim abuziv expresia „prost-crescut“. S-ar zice mai degrabă că un astfel de om nu este crescut, ci a crescut, iar cum a crescut ştie numai întîmplarea. Într-adevăr, un om bine-crescut ne produce plăcere cînd îl avem în preajmă. Spunem despre el că e educat, politicos, discret, atent, înţelegător, conciliant etc. Observăm că cel prost-crescut e numit şi identificat doar ca antonim sau ca absenţă a calităţilor celui bine-crescut. Cu toate acestea, o minoritate (bine-crescuţii) produce totalitatea atributelor majorităţii (prost-crescuţii) pe care le neagă numai. Îndrăznesc să cred că prost-crescuţii sînt majoritari prin simplul fapt că zilnic te vezi nevoit să ieşi pe stradă şi inevitabil îi întîlneşti. Îmi doresc să mă înşel, iar faptul că îmi par mai mulţi să fie provocat de neghiobia cu care se fac vizibili, dar tare mă îndoiesc că e aşa.

Chiar dacă nu reuşesc să se delimiteze prin atribute proprii, şi doar le împrumută pe cele ale bine-crescuţilor punîndu-le semnul „-“ în faţă, prost-crescuţii reuşesc mai lesne să devină modele pentru cei foarte tineri. Faptul că succesul lor material este afişat cu ostentaţie îi face pe cei tineri să deducă rapid inutilitatea celor bine educaţi. Atîta timp cît aceştia din urmă nu te conving că s-ar fi adaptat „valorilor“ României postmodern-postdecembriste, de ce-ai face marele efort de a te educa, şlefui, autocenzura? Educaţia, e clar, alienează astăzi şi, oricum, cine mai dă acum doi bani într-un club *cool* pe un taciturn – pentru că, nu-i aşa, bine-crescuţii sînt plictisitori, autişti şi inadaptaţi?

Cred că exemplele concrete sînt de prisos cînd vorbim despre aceşti oameni, fiind mai rezonabil să încercăm o abordare mai cuprinzătoare. Dovada prisosinţei o face chiar abundenţa celor fără creştere bună, aşa că-i cunoaştem inevitabil.

Unde-i întîlnim, cîţi sînt, cum arată şi cît ne deranjează aceşti oameni? Localizarea e simplă: cam peste tot. Un om prost-crescut de aici, pentru că e aşa, va spune despre cel de aiurea că e prost-crescut. O face fiindcă nu se vrea în sinea lui astfel, pentru că el trebuie să se simtă bine-crescut şi trebuie să-şi transfere hibele altora. Oamenii nu s-ar suporta pe sine dacă forul lor interior le-ar confirma proasta calitate. Pe acest principiu, ardelenii şi bănăţenii spun despre cei din sud, şi mai ales despre bucureşteni, că sînt răi, violenţi şi prost-crescuţi. Probabil că ştim cu toţii (chiar *Dilema veche* a oferit un număr temei) că oamenii din Capitală sînt numiţi „Mitici“. Am avut de nenumărate ori ocazia să aud asta şi să mă revolte lejeritatea cu care se fac generalizări, folosind o denumire găsită tot de un Mitic, sau aproape Mitic – Caragiale. Să nu fi avut nici măcar bunul-simţ să scornească o denumire originală, sau provincialismul de care proasta-creştere a celor din Capitală vorbeşte să-şi fi făcut simţită prezenţa?

Dar oare ei nu sînt deranjaţi de cei bine-crescuţi? Cel mai probabil da, şi cu cît sînt mai deranjaţi, cu atît vor fi mai prezenţi în viaţa acestora, arătîndu-le prin diverse metode cum se trăieşte astăzi bine. Nu spun că oamenii de calitate bună sînt în sine altruişti şi scopul vieţii lor ar fi binele celuilalt, dar reuşesc să-şi mascheze egoismul care ne caracterizează pe toţi, convertindu-l în grija de a coabita echilibrat, astfel cîştigînd cu toţii.

Prost-crescuţii au puţine calităţi şi prea multe defecte, iar acestea se văd în raporturile cu ceilalţi. Au obiceiul de a-şi trata aproapele ca mijloc şi aproape niciodată ca scop. Excepţie s-ar putea să facă rudele şi unele persoane agreate din anturaj; motivul ar fi unul egoist – „că şi ei te ajută pe tine...“ Mai grav e că un om „citit“ sau inteligent nu este implicit şi bine-crescut. Uneori inteligentul e mai perfid şi abia tîrziu îl observi pe de-a-ntregul. Pe de altă parte, un om inteligent şi aparent bine-crescut, dar îngîmfat, e tot un prost-crescut.

Vorbim de două clase de oameni aici, bine delimitate şi care totuşi conviețuiesc, sau mai degrabă se ciocnesc reciproc. Să fii bine-crescut înseamnă să găseşti soluţii de conciliere, iar să fii mai puţin prost-crescut înseamnă să reuşeşti la un moment dat a-ţi da seama că l-ai deranjat pe altul şi că ar fi cazul să n-o mai faci. Ca pe o axă, cele două categorii se află una la „+“ şi alta la „–“, iar cu cît te îndepărtezi mai tare de centru către „–“ cu atît şansele de bună înţelegere scad.

E, de altfel, ineficient să-i bombănim pe cei cu o proastă-creştere fără a le semnala exagerarea printr-un „aşa nu se face“. Obişnuiţi cu prezenţa lor, pentru că „asta e, sînt mulţi şi n-ai ce-i face“, am uitat să mai punem pe traseu indicatoarele de circulaţie, cu riscul de a pierde limbajul comun al bunei conviețuiri.

Florin TRUŞCĂ
flo.trusca@gmail.com
masterand în Filozofie şi Comunicare,
Universitatea de Vest din Timişoara

ATENŢIONARE

Fiţi impecabil!

Îmi permit să vă atrag atenţia asupra unei greşeli strecurate în articolul „Plictis“ al dlui Sever Voinescu din nr. 319. În articol apare repetat formularea *ennuie*, forma corectă fiind *ennui*. Aceste scăpări sînt nişte rarităţi în cazul revistei, care de obicei este extrem de îngrijită. Sînt o cititoare constantă (şi veterană) a *Dilemei*, respectiv *Dilemei vechi*. Pentru mine este unul din tabieturile de la care nu am abdicat, un moment de plăcere şi răgaz care îmi punctează săptămîna. Tocmai de aceea, după cum nu mi-ar plăcea ca vreo prietenă de-a mea să iasă pe stradă avînd o pată pe haină sau – ştiu eu? – tivul descusut şi să fie ţinta unor priviri sau comentarii răutăcioase, îmi doresc ca şi vechea şi draga mea prietenă *Dilema veche* să fie întotdeauna impecabilă.

Cu stimă şi cu cele mai bune gînduri,

dr. Ioana BRUDAŞCĂ
Cluj-Napoca

N. red.: Ne-am scos cele mai frecvente 99 de pete. Asta a scăpat, ne pare rău şi n-o să se mai întîmple...

NR. 313:

„Haina îl face pe om?“

Unde sînt lustragiii de altă-dată...?

S-au uitat expresiile „înţolit“ şi „pus la patru ace“.

Învăţătură de la tatăl meu: aşază un bărbat îmbrăcat în salopetă, dar cu pantofii strălucind, alături de altul îmbrăcat la patru ace, dar cu pantofii scîlciaţi şi/sau murdari. Care-i mai elegant?

În copilărie, îi văcsuiam pantofii tatălui meu în fiecare duminică şi, drept răsplată, mă gratula cu 10 lei.

Nostalgie: unde sînt lustragiii de altădată? Eu i-am apucat pînă la începutul anilor '60.

Purtarea blugilor şi a tricourilor înseamnă şi comoditate: le bagi repede la maşina de spălat şi nici nu trebuie să le mai calci.

Mă irită adolescentele care poartă blugii şi tricourile astfel ca să le rămînă mijlocul gol. Nu le-o fi spus nimeni că, după ce trec de 40 de ani, o să aibă necazuri cu şalele şi rinichii? Zona şalelor este cea mai sensibilă.

M. COSTEA
str. Cameliei nr. 16, bl. 30, sc. B, ap. 38
Ploieşti

colecţii cu dichis

Săptămîna aceasta, pe DVD

Goana după aur

Goana după aur a primit două nominalizări, pentru muzică şi sunet, la Premiile Oscar, în 1943, deşi filmul fusese filmat şi realizat, în 1925, fără sunet. Au fost anagajaţi 2500 de figuranţi în rolul prospectorilor şi s-au filmat de 25 de ori mai multe scene decît apar în versiunea finală a filmului. În seara premierei de la Berlin, dansul pîinicilor devenise atît de popular, încît proiecţionistul s-a văzut nevoit să oprească proiecţia filmului şi să redea scena.

Goana după aur a fost votat: pe locul 15 în topul Celor mai mari filme din istorie al revistei *Entertainment Weekly;* drept unul dintre cele mai bune 50 de comedii din toate timpurile în topul revistei *Premiere;* pe locul 58 în topul Celor mai mari filme americane din istorie realizat de American Film Institute; pe locul 128 în topul Celor mai bune 250 de filme din istorie realizat pe baza voturilor înregistrate pe site-ul www.imdb.com şi pe locul 13 în topul Celor mai bune postere de film din istorie al revistei *Premiere.*

Tristan Renaud: „Ceea ce impresionează mai mult nu sînt secvenţele antologice, ci raportul exact între tandreţe şi amărăciune, dintre cruzime şi rîs care caracterizează singurătatea personajului.“ (Marius Chivu)

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Marius CHIVU ● Radu COSAŞU ● Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU
Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN ● Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI
Simona SORA ● Dan STANCIU ● Mădălina ŞCHIOPU ● Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie)
Mircea VASILESCU (redactor-şef) ● Constantin VICĂ (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU
Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Lucian MÎNDRUŢĂ
Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 ● e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Tiraj 57.234 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL

Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl
satiricon

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Cum ne construim elitele**
- **Dreptul la opinie**
- **Televiziunile publice**

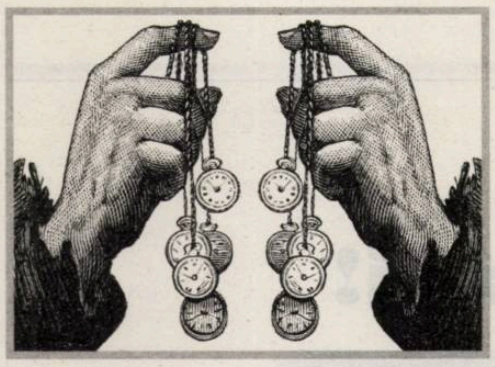

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

Ce este un forum?

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

A interveni pe „forum“ a devenit, de cîțiva ani buni, un hobby la îndemînă. La sfîrșitul fiecărui articol publicat în presa curentă, o sumedenie de cititori (care, de regulă, nu-și semnează mesajul cu numele lor adevărat) se pronunță, fiecare cu inteligența și gramatica lui, asupra articolului cu pricina. Nimic rău, în principiu. Am făcut însă experiența de a citi, în mai multe rînduri, felurite reacții la articolele mele. A rezultat o rapidă reflexie asupra acestui nou „gen“ literar și mi se pare util să o împărtășesc forumiștilor înșiși.

Aș aminti, mai întîi, interlocutorilor mei că termenul „forum“, dincolo de istoria lui „electronică“, are o ereditate nobilă, grecească și latină. Forumul roman, ca și agora grecească, erau locuri publice axiale în viața cetății. Forumul era, deopotrivă, spațiu al autorității, al instituțiilor politice, și loc al adunărilor populare, al dezbaterilor comunitare sau al comerțului. Pe scurt, forumul era un loc al schimbului: de idei, de mărfuri, de opinii. Acolo se luau decizii, acolo se instituiau legi, acolo se desfășurau „certurile“ între cetățeni, fie ei reprezentanți ai diferitelor facțiuni politice, filozofi, negustori, sau gură-cască. Forumul era un teritoriu civic și ritual. Toate astea ar trebui să impună forumistului contemporan o anumită ținută, o anumită responsabilitate. A fi prezent „pe forum“ înseamnă a asuma un rol social, un oficiu public. Forumul nu e un ring de box, în care intri pus pe mutilarea adversarului. El nu e, de fapt, un loc al adversității, chiar dacă e unul al dezbaterii, al părerilor contradictorii. Ceea ce urmărește forumistul nu e să brutalizeze, ci să convingă. Nu să spargă nasurile, ci să reorienteze mințile. Asta se face cu argumente, cu vervă (eventual ironică), nu însă cu injurii și ghionturi. Și încă ceva: în piața publică nu te duci dezbrăcat, sau în pijama, sau nespălat. Te duci îngrijit la vorbă și la port, gata să contrezi, gata să îți susții fără concesii convingerile, dar niciodată preocupat să îți înjosești propinenții sau pe tine însuți prin gesturi și cuvinte de ocară. E recomandabil să știi despre ce vorbești, să te exprimi corect și limpede și, mai ales, să fii la obiect. Să nu te lași dominat de idei fixe, de obsesii private, de instincte nedomesticite. Să combați idei, nu oameni, să nu-ți iei antipatiile personale drept „principii“, nici competența proprie drept cristal.

Forumul nu e o anexă a dormitorului sau a closetului de-acasă. E o ieșire în lume, cu tot ceea ce o asemenea ieșire presupune, de la veșmînt la discurs.

Forumiștii ar trebui, poate, pornind de la schița de mai sus, să-și pună, măcar din cînd în cînd, problema unei minime etici a forumului. Forumul nu e o anexă a dormitorului sau a closetului de-acasă. E o ieșire în lume, cu tot ceea ce o asemenea ieșire presupune, de la veșmînt la discurs. E un centru social, nu o berărie de cartier. Experiența mea de lectură, cu unele excepții, cărora le sînt recunoscător, nu e pe măsura așteptărilor. Mulți dintre forumiști sînt fie confiscați de o exaltată imagine de sine, fie obsedați de sîngeroase resentimente. Cei care îl detestă pe Băsescu scriu despre el indiferent dacă articolul pe care îl „comentează“ e despre piersici. Cei care, *mutatis mutandis*, mă detestă pe mine, au aerul că așteaptă febril ocazia săptămînală de a-și exersa ura și umorul fin împotriva metehnelor mele pernicioase. Alții se ceartă între ei, alții fac paradă de cultură și subtilitate, carenți, în mod stingheritor, la amîndouă. Cei mai mulți nu fac decît să se afle în treabă, cerșind un pic de atenție, un pic de prestigiu, o țîră de recunoaștere publică. Forumul roman se construise prin asanarea unei mlaștini. Din păcate, la noi, mlaștina e încă la suprafață.

Apărut în *Adevărul*,
16 martie 2010

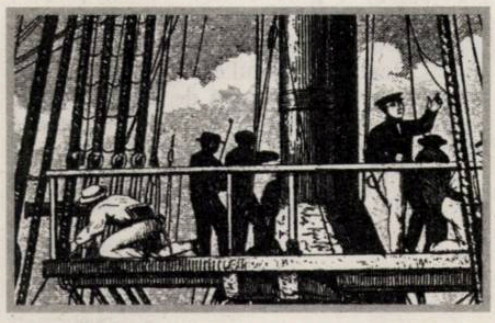

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Emoții ipocrite

Prăbușirea aeronavei în care se aflau președintele Poloniei și aproape o sută de oficiali a generat, în mass-media de la noi, cîteva episoade de ipocrizie publică. N-au de-a face doar cu mass-media, cu profilul și misiunea sa, ci și cu democrația.

Televiziunile de știri s-au apucat – ca de obicei, cînd se petrece o catastrofă – să vîndă emoții, pe care le-au ambalat sumar și la repezeală. Chestia asta cu „vîndutul emoțiilor“ au deprins-o de pe la traininguri cu diverși specialiști în marketingul și managementul de presă, eventual străini, eventual plătiți gras, care de cele mai multe ori rezumă într-un *power point* niscaiva generalități și locuri comune. Ei fac, într-un fel, un lucru util – pentru că îi scutesc pe participanții la training de lectura unei vaste bibliografii. Nenorocirea e că astfel de „rezumate“ nu pot reproduce nici contextul, nici nuanțele pe care lectura bibliografiei cu pricina le-ar permite. Așa încît, oamenii ies de la training cu senzația că trebuie, mă-nțelegi, să aplice numaidecît ce i-a învățat specialistul. Și aplică. La Antena 3 și Realitatea, s-au înjghebat repede generice cu imagini dramatice și muzică tristă și s-a dat drumul la talk-show-uri „dedicate“ (căci doar de-aia se numesc televiziuni de știri, ca să umple timpul cu opinii, nu?). Inevitabil, au intervenit specialiștii în aviație ca să-și dea cu părerea despre posibilele cauze ale catastrofei. Plus ceva politicieni și jurnaliști. S-a vorbit de mai multe ori despre cariera politică a lui Lech Kaczinsky și despre „curajosul popor polonez“.

Aici intervine primul episod de ipocrizie publică, după părerea mea. Despre Polonia (ca și despre alte țări din estul european, foste cîndva „frățești“ în lagărul socialist) se scrie rar în presa română, iar televiziunile aproape că le ignoră. Presa *mainstream* n-a catadicsit, în anii tranziției, să se ocupe prea intens de vecinii noștri estici, care au trecut prin aceleași experiențe ca și noi după căderea comunismului. Cehia, Ungaria, Polonia, Bulgaria, statele din fosta Iugoslavie ori Țările Baltice au fost și sînt mult mai prezente în presa occidentală decît în cea românească. În marile ziare și la marile televiziuni din Europa Occidentală au apărut nenumărate reportaje ample din țările excomuniste. Managerii noștri de presă, dispuși oricînd să trimită vreun reporter special într-o țară îndepărtată unde a avut loc un cutremur sau o inundație, nu se învrednicesc să trimită același reporter într-o țară vecină pentru a vedea cum mai stau „ei“ cu reformele. La noi, Estul devine subiect pentru presa *mainstream* doar dacă sînt alegeri, dacă se întîmplă vreo catastrofă ori dacă apare vreun subiect de controversă. Însuși președintele Lech Kaczinsky a apărut în presa românească doar atunci cînd exprima opinii eurosceptice ori cînd avea vreo inițiativă discutabilă. Profilul său uman și politic complet și obiectiv (care cuprinde și un episod de pușcărie politică pe vremea Legii Marțiale, și o activitate eficientă ca primar al Varșoviei, și altele) a fost „descoperit“ abia acum de către moderatorii și știriștii TV.

Cum se poate, mă-nțelegi, ca șeful statului să zboare cu o tărăboanță care poluează și care nu are sisteme de securitate moderne?

A l doilea episod de ipocrizie publică mi se pare discuția despre aeronavele oficiale. Prăbușirea avionului oficial polonez i-a îndemnat brusc pe gazetari să inventarieze vechimea avioanelor prezidențiale din diverse țări și – evident – să-și amintească de faptul că și președintele României umblă cu o „vechitură“. Indignări riguroase și mirări fatale au prins glas: cum se poate, mă-nțelegi, ca șeful statului să zboare cu o tărăboanță care poluează și care nu are sisteme de securitate moderne? Numai că, acum cîtva timp, cînd s-a pus problema înlocuirii avionului oficial, indignările (uneori pornite din aceleași glasuri) mergeau în altă direcție: cum, cînd țărișoara e săracă și nu sînt bani pentru rețetele compensate ale pensionarilor, președintele vrea aeronavă de lux?... La fel strigă vajnicii noștri gazetari care nu dorm noaptea de grija banului public și cînd vreo instituție a statului își schimbă mașinile (iar titlurile din presă insistă pe „limuzine“ – deși e limpede că demnitarii statului nu e cazul să umble cu Dacia Berlină model 1988...). Tot așa se indignează prezentatorii de telejurnale, cu o mutră moralizatoare (Alessandra Stoicescu era specialistă în așa ceva...) atunci cînd fac o știre din faptul că deputatul X sau senatorul Y „au în cont peste 10.000 de euro...“, de parcă a avea niște bani e o problemă în sine... În fața tragediei, opiniile virează brusc: să schimbăm aeronava prezidențială, nu banii contează, ci securitatea!

În asemenea episoade avem de-a face, cred, nu doar cu inconsecvențele și superficialitatea mass-media, ci și cu un soi de populism „pe dos“, venit nu dinspre politicieni, ci dinspre opinia publică și reprezentanții săi, jurnaliștii. I se spune publicului ceea ce (se presupune că) ar vrea să audă. Cînd totul merge bine, vărsăm lacrimi de grija banilor publici. În caz de tragedie, cultivăm îngrijorarea față de siguranța demnitarilor. Așa am învățat la training, să „vindem emoții“. Ce mai contează că sîntem ipocriți?

ținerea de minte

„El a fost însă, pentru generația mea, singura «posibilitate culturală» a momentului. Marii profesori ai Universității bucureștene erau morți sau în pușcării, mai rămăseseră doar el și Vianu. Pentru viitorii poeți, prozatori, critici, studenți ai anilor '48–'49, a fost o chestiune de viață sau de moarte culturală. Ei bine, am avut șansa întîlnirii acestor mari personalități. Noi toți, cei de atunci, că vrem, că nu vrem, sîntem «călinescieni», prin modelul nostru comun, prin setea de carte pe care ne-a trezit-o. Un fel de «bibliotecar suprem» – ăsta a fost Călinescu! Magnetismul lui era irezistibil, ar fi fost imposibil să-l asculți și să nu alergi imediat la bibliotecă să deschizi pe Marmontel sau Buffon, pe Fontenelle sau Tasso, pe Dante sau Ariosto. Citeam și pe stradă *Impresiile asupra literaturii spaniole*. Cum să nu te apuci să «citești literaturi», așa cum mărturisea el că face?“

(Costache Olăreanu,
Poezie și autobiografie,
Editura Cartea Românească, 1994)

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

La înjurat, români!

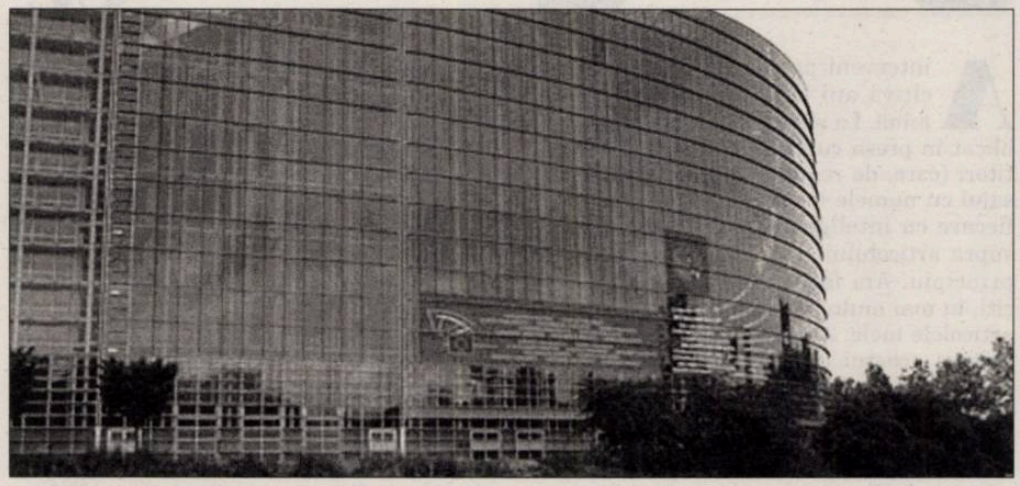

Îmi doresc măcar o mini-demonstraţie, un flash-mob, un grafitti măcar, împotriva scurgerii inutile de fonduri de la Bruxelles.

Cunosc motivele istorice pentru care Parlamentul European îşi tot mută calabalîcul între Bruxelles şi Strasbourg. Ele ţin de panaş, de orgolii naţionale, de afirmarea unor poziţii simbolice în interiorul Uniunii Europene. De curînd, însă, după cum tot poporul comunitar ar trebui să ştie, Tratatul revizuit „ot Lisabona" a dat puteri de codecizie numitului for reprezentativ, el fiind, nu-i aşa, ales direct de către cetăţean, adică de mine. E drept că tot eu, cetăţean al Uniunii, sînt reprezentat şi de Comitetul Regiunilor (asta e partea din mine, cetăţeanul care locuieşte în regiunea Bucureşti-Ilfov), dar şi de Comitetul Economic şi Social (partea din mine care ar apartine partenerilor sociali, adică Patronatele şi Sindicatele, deşi eu nu sînt patron, nici membru de sindicat). Ultimele două părţi din mine, cetăţeanul european, au doar drept de a fi consultate, pe cînd eu, votantul, am căpătat, prin mepii mei români (mep vine de la Member of European Parliament, adică membru al Parlamentului European), drept de codecizie. Adică, nu mai fac Comisia şi Consiliul ceea ce s-au obişnuit să facă, adică să decidă. De acum, trec la vot, prin comisii şi comitete, cam ca în statele naţionale, pe sistemul triunghiului clasic de putere.

În cazul în care nu am fost suficient de clar, am început prezentul articol cu o schemă eurosceptică clasică. În trei şabloane, iată rezumatul: de ce se (mai) aruncă bani publici pe mutatul şedinţelor Parlamentului European dintr-un oraş în altul, în condiţiile în care PE ar fi trebuit să ajungă deja la o oarecare maturitate funcţională? De ce se (mai) risipesc aceiaşi bani publici pe două instituţii consultative (COR şi ECOSOC), cu sedii luxoase şi mii de angajaţi, în condiţiile în care acelaşi PE are, în fine, puteri egale cu Comisia şi Consiliul? A treia întrebare-şablon care este la fel de puitoare de gaz pe focul eurosceptic: ce suport mai are pretenţia de hiper-legitimitate a PE, în comparaţie cu ceilalţi doi parteneri de codecizie, în condiţiile în care prezenţa la scrutinurile europarlamentare scade continuu şi a ajuns, în unele ţări, la cote ridicole?

Aştept cu nerăbdare clipa în care întrebările acestea vor fi adresate mepilor din România la vreun talk-show de la televiziunile de ştiri (cele care sînt ca un newsletter al clasei politice). Aştept colegi de breaslă care să facă dezvăluiri despre milioanele de euro care se pierd din banii noştri, pe numitele surse de risipă. Îmi doresc măcar o mini-demonstraţie, un flash-mob, un grafitti măcar, împotriva scurgerii inutile de fonduri de la Bruxelles. Ceva care să atragă atenţia asupra aruncării banilor pe instituţii şi mecanisme inutile. Reacţii dure, cu măcar aceeaşi măsură ca în cazul Ridzi.

Nici măcar nu sînt, personal, vreun euro-sceptic. Nici poveste. Cred în valoarea adăugată adusă de instituţiile comunitare. Le văd utilitatea, le recunosc meritele, le admir pentru seriozitate şi profesionalism administrativ. Pur şi simplu, rămîn în perversa-mi insistenţă de a arunca pe piaţă teme eurosceptice numai pentru că mă irită apatia, admiraţia tîmpă, entuziasmul neghiob, complexele de inferioritate, provincialismul asumat, precum şi orice alte definiţii ale reacţiei românului standard faţă de Măria Sa, UE. Reflexul de închinare spre Înalta Poartă nu poate să mai fie productiv în zilele noastre. Înţelepciunea tip „domnitor moldav" nu mai poate asigura justa măsură în servirea interesului naţional, în condiţiile tratativelor tehnice, naţionale, industriale, cinice, sofisticate de azi, de prin comitetele şi comiţiile comunitare. Poziţiile de negociere ale României sînt asigurate de tineri experţi cît mai bine pregătiţi (pe care, ca prin miracol, îi cam avem) şi de o opinie publică atentă, informată, sănătos-sceptică (pe care, din nefericire, nu o prea avem) care să pună o binevenită presiune asupra primilor.

Bine, de acord, aşa ar fi într-o lume ideală. Nici unul dintre statele membre nu se bucură de atari condiţii. Asta, însă, nu poate fi decît o circumstanţă atenuantă. Români, avem talent şi tradiţie la înjurat guvernul. Ăştia de la Bruxelles sînt tot un fel de guvern. Aşadar, şo pe ei!

ştiri nebăgate în seamă

● **Oameni nepotriviţi la momentul nepotrivit.** O înregistrare video de 39 de minute publicată de site-ul Wikileaks.org stîrneşte indignarea comunităţii internaţionale. Filmul conţine imagini surprinse de un elicopter american în timpul unui raid deasupra capitalei irakiene Bagdad. Intervenţia militară datează de trei ani, iar filmul a fost prezentat de-abia acum pentru că Pentagonul nu a vrut să dea publicităţii imaginile şocante. Imaginile, filmate de o cameră de la bordul unui elicopter militar, sînt însoţite de dialogul dintre piloţi şi baza de la sol. Piloţii militari anunţă că au identificat persoane înarmate, insurgenţi, şi cer autorizaţia de a deschide focul. După primirea autorizaţiei, militarii nimicesc cu mitraliera membrii grupului de aşa-zişi insurgenţi. Printre aceştia se aflau şi doi corespondenţi ai Agenţiei de Presă Reuters, Namir Noor-Eldeen şi Saeed Chmagh. Se pare că piloţii elicopterului Apache au confundat camera foto a unuia dintre reporteri cu un lansator de grenade RPG. Înregistrarea nu se opreşte însă aici: pe film se vede foarte clar cum militarii din elicopter trag asupra unor irakieni care au încercat să încarce răniţii într-o dubă neagră. Toţi ocupanţii dubei – inclusiv doi copii – sînt grav răniţi. Dincolo de misiune, limbajul folosit în conversaţia celor doi militari din elicopter este el însuşi extrem de dur. Un raport asupra incidentului, întocmit recent de armata americană, constată însă că militarii au respectat cu stricteţe regulamentele şi că au avut un comportament ireproşabil. Documentul, păstrat secret, a fost obţinut de jurnaliştii de la *Die Welt*. În raport se mai precizează, printre altele, că „în nici un moment al intervenţiei, jurnaliştii de la Reuters nu au dat de înţeles că sînt reprezentanţi ai presei". (după Die *Welt)*

● **Conferinţă despre siguranţa în şcolile publice din Franţa.** Ministrul Educaţiei, Luc Chatel, aminteşte, în deschiderea lucrărilor, că în ultimele luni, şcoala, şi, prin ea, întreaga societate, a fost lovită de o serie de fapte de violenţă fără precedent: moartea unui elev la liceul Kremlin-Bicetre, asaltul cu armă albă la şcoala Cherioux de la Vitry-sur-Seine, numeroase alte atacuri... „Dacă vrem să înţelegem şi să eradicăm violenţa din şcoli, trebuie să depăşim starea de emotivitate", a explicat ministrul, lăsînd cuvîntul psihologilor, sociologilor şi cadrelor didactice. „Nu trebuie să discutăm, pentru a cîta oară, această problemă spinoasă, e momentul să găsim soluţii pragmatice şi inovatoare pentru a răspunde diferitelor forme de violenţă din sistemul de educaţie", a mai amintit el. Sociologul Eric Debarbieux e de părere că un euro cheltuit pentru prevenţie ar economisi şase euro plătiţi pentru coerciţie. Este pentru prima dată cînd în Franţa se face o estimare atît de precisă a cheltuielilor din domeniul securităţii la şcoală. (după *Libération)*

PUBLICITATE

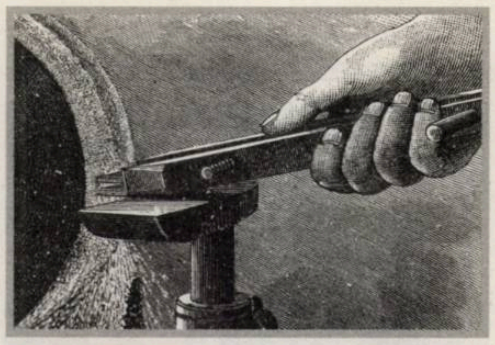

Peter SINGER

etica vieţii

Libertatea Internetului

Compania Google şi-a întrerupt recent colaborarea cu statul chinez, motivînd că nu mai este dispusă să-şi adapteze motorul de căutare pentru a restricţiona accesul chinezilor la anumite informaţii, aşa cum impune Guvernul acestei ţări. Deşi majoritatea ţărilor democrat-liberale au fost de acord cu decizia marelui concern, în Australia, de exemplu, Guvernul a declarat că va impune prin lege blocarea accesului la unele site-uri web, în special la cele care conţin pornografie infantilă, acte de violenţă, instigări la crimă sau la violenţă, detalii cu privire la utilizarea drogurilor ori care promovează eutanasierea bolnavilor incurabili sau în stadiu terminal.

Guvernul chinez nu a intenţionat nici un moment să cedeze presiunilor companiei Google de a renunţa la cenzură.

Internetul, asemenea motorului cu aburi, este o invenţie care a revoluţionat lumea. În ziua de azi, o simplă conexiune la Internet îţi facilitează accesul rapid la informaţii care, pînă nu demult, erau disponibile numai prin intermediul marilor bibliotecă – trebuie să recunoaştem că Internetul depăşeşte cu mult şi cea mai bine dotată bibliotecă, ca să nu mai spunem că este incomparabil mai simplu să găseşti o informaţie pe Internet decît într-o bibliotecă.

Aceasta a fost şi intenţia companiei Google încă de la înfiinţare: să faciliteze accesul rapid la orice fel de informaţie – nu este de mirare, aşadar, că cenzura instaurată de Guvernul chinez a fost percepută ca o trădare. Mult timp s-a sperat că, mai devreme sau mai tîrziu, guvernele care au impus măsuri represive vor ceda şi vor recunoaşte capacitatea nelimitată a Internetului de a răspîndi informaţia; altfel, ar fi dat cu piciorul posibilităţilor tehnologice nelimitate ale secolului XXI.

Realitatea este însă mult mai complicată, cel puţin în cazul Chinei. Guvernul acestei ţări nu a intenţionat nici un moment să cedeze presiunilor companiei Google de a renunţa la cenzură şi este clar că, indiferent de costuri sau de metode (majoritatea ineficiente probabil), va găsi modalităţi de înlocuire a serviciilor puse la dispoziţie de Google. Internetul va rămîne, aşadar, interzis în China. Cu toate acestea însă, nici Google nu intenţionează să cedeze presiunilor politice şi, deşi unii vor acuza compania că încearcă să-şi impună propriile valori într-o ţară cu o cultură diferită (nici gînd de aşa ceva!), acesta este perfect îndreptăţit să-şi aleagă şi, mai ales, să-şi trieze partenerii de afaceri.

Un lucru este cert: în ciuda tuturor măsurilor de represiune, Internetul rămîne o forţă. Luna trecută, de exemplu, cînd guvernatorul provinciei chineze Hubei, deranjat de întrebările unui jurnalist despre scandalul iscat pe tema cenzurii, l-a ameninţat şi i-a confiscat acestuia reportofonul, alţi jurnalişti, dar şi avocaţi şi academicieni au ripostat *via* Internet. Timp de 18 ore, pe Internet a circulat un protest împotriva comportamentului înaltului demnitar şi, pînă ca autorităţile să se sesizeze şi să blocheze accesul către site-ul pe care fusese postat protestul, ştirea făcuse deja înconjurul lumii. Un alt exemplu vine din Cuba, unde blogul Generation Y, deşi interzis în această ţară – accesul către serverul care găzduia blogul fiind blocat de guvern – se distribuie în continuare pe CD-uri sau dischete şi funcţionează bine mersi şi în multe alte ţări.

Noua libertate de exprimare impusă de Google depăşeşte graniţele politice – oamenii interacţionează unii cu alţii şi vor să ştie mai multe despre ce fel de relaţii ar trebui să aibă cu persoanele despre care nu ştiu nimic în plus faţă de ceea ce oferă mediul virtual, informaţii care, pînă la urmă, pot fi distorsionate sau total neconforme cu realitatea.

Dacă locuiţi într-un sat izolat şi aveţi pasiuni, interese şi preferinţe sexuale ceva mai neobişnuite, puteţi fi sigur că acolo, în mediul virtual, există cel puţin o persoană care v-ar putea înţelege şi care vă împărtăşeşte orientările şi gusturile. Nu aveţi acces la serviciile unui doctor? Vă puteţi da seama de ce anume suferiţi doar verificîndu-vă online simptomele, dar aveţi grijă că nu toate informaţiile pe care le veţi găsi sînt de încredere.

Tehnologia poate fi deopotrivă benefică şi dăunătoare, dar să dai un verdict în ceea ce priveşte Internetul este însă prea devreme. (Cine ar fi putut prezice, în secolul al XVII-lea, ce impact va avea motorul cu aburi asupra climei globale, de exemplu?) Chiar dacă Internetul nu va transforma în realitate visul de a eradica guvernele opresive, efectul pe care îl va avea asupra vieţii fiecăruia dintre noi va fi unul de impact şi de durată.

***Peter Singer** este profesor de bioetică la Universitatea Princeton. A scris, printre altele, volumele* Practical Ethics, One World, *şi, recent,* The Life You Can Save.

Copyright: Project Syndicate, 2010
www.project-syndicate.org

traducere de
Ruxandra TUDOR

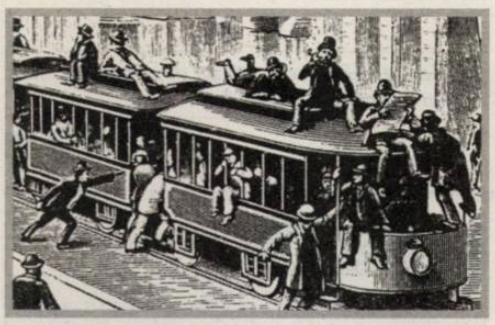

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Cum l-am întîlnit pe Mircea Eliade

Anul 2002 s-a terminat cu o iarnă agresivă la Chicago. Vîntul rece lovea şuierînd nămeţii şi bieţii oameni treceau pe străzile oraşului grăbiţi, ca sub asediu, cu nasul în fulare groase. În acea dimineaţă sticloasă de decembrie, sub un ger înalt şi ameţitor, am ajuns în campusul Universităţii din Chicago. David Brent, legatarul american al lui Mircea Eliade, îmi aprobase amabil cererea de a răsfoi arhiva personală a lui Eliade, aşa că urma să petrec toată ziua la biblioteca Regenstein. Pe la ora 9 dimineaţa, conduceam încetişor pe străduţele din jurul bibliotecii în căutarea unui loc de parcare. La acea oră, într-o zi ca aceea, găsirea unui loc de parcare în preajma bibliotecii este, aproape, o misiune imposibilă. Totuşi, nu m-am descurajat şi am persistat, dînd ocol clădirii Regenstein pe toate străduţele care o înconjoară, în speranţa găsirii unui parcaj. După ce m-am învîrtit pe aceleaşi străduţe de vreo trei ori, am găsit un loc de parcare nu departe de bibliotecă, pe strada Woodlawn, chiar la intersecţia cu strada 57. Am parcat, am mers pe 57, am trecut grăbit prin faţa clubului Quadrangle (locul în care profesorii Universităţii obişnuiesc să-şi invite oaspeţii la masă, iar Mircea Eliade era un obişnuit) şi, cu cîteva secunde înainte de a îngheţa complet, am intrat în bibliotecă. Instalat în scaunul comod al sălii de lectură, am cotrobăit prin cutiile lui Eliade cu nesaţ, am citit zeci de pagini din manuscrisul *Jurnalului,* i-am găsit paşaportul american (a acceptat să devină cetăţean american abia spre sfîrşitul vieţii), am privit fotografii (una dintre ele emoţionantă, de la un parastas al lui Eliade la Paris, cu Ionesco stînd într-un fotoliu larg,

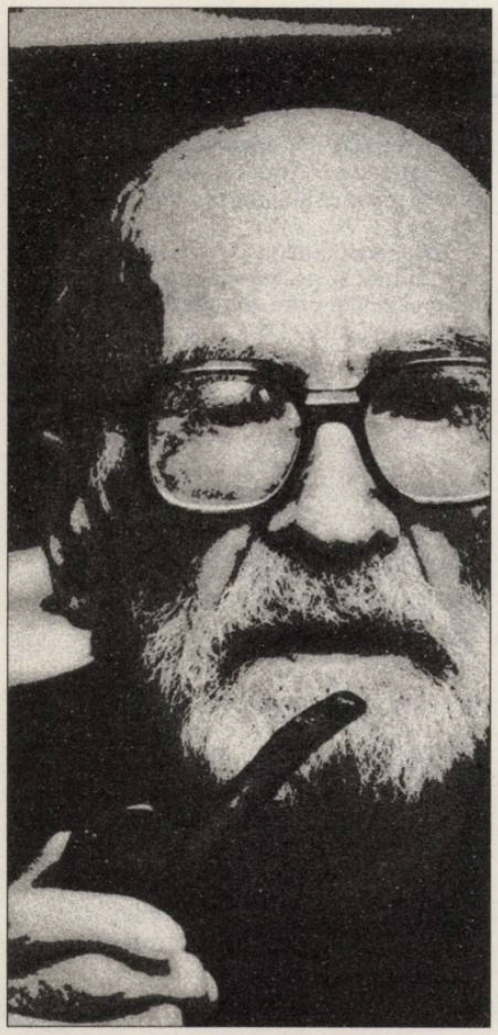

cu aerul absent al celui răpus de bătrîneţe, sărutat pe frunte cu un amestec de adoraţie şi durere de Monica Lovinescu; dar şi una simpatică, în sepia, cu Eliade tînăr, în costum de baie întreg şi cu ochelarii groşi pe nas, pe o plajă portugheză), am descifrat ciorne şi am frunzărit scrisori. Nu ştiu cînd a trecut vremea şi bibliotecarul m-a anunţat că a venit ora închiderii. Am ieşit din bibliotecă şi am intrat în seara friguroasă. Vîntul încetase şi ningea feeric. Pe stradă nu era nimeni. Un sentiment straniu, de pace şi invulnerabilitate, a pus stăpînire pe mine. Am mers spre maşină, călcînd aproape extatic zăpada neatinsă, prelingîndu-mă pe sub lămpile publice care proiectau lumină galbenă, precisă, în cercuri perfect egale. Dincolo de cercurile de lumină, vedeam siluete şi contururi imprecise, imobile, pe care le puteam ghici datorită albului rece al zăpezii. Aveam impresia irepresibilă că întunericul nopţii se răzgîndea din cînd în cînd şi făcea loc unei lumini, similară cu cea diurnă, dar ceva mai lăptoasă, mai densă. Am găsit maşina acoperită de zăpadă. În timp ce curăţam cu mîna înmănuşată zăpada de pe geamuri, ochii mi-au zburat spre casa în faţa căreia parcasem. Sub lumina clară, am văzut adresa: 5711 S. Woodlawn Ave. Adresa îmi era atît de cunoscută pentru că tocmai văzusem sute de scrisori ale lui Eliade. Aceasta era adresa lui. Întîmplător, sau poate nu, de dimineaţă găsisem loc de parcare tocmai în faţa casei lui. Cînd am parcat, firește, nu băgasem de seamă. Acum însă, era cu totul altceva.

Casa lui e un fel de a spune – imobilul acesta este fosta lui locuinţă, pentru că el aparţine Universităţii care l-a găzduit aici pe Mircea Eliade pînă la moartea sa, în 1986, şi pe soţia sa Christinel, pînă la moartea ei, în 1997. O curiozitate acută, complet străină firii mele, m-a făcut să mă apropii de intrarea casei. Era o liniște neverosimilă, în care jur că puteam să aud cum fulgii de zăpadă se aştern pe troiene. M-am oprit la vreo zece paşi de casă. Ferestrele întunecate şi aerul specific caselor în care nu locuieşte nimeni m-au făcut să cred că e o casă goală. Cînd m-am hotărît să revin la maşină şi să plec, am avut impresia că aud un firicel de zgomot venind din interior. Un elan ciudat, rece şi decisiv, m-a împins dintr-o suflare în faţa uşii şi – zău că nu ştiu ce a fost în capul meu, nici acum nu pot să îmi explic de ce am făcut acest lucru, în mod normal n-aş face aşa ceva! – am apăsat clanţa.

Uşa s-a deschis şi m-am trezit în faţa unui interior casnic, bine luminat şi agreabil, dar modest, mobilat un pic demodat, încălzit de un şemineu mic în care ardea, timid, focul. Înăuntru se aflau cam o duzină de persoane, care aşezate pe scaune sau pe fotolii, care în picioare, discutînd amabil, cald, social, cu pahare în mîini. Uşa de la intrare s-a închis în spatele meu şi am simţit că ceva ca un suflu primăvăratec mă absoarbe. Dintre domnii şi doamnele care umplu micul salon, se desprinde Mircea Eliade, care mă întîmpină cu un zîmbet familiar. Îmi spune pe nume şi mă invită, cu aerul că mă aştepta. Apuc să văd, uluit, un calendar pe hol. E 10 martie 1975...

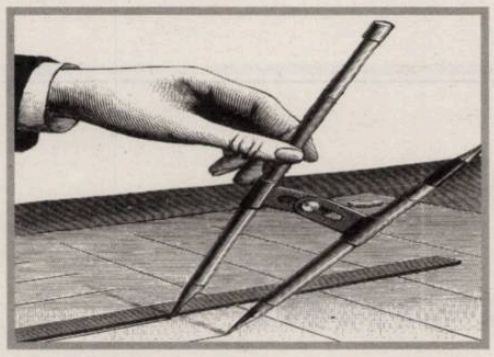

George GURESCU

SOS Provincia

Răsplată pentru caritate

Aflată între Centrul Maternal „Micul Prinţ“ şi Liceul Pedagogic „Nicolae Iorga“, casa Sofian pare a fi mai degrabă ascunsă ruşinos printre cele două clădiri de sorginte comunistă. De cum ajungi pe strada I.C. Brătianu din Botoşani, remarci frumuseţea unuia dintre cele mai impresionante monumente arhitectonice ale oraşului.

Considerat un mic palat, acesta a fost construit la începutul anilor 1900, la cererea soţilor Sofian, boieri de vază ai urbei. Din păcate, ei nu s-au bucurat foarte mult de el, întrucît, din 1910, el a devenit un centru pentru îngrijirea bătrînilor – dorinţă stipulată în testament (1899). Cei doi au fost consideraţi ca fiind printre cei mai mari filantropi ai tîrgului. Cît timp au fost în viaţă, au sprijinit şcolarizarea fiilor de ţărani, întemeind o şcoală agricolă. Prin actul din 1899, aceştia au lăsat casa pe mîna autorităţilor, dorind a se construi ulterior Fundaţia „Nicolae Sofian“, care urma să devină „ospiciu pentru cei infirmi“.

Clădirea a fost construită sub influenţa stilului Secession. Se pare că arhitectul ar fi fost de origine franceză, însă nu se cunosc nici numele acestuia, nici alte date referitoare la cei care s-au ocupat de casă. Se ia în considerare mai degrabă contextul din vremea respectivă, cînd boierii îşi aduceau din străinătate arhitectul pentru a le duce la bun sfîrşit planurile, existînd, de altfel, o apetenţă pentru cultura franceză.

Deasupra intrării principale domină o boltă semicirculară din lemn. Stucaturile – cu motive florale şi geometrice – nu mai sînt demult, rămînînd doar pereţii prin care se văd cărămizile. Minuţiozitatea dantelăriei arhitecturale abia se observă la ancadramentele ferestrelor, iar ornamentaţiile din fier forjat sînt pe punctul de a se desprinde de perete. Bazele coloanelor de susţinere sînt roase, iar singurele detalii care se mai zăresc acum sînt crăpăturile adînci lăsate de trecerea celor o sută de ani. Rolul de susţinere a fost „preluat“ de cîţiva stîlpi de lemn, care trec cu uşurinţă prin tavanul clădirii.

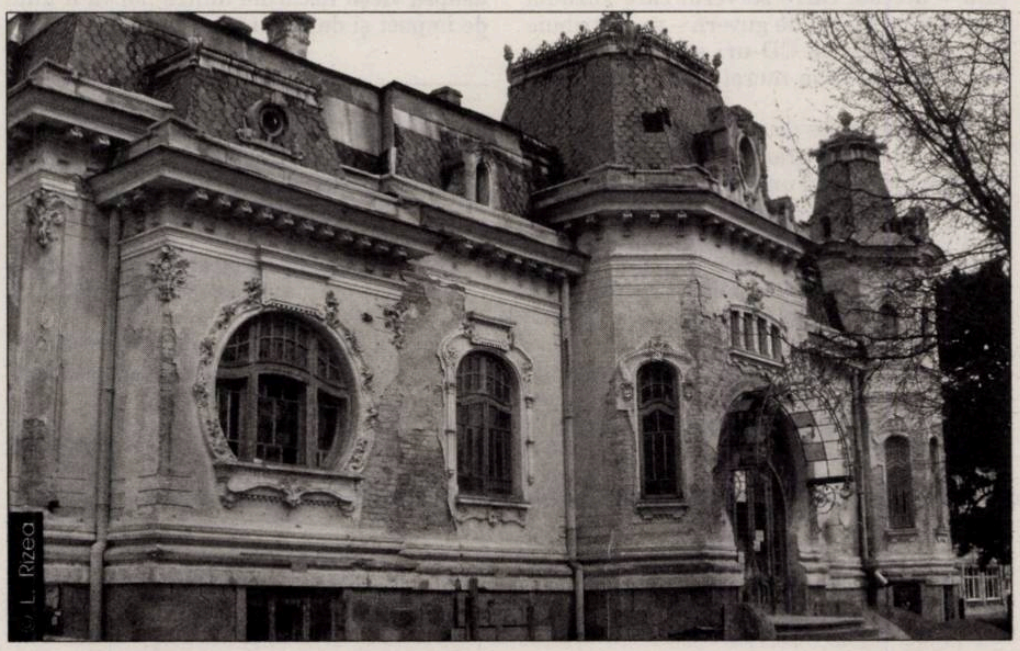

Din păcate, casa Sofian nu a cunoscut nici o renovare de cînd a fost construită. Lucru care, de altfel, se vede fără să te apropii foarte mult de clădire. Mai mult, după 1910 ea nu a mai fost folosită deloc în scopul pentru care a fost iniţial construită, devenind ospiciu şi, ulterior, centru de plasament. Indiferenţa din regimul comunist s-a perpetuat cu nonşalanţă şi după 1989, iar în 2003 autorităţile locale au încredinţat clădirea, spre administrare, Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei. Abia un an mai tîrziu (2004) aceasta intră pe lista monumentelor istorice.

Pînă în momentul de faţă s-au alocat 6 miliarde de lei vechi pentru a se începe consolidarea internă. Cît despre costurile totale, directorul Direcţiei judeţene pentru Cultură, Culte şi Patrimoniu Cultural Naţional Botoşani, Dănuţ Huţu, recunoaşte că e necesar cel puţin un milion de euro pentru ca Fundaţia Sofian (denumirea oficială a amplasamentului) să fie readusă la viaţă. Ulterior, aici se va amenaja viitorul centru al Episcopiei Botoşaniului.

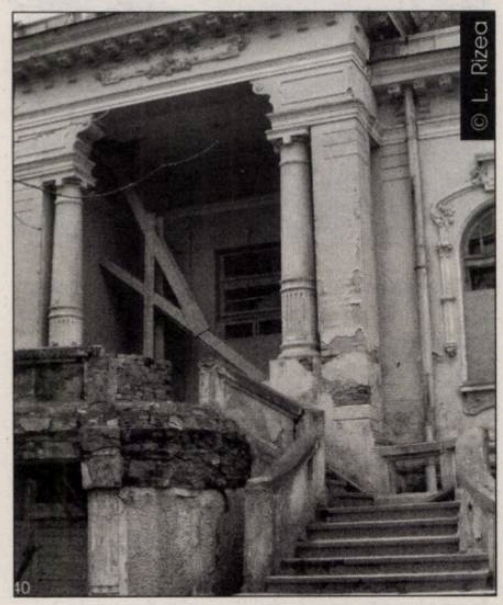

Prin acţiunile filantropice pe care le-a făcut, boierul a încercat să umple golul din familia sa, întrucît soţia, Ruxandra, nu i-a adus pe lume nici un copil. Neavînd urmaşi, aceştia au lăsat autorităţilor toate proprietăţile deţinute. Ironia sorţii sau neputinţa autorităţilor se vede cel mai bine în acest caz: vorbind aici de o clădire care a fost donată statului, nu au existat niciodată urmaşi care să-şi revendice drepturile de proprietate. Nu ar fi existat nici un litigiu care să fi dus la întreruperea lucrărilor de consolidare.

Din păcate, cu riscul de a cădea într-o expresie din ce în ce mai folosită în presă, casa Sofian urmează soarta tuturor monumentelor din ţară – ori sînt furate, ori sînt distruse. Iar acum s-a găsit ultima scuză: „nu sînt bani, este criză economică“.

***George Gurescu** este şef de departament la revista* Opinia Veche *din Iaşi.*

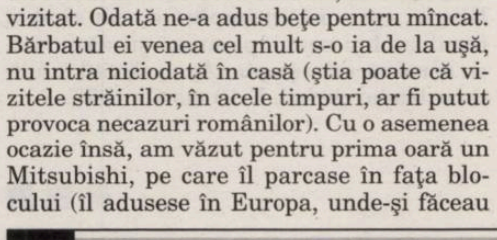

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

O poveste cu Japonia

Două fetişcane treceau pe lîngă casa noastră şi au cerut voie să rupă nişte liliac pentru a-l duce la mormîntul mamei lor. Erau mai mulţi fraţi, locuiau undeva în vale, n-am ştiut niciodată exact unde. Aveau şi o vacă pe care uneori o scoteau la păscut. Se trăgeau din Italia, aveau un nume sonor, italienesc. Nu ştiu cum de ajunseseră tocmai pe malurile rîului Prahova. Poate că tot aşa cum ajunsese şi o cucoană despre care bunica mea îmi spunea că ar fi fost un fel de strănepoată a lui Garibaldi.

Una dintre cele trei surori voia neapărat să intre la facultate, să facă filologie. Avea un temperament care aducea aminte de personajele feminine din filmele neorealiste italieneşti: energică, hotărîtă, ambiţioasă. Ai mei i-au dat probabil oarecare sfaturi, dar ea a învăţat pe rupte şi pînă la urmă a intrat la facultate, la Bucureşti. A ajuns să studieze tocmai japoneza, în plin regim comunist. A învăţat limba, a terminat facultatea şi, pe deasupra, şi-a găsit şi un japonez cu care să se mărite. La cîţiva ani o dată, veneau de la Tokio iar uneori ne mai dădeau şi nouă cîte un semn. În vreo două rînduri, ea chiar ne-a vizitat. Odată ne-a adus beţe pentru mîncat. Bărbatul ei venea cel mult s-o ia de la uşă, nu intra niciodată în casă (ştia poate că vizitele străinilor, în acele timpuri, ar fi putut provoca necazuri românilor). Cu o asemenea ocazie însă, am văzut pentru prima oară un Mitsubishi, pe care îl parcase în faţa blocului (îl adusese în Europa, unde-şi făceau vacanţa, cu vaporul). Cred că nici nu auzisem de această marcă de maşină şi, în orice caz, nu ştiam să-i pronunţ numele.

Aveau două fete mici, o combinaţie de trăsături româneşti (sau italieneşti) şi japoneze. Două mici Heidi, cu totul speciale în peisajul autohton. Deşi erau mult mai mici decît mine, m-am jucat cu ele, mîndru că vorbesc cu două fete din străinătate, ba chiar de altă rasă (fie doar şi pe jumătate).

În timpul ăsta, mama lor ne povestea cum e viaţa în Japonia. Bărbatul pleca dimineaţa la ora 9 la serviciu şi nu se întorcea înainte de 12 noaptea. Era ceva de neînţeles pentru noi, care nu ştiam decît de cele opt ore de lucru impuse în regimul comunist, şi alea foarte greu de suportat. Cum adică, japonezul nu mînca la prînz? Ba da, dar lua masa în oraş cu colegii sau cu partenerii de afaceri. În fiecare zi? – întrebam noi, cei obişnuiţi doar cu mîncarea gătită acasă şi pentru care o masă la restaurant era un adevărat eveniment. Bineînţeles – ne răspundea ea. Iar în timp ce bărbatul era la serviciu, mama se ocupa de educaţia fetelor, le învăţa limbi străine, le ducea la lecţii de pian, făcea ikebana şi alte asemenea lucruri. Cînd soţul era acasă, ea trebuia să-l servească ireproşabil, să-i pună berea şi papucii la îndemînă, ea... italianca independentă şi emancipată. Ne-a povestit apoi cum socrul ei s-a pensionat, după viaţă întreagă de muncă la Căile Ferate, unde ajunsese director, iar după ce a ieşit la pensie, s-a angajat la o altă companie, particulară, unde a urcat treaptă cu treaptă, pînă ce a ajuns din nou în postul de director.

Deja capitalismul japonez începea să ne înspăimînte şi ne întrebam dacă nu cumva în propaganda anticapitalistă cu care eram bombardaţi zilnic, n-o fi şi ceva adevărat. Greu puteam înţelege că acolo e o cu totul altă lume, un alt sistem de gîndire şi de lucru în care a sta 15 ore la serviciu, cu pauză de masă şi cu afaceri reuşite, poate fi un mod de viaţă acceptabil. Nouă ni se părea ceva de-a dreptul îngrozitor, după cum imposibil ni se părea şi să începi de la zero o nouă meserie, după ce te-ai pensionat cu o pensie foarte bună. Multe nelămuriri mi-a lăsat în minte acea discuţie.

Viaţa şi-a urmat cursul. La noi, a venit revoluţia. La ei, japonezul a devenit invalid. Cele două fete au crescut şi au plecat prin lume, să-şi caute norocul, asemeni mamei lor, în urmă cu 20 de ani. Mai de curînd am aflat că mama lor s-a îmbolnăvit de cancer. Boală de care a murit şi sora ei, împreună cu care culegea liliac, şi cred că şi mama lor. A fost ultima veste pe care am mai primit-o din Japonia. Între timp şi la noi lumea a început să muncească foarte multe ore pe zi, să mănînce zilnic în oraş, să-şi cumpere maşini japoneze...

ready made

„Mîne-zi, de noapte, marş. În Slatină, prînzu. Militarii sus în pimniţi, în vini, după băutură să dusără. S-or înbătat. O babă moartă s-au aflat, neştiind de cine-i omorîtă. Eu culeşi urzici, vin nu-i; răchie căpătai. Fasulea, urzicile, gata, cu amîndoi maiorii prînziiam. Iată oameni slătinari cu jalba de baba moartă. Aci rămasărăm cîmpiţi. Pre feciorii ce-au fost sus la pimniţi îi scrisără şi dimineaţa marş, halt aci; tuturora ce-au fost cîte 40 de bîte naintea săteănilor le trasără.“

(Nicolae Stoica de Haţeg,
Cronica Banatului,
Editura Academiei
Republicii Socialiste România, 1969)

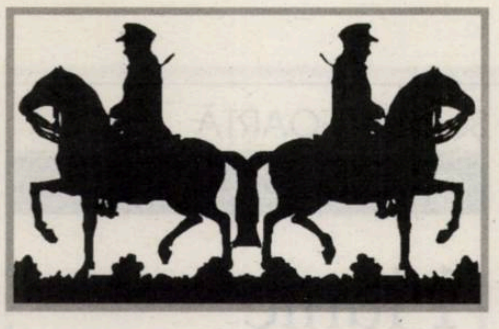

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Note informative către Serviciile multilateral specializate

Cred că ar trebui să vă intereseze marele succes de care se bucură, printre bipezi, osteoreparatorul, antiinflamatorul şi rubefiantul *Osteocicatrat-gel*, pe tubul căruia stă scris, cu majuscule, că e numai pentru uz veterinar şi anume pentru cîini şi pisici; ţin să subliniez că şi mie, personal, mi-a făcut bine, mai ales că îmi place alternanţa vocalelor şi consoanelor sale care au ceva din melodia aceea „La cucaracha".

● Alaltăieri, la un stop, aşteptînd lumina verde, un domn îi explica unei doamne că sîntem „o ţară de intermediari". Poate că o să vă pară neinteresant, dar nu e – după părerea mea.

● Mă simt dator să vă comunic că trei dimineţi la rînd, m-am trezit – şi nu-mi pot explica de ce – avînd în minte un singur nume: El Baradei, savantul egiptean – dacă nu ştiţi – care a condus agenţia internaţională pentru controlul energiei atomice.

Ieri m-a oprit un confrate – fost redactor-şef al unei reviste pentru pionieri – care a ţinut să-mi spună că există, într-o editură bucureşteană, un roman al unui tînăr absolvent de teologie şi care, obsedat de „actuala nebunie mistico-sexuală", conţine două capitole: unul în care Dumnezeu îi învaţă sex pe Adam şi Eva, iar în celălalt se descrie amănunţit cum pătrunde Duhul Sfînt în Fecioara Maria. El mi-a cerut să transmit urgent această informaţie preşedintelui Uniunii Scriitorilor; l-am refuzat şi m-a înfierat pe loc ca pe unul dintre „inconştienţii care susţin că talentul îşi poate permite orice". Nu m-am întins la vorbă cu el, dar nici nu mă simt vinovat.

● Mi-a făcut o foarte puternică impresie pianista Anna Winitskaya pe care am ascultat-o, la Mezzo, interpretînd studiul nr. 10 op 1 de Chopin.

● Deşi sper că a ajuns la cunoştinţa dvs., nu mă simt deplasat dacă vă reamintesc că prin analize ADN s-a descifrat şi misterul vieţii lui Tutankhamon.

În atenţia dvs.: Osteocicatrat, El Baradei, valsul trist al lui Brahms...

● Nu mă tem că v-aş putea deveni suspect dacă ridic următoare întrebare: rezonabilitatea e azi o formă de disidenţă? La ce? La cine?

P.S. (adică Pe Scurt): La 26 martie 2010, un prieten a suferit o depresie care se menţine pînă azi, deoarece a sunat-o, ca în fiecare an, pe femeia de care se îndrăgostise în urmă cu 55 de ani, exact în ziua aceea, iar dînsa s-a enervat foarte tare şi i-a strigat: „Adică vrei să-mi arăţi că ai memorie...? De-aia mă suni din an în Paşte?" şi i-a închis telefonul. Nu a chemat Salvarea – pentru el nu există salvare –, dar nici nu a vrut să mă asculte cînd, încercînd să-l liniştesc, i-am explicat că e un prost, incapabil, la vîrsta lui, să înţeleagă ce-i o declaraţie de dragoste ca a ei. De două săptămîni nu ne mai vorbim. Nu ştiu dacă să fiu îngrijorat de starea lui. Supun cazul atenţiei dvs. Sau nu vă pasă?

Nu ştiu, de asemenea, cărui Serviciu să mă adresez, dar pentru mine orgoliul este cu atît mai violent şi mai inteligent cu cît tace mai tenace.

● Accept să fiu ascultat şi pe fix, şi pe mobil, totuşi eu nu mă pot despărţi de două fraze ale acelei orînduiri „ilegitime şi criminale": „să nu fii original cu orice chip!" şi „să nu generalizăm pripit".

Mă văd silit să protestez la ideea – tot mai insistentă în articole şi discuţii – conform căreia deşănţatul cult al personalităţii lui Ceauşescu a fost opera intelectualilor, îndeosebi a scriitorilor oportunişti şi laşi, organele de partid, Securitatea, cenzura neexercitînd nici o presiune asupra lor. Cu ultimele rezerve de bună-cuviinţă, consider că se promovează o porcărie.

● Dacă zilele trecute nu v-am putut explica de ce m-am trezit în trei dimineţi consecutive cu numele lui El Baradei în minte, trebuie să vă comunic şi de ce aseară am adormit îngînînd îndelung valsul trist al lui Brahms. Am văzut-o pe Ingrid Bergman în *Vă place Brahms?* şi mi s-a părut la fel de minunată ca în *Casablanca,* film cu care nu obişnuiesc – în cultura naivităţii mele – să fac comparaţii.

un sport la Răsărit

Ce e mai important: piciorul fotbalistului sau capul preşedintelui de club?

Dacă preşedinţii noştri ar avea cap, poate că fotbalul românesc nu s-ar mai simţi obligat să se revendice din manechine. E o frază tristă, dar rectificabilă. De fapt, preşedinţii au cap, iar implanturile îi ajută să devină compatibili cu cele mai actuale picioare din lume. Un cap scurt devine imediat unul gros, un cap mic devine vîrtos. Lungimea şi grosimea capetelor prezidenţiale se adaptează celor mai impresionante goluri (sau, mai degrabă, goliciuni) printre picioarele care contează.

Se ştie că unii preşedinţi sînt obsedaţi de a face golaveraj la fiecare sfîrşit de săptămînă. De vineri seara şi pînă luni dimineaţa, în jurul lor cad mai multe perechi de picioare de cîţi copaci e în stare să taie Guvernul. E un măcel de carne, vată şi sînge. O competiţie confuză. Pe isprăvi neverificabile la Ligă nici un prost nu plăteşte impozit.

La noi, în general, atunci cînd vine vorba de cap şi de picioare, fotbalul ajunge un pretext. O explicaţie fără argumente. Ne putem considera nişte intruşi. Ori neica nimeni.

Radu BANCIU

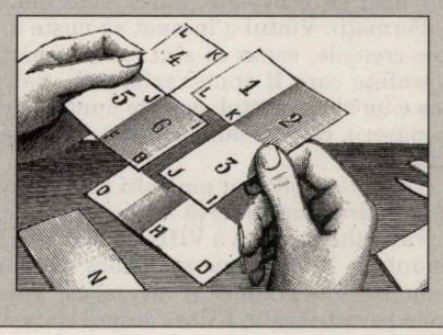

PUBLICITATE

COLECȚIA DE GHIDURI TURISTICE NATIONAL GEOGRAPHIC TRAVELER

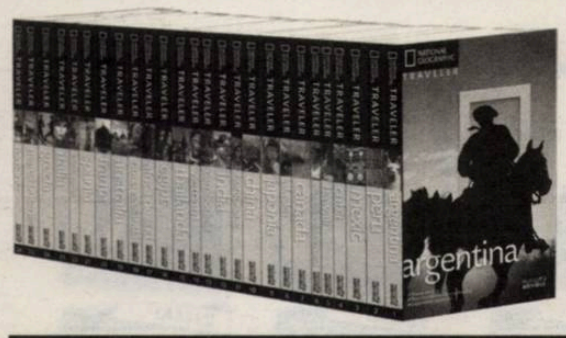

Descoperă cele mai frumoase țări din lume 26

- Fotografii senzaționale
- Hărți detaliate
- Informații inedite

Zi de zi, experții **National Geographic** străbat lumea în lung și-n lat, cunoscând în profunzime cultura, tradițiile și istoria fiecărei țări. **Ghidurile turistice** National Geographic sunt rezultatul a peste o sută de ani de expediții fascinante.

În fiecare vineri, o țară pe săptămână cu doar 12,99 LEI

- **PESTE 300 DE PAGINI** full color
- **HÂRTIE LUCIOASĂ**
- **FORMAT COMPACT,** ușor de folosit

numai cu ziarul

1. Argentina	12 martie
2. Peru	19 martie
3. Mexic	26 martie
4. Cuba	2 aprilie
5. Hawaii	9 aprilie
6. Rep. Dominicană	16 aprilie
7. Canada	23 aprilie
8. Alaska	30 aprilie
9. Japonia	7 mai
10. China	14 mai
11. Hong Kong	21 mai
12. India	28 mai
13. Cambodgia	4 iunie
14. Vietnam	11 iunie
15. Thailanda	18 iunie
16. Egipt	25 iunie
17. Africa de Sud	2 iulie
18. Noua Zeelandă	9 iulie
19. Australia	16 iulie
20. Franța	23 iulie
21. Spania	30 iulie
22. Portugalia	6 august
23. Italia	13 august
24. Grecia	20 august
25. Marea Britanie	27 august
26. România	3 septembrie

BIBLIOTECA adevărul

Proiect susținut de: ColonHelp 021.3.000.000

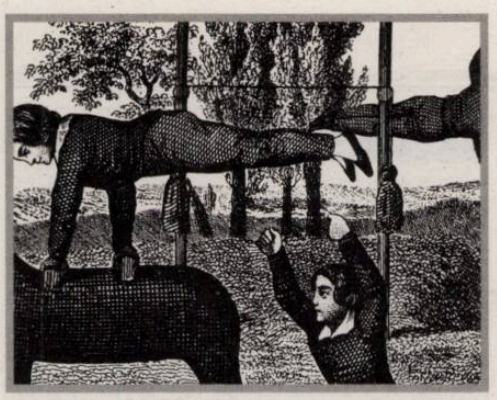

Lucian MÎNDRUŢĂ

talon de **participare**

Numărătoarea frunzelor

Pe geamul meu văd o salcie. Nu ştiu dacă e modelul plîngător, însă nu mi s-a părut niciodată tristă. Ea însă mă întristează pe mine (pentru că mi-o aduc aminte pe ea mică şi pe mine tînăr) şi pentru că mă face să înţeleg că am trecut de vîrsta la care anotimpurile mai însemnau ceva: şcoală, vacanţă, mers la mare. Acum doar salcia îmi spune cît timp a mai trecut.

Toamna, îmi fac socoteala pe frunzele ei ca să aflu discret, fără vreo privire în calendar, cît mai e pînă să încep să strîng banii de cadouri de Crăciun. Iarna stau atent la primul semn de muguri. Ştiu c-am trecut de februarie cînd nu trebuie să mai scot capul pe geam să-i văd, pentru că-s deja mari şi nerăbdători. Şi mai ştiu că vara nu poate fi departe în momentul în care nu mai pot vedea clădirea din spatele ei, din cauza frunzelor.

Sîntem acum exact în acel moment. Încă mai văd prin ea, dar e o lumină verde, ca prin apa unui iaz populat cu alge. Frunzele sînt mici şi încovoiate, parcă suferind de malformaţii. Vîntul a început să mişte mai bine crengile, semn că sînt tot mai multe suprafeţe care îi opun rezistenţă. Salcia mea e un abac vegetal, pe care număr zilele primăverii, cel mai bun anotimp să înţelegi viaţa.

Dacă v-aţi plictisit pînă aici şi vi se pare că ne îndreptăm în forţă spre stilul literar al oracolului de clasa a VIII-a, e mai bine să renunţaţi. N-am nimic scandalos de spus, n-am nici o dezvăluire şi nici măcar vreun om în povestea asta. E doar despre viaţa din jurul nostru, alta decît cea umană.

Acum cîteva zile am ajutat la plecarea unei rable din faţa blocului. Stătea acolo de vreo 10 ani, ea însăşi avînd etatea de 18 primăveri. Imaginaţi-vă din ce lume venea: la naşterea ei, Lambada era încă un hit proaspăt, micii erau singura soluţie de fast-food din Bucureşti, iar Miron Cozma încă nu se gîndea că se poate face şi puşcărie pentru un simplu drum cu colegii, cu trenul, pînă în Capitală... Nu ştii că a trecut atît de mult de atunci pînă nu vezi o maşină din vremea aceea. Vremea, ciudată chestie, se vede mai rău pe lucrurile din metal şi sticlă decît pe cel din carne. Sau cel puţin aşa îmi fac eu iluzii, că n-am putut să verific în oglinda retrovizoare, spartă şi ea, la fel ca farurile...

Ca să uit, am ucis Dacia asta. Am văzut-o strivită în dinţii unui utilaj, la Remat. Mi-a adus aminte de un porc la abator, cu tot cu spasmele morţii, imitate bine de bara din faţă, desprinsă din cauza şocului execuţiei. Dar nu despre ea e vorba, ci despre locul gol lăsat în urmă.

Cum v-am spus, maşina era de ani buni acolo. Verile calde şi greutatea proprie (877 kg, conform cărţii tehnice) i-au înfundat jenţile cu roţi sparte în asfalt. Cînd maşina a plecat, au rămas în urmă patru adînciturii umede, iar în fiecare dintre ele am descoperit cîte o rîmă. Vie, grăsuţă, prosperă, adăpostită într-un bordei cu acoperişul de cauciuc şi cu podeaua de asfalt poros. Cum a intrat acolo? Fără îndoială, prin spaţiile dintre pietrele pavajului, ieftin şi părăsit de bitum, ca toate afacerile cu asfalt din România.

Rîmele astea patru se bazau pe rabla noastră pentru tot ce are mai scump pe lume o vieţuitoare: un adăpost. La el au lucrat atîţia ani şi nepăsarea proprietarului şi şmecheria firmei care a pus asfaltul prost, cu drumuri minuscule, gata construite pentru animalele de sub pămînt. Iată două lucruri pe care oamenii le detestă – dar care, pentru nişte rîme anonime, au fost cea mai mare binecuvîntare. Pînă cînd am apărut eu şi omul cu remorca, fireşte, şi tot ecosistemul s-a dus naibii.

Pentru ecologişti, aş vrea să notez aici că rîmele au fost salvate cu un beţişor şi puse atent în grădiniţa din faţa blocului. Sper că s-au descurcat să se întoarcă în pămînt, unde probabil că au îngroşat rîndurile rîmelor homeless din Bucureşti.

Iar eu m-am întors să număr zilele pe ramurile salciei, sub care nu mai e nici un martor al orgoliului nostru de altădată: maşina nouă şi frumoasă pe vremuri, cumpărată cu mari sacrificii de cine ştie cine, în anul în care nu-mi imaginam că televiziunea poate să fie o meserie, obligaţiile nu-mi păreau defel obligatorii, iar vîrsta, pur şi simplu, un atestat de veşnicie.

Dar încercăm să uităm şi de asta. Primăvara e discretă cu noi şi cu timpul nostru omenesc: frunzele sînt aceleaşi cu cele de la 16 ani. Sau mi se pare mie?

Şerban FOARŢĂ

gazela de perete

1 iunie

În vrem-nu-vremile copilăriei mele (de după abolirea monarhiei), adică în, aproximativ, răstimpul 1948–1954, Ziua Copilului nu prea era în vogă. (Sau, cel puţin, nu-mi aduc eu aminte.) Noi aveam, chipurile, alte sărbători: anume 1 *(întîi,* nu *unu!)* Mai; August 23 (cu inversiunea de rigoare, căci numele lunii e arimic, – iar cei mai mulţi, fireşte, *n-àu gust* pentru rime docte, ca a mea; fiind de acord, în schimb, cu oxitonizarea poporană a vocabulei cu pricina: *augùst*, – de unde şi graţioasa lozincă asonantă „23 Augùst/ Libertate ne-a adus!“); 7 Noiembrie (sau, mai curînd, *Noiembrie 7,* din aceleaşi rimice motive; şi în varianta sineretică *no[i]embre,* – termen nepus, totuşi, cu *membre* [P.C.U.S sau P.C.R.] în rimă, întrucît *membrele* pot naşte echivocuri); 30 Decembr[i]e (ce, căzînd, însă,-n frigorifica vacanţă, nu era luată în serios decît deăia pentru care Moş Gerilă îl uzurpase, între timp, pe Moş Crăciun). – Aflu abia acum că 1 iunie va fi devenit ce este azi, la Geneva, în 1925. El mai e şi Ziua proclamării independenţei, în 1962, a Samoăi (genitiv-dativ de tipul *rouăi!).*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Nu întrerupeţi vorbitorul!

Ca în ţările civilizate... De cîte ori nu am auzit această referinţă admirativ-frustrată, din cele mai diferite guri şi despre cele mai diverse probleme! Ciudat însă, nu ţin minte să fi auzit vreodată invocîndu-se „ţările civilizate“ atunci cînd era vorba despre... a sta de vorbă. Adică a discuta, a conversa, a delibera, pe scurt, a con-vorbi. Ca şi cum discuţia publică ar fi rămas pretutindeni la stadiul de „natură“ şi nu ar fi fost „civilizată“ şi ea precum atîtea alte comportamente publice şi mai puţin publice ale acestui animal politic care este omul! Ca şi cum pentru comunicare şi deliberare nu ar exista reguli „civilizate“ la care să ne raportăm. Sîntem de acord cu toţii că multe ar trebui să fie şi la noi „ca în ţările civilizate“, cu o singură excepţie însă: discursul public. (Ah, era să uit ospitalitatea noastră strămoşească pentru care, de asemenea, nu există model civilizaţional de invidiat!)

Şi totuşi, într-un fel, de la aceste *reguli ale con-vorbirii* începe totul. Ele instituie şi garantează, poate mai mult decît orice altceva, ordinea Civilizaţiei, elaborînd şi rafinînd, de-a lungul secolelor, proceduri ale discuţiilor eficiente, care să acorde şanse egale fiecărui vorbitor în interesul tuturor participanţilor. Ele încep acum mai bine de două mii de ani, cu *agora* greacă şi *forum*-ul roman, dar se apropie de maturitate odată cu secolele XIII-XIV şi cu formarea Parlamentului englez. Pentru a asigura rolul *deliberativ* al acestuia, discuţiile din cadrul Camerei Comunelor au trebuit să fie îngrădite şi orientate de reguli de con-vorbire. Aşa au apărut primele *rules of order*. Ele se aseamănă, pe undeva, cu acele norme de comensalitate expuse, cam în aceeaşi vreme, de către Erasmus din Rotterdam în faimosul său manual *De civilitate morum puerilium libellus,* cu care începe, într-un fel, „procesul civilizării“ despre care vorbeşte Norbert Elias. Şi într-un caz şi în celălalt, ni se spune cum pîrdalnicele porniri ale „naturii“ fiecăruia dintre noi pot şi trebuie ţinute în frîiele „civilităţii“ pentru a asigura buna con-vieţuire a tuturor.

Născute în mediul parlamentar şi făcînd parte din istoria procedurilor parlamentare, aceste *rules of order* nu rămîn, însă, închise între pereţii acestei instituţii, ci vizează tot mai mult orice fel de adunare deliberativă, orice dezbatere mai mult sau mai puţin publică. Nu este, astfel, întîmplător faptul că faimoasele *Robert's Rules of Order* care au devenit referinţa de bază în Statele Unite – şi apoi, în bună parte, a lumii „civilizate“ – îşi au originea în 1863, cînd generalul Henry Martyn Robert a fost ales să prezideze o reuniune bisericească. Deşi s-a achitat onorabil de sarcină, acesta a realizat că nu era pregătit pentru o astfel de misiune şi că totul s-ar fi desfăşurat mult mai bine dacă ar fi dispus de un set de reguli şi proceduri clare şi eficiente. Aşa că s-a apucat să le creeze, luînd drept model practicile parlamentare britanice. Acum, cele mai diverse reuniuni fac apel la „regulile lui Robert“, iar ultima ediţie se află şi online. Ca şi „manierele de masă“ prescrise de Erasmus, multe dintre acestea au intrat în patrimoniul bunului simţ comun (sau se presupune că au intrat...).

Dar despre ce este vorba? Pe scurt, acestea „oferă reguli comune şi proceduri pentru deliberare şi dezbatere de natură să asigure tuturor participanţilor aceeaşi poziţie şi acelaşi limbaj“. Ca şi regulile lui Erasmus despre cum să mănînci şi cum să bei, cum să stai pe scaun şi cum să-ţi controlezi la masă diversele porniri fiziologice, etc., regulile lui Robert încep prin a îngrădi pornirile de a vorbi orice, oricînd şi oricum. Mai întîi de toate, nimeni nu trebuie să intervină în dezbatere dacă nu este competent să ia cuvîntul în problema adusă în discuţie. Apoi, dreptul de a vorbi *(obtain the floor)* se obţine doar de la preşedinte şi doar după ce predecesorul a terminat ce avea de spus; „a sta în picioare, aşteptînd să-ţi vină rîndul în timp ce vorbeşte altcineva este *out of order*. De asemenea, „nici un membru nu poate vorbi de două ori despre aceeaşi problemă decît după ce toţi cei care au ceva de spus au vorbit măcar o dată“. Elementar, nu? Mai departe: „comentariile trebuie să fie curtenitoare în limbaj şi ţinută – să nu facă referinţă la persoană sau să facă aluzie la nume sau motive“. Şi lista merge mai departe, punct cu punct: nu se discută nimic ce nu este în agendă („la subiect“); cum se deschide şi cum se închide – sau amînă – dezbaterea unei moţiuni; cum şi dacă se poate sparge o moţiune în două-trei probleme mai delimitate pentru a le face mai precise; cum se deleagă o moţiune unui comitet care să ofere o recomandare spre dezbatere; cum se adresează o întrebare vorbitorului; cum „se pune pe masă“ o problemă şi cum şi cînd „se ridică de pe masă“ o problemă după ce a fost rezumată şi considerată încheiată, etc., etc. Şi, *most importantly, BE COURTEOUS* (am citat, n-am inventat!).

Cîte persoane publice ar mai avea dreptul la cuvînt şi cîte emisiuni de televiziune ar mai putea fi difuzate dacă am fi nevoiţi, într-o zi, să ne „civilizăm“ şi în acest domeniu?...

Nu mă interesează aici aspectele tehnice şi procedurale. Ele există, inevitabil, şi în Parlamentul României. Mă gîndesc doar la acele reguli elementare care fac parte din „comportamentul civilizat“ al omului obişnuit. Şi nu pot să nu mă întreb: oare cîte persoane publice ar mai avea dreptul la cuvînt şi cîte emisiuni de televiziune ar mai putea fi difuzate dacă am fi nevoiţi, într-o zi, să ne „civilizăm“ şi în acest domeniu?...

PUBLICITATE

presseurop

www.presseurop.eu

Courrier international şi alte trei reviste europene şi-au unit experienţa în spaţiul Web pentru a oferi cele mai bune articole din presa europeană.

Politică, societate, cultură: zilnic pe site-ul Presseurop.eu, actualitatea continentului nostru în zece limbi străine.

Lectură plăcută !
Echipa Presseurop

Adrian CIOROIANU

poveşti suprapuse

Un măr, un glonţ şi-un kil de heroină

De la zeiţele Greciei la sinucigaşele Ceceniei

Presimt: păli-vor de ruşine industriile, rugini-vor băncile, prăbuşi-se-vor pieţele imobiliare: pentru că tot războiul rămîne cea mai profitabilă investiţie! Din acest punct de vedere, istoria pare a merge în cerc – după cum se va vedea mai jos.

Unde bat? Ei bine, la capătul acestor rînduri vom vedea, uimiţi, cît au costat recentele atentate cu bombă din metroul moscovit. Cît de puţin, adică. Aproape la îndemîna oricărui om cu oarece largheţe la buzunar. Dar asta nu e tot. Povestea este de mult, de demult, începută.

Pentru că, mai întîi şi mai întîi, în istoria războaielor a fost – se spune – un măr. Nu mă refer aici la mărul lui Adam – şi nici la milenara *cherelă* dintre bărbat şi femeie, pe care poate doar dl C.T. Popescu ar putea-o descrie veridic. Mă refer la alt măr: unul aruncat în joc de zeiţa Eris, naşa în Antichitate a tuturor discordiilor. Geloasă că nu fusese invitată la o nuntă de zei, Eris a spus că acel dar va fi meritat de cea mai frumoasă dintre zeiţe. Femei şi ele, zeiţele din Olimp – mai precis Hera, Atena şi Afrodita – s-au pieptănat în oglinzile de cleştar şi s-au sulemenit cu iruri, pentru a apărea apoi în faţa frumosului Paris, care le era arbitru. (Care Paris? Exact, fiul lui Priam – regele Troiei.) Făţos, dar cam sărac sub plete (l-aţi văzut aidoma şi în ultima superproducţie de gen), romanticul Paris troianul i-a dat mărul Afroditei. Şi de-aici a pornit hecatomba unei cetăţi: ca semn de mulţumire, Afrodita l-a ajutat pe Paris s-o răpească pe suspect de blonda grecoaică pe nume Elena – soţia lui Menelaos, spartanul. Iar ca semn de pedeapsă, Atena a făcut de-aşa fel încît, în cele din urmă, Troia a ars din temelii, ameţită de vin şi de calul de lemn primit în dar! Aşadar: la rădăcina celui mai vestit dintre războaiele vechimii mitologice s-a aflat un fruct în valoare, azi, de nici 50 de bani bucata. (Cineva, peste umăr, îmi şopteşte că mărul discordiei ar fi fost *aurit* – dar aici cred că e o chestiune de traducere din greaca veche: nu mi-e clar dacă mărul era *de aur* sau doar din soiul *Golden!)*

Şi au mai trecut ceva mii de ani. Iată-ne într-un cochet orăşel din Balcani, într-o frumoasă zi de început de vară. Străzile erau măturate şi văruite lună, iar în plopii de la drumul mare – pe care tocmai trecea o coloană oficială – cîntau păsărele.

Deodată, iată zgomot şi fum: lîngă una dintre maşini explodează o bombă artizanală! Nimic grav: toţi au priceput imediat că anarhiştii sîrbi n-au astîmpăr (au rămas la fel pînă azi!), în fine, noroc că doar unul dintre ofiţerii escortei fusese rănit. Galanţi – aşa era epoca –, cuplul princiar Franz & Sophia s-au îndreptat apoi spre spitalul din Sarajevo, să viziteze rănitul. La o curbă, sare în drum un bruneţel cu mustaţă şi *poc... poc... poc... poc...* patru gloanţe... două victime... un prim război mondial... un al doilea război mondial... plus un război rece aferent... Aşadar: la rădăcina celor trei mari conflicte ale secolului al XX-lea au stat cele patru cartuşe trase de un băietan de 20 de ani pe nume Gavrilo (un fel de *Gavroche balcanique)* în duminica de 28 iunie 1914. Costul estimat al gloanţelor: cca 7 euro, la cursul european de azi.

În fine, episodul de mai alaltăieri: în dimineaţa de luni, 29 martie a.c., două explozii în staţiile de metrou moscovite *Lubianka* şi *Park Kulturî*... 38 de morţi... zeci de răniţi... Costul estimat al pagubelor (spune Viktor Ivanov, şeful Serviciului Federal pentru Controlul Narcoticelor din Rusia – vezi *Newsweek,* 12 aprilie a.c.) ar fi fost de 150 de mii de dolari (exceptînd, bănuiesc, vieţile pierdute). Care-i contextul: în calea drogurilor provenite din Afganistan, Rusia este ţara cu cea mai înaltă rată de trafic din lume, în acest moment. De exemplu, numai traficul de droguri *via* Daghestan a crescut în Rusia de 20 de ori în cursul anului 2009. Pe piaţa neagră din Moscova, un kilogram de heroină ajunge la 150 de mii de dolari – preţ cu care poţi să cumperi între 150 şi 400 de automate Kalaşnikov, în funcţie de cît de abil eşti (preţul lor curge între 300 şi 1000 de dolari, în Afganistan) sau chiar vreo şapte rachete Stinger, bune de doborît elicoptere sau avioane (preţul la negru: 20 de mii bucata).

Altfel spus: teroriştii ceceni – ca şi cei arabi – fac bani din traficul de droguri. Atentatele de la Moscova au costat (doar!) cît un kilogram de heroină. La rădăcina femeilor-*kamikaze* în negru care *s-au dat de toţi pereţii* în staţiile metroului se află mii de ruşi în putere, mai juni sau nu, care pun banul jos şi şi-o trag în venă.

***Adrian Cioroianu** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

Tirania menajului

Educaţia şi familia sînt preocupări majore ale burghezului, cărora le consacră bani şi timp. Acestea se regăsesc şi în memoriile doctorului Ştefan Piscupescu, redactate în prima parte a secolului al XIX-lea. Familia este cea în care investeşte şi căreia îi dedică toate economiile. Tot ei îi sînt adresate sfaturile, experienţele şi gîndurile, căci de buna ei organizare depind toate. În casă, fiecare primeşte îndatoriri şi drepturi. Datoriile bărbatului se răsfrîng asupra întregii familii. El trebuie să aibă „casă de păstrarea agoniselii şi de lăcuit, a agonisi pe cale dreaptă, cinstită atît trebuincioasele din toate zilele, cît şi de peste tot anul, a înbrăca şi a căuta nevasta şi copiii în patimă de boală şi a se pune şi răspunde pentru dînşii la orice nevoie". Pentru asta primeşte „drepturi" depline asupra familiei sale: „a stăpîni şi a cîrmui nevasta şi copiii, şi a le arăta treaba şi orînduiala îndatoririlor pe care sînt datori a le cinsti". Soţia are datoria de a „iconomisi agoniseala, a ţinea şi a păzi curăţenia casii bărbatului şi a creşte copiii la pieptul ei". Asta justifică drepturi „împreunate cu ale bărbatului". Traiul bun constituie miezul modelului oferit copiilor ce-şi vor „imita" părinţii în toate. Or, pentru a imita, ei trebuie să aibă modele bune de urmat. Femeia, mamă şi soţie, este pionul central al menajului; ea trebuie să aibă calităţile unei stăpîne, dar şi supunerea unei roabe, respect şi consideraţie pentru stăpînul casei, dar şi hărnicie şi dăruire. În plus, soţia unui doctor trebuie să posede smerenie, educaţie astfel încît să ştie să vorbească „oamenilor după deosebirea lor", să se ocupe de calfe şi slugi, să se aplece asupra creşterii copiilor, nu băbeşte, ci potrivit cu statutul social al părinţilor, să fie evlavioasă, „să citească închinăciunea în toate zilele", să păstreze curăţenia odăilor, orînduiala hainelor şi „iconomia casii".

Buna alegere, „unirea şi dragostea însoţirii", îi pare lui Piscupescu un „obicei bun" cu o contribuţie esenţială la „rodirea şi sporirea agoniselii casei". Îndepărtarea de la aceste principii este vinovată de „prigonire" şi „stricăciune". Fără copii şi obligaţii morale, soţii, aflaţi într-un astfel de impas, n-au decît să se despartă şi chiar le recomandă divorţul pentru că n-au de ce suferi „unul scîrba altuia". Familia însă trebuie să-i ţină împreună; pentru binele copiilor să se prefacă a fi mulţumiţi: „fiind cu familie, atunci este vai de copii şi amar părintelui celui mai milos, că-şi va jertfi starea, cinstea şi viaţa pentru nebunii lui". Pentru evitarea multor şicane cotidiene, recomandă odăi separate între soţi încă de la începutul mariajului, un principiu mai deloc întîlnit în societatea românească.

Avînd în faţa ochilor un model bun, copiii îl imită şi se supun părinţilor a căror priveghere trebuie să fie foarte activă pentru că „răul" ascuns în fiecare la naştere îi îmboldeşte la „cele rele de stricăciunea lor". Părinţii au obligaţia de a fi tot timpul în alertă, de a-i îndrepta, uneori şi cu măsuri punitive, cum ar fi privarea de hrană, îmbrăcarea în haine simple, dar curate, care n-ar fi „înnoite" decît cu dovada „silinţei înaintării învăţăturii", fără a li se da „parale pîn' mîini spre a nu afla întrebuinţarea lor". Plus, „nu se vor slobozi a vorbi neîntrebaţi şi întrebîndu-se a răspunde în duhul şi cazul întrebării fără abatere de cuvinte mai multe"; un mijloc eficace pentru a şti să păstreze o „taină", dar şi pentru dezvoltarea gîndirii. Singurătatea este de evitat pentru că implică „stricăciunea" provocată de „boldurile" tentaţiilor de tot felul.

Idealul acestui „mic burghez" îl constituie traiul liniştit, în interiorul casei, fără amestecul celorlalţi, alături de o soţie harnică şi iubitoare, împreună să „odrăsluiască" şi să crească copiii cărora să le lase drept moştenire o bună educaţie. Piscupescu crede şi insistă ca un tată să privegheze la buna educaţie a fiilor. Iată pledoaria, adresată prezumtivilor „fii": „şi să ştiţi că cea mai de frunte şi cea mai nobilă moştenire, care puteţi să lăsaţi fiilor voştri este creşterea şi cugetarea cea potrivită şi bună, cu credinţa şi frica de Dumnezeu. Buna creştere deprinde ascultarea şi primirea învăţului, care trebuie să fie însoţit cu pilduirea lui; potrivita creştere rosteşte cugetarea dreptăţii adevărului şi luminează cunoştinţa minţii de buna purtare, că precum cugetă omul în sine, aşa şi lucrează". Orice program de educare a tinerilor trebuie să aibă susţinerea Guvernului ce-şi acordă sprijinul în transformarea tatălui în „dascăl şi ocîrmuitor". Cînd un guvern nu se va îngriji de acest lucru, atunci supusul îşi află salvarea în fuga de „zgomotul rătăcirii şi al stricăciunii", „îndepărtarea în singurătatea şi liniştea" căminului.

***Constanţa Vintilă-Ghiţulescu** este cercetător la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti.*

anti nostalgia

Katîn

„În principal, dovada consta în deschiderea unor morminte pînă atunci [aprilie 1943, *n.r.*] neatinse, examinarea cadavrelor compactate sub pămînt, descoperirea unor ziare ruseşti asupra acestora şi a altor materiale similare datînd dinainte de aprilie 1940 şi nimic de mai tîrziu; dar hainele găsite erau în general groase, ceea ce contrazicea afirmaţia ruşilor că execuţiile avuseseră loc în călduroasa lună septembrie din 1941.

La Katîn au fost exhumate 4143 cadavre ale deţinuţilor din lagărul Kozieslk; 2914 au fost identificate, 80% dintre ele fiind ale celor înscrişi pe listele de dispăruţi, întocmite de autorităţile poloneze.

Ce s-a întîmplat cu polonezii din celelalte două lagăre, în număr de aproximativ 10.400, rămîne neştiut. Există versiuni potrivit cărora mai mulţi prizonieri polonezi au fost înghesuiţi pe barje vechi şi au fugit pe Marea Albă. Se mai vorbeşte de asemenea de execuţii în masă şi gropi asemănătoare celor de la Katîn, în vecinătatea Harkov-ului.

Judecătorii de la Nürnberg au examinat Afacerea Katîn între 1-3 iulie 1946 într-o manieră derizorie, iar verdictul pronunţat de ei nu a menţionat responsabilitatea naziştilor. Nici o dovadă, de nici o natură, privind răspunderea naziştilor în această crimă specială nu a fost adusă de prizonierii germani şi nu a rezultat din materialul capturat.

Dar nici nu trebuie să spunem aici mai mult. Nimeni nicăieri nu mai crede că nemţii au fost vinovaţi."

(Robert Conquest, *Marea Teroare. O reevaluare*, traducere din limba engleză de Marilena Dumitrescu, Colecţia „Procesul comunismului", Editura Humanitas, 1998)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Uliţele copilăriei

„Înainte de a mă căsători, aveam o mie de teorii despre cum să creşti copiii, şi nici un copil. Acum am trei copii, şi nici o teorie.“
John Wilmot

Cînd am citit propunerea redacţiei *Dilema veche* privind titlul rubricii de faţă, am fost un pic contrariată: articolele scrise sub semnul lui „Lasă-ţi copiii să vină la tine“ transmit cititorilor obligaţia de a deveni părinţi perfecţi. De a se întruchipa în idealuri de moralitate şi competenţă pentru copiii lor. Or, mie, tocmai asta mi se pare că este una dintre ispitele de care ar trebui să se ferească orice părinte care aspiră să devină bun: aceea de instalare pe un tron al autorităţii supreme faţă de copilul său. Simplul fapt de a da naştere unui copil nu îţi conferă înzestrări totale pentru rolul de protector şi educator.

Însă o discuţie cu un prieten mai mare şi mai înţelept decît mine m-a pus pe gînduri: cît de aproape sîntem în realitate de copiii noştri, de vîrsta lor, de gîndurile şi de dorinţele lor? Cît de departe de ei ne-au dus sentimentele de vinovăţie că nu le acordăm suficient timp, îndoiala că nu le sîntem aproape în momentele esenţiale, clişeele pe care le asumăm prea repede despre educaţia lor? Cît de mult creşte distanţa dintre noi şi copiii noştri atunci cînd nu sîntem atenţi la ceea ce ne spun, cînd nu ştim să-i ascultăm, cînd ni se pare că singurele opţiuni pe care le au sînt doar cele verificate de noi?

Mi-am spus atunci că importantă nu este (atît) statura celui care cheamă, ci calea pe care o deschide: lasă-ţi copilul să vină către tine înseamnă, prin urmare, lasă-ţi copilul să se descopere în faţa ta, înainte de a stabili tu cine este. Şi lasă-te la rîndul tău descoperit de el, înainte ca responsabilităţile de părinte să te ţină departe de căutările lui.

Am lucrat aproape 20 de ani cu cei mici şi ştiu că nu este uşor. E o cursă cu obstacole mai dese ca firele de iarbă: te crezi obligat să dai răspuns la orice întrebare a lor; să ai, întotdeauna, teorii clare, în alb şi negru, despre lume şi viaţă; să scoţi din mînecă etichete pentru toate misterele, îndoielile, faptele, visurile lor. Toate sînt, de fapt, bariere între noi şi copiii noştri.

Lucrul cu ei mi-a adus soluţii simple, reţete care nu dau greş (aproape) niciodată: cînd nu ştiu cum să procedez, îmi iau răgaz să-i observ, să-i ascult, să-i întreb. Cînd habar n-am de răspunsul la nedumeririle lor, îi îndrum către locul unde ar putea primi un răspuns mai bun şi mai înţelept decît al meu. Mă străduiesc să nu fiu oarbă în faţa căilor pe care ei le deschid către mine şi lume, şi îi ajut în rîvna de a le construi.

Cum să-l fac să aibă încredere în părinţii lui? Cum să-l ajut, fără să-l fac dependent de mine? Cum să-l protejez, fără să-i inhib dorinţa de a explora? Ce întrebări mă pot ajuta să-l înţeleg mai bine? În ce fel propriile-mi experienţe îi pot fi lui de folos? Cum îl cert? Cum îl învăţ să treacă peste un eşec sau să repare o greşeală?

Despre cum să avem copii fericiţi, şi nu perfecţi, voi povesti în articolele mele din *Dilema veche*. Dar şi despre locuri, cărţi, filme, poveşti, magazine din oraşul copiilor. Iată un exemplu: Casa Retro, un magazin de jucării din Piaţa Victoriei, Intrarea Geneva nr. 8 (telefon 0213173942). Pe site-ul lor, www.casaretro.com, ai să găseşti o mulţime de oferte: materiale pentru bricolaj, pictură sau confecţionat costume, apoi jocuri şi marionete, pentru copii cu vîrste între 2 şi 10 ani. Sfat: duceţi-vă singuri la cumpărături, orice însoţitor minor vă va obliga să cumpăraţi tot magazinul.

Iaromira POPOVICI

bazar

Varianta bulgărească

(sindicalist-capitalistă)

Tot românul a fost la mare în Bulgaria, numai eu nu fusesem. De aceea, dar şi în amintirea unei excursii ceauşiste la mare de un 1 Mai care a coincis cu Paştele (cînd te urcai pe geam în tren pentru că nu mai aveai loc pe uşă şi, odată ajuns la destinaţie, ţi se ofereau cartofi prăjiţi vopsiţi tricolor...), am ales să-mi petrec zilele de sărbătoare acolo.

Am pornit, iarăşi asemenea grosului conaţionalilor mei, cu maşina, pe la Giurgiu şi apoi prin Ruse. Ruse era oraşul acela care se vedea mereu pe partea cealaltă cînd mergeai în excursii cu şcoala. Lumea de dincolo, plină de promisiuni, cum ar fi discuri cu Abba şi Boney M, care la noi nu se găseau. Şi, pentru mine, o lume interzisă: nu mi-au dat voie să merg în excursie acolo pentru că posedam o soră rămasă în străinătate, deşi aveam doar 14 ani.

Legendarul Ruse s-a dovedit (atît cît am văzut noi) un oraş precum cartierul Titan, cu multe blocuri socialiste şi bulevarde largi. La întoarcere chiar am riscat să mîncăm în primul restaurant care ne-a ieşit în cale. A fost şi o întoarcere în timp: la un moment dat, din obscuritatea unei perdele a ieşit o chelneriţă ca un Humpty Dumpty, îmbrăcată în mini şi cu un şorţ roşu – care în alt context ar fi putut fi sexy. S-a rezemat de o masă şi s-a uitat fix şi urît la noi, timp de vreo şapte minute. Ne-a servit o colegă de-a ei, fermecătoare în stilul mătuşilor din provincie, care vorbea engleza. Mîncarea a fost impecabilă.

Cu cauciucul proaspăt revigorat, am pornit voinicește la drum. Un „drum fără nume“ – spunea GPS-ul. „Scurt şi economic“ – adăuga el. *Versus* cel care trecea prin Varna, „rapid şi uşor“. Cel pe care am mers noi era mic şi galben pe hartă. În realitate, interminabil şi presărat cu cratere. La un moment dat, am trecut şi munţii, mergînd la mare. Peisajele erau reconfortante. Mai ales că erau şi singurele pe care îţi puteai odihni ochii: am trecut prin zone cu adevărat pustii, în care rar vedeai cîte o casă locuită... sau cîte un om. *No man's land* la propriu, destul de înspăimîntător. Ceea ce m-a făcut să apreciez ceva mai mult satele noastre haotice şi kitsch din perspectivă urbanistică, dar mişunînd de animale şi oameni.

Dar, odată ce ajungeai aproape de litoralul mult aşteptat, surpriză: totul se anima, apăreau cartiere rezidenţiale, poliţişti politicoşi şi mici magazine. Regiunea Burgas, în care se găsea Nessebar-ul nostru, era cît se poate de vie. Cînd am intrat în partea comercială a oraşului, ne-a şocat arhitectura locală: majoritatea hotelurilor (şi a rezidenţelor din jur) erau construite precum nişte castele orientale de nisip, cu turnuri şi balcoane în exces, multicolore. La început m-am gîndit că nu e mare lucru de capul lor: apoi, comparîndu-le cu hotelurile noastre socialiste de pe la Cap Aurora, mi-au părut, totuşi, altceva.

Hotelul, Sol Palace, de cinci stele, mi s-a înfăţişat drept varianta balcanică, la proporţii mai reduse, a lui Circus Circus din Las Vegas. Un „complex hotelier“, mi s-a spus. O hală turistică, am observat, în care se vorbea, în majoritate, românește. Atmosfera din holul de la intrare mi-a adus aminte de cea a hotelurilor din Saturn în care aşteptam, pe canapea, la începutul anilor '80, să ni se dea locurile cuvenite prin „întreprinderile“ părinţilor.

Evident, condiţiile sînt total diferite de cele ale Saturnului comunist. Camerele sînt mari şi curate, personalul foarte politicos şi deloc iritat că apelezi la serviciile lui. Menajera îţi face lebede din prosoape, iar barmaniţa zîmbeşte personalizat fiecărui client. Mîncarea e ea gen cantină, dar... multă şi sănătoasă. Şi unde mai pui că, datorită faimoasei invenţii cu *all inclusive*-ul, pe care în România n-ai să-l întîlneşti, poţi bea chiar şampanie pînă cazi sub masă, pe gratis, la bar.

Pe scurt, atmosfera sindicalistă de pe vremuri am regăsit-o aici în varianta... capitalistă. Pe care, în ciuda etichetărilor drastice, am apreciat-o. Şi de care am profitat la maximum, de la fripturi la cocktail-uri cu umbreluţă, toate incluse... Rămîne un mister (bulgăresc...) cum se leagă aceasta de lungile drumuri pustii... Dar despre asta, precum şi despre oraşul vechi, altădată...

Selma IUSUF

legende urbane

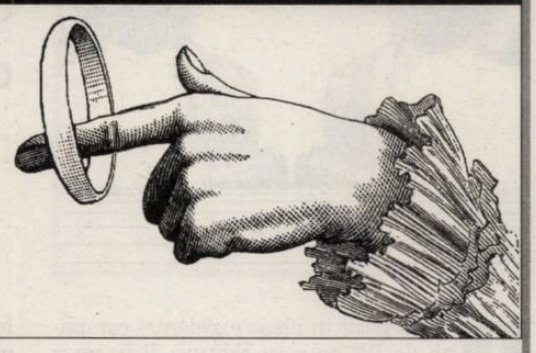

Căzături de patrimoniu

Bucureşti, 6 aprilie 2010

„Primarul Neculai Onţanu a sesizat, marţi, Inspecţia de Stat în Construcţii, precum şi Primăria Capitalei, în legătură cu prăbuşirea unui zid al casei din Calea Moşilor 106, iar cei patru proprietari ai imobilului au fost amendaţi cu 7000 de lei. Clădirea respectivă era inclusă în lista imobilelor aflate în clasa I de risc seismic, motiv pentru care avea montată bulină roşie, bulină care a dispărut între timp. În culpa proprietarilor, care au manifestat dezinteres pentru soarta clădirii, se mai reţine şi faptul că respectiva casă era ocupată abuziv de două familii, care din fericire nu au avut de suferit în urma accidentului.“

Numele meu e Bucureşti. Sînt un oraş condus ani de-a rîndul de găşti de profitori şi de indolenţi. Deseori, noaptea, cînd e mai multă linişte şi-mi pot auzi propriile gînduri, cînd în măţăraia de clădiri din burta-mi chiriaşii dorm somn de proletar, de intelectual, de student, de taxatoare la metrou sau de activist al oraşului, îmi aud zidurile scheunînd, acoperişurile urlînd căscate la lună, ţevăraia peticită icnind, coclind, răbufnind. În Berzei şi Matache o vegetaţie deasă îmi mănîncă spornic tenul pătat, un tartru agresiv îmi mănîncă gura, odinioară frumoasă. Oasele mele se prăbuşesc în sine pe Maria Rosetti. Artrita şi guta îmi mănîncă încheieturile pe Traian. Sînt victima perfectă. Drept e, şi eu mă complac, prefer să-mi trec mîna uşurel peste zidurile rănite cu urîte răni (cărămida rînjindă la vedere) şi să mă uit pentru a o suta oară la *Hoţii de biciclete*. Ah, neorealismul italian! Dar, vedeţi, divaghez. Mi s-a lăudat atît aura interbelică, s-au scris atîtea cărţi noi din care mustea nostalgie pentru perioada aia, iar înainte de asta amărîtul ăla – bietul Ioanide – mi-era arhitect, lunaticii lu' madam Bengescu mi se plimbau la Şosea, fete de porţelan cu harta albăstrie a delicatelor vene desenate pe tîmple îmi tîrguiau fondantele de la Capşa, ne băteam cu flori, ne mureau prostituatele de sifilis, iar tîrgoveţii construiau şi ei, pe atunci, orori cu imitaţii de ipsos. Acum? Acum casele mele cad direct în stradă pe şinele de tramvai. Din ruine se vede – lipsită de pudoare – salteaua pătată, averea de cratiţe şi oale, de hanţe vechi, cutii, arcuri şi antena-satelit a locuitorilor mei rătăcitori. Sînt bubos. Sînt fals. Sînt oropsit. Sînt hărţuit de indiferenţa sau de prostul-gust al primarilor şi sînt compătimit civic de ăia care oftează după mine de acu' cincizecişiceva de ani. Păi, salvaţi-mă! N-am auzit pînă acum de nici un individ care a făcut închisoare pentru că a lăsat o casă de patrimoniu să se prăbuşească pur şi simplu. N-am auzit de la cei care pot face aşa ceva de nici o iniţiativă care să schimbe legi stupide sau incomplete. Ca aia care dă numai şapte mii de lei amendă pentru că ţi-ai lăsat casa de izbelişte. Păi, cît o primi la schimb proprietarul ăla cînd pe terenul cinic (dez)golit se va ridica muşuroiul corporatist? Ah! Să nu înţelegeţi că nu-mi plac clădirile de sticlă. Îmi plac. Îmi mai iau din aerul de Făurei. Îmi încîntă ochiul taioraşele şi poşetele care intră şi ies de acolo. Mă amuză costumele şi pantofeii dezarmant de noi cu bot ascuţit care le populează. Îmi plac clădirile de sticlă. Zic doar că am nevoie de nişte bun-simţ urbanistic la îmbinări. Sau poate o fi vina mea. Asurzit de muzici, orbit de beculeţe petrecute prin copaci, de fîntîni arteziene costisitoare care nu scapă neam de acelaşi aer provincial, cocoşat de rîs la văzul figurinelor croite din boscheţi, uimit de salba de vile din plastic de la Pipera, poate e vina mea că nu mi-am luat seama. Şi atunci, gras şi slab, famelic şi îmbuibat, urît şi frumos mă clatin mergînd înainte. Flutur ca o muiere despletită din stîlpii mei de telegraf cu viscere grele de cablu, respir umed şi călduţ prin gurile de canal deschise (semnalizate cu o creangă), trăiesc cu locuitorii mei – în mine – la două camere în Drumul Taberei şi în Pantelimon. Numele meu e Bucureşti. Sînt important. Mă văd de pe Marte.

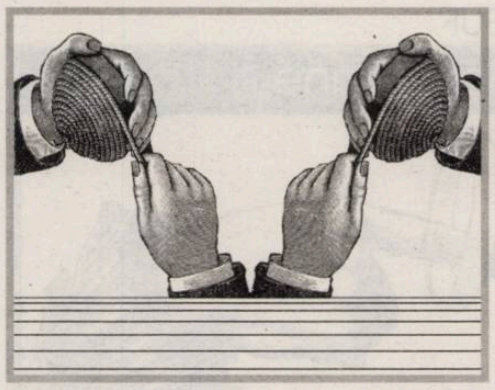

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Acest Marino care ne amuză

Da, am picat în plasa excelentei campanii de PR pe care Editura Polirom a făcut-o autobiografiei lui Adrian Marino – *Viaţa unui om singur*. Am început să citesc cu înfrigurare şi am sfîrşit în amuzament. Nu-l înţeleg pe Marino, deşi mi se pare că gîndim similar la nivel ideologic. Nu reuşesc să-l pricep, deşi găsesc acolo multe dovezi de gîndire solidă şi sistematică. Dar are talentul de a da, la fel de sistematic, cu „mucii în fasole", cum se zice la mine la ţară.

Să încep cu lucrurile bune. Marino a scris cea mai bună critică a literaturii de închisoare. Refuză mistica închisorii, respinge ideea că poţi face literatură, caută metafore pe baza suferinţei: „Ceea ce-mi repugnă profund şi definitiv în acest gen de literatură este falsa eroizare, umflarea în pene. Propagarea mitului rezistenţei, al combativităţii permanente şi inflexibile. O altă minciună totală. Fiindcă obiectiv vorbind – vorbesc totuşi cu opt ani de închisoare în spate – ea a reprezentat o imposibilitate" (p. 81). Portretul făcut închisorii este uman. Şi impresionant, deşi „la mine n-a intrat – ca la Radu Gyr – azi-noapte Isus în celulă" (p. 71). Are fragmente de analiză politică curajoasă – cum este inadecvarea burgheziei vechi la lumea post-1989, tocmai el, fost deţinut politic şi lider ţărănist (p. 66).

Impresionantă este şi ambiţia de a nu se angaja nicăieri, de a rămîne neîncadrat în cîmpul muncii, trăind din drepturi de autor, zbătîndu-se pentru un spaţiu de autonomie personală – o ambiţie şi azi rară într-un spaţiu intelectual în care regula e să vînezi job la stat şi sinecură. Evident, impresionant este şi efortul său individual de a publica afară: 11 cărţi la edituri mari, sute de articole în reviste de nivel bun. Rămîne cel mai publicat autor român în afară şi nu e o întîmplare că nu a fost afiliat nici unei universităţi. În acelaşi timp, impune respect lupta cu autori mari din Vest, mai ales din Franţa, dorinţa de a fi tratat ca egal, nu doar ca un popularizator român, refuzul de a asuma statutul de scriitor din colonie culturală. Ar mai fi plusuri, dar nu e loc suficient aici, aşa că am fost obligat la o selecţie dură atît a vorbelor de bine cît şi a enervărilor.

Trec la minusuri. Uimeşte instabilitatea sa organică. Capacitatea de a impresiona într-un paragraf şi de a fi mizerabil în următorul. Face un portret bun al exilului cultural românesc, apoi, brusc, pune (p. 187) întrebarea: în ce calitate vorbesc Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca? Cum adică în ce calitate? Îţi trebuie patalama de undeva? Cum poate independentul disperat Marino să pună o întrebare atît de miliţienească?

Pentru o persoană care spune că vrea să fie obiectivă, uimeşte puterea de fi ranchiunos la modul absurd. Citeşti fără suflare despre ieşirea din puşcărie, speranţele de atunci şi coşmarul domiciliului obligatoriu. Cum începe capitolul despre şase ani de D.O.? Fără legătură, fără logică, o flegmă aruncată spre Pleşu şi Patapievici, că de ce au ajuns ei „eroi naţionali", unul după cîteva luni de exil intern şi altul după 29 de ore la Jilava? Şi dă-i şi luptă cu cei doi, care nu e clar ce ar fi trebuit să facă ca să nu-i „greşească" lui Marino.

Irită apoi permanenta autovictimizare. Are uneori dreptate – desfiinţează credibil acuza care zice că ar fi putut să călătorească numai colaborînd cu Securitatea. Descrie la fel de credibil şi coteriile lumii literare. Dar în majoritatea cazurilor cînd e atacat sau exclus e vorba despre firea sa ursuză, arţăgoasă, inutil polemică – cum singur recunoaşte. Ai impresia că se aştepta ca el să lovească diverse personaje şi respectivii să zică „săru-mîna, boierule!". Se crede marginalizat şi singur, dar tot el înşiră cărţile publicate, premiile de la Academie şi Uniunea Scriitorilor, propunerea refuzată de a deveni ambasador. Se plînge că e ignorat şi în acelaşi timp notează cu migală invitaţiile la conferinţe afară, pe care le refuză, îl enervează corespondenţii cu care ţine legătura şi apoi întrerupe nepoliticos contactul.

Şi ceva care m-a enervat la modul personal, eu însumi fiind prima generaţie ajunsă la facultate în familie, prima generaţie urbanizată etc. Tot apar prin carte fiţe de gaiţă provincial-boierească. Cînd îşi descrie tovarăşii de celulă: „să mai adaug, în sfîrşit, că aproape toţi erau doar «băieţi de la ţară, intelectuali la prima generaţie?»". Prima dată am crezut că îi mai scapă fudulisme arţăgoase, dar nu sînt deloc scăpări, Marino practică o discriminare socială abjectă şi bizară la un ideolog al liberalismului european. La care se adaugă o sclifoseală de băiat de familie bună, care tot pomeneşte, evident „fără nici o infatuare", de familia sa prezentă în Arhondologia Moldovei şi citadină de 200 de ani. Motiv pentru care are „o altă mentalitate decît pseudoscriitorul care vine direct de la coada vacii" (p. 317). Vai, dragă!!! Eugen Simion, de pildă, este un „carierist feroce" pentru că e „la prima generaţie de intelectuali". Marino îmi aminteşte de o profesoară odioasă de matematică ce considera o aberaţie ideea că eu, băiat de dulgher, aş putea intra la facultate cînd fi-su ajunsese doar optician. Încă una despre „modernismul" lui Marino şi termin cu asta. G. Călinescu (care s-a comportat, adevărat, mizerabil cu el) e fiu „orice s-ar spune, de slugă. Mama a fost o ţigancă pe proprietatea familiei Călinescu. Simţindu-se responsabilă de aventura fratelui dnei Călinescu, această familie l-a adoptat. Astfel de eredităţi se răzbună" (p. 345). Deci, sîngele de ţigan şi de slugă s-a răzbunat. Rasist şi deloc european conul Marino. Ce o spune prietenul său, antirasistul Gabriel Andreescu, de aşa frază? Aştept drept la replică.

Editorial vorbind, în ultimele capitole se tot repetă şi devine neinteresant. Iar, cînd nu se repetă, se cantonează în detalii minore ale vieţii politice şi culturale din anul cînd a scris cartea – deşi ştia că va fi publicată după cîţiva ani. Au fost şi momente în care am rîs cu poftă de ridicolul său. Pentru că i-a scris o recenzie negativă, Cristian Preda are „fizionomie de killer, din filme de gangsteri de seria B" (p. 472). Ochelaristul Preda, killer? Ce să mai zic de pariurile lui Marino, cei pe care îi laudă fără rest pentru că îl cultivau: Stelian Tănase, Sorin Antohi şi Dan Pavel. Unul dispărut jenant din spaţiul public, altul ajuns profu' lui Becali şi altul – băiat de mingi la TV pentru Dinescu (pe care Marino îl detesta, de altfel).

Nu am mai citit niciodată o autobiografie atît de ratată. Un om care a ales să facă praf tot ce a construit, inclusiv pe sine.

Istodor ia la întrebări Statul

Mihaela Bădic
primar Helegiu-Bacău

Ce e în capul dvs.?

Habar n-am, dar ceva cred că trebuie să fie.

De ce trăiţi?

N-am cerut eu, probabil că cineva a avut tema: să-mi dea viaţă, să fiu primar...

De ce nu vă sinucideţi?

Nu sînt lăsată.

Cît de rău vă tîmpeşte teveul? Sînteţi la curent cu mobilele-iPodurile-imacurile-tehnologia de ultimă generaţie?

Televizorul nu mă tîmpeşte, mă remontează pentru că 99% din timpul lui de funcţionare e pe canale de muzică, dar nu m-aş supăra nici dacă s-ar strica. Nu ştiu ce-i iMac-ul (nici *DEX*-ul nu m-a ajutat să aflu), nu-mi trebuie iPod, iar dacă ar fi după mine, aş desfiinţa şi telefonia mobilă, tînjesc după timpurile cînd în sat erau doar două-trei telefoane fixe, şi nici unul nu era al nostru.

Care-i cartea de suflet, dar nu prea de laudă?

Pînza de păianjen, de Cella Serghi.

Vi s-a ghicit în palmă?

În adolescenţă cineva mi-a citit în palmă şi mi-a spus că voi fi un om mare. La mine, în comună, sînt „cea mai mare".

Viitorul va fi al puterii Rusiei şi Chinei?

Rusia e în prezent o putere, China va deveni în vreo 20 de ani prima putere a lumii (ce-nseamnă să te mulţumeşti cu un bol de orez)!!!

Încălzirea globală a existat pentru dvs.?

Există, s-a subţiat stratul de ozon, de aceea nu fac niciodată topless.

Ce înseamnă credinţa pentru dvs.? Ce-nseamnă Dumnezeu?

Aici m-aţi prins, nu pot să definesc ceva abstract prin cuvinte concrete. Ştiu doar că Dumnezeu este Cel care îmi arată bornele kilometrice în viaţă, mi-arată dacă sînt sau nu pe drumul cel bun...

PUBLICITATE

adevărul literar &artistic

în fiecare miercuri, împreună cu ziarul Adevărul

- actualitatea culturală din țară și din lume
- garanția informației selectate valoric
- încurajarea competiției pe piața ideilor

Coordonatoare: Iaromira POPOVICI

De-ale familiei

Texte și opinii de:

● Ionela BĂLUȚĂ (conf. univ., Facultatea de Științe Politice, Universitatea București)
„Concepţii despre familie în secolul al XIX-lea“

● Silvia CAZACU (manager cultural)
„Cum era pe vremea mea...“

● Anamaria IUGA (cercetător, Muzeul Ţăranului Român)
„A fi de neam în Maramureş“

● Marius LAZURCA (Ambasador al României în Republica Moldova)
„Nu cred în disoluţia familiei“

● Anca MANOLESCU (cercetător în domeniul Antropologiei religioase)
„Asceză, zoologie, transfigurare?“

● Raluca POPESCU (sociolog)
„Familia românească – un reper de stabilitate“

● Miruna ROLEA (antropolog)
„Două poveşti de divorţ“

● Mihaela ȚÂNȚAȘ (strategic planner, Saatchi & Saatchi)
„Măcar locuim împreună...“

argument

Date și aparențe

Despre familie, astăzi, se spun multe. Că „nu mai e ce-a fost odată“, că oamenii nu se mai căsătoresc ca altădată, că nu se mai înghesuie să facă atîţia copii, că divorţează una-două şi nu mai ţin cont de familia extinsă. Probabil că emisiunile mondene şi revistele aşijderea îşi au şi ele rostul în cultivarea acestei imagini. De asemenea, e adevărat că, încă din anii '90, se constată apariţia unor forme familiale relativ noi (sau, mai curînd, neluate în considerare în regimul comunist prohibitiv şi cast în moravuri...), precum uniunile consensuale sau familiile monoparentale.

Se pare însă că datele reale despre aceste fenomene sînt altele decît ce vedem noi cu ochiul liber. Aflu acest lucru din discuţiile cu Raluca Popescu, sociolog, autoarea unui studiu recent despre familie *(Introducere în sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană*, Editura Polirom, 2009). Într-adevăr, „nupţialitatea“ (termen sociologic ce desemnează „rata căsătoriilor“) este în continuă scădere în ţările Europei (cu o medie de 4,88 căsătorii la o mie de locuitori în 2005 faţă de 5,31 în 1994). Numai că în România încă se păstrează o preferinţă ridicată pentru legalizarea relaţiei, o proporţie scăzută a celibatului definitiv şi vîrsta tînără la încheierea căsătoriei. Iar rata nupţialităţii rămîne una dintre cele mai ridicate la nivel european, chiar plasînd România pe primul loc în această privinţă în 2007 (aflăm din acelaşi studiu).

De asemenea, despre divorţuri descoperim, iarăşi, că valorile de la noi nu sînt cele mai ridicate la nivel european. Cele mai multe divorţuri se întîlnesc în unele ţări din Europa Centrală sau de Nord: Estonia, Lituania, Belgia, Cehia, Elveţia. De asemenea, divorţialitatea (rata divorţurilor) în România se caracterizează prin stabilitate în timp. Are aproximativ aceleaşi valori din '60 pînă în prezent.

Unul dintre puţinele domenii în care cifrele româneşti chiar stau prost este cel al fertilităţii: la noi, aceasta este una dintre cele mai scăzute – 1,31 copii per femeie, în timp ce la nivelul UE media este de 1,52.

Abordarea sociologică nu reprezintă decît una dintre posibilele faţete ale subiectului. Tema de faţă observă familia şi din perspectivă religioasă, istorică. Sau, pur şi simplu, omenească. Fără pretenţii exhaustive. **(I. P.)**

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 15 aprilie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu şi Dragoş Ghiţulete.

Raluca POPESCU

Familia românească

un reper de stabilitate

Familia a reprezentat, de-a lungul timpului, instituţia fundamentală pentru supravieţuirea individului şi reproducerea societăţii, păstrătoarea tradiţiilor şi a valorilor naţionale, un reper de stabilitate. Ritmul accelerat al schimbărilor din societatea contemporană şi-a pus amprenta şi asupra familiei, aducînd transformări importante. Aceasta şi-a diversificat formele, structura şi funcţiile, a evoluat către o pluralitate de modele. Dezinstituţionalizarea, individualizarea şi democratizarea vieţii de familie sînt procesele cele mai importante pe care le-a traversat.

Previziunile alarmiste cu privire la evoluţia acesteia, formulate în urmă cu cîteva decenii, nu au fost confirmate de evoluţiile ei concrete. Datele demonstrează că opţiunile şi comportamentele indivizilor au fost mai puţin radicale.

Modelul familial românesc

Comparativ cu ceilalţi europeni, ataşamentul românilor faţă de familie rămîne foarte ridicat, aceasta ocupînd primul loc în ierarhia de valori şi fiind domeniul care continuă să le ofere cea mai mare satisfacţie.

România are una dintre cele mai ridicate rate ale căsătoriilor din Europa, fiind în creştere în ultimii ani, şi ale vîrstelor tinere la încheierea căsătoriei şi la naşterea copiilor. Divorţialitatea are un nivel mediu, comparativ cu celelalte ţări europene, şi o mare stabilitate în timp. Cu excepţia perioadei imediat următoare decretului de restricţionare a divorţului care marca, alături de interzicerea avortului, debutul politicii socialiste pronataliste dure, divorţialitatea a avut aproximativ aceleaşi valori din anii 1960 pînă în prezent: 1,5 la mia de locuitori sau 1 divorţ la 5 căsătorii. Nici politica pronatalistă, nici transformările socioeconomice de după 1990 nu au putut contracara acest model cultural stabil.

Atitudinile generale ale românilor cu privire la familie sînt preponderent de tip conservator.

Modelul familial cel mai răspîndit este cel al cuplurilor căsătorite cu un copil. Scăderea nivelului de trai a făcut ca părinţii să-şi concentreze resursele pentru a îngriji un singur copil. Natalitatea este una dintre cele mai scăzute din Europa, iar tendinţele de redresare sînt slabe. Declinul dramatic al fertilităţii e o consecinţă directă a transformărilor socio-economice de după 1990, dar şi rezultatul unei tendinţe pe termen lung, instalată încă din perioada socialistă, şi care are la bază schimbări valorice. Deşi sînt invocate preponderent motivaţii economice precum lipsa banilor, a locuinţei, a facilităţilor pentru îngrijirea copilului, motivaţiile culturale, chiar dacă mai puţin declarate, sînt la fel de importante. Modelul românesc larg împărtăşit este cel al familiei restrînse.

Comparativ cu celelalte ţări europene, România prezintă o proporţie destul de mare a familiilor extinse, multigeneraţionale, atît din cauza unor presiuni economice, cît şi a persistenţei modelului tradiţional. Cu excepţia Lituaniei, Slovaciei şi Bulgariei, care înregistrează valori mai ridicate, România are de cel puţin două ori mai multe familii extinse, comparativ cu majoritatea ţărilor Uniunii Europene: 8,7% din totalul gospodăriilor familiale, în creştere faţă de 1992, cînd reprezentau 7,3%.

Standardul de viaţă al familiei româneşti este unul mai degrabă scăzut. Rata sărăciei familiilor cu copii în întreţinere este cea mai ridicată din Uniunea Europeană – 26%, comparativ cu media de 18%, fiind într-o tendinţă ascendentă în ultimii ani. Riscul crescut de sărăcie se datorează în special familiilor cu trei şi mai mulţi copii şi familiilor monoparentale.

Introducere în Sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană *(Raluca Popescu, Editura Polirom, 2009) include, pe lîngă sociologia familiei, aspecte teoretice privind stiluri de viaţă, valori, probleme demografice, politici sociale. De asemenea, se ocupă de un fenomen relativ nou în literatura de specialitate, uniunile consensuale, şi de o problemă importantă pentru societatea românească, cea a fertilităţii scăzute.*

Valori şi atitudini privind familia

Atitudinile generale ale românilor cu privire la familie sînt preponderent de tip conservator. Ataşamentul faţă de viaţa de cuplu rămîne foarte ridicat, comparativ cu alte ţări europene. De exemplu, o relaţie stabilă este considerată importantă pentru a fi fericit de către 90% dintre români, comparativ cu numai 20% dintre olandezi (EVS/WVS). Oamenii căsătoriţi sînt consideraţi mai fericiţi de peste două treimi din populaţie. Modelul relaţiilor de cuplu şi al căsătoriei fericite este cel romantic, în care iubirea rămîne, aproape pentru toţi românii, cea mai importantă. Iubirea trebuie dublată însă de solidaritate între parteneri (încredere şi sprijin reciproc, respect şi înţelegere reciprocă, fidelitate), dar şi de suport material – în principal, condiţii bune de locuit şi, în secundar, bani. Norma fidelităţii rămîne deosebit de importantă în familia românească.

Orientarea de tip conservator din punct de vedere familial caracteristică românilor este vizibilă şi prin atitudinea faţă de divorţialitate. Deşi, la nivel declarativ, toleranţa generală faţă de divorţ este ridicată, analizînd motivele de divorţ, acesta este acceptat mai degrabă în situaţii extreme, excepţionale: în cazul în care există violenţă şi alcoolism şi, în secundar, infidelitate. Situaţiile mai puţin grave caracterizate prin neînţelegeri, incompatibilitatea partenerilor sau chiar prin încetarea iubirii nu reprezintă motive la fel de importante pentru despărţire.

Modelul relaţiilor intime este de asemenea unul romantic, în care sexualitatea este legată de iubire şi are loc mai ales în interiorul familiei. Relaţiile sexuale liberale, bazate doar pe atracţia reciprocă, sînt susţinute de o minoritate. Atitudinile indivizilor faţă de sexualitate sînt concordante cu comportamentele lor declarate: mulţi (în special femeile) nu au avut relaţii sexuale înaintea căsătoriei, cele mai multe dintre femei au avut un singur partener sexual.

Familia egalitară, în care nu contează cine conduce în familie, iar deciziile sînt luate în comun, este preferată de majoritatea indivizilor. În privinţa sarcinilor domestice însă, deşi în proces de modificare, tradiţionala diviziune a muncii este menţinută. Femeia este mult mai implicată în treburile casnice – petrece în gospodărie, în medie, o dată şi jumătate din timpul petrecut de partenerii lor. În acelaşi timp însă, femeia are şi o putere de decizie uşor mai ridicată în administrarea acestor sarcini, ca „stăpînă a casei": nu numai că face mai multe în casă şi în privinţa copiilor, dar ea şi decide într-o mai mare măsură ce trebuie făcut.

Modele alternative: uniunile consensuale

Datele de la ultimul Recensămînt din 2002 (de altfel şi prima oară cînd au fost înregistrate oficial) indică o pondere scăzută a acestora în România: 3,9% din totalul populaţiei. Datele de anchetă estimează ponderi mai ridicate, între 5 şi 7% din populaţie. În prima anchetă reprezentativă la nivel naţional pe populaţia care trăieşte în astfel de uniuni *(Viaţa de familie,* Soros, 2008) ponderea era de 5,7%. Răspîndirea lor este destul de scăzută, comparativ cu Europa Occidentală – în Danemarca, una din cinci familii este de acest tip. Totuşi, ponderea lor este mai ridicată decît în unele ţări estice (Polonia, Cehia, Slovacia, Lituania) sau mediteraneene (Italia, Spania, Grecia, Portugalia).

Persoanele care trăiesc în uniune consensuală sînt, în general, persoane mai tinere, cu un profil social mai dezavantajat, comparativ cu populaţia căsătorită. Au mai puţină educaţie şi sînt mai sărace. Totuşi, coabitanţii din România nu reprezintă o populaţie omogenă, tinzînd să se polarizeze în două categorii diferite: una pentru care coabitarea reprezintă mai mult o opţiune contextuală, rezultatul adaptării la o situaţie problematică (lipsa veniturilor, a locuinţei, probleme familiale) şi alta pentru care uniunea consensuală reprezintă o opţiune de viaţă, expresia unei orientări valorice postmoderne. Cei care trăiesc în uniuni consensuale din motive pragmatice reprezintă majoritatea coabitanţilor, aproximativ două treimi. Au un nivel de educaţie şi un standard de viaţă scăzut, trăiesc în gospodării mai numeroase şi mai prost dotate, romii sînt mai răspîndiţi în rîndul lor, provin mai degrabă din mediul rural. Ceilalţi coabitanţi, cei pentru care uniunea consensuală reprezintă o alegere de ordin valoric, au un nivel de educaţie ridicat, o poziţie mai bună pe piaţa muncii, o situaţie materială prosperă şi provin mai degrabă din oraşele mari. Valorile şi atitudinile familiale ale primilor sînt conservatoare şi materialiste, iar ale celorlalţi flexibile, egalitariste, postmaterialiste.

Pe ansamblul uniunilor consensuale însă, persoanele care coabitează nu sînt foarte diferite de cele căsătorite. Coabitarea reprezintă o opţiune tranzitorie (peste trei sferturi intenţionează să se căsătorească în viitor), o modalitate de adaptare la o situaţie problematică şi mai puţin o opţiune care să conserve caracteristicile unei orientări postmoderne de viaţă, fondată pe nevoi ale libertăţii şi autorealizării. Modelul clasic de familie este valorizat chiar şi de majoritatea celor care trăiesc în uniune consensuală în România.

La nivelul opiniei publice, discursul dominant cu privire la familie este unul alarmist. Deşi în mass-media cazurile de familii destrămate, de familii conflictuale, confruntate cu infidelitate, violenţă, criminalitate par să reprezinte tot mai mult norma din societatea românească, analiza comparativă a datelor din celelalte ţări europene indică exact contrariul. Deşi confruntată cu o serie de fenomene negative, familia românească a găsit mijoacele de adaptare la schimbările economice, sociale şi culturale care au avut loc în ultimele decenii. Tendinţele de dezorganizare şi de restructurare a familiei într-un model diferit caracterizează, cel puţin deocamdată, o minoritate.

Fără a fi o instituţie în criză, continuă să reprezinte, ca şi în trecut, reperul cel mai important în viaţa românilor. Cele mai importante probleme cu care s-a confruntat familia au fost mai degrabă cele de ordin economic, principalii perdanţi fiind copiii, cu prea puţine resurse pentru dezvoltare, şi societatea în ansamblul ei, cu tot mai puţini copii. Valorile familiale ale românilor, deşi în schimbare, rămîn mai degrabă de tip conservator. Modelul familiei clasice este puternic valorizat, chiar de către cei care trăiesc în modele alternative de familie.

Raluca Popescu *este cercetător ştiinţific la Institutul de Cercetare a Calităţii Vieţii, doctor în sociologie şi lector la Facultatea de Sociologie a Universităţii Bucureşti. În 2009 a publicat volumul* Introducere în Sociologia familiei. Familia românească în societatea contemporană, *Editura Polirom.*

Anamaria IUGA

A fi de neam în Maramureș

Pe lîngă întrebarea obişnuită „De unde eşti?“, pe Valea Izei, în Maramureş, cînd eram pe teren în Săliştea de Sus, satul natal al tatălui meu, trebuia să răspund şi la o a doua întrebare care urma în mod natural: „De-a cui eşti?“. Odată cu răspunsul meu mi se dezvăluia complexitatea relaţiilor de rudenie dintr-un sat, pentru că, în oricare casă aş fi intrat, descopeream împreună cu gazda mea că ne înrudim mai de-aproape sau mai de departe. Astfel au început să mă intereseze, deşi tangenţial, relaţiile de rudenie într-o colectivitate, dar mai ales identitatea locală, în mare măsură determinată de apartenenţa la un neam sau altul. Cel mai mult însă am vrut să aflu cum membrii unei comunităţi recunosc şi cunosc care este statutul social al unei persoane, ineluctabil legat de familia din care provine, prin numeroase semne exterioare, precum şi practici cotidiene ori rituale. Într-un cuvînt, cum se afirmă şi ce mai înseamnă pentru maramureşenii de azi descendenţa dintr-un neam, acea mare unitate socială care cuprinde nu doar pe cei care sînt înrudiţi prin consangvinitate, ci şi pe cei înrudiţi prin afinitate sau năşie.

Pentru o mai bună înţelegere a ceea ce înseamnă neamul, trebuie menţionat de la început că satele maramureşene sînt „colectivităţi-memorie“, după cum numeşte Sanda Golopenţia acele comunităţi în care toţi membrii se cunosc între ei, ceea ce implică şi cunoaşterea poreclelor şi a supranumelor de neam, dar şi faptul că toţi membrii sînt în contact vorbit şi, mai ales, în contact ritual, îndeosebi în timpul ceremoniilor care modifică structura socială a comunităţii (nunţi, botezuri, înmormîntări).

Sub raportul ierarhiei sociale, pînă puţin după Al Doilea Război Mondial, maramureşenii se împărţeau în două categorii sociale: ţăranul de jos şi nemeşul – ţăranul nobil, de fapt o aristocraţie rurală menţionată în documente încă din secolele XIV-XVIII, şi care poseda drepturi tradiţionale şi ereditare asupra pămîntului, prestigiului şi puterii locale. În acea perioadă, statutul social coincidea cu statutul economic: cine era din familie bună avea, de regulă, şi o avere însemnată. Colectivizarea satelor din perioada comunistă a determinat însă dizolvarea acestei echivalenţe, dar nu a dus la diminuarea în importanţă a descendenţei dintr-un neam bun. Chiar şi acum, după 1989, cînd se pleacă în străinătate în căutarea unui cîştig mai bun, se ţine cont de apartenenţa la un neam bun. Astfel, îmi explică **Viorica** (22 de ani): „se ţine din vremuri străvechi că astea au fost neamurile. Şi astea rămîn. Chiar dacă sînt acum neamuri noi care au cumpărat mult. Eu am un vecin care nu e aşa de neam bun, dar a cumpărat pămînt, are mai mult pămînt decît mine, de exemplu, dar nu-l consideră nimeni deasupra mea“. Există chiar „o competiţie acerbă între neamuri: neamurile mai de jos încearcă să se ridice, cele de sus care sînt pe acelaşi nivel încearcă să se ridice unele deasupra celorlalte“. În fond, o competiţie care denotă importanţa pe care o au descendenţa şi referinţa la neam.

Deşi nu mai e o regulă, totuşi, chiar şi acum oamenii se întîmplă să se căsătorească după neam, şi nu după avere.

În primul rînd, a fi de neam înseamnă a fi de omenie, îmi spunea **Ion Simion** (74 de ani) şi mai ales trebuie să dai dovadă de anumite trăsături de caracter, cum ar fi onoarea, moralitatea, bunătatea, credinţa, hărnicia. Însă altfel, cum se recunosc într-o comunitate cei de neam bun?

Mai demult, se cunoşteau nemeşii încă înainte să le calci pragul casei: doar ei puteau să-şi pună porţi mari din lemn la drum, porţi care au devenit, de altfel, faimoase în toată lumea. Statutul unei persoane se putea vedea şi în felul în care arăta locuinţa: casele din lemn, mari, cu tindă şi două camere încăpătoare se numeau case „nemeşeşti“. Perioada comunistă s-a remarcat prin faptul că s-au construit multe case noi, cu un stil impus, în general case cu etaj. Acestea au devenit repede o modă, dar mai ales un însemn al statutului economic şi al celui social, într-o perioadă în care cîştigul, din cauza situaţiei politice, nu putea fi investit în achiziţia de animale sau pămînt, ca mărci ale bogăţiei şi poziţiei sociale. În perioada contemporană însă, pentru că mulţi maramureşeni pleacă în străinătate şi, cînd vin acasă îşi construiesc o casă nouă, locuinţa nu mai reprezintă neapărat un criteriu de diferenţiere socială: „toate casele arată bine acum, sînt mari, sînt aranjate“ (Viorica).

Cînd e vorba de competiţia dintre neamuri, aceasta se manifestă în toate aspectele vieţii sociale şi culturale: contează chiar şi numărul de persoane cu şcoală într-o familie, „care au mai mulţi domni“ (Viorica), după cum se spune prin sate: „Cam aceeaşi poveste ca şi cu casele. Dacă Ion a avut un băiat care a făcut liceul, pe urmă a fost student, e sigur că voia şi Gheorghe să aibă acelaşi lucru. Şi uite aşa, e o adevărată competiţie între familii, care cîţi elevi are, cine învaţă mai bine, cine merge mai departe să studieze“ **(Simion,** 52 de ani).

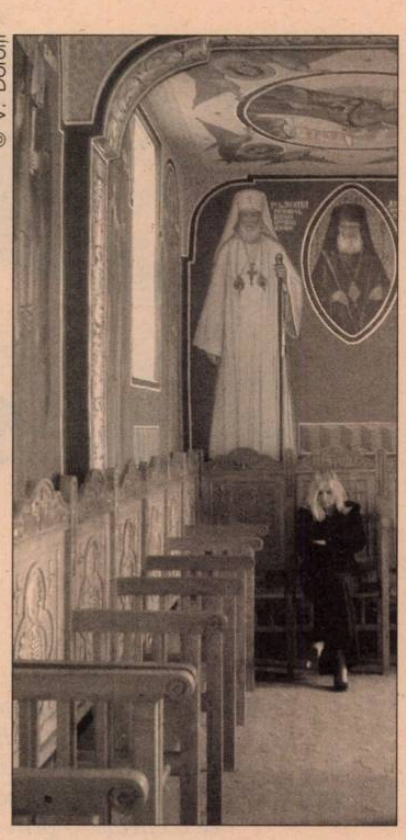
© V. Dorolti

La capitolul „Educaţia în familie. Top vînzări“ (librarie.net) pe primele locuri figurează următoarele: 1) John Gray, Bărbaţii sînt de pe Marte, Femeile sînt de pe Venus *(Vremea, 2002); 2) Aurora Liiceanu, Alice Năstase,* Dincolo de bine, dincoace de rău. Despre iubire *(Nemira, 2007); 3) Pachet promoţional Irina Petrea –* Şi tu poţi fi Supernanny. Cum să-ţi creşti bine copilul. Şi tu poţi fi Supernanny. 2. Cu copilul la şcoală *(Trei, 2008); 4) Françoise Dolto,* Opere 1 – Ce să le spunem copiilor – cînd sînt foarte mici, cînd sînt bolnavi, cînd se bucură, cînd sînt trişti *(Trei, 2010).*

Un alt exemplu este cazul opţiunilor matrimoniale, influenţate de deosebirile sociale, cel mai des survenind căsătorii între familii de acelaşi rang. Deşi nu mai e o regulă, totuşi, chiar şi acum oamenii se întîmplă să se căsătorească după neam, şi nu după avere. Şi pentru că a fi „domn“ aduce valoare neamului din care cineva face parte, nu prea se căsătoresc tinerii care au urmat studii universitare cu cei care au rămas acasă şi au continuat să lucreze pămîntul. O astfel de alăturare nu se face nici chiar în situaţia în care trebuie să fie aleşi la o nuntă stegarul şi druşca (domnişorul şi domnişoara de onoare): „Nu se pune problema să fie o fată cu şcoală druşcă cu un băiat care umbla cu caii. Era de neconceput“ (Viorica). De altfel, fetele cu studii se deosebesc de cele care au rămas acasă, chiar şi după port: nu mai poartă „năframă“ (batic) şi nici „sugnă“ (fusta înflorată), decît foarte rar. În mod similar, femeile care au o situaţie materială mai bună accentuează această bunăstare prin îmbrăcămintea asociată „domnilor“: „nu mai umblă domneşte, numai cele care au şcoală. Cele care au situaţie clară de ţărance, trebuie să meargă la fîn, cu grebla, cu sapa, parcă li-i ruşine să se schimbe, să arate astăzi în blugi şi mîine cu sugnă. Şi mai sînt soţiile, casnice, care s-au căsătorit cu oameni care stau bine material. Şi ele-s deja doamne“ (Simion, 52 ani).

Apartenenţa la un neam reprezintă şi azi, aşadar, unul dintre reperele identităţii locale. Cu alte cuvinte, sînt încă de actualitate versurile: „Se cunoaşte neamul bun / Pe cărare şi pe drum. / Se cunoaşte neamul mare / Şi pe drum / şi pe cărare“.

Anamaria Iuga *este cercetător la Muzeul Ţăranului Român şi doctor în etnologie cu lucrarea* Camera îmbrăcată ţărăneşte pe Valea Izei.

PUBLICITATE

Anca MANOLESCU

Asceză, zoologie, transfigurare?

Un călugăr din pustia egipteană refuză să-şi întîlnească mama, venită în pelerinaj la chilia lui. Mort pentru lume şi pentru relaţiile de rudenie naturală, el aplică literal (sau simbolic?) principiul evanghelic „dacă vine cineva la Mine şi nu urăşte pe tată şi pe mamă... şi chiar viaţa sa însăşi, nu poate fi ucenicul Meu". Un altul, înclinat să-şi abandoneze castitatea, se vindecă de ispită muncind pînă la vlăguire ca să-şi întreţină închipuita femeie şi copilul pe care l-ar avea cu ea. Păstrate în culegerile de spuse ale Părinţilor pustiei din secolele IV-V, prezente pînă astăzi în cultura creştină, asemenea anecdote au, desigur, o duritate în primul rînd simbolică. Vor să ofere minţii paradigma rupturii de existenţa perisabilă, opţiunea fără întoarcere pentru regimul Paradisului dinainte de cădere. Alături de cetăţile unde viaţa coruptibilă trebuia mereu, la nesfîrşit, întreţinută prin procreaţie, agoniseală şi familie, pustia adăpostea fiinţe care tindeau spre modelul angelic şi spre cel al omului originar: întreg, nemarcat de fisura sexelor, primindu-şi viaţa din duhul Creatorului. Pentru oamenii din aşezările Egiptului, călugării erau, după expresia lui Peter Brown, „eroii spaţiului din Afară". Ei înlocuiseră rudenia de sînge cu vasta comuniune dintre îngeri şi oameni, dedicată laudei divinului. La sfîrşitul secolului al III-lea, Methodios din Olympos închipuia sufletele fecioarelor – pe care le instruia în *Symposion*-ul său – drept locul unde se petrece adevărata naştere, rodnicia spirituală care o va înlocui pe cea biologică, anunţînd transfigurarea, pentru el iminentă, a cosmosului.

Un statut întrucîtva nedumeritor

Dacă cetatea şi familia mai puteau da un exemplu asceţilor, el era unul de pălmuire a orgoliului. Mîndru de performanţele lui în privinţa rugii şi a privaţiunilor, un pustnic cere să i se dezvăluie la ce treaptă de desăvîrşire a ajuns. I se răspunde că va afla comparîndu-se cu un anume om din cetate, un curelar care, văzîndu-şi de munca zilnică şi de familie, are atîta putere spirituală încît rugile lui se unesc cu imnurile puterilor cereşti. Tema celor două asceze dăinuie pînă astăzi în cultura monahală. Dacă monahii au ales retragerea din agitaţia veacului spre a se dedica unificării în Unu, credincioşii „din lume" se exersează tocmai în măsura în care păstrează aşezarea spirituală – pentru ei şi familiile lor – în mijlocul (sau în pofida) greutăţilor, tentaţiilor, curgerii multicolore a veacului.

Desigur familia – şi viaţa „în lume" cu care e asociată – nu au, din punct de vedere religios, doar conotaţii de penumbră, de variantă secundă a vieţii spirituale. Familia

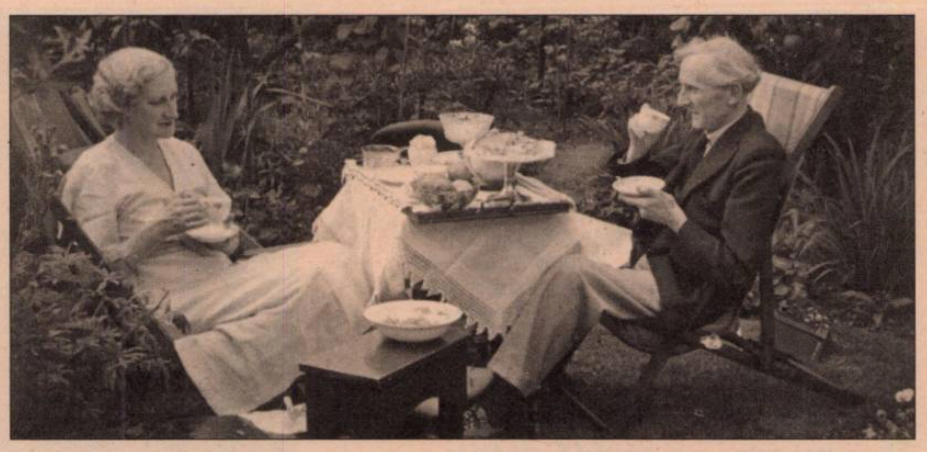

Ce spune Biblia:
„Bărbaţilor, iubiţi-vă nevestele cum a iubit şi Hristos Biserica şi S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfinţească, după ce a curăţit-o prin botezul cu apă, prin Cuvînt, ca să înfăţişeze înaintea Lui această Biserică, slăvită, fără pată, fără sbîrcitură sau altceva de felul acesta, ci sfîntă şi fără prihană. Tot aşa trebuie să-şi iubească şi bărbaţii nevestele, ca pe trupurile lor. Cine îşi iubeşte nevasta se iubeşte pe sine însuşi. Căci nimeni nu şi-a urît vreodată trupul, ci îl hrăneşte, îl îngrijeşte cu drag, ca şi Hristos Biserica".
(Pavel, Efeseni *5,6)*

este mediul unde învăţătura Bisericii se aplică, se transmite, se trăieşte zi cu zi, unde intră în ţesătura vieţii curente. Acolo se fixează în minţile şi în deprinderile copiilor, tot acolo pune la încercare puterile adulţilor. Dacă, aşa cum insistă doctrina religioasă, omul este o fiinţă de comuniune, primul mediu – şi poate cel mai exigent –, unde e probată capacitatea lui de comuniune, îl constituie familia. O mulţime de virtuţi – răbdarea, bunăvoinţa, iubirea, supunerea, autoritatea, atenţia faţă de libertatea celuilalt, capacitatea de a transmite şi de a împărtăşi valori – toate au în familie un teren de testare pretenţios, dată fiind distanţa mică dintre persoane, raportul lor zilnic, obligatoria lor interdependenţă. A pune în operă principiile vieţii spirituale nu este aici mai puţin complicat decît într-o disciplinată comunitate monastică. A iradia în societate aceste principii trăite: iată una dintre misiunile atribuite dintotdeauna familiei. La sfîrşitul secolului al IV-lea, cînd creştinismul se aşezase în oraşele Imperiului, Sfîntul Ioan Gură de Aur îşi rostea la Antiohia şi la Constantinopol mult preţuitele lui predici. El îndemna familiile creştine să devină o „cetate a milei", care să contracareze jocul intereselor, al lăcomiei şi al conflictelor din cetatea mundană a puterii.

Şi totuşi, în doctrina religioasă, relaţia de cuplu, temelie a familiei, are un statut întrucîtva nedumeritor, fiind lipsită de un arhetip în care să se împlinească. De îndată ce, în Paradis, androginul originar se diferenţiază şi devine cuplu, apare criza, intervine căderea. În creştinism, restaurarea omului, recuplarea lui la viaţa divină, transcende abrupt tema erosului natural. Christos, Faţă a lui Dumnezeu unu, este el însuşi unitate, depăşind distincţia între masculin şi feminin. Dacă „oamenii dorinţei" îşi trăiesc raportul cu El în termeni erotici, atunci inima omului e feminină faţă de masculina Lui suveranitate. Teme atît de legate de vocabularul familiei – cea a Tatălui şi a Fiului, tema înfierii divine şi cea a paternităţii spirituale – stau în centrul mesajului christic şi al învăţăturii creştine. Dar acestor teme li se retrage analogia cu înţelesul lor comun. Sînt încărcate de tensiunea paradoxului care uneşte în distanţă natura şi supranatura, divinul revelat şi omul deificabil. Imnografia îl celebrează pe Christos născut din Tată, fără de mamă, întrupat din Maică, fără de tată. Fecioara e celebrată ca „Mireasă nenuntită".

O posacă bună-cuviinţă

Desigur, Biserica sacralizează nunta bărbatului şi a femeii, îi dă caracter de taină. Dar interpretarea acestui act se dispune de obicei în jurul a doi poli care rarefiază, dacă nu cumva destramă specificitatea relaţiei de cuplu. Invocînd pasajul paulin Efes. 5, 22-32, polul semnificaţiei spirituale pune căsătoria în analogie cu relaţia Christos – Biserică, născătoare de fii spirituali. Polul semnificaţiei naturale dă cuplului rolul de a procrea, iar apoi de a creşte buni creştini. Din acest al doilea punct de vedere, familia apare ca o întreprindere de producţie biologică şi socio-culturală. Tot prin interpretarea unui pasaj din Sfîntul Pavel, se mai atribuie căsătoriei rolul de a feri de dezordine, de a satisface, cu măsură şi cu respectul calendarului religios, nevoile sexuale ale partenerilor. Manualele Evului Mediu recomandă minuţios în ce împrejurări şi în ce mod trebuie să-şi onoreze partenerii datoria, pentru a nu-l lăsa pe celălalt „să ardă". Iubirea între bărbat şi femeie, capacităţile ei de intimitate, de creştere interioară a unuia prin celălalt, de bucurie sînt ignorate în discursul teologic curent. Pentru sensibilitatea modernă, cel puţin, el pare să trateze fiinţa umană, cuplul, familia ca pe nişte dispozitive de multiplicat material creştin. Indignaţi de această interpretare „funcţionalistă", Nikolai Berdiaev şi Paul Evdokimov spuneau că, în ce priveşte căsătoria, teologia oficială seamănă cu un manual de zoologie sau cu un tratat despre creşterea animalelor. „Faptul că reprezentanţii oficiali ai creştinismului nu au putut enunţa decît banalităţi vorbind despre iubire dovedeşte pînă la ce punct a fost socializat creştinismul în lumea obiectivă a vieţii cotidiene şi adaptat la exigenţele ei. S-a vorbit despre sexualitate, despre atracţia sexuală, despre actul sexual, despre căsătorie, familie şi procreaţie, dar nu s-a vorbit niciodată despre iubire" (N. Berdiaev, *Despre sclavia şi libertatea omului).*

Creştinismul oficial însuşi pune un accent nou pe învăţătura lui dintotdeauna privind valoarea persoanei, egala demnitate a bărbatului şi a femeii în destinul lor spiritual.

Concentraţi pe tema persoanei umane, cu demnitatea ei ireductibilă şi de nefracturat, cei doi gînditori ruşi au exaltat menirea fiecărui om de a se reîntregi interior, de a obţine conlucrarea între posibilităţile masculine şi feminine ale fiinţei lui, pentru a dobîndi acea unitate adecvată modelului divin întipărit în inimă. Pornind de aici, iubirea şi viaţa de cuplu se puteau deschide spre un orizont spiritual. Puteau fi gîndite ca o reciprocă oglindire a partenerilor care susţine, pentru fiecare, descoperirea şi construcţia sinelui deplin, eliberat de fisura opuselor. De altfel, în aerul modernităţii tîrzii, creştinismul oficial însuşi pune un accent nou pe învăţătura lui dintotdeauna privind valoarea persoanei, egala demnitate a bărbatului şi a femeii în destinul lor spiritual. Legat de căsătorie se citează alături de pasajele evanghelice normative şi pasajele eliberatoare, indicînd statura completă a umanului, precum cel din Sfîntul Pavel: „Nu mai este parte bărbătească şi parte femeiască, pentru că voi toţi una sînteţi în Hristos Iisus" (Gal. 3, 28).

Totuşi, vorbind despre căsătorie şi familie, cateheza curentă păstrează o posacă bună-cuviinţă. Enunţîndu-le cu aceeaşi tărie semnificaţia spirituală, transfiguratoare şi datoria socio-culturală, ea tematizează prea puţin convingător articularea dintre cei doi poli, continuităţile şi discontinuităţile simbolice dintre ei.

Anca Manolescu *este cercetător în domeniul antropologiei religioase şi doctor în filozofie. Ultimele cărţi publicate sînt* Europa şi întîlnirea religiilor *(Polirom, 2005) şi* Jurnal de inactualităţi *(Paideea, 2005).*

Familiile migranţilor în străinătate

Migraţia a avut efecte neaşteptate în planul familiei româneşti. Familia la distanţă sau mariajul-navetă reprezintă un aranjament familial nou pentru societatea românească şi tranzitoriu – de cele mai multe ori asistăm la reunificarea sa, fie prin revenirea în ţară, fie, cel mai adesea, prin plecarea tuturor în afara ţării. În unele cazuri însă, traiul separat are efecte ireversibile. Cazul comunităţii din Borşa este unul elocvent. În Borşa, de cînd tot mai mulţi au plecat să muncească în străinătate, în fiecare vară se încheie tot mai multe căsătorii. Tinerii care au reuşit în Italia vin să se căsătorească şi să sărbătorească în comunitate. Numai că toamna pleacă din nou să muncească, iar soţiile lor, cu care nici nu au apucat să se cunoască bine, rămîn. Tot vara, în Borşa se pronunţă şi foarte multe divorţuri. Adesea sînt cuplurile formate cu un an în urmă. Nupţialitatea şi divorţialitatea ridicate din Borşa sînt ambele consecinţe paradoxale ale migraţiei.

Cercetările empirice pe comunităţile din Spania şi Italia au evidenţiat nenumărate dificultăţi cu care se confruntă: lipsa suportului afectiv, singurătate, bariere de comunicare, infidelitate, supraaglomerarea cu sarcini, declinul autorităţii parentale, educaţia şi socializare lacunară sau chiar neglijarea copiilor. Majoritatea au o nevoie sporită de suport din partea familiei extinse şi a comunităţii.

Ionela BĂLUȚĂ

Concepții despre familie în secolul al XIX-lea

„Prefer familia înaintea mea, prefer patria înaintea familiei."
(„Patria", *Poporul suveran,* I, 1848, nr. 3, 23 iunie)

Frămîntările şi transformările care au traversat societatea românească de-a lungul secolului al XIX-lea nu puteau ocoli familia. Dimpotrivă, înţeleasă ca o instituţie socială fundamentală pentru supravieţuirea „naţiei" şi considerată drept un model de ordine şi organizare socio-politică, familia – şi împreună cu ea căsătoria, rolul bărbatului şi al femeii, raporturile cu copiii şi educaţia acestora – capătă un rol central în (re)definirea identităţilor şi a ierarhiilor sociale în epoca amintită.

Încă de la începutul veacului, diverse mărturii ale unor călători străini sau consideraţiile unor reprezentanţi ai micii burghezii vorbesc despre dezordinea familială provocată între altele de influenţa occidentală, despre decăderea moravurilor boierilor, despre înmulţirea „frondelor în cuplu", etc. Toate acestea ar duce la degradarea moralei sociale şi la decăderea poporului român. Observaţii critice la adresa felului în care este înţeleasă familia de către societatea vremii şi lamentaţii cu iz apocaliptic vor exista pînă la sfîrşitul secolului: paşoptişti, diverse personalităţi din rîndul intelectualilor sau al oamenilor politici, medici sau jurişti se îngrijorează, periodic, de starea acestei „molecule a societăţii". Dar, începînd cu anii '30, putem întîlni şi un altfel de discurs, care răspunde acestor critici propunînd noile reguli morale şi sociale care vor trebui introduse şi respectate de către societatea românească, pentru a evita pericolul dezordinii şi al decăderii.

Acest discurs de tip moralizator va fi, evident, unul polifonic: vor fi dezvoltate teme diverse şi vor fi adoptate tonalităţi diferite. Unul din punctele centrale ale noilor concepţii despre familie este asocierea acesteia cu ideea de patrie, patriotism, naţiune. Scrierile paşoptiştilor introduc această temă. Astfel, în *Manualul bunului român,* Nicolae Bălcescu pune în mod evident familia printre noile valori ce trebuie propovăduite de către comisarii de propagandă:

„Orăşanul: Ce trebuie ca omul să poată fi mai întreg în firea sa?

Comisarul: Trebuie ca iubirea lui să-şi poată găsi hrană în familie, în patrie şi în prietenie." (capitolul I „Menirea omului")

Cîţiva ani mai tîrziu, în *Prima epistolă către femeile claselor privilegiate* (1852), C. A. Rosetti este şi mai tranşant: „Vezi că cei ce voiesc ca naţia română să fie toată un singur trup precum este un singur suflet, ştiu foarte bine că unirea nu va fi deplină şi temeinică, dacă familia va fi robită şi trunchiată precum este astăzi a voastră."

Familia devine esenţială pentru introducerea şi întărirea noilor reguli şi valori: într-o armonie a rolurilor complementare dar diferite, bărbatul este însărcinat cu treburile exterioare, în timp ce femeia este „ministrul de interior". În interiorul familiei, ea este însărcinată de acum cu primii paşi în educaţia copiilor, cărora trebuie să le sădească gustul pentru onoare, dreptate, dar şi să-i înveţe primele noţiuni de igienă, de istorie şi de literatură naţională; şi, mai ales, mama trebuie să „înscrie" în inima copilului dragostea de patrie, să îi inspire sentimentul nobil al patriotismului.

Într-un tratat care se recomandă drept unul de igienă şi educaţie, dar care este mai degrabă unul de educaţie şi morală *(Maternologia,* 1880), doctorul I.C. Drăgescu oferă o sinteză grăitoare a acestei concepţii despre familie: „Femeia este îngerul păzitor al familiei, educătórea societăţii. Fiă-care naţiune atribue femeii mărirea séu decădinţa sa. Dacă bărbatul formézá legile, femeia formézá moravurile, dacă bărbatul guvernézá societatea, femeia o nobiléză." (p. 10)

Literatura ne oferă multe exemple de aventuri extraconjugale, de cupluri care nu respectă canoanele bunelor moravuri.

Importanţa familiei şi a rolului pe care femeia trebuie să îl joace în interiorul ei este unanim recunoscută. Pînă şi discursul primelor femei care simpatizează cu idei feministe (moderate) nu face decît să întărească viziunea despre familie ca nucleu al societăţii, loc al împlinirii armonioase al destinului femeii. Într-o conferinţă din 1871 „Femeia în familia", Constanţa Dunca (o adeptă a „feminismului moderat") spunea: „Fără familia nu póte fi societate, spiritul familiei a urzit civilisaţiunea şi o menţine. Nu destrugerea, ci *consolidarea* familliei este uă necesitate fără de care legea perfectabilităţii nu se póte împlini, némul omenesc perpetua şi îmbunătăţi. [...] Perturbaţiunea s'a întrodus în societate nu pentru că *avem* familliă, ci pentru că ea să disolvă, s'a disolvat. Depravaţiunea, perversitatea s'a încuibat în animă, găsind deşert locul ce trebuia să occupe affecţiunele de familliă."

Dincolo de discursul ideologic şi normativ, practicile sociale sînt însă, în mod evident, diverse şi adesea în discordanţă cu acesta. Literatura ne oferă multe exemple de aventuri extraconjugale, de cupluri care nu respectă canoanele bunelor moravuri. Dezvoltarea „prostituţiunii", o adevărată plagă socială, este denunţată de multe discursuri medicale, fiind considerată o dovadă a moravurilor decăzute şi implicit a faptului că familia „ideală" nu este „îmbrăţişată" de toată populaţia. De asemenea, o serie de mărturii juridice şi medicale de la sfîrşitul secolului vorbesc despre practica prea răspîndită a divorţului şi a „concubinagiului" în toate clasele sociale. Provocate de cauze diverse (necunoaşterea legilor, neconcordanţa între legile civile şi cele religioase, taxele prea mari, lejeritatea morală a claselor bogate, lipsa de educaţie a claselor sărace etc.) aceste fenomene sînt considerate de către toţi autorii drept alarmante, căci ameninţă „familia", deci viitorul societăţii: „Prin concubinagiu mai întîiu se clatină viaţa familiară, care este fundamentul societăţei, pînă ce decîzînd cu totul, decade şi societatea". (Emanoil Elefterescu, *Despre reul concubinagiului în poporul nostru, 1904, p. 4)*

„Familia este asocierea stabilită în mod natural pentru satisfacerea nevoilor zilnice ale omului."
ARISTOTEL

„Fericirea înseamnă să ai o familie mare, iubitoare, grijulie, închegată, care să locuiască într-un alt oraş."
GEORGE BURNS

„Familia este cea mai veche din toate societăţile şi singura naturală."
JEAN-JACQUES ROUSSEAU

***Ionela Băluță** este conferențiar la Facultatea de Științe Politice, Universitatea București și doctor în sociologie la EHESS, Paris. Ultimul volum publicat este* La bourgeoise respectable *(Editura Universității, 2008).*

Familiile monoparentale

Familiile monoparentale reprezintă, conform datelor de la recensămînt, 13% din gospodăriile de tip familial. În imensa lor majoritate, sînt mame singure cu copii – doar pentru una din 10 familii părintele singur este un bărbat. Cele mai multe familii monoparentale apar prin divorţ/separare – aproximativ două treimi din cazuri. Legătura cu celălalt părinte este foarte slabă, despărţirile sînt de cele mai multe ori definitive. Peste jumătate nu şi-au mai vizitat niciodată copilul şi numai o cincime vizitează copilul cel puţin o dată pe lună.

Părinţii singuri au educaţie mai scăzută, venit mai mic, oportunităţi de dezvoltare mai puţine. Doar jumătate din ei lucrează. Principalele surse de venit ale celor ce nu lucrează sînt familia extinsă şi suportul financiar al statului. Rata sărăciei la astfel de familii este aproape dublă faţă de cea estimată pe ansamblul populaţiei (40% comparativ cu 23% – conform Eurostat).

PUBLICITATE

Miruna ROLEA

Două povești de divorț

Secolul XX a adus numeroase schimbări în ceea ce numim „viaţa de familie“, iar divorţul este doar una din ele. Nu spun prin aceasta că divorţul este o invenţie a secolului trecut, ci mai degrabă că a suferit o serie de mutaţii, de la procedura în sine pînă la percepţia asupra persoanelor divorţate. În literatura juridică, divorţul este definit ca desfacerea căsătoriei pe cale legală, din cauza unor motive temeinice, a unor raporturi iremediabile dintre soţi, care fac imposibilă continuarea căsătoriei. În literatura sociologică, divorţul poate fi definit ca terminarea unei relaţii de familie, relaţie începută prin căsătorie. Căsătoria, din această perspectivă, este o uniune, însă nu doar între doi soţi, ci şi între familiile acestora.

Pentru situaţia de faţă am ales să discut despre două femei „de succes“ divorţate, în două perioade istorice diferite – comunism şi capitalism. Nu mă voi opri asupra cauzelor care duc la divorţ, ci vreau să discut mai degrabă felul în care doamnele respective au perceput atitudinea celorlalţi referitor la statutul lor de femei divorţate. Ambele aveau 28 de ani în momentul divorţului, erau medici stomatologi şi au fost cele care au intentat divorţul.

M. a ales să îşi încheie mariajul în 1983, după ce fusese căsătorită şase ani. Divorţul înseamnă pentru ea un eşec. I. a pus capăt mariajului său, care a durat patru ani, în 2008. Divorţul înseamnă pentru ea o etapă a vieţii, un sfîrşit, dar şi un început. În 1983, o femeie divorţată era mai degrabă evitată de lumea femeilor. Era considerată mai vinovată decît fostul ei soţ, pentru respectiva situaţie. În 2008, o femeie ca I. este mai degrabă compătimită decît acuzată. Mai mult, cînd lumea din jurul ei află că este divorţată, vina este, în general, atribuită bărbatului şi mai puţin ei, ca femeie. În perioada comunistă, majoritatea cunoştinţelor lui M. erau căsătorite. Post-comunism, cunoştinţele lui I. se împart în două categorii: căsătorite şi necăsătorite (concubinaj şi persoane singure). Dacă ideea de concubinaj era aproape de neconceput pentru perioada în care M. a divorţat, în 2008 mariajul este cel care exclude de la o serie de activităţi. O femeie măritată trebuie să facă activităţi de „om măritat“, deci în nici un caz nu are timp de socializare după serviciu. Nu acelaşi tratament se aplică şi celor care trăiesc în concubinaj, care ajung să fie invitaţi la o serie de activităţi împreună cu persoanele care nu se află într-o relaţie. Altfel spus, există o segregare, s-au creat două grupuri între persoane cu relaţii legalizate, pe de o parte, şi persoane cu relaţii nelegalizate sau care nu se găsesc într-o relaţie, pe de alta. Mai mult, dacă în perioada comunistă, M. s-a simţit ca o pradă pentru „amantlîc“, I. a simţit doar că bărbaţii sînt din nou interesaţi de ea, în sensul în care i-a dispărut eticheta de femeie ce nu poate fi/nu trebuie abordată. Altfel spus, M. era o femeie cu reputaţie stricată de divorţ, astfel că era de presupus că poate avea o relaţie cu oricine, în orice situaţie. Pe cînd pentru I. a însemnat, în principal, faptul că poate intra din nou într-o altă relaţie.

Cele două viziuni diferite se nasc din atitudinile diferite privind familia, divorţul, celibatul etc. În primul rînd, la nivel ideologic, în perioada comunistă femeia însemna forţă de muncă pentru procesul de producţie – prin ea însăşi şi prin copiii pe care-i putea naşte. Divorţul însemna înfrînare de la promovarea administrativă şi politică. Acest tip de etică ajunge, cu timpul, prin propagandă, să fie o parte a bazei morale a societăţii. Odată cu dispariţia socialism-comunismului, un nou tip de etică îşi face locul. Capitalismul a adus cu sine o schimbare majoră (ce se găsea, e drept, şi în perioada comunistă) – trecerea de la munca în gospodărie la munca plătită –, ce a adus cu sine o modificare şi în percepţia asupra căsătoriei – de la căsătoria pe considerente economice la căsătoria din dragoste. În timp, mariajul a ajuns să fie privit ca avînd drept scop principal împlinirea emoţională. Motiv pentru care este relativ uşor de acceptat ca atunci cînd ceva nemulţumeşte unul sau ambii parteneri, acesta sau aceştia să fie în măsură să ceară separarea legală.

...Paragraful anterior nu constituie o explicaţie completă la atitudinile privind divorţul, lucru cu neputinţă de realizat în acest articol. Însă poate constitui sîmburele unei discuţii ulterioare asupra felului în care noi şi cei din jurul nostru ne raportăm la instituţia divorţului.

Miruna Rolea *este doctorand în antropologie la SNSPA.*

Mihaela ŢÂNŢAŞ

Măcar locuim împreună...

Dacă trăieşti în România, ai în jur de 30 de ani şi nu eşti căsătorit(ă), deşi cîştigi bine spre foarte bine, pentru campaniile de marketing sau de publicitate eşti virtual inexistentă. Pînă de curînd, reclamele de la televizor erau aproape în exclusivitate dedicate „persoanelor de 25-45 de ani, mediu urban, cu sau fără copii, căsătorite“. Mai nou, se pare că unii oameni din companii şi-au revizuit puţin „publicul-ţintă“, făcînd loc unei noi categorii de interes: „persoane căsătorite sau care ***măcar*** *locuiesc împreună*“. Nu ar fi prima dată cînd oamenii din birourile de marketing ale companiilor sau din agenţiile de publicitate ignoră anumite categorii de public – cîte reclame dedicate ascultătorilor de manele aţi văzut (în afară de cele făcute de cîntăreţii de gen însişi)? De data aceasta însă, am rămas chiar în urma legislativului; descoperim acum o categorie ce – ca o recunoaştere publică a amplorii fenomenului – a fost oficial introdusă în recensămîntul din 2002 sub denumirea de „concubinaj“. La vremea respectivă, doar 3,8% dintre români îşi declarau acest statut. Un procent mic faţă de cîte cupluri de români se presupune că preferă acest tip de relaţie în realitate (pînă la de 10 ori mai mult printre cei între 25 şi 35 de ani), dar justificabil pentru un statut nou, abia legitimat şi scos „din gura lumii“ şi din asumarea căruia e încă greu să vezi vreun avantaj. În plus, nici nu ne prea place cuvîntul „concubinaj“, cu aura sa desprinsă din jurnalele de ştiri senzaţionaliste – ştiu oameni care, decît să declare că trăiesc „în concubinaj“, mai degrabă ar da urgent o fugă la Oficiul Stării Civile, deşi mai speră să nu fie găsiţi acasă la următorul recensămînt. Pînă una-alta „măcar locuiesc împreună“.

Ce se ascunde însă în spatele acestui „măcar“? Un „nu sînt căsătoriţi ***încă“,*** doar o amînare a căsătoriei, o etapă intermediară, sau chiar nu mai vor românii să se căsătorească? E căsătoria în pericol, aşa cum se vehicula în cîteva articole din presa ultimilor ani, şi sînt cei 200 de euro de la stat suficienţi pentru a o salva? Conform datelor Institutului Naţional de Statistică, începînd cu 2003, numărul căsătoriilor a reînceput să crească, ceea ce s-a schimbat e vîrsta medie la prima căsătorie: în medie, femeile române se căsătoresc acum la 26 de ani, tot în medie însă au primul copil la 25. Dacă ar fi să ne luăm după medii deci, ne căsătorim abia după apariţia primului copil. Şi, cu siguranţă, există numeroase cazuri în care aşa se întîmplă. Dar printre cei care „locuiesc împreună“ există mai multe tipologii.

„Căsătoria trebuie să creeze o intimitate fără ascunzişuri şi fără minciuni. Dar sinceritatea nu justifică gesturile nervoase sau brutale şi nici cuvintele grosolane. Un bărbat căsătorit nu ar trebui să cunoască niciodată micile secrete cosmetice ale soţiei sale, iar aceasta face foarte bine să-şi aştepte soţul ca pe un posibil admirator ce ar surprinde-o la bucătărie, cu un şorţ cochet asortat la unul din tricourile pe care le poartă numai în casă. O bătrîneţe în comun nu este un dar al zeilor, ci rezultatul unor ani îndelungi de respect, de stimă şi de dragoste şi mai ales de toleranţă din partea amîndurora.“
(Aurelia Marinescu,
Codul bunelor maniere astăzi,
Humanitas, 2005)

Genul „Sîntem încă prea tineri“ şi genul „Nu sîntem încă pregătiţi“, care se confundă pe alocuri şi apar, de obicei, din necesitatea unui răspuns la întrebările insistente ale rudelor mai în vîrstă şi ale prietenilor deja căsătoriţi „Şi voi, cînd...?“. În cazul primului gen, cu siguranţă problema nu se pune neapărat în termeni de vîrstă – nu e chiar ca în cazul majoratului, să ajungi, vrei, nu vrei, la vîrsta căsătoriei, ci mai degrabă e vîrsta impusă ca normă în cercul de prieteni: cînd toţi cei din jur încep să se căsătorească şi discuţiile se învîrt doar în jurul „cererii“ şi a aranjamentelor de nuntă, presiunea e mai mare decît cea a cicălelilor părinţilor.

Genul „Ne e foarte bine aşa“ şi genul „De ce să stricăm ce avem deja“ apar de multe ori ca reacţie la experienţele celor din jur: om fi scăpat de gura lumii, dar nu scăpăm uşor de tras cu ochiul la ce li se întîmplă celorlalţi. Şi, cînd o mare parte din prietenii tăi au trecut printr-un divorţ înainte de 30 de ani, şi asta nu mult după căsătorie, e mai greu să ignori teama că, odată cu semnarea hîrtiilor, relaţia se va schimba sau gîndul că viaţa, cu provocările şi aventurile ei, se sfîrşeşte odată cu căsătoria.

Pe lîngă aceste genuri, vechi de cînd lumea, sînt cîteva mai noi şi din ce în ce mai întîlnite: „O să ne căsătorim cînd apar copiii“ şi genul „Urăsc nunţile“ – care nu sînt neapărat împotriva căsătoriei în sine, ci a modului preambalat în care li se pare că se consumă această ceremonie pe care o vor în continuare romantică. Dacă se căsătoresc, şi mulţi o fac, vor să o facă în felul lor: într-o vacanţă într-o locaţie exotică unde dau din întîmplare peste un birou de căsătorii de urgenţă sau singuri la Starea Civilă cu martori convocaţi în ultimul moment; sau găsiţi la faţa locului, anunţîndu-şi famiile ulterior şi păstrîndu-şi numele de dinainte de căsătorie (ceea ce le dă dureri de cap celor în faţa cărora ajung la un moment dat să îşi declare copiii şi pentru care faptul că părinţii au nume diferite înseamnă un singur lucru: „deci nu sînteţi căsătoriţi“), înlocuind nunta cu un chef pe plajă, sau alte opţiuni care să le reflecte mai mult personalitatea. Cu ei şi cu cei mai sus amintiţi, nu instituţia căsătoriei e în pericol, ci mai degrabă firmele organizatoare de nunţi ar trebui să-şi facă probleme.

Cei care răspund cu convingere „niciodată“ la întrebarea „Voi cînd aveţi de gînd să vă căsătoriţi?“ şi cei care au trecut o dată prin asta şi preferă să nu repete experienţa nu sînt nici ei atît de numeroşi încît să devină o ameninţare pentru cei care încearcă să apere „Instituţia“. Şi pot să stea liniştiţi şi în privinţa celorlalţi, se căsătoresc mai tîrziu şi în felul în care vor ei. Majoritatea ajung să se căsătorească, iar pînă atunci măcar locuiesc împreună.

Mihaela Ţânţaş *este Strategic Planner la Saatchi & Saatchi. Şi masterand în antropologie la SNSPA.*

„Nu cred în disoluția familiei"

interviu cu Marius LAZURCA

Ce este pentru dvs. familia?

E o întrebare dificilă fiindcă riscă să stimuleze răspunsurile emfatice, retorice, stereotipe. Nu ştiu, prin urmare, cum ar fi cel mai cuviincios să răspund. Spunînd, poate, că familia mea este conţinutul vieţii mele, materia, substanţa ei. Este, cu toată simplitatea, punctul constant de referinţă, măsura tuturor lucrurilor, ca să reiau un vechi filosof. Dacă aş pretinde că am – fie şi un rudiment de – viaţă interioară, aş afirma că familia e tocmai ţesătura ei: o sumă de experienţe fundamentale, cotidian recurente.

Cum priveşte Biserica Ortodoxă familia? În ce măsură sînteţi de acord cu această viziune?

Mă puneţi în dificultate. Nu prea ştiu cum priveşte Biserica Ortodoxă familia şi, prin urmare, nu ştiu dacă sînt în acord sau dezacord cu această instituţie al cărei membru – simplu, totuşi – mă consider cu toată dezinvoltura şi gratitudinea. Am, pe de altă parte, şi scuza că nu sînt ceea ce se numeşte îndeobşte un teolog. Am despre Biserică o opinie reverenţioasă: mi se pare, prin urmare, oarecum infantil să porneşti o gherilă individuală cu o instituţie constituită, aş spune, geologic, prin acumularea filtrată a unei experienţe milenare. Sper, aşadar, că viziunea mea despre familie nu e în contradicţie flagrantă, stridentă, cu cea avansată public de Biserica mea. Aş fi stînjenit – dar discret – dacă ar fi altminteri. Şi mi-aş atribui îngrijorat întreaga vină.

Dvs. personal aveţi o familie numeroasă, mai mulţi copii. A fost o opţiune deliberată?

Îmi imaginez că familia devine, cum spuneţi, o „opţiune deliberată" cînd viitorii părinţi încetează să se mai joace „de-a mama şi de-a tata". La un moment dat, în căsnicia noastră, nu de la bun început, ni s-a întîmplat asta şi nouă, Doamnei şi mie. A fost, poate, momentul în care am realizat că ni se încredinţează destine: nu pur şi simplu bebeluşi, homunculi cruzi, simpatici şi înduioşători, ci – cum spuneam – destine, libertăţi în desfăşurare. E una din experienţele esenţiale pe care, ca părinţi, le avem zilnic: aceea că, în sensul cel mai propriu, nu *ne-am reprodus,* ci că am fost ocazia, biologică dacă doriţi, a apariţiei unor altora decît noi înşine. Iar impresia de alteritate e cu atît mai violentă cu cît, miraculos, uneori copiii ne perpetuează nu doar trăsăturile, ci şi ticurile – cîte o ocheadă familiară, o postură inconştientă, un gest spontan. Nu mai pomenesc detaliul că, din păcate, copiii ne expun şi cusururile. Ei, în ciuda acestor similarităţi genetico-gestuale, impresia copleşitoare pe care copiii mi-au livrat-o mereu este aceea a diferenţei, a nobilei distincţii, dacă preferaţi. Nu sînt o versiune – eventual ameliorată – a părinţilor, ci, în mod suprem, definitiv, epifanii ale diferenţei.

O familie „arhe-tipică"

Cum vă descurcaţi cu cei şase copii? Există o anumită repartiţie a rolurilor? Cît timp vă petreceţi în familie şi cîtă importanţă îi acordaţi?

E o întrebare la care nu s-ar cuveni să răspund eu. Spunînd asta, admit, desigur, că există şi la noi o distribuţie, clar asimetrică, a rolurilor parentale. Ea se aşază, iniţial măcar, pe un decupaj de competenţe elementare, naturale dacă doriţi, după care se prelungeşte „cultural": prin urmare, la început, de copii se ocupa Doamna, în virtutea unui exerciţiu natural, după care tot dumneaei, dintr-un motiv acum profesional – ca multe din soţiile de diplomaţi, în timpul misiunilor mele Doamna nu lucrează, aşa încît se dedică preponderent familiei. O disproporţie există, fără îndoială, şi între importanţa pe care mă iluzionez că o dau familiei şi timpul pe care obiectiv i-l pot consacra. Aş putea să intru în spirala justificărilor, să încep să spun că încerc să compensez prin calitate lipsa cantităţii ş.c.l. Nu o voi face, dintr-o uşoară stînjeneală.

Credeţi că o astfel de familie este o excepţie în ziua de azi? Care ar fi, după dvs., principalele tendinţe în familiile actuale? Se poate vorbi de o tendinţă înspre disoluţie? De ce?

Mi-ar displăcea să ştiu că familia noastră ilustrează vreo excepţie. Ceea ce noi ne-am dorit a fost, dimpotrivă, o familie tipică – sau poate arhe-tipică? Şi într-o bună măsură asta şi este, dacă privesc în preajma strictă a familiei noastre, înconjuraţi cum sîntem de familii precoce şi relativ numeroase: cupluri formate în perioada studenţiei, oameni cu o instrucţie depăşind media, cu venituri în general confortabile, persoane cu gust şi iniţiativă. Această imagine imediată mă scuteşte de presentimente apocaliptice – spre care altminteri nici nu sînt predispus. Nu cred în disoluţia familiei – cel mult în evoluţia unui anumit tip de model familial – şi din motivul că familia, în mintea mea, este un construct socio-culturalo-moral care răspunde unor nevoi precise şi inalienabile.

> *Pentru mine familia este mediul educativ prin excelenţă, ambientul în care anumite valori morale sînt transmise şi, prin urmare, perpetuate.*

Credeţi că familia rămîne, în continuare, dacă nu „celula societăţii", cum se spunea în comunism, măcar esenţială pentru actuala structură a societăţii româneşti?

În alcătuirea oricărei societăţi demne de acest nume, familia este desigur importantă. Aş fi înclinat să cred – cum pare să şi sugereze expresia invocată de dvs.– că unitatea socială prin excelenţă este, într-adevăr, familia, nu individul autonom; sau, în alţi termeni, atomul social ar fi persoana angajată în raporturi de afecţiune şi răspundere în imediata proximitate, faţă de părinţi, consort, copii, rubedenii apropiate. Un asemenea angajament, îmi imaginez, extrage persoana din beligeranţa crudă pentru supravieţuirea darwinistă, îi domesticeşte moral instinctele şi dă un sens supraindividual eforturilor la scară individuală. În al doilea rînd, pentru mine familia este mediul educativ prin excelenţă, ambientul în care anumite valori morale sînt transmise şi, prin urmare, perpetuate. Cît priveşte „actuala structură a societăţii româneşti": nu văd atît de departe, scala fenomenului mă depăşeşte şi, nefiind sociolog, n-am nici instrumentele de a o aproxima cumsecade.

Să vedem cum o să crească

Cum ar putea fi „salvate" familia şi valorile ei?

Of, mă plasaţi într-un rol, cumva mesianic, la înălţimea căruia nu mă simt. Ce m-ar califica să răspund la această întrebare? Faptul de a fi făcut mulţi copii? Staţi să vedem cum o să crească, abia atunci ne vom lămuri dacă am făcut vreo ispravă. Nu ştiu, aşadar, cum – sau dacă – ar trebui salvată familia în România.

Există tendinţa de a înlocui anumite practici familiale cu instituţii care să le preia funcţiile: bona sau grădiniţele cu orar prelungit pentru copii, azilurile pentru bătrîni. Ce părere aveţi despre aceasta?

E probabil nevoie de discernămînt. E dificil astăzi, cînd familiile extinse au devenit rare, să nu faci apel la instrumente contemporane de sprijin familial. Discernămîntul – care e virtutea morală prin excelenţă – este cel care ne dezvăluie cînd greşim. Aş spune, de pildă, că nu se cuvine să sacrificăm copiii de dragul carierei – de exemplu, să alegem să nu-i aducem pe lume fiindcă, profesional, momentul nu e oportun. E o disproporţie esenţială între un copil şi, cred, orice alt eveniment din vieţile noastre publice. Tocmai pentru motivul, invocat mai sus, că un copil e un destin autonom în desfăşurare, o libertate în căutarea expresiei. În concluzie, uneori fără bonă nu se poate, dar se cuvine să ne spunem neîncetat că bona e un succedaneu mereu imperfect şi că, în afară de a ne ajuta, îl privează pe copil de prezenţa noastră. Şi să nu ne amăgim: copilul nu înţelege, chiar cînd, supus, admite.

În ce măsură naşii fac parte din familie? Care este rolul lor?

Fac parte, însă doar în logica unei definiţii creştine a familiei. În această ordine, legătura de rudenie creată prin botez funcţionează exact ca raportul de rudenie genetică – defineşte, de pildă, opreliştile de căsătorie întocmai ca regula consangvinităţii. Rolul naşilor? În ceea ce mă priveşte, exclud din discuţie – ca trivial – rolul „social" al naşilor. Din nou, în Biserică naşii sînt martori ai botezului, cei care legitimează din exteriorul familiei sangvine actul sacramental şi care, mai tîrziu, îi perpetuează efectele prin instruirea religioasă a pruncului.

Credeţi că societatea de azi preţuieşte familia (şi valorile pe care ea le implică, printre care stabilitatea...)? În ce măsură?

Aşteptaţi prea mult de la mine. Sînt desigur măgulit, dar şi uşor încurcat. Nu am mijloacele de a şti în mod realist ce preţuieşte societatea de azi. Aş înclina să cred, totuşi, că nu preţuieşte ceea ce pare să sugereze televiziunea; şi că omul comun, strălucitor în banalitatea lui, continuă să facă ceea ce semenii lui, oameni obişnuiţi şi ei, au făcut dintotdeauna: să se îndrăgostească, să creadă că dragostea aceasta nu se va stinge nicicînd, să-şi dorească prunci buni, frumoşi şi cumsecade, să îmbătrînească fără resentimente sau frustrare şi să-şi dorească, *in articulo mortis,* să-i vadă pe toţi ai lui alături. E în imaginea aceasta dulceagă un adevăr banal pe care nu-l vor învinge capriciile, excesele sau modele noastre.

a consemnat Iaromira POPOVICI

Marius Luzurca împreună cu familia sa, în vizită la suveranul Pontif

***Marius Lazurca** este, din martie 2010, Ambasador al României în Republica Moldova. Este căsătorit cu Mirela, medic, şi are şase copii: Vladimir (1995), Olga (1997), Matei (1999), Toma (2002), Theodora (2006) şi Sebastian (2010). Este absolvent de Literatură comparată la Universitatea Paris IV Sorbonne (1994) şi de Litere (franceză-română) la Universitatea de Vest din Timişoara (1996). În 1995 a absolvit masterul de istorie-antropologie la Universitatea Paris IV Sorbonne, iar în 2003 şi-a dat doctoratul în istorie-antropologie la aceeaşi universitate. Între 1997-2006, a predat la Facultatea de Litere a Universităţii de Vest din Timişoara şi a fost director de programe la Fundaţia „A Treia Europă". În anii 2006-2010, a ocupat postul de Ambasador al României pe lîngă Sfîntul Scaun şi Ordinul Suveran Militar de Malta. A publicat cărţile:* Invenţia trupului *(Bucureşti, Anastasia, 1996),* Zeul absent. Literatură şi iniţiere la Mircea Eliade *(Timişoara, Editura Universităţii de Vest, 2001),* Anthropologie du corps dans le monde roumain sous le Haut Empire *(Lille, ANRT, 2004),* Politici publice regionale *(Arad, Hartmann, 2005, volum bilingv român-englez).*

Silvia CAZACU

Cum era pe vremea mea...

Nu mai e ce-a fost odată! Lumea a evoluat, familia s-a schimbat. E chiar atît de grav? Cine-i vinovat? Televizorul, calculatorul, femeia, emanciparea, globalizarea, criza (crizele), lipsurile, excesele? La Urziceni (oraş mic, dar cu echipă de fotbal mare) lumea pare relaxată şi bine aşezată. Familia e familie. La Bucureşti, lucrurile stau puţin altfel. Lumea e mai îngrijorată şi se gîndeşte la vremurile bune. Pentru unii, în vremurile bune, familia era celula de bază a societăţii. Astăzi, a rămas doar celula. Restul e nostalgie... Pentru un tînăr din Franţa, familia e modernă. Şi e bine că e aşa, zice el, căci, oricum, familia tradiţională nu era deloc... reală.

1) Ce înseamnă familia? 2) Cum era ea pe vremuri? 3) Cum este astăzi?

Manuela, 11 ani, Urziceni: 1) Familia înseamnă să ai pe cineva lîngă tine, apropiat, şi să-l iubeşti... cineva care te-ajută şi care îmi ia tot ce vreau eu... Familia se compune din iubire, respect şi... atît. Cînd ai o problemă îţi trebuie un ajutor din partea familiei pentru că aşa, singur, nu prea are rost, nu ştiu cum să spun... familia îţi mai dă răspunsuri şi te ajută atunci cînd îţi trebuie ceva... 2) Păi, familia e la fel... bine, că a mai îmbătrînit aşa, dar n-are nimic... asta e normal. Mi-am mai cumpărat ceva nou în casă, dar, în rest, familia e la fel, relaţiile sînt la fel. 3) Familia se reuneşte de Paşte şi de Crăciun, mai mergem în vizite, la sfîrşit de săptămînă facem o prăjitură, facem treabă în gospodărie (că înainte făcea doar mama cu mamaia, acum facem cu toţii) şi ne ajutăm unii pe alţii.

Familia în viitor o să rămînă la fel chiar dacă se mai schimbă lucrurile cum am văzut eu la televizor... familia rămîne la fel, obişnuită, ca pînă acum.

Elvira, 45 de ani, contabil, Urziceni: 1) E greu să descrii în cuvinte... familia e totul. 2) E o mare diferenţă între ce a fost şi ce e acum familia... adică nu mai sînt tradiţii, nu mai există respect... foarte mare diferenţă, relaţiile copii-părinţi nu mai sînt aceleaşi. Te gîndeşti că a rămas satul care mai păstrează din tradiţii, dar oraşul a inundat prea mult sau oamenii, venind la serviciu în oraş, şi-au schimbat concepţiile, nu mai sînt aceleaşi. 3) E clar că vremurile au schimbat familia, tot progresul ăsta, toate tehnologiile parcă au făcut să treacă şi timpul mai repede, totul se face în grabă, serviciu, acasă, şi te trezeşti uneori că eşti prea obosit, că nu mai ai răbdare, nu mai ai energie şi pentru ceilalţi.

Familii celebre din filme şi seriale:

Familia Flinstone (The Flinstones, *produs de ABC între 1960-1966, creat de William Hanna şi Joseph Barbera, voci: Allan Reed (Fred), Jean Vander Pyl (Wilma), Mel Blanc (Barney), Bea Benaderet (Betty); Familia Ewing din serialul* Dallas *(1978-1991, creat de David Jacob), cu Larry Hagman (JR), Patrick Duffy (Bobby), Linda Gray (Sue Ellen), Victoria Principal (Pam), Barbara Bel Geddes (Miss Ellie), Jim Davis (Jock), Charlene Tilton (Lucy); Familia Adams* (The Adams Family, *1991, regia: Barry Sonnenfeld, scenariul: Charles Adams, Caroline Thompson, Larry Wilson, cu Angelica Huston, Raul Julia, Christopher Lloyd, Elizabeth Wilson); Familia Bundy* (Married with Children, *1987, creat de Ron Leavit, Michael G. Moye), cu Ed O'Neill, David Faustino, Christina Applegate, Katey Sagal.*

Un domn pensionar, Bucureşti: 1) Familia e cum ţi-o faci. Sădeşti bine, culegi bine. Asta e. Înţelegeţi ce vreţi de-aici. 2) şi 3) Pe vremuri era seriozitate. Că zicea preotul „pînă cînd moartea vă va despărţi". Acuma se despart ei singuri. Din nimic... Şi copiii... îi ţineai lîngă tine, îi educai, îi învăţai, acuma îi cresc calculatorul şi televizorul. Că familia e ocupată! Şi te mai miri de ce-a ajuns lumea aşa...

Dora, 51 de ani, funcţionar, Bucureşti: 1) Familia este ceva ce-ţi doreşti cu ardoare dacă nu-l ai şi reversul e opusul la ce-am zis... Fără filozofie. 2) Familia a evoluat în multe privinţe în jos, e şi asta o evoluţie, nu? Nu mai sînt bunicii care erau, care ne spuneau basme, erau calmi şi buni, eram mai apropiaţi de ei decît de părinţi. 3) Unde-o s-ajungă familia? O s-ajungă foarte rău. Că ce era înainte nu se mai întoarce. Poate mai există cîteva fărîme din lumea aia veche pe ici, pe colo, pe la ţară... În rest, la oraşe, au rămas străbunicii de care nu mai are nimeni nevoie şi restul... supermarketuri, că astea au înflorit peste tot, supermarketuri şi străbunici!

Antoine, Franţa, 28 de ani (din care 7 în România): 1), 2) şi 3): Problema e că odată cu vîrsta devii nostalgic. Cînd aud pe părinţii mei zicînd „pe vremea noastră..." înnebunesc. Mă gîndesc că ei s-au luptat ani de zile, au făcut '68, au făcut revoluţii, ca să nu mai audă asta de la părinţii lor, şi acum ei revin la acelaşi lucru şi-ţi zic: măi, pe vremea noastră, noi eram civilizaţi, eram educaţi, voi sînteţi nişte barbari! În Franţa, este acum o reclamă care a iscat un mic scandal, mama mea, de pildă, e foarte ofensată de acest tip de mesaj. O publicitate pentru o marcă de maşină arată un tip care tot aleargă cu copilul primei soţii, cu copilul celei de-a doua, a treia şi tot aşa, adică tatăl care recuperează copiii din toate familiile pe care le-a creat! Şi mama zice că e o ruşine, că nu e bine să arăţi asta, că nu e un model de urmat... Dar ideea era să prezinte o maşină pentru familia modernă. A evoluat maşina, dar a evoluat şi familia. Mie mi se pare o reclamă cu nerv deja, arată o viziune a familiei mai apropiată de realitate decît modelul ăsta iudeo-creştin impus de secole... Şi, în loc să stigmatizezi această schimbare, mai bine o arăţi ca realitate, nu-i nimic ruşinos sau dramatic în asta. Pentru mine, o familie destructurată nu e neapărat o dramă. Prefer să-i văd despărţiţi decît să-i văd nefericiţi!

Cum va fi familia în viitor? Răspunde **Manuela,** 11 ani: Familia în viitor o să rămînă la fel, chiar dacă se mai schimbă lucrurile cum am văzut eu la televizor... familia rămîne la fel, obişnuită, ca pînă acum. N-aş schimba nimic la familia mea, îmi place aşa cum e, fiecare cu personalitatea lui, aici n-ai cum să schimbi. Atît am avut eu de spus.

Familiile sărace cu mulţi copii

Încă din perioada socialistă, familiile cu mulţi copii prezentau o situaţie aparte în procesul de polarizare socială. Situaţia lor s-a agravat, apoi, pe fondul transformărilor socio-economice şi a lipsei unei politici de suport corespunzătoare. Rata sărăciei familiilor cu trei şi mai mulţi copii este, conform datelor Eurostat, de 57%, de peste două ori mai ridicată decît media UE, avînd, după Bulgaria, nivelul cel mai ridicat, la diferenţe mari de restul ţărilor. Cele mai multe venituri în aceste familii provin din sistemul de protecţie socială sau din economia informală, familiile devenind astfel înalt vulnerabile, dependente în mare măsură de stat. Activitatea pe cont propriu, lucrul cu ziua sau ocazional sînt cele mai răspîndite activităţi. Copiii din asemenea familii sînt afectaţi de condiţii mizere de viaţă, stare de sănătate precară, abandon şcolar ridicat. Probabilitatea de neparticipare şcolară a copiilor din gospodăriile sărace este de peste două ori mai mare decît cea a copiilor din familii mai avute. Deficitul de venituri se transformă, în timp, într-un deficit de capacităţi şi conduce la diminuarea semnificativă a şanselor de reuşită pe termen lung.

PUBLICITATE

Anca MANOLESCU

Relaţia religie-ştiinţă: poziţii de dialog

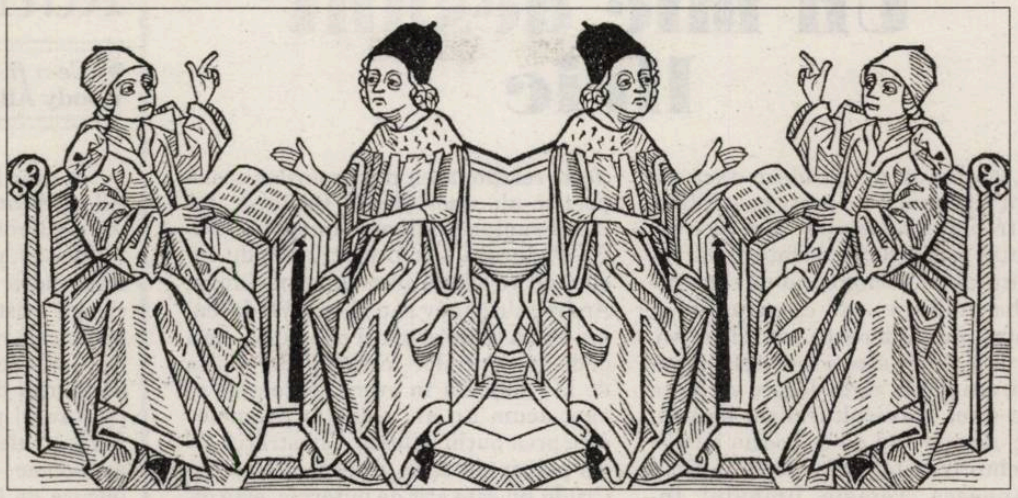

În secolul XX, o serie de mutaţii intelectuale, concomitente dacă nu convergente, au făcut ca relaţia de putere să lase din ce în ce mai mult loc relaţiei de dialog între ştiinţă şi religie. Am să enumăr cîteva.

a) În primul rînd, ştiinţele religiei şi-au definit mai riguros statutul de ştiinţe pozitive. Ele îşi reamintesc mereu că se ocupă nu de *conţinutul şi valoarea de adevăr* a religiei, nu de originea şi evoluţia ei (de pe poziţii evoluţioniste), ci numai de faptul religios observat din diverse puncte de vedere: istoric, psihologic, social. Pe deasupra, fenomenologia religiei, prin proiectul ei de a studia faptul religios în orizontul lui propriu, ca fapt ireductibil la alte dimensiuni, fereşte studiul religiei de „totalitarism explicativ". Istoricul religiilor, sociologul sau psihologul ştiu foarte bine că materia de care se ocupă nu poate fi explicată „funcţionalist", că faptul religios nu e de privit exclusiv ca un simplu mijloc de a regla chestiuni sociale, de a organiza lumea exterioară sau mentalul uman, de a produce istorie, morală, ideologie. Mai mult, ocupîndu-se de descrierea faptului religios, de structurile şi tipologia lui, ştiinţele religiei pun în evidenţă existenţa – nu conţinutul, nici valoarea – unui adevăr propriu religiei şi a unui tip specific de raţionalitate religioasă. Ele studiază, de pildă, nenumăratele modalităţi de a exprima în vizibil invizibilul, de *a produce vectori simbolici* care leagă imediatul cu un alt plan de realitate. Spre exemplu, o cercetare recentă privind cultul budist dedicat lui *weikza* (mediator uman între lumi, dotat cu puteri extraordinare) analiza stîngăciile comice ale spectacolului ritual de „apariţie" a personajului. Asistenţa făcea haz de ele, înţelegîndu-le totodată ca aproximare – prin definiţie imperfectă – a supranaturalului. Pentru credincioşi, greşelile de regie din episodul ritual marcau participarea la o altă lume, care nu putea fi integral reprezentată în termeni verosimili (Guillaume Rozenberg, „L'invraisemblance du surnaturel. Fiction et réalité dans un culte bouddhique birman", *Archives des sciences sociales des religions,* nr. 145, janvier-mars 2009, pp. 129-146). O antropologie a spaţiului sacru e pusă, şi ea, în faţa unui „paradox fondator" pentru obiectul ei de cercetare: a obţine un receptacul arhitectonic apt să cuprindă o prezenţă de necuprins şi să semnifice totodată, în alcătuirea lui, imposibilitatea de a mărgini această prezenţă. Raţionalitatea religioasă nu e de tip plan, ci leagă lucruri aflate în planuri radical diferite de realitate. Logica ei constă în a evidenţia, tot atît de riguros, diferenţa de nivel între planuri şi articularea lor.

Dacă îşi respectă statutul, ştiinţele religiei şi ştiinţa în genere se recunosc drept discipline care *descriu* realul naturii şi al culturii, modul cum el *funcţionează*. Dar a-l descrie şi a şti cum funcţionează nu înseamnă a epuiza sensul şi cunoaşterea lui. În chiar acest studiu descriptiv, trebuie să iei notă de fapte care se organizează – în mod esenţial şi regulat – în funcţie de un dincolo absolut. Epistemologii fac observaţia că nu există nici o raţiune ca *regularităţile naturale,* de care se ocupă ştiinţa, să elimine din cîmpul cunoaşterii *regularităţile supranaturale,* care ţin de domeniul religiei. De aceea, s-a ajuns la a deosebi între *descriere a lumii* şi *concepţie despre lume,* fiecare cu logica ei, cu capacitatea ei cognitivă, cu tipul ei de adevăr.

b) Ocupîndu-se de relaţia religie-ştiinţă, epistemologii arată că, privite din afară, cele două demersuri cognitive au surprinzător de multe asemănări. Amîndouă îşi propun să producă o înţelegere a lumii, să îi dea o ordine, să obţină chiar un control asupra ei. Asemenea ştiinţei, religia are propriile procedee de a testa, prin demonstraţie publică, veracitatea afirmaţiilor religioase: mărturii de experienţă intersubiectivă, reguli de discernămînt spiritual, criterii de beatificare şi sanctificare. Aşa cum o teorie este sever evaluată înainte de a fi admisă în cîmpul cunoaşterii ştiinţifice, la fel religiile au criterii de evaluare pentru autenticitatea unor revelaţii sau miracole, au un protocol şi o metodologie a dezbaterilor teologice. „Literatura epistemologică dă puţin sprijin celor care caută disparităţi calitative între cunoaşterea pe care ştiinţa şi respectiv religia sînt capabile să le ofere" (Frederick Suppe, „Epistemology", G.B. Ferngren, E. J. Larson, D. W. Amundsen, A.-M. E. Nakhla (editors), *The History of Science and Religion in Western Tradition: an Encyclopedia,* New York-London, Garland Publishing, Inc., 2000, p. 24).

c) Abordarea contextualizată a istoriei ideilor şi ştiinţei a pus în evidenţă fundamente iudeo-creştine ale modernităţii. S-a susţinut chiar că ştiinţa modernă a fost făcută posibilă tocmai de concepţia iudeo-creştină asupra lumii, care, spre deosebire de Antichitatea greco-romană, situează lumea în distanţă faţă de Creator, „o de-divinizează" şi o depersonalizează, o asociază cu timpul liniar, cu o devenire raţională, nu organică, ceea ce ar fi permis să fie tratată ca un obiect de studiu. Teoreticieni ai crizei modernităţii, precum Eric Voegelin, Karl Löwith sau Carl Schmitt, au susţinut cu atîta putere că modernitatea nu face altceva decît să interpreteze în cheie secularizată elemente creştine, încît Hans Blumenberg a simţit nevoia să apere *Legitimitatea timpurilor moderne,* să arate că ele propun ceva substanţial nou în ce priveşte imaginea lumii şi poziţia omului în lume.

d) În sfîrşit, nu de puţină importanţă e faptul că Bisericile creştine au trecut de la un refuz al modernităţii la asumarea ei critică. Din interiorul doctrinei lor, Bisericile apără astăzi principii ale modernităţii democratice: libertate de gîndire şi de expresie, acceptarea pozitivă a diversităţii, renunţare la autoritarism. Instituţiile religiei acceptă ca de la sine înţeles astăzi legitimitatea demersului ştiinţific, diferenţa lui faţă de cel religios, valoarea lui. Ele critică doar ideologia agresiv pozitivistă, iar în ce priveşte ştiinţa propriu-zisă, acele cercetări şi practici care riscă să atace demnitatea şi limitele definitorii pentru persoana umană, în calitatea ei de *imago Dei:* înstăpînire asupra vieţii umane prin inginerie genetică, înstăpînire asupra morţii prin euthanasie etc.

Revin, în sfîrşit, la motivul pentru care, cred, a apărut divergenţa/concurenţa între modelul religios şi modelul ştiinţific al lumii. Un model religios are menirea să ofere sens ascendent, să tematizeze universul nu sub aspectul funcţionării lui, ci al simbolismului său, prin care realul contingent e articulat cu transcendenţa. În zorii modernităţii, modelul creştin medieval de univers – care etaja calitativ lumea sensibilă, cerurile planetare, ierarhiile angelice şi divinul – acest model s-a văzut confruntat cu cercetarea experimentală, de tip pozitiv a Noii Ştiinţe. Or, gîndirea creştină oficială nu a găsit posibilitatea de a înnoi modelul religios de univers, astfel încît el să integreze, *în regim simbolic,* sugestiile derivate din revoluţia ştiinţifică. Tezele ştiinţifice ale Noii Cosmologii au apărut, dimpotrivă, doar ca un cutremur ucigător pentru vechiul simbolism cosmologic. Faptul că pămîntul îşi pierdea stabilitatea şi poziţia centrală în cosmos ruina simbolismul „natural", aparent obiectiv, care exprima poziţia calitativă centrală ocupată de om în lume; revolta sentimentul „natural" al individului şi al instituţiilor creştine de a se afla în centrul universului.

Totuşi, viziunea metafizică asupra universului care ar fi permis trecerea de la simbolismul cosmologic medieval la un simbolism la fel de expresiv, bazat pe Noua Ştiinţă, fusese deja formulată înainte ca primele mişcări seismice să se manifeste.

Nicolaus Cusanus (1401-1464), teolog contemplativ, cu preocupări umaniste şi matematice, a fost socotit filozoful cel mai remarcabil al secolului al XV-lea. În centrul gîndirii lui stă, ca şi pentru nominalism, diferenţa radicală între univers şi Dumnezeu, conştiinţa ascuţită a separării celor două sfere. Însă, pentru el, distanţa dintre cele două sfere nu le face incomunicabile, nu taie nervul căutării intelectuale, nu stinge dorinţa de *adevăr* absolut. În încercarea de a indica prin nume şi concepte divinul, Cusanus întrebuinţează deseori termeni matematici, printre care cel de „maximum absolut". În accepţie comună, *maximum* se leagă de domeniul cantităţii, al comparabilelor, cărora el le indică marginile autoconţinute. În demersul cusan, maximum este obiectul unei transmutaţii, care îl extrage din ordinea contingenţei şi îl aruncă la infinit. Maximum absolut sau simplu nu admite nici un fel de proporţie cu domeniul relativului. El este Unitatea divină suprem indivizibilă, Principiu şi Termen infinit al tuturor extistentelor.

Or, faţă de acest Maximum absolut, cu care nu are proporţie, ierarhia universului scolastic devine nerelevantă. Universul nu mai are, la Cusanus, structură scalară, ci structură radială dinamică, desfăşurată de Maximum absolut şi convergentă spre el. Din perspectivă creştină, Logosul divin, Christos este cel care desfăşoară jerba universului în contingent, El este cel care atrage la sine existentele, ca Pol sau Limită a convergenţei lor. În condiţia lor manifestată, *fiecare* dintre entităţile lumii nu constituie decît o „aproximaţie" dinamică, atrasă spre condiţia ei precisă, adevărată, înfăşurată în Logos. De aici decurg două lucruri. Pe de o parte, diversitatea policromă a lumii, particularul capătă demnitate. Fiecare entitate are o singularitate a sa, o compoziţie unică, ceea ce o face cu neputinţă de încadrat într-o ordine etajată a lumii. Fiecare entitate are o rază care o leagă, în alteritate, de Maximum absolut. Pe de altă parte, universul e, prin definiţie, imprecis, „neterminat", în sensul că nu îşi conţine Termenul spre care tinde. Ca atare, universul nu poate fi gîndit ca avînd, în sine, o ordine obiectivă, un centru, o figură perfectă. Dar, dacă nu are un centru obiectiv, universul are în schimb un Pol transcendent, care îl atrage la sine. Reluînd o expresie pseudohermetică, Nicolaus Cusanus va spune că „maşina lumii are centrul pretutindeni şi circumferinţa nicăieri". În acest model, Pămîntul nu mai poate simboliza nici condiţia vilă a contingenţei, dar nici nobleţea centralităţii şi a stabilităţii. Fiecare persoană umană are impresia că observă realul fizic din centrul lui, şi fiecare e în drept să se considere un centru dat fiind că e legată de Polul divin.

Hans Blumenberg observa, pe bună dreptate, că modelul cusan e un model religios al realului capabil să integreze şi să folosească deja presimţitele descoperiri ale revoluţiei ştiinţifice. „În metafora cosmică trebuie văzută situaţia metafizică... Astfel ar fi neutralizată dezvăluirea copernicană a iluziei geocentrice, cu eventualul său cortegiu de decepţii, iar lumea s-ar îmbogăţi cu un moment simbolic nou în ce priveşte relaţia cu transcendenţa absolută."

Textul face parte din expunerea „Relaţia religie-ştiinţă: poziţii de putere, poziţii de dialog", susţinută în cadrul Întîlnirilor culturale de la Facultatea de Matematică din Bucureşti.

Epistemologii fac observaţia că nu există nici o raţiune ca regularităţile naturale, *de care se ocupă ştiinţa, să elimine din cîmpul cunoaşterii* regularităţile supranaturale, *care ţin de domeniul religiei.*

PUBLICITATE

Romanian Language Classes
for Foreigners - 2010
Cursuri de limba română
pentru străini - 2010

ROMANIA(N)
IN A NUTSHELL

3rd series / seria a 3-a
June 3rd - July 1st
(deadline May 25th)
3 iunie - 1 iulie
(termen limită 25 mai)

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN
www.icr.ro/roclasses

MUNICIPIUL BUCUREŞTI PRIMĂRIA SECTORULUI 1
DILEMA VECHE · OBSERVATOR CULTURAL · BUSINESS REVIEW
Bucureşti · Radio România Cultural · rfi · SAPTE SERI

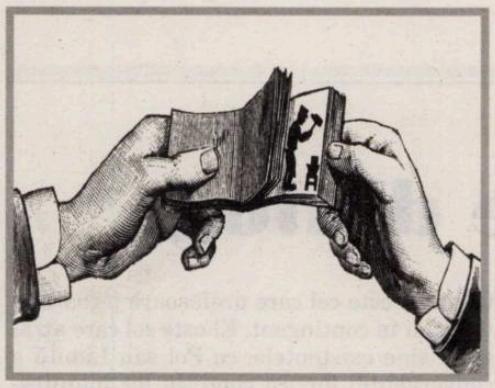

Marius CHIVU

feed**book**

Un mic desant liric

● ***Noua poezie basarabeană*, Antologie şi prefaţă de Dumitru Crudu, Editura Institutului Cultural Român, 2009.**

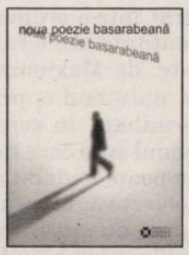

Cea mai importantă contribuţie basarabeană la cultura română este pop-ul: mai întîi Doina şi Ion Aldea Teodorovici, apoi Zdob şi Zdub, O-Zone, Alternosfera, Trigon, Anna Lesko, Pavel Stratan şi Alexandrina Hristov. Acest lucru fiind stabilit, putem trece şi la literatură. Privind în urmă, tinerilor romancieri basarabeni pare să le fi fost relativ uşor să publice şi să se afirme în România: Alexandru Vakulovski a publicat deja trei romane (primul, *Pizdeţ*, încă din 2002), Ştefan Baştovoi are chiar două ediţii la *Iepurii nu mor*, iar Iulian Ciocan *(Înainte să moară Brejnev)*, Andrei Ungureanu *(Războiul fluturilor*, în colaborare cu Paul Cernat), Dumitru Crudu *(Măcel în Georgia)* şi Mitoş Micleuşan *(Kasa Poporului)* au avut parte de o receptare bună şi ca prozatori (acesta din urmă avînd contribuţia lui la cultura populară cu proiectul Planeta Moldova). Poezia tot Cenuşăreasa genurilor artistice a rămas, astfel că, dacă nu e vorba doar de o deficienţă personală, tinerii poeţi basarabeni sînt cunoscuţi exclusiv în cercul strîmt al breslei.

Antologia noii poezii basarabene realizată de fostul fracturist Dumitru Crudu are semnificaţia unui desant liric: poeţii basarabeni scriu şi publică printre noi, dar, cu excepţia cîtorva nume, au rămas pierduţi în peisajul liric românesc eterogen. Majoritatea celor incluşi în acest volum au făcut sau au continuat studiile superioare în România, au publicat (şi) în reviste româneşti, o parte dintre ei tipărindu-şi volumele la editurile de dincoace de Prut, astfel că mă gîndesc dacă nu cumva titulatura de poeţi basarabeni n-ar trebui abandonată. Mai ales că, cel puţin prin selecţia de faţă, amprenta culturală – background-ul socio-politic basarabean – nu construieşte şi nu întreţine o diferenţă semnificativă. Cum unii dintre aceşti scriitori sînt bilingvi, am putea vorbi despre varianta soft a unui multiculturalism post-sovietic, dar nu văd de ce poezia de aici ar trebui tratată altfel decît ca fiind românească. Temele, limbajul, influenţele sînt relativ aceleaşi. Citindu-i pe cei 24 de poeţi din această antologie (născuţi între 1968 şi 1995) remarc, totuşi, puţinătatea referinţelor sovietice. Da, apare Lenin de cîteva ori, dar şi Che Guevara; e menţionat Vîsoţki, dar şi Ioan Es. Pop, Ginsberg sau Jim Morrison; iar pe măsură ce vîrsta poeţilor scade, referinţele estice sînt abandonate aproape cu totul în favoarea celor occidentale. De altfel, pentru a aborda din unghi sociologic antologia de faţă, mai mult de jumătate dintre poeţi au studiat filologia şi jurnalismul (cei mai mulţi), Dreptul şi alte facultăţi de artă, colaborează la reviste online, scriu, joacă sau au altă legătură cu teatrul ori fac parte din grupul Human Zone care se ocupă cu tot felul de happening-uri literare – o deschidere culturală care contribuie decisiv la sincronizarea/integrarea acestui nou lirism basarabean în cel românesc.

În prefaţa sa, intitulată „Noua poezie basarabeană: între dezamăgire socială şi optimism individual", Dumitru Crudu nu accentuează şi nu afirmă cu orice preţ ideea diferenţei, dar nici nu apropie în vreun fel poezia basarabeană de cea românească, cum mie mi s-ar fi părut firesc. Citează din Alexandru Muşina care a vorbit despre „poezia dezamăgirii sociale" la basarabeni şi subliniază el însuşi tema „minciunii sociale", dar acestea nu sînt teme naţionale, nu sînt exclusivităţi lirice basarabene şi cu adevărat interesant ar fi (fost) relaţionarea discursurilor socio-poetice ale unor Ştefan Baştovoi, Iulian Fruntaşu, Mihai Vakulovski, Pavel Păduraru sau Dumitru Crudu însuşi cu revoltele unor Marius Ianuş, Andrei Urmanov sau Elena Vlădăreanu. Spun toate astea şi pentru că, deşi dedicată tinerilor torturaţi de poliţia de la Chişinău în evenimentele de exact acum un an, selecţia poemelor este prea puţin politică. Substratul socio-politic de care vorbeşte Dumitru Crudu nu este atît de puternic, este difuz, deci, universal. Ţara/patria nu apare aici ca o temă predilectă, nu se declamează ideologic şi nu e mai multă revoltă colectivă decît nostalgie personală. Poemele de aici nu sînt nici apeluri, nici declaraţii, nici rezoluţii, variază de la expresionism la minimalismul biografic şi prozaic pe temele generale ale copilăriei, ale relaţiilor de dragoste şi de familie, ale comunicării şi locuirii, ale singurătăţii, izolării şi alienării, ale bolii şi morţii. „Poezia Anei Rapcea, a Lilianei Armaşu sau a lui Andrei Ungureanu este expresia retragerii şi baricadării într-o lume interioară izolată faţă de degringolada şi descumpănirea din societatea basarabeană" – scrie prefaţatorul. Poezia celor menţionaţi rezistă însă şi/mai ales scoasă din contextul geopolitic, o abordare politizată nefăcînd decît să-i limiteze şi să-i orienteze sensurile. Or, un poem univoc e un poem mort. Liliana Armaşu, de pildă, mi se pare printre cei mai buni poeţi din antologie şi nu ştiu de ce poemul „cînd (nu) ţi se întîmplă nimic..." ar trebui citit politic: „cel mai mare eveniment din viaţa ta / e atunci cînd (nu) ţi se întîmplă nimic – / cînd te afli într-o cameră, singur / nesigur de ceea ce eşti / iar ceilalţi te-au uitat, fii pe pace / anume pentru aceasta le eşti recunoscător / pentru că şi tu ai uitat de toţi şi eşti fericit / că (nu) ţi se întîmplă nimic / stai aşa, pur şi simplu, / cu ochii legaţi de tavan sau de podea / intrat ca într-o mică eternitate etc." O altă poetă bună este Diana Iepure şi chiar despre acest lucru, al ignorării oricărui substrat politic, vorbeşte în excelenta similiproză „Odă borcanelor", un ecou – dacă vreţi – la volumul de debut al lui Dan Sociu. În poemul „sînt iubire" al lui Andrei Gamarţ, unul dintre cele mai bune ale antologiei, apar nişte „oameni în scurte de piele" care bat o familie, dar poemul e mai degrabă mistic decît politic. La fel ca un alt poem foarte bun, „noul iosif", al lui Vadim Vasiliu (pentru a menţiona toate cele patru nume chiar mi-au atras atenţia în mod deosebit).

Da, am remarcat puţine nume, iar asta din cauza selecţiei ale cărei criterii par să fi fost, în ideea reprezentativităţii, prea... tolerante. Antologia n-are, propriu-zis, o viziune (de unde şi incongruenţa dintre prefaţă şi poeme), este eterogenă şi inconsistentă: sînt prea mulţi poeţi, din cel puţin două generaţii (există diferenţe de 30 de ani între ei), de valori inegale (unii au publicat cîteva cărţi, sînt premiaţi şi membrii ai USM, alţii nici măcar n-au debutat în volum) şi cu prea puţine texte (24 de poeţi acoperă mai puţin de 150 de pagini de poezii). În lipsă de altceva însă, antologia lui Dumitru Crudu este, ca iniţiativă, onorabilă şi binevenită.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Alfredo Bryce Echenique, *Amigdalita lui Tarzan*, traducere de Lavinia Similaru, Editura Polirom, 2010.**

Tarzanul din titlu e numele de alint al unei femei, iar amigdalita cu pricina e o vorbă de dînsa inventată pentru a numi o perioadă a sa de teamă şi deznădejde („prăbuşirea mea interioară"). Ca an al declanşării amigdalitei, ne aflăm în 1982; ca loc, într-un Salvador răscolit, cu bombe, morţi şi dispăruţi; iar ca – să zicem aşa – *corazón*, sîntem în plină poveste a unui amor frumos şi straniu, temperamentos în stil latino, dar şi *globetrotter*-ist, început în pragul '68-ului parizian şi oprit într-un '97 american. Ea, Tarzan(a), are un nume splendid (Fernanda María de la Trinidad del Monte Montes), coboară cu pas încrezător dintr-o familie salvadoriană înstărită, primeşte educaţie în SUA şi într-un pension elveţian, după care descinde, luminoasă, la Paris; se va îndrăgosti de el cînd el e căsătorit, apoi se va căsători cînd el a rămas singur şi o vor ţine tot aşa, într-o pătimaşă defazare amoroasă, pe fundalul unei neîncetate schimbări de decor, de ocupaţii, de stări etc. Se întîlnesc la răstimpuri, în diferite formule şi pe diferite continente, dar păstrează destul de strîns legătura unul cu altul prin acele superbe, fabuloase obiecte retro numite scrisori. *Amigdalita lui Tarzan* e, aşadar, un roman în bună măsură epistolar şi găzduieşte o proză fastă, de maestru sud-american (peruan, mai exact), iute lunecoasă în digresiuni, după logica unei dezordini profund îndrăgostite. În această logică, depunerea unui buchet de flori la un semafor din Paris e un gest – veţi vedea – cît se poate de firesc.

Andrei GORZO

dilematograf

Rutină

● ***Ce-o fi o fi...* / *Whatever Works* (SUA, 2009), de Woody Allen.**

În noul film al lui Woody Allen, *Whatever Works*, Larry David joacă rolul unui alter-ego de-al lui Woody, pe nume Boris. Boris a fost cîndva fizician, dar acum îşi cîştigă existenţa din lecţii de şah pentru cei mici. Nu-i plac copiii şi nu se oboseşte să ascundă – nici de ei, nici de părinţi – dezgustul pe care i-l provoacă greşelile lor. Boris a suferit o viaţă întreagă de anhedonie – incapacitatea de a se bucura de lucruri. Are momente cînd conştientizează atît de intens lipsa de sens a vieţii umane şi indiferenţa cosmosului, încît începe să urle conradian: „Oroarea! Oroarea!". Ei bine, toate astea încep să devină un pic mai tolerabile pentru el din seara în care acceptă să găzduiască o fetişcană (Evan Rachel Wood) fugită de acasă, din „America profundă", şi rătăcită în New York. Încet-încet începe să-i placă s-o apostrofeze pentru ignoranţa ei (de exemplu, s-o compare cu un personaj subdezvoltat mintal din Faulkner), mai ales că nimic din ce-i spune nu pare s-o afecteze. Se căsătoresc, dar n-are cum să dureze – e inevitabil ca ea să iasă din admiraţia de şcolăriţă pentru aşa-zisa lui „înţelepciune" şi să-şi transfere tandreţea asupra cuiva mai capabil s-o aprecieze. Dar şi el va învăţa, în urma experienţei, să fie mai puţin încrîncenat: aşa e – văzută din perspectivă cosmică, viaţa unui om nu înseamnă nimic, dar de ce te-ai zbate din cauza asta? Consecvenţa în antihedonism nu e un răspuns înţelept la cunoaşterea asta: e tot un fel de a te minţi, de a spera că, dacă viaţa ta prezintă consecvenţă, „substanţă", ea se poate sustrage cumva lipsei generale de sens. Înţelept e să nu te pui pe picioarele de dindărăt, să mergi cu fluxul – ca mama fetei (Patricia Clarkson), care soseşte la New York toată numai stîngăcii provinciale şi discursuri antiavort şi, cît ai clipi din ochi, începe o nouă viaţă, toată numai galerii de artă şi sex în grup; sau ca tatăl ei, care vine bisericos şi chinuit şi, tot cît ai clipi, îşi găseşte pacea într-o relaţie gay –, să accepţi neseriozitatea fundamentală a trecerii tale prin univers şi să te distrezi un pic.

Am mai fost pe aici cu Allen – de multe ori. După cum observa Pauline Kael în 1986, e „una dintre ciudăţeniile lui" că, film după film, alter-ego-urile lui ficţionale ajung să se împace cu condiţia umană, pentru ca în filmul următor s-o ia de la capăt – aceleaşi întrebări, angoase şi concluzii înţelepte. Sigur că şi în opera idolului său, Bergman, există perioade în care acesta dramatizează, film după film, aceleaşi căutări angoasate, dar Bergman, spre deosebire de Allen, nu anunţă la sfîrşitul unui film că a dat de capătul problemelor sale, pentru ca la începutul filmului următor să se întoarcă de unde a plecat. Amîndoi sînt nişte disperaţi care-şi fac terapia prin creaţie artistică, dar Bergman nu se declară niciodată vindecat (el face film ca să-şi cunoască mai bine disperarea, nu ca să se vindece), pe cînd Allen, mai americăneşte, declară succesul terapiei – învăţăturile extrase din ea –, numai că apoi o ia de la capăt. E ca şi cînd punerea în aplicare a acestor învăţături ar ieşi din discuţie şi repetarea (recitarea) lor ritualică ar fi singura lui sursă reală de alinare. Nimeni nu spune că nu poate să facă de fiecare dată o comedie excelentă din acest ritual (doar a făcut-o nu o dată, nu de două ori, ci pînă a inventat un gen – nimeni nu mai făcuse ceva de felul ăsta pînă la el), dar, în *Whatever Works*, repetiţia e repetiţie în sensul de rutină – e unul dintre cele mai palide filme ale lui. Vechile conflicte (experienţă *vs* inocenţă, cultură *vs* incultură, metropolitani *vs* mocofani) fac aici lucru mecanic: mama fetei apare, îşi demonstrează mocofănismul în doi timpi şi trei mişcări şi, pac, se transformă; la fel şi tatăl. Şi, cum exemplul lor e parte din ceea ce-l aduce pe Boris la concluziile lui înţelepte din final, întregul proces de reconciliere cu viaţa, de dobîndire a înţelepciunii, pare mecanic şi fuşerit. Invectivele mizantropului Boris sînt şi ele destul de neinventive (compararea fetei cu personajul faulknerian e printre puţinele excepţii; în rest, efectul lor comic depinde mai mult de atitudinile victimelor – încruntătura unui mic şahist, indignarea mamei sale, imperturbabilitatea fetei –, epitetele însele fiind destul de repetitive), iar delirurile lui din timpul crizelor de angoasă nu sînt servite ideal de vocea tunătoare şi de constituţia vizibil sănătoasă ale lui Larry David, cînd, de fapt, cereau febrilitatea şi convulsivitatea lui Allen însuşi.

„Am exclus termenul de entertainment din muzică“

– interviu cu Adrian DESPOT –

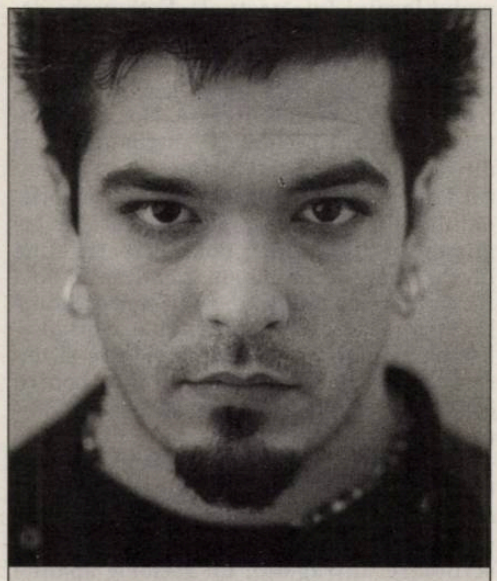

***Adrian Despot** (n. 1976) a absolvit secţia de Pedagogie a Universităţii Naţionale de Muzică din Bucureşti şi School of Audio Engineering din Köln. Din 1996 este vocalistul trupei Viţa de Vie (www.vitadevie.ro), alături de care a lansat de curînd, împreună cu* Gazeta Sporturilor, *al şaptelea album* – Fetish.

Viţa de Vie în concert: 17 aprilie, Fabrica (Bucureşti); 23 aprilie, Romexpo (Bucureşti); 24 aprilie, Club Flex (Arad)

Au fost colaborările cu Gazeta Sporturilor *(pentru album) şi cu Tuborg (pentru clipul piesei „Eşti mai frumoasă cînd plîngi“) o oportunitate sau o necesitate pentru a scoate acest al şaptelea album?*

Cîte puţin din fiecare. Sîntem o formaţie independentă care, de mai bine de cinci ani, îşi produce singură atît albumele cît şi videoclipurile. Am primit o mînă de ajutor din partea *Gazetei Sporturilor* în ceea ce priveşte distribuţia şi marketingul pentru album, iar relaţia cu Tuborg reprezintă începutul unui proiect mai amplu şi al unei prietenii frumoase. Probabil că am fi reuşit şi fără ajutor, aşa cum am făcut-o şi pînă acum, însă ar fi fost mult, mult mai dificil. Este foarte plăcut să primeşti susţinere în împlinirea viselor, mai ales în contextul actual cînd starea de visare pare mai degrabă un hazard.

Rock-ul are personalitate, arată cu degetul, cheamă la trezie şi trage semnale de alarmă.

Se mai poate face rock împreună cu casele de discuri?

Aici răspunsul este clar, *nu*. Dar nu de ieri, ci de cîţiva ani buni încoace. Trăim epoca globalizării forţate, a depersonalizării întru uniformizare, iar acest proces are nevoie de o coloană sonoră uniformă, care să lase ascultătorilor impresia că viaţa e perfectă şi să le distragă atenţia de la efectele procesului în sine. Muzica promovată trebuie să fie identică şi sterilă pentru că scopul ei este acela de a steriliza.

Muzica rock nu se supune acestui algoritm, nu joacă hora asta, şi atunci este evident pe poziţia de outsider. Rock-ul are personalitate, arată cu degetul, cheamă la trezire şi trage semnale de alarmă. Adică face mult zgomot, iar zgomotul nu e bun pentru că deranjează somnul. Naţiunii.

Dat fiindcă fiecare album al vostru a „concurat“ cu precedentul, care au fost provocările voastre ca trupă de data aceasta? Ce aduce Fetish *ca să fie cel puţin la înălţimea* Egon-*ului?*

Fetish reprezintă începutul unei noi modalităţi de abordare a muzicii, privită atît în plan creativ cît şi ca scop, utilitate. Muzical, *Fetish* este un album făcut din zîmbete. În sala de repetiţii, improvizam instrumental pe temele etalate, iar în momentul în care ne surprindeam zîmbind, fără să ţinem cont de factura şi genul piesei, ştiam că aveam o idee bună care merită aprofundată.

Apoi, am exclus termenul de *entertainment* din muzică şi din texte şi am introdus noţiunea de predică sau muzică-armă. Am realizat că avem puterea de a-i influenţa pe oamenii care ne ascultă şi atunci trebuie să o facem în bine. Am spus *nu* pasivităţii şi egocentrismului, am conştientizat că sîntem responsabili pentru efectele pe care le poate avea muzica noastră şi atunci trebuie să luptăm, prin intermediul ei, pentru crezurile noastre. Ne-a luat 14 ani să ne trezim, asta înseamnă că am dormit suficient şi că acum sîntem odihniţi şi pregătiţi.

Sistemul este conceput să-i orbească pe oameni cu sclipirea formei şi să-i adoarmă prin cîntecul insalubru al mass media.

Nu vă asumaţi, însă, şi un mare risc „predicînd“? De pildă, cînd spuneţi: „Mori pentru ideea ta / Mori pentru dreptatea ta / Fii pregătit să mori / Mori pentru pămînt / Pentru tot ce este sfînt etc.“, versurile astea sînt destul de... riscante. Dacă cineva le ia în serios?

Plec de la premisa că publicul nostru este un public deştept, care nu ia *ad litteram* fiecare cuvînt, independent de context, ci are capacitatea să urmărească şi să înţeleagă propoziţii şi fraze. Nu îmi place să fac comentarii de limba română pe textele noastre, însă „mori“, în acest context, este echivalent cu „luptă“ (la imperativ). Luptă pînă la capăt pentru propriile idealuri şi principii, cele care obişnuiau să definească oamenii: dreptatea, adevărul, onoarea, verticalitatea, libertatea, identitatea şi speranţa, transformată şi ea, într-un mod absurd şi tragic, în ideal. Şi poate, cel mai important dintre toate, smerenia. Ţi se pare riscant să rememorezi toate aceste idealuri în zilele noastre?

Dar s-ar putea să ai dreptate, sistemul este conceput să-i orbească pe oameni cu sclipirea formei şi să-i adoarmă prin cîntecul insalubru al mass media, transformîndu-i în consumatori obedienţi. E riscant, într-adevăr, dacă se trezeşte vreunul?

Verbul care defineşte omul modern este „a avea“, iar mintea este instruită să se concentreze numai pe stomac. Pe vremea părinţilor mei, verbul esenţial era „a fi“, iar mintea se concentra, în primul rînd, pe suflet. Întîmplător sau nu, sufletul este locul în care se ascunde Dumnezeu. Nu vreau să asist impotent la schimbarea modei şi, chiar dacă nu le ia nimeni în serios, versurile acestea sînt crezul meu şi este datoria mea să le cînt. Am doi copii şi nu vreau, peste cîţiva ani, să se întoarcă de la şcoală şi să-mi spună că azi, la limba română, la lecţia despre arhaisme, au învăţat cuvîntul „suflet“.

După aceşti 14 ani şi cîteva albume bune, totuşi, cît de „împliniţi“ vă simţiţi?

Împlinirea din punct de vedere muzical creşte de la album la album. E ca la Bridge. Cu cît cîntăm mai mult cu atît devenim mai buni, mai pricepuţi în transformarea stărilor în muzică şi sedimentăm experienţa acumulată pentru a pleca întotdeauna de mai sus. Din fericire, pe măsură ce evoluăm, ne cresc şi pretenţiile, şi atunci riscul să facem ceva mai slab scade.

Nu te-a tentat pe tine sau pe vreunul dintre colegii tăi ideea unui album solo?

Fiecare album Viţa de Vie este o compilaţie de cinci albume solo, fiecare membru se exprimă atît cît doreşte, fără constrîngeri. Din această cauză, nu se poate spune că Viţa de Vie are un stil unitar. Cu siguranţă, fiecare dintre noi are părţi neexploatate în cadrul formaţiei, iar cînd va veni momentul potrivit, e foarte posibil să apară şi albume solo. Însă, cel mai probabil, muzicienii vor fi aceiaşi. Sîntem prieteni, ne-am format împreună şi ştim exact ce să cerem unul celuilalt, fără să folosim prea multe cuvinte.

a consemnat Marius CHIVU

© Alex Gâlmeanu

Viţa de Vie (de la stînga la dreapta): Adrian Ciuplea (bass), Adrian Despot (voce, chitară), Sorin „Pupe“ Tănase (tobe), Cezar Popescu (chitară) şi Sorin Dănescu (clape).

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Dacă vă lipsesc textele despre film ale lui Alex. Leo Şerban, nu disperaţi, dimpotrivă! Intraţi pe Twitter, aici: http://twitter.com/alsbyals, unde a.l.ş. revine şi loveşte din nou, lansînd conceptul de haikritică de film! Şi ca să rămînem tot în zona bunătăţilor cinema-ului, aici http://vimeo.com/10149605 găsiţi scurtmetrajul de animaţie *Logorama*, premiat cu Oscar anul acesta. (Marius Chivu)

■ Un foarte bun prieten, tobă de carte, şi-a cumpărat, bucuros, primele două volume ale *Enciclopediei Universale Britanice* (volumul I: *A capella – Augustin*, volumul II: *Augustin – Bowditch)* şi, în fiecare zi, îşi găseşte timp să citească două-trei articole din cuprinsul ei; a insistat îndelung să fac şi eu aşa; l-am ascultat; nu pot să vă spun cît de bine îmi face să ştiu cine a fost Belizarie şi ce sînt elemnicii. (Radu Cosaşu)

■ Henry Miller, *Opus Pistorum* (traducere şi note de Roxana Boboc), publicat de Editura TREI. N-am mai citit de mult un roman erotic scris cu atîta dragoste brutală. Pentru minţile deformate de cancanuri şi alte ziare tabloide, scenele fierbinţi acţionează ca un duş rece. Bref, o carte esenţială pentru educaţia sexuală & literară, un roman care ar trebui să intre în bibliografia obligatorie pentru examenul de maturitate... (Matei Martin)

■ Sîmbătă, la teatrul Crucible din Sheffield, începe campionatul mondial de snooker, ediţia 2010. Va fi transmis, ca de obicei, la Eurosport. Pentru cunoscători e un deliciu. Pentru ceilalţi... e păcat. (Andrei Manolescu)

craii de burta veche

Zoografii

Asemenea multor cuvinte din limba de astăzi, numele culinare s-au îndepărtat de originea lor, de corpul din care au făcut odată parte. În materie de carne, diferenţa specifică a ajuns să fie cel mult animalul de provenienţă – vită, porc, pui, oaie. Topografia corpului animal, regiunea anatomică din care provine carnea din bucate au devenit o pură abstracţiune: fleică nu mai e o porţiune fragedă de pe burtă, ci doar un sinonim pentru carne la grătar; nume ca rasol, vrăbioară, blet, garf, capac, spată, momiţe par denumiri pitoreşti, metafore cîrciumăreşti pentru unul şi acelaşi lucru – friptura, fără corespondent concret în alcătuirea corpului animal. (În treacăt fie spus, *momiţele* sînt timusul şi alte glande endocrine, nu fuduliile, cum se crede îndeobşte, datorită, poate, relativei paronimii cu un alt diminutiv plural, mai degrabă dual.)

Din tratatele culinare mai vechi nu lipsesc planşele cu profiluri de animal delimitate cu linii punctate şi numerotate, cu legendă. Desenele din cărţile germane sînt, previzibil, dintre cele mai migăloase şi amănunţite. În vreme ce, bunăoară, o carte de bucate românească distinge optsprezece porţiuni ale carcasei de vacă, zoografia germană o împarte în nu mai puţin de şapte grupe ce cuprind patruzeci de tipuri de carne, fără a pune la socoteală şi harta măruntaielor, cu alte nouăsprezece poziţii.

Dacă ar fi să ne luăm după raportul numeric, din aceeaşi vacă, în Germania se poate mînca de trei ori mai mult decît prin părţile locului.

Amicul Dejun

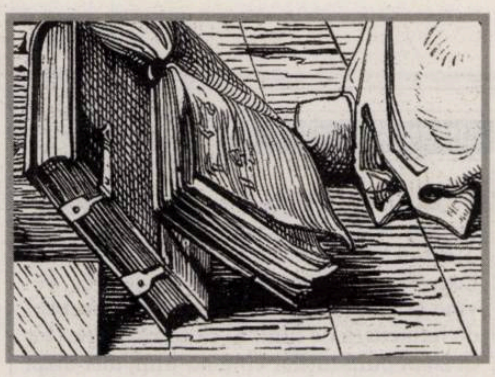

Simona SORA

biograffiti

Corectitudinea literară

Una dintre cele mai incitante convorbiri de la ultimul *Salon du livre* parizian – ediţie aniversară care numai de celebrităţi scriitoriceşti nu a dus lipsă – a fost, fără îndoială, dialogul din prima seară între Marie Darrieussecq şi Régis Jauffret. Aflaţi, fiecare, în mijlocul cîte unui scandal mediatico-literar legat de ultima carte publicată, cei doi au discutat, mai bine de o oră, despre graniţele dintre ficţiune şi realitate, dar mai ales despre limitarea libertăţii scriitorului prin interpretarea factuală, cînd nu de-a dreptul juridică, a literaturii. Discuţia a fost interesantă mai ales fiindcă cei doi – scriitori de raftul doi spre trei, însă intens mediatizaţi şi traduşi – au simţit nevoia să răspundă în scris acuzaţiilor calomnioase: Jauffret într-o prefaţă excesivă la romanul său *Sévère,* în care îşi asigură cititorii că „nimeni n-a murit vreodată într-un roman", Darrieussecq într-un amestecat *Rapport de police,* eseu despre *plagiomnie* (dorinţa de-a dreptul erotică de a fi plagiat) scris ca răspuns la acuzaţiile altor două scriitoare de limbă franceză – Marie Ndiaye, recenta cîştigătoare a Premiului Goncourt, şi Marie Laurens. Prima a acuzat-o pe Darrieussecq încă din 1998 de „maimuţăreală" *(singerie),* după apariţia romanului *Naissance des fantômes,* iar ce-a de-a doua în septembrie 2007 de „plagiat psihic", în legătură cu romanul *Tom est mort.*

Rapport de police, apărut la sfîrşitul lui 2009, nu este însă, cum ne-am putea imagina, o pledoarie în cazul propriu, o etalare de texte sau o demascare a taberelor provocatoare de calomnie, nici măcar o ironie devastatoare a noii poliţii literare care ascute lupta de clasă pe cele două maluri ale Senei. Raportul Mariei Darrieussecq e mai degrabă un jurnal de lectură exasperat al contextului ideologic în care au fost produse, de-a lungul timpului, anumite „acuzaţii de plagiat şi alte moduri de supraveghere a ficţiunii".

Noua poliţie literară

Am fost convinsă, pînă să citesc cartea, că Darrieussecq – crucificată, calomniată, „atinsă în propria carne", cum zicea într-o emisiune TV, sub privirea compasivă şi încurajatoare a lui Philippe Sollers – a scris o carte despre propria calomnie. Despre o formă de a fi dispreţuit, cum ar fi vrut să scrie Virginia Woolf şi n-a mai apucat. Romanciera devenită între timp psihanalistă scrie însă un eseu de aproape 400 de pagini (dintre care 36 de bibliografie) despre *mizeria de a fi acuzat pe nedrept de plagiat.* Argumentele de autoritate şi selecţia celor defăimaţi pe nedrept sînt strivitoare – începînd cu Proust, Freud şi Celan, trecînd prin Mandelstam şi Maiakovski, ajungînd la Danilo Kis şi, tangenţial, la ea însăşi (romancieră talentată, dar aparţinînd cu totul altui eşalon decît scriitorii amintiţi). Darrieussecq pledează la cîteva „bare" imaginare, amintind complicata relaţie între Freud şi prietenul său Fleiss, manipularea mediatică a nefericitei acuzaţii de plagiat adresate lui Paul Celan de văduva prietenului său, poetul Yvan Goll, sau folosirea politică a calomniei plagiare în Rusia anilor '20. Sînt însă tot atîtea procese încheiate cu sentinţe definitive (inclusiv cel propriu, care n-a putut ajunge vreodată în justiţie măcar pentru că nu există *încă* o legislaţie valabilă nici pentru „maimuţăreală literară", nici pentru „plagiat psihic").

Am citit raportul despre noua poliţie literară cu stupoare şi compasiune, dar aşteptînd pînă la sfîrşit detalierea cazului propriu, motorul acestui lung eseu. El apare mereu sub umbrela altor calomnii, între drama sinucigaşă a lui Celan şi groaza mărturisită de Daphné du Maurier de a i se scotoci prin propria intimitate, între cinismul lui Freud (deplîngînd „sinuciderea radicală" a discipolului său Vicktor Tausk, care s-a spînzurat trăgîndu-şi şi un glonte în cap) şi cancerul fulgerător căruia i-a căzut victimă Danilo Kis după acuzaţia de plagiat. E clar, a fi acuzat pe nedrept de furt literar, parazitare, *sampling* te poate ucide la propriu. Marie Darrieussecq are însă nervii tari, cum singură mărturiseşte, dar mai ales o bogată experienţă de terapeută care diagnosticheză pe loc erotomania transformată în *plagiomnie.*

Neputinţa de a gusta literatura

Există, totuşi, o parte interesantă în raportul acesta – cam haotic şi nedilematic – despre „micul trib de curajoşi gînditori ai plagiatului" aflat în „ţara universitară, pe malul lacului Intertextual". Este vorba despre aşa-zisa *corectitudine literară* ale cărei rictusuri îngheţate le putem vedea şi în revistele culturale româneşti sau în atribuirea anumitor premii literare. Noua corectitudine literară preferă (şi susţine, deşi nu direct) non-ficţionalul *în literatură,* primatul faptelor (şi al Istoriei reale), al emoţionalului şi al compasionalului legate de argumentul „trăitului"; noua corectitudine literară nu acordă imaginaţiei dreptul de a fi creatoare de realitate; noua corectitudine literară reciclează autenticitatea şi originalitatea primare, instituind (cînd are şi putere) un soi de anacronism uluitor pentru cei ce-şi imaginează că mai ştiu ce e literatura...

În Spania „sirenele supravegherii literare" vuiesc periodic, mai ales din partea stîngă a eşichierului literar. Cam în aceeaşi perioadă în care apărea în Franţa raportul scriitoarei ultragiate, un sociolog spaniol respectat, care a conferenţiat nu demult şi la Bucureşti, scria în *El País* despre „puerilitatea ficţiunii" şi limpezimea faptelor. Asta nu mai are de-a face cu plagiatul (nici măcar cu sensul lui etimologic, de furt de sclavi sau de copii), deşi exact istoria se poate repeta în mai multe cărţi, pretextele exterioare se pot suprapune, faptele sînt aceleaşi, nu cuvintele sau viziunea. În schimb, tendinţa aceasta are destul de-a face cu noua corectitudine literară, formă exasperantă şi foarte actuală a *neputinţei* de a gusta literatura şi mai ales de a o scrie.

PUBLICITATE

Dilema veche + colecţia Charlie Chaplin

3 luni - 111 lei
6 luni - 157 lei
12 luni - 244 lei

Abonează-te rapid prin SMS

SMS TRIMITE UN SMS DIN REŢEAUA ORANGE, VODAFONE SAU COSMOTE LA 7455 CU TEXTUL *DILEMA VECHE*

3 luni abonament

- Costul unui SMS este de 11,9 euro (TVA inclus)
- Din reţeaua Orange vei primi un mesaj de confirmare a înregistrării
- Din reţelele Vodafone şi Cosmote vei primi un mesaj prin care ţi se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro

Dacă trimiţi până la data de 20 a lunii în curs, primeşti abonamentul începând cu data de 1 a lunii următoare. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informaţii la tel: 021-407.54.65

Alte metode de abonare

ONLINE
PLĂTEŞTE ONLINE PE WWW.ADEVARUL.RO
Pentru a contracta abonamente cu plata online aveţi nevoie de card de credit/debit VISA, MASTERCARD, VISA ELECTRON sau MAESTRO valabil.

LA TOATE OFICIILE POŞTALE SAU LA CELELALTE FIRME CU CARE ADEVĂRUL HOLDING ARE CONTRACT DE DIFUZARE A ABONAMENTELOR.

TRIMITE TALONUL
Plăteşte prin ordin de plată sau mandat poştal şi trimite talonul de mai jos.

ABONEAZĂ-TE!

Ai pînă la 13,2% reducere din preţul de la chioşc!
Tel: 021-407.54.64, 021-407.54.65; Fax: 021-407.54.67; e-mail: abonamente@adevarulholding.ro

Nume ..... Prenume ..... Compania* ..... Cod Fiscal* .....
(*Completaţi numai dacă plătitorul este o firmă) str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. ..... localitate .....
judeţ/sector ..... cod poştal ..... telefon ..... e-mail .....
Adresa de livrare (dacă este diferită faţă de adresa de mai sus): str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. .....
et. ..... ap. ..... localitate ..... judeţ/sector ..... cod poştal .....
Număr abonamente contractate ..... începînd din luna ..... la:

Dilema veche	☐ 3 luni (47 lei)	☐ 6 luni (93 lei)	☐ 12 luni (180 lei)
Dilema veche + colecţia Charlie Chaplin	☐ 3 luni (111 lei)	☐ 6 luni (157 lei)	☐ 12 luni (244 lei)

Cei care se abonează direct la Adevărul Holding vor completa şi rîndurile de mai jos:
Am expediat către S.C. Adevărul Holding S.R.L. suma de ..... lei cu mandatul poştal/ordin de plată nr. ..... din data .....
în cont nr. RO81 ABNA 4100 2641 0028 5818 deschis la RBS BANK SA Bucureşti, RO39 PIRB 2501 7096 1600 5000 deschis la Piraeus Bank - sucursala Pipera sau RO33 BTRL 0460 1202 B112 99XX deschis la Banca Transilvania.
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua pînă la data de 20 a lunii în curs. Prin prezenta sunt de acord ca S.C. Adevărul Holding S.R.L. să prelucreze datele mele cu caracter personal.

Completaţi talonul de abonament cu datele de identificare solicitate şi expediaţi-l, împreună cu copia după dovada plăţii abonamentului prin poştă, la S.C. Adevărul Holding S.R.L., OP 33 – CP 14, Bucureşti , cod poştal 014820 sau prin fax: 021-407.54.67. ACUM abonamentele se pot contracta astfel: ■ la sediul S.C. Adevărul Holding S.R.L., Şos. Fabrica de Glucoză nr. 21, Clădirea Connect 2, et. 1, sector 2, Bucureşti ■ cu mandat poştal sau ordin de plată pentru S.C. Adevărul Holding S.R.L. ■ la oficiile poştale ■ la firmele particulare

ABONAMENTE NON-STOP LA 0318.200.200

Pentru pachete de abonamente, cereri speciale sau alte informaţii legate de abonarea la revista Dilema veche, sunaţi la 0372.130.245, 0372.130.246 de luni până vineri între orele 9:00-18:00 sau trimiteţi e-mail la vanzari.directe@adevarulholding.ro

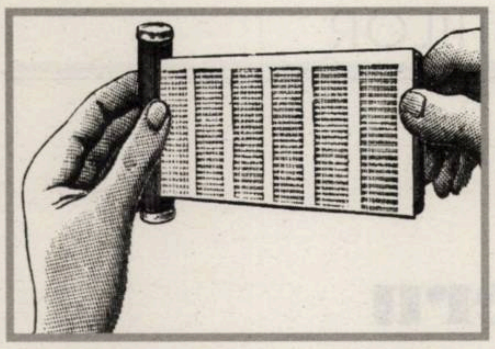

Dan C. MIHĂILESCU

ce **mi** se-ntîmplă

O bibliotecă peste ţară

Exact aşa a spus Gabriel Liiceanu, rezumînd perfect cei douăzeci de ani ai Editurii Humanitas, la întîlnirea de vineri 26 martie de la Grupul pentru Dialog Social.

„Visul meu a fost să arunc o bibliotecă peste ţară. La început biblioteca mea, apoi a prietenilor mei." Fie Andrei Pleşu, adaug eu, fie Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca, fie Petru Creţia şi Sorin Vieru, fie Mihnea Berindei, Horia-Roman Patapievici, Andrei Cornea ori Sorin Antohi. Visul lui Noica, al lui Eliade şi Cioran.

În anii '90, Humanitas a luat tot ce era mai bun şi mai intens fremătător în aşteptările noastre şi ne-a dat tot ce era mai fecund în filozofia, metafizica, sociologia, politologia, istoria religiilor şi a ideilor din Europa şi din lume. Flămînzi şi însetaţi de tot ce se leagă de esenţa liberalismului şi a conservatismului, de elitarism şi anticomunism, am dat buzna cu sfîntă frenezie nu doar în Platon, Plotin, Aristotel, Hegel sau Zen, ci şi în Popper, Hayek, Mises, Toynbee, Arendt, Jean-François Revel, Dahrendorf, Huntington, Todorov, Glucksmann, dar şi în Lao Zi, Guénon, Schuon, Rudolf Otto, Tucci, Ortega y Gasset, Pelikan. Ne-am rebranşat la interbelic prin I. G. Duca şi Cioran, Argetoianu şi Eliade, Sebastian, Ionescu, Noica, Mihai Rădulescu şi Jeni Acterian, prin Bossy, Gafencu, Cesianu, Belu Silber, Ivor Porter, după cum am gustat cu amarnică voluptate acea sublimă exorcizare a ceauşismului prin care ultimul stoc de hîrtie de lux rezervată de Editura Politică pentru volumele „Din gîndirea..." avea să se transforme în nouă tomuri Confucius, Gracián, Schelling, Nietzsche, Augustin, Tocqueville, Heidegger...

Humanitas ne-a dăruit *Cartea neagră a comunismului* şi uriaşa aventură a Aniţei Nandriş-Cudla. Dialogurile Regelui Mihai cu Mircea Ciobanu. Pe Robert Conquest, Elisabeta Rizea, Czeslaw Milosz, Arkadi Vaksberg, dar şi pe Marguerite Yourcenar, Llosa, Mishima, Jung şi Jünger. Pe Novalis, Kierkegaard, Nina Berberova, Lucian Boia şi Neagu Djuvara, dar şi pe Mircea Cărtărescu în toată splendoarea, alături de Sanda Stolojan, Vlad Zografi, Ioana Pârvulescu, Radu Paraschivescu, ca şi pe Victor Ieronim-Stoichiţă, Ana Blandiana sau tulburătoarea, exemplara corespondenţă a familiei Pillat – Pia, Cornelia, Dinu – împreună cu *Sein und Zeit* în româneşte, cu *Îngerii, Tescanii* şi *Comèdiile* lui Pleşu, *Omul recent* al lui Patapievici, Blaga şi *Luntrea lui Caron,* epistolarul Heidegger-Arendt-Bochmann, jurnalul Monicăi Lovinescu sau admirabila, niciodată îndeajuns comentata serie de audiobook-uri, cu zeci de texte şi voci excepţionale!

Sincer să fiu, mă aşteptam ca, măcar la ceas aniversar, severitatea lui Gabriel Liiceanu să cedeze melancoliei şi să organizeze, *pour une fois,* ceva oficial encomiastic, narcisiac: o Gală firoscoasă, ceva cu premii, evocări, vorbe dulci la patru ace. Ţi-ai găsit! La GDS am avut parte fiecare, ce-i drept, de o delicioasă felie de tort şi un pahar de şampanie (care pahar *„nu e de plastic!"*, avea să ne anunţe, cu necăjită mîndrie, amfitrionul). Ţinta-omagiu rămîne munca, esenţa sărbătorii vizează mentalul autohton cu maladiile lui (ura, fierea, prostia, beţia răului, îndărătnicia, netrebnicia, nemernicia), *scena* fiind, vezi bine, Bookfest-ul.

Acolo unde Humanitas va provoca piaţa de carte cu o casetă somptuoasă conţinînd 20 de volume îndelung *rîvnite*. Acolo unde Mircea Cărtărescu *(Frumoasele străine),* Andrei Pleşu *(Note, stări, zile),* Gabriel Liiceanu *(Întîlnire cu un necunoscut)* şi Horia-Roman Patapievici *(Ultimul Culianu)* se vor întîlni cu Kawabata, Mishima, Amos Oz, Herta Müller, dar mai ales cu incitanta, incredibila recuperare din arhivele Securităţii a romanului lui Dinu Pillat, *Aşteptînd ceasul de apoi,* o apariţie care-mi place să cred că ne va agita cu folos acvariul exegetic.

Şi unde ne vom lupta cu viziunea lui George Ritzer din *Globalizarea nimicului. Pierderea identităţii,* ne vom reîntîlni cu Hannah Arendt, Tzvetan Todorov, Patrick Süskind şi Paul Johnson, dar şi cu Ismail Kadare, corespondenţa lui Cioran şi integrala teatrului ionescian în traducerea lui Vlad Zografi şi Vlad Russo.

Sănătate şi frăţie, tărie şi bucurie!

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar.*

Aurora LIICEANU

eurocinema

„Viaţa trece repede în moarte"

Filmul polonez *Sweet Rush (Tatarak,* în limba polonă), al celebrului Andrzej Wajda, se bazează pe o povestire a cunoscutului scriitor Jaroslaw Iwaszkiewicz. S-a bucurat de mare succes pentru multe motive: are actori foarte buni, o temă foarte interesantă şi o tehnică şi un talent de a folosi imaginea pentru care este suficient să menţionezi numele regizorului. De altfel, filmul a luat premiul Alfred Bauer la Festivalul de Film de la Berlin, 2009.

Pentru cineva care nu este expert şi nici nu discută meritele artistice ale filmului, aspecte legate de filmare, *de meserie,* dar care cunoaşte cît de puţin ceva din cultura poloneză – literatură, filme – un lucru este foarte clar şi fascinant; e un film foarte, foarte polonez.

Totuşi, voi aminti un fapt care face nu atît dificilă vizionarea lui, cît cere un oarecare efort de concentrare. Este „un film în film".

Tema filmului este relaţia complicată şi complexă, subtilă şi răscolitoare între moarte şi iubire. Eroina principală a filmului este Marta, o femeie frumoasă, de vîrstă medie, care trăieşte alături de soţul ei, doctor, amîndoi părînd că-şi duc viaţa parcă paralel. Ei avuseseră doi fii, care muriseră foarte tineri în timpul războiului. Nenorocirea nu i-a apropiat, nu i-a făcut să plîngă împreună, nu i-a unit aşa cum lipeşti cu lipici două bucăţi de lemn sau de porţelan. Dimpotrivă. Nenorocirea a lucrat asupra cuplului ca şi cum s-a spart un vas şi spargerea a făcut ca două cioburi mari să se depărteze, să se aşeze pe podea la distanţă mare unul de altul.

Pentru a arăta existenţa lor paralelă, lipsa de comunicare, ca şi cînd existenţa fiilor era singurul lucru despre care ei comunicau, vedem cum soţul o întreabă, văzînd că este foarte palidă, dacă se simte bine, dacă a slăbit. Ea îi spune că a slăbit, chiar destul de mult, iar noi ne întrebăm, pe bună dreptate: Oare el n-a văzut acest lucru?

Aveau o cameră mereu încuiată. Cea a fiilor. O cameră de băieţi, apropiaţi ca vîrstă.

Într-o seară, ea a simţit că vrea să intre în camera băieţilor. El n-a oprit-o. A urmat-o, rugînd-o să iasă, că-i va face rău, o va întrista. Ea i-a aruncat o privire rea şi l-a întrebat dacă nu-i este ruşine că trăieşte. El a tăcut. Ea a încuiat camera. Trăiau o iubire „îngheţată". Fiecare era singur. Durerea absenţei băieţilor i-a întors spre interior. El era singur cu el şi durerea lui. Ea era singură cu ea şi durerea ei. Erau atît de absorbiţi de pustiul lor, încît nu mai încăpea nimeni.

Totuşi, ceva se întîmplă. Privirile ei se opresc asupra unui tînăr, un băiat frumos, cam simplu, dar mustind de viaţă, care avea o iubită de care se desparte. Ei îi trece prin cap să-l facă să citească, apoi să vină la ea să ia o carte şi, în sfîrşit, să meargă împreună să înoate în rîul din apropiere. Aici urmează o scenă ciudată. Şi cît de maestru este Wajda în imaginile pe care le vedem! Ea îi mîngîie spatele, îi risipeşte nisipul de pe spate cu degete tandre şi apoi îşi lasă capul pe umărul lui. Ca spectator, nu ştii ce să crezi; gestul ei este cel al unei femei care se unduieşte erotic, sau al unei **foste mame, cu gîndul la copiii ei pierduţi,** care ar fi fost de vîrsta acestui tînăr.

Ce este interesant, dar şi dificil de urmărit este că apar secvenţe în care Krystyna Janda, actriţa din „filmul din film", vorbeşte despre moartea soţului ei, Edward Klosinski, colaborator apropiat al lui Andrzej Wajda, care a murit în 2008, cu un an înainte de a se termina filmul. Aceste secvenţe ne arată o actriţă care trecuse printr-o traumă şi juca viaţa unei femei care trecuse printr-o traumă.

Dar, dincolo de *complicaţia* de a vedea un „film în film", ca spectator ţi se deschid multe direcţii de reflecţie asupra ideii de viaţă şi de moarte. Trebuie oare să vedem viaţa împletindu-se cu moartea şi astfel să nu uităm că doar iubirea ne dă dimensiunea vieţii, a faptului că sîntem vii? Este oare această trăire, acest comportament ceea ce psihologii numesc rezilienţă? Există oare oameni care împietresc, aşa ca soţul acestei femei şi oameni, ca ea, pe care viaţa îi „trage de păr" aşa cum acel tînăr smulgea, cu greu, plantele verzi, adînc înrădăcinate, pentru a le elibera de rădăcini?

***Sweet Rush** va fi proiectat în cadrul celei de-a XIV-a ediţii a Festivalului Filmului European, organizat de Institutul Cultural Român, care va avea loc în perioada 6-30 mai 2010 în Bucureşti, Braşov, Iaşi, Tîrgu-Mureş şi Timişoara.*

PUBLICITATE

CENTRUL DE LIMBI STRAINE FIDES

Cursuri de limbi straine

fides

La sediul Fides ultracentral, modern sau la sediul institutiilor.

Inscrieri in perioada: 10 - 21 mai 2010.

Engleza, franceza, germana, italiana, spaniola, greaca, suedeza, portugheza etc. si **limba romana** pentru straini.

Pregatire TOEFL, CAMBRIDGE, IELTS si testari TOEIC, TFI.

CURSURI DE LIMBI STRAINE IN STRAINATATE

10 limbi straine in 100 de locatii.

19 ani experienta aviz M.E.C si Ministerul Muncii

Tel: 021 313.47.45, 313.47.85, 313.47.86, Fax: 021 313.47.28, www. fidescentre.ro
cursuri@fidescentre.ro Bucuresti, Pta. Rosetti, Bd. Hristo Botev nr. 1, et.1 sect. 3.

PUBLICITATE

Pentru fanii muzicii klezmer şi pentru cei ce doresc să devină, Forumul Cultural Austriac oferă un CD cadou cu muzica din festivalul Jazz Meets Klezmer.

www.klezmer.austriacult-bucuresti.ro/cd/

forumul cultural austriac buh

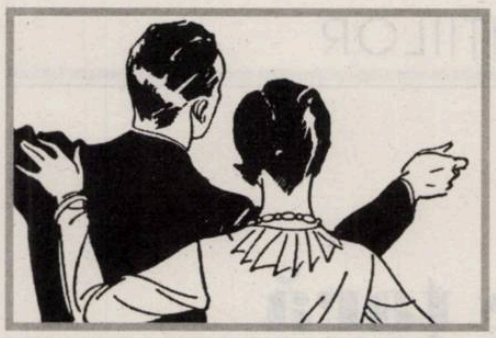

Alice GEORGESCU

viața scenei / **scena** vieții

Prospero la lucru

Victor Ioan Frunză este un regizor care iscă, pretutindeni pe unde trece, furtuni – organizatorico-administrative, tehnice, artistice ori toate la un loc. Existența lui într-un teatru, la lucru, nu rămîne niciodată neobservată; începînd cu portarul și sfîrșind cu directorul, toată lumea află repede că în acel teatru nimic nu va mai fi la fel, măcar atîta vreme cît va dura facerea spectacolului. Desigur, beneficiarii privilegiați ai acestei descoperiri sînt actorii, tehnicienii de scenă și meșterii din ateliere, adică acele persoane care vin în contact direct cu Frunză sau cu soția și colaboratoarea lui constantă, scenografa Adriana Grand. Cei doi produc ataşamente fanatice și adversități ireductibile; sînt adorați sau detestați (uneori, adorați *și* detestați, alternativ) pentru intervale mai lungi sau mai scurte; cîteodată, pentru totdeauna – sau pentru atît cît înseamnă acest cuvînt în lumea scenei. Nu pot fi ignorați. Nu pot fi uitați.

Ce fac (ce au făcut, pentru că vechimea fenomenului se măsoară, deja, în decenii) acești doi oameni de aparență fizică mai degrabă fragilă, pașnică, spre a ieși astfel în evidență într-un mediu deloc lipsit de privelişti frapante, cum este teatrul? Înainte de toate, fac artă – sau încearcă. În ciuda ideilor romantice pe care le au îndeobște „civilii“ despre chestiune, a face artă, într-un teatru instituțional, este de cele mai multe ori o aventură plină de riscuri. Vorbim, desigur, despre România, despre teatrele românești, despre dotarea materială specifică a teatrelor românești, despre meseriașii români, despre actorii români și, inevitabil, despre legile românești; toate, la timpul prezent. (De menționat că, minus penultimul „articol“ din listă – actorii –, precizarea *român(esc)* are în vedere cetățenia, nu apartenența etnică. Observația se referă, așadar, inclusiv la „conlocuitorii“ de felurite naționalități și ale lor obiceiuri...) A face artă, într-un teatru instituțional din România modernă și eternă înseamnă a te ciocni de un număr imprevizibil de obstacole, imposibilități, rezistențe, mefiențe, rutine, apucături ș.a.m.d. ancestrale sau recent dobîndite, astfel încît obținerea, ca produs final, a unui spectacol-operă de artă devine o victorie plătită, din cînd în cînd, neașteptat de scump. Iar Victor Ioan Frunză și Adriana Grand vor – au vrut dintotdeauna – și luptă – au luptat întotdeauna – ca spectacolele lor să fie opere de artă. Și „pe vremuri“, cînd în calea unei asemenea dorințe se așeza cenzura, și acum, cînd le stau împotrivă inamici mai mulți și mai perfizi: decăderea meseriilor teatrale, scăderea dramatică a nivelului de pregătire a tinerilor actori, căderea în mercantilism a nenumărați dintre propriii lor colegi. Indiferent de felul cum a arătat, la sfîrșit, un spectacol creat de ei, Victor și Adriana nu au pornit niciodată la lucru cu gîndul de a „da rasol“, așa, la repezeală, „ca să le luăm ălora banii“. De unde știu asta eu care, ani de zile, abia dacă am schimbat un salut sumar cu ei? Din spectacolele lor. Gîndul meschin e ceva care se vede. Pe scenă, mai bine decît oriunde.

Un fascinant sistem de oglinzi imaginare prin apele cărora se întrezărește, mereu prezentă și mereu înșelătoare, năluca teatrului.

În stagiunea actuală, Victor și Adriana au „scos la public“, deocamdată, două spectacole. Aproape trei, de fapt, pentru că, la Teatrul de Comedie din București, dipticul ionescian *Cîntărețа cheală – Lecția* presupune două mizanscene radical diferite. Din dramaturgia lui Eugène Ionesco, cei doi au mai abordat pînă acum, după știința mea, doar *Scaunele,* acum cîțiva ani. Personal, nu cred că este genul de scriitură cel mai adecvat sensibilității lor artistice (aici e vorba în primul rînd despre Frunză, căci regizorul e cel ce „dă tonul“ în creația scenică, dar, cum Frunză nu colaborează scenografic decît cu Adriana Grand, o includ parțial și pe ea în observație); operele lor cele mai împlinite au pornit mereu de la un suport dramaturgic mai permeabil emoției, VIF fiind unul dintre rarii regizori capabili să atingă, pe scenă, zonele insondabile ale sufletului – cu atîtea riscuri... Este, în spectacolul de la Comedie, apanajul celei de-a doua părți, *Lecția,* unde exasperarea Profesorului în fața ignoranței Elevei devine, la un moment dat, înfricoșător răscolitoare. Dacă interpretul George Costin (un pic prea tînăr pentru rol) ar fi izbutit să se mențină pe linia micronică ce desparte perfecțiunea de exces...

Este ceea ce îi reușește, la Teatrul „Csiky Gergely“ din Timișoara (unde Frunză revine după o agitată istorie de prietenie, trădare și multe sentimente rănite), lui András Zsolt Bandi, interpretul Actorului din *Rosencrantz și Guildenstern sînt morți* de Tom Stoppard. Montarea a obținut trei nominalizări (pentru Cel mai bun spectacol, Regie și Scenografie) la Gala Premiilor UNITER. Bandi nu a fost nominalizat, dar jocul lui rezumă ireproșabil, după părerea mea, intenția regizorală. Punînd în scenă această glosă existențialist-absurdă (scrisă în 1965) la *Hamlet,* piesă montată de el acum cîțiva ani la același teatru, Frunză utilizează tema responsabilității (pentru propria soartă, în cele din urmă...), tratată prioritar, în text, de autorul britanic, pentru a vorbi – din nou – despre teatru, despre arta teatrului, despre imoralitatea și imortalitatea teatrului, într-un cadru scenic (semnat, firește, Adriana Grand) ce face un racord subtil cu mizanscena sa shakespeariană. Este un fascinant sistem de oglinzi imaginare prin apele cărora se întrezărește, mereu prezentă și mereu înșelătoare, năluca teatrului – paradoxala artă a realității și iluziei, a prezenței și absenței. Arta pentru care Victor Ioan Frunză iscă, pretutindeni, furtuni.

Paul BREAZU

audio și n-am cuvinte

Jimi

● **Jimi Hendrix, *Valleys of Neptune,* Sony Music, 2010**

Dintre toate muzicile și fazele care mi-au asortat adolescența, perioada aceea în care am recuperat înfometați tot ceea ce părinții noștri n-au putut trăi, puține au mai rămas în sertar. Este, desigur, vina mea, dar, iertată fie-mi aroganța, este mai ales vina lor. Între cele pe care le-am păstrat, există una compusă, dar mai ales performată de o creatură care mă obsedează, cu o recurență cuminte și stimabilă, și astăzi: Jimi Hendrix. Iar dincolo de muzica lui și de toate acele mici detalii ale biografiei sale capabile să mi-l păstreze foarte viu, deși a murit foarte tînăr, e vorba despre sunetul unic pe care omul acesta l-a adus în muzica timpurilor sale și în muzică, în general. Brutală cu delicatețe și de multe ori extraterestră, complet digerabilă doar atunci cînd i se circumscria, și așa vag, unei rețete, nebunească și înnebunitoare, replicată, fără foarte mare succes, la infinit, muzica americanului a fost o ciudățenie chiar și în vremea tuturor ciudățeniilor, aceea pe care a trăit-o și care l-a devorat mult prea repede.

Cu muzica lui Jimi Hendrix, ca și cu el însuși, lucrurile au stat mereu anapoda. Deși în timpul vieții a scos doar trei discuri, toate în doar doi ani, 1967 și 1968, îl știm (și) din materialele reeditate și publicate după moartea sa, resturi ale tuturor nopților demente pe care și le-a petrecut în locul de care se simțea cel mai atras, studioul de înregistrări. Practic, am auzit mai multe de la Hendrix cel mort – din păcate, multe dintre înregistrările scoase la iveală după dispariția sa au o calitate îndoielnică – decît de la Hendrix cel viu.

Valleys of Neptune e, în pofida parantezei făcute mai sus, una dintre excepțiile fericite. Cel de-al unsprezecelea album post-mortem, cu numele lui Jimi Hendrix pe copertă, e alcătuit, în mare parte, din piese compuse în 1969, anul care i-a urmat apariției esențialului *Electric Ladyland,* ultimul album din timpul vieții și vîrful scurtei sale cariere componistice, și care pregătea ceea ce nu a mai existat vreodată, LP-ul *First Rays of the New Rising Sun,* iar multe dintre ele sînt produse de Hendrix însuși, păstrînd toate artificiile de studio pe care muzicianul le-a inventat, și șlefuite apoi de o echipă din care a făcut parte și legendarul Eddie Kramer, cel mai faimos inginer de sunet al anilor '60, '70 și '80 și unul dintre colaboratorii chitaristului.

Cu muzica lui Jimi Hendrix lucrurile au stat mereu anapoda.

Rezultatul, unul care nu aduce, totuși, nimic nou sub soarele muzicii lui Hendrix, nu afectează însă cu nimic visceralitatea și emoția pură pe care americanul reușea să o insinueze în propriile creații. Distorsurile grele și *wah-wah*-urile sînt la locul lor, psihedelia alterează puțin, dar convingător *blues*-rile sincopate, iar Hendrix e Hendrix cel dintotdeauna: un vrăjitor care-și oficiază ceremonia cu un flamboaiant Fender Stratocaster în mînă, instrument magic din care reușește să stoarcă tot ceea ce nu e omenește posibil. Sînt acolo cîteva reluări ale unor cîntece mai vechi, precum „Stone Free“, „Fire“, „Red House“ și „Mr. Bad Luck“, reorchestrate diferit, cîteva *cover*-uri, din care sare în față incredibilul și hipnoticul „Sunshine of Your Love“, *hit*-ul compus de Cream, pe care Hendrix îl de- și reconstruiește în cel mai exhibiționist mod cu putință (nimic nou pentru el, nu-i așa?), cîteva păsări rare, ca „Ships Passing Through the Night“, „Lullaby for the Summer“, „Lover Man“, „Valleys of Neptune“, și un final numit „Crying Blue Rain“, de care nu mă mai satur.

3 întrebări pentru

Theo HERGHELEGIU

„Veacul nostru a anulat eroii tragici“

Spectacolul Supermarket, *pe care l-ați regizat la Teatrul Arca, vorbește despre felul în care consumerismul ne deformează mințile. De ce vi se pare aceasta o temă interesantă pentru dramaturgie?*

Din vreo trei pricini: 1) Orice temă poate fi o sursă interesantă pentru dramaturgie, atîta timp cît *prin* ea și *cu ajutorul ei* un creator se exprimă; își exprimă o obsesie, o frămîntare, o bucurie, o căutare sau orice altceva din galeria personală de gînduri și afecte. 2) Consider că tema consumismului existențofag este o temă care ar trebui să explodeze la ora actuală, și m-am gîndit să-i aprind fitilul. Este un act de terorism artistic. 3) A fost un ofertant suport pentru un muzical neo-postmodern.

Ați ales să vorbiți despre consumerism prin comedie (muzicală). De ce această abordare?

Păi... este și oleacă de dramă acolo... Nu se simte!? În primul rînd, veacul nostru a anulat eroii tragici; sîntem în epoca modelului lui Rambo ori Schwarzzy; sau, întorcînd moneda: trăim în epoca antieroilor. În al doilea rînd, comedia este mai îngurgitabilă. Asezonată cu nițel musical – devine și mai apetisantă. Iar dacă presari un vîrf de cuțit de nostalgie pe deasupra, înainte de a o da la cuptor, îi asiguri un gust delicios.

Unul dintre personajele principale din piesă e Maşa. Ce v-a determinat s-o aduceți pe Maşa la supermarket?

Mi-a fost milă de ea. Ta-su natural, Cehov, a năpăstuit-o. Se-ntîmplă; uneori tații pot fi tiranici. Dar biata femeie vroia și ea la Moscova (unde, apropo, ar trebui să vrem toți!) și n-a avut parte de împlinirea acestui deziderat. E o problemă a timpului nostru – preocupați pînă la nevroză de scopuri, am și uitat că mai există idealuri. Vorbim în toate pozițiile despre iubire, dar, la o adică, nu facem decît perpetua demonstrație a micimii noastre sufletești și a egoismului funciar care ne locuiește. Ne împăunăm cu varii merite și disimulăm (dizgrațios) demnitatea, însă îi încălcăm principiile la fiecare colț al existenței noastre.

***Theo Herghelegiu** este regizoare.*

a consemnat Matei MARTIN

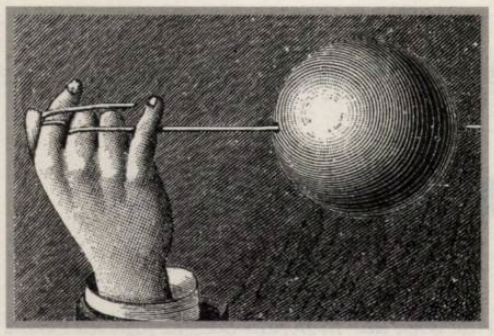

Matei MARTIN

cultura în lume

Bansky la masa de montaj

Bansky e cel mai cunoscut street-artist din lume: de cel puţin un deceniu, comentează actualitatea politică şi starea societăţii, prin desene pe ziduri. Operele sale – pe cît de efemere, pe atît de valoroase (galeriştii de la Londra şi din New York se bat ca să obţină măcar o lucrare de-a sa) sînt expuse în cele mai neaşteptate locuri: pereţii unei case părăginite din suburbia capitalei Marii Britanii, un picior de pod din New York, în gara din Amsterdam, pe zidul ce îi desparte pe evrei de palestinieni, în Israel. Şi-a expus, singur, pe ascuns, cîteva picturi la Tate, British Museum şi Luvru, într-un performance care viza sfidarea establishmentului, provocarea publicului „clasic", oripilarea turiştilor, exasperarea autorităţilor. Altminteri, vinde bine – chiar dacă nu are o cotă oficială: cîteva dintre lucrările sale au ajuns prin colecţiile particulare ale vedetelor de la Hollywood. Bansky e el însuşi o vedetă în lumea artelor vizuale contemporane – o vedetă necunoscută, dacă această alăturare de cuvinte e permisă: avînd în vedere că, de cele mai multe ori, arta sa încală legea (graffiti e considerat o formă de vandalism), artistul şi-a ascuns identitatea; nimeni nu ştie cu precizie cine se ascunde în spatele pseudonimului Bansky.

Nici despre Mr. Brainwash nu se ştiu prea multe lucruri, cu toate că identitatea acestuia e parcă mai bine conturată. Thierry Guetta – acesta e numele său real – e un artist francez care trăieşte în Los Angeles. Este autorul mai multor experimente de street-performance şi graffiti. Aventurile nocturne prin oraş l-au apropiat de găştile de artişti urbani. Aşa şi-a creat o întreagă reţea de prieteni, şi tot aşa i-a venit ideea documentării mişcărilor artistice urbane din Los Angeles şi din lume. În ultimul deceniu, Guetta a tras sute de filme despre amicii săi. Întîlnirea cu Bansky era inevitabilă. Dar cum să faci un film despre un om atît de obsedat de protejarea propriei identităţi?

Britanicul a acceptat să se lase filmat în timpul unor peripluri nocturne, a răspuns la întrebări, şi l-a invitat pe Guetta în atelierul său, cu condiţia ca în filmul final să nu îi apară faţa, iar vocea să-i fie modificată cu un sintetizator. Toate bune şi frumoase, numai că Guetta era în impas: avea o groază de material brut, dar nici o idee despre cum să lege totul într-un documentar serios despre graffiti şi arta urbană. Noroc cu noul său prieten, Bansky, care nu duce lipsă nici de idei, nici de talent. El a fost primul care a realizat că, de fapt, Guetta este un subiect mult mai interesant decît artiştii pe care i-a filmat. Aşa că s-a hotărît să „întoarcă armele", să preia el coordonarea documentarului. Filmul lui Guetta despre Bansky a devenit filmul lui Bansky despre Guetta.

Proiectul iniţial – un documentar serios – a fost abandonat pe parcurs, pentru o abordare mult mai uşoară şi lipsită de constrîngeri. Adevărul e că Bansky nu e omul marilor proiecte: opţiunile sale (inclusiv cele artistice) sînt determinate de idiosincrazii, privirea sa nu bate mai departe de propriile cercuri de prieteni, mesajele pe care vrea să le transmită sînt contestatare, nu constructive. Ludic, impertinent şi, pînă la urmă, superficial, el nu reuşeşte să creeze o panoramă a artei urbane, aşa cum şi-a propus iniţial Guetta, ci o serie de imagini caleidoscopice care se leagă doar prin ironiile uneori cinice la adresa societăţii contemporane. Şi, ca orice operă colectivă – contribuţiile anonime şi mîna lui Guetta sînt vizibile la tot pasul – pare cumva nefinisată. Poate acesta e şi motivul pentru care la Berlinală, pelicula a fost prezentată în secţiunea dedicată filmelor-experiment. O greşeală pe care criticii n-au întîrziat s-o taxeze: oricît de neconvenţională ar fi arta lui Bansky, filmul acesta e „incredibil de formal şi de plicticos" *(Die Welt)*. Există însă şi o latură interesantă a filmului: este pentru prima dată cînd publicului de masă – consumator involuntar al artelor urbane – i se explică mecanismele prin care e „domesticită" arta lui Bansky. Unele dintre lucrările sale au fost „ridicate" din stradă şi vîndute – fără ca el să primească nimic – pe sume exorbitante. Colecţionarii îl vor pentru că e subversiv, însă artistul nu poate fi subversiv decît într-un context anti-establishment: pe străzile de la Berlin, pe zidurile de la Ierusalim, pe gardurile caselor scumpe din Londra. Privit aşa – ca un documentar despre artă ca practică (anti)socială – filmul lui Bansky începe brusc să capete valoare şi mai ales sens. Criticile la adresa pieţei internaţionale de artă şi autocritica unui artist care vinde (fără să-şi autentifice, în vreun fel, opera) piese în valoare de milioane de dolari sînt ironice şi acide. Şi cu atît mai tăioase cu cît nu sînt niciodată formulate, ci doar sugerate prin decupajul de replici şi succesiunea întîmplărilor din film. Pentru insideri şi amatorii de artă urbană, *Exist Through The Gift Shop* e un eseu edificator. Pentru profani, e doar (încă) o încercare nereuşită de a decripta fenomenul graffiti. Pentru cel care semnează regia, filmul e o jucărie: da, Bansky s-a amuzat copios la montaj. Ce dacă nu i-a ieşit? Cannes e doar un loc drăguţ, pe care vrea să-l viziteze...

Liviu DĂNCEANU

(Ne)**voinţa de muz(ic)ă**

Swing Chopin

Să fie, oare, izvorul mai încîntător decît fluviul, dorinţa mai plină de farmec decît împlinirea, şi ceea ce speri mai atrăgător decît ceea ce ai? Totul pare să se reducă la un rest. Bunăoară, cel dintre chivernisire şi risipă, dintre siguranţă şi incertitudine ori dintre pacienţă şi nerăbdare. Un rest iscat şi din refuzul de a confunda pe cel ce se culcă în camera lui goală, cu perdelele trase ca să-şi protejeze ochii de lumină, cu cel condamnat şi ferecat în celula lui, deşi amîndoi sînt culcaţi la fel, în aceeaşi poziţie, cele două încăperi sînt la fel de goale şi aceeaşi lumină este şi într-o cameră, şi în cealaltă. De aici şi pînă la *swing* nu mai e decît un pas. Poate înainte, poate îndărăt. Nu ştiu... Ştiu însă că dicţionarele adaugă invariabil termenul „balans", explicitînd un factor de natură emoţională ce rezultă din permanenta şi imperioasa tentativă de conciliere a dualităţii existente între armătura melodică şi cea ritmică. Un profesor de teorie a muzicii, doct şi suficient, ar spune răspicat: „iată o formă a nepotrivirii ritmului cu metrul". Nu mai puţin persuasiv era Alexandru Paşcanu, cel care ne descria swing-ul ca fiind diferenţa dintre călătorul prevăzător, urcat în tren cu minute bune înainte de plecarea acestuia, şi călătorul imprudent, norocos că a prins trenul din mers, în ultima clipă. Ca orice fenomen viu, „inchenăruibil", swing-ul poate fi conceptualizat mai curînd prin semnificare şi personificare decît prin definire şi calificare. Ca să nu mai spunem că definiţia din dicţionare, aidoma unui costum de baie, arată multe, dar ascunde esenţialul. De pildă, faptul că swing-ul nu este proprietatea exclusivă a jazz-ului, ci îl regăsim, culmea, în curţile unor romantici, iar Chopin este, fără îndoială, un latifundiar care-şi administrează melancolia din perspectiva deficitului dintre esenţă şi aparenţă: devine pitoresc, strălucitor sau chiar paradoxal ceea ce este făcut pentru a fi privit dintr-o anumită parte, dar care este privit dintr-un cu totul alt unghi. Aşa se face că, un pianist ce interpretează o bucată de Chopin (inevitabil, cu swing) rămîne pe alocuri uşor în urmă cu melodia de la mîna dreaptă în raport cu ritmul cadru (de bază) de la mîna stîngă, pentru a cărui păstrare nu depune nici un efort vizibil, ci cîntă cu o totală relaxare şi o deplină siguranţă. E ca şi cum mîna stîngă spune, precum Montaigne: „ştiu", în timp ce mîna dreaptă, în rolul lui Rabelais, răspunde: „poate". Orice corp îşi duce umbra şi orice spirit îndoiala. Chopin ne împărtăşeşte, pe de o parte, condiţia aparentă a vieţii: un amestec de oase, sînge, muşchi şi mărunţaie, iar, pe de altă parte, esenţa ei: lumina ochilor ce nu poate fi citită în materialitatea-i palpabilă. Tradusă sonor, părelnicia chopiniană e una intens ornamentală, lubrifiată şi eclerată de o spumoasă retorică a virtuozităţii. Ea e pusă în balanţă (în swing) cu intransigenţa legislaţiei tonal-funcţionale calchiată pe o subtilă maieutică şi transformată nu de puţine ori în tainică şuetă ori în nostalgic bavardaj. Este motivul pentru care muzica lui Chopin se cade a fi restituită: 1) nu de sus, de la înălţimea unui orizont anistoric, ci în consens cu orice inflaţie a imediatului, a circumstanţialităţii; 2) nu cu spiritualitate excesivă, ci cu prinos de iubire, căci mentalul neasociat cu afectul întru încurajarea, susţinerea, perpetuarea, chiar exaltarea volutelor sonore chopiniene nu e în acest caz decît un duh neputincios, oprit la porţile existenţialului, fără să-i păşească pragul; 3) nu exteriorizat, nici alterizat, ci vast, compulsat, dens, complex, poate contradictoriu ori diabolic şi, în orice caz, tragic. Însuşi protocolul lumii pe care o reprezintă Chopin vine dintr-un fel de swing inevitabil atunci cînd lumea respectivă e deopotrivă destinsă şi fermă, ceremonioasă şi firească, nobilă dar imanentistă. În fond, comerţul adecvat cu creaţia lui Chopin e o problemă de logică deontică. Din faptul că muzicianul polonez e o autoritate în materie de swing romantic, nu rezultă că trebuie să fie şi una pe probleme de simetrie clasică ori severitate barocă. Mai mult, chiar în limitele cascadelor lui ornamentale, autoritatea-i poate fi intermitentă, întreruptă de unele accese de obnubilare. Genialitatea însăşi, ca formă de agregare a spiritului, se manifestă spasmodic, în reprize, prin urmare, discontinuu şi neregulat. Ceea ce moştenim integral de la Chopin – de această dată, ca entitate continuă şi regulată – are aspectul unei copioase investiţii de iubire fierbinte în stare să zdruncine din rărunchi frigul ideii de rasă pură, cu nobil pedigree. Iar ceea ce emană din mazurcile ori polonezele sale trebuie contemplat într-o umilă penitenţă, ca un miracol al unui echinoxial dezgheţ lăuntric. Se spune că neserioşii nu au niciodată acces la frivolitate, după cum nu au acces nici la profunzime. Într-un fel, frivol fiind, Chopin mărturiseşte că muzica e mai presus de orice, închizînd în spuma scriiturii sale tensiunea dintre culturalismul insaţiabil şi săţioasa rezistenţă „vitalistă". A fost un timid, pîndit, deci, de eliberări violente, în care spionează o adolescenţă mereu neconsumată, administrată de nevoia pateticelor dăruiri, de prestanţa pudorii, de spaima de ridicol, de credinţa în extreme şi de imposibilitatea de a ancora definitiv în interval, de respectul în faţa aspiraţiei ori a eşecului, precum şi a vieţilor mîntuite de păcatul jumătăţilor de măsură. Şi toate acestea puse într-o arborescentă legănare. Altfel spus, în swing. Swing Chopin.

***Liviu Dănceanu** este compozitor, dirijor şi profesor de Istoria Muzicii la Conservatorul din Bucureşti; conduce Atelierul de Muzică Contemporană „Archaeus".*

trecerea prin reviste

● www.agentiadecarte.ro

„Uneori mi-aş dori să fiu mai puţin complicată. Poate complicată e mult spus, să nu complic lucrurile. Simplitatea e mult mai uşor de purtat şi mult mai frumoasă. Sînt fericiri diferite, în mod clar. Bucuria pe care o simţi în momentul în care ai scris un poem, cînd vezi cum se încheagă tot ce era înăuntrul tău şi capătă trup, cînd îl ţii în palmă ca pe o brioşă caldă, e o fericire aparte. Dar fericirea celui care nu a scris niciodată poate fi la fel de intensă, altfel. Oamenii sînt diferiţi în general. Poate că scriitorii, ca şi ceilalţi artişti, văd altfel lucrurile, au o altă perspectivă asupra lumii. Dar asta nu face din ei o specie aparte... De scris, scriu pentru că încerc să mă limpezesc pe mine, să găsesc o ordine, ceva, o mică viziune asupra lucrurilor, care să mă ţină pe linia de plutire. Pentru că am deseori impresia că-mi scapă multe..." – Doina Ioanid (în dialog cu Andra Rotaru).

● www.artactmagazine.ro

„Problema cu Herta Müller e complicată şi-l pune pe oricare scriitor care se exprimă critic în situaţia de a fi atacat – pentru că întotdeauna eşti mai puţin decît Herta Müller, care a reuşit. Oricînd se poate spune că e vorba de invidie. Apreciez foarte mult la Herta Müller estetica scrisului, stilul pur, unic, pe care mulţi nu-l pot citi – un stil care rămîne în gît. A citi Herta Müller e o muncă pur şi simplu, înseamnă să citeşti frază cu frază şi să o prelucrezi. Scriitura ei are caracter, ceea ce e aproape unic în această lume veşnic în căutare de senzaţional. Faptul că şi-a continuat drumul în acest mod e important. În comparaţie cu ea, eu nu sînt aşa de împovărat de comunism şi de Securitate. Am plecat din România la o vîrstă fragedă şi am avut şansa de a crea lumi mult mai colorate decît ale ei. Dacă e bine sau nu, asta nu ştiu. Nu e funcţia unui scriitor să fie birou de turism pentru o ţară. Graniţele şi posibilităţile unei scrieri trebuie văzute în interiorul acesteia. Herta Müller are o estetică minunată, o frazare fantastică şi se simte în ea individul care vrea să scrie aşa, şi nu altfel, care nu face compromisuri. Eu fac mai multe compromisuri, scrisul meu e rapid, se citeşte fluent, curge. Mizez pe imagine, scriitura trebuie să fie simplă, ca scena din spatele ei să iasă în evidenţă. Pe de altă parte, nu cred că Herta Müller se crede o scriitoare românca, în nici un caz. Eu nu am ambivalenţa scriitorilor germani de origine română care trăiesc în Germania... Ei sînt între lumi mai mult decît mine. La Herta Müller nu mi-a plăcut monotematica pe care a păstrat-o 20 de ani, cu toate că în ultimul roman pare că s-a reinventat. Eu am încercat să mă dezvolt de la o carte la alta... Sînt compatriot cu Herta Müller numai pe jumătate" – Cătălin Dorian Florescu (în dialog cu Ciprian Marinescu).

Victoria STOICIU

Migranţii români, prinşi între două crize

– de ce nu se întorc acasă românii din Spania şi Italia –

România este unul dintre statele UE cu cea mai înaltă mobilitate a forţei de muncă (în jur de 3%), dar în pofida acestui fapt nu există nici o statistică sau un studiu care să evalueze impactul crizei economice asupra fenomenului şi să stabilească rata de revenire a migranţilor. Singurul indicator care ne poate da o măsură a felului în care criza economică afectează migraţia este volumul remitenţelor (banii trimişi acasă), care în anul 2009 se diminuase cu aproximativ 30% faţă de 2008. Cu toate acestea, mai puţini bani trimişi acasă nu înseamnă mai mulţi români care se întorc din străinătate. Un studiu al Organizaţiei Internaţionale pentru Migraţie din Moldova arată că nu există o corespondenţă matematică între scăderea remitenţelor şi revenirea migranţilor: în timp ce banii pe care moldovenii i-au trimis sînt cu 33% mai puţini, numai 18% dintre migranţi s-au întors definitiv acasă. Or, fluctuaţia remitenţelor atestă o variaţie a volumului activităţilor economice şi a cîştigurilor înregistrate de pe urma acestora, şi nu o modificare a fluxurilor migratorii, cum constată unii în mare pripă. Cu alte cuvinte, oamenii trimit mai puţini bani, dar nu vin neapărat acasă. Titluri alarmiste de genul „criza întoarce acasă jumătate din români" au abundat în media românească începînd cu finele anului 2008, dînd naştere unei convingeri conform căreia sîntem asaltaţi de valuri de migranţi români ce se întorc în ţară. A generat, într-adevăr, criza globală un fenomen semnificativ de revenire a migranţilor?

În căutarea migrantului reîntors

Dîmboviţa este unul dintre judeţele cu cea mai înaltă rată a migraţiei către Spania, dar destinaţiile precum Italia sau Germania sînt şi ele populare. Curioşi să stăm de vorbă cu cineva care şi-a pierdut locul de muncă în străinătate, am dat o tură prin cîteva comune din judeţ, în încercarea de a-l descoperi pe migrantul revenit acasă. Primăriţa şi viceprimarul din Nucet s-au chinuit vreun sfert de oră pînă au putut să ne recomande un tînăr, Radu B., care, înainte de a rămîne şomer, lucrase în Spania pe un şantier de construcţii. Aparent, era singurul de acest gen pe care îl cunoşteau. La adresa indicată, ne-a întîmpinat o femeie îmbrăcată într-o salopetă stropită şi cu mîinile murdare de vopsea, care era mama lui Radu: el plecase în Spania cu doar cinci zile în urmă. Sora lui, care rămăsese acolo, reuşise să-i facă rost de un loc de muncă la abatorul unde muncea şi ea. Cu trei luni mai devreme, tînărul venise pregătit să rămînă în satul lui şi să înceapă o nouă viaţă. După ceva căutări, a reuşit să-şi găsească un loc de muncă la o agenţie de pază privată din Bucureşti, unde i s-a oferit un salariu de 900 lei, numai că un drum dus-întors pînă în capitală costă 20 de lei pe zi. La sfîrşitul lunii, constata că jumătate din salariu se ducea pe transport. Şi atunci a decis că, oricît de rea ar fi fost criza în Spania, tot mai bine s-ar descurca acolo, chiar şi cu salariul de la abator.

Din cele cinci comune pe care le-am străbătut în lung şi-n lat, acest tînăr, la care am ajuns prea tîrziu, era, pare-se, singurul migrant revenit acasă din cauza crizei. O criză şi mai rea îl alungase de acasă înapoi în Spania.

Criza din Spania/criza din România

De fapt, migranţii români sînt puşi în situaţia de a alege între două rele – iar criza de acasă pare să fie mai rea decît cea din străinătate. E adevărat că în judeţul Dîmboviţa rata şomajului a crescut cu două puncte procentuale, de la 5% (cît era în septembrie 2009), la 7%, în timp ce în Spania şomajul este în jur de 20%. Dar o analiză mai atentă a cifrelor ne arată că situaţia este mult mai dramatică decît pare la prima vedere – de fapt, creşterea numărului şomerilor din judeţ de la 10.562 (în septembrie 2008) la 15.698 s-a produs din cauza intrării în sistem a unui nou val de beneficiari ai indemnizaţiei de şomaj, adică persoane care şi-au pierdut recent locul de muncă. Numărul acestora a crescut de la 1485 la 6919, ceea ce înseamnă o creştere reală de patru ori a numărului celor care au rămas fără un loc de muncă în decursul ultimului an. Situaţia nu e specifică numai judeţului Dîmboviţa, se regăseşte în toată ţara. În acelaşi timp, oferta de locuri de muncă s-a diminuat drastic. Dacă, înainte de criză, la Agenţia de Ocupare a Forţei de Muncă din Tîrgovişte erau scoase lunar la concurs aproximativ 800 de posturi, în 2009 numărul lor s-a redus la 150. La nivel naţional, locurile de muncă oferite anul trecut prin intermediul ANOFM au scăzut cu aproape jumătate faţă de 2008.

La nivel naţional, locurile de muncă oferite anul trecut prin intermediul ANOFM au scăzut cu aproape jumătate faţă de 2008.

În acest context – deşi nu există date statistice în sprijinul acestei afirmaţii – decizia migranţilor de a rămîne în ţările de destinaţie nu mai uimeşte pe nimeni şi contrazice temerea intens exploatată de mass-media referitor la hoardele de migranţi care sînt gata să se întoarcă acasă pentru a îndesa rîndurile şomerilor, şi aşa numeroşi. Din contră, cei ce se întorc par a fi destul de puţini şi, de multe ori, revenirea lor e doar temporară. De exemplu, la aceeaşi agenţie de ocupare a locurilor de muncă din Tîrgovişte, au fost înregistrate în ultimele luni ale anului 2009 aproximativ 100 de cereri de eliberare a unor formulare necesare pentru primirea dreptului la şomaj în Spania, conform regulamentului 1408/71 privind aplicarea regimurilor de securitate socială în raport cu lucrătorii salariaţi şi cu familiile acestora care se deplasează în cadrul UE. Aceasta înseamnă că românii, atunci cînd au posibilitatea, preferă să trăiască în Spania din ajutorul de şomaj spaniol, decît să vină înapoi acasă. În acelaşi timp, au fost înregistrate numai trei cereri de transfer a îndemnizaţiei de şomaj din Spania în România – conform regulamentului 1408/71 orice cetăţean comunitar poate beneficia de exportul îndemnizaţiei de şomaj dobîndite într-un stat atunci cînd îşi caută un loc de muncă într-un alt stat, pe o perioadă de maximum trei luni. De obicei, majoritatea celor care optează pentru această soluţie sfîrşesc prin a nu-şi găsi locul de muncă dorit şi atunci îşi îndreaptă speranţele, ca şi anterior, către Vestul Europei.

Actualmente, polonezii care lucrau în Irlanda şi Marea Britanie se întorc într-o proporţie mai mare decît par a o face românii.

Plătiţi să plece – nu pricep mesajul

Că migranţii nu pleacă masiv şi de bună voie nici în timpul crizei este demonstrat şi de introducerea recentă de către unele state, precum Spania şi Cehia, a aşa-numitelor măsuri *pay to go* – stimulente financiare pentru a încuraja revenirea migranţilor în statele de origine. Eficienţa lor a fost însă limitată: la un an de la punerea în aplicare de către statul spaniol a programului pentru imigranţii noncomunitari „Retorno Voluntario" numai 8700, însemnînd mai puţin de 10% din cei 100.000 de persoane eligibile, au fost înscrise în program. Caracterul global al crizei face ca, atît situaţia din ţările de destinaţie cît şi cea din ţările de origine să sufere înrăutăţiri, menţinînd, într-un fel, egală distanţa dintre nivelul de dezvoltare şi oportunităţile de pe piaţa muncii din ambele state.

Vin investitorii?

Pesimismul celor care anticipau valurile de revenire a migranţilor a fost oarecum ponderat de cei care percepeau revenirea ca pe o oportunitate de dezvoltare. Speranţele optimiştilor se legau de potenţialul de investire al migranţilor – un discurs agitat de unii încă înainte de criză şi o ipoteză ce pare logică la prima vedere: atunci cînd locurile de muncă vor deveni precare în ţările de destinaţie, iar posibilităţile de cîştig – limitate, migranţii vor fi tentaţi să-şi investească economiile acumulate, de-a lungul anilor, într-o mică afacere la ei acasă.

În cele cîteva sate din Dîmboviţa nu am găsit nici o afacere care să fi fost pusă pe roate de vreun fost migrant. Nu am regăsit nici măcar dorinţa de a face aşa ceva sau speranţa că aceasta ar putea fi o ieşire din situaţie, ci doar un scepticism resemnat. „Ce să faci la noi? Pentru cine să faci, dacă oamenii nu au bani de cheltuit, iar tinerii sînt plecaţi..." – mă întreabă Ioana, o femeie cu doi copii al cărei soţ lucrează în Germania, pe un şantier de construcţii, în timp ce ea însăşi se chinuie să înveţe limba germană ca să poată să-şi găsească mai uşor de lucru. Ocazional, merge şi ea la muncă în Germania, unde lucrează la negru ca menajeră la hotelurile din Frankfurt, fiind plătită cu 2 euro pe oră. Ideea că ar putea deschide o afacere aici i se pare de domeniul irealului şi mă priveşte cu aceeaşi neîncredere ca şi cînd i-aş fi sugerat să candideze la preşedinţia României.

În Nucet, dl N.T. ne povesteşte că ginerele său a luat în calcul posibilitatea să-şi deschidă o afacere în România. După ce a muncit din greu în Spania, a reuşit să pună pe picioare acolo o mică companie de transport, care mergea destul de bine înainte de criză. Cînd a vrut să-şi extindă activitatea în România, în perspectiva unei mu-

Ciprian CIUCU

Un (fel de) oengist român în Spania

Pe la începutul crizei economice, la sfîrşitul anului 2008, mă găseam trimis de statul român să ajut organizaţiile românilor înmugurite în Spania. Ideea era să îi ajutăm să se dezvolte instituţional, să primească fonduri de la comunităţile locale şi UE, să comunice mai bine cu alte ONG-uri spaniole şi să înveţe şi de la acestea. Am găsit acolo vreo sută de organizaţii (raportat la tot teritoriul) şi m-am întîlnit direct cu vreo 40. Erau oameni ce îmi păreau altruişti, vroiau să facă ceva pentru noii veniţi din ţară, să-i ajute cumva să se integreze acolo uşor, şi vroiau să-şi facă un rost în calitatea lor de români. Majoritatea organizaţiilor aveau în denumire cuvintele *român/România*. Foarte puţini ştiau ce presupune să creşti o organizaţie. Condiţia lor modestă, aceea care-i făcuse să plece din ţară, se simţea. Dar toţi mi-au făcut mie şi colegilor mei o impresie foarte bună. Ei erau dintre cei decişi să nu se întoarcă, ci să prindă rădăcini acolo. Relaţia lor cu ţara era mai degrabă emoţională, amestecată: urau România care i-a făcut să plece şi erau nostalgici după ea.

Dintre toţi aceştia, Ştefan mi-a atras atenţia. La invitaţia lui am fost la Castel de Fels (lîngă Barcelona) şi i-am vizitat organizaţia. Era printre cele mai bine organizate şi foarte activă. Aveam să aflu că este o organizaţie creştină de o orientare neoprotestantă (penticostală?). Ştefan (asemănat în toasturile prietenilor săi cu cel Mare) era tipul liderului natural, înnăscut. Muncitor cu calificare în construcţii (cum altfel?), fusese ajutat la început de coreligionarii de acolo, dar între timp se despărţise de ei. Acum conducea o grupare care nu se mai bucura de recunoaşterea celorlalţi, dar puţin îi păsa. Le copiase modelul de interacţiune şi funcţiona. Avea grijă să le găsească celor săraci locuri de muncă şi să-i ameninţe cu excomunicarea, dacă nu se vor fi lăsat de băutură. Avea grijă de familii, iar copiii învăţau să cînte la chitară (de obicei cîntece cu Iisus), la ultimul nivel al unei clădiri de două etaje, cu magazin de mobilă la parter. Deasupra, pe terasă, era un grătar. În seara în care eram eu acolo, invitase pe banii lui sau ai organizaţiei (oricum se confundau...) o trupă talentată din Mangalia care cînta versuri religioase pe ritm rock. Foarte tare! După ce spectacolul s-a oprit şi am mîncat (grătar) a venit timpul pentru politică. Wiliam Brînză, candidatul PD-L în diasporă, îşi trimisese un reprezentant, căci eram în plină campanie pentru alegerile parlamentare. Le-am spus eu că ONG-ştii, ca să fie credibili, nu trebuie să facă politică, dar m-am simţit cam din alt film. Majoritatea organizaţiilor erau ba cu unii, ba cu alţii. Primeau şi bani de la partidele din ţară. Pedeliştii aveau ziarul lor în diasporă, peneliştii – pe al lor. Aveau emisiuni în limba română la o televiziune catalană, cu reporteri români care făceau reportaje despre români.

Ştefan nu se simţea totuşi împlinit. Spunea că nu s-ar întoarce acasă doar ca să trăiască bine, ci numai dacă ar putea face ceva. Ceva asemănător cu ce îi reuşise în Spania. Dar tot el spunea că a încercat în oraşul lui, Alba Iulia, dar nu are încredere în nimeni, căci toţi îi cer doar bani şi nu fac nimic. S-ar întoarce în România? Pare că nu are stare acolo, dar nici nu simte tragere de inimă să revină. Mai degrabă şi-ar face o Spanie mică în România, după regulile lui. Dar nu prea are cu cine.

tări pe viitor, s-a lovit de faimoasele realităţi locale – o piaţă limitată şi mai ales închisă unde, pentru a-şi putea încărca furgonetele cu marfă pentru transportul înspre Spania, a trebuit să dea şpagă ca să i se ofere „contractul". „Este prea multă corupţie la noi, dacă nu ai pile, nu ai activitate", declară socrul său, părînd a spulbera ultima speranţă de revenire a migranţilor investitori. Cu toate acestea, oricît de banal ar părea, speranţa moare ultima – o casă mare, nouă şi arătoasă, recent construită de tînărul proprietar al firmei de transport, îl aşteaptă la marginea satului natal, alături de casele altora ca el.

Cînd viaţa de acasă nu-i atît de rea...

Decizia de a reveni sau nu în ţară pare să fie mai puţin afectată de situaţia din Spania, condiţiile economice şi cele de pe piaţa muncii din România fiind mai importante. Nimeni nu migrează pentru că îi este prea bine, factorii economici fiind în cazul României cei mai importanţi factori de încurajare a plecării *(push factors)*.

În unele comune din Dîmboviţa, unde ţăranii reuşesc să trăiască decent de pe urma vînzării produselor agricole, migraţia este limitată şi preponderent ciclică – în răgazul dintre muncile agricole, sătenii dau o fugă pînă în Germania sau Spania, unde lucrează de obicei în construcţii şi îşi completează astfel veniturile. Sărăcia nu e atît de presantă încît să îi facă pe localnici să-şi abandoneze familiile în căutarea unui trai mai bun.

În luna noiembrie a anului trecut, drumurile satului Lunguleţ erau împînzite cu tractoare şi căruţe încărcate cu varză sau cartofi, încît pînă şi aerul din acel sat mirosea a varză. Aici, aspiraţia fiecăruia e să ajungă să-şi cumpere un tractor. „Vreau ca copiii mei să nu mai trăiască aşa – mărturiseşte Maria E. – e o viaţă murdară, trebuie să înveţe carte să lucreze ca domnii, adică cu capul. Dar învăţătura costă, încearcă să-ţi dai copilul la Bucureşti, te rîd toţi în sat, cică uite, nu are tractor, dar şi-a dat copilul la universitate". Maria a lucrat şi ea un an de zile în Italia, ca menajeră, dar în cele din urmă s-a întors acasă, unde se ocupă cu agricultura. Maria îşi aminteşte cu plăcere de viaţa ei în Italia, lăudîndu-se că niciodată nu a fost tratată cu atîta respect ca acolo, dar vecina sa, care ne-a ajutat să o găsim, o priveşte cu stupefacţie şi neîncredere, auzind-o cum face aceste declaraţii. La final, în timp ce ne îndepărtăm de casa Mariei, ne mărturiseşte în şoaptă că Maria a vrut s-o facă pe grozava cu noi, dar altfel tot satul ştie că s-a întors din Italia pentru că era prost tratată acolo şi cerinţele erau foarte dure. Mai bine să angajezi tu pe alţii, decît să fii migrant tu însuţi – vara, cînd e mult de muncă în cîmp, ea şi soţul ei angajează muncitori din zonele mai sărace ale Moldovei, pe care îi plătesc cu 50 de lei pe zi, plus casă şi masă... Cine îşi poate permite aşa ceva nu poate avea o motivaţie serioasă să plece la muncă în străinătate.

De ce nu se întorc migranţii acasă?

Chiar dacă factorii de atracţie din ţările de destinaţie *(pull factors)* suferă transformări, cum s-a întîmplat şi în Spania din cauza crizei economice, atîta timp cît condiţiile economice din comunitatea de origine rămîn precare, motivaţia de revenire a migranţilor este minimă, chiar şi pe vremuri de criză. Cît de importantă este situaţia economică din ţările de proveniență a migranţilor ne-o arată şi experienţa crizei petrolului din 1970, cînd migranţii din ţările cu PIB ridicat precum Italia, Spania sau Grecia s-au întors într-un număr mai mare decît cei din ţările cu PIB scăzut, precum Turcia, Iugoslavia sau Portugalia. Aceasta explică şi de ce, actualmente, polonezii care lucrau în Irlanda şi Marea Britanie se întorc într-o proporţie mai mare decît par a o face românii.

Sărăcia de acasă este, neîndoielnic, unul dintre motivele majore ale deciziei de a rămîne în ţara de destinaţie, chiar şi pe vremuri de restrişte, dar cu siguranţă sînt şi alte variabile în joc. Rezultatele cercetărilor arată că, cu cît migranţii stau mai mult într-o ţară cu atît întoarcerea este mai dificilă. Mai întîi de toate, reţelele sociale construite acolo încep să le înlocuiască pe cele de acasă, care dispar în timp, transformînd revenirea într-o ruptură mai profundă decît simpla schimbare a unei locuinţe şi a unui loc de muncă. Apoi, calitatea vieţii începe să conteze din ce în ce mai mult – motivaţia iniţială de a cîştiga bani începe să fie dublată de obişnuinţa cu un anumit standard de viaţă, ce ţine în principal de calitatea serviciilor, de accesul la bunurile publice, de normele sociale.

Cu cît mai numeroşi sînt factorii care influenţează decizia de întoarcere, cu atît mai discutabilă şi complexă devine relaţia dintre fenomenul de revenire şi criza economică şi cu atît mai futile par să pară anticipările de genul „jumătate din migranţii români sînt alungaţi de criză". Nici măcar experienţa crizelor anterioare – Marea Recesiune din 1929 sau criza petrolului din 1970 – nu demonstrează existenţa unei puternice condiţionalităţi între declinul economic şi fenomenul de revenire. Pînă una alta, decizia de revenire pare a fi mai grea decît a fost, la vremea ei, decizia de a pleca la muncă peste hotare.

Victoria Stoiciu *este coordonator de proiecte la Fundaţia Friedrich Ebert. Cercetarea privind migraţia a fost realizată în cadrul unui program al Fundaţiei.*

Poveşti despre (ne)întoarceri. Un forum

Site-ul www.italiaromania.com este un loc în care românii din Italia schimbă ştiri şi opinii despre viaţa lor. Pe forumul site-ului, Georgiana a declanşat o discuţie punînd întrebarea: „Este cineva pe aici care a decis să se întoarcă de tot în România, cu căţel şi purcel? Mulţumesc" şi precizează: „Zilele trecute am întîlnit în autobuz o familie de români (el, ea şi copilul abia născut) care se plîngeau că lucrează doar el, ia 600 euro, lunar, şi că nu au bani să plătească chiria; îşi făceau probleme cum vor explica cum au avut bani să cumpere mîncare (aveau sacoşe de Esselunga), dar nu au bani să plătească chiria! Vă daţi seama ce situaţie? Nu pricep de ce nu se întorc în România. Ce e rău în a recunoaşte că lucrurile nu au funcţionat conform planului stabilit? Ce e rău în a recunoaşte că nu ai reuşit?". Mai jos sînt cîteva fragmente selectate din răspunsurile primite la întrebarea Georgianei.

Dana: Grea decizie, eu una nici nu am curajul să mă gîndesc. Cîte persoane am cunoscut care s-au întors acasă, după o perioadă s-au reîntors în Italia...

Cătălin: Şi totuşi unii se întorc... Dar cred că aveţi dreptate, nu se vor regăsi şi vor tînji restul vieţii după Italia. Dacă vor avea destulă putere, se vor (re)întoarce, dacă nu, vor rămîne cu nostalgia raiului pierdut!

Carmencita: Eu m-am întors în iunie în România, cu căţel şi cu purcel, cum spui tu. Nu mi-a fost uşor să iau această decizie, dar acum nu o regret. Am învăţat multe în Italia, am cunoscut multe persoane de care m-am legat, am trăit în locuri ca de basm, dar am hotărît să mă reîntorc „acasă", pentru binele familiei mele şi pentru viitorul fiicei mele (...). Asta e pe scurt... experienţa mea, dar nu numai a mea, pentru că anul acesta au fost foarte multe familii de prieteni care au revenit în ţară şi nimeni nu regretă alegerea făcută.

Tigruta25: M-aş întoarce acasă cu vreo doi ani înainte ca copiii mei să meargă la şcoală (nu am încredere în sistemul lor de învăţămînt) pentru că nu vreau ca copilul meu să fie atacat, să fie judecat pe motiv că nu e italian, nu vreau să nu-şi cunoască rădăcinile româneşti de care sînt foarte mîndră. Nici cînd eram în România nu am murit niciodată de foame... dar cred că România poate oferi multe oportunităţi în viitor. Eu aici, la muncă mă găsesc de multe ori în situaţia de a apăra românii şi numele de român, mă întreabă ce naţionalitate am, răspund tare „romena", cîte unul mai strîmbă din nas şi îmi pune cîte o întrebare prostească: „dar voi credeţi în Dumnezeu?" sau „la voi sînt crocodili?", cîteodată sînt drăguţă şi răspund cu zîmbetul pe buze (majoritatea dăţilor), alteori sînt mai acidă şi le explic că nu sîntem nişte barbari şi că sînt foarte manipulaţi de politicienii şi de mass-media lor şi încep să le povestesc din păţaniile mele în Italia... Nu mi-ar plăcea ca copiii mei să treacă prin asta, deocamdată nu am copii, dar mi-am cumpărat cărţi de istorie şi hărţi ca să le arăt şi le explic că sîntem un neam care nu am fost niciodată ocupaţi de alţii şi nici nu ne-am dus peste alţii, să le spun că am fost „convertiţi" la creştinism de însuşi Sfîntul Andrei care ne-a trecut meleagurile şi ne-a adus cuvîntul lui Iisus...

Caţavencu: Eu, stimabililor, îmi aduc aminte ca ieri de anul 2000, cînd ne aflam în România atît eu cît şi scumpa mea soţie. Tineri, licenţiaţi, cu un copil abia născut, o familie normală şi plină de entuziasm. Şi bucuria nu s-a oprit aici, pentru că tocmai am găsit un loc de muncă pe măsura pregătirii mele. Toate bune şi frumoase pînă cînd banii de la botezul fiică-mii s-au dus şi ne-am trezit nu numai că nu aveam cu ce plăti chiria, dar mai grav era că fiicei mele îi trebuiau pampers şi alte lucruşoare (...). Îmi iau şi al doilea job zicîndu-mi şi încurajîndu-mă că o să facem faţă. Era foarte frumos ca dimineaţa să faci pe psihologul într-un spital cu profil psihiatric, iar după-amiaza să faci pe agentul comercial mergînd din tarabă în tarabă (...). Ne-am gîndit bine, am renunţat la toată pregătirea noastră şi la speranţe făcute în România şi am luat drumul străinătăţii. Ce am găsit aici? O lume străină şi bineînţeles rece. Nici nu mă aşteptam la ceva foarte cald, dar mi-au dat posibilitatea să am liniştea zilei de mîine. Am făcut atît eu cît şi soţia munci inferioare pregătirii noastre, dar nu ne mai interesa, cînd veneam liniştit acasă şi puteam zîmbi lîngă copil (...). Eu unul, pentru nimic în lume, nu m-aş mai întoarce, după cîte am păţit.

Alina: Mi-a venit în minte o melodie – „Amintirile ne copleşesc...", cred că nici un român n-a plecat de acasă de prea bine, toţi am venit aici în căutarea unui trai cel puţin decent. Povestea mea e foarte asemănătoare cu celelalte, m-am căsătorit acum 12 ani şi ceva, ne doream foarte mult un copil, am rămas însărcinată, dar... am făcut acel mare păcat pentru că acolo unde lucram riscam să fiu dată afară şi să pierd şi casa (gestiune cu casa în garanţie, pentru că erau bani în joc – cine e din Suceava poate ştie Taylan), amîndoi am rămas marcaţi de asta şi timp de 10 ani nu am vrut să auzim de copii; am luat decizia de a concepe un bebe în momentul în care vom avea o siguranţă materială. Am venit în Italia la muncă, ca să pot plăti întreţinerea la bloc, aveam o datorie foarte mare, iar salariile erau de mizerie, eram hotărîtă să stau 3-6 luni şi să mă întorc, dar după trei luni m-a urmat şi soţul. La început a fost foarte greu, dar eram fericiţi pentru că ne simţeam liberi şi în „siguranţă", lucram amîndoi, după un an ne-am luat maşină, ne-am permis apoi „luxul" de a pleca în concediu în ţări străine, iar acum doi ani a venit şi barza şi a adus-o pe Lizu, cea mai mare şi mai frumoasă realizare a noastră... restul nu mai contează. Îmi vine să plîng, vă las...

Michaelajackson: Nu-mi doresc să mă întorc prea curînd în România, doar pentru că vreau să îmi pregătesc material viaţa pe care sper s-o duc tot în România. Uneori, mă bate gîndul că aş putea rămîne, dar răutatea unora dintre italieni mă trezeşte şi realizez că *aici nu e acasă*. Cel mai tare mă doare să văd cum fetiţa mea, care e foarte bună la învăţătură, este dezavantajată pe faţă la note faţă de „dragii" lor italieni care în clasa a III-a nu ştiu să deosebească stînga de dreapta... Din motivul ăsta deja am mutat-o la altă şcoală, de anul trecut, sperînd că la o şcoală cu specific religios nu vor mai fi probleme... Mi-a fost greu s-o mut, ştiţi cît de greu îţi dau voie... Credeţi ca am scăpat? E mai rău (...). Deci, după experienţa trăită de mine: *aici nu e acasă!*

Fragmente preluate de pe site-ul www.italiaromania.com.

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

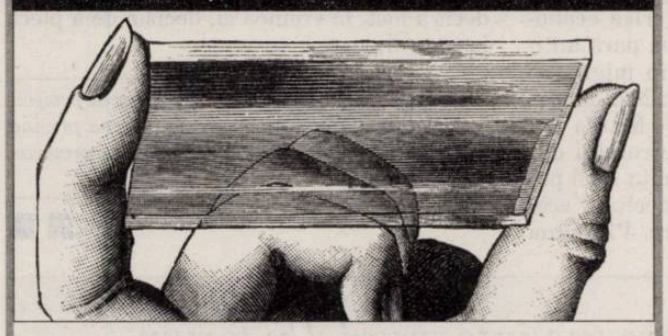

O siestă horror

Este duminică după-amiaza, iar în familie domneşte atmosfera aceea fără de griji, de după siestă. Mama răsfoieşte alene o revistă, tatăl stă relaxat într-un fotoliu, iar puştiul de vreo şapte ani cască şi el gura la părinţii săi. Televizorul e, desigur, pornit şi merge în legea lui. Nu pare a fi nici un pericol pentru liniştea acestei familii. În colţul ecranului nu există nici un cerculeţ care să indice vreo limită de vîrstă sau necesitatea vreunui acord parental.

În contextul acesta duios, crainicul de pe micul ecran anunţă un caz care s-a întîmplat în Bacău: un bărbat şi-a decapitat tatăl şi i-a băut sîngele. Apoi începe filmuleţul care ilustrează ştirea. Sînt prezentate detalii *juicy*, de exemplu cum agresorul a lovit mai întîi cu toporul, apoi „prin mai multe lovituri, a detaşat capul de corp“ (asta o spune un poliţist), cum a pornit cu capul sub braţ, pe uliţele satului (asta ne spun martorii) sau cum i-a şi băut sîngele victimei (asta susţine însuşi agresorul). Nu, nu este un film horror, ci emisiunea de ştiri de la Prima TV, de la ora 18. Un film care ar conţine o astfel de scenă nu ar putea fi difuzat înainte de miezul nopţii şi ar avea cerculeţul cu interdicţia pentru minori.

Consiliul Naţional al Audiovizualului pare foarte atent cu protejarea minorilor în privinţa programelor TV, ajunge să sufle şi-n iaurt, considerînd nocive chiar şi nişte desene animate ca „Tom şi Jerry“, pentru că personajele îşi dau unul altuia cu tigaia în cap, dar nu face nimic cu ororile reale prezentate la ştiri, în plină zi, în care un om îşi decapitează tatăl şi îi bea sîngele. Şi totul este prezentat cu lux de amănunte.

Pentru CNA, violenţa căutată cu lumînarea la emisiunile de ştiri nu pare să constituie o preocupare. Ar fi fost o problemă dacă ar fi apărut ceva cu un „conţinut sexual explicit“ sau cu „scene de nuditate“... Copilul trebuie să continue să creadă că a fost adus pe lume de barză, dar să fie conştient că lumea în care a fost paraşutat într-o bocceluţă este extrem de violentă şi să afle cum „se detaşează capul de trup prin lovituri repetate de topor“.

După amplul material cu decapitarea din Bacău, difuzat duminica trecută la ora 18,15, la emisiunea *Focus* de la Prima TV, au urmat, în ordine, o ştire cu o femeie omorîtă pe zebră de un motociclist, o altă ştire cu un om al străzii care s-a sinucis, o „nuntă de fiţe cu elicoptere“ la Tîrgu Jiu, cazul românului ucis în Italia de patronul său şi dizolvat în acid, un material despre violenţele din Bangkok şi un elicopter lovit de avalanşă în Rusia.

De altfel, la ştirile de la Prima TV, programate cu o oră mai devreme decît cele de la Antena 1 şi PRO TV, găsim cea mai „bună“ selecţie de orori, descrise cu minuţiozitate. În aceeaşi zi, la *Ştirile PRO TV* de exemplu, după un amplu grupaj legat de tragedia de la Smolensk, în care şi-a pierdut viaţa preşedintele polonez Lech Kaczynski (subiect care a fost, după cum era şi normal, la toate televiziunile), a urmat ştirea cu femeia ucisă pe zebră de motociclist, apoi crima din Bacău (dar prezentată pe scurt şi fără să se intre în detalii), nunta cu elicoptere de la Târgu Jiu (unde soacra mare a declarat „Sînt cea mai femeie frumoasă, cea mai femeie patroană!“), românul omorît de patronul italian, un scafandru care s-a înecat, petrecerile de Paştele Blajinilor din cimitirele din Galaţi, „o victimă a lumii interlope din Caracal rupe tăcerea“, dar şi, la finalul emisiunii, cîteva ştiri soft: despre defilarea junilor Braşovului, despre regulamentul pentru terasele din Centrul Istoric al Bucureştiului sau despre afacerile crescătorilor de păstrăvi. (De la Antena 1 am aflat cam aceleaşi lucruri şi, în plus, că „Adelina a renunţat cu totul la textile“ şi că „Jolie, căţeluşa Biancăi, fosta iubită a lui Bote, trăieşte o frumoasă poveste de dragoste“.)

Iată că am ajuns să aplaudăm PRO TV-ul pentru moderaţie, PRO TV fiind postul care a lansat moda florilegiului de crime de pe tot cuprinsul ţării, la celebrele *Ştiri de la ora 5*. După cum ştim, capra sare masa, iada sare casa.

Ioana AVĂDANI

Death by online

(o tragere autorizată cu ochiul într-un studiu privind perspectivele mediului online în România, prin prisma jurnaliştilor şi a managerilor de presă)

Ce legătură este între presa scrisă şi balama? Organică, vă spun. Balamaua este simbolul şi temeiul modelului de viitor al presei scrise, aşa cum mi s-a demonstrat, pe termen lung, la o reuniune a editorilor de ziare din lumea-ntreagă. Teoria e simplă: în pofida progreselor tehnologice uimitoare din ultimii 2000 de ani, balamaua nu a dispărut. Ea continuă să fie piesa de rezistenţă în materie de uşi, în pofida uşilor glisante, rotative, pneumatice (cele care fac „fssssss“ în Star Trek), electronice şi a iminentei teleportări. Pentru că balamaua, în arhetipia ei, oferă avantaje care ţin de confortul nostru psihic. O balama rotitoare ne permite să ne anunţăm intrarea (cioc-cioc), ne „deschide“ spaţiul dinainte, ca un vistavoi şi – deloc de neglijat – ne permite să plecăm dramatic, trîntind uşa în urma noastră. Încercaţi să plecaţi cu ţîfnă dintr-o încăpere, aşteptînd trei secunde pînă senzorul vă simte şi dezlipeşte uşile glisante care se mişcă înceeeeet... Moartea pasiunii!

Tot astfel, presa scrisă, tiparul, cerneala, hîrtia nu vor putea dispărea, zic pasionaţii, pentru că oferă o experienţă fizică pe care nici un al tip de mass-media nu-l oferă: interacţiunea cu obiectul lecturii, complexul senzorial tuşeu – miros de cerneală – fişîit de hîrtie – întinsul braţelor cît îi *broadsheet*-ul de lat. Mai spun fidelii print-ului că nici o nouă platformă tehnologică de comunicare în masă nu a omorît-o pe cea anterioară. Radioul nu a ucis ziarul. Televiziunea nu a ucis radioul. Publicaţiile online nu vor ucide nici ele, la rîndul lor, nici una din platformele anterioare, chiar dacă îşi vor lua partea leului din publicul consumator de presă.

Oricît de înfocaţi, partizanii mediilor tradiţionale nu pot însă nega avîntul cotropitor al nematerialului online. Rezultatele studiului privind percepţia comunităţii jurnalistice asupra mediului online, realizat de Centrul pentru Jurnalism Independent, Clubul Român de Presă şi Asociaţia Patronală a Editorilor Locali sînt grăitoare în acest sens: 95% dintre respondenţi consideră că nu există viitor în mass-media în absenţa dezvoltării unei operaţiuni online, indiferent de tipul de platformă „tradiţională“ (presă scrisă, radio sau televiziune). *Go online or die* pare a fi cuvîntul de ordine al majorităţii covîrşitoare a respondenţilor.

Situaţia „din teren“ ne înfăţişează însă un alt peisaj, mai apropiat de *Go online or die*. Trecerea în online a devenit un eufemism pentru moartea ziarelor, şi anul trecut, cu criza lui economică, ne-a adus cîteva exemple grăitoare. Prezenţe venerabile (ca vîrstă, dacă nu şi ca ţinută jurnalistică) în presa română precum, *Cotidianul* şi *Ziua*, titluri lansate relativ recent, cu aplomb şi cu speranţa că „piaţa duce“ – precum *Gardianul* şi *Business Standard* – şi-au încetat deopotrivă apariţia pe hîrtie, restrîngîndu-se la variantele online. Decizia acţionarului (acelaşi în toate cele patru ziare, transparent sau nu) este desprinderea de zona de print şi concentrarea pe audiovizual şi online. În vara lui 2009, Publimedia International, compania de publishing a grupului de presă MediaPro, a sistat apariţia ediţiilor tipărite ale celor patru ziare locale ale sale. Acelaşi proces l-au suportat şi alte publicaţii locale.

Nepregătirea pentru noul mediu

Aceste migrări spre online ar putea să semnaleze o înfloritoare epocă digitală. Ar putea, dacă nu sînt privite în amănuntele lor. Nici în cazul publicaţiilor aparţinînd sau apropiate de trustul Realitatea-Catavencu, nici în cel al Publimedia şi cu atît mai puţin în cazul publicaţiilor locale independente trecerea la versiunile online nu a fost pregătită. Personalul – editorial şi managerial – nu a fost şcolit pentru a stăpîni bine noul mediu şi pentru a se mişca, dezinvolt şi cu pretenţii de profitabilitate, în interiorul lui. Strategii de promovare a produselor online în paralel cu cele tipărite nu s-au făcut, după ştiinţa mea. Staff-ul editorial a fost redus la minimum numeric şi de competenţă (un om care ia ştiri de pe agenţii şi poze de pe net). Anunţul public – către acel public a cărui servire este menirea oricărui mediu de informare, teoretic – s-a făcut chiar şi de pe o zi pe alta. Ca şi cum cetăţeanul care timp de 10-15 ani şi-a cumpărat sacerdotal ziarul de la chioşc va încrunta un pic din sprînceană cînd îi va spune vînzătorul că s-a gătat de tot ziarul şi va da buzna pe Internet, la citit ediţiile online.

Migrarea spre mediul online, în varianta românească, ne vorbeşte despre cît de derizoriu pare acesta în ochii managerului de presă. Versiunile online au fost percepute ca trucuri pentru a menţine o prezenţă oarecare pe piaţă, pentru a ţine brandul (cît de cît) viu, pentru a se chema că mai ai ceva presă. „Ecranul“ este tratat ca o vitrină, ca o fantomă a paginii scrise – nu ca un mediu de sine stătător, cu posibilităţi de dezvoltare.

În studiul citat acum în avanpremieră (şi care va fi dat publicităţii pe 3 mai, cu ocazia Zilei Mondiale a Libertăţii Presei), atît jurnaliştii cît şi managerii de presă consideră însă, într-o proporţie covîrşitoare (peste 80%), că dezvoltarea de produse online cere abilităţi diferite la nivel managerial şi editorial. Cu toate acestea, peste 70% dintre managerii chestionaţi nu au întreprins nici o măsură de pregătire profesională în acest sens. În mod paradoxal, un procentaj chiar un pic mai mare declară că au implementat măsuri pentru dezvoltarea de produse online asociate platformelor de mass-media „tradiţionale“. Cu alte cuvinte, dezvoltarea online este o fatalitate mediatică, sîntem gata să ne afişăm pe Internet – dar sincer, nici nu prea ştim cum.

Aceste răspunsuri paradoxale dau, de fapt, măsura unei confuzii serioase asupra naturii afacerii de media în mediul online. Din datele acestei cercetări se desprinde portretul-robot al unui manager de presă care nu vede în mediul online o zonă de dezvoltare, de multiplicare de servicii, de extindere spre noi grupuri de public pînă acum neabordate. Ediţiile online pe care le păstoreşte sînt, în genere, „oglindiri“ ale conţinutului de pe platformele „tradiţionale“ sau vitrine de PR pentru promovarea vedetelor. El are intuiţia unui mediu diferit, care cere abilităţi noi, dar nu şi înţelegerea acestuia, cunoaşterea mecanismelor lui de funcţionare. Îi lipseşte interesul de a investi în explorarea mediului acestuia. Mai mult, acestui tip de manager îi lipsesc simpatia şi respectul pentru consumatorul de Internet, care este doar un aiurit, un snob, un transfug de pe însoritele plaiuri ale presei scrise-radioului-televiziunii.

Extinzîndu-şi, mai mult de silă, afacerea online, acest tip de manageraş român vede deja, cu ochii minţii, brazii şi păltinaşii pregătindu-se pentru nuntirea presei cu Internetul şi căderea corespunzătoare a stelelor.

PUBLICITATE

Europa – Acarul Păun pentru Institutul Cantacuzino?

– interviu cu dr. Daniel BODA, preşedintele Agenţiei Naţionale a Medicamentului –

De ce s-a retras autorizaţia de funcţionare a Institutului Cantacuzino?

În primul rînd trebuie să ştiţi că Institutul Cantacuzino a fost păsuit, ani de-a rîndul, fiind considerat un producător strategic. Autorizaţia de fabricaţie, în baza căreia a funcţionat pînă în decembrie anul trecut, a fost emisă înainte ca România să intre în UE. Ca politică generală, e evident că această instituţie trebuie susţinută, avînd în vedere că populaţia României e beneficiarul activităţii pe care o desfăşoară.

Indiferent de viziunea politică, ANM are ca misiune implementarea şi verificarea aplicării standardelor care reglementează în mod corect şi eficient producerea medicamentelor de uz uman, inclusiv a vaccinurilor. Statul român poate lua măsuri prin care să-şi susţină producţia internă de medicamente, dar numai cu respectarea legislaţiei europene/naţionale în domeniu.

Indiferent de relaţiile de subordonare/colaborare pe care ANM le are cu alte instituţii ale statului, noi nu judecăm cu percepte strict politice sau strategice, ci cu norme, fiind un for eminamente tehnic, aliniat la tot ceea ce înseamnă „legislaţie europeană". Pînă pe 17 decembrie 2009 Institutul Cantacuzino avea autorizaţie de fabricaţie în vigoare. Vaccinul pandemic a fost autorizat în vederea punerii pe piaţă, de către ANM, în 26 noiembrie 2009, după evaluarea documentaţiei depuse pentru autorizare şi, bineînţeles, după evaluarea raportului de beneficiu-risc. Din rezultatele studiilor clinice efectuate a reieşit că efectul imunogen al vaccinului Cantgrip e foarte bun, iar reacţiile adverse raportate sînt mai mici sau comparabile cu cele la vaccinul sezonier.

Experienţa ne-a dovedit că, în acel moment, ANM şi factorul politic au luat decizia corectă. Atît în perioada de evaluare a vaccinului, cît şi la momentul finalizării autorizării, ANM a informat, în funcţie de etapă, instituţii şi organisme ale statului îndreptăţite de a fi informate, cu privire la evoluţia procedurii de autorizare, problemele întîmpinate, concluziile inspecţiilor efectuate la Institutul Cantacuzino, rezultatele evaluării şi raportul beneficiu-risc.

Întrebarea următoare este, aşadar, inevitabilă: De ce s-a schimbat acest raport?

Între timp, în 2010, s-a efectuat inspecţia în vederea reînnoirii autorizaţiei de fabricaţie a Institutului Cantacuzino. S-a constatat că toate angajamentele pe care Institutul Cantacuzino le-a luat în octombrie-noiembrie (în urma inspecţiilor ANM în septembrie-octombrie) nu s-au respectat, ba mai mult, au apărut şi deficienţe suplimentare.

S-a ajuns la concluzia că fluxurile de fabricaţie din Institutul Cantacuzino nu respectă regulile de bună practică de fabricaţie (BPF). E vorba de aşa-numitele GMP-uri (Good Manufacturing Practice), standarde europene/internaţionale, care garantează capacitatea unui producător de a fabrica medicamente de calitate superioară, printr-un sistem performant de management al calităţii. La ora actuală, în domeniul calităţii medicamentelor, nu se mai pune problema de a asigura un minimum de cerinţe, atît cît medicamentul să nu prezinte riscul unei deficienţe de calitate, ci de a implementa şi respecta standarde foarte înalte, care să elimine riscurile unor deficienţe de calitate în procesul de fabricaţie şi pentru a produce medicamente de calitate „superioară".

tot ce înseamnă „norme europene" trebuie să ni le asumăm, chiar dacă, nu ne place, chiar dacă la un moment dat, ele creează inconvenienţe pentru factorul politic

...Adică birocraţia europeană îngroapă Institutul Cantacuzino?

Nimeni nu îngroapă Institutul Cantacuzino! Pare birocratic, dar trebuie să înţelegem ceva: avem pretenţia că sîntem europeni şi nu vrem să fim consideraţi cetăţeni de mîna a doua ai Uniunii Europene. Chiar dacă am intrat în ultimul val. Pentru aceasta, tot ce înseamnă „norme europene" trebuie să ni le asumăm, chiar dacă, nu ne place, chiar dacă la un moment dat, ele creează inconvenienţe pentru factorul politic. Pentru că, dacă noi nu le respectăm, cum putem cere să fim respectaţi de către ceilalţi? Dacă ANM, ca autoritate competentă în domeniul medicamentului a unui stat membru al UE, n-ar respecta normele şi standardele europene, s-ar discredita, atît pe plan naţional cît şi pe cel european.

În ceea ce priveşte Institutul Cantacuzino, nu a fost o problemă strict birocratică.

În 12 martie 2007, ANM a emis pentru Institutul Cantacuzino autorizaţia de fabricaţie, condiţionată de soluţionarea deficienţelor constatate. Toate angajamentele asumate de Institutul Cantacuzino la acel moment nu au fost duse la îndeplinire. La expirarea autorizaţiei de fabricaţie în 19 decembrie 2009, inspecţia de reînnoire a autorizaţiei din 3-5 februarie 2010 a evidenţiat nu numai faptul că numeroasele deficienţe semnalate în noiembrie 2006 nu au fost soluţionate ci, dimpotrivă, că situaţia, din punctul de vedere al conformităţii cu regulile de bună practică de fabricaţie, era chiar mult deteriorată. Aceste constatări, după o perioadă de trei ani, în care deficienţele critice ar fi trebuit remediate, au determinat inspectorii ANM să nu mai reînnoiască autorizaţia de fabricaţie.

De ce anul acesta nu s-a organizat, cum am înţeles că s-a petrecut în alţi ani înaintea inspecţiei, un audit?

Nu noi organizăm auditul. Orice instituţie publică poate să-şi programeze un audit intern sau extern. Nimeni nu ne poate imputa *nouă* că nu am organizat un audit, acesta e solicitat de către conducerea respectivei instituţii. Ce am putut să facem, şi am făcut, conform atribuţiilor, a fost efectuarea unor inspecţii, în care am constatat deficienţele care au dus la suspendarea autorizaţiei de fabricaţie, pînă la remedierea acestora.

Ce angajamente şi-au asumat şi, totuşi, despre ce deficienţe este vorba?

Pentru rezolvarea acestor deficienţe Institutul Cantacuzino a prezentat un plan de măsuri corective, pe care s-a angajat să-l respecte. În 2010, la inspecţia în vederea reînnoirii autorizaţiei de fabricaţie, s-a constatat că nu le-au respectat şi că nu au rezolvat aspectele negative semnalate de ANM.

Concret, detalii despre deficienţele constatate n-am cum să vă dau, dar acest lucru nu provine dintr-o secretomanie invocată de mass media. E pur şi simplu o chestiune de etică. Tot ce înseamnă raport de inspecţie e confidenţial, iar deficienţele vi le poate dezvălui doar Institutul, dacă este de acord. Ca agenţie de reglementare nu putem face publice deficienţele găsite, fiind o cutumă care se respectă.

Nu vom avea cu toţii de suferit din cauza acestei sistări de producţie a vaccinurilor?

Ne aflăm într-un moment în care, cu mici excepţii, această închidere nu e riscantă pentru populaţie. Momentul nu este critic pentru că, din punctul de vedere al problemei virusului gripal pandemic, avem o populaţie vaccinată şi un trend descendent al pandemiei, iar din alte puncte de vedere nu sîntem neapărat în deficit major de stoc. Unica problemă care se pune e vaccinarea BCG. Pentru corectitudine, aş dori să precizez că sistarea producţiei de vaccin BCG a fost o decizie în exclusivitate a Institutului Cantacuzino.

Cum vă situaţi în raport cu deciziile ministeriale privind sănătatea publică? Ca Agenţie Naţională a Medicamentului, aveţi un cuvînt de spus cu privire la anumite decizii? – de pildă, proiectul de realizare a ariei GMP pentru Institutul Cantacuzino a fost derulat prin Minister, în colaborare cu Banca Mondială, iar întîrzierea acestui proiect este cauzată de firma care a cîştigat licitaţia organizată de către Banca Mondială? Institutul Cantacuzino nu a fost vinovat cu nimic...

Noi nu ne ocupăm de administrarea internă din Institut sau de licitaţiile derulate de acesta. Ce putem noi face este să confirmăm dacă fluxurile de fabricaţie sînt sau nu conforme cu normele europene.

Totuşi, putea fi obţinută o prelungire, avînd în vedere că aria GMP nu a fost gata la timp din cauza procedeurilor independente de Institut?

Nu. Pentru că domeniul medicamentelor de uz uman nu poate avea două unităţi de măsură. Ori corespunzi, ori nu. Nu există nuanţe de gri. Există doar criterii de deficienţe la care există planuri de măsuri corective. Oricît este legislaţia în acest domeniu de riguroasă, se oferă producătorului posibilitatea de a-şi remedia deficienţele constatate, motiv pentru care autorizarea de fabricaţie este doar suspendată temporar, şi nu anulată.

Verdictul: 15 aprilie

Încă o dată: noi nu putem inventa alte cadre legale decît cele existente, valabile pentru toţi producătorii. Ori sîntem în UE, ori nu...

Cum sprijină ANM-ul planul de măsuri corective creat pentru reautorizarea Institutului Cantacuzino?

Dacă vor răspunde la planul de măsuri corective, ANM-ul le va oferi sprijinul la fel de puternic ca şi pînă acum. Din momentul demarării procesului de evaluare-autorizare a vaccinului pandemic, cred că nu a existat săptămînă în care să nu ne întîlnim cu reprezentanţii Institutului ori de cîte ori am fost solicitaţi. Etapele parcurse şi cele care urmau a fi parcurse, studiile clinice şi preclinice s-au derulat de comun acord, în urma unor şedinţe comune. Bineînţeles, această deschidere nu trebuie interpretată drept favoritism, e o relaţie normală pe care o avem cu orice institut de calibrul Institutului Cantacuzino. Cînd aceste măsuri vor fi îndeplinite (data preconizată de Institut este 15 aprilie), noi vom efectua inspecţia de verificare şi constatare a respectării regulilor de bună practică de fabricaţie (BPF) şi vom emite certificatul BPF, dacă deficienţele vor fi remediate. Emiterea certificatului BPF va permite reautorizarea Institutului Cantacuzino.

Cine e de vină, totuşi, pentru că s-a ajuns aici?

Institutul Cantacuzino se află în această situaţie de ani de zile şi, din păcate, s-au făcut prea puţine eforturi de a-l resuscita. Nu are sens, în acest moment, să împărţim vina. Sau poate că nu nouă ne revine rolul de a găsi ţapi ispăşitori. Cred că, în momentul acesta, mai important este să vedem ce putem face. Sperăm să putem acorda certificatul de bună practică de fabricaţie pentru ca Institutul să poată fi reautorizat şi mai sper că, totuşi, demersul ANM să fi fost de bun augur, în sensul alinierii, în sfîrşit, la normele europene, norme pe care acest Institut ar fi trebuit să le aibă pînă acum.

a consemnat Stela GIURGEANU

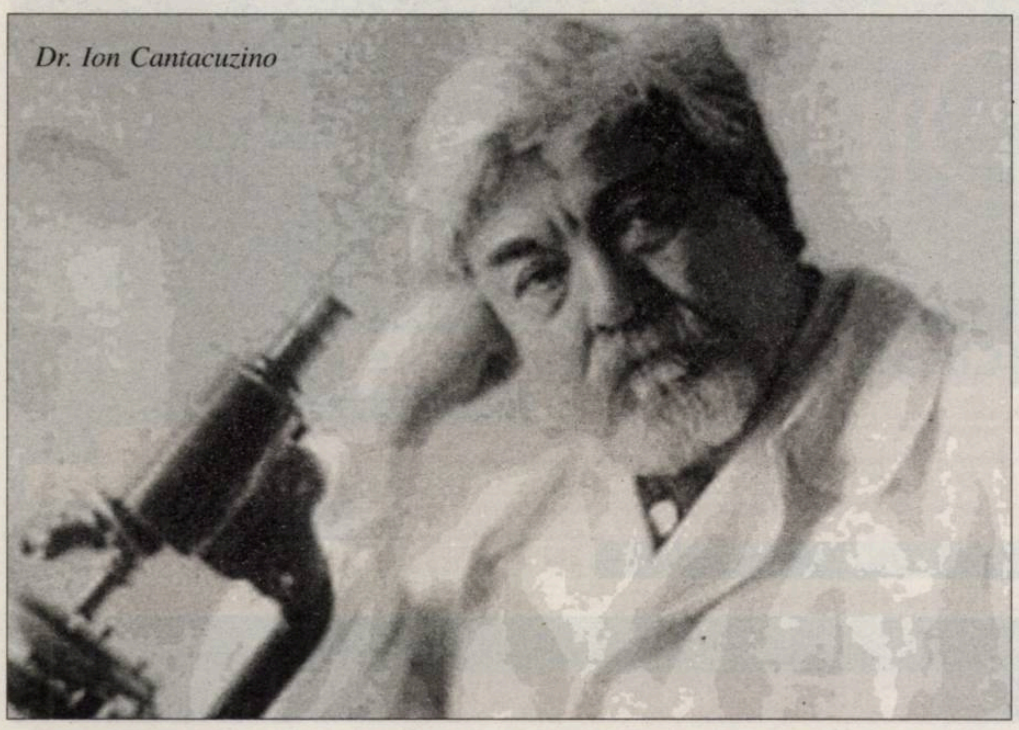

Dr. Ion Cantacuzino

Cu ochii-n 3,14

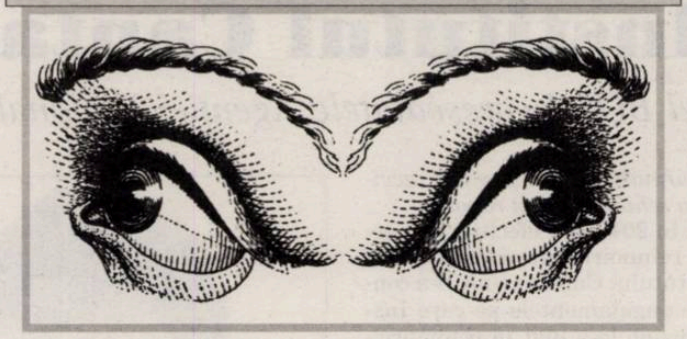

PE LISTA AŞA-NUMITELOR „DREPTURI MECANICE" S-A MAI ADĂUGAT UN NUME: „DREPTUL DE A LIMITA O ÎNTÎRZIERE INCERTĂ NUMĂRÎND CÎTE GROPI AR TREBUI SĂ STEA DEPARTE DE CĂZĂTURA ÎN COREGRAFIE"

■ Pe lista aşa-numitelor „sindroame ale călătoriilor" s-a mai adăugat un nume: sindromul Paris – consemnează *Daily Telegraph*. Aproximativ 20 de turişti pe an, majoritatea japonezi, sînt atît de marcaţi de dezamăgirea pricinuită de Oraşul-Lumină (ei se aşteaptă să găsească o metropolă ca în filmele franţuzeşti vechi şi dau de aspecte neplăcute cum ar fi Place de Clichy noaptea), încît au nevoie de ajutor psihiatric. Sindromul Paris urmează astfel celui numit Stendhal (turişti copleşiţi de frumuseţea oraşelor italiene) şi sindromului Ierusalim (pelerini care au crize mistice în atmosfera intens religioasă din Israel). Ce bine, turismul românesc e ferit de asemenea probleme: el nu declanşează sindroame, ci, de obicei, fobii. (**M. Ş.**)

■ TATA (nu maşina fabricată în India, ci Alianţa Antidiscriminare a Tuturor Tăticilor) i-a reclamat pe premierul Emil Boc şi pe ministrul Muncii, Mihai Şeitan, la Consiliul Naţional pentru Combaterea Discriminării, pentru intenţia lor de a micşora vîrsta de pensionare a mamelor. Printre argumentele respectivei alianţe este acela că părinţii trebuie să aibă drepturi egale, mai ales în condiţiile în care peste 30 de mii de taţi se află în acest moment în concediu de creştere a copiilor. Cu alte cuvinte, taţii pot fi şi ei mame. Din păcate, lor nu li s-a dat încă dreptul să şi nască. (**A. M.**)

■ În timp ce „serveam" o bere la o terasă, a venit o domnişoară şi mi-a vîndut, în scop umanitar, o felicitare ce reproducea, fără credit, una din fotografiile Annei Geddes cu zarzavaturi şi bebeluşi. Opera caritabilă în era reproducerii mecanice! (**M. C.**)

■ Cîteva sute de angajaţi ai fabricii de bere Carlsberg (din Danemarca) au întrerupt lucrul în semn de protest faţă de decizia conducerii de a limita consumul de bere în pauzele de masă. Şefii probabil că erau beţi cînd au luat decizia. Ca s-o anuleze, trebuie să se trezească. Noroc cu greva care le-a întrerupt fluxul de bere. (**M. M.**)

■ Se spune că veşnicia s-a născut la sat. Greşit! S-a născut în gara Cîmpina, în ziua de 4 aprilie, cînd vreo 30 de oameni au aşteptat un tren accelerat care avea o întîrziere incertă de cel puţin o oră. Motivul? „E Paştele!" – a replicat femeia de la casă, ridicînd din umeri. În acel context, răspunsul ei mi s-a părut mai degrabă obraznic, decît unul plin de evlavie. Veşnică pomenire acceleratului de 20,01! (**A. P.**)

■ Am urmărit, ca în fiecare an, Turul Flandrei – o cursă clasică a sezonului de primăvară – şi, timp de două ore, în loc să mă concentrez asupra cicliştilor, m-am surprins numărînd cîte gropi şi hîrtoape au avut de înfruntat pe şoselele acelea asfaltate şi pe drumurile dure din piatră cubică. Nici o groapă, nici o hîrtoapă pe două sute şi ceva de kilometri. Sînt un masochist curat, dar vesel. (**R. C.**)

■ Pe ecranele din subterana metroului, la orele unei amieze, se strecurau diverse sfaturi, care începeau cu „bărbaţilor nu le plac femeile care..." şi continuau cu o sumedenie de defecte atribuite neamului femeiesc, care din cîte se pare ar trebui să stea departe de „cicăleală", „insistenţe", sau „gelozii". N-ar fi fost mai simplu să se scrie un singur anunţ, „Bărbaţilor le plac, de fapt, femeile-mobilă"? Să nu mai fie, adică, „la donna è mobile", ci o *donna immobile*... (**S. G.**)

■ Cică tatăl premierului Emil Boc i-ar fi făcut acestuia o farsă de Paşti: i-a spart un ou roşu în cap. Pentru televiziuni, acest „accident" a fost un prilej de *remember* al întîmplărilor nefericite prin care a trecut de-a lungul timpului bietul premier, de la căzătura în direct la emisiunea lui Andrei Gheorghe, la atentate cu bulgări şi cu ouă. Celor care nu au altceva de făcut decît să scoată ştiri din nimic le pot aduce la cunoştinţă faptul că, în anumite zone din Ardeal, un astfel de mod de a ciocni ouă e o tradiţie. (**A. P.**)

■ Anda Adam a scos un videoclip nou, „My love on you", în care are o coafură gen Lady Ga Ga, o şapcă gen Britney Spears şi o coregrafie în trei gen Beyoncé. Loredana lansase şi ea, în toamna anului trecut, „Like a rockstar", un clip gen Madonna anii '90, plus ceva gen Kylie. Pop gen! (**M. C.**)

CHIAR AŞA, EXISTĂ PE HARTĂ UN STRĂIN-CA-LUMINA?

■ Un *café-lounge* din zona Brezoianu se numeşte Barocco. Chiar aşa, există rococo marocan!? (**M. C.**)

■ Ştiam ce e o preşedinţie şi ce e o opoziţie. Ştiam ce este „nepotismul" şi ce este deriva autoritară de care poate fi acuzat un preşedinte. Ştiam ce se întîmplă cînd Poliţia vrea să reprime protestatarii. Nu ştiam însă unde-i oraşul Bişkek. Am căutat pe hartă şi am aflat – la maturitate – că e capitala Kîrgîzstanului. Spre diferenţă de toate cele învăţate în liceu, geografia (şi istoria!) le înveţi toată viaţa, cu viii şi morţii lor nesfîrşiţi. Să ne plîngem şi pentru asta? (**R. C.**)

■ În prima zi de Paşte, am văzut talk-show-uri în care invitaţii, medici şi eternii analişti, discutau serios despre toxiinfecţiile, constipaţiile, balonările, indigestiile şi greţurile românilor cu ocazia meselor de sărbători. Un străin care vede şi înţelege o astfel de emisiune ar putea să creadă că, la noi, Paştele este un *remake* după filmul *Marea crăpelniţă*. (**M. Ş.**)

■ După ce am citit zeci de sms-uri gen „Fie-ca-lumina", l-am invidiat pe un prieten de-al meu care a primit următorul mesaj: „kristos a nviat". Fie k grafia sms sa n inlesneask comunikrea! (**M. C.**)

CARE VA SĂ ZICĂ, LITERATURA DUCE LA OXIGEN DACĂ PERCEPEM ÎN 3D ACELAŞI BINE

■ Din ciclul „Cenuşă în cap, dar nu prea multă": am tot bombănit că presa română e obsedată de preşedintele Băsescu şi îi acordă prea multă atenţie. Constat că două numere la rînd din *Le Nouvel Observateur* îl au pe copertă pe Sarko şi îi dedică ample dosare şi comentarii. Care va să zică, iar preluăm modelul francez?... (**M. V.**)

■ Aţi observat că singurul personaj din *Seinfeld* care are cărţi în casă este respingătorul, istericul şi lunecosul Newman? Împrejurările în care camera de filmat lunecă de-a lungul rafturilor cu cărţile poştaşului Newman nu sînt dintre cele mai variate: de obicei, se pregăteşte asasinarea unui biet căţel sau o delaţiune ordinară, precum cea despre „giugiuleala" lui Jerry la *Lista lui Schindler*. Ştia ce ştia cine a zis că literatura duce la crimă... (**S. S.**)

■ Am trecut cu maşina pe lîngă un panou pe care scria „Fabrică de oxigen". N-am oprit, pe mine mă interesa o uzină de ozon. (**M. C.**)

■ În curtea unui supermaket din zona Drumul Taberei s-au aciuat cîteva... specimene care, după ce că duhnesc de la o poştă, stau călare pe fiecare client al magazinului doar-doar or primi vreun „bănuţ de pîine". Şi nespălaţi, şi pisălogi – o combinaţie din cauza căreia, dacă tot avem mania taxelor (în curînd vom ajunge să plătim taxe şi pentru firele albe de păr din cap sau pentru numărul de pitici pe mm^2 de creier!), propun şi eu una: taxa pe împuţiţi. Ideea nu este însă să o plătim noi, cei ale căror nasuri suferă din cauza aversiunii pe care o au unii faţă de apă, săpun şi (să îndrăznesc să spun) deodorant, ci chiar jegoşii. (**R. T.**)

■ Din ciclul „Percepem diferit acelaşi lucru", admonestarea unei vînzătoare către o cumpărătoare: „Cum, doamnă, un miel la zece kilograme o consideraţi oaie?". **D. S.**

■ Dan Diaconescu a anunţat că OTV va fi prima televiziune din Europa care va transmite în 3D. OTV, acest *Avatar* al televiziunilor! (**M. C.**)

■ S-a deschis un nou bistro. Se numeşte „Omnivores Dilemma". Meniul e variat şi atractiv. Unul dintre produsele oferite se numeşte „Cioră de lobodă roşie". Omnivorii ăştia au ajuns să mănînce pînă şi litere. Să le fie de bine. (**M. M.**)

PUBLICITATE

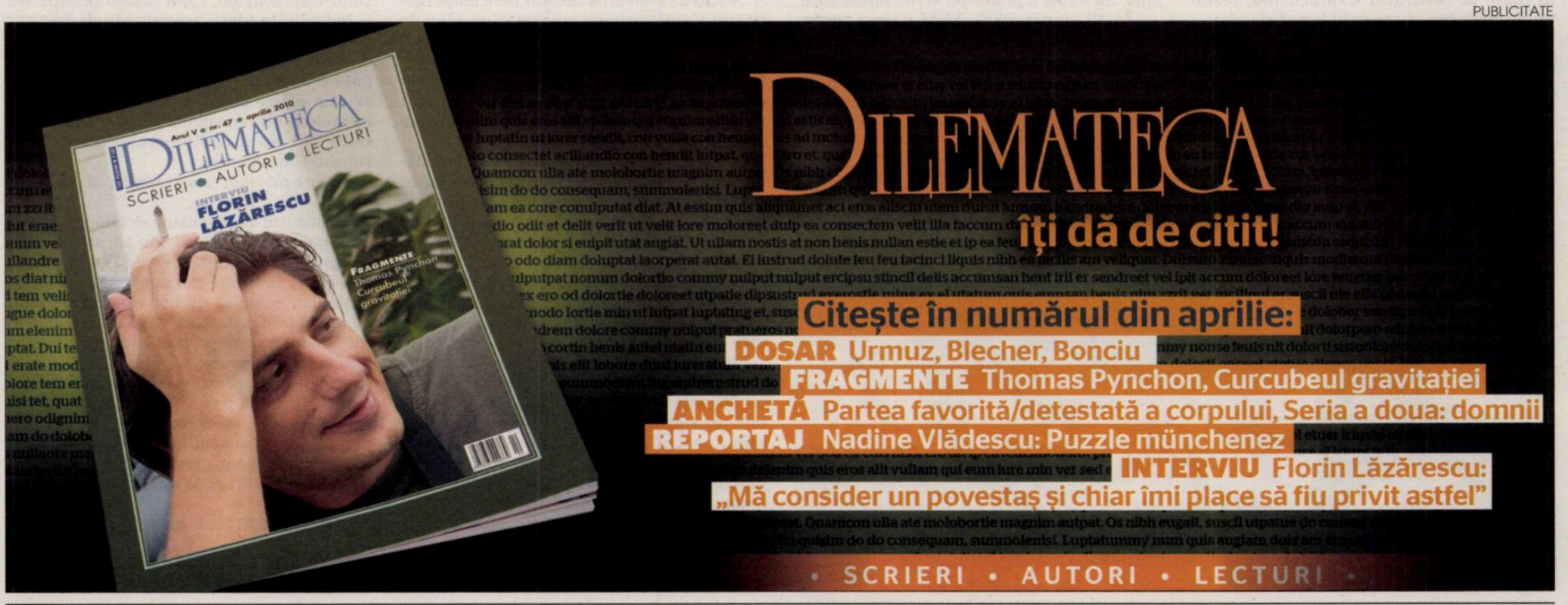

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul **VII** ■ nr. **323** ■ 22-28 aprilie 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei (cu DVD: 11,99 lei)

VOLVO

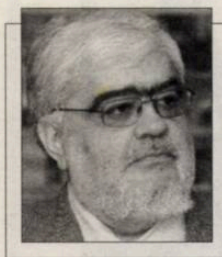

ANDREI PLEŞU

„Texte comentate“

pagina **3**

RADU COSAŞU

„Noi note informative... “

pagina **7**

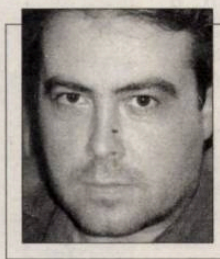

ADRIAN CIOROIANU

„Români şi poloni“

pagina **10**

La elite, înainte!

– cît şi cum ştim să ne creştem valorile –

Revista: 3,99 lei

5 948467 000346 16

Revista + DVD: 11,99 lei

5 948467 000353 16

„Toată lumea vrea să trăiască pe vîrful unui munte, fără să ştie că adevărata fericire e în felul în care urci pantele abrupte spre vîrf.“

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 7, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

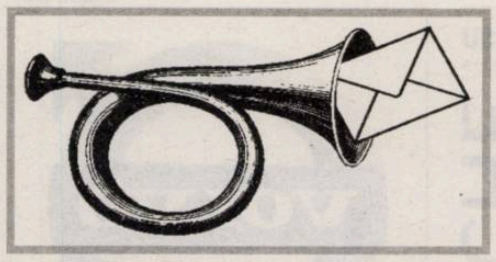

ACTUALITĂȚI

Un bal mascat

Am să risc să folosesc acest titlu (demn de o televiziune comercială) pentru a trage o concluzie – fie ea şi personală – în urma desfăşurării următorului „eveniment“ şcolar: o mică serbare cu măşti la clasa a V-a. Fiind proaspăt desemnat diriginte al acestor copii, am cedat uşor dorinţelor lor – celor cărora, nu-i aşa?, le eram un „al doilea părinte“ – de a socializa şi într-un cadru mai puţin formal: un bal mascat. Cu girul profesorului diriginte odată dobîndit, pregătirile au demarat în trombă. Şcolarii mei, după cum aveam să constat la ora desfăşurării carnavalului, s-au adecvat cît se putea de bine unor personaje în vogă la acea vreme (nu le mai evoc, această activitate educativă petrecîndu-se mai recent de... 2007). Străduania de a se deghiza se vedea limpede la acei şcolari ce abia începură, de altfel, ciclul gimnazial. Din partea lor, ca urmare a firii entuziaste specifice vîrstei, totul fusese bine făcut. Numai că, în „ziua cea mare“, încet-încet citeam pe feţele lor, demascate din cînd în cînd, un licăr de dezamăgire. Muzica, din cauza unor neînţelegeri dintre ei, a rămas să fie asigurată de un casetofon răguşit al şcolii. Astfel „piesele“ pe care le „genera“ acesta nu erau dintre cele ale ultimului răcnet în moda muzicală. Apoi, la un moment dat, copiii se aşteptau la apariţia unui juriu profesoral – nepromis, ce-i drept, evenimentul fiind extra-orar –, care să le aprecieze măştile şi, la rigoare, să le ofere cîte o recompensă (ceva de genul unor premii). În plus, pe lîngă lipsa jurizării, nici măcar dl director n-a catadicsit – acuzau în surdină elevii – să vină să-i vadă şi să dea, astfel, o notă oficială acelei manifestări şcolare. Doar eu, ca diriginte în drept, încercam să suplinesc întreaga... „egidă“ profesorală la care ei se aşteptau, pentru a fi omologată, cumva, reala lor străduanie.

Concluzia pe care o reflectau chipurile lor era următoarea: nimic n-a fost ca în filmele „tematice“, carnavaleşti, pe care le văzuseră ei cîndva... Nu tu muzică, atmosferă, fast, premii, artificii!... „Ce naşpa!“ părea a fi un sentiment general, ce-şi punea amprenta implacabil pe un eveniment atît de promiţător la început. Totul pălise în raport cu filmul...

prof. Florin NECHITI
Liceul de Muzică „Tudor Jarda“, Bistriţa

„Eeei, sînteţi prea radical...“

...Se apropie vacanţa forţată: Guvernul ne trimite acasă, nu ne plăteşte, dar zice că noi o să facem materia. Care materie? Pare-mi-se că, de la un timp, parcurgerea materiei e cel mai puţin important lucru. Poţi să nu vii la ore, sau să vii şi să nu faci nimic, dar tragi matale trei activităţi literar-artistice cu elevii, şi păcatele ţi se prescriu. Sau îţi faci dosare beton care să arate la cîte cursuri de perfecţionare ai participat (exemplu: cursuri de mentor, meseria de mentor se învaţă în ziua de azi, ca să nu mai zic de cursul de managementul grupului educabililor sau psihologia pisicuţelor de rasă puse faţă în faţă cu un tsunami – hai, că aici am exagerat) şi, iarăşi, nu mai contează ce (nu) faci la ore. Deci: ce materie, domnu' prim-ministru? Despre ce materie vorbim, cînd toţi urlă să nu-i mai chinuim aşa pe copii cu materia noastră prea multă, prea fadă, prea de tot? Păi, chiar acest domn (prim-ministru), ministru peste toate cele ce sînt şi toate cele ce vor fi, a zis că fetiţa lui cară prea multe-n ghiozdănel: de ce atunci mai vrea domnia sa să facem toată materia? Nu-i mai bine mai puţină (că şi-aşa nu serveşte la nimic; doar domnul preşedinte a zis că n-a fost un elev eminent şi uite ce bine-a ajuns)? Nu mai bine un cîntec vesel să cîntăm? (De bucurie că ni se smulg bani din salarii şi, astfel, contribuim la bunăstarea ţării.) Serios, mai crede cineva, în 2010, în Europa, că

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“ *(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)*

album dilematic — Florin Pricã

oameni care n-au dormit nopţi ca să înveţe (pentru că le-a plăcut, pentru că au crezut că din munca asta a lor va creşte un bine suficient de mare cît să le ajungă şi altora), mai crede cineva că aceşti oameni vor fi bucuroşi că recompensa lor (pentru o muncă destul de susţinută, nu e laudă deşartă) e să fie minţiţi că le vor creşte salariile şi apoi acelea se vor micşora? Mai crede cineva că, atunci cînd (după douăzeci de ani de la morţile nejustificate din decembrie '89) nici măcar nu s-a putut organiza un program decent de lucru în şcoli, aceşti oameni mai acordă vreun credit infecţiilor care se numesc (pompos şi găunos) politicieni? Poate vreunul dintre aceşti oameni muncitori să rămînă indiferent la faptul că un „profesor de la «Spiru Haret»“ a pus unsprezece mii de note într-o zi? Păi, cînd ştiu cît mă chinui eu ca să pun o notă (ca să n-o greşesc), poate cineva să vină să-mi spună că pune 11.000 (unsprezece mii) de note într-o zi? Unsprezece mii de nenorocite de note într-o singură nenorocită de zi? Adică, noi sîntem proşti cu toţii? (Şi asta după ce ne-au minţit ca nişte vulpi răutăcioase că se va face ordine în privinţa acestor aşa-zise „facultăţi particulare“, fabrici de scos absolvenţi de master şi chiar doctori inculţi, inepţi şi incapabili să scrie corect româneşte; semidocţi, în cel mai bun caz. Vă daţi seama care-i cel mai bun caz? Dar Fabrica de Diplome merge înainte şi creează, cu maxim succes, taman „Omul Nou“ al lui Ceauşescu. Sub ochii lor nepăsători.)

N-am văzut, în toată campania asta electorală (care, slavă Cerului, a trecut; păcat că vin altele), nici un candidat care să-mi spună clar şi răspicat ce va face el ca să-mi fie mie mai bine. N-am văzut pe nici unul care să vorbească despre cum va face ca elevi de clasa a VII-a să nu mai ajungă în comă alcoolică, sau să moară din cauza drogurilor vîrîte prosteşte în venă? Cum o să facă pentru ca toţi aceşti puşti prostuţi să înceapă să aprecieze învăţătura şi cărţile? Cum o să facă să nu mai vezi copii fumînd pe stradă, deşi toată lumea ştie că este o lege în acest sens? Cum faceţi, bre, să le daţi o şansă acestor copii, alta decît să fugă de-aici cu toată viteza şi fără a privi înapoi (altminteri decît cu multă mînie)? Chiar nu-nţelege nici unul că tot scandalul voturilor măsluite (care s-au dovedit a fi repartizate destul de egal în cele două tabere) nu face decît să-i mai coboare o treaptă în ochii mulţimii (care mai are doar atîtica pînă să erupă, pînă să explodeze)? Chiar nu se văd pe ei, ce jos au ajuns?

Au venit în toi de noapte hoţii la un vecin şi i-au furat din curte nişte maşinării agricole pe care omul le vinde ca să-şi cîştige existenţa. Primul lucru pe care l-au spus poliţiştii a fost că ar trebui să-i dea amendă (lui, vecinului meu): pentru că n-are sistem de alarmă. Apoi au mai spus că hoţi ca la noi în oraşel – mai rar. Că avem hoţi profesionişti, buni în meseria lor.

Hmmm... Lu' tata i-au furat porumbeii de două ori, a doua oară acum, de curînd. Mie mi-au intrat în casă şi mi-au furat găina îngheţată din frigider, iar altă dată mi-au spart geamurile cu pietroaie mari cît ouăle de struţ – ziua-n amiaza mare (vorba idiotului mai sus menţionat: dacă nu vrei, îţi spargem geamurile). Nici unul din aceste cazuri nu a fost rezolvat de poliţişti. Vecinul meu le-a spus: bine, domnilor, faceţi atunci un ţarc şi băgaţi-i în el pe toţi ăştia care se încăpăţînează şi nu vor să fure. Eeei, sînteţi dvs. prea radical, i-a răspuns Poliţistul-Ştie-Tot şi Nu Rezolvă-Nimic. Bunul-simţ a învins, totuşi, legea (făcută de hoţi, pentru hoţi) şi vecinul meu nu a fost amendat pentru că nu avea sistem de alarmă: au fost mulţumiţi cu pierderea pe care deja o suferise. Ei, bine: mi-a spus vreunul dintre candidaţi cum anume o să rezolve el asemenea probleme? Cum o să facă să nu mai aud pitecantropii subdezvoltaţi la creieraş răcnind în gura mare pe stradă, în urechea mea şi-a ta, singurul cuvînt pe care-l ştiu şi pe care, pesemne, îl pot pronunţa? Nu! Ei au avut de vizionat filmuleţe (mai mult sau mai puţin preparate), au avut de sancţionat verbal moguli şi fraţi, şi unchi, şi soţii, şi soacre de adversari politici (doar verbal! doar din gură zicem, legea n-o aplicăm niciodată; iar cînd, totuşi, o aplicăm, tergiversăm, tergiversăm). Au avut ironii de împărţit şi minciuni la kilogram. Nu cred că o să-mi fie mai bine, dar cred că o să-mi fie mai rău. Cred că legea nu se va aplica în această ţară (întîi de toate) distrusă psihic şi falimentată moral, nu se va aplica legea aşa cum trebuie nici în următorii cinci ani.

Marian TETIVA
rianamro@yahoo.com

colecţii cu dichis

Săptămîna aceasta, pe DVD

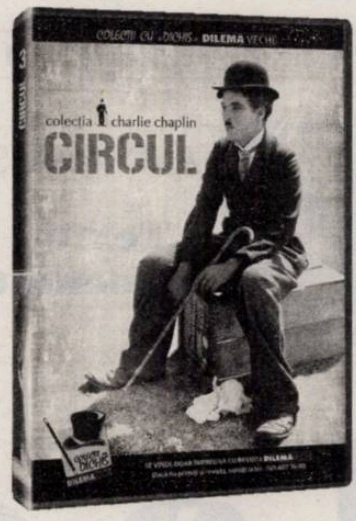

Circul

Nominalizat iniţial la Oscar, în categoria Cel mai bun actor, pentru rolul din *Circul* (ultimul său film mut, pentru care a învăţat mersul pe sfoară), Charlie Chaplin a primit, în cele din urmă, doar un premiu special „pentru rolul, scenariul, regia şi producţia filmului“.

Paul Morand: „Din anii aceia negri ai mizerabilei lui copilării, Chaplin a păstrat pasiunea profundă pentru circ. Aşa se face că, la Vevey, toamna, l-am întîlnit la Cirque Knie. Venea acolo, ca un spectator pasionat, însoţit de copiii lui. Trebuia să fi văzut miile de căpşoare de şcolari care se întorceau spre el, cu o adoraţie mută; trebuia să fi văzut cultul pe care i-l dedicau acrobaţii, clovnii, dansatoarele şi îmblînzitorii. Trebuia, mai ales, să fi văzut bucuria profundă a lui Chaplin în faţa acestui spectacol de iarmaroc: clovnul genial se trezea subit în dînsul; mulţimile care-ar fi vrut să se exprime, să se exteriorizeze, dar cărora le lipsesc mijloacele, îl contemplau pe acest om care, doar prin gesturi, a întrupat cele mai puternice instincte umane, suferinţa, mila, dragostea, frica – frica aceea despre care el a intuit că va cuprinde întreaga lume.“

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Dreptul la opinie**
- **Televiziunile publice**
- **Legea educaţiei**
- **Cultura corporatistă**
- **Legi grele pentru droguri uşoare**
- **Mai puneţi mîna pe o carte**

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Marius CHIVU ● Radu COSAŞU ● Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU
Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN ● Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI
Simona SORA ● Dan STANCIU ● Mădălina ŞCHIOPU ● Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie)
Mircea VASILESCU (redactor-şef) ● Constantin VICĂ (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU
Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Lucian MÎNDRUŢĂ
Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 ● e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Tiraj 57.134 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL

Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl

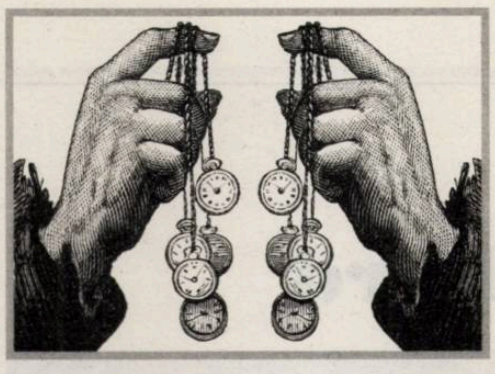

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Texte comentate

Alexis de Tocqueville: „Aristocrația poartă în chip natural cugetul omului către contemplarea trecutului și îl fixează în trecut. Democrația, dimpotrivă, trezește în oameni o instinctivă respingere a ceea ce e vechi. În această privință, aristocrația e cu mult mai favorabilă poeziei...“

originar al aristocrației („puterea celor mai buni“), lucrurile se mai îmblînzesc. Democrația nu are sens, dacă *exclude* puterea celor mai buni. Democrația e, dimpotrivă, șansa egală acordată celor mai buni de a avea acces la putere. Cu alte cuvinte, un stat democratic nu e acela care discreditează și exclude elita, ci acela care garantează tuturor posibilitatea de a deveni elită, de a se alinia liber unei exigențe elitare.

Un stat democratic nu e acela care discreditează și exclude elita, ci acela care garantează tuturor posibilitatea de a deveni elită, de a se alinia liber unei exigențe elitare.

Ce mai pot însemna cuvintele lui Tocqueville astăzi, cînd aristocrația e un reziduu neconvingător, o formă de scăpătare, mai mult sau mai puțin „reamenajată“? Pură nostalgie? Neîncrederea spontană a unui nobil față de „noutatea“ unui „sistem“ plebeu? Sau mai curînd teama (subînțeleasă) că ceea ce poate fi socialmente și politicește dezirabil nu e neapărat profitabil spiritualmente? Dacă reconsiderăm sensul

Politic vorbind, democrația e decizia lucidă a celor mulți de a se livra celor mai buni din comunitatea lor. Cei buni sînt buni, dacă știu să slujească binele celor mulți, iar cei mulți sînt buni, dacă știu să-i identifice, să-i crediteze și să-i aleagă în funcții de conducere pe cei mai buni dintre ei. Democrația autentică nu înlocuiește tirania unei minorități privilegiate prin ceea ce Tocqueville numea „tirania majorității“. Ea nu înlocuiește calitatea prin număr. Democrația autentică înlocuiește elita arbitrară printr-o elită legitimă. Ea nu mizează atît pe „majoritate“, cît pe o preeminență a *consensului*. Înțeleg prin consens nu efectul unei numărători mecanice, al unei oarbe inventarieri de voturi, ci decizia unor conștiințe libere de a subordona diferențele individuale unui interes comun și unor valori supra-individuale. Consensul implică, între altele, un demers sacrificial, întemeiat pe o formă a iubirii aproapelui. Te supui consensului pentru că acorzi mai mult respect cetății decît sinelui propriu, mai multă încredere spiritului comunitar („obiectiv“), decît idiosincrasiilor personale.

Se povestește, într-o istorie a Chinei vechi, despre un consiliu de război convocat de împărat pentru a decide dacă, într-o anumită situație, trebuia ales războiul, sau, mai curînd, pacea. Consiliul era alcătuit din unsprezece generali. Opt dintre ei au votat pentru război, iar trei

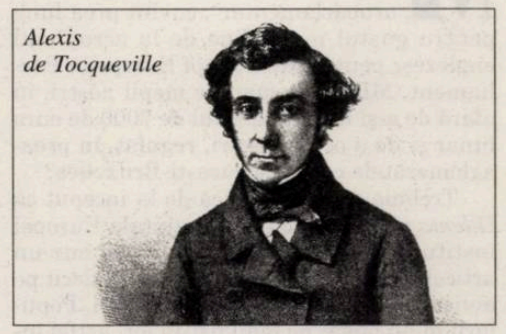

Alexis de Tocqueville

pentru pace. După o scurtă chibzuință, împăratul a dat cîștig de cauză celor trei. Numărul trei – a stabilit suveranul – e un număr perfect, pe cînd opt nu. Numărul trei e compatibil cu unitatea, în vreme ce opt e difuz. Treimea poate fi „de o ființă“: poartă în ea prestigiul lui „unu“, e *una-nimă*. Opt nu e *decît* majoritar... Gîndită astfel, democrația nu mai intră – ca la Tocqueville – în conflict cu aristocrația. Și este, în orice caz, tot atît de favorabilă poeziei ca și ea.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Să se dea o lege!

De aproape 20 de ani guvernele și miniștrii învățămîntului ne-au tot spus că „se face reformă“, iar legislația în domeniul educației s-a adoptat și modificat de mai multe ori. N-am avut – totuși – o reformă adevărată (deși, prin 1997-1998, începuse bine), ci tot felul de schimbări mai mari sau mai mici, în funcție de partidul la putere și de ideile fixe ale fiecărui ministru. Comisia prezidențială însărcinată să evalueze starea educației a ajuns, în 2007, la concluzii amare: sistemul românesc de învățămînt este „ineficient, nerelevant, inechitabil și de slabă calitate“. Așa încît, s-a decis elaborarea unei noi legi, „atotcuprinzătoare“.

Acum, legea a ajuns în Parlament și se speră adoptarea ei pînă în iunie. Are peste 100 de pagini și încearcă să adune la un loc cam totul – de la învățămîntul primar la educația permanentă, *y compris* statutul personalului didactic (care fusese pînă acum o lege separată). Nu știu dacă o astfel de legiferare „totală“ e mai potrivită decît adoptarea unor legi mai simple și mai clare, care să reglementeze separat și specific fiecărui domeniu (căci, evident, problemele grădinițelor sînt altele decît ale cercetării în universități, de pildă). Dar principalul ei defect mi se pare acela că încearcă să legifereze foarte multe, inclusiv chestiuni care ar putea fi lăsate la decizia fiecărei instituții sau comunități locale ori pe seama ministerului. Un singur exemplu: elevii beneficiază de tarife reduse cu 75% pentru accesul la manifestările culturale organizate de instituțiile publice, scrie la art. 70. Dacă un teatru va dori, la un moment dat, să-i primească pe elevi *gratis* la anumite spectacole, nu va putea, căci legea a decis altfel. De ce asemenea detalii financiare trebuie puse în lege? Și mai sînt și alte exemple posibile... Nu insist. *Dilema veche* va realiza în curînd un dosar despre noua lege a educației și viitorul pe care ni-l pregătește...

M-am gîndit încă o dată la obsesia guvernanților și politicienilor noștri de „a legifera totul“ (vorba lui Ceaușescu: „să facem totul!“...), de a face legi complicate și greu de aplicat... Paradoxal, vrînd ca totul „să fie foarte clar“, deci neinterpretabil, și să nu rămînă ceva „pe dinafară“, legislatorii noștri produc legi stufoase, pentru care e nevoie de enorme metodologii de aplicare, ajungîndu-se pînă la urmă la arbitrar: cutare funcționar public, pierdut în atîta stufoșenie, „simplifică“ după propriul nivel de înțelegere și aplică legea „în consecință“. Apoi, fiind vorba de un domeniu important precum educația și de un sistem – învățămîntul – care se reformează greu și dă rezultate în timp îndelungat, mă tem că prea multe detalii prevăzute în lege (deci modificabile *doar* prin altă lege) vor bloca total lucrurile dacă, la un moment dat, se va simți nevoia unei modificări. În ultimă instanță, obsesia de a nu lăsa nimic nereglementat riscă să aibă un efect negativ: foarte multe lucruri vor fi „înțepenite“ irevocabil, iar textul stufos și prea detaliat va genera lungi metodologii, explicații și reveniri la explicații din partea ministerului, pentru că „în teritoriu“ nu s-a înțeles cum trebuie nu știu ce paragraf...

Dar o anchetă din *Adevărul* („Legea educației împarte școala în cinci tabere“, http://www.adevarul.ro/scoala_educatie/Legea_educatiei_imparte_scoala_in_cinci_tabere_0_242376210.html) pune cap la cap solicitările rectorilor, studenților, elevilor, profesorilor și părinților: de la felul în care se plătesc bursele de doctorat ori taxele pentru cămin și cantină pînă la problema violenței în școli, de la disciplinele pentru bacalaureat pînă la felul în care trebuie făcut „portofoliul elevului“. Sînt sute de solicitări și amendamente, iar parlamentarii vor veni cu ale lor...

Trag concluzia că obsesia de a legifera, negru pe alb, *totul* nu e doar a politicienilor, ci a societății în general. „Să se dea o lege!“ – cere poporul ori de cîte ori ceva nu merge. A ajuns un fel de tic verbal, un fel de slogan oricînd bun de scos la iveală, un refren valabil pentru orice – de la gropile din asfalt la marea corupție. „Să se dea o lege!“, vrea poporul, uitînd adesea că nici legile pe care le avem nu se aplică întotdeauna cum trebuie...

Ce să fie la mijloc? O neîncredere generalizată în capacitatea noastră de a ne administra problemele încît simțim nevoia ca orice fleac să fie prevăzut prin lege? O dorință de a ne „acoperi“ cu prevederi legale, astfel încît să scăpăm de responsabilitate și inițiativă? Sau o experiență de oameni care s-au „fript“ de prea multe ori cu felul în care se fac și se aplică legile? Oricare ar fi explicația, nu cred că o Românie modernă se poate clădi prin legi complicate și prea amănunțite, ci prin stimularea responsabilității indivizilor și comunităților. Dacă batem în cuie legislative fiecare mărunțiș, o să ne pară rău cînd vom simți nevoia să schimbăm ceva și să ne adaptăm la cerințe și probleme noi...

ținerea de minte

„Gorbaciov și ai lui au încercat imposibilul. Să păstreze socialismul, imprimîndu-i o față umanizată. De aceea, tocmai, au eșuat. Socialismul, chiar așa cum îl preconizase Lenin (care, nici el, de fapt, nu închipuise o strategie coerentă a creării acestuia), era o utopie, imposibil de pus în operă. Gorbaciov, deși reformator, era prizonierul dogmelor ideologice staliniste despre posibilitatea și necesitatea construirii socialismului. Nevoind sau neputînd să înțeleagă carența ontologică a acestei utopii, Gorbaciov s-a condamnat la autoînfrîngere. Înfrînt, Gorbaciov rămîne, totuși, o extraordinară personalitate. A început procesul dezarmării nucleare, a pus capăt războiului rece dintre marile puteri, a creat condițiile fără de care eliberarea, în 1989, a țărilor din estul Europei n-ar fi fost posibilă. Prin el și datorită lui, lumea întreagă a intrat într-un nou ciclu al evoluției sale.“

(Z. Ornea, „Memoriile lui Gorbaciov“ în *Medalioane*, Editura Institutul European, Iași, 1994)

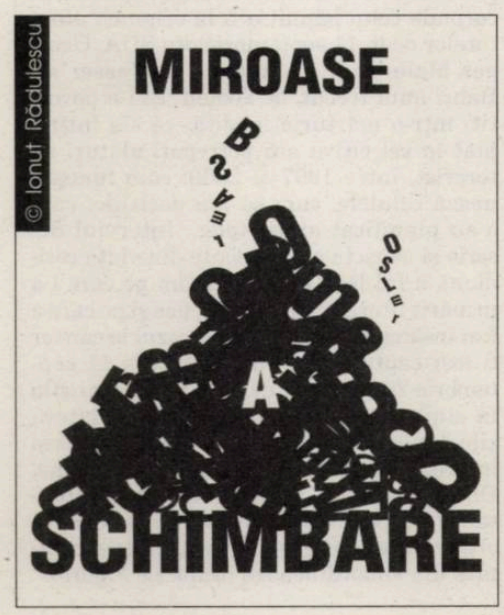

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Mepii, jurnal de bord

Mepul este o invenţie lexicală pe care v-o propun, ca înlocuitor pentru „europarlamentar“, cuvînt prea lung pentru gustul meu. Vine de la acronimul englezesc pentru Member of European Parliament (MEP). Ce mai fac mepii noştri, în afară de a-şi încasa salariul de 7000 de euro lunar şi de a ocupa locuri, regulat, în prea-aglomeratele curse Bucureşti-Bruxelles?

Trebuie să remarc încă de la început că *Dilema veche* este citită în capitala Europei instituţionale. După ce m-am plîns, într-un articol precedent, că nu am ca sursă decît pe amicul Radu Magdin de la Socialişti, Populării m-au băgat pe mail list-ul lor, astfel încît mi s-a dublat brusc accesul la grupurile politice europene.

Prima înştiinţare care mi-a atras atenţia a fost interesanta polemică legată de predarea religiei în şcoli. Domnul Preda, de la populării europeni (adică, *dreapta* creştin-democrată) solicită eliminarea acesteia dintre materiile şcolare. Socialiştii români (cum s-ar zice, gaşca de *stînga)* erau scandalizaţi de atare cerere şi, prin comunicat public, băteau obrazul colegului de dreapta. Zăpăcitoare şi confuzantă situaţiune! *Dreapta* politică vrea religia afară din programa şcolară, în timp ce stînga o doreşte. Trădare să fie, dară să o ştim şi noi, nu?

Între timp, Adrian Severin atrage atenţia asupra deciziei Curţii Constituţionale privind ANI şi remarcă un fapt banal: în ţările unde lupta împotriva corupţiei are succes, nu au fost inventate noi instituţii, ci s-au consolidat cele existente, specializate în susamintita bătălie (cum ar fi Procuratura, de exemplu). Marian-Jean Marinescu de la PPE (unul dintre cei mai activi şi pricepuţi mepi români) este de părere că soluţia crizei economice este crearea locurilor de muncă şi justa aplicare a Strategiei 2020. Constatarea îmi pare tot banală, de aceea i-am introdus pe Severin şi pe Marinescu în acelaşi paragraf.

Aproximativ simultan, Victor Boştinaru, participînd la o reuniune „a lor“, adică a socialiştilor, avea o intervenţie din care răzbătea nedumerirea privind mecanismul *exact* de aplicare a prevederilor Tratatului de la Lisabona, privind iniţiativa cetăţenească. Reamintim, e nevoie de 300.000 de cetăţeni din cel puţin trei state membre pentru ca membrii Comisiei Europene să ia în considerare o propunere legislativă pe care să o ducă mai departe spre concretizare. Cred că nedumerirea tuturor vine din faptul că se dă putere cetăţenilor, dar nimeni nu ştie exact cum să reacţioneze în cazul unor iniţiative „sănătos“ sponsorizate şi mediatizate de eventuale grupuri de interese (comerciale, de pildă). Aşa le trebuie dacă se joacă de-a democraţia (prea) directă.

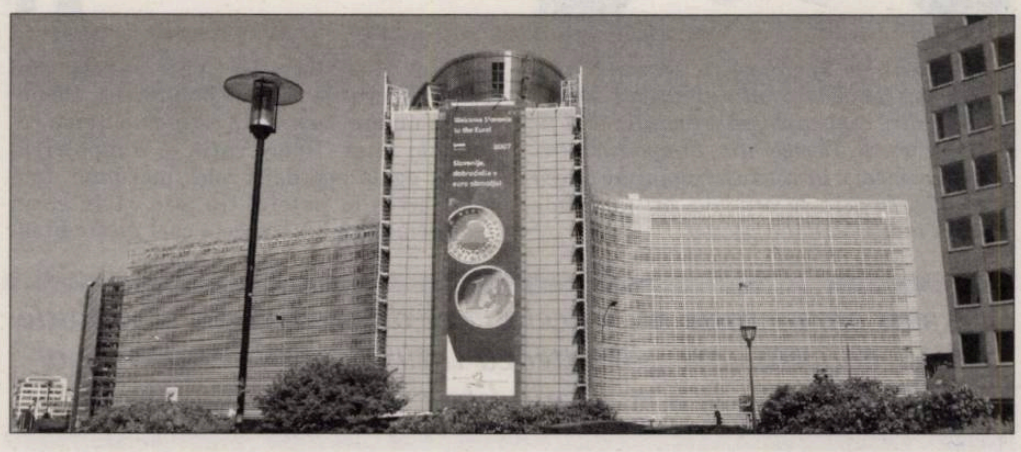

Ce mai fac mepii noştri, în afară de a-şi încasa salariul de 7000 de euro lunar şi de a ocupa locuri, regulat, în prea-aglomeratele curse Bucureşti-Bruxelles?

Daciana Sîrbu este foarte pragmatică. Domnia sa întreabă Comisia ce este cu fungicidele pe bază de Initium (ametocradin), „o substanţă extrem de toxică“. România este prima ţară din lume care a aprobat acest produs german, pe o perioadă de trei ani, pentru stropirea culturilor de viţă-de-vie, cartofi, roşii, castraveţi şi ceapă. Îngrijorarea dnei Ponta pare legitimă, avînd în vedere că produsul nu este încă omologat la nivel comunitar. Domnia sa utilizează expresii dure, considerînd chiar că românii „sînt utilizaţi pe post de cobai“. Olandezii apreciază că, deocamdată, testele nu indică riscuri pentru sănătatea umană. Răspunsul EFSA (Autoritatea Europeană pentru Securitate Alimentară) conţine expresii formale, tehnice, birocratice şi promisiuni de atenţie sporită în viitor. Mă mir numai că televiziunile noastre dornice de subiecte senzaţionale nu au mirosit încă această temă. Fungicid încă netestat suficient, dat „la liber“ numai în România? Sună bine pentru nişte talk-show-uri sexy, pe durată nedeterminată, în zile cu criză de subiecte „politice“.

Preocuparea pentru buna comunicare a temelor europene în România şi pentru dezlănţuirea unor dezbateri pe tema poziţiei noastre în negocierile comunitare este, iată, subiect bi-partizan. Corina Creţu de la Socialişti şi Cristian Preda de la Populari au binecuvîntat prin prezenţă şi spirit lansarea lui www.europuls.ro. Promit să revin cît de curînd cu o evaluare a acestei iniţiative civice. Grupurile de români care îşi propun să dezbată rolul României în UE merită toată atenţia. Oricum sînt atît de puţine, încît efortul nu este prea mare. Din păcate.

PUBLICITATE

știri nebăgate în seamă

● **Delaţiuni daneze.** Tot mai multe municipalităţi daneze îşi invită cetăţenii să denunţe fraudele vecinilor lor. Ca mulţi alţi politicieni şi funcţionari, primarul social-democrat din Copenhaga, Frank Jensen, e de părere că fraudele sociale care s-au banalizat costă municipalităţile milioane de euro anual. În curînd, locuitorii din Copenhaga vor avea posibilitatea să-i arate cu degetul pe fraudatori prin intermediul unui site de pe Internet, lansat de primar. Ei vor putea să-şi denunţe, de pildă, vecinul care trăieşte, aparent, din ajutor social, dar cîştigă bani şi muncind la negru; sau vecina de palier care beneficiază de alocaţia de părinte singur, chiar dacă nu mai locuieşte singură. „Ştiu că este o formă de intruziune în viaţa privată a oamenilor. Dar chiar dacă denunţul nu trebuie să fie principalul element al acestei iniţiative, trebuie să ne intensificăm vigilenţa împotriva acestei plăgi sociale. Ne costă într-adevăr foarte scump, şi este de datoria noastră, faţă de cetăţenii cinstiţi, să punem capăt acţiunilor celor care cred că pot avea orice prin înşelătorie. Iar aceştia devin acum tot mai numeroşi“, a explicat primarul. Autorităţile de la Copenhaga speră că cei opt controlori special angajaţi pentru a analiza „delaţiunile“ şi a lua măsurile cuvenite vor economisi pînă la 2,4 milioane de euro. O economie e un cîştig, mai ales în vremuri de criză, însă analiştii politici, militanţii pentru drepturile civile şi, nu în ultimul rînd, cetăţenii acuză reprezentanţii statului că acţionează la limita eticii sau dincolo de această limită: un stat care se bazează pe delaţiune pentru a-şi îndeplini misiunea nu mai e stat de drept. (după presseurop.eu)

● **În slujba lui Ben Laden.** Specialist în problemele Orientului Mijlociu, Georges Malbrunot este autor al unei cărţi, recent apărute, cu titlul *Dans l'ombre de Ben Laden (La umbra lui Ben Laden).* Cartea sa porneşte de la un interviu-fluviu cu Nasser al-Bahri, unul dintre gărzile de corp ale celui bănuit a fi la originea atentatelor de la 11 septembrie din SUA. Georges Malbrunot s-a întîlnit cu Nasser al-Bahri anul trecut, la Yemen. El i-a povestit, într-o mărturie inedită, ce s-a întîmplat în cei cîţiva ani petrecuţi alături de terorist, între 1997 şi 2000: cum funcţionează celulele, cum se iau deciziile, cum s-au planificat atentatele... Interviul descrie şi aspecte necunoscute din viaţa cotidiană a lui Ben Laden, un om pe care l-a urmărit literalmente pas cu pas şi pe care a fost însărcinat să-l omoare în cazul în care ar fi fost capturat de americani. Pe 11 septembrie 2001, garda de corp nu se mai afla în slujba teroristului. Capturat la cîteva zile după atentate, al-Bahri a fost închis şi interogat de serviciile secrete americane. Din cîte se pare, a divulgat detalii importante despre fostul său stăpîn şi despre organizarea defensivei în unităţile militare din subordinea sa. (după *Le Figaro)*

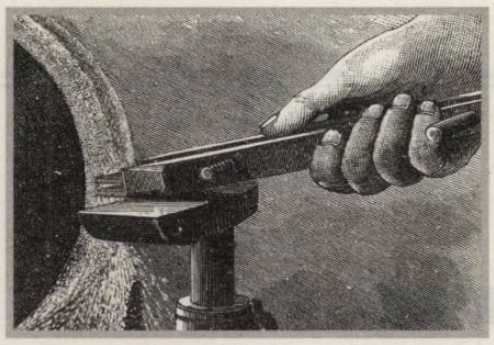

Joseph S. NYE

etica vieții

Sănătatea politicii americane

Aprobarea de către Congresul Statelor Unite a planului administrației Obama de extindere a asistenței medicale pentru aproape toți americanii marchează cea mai importantă legiferare în domeniul social, pe care această țară a văzut-o din anii '60 încoace.

Ea are și implicații mai largi pentru că, la fel ca și alegerea lui Obama din 2008, ea poate reflecta sănătatea întregului sistem politic american. La urma urmelor, ideea că niciodată un afro-american nu poate deveni președinte pentru că nu are în spate o mașinărie politică, era odată foarte larg răspîndită.

Mai de curînd, mulți observatori au susținut că blocarea sistemului politic ar împiedica de fapt țara să translateze abundentele sale resurse de putere în mîna conducerii. Convertirea puterii – transformarea resurselor de putere în influență efectivă – e o problemă de lungă durată pentru Statele Unite. Constituția e bazată pe o viziune liberală de secol XVIII, în care puterea e cel mai bine controlată prin împărțire și contrabalansare.

Mai există și o îngrijorare legată de declinul încrederii publice în instituțiile Statelor Unite. În 2010, doar o cincime dintre americani spun că au încredere că guvernul face mereu sau în cea mai mare parte a timpului, ceea ce trebuie.

Statele Unite au fost fondate în parte pe neîncrederea în guvernare, într-o lungă tradiție identificată pînă la Thomas Jefferson, astfel că un nivel scăzut de încredere în guvern n-ar trebui să fie prea îngrijorător. Dacă însă, nu sînt întrebați despre guvernarea de zi cu zi, ci despre cadrul constituțional general care stă la baza acesteia, răspunsul americanilor e pozitiv.

Unele aspecte ale dispoziției publicului sînt poate ciclice, în timp ce altele reprezintă nemulțumirea față de ciorovăielile și blocajele politice curente. Sincer, comparînd cu trecutul recent, politicile partizane au devenit mult mai polarizate. Dar politica urîtă nu e nouă, iar cele mai multe dovezi ale pierderii încrederii în guvernare vin din sondaje în care răspunsurile depind și de felul în care au fost puse întrebările. Pe lîngă asta, cea mai mare scădere a încrederii a apărut acum peste patru decenii, la sfîrșitul anilor '60 și începutul anilor '70. Asta nu înseamnă că exprimarea unei scăderi a încrederii în guvernare n-ar putea fi o problemă. Indiferent de motivele acestui declin, dacă publicul devine refractar în a furniza resurse cruciale, cum ar fi taxele, ori în a se conforma legilor, sau dacă tinerii străluciți refuză să se mai angajeze în serviciul guvernului, atunci capacitatea de a guverna slăbește, iar populația va deveni și mai nemulțumită. Un climat de neîncredere poate, de asemenea, să declanșeze acțiuni extremiste, așa cum s-a petrecut cu bomba plasată la o clădire cu birouri federale din Oklahoma City în 1995. În prezent, asemenea efecte comportamentale nu par să se concretizeze.

Comportamentul cetățenilor nu pare să se fi schimbat atît de dramatic precum reiese din răspunsurile unor sondaje.

Serviciul Intern de Venituri n-a înregistrat vreo creștere în neplata taxelor. După mai multe date, corupția în rîndul oficialilor guvernamentali e mai scăzută decît în deceniile trecute, iar Banca Mondială a acordat Statelor Unite un scor mare în ce privește controlul asupra corupției. În plus, după 40 de ani de scădere a prezenței la vot în alegerile prezidențiale, de la 62% la 50%, declinul s-a oprit în anul 2000 și cifrele au revenit la 58% în anul 2008. Comportamentul cetățenilor nu pare să se fi schimbat atît de dramatic precum reiese din răspunsurile unor sondaje. Trei sferturi dintre americani se simt integrați în comunitățile lor și spun că standardul de viață le este excelent sau bun; 40% spun că munca alături de alții în propria comunitate este cel mai bun lucru pe care-l pot face.

În anii recenți, politica americană și instituțiile politice au devenit mult mai polarizate decît este distribuția opiniilor în rîndul publicului. Situația a fost agravată de scăderea economică de după 2008. Așa cum conchide recent un editorial din *The Economist:* „sistemul politic american a fost conceput să legifereze la nivel federal greu, nu ușor. Fondatorii săi au crezut că o țară de mărimea Americii e mai ușor de guvernat de la nivel local, nu național... Așa că sistemul de bază lucrează; dar asta nu scuză ignorarea unor domenii care se pot reforma", așa cum ar fi procedura asigurării locurilor din Camera Reprezentanților prin retrasarea circumscripțiilor electorale sau sistemele procedurale de blocare a activității Senatului.

Rămîne de văzut dacă sistemul politic american se poate reforma el însuși, astfel încît să facă față unor astfel de probleme. Victoria lui Obama cu reforma sistemului de sănătate, la fel ca și alegerea lui în 2008 sugerează că sistemul politic american nu e așa de stricat cum încearcă unii critici să ne facă să credem, prin analogii cu prăbușirea Imperiului Roman sau a altor imperii.

***Joseph S. Nye** este profesor la Harvard și autor al cărții* The Power to Lead.

Copyright: Project Syndicate, 2010
www.project-syndicate.org

traducere de Andrei MANOLESCU

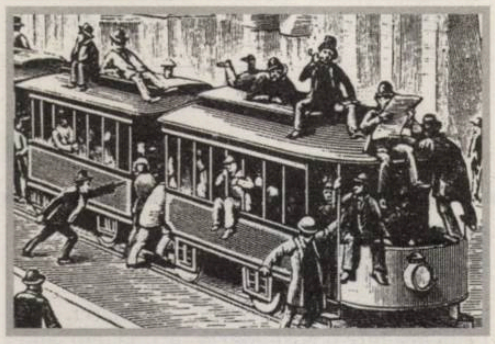

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Piciorul

Pe 21 martie 2002, Rodolfo Baiza Hernandez a fost executat prin injecție letală la închisoarea federală din Huntsville, Texas. În martie 1985, ucisese și jefuise cîțiva imigranți mexicani care tocmai trecuseră ilegal granița în Statele Unite. A fost imediat arestat. În septembrie 1985, a fost condamnat la moarte într-un proces fără multă istorie. A fost recunoscut de martori, avea asupa lui arma crimei, a recunoscut și el. „I-am omorît pentru că am simțit că președintele Reagan vrea să fac asta, să scap America de cîțiva ilegali. Texasul a devenit suprapopulat din cauza ilegalilor". O astfel de mărturisire nu te poate duce decît spre pedeapsa cea mai aspră. Au urmat, apoi, anii scurși în recursuri, apeluri, memorii de grațiere – Hernandez cerea o altă pedeapsă. Pe parcursul acestor ani, s-a descoperit că Hernandez comisese multe alte crime rămase nerezolvate. Asupra vinovăției sale și asupra justeții condamnării nu prea era loc de dubii. În iulie 2001, ca urmare a complicațiilor apărute în urma netratării diabetului, lui Hernandez i s-a amputat piciorul drept, puțin mai sus de genunchi. Cu cîteva săptămîni înainte de data execuției, Hernandez a cerut guvernului texan o proteză, în locul piciorului pierdut. „Vreau să merg la execuție pe două picioare, ca un bărbat. Am intrat în închisoare pe două picioare, pe două picioare vreau să ies" – a motivat el cererea. Guvernul l-a refuzat. „Satisfacerea cererii dlui Hernandez ar costa contribuabilul 8000 $ și nu credem că această cheltuială e necesar a fi făcută" – au răspuns oficialii prin vocea unui purtător de cuvînt, difuzată în direct de televiziunile locale.

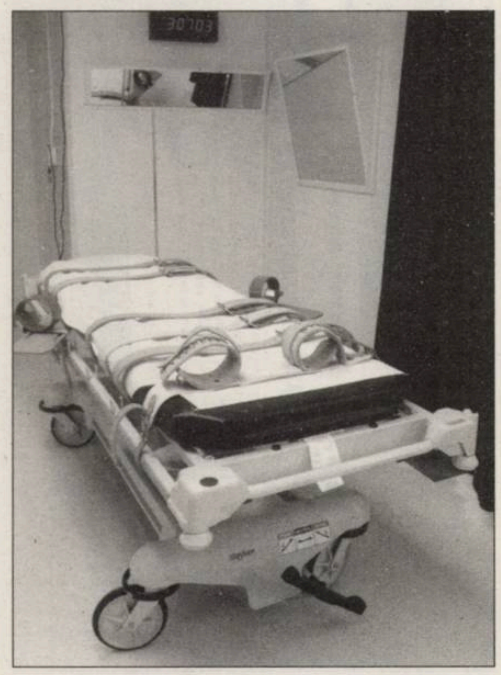

O astfel de știre stranie, deși veche, mi-a rămas în minte după ce am citit-o la vremea ei într-un ziar american, scrisă cu litere mici, înghesuită la finalul unei coloane de știri mai mult sau mai puțin relevante. Din motive lesne de explicat psihologic, am asociat această mică poveste cu alta, pe care mi-o amintesc din lungul interviu filmat pe care Gabriel Liiceanu l-a luat lui Emil Cioran la Paris, la începutul anilor '90. Acolo, Cioran povestea că era adesea vizitat de fel de fel de lunatici, impresionați de scrierile sale. Unul dintre ei, un individ suficient de bizar ca Emil Cioran să-l țină minte, venise cu ani înainte la maestru să-i facă o mărturisire stranie. După ce-i citise o carte, fusese atît de impresionat încît decisese să se sinucidă. S-a suit pe un scaun, și-a legat ștreangul de lustră, l-a pus la gît și, cînd să împingă scaunul cu picioarele și să cadă în abisul final, s-a uitat în jos și și-a dat seama că e murdar pe picioare.

A mers spre execuție pe două picioare, unul al lui și altul al Idiotului.

Și-a spus că nu se face să se sinucidă murdar pe picioare, și-a scos ștreangul de la gît, s-a dat jos de pe scaun și s-a dus la baie să se spele pe picioare. Cînd se spăla, a simțit o firavă stare de bine și nu s-a mai sinucis. Dar nici această asociere făcută de mintea mea nu ar fi justificat cu totul scrierea acestui mic text, dacă nu aș fi aflat recent, absolut întîmplător, un detaliu colateral, dar interesant al poveștii criminalului Rodolfo Hernandez. Un fapt care a scăpat agențiilor de presă și care mi-a fost povestit de o cunoștință absolut întîmplătoare, care studia comportamentul deținuților texani aflați în ceea ce se cheamă *death row*.

În închisoare, Hernandez dobîndise printre deținuți acel soi de respect înfiorător pe care marii criminali îl nasc în toate celelalte categorii fatalmente inferioare de răufăcători ajunși după gratii. Printre cei care îi acordau cel mai profund respect se afla un deținut pe care toată suflarea închisorii îl ridiculiza pentru stupiditatea întîmplării care l-a adus în spatele gratiilor. Omul încercase să jefuiască o locuință. Sunase la intrare, proprietarul i-a deschis și l-a rugat să-l lase să dea un telefon pentru că automobilul îi rămăsese în pană nu departe. Proprietarul l-a poftit în casă și, după ce a închis ușa în spatele lui, jefuitorul a scos un cuțit și l-a somat să nu miște cît fură de prin casă. Proprietarul, însă, a scos imediat o insignă – era șeful echipei de intervenții rapide a poliției locale, un tip atletic, antrenat anume să se lupte cu infractorii. Hoțul s-a speriat și a vrut să fugă, dar polițistul l-a placat la rugby. Totuși, infractorul s-a putut sustrage placajului, însă nu a putut ieși. În mîna polițistului rămăsese proteza care-i înlocuia piciorul drept. Nu-i de mirare că deținuții din penitenciarul de la Huntsville, Texas îi spunau Idiotul. Cînd a aflat că Hernandez a cerut un picior ca să moară demn, Idiotul a anunțat conducerea închisorii că e dispus să-i dea proteza lui pentru episodul execuției, după care o vrea înapoi. Acest gest, care urma să protejeze demnitatea marelui criminal, a fost foarte apreciat de comunitatea deținuților. Au încetat subit să-i mai spună Idiotul – deși nu avea abilitățile unui spărgător cît de cît decent, avea, măcar, un suflet bun și știa ce-i aia onoare. Mai departe, nu am putut afla dacă solicitarea a fost aprobată și, în cele din urmă, Hernandez a mers spre execuție pe două picioare, unul al lui și altul al Idiotului. Oricum, intenția contează.

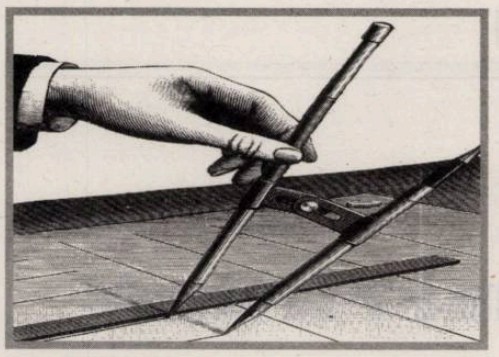

George ŢÂRA

SOS Provincia

Casa Ioan Zidarul

Există la Bistriţa o casă pe care ochiul comun poate s-o ignore, furat de elementele baroce şi neoclasice ale faţadelor învecinate, dar care nu scapă privitorului cît de cît iniţiat şi, cu atît mai puţin, studiilor de specialitate. Este una dintre acele clădiri sobre, cu ziduri de aproape un metru grosime, cu interioare şi subsoluri răcoroase, cu tavane zidite în boltă sau sprijinite pe grinzi masive de stejar, cu ancadramente simple şi elegante din piatră, simbol a ceea ce rămîne în raport cu ceea ce trece. Este vorba de casa Beuchel, cum o numesc specialiştii, sau casa Ioan Zidarul (traducerea poreclei de Muratoris sau Maurer, sub care era cunoscut Johannes Lapicida, meşter pietrar sas, celebru în epocă.) Acestor nume, desemnîndu-i pe doi dintre proprietarii ei, li se poate adăuga şi un al treilea, Pomarius, notar al Bistriţei şi umanist cunoscut dincolo de fruntariile Transilvaniei. Edificiul oferă istoricilor detalii legate de destinul personelor mai sus amintite, direct implicate în viaţa politică a urbei, iar în studiile de istorie a artelor şi a arhitecturii medievale este citat ca etalon al trecerii de la goticul tîrziu la Renaştere. Planul general al clădirii cît şi o serie de detalii de pietrărie arată că, în prima variantă de construcţie, datată spre sfîrşitul secolului al XV-lea, era vorba de o casă de piatră cu etaj, dominată de arhitectura gotică, printre primele de acest fel din cetatea Bistriţei. Proprietarii ei ulteriori au efectuat modificări în ton cu epoca, adăugînd, atît la nivelul faţadei cît şi în interior, elemente renascentiste, preponderente şi în înfăţişarea actuală. Etapa gotică este totuşi bine reprezentată într-o serie de ancadramente din interior, în nervurile bolţilor de la parter şi în profilatura bogată în muchii a unui fragment de fereastră al faţadei, terminată în arc frînt, scos la iveală cu prilejul restaurării din anii '70.

Este una dintre acele clădiri sobre, cu ziduri de aproape un metru grosime, cu interioare şi subsoluri răcoroase, simbol a ceea ce rămîne în raport cu ceea ce trece.

O amplă intervenţie asupra clădirii a fost comandată de Andreas Beuchel, personaj emblematic din istoria Bistriţei, contemporan cu Ioan Zapolya şi Ferdinand de Habsburg, angajaţi în confruntări armate pe teritoriul Transilvaniei, cu implicarea directă a lui Petru Rareş, care a dobîndit astfel importante posesiuni dincoace de Carpaţi. Suzeranitatea sa asupra Bistriţei se concretiza într-o dare anuală de 500 de florini, în vreme ce imobilul în discuţie atinsese un maximum de evaluare de 800 de florini fiind, probabil, cea mai scumpă clădire civilă din Bistriţa acelor timpuri.

Fiul unei familii de patricieni bogaţi, Beuchel era, în 1495, student la Cracovia, unde a avut contact cu exponenţii mişcării renascentiste în curs de extindere dinspre Occident spre centrul şi răsăritul Europei. A fost judecător, jurat şi jude al Bistriţei şi a sfîrşit tragic, fiind acuzat de trădare şi executat, în 1531, pentru vina de-a fi abordat amiabil pretenţiile financiare ale lui Petru Rareş.

Sînt consemnate şi alte lucrări de restaurare în epocă, dar, în mod paradoxal, proprietarul cel mai avizat în materie de construcţii, Ioan Zidarul, n-a avut răgazul să-şi pună amprenta asupra înfăţişării casei, fiind nevoit să se refugieze de la Bistriţa la Sibiu, pentru a scăpa de mînia lui Petru Rareş, în urma unei greşeli de construcţie la o biserică pe care acesta i-o comandase la Suceava.

În momentul de faţă casa aparţine unui medic bistriţean, căruia îi datorează, printre altele, o restaurare conformă standardelor de ultimă oră. Clădirea are o destinaţie publică sub numele de Restaurant Central, facilitînd astfel accesul tuturor vizitatorilor, implicit pe cel al degustătorilor de artă medievală.

***George Ţârа** este jurnalist din Bistriţa-Năsăud.*

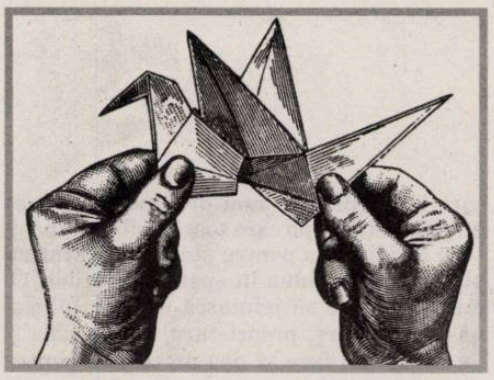

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Bombe şi concluzii

Comunismul ne-a indus tuturor celor care am trecut prin el un fel de viruşi mentali. Unii au devenit purtători (de idei contaminate), iar alţii s-au îmbolnăvit de-a dreptul. Pe acest fond deja virusat, a venit Revoluţia, cu cohorta ei de legende, zvonuri şi scenarii. Ce ni s-a indus atunci ne-a rămas multora înrădăcinat în creier. S-au format o mulţime de prejudecăţi care împiedică viziuni rezonabile şi mai detaşate. S-a format o specie larg răspîndită a jurnalistului (sau a realizatorului de emisiuni) cu idei fixe.

După 20 de ani de la Revoluţie există încă mulţi asemenea oameni publici care vor să descopere *marele adevăr* ascuns în spatele ei. Un adevăr care, după judecata lor, ar fi un fel de scenariu de film american cu grupări oculte şi Servicii Secrete, cu băieţi răi care au manevrat din umbră întreaga desfăşurare a evenimentelor.

În fine, probabil că, şi dacă s-ar deschide toate arhivele şi s-ar afla tot ce e de aflat, ar exista încă destui care să nu creadă. Întreaga realitate nu le-ar fi de ajuns. Am urmărit mai multe emisiuni de la B1 TV în care se clameză adevărul despre Revoluţie. E, desigur, o temă care face audienţă. Au fost o mulţime de reportaje interesante despre cele întîmplate atunci, interviuri cu oameni implicaţi. Discuţiile de după însă, din studio, erau lipsite de orice rigoare jurnalistică. Unii dintre invitaţi erau crezuţi indiferent ce spuneau, alţii dimpotrivă, erau bănuiţi că ar minţi, orice ar fi afirmat. Se pornea evident de la prezumţii. Concluzia era deja trasă.

Pe scurt, concluzia urmărită în tot acest demers pare a fi aceea că Iliescu a luat puterea de la Ceauşescu cu ajutorul Serviciilor Secrete ale Uniunii Sovietice. Faptul că, rezultat al acelui moment, România este astăzi în NATO şi în Uniunea Europeană nu pare să-i încurce în vreun fel pe realizatorii emisiunii.

După aiureala cu teroriştii lansată la TVR în timpul revoluţiei, e acum rîndul unor jurnalişti să lanseze, tot la o televiziune, o altă ipoteză fără acoperire: teroriştii erau, de fapt, agenţi KGB care ar fi intrat atunci pe teritoriul României în număr de zeci de mii. Nu spun că ar fi un scenariu complet imposibil, dar e de-a dreptul hazardat să spui aşa ceva după ce ai făcut trei reportaje şi ai ascultat cîteva opinii ale unor persoane mai mult sau mai puţin credibile. Nu e decît un fel de scurtătură ieftină în căutarea adevărului. De fapt, jurnaliştii nu par decît că vor să-şi creeze justificarea pentru a-şi exprima un gen de opinii, cu mare priză la românul scenarist şi semidoct.

Radu Moraru a avut ocazia să-i pună lui Mihail Gorbaciov o serie de întrebări. Şi s-a gîndit să-l întrebe dacă-l cunoaşte pe Silviu Brucan. Uşor nedumerit, Gorbaciov a întrebat la rîndul său cine-i Silviu Brucan şi apoi, cu oarecare umor, a spus că în ultimii 20 de ani s-a întîlnit cu circa un milion de persoane. Radu Moraru voia însă să-şi verifice mica lui ipoteză potrivit căreia Brucan ar fi complotat cu Gorbaciov în 1989 să-l schimbe pe Ceauşescu cu Iliescu. O altă întrebare adresată lui Gorbaciov a fost de ce el nu i-a chemat pe minerii din Rusia cînd era pe cale să piardă puterea. Nu ştiu ce-o fi crezut fostul lider sovietic despre asemenea întrebări, dar sînt sigur că Radu Moraru a crezut că Gorbaciov îi ascunde adevărul. Acel *mare adevăr* al Revoluţiei române, căutat precum Graal-ul. Neîndoielnic că Gorbaciov o fi ştiind mai multe despre acel moment decît ştie omul de rînd. Cu siguranţă, însă, ceea ce ştie Gorbaciov nu e ceea ce crede Radu Moraru.

În documentarele făcute de televiziuni serioase nu auzim aproape niciodată concluziile jurnaliştilor. Aceştia nu fac decît să prezinte lucrurile şi să pună faţă în faţă mărturii şi opinii diferite. Publicul descoperă astfel o realitate complexă, cu nuanţe şi adevăruri diferite. Nu-i vezi vreodată pe realizatori indignîndu-se, arătîndu-şi emoţiile şi partizanatele sau expunîndu-şi propriile judecăţi. Jurnalistul corect (şi nevirusat) ştie că menirea lui e de a afla şi de a transmite informaţii, şi nu aceea de a judeca lumea şi istoria după mintea lui. Rezultatul a ceea ce fac jurnaliştii noştri nu este în cele din urmă decît lansarea unor dezvăluiri „senzaţionale", după aceeaşi reţetă începută odată cu Revoluţia cînd, ba apa era otrăvită, ba spre televiziune se îndreptau mii de agenţi în civil ai Securităţii.

ready made

„În mijlocul acestor verdeţuri, stă culcată într-o poză foarte intimă o driadă de marmură – o bucată destul de meşteşugit tăiată a lui St. Marceaux, un sculptor francez, 1893. Driada e foarte bine – chiar prea bine – hrănită, ea are cărnuri foarte prea bogate, şi, culcată cu spatele foarte prea sus, îşi ascunde obrazul cu mâinile în iarbă."

(I.L. Caragiale, „Saloanele noastre", în *Opere*, vol. III, Editura Naţional, 2000)

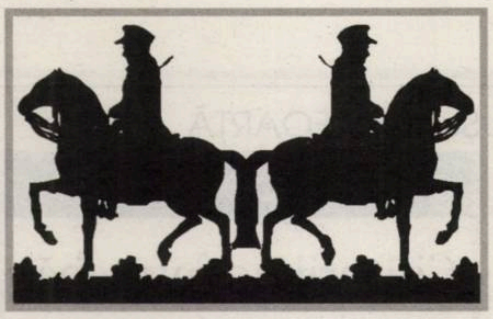

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Noi note informative către Serviciile multilateral specializate

Luni: Vă supun atenției următoarea idee a scriitorului israelian Amos Oz, într-o discuție cu Jean Daniel, directorul revistei *Le Nouvel Observateur*. Daniel nu își ascundea decepția față de actuala politică a Israelului, stat născut, cu atîtea speranțe și entuziasm, dintr-o utopie. Oz îi răspunde că „Israelul nu poate fi o decepție decît dacă e privit ca o țară născută dintr-un vis". Și – atenție! – „tot ce se naște dintr-un vis nu poate fi decît dezamăgitor. Singurul fel de a păstra intact un vis este de-a nu-l trăi întruchipat. Aceasta e valabil și în fantasmele erotice, și în scrierea unei cărți, și în nașterea unei țări". Nu cred că noi, specializați în decepții, aici, la porțile Orientului, unde totul, chiar și o revoluție, este luat cu cea mai mare lejeritate, ne putem permite să ignorăm această idee, venită dintr-un Orient fie și Mijlociu, dar extrem de violent. Dacă vă interesează – și știu că toate vă interesează –, Amos Oz este autorul unui roman, *Fima* (tradus și în românește la Polirom), într-atît de bun încît, mulțumită lui, m-am împăcat cu un prieten de care îmi jurasem să mă despart definitiv.

Marți: Fiindcă știu că vă preocupă toate fenomenele în societatea noastră, aș dori să găsiți o explicație la frenezia cu care circulă întrebarea: „Mă-nțelegi?" în toate convorbirile noastre. De la șoferi, unchi și mătuși, pînă la George Becali, nu ne mișcăm decît însoțiți de acest „mă-nțelegi?". Nu l-am cunoscut la această intensitate înainte de 1989. Să fie o nevoie imperativă de comunicare între români? Greu de crezut. Să ne îngrijoreze permanent lipsa de claritate în ce gîndim? Ar fi prea frumos. Să fie dorința intempestivă – pînă la tic verbal – ca, pe lîngă dreptatea și adevărul obsesive, să triumfe și logica? Nu ar fi chiar absurd.

Miercuri: Nu vă ascund că duminical urmăresc la TV 5 emisiunea *Kiosque*, în care corespondenți ai presei străine acreditați la Paris discută evenimentele fiecărei săptămîni. De curînd, unul dintre ei a recomandat ca toate complicațiile lumii de azi să fie judecate și cu „un cinism rezonabil". Expresia m-a înfiorat ca pe timpuri, cînd te întrebai dacă poți pune pe hîrtie cîte o expresie „neconformă", din acelea la care cenzorul îți făcea notă informativă către secție. Oricum, nici azi nu văd cine ar putea, în lume, să se declare un cinic rezonabil. În birourile dvs. aveți vreun asemenea specimen?

În atenția dvs., decepțiile, cinismul, avioanele, „mă-nțelegi?".

Joi: Iertați-mă că vă voi trezi memoria cu un titlu din *Scînteia* de altădată: „Pe urmele materialelor publicate". După apariția articolului meu „Lucidități de bucureștean universal" *(Dilema veche* nr. 321), în care mă refeream la condiția mea iudeo-creștină, am primit cinci telefoane de la prieteni evrei și ortodocși, din București, Paris și Tel-Aviv, care mă întrebau, cu o vie curiozitate, „din ce ți-a venit?... cine te-a supărat?". Cînd le-am explicat scurt că l-am scris pentru că era Paște la unii și la alții au tăcut toți o clipă îndelungă, neștiind dacă să mă creadă sau nu.

Vineri: Sînt convins că în ziua de sîmbătă, 10 aprilie 2010, monarhii și toți președinții de pe glob – indiferent de ideologie – s-au interesat, mai mult sau mai puțin discret, de starea și „sănătatea" avioanelor lor din hangarele speciale. A fost o zi universală de angoasă prezidențială, perfect de înțeles din p.d.v. uman, paralizîndu-ne orice impuls politicianist. De asemenea, cu acest prilej, am constatat că mai nimeni, la noi, nu s-a încumetat să numească – simplu, sobru, concis – ce s-a întîmplat acolo, drept o nenorocire, fără alte idei colaterale. Comentariile abundente balansau între blestem și conspirație, aterizînd, ferm și fără greș, în politică. În urmă cu un secol și ceva, într-o anchetă a revistei *Vremea*, la întrebarea: „ce este o nenorocire?", singur I.L. Caragiale a răspuns doar în două vorbe, bătute în piatră: „Prost lucru!". Nu se mai vorbește așa, pur și simplu. S-a politizat și nenorocirea. Nu e cazul să vă autosesizați?

tolo sport

Sumele enorme de bani din fotbalul mondial mai mult ajută sau mai mult strică?

Dacă e adevărat că lumea nu mai aparține statelor, ci companiilor, adică banilor organizați într-un sistem de performanță, același lucru s-ar putea spune despre fotbal. E ceea ce îngrijorează din Brănești și pînă la Nyon, acolo unde președintele UEFA Michel Platini a vorbit recent despre „nevoia de un fair-play al capitalului în fotbal". Pentru că apariția unei plutocrații care pompează infinit în propriile echipe poate afecta natura imprevizibilă a întrecerii sportive, adică principalul său punct de atracție. La limită, oamenii nu vin în tribună ca să vadă un festival de goluri în aceeași poartă, ci ca să afle cine cîștigă. În esența sa, fotbalul este o poveste nu despre victorie – la urma urmei în sport cei care cîștigă sînt 10% dintre participanți –, ci despre înfrîngere. Dacă zecile și sutele de milioane de euro investite vor încremeni un cerc îngust al învingătorilor, înfrînții vor rămîne mereu aceiași, ceea ce distruge ideea de competiție.

Ce se poate face? Platini vrea să contingenteze bugetele cluburilor, salariile și raportul dintre cîți bani scoți din bilete și drepturi TV și cîți bani îți vin din afara sistemului. Cu alte cuvinte, nu vrea să lase petrodolarii să deverseze în sport, ridicînd cu burțile deasupra apei delfinii, în timp ce balenele triumfă în larg. Poate că nu va izbuti, dar e cea mai inspirată reacție a unui fost mare fotbalist, despre care nu știai niciodată dacă va înscrie de la 30 de metri sau va rata din penalty. De aceea l-am iubit.

Cătălin TOLONTAN

PUBLICITATE

Dilema veche + colecția Charlie Chaplin

3 luni - 111 lei
6 luni - 157 lei
12 luni - 244 lei

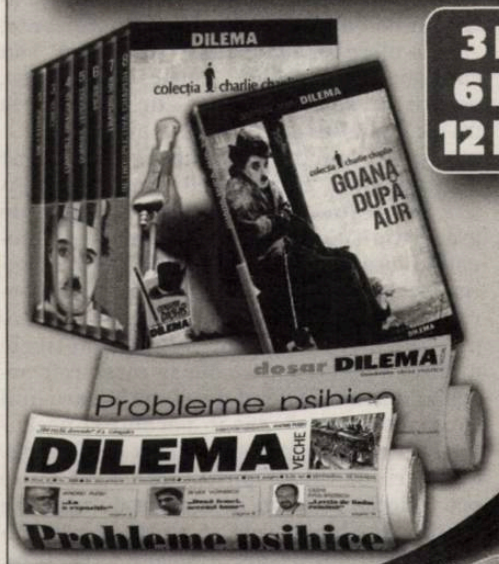

ABONAMENTE NON-STOP LA 0318.200.200

Pentru pachete de abonamente, cereri speciale sau alte informații legate de abonarea la revista Dilema veche, sunați la 0372.130.245, 0372.130.246 de luni până vineri între orele 9:00-18:00 sau trimiteți e-mail la vanzari.directe@adevarulholding.ro

Abonează-te rapid prin SMS

SMS TRIMITE UN SMS DIN REȚEAUA ORANGE, VODAFONE SAU COSMOTE LA 7455 CU TEXTUL *DILEMA VECHE*

3 luni abonament

- Costul unui SMS este de 11,9 euro (TVA inclus)
- Din rețeaua Orange vei primi un mesaj de confirmare a înregistrării
- Din rețelele Vodafone și Cosmote vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro

Dacă trimiți până la data de 20 a lunii în curs, primești abonamentul începând cu data de 1 a lunii următoare. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informații la tel: 021-407.54.65

Alte metode de abonare

ONLINE
PLĂTEȘTE ONLINE PE WWW.ADEVARUL.RO
Pentru a contracta abonamente cu plata online aveți nevoie de card de credit/debit VISA, MASTERCARD, VISA ELECTRON sau MAESTRO valabil.

LA TOATE OFICIILE POȘTALE SAU LA CELELALTE FIRME CU CARE ADEVĂRUL HOLDING ARE CONTRACT DE DIFUZARE A ABONAMENTELOR.

TRIMITE TALONUL
Plătește prin ordin de plată sau mandat poștal și trimite talonul de mai jos.

ABONEAZĂ-TE!

Ai pînă la 13,2% reducere din prețul de la chioșc!
Tel: 021-407.54.64, 021-407.54.65; Fax: 021-407.54.67; e-mail: abonamente@adevarulholding.ro

Nume ..... Prenume ..... Compania* ..... Cod Fiscal* .....
(*Completați numai dacă plătitorul este o firmă) str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. ..... localitate .....
județ/sector ..... cod poștal ..... telefon ..... e-mail .....
Adresa de livrare (dacă este diferită față de adresa de mai sus): str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. .....
et. ..... ap. ..... localitate ..... județ/sector ..... cod poștal .....
Număr abonamente contractate ..... începînd din luna ..... la:

Dilema veche	☐ **3 luni (47 lei)**	☐ **6 luni (93 lei)**	☐ **12 luni (180 lei)**
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin	☐ **3 luni (111 lei)**	☐ **6 luni (157 lei)**	☐ **12 luni (244 lei)**

Cei care se abonează direct la Adevărul Holding vor completa și rîndurile de mai jos:
Am expediat către S.C. Adevărul Holding S.R.L. suma de ..... lei cu mandatul poștal/ordin de plată nr. ..... din data .....
în cont nr. RO81 ABNA 4100 2641 0028 5818 deschis la RBS BANK SA București, RO39 PIRB 2501 7096 1600 5000 deschis la Piraeus Bank - sucursala Pipera sau RO33 BTRL 0460 1202 B112 99XX deschis la Banca Transilvania.

Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 20 a lunii în curs. Prin prezenta sunt de acord ca S.C. Adevărul Holding S.R.L. să prelucreze datele mele cu caracter personal.

Completați talonul de abonament cu datele de identificare solicitate și expediați-l, împreună cu copia după dovada plății abonamentului prin poștă, la S.C. Adevărul Holding S.R.L., OP 33 - CP 14, București , cod poștal 014820 sau prin fax: 021-407.54.67. ACUM abonamentele se pot contracta astfel: ■ la sediul S.C. Adevărul Holding S.R.L., Șos. Fabrica de Glucoză nr. 21, Clădirea Connect 2, et. 1, sector 2, București ■ cu mandat poștal sau ordin de plată pentru S.C. Adevărul Holding S.R.L. ■ la oficiile poștale ■ la firmele particulare

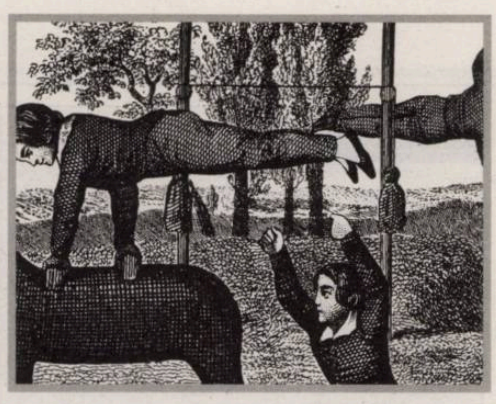

Lucian MÎNDRUȚĂ

talon de **participare**

Praf în obiectiv

Norul de cenușă a coborît cu 27 de metri pe secundă în ultimele 12 ore: asta e viteza de propagare a catastrofei, în viziunea unei stații românești de știri care începe cu R. Conform geniilor care scriu acolo duminică seara (fugiți de la Facultatea de Arte, sau săriți gardul de la pensionul de fete, pulberea vine mîncînd pămîntul spre... pămînt (scuzați metafora obosită), cu o poftă de viață complet inexplicabilă la o grămadă de particule de oxid de siliciu.

Și totuși, nu-ți trebuie fizică să faci un calcul. 27 de metri pe secundă înmulțit cu 12 ore îți dă 1.166.400 de metri parcurși în jos de particulele astea cît noi am dormit, adică cu mult mai mult decît chiar întreaga atmosferă terestră. Cifra e o asemenea enormitate, încît dacă e să ne luăm după știrea noastră, ori particulele au pornit din Cosmos, ori sînt deja una cu magma din adîncurile pămîntului. În ambele cazuri, catastrofa și misterul sînt asigurate: ce căutau particulele atît de sus, nu cumva proveneau de la o navă spațială care se ducea la aterizare în buricul universului, Cabana Babele din Bucegi? Sau ce efecte catastrofale pot avea ele dacă ajung așa de jos, ne putem aștepta la... (suspans, prezentatorul își pune ochelarii de competent) un cutremur devastator? Juriul e încă în pronunțare.

O altă stație, mai tabloidă, așa, a decis că norul islandez, chiar dacă n-are pe nimeni pe conștiință, e deja unul ucigaș. Drept pentru care a făcut numărătoarea inversă pînă la pătrunderea în țările teritoriului național, complet cu experți în nimic care și-au livrat expertiza ca țăranul oaia, în piață la Petroșani: direct din butoi, cu mîna plină de țărînă și cu zerul curgînd la liber pe pantalonii și pantofii clientului.

Sîntem condamnați la tîmpenie? Stai și te întrebi... Sîntem oare proști în masă, sau pur și simplu imuni la prostie? Și ce organ de digestie a spaimelor ascundem în noi, de vreme ce fiecare eveniment relativ banal e scos din context, împachetat cu hîrtie roșie și foșnitoare și vîndut ca explozibil cu capsa pusă, deja instalat la tine acasă cînd te întorci de la serviciu? De ce primim asta? Pentru că mîncăm, vor spune colegii mei de la știri. Și n-am să am vreodată puterea să nu le dau dreptate.

Dar una e spaima și alta amatorismul. O altă mare descoperire a recentului scandal e cenușa vulcanică. Pentru cei care n-au băut niciodată vin din Italia, cenușa e otravă. Cine a apucat însă măcar un pahar de vin din viță de vie crescută pe pantele unui vulcan stins acum multe mii de ani, are o cu totul altă părere. Sînt unii care chiar atribuie vinului din soluri vulcanice chiar proprietăți terapeutice – chestie care ar sta în picioare dacă oamenii n-ar fi așa de buni la a găsi scuze să bea. În fine, ideea e alta: fumul ăsta ucigaș n-are cum să omoare pe nimeni. Sînt sigur că deasupra Bucureștiului vizitat de norul din Islanda sînt mai puține particule în suspensie decît sînt la sol, în zona Universitate, cred că cea mai poluată din oraș! Iar compoziția e de-a dreptul plicticoasă: siliciu oxidat. Dacă vă sperie, nu vă mai duceți la plajă la vară. Pentru că ce e în cer e și pe plajă: fix același compus chimic. Doar că în cer e mai fin măcinat!!!

Cu toate astea, s-au purtat lungi și stupide discuții la televizor cu meteorologii care ne-au dat asigurări că norul de deasupra Bucureștiului îl ferește, ca amuleta, de depunerile de nisip zburător. Să-mi aduc aminte data viitoare, cînd scap pe geam din avion, să mă opresc un pic să-mi trag sufletul pe un nor, dacă tot e așa de bun în a amortiza căderea cea cu 27 de metri pe secundă...!

Firește, oamenii n-au nici o vină. Or avea și dreptate. Poate că ploaia (și ea citată ca bună să te apere de norul ucigaș) ne-a ferit de soarta cumplită de a ne trezi pe sol cu mici particule de... aproape nimic, din Islanda. Nu înțeleg cum, odată ce la Cernobîl, tot ploaia ne-a umplut de alte substanțe, de data asta cu mult mai periculoase decît cadoul de la vulcan... dar să zicem, sînt alte vremuri, e ploaie UE!

Dincolo de toate, adevărata catastrofă nu e faptul că nu te mai poți uita la televizor fără să te sperii (pînă în IQ80) sau să rîzi (un pic peste). Adevărata catastrofă e că nu te alegi cu nimic util, cum ar fi situația aeroporturilor, pe țări, pe destinații, pe linii aeriene. Și, cînd va veni o catastrofă adevărată, fac pariu că n-o să se prindă nimeni. Nu mai avem cum, că am terminat deja toate cuvintele mari la fis-ul ăsta!

Șerban FOARȚĂ

gazela de perete

Cititorii ne întreabă; noi răspundem

Un cititor (sau, mai curînd, o cititoare) ne întreba, deunăzi, dacă „somnul [!] afecțiunii e un moft sau, dimpotrivă, ca și al rațiunii, el poate naște monștri?“ – Răspunsul nostru categoric e: Da, poate... Nu neapărat niște, genetic vorbind, mutanți sau stîrpituri grotești. Psihologic, însă, poate să nască, da, niște mici monștri. Niște androizi, niște roboți (frigizi, rigizi; nu, însă, și, obligatoriu, obedienți). Niște progenituri ratate, incompetente afectiv. Niște Gaspar Hauser-i *ohne Haus*. – Ci nu doar „fără casă“ în sensul de *acasă*, dar fără „casa ființei“ ce, după Heidegger, ar fi limbajul. Și nu (în alt sens decît cel heideggerian) numai limbajul ca sistem lingvistic de comunicare; limbajul, însă, afectiv, cel care nu constă în, doar, cuvinte, ci și în gesturi tandre (ca, de pildă, a pune un șal pe umerii iubitei cînd simți că i se face frig), în vreo tăcere semnificativă, într-o empatică ocheadă afectuoasă, în mîngîieri, îmbrățișări, alinturi, în așa-zisele „preludii“, dar și, mai cu seamă, în postludiu, – în, așadar, sărut (nu doar în... rut). Altminteri, pînă și „copiii străzii“ sînt dornici de căldură animală, de afecțiunea cea de care nu au parte, cuibărindu-se unii într-alții ca puii făpturilor cu sînge cald... Într-un cuvînt, sentimental vorbind, cum, oare, poate fi un „moft“ convertirea,-n *soft*, a unui *hard*, – a *hard*-ului, în *heart?!*

Berti BARBERA

Meneaito vs Pavlov

Se ia o petrecere, o nuntă sau orice adunătură cu salam, cola de 2 litri pe masă sau flori în piept. Orice început al unei astfel de acțiuni reprezintă o probă de rezistență sau mai degrabă un concurs care premiază cel mai plictisitor moment al anului. Participanții se tatonează, își urmăresc gesturile, ceasurile, cheile de la mașină, se uită cu coada ochiului la cîte o gambă de soția altuia, mai discută despre cît de greu e să trăiești în țara asta de rahat, despre prostie, despre cît de greu se mai fac banii ușori, despre cît de haios a fost weekend-ul la mare cînd au făcut cursa aia cu 4x4 pe plajă de i-a dat și la știri, despre fotbal neapărat. O masă dezbinată, la fel ca în fiecare zi. Pînă la primele efecte ale alcoolului, atmosfera e mai apăsătoare decît la un concert de colinde. O parte dintre invitați contemplă dezolați perspectiva unei noi seri ratate.

Totuși, timpul trece, iar prin fața lor se perindă tot felul de farfurii și pahare. Dansul nu e o opțiune potrivită, dacă nu există „melodii“ cunoscute. Poate cînta oricine, ritmul poate fi dansabil oriunde în lume; oricît ar fi de potrivită muzica, dacă nu vine aia pe care o știu ei, încep imediat plîngerile. DJ-ul dă din umeri, organizatorii încep foiala. Trebuie făcut ceva. Ce putem face pentru a salva o seară de la dezastru? În acel moment, la o oră la care alcoolul începe să-și facă simțită prezența la bărbații cu cămașa deschisă și la femeile descălțate, la un semn, pe durata a mai puțin de cinci secunde, începe foiala, iar ringul de dans se umple pînă la refuz.

Ce a provocat acest șoc, ce forță providențială a schimbat starea de spirit a atîtor umanoizi blazați? Este formula magică, alchimia troglodiților, sunetele care au transformat un șeptel într-o echipă sincronizată. Este una dintre acele „melodii“, continuatoare a surogatelor latine cu succes de hypermarket, care de ani de zile magnetizează mioarele întru buna tradiție a automatismelor. Este *meneaito,* un nume fără sens, fără consistență, promovat sub forma unui hit care are efect mai mare decît orice alt liant social. Cînd începe *meneaito,* toți, dar toți cei care au stat drepți cu gura strîmbă, fără speranțe, laolaltă cu cei care au încercat să se distreze pînă atunci, cei care s-au contrazis pe teme politice, care și-au aruncat priviri piezișe, toată lumea ajunge pe ringul izbăvirii. Ritmul și recitativul imbecil, piesa fără formă care te face să aștepți cu broboane-n bărbie cele trei orgasmice bătăi din palme creează un mecanism uns, exact, imperturbabil. Timp de trei minute (în cazul vreunui remix), toate principiile armoniei și echilibrului se întrunesc într-o mișcare de mîini, șolduri și picioare. Toți, dar absolut toți știu bine mișcările, le anticipează expert pe ale celui de alături, sînt atenți ca nu cumva să deranjeze, încercînd în același timp să atragă atenția prin implicare. Ochii holbați, dar la locul lor, concentrare maximă, mai ceva ca la olimpicele de înot sincron. Oriunde se aude această „melodie“, atingerea magică și invizibilă face din români ceea ce n-a făcut nici un conducător, niciodată: un grup unit, solidar și bine organizat. *Meneaito* face în trei minute ce n-au făcut guvernele în mii de ani. Urmează finalul inevitabil și revenirea la fel de inevitabilă la suficiență, compensată de infima bucurie cauzată de acest automatism. „A fost și cum am vrut noi“, pentru că așa au învățat.

După acea tăcere de după, mai apăsătoare ca un *meeting* într-o agenție de publicitate, viața redevine naspa, prin perspectiva unei noi săptămîni în care faci un job pe care-l deteși, iar orice ocazie de afirmare este exclusă pe orice plan. De ce asta? Pentru că atît se știe. Asta e oferta. Iar masele cuminți, în inerția ancestrală, se duc acolo unde li se arată. E mult mai ușor așa decît să cauți, să găsești, să participi activ la prezentul sau chiar la viitorul tău, să te uiți și într-o direcție aleasă de tine, fără a fi influențat de nimeni dintre cei care te consideră suficient de fraier încît să pui botul, să cumperi și să trăiești cu impresia că-ți aparține. Să te duci cu turma acolo unde te duce orice cioban beat, nebun sau prost instruit. Să mai fentezi încă o săptămînă pentru un nou *week-end* cu alcool, energizante, suc de mere și... *meneaito,* „pinguinul“ sau cine știe ce alt gablonț muzical. E de bine, pentru că *meneaito* măcar adună lumea la un loc, spre deosebire de alte hituri.

Mic, puțin, dar moca. Prost, dar mult. Banal, fără complicații. Acesta este un minor exemplu de gregaritate. Se trage de la o banală și nereușită piesă muzicală, dar reflectă exact starea locală. Doar așa, poate, acest subiect serios ne poate face să zîmbim amar sau ironic. Dacă transpunem totul la motivele mult mai serioase care duc la catastrofa socială de acum, la felul dezolant în care unii oameni se separă voit în păcăliți și păcălitori, nu cred că mai are cineva chef de rîs. Ochelarii de cal și spiritul de turmă nu se pot reflecta nicicum în muzica de sorginte latină. De obicei acolo se cîntă despre frumusețea vieții, despre dragoste și căldură. Acolo e cald fără să pută. Așadar marele liant național, forța catalizatoare a tuturor spiritelor amorțite în E-uri, ar putea fi de fapt orice impuls muscular care-ți trimite ca mesaj un cuvînt fără sens și gesturi de-a gata. Nu prea are legătură cu muzica. Faci o mișcare și ești taxat. Crezi că ești liber și de fapt cineva ți-a vîndut ceva de care, în cele din urmă, nu ai nevoie. Atît se poate.

Interesant (sau îngrijorător) este ceea ce urmează. Sau e previzibil, și noi încă așteptăm ca niște păcăliți vreun semn bun. Vreo veste îmbucurătoare. Așteptăm *un movimiento sensual* care să miște masele într-o direcție mai bună. Îl și cumpărăm dacă e nevoie. Sau nu. Pînă atunci, *mano en la cabeza,* pînă n-am „meneait-o“ definitiv.

***Berti Barbera** este muzician.*

PUBLICITATE

CENTRUL DE LIMBI STRAINE FIDES

Cursuri de limbi straine

fides

19 ani experienta
aviz M.E.C
si Ministerul Muncii

La sediul Fides ultracentral, modern sau la sediul institutiilor.
Inscrieri in perioada: 10 - 21 mai 2010.
Engleza, franceza, germana, italiana, spaniola, greaca, suedeza, portugheza etc. si limba romana pentru straini.
Pregatire TOEFL, CAMBRIDGE, IELTS si testari TOEIC, TFI.
CURSURI DE LIMBI STRAINE IN STRAINATATE
10 limbi straine in 100 de locatii.

Tel: 021 313.47.45, 313.47.85, 313.47.86, Fax: 021 313.47.28, www. fidescentre.ro
cursuri@fidescentre.ro Bucuresti, Pta. Rosetti, Bd. Hristo Botev nr. 1, et.1 sect. 3.

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Europass

Niciodată nu poţi şti ce ascunde un mail! De aceea le citesc totdeauna doar seara tîrziu, cînd pot să mă ascund rapid sub plapumă, la o adică. Şi să uit pînă dimineaţă, dacă e chiar angoasant...

De data asta promitea să fie ceva academic, elevat – mă rog, d-ale intelectualilor. A început cu mail-ul propriu-zis: să completez un CV dacă vreau să fiu plătit ca profesor coordonator de doctorate (să fiu plătit cîndva în viitor, căci pe anul acesta universitar nu am văzut, deocamdată, nici un ban...). Desigur, normal, vi-l trimit imediat – am dat eu să răspund. Ne, ne! – a anticipat comanditarul naivitatea mea – nu un CV banal, d-ăla avem, ci un CV european, un *europass*. Nici o problemă – am zis eu în sinea mea şi am descărcat template-ul. Şi pînă aici mi-a fost!

După nume şi date de contact, m-am aşezat mai apăsat în fotoliu şi am dat să-mi aştern pe ecran producţia de profesor care pretinde să-i înveţe şi pe alţii cum e cu ştiinţa asta în care el e ditamai doctorul: ceva cărţi publicate, ceva articole mai răsărite, oareşice conferinţe. Ioc, pentru aşa ceva nu exista nici o rubrică. Am întors formularul pe toate părţile, l-am printat că poate ascunde ceva, am revenit la mail, nimic; s-ar zice că toată zestrea asta prăfuită de intelectual nu face obiectul unui CV „ca-n ţările civilizate".

Spaima a venit însă de-abia după aceea. Am dat pagina şi o rubrică uscăţivă s-a uitat brusc la mine din capul paginii cu ochi de funcţionar de ghişeu: *ce competenţe şi abilităţi sociale aveţi?* Aoleu, ce vor ăştia de la mine? – am dat eu s-o iau la fugă. Înainte de a apuca însă să fac vreun gest, rubrica uscăţivă a întins o nouă pătrăţică după mine şi mi-a ordonat mofluz: *Descrieţi aceste competenţe şi indicaţi contextul în care au fost dobîndite.* Vai de păcatele mele! – m-am năruit eu în fotoliu, cuprins brusc de panică. În primul rînd că mama m-a învăţat de mic să fiu modest şi mi-a repetat de cîte ori a avut ocazia că numai proştii se laudă, aşa, pe toate gardurile – sau, mă rog, în toate CV-urile. Ce să spun deci eu aşa, de bun-simţ, despre mine, care să dea şi bine în *europass* şi să nu fie nici prea cu tupeu? M-am gîndit ce m-am gîndit, dar tot n-am găsit ceva potrivit.

– Ce trebuie să trec la rubrica asta cu „abilităţi sociale"? – am dat eu fuga la domnişoara responsabilă cu *europass*-urile.

– Păi, spuneţi şi dvs. ceva care să vă pună în valoare – îmi explică dînsa, amabilă şi uşor amuzată. Ceva ce credeţi că vă pune într-o lumină bună...

– O carte, am scris o carte destul de nostimă care a avut ceva succes la public! – m-am repezit eu, întrezărind o speranţă.

– Nu, nu, asta nu! Competenţe şi abilităţi sociale, nu d'astea intelectuale! – a precizat ea ca pentru începători. După care a conchis: Lăsaţi, ştiţi dvs.! Şi m-a lăsat să mă descurc singur.

Am început aşadar, spăsit, să înşir mici introspecţii timide: sînt politicos, ba chiar curtenitor uneori, sînt împăciuitor, intru uşor în vorbă cu oamenii (adică s-ar putea spune că sînt sociabil), am simţul umorului (asta e foarte important!)... A, şi ştiu să ascult, asta e o mare calitate a mea! Dar la ce dracu' folosesc toate astea pentru a coordona un doctorat în antropologie? – m-am nedumerit eu singur uitîndu-mă la ce aşternusem pe ecran la rubrica respectivă.

După care mi-am dat seama că dacă despre competenţele mele sociale nu prea ştiu ce să spun, apoi despre cînd şi cum au fost ele dobîndite ştiu şi mai puţin. Pe deasupra, am mai făcut şi ceva psihanaliză în facultate, cît să încurce toate datările astea ontogenetice. M-am blocat aşadar, drept care m-am uitat la rubrica următoare, că poate acolo apuc să spun şi eu ceva util.

Şi m-a luat cu vertij: următoarea rubrică era despre „Ce competenţe şi aptitudini organizatorice aveţi? Descrieţi aceste competenţe şi indicaţi contextul în care au fost dobîndite". Am mers mai departe: „Ce competenţe şi aptitudini tehnice aveţi? Descrieţi aceste competenţe şi indicaţi contextul în care au fost dobîndite". După care urmau competenţele şi aptitudinile de utilizare a calculatorului, competenţele şi aptitudinile artistice şi, nu în ultimul rînd, alte competenţe şi aptitudini.

În final, în josul paginii, am remarcat cu coada ochiului o ultimă rubrică: *Menţionaţi dacă deţineţi un permis de conducere şi categoria*. Am răsuflat uşurat: am! Pot deci să conduc doctorate!...

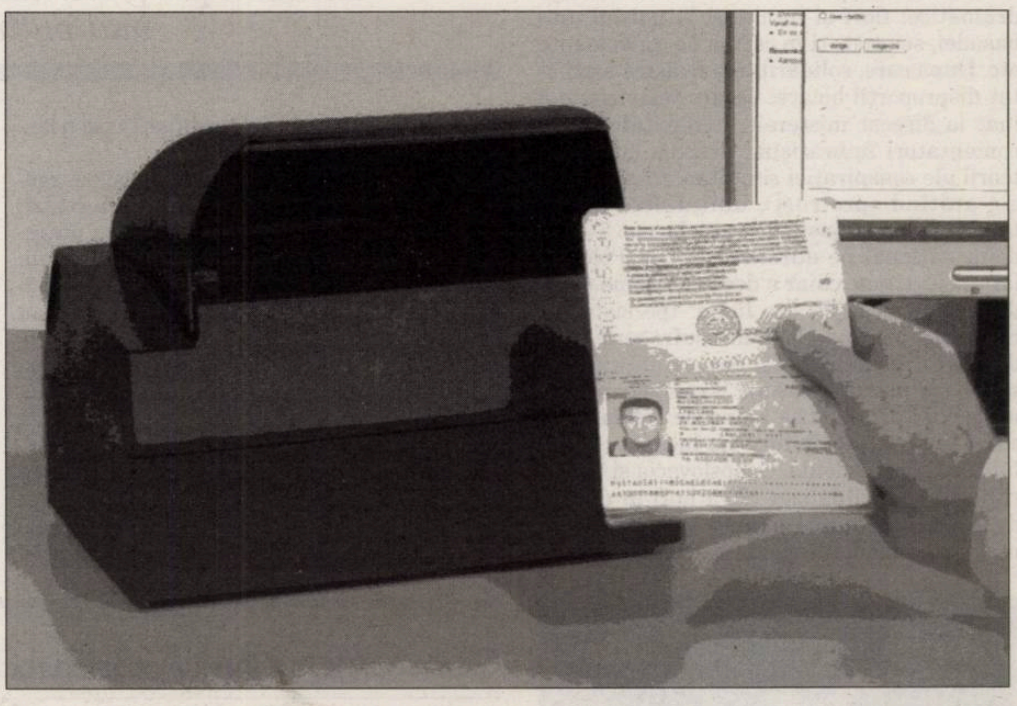

PUBLICITATE

Europa decalată: cei 27 aşa cum nu îi vedem niciodată

Premiul *Iniţiativei Europene 2009*, Maison de l'Europe, Paris

Premiul *European Information Association 2009*, Londra

presseurop

www.presseurop.eu

POLITICĂ, SOCIETATE, CULTURĂ

cotidianul dumneavoastră în 10 limbi pe Internet

Adrian CIOROIANU

poveşti suprapuse

Românii şi polonii, de la Sobieski la Kaczynski

Impresionantă solidaritatea de care mulţi români au dat dovadă după tragicul accident de la Smolensk şi moartea preşedintelui Kaczynski ş.cl. Să ne înţelegem: nu solidaritate între noi, românii, ci mai curînd solidaritatea fiecăruia dintre noi cu greu şi des încercatul popor polonez vecin şi prieten – şi chiar şi *frate,* după unele opinii exprimate recent.

Totul a început firesc, în aceste condiţii dramatice: flori şi lumînări la gardul ambasadei, semnături în cartea de condoleanţe etc. După care, solidaritatea noastră a căpătat disproporţii bizare: fiecare televiziune a luat la disecat misterele accidentului (unii comentatori îmbrăţişînd deschis două-trei teorii ale conspiraţiei simultan, toate dintre ele arătînd spre ruşi), unii dintre concetăţeni au cerut instituirea şi la noi a unui doliu naţional pe durata celui din Polonia, iar o televiziune chiar a deschis „prima carte de condoleanţe TV din lume“ (pe sistemul că, lungit pe canapeaua din sufragerie, poţi deveni cetăţean planetar doar trimiţînd prin *sms – via* postul respectiv – condoleanţe pînă la Varşovia). Atîta noian de solidaritate chiar te pune pe gînduri. La începutul anului 1991, cînd Polonia, Cehoslovacia şi Ungaria s-au individualizat (fără noi) în grupul de la Vişegrad, unii români – vezi presa vremii – au considerat gestul ca fiind o impolitеţe şi şi-au adus aminte (cu reproşuri) de sprijinul pe care România îl dăduse Poloniei în toamna lui 1939. Acum i-am iertat. Aşa se întîmplă cu tragediile altora: ele ne fac miloşi, empatici şi fraterni. Dacă respectivii s-ar bucura şi ar avea succese, am deveni circumspecţi şi geloşi; dar dacă sînt la ananghie, ei au parte de toată solidaritatea noastră, mai ales verbală.

Românii pot fraterniza cu aproape oricine – mai puţin între ei.

Pe scurt, românii au bruşte (şi pasagere) efuziuni de fraternizare cu cei bătuţi de soartă (sau cu cei prea puternici ca să mai fie bătuţi de cineva). Acum 300 de ani, fraţii noştri erau ruşii (întrebaţi-l pe Dimitrie Cantemir!) – pentru că erau creştini ortodocşi şi ne puteau apăra, teoretic, de turcii musulmani sau de austriecii catolici. Dar pe la sfîrşitul secolului al XIX-lea, de semnat, am semnat un tratat tocmai cu austriecii şi cu germanii lui Bismarck (întrebaţi-l pe Carol I-ul!) – ca să ne apere de ruşi. În 1916, am (re)devenit fraţi de cruce cu ruşii (ca să-i batem pe unguri şi pe germani), iar în 1940, am (re)devenit fraţi de cruce încîrligată cu ungurii şi cu germanii, ca să scăpăm de ruşi. La începutul anilor '50, eram la cuţite cu sîrbii (şi cu restul iugoslavilor), pentru că Tito se certase cu Stalin. În schimb, tot atunci am avut un scurt, dar intens episod de fraternitate cu poporul nord-coreean (pentru care am strigat şi noi, să ne audă *lacheii Washington-ului,* „Jos mîinile de pe Coreea!“ – deşi Coreea de Nord nu era invadată, ci invadatoare, deşi nu americanii încălcaseră acordurile, ci taman fraţii noştri cu ochi migdalaţi şi deşi bicicletele sovietice trimise acolo în dar nu erau biciclete, ci mitraliere Kalaşnikov).

După 1965, am uitat de Dimitrie Cantemir şi de Pavel Kiseleff şi ni i-am reamintit, treptat, pe Eliade, pe Cioran şi pe Anna de Noailles! Acum zece ani şi puţin – cum ungurii, polonezii şi cehii ne-o cam luaseră înainte –, fraţii noştri în zonă au redevenit sîrbii: pentru că erau sub bombe. Ca şi în timpul războiului din Coreea, unii dintre noi i-au beştelit iarăşi pe americani şi pe NATO. În tot acest timp (ca şi în ultima sută de ani), noi am stat relativ departe de bulgari – a căror fraternitate am apreciat-o mai curînd la borcan, sub formă de zacuscă. Dar, în 2004 şi 2007, surpriză! Noi şi bulgarii, mînuţă în mînuţă ca doi şcolari predispuşi corigenţei, am trecut fratern şi simultan pragul NATO, apoi al UE!

În fine, mai recent, noi am fost aproape de poporul frate indonezian şi srilankez (după tsunami-ul din decembrie 2004), după cum am fost alături de poporul frate haitian (după cutremurul din ianuarie 2010). Cum? Prin *teledoane* – acele emisiuni TV ce strîng ceva bani cînd e vorba despre alţii, dar strîng mai puţin cînd e vorba despre arhiva românească de la *Radio Europa Liberă* – şi prin durabilele teorii ale conspiraţiei care spun, pe site-uri româneşti, că acele cutremure & tsunami-uri au fost provocate – cum, de cine!? – de către fix (tot fraţii noştri) americani!

Aşadar: noi sîntem capabili să fraternizăm cu aproape oricine – mai puţin cu noi înşine. Cît despre voi, polonezi: acum vă sîntem alături, firească, dar la o adică oricînd ne putem aminti de-al vostru Sobieski şi de-ai noştri plăieşi!

***Adrian Cioroianu** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

De la protipendadă la... protipendadă

La 1857, într-un memoriu adresat ministrului de externe francez, fostul domn Grigore Alexandru Ghica face un tablou complet şi destul de sumbru cu privire la amploarea nepotismului în societatea românească, promovat şi de el, chiar dacă renegat după. Să-l ascultăm: „Cu ruşinea mea mărturisesc că, în timp de şase ani, cît am guvernat Moldova, am făcut o mulţime de nedreptăţi şi de nelegiuiri [...] Însă ce era eu să fac, cînd eram în înrudire şi în amiciţie cu toţi boierii? Cum era să nu pun eu ministru pe vărul meu, logofăt mare pe cuscrul meu, postelnic pe fiul meu, preşedinte al divanului pe cumnatul meu, ispravnici pe nepoţi şi pe amici, privighetori şi poliţai pe oamenii acestora. Şi dacă vreunul dintre ei nedreptăţeau pe oameni, dacă ei condamnau pe nevinovaţi, dacă răpiau fătiş onorul şi averea cuiva, ce era să fac eu? Puteam să fiu eu întotdeauna drept? Dacă-i depărtam din funcţie, trebuia să rînduiesc pe alţii tot ca dînşii“. Fostul domnitor dezvăluie „capcanele“ unui sistem ce se perpetuase şi ce fusese întreţinut secole la rînd. Dacă privim în sfatul domnesc al domnului Şerban Cantacuzino (1678-1688), observăm că majoritatea dregătorilor îi sînt rude; acelaşi lucru se întîmplă în domnia lui vodă Brâncoveanu (1688-1714), cînd rotirile membrilor divanului se fac tot între rude. Epoca fanariotă nu schimbă nimic în acest sistem, în ciuda reformelor, doar că favoriţii domnilor, de regulă „greci“, se inserează printre rude şi mari boieri pînă la a se lăsa asimilaţi. De altfel, prezenţa acestora ar putea fi judecată cît mai firesc cu putinţă, dacă ţinem cont că nucleul tare al marii boierimi se reduce la un număr de 30 de familii pentru fiecare ţară; acestea, pentru a-şi păstra privilegiile, dar şi prestigiul, practică o politică matrimonială destul de închisă. Plus că relaţia domn-boieri este întreţinută şi prin acordarea de slujbe fiilor de boier. Privilegiaţi prin naştere, unii ajung în dregătorii, datorită „nobleţei“, cum spune Dinicu Golescu, şi nicidecum datorită unor competenţe sau experienţe în domeniu.

Ieri ca şi astăzi, înrudirile şi încuscririle deţin punctul forte al ascensiunii la orice formă de putere.

Marele logofăt se oferă drept exemplu pe sine, cînd ajuns ispravnic pentru „întîiaş dată“, fiind fiul marelui ban Radu Golescu, se vede în faţa unui număr însemnat de probleme pe care trebuie să le rezolve potrivit unor cunoştinţe destul de variate şi care îi lipsesc. „M-au apucat cutremurul“, scrie Golescu, cînd „am văzut pe sameş şi pe condicari viind cu sînurile pline de hîrtii, pe care toate eram dator să le văz, să le judec şi să le întăresc cu iscălitura mea“. Ispravnicul trebuie să aibă „multe ştiinţi“; atît lui, cît şi celorlalţi fii de boieri le-ar fi prins bine dacă ar „lua dregătoriile de la cea mai de jos treaptă“ şi „fieşcare, după aşa învăţătură şi cunoştinţă s-ar sui pînă la cea mai de sus“. Reflecţia boierului, survenită în urma contactului cu modelele vestice, şi destul de tîrziu, după ce a trecut totuşi prin dregătorii graţie „nobleţei“, nu împiedică societatea să rămîne pentru mult timp prizoniera vechilor moravuri.

Aşa că ce ar fi putut să schimbe Regulamentele Organice în acest sens? Primii domni regulamentari sînt înrudiţi direct cu primii domni pămînteni: Alexandru Ghica nu este decît fratele domnului Grigore Ghica, în timp ce Mihail Sturdza este văr cu Ioniţă Sandu Sturdza. Din noul guvern constituit de Alexandru Ghica la 17 ianuarie 1835, nu lipsesc cei doi fraţi: Mihalache Ghica la Interne şi Costache Ghica pus şef al Poliţiei, alături de care se regăsesc Alecu Filipescu Vulpe la departamentul dreptăţii, înrudit cu Ghiculeştii; sau Alecu Vilara la Finanţe, înrudit cu Filipeştii, aşadar, prin alianţă şi cu Ghiculeştii; sau Vladimir Blaremberg, cumnat, căsătorit cu Pulheria Ghica. În Moldova, Mihail Sturdza îi are alături pe membrii familiei sale, marele logofăt Costache Sturdza şi Alexandru Sturdza, care îi erau veri (şi cu care se ceartă în scurtă vreme), apoi pe Ghiculeştii cu care se înrudea prin alianţă, pe membrii familiei Balş, Teodor Balş şi Lupu Balş, cu care se înrudea, apoi pe favoritul său Nicolae Canta, considerat spiritul rău al domniei şi nepotul mitropolitului Veniamin Costachi, pe Nicolae Suţu etc. Dar înainte de a-i acuza pe domni de nepotism, boierii sînt conştienţi de faptul că ei reprezintă reţele de solidaritate şi interese ce se tot rotesc şi se perpetuează la conducerea statului, reţele constituite în mare parte pe criterii de rudenie, amiciţie sau clientelism. Ieri ca şi astăzi, înrudirile şi încuscririle deţin punctul forte al ascensiunii la orice formă de putere.

***Constanţa Vintilă-Ghiţulescu** este cercetător la Institutul de Istorie „N. Iorga“ din Bucureşti.*

anti nostalgia

Omorul exportat

„Încă din ajunul celui de-al doilea război mondial, în timpul negocierilor germano-sovietice care se vor finaliza cu pactul de la 23 august 1939, Stalin nu face un mister din ambiţiile sale legate de frontierele occidentale ale ţării. Dar nu este vorba de simple ambiţii teritoriale, Stalin vrea ca revoluţia să se întindă în acea direcţie, acolo unde circumstanţele se vor preta conform propriei sale concepţii centraliste şi teroriste. Revoluţia, acolo unde o va putea impune, trebuia să fie o *revoluţie de sus,* asemenea revoluţiei sociale pe care a impus-o în propria lui ţară, reproducînd modelul sovietic din toate punctele de vedere. Pentru a-şi impune modelul fără discuţii, trebuie să-i suprime pretutindeni pe aceia care ar putea să îi confere schimbării sociale o dimensiune neobişnuită, legată de culturile naţionale. Nimeni nu cunoştea mai bine decît Stalin cota sentimentelor şi a concepţiilor naţionale în lupta revoluţionară, fiindcă a combătut-o cu mult înainte de 1917, iar mai apoi pînă cînd a nimicit toate elitele naţionale în ţara lui. (...) Logica sistemului constă în unificarea morală a spaţiului socialist prin eliminarea elitelor naţionale şi a tradiţiilor proprii fiecărei societăţi. Aceeaşi furtună răvăşitoare pentru întreaga societate trebuie să producă acelaşi tip de societate, crede Stalin.“

(Hélène Carrère d'Encausse, *Blestemul ruşilor. Eseu despre asasinatul politic,* traducere de Felicia Ileana Ştefano, Seria „Historia“, Polirom, 2000)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Lizuca şi Harry Potter

„Ce ți-am făcut eu matale, *de spui că-s urîtă şi încrucişată?“*
(Lizuca, *Dumbrava minunată)*

Într-un talk-show pe tema reformei manualelor, unul dintre invitaţi s-a războit cu operele autorilor români, alegînd ca exemplu *Dumbrava minunată:* e un text greoi, plin de arhaisme şi regionalisme pe care un copil nu le va folosi niciodată în vorbirea lui curentă, iar subiectul este departe de preocupările unui copil din ziua de azi. „L-am întrebat pe copilul meu ce a înţeles din povestire. Mi-a răspuns că a înţeles că nu e bine să ai o mamă vitregă rea.“ Soluţia? Înlocuirea Lizucăi cu Harry Potter.

Întîi, nu trebuie să punem în competiţie zînele şi spiriduşii dumbravei autohtone cu elevii Şcolii de magie şi vrăjitorie Hogwarts: ambele texte pot sta foarte bine într-un manual pentru copii, dat fiind că amîndouă sînt foarte bine scrise, au ca personaje principale copii, iar subiectul este asemănător: vraja, minunile, fantasticul, toate în lupta dintre bine şi rău. Apoi, dacă evităm textele care conţin cuvinte rare, neuzuale, ar trebui atunci să eliminăm din bibliografia adolescenţilor cărţile care conţin expresii sau cuvinte din limba latină sau greaca veche: există foarte puţine şanse să le audă pe terenul de sport sau în sala de cinematograf.

Şi, nu în ultimul rînd, la testul propus de invitatul emisiunii ar pica orice carte: aşa formulată, „Ce ai înţeles din *Dumbrava minunată?“*, întrebarea nu poate avea nici un răspuns rezonabil. (Ideea că nu e bine să ai o mamă vitregă rea nu este totuşi de lepădat. La urma urmei, cred că Sadoveanu a scris povestea pornind de la acest gînd.) „Ce ai înţeles din *Harry Potter?“* Încercaţi să răspundeţi la această întrebare.

Cînd îi adresez întrebări tînărului cititor, am în gînd ideea de a-l ajuta să înţeleagă mai bine ce a citit. Răspunsurile lui ar trebui să recompună textul, prin cuvinte proprii, în datele lui esenţiale. Pentru asta, întrebările ar trebui să se refere la personaje, momente importante, stil, descrieri: care sînt personajele, cine era Lizuca, de ce a plecat de-acasă, ce s-a întîmplat în pădure, pe cine a întîlnit acolo, cum era îmbrăcată fetiţa, în ce alte poveşti ai mai întîlnit personajele care apar în dumbravă, care dintre ele ţi-a plăcut cel mai mult şi de ce, ce crezi că s-ar fi întîmplat dacă Lizuca nu ar fi plecat sau nu ar fi ajuns la casa bunicilor, cum crezi că ar fi acţionat personajele astăzi, cu ce alt personaj poţi să-l asemeni pe Patrocle, cum ai fi scris tu povestea Lizucăi etc.

Dialogul dintre adult şi copil nu trebuie să semene cu un interogatoriu: două scaune faţă-n faţă, unul obligatoriu întreabă, iar celălalt obligatoriu răspunde. Acţiunea, ca să zic aşa, se poate desfăşura în timpul unei plimbări în parc, cînd copilul desenează sau în timp ce vă ajută să pregătiţi masa de prînz. Apoi, răspunsurile copilului vor fi mai libere, mai naturale, dacă va afla că întrebările la care el răspunde sînt sau au fost şi ale dvs. Un dialog firesc presupune exprimarea părerilor de ambele părţi, aşa că nu vă sfiiţi să spuneţi unde aţi mai întîlnit, în lecturile dvs., acelaşi subiect cu al poveştii comentate sau care este propriul personaj preferat. Dar despre întrebări potrivite pentru un dialog autentic vom mai vorbi şi în articolul următor.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

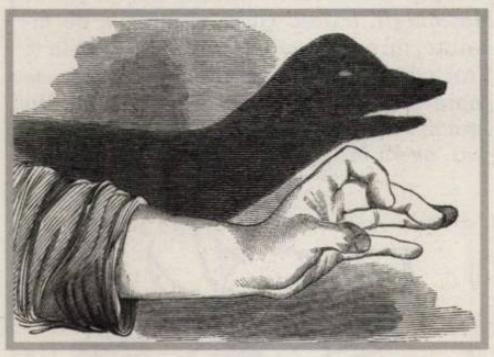

Iaromira POPOVICI

bazar

K de la Kapitalism

Aşa se numeşte ultimul film al lui Alexandru Solomon, care a putut fi vizionat de către reprezentanţii presei la conferinţa din 14 aprilie de la sala „Elvira Popescu“. Acesta, conform sinopsis-ului din mapă, descrie „drumul nostru de la un comunism cu faţă urîtă la o democraţie originală de piaţă“. Prin intermediul a şapte binecunoscuţi magnaţi neaoşi – Dinu Patriciu, George Becali, George Copos, Dan Diaconescu, Ioan Niculae, George Pădure şi Dan Voiculescu – şi a poveştilor acestora „de succes“.

„K“-ul de la capitalism este explicat de Alexandru Solomon: lucrarea lui Marx în original, cuvintele ruseşti Komsomol, Kommunist şi KGB, Kakania, denumirea metaforică a imperiului austro-ungar dată de Robert Musil; dar şi „un cocteil exotic în care se amestecă banii, puterea şi trecutul comunist“. Capitalismul cu „K“ include şi un jucător/observator din alt timp: pe Nicolae Ceauşescu.

Jucător şi observator în acelaşi timp pentru că, pînă la urmă, într-o anumită măsură, de la el se trag toate: inclusiv măcar o parte a noilor capitalişti... Filmul sugerează semnificativ acest lucru prin scena de animaţie în care fabricile socialiste sînt introduse într-o maşină de tocat din care iese o pastă roşie. Din aceasta sînt făcute, apoi, „cuceririle“ capitalismului.

De altfel, nu e nevoie ca acest lucru să fie doar sugerat prin animaţie: cei intervievaţi o spun singuri, pînă la urmă firesc. Deja a devenit un act de mîndrie: Dan Voiculescu povesteşte cum a făcut parte dintr-o categorie care, rămînînd în România, a lucrat pentru multinaţionale. Ca director general la Crescent – o firmă privată de comerţ exterior în regimul socialist – a colaborat, printre altele, cu „Dunărea“, „întîmplător, o unitate a securităţii statului“ – adaugă el. Ioan Niculae declară, candid, că pînă-n 1980, a lucrat, trei ani, în securitate: avea doar 24 de ani atunci – spune el – şi, să fim serioşi, cine din generaţia mai coaptă a fost scutit de aşa ceva...? George Pădure este dintr-o familie de activişti, dar „cuminţi“, îi scuză el. George Copos se laudă, singur, că face parte din elita fostului regim: în UTC şi ASC erau doar cei fini, cultivaţi.

George Becali, Dinu Patriciu şi Dan Diaconescu fac parte dintr-o altă categorie a „K“-ului. Cel dintîi, provenit dintr-o familie de ciobani, a făcut bani din imobiliare şi sport. E suficient să-l vezi în contextul Parlamentului European, al cărui deputat este. Dinu Patriciu a început cu un birou de arhitectură, apoi a intrat în afaceri cu petrol. Cînd a cumpărat Petromidia, a făcut-o mai mult cu bani de la stat decît cu ai lui proprii. După care a convertit datoria în obligaţiuni: tranzacţie mult discutată, analizată şi acuzată. Concluzia lui despre anii aceştia este: „M-am distrat mult şi bine“.

Dan Diaconescu reprezintă un caz special: el a făcut bani din spectacolul pe care, printre altele, îl oferea/oferă facerea kapitalismului românesc. A cîştigat audienţă şi bani dînd mulţimii circul pe care aceasta îl cerea. În film, replica lui genială despre regimul Ceauşescu este „Dacă făcea talk-show-uri ca la OTV, nu cădea“. Teoria lui despre românii care au rămas în ţară este şi ea cît se poate de cinică: mai sînt aici doar cei mulţumiţi cu ce au, resemnaţi de la natură, sau cei prea săraci ca să-şi poată plăti drumul spre un loc în care să protesteze...

Discuţiile ce au urmat filmului au avut două... nemulţumiri la adresa acestuia: de ce „reţeta noastră“, de ce a fost numit acest tip de capitalism strict românesc, cînd şi în alte ţări din jur s-au petrecut lucrurile asemănător; şi de ce mogulii nu au fost înghesuiţi cu întrebări mai... încuietoare, care să le dea arama pe faţă?

Amîndouă obiecţiile mi s-au părut fără rost: capitalismul nostru, şi în opinia mea, este... original şi ne e propriu, în haosul lui. Mogulii şi-au dat destul arama pe faţă, şi, mai mult de atît, au părut fericiţi să o facă (tocmai pentru că nu s-au simţit strînşi cu uşa): e suficient să rămînem cu imaginea feţei lui Dan Voiculescu cînd îşi arată portretul din birou – care va fi urmat de cele ale generaţiilor următoare, „ca la regii Franţei“.

Selma IUSUF

legende urbane

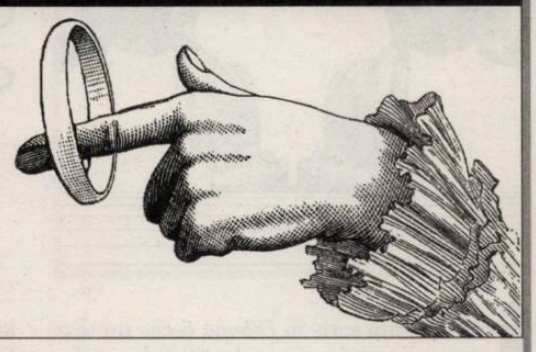

Ne așezăm și noi un pic?

Statuia Lupoaicei din Romană, cu tot cu gemenii ei atîrnaţi de ţîţe, se pribegeşte din nou. Primarul general o vrea în faţa magazinului Bucureşti, de unde începe Lipscănia din bulevardul Brătianu. Ar fi a şaptea mutare în 104 ani. Primăria Romei o donează bucureştenilor în 1906, cînd lupoaica se stabileşte în Parcul Carol. E dusă apoi în Piaţa Romei, astăzi Sf. Gheorghe. În 1931, ajunge pe Dealul Patriarhiei, trei ani mai tîrziu coboară Dealul la Crucea Brâncoveanului. Pe la finele anilor '50 se stabileşte în Piaţa Dorobanţi şi, în fine, în 1997 se mută în Piaţa Romană. Pare-se că nici în intersecţia de aici nu e bine. Primarul spune că nu poate fi admirată pe îndelete şi că, Doamne fereşte, cu ochii după statuie, şoferii gură-cască îşi vor buşi maşinile între ei. Oricum, pribegie au nu, probabil că lupoaica e oricum traumatizată. Nu se mai ştie de cîte ori i s-au furat pruncii de la sîn. Căci bucureştenii Romulus şi Remus au ajuns, cînd unul, cînd altul, la topitorie. Presa citează declaraţiile lui Răzvan Murgeanu, viceprimar pe la sectorul 1, în anii '90. Omul părea sincer exasperat: „Mă săturasem să îi tot refacem, că se furau ba unul, ba altul pe cînd Lupoaica stătea în Piaţa Dorobanţi. Aşa că i-am luat la mine în birou, i-am pus lîngă calorifer, la căldurică şi stăteau toată ziua şi se uitau la mine. Dracu' ştie care dintre ei mai era original, că se furaseră de atîtea ori încît nu mai ştie nimeni“. Unii spun că oricum asta ar fi în firea românească. Firea românească, aia comunistă. Unde nimic nu apucă să prindă rădăcini. Au mutat ei biserici în spatele şirurilor de blocuri, au ras din temelii Uranusul, cine să se împiedice de nişte statui? Eu una cred că oricum gemenii ăştia vin cu o istorie dubioasă în spate. Despărţiţi de mama lor (Rhea Sylvia), pribegi pe ape într-un coş, găsiţi de lupoaică, luaţi de un păstor, ajunşi pe la majorat înapoi la mamă şi bunici... În plus, cînd să construiască Roma, se ceartă ca nişte chiori. De bine ce Romulus ţinea morţiş să pună oraşul pe o anume colină, iar Remus pe alta, din cauza suprapopulării, Roma ajunge să se întindă pe şapte dealuri. Tot de aia, cred că ultimul amplasament, ăsta din Lipscănie, al şaptelea, o să rămînă şi ultimul. A naibii numerologie! Şi statuia lui Caragiale, din piaţeta de pe Maria Rosetti, are o istorie mărunţită cît să nu-i permită neicuşorului să zică „Sînt vechi, domnule!“. Am asistat la revenirea lui prin 2006 cînd lucram într-o clădire din zonă. De prin 2002, soclul, rămas gol, se plăcinţea inutil la soare şi la porumbeii nedumeriţi. Se pare că statuia ar fi fost pur şi simplu furată, mă rog, mutată fără aprobare, şi pusă în faţa Teatrului Naţional pe vremea în care director acolo era Dinu Săraru (altminteri, personaj în viaţă cu statuie la Slătioara). Domnul Caragiale ajunge, aşadar, la Naţional pe un „ceva“ – să-i zicem postament – nu mai înalt de cîteva palme de la pămînt, printre tufele ornamentale din faţa teatrului, de a ajuns bucureşteanul mistocar să îl numească „boschetar“. A stat ce-a stat, zice-se că pînă şi cîinii l-au udat, s-a protestat, şi boschetarul a ajuns în cele din urmă înapoi în faţa casei sale din Maria Rosetti colţ cu Caragiale. Dar însăşi facerea statuii are o poveste haioasă. Prin anii '50, în *über*-comunism se dă drumu' la un concurs: care face un Lenin mai frumos şi mai arătos? Sculptorul Constantin Baraschi face înainte de vreme un Lenin despre care crede că e cel mai frumos şi mai arătos. Dar nu cîştigă concursul şi rămîne cu Leninul acasă de-şi lovea toată lumea degetul mare de la picior de el prin atelier. Nu renunţă şi are o idee: decapităm tătarul şi punem alt cap cu pălăria berlineză a lui Caragiale. E refuzat din nou. Statuia stă mulţi ani în curtea Editurii Cartea Românească. Tihnit, românește, sub o boltă de viţă-de-vie. De acolo, ajunge în Maria Rosetti. Nestatornicia asta o fi pentru mulţi prilej de indignări şi de interpretări ale spiritului românesc. Gîndindu-mă la statuile umblătoare ale Bucureştiului, mie-mi vine în minte un capitol al *Orbitorului* cărtărescian care stă în picioare în oricare literatură a lumii. E migraţia epocală a statuilor din oraş care se strîng, bronz lîngă bronz, ipsos lîngă ipsos, tors lîngă tors, undeva în Casa Poporului.

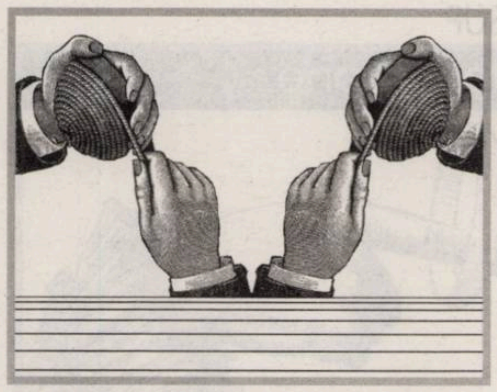

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Cinci lecţii şi recapitulare

În 2006, am scris în *Dilema veche* un text care se numea „Cinci lecţii italiene despre anticorupţie“. Era perioada în care DNA, cu Daniel Morar numit doar de scurtă vreme, începuse anchetele serioase care vizau înalţi demnitari, după o lungă perioadă în care România fusese o ţară foarte coruptă, dar fără corupţi. Descriam în articol, pe larg, operaţiunea *mani pulite* din Italia şi încercam să o pun într-o lumină realistă, pe care nu o vezi în seriale de tip *Caracatiţa* (linkul către acel articol: http://www.dilemaveche.ro/sectiune/articol/cinci-lectii-italiene-despre-anticoruptie).

Reiau aici cele cinci lecţii din Italia.

Prima: cînd magistraţii se apucă să aplice legea în cazul politicienilor, aceştia îşi folosesc puterea pentru a scoate dinţii legilor şi a-şi prelungi imunitatea de facto.

A doua: cînd corupţia e generalizată, lipsa de claritate morală deturnează dezbaterea publică.

A treia: presiunea publică funcţionează.

A patra lecţie: e de ajuns un grup restrîns de magistraţi puşi pe fapte mari, pentru a schimba peisajul, chiar dacă majoritatea colegilor rămîn spectatori.

Ultima lecţie: justiţia nu poate schimba de una singură o ţară.

Acestea erau lecţiile din Italia – caz clasic în care vorbim de corupţie de sistem, nu de cazuri individuale. Am asistat, în aceşti ani, la o repetare a scenariului italian la nivel de amănunt. Politicienii au schimbat legile convenabil şi au plasat lupta cu corupţia pe nisipuri mişcătoare. Aici îi includ şi pe politicienii de la Curtea Constituţională. Cînd scriu acest articol ştim că au declarat neconstituţională activitatea de control a averilor, dar nu ştim şi motivaţia deciziei. Scenariul se repetă cu ceea ce au făcut cu DNA: l-au declarat neconstituţional, a trebuit refăcut în interiorul Parchetului General, dar lăsîndu-i autonomia de acţiune şi de resurse. Trebuie să fii prost sau foarte confuz să crezi că interpretarea aberant de îngustă a Constituţiei în acel caz a avut la bază o îngrijorare onestă faţă de drepturile constituţionale. Parlamentul a lucrat şi el intens, a dat chiar o lege prin care nu se mai puteau face interceptări telefonice decît cu anunţarea prealabilă a celui anchetat. Ca să nu mai pomenesc de dosarele care implică foşti miniştri, membri ai Parlamentului, blocate ani în şir. Sau de celebra excepţie de neconstituţionalite: cine nu are chef să meargă la tribunal ridică excepţie de neconstituţionalitate, procesul se suspendă. Toate cazurile de mari demnitari făcute de procurori au primit din partea avocaţilor cîte o excepţie de acest gen, pentru a tergiversa procesele. Soluţia era simplă: schimbarea legii, astfel încît procesul să nu fie suspendat cînd se ridică o excepţie de neconstituţionalite. Semn clar de lipsă de voinţă politică.

În ce priveşte confuzia morală, aceasta este norma, e destul să ne uităm la orice talk-show pe subiect. Nu e la modă să spui că lucrurile se mişcă, pari mai deştept dacă bagi placa aceea cu: toţi sînt la fel, nu se va întîmpla nimic. Tot la modă e să zici că e doar un spectacol şi să acuzi procurorii că nu au obţinut condamnări tocmai în cazurile în care alte instituţii le-au legat mîinile (deşi au obţinut multe alte condamnări). Deja anchetaţii nu se mai apără spunînd că nu au făcut nimic, ci spunînd că nu au făcut nimic condamnabil penal. Judecătorul Costiniu zice că a intervenit pe un dosar nu pentru bani, ci din prietenie. Prezumţia fiind că e OK, ca judecător la Înalta Curte, să intervii pe dosare cîtă vreme nu ceri bani. Doar oameni sîntem, nu?

Magistraţii, care chiar au făcut din corupţie o prioritate, au rămas tot puţini. CSM aplică palid standardele etice şi doar cînd e mare scandal public. Un bilanţ al sentinţelor în cazuri de corupţie arată că jumătate primesc pedeapsa minimă, iar trei sferturi sînt sentinţe cu suspendare. Ce înseamnă asta? Că judecătorii îi găsesc pe X sau Y vinovaţi, dar nu cred că e mare scofală că sînt corupţi, aşa că nu prea îi bagă la puşcărie sau le dau cea mai mică perioadă permisă de lege. Doar oameni sîntem, nu? Avem şi noi nepoţei, există un Dumnezeu deasupra – aşa vorbeau Căşuneanu, Voicu şi Costiniu în stenograme. Cînd corupţia este normă socială, stîlpii societăţii şi mafioţii sînt unii şi aceiaşi.

Am lăsat la final lecţiile trei şi cinci. Justiţia nu poate schimba singură o ţară, chiar dacă am avea o masă critică de magistraţi dedicaţi. Faptul că PD-L reproduce sistemele de licitaţii trucate pentru lucrările publice exact, dar exact, în formele folosite de PSD înainte de 2004 arată că oamenii din politică, pur şi simplu, nu pot gîndi altfel (urmăriţi anchetele din *Gazeta Sporturilor* despre lucrările pentru baze sportive, chiar dacă nu sînteţi pasionaţi de sport). Pînă cînd partidele însele nu vor dezvolta anticorpi în interiorul lor, justiţia nu va face decît să-i prindă pe unii, uneori. E bine că se întîmplă, preţul şi riscul corupţiei cresc, dar nu e destul. Degeaba introduce Victor Ponta sistemul de alegeri interne semideschise dacă toţi candidaţii din competiţie vor fi de acord că Năstase este un bun public şi merită protejat faţă de procurori. Degeaba face Crin Antonescu revoluţia bunului-simţ dacă liberalii spun la televizor că anchetele de corupţie sînt semn de dictatură şi vor să ne salveze de ele.

Închei în mod special cu lecţia optimistă: presiunea publică funcţionează. A funcţionat şi în Italia, funcţionează şi în România. Deja dezbaterea în jurul reţelei Voicu arată o evoluţie. E bine să ne revoltăm şi să fim scandalizaţi. Putem fi cîteodată exasperaţi, dar cîtă vreme mai avem resurse de scandalizare, e de bine. Citesc acum jurnalul Annei Politkovskaia, abia tradus în română. Rusia este o societare incapabilă de scandalizare publică, doar de frustrare surdă.

Articolul meu din 2006 se termina aşa: „Lupta cu corupţia în România, dacă va continua, va fi sub constantă presiune, magistraţii vor fi ponegriţi şi corupţii vor spune că e răfuială politică, indiferent de fapte. Televiziunile (deţinute de afacerişti controversaţi) vor transmite aiurea ore în şir de la Parchet şi apoi vor invita analişti indignaţi de spectacolul televizat al anticorupţiei. Parlamentul va schimba legile de cum vor începe să fie aplicate la modul serios. Dacă peste cîţiva ani vom putea spune că am ieşit dintr-o epocă, atunci se va chema că a meritat“. Încă nu, mai avem. Eu sînt scandalizat şi optimist.

Istodor ia la întrebări Statul

Maria Georgescu

consilier, comuna Măicăneşti-Vrancea

„Hai să-ţi arăt Măicăneştiul noaptea, de la Palat la Spital“ suna o vorbă a intelectualilor comunei. Mai puteţi să ne faceţi o asemenea favoare, după jaful petrecut în localitate?

Vorba este veche, din perioada interbelică, unde la Măicăneşti a funcţionat un grup frumos, cuminte şi neasemuit de tineri intelectuali şi elevi de liceu. Ei au organizat în 1938 o minunată revistă spirituală – „revistă muzicală“ intitulată „Hai să-ţi arăt Măicăneştiul noaptea de la Palat la Spital“, palat însemnînd nimic altceva decît clădirea Primăriei, iar Spitalul fiind spitalul. Să ştiţi că Măicăneştiul ne este rupt de lume şi de vremuri. A fost un centru creativ, un loc de iradiere intelectuală. Între 1884-1897, la Măicăneşti şi Rîmniceni am avut *Gazeta săteanului*. În 1908, la Măicăneşti am avut şi primul cinematograf sătesc ce rula filme scurte. În 1923, încep să fie active cercurile preoţeşti. Aceste cercuri erau similare cu cercurile învăţătorilor şi se finalizau cu discuţii şi serbări la care participau şi sătenii. Din nefericire, n-am mai avut spital din iulie 1917. Abia din 1988-1990 am avut un Cămin-spital. Deci, ce să vă arăt de la Palat, adică Primărie, la Căminul-spital unde sînt internaţi bătrîni şi tineri cu handicap mintal, locomotor, debilitate fizică din tot judeţul. Dar astăzi sîntem *Eurocomuna Măicăneşti, bogată* ca în vremurile de dinainte, fără incidente în sat, între Brăila şi Vrancea. Se mai găseşte o pîine la ţest, se poate bea un vin de soi, avem şi noi, din cînd în cînd manifestări tradiţionale. Şi, să ştiţi, avem un primar de toată isprava.

PUBLICITATE

Coordonatoare: Stela GIURGEANU

La elite, înainte!

Texte și opinii de:

- Tincuța BALTAG (director general, Fundația „Dinu Patriciu")
„Elitele se selectează singure"
- Ioana BOT (prof. dr., Facultatea de Litere, Universitatea „Babeș-Bolyai", Cluj)
„Elitele? O frază de dînşii inventată..."
- Ana BULAI (sociolog)
„Care ne sînt elitele? Cine sîntem noi?"
- Oana POPESCU (director programe Aspen Institute)
„Contează valoarea modelului individual"
- Robert D. REISZ (prof. univ., Universitatea de Vest, Timișoara)
„Manifest împotriva cultului genialităţii"
- Simon SIMION (prof. univ., Universitatea „Babeș-Bolyai", Cluj)
„Elitele cresc, se formează pe lîngă elite"

argument

Bacșiș pentru calitate

DILEMA VECHE
La elite, înainte!
– cît și cum știm să ne creștem valorile –

Tertipul unui amic de a-şi vedea o reparaţie dusă la bun sfîrşit era să spună instalatorului: „dacă îmi faceţi treabă bună, am o sumedenie de prieteni la care vă pot recomanda, căci toţi sînt în căutare de un instalator priceput". Încerca, aşadar, printr-o mică şmecherie verbală să-l persuadeze pe respectivul instalator să „dea ce e mai bun din el". Altfel – mărturisea – mai mult ca sigur, instalatorul pe care îl vedea pentru prima oară în viaţă i-ar fi „fuşărit" lucrarea.

La noi, însă, pare că tertipul amicului se extinde, devenind o problemă de mentalitate: într-o societate în care încercăm să „păcălim" pe cineva pentru a-şi exercita calităţile la standarde optime, să-l ducem cu zăhărelul pentru a fi un bun profesionist, cum ne mai formăm elitele? Prin tertipuri, prin mici înşelătorii? Pentru a învăţa în plus faţă de programa şcolară, apelăm la meditatori. Nu pentru că profesorii n-ar fi buni, dar, în marea lor parte, din ce în ce mai puţin sînt motivaţi să devină martiri ai catedrei. La fel se petrec lucrurile şi în sistemul sanitar. Nu de mult, am asistat la o discuţie între doi medici, care suferiseră intervenţii chirurgicale, despre „cît trebuie să dai unui anestezist" pentru a-şi face treaba bine. Căci, la fel ca o ţeavă bine reparată, e important să ţi se facă şi o anestezie de calitate...

Cu alte cuvinte, ajungem să motivăm prin tertip sau bacşiş pe cineva ca să-şi facă treaba? Oameni de calitate fără îndoială că avem, de ce însă mulţi dintre ei nu profesează cu pasiune meseria pe care, de altfel, şi-au ales-o? O elită trebuie să fie motivată din exterior pentru a da ce e mai bun, sau motivarea ar trebui să fie intrinsecă?

Prin perpetuarea unui mod de gîndire nociv (dacă nu dai, nu ţi se face treabă) sau prin promovarea necondiţionată a valorilor – ne formăm sau ne deformăm elitele? (**S. G.**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 22 aprilie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu şi Dragoş Ghiţulete.

Robert D. REISZ

Manifest împotriva cultului genialității

Învățămîntul preuniversitar românesc trăiește într-o romantică preamărire a genialității. Calitatea este confundată cu excepționalitatea, și genialitatea este singura care contează. Nu întîmplător, discuțiile despre calitatea învățămîntului românesc ajung adesea să folosească numărul mai mare sau mai mic de olimpici ca argument. Nu întîmplător, multe dintre manualele de liceu folosesc un limbaj fals academic, pretențios și neclar. Și iarăși, nu întîmplător, tema „elevilor supradotați" este privită în mass-media ca fiind o problemă mai importantă decît abandonul școlar. De aceea, sportul de masă este practic inexistent, fiind încurajat numai sportul de performanță. Probabil de aceea elevii învață derivate și integrale, dar nu și cum se calculează o dobîndă.

Genialitatea, aici discutată, este clar cantonată în imaginarul romantic al unui creator vag paranoid și asocial. Modelul este desigur imaginea lui Eminescu, geniul prin excelență al manualelor școlare românești, poate chiar al întregii educații preuniversitare din România. Nu are cu adevărat nici o importanță cum era omul Eminescu, nu despre aceasta este vorba aici, și nici despre meritele sau defectele lui. Este însă vorba despre imaginea dezirabilului comportamental pe care școala românească îl promovează construind pe acest model mitologizat.

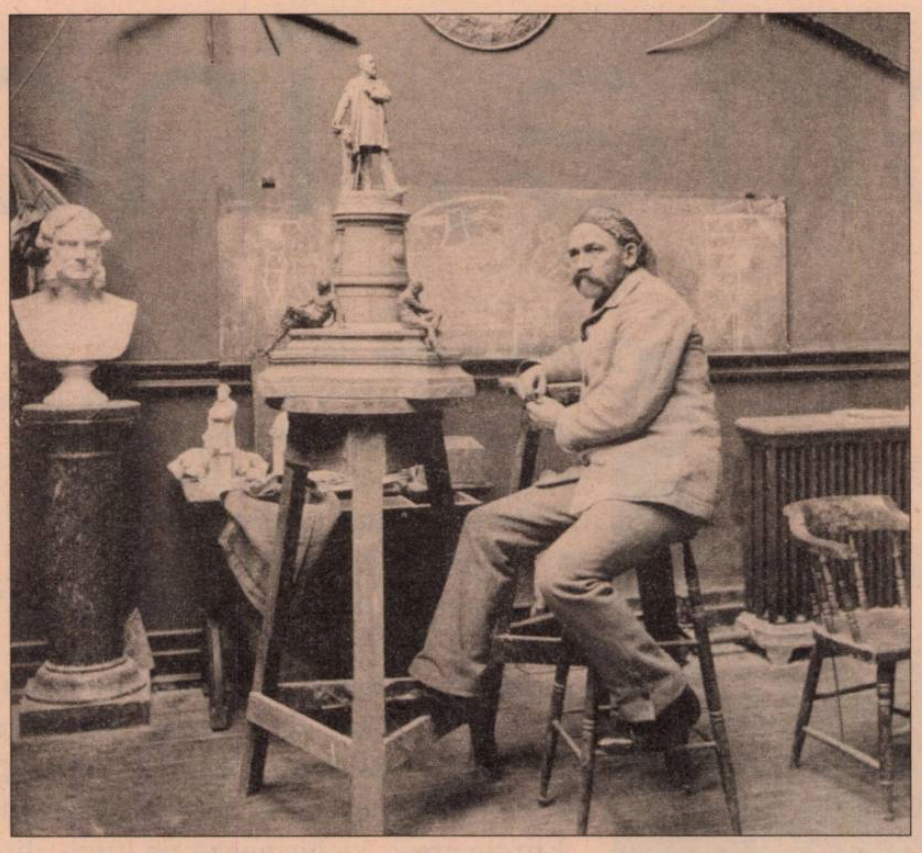

Școala trebuie să reabiliteze normalitatea, să valorizeze media, lucrul bine făcut, și nu excepționalismul

Modelul masculin al geniului

Astfel, tot ce nu este excepțional nu este meritoriu. Școala românească visează să producă „mari gînditori, oameni de știință și de artă", dar este total inaptă și chiar dezinteresată să producă cetățeni, în sensul complet, democratic și social al termenului. Dar chiar și crearea condițiilor propice pentru dezvoltarea de mari gînditori este mai mult retorică și ipocrizie decît abordare pragmatică. În plus, modelul geniului este unul eminamente masculin. Oare să oferim în școala românească modele doar tinerilor bărbați?!

Mai mult, genialitatea promovată de școala românească este, desigur, neadaptată vremilor mereu vitrege. Geniul trebuie să caute adevărurile în singurătate, fruntea lui să scruteze absolutul. Și inadaptarea aceasta este considerată ca fiind bună. Ea aduce cu sine un dispreț pentru instituțiile democratice, inerent mediocre și imperfecte, dispreț bazat de asemenea pe genialitate. Anume pe însăși posibilitatea ei. Pentru că existența genialității este posibilitatea creației perfecte și, prin corolar, posibilitatea ordinii sociale perfecte. Omologul genialității este utopia. Cel al democrației este mediocritatea. Pentru că geniile romantice există, ele trebuie să conducă lumea. Nevoia unui conducător charismatic, mesianic și autoritar este strîns legată de acest model de genialitate. Singura concesie care se face este că pot exista și genii rele. Astfel, întreaga glorioasă istorie devine o paradă a geniilor.

Profesionalizarea modernă a dezvoltat un sistem de rezolvare a problemelor bazat pe abordări algoritmice, pe protocoale de pași bine definiți și demersuri structurate, precum și pe o etică profesională a corectei aplicări.

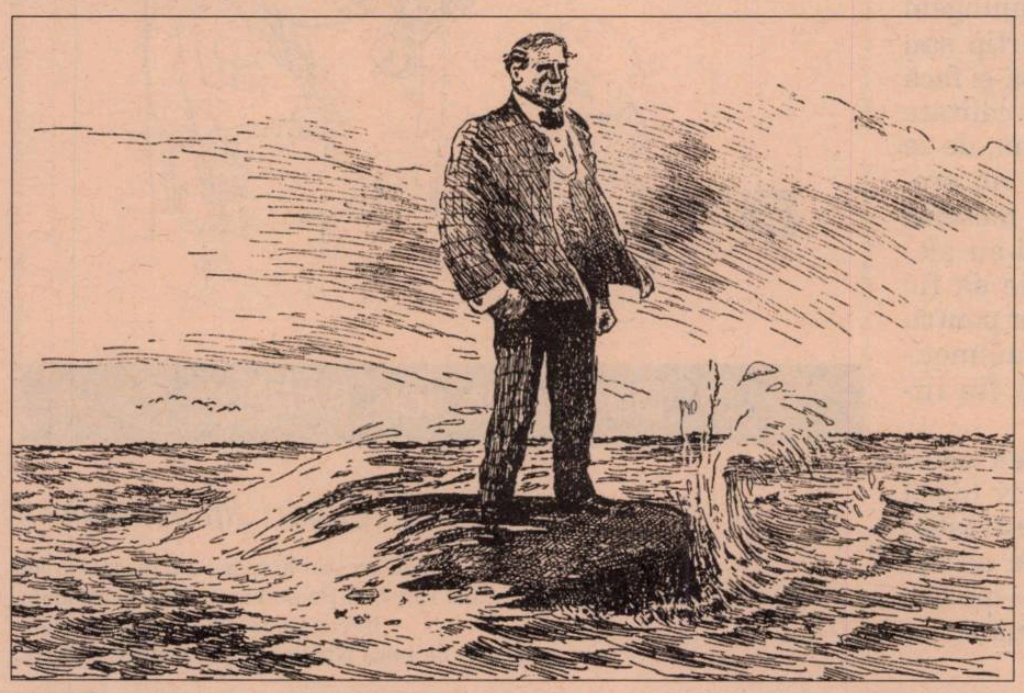

Genialitatea promovată de școala românească este, desigur, neadaptată vremilor mereu vitrege.

Mitologia geniului promovată în școală este, în multe feluri, dăunătoare. În primul rînd pentru marea majoritate a elevilor care, desigur, nu se pot regăsi în această imagine. Faptul că sînt persoane echilibrate, bine integrate social, cu gusturi, interese și realizări școlare normale, este insuficient valorizat. Pentru orice societate democratică acești oameni sînt principala valoare și resursă. Ei sînt societatea și pentru ei există statul. Pentru ei această țară trebuie să fie un loc mai bun și ei sînt cei ce trebuie să ia deciziile esențiale.

Dar mitul genialității îi lovește și pe cei care se regăsesc în el și se asimilează într-un fel de profeție autoîmplinită unei imagini de persoană singuratică, neapreciată de societate, în pofida marilor ei calități. Rămîne desigur posteritatea să îi recunoască, sau vreo revoluție să îi aducă în poziția de putere pe care o merită. Căci trăim într-o lumea a micimilor, a jumătăților de măsură și a mediocrității de care numai ei ne pot mîntui.

O altă consecință nefastă a acestui tip de educație este și profesionalizarea întîrziată a meseriilor. Profesionalizarea modernă a dezvoltat un sistem de rezolvare a problemelor bazat pe abordări algoritmice, pe protocoale de pași bine definiți și demersuri structurate, precum și pe o etică profesională a corectei aplicări. Profesionalizarea implică în mare măsură predictibilitate, atît a acțiunilor care trebuie întreprinse, cît și a rezultatelor. Valorizarea excepționalismului este, în același timp, o desconsiderare a profesionalizării. La noi, un bun instalator, un bun medic sau un bun avocat nu este o persoană care cunoaște pașii algoritmici pentru rezolvarea unei probleme, ci este un ingenios, capabil de euristici complexe, un geniu al meseriei lui. Ca atare, succesul unui demers nu mai este previzibil, probleme simple nu își găsesc rezolvări simple. În fine, nu mai există nici o diferență între o problemă simplă și una complicată, pentru că rezolvările trebuie mereu re-inventate, ingeniozitatea trebuie mereu pusă la încercare.

Și totuși, ce e de făcut? Școala trebuie să reabiliteze normalitatea, să valorizeze media, lucrul bine făcut, și nu excepționalismul. Nu cerem să se schimbe mentalitățile înainte de a se schimba formele, căci așa ceva este imposibil, cerem tocmai să se schimbe formele, ceea ce se poate face prin transformări ale cadrelor curriculare și ale pregătirii pedagogice, astfel încît acest păgubos cult al excepționalismului și al genialității să dispară din sălile de clasă. Nu cerem să se predea un anume poet sau să nu se predea un altul, să se prezinte sau nu contribuția istorică a unui domnitor sau a altuia. Ceea ce cerem este ca abordarea critică să prevaleze asupra mitologizării, contextualizarea social-istorică să nu lipsească și umanizarea personajelor manualelor noastre să elimine cultul geniilor și al eroilor. Cerem o perspectivă critică asupra cunoașterii și culturii care să permită valorizarea umanului, ca alternativă la un cult necritic al genialității care lasă majoritatea elevilor fără un model, iar minoritatea rămasă o socializează cu un model mereu inadecvat societății.

Este ușor și inutil să pretindem că apărăm normalitatea de atacul unei pretinse sub-normalități, ceea ce este important și mult mai greu este să o apărăm de atacul supra-normalității.

***Robert D. Reisz** este profesor universitar la Universitatea de Vest din Timișoara și cercetător la Institut für Hochschulforschung an der Martin Luther Universität, Halle Wittenberg. A publicat, singur și în colaborare, peste 50 de articole și 7 cărți de statistică și sociologie a educației, printre care* Integrating Europe through Co-operation among Universities *la Jessica Kingleys, Londra în 1997 sau* Inklusion in Hochschulen. Beteiligung an der Hochschulbildung und gesellschaftliche Entwicklung in Europa und in den USA (1950-2000) *la Lemmens Verlag, Bonn, 2007. Este membru în Comisia Federală pentru Statistica Învățământului Superior din Germania, precum și în International Ranking Experts Groups și în grupul Policy Research on Private Higher Education. A fost bursier al Colegiului „Noua Europă" din București.*

„Cît despre împărțirea oamenilor în obișnuiți și neobișnuiți, pe care o fac, recunosc că este cam arbitrară, de aceea nici nu am insistat asupra cifrelor exacte. Eu însă cred în ideea mea, și anume că oamenii, prin însăși legea firii, se împart în două categorii: în inferiori (oameni obișnuiți), material uman care servește la procreare, și în oameni în adevăratul sens al cuvîntului, cei care au darul sau talentul de a spune în mediul lor un cuvînt nou."

(F.M. Dostoievski, *Crimă și pedeapsă)*

„Elitele se selectează singure"

interviu cu Tincuța BALTAG

De ce programele Fundației „Dinu Patriciu" s-au axat pe domeniul educației? De ce nu ați ales un alt domeniu?

Educația este singura „armă" împotriva diletantismului și a superficialității, îi face pe oameni mai greu de manipulat, mai conștienți de propria valoare și mai toleranți. Prin educație se pot schimba acele atitudini și mentalități care astăzi ne țin în loc.

Cred că investiția serioasă în educație este singura cale prin care România își poate reveni, atît economic, dar mai ales moral. Simt că exact acum este momentul cel mai potrivit pentru o concertare a eforturilor în educație. Societatea este pregătită pentru acest lucru: oamenii sînt dispuși să schimbe ceva numai cînd sînt în suferință, numai cînd realizează că pentru a le fi mai bine au nevoie de schimbare și de o regîndire profundă a valorilor. Azi sîntem într-o profundă suferință. Ne doare că școala românească nu este performantă, ne doare abandonul școlar prea mare, ne dor notele slabe la testările internaționale și simțim asta direct, în fiecare zi. Cu o educație puternică și eficientă totul va începe să funcționeze. Fără ea, totul se prăbușește.

Acum cîțiva ani o statistică spunea că doar 2% dintre studenții din România provin din mediul rural. Condițiile erau strict financiare, dar avînd în vedere că 30% din populația României provine din mediul rural, nu credeți că astfel se pierde un potențial important al unei posibile viitoare elite?

Echitatea este valoarea cea mai importantă care lipsește școlii românești. Ea există doar în declarații. Nu oferim șanse egale tuturor copiilor, indiferent de proveniență, etnie, religie și așa mai departe. Dacă te naști într-o familie săracă și eventual romă, șansele tale de a avea acces la educația de bază, la nivel primar chiar, scad vertiginos. Cînd vorbim despre studii universitare este și mai grav. Copiii din mediul rural sînt extrem de dezavantajați. Cei mai mulți abandonează studiile deja după clasa a VIII-a – nici nu ajung la liceu. Se pierde astfel un potențial uman imens. Mă înfurie acest fapt pentru că ne sabotăm singuri ca nație.

Mai devreme sau mai tîrziu, oamenii, care nu se simt apreciați și simt că merită mai mult, vor alege să plece. Nu mai crede nimeni în martiriu, în sacrificiul personal de dragul patriei.

Egalitarismul proclamat de comunism a avut efecte perverse și durabile.

Credeți că sistemul educațional din România formează elite sau buni profesioniști?

Din fericire elitele pot răsări în condiții dintre cele mai potrivnice. Așadar ele vor reuși să se facă remarcate și într-un sistem imperfect. Întrebarea este dacă putem stimula acest proces natural de selecție. Și nu este singura: sîntem capabili să ne păstrăm elitele în țară? Mai devreme sau mai tîrziu, oamenii, care nu se simt apreciați și simt că merită mai mult, vor alege să plece. Nu mai crede nimeni în martiriu, în sacrificiul personal de dragul patriei.

Premisele pentru formarea de buni profesioniști, din păcate, nu sînt îndeplinite de către multe instituții de învățămînt din România. Nu putem genera profesioniști, de vreme ce valorile, pe care școala ar trebui să le întrupeze, sînt șubrede. Mă refer desigur la adevăr, integritate, echitate, responsabilitate, competență... ar trebui să fie valori pe care oamenii școlii să le recunoască, să le aprecieze, să le susțină și să le integreze în tot ceea ce înseamnă educație. Aceste valori, ce par abstracte, au influență directă asupra corectitudinii evaluărilor și a examenelor, asupra dezvoltării profesionale a oamenilor de la catedră, asupra interesului părinților pentru educația primită de către copiii lor și, în final, asupra calității educației în general.

Avem facultăți unde elita se poate forma?

Cred că există universități românești care încep să facă pași și eforturi pentru creșterea calității învățămîntului superior. Vă dau doar cîteva exemple concrete: programe pentru atragerea studenților internaționali, invitarea de cadre didactice din afară, proiecte de cercetare, investiții în baza materială. Am speranța că, în curînd, vom fi prezenți și în top 500 internațional. Este doar o problemă de timp și de strategie. Nu se poate face un învățămînt de calitate cu taxe de 300 euro pe an.

Cerințele de pe piața de muncă sînt într-un fel un obstacol în formarea elitelor?

Cred că fiecare companie, instituție sau organizație ar trebui să își dorească angajați inteligenți, pasionați și creativi. Din păcate, din ceea ce am observat eu însă, creativitatea nu este îndeajuns de cultivată sau recompensată de către mulți angajatori. Se pune mult mai mare accent pe respectarea regulilor, conformism și cuminție.

Nu poate exista progres fără inovație, iar inventivitatea este apanajul elitelor, a celor care sînt capabili să conceapă noi realități, să parcurgă drumuri neexplorate.

Mai există în România un spirit al elitei? Cum este el perceput azi, la 20 de ani după Revoluție?

***Tincuța Baltag** este director general al Fundației „Dinu Patriciu" și președinta Forumului Donatorilor din România. A absolvit programul de MBA Romano-Canadian. Începînd cu anul 2006, s-a ocupat de înființarea Fundației „Dinu Patriciu", de stabilirea strategiei pe termen lung și de coordonarea programelor acestei organizații. Cu un buget anual de peste 7 milioane USD, fundația susține șapte programe naționale în domeniul educației și peste 5600 de bursieri – elevi de liceu, studenți, masteranzi și doctoranzi.*

Aici există, într-adevăr, un punct nevralgic. Timp de 45 de ani am învățat că toți sîntem egali, iar cei care îndrăzneau să ridice fruntea erau rapid „aduși la ordine". Egalitarismul proclamat de comunism a avut efecte perverse și durabile. Le simțim și acum în ura proletară îndreptată împotriva oamenilor bogați, în general, și a oamenilor de afaceri, în special. Nu pot să uit o conferință de responsabilitate socială la care am participat acum vreo doi ani la Iași, în timpul căreia un prefect din zonă își exprima revolta vizavi de prezența companiilor internaționale în Moldova: „Cum dom'le, să vină aici să facă profit? Profit?? Pe spinarea noastră?".

În realitate, sîntem egali în șanse, în drepturi și în obligații, însă profund inegali în aptitudini, potențial, energie și aspirații.

Cum depistăm, pînă la urmă, oamenii care fac parte din elită și, legat de aceasta, credeți că la ora actuală mai avem modele care ar putea construi o viitoare elită?

Oamenii care fac parte din elită sînt oameni care, pe lîngă o educație intelectuală puternică, sînt interesați de propria lor evoluție morală, spirituală și profesională.

Ei nu duc o viață contemplativă, ci una activă, iar altruismul este o calitate indispensabilă.

Elitele se selectează singure. Atunci cînd politica și birocrația intervin prin fraudă în acest proces, întregul sistem se decredibilizează. Falsele elite transmit ideea că frauda și plagiatul te pot duce în vîrf, fapt ce are consecințe negative imense asupra tinerilor aflați în căutare de modele. Ce rost mai are să îți tocești coatele pe băncile școlii? Ce rost are să îți păstrezi coloana vertebrală și să respecți regulile?

Eu cred foarte mult în puterea societății civile. Cred în elitele care cresc și se fac remarcate în mod natural, datorită calităților extraordinare care le fac să strălucească și să se înalțe deasupra tuturor. Cunosc astfel de oameni – generația 20-30 de ani are numeroase astfel de exemple. Tineri entuziaști și inteligenți care văd oportunități, și nu amenințări, în starea noastră de tranziție.

a consemnat Stela GIURGEANU

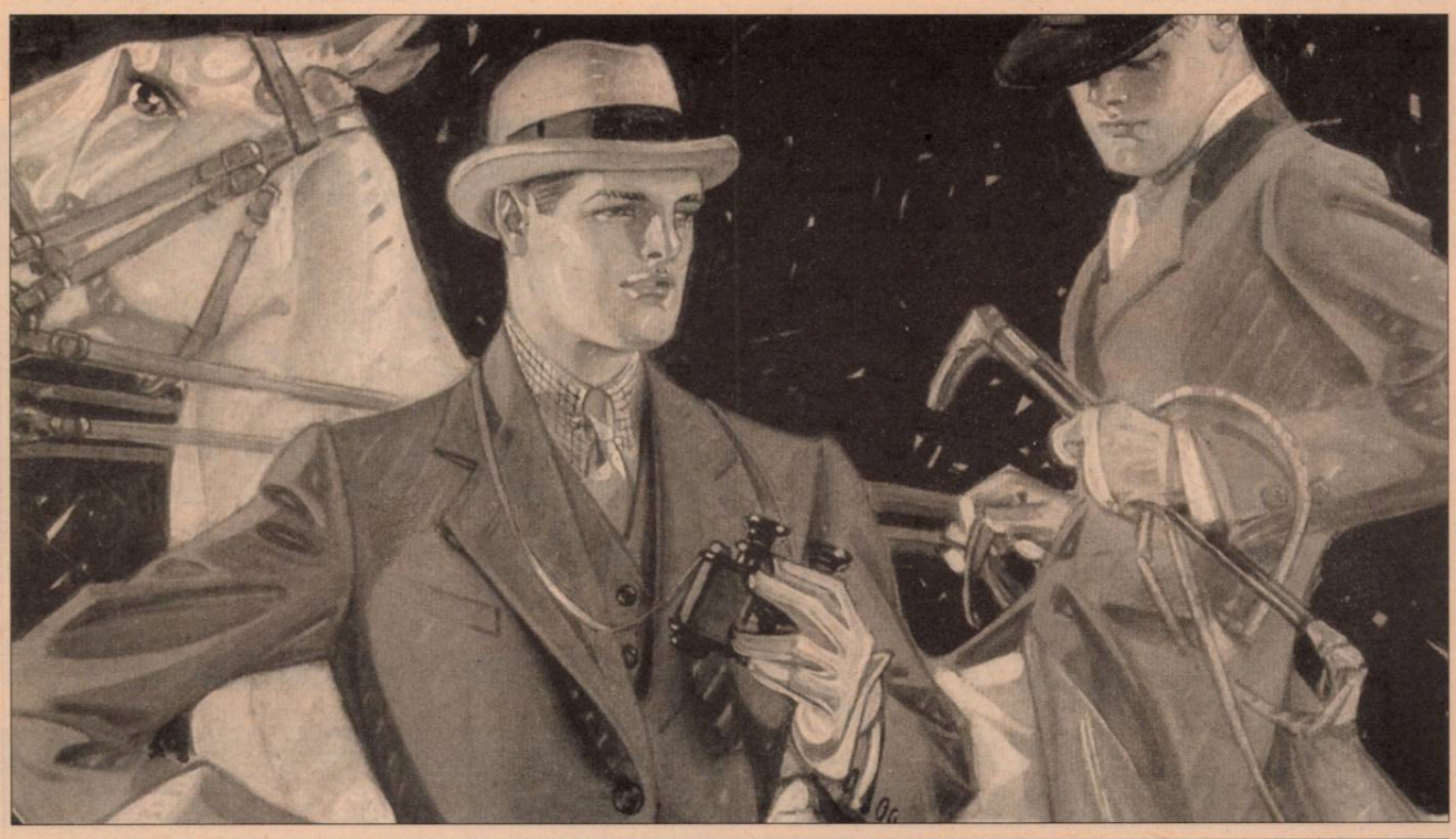

Ana BULAI

Care ne sînt elitele? Cine sîntem noi?

Elitele sînt indivizi care, pe paliere clar delimitate, întruchipează ceea ce fiecare dintre noi, în grupul sau comunitatea sa, admiră. Elitele sînt ceea ce noi ne-am dori să ajungem, reflectă felul în care noi am vrea să gîndim, să acţionăm, să credem. Elitele sîntem „noi" la modul ideal, sînt, într-un alt fel de a spune, ceea ce ne reprezintă, în valorile noastre de azi, dar şi în felul în care vom acţiona pentru mîine.

Orice comunitate are elitele ei, marea majoritate a oamenilor se raportează la una sau mai multe elite. Existenţa elitelor este ontologică la nivel societal. Viaţa, în sens figurativ, a acestor elite este direct dependentă de importanţa socială a valorilor pe care le reprezintă. Într-o societate contestatară, ca a noastră, cu inapetenţă aproape organică faţă de stabilitate, elitele care rezistă în conştiinţa publică mai mult de un deceniu sînt greu de identificat.

Vilfredo Pareto, în tratatul său, ne vorbeşte despre două feluri de elite, care par a transgresa vremurile şi care sînt emblematice prin mecanismul pe care îl utilizează: elitele „vulpi", caracterizate prin „instinctul combinatoric" şi elitele „lei", definite prin ceea ce Pareto numea „persistenţa agregatelor". Această diadă o regăsim sub diferite forme: promotori ai schimbării *vs* susţinători ai stabilităţii, inovatori *vs* obedienţi, cei care, puşi faţă în faţă cu o regulă, identifică, în primul rînd, oportunităţi de eludare a acesteia pentru a-şi atinge scopul *vs* cei care tind să îşi adapteze scopul noii realităţi create de respectiva normă.

Pînă în decembrie '89, partidul-stat făcuse o adevărată politică din promovarea publică a ceea ce se dorea a fi elitele „lei", oameni care reprezentau, pe diferite paliere de interes, „idealul omului nou", „multilateral dezvoltat", omul care întrunea cu succes şi patriotism valorile pe care partidul le promova prin propria ideologie.

Elitele oficiale erau oameni, care, pornind de jos (adică fără antecedente intelectualiste sau moşiereşti în familie), reuşiseră să atingă o performanţă remarcabilă. De la Nicolae Ceauşescu, ajuns în vîrful ierarhiei politice, la Elena Ceauşescu, pusă în topul academicianismului românesc, şi pînă la mecanicul de locomotivă erou, minerul care scoate „aurul negru", mama eroină, ţăranul care „oferă ţării pîine", toţi erau elite. Meritocraţia nu era dată de competenţă, de valoare, de prestigiu profesional, ci de o „origine sănătoasă", de adeziunea la mişcarea „revoluţionară", de credinţa în partid sau în lider.

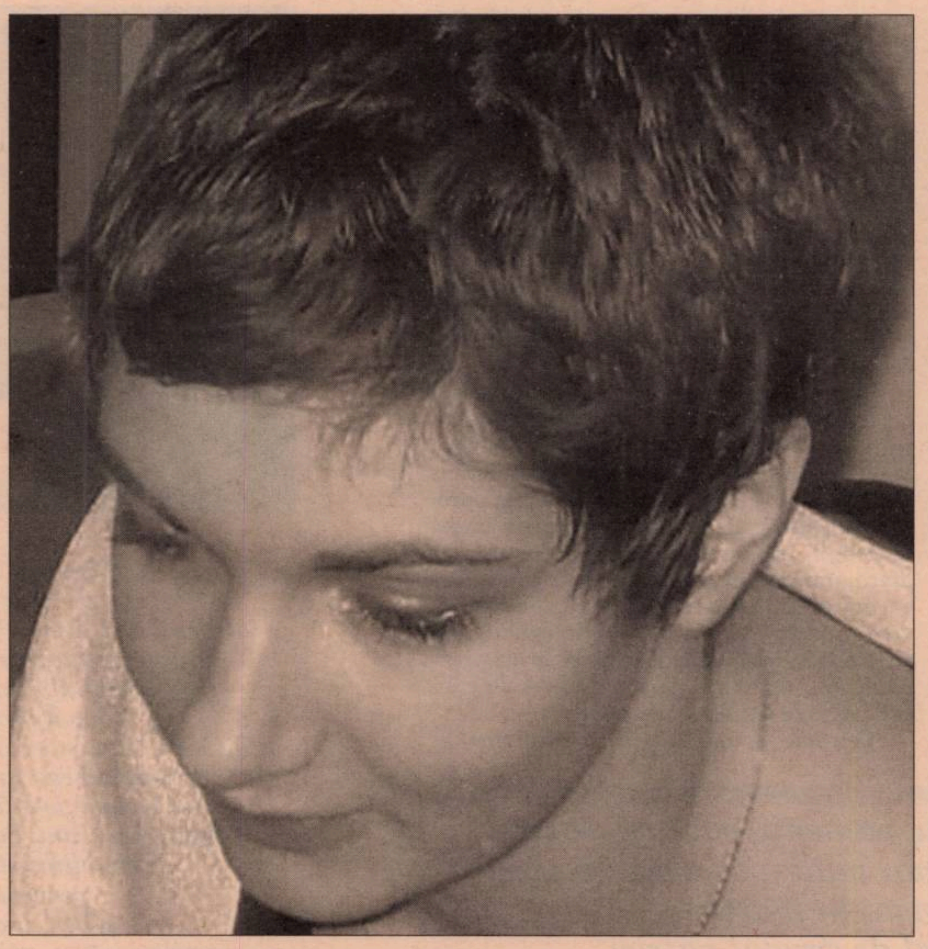

***Ana Bulai** este sociolog, absolventă a Facultăţii de Sociologie, Universitatea Bucureşti, promoţia 1999. A absolvit un masterat în Filosofie în cadrul aceleiaşi Universităţi, este doctorandă în Ştiinţe Politice la Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative din Bucureşti, cercetătoare în ştiinţele sociale şi autoare a mai multor studii şi lucrări în domeniul social.*

Acelaşi mediu politic şi social a creat însă, în mod natural, şi o elită neoficială, respectiv disidenţii politici, contestatarii, intelectualii, de cele mai multe ori periferizaţi prin multiple mijloace.

Dincolo de această lume a „leilor", a existat însă permanent şi un univers al „vulpilor", care speculau portiţele sistemului, care făceau rost de o autorizaţie, de o vacanţă în străinătate, care puteau să-şi plaseze o rudă undeva sau puteau aranja o intrare în partid. Aceste „vulpi" nu erau oficiale, dar nici neoficiale, nu erau modelul sistemului, dar nici duşmanii lui. Reprezentau un univers potent, relaţional, care crea modele şi avea elitele ei.

Revoluţia din decembrie '89, contrar aşteptărilor noastre, nu a reuşit, sau poate nici nu a avut menirea, să inverseze ierarhia, să repoziţioneze elitele, să plaseze meritocraţia pe locul cuvenit. Dimpotrivă, în loc să schimbe ierarhia valorilor, a schimbat paradigma, lăsînd loc unui nou val de elite: elitele speculative. „Leii" vechiului regim nu au fost înlocuiţi de alţi „lei". Revoluţia a adus în vîrful ierarhiei sociale nu atît elita neoficială a contestatarilor politici, cît mai degrabă „vulpile" acelui sistem. De altfel normal, chiar şi în viziunea lui Pareto. Aceste elite reuşiseră să acumuleze experienţa de a specula şi îşi dezvoltaseră un spirit antreprenorial, centrat pe relaţii. Erau, pînă la urmă, elite de tip capitalist, deşi nu neapărat democratice sau potrivnice vechiului regim.

În 20 de ani, aceste noi elite oficiale au impus modele referenţiale. Elita este selectată azi, în mentalul social majoritar, din perspectiva atingerii scopului, indiferent de mijloace. Este omul care „s-a ajuns", care inundă televiziunile, care are toţi marcatorii unui status ce reprezintă frustrările sociale majoritare: o vilă somptuoasă, maşini de lux, fotomodele ca partenere de viaţă, sau bărbaţi potenţi finaciar alături, un serviciu bine plătit, eventual un post obţinut politic. Elita de azi este, majoritar, o elită a unui capitalism incipient ce reprezintă foarte bine entropia şi anomia din societatea noastră. Promovarea lor, din ce în ce mai agresivă, generează nevoia unei noi elite „neoficiale", una a stabilităţii, a echilibrului axiologic, a unei ierarhii valorice sănătoase. Această disidenţă tinde a se centra, încetîncet, în jurul a ceea ce a mai rămas din intelectualitatea anticeauşistă, ce pare a fi „condamnată" la opoziţie.

După două decenii de la Revoluţie, am ajuns la „omul unilateral împlinit", elita oficială de astăzi. Este doar o etapă, care, sigur, pentru unii dintre noi poate însemna o viaţă de om. Însă rămîne o etapă. Mai devreme sau mai tîrziu, elitele „lei", agregatele, vor lua locul „vulpilor" de astăzi. Pot fi reprezentante ale unui sistem valoric democratic, modern, sănătos, în care să găsim liniştiţi modele pentru copiii noştri, sau, la fel de bine, pot fi elite de tip feudal, baroni, boieri, moguli sau altceva, pe care vom ajunge să îi admirăm doar pentru că au averi la care nu vom avea acces niciodată şi pentru că ziua noastră de mîine va depinde discreţionar de bunăvoinţa lor. Este suficient să întrebaţi zece elevi de liceu, aleşi la întîmplare, cum speră să arate o zi obişnuită din viaţa lor de peste zece ani şi veţi avea un indiciu în acest sens.

Un lucru rămîne clar: elitele noastre vor fi ceea ce noi vom dori să rămînem.

PUBLICITATE

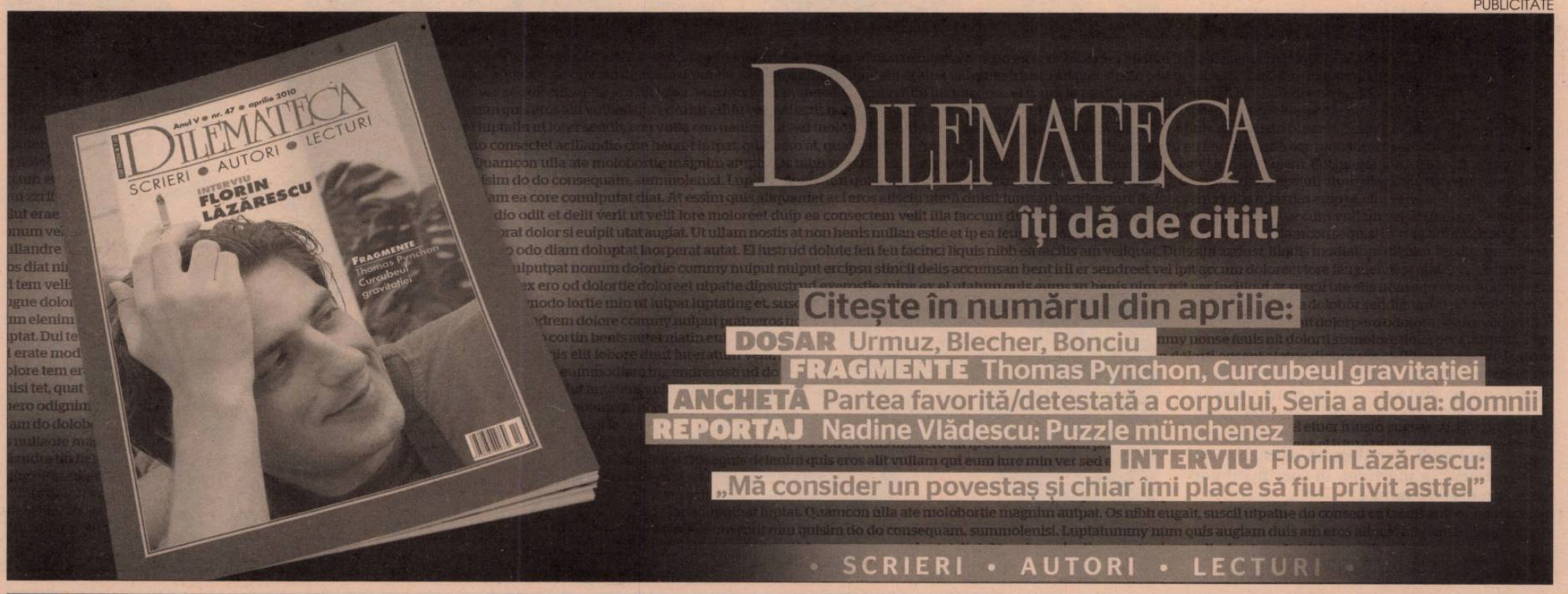

Simon SIMION

Elitele cresc, se formează pe lîngă elite

Consultînd DEX-ul vom constata că: *elită, elite* sînt un grup de persoane care reprezintă ceea ce este mai bun, mai valoros, mai ales într-o comunitate, o societate etc.; cuvîntul vine de la francezul *elite*, care, pe lîngă calitatea de a fi cel mai bun, reţine imediat şi pe aceea de cel mai demn de a fi ales, ca urmare a faptului că acest termen vine de la latinescul *eligere* – a alege.

În accepţiunea generală, termenul de elită este asociat oamenilor cu o competenţă deosebită şi cu un înalt spirit de creativitate în viaţa socială sau/şi în profesiile lor.

Deşi a fi ales nu presupune şi rezultatul unui proces electoral, acesta a fost sensul, reţinut în special pentru a identifica elitele sociale, dar pentru elitele profesionale a fost reţinut mai degrabă sensul de deosebit, ales, distins.

În intervenţia mea mă voi referi doar la elitele profesionale, în general, şi la rolul şcolii în formarea acestora, în particular.

Orice comunitate socială sau profesională are nevoie de elite pentru a-şi asigura progresul în contextul competiţional ce însoţeşte dezvoltarea şi progresul. Astfel spus, comunităţile care au ştiut să-şi formeze şi să-şi promoveze elitele au reuşit să se poziţioneze în frunte, să atingă standarde de viaţă şi culturale remarcabile, bucurîndu-se de respectul şi aprecierea celorlalte comunităţi.

În acest context, se impune a sublinia importanţa respectului de care trebuie să se bucure elitele în interiorul comunităţii, respect rezultat atît din calităţile şi contribuţiile acestora în domeniile lor profesionale, cît şi din acţiunile factorilor politici şi sociali, a mass-mediei sau a structurilor profesionale.

În timp ce elitele sociale s-au asociat şi întreprind acţiuni coerente pentru promovarea şi protejarea lor în societate sau pentru a impune reguli care să le recunoască valoarea, elitele profesionale beneficiază, în primul rînd, de recunoaştere în cadrul asociaţiilor profesionale, recunoaşterea lor în cadrul societăţii fiind condiţionată de atitudinea liderilor politici, a factorilor formatori de opinie, de modul în care societatea este pregătită să recepteze rolul elitelor în asigurarea progresului şi a prestigiului acestora.

În România modernă, Academia a fost întemeiată ca for menit să asigure consacrarea şi prestigiul elitelor, iniţial a celor culturale, din domenii socio-umane, iar, ulterior, şi în domenii ştiinţifice, esenţiale pentru progresul tehnologic. Cu toată eroarea care a marcat-o în perioada 1945-1989, în special în prima parte a acesteia, Academia Română rămîne principalul for de validare a elitelor româneşti. Numărul limitat de membri, în condiţiile acordării calităţii de membru al Academiei pe durata vieţii, nu-i permite însă acestui for să integreze printre membrii lui pe toţi cei care, uneori aparţinînd generaţiilor tinere, dovedesc calităţi şi au contribuţii de excepţie menite a-i îndreptăţi să aspire la această recunoaştere.

Promovarea şi recunoaşterea elitelor reprezintă un proces complex ce se realizează pe multe planuri şi la multe niveluri. În acest sens, există elite locale, naţionale, regionale şi mondiale. Putem găsi o imagine sugestivă a acestei ierarhizări în cea a munţilor semeţi. Aşa cum nici munţii, cu vîrfuri acoperite permanent de zăpadă, nu sînt distribuiţi uniform pe glob, tot aşa nici elitele profesionale de nivel mondial nu se află peste tot. Aceste elite mondiale sînt, în primul rînd, laureaţii premiilor Nobel şi, în general, provin de la universităţi de elită din ţările cu economiile cele mai puternice, chiar dacă de multe ori ţările lor de origine sînt departe şi sărace. Şansa acestora din urmă a constat în posibilitatea de a fi studiat în ţara lor la şcoli şi universităţi cu profesori de elită, cei mai buni în domeniul lor, sau de a fi avut acces la timp la asemenea universităţi de prestigiu din alte ţări.

Elitele se formează în şcoli de elită. Potenţialele elite, prin capacitatea de învăţare şi creaţie, trebuie să beneficieze din partea societăţii de condiţii optime de şcolarizare, în primul rînd de o consiliere corectă din partea profesorilor. Aceştia sînt cei care pot şi au datoria de a-i orienta pe parcursul afirmării arătîndu-le, în modul cel mai realist posibil, şcolile pe care trebuie să le urmeze dacă doresc să acceadă la un nivel de performanţă care să-i califice în a fi consideraţi printre elitele domeniului pentru care găsesc că au dotările necesare.

Pentru aceasta este însă esenţial respectul de care se bucură profesorul în comunitatea respectivă. O societate, în care membrii ei sînt dispuşi să asiste pasiv la discreditarea şi decredibilizarea profesorilor, îşi condamnă multe din potenţialele elite la o existenţă mediocră, cu o contribuţie nulă la progresul ei. Cînd se va ajunge ca în Olanda, situaţie pe care am putut să o constat personal, România va avea şansa de a fi generatoare de elite europene şi elite mondiale, pe măsura potenţialului uman de care dispune. Acolo, dacă un profesor mentor îţi spune că pentru copilul tău cel mai potrivit este liceul de tip B sau C, deşi tu crezi că este cel de tip A sau invers, părerea profesorului poate fi pusă sub semnul întrebării doar un semestru, după care se aplică rezoluţia acestuia. Peste 90% din cazuri însă acceptă, încă de la început, cu mulţumiri, rezoluţia profesorului.

Responsabilii potenţialelor elite

Asumarea de către fundaţii sau mecenate a sprijinirii unor potenţiale elite este în totalitate lăudabilă şi respectabilă, dar nu şi suficientă. Acest rol trebuie asumat de către cei desemnaţi prin alegeri politice să se ocupe, cu responsabilitate, de educarea tuturor, fără a neglija însă sprijinirea, prin metode specifice, a potenţialelor elite. Existenţa centrelor de excelenţă în învăţămîntul preuniversitar, ca loc în care tinerii cu înclinaţii deosebite spre cunoaştere să găsească, din păcate doar în afara programului obişnuit, condiţiile materiale şi umane pentru o educaţie specială, este o picătură într-un ocean de măsuri ce limitează şansele copiilor noştri.

În absenţa unui sistem care să pună la dispoziţia potenţialelor elite, pe baza unor procese riguroase de selecţie, şi a unor reguli severe de părăsire a rutei în caz de neconfirmare, şansele acestora sînt 90% dependente de posibilităţile financiare ale părinţilor. Ce şi-a permis un stat guvernat de idei egalitariste nu-şi poate permite unul care se vrea al economiei de piaţă? Aceste clase speciale, pe diferite profile, ar fi imposibil de susţinut de societatea românească actuală? Cred că nu şi sper să se găsească loc pentru ele în viitorul apropiat.

Cum am mai spus, „elita" vine de la „a alege" şi presupune, deci, o selecţie după criterii de calitate, mai mult sau mai puţin bine definite. De cele mai multe ori, selecţia este rezultatul unor competiţii organizate special pentru a se conferi, unei persoane şi de cele mai multe ori unui grup, titlul de elită într-un domeniu, titlu care poate fi însoţit de obţinerea unei diplome, a unei poziţii sau de o finanţare specială din partea unei fundaţii sau a unor organisme ale statului: ministere, consilii etc.

Spre exemplu, aşa s-a întîmplat în Germania unde, la un moment dat, în 2005, guvernul a decis să organizeze o selecţie pentru a nominaliza cîteva universităţi de elită de genul celor existente în SUA şi Anglia şi care să ajungă la nivelul acestora în următorii ani, după o finanţare suplimentară consistentă. După ce iniţial au fost nominalizate trei, ulterior au fost nominalizate nouă universităţi de elită, care urmau să primească aproximativ 2 miliarde de euro în următorii 5 ani. În prezent, nici o universitate din Germania nu se numără printre primele 50 de universităţi din lume; conform unor clasificări internaţionale recunoscute de comunităţile academice, această măsură venind tocmai în sprijinul eforturilor unor universităţi de a accede în grupul de elită a universităţilor.

Ideea este că nu poţi fi elită, nu poţi forma elite de nivel mondial, dacă nu beneficiezi de o finanţare suplimentară, rezultat al unor evaluări, evident din afara universităţilor. Această evaluare, de care se vorbeşte de mulţi ani şi în ţara noastră, este absolut necesară dacă nu se doreşte ca cenuşiul să acopere performanţele universităţilor româneşti. Probabil că ar fi fost mai inspirată adoptarea unei legi a învăţămîntului superior, lege propusă încă de regretatul Marian Papahagi, poate că doar astfel universităţile româneşti ar fi avut cu adevărat şansa unei reformări profunde.

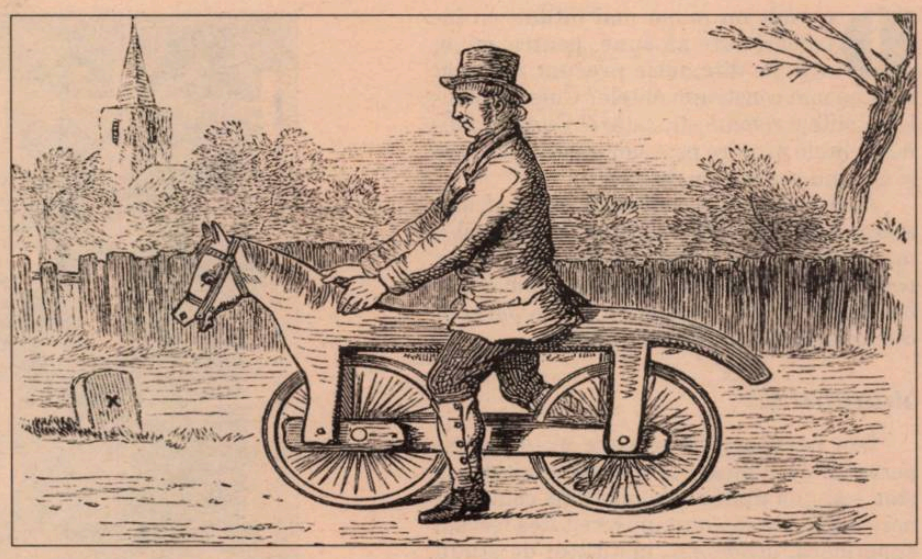

Simon Simion, *preşedintele filialei Physics Society din Cluj, este laureatul premiului „Dragomir Hurmuzescu" acordat de către Academia Română în 1982, membru al mai multor societăţi internaţionale de ştiinţă (Materials Research Society – SUA, International ESR Society, European Physical Society, AMPERE Society, American Ceramic Society, Fellow of the Institute of Physics – Londra).*

În prezent, nici o universitate din Germania nu se numără printre primele 50 de universităţi din lume.

Permanenţa posturilor universitare – posibile blocaje pentru formarea elitei

Sînt multe aspecte ale vieţii universitare româneşti care ar trebui schimbate. Faptul că toate posturile universitare sînt posturi permanente blochează, cel puţin cu o anumită periodicitate, accesul potenţialelor elite din rîndul generaţiilor mai tinere. Doar dacă cel puţin 50% din posturi ar fi oferite pe perioadă determinată şi posturile scoase la concurs ar fi doar posturi vacante, nu posturi transferate pentru promovare, ar exista şanse reale ca unele dintre elitele noastre, desăvîrşite şi apreciate în universităţi şi instituţii de prestigiu din străinătate, să se reîntoarcă şi să se integreze în universităţile româneşti, sporindu-le performanţa şi prestigiul. Ar trebui ca, în viitor, pentru ocuparea unor posturi permanente, să poată candida doar cei care au avut stagii de doctorat sau postdoctorale la universităţi din străinătate.

În acelaşi timp, tocmai pentru a menţine performerii în universităţi, ar trebui dezvoltate, pe lîngă universităţi, institute şi centre de cercetare puternice aşa cum sînt pe lîngă orice universitate din topul celor mai bune 100 de universităţi. Doar asemenea structuri pot să ofere şanse reale de integrare a unor specialişti validaţi internaţional, mai ales din domeniile ştiinţifice în care ştiinţa românească este vizibilă la nivel mondial.

Simon Simion *este prof. univ., Universitatea „Babeş-Bolyai", Cluj.*

DILEMA VECHE
La elite, înainte!
– cît şi cum stim să ne creştem valorile –

Ioana BOT

Elitele? O frază de dînşii inventată...

De mult nu m-am mai întîlnit cu întrebări care să sune, pentru mine, atît de dilematic precum acestea: cum ne mai construim elitele? Cine construieşte elitele româneşti, astăzi? Cum se definesc elitele noastre postcomuniste? Cine are şi cine nu are nevoie de ele?

Aş fi vrut să am răspunsuri limpezi, sau măcar nişte formulări limpezi ale propriilor mele dileme. Nu a fost aşa; totuşi – scriu, pentru că înceţoşarea peisajului, cînd e vorba despre elitele româneşti, mi se pare, în cele din urmă, un răspuns în sine.

Situaţiunea

Din perspectiva pe care mi-o dă experienţa de profesor într-o universitate de stat – şi una dintre cele mai bine cotate, la noi – aş spune că, dacă universitatea (şcoala superioară, academia, institutul de studii avansate etc.) are responsabilitatea formării, educării şi perpetuării elitelor intelectuale, atunci universităţile noastre nu fac nimic semnificativ, nici susţinut, în acest sens. Cîtă vreme comandamentul principal pare să fie „ţării cît mai mulţi studenţi!“, iar criteriile de finanţare ale universităţilor ţin cont de cantitatea de înmatriculaţi, cîtă vreme (din aceleaşi sfinte raţiuni financiare, de sărăcie prost administrată pe termen lung, care se numeşte, mai nou, „nevoie de sustenabilitate“) toate cadrele didactice sînt normate la fel, „toţi într-o egalitate“, vorba lui conu Leonida, iar lefurile nu pot ţine cont de *calitatea formativă* a activităţii didactice a fiecăruia, cîtă vreme sîntem somaţi sau îndemnaţi să coborîm standardele academice pentru a le adecva unui învăţămînt superior masificat, nu cred că se poate vorbi serios de o politică interesată de formare a elitelor. Elitele se formează, totuşi: intermitent, incidental, în insule mici coagulate în jurul unor personalităţi, eventual, dar percepţia mea este că „procedeul“ nu e fundamental diferit de acela din anii comunismului, cînd elitele universitare se formau în pofida sau împotriva sistemului, din generozitatea unor profesori excepţionali şi cu complicitatea condescendentă a forurilor superioare.

Dar, în aceste vremuri de aprige contestări şi dezbateri ale viitoarei legi a învăţămîntului, prefer să nu zăbovesc asupra neajunsurilor politicilor şi instituţiilor noastre universitare în genere. Ci să recurg la două anecdote personale, ca posibile metafore ale temei dilematice de acum.

În toamna lui 1990, facultatea mea a primit vizita unui profesor occidental foarte faimos, din elita teoriei literare mondiale. Mica asistentă care eram s-a remarcat, în ochii lui, astfel încît a ajuns să pună întrebări despre ce însemna existenţa mea de tînăr universitar destinat – considera el – viitoarelor elite academice româneşti. Predam 25 de ore pe săptămînă în medie, suplineam cursul universitar al Ioanei Em. Petrescu (profesoara mea recent dispărută), făceam administraţie universitară devălmăşit, dactilografiam pentru cei mai mari din Catedra mea, coordonam un cerc de cercetare ştiinţifică al studenţilor de la Română, aveam de făcut un doctorat a cărui temă nu se putea rezolva în bibliotecile româneşti. Hohotind ca de un banc bun, decanul meu mi-a povestit că oaspetele îl rugase insistent, la despărţire, să îmi scadă „norma didactică“, să mă lase să îmi văd de studiile doctorale, pledînd pentru protejarea formării ştiinţifice a unui tînăr strălucit, de care universitatea va avea mare nevoie în viitor. Evident, nimeni nu m-a „protejat“ de nimic, iar observaţiile oaspetelui despre lipsa de atenţie faţă de formarea viitoarelor elite universitare româneşti au înflorit doar explicaţiile complotist-insinuante despre raţiunile „reale“ ale unei asemenea intervenţii în apărarea asistentei... *„Las' că ştim noi!“*, nu?

Dacă universitatea (şcoala superioară, academia, institutul de studii avansate etc.) are responsabilitatea formării, educării şi perpetuării elitelor intelectuale, atunci universităţile noastre nu fac nimic semnificativ, nici susţinut, în acest sens.

Investind în crearea elitelor ştiinţifice ale României postcomuniste, statul român a creat şi finanţat burse de studii în străinătate, cu obligativitatea încadrării în muncă, pe o durată determinată de contractul bursei, la revenirea în ţară; patria şi-a trimis, carevasăzică, tinerii la studii la şcoli înalte şi i-a primit cu braţele deschise acasă? Nu despre cei care nu s-au mai întors, nici despre cei care, revenind în ţară, nu au fost angajaţi de statul român, vreau să vorbesc acum (deşi mi se pare că presa nu vorbeşte destul despre asemenea semne de slăbiciune ale instituţiilor statului). Am beneficiat eu însămi de unul din aceste programe, bursele „Vasile Pârvan“ la Academia Română din Roma (1999 – 2000, prima promoţie), şi sînt convinsă că a fost una din marile şanse ale devenirii mele profesionale. După bursă, m-am întors la post, la universitatea *mea,* unde am rămas pînă astăzi; cursurile mele născute din experienţa italiană îşi găsesc loc cu greu în programele de studii, ascunse sub nume standardizate şi liniştitoare. Nici o instituţie a statului nu a „verificat“ în vreun fel dacă bursa folosea la ceva, după aceea. Mult mai tîrziu aveam să aflu că angajatorul meu, acelaşi (după lege) cu Ministerul care mă trimisese în Italia „în interes de serviciu“ vreme de 16 luni, socotise perioada respectivă ca fiind „concediu fără salar la cererea angajatului“ şi nu îmi plătise nici asigurările sociale. Nu e o eroare de calcul, mi s-a explicat, au uitat doar să îmi comunice la plecarea în Italia că vor proceda astfel (tratament curent pentru tinerii români care plecau la studii doctorale sau postdoctorale în străinătate, în perioada respectivă, cel puţin). Au făcut-o din raţiuni de economie. Dacă mă duceam în mările sudului pe banii mei (să-i fi avut...) eram tratată la fel, instituţional vorbind. *„No', şi ce dacă?“*, mi se va spune.

Cu alte cuvinte, elitele există, dar nu cred că statul român postcomunist este mai interesat în crearea, menţinerea şi recunoaşterea lor decît statul comunist. Iar percepţiile României profunde se pliază acestei indiferenţe ceţoase, venite „de sus“, mai uşor decît am crede. Nu-i vorbă, intelectualii postcomunismului românesc au ratat şi ei, pe terenul lor cel mai adesea, posibilitatea de a relaţiona cu „masele“. Dar nu numai intelectualii alcătuiesc elitele, şi nu aş vrea ca reflecţiile mele să alunece spre altă temă, nu mai puţin dilematică. Nu acum.

Fandacsia

Am vizitat recent, pentru prima oară, Memorialul din Sighet, dedicat victimelor comunismului. Între altele, privind reconstituirea felului cum puterea comunistă a decapitat, sistematic şi tragic, elitele româneşti interbelice, am încercat să îmi imaginez cine ar figura, pe asemenea panouri restitutive, într-un muzeu al viitorului, dacă de mîine, într-un coşmar istoric, o nouă dictatură sau un ocupant străin ar purcede la distrugerea elitelor româneşti (politice, intelectuale, ştiinţifice, culturale etc. – căci aparţine elitei, cred, orice profesionist de excepţie, capabil să inoveze în domeniul său şi să coaguleze creator lumea din jurul său, de la fizicianul din laborator la inginerul de poduri şi şosele). Victimele comunismului îmi erau cunoscute, majoritatea, în primul rînd prin ceea ce împliniseră, în vremea lor. Fuseseră „mîndria ţării“, dar şi conştiinţa ei de sine. Fotografiile cărora dintre contemporanii mei ar sta, solemne, pe pereţi, mărturisind despre distrugerea lumii noastre? Cine e conştiinţa ţării mele, astăzi?

Ioana Bot *este prof. univ., Facultatea de Litere, Universitatea „Babeş-Bolyai“, Cluj.*

PUBLICITATE

DILEMA VECHE
La elite, înainte!
– Că şi cum ştim să ne creştem valorile –

„Contează valoarea modelului individual"

interviu cu Oana POPESCU, director programe Aspen Institute

Credeţi că mai este timpul elitelor, într-o perioadă în care piaţa de muncă este axată doar pe crearea de buni profesionişti, nu şi pe crearea unei elite?

Cred că „puterea de tractare" a elitelor în acest moment este una redusă, iar direcţiile în care se îndreaptă societatea sînt destul de puţin determinate de presiunea acestora. Locul lor este luat în mod periculos (pentru că alterează chiar definiţia termenului) de posesorii puterii obţinută şi exercitată prin orice mijloace. „Vîrfurile" nu au dispărut din România – decît, adesea, din spaţiul public! –, însă dacă rămîn izolate şi nu găsesc contextul să formeze o reţea de influenţă, în sensul pozitiv, efectul de multiplicare la nivel social este aproape nul. Valoarea modelului individual contează, dar valorile reale sînt prea puţin promovate, iar „singurătatea alergătorului de cursă lungă" poate fi descurajantă chiar şi pentru cei puternici. Institutul Aspen încearcă să creeze o astfel de reţea, să aducă împreună oamenii care împărtăşesc aceleaşi valori şi aspiraţii şi să le ofere un cadru pentru a le putea pune în acţiune, spre beneficiul general.

Nu piaţa muncii formează însă elitele, ci societatea în ansamblul ei – mediul educaţional, familia, mass-media, tot ceea ce vedem în jur şi ne defineşte ca indivizi. Este motivul pentru care Aspen România a preferat să nu aleagă profesionişti excepţionali care au candidat pentru programul de „Young Leaders", dar care nu erau, cel puţin în acel stadiu al vieţii lor, membri ai unei elite. Le lipsea înţelegerea mai largă a rolului lor ca potenţiali lideri, interesul pentru mai mult decît orizontul carierei. Noi nu vrem să formăm buni manageri, deşi România are mare nevoie şi de aceştia. Vrem să sprijinim oameni care au potenţialul de a crea în jurul lor unda de şoc ce poate genera, la un moment dat, o mişcare tectonică amplă şi poate contribui la un salt calitativ al societăţii. Asta nu se va întîmpla peste noapte, însă drumul contează la fel de mult ca şi destinaţia.

Este apt sistemul educaţional din România de a crea o elită sau doar, cum spuneam mai devreme, buni profesionişti?

Grav este că, în România, nu se formează nici măcar buni profesionişti, ci mai degrabă oameni în stare să se descurce. Un bun profesionist are premisele de a deveni membru al unei elite, pentru că tinde să aibă un etos al muncii bazat pe respect pentru calitatea rezultatului obţinut, pe performanţa onestă. Cineva care se respectă profesional va refuza probabil să facă diverse compromisuri şi să-şi subordoneze munca unor interese meschine. Or, în România de azi, profesioniştii ori pleacă în străinătate, dacă nu acceptă compromisurile, ori ajung să le facă din oportunism sau doar pentru a supravieţui, iar odată ce ajung „sub vremi", nu mai pot fi lideri.

un produs natural al societăţii, se formează dacă au şi contextul social potrivit. De aceea în România este grav că acest context se degradează continuu şi astfel ucidem şansa viitorului. Şi totuşi există o elită considerabilă, poate mai discretă, mai rar vizibilă în mass-media, iar tocmai pe aceste baze s-a fondat aici Institutul Aspen, care mai există doar în SUA, Italia, Franţa, Germania, Japonia şi India. Misiunea sa este promovarea unui leadership bazat pe valori şi a dialogului echilibrat pe teme fundamentale pentru dezvoltarea societăţii. Cred că el răspunde astfel la două necesităţi esenţiale. Prima este cea a busolei morale: sîntem supuşi unui asalt de imperative contrare, într-o societate dezorientată, încît nu ne mai ştim drumul şi crezul. La Aspen pornim de la principiul că valorile sînt perene. „Seminariile socratice" pe care le organizăm pentru potenţiali lideri din ţară şi din regiune tratează probleme actuale acute privind mereu dincolo de momentul imediat, la semnificaţia lor mai largă. Utilizăm ca bază a discuţiei atît texte clasice (Platon, Rousseau, Confucius, Hayek), cît şi moderne, pentru a reaminti mereu că ideile, în sens platonic, rămîn aceleaşi, deşi forma lor exterioară se schimbă. Participanţii la recentul seminar Aspen despre viitorul relaţiei dintre etică şi business sub impactul crizei economice au văzut că între filmul *Wall Street*, editorialele lui Krugman din *New York Times* şi oraţia funebră a lui Pericle există o legătură mai puternică decît pare la prima vedere.

Prefer aşadar să îmi imaginez că sîntem Castalia lui Apollo, fîntîna care inspiră – şi nu doar pe poeţi.

A doua necesitate căreia îi răspundem este aceea a dialogului. Se iau decizii greşite în probleme fundamentale pentru că diferite grupuri sociale nu vorbesc între ele (deseori tocmai pentru a păstra condiţiile acţiunii discreţionare). În România se vorbeşte mult şi se discută puţin, în general sub formă de monolog, şi acela superficial. În cadrul programelor noastre de *policy* încercăm să aducem la aceeaşi masă, în jurul unor teme majore din energie, de pildă, sau educaţie, sănătate ori securitate şi politica externă, toate părţile implicate – statul, mediul privat, societatea civilă, mediul academic – care să se consulte aşa cum este firesc într-o democraţie, pe baza unei solide documentări prealabile, cu uşile închise, pentru a nu contamina dezbaterea de artificiozitate generată de mediatizare, şi să producă o serie de recomandări concrete.

Vorbim de o societate închisă? Este Aspen Institute un turn de fildeş, o Castalia?

Oana Popescu *este director de programe în cadrul Institutului Aspen, filiera din România. Este, de asemenea, consilierul preşedintelui Senatului, Mircea Geoană, pe probleme de Afaceri Externe. A lucrat în presă, la* Cotidianul *şi* Adevărul, *fiind şi corespondent în Statele Unite şi Afganistan. Este consultant media la* Foreign Policy România *şi autor şi co-autor al mai multor cărţi în domeniu. Este absolventă Fulbright, la Universitatea Yale, pe studii de democratizare şi reconstrucţie post-conflict.*

altfel Castalia lui Hesse era o utopie, iar noi ne dorim rezultate foarte concrete! Ştiu că într-o societate sceptică şi înclinată către blazare, ideile Aspen sună teribil de idealist, dar de fapt sîntem chiar foarte pragmatici. Institutul a fost fondat în SUA de oameni de afaceri din topul Forbes 100, nu de poeţi (deşi cel mai celebru eveniment public al său, Festivalul Ideilor, are o componentă culturală recunoscută internaţional). În România membrii sînt mari corporaţii, bănci, firme de avocatură. Prefer aşadar să îmi imaginez că sîntem Castalia lui Apollo, fîntîna care inspiră – şi nu doar pe poeţi.

Ce vizează programele de leadership ale Aspen Institute, pot ele crea elite? Cum?

Programul „Young Leaders" este, poate, cel mai mare succes al Institutului. În fiecare an, după un dur proces de selecţie, un număr de 20 de tineri excepţionali, între 25-35 de ani, intră într-un program gratuit de formare complementară care include trei module de o săptămînă. Primul oferă un produs (Seminarul Aspen), pentru care, în SUA, preşedinţi de multinaţionale plătesc 8000 de euro pentru a se retrage în creierul munţilor, în Colorado, după ce au citit cap-coadă o culegere de vreo 200 de pagini de texte clasice, îşi închid telefoanele şi laptopurile şi discută pe marginea acelor scrieri relevanţa lor şi a valorilor care le stau la bază, pentru lumea de astăzi, pentru ei înşişi. Al doilea urmăreşte dezvoltarea personală, iar al treilea se axează pe discuţii asupra politicilor publice actuale. Conţinutul intelectual este însă aproape depăşit în importanţă de diversitatea şi calitatea participanţilor şi de legăturile ce se formează între ei – am avut şi avem în program un sîrb de etnie romă, corespondentul kosovar al CNN, un macedonean care între timp a devenit vicepremier, o consilieră turcoaică a ministrului de externe de la Ankara, un actual consilier al premierului Boc, dar şi unul al preşedintelui Senatului, Geoană ş.a.m.d. Iar ulterior terminării programului, toţi devin parte a reţelei tinerilor lideri Aspen şi lucrează împreună la proiecte sociale care nu mobilizează doar resurse, ci difuzează şi un set de valori şi atitudini. Cred că aceşti tineri ajung să gîndească şi să trăiască într-un fel care îi pregăteşte să fie o adevărată elită.

a consemnat
Stela GIURGEANU

Învăţămîntul românesc asigură informaţie, dar nu neapărat educaţie.

Învăţămîntul românesc asigură informaţie, dar nu neapărat educaţie. Iar absenţa performanţei ca principal criteriu, nu doar în şcoală, ci şi în societate, distorsionează sistemul de valori.

Există o reţea a Institutului Aspen. Care este rolul integrat al Aspen Institute în formarea de elite în lume, via *România? Cu alte cuvinte, spiritul şi idealurile Aspen Institute sînt ele ingredientele unei viitoare elite?*

Institutul Aspen poate fiinţa doar acolo unde există deja o elită solidă, pentru că nu putem forma elitele, ci le putem doar sprijini să se dezvolte. Revin la ideea că ele sînt

Deloc. Membrii săi rămîn foarte ancoraţi în viaţa reală pentru că doar aşa pot s-o influenţeze. Un lider încetează să mai fie un lider dacă pierde contactul cu cei care l-ar putea urma; elita este tocmai aceea care nu se izolează de restul societăţii ca şi cînd ar fi o castă superioară, ci păstrează legătura cu aceasta şi înţelegerea ei. Nu degeaba îşi trimiteau aristocraţii secolului al XIX-lea progeniturile la munca de jos înainte de a le da pe mînă afacerile familiei! Tinerii lideri ai Aspen, de pildă, trebuie să cunoască şi realitatea în care trăiesc grupurile defavorizate, nu doar aerul septic corporatist. De

Două întrebări, mai multe concluzii

Departe de teorii, definiţii şi rigori ale termenului. 1) Ce mai înseamnă elita pentru dvs.? 2) Ce modele mai aveţi în societatea românească de azi? *Două întrebări care şi-au căutat răspunsul la firul ierbii. O definiţie sustrasă dintr-un mozaic de păreri. Păreri împărţite, de la opinii privind elita politică, la cele care găsesc modele de formatori în rîndul profesorilor de liceu sau şcoală generală, la cei care reuşesc să facă din lucrurile mărunte, adevărate căi de urmat, pentru că le fac cu pasiune. Cu alte cuvinte, unde ne îndreptăm gîndurile şi aspiraţiile? Unde ne mai dibuim astăzi modele şi lideri şi ce direcţii mai învăţăm (de la cine?) să urmăm?*

Răspunsurile caută modele şi în figurile prinse în panoplia mass media, dar şi în rîndul celor pe care de multe ori îi avem (sau i-am avut printre noi), pe care lumea largă nu-i cunoaşte, nu-i apreciază la justa lor valoare, dar care ne-au format şi ne-au ghidat paşii spre valorile autentice.

Ana Maria DÂMBOIU

25 de ani, fost bursier Fundaţia „Dinu Patriciu", actual junior project manager

1) Elita se impune prin calitate. În ştiinţă se cumulează numărul contribuţiilor la dezvoltarea ştiinţei, în artă în general este supusă criticului aspru, „timpul", în sport sînt cei mai ageri, în politică – cei care reprezintă interesele cel mai bine. Fiecare elită este supusă democratic popularităţii maselor. În majoritatea cazurilor se impune prin respect şi admiraţie. Şi totuşi, în cazul elitei politice din România...

Mă refer cu precădere, în cele de mai jos, la elita politică pentru că îmi pare greu de măsurat capacitatea.

În accepţiune democratică, elita se defineşte prin acea mînă restrînsă de oameni care au puterea de decizie în numele „celor mulţi", indiferent dacă opţiunea este de centru dreapta sau stînga a politicii. Puterea reprezentării e larg definit şi intră în diverse polemici filozofice. Mă voi rezuma, totuşi, la a defini reprezentarea ca fiind exprimarea populară prin vot democratic liber şi deschis a unei clase politice menite a reprezenta interesele. Sînt aceştia automat elita noastră politică? Măsurînd propunerile electorale cu rezultatele mandatului, nu sînt elita noastră politică! Dar poate exista un stat fără elită politică? Avem un standard calitativ atît de jos? Sau se măsoară elita politică în altceva? Avem prea mulţi spectatori politici şi prea puţini spectatori politici angajaţi?

Elitele: grup de persoane care reprezintă ceea ce este mai bun, mai valoros, mai ales într-o comunitate, o societate etc.

Oamenii puternici nu au modele, ci mai degrabă prieteni cu care împărtăşesc aceleaşi valori.

2) Mi-e greu să cred că există om în societate fără model, chiar şi într-o societate dezorganizată şi fără o cultură politică. De la modelele părinteşti la modele din rîndul profesorilor. Mi-e greu să identific modele în rîndul elitei politice din România pentru că nu cred în ea, dar cu siguranţă mă pot gîndi la modele din ştiinţă şi artă, de exemplu Marius Andruh, Viorel Barbu, Emil Burzo, Florin Constantiniu, Emilian Dobrescu, Sabina Ispas, Dan Rădulescu şi lista se continuă – nominalizările sînt aleatorii, şi nu definitorii.

Cristina MĂNIŢĂ

24 de ani, masterand în cadrul Masterului de Lingvistică Teoretică Engleză, Universitatea Bucureşti

1) La prima întrebare ar trebui să se răspundă mai des. Primul lucru pe care l-am făcut pentru a răspunde a fost să caut cuvîntul în DEX. Nu că n-aş fi ştiut ce înseamnă, doar că termenul e folosit atît de des astăzi, încît am simţit nevoia să citesc o definiţie în adevăratul sens al cuvîntului, să mă întorc la înţelesul său de bază. Iată ce am găsit: *a) Grup de persoane care reprezintă ceea ce este mai bun, mai valoros, mai ales într-o comunitate, o societate etc.* şi *b) Ceea ce este mai bun, mai demn de a fi ales.* Prin urmare, cuvîntul e folosit cît se poate de oportun. Singura problemă ar fi că valorile sau ceea ce e „considerat bun şi demn de urmat" s-au schimbat foarte mult azi şi nu neapărat în bine. Aşadar, n-aş şti să spun ce mai înseamnă *elita* astăzi; presupun că depinde pentru fiecare dintre noi.

Elita se defineşte prin acea mînă restrînsă de oameni care au puterea de decizie în numele „celor mulţi".

2) Am mai multe modele. Pentru mine nu există un om în particular pe care să-l iau ca model. Sînt cîteva persoane pe care le privesc cu admiraţie şi care sînt foarte aproape de sufletul meu. Modelul meu în viaţă reprezintă, de fapt, un amalgam de atitudini, trăiri şi fapte. Spre exemplu, ador şi privesc cu profund respect oamenii care fac lucrurile temeinic, cu responsabilitate şi, dacă îmi este îngăduit a spune, chiar cu pasiune. Nu contează ce anume fac, fie că regizează un spectacol de talie internaţională, predau *Present Perfect* la clasa a VII-a sau fac cele mai bune clătite cu aromă de migdale. Ceea ce contează cel mai mult pentru mine este că se străduiesc să o facă cît de bine cu putinţă, că vor să fie cei mai buni!

Andreea OFIŢERU

jurnalist

1) Elita este/înseamnă ce e mai bun şi mai valoros într-un domeniu, indiferent care ar fi el. La facultate, elita e reprezentată de cei mai buni profesori, la redacţie – de cei mai buni ziarişti, în politică – de cei mai integri politicieni, în medicină – de cei mai buni medici şi aşa în orice domeniu.

Elitele sînt acele grupuri de oameni recunoscute de toată lumea ca valoroase într-un domeniu. Am observat că, de-a lungul timpului, elitele au reapărut peste ani, chiar dacă au fost decapitate în împrejurări mai mult sau mai puţin fericite. De aici, concluzia că este nevoie de ceva timp pentru a deveni de elită. Pot fi şi produse de elită precum revistele culturale, piesele de teatru, filmele. Aş risca să spun că elitele sînt cele de pe urma cărora rămîne ceva valoros.

2) Dacă aş începe cu un clişeu, aş răspunde că oamenii puternici nu au modele, ci mai degrabă prieteni cu care împărtăşesc aceleaşi valori. De la o anumită vîrstă, cînd simţi că te-ai maturizat şi ştii ce vrei, nu mai ai nevoie de modele pe care să le copiezi la fiecare pas. Eu am fost formată de tatăl meu şi el poate să fie primul model pentru mine. El mi-a deschis ochii spre lume, spre carte, spre cunoaştere, spre politică, spre Eliade, spre Noica, inclusiv spre *Dilema veche*. Ca o coincidenţă, astăzi, cînd scriu rîndurile astea, se împlinesc cinci ani fără modelul meu. Ideal ar fi să găsesc un model care să-mi satisfacă toate valorile: profesionale, culturale, familiale. Să mă facă să vreau să ajung ca el, dacă nu acum cînd îl iau drept model, atunci mai tîrziu.

PUBLICITATE

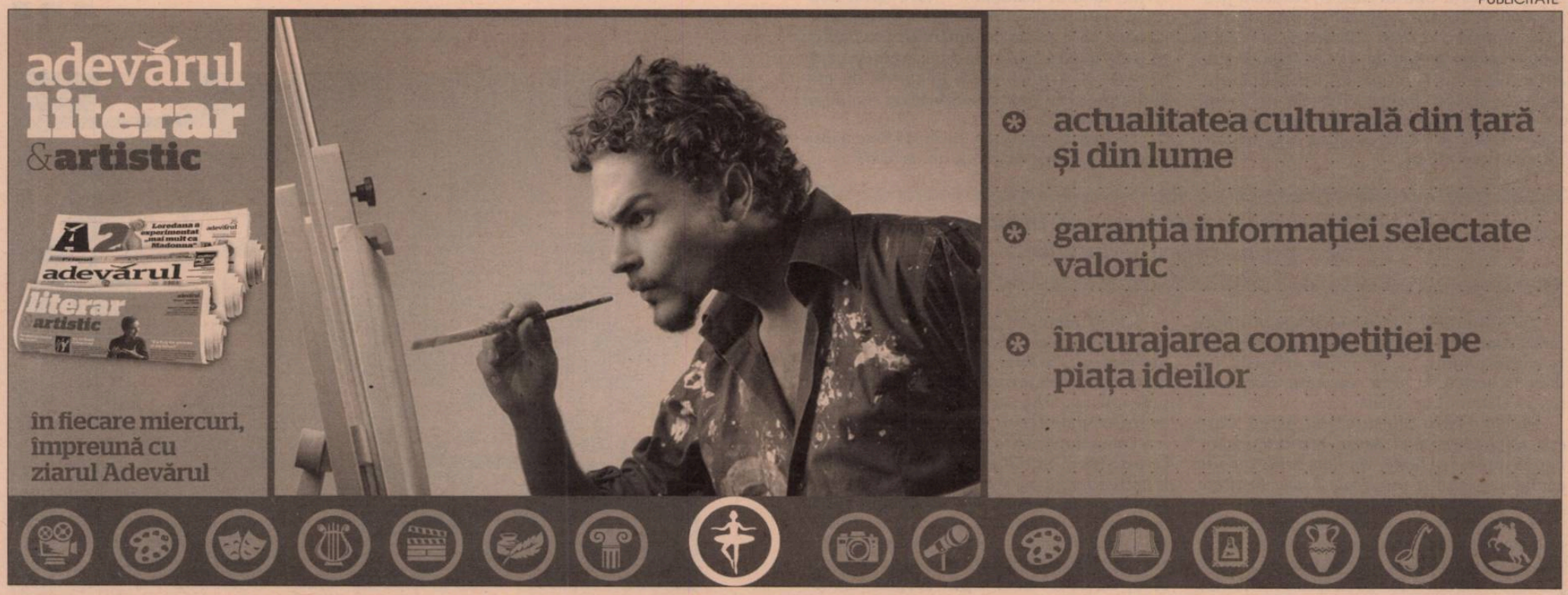

Andreas von METTENHEIM

O istorie comună, o expoziţie de documente inedite

Cu 130 de ani în urmă, Imperiul German, Regatul Unit şi Republica Franceză au stabilit relaţiile diplomatice cu România, în aceeaşi zi şi cu note cu conţinut similar, anticipînd deci coordonarea politicii externe aşa cum ea se desfăşoară actualmente în UE. Care era preistoria acestui eveniment şi care au fost urmările?

Istoria trăită în comun – iar istoria Germaniei şi a României abundă de astfel de momente – prilejuieşte nişte naraţiuni comune, nişte amintiri comune care au marcat relaţiile noastre excelente de astăzi. La acest proces al „aducerii aminte“ vrea să contribuie şi o expoziţie de documente istorice despre stabilirea relaţiilor diplomatice cu România cu 130 de ani în urmă, expoziţie care poate fi vizitată pînă la sfîrşitul lunii mai la Arhivele Naţionale ale României. Caracterul emblematic al acestei aniversări este oglindit şi de faptul că această expoziţie a fost deschisă de către secretarul de stat Anton Niculescu, de directorul Arhivelor Naţionale Dorin Dobrincu şi de cei trei ambasadori ai ţărilor analizate.

Momentul declanşator al definitivării statalităţii României – dacă sintetizăm şi simplificăm istoria – a fost Congresul de la Berlin din primăvara lui 1878.

Bismarck şi-a declarat disponibilitatea – nu în ultimă instanţă la dorinţa Rusiei (care, în cele din urmă, a rămas totuşi nemulţumită de rezultatul negocierilor) – să acţioneze ca „mediator cinstit“ între grupurile de interese. A întrevăzut o ocazie pentru Germania să convingă marile puteri europene de acel principiu de saturare promovat de el din momentul înfiinţării Imperiului. De altfel, era singura conferinţă internaţională prezidată de el. Tratatul de la Berlin din 13 iulie 1878 a confirmat independenţa României.

Stabilirea relaţiilor diplomatice de către statele menţionate a survenit, cu toate acestea, abia mai tîrziu, fiind supusă unor condiţii enunţate în Tratatul de la Berlin. În acest sens, de exemplu, articolul 44 stipula ca populaţiei evreieşti să i se recunoască egalitatea politică, dar, în special, cea constituţională.

Modificarea unui articol discriminatoriu din Constituţia României şi clarificarea altor probleme au degajat, în final, drumul spre recunoaşterea independenţei, la 20 februarie 1880, de către Germania, Franţa şi Marea Britanie.

De atunci au trecut 130 de ani. Multe dintre amintirile noastre comune mărturisesc profunda legătură între Germania şi România. Karl von Hohenzollern-Sigmaringen, deja principe al României din 1866, a fost, după declararea independenţei tînărului stat, încoronat rege al României, devenind astfel Carol I. Reprezentanţi ai vieţii spirituale româneşti au fost atraşi, la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi la începutul secolului al XX-lea, de Germania – Maiorescu, Eminescu, Cioran şi Iorga, pentru a menţiona doar cîţiva. Alţii s-au orientat spre Franţa şi Marea Britanie. Europa a fost şi este un loc spiritual pentru toţi!

„Regele Carol a fost unul dintre cei mai buni oameni şi înţelepţi suverani pe care i-am întîlnit, iar eu am cunoscut mulţi principi la viaţa mea.“

O microistorie a diplomaţiei

Istoria germano-română a fost expusă, în perioada evocată, unor momente de mare tensiune şi frămîntări. De două ori în secolul al XX-lea, în decursul celor două războaie mondiale, România şi Germania se regăseau în tabere opuse. De două ori, între 1916 şi 1920, precum şi, după o alianţă nefastă în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, între 1944 şi 1967, relaţiile noastre diplomatice au fost întrerupte. Şi asemenea fapte fac parte din istoria ţărilor noastre. Uneori ne dorim ca anumite lucruri să nu se fi întîmplat, însă nu le putem şterge ca pe nişte fişiere din calculator. Întreaga noastră istorie ne plăsmuieşte fiinţa şi ne determină să apreciem la justa valoare drumul pe care l-am parcurs.

Cei 130 de ani de relaţii diplomatice reflectă şi istoria diplomaţiei care este mai degrabă o micro-istorie, oglindind mai mult la un nivel individual marele mers al evenimentelor.

O scurtă privire asupra biografiilor celor 30 de diplomaţi germani care, după înfăptuirea statalităţii României, au activat la Bucureşti, ne arată, de altfel, că surprinzător de mulţi au jucat un rol relevant în politica externă germană. Şi acest lucru reliefează marea importanţă pe care au avut-o, de la bun început, relaţiile între ţările noastre.

Clemens August Busch, un expert orientalist, este primul din grupul acestor extraordinari diplomaţi. El a fost subsecretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe de la Berlin, înainte de a veni în 1885 la post la Bucureşti. Succesorul său, Bernhard von Bülow, a devenit ulterior chiar cancelar imperial. Ministrul extraordinar şi plenipotenţiar Alfred von Kiderlen-Waechter, care a stat între 1899 şi 1910 la Bucureşti, a practicat un intens schimb de opinii politice cu regele Carol; editorul corespondenţei lui Kiderlen l-a supranumit pe regele Carol I „educatorul intim“ al lui Kiderlen şi „Nestor al politicii europene“. La aceeaşi concluzie ajunsese şi predecesorul lui Kiderlen. Bülow scria în memoriile sale: „Regele Carol a fost unul dintre cei mai buni oameni şi înţelepţi suverani pe care i-am întîlnit, iar eu am cunoscut mulţi principi la viaţa mea“.

Un secol al violenţelor

După misiunea sa în România, Kiderlen-Waechter a devenit secretar de stat în Ministerul Afacerilor Externe, de fapt ministru de externe. Succesorul său, Friedrich Rosen, a devenit după Primul Război Mondial, chiar dacă doar pentru puţină vreme, ministrul de externe al Republicii de la Weimar.

Merită menţionat şi Werner von der Schulenburg, care a plecat în 1936 de la Bucureşti la post la Moscova, unde a însoţit, în special, ultima etapă a relaţiilor germano-ruse din pactul Hitler-Stalin pînă la începutul asaltului german asupra Uniunii Sovietice. Nu se poate spune că a fost chiar un susţinător al revoltei împotriva lui Hitler din 20 iulie 1944, a fost însă un caracter integru. Deoarece a încercat, pe cont propriu, să ajungă la un armistiţiu cu Uniunea Sovietică, a fost executat în noiembrie 1944 la Berlin. Paradoxal: cu doar cîteva luni înainte, în luna august, succesorul său, ultimul ambasador al Reich-ului german, baronul Manfred von Killinger, un fost luptător în Freikorps, membru SA şi un adept convins al naţional-socialismului, s-a sinucis la Bucureşti.

Din generaţia de după război trebuie să-l menţionăm pe Erwin Wickert, şi el diplomat de carieră, însă în acelaşi timp şi unul dintre puţinii *diplomate écrivain* pe care îi avea Republica Federală Germania în acea vreme, chiar dacă nu de calibrul ambasadorului francez din anii '30, Paul Morand. În volumul de memorii intitulat *Die glücklichen Augen,* Wickert descrie, cu sensibilitate, umor şi multă înţelegere pentru situaţia dificilă din acea epocă, perioada pe care a petrecut-o ca ambasador la Bucureşti între anii 1971-1976.

Lumea Congresului de la Berlin, în pofida opiniei unanime a istoricilor că gestiunea lui Bismarck ar fi fost una de succes, a fost o lume a unor complicate şi riscante ipoteze de menţinere a echilibrului şi a calculelor politice de putere. Secolul XX a fost dominat, în prima sa jumătate, de violenţe inimaginabile.

Din fericire, lumea noastră de astăzi este cu totul diferită. Acum, relaţiile noastre se desfăşoară în cadrul unei comunităţi de valori, stăpînită de responsabilitatea colectivă şi de cooperare. Este o lume nu lipsită de conflicte, însă orientată spre soluţionarea acestora. Cele trei state care au acţionat împreună în 1880 o fac şi astăzi, puţin diferit, împreună cu România şi concertat cu ceilalţi 23 de membri ai Uniunii Europene.

Noi, germanii, sîntem uniţi astăzi cu românii în cadrul Uniunii Europene nu în ultimul rînd prin istoria de secole a minorităţii germane, prin poziţia de vîrf ocupată de comerţ şi de investiţiile firmelor germane în România, precum şi prin marea atracţie exercitată de universităţile germane asupra studenţilor români. Cooperarea în plan politic între ţările noastre ar trebui întărită, pentru că noi contăm astăzi pe vocea puternică a României în cadrul concertului european. Nu în ultimul rînd, istoria ne învaţă să găsim împreună soluţii pentru Europa, dar şi pentru provocări globale, precum criza economică şi financiară şi schimbările climatice.

Andreas von Mettenheim *este ambasadorul Germaniei la Bucureşti.*

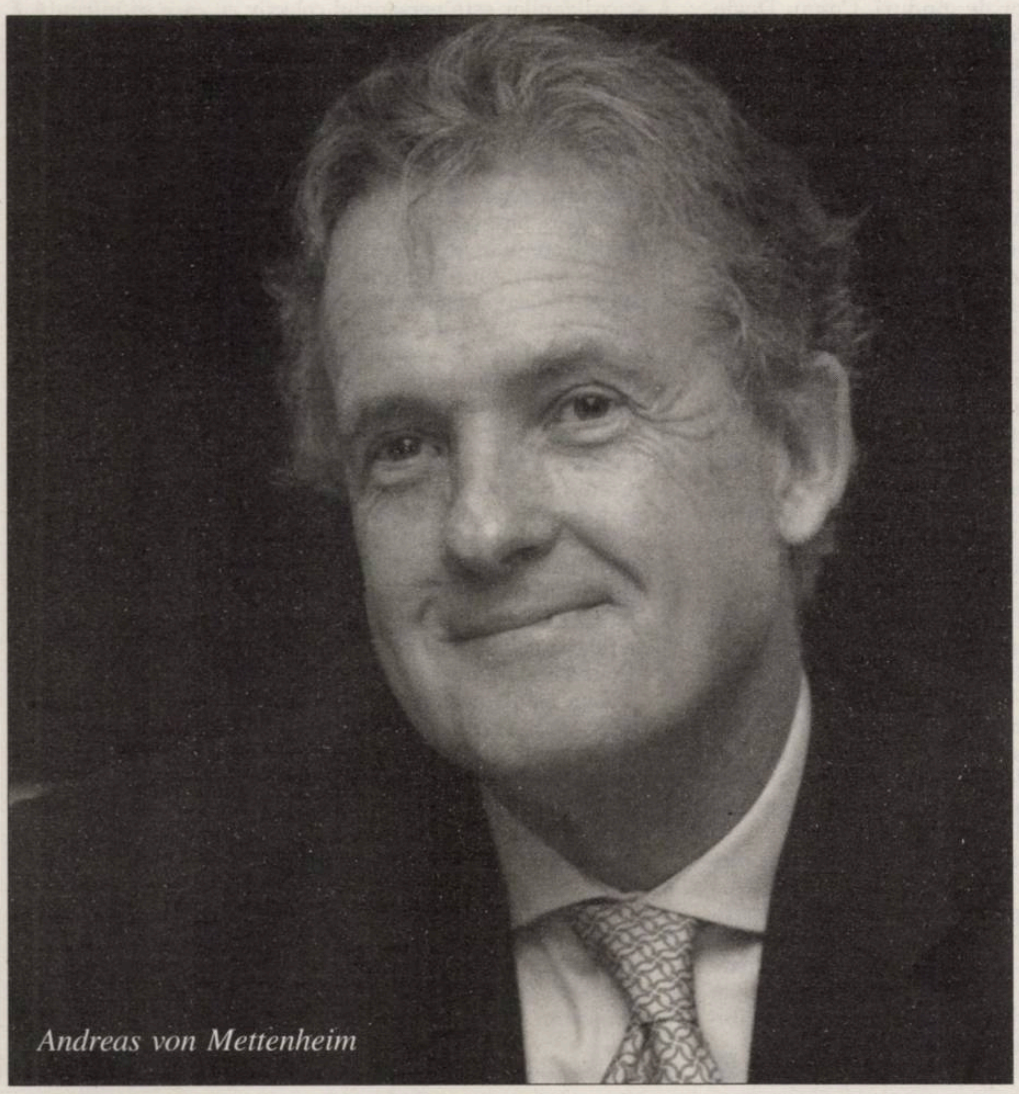

Andreas von Mettenheim

PUBLICITATE

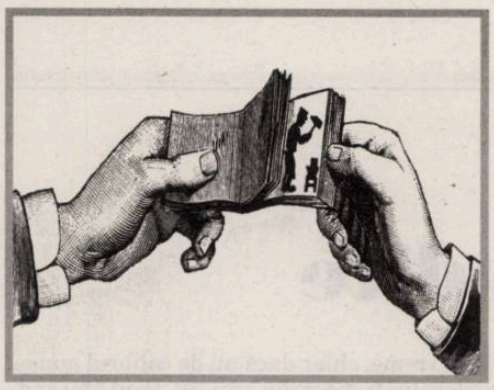

Marius CHIVU

feed**book**

Istorii & istorie

● **Florin Manolescu, *Mentaliştii. Alte nouă povestiri incredibile*, Editura Cartea Românească, 2009.**

Criticul şi istoricul literar Florin Manolescu a publicat relativ puţin, dar aproape toate cărţile sale sînt de referinţă: *Literatura SF* (1980) rămîne poate cea mai bună carte românească dedicată genului, *Caragiale şi Caragiale. Jocuri cu mai multe strategii* (1983) este una dintre cele mai îndrăzneţe şi mai inteligente abordări ale clasicului (din perspectiva teoriei matematice a jocului), iar *Enciclopedia exilului literar românesc 1945-1989* (2003) este, la propriu şi la figurat, unică. Punctul comun al acestor cărţi extrem de variate ca abordare este, însă, proza scurtă a autorului. La fel ca un alt critic şi istoric literar, Ovid. S. Crohmălniceanu, care a publicat în anii '80 două volume de „istorii insolite", Florin Manolescu îşi continuă seria de „povestiri incredibile" începută cu volumul *Misterul camerei închise* (2002). Comparaţia merge chiar mai departe de atît, ambii critici, amatori de literatură SF, scriind relativ acelaşi tip de ficţiuni speculative, în discursuri narative de tip clasic, excelent realizate stilistic, cu multe referinţe literare şi cu un fin simţ al ironiei.

Exemplară din toate punctele de vedere, prima povestire, „Revanşa", este şi piesa de rezistenţă a volumului. O să insist asupra ei.

În urma unui accident care putea să-i fie fatal, profesorul Otto Flamm, rectorul Universităţii din Berlin, are revelaţia unei teorii revoluţionare asupra jocurilor de noroc, teorie pe care urmează să o facă publică la Paris, chiar în aula Academiei Franceze. Aflăm toate acestea din rezumatul corespondenţei cu profesorul Jacques Bigot de la Universitatea Tehnică din Marsilia, cel care îi scrisese, îngrijorat de accident, colegului său neamţ. Prestigiul profesorului Flamm, al locului unde urmează să ţină conferinţa, precum şi faptul că preşedintele Academiei şi prim-ministrul Guvernului francez sînt înştiinţaţi „pe căi mai mult sau mai puţin oficiale" de misiunea specială încredinţată profesorului de însuşi Împăratul Germaniei, Guillom al II-lea, creează în jurul evenimentului multă curiozitate şi tensiune. Odată expusă intriga povestirii, Florin Manolescu introduce cîteva episoade descriptive cu rolul de a prelungi aşteptarea, dar şi de a ne familiariza cu personajele şi cu spiritul epocii. Mai întîi, călătoria cu Zeppelinul a pedantului şi orgoliosului profesor, însoţit din umbră de doi agenţi ai Poliţiei secrete germane, apoi plimbarea prin Paris, alături de colegul său marseiez, care, cînd laudă precizia sistemului celor trei culori ale semafoarelor electrice franceze, primeşte o replică stranie despre cum „nu francezii vor fi cei care vor formula cît de curînd revoluţionara teorie a relativităţii". Dar micile tachinări dintre cei doi savanţi nu sînt tocmai capricii personale.

Aerul festiv de la Academie, eleganţa şi numărul mare de personalităţi, artişti, savanţi, diplomaţi francezi veniţi să audieze conferinţa (întregul episod este foarte cinematografic) cresc tensiunea povestirii care va atinge punctul culminant odată cu revelarea teoriei profesorului. Spre stupoarea crescîndă a auditoriului francez, Otto Flamm afirmă că a descoperit o formulă de predicţie probabilistică prin care poate anticipa numerele cîştigătoare ale Loteriei Imperiale. Pentru a nu sabota principala sursă de finanţare a Statului francez, făcînd cunoscute dinainte numerele cîştigătoare (deocamdată înmînează preşedintelui Academiei, drept dovadă a infailibilităţii formulei, un plic ce conţine rezultatele extragerii viitoare), profesorul solicită, în numele regelui Germaniei, un obiect cu o simbolistică istorică majoră. Toată conferinţa ştiinţifică a fost, de fapt, punerea în scenă academică a unui şantaj de stat, o lovitură simbolică la adresa orgoliului naţional ce reactivează amintirea războiului franco-prusac. Profesorul Flamm savurează liniştit succesul misiunii sale de stat, tradus prin scandalul de presă (îl recunoaştem pe tînărul H.G. Wells în persoana unui tînăr reporter), şi îşi expediază singur o ilustrată al cărei mesaj închide cu umor această povestire speculativă cu substrat politic ce conţine, de fapt, toate ingredientele artei prozatorului.

Personajele migrează dintr-o istorie în alta, astfel că profesorul Flamm apare în preajma misterioaselor furturi cu motivaţie etică din povestirea „Saliera", care are în centru o finală de tenis. Tot despre o competiţie este vorba şi în „Mentaliştii", povestea unui „duel" al minţilor în manejul circului bucureştean Krateyl, sub privirile cuplului regal. Cronologia istorică se respectă, şi următoarea povestire se petrece în plin comunism românesc cînd un mecanic transformă un Volkswagen „broscuţă" într-o „Maşină a timpului". Caporalul Scurtu (un personaj abia menţionat în „Mentaliştii") devine eroul penultimei povestiri: pasionat de cartografie, desenează o hartă cu mari implicaţii politice, intrînd în conflict cu autorităţile comuniste, fiind nevoit să fugă din ţară. Restul povestirilor au în centrul lor cîte o enigmă livrescă, protagonişti fiind bonomul Albert Jochemko şi domnul Motaş (probabil cel mai cult şi mai sarcastic motan din literatura română: meloman, cititor de gînduri, Conan Doyle, *Iliada* şi Pacepa), două personaje simpatice care conversează, cu perna pe telefon, pe teme dintre cele mai artistice.

Speculaţiile scientiste, ficţiunile istorice, fanteziile cu enigme şi coduri sau istoriile retro SF ale lui Florin Manolescu au mereu un substrat politic soft. Astfel, nici una dintre povestiri nu rămîne doar la nivelul anecdotic al enigmei sau al speculaţiei, ca şi cum toate acestea ar fi, de fapt, nu atît forme de evaziune, cît simulări ale insolitului în profanul politic. Pe fundal istoric, încărcate cultural şi foarte literare (Marta Bibescu, Elena Văcărescu, Dinu Lipatti sau Leonid Dimov sînt personaje pasagere ori deţin un rol în naraţiune), istoriile lui Florin Manolescu au o „bătaie" de obicei refuzată acestui gen pentru care, de multe ori, ingeniozitatea compensează lipsa inteligenţei şi a talentului literar. Background-ul criticului şi istoricului literar este însă unul solid: Jules Verne, H.G. Wells, Conan Doyle, Maurice Leblanc, Mircea Eliade sau Mircea Horia Simionescu (un mare autor de ficţiuni speculative şi de istorii insolite; evocat poate nu întîmplător de domnul Motaş).

Scrise într-un stil de o mare eleganţă, cu deferenţă pentru frazarea clasică, populate cu personaje simpatice, „condimentate" cu subtile referinţe culturale, ironie şi umor, povestirile incredibile ale lui Florin Manolescu au farmecul şi acea magie *vintage* a literaturii meşteşugite.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Andreï Makine, *Viaţa unui bărbat necunoscut*, traducere din limba franceză de Vlad Stroescu, Colecţia „Biblioteca Polirom", Editura Polirom, 2010.**

Makine rămîne cum îl ştiţi. O ţine pe-a lui şi bine face. Cînd vine vorba de o ea, un el şi o izbă pierdută în peisajul mamei Rusii – te-a topit. Cînd e vorba şi de alte lucruri – că doar lumea-i largă şi plină de fenomene – are grijă să umble tot cu trăiri, nerefuzînd nici fiorul romanţios, nici pe cel cutremurător, al dramelor extreme ascunse sub Istoria mare. Pe de altă parte, fraza lui ambidextră reuşeşte – la fel ca la Julian Barnes sau Kundera, alţi „francezi" subţiri – să ţină mereu şi un deget la tîmplă, aşa încît fiorul să te scuture şi pe gîndite.

Frumos e că acum *story*-ul sare de unde nu te aştepţi: iniţial, potolit, dintr-o mansardă pariziană unde un scriitor (rus, 50 de ani, 20 de ani de exil francez, marginal ca notorietate) rememorează, cu tristeţi experte, destrămarea relaţiei lui cu o junăaspirantă; ulterior, cu un zvîcnet de atlet supradopat, dintr-o odaie petersburgheză unde un bătrîn (intrat cu totul accidental în cadru) preia rolul de protagonist, istorisindu-i scriitorului viaţa lui de anonim chinuit (blocada Leningradului, iubire, izbă, gulag, azil psihiatric, muţenie, „enormitatea absurdului", „circul negru") – o biografie (grea, strivitoare) din „funesta paranteză sovietică", din deceniile care (uriaşă vorbă!) „au despărţit-o pe Rusia de destinul său". Aici e şi drama: în faptul că oamenii au avut, chiar şi atunci, o soartă.

Mircea TOMA

eurocinema

Un oraș de criminali?

● ***Terribly Happy*, regia Henrik Ruben Genz; scenariul Gry Dunja Jønsen şi Mr. Genz, după romanul lui Erling Jepsen.**

În filmul botezat, cu o încăpăţînare de neînţeles, *Terribly Happy*, nimeni nu e, de fapt, fericit. Cînd spun „nimeni" mă refer la mulţimea personajelor de pe ecran. Situaţia se schimbă dramatic dacă privim în sală: practic toţi spectatorii încheie vizionarea cu ochii înecaţi în lacrimi de teribilă fericire. Cu o precizare: teribil, în această particulară asociere, ar putea fi înlocuit cu macabru. Filmul danezului Henrik Ruben Genz este o comedie neagră. Multiplu premiat în Danemarca – a cîştigat 7 Robert Awards („Oscar"-ul danez) – filmul a fost foarte bine primit de criticii de film din Statele Unite. Tomatometrul celor de la *Rotten Tomatos* (e-publicaţie în care cronicile unui film sînt integrate într-un indicator cantitativ unic) acordă *Terribly Happy* 91%. Adică din 33 de cronici, 30 au fost favorabile. Pentru a vă oferi un reper, *Avatar* a încasat de la Tomatometru o valoare de 82%. Am trecut, în viteză, prin cîteva dintre cronicile publicate în presa americană. Cum numele danezului este absolut necunoscut peste Ocean, criticii fac efortul să-şi ajute cititorii, plasînd filmul într-o constelaţie în care *star*-urile de referinţă sînt fraţii Coen, Lars von Trier, David Lynch, Alfred Hitchcook. Impresionant, nu?

Ei bine, pentru noi, românii, e mult mai simplu: pînă să ne ridicăm ochii la cine-balizele menţionate de diverşii critici americani, noi avem avantajul că am văzut *Poliţist, adjectiv*. Cel mai apropiat reper pentru Ruben Gentz este – OK, deocamdată într-o ţară din sud-estul Europei – Corneliu Porumboiu. Apropierea nu este deloc descalificantă pentru nici unul dintre cei doi cineaşti, chiar dacă Porumboiu îl „bate" la premii pe danez. Evident că întîlnirea celor două nume este efectul unei coincidenţe teribil de fericite: ambii ne invită să însoţim metamorfoze ale conştiinţei cîte unui poliţist: conştiinţa vasluianului Cristi şi, respectiv, cea a danezului Robert.

Robert (interpretat de Jakob Cedergren) este transferat disciplinar din Copenhaga într-un orăşel – Skarrild – ceva mai anost decît Vasluiul. E decis să-şi recupereze demnitatea, să fie un impecabil agent al legalităţii. Comunitatea skarrildenilor este personajul colectiv cu care se înfruntă conştiinţa poliţistului. Miza filmului nu este, însă, comparabilă cu cea a unui western – să aflăm, fibrilînd, la final, cine va fi învingătorul. În cazul *Terribly Happy*, asta înţelegem încă de la începutul filmului. Suspansul acestui thriller psihologic creşte nu din aşteptarea răspunsului la întrebarea „dacă" (cedează poliţistul?), ci din teribile surprize care răspund la întrebarea „cît" (cedează poliţistul?). Spre deosebire de cazul danez, vasluianul Cristi se prăbuşeşte cuminte abia în ultimele secvenţe ale filmului.

De fapt, similitudinile între cele două poveşti cu poliţişti oneşti se cam epuizează odată ce ne sînt detaliate tehnicile de îngenunchere. Pentru un spectator care zace ca împuşcat la seriale poliţiste americane, *Poliţist, adjectiv* (zero împuşcături) – este un film pur şi simplu invizibil. Frecvenţele cerebrale ale menţionaţilor telespectatori nu se trezesc decît la verbe care produc sînge şi cadavre. Corneliu Porumboiu este total dependent de autentic. Filmul lui este aproape un documentar despre criminalitatea paşnică din Vaslui. Ruben Gentz începe prin a ne ameninţa cu o atmosferă „vasluiană", dar asta este, de fapt, doar o cheie a thriller-ului: este pregătit contrastul cu sîngeroasele surprize din a doua jumătate a filmului. Soluţia danezului este hotărît mai prietenoasă cu leguma de televizor. Da, stimaţi telespectatori, nu vă panicaţi: în filmul danez se trage cu arma, curge sînge şi se moare.

Dar, odată traversate diferenţele de limbaj cinematografic, mesajele celor două filme se reîntîlnesc. În alegoria sa, Gentz îşi permite să se pronunţe ceva mai radical: comunitatea din Skarrild este perversă, coruptă, criminală. Nu există nici un personaj pozitiv. Cui i-ar servi, într-o asemenea societate, un agent al dreptăţii? Ar putea supravieţui, oare, într-o asemenea societate, un poliţist onest?

Terribly Happy *va fi proiectat în cadrul celei de-a XIV-a ediţii a Festivalului Filmului European, organizat de Institutul Cultural Român, care va avea loc în perioada 6-30 mai 2010 în Bucureşti, Braşov, Tîrgu-Mureş şi Timişoara.*

Un atac direct la piaţa de artă

– interviu cu Dan PERJOVSCHI –

Pînă pe 30 aprilie, la Centrul de Introspecţie Vizuală de pe str. Biserica Enei nr. 16 din Bucureşti, Dan Perjovschi are o „expoziţie-concept", un prim capitol dintr-un proiect mai vast, cu titlul „1990-2010", unde mai mulţi artişti vor comenta scena artistică actuală şi direcţiile în care a evoluat. Expoziţia de la CIV – spaţiu de artă generat şi curatoriat de către un grup de artişti şi teoreticieni: Alina Şerban, Anca Benera, Cătălin Rulea şi Arnold Estefan – este o scenă sui-generis *a artei contemporane.*

Să începem printr-un scurt traseu în expoziţia Dan Perjovschi S.A...

Am vrut ceva care să ţină de realitate, un document real, care să nu fie interpretarea mea. Există două piese principale în expoziţie: catalogul din 1988, de la Bienala Tineretului de la Baia Mare (ultimul *overview* în timpul comunismului) şi catalogul artei momentului, *100 TO WATCH*. Între ele sînt cam 20 de ani. Aceasta e demonstraţia: intri în spaţiu şi ori începi cu cel din '88 şi termini cu cel din 2009, ori intri prin ele şi, între ele două, se află o gaură neagră.

Ce diferenţe estetice sînt între cele două cataloage?

Cel din '88 arată conceptual, poverist, cu problemele de atunci, dar cred că decizia celor care l-au organizat a fost să scape cumva de cenzură, s-o evite. Nu au pus imagini de lucrări, doar nişte CV-uri care acum par idioate. Ce mai înseamnă azi *expoziţii interjudeţene,* de exemplu? Sînt cuvinte care şi-au pierdut semnificaţia. Şi, într-un fel, ceea ce atunci ai făcut ca să poţi evita cenzura, azi se întoarce împotriva ta ca un bumerang. Se poate trage o concluzie de tipul: pe vremea aia, cum-necum, într-un mod cooperatist, exista un număr mare de artişti, uite, un teanc gros de trei degete de fişe! Dar altceva nu mai poţi folosi din catalogul acesta.

Revenind la zilele noastre, una dintre caracteristicile lui *100 TO WATCH* este că e un catalog de arte vizuale cu *fashion* cu tot. E lumea de azi, e *lifestyle,* dar, spre deosebire de cel comunist, acesta e un instrument de lucru, ai imagini, ai text.

Cum arată demonstraţia ta?

Eu am o privire subiectivă. Am făcut parte din această scenă, am tot felul de întîmplări, pe unii îi plac, pe unii nu, dar tot proiectul e, de fapt, un atac direct la piaţa de artă. Catalogul *100 TO WATCH* e un instrument de piaţă. Eu critic acest lucru. Şi atunci m-am gîndit să fac expoziţie cu creta pe perete, mă leg de artiştii urbani cînd spun că e prea estetic ceea ce fac ei, arăt ce mişcări teoretice sînt în România astăzi, ori îţi faci cruce, ori dai din degete ca DJ-ul, astea-s mişcările noastre şi am uitat de unde am plecat. Am cîştigat o libertate să facem ce cu ea? Cam aceasta ar fi expoziţia. Şi undeva, intersectate în poveşti, există un element important, ziarul, suplimentul din *22*, care înseamnă că galeria se prelungeşte în cinci mii de case. Şi într-un mediu politic, pentru că revista *22* e politică. Am folosit-o să susţin al treilea element din expoziţie: un interviu realizat de Alina Şerban, care devine document el însuşi.

„Îmi permit să fiu propria mea societate pe acţiuni"

Titlul expoziţiei, Dan Perjovschi S.A., *se bazează pe un joc de cuvinte: S.A, societate pe acţiuni, ca şi cum tu ai fi o firmă, o instituţie ce oferă servicii şi are profit. În acelaşi timp, dintr-o notă de subsol, aflăm că S.A. este „Scena de Artă". Cum ai defini scena artistică românească?*

În România, interesul de faţă e în piaţă, în galerii, galerist, tîrg de artă, bani... Cum vinde un artist pe mai mulţi bani, cum are mai multe interviuri. La noi conţinutul, subiectul nu mai contează, contează cîţi bani face. Şi atunci, de-asta *S.A.* Artistul în ziua de azi trebuie să fie o instituţie. Nu mai există cultură, numai industrii culturale. E o ironie aici. O dată că tu, ca artist, trebuie fie să operezi ca o instituţie care face profit financiar sau ideologic (subiectivitate-marfă, vorba lui Marius Babias), fie să creezi un interes, cineva să te cumpere, să îţi cumpere ideile sau să investească în tine. Atlfel nu poţi exista.

În ziua de azi orice mare editură din ţară trebuie să publice nişte prostii, cu care îi e şi ruşine, doar pentru a publica lucruri adevărate. Eu nu vreau să intru în această poveste. Eu îmi permit ca artist să fiu propria mea societate pe acţiuni. Toate elementele de aici sînt o critică a scenei de acum, deşi recunosc, prin *statement*-ul meu, că, potenţial, e mult mai importantă şi mai interesantă, mai deschisă, mai bogată decît scena din care provin, cea comunistă. Şi pentru că e mai bogată şi are mai mari posibilităţi, are şi o mai mare răspundere.

E scena artistică românească inclusă într-un circuit internaţional?

Prin toată expoziţia şi mai ales prin textul din ziar, eu spun că pe mine nu mă interesează, de fapt, toată arta care se face. Nu tot ce e artă contemporană e interesant pentru mine. Nu mă interesează forme de artă, subiecte artistice sau feluri de a se face artă. Mă interesează partea mai experimentală şi de cercetare. Or, tipul acesta de artă a trăit în România numai pe bani occidentali. Cum nu mai sînt bani occidentali, se închid instituţii, se închid proiecte, pentru că localul nu suportă, nu înţelege şi nici nu vrea această artă. Punct. Eu sînt avocatul ei şi al instituţiilor independente. Acum ai două alternative: fie cerşeşti la statul român, care are ideologii de susţinut, fie la mogulul român, care are alte interese. Eşti, ca artist sau ca instituţie, prins într-o capcană. Eu sînt sponsorizat de Vest aici.

E paradoxal faptul că spaţiul CIV e lipit, provine chiar din Căminul Artei?

Uniunea Artiştilor Plastici şi-a pierdut relevanţa, doar supravieţuieşte. Pe de altă parte, tipul de artă pe care îl practicăm noi nu poate să concureze cu îngerii. Eu nu vorbesc omului simplu care a intrat înainte la galeria de lîngă. Îmi pare rău. Acolo sînt sculpturi cu îngeri. Eu am o problemă cu oamenii şi cu elementele independente sau private din scena existentă în România, la nivel occidental, şi nu foarte multe. Platforme şi personaje, dacă le adunăm, sînt maximum 20 în toată ţara, şi ele au o mare responsabilitate.

Cum nu mai sînt bani occidentali, se închid instituţii, se închid proiecte, pentru că localul nu suportă, nu înţelege şi nici nu vrea această artă. Punct. Eu sînt avocatul ei şi al instituţiilor independente.

Totuşi, posibilitatea de a expune într-un centru ca acesta în Bucureşti nu echilibrează cumva lucrurile?

Ba da. Dar eu spun tot timpul că mă bălăngăn în România pe marginea depresiei. Bineînţeles că mă bucur că există spaţiul acesta şi că se fac lucruri importante aici, unde era o galerie penibilă. În acelaşi timp, cînd vezi condiţiile în care se lucrează, efortul şi faptul că în 2010 ai aceleaşi probleme structurale, financiare şi de înţelegere ca în 1993 e foarte deprimant: nu sînt spaţii dotate pentru artă, te lupţi să le ţii în viaţă, totul e copt, cade, nu sînt bani, nu există un interes al oraşului Bucureşti pentru asta, cum nu există nici al oraşului Cluj sau Iaşi... Banii, pe care aceste primării, toate la un loc, le pun pentru arta experimentală românească, îi pot pune eu singur ca individ. Să mă scutească.

Nu am expus mult în România, dar am făcut-o de cîte ori am fost invitat. E o scenă mică, dacă faci odată un *show* aici, cum e la CNDB, îl vede toată lumea care trebuia s-o facă şi punct. Sîntem într-un mare paradox. Ne minţim singuri că sîntem *hot* pentru că se cumpără patru picturi şi se expune nu ştiu unde. Apoi îţi vine un critic de la revista *Flash Art* şi într-o singură zi a văzut tot în Bucureşti. Asta trebuie să ne sperie. La Cluj te duci şi vezi *o* fabrică (Fabrica de pensule, centru cultural de artă contemporană independent, deschis în octombrie 2009 – *n. red.)* şi gata. Ai plecat acasă.

Cum e publicul de artă contemporană din România?

Pe de-o parte e un public specializat care e la zi cu tot, pe de altă parte, e un public care trebuie adus prin hipnoză. Noaptea albă, un *party,* o bere, un DJ, trebuie să-l atragi să vină, că altfel intelectul nu îi permite curiozitatea de a merge singur. Eu de publicul ăla nu am nevoie. Mie nu-mi trebuie nopţi albe ca să am cu cine să discut. Nu-mi trebuie somnambuli în sală, îmi trebuie oameni deştepţi, curioşi. Dacă sînt cinci, e bine.

a consemnat Daria GHIU

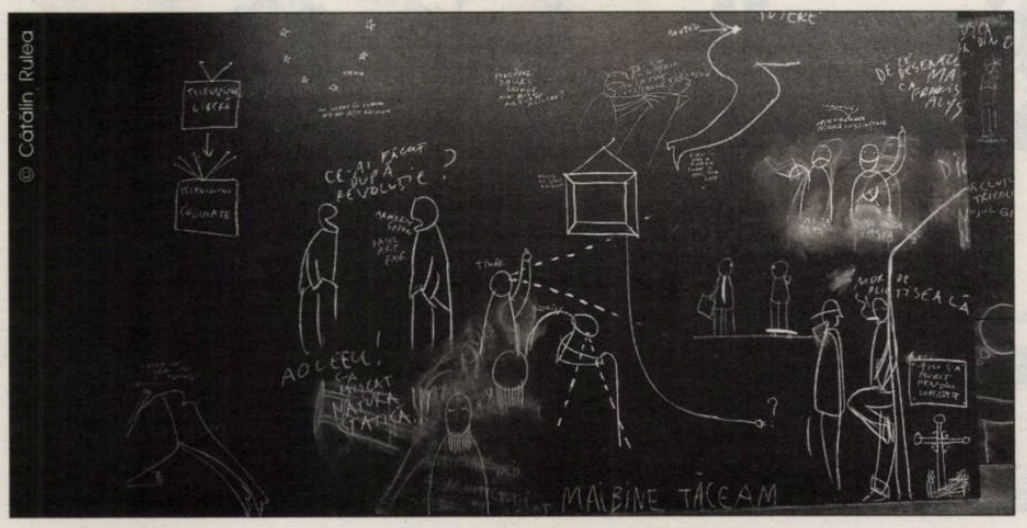

Versiunea integrală a interviului pe **www.dilemaveche.ro**

DILEMA VECHE vă recomandă

■ În *Orizont*-ul timişorean (nr. 3/2010), Ioan Es. Pop, cel ieşit din Ieud pînă pe Pantelimon, acordă un interviu de o mare vigoare lui Eugen Bunaru, în care fixează, de la bun început, că speră „să nu devin clasic nici mort", pentru a încheia memorabil: „Incompatibilitatea poetului cu lumea se datorează neputinţei lui de adecvare la aceasta, nu excesului său de orgoliu". Într-o pagină alăturată, un poem de o sumbră densitate, căutînd divinul pînă şi într-o sticlă de vin, garantează adevărurile interviului. (Radu Cosaşu)

■ Discovery Channel a reluat, în fiecare luni, de la ora 23, seria *Top Gear,* cea mai inteligentă, mai iconoclastă, mai amuzantă (doar e umor britanic, probabil cel mai bun din lume!), mai stilată şi mai culturală emisiune dedicată vreodată maşinilor (deh, producţie BBC!). Plus trio-ul de prezentatori format din sarcasticul Jeremy Clarkson, charismaticul Richard Hammond şi bonomul James May. Eu am făcut o dependenţă de ei: îi citesc pe net, le-am cumpărat cărţile, am memorat replici şi fraze de-ale lor. Şi nici măcar nu-mi plac maşinile. (Marius Chivu)

■ Dragoş Ghiţulete, *Gluma rusească* (Editura Cartea Românească, 2010). O cronică literară a tranziţiei postcomuniste în care personajele sînt oameni desfiguraţi, cu minţile deformate şi temperamente dezechilibrate. Autorul face slalom printre nonsensurile acelor vremuri şi reuşeşte să ajungă la linia de finiş învingător: povestind, înţelege mai mult. Citind această carte, o să înţelegem şi noi mai mult din istoria ultimilor 20 de ani. (Matei Martin)

craii de burta veche

Torta lui George Sand

La cuisine classique (U. Dubois & É. Bernard, 1856) ne oferă următoarea reţetă: *Tortă de piersici à la George Sand.* Tranşaţi în jumătăţi o duzină de piersici frumoase şi opăriţi-le, pentru a le curăţa mai uşor de coajă. Tăiaţi fiecare jumătate de fruct pe din două şi ajustaţi bucăţile în părţi cît mai uniforme. Încastraţi un timbal (formă cilindrică, înaltă) în gheaţă şi aranjaţi simetric, pe fundul vasului, un strat de sferturi de piersică, pe care le acoperiţi cu un jeleu lejer (fără multă gelatină) cu maraschino; lăsaţi-l să se întărească. Aşezaţi, apoi, peste primul strat de jeleu, un alt timbal, mai mic, pe care îl umpleţi cu gheaţă pisată. Aşterneţi un nou strat de piersici, în cerc, în spaţiul dintre cele două vase. Adăugaţi cantităţi egale de jeleu peste fiecare strat, lăsaţi-l să se întărească şi continuaţi astfel, strat după strat, pînă cînd forma se va umple. Extrageţi apoi timbalul mai mic, înlocuind gheaţa din interiorul său cu apă caldă. Umpleţi golul rămas cu *crème chantilly* (frişcă îndulcită, vanilată), la care adăugaţi cîteva linguri de gelatină dizolvată şi zahăr vanilat. Acoperiţi timbalul mare cu un disc de hîrtie, închideţi-l ermetic cu un capac şi acoperiţi totul cu gheaţă pisată. Lăsaţi-l să se răcească vreme de două ore. Răsturnaţi desertul pe o farfurie bine răcită şi ornaţi-l cu prăjituri glasate, de jur împrejur.

E greu de crezut că George Sand a inventat sau a gătit vreodată acest desert. E, însă, foarte probabil să-i fi plăcut nespus.

Amicul Dejun

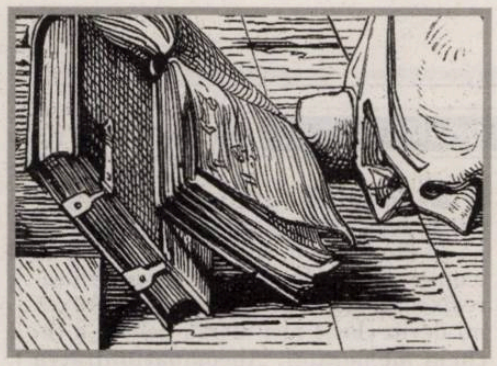

Simona SORA

biograffiti

Predica de pe Munte

– mistere şi urlete în Ţara Sfîntă –

Am răsfoit săptămînile trecute – străbătînd Israelul de la un cap la celălalt, cu semnificative incursiuni în teritoriile palestiniene – o carte rară, recomandată de Părintele Iustin Marchiş de la Mănăstirea Stavropoleos: *Jurnalul de călătorie* în Egipt şi Palestina al unei nobile şi pioase doamne pe nume Etheria (sau Egeria). Manuscrisul latin, descoperit în 1884 de un savant italian într-o mănăstire din Arezzo, este, pare-se, una dintre rarele consemnări ale unui pelerinaj religios din secolul al IV-lea, după faimoasa călătorie a Împărătesei Elena la Ierusalim. Femeie inteligentă şi cultivată, de o limpezime (inclusiv autoscopică) ce aminteşte pe alocuri de scrutările Sfîntului Augustin, Etheria a călătorit (într-o vreme în care orice călătorie mai lungă putea fi şi ultima) din Spania de azi pînă în vîrful Muntelui Sinai şi apoi la Ierusalim, iar de pe Muntele Nebo spre Idumeea, întorcîndu-se la Constantinopol prin Tars, Seleucia şi Calcedonia. Deşi (ne spune benedictinul Dom Ferotín) era înrudită cu Împăratul Teodosie, nobila pelerină urca munţii sacri cu piciorul, iar noaptea dormea pe pămîntul gol. Seara, după lungi ore de oboseală şi primejdii, Etheria citea din cărţile fără de care nu pleca la drum: Scripturile şi *Onomasticonul* lui Eusebiu. Însemnarea călătoriei sale mistice abundă, de altfel, în referinţe şi analize comparative, atît în jurnalul propriu-zis, cît şi în descrierea calendarului liturgic din cea de-a doua parte.

Dacă mi-ar trece prin minte să fac o dare de seamă a călătoriei mele recente spre „Oraşul Păcii" – cum pare numit de-a dreptul sarcastic, azi, Ierusalimul –, n-aş avea nici pe sfert seninătatea Etheriei. Mai întîi, poate, pentru că am respectat întru totul vorba după care prima incursiune în Ţara Sfîntă tulbură rău „şuvoiul întunecat şi instabil al interiorităţii", cum numeşte Sf. Augustin fandacsia comună; apoi, pentru că n-a fost zi fără o încercare, măcar una a răbdării. Cine e familiarizat cît de cît cu atmosfera de luminată intransigenţă estetică şi cu directeţea critică a *spiritus rector*-ului de la Stavropoleos îşi poate imagina lesne de ce. Cînd urci la pas Muntele Măslinilor şi vrei neapărat să vezi cele trei mozaicuri bizantine din Capela Înălţării, dar le găseşti bine acoperite sub carpete orientale de o maică habotnică şi obsedată de curăţenie (şi acatiste), îţi poţi pierde nu doar răbdarea. Cînd străbaţi Drumul Crucii îmboldit de buticari simoniaci, răsufli uşurat să te poţi refugia cîteva minute într-un *hospice autrichien* de pe aceeaşi *via dolorosa;* cînd ţi se spune – suficient de apăsat ca să te simţi constrîns – că poţi intra în basilica de la Cana Galileii doar dacă vei cumpăra *suficient vin sfinţit,* mai că-ţi vine să nu mai intri deloc. Mai ales că la Cana, unde Iisus a transformat apa în vin, există astăzi un baron local – preotul grec Dionysos (după unii) sau Dositei (după alţii) – a cărui fotografie se poate vedea prin magazinele din zonă şi care tartoreşte nestingherit, stabilind mercurialele şi primind ofrandele supuşilor, fie ei localnici sau străini. E de neimaginat să te închini într-un loc din care un preot ortodox te poate scoate afară în urlete şi îmbrînceli. Cu o zi înainte de aterizarea noastră ingenuă, se pare că pe la Cana Galileii trecuse şi poliţia, chemată de o călugăriţă rusoaică ce fusese de-a dreptul bătută.

Despre har şi mistere

Într-unul dintre cele mai interesante pasaje din jurnalul Etheriei, se descrie (cu enormă reţinere) ritualul instruirii în mistere care se petrecea la Ierusalim cu ocazia botezului creştin, la şapte săptămîni de la Paşte. În biserica mare, a Răstignirii – ne povesteşte nobila doamnă –, veneau femeile şi bărbaţii, însoţiţi de părinţii lor spirituali (naşii), pentru a asculta rememorarea misterelor creştine. Apoi, în Biserica Învierii avea loc ceea ce Etheria numeşte *redditio symboli,* o devoalare a misterelor creştine celor mai profunde. Se închideau porţile dinspre Sfîntul Mormînt, iar în ceea ce în secolul al IV-lea nu era decît o grotă rămîneau doar fidelii şi neofiţii cărora li se explicau (în greacă, siriacă şi latină) „anumite lucruri ce nu puteau lăsa indiferent pe nimeni". Din biserică se auzeau atunci ţipete (de aprobare sau uluire), spune Etheria, care a trăit o epocă mai curată decît a noastră, sau, cine ştie, poate că ea însăşi făcea parte dintre cei „curaţi cu inima", cărora le este mai uşor să vadă doar binele. Astăzi, din majoritatea bisericilor ruseşti sau greceşti din Ţara Sfîntă, se aud cel mai adesea altfel de ţipete decît cele ale iniţierii în mistere.

Şi totuşi, printre multele întîmplări din acest periplu, al căror sens îmi scapă deocamdată, a existat şi o scenă care, dacă mă gîndesc bine, s-ar fi putut petrece în orice duminică, la Stavropoleos. Într-un foişor de pe Muntele Fericirilor, Părintele Iustin Marchiş a început să citească *Predica de pe Munte* din Evanghelia după Matei, interpretînd-o cu harul său plin de inteligenţă şi acribie ce deschide, de multe ori, drumul spre interpretarea personală, nedogmatică, transfiguratoare. Apoi i-a invitat pe cei din grupul care-l însoţea – grup eteroclit, de medici, profesori de istoria artei, actori, regizori, muzicieni, ingineri, finanţişti, filologi şi mulţi copii – să continue. Iar lectura – timidă sau răspicată, limpede sau obscură – i se potrivea mănuşă celui care citea. „Iar dacă ochiul tău drept te sminteşte pe tine, scoate-l şi aruncă-l" – citea un medic oftalmolog; „s-a zis dinte pentru dinte" – relua un stomatolog; „oricine se uită la femeie poftind-o a şi săvîrşit adulter cu ea în inima lui" – citea cineva, rîzînd pur şi simplu. Mie mi-a venit rîndul la versetul despre neiertare („De nu veţi ierta oamenilor greşelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greşelile voastre"). Din păcate, n-am apucat să mă gîndesc prea mult la asta, căci foişorul în aer liber în care încercam să ne adunăm minţile a fost asaltat de un grup de nemţi care aveau programare exact la acea oră, exact în acel loc, însoţiţi de o călugăriţă intransigentă, la vederea căreia nobila Etheria ar fi roşit.

PUBLICITATE

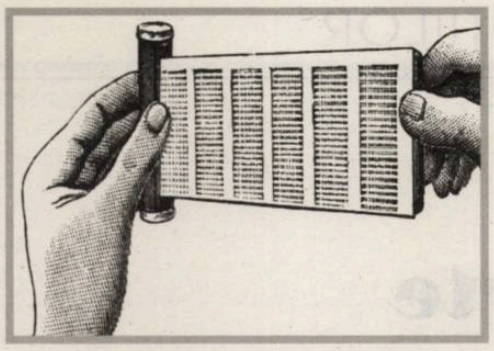

Dan C. MIHĂILESCU

ce **mi** se-ntîmplă

Oameni frumoşi pe străzi hidoase

Acum cîţiva ani, cînd Eugen Ciocan, „Maître Photographe“ situat (pe atunci) la doi paşi de Biserica Albă, m-a invitat la o şedinţă foto în decor şi vestimentaţie de „les années folles“, am rîs contrariat şi m-am recuzat cu măgărească încăpăţînare. Ce să caute antifotogenia mea de mahala printre îngeraşi de ghips, volănaşe, crinoline, lavaliere şi redingote din vremea lui Claymoor? Poate în vreo şarjă anemică la divinele holbări ale lui Giugaru în Titircă şi Trahanache.

Pe scurt, nu m-am dus. În schimb am participat apoi – cu sfînta furie neputincioasă a paseistului împătimit de Bucureşti – la evocarea Mănăstirii Văcăreşti, împreună cu Sorin Dumitrescu, Doina Mîndru ş.a. la Foto Cabinet-ul lui Eugen Ciocan. Nu ştiu cum se face, dar de atunci nu ni s-au mai întîlnit drumurile. Pînă joi 8 aprilie, dimineaţa, cînd i-am vizitat noul sediu, în buricul City-ului bucureştean, pe Lipscani 11, în fostul Han Gabroveni. Urma să cutreier prin expoziţia VERSUS, pentru ca seara să vorbesc la vernisaj, după ce se va fi citit misiva lui Andrei Pleşu, vechi preţuitor al eforturilor artistului. Ei bine, am fost încîntat de idee, de realizare şi de participarea *(pro bono!)* a atîtor VIP-uri la operaţiunea de sensibilizare a edililor Capitalei întru refacerea vechiului centru negustoresc al Lipscăniei noastre. Musai, prin urmare, să scriu la gazetă şi să vă îndemn la o nostalgică scăldare a privirilor. Nostalgică şi fioroasă totodată.

De ce? Fiindcă VERSUS va să zică proPunerea unor fizionomii strălucitoare şi a unor anatomii fermecătoare – taman printre mormanele de gunoaie, străzile desfundate, clădirile delabrate, în fine: în oceanul de orori care a devenit perimetrul cu pricina. Ca într-un exorcism disperat. „Chipuri şi măşti ale tranziţiei“ menite să absoarbă urîciunea, să îmblînzească monstruosul, să farmece hidoşenia. Ori să funcţioneze precum acele mase de spumă cu care sînt înconjurate uriaşele pete de petrol lăţite pe mări, pentru a le împiedica propagarea.

„Oare noi vom reuşi să doborîm ceva din pereţii de ignoranţă care ne împresoară...?“

Cine sînt vedetele care au acceptat să-şi dăruiască nişte ore, să se deghizeze de *shooting,* sfidînd riscurile kitschului, în gustul epocii lui Eminescu, Veronica, I.L. şi Mateiu Caragiale, pentru a învia străvechi arhetipuri putrezite de timp, pustiite sau distruse de mentalitatea noastră de şatră nepăsătoare? Victor Rebengiuc, Marcel Iureş, Horaţiu Mălăele, Dan Puric, Adrian Titieni, Răzvan Mazilu, Florin Piersic Jr., dar şi Andreea Berecleanu cu Andrei Zaharescu, Andreea Esca şi Alexandru Eram, ori Melania Medeleanu, Alessandra Stoicescu, Marina Constantinescu (şi fiul, Luca), Cristina Modreanu, Vlad Rădescu sau Costel Constantin. Robert Turcescu, Claudiu Bleonţ, Gianina Corondan, Eugen Istodor, Virgil Ianţu, Andi Moisescu, dar şi Grigore Leşe, Ducu Darie, Mircea Florian, Vintilă Mihăilescu ş.a.

Şi oare se putea fără Alex. Leo Şerban şi Dragoş Bucurenci (lipit de un velociped gen Miţa biciclista)? Dar se putea fără un Andrei Pleşu stînd, precum C.A. Rosetti în centrul Pieţei omonime, pe un fotoliu fixat tocmai pe soclul statuii lui Caragiale, cînd aceasta îşi „luase zborul“ către Teatrul Naţional!? Şi vezi bine că, la parter, prins acum cîţiva ani în postură de gînditor medieval, Horia-Roman Patapievici este vecin de ramă cu Adrian Silvan-Ionescu, cel căruia sintagma „ieşit din timp“ i se potriveşte cel mai abitir, dar şi cu Nicu Covaci *and his guitar,* ceea ce, în context, îţi readuce brusc în auz *Invocaţia* din *Cantafabule*....

Toţi frumoşi, radioşi, optimişti din disperare, ca nişte Iovi ai „neantului valah“, înconjuraţi de munţi de orduri, de tranşee crîncen tăiate în pavaje, de trepte ştirbe, calcane fisurate, faţade „cu bulină roşie“ ori anunţuri de „clădire-n demolare“. Unii au de la natură fizionomie extra-timp şi par *citiţi* ca-n filigranul preţioaselor hîrtii de odinioară. Altora, privirea artistului, sorbul aparatului de fotografiat şi tuşele de penel auxiliare au ştiut să le confere aureola vetusteţii semnificante (toate lucrările sînt unicat, pictate, lucrate în sepia etc.)

Cît despre zona Lipscanilor, ce să mai spui fără să-ţi pierzi uzul raţiunii? De ce ne-am resemnat, aproape sinucigaş, cu sintagma „Centrul civic“, dominată de oroarea pe nume Casa Republicii, uitînd de farmecul Şelarilor, al Gabrovenilor, Smîrdanului ş.a.m.d. livrat bestial termitelor de toate speciile? Să mai spun că ar trebui luată-n stăpînire de Banca Naţională, un iubitor de istorie şi patrimoniu autohton ca Mugur Isărescu fiind, după mine, singurul care poate readuce blazonul, ştaiful, sublima forfotă neguţătorească a locului? Că ar trebui să nu figureze la „etc.“ în programele edililor şi fantasmele primarilor? Că există arhitecţi de seamă care consideră că Bucureştii vilelor lui Ion Mincu trebuie înlocuiţi de zgîrie-nori? Sau că există dezvoltatori care „cultivă“ anume *statu-quo*-ul paraginii de acum, în aşteptarea marelui cutremur menit să cureţe totul spre a-şi plasa dumnealor icrele cu folos?

Cum scrie Eugen Ciocan în programul expoziţiei sale: „Oare noi, cei de-o parte sau de alta a fotografiilor, vom reuşi prin această formă de exorcism consonant să doborîm ceva din pereţii de ignoranţă care ne împresoară...?“

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar.*

PUBLICITATE

COLECȚIA DE GHIDURI TURISTICE
NATIONAL GEOGRAPHIC TRAVELER

Toți visăm să călătorim

Descoperă cele mai frumoase țări din lume
26
- Fotografii senzaționale
- Hărți detaliate
- Informații inedite

Vineri, 23 aprilie
- 400 DE PAGINI full color
- HÂRTIE LUCIOASĂ
- FORMAT COMPACT

Numai cu ziarul

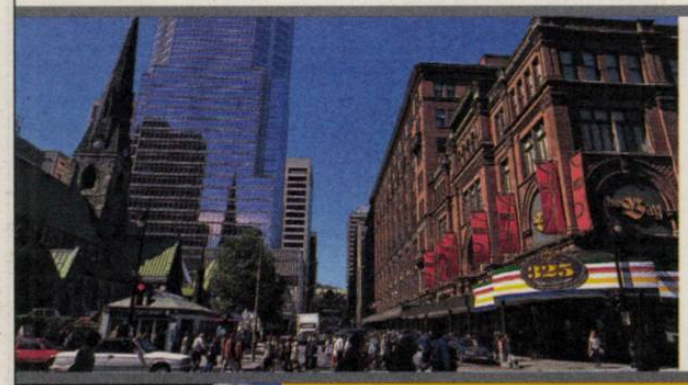

URMEAZĂ	
8. Alaska	30 aprilie
9. Japonia	7 mai
10. China	14 mai
11. Hong Kong	21 mai
12. India	29 mai
13. Cambodgia	4 iunie
14. Vietnam	11 iunie
15. Thailanda	18 iunie
16. Egipt	25 iunie
...și multe altele!	

În fiecare vineri, o țară pe săptămână cu doar 12,99 LEI

BIBLIOTECA adevărul

Pentru abonamente sunați la 0372.130.245, 0372.130.246, de luni până vineri între orele 09:00 - 18:00 sau la 0318.200.200, număr cu tarif normal, 24 din 24, 7 zile din 7. Reclamații abonamente: 021.407.54.55 sau 021.407.54.66

Proiect susținut de: ColonHelp (021.3.000.000

PUBLICITATE

BIBLIOTECA adevărul

Completează-ți colecția!

100 DE CĂRȚI pe care trebuie să le ai în bibliotecă

Mai sunt 24 de volume
- cei mai buni autori
- cele mai bune titluri

Joi, 22 aprilie

Nimic nou pe frontul de vest
Cuibul visurilor
Erich Maria Remarque

Două titluri într-un singur volum

10,99 lei ziar + carte

Urmează:
29 aprilie - „Divina comedie“ vol. 1
6 mai - „Divina comedie“ vol. 2
13 mai - „Bel-Ami“

Proiect susținut de: TV 1000 Întotdeauna staruri

Pentru abonamente sunați la 0372.130.245, 0372.130.246, de luni până vineri între orele 09:00 - 18:00 sau la 0318.200.200, număr cu tarif normal, 24 de ore din 24, 7 zile din 7. Reclamații abonamente: 021.407.54.55 sau 021.407.54.66

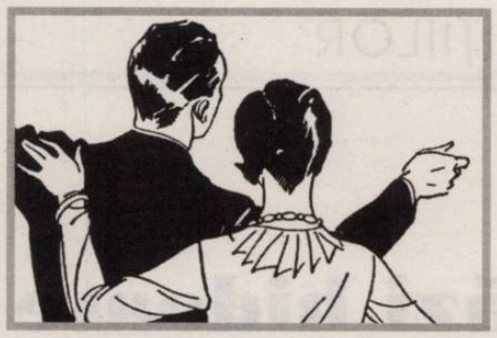

Alice GEORGESCU

viaţa scenei / **scena** vieţii

O anumită parte

Recenta participare la un juriu teatral mai mărunţel mi-a înlesnit reluarea contactului (pe care, în chip cît se poate de voluntar, îl cam pierdusem în ultima vreme) cu scenele din Capitală şi din ţară şi cu – implicit – repertoriul lor, cum ar veni, normal. Adică nu acela pe care îl vizitează îndeobşte criticii şi nu acela care vizitează îndeobşte festivalurile, ci acela care îi are ca oaspeţi pe spectatorii plătitori de toată ziua (mai adesea, de toată seara), spectatori posesori de abonamente, spectatori aduşi în sală de „organizatorul de spectacole" al teatrului sau de victoria lor personală la vreun concurs radiofonic, spectatori de vîrstă mică, de vîrstă mijlocie şi de vîrstă mare, spectatori care fac coadă la casa de bilete, spectatori care nu citesc piesa înainte (mă rog, uneori nici ăilalţi nu...), spectatori care identifică interpreţii după rolurile acelora din serialele TV, spectatori care pronunţă greşit numele dramaturgului (las' că nici ăilalţi nu... întotdeauna...), spectatori, altfel zis, ce alcătuiesc acea abstracţiune misterioasă – publicul – despre care ştiu atîtea ăilalţi. Ce văd aceşti spectatori la teatru?

Văd, domnilor, multe comedii şi farse – în sensul specific al cuvîntului – şi văd multe spectacole unde contribuţia creatoare a regizorului este în general modică, atingînd perfecţiunea, în felul ei, atunci cînd izbuteşte să nu-i deranjeze prea tare pe actori. Adică văd, am impresia, cam ceea ce vedeau la teatru şi părinţii lor, şi bunicii lor, şi străstră-străbunicii lor (dacă erau de altă etnie decît cea română, care s-a apucat să facă spectacole în sală abia pe la mijlocul secolului al XIX-lea) şi ceea ce vor vedea, probabil, şi nepoţii, şi stră-stră-strănepoţii lor (dacă nu luăm în serios calendarele maya şi alte surse de nelinişte cosmică). Este bun acest lucru? Este rău? Nu-i nicicum. Este.

De pildă, spectatorii Teatrului German de Stat din Timişoara văd, sub titlul *Comedie pe întuneric* (inscripţiile în nemţeşte sînt traduse atent, în toate materialele publicitare, şi în română, căci publicul instituţiei şi-a pierdut de mult omogenitatea lingvistică), un spectacol în care ingeniosul text al lui Peter Shaffer – centrat asupra unei pene de curent ce luminează neaşteptat părţile întunecate ale unor caractere şi relaţii, hazul poveştii venind din inversarea raportului văzut-nevăzut – a fost descifrat de regizorul vienez Zeno Stanek la primul nivel. La nivelul intrigii, mai exact. Oricum, dată fiind precaritatea dotărilor tehnice şi, mai ales, a pregătirii celor ce mînuiesc aceste dotări în teatrele de pe întreg teritoriul naţional, curgerea fără accidente a reprezentaţiei este, prin ea însăşi, un succes. Altminteri, am rîs de se zguduia scaunul sub mine, pentru că eu, la comediile englezeşti (chiar şi la cele mai amărui), rîd întotdeauna, indiferent de cum le tratează autorii de spectacole. Sau aproape indiferent.

Aş fi dorit să rîd tot aşa de mult şi la spectacolul intitulat *Fantoma, dragostea mea,* inspirat (nu am înţeles prea bine în ce fel anume, neavînd program de sală) dintr-o piesă a lui Noel Coward, celebrisim comediograf şi farsograf britanic, şi jucat, sub direcţia de scenă a lui Şerban

Comedie pe întuneric *de Peter Shaffer, la Teatrul German de Stat din Timişoara.*

Puiu, la Teatrul Metropolis. Fiind teatru de proiecte, acesta din urmă are avantajul că poate aduce laolaltă, în producţiile sale, actori din toate celelalte teatre, bucureştene sau „provinciale", ceea ce simplifică mult complicaţiile presupuse, adeseori, de întocmirea unei distribuţii mulţumitoare. Nu distribuţia este problema aici, aşadar, deşi, de la nume precum Gabriela Popescu sau Marius Florea Vizante aştepţi ceva în plus pe lîngă complicitatea cu auditoriul – tradusă aici în tot soiul de „măi" şi „băăă", probabil ca să ne simţim mai în largul nostru dîmboviţean. Problema este regia, care a îngroşat cît a putut liniile cînd mai fine, cînd mai fragile ale textului (o povestioară cu fantome simpatice). Cel mai aproape de stilul ideal al comediei bulevardiere – gen cît se poate de stimabil şi de atrăgător, cînd e bine făcut – s-a situat Monica Davidescu. Frumoasa Alexandra Velniciuc a părut tot timpul foarte (prea) conştientă de farmecul personal – şi ocupată să-şi arate picioarele.

O comedie lirică pot vedea, dacă merg la Sala Studio a străvechiului lor teatru în permanentă refacere, spectatorii ieşeni: *Quartet* de Ronald Harwood, o istorie tandră şi amuzantă cu patru cîntăreţi de operă retraşi într-un azil de bătrîni, la final de carieră. Piesa e construită solid, are replici bune (nu chiar impecabil aduse pe româneşte), iar distribuţia întruneşte patru adevăraţi piloni ai trupei ieşene: Mihaela Arsenescu-Werner, Violeta Popescu, Florin Mircea şi Sergiu Tudose (în ordine galantă şi alfabetică). Excelenţi, toţi patru. Ce-i mai rămînea de făcut regizorului Vitalie Lupaşcu? Mai nimic, desigur – şi bine a făcut că, în speţă, nu şi-a depăşit competenţele.

Interesele „profesionale" ale juriului despre care vorbeam au fost circumscrise destul de strict; ele au desenat, totuşi, o hartă grăitoare a realităţii teatrale – sau, măcar, a unei părţi din ea. *Pars pro toto?* Aceasta-i întrebarea.

Aron BIRO

audio şi n-am cuvinte

Reîncarnarea lui McLaughlin

● **John McLaughlin and The Fourth Dimension, *To The One*, Mediastarz, 2010.**

Nu prea văd sensul unui articol-recomandare legat de John McLaughlin. Cei care ascultă genul l-au deificat demult, l-au colecţionat, l-au încadrat în majoritatea topurilor cu cei mai mari chitarişti din toate timpurile. Individul bate spre şaptezeci de ani, a cîntat cu cele mai mari nume din jazz-ul şaptezecist, s-au scris şi cărţi despre el. Nu e posibil să fii ascultător de jazz şi să nu fi luat deja contact cu McLaughlin. Cît despre cei care nu-l ascultă, nu cred că o vor face în urma unui astfel de articol. Nu se cuvine să începi a asculta jazz de la John McLaughlin, la el ajungi după ce ai parcurs deja cîteva cercuri iniţiatice, unele spirituale, altele muzicale. Statutul de legendă al chitaristului *fusion*, John McLaughlin, se datorează în mare parte trupei Mahavishnu Orchestra care, în spiritul hindu sub care şi-a desfăşurat activitatea, s-a reîncarnat în multiple variante cale de vreo 20 de ani, de fiecare dată cu impact şi rumoare în rîndul jazzofililor. Chiar şi McLaughlin s-a mai reîncarnat artistic, însoţindu-se cu colaboratori din cel mai de vază soi – Jimi Hendrix, Miles Davis, Jaco Pastorius, Jean Luc Ponty. A cîntat în triouri live de chitarişti, alături de nume precum Al Di Meola ori Paco De Lucia, încă de pe vremea cînd genul ăsta de spectacole instrumental-exhibiţioniste nu deveniseră o modă.

Ascultătorii care vin dinspre zona rock ar avea cele mai mari şanse să se bucure de McLaughlin de la prima audiţie, cu condiţia să le pună ceva titulaturi precum Liquid Tension Experiment, Planet X (proiecte *fusion* ale unor membri Dream Theater) sau Cynic. Deşi, chiar şi în sfera rock, fanii unor astfel de trupe sînt mai degrabă jazzeri care cochetează cu rock-ul (progresiv), ori rockeri care consideră că genul a apus în anii '70, iar proiectele menţionate sînt experimentele şcolăreşti ale unor epigoni. La rockerii pursînge pot apărea reacţii specifice deficitului de atenţie atunci cînd trebuie să asculte solo-uri de chitară care durează cît o piesă, cît un album ori chiar mai mult – după unii, toată cariera lui McLaughlin e un solo de chitară. Rock-ul e un sport de echipă, *fusion jazz*-ul e unul demonstrativ, un fel de snooker, iar comparaţiile riscă să devină improprii.

Un aspect ce se evidenţiază în cariera lui John McLaughlin e impregnarea cu spiritualitate a muzicii sale. Anii '70 au constituit epoca zen în rock şi în zone de vecinătate imediată precum fuziunea jazz/rock. În numeroase cazuri, occidentalii şi-au descoperit legături spirituale latente cu Orientul, cu cît mai îndepărtat şi mai mistic, cu atît mai bine. Americanii au fost vîrf de lance în acest sens, marcaţi probabil de contactul cu civilizaţiile aparent extraterestre din zona Vietnamului, LSD, hippie şi toată isteria psihedelică. Britanicii dintre care s-a ridicat McLaughlin au fost atinşi la rîndul lor de revelaţie, dar la ei abordarea a fost niţel mai pragmatică (cineva chiar se însura cu Yoko Ono pentru a-şi legitima renaşterea). Nici libertinajul britanic nu era la nivelul celui american, legăturile cu Vietnamul erau mai slabe, în schimb a fost o oportunitate de a reevalua legăturile cu Perla Coroanei, India.

Prin părţile noastre, apropierea de misticismul asiatic a început să se manifeste ca mai toate trendurile culturale, cu decalaj de minimum 20 de ani. Chiar şi aşa, cînd mă gîndesc la muzică spirituală asiatică îmi vin în minte muzica digestivă din restaurantele japoneze ori CD-urile de relaxare New Age, mai degrabă decît Mahavishnu Orchestra şi delirurile chitaristice ale lui McLaughlin. Aşa că, în ultimă instanţă, iminentul concert ar putea fi o bună ocazie de recuperare spirituală a celor care n-au obosit să tot renască, mai ales că, la venerabila sa vîrstă, pe John McLaughlin îl pîndeşte reîncarnarea în orice moment.

John McLaughlin and The Fourth Dimension vor concerta pe 18 mai la Sala Palatului din Bucureşti.

3 întrebări pentru

Mihaela MICHAILOV

„Orice festival e un act critic"

Care ar fi punctul comun al textelor selectate la Festivalul Dramaturgiei Româneşti de la Timişoara?

Punctul comun este investigarea unor experienţe vulnerabile, uneori traumatizante, deopotrivă intime şi colective, pe care experimentul „realitate din beton, plastic şi memorie proaspătă" le reflectă. Sînt texte care scrijelesc obsesii devenite comportament cotidian, cum ar fi consumismul, fie el trasat în perimetrul supermarketului sau în cel al speranţei că undeva, departe, există o ţară şi pentru tine.

În ce măsură reflectă acest festival diversitatea producţiei dramaturgice din România?

Orice festival este un act critic, o analiză, prin selecţie, a fenomenului în care operează dintr-o anumită perspectivă; este un proiect curatorial care îşi propune să dea o direcţie, să creeze un spaţiu de cercetare şi promovare. Anul acesta, festivalul s-a concentrat pe text contemporan românesc, pe „o dramaturgie de coliziune frontală cu realitatea", fie că e vorba de istoria recentă *(20/20* al Gianinei Cărbunariu) sau de experienţe cu o amprentă locală *(5 minute miraculoase în Piatra Neamţ* de Peca Ştefan). E o dramaturgie a urgenţei contactului cu temele cotidianului – obsesia emigrării, relaţia tensionată copii-părinţi, frecuşurile ratării etc.

La Festivalul Dramaturgiei Româneşti nu s-au dat premii. Există, totuşi, şi o dimensiune competitivă a acestei întîlniri anuale?

Anul acesta am renunţat la dimensiunea competitivă pentru că toate textele din secţiunea „Focus" au la bază o selecţie de direcţie: dramaturgie de ultimă oră. Prezenţa într-un festival cu profil bine determinat este deja un premiu. Fiind un festival de dramaturgie, mi se pare important să fie pus în prim-plan textul, şi nu competiţia între regizori sau actori.

a consemnat Matei MARTIN

***Mihaela Michailov** este critic de teatru şi selecţioner al secţiunii „Focus" din cadrul Festivalului Dramaturgiei Româneşti (10-17 aprilie, Timişoara).*

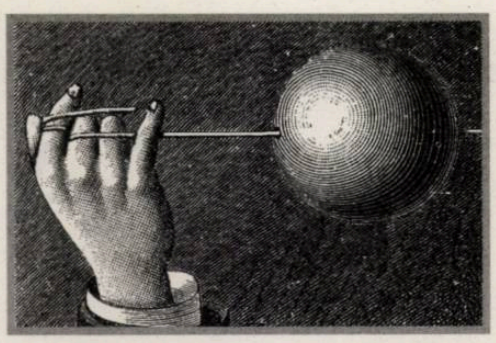

Matei MARTIN

cultura în lume

Ca o fotografie de epocă...

Anne Frank, tînăra evreică din Frankfurt care a murit, cu puţin timp înainte de încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial în lagărul de la Bergen-Belsen, a făcut istorie cu *Jurnalul* ei, publicat postum. În 1942-1944, pe cînd Anne avea 15 ani, familia ei s-a refugiat în Olanda, la Amsterdam. S-au zidit cu toţii, în spatele unui perete fals, trăind aproape izolaţi de lumea exterioară, primind ajutoare periodice din partea unor oameni mărinimoşi, pînă în momentul în care ascunzătoarea a fost descoperită de naziști şi întreaga familie a fost deportată. În tot acest timp, Anne a ţinut un jurnal în care şi-a notat, conştiincioasă, observaţii despre situaţia din ascunzătoare, despre relaţiile dintre membrii familiei, despre amintirile din lumea exterioară. După deportarea familiei de către naziști, caietul a fost recuperat de cea care i-a ajutat să se ascundă. *Jurnalul,* publicat pentru prima dată în 1946, e un *document humain* mai preţios, mai grăitor decît toate probele despre grozăviile fascismului prezentate în timpul procesului de la Nürnberg – aveau să menţioneze ziarele la apariţia primei versiuni a cărţii, în neerlandeză.

Tradus în 55 de limbi, *Jurnalul* a intrat în bibliografiile şcolare obligatorii în numeroase ţări europene. Cartea a devenit, datorită calităţii scriiturii, o carte-cult pentru generaţiile de după război. Dar şi o referinţă de bază pentru cercetătorii Holocaustului. Pentru că observaţiile tinerei Anne, intime şi tăioase, trec dincolo de experienţa personală. Ele reprezintă un alt tip de argument – uman şi sensibil – pentru condamnarea regimului fascist. Altfel decît relatările şi rapoartele istoricilor despre chinurile celor trecuţi prin lagărele naziste, *Jurnalul* este subiectiv, el prezintă o stare de spirit personală, pe care datele şi cifrele seci din rapoarte nu o pot măsura. Limbajul lucid şi matur al Annei, care nu şi-a pierdut vivacitatea prin traducerile numeroase, ar fi la originea succesului acestei cărţi-document, e de părere Mirjam Pressler, autoare a unei monografii despre familia Frank – prima, din numeroasele apărute deja, care analizează ţintit *Jurnalul* din perspectivă lingvistică.

Jurnalul, publicat pentru prima dată în 1946, e un document humain *mai preţios, mai grăitor decît toate probele despre grozăviile fascismului prezentate în timpul procesului de la Nürnberg.*

Vocabularul foarte dezvoltat, nuanţele fine, talentul literar al Annei Frank nu ar fi răsărit din nimic, e de părere Mirjam Pressler: tînăra provine dintr-o familie în care vorbitul, cititul şi scrisul ar fi parte integrantă a vieţii cotidiene. De fapt – explică autoarea monografiei (şi traducătoare din ebraică) – *Jurnalul* oferă o perspectivă asupra unei epoci uitate, cea în care evreii pe deplin asimilaţi căutau să-şi integreze propriile experienţe de viaţă (inclusiv culturale şi religioase) în marea cultură germană. Eliberaţi din ghetouri, aceşti evrei, care populau deja de sute de ani spaţiul vorbitor de limbă germană, îşi căutau un drum în societate: prin disciplină, învăţătură şi asimilînd tot mai mult din ceea ce înseamnă Germania şi valorile ei. Pressler a ajuns la această concluzie după ce a studiat sute de documente descoperite în podul unei case din Elveţia: scrisori, cărţi poştale, poezii scrise pe colţuri de hîrtie, documente oficiale, fotografii şi jurnale ale unor membri ai familiei Frank. Graţie acestei descoperiri, Pressler reuşeşte să reconstituie un tablou aproape complet de familie, un arbore genealogic care merge pînă în secolul al XIX-lea şi ale cărui „crengi" se întind în Germania, Elveţia şi Olanda. Şi ce fascinant e acest tablou... Intrigi şi secrete bine păstrate. Alianţe. Afaceri. Poveşti de dragoste. Şi cîte şi mai cîte... Toate consemnate minuţios, documentate şi arhivate.

Cartea lui Mirjam Pressler, intitulată, sugestiv, *Grüße und Küsse an alle (Salutări şi sărutări tuturor)* recompune, din istorii personale, un fragment de istorie colectivă asupra căruia puţini cercetători s-au aplecat. Preocupaţi – pe bună dreptate – de victimele nazismului, istoricii au uitat să vorbească şi despre vremurile (mai) bune ale acestui popor. Fără să aibă pretenţia unei asemenea corecţii, cartea lui Mirjam Pressler oferă un *clin d'oeil* asupra vieţii cotidiene a evreilor de dinaintea fascismului. E o întoarcere atentă şi duioasă într-un timp puţin cunoscut, pe care autoarea îl colorează în nuanţe sepia şi îl povesteşte ca prin ceaţă. O carte ca o fotografie de epocă...

Lucia TERZEA-OFRIM

bon de lectură

O virtute masculină: prietenia

● **Anne Vincent-Buffault, *Une histoire de l'amitié*, Bayard, Paris, 2010**

Despre iubirea pasiune, La Rochefoucauld spunea că seamănă cu fantomele ce bîntuie vechile castele: toată lumea vorbeşte despre ele, dar prea puţini sînt cei care le-au văzut. Cred că şi despre prietenie se poate spune acelaşi lucru.

În principiu avem cu toţii prieteni, şi nu fără o durere adîncă şi secretă putem accepta ideea că cel care a încetat să ne mai fie prieten nu ne-a fost de fapt niciodată. Aceasta ar fi una dintre deosebirile dintre iubire şi prietenie: iubirile îşi oferă firesc luxul de a muri, mai devreme sau mai tîrziu, subit sau după o chinuitoare agonie, în timp ce prieteniile, marile prietenii, nu se sting niciodată.

După ani lungi, în care am continuat neîntrerupt să-mi caut prietenele din copilărie şi adolescenţă, fără să observ că doar eu reîncălzesc focul, că doar eu construiesc poduri, spunîndu-mi că asta e, sînt eu mai mobilă, am timp mai mult, care e problema dacă doar eu dau telefon, mi-am dat într-un tîrziu seama că totul se sfîrşise, şi încă de mult. Intrate în maşina de tocat a mariajului, a maternităţii, absorbite de munca lor, îşi pierduseră, pe nesimţite, valenţa libertăţii interioare şi gustul lucrurilor gratuite, disponibilitatea de a se construi dincolo de scopurile practice, cotidiene, parcă abandonaseră dorinţa de a evolua sau nu mai simţeau nevoia să creştem împreună. Ţinta fusese atinsă, nu-i aşa, bărbatul, copilul, jobul şi un zid mare de protecţie în jurul citadelei domestice.

Pe lîngă miracolul de a vedea lumea cu aceiaşi ochi, una din marile plăceri ale prieteniei este de a-l cîntări pe celălalt şi de a te lăsa cîntărit la rîndul tău din priviri lucide, amestec de cruzime, umor şi nesfîrşită căldură. Poate că dintr-un fel de pudoare mă evitau aceste fete devenite matroane mai mult sau mai puţin mulţumite de viaţa lor, poate că nu aveau chef să măsurăm împreună distanţele ce ne separă de tinereţe, de visurile rătăcite pe drum. Ca să trec peste insuportabilul sentiment de înstrăinare, m-am gîndit, derutată, că e vina mea, că ele au dreptate, poate că eu am dificultăţi de maturizare, şi, deşi am la rîndul meu în grijă un bărbat, un copil şi un job, păstrez trăsături larvare şi refuz sau amîn momentul în care aş putea să spun: gata, jocurile au fost făcute, nu mai e nimic de explorat, mi-am epuizat toate posibilităţile de transformare, nu-mi mai rămîne decît să mă îngraş şi să uit treptat tot ce-am învăţat, tot ce am visat, tot ce am dorit cîndva să înţeleg.

Pentru că prieteniile mele cu băieţi au supravieţuit fără sincope, fără hiatusuri, fără nevoia vreunui sejur de reanimare, în pofida distanţelor, în ciuda poverilor de tot felul adunate pe umerii sau în sufletul lor de bărbaţi ajunşi acum pe la mijlocul vieţii, am crezut că pur şi simplu am avut eu ghinion cu fetele, că am dat peste exemplare apte de prietenie doar în sezonul vîrstelor necoapte, prietenie trăită doar ca simulare, ca antrenament lejer pentru „adevărata viaţă" de mai tîrziu.

Recunosc, cu o oarecare jenă, înainte de a citi această carte scrisă de o specialistă în istoria sensibilităţilor, nu mi-a trecut prin minte că prietenia e o chestiune care poate fi discutată pe larg şi cu argumente în termenii studiilor de gen. Trecusem destul de repede peste remarca lui Montaigne referitoare la slăbiciunea sufletului femeiesc, incapabil să susţină tăria unei astfel de legături şi nu m-am gîndit niciodată serios la faptul că doar bărbaţii au darul de a construi această relaţie indestructibilă şi inefabilă, în acelaşi timp. Se pare că acele spirite care au capriciul de a locui în două corpuri aleg două corpuri de bărbat. Cert e că în imaginarul prieteniei nu sînt de găsit modele feminine echivalente pentru tipul legăturii legendare ce-i unea pe Ahile şi Patrocle. Revenind la Montaigne, prietenia lui cu La Boétie, minunat evocată în *Eseuri,* devine un model absolut, rezumat în memorabila formulă: *„Parce que c'était lui, parce que c'était moi"*.

Un spaţiu privilegiat, în care femeile par să fie admise pentru prima oară în „instituţia" masculină a prieteniei, este sociabilitatea salonului de secol XVIII. Este însă vorba doar de cîteva, cele care făceau faţă în duelul conversaţiei printr-un spirit nu doar graţios, ci şi redutabil prin inteligenţă. În general, prietenia dintre un bărbat şi o femeie e suspectată de complicaţii amoroase şi puţini sînt cei care cred în ea. Aşadar, într-o proporţie covîrşitoare, prietenia rămîne o virtute masculină, dar poate că nu sînt totuşi atît de nefericite acele femei care pot spune, surîzînd: „Eu nu am prieteni, eu am doar amanţi".

trecerea prin reviste

● SUPLIMENTUL DE CULTURĂ, nr. 267 (3 aprilie 2010)

Politica se face în faţa camerelor de luat vederi, nu în camerele Parlamentului; iar noi am ajuns să nu mai votăm oameni politici, ci televiziuni, talk-show-uri, şi produsele lor derivate – candidaţii la diverse posturi publice. Lucian Dan Teodorovici explică fenomenul într-un articol intitulat „Telecraţia": „Ceea ce numim noi astăzi politică este, de fapt, un show TV. Show-ul de televiziune e singurul care contează, practic singurul din care ne extragem judecăţile asupra politicii autohtone şi totodată, în mod firesc, intenţiile de vot. Dacă acceptăm ca reală această afirmaţie, putem să observăm, mai apoi, că la nivel general politica, prin televiziune, devine cumva imobilă. Ca să exemplific: mulţi dintre cei care îşi doresc o schimbare la nivelul instituţiilor politice româneşti, o schimbare de oameni, de partide, îşi pun speranţa în erodarea simpatiei populare faţă de actualii guvernanţi. I-am auzit pe mulţi spunîndu-şi, spunîndu-ne că, în actuala situaţie de criză, presiunea străzii, presiunea presei vor genera o altă intenţie de vot la viitoarele alegeri parlamentare. O asemenea speranţă nu ţine cont însă de felul în care ne-am împărţit noi, electoratul, în simpatiile nu faţă de anumiţi politicieni şi faţă de anumite partide, ci faţă de televiziuni sau de emisiuni de televiziune." De acord. Păcat că nu putem vota cu posturile TV valabile, cum ar fi ARTE, TV5, National Geographic...

● DECÎT O REVISTĂ, nr. 2 (aprilie 2010)

Ceea ce a început ca un experiment-unicat, ca o revistă de unică folosinţă (şi apariţie), continuă acum la modul cît se poate de serios şi de asumat: s-a lansat *Decât o revistă #2*. Printre (multiplele) centre de greutate: un portret al regizorului Radu Muntean, o poveste dulce-picantă despre magiunul de Topoloveni, un articol despre o altă formă de caritate – zînăritul. Plus o excelentă mărturie despre diferenţă şi percepţia alterităţii, semnată de Magor Csibi, „omul cavernelor" de pe hotnews.ro: „Pînă la o anumită vîrstă nici nu observi că eşti minoritar etnic. Apoi apar confuzia, indecizia şi ciocnirile cu majoritatea. Ţin minte că stăteam acasă şi mă luptam cu poezia „Mama lui Ştefan cel Mare". Mama, care preda limba maghiară şi era tutorele meu particular de română, nu ajunsese acasă încă, iar eu voiam să ies la joacă. Procedura noastră obişnuită era aşa: ea venea acasă, învăţam cuvintele, apoi poezia, apoi puteam să mă joc. Fiindcă mă grăbeam, m-am gîndit să scurtez procedura. Cînd a ajuns acasă a constatat că ştiam deja poezia pe de rost, dar fără să înţeleg conţinutul. Ştiam doar că Ştefan a fost încuiat afară din castel şi că mama lui era tare supărată. Ştiam că parcă a pierdut şi ceva bătălie, dar nu eram sigur dacă din cauza asta s-au certat. Dar să reproduc sau să înţeleg unde e în poezie supărarea şi unde bate Ştefan la poartă, n-aş fi reuşit." (Matei Martin)

JURNALISMUL DE ŞTIINŢĂ

De ce să vorbim despre istoria jurnalismului de ştiinţă? Pentru că vorbim mult prea mult despre manelizarea societăţii, pentru că am ajuns să credem că tot ce ne înconjoară este rău, murdar, că nu mai există speranţă, că tot ceea ce îi interesează pe români sînt faptele de glorie ale ţoapelor şi mitocanilor. Uităm că în acelaşi spaţiu, alături de cei mai sus menţionaţi, trăiesc şi foarte mulţi oameni decenţi. Lor, celor civilizaţi (şi, sper, majoritari), cei mai mulţi jurnalişti uită să li se adreseze. Dovada cea mai bună este lupta mai multor televiziuni „generaliste" pentru sectorul de public iubitor de scandal, fidel unei alte televiziuni „de apartament".
Ce fac cei care nu vor să privească circul mediatic (politic, de „şău-biz", de „divertisment")? Mai sînt oare în ţară? Eu cred că da. Putem auzi dovezile în fiecare zi, în mijloacele de transport, cînd oamenii îşi povestesc ce au văzut la Discovery sau la Animal Planet (chiar, de ce nu sînt prezentate audienţele acestor televiziuni specializate?), putem vedea succesul unor site-uri de Internet cu materiale de popularizare a ştiinţei. Lor, celor interesaţi de domeniul popularizării ştiinţei, încercăm să le povestim în cîteva cuvinte care a fost drumul jurnalismului de ştiinţă la români. (**A. S.**)

Cătălin MOSOIA

O scurtă perspectivă istorică

Îmi place să mă uit la Discovery, la National Geographic, History şi, mai de curînd, la Da Vinci Learning. Indiferent de ora cînd deschid televizorul, găsesc emisiuni atractive la oricare dintre ele. Dacă am timp, aştept cu nerăbdare să văd cum au abordat subiectul şi ce trucuri au folosit pentru ca tema să fie uşor de înţeles. Atît pentru cei pasionaţi de ştiinţă, cît şi pentru cei cărora trebuie să le vorbeşti pe litere ca să înţeleagă cîte ceva. În fond, toate emisiunile lor se bazează pe un scenariu scris bine şi asupra căruia pare că şi-au dat cu părerea academii întregi, dar şi grupuri de oameni obişnuiţi. Ştiu să scrie, ca să mă refer numai la esenţă şi să las deoparte (deşi nu e de neglijat) tehnica folosită şi bugetul de care dispun pentru o anumită emisiune. Ştiu să comunice ştiinţa. Fie că e vorba de contact direct cu publicul sau nu, caz în care se interpune un mediu, aer, ecran, hîrtie. Să le zicem comunicatori de ştiinţă celorlalţi ziarişti de ştiinţă, în condiţiile în care aceştia lucrează la o instituţie de presă. Şi cum totul pe lumea asta are o istorie, la fel şi jurnalismul de ştiinţă e parte din ceea ce am spune că reprezintă comunicarea ştiinţei.

Din perspectivă istorică, transmiterea cunoştinţelor ştiinţifice s-a făcut la început prin viu grai, aşadar a fost vorba de *faza orală a comunicării*. Aceasta a fost urmată de, poate, prima formă scrisă de comunicare a rezultatelor ştiinţifice: *corespondenţa privată*. Adeseori, informaţiile circulau doar între cîteva persoane, dar au fost şi cazuri de personalităţi care întreţineau adevărate reţele de corespondenţă. Călugărul Marin Mersenne (1588-1648) a fost autorul unui mare număr de scrisori şi a fost considerat de unii istorici „un fel de oficiu poştal pentru toţi oamenii de ştiinţă din Europa de la Galilei la Hobbes". Prin intermediul scrisorilor îşi comunicau rezultatele unii altora şi schimbau impresii sau chiar se sfătuiau asupra unor probleme de interes comun.

Facem un salt şi ne oprim la *prima revistă periodică cu conţinut ştiinţific*: *Journal des Sçavans,* fondată de francezul Denys [Denis] de Sallo (1626-1669). Primul număr al publicaţiei a apărut pe 5 ianuarie 1665. Vorbim despre o revistă de tip magazin, în care temele ştiinţifice alternau cu cele religioase, istorice, juridice, umaniste, dar şi cu subiecte de senzaţie pentru publicul larg.

Cu plăcută surprindere constatăm că România se află printre primele ţări din lume care au folosit filmul în scop didactic.

La doar două luni de la apariţia *Jurnalului savanţilor,* în luna martie 1665, secretarul Societăţii Regale din Londra, englezul Henry Oldenburg inaugura *Philosophical Transactions.* Publicaţia îşi propunea să reunească ştirile din domeniul tehnicii şi al ştiinţei din întreaga lume, pe lîngă articolele sau comunicările care se prezentau la Royal Society.

Dacă periodicele de ştiinţă din Europa au intrat deja în al patrulea veac de existenţă – cînd au ajuns acestea în spaţiul românesc? Răspunsul l-am găsit în *Dicţionarul Presei Româneşti,* care spune că primul a fost „Calendar, întocmit şi tipărit în anul 1731 de dascălul Petcu Şoanul din Şcheii Braşovului, în Transilvania", chiar înainte de activitatea reprezentanţilor Şcolii Ardelene. Astfel, aceastã datã devansează cu aproape un secol *Curierul românesc,* publicat de Ion Heliade-Rădulescu la Bucureşti, şi *Albina românească,* publicată de Gheorghe Asachi la Iaşi, ambele în 1829. În ceea ce priveşte secolul al XIX-lea în Transilvania, trebuie să menţionăm înfiinţarea, la 12 martie 1838, la Braşov, a *Gazetei de Transilvania,* condusă de George Bariţiu. La cîteva luni de la apariţie, *Gazeta* urma să aibă şi un supliment cultural numit *Foae pentru minte, inimă şi literatură.*

Jurnalismul de ştiinţă, în forma sa de atunci, începe să capete contur şi să aducă la cunoştinţa cititorilor români cele mai recente ştiri în domeniu, din lume. Astfel, în anul 1839, la mai puţin un an de la atestarea oficială a fotografiei în Franţa, a apărut în *Albina românească* din Iaşi un articol despre această invenţie. 1840 este anul în care *Gazeta de Transilvania* din Braşov publică un articol despre procedeul daguerreotipiei.

Scrieri sau informaţii cu caracter ştiinţific se întîlnesc şi în almanahurile sau calendarele tipărite pe acele vremuri. Un exemplu în acest sens este *Calendarul Resboiului pe anul 1880,* publicat la Bucuresci, la tipografia Thiel & Weiss, Palatul Dacia.

Cu timpul, jurnalismul de ştiinţă se extinde dincolo de domeniul presei scrise. Încă din perioada începuturilor radioului în România (apărut prin strădania fizicianului Dragomir Hurmuzescu), foarte multe personalităţi i-au intuit vocaţia culturală şi au stimulat orice iniţiativă a primilor jurnalişti audio. 1930 este anul în care se înfiinţează radioprogramul *Universitatea radio* – emisiune care a constituit, încă din acele momente, o sursă de cunoaştere, dar şi de instruire. Urmează apoi emisiunea *Curier tehnico-ştiinţific.*

Într-o logică aparentă, filmul ar trebui să urmeze emisiunilor de radio, însă cu plăcută surprindere constatăm că România se află printre primele ţări din lume care au folosit *filmul în scop didactic.* Meritul îi aparţine profesorului Gheorghe Marinescu (1863-1938, fondatorul şcolii româneşti de neurologie). În anul 1889 medicul român a lucrat în celebra clinică a spitalului Salpêtriere condusă de Jean Martin Charcot (1825-1893, neurolog francez), întemeietorul şcolii neurologice franceze. Acesta l-a sfătuit pe asistentul român să folosească cronofotograful lui Etienne Jules Marey în studierea tulburărilor de mers la persoanele bolnave (Etienne Jules Marey, 1830-1904, medic şi fiziolog francez care a studiat mişcările de locomoţie, construind pentru înregistrarea acestora un aparat – cronofotograf – care este considerat strămoşul cinematografului). Un pionier al filmului ştiinţific este şi Ioan Athanasiu (1868-1926, medic veterinar şi fiziolog român), unul dintre colaboratorii apropiaţi ai fiziologului francez Etienne Jules Marey. Profesorul Ioan Athanasiu a folosit primele filme ştiinţifice la ilustrarea cursurilor pe care le ţinea la Şcoala superioară de medicină veterinară şi la Facultatea de ştiinţe a Universităţii Bucureşti.

Revenind la publicaţii, *Ziarul ştiinţelor şi al călătoriilor* poate fi asemănat, într-o măsură oarecare, cu publicaţia lui Denis de Sallo, cel puţin din punct de vedere al conţinutului multidisciplinar. Ideea fondării unei asemenea reviste a avut-o Luigi Cazzavillan, care în anul 1884 editează *Ziarul călătoriilor şi al întâmplărilor de pe mare şi uscat* (iunie-septembrie 1884 şi 5 noiembrie 1897-15 noiembrie 1916). *„Cea mai veche şi mai apreciată revistă scrisă pe înţelesul tuturor pentru răspîndirea ştiinţei şi cunoaşterea lumii prin călătorii"* conţinea articole sau comentarii ştiinţifice, biografii sau sfaturi şi reţete practice.

În privinţa conducătorilor publicaţiei îl menţionez pe Victor Anestin (1875 – 1918). A fost pasionat de scris şi de ştiinţă şi a fost dornic să împărtăşească şi altora cunoştinţele acumulate, aşa cum o demonstrează activitatea lui. Ziarist – cu articole scrise la publicaţii din ţară şi din străinătate, scriitor – autorul primului roman SF din literatura română, autor de lucrări ştiinţifice – comunicări la cel mai înalt nivel ştiinţific, fondator de publicaţii – prima revistă de astronomie din România destinată publicului larg, şi de societăţi cu profil ştiinţific – Universitatea Populară din Bucureşti sau Prietenii ştiinţei. A trăit 43 de ani iar numărul scrierilor sale depăşeşte 10000 de articole originale şi traduceri, cărţi şi comunicări ştiinţifice susţinute la Academia Română ori publicate în ziare, reviste din ţară sau din străinătate.

Articole ştiinţifice apăreau chiar şi în revistele literare, exemple fiind *Viaţa românească* la care colabora Th. A. Bădărău (considerat de către Anestin drept „un excelent popularizator"), *Noua Revistă Română* a lui Rădulescu Motru (1868-1957), *Flacăra* şi *Universul literar.*

Dar drumul înainte al presei – şi al jurnalismului de ştiinţă, implicit – nu a avut doar repere luminoase. A existat şi există mereu un risc – a fost semnalat de Nicolae Iorga în ultima din suita celor optsprezece lecţii ţinute la Universitatea Bucureşti: „Viaţa publică este supusă unei îngrozitoare tiranii: tirania ziarului şi tirania manualului, – nu manualul pentru şcoală, ci pentru cetăţean. Asupra oricărui domeniu se găsesc oameni foarte dibaci care îţi rezumă, fără nici un fel de originalitate, orice cunoştinţe: istorice fără izvoare; fizică fără experienţă; chimie fără laborator; astronomie fără lunete. Îţi rezumă istoria literaturii fără literatură, istoria artei, făcută cu prezentarea unor clişee, care sînt, de obicei, aproape negre. Rezumă istoria literaturii pentru a te dispensa de a ceti literatură, a artei, pentru a nu merge la muzeu, dă manuale de fizică, pentru a nu merge într-o fabrică unde lucrează apa-

Asupra oricărui domeniu se găsesc oameni foarte dibaci care îţi rezumă, fără nici un fel de originalitate, orice cunoştinţe.

ratele. Şi aceasta nu se face în formă brutală, ci în forma aceea periculoasă de infiltrare lentă."

Considerată într-una dintre cele mai frumoase definiţii, drept „puterea fără putere", presa are în jurnalismul de ştiinţă una din cărămizile cu care se poate construi o ramură specializată mai aproape de interesele fiecăruia dintre noi.

În final – un răspuns la întrebarea „ce este jurnalistul de ştiinţă?" Jurnalistul de ştiinţă este un jurnalist de cultură ştiinţifică. Astfel denumirea de jurnalist cultural ar fi prea vagă pentru a scoate în evidenţă preocupările ştiinţifice. Rămîne ca viitorul să mai aducă şi stabilirea unui standard profesional pentru ziariştii care îl practică sau care intenţionează să trateze teme de ştiinţă în materialele lor.

***Cătălin Mosoia** este jurnalist de ştiinţă.*

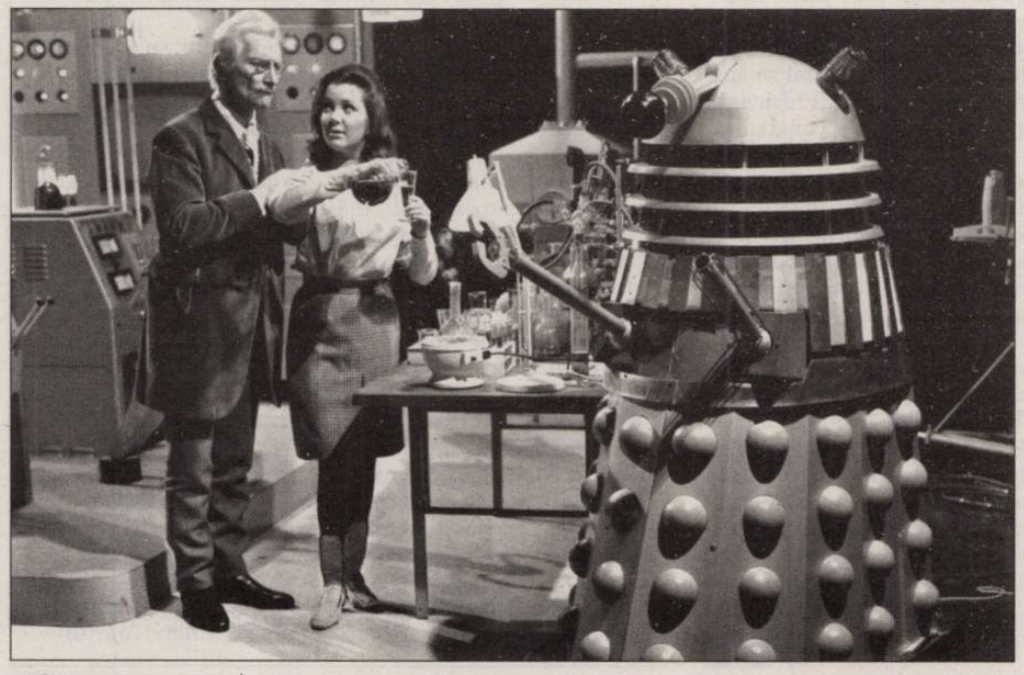

Adrian STĂNICĂ

Carl Sagan, Teleenciclopedia şi National Geographic

Ce drum are jurnalismul de ştiinţă în perioada comunistă? Nu pot considera campaniile de îndoctrinare care arătau rolul ştiinţei sovietice la progresul omenirii drept exemple de jurnalism de ştiinţă. Mi se par mult mai degrabă drept materiale de propagandă şi, de aceea, locul lor nu este aici. Voi sări astfel peste aproape două decenii, spre anii 1960. Şi asta pentru că atunci, la începutul anilor 1960, mai mulţi factori au dus la creşterea numărului de emisiuni dedicate ştiinţei populare – şi a calităţii acestora. Iar materialele de popularizare a ştiinţei au ajuns să fie printre cele mai iubite produse jurnalistice ale acelei perioade.

Care sînt cauzele marii popularităţi a ştiinţei populare? Se datorează oare doar faptului că presa de ştiinţă era una dintre rarele alternative la propaganda comunistă a vremii? Evident, nu. Cauzele sînt multiple.

În ceea ce priveşte modul de comunicare, apare şi se extinde rapid un canal nou: televiziunea. Aceasta a crescut rapid audienţa către toate categoriile de populaţie. Apoi, perioada de relativ liberalism din anii 1960-1970, cu deschiderea sa – bine controlată – spre Occident a permis pătrunderea pe calea undelor a celor mai noi descoperiri ştiinţifice şi realizări tehnologice. Publicul român a putut astfel urmări spectaculoasele seriale de ştiinţă populară ale anilor 1960-1970, precum *Lumea Apelor* al lui Jaques Yves Cousteau, *Conexiunile* lui James Burke, precum şi *Cosmos: Călătorie în Univers* al lui Carl Sagan.

O altă cauză importantă a popularităţii documentarelor de ştiinţă din acei ani o reprezintă mutarea în spaţiu a Războiului Rece. Întreaga lume, indiferent de culoarea politică, urmărea cu sufletul la gură cursa spre spaţiu. Chiar dacă în modul de prezentare a existat şi o oarecare tentă politică, populaţia a putut urmări – de cele mai multe ori în direct la televiziune – principalele evenimente ale cursei spaţiale: lansarea primului satelit, apoi a primului om în spaţiu, drumul spre Lună, dar şi spre planetele din sistemul nostru solar, colaborarea în spaţiu, primul laborator spaţial, plecarea navetelor spaţiale, precum şi misiunile Voyager, soliile umanităţii spre alte părţi ale Galaxiei noastre.

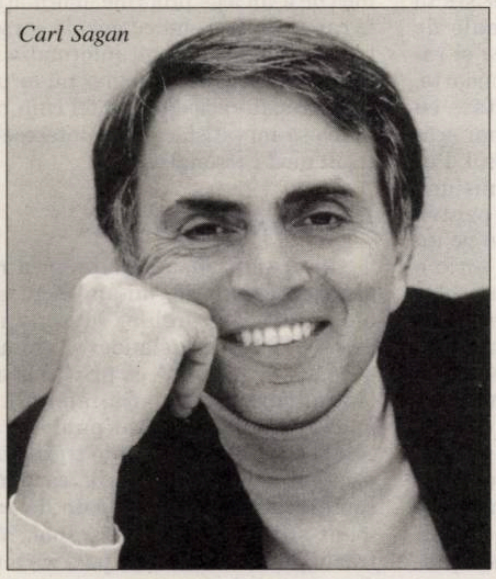
Carl Sagan

Tot în anii 1960-1970 sînt bine conturate şi modele alternative – jurnalişti de ştiinţă care vorbesc despre altceva faţă de obişnuitele discursuri lemnoase ale vremii. Iar un rol hotărîtor în crearea unor modele alternative îl au, evident, mijloacele de comunicare în masă, televiziunea, radioul şi materialele tipărite de popularizare a ştiinţei. Andrei Bacalu este probabil cel mai faimos caz, prezentatorul de ştiinţă devenit un model public al vremii. Tot atunci apare un alt nume în domeniul ştiinţei la nivel de masă – Alexandru Mironov.

Dar această popularitate nu poate fi atribuită doar oamenilor. În anii 1960 apare – şi continuă cu mult succes pînă în zilele noastre – poate cea mai populară şi longevivă emisiune a televiziunii publice, *Teleenciclopedia,* realizată de Cornelia Rădulescu şi Ioan Ionel. Nu sînt de uitat nici emisiunile de popularizare a ştiinţei realizate neîntrerupt timp de decenii de către radioul public.

Intrarea României în sindromul autist al anilor 1980 taie documentarele străine, dar în bezna penuriei de informaţii străluceşte în continuare *Teleenciclopedia,* alături de mult iubita revistă *Ştiinţă şi Tehnică* (care, în ultimul deceniu, făcea cunoscut, cu mari greutăţi, popularul serial *Epopeea spaţială 2084* al lui Ars Amatoria). Chiar dacă nu din domeniul ştiinţei de popularizare, în anii 1980 merită consemnat un eveniment editorial de importanţă majoră pentru iubitorii science-fiction. Este vorba de apariţia, în anul 1982, a Almanahului *Anticipaţia.* Finalul anilor 1980 este cenuşiu. Paginile de propagandă ceauşistă, iniţial existente doar la începutul publicaţiilor, ocupă acum un spaţiu semnificativ al materialelor de popularizare a ştiinţei. Din fericire, în România există deja un public fidel, care ştie cum să caute, cu multă răbdare, materialele preferate.

Sfîrşitul anului 1989 aduce odată cu libertatea presei şi o creştere accentuată a materialelor de popularizare a ştiinţei. Televiziunea şi radioul public îşi dezvoltă emisiunile de popularizare. Mai ales televiziunea beneficiază de reîntoarcerea documentarelor de ştiinţă populară realizate de către case de producţie faimoase. Treptat, materialele de popularizare a ştiinţei intră, ce e drept destul de firav, în programele televiziunilor, radiourilor private, precum şi în foarte bogata deja presă scrisă. La fel ca în toate domeniile de activitate, şi calitatea materialelor de popularizare a ştiinţei variază, de la o televiziune la alta, de la un radio la altul, la fel de la o publicaţie la alta, în funcţie de calitatea profesională a jurnaliştilor şi editorilor lor.

Dezvoltarea extrem de rapidă a televiziunii prin cablu ajută şi la dezvoltarea, mai ales în ultimul deceniu, a canalelor specializate. Reţelele Discovery, National Geographic, Viasat şi canalul Animal Planet ajung printre posturile favorite ale multor români. În presa scrisă apar ediţiile în limba română ale unor prestigioase publicaţii străine de popularizare a ştiinţei. Iar ultimii ani duc jurnalismul ştiinţific şi în lumea Internetului. Începe era multimedia.

Adrian Stănică *este jurnalist de ştiinţă şi cercetător ştiinţific la Institutul Naţional de Geologie şi Geoecologie Marină – GeoEcoMar.*

Adrian BUZATU

Popularizarea ştiinţei pe Internet

*Apariţia Internetului a adus activităţile de popularizare a ştiinţei şi în lumea virtuală. Ediţiile online ale publicaţiilor şi televiziunilor specializate au fost primele care au ocupat spaţiul virtual. Alături de ele au început să răsară în ultimii ani şi portaluri şi publicaţii noi, dedicate navigatorilor pe Internet. Un exemplu relevant este stiintaazi.ro – unul dintre cele mai importante portaluri de ştiinţă în limba română, fondat de un student român în străinătate (**A. S.**).*

PASUL 0: EXPERIENŢA CANADIANĂ

Acum aproape doi ani eram student la doctorat în fizica experimentală a particulelor la Universitatea McGill din Montréal, Canada. Participasem ca voluntar la acţiuni de promovare a ştiinţei la Montréal şi văzusem cum se organizau studenţii şi cercetătorii din ştiinţă pentru a comunica eficient ştiinţa către publicul larg. Am dorit atunci să existe acelaşi lucru şi pentru România şi Republica Moldova, în limba română. Deşi nu eram în ţară, Internetul făcea totuşi posibil să contribui la promovarea ştiinţei în limba română.

PASUL 1: FONDAREA FIZICAPARTICULELOR.RO

Aşa că am creat atunci un portal dedicat fizicii particulelor (fizicaparticulelor.ro), domeniul meu de studiu, acelaşi cu cel al celebrului accelerator de particule Large Hadron Collider de la Geneva. Cu permisiunea revistelor de promovare a fizicii particulelor *Symmetry* din SUA şi *Elementaire* din Franţa, am tradus articole de acolo şi le-am publicat pe site. Cu permisiunea laboratorului american Berkeley am tradus şi site-ul Aventura Particulelor, care explică fizica particulelor pe înţelesul copiilor.

În decembrie 2007 am mers în ţară înadins cu două săptămîni înainte de venirea vacanţei şi am ţinut cîte o prezentare de o oră despre fizica particulelor, urmată de discuţii pentru liceeni de la şapte licee mari din ţară. După întîlnire, am menţinut contactul cu elevii, iar o parte dintre ei au devenit voluntari ai proiectului. Ei traduceau articole din aceste reviste, plus articole ale NASA sau declaraţii de presă ale cercetătorilor, iar eu le corectam şi le puneam pe site. Elevii cîştigau astfel experienţă nu doar cu limba engleză, dar şi cu fizica, căci le explicam noţiunile de fizică pe care nu le înţelegeau. În plus, cîştigau o diplomă şi premii în enciclopedii de ştiinţă în engleză. Totodată, creasem şi un forum de ştiinţă, unul dintre puţinele din România, unde intrau uşor în contact unii dintre oamenii pasionaţi de ştiinţă.

PASUL 2: COLABORAREA CU STIINTA.INFO

În acelaşi timp, am descoperit un portal de ştiinţă care începuse odată cu fizicaparticulelor.ro, dar care oferea ştiri din tot spectrul ştiinţei: stiinta.info. Pe acest portal am început să scriu articole proprii, care erau preluate de ediţiile online ale presei româneşti. Totodată, am iniţiat primul concurs de ştiinţă pentru liceeni, pentru care am găsit sponsorizări de peste 1000 de euro şi pe care l-am promovat în toată ţara. Articole proprii şi concursuri formau calea de urmat.

PASUL 3: FONDAREA STIINTAAZI.RO

Cu acest bagaj de cunoştinţe acumulate, am creat în vara lui 2008 site-ul stiintaazi.ro, un portal care îşi propunea să extindă activităţile de la fizicaparticulelor.ro la tot spectrul ştiinţei. Noi voluntari s-au alăturat proiectului: atît studenţi, cît şi elevi. S-au alăturat şi noi licee. Împreună am organizat trei-patru concursuri de ştiinţă cu premii pentru liceeni în 2008, un calendar de astronomie pe 2009, animaţii Flash cu harta României, după observatoare astronomice sau muzee, jocuri educative şi alte proiecte de ştiinţă. Forumul de ştiinţă s-a dezvoltat şi el.

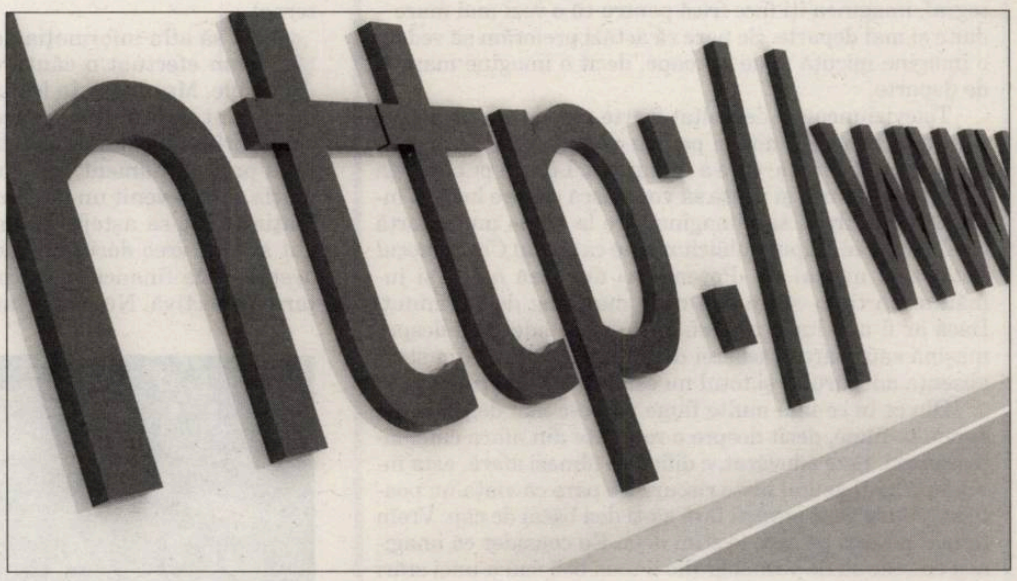

Articolele de la stiintaazi.ro sînt scrise de noi pe cît posibil pe înţelesul tuturor sau sînt traduse doar cu permisiunea sursei, şi acest lucru este menţionat clar. Toţi voluntarii stiintaazi.ro au fost învăţaţi să înţeleagă legea drepturilor de ajutor şi ce înseamnă furtul intelectual sau plagiatul. Căutăm să selectăm numai ştirile importante din ştiinţă. Sursele noastre sînt cîteva site-uri de ştiri de ştiinţă în limba engleză, precum Physorg.com, ScienceNews.org, ScienceDaily.com, dar şi paginile de ştiinţă ale BBC News, *The Telegraph* sau ale revistelor de ştiinţă *Nature* şi *Science.* Eforturile noastre au succes avînd în vedere că portalul a ajuns la peste 3000 de vizitatori unici pe zi, că primim comentarii la articole şi că există o intensă activitate pe forum.

Adrian Buzatu *este doctorand în fizica experimentală a particulelor la Universitatea McGill, Montreal, Canada şi este fondator şi coordonator al site-urilor fizicaparticulelor.ro şi stiintaazi.ro.*

pagini coordonate de Adrian Stănică

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

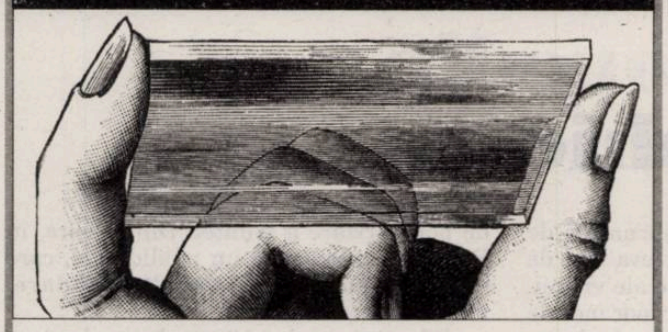

Cinematograful și televiziunea, după Godard

Festivalul de film de la Cannes, 1982. Regizorul german Wim Wenders are ideea să cheme, pe rînd, mai mulţi regizori de film într-o cameră de hotel şi să-i pună să vorbească despre ce cred în legătură cu viitorul cinematografiei, dacă s-a pierdut limbajul cinematografic, dacă filmul e o artă care moare etc. Cadrul este fix, cu un fotoliu de hotel în *contre-jour,* cu fereastra în spate, cu o masă în apropiere pe care este pus un magnetofon şi cu un televizor pornit. Fiecare regizor este lăsat singur în faţa camerei de luat vederi, să răspundă la întrebările scrise de Wenders pe o foaie. Regizorii sînt Steven Spielberg, Jean-Luc Godard, Rainer Werner Fassbinder, Werner Herzog, Michelangelo Antonioni şi alţi cîţiva, mai puţin celebri. Este vorba de documentarul *Camera 666/Chambre 666* (pe care l-am putut vedea sîmbăta trecută la TVR Cultural). „Numărul fiarei" din titlu ne spune că se vorbeşte despre Apocalipsă, despre Apocalipsa cinematografiei – sau cel puţin asta e intenţia lui Wim Wenders, aşa cum transpare din întrebările lui. Regizorii intervievaţi nu sînt însă aşa de catastrofici: unii nu văd nici un pericol în televiziune şi spun că fac ei înşişi producţii TV, alţii consideră că videocasetele sînt chiar un lucru bun, un suport pe care culorile nu se mai degradează ca pe peliculă (Antonioni).

Dintre toţi regizorii care au vorbit în faţa camerei lui Wenders, cel mai mult mi-a plăcut Jean-Luc Godard. Mi-a plăcut atît de mult, încît i-am transcris discursul. Cum Godard vorbeşte foarte mult şi despre televiziune, m-am gîndit că n-ar fi rău să împărtăşesc spusele lui, în cadrul acestei rubrici:

„Mai întîi a fost naşterea tehnică a televiziunii, la care oamenii de film nu au vrut să se implice. S-au implicat cei care se ocupau de comunicaţii. Astfel, astăzi televiziunea e ca un mic oficiu poştal. Nu-ţi e teamă de ea, pentru că este aproape, eşti foarte aproape de imagine. Cum este aşa de mică, nu are de ce să-ţi fie frică de ea. La cinematograf, imaginea îţi face frică pentru că o vezi mai mare – dar e şi mai departe. Se pare că astăzi preferăm să vedem o imagine micuţă şi de aproape, decît o imagine mare şi de departe.

Televiziunea s-a dezvoltat foarte repede pentru că s-a născut în Statele Unite şi pentru că s-a născut în acelaşi timp cu publicitatea, care a finanţat-o. Lumea publicităţii e foarte puternică şi poate să vorbească despre lucruri într-o singură frază sau imagine. Are la fel de multă forţă ca Eisenstein. Clipul publicitar este ca filmul *Crucişătorul Potemkin,* numai că «Potemkin» durează o oră şi jumătate, în timp ce un clip nu e mai lung de un minut. Dacă ar fi mai lung, ar trebui să spună adevărul despre maşină sau marca rachetei de tenis. Se admite din start absenţa adevărului şi totul nu este decît vorbărie despre.

Din ce în ce mai multe filme vorbesc mai degrabă despre alte filme, decît despre o realitate din afara cinematografului. Este adevărat, e dificil să filmezi afară, asta înseamnă să-ţi asumi nişte riscuri. Se pare că viaţa nu poate să-ţi furnizeze poveşti fără să-ţi dea bătăi de cap. Vrem numai poveşti pe care le ştim deja. Eu consider că imaginea trebuie să fie o radiografie a unei boli sau a unei stări de sănătate.

Televiziunea e făcută în numele puterii. Putere politică, puterea banului... Ceea ce urmăreşte televiziunea nu este povestea. În *Dallas* nu e poveste. Uneori tocmai asta îmi place la *Dallas* – că nu are poveste.

Visul Hollywood-ului este să facă un singur film (asta face de fapt televiziunea) şi să-l difuzeze peste tot. Filmele au titluri diferite, ca şi serialele de televiziune, dar sînt de fapt acelaşi lucru. Iar textul devine din ce în ce mai important, el dă titlul, iar oamenii cred că văd altceva, de parcă ar fi nişte copii."

Apoi Godard a tăcut şi a rămas, fumînd, adîncit în gînduri. După mult timp, a mai spus cîteva fraze:

„Filmele sînt făcute atunci cînd nimeni nu vede. Invizibilul e cînd lumea nu vede. Incredibilul e cînd lumea nu vede. Cinema-ul este să arăţi incredibilul, ceea ce nu se vede."

Mă-nnebunesc după Godard!

Mihnea DUMITRU

Cum am devenit dictator

Dezvoltarea Internetului reprezintă, în bună măsură, o evoluţie a societăţii consumeriste în defavoarea formelor tradiţionale de media. Deşi ziarul, televiziunea şi radioul sînt departe de a fi medii moarte, capacitatea lor de interactivitate cu utilizatorii este semnificativ mai scăzută decît ceea ce oferă Internetul. Putem interveni telefonic într-o emisiune de radio, transmite întrebări pentru un interviu, schimba canalul de pe un talk-show pe altul sau putem scrie o scrisoare editorului pentru articolul din ziarul de ieri, dar în nici unul dintre cazuri nu simţim, în vreun fel, apartenenţa la o comunitate. Ceea ce a început ca o revoluţie în informare, cu ziarul reprezentînd principala cale de conectare cu problemele zilnice ale „cetăţii", refuză, acum şi în mod absolut ironic, să ne mai motiveze în a ne simţi cetăţeni ai statului naţional. Politicienii, la rîndul lor, se luptă cu adaptarea la noile forme de media.

La ce ne foloseşte PIB-ul Islandei

Pe Internet ne putem defini comunitatea la care dorim să aparţinem. Nu ştiu în ce măsură această stare de fapt poate reprezenta un atac la adresa calităţii noastre de cetăţeni ai unui stat naţional, dar cred că interconectivitatea pe care o oferă mediul internaut ne-a adus pe toţi mai aproape de probleme mai largi, de o complexitate globală. Mai mult, evoluţia noilor forme de media şi viteza cu care se transmite informaţia la scară macro a făcut din obişnuiţii consumatori de ştiri nişte persoane care dispun de capacitatea hiperinformării. Putem, în acest moment, să aflăm, de exemplu, PIB-ul Islandei (12,3 miliarde de euro în 2008). Probabil că nu ne-ar fi interesat niciodată această informaţie, dar ea există, undeva, pe Internet.

Ca să aflu informaţia de mai sus, am efectuat o căutare pe Google. Mai exact, în loc să fiu legat de pămînt şi de statul în care locuiesc, să-mi primesc cuminte cotidianul preferat prin abonament, am căutat informaţia. Am devenit un vînător de informaţii, în loc să aştept, la un moment dat şi fără vreo dorinţă exactă, ştirea despre criza financiară în care se află ţara respectivă. Nu m-am interesat pe tema crizei, am aflat doar o mică bucată din poveste, dar tocmai din capacitatea mea de a-mi lega propriile informaţii cap la cap şi dintr-o sumedenie de surse am transformat, automat, informaţia într-un bun de consum. Un ziar nu ar putea să facă asta niciodată, la fel cum nu ar putea să-mi satisfacă toate interesele într-un mod personalizat.

Preşedinte şi postac

În drumul meu spre propria republică cu populaţie, mi-am făcut şi un blog, unde am preluat informaţia cu privire la PIB-ul Islandei şi am adăugat poze de la NASA cu privire la erupţia vulcanului Eyjafjallajokull. Am avut trafic nebun. Am publicat articolul pe Facebook şi m-am trezit cu trei prieteni noi din Reykjavik, care mi-au comunicat informaţii legate de eveniment şi mi-au trimis poze noi. M-am trezit preluat de BBC, pe Twitter. 24 de ore mai tîrziu m-au sunat cei de la Realitatea TV să mă întrebe dacă dau declaraţii. Peste două zile mi-am primit ziarul şi, spre surpriza mea, eram menţionat într-un colţ de pagină.

> *Internetul cîştigă oricînd cursa în faţa vechilor forme de media.*

Glumesc şi poate exagerez un pic cu povestea de mai sus, dar nu de puţine ori am văzut simpli cetăţeni deveniţi reporteri pentru o audienţă globală din cauza faptului că au publicat ceva pe Internet. Or, această oportunitate nu există în vechile forme de media, la fel cum rar găseşti un site care să-ţi ofere o analiză balansată şi exhaustivă pe o temă de interes. Informaţia este atomizată în mii de pagini de Internet, de-a lungul a sute de site-uri. Procesul de a o căuta şi de a ne dezvolta o imagine de ansamblu, împreună cu sute de milioane de alţi oameni, în acelaşi timp, duce la o serie întreagă de mici experimente democratice în felul în care aceşti cetăţeni din state diferite interacţionează. La publicarea informaţiei pe Internet nu colaborează doar oameni de ştiinţă sau specialişti în diferite domenii, ci, de cele mai multe ori, amatori de informaţii, curioşi fără vreo agendă exactă.

Dictator în Dilema

Sîntem departe de momentul în care Internetul ar putea să afecteze statul naţional. În acelaşi timp însă, consider că noile forme de media pot schimba perspectiva populară, pe termen lung, asupra politicii. Decăderea interesului în activităţile statului şi în oamenii săi, poate chiar în democraţie, vine ca un rezultat al transformării societăţilor vestice, spun criticii, în culturi vizuale. De la introducerea primei poze sau imagini într-un ziar, cantitatea de informaţii a scăzut. Extrema o reprezintă elementul tabloid al presei. Chiar dacă o fotografie face cît 1000 de cuvinte, reducerea nivelului de informare prin folosirea unor medii vizuale face ca Internetul să cîştige oricînd cursa în faţa vechilor forme de media.

De asemenea, în ceea ce priveşte discursul politic, devine evident faptul că reprezentanţii noştri se zbat din răsputeri să comunice prin mass-media, adaptîndu-se la stilul acesta. Or, dacă stilul evoluează înspre elemente tabloide, ştiri scurte, preconcepţii publice duse în ridicol şi imagini cît mai şocante, nu este deloc surprinzător faptul că populismul aleşilor noştri atinge cote alarmante. Nu dispun de atenţia electoratului decît în acest mod, maximum o dată pe zi, în cîteva fraze care trebuie să devină memorabile. Şi, în măsura în care Internetul ajută la acest stil de informare, este absolut evident că şi politicienii vor urma mediul în încercările de a comunica cu electoratul. Singura veste bună din această întreagă situaţie, indiferent de evoluţia vechilor forme de media, este că Internetul, la rîndul său, evoluează. Se cer din ce în ce mai mult conţinut centralizat, păreri educate care să coexiste cu norul internaut şi cu reţelele sociale care distribuie informaţia. O astfel de cerere, oricît de comercială, indică faptul că nici discursul politic nu va putea să stagneze la infinit.

***Mihnea Dumitru** este doctorand la Universitatea Bucureşti şi eliberează cereri de cetăţenie pentru republica personală pe site-ul său, http://codexpolitic.us.*

PUBLICITATE

Şuetă, la o ţigară

*Cu ocazia închiderii, în luna februarie, a ultimei fabrici care încă mai producea ţigări „Carpaţi“, cea de la Sfintu Gheorghe, i-am invitat pe cititorii noştri, prin intermediul unui „Cu ochii în 3,14“, publicat în urmă cu cîteva săptămîni să ne povestească amintiri, stări şi senzaţii legate de „experienţa“ românească numită „Carpaţi“. (**A. P.**)*

Gabriel ROMAN

Am fumat „Carpaţi“...

Am fumat „Carpaţi“, îmi amintesc că îmi plăcea ideea că fumul tare = bărbatul tare = „Carpaţi“, deci. Fără „Carpaţi“ alunecăm spre o lume mai emo, mai spălăcită, toate îs spălăcite în ziua de azi, pînă şi alcoolul se bea responsabil, se fumează light, din oameni ne facem pui de gostat, de aceea nu mai fumăm „Carpaţi“ şi nici nu mai fumăm deloc, mîncăm legume... viaţa capătă din ce în ce mai mult gust de pui american şi pizza congelată.

Petru ALBU

„Ia şi tu una că n-o fi foc!“

Banditul ăla de Adrian era deja fumător vechi, cu toţi ăia 14 ani ai lui. Povestea că fuma de pe vremea cînd încă nu ştia să citească bine şi le zicea ţigărilor „scrapţi“, sugea cu înţelepciune din ţigara ţinută între degetele galbene. Am tras voinicește, gura mi s-a umplut de amar, ochii erau urzicaţi şi pieptul s-a umplut de beton. Rîdea căpreşte, blond şi superior, şi pe mine mă lua dracu'! Era prin '70, Mureşul o luase razna şi veneau oameni din oraş să socializeze, să admire potopul şi curajul unora care traversau amazonul ăla noroios cu bărcile. Pluteau coteţe, paie, WC-uri, cadavre de animale, copaci...

Zece ani aproape că uitasem de „Carpaţi“, au fost anii de jocuri, de fotbal, alţi prieteni, alte preocupări. Apoi liceul cu nelipsitul „fumi-club“, statutul superior de membru participant, predarea cheii şi primirea bibanilor, apartenenţa vinovată la grupul care cumpăra dimineaţa „snopul“ de ţigări de la tutungerie, responsabilitatea de a cumpăni bine banii de corn cu iaurt ca să rămînă şi de viciu. Cornurile cu 25 de bani, cauciucate cînd erau proaspete şi fărîmicioase trei ore mai tîrziu, iaurtul „mic“ în borcan de sticlă verde. Sana şi chefir în sticlele miniaturale de lapte, „Făgăraş“ şi „smîntînă“ în cutii ceruite. Suta de grame de parizer în hîrtie gri sau maronie. Ciocolatele „Puişor“ sau „Lebăda“, „Scufiţa roşie“– alea rotunde şi „Eugenii“ abuzate de cremă.

Iulia GIURGIU

Frumuseţea aspră a timpului nostru

Aveam sarcina să perii de praf hainele tatălui meu. Pentru copilul care eram, mirosul tutunului adunat în buzunare şi în manşetele pantalonului deschidea o lume. O lume la care nu aveam acces, fiindcă acel lucru, interzis mie, era familiar tatălui, cel care deţinea autoritatea, definindu-se faţă de noi, ceilalţi, ca protector. Părinţii nu şi-au făcut niciodată un scop din a-mi explica nocivitatea tutunului, astfel încît am putut lesne identifica gestul fumatului cu un ritual al eliberării de norme, o exprimare a independenţei, care se impunea celorlalţi, spre a fi recunoscută.

Tatăl meu fuma „Carpaţi“ fără filtru. Pachetul acela din hîrtie albă, cu un desen vag verzui, reprezentînd coamele unor munţi. Nu trebuia să deschizi pachetul complet. Rupeai hîrtia cu grijă, la un capăt, ca să poţi extrage cîte o ţigară, împingînd în acelaşi timp cu degetul de dedesubt. Cîteva fire de tutun rămîneau în pachet în urma fiecărei ţigări. Cîteva fire ţi se lipeau pe buze...

Cînd tata s-a lăsat de fumat, pachetul de „Carpaţi“ a rămas, neterminat, pe pervazul ferestrei, în verandă. Era pentru părintele meu o provocare căreia i-a rezistat. Se iţeau dinăuntru cîteva ţigări uscate de soare, pe jumătate golite de tutun. Abia peste cîţiva ani, pachetul a dispărut de acolo.

Sigur că am început prin a fuma ţigări cu filtru, dar curînd am recurs la „Carpaţi“ fără, care erau „ţigara studentului“. Aş putea să spun că ţigara „Snagov“ însemna confort, în vreme ce „Carpaţi“ era rezistentă. Le înţepam cu un fir de iarbă, ca să iasă toxinele grele, pentru că nu apăruseră ţigările *light*... (ba, dacă îmi amintesc bine, exista ceva care se numea „Zefir“, cu miros de mentă, deosebit de neplăcut). La bibliotecă, la discotecă, la cursuri,... „Carpaţi“ fără.

În 1987, cînd am ieşit prima dată în Occident, am cărat cu noi o provizie cît mai mare de ţigări, evident „Carpaţi“, pentru că puţina valută pe care o deţineam era destinată benzinei. Astfel, am păstrat, fără să vrem, legătura cu ţara, al cărei suc amar îl purtam în măruntaie, vizitînd Domul Invalizilor, catedrala din Ulm sau Stefansdom... În München, un român refugiat, întîlnit din întîmplare, ne-a arătat sediul „Europei Libere“ şi ne-a dăruit 20 de mărci, după ce ne-a cerut un „Carpaţi“ fără, ca să-şi amintească de acasă. Dar tot acolo, intrînd în toaletele parfumate ale unui McDonald's, pentru a economisi banii destinaţi călătoriei, am izbit neplăcut simţurile fine a două tinere care vîsleau din mîini disperate pentru a dispersa fumul greu de „Carpaţi“ pe care îl expiram neglijent.

După '90, cu deschiderea spre Lume, am putut testa cam tot ce se afla pe piaţă în materie de ţigări. Dar reveneam mereu la „Carpaţi“, aşa cum te întorci la brînza de oaie cu mămăligă, după ce te îndopi cu mozzarella sau alt produs străin.

Faptul că ţigările „Carpaţi“ au dispărut este cît se poate de firesc. Au pierit odată cu timpul care le-a produs. Au fost dulcea noastră otravă din vremurile comuniste, lipsite de speranţă. Au dispărut treptat, pentru că nici apucăturile comuniste nu s-au stins brusc.

Ce m-ar consola acum, dacă m-aş apuca din nou de fumat? Otrava ţigărilor de azi este globalizată, peste tot aceeaşi. Nimic autohton, care să te ajute să intri în povestea ta. Pachetul meu de ţigări, rămas pe pervazul ferestrei, e legat de tinereţe, de frumuseţea aspră a timpului nostru. Nu mă aştept să înţeleagă aceasta o persoană care n-a fumat niciodată „Carpaţi“.

Brandul „Carpaţi“: merita să dispară?

Florin DUMITRESCU

publicitar

S-a mai spus: cei care în anii '90 îi instigau pe oameni să strige „nu ne vindem ţara“ au dezmembrat-o bucăţică cu bucăţică. Drama industriei româneşti de tutun repetă istoriile unor produse/mărci emblematice ale României, cum ar fi „Aro“, „Cico“, „IOR“ sau „Gerovital“ (cel din urmă „reîntinerit“ de curînd, în urma unui îndelung proces între fabricanţii din Cluj şi Bucureşti care pare să se fi tranşat pentru clujeni ca prin... „Farmec“). Presa economică a scris la vremea respectivă despre toate acele scandaluri, dar... în zadar! Căpuşările, sifonările, dezasamblările care au urmat marii privatizări din industrie au găsit acoperire legală, chiar dacă uneori la limita infracţiunii. Paradoxul, pe care autorul acestor rînduri l-a mai enunţat, este că marilor branduri istorice româneşti le-a priit mai bine în perioada comunistă decît în actualul capitalism: atunci puteau fi susţinute prin politici de privilegiere, tocmai pentru că reprezentau mîndrii naţionale şi interese de stat.

Poate că un spirit întreprinzător va fi înregistrat la OSIM brandul „Carpaţi“, aşa cum s-a întîmplat cu „Eugenia“, „Brifcor“, „Pufuleţi“... Dar şansele *carpatelor, mărăşeştilor* şi *snagoavelor* să reapară pe piaţă, sub forma originară, de ţigarete populare, eventual produse de una dintre cele trei multinaţionale tutungereşti, e zădărnicită de tendinţa mondială de descreştere şi de descurajare a consumului de tutun. Oricîtă nostalgie şi farmec sentimental ar îngloba, brandul „Carpaţi“ pare condamnat pieirii, în măsura în care a reprezentat maniera românească (legată conotativ de era comunistă) de a fuma compulsiv, de nervi, de supărare pe viaţă, de foame chiar! Or, produselor de tutun li se mai întrevede azi un viitor, numai în măsura în care pot fi legate de un consum hedonic, huzuritor, de calitate. Reînvierea brandului „Carpaţi“ e posibilă numai în siajul unei mode sofisticate, gen Ostalgie, „luxury of misery“ sau „Gulag Glamour“. În plus, „Carpaţi“ are o problemă onomastică, ceea ce în cazul brand-urilor se transformă în problemă ontologică: „Carpaţi“ mai era totdată numele unui camion şi al unor praline de ciocolată fină (dacă nu cumva şi alte produse purtau acest nume): acest lucru se putea *atunci*, dar nu se mai poate *acum*...

Iulian COMĂNESCU

analist media

Ca mare fumător, dar mare fumător cu remuşcări şi planuri de renunţare, nu pot decît să mă bucur de dispariţia oricărui brand de ţigări, inclusiv „Carpaţi“. Altfel, ca business vorbind, „Carpaţi“ e încă un exemplu de perdant autohton, în faţa marilor branduri internaţionale, din motive destul de clare, inclusiv perioada „dubioasă“ prin care ţigara, şi-aşa ieftină şi populară, a trecut după anii '90. Privatizarea „pe jumătate“ prin care pare a fi trecut fabrica de la Sfîntu Gheorghe, înainte de închidere, nu avea cum să fie susţinută de marii fabricanţi de ţigări, deoarece ei preferă brandurile internaţionale, mai rentabile: se ştie că România e una dintre puţinele ţări în care se mai vinde, de exemplu, Kentul „de doctori“, superlong, datorită istoriei, şi British American Tobacco ar prefera, cred, un volum de vînzări la o marcă sau un derivat cu răspîndire globală.

Fumul de ţigară s-a pupat dintotdeauna cu amintirile şi nostalgia, aşa că nu poţi să nu simţi un pic de regret dacă ai tuşit vreodată în viaţa ta de la o „carpată“, o „mărăşească“ sau o „moartea pe schiuri“ („Bucegi“). Însă cum fumatul nu se mai poartă, probabil că ies din modă şi amintirile sau nostalgia. În termenii lui Platon, hidra din noi va purta o vreme doliu după „Carpaţi“, dar leul îi va da labe peste ceafă, iar raţiunea o va mîngîia pe cap, astfel încît va uita. Sper să nu trebuiască să o hrănim cu alte porcării ca să-i formatăm memoria.

Alexandru DUMITRESCU

director de creaţie, McCann Erickson

Ţin minte că una dintre reclamele româneşti care mi-au rămas în minte, chiar şi după ce peisajul media s-a aglomerat, era un panou la ţigările „Snagov“. L-am văzut în Gara de Nord, avea drept principal element vizual pachetul mare-mare şi nu era chiar bine tipărit. Dar titlul făcea toţi banii: „Mersi, le am pe ale mele!“.

Nu ştiu dacă asta a fost intenţia celor care au conceput panoul, dar mie mi s-a părut că replica rezuma perfect atitudinea unor oameni care – ca şi mine, de exemplu – au nişte preferinţe clare la care nu vor să renunţe. Inclusiv din rîndul mărcilor româneşti. Şi de atunci, cînd cineva îmi dă o sticlă de bere ceva mai de fiţe, eu ţin cu dinţii (chiar şi la propriu) de recipientul meu de bere autohtonă şi zic răspicat: „Mersi, le am pe ale mele!“.

Sînt convins că există suficienţi indivizi care ar fi ţinut cu dinţii (din nou, şi la propriu) de ţigările „Carpaţi, dacă cineva s-ar fi îngrijit să distribuie ţigările pe unde le cereau oamenii, eventual să facă mici îmbunătăţiri produsului şi ambalajului. Şi chiar ceva publicitate, cum au făcut „Rom“, „Napolact“ sau „Azuga“.

Dar să nu mai zic de publicitate, ca să nu credeţi că trag spuza pe turta mea. Există şi mărci care au rezistat şi o duc bine chiar şi fără multă investiţie în comunicare – cum ar fi „Eugenia“ sau „Săniuţa“. Iar în materie de ţigări, ca să compar mere cu mere, ştiu foarte mulţi oameni care se făceau luntre şi punte ca să facă rost de un pachet de „Assos“ din Grecia, cînd acestea dispăruseră o vreme de pe piaţa noastră. Şi care au răsuflat uşuraţi de îndată ce ţigările lor favorite le-au revenit în chioşcul de la bloc. Deci loialitate există şi aici.

Nu ştiu dacă treaba cu falimentarea fabricii de ţigări de la Sfîntu Gheorghe e o mare prostie sau o mare schemă a unor şmecheri care vor să cumpere brandurile ceva mai tîrziu, la un preţ de nimic. Dar, oricum ar fi, sper că marca şi produsul „Carpaţi“ să încapă pe mîna unor oameni care să nu le lase să dispară. Altfel, toate poveştile excelente care încep cu „Ţin minte şi acum, stăteam la o ţigară – pe vremea aia băgam Carpaţi...“ o să-şi piardă jumătate din farmec.

DINTR-O EROARE UMANĂ, UN TIP ÎȘI CUMPĂRĂ UN ȘANȚ INEXISTENT, ÎN CARE CURGE UN FIR SUBȚIRE DE TIMP

■ Dintr-o eroare umană, în recomandarea mea din numărul trecut a apărut că aș fi citit în *Enciclopedia Universală Britanică* despre *elemeniți*. Nu există așa ceva. În enciclopedie există – deși în natură au dispărut – *belemniți*, un grup de cefalopode înrudite cu sepia și caracatița. Of, erorile umane! (**R. C.**)

■ În reclama de la Millennium Bank, un tip își cumpără cu credit un apartament și apoi dă o petrecere la care cîntă Holograf. Pentru onorariul trupei a fost nevoie să facă un credit de nevoi personale sau concertul de casă nouă e un bonus la creditul pentru locuință? Și trupa e la alegere, sau obligatoriu Holograf? (**M. C.**)

■ Azi-dimineață, la ora 7,30, în parcare cineva spărgea cu îndîrjire asfaltul. Cu o pereche de dopuri în urechi, mi-am continuat somnul. La ora 10, cînd am ieșit din bloc, mi-am descoperit mașina (și încă alte trei care nu-și părăsiseră locurile de parcare cu noaptea-n cap) acolo unde o lăsasem, însă în fața ei era un șanț cu o lățime de un metru. Era blocată pentru tot restul zilei și probabil (fiind vineri) și pentru restul week-end-ului. Ultima oară, la o acțiune asemănătoare, încercaseră să o mute și aproape că-i demontaseră bara din față. M-am bucurat că n-am găsit-o într-un crater sau pe vîrful unui munte. (**A. P.**)

■ Sabin Orcan scrie în *Adevărul* un text numit „Centrul pentru Jurnalism Inexistent“, enervat de faptul că Ioana Avădani, directoarea Centrului pentru Jurnalism Independent, a spus că nu există presă locală în București. Nu știu ce o fi vrut să spună Ioana Avădani și care era contextul afirmației, dar nu înțeleg de unde atîta deranj încît Orcan să scrie: „Cum să pretinzi că reprezinți breasla jurnaliștilor, dar să n-ai habar că în Capitală apare cotidianul local cu cel mai mare tiraj din țară? Cum să vorbești în numele unui ONG care se ocupă să împartă burse și training-uri în străinătate, dar să n-ai minime cunoștințe despre presa autohtonă? Cum să-ți dai cu părerea despre ce fac alții, cînd tu n-ai scris în viața ta un rînd memorabil?“. CJI nu împarte burse și training-uri în străinătate. În ce privește lipsa oricărui „rînd memorabil“, dacă Sabin Orcan ne-ar citi revista, ar fi dat de semnătura Ioanei Avădani în *Dilema veche*, unde scrie articole demne de toată atenția, cînd știi să citești altfel decît printre rînduri. (**C. G.**)

■ Dacă n-ați făcut pînă acum experiența unei băi bune la Marea Moartă, n-ați pierdut nimic. Imaginați-vă o băltoacă slinoasă în care curge un fir subțire de apă despre care unii cred că vine din Iordan. Iar uleiul sărat și negru, ce pare kerosen rămas de la o navă intergalactică căzută înainte de era noastră, îți rămîne pe piele indiferent de geluri, săpunuri și șampoane. Cineva de la un magazin din zonă m-a convins că va ieși numai cu nămol de la Marea Moartă. (**S. S.**)

■ Cerșetorii bucureșteni nu-și cîștigă banii chiar pe degeaba: cea din fața Nik-ului din Piața Amzei, de pildă, ține cîinii clienților cît timp aceștia își fac cumpărăturile. (**I. P.**)

Cu ochii-n 3,14

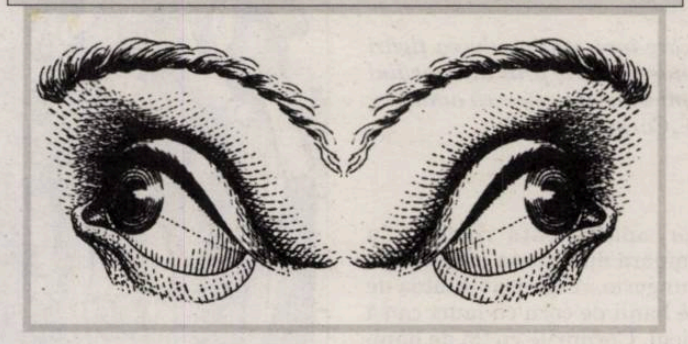

FĂRĂ ACESTE DETALII ÎNDEPĂRTATE, NU PUTEM ÎNȚELEGE CUM SE REVARSĂ (ÎN ROMÂNIA) SPAȚIUL PUBLIC ÎN DOMENIILE SUBTERANE

■ Dacă – precum am mai semnalat – pe stadionul echipei germane de fotbal Schalke 04, ca și pe tricourile jucătorilor, strălucesc însemnele sponsorului rus Gazprom, ce se putea citi îndelung, pe malurile Tamisei, urmărind cea de-a 156-a cursă de canotaj, celebra Oxford-Cambridge? Pe zeci de panouri, dar și pe echipamentele studenților englezi care trăgeau la rame, scria, pe europenește: *Xchanging*. Sponsorul chinez al unei competiții născute la 1829. Nu-mi poate scoate nimeni din cap că, fără aceste detalii, nu putem înțelege situația internațională. (**R. C.**)

■ Vaticanul i-a iertat pe Beatles săptămîna trecută, cînd *L'Osservatore Romano* le-a dedicat cîteva articole, plus coperta, pentru a marca cei 40 de ani de la despărțire: „E adevărat că, luați pe sus de valul succesului, au luat droguri și au trăit desfrînat. Ba chiar au spus că sînt mai celebri decît Iisus. Dar, ascultîndu-le muzica, toate astea par îndepărtate și neimportante“. Aceeași publicație a Vaticanului le-a inclus albumul *Revolver* pe lista celor mai bune 10 albume din istorie. Oare cum ar arăta topul ăsta în versiunea Bisericii Ortodoxe? (**M. C.**)

■ „Televizoarele 3D îi cuceresc pe români“, titrează un cotidian național. Se pare că cel puțin doi producători de televizoare vor să distribuie în țară aparate capabile să transmită imagini în trei dimensiuni. Eu, unul, îmi țin televizorul (2D) mai mult închis. Dar de-abia aștept să văd cum se revarsă gunoiul, prin televizor, în trei dimensiuni, în sufrageria vecinului. (**M. M.**)

■ În încercarea de a fluidiza traficul pe Calea Moșilor, în urmă cu o lună, șinele de tramvai au fost încadrate de niște mici stîlpi metalici, cu o distanță de doar cîțiva centimetri între ei. Cine ar fi avut de gînd să întoarcă aiurea sau să o ia pe linia de tramvai nimerea în stîlpi. O vreme, treaba a funcționat. Apoi, pe anumite porțiuni strategice niște „întreprinzători“ au culcat la pămînt stîlpii, pentru a-și face loc. În România, spațiul public e al nimănui, însă fiecare îl folosește după bunul său plac. Am învățat de la strămoși ca nimeni și nimic să nu ne stea în cale! (**A. P.**)

■ Lori Whisenant, profesor de drept comercial la Universitatea din Houston, are 1000 de studenți pe an: împreună cu șapte asistenți, abia făcea față la evaluarea lucrărilor semestriale ale acestora. Atunci a aflat că există *outsourcing* nu doar în industrie: o firmă din India se oferea, prin intermediul unor angajați competenți care au cel puțin master în domeniile cerute, să evalueze lucrările americanilor conform standardelor academice necesare. Astfel, studenții americani primesc acum calificative la Bangalore, India, după care paginile se întorc „la cheie“ în Houston. Pentru mulți profesori români, lucrurile sînt mult mai ușoare: te uiți la site-urile de referate de-a gata și ai evaluat aproape tot. (**M. Ș.**)

■ Chiar la intersecția de la Răzoare a apărut un panou uriaș cu următoarea idee: „Aici ar putea fi o parcare subterană... dacă la bugetul de stat ar fi cei 1 miliard de euro pierduți din contrabanda cu țigări“. Bravos, mi-ați plăcut: de-aia n-avem parcări subterane, metrou în Drumul Taberei și șosele decente – blestemata contrabandă cu țigări duce la drumuri de lumea a treia. Apropo, cîți bani s-au investit în absurditatea asta? (**M. Ș.**)

E BINE SĂ AI VOCAȚIA MOBILĂ, E BINE SĂ AI DEASUPRA TAXE EMOȚIONANTE

■ Ca șofer, e bine să ai o asigurare pentru cazurile de accident. Cu cît asigurarea e mai înaltă, cu atît drumul va fi mai senin. Pe geamul unui taxi, o inscripție cu majuscule aduce dovada supremei siguranțe în trafic: *ASIGURAT DE ISUS*. (**D. S.**)

■ Deschid televizorul și Corneliu Vadim Tudor flutură un autograf al lui Hitler în emisiune la Răzvan Dumitrescu – în sfîrșit, jurnalistul de la Realitatea TV și-a descoperit vocația! Dau pe alt canal și Becali face jurăminte că la Steaua nu vor mai juca homosexuali – pentru un fost cioban atitudinea aceasta mi se pare prea rigidă! (**M. C.**)

■ O reclamă, o promoție, noi servicii de telefonie mobilă: „Oare cine o să cîștige ieșeala la mare?“. Nu se știe cine va cîștiga „ieșeala“, se știe însă, fără îndoială, cine a pierdut deja vocabularul limbii române. (**S. G.**)

■ Ca să descarc niște muzică, un site mă obligă de fiecare dată să tastez un cod deasupra căruia scrie: „Prove You Are A Human“. Cum ar veni: sînt om, deci (am dreptul să) piratez! (**M. C.**)

■ Pentru că – nu-i așa?! – chiar și șomerii, pensionarii sau persoanele cu venituri (sub)medii pe economie trebuie să mai și boteze, cunune sau înmormînteze, iar taxele pentru slujbe sînt cu mult peste putințele acestora, s-ar fi decis să nu mai existe sume fixe (adică oamenii să nu-și mai dea un salariu întreg pentru o slujbă de botez, să zicem, iar pentru cor să împrumute bani), ci taxe fluctuante în funcție de situația materială a enoriașului. Mă-ntreb: oare de-acum încolo, pe lîngă capul plecat, va trebui să mergem la biserică și cu declarația de venit sau, după caz, adeverința de salariu, cuponul de pensie sau șomaj? (**R. T.**)

■ La vreo patru zile de la tragedia de la Smolensk, postul de știri Realitatea TV difuza, pe fond muzical de doliu, fotografii cu președintele Poloniei și soția sa. Poate că pînă aici n-ar fi fost nimic de zis. După setul de fotografii emoționante însă, ecranul s-a făcut negru și apoi, chiar pe mijloc, a apărut scris mare: „Maria și Lech Kaczynski din nou împreună“. Asta să fie vreun fel de știre? Noi vrem decență. (**A. M.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEȘU**

DILEMA VECHE

PUBLICITATE

VOLVO

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIȚIE ■ Anul **VII** ■ nr. **324** ■ 29 aprilie – 5 mai 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei (cu DVD: 11,99 lei)

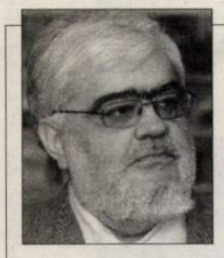

ANDREI PLEȘU

„Training“

pagina **3**

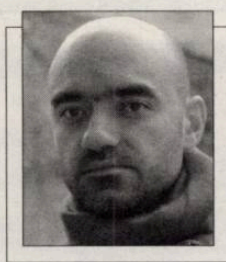

Interviu cu regizorul

FLORIN ȘERBAN

pagina **15**

IAROMIRA POPOVICI

„Costache Negri, sat european“

pagina **22**

Părerea mea!

Fișa clinică a dreptului la opinie

Revista: 3,99 lei

5 948467 000346 17

Revista + DVD: 11,99 lei

5 948467 000353 17

„Cei care cred că știu totul ne calcă pe nervi pe noi, cei care știm într-adevăr totul.“

HAROLD COFFIN

Redacția DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 7, sector 1, 010073 București ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

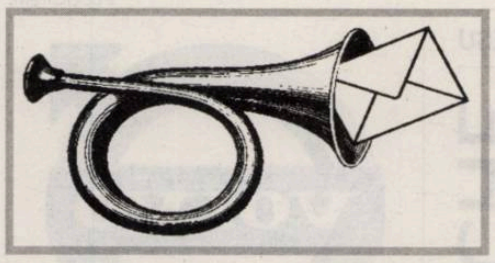

NR. 320:

„Ţoapa şi mitocanul"

În afara globului de sticlă

De multe ori cred că trăiesc într-un fel de glob de sticlă, înconjurată de familie, prieteni şi alţi cunoscuţi dragi, deci de un grup de oameni inteligenţi, educaţi, profesionişti, dornici de reuşită, dar prin mijloacele normale oriunde în lume, însetaţi de călătorii şi cunoaştere, sensibili măcar la o formă de artă, dacă nu la mai multe.

De aici, lumea e sigură şi poate părea uneori chiar că România evoluează. Nu mă uit la TV, îl deschid doar pentru a-l conecta la PS3 (filme, concerte, operă) şi, rar, pentru a mai asista la un talk-show sau două, înainte de alegeri (dar aici e altă discuţie). Ştirile le citesc în ziare care-mi plac. Mă văd, cînd avem timp, cu oamenii, despre care vorbeam, în locuri bine selecţionate de curiozitatea noastră, unde de cele mai multe ori vin oameni ca noi cu profesii liberale sau expaţi sau categoria *middle management* etc. Ceea ce văd la spital, în saloane e contact profesional şi atunci încerc să nu mă prea interesez de latura socială şi sociologică. Rar divaghez cu cîţiva dintre cei care au ceva în comun cu mine, rareori fac schimb de telefoane sau adrese de e-mail cu oameni care-au citit sau scris nişte cărţi.

Dar bineînţeles că nu sînt un obsesiv compulsiv care-şi curăţă mediul de 12 ori pe zi, la intervale regulate, de orice imixtiuni. Am citit de multe ori şi, în general, din întîmplare şi cuprinsă de groază, forumurile ziarelor, forumurile site-urilor despre medici sau comentariile blogurilor cu target larg. Îmi închipui că nu sînt aceiaşi oameni peste tot, deci numărul mare de posturi similare, cu acelaşi limbaj strident şi atitudine agresivă, reprezintă o realitate şi, cel mai probabil, o majoritate.

Cînd deschid, o dată la o mie de ani, ştirile TV şi aflu de acolo ce făcea o oarecare Bianca, iubita nu-ştiu-cui, acum zece ani la *Din dragoste,* mă întreb de ce m-ar interesa. Nu mai puţin mă lasă indiferentă o emisiune de o oră cu tema „A minţit sau nu Monica Columbeanu?". Spun asta pentru că am avut o tentativă de a fi telespectator acum vreo două săptămîni din care, după cum se vede, nu am cîştigat nimic.

Şi atunci, de ce să mă mir că un coleg a venit la spital cu ochiul vînăt pentru că a fost bătut în trafic, că orice maşină care e nevoită să aştepte ceva claxonează şi înjură cu nesaţ, iar astfel de gesturi, atunci cînd vii din alte părţi, dintre oameni care nu ştiu cum să fie mai politicoşi, te uimesc uneori mai tare decît dorul din îmbrăţişarea părinţilor... De ce să mă mir că ghizii pe care-i avem prin expoziţii vorbesc agramat şi semiştiinţific, aşa cum mi-a fost dat să aud recent, la o expoziţie despre dinozauri. De ce să fiu uimită că vizitatorii caută grăbiţi drumul spre ieşire, de teamă să nu înveţe prea multe, aşa cum am asistat, în urmă cu aproape un an, la Cula de la Măldăreşti unde liderul unui mic grup de vizitatori a informat-o în băşcălie pe ghidă: „şi să ştiţi că, dacă mai e vreo casă din asta, noi deja am vizitat-o".

În restaurantele obişnuite, cu mîncare gustoasă, dar normală, o masă rezervată a fost „atacată" pe rînd de vreo trei grupuri care s-au aşezat cu nonşalanţă strîngînd plăcuţele cu „rezervat" şi ascunzîndu-le bine în spatele perdelei. Nici ospătăriţa n-a fost mai prejos. Cu un ton sictirit, i-a admonestat pe potenţialii clienţi că masa e rezervată şi „ce, ei n-au văzut?". Mai ciudat e că masa a rămas rezervată încă o oră după cea la care era anunţată, masa noastră a fost trecută la „rezervat" imediat ce ne-am ridicat, brusc şi fără să fi sunat cineva, la fel încă o masă de 12 persoane, deşi ora prînzului trecuse de mult, iar ora de cină nu era prea aproape. Să fi fost ora de pauză pentru tot personalul?

Între lucrurile pe care le iau din alte ţări ca să-mi reamintească de escapade fermecătoare, nu se află niciodată globurile de sticlă pentru că acolo par atît de kitsch. Dar globul acesta bucureştean, în care se pare că mă aflu, este sufletul colecţiei mele.

Olivia SGARBURA
olivia.sgarbura@gmail.com

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune..."
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE")

album dilematic A. Vasilescu

ACTUALITĂŢI

Messi, ca un copilaş de mingi

Se ştia de mult timp că Messi e cel mai bun, returul meciului Barcelona-Arsenal în care argentinianul a marcat patru goluri a fost o dovadă în plus, nu neapărat confirmarea acestui gînd.

Barcelona, în afară de realizările lui Lionel, nu a jucat excepţional ca în prima repriză de la Londra, poate cu mai multă atenţie Arsenal nu lua patru goluri.

După încheierea meciului, s-a petrecut ceva semnificativ pentru întreaga seară.

Imediat după ultimul fluier, jucătorii echipelor, în spiritul competiţiei, s-au felicitat reciproc pentru prestaţie, s-au îmbrăţişat, au făcut schimb de tricouri dînd dovadă de un *fair-play* aproape natural. Dintre toţi, cel mai nepreocupat de bineţurile finale, ca un copilaş de mingi, Messi luînd balonul în mînă a-nceput o joacă dezinteresată, naturală şi zglobie, pe lîngă colegii şi adversarii lui de pe teren.

După un meci de Champions League, toţi jucătorii eliberaţi de presiune şi efort îşi fac amintiri vestimentare, unii pentru conservarea bucuriei, alţii pentru mîngîierea înfrîngerii, toţi cu excepţia unuia. Dintre toţi, după un meci în care a marcat de patru ori, dezinteresat de ce se întîmplă în jurul lui, Messi, neţinînd cont de moment şi de suta de mii de oameni (care probabil îşi măreau zoom-ul aparatelor pentru a-l fotografia) îşi vede de treaba lui, îşi continuă jocul cu mingea. După un meci, în care a rupt plasa porţii adverse, Messi nu are chef să se urce pe garduri şi să strige împotriva lui Real, nu face turul stadionului şi nu completează vreun meleu al bucuriei, ci ia mingea şi se joacă *singur* în mijlocul tuturor celorlalţi, aşa cum a făcut-o, de altfel, şi în timpul meciului, tot singur, doar că a făcut-o cu piciorul. Un tablou magnific în descripţie şi simbolistică.

Nu e exclus ca în acele momente Messi să fi fost cuprins de nostalgia momentelor în care era copil de mingi pe Nou Camp şi arunca baloane pentru Ronaldinho sau Rivaldo, în meciurile lor din Champions League. Poate, o clipă, acest mare fotbalist cu nume şi statură de puştan (Lionel, 1,70m) a conştientizat, ţinînd mingea-n mînă, că acum el trebuie să ducă greul, acum mingea trebuie să fie la el tot timpul, şi responsabilitatea pentru bucuria multor copii de mingi depinde de el.

Gestul lui Messi e reprezentativ pentru pasiunea lui de jucător şi pasiunea pe care o naşte competiţia numită Champions League... şi după ce se încheie un astfel de meci, îţi vine să continui să te uiţi la minge, la jucători... la spectacol.

Jocul lui Messi şi jocul spectacolului au continuat cîteva zile mai tîrziu în El Clasico şi vor mai continua...

Sergiu-Adrian ADAM
adamsergiuadrian@gmail.com

N. red.: Textul ne-a sosit înainte de acel 1-3 de la Milano şi a plecat la tipar înainte de returul de la Barcelona. Noi credem că elogierea lui Messi este dincolo de evenimente.

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Marius CHIVU ● Radu COSAŞU ● Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU
Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN ● Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI
Simona SORA ● Dan STANCIU ● Mădălina ŞCHIOPU ● Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie)
Mircea VASILESCU (redactor-şef) ● Constantin VICĂ (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU
Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Lucian MÎNDRUŢĂ
Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 ● e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Tiraj 57.134 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL
Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl

colecţii cu dichis

Săptămîna aceasta, pe DVD

Luminile oraşului

În timpul filmărilor la *Luminile oraşului* (1931), Winston Churchill l-a vizitat pe Chaplin pe platou; la premiera americană, Albert Einstein a fost invitatul special al lui Chaplin, iar la cea britanică, George Bernard Shaw. Orson Welles a declarat că *Luminile oraşului* (primul film în care se aude vocea lui Chaplin) este filmul său favorit din toate timpurile.

În 2008, American Film Institute a desemnat *Luminile oraşului* drept cea mai bună comedie romantică din istoria cinema-ului.

Alex. Leo Şerban: „Chaplin este simbolul absolut al unui cinema în care poezia făcea casă bună cu gagul şi amîndouă erau mute. Silueta micului vagabond a rămas fixată în alb-negru, parcă pentru a ne aminti că lucrurile cele mai importante sînt simple şi că perfecţiunea nu are nevoie de cuvinte. Chaplin este, de fapt, Cinematograful în stare pură: un personaj pe care-l recunoşti şi o muzică pe care o fredonezi fără a şti cînd ţi s-au întipărit în minte pentru prima oară. Un personaj pe care ştii însă că nu-l vei uita niciodată."

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Televiziunile publice**
- **Legea educaţiei**
- **Cultura corporatistă**
- **Legi grele pentru droguri uşoare**
- **Mai puneţi mîna pe o carte**
- **(Numai) Despre fotbal**

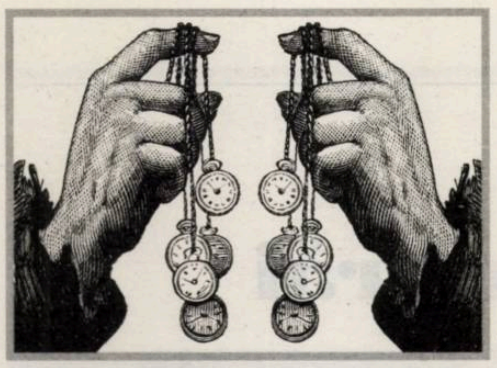

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

Training

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Să nu ne speriem de cuvinte! *Training* e ușor de tradus pe românește. Înseamnă ori „a dresa“ (un animal), ori „a antrena“ (un sportiv), ori „a pregăti“ (un copil sau un adult) pentru o anumită activitate sau profesiune; pe scurt, „a educa“, „a forma“, „a modela“. Evident, există și *training of trainers,* adică tehnica de a dresa dresori, de a antrena antrenori, sau de a educa (forma) educatori (formatori). Înainte ca toată lumea să știe englezește, toate astea la un loc se numeau „pedagogie“. Ca să fii un bun profesor, trebuie să ai o anumită instrucție pedagogică: să știi nițică psihologie, dar și să ai o fire răbdătoare, să te exprimi limpede și atrăgător, să ai tact. Dacă nu le ai pe-astea, degeaba înveți „procedee“ și șmecherii de tot soiul. Dacă le ai, aș spune că nu-ți mai trebuie nimic. Ceea ce nu suspendă rostul școlilor tradiționale de pedagogie. Acum însă această bicicletă s-a reinventat: se cheamă altfel, e mai săltăreață, mai *PR,* mai *management,* mai *Power Point*.

Deunăzi, mi-a căzut în mînă un program *up-to-date* de *training of trainers:* în șase zile afli toate secretele meseriei și capeți, în final, un atestat. Am citit atent programul cu pricina. M-a lăsat paf. Mi s-a făcut frică. La orizont a apărut o specie umană nouă, un mutant zglobiu, un amestec de candoare țanțoșă, suficiență tandră și limbaj de plastic. Programul e conceput să te seducă și recurge, pentru asta, la două mijloace: te flatează („ești o resursă importantă pentru noi“) și îți stimulează buna-dispoziție („bucură-te!“). De altfel, tonul general al textului emană o inexplicabilă veselie. S-ar zice că ești invitat la o chermeză, la un club de jocuri, la o hîrjoneală colegială. Pe de altă parte, deși ți se spune că simplul fapt de a fi ales acest program e o dovadă a calității tale excepționale, ești tratat adesea ca un sugar nevolnic, inapt să se comporte adecvat: ești învățat să nu scrii tot ce se discută, să-ți notezi, la sfîrșitul *training*-ului „trei idei interesante“ (nu două, nu patru!), să iei notițe pe „suportul de curs“ căpătat la începutul orelor, ba chiar să îl colorezi și să desenezi „în el“. Ai voie, în plus, să pui întrebări de cîte ori vrei și să bei cafea fără opreliști. Nu ți se cere decît „să vii curios și dornic de colaborare, dezvoltare și cunoaștere“, să fii „receptiv“, „deschis și dornic...“ Dacă ești cuminte și știi să completezi o diagramă cu sinonime (ceva complex și optimist), descoperi un „mesaj surpriză“: „Bine te-am găsit!“. Diagrama e o colecție de „calități și atribute ale unui bun formator“. Vreți să le știți? Nu sînt decît treisprezece. Două din ele sînt desemnate prin cuvinte care nu există (încă) în limba română: „colaborativ“ și „facilitator“. (De altfel, autorii programului nu sînt prea stăpîni pe limba maternă: ei cred, de pildă, că pe la noi, cînd vrei să spui „dăruire“ spui „dăruință“). Restul de unsprezece calități sînt: empatic, atent, competent, tolerant, flexibil, charismatic, implicat, ghid (!), respectuos, inventiv, entuziast. Poate unii termeni nu vă sînt familiari. Vi se dau însă toate explicațiile necesare. Dacă, să zicem, nu știți ce înseamnă „facilitator“, veți afla că e vorba de cineva care „înlesnește discuțiile și procesele“. „Respectuos“ e cineva care „manifestă o atitudine de stimă, considerație și prețuire față de cineva sau ceva“. „Entuziastul“ are „ardoare, elan și însuflețire“. „Inventivul“ are „capacitatea de a crea și imagina, dînd dovadă de ingeniozitate“. „Atent“ înseamnă „să ai grijă la detalii“, „competent“ – „să ai cunoștințele, abilitățile și atitudinile necesare pentru a face un anumit lucru“, iar „ghid“ – unul „care conduce și îndrumă un grup“. Ați văzut vreodată atîtea miraculoase calități la un loc? Întrupate într-un singur om, numit „formator“? Rezultă că atestatul care ți se dă la urmă e un atestat de zînă. Ai intrat Gigi, sau Marilena, și ai ieșit Superman, șef peste îngeri, Făt-Frumos! Știi – cum promit „trainerii“ – „să folosești toate stilurile de învățare ale adulților“. Toate! Nu poți decît să te umpli de dăruință și să fii colaborativ. Cinste, omagiu, stimă, considerație și prețuire facilitatorilor, acestor ghizi empatici, toleranți și flexibili. Și charismatici. Ar avea mare succes și ca agenți matrimoniali: *training* pentru mirul ideal (flexibil, implicat, inventiv etc.) La un moment dat, programul compus de experții în cauză oferă potențialilor cursanți un sfat prețios, sibilinic am putea spune: „Dacă vrei să se întîmple ceva, întreabă-te ce vei face tu pentru ca lucrurile să se întîmple astfel!“. Mi-aș permite un codicil: dacă vrei să nu se întîmple nimic din ceea ce se întîmplă la un asemenea *training,* fugi cît mai e timp!

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

La un Apfelstrudel și-un schnaps

Am plecat cu mașina, pentru a nu știu cîta oară, spre Europa de Vest. Pe DN 1 spre Brașov și apoi Sibiu (căci am auzit că pe Dealu Negru sînt gropi și nici autostrada București-Pitești nu se simte prea bine...), apoi spre Arad. La Orăștie, am vrut neapărat să văd dacă panoul cu un citat (lemnos) din „Romano Prodi, Președintele Comisiei Europene“ se mai află la locul lui, în spațiul verde din mijlocul intersecției. Urmăresc viața acestui panou de ani întregi – pentru că mi s-a părut o foarte bună metodă de a continua tradiția panourilor cu „trăiască și înflorească“ și cu citate din Ceaușescu. Panoul se află în continuare acolo și felicit pe această cale autoritățile locale pentru că n-au dat dovadă de oportunism: chiar dacă dl Prodi nu mai este președintele CE, vorbele sale rămîn adînc săpate în plasticul panoului cu pricina. În fine, după ce mi-am satisfăcut și această mărunță curiozitate personală, fără a mai întîmpina – vorba polițiștilor de la Rutieră – „nici un eveniment deosebit“, după vreo 9 ore am trecut în Ungaria. Pe la Turnu. După cîteva zeci de kilometri pe niște drumuri locale care acum cîțiva ani erau perfect asfaltate, iar acum sînt pline de cîrpeli și de gropi, am ajuns pe autostrada Szeged-Budapesta. De aici încolo, totul a fost simplu.

Chiar și din mersul mașinii, chiar și prin impresii superficiale, Uniunea Europeană „se simte“, e prezentă în cotidian. Steagurile sînt peste tot (în curtea bisericilor, la intrarea în vreo prăvălie de provincie etc.), la granița româno-maghiară controlul se face în comun (încă un pas spre spațiul Schengen), la granița maghiaro-austriacă nu mai există control (pasul „post-Schengen“), iar gheretele poliției de frontieră se degradează pe zi ce trece (eu, unul, le-aș lăsa definitiv acolo, să le amintească oamenilor că la un moment dat existau granițe și controale), iar cînd traversezi localitățile vezi peste tot cam aceleași supermarketuri, aceleași benzinării, aceleași panouri publicitare la aceleași produse de „larg consum“. Privite pe deasupra, toate aceste mici repere ale cotidianului dau un aer de „comunitate europeană a modului de viață“: datorită comerțului paneuropean și multinaționalelor noastre transcontinentale, nu te mai simți străin într-o benzinărie sau într-un supermarket pe care îl frecventezi și la tine acasă. Știi că pîinea-i în dreapta și sucurile în stînga, știi cum e cu promoțiile etc. La fel, cînd vezi panouri publicitare cu produse și chipuri familiare, care te îmbie să cumperi cam aceleași servicii de telefonie, cam aceleași mărci de electrocasnice sau de cosmetice, te simți un pic „ca acasă“. Moneda euro e și ea o parte a acestui sentiment de familiaritate cu „țările străine“: ai scăpat de schimbat bani (și de găsit cursul cel mai favorabil), poți compara mai ușor prețurile etc. Poți plăti în euro, în benzinării și în alte cîteva locuri, și în Ungaria (care încă n-a adoptat oficial moneda), ceea ce – dincolo de orice raționamente comerciale sau financiare – mi se pare un semn de ospitalitate: îi dai străinului posibilitatea de a plăti în moneda pe care o are, nu-l obligi să facă un drum pînă la bancă să schimbe bani pentru a putea cumpăra o pastă de dinți. Oricine își poate da seama, pornind de la aceste mărunțișuri de viață trăită, de avantajele Uniunii Europene. Orice om, fie el nu prea școlit și care n-are habar cine e președintele UE (dar – mă scuzați – cîți au habar cine e acest domn Van Rompuy?), poate simți pe pielea lui că abstracțiunile astea despre „cele patru libertăți“ și despre „principiile fondatoare“ îi fac viața mai ușoară. Oamenii mai în vîrstă pot compara: pe vremuri, ca să treci dintr-o țară în alta aveai nevoie de diverse acte și vize, pierdeai vremea la graniță, pierdeai bani pe comisioanele plătite la schimbul dintr-o monedă în alta etc. În ultimii 20 de ani, integrarea chiar a început să se vadă în viața de toate zilele (iar exemplele de mai sus sînt doar cîteva fleacuri de viață trăită – dar cu atît mai semnificative ca probe, ca dovezi că UE există!). Cei mai tineri, din fericire pentru ei, cresc într-o astfel de ambianță: ce înseamnă graniță, viză, marcă germană sau șiling austriac află eventual din cărți, iar cînd trec printre gheretele părăginite rămase pe la fostele frontiere au dificultăți să înțeleagă la ce foloseau, li se pare absurd sau îi pufnește rîsul la gîndul că un nene în uniformă te privea sever și îți punea o ștampilă în pașaport ca să poți trece din Franța în Germania ori invers.

Aceste exemple de viață cotidiană sînt – ca și observațiile făcute din mersul mașinii – doar ce se vede deasupra, în stratul superficial al modului în care UE ne simplifică viața. S-a ajuns aici după zeci de ani de tratate, negocieri, acorduri și dezacorduri între statele membre, după un lung proces de comunicare cu cetățenii, după referendumuri ratate și reluate etc. Ceva, totuși, e putred. În ultimii ani, la alegerile europene s-au prezentat tot mai puțini votanți, în diverse țări partidele naționaliste, anti-UE ori (măcar) eurosceptice au devenit tot mai populare, ideea renunțării la euro s-a vînturat prin diverse state (de exemplu Italia, care a cîștigat enorm din adoptarea euro). Ceva nu merge în comunicarea dintre instituțiile Uniunii și cetățeni, deși se consumă bani mulți în programele de comunicare, există priorități etc. Dar un „ce“ inefabil din viața și din gîndurile oamenilor face ca, la un moment dat, experiențele trăite să fie mai intense și mai convingătoare decît eforturile tuturor profesioniștilor comunicării. Nu mi-e clar – pînă la urmă – cum de ditamai propaganda pro UE n-a avut rezultatele scontate, iar în unele țări chiar a stimulat reapariția naționalismelor. Nu mi-e deloc clar. Mă duc la Cafe Prueckel să mănînc un Apfelstrudel și între timp mă mai gîndesc. Poate iau și-un *schnaps...*

Viena, 25 aprilie 2010

ținerea de minte

„Cotopaxi – vîrf vulcanic în Anzi, în centrul Ecuadorului. Atingînd o înălțime de 5897 m, este cel mai mare vulcan activ din lume. Conul său aproape simetric este adesea acoperit de nori, care noaptea sînt luminați de focul craterului. Baza sa se află pe o cîmpie deschisă, iar vîrful este mereu acoperit de zăpadă. Avînd în urmă o lungă istorie de erupții violente, rareori este inactiv mai mult de cincisprezece ani.“

(Enciclopedia Universală Britannica, volumul 4, Editura Litera, 2010)

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Duios preşedintele grăi

De-a lungul vremii, mai precis de vreo 18 ani, cuvîntările, gesturile publice sau atitudinile lui Traian Băsescu mi-au creat varii stări cetăţeneşti. A fost vorba, pe rînd, de amuzament (pe vremea cînd era „copilul teribil" al Guvernului Stolojan), curiozitate (gesturi interesante ca simplu parlamentar PD), apreciere (cînd a eliberat Bucureştiul de prea-multele chioşcuri şi terase plăsticoase), iritare (cînd a început să dea vina pe consilieri), din nou amuzament (plînsul pe umărul lui Stolojan-cel-retras), oarecare speranţă (cînd a cîştigat alegerile), plictiseală (invocarea la nesfîrşit a luptei împotriva corupţiei), iritare (pentru că a băut şi s-a urcat la volan), mai multă iritare (cînd a fumat într-un avion de linie, în cabina piloţilor), lehamite (senzaţia de *déjà-vu* a agendei publice, dominate de lupta cu mogulii-cei-răi), indignare (şcoala e mai puţin importantă, important e să fii fata tati). Greu mi-ar fi fost să îmi imaginez că Traian Băsescu ar putea să mă (şi) înduioşeze. Ei bine, zilele trecute, a reuşit. Tema speech-ului a fost Uniunea Europeană.

Mai precis, Strategia 2020, cea mai celebră operă intelectuală a Comisiei Barroso 2, pusă în dezbatere publică în toate statele membre, aflată pe masa de lucru a Consiliului European de primăvară, întru graţioasă şi unanimă aprobare. Ei bine, preşedintele şi-a exprimat opiniile printr-o serie de întrebări semiretorice. Ele au fost de genul: cît de eficientă poate fi o asemenea strategie, continuatoare a Agendei Lisabona, în condiţiile în care nici aceasta nu a avut vreun succes răsunător (dimpotrivă, criza economică pare a fi îngropat-o definitiv)? Ce rost are să se invoce şi în actualul document pilonul politicilor sociale europene, în condiţiile în care decalajul tehnologic faţă de Statele Unite se măreşte, în loc să se reducă? În lipsa unei coordonări profunde între politicile statelor membre, ce sens are ca Uniunea să îşi propună un set aprofundat de obiective comune? Nu ar fi mai eficient să se definească mai întîi unelte statistice acceptate de toate cele 27 de ţări (cum ar fi cele necesare măsurării sărăciei) şi de-abia pe urmă să se ceară măsuri pentru combaterea unor fenomene sociale neplăcute (cum ar fi, tocmai, sărăcia)? Apoi, preşedintele a declarat că, în acest moment, are mai multe întrebări decît răspunsuri, că Europa nu are un plan clar de acţiune şi că România va avea cîteva probleme grave de rezolvat, pentru a se încadra în ceea ce va fi, probabil, Strategia 2020.

România va avea cîteva probleme grave de rezolvat, pentru a se încadra în ceea ce va fi, probabil, Strategia 2020.

Poziţia acestui prim speech mi-a părut extrem de corectă şi utilă. În loc să enumere, plicticos, obiective semiabstracte, în loc să recite o lemnoşenie bruxelleză, Traian Băsescu a ales să ridice întrebări, să incite la o eventuală dezbatere. Ce mai, îmi captase interesul, începeam deja să mă gîndesc cum să fac să-i iau un interviu exact pe temele enumerate în amintitele întrebări.

Numai că, după runda intervenţiilor de început (Nicolae Idu şi Dacian Cioloş), cînd asistenţa se pregătea pentru binemeritata pauză de cafea şi televiziunile îşi strîngeau camerele de filmat (reporterii erau dezamăgiţi că nu fusese nici un atac la mogul), Traian Băsescu a cerut din nou cuvîntul. A afirmat („pentru a fi bine înţeles") că singura opţiune a României a fost, este şi va fi prezenţa activă în Uniunea Europeană. Că setul de întrebări de la început nu reprezintă o poziţie eurosceptică, ele sînt doar teme esenţiale pentru a începe (şi noi) să ne preocupăm de viitorul organizaţiei din care facem parte. Şi s-a tot scuzat (în acest fel), încă vreo cinci minute.

Aceasta a fost momentul în care m-a înduioşat. Omul şi-o fi închipuit (bănuiesc) că presa „mogulească" prezentă la eveniment ar putea să-i prezinte speech-ul de început astfel încît să-l încondeieze ca eurosceptic, înaintea Consiliului de primăvară (titlu: „Băsescu nu crede în viitorul Uniunii Europene" sau ceva de genul ăsta). A ţinut să facă acele precizări de final, *ca şi cum* întrebările pertinente despre Strategia 2020, banale în toate celelalte state membre, ar fi interesat *măcar cît negru sub unghie* pe ziariştii români prezenţi şi, prin ei, societatea. De aceea, Traian Băsescu m-a înduioşat. N-aş fi crezut că o să reuşească, vreodată.

PUBLICITATE

C.G. JUNG

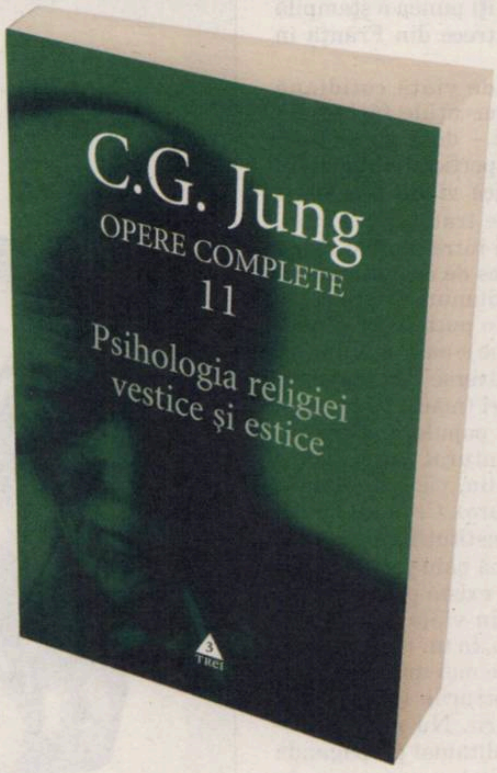

din aprilie în librării

TREI
www.edituratrei.ro

ştiri nebăgate în seamă

● **Raport despre starea maşinii.** Germania e o ţară tot mai sigură: delictele majore sînt în scădere, totalul delictelor înregistrate de Poliţie (6,08 milioane în 2009) a scăzut cu peste un procent faţă de anul precedent. Un singur tip de delict a înregistrat o creştere spectaculoasă: furtul de maşini. Într-un raport pe care ministrul federal al afacerilor interne îl va prezenta în luna mai se arată că mai ales statele germane din Est, aflate la graniţa cu Polonia şi Cehia, sînt vulnerabile; dar şi în Berlin, şi în zona metropolitană s-a constatat o creştere a numărului de maşini furate. Ministrul Thomas de Maizière nu s-a ferit să lege acest fenomen de extinderea zonei Schengen în cele două ţări vecine – care a presupus ridicarea tuturor formelor de control la graniţă. (după *Süddeutsche Zeitung*)

● **Asistenţă pentru toxicomani.** Primarul oraşului Luxemburg Paul Helminger are de luat o decizie dificilă: pe masa lui de lucru e proiectul unui centru de ajutor pentru toxicomani. Dacă aprobă construcţia unităţii sanitare, sute de toxicomani din capitala ducatului, dar şi din orăşelele din împrejurimi se vor perinda prin centrul oraşului, atraşi de perspectiva unei doze gratuite şi de asistenţa de specialitate oferite de centrul Tox-In. Pe de altă parte, ministrul sănătăţii Mars Di Bartolomeo cere de urgenţă aprobarea proiectului. Centrul medical previne eventuale delicte provocate de persoane aflate în sevraj, încurajează folosirea precaută a drogurilor şi, mai ales, salvează vieţi. După deschiderea unui centru de zi pentru toxicomani în Esch-sur-Alzette s-a constatat o reducere substanţială a cazurilor medicale grave. Principala problemă pe care a ridicat-o primarul este că (încă) un centru în care se administrează droguri – fie şi sub asistenţă medicală – nu ar face decît să întărească impresia că folosirea drogurilor (injectabile) este permisă. (după *Le Jeudi*)

● **Van Rompuy, necunoscut la Washington.** La summit-ul privind securitatea nucleară de la Washington (12-13 aprilie), preşedintele Barack Obama nu a acordat o întrevedere privată preşedintelui Consiliului Europei, confirmînd astfel lipsa de recunoaştere a acestuia pe scena internaţională. Pentru europeni, aceasta este o nouă ocazie de a-şi plînge soarta. Mai întîi, Obama a refuzat participarea la summit-ul UE-SUA, programat în luna mai la Madrid; apoi, săptămîna trecută, la Praga, nu a invitat nici un reprezentant al UE pentru a asista la semnarea tratatului START III asupra dezarmării nucleare. Dincolo de lipsa de vizibilitate internaţională a lui Herman Van Rompuy, există cel puţin încă o explicaţie pentru răceala cu care acesta e întîmpinat pe celălalt mal al Atlanticului: americanii nu au înţeles exact arhitectura instituţională a UE şi nu sînt convinşi care e puterea de reprezentare a „preşedintelui" european. (*De Standaard* citat de presseurop.eu)

Robert SKIDELSKY

împotriva curentului

Alegerile fără cîştigător din Marea Britanie?

Cum în sondajele de opinie laburiştii şi conservatorii sînt cotaţi oarecum la egalitate, alegerile britanice, din 6 mai, ar putea foarte bine să producă un parlament „de coaliţie" în care nici unul dintre marile partide să nu obţină o majoritate, iar liberal-democraţii să deţină balanţa puterii. În funcţie de partidul care obţine mai multe voturi, Gordon Brown, liderul laburist, sau conservatorul David Cameron va deveni prim-ministru, cu sprijinul liberal-democraţilor.

Surpriza este aceea că diferenţa în sondaje dintre conservatori şi laburişti nu este mare. După 13 ani în care au fost la putere, laburiştii au intrat în campanie cu un handicap major: moştenirea Tony Blair. Dintr-un candidat valoros în 1997, Blair a devenit cel mai mare risc pentru partidul său, după războiul din Irak, fiind practic forţat să părăsească scena politică în 2006.

Despre urmaşul său, ministrul de finanţe Gordon Brown, Blair a spus că este un „prostănac". Un om fermecător şi plin de umor în viaţa particulară, în public dă dovadă de o plictiseală fără limite. În Marea Britanie, la prima dezbatere electorală televizată, Nick Clegg a impus imaginea liberal-democraţilor prin prospeţime şi dezinvoltură, David Cameron a părut elegant, dar vag, iar grozavul Brown a izbucnit ca un tun plin cu statistici.

Dar statisticile n-au fost atît de bune precum ar fi trebuit să fie. Reputaţia lui Brown pentru prudenţa fiscală s-a dus pe apa sîmbetei odată cu Marea Recesiune.

Cu toate acestea, tocmai Marea Recesiune este mărul discordiei laburiştilor, mai ales în perspectiva asumării de către conservatori a reducerii drastice a cheltuielilor publice, din clipa în care vor veni la putere.

Iar acest lucru îi face pe oameni să se gîndească cu îngrijorare la stabilitatea locurilor de muncă.

Laburiştii au un interes evident în a combate în campanie felul cum e gestionată criza economică. Conservatorii ar fi făcut mai bine să-i sprijine în acest sens, în timp ce şi-ar fi axat atacul asupra economiei guvernamentale ca un tot – mai ales pe dependenţa laburiştilor de a centraliza şi a supraregulariza lucrurile. Dar aceasta va fi dificil de realizat pentru că naivul lor George Osborne pare hotărît de a pune problema „reducerii deficitului" pe tapetul programului conservator.

A cheltui economiile – argumentează el – ar reabilita credibilitatea finanţelor publice din Anglia, reprimînd neliniştea bancherilor, a investitorilor şi a consumatorilor, cu privire la creşterea taxelor şi a inflaţiei în viitor. Un viitor mai sigur ar readuce încrederea, stimulînd investiţiile particulare şi asigurînd o revenire robustă.

Cheltuielile economiilor publice se potrivesc mai bine conservatorilor, care au încercat să facă – în ciuda lipsei totale de candoare – o virtute dintr-o necesitate. Sloganul lor – „O invitaţie de aderare la Guvernul Marii Britanii" – este doar un mod bombastic de a spune că, într-un guvern conservator, oamenii ar trebui să aibă grijă de ei înşişi.

Pe de altă parte, laburiştii susţin că, dacă ar fi cheltuite imediat economiile, acest lucru ar termina orice şansă de revenire la normalitate – gaura din economie, nu deficitul bugetului guvernamental, reprezintă, de fapt, problema.

Practic, ambele partide se tem de convingerile lor. Promisiunea conservatorilor de reducere a deficitului imediat se referă la doar 1% în anul următor. A promite o reducere mai drastică ar fi, în opinia lor, sinucidere electorală, deşi, după modelul lor economic, Guvernul ar trebui să fie mai mic, iar deficitul nu e necesar, ci chiar periculos.

Modelul laburiştilor presupune menţinerea deficitului atît timp cît este necesar, chiar şi creşterea cheltuielilor publice, dacă economia pare să-şi revină. De fapt, le este prea frică de pieţe, deci, ca Sf. Augustin, promit virtute, dar nu pînă anul viitor.

Cu alte cuvinte, nici unul dintre cele două partide nu-şi permite să spună adevărul stînjenitor: nici un guvern nu poate îndeplini deficitul economic fără a şti ce se va întîmpla în economie în următorii cinci ani, şi nimeni nu poate face nimic concret în legătură cu asta.

Marile partide se iau la întrecere în promisiunile de a nu tăia fondurile pentru serviciile publice. Laburiştii nu vor suspenda fondurile pentru „serviciile vitale". Conservatorii nu le vor suspenda pentru sănătate, ajutor internaţional şi apărare, lăsînd în ceaţă punctul principal: unde anume vor fi limitate aceste fonduri. Doar liberal-democraţii sînt dedicaţi unei reduceri majore: economie la submarinele nucleare ale Marii Britanii.

Într-un parlament de coaliţie, vechea Constituţie a Marii Britanii va deveni un pion între partidele care se vor bate pentru partea lor de putere. În acest caz, alegătorii vor obţine mai mult, dar şi mai puţin decît se aşteptau.

Robert Skidelsky, *membru al Camerei Lorzilor din Marea Britanie, este profesor emerit de economie politică la Universitatea din Warwick, autor al biografiei premiate a economistului John Maynard Keynes şi membru al consiliului director al Şcolii de Studii Politice din Moscova.*

Copyright: Project Syndicate, 2010
www.project-syndicate.org

traducere de Stela GIURGEANU

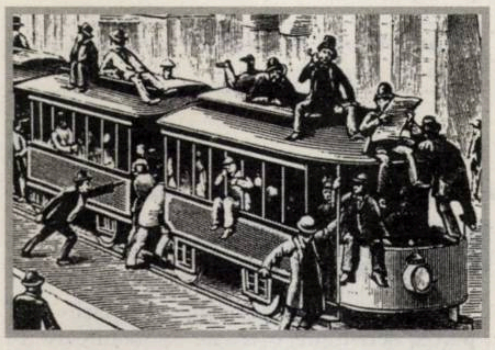

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Etica românească şi spiritul capitalismului

De cîţiva ani, ador documentarele. Mă afund într-un documentar cu o voluptate mai accentuată decît în orice lungmetraj artistic. Faptul că cel mai bun făcător de documentare pe care îl cunosc spune că documentarul nu este obiectiv mă stabilizează în plăcerea mea. Nu aş fi fost capabil să mă simt atît de bine pe cît mă simt cînd văd un documentar, în faţa obiectivităţii!

Ultimul film al lui Alexandru Solomon* mi-a plăcut aşa cum mi-ar fi plăcut un excelent film artistic. Nu mi-a spus nimic nou, dar cît de dulce este bucuria reconfirmării într-o lume în care tot mai puţine se re-confirmă. Filmul ar putea fi acuzat, chiar, că repetă clişee: capitalismul românesc este jalnic, kitsch pe dinafară, feroce pe dinăuntru; mega-succesul în primele decenii de capitalism românesc postdecembrist are rădăcini mai mult sau mai puţin vinovate în trecutul comunist, în Securitate; capitalismul românesc nu a produs modele valide, nici în planul afacerilor, nici în plan uman, dimpotrivă, a produs contramodele. Dar, repet, toate astea le ştiam. Atunci, de ce mi-a plăcut filmul? Tocmai pentru motive care ţin de subiectivitate. Îmi place subiectivitatea lui Alexandru Solomon. Arta lui.

Mai întîi, portretele. Filmul are un titlu care ne duce cu gîndul la întregul capitalism românesc şi la un fel românesc de a construi capitalismul. E un pic înşelător, pentru că, în realitate, filmul povesteşte despre cîţiva capitalişti români, aparţinători ai unei categorii anume. Sînt cei mai celebri capitalişti români. Ei sînt celebri nu numai pentru că afacerile lor sînt celebre, ci pentru că personalităţile lor nu au putut sta cuminţi, în biroul de unde îşi conduc imperiile. De aceea, ei sînt cu adevărat români. Afacerile nu au fost de-ajuns. Au vrut politică, televiziune, mondenităţi, fotbal – au vrut să fie celebri. Anonimitatea multimilionară (există şi această specie!) nu i-a mulţumit. Artistul Alexandru Solomon conturează, măiastru, portretele cîtorva: Gigi Becali, Dan Voiculescu, Dinu Patriciu, Ioan Nicolae, Sorin Ovidiu Vântu, George Copos.

> *„Lumea crede că documentarul este obiectiv. Fals!"*
>
> Alexandru Solomon

De neuitat! Talentul lui Solomon i-a dictat corect: „Nu te strădui să-i înfăţişezi tu cum îi vezi. Lasă-i! Dă drumul la cameră şi ascultă-i! Oamenii ăştia sînt atît de vanitoşi, încît se prezintă singuri exact aşa cum sînt". Afaceriştii lui Alexandru Solomon sînt foarte diferiţi unul de celălalt, desigur. Dar toţi au ceva în comun. În toată grandoarea lor, sînt ridicoli. Se umflă-n guşă, pleznesc de sine, se etalează. Dintre toţi, George Pădure pare a fi un portret încheiat. Restul se desenează în continuare, dar cadrul esenţial este definitiv. Ei nu mai pot fi decît ei înşişi, ei nu mai pot fi decît ceea ce sînt. Dar nu-i plîngeţi – ei sînt foarte fericiţi că sînt aşa cum sînt.

Mai apoi, biografiile. Nu ale lor, ale noastre. După *Cold Waves* şi după *Kapitalism*, ştiu că Alexandru Solomon a trăit exact ceea ce am trăit şi eu ca experienţă socială şi că a înţeles ceea ce a trăit, aşa cum am înţeles şi eu. De aici, un fel de solidaritate despre care cred că nu e numai a noastră, ci este a unei întregi generaţii. În fond, masificînd, comunismul a impus aceleaşi experienţe tuturor. Sîntem, prin urmare, mulţi. De la o vîrstă încolo, pe care şi eu, şi Alexandru Solomon am împlinit-o, sîntem toţi!

Sigur, capitalismul românesc este mai complicat. Realitatea sa este labirintică. Există şi truditori autentici, există şi oameni cinstiţi. Dar ei nu au panaş şi nici nu caută camera de luat vederi. Şi se ridică întrebarea: cei prezentaţi de Alexandru Solomon sînt produse ale *capitalismului* românesc? Dacă mă întrebaţi pe mine, nu aş fi atît de sigur. Fără îndoială, ei au contribuit masiv la forjarea capitalismului de la noi. Dar nu sînt produsul a ceea ce singuri au creat. Unii sînt produşi de Securitate. Alţii sînt produşi de UTC. Dl Becali, dintre toţi, este un personaj greu clasabil. Este şi singurul personaj tragic din film. Plimbarea lui pe *floor*-ul aglomerat al Parlamentului European cred că va rămîne unul dintre cele mai puternice momente de cinema românesc. Acolo e totul despre o anume condiţie umană şi, cred, istorică!

* *Kapitalism – reţeta noastră secretă* (2009), de Alexandru Solomon.

PUBLICITATE

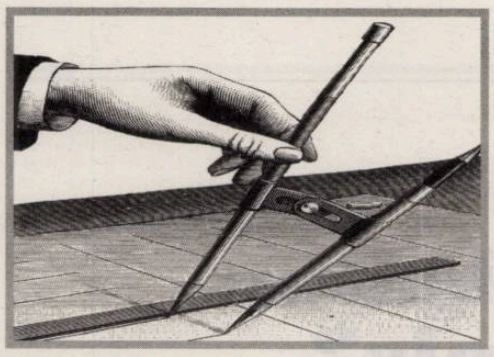

Lina VDOVÎI

SOS Provincia

Istoriile Ririei

În apropierea Spitalului de Urgenţe „Sfîntul Spiridon“ din Iaşi, vizavi de un restaurant pictat în culorile soarelui, cîţiva pereţi cărămizii şi păstrînd doar pe alocuri fragmente dintr-o tencuială mai veche, alcătuind fosta casă a istoricului român Alexandru Dimitrie Xenopol (1847-1920), zac umili, împrejmuiţi de un gard de sîrmă. Ferestrele dreptunghiulare, de ale căror margini atîrnă, pe interior, fişii gri de polietilenă, lasă să se întrevadă cîteva dintre cele 32 de camere care au format cîndva conacul istoricului, situat pe strada Vasile Conta nr. 9. Priveliştea din interior, ca şi cea dinafară, de altfel, nu încîntă deloc. Dacă te plimbi de-a lungul cărăruii ce se întinde ca un şarpe între gard şi cele cîteva maşini parcate fie cu faţa, fie cu dosul spre casă, observi de toate. Găurile din pereţii interiori se deschid şi scot la iveală alţi pereţi deformaţi, murdari, scrijeliţi sau arşi pe porţiuni mici. Apoi, în colţuri, braţe de vreascuri sau o pătură roasă par mai înghemţate decît „locatarii“ actuali ai casei. Persoanele fără adăpost, care înnoptează între cărămizile ce par să cadă în fiecare zi, au reuşit să transforme terenul într-o zonă cu „acces interzis“. Nimeni nu poate intra în edificiul care a aparţinut cîndva fostului rector al Universtităţii „Alexandru Ioan Cuza“. Poarta de fier este păzită de doi cîini albi cu aţe încîlcite.

Deşi clădirea este inclusă în Lista Monumentelor Istorice sub numele casa „A.D. Xenopol“, Direcţia Judeţeană pentru Cultură, Culte, Patrimoniul Cultural Naţional nu a reuşit încă să o achiziţioneze. Proprietarul acesteia a fost atacat şi în instanţă, dar demersul instituţiei a fost zadarnic. În clădirea ce datează încă de la sfîrşitul secolului al XIX-lea s-au adăpostit, de-a lungul vremii, mai multe firme, iar din 1989 edificiul a funcţionat, pe rînd, ca sediu al Universităţii Ecologice, Partidului Laburist al Muncii, apoi al Parchetului Militar. Directorul Direcţiei pentru Cultură, Vasile Munteanu, speră într-o reabilitare în timp record, susţinînd că există un proiect de restaurare avizat al imobilului, care urmează să fie implementat începînd cu 1 iunie.

Tipică pentru secolul al XIX-lea, clădirea păstrează şi astăzi, la nivelul structurii, elemente ale neoclasicismului.

Istoricul Alexandru Xenopol a locuit în această casă în perioada căsătoriei cu tînăra Coralia V. Gatoschi (1869-1951). În documentele vremii, numele său apare în dreptul unei autorizaţii de modificare a structurii clădirii, la data de 14 iunie 1904. În acelaşi an, în dosarele Primăriei Iaşi, casa figurează ca fiind situată „în piaţa Sf. Spiridon, în dosul prăvăliilor“, pe strada care se numea, la acea vreme, Sf. Niculai. În 1912, proprietara Coralia Gatovschi, cu pseudonimul literar Riria, semna pentru prima dată, într-o cerere adresată Primăriei, cu numele Xenopol.

Tipică pentru secolul al XIX-lea, clădirea păstrează şi astăzi, la nivelul structurii, elemente ale neoclasicismului specific perioadei respective, cu o boltă de trăsuri şi scară interioară. Arhitectul Ioan Sasu arăta că locuinţa a fost construită, cel puţin într-o primă formă, anterior anului 1819. Etajul era conceput drept spaţiu de locuit, fiind împărţit în salonul mare (4,20 metri înălţime), amplasat parţial deasupra bolţii, şi salonul mic, dormitoarele şi biblioteca. Parterul, mai scund, oferea mai curînd spaţii anexe, organizate neunitar. Acesta a şi trecut, de-a lungul vremii, prin cele mai mari modificări. Ultima a fost consemnată în 1929, cînd clădirea principală a fost extinsă pe două nivele, cu garaj la parter şi locuinţă la etaj.

Deşi arhitectura originală este aproape intactă, starea deplorabilă în care se află clădirea în prezent o transformă într-o pată urîtă cu perspectivă spre Spiridonie.

***Lina Vdovîi** este redactor la revista* Opinia Veche *din Iaşi.*

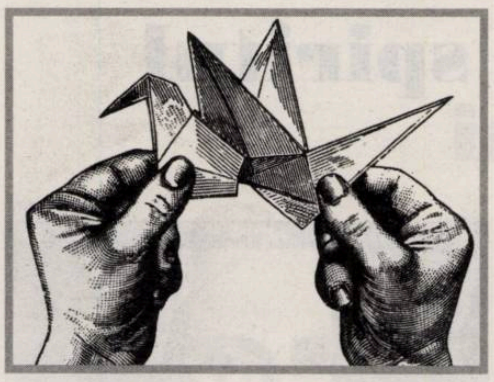

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Modernizare cu animale

Piaţa Titan, fostă Sălăjan, s-a remodernizat. Prima modernizare s-a petrecut acum cîţiva ani, cînd incinta a fost închisă, s-au montat uşi de termopan şi întregul loc a căpătat un aspect mai curat. Un fost locuitor al cartierului mi-a spus prin anii '90 că a emigrat în Canada din mai multe motive, printre care şi acela că-şi doreşte să trăiască într-o ţară curată, că s-a săturat pînă peste cap de mersul la piaţă prin noroiul amestecat cu frunze de salată.

La prima modernizare, odată cu asanarea noroiului cu salată, s-a creat şi hala pentru carne şi brînză. Mai nou, uşile de termopan au fost înlocuite cu altele care au senzori şi se deschid automat. Cînd le vezi te simţi ca-n Elveţia. Hala de carne a fost la rîndul ei refăcută, tabla a fost înlocuită cu lemnul iar atmosfera a devenit şi mai prietenoasă, ca să nu spun iarăşi, elveţiană. S-a pierdut însă probabil ceva esenţial, şi anume producătorii care-şi desfăceau marfa direct acolo. Acum, în dosul tejghelelor par a fi angajaţii unor SRL-uri. Producătorii de brînză şi-au găsit însă rostul prin diverse alte spaţii adiacente pieţei. Nu ştiu dacă asta-i bine sau rău.

Piaţa nu are nici astăzi o parcare pe măsură, ceea ce dă ocazia poliţiştilor să dea amenzi (la fel ca acum 20 de ani) şi şoferilor să se ia la harţă. Auzind cîteva asemenea discuţii simţi că te întorci din Elveţia visurilor noastre, într-o ţară meridională plină de probleme şi de oameni cu sînge clocotitor.

Plecînd din piaţă, treci pe lîngă şirurile de bănci şi bancomate de pe Nicolae Grigorescu, Theodor Pallady şi Camil Ressu, care te pot duce cu gîndul la exotice paradisuri fiscale. Ajuns pe aleile dintre blocuri, constaţi încă o dată că pragurile de cauciuc, puse în urmă cu cîţiva ani pentru a-i descuraja pe vitezomanii din preajma şcolilor, şi-au cam încheiat termenul de viaţă. S-au desprins în cea mai mare parte şi zac aruncate prin diverse locuri iar în urma lor, pe asfalt, au rămas nişte şuruburi urîte. Nimeni nu pare să se fi gîndit că odată montate, aceste praguri vor trebui la un moment dat să fie şi înlocuite. Tot aşa cum probabil că peste cîţiva ani, neînlocuite vor rămîne şi milioanele de bănci şi de coşuri de gunoi îmbrăcate în lemn, care se montează actualmente în întreg cartierul. Căci, în sectorul 3, e o adevărată avalanşă de asemenea obiecte stradale. Nu există locuitori pe măsura numărului de bănci care se oferă astăzi şezutului. La fel cum nu există gunoi care să umple coşurile ce au răsărit la capătul tuturor aleilor, scărilor de bloc şi chiar între ele. Şi dacă totuşi se vor umple, cine le va goli pe toate? Fiindcă nici tomberoanele cele mari nu se golesc totdeauna la timp. Şi cine va demonta coşurile vechi din plastic, rupte şi murdare? (Dar cine va înlocui iarăşi noile borduri care deja s-au cam uzat?)

În sfîrşit, băncile şi coşurile sînt noua modă după cea a parcurilor cu leagăne pentru copii. Acum cîţiva ani, acestea erau la ordinea zilei, se construiau cu nemiluita, parcă în ideea de a stimula natalitatea în sector. Nimic nu pare că se poate face fără un mare hei-rup, după care (odată afacerea încheiată şi banii daţi) investiţia rămîne de izbeliţe. E stilul zilelor noastre şi mai ales al cartierului nostru. Dar apropo de parcuri pentru copii, recent, în cel de lîngă şcoala 89, o mulţime de cîini au atacat un copil de zece ani. I-au făcut gamba ferfeniţă. A fost dus la mai multe spitale, pentru vaccinuri şi chirurgie plastică. Copilul e imobilizat în pat timp de două săptămîni. Nu e singura victimă. Şi alţi copii au fost „ciupiţi“ de aceiaşi cîini. Părinţii au făcut reclamaţii, dar nimeni n-a luat nici o măsură. Cîinii, în număr de zeci, sînt marcaţi ca fiind sterilizaţi, ceea ce nu-i împiedică să facă în continuare pui. Lumea speră de ani de zile să vină hingherii să-i ia. Angajaţii Primăriei nu vor să ia însă nimic. Ei acum doar aduc bănci şi coşuri de gunoi. Le montează în zgomotul infernal pe care îl face haita stîrnită. Un zgomot pe care cînd îl auzi nu crezi că te mai afli în nici o ţară. Cel mult te poţi simţi pe Animal Planet.

ready made

„Asemenea versuri, de o bărbăţie superbă, scrise într'o vreme de molificare a poeziei române, cînd anume tinerime şedea «pe culmile disperării», sub soarele negru al cotropirii hitleriste, conferă lui M. Beniuc o cunună de lauri incontestabilă.

[...] Poetul vestejeşte *«pecinginea cuvintelor de tângă»*, micile duioşii, clopotele *«bătute'n dungă»*, pe cântăreţii cu gândirile negre ca sobolii şi cu ochii *«mai trişti ca cei de vacă»* (în treacăt fie zis, vaca nu e tristă ci solemn placidă, dar n'are de-a face), pe aceia care pândesc noaptea cea cu fustă de stele, dansând cu tamburul de aur al lunii. Acestora le urează cucuvele, invocând în schimb pe poeţii noi care cu buze fierbinţi sărută ogorul.“

(G. Călinescu, „Despre poezia lui Mihai Beniuc“, în volumul *Din literatura noastră nouă*, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1953)

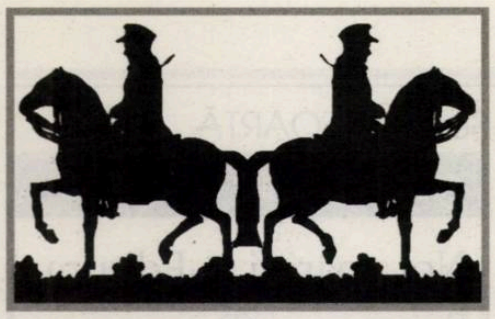

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Alte note informative către Serviciile multilateral specializate

Luni (către un eventual Departament financiar): De cîte ori – anual! – îmi întocmesc declarația către fisc, mă cuprinde un frison – să-i zic metafizic, cum e la modă, ar fi bombastic și mă feresc de asta mai mult decît de satana –, un fior de mulțumire ușor aeriană, pentru că niciodată nu mi-a fost urît să trăiesc și nu mi-a trecut prin minte să-mi blestem viața. Cu un humor care aparține aceluiași fior, mă văd larg „desfășurat" între două adevăruri: între adevărul integral din secolul trecut – care m-a lăsat 12 ani șomer – și Adevărul Holding unde sînt salariat în mileniul III. Nu vă ascund că încă nu m-am decis pe care să-l prefer. Sînt totodată conștient că de aici – din amorul meu neclintit și nesăbuit pentru tot ce-i viață – provine „lipsa de tragic" imputată de peste 60 de ani scrisului meu cu care îmi cîștig existența, adică veniturile. Pentru mine, viața e tragică fiindcă este – alternativ sau simultan – detestabilă și încîntătoare.

Marți: Sper să nu vă plictisesc dacă vă voi comunica – poate că nu știți și n-o să vă fie peste puteri să înțelegeți – ce scria Albert Camus la 27 de ani: „Eroarea unei anumite literaturi este aceea de a crede că viața e tragică pentru că e mizerabilă. Ea poate fi bulversantă și magnifică, iată în ce constă tragedia ei". Mi-am scris aceste cuvinte pe un carton lipit pe perete, lîngă o altă frază („Am trăit vremuri atroce cu bucurii enorme") a unui filozof contemporan (George Steiner), de care ni se bate capul mai puțin decît de Camus, redus și el, abuziv, doar la politică. Citatul de mai sus e dintr-o cronică a sa din 1938 în care critica romanul lui Sartre, *Greața,* emblematic și rezistent pînă azi în dezgustul față de om. Vă propun să citiți neapărat *Greața.* E indispensabilă pentru munca dvs.

Miercuri: Mulțumesc aceluia dintre dvs., fie și nesemnat, care mi-a răspuns prompt la întrebarea mea: de ce nu vă pasă de prietenul meu deprimat într-un amor de peste 55 de ani? Firește că mi-e clară formularea: „nu ține de responsabilitățile noastre". Firește că o știam. Vă asigur că voi continua să vă țin la curent cu tot ce nu intră în responsabilitățile dvs. Fiindcă nu le cunosc și cred că nici dvs. nu vă sînt foarte bine precizate. Altfel nu ar exista atîta confuzie în tot ce faceți. Dacă v-aș fi scris că prietenul meu, disperat dintr-un caz de amor, e gata să dea foc mașinii cu care se plimbă doamna aceea, precis v-ați fi sesizat, v-ați fi implicat... Glumesc, fiți pe pace, numai o confuzie tot mai creatoare ne poate duce la liman.

În atenția dvs., tragicul vieții, confuziile, maoismul, telefoanele.

Joi: Chiar dacă nu aveți în organigrama dvs. un sector ideologic ca altădată, cu seminariile și obligațiile bibliografiilor, nu pot să nu vă semnalez un fenomen la zi, apărut ciudat în gîndirea noastră politică. Partidul prezidențial aflat la putere a fost acuzat de președintele țării că în conducere s-a instalat o gașcă, nepersonalizată, dar vinovată de sectarism și bolșevism. Dacă nu le aveți la îndemînă, cereți de la Academie sau de la fostele Arhive ale CC-ului colecțiile anilor 1970 și veți găsi celebra indicație din ultimii ani de domnie ai lui Mao Ze Dun, în care acesta, inițiind „revoluția culturală", cerea gărzilor roșii să declanșeze o critică nimicitoare la adresa celor din conducerea propriului partid comunist; în termenii violenței ideologice, aceasta însemna „bombardarea propriului cartier general". În 2010, la noi, se combate bolșevismul cu idei maoiste? Precizez că sînt un democrat fără de partid.

Simbătă: Neștiind și chiar neinteresîndu-mă dacă fixul și mobilul îmi sînt ascultate – ar fi un act de cultură să se afle ce vorbesc – mă simt, totuși, dator să vă înștiințez că azi, la un minut după acel 1-0 a lui Manchester United în meciul cu Manchester City – gol entuziasmant în ultima secundă a prelungirilor – am fost sunat de un vechi și bun prieten din Ramat Gan (Israel) pentru a ne bucura împreună, și el fiind manchesterist, de victoria „alor noștri". Asemenea clipe mă fac să rămîn neabătut la părerea că la noi a avut loc o revoluție.

un sport la Răsărit

Sînt mai importante pentru presă scandalurile din fotbal decît performanțele din alte sporturi?

Pasez întrebarea mai departe. Dar pentru public? Publicul nu-și bate prea tare capul. În lipsă de altceva consumă scandal, pentru că e facil, iar presei îi este relativ simplu să i-l prepare. Dar cînd vin valurile Oltchim Rm. Vîlcea sau Lucian Bute, schimbarea de atenție e instantanee. Performanțele adevărate ocupă dintr-odată scena și transformă restul în figurație. O fac natural, fără PR.

Din păcate, marile performanțe sînt rare la noi, iar apostolii antifotbal pretind a li se acorda importanță sporturilor, indiferent în ce stare de agregare s-ar prezenta. Degeaba, publicul nu cumpără. Publicul cumpără povești și emoție. Lacrimi sau sînge, indiferent despre ce. În rest, mănîncă seminte cu Gigi, Mitică și compania, orice i-ai flutura pe sub nas. Și îl doare undeva de dilemele noastre, mai vechi sau mai noi.

Radu NAUM

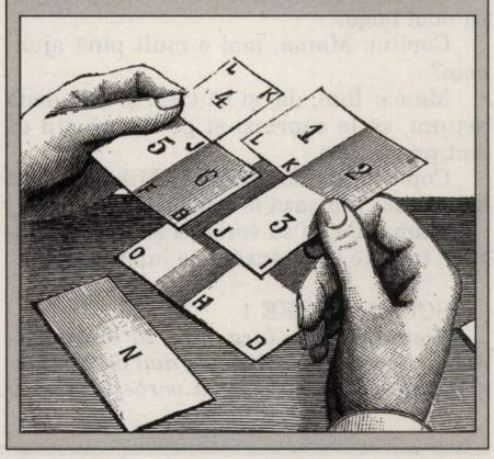

PUBLICITATE

Dilema veche + colecția Charlie Chaplin

3 luni - 111 lei
6 luni - 157 lei
12 luni - 244 lei

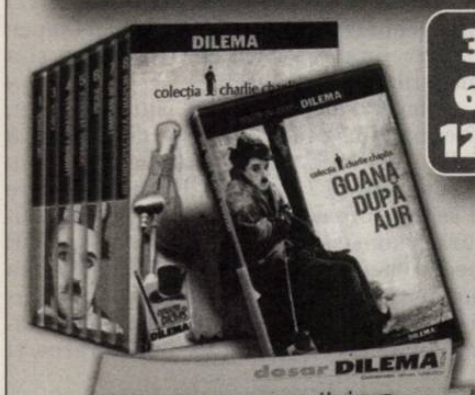

Abonează-te rapid prin SMS

SMS TRIMITE UN SMS DIN REȚEAUA ORANGE, VODAFONE SAU COSMOTE LA 7455 CU TEXTUL *DILEMA VECHE*

3 luni abonament

- Costul unui SMS este de 11,9 euro (TVA inclus)
- Din rețeaua Orange vei primi un mesaj de confirmare a înregistrării
- Din rețelele Vodafone și Cosmote vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro

Dacă trimiți până la data de 20 a lunii în curs, primești abonamentul începând cu data de 1 a lunii următoare. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informații la tel: 021-407.54.65

Alte metode de abonare

ONLINE
PLĂTEȘTE ONLINE PE WWW.ADEVARUL.RO
Pentru a contracta abonamente cu plata online aveți nevoie de card de credit/debit VISA, MASTERCARD, VISA ELECTRON sau MAESTRO valabil.

LA TOATE OFICIILE POȘTALE SAU LA CELELALTE FIRME CU CARE ADEVĂRUL HOLDING ARE CONTRACT DE DIFUZARE A ABONAMENTELOR.

TRIMITE TALONUL
Plătește prin ordin de plată sau mandat poștal și trimite talonul de mai jos.

ABONEAZĂ-TE!

Ai până la 13,2% reducere din prețul de la chioșc!

Tel: 021-407.54.64, 021-407.54.65; Fax: 021-407.54.67; e-mail: abonamente@adevarulholding.ro

Nume ..... Prenume ..... Compania* ..... Cod Fiscal* .....
(*Completați numai dacă plătitorul este o firmă) str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. ..... localitate .....
județ/sector ..... cod poștal ..... telefon ..... e-mail .....
Adresa de livrare (dacă este diferită față de adresa de mai sus): str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. .....
et. ..... ap. ..... localitate ..... județ/sector ..... cod poștal .....
Număr abonamente contractate ..... începînd din luna ..... la:

Dilema veche	☐ **3 luni (47 lei)**	☐ **6 luni (93 lei)**	☐ **12 luni (180 lei)**
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin	☐ **3 luni (111 lei)**	☐ **6 luni (157 lei)**	☐ **12 luni (244 lei)**

Cei care se abonează direct la Adevărul Holding vor completa și rîndurile de mai jos:
Am expediat către S.C. Adevărul Holding S.R.L. suma de ..... lei cu mandatul poștal/ordin de plată nr. ..... din data .....
în cont nr. RO81 ABNA 4100 2641 0028 5818 deschis la RBS BANK SA București sau RO39 PIRB 2501 7096 1600 5000 deschis la Piraeus Bank - sucursala Pipera.

Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 20 a lunii în curs. Prin prezenta sunt de acord ca S.C. Adevărul Holding S.R.L. să prelucreze datele mele cu caracter personal.

Completați talonul de abonament cu datele de identificare solicitate și expediați-l, împreună cu copia după dovada plății abonamentului prin poștă, la S.C. Adevărul Holding S.R.L., OP 33 - CP 14, București , cod poștal 014820 sau prin fax: 021-407.54.67. ACUM abonamentele se pot contracta astfel: ■ la sediul S.C. Adevărul Holding S.R.L., Șos. Fabrica de Glucoză nr. 21, Clădirea Connect 2, et. 1, sector 2, București ■ cu mandat poștal sau ordin de plată pentru S.C. Adevărul Holding S.R.L. ■ la oficiile poștale ■ la firmele particulare

ABONAMENTE NON-STOP LA 0318.200.200

Pentru pachete de abonamente, cereri speciale sau alte informații legate de abonarea la revista Dilema veche, sunați la 0372.130.245, 0372.130.246 de luni până vineri între orele 9:00-18:00 sau trimiteți e-mail la vanzari.directe@adevarulholding.ro

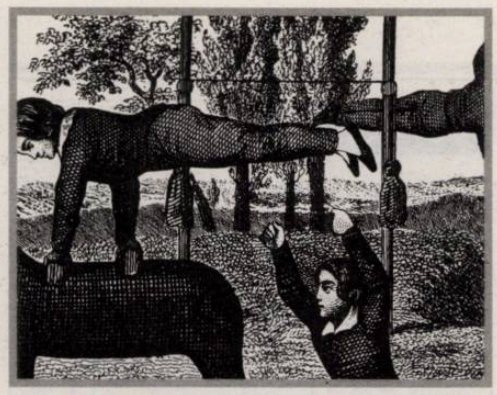

Lucian MÎNDRUȚĂ

talon de **participare**

Orfelinatul s-a mutat acasă

SCENA 1, TAKE 1
Visual: Copilul se joacă la consolă portabilă în amorsă, părintele în plan depărtat citeşte ziarul. Sunet de jocuri electronice.

Copilul: Tată... *(se joacă, zgomote)*
Tata: Da...
Copilul: A... lasă, l-am omorît.
Tata: Îhm!
Copilul: Tata...
Tata: Îhm
Copilul: Lasă, l-am omorît şi pe ăsta...

SCENA 2, TAKE 1
Visual: În maşină. Mama în faţă, copilul în spate. Mama vorbeşte la telefon.

Mama: Da, uite, trebuie să vorbeşti cu clientul, sînt prezentările alea de completat cu noul buget.

Copilul: Mama, mai e mult pînă ajungem?

Mama: Îhm, da, şi să treci şi cele două acţiuni, să le cuprinzi şi pe ele, că ştii că sînt pretenţioşi.

Copilul: Mama, mi-a zis Mihai că sînt băieţi care fumează la şcoală. Eu pot?

Mama: Da, şi să vorbeşti şi la contabilitate, trebuie să facturăm pe luna trecută.

SCENA 3, TAKE 1
Visual: *Cadru larg, cina în bucătărie. Mama, tata şi copilul. Nu se aud decît linguriile în farfurie, nimeni nu vorbeşte. Lăsaţi aşa zece minute... sau cît vă lasă sufletul.*

V-am dat trei scene de viaţă de familie. Sînt luate din scenarii de spoturi, însă pot la fel de bine să fie scoase din viaţă pentru că viaţa e multă şi lungă şi cuprinde multe scene plicticoase. Dar nu ea e subiectul aici, ci un studiu peste care am dat la serviciu, săptămîna trecută: 49% dintre copii petrec mai puţin de o oră în timpul săptămînii cu părinţii lor.

Am stat şi-am făcut socoteala: luni am venit tîrziu, amîndoi dormeau. Marţi a trebuit să plec din Bucureşti un pic, i-am văzut miercuri, dar nu mult, pentru că l-am dus pe Mihai la dentist. Pe drum, el s-a jucat în spate, eu m-am gîndit la volan. Joi am luat un film şi ne-am uitat jumătate de oră pînă cînd ei au adormit. Vineri am ieşit într-adevăr cu toţii s-o luăm pe mami de la aeroport, cînd ei iar s-au jucat în spate, iar eu am tăcut pînă m-am întîlnit cu mami, după care am vorbit numai cu ea.

Număraţi zilele în care aţi vorbit cu copilul despre un subiect serios, care să nu includă cuvintele „îmi cumperi?“ şi „numai dacă ai să fii cuminte“. De cîte ori, în ultimele şase luni i-aţi lăsat o mostră a înţelepciunii voastre, o morală, un înţeles, dincolo de „ţine-te de balustradă cînd cobori scările“ şi „la stop să te uiţi şi dacă ai verde, că mai sînt destui nebuni care te calcă cu maşina!“.

Am făcut şi eu socoteala. În lunile care au trecut de la începutul anului mi-am spus de mai multe ori părerea în revista asta sau în cealaltă, decît în faţa copiilor. Ei au fost în schimb liberi să-şi ia cîte păreri vor de pe Cartoon sau Minimax sau chiar de la staţiile de ştiri, unde părerile sînt libere şi ideile – puţine. N-am apucat să le spun care e motivul adevărat pentru care trebuie să-şi facă lecţiile (ca într-o bună zi să-şi ia maşină mai bună decît ăia care nu scriu!), de ce nu e bine să se laude cu ce au (pentru că e mult mai de efect ca inamicul să descopere singur şi să moară de invidie!) şi, în general, de ce e mai bine să nu ierţi pe nimeni, exact invers decît spune la cartea sfîntă (pentru că e un bun exerciţiu de memorie, care previne maladia Alzheimer!). Bine, glumesc aici, dar problema e simplă şi, sînt sigur, comună. Cu toţii am făcut copii şi cu toţii aşteptăm acum ca genele să le crească mari şi să fim mîndri de ei.

La începutul anilor '90, Occidentul se îngrozea de ce făceau românii cu orfanii lor. Astăzi, o altă generaţie de români îşi ţine orfanii acasă, în ceea ce numim familie. O organizaţie bine pusă la punct, care aduce în fiecare zi pîine pe masă şi maşina scumpă în faţa blocului. Dar care nu mai reuşeşte să trimită mai departe sensul a tot ceea ce facem (în cazul în care l-a descoperit). Mă aşteptam la mai mult de la noi, generaţia cu cheia de gît. Dar n-am reuşit să inventăm decît generaţia cu bona de mînă...

Şerban FOARȚĂ

gazela de perete

Noi apariţii la Editura Spectrum (I)

Cine ar fi putut crede că un studiu, unul de cea mai strictă (şi aridă) specialitate,-n speţă muzicologia, ar fi în stare să ajungă un *best-seller?!* Or, iată, tocmai ăsta este cazul studiului domnişoarei Mirela Icsulescu şi al domnului Mirel A. Igrecescu asupra celor 48 (patru zeci şi opt) preludii & fugi din *Clavecinul bine temperat*, opul celebru a lui J.S. Bach. Or, în ciuda faptului că el, Johann Sebastian, va fi fost un soi de *homo religiosus* (o „uşă de biserică“, adică, nu doar la figurat, ci şi la propriu!), autorii cărţii, pornind de la premisa cum că Împăratul Napoleon afirmă, într-unul din panseurile sale, că *„En amour, la seule victoire, c'est la fuite“* (i. e.: „Singura victorie, în dragoste, e fuga“), convertesc opul pomenit, cu un aplomb inverosimil, într-un fel de... semi-*Kamasutra*. „Semi“, pentru că *ars amandi*,-n ocurenţă, e astfel doar pe jumătate. Preludiului, adică, în loc să-i urmeze actul propriu-zis, – nu-i urmează, iată, decît fuga. *Clavecinul bine temperat* e, în proporţie de 50%, o „artă“, mai curînd, „a fugii“ *(Kunst der Fugge)*. Ceea ce poate fi adevărat, sub, cel puţin, aspect erotologic. – Cu o rezervă, însă, şi anume că, Johann Sebastian, incontestabil mare „preludist“, – „en amour“, n-a practicat „la fuite“, ci a umplut o casă cu copii!

Florentin ȚUCA

Ora exactă din sportul românesc

Tenis punct sport

Tenisul este (un) sport. Terenul pe care se joacă seamănă cu un ring de box, dar e un podium al defilării eleganţei; pare un dreptunghi, dar el este, de fapt, un pătrat cu 64 de căsuţe albe şi negre; aparent, e înjumătăţit de linia care-pe-care a unui fileu, dar este linia deasupra căreia cele două jumătăţi îşi întind, *fair-play,* mîna; pare încorsetat între propriile-i margini, dar astea-s tuşe neinterpretabile şi nesusceptibile de simulări; în fine, terenul de tenis are un aer de autonomie şi autocentrare, dar el este, în realitate, o curte interioară a unei case boiereşti vechi, înspre care dau şi balcoanele gazdelor, şi ale oaspeţilor.

Cei care practică sportul ăsta ca mari performeri nu-s semizei. Federer şi-ai lui sînt oameni normali care ştiu că expresia forţei fizice trebuie să fie elegantă; că prestaţia atletului se cere dublată de inteligenţă şi puterea mentală a şahistului; că atunci cînd punctează graţie bandei fileului intervenient, trebuie, în numele acestuia, să-şi ceară scuze; că în careul de serviciu nu poţi simula nici o cădere şi, chiar de-ai face-o, n-ajută la nimic; în fine, că acolo, în minunata curte interioară unde-şi întîlnesc adversarul, ei respiră acelaşi aer cu gazdele şi oaspeţii de la balcoanele casei boiereşti.

Mie unuia îmi place tare mult să-i privesc. (Uneori, să-i şi ascult, pentru că, de regulă, ştiu să se exprime în mai multe limbi de circulaţie internaţională.) În plus, cred că şi copiii, şi adolescenţii de la noi au şansa ca, urmărindu-i, să asiste la confruntări sportive de înaltă ţinută şi să guste spiritul de *fair-play* care domină cvasiunanimitatea meciurilor de tenis.

Sîmbătă după-amiază priveam, încîntat, semi-finala de la Monte-Carlo, Djocovic-Verdasco. Am fost întrerupt, brusc, ca şi-n finala de la Roland Garros şi-n alte ocazii, de cucul orei exacte din sport...

Sport punct România

În România nu există, pare-se, decît un singur sport care merită urmărit şi-n numele căruia poţi întrerupe orice, curentul electric, o prescripţie, un coit, orice: Liga Cuiva. Terenul pe care se joacă Liga Cuiva pare a fi unul de fotbal, dar e, în realitate, un ring de wrestling: nişte tipi foarte solizi (era să zic, ptiu drace!, îmbuibaţi) sar unii peste alţii sau mimează diverse atacuri ori eschive. Nu pot vedea foarte bine despre ce e vorba, pentru că tele-imaginea mă mută pe un alt teren, piaţa centrală a urbei, unde un grup de înflăcăraţi se vor pe ei, pe ei, pe ei, pe mama lor. Şi-apoi, caleidoscopic, imaginea asta e înlocuită cu a unui alt gazon, o judecătorie unde se dezbat fazele controversate din minutul 91, faulturile, sechestrările şi simulările aferente. Pe urmă, imaginea trece pe un alt teren, o discotecă în care un mut trage pe nas nişte prafuri de slăbit, direct de pe tatuajul înveninat al consoartei. După care, un cadru de sub masa unui restaurant unde se plimbă liniştită, gonflată şi ghiftuită, o valiză Louis Vuitton. Dăm apoi legătura pe o altă arenă, naosul unei biserici, unde un proaspăt descălecat din Maybach simulează pios îngenuncherea în careu şi se-apucă să picteze pe sticlă mătănii, iar la ieşirea din lăcaş, sudalme. Trecem apoi pe sub Podul Grant, pe Dealul Feleacului, pe malul Dunării şi tot aşa... Şi după toate aceste intercalări şi verticalizări, imaginea caleidoscopică revine şi se stabilizează odihnitor pe stadionul central, Fierăria lui Iocan, studioul TV unde are loc cel mai mediatizat şi interesant meci al etapei: disputa finanţatorilor cu preşedinţii şi-a analiştilor cu impresarii.

E meciul analizelor şi-al sintezelor zilei, disecarea imaginilor din urbe, din discotecă şi din biserică. E meciul părerilor competente şi formatoare de opinii. E meciul în care ei se mobilizează exemplar, ca să facă o figură frumoasă pe care s-o arate lumii. E meciul meciurilor, pentru că ei sînt aceia care practică Liga Cuiva ca mari performeri şi ca semizei. Opiniile lor (musai competente), analizele lor pedante, înflăcărarea şi piepturile lor umflate, asta-i tot ce contează. Poa' să crape toată zgura Roland-Garros-ului şi să se umfle într-o haldă fierbinte care să-i sufoce şi pe Nadal, şi pe Federer laolaltă: cînd ora s-a făcut exactă, timpul încremeneşte-n loc, iar noi tre'să ne ridicăm în picioare şi, ochi şi urechi la baghetele acestor semizei dirijori, tre' să cîntăm imnul naţional al sportului românesc.

18 aprilie 2010

E meciul analizelor şi-al sintezelor zilei, disecarea imaginilor din urbe, din discotecă şi din biserică.

P.S. Scriam rîndurile de mai sus duminică, în aşteptarea finalei Nadal-Verdasco. Ce mi s-a propus în schimb a fost transmisiunea în direct a unor cafteli cu rating şi specific naţional, între nişte bătăuşi locali. Titlul pus în joc – „Greul Bucureştiului“. Nu mai zic nimic...

PUBLICITATE

CENTRUL DE LIMBI STRAINE FIDES

Cursuri de limbi straine

fides

La sediul Fides ultracentral, modern sau la sediul institutiilor.
Inscrieri in perioada: 10 - 21 mai 2010.
Engleza, franceza, germana, italiana, spaniola, greaca, suedeza, portugheza etc. si limba romana pentru straini.
Pregatire TOEFL, CAMBRIDGE, IELTS si testari TOEIC, TFI.
CURSURI DE LIMBI STRAINE IN STRAINATATE
10 limbi straine in 100 de locatii.

19 ani experienta
aviz M.E.C
si Ministerul Muncii

Tel: 021 313.47.45, 313.47.85, 313.47.86, Fax: 021 313.47.28, www. fidescentre.ro
cursuri@fidescentre.ro Bucuresti, Pta. Rosetti, Bd. Hristo Botev nr. 1, et.1 sect. 3.

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Ciorănia

– sau despre faptele „umile şi periferice“ –

Nu mi-aş fi închipuit vreodată că se poate scoate atît de mult din fapte umile şi periferice! – a exclamat „intelectualul român“, după ce Victor Alexandru Stoichiţă a ajuns la Platon şi sofişti pornind de la „şmecheriile“ interpretative (şi nu numai) ale ţiganilor lăutari (inclusiv – oroare! – manelişti). De fapt, aşa cum pentru un medic nu există organe nobile, de care se ocupă cu plăcere şi mîndrie profesională, şi organe ignobile, de care nu vrea să audă, nici pentru ştiinţele sociale nu există „fapte umile şi periferice“; există doar profesionişti care ştiu să vadă şi profesionişti care sînt obişnuiţi să privească doar ceea ce li s-a spus că e demn de văzut. Or, din acest punct de vedere, prezentarea lui Stoichiţă din cadrul Conferinţelor de la Şosea a fost o demonstraţie de virtuozitate şi clar-viziune cum rar mi-a fost dat să ascult. Combinaţia de plăcere aproape ţărănească de joc şi rafinament francez de analiză şi limbaj au completat acest moment de bucurie spirituală pură.

Dar cum este posibil aşa ceva cînd subiectul întregii analize nu era altceva decît *ciorăniile* şi *şmecheriile* cu care se mîndresc ţiganii lăutari? Despre ce vorbeşte ăsta, mînca-ţi-aş? – s-a amuzat şi „presa română“.

Păi, tocmai aici e întreaga artă! Ea începe, pur şi simplu, prin a lua în serios ceea ce spun şi fac oamenii, oricît de „umili şi periferici“ ar fi ei. Or, Stoichiţă a observat în Zece Prăjini, unde a ajuns invitat de Speranţa Rădulescu şi unde a rămas vreme îndelungată, că pentru tot acest sat de lăutari „ciorănia“ este o referinţă constantă, vag misterioasă, de mare admiraţie, care punctează comentariile lăutarilor între ei, şi nu doar pentru gage. Şi a luat în serios acest lucru: nimic nu este lipsit de rost în lumile umane!

Dar ce rost profund şi nobil poate avea „hoţia“ (căci *cioran* asta înseamnă, „hoţ“!)? Nu orice fel de hoţ însă – se grăbesc lăutarii să explice – ci un „hoţ deştept“, „priceput“, „talentat“ etc. Căci „hoţia“ lui constă în primul rînd în a „fura meseria“ pentru a intra în breasla lăutarilor, iar mai apoi în a „fura“ cîte o „şmecherie“ muzicală a celor mai pricepuţi dintre ei şi a se lăsa la rîndul său „furat“, dacă i-a ieşit şi lui o „şmecherie“ demnă de un mare lăutar. Se poate şi fără, desigur, dar e „ca şi cum ai găti fără sare“ – explică un bătrîn din fanfara din Zece Prăjini. Şi Stoichiţă a dat audienţei mai multe exemple cît se poate de „tehnice“ de intervenţii cromatice şi alte trucuri cu care se mîndresc unii sau alţii dintre lăutari. Inclusiv o şmecherie deşteaptă a unuia Mozart, pe care un lăutar nu s-a jenat să o ciorănească, încîntat de cum sună chestia aia cu *a la turca*. Este exact acelaşi gen de „furat“ ca în cazul descîntecelor, despre care orice „vrăjitoare“ a satului îţi va spune că nu pot fi învăţate, ci doar „furate“ de la cele care deţin secretul, pentru ca apoi să mai fie îmbunătăţite pe ici, pe colo, „ciupind“ cîte un vers sau un gest de la babele mai pricepute. Este o întreagă „cultură a şmecheriei“, care poate fi urmărită de-a lungul şi de-a latul globului şi pentru care legile recente de „proprietate intelectuală“ impuse şi lăutarilor sînt o mare neînţelegere...

Bine, bine, veţi spune, orice cîntăreţ caută cîte o astfel de *astuce*, cum ar spune francezii. Mda, doar că ciorănia nu-i *une astuce*... E mai mult şi mai puţin în acelaşi timp, este o tehnică, desigur, o găselniţă, dar este şi un „meşteşug al emoţiilor“ – iar lăutarii, aceşti „fabricanţi de emoţii“, cum îi numeşte Stoichiţă, nu fac această opoziţie între tehnică şi emoţii. Ei cîntă în public şi pentru public – pentru a ajunge la buzunarul acestuia, după cum o declară toţi, fără complexe. Şi cum altfel pot atinge acest scop decît emoţionînd audienţa? Ciorănia este o practică a eficienţei şi o tehnică socială, şi nu o virtuozitate în sine. Lăutarii adevăraţi nu cunosc arta pentru artă, asta e o invenţie a intelectualilor de la oraş. Şi a Cîntării României...

Ajungem astfel mult mai departe decît stricta „cultură profesională“ a lăutarilor: ciorănia lor este un tip de inteligenţă, este de părere Stoichiţă, o inteligenţă care se opune gîndirii planificate aşa cum sofistul se opune, paradigmatic, lui Platon. Este o gîndire în act a cărei intenţionalitate este eficienţa socială pentru care a fost creată, o gîndire care trece prin degete mai mult decît prin creier şi care îşi găseşte expresia nebănuit de plenară în acest cuvînt „umil“ al unor oameni „periferici“: *ciorănie*.

Ascultîndu-l pe Victor Alexandru Stoichiţă, am avut brusc sentimentul că înţeleg în sfîrşit ce voia să spună Lévi-Strauss cu acel „bricolage“ prin care caracteriza „gîndirea sălbatică“ şi explica vasta combinatorică a miturilor – şi care a creat atît de multe neînţelegeri chiar şi printre cititorii mai mult sau mai puţin avizaţi. M-am amuzat apoi gîndindu-mă că, dacă ar fi cunoscut studiile lui Stoichiţă sau lăutarii de la Zece Prăjini, ar fi descris probabil miturile lumii ca „marea ciorănie“. Şi, poate, ar fi renunţat şi la structuralismul său integral...

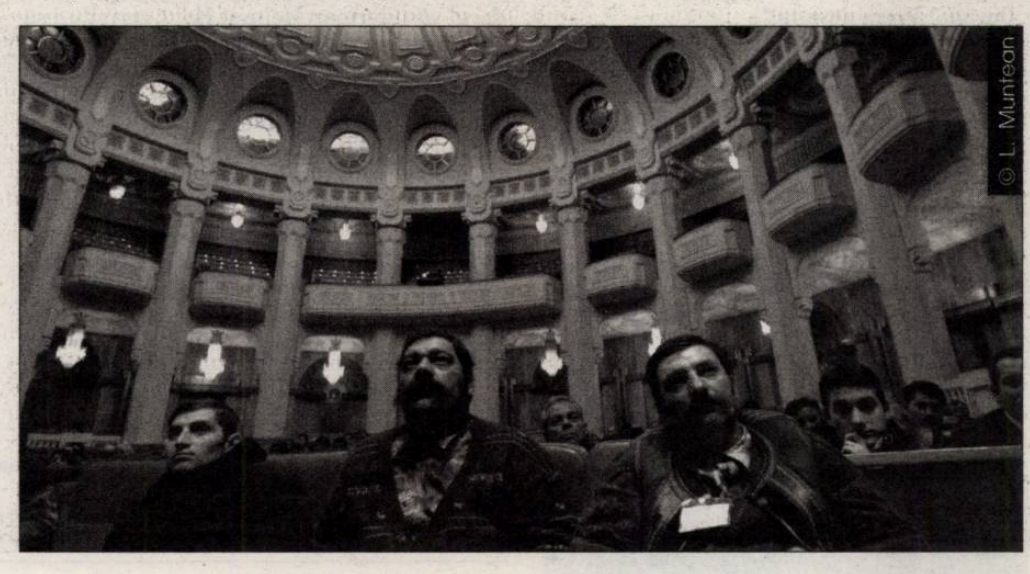

PUBLICITATE

presseurop

www.presseurop.eu

Courrier international şi alte trei reviste europene şi-au unit experienţa în spaţiul Web pentru a oferi cele mai bune articole din presa europeană.

Politică, societate, cultură: zilnic pe site-ul Presseurop.eu, actualitatea continentului nostru în zece limbi străine.

Lectură plăcută !
Echipa Presseurop

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

După 20 de ani – singurul supraviețuitor al Golaniadei

Nu mulți dintre noi își mai aduc aminte cum a început totul, acum 20 de ani: de la un miting al partidului numit PNȚCD, în acel moment far al opoziției române, care avea doi lideri de calibru – legendarul Corneliu Coposu și prea des trecutul cu vederea Ion Rațiu (cred, unul dintre puținii oameni realmente *normali* în România acelei vremi!). Dar nici măcar acești doi capi ai aceluiași partid nu se înțelegeau între ei. Nu împart aici vina; doar constat. Acel partid azi nu mai există (unii mă veți contrazice, spunîndu-mi că „ba da, mai există"; caz în care-mi vin în minte cuvintele nepieritoare ale unei foste distinse, apoi sinistre, soții: „Dovada! Vrem dovada!").

Cam pe-atunci, în aprilie 1990, URSS încă exista, iar Mihail Gorbaciov lansa la Moscova un „plan de accelerare a reformelor" – inclusiv cu un vast program de „denaționalizări". În aprilie '90, Iugoslavia exista și ea, încă. Pe hîrtie, era un stat prosper – care producea, cum am mai scris aici, o excelentă gumă de mestecat! În viața reală, acolo se ascuțeau săbiile. În acea lună, Slovenia și Croația organizau – separat – alegeri, și în ambele cîștiga opoziția anticomunistă: slovenul Kučan (un fost comunist „răspopit") și croatul Tudjman (un fost disident naționalist), dacă aceste nume vă mai spun azi ceva. Cei doi n-aveau nimic în comun – în afară de dorința de a sparge Liga Comuniștilor Iugoslavi, baza establishment-ului uneia dintre cele mai frumoase (și șubrede) federații care au existat în istoria secolului al XX-lea.

După 20 de ani, unul singur rezistă: l-ați votat sau nu, el e acolo!

În aprilie 1990 era ceva zarvă și în RDG – dacă aceste inițiale, și ele, vă mai spun oarece. În chiar acele zile, liderul est-german Lothar de Maizière purta discuții aspre cu liderul vest-german Helmut Kohl, cerîndu-i să accepte o paritate unu la unu între *Deutsche Mark* și marca estică. Nu era foarte clar dacă și cînd se vor uni cele două Germanii („da" – spunea Bush-tatăl; „mmmddda" – spuneau Gorbaciov, Mitterrand și madam Thatcher).

Tulburări mari și în Polonia, în acel aprilie 1990: în grupul omogen al Solidarității de altădată apăreau fisuri: Lech Walesa, de o parte, Adam Michnik și Tadeusz Mazowiecki, de alta. Primul avea să ajungă peste cîteva luni președinte și avea să-l sape puternic pe ultimul, încă prim-ministru (în Polonia, conflictul dintre președinte și premier pare a fi un fel de hobby elitist). În aprilie '90 numai țara numită Cehoslovacia era, în zona noastră, relativ calmă. Cu tact, fumînd țigaretă de la țigaretă, președintele Vaclav Havel fusese la Moscova și obținuse de la Gorbaciov retragerea eșalonată a armatei sovietice, din țara sa. „Băieții pot să mai bea cîteva beri înainte de plecare" – ar fi spus cehul, iar rusul ar fi zîmbit acru. În fine, tot în aprilie 1990 un june politolog nipono-american, pe nume Fukuyama, lucra de zor la o carte (dezvoltare a unui eseu publicat în vara lui '89) prin care deslușea întreaga istorie a viitorului: *istoria s-a sfîrșit, democrația liberală e pe cale să învingă plenar* – spunea el.

În acel context apărea, în România, în mijlocul Bucureștiului, pe 22 aprilie '90, locul de poveste numit *Golania:* un simbol al diviziunii ce stăpînea atunci țara, între cei „cu trandafiru'" (majoritari) și ceilalți („mensevicii" epocii). Pe scurt: și unii, și alții la fel de schizoizi (o spun cu nostalgie, ca fost „student-golan"). Douăzeci de ani bătuți pe muchie trecut-au și multe dintre vedetele TV de azi ale României erau atunci niște sugari analfabeți (unele au rămas la fel pînă în prezent). O recapitulare: URSS, Iugoslavia, RDG, RFG, Cehoslovacia nici măcar nu mai există. La fel, și marca germană. Tudjman și Mitterrand, Coposu, Rațiu și Vali Sterian au murit; iar alți eroi ai epocii au ieșit la pensie. Denaționalizarea în Rusia a reușit briliant – vezi vilele londoneze ale unor Berezovski sau Abramovici. Europa e alta, România e alta. Cît despre teza lui Fukuyama, n-o mai ia nimeni în serios.

Nu știu alții cum sînt, dar eu unul, acum, cînd mi se cere să spun un nume reprezentativ pentru Piața Universității dau în bîlbîială. Marian Munteanu? Studenții de azi nici nu mai știu *who the fukuyama is Alice* (de parcă noi am fi știut, atunci!). Doina Cornea? *Idem,* din păcate. Miron Cozma? Ăsta-i din alt film, cu mineri. Gheorghe Zamfir? *Please, no!* Și, cu riscul de-a scandaliza, zic și eu că s-ar putea să ajungem, într-un viitor, la concluzia că singurul beneficiar real al Pieței Universității și singurul nume de care Golaniada s-a lipit iremediabil precum timbrul de scrisoare rămîne – ați ghicit, știu – Ion Iliescu.

***Adrian Cioroianu** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București.*

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

Ubicuitatea canină

Cînd la 1808, din poruncă rusească, apar pe ulițele Bucureștiului primii hingheri, mahalagii protestează cu vehemență verbală, dar și cu agresivitate fizică. Cîinii erau, atunci ca și acum, un bun al tuturor. Cu stăpîn sau fără stăpîn, se aflau pretutindeni, în curți și pe garduri, în uliță, sub trăsuri sau căruțe, pe poduri și sub poduri, pe malurile apelor, în măcelării și pescării, în spitale și temnițe, zi sau noapte. Dorind să facă ordine în orașul ocupat, guvernatorul rus poruncește ca toți cîinii să fie omorîți acolo în uliță: „hingherii să îmble pe toate ulițele Bucureștilor și veri cîți cîini vor fi, să-i omoare pe toți, în scurt. Nici ziua, nici noaptea cîinele slobod să nu se afle". Măsura este contestată de bucureșteni, nu datorită cruzimii, ci pentru că nimeni nu avea cum să țină cîinii

Și veniră iarăși rușii pe la 1828 și găsiră cîinii nestingheriți pe ulițele mahalalelor. Și îi lăsară tot acolo. Altă operațiune de „curățire" a orașului de cîini, destul de numeroși, începe la 1837: „există la București un număr considerabil de cîini care umblă liberi pe uliță și, înfometați cum sînt, îi atacă violent pe trecători", notează francezul Raoul Perrin. Cum nu s-a organizat un serviciu special de stîrpire a lor, locuitorii sînt încurajați să participe la această acțiune, pe fiecare cap de cîine oferindu-se cîteva parale. Primii care se înhamă la această misiune, robii țigani, se dovedesc foarte abili, iar metodele lor nu stîrnesc protestele nimănui, dimpotrivă: „robii țigani, atrași de cîștigul cîtorva parale, străbat zilnic ulițele în căutarea cîinilor, le iau urma și înarmați cu o țepușă lungă, îi străpung ca

„Robii țigani, atrași de cîștigul cîtorva parale, străbat zilnic ulițele în căutarea cîinilor, le iau urma și înarmați cu o țepușă lungă, îi străpung ca pe puii de găină..."

într-o curte fără garduri. Iar lanțul, sau sfoara, sau sîrma, sau ce-o fi fost își puteau găsi alte întrebuințări decît să stea toată ziua ponite de copaci sau jumătăți de garduri. În urma protestului, se revine și se cere tuturor proprietarilor să-și țină cîinii legați prin curți spre a nu cădea victime ale trimișilor Agiei. Legați sau nelegați, cîinii nu ajung să fie victime ale hingherilor, ci mai degrabă săracii ruși care credeau că pot construi aici, în București, o utopie de societate în care să domnească ordinea. Plecară la 1812, dar cîinii rămaseră și vodă Caragea poruncea și el ca „pe toată ziua" o căruță „să care cîini afară din București" unde urmează a fi omorîți.

pe puii de găină, îi poartă apoi în triumf pe un mic car, după care îi jupoaie de piele, pe care o folosesc în beneficiul societății robilor", scrie același Perrin, locuitor pe meleaguri românești vreme de 11 luni. Epidemiile de ciumă și holeră favorizează creșterea haitelor de cîini. Urletele lor îngrozesc și mai tare populația decimată de boală; umbletele lor sperie. Fără stăpîn, așadar fără hrană, dezgroapă cadavrele și împrăștie „resturi" peste tot.

Tot în uliță îi găsește și anaforaua Sfatului din 18 octombrie 1852; garduri și lanțuri nu prea sînt nici în tîrgul Iașilor pentru că se revine la eterna problemă a cîinilor, proprietatea cuiva, dar nu se știe prea bine a cui.

Abia această anaforă pune în discuție spectacolul oribil al uciderii cîinilor în uliță. „Cruda și urîcioasa priveliște" necesită măsuri de urgență: „să fie oprit cu totul țircularea cînilor pe uliță", se scrie, recomandîndu-se proprietarilor să folosească botnița și zgarda. Cîinii care îndrăznesc totuși să „țircule" liber sînt lăsați la voia hingherilor. Patru la număr, ce primesc sarcina ca „îndată ce vor întîlni un cîne... să-l prindă cu chipul ce va găsi mai nimerit", poate cu „mici arcane", să-l ducă la un adăpost, ce se prevede a se deschide, unde să-l ucidă, prin otravă, dar după 36 de ore, perioadă în care n-a fost reclamat de cineva. Cîți astfel de cîini vor fi fost reclamați nu-i greu de presupus, avînd în vedere că stăpînul trebuie să achite o taxă de „un sorocovăț". Nu prea mult, ce-i drept, dar cînd nu-i ai? Și apoi, cîini sînt destui în uliță, de ce să plătești, cînd poți să te servești?!

Aprilie 2010, ubicuitatea canină este o realitate istorică, din moment ce curtea celei mai înalte instituții culturale, Academia Română, este plină de cîini, dar și o realitate sanitară, din vreme ce spitalele nu pot funcționa fără prezența haitelor de cîini, și astfel de realități pot fi construite căci parcuri, supermarketuri, biserici, uliție, benzinării, locuri de joacă, scări de blocuri, școli, grădinițe, poliție, guvern, parlament compun o bucățică din realitatea canină fără de care România nu poate fi definită.

Curată conspirație canină!

***Constanța Vintilă-Ghițulescu** este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din București.*

anti nostalgia

Exodul

„În urma presiunii ofensive a armatelor ruseștí în Polonia, nenumărate convoiuri de refugiați au trecut frontiera României, prin punctele Zalesnic, Orășeni și Vișnița. Odată cu acest exod al populației civile au trecut și cîteva elemente militare disparate.

Numărul refugiaților particulari trece de 4000. Ei au venit cu automobilele și fac parte din clasa avută a Poloniei.

S-au refugiat de asemenea și cîteva vagoane cu copii. Numărul copiilor se ridică la circa 400; al trupelor în retragere, refugiate la noi, cam 10.000 soldați și ofițeri.

Soldații și ofițerii au fost imediat dezarmați și internați.

De remarcat că ei aparțineau armelor și unităților celor mai diferite.

Pe ziua de ieri au intrat în țară și 100 de avioane poloneze, în majoritate avariate, iar o parte din piloți răniți.

Potrivit regulilor internaționale, trupele internate vor fi întreținute pe socoteala statului. Refugiații care n-au roluri militare vor părăsi probabil țara.

În cursul nopții au trecut granița și dnii Moscicki, președintele Republicii Polone, mareșalul Rydz Smigly, membrii fostului guvern polon cu președintele lor și dl Beck. Primirea s-a făcut după toate regulile ospitalității. Găzduirea președintelui Moscicki și a mareșalului Rydz Smigly s-a făcut la Palatul metropolitan din Cernăuți. În cursul zilei de ieri [25 sept. 1939, *n.r.*] foștii demnitari poloni au părăsit Cernăuții îndreptîndu-se spre localitățile ce le-au fost indicate pentru timpul cît vor sta în România.

Dl Moscicki va sta la Bicaz, mareșalul Rydz Smigly la Craiova, iar foștii miniștri la Slănic."

Universul, an 54, 26 sept. 1939
(în vol. colectiv *23 August 1944.* I, *Documente 1939-1943,* Editura științifică și enciclopedică, 1984)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Întrebările nepotrivite

„Nu-ţi întreba copilul într-o zi ploioasă ce i-ar plăcea să facă: te asigur că ceea ce lui i-ar plăcea să facă, ţie nu ţi-ar plăcea să vezi.“
(Fran Lebowitz)

Scrisoarea a doua, către fratele meu, exasperat de răspunsurile monosilabice ale fiului său

Frate,

Adu-ţi aminte cum bombăni cînd te întreb „ce ai făcut azi la serviciu?“: „muncesc, ce să fac?!“.

Dacă vrei ca dialogul dintre tine şi copilul tău să dureze mai mult de treizeci de secunde, nu-l întreba „ce-ai făcut azi la grădiniţă?“. Răspunsul, „m-am jucat“, previzibil, ar trebui decretat brand al vîrstei preşcolare: copiii răspund aşa fiindcă 1) la vîrsta lor, jocul este principala formă de activitate, fie că învaţă, fie că se relaxează. Iar 2) habar n-au că ceea ce îţi doreşti tu să afli, de fapt, este dacă a mîncat, cu cine s-a jucat, ce poezie a învăţat, ce joc nou l-a bucurat, dacă are un prieten, ce îl supără şi de ce, ce l-a pus pe gînduri etc. Nu ştiu, la vîrsta lor, să descrie emoţii, gînduri, sentimente, experienţe. Întrebările ţintite pe detalii îi vor ajuta să povestească, să-şi amintească fapte, întîmplări, să reţină, prin repetare sau descriere, cunoştinţele şi deprinderile asimilate în clasă. Aşa că fă bine şi spune-i simplu şi direct ce vrei să ştii.

Apoi, vrei răspunsuri ample şi idei complexe? Lasă deoparte întrebările care cer răspunsuri în da sau nu (Ţi-a plăcut spectacolul? A fost frumos în parc? Îţi place să te joci cu Gigel?). Sau completează-le cu alte întrebări (Cu cine te-ai întîlnit în parc? Ce jucării ţi-au plăcut acolo? Ce (nu) îţi place la Gigel?)

Bun, şi acum să ne gîndim împreună la o altă problemă spinoasă: afli, de la o terţă persoană – educatoarea, prietenul, vecina furioasă – că a intrat într-un conflict, de orice fel, cu altcineva, copil sau adult. Tu nu ai fost de faţă. Cum faci să afli adevărul? Nici să nu te gîndeşti să începi cu „de ce ai făcut asta?“

Doar nu porneşti de la premisa că ceilalţi ştiu sigur adevărul şi că el este vinovat. Semnalul pe care trebuie să i-l transmiţi este că ai încredere în el şi că îţi va spune exact cum s-a întîmplat. Important pentru tine, şi pentru el, este să rezolvaţi problema împreună, nu să-l pedepseşti. Deci: încearcă întîi cu „Vreau să ştiu ce s-a întîmplat, de fapt“. Apoi, lasă-l să spună toate detaliile întîmplării, chiar dacă ţie ţi se par irelevante. Pe el ar putea să-l ajute să-şi dea seama cum a ajuns în acel conflict. După ce sfîrşeşte de povestit tot incidentul, vine şi momentul clarificării: „deci, ai făcut asta?“. Dacă răspunsul este „da“, evită întrebarea care începe cu „de ce“: pus la zid, va încerca să găsească justificări, să dea vina pe soartă sau pe colegi. Descrie-i în propoziţii simple consecinţele greşelii lui şi felul în care va trebui să repare daunele.

Dar despre cum, cînd şi de ce corectăm un comportament, îţi voi mai scrie.

P.S. Ştiu că eşti interesat de cărţi pentru copii, în limbi străine. Am descoperit o mină de aur: compania de distribuţie de carte străină Prior Books Distributors. La sediul ei din Bucureşti, strada Răspîntiilor nr. 32, sau pe site, www.ebookshop.ro, găseşti cărţi şi jocuri pentru toate vîrstele, în franceză, engleză, germană, italiană, enciclopedii, albume, ghiduri, din toate domeniile: educaţie, psihologie, matematică, ficţiune, medicină, mîncare – ce mai... timp şi bani să ai, pentru cîte are magazinul de oferit.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Mîinile, porumbelul şi furnica

La Festivalul Internaţional de Film NexT de anul acesta nu am reuşit să văd decît două categorii de filme: cele premiate şi cele de la secţiunea NexT Kids. Mărturisesc, fără cine ştie ce ruşine, că cele destinate copiilor mi-au plăcut mai mult.

Toate scurtmetrajele din secţiunea „Kids“ erau peste medie. Îndeplineau două condiţii necesare: aveau, fiecare dintre ele, cîte o idee, şi erau, majoritatea, aproape impecabile ca imagine. Un singur lucru rămîne discutabil în privinţa lor: în ce măsură puteau fi înţelese – cel puţin unele dintre ele – de preşcolarii din sală.

Cel dintîi – *Cerc*, în regia lui Kirk Hendry (Marea Britanie, 2008) – era descifrabil şi pentru copiii mai mici. Chiar dacă aceştia nu aveau acces la semnificaţiile lui mai profunde, puteau cu siguranţă urmări fascinantul joc al mîinilor-umbre care se transformau din frunze în gazele şi apoi în vînători, într-o junglă imaginară. O idee simplă, dar genială: să construieşti o lume exclusiv din mîini, din palme şi degete, privite din diverse unghiuri şi proiectate ca umbre pe un ecran. Filmul îţi arată cum poţi găsi utilizări spectaculoase unor părţi ale corpului pe care te-ai obişnuit să le foloseşti strict în gesturi automate.

Triplu concert în re minor (Australia, 2008, regia Daniel Mitchell) nu are nici unul dintre atuurile *Cercului*. Nu are altceva decît poanta de la sfîrşit. Dar aceasta e, slavă Domnului, reuşită: după ce tot filmul vezi cum nu se întîmplă nimic, la sfîrşit, eroina sa (Alex Cook), o fetiţă, care este, în cele din urmă, admisă să participe la un concert adevărat, reuşeşte să scoată nota sa (una singură...) cu trianglul ei. Deşi îl scapă, acesta produce sunetul dorit. Ideea în sine de a aspira să fii instrumentist la trianglu mi se pare interesantă ...

Cel mai bun film al secţiunii a fost (cel puţin pentru mine) *Pigeon: impossible* (Lucas Martell, SUA, 2009). Se vede cu ochiul liber că titlul e o parodie la *Mission: impossible* (1996, regia Brian de Palma, cu Tom Cruise). Un agent începător, care are pe mînă o servietă oficială ce controlează o bombă nucleară, se aşază, cu servietă cu tot, pe o bancă să mănînce un covrig. La el vine un porumbel aparent paşnic, care pare să vrea doar o bucată de covrig. Agentul îi aruncă firimitura, dar, pentru ego-ul porumbelului (care se dovedeşte a fi un monstru orgolios), aceasta nu e suficientă. Poate să fi contat şi faptul că agentul i-a aruncat-o, în loc să-l lase pe el să muşte din covrig... În orice caz, în goana după covrig, porumbelul, deloc al păcii, nimereşte în servietă, declanşînd, automat, toate armele posibile, inclusiv bomba. Pe care agentul reuşeşte să o deturneze în ultimul moment, printr-o tactică simplă: îi dă ce voia, hapsînului porumbel, şi anume covrigul. Sfîrşitul e sadic, dar şi justiţiar (porumbelul devine personaj negativ pe parcursul filmului, mai ales printr-o privire diabolică aruncată agentului, din care se vede că acţiunile lui erau, deja, deliberate): bomba cade pe porumbel...

Spre deosebire de porumbel, *Furnica* din filmul cu acelaşi nume (Germania, 2009, regia Roman Kalin şi Florian Wittman) nu e cu nimic vinovată. Şi totuşi, soarta ei atîrnă de un fir de păr, în fiecare moment: scapă, la mustaţă, să nu fie călcată de un skater iubitor de acrobaţii. La sfîrşit, skaterul se împiedică de o piatră minusculă lăsată de furnică (intenţionat?/neintenţionat?) şi cade.

Alte trei filme prezentate la secţiunea pentru copii a NexT au fost măcar interesante estetic: *Dunia* (Polonia, 2003, regia Joanna Jasinska), *Îngerii gunoaielor* (Canada, 2008, regia Pierre M. Trudeau) şi *Tăietorul de cuvinte* (Franţa, 2009, regia Izu Troin). Dacă mă gîndesc mai bine, desigur, era greu pentru preşcolari să le înţeleagă: dar, cu siguranţă, cîte ceva din ele i-a mişcat, intelectual sau emoţional, chiar dacă nu cu totul conştient.

Selma IUSUF

legende urbane

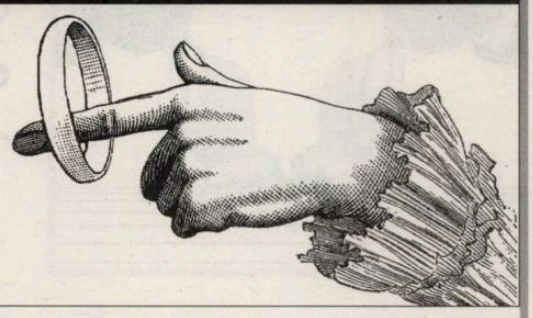

Oameni colorați

Dana Boroş are 34 de ani, lucrează într-un domeniu care are legătură cu agricultura şi în timpul liber colorează oraşul şi oamenii. Cu lîneturile şi firele pe care le împleteşte în haine. Nu e vedetă, are prieteni ca fiecare dintre noi şi face parte dintr-un grup de artizani urbani. Şi-a făcut un magazin online în care îşi vinde împletiturile şuchii. Citeşte carte, priveşte film, ascultă muzică. Ea (şi cei ca ea) populează o felie de oraş. Colorată.

Cum ai început?

Prima dată, cred că acum 9-10 ani, am tricotat o căciulă. Apoi, la intervale mari, cînd aveam draci, luam andrelele şi începeam o chestie. După care, de anul trecut, am început să tricotez constant şi mai cu creier.

Căciula a ieşit purtabilă?

Da. Culmea, chiar a avut succes, destinatarul ei n-a mai dat-o jos ani de zile după.

De ce o faci?

Pentru că mă linişteşte. Uit de jobul real. Seara, cînd încep să croşetez şi iau andrelele în mînă şi îmi vin idei, uit de zilele aiurea.

Poţi trăi din împletit la lînuri?

Nu, clar. Plus că nu ştiu niciodată să pun un preţ.

Cine poartă lucrurile pe care le faci?

Sînt oameni colorați. Trebuie să aibă olecuţă de curaj, să aibă un buzunar anapoda sau un nasture care să nu aibă loc acolo, culori care în aparenţă nu se potrivesc. Sînt oameni care încă îşi iau programul de la Cinematecă şi îl poartă într-o geantă tricotată de mine în dungi turbate, sînt oameni care merg într-un club şi stau pînă dimineaţa şi apoi la muncă, sînt oameni care ştiu să se certe la o bere pentru că *Hunger* e mai bun decît *In the Name of the Father* şi care, probabil, ştiu colecţia de muzică şi de cărţi de la Cărtureşti pe dinafară.

Unii v-ar caracteriza drept snobi.

Snobi, nu prea. Poate olecuţă duşi. Da' nu-mi bat capul. Cîtă vreme lumea e obişnuită într-un fel, să poarte costum la muncă pentru că aşa zice şeful, nu pentru că eşti conştient de munca ta, cîtă vreme nu poţi purta o geantă deşucheată doar pentru că nu se asortează cu nimic, lumea trebuie educată. Prin exemplu. Dacă nu eşti închis la minte, nu faci snob pe cineva care poartă lucruri altfel pe stradă, ba dimpotrivă, zici că are curaj.

Curaj, spui. Se aplică doar pentru România faptul că eşti curajos dacă porţi ceva ieşit din comun?

Dincolo, lumea e mai degajată, inventează tot timpul şi e mîndră că poartă lucruri pe care nimeni nu le mai poartă. Aş vrea un raid al japonezilor din Soho aici, să ne mai relaxăm şi noi.

Suporţi aşadar priviri de mamaie ultragiată?

Da. Şi recunosc că-mi place.

Ceilalţi amici „breslaşi“ de-ai tăi cum se descurcă?

E greu cînd taxa la un tîrg e dublă faţă de ce vinzi în tîrgul ăla. Mă gîndesc la o mobilizare fără orgolii şi la o promovare mai bună. Acuma toată lumea e pe cont propriu şi asta e rău. Ca să-ţi dau un exemplu: jobul meu din *„real life“* e în agricultură. Şi de acolo am învăţat că singur nu poţi face mare lucru, trebuie să faci naibii la loc cooperativele alea blamate rău, pentru că altfel nu merge.

Spui „viaţa adevărată“, tricotatul tău ce fel de viaţă e?

E fugă. Nu mă aştept vreodată să trăiesc din tricotaje. Îmi face plăcere şi e ca mersul la psiholog; ştiu că la sfîrşit îmi cere bani.

Ai reuşit vreodată să-ţi cumperi ceva din banii cîştigaţi pe împletituri?

Nu. Am fost aşa de bucuroasă la prima vînzare, că am făcut cinste prietenilor. Apoi, ce cîştig bag la loc în fire.

E lumea pregătită să cumpere ce faceţi?

Nu cred. Îţi dau un exemplu: cîţi ar renunţa la un covor persan pentru unul croşetat?

Tu să-mi răspunzi. Eu n-am persan.

Hihi. Lumea e obişnuită într-un fel...

Poate că ăla croşetat nu e practic. Ţi se agaţă de picioare, de papuci, de mîţa din casă...

E exact la fel de practic. Nu la fel de moale, dar cu siguranţă mai practic, mai uşor şi mai cu ce culori vrea fiecare.

***Selma Iusuf** este jurnalistă.*

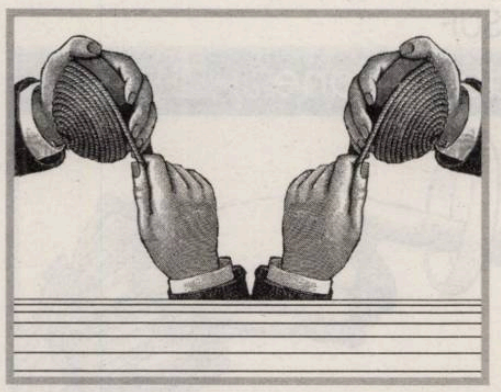

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Momentul zero sau cînd ne împăcăm cu bogaţii

Filmul lui Alexandru Solomon – *Kapitalism, reţeta noastră secretă* – face valuri pe drept cuvînt. Este un film bun şi vă recomand să mergeţi să-l vedeţi. În acelaşi timp, dezbaterea pe marginea sa se canalizează greşit: originea averilor. Ar trebui să vorbim mai multe despre prezent şi despre relaţiile acestor oameni bogaţi cu statul, cu legea şi cu noi, adică spaţiul public în general.

Au fost două linii de critică la adresa filmului. Prima spune că Solomon a fost prea blînd, că nu i-a pus în dificultate pe bogaţii care apar în film. Cu alte cuvinte, aşteptau de la Solomon fie un fel de Hardtalk *à la* BBC World, fie un fel de documentar-hărţuială *à la* Michael Moore. Doar că filmul nu şi-a propus să fie nici una, nici cealaltă. Nu este un talk-show, ci mai mult decît atît. Nu e chiar atît de blînd pe cît lasă să se înţeleagă criticii – informaţiile esenţiale apar în film. Un neavizat află de conturile lui Ceauşescu şi suspiciunea faţă de Dan Voiculescu, de datoriile Rompetrol, de dosarele de spălare de bani ale lui George Copos etc. Documentarea făcută de cei de la Centrul Român pentru Jurnalism de Investigaţie se simte şi este prezentă în film. Apoi, slavă Domnului că nu este ceva *à la* Moore; acel gen de documentar isteric şi mincinos nu e un bun exemplu.

Cred că miza lui Solomon a fost să surprindă bogaţii în mediul lor, dincolo de măşti. Şi asta îi reuşeşte de minune. Am citit într-un interviu că regizorul a filmat peste 70 de ore cu subiecţii filmului său. Am avut impresia că uneori se obişnuiseră cu el, îşi vedeau de treburi ca şi cum camera nu mai exista. De unde nişte momente excelente. Poate cel mai clar exemplu: Ioan Nicolae vorbind cu oamenii săi despre un siloz şi despre o aprobare de la Ministerul Agriculturii zice: păi, hai că-l sun pe secretarul de stat. Degajat, pe faţă. George Copos este cabotin, vrea să fie popular, se hîrjoneşte cu subalternii, nu se hotărăşte dacă face parte din gaşca nomenclaturiştilor de bine sau din cea a oamenilor muncitori care au plecat de jos (noi, fraierii, facem patiserie). George Pădure e cel mai simpatic. Uneori regretă că nu a furat şi el ca alţii, aşa că a rămas sărac – are doar 10 milioane de euro. Dan Voiculescu este animalul de pradă care joacă rolul de bunicuţ. Are portrete cu el peste tot, acasă, la birou, şi le lasă moştenire copiilor şi nepoţilor, visează la un şir de portrete. Ca regii Franţei – observă Solomon. Da, ca regii Franţei, crede mogulul că tocmai a primit un compliment. Sînt expansivi, se simt bine în pielea lor, ne livrează explicaţii cu aerul că ne fac favoruri. Poate excepţia este Dinu Patriciu – nu iese din masca de întreprinzător secretos.

Ajung astfel şi la a doua linie de critică a filmului, făcută chiar de Dinu Patriciu în editorialul său din *Adevărul*. Compară filmul cu mineriada şi se plînge că, la fel ca minerii: „intelectualii de acum nu fac diferenţa între succesul antreprenorial bazat pe codul etic al capitalismului şi, de cealaltă parte, furtul în complicitate cu birocraţia statului". Abia cînd am citit asta, am înţeles de ce rămăsese Patriciu cu masca pe faţă: nu crede că e din filmul ăsta, ci din alt film, ăla cu capitalismul etic şi de succes, nu din cel cu „kapitalismul" de stat şi nomenclaturist. În acelaşi timp, nu face nici un efort să convingă. Este întrebat dacă statul român a făcut o afacere bună convertind datoriile Rompetrol în acţiuni şi răspunde sec că „da". Trebuie crezut pur şi simplu. Nu are chef şi nici nu consideră necesar să convingă. A făcut statul român o afacere bună? Mărturisesc că nu ştiu şi nici nu am aflat din film. Patriciu nu are chef de explicaţii, stă picior peste picior cu aerul că simpla întrebare este o prostie. Nu este. Suspiciunea e legitimă cînd e vorba de un om puternic politic, şi atunci cînd a cumpărat compania, şi acum.

Însă e drept că există un loc în care Solomon pune la grămadă poveşti diferite – Ceauşescu. Pentru a face legătura între personajele sale, Solomon îşi imaginează o vizită a lui Nicolae Ceauşescu în prezent. Dictatorul îi vede pe bogaţii României şi pleacă mulţumit: tot tovarăşii au făcut afaceri. Este asta o ipoteză sociologică sau doar un artificiu de scenariu? Ca ipoteză nu se susţine prin chiar personajele filmului. Singurul unde legătura avere-regimul Ceauşescu este clară e Dan Voiculescu. Se enervează cînd vine vorba despre subiect. Mai sînt cei cu pedigree: Nicolae a lucrat în Securitate şi face filozofie (aşa au fost vremurile, nu am ales noi să ne naştem atunci, noi ne priceam la afaceri, voiaţi să murim cu toţii?). Copos face teoria că, lider al studenţilor comunişti, făcea parte din elita societăţii de atunci, şi punct. Însă acelaşi Copos a făcut afaceri cu patiserie şi abia mult mai tîrziu s-a băgat în privatizări, deci nu e clar cum l-a ajutat regimul comunist (Silviu Brucan a făcut pentru Copos o categorie aparte între noii îmbogăţiţi – în cartea sa din 1996).

Cît despre Dan Diaconescu, acesta chiar nu are legături cu regimul comunist. Diaconescu este chintesenţa jurnalismului corupt şi abuziv, un haiduc media, dar asta nu-l face nomenclaturist. Cam la fel şi Gigi Becali – a făcut avere abuzînd regulile şi expropriind în stil mafiot (presa nu a verificat niciodată cum a acumulat iniţial Becali pămînturile din Pipera), dar asta nu îl face nomenclaturist.

Firul roşu al lui Solomon – Ceauşescu – a deturnat atenţia. Şi a canalizat, cum ziceam, dezbaterea spre un subiect tot mai puţin relevant: sursa averilor în comunism. Nu spun că sînt fericit cu situaţia. Dimpotrivă, mă enervează ideea că, dacă totul merge bine în România şi nu mai avem parte de vreo revoluţie marxistă, nepoţii lui Dan Voiculescu vor avea aere de noi aristocraţi. Dar care este soluţia? Realocarea bogăţiei de către stat? Pedepsirea mogulilor independenţi şi crearea altora noi, cum face Putin? Legătura comunism-avere nu duce nicăieri ca subiect de dezbatere. În schimb, ocultează ceea ce ar trebui să fie preocuparea noastră de bază faţă de bogaţi: respectă ei *acum* regulile jocului? Nonşalanţa cu care Nicolae dă telefon la minister pentru o autorizaţie e mai îngrijorătoare decît faptul că a fost securist. Acuzaţiile de spălare de bani şi manipulare a bursei faţă de Copos şi Patriciu ar merita discutate ca subiecte în sine, nu ca anexă la subiectul despre originea averii. În fine, puterea lor mediatică e îngrijorătoare pentru că pot deturna jocul politic, nu pentru că ar avea o agendă nomenclaturistă (chiar nu au, sînt capitalişti pursînge).

Istodor ia la întrebări Statul

Anghel RABABOC, primar Ştefăneştii de Jos-Ilfov

Unde se află Ştefăneştii de Sus?

ANI nu are dreptate. Eu am scris despre terenurile mele, poate nu mă pricep eu prea bine la chestiile astea de Bucureşti, nu toţi sîntem bucureşteni, nu? Sau ne obligaţi voi să fim bucureşteni? Comuna noastră m-a ales din 1987 numai pe mine primar, ceea ce înseamnă ceva, nu? Înseamnă integritate, înseamnă că sînt gospodar, că sînt născut pentru această funcţie şi-mi vine mie nu ştiu ce control pe hîrtii. Uită-te, dom'le, la ce am făcut, nimeni nu putea mai mult. Uită-te la ce las în urmă. Au venit ăştia la mine în comună? Nu, s-au uitat pe hîrtii. Vino, dom'le, între oameni, întreabă-i, de ce n-ai putut Anghele să scrii ca lumea, să scrii? Păi, un primar face, nu scrie. Se ştie aici că avem probleme? Cu romii, cu românii, că n-avem nici un fel de ajutoare de la nimeni. Şomeri, handicapaţi, ajutoare de sărăcie, se ştie asta la Bucureşti? Nu, se ştie că eu n-am scris o hîrtie. Dom'le, eu să scriu hîrtii, de ce să scriu eu hîrtii? Cînd să le scriu, doar de ziua lungă umblu prin sat să ajut, să repar, să dau o mînă de ajutor. Cum să facem altfel? Avem noi dispensar? Avem noi şcoală? Avem noi tot ce ne trebuie şi li se căşunează bucureştenilor pe mine? Cu ce le-am rămas eu dator? Că vor să treacă autostrada lor peste pămînturile mele şi vor să-mi dea 3 euro pe metru pătrat? De ce? Sînt bătaia lor de joc? Ei îşi trag 100, 200 de euro şi eu 3 euro? Cum pot să înghit aşa ceva? Cine să înghită aşa ceva? Să fie acolo la ei. Eu n-am umblat cu gaşca lor, nu am făcut pod că au zis că nu e prioritate, cum nu e, că fac ei, nu fac nimic, că ăia care au fost acum nu mai sînt. Ce întrebaţi?

PUBLICITATE

Coordonator: Marius CHIVU

Părerea mea!

Texte și opinii de:

● Florica BECHET (prof. dr., Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea București)
„Plămîn al cetăţii – formă şi spirit“

● Iulian COMANESCU (analist media)
„Specialişti, activişti, părerişti“

● Viorel GAIȚĂ (realizator de emisiuni la TVR 1)
„Românii *se pricepe* la toate“

● Florin IARU (scriitor)
„Forumistul urăşte, pedepseşte, repară realitatea“

● Mircea KIVU (sociolog)
„Ersatz şi opinie publică“

● Monica MOCANU (președinte ARDOR)
„Ne lipseşte o mai bună preţuire a compromisului“

● Radu PARASCHIVESCU (scriitor)
„Arteziana de sentinţe“

● Alex. Leo ȘERBAN (critic de film)
„Un fel de anarhie reacţionară“

● Zoe PETRE (prof. univ., Facultatea de Istorie antică, Universitatea București)
„Nimeni nu mai suportă confruntările de idei“

argument

Cît mai valorează o opinie?

Libertatea de exprimare şi dreptul la opinie au găsit în Internet mediul propice: absolut democratic, fără reguli gramaticale, fără restricţii. Toate acestea au permis abuzul şi au produs, în scurt timp, devalorizarea dialogului, adică acea comunicare multilaterală, acea formă constructivă de negociere a contradicţiilor şi a diferenţelor, la capătul căreia se afla, de obicei, concordia (ce cuvînt rar!), uneori înţelegerea (ce cuvînt vag!), poate chiar înţelepciunea (ce cuvînt demodat!).

În acest supermarket al opiniilor cu etichete violent colorate care a devenit Internetul – prin multiplele sale reţele de socializare, exprimare personală şi dialog virtual (semnificativ concept!) –, opinia a suferit mutaţii majore, fiind confundată cu injuria, cu ofensa, cu atacul la persoană. Nimeni nu pare să mai discute în termeni de competenţă, pertinenţă, adecvare şi relevanţă sau măcar în termeni de respect reciproc, politeţe şi civilitate. Dialogurile virtuale şi/sau monologurile publice sînt belicoase, vanitoase, anecdotice sau de-a dreptul indecente prin amatorism sau prin vulgaritate, subsumate unui spectacol zgomotos şi autosuficient.

Dar dacă opiniile, toate opiniile sînt obligatorii, simultane, infailibile, egale şi brutale, cît mai valorează cu adevărat o opinie? Ce sens mai are să ai o părere?

În platourile televiziunilor nu se discută idei, se dispută poziţii: adversarii nu urmăresc rezolvarea sau măcar relativizarea conflictelor prin schimbul reciproc de argumente şi prin stimularea reflecţiei, ci încearcă anihilarea simbolică a preopinentului, aproprierea imaginii publice a celuilalt, impunerea mediatică. Aceiaşi politicieni (care plătesc poliţe) şi aceiaşi jurnalişti (care întărîtă şi îşi dau cu părerea despre orice) fac figuraţie în aceeaşi falsă dezbatere, poartă zi de zi acelaşi simulacru de dialog în care feedback-ul este, de fapt, un *delay* supărător. Replicile sînt concomitente, paralele, suprapuse (la propriu şi la figurat), întrerupte doar de publicitate. Ca şi cum un bruiaj universal ar afecta comunicarea, stingînd dialogul în propriul ecou.

La ce se/ne mai foloseşte azi dreptul la opinie? Cum îl putem (re)valorifica? Aveţi vreo părere? (**M. C.**)

BARBURISME

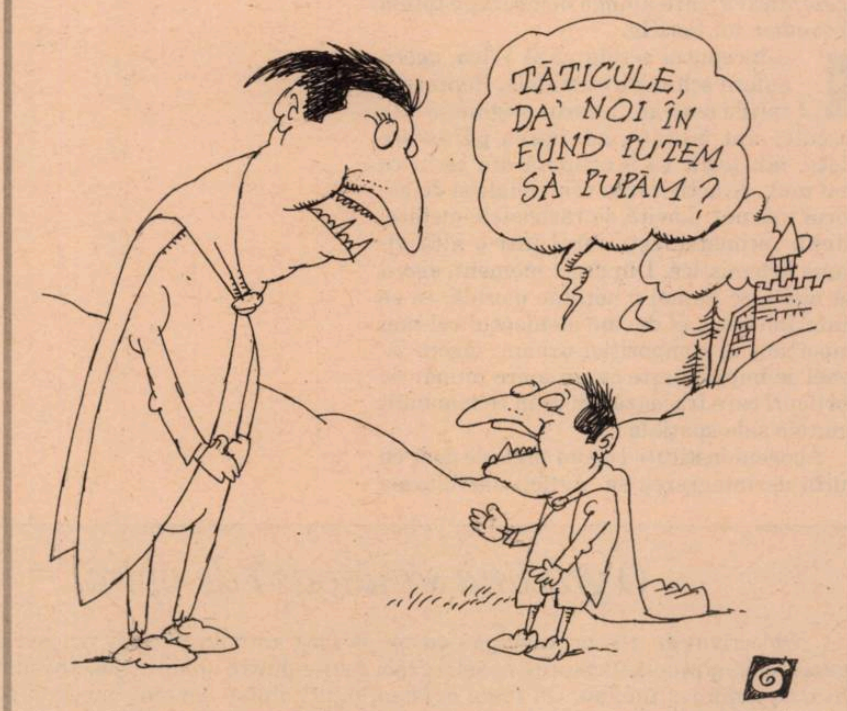

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 29 aprilie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu şi Dragoş Ghiţulete.

Florica BECHET

Plămîn al cetății – formă și spirit

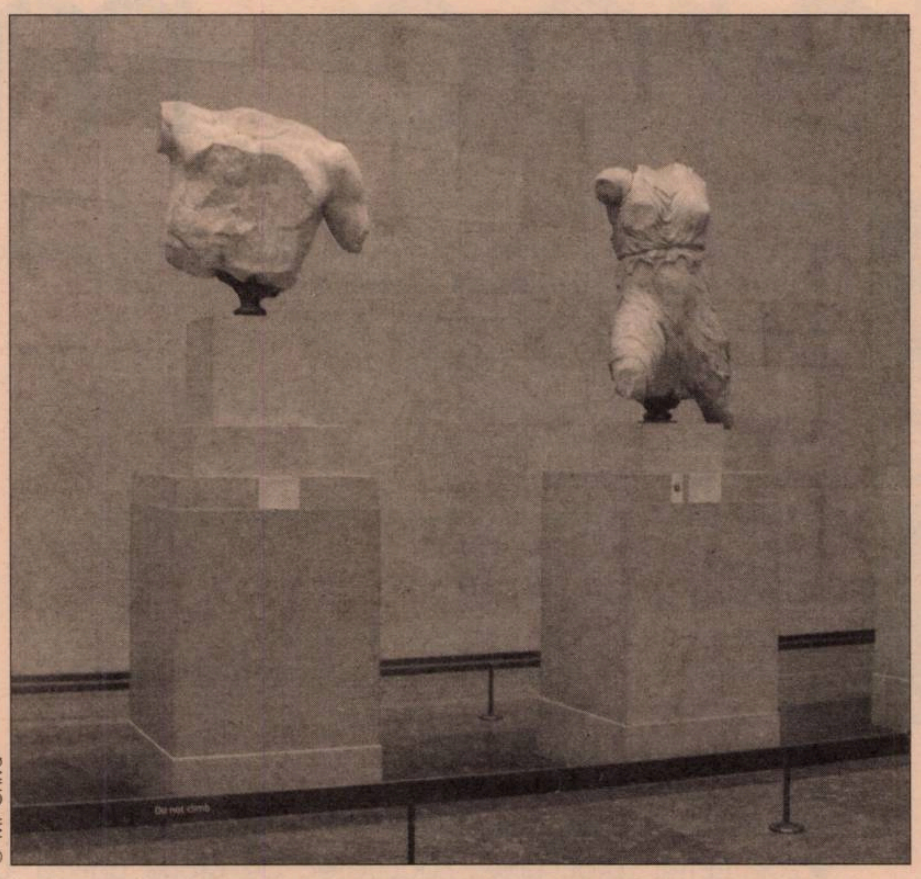
© M. Chivu

Noţiunea de cetate greacă era materializată în cel mai înalt grad de *agorá*. În greacă, acest cuvînt înseamnă „adunare“ şi desemnează în special adunarea poporului, apoi „loc de adunare“, loc al pieţei (lat. *forum)* sau centrul cetăţii greceşti, totodată centru social, politic şi comercial. *Agorá* întrupa în asemenea măsură noţiunea de *polis,* încît, în *Periegeza* sa, Pausanias ezită să dea numele de cetate unei localităţi din Phokida deoarece „acest oraş nu are nici birouri ale administraţiei, nici gymnazii, nici teatre, nici agora, nici fîntînă“.

Pînă în secolul al IV-lea, greceasca *agorá* a păstrat pretutindeni caracteristica sa primordială de plămîn al cetăţii, nefiind niciodată închisă, sufocată, privată de schimburi cu restul oraşului. În piaţă se desfăşurau principalele activităţi ale vieţii publice; funcţiile sale sînt multiple şi evoluează de-a lungul secolelor. Astfel, *agorá,* care la început putea să fie doar o simplă esplanadă, va adăposti ulterior toate marile monumente ale cetăţii. *Agorá* din Atena demonstrează în ce măsură însumarea acestor monumente este legată de istoria şi politica oraşului.

Pînă la începutul secolului al V-lea, aici îşi desfăşura şedinţele *ekklesia* (adunarea poporului, formată din toţi bărbaţii adulţi care au împlinit vîrsta de optsprezece ani). Toţi membrii acesteia aveau dreptul egal de a se adresa adunării şi de a participa la vot, care se realiza prin ridicarea mîinii. Adunarea era condusă de sfat *(bulé),* tras la sorţi pentru ziua respectivă. Adunarea alegea strategii (comandanţii militari), servea drept tribunal pentru crimele grave, care atingeau securitatea statului, şi, în principal, adopta decrete, reglementînd astfel toate sferele administrative, afacerile externe, operaţiunile navale şi militare, aprovizionarea cu grîne. Adunarea funcţiona total democratic. Democraţia, ale cărei baze au fost puse de Cleishene în anul 508 î. Hr., îşi are originea în Atena secolului al V-lea. Este vorba de o democraţie directă, nu reprezentativă, care ajunge democraţie totală în vremea lui Pericle.

La începutul secolului al V-lea, *agorá* suferă schimbări notabile. Reprezentaţiile teatrale, a căror origine se afla în cult, sînt mutate, adunarea părăseşte piaţa, iar *agorá* va fi ocupată din ce în ce mai mult de activităţile comerciale şi de poporul mărunt. Lovită de războaiele medice, Atena reconstruieşte totul într-o altă viziune urbanistică. Din acest moment, *agorá* nu mai este numai o noţiune morală: ea se materializează şi devine elementul cel mai important al compoziţiei urbane. *Agorá* Atenei se împodobeşte cu un mare număr de porticuri care trasează din ce în ce mai mult limitele sale spaţiale.

Apogeul instituţiei *agorá* precede doar cu puţin dezintegrarea sa. Astfel, dezvoltarea economică antrenează înmulţirea zonelor comerciale, a antrepozitelor. Privată de raţiunea existenţei sale politico-religioase şi culturale, *agorá* se rupe progresiv de restul cetăţii. Expresie a cetăţii-*polis* greceşti, *agorá* moare odată cu acesta, golită de sens, iar rolul său de odinioară dispare definitiv la întîlnirea cu civilizaţia elenistică şi romană. Piaţa, în care se aplică de-acum scheme sistematice, va fi din ce în ce mai închisă, iar *agorá,* care, la început, înlocuise Acropola în viaţa cetăţii, devine un loc foarte monoton. În acest moment istoria arhitecturală a pieţei publice *agorá* o întîlneşte pe cea a *forum*-ului din perioada tîrzie.

De la centru politic la loc de plimbare

În studiile sale referitoare la *agorá* şi la *forum,* Roland Martin subliniază paralelismul strîns care exista la origine între cele două forme, atît în funcţia, cît şi în modul lor de formare. În acest sens, forul roman *(forum* „loc de tîrg“), era iniţial loc deschis, amenajat drept piaţă de desfacere a produselor. Aceasta a devenit repede centrul afacerilor publice şi particulare, fiind în acelaşi timp loc pentru pieţe, prăvălii, întruniri, spectacole în aer liber, plimbări, dezbateri politice. În jurul pieţei centrale se ridică principalele monumente: bazilici (construcţii monumentale, iniţial cu scop social şi juridic, apoi, cu scop cultural), temple, curii (locul în care se ţineau şedinţele Senatului, dar şi principala adunare a oraşelor din provincie şi din Italia) şi, uneori, prăvălii, pieţe.

Forul era situat în centrul oraşului, acolo unde se intersectau străzile principale. Era un spaţiu obţinut în urma unui ritual religios, în care îşi dădeau mîna preotul şi topometrul. Această tradiţie funcţiona încă din epoca imperială. În marile centre urbane, exista un for central, destinat numai vieţii publice, precum *Forum Romanum* din epoca imperială. În acest caz, s-au creat *fora* suplimentare, cum erau, la Roma, *Forum piscastorium* („piaţa de peşte“), *Forum olitorium* („piaţa de ulei“), *Forum vinarium* („piaţa de băuturi“), *Forum boarium* („măcelăria“). Treptat, în vremea Republicii, forul îşi pierde importanţa de centru comercial, pentru a fi mai ales centru politic, fără a înceta totuşi să fie un loc de plimbare.

Un punct principal din forul roman îl reprezenta *rostra,* tribuna de pe care îşi rosteau discursurile oratorii, punct fierbinte al vieţii publice şi simbol al libertăţii şi democraţiei. Tribuna era încrustată cu ciocurile de bronz *(rostra)* ale corăbiilor vrăjmaşe capturate în războaie, ca şi celebra *Columna Rostrata*. Poate nu întîmplător tribuna era flancată de *miliarium aureum* (borna de aur aşezată în anul 20 î. Hr. de către împăratul Augustus lîngă Templul lui Saturn, pentru a servi drept kilometru 0 al Imperiului Roman) şi de *umbilicus Romae* („buricul Romei“ – piatră care marca centrul lumii romane).

Din secolul al III-lea î. Hr., forul s-a transformat, mai ales, într-o arenă de lupte politice. *Comitia,* al căror loc de adunare se afla în for, reprezintă unul dintre cele trei organe ale statului roman din timpul Republicii. În adunarea poporului, elementul de bază îl constituia cetăţenul, care se bucura de toate drepturile, respectiv dreptul de vot *(ius suffragii)* şi dreptul de a fi ales magistrat *(ius honorum).* Comiţiile sînt locul marilor dezbateri politice, de voturile lor depinzînd numirea magistraţilor, deci, indirect, recrutarea membrilor Senatului şi adoptarea legilor. Ele au şi atribuţii judiciare importante, autoritatea lor fiind superioară celei a Senatului şi chiar a magistraţilor. Votul în comiţii nu era individual, ci colectiv, fiecare curie, centurie sau trib neavînd decît un vot, care reprezintă majoritatea care s-a manifestat în secţii. Avem, aşadar, de-a face cu o democraţie reprezentativă.

Forul – un spaţiu cu multe glasuri – amuţeşte în epoca imperială, odată cu pierderea libertăţii. Glasul oratorilor este închis în şcolile de retorică şi se mai aude slab prin tribunale, pledînd cauze private. Odată cu oraşul de marmură al lui Augustus, Forul, ca instituţie şi simbol al mentalului colectiv roman, înfloreşte în clădiri şi scade în virtuţi, întîlnindu-şi destinul cu greceasca *agorá*.

Un punct principal din forul roman îl reprezenta rostra, tribuna de pe care îşi rosteau discursurile oratorii, punct fierbinte al vieţii publice şi simbol al libertăţii şi democraţiei.

***Florica Bechet** este profesor dr. la Facultatea de Limbi şi Literaturi Străine a Universităţii Bucureşti, director al Institutului de Studii Clasice din Bucureşti, autoare de lucrări de specialitate şi de traduceri din greaca veche şi latină. A participat la* „The Septuaginta Translation Project“, *patronat de Colegiul „Noua Europă“. Cel mai recent volum publicat este* Lexicologie semantică latină, *Editura Universităţii din Bucureşti, 2008.*

Versiunea integrală a articolului poate fi citită pe www.dilemaveche.ro

O grădină sănătoasă de opinii

„Obiectivul de a-i convinge pe oameni să facă anumite lucruri nu justifică un efort general de a propaga opiniile noastre; căci multe dintre opiniile noastre nici nu au de-a face cu acţiunea umană. Cu toate acestea, mulţi dintre noi sînt bucuroşi să-şi propage opiniile, chiar dacă prin asta nu au nimic de cîştigat în afara faptului de a le împărtăşi cu ceilalţi. Precum învăţătorul lui Chaucer, avem plăcerea de a-i învăţa pe alţii. A-i convinge pe alţii de opiniile noastre poate fi aşadar pur şi simplu privit ca un obiectiv general, dublat sau nu de alte motive. Acesta este rostul propriu al argumentării. Pentru a ne menţine cum se cuvine opiniile, fie şi pentru uzul nostru personal, trebuie să ne preocupe îndeaproape modul în care sînt susţinute. O grădină sănătoasă de opinii ne cere rădăcini bine hrănite şi o îngrijire neobosită. Dacă vrem ca opinia noastră să înflorească în grădina altcuiva, problema susţinerii ei devine una dublă: trebuie să ne întrebăm mai întîi ce susţinere a fost suficientă pentru ea acasă, iar apoi de cîtă va avea parte în noul mediu.“

W.V. Quine şi J.S. Ullian, *Ţesătura opiniilor,*
traducere de Mircea Dumitru,
Editura Paralea 45, 2007

Iulian COMANESCU

Specialiști, activiști, părerişti

Ce legătură este între Adrian Vasilescu, Marcel Hoară şi Bogdan Chirieac? Sînt cele trei specii de comentatori-analişti pe care-i vedem foarte des pe sticlă: specialistul, activistul şi părieristul. Primul ştie ce zice, al doilea e trimis de partid, iar cel din urmă e plătit să facă jocuri.

Frazele de mai sus nu îmi aparţin. Le-am împrumutat de la prietenul Mihnea Măruţă, jurnalist fără teamă, fără pată, şi tocmai de aceea fără (prea multă) plată din Cluj, cunoscut o vreme ca redactor-şef al *Cotidianului,* ziar pe care l-a dus la o efemeră creştere. Motivul pentru care am împrumutat începutul de la el e acela că am scris de zeci de ori despre analişti, somităţi media, lideri de opinie şi nu vreau să mă repet. Iar Mihnea Măruţă a renunţat la notorietatea şi mijloacele pe care le avea la dispoziţie în presa bucureşteană, tocmai din motivele care îi propulsează pe cei pe care îi vedeţi la televizor acolo unde îi vedeţi. Deci e în măsură să facă o clasificare cu care să pornim la drum.

Cu prima categorie, a specialiştilor, adrianvasileştilor, lucrurile sînt destul de clare. Astfel de oameni sînt de dorit pe orice post TV, în orice emisiune, fiindcă vin nu doar cu un plus de cunoştinţe, ci şi cu unul de autoritate. Presa scrisă le tipăreşte articolele cu un portret atrăgător lîngă, iar televiziunile îi intervievează nu numai fiindcă obţin un plus de informaţii. Ci şi pentru că publicul e convins mai uşor de o autoritate.

După ce îşi fac un capital media cu bombăneli pe care presa le iubeşte fiindcă iubeşte conflictul, trimişii partidului pot cere un colegiu bun sau alte avantaje.

Aristotel remarca asta în a sa *Retorică;* unul din cei trei constituenţi ai persuasiunii, ethosul, tocmai la asta se referă.

Ar trebui să existe, prin urmare, cîte probleme, atîţia specialişti. Dar, dacă ar fi aşa, Hoară şi Chirieac nu ar avea ce căuta la televizor. Cînd apar ei? Hai să vedem cînd o face primul. Se înfiinţează atunci cînd i-o cere partidul, deci cînd e campanie sau vreo altă problemă spinoasă, care cere ca politicienii să îşi arunce în cap cu zoaie sonore. Deşi a avut în campanie un comportament comparabil doar cu al trollilor de forumuri, distrugînd discuţiile coerente şi scoţîndu-i din minţi pe moderatori, Marcel Hoară e totuşi un caz simplu de activist: el lucrează pentru partid şi face ce i s-a spus. A fost numai cel mai strident, dar nu şi singurul troll portocaliu de la televizor. Ne putem încumeta să facem un proces de intenţie şi să presupunem în astfel de tentative de dinamitare a talk-show-urilor de la televiziunile mogulilor o strategie coerentă, dictată de echipa de campanie. Iar celelalte partide au avut şi ele „reprezentanţii lor democratici", cu misiuni asemănătoare.

Hoară e, prin urmare, trimis la televiziuni pe o listă de partid, cu o treabă care n-are nimic de-a face cu dreptul la informaţie al publicului şi nici cu binele naţiei, iar televiziunile îl înghit; ulterior, miniştri PD-L – ca Monica Ridzi sau Elena Udrea – pompează sute de mii de euro în aceleaşi televiziuni. Se poate şi mai rău? Sugeram mai sus că da. Ca să arăt cum, trebuie să revin aici la exemple pe care le-am dat în *Cum să devii un Nimeni:* Ghişe şi Mădălin Voicu. Penelistul din Braşov şi social-democratul (pînă cînd a fost dat afară din partid) sînt două ipostaze ale personajului politic „autonom", care prosperă în contra partidului şi, din punctul de vedere al telespectatorului, tulbură apele. Aţi auzit de vreo lege depusă de unul dintre cei doi? Eu, doar de cea a ştirilor pe teme pozitive, pe care televiziunile ar fi trebuit să le insereze în proporţie de 50% în programe, la iniţiativa lui Ioan Ghişe. O gogomănie pe care nici Stalin sau Goebbels n-au îndrăznit să o legifereze. Dar asta nu importă. Ghişe şi Mădălin Voicu apar la televizor pentru un singur motiv: sînt conflictuali şi, de multe ori, critici la adresa propriului partid. Deşi au trecut pe la sediul acestuia mai rar decît Mircea Geoană pe la Sorin Ovidiu Vîntu sau Corneliu Vadim Tudor pe la Bruxelles, au tot felul de probleme cu direcţia actuală a conducerii, cu candidatul X de la Congres şi cu colegul Y. După ce îşi fac un capital media cu toate aceste bombăneli pe care presa le iubeşte fiindcă iubeşte conflictul, pot să se înfiinţeze în prag de uninominal cu respectivul capital în buzunar şi pot cere un colegiu bun sau alte avantaje. Dacă nu, bombănelile pot deveni săgeţi otrăvite şi „independenţa de gîndire" – afiliere la grupul parlamentar al independenţilor. Nu voi spune c-o fac, fiindcă n-am văzut cu ochii mei aşa ceva, chiar atunci cînd am fost în spatele uşilor închise. Dar, cînd am fost, am văzut lideri de partid derutaţi de personajele din propriul aparat, apărute la TV, şi lucrurile debitate de acestea.

A mai rămas ultima categorie, a chirieacilor, „plătiţi să facă jocuri", cum spune prietenul Măruţă, care a refuzat să le facă, şi de aceea are credibilitate. Despre ei s-au spus multe, aşa că mă voi mărgini să constat că au revenit la modă după ce s-a stins tămbălăul cu scandalul Agenţia Naţională de Integritate – Cătălin Macovei şi înregistrările de la Snagov. Şi că, nu întîmplător, au revenit. În campania prezidenţială din 2009, media şi-a dovedit potenţialul corupător şi disponibilitatea de a se lăsa coruptă; bani pe piaţa „liberă" a publicităţii nu prea sînt în continuare, anii electorali se îndesesc din cauza decalării parlamentarelor de prezidenţiale (urmează 2012 şi 2014), iar publicul cască gura la tot felul de petarde jurnalistice şi oameni cu spume la gură. Subsemnatul nu mai face presă decît pe ici-pe colo, şi nu că nu i-ar fi plăcut, iar pe Mihnea Măruţă în nici un caz nu-l vedeţi la televizor. Citiţi-i măcar blogul: http://mihneamaruta.ro.

***Iulian Comanescu** este analist media şi managing partner la Comanescu SRL (consultanţă media). A publicat volumul* Cum să devii un Nimeni. Mecanismele notorietăţii, branduri personale şi piaţa media din România, *Editura Humanitas, 2009. Mai multe pe www.comanescu.ro.*

Reguli & sugestii pentru polemică/dezbatere

1) Evită folosirea lui *niciodată*.
2) Evită folosirea lui *întotdeauna*.
3) Abţine-te să spui că greşeşti.
4) Poţi spune că ideea ta e interpretată greşit.
5) Nu te împotrivi adevărului evident.
6) Atacă ideea, nu persoana.
7) Foloseşte mai degrabă *mult mai* decît *cel mai*.
8) Evită exagerările.
9) Foloseşte mai degrabă *puţin mai* decît *mult mai*.
10) Folosirea lui *deseori* are excepţii.
11) Folosirea lui *în general* are excepţii.
12) Citează surse şi cifre.
13) Dacă e doar o părere, recunoaşte.
14) Nu prezenta păreri drept fapte.
15) Zîmbeşte cînd nu eşti de acord.
16) Accentuează părţile pozitive.
17) Nu e nevoie să cîştigi fiecare bătălie pentru a cîştiga războiul.
18) Admite detalii sau aspecte minore.
19) Evită cearta, ciorovăiala, duşmănia.
20) Controlează-ţi tonul vocii.
21) Nu cîştiga o dezbatere cu preţul unei prietenii pierdute.
22) Păstrează-ţi perspectiva! E doar o dezbatere.

Stiluri conversaţionale

„Se consideră deseori că tăcerea e opusul vorbirii. Într-un anume sens, chiar aşa este, din moment ce două persoane care se află una lîngă alta, dar nu îşi vorbesc, rămîn, evident, tăcute. Dar mai există şi posibilitatea ca noţiunile să fie mai degrabă asemănătoare, atunci cînd ambele sînt purtătoare ale unor mesaje importante. În plus, tăcerea joacă un rol crucial în conversaţie, permiţîndu-i vorbitorului să facă anumite pauze în discurs, între cuvinte sau silabe, pentru a accentua lucrurile spuse. Cealaltă parte îi priveşte pe ascultători. Ei sînt deseori oricum, dar nu tăcuţi, emiţînd diferite onomatopee, mormăieli şi remarci, pentru a-i arăta vorbitorului că înţeleg ceea ce li se spune şi că nu doresc să-i preia rolul. Aceste semne vocale sînt deseori însoţite de aprobări din cap şi mişcări ale mîinilor, care au acelaşi scop. Împreună, ele sînt cunoscute drept *back-channel...*"

„Există o gamă largă de stiluri conversaţionale în Europa, pornind de la stilurile furtunoase, întîlnite în Italia, şi ajungînd pînă la cel precaut, regăsit în ţări precum Finlanda. Grecii şi turcii sînt mult mai asemănători cu italienii în ceea ce priveşte modul de a conversa, în vreme ce suedezii, germanii, olandezii şi britanicii sînt mai apropiaţi ca stil de finlandezi. Italienilor le place să vorbească cu mîinile ridicate şi în mişcare, nu agreează tăcerea şi se întrerup frecvent unul pe altul. Ei sînt motivaţi de nevoia de a-şi arăta afecţiunea şi de a fi plăcuţi. Finlandezii sînt mult mai preocupaţi să nu se impună în faţa partenerilor de discuţie, şi nici aceştia, la rîndul lor, să nu o facă. În consecinţă, întregul lor stil comportamental este orientat spre evitarea oricărei posibile ofense aduse altora. Iată motivul pentru care sînt mai puţin vorbăreţi, acceptă mai uşor tăcerea, nu le place să fie întrerupţi, permiţîndu-şi totodată să lase pauze lungi între schimburile de cuvinte, deoarece au siguranţa că ceilalţi nu vor profita pentru a începe ei să vorbească. Pentru italieni, conversaţia este în mod frecvent un soi de competiţie. Pentru finlandezi – mai degrabă ocazie de cooperare."

Peter Collett,
Cartea gesturilor europene,
traducere de Andreea Răsuceanu,
Editura Trei, 2006

Un fel de anarhie reacționară

Alex. Leo ȘERBAN în dialog cu Marius CHIVU

Marius Chivu: *Democraţia opiniilor nu presupune obligativitatea opiniilor (o să rîzi, a spus-o şi Caragiale) – acesta ar fi primul corolar al libertăţii de exprimare. La noi însă dreptul şi obligativitatea se confundă. Cei care comentează pe Internet – pe bloguri, pe forumurile ziarelor etc. – cred că părerea lor e nu doar indispensabilă, dar şi infailibilă. Nu pare să existe un „drum al Damascului" pe Internet sau la TV. E mult egocentrism şi impertinenţă şi amatorism aici. Cum îţi explici că s-a ajuns în această fundătură a dialogului?*

Alex. Leo Şerban: Da, toţi cei care comentează chiar cred că părerea lor contează, dar, oare, nu au fost învăţaţi să creadă asta de la televizor, din publicitate, din (în fine) politică – adică din ceva care combină televiziunea şi publicitatea? Suportul (gratuit, să nu uităm!) deschide apetitul; ego-ul fiecăruia îl urmează.

La un nivel mai profund (mă rog, cît poate să fie de profund datul cu părerea pe Internet), această cacofonie generală reflectă gradul de nesiguranţă şi de frustrare al fiecăruia. Libertatea de exprimare este un bun cîştigat, asta e cert; dar această libertate nu garantează şi disponibilitatea altuia de a asculta – sau de a fi de acord cu – părerea exprimată. Şi, cum românul se pricepe la orice – de la politică la filme trecînd prin fotbal –, aceste libertăţi paralele (care nu produc, evident, decît simulacre de dialog) sînt folosite, ba chiar abuzate, într-un mod exacerbat, aproape apoplectic (cînd nu de-a dreptul apocaliptic). Ceea ce se obţine este clar contraproductiv: o extenuare sterilă a comunicării.

„Onanimul" (cu o vorbă antologică a lui Ioan T. Morar) este anonimul de pe net care nu vrea neapărat să convingă, ci să se convingă că există. „Comunicarea" este alibiul; în spatele lui, omul nervos şi nebăgat în seamă susţine, de fapt, monoloage autolegitimatoare.

Nu crezi însă că onanimii *(„comentez, deci mă autosatisfac, deci exist!") sînt, de fapt, victimele acestui atractiv mediu-capcană unde viteza, varietatea şi excesul de informaţii produc/determină inflaţia de opinii?! Un fel de fatalitate postmodernă care facilitează expunerea, re-producerea şi propagarea sinelui (un mediu tehnologic unde, practic, nu există selecţie naturală: cele 15 minute de glorie şi putere aparţin, de fapt, tuturor şi nimănui în acelaşi timp), uzînd însă prin informaţii esenţa, iar prin opinii, comunicarea...*

Ba da! Pentru că este precum Internetul – unde poţi găsi totul, dar e mai greu să găseşti fix ce te interesează. Internetul e un mediu eminamente orizontal: toate opiniile sînt pe acelaşi plan şi au aceeaşi greutate. Care e revanşa cantităţii asupra calităţii – şi nu, cantitatea *nu* trece în calitate!

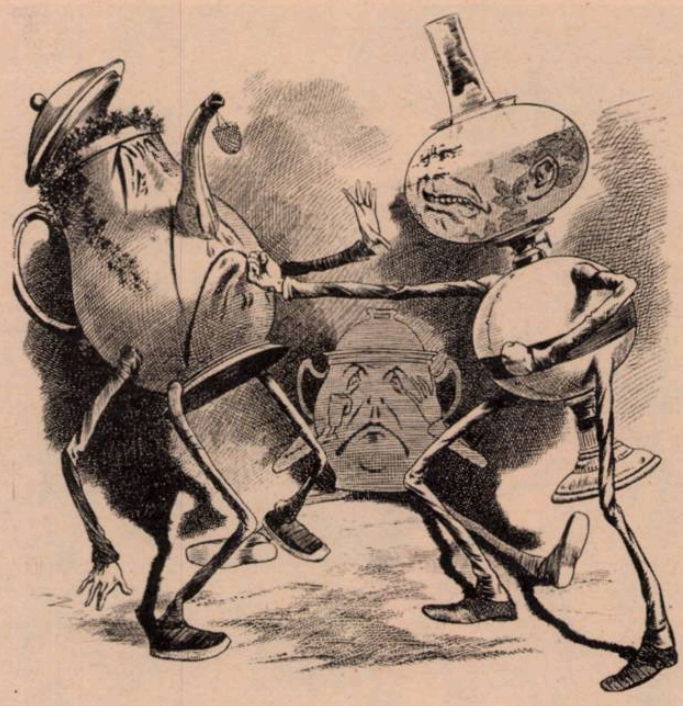

„Trebuie să recunosc cît de obositor şi de neplăcut este să-ţi formezi o părere. Afară de cazurile cînd ai produs şi osificat un sistem bine pus la punct de valori, formularea unei păreri e o muncă efectiv creatoare. Sau, mai exact, aşa ar trebui să fie, dacă n-am avea tot timpul de luptat cu alte păreri, spuse, gata formulate, invadatoare... Actualul tip de civilizaţie citadină, favorizînd aglomerarea, rumoarea, ţîşnirea continuă, în dreapta şi în stînga, a unor păreri contradictorii, nefondate pe nici o maturare, pure construcţii vioaie, dezorientează şi îngreunează calea adevăratei păreri: aceasta, pentru a atinge Sensul, are nevoie de o reculegere pe care o perturbă în mod abuziv vibraţiile sistemului."

Toma Pavel,
Fragmente despre cuvinte,
Editura Paralela 45, 2002

Problema opiniilor pe Internet este că fiecare încearcă să demoleze Autoritatea substituindu-i mici „autorităţi". Toţi sînt mici dictatori pe o cîmpie plană, luptîndu-se cu alţi mici dictatori (ascunşi sub acelaşi anonimat) şi care nu se unesc decît atunci cînd cineva cu nume + prenume (preferabil, o autoritate într-un domeniu) îşi spune, la rîndul său, părerea. În acel moment, se produce un strigăt de luptă general: „intrusul" trebuie biruit! Ceea ce li se permite anonimilor (criticarea/atacarea/insultarea celor cu nume + prenume, preferabil autorităţi) nu li se permite acestora. „Onanimii" au „dreptul" de a porcăi pe oricine are sau este un nume; aceştia însă, în mod paradoxal, nu au acelaşi drept: dacă şi-l exercită, totuşi, vor avea de înfruntat armatele reunite ale micilor dictatori de pe cîmpia Internetului, care-i vor sări în cap.

Conform principiului „dacă eşti vedetă renunţi la intimitate în spaţiul public", o autoritate trebuie să renunţe şi ea la imunitatea intelectuală în faţa anonimilor amatori de opinii...

Este un fel de corectitudine politică pe dos: anonimii (deşi sînt majoritari) „trebuie" protejaţi de insulte; cei cu nume + prenume, preferabil autorităţi (deşi sînt minoritari), trebuie insultaţi. Dacă eşti un nume cu autoritate nu-i poţi spune unui anonim că vorbeşte prostii (deşi toate semnele discursului său duc către această concluzie logică); dar el te poate face prost fără probleme şi fără a aduce vreun argument: „argumentul" este însuşi faptul că el ştie cine eşti, în timp ce tu nu ştii cine e! Este o patologie, evident.

Întrebarea ar fi dacă ea este consubstanţială suportului, respectiv codurilor de „invizibilitate", sau accidentală – o simplă caracteristică a oricărui început, urmînd ca lucrurile să se aşeze/reglementeze în timp. Deşi unii susţin că tocmai această reglementare ar duce la „sfîrşitul Internetului *as we know it*". Pe scurt: Internetul *as we know it* este protejat de un fel de anarhie reacţionară (sau de o formă de reacţionarism anarhic). Iar asta, mă tem, este ceva endemic.

Eu văd acest fel de anarhie reacţionară – proletitudine politică? – ca un logo-terorism democratizat: pe Internet orice anonim poate „atenta", cu încărcătura limbajului său artizanal plasat prin subsolurile sau prin colţurile site-urilor ori blogurilor, la corpul mediatic/ideatic al unei autorităţi. Revendicare nu există, e doar o formă de anihilare simbolică...

Aşa e. Şi tocmai de aceea eu am ales strategia duşmanului dinăuntru, producînd virusări ale „reţelei". Pe Internet sînt un provocator, mă joc cu aşazisa „comunicare online", pe care o deturnez în fel şi chip – în funcţie de interesele şi umorile de moment. Ideea e să o fac inoperantă din exces de informaţii (majoritatea, false şi contradictorii). E ceea ce-mi ocupă o parte din timp, dar combin utilul cu plăcutul. „Identitatea" mea online (pe care, oricum, nu dau două parale) e în permanentă metamorfoză.

Identitatea online îmi pare un fel de sine troian: poate fi orice şi (îţi) poate fi „împrumutată" de oricine! Expunerea online este incontrolabilă (practic, oricine are acces la tine) şi, prin asta, epuizantă, predispusă metamorfozei, dar prin descompunere, prin contaminarea cu viruşii anonimatului, acei paraziţi ai corpului şi identităţii tale textuale. Prefer acestei identităţi textuale, corpul fizic, iar comunicării online, solitudinea realităţii. Infernul sînt ceilalţi în sevraj de opinie!

Alex. Leo Şerban *este critic de film şi poate fi citit pe http://twitter.com/alsbyals*

PUBLICITATE

DILEMATECA
îți dă de citit!

Citește în numărul din mai:

DOSAR Povești digitale sau despre narațiunile jocurilor pe calculator

FRAGMENTE Radu Pavel Gheo, Noapte bună, copii!

ANCHETĂ „Frica de moarte sau frica de a muri, ce preferați?"

REPORTAJ Nadine Vlădescu: Shanghai à la carte sau Parlez-vous Yangtze?

INTERVIU Cătălin Dorian Florescu, „Oriunde aș merge am o viață cu accent"

• SCRIERI • AUTORI • LECTURI

Mircea KIVU

Ersatz și opinie publică

În urmă cu aproape patru decenii, sociologul francez Pierre Bourdieu își punea deja, într-o luare de poziție iconoclastă („L'opinion publique n'éxiste pas", *Les temps modernes*, nr. 318, ianuarie 1973) cîteva întrebări legate de valabilitatea sondajelor de opinie publică; una dintre ele se referea la postulatul, asumat de către sondaje, conform căruia „toată lumea poate avea o opinie; altfel spus, producerea unei opinii este la îndemîna tuturor". Lucru care – spune Bourdieu – este rareori adevărat, pur și simplu pentru că aceeași întrebare poate reprezenta o problemă practică pentru unii și o non-problemă pentru alții.

Dacă întrebi o gospodină despre calitățile diferiților detergenți, ea se va raporta la experiențele avute, va ști care produs produce efectele dorite, care are dezavantaje constatate etc. Un neavenit care nu știe decît, în cel mai bun caz, să distingă culorile ambalajelor diferitelor mărci, va furniza și el un răspuns, cel mai probabil în funcție de simpatia pentru personajul din reclamă. Formal, răspunsurile sînt interșanjabile. La fel se întîmplă în cazul opiniilor exprimate în sfera politicului, unde competențele sînt neuniform răspîndite. Cel mai adesea, respondenții lipsiți de competențe politice tind să le înlocuiască cu cele de morală sau, pur și simplu, se lasă ghidați de simpatia pe care o nutresc pentru un personaj care a exprimat deja o luare de poziție în problema în care este chestionat.

Problema apare în momentul în care cineva își propune să utilizeze statisticile obținute din astfel de investigații drept argument pentru o anumită decizie, comercială, politică sau de altă natură, fără o prealabilă examinare a naturii opiniilor exprimate. O opinie este altceva decît o înclinație. Sînt mulți oameni înclinați să fie favorabili sau defavorabili unui fapt, asta nu înseamnă că au și o opinie.

De altfel, chiar termenul de „opinie publică" este adesea utilizat în mod abuziv. Tot felul de oameni pretind a se adresa „opiniei publice", cînd de fapt se pot adresa în cel mai bun caz publicului; asta, în cazul fericit în care nu se pretind a reprezenta „opinia publică". Nu orice opinie exprimată în public este opinie publică. Opinia publică este o rezultantă, și nu o sumă a opiniilor indivizilor. Pentru a se numi astfel, ea trebuie să aibă un rol unificator în societate.

O formă specială de manifestare a opiniilor este votul. La urma urmelor, cînd votăm, ne exprimăm oipinia că „X ar fi un bun primar, deputat sau președinte". Din păcate, de prea multe ori citirea corectă a acestui „sondaj exhaustiv" (contradicție în termeni, cer iertare) este „X ar fi un primar, deputat, președinte mai puțin rău decît Y". Aici intervine opinia echivalentă celei a neavenitului în materie de detergenți, la care m-am referit mai sus. De multe ori am auzit oameni care spun că l-au votat pe cutare pentru că vorbește mai frumos, pentru că l-a văzut la televizor, pentru că l-a recomandat nu știu cine, sau pur și simplu „pentru că e diliu" (nu zîmbiți, am auzit argumentația asta, după primul tur al alegerilor prezidențiale din 2000).

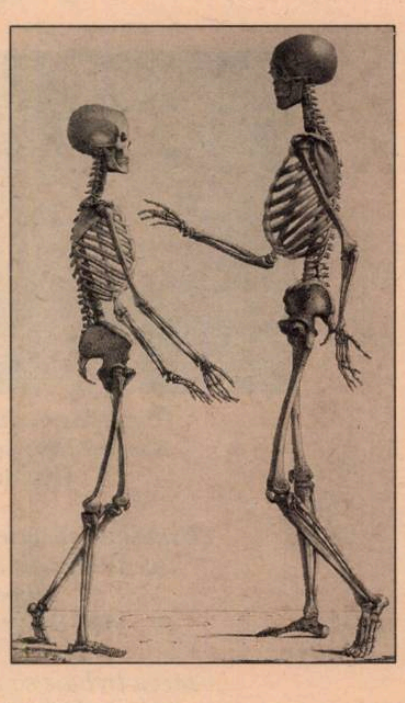

Nu orice opinie exprimată în public este opinie publică. Opinia publică este o rezultantă, și nu o sumă a opiniilor indivizilor.

Este de fapt motivul pentru care am protestat ori de cîte ori am auzit incriminări ale cetățenilor care într-o împrejurare sau alta nu se duc la vot, și cărora li se spune că, din moment ce nu au votat, nu au dreptul de a fi nemulțumiți de felul în care sînt guvernați. Ei bine, se poate întîmpla ca nici una dintre variantele oferite să nu ți se pară cu adevărat bună, să nu crezi că un deputat în Parlamentul European îți poate face viața mai bună sau mai rea, sau, pur și simplu, să nu știi cine sînt candidații. Cred că în aceste condiții este preferabil să stai acasă, în loc de a vota la întîmplare sau în schimbul infamei pungi sau pentru că un candidat este ambalat mai frumos decît altul. Termenul de „absenteism" (conform *Larousse* – „absența de la școală, de la muncă sau din orice loc unde prezența este obligatorie"), utilizat în asemenea contexte, mi se pare impropriu, i-l prefer pe cel de „abstenționism". Avem cu toții dreptul de a fi corect guvernați, indiferent dacă am votat sau nu, pentru simplul motiv că ne îndeplinim obligațiile rezultate din contractul social (respectăm legile, ne plătim taxele etc.). Cît despre demersurile privind introducerea votului obligatoriu, adică legiferarea obigației la opinie, mi-am exps și cu alte ocazii motivele adversității.

Un tip aparte de colectare exhaustivă a opiniilor este referendumul. La ultima revizuire a Constituției, în 2003, am asistat la o masivă forțare a opiniilor. Nu mă refer doar la faptul că regula s-a schimbat în timpul jocului (prelungirea duratei de votare de la una, la două zile), ci mai ales la faptul că un sondaj publicat de către IMAS, curînd după validare, a arătat că, deși majoritatea covîrșitoare a celor care votaseră se pronunțaseră „pentru", o bună parte dintre modificările importante nu erau cunoscute de către o bună parte din electorat, iar o altă parte nu erau agreate. Cu alte cuvinte, se ceruse (și se obținuse) de la cetățeni să voteze „la pachet" o serie de lucruri care le erau indiferente sau cu care nu erau de acord, de dragul unuia deosebit de pupular (desființarea armatei obligatorii), tot pachetul fiind atrăgător prezentat în ambalajul aderării la Uniunea Europeană.

Opinia publică trebuie auzită. Asta însemnînd și că trebuie distinsă de substitutele neautorizate.

***Mircea Kivu** este sociolog.*

„Ne lipsește o mai bună prețuire a compromisului"

3 întrebări pentru Monica MOCANU

În ce măsură școala îi încurajează/educă pe elevi să aibă opinii, să și le susțină și să le argumenteze corect?

Sistemul școlar dă semne că prețuiește importanța argumentului în educație, un exemplu este introducerea la examene a unor cerințe explicite de argumentare a unor texte/idei/poziții. Însă nu face suficient pentru a acoperi această nevoie; orele dedicate discursului argumentat și exersării raționamentelor nu se întîlnesc decît accidental, iar materiile care pot susține un „antrenament" consistent sînt subminate de cantitatea copleșitoare de informație și de presiunea examenelor. Rămîne valabil, în multe locuri, atitudinea că elevii sînt o formă de „proprietate" a școlii și că scopul ultim este promovarea examenelor și reprezentarea în acest fel a școlii, ca instituție.

Am întîlnit locuri unde tinerii aveau curajul exprimării și a expunerii opiniei proprii și locuri unde într-o sală întreagă găseai cu greu tineri care să aibă interesul de a susține un dialog. Lucrurile diferă din multe motive și cred că, pînă la urmă, educația pentru libera opinie rămîne aproape exlusiv legată de felul în care adulții profesori sînt ei înșiși promotori autentici ai unor valori democratice. Vestea bună este că acești profesori sînt recunoscuți și ies în evidență, dincolo de toate frustrările și dificultățile care copleșesc în ultimul timp sistemul școlar.

Ce-i lipsește societății românești pentru a avea dezbateri publice eficiente?

Cred că dezbaterile publice nu sînt percepute ca o modalitate firească de exprimare și intervenție a cetățenilor în comunitate. Sînt deja locuri comune lipsa de încredere în utilitatea acestora și incapacitatea organismelor guvernamentale de a se situa în rolurile corecte de administrator și purtător al intereselor cetățeanului; sînt flagrante și regretabile situațiile în care reprezentanți de la vîrf ai statului nu au încredere în capacitatea societății civile de a emite niște judecăți rționale și rezonabile asupra unor chestiuni de interes public (vezi dezbaterile blocate de la legea codurilor). În plus, cred că avem și obsesia rezolvărilor generale a problemelor generale, a soluțiilor totale. Soluțiile locale sau parțiale ni se par de multe ori insuficiente.

Ce cred că lipsește societății românești pentru a avea dezbateri publice eficiente? O înțelegere mai exactă a rolurilor și poziționării „părților", respect real între partenerii de dialog și o mai bună prețuire a compromisului. Și poate mai puține dezbateri televizate și mai multe directe, față-n față.

© V. Blidaru

Ce obiective și-a atins pînă acum ARDOR?

ARDOR este Asociația Română de Dezbateri, Oratorie și Retorică care are în componență cluburi de dezbateri *(debate)* unde sînt puse în discuție diverse subiecte ce au motive de controversă. Misiunea asumată a asociației este „susținerea educației prin intermediul dezbaterilor, promovînd dialogul argumentat și gîndirea critică". Misiune de care ne ținem aproape de 15 ani, prin acțiuni „la firul ierbii" în cele cîteva zeci de școli din țară, izbutind să atragem sute de tineri pasionați de acest exercițiu intelectual, care are în centrul de greutate argumentarea, documentarea riguroasă, toleranța și *fair-play*-ul.

Dacă în primii ani am avut mai mult acțiuni de tip competițional, în ultimul timp ne-am îndreptat – avînd alături parteneri instituționali sau non-guvernamentali cu diverse zone de expertiză – și în chestiuni mai aplicate și „ascuțite", de care ne izbim zilnic în România; provocările pe care le întîmpinăm sînt mari, de la găsirea oamenilor potriviți să facă *debate* cu elevii lor, pînă la identificarea unor soluții ingenioase de proiecte de parteneriat, și nu în ultimul rînd, pentru funcționarea unei asociații naționale, descentralizate și independente.

***Monica Mocanu** este președintă ARDOR. Mai multe pe www.ardor-deb.ro.*

„Forumistul urăște, pedepsește, repară realitatea“

5 întrebări pentru Florin IARU

S-a născut românul forumist?

Nu, el s-a născut poet, dătător cu părerea, lansator al scuipatului, ochitor cu sămînţa, avîntat cu bacşişul, năuc cu sonorul la maxim, frate de cruce cu înjurătura. El uneori nici nu s-a născut, dar, aşa cum zice poetu', chiar de acolo de unde nu e, forumistul român îşi dă cu părerea despre cei care au murit deja şi cu care trebuie să fi băut nenumărate beri, să fi fost la gagici şi cu care a pus la punct marea conspiraţie mondială. El e posesorul absolut al adevărului, nu-l păcăleşte nimeni. Ce altceva sînt personajele lui Caragiale sau ale lui Camil decît aceiaşi stîlpi nedomiriţi de cafenele? Deci, da, românul s-a născut forumist. Şi, pentru că tot s-a botezat într-ale părerilor ultimative, să spunem şi noi, alături de el: moarte gramaticii, s-o f... pe mă-ta!

E necesar să ştii limba română ca să te „dai“ pe net?

Nu. Cel mai bine e să ştii înjurături (multe), persoane (cît mai multe), linkuri (felurite). Nu înţeleg, la ce foloseşte limba asta? S-o dea proştii de belferi! În PLM! Cînd „te dai“ pe net, nu citeşti, ci consumi. Cine se mai uită la fleacurile astea?

Totuşi, ce face românul forumist pe net: face politică, terapie, comunică?

„O opinie obiectivă este absolut fără valoare.“
OSCAR WILDE

„Expertul este orice lector venit din alt oraş, cu diapozitive.“
JIM BAUMGARTEN

„Cineva trebuie să asculte, iar mie îmi place să vorbesc fără să fiu întrerupt. Aşa, economisim timp şi evităm discuţiile în contradictoriu.“
OSCAR WILDE

Nimic din toate astea. Da' nimic, nimic. El se admiră în oglinda tastaturii pe care o chinuieşte de-i sar capacele. Românul e un Narcis căzut din lac în puţul certitudinilor. N-am văzut, încă, nici un forumist pasionat care să-şi recunoască vreo greşeală. Vai şi-amar să-i atragi atenţia asupra unei mărunte şi clasice greşeli (cum ar fi aia cu „trascendent“ sau cu „noştrii“). Ca potop ce pustieşte (potop de înjurături, laolaltă cu mărturii ritoase şi infamante despre naşterea ta şi lungul tău şir de strămoşi şi urmaşi – şir ce trebuie retezat), ca o mare turburată (marea lehamite şi marea ură faţă de tot ce e diferit), el face altceva, muuult mai important. Mai întîi, urăşte. Apoi îşi intră în mînă şi pune lucrurile la punct. Pedepseşte. Exemplifică. Repară realitatea. Iar dacă realitatea se încăpăţînează să nu-l urmeze, urmează exemplul de la primul răspuns, ăla cu mă-ta.

Ce-i poate împiedica pe români să nu aibă opinii?

Nimic. Şi acest nimic e de la începuturile lumii. Prost sau deştept, mărginit, cu frica lui Dumnezeu sau neînfricat, omul e o trestie gînditoare. Că se pricepe, că nu, el are o părere. Şi, pe deasupra, cum e şi nevricos, fandaxia-i gata. Ar fi trist să nu mai avem păreri. Am fi nişte trestii noduroase sau de-a dreptul legume. Dar e tragic să avem păreri de-a gata şi să avem păreri despre orice. Lumea Internetului geme, vuieşte, e doldora de acest orice. Există, fireşte, o frînă, dar sîntem tot mai departe de ea: educaţia. Nu ştiinţa, căci omul de ştiinţă (exactă sau umanistă) are şi el, ca orice prost, păreri o droaie. Poate nu educaţia, cît autocunoaşterea. Sper să fiţi de acord, prin urmare, că asta e ceva care nu există.

Ca la noi la nimeni?

Dar ca la ei? Îşi imaginează cumva cineva că oamenii sînt diferiţi? Că aici creşte pleava, iar dincolo (la ei, care-or mai fi şi ăia!) dă în pîrg roada? Culturile pot să difere, dar năravul e acelaşi peste tot. O să mă întrebi ce-l separă atît de categoric pe forumistul român de, să zicem, confratele lui englez? Simplu: *spellerul* încorporat în toate programele, browsere sau procesoare de text. În rest, ura, disprețul, autosuficienţa, prejudecăţile, superficialitatea şi mitocănia sînt un bun comun, cîştigat pe veci. Aşa să-i rămînă numele!

***Florin Iaru** este scriitor.*

a consemnat Marius CHIVU

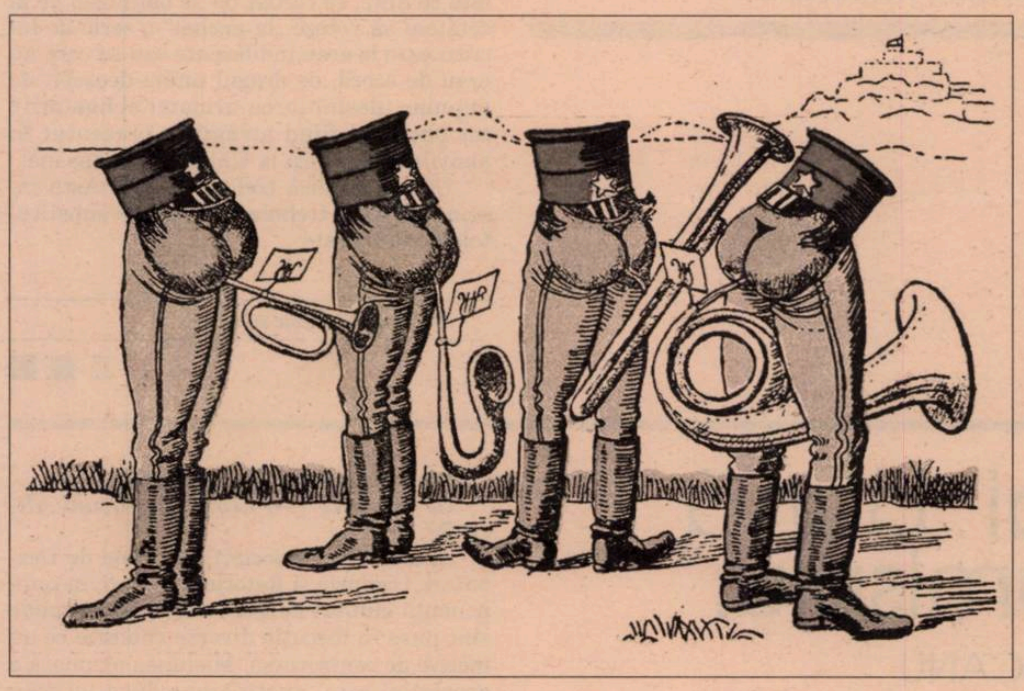

Viorel Gaiță: „Românii se pricepe *la toate“*

De ce românii nu spun niciodată „nu ştiu“?

Nu pot să generalizez şi să spun că toţi românii sînt la fel. Eu mă voi referi doar la cei pe care i-am întîlnit pe stradă. S-o luăm pe puncte:

1) După ani şi ani de anchete cu întrebări capcană, pot spune cu mînă pe inimă că există un complex al camerei de luat vederi. Odată aflat în faţa camerei, românul devine important şi trebuie să spună ceva, orice, pentru că este momentul lui de glorie şi este necesar să-l speculeze la maxim. Nu se poate să-l vadă o ţară întreagă cum se face de rîs spunând „nu ştiu“ (şi-atunci, inevitabil, chiar se va face de rîs). În alte ţări (de exemplu, SUA) nu există noţiunea „a se face de rîs“. De-asta americanii spun cu nonşalanţă cele mai mari inepţii fără să rîdă nimeni de ei.

2) Am întîlnit şi români care nici n-au nevoie să asculte întrebarea pînă la capăt într-atît sînt de siguri pe ei. Ei le ştiu pe toate, se *pricepe* la toate, ba, mai mult decît atît, nici măcar n-au nevoie de dialog pentru a-şi face cunoscut monologul.

3) Am întîlnit şi români care sînt, pur şi simplu, hipnotizaţi de privirea reporterului şi care, în transă fiind, dau răspunsul pe care-l sugerează reporterul respectiv, bineînţeles după ce le-au fost şterse din memorie cuvintele: „nu ştiu“.

***Viorel Gaiță** este realizatorul emisiunii* Mioritza Niuz *difuzată de TVR 1 în fiecare sîmbătă de la ora 16,30.*

a consemnat Marius CHIVU

PUBLICITATE

„Nimeni nu mai suportă confruntările de idei"

interviu cu Zoe PETRE

Ce formulă de dialog/dezbatere din zilele noastre s-ar apropia de ceea ce era forumul în Antichitate?

În cetăţile greceşti, zona de dezbatere publică – numită generic *agora*, ca şi *forum* la Roma şi apoi în cetăţile întemeiate de romani – era o piaţă publică. Ca orice piaţă, acela era deopotrivă locul unde se întîlneau cotidian cetăţeni de toate categoriile, de la nobili la negustori de mărunţişuri, dar şi, deseori, locul de întrunire a adunării formale, instituţionalizate, a tuturor cetăţenilor. Discuţii informale regăsim oriunde în lumea care ne e familiară: la o bere, la o cafea, în tren sau în taxi. Discuţiile formalizate din Antichitate semănau cel mai mult cu actualele dezbateri parlamentare, doar că în cetăţile Greciei la asemenea discuţii putea participa orice cetăţean.

Oratoria, arta dialogului/polemicii este şi un dat cultural?

Desigur, dar acest dat e condiţionat în primul rînd de politic: dialogul, polemica, dezbaterea publică sînt parte integrantă a inventării politicului în lumea greacă a cetăţilor. Într-o monarhie de drept divin, sau într-o dictatură, nu există nici măcar noţiunea de dezbatere, şi cu atît mai puţin spaţiul civic comun şi liber care e condiţia necesară a dezbaterii. Cred că mulţi dintre noi avem încă vie amintirea falselor polemici regizate la ordin şi a dezbaterilor mimate care ar fi trebuit să anime spaţiul public în timpul dictaturii comuniste, şi nu făceau altceva decît să-l polueze.

Faptul că logica şi retorica nu mai sînt materii de bază credeţi că reprezintă factorul principal din cauza căruia oamenii se exprimă tot mai prost?

Confuzia între polemică şi asasinat

În ce măsură românii îşi exercită libertatea de exprimare şi ca terapie?

Poate că, la începutul anilor '90, era de înţeles că lumea „se răcorea" după deceniile de interdicţii absurde şi de limbă de lemn. Tot atunci a apărut pe piaţă, o vreme doar în tipărituri, invectiva politică obscenă în care s-a specializat cercul din jurul lui Corneliu Vadim Tudor. Cum acest cerc a cucerit destul de repede şi notorietate, şi, mai grav, autoritate politică, aceste fenomene au deschis un zăgaz pe care nimeni nu l-a mai putut închide la loc. Dimpotrivă, după 2000 mai ales, televiziunile au trecut la o fază agravată, creînd senzaţia că nu doar lectura sau comunicarea privată a obscenităţilor este licită, ci şi rostirea lor în spaţiul public. Nu ştiu ce ar mai putea fi terapeutic aici.

Apropo de televiziuni, talk-show-urile sînt mai mult show-uri decît talk-uri...

Polemica e un ingredient important în talk-show-uri, care sînt în felul lor şi un soi aparte de meciuri abstracte de box sau karate. Problema e că polemica nu poate fi suportată mai mult de cîteva clipe dacă nu are umor şi graţie. Confuzia între polemică şi asasinat ucide polemica. În ansamblu, excesul de show politic şi transformarea întregului spaţiu politic într-un spaţiu de divertisment duce la evacuarea oricărei substanţe din dezbaterea publică. Îmi aduc aminte că, în 1996 încă, un ziarist american îmi spunea cu admiraţie că publicul american nu ar fi rezistat niciodată la dezbaterile substanţiale din campaniile prezidenţiale de la noi. Azi,

Confuzia între competenţa tehnică şi competenţa civică face ca opinia cetăţeanului, atîta cîtă există, să fie tratată cu o indiferentă superioritate de către decidenţi.

La origine cred însă că se află lucruri mai puţin sofisticate – sărăcia vocabularului, exerciţiile insuficiente de ceea ce se numea pe vremuri „compunere", ignorarea regulilor gramaticale şi limitarea cunoştinţelor de limbă – fie română, fie străină – la nivelul utilizării practice. Pe de altă parte, la cîtă matematică învaţă elevii acum, e totuşi de mirare că nu sînt învăţaţi să transpună rigoarea demonstraţiei în rigoare a argumentării verbale. Generaţia mea nu a avut parte nici de cursuri de logică, şi cu atît mai puţin de retorică – în zece clase nu era loc pentru asemenea prejudecăţi burgheze –, dar, urmînd încă din primele clase de şcoală cursurile unor profesori severi şi cu o vastă cultură, nu ni s-a permis să vorbim incorect sau degeaba. S-au adăugat – eu am avut excelenta inspiraţie de a mă înscrie la Liceul Clasic din Bucureşti – destul de multă latină şi greacă, ceea ce ne-a adus în contact nemijlocit şi cu retorica, şi cu construcţia logică a discursului. La facultate, am avut modele ilustre de exprimare academică – profesori ca D.M. Pippidi, Mihai Berza, Em. Condurachi, care au adăugat celor deprinse din conferinţele publice ale unor personalităţi culturale ca Tudor Vianu sau Gr.C. Moisil o experienţă directă a comunicării cu adevărat academice.

Să înţeleg că numărul profesorilor severi şi culţi a scăzut?

Sîntem şi azi, atît în spaţiul academic, cît şi în spaţiul public, victimele politicii de cadre a lui Ceauşescu. Ştiaţi că abia în 2000 au ieşit la pensie ultimele produse ale institutelor pedagogice de trei ani, profesori care le absolviseră la FF şi apoi îşi completaseră studiile universitare tot la FF?

cînd candidaţii la funcţia supremă în stat se lasă cîntăriţi în direct de actori comici şi cînd politicienii consimt să-şi susţină ideile în cada de jacuzzi, cred că nici oamenii politici, şi cu atît mai puţin publicul, nu mai suportă adevărate confruntări de idei.

Sînt politicienii constrînşi la vulgaritate de populismul mediatic sau s-a pierdut pur şi simplu arta discursului?

Evident că s-a pierdut un tip de exerciţiu al discursului public, mai ales din pricina modificărilor spectaculoase, nu odată dramatice, ale spaţiului public însuşi. Mai întîi, a fost limba de lemn de tradiţie bolşevică, transplantată ca limbaj oficial în anii 1947-1948 şi în România, care se caracteriza printr-un grad neobişnuit de artificialitate, datorită inexistenţei produselor ideologice şi discursive autohtone de caracter comunist. Limbajul oficial al primilor ani de comunism folosea deseori nu doar neologisme calchiate după cuvinte ruseşti, ci şi turnuri de frază, o prozodie şi intonaţii specifice „de şedinţă", fără raport cu inflexiunile uzuale ale limbii române. Un mare număr dintre emitenţii de discursuri oficiale aveau o educaţie cu totul precară, ceea ce îi făcea cu atît mai vulnerabili faţă de simplismul prefabricat al limbajului oficial. Stenogramele şedinţelor din anii '50 atestă atît de vizibile carenţe de logică şi atîta sărăcie a expresiei verbale oficiale a acelor ani, încît simpla lor lectură cu glas tare a oferit nenumărate prilejuri ulterioare de deriziune.

A urmat, apoi, înşelătorul dezgheţ al anilor 1965-1971, cînd s-a mai liberalizat întrucîtva şi expresia publică, dar cînd s-a produs şi un alt fenomen nociv: din cauză că mesajul rămînea stereotip şi în esenţa lui obligatoriu, s-a complicat prin compensaţie codul, ceea ce face

***Zoe Petre** (n. 1941) este profesor universitar la catedra de Istorie antică şi Arheologie a Universităţii Bucureşti. A fost în stagii de studii şi de documentare la Paris* (École Pratique des Hautes Études), *Geneva* (Fondation Hardt pour L'Encouragement des Études Classiques) *şi Londra* (British Academy). *Ca profesor asociat,* visiting professor *şi* visiting researcher, *a predat şi a susţinut conferinţe la Universităţile Harvard, Cambridge şi Columbia. Între 1997-2000 a fost membru în Consiliul director al Institutului East-West din New York şi coordonator al Romanian American Action Commission a Centrului Internaţional de Studii Strategice din Washington. Decan al Facultăţii de Istorie a Universităţii Bucureşti (1990-1996), membru în Consiliul Naţional pentru Reforma Învăţămîntului (1992-2000), membru al Centrului de Istorie Comparată a Societăţilor Antice – CICSA, membru al Centrului de Studierea Imaginii (CESI) şi director al Şcolii Doctorale, specialitatea Istorie, Universitatea Bucureşti. A publicat volumele:* Civilizaţia greacă şi originile democraţiei *(1993),* Societatea greacă arhaică şi clasică. Texte antice traduse şi comentate *(1994),* Cetatea greacă, între real şi imaginar *(2000),* Vîrsta de bronz *(2000),* Practica nemuririi. O lectură critică a surselor antice referitoare la geţi *(2004),* Roumanie post 1989, *în colaborare cu Catherine Durandin (2008).*

Versiunea integrală a interviului poate fi citită pe www.dilemaveche.ro

Zoe Petre poate fi citită şi pe blogul http://wwwzoepetre.blogspot.com

ca o persoană cultivată să se simtă datoare nu să exprime clar ce are de spus, ci, dimpotrivă, să-şi complice parazitar şi abscons discursul. Astfel, între vulgaritatea reavănă a unora şi sofisticarea încîlcită a celorlalţi, spaţiul de dezbatere rămîne mereu vid.

La noi dezbaterea publică pare un mit. Ce înseamnă, de fapt, o dezbatere publică?

Spre deosebire de polemică, presupoziţia primordială a dezbaterii este aceea de a accepta că şi interlocutorul are ceva de spus. La noi, dezbaterea e doar mimată fiindcă preopinenţii contestă nu doar ideile, ci însăşi legitimitatea celuilalt. Pe de altă parte, confuzia între competenţa tehnică şi competenţa civică face ca opinia cetăţeanului, atîta cîtă există, să fie tratată cu o indiferentă superioritate de către decidenţi. În fine, există o demisie explicabilă, dar nu şi scuzabilă, a reprezentanţilor societăţii civile, care sînt în asemenea măsură convinşi că doar ei sînt deţinătorii tuturor răspunsurilor corecte, încît nici ei nu ascultă cu mai multă atenţie argumentele politicului, pe care îl tratează mai degrabă drept duşman, decît drept partener de dialog.

Nu cred că vom ajunge la o adevărată dezbatere publică dacă nu deprindem mai întîi regula fundamentală a dialogului – respectul faţă de interlocutor. Sigur că e şi o mare cantitate de ipocrizie politicoasă în aceste dezbateri civilizate, dar, ca linia care desparte în Parlamentul britanic băncile guvernamentale de cele ale opoziţiei, această ipocrizie obligă la înlocuirea înjurăturii groase cu umorul subţire, ceea ce tot e un avantaj.

„Vulgaritatea expresiei, golăneala, vorbirea ofensivă"

Credeţi că democratizarea opiniilor aduce cu sine automat şi un blocaj al comunicării?

Nu cred deloc că democratizării i-ar fi sortit să alunece inexorabil spre vulgaritate. Dacă urmăriţi la Euronews, de exemplu, intervenţiile publice ale unor cetăţeni cît se poate de obişnuiţi din Franţa, Polonia sau Germania, puteţi constata imediat că acestea vădesc nu doar o remarcabilă corectitudine a construcţiei discursului, ci şi pertinenţă şi sobrietate. La noi, mai ales în ultimul deceniu, vulgaritatea expresiei, golăneala, vorbirea ofensivă au devenit vedete ale televiziunilor. Chiar şi persoane serioase prin profesie şi cultură se prefac a fi trendy vorbind şmechereşte: cînd un tînăr hiper-intelectual jubilează că a calificat drept *pleaşcă* şansa istorică de a avea un preşedinte care, la rîndu-i, ne face cu ochiul şi adresează public propuneri în doi peri unei ziariste, ce să mă mai aştept de la cetăţenii obişnuiţi care dezbat la o halbă de bere actualitatea politică?

Dacă sîntem un fel de barbari ai libertăţii de exprimare, există speranţa că vom putea fi civilizaţi?

Acum 20 de ani, v-aş fi răspuns că e misiunea şcolii să educe cetăţeni capabili de un dialog pertinent şi civilizat. Acum un an, v-aş fi răspuns că, vrînd-nevrînd, vom sfîrşi prin a ne civiliza măcar la nivelul altor state recent integrate în UE, dacă nu chiar al Marii Britanii. După experienţa din 2009 şi mai ales din acest an, cînd şcoala ameninţă să devină un spaţiu pustiit de orice fel de idei, şi cînd refuzul încăpăţînat şi agresiv al dezbaterii a atins culmi nebănuite în spaţiul public de la mineriade încoace, mă întreb şi eu dacă o să mai apuc să mă enervez de ipocrizia bine şlefuită a interlocutorilor, şi nu de greşelile lor de gramatică.

a consemnat Marius CHIVU

Despre ce teme/subiecte nu vă exprimați opinia?

Corina DRĂGOTESCU

Scriu doar despre ceea ce ştiu. De aceea rămîn, în general, în zona politică sau în cea adiacentă ei. Nu cred că un jurnalist este un Google umblător şi poate scrie despre orice. În general, m-am format, în timp, ca jurnalist parlamentar, conştientă fiind de limitele mele profesionale. De aceea şi azi, cînd vine vorba, de exemplu, de o problemă economică sau de finanţe, prefer să-i las pe cei care ştiu bine despre ce este vorba să scrie. Eu sînt, în asemenea situaţii, doar un om cu un punct de vedere, cred, de bun-simţ. Acelaşi lucru îl fac şi în televiziune, unde evit să vorbesc despre subiecte pe care nu le stăpînesc. Mai ales că „sticla" te dă de gol imediat. Am, în schimb, o slăbiciune umană cînd vine vorba de subiecte sociale care ţin de suferinţa copiilor sau de oameni săraci ori bolnavi de diferite afecţiuni. Dar cred că asta e ceva normal.

Tudor OCTAVIAN

Nu atît competenţele, cît relaţiile contractuale mă împiedică să comentez anumite subiecte. Mi se pare profund democratic să respecţi clauzele unui contract, dacă acesta este în concordanţă cu modul tău de a fi. Nu e posibil să fii angajat la un ziar sau la o televiziune şi să-ţi exprimi nemulţumirile faţă de patroni. Principiul meu e loialitatea şi în numele ei îmi declin nervii de moment. Presa în democraţie se face pe bază de contract, iar patronii de presă sînt mandatarii subiectelor şi ai temelor pe care sînt invitat să le dezbat. Eu scriu şi lucrez pentru România particularilor, deci e normal să discut despre bugetari. Nu am păreri despre Vîntu, Patriciu sau Voiculescu, pentru că ei au creat şi conduc activităţi particulare. Sînt liber după '89 pentru că aceşti patroni şi-au luat drept grijă de a face front puterii. Privaţii sînt cei care mişcă economia şi nu mă interesează activitatea celor care creează şi susţin economia.

© M. Chivu

Cristian PĂTRĂŞCONIU

Trebuie să spun din start că *scriu despre prea multe*. Calitatea mea de posesor de blog explică destul de bine această stare de fapt. De multe ori însă, pe blog, nu construiesc solid o opinie, un argument, aşa încît aceste multe dintre textele despre „prea multe" au doar valoarea unor notaţii, a unor impresii din „încheietură". Sînt – mi-am asumat asta şi am şi subliniat-o în cîteva rînduri – modalităţi minimaliste de a taxa, adesea, situaţii mai degrabă absurde. Altfel însă, evit să scriu despre ceea ce, în organigrama clasică a unui ziar, de pildă, se desemnează prin formulele „subiecte sociale" sau „subiecte economice". Evit să scriu în aceste direcţii fiindcă nu mă prea pricep şi, de asemenea, şi pentru motivul că, indiferent dacă în anumite privinţe înţeleg mai mult sau mai bine decît cei care sînt omologaţi ca „pricepuţi" în aceste privinţe, visez cu ochii deschişi (poate că sînt naiv!) la rigoare, la specializare, la, pînă la urmă, domnia bunului-simţ, şi în materie de comentariu de presă. Am şi o nostalgie – scriu foarte puţin despre sport, despre fotbal în special. Nu ştiu dacă m-aş pricepe neapărat, dar nu pot să mă opun tuturor nostalgiilor. În orice caz, nu acesteia!

Costi ROGOZANU

Nu vorbesc despre politica externă, despre economie, despre dezbateri juridice pentru că nu mă pricep. Cel mult citez din unii care se pricep şi pe care îi selectez cu atenţie. Cînd simt că publicul e prea mare, prea eterogen (TV sau publicaţie de mare tiraj), evit exprimarea fermă a unor nuanţe ideologice în care cred: pe astea le las blogului sau zonei culturale, unde am şanse ca mai multă lume să înţeleagă fără să se isterizeze.

Cristian TEODORESCU

Nu-mi plac formulările cu care unii dintre confraţii mei din presă îşi cauţionează nepriceperea: „Nu trebuie să fii (urmează numele îndeletnicirii pe care n-o ai) ca să-ţi dai seama că..." Dacă nu mă pricep la ceva, nu mă bag. Cînd e vorba despre ceva care mă atinge direct, am grijă să mă documentez înainte de a-mi da cu părerea. Dar chiar şi în acest caz sînt subiecte pe care le evit. De vreme ce mă irită cei care îşi dau cu presupusul despre toate cele, n-aş vrea să-i scot şi eu pe alţii din răbdări cu opiniunile mele despre lucruri pe care le ştiu doar din auzite. Una e să spun, de pildă, că mă enervează fucţionarii de la ghişeele băncilor şi cu totul altceva ar fi să mă apuc să evaluez sistemul bancar din România, chiar şi cu citate din Mugur Isărescu. Îi admir pe cei care spun la televizor că nu stăpînesc un anumit subiect, cînd li se cere o părere la botul calului. Mă ţin la mare distanţă de scenariile despre catastrofe şi de teoriile conspiraţioniste. Cînd îmi spun părerea despre ceea ce se întîmplă prin politică, o fac recunoscîndu-mi simpatiile. Nu încerc să par obiectiv, ci mă străduiesc să fiu cinstit. Asta nu mă scuteşte de acuzaţia că aş face nu ştiu ce jocuri. Înainte de alegeri şi vreo două luni după, am fost suspectat că vînez funcţii şi am stîrnit dezamăgiri cînd s-a văzut că-mi dau cu părerea fără dorinţa de a propăşi pe această cale.

Radu TUDOR

Am avut şi am o reţinere maximă în abordarea temelor de natură personală. E riscant şi neprofesionist pentru un jurnalist să-şi exprime opinia despre viaţa privată a unei persoane. Despre relaţia soţ/soţie, comportamentul copiilor, certuri, scandaluri, orientări sexuale, stare de sănătate etc... Nu este nici deontologic, nici moral să abordezi teme atît de sensibile, ale căror culise şi dedesubturi nu le cunoşti niciodată pe de-a-ntregul. Încerc acum, graţie întrebării dvs., să fac un remember al celor scrise de mine. Sper din tot sufletul să nu fi avut scăpări în primii ani, din cei 20, pe care i-am parcurs.

anchetă realizată de Marius CHIVU

Radu PARASCHIVESCU

Arteziana de sentinte

Ubicuitatea a încetat să fie privilegiul zeilor. Tot mai mulţi muritori aspiră la omniprezenţă. Ei profită de generozitatea pe care le-o arată mass-media. Deficitul de anticorpi mediatici face să existe mijloace de comunicare, dar nu şi de ex-comunicare. Aşa stînd lucrurile, ultima îndeletnicire neinclusă în nomenclatorul de meserii e cea de părerolog. Diverşi licenţiaţi în nimic şi specialişti în toate semnează condica în ziar şi la televizor. Declinarea competenţei a devenit o slăbiciune. Nu mai poţi spune „nu ştiu, nu mă pricep, nu e domeniul meu" fără să fii luat de caraghios. Invitaţia la datul cu părerea are puteri hipnotice: tot mai puţini îi rezistă. Părerologii de serviciu aşteaptă semnalul şi se lansează. Mă şi mir că o ţară cu atît de mulţi experţi are totuşi atîtea probleme, deşi explicaţia e simplă: inflaţia de analişti şi comentatori e semn de limbuţie sindicalizată, nu de competenţă. Butada de pe vremuri spunea că specialistul este acel om care ştie din ce în ce mai mult despre din ce în ce mai puţin, pînă cînd ajunge să ştie totul despre nimic. Astăzi, lucrurile se prezintă mult mai simplu: toţi ştiu totul despre toate.

Să fie oare la mijloc doar ceea ce Andrei Pleşu numea „vocaţia diagonală" a românului? E posibil. Oricum, cohortele de pseudopricepuţi care populează presa şi emisiunile TV fac dovada unui amatorism păgubos, a unui diletantism nepedepsit. Pe lîngă asta, invitaţii de cursă lungă au dobîndit cu timpul deprinderea de-a rosti sentinţe, nu păreri. Înfipţi temeinic în scaune, cu lavaliera la rever, ei se pronunţă dezinvolt şi ferm în toate domeniile: bolile cu transmitere sexuală din Polinezia Franceză, fizica particulelor, norul de cenuşă vulcanică, napolitanele cu vanilie, minimalism, sport extrem, inflaţia din Surinam şi şomajul din Gabon. Nu dau nici o clipă impresia că ar putea fi străbătuţi de vreun fior dubitativ. Blindajul de certitudini le hrăneşte guresenia, inepţia aforistică le e aliat de nădejde.

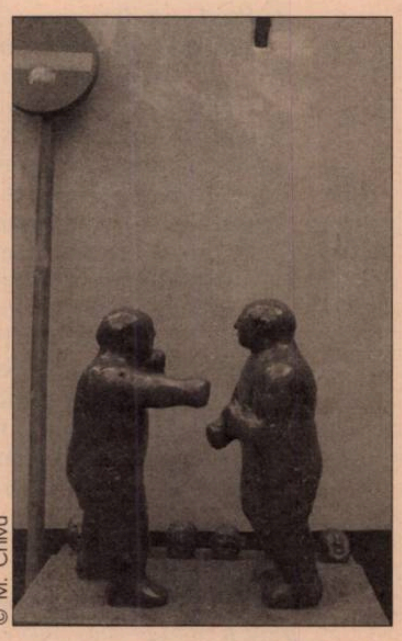
© M. Chivu

Exemplele curg ca apa la robinetul defect. Rajahi ai serviciilor de salubritate emit păreri despre artele figurative, modiste galeşe recomandă cărţi, flăcăi cu palmares interlop vorbesc despre morală. Preferata mea în cadrilul părerologiei este o persoană pe care am numit-o cîndva „Doamna Ştie-Tot" şi care, în ciuda enciclopedismului său galopant, n-a aflat că, de la o vîrstă, femeile nu se mai îmbracă, ci se acoperă. Vă invit s-o urmăriţi, dacă aveţi stomac pentru aşa ceva. O veţi descoperi dimineaţa propunînd o reţetă de plachie cu nutella şi anşoa. La prînz se mută în ringul politic, unde arbitrează ciorovăielile dintre doi juni impetuoşi. După-amiaza rezolvă la televizor cîteva urgenţe din sfera transportului cu metroul, arhitecturii şi relaţiei dintre patronat şi sindicate. Spre seară trece la chestiuni fiscale, pentru ca după ştiri să zburde vesel la o emisiune prezentată de Pepe. În fine, noaptea tîrziu, echipată riscant, se transformă în oracol sexual şi dezleagă mistere cărora distinsele vorbitoare Laura Andreşan, Eva Kent şi Simona Sensual nu izbutiseră să le dea de capăt. În fond, spune dumneaei – şi aici are, în fine, dreptate – totul e o problemă de poziţie.

***Radu Paraschivescu** este scriitor. Cel mai recent volum publicat:* Dintre sute de clişee, *Editura Humanitas, 2009.*

Mădălina ŞCHIOPU

Religie şi demografie

Puţine maxime sînt mai populare astăzi decît cea atribuită lui André Malraux (autorul ei a negat că ar fi spus-o în această formă) – „Secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc“. De obicei, cei care o citează se referă la o bruscă renaştere spirituală a umanităţii, undeva în viitorul foarte apropiat, provocată de un vid al credinţei şi al sensului vieţii în cel mai progresist secol de pînă acum. De fapt, Malraux (sau pseudo-Malraux) ar putea avea dreptate, dar într-un mod neaşteptat de prozaic, la nivel de cifre: credincioşii vor moşteni pămîntul pentru că demografia e de partea lor. Populaţia pămîntului este în continuă expansiune, dar în creştere se află doar segmentele strict religioase: musulmanii practicanţi, hispanicii şi africanii catolici, neoprotestanţii evanghelişti americani şi evreii ortodocşi. Raţiunea e capabilă să pună în mişcare colocvii ştiinţifice, dar nu face două parale cînd e vorba de urmaşi. Acesta e subiectul unei cărţi care face valuri în presa occidentală, *Shall the Religious Inherit the Earth?,* semnată de sociologul Eric Kaufmann şi apărută la Londra, Profile Books, în martie 2010.

Părinţi şi copii

Eric Kaufmann este lector în ştiinţe politice şi sociologie la University of London. Colaborator frecvent al revistei britanice *Prospect,* a oferit o avanpremieră a cărţii prin controversatul articol apărut în publicaţia amintită în 2006, sub titlul „Breeding for God“. A studiat vreme îndelungată tendinţele demografice mondiale şi legătura lor cu religiozitatea populaţiei. Concluzia: în vreme ce ateii, agnosticii şi secularii au maximum doi copii pe familie, o cifră sub nivelul de înlocuire al generaţiilor, credincioşii practicanţi prezintă o medie care începe de la cinci copii în sus, în funcţie de grupul religios respectiv. Mai mult: natalitatea lor creşte exponenţial fiindcă se căsătoresc foarte devreme, în timp ce nereligioşii au primul copil spre 30 de ani. Astfel, o femeie dintr-o comunitate religioasă poate fi deja bunică în jurul vîrstei de 40 de ani, pe cînd o femeie indiferentă din punct de vedere religios, la aceeaşi vîrstă îşi conduce încă urmaşul (de obicei unic) la şcoală.

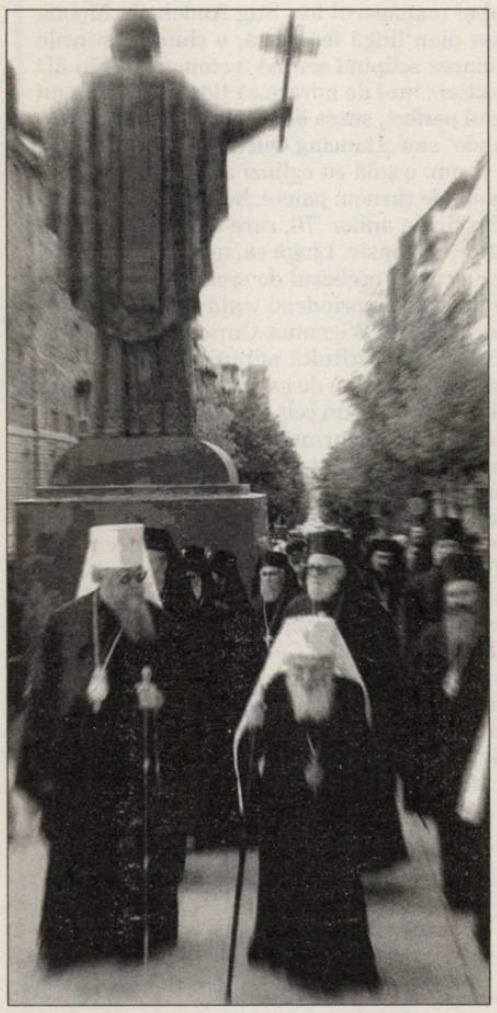

Într-o amplă cronică a cărţii, revista *The New Humanist* (aprilie 2010) comentează, cu destulă neplăcere, avînd în vedere orientarea publicaţiei: „Argumentul lui Kaufmann este că teza secularizării, presupunerea că modernitatea conduce inevitabil la o slăbire a credinţei religioase şi că va veni o zi cînd toţi vom fi umanişti raţionali, este greşită. Mai departe, el susţine că forma contemporană a secularismului liberal conţine germenii propriei distrugeri. Cîtă vreme natalitatea în rîndul individualiştilor liberali se află sub nivelul de înlocuire al generaţiilor, iar în rîndul fundamentaliştilor religioşi este mult mai ridicată (între 5 şi 7,5 copii pentru un cuplu, în funcţie de comunitatea religioasă vizată), atunci, prin simpla putere a demografiei, fundamentalismul religios va deveni o considerabilă forţă în lume şi va cîştiga un tot mai vizibil curaj politic. Conservatorismul religios de tip literalist renaşte, iar noi, liberalii seculari, îi sîntem moaşele“.

Nu toată lumea e nefericită. Ed West, ziarist şi comentator la *The Telegraph,* exultă („Un coşmar pentru Richard Dawkins: statisticile arată că ateii sînt o specie pe cale de dispariţie): „Personal, găsesc agresivitatea anticreştină a noilor atei obositoare: să critici oamenii fără contenire pentru credinţa lor intimă arată lipsă de clasă şi maturitate“. În consecinţă, el îi sfătuieşte pe cei înspăimîntaţi de perspectiva unei majorităţi religioase în 2050 să nu se mai plîngă şi, dacă vor să schimbe situaţia, să înceapă să aibă copii. „Dar ce le pasă? Ei ştiu doar atît, că în 2050 nu vor mai fi.“

Musulmanii europeni, cazul Israel şi familia Duggar

Una dintre imponderabile în ecuaţia lui Kaufmann – punct slab pe care autorul îl recunoaşte – este aceea că nu putem şti în ce măsură copiii vor moşteni întru totul convingerile religioase ale părinţilor. Probabil o majoritate dintre ei aşa va face, şi cu cît o religie este mai strictă, cu atît cresc şansele ca urmaşii să preia şi să transmită valorile înaintaşilor. Alţii vor deveni, însă, rebeli. Ştim aproape cu certitudine, urmărind tendinţele curente, că atunci cînd conştiinţa religioasă se împleteşte cu cea etnică şi rasială, se diminuează drastic perspectiva copiilor care se revoltă împotriva modului de viaţă parental, fiindcă valorile religioase devin o problemă de identitate. Exemplul cel mai limpede îl reprezintă imigranţii musulmani din Europa, la care fervoarea religioasă nu se diminuează de la o generaţie la alta, dimpotrivă. În „Breeding for God“, Kaufmann afirmă: „În Marea Britanie, creştinii afro-caraibieni şi est-europeni tind să fie mai puţin religioşi decît părinţii lor, deşi rămîn ceva mai religioşi decît populaţia majoritară. Dar nu există practic nici o schimbare în ceea ce priveşte practica religioasă a musulmanilor din Bangladesh şi Pakistan, comparînd prima cu a doua generaţie de imigranţi. Un studiu comparativ recent al minorităţilor din Olanda arată un tablou similar al constanţei religioase printre grupurile musulmane“.

Cazul paradigmatic al transformării demografice pe bază religioasă îl reprezintă statul Israel – şi aceasta pentru că sînt foarte vizibile ambele tendinţe, religioasă şi secularizată, şi raportul de forţă dintre ele. Evreii ortodocşi *(haredi)* au reprezentat o minoritate nesemnificativă la fondarea naţiunii, dar vor deveni majoritari în cîteva decenii. „Pur şi simplu, majoritatea populaţiei va fi formată în 2050 din haredi, adică evrei ortodocşi. Dintr-un element marginal în anii '50, acum, unul din trei elevi de clasa I este ortodox. S-a ajuns aici printr-o rată a fertilităţii de 7,5 copii pentru o femeie din comunităţile strict religioase, care este chiar în creştere în ultimul deceniu“ *(The New Humanist).*

În SUA, milioane de americani sînt acaparaţi de reality show-ul *19 Kids and Counting,* transmis de canalul TLC. Acesta are în prim-plan viaţa cotidiană a soţilor Duggar, peste 40 de ani, şi a celor 19 copii ai lor, cu vîrste cuprinse între 22 de ani şi 3 luni. Familia Duggar face parte dintr-un grup neoprotestant numit Quiverfull Movement, a cărui denumire este inspirată dintr-un verset al Psalmistului: „Ca săgeţile în mîna celui puternic, aşa sînt copiii pentru cei tineri; fericit este omul care are tolba plină *(quiver full)* de ele“. Se uită la program, cu admiraţie, şi americanii din *red states,* şi (mai curînd uluiţi) cei din „statele albastre“: „Cum reuşesc? E o nebunie. Eu am doi copii şi abia fac faţă...“ Culmea este că soţii Duggar se descurcă destul de bine. Încep ziua cu ora de studiu biblic în familie, dar copiii au timp şi de lecţii de pian sau vioară, şi de sport. De fapt, deşi învăţaţi prin sistemul *home-schooling,* par mai bine educaţi decît mulţi elevi din şcolile de stat. Grupurile religioase de acest tip sînt singurele, în rîndul populaţiei anglo-saxone, cu o tendinţă demografică pozitivă.

Nuanţări

Demografia şi predicţiile care o însoţesc reprezintă un subiect sensibil. Pe deasupra, a devenit un loc comun faptul că datele statistice pot să sugereze multe, dar să ascundă esenţialul. Tendinţele natalităţii arată că în cursul acestui secol cam toate ţările pot reveni la o majoritate practicant religioasă, însă numeroase elemente imprevizibile pot apărea pe parcurs şi ele ne sînt necunoscute. Kaufmann, care vorbeşte din perspectiva ne-religiosului, ţine să sublinieze că nu conferă datelor furnizate de studiul său o conotaţie pozitivă sau negativă, ci le adaugă o constatare: „O parte a argumentului meu este aceea că religia dăruieşte o vrajă, un sens şi o emoţie care în acest moment nouă ne lipseşte. Aceasta e provocarea pentru secularism: sîntem capabili să aducem ceva similar?“.

PUBLICITATE

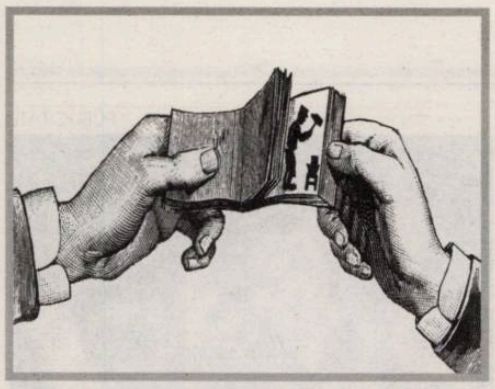

Marius CHIVU

feed**book**

Eliade în carouri

● **Doina Ruşti, *Cămaşa în carouri şi alte 10 întîmplări din Bucureşti*, Editura Polirom, 2010.**

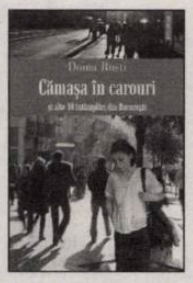

Cea mai mare nedumerire personală din anul editorial 2008 îl reprezintă succesul de critică repurtat de mediocrul roman al Doinei Ruşti, *Fantoma din moară*. Încercare de parabolă fantasy din comunism într-o formulă *blogmodernă* chinuită (scriam atunci că romanul părea povestirea unui film în regia lui M. Night Shyamalan, după un scenariu scris de Gala Galaction în colaborare cu D.R. Popescu), *Fantoma din moară* a fost, de altfel, şi premiat de USR drept cel mai bun roman al anului, luînd faţa aiuritor *Zilelor regelui* lui Filip Florian, superior din absolut toate punctele de vedere. Cu acest volum de povestiri, recunosc, mi-am mai dat o şansă. N-a fost să fie. De data aceasta, Doina Ruşti este doar epigonul lui Mircea Eliade (de altfel, a scris şi un dicţionar de simboluri din opera istoricului religiilor), dar felul în care îi copiază literatura fantastică este lamentabil.

Încep (şi termin) cu povestirea care dă şi titlul volumului. Tînăra Lori vizitează casa în care a locuit, pînă nu de mult, vărul ei Iulică, dispărut prematur. Ca unică moştenitoare, fata intenţionează să scoată casa la vînzare şi, înainte să facă puţină ordine, îmbracă o cămaşă în carouri din şifonierul vărului. Dar ceva e în neregulă cu moartea lui Iulică. Cum aflăm asta? Din „mesajele“ transmise de cămaşă. Ce fel de mesaje? Are grijă autoarea ca nu cumva să ratăm momentul, astfel că, în decurs de o singură pagină, biata Lori se simte, mai întîi, „fulgerată în mijlocul frunţii de un glas venit de sub pămînt“, apoi „o înfăşoară un fior lănţos“, urmează „o emanaţie subţire şi otrăvită“ care o „înfăşoară într-o teroare ceţoasă“, căci „cămaşa era îmbibată în spaime, nelinişti şi o tristeţe zăbrelită în carouri“ şi, chiar după ce o dezbracă, în jurul ei „circulă în continuare curenţii groazei“, iar după ce o îmbracă a doua oară, pentru confirmare, simte, mai întîi, cum e „copleşită de valul amar“, apoi este „invadată de fumul greu al depresiei“ pentru că, aţi înţeles, toate acestea „erau gîndurile vărului ei, un sentiment trăit, o nefericire mărăcinoasă care poate că urcase în ultimele clipe din sufletul lui Iulică ori din smoala morţii...“. Fata decide să descifreze „mesajul trimis din lumea morţilor“ şi, după alţi „curenţi calzi“, „fîlfîit de aripi“ şi „vibraţii“, tot nu află. Dar aflăm noi, cititorii, prin bunăvoinţa naratorului: pe Iulică l-a otrăvit un papagal. Un papagal?!? Păi da, căci în urmă cu zeci de ani, într-o duminică de mai, spiritul unui copil ucis accidental cu ciocanul de un tîmplar îmbrăcat într-o cămaşă cu carouri se refugiază în trupul papagalului mamei Andrei căreia Iulică venise să-i repare o chiuvetă, îmbrăcat tot într-o cămaşă în carouri. Energia negativă („veninul“ şi „aburii otrăviţi“) ai amintirii loviturii de demult este reactivată de un bobîrnac al lui Iulică şi, cu „ura“ şi „revolta“ stîrnite şi de carourile cămăşii, papagalul cu sufletul de copil mort neîmpăcat îi pune „pastila ucigaşă“ în cafea. Ce pastilă ucigaşă? O pastilă pentru diabet care producea infarct şi care – credea papagalul-copil – o ucisese şi pe mama Andrei. Dar cum ştia papagalul că Iulică avea diabet? Nu ştia, s-a nimerit că Iulică avea. Şi chiar producea infarct pastila de diabet? Ei, aici rămînem în mister. Îl las pe narator: „Nu putem spune dacă tableta a avut vreun efect. În toată povestea există o singură certitudine: în cămaşa lui cu dungi, Iulică luase şi aburul otrăvit al unei duminici de mai...“ Aaa!

Restul povestirilor (unsprezece cu totul) sînt la fel de ridicole şi de străvezii. Personajele migrează dintr-o povestire în alta, aşa cum călătoresc dintr-un corp în altul şi dintr-un secol în altul, sugerînd o construcţie narativă stratificată şi unitară. Metempsihoză, anamneză, hierofanie, *coincidentia oppositorum* – o bună parte din „recuzita“ literaturii eliadeşti se află aici, dar ideea de fantastic a Doinei Ruşti este una comodă, lipsită de imaginaţie, tocită. Un tip intră în baie şi imediat păşeşte pe un trotuar. O fată iese în bulevardul Dacia şi se trezeşte în plin secol XVIII. O puştoaică îmbătrîneşte cu cîţiva zeci de ani într-o singură după-amiază. Un farmacist de la 1700 prepară un elixir magic care facilitează călătoria în timp. Cum se realizează însă „trecerile“ dintr-un plan într-altul, dintr-un corp în altul, dintr-o identitate în alta? Brusc, strident, fără mister, cu personaje coerente şi perfect conştiente de ce li se întîmplă. Hierofaniile, care ar trebui să fie discrete şi echivoce, se produc ca într-un film de serie B, explicit şi facil (şi în după-amieze de vară, aşa cum – nu-i aşa!? – căldura Arabiei l-a lovit în creştet ca o sabie pe colonelul Lawrence): „Ema a dat să se-ntoarcă, însă uşa apartamentului dispăruse. În locul ei curgea drumul...“ sau „Deschise uşa de la baie şi rămase o clipă trăsnit de lumina orbitoare. Primii paşi îi făcu pe orbecăite, apoi începu să vadă trotuarul...“ sau „Instantaneu, peisajul se schimbă din nou. Era în mall...“ sau „Cînd deschise ochii se afla în apartamentul din bulevardul Dacia...“. Nimic nu e subtil în prozele Doinei Ruşti, nimic nu e ambiguu, nimic nu e, de fapt, neliniştitor şi perturbator în aceste presupuse irumperi ale sacrului în profan care au loc pe Calea Moşilor, pe străzile Batiştei sau J.L. Calderon, adică în relativă apropiere de Mîntuleasa. Doina Ruşti nu ţine să traseze harta unui Bucureşti literar personal, ci copiază unul gata semnificat. În volumul de faţă nu există, de fapt, decît teme, motive, simboluri şi procedee reproduse grosolan, fără variaţii semnificative şi, în general, fără talent literar. Pentru a sugera ideea de încordare „Vicenţiu strînse în laba lui mîna delicată a Emei“, ca să exprime fiorul „lui Vicenţiu îi creşteau păduri mărăcinoase din carnea amigdalelor pînă în esofag“ etc.

Fantasticul pe care scriitoarea ni-l pune cu forţa sub ochi şi de data aceasta este, de fapt, doar copia unor situaţii presupus stranii dar frizînd penibilul, cu un substrat filozofic strident şi neautentic, reciclat: kitsch-ul e camuflat în sacru, iar sacrul e *simulat* în profan. Senzaţia de *déjà-vu* pe care o ai citind povestirile este singurul (meta)efect al acestui *faketastic*. O calitate însă tot au compunerile după Eliade ale Doinei Ruşti: sînt atît de schematice şi de explicite, încît profesorii de literatură le pot preda elevilor cîteva procedee ale literaturii fantastice fără teama că nu vor fi înţelese.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Éric Fottorino, *Dezmierdare de catifea*, traducere din limba franceză şi note de Marie-Jeanne Vasiloiu, Colecţia „Fiction Connection“, Editura Trei, 2010.**

În 2004, cînd a publicat această carte, Éric Fottorino nu era încă directorul cotidianului *Le Monde*. Prin urmare, putem privi cu ochi destul de încrezători cronicile favorabile şi premiul literar cu care romanul a fost salutat la vremea respectivă.

S-a vorbit atunci despre autor ca despre „un Simenon al tulburărilor de identitate“ – o afirmaţie frumoasă şi corectă, pe măsura unei proze de o simplitate bizară, cu austerităţi perverse sau condensări de aforism, întreţinînd o curăţenie necurată, o tensiune surdă, o latenţă a crizei subterane.

Protagonistul e, bineînţeles, un solitar. Conduce o firmă de asigurări, dar o face cu inimă bună şi cu compasiune în suflet. Pe scurt, e un sufletist onest şi depresat – un *sufletrist*. Cuminţenia frazelor care îl povestesc are însă ceva suspect. Un soi de căldură îngheţată, împietrită – parcă a doliului, parcă a nebuniei. Sau, pur şi simplu, a unei taine grele, care se refuză încă mărturisirii. Probabil că şi lui Fottorino i-a fost greu să aleagă, aşa încît a împăcat toate cele trei variante, în beneficiul unei proze ce te obligă la o lectură cu ochii larg deschişi, atent să nu ratezi cumva amănuntul esenţial. Startul e halucinant: „Doliul meu a început, cu adevărat, în timp ce cumpăram legume, cu un cărucior de copil, menit să-mi cruţe şalele“. Apoi, povestea propriu-zisă e una de iubire părintească perfect imprevizibilă, unde tatăl practică – iniţial disperat, ulterior fericit – travestiul matern. Iar finalul e sec, poliţist-predicativ.

Totul – mult mai bun şi din cu totul „alt film“ decît ţi-o sugerează nefericitul titlu sub care a fost tradus în româneşte acest roman.

Adela MARCOV

ABBA în jurul lumii

Cîndva demult, înainte de liceu, muzica celor de la ABBA mi-a fost dată drept exemplu pentru a înţelege mai uşor diferenţele între apolinic şi dionisiac. Nu mai ţin minte cine se afla la capătul celălalt al comparaţiei, dar din vremea aceea am rămas cu impresia că apolinicii sînt un soi de fiinţe limfatice care trec prin viaţă cu un zîmbet tîmp pe buze, fără a se lăsa atinşi ori mistuiţi de vreo pasiune ardentă. Motiv pentru care „Money, Money, Money“ ori „Chiquitita“ mi-au fost o bună bucată de vreme plăceri vinovate, savurate pe ascuns, cu conştiinţa faptului că sînt *un-cool* pînă peste poate. Din fericire, pragul celor 30 de ani n-a venit cu depresii, ci cu înţelepţiri, aşa încît, de-acum sînt dispusă la mărturisirea amorului etern pentru cei patru suedezi (cu precădere pentru Agnetha, pasiunea mea din copilărie).

Cu sufletul uşor, deci, am purces la vizitarea minunăţiei care se cheamă ABBA World, o expoziţie itinerantă ce urmăreşte traseul trupei pas cu pas, în detalii bogate. Am prins-o la Londra, pe ultima sută de metri; din iunie lumea lui Anni-Frid, Agnetha, Bjorn & Benny se va muta în Australia, apoi în Statele Unite.

La intrare, o tînără mă invită să-mi înregistrez biletul, pentru ca mai apoi să pot accesa online conţinutul stocat pe el – mărturia plimbării mele prin cele 25 de camere ale acestui veritabil muzeu ambulant. Aprob, cu o strîngere de inimă. O să mă fac de rîs? Fie. După ce zîmbeşte scurt, fata *sms*-uieşte frenetic. Nu pare să aibă mai mult de 18 ani, probabil ABBA i se pare muzică de boşorogi patetici, dar nu afişează nici o secundă aerul acela superior-acruplictisit al funcţionarelor romînce. Primesc un set de căşti şi o telecomandă, iar în prima cameră mă învăluie vocea caldă a lui Stellan Skarsgard: rînd pe rînd aflu istoria fiecăruia din cei patru membri ai grupului. Cei de dinainte de ABBA. Tineri, zîmbitori, entuziaşti, nişte copii frumoşi.

Nişte maşinării dolofane îmi pun la încercare memoria: ABBA Quiz pe trei niveluri, de la amatori la fanatici. Într-o cameră e reconstituit parţial Polar Music Studio, deschis în mai 1978, sala de naşteri a albumului *Voulez-vous* şi locul unde s-a filmat clipul pentru „Gimme! Gimme! Gimme! (A man after midnight)“, acelaşi studio de înregistrări care, şase luni mai tîrziu, avea să-i găzduiască pe cei de la Led Zeppelin în aventura lor „Through the Out Door“.

Alături poţi să te joci la butoane şi să mixezi cîteva melodii, iar ceva mai în faţă te aşteaptă un colţ de Paradis: cabana de la Viggso, o insuliţă din arhipelagul Stockholm unde cei patru magnifici îşi petreceau verile împreună cu prietenul şi managerul lor, Stig Anderson. Mobilă albă, simplă, un pian lîngă fereastră, o chitară, stîncile împădurite şi marea sclipind senină (reconstituită în 3D de dragul expoziţiei): nu-i de mirare că Benny şi Bjorn au găsit aici refugiul perfect, sursa de inspiraţie pentru „Waterloo“, „Fernando“ sau „Dancing Queen“. Curat apolinic!

Din nou la drum: o sală cu oglinzi adăposteşte costumele flamboaiante de turneu: paiete, horbote, cizme-platformă, moda din finele anilor '70, care acum pare de un kitsch înduioşător, inofensiv. Lîngă ea, un colţ cu papiote, cutii şi maşini de cusut: atelierul de croitorie în care desenele lui Owe Sandstrom prindeau viaţă sub degetele iscusite ale croitorului Lars Wigenius. Curiozitate şi emoţie la cabina din culise, reconstituită minuţios: halate, piepteni, truse de machiaj, pahare de şampanie golite, cîte un prosop aruncat neglijent pe un colţ de scaun. Dacă închid ochii, îmi pot imagina cu uşurinţă că sînt în spatele scenei, iar Agnetha, Bjorn, Frida şi Benny tocmai au urcat în grabă să întîmpine ovaţiile publicului. Urc şi eu, cu un nod în gît: patru holograme, un microfon, un vis împlinit – să cînţi împreună cu ABBA. *"Feeling like a number one"*.

Povestea sfîrşeşte curînd: *Super Trouper* e penultimul album de studio, în '82 trupa decide să ia o pauză, fetele înregistrează cîte un proiect solo, în timp ce băieţii lucrează cu Tim Rice la musical-ul *Chess*. Magia se spulberă încet, cei patru îşi văd de drumurile lor, saga ABBA se sfîrşeşte paşnic, iar paşii mei prin expoziţie devin mai grei, mă agăţ de ultimele discuri şi fotografii, de ecranele unde rulează interviuri recente cu Frida şi Agnetha, de afişul filmului *Mamma Mia!*.

(versiunea completă a articolului pe www.dilemaveche.ro)

„Eu plec de la premisa că oricine poate fi actor“

– interviu cu Florin ŞERBAN –

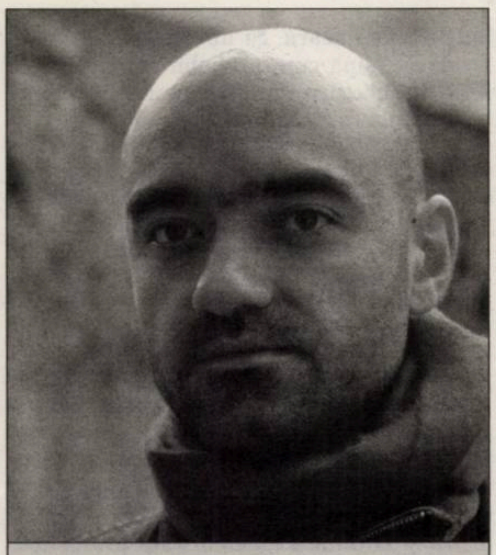

***Florin Şerban** (n. 1975) a terminat la Cluj studii de filozofia culturii, a absolvit cursurile UNATC din Bucureşti şi a urmat regia de film în cadrul Universităţii Columbia din New York. Lungmetrajul său de debut produs de Strada Film,* Eu cînd vreau să fluier, fluier, *a cîştigat la Festivalul de Film de la Sarajevo premiul pentru scenariu, la Festivalul de la Berlin a fost distins cu Ursul de argint şi cu Premiul „Alfred Bauer“ şi, recent, cu premiul pentru cel mai bun film din secţiunea* New Blood *a Festivalului Internaţional de Thriller din Beaunne, Franţa.*

Ce e important la acest film din perspectiva dvs.?

Important este ca filmul să-l emoţioneze pe spectator, indiferent dacă îi place sau nu. În nici un caz nu te lasă indiferent, fiindcă m-am străduit să-l fac ca o pastilă care are un înveliş dulce, dar înăuntru e medicament. Are şi momente de acţiune, o poveste de dragoste, multă emoţie... Dar, dincolo de astea, filmul spune un adevăr care doare.

După premiera de la Cluj, a venit la mine o doamnă şi mi-a spus că o să-şi trimită la film sora: „Sora mea e de patru ani în Italia şi copilul ei a rămas prin vecini“. Cred că dincolo de povestea unui băiat care stă cu capul sus şi vrea să facă mai mult decît i-a fost permis, filmul aruncă în sufletele spectatorilor o sămînţă de îndoială privind alegerile pe care le iau ca părinţi.

Cum aţi colaborat cu cei din sistemul penitenciar?

Ne-am bucurat de foarte mult sprijin din partea Administraţiei Penitenciarelor. În momentul în care am pornit toată povestea asta şi am ţinut mortiş să fac filmul cu băieţii din penitenciarele de minori, m-am gîndit că va fi o piatră de încercare. Spre bucuria mea, am constatat că, cel puţin la vîrf, s-au schimbat unele lucruri. Au fost oameni care au văzut că li se dă o şansă copiilor. La noi în penitenciare e un sistem demilitarizat de ani buni şi multe cadre sînt noi, dar trebuie umblat mult mai adînc în structura sistemului.

Cum au fost tinerii cu care aţi filmat?

M-am ataşat foarte mult de actorii mei, au nişte poveşti cutremurătoare. De multe ori auzim sau citim numai titluri gen „un băiat a dat în cap cuiva“, dar nu aflăm nimic despre anii de violenţă, de mizerie, de suferinţă sau de lipsă de dragoste. Să nu-i considerăm însă nici nişte îngeri nedreptăţiţi. Am lucrat cu tineri care au făcut lucruri înfiorătoare, de la un banal furt pînă la omor deosebit de grav. De multe ori însă, aruncîndu-i acolo, ei se pierd.

Unii dintre ei sînt cumva pierduţi din start şi nu ştii exact cine e de vină: părinţii, sistemul? E vorba şi de copiii abandonaţi la naştere, care iau traseul tuturor instituţiilor: orfelinat, casa de copii, casa de corecţie, puşcărie. Apoi au cîteva săptămîni de libertate în care nu ştiu să se descurce. Sînt obişnuiţi să fie treziţi, să li dea micul dejun – doi biscuiţi sau mai ştiu eu ce –, dar să li se dea. Au trăit toată viaţa într-un regim de felul ăsta şi, în momentul în care ies afară, nu ştiu ce să facă. În cîteva săptămîni revin tot acolo. Procentul de reinserţie socială e extraordinar de mic.

Ce se poate face pentru ei?

La noi, închisorile nu sînt pensioane, dar nici ocnă grea. Acolo ei învaţă cîte ceva, condiţiile nu sînt nici pe departe nemaipomenite, nici mîncarea nu e, iar tratamentul care li se aplică nu e de cea mai bună factură. Dar înfiorător e că, după eliberare, sînt lăsaţi la voia întîmplării, cu un cazier încărcat cu care nu-i angajează nimeni. E nevoie de o structură care să-i ajute să se reintegreze.

Cred că actorii amatori reuşesc uneori mai bine decît profesioniştii fiindcă au mijloace mai puţine.

Cu ce poate fi comparat regizorul?

Cu un dirijor de orchestră, fiindcă anticipează foarte mult şi ştie unde vrea să ajungă. Există mai multe moduri de a face film, sînt regizori care, din momentul în care au scenariul în mînă, văd filmul în faţa ochilor. Hitchcock spunea că se plictiseşte la filmare, că are deja filmul în cap. Eu încerc să fiu foarte deschis la ce se întîmplă pe platou în ziua filmării, la ce îmi oferă un actor în perioada de pregătire. Acesta este modul meu de a lucra şi de a injecta cît mai multă realitate într-o poveste fantastică. Atît de multă realitate încît, precum un drog, reuşeşte să adoarmă vigilenţa spectatorului şi să îl lase în mîinile mele.

Din momentul în care am terminat scenariul şi încep să „văd“ filmul, ştiu exact emoţia pe care vreau să o simtă spectatorul la sfîrşitul sau în momentul unei secvenţe. Replicile din film nu sînt improvizate, deşi par. Nu e nici o simplă replică venită de la un actor.

Cum au reuşit actorii neprofesionişti să fie atît de credibili în faţa camerei de filmat?

A fost un proces greu şi am avut nevoie să-i cunosc foarte bine pe oameni, să ştiu cum să-i iau. Aproape oricine poate să fie actor. Nu cred că actorii neprofesionişti sînt soluţia pentru cinematograf, însă sînt roluri în care ei reuşesc mai bine decît profesioniştii fiindcă au mijloace mai puţine. Îi ajută foarte mult figura, iar cîteodată un chip face mai mult decît cinci pagini de scenariu.

Tinerii din film au fost aleşi în urma unui proces îndelungat şi au fost trecuţi prin teste: un workshop de două luni de muncă la Craiova şi la Tichileşti, în care am lucrat cu ei şi i-am filmat în fiecare zi. După 60 de zile de lucru, camera de filmat nu mai era aşa o noutate pentru ei. Secretul a fost şi să găsesc tineri cu personalitate suficient de puternică încît să fie ei înşişi în faţa camerei.

Ce au spus băieţii cînd au văzut filmul?

Le-a plăcut foarte tare. Unii au lucrat la film 19 zile, aşa că au fost dezamăgiţi, multe secvenţe filmate nu apar în versiunea finală.

Ce înseamnă titlul?

Nu l-am ales eu, e titlul piesei Andreei Vălean şi exprimă exact atitudinea pe care o au copiii faţă de viaţă: merg pînă la capăt cînd îşi pun ceva în cap, indiferent de consecinţe.

Filmul a fost punctul de pornire pentru un documentar...

Da, ideea a plecat de la filmul meu. Am filmat tot ce s-a întîmplat în timpul workshop-urilor de la Tichileşti. Daniel şi Cătălin Mitulescu şi-au dorit să continue proiectul, eu nu mă mai puteam ocupa de el şi atunci l-a preluat Ivana Mladenovic, cu care am fost la penitenciare. I-a cunoscut pe băieţii de acolo şi lucrează acum la un documentar – cu titlul *Lumea în pătrăţele* –, în care urmăreşte cîţiva băieţi care au jucat în film şi care între timp s-au eliberat, descrie felul în care se descurcă sau nu se descurcă dincolo de gratii.

Ce urmează?

Trebuie să termin *Emigrant*, proiectul meu de diplomă la Columbia University, să filmez *El Rumano* şi să mă ocup de proiectul meu personal cu o şcoală de actorie pentru oameni obişnuiţi.

Vreau să fac o şcoală pentru oameni care, indiferent cîte clase au, sînt pasionaţi de actorie. O să fie un atelier în care cursanţii vor juca şi vor improviza de la primul curs, nu vor fi discursuri de la catedră. Plec de la premisa că oricine poate fi actor, dacă e suficient de motivat şi dacă are o personalitate suficient de puternică să fie sincer cu el însuşi, indiferent de situaţie. Actoria e în noi, dorinţa de a juca e ascunsă în subconştientul nostru şi are nevoie doar de o scînteie ca să se aprindă. Cursul va fi pentru cei care îşi doresc să petreacă o oră şi jumătate după ce au ieşit de la lucru sau de la şcoală jucînd ce vor ei să fie sau, dimpotrivă, exorcizîndu-şi demonii, jucînd ce nu vor să fie, dar simt că sînt.

Nu îmi propun să intru cu această şcoala în categoria celor care scot vedete de televiziune. Dorinţa mea e să-i fac pe oameni să privească actoria ca pe un posibil hobby şi să organizez un fel de pepinieră din care să-mi selectez actori pentru viitoarele proiecte.

a consemnat Roxana CĂLINESCU

PUBLICITATE

www.librarialibertas.ro

REDUCERI:
Editura VREMEA – 15%
CREŞTINISM – 15%

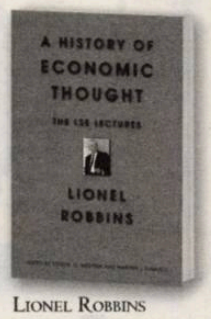

LIONEL ROBBINS
A History of Economic Thought
394 pp., 124,9 lei

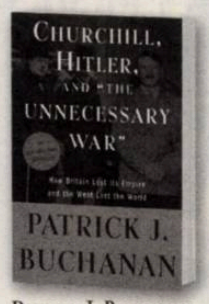

PATRICK J. BUCHANAN
Churchill, Hitler, and "The Unnecessary War"
544 pp., 74,9 lei

DOUGLAS A. IRWIN, *Free Trade Under Fire*
330 pp., 89,9 lei

publishing Libertas
Librăria LIBERTAS
Tel./Fax: 021 627 14 92
Mobil: 0721 576 456

DILEMA VECHE vă recomandă

■ „Dar cînd am ales automobilul în locul cailor? La urma urmei, cine ne-a pus să abandonăm un mijloc de locomoţie care se reîncărca în timp ce tu dormeai, genera deşeuri care îngrăşau pămîntul, cînd fluierai venea la tine şi – minunăţie! – la bătrîneţe avea singur grijă să dea naştere unui model nou, fără cheltuieli suplimentare semnificative?“ – se întreabă Alessandro Baricco în volumul *Barbarii. Eseu despre mutaţie* (traducere de Dragoş Cojocaru, Editura Humanitas, 2009), o carte excelentă (subtil elogiu adus barbarului om recent şi culturii sale pop) a cărei inteligenţă este depăşită doar de umorul ei. (Marius Chivu)

■ În *Historia* (aprilie 2010), un captivant dosar consacrat bătăliei de la Călugăreni, considerată, de cînd ne ştim cu o carte de istorie în mînă, ca victoria supremă a lui Mihai Viteazul. Patru istorici ai zilelor noastre – fără a ne da vreo clipă impresia că nu şi-ar iubi patria – răspund limpede că nu e deloc aşa cum am învăţat la şcoală. (Radu Cosaşu)

■ Cărţile frumoase pot fi şi urîte. Sau invers. Proba ne-o oferă autorii Mitoş Micleuşanu & Florin Braghiş şi ilustratorul Roman Tolici în *Nekrotitanium. Cyberpunk moldovenesc* (Editura Cartier), o comedie-horror cu final(uri) absurd(e), în care nişte personaje bizare pun la cale şi execută măceluri oribile, cu zîmbetul pe buze. Fără motiv aparent, dar cu aranjament scenic demn de cel mai tare *thriller*. Singurul fir roşu e umorul negru. (Matei Martin)

craii de **burta veche**

Bucătăria medievală: păsări, flori şi aguridă

Servirea se face *à la française:* felurile sînt aşezate pe mese şi fiecare îşi taie propria porţie (stilul bufet, am spune astăzi). La mesele mari, tranşarea bucatelor revine cavalerului tăietor *(chevalier tranchant);* măiestria lui constă în a tranşa animalul cu dexteritate şi precizie, astfel încît toţi mesenii (uneori, sute) să ajungă să guste.

Meniurile sînt alcătuite după calendarul liturgic.

Din raţiuni de igienă şi pentru o mai bună conservare, cărnurile sînt fierte şi abia apoi fripte (pe vatră sau în cuptorul de pîine). Carnea şi peştele se gătesc adesea împreună.

Se mănîncă cu degetele, din blide sau dintr-o strachină pe care o împart, de obicei, doi oameni.

Nu există încă bucătării naţionale. La diferitele curţi europene se găteşte aproximativ la fel.

Sînt apreciate gusturile amare, dulcisărate şi, mai presus de toate, cele acre. Agurida şi măcrişul sînt folosite la scară largă. Cel mai răspîndit sos e cel „verde“ – un amestec de pîine, zeamă de aguridă, pătrunjel, ghimbir şi oţet.

Se folosesc din belşug flori şi mirodenii, mai ales scorţişoară, ghimbir, cuişoare, şofran, piper şi nucă de muscat.

Exista o varietate mult mai mare de cărnuri decît în ziua de azi, îndeosebi vînat cu pene: păuni, lebede, lişiţe, berze, cormorani, egrete, becaţe, culici, fluierari, fugaci, prundaşi, ploieri, notătiţe, nagîţi, nisipari, cocori, raţe catifelate, negre sau sunătoare. Înainte să fie aduse la masă, păsărilor gătite li se redă forma naturală, folosind penajul original. Cam tot ce zboară se mănîncă.

Amicul Dejun

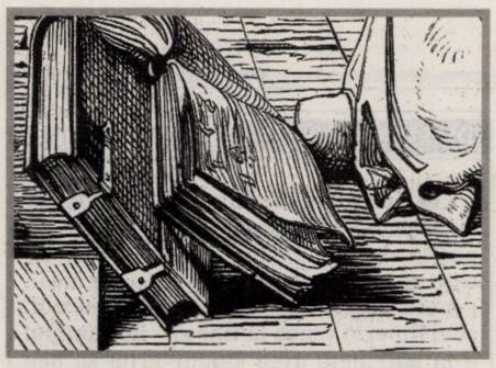

Simona SORA

biograffiti

Mobbing

– comportamente coprofile la oameni şi păsări –

Dau tot mai des, în ultima vreme, de cuvîntul *mobbing* – în articole de ziar, în volume recent achiziţionate de biblioteca Institutului Francez din Bucureşti, sau pe Internet, unde, zilele trecute, mobbing-ul se afla printre „chestiunile zilei" pe yahoo.es. Sună prost, pare unul dintre acele barbarisme *(a implementa, a downloada)* de care, o dată folosite, nu mai poţi scăpa. *Mob* înseamnă (în engleză) „mulţime gălăgioasă, adunătură, gloată", dar şi „a ataca, a hărţui, a maltrata". Specializarea semantică pe care a căpătat-o azi acest fenomen socialmente îngrijorător (căci atinge, se pare, peste 12 milioane de persoane doar în Uniunea Europeană) are însă o istorie foarte curioasă. La început, termenul mobbing a fost folosit în legătură cu un comportament specific păsărilor mici (sturzi, vrăbii, cintezoi); mai tîrziu, comportamentul respectiv a fost semnalat de etologul Konrad Lorenz şi la alte vietăţi, atunci cînd sînt în preajma unui prădător. Ameninţate de un şoim, o bufniţă sau o pisică, păsările mai mari sau mai mici încep să emită nişte sunete particulare, să se agite haotic şi chiar, în loc să fugă, să se arunce asupra potenţialului atacator. Dacă auziţi o cacofonie de piuituri răguşite şi vedeţi un tufiş aproape luîndu-şi zborul, puteţi bănui că o biată pisică e victima unei acţiuni păsăreşti de mobbing.

De la păsări la oameni, mobbing-ul a suferit însă o inversiune semantică. Fenomenul de *hărţuire psihologică la locul de muncă* – consemnat azi şi pedepsit (cu amendă şi închisoare) de mai multe legislaţii din Europa, SUA, Canada, Japonia – înseamnă, tocmai pe dos, atacul sistematic, denigrarea, discreditarea unei persoane de către o haită întreagă de... colegi. Pare halucinant şi vag incredibil (căci, nu-i aşa, pe undeva meritat...) faptul că cineva poate fi canibalizat (simbolic) într-o instituţie a timpurilor noastre. Căci în acţiunea de mobbing sau abuz emoţional nu e vorba mai deloc de simpatii sau antipatii personale, de grupări după afinităţi şi interese sau de răceală profesională. E vorba mai ales de un instinct primar ce devine irezistibil prin confirmarea sa de către grup: instinctul apartenenţei la o gaşcă; argumentul de autoritate... numerică. Cînd şeful „hoardei primitive" (masculul alfa, dar şi femela...) instituie el însuşi sau admite (prin nediscutarea problemei) comportamentul mobbing-ist, fenomenul face un brusc salt calitativ: din persecuţie sistematică, el poate deveni de-a dreptul psihoteroare. *The Campaign Against Workplace Bullying* vorbeşte despre îmbolnăviri grave (o serie întreagă de afecţiuni datorate acestui gen de stres) şi chiar sinucideri în lanţ.

> *Hai să fim serioşi! Trebuie să te descurci, să te faci frate, să „pui botul"...*

Adevărul e că nu ne putem imagina cu uşurinţă cunoscuţi de-ai noştri participînd conştienţi la asemenea ucideri în efigie. Hai să fim serioşi! Trebuie să te descurci, să te faci frate, să „pui botul"... La urma urmelor, sîntem suficient de aproape încă de execuţiile publice din şedinţele de partid. Dacă n-ar fi jalnic, ne-ar umfla rîsul.

Tipicul caz epic de mobbing pe care mi-l amintesc e unul magistral (căci se petrecea într-o multinaţională japoneză) din cel mai bun roman al belgiencei Amélie Nothomb, *Uimire şi cutremur*. Povestea, scrisă la persoana întîi şi asumată cu numele propriu, este la propriu cutremurătoare, dar şi plină de un umor dement. Prolifica şi bizara Amélie Nothomb s-a născut în Japonia, unde tatăl ei era ambasador. A bătut apoi lumea, şi-a făcut studiile universitare în Europa şi (din instinct masochist?) s-a întors la prima iubire, angajîndu-se la compania Yumimoto. Neadaptîndu-se unui lung şir de şefi, dar mai ales unui specimen rar de şefă gigantică (pentru standardele nipone), Amélie-san e umilită, agresată, discreditată cu o violenţă (psihică) sanguinară, pentru a eşua în final la spălarea toaletelor de la etajul 44. Scena de iniţiere, la care victima consimte, e sălbatică: „Atracţia spectacolului se produse cînd frumoasa făptură apucă delicat peria ca să-mi explice, cu toată seriozitatea, modul de folosinţă – presupunea oare că nu-l cunoşteam? Odată cu capul nu mi-aş fi putut închipui că-mi va fi dat s-o văd pe această zeiţă ţinînd în mîini un asemenea obiect. Şi cu atît mai puţin în scopul de a-l desemna drept noul meu sceptru. Buimacă în ultimul hal, am întrebat: Pe cine înlocuiesc? Pe nimeni. Femeile de serviciu fac treburile astea seara. Şi au demisionat? Nu. Doar că, după cum probabil aţi remarcat, serviciul nocturn nu e de-ajuns. Nu rareori se întîmplă ca, în cursul zilei, ruloul de pînză uscată să se termine, să nimereşti într-o cabină fără hîrtie igienică sau chiar ca vreun closet să rămînă mînjit pînă-n seară. E jenant, mai ales cînd ne vizitează funcţionari ai unor companii partenere".

Zilele trecute a apărut şi la noi romanul plin de forţă al uneia dintre cele mai interesante tinere prozatoare de azi, Ştefania Mihalache. Roman al corporatismului autohton (scris, se pare, tot în urma unei experienţe personale), *Poemele secretarei* este şi o carte în care abuzul emoţional (combinat, de partea cealaltă, cu un soi de prostie abisală de care fiecare poate da dovadă o dată-n viaţă) este descris cu o rară înţelegere psihologică şi cu multă ingeniozitate prozastică. Nu e, desigur, lipsit de importanţă faptul că şi aici, la fel ca în *Uimire şi cutremur,* penultima treaptă e trimiterea aspirantei la „spălat buda": „Hai, hai, n-am văzut copywriter adevărat care să nu fi spălat în viaţa lui măcar o budă... frec vasul WC-ului cu toată puterea. Uneori peria îmi alunecă şi simt pe faţă cîţiva stropi de apă...".

Ornitologii spun că la sturzi, cintezoi şi mierle, mobbing-ul include o fază de spurcare a potenţialului atacator cu materii fecale şi vomă. Cum imaginarul coprofil ne bîntuie deja imaginarul (literatura citeşte, se ştie, între altele viitorul), n-ar fi rău să facem, din timp, ceva.

PUBLICITATE

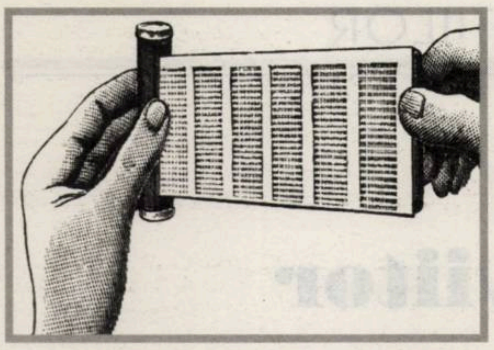

Dan C. MIHĂILESCU

ce **mi** se-ntîmplă

Jurizînd la UNITER

Nu cred că doar din pricina obezităţii toată copilăria şi adolescenţa „sportivă“ mi le-am consumat ca arbitru (ori ca portar, uneori şi ca fundaş dreapta) la miuţele de pe „maidanul cu butoaie“ din colţul nostru de mahala. Mai erau şi mania imparţialităţii, cultul adevărului şi directeţii, obsesia bunei-credinţe. N-am să uit niciodată cît de mîndru eram cînd vreunul dintre găliganii înfricoşători de Ferentari, atunci cînd careva „se oftica“ de o decizie sau alta, răcnea scurt şi ultimativ: „Bă! Ce zice Grasu' aia e!“. Oameni cu cazier beton, violatori, ţigani, cuţitari, huidume ameţitoare care boxau la „Metalul“, se opreau holbîndu-se cuminte la verdictul meu de henţ, fault, ofsaid, penalty, de mi se oprea răsuflarea. Habar n-am ce era-n capul lor, dar scenele mi s-au întipărit pe scutul vanităţii, precum cîmpul heraldic pe blazoanele medievale.

M-am gîndit nu o dată în ultimii ani la chestia asta, din clipa în care, trebuind să-mi contorizez la CV prezenţele în jurii, am descoperit peste douăzeci, de la USR, MCC, Anonimul, Freedom House, UNITER, AFCN, CNC, Gala Societăţii Civile, pînă la Ursus, ori cutare concurs literar pentru liceeni. Şi am, recunosc, o adevărată plăcere a dezbaterii, controversei şugubeţe, negocierilor alambicate, surfilării de orgolii, sforării, şicane şi alte ambiguităţi subtile ori ţepoase, care fac specificul reuniunilor de acest gen.

La UNITER, de pildă, am fost în juriul final în 1994, iar la „Cea mai bună piesă a anului“ am jurizat în 1997, 1998 şi 2010. Hazlie întîmplare: acum (făcînd echipă cu Marina Constantinescu şi Nicolae Manolescu) a fost a doua oară cînd am premiat o piesă de Radu Macrinici – *Jack lunetistul*.

Cu o singură excepţie (anul trecut), pot să mă laud că am fost spectator înfocat la toate cele 18 Gale ale Uniunii conduse de Ion Caramitru. Bolnav de teatru (şi ignorant întru cinema) de cînd mă ştiu, m-am simţit întotdeauna bine, cald şi pufos, la aceste seri de afecţiune, nobleţe, generozitate, echilibru, credinţă artistică şi infinită diplomaţie, pe care şi le oferă cu semeaţă voluptate breasla scenei. O breaslă caracterizată, altminteri, pretutindeni, şi ea, de cînd e lumea teatru şi teatrul lume, de invidie, ură, comploturi otrăvite, orgolii ultragiate, stufăriş de vicii, capricii, răzbunări, adică de tot ceea ce populează intervalul dintre Prospero şi Caliban.

Ce se vede pe toate drumurile se poate citi din plin în acest eşantion de micro-Românie.

Anul acesta UNITER a împlinit douăzeci de ani de la înfiinţare, iar la Gala de luni, 19 aprilie, Toni Grecu a făcut, cu hohotitoru-i farmec atît de familiar nouă, o glumă cu tîlc amar: în 18 ani, Gala şi-a subţiat spaţiul de manifestare, trecînd de la Sala Palatului la sala mare a Naţionalului, spre studioul 3 al TVR. Să înţelegem – zicea Toni cu acidulată melancolie – că-n ritmul acesta următoarele ediţii se vor desfăşura în biroul amfitrionului Ion Caramitru... sau prin SMS-uri?!?

Oricum, insula îndemnînd la levitaţie sufletească şi-a cinstit şi acum tradiţia. Fie că te-ai bucurat de premierea lui Alexandru Dabija şi-a lui Victor Ioan Frunză, a Anei Ciontea sau a lui Vlad Ivanov, sau că te-ai necăjit de neşansa lui Mihai Constantin, fie că ai aplaudat pe rupte la Ada Milea şi Bogdan Burlăcianu, ca şi la momentul Toni Grecu şi Comp., sau te-a hipnotizat alura princiară a ASR Maria de Habsburg, nu poţi să nu-i dai dreptate lui Ion Caramitru: „Asta mi-aş dori. Să văd teatrul mişcîndu-se virtual în visurile mele. Şi ale voastre. Şi ale celor care aşteaptă ca prin Teatru să se descopere pe sine“.

Cît despre cele 86 de texte predate concursului pentru cea mai bună piesă a anului, afirm cu mîna pe inimă: sîntem la ani lumină de greţoasele aluviuni de mediocritate, zgură sufletească, isterie şi grobianism din cele jurizate în anii '90, unde satanismul proiectat prin cimitire şi paranoice resuscitări de simbolism daco-getic se asociau cu peltele sămănătoriste, sleite pastişe blagiene şi, mai ales, satire kitsch ale *tranziţiei*. Chiar dacă acum au explodat argoul crîncen, debusolarea narcomaniacală, existenţa ca vomă, provocare gratuită şi violenţă scatofilă – pe scurt: teatrul văzut cu mintea-n chiloţi a *generaţiei naşpa* – multe piese au echilibru afectiv şi ingeniozitate situaţională, o ritmică bine susţinută, cu mize morale deloc minimalizate sau persiflate.

Motive în chip semnificativ recurente: cuplul în derivă (cu precădere la maturitate), regăsirea după ani de exil, încercarea, fatalmente vană, de resuscitare a idealurilor tinereţii, familia irepresibil alterată de vulgara domesticitate a scheciurilor TV, ratarea (sentimentală, profesională, socială, conjugală), perceperea prezentului românesc în general ca deriziune dizgraţioasă, grotesc macabru, dezarticulare. Ce se vede pe toate drumurile se poate citi din plin în acest eşantion de micro-Românie: nu vrem să ştim ce am fost, nu ştim ce să facem cu noi şi, la răscruce, toate direcţiile ni se par de prisos. Rămînem buimaci, dar clovneşte joviali, în limbul deznădejdilor.

Să ştie Alina Nelega, Peca Ştefan, Saviana Stănescu, Horia Gîrbea ş. cl. că fac bine mersi epigoni, dar am găsit şi texte-n siajul lui Blaga, Marin Sorescu, Mihail Sebastian, Teodor Mazilu, nu puţine aliaje de Beckett-Ionesco-Vişniec, intarsii de suprarealism şi onirism.

Rămîne superb pilduitor simbolul sculptat de Ion Bitzan: o carte legată-n cruce...

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar.*

PUBLICITATE

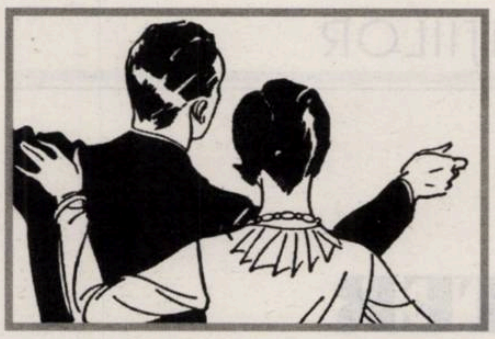

Alice GEORGESCU

viața scenei / **scena** vieții

Semnale pentru viitor

La fel ca şi anul trecut, Gala Premiilor UNITER, ediţia 2010 (care a „luat în vizor“ producţia scenică din 2009), s-a desfăşurat într-un studiou al Televiziunii Române cîndva „libere şi independente“. Asta pentru că TVR, care figurează în toate materialele publicitare ale Galei ca „partener“, cere, pentru a deplasa un car destinat preluării spectacolului din (să zicem) sala Teatrului Naţional din Bucureşti, o sumă imposibil de plătit, în aceste vremuri de criză, de UNITER. Şi atunci Gala se înghesuie, cu căţel şi purcel – premianţi, nominalizaţi, prezentatori ai premianţilor, înmînători de premii, jurii, sponsori, organizatori, oaspeţi –, într-un spaţiu relativ mic şi aflat în afara drumurilor obişnuite ale mergătorilor la teatru, un spaţiu rigid şi rece, pe care nici imaginile de mari actori proiectate pe ziduri nu l-au putut încălzi îndestul. Dacă, măcar, studioul cu pricina ar servi teatrului de televiziune, specie de spectacol faimoasă în România acum cîteva decenii şi numărînd capodopere de care mulţi îşi amintesc şi astăzi, tot ar fi bine; deocamdată, specia, a cărei revivificare fusese solemn promisă de către PDG-ul Alexandru Sasu la Gala de anul trecut, a expiat în pace, iar distincţia care îi recompensa exemplarele cele mai reuşite a dispărut din nomenclatorul Premiilor UNITER.

În fine, important este că – unde-neunde, cum-necum – Gala a avut loc, întrucît supravieţuirea ei acum, la a 18-a ediţie şi la aniversarea a 20 de ani de existenţă ai Uniunii Teatrale din România, a stat o vreme în cumpănă. De vină fiind, desigur, banii (adică, lipsa lor), dar şi o anumită senzaţie generală de insatisfacţie produsă de... Greu de precizat. Evident, întotdeauna şi pretutindeni unde este vorba de premii şi premianţi – cu atît mai mult în artă – nemulţumirile abundă. În speţă, artiştii care rămîn în afara nominalizărilor sînt nemulţumiţi că au fost „neglijaţi“, nominalizaţii sînt nemulţumiţi că nu iau direct premiul, nominalizaţii nepremiaţi sînt nemulţumiţi fiindcă... oameni sînt şi nu se pot bucura că pierd ş.a.m.d. Singurii care par să nu aibă motive de insatisfacţie sînt premianţii, dar... Am asistat, şi în ediţiile trecute ale Galei, şi acum, la unele discursuri uimitoare, dezolate şi dezolante, exprimînd frustrări şi complexe de nebănuit. Sigur, necazurile personale şi profesionale ale „slujitorilor scenei“ sînt uneori mari şi adeseori justificate. Atîta doar că nu seara Galei este momentul şi locul cel mai potrivit pentru a le exprima. O filipică admirabilă în sine la adresa legislatorilor poate suna, în context, ca o jeluială lipsită de sens şi demnitate. Tot aşa, o expunere judicioasă a propriilor merite nerecunoscute sau insuficient răsplătite capătă, emisă de la microfonul festiv, iz de acreală stătută sau, în cel mai bun (!) caz, de paranoia tristă. Pur şi simplu, nu se potriveşte. Tot astfel cum stilul, chipurile, dezinvolt al cîte unui premiant, care apare pe scenă cu mîinile în buzunare, în blugi peticiţi şi pulover, şi molfăie un „Mulţumesc“ plictisit poate compromite buna-dispoziţie a întregului auditoriu. Premiile nu pot fi date cu forţa: cine se simte jignit de o distincţie are oricînd libertatea s-o refuze; dacă, însă, hotărăşte să o accepte, o doză minimă de civilitate i-ar impune să se acomodeze condiţiilor în care se petrece remiterea ei. Ce-i drept, însă, civilitatea este, pe teritoriul naţional, în scădere vertiginoasă, mai ceva decît numărul copacilor din păduri.

În ansamblu, Premiile UNITER nu pot fi mai „izbutite“ decît realitatea cotidiană a spectacolelor, regiei, actoriei etc. vizibile pe scenele patriei. Important este ca ele să nu contrazică această realitate – ori, măcar, să o denatureze cît mai puţin. Întrucît, în ultimele luni, am frecventat cu multă prudenţă oferta teatrală, nu pot face consideraţii asupra justeţei ca atare a nominalizărilor, respectiv a premiilor; din ceea ce ştiu, cred însă că juriul „final“ – actriţa Valeria Seciu, regizorul Cornel Todea, scenograful Mihai Mădescu, criticii Marina Constantinescu şi Florica Ichim – a judecat, în ansamblu, corect. Motivele mai adînci ale stării generale de nemulţumire în raport cu Gala trebuie căutate, aşadar, altundeva. Ca paliativ, o regîndire a sistemului de selecţie (pe care îl reprezintă, implicit, nominalizările) ar da, poate, unele rezultate.

Ce ar mai fi de spus despre Gala Premiilor UNITER 2010? Că farmecul amfitrionului Ion Caramitru a depăşit vestimentaţia sa „nonconformistă“ (unde e smochingul de-anţărţ?), că momentul comemorării artiştilor dispăruţi era mai bine plasat altădată, la început (durerea îi uneşte pe oameni), că „momentele artistice“ au avut calitate, dar nu şi strălucire, că, în sfîrşit, clipurile TV au fost, parcă, mai îngrijite. Iar dacă citim prospectiv cele două episoade eroi-comico-dramatice de la începutul şi sfîrşitul serii – doi domni neatenţi au căzut, îmbrăcaţi frumos, cum erau, într-un bazin decorativ din holul TVR, murîndu-se pînă la piele – ar trebui să conchidem că Gala 2011 făgăduieşte prosperitate şi belşug. În teatru, superstiţiile sînt luate foarte în serios.

***Alice Georgescu** este critic de teatru.*

Debut: Crina Semciuc – Lena, *Leonce şi Lena* (Teatrul de Comedie); **Scenografie:** Iuliana Vâlsan – *Herr Paul* (Teatrul Tineretului, Piatra Neamţ); **Actor în rol secundar:** Vlad Ivanov – Doctorul, *Un duel* (Teatrul Naţional Bucureşti); **Actriţă în rol secundar:** Ana Ciontea – Maria (acelaşi spectacol); **Actor în rol principal:** George Mihăiţă – Alexandr Tarasovici Ametistov, *Casa Zoikăi* (Teatrul de Comedie); **Actriţă în rol principal:** Virginia Mirea – Zoia Denisovna Pelţ (acelaşi spectacol); **Regie:** Alexandru Dabija, *Pyramus & Thisbe 4 you* (Teatrul Odeon); **Spectacol:** *Rosencrantz şi Guildenstern sînt morţi* (Teatrul Maghiar „Csiky Gergely“, Timişoara); **Teatru radiofonic:** *Despre senzaţia de elasticitate cînd păşim peste cadavre* de Matei Vişniec (regia: Mihai Lungeanu – SRR).

Paul BREAZU

audio şi n-am cuvinte

Halucinant

● **Caribou, *Swim*, City Slang, 2010.**

Daniel Victor Snaith e un tip cu pedigree. Doctor în matematici al The Imperial College of Science, Technology and Medicine din Londra, venit dintr-o familie de matematicieni faimoşi – tatăl, Victor Snaith, profesor la Universitatea din Sheffield; sora, Nina Snaith, conferenţiar în aceeaşi disciplină la Universitatea din Bristol –, muzicianul canadian relocat în Londra tulbura apele scenei de muzică electronică în 2000, sub numele Manitoba. Nu trecuseră mai mult de doi ani de la esenţialul *Music Has the Right to Children*, debutul fraţilor scoţieni din Boards of Canada (nimic întîmplător în viaţa asta, nu-i aşa?), o operă din care Snaith/Manitoba pare a-şi fi extras o parte importantă a ideilor despre muzică. Adăugaţi la asta faptul că tînărul de 20 şi un pic de ani era tobă de clasică şi jazz, că *psych*-ul şaizecisto-şaptezecist îi era foarte la îndemînă şi că se simţea mai mult decît apt să taie muzica *pop*ist în plină agonie a IDM-ului şi veţi obţine *Start Breaking My Heart*, primul său album, apărut în 2001.

Au trecut de atunci nouă ani şi, odată cu ei, o schimbare de nume: Manitoba a devenit Caribou, urmare a unei ameninţări cu sala de judecată, venite din partea lui Richard „Handsome Dick“ Manitoba, liderul trupei The Dictators. Sub acest ultim *alias*, Dan Snaith a produs deja trei albume, primul dintre ele, *The Milk of Human Kindness*, în 2005, iar al doilea, surprinzătorul *Andorra*, în 2007. Al treilea, *Swim*, apărut în aprilie anul acesta, are un *opener*, „Odessa“, care te loveşte în stomac: o elegie acvatică (numele albumului nu e ales întîmplător, şi-o să vedeţi la sfîrşit de ce) multi-ritmică, întunecată ici, luminată colo, în care repetiţia nu e deloc redundantă şi care s-ar dansa dacă nu s-ar asculta, devastată de o voce fluidă şi vag dramatică, *à la* Erlend Øye. Sau, dacă vreţi, *à la* Junior Boys, dacă ne gîndim că Jeremy Greenspan i-a dat lui Snaith o mînă serioasă de ajutor în studio pentru acest disc. Întreg *opus*-ul respiră aerul ăsta dens, dar bine oxigenat, încărcat de fragmente aflate în suspensie şi texturi suprapuse, în care se aud cînd ecourile unei voci care repetă şi tot repetă „sun-sun-sun-sun-sun“ (pe „Sun“), cînd numere demonice de jazz lipite atunci cînd te aştepţi mai puţin pe rame *house*-iste (pe „Kaili“ şi „Found Out“). „Bowls“ reiterează laitmotivele muzicii de club, printr-un *beat* şi cîteva efecte *ultra*-conformiste, bruiate perfect de vibraţiile unor clopote tibetane şi de o harpă care-i distruge, pas cu pas, intenţiile minimaliste. Şi care trădează, în fapt, însăşi esenţa „labilităţii“ muzicii lui Snaith: pendularea continuă între dinamic şi static, între exterior şi interior, între dans şi contemplaţie, între maximalism şi minimalism.

Modul în care Snaith manipulează – pentru că asta face! – sunetele e, pînă la urmă, subsumabil unui gen deja consacrat, mutant de *electronica* şi *indie pop*, dar nu rămîne niciodată închis acolo, pentru că muzicianul canadian are grijă să strice reţeta la timp. *Swim* are aparenţa unei colecţii de proze scurte (de fapt, chiar mi se pare că metoda autorului său e de-a dreptul literară, în cazul în care Thomas Pynchon a scris vreodată literatură şi în cazul în care matematica şi fizica sînt, într-adevăr, două creaturi care există doar împreună) care, la final, dau un roman pe cinste, pe care Daniel reuşea să îl descrie mai bine decît mine, într-un interviu mai vechi: „E muzică de dans care sună ca şi cum ar fi făcută din apă mai degrabă decît din metal, aşa cum e făcută majoritatea muzicii de dans de astăzi“. De acord.

***Paul Breazu** este jurnalist.*

3 întrebări pentru

Formaţia KUMM
„Internetul e prietenul trupelor“

Mai rentează să filmezi şi să lansezi clipuri, cînd canalele muzicale nu difuzează decît pop american şi muzică de club?

Oigăn: Da, aproape sigur că da. Chiar dacă televiziunile autohtone nu sînt foarte interesate de rock, indie şi alternativ, rămîne Internetul – cel mai bun prieten al trupelor. Apoi, fiecare clip e şi un mod de exprimare şi de transmitere a imaginii trupei.

Cătă: Absolut! În cel mai rău caz ne alegem măcar cu o alarmă de dimineaţă adresată imaginaţiei: „Trezeşte-te! E timpul să mai provoci un accident! Promit că e unul fericit de data asta. Fără de care viaţa nu ar merge mai departe, nu aşa cum ai vrea tu.“

Sînt diferenţe între a cînta afară şi în ţară?

Oigăn: Diferenţe de la cer la pămînt sînt în ceea ce priveşte infrastructura show-bizz-ului, care şi la nivelul unor concerte de club este abordat cu profesionalismul şi pasiunea unei vechimi de aproape 50 de ani. Asta se manifestă şi în curiozitatea publicului care nu vine doar să reasculte ceva ce cunoaşte de acasă, ci are o curiozitate chiar mai mare faţă de o trupă despre care e posibil să nu fi auzit în prealabil nimic.

Cătă: Depinde unde te afli atunci cînd nu cînţi! Noi, fiind în ţară, sîntem foarte fericiţi că ne plac şi cei de acolo, că e la fel de cald şi afară, şi înăuntru.

Cît de mult vă deranjează că muzica voastră e piratată?

Oigăn: Tinde spre minus infinit, adică deloc. Asta nu înseamnă că nu ne bucurăm dacă cineva cumpăra un disc. Dar e mult mai important ca muzica ta să fie ascultată şi împrăştiată pe Internet. Azi nu cumpără decît strict cine *vrea*. Şi credem că asta e OK.

Cătă: *Loaded question!* Păi, dacă cei care piratează fac nişte *ca$h* pe seama noastră nu prea e plăcut. Deloc! În schimb, dacă piraţii ascultă cuminţi muzica, nu mă deranjează. Deloc.

Oigăn (Eugen Nuţescu) este chitaristul, iar Cătă (Cătălin Mocan), vocalistul formaţiei KUMM. Videoclipul piesei „Pop Song“ s-a lansat recent pe www.kumm.ro.

a consemnat Marius CHIVU

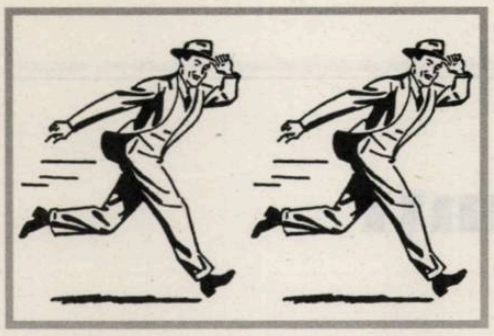

Andrei GORZO

dilematograf

Jubilator

● ***Sete / Bakjwi* (Coreea de Sud, 2009), de Park Chan-wook.**

O maşină oprită într-o pustietate, în apropierea mării, chiar înainte de răsărit. Pasageri – un el şi o ea, amîndoi vampiri. Vor muri dacă nu-şi găsesc un adăpost întunecos pînă se iveşte soarele. Bărbatul chiar asta vrea – să moară amîndoi. Scîrbit de faptele lor, a condus pînă acolo şi a aruncat cheia. Însă femeia, care a gustat fiecare clipă din scurta ei viaţă de vampiră, nu e pregătită să moară. Ce se întîmplă în următoarele minute constituie un fel de balet absurdist pe tema unei certe conjugale şi o mini-capodoperă de burlesc. Ea se ascunde în portbagaj, el zboară capacul cu o lovitură de picior, ea îl recuperează, se culcuşeşte la loc şi trage capacul peste ea, el iar i-l ia, amîndoi trag de el, bărbatul cîştigă şi îl aruncă în mare, femeia se întinde sub maşină, bărbatul aruncă şi maşina în mare – totul fără muzică, fără cuvinte şi fără risipă de gesturi. În timpul hîrjonelii pentru capac, braţul lui se rupe – osul îi iese prin piele. El şi-l pune la loc şi se întoarce la treabă, hotărît, dar fără răutate, fără dorinţă de răzbunare. Atunci cînd, în sfîrşit, ea se resemnează, îşi pune o pereche de pantofi bărbăteşti (primiţi de la el pe vremea cînd nu era vampiră) şi îşi aşteaptă moartea. El îi mai oferă un ultim borcan de sînge. Această secvenţă – minunată în combinaţia ei de violenţă şi suavitate, de supranatural şi răfuială domestică – face parte din noul film al lui Park Chan-wook, *Sete,* unul dintre cele nu mai mult de trei sau patru filme cu adevărat bune distribuite la noi de la începutul anului. Filmul conţine multe alte detalii la acelaşi nivel. La un moment dat, bărbatul (Song Kang-ho) îşi surprinde femeia (Kim Ok-bin) încălecată pe un biet muritor, pregătindu-se să-i facă felul. O ia de gît cu o mînă şi o ridică pînă cînd picioarele ei nu mai ating pămîntul, în timp ce mîinile ei continuă să se agaţe de gîtul victimei. Cîteva secunde rămîn toţi trei în aceste poziţii absurde, după care, trosc, gîtul muritorului cedează. La care bărbatul, resemnat (şi comic în nefericirea lui), slăbeşte strînsoarea, iar femeia, languroasă ca o pisică sătulă (şi comică în langoarea ei), îşi încolăceşte frumos picioarele peste brîul lui: din nou, violenţa de film *horror* fuzionează cu suavitatea şi cu simţul absurdului, la un nivel înalt de inteligenţă-în-perversitate. Tipul ăsta de comic mai scoate uneori capul, cu relativă timiditate, şi în filme hollywoodiene ca *Interviu cu un vampir,* iar asocierea vampirism-sexualitate fireşte că nu era nouă (nici pe departe) nici măcar la Bram Stoker. Dar numai o imaginaţie artistică de elită – adică rafinat-absurdistă, rafinat-anarhistă – şi, bineînţeles, una activă altundeva decît la Hollywood, unde n-ar fi lăsată să se desfăşoare, putea să exulte în această asociere aşa cum exultă imaginaţia lui Park.

Povestea se trage din *Thérèse Raquin,* romanul lui Zola. De acolo se trag, indirect, şi cîteva dintre cele mai distinse exemplare de film *noir* (precum *Double Indemnity)*, dar, conform propriilor declaraţii, Park a sărit peste acestea şi a mers chiar la Zola – la ecuaţiile lui narative avînd ca termeni sexul şi sîngele stricat. La personajele lui Zola, sîngele era stricat din ereditate. Personajul lui Park, un preot catolic, şi-l strică singur, din prea mult altruism, atunci cînd cere să fie inoculat cu un virus, în speranţa că va contribui la găsirea unei cure. Decedat în cursul experimentului şi apoi reînviat miraculos, cu o nouă reputaţie de sfînt, preotul îşi cunoaşte viitoarea pereche – o copilă de pripas, maltratată de soţul ei cel redus mintal şi de mama acestuia. Vor sfîrşi prin a-l omorî pe soţ şi, apoi, prin a se devora reciproc, virtutea preotului opunînd o rezistenţă constantă, dar rizibil de ineficientă. Căci în urma experimentului a devenit un vampir: în cazul lui şi al perechii lui, devorarea reciprocă nu e o metaforă. Futilitatea luptei lui cu propriile porniri e relevată de autor cu o jubilaţie de-a dreptul buñueliană – vezi secvenţa în care, chemat să se roage la căpătîiul unei fete care a avut un accident, „sfîntul" nu se poate abţine să tragă o limbă furişă peste tot sîngele ăla; sau secvenţele în care, strecurat într-un spital, stă culcat pe spate lîngă patul unui pacient aflat în comă şi suge cu nesaţ, jalnic şi ridicol, din perfuzia acestuia (e soluţia lui de a se hrăni fără să omoare pe nimeni). Atunci cînd între el şi complicea lui (încă nevampiră, dar din ce în ce mai plină de dispreţ pentru scrupulele lui) se ajunge la devorare, el uită de sine şi începe să se ospăteze după pofta inimii de la încheietura mîinii ei, apoi se dezmeticeşte, îşi dă seama că o pierde dacă nu face ceva, se taie el însuşi la încheietura mîinii şi, continuînd să leorpăie de la mîna ei, îi dă şi el să bea de la mîna lui: e concretizarea tuturor metaforelor folosite vreodată pentru a descrie „pasiuni blestemate" ca a lor. Şi, de la momentul ăsta de maximă extravaganţă, Park taie la o scenă casnică – el (un vampir nefericit) şi ea (proaspăt devenită vampiră, şi abia acum fericită) redecorîndu-şi apartamentul.

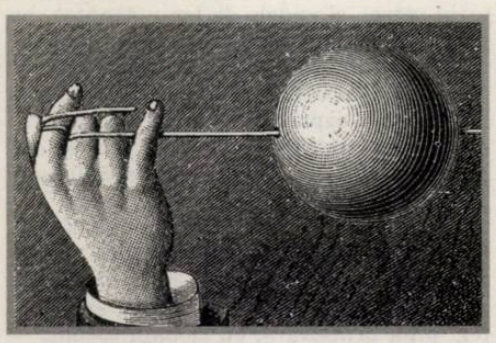

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Celălalt Max Frisch

Acum un an, vestea că în Arhiva „Max Frisch" din Zürich s-a găsit o operă pînă atunci necunoscută a celebrului autor elveţian a făcut senzaţie: un jurnal! Încă un jurnal – sau, mai precis, nişte „schiţe de jurnal", după cum a ţinut să precizeze, cu ocazia publicării, editorul. Regăsirea acestui document prilejuieşte istoricilor literari – şi, odată cu apariţia în volum, publicului larg – întîlnirea cu un alt Max Frisch: intransigent pînă aproape de cinism, autoironic şi trist în acelaşi timp.

E vorba de însemnări din 1982-1984, de pe vremea cînd se afla la New York, în cutreierat America în lung şi în lat *(Jurnalul* ne poartă în Florida, Mexico, Las Vegas şi New York), a întîlnit fel de fel de oameni, a participat la o sumedenie de reuniuni (oficiale sau private), şi de fiecare dată relatează, cu neutralitatea elveţianului, cu superioritatea europeanului, despre „ignoranţa imbecilă" sau despre „nepriceperea candidă" a americanilor.

Însă aceste pasaje descriptive – captivante prin umorul spumos – sînt puţine şi neînsemnate. Semnificative, în schimb, sînt notele reflexive încărcate de autocritică: „Mă plictiseşte fiecare frază pe care am scris-o";

„În America găseşti de toate, doar un lucru lipseşte: o relaţie cu tragicul."

compania tovarăşei de viaţă de-atunci, Alice Locke-Carey. Din cîte se pare, ei îi este dedicat *Jurnalul* întrerupt, brusc, după despărţirea de ea, pe la jumătatea anilor '80.

Notiţele dictate de Frisch pe reportofon se referă la viaţa socială şi culturală din SUA şi din Elveţia, la ciudăţeniile şi paradoxurile administraţiei Reagan, la relaţia încurcată cu (mult mai) tînăra americancă, la moartea unui prieten apropiat (juristul Peter Noll – autor al unui volum de eseuri şi a unui *Jurnal).* Dincolo de aceste observaţii ce ţin mai degrabă de cotidian şi/sau monden, Frisch are momente de introspecţie în care se priveşte în oglindă sau se uită în urmă. Exact ca şi celelalte două *Jurnale* (cel din 1946-1849 – publicat şi în traducere românească – şi cel din 1966-1971), şi acesta abundă în observaţii miezoase: „În America găseşti de toate, doar un lucru lipseşte: o relaţie cu tragicul" – scrie Frisch. Scriitorul a *Blaubart* e „o glumă"; scriitorul se confruntă cu „o scîrbă aproape insurmontabilă faţă de maşina de scris"; scutură propoziţiile „cum ai scutura un ceas defect". Altminteri, nu plăteşte poliţe, nu loveşte, nu muşcă (poate spre dezamăgirea unora dintre cititori). E

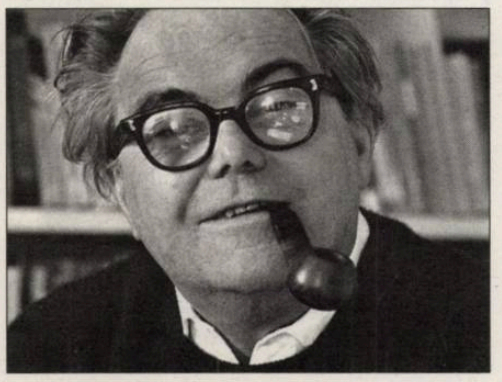

mai degrabă meditativ şi contemplativ. Iar cînd se uită în oglindă e autocritic, nu narcisist. Această tristeţe e productivă – uneori spre surprinderea, ba chiar în ciuda voinţei autorului.

Notele despre perspectiva morţii sau despre bătrîneţe (numeroase) sînt ironic-melancolice: de pildă, la un moment dat se întreabă de ce nu se poate obişnui cu diminuarea libidoului, odată cu bătrîneţea: „pentru că nici pe impotenţă nu te mai poţi baza".

Cartea, publicată recent, la prestigioasa editură Suhrkamp, a stîrnit, aşa cum era de aşteptat, numeroase reacţii în spaţiul cultural german. Nu au lipsit nici criticii: istoricul literar Adolf Muschg este unul dintre cei mai înverşunaţi susţinători ai ideii că acest *Jurnal* nu trebuia publicat. Pentru că e vorba de „schiţe" – deci de o operă nedefinitivă; pentru că Max Frisch însuşi nu ar fi agreat publicarea (dacă ar fi vrut să publice *Jurnalul,* ar fi predat el însuşi manuscrisul către arhivă, aşa cum a făcut, de pildă, cu *Jurnalul berlinez,* ulterior celui american); şi, nu în ultimul rînd, pentru că în aceste texte, scrise la bătrîneţe, autorul este autocritic, crud, aproape nemilos cu propria lui operă – şi aceste gînduri, ce ţin de sfera lui intimă, nu ar fi destinate publicării. Argumentele lui Adolf Muschg au fost discutate şi răsdiscutate prin presa literară, reprezentanţi ai Arhivei „Max Frisch" au încercat să răspundă. În cele din urmă, a convins germanistul Peter von Matt, cel mai aprig susţinător al ideii că forma literară pe care i-a dat-o autorul acestui jurnal arată clar intenţia lui Max Frisch de a-l publica. Acum, că a apărut, toată lumea aşteaptă continuarea: în 2011 apare şi jurnalul de la Berlin, sub embargou pînă atunci din voinţa expresă a lui Max Frisch.

trecerea prin reviste

● LE MONDE (17 aprilie 2010)

„Pe vremuri puteai citi, prin latrine, graffiti ce exprimau întreaga mizerie sexuală a lumii. Nu-i nevoie de cine ştie ce sociologie aplicată, pentru a sesiza cam prin ce chinuri trece sufletul cuiva în clipa în care se lasă pradă nevoilor sfincterului: te goleşti, îţi dai drumul, împroşti, cu toată fiinţa, miasme animalice, şi-ţi gravezi cugetările în poleiala unei uşi de lemn... Fiecare o face cum îl taie capul. Această funcţie a părăsit toaletele publice, întreţinute, astăzi, ca un bloc operator, pentru a atinge zone deloc mai recomandabile: comentariile postate la piciorul articolelor de pe site-urile Internet. Într-adevăr, aici găsim echivalentul literaturii din closetele de altădată. Internetul oferă toate avantajele scrisorii anonime: făcînd-o rapid, bine, ascuns în bezna pseudonimului, postînd pe şestache, printr-un simplu clic, delatorul dă curs patimilor triste, invidiei, geloziei, răutăţii, urii, resentimentului, amărăciunii, ranchiunii etc. Bucătarul ratat distruge masa unui *chef* care lucrează zece ore pe zi împreună cu echipa; muzicianul neîmplinit rade interpretarea unui cvartet care a cîntat de minune; scriitorul neizbutit dă lecţii despre o carte pe care n-o va fi cunoscut-o decît din relatările autorului la o emisiune TV."

Autorul acestor rînduri, Michel Onfray, e supărat. A descoperit, citind un articol despre „excelenta carte a lui Florence Aubenas" (e vorba de *Le Quai de Ouistream,* o carte-document în care autoarea, reporter la *Nouvel Obs,* povesteşte experienţele trăite, timp de şase luni, printre cei mai săraci dintre francezi) că „piticii borăsc postînd comentarii". Are dreptate. Internetul e plin de postaci, de „impotenţi care nu pot juisa decît dacă văd cum curge sîngele".

Probabil că a păţit-o pe pielea lui să fie judecat sumar şi executat public, prin clicurile unor judecători anonimi şi ignoranţi. Sau poate că vrea doar să-i stîrnească? (Matei Martin)

Daniel I. IANCU

Despre stîne, ciobani şi munţi

– tabloul unei ocupaţii tradiţionale ce dispare –

Privite din perspectiva ocupaţiilor şi obiceiurilor tradiţionale, mult clamatele norme europene nu au întotdeauna o finalitate benefică. Dimpotrivă, aplicarea lor în cel mai strict sens al cuvîntului determină şi / sau accelerează dispariţia anumitor aspecte circumscrise domeniului etnografic. Este şi cazul păstoritului tradiţional, ale cărui caracteristici principale au suferit schimbări profunde în ultimele decenii şi care sînt, în continuare, supuse modificărilor, de la an la an. Se schimbă obiceiurile şi locurile de păşunat, se degradează stînele şi ansamblurile pastorale tradiţionale, se construiesc incinte noi cu apă curentă şi energie electrică, cu vase de plastic şi de inox, dispar reţete străvechi de preparare şi păstrare a produselor lactate, care miros din ce în ce mai puţin a oaie, a fum şi a răşină de brad. În aceste condiţii, Muzeul de Etnografie şi Artă Populară Orăştie, cu susţinerea Muzeului Civilizaţiei Dacice şi Romane Deva, a demarat, în cursul anului 2009, un proiect de cercetare privind „Păstoritul tradiţional în Munţii Şureanu", proiect ce şi-a propus identificarea, fotografierea, filmarea, desenarea etc. a principalelor elemente pastorale din arealul menţionat.

Unde ne sînt stînele de altădată?

Cînd, în urmă cu 20 de ani, realizam prima traversare a Munţilor Şureanu, în timpul zilei descopeream platiurile alpine, în timp ce nopţile ni le petreceam lîngă stînă, cît mai aproape de cîinii ce priveau cu jind la ceaunele de pe foc, de teama te miri căror urşi sau lupi hămesiţi, predispuşi a se dedulci la carne de turişti începători. Pe atunci, aproape că nu era stînă la care să nu găseşti cel puţin picior de cîine, dacă nu de om, plecat la păzit de oi pe cele culmi de munţi. La stîna din poiana Scîrna, construcţie aproape nouă (sau, poate, proaspăt refăcută), pe vremea aceea am prînzit alături de o haită de şase căţelandrii ce abia aveau cîteva săptămîni, fătaţi sus, pe munte, şi care ni se tăvăleau peste haine şi ni se ascundeau prin rucsacii desfăcuţi. La stîna din Şinca, după ce am primit mămăligă şi brînză şi lapte, am înnoptat la nici zece metri de uşa prin care au răzbătut pînă tîrziu, către miezul nopţii, acordurile a două fluiere şi a unei scripci, alături de plesnetele din palme, de pocnitul din degete şi de chiotele celor cinci ciobani şi trei băciţe. Erau de loc din cătunul Răchita, prin judeţul Alba, şi începuseră jocuri aprige – învîrtite – pe pămîntul bătătorit din jurul vetrelor grupate în mijlocul stînei. După 15 ani, am dormit o noapte de sfîrşit de septembrie la Scîrna, în stîna ce nu mai avea decît jumătate de acoperiş, şi care nu mai fusese folosită de foarte mult timp. Un cîine aproape sălbăticit de foame, uitat sau pierdut pe munte de cine ştie ce turmă coborîtă de săptămîni bune, ne-a mîncat toate merele lăsate pe pervazul unei foste ferestre. Iar din intensa viaţă pastorală de la Şinca nu mai rămăsese nimic, în afară de doi pereţi şi de acoperişul spart, prin care burniţa. După încă doi ani, şi ultimele urme de şiţă dispăruseră. Şi gata.

Comărnicelu

Şureanu sînt nişte munţi frumoşi. N-au cine ştie ce stîncării abrupte, iar cînd ajungi în golul alpin, dacă priveşti în jur cît mai aproape de nivelul firelor înalte de iarbă, parcă ai fi într-o cîmpie vălurită, cu drumuri largi ce şerpuiesc pe curbe de nivel. Doar Dealu Negru şi căldările glaciare din jurul vîrfului Şureanu, unde se ascund lacuri precum Iezeru şi Iezeraşul Cîrpa şi Iezerul Şureanu, ce mai aduc aminte că se învecinează cu Parîngu şi cu Retezatu. Culmile lor se ramifică din Vîrfu lui Pătru (2130 m altitudine) în toate direcţiile, ajungînd atît spre Jiul de Est, cît şi spre Strei, spre valea largă a Mureşului şi spre valea Sebeşului. Şi pe toate aceste culmi, mai mult sau mai puţin înalte, întîlneşti diverse tipuri de păstorit. Dar asta e o altă temă...

Sus, în munţi, sînt tot mai puţini păstori. Şi stînele pe care le găseşti trecute pe diverse hărţi nu mai există. Urcînd pe Strei, apoi pe valea Petrosului, apoi pe drumuri desenate-n serpentine, am ajuns într-o seară de iulie, cu două ore înainte de asfinţit, la stîna de sub Comărnicelu. Asta după ce am căutat în zadar stîna Titianu, din care am mai găsit doar locul plin de frunze mari de brustur şi două bîrne putrezite lîngă un izvor. Comărnicelu – altă dezamăgire! O stînă în ruină, pe jumătate prăbuşită, amplasată la confluenţa a două izvoare, la cîţiva metri de liziera pădurii de brazi. Un brad, viguros şi singuratic, parcă îi ţinea de umbră jumătăţii de prispă ce abia se mai ghicea. Mai exista şi-o „stînă" nouă, de fapt un adăpost pentru păstorul unei turme de o mie de oi sterpe, construită în ultimii ani mai sus, peste culme, mai la soare, la loc mai ferit de vînturi şi de umezeală, şi pe care am descoperit-o abia a doua zi.

Andrei Tirenesc, din Chitid, comuna Boşorod, judeţul Hunedoara, n-avea nici 30 de ani şi păzea cele o mie de sterpe. Le păzea cum putea şi el cu cei patru cîini, nu prea răi la om, iar după cele vreo 15-20 de piei de oaie ce zăceau adunate într-un colţ al colibei sale, am băgat de seamă că nici la lupi. Chiar singur cuc nu era, că îşi împărţea urîtul şi paza şi mîncarea cu herghelegiul de vizavi, de la vreo doi kilometri distanţă, peste altă culme. Mai mult, la stîna de la Gropşoara din Deal, pe partea cealaltă a Comărnicelului, erau vreo trei ciobani şi două băciţe, iar drumul nici nu părea prea lung. Nu-i era frică şi nici nu se plictisea, stînd aşa, sprijinit în bîtă. „Dacă n-ai şcoală, ce să faci altceva? Mă plătesc oamenii cu 11 milioane pe lună, plus mîncare, ţigări şi băutură. Şi nici de lucru nu-i cine ştie ce, că-s oi sterpe. La vremea asta nici lupii nu prea vin, că bat dincolo de Dealu Negru, pe la Şteaua Mare şi Şteaua Mică. După ce coboară ăilalţi cu oile, or să vină-ncoace, că io mai rămîn pînă în octombrie, da' nu-i bai, că am bîtă groasă" – ni s-a cam lăudat ciobanul.

Gropşoara din Deal

Cînd te zăresc apărînd în uşa stînei cu rucsacul de două ori cît tine, îmbrăcat în pantaloni scurţi şi cu bocanci, transpirat, legat la cap cu vreun batic, cu papuci, oale, căni de tablă sau topoare bălăngănind atîrnate de rucsac, cu aparatul foto la ochi şi urîndu-le frumos „Sănătate!", ca la oraş, ciobanii, cît sînt ei de ciobani, devin reticenţi. Poate că nu ştiu ei sensul exact al cuvîntului, dar, mai ales dacă prin jur sînt numai băciţe, trebuie să duci o adevărată ofensivă paşnică, de cucerire a încrederii, pînă să te îmbie cu mîncare. Acesta e momentul culminat, în care relaţiile se destind, semn că nu te mai privesc ca pe un intrus. După ce refuzăm politicos masa, că doar nu pentru mîncare sîntem acolo, începem să scoatem chestionarele, ruleta mare de 50 m, cea mică de 5, busola, metrul de tîmplărie şi polobocul, hîrtia milimetrică şi creioanele, planşeta mică şi clemele. De aici încolo, totul merge ca pe roate, tot acest instrumentar impresionînd şi intimidînd asistenţa, formată la Gropşoara din Deal din trei femei, doi bărbaţi şi doi copii. Se vede de la o poştă că sîntem de la muzeu – cum am zis. Cuvîntul „muzeu" reprezintă o instituţie în care ei, se prea poate, n-au călcat niciodată.

Stîna, cu un celar mare, aparţine de comunitatea din Purcăreţi, comuna Pianu de Sus, judeţul Alba, iar atunci băciţe erau două: **Silvia Ghişa** şi **Alina Crăciun.** Prima avea grijă de 300 de oi, a doua – de numai 260. Urcaseră pe munte din 10 iunie şi ne-au spus că rămîn pînă pe 29 august, cînd trebuia să coboare mai la vale, într-un loc numit Recea: „Stăm acolo cam o lună, pînă se cam gată iarba de păşunat, apoi plecăm «în ţară». Noi avem locuri spre Banat, de la Ilia mai încolo, unde rămîn oile pînă la primăvară, cînd urcăm iar la Recea şi apoi la munte. Da' io ştiu de v-om mai urca? Că parcă nu se merită!". La plecare, ne-am despărţit prieteni. Abia am scăpat de insistenţele lor de a ne vîrî în rucsaci un burduf de brînză. La cît aveam în spate, asta ne mai lipsea.

Gruişoara Mare

La Gruişoara Mare stîna e o afacere familială. Băciţa, **Valeria Trif,** de 41 de ani, ne-a povestit că stîna veche a fost mai jos, mai spre apă, dar a fost strămutată acum o sută de ani de bunicul ei, Tata Gheorghe. Era femeie singură la toată stîna, doar cu cinci copii. Patru băieţi de-ai ei, **Valer** (de 16 ani), **Ion** (de 23 de ani), **Emil** (de 15 ani) şi **Pătruţ** (de 10 ani). Plus o fată din sat, **Elena Stănilă** (de 14 ani), ce o ajuta la prepararea caşului, a brînzei sau a untului. Şi de lucru era, nu glumă! Că aveau 300 de oi cu lapte, 78 de vaci cu 4 viţei, 17 porci, 30 de cai şi 4 măgari. Şi ceva găini, da' nu se puneau la socotit că nu-s animale!

De cînd ne-au zărit, cei mai mici au fost pe noi. Ne-au ajutat să măsurăm cu ruletele şi cu metrul, s-au zgîit la busolă, ne-au arătat cum cară apa şi laptele cu cobiliţa, cum poartă cojoacele care atîrnau pe lîngă ei, cum se sfarmă caşul pentru prepararea brînzei de burduf, cum se „bate" untul în putineiul imens, cum gonesc porcii de pe lîngă stînă, cum învîrt bîtele sau cum strigă după viţeii blegi ce se uitau la noi ca la poarta nouă. „Apăi, nu ştiu, zău, dacă îi mai aduc şi pe ei la anu'. Că îs mici şi mai pot învăţa carte. E greu, dacă n-ai altă meserie. Şi sîntem singuri, că bărbatu' e jos, la fîneţe, pregăteşte fînu' pentru la iarnă." Părea că se plînge, dar din tonul vorbelor ei nu răzbătea decît hotărîrea şi o resemnare mîndră. Şi ea a vrut să ne umple ruscacii cu te miri ce, dar am refuzat! Am făcut fotografii de grup şi ne-am despărţit cu promisiunea că le trimitem pozele la iarnă. Pînă departe, am mai văzut încă mîinile fluturînde ale copiilor.

Muntele Boului – stînă europeană

Cînd am ajuns acolo, undeva pe una dintre culmile ce coboară spre Jiu, baci „de serviciu" era **Miron Dioane,** din Meleia, lîngă Petroşani. Avea 61 de ani, lucrase în mină 27, iar după Revoluţie se pensionase şi se apucase de ciobănit. Înainte, pe locul stînei erau mai multe sălaşe, dar de cîţiva ani, pe bani europeni, s-a făcut construcţie nouă. Seamănă cu stînele tradiţionale, la exterior. Are şi prispă, şi vatră, e şi din lemn. Dar mai are în plus curent electric, apă adusă cu pompa, drum de maşină, celarul e izolat şi aproape ermetic închis, vasele sînt de plastic şi de tablă, totul e rînduit şi aşezat ca la o casă adevărată. Nu tu pămînt bătătorit în jurul vetrei, ci podele de lemn sănătos, nu paturi de lemn cu paie, ci cu saltele adevărate, nu cerul văzut prin crăpăturile şiţei de brad, ci tavan văruit în albastru deschis, cu hotă pentru captarea fumului... Frumos şi igienic, dar netradiţional... „Sînt două ciopoare, cu cîte doi ciobani fiecare. 500 de oi în total, strînse de la mai multe familii. Numai oi de lapte, fără alte animale, că sterpele le trimitem în Parîng, spre Vîlcea. Fiecare e baci cînd îi vine rîndul, după cîte oi are date. Iar iarna plecăm «în ţară», spre Haţeg, pînă primăvara, cu ciobani tocmiţi" – ne-a spus nea Miron, înainte de a ne porni la vale, spre Cheile Tăii.

Alte drumuri, alte stîne

O cercetare de teren se întinde pe ani de zile şi presupune o documentare exhaustivă a obiectivelor, iar pentru noi proiectul e abia la început. N-am pomenit aici de lucruri precum înnoptatul lîngă vreo stînă, pentru că aceasta avea uşile bătute în cuie de vreun cioban prost. Nici drumurile de iarnă, cu lupii dîndu-ne tîrcoale lîngă stîna de la Lupşa, înainte de a-l trezi pe cabanierul de la Prislop, în mijlocul nopţii. Nici intratul în stîna de sub vîrful Godeanu, după ce am răzbit să săpăm un tunel pe sub streaşină, în nămeţii de peste trei metri. Nici mîncatul de lămîie cu zahăr, pe viscol, noaptea, pentru a prinde puteri. Nici ploile de toamnă care te udă pînă la piele, cu tot echipamentul performant pe care ţi l-ai procurat. Nici zăbovitul noaptea în gări de unde nu mai pleacă nici un tren pînă dimineaţa, ci doar trec, şuierătoare, accelerate. Nici autostopul făcut, fără sens, pe margini de drumuri naţionale pline de gropi.

Toate acestea ţi le aminteşti cu plăcere. Ce-ţi lasă un gust amar sînt, însă, caricaturile de stîne apărute în ultimii ani la marginea oraşelor, cu oile păscînd printre gunoaie şi mieii zburdînd printre pet-uri. Cu ciobani îmbrăcaţi în costum de blugi şi cu gumari în picioare, fluierînd scabros după perechile ieşite la plimbare. Acesta nu mai poate fi numit păstorit. Dar e o realitate!

***Daniel D. Iancu** este muzeograf la Muzeul de Artă Populară din Orăştie.*

Horia DINULESCU

Cum ne prefacem că nu uităm

– Muzeul Satului Vîlcean. Bujoreni –

Pentru cel ce vine dinspre Sibiu, muzeul se deschide pe partea dreaptă a Drumului European 81, la doar cîţiva kilometri de intrarea în Rîmnic.

Pentru un neiniţiat în tainele locurilor, impunătoarea poartă oltenească ce se înalţă în chiar buza drumului european ar reprezenta totodată, după o logică de bun-simţ, şi accesul principal.

Greşit. Poarta, poate niciodată deschisă, este bine ferecată, iar accesul nu se face dinspre Europa, ci mai într-o parte, din drumul comunal îngust, biată fişie asfaltată pe care abia pot trece două maşini una pe lîngă cealaltă, drum care separă muzeul de curţile părăginite şi construcţiile ce stau să cadă sub propriile acoperişuri. Aşadar, adevărata intrare este „camuflată“, iar în faţă, la stradă, este expusă o ţintă falsă – parcă în numele *specificului local* atît de la modă şi mult prea declamat, principiul culelor olteneşti, adăposturi vremelnice la ceas de urgie din calea hoardelor de jefuitori, este readus la viaţă în notă contemporană... Să fie doar o întîmplare ori alăturarea de situaţie de la Bujoreni are un tîlc, adevăr greu de acceptat, greu de articulat, dar şi mai greu de ignorat, adevăr posibil a fi extins către toate muzeele satului din România?

Nu pot da un răspuns atotcuprinzător la această întrebare, dar ce pot afirma este că Muzeul Satului – acesta ori celelalte de prin alte locuri – prezintă, parcă în borcane cu spirt, etichetate cu grijă pentru o citire rapidă, case şi construcţii „din alte vremuri“ de care noi, oameni ai prezentului modern, nu ne putem aminti decît ajungînd acolo. Aici îşi au noima forma cumpătată, silueta echilibrată ori acoperişul cuminte. Aici, întocmai precum într-o rezervaţie de specimene rare, avem o mostră dintr-o altă vreme, un timp în care betonul armat nu era cunoscut, iar pereţii-cortină mai aveau mult de aşteptat pînă să apară pe planşeta proiectantului. Nici planşeta nu apucase a fi devenit încă masă de calculator...

Muzeul ideal şi satul real

Această ruptură între Muzeul Satului şi ceea ce se întîmplă în practica de arhitectură din lumea reală, acea „lume“ rîvnind alinierea formală tocmai la „drumul european“, ruptura între ceea ce este numită „casă“ în Muzeul Satului şi ceea ce este numită „casă“ pe străzile urbelor noastre mă duce cu gîndul la rezervaţiile pentru exemplarele pe cale de dispariţie. Este vorba, în fapt, de o rezervaţie a propriei noastre ignoranţe; un loc unde putem admira în voie lucrurile şi, mai ales, sensurile la a căror apropiată dispariţie noi, cei de astăzi, am avut rolul de conducători de joc.

Se poate pune, în acest context, şi problema (contra-)serviciului pe care un Muzeu al Satului din România reală – România noastră, a celor de astăzi, România „acoperişelor cu dizain“, România culorilor ţipătoare inspirate parcă de ultimele meniuri ale cofetăriilor – îl aduce devenirii arhitecturii contemporane de pe la noi.

Casa este identificată pe teren, evaluată, desfăcută în bucăţi. Este împachetată şi livrată. Se înlocuiesc „piesele“ deteriorate. Apoi o refacem. Este frumoasă. Nu neapărat pentru că o mai înţelegem în acest loc străin ei, în care am adus-o rupîndu-i fundaţiile şi desfăcîndu-i articulaţiile. Este frumoasă pentru că se găseşte de acum într-un spaţiu de expunere, iar noi, cei de astăzi, oameni conştienţi de valoarea propriei tradiţii, trebuie să ne extaziem în faţa formei. Ceea ce avea sens îndărătul acestei forme – ceea ce a generat-o dintru începuturi – nu mai prezintă interes... Casa devine din casă formă, obiect într-un muzeu pustiu, cînd şi cînd colindat de turişti cu aparate de fotografiat şi caraghioase pălării de soare, mult prea puţin umblat, însă tocmai de cei care trasează noile deveniri ale formei şi locuirii în sensul conceptelor sforăitoare şi atotjustificatoare precum *dezvoltare durabilă* ori *genius loci*.

Rolul misionar pe care se presupune că l-ar putea avea această casă odată adusă aici este ratat din start în contextul coordonatelor după care noi, cei de astăzi, ne ghidăm. Ajunge să constituie, în loc de impuls prezent, doar prezenţă, neutră şi inactivă. Ajunge un obiect numai bun de relevat de către proaspeţii studenţi la Arhitectură, fără vreo altă noimă, fără vreo altă conotaţie actuală decît aceea de a ne lăsa extaziaţi în prezenţa-i... Înţelegem să copiem forme, detalii, siluete, înţelegem să copiem înfloriturі, brîuri şi spirale, în numele perpetuării tradiţiei, reuşind o desăvîrşită creionare a tradiţionalismului... Apoi ne suim în maşină, ne întoarcem la ale noastre şi uităm... Ieşirea la aer curat, însă, mai mult ca sigur ne-a făcut bine...

Privind însă Muzeul Satului poziţionat, din nou printr-o ironie a sorţii, într-un continuu dialog cu îngrămădeala de vile, parcă din carton, ce parazitează, într-o senină indiferenţă faţă de tot şi toate cîte împrejuru-le, străzile şi bulevardele României, nu te poţi decît întreba dacă răsfiratele „obiecte“ din ograda muzeului nu au de dat o lecţie celor care ar avea răbdarea să o asculte.

Libertate de mişcare

Orice muzeu are un scop, înainte de toate: acela de a preda şi de a argumenta o lecţie. Fie aceasta o lecţie de istorie, de artă sau de orice altceva, vizitatorul interesat pleacă acasă mai bogat spiritual. Aşa cred că ar trebui să fie... Se pune întrebarea, oare noi, cei de astăzi, arhitecţi şi cei dimprejuru-le, ce lecţie am înţeles din Muzeul Satului, oriunde s-ar găsi acesta? Care să fie „preţioasele învăţăminte“ extrase cu interes de omul cultivat al zilelor noastre?

De fapt, a avea un Muzeu al Satului înseamnă o libertate mai mare de mişcare! Raţionamentul este simplu: nu ne vom uita rădăcinile pentru că ştim a le respecta! Dovada? Avem muzee în care noi, cei de astăzi, le-am depozitat cu grijă, pentru generaţiile de mîine. Am dat măsura interesului nostru! Ne putem acum întoarce la a imita forme fără raţiune, ne putem întoarce la a proiecta acoperişuri ridicole peste clădirile reprezentative ale urbelor, ne putem întoarce la a îngrămădi munţi de fier şi betoane în cele mai ciudate forme, ne putem întoarce la faţade din polistiren maimuţărind stilul clasic, ne putem întoarce la jocuri de lumină şi joc de glezne...

Or, în această amplă desfăşurare a capacităţii noastre prezente, sînt de părere că lecţia „sistemului defensiv“ de la Muzeului Satului din Bujoreni, Vîlcea trebuie exportată şi în cazul celorlalte surate: intrarea principală ascunsă, iar „năvălitorii“ în afara „zidurilor“, pentru a nu strica, după cum o fac zi de zi afară, ceea ce a mai rămas înlăuntru!

Tratînd Muzeul Satului ca pe un depozit de „obiecte“ vechi, noi, cei de astăzi, am ratat o lecţie: lecţia bunei-cuviinţe!

***Horia Dinulescu** este doctorand arhitect.*

Aici îşi au noima forma cumpătată, silueta echilibrată ori acoperişul cuminte.

PUBLICITATE

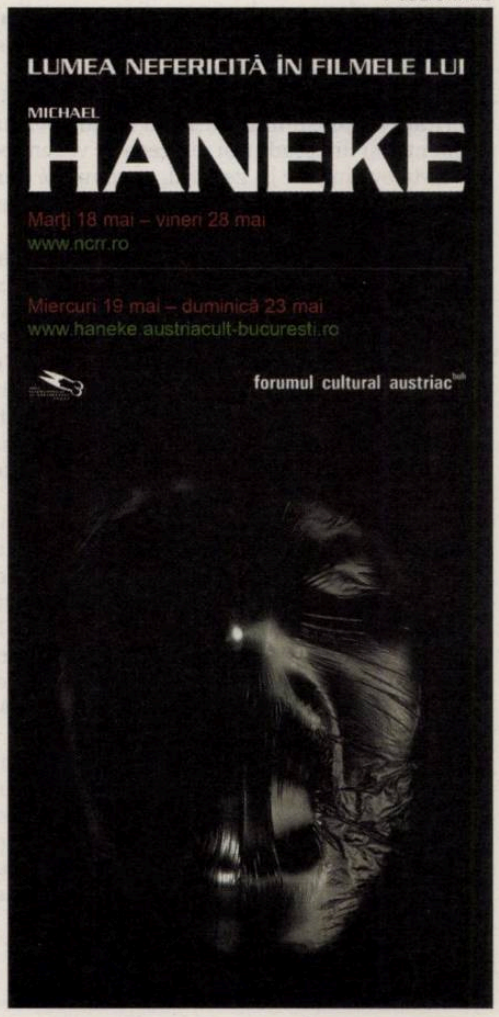

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

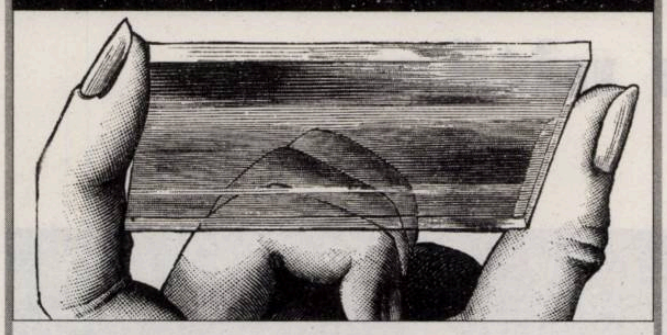

La mila televiziunilor

„Cred că, dacă arta şi cultura vor ajunge în casele mai multor români, va fi un pic mai bine în ţara asta!“ – este citatul cu care începe studiul „Ponderea emisiunilor culturale şi religioase în programele de radio şi televiziune româneşti“, dat publicităţii de Consiliul Naţional al Audiovizualului. Sînt total de acord cu această frază, mai ales că-mi aparţine (a fost preluată dintr-un text apărut la această rubrică), iar un studiu despre cum se face cultură la televiziunile noastre mi se pare binevenit.

În prefaţa pe care-o semnează, Mihai Mălaimare, coordonatorul studiului, observă că mai toate televiziunile invocă interesul pentru cultură atunci cînd vor să obţină licenţa de la CNA, pentru ca apoi să facă pierdută cultura pe drum: „cînd se pune problema obţinerii sau prelungirii licenţei, în argumentele justificative şi grilele tuturor operatorilor, «cultura» apare ca element de interes aproape major, pentru ca apoi, în foarte multe cazuri, să-şi diminueze consistent formula propusă pînă la dispariţia definitivă“. Bun, înţeleg că televiziunile se folosesc de cultură doar pentru a face frumos în faţa CNA, dar oare Consiliul nu are nici o pîrghie prin care să determine operatorii să-şi respecte promisiunile, şi după ce s-au văzut cu sacii în căruţă?

Din păcate, acest studiu vorbeşte mai degrabă despre neputinţele Consiliului Naţional al Audiovizualului, decît să ofere o hartă a producţiilor culturale de la TV. Pentru realizarea acestui studiu, CNA a trimis 331 de adrese către toţi titularii licenţelor audiovizuale, dar a primit numai 118 răspunsuri. Dintr-un calcul simplu, rezultă că 64,4% dintre cei care au căpătat licenţe nici nu se sinchisesc de solicitările CNA-ului. Cam asta e autoritatea Consiliului.

Realizatorii studiului se rezumă să constate semieşecul demersului lor: „Aşadar, s-ar putea spune că studiul nu este relevant, avînd în vedere numărul mic de răspunsuri la solicitările noastre. Dar pentru a nu angaja în acest moment o dezbatere colaterală pe tema autorităţii Consiliului Naţional al Audiovizualului, putem considera că lipsa unui răspuns din partea a două treimi din totalul radiodifuzorilor este recunoaşterea tacită a faptului că aceştia nu realizează sau nu au prevăzute emisiuni sau programe culturale în grilele de program“.

În fine, trecînd peste acest aspect, al deficitului de autoritate al Consiliului Naţional al Audiovizualului, este evident – şi din studiu, şi din ceea ce vedem pe micul ecran – că televiziunile, în general, nu dau doi bani pe cultură. Li se pare, probabil, o pierdere de timp, de audienţă şi, implicit, de bani.

Duminica trecută, posturile de ştiri au urmărit pas cu pas alegerile din Colegiul 19 Bucureşti, în care se luptau pentru un fotoliu de deputat Liliana Mincă şi Teo Trandafir. Te poţi întreba de ce s-a acordat atît de mare importanţă unui lucru care, teoretic, interesa doar o parte dintre locuitorii sectorului 4 şi, în realitate, încă şi mai puţini oameni (prezenţa la vot a fost foarte mică). Răspunsul pe care l-ai putea primi este că nu contează lipsa de interes a publicului pentru un asemenea subiect, e datoria civică a televiziunilor să-l prezinte.

Este lăudabil dacă acesta a fost raţionamentul, dar mă întreb: oare nu s-ar putea proceda aşa şi în cazul culturii? Asta cu atît mai mult cu cît se vor fi găsind cu mult mai mulţi oameni interesaţi de cultură, decît de acest scrutin. Duminica trecută, în Colegiul 19, au mers la vot cam 15.000 de alegători, în timp ce unele emisiuni culturale bine făcute au peste suta de mii de telespectatori, cu vîrfuri chiar de două sute de mii. Deci unde este mult clamata pierdere a audienţei?

În fine, aşa s-ar pune problema dacă am lua lucrurile logic. Numai că decidenţii din televiziuni au de multe ori necazuri cu logica. Cît despre datoria civică de care au frisonat televiziunile cînd au prezentat pe larg alegerile din Colegiul 19 – mă tem că mergem prea departe. Cred că, mai degrabă, au făcut-o din simplă inerţie, la care s-a adăugat nelipsitul spirit de turmă.

Florin DUMITRESCU

Ziua Bărbatului revine după un an sabatic

Bergenbier a intrat în România în anii '90, ca un brand promotor al sporturilor extreme, de munte. Primele instalaţii de bungee-jumping din România au fost aduse de Bergenbier. A fost un exemplu clar al stilului multinaţionalelor de comunicare „aspiraţională“, tipică acelor ani, denotînd o anumită forţă culturală, de a impune mode şi trenduri; precum şi o anumită atitudine patronalistă faţă de obiceiurile de consum ale publicului-gazdă. În cazul de faţă, pentru că românul simplu băutor de bere nu înţelegea ce e cu „elasticuăla legat de brîu cu care te arunci în prăpastie“ care apărea în reclamă, marketerii de la Bergenbier au preferat să introducă saltul cu coarda elastică pe piaţa – virgină în acea vreme – sporturilor extreme din România, decît să adapteze mesajul campaniei la moravurile pămîntului. Era doar o etapă a unei strategii mai ample. Astăzi, după circa 15 ani de Bergenbier în România, se poate spune că „berea prietenilor“ este unul dintre cele mai bine împămîntenite branduri alogene. Bineînţeles, temeiul rezidă în caracteristicile produsului: studiile de gust au demonstrat că Bergenbier e genul de bere săţioasă, „corpolentă“, favorizată în mod tradiţional de români (aproximînd poate cel mai bine idealul acestora de „pîine lichidă“). Comunicarea comercială s-a dovedit cel puţin pe măsură. În acest adevărat *love story* dintre Bergenbier şi publicul românesc, un maximum de apropiere l-a constituit perioada în care brandul galben-auriu a susţinut fotbalul românesc, la nivel de naţională... A fost o alegere aparent providenţială (dacă e să judecăm după culoarea tricourilor, asortată cu galbenul heraldic al brandului), prestigioasă, dar şi riscantă, avînd în vedere performanţele nu tocmai „de aur“ ale tinerei generaţii de tricolori. Dar cum, de fiecare dată, totul se termină cu o băută amicală, platforma prieteniei complezente şi atotconfidente s-a dovedit destul de încăpătoare pentru degustarea deopotrivă a victoriilor şi a dezamăgirilor... Desprinderea de naţională s-a făcut lent, pe nesimţite, o dată cu declinul. Amintirea reclamelor cu fotbalişti pe canapea, savurîndu-şi fiecare sonda de Bergen, după o zi de antrenament, părea să le dăuneze ambelor părţi, în urma rezultatelor tot mai slabe ale sportivilor şi pe fondul scandaloaselor zvonuri despre escapadele tot mai inconştiente ale acestora prin baruri, cluburi şi alte locuri de pierzanie (a formei fizice cel puţin).

Elogiul ebrietăţii

De la imaginea de „bere sportivă“, cu care te delectezi după o ispravă fizică măreaţă, la imaginea de bere indulgentă, care flatează şi răsfaţă slăbiciunile bărbatului, inflexiunea s-a făcut lent, pe nesimţite. Liantul a fost umorul tipic berăresc, folclorul vesel, tipic masculin, ataşat în timp spumoasei licori amărui peste tot în lume. Devoratorii de publicitate vor fi avut prilejul să salute forjarea, la nivel de imagine de brand, a unui adevărat Bud Light românesc, cu un umor poate mai direct şi mai puţin absurd decît al omologului american. Exploatînd acest filon, nu lipsit de ingrediente „tari“, precum misoginismul, bădărănia şi elogiul ebrietăţii, oamenilor de marketing şi advertising le-a revenit sarcina să le combine cu măsură, astfel încît să nu încalce etica negustorească, necum reglementările mass-mediatice.

Publicitatea „mare“, clasică, a Bergenbier-ului a mai avut un aliat folcloric: zvonistica. Taclaua, vorba de taină împărtăşită de prieteni „la o bere“, evocată în sloganul „Prietenii ştiu de ce“. Conform acestei nişe a culturii de masă, secretul Bergenbier, acel „de ce“ pe care îl împărtăşesc „prietenii“ este că Bergenbier ar fi singura bere care, băută în exces, *nu* ar favoriza impotenţa (spre deosebire de celelalte)... E o taină care se transmite doar în acest fel, complice şi şoptit, cu spumă de Bergen pe mustaţă, ca un soi de rit iniţiatic modern. Mit urban? Zvon mai mult sau mai puţin oficial? Tolerat sau poate chiar încurajat „de la centru“? Nu se ştie. Descifrarea tainei i-ar strivi corola de minuni. Dezghiocarea tabuului l-ar anula ca atare. Numai prietenii ştiu *de ce;* şi numai bărbaţii ştiu *ce*. Caracterul tăinuit al sloganului face farmecul de atracţie al brandului. Iar caracterul intim, puternic conotat bărbăteşte, îi justifică arogarea unui proiect de anvergură naţională precum Ziua Bărbatului.

Evocată în 2007 ca intenţie şi în 2008 ca o exprimare a voinţei largi populare, instituirea pe 5 mai a unei Zile a Bărbatului a ocupat multă vreme spaţiul dezbaterilor, oscilînd fantasmatic între o tradiţională Sărbătoare a Berii, onestă şi clar asumată comercial, şi o iniţiativă legislativă privind promovarea Zilei la rang de festivitate naţională. Dacă, în primă instanţă, reclamele aferente denotau un uşor dispreţ faţă de femei (înfăţişate ca şoferiţe fără speranţă, băutoare fără discernămînt de cocktailuri „cu umbreluţă“ sau evocate în lipsă prin mărimea nemăsurată a chiloţilor de dantelă cu care „prietenii“ se pot trezi dimineaţa pe pernă); cu trecerea timpului, această polemică „de gen“ şi-a pierdut asperitatea... pentru ca, la un moment dat, situaţia să basculeze uşor, prin prezentarea femeilor ca o largă surăţie care petrece pe ascuns, „ca între noi, fetele“ de Ziua Bărbatului (prilej de agregare în acţiune a încă unui sponsor, de data aceasta feminin, Wash&Go).

Promoţii de criză

Nostimada face ca de ideea Zilei Bărbatului să se fi agăţat, ca biciclistul de camion, şi mai tînărul brand berăresc Stejar, cu o campanie polemică de spoturi şi spoof-uri (parodii video cu caracter viral), care n-au făcut pînă la urmă decît să crească prestigiul Bergenbier-ului.

Anul 2009, prea încărcat electoral şi, în consecinţă, prea încrîncenat pentru astfel de discuţii, a trecut fără ca Ziua Bărbatului să fie marcată. Dar a revenit în 2010 cu o promoţie „mai de criză“ şi un mult aşteptat eveniment în aer liber. Pînă la data scrierii rîndurilor de faţă, pe TV a apărut un singur spot legat de ocazie, care „celebrează bărbatul“ cu ironie binevoitoare, pe muzica, schimbată pe alocuri, a unui mai vechi imn al lui Pocorschi senior, dedicat naţionalei de fotbal prin anii '90, cu ocazia participării la vreun campionat, cel puţin european. Umorul stă în tratarea ironică, cu muzică glorioasă şi versuri ambiguu ditirambice, a unor situaţii de răsfăţ complăcut bărbătesc, de tip Bundy („grataragiul“ înfocat e elogiat ca „iubitor de animale“, adulterinul care fuge pe geam, ca „iubitor de frumos“ etc.)! Poate că Ziua Bărbatului nu va ajunge scrisă cu roşu în calendare, dar se încetăţeneşte tot mai mult ca un prilej de distracţie generoasă, pentru ambele sexe.

PUBLICITATE

Iaromira POPOVICI

Costache Negri – sat european

– poveste cu o primăriţă şi niscaiva francezi –

*Comuna Costache Negri este una dintre cele europene. E şi înfrăţită cu localitatea La Roche sur Yon din Franţa. Din prezentarea oficială aflăm următoarele: are o suprafaţă de 2688 ha, 2650 de locuitori, energie electrică, apă potabilă, o şcoală, un dispensar uman şi un cămin cultural. Case, dacă nu tradiţionale, măcar în formă de „L“. Precum şi Casa memorială „Costache Negri“. Şi ceva mai puţin obişnuit pentru satele româneşti: o primăriţă – **Emilia Niculescu.***

Apa şi francezii

Am mai întîlnit primăriţe care au făcut diverse pentru comunitatea lor: nu demult am scris despre Mariana Gâju din Cumpăna, judeţul Constanţa. Primăriţa din Costache Negri e mai calină, mai molcomă. Hotărîtă şi ea, dar nu evident, îşi conduce „batalionul“ mai din umbră, mai duios. Dar tot îl conduce. Se prezintă singură: „Niculescu Emilia, primarul comunei din 2000. La al treilea mandat. Din 1981 am fost contabilul Primăriei. Eram tot timpul aproape de primar, veneam cu un sfat, avem bani, putem face asta... Oamenii mi-au propus încă din 1990 să candidez. Atunci eram şi însărcinată, şi nu era momentul.

Francezii îmi spuneau «Candidează, Emilia, tu poţi să fii primar». Eu ziceam «Nu pot, am familie, copii». Cum să candidez cu primarul, care era colegul meu, din 1981... După care a început PNL-ul să mă bată la cap. M-am înscris în partid ca să scap de ei şi apoi am candidat. Şi am ieşit primar“.

Francezii? Ce francezi în Costache Negri, judeţul Galaţi? Francezii cu care comuna s-a înfrăţit imediat după ’89. Pe care localnicii îi privesc, în mare parte, ca pe nişte salvatori: „Noi sîntem înfrăţiţi cu localitatea La Roche sur Yon din Franţa. În momentul în care au venit ei în Costache Negri, în ’90, ne-au cerut o listă de priorităţi. Şi noi, ce să trecem? Cămin cultural, dispensar uman şi nici prin cap nu ne trecea că am putea pune şi alimentarea cu apă, pe care atunci nici gînd s-o avem. Ei, cînd au venit, s-au spălat la lighean. Cînd au plecat, noi le-am trimis o scrisoare cu priorităţile, după care a venit o delegaţie de la ei şi ne-a zis: «Lăsaţi priorităţile voastre, apa-i prima. Apa este viaţa. După asta, dispensarul uman, abia apoi căminul cultural». Vedeţi, un mic sfat... Nici nu-mi trecea prin cap, nici prin vis, că va veni apa la Costache Negri... Să facem alt cămin cultural, în locul celui care stătea să se dărîme, ne gîndeam că ar fi posibil...“

Întîlnirea cu francezii sună ca una de gradul trei, gen *Amintiri despre viitor*. În urma ei nu s-au construit piramide, ci „s-a tras“ apă potabilă. După ce francezii au ajuns aici, a venit şi rîndul românilor să se ducă la ei. Dna Niculescu povesteşte: „În 2002 m-am dus la francezi să discut. Am vizitat o casă de cartier multifuncţională, un fel de sală pentru toate vîrstele, pe care o aveau în localitatea lor. Cînd m-am întîlnit cu primarul de acolo, primele lui cuvinte au fost: *«Projet, madame?»*. Pentru că mi-era frică de-a dreptul că se dărîmă căminul cultural de atunci, am propus construirea unuia nou, ca proiect. Alimentarea cu apă o făcusem deja. Le-am spus că îmi doresc o sală multifuncţională aşa cum aveau ei casele de cartier. Ca tinerii să se poată întîlni acolo şi să facem nunţi. M-a întrebat atunci cît va fi contribuţia comunităţii la acest proiect. Eu îmi făcusem deja un calcul cu o proiectantă, că mă va costa cu totul 200-250.000 de euro. Habar n-aveam cît din asta să fie contribuţia comunităţii. 10%, m-am gîndit, e prea puţin. Aşa că am zis 15%. Apoi mă întreabă care să fie contribuţia Consiliului judeţean. «Păi, mai mult» – am zis eu. Şi el a spus: «Uitaţi cum facem: Costache Negri plus Consiliul judeţean 50%, eu – 50%. Vă duceţi la preşedintele Consiliului şi-i spuneţi propunerea noastră, după care discutăm». Înapoi în ţară, mă duc la preşedinte, care îmi spune: «Măi, fugi de aici cu francezii tăi...!». Pînă la urmă, zice «Hai să facem!». Eu deja dădusem drumul la proiect. Făcusem SF-ul (studiul de fezabilitate) şi PT-ul (proiectul tehnic). Cu 50 de milioane.“

Noul cămin şi rivalităţile locale

Care a fost argumentul convingător în cazul noului cămin cultural? Faptul că tinerii nu au unde să se întîlnească. „Au mai mult timp liber în week-end, nu-i mai iau părinţii cu ei la muncă, cum ne luau pe noi, au altă optică. Le-am zis, atunci, celor de la Judeţ, cum de penticostalii şi-au făcut ditamai biserica, chiar două clădiri, şi ceilalţi nu au unde să se ducă... Francezii au program de vacanţă: ăi mari îi învaţă pe ăi mici cum să facă animaţie, cum să discute, cum să-şi ceară drepturile... Poate ai noştri nu-s pregătiţi acum, dar va veni momentul... Pînă de curînd, în noul cămin, au avut o discotecă particulară; acum vin, pur şi simplu. Căminul e imens: pot juca şah, discuta, pot face un grup vocal...“ – adaugă Emilia Niculescu.

Aducţiunea de apă, dispensarul uman, ce i-a urmat, şi noul cămin cultural au fost adevărate victorii locale. Mai ales că „fondurile mari, încă de pe vremea lui Ceauşescu, nu veneau la noi, ci se duceau la Pechea şi la Cudalbi“ – punctează primăriţa. De altfel, nu e singura care face referiri, eufemistic spus, competitive, la cele două localităţi învecinate, mai mari, şi, desigur, privilegiate...

Dar, în ciuda rivalităţilor locale, şi caprelor din vecini, nici Costache Negri nu s-a lăsat mai prejos. Cu acest falnic şi nou cămin a devenit sat european, după cum urmează: „Comuna are 2760 de locuitori în ziua de astăzi: nu e nici mare, nici mică, dar numărul lor este în creştere: în anii ’90 aveam în jur de 2450. Pleacă la muncă, dar revin, avem chiar şi o problemă în privinţa spaţiului pentru construcţii, abia acum reuşim să le asigurăm tuturor celor ce ne-au cerut locuri, pentru că sînt multiple solicitări... Încet-încet, satul nostru devine european deadevăratelea. Noi am participat la concurs cu căminul cultural, pe care l-am realizat împreună cu francezii şi cu sprijinul comunităţii. Eu am făcut scrisoarea şi am depus-o în ultima zi. Mă gîndeam aşa: «Dacă ne vom înscrie la concursul acesta, vom cîştiga. Imposibil să nu cîştigăm!». Pe cuvînt vă spun, uite, Dumnezeu e deasupra noastră... noi atunci chiar am făcut un pas spre Europa, ne-am schimbat mentalitatea, am început să privim altfel lucrurile...“ (Emilia Niculescu)

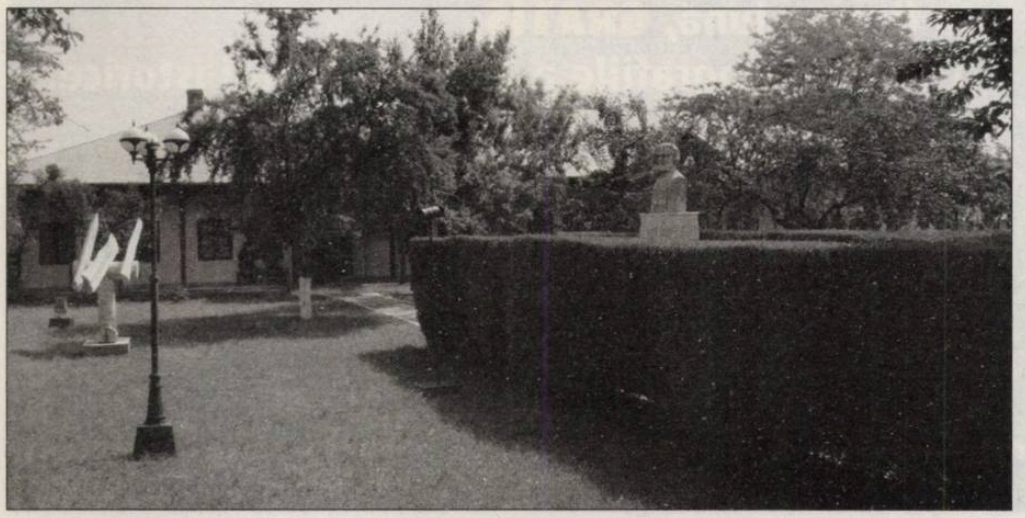

Oameni mai buni...

Despre comună, altfel, numai de bine, după spusele doamnei primar. Lucru nu foarte des întîlnit în locurile prin care m-am peregrinat: „Oamenii de aici se ocupă în general cu agricultura. Şi sînt, de felul lor, foarte buni. Foarte primitori. Se ajută unii pe alţii. Am făcut case cu oamenii de aici, pentru persoane care nu aveau adăpost, cu muncă şi cu bani. Dacă cineva este bolnav, punem mînă de la mînă şi facem chetă. Dacă auzim că e foc, chiar şi prin Cudalbi, sărim. Am auzit că, în alte părţi, oamenii nu sar, stau şi se uită... Aici nici nu se pîrăsc – nici atunci, nici acum. Pămîntul este foarte bun. În jur de 300-350 de tineri sînt plecaţi în Italia, Spania şi Grecia. Totuşi, destui preferă să rămînă şi aici. Încet-încet se ocupă cu construcţii, agricultură, creşterea animalelor. Care vin din Italia şi au strîns ceva bani, mai mult pe construcţii încearcă să-şi facă firme“.

Costache Negri însuşi pare să fi fost un personaj atipic şi de bun augur. „Numele i se datorează lui Costache Negri, care a avut moşia aici. Acum avem Casa memorială.“ Este casa în care organiza întruniri: se păstrează şi în zilele noastre – Întîlnirile de la Mînjina, sărbătoarea comunei. Pe 21 mai, de Sf. Constantin şi Elena. Aici veneau personalităţi importante ale României, precum Vasile Alecsandri, Nicolae Bălcescu. Casa lui memorială se poate vizita, şi pentru noi este o mîndrie. Într-un timp, a fost sediul IAS-ului Iveşti, partea de birouri. Din 1967 a revenit la statutul de Casă memorială; care are obiecte de patrimoniu ce au aparţinut familiei lui.“

Silvica Catană, directoarea şcolii, este o mare „fană“ Costache Negri. Îi ştie biografia mai bine ca oricine. Ne impresionează, de altfel, nu doar prin felul în care vorbeşte (doct şi rafinat), dar şi prin look-ul ei care s-ar potrivi oriunde. Din ce spune, reţin două lucruri, care mi-l fac pe Costache Negri mai simpatic: era generos şi nu era interesat să iasă în faţă, să se evidenţieze în politică... Despre şcoala pe care o conduce, dna Catană are vorbe bune. Majoritatea absolvenţilor ajung la liceu, în Galaţi. O problemă ar fi scăderea populaţiei şcolare (doamnele din zonă preferă să nască, după 2000, în Italia, ar fi explicaţia...).

Spaţii consacrate

Tot ea ne mai spune despre un nou spaţiu de studiu şi de joacă pentru copii: Ludoteca, aflată într-un colţ al bibliotecii locale, unde copiii vin şi mai desenează, mai citesc, se mai joacă... „Noroc“ că nu prea au (încă!) acces la Internet în zonă...

Din Primărie şi şcoală ne deplasăm în celebrul, deja (din discuţii...) cămin cultural. Pare imens şi destul de pustiu. Are o bucătărie fabuloasă, pentru nunţi, şi un mic spaţiu de cazare, *just in case...* **George Constantin,** responsabilul său, ne prezintă situaţia: „Deocamdată nu avem Internet de mare viteză, ci doar promisiuni. Intenţionez să fac aici un radioclub, dacă găsesc amatori. Eu, unul, am fost chiar campion naţional la aşa ceva. Două condiţii sînt ca să poţi fi radio amator: să ştii o limbă străină şi Morse. După care – să-ţi iei autorizaţia de recepţie, urmată de cea de emisie-recepţie, apoi operatori, şi o staţie de emisie. Toate aceste operaţiuni fiind îndeplinite, oricine emite în banda respectivă ne va putea recepţiona“.

Costică Mehedinţi, fostul primar, prezent în aceeaşi grandioasă incintă, ne vorbeşte despre grupul „Costache Negri“, care interpretează cîntece folclorice, colinde vechi, dar fără aranjament muzical. Tot grupul şi tot acolo a făcut o... şezătoare aranjată. De profesoara de română locală, soţia dlui Mehedinţi: „într-un cadru gospodăresc, cu descîntec, cîntece, obiceiuri din beci, posibilitatea de întîlnire a unor gospodari“.

Şi o şezătoare, aflu, se poate „aranja“. Pune în scenă. „Am dat spectacol cu ea“ – precizează fostul primar. „Momentan tot aici, la cămin, sîntem într-o perioadă mai de *relâche...*“.

Mi se pare o încheiere demnă de oricare dintre satele mele europene: europenitatea lor e un proces, nu o stare. O altă posibilă încheiere ar fi, poate, şi mai europeană: pe strada principală din Costache Negri o fetiţă se dădea cu rolele...

Cu ochii-n 3,14

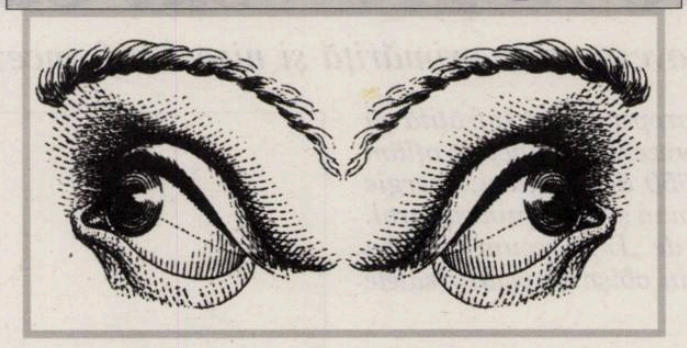

AVÎND ÎN VEDERE
DECĂDEREA DULCE-AMARĂ
A SUPRAOMULUI URBAN,
E SUFICIENT UN SINGUR NUMĂR
(DE LA A LA Z)
PENTRU A DA PESTE CAP
ENORMITATEA

■ La un grupaj de ştiri, un reportaj despre cazurile de dislexie din România. Intenţie lăudabilă, în sensul reducerii discriminării celor care suferă de această tulburare. Doar excesul de zel – dislexia fiind asociată în respectivul reportaj cu Einstein şi denumită chiar „boala geniilor" – e destul de îndoielnic. Sau poate, avînd în vedere decăderea sistemului educaţional, ar mai fi o ultimă speranţă: dislexia poate salva România. (**S. G.**)

■ La o licitaţie ţinută în Las Vegas au fost scoase la vînzare peste zece mii de obiecte şi costume ce au făcut parte din decorul şi garderoba serialului *Star Trek*. Atracţia principală a fost scaunul colonelului Picard. Fanii serialului, veniţi din toată lumea, au declarat că a fost o licitaţie dulce-amară, plină de nostalgie. Cum se spunea nostalgie în klingoniană? (**M. C.**)

■ De luat în seamă observaţia lui Angelo Niculescu, clasicul antrenor în viaţă al fotbalului românesc: „Messi e fabulos. Păcat că nu are ambele picioare de aceeaşi valoare. Stîngul e perfecţiune. Dacă şi dreptul l-ar fi avut la fel, ar fi fost supraom, nu suprafotbalist". Fotbalul rămîne singurul domeniu în care problema spinoasă a supraomului poate fi abordată, azi, cît de cît convingător. (**R. C.**)

■ Eyjafjallajokull intră deja în folclorul urban. A şi apărut primul banc. Se pare că, de fapt, n-a erupt nici un vulcan în Islanda. A făcut Chuck Norris un grătar. (**M. C.**)

© I. Popovici

■ Degeaba avem cu toţii GPS sub formă de breloc la chei, e suficient un vulcan cu nume de hobbit viking pentru a da toată lumea noastră peste cap. Nu vă emoţionează această demonstraţie de fragilitate? (**M. C.**)

■ A apărut prima revistă pentru adulţii nevăzători, cu texte în Braille şi, pe post de poze, nuduri în relief. Un singur număr ajunge la aproape 250 de dolari, sumă care, deşi pare mult prea mare pentru o revistă, fie ea şi pentru adulţi, se justifică prin costurile ridicate ale procesului de tipărire în alfabetul Braille, al hîrtiei speciale etc. Oricum ar fi însă, nici un fel de „delectare" nu merită un asemenea preţ! (**R. T.**)

■ Pe o tejghea, printre alte surate de-ale ei cu preţ redus, o carte: Ing. C. Tsicura, *Zugrăveli, vopsitorii, tapete de la A la Z,* Colecţia „Să devenim milionari", Editura Europartner. (**D. S.**)

■ Mă tot gîndesc de la o vreme la enormitatea acestei sintagme: plante etnobotanice. Adică: 1) plantele au etnie? şi 2) pot exista şi plante etnozoologice? (**M. V.**)

ACOPERITE CU NIŞTE PRELATE VERZI,
CAPACITĂŢILE INSONDABILE
ALE CREIERULUI UMAN
SE POT BLOCA
DIN CAUZA LIPSEI DE ADAPTARE
LA REGULILE PIELII

■ În ultima vreme, o molimă stranie a atins scările rulante din Bucureşti. Primele au sucombat cele de la Piaţa Victoriei, al căror destin îl urmăresc de mai bine de un an, în speranţa că îşi vor reveni. Au urmat cele de la Universitate, de la Piaţa Iancului şi or mai fi şi altele pe ducă, pe care nu le ştiu. Toate au fost acoperite cu nişte prelate verzi. Odată cu venirea primăverii, nişte muncitori tot încearcă să le readucă la viaţă pe cele de la Piaţa Victoriei. Le tot bîrîie şi le gîdilă, se pare că degeaba. L-am auzit întîmplător pe şeful de echipă strigîndu-le muncitorilor, enervat: „Voi credeţi că aşa se munceşte în România?!". Exact aşa se munceşte în România, de aceea preferăm să inventăm tot felul de fenomene paranormale şi de epidemii ciudate pentru a explica lucrurile simple. (**A. P.**)

■ O fată din Croaţia s-a trezit din comă vorbind perfect germana, pe care anterior n-o ştia prea bine – scrie un jurnalist de la *ABC*-ul spaniol. Lumea medicală a sărit ca arsă, s-au discutat, din nou, capacităţile insondabile ale creierului uman, mai ales cel nefolosit, au apărut apologeţii lui Brian Weiss, guru-ul reîncarnării în Occident şi şeful Catedrei de psihiatrie de la spitalul Mount Sinai din Miami. Ce n-ar trebui uitat, în toate astea, e rarul talent pentru limbi străine al tinerilor din Europa Centrală şi de Est. Poate biata fată trezită din comă ştia nemţeşte mai bine decît îşi imagina... (**S. S.**)

■ Premierul Boc a cerut miniştrilor săi să îi explice de ce motoarele tancurilor din deşert nu se opresc din cauza nisipului, în vreme ce motoarele avioanelor se opresc în norul de cenuşă. Mare dilemă. Cică i-ar fi explicat ministrul apărării, Gabriel Oprea, că de oprit, se mai opresc şi tancurile prin nisip, dar că motoarele avioanelor se pot bloca şi din cauza lipsei de oxigen din norul de cenuşă. Pe scurt, şi avioanele se sufocă. Mai ales dacă suferă de astm. (**A. M.**)

■ Cerşetoarea pe care aş putea s-o numesc „a mea", fiindcă o cunosc de vreo zece ani (şi am comentat împreună multe dintre „realizările" capitalismului neaoş), mă uimeşte mereu cu abilităţile ei de adaptare la regulile (nescrise, dar simţite) ale pieţei: dacă în timpul săptămînii activează în zona McDonald's-ului de la Romană, în weekend se mută în... Herăstrău. Pe aleea principală. Şi-i merge bine. (**I. P.**)

■ M-am trezit zilele trecute cu un SMS de la Omniasig. Zicea aşa: „Norul vulcanic ar putea cauza afecţiuni ale plămînilor, pielii, ochilor. Omniasig îţi asigură sănătatea pentru doar 15 lei. Copiii sub 12 ani Gratis". Eu mi-aş asigura intimitatea împotriva finanţelor. (**M. C.**)

ALO, RADIO BUCIUM?
NU ESTE DOVEDIT ȘTIINȚIFIC
CĂ REALITATEA
S-A DEGAJAT DE CENUȘĂ

■ Alo, Radio Erevan? Bunica mea vrea să ştie dacă cenuşa vulcanului Eyjafjallajokull e bună pentru reumatism. (**M. C.**)

■ Trei ştiri de prima pagină: 1) „Oltchim s-a calificat în finala Ligii Campioanelor". Mîndru că sînt vîlcean! 2) „Bute l-a trimis pe Miranda în lumea viselor". Cîtă gingăşie! 3) „Bucium în deschidere la Bob Dylan". Bucium, tamburin, pe-acolo! (**M. C.**)

■ Autoritatea Europeană pentru Siguranţa Alimentară (AESA) ne transmite două veşti tulburătoare. 1) O descoperire paradoxală: nu s-a dovedit că mîncarea sănătoasă face bine organismului. 2) Nu este dovedit ştiinţific nici că este bine să consumi minimum doi litri de apă pe zi. (**M. M.**)

■ Realitatea TV a realizat o dezbatere în care s-a propus facturarea serviciilor de vrăjitorie. Să vezi acum facturări pe firmă! (**M. C.**)

■ Orice mi s-ar spune – că-s livresc, intelectualist sau direct imatur –, pentru mine, azi, cînd cerul Europei s-a degajat de cenuşă, cea mai înduioşătoare idee rămîne elogiul adus lui Jules Verne de către editorialistul postului TV5, care ne-a reamintit că acea „călătorie spre centrul Pămîntului" pornea din craterul unui vulcan islandez. (**R. C.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEȘU**

DILEMA VECHE

PUBLICITATE

VOLVO

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIȚIE ■ Anul **VII** ■ nr. **325** ■ 6-12 mai 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei (cu DVD: 11,99 lei)

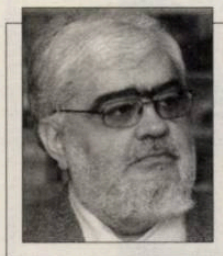

ANDREI PLEȘU

„Onoarea Bisericii“

pagina **3**

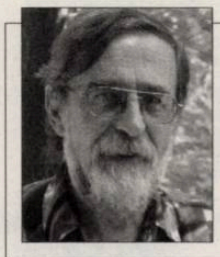

VINTILĂ MIHĂILESCU

„Bac plus ultra“

pagina **9**

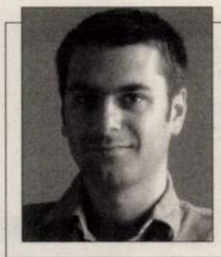

MARIUS CHIVU despre

***Viaţă şi cărţi* de N. Manolescu**

pagina **14**

TViitorul televiziunilor publice

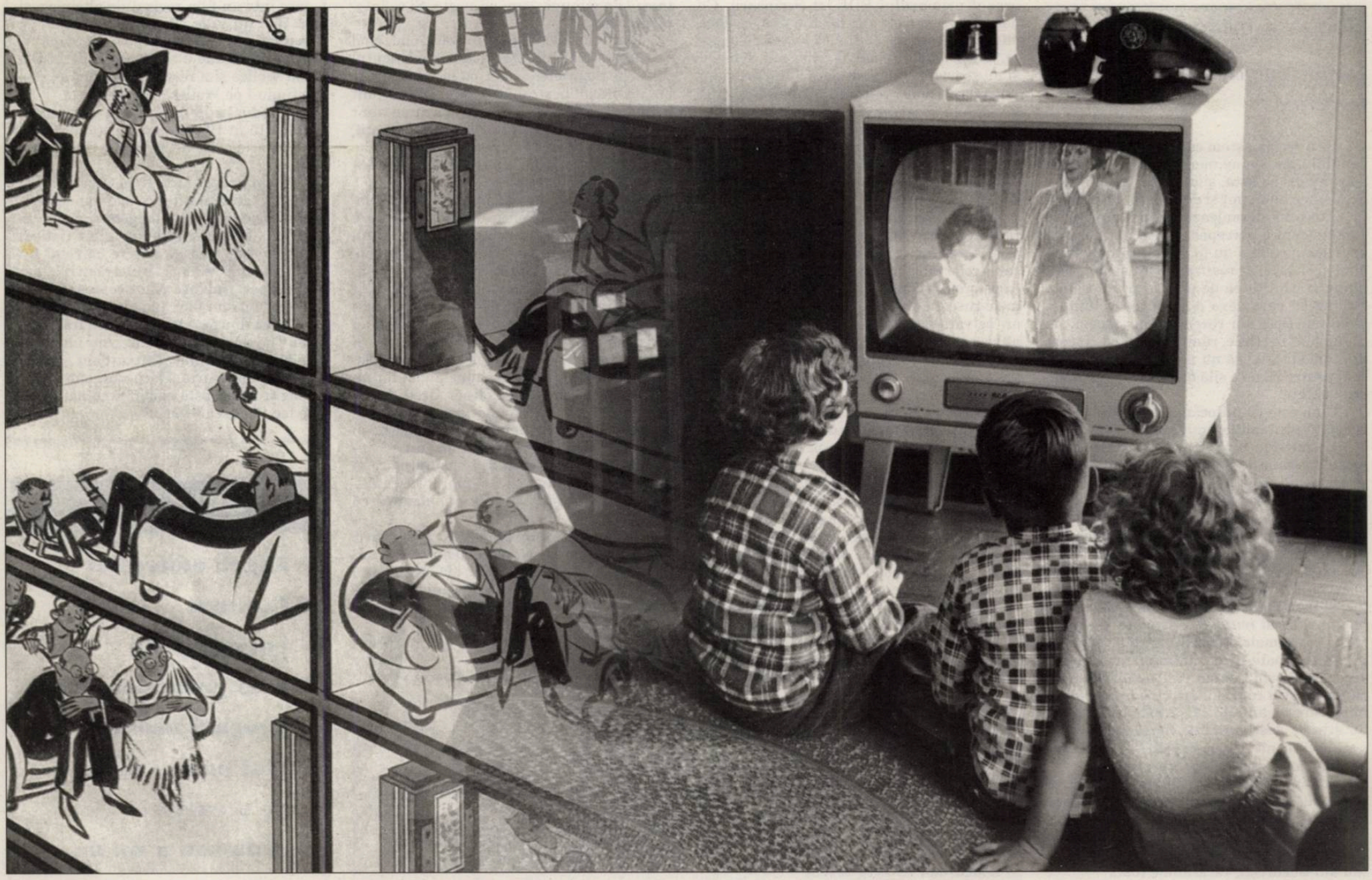

„Sînt două feluri de televiziuni: televiziunea inteligentă, care face cetățeni greu de guvernat, și televiziunea imbecilă, care face cetățeni ușor de guvernat.“

JEAN GUÉHENNO

Revista: 3,99 lei

5 948467 000346 18

Revista + DVD: 11,99 lei

5 948467 000353 18

Redacția DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 7, sector 1, 010073 București ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

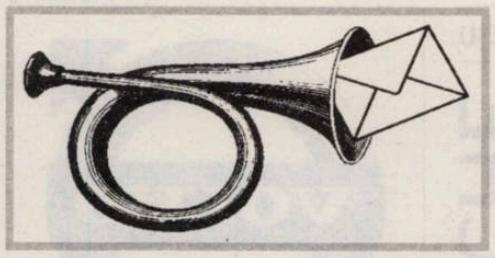

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

album dilematic Florin Pricã

AM ZÎMBIT LA...

Inamovibilitate (şi) la profesori

De ce nu? Păstrînd proporţiile relativ la inamovibilitatea judecătorească (deh!, nu sîntem o putere în stat), şi profesorii, carevasăzică, ar putea cere acest drept. Şi-atunci, cu-aceste prinţipuri odată instituite, altul ar fi răşpektul din sistemul educaţiunii publice. Elevul jenăric (generic), de la cel emininke începînd, dar mai cu samă mărgînd pînă la loaza de rînd, nu s-ar mai trage de brăcinari cu onorata instanţă profesorală. Mai mult, n-ar mai exista atîta amar de contestaţiune la nici o examinare, iar părintele răşpektivului elev ar veni într-un mod aghecvat la uşa canţelariei, cu pălăria scoasă şi luînd act de opiniunea avizată de înaltul consiliu pedagojic.

Vivat naţiune educată!

prof. Florin NECHITI
nechitif_bn@yahoo.com

NR. 320:

„Ţoapa şi mitocanul“

Despre mitocănia legiferată

Să o recunoaştem cu toţii că, dacă mitocanului i-am spune mereu că-i mitocan, nu s-ar mîndri cu asta, şi am trezi în el, poate, dramul de bun-simţ şi de onoare. Pe prost şi pe mitocan îi deranjează cel mai mult să le arătăm cum îi percepem. Dacă i-ar deranja ar fi semn că mai au în ei un dram de bun-simţ şi onoare, ar realiza ce sînt şi şi-ar mai diminua cantitatea de prostie şi mitocănie. Semne că ceva-ceva s-ar putea schimba. Cred eu. Deşi am rezerve. Dar tăcem, ne „astupăm“ urechile, rămînem pasivi. Tăcem din comoditate, „să nu ne stricăm ziua“, tăcem pentru că ne e silă de ei, tăcem de frică, din laşitate.

Cum este cu mitocănia legiferată şi încurajată prin indiferenţa Poliţiei?

Locuiesc în Braşov pe Calea Bucureşti, foarte aproape de Spitalul Judeţean, unde e şi secţia de urgenţe a întregului judeţ. Şi dacă cu poluarea fonică a alarmelor Salvărilor m-am obişnuit (ne-am obişnuit) şi nu o putem înlătura, acolo sînt mai totdeauna semeni în suferinţă, să nu uităm asta. Pe aceleaşi spaţii publice, adică pe strada noastră a tuturor şi a nimănui, auzim zilnic, şi la orele de vîrf – că de!!, aşa-i în publicitate, să ai *reiting!!* – strigăte şi ţipete, ale unor animale de la circ, care ne cheamă în arenă. Poate urma, întîmplător sau nu, vocea lui Florin Piersic, care ne incită să vizităm nu ştiu ce tîrg, apoi vine o voce feminină, care ne anunţă că sîntem aşteptaţi la nu ştiu ce deschidere de magazine sau că s-au ieftinit nu ştiu ce mărfuri, şi că preţurile sînt mici pentru toţi braşovenii.

Şi să nu uităm de traficul într-un oraş ca Braşovul, de pe o arteră principală. Şi dacă mai este şi o campanie electorală, şi mai ţine, nu?!, conform legii, 30 de zile, şi o caravană trece, alta vine, cu vocile politicienilor locali sau din Bucureşti, vacarmul e total.

Aceste caravane îmi amintesc de anii '60, cînd în satul natal veneau să ne cheme la Căminul Cultural, să vedeam filme cu poporul rus, cel viteaz, condus de tătucul Stalin. Acum, după 60 de ani, e un mod de a ne chema să vedem tîrguri de diferite produse, circ, se ţipă în microfoane, pe fel de fel de voci. Şi unde? Nu în satul meu natal, ci în oraşul primarului PDL-ist Scripcaru. Ce dacă nu vrem să le auzim? Ele ţipă, ce dacă eu la ora aceea dorm fiindcă lucrez de noapte, ce dacă am un copil de cîţiva ani, sensibil şi nu se poate odihni, ce dacă?! Îmi fac viaţa un infern sonor! Mitocănia celui care ţipă pe stradă şi aruncă chiştocul pe jos s-a transformat în mitocănie şi mai mare, adică în infernul SRL, care îşi face publicitate sonoră, fără acordul meu, şi mă anunţă că sînt un om fericit dacă merg unde zice ea sau el.

Asta-i mitocănia oficială, susţinută de reprezentanţii noştri în Consiliul Local, şi care – cred eu – le dă aprobarea să fie mitocani, celor care ne invadează cu publicitate ca pe vremuri. Măcar atunci doar pentru filmele ruseşti (destul de rare, o dată, de două ori pe vară) se putea striga în tot satul, că altceva „nu se dădea“, nimic, se lua.

(Oare unde locuieşte primarul? Poate ar vrea să locuiască în apartamentul unde locuiesc eu!?)

Dar e un lucru mai fenomenal – cum ar zice poetul. Să vă povestesc. Un individ dintr-un bloc vecin, aşa cam pe la vreo 30 de ani, are motocicletă. Şi nu una oarecare. Una de curse, una cu care omul ar putea merge pe o pistă de motocros. De cum se mai usucă un pic şoseaua, cam de prin martie-aprilie, şi pînă cînd ninge şi e frig, el face antrenament pe stradă. Adică, se distrează. Între culoarea roşie a semaforului, pentru circulaţie, prinde omul şoseaua liberă şi... viteză, nene. Şi cu motorul turat la maximum. Face circ omul. Să vedem şi să auzim – toată strada – cine-i grozav, cine merge pe o roată sau în picioare pe şaua lui de motociclist de frunte, şi cîţi decibeli scoate eşapamentul lui. Mai dă şi rateuri, şi asta îl distrează de minune, cum pocneşte. Şi ce interesant este el.

Raiul distracţiei este în week-end, cînd se răreşte traficul. Dar acum e momentul să-şi cheme prieteni ca el, cu motocicletă, şi iau tot oraşul la străbătut, dar cel mai mult îi încîntă Calea Bucureşti. Vara se simt foarte bine pe răcoare, pe la miezul nopţii, trafic mai puţin, se opresc şi semafoarele. Cînd e linişte, cînd lumea doarme (dacă poate!!), ei se distrează.

Cu doi ani în urmă, am reclamat telefonic de cîteva ori la Poliţie. Într-o noapte, era în jurul orei 24, s-a întîmplat minunea. Au trimis un echipaj, au văzut circul şi zgomotul în noapte, i-au oprit, cred că i-au amendat sau atenţionat, că vreo două luni a fost linişte din acest punct de vedere. Dar cum minunea ţine doar trei zile... încet-încet, au revenit indivizii pe pista lor de distracţie. Şi eu am revenit cu telefoanele aproape în fiecare seară. Dar minunea nu s-a mai întîmplat să vină cei de la Poliţie. Cred că mă ştiu după voce. Iar a sunat ăla de pe Calea Bucureşti. E nebun omul. Şi ei, poliţiştii, au linişte, în timpul serviciului lor, nu s-a întîmplat nimic deosebit. Şi Consiliul Local a făcut o treabă bună, zic ei, mai încasează – probabil!!? – nişte bani din publicitatea cu caravana.

Acum nu mai sun la Poliţie. E în zadar. Acum mă gîndesc să mă obişnuiesc cu mitocănia. Dacă pot... dacă nu, mă mut în altă parte. Să scap măcar de mitocănia asta. Că de mitocănia de toate zilele, nu.

Ioan PAPARA
Braşov
lucianbv2004@yahoo.com

colecţii cu dichis

Săptămîna aceasta, pe DVD

Domnul Verdoux

Iniţial, Orson Welles trebuia să regizeze acest film (bazat pe viaţa reală a criminalului în serie francez Henri Landru, ghilotinat în 1922) în care Chaplin deţinea rolul principal. Chaplin s-a răzgîndit însă spunînd că niciodată nu jucase într-un film regizat de altcineva şi că nici nu vrea să înceapă. Astfel că, pentru cinci mii de dolari, a cumpărat prima versiune a scenariului de la Orson Welles şi a rescris părţi din el, creditîndu-l pe Welles doar cu ideea.

Producătorii filmului au fost daţi în judecată în 1948 de un funcţionar al unei bănci pariziene, pe nume Henri Verdoux.

Nominalizat în 1948 la Oscar pentru scenariu, filmul a fost considerat de Chaplin drept „cel mai inteligent şi mai strălucitor film“ din cariera sa, iar criticul James Agee era de părere că rolul lui Chaplin din *Domnul Verdoux* era cea mai bună performanţă actoricească a unui bărbat într-un film, pînă la acea dată.

Una dintre cele mai citate fraze ale lui Chaplin este aceasta: „Am intrat în industria filmului pentru bani şi apoi s-a născut şi arta. Dacă unii sînt dezamăgiţi de această remarcă, n-am ce să le fac. Ăsta-i adevărul!“.

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Legea educaţiei**
- **Cultura corporatistă**
- **Legi grele pentru droguri uşoare**
- **Mai puneţi mîna pe o carte**
- **A da sau a nu da spagă**
- **Excesul de tehnologie**

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Marius CHIVU ● Radu COSAŞU ● Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU
Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN ● Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI
Simona SORA ● Dan STANCIU ● Mădălina ŞCHIOPU ● Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie)
Mircea VASILESCU (redactor-şef) ● Constantin VICĂ (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU
Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Lucian MÎNDRUŢĂ
Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 ● e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Tiraj 56.984 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL

Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl

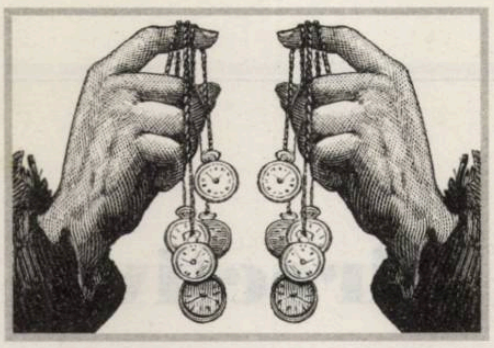

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Onoarea Bisericii

Am scris, cu cîțiva ani în urmă, articolul de mai jos despre proiectul Catedralei Neamului. Zvonuri, dezbateri pregătitoare și o serie de imagini noi îmi lasă impresia că tema a revenit vertiginos în actualitate. Simt nevoia să reiau, în ceasul al doisprezecelea, argumentele iritării mele de atunci. Cu o notă în plus de exasperare.

Cît de departe va merge pactul cu lumea al ierarhiilor noastre bisericești? Nu spun al Bisericii noastre, pentru că se găsesc întotdeauna alfabetizați de ultimă oră ai teologiei autohtone care să-mi atragă atenția că Biserica sîntem toți. Că nu-ți poți lua distanțe față de o comunitate din care faci, în chip nemijlocit, parte. Biserica instituțională are voie să spună că „intelectualii“ i-au întors spatele, are voie să se refere la mine ca la un înstrăinat. Dar eu nu pot răspunde că n-am cum să-mi întorc singur spatele, cîtă vreme sînt una cu ea. Biserica poate hotărî, în numele meu, cînd e vorba de trebile comunității; dar nu-mi cere părerea și, dacă mi-o spun, nu ține cont de ea. Va să zică, în acest caz, nu sînt mădularul ei legitim. De îndată, însă, ce vocea mea nu se mai unește cu a ei, mi se reamintește, mai mult sau mai puțin mieros, că n-am dreptul să mă pronunț căci sînt inclus, sînt „înlăuntru“. A fi *în* Biserică înseamnă, așadar, a fi de acord cu ierarhiile ei. Trebuie să fiu solidar, fără deliberare, cu oficialitățile ecleziastice, în vreme ce ele nu sînt ținute să mă ia în seamă. Lotul meu e supunerea necondiționată. Laicii trebuie să facă ascultare. Clericii, nu. Cu alte cuvinte, o parte a Bisericii se substituie întregului, amintindu-și de cealaltă parte (pentru a o chema la ordine) doar cînd e contrariată, sau cînd trebuie să facă discursuri despre „poporul credincios“. Așa s-a întîmplat, recent, la dezbaterea despre „catedrala neamului“. Reprezentanții societății civile, ai Comisiunii Monumentelor Istorice, ai clasei politice au avut serioase rezerve față de un proiect gigantesc, care, așa cum e conceput, nu poate fi decît o întruchipare necuviincioasă a „slavei deșarte“. Dacă Biserica sîntem toți, glasurile acestea aparțin, cu deplină îndreptățire, Bisericii. Mai mult: sînt glasuri de vază ale ei. A nu pleca urechea la spusa lor echivalează cu a le excomunica. Își pot permite ierarhiile așa ceva? În numele a ce? În numele cărei autorități morale, în numele cărei isprăvi civice, în numele cărei păgîne jurisdicții? Cum poate Biserica să suspende libertățile și responsabilitățile membrilor ei? Cum altfel decît idolatrizîndu-și oficialitățile ca pe un „detașament de avangardă“ al tuturor credincioșilor? Detașamentul acesta de avangardă și-a făcut o vocație, în ultimii cincizeci de ani, din a se lăsa biruit de lume. A linguși crimele unor apostați, a consimți la temeneaua omagială și la demolarea barbară a unor lăcașuri de neînlocuit. A găsit justificări meschine și grandilocvente pentru a îngădui minciuna națională, mizeria trupurilor și siluirea sufletelor. Cîți dintre marii noștri ierarhi, confruntați cu demonul dictaturii, s-au gîndit dacă nu la martiraj, măcar la o retragere smerită în pustie? Au preferat să se socotească indispensabili, să-și ambaleze lașitățile în discursuri pioase despre răbdare, înțelepciune și compromis salvator. Au supraviețuit semi-adormiți, împăcați cu ei înșiși, în aburii unor chilii bine încălzite. Iar acum, după ce decenii întregi au refuzat să apere onoarea Bisericii, se ocupă brusc de pompa ei lumească. Vor gloria imanentă ca răsplată pentru o îndelungă lipsă a curajului. Vor să-și încununeze demisia printr-un triumf. Asemenea cărturarilor și fariseilor, vor să cureță partea din afară a blidului, lăsînd neatinsă necumpătarea dinăuntru *(Matei,* 23, 25). Rezultatul e previzibil. „Catedrala neamului“ va arăta „ca mormintele văruite“, nici măcar destul de frumoasă pe dinafară, iar pe dinăuntru „plină de oasele morților și de necurăție“ *(Matei,* 23, 27).

Cîți dintre marii noștri ierarhi s-au gîndit măcar la o retragere smerită în pustie?

Dilema, nr. 243,
19-25 septembrie 1997

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Înapoi prin Europa

Rămăsesem, săptămîna trecută, la un Apfelstrudel și un *schnaps*. La Viena. De acolo am pornit spre Salzburg, m-am plimbat puțin pe străzile orașului vechi, am urcat la castel, am remarcat că se fac pregătiri pentru *Festspiele,* celebrul festival care ocupă o bună perioadă din vară (în timp ce la noi, încă de prin luna mai pe la instituțiile culturale începe să se cînte refrenul „vine vara, iar vara oamenii nu sînt interesați de cultură...“), după care am ieșit din Uniunea Europeană. În Elveția.

Îmi vine să fac și eu o notă informativă, precum dl Radu Cosașu (dar mult mai seacă și mai superficială). Și o fac. Precizez că în timpul plimbărilor prin Viena și Salzburg nu am auzit claxoane de mașini (nici nu erau prea multe mașini, căci transportul public funcționează excelent, iar parcarea în oraș costă), nu m-a împins nimeni pe stradă sau la intrarea în magazin, oamenii erau relaxați și zîmbitori și păreau să-și vadă realmente de treabă, pe autostradă nu mi-a „băgat“ nimeni farurile pentru că voia să meargă mai repede, la o benzinărie casierul mi-a spus surîzător că am de plătit 41 de euro și un cent și m-a așteptat să mă scotocesc prin buzunare, după care, neavînd eu un cent și dîndu-i 42 de euro, mi-a dat restul 99 de cenți fix (tot surîzător, desigur), iar la altă benzinărie, unde aveam de plătit 39,99 de euro, casiera mi-a dat restul un cent și a insistat să-l iau. De asemenea, țin să adaug – asumîndu-mi eventualitatea de a mă face de rîs – că, incapabil de fior metafizic cum sînt, îmi imaginez și eu Paradisul cum pot: bunăoară, dacă Acolo există transport public, cu siguranță că a copiat modelul vienez. Vă mai informez că, la intrarea în Elveția, polițistul de frontieră știa să combine, în vorbă și în port, fermitatea, politețea și zîmbetul, ceea ce pentru mine a fost ca o aspirină cînd ai guturai – căci am avut de-a face, de-a lungul trecerilor mele prin vămi (cum care vămi? ale noastre, evident!), cu tot felul de priviri șmechерești și întrebări aluzive despre ce am în portbagaj, ba chiar și, în anul de grație 1997, cu întrebarea directă „știți că n-aveți voie să introduceți în țară cărți cu conținut religios?“, stîrnită de găsirea în portbagajul meu a unei ediții italiene a *Istoriei credințelor...* lui Eliade. Același polițist elvețian vindea și vignete pentru autostradă – ceea ce m-a făcut să-mi amintesc că, în România, am colindat odată vreo cinci benzinării pînă am găsit numita rovignetă. Scuzați comparația. Trecînd peste aceste fleacuri, închei mica mea notă informativă și trec la un subiect mai serios.

● Am avut, la Lausanne, o controversă. Spuneam, într-un cerc de oameni cu dileme, că la noi televiziunile dau divertisment ieftin, că au pervertit publicul, l-au condiționat, l-au făcut să creadă că *asta* e televiziunea, și că asta are implicații serioase asupra societății și spiritului public și, implicit, asupra democrației. Căci – știm asta – politicienii noștri sînt obsedați de televizor și disperați să apară pe sticlă. Cineva mi-a spus că și în Occident e la fel, că trăim în vremea televiziunilor comerciale, că peste tot e divertisment ieftin. E fatal. I-am răspuns că există o mare deosebire. În Europa de Vest („lumea liberă“, cum îi spuneam noi pînă în 1989) publicul a crescut odată cu televiziunea, a trecut firesc prin toate etapele ei de dezvoltare. Noi ne-am pomenit brusc (adică în cîțiva ani, ceea ce la scara istoriei se poate numi „brusc“) cu zeci de televiziuni distractive și colorate, după ce, în anii '80, am avut parte de două ore de transmisie pe zi, dominate de Ceaușescu și de emisiuni propagandistice. Nu știam, carevasăzică, să ne uităm la televizor. Iar cînd am mai primit, pe nemestecate, și sloganuri precum „te uiți și cîștigi“, ne-am lăsat seduși de binefacerile ieftine ale televiziunilor. Avem o „democrație TV“, care nu se va modifica decît dacă televiziunea-așa-cum-o-știm va reuși să se schimbe sau va intra cu totul în criză (eu cred mai mult în varianta a doua). Se mai aude ceva de proiectul anunțat cu tam-tam de Dan Diaconescu de a deschide un OTV în Austria? Am fost convins încă de atunci că e o gogoașă, dar, într-un fel, aș fi vrut să fie pus în practică, pentru a-mi verifica empiric ipotezele: bag mîna în foc că nu s-ar fi uitat nimeni la *österreichischer* OTV. Pînă una-alta, controversa mea din Lausanne s-a încheiat cu observația cuiva stabilit acolo: „dar în România există TVR Cultural“. Ceea ce m-a făcut să mă gîndesc că, de multe ori, nu știm să prețuim ce avem. Din afară se vede altfel.

● Am urcat cu mașina pînă la Oberalppass și am trecut, pe un drum perfect curățat, printre zăpezi încă înalte, printre sate aruncate pe vîrfuri de munte, adormite cu totul după sezonul de schi încheiat, în așteptarea turiștilor „de vară“. Paralel cu șoseaua trecea calea ferată. M-am gîndit, inevitabil, la „comandamentul de iarnă“ care își pierde nopțile în ședințe cînd se pun cinci centimetri de zăpadă în București și la desele apariții ale primarului Capitalei la TV, dînd asigurări că „s-au luat măsuri“. Vedeți că ipoteza mea cu televiziunile nu e – totuși – greșită?

Drumul înapoi este exact ca în Alecsandri: „mai lungă-mi pare calea acum, la-ntors acasă“. Mersul în coloană pe Valea Oltului, duminică după-amiază, șoferii „tari“ care depășesc coloana pentru a cîștiga două minute (sau a-și pierde viața), senzația că toată lumea se agită și nimic nu merge, bărbații în pantaloni scurți și maiou ridicat peste burtă, care intră în benzinărie să-și cumpere țigări și nu spun „bună ziua“, ci doar îi aruncă „fetei“ de la casă, pe un ton dezabuzat „dă-mi și mie, păpușă, un pachet de Kent d'alea ușoare“. Natție vitală, cu potențial. Dacă se fac autostrăzile și reușim să închidem televizoarele, vom fi pe cai mari.

ținerea de minte

„Se citează trunchiat, obsedant, ritual, ostentativ, cîteva pasaje din Herodot. Numai că, dacă-l citim atent, și mai ales în întregime, lectura sa rezervă și nu puține surprize. Unele de-a dreptul amuzante și cu o poantă foarte... actuală. Foarte bine, foarte frumos că, «după indieni, neamul tracilor este cel mai mare din istorie». «Ei ar putea fi cei mai puternici din neamurile pămîntului.» Dar reproducerea citatului din Herodot (V, 3) se oprește – ciudat – tocmai aici. Fiindcă el justifică, anticipă, prevestește, într-un fel, din plin, fantasmagoricul... imperialism românesc, visat în transă de mulți, inclusiv de Emil Cioran.

Și ce mai spune Herodot? «Dar unirea lor e cu neputință și nu-i chip să se înfăptuiască, de aceea sînt ei slabi.» În acest punct, tăcere totală, de gol istoric! Dacă este permisă elogierea tracismului spiritualist, de ce nu ne-am explica, măcar în parte, și o anume lipsă de vocație a românilor pentru organizare și cooperare, pentru coordonare și unitate, individualismul nostru acerb, pulverizarea permanentă a conștiințelor și eforturilor, tot prin acest eminent fond traco-get?“

(Adrian Marino, *Pentru Europa,*
cuvînt înainte de Silviu Lupașcu,
ediția a II-a, Editura Polirom, 2005)

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Primarul, Guvernul şi Directiva

„Bun vinul ăsta. Zic să mai luăm o sticlă, e bine?“ Omul îmi zîmbea, uşor încurcat. L-am înţeles. Nu vroia să fie înţeles greşit, nu era vreun beţiv. Venise în delegaţie în Bucureşti. Îmi ştia telefonul şi m-a sunat să mai stăm la o şuetă, la o vorbă. Îl ştiam de ceva vreme, era primar de vreo 12 ani, într-un oraş de vreo 50 de mii de locuitori. „Ţii minte cînd am primit de la Bucureşti ordin să strîngem frigidere şi televizoare vechi?“ Dau din cap, uşor neatent. „Ne-au zis că e musai să strîngem nu ştiu cîte kile de d'astea, plus calculatoare, monitoare, fiare de călcat, aspiratoare. Din prima, m-a luat durerea de cap. Pe la noi prin zonă, se ia bobinajul de la motorul defect şi se foloseşte să legi viţa. Frigiderele şi televizoarele se fac coteţe. În fine, aici a fost prima problemă. Adică, ordinul zicea «aparate electrice şi electrocasnice care nu mai sînt folosite». Oamenii îmi ziceau că încă le folosesc, chiar dacă nu în scopul original. Am zis să dau, măcar, exemplu personal. În ziua cînd s-a dat Marea Curăţenie, am reuşit să găsesc un televizor Sport prin magazie pe la soacră-mea. Am chemat şi televiziunea locală, să mă vadă urbea cum predau aparatul la centrul de colectare, să facă şi ei la fel. M-am ajutat şi cu o firmă locală care tocmai îşi casase nişte vechituri de calculatoare 486, vreo 30 de bucăţi. Ce mai, în cîteva ore aproape umplusem Centrul de colectare. Să nu uit. Ţi-am zis cum a fost cu centrul de colectare?“

Îmi mai povestise, dar m-am făcut că nu ştiu. „La directiva europeană pe care au luat-o ai noştri *mot-à-mot*, scrie clar: Centrul trebuie pus la dispoziţie de către autorităţile locale şi să fie uşor accesibil. Adică, să fie cît mai în centru. Pe vremea aia nu era criză, aşa că îţi dai seama, un teren de genul ăsta trebuia să fie valoros pentru imobiliari. Nu mai zic pentru cartier. În loc să le fac un parc sau să îl dau într-o asociere pentru un mall, le-am făcut depozit de fier vechi. Cîtă bombăneală mi-am tras...“ Zîmbesc. Prin Bucureşti, unii primari de sector au făcut tot felul de acrobaţii să scape de beleaua cu afurisitele de centre de colectare. Unii au dat terenuri în litigiu, alţii s-au făcut că uită.

„În plus, oamenii nu au înţeles de ce să ducă ditai frigiderul pînă la Centru. Cică vor căpăta un soi de bileţel verde. I-am întrebat la minister, bine, bine, dar ăştia cu bileţel or să capete măcar scutire de taxa verde dacă îşi cumpără un frigider nou? Nu mi-a venit nici un răspuns. Pîn'la urmă, bileţelul ăla e doar un soi de diplomă de onoare, de bun cetăţean, grijuliu cu încălzirea globală.“ Mă pufneşte rîsul. Conversaţia avea loc în plină fisîială a gogoşii globaliste referitoare la apocalipsa ursuleţilor polari şi a pîrtiilor de schi din Elveţia. Tocmai se inventase *Climate Change* în loc de *Global Warming*. Amicul continuă: „După cîteva luni, îmi făcusem norma de colectare. Atunci a apărut dandanaua. Nu mai aveam loc în depozit. Nimeni nu venea să ia zecile de tone de frigidere, maşini de spălat şi calculatoare. Dispoziţia era clară: aparatele astea nu se aruncă aiurea-n tramvai, ele trebuie reciclate cu cap, piesă cu piesă. Necazul e că, în România, nimeni nu avea fabrică de reciclat aşa ceva.“ Umplu paharele din a doua sticlă de vin. Greu mă stăpînesc să nu rîd. Povestea are şi ceva trist, în comi-

căria ei. Ştiu cît e de greu să demontezi şi să reciclezi un computer. E nevoie de multă manoperă, de selectat zeci de materiale diferite, nu e o joacă. Situaţia este la fel de albastră şi pentru frigidere sau chiar pentru banalele aspiratoare. Nimeni nu se înghesuie să facă o afacere în domeniul ăsta pentru că nu rentează decît în condiţiile unei subvenţii sănătoase de la stat. Piaţa liberă nu îngăduie profit la atare activitate. Aşa că, în zilele noastre, în multe, multe oraşe ale patriei, există depozite cu zeci de mii de tone de aparate electrocasnice care aşteaptă Reciclatorul.

Îl consolez pe amicul meu. Nu e singurul primar care s-a păcălit cu faimoasa directivă europeană. Trist este că, dacă România nu reuşeşte să strîngă o anumită cantitate de deşeuri electrocasnice (pe care nu are cine să le recicleze), va începe să plătească amenzi. Totul, conform Tratatului de Aderare.

PUBLICITATE

presseurop

www.presseurop.eu

Courrier international şi alte trei reviste europene şi-au unit experienţa în spaţiul Web pentru a oferi cele mai bune articole din presa europeană.

Politică, societate, cultură: zilnic pe site-ul Presseurop.eu, actualitatea continentului nostru în zece limbi străine.

Lectură plăcută !
Echipa Presseurop

Peter SINGER

etica vieții

Siguranța aeronautică, într-un con de umbră

Majoritatea aeroporturilor europene, închise după haosul cauzat de erupția vulcanului Eyjafjallajökull, au fost redeschise după ce s-a dovedit că norul de cenușă degajat nu a pus în pericol siguranța transporturilor aeriene. Pe ce anume s-au bazat însă cei care au ridicat interdicțiile asupra spațiului aerian: pe date științifice concrete sau pe evaluarea pierderilor economice cauzate?

În decurs de peste șase zile, în jur de 95.000 de zboruri au fost anulate (fapt care a adus companiilor aeriene pierderi de peste un milion de dolari), iar numărul pasagerilor blocați pe aeroporturi a ajuns la cinci milioane. Această criză a afectat serios economia Marii Britanii, dar nu numai țările europene au avut de suferit – cultivatorii de plante ornamentale din Kenya, de exemplu, care nu-și puteau transporta culturile decît pe calea aerului pentru a evita ofilirea florilor înainte de a ajunge la importatori, s-au trezit, dintr-odată, cu afacerea compromisă. 16 pacienți bolnavi de cancer, care aveau nevoie vitală de transplant de măduvă, au fost la un pas de moarte pentru că donatorii lor nu au mai reușit să plece din Statele Unite și Canada.

În trecut, au fost cazuri cînd avioane nevoite să zboare prin nori de cenușă vulcanică au aterizat în siguranță, cu toate că, în urma problemelor care au intervenit la motoare, au pierdut altitudine, îndrepîndu-se, vertiginos, spre un dezastru. În ceea ce privește norul de cenușă vulcanică ce a acoperit, recent, Europa, specialiștii nu au adus nici o dovadă concretă care să certifice faptul că aceleași efecte negative ar fi putut apărea și în acest caz. Decizia de închidere a spațiilor aeriene a fost motivată de convingerea că *orice* strat de cenușă din aer ar fi putut dăuna avioanelor și că, oricît de mic ar fi fost riscul decolării avioanelor, datoria oricărui guvern era – după cum s-a exprimat premierul britanic Gordon Brown – „să pună siguranța mai presus de orice".

Într-adevăr, închizînd spațiile aeriene, guvernele au dat prioritate siguranței; păcat însă că nu reacționează la fel în toate situațiile. Zilnic, la nivel mondial, mor peste 3000 de oameni în accidente rutiere – dacă s-ar micșora viteza maximă admisă cu măcar 10 km, s-ar preveni multe accidente și, cu siguranță, nenumărate vieți ar fi salvate. Nu facem însă acest lucru pentru că nu siguranța în trafic primează, ci dorința de a petrece cît mai puțin timp la volan.

Datoria oricărui guvern era „să pună siguranța mai presus de orice".

Giovanni Bisignani, președintele Asociației Aeronautice Internaționale, a criticat dur decizia țărilor de a-și închide spațiile aeriene, argumentînd că acestea nu au avut nici o motivație clară pentru a proceda astfel. Călătorii însă, deși bulversați de situația creată, au fost de o cu totul altă părere, spunînd că preferă să fie prizonierii unui aeroport, decît ai unui avion în picaj.

Oamenii au totuși percepții diferite asupra riscului și, cu siguranță, nevoi diferite, de unde și dorința unora de a se urca într-un avion chiar și într-o situație de criză. John Stuart Mill, în cartea sa *Despre libertate,* imaginează un personaj care urmează să treacă un pod șubred. Din punctul de vedere al autorului, oricine ar trebui să încerce să-l oprească și să-i explice pericolul la care se expune dacă încearcă să treacă podul. Odată avertizat, decizia îi aparține exclusiv acelui om, pentru că doar el știe cel mai bine motivul pentru care vrea să ajungă la celălalt capăt al podului și doar el poate decide dacă merită sau nu să-și asume riscul de a merge înainte.

În cazul prăbușirii unui avion, pasagerii și membrii echipajului ar fi victime sigure. Dacă aceștia, conștienți fiind că, odată îmbarcați, s-ar expune riscului unui accident, ar decide totuși să zboare, nu ar trebui, oare, să încercăm să-i convingem să nu se mai urce în avion?

Revenind acum la criza provocată de erupția vulcanului islandez, spațiul aerian european a fost redeschis după ce testele efectuate cu avioane fără pasageri la bord au dovedit că norul de cenușă vulcanică este inofensiv. Au fost aduse, de asemenea, asigurări că motoarele aparatelor de zbor nu ar fi compromise nici dacă în atmosferă ar apărea concentrații de cenușă vulcanică, Autoritatea Aeronautică Civilă Internațională anunțînd că va desemna un grup de experți care să stabilească exact ce concentrație de cenușă ar pune în pericol siguranța unui zbor.

Acum că am văzut și cît costă să dai prioritate siguranței, sper ca printre experții care vor aprofunda această problemă să fie și unii care să încerce un răspuns la întrebarea: cît de siguri ar trebui să ne dorim să fim?

Peter Singer *este profesor de bioetică la Universitatea Princeton. A scris, printre altele, volumele* Practical Ethics, One World, *și, recent,* The Life You Can Save.

Copyright: Project Syndicate, 2010
www.project-syndicate.org

traducere de Ruxandra TUDOR

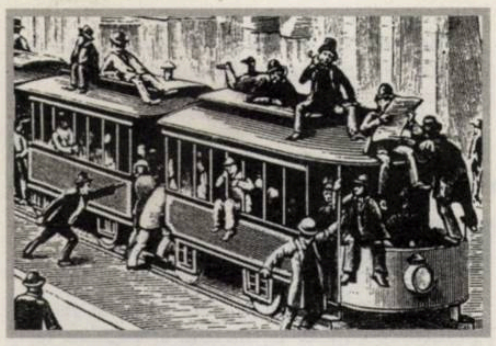

Sever VOINESCU

axa dus-întors

URSS mereu

În 1934, Alexandru Sahia călătorea în URSS, trecînd prin Polonia. După călătorie, avea să scrie una dintre puținele cărți apologetice la adresa Sovietelor, apărute în România interbelică. Se numește *URSS azi* și este un fel de jurnal al pelerinajului. O citesc abia acum și o găsesc integral ridicolă, lipsită de orice valoare, cu excepția celor cîteva pagini în care Sahia povestește întîlnirea cu un car mortuar în mijlocul Moscovei staliniste. Acel singur moment, de un tragism unic, povestit cu un talent înverșunat, îl împărtășesc acum, cu dumneavoastră.

Pe șoseaua Leningradului, Sahia vede „un cortegiu curios. Un singur cal murg trage după el un dric. Dricul, însă, nu mai pare dric. E mai mult un rest – o platformă cu roate pe care este așezat coșciugul bine legat. Coșciugul este vopsit în alb, dricul e alb și calul roib este acoperit cu o plasă albă. Mortul este probabil tînăr. În urma dricului vin vreo șapte persoane: o bătrînă, un bătrîn – poate părinți – trei tineri, o fată și un copil. Sus pe capră, lîngă vizitiul hodorogit care ține hățurile, stă o copilă de vreo 6 ani cu o iconiță în mînă". Apariția acestui cortegiu stîrnește unor militari de pe margine următorul dialog:

„– Încă nu s-a lichidat cu biserica. Merge greu…

– Cum merge greu, tovarășe? Uită-te la ei, înmormîntează fără popă, deși nu-i oprește nimeni."

Sahia este intrigat de cortegiu și se ia după el. Cortegiul înaintează greu pe străzile aglomerate. La un moment dat, calul alunecă pe caldarîm și cade. Se va ridica numai după ce Sahia însuși dă ideea cea bună – se așterne ceva de postav sub copitele calului pentru ca roibul să se poată ridica. În fine, cortegiul ajunge la cimitir.

„La intrarea în cimitir ne întîmpină o ceată de bătrîne – poate vreo 20, cerșetoare. Nu sînt rău îmbrăcate. Cele mai multe au figuri distinse. Sînt ultimele epave ale burgheziei trecute. Probabil, cîndva, au fost bogate și au însemnat mult în lumea lor. Le-a prins, însă, viața cea nouă, cu muncă dură, nepregătite și incapabile să facă ceva. Dricul intră pe poarta cimitirului, înaintează puțin și se oprește. Vizitiul se dă jos… Dinspre biserica cimitirului vin doi preoți în vîrstă, pregătiți cu odăjdii și cădelnițe. S-au oprit la cîțiva metri de dric și așteaptă să fie chemați. Bătrînul face semn și preoții înaintează. Și bătrînul și bătrîna le sărută mîna. Unul dintre tineri spune, adresîndu-se preoților:

– Cetățenilor, fratele meu a fost comunist și va fi înmormîntat fără preot.

– Nu, Vasia este băiatul meu, eu l-am făcut, eu l-am crescut și eu îl înmormîntez așa cum trebuie.

– Da, numai că Vasia a cerut să fie ars și dumneata l-ai adus aici.

Bătrîna a început să plîngă cu sughițuri ușoare și îngîna ceva, acoperindu-și fața cu colțul basmalei. Preoții stau unul lîngă altul cu privirile în pămînt. Clatină din cînd în cînd cădelnițele fumegînde. Mirosul de tămîie se răspîndește puternic prin pădurea cimitirului, pătrunzînd în nări.

– Cetățenilor, vorbește alt tînăr, adresîndu-se preoților, credem că ne-am înțeles. Mortul trebuia să fie incinerat, dar nu s-a făcut aceasta din cauza opoziției părinților. Am decis să fie înmormîntat în cimitir, dar fără preot. Vă rugăm!...

Cei doi preoți se înclină, îndoindu-se din spinări, ca arcurile. Vizitiul nu s-a mai urcat pe capră, a prins calul de căpăstru și merge înaintea lui. Sus, fetița n-a auzit nimic din tot ce s-a discutat. A sucit iconița, uitîndu-se de două ori la ea – reprezenta chipul Maicii Domnului."

Mai departe, Vasia este așezat în groapă.

„În timpul acesta, printre copaci, și-au făcut iar apariția cei doi preoți, cu potcapuri pe cap și cu cădelnițele în mîini. Unul dintre ei a înaintat pînă la marginea gropii. S-a răspîndit din nou mirosul puternic de tămîie.

– Așa, părinților, pentru Dumnezeu slujiți, a exclamat bătrînul la vederea preoților.

Plînsul bătrînei se aude acum insistent prin pădurea cimitirului, prin toamnă… Cei trei tineri au privit disprețuitori către preoți, pe urmă au întors spatele, retrăgîndu-se cîțiva pași… Slujba preoților a durat puțin… Cînd mormîntul a fost terminat, bătrînul a pus la capătul lui o cruce subțire din crengi de brad cu o fundă albastră. Unul dintre tineri a înfipt în fața crucii o scîndură albă cu numărul 618, de care era prinsă o panglică roșie…"

În final, acest mic comentariu al lui Sahia:

„Aceasta a fost o înmormîntare ortodoxă. Slujba religioasă este liberă. Preoții pot merge în fruntea cortegiului mortuar pe străzi, nu-i împiedică nimeni. Le lipsește, însă, curajul. N-ar mai putea să reziste privirilor celor mulți, care demult au uitat de Dumnezeu. Înmormîntările comuniste sînt cu totul altfel. Adeseori am văzut pe străzi un camion mare, decorat în roșu, în care se află un sicriu, de asemenea îmbrăcat în roșu. Trece repede, cu muncitori și muncitoare urcați pe el sau agățați de el. În urmă, tovarășii de fabrică aranjați în coloană de marș, cu muzică militară în frunte. Aspectul acesta, cu steag roșu deasupra camionului, cu muncitorii de lîngă sicriu în bluze albastre și ridicați în picioare, nu-ți mai trezește deloc ideea sinistră a morții, ci ai impresia unei lumi care, încrezătoare în ea, pleacă să se lupte cu viața."

PUBLICITATE

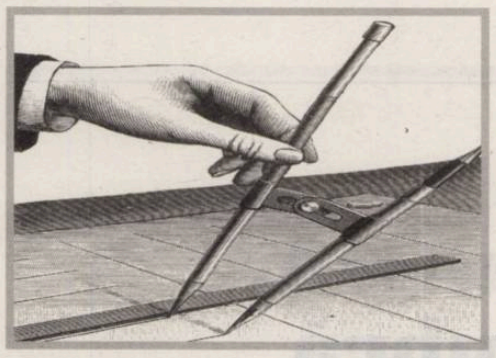

Alexandra CHILIMAN, Nicolas TRIBOI, Roxana TRIBOI

SOS Provincia

Vila Golescu

Undeva în centrul oraşului Cîmpulung-Muscel, pe colina vestică, chiar în spatele Primăriei, *se ascunde* Vila Ştefan, fosta proprietate a familiei Golescu, actualmente în gestiunea fundaţiei Pro Patrimonio.

Semnalizarea rutieră a oraşului nu ne indică acest monument istoric de curînd redescoperit, renovat. Chestionarea trecătorilor nu vă va ajuta pentru a găsi acest ansamblu peisager şi arhitectural remarcabil şi unic, cu o întindere semnificativă (două hectare), care, deşi e aproape invizibil din exterior, oferă o perspectivă dominantă asupra Cîmpulungului.

În 1909 Vasile Golescu, inginerul absolvent al şcolii „Eaux et Forêt" din Franţa, a transformat o coastă sălbatică într-un ansamblu arhitectural şi peisager deosebit. Casa Golescu a fost gîndită ca o casă de vacanţă dedicată lui Ştefan Golescu, fiul său mort în Primul Război Mondial, care dă şi numele străzii pe care se află vila, numită şi Vila Ştefan. Puţin după finalizarea casei şi a grădinii, Vasile Golescu a decedat. Vila a fost donată Fundaţiei Pro Patrimonio de surorile Irina şi Viorica Golescu (ultimele descendente ale familiei), care au locuit în ea pînă la sfîrşitul secolului al XX-lea.

Casa şi cantonul sînt construite în stilul naţional neo-românesc. Construcţia principală este bine proporţionată şi decorată discret cu elemente din piatră de Albeşti de cea mai bună calitate. Eleganţa fiecărui detaliu contribuie la armonia ansamblului.

În 2001 am descoperit o casă plină de amintiri, de obiecte minunate. Ambianţa locului era parcă extrasă dintr-un roman de epocă, degradată, rafinată, rară. Restaurarea interioarelor s-a bazat – după cum sublinia Caroline d'Assay (preşedinta Pro Patrimonio Franţa) – pe „respectul faţă de obiectele existente şi consistenţa istorică a locului". Domnişoarele Golescu au colecţionat obiecte decorative artizanale, au actualizat biblioteca, au păstrat scrisorile, mobilierul... mărturii istorice ale unui stil de viaţă, a simplităţii, eleganţei şi culturii transmise din generaţie în generaţie, în această familie de mari boieri români.

Activitatea de conservare a fiecărui element în parte s-a bazat pe ideea de a regăsi, după terminarea lucrărilor, atmosfera descoperită iniţial în casă.

În 2002, am descoperit o grădină sălbatică, misterioasă... impenetrabilă, în care plantaţiile, remarcabile altădată, aclimatizate, se „topiseră" în mijlocul unei vegetaţii spontane. Singurul document de arhivă legat de grădină îl constituia o listă manuscrisă întocmită de Golescu, care enumera „arbori, arbuşti, flori care am plantat în grădină", o informaţie extrem de utilă în înţelegerea spiritului în care a fost concepută pe atunci această grădină... Un adevărat teren de experimentare şi aclimatizare...

Terasele şi scările sînt monumentale, spaţioase, cu perspective generoase asupra vilei şi peisajului. Au fost realizate cu zidărie din piatră de Albeşti, fără mortar. Fiecare piatră a fost cioplită cu o mare precizie. pentru a putea realiza şi asambla zidurile şi scările pe care le putem vedea şi astăzi.

Plantaţiile: grădina a fost concepută ca un experiment alcătuit din specii rare ornamentale şi silvice: *Magnolia, Acer, Duglas, Platanus, Liriodendron, Castanea sativa, Ginkgo biloba...* Astăzi, patrimoniul arboricol este încă în stare bună şi prezintă un caracter monumental cu arbori uriaşi cu vîrste de peste 110 ani...

Renovarea grădinii a scos la iveală istoria locului. Am defrişat, am curăţit, am reparat zidăriile în acelaşi spirit, fără agresiuni...

Locul este deosebit şi sperăm că viaţa intelectuală va continua să se desfăşoare în casă şi în grădină, iar Vila Golescu va rămîne un exemplu pentru generaţiile viitoare.

***Alexandra Chiliman** este arhitect, **Nicolas Triboi** este peisagist, **Roxana Triboi** este urbanist.*

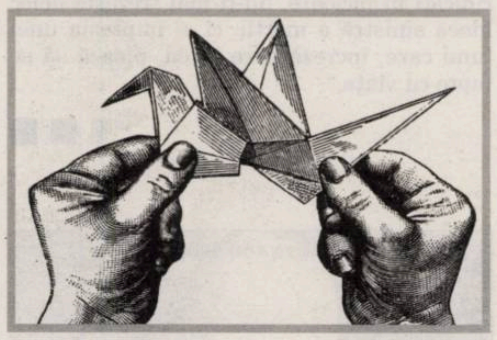

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Democraţie pentru căţei

Am scris în articolul de săptămîna trecută despre un băieţel de 10 ani muşcat de cîini şi despre cum nici Primăria, dar nici altcineva nu face nimic împotriva haitelor care hălăduiesc prin Bucureşti. Nu prevăzusem atunci ce avea să urmeze.

Între timp, prefectul Bucureştiului a propus eutanasierea cîinilor *vagabonzi* (îndrăznesc să folosesc acest termen popular, care de altfel se aplică şi oamenilor, în condiţiile în care a fost inventată şi sclifosita formulă: *cîini comunitari)*. Propunerea prefectului a stîrnit, asemeni altor iniţiative din trecut, un cor de proteste (era să scriu de lătrături). Asociaţiile de protecţie a animalelor se opun. Principala frază pe care o vînturăaceste asociaţii în discursurile lor este aceea că nu mai doresc să existe cîini pe stradă. Cu toate acestea, nu sînt de acord cu eutanasierea. Prin argumentări ce se doresc a fi logice, încearcă să explice că eutanasierea ar duce la un şi mai mare număr de cîini pe stradă. În aceeaşi fără de logică, reprezentanţii amintitelor asociaţii pretind că motivul pentru care încă avem atîţia cîini fără stăpîn în oraş ar fi acela că Primăria ar fi aplicat pînă acum soluţia eutanisiei. Probabil că aceşti cîini or fi precum capetele balaurului din poveste, tai unul şi cresc alte trei în loc.

Punînd cap la cap afirmaţiile ONG-urilor, rezultă cumva că pînă acum eutanasierea nu era legală, dar primăriile o practicau pe scară largă, avînd drept rezultat înmulţirea patrupedelor. Ajungem să ne închipuim că eutanasia ar fi acelaşi lucru cu împerecherea, că o fi ceva legat de eros şi tanathos.

Asociaţiile fără logică au convocat vinerea trecută un miting în faţa Primăriei în sprijinul cîinilor fără stăpîn. Avocaţii acestor animale au apărut pe la mai toate canalele de televiziune. Deunăzi, la postul public, reprezentanta Vier Photen (o asociaţie care pînă mai ieri părea onorabilă), pusă în faţa informaţiei că, anual, peste şapte mii de bucureşteni sînt muşcaţi de cîini, dădea următoarea explicaţie: ea a fost în India, unde a muşcat-o o maimuţă; a venit în ţară să-şi facă vaccinul antirabic la Bucureşti şi i s-a sugerat să declare că a fost muşcată de un cîine vagabond, aşa încît să primească vaccinul gratis. Cu alte cuvinte, dumneaei sugera că numărul celor muşcaţi de cîini e mai mic decît apare în statistici, pentru că mulţi declară că ar fi fost muşcaţi de cîini, cînd de fapt ei au fost muşcaţi de maimuţe.

Alţii apărători pretind însă contrariul: că mulţi oameni muşcaţi nu vor să declare incidentul, tocmai de teamă ca patrupedul să nu păţească ceva. Ce să mai înţelegi!

Se pare că iubirea necondiţionată faţă de orice fel de animal, vopsită civic şi amestecată cu bucuria de a apărea la televizor şi cu ceva interese băneşti, produce un discurs de tip tra-la-la.

În asemenea momente de glorie, iubitorilor de animale organizaţi li se alătură oameni politici (familiarizaţi cu cîinii şi cu problema lătratului pe stradă). Împreună, cele două categorii susţin soluţia sterilizării, prin care, spun ei, problema se va rezolva. Legal, asta e deja o soluţie în vigoare şi în virtutea ei străzile sînt pline de cîini. Sterilizarea nu pare că le face pe animale să dispară din oraş, să nu mai latre sau să nu mai muşte. Ba, chiar, nu ştiu cum... unele continuă să facă şi pui. Iar presupunînd că sterilizarea s-ar face rapid şi complet, Bucureştiul tot ar fi, pe durata unei vieţi de cîine, capitala europeană cu zeci de mii de cîini vagabonzi şi mii de oameni muşcaţi.

Pe de altă parte, am impresia că ideea sterilizării e una cît se poate de specifică acestor locuri. Rimează profund cu obiceiul de a nu face nimic, cu veşnica senzaţie a neputinţei autorităţilor sau cu abordările pompoase şi sterile ale societăţii civile. Apropo, pe cînd şi un miting de solidaritate cu oamenii muşcaţi?

Nu ştiu în ce măsură majoritatea celor care plătesc taxe şi impozite în acest oraş sînt pro sau contra eutanasierii sau a sterilizării. Cu siguranţă însă, ei au dreptul să se poată plimba liniştiţi pe străzi şi prin parcuri, fără să fie agresaţi de animale sau de alţi oameni. Iar pentru asta e nevoie de o soluţie eficientă. E treaba autorităţilor s-o găsească. Dacă asociaţiile iubitorilor de animale au propria soluţie, n-au decît să se apuce de treabă fără să ne mai obosească cu logica lor de cuţu-cuţu.

ready made

„CIORAPU, s.m., pl. *-i,* **tibiale;** vestimentu ce copere petiorulu: *ciorapi de lana, de bombacu, de metasse; ciorapi lungi,* cari acoperu totu fluerulu petiorului, cumu su de regula ai femineloru, in opposetione cu *ciorapi scurti,* cari acoperu numai una parte d'in flueru, cumu su de regula ai barbatiloru; desi *ciorapu* pare a fi essitu d'in acea-asi fontana cu *cioricu,* (vedi 1 *cioru*), si prin urmare credemu co turc. **ciorap** sau e de la noi imprumutatu sau are cu allu nostru *ciorapu* una asseminare numai accidentale [...]."

(A.T. Laurianu si J.C. Massimu,
Dictionariulu limbei romane,
Noua Typographia
a Laboratoriloru Romani, 1871)

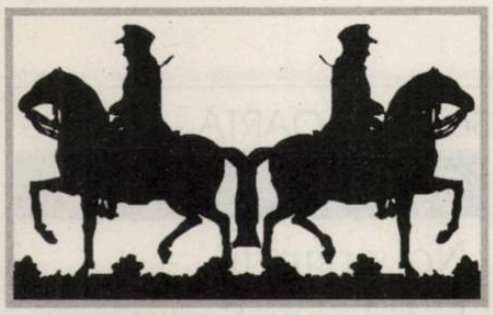

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Notă explicativă către Serviciile multilateral dezvoltate

Domnilor şi (după cum presupun) doamnelor, am primit cu seninătate promptul dvs. protest la nota mea informativă în care afirmam că: „ştiu că vă interesează totul". Susţineţi – cu o anumită eleganţă, recunosc – că am rămas la „o viziune anacronică" în ceea ce priveşte munca şi misiunile dvs., asimilîndu-vă cu vechea Securitate. Tocmai că nu, vă asigur. Mai degrabă – ca să fac o comparaţie – v-am scris considerîndu-vă un Serviciu multilateral specializat în slujba Inteligenţei, un *Intelligence Service* al românilor, în care sper să găsesc istorici competenţi, psihologi, ideologi, şi chiar esteţi, pe lîngă mulţimea de isteţi fără de care nu mişcă nimic în ţara noastră şi nici în orice alte democraţii. Cu ce v-ar jigni dacă aş vedea în dvs. un *Intelligence Service?* Mai firesc ar fi să mă puneţi la punct pentru această comparaţie exagerată.

Sigur că exagerez, dar asta e meseria mea la care se adaugă o noutate specifică democraţiei noastre, fie ea şi originală. Eu nu am Internet; fără a fi împotriva lui, nu-mi place acest instrument. Nu ţin să-mi fac blog, dar doresc să-mi păstrez comunicativitatea dintotdeauna. Eu nu cred în incomunicabilitatea de care se face atîta caz în literatură şi filozofie. Nu mi se potriveşte. Eu simt nevoia să discut liber pînă şi cu supraveghetorii mei democraţi, cu prietenii – cîţi mai am – fiindu-mi prea lesne şi normal. Oricum, dacă dvs. vă simţiţi datori să-mi explicaţi că nu mai aveţi nimic cu Securitatea, eu, trimiţîndu-vă note informative asupra celor ce-mi trec prin cap şi pe stradă, am sentimentul unui exerciţiu original, întru totul democratic. Niciodată nu aş fi „sesizat" Securităţii că-mi place cum cîntă pianista Anna Winitskaya, ce discută Amos Oz cu Jean Daniel sau cum defineşte Ion Luca Caragiale nenorocirea. Ar fi fost mai mult decît subversiv. Ar trebui să vă simţiţi mulţumiţi că un cetăţean român vă blînd, nici eu nu vă spun şi nu vă voi spune totul, deşi ştiu că v-ar face mare trebuinţă. Transparenţa mea are şi ea limite.

Făcînd o medie între protestul dvs. şi convingerile mele, ţin să vă comunic tot ce am auzit mai vesel, dar şi tot ce-am auzit mai grav în aceste ultime zile.

Eu nu cred în incomunicabilitatea de care se face atîta caz, azi... Nu mi se potriveşte.

pune la curent cu asemenea probleme ridicole doar pentru proşti.

La rîndul meu, ar trebui să vă atenţionez că sînteţi mult prea susceptibili atunci cînd vi se formulează amical că „vă interesează totul". Cu un minimum de sinceritate, va trebui să recunoaşteţi că orice *Intelligence Service* de oriunde spre asta tinde: să ştie totul. Şi mai sincer, vă încredinţez că, scriindu-vă, îmi apare sistematic pe hîrtie celebrul comic american Groucho Marx – un maestru al meu în tot ce-i comic pe vremea asta confuză pînă la tragic – şi care, de cîte ori, în călătoriile sale, ajungea la un serviciu vamal şi se aşeza să completeze declaraţiile de rigoare, la rubrica „Semne particulare", răspundea: „Aţi vrea voi". Ca atare, propunîndu-vă respectuos să staţi

1) O furnicuţă alerga panicată la maximum prin pădure şi un iepure a oprit-o întrebînd-o de ce fuge aşa ca o nebună: „N-ai auzit? Nu ştii ce s-a-ntîmplat? Leul s-a ciocnit cu elefantul şi-a ieşit o catastrofă... Sînt zeci de morţi şi de răniţi... o nenorocire". Iepurele zvîcneşte imediat, furnicuţa strigă după el: „Unde fugi?". El, din goană: „Mă duc să donez sînge".

2) O bună cunoştinţă obişnuieşte – fără a se gîndi dacă va avea succes sau nu – ca ori de cîte ori sesizează vreo autoritate, vreun şef, vreun responsabil de orice, o ureche cît de cît atentă la o „problemă", să-i spună, în final: „Vă mulţumesc pentru că nu aţi ridicat din umeri". Închei în acelaşi sens.

tolo sport

Dacă avem cetăţeni-spectatori, cum putem pretinde să avem Spectatori Practicanţi ai Sportului Mult Iubit?

Nu putem! După expresia lui Lucian Boia, românii se reprezintă prin campionii lor pînă la a le delega propria viaţă. De ce am mai avea nevoie să facem sport? Nu avem!

De altfel, cei mai radicali dintre suporteri nu numai că nu fac sport, dar nici nu-l înţeleg. Rapidiştii vechi îşi amintesc şi acum cum liderul galeriei, Titi Mincea, dirija cu două mîini cîntecul infinit al tribunei, dar trăgea cu ambii ochi la fazele meciului. Astăzi, imaginea unor peluze întoarse cu spatele la teren a devenit act cotidian în fotbalul nostru.

Dar cei mai surprinzători dintre suporterii pasivi prin definiţie sînt, iată, parlamentarii. Ei nu s-au jenat să ceară 400 de bilete la finala Ligii Campionilor la handbal, jucată de fetele de la Oltchim, prima după 21 de ani în handbalul românesc. Moment în care a apărut gluma: „Mai bine se duc echipele în Parlament, ca să nu se mai deranjeze domnii". Ar fi ultima fază a împlinirii suporterului nou: cel la care vine sportul.

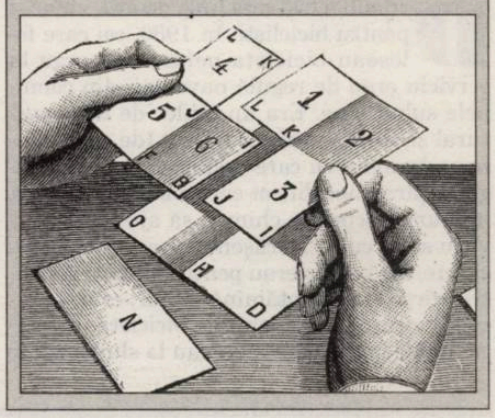

PUBLICITATE

Dilema veche + colecţia Charlie Chaplin

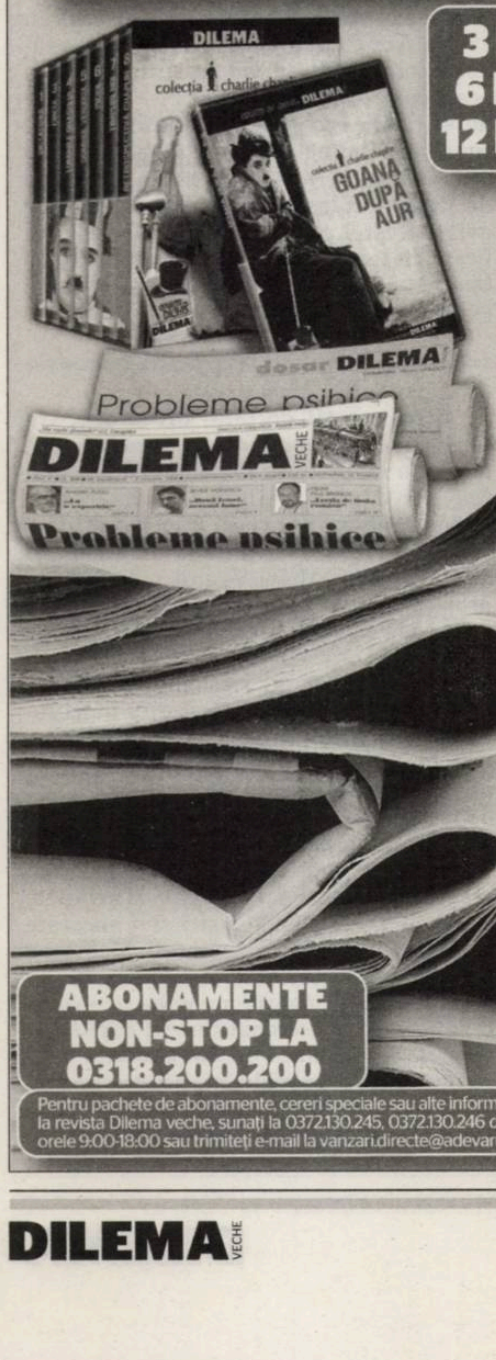

3 luni - 111 lei
6 luni - 157 lei
12 luni - 244 lei

ABONAMENTE NON-STOP LA 0318.200.200

Pentru pachete de abonamente, cereri speciale sau alte informaţii legate de abonarea la revista Dilema veche, sunaţi la 0372.130.245, 0372.130.246 de luni până vineri între orele 9:00-18:00 sau trimiteţi e-mail la vanzari.directe@adevarulholding.ro

Abonează-te rapid prin SMS

SMS TRIMITE UN SMS DIN REŢEAUA ORANGE, VODAFONE SAU COSMOTE LA 7455 CU TEXTUL *DILEMA VECHE*

3 luni abonament

- Costul unui SMS este de 11,9 euro (TVA inclus)
- Din reţeaua Orange vei primi un mesaj de confirmare a înregistrării
- Din reţelele Vodafone şi Cosmote vei primi un mesaj prin care ţi se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro

Dacă trimiţi până la data de 20 a lunii în curs, primeşti abonamentul începând cu data de 1 a lunii următoare. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informaţii la tel: 021-407.54.65

Alte metode de abonare

ONLINE
PLĂTEŞTE ONLINE PE WWW.ADEVARUL.RO
Pentru a contracta abonamente cu plata online aveţi nevoie de card de credit/debit VISA, MASTERCARD, VISA ELECTRON sau MAESTRO valabil.

LA TOATE OFICIILE POŞTALE SAU LA CELELALTE FIRME CU CARE ADEVĂRUL HOLDING ARE CONTRACT DE DIFUZARE A ABONAMENTELOR.

TRIMITE TALONUL
Plăteşte prin ordin de plată sau mandat poştal şi trimite talonul de mai jos.

ABONEAZĂ-TE!

Ai pînă la 13,2% reducere din preţul de la chioşc!
Tel: 021-407.54.64, 021-407.54.65; Fax: 021-407.54.67; e-mail: abonamente@adevarulholding.ro

Nume ..... Prenume ..... Compania* ..... Cod Fiscal* .....
(*Completaţi numai dacă plătitorul este o firmă) str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. ..... localitate .....
judeţ/sector ..... cod poştal ..... telefon ..... e-mail .....
Adresa de livrare (dacă este diferită faţă de adresa de mai sus): str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. .....
et. ..... ap. ..... localitate ..... judeţ/sector ..... cod poştal .....
Număr abonamente contractate ..... începînd din luna ..... la:
Dilema veche ☐ 3 luni (47 lei) ☐ 6 luni (93 lei) ☐ 12 luni (180 lei)
Dilema veche + colecţia Charlie Chaplin ☐ 3 luni (111 lei) ☐ 6 luni (157 lei) ☐ 12 luni (244 lei)
Cei care se abonează direct la Adevărul Holding vor completa şi rîndurile de mai jos:
Am expediat către S.C. Adevărul Holding S.R.L. suma de ..... lei cu mandatul poştal/ordin de plată nr. ..... din data .....
în cont nr. RO81 ABNA 4100 2641 0028 5818 deschis la RBS BANK SA Bucureşti sau RO39 PIRB 2501 7096 1600 5000 deschis la Piraeus Bank - sucursala Pipera.
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 20 a lunii în curs. Prin prezenta sunt de acord ca S.C. Adevărul Holding S.R.L. să prelucreze datele mele cu caracter personal.

Completaţi talonul de abonament cu datele de identificare solicitate şi expediaţi-l, împreună cu copia după dovada plăţii abonamentului prin poştă, la S.C. Adevărul Holding S.R.L., OP 33 – CP 14, Bucureşti , cod poştal 014820 sau prin fax: 021-407.54.67. ACUM abonamentele se pot contracta astfel: ■ la sediul S.C. Adevărul Holding S.R.L., Şos. Fabrica de Glucoză nr. 21, Clădirea Connect 2, et. 1, sector 2, Bucureşti ■ cu mandat poştal sau ordin de plată pentru S.C. Adevărul Holding S.R.L. ■ la oficiile poştale ■ la firmele particulare

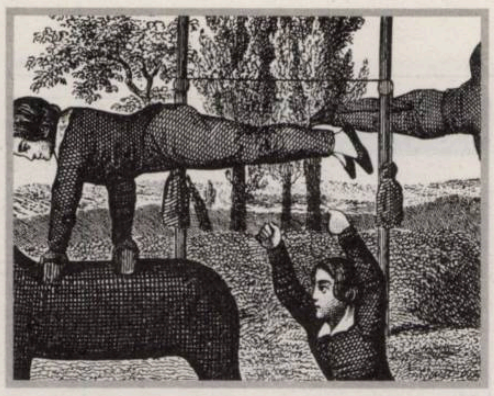

Lucian MÎNDRUȚĂ

talon de **participare**

Maşina e bicicleta săracului

Cînd am început să merg pe bicicletă, în Bucureşti, tot ce avea motor era întotdeauna mai rapid ca mine. Din Pantelimon şi pînă în Rahova, unde stătea bunica, aveam nevoie de o oră. Tramvaiul făcea cam 45 de minute. Un taxi îţi lua cam jumătate de oră. Probabil că şoferii mai descurcăreţi ajungeau şi-n 20 de minute. Cu Minsk-ul meu pliabil şi cu roţi mici, trebuia să rămîn pe trotuare şi să ocolesc centrul, unde n-aveai voie cu bicicleta. Mi-era frică pe şosea, pentru că o bicicletă pe şosea în vremurile acelea era o îndrăzneală, dacă nu chiar o bizarerie. Cam ca un cetăţean îmbrăcat în roz la o şedinţă de partid.

Anul era 1980. ABBA încă nu se despărţiseră, ba chiar lansau „Happy New Year". Iar versurile sunau cam aşa „Oare ce ne aşteaptă, la capătul drumului, la sfîrşitul lui 1989?".

Drumul a fost mai lung de-atît, chiar şi pentru biciclişti. În 1980, cei care foloseau bicicleta pentru a merge la serviciu erau de regulă navetiştii din comunele suburbane. Era un mijloc de transport rural şi, orice marcă ar fi avut (de obicei Tohan), brandul cu care erai asociat era de regulă „ţăran necalificat care a băut prea mult în ajun şi-acum se chinuie să ajungă la serviciu să se culce". Orăşenii aveau, fireşte, biciclete, însă astea erau pentru parcuri şi pentru sfîrşitul de săptămînă. Sigur, erau şi excepţii: orăşeni pasionaţi de bicicletă, de obicei intelectuali, care mergeau la slujbă zilnic cu bicicleta. Însă nici unul nu avansa dincolo de condiţia de şef de birou: bicicleta era ca o pată pe CV, o ciudăţenie care îl punea pe om în categoria „revoltaţi de catifea". „Ce-i cu asta, el de ce nu se chinuie să-şi ia maşină?" – se întrebau colegii, la cafele interminabile, pe hol...

În aceşti 30 de ani, nu ştiu cum, bicicleta a făcut încet-încet un drum fără întoarcere. Nu mai e maşina săracului. Nici calul mecanic al ţăranului care ezită între oraş şi sat. Nu mai e neapărat ieftină – o bicicletă *top-of-the-line,* semicursiera rusească te ducea acum trei decenii la 1950 de lei (n-am să uit niciodată preţul ăsta). Asta era atunci cam cît un salariu modest. Astăzi am prieteni care pedalează pe vreo 10-15 de salarii medii pe economie în fiecare zi... În fine, bicicleta nu mai e un lucru cu care să te simţi bizar într-o parcare, la serviciu, în faţa blocului, într-o luni de dimineaţă.

Dar ce e bicicleta azi?

Nu ştiu decît pentru mine. Tocmai pentru că nu mai sîntem o societate de masă, ci una de indivizi, tocmai pentru că să fii tu însuţi nu mai înseamnă de mult să imiţi un model sau altul venit pe şest din Occident.

Bicicleta mea e libertatea. Aceea de a mă strecura printre maşini, de a ajunge oriunde în oraş mai repede decît orice campion la liniuţe, dar şi de a putea s-o iau pe scurtătură prin parcuri, unde ai vreme, în fiecare săptămînă, să vezi ce progrese au mai făcut iarba şi florile, lacul şi căţeii vagabonzi care sar la tine...

Sigur, e un instrument de a rămîne în formă pentru generaţia mea, care n-a fost niciodată cu adevărat în formă, pentru c-a avut de muncă imediat ce s-a dat jos din pat, în 1989. Dar mai e şi altceva: un fel de a spune că nu-ţi pasă de standarde.

Ştiţi şi voi: succesul se măsoară încă după diametrul roţii de la maşină. Poziţia socială se determină după valoarea ceasului de la mînă. Respectul se cîştigă după îndemînarea de a o lua pe contrasens, tîrît nu de bun-simţ, ci măcar de vreo 300 de cai-putere. În lumea asta, bicicleta nu poate opune nici un fel de rezistenţă. Nu poate spune despre tine nimic mitocănesc, nu-ţi poate împinge în faţă muşchii (aţi văzut culturist pe bicicletă? E patetic!) şi nu-ţi poate rezerva automat loc în faţă la coada vieţii. În plus, nu există parcare pentru biciclete la Bamboo. Încă.

Sigur, nu mai avem mult pînă la fitza de vedetă pe două roţi (din care textul de mai sus sper că mă scoate...!). Însă, pînă atunci, bicicletele noastre mai au cîţiva ani de libertate. Aceea de a spune despre noi un lucru simplu: că avem ceva forţă în muşchii de la picioare, şi încă şi mai multă în cei din cap. Că avem puterea de a nu da explicaţii despre lucrul pe care îl iubim. Pentru c-aşa e în dragoste. Ştii de ce-ţi iubeşti bicicleta. Dar e foarte greu să explici celor care se iubesc mai mult pe sine...

Şerban FOARŢĂ

gazela de perete

Noi apariţii la Editura Spectrum (II)

● Tudor Arghezi, *Ce-ai cu mine, vîntule?* (ediţie bibliofilă: paginile cărţii sînt volante, încît, citite-n aer liber, se pot, la o adiere cît de mică, risipi în cele patru vînturi.)

● Mircea Geoană, *Bei un ceai cu mine, Vântule?* (suveniruri preeleptorale)

● Drd. Dumitru Radu Dorobanţu, *Cîntecul filomeliţei în opera lui Mihai Beniuc, în viziunea criticului D. Caracostea* (studiu)

● Étienne Loupachecou, *Ménage à trois (conte philosophique,* – subintitulat *Triunghiul conjugal* sau *Logica terţului inclus)*

● V[iorel?] Hrebenciuc, *„Cînd filfiie pe lume violetul...". Analiza unui vers de G. Bacovia.* (Afinităţile – bizare, oarecum – dintre un politician înciocălat şi un literator din tagma *loser,* sînt, pare-se, de ordin băcăuan.)

● *Noaptea e un sfetnic bun* (fabule antice şi medievale); titlul cărţii se continuă cu o condiţională, vag humoristică, – anume:... *dacă ai un sfeşnic bun!)*

PUBLICITATE

COLECȚIA DE GHIDURI TURISTICE
NATIONAL GEOGRAPHIC TRAVELER

Toți visăm să călătorim

Descoperă cele mai frumoase țări din lume
26
▪ Fotografii senzaționale
▪ Hărți detaliate
▪ Informații inedite

Vineri, 7 mai
▪ 400 DE PAGINI full color
▪ HÂRTIE LUCIOASĂ
▪ FORMAT COMPACT

Numai cu ziarul adevărul

URMEAZĂ	
10. China	14 mai
11. Hong Kong	21 mai
12. India	29 mai
13. Cambodgia	4 iunie
14. Vietnam	11 iunie
15. Thailanda	18 iunie
16. Egipt	25 iunie
17. Africa de Sud	2 iulie
...și multe altele!	

În fiecare vineri, o țară pe săptămână cu doar 13,99 LEI

BIBLIOTECA adevărul

Pentru abonamente sunați la 0372.130.245, 0372.130.246, de luni până vineri între orele 09:00 - 18:00 sau la 0318.200.200, număr cu tarif normal, 24 din 24, 7 zile din 7. Reclamații abonamente: 021.407.54.55 sau 021.407.54.66

Proiect susținut de: ColonHelp 0800.021.3.000

știri nebăgate în seamă

● Indemnizaţii inegale. Companiile de asigurări oferă familiilor victimelor zborului AF447 Paris-Rio indemnizaţii în funcţie de naţionalitatea celor decedaţi la accidentul aviatic – spune Sarah Stewart de la firma londoneză de avocaţi Stewarts Law.

Apropiaţii unei victime de origine americană ar primi o indemnizaţie în valoare de aproape trei milioane de euro. Pentru brazilieni suma ar fi de aproximativ 560.000 de euro; iar pentru europeni suma ar fi de 186.000 de euro. Stewarts Law reprezintă 50 de familii (venezueliane, argentiniene, braziliene, britanice, irlandeze, olandeze, franceze) ale persoanelor decedate în accidentul din iunie 2009, care a făcut 228 de victime. Indiciile de pînă acum arată că Air France şi companiile de asigurare speră să rezolve cererile de indemnizaţie pe cale amiabilă şi confidenţială, negociind sume cît mai mici cu familiile victimelor. Unora dintre familii li s-a oferit de zece ori mai mult decît altora, în funcţie de naţionalitate – spune avocata. „Pasagerii americani şi brazilieni valorează mai mult decît cei europeni" – afirmă Stewart. Comentariul ar fi eronat, e de părere Patrick de La Morinerie, director în cadrul Axa Corporate Solutions (care reuneşte companiile de asigurare implicate în acest caz). Propunerile s-ar face în funcţie de situaţia economică a familiilor victimelor şi ţinînd cont de convenţia de la Montréal, care reglementează modalităţile de despăgubire în cadrul accidentelor aviatice. El a mai precizat că s-au identificat „un teren de comunicare amiabilă cu toate familiile care participă la aceste negocieri". (după *Le Monde)*

● Instalaţii eoliene off-shore. Un consorţiu german a inaugurat, recent, prima bază de producţie energetică din Marea Nordului. E vorba de douăsprezece turbine eoliene din clasa 5 megawaţi instalate în largul mării, la 45 de kilometri de ţărm. Baza Alpha-Ventus e de fapt un proiect pilot, o zonă de cercetare pentru viitoarele instalaţii eoliene off-shore ale Germaniei.

„Folosirea energiei eoliene va juca un rol esenţial în mixul energetic al viitorului" – a spus ministrul mediului, Norbert Röttgen, la inaugurare. Pînă în 2030, această bază urmează să producă 25.000 de megawaţi. Instalarea turbinelor în larg şi conectarea cablului transportor la reţeaua electrică de la ţărm a presupus numeroase inovaţii tehnologice. Turbinele înalte de peste 150 de metri sînt ancorate la 30 de metri sub nivelul mării. Montarea lor pe mare a fost amînată de mai multe ori din cauza condiţiilor meteo nefavorabile, ceea ce a însemnat costuri suplimentare. Trei companii de electricitate s-au reunit în vederea realizării acestui proiect în valoare de 250 de milioane de euro. (după *Frankfurter Allgemeine Zeitung)*

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Bac plus ultra

Sînt proaspete! Şi sînt d-ale lor, ca nu cumva să mă acuze Cristian Preda că subminez optimismul naţional. Sînt, adică, mă'nţelegi, perlele de la bacu' francez, nu al nostru – ceea ce demonstrează cît se poate de clar că domnii Goe ai lor nu sînt mai breji decît ai noştri şi reciproca. Dar să lăsăm motivele de patriotism conjunctural de-o parte şi să trecem la treabă!

Aşadar, a fost odată ca niciodată, la începutul istoriei:

Istoria Romei începe în 753 pe aleea Jésus Christophe.

Pe vremea aceea, trăia unul Cezar care,

ca şi Bonaparte, Iulius Cezar putea să dicteze mai multe scrisori deodată, era un dictator!

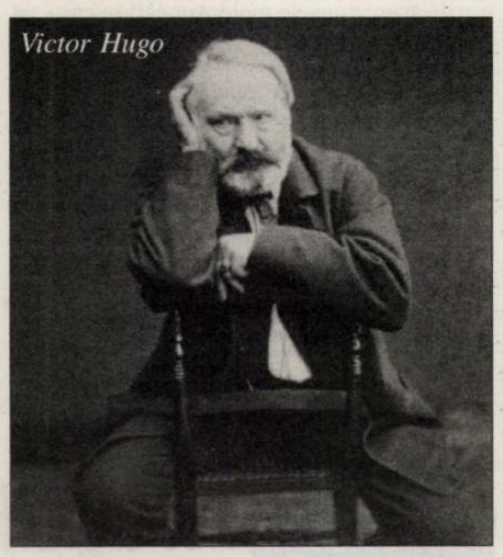

Victor Hugo

După care vine istoria Franţei, care începe cu

François I (care) *era fiul lui François 0*

urmat de

Ludovic al XV-lea, care era stră-strănepotul unchiului său Ludovic al XIV-lea.

În Franţa au mai trăit şi alte personalităţi ciudate, precum

Montaigne, (care) *toată viaţa sa a încercat să scrie, dar nu a putut să facă decît eseuri,*

sau

Ioana d'Arc, care vedea apariţii invizibile,

sau, nu mai puţin interesant,

Victor Hugo (care) *s-a născut la doi ani.*

Toate acestea s-au petrecut în Franţa, care este şi ea o ţară aparte, căci

Pe lume, nu există decît Franţa care nu este o ţară străină!

(Între paranteze fie spus, adevărul acestei afirmaţii m-a impresionat atît de mult încît propun să-l preluăm noi repede, pînă nu cere cineva drept de autor pe el şi să-l facem brand de ţară: *România, singura ţară de pe lume care nu e în străinătate!*)

În Franţa s-au întîmplat însă şi lucruri mai neplăcute. Astfel, de pildă,

în Evul Mediu, sănătatea nu fusese încă inventată.

Dat fiind că nici românii nu fuseseră inventaţi pe atunci, nu-i putem bănui pe aceştia că le-ar fi furat sănătatea francezilor, care pe atunci erau vai de mama lor, după cum se poate deduce din relatarea istorică de mai sus...

Să trecem însă în domeniul ştiinţelor exacte – sau, mă rog, aproximativ exacte, după cum vom vedea. Să începem cu ceva geometrie:

Ioana d'Arc

Un oval este un cerc destul de rotund, dar nu prea...

sau

Un poligon este o figură care are laturi mai peste tot.

Mai departe:

0-ul este foarte util, mai ales dacă-l punem după celelalte numere.

Şi, apropo de numere:

Un număr real este un număr pe care poţi să-l atingi cu degetul.

Mergînd mai departe cu gîndirea matematică, dăm peste legi, teme şi alte probleme. Ca de pildă:

Legea probabilităţilor se cheamă aşa pentru că nu se ştie prea bine dacă există.

Noroc însă cu calculatorul, care le rezolvă pe toate:

Calculatorul poate să facă mai multe socoteli decît creierul că nu are decît asta de făcut!

Măgaru'!...

Am lăsat pentru final o aşa zisă perlă de'a lor, pe care am însă bănuiala că au furat-o de la noi. O amintesc, deci, cu o strîngere de inimă, căci sînt aproape convins că brevetul este pur românesc:

Au pluriel, on dit des „cristaux", car il y a plusieurs cristals (La plural se spune cristaluri, căci sînt mai multe cristale)!

PUBLICITATE

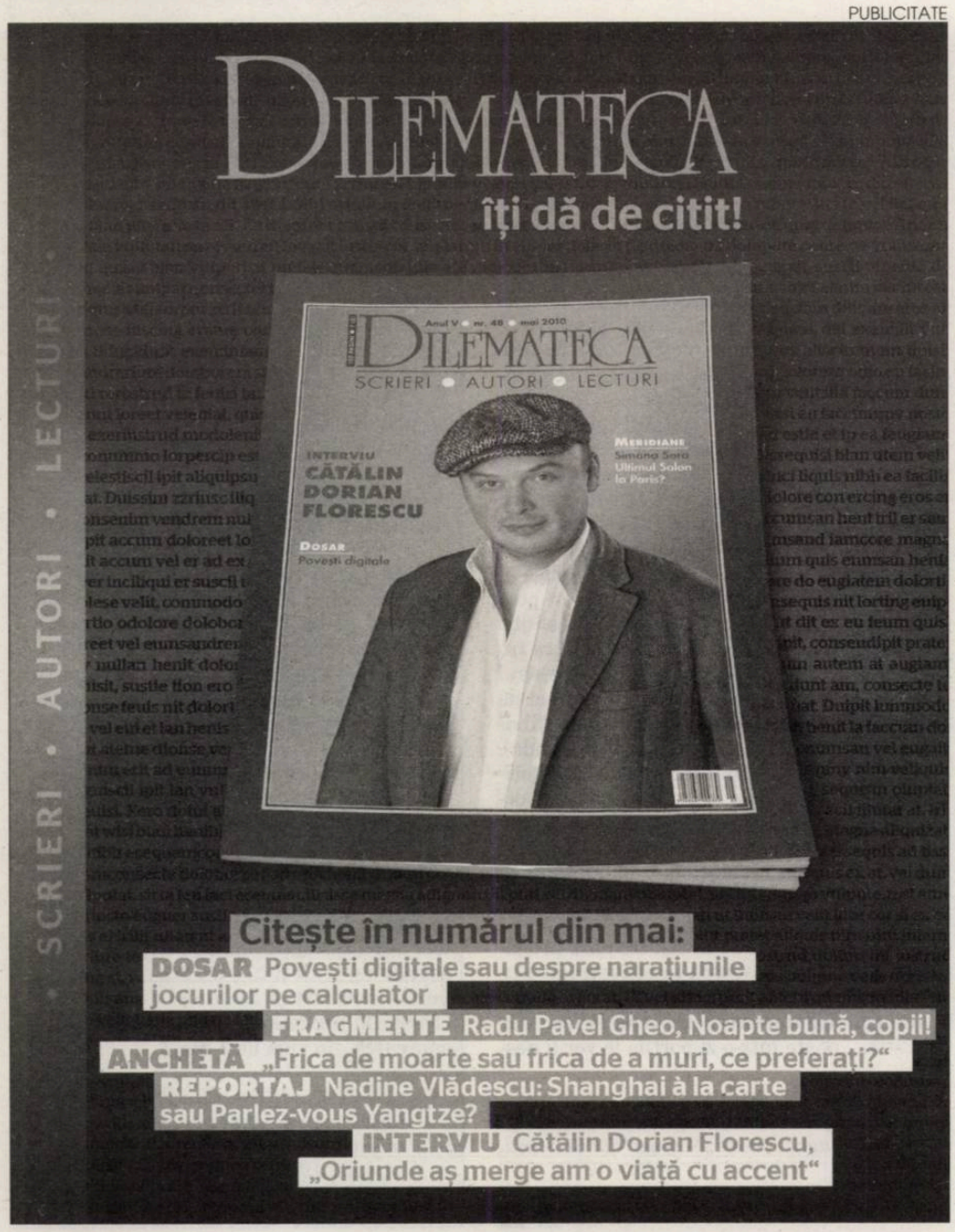

PUBLICITATE

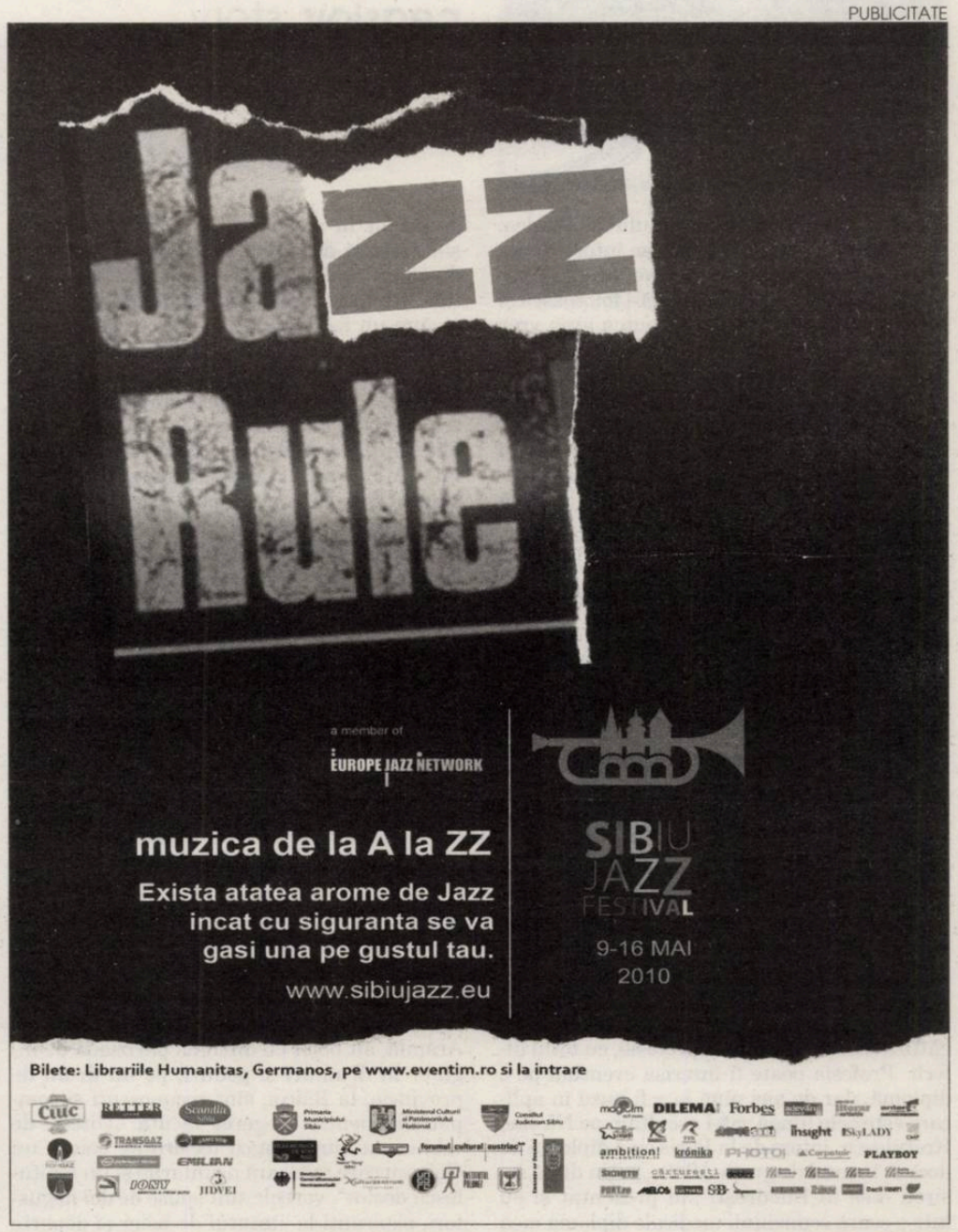

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Moldovenești (1)

Nevroze de paradă, de la Chișinău la Moscova

Nu prea sînt *pet*-uri pe marginea drumului! – asta poate fi prima constatare, dragă cititorule, în momentul în care la Albița (pe firul drumului ce vine dinspre Hușiul vasluian) ai trecut granița în Republica Moldova. O făcui și eu, mai alaltăieri, într-o mașină cu tineri istorici – plus britanicul Dennis Deletant, mai june decît toți – care mergeau la o conferință, la Chișinău. Ofițerii de la vama moldavă, foarte amabili. Pe lîngă ei, și două tinere domnișoare ofițerese în devenire (probabil făceau un fel de practică), în uniformă regulamentară, deloc blonde și cu un aer categoric mai românesc decît presupusa rusoaică cu ochi de gheață verde din videoclipul *Nikita* al lui Elton John. Nu-ți vine să crezi că aproape aceiași grăniceri – sau alți colegi de-ai lor – erau acum vreun an foarte duri cu mașinile venite dinspre România. Așa se scrie istoria: zîmbete, grimase, unde azi e zidul Berlinului, mîine e pod de flori – sau invers. Pentru cei sensibili la detalii, unul sare în ochi: imensa șapcă din uniforma ofițerilor bărbați, mare cît o tavă de pizza, după model rusesc. Verde sau albastră, cu fireturi diverse, aveți toate șansele s-o vedeți relativ des pe străzile capitalei moldave.

Paradoxal sau nu, șoseaua de pe teritoriul Republicii Moldova este ceva mai bună decît șoseaua de pe teritoriul românesc al Uniunii Europene! De-o parte și de alta – nuci, brazi, pe alocuri plantații de vii și, din loc în loc, pîlcuri de mesteceni. Nu vezi gunoaie aruncate. Dar ai ocazia să admiri (pe partea dreaptă, cum mergi spre Chișinău), pe o coamă de delușor, un impozant tanc sovietic din Al Doilea Război Mondial, dintre cele care i-au fugărit pe nemți pînă la Berlin. Un indicator spune că acolo este Memorialul „Victoria" – care pare mai curînd un *memento*: de la granița română a UE și-a NATO și pînă la Tiraspol, în republica Transnistrie (unde soldați ruși sînt cantonați temeinic de aproape 20 de ani și nu dau semne că ar pleca prea curînd), nu-s nici 200 de kilometri. În fine. Șmecher tancul de pe delușor, a rămas înțepenit tot cu țeava spre Vest!

Din momentul în care am ajuns în Chișinău – și am tras la Hotelul Codru (care-i „frate" cu mulți cetățeni din România care ajung prin zonă) – nu mi-au trebuit decît vreo două ore pentru a afla că astenia acestei primăveri moldave are o miză de-a dreptul geopolitică. Pentru că aceasta este diferența dintre politică și beție: după o alcoolizare puternică, capul te doare a doua zi, dimineața; pe cînd în politică, mahmureala se instalează înainte de-a gusta propriu-zis din eveniment.

Despre ce e vorba: anul acesta, la adăpostul enormei capacități de legitimare a Istoriei, Moscova s-a gîndit să mai producă o manifestare de forță & *soft power* (nu că i-ar fi lipsit așa ceva în ultima vreme – vezi Georgia, Ucraina sau Kîrghîstan). Pe 9 mai a.c. se vor împlini 65 de ani de la înfrîngerea nazismului. Drept care rușii au pregătit o mare paradă în Piața Roșie, la care au invitat să participe soldați și din alte republici ex-sovietice. În mod normal, la Chișinău s-a pornit polemica (este exact ceea ce Moscova estima, de altfel, dat fiind că ea este direct interesată în șubrezirea actualei alianțe prooccidentale aflate la guvernare în Republicii Moldova). Problema este destul de spinoasă: teoretic, pe caldarîmul Pieței Roșii vor defila urmașii celor care l-au învins pe Hitler. Practic, e greu de demonstrat că basarabenii anului 1945 au fost printre învingători (mai curînd au fost, mă temtem, printre învinși). Un lucru e cert: n-a fost nici o fericire să scapi de Hitler doar pentru a intra pe mîinile lui Stalin. În măsura în care povestitorul se poate implica spunîndu-și părerea, cred că propunerea inițială a președintelui interimar Ghimpu era varianta optimă: anume, ca la Moscova să meargă o delegație oficială a Republicii Moldova, dar fără soldați. Ușor de spus, greu de făcut – pentru că e la fel de ușor de bănuit că, dacă actualul guvern moldav nu și-ar fi trimis soldații, Rusia ar fi găsit lesne cîteva puncte sensibile pe care să apese cît să doară: bunăoară, prețul la gaze; sau vinurile și spirtoasele moldovenești în care, ca prin farmec, se puteau găsi oricînd *ceva mai tale*, și importurile s-ar fi sistat peste noapte (cum s-a mai întîmplat în anii din urmă).

Adin, dva, tri – *fiii lui Ștefan pe caldarîmul Pieței Roșii*

La ora la care scriu, soldații Chișinăului probabil că-și lustruiesc bocancii, fără tragere de inimă. Cînd ești vecin cu Rusia, drumul spre reala independență este, cum spuneam, relativ curat și fără peturi – dar e de două ori mai lung.

***Adrian Cioroianu** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București.*

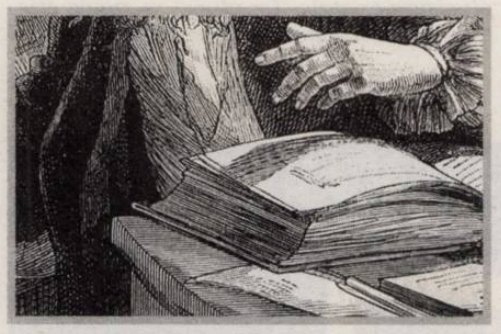

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

Bonjuriștii de ieri

Cînd prin anii '40 ai secolului al XIX-lea, o serie de tineri boieri se întorc în patrie cu studii pe la Universitățile Apusului, nimeni nu se grăbește să-i folosească și nimeni nu se gîndește că ar putea avea vreo utilitate „profesională". Există o mare deosebire între apetența aristocrației de a-și trimite odraslele la studii și la învățarea unei meserii și atitudinea societății față de practicarea acestei meserii. Ingineri de drumuri și poduri, ingineri de mine, doctori, profesori, avocați, fiii de boieri au, cel puțin într-o primă fază, această pornire a aplicării unor idei primite. Dar drumul nu le este deloc accesibil. Mai întîi, au de luptat cu „gura lumii" care nu vede deloc cu ochi buni un astfel de lucru. Apoi, posturile, chiar și existente, nu sînt întotdeauna pentru ei. Și, în fine, cu inexistența unor astfel de domenii pe care puterea nu se grăbește să le înființeze sau să le recunoască utilitatea.

La 1847, Rosetti ridică la București o „librărie", unde se vînd cărți, dar și șampanie, hîrtie și cașcaval.

Prima mărturie îi aparține lui Nicolae Krețulescu; el surprinde foarte bine opoziția clasei din care face parte și apoi pe cea a societății în care trebuie să practice această meserie. Mai întîi de toate aristocrația judecă legătura dintre educație și profesie, cu totul diferit. Profesia poate fi înscrisă eventual pe o diplomă, dar de aici pînă la a fi pusă în aplicare este cale lungă. Să-l ascultăm pe Nicolae Krețulescu, întors de la Paris cu o diplomă de doctor, în anul de grație 1840: „puțin după sosirea mea în București am presentat și eu într-o seară comisiunii medicale diploma mea de doctor în medicină. Membrii comisiunei și-o trecură din mînă în mînă, uitîndu-se la dînsa cu multă atenție și cu multă curiozitate. Ca toată lumea în București se mira și ei cum un fecior de boier mare a putut să-și lase poziținea în societate și să se facă doctor". Poziținea în societate de care vorbește Krețulescu este încă foarte importantă pentru această aristocrație. Ce „lovitură cumplită" fu pentru aceeași aristocrație alegerea lui C.A. Rosetti! La 1847, Rosetti, fiul lui Alexandru Rosetti și al Elenei Obedeanu, ridică la București, împreună cu E. Winterhalder și E. Grant, o „librărie", unde se vînd cărți, dar și șampanie, hîrtie și cașcaval. Se spune că mătușa, o Obedeanu, ieșind la plimbare ar fi zărit din trăsură, atîrnînd pe una din prăvăliile de la Cișmeaua Roșie o firmă: „Librăria Rosetti & Wintherhalder". Dincolo de leșinul caricatural și teatral, sentința pusă acestei „isprăvi" oglindește foarte bine atitudinea acestei boierimi: „Auzi, auzi! Rosetache negustor! Ne-a făcut familia de rîs".

Reacția celorlalți se înscrie cam în același registru. O spune tot Nicolae Krețulescu, atunci cînd împreună cu Alexandru Golescu-Arăpilă, alt boier cu diplomă pariziană de inginer în drumuri și poduri, pe un drum de provincie, la Băicoi, sînt recunoscuți și compătimiți pentru alegerea făcută. „Uite-te de vezi ce-au ajuns astăzi feciorii de boieri, un Golescu care măsoară drumurile și un Krețulescu doctor", vorbele sînt spuse de doi negustori, aspiranți la statutul de boier și departe de a înțelege gestul. Chiar și așa, fiii de boier „profesionalizați" reușesc destul de greu să obțină un post în domeniul în care s-au pregătit. Nicolae Krețulescu este sfătuit de vodă Ghica să „lase în lături medicina" și să urmeze „cariera părinților și moșilor săi", cu alte cuvinte dregătoria și politica. Va trebui să insiste, să uzeze de alte relații pentru a înființa școala de chirurgie de la spitalul Colțea, pentru a primi un post de medic. În aceeași situație se află și Ion Ghica, descendentul unei alte mari familii boierești, rudă cu Alexandru vodă Ghica și Grigore vodă Ghica. Întors de la Paris, în 1841, cu o diplomă de inginer de la Școala de mine, Ghica visa să se implice în exploatarea salinelor sau să obțină un post de profesor. În ciuda rubedeniilor cu slujbe importante în aparatul de stat, lui Ghica nu i se oferă un post, ci o isprăvnicie: „adresînd o cerere de catedră, m-am pomenit chemat de nenea mare (așa-i ziceam în familie lui Mihalache Ghica, fratelui celui mare al lui vodă), care-mi propune să-mi aleg o prefectură orișicare, afară de cea de la Craiova și de la Focșani". Ghica declină „onoarea" ce i se făcuse, prin invocarea lipsei de experiență, ceea ce-l va cataloga drept revoluționar, obligîndu-l să plece la Iași unde obține catedra mult dorită. Nu însă pentru mult timp.

Nici societatea de astăzi nu pare pregătită să-și folosească tinerii formați aiurea. Motivele sînt evident altele și poate mult mai puternice decît cele de ieri, dar cine știe… poate într-o zi porțile le vor fi deschise.

***Constanța Vintilă-Ghițulescu** este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din București.*

anti nostalgia

Oglinzi paralele

„Într-adevăr, dacă Armindenul anului acestuia a fost – ca întotdeauna – o sărbătoare universală, sensul pe care noi i l-am acordat a fost unul de unitate națională, de cimentare și deplină afirmare a clasei muncitorești în corpul națiunii. (...) Ziua aceasta a însemnat sărbătorirea și legămîntul muncitorimii românești pentru apărarea și cimentarea unității și independenței naționale.

Lucrul a fost subliniat de către președintele Consiliului de Miniștri, dl Armand Călinescu, ca și de ministrul muncii, dl Mihail Ralea, ale căror cuvîntări au cules îndelungi și călduroase aplauze ale muncitorimii strînse la «Aro», în congresul breslelor.

1 Mai 1939 a arătat o dată mai mult că muncitorimea este – în toate timpurile și sub orice semn – temeiul, baza și substanța Națiunii, chezășia prosperității ei în pace și apărătoarea ei atunci cînd Patria o cere.

Acesta e sensul nou pe care l-a cunoscut ieri o veche și eternă sărbătoare muncitorească." *(Timpul,* an III, nr. 717, 3 V 1939)

„Comisia centrală a tineretului comunist din Capitală compusă din comuniștii: Ceaușescu Nicolae, cizmar, Alexandru Răducanu, metalurgist la atelierul «Leonida», și un tînăr ceferist în curs de identificare a ținut aseară o ședință clandestină în legătură cu activitatea tineretului comunist din Capitală. S-au făcut reproșuri delegatului de la CFR că nu a scos mai mult tineret comunist și lucrători din atelierele Grivița la întrunirea și manifestația muncitorească din ziua de 1 Mai."

(Arhivele Statului București, fond Ministerul de Interne, inv. nr.1264/10, dosar nr. 3/1939, f.1; în vol. colectiv *23 August 1944*. I, *Documente 1939-1943,* Editura Științifică și Enciclopedică, 1984)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Clișee dragi

Asta e, nu ne putem abține: le folosim des, ne stau pe limbă, le avem la îndemînă, căci le avem de la părinții noștri și de la părinții părinților noștri. Am să încerc, în continuare, să fac o listă, desigur incompletă, cu lucrurile trăsnite pe care le spunem copiilor. Alături de ele vor sta răspunsul perfect pe care-l așteptăm de la ei și răspunsul pe care, invariabil, îl primim.

Pe cine iubești mai mult, pe mama sau pe tata?

Răspuns curent: Pe nici unul, *sau* Pe amîndoi.

Răspuns așteptat: Pe mama, fiindcă are grijă de mine cînd sînt bolnav și mă ceartă ori de cîte ori fac o greșeală, dar asta numai ca să mă îndrept, iar pe tata fiindcă nu mă lasă să fac ce vreau, dar o face spre binele meu, altfel cine știe pe ce căi greșite aș putea s-o apuc.

Ai supărat-o pe doamna educatoare?

Răspuns curent: Nu.

Răspuns așteptat: Deși mi-am adus aminte de toate sfaturile bune pe care mi le dai în fiecare dimineață, am supărat-o pe doamna la ora 9, cînd nu am vrut să mănînc repede tot pachețelul, la ora 10, cînd am vrut să mă mai joc un pic și la ora 12, cînd n-am vrut să mă așez la masă fără să mă spăl pe mîini.

De ce ai spart cana?

Răspuns curent: ridicare din umeri.

Răspuns așteptat: Atunci cînd am încercat să trec peste prag, talpa mea s-a ridicat cu cîțiva centimetri mai jos decît este scris în standardele din manualul intrării în siguranță în bucătărie, iar forța gravitațională a tras spre podea cana pe care nu o țineam strîns cu degetele așa cum tu, întotdeauna înțeleaptă și prevăzătoare, mi-ai spus să fac.

Ai fost cuminte la bunici?

Răspuns curent: Așa și-așa.

Răspuns așteptat: Conform standardelor ocupaționale impuse de ei, nu. Conform celor enunțate de tine, da.

Potolește-te, că ne facem de rîs! (cu varianta: *Potolește-te, că rîd copiii de tine!)*

Reacție curentă: nu se potolește.

Reacție (rapidă) așteptată: să se potolească. *Motivație*: Știu că îți dorești ca tot ceea ce ai sădit bun și drept în mintea și sufletul meu să fie recunoscut și apreciat de cei din jur, e firesc să vrei să fiu un model pentru cei din generația mea, așa că îți voi asculta rugămintea. Aș vrea totuși să convenim amîndoi asupra limitelor în care nu mă fac de rîs.

De ce îl necăjești pe frățiorul tău?

Răspuns curent: Fiindcă nu-mi dă mașinuța.

Răspuns așteptat: N-am știut că luîndu-i mașinuța din mîini îl voi supăra, dar promit ca data viitoare să fiu mai atent la nevoile și dorințele lui.

Ce ai învățat azi la grădiniță?

Răspuns curent: Nimic, m-am jucat. *(în cel mai bun caz:* O poezie.)

Răspuns așteptat: (mai e nevoie să-l spun?!)

De ce nu vrei să mănînci (legume fierte/pasate)?

Răspuns curent: Nu mi-e foame.

Răspuns așteptat: Știu că legumele și fructele n-ar trebui să lipsească din alimentația nici unui om care vrea să fie sănătos, deci vreau să le mănînc, dar numai după ce mai pui niște morcovi.

Și, pentru cireașa de pe tort, un exemplu din propriul trecut de educator: pauza trecuse de mult, la o oră de matematică, clasa întîi, mă pregăteam să spun esențialul, cînd: „Doamna, îmi dați voie la toaletă?“. „De ce n-ai fost în pauză?“ – îl întreb oarecum iritată. „Fiindcă nu m-a trecut“ – a sosit răspunsul îmbibat de sentimente de vinovăție.

Lista ar putea continua. Pentru ca articolul să fie complet, ar trebui poate să ofer și varianta corectă a întrebărilor de mai sus. N-o fac din două motive: întîi, fiindcă nu există, apoi, fiindcă nimic nu poate înlocui plăcerea de a exersa, pe pielea noastră de părinți, un dialog fermecător, inutil și vechi de cînd lumea, cu copiii noștri.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Bio și tradiționale

Doamna Jeni, fosta mea bonă din Republica Moldova, spunea, profetic, că o să vină vremea în care vom înghiți doar „pastile de hrană“. Nu sîntem departe de aceasta nici azi, cînd cumpărăm tot mai multe „preambalate“ de la supermarket. De aceea e reconfortant să vezi că, pe ici, pe colo, mai există și cîte o alternativă la trendul principal standardiza(n)t.

Magazinele de produse tradiționale, precum și cele bio reprezintă două posibile alternative de acest gen. Și unele, și altele mută accentul de pe cantitate pe calitate. În cazul ambelor tipuri de produse nu contează atît cît de multe și cît de repede sînt făcute, ci cum, cu ce ingrediente și cu ce efecte asupra sănătății beneficiarilor.

Flavius Hadadea, farmacist, patronul (alături de soție) al magazinului „Bio“, ne lămurește că „bio“ înseamnă: „standard de calitate, certificat – conform legislației clară în domeniu“. Tot el ne explică cum produsele din magazinul lui, de pildă uleiul presat la rece sau vinul ecologic, necesită un proces de fabricație mai complicat și mai costisitor decît cele fabricate în serie: în cazul uleiului – cel mai sănătos este cel produs prin presare la rece. Dar această modalitate are și cel mai mic randament. Procedeele celelalte, mai moderne (încălzirea boabelor sau extracția chimică) pierd o mare parte din calitățile inițiale ale plantei.

La fel se întîmplă cu vinul ecologic: „se începe cu un proces de certificare a solului (pentru care acesta trebuie să treacă printr-o perioadă de conversie de trei ani în care nu este stropit cu chimicale). Apoi apar culturile, care nu trebuie tratate cu pesticide, ci cu produse naturale. La nivel de procesare: limpezirea se face prin răcire, iar în loc de sulfiți se arde sulf, și fumul respectiv e folosit pentru tratarea vinului“ (Flavius Hadadea).

Toate aceste proceduri determină o producție mai mică (cam între 30 și 50% din producția standard) și un preț mai mare. Lucru valabil în cazul tuturor produselor. Toate costă mai mult decît cele asemenea lor din magazinele obișnuite: „Cîrnații sînt 39 lei kg, mușchiul – 52. Pastrama – 49. Brînzeturile – 20, 30. O sticlă de vin – 7,50. Șerbetul – 11. Diferența de preț – e de 10-15 lei față de cele din supermarket“ – spune **George Filip,** patronul magazinului „Produse tradiționale“. Dar și pentru acestea, tehnologia de fabricație e mai complicată și de durată: „În general afumăturile le țin în niște recipiente foarte mari cu sare, după aceea le afumă. Am afumători chiar în curte: niște cabine din lemn. Mai fac o pastramă de vițel în baiț. Baițul ăsta e ca o zeamă, din vin, apă și condimente. După ce se sărează carnea se pune crudă, acolo: îi dă gust și o macerează.“

Dl Filip a vorbit, mai sus, despre producătorii lui din Tălmăceni, de lîngă Sibiu. O familie (soț, soție și doi părinți) pe care a întîlnit-o la un tîrg și care afumă cărnurile la ei acasă, natural. George Filip a pornit afacerea pentru că, pur și simplu, îi plăceau afumăturile. Și-a găsit producătorii și, după ce i-a testat, acum merge pe mîna lor și nu se plînge. Vinde slănină afumată, jambon, pastramă de vițel, pastramă de oaie afumată; cașcaval afumat, brînză de oaie, brînză de burduf; prăjituri, șerbeturi și siropuri de la o doamnă din Videle, suc de mere și vin.

Dl Hadadea, spre deosebire de dl Filip, e vegetarian. Și crede în hrana pe care o vinde. Îmi explică felul în care, din ce se găsește în magazinul lui, pot fi acoperite toate mesele zilei: dimineața îți faci pîine din făina integrală de acolo, cu pate din soia, gem, miere, cereale, fructe uscate, ceai; la prînz îți gătești legumele ecologice (care le vin din grădina de la Dor mărunt), și diversele feluri de orez și paste.

Partea bună – și comună – a celor două magazine este că ambele feluri de produse sînt naturale. Făcute fără e-uri, coloranți și conservanți. Și că cei doi proprietari sînt, ei înșiși, încrezători în propriile produse. De mers, le merge, nu se plîng: sînt „pe linia de plutire“, au clienții lor fideli. Mai ales că domeniile în care s-au „aventurat“ sînt ele însele la început: fiecare spune că mai sînt în jur de zece magazine de același tip în București.

Selma IUSUF

legende urbane

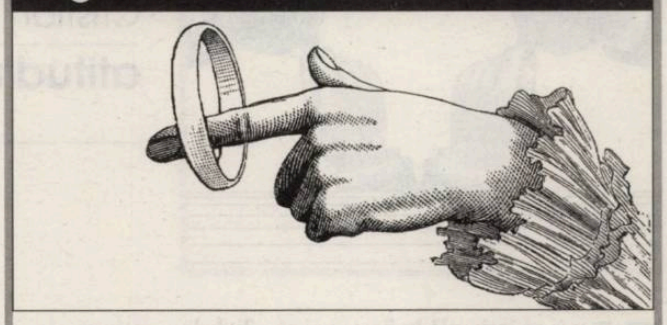

Spațiu personal

E de bine. De cîțiva ani, din ce în ce mai bine. Am început să învățăm să ne respectăm granița personală, haloul de aproximativ un metru (standard) recomandabil a nu fi încălcat într-o adunare urbană. Merg aproape zilnic cu metroul și am putut observa de-a lungul anilor că lumea nu mai simte nevoia să-și miroasă una alteia deodorantul, chiar dacă vagonul e aproape gol. Că nu-i musai să înghesui un alt individ din scaunul alăturat, cînd ai de unde alege. Că îți iei seama cînd te ții de bară cu tot cu jumatea de mînă a altuia sub mîna ta. Sau în autobuz, că nu-i foarte OK să stai ca o Loreleie despletită, cu toată freza pe bara scaunului. Nu de alta, dar poate te doare și pe tine cînd altcineva încearcă să se țină de bara aia. S-a scris antropologic mult, în corporații s-au făcut cursuri organizaționale despre diversele accepțiuni culturale ale granițelor spațiului personal la diferite popoare. Japonezul sfios și în ochi neprivitoriu, americanul cu dinți albi, direct și lejer sau francezul degrabă pupăciosu'. Spațiile noi, impersonale, fără gen, transnaționale – precum băncile, de pildă – au contribuit și ele la reașezarea granițelor personale într-un standard. Am învățat că nu e frumos să ne suflăm, literalmente, în ceafă la coadă. Spun că spațiile astea noi au decupat balonul în care ne mișcam în public, făcînd o măruntă observație asupra comportamentului indivizilor într-o poștă de tip vechi și una nouă. În poșta cu același aranjament interior de ani '60 lumea se înghesuie instinctiv. Tejgheaua de lemn, veche și scrijelită, zgîrcenia spațiului te îndeamnă mai abitir să te apropii de pensionarul din față care trimite ceva bani surorii din Caracal; numa' bine cît să citești pe misivă: „De la mine mai puțin, de la Dumnezeu mai mult“. În poșta nouă, poți cît de cît să te așezi și să completezi la formulare. Și aerul e schimbat; nu mai invită la colocvialitate (sau priviri ucigașe) între stătătorii la coadă. Pal-ul e aseptic, lemnul e gregar. Și clădirile noi de birouri au redefinit cumva slujbașul truditor în ele. Așa-numitele open-space-uri desființează intimitatea unui birou tradițional; însă, tocmai prin expunere, trasează un spațiu personal mult mai compus și mai strict. Nu se mai mănîncă brînză cu roșii pe birou. Cel mult, mai vezi cum stă colegul cu recolta Farmville pe Facebook. Într-adevăr, a durat ceva pînă cînd în România spațiul personal să capete granițe și să înceapă a fi respectat ca atare. Nu vorbesc de excepții (multe), dar, oriunde în lumea asta se va găsi cineva la supermaket care să vrea să știe ce mănînci la micul-dejun și cam de cîți bani ai cumpărat în coș. Lentoarea redobîndirii distanței de siguranță de la care interacționăm unul cu celălalt are o posibilă explicație. Iată de ce se judecau la 24 mai 1955 două familii care împărțeau (cu încă o a treia!) același apartament în fostul Uranus. Citez exact din procesul-verbal al cauzei judecată la Tribunalul Popular al Raionului V.I. Lenin, secția civilă 4950, București. Președinte – Iosif Blumenfeld. Asesor popular – Predescu Paraschiva. Grefier – Kostea C.: „Reclamantul declară că pîrîta a depozitat în hall mobilă din care cauză nu se poate trece prin acesta. Pîrîta arată că este vorba de un hall de trecere și că mobila este doar o bibliotecă care nu împiedică pe nimeni. Pîrîta a declarat că refuză să scoată acest dulap-bibliotecă. Reclamantul a declarat că e de acord să permită pîrîtei depozitarea unei alte mobile care poate sta în mijlocul camerei, de pildă o masă, dar nu permite depozitarea dulapului. Deci singura mobilă în litigiu ar rămîne dulapul bibliotecă depozitat în hallul repartizat în mod exclusiv reclamantului. Prin adresa 4990/955, S.G.L.-ului Lenin se confirmă din nou că spațiul locativ repartizat reclamantului este de 29 mtr.p. Ca urmare instanța urmează să dispună evacuarea dulapului bibliotecă a pîrîtei din hallul de trecere repartizat de către Oficiul de Închiriere înainte de apariția decretului 78/952. Cu recurs.“

29 de metri pătrați intimitate într-un apartament cu încă două familii. Baie, bucătărie – comune. Spațiu personal? Un moft.

***Selma Iusuf** este jurnalistă.*

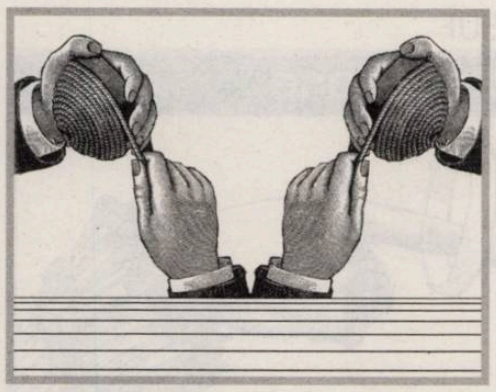

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Cum am devenit socialist

Nu ţi se întîmplă în fiecare zi să afli de la un fost prim-ministru român că te-a citat un fost ministru britanic. Tocmai asta mi s-a întîmplat săptămîna trecută. Premierul român este tocmai Adrian Năstase, persoană de care mă leagă o veche lipsă de simpatie, reciproc şi public asumată de amîndoi. Acesta scrie pe blogul său un post numit *„Ne pas stigmatiser le capitalisme, mais lui opposer des contre-pouvoirs“*. Acolo, Adrian Năstase citează un articol cu respectivul titlu apărut în *Libération*, semnat de Denis MacShane, fost ministru laburist. La care adaugă următorul P.S.: „Aştept comentariile voastre. Eu nu ştiam, spre exemplu, că, în străinătate, Christian (Cristian) Ghinea se dă socialist român!“.

Îi mulţumesc domnului prim-ministru pentru că mi-a adus la cunoştinţă articolul din *Libération* şi sper să-i lămuresc nedumerirea. Care este legitimă, cu excepţia detaliului că nu avea de unde să ştie că eu m-aş da socialist. E drept că aşa mă prezintă MacShane în acel articol. El vorbeşte acolo despre o dezbatere (online) organizată de revista *Social Europe Journal* pe marginea unui manifest numit *„The Good Society Project“*. Manifestul scris de Jon Cruddas (parlamentar britanic) şi Andrea Nahles (secretara generală a PSD german) a fost baza de plecare a unei dezbateri la care au fost invitaţi să scrie cîteva zeci de oameni de prin Europa. Dintre toţi, MacShane s-a găsit să mă citeze tocmai pe mine şi zice chiar aşa: „În cadrul acestei dezbateri londoneze, un socialist român, Christian Ghinea, a explicat beneficiile *dumping*-ului social pentru muncitorii din ţara sa“.

Povestea cu H-ul în plus este simplă, exasperantă şi o spun doar să nu creadă cineva că îmi pocesc numele să pară mai cu moţ. Domnule Năstase, Microsoft e de vină, pe cuvîntul meu de fost pionier! Programul Word are ceva cu „Cristian“ şi îi pune mereu un „H“ din autocorectura englezească; mi se întîmplă mereu. Cît despre „socialist“, povestea e chiar mai simplă. Fiind o dezbatere organizată de nişte social-democraţi, omul o fi crezut că numai respectivii pot scrie acolo. Tot pe cuvînt de pionier, domnule Năstase, eu mi-am făcut datoria şi le-am răspuns la invitaţie zicînd că nu sînt de stînga, dar ei au zis că nu e nici o problemă, acceptă opinii şi de la oameni defecţi.

Citind eu manifestul şi opiniile de la acel moment, mi s-a părut că se încerca o contrarevoluţie: cu vînt în pupă de la criza economică, stînga aia veche, dură şi pură se întorcea cu cuţitul în dinţi împotriva trădătorilor, alde Blair, Schroder şi alţi adepţi ai celei de-a treia căi. De altfel, şi Cruddas şi Nahles sînt lideri ai aripilor stîngi din partidele lor. Din cîte ţin minte, Adrian Năstase se situa pe sine de partea lui Blair et Co, pe cînd era mai mult decît nepotul unei celebre mătuşi, ascuns sub fustele Parlamentului.

Deci, manifestul în sine şi majoritatea covîrşitoare a opiniilor de acolo veneau dinspre stînga dură cu accente *trendy*. În general, ideea era: capitalismul e naşpa şi criminal, trebuie să-i repudiem pe trădători şi să ne întoarcem la socialismul de bază. Articolul meu se numea *„Politics before Economy and Ideology before Reality?“*. Executam acolo nişte contre faţă de anumite soluţii propuse de cei doi, soluţii care brutalizau realitatea de dragul ideologiei.

De pildă, preferinţa ideologică a autorilor faţă de sistemele de pensii *pay-as-you-go* (PAYG) – adică sistemul clasic în care actualii pensionari primesc pensia din plăţile actualilor salariaţi). Autorii propun ca statul să respingă pensiile de tip asigurare (plăteşti cînd eşti salariat şi primeşti banii mai tîrziu) şi să rămînă doar sisteme PAYG „atît în sectorul public cît şi în cel privat“. Traduc aici fragmentul relevant din critica mea: „Autorii par să explice răspîndirea acestui sistem de pensii în ultimele decenii ca un efect al aşa-numitului «consens neoliberal». Dar în acest caz puterea de influenţă a ideilor este exagerată. În realitate, sistemele-asigurare s-au răspîndit ca suplimente la PAYG, din cauza îmbătrînirii populaţiei şi declinului muncitorimii industriale. Cu tot mai puţini muncitori şi tot mai mulţi pensionari, sistemele PAYG sînt suprasolicitate şi nu e clar cum o preferinţă ideologică pentru ele poate schimba această realitate. Putem lua exemplul unui sistem public PAYG care şi-a depăşit deja limitele, acela din ţara mea. Avem un număr aproape egal de pensionari şi angajaţi. Dată fiind această situaţie, ar trebui să alegem pe criterii ideologice între un sistem public PAYG şi pensiile-asigurare? Aş fi fericit dacă am găsi soluţii de a face actualul PAYG măcar sustenabil, dar sîntem departe de asta (anul acesta am transferat 1,5 miliarde euro de la bugetul de stat la cel de pensii pentru a-i evita falimentul). O altă propunere cu efecte controversate în România ar fi: «un salariu minim european, corespunzător venitului mediu naţional, care să limiteze diferenţele de salarizare în Europa şi să prevină *dumping*-ul social». Poate că propunerea sună bine, dar care ar fi diferenţa practică faţă de sistemul actual, care nu e reglementat la nivel UE? În practică, salariile minime stabilite la nivel naţional sînt legate (formal sau nu) de venitul mediu naţional. Salariul minim în România (în jur de 200 de euro) corespunde unui salariu mediu de 430 de euro (în 2008), care este mai puţin decît salariul minim în Europa de Vest. Mai mult chiar, *dumping*-ul social în Vest este cel mai bun lucru care s-a întîmplat muncitorilor români în ultimii ani, din moment ce companiile occidentale au relocat job-urile aici. Desigur, am prefera să avem venituri occidentale, dar alegerea reală este între job-urile pe care le avem acum şi şomaj. Deşi aceste venituri pot părea derizorii celor din Vest, salariile plătite de companii care au relocat activităţi în România au ajutat la creşterea venitului nominal cu 75%, între 2005 şi 2008. Deci, care este cea mai bună opţiune pentru un român dornic să ajute la construirea Bunei Societăţi propusă de autori? Prevenirea *dumping*-ului social pentru a proteja job-urile din Vest? Nu prea cred“.

Aceasta a fost ideea care l-a făcut pe Denis MacShane să scrie în *Libération* că poate ei văd acolo „delocalizarea ca pe o crimă a capitalismului contra muncitorilor“, dar dinspre cealaltă parte a delocalizării se poate vedea altfel, astfel încît stînga se vede confruntată cu propria incoerenţă. Ceea ce era chiar scopul meu. Deci, chiar nesocialist fiind, am apărat stînga bună, a domnilor Năstase şi Blair, de stînga rea, şi pe muncitorii români de protecţionismul occidental.

Istodor ia la întrebări Statul

Ciprian Popescu,

comuna Mitoc-Botoşani

De ce nu se face nimic în privinţa electrificării întregii comune?

Se face, se face, am cerut la judeţ, la organele de la electrificare, dar să vă spun drept nu prea vrea nimeni să ne ajute. Păi, sîntem mulţi bătrîni, pe la noi nu se rătăceşte nimeni că sîntem departe de naţională. Ce să mai avem noi aspiraţie la curent, cine să plătească factura, că lumea e fără bani, pensii de pensionari amăriţi, pensii de andicap, e vai de mama noastră, vreţi să vedeţi cum se moare la om? Veniţi la noi în sat. Moare unul, gata, se duce sămînţa. Ce să pui electrificare? Nu ne-am descurcat noi pînă la o vîrstă, cum să ne descurcăm după asta. E lumea rea, urîcioasă, haină, nu poţi să te bazezi pe nimeni. Păi, ieri am vrut să cosesc. Am chemat la coasă unul. De ce să vină? Era mort de beat că luase ajutorul de andicap. Păi, cică e la mîini andicap, era mort de beat. Şi noi ne ştim între noi, că de atîta timp un copil nu s-a mai născut în locurile astea. Nici copii nu mai ai cu cine face. Ce să facă găina bătrînă? Pui? Nu mai poate, nu se mai face. Aşa că nu ne trebuie electrificare aşa. De dragul electrificării? Nu avem ce să mai facem acum, după ce-am aşteptat-o atît. Şi mai e ceva. Ţiganii şi-au tras singuri cablu, la ilegal. Vreau să cred că nu s-a făcut degeaba, ei sînt tineri, ei sînt mulţi, să aibă bucurie. Primarii cînd se aleg, se bat între ei cu electrificarea, cu renovarea, cu cîte şi mai cîte, păi, ce să-ţi mai vină să trăieşti pentru astea cînd tu n-ai bucurie de la celelalte. La oraş e teatru, e cinema, te mai uiţi, uiţi, dar acilea e crîşmă şi teve, teve şi crîşmă, unde e curent, e mereu aceleaşi mereu, aceleaşi. Uite d-asta nu avem electricitate peste tot.

PUBLICITATE

Coordonatoare: Adina POPESCU

TViitorul televiziunilor publice

Texte şi opinii de:

● Jiří BALVÍN (director general al Òčko TV din Republica Cehă)
„Scena politică se teme de instituţii independente“

● Rodica CULCER (jurnalistă)
„O televiziune cu adevărat publică“

● Marius DRAGOMIR (editor şi director de publicaţii la programul media al Institutului pentru o societate deschisă de la Londra)
„Un pariu pierdut“

● Ioan ONISEI (vicepreşedinte al Consiliului Naţional al Audiovizualului)
„Televiziunea publică în context european“

● Mark THOMPSON (editor la programul media al Institutului pentru o societate deschisă de la Londra)
„Modelul BBC nu poate fi exportat în ţările europene în tranziţie“

● Raluca TURCAN (deputat PD-L, preşedinta Comisiei pentru Cultură Arte şi Mijloace de Informare în masă din Camera Deputaţilor)
„Un nou început“

argument

În folosul public

DILEMA VECHE
TViitorul televiziunilor publice

Telespectatorii români îşi petrec în medie patru ore pe zi în faţa televizorului, într-o zi obişnuită de lucru, şi mai mult de cinci ore, în week-end. Este în continuare modalitatea cea mai populară de petrecere a timpului liber iar, conform ultimelor studii, încrederea românilor în televiziune o depăşeşte cu mult pe cea în instituţiile statului şi în politicieni. Totuşi, majoritatea telespectatorilor de la noi nu fac încă diferenţa între televiziunea publică şi posturile private, aşteptările lor fiind de regulă cam aceleaşi: ştiri care să conţină elemente de senzaţional *(infotainment)* şi programe de divertisment. În ultimii ani, Televiziunea Română – care, de-a lungul timpului, începînd cu 1990, s-a impus, oarecum în virtutea inerţiei, ca un lider constant de audienţă – a fost depăşită de două posturi private, PRO TV şi Antena 1. Însă o dezbatere despre ce reprezintă televiziunea publică (atît în România cît şi în alte state europene) iese din sfera audienţelor şi a concurenţei. Ceea ce nu ştiu telespectatorii români (pentru că nu au fost educaţi şi „formaţi“ în acest sens) este că programele de divertisment, pe care le pot urmări – să zicem – la PRO TV, nu trebuie să fie obligatoriu aceleaşi cu cele de la TVR, pentru a avea de unde alege cînd fac zapping. Loialitatea faţă de un post public de televiziune ar trebui să aibă la bază un alt set de criterii, cum ar fi ştiri imparţiale, programe de interes public, emisiuni culturale de calitate etc. Britanicii, de pildă, cunosc de mai bine de 80 de ani aceste criterii, de aceea BBC-ul face parte din „cultura“ locală şi reprezintă un etalon în materie de televiziune.

În majoritatea ţărilor din Europa de Est, televiziunile publice au fost moştenite de la vechile regimuri, acele „întreprinderi“ responsabile cu propaganda, care ori ar fi trebuit desfiinţate, ori restructurate din temelii. Principala luptă care s-a dus a fost cea legată de depolitizarea acestor instituţii, căci atît angajaţii lor cît şi telespectatorii loiali căpătaseră obişnuinţa că o televiziune publică trebuie să fie, în mod firesc, „goarna“ partidelor aflate la putere. O altă problemă a fost cea a reducerii de personal, căci nu era nevoie de un „combinat“ întreg pentru a servi interesele publice, mai ales că externalizarea producţiilor ar fi presupus implicarea unor jurnalişti/producători/ realizatori independenţi care, de regulă, sînt imparţiali. În unele cazuri, reformele care s-au impus au avut succes (pornind de la o legislaţie care să le sprijine), în altele, lucrurile au rămas la nesfîrşit în aşteptare. (**A. P.**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiţi ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 6 mai, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu şi Dragoş Ghiţulete.

Ioan ONISEI

Televiziunea publică în context european

Cu ceva timp în urmă, am primit un telefon de la redactorul-şef al *Dilemei vechi*, Mircea Vasilescu, care mă întreba dacă aş fi de acord să scriu despre televiziunile publice, în contextul unui „dosar" pe care prestigioasa publicaţie urma să îl propună, spre examinare, cititorilor. Acceptînd „provocarea", am rugat-o pe coordonatoarea temei, Adina Popescu, să-mi sugereze din ce unghi, cu ce „tăietură" – cum spun jurnaliştii – să abordez subiectul. Mi-a sugerat cîteva „puncte de discuţie" pe care, eventual, să le ating din perspectiva Consiliului Naţional al Audiovizualului. Ceea ce urmează, nu este, însă, o abordare din această perspectivă.

CNA nu are, potrivit Legii Audiovizualului, nici o responsabilitate directă în legătură cu organizarea, funcţionarea şi, mai ales, îndeplinirea misiunii de serviciu public de către Societatea Română de Televiziune (SRTV). Organizarea serviciilor publice de radio şi televiziune şi controlul parlamentar asupra activităţilor lor sînt reglementate prin lege organică – Legea nr. 41 din 1994, republicată în 2008, după numeroase modificări. CNA îşi spune cuvîntul în legătură cu programele televiziunii publice, numai în măsura în care îşi exprimă, prin vot, concluziile asupra conţinutului unor emisiuni din perspectiva respectării normelor legale privind protecţia minorilor, a demnităţii umane şi a dreptului asupra propriei imagini, pluralismului de idei şi de opinii, corectei informări a publicului, publicităţii.

Preocupările legate de organizarea, funcţionarea, rolul şi misiunea radiodifuziunii publice au, cronologic, la nivel european, două repere importante. La 11 septembrie 1996, Comitetul Miniştrilor al Consiliului Europei adopta o recomandare în legătură cu asigurarea „garanţiei independenţei serviciilor publice de radiodifuziune". La 10 noiembrie 1997, unul dintre protocoalele adiacente Tratatului de la Amsterdam de modificare a Tratatului de constituire a Uniunii Europene privea „Sistemul radiodifuziunii publice în statele membre". Abordarea Uniunii Europene vizează, dincolo de libertatea de expresie şi de pluralism, mai ales problemele legate de libera concurenţă, inclusiv pe piaţa audiovizualului.

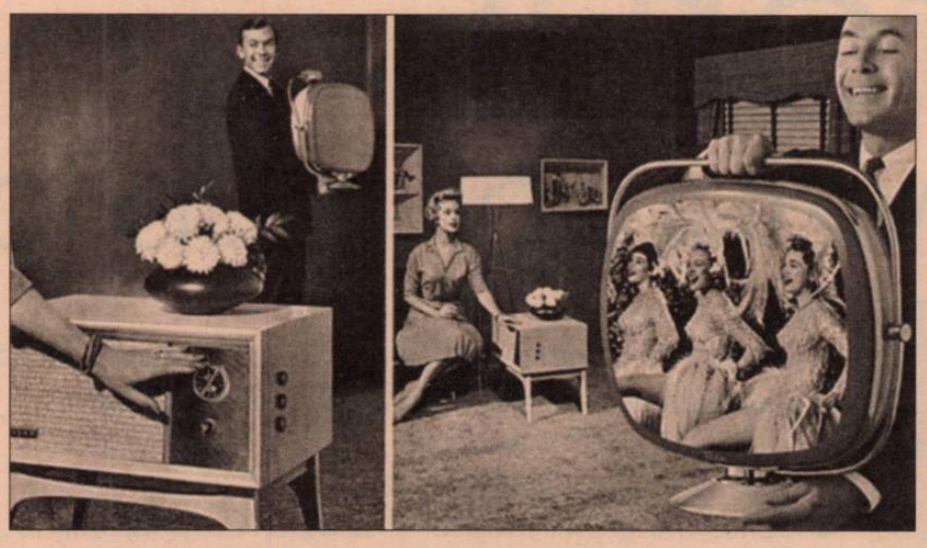

„Serviciile publice de radio şi de televiziune sînt autonome. Ele trebuie să garanteze grupurilor social-politice importante exercitarea dreptului la antenă. Organizarea acestor servicii şi controlul parlamentar asupra activităţii lor se reglementează prin lege organică."

Din Constituţia României

Situaţia televiziunii publice din ţara noastră ar trebui, aşadar, analizată, ţinînd cont de normele europene la care ne-am referit şi de evoluţiile organismelor similare din Uniunea Europeană, dar, mai cu seamă, de interesul public. O asemenea analiză ar scoate în evidenţă faptul că radiodifuziunea publică este, în egală măsură, o consecinţă şi o expresie a nivelului de democraţie dintr-o societate. În democraţiile consolidate din Vestul Europei, radiodifuzorii publici sînt independenţi faţă de puterea politică, şi pentru că dau dovadă de pluralism şi echidistanţă. Ei oferă, în îndeplinirea misiunii lor, programe educativ-formative şi culturale, cu pondere semnificativă.

Constituţia României prevede: „Serviciile publice de radio şi de televiziune sînt autonome. Ele trebuie să garanteze grupurilor social-politice importante exercitarea dreptului la antenă. Organizarea acestor servicii şi controlul parlamentar asupra activităţii lor se reglementează prin lege organică". Dar, în legătură cu aceste prevederi constituţionale, în vigoare şi astăzi, se impun cîteva comentarii. Mai întîi, trebuie să precizăm că „aşezarea" sub control parlamentar a serviciilor publice de radio şi televiziune este reglementată, sub o formă sau alta, şi de Constituţiile altor ţări. Controlul parlamentar al SRTV ar trebui să întărească ideea de serviciu aflat în interesul tuturor cetăţenilor, ferit de ingerinţe directe ale puterii executive, de exemplu, sau ale altor autorităţi publice. Apoi, reglementarea prin lege organică a organizării televiziunii publice ar fi trebuit să asigure stabilitatea şi independenţa. Adoptarea sau modificarea unei legi organice, pentru care este necesară o majoritate calificată de jumătate plus unu din numărul total de deputaţi şi senatori, ar trebui să reducă marja de manevră a unei majorităţi guvernamentale.

Legea consacră, declarativ, ideea de autonomie şi independenţă editorială: „Activitatea serviciilor publice de radiodifuziune şi de televiziune este autonomă şi independentă editorial. Autonomia şi independenţa editorială a serviciilor publice de radiodifuziune şi de televiziune sînt garantate prin lege, iar programele acestora sînt ocrotite de orice ingerinţă a autorităţilor publice, precum şi de influenţa oricăror partide, formaţiuni social-politice, organisme comerciale şi economice sau grupuri de presiune". Or, conducerea SRTV este asigurată de Consiliul de Administraţie, de un director general şi de comitetul director. Organismul de conducere, Consiliul de Administraţie, ca şi preşedintele acestuia sînt numiţi de către Parlament. Iar modul de desemnare şi structura componenţei Consiliului de Administraţie, ca şi sfera extrem de redusă de incompatibilităţi denotă, în continuare, caracterul politizat al conducerii SRTV. Prin „evoluţia" cadrului legal, în perioada 1994-2008, controlul parlamentar s-a „înăsprit" considerabil, legislativul căpătînd atributul de a putea demite, anual, Consiliul de Administraţie, în bloc, deci implicit şi pe preşedintele-director general al SRTV.

Faţă de situaţia actuală a şi din SRTV, reformarea televiziunii publice ar presupune, după părerea mea, două direcţii. Prima se referă la funcţionarea internă a instituţiei şi ar trebui să genereze responsabilizarea jurnaliştilor, înlocuirea oamenilor incompetenţi, asigurarea unui management competitiv, eficienţa şi transparenţa cheltuirii banilor publici. Cea de-a doua implică instituirea unui cadru legislativ care să permită, în sfîrşit, asigurarea independenţei faţă de politic. În prezent, există o iniţiativă legislativă a Ralucăi Turcan, aflată pe ordinea de zi a Comisiei pentru Cultură, Arte şi Mijloace de informare în masă a Senatului României. Ca elemente de noutate în această propunere legislativă merită menţionate: implicarea societăţii civile în desemnarea, pe criterii de competenţă şi profesionalism, a membrilor Consiliului de Administraţie şi separarea funcţiei de director general de cea de preşedinte al Consiliului de Administraţie. Astfel, directorul general va fi, potrivit propunerii legislative, angajat prin concurs de proiecte de management, va răspunde în faţa Consiliului de Administraţie, pentru activitatea sa. El ar putea fi demis de Consiliu numai în cazul unui management defectuos sau fraudulos. Practic, depolitizarea regimului acestei funcţii este esenţială. Ar fi un prim pas către ordonarea şi normalizarea sistemului intern de funcţionare a televiziunii publice. Învestit cu mai multă autoritate şi independent de chingile politice, directorul general poate demara, astfel, un necesar proces de restructurare şi de valorificare a personalului competent. Sub aspect economic, este evident faptul că ar trebui stabilită, prin lege, o taxă de genul celei de „solidaritate", ca în cazul BBC. Aceasta ar face Societatea Română de Televiziune mai puţin dependentă de executiv. Iar independenţa economică este un element important al asigurării independenţei editoriale.

Orice instituţie funcţionează eficient atunci cînd beneficiază de un set de reguli, concepute cu inteligenţă şi onestitate, care să-i ordoneze activitatea.

Orice instituţie funcţionează eficient atunci cînd, pe de o parte, beneficiază de un set de reguli, concepute cu inteligenţă şi onestitate, care să-i ordoneze activitatea. Şi cînd, pe de altă parte, armonizarea dintre angajaţii acesteia nu se reduce doar la o bună colaborare din punct de vedere profesional. Deontologia profesională, puterea de a judeca limpede şi imparţial, capacitatea de a ţine piept încercărilor de imixtiune rămîn condiţii decisive pentru îndeplinirea misiunii de serviciu public. (Re)cîştigarea încrederii publicului se face, însă, în timp.

Ioan Onisei *este vicepreşedinte al Consiliului Naţional al Audiovizualului.*

„Scena politică se teme de instituţii independente"

– Jiří Balvín despre televiziunea publică din Republica Cehă –

O instituţie viabilă. Cred că rolul televiziunilor publice este unul de lungă durată. Mai ales în situaţia actuală în care are loc o dezvoltare extraordinară a noilor tehnologii, televiziunea publică îşi pierde rolul său tradiţional şi ar trebui să se concentreze pe programe de ştiri şi reportaj. Ar trebui organizată o dezbatere publică la nivel naţional pe tema dacă avem nevoie de televiziune publică. În Cehia, avem o televiziune publică care este, mulţumită plătitorilor de taxe, o instituţie viabilă, o mie la sută, din punct de vedere economic. Totuşi, există interese specifice în ceea ce priveşte televiziunea publică, numeroase jocuri politice şi economice au loc în jurul acestei instituţii şi, în realitate, nimeni nu ştie cui îi folosesc.

Implicare politică marcantă. Dacă este vorba despre programele de ştiri şi reportaj, televiziunea publică nu ar trebui să se lase influenţată politic şi ar trebui să rămînă imparţială. Scena politică cehă a imprimat televiziunii o asemenea obişnuinţă încît, dacă se doreşte o schimbare în cadrul instituţiei, aceasta trebuie făcută de fiecare dată prin implicarea marcantă a influenţelor politice. Mai mult decît atît, în fapt nimeni nu doreşte asemenea schimbări, întrucît scena politică din ţară se teme de instituţii independente. În al doilea rînd, din munca la televiziunea cehă o duc mulţi foarte bine.

O dezvoltare haotică. Dezvoltarea televiziunii publice în Cehia este total haotică şi are loc cu adevărat sub influenţa puternică a partidelor politice, care nu sînt în stare să se decidă ce fel de statut ar trebui să aibă televiziunea cehă, între ce mantinele poate juca, dacă ar trebui să difuzeze reclame sau nu ş.a.m.d.

De cînd mă ştiu am fost un susţinător al televiziunii publice. Dar, într-adevăr, în contextul dezvoltării masive a noilor tehnologii, sînt convins că, la ora actuală, televiziunea publică nu mai are un rol indispensabil în peisajul mass-media.

Jiří Balvín *a fost director general al Televiziunii Cehe în perioada 2001-2002, şi în momentul de faţă este director general al Óčko TV, specializată în programe muzicale.*

traducere din limba cehă de Marius DRAGOMIR

„Modelul BBC nu poate fi exportat în țările europene în tranziție"

dialog cu Mark THOMPSON

Cum tratează BBC dezvoltarea new media şi a noilor tehnologii?

Corporaţia britanică de radiodifuziune (BBC) a jucat un rol esenţial în a se asigura că publicul are acces la producţia audiovizuală de înaltă calitate, pe platforme digitale cu difuzare liberă. A realizat acest lucru în două moduri. În primul rînd, conducerea BBC a luat în anii '90 o decizie strategică pe termen lung, de a investi intens în noua tehnologie şi în platformele online. Cel mai evident succes al acestei strategii a fost dezvoltarea timpurie a BBC Online pe www.bbc.co.uk. Datorită investiţiilor substanţiale şi a talentului jurnalistic, acest portal web include o gamă extraordinară de materiale şi generează un trafic imens, făcîndu-l unul dintre cele mai vizitate site-uri de conţinut *(content-based)* din Europa.

Din 2007, serviciul online a dat posibilitatea utilizatorilor să transmită şi să primească date în timp real *(streaming),* prin urmărirea sau ascultarea programelor de radio şi TV, pe computerele lor, timp de o săptămînă după difuzarea programată. Această facilitate a devenit foarte populară.

În al doilea rînd, corporaţia a colaborat îndeaproape cu parteneri din sectoare media comerciale şi necomerciale. Marea realizare a acestei abordări de colaborare o reprezintă platforma digitală numită Freeview. Funcţionînd pe trei dintre cele şase *multiplex*-uri britanice pentru televiziune digitală terestră, Freeview oferă toate marile posturi britanice de televiziune analogică (ITV, Channel 4 şi Five, alături de BBC), precum şi alte canale – de exemplu, Sky TV al lui Rupert Murdoch, Virgin TV al lui Richard Branson şi multe posturi mici, inclusiv cîteva canale cu reluări (arhive) şi de teleshopping.

Mai mult de trei sferturi din populaţie primesc Freeview prin dispozitive de tip *set-top boxes,* care au devenit atît de răspîndite, încît „trauma" trecerii de la televiziunea analogică la cea digitală nu a fost, pînă acum, traumatică. Această trecere a început în anumite regiuni ale ţării şi urmează să se încheie în anul 2012.

În ce mod a funcţionat pentru BBC modelul bazat pe plata licenţei ?

Modelul bazat pe plata licenţei TV a funcţionat foarte bine. Taxa este mare: în momentul de faţă este de 168 de euro şi aduce un venit anual de patru miliarde de euro. Există cîţiva critici gălăgioşi ai acestei reglementări, dar majoritatea pare a fi mulţumită să plătească.

Studiile arată că mulţi oameni, dacă nu aproape toţi, ar fi chiar dispuşi să plătească puţin *mai mult* pentru serviciile BBC. Acest nivel de susţinere a publicului este de o importanţă vitală pentru BBC.

Bineînţeles, există o dezbatere dacă societatea primeşte „valoare pentru bani" din această taxă. Criticii afirmă, uneori, că cele mai populare posturi radio BBC de muzică – care au rating-uri foarte mari – ar trebui să fie transformate în societăţi comerciale.

Deşi este adevărat că aceste posturi nu furnizează „conţinut de servicii publice" clasic, BBC ajunge la milioane de oameni, care este posibil să nu le fi folosit serviciile în alte condiţii. BBC online este important din acelaşi motiv, cu toate că bbc.co.uk nu a reuşit să ajungă un site obligatoriu de accesat pentru „nativii digitali" mai tineri.

Ştirile imparţiale – condiţie prevăzută de lege

Cum a reuşit BBC să nu fie o instituţie publică influenţată politic?

Singurul motiv pentru care BBC a reuşit să reziste influenţei politice este faptul că toată lumea – politicieni şi publicul larg deopotrivă – acceptă importanţa independenţei BBC. Această independenţă este respectată drept o valoare culturală, protejînd astfel corporaţia.

În momente de înalt dramatism politic, precum Războiul din Suez din 1956, Războiul din Insulele Falklands din 1982 şi invazia din Irak în 2003, BBC a fost supus unei presiuni puternice de a nu critica guvernul. Această presiune nu a avut succes, de regulă. Dar asta nu înseamnă că presiunea nu va izbuti data viitoare. Tînăra generaţie – „nativii digitali" – se formează fără prezenţa puternică a BBC în viaţa lor. Cînd vor ajunge la maturitate, vor mai privi independenţa BBC drept o valoare esenţială? Nimeni nu ştie răspunsul la această întrebare.

Studiile arată că mulţi oameni, dacă nu aproape toţi, ar fi chiar dispuşi să plătească puţin mai mult pentru serviciile BBC. Acest nivel de susţinere a publicului este de o importanţă vitală pentru BBC.

Sînt BBC şi conceptul de televiziune publică privite drept indispensabile?

BBC este (încă) privit ca indispensabil. Este parte a vieţii naţionale, de mai bine de 80 de ani; nimeni nu-şi poate aminti de vremurile cînd nu era acolo.

Modelul BBC nu poate fi exportat în ţările europene aflate în tranziţie, pentru că instituţia nu poate fi separată de „ecologia" sa culturală. Spre exemplu, există în Regatul Unit o condiţie prevăzută de lege, care precizează că ştirile difuzate trebuie să fie imparţiale. Criticii spun, uneori, că asta înseamnă că publicul este condamnat să urmărească programe de ştiri „plicticoase", care încearcă mereu să fie „echilibrate" – nu ca ştirile părtinitoare şi incitante din alte ţări, cum sînt pe postul Fox TV al lui Murdoch în Statele Unite. Totuşi, studiile arată că există o susţinere puternică din partea populaţiei de *a păstra* programele de ştiri imparţiale!

BBC ocupă un loc central în viaţa culturală britanică, deoarece principiile de servicii media publice au fost „asimilate" în Regatul Unit. Ba chiar, principiile de servicii publice sînt populare datorită BBC.

Din acest motiv, propunerile de a împărţi taxa pentru licenţa TV între diferiţi operatori reprezintă o ameninţare pentru BBC. Oamenii nu plătesc taxa deoarece cred în „servicii media publice". Plătesc deoarece le place puţin, sau mult, din ceea ce face BBC.

traducere din limba engleză de Patricia MIHAIL

Mark Thompson *lucrează ca Website & Reports Editor la programul media al Institutului pentru o societate deschisă de la Londra. A nu fi confundat cu celălalt Mark Thompson care este directorul general al BBC.*

Florin IEPAN

O televiziune indispensabilă?

Se poate şi fără o televiziune publică. Exemplul cel mai la îndemînă este România. Televiziunea de la noi, denumită impropriu publică, nu a fost şi nici nu este publică. În trecutul apropiat, TVR a aparţinut familiei Ceauşescu. Dupa '89 ea a fost proprietatea lui Ion Iliescu – respectiv a puterii politice, oricare ar fi fost ea. În prezent, TVR aparţine numai propriilor ei angajaţi. Ar trebui să se numească Staţiunea balneară şi de ödihnă TVR. Avem de-a face cu o televiziune publică luată ostatică de către propriii angajaţi, care, fără scrupule, ne obligă să finanţăm din buzunarele noastre o instituţie ce nu foloseşte la nimic omului obişnuit.

Privind înapoi, mă întreb dacă TVR-ul nu trebuia desfiinţat imediat după '89. Sînt convins că istoria noastră ar fi fost alta fără acest fruct otrăvit. Am fi evitat evenimentele de la Tîrgu Mureş, mineriadele şi toate manipulările grosolane de la începutul anilor '90. Mă gîndesc la un experiment: ce s-ar întîmpla dacă TVR şi-ar înceta emisia pentru o zi? Convingerea mea ar fi că prea puţini oameni şi-ar da seama de producerea acestui „cataclism". Sînt convins că nici măcar o bună parte din angajaţii TVR nu şi-ar da seama de asta! Să nu fim ipocriţi, televiziunea publică este în halul în care este din cauza noastră, nu din cauza propriilor angajaţi. De ce să o reformeze ei? Nu au nici un motiv! Este o instituţie organizată ca pe vremea lui Ceauşescu, dar finanţată de România capitalistă.

În 1999, după îndelungate discuţii, TVR a semnat primul contract din istoria sa cu un producător independent autentic. Am produs 14 episoade din primul *travel* românesc – *Călător în Ţara Eclipsei* (titlu premonitoriu?). Concepţie, regie, filmare, montaj, muzică, grafică şi animaţie originale, versiune în limba engleză şi în română, totul pentru 1000 de euro, cu TVA inclus, pentru un episod de 26 de minute. Am triplat audienţa TVR pe tronsonul nostru orar. Majoritatea telespectatorilor erau convinşi că vizionează o producţie britanică sau americană despre România. La sfîrşitul contractului, siguri că am spart gheaţa şi că TVR se va deschide în sfîrşit către producătorii independenţi, aşa cum făceau de ani buni toate televiziunile din Vest, un director din TVR mi-a retezat-o scurt: „Sînteţi foarte buni, TVR-ul nu putea să producă un astfel de program, dar sînteţi prea scumpi pentru noi!".

Dacă vă imaginaţi că atitudinea TVR s-a schimbat în ultimii 11 ani, vă înşelaţi. Este în continuare cea mai ostilă televiziune publică din Europa, faţă de producătorii independenţi. De ce? Pentru că independentul este duşmanul de moarte al TVR-istului. El poate fi ales dintre mai mulţi independenţi, el poate fi „concediat", dacă nu îşi face treaba, şi nu ai nici o obligaţie faţă de el, după ce a terminat de produs un program. Nu trebuie să-i porţi de grijă, să-i faci rost de idei sau de echipamente, tichete de masă, bani de concediu, nu trebuie urmărit dacă vine sau nu la slujbă.

Anul trecut BBC concedia 4000 de angajaţi. Dar, tot anul trecut, în plină criză, la TVR se făceau angajări. Este tot timpul nevoie de oameni noi şi de personaje expirate de la televiziunile private, plus pilele, prietenii şi obligaţiile... Aşa a apărut un canal nou, TVR 3. Apoi, acelaşi TVR constată cu uimire că a rămas fără bani. Şi atunci Parlamentul intervine prompt şi TVR va primi cadou un nou preşedinte-director general care o să vină şi cu bani, şi cu sprijin politic ca să modifice legea, tot în defavoarea producătorilor independenţi. Cu banii astfel obţinuţi, probabil o să se „construiască" TVR 4, o altă aberaţie ca şi TVR 3. Toate se înscriu într-un tipar clar faţă de care proiectul de reformă al Ralucăi Turcan mi se pare o glumă. Colapsul total al TVR-ului este singura reformă posibilă.

Florin Iepan *este producător şi regizor de film documentar.*

Rodica CULCER

O televiziune cu adevărat publică

Spre mare mea uimire, de cînd am păşit pe poarta TVR am auzit frecvent afirmaţii de tipul „sîntem o televiziune de stat“ şi „trebuie să avem relaţii bune cu guvernul, pentru că... asta e!“. Era clar că, dacă înşişi angajaţii TVR nu făceau diferenţa între o televiziune de stat, finanţată integral de la buget, şi o televiziune publică, finanţată de cetăţeni prin taxa radio-tv, instituţia nu avea cum să fie receptivă la exigenţele jurnalismului independent, ci prefera să funcţioneze după principiul „capul ce se pleacă sabia nu-l taie“. Mai mult, ducînd acest mod de gîndire la extreme, unii au ajuns să fie scandalizaţi pentru că proiectul de lege iniţiat de Raluca Turcan prevede în ultima sa variantă ca numai societatea civilă, nu partidele politice, să nominalizeze candidaţi pentru Consiliile de Administraţie. Să trăieşti şi să munceşti fără tutelă politică pare de neconceput pentru unii dintre angajaţii TVR. Din fericire nu pentru toţi.

Modul de gîndire despre care am vorbit mai sus are explicaţii subiective şi obiective. Din prima categorie fac parte afinităţile politice ale unui important grup de angajaţi faţă de partidul care a configurat TVR la începutul anilor 1990 şi după 2000 şi fără aprobarea căruia nu ajungeai şi nu rămîneai în TVR. Teama că partidul şi-ar putea pierde poziţia dominantă în interiorul instituţiei şi, odată cu el, cei care i-au fost şi-i sînt încă fideli se exprimă astăzi în teama pe care o simt cei angajaţi politic faţă de politizare. Mai interesante pentru noi sînt însă motivele obiective, pentru că nu toţi angajaţii TVR au loialităţi politice, dar toţi ştiu că televiziunea publică a fost întotdeauna supusă presiunilor politce şi că nimeni nu a scăpat de pedeapsă dacă a supărat puterea. Faptul că aceşti oameni au dreptate ne arată şi care sînt punctele vulnerabile ale Legii 41/1994, după care funcţionează serviciile publice de radio şi televiziune şi justifică demersul politic ce vizează schimbarea acestei legi. Pe scurt, legea „veche“ formalizează dependenţa absolută a TVR şi SRR de factorul politic, pentru că majoritatea parlamentară poate practic să schimbe conducerea celor două instituţii în fiecare an prin respingerea raportului de activitate. În consecinţă, conducerea acestor servicii nu este niciodată protejată de schimbările politice, iar preşedintele-director general este nevoit să-şi negocieze sprijinul politic în Parlament, subordonînd grila de programe şi linia editorială obiectivului păstrării funcţiei. Unde mai punem că însăşi funcţia de preşedinte-director general este politizată, ocupantul ei fiind votat de Parlament, de regulă în urma unui troc politic. Cei care, mizînd pe lipsa de informare generală, afirmă nonşalant că nu schimbarea legii garantează depolitizarea SRTV, ci numirea la conducere a unui jurnalist din mediul privat (adică obişnuit să asculte de patron!), ar face bine să citească legea măcar după ce au emis aceste enormităţi, dacă nu au făcut-o înainte de a glăsui.

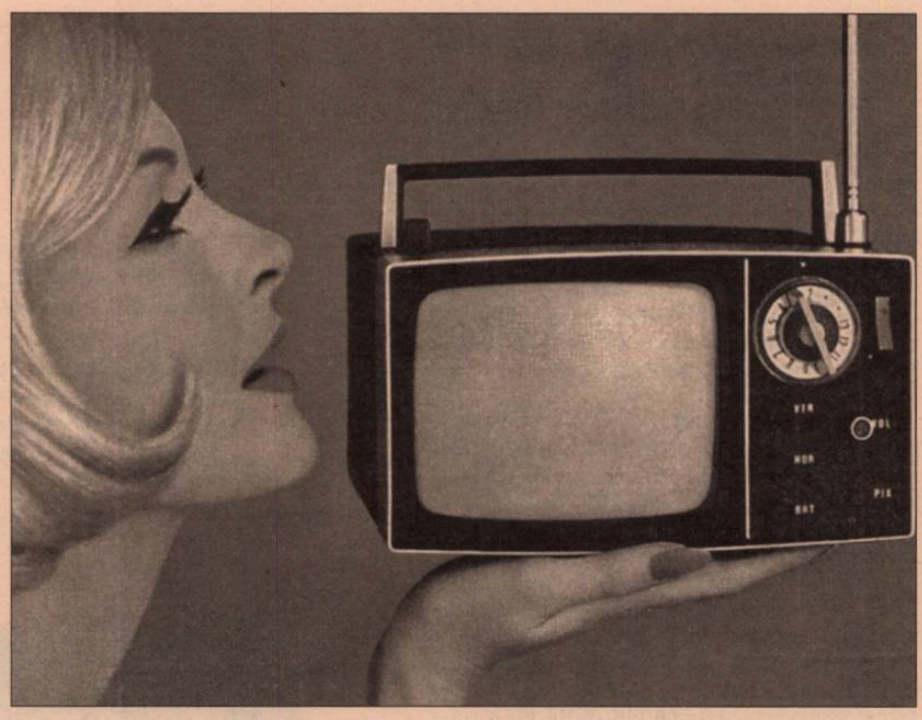

Să trăieşti şi să munceşti fără tutelă politică pare de neconceput pentru unii dintre angajaţii TVR.

Judecînd prin prisma efectelor Legii 41, faptul că noul proiect de lege separă funcţia de preşedinte al Consiliului de Administraţie de cea de director general este binevenit, cum tot binevenită este şi eliminarea posibilităţii de a demite întregul Consiliu de Administraţie în momentul prezentării raportului de activitate. Sistemul propus de proiectul Ralucăi Turcan asigură o oarecare protecţie angajaţilor televiziunii publice, deoarece, dacă preşedintele Consiliului de Administraţie este votat de Parlament, în schimb, directorul general este selectat în baza unui concurs, fiind protejat oarecum de idiosincrasiile partidelor politice. Aşa se întîmplă, de altfel, în toate ţările europene în care televiziunile publice şi-au cîştigat reputaţia de independenţă faţă de putere. Şi nicăieri nu sînt incluşi reprezentanţii salariaţilor în Consiliul de Administraţie, ca la noi în baza legii 41, pentru că ar fi în conflict de interese: nu poţi să administrezi resursele şi să beneficiezi de ele în acelaşi timp. Acolo unde lucrurile funcţionează – la BBC, ZDF sau SVT (televiziunea publică suedeză) – Consiliul de Administraţie exercită un control exterior, imparţial şi obiectiv asupra activităţii instituţiei şi nu o folosesc pentru a-şi promova propriile creaţii muzicale sau dramaturgice sau pentru a le asigura un regim privilegiat rudelor angajate în TVR. Exemplele sînt, din păcate, numeroase. Noua lege prevede însă că nu pot fi membri în Consiliul de Administraţie cei care au rude de gradul I sau II care lucrează în TVR, ceea ce explică furia detractorilor ei.

Chiar şi aşa însă, cu toate schimbările care ne apropie de modelele consacrate în UE (cu excepţia modelului francez, pe care ar trebui să-l evităm, căci acolo şeful statului îl numeşte prin decret pe preşedintele televiziunii publice!), nici noua lege nu merge pînă unde ar trebui să meargă, şi anume pînă unde a mers legea suedeză, care cere televiziunii publice „să supună unei examinări severe autorităţile precum şi organizaţiile şi companiile private care afectează direct interesul public şi să urmărească activităţile acestora şi ale altor instituţii“. Aşa se defineşte misiunea publică, nu prin deziderate pioase. Şi tot în Suedia legea prevede ca mandatul conducerii SVT să se încheie întotdeauna la un an după alegerile legislative, tocmai pentru ca el să nu se suprapună cu ciclul electoral.

Desigur, mai avem pînă la modelul suedez, la modelul BBC putem doar să visăm şi ar fi o minune ca proiectul Ralucăi Turcan să fie adoptat fără să fie mutilat de partide, mai ales de cele care şi-au asigurat de-a lungul anilor o adevărată coloană a cincea în TVR. Depolitizarea instituţiilor publice, inclusiv a TVR, este, însă, o condiţie *sine-qua-non* a progresului, pentru că politizarea le-a paralizat, le-a inhibat competitivitatea şi le-a deturnat de la misiunea lor publică. Ca o buruiană care distruge grădina, presiunea politică a omorît creativitatea, curajul şi spiritul liber, care definesc jurnalismul autentic. Ca să fie, aşadar, cu adevărat publică, televiziunea trebuie să se elibereze şi să se protejeze de politicieni. Depolitizarea nu poate rezulta decît dintr-o decizie politică, ceea ce face ca pariul pentru noua lege a SRTV să aibă o miză imensă.

Rodica Culcer *este jurnalistă.*

PUBLICITATE

Nu-ţi mai bate capul
cum să fii mai bun la BAC.
Ia-ţi din timp Permisul ECDL!

3880 elevi, din 128 licee şi-au echivalat în acest an examenul de competenţe digitale de la BAC cu Permisul ECDL.

Fă un pas înaintea colegilor şi obţine certificarea ECDL care îţi asigură recunoaşterea competenţelor digitale la BAC şi oriunde în Europa.

Caută informaţii despre centrele ECDL din şcoli sau din afara acestora pe **www.ecdl.org.ro** şi înscrie-te din timp.

ECDL ROMANIA

Str. Mendeleev nr 7-15, mezanin, sector 1
Tel: **021 316 99 22**
E-mail: **office@ecdl.org.ro**

Pe scurt, despre TVR

TVR îşi desfăşoară activitatea sub controlul Parlamentului, în conformitate cu Legea nr. 41/1994. Preşedintele Consiliului de Administraţie este numit de către Parlament, pe o perioadă de patru ani. Consiliul de Administraţie al TVR cuprinde 13 persoane, desemnate prin votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor.

Număr de angajaţi: 3569 (dintre care 2988 la Bucureşti şi 581 la studiourile teritoriale) în decembrie 2009.

Finanţare: taxa TV, venituri din publicitate şi de la bugetul de stat.

TVR înseamnă: şase posturi –TVR 1, TVR 2, TVR 3, TVR Cultural, TVR Info şi TVR Internaţioanal, un canal experimental care emite în sistem High Definition –TVR HD, dar şi cinci studiouri teritoriale: TVR Cluj, TVR Iaşi, TVR Timişoara, TVR Craiova, TVR Tîrgu Mureş şi portalul www.tvr.ro.

Sursa: www.tvr.ro

Marius DRAGOMIR

Un pariu pierdut

Un produs din toate punctele european, televiziunea publică a reprezentat timp de mulţi ani, în partea occidentală a continentului, o adevărată garanţie pentru un jurnalism bine făcut, informaţie şi ştiri imparţiale şi obiective, şi programe culturale şi educative de calitate. Cu alte cuvinte, televiziunea publică a fost cu noi pentru a oferi publicului ceea ce televiziunile comerciale, mult prea ocupate cu cifre de audienţă şi vînzare de publicitate, nu se sinchisesc să ofere foarte des.

Noile tehnologii

Aşa-numitul model european „dual", în care televiziunea publică a convieţuit cu televiziunile comerciale, trece de cîţiva ani prin schimbări majore. Factorul cel mai important în această revoluţie este, cu siguranţă, dezvoltarea tehnologică. Noile tehnologii, mai precis digitalizarea echipamentelor de producţie şi transmisie, a adus cu sine numeroase schimbări în ceea ce priveşte accesul oamenilor la conţinut de televiziune. Timp de peste 50 de ani, audiovizualul a fost guvernat şi, în mod clar, îngrădit, de eterul limitat. Cu alte cuvinte, în fiecare ţară, existenţa unui număr limitat de frecvenţe a impus necesitatea reglementării foarte stricte a acestui domeniu. Televiziunea publică a fost rezultatul acestei realităţi. Parte din frecvenţe se acordă în ţările europene televiziunilor comerciale care trebuie să se supună unui set de reguli generale în ceea ce priveşte programele, iar o anumită parte dintre frecvenţe sînt rezervate televiziunilor publice care sînt guvernate de reguli mult mai stricte şi care trebuie să servească publicul larg.

Trecerea la televiziunea digitală înseamnă, printre multe altele, şi faptul că pe aceeaşi frecvenţă va fi posibilă găzduirea mult mai multor canale de televiziune. Combinat cu aceasta, expansiunea Internetului, unde practic accesul la informaţie este nelimitat, a schimbat complet datele problemei, ridicînd numeroase semne de întrebare chiar asupra raţiunii de a fi a televiziunii publice. De ce să plătim taxa de abonament pentru un produs pe care l-am putea găsi mult mai simplu pe alte canale informatice? Aceasta este marea dezbatere din Occident în aceste zile.

Televiziunea publică în Europa de Est s-a clădit mult mai tîrziu şi s-a dezvoltat în ultimele două decenii pe ruinele fostelor televiziuni comuniste de stat. Cu excepţia unui număr mic de state, printre care aş număra Cehia, Slovacia, Croaţia, din cînd în cînd Slovenia, procesul de transformare a

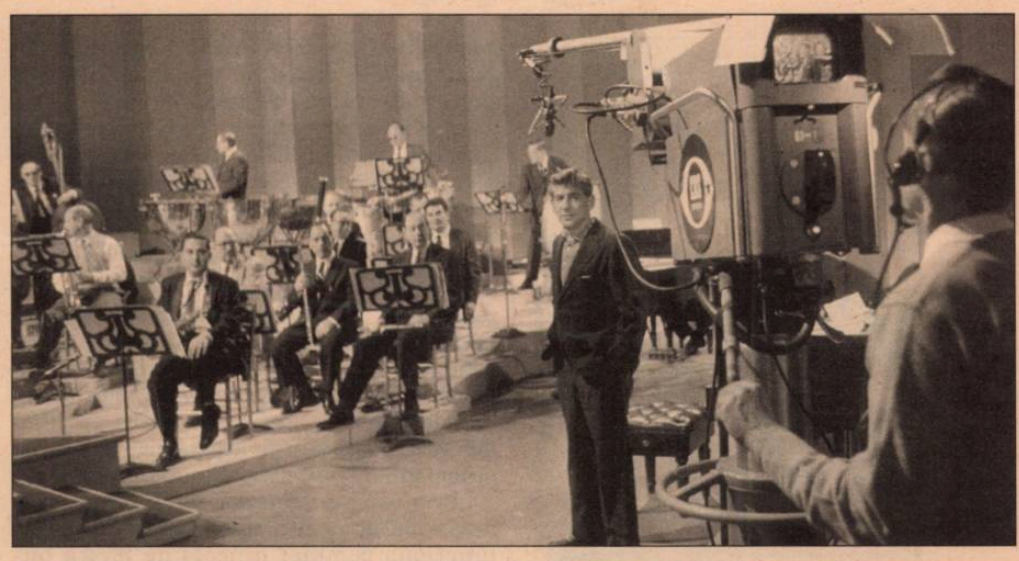

sa – total anacronică. Întrebarea este: se mai poate salva ceva din aceste instituţii, şi dacă da, ar avea sens o asemenea salvare?

Notă de plată

Pentru a răspunde la întrebarea de mai sus, trebuie să ne uităm în primul rînd la finanţele televiziunilor publice. Modelul clasic de televiziune publică se bazează pe taxe plătite de întreaga populaţie. Aşa funcţionează BBC-ul, ARD în Germania şi televiziunea finlandeză. În Europa de Est, situaţia economică dezastruoasă după încheierea comunismului nu a permis introducerea unui astfel de model, pentru simplul fapt că populaţia în aceste state este prea săracă pentru a-şi permite să susţină singură o astfel de instituţie. În consecinţă, cele mai multe televiziuni publice din regiune au adoptat modele-hibrid, combinaţii de taxe de abonament, bani de la bugetul de stat şi publicitate.

Iarăşi, de cele mai multe ori, sistemul de finanţare a funcţionat ca instrument de control în mîinile statului şi ale clasei politice. Dar dacă, pînă acum, televiziunea publică era un instrument de manipulare major, tăvălugul televiziunilor comerciale a scăzut enorm popularitatea televiziunilor publice. Criza economică s-a adăugat acestor probleme. Toate acestea au dus, în ultimii cinci ani, la falimentul televiziunilor publice în regiune.

Televiziunea publică din Slovacia a fost salvată acum doi ani de la înec printr-un ajutor de la stat, dar nu se ştie ce se va întîmpla după ce banii se vor epuiza. Televiziunea publică maghiară nu a avut anul trecut bani nici să participe la concursul de muzică Eurovision. În Macedonia, plătitorii taxei de abonament au încetat în urmă cu doi ani, în proporţie de peste 90%, să plătească banii pentru televiziunea publică, guvernul salvînd instituţia prin redirecţionarea către televiziune a unor fonduri de la aeroportul din Skopje. În Polonia, una dintre ţările unde televiziunea publică a reuşit cît de cît să îşi menţină audienţa, vocile celor care cer eliminarea taxei de abonament s-au înmulţit simţitor în ultimii doi ani.

Crizele politice sau economice au arătat cît de fragil poate deveni echilibrul informaţional. Anul trecut, blocada informaţională din România, la ordinul mogulilor din media, a fost un exemplu de astfel de alunecuş.

De ce să plătim taxa de abonament pentru un produs pe care l-am putea găsi mult mai simplu pe alte canale informatice? Aceasta este marea dezbatere din Occident în aceste zile.

Despre viitor

În aceste condiţii, este clar că televiziunile publice în Europa de Est îşi trăiesc ultimul suflu. În Occident, televiziunile publice majore se schimbă enorm în aceşti ani, pentru a se adapta la noul context informaţional şi la schimbarea generaţiei de consumatori media. Am fost şi rămîn un susţinător al ideii de televiziune publică. În munca pe care o fac, dar şi în timpul liber, realizez că programele pe care le caut în ţările unde lucrez sînt majoritatea prezente exclusiv la televiziunile publice. Vorbesc de ştiri cît de cît obiective, credibile, vorbesc de producţie de film şi teatru, vorbesc de informaţie culturală.

Crizele politice sau economice au arătat cît de fragil poate deveni echilibrul informaţional. Anul trecut, blocada informaţională din România, la ordinul mogulilor din media, a fost un exemplu de astfel de alunecuş. În asemenea situaţii, televiziunea publică ar trebui să fie garanţia ultimă pentru o sursă neviciată de informare. Dacă ne gîndim din punctul acesta de vedere, televiziunea publică este indispensabilă. Însă, în actualul context, o astfel de instituţie trebuie clădită de la zero. Televiziunile publice în Europa de Est sînt animale greoaie, angajatori-monstru de mii de oameni la cheremul grupurilor politice, cu reputaţii demult compromise, care mănîncă sume colosale.

Nu cred că vreuna dintre aceste instituţii din Europa de Est se va putea transforma în organizaţii robuste, viabile financiar şi cu adevărat în serviciul public. Dacă vrem un asemenea post, trebuie să fie ridicat din temelii.

Marius Dragomir *este editor şi director de publicaţii la programul media al Institutului pentru o societate deschisă de la Londra.*

PUBLICITATE

Raluca TURCAN

Un nou început

Televiziunea publică e un subiect care mă preocupă de cinci ani, de cînd sînt preşedinta Comisiei pentru Cultură, Arte şi Mijloace de Informare în Masă din Camera Deputaţilor. Am urmărit evoluţia instituţiei în aceşti ultimi ani, i-am văzut problemele şi am fost parte a încercărilor de a le rezolva. Continui s-o fac fiindcă eu cred în necesitatea televiziunii publice şi în posibilitatea reformării ei.

Diagnosticul momentului e dur: economic vorbind, Societatea Română de Televiziune (SRTV) este o întreprindere cronic nerentabilă; politic vorbind, este o instituţie dependentă; mediatic vorbind, ea e din ce în ce mai puţin importantă şi atractivă.

Anul 2008 a marcat un vîrf al pierderilor, de circa 53 de milioane lei noi, iar pierderile din exerciţiul bugetar al anului 2009 sînt comparabile – circa 48 de milioane lei noi. Situaţia actuală a SRTV seamănă izbitor cu situaţia marilor întreprinderi de stat din anii '90. Şi acestea, ca şi SRTV azi, funcţionau constant în pierdere, erau mai discret sau mai pe faţă căpuşate şi îşi vedeau dispărînd monopolul specific.

Ultimii doi ani au însemnat însă pentru SRTV şi un tip de dominanţă partizană ce prezintă, din nou, similitudini cu anii '90. Hîrtia de turnesol, ca de obicei, a fost campania electorală. TVR1 („nava amiral" a societăţii) n-a reuşit să asigure o informare liberă şi corectă a telespectatorilor, intruziunea politicii de partid în politica editorială făcînd un deserviciu grav şi instituţiei, şi publicului.

Iar în ceea ce priveşte audienţele, TVR1 a ajuns pe locurile 3-4 în mediul urban, în condiţiile în care primele două locuri sînt ocupate în mod autoritar de către posturile comerciale PRO TV şi Antena 1. Cît priveşte TVR2, aceasta este permanent depăşită de competitori specifici precum Kanal D sau Naţional TV, dar şi de televiziuni de ştiri precum Realitatea TV sau Antena 3.

Scopul principal al SRTV nu este să facă profit economic, ci să realizeze profit social – informînd, educînd, producînd divertisment pentru publicul telespectator, în baza unor valori solide.

Aşa stau lucrurile. Iar întrebarea fundamentală pentru SRTV este: ce fel de televiziune publică ne trebuie? Din punctul de vedere al interesului public, cred că răspunsul potrivit este următorul: ne trebuie o televiziune care să facă un compromis rezonabil între informare, educaţie şi divertisment, o televiziune care să ofere informaţie socio-politică relevantă şi liberă de influenţe partizane, o televiziune care să funcţioneze fără pierderi. Nu sînt obiective mari, sînt obiective de bun-simţ, potrivite pentru actualul moment. Dacă le vom atinge pe acestea, ne putem gîndi la altele mai ambiţioase.

Prin urmare, e nevoie la SRTV de redimensionarea cheltuielilor. SRTV nu poate funcţiona complet dincolo de logica bugetară, mizînd pe faptul că e o instituţie publică necesară şi are un brand de prestigiu. Reorganizarea nu e simplă. Dar SRTV e datoare cu aceste lucruri, fiindcă peste 50% din veniturile ei vin din taxa radio-TV plătită de cetăţeni, iar peste 30% – din subvenţii publice directe.

Criza SRTV trebuie însă privită şi ca o şansă. Reducerea audienţelor (proces ce a mers în paralel cu diversificarea peisajului mediatic, inclusiv cu expansiunea Internetului), trebuie să recunoaştem, o face mai puţin importantă decît în trecut pentru factorul politic. Acum este, deci, un moment mai potrivit decît oricînd pentru a avansa în procesul depolitizării instituţiei. În consecinţă, în Comisiile pentru Cultură ale Parlamentului se discută tot mai serios ideea eliminării numirilor politice în Consiliul de Administraţie al SRTV: propunerile vor aparţine societăţii civile, iar Parlamentul se va pronunţa prin vot asupra persoanelor propuse. De asemenea, discutăm separarea calităţii de preşedinte al Consiliului de Administraţie de cea de director general, în ideea de a separa activitatea managerială, specific economică, de cea care stabileşte liniile de politică generală a instituţiei.

În legătură cu audienţele, posturile SR TV nu au găsit cele mai bune soluţii, e cert. SRTV suferă şi din cauza degradării climatului mediatic general, în care şi-au făcut loc tot mai mult prostul gust (dacă ne referim la divertisment), partizanatul excesiv (dacă ne referim la domeniul socio-politic) sau ignorarea schimbărilor care au intervenit la nivelul consumatorilor de televiziune. Iar teoria tot mai la modă că doar sexul şi manelele aduc audienţă e o prostie cît casa. Sînt foarte multe programe care se încadrează în misiunea de serviciu public, care fac audienţă. Ar fi, în concluzie, o greşeală ca SRTV să fetişizeze audienţele şi să-şi abandoneze propriile standarde, propria misiune. Scopul principal al SRTV nu este să facă profit economic, ci să realizeze profit social – informînd, educînd, producînd divertisment pentru publicul telespectator, în baza unor valori solide. În acelaşi timp, posturile SRTV au nevoie de emisiuni-fanion (îmbunătăţindu-le pe cele existente, aducînd altele noi) care obişnuiesc publicul cu postul respectiv şi ajung chiar să-l definească.

Cred că la SRTV se poate mai mult şi mai bine. Şi voi lupta în continuare pentru asta.

***Raluca Turcan** este deputat PD-L, preşedinta Comisiei pentru Cultură, Arte şi Mijloace de Informare în Masă din Camera Deputaţilor.*

„Mulţi telespectatori ne consideră de neînlocuit"

Christoph MESTMACHER, despre televiziunile publice din Germania

Interese regionale şi globale

Pentru mine, ca redactor-şef al unei televiziuni regionale (NDR-Televiziunea Nord-Germană, ca parte a ARD), raportarea regională este extrem de importantă. În filmele noastre documentare, trebuie să le ofer spectatorilor o referinţă la regiunea lor, la viaţa lor – la nordul Germaniei, adică. În caz contrar, ei se vor refugia în divertisment. În orice caz, din punct de vedere personal, acesta nu e un „neajuns", ci o şansă, deoarece vreau să ajung la un public cît mai larg. Dacă nu mă raportez la realitatea vieţii telespectatorilor mei, nu o să am succes cu nici un material documentar. Odată ce am stabilit această conexiune, pot să transmit cu succes chiar şi documentare social-politice. Un exemplu: *Hainele noastre conţin tot mai multe substanţe dăunătoare şi periclitează sănătatea consumatorilor*. În acest film am surprins oameni din nordul Germaniei (vînzătoare de textile cu preţ redus cărora le tremurau mîinile, vameşi din portul Hamburg care controlau containere cu măşti de gaze pe faţă) şi am mers astfel pe urmele feluritelor indicii şi probleme. Bunăoară: unde sînt, de fapt, fabricaţi aceşti jeanşi? Ş.a.m.d. Reuşesc astfel să-i explic telespectatorului – luîndu-l, cum ar veni, de mînă – condiţiile în care copiii din India muncesc pentru a fabrica aceşti pantaloni şi modul iresponsabil şi nereglementat în care se lucrează acolo cu substanţe toxice.

Nu mai vrem să ţinem predici (asta e bine!/asta e rău!), ci să lăsăm publicul să ia parte la investigaţiile noastre.

Ceea ce contează, pornind de la experienţa mea, este dramaturgia, investigaţia, opulenţa filmică; numai astfel pot transmite cu succes, la o televiziune regională, aproape orice material, chiar şi unul despre consecinţele globalizării. Cu alte cuvinte, nu orizontul de aşteptare al spectatorului e decisiv – atunci, ar trebui doar să-l linguşesc; criteriul nostru esenţial este stabilirea unei relaţii cu telespectatorul.

Nu mai vrem să ţinem predici (asta e bine!/asta e rău!), ci să lăsăm publicul să ia parte la investigaţiile noastre. Facem o călătorie informaţională, sperăm, captivantă.

Un domeniu protejat

Televiziunile publice reuşesc să nu fie influenţate politic investind mult timp, multă răbdare şi avînd directori de televiziune curajoşi. Eu am crescut într-o perioadă a NDR în care influenţa politică a fost contracarată de directorul nostru de pe atunci, prof. Jobst Plog. Dar de bază sînt jurnaliştii independenţi care nu se lasă atraşi de influenţele politice. Fără o astfel de fundaţie sănătoasă, nu există autonomie faţă de politic.

În Germania, televiziunile publice sînt şi nu sînt indispensabile. Sistemul nostru mixt de finanţare (taxă TV şi reclame) este, în vremuri în care veniturile din publicitate scad, un ghimpe în coasta multor agenţii de publicitate. Cerinţele lor sună astfel: televiziunile publice trebuie să se finanţeze numai din taxele TV. Însă, dacă ar fi aşa, nu ar mai fi cu putinţă o grilă de programe variată. Pentru moment, sîntem încă un domeniu protejat şi aşa şi trebuie să rămînem. Dar în Germania se discută noi modele de finanţare, şi alianţa dintre agenţii şi televiziunile private este una puternică. Mulţi telespectatori ne consideră de neînlocuit şi totuşi, pentru multă lume, taxa TV obligatorie reprezintă un neajuns. Pentru un aparat de radio şi un televizor, fiecare – mai puţin cazurile sociale grave, în sensul cel mai larg – trebuie să plătească 17,98 euro pe lună.

***Christoph Mestmacher** este redactor-şef la Departamentul Cultură şi Documentare din cadrul NDR – Televiziunea Nord-Germană din Hamburg.*

Să mai inventăm un TVR

Manuela PREOTEASA şi Iulian COMĂNESCU, într-un dialog prin gmail chat

Manuela Preoteasa: Am impresia că orice am spune despre TVR s-a mai spus, situaţia e neschimbată de ani buni, ceea ce se întîmplă e *déjà-vu*. Eu m-aş concentra pe soluţii, în această discuţie, fie ele rezultatul imaginaţiei – utopie.

Iulian Comănescu: Hai să vedem ce se întîmplă prin Parlament. Legea cea nouă a TVR are de ani de zile un singur avocat, pe Raluca Turcan. Dacă se adoptă, vom avea Consilii de Administraţie mai puţin politice la radio şi TV, numiri separate de ciclurile politice şi desprinderea funcţiilor de preşedinte de Consiliu de Administraţie şi de director general.

M.P.: Dilema e acum dacă vor numi noul consiliu pe legea nouă, ceea ce ar fi o schimbare, sau fac ceea ce au făcut toţi cei dinainte, au folosit respingerea raportului doar să-i înlocuiască pe ai lor cu ai noştri. Temerea mea e că evenimentele se precipită, iar numirile vor fi făcute ca şi pînă acum. Dacă ai fi consilierul lui Adrian Sârbu şi TVR ar fi manageriată de el, ce ai face cu TVR?

I.C.: E greu de spus ce-aş face în chip de consilier al lui Adrian Sârbu, care ar manageria TVR. Să presupunem că sîntem în 2025, sună mai bine. Adrian Sârbu ar putea fi în aceeaşi situaţie în care era acum cîţiva ani Valeriu Lazarov, cînd îmi spunea că ar vrea şi nişte emisiuni poziţionate „sus". Sârbu ar fi pe locul 1 în top 300 miliardari români şi n-ar mai avea nimic de dovedit în mediul privat. Ce-ar putea să vrea de la TVR? În 2025, TVR ar fi probabil o entitate care se vede pe ecrane, dar din care mai mult de 50% e digital şi Internet. Programare neliniară. Adică ce vede cineva pe ecran ar putea fi accesat cu telecomanda atunci cînd vrea, nu „la ora la care se difuzează".

M.P.: TVR a moştenit public prin acoperirea naţională, prin poziţionarea în rural, e un public important acolo, nu acel public cu care sîntem obişnuiţi să măsurăm în „urban", dar un public destul de fidel televiziunii. E de ignorat? Ca reţetă de business? Ar trebui să vorbim despre o asemenea reţetă.

I.C.: De fapt, lîngă Odorhei, am văzut un soi de rulotă de porcar din care se ieşea o antenă de DTH. Nu e în nici un caz o insultă la adresa porcarilor maghiari. Poate discriminare pozitivă. Nu ştiu dacă ai noştri au. În orice caz, asta arată că orice public e o miză pentru întreprinzători. Farfuria de DTH era privată.

M.P.: Serios, dacă ar fi Sârbu la TVR, ce ar face? Crezi că ar tabloidiza-o?

I.C.: *Entertainment*. Dacă vrei să-i zici aşa, da. Presa e un fel de cerc vicios. Nu poţi servi interesul public fără să satisfaci interesul sau interesele publicului, iar acestea nu sînt totdeauna foarte înalte.

Sârbu a avut o viziune atunci. Cred că ideile cu 18-49, urban, au apărut după. În orice caz, pe vremea aceea nu existau *peoplemetre*. Mai tîrziu au apărut cele oficiale. Erau nişte studii IMAS, cantitative, cred, prin 1997-1998, cînd „se fierbea" generaţia PRO. Sînt curios cum arătau demograficele PRO TV-ului din anii '90. S-ar putea să avem surprize în mediul rural şi mai ştiu eu unde. Atîta cît ajungea cablul la vremea respectivă.

Da'... deocamdată Sârbu are alte treburi. Acum vreo doi ani, Vîntu îi propunea să se angajeze la Realitatea. Acum nu prea cred că mai are chef să-i facă aceeaşi ofertă, şi nu fiindcă Sârbu a mai urcat o treaptă la CME.

M.P.: Ideea era dacă se mai poate face ceva în cazul utopic (ipotetic e prea puţin spus) că ar putea fi adus cel mai bun manager. Ce manager bun de business TV cunoaştem? Sârbu, Sergiu Toader?

I.C.: Uite, Sergiu Toader... era să zic că mai are de făcut undeva profit ca să poată conduce TVR. Dar nu-i aşa. La TVR are de cheltuit. Cît erau banii din abonamente? Vreo 80 de milioane, parcă? Sergiu Toader ar putea fi bun fiindcă ştie să cheltuiască.

M.P.: 76 de milioane din abonamente în 2009 şi total venituri 135 milioane euro. Ai sesizat problema de fond. Acolo unde se stă pe un munte de bani, se duce naiba management-ul, şi e valabil pentru oricine.

I.C.: Mai e un lucru de spus. Mi se pare greşit pusă problema management-ului TVR în parametrii „face/nu face profit". Nicolau se pare c-a făcut. Şi totuşi TVR nu s-a ocupat de interesul public în mandatul lui. Ce înseamnă profit cînd îţi vin atîţia bani de la abonaţi?

M.P.: Mă întrebai de bani, sînt mulţi, mulţi bani, 135 milioane de euro, venituri totale anul trecut, în condiţiile în care televiziunile conduse de Sârbu, cu tot ce includ ele, inclusiv Internet, au făcut 126 milioane de euro în 2009, potrivit raportului anual. Îţi dai seama ce s-ar putea face cu banii aceştia, la modul real? TVR înghite enorm şi e în criză financiară.

I.C.: Nu mă deranjează că înghite enorm, repet. Problema e unde se duc toţi banii ăştia. Se duc în TVR Info şi mai ştiu eu unde.

M.P.: Vorbeam cu un tehnician din TVR un om care a fost prins sub zăpadă cînd se ducea să repare un releu, la munte. Mi-a spus că au dotări foarte bune, dar sînt foarte puţini oameni care ştiu să lucreze cu ele şi nu sînt folosite. Dacă nu există competenţă atît în conducerea afacerii de televiziune, cît şi la fiecare nivel, totul va fi în van. Poţi să iei oameni din ONG-uri, aceştia pot fi critici perfecţi, dar nu ştiu să manageriezе o televiziune.

I.C.: Orice s-ar zice despre ONG-uri, în zona de media ele au un rol de care s-au achitat măcar parţial. Lucrurile astea gen *know-how* comparat pe sisteme legislative şi altele. Dacă nu era societatea civilă, cine ştie ce proiecte aveam prin Parlament...

M.P.: Total de acord, dar una e să îţi faci treaba ca ONG, e dezirabil să fie societatea civilă reprezentată în Consiliul de Administraţie al TVR – cum apărea într-o variantă a proiectului de lege –, dar alta e să conduci efectiv. În Slovenia este cazul prim-ministrului Janez Jansa, fost ziarist condamnat la 18 luni de închisoare, în anii '80, pentru opoziţie la regimul comunist. Ajuns la guvernare, în 2008, a fost acuzat de presiuni politice puternice asupra ziarului *Delo*, un ziar extrem de influent, comparat în *New York Times* (21 ianuarie 2008) cu *Le Monde* sau cu *The Times of London*. Presiunile au dus la spargerea redacţiei şi la zguduirea credibilităţii.

I.C.: Ca să ieşim din... aporie – că tot platonizăm aici – ce-ai zice de Tudor Giurgiu director general? Preşedinte de Consiliu de Administraţie punem pe altcineva, fiindcă cele două funcţii s-ar separa în utopia noastră, conform legii cu care se zbate Raluca Turcan. Cum comentezi?

M.P.: Am amintit mai devreme comparaţia între *Delo* şi *Le Monde*, de aceea întreb: Cînd a fost TVR comparabilă cu ADR sau WDR? Poate eu aş aduce un neamţ -:).

I.C.: Nici măcar cu ZDF nu se compară TVR... ARD e o chestie federală, o combinaţie de televiziuni de landuri.

Care sînt soluţiile?

M.P.: Rămînem la soluţia „director de import"?

I.C.: Un neamţ la TVR ar fi bun. Gordon Lovitt, consilierul britanic al lui Tudor Giurgiu, a făcut destule la vremea respectivă. Printre altele, emisiunile realizate de independenţi.

M.P.: S-ar putea reforma TVR aşa? Nu doar director neamţ, ci toată echipa? Jurnalişti importaţi din Germania sau de la *Delo* din Slovenia (că tot au demisionat -:).

I.C.: Aş mai aduce o companie de consultanţă pe resurse umane. Dar ar trebui să fie una care a privatizat un colos estic sau ceva. Fiindcă problema nu e numai să faci o organigramă care să stea în picioare, ci şi un întreg proces de *public affairs* ca să remaniezi legislaţia. Dar cine va merge la fineţuri referitoare la numărul de angajaţi, la concedierea lor etc.? Poate supercompania de resurse umane, strategii organizaţionale, cum s-o fi numind... Toată lumea vede problema TVR ca pe una politică. Dar, undeva, dedesubt, există 3000 şi mai bine de angajaţi, care fac pui gen TVR 3 şi TVR Info, care, la rîndul lor, cer alţi angajaţi...

M.P.: Mai e o soluţie. Simplă. Schimbi numele instituţiei. Şi o reinventezi. O laşi pe vechea să se autofinanţeze, din contribuţii de la oameni, şi faci alta nouă, în care investeşti trei ani.

I.C.: Da, în ce spui tu e o idee foarte bună. Dacă ne uităm peste gard, ziceam de ARD că e o federaţie de televiziuni de land, dar există şi ZDF, la fel de respectabilă, care e o instituţie central(izat)ă.

M.P.: Nu văd de ce să aloci peste 120 de milioane de euro pentru o televiziune care face la ştirile de seară zero cu virgulă. Înţeleg că audienţă cu orice preţ nu e un obiectiv în sine, dar nu s-a făcut remarcată nici prin jurnalism de calitate.

I.C.: În Marea Britanie există BBC-ul, finanţat prin abonamente, dar şi ITV-ul, care are un regim public-comercial. O soluţie ar putea fi să inventăm o concurenţă TVR-ului. Asta se poate face destul de uşor. Pui la bătaie unul din *multiplex*-urile naţionale (acum avem mai multe, pe noile reglementări) pentru privaţi, cărora le dai un set de criterii de conţinut care să se reducă la interesul public. ITV-ul sau aşa-numitul Channel 3 e tot un conglomerat de genul ăsta. Sigur că digitalizarea te duce la problema receptoarelor, a televizoarele, care sînt vechi în zonele sărace/rurale.

I.C.: Poate le zici lui Sârbu, Voiculescu, Vîntu să cumpere *set-top box*-uri pentru ţărani... De ce nu? Poate au motive să o facă.

M.P.: În Marea Britanie statul a dat subvenţii pentru receptoare sau convertoare.

I.C.: Da, se pot imagina o mulţime de modele. Să rezumăm, mergînd pe ideea unui ITV românesc: ar fi vorba de un prestator de servicii publice cu implicare privată; privaţii primesc beneficii de la stat sub diferite forme, altele decît materiale. Se pun la bătaie acum frecvenţe digitale. Acest gen de instituţie ar face exact ce face în Marea Britanie – concurenţă la celălalt serviciu public de televiziune.

„Românii au foarte mare încredere în televiziune, în timp ce încrederea în Guvern şi în Parlament este în permanenţă scădere. Cu toate acestea, în ciuda marii încrederi de care se bucură, conform sondajelor, televiziunile încep să piardă teren. Pentru prima oară, televiziunea publică a pierdut poziţia de lider de audienţă în primele trei trimestre ale lui 2007, cînd postul comercial PRO TV a preluat conducerea. În zonele urbane, primul canal al TVR se situează pe poziţia a treia, după PRO TV şi Antena 1."

„Acoperirea reţelelor de cablu a crescut de la 66,4% în 2004 la 76,6% în 2006. Accesul prin satelit a cunoscut o uşoară creştere în ultimii ani, de la 3% din totalul gospodăriilor, în 2004, la 3,7% în 2006. În anul 2006, numai 18,5% din totalul gospodăriilor din România dispuneau doar de televiziune cu transmisie terestră."

„SRTV a rămas şi pe mai departe la discreţia Parlamentului, care are dreptul legal de a demite întreaga conducere a instituţiei, prin respingerea raportului anual de activitate. În ultimii trei ani, două Consilii de Administraţie (CA) au fost astfel demise de către Parlament, care a respins rapoartele de activitate. În ambele cazuri, preşedinţii-directori generali (Valentin Nicolau şi, respectiv, Tudor Giurgiu) au demisionat, pentru a evita o demitere."

Din raportul EUMAP (EU Monitoring and Advocacy Program) – „Televiziunea în Europa / România, ediţia 2008", publicat de Institutul pentru o societate deschisă.

O concluzie

E uşor să proclami sfîrşitul unei epoci, e uşor să critici şi să declari că ceea ce era înainte nu mai e bun, e uzat moral sau trebuie reformat. Ce pui însă în loc? Exerciţiul nostru a fost o încercare de a trage un semnal de alarmă asupra şabloanelor în care, de cele mai multe ori, gîndim reforma, fără să luăm în calcul că poate subiectul discuţiei în sine, unghiul de abordare trebuie reformat profund. Vă invităm ca această discuţie să continue online, pe site-ul www.dilema.ro, unde aşteptăm soluţiile dvs. pe tema reformei TVR.

Manuela Preoteasa *este jurnalistă la EurActiv.ro şi HotNews.ro, asistent universitar la Facultatea de Jurnalism şi Ştiinţele Comunicării, autoare a mai multor studii despre mass-media.* ***Iulian Comănescu*** *este expert în comunicare, deţine firma de consultanţă media Comanescu SRL, furnizor de studii de specialitate pentru piaţa media.*

Ce spun producătorii independenți

Le-am adresat unor regizori de film documentar şi producători independenţi două întrebări legate de importanţa televiziunilor publice, în primul rînd pentru profesioniştii din branşă.

1) Este o televiziune publică indispensabilă în peisajul mass-media?

2) Credeţi că o televiziune publică poate fi un partener viabil pentru regizorii/producătorii independenţi de film?

Alexandru SOLOMON

1) Sigur că e indispensabilă, pentru că – în principiu – o televiziune publică îşi permite să facă producţii care au legătură cu dezbaterea publică, cu temele importante pentru societatea respectivă, fără să fie sclava comerţului. O televiziune publică ar trebui să îşi asume şi să-şi îndeplinească această misiune. Fără să mai punem la socoteală faptul că în Europa televiziunile publice sînt principalul partener pentru cinematografiile naţionale şi participă astfel la expresia culturală naţională.

2) Din nou, răspund afirmativ. Toate experienţele mele cu televiziuni publice mi-au confirmat că există mai mult „spaţiu de manevră" artistică acolo, deşi din ce în ce mai mult şi responsabilii canalelor publice judecă lucrurile prin prisma rating-ului.

Din păcate, în România ultimilor ani, TVR a funcţionat ca un finanţator forţat de legea cinematografiei, şi nu ca un partener al producătorilor, care să îşi asume un proiect şi să îl însoţească din pregătire pînă la difuzare.

Csilla KATO

1) Viziunea unei televiziuni publice, care ne informează şi care tratează subiecte de interes public (indispensabile, aş spune) se bazează pe viziunea pe baza căreia a pornit presa, în general, în societăţile moderne. Această viziune însă devine treptat un ideal al unora, care ar vrea să creadă că pe bani publici am putea avea pretenţia să fim informaţi despre ceea ce se întîmplă în jurul nostru. Practic, televiziunea publică şi-ar justifica rolul şi banii contribuabililor, dacă ar reuşi să menţină un echilibru între subiectele de interes public şi principiile dictate de dinamica peisajului mediatic (comerciale, politice etc.).

2) Perspectiva celor care s-au aventurat, în ultimii 20 de ani, să facă film documentar în România, este evidentă: televiziunea publică ar trebui să fie partener de producţie şi de distribuţie al filmelor făcute în România, despre România, ar trebui să servească informării cetăţenilor, şi să nu fie doar jucăria TV a unora şi a altora, care ajung să se joace cu banii de la stat, cum li se pare lor că este OK. Televiziunea publică ar trebui să aibă obligaţia de a fi partenerul principal al producătorilor independenţi de film, nu doar la producţie, dar şi la difuzare, în modul cel mai serios. La capitolul producţie, ar fi cazul ca TVR să fie coproducător al producţiilor independente, aşa cum se întîmplă, de mai bine de zece ani, în ţările vecine. În România, producătorii de film (cu excepţii mici, adică cei care au învăţat „să tragă sforile" neoficial, la intrarea din Pangrati) merg la tîrguri de proiecte în străinătate ca nişte „copii ai nimănui", fără sprijin de acasă, spre deosebire de ceilalţi care, evident, au un sprijin financiar cît de mic de la televiziunile lor publice.

La capitolul distribuţie, iarăşi televiziunea publică ar trebui să aibă un rol important. Cred că filmul românesc ar merita un loc constant în grila de programe TVR, cum se întîmplă, de exemplu, la televiziunile publice din Polonia, Cehia şi Ungaria, unde, în fiecare luni seara, se poate viziona un film documentar autohton, urmat de discuţii. Pînă acum nu am auzit să fi scăzut rating-ul atît de mult în timpul acestui program, ca să dea faliment televiziunile publice de acolo. Mai ales într-o ţară unde lipseşte reţeaua de cinematografe, cum poate vedea publicul filmele româneşti?

De fapt, întrebarea era dacă cred în posibilitatea ca televiziunea publică să fie un partener viabil pentru producătorii independenţi. Da, cred în această teorie.

Claudiu MITCU

1) Consider că întrebarea este retorică, întrucît doar o televiziune publică are menirea de a pune înaintea constrîngerilor comerciale acurateţea, importanţa şi utilitatea informaţiei pe care o furnizează. Televiziunea publică este cea care trebuie să se implice constant în promovarea temelor sociale majore, în promovarea valorilor naţionale şi europene şi, totodată, este cea care trebuie să stimuleze spiritul civic şi responsabilitatea cetăţenilor şi a instituţiilor publice.

Se adresează tuturor categoriilor sociale şi tuturor generaţiilor.

TVR este televiziunea care ar trebui să joace cel mai important rol în peisajul mass-media, în sensul servirii interesului public printr-o informare corectă, prin educarea şi formarea telespectatorului. Ar trebui să fie în concurenţă cu posturile private doar în măsura în care formatele şi temele coincid. Ca post public, TVR trebuie să difuzeze însă cu prioritate informaţii şi dezbateri care au la bază teme de interes public. Acest fapt nu înseamnă că TVR nu ar trebui să aibă ca prioritate performanţa, calitatea şi audienţa. Dimpotrivă, postul public are datoria să găsească soluţii diferite de cele ale posturilor comerciale, pentru a obţine audienţă, şi trebuie să obţină performanţă şi în domenii nepromovate de către canalele comerciale.

Ar fi cazul ca TVR să fie coproducător al producţiilor independente, aşa cum se întîmplă, de mai bine de zece ani, în ţările vecine.

Deci da, o televiziune publică este indispensabilă în peisajul mass-media. Raportat la situaţia actuală, postul public de televiziune este folosit în mare parte exclusiv în scopuri politice.

2) Televiziunea publică trebuie să fie un partener viabil pentru regizorii/producătorii independenţi de film.

a consemnat Adina POPESCU

O scrisoare deschisă

„În afară de ştiri, SRTV are obligaţia de a mai transmite diferite alte tipuri de conţinut, de la documentare la filme de televiziune. În toamna lui 2007, DOCUmentor, ONG care sprijină producţia de documentare româneşti, a acuzat, printr-o scrisoare deschisă, SRTV de ruperea relaţiilor cu toţi producătorii independenţi de documentare, invocînd dificultăţile financiare. SRTV şi-a redus semnificativ achiziţiile de producţii independente în toamna lui 2007, comparativ cu anul precedent."

Din raportul EUMAP (EU Monitoring and Advocacy Program) – „Televiziunea în Europa/România, ediţia 2008", publicat de Institutul pentru o societate deschisă

PUBLICITATE

„Astăzi metafizica este folosită la orice“

– interviu cu Vincent CARRAUD –

Considerat unul dintre cei mai importanţi filozofi francezi contemporani, Vincent Carraud este profesor la Universitatea din Caen, membru în comitetul de redacţie al revistei Communio, *codirector al revistei* Études philosophiques. *A publicat volumele:* Pascal et la philosophie, *Paris, PUF, 1992,* Causa sive ratio. La raison de la cause, de Suárez à Leibniz, *Paris, PUF, 2002,* Pascal: des connaissances naturelles à l'étude de l'homme, *Paris, Vrin, 2007,* Descartes et les «Principia» II: corps et mouvement, *Paris, PUF, 1994 (cu Frédéric de Buzon),* Bibliographie cartésienne (1960-1996), *Lecce, Conte Editore, 2003 (cu Jean-Robert Armogathe),* L'invention du moi, *Paris, PUF, 2010.*

Aţi studiat în principal filozofia secolului al XVII-lea şi aţi publicat volume consacrate unora dintre temele ei majore. Pentru dvs., în ce sens reflectă acest fapt o alegere filozofică? Putem raporta această alegere la filozofia contemporană?

Publicaţiile mele universitare au într-adevăr drept subiect secolul al XVII-lea, înţeles ca un lung secol al XVII-lea, mergînd de la Montaigne (1580) la Leibniz (1715), axat pe figurile lui Descartes şi Pascal. Prima mea lucrare universitară, anume teza de doctorat, a fost despre Pascal (*Pascal et la philosophie*, PUF, 1992). De ce Pascal? Pentru că odată cu Pascal discutăm – nu într-un sens cronologic – despre *sfîrşitul filozofiei*. Acest lucru se înţelege în dublu sens: ca *eşec* şi ca *depăşire,* apoi ca *subminare*.

Eşec. Pentru Pascal, care are în vedere în primul rînd un proiect apologetic, pe modelul augustinian al tratatului *De vera religione,* filozofia e incapabilă să explice omul în dualitatea lui constitutivă care îmbină măreţia şi mizeria: omul este un „monstru“, „supus contradicţiilor“. Acest „paradox“ care este omul nu poate fi explicat decît de „adevărata religie“, nu de filozofie – aici filozofia este filozofia antică (mai cu seamă stoicismul şi scepticismul, pe care Pascal le cunoaşte *via* Montaigne). De unde ceea ce eu am numit „prima antropologie“ a lui Pascal, care are o origine teologică şi o finalitate apologetică.

Depăşire şi subminare. Pe de altă parte, Pascal e prins într-o discuţie (ştiinţifică în primul rînd) cu „contemporanul lui esenţial“, Descartes, de care este hrănit cu adevărat: Pascal cel (dintîi) cartezian, autentic şi profund cartezian, este şi cel care pretinde să-l *depăşească* pe Descartes, aşa cum indică „cele trei categorii de lucruri“: a treia categorie, a dragostei, o depăşeşte pe cea de-a doua, cea a ştiinţei, ca şi a metafizicii în configuraţia ei cartezianã exemplară. Tentativei celor „trei categorii“ îi urmează repede o muncă de *interpretare* şi *subminare* a conceptelor fundamentale ale cartezianismului, îndeosebi în lungul fragment *Disproporţia omului,* desemnat frecvent ca „Cele două infinituri“.

Spre deosebire de marii post-cartezieni (Spinoza, Malebranche, Leibniz), Pascal nu-l critică pe Descartes rămînînd în interiorul metafizicii, ci pretinde să iasă din ea. Pentru mine, aşadar, să mă ocup de Pascal – cartezian şi anticartezian totodată – înseamna să scot în evidenţă măsura în care o gîndire explicit non-filozofică se elaborase într-o relaţie strînsă cu filozofia, pretinzînd să depăşească cea mai înaltă figură metafizică a vremii sale.

Există, evident, şi alte motive pentru care să mă interesez de secolul al XVII-lea şi de Descartes, în mod deosebit. Îngăduiţi-mi să indic pe scurt două dintre ele. Secolul al XVII-lea duce pe culmi – iar prin aceasta la împlinire – un anumit număr de concepte fundamentale ale istoriei metafizicii, precum acela de cauzalitate, de pildă. Este motivul pentru care am încercat să schiţez istoria acestui concept şi a transformărilor sale fundamentale în *Causa sive ratio. La raison de la cause, de Suarez à Leibniz*. Ca să facem o prezentare foarte concisă, e vorba despre analizarea trecerii de la principiul cauzalităţii (în special cauzalitatea eficientă), a cărui forţă culminează odată cu Descartes, la principiul raţiunii în forma dată de Leibniz. Şi tot odată cu Descartes apare un anumit număr de concepte de care filozofia secolului al XX-lea s-a străduit să se desprindă, începînd de la conceptul de „eu“, care constituie subiectul ultimei mele cărţi.

Metafizică vs *Cristologie*

Itinerarul dvs., via *Pascal, Descartes, Montaigne, confirmă metodele investigaţiei fenomenologice? De ce aderaţi la această şcoală, şi nu la o alta?*

Mai întîi din punct de vedere istoric totul se petrece ca şi cum începutul secolului al XX-lea ar încheia, odată cu fenomenologia, o perioadă deschisă între (şi de către) Montaigne şi Descartes: tocmai am dat ca exemplu chestiunea *eului* înţeles ca substanţă (Descartes), individ (Leibniz), subiect (Kant) etc., pînă la *Dasein*-ul heideggerian, spre deosebire de *eul* transcendental. Fenomenologia contemporană reia, de fapt, multe din dimensiunile *eului* pe care metafizica, de la Descartes la Husserl, le pusese deliberat între paranteze, mai cu seamă afectivitatea (dar care putea fi încă întîlnită la un Montaigne).

Apoi dintr-un punct de vedere metodologic, nu încape îndoială că fenomenologia, în virtutea metodei şi cuceririlor sale, ne îngăduie să-i citim pe filozofii din trecut cu mai multă pertinenţă şi acuitate: aşa stau lucrurile cu lectura cartezianã făcută de Husserl şi mai ales cu lectura pe care o face Heidegger lui Aristotel, Descartes, Leibniz, Kant. Din acest punct de vedere, tripla transformare pe care o subliniază Heidegger în *Nietzsche II (aletheia* în *certitudo, hypokeimenon* în *subjectum, energeia* în *actualitas)* a avut pentru mine o importanţă considerabilă (în mod special *Causa sive ratio)* şi mai trebuie încă explorată în bună măsură.

În sfîrşit, şi mai ales, există analize pascaliene care le anticipează de o manieră surprinzătoare pe cele ale fenomenologiei. Este cazul a ceea ce am numit eu „a doua antropologie“ a lui Pascal, pe care o putem citi în textele pe care Emmanuel Martineau le-a grupat sub titlul *Discours de l'existence humaine* (Paris, Fayard/Armand Colin, 1992) şi care se concentrează asupra unor teme ca slava, imaginaţia, dreptatea şi distracţia. În aceste teme, Pascal se dovedeşte absolut original şi vădit inovator: îl zugrăveşte în ele nu numai pe om, ci îi zugrăveşte pe oameni în determinările lor concrete, în existenţa lor, nu doar în funcţie de o natură umană, fie ea şi contradictorie (am schiţat o caracterizare a acestor două antropologii în *Pascal: des connaissances naturelles à l'étude de l'homme,* însă descrierile şi analizele acestui Pascal „existenţial“ ar trebui expuse de sine stătător).

În istoria filozofiei occidentale a existat întotdeauna un dialog, uneori senin, deseori tumultuos, între „filozofi“ şi „credincioşi“. Cum vedeţi acest raport? Mai are el încă sens?

Ca istoric al filozofiei nu m-a interesat atît raportul dintre „filozofi“ şi „credincioşi“ (în ciuda vestitei opoziţii pascaliene între „Dumnezeul lui Abraham, al lui Isaac şi Iacob“ şi cel al „filozofilor şi savanţilor“), cît cel dintre metafizică şi teologie – profit de ocazie pentru a vă semnala o excelentă antologie publicată la Cerf cu titlul *Philosophie et théologie,* coordonată de P. Philippe Capelle, ale cărei remarcabile volume II (Evul Mediu) şi III (epoca modernă) au fost încredinţate lui Olivier Boulnois şi lui Jean-Christophe Bardout – şi mai cu seamă dintre metafizică şi cristologie, a cărui articulare, atît de esenţială în Evul Mediu (aşadar cîtă vreme s-a accentuat faptul că Cristos este Logos), se estompează puţin cîte puţin, într-o asemenea măsură încît metafizica şi cristologia ajung să fie disociate, pînă la idealismul german şi cristologiile lui filozofice (Malebranche, pentru care Cristos îşi păstrează pe deplin funcţia metafizică şi chiar pentru care metafizica ar fi de negîndit fără Fiul, face excepţie aici: însă excepţia confirmă regula generală a unei separări definitive a metafizicii de cristologie). Din acest punct de vedere, ambivalenţa poziţiei este, încă o dată, absolut hotărîtoare: căci, pe de o parte, metafizica dovezilor existenţei lui Dumnezeu a devenit inutilă, dar pe de altă parte Pascal e cu totul încredinţat, sigur de „Dumnezeul lui Iisus Cristos“ *(Mémorial),* conform unui concept de certitudine riguros moştenit de la Descartes.

Blaise Pascal

Sfîrşitul metafizicii

Este adevărat că metafizica a murit, cum susţin unii cu tărie? Sau dimpotrivă, fenomenologia reprezintă o nouă intrare în vechea problematică a raţiunii aflate în căutarea fundamentului său?

S-ar părea că metafizica nu s-a simţit niciodată mai bine: ajunge să ne gîndim la înmulţirea articolelor de „metafizică analitică“ sau de filozofie a spiritului ori a limbajului aplicată la „categoriile“ metafizicii, ca să ne dăm seama că, dimpotrivă, metafizica proliferează. Astăzi metafizica sau ontologia sînt folosite la orice, ignorînd total sensul de fiinţă pe care istoria ei îl implică. O asemenea proliferare poate însemna adevărata moarte a metafizicii, aşa cum proliferarea valorilor stă mărturie a nihilismului.

Sfîrşitul metafizicii constatat în fenomenologie este cu totul altceva. Fenomenologia este, din contră, un mod de a filozofa, care ca procedeu alege să nu-şi pună problema fundamentului, ci să descrie cu exactitate fenomenele supunîndu-le metodei reducţiei fenomenologice – iar prin aceasta să ducă la apariţia unor noi fenomene. Iată de ce fenomenologia reînnoieşte profund problematicile însele şi nu se mulţumeşte să fie o „nou sosită“ în problematica pe care o evocaţi. Mi se pare că o carte precum recenta *Le phénomène érotique,* de Jean-Luc Marion (Grasset, 2003) reprezintă un bun exemplu al acestei reînnoiri a problematicilor. Jean-Luc Marion încearcă să gîndească dragostea – în linii mari neglijată de metafizică după Platon, cel puţin ignorată de metafizica modernă – dispensîndu-se de conceptul de fiinţă (pentru a iubi sau a fi iubit ar trebui să fii), devenit total indiferent. Aceeaşi abordare se dovedeşte rodnică în teologie: nu e sigur că avem cel mai bun acces la Dumnezeu dacă îl supunem conceptelor metafizicii (vedeţi lucrările lui Jean-Yves Lacoste, de pildă). Valoroasă mai ales prin puterea ei explicativă, fenomenologia îşi asumă, aşadar, de mai bine de un secol, rolul filozofiei înseşi.

Blaise Pascal

au consemnat
Ciprian VĂLCAN şi Alin TAT

traducere din limba franceză
de Cornelia DUMITRU

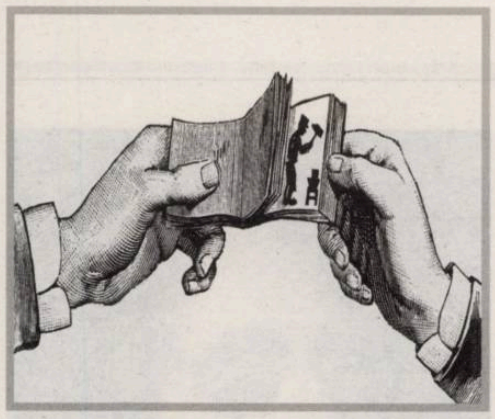

Marius CHIVU

feed**book**

Natura fericită a domnului Manolescu

● **Nicolae Manolescu, *Viaţă şi cărţi. Amintirile unui cititor de cursă lungă*, Editura Paralela 45, 2009.**

Apărute la un an după *Istoria critică*, punct terminus al unei cariere ce a durat peste trei decenii, aceste „amintiri sumare" ale criticului sînt un fel de addendă retrospectivă în doi timpi. Prima parte, „Cititul şi scrisul", nostalogică, dedicată cărţilor şi personajelor din familie sau din bibliotecile copilăriei, criticul a publicat-o în 2002. Acum îi adaugă, simetric, secţiunea „Scrisul şi cititul", dedicată maturităţii celui care debuta, imediat după terminarea facultăţii şi la îndemnul lui George Ivaşcu, în revista *Contemporanul* din 16 martie 1962. Nicolae Manolescu îşi scrie biografia intelectuală în funcţie de această dată, debutul în critica literară însemnînd, de fapt, sfîrşitul copilăriei, trecerea de la citit la scris, de la personaje la persoane, de la intim la public(istic), de la inocenţa cititorului de romane consumiste la „ipocrizia" criticului în raporturile cu cenzura comunistă. Educaţia sentimentală a cititului din copilărie lasă acum locul experienţei politice a scrisului.

Fiecare moment-cheie din cariera şi biografia intelectuală a criticului are parte de cîte un capitol: excluderea din facultate în 1958, peripeţiile doctoratului, interzicerea antologiei de *Poezie română modernă* din 1968 (tiraj de 85.000 de exemplare), primirea postului de preparator (cu susţinerea din umbră a lui Ion Iliescu), suspendarea rubricii în 1977, plecările în străinătate (una dintre acestea cu un paşaport pe care fusese trecut greşit 1927 drept anul naşterii), o declaraţie dată Securităţii, cîteva urmăriri preventive... Sînt rememorate numeroase situaţii, replici, detalii şi anecdote ce vor contribui cîndva la o sociologie a cenzurii în perioada comunistă, aşa cum tachinările şi lupta cu cenzura, tatonările şi toleranţa sistemului, micile disidenţe, intervenţii, intimidări, denunţuri sau oportunisme dau măsura presiunii psihologice asupra scriitorului, într-o societate totalitară, şi explică dualitatea intelectualului într-o cultură controlată ideologic. De aici şi, pe alocuri, un vag ton didacticist, ca şi cum criticul ar scrie mai mult pentru studenţii de azi de la Litere, cărora le e tot mai greu să înţeleagă respectiva epocă literară.

Importante sînt şi subiectele delicate care au stîrnit polemicile literare din anii '90 şi pe care criticul le revizitează pentru o înţelegere cît mai nuanţată a climatului cultural-ideologic din comunism. Unul dintre acestea se referă la efectul benefic, mai ales pe termen lung, al abdicărilor morale ale unor Călinescu, Arghezi, Blaga, „abdicări ce au permis reconsiderarea lor oficială cînd aveam mai multă nevoie de ea". Cultura fiind o „ştafetă", odioasele abdicări au funcţionat ca nişte compromisuri esenţiale, contribuind la o deschidere culturală altfel imposibilă. O altă temă complicată este „cenzura esopică" şi care „din 1965 încoace a cîştigat cîteva bătălii, dar a pierdut războiul cu literatura", motiv pentru care Nicolae Manolescu revine, de cîteva ori, la teoria literaturii române mediocre formulate de Eugen Negrici căruia îi reproşează – interesantă perspectivă – nu lipsa adevărului, ci a „loialităţii" faţă de o literatură naţională „a cărei valoare nu se măsoară, ci se trăieşte", fiind „un dat istoric şi deopotrivă sufletesc: a jucat un rol, a oferit modele". A treia mare convingere (şi mîndrie) a criticului este canonul estetic, stabilit după criterii neideologice, din care „nulităţile angajate politic erau excluse", realizare pe care criticul recunoaşte că nu o poate explica doar prin autoritatea publicistică a criticilor generaţiei sale sau prin solidaritatea breslei în faţa ofensivei comuniste anticulturale şi o pune (şi) pe seama norocului. Criticul este împotriva „Est-eticii" Monicăi Lovinescu şi crede că oportunismul unor Breban, Preda, D.R. Popescu sau Bălăiţă a ajutat atunci romanelor critice la adresa regimului să se impună în faţa cenzurii, revizuirea trebuind să fie azi un proces al relecturii aplicat strict textului, nu persoanei scriitorului, şi pe două paliere: contextul (cunoaşterea epocii) şi subtextul (conştientizarea caracterului esopic). Propunerea lui Nicolae Manolescu este pertinentă pentru un critic literar, dar nu ştiu şi cît de oportună pentru un cititor de literatură care ar găsi acest proces al relecturii pe două paliere prea solicitant pentru satisfacţiile oferite. O ultimă idee care mi-a atras atenţia este cauza polarizării vieţii culturale postdecembriste, şi anume cartea lui Edgar Papu, *Din clasicii noştri* (1977), mai exact polemica, stîrnită chiar de cronica lui Nicolae Manolescu, dintre naţionalişti şi europenişti: „ultimii au intuit exact natura protocronismului, care venea ca o mănuşă noii orientări ideologice a regimului [naţionalismul ceauşist – *n.m.*]; naţionaliştii au intuit avantajul de a avea regimul de partea lor."

Dacă n-ar fi scris ultimele 15 pagini, aş fi spus că din amintirile lui Nicolae Manolescu lipseşte tocmai el şi că, de fapt, o scris o carte de istorie literară la persoana întîi. Criticul nu pare că vorbeşte despre sine, ci despre un critic ce-i poartă numele, este retrospectiv fără a fi şi reflexiv, nu apare cu slăbiciuni şi îndoieli, dimpotrivă, trece prin istorie neafectat, cel mult jenat de toanele regimului, mereu întreg şi rezistent. Un învingător, norocos şi olimpian. Oricum, mai multe cărţi decît viaţă, în aceste amintiri! În ultimele pagini însă, Nicolae Manolescu îşi recunoaşte inapetenţa pentru introspecţie şi carenţa sensibilităţii. Pentru a ne oferi, totuşi, şi o imagine a omului din spatele criticului, îşi face un portret alert, adversativ, onest. După atîta control şi răceală, aproape că nu eşti pregătit pentru fraze precum acestea: „A nu mă putea devota a fost marele meu handicap în iubire" sau „Primele mele iubiri adulte n-au adus fericire nici unuia, nici celuilalt". Acest sprint al confesiunii din final confirmă însă imaginea unui om puternic, stabil emoţional, fire raţională, optimistă şi pozitivă („lipsit de contactul cu tragicul"), fără demoni care să-l bîntuie. În ultimele rînduri ale cărţii mărturiseşte că a scris din nevoia de dialog şi că propriile cărţi asta şi sînt: „dialoguri, cît se poate de reale, cu fiinţe imaginare, pe care le-am cunoscut citind şi despre care am aflat cu mult mai multe şi cu mult mai interesante decît despre fiinţele în carne şi oase pe care le-am întîlnit în viaţă". În lumina acestei ultime mărturisiri însă, „natura fericită" a criticului nu mai pare atît de invidiat.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

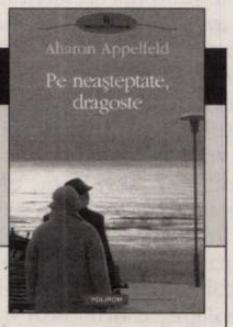

● **Aharon Appelfeld, *Pe neaşteptate, dragoste*, traducere din limba ebraică şi note de Any Shilon, Colecţia „Biblioteca Polirom", Editura Polirom, 2010.**

„Proza m-a salvat de la... sentimentalism" – spunea Aharon Appelfeld în *Povestea unei vieţi*, volumul său autobiografic tradus la noi anul trecut (tot la Polirom). Iar acolo, fraza chibzuită, filtru al unei memorii înţelepte, făcea istorisirile încă şi mai dramatice în autenticitatea lor.

Sentimentalismul e, totuşi, boală grea; cînd crezi că ai scăpat de el, atunci te-nmoaie mai tare. Dovada: acest nou titlu al scriitorului israelian (septuagenar de-atunci încoace). Nu ştiu cum o fi sunînd în ebraică, dar, în română, *Pe neaşteptate, dragoste* e o formulă astenică, teatrală, cu ifos melancolic şi ceva clăbuc de *soap opera*.

Culmea e că, tocmai sub un asemenea titlu, stă o poveste despre regăsirea autenticităţii. Ernest, evreu din Cernăuţi, are acum 70 de ani, buletin de Ierusalim, manuscrise pe care nu vrea să le publice şi o depresie plenipotenţiară. Suferă de pe urma unui cancer recent, dar şi a unei tinereţi odioase, de comisar sovietic „pentru probleme evreieşti pe regiune", poziţie din care reuşise să lucreze cu temeinicie stalinistă împotriva sa şi a alor săi. De asta şi scrie acum – ca să înţeleagă ce n-a vrut atunci să vadă, să salveze ce i-a mai rămas din suflet.

Celălalt personaj, menajera lui Ernest, îi simte suferinţa şi intervine strategic cu supă de legume sau clătite cu brînză şi stafide, iar în general, cu bunătatea senină a „omului care crede". Treptat, fiecare intră în visele celuilalt şi amîndoi ajung să se întîlnească pe terenul unei credinţe patriarhal-ţărăneşti, coborîtă din vremurile cînd veşnicia învăţa să se nască la sat.

O romanţă de post îndulcind, curat şi simplu, amărăciunea unei istorii neguroase.

Florin LĂZĂRESCU

eurocinema

Moartea domnului Yusuf

Am reuşit să văd filmul *Toamnă (Sonbahar)*, al regizorului turc Özcan Alper, după îndelungi chinuri. Din fericire, acestea nu au fost cauzate neapărat de filmul în sine, ci de nişte probleme tehnice. O fi fost „de la ei" (organizatorii Festivalului Filmului European mi-au trimis DVD-ul prin poştă), o fi fost de la mine, cert e că aparatura mea s-a încăpăţînat să nu-l redea ca lumea. La fiecare 10-15 secunde imaginea încremenea pe ecran, iar vreo 5 minute din film (aproape de final) nu s-au derulat deloc. Tot din fericire, problema tehnică – faptul că m-am luptat să-l văd, urmărindu-l aproape *frame by frame* – l-a făcut poate o producţie mai specială pentru mine, pe care o voi uita cu greu.

Pentru amatorul de filme hollywoodiene cred că lungmetrajul de debut al lui Alper în cinematografie, în 2008, poate fi un exemplu clasic de „avion" sau „moartea pasiunii": cadre lungi, dialoguri puţine, bătaie mai deloc (doar vreo cîteva inserturi video, din timpul unei revolte studenţeşti). Şi, mai grav, în film aproape că nu se întîmplă mai nimic, cu excepţia faptului că moare un om. Şi acela singur.

Îl întîlnim pe Yusuf, turcul cu pricina, în momentul în care iese din închisoare (unde stătuse din motive politice, pentru proteste antiguvernamentale, ca student, în Turcia anilor '90), după zece ani. Şi totodată îi aflăm şi sentinţa definitivă: are o boală incurabilă la plămîni. Yusuf o primeşte cumva impasibil, cumva mioritic, cum, de altfel, e şi spaţiul în care se retrage: acasă, undeva în munţii din Estul Turciei, în apropierea Mării Negre. În satul natal îşi regăseşte doar mama, cîteva rude, cîteva cunoştinţe şi o mulţime de amintiri din care încearcă să-şi reconstituie o viaţă, ce-a mai rămas din ea – „o altă închisoare", cum îi spune un vechi prieten. În cîteva incursiuni într-un orăşel din apropiere, mai încearcă şi o relaţie de dragoste cu o prostituată georgiană. Nu-i prea iese. Poate că singura victorie a lui Yusuf e că ajunge pe vîrful unui munte care se zăreşte la orizont, din curtea casei sale. Şi cam asta ar fi, în mare, povestea.

Pentru amatorul de înjurat filme româneşti, pe motiv că-s mizerabiliste şi ne fac ţara de rîs în întreaga lume, turcul Özcan Alper ar fi un tînăr regizor (35 de ani) de adoptat: locaţiile de filmare sînt absolut superbe, puse în valoare cu o măiestrie de fotograf. Întîmplător, studiez în ultima vreme compoziţia în fotografie şi vă pot spune că, din această perspectivă, imaginea, construită *frame by frame*, e impecabilă. Din păcate, dacă dăm deoparte mesajul „Vizitaţi Turcia", rămînem doar cu un film de atmosferă, ca o pictură în care maestrul şi-a consumat toată forţa pe realizarea fundalului, lăsînd personajele şi tensiunea dintre ele doar în contur. Altfel spus, îmi pare că Alper ştie să filmeze foarte bine, dar nu prea ştie ce, că s-a chinuit să-şi scrie o poveste emoţionantă doar din nişte clişee. E, dacă vreţi, cazul regizorului bun, cu potenţial de foarte bun, dacă renunţă la încăpăţînarea de a-şi scrie singur scenariul.

Pentru cinefilul răbdător, una peste alta, *Toamnă* e un film de văzut.

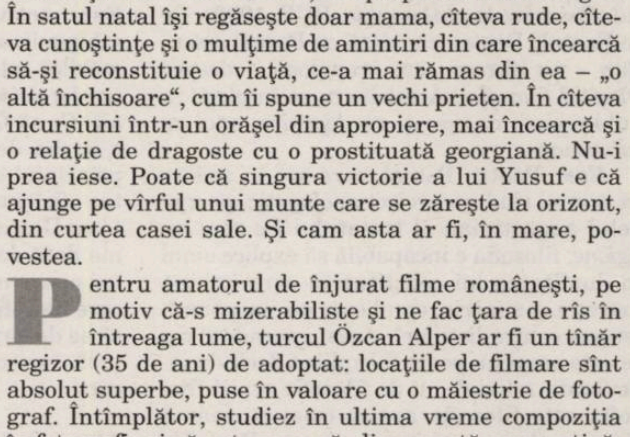

Toamnă *va fi proiectat în cadrul celei de-a XIV-a ediţii a Festivalului Filmului European, organizat de Institutul Cultural Român, care va avea loc în perioada 6-30 mai 2010 în Bucureşti, Braşov, Tîrgu-Mureş şi Timişoara.*

„Privită dinăuntru, Europa apare ca un elefant la microscop“

– interviu cu Corina ŞUTEU, noua preşedintă EUNIC New York –

EUNIC este o reţea a institutelor culturale naţionale ale ţărilor Uniunii Europene, cu un număr considerabil de grupuri (clusters) *în fiecare dintre ţările în care aceste institute sau organizaţii corespondente funcţionează. Programele coordonate în comun sînt adaptate atît zonei geografice, cît şi unor tematici globale considerate prioritare, cum ar fi cele legate de climat sau coeziune socială. Directoarea Institutului Cultural Român de la New York, Corina Şuteu, a fost aleasă, recent, preşedinte al grupului EUNIC pentru această regiune.*

Există acţiuni concertate ale tuturor institutelor, programe comune, transversale, la nivel european?

Există două tipuri de acţiuni: cele specifice, pe care le lansează grupurile din diverse părţi ale lumii – nu numai din interiorul Europei – şi cele de natură transversală şi generalistă, bazate pe discutarea unor tematici cu interes global, relevante oriunde, cum sînt noile tehnologii, rasismul, schimbările climatice etc.

Oricum, din 2006 încoace reţeaua s-a dezvoltat, iar scopurile şi obiectivele ei evoluează şi se redefinesc în continuare fiindcă ne aflăm, pe plan global, într-un moment de reorientare a strategiilor şi instrumentelor diplomaţiei culturale în general. Diplomaţia culturală pe care au practicat-o ţările Uniunii Europene de-a lungul timpului a construit un anumit model de acţiune, aş spune a construit de fapt două modele principale: primul, caracteristic ţărilor nordice şi anglo-saxone, un model bazat pe cooperare, pe flexibilitate, pe interacţiunea cu ţările-gazdă, al doilea, caracteristic Franţei şi ţărilor latine, bazat mai ales pe o abordare *top-down,* mai academică, mai dirijistă şi promovînd ideea exportului unilateral de bunuri culturale naţionale către o ţară străină. Sigur, există şi modele intermediare, cum este cel elveţian sau german, dar important astăzi este ca aceste instrumente de cooperare culturală, care sînt institutele culturale naţionale ale UE, să aibă linii comune de acţiune şi să colaboreze între ele mai mult şi mai pragmatic din punctul de vedere al obiectivelor generale, pentru a conserva, pe de o parte, mai eficient exportul valorilor culturale europene în lume, dar şi pentru a le face loc într-un context globalizat, care funcţionează după reguli fundamental interactive, bazate în primul rînd pe reciprocitate. De altfel, ţările care au susţinut activ crearea EUNIC sînt Marea Britanie, Olanda, Germania şi Austria, mult mai timid Franţa, Italia sau Spania. Fostele ţări comuniste sînt şi ele actori extrem de activi în EUNIC fiindcă recunosc în reţea un instrument de integrare europeană.

Cum se stabilesc aceste programe?

Programele iau naştere fie la iniţiativa unuia sau a cîtorva membri ai reţelei şi sînt apoi propuse discuţiei în grup, fie sînt proiecte deja dezvoltate de un institut sau de cîteva institute, şi caracterul proiectului corespunde priorităţilor stabilite de membri EUNIC în ţara respectivă. E o funcţionare, pe de o parte fexibilă, deschisă, pe de altă parte complicată, fiindcă ea trebuie să ţină cont de structuri instituţionale cu administraţii diferite. Fiecare ţară a EU are institute culturale naţionale cu un mod specific de acţiune, moştenit din practica diplomaţiei culturale a ţării respective şi rezultatul unei culturi administrative şi politice specifice.

Cum se pot dirija aceste voci atît de diferite ale liderilor de institute culturale naţionale, pentru ca totul să sune ca o orchestră?

Înainte de a vedea „cum“, trebuie să înţelegem „de ce?“. În acest sens, obiectivele EUNIC sînt, cum spuneam, într-o reconfigurare, cu atît mai mult cu cît din ce în ce mai multe ţări şi-au constituit grupuri, organizaţia centrală ar dori să cîştige o personalitate juridică, fiecare *cluster* are personalitatea lui şi proiectele pe care le propune sînt diferite de la un an la altul, prin profil, impact, anvergură (EUNIC NY a organizat anii trecuţi, împreună cu New York Public Library, o amplă conferinţă *(Islamul în Europa)*, festivalul *European dream,* dar a şi publicat o carte cu distribuţie limitată despre importanţa artelor vizuale în Europa Centrală – iniţiată de consulatul sloven – şi îşi propune să organizeze o expoziţie iniţiată de Forumul Austriac despre începerea negocierilor de aderare a Serbiei la UE, *Welcome back, Serbia* sau o sesiune de *brainstorming* şi *networking* cu autorul unui studiu despre tranziţia între diplomaţia culturală şi cooperarea culturală, Rod Fisher, care se va afla la New York în mai, de pildă.

Ideea însăşi de reţea europeană presupune însă o modalitate de a „dirija“ un concert pe multe voci şi cu sincope neaşteptate. Cultura colaborativă a anglo-saxonilor şi a ţărilor nordice este foarte diferită de cea a ţărilor latine, ţările din Est sau Asia comportă priorităţi totalmente diferite din punctul de vedere al acţiunii culturale, jocul între dependenţa şi independenţa pe care trebuie să ştii să-l joci în această arenă cere calităţi de „îmblînzitor de şerpi“, ca să folosesc o comparaţie făcută, cîndva, de Ioana Ieronim. În acelaşi timp, trebuie să fii un european convins, ca să te implici în acest tip de activitate.

Cred că, pentru o ţară ca România, a avea o voce distinctă în EUNIC presupune o mare responsabilitate şi, în acelaşi timp, capacitatea de a trasa priorităţi şi de a configura forme de *leadership* care să fie valabile din punct de vedere european, dar şi românesc, şi să aibă ecou pe plan global. Nu este o misiune uşoară, nici la NY, în cea mai complexă metropolă a lumii, nici la Bucureşti, în cea mai complicată metropolă din Balcani, şi nici la Bruxelles, unde se află centrul şi preşedinţia reţelei globale...

De ce o Uniune a Institutelor Culturale Europene este reprezentată pe continentul american?

Acţiunea EUNIC are valoare – cred – inconturnabilă, în afara Europei, fiindcă de aici Europa se vede ca în metafora lui Denis de Rougement: privită dinăuntru, Europa apare ca un elefant la microscop, nu îi ghicim contururile. Privită însă din America, Europa se vede clar şi bine conturat, ca animalul însuşi. Ideea de a iniţia acţiuni strategice în comun, de a cîştiga vizibilitate, de a transmite valorile europene permite institutelor membre ale EUNIC să-şi amplifice efectul şi vizibilitatea propriilor programe.

Care sînt, după dvs., priorităţile EUNIC pentru spaţiul nord-american?

Una dintre priorităţi ar fi să reuşim să convingem să fie mai active în cadrul reţelei institutele ţărilor latine şi reprezentarea culturală franceză, de pildă, şi să construim programe care să aibă impact şi vizibilitate dincolo de interesele particulare ale fiecărui institut în parte. De asemenea, să întreţinem o cultură colaborativă între directori, consulii culturali, să profităm fiecare de reţelele şi potenţialul celorlalţi. New York este un loc în care trebuie să ai un grad extrem de ridicat de performanţă şi de creativitate ca să existi pe harta lui culturală.

Ideea însăşi de reţea europeană presupune însă o modalitate de a „dirija“ un concert pe multe voci şi cu sincope neaşteptate.

Nu este o misiune uşoară, nici la NY, în cea mai complexă metropolă a lumii, nici la Bucureşti, în cea mai complicată metropolă din Balcani

a consemnat Matei MARTIN

EUNIC

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Vă recomand acest *„jazzembarras du choix“:* concertul de chillout, jazz-house, electro şi muzică clasică al ansamblului Jazzanova (plus cei 20 de invitaţi ai lor) de joi, 8 mai, de la Teatrul de Vară „Mihai Eminescu“ din Bucureşti; seria de concerte jazz, blues şi pop (plus jam sessions) din cadrul Caffé Festival, 7-12 mai, de la Hard Rock Café din Bucureşti (www.EUROPAfest.ro) şi Sibiu Jazz Festival, 9-16 mai (www.sibiujazz.ro). Aţi vrut jazz!? Na-vă! (Marius Chivu)

■ John Le Carré, *Un spion desăvîrşit* (traducere de Sanda şi Vlăstar Apostolescu, Editura RAO, 2010, reeditare din 2006). După gustul şi priceperea mea, romanul desăvîrşit al lui John Le Carré. Magnus Pym poate fi numit, cu toată liniştea, un erou al timpului nostru. (Radu Cosaşu)

■ *Google ţara mea!* (de Mihaela Michailov, regia Alexandra Badea; prod. Teatrul Foarte Mic), un spectacol dur şi actual despre ţara noastră şi relaţiile complicate dintre cetăţenii ei. Dincolo de sloganele purtate de organizaţiile neguvernamentale, mai presus de imperativele democraţiei, corectitudinea politică şi frecventele derapaje sînt puse sub observaţie de un ochi atent şi sensibil. (Matei Martin)

craii de burta veche

Bucătăria Renaşterii

Americi, maioneză, fast

În timpul Caterinei de Medici, apar furculiţele şi farfuriile din faianţă. Gobeletele sînt înlocuite de pahare.

Louis al XIV-lea impune eticheta de curte. Contează tot mai mult aspectul vizual şi fastul unei mese.

Din America sosesc noi legume: roşia, fasolea, ardeiul, cartoful, porumbul, dovleacul şi dovlecelul.

Graţie lui Parmentier, cartoful ia treptat locul bobilor, mazării şi castanelor – cele mai populare vegetale ale Evului Mediu.

Tot din Americi, e adus în Europa curcanul sau „cocoşul de India“ – India americană, se înţelege; *dindon,* în franceză, vine de la *coq d'Inde*, iar în germană, pasărea se chema *Indian*.

Inventarea tiparului permite răspîndirea cărţilor de bucate ale marilor clasici – Pierre Pidoulx, François La Varenne, Nicolas de Bonnefons, Pierre de Lune, Vincent la Chapelle, Menon etc.

Lichiorul este adus din Italia.

Se folosesc mai puţine mirodenii, dar tot mai multe ierburi aromatice, pentru a nu afecta gustul alimentelor.

Apar sosurile scăzute prin fierbere sau îngroşate cu făină. Sînt inventate maioneza, sosul Béchamel şi aspicul de pasăre.

Cafeaua, ceaiul şi ciocolata devin băuturi la modă. Francesco Procopio inaugurează la Paris *Le Procope* – prima *grand café*.

Se răspîndeşte obiceiul de a numi noile feluri de mîncare după locuri sau personalităţi celebre: file de limbă de mare *à la* Pompadour, conopidă *à la* Du Barry, coaste de vită Sf. Ménehoud, vrăbioară de viţel Trianon, sitar Pückler-Muskau, păstrăv Ioana d'Arc, caltaboş Richelieu şamd. Istoria devine comestibilă.

Amicul Dejun

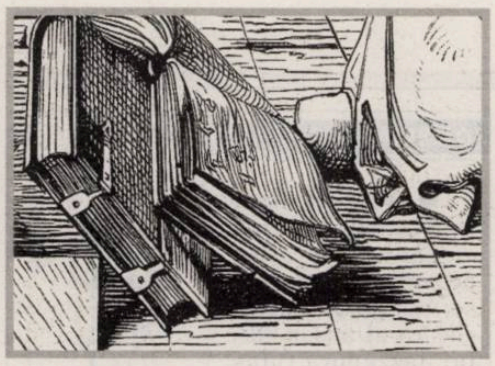

Simona SORA

biograffiti

Mame, mamoşi, mărturii

Bunică-mea avea o vorbă. De cîte ori îi descriam un personaj abominabil, „strigător la cer“, genul mizerabil cu zîmbetul pe buze, ea îmi răspundea: „Are şi el o mamă“. Zeci de ani mi-a închis gura cu vorba asta excesivă, generalizatoare şi, în fond, nedreaptă. Singura variaţiune pe care mi-o amintesc, într-un caz extrem, a fost: „O fi avut şi el o mamă“, adică, nu era cu totul sigur că ipochimenul ar fi putut avea o mamă. Şi-apoi a cedat: „Vai de mama lui!“. Era şi el, carevasăzică, odrasla cuiva care l-a născut, l-a crescut şi l-a iubit ca pe ochii din cap. A fost, prin urmare, odată inocent şi pur ca un lotus. Iar cine a fost cîndva... poate fi oricînd, cam ăsta era subtextul candidei mele bunici, bulgăroaică din Varna care ajunsese, printr-o rocadă istorică, în vîrful Poienii Sibiului, dar spera să mai treacă o dată Dunărea înapoi.

Adevărul e că în meseriile mai expuse, cele care presupun o oarecare doză de *public relations,* un atare exerciţiu de imaginaţie e binevenit. Nu e rău să-ţi poţi imagina mitocanul care-ţi loveşte parbrizul maşinii cu pumnul în rolul de bebeluş rozaliu gîngurind în scutece; poate fi de oarecare ajutor să-ţi imaginezi că ţoapa mieroasă care schimbă brusc foaia a fost odată o fetiţă bucălată cu funde; poţi să-ţi ţii firea „vizualizînd“ (ca într-un exerciţiu zen) grădina înflorită a unei creşe atunci cînd, în scara unui bloc, te înconjoară o haită de adolescenţi în sevraj. Fiecare a avut o mamă care a trecut prin chinurile facerii, prin spitale insalubre şi experienţe apostolice doar pentru că viaţa începe cu propriul ei copil. Maternitatea e, în sine, o experienţă ce te duce dincolo de propriile limite fizice şi psihice; iar „micul fum“ al lui Castañeda e nimic faţă de cocteilul de endorfine pe care ţi-l poţi arunca singură în circulaţie cînd eşti pe punctul de a muri de-a binelea.

Este însă naşterea genul acela de experienţă interesantă ca istorie la firul ierbii? Pentru un scriitor, desigur, poate fi, la fel de bine ca orice alt subiect. Cartea Ioanei Nicolaie, *Cerul din burtă,* de pildă, este o asemenea reuşită a maternităţii asumate scriitoriceşte. Să fie, totuşi, experienţa maternităţii – a naşterii, mai ales – o istorie care merită povestită? Am avut unele îndoieli pînă să citesc recentul volum coordonat de Mihaela Miroiu şi Otilia Dragomir, *Naşterea. Istorii trăite* (Polirom, 2010). Mai am şi acum cîteva, principala fiind aceea că experienţa unică, intimă (într-un grad care dă însuşi genul proxim al intimităţii), terifiantă (căci îţi vezi, adesea, moartea cu ochii) devine prin simplă consemnare o istorie comună. O extraordinar de personală poveste de viaţă, interesantă doar pentru prieteni şi familie. Lucrurile se schimbă, poate, dacă miza povestitoarei se mută de pe biologie pe expresivitate. Sau dacă miza cititorului se află, de la bun început, pe perspectiva sociologică. Doar cînd aceste două mize se întîlnesc, povestirea naşterii (care ispiteşte, abisal, orice femeie trecută pe acolo) capătă un interes mai general.

Dacă vom dori să aflăm, peste 100 de ani, cum se năştea în România sfîrşitului de secol XX şi începutului de secol XXI, *Naşterea. Istorii trăite* va fi o sursă inestimabilă. Vom putea rememora, cu uşurare, păcălelile (sau, cine ştie, acurateţea) „ceasului biologic“, evoluţia scorurilor (primite de mamă şi copil) la naştere, spitalele insalubre, doctorii impostori şi şperţari. Dacă citeşti însă azi acest cutremurător dosar de mărturii, şi locuieşti (încă) în România, înţelegi imediat că naşterea unui copil aici este, înainte de orice, o loterie care trebuie musai aranjată din vreme. Istoria Otiliei Dragomir („Ştiţi că aţi făcut un macrozom?“) e, de departe, cea mai înfricoşătoare dintre ele, o poveste din străfundurile unui lagăr bucureştean care se petrece într-un prezent etern. Fără duritatea acesteia, povestea Laurei Grünberg („46 de bucăţi de gresie gri cu inserţii albe“), una dintre cele mai expresive povestiri din volum (alături de frumoasa proză scrisă de Grete Tartler, „Peruzeaua norocoasă“), e un soi de ironică criogenizare a oricărei euforii post-partum. Pînă la urmă, rămîi din această carte – pe cît de înfricoşătoare, pe atît de optimistă – mai ales cu cîteva gesturi sau secvenţe memorabile: o floare într-un gard, lăsată unei femei frumoase (Cornelia Grünberg, „Asta-i tot?“); sacrificiul unui adolescent ca s-o apere pe nevasta fratelui său (Mihaela Miroiu, „Andrei, copilul 33“); bileţelul scriitorului Stelian Tăbăraş lăsat fiicei pe masă: „Azi ţi-am fiert un singur ou / că le-a cartelat un bou / Mîine-ncepe luna nouă / şi-avem dreptul iar la ouă“); fata cu valijoara „ca într-o gară de provincie“ (Ana Bulai, „Eva“); Isidora şi povestea ei despre smerenie (Daniela Palade Teodorescu, „Cum am îmblînzit eu timpul“).

Naşterea e o carte cu efect întîrziat şi oarecum regresiv. Cînd tocmai te întrebi „la ce bun?“ te trezeşti amintindu-ţi lucruri uitate, vag patetice şi strictamente private despre... naştere. Am avut norocul, la fel ca două-trei povestitoare din acest volum, să-mi nasc copilul într-un spital în care teroarea şi trocul, umilinţele corporale, infantilizarea pacientei erau excluse de un sistem bine reglat. Simţeai, desigur (mai ales cînd ştiai „sistemul“ din interior), cum se strecoară enervarea, autoritarismul, indiferenţa printre textele învăţate pe de rost, tonul egal şi zîmbetele musculare ale personalului medical. Faptul că ele nu degenerau, siguranţa că *nu* te puteai trezi în situaţia de a împărţi ciubucuri pe jumătate adormită în sala de preanestezie, ideea că nu ţi se aplica nici o procedură fără a consimţi în prealabil – toate acestea nu se datorau naturii umane mai blînde, politeţii asumate inteligent sau bunătăţii intrinseci a locuitorilor din micul canton catolic unde am avut bafta să nasc. Lucrurile mergeau *mai bine* acolo pentru că ele erau integrate într-un sistem precis reglat, care, chiar dacă nu excludea impostura profesională, garanta măcar aparenţa bunelor intenţii. Şi proteja, oricît de lipsit de importanţă ni s-ar părea, demnitatea medicilor şi asistentelor prin salarii (cele mai mari din Europa de Vest) care să le asigure independenţa financiară. Măcar pentru că pînă şi ei – aşa, de nerecunoscut, cum au ajuns la noi, într-un sistem care-i extermină – au o mamă...

PUBLICITATE

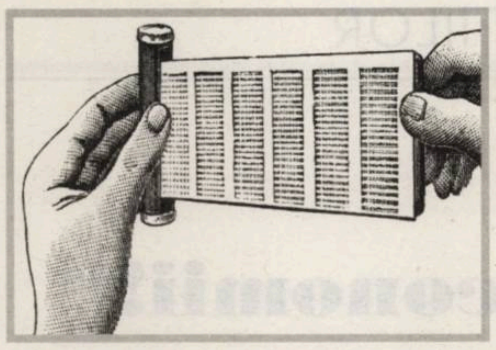

Dan C. MIHĂILESCU

ce **mi** se-ntîmplă

Pe harta ororii

Chiar dacă înţeleg şi accept multele rezerve ale specialiştilor faţă de istoria orală, am fost şi am rămas un mare consumator în domeniu. Pentru istorici, mărturiile de acest fel păcătuiesc, desigur, prin subiectivism, partizanat, egocentrată decupare din context, trebuind numaidecît coroborate cu arhivele, cu alte mărturii, antinomice adesea, cu certificări sau amendări instituţionale ş.a. Au, adică, prea multă carne, sînge, lacrimi – şi prea puţin os. Însă pentru cititorul comun, tocmai palpitul viu, intens irigat emoţional, exemplul uman vizibil, audibil devine captivant şi convingător prin exact ceea ce declanşează instinctiv mefienţa cercetătorului.

Aşa se face că de ani buni mi-am hrănit paseismul cu stufoasele, adeseori hipnotizantele poveşti ale unor doamne şi domni din vechii Bucureşti, adunate cale de cîteva decenii de Victoria Dragu Dimitriu, am cutreierat etnopolitic de la dreapta interbelică la stînga şi-napoi prin caruselul de istorii legate de echipele „regale“ de sociologie coordonate de Dimitrie Gusti, odată cu cărţile dialogale realizate de Zoltan Rostaş, ori am plecat din raiul bănăţean în exilul distrugător din Bărăganul anilor '50, alături de *eroii* abordaţi de Smaranda Vultur şi Daniel Vighi.

Un adevărat eveniment în materie îl constituie cele trei volume de *Experienţe carcerale în România comunistă*, proiect demarat în martie 2007 la Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România, care cuprind zeci de interviuri cu foşti deţinuţi politici din toate zonele ţării, oameni cu vîrste, profesii, învinuiri şi calibre diferite, dar care au traversat aceleaşi pustiuri, au trecut prin aceleaşi cazne, disperări, speranţe, cu acelaşi spectru al morţii, fricii şi terorii, fie ei arestaţi şi condamnaţi în 1949, 1958, 1968 sau 1981. După volumele din 2007 şi 2008, a apărut acum, la Polirom, tomul al treilea (autori: Andrei Lascu, Alexandru Matei, Alin Mureşan, Constantin Petre, Adrian Sandu, Constantin Vasilescu, coordonator fiind Cosmin Budeancă).

Sînt reunite aici 23 (dintr-un total de peste 160) de destine în dialog: oameni născuţi între 1916 şi 1938, arestaţi ca elevi, studenţi, ţărani, legionari, martori ai lui Iehova, medici, economişti, dar şi comisari din vechea Poliţie, din judeţele Bihor, Bistriţa, Braşov, Iaşi, Mehedinţi, Timiş, Tulcea. Cu iadul imaginat de Alexandru Nicolsky atunci cînd i-a antrenat la Suceava pe Eugen Ţurcanu şi studenţii lui pentru reeducarea de la Piteşti. Cu Aiudul, Sighetul, Gherla, Mislea, Jilava, Tîrgşor, Malmaison. Cu figurile îndrăcite ale unor experţi în terorizare precum Petrache Goiciu, Gheorghe Crăciun, Şura Bogdanovici, Iosif Koller, Ludovic Czeller, Mişu Dulgheru, Ludovic Weiss, Mihai Livinschi, Viorel Bărbos. Cu Salcia, Periprava, Peninsula şi Lăteştii domiciliului obligatoriu „de după“. Cu „zarca“ şi „şerpăria“, hîrdăul şi „manejul“, reeducarea de la Aiud dinspre 1959-1964 (la fel de umilitoare şi dezumanizantă precum cea de la Piteşti, aşa cum ne-o arată recent tulburătoarea carte a lui Demostene Andronescu apărută la Editura Christiana) şi amintiri de genul: „mai am şi-acum acasă o piele de şarpe, de la şerpii pe care îi mîncam cruzi, de foame, cînd eram la recoltat stuf în Deltă. Dintr-un şarpe de un metru mîncam cîte patru-cinci inşi cîte-o bucăţică“.

Au trecut prin aceleaşi cazne, disperări, speranţe, cu acelaşi spectru al morţii, fricii şi terorii, fie ei arestaţi şi condamnaţi în 1949, 1958, 1968 sau 1981.

Din noianul de experienţe (totul e de citit pe îndelete, cu frisoanele de rigoare), îmi îngădui să semnalez două.

Una este mărturia bistriţeanului Teofil Ivaşcu, Peninsula 1957: „Şi ne băga normă, cînd mergeam cu deţinuţii, ne da un bileţel cîţi să puşcăm pe acolo (...) Noaptea ne scula pe cîte patru militari, să mergem să luăm cîte opt deţinuţi, să facă groapă comună. Ş-apoi noaptea-i ducea acolo şi-i înmormînta... Mie tare-mi plăcea să execut ordinul, şi-apoi ei, dac-or văzut că execut, mă scula mereu pe mine...“

Apoi, cazul stupefiant al Eugeniei Hentiu din Covasna, arestată în 1948 şi condamnată pentru nimic la doi ani, dar – culmea! – *cu suspendare,* ceea ce colonelul Gheorghe Crăciun i-a ascuns cale de un an şi zece luni. Penitenciarul fentează decizia tribunalului! De ce? Ca s-o şantajeze pentru a deveni informator. „Crăciun îmi asigura servici şi casă la Braşov, dar săptămînal ar fi trebuit să merg la ei... Dar nu aş fi putut să fac asta. Nu! Aşa ceva n-am putut. Şi după ce am ieşit mă feream de lumea care fusese (sic), că mi-a fost frică. *Aşa a fost pînă în 1981, cînd m-am pensionat*“ (subl. ns.).

Pentru foarte mulţi, eliberarea a coincis cu alt fel, unul pieziş, de detenţie: fie chinuiţi sistematic să colaboreze, fie trecuţi ritmic prin sitele delaţiunii. „Să ştiţi că puşcăria nu s-a terminat odată cu venirea acasă“ – i se spune braşoveanului Gheorghe Urdea la ieşirea de la Gherla, în 1954.

„Domnule, hai să ne înţelegem“, conchide maiorul de Securitate, atunci cînd vrea să-l „atragă la colaborare“ pe avocatul Alexandru Roşcoban (născut la Boşca, în 1929, arestat în 1958, condamnat la 20 de ani şi eliberat în 1964): „Şi frunza, şi iarba, toată lumea e cu noi. De ce nu vrei să lucrezi cu noi?“.

Ce să spui?! Iarba şi frunza – bine. Dar poate că nu chiar şi toţi copacii...!

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar.*

Cătălin TOADER

Jazzfetamine la Sibiu

Poate fi definit deja, din raţiuni de istoric şi consistenţă, drept unul dintre cele mai importante festivaluri de jazz din ţară. Cu un geamantan de muzicieni importanţi adunat în cele peste trei decenii de funcţionare, Sibiu Jazz Festival, grizonat, dar deloc obosit, ne-a pregătit şi pentru ediţia din acest an un meniu variat şi plin de jazzfetamine. Aperitivele vor împînzi pieţele din centrul oraşului în primele zile, în timp ce tinerimea jazz-ului românesc se va întrece, la Teatrul Gong, în tradiţionalul concurs al formaţiilor studenţeşti. Mărunta zbatere pentru un gen care dispare, încetîncet, din educaţia muzicală a românilor. Programul festivalului mare poate părea aerisit şi prea puţin consistent unui cuplu ochi-ureche nepregătit să primească muzica bună, de acolo de unde nu se aşteaptă. Sincer, m-am cam săturat de giganţi care ne vizitează doar din motive financiare sau din raţiuni de proximitate. Am văzut de prea multe ori Sala Palatului plină de vedete care nu aveau chef de cîntat, filmate cu telefoanele de alte vedete, care nu aveau altceva mai bun de făcut.

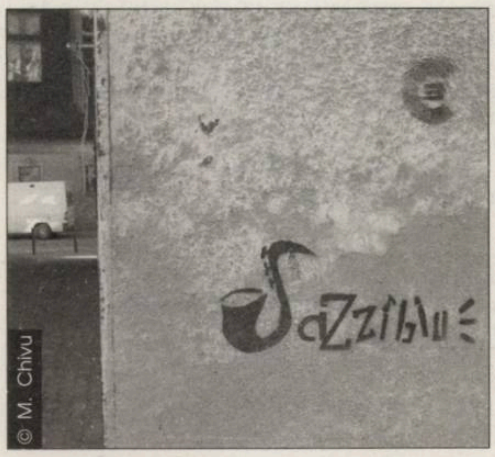

Aşa că, în această primăvară, am decis să ignor monştrii sacri din Capitală şi să merg la Sibiu, pentru o binevenită baie de cvasinecunoscuţi (pentru cei mai mulţi dintre noi, dar nu şi pentru cei care mănîncă jazz pe pîine). Miercuri, 12 mai, un alt pianist cubanez efervescent vine la Sibiu, pentru o seară cu siguranţă memorabilă: Ramon Valle. Spun „alt pianist“ fiindcă scriu încă apăsat de amintirea concertului Omar Sosa de anul trecut. Unul de povestit nepoţilor! Joi, 13, seara doamnelor. Ne încălzim cu Geta Burlacu în Piaţa Mică, pentru ca la felul principal să ne delectăm papilele auditive cu Beata Przybytek, o vocalistă extraordinară, multipremiată. Vineri, Sala Thalia va fi ţinta unui asalt. Două momente speciale într-o singură seară: Sam Newsome & Lucian Ban (adică unul dintre cei mai mari soprano-saxofonişti din lume şi cel mai de succes pianist român de la New York, direct implicaţi în proiectul The Romanian-American Jazz Suite), urmaţi de cvartetul condus de Kenny Garrett, unul dintre cei mai populari saxofonişti contemporani. Sîmbătă simţim aroma de Amsterdam adusă de Yuri Honing, alt saxofonist special, chiar dacă ţinem cont doar de faptul că a cîntat cu Bley şi Metheny. În fine, finalul festivalului ne va prinde duminică seara, într-o instalaţie specială, cu jazz, poezie şi proiecţii video, concepută de big-band-ul austriac din Graz, o cortină inspirată peste, sperăm, un alt festival reuşit. Bilete pe eventim.ro, reţeaua Germanos şi librăriile Humanitas.

PUBLICITATE

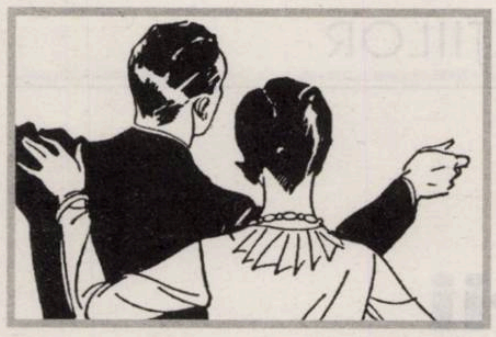

Alice GEORGESCU

viața scenei / **scena** vieții

„Economii, Horatio, economii!“

De cîteva zile bune încoace, fațada Teatrului Național din Craiova este împodobită cu bannere a căror uniformitate poate să-l surprindă pe eventualul privitor neștiutor: *Hamlet*, *Hamlet*, *Hamlet*, *Hamlet*, ba chiar *Doar Hamlet*. Ultimele cuvinte reprezintă nu o concluzie, ci „doar“ titlul unui alt spectacol vizibil la Craiova în acest mijloc de primăvară. Ediția 2010 (a șaptea) a Festivalului Internațional Shakespeare, care se desfășoară o dată la doi sau la trei ani (după cum se obțin fondurile), care începe, tradițional, pe 23 aprilie (ziua Sfîntului Gheorghe cel de balaur ucigător și, totodată, ziua nașterii și a morții – ! – lui Shakespeare), care se termină cînd se termină spectacolele și banii și care, de la o vreme, are și un *volet,* cum zic francezii, bucureștean, ediția 2010, așadar, a uneia dintre cele mai așteptate reuniuni teatrale din România are ca temă, subiect, obiect și obsesie o unică piesă din creația patronului: *Hamlet*. Piesa pieselor, ce-i drept, piesa pe care orice regizor visează să o pună în scenă și orice actor, să o joace – ca protagonist, firește.

La prima vedere, ideea lui Emil Boroghină, directorul festivalului craiovean și al Fundației Shakespeare pe care festivalul se sprijină (în echilibru foarte fragil) ca structură organizatorică, este în același timp originală și riscantă. Originală, pentru că nu există multe, cred, parade teatrale, în lumea largă, atît de strict circumscrise unui generic; riscantă, pentru că publicul, căruia (în teorie, cel puțin) îi este dedicat orice festival, pare (tot în teorie) refractar la un afiș atît de monoton. Practica a dovedit însă că ideea e valabilă și funcțională: pe de o parte, piesa are atîtea straturi de sens încă neexplorate încît devine aproape imposibil ca două montări să semene între ele și, pe de altă parte, Craiova are, ca oraș universitar și comercial, destui spectatori interesați încît sălile Naționalului să fie mereu pline, indiferent de numele și titlurile propuse. Pe scurt, la toate spectacolele din festival biletele s-au vîndut, vorba ceea, ca pîinea caldă.

Hamlet
la Ryutopia Noh Theatre
din Niigata

Deși, după cum se știe, criza economică nu ne dă pace defel. Această încăpățînată hărțuială s-a văzut, în festival, fără echivoc. Dacă, la precedenta ediție, oaspeții cu nume celebre alcătuiau un tablou de onoare de-a dreptul amețitor – să ai „pe viu“ spectacole de Bob Wilson și Peter Brook, Nekrošius, Lev Dodin și Declan Donnellan e nu doar o izbîndă invidiabilă de cele mai faimoase festivaluri de pe glob, ci și o realizare capabilă să dea fiori metafizici iubitorilor de teatru, Shakespeare 2010 s-a văzut nevoit să se mulțumească și cu proiecții de film în loc de reprezentații propriu-zise (a fost cazul spectacolelor *Hamlet* semnate de Peter Brook, la Bouffes du Nord din Paris, și Yoshihiro Kurita, la Ryutopia Noh Theatre din Niigata – altminteri superbe, amîndouă), și cu workshop-uri studențești în loc de montări „mature“ (cazul spectacolului *Hamlet* realizat de Richard Schechner cu un grup de studenți ai Academiei de Teatru din Shanghai – proaspăt și simpatic, dar nu mai mult), ba chiar cu... regrete în loc de prezențe efective (cazul renumitului ansamblu rusesc MHAT și al binecunoscutului laborator de Teatru „Sfumato“ din Sofia, care și-au declinat participarea în ultima clipă). Totuși, oricît de marcante, nu absențele contează, pînă la urmă, într-o întîlnire teatrală – iar la Craiova s-au întîlnit ori (cînd scriu acestea festivalul este încă în desfășurare) se vor întîlni față în față „Hamleți“ creați de Oskaras Korunovas și Robert Wilson, Thomas Ostermeier și (din nou) Eimuntas Nekrious, care, alături de *Hamlet* al trupei newyorkeze Wooster Group (regia: Elizabeth LeCompte) și *Hamlet* al Teatrului Metropolis (regia: László Bocsárdi – singurul spectacol românesc din festival), jucate doar la București, făgăduiesc să alcătuiască o hartă suficient de convingătoare a galaxiei Hamlet și, implicit, a universului Shakespeare.

Trebuie spus, de asemenea, că partea craioveană a festivalului a inclus și un număr de „evenimente colaterale“, precum seminare teatrologice și filologice pe tema piesei *Hamlet* și a personajului Hamlet – neașteptat de vii și de interesante, de-altminteri, ceea ce este cît se poate de încurajator –, lansări de carte, expoziții etc., fapt ce a dat reuniunii nu numai o „cuprindere“ notabilă, ci și o înălțime remarcabilă. La Craiova au sosit shakespearologi distinși, traducători, cercetători și critici din toată lumea, iar unghiurile multiple din care a fost abordat subiectul au compensat, într-o anumită măsură, defecțiunile pomenite mai sus, ale spectacolelor ca atare.

Despre toate acestea voi mai vorbi și săptămîna viitoare. Pentru că merită. Deocamdată, în treacăt, o reflecție sumară: *Hamlet* se dovedește o temă inepuizabilă – și nu doar ca literatură –, iar Shakespeare, un autor pe cît de transparent, pe atît de enigmatic. Restul, cum spune chiar el, e tăcere.

***Alice Georgescu** este critic de teatru.*

Aron BIRO

audio și n-am cuvinte

Zen groove

● **Nik Bärtsch's Ronin, *Holon*, ECM, 2009.**

Un atribut care a separat jazz-ul încă de la o vîrstă timpurie față de soiuri muzicale dansante și fredonabile a fost evitarea repetiției, ori mascarea sa. Repetarea de șabloane recognoscibile – cuvinte și componente morfologice ale frazei muzicale – e una dintre condițiile fundamentale ale asimilării muzicii. Șabloanele cu pricina pot să aibă diverse nivele de complexitate, de la un ritm ostentativ care asigură dansabilitatea la combinații de note ce definesc melodia, de la refrenul ce asigură fredonabilitatea pînă la simfonii complexe pe care trebuie să le rumegi intens pentru a le îmblînzi și a le aduce într-o zonă familiară (și care recompensează prin plăcerea descoperirii).

Jazz-ul s-a dezis încă de pe vremea lui Django Reinhardt de cerințele asimilării facile. Piesele lui Django sînt călătorii sonore, rareori poposind în același loc, un vis secret al muzicienilor de orientare progresivă. A nu se înțelege că ignor cu totul existența jazz-ului dansant și fredonabil, dar acesta merge mai degrabă pe mîna blues-ului, oferind portițe inițiatice pentru cei care vin pentru prima dată în contact cu genul. În schimb, jazz-ul adevărat, crîncen, provocator (deopotrivă pentru artist și ascultător) e cel care o dă mereu cotită ori sincopează, ori dă pe dinafară, care aglomerează degetele performer-ului oferind un discurs muzical ce evoluează pe parcursul unei piese, mai degrabă decît să încerce a sedimenta un anumit nivel de familiaritate sonoră. Pe aceasta se bazează și caracterul improvizator atît de drag jazzer-ilor veterani. Unii merg pînă la a afirma că, atunci cînd îți vine să dai din picior, nu mai asculți jazz.

Roninii, proiectul muzicologului și muzicianului elvețian Nik Bärtsch, vin cu un future-jazz care se cam revoltă față de pretențiile descrise mai sus. De vină e și convergența genului cu post-rock-ul, care e unul dintre cele mai repetitive soiuri muzicale. La post-rock, obiectivul iterațiilor este, mai degrabă decît fredonabilitatea, inducerea de transă, de aici și catalogări precum shoe-gaze rock sau rock ambiental – un gen de rock din care se elimină rostul ritmului, al versurilor, al solo-ului de chitară, accentuînd însă texturile și repetarea lor ritualică, atentînd la sistemul vegetativ. Adică un rock care nu mai e rock, într-un fel similar cu cel în care nu-jazz sfidează jazz-ul cu propriile arme. Predispus la aceste abordări e și minimalismul, nu neapărat unul extrem. În prima parte a albumului *Holon* se aude mai mult de un instrument, dar nu se aud prea multe note. Cu alea puține care sînt, se definesc combinații familiare jazzer-ilor care se revarsă într-o manieră specifică shoe-gazer-ilor, cu o bătaie ostentativă a pasului pe loc. Nici între piese nu se schimbă multe, poate de aceea toate au același titlu („Modul“, urmat de un număr, probabil indicator al ordinii în care s-au compus „modulele“). Pe *Holon,* Bärtsch sună de parcă ar fi singur cu un sintetizator – rece, minimal, geometric, repetitiv, cu unele răbufniri de excepții de la regulă (ultimele două module trec într-un registru mai vibrant cu ajutorul unui saxofon-contrabas și a unui ritm jucăuș). Pe scenă, Bärtsch are o trupă și o grămadă de instrumente care, la vizionare, capătă brusc rost, colaborează într-o manieră logică, producînd un sound mai puțin monolitic, mai transpirat decît sugerează albumul.

Artistul își catalogheză muzica drept zen funk sau ritual groove. Prima ar fi o etichetă potrivită pentru ce se aude pe album (minimalismul calmant *vs* răbufnirile funk). A doua ar fi mai aproape de varianta live, unde monotonia zen e convertită în repetiție ritualică, iar funk-ul devine groove, adică e loc totuși și de distracție, de dat din picior, din mînă, ori alte moduri în care jazzer-ul alege să se lepede de cerebralizarea totală a muzicii.

Nik Bärtsch's Ronin vor concerta în cadrul Green Hours International Jazz Fest de la București, joi, 20 mai, de la ora 20.30. Mai multe pe www.greenjazzfest.ro.

***Aron Biro** este autorul blogului http://aronbiro.blogspot.com*

3 întrebări pentru

Angela BONTAȘ

Punctul-cheie: creativitatea

Cum ați ajuns curatoarea acestei expoziții de desene ale copiilor?

Ca o mulțime de lucruri de pe lumea asta: între un „ce-ar fi dacă“, mult chef de joacă și curiozitate... Expoziția despre „Povestea copilăriei“ e deja la a treia ediție. Am pornit cu un invitat, am continuat cu șase și-am ajuns la douăzeci și șase. E vorba de artiști vizuali și profesori de desen care urmăresc resorturile creativității experimentînd cu copii de vîrste mici. Eu nu fac decît să urmăresc un drum bătătorit de o mulțime de alți artiști. Am avut o șansă în plus: în afară de energie și bunăvoință îți mai trebuie și susținere. Eu am găsit-o: e vorba de colegii mei de la școală, care-mi acordă încredere și finanțare; pe parcurs, mi s-au alăturat o grămadă de prieteni care m-au ajutat. Am pornit de la convingerea că toți copiii desenează. Ceea ce e interesant pentru mine, ca artistă, e să descopăr ce îi inspiră și ce tipuri de reprezentare apar la anumite vîrste. Proiectul nu are deci doar o miză artistică, ci și una socială.

Există vreun element comun în această selecție de lucrări?

Lucru care mă interesează și mă inspiră e un fel specific de a vedea lumea: la vîrsta asta nu se vede nivelul social al familiilor din care provin; diferențele de acest tip nu contează. La 7-10 ani, copiii simt nevoia să povestească ce au văzut, ce au pățit, și o fac dezinhibat și dezangajat. Vorba lui Henri Matisse: „Trebuie să privești toată viața ca atunci cînd erai copil. Pierderea acestei facultăți vă poate răpi posibilitatea de a vă exprima într-o manieră originală, adică personală“.

Ce ați învățat din acest proiect?

Ca artistă fac un tip de pictură naivă, inspirată din pictura copiilor. Acum mi-am mai găsit vreo 30 de muze.

***Angela Bontaș** e pictoriță, membră a grupului Rostopasca. Predă pictura la o școală particulară. Coordonează expoziția „Povestea copilăriei“, la The Ark.*

a consemnat Matei MARTIN

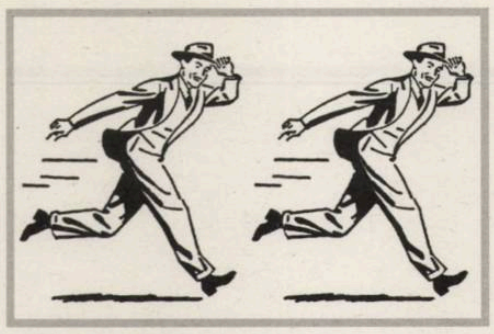

Andrei GORZO

dilematograf

Meserie

● Panglica albă / Das weisse Band (Germania, 2009), de Michael Haneke.

Cu puţin înainte de izbucnirea Primului Război Mondial, pacea unui sat german e tulburată de o serie de evenimente violente. Doctorul se accidentează atunci cînd cineva întinde un fir de sîrmă în drumul calului său. O săteancă moare într-un accident de muncă. Fiul sătencei se răzbună pe baronul pentru care muncea ea (la fel ca o bună parte din sat), distrugînd nişte răsaduri de varză. Copilul baronului e găsit bătut. Un hambar ia foc. Tatăl tînărului care a distrus răsadurile e găsit mort – sinucidere. Un copil mic e găsit aproape mort de frig în camera lui – cineva i-a deschis fereastra. Copilul handicapat al menajerei doctorului e şi el găsit bătut. Filmul lui Michael Haneke, *Panglica albă* (Palme d'Or 2009), se termină fără ca autorii celor mai multe dintre aceste fapte să fi fost identificaţi cu certitudine. E o falsă enigmă poliţistă. Investigaţia propusă e cu totul alta, după cum ne anunţă de la început vocea unui narator (membru al comunităţii), exprimîndu-şi speranţa că povestea sa ar putea ajuta la clarificarea unor lucruri care s-au petrecut mai tîrziu în Germania. Cu alte cuvinte, trebuie să ne uităm cu atenţie la copii şi să ne întrebăm dacă nu există o legătură între elementele din compoziţia atmosferei în care au crescut – disciplina severă, indistinctibilă de brutalitate şi de cruzime, întreţinută de bărbaţi, tăcerea supusă a femeilor, resentimentele sociale, ipocrizia sexuală – şi succesul nazismului. În cursul filmului, stîlpii comunităţii – doctorul, pastorul, baronul – sînt demascaţi pe rînd de autor.

Haneke e foarte bun la sportul ăsta. Sparge demascările în etape, pe care le repartizează în film la intervale confortabile, astfel încît urîţenia morală a personajelor să se contureze încet-încet. De exemplu, pentru a-l speria pe fiul său şi a-l face să admită că se masturbează, pastorul îi spune o poveste despre un băiat care şi-ar fi „distrus nervii" din cauza acestui obicei. E un discurs lung, rostit rar – tot aşa cum pastorul vrea ca vorbele sale să se înfigă tot mai adînc şi mai adînc în mintea băiatului, Haneke vrea ca revelaţia cruzimii comise de acest tată să se înfigă tot mai adînc şi mai adînc în mintea spectatorului. Dar apoi, Haneke lasă să treacă ceva timp pînă ni-l arată din nou pe băiat – în dormitor, cu mîinile legate de pat. În plus, Haneke mînuieşte bine contrapunctul: nu mă refer atît la faptul că lasă două personaje nedemascate, neîntinate (poate că, aici, calculele lui schematice sînt un pic prea la vedere), cît la faptul că-i dă şi pastorului o secvenţă în care acesta să-şi explice concepţia despre educaţie *un pic* mai pe înţelesul spectatorului modern: atunci cînd un al doilea copil de-al său îi cere permisiunea de a păstra o pasăre rănită, el i-o acordă, după ce-i pune în vedere imensa *responsabilitate* presupusă de îngrijirea unui animal. Atunci cînd pasărea e ucisă – probabil, de un al treilea copil de-al său –, iar pastorul e şocat şi mîhnit, cel de-al doilea copil îi aduce în dar o altă pasăre. Bref, Haneke face tot felul de manevre de fineţe pentru ca stratul de monstruozitate din filmul său să nu fie perceput de public ca fiind prea dens, asta în condiţiile în care el *este* un pic cam dens – probabil că dezvăluirile sînt prea multe cu una (un incest). Criticile pe care le-a primit – cum că nu face decît să orchestreze unul dintre *monster show*-urile lui elegante, legîndu-l de o „temă majoră" despre care n-are nimic de spus, în afară de banalitatea că din copiii maltrataţi se aleg viitorii naziști – pot fi susţinute foarte bine. Dar nu pot să nu admir abilitatea lui. Refuzul lui de a dezlega misterul poliţist (deşi în sine e un procedeu narativ destul de standard, devenit aproape normă în cinematograful modernist de la Antonioni încoace) îşi îndeplineşte cu brio funcţia strategică de a-l salva pe autor de la rostirea propriu-zisă a banalităţii respective. Schema e bine învelită în detalii (numai spectatorii atenţi îşi vor da seama că ordinea în care copiii le cad victime misteriosşilor bătăuşi are logica ei alegorică: de la o odraslă de bogătan la ceea ce viitorii naziști ar numi „un rebut biologic"), iar personajele nu pot fi expediate cu uşurinţă drept stereotipuri ale urîtului provincial – sînt prea solid întrupate, prea convingător ancorate în rutine zilnice, în obişnuinţele convieţuirii, în exerciţiul îndelungat al identităţilor lor sociale şi private. În privinţa asta, *Das weisse Band* seamănă cu un roman – unul care combină o grijă pentru detaliu specifică realismului literar de secol XIX cu refuzul modernist al deznodămintelor atotclarificatoare şi cu o alerteţe post-freudiană la lucruri refulate, care fierb sub capac. Totodată, e filmat (în alb-negru) astfel încît să semene cu fotografiile de epocă ale lui August Sander, iar Haneke scoate adesea în evidenţă această asemănare (de pildă, înrămîndu-şi actorii în uşi şi ferestre). Frumuseţea e, desigur, ironică – e o demonstraţie a uşurinţei cu care se poate cădea într-o nostalgie nejustificată pentru lumi vechi.

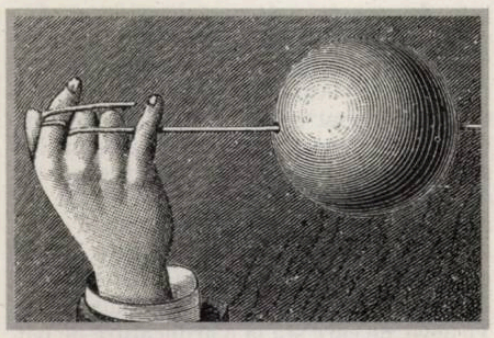

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Ostermeier + Shakespeare = love

Din 1999, de cînd a fost numit (la doar 29 de ani) director la Schaubühne din Berlin, Thomas Ostermeier este mereu provocator: cu *Nora,* de Ibsen (aţi putut vedea spectacolul şi la Festivalul Naţional de Teatru, acum doi ani); cu *Concert la cerere* (de Franz Xaver Kroetz); cu *Chip de Foc* (de Marius von Mayenburg) etc. *Hamlet*-ul produs în 2008 pentru festivalul „Epidaurus" de la Atena şi prezentat în acelaşi an la Avignon e însă spectacolul care a provocat cele mai aprinse discuţii. Criticii au vizat nu numai regia, ci şi dramatizarea.

Într-adevăr, dramaturgul Marius von Mayenburg a tradus piesa lui Shakespeare şi a operat modificări substanţiale, tăind nemilos intrigi colaterale şi adăugînd furibund accente noi, pentru a aduce drama la zi. Limba lui Mayenburg este, aici, superfuncţionalistă, neutră, aparent inexpresivă. E un text din care sensurile duble, ambiguităţile, trăirile sugerate au fost evacuate aproape în totalitate. Criticii germani i-au reproşat traducătorului şi dramaturgului faptul că limba e lipsită de poezie (Schlegel, unul dintre traducătorii germani ai lui Shakespeare, a mizat tocmai pe versificaţie şi limbaj metaforic) sau că nu are expresivitatea concret-spirituală (a altui reputat traducător, Erich Fried). Aşa o fi. Mayenburg mizează pe replicile simple, sincere şi tăioase, pe el îl interesează direcţia acţiunii, nu ce e dincolo de cuvinte. Ce atîta demersuri epistemice – şi-o fi spus dramaturgul – cînd plotul e suficient de ofertant: fratele şi ucigaşul regelui ia tronul şi nevasta defunctului; fiul celui ucis nu suportă să trăiască în această minciună şi vrea să se răzbune, să le arate celor doi şi lumii întregi că ştie adevărul. Pentru a ajunge la public, acţiunea dramatică nu are neapărat nevoie de un limbaj metaforic care s-o transporte, ci mai degrabă de un regizor care să o organizeze şi de actori care să-i ofere un corp.

Aici intervine, evident, Ostermeier, care (cel puţin) în această privinţă se înţelege perfect cu dramaturgul: susţinător înfocat al misiunii sociale a teatrului, artist angajat, om al acţiunii (şi nu al sloganelor), director al poate celui mai militant şi creativ teatru din Germania, Ostermeier preia din *Hamlet*-ul shakespearian esenţialul (sau ceea ce el consideră esenţialul). În această montare care se situează la graniţa dintre teatrul de mişcare şi teatrul vorbit german, el ne prezintă un anti-erou romantic: un om incapabil de acţiune.

Faptul că regizorul a ales să joace pe scenă ceea ce în piesa originală se petrece înainte de debutul acţiunii trădează intenţia de a ne arăta spectrul ameninţător al morţii. Pe care ni-l sugerează încă de la început: cadavrul regelui e greu de îngropat. Groparul se împleticeşte şi se răstoarnă în cavou, participanţii la ceremonie alunecă prin noroi şi se murdăresc. Prezenţa concretă a pămîntului (care îi maculează pe eroi ori de cîte ori îl traversează), mormîntul regelui (în dreptul şi în jurul căruia se petrec dialogurile-cheie) indică originea dramei lui Hamlet şi oferă un argument vizibil şi tangibil pentru tulburările sale. Masa pe care se ţine parastasul regelui defunct e aceeaşi cu cea la care se celebrează şi banchetul de nuntă. Spectacolul lui Ostermeier e un psiho-thriller al cărui suspans este întreţinut de puseele paranoice tot mai evidente, tot mai violente, ale eroului principal (interpretat magistral de Lars Eidinger). Schimbările permanente de identitate ale personajelor (actriţa Judith Rosmair, de pildă, interpretează rolurile Ofelia şi Gertrude) sînt un argument în plus pentru sminteala lui Hamlet. Care, treptat, subtil, trece de la nebunia prefăcută la nebunia patologică. Figura, vocea, ipostazele în care apare, chipul încremenit şi rictusul nefiresc (arătat pe proiecţia video) sînt trăsăturile acestui Hamlet incapabil să-şi joace pînă la capăt rolul de nebun. Pentru că el însuşi ajunge să se întrebe dacă vocea i-a spus adevărul, şi-atunci îşi găseşte tot felul de scuze pentru a nu duce la bun sfîrşit actul răzbunării. Ostermeier a inventat un Hamlet depăşit de nebunia pe care o joacă, un Hamlet încremenit, incapabil de decizie, incapabil de acţiune.

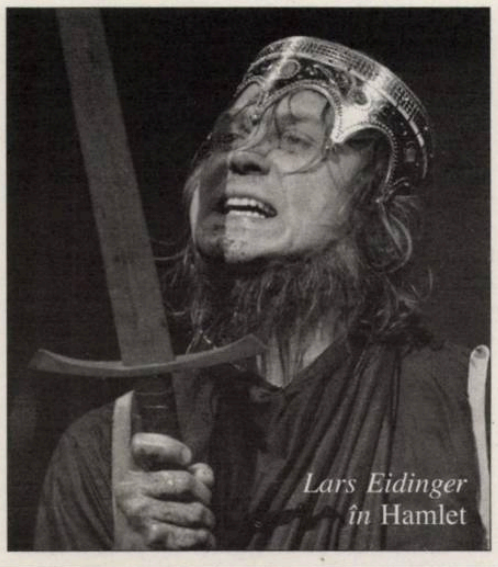

Lars Eidinger în Hamlet

Spectacolul Hamlet *în regia lui Thomas Ostermeier s-a jucat la Bucureşti şi la Craiova în cadrul Festivalului Internaţional „Shakespeare".*

trecerea prin reviste

● OBSERVATOR CULTURAL, nr. 521

Comentînd topul celor mai bune romane româneşti din ultimul deceniu realizat de *Adevărul literar şi artistic* acum cîteva săptămîni, Daniel Cristea-Enache scrie în articolul „Mircea Cărtărescu, criticii şi literatura":

„Dacă e vorba de Romanul deceniului şi dacă deceniul începe în 2001 şi se încheie în 2010, nu voi pune în top romane precum *Orbitor I* de Mircea Cărtărescu (1996), aşa cum au făcut Marius Chivu, Ion Bogdan Lefter, Dan C. Mihăilescu şi Simona Sora, *Muzici şi faze* de Ovidiu Verdeş (2000), cum a ales acelaşi Marius Chivu, sau *Povestea Marelui Brigand* de Petru Cimpoeşu (2000), cum au votat Mihai Iovănel şi Andrei Terian. Nu contează cît de bune sînt sau nu sînt aceste romane. Fapt e că ele nu se încadrează în deceniul la care ne referim. Discutabilă mi se pare, apoi, şi opţiunea pentru o trilogie şi/sau pentru unul dintre volumele ei componente. Dacă Marius Chivu, Ion Bogdan Lefter, Dan C. Mihăilescu şi Simona Sora votează trilogia *Orbitor,* Paul Cernat (greşind anul) şi Al. Cistelecan votează volumul II din ea, *Corpul*, iar punctele de la acest volum se adună, aiuritor, cu punctele de la întreaga trilogie, care prin volumul I mai şi iese din intervalul avut în vedere."

Ce face ca un roman să „se încadreze" într-un deceniu, şi nu în altul? Ce înseamnă asta cu adevărat şi, de fapt, ce relevanţă are: literară, sociologică, politică, filozofică? Oare un mare roman nu îşi creează / alege singur deceniul (vezi şi teoria orizontului de aşteptare)? Sînt variaţiile (tematice, stilistice, narative etc.) şi diferenţele (de valoare) între primul şi următoarele două volume ale trilogiei cărtăresciene atît de mari, încît nu doar că nu aparţin toate aceluiaşi deceniu (dacă aparţin ambelor decenii?) dar trebuie şi judecate separat? Şi de ce ar fi contraindicat ca o operă conceptuală (triptic, trilogie, simfonie etc.) să fie judecată în totalitatea ei? Iată cîteva întrebări legitime pe care textul lui Daniel Cristea-Enache le lasă deocamdată fără răspuns. (Marius Chivu)

Alina PURCARU

Bulgaria în mic

– o călătorie peste granița clișeelor de plastic –

Tryavna, un orășel bulgăresc afundat într-o vale, aproape de Veliko Tîrnovo, e un loc artizanat de sute de ani de meșteșug al lemnului și un spațiu pe cît de discret, pe atît de capabil să-ți dea peste cap așteptările și șabloanele: un loc ferit, care te învață, ca-ntr-o sală micuță de clasă, cum să-l descifrezi literă cu literă, după ce ai abandonat la intrare rucsacul și ideile primite de-acasă.

© M. Chivu

Cînd am ajuns în gara din Tryavna era noapte și, brusc, am avut senzația că ghidul *Lonely Planet* nu folosește chiar la nimic. Nici oameni nu erau prea mulți pe stradă – și chiar și așa, cum să întrebi, la întîmplare și pe-ntuneric, un om grăbit într-ale lui cam pe unde vine adresa hotelului despre care ai citit tu că e *„the place to go"*, plus că nu prea știi nici să-i pronunți numele? Ei bine, poți, dacă știi măcar direcțiile pe bulgărește și dacă omul stă un pic pe loc, pînă termini tu de silabisit numele hotelului. Și gata, ești pe direcție.

În ghid era vorba de o adresă care încă păstrează foarte mult din ceea ce îndeobște căutăm cînd nu sîntem în tranzit indiferent: spiritul locului (sau cam cît poate să încapă din el într-un hotel). Mai era vorba și de un pod peste Tryanovska, rîul care taie orașul, de case mari, din lemn zdravăn, conservate cum se cuvine, și de o biserică lățită într-o curte mare, pavată cu piatră, reperul numărul 1.

Despre toate astea citisem în tren, numai că, urmînd direcțiile ghidului nostru găsit pe stradă, am avut senzația ori că ăștia de la *Lonely Planet* scriu ca să facă mișto de turiști – cum citisem o dezvăluire într-un ziar –, ori că omul nostru avea chef de glume, ori că sîntem noi absolut idioți, dar nu spune nici unul nimic, așa, din delicatețe față de ideea de vacanță. Așadar: pe dreapta, blocuri ca la noi în Ferentari; pe stînga, supermarket cu bătătoare de covor, detergent și altele din seria menaj-feromental, în față, poate-poate nimerim altceva decît intrarea în Tîrgoviște. Dar indicația e indicație, harta – hartă (la fundul rucsacului), așa că mergem tot înainte. Și vedem cum se schimbă treptat decorul. Brusc, nu mai orbecăim: încep să apară casele oblonite, încinse cu bîrne, străzile pe care-ți venea să te plimbi, biserica, piața desenată sub felinare ca-n cartolină, în fine, sensul Hallmark al excursiei.

Un oraș artizanat în lemn și piatră

Ce e frumos cînd intri într-o casă tipică din Tryavna – sînt cîteva impecabil restaurate, monumente de patrimoniu – e că te simți de-adevăratelea adăpostit. Senzația ți-o dă tavanul de lemn, cel mai adesea sculptat, adoptat și în clădirile de uz tranzitoriu (gara, adică, sau hotelul în care tocmai am intrat). Lumina se simte altfel, fețele de masă par mai albe, mierea curge parcă mai blînd pe clătitele cu nuci, iar vinul roșește mai aprins în pahare. Iar pe scările ca niște lădițe, bocancii scîrțîie chiar soporific, să zicem ca-ntr-un film văzut în ajun de Crăciun.

În aerul proaspăt al dimineții, piața din vechea parte a orașului – dominantă, cum am descoperit pe urmă, în raport cu periferia – se transformă într-o altfel de gară, senină, orbitoare și calmă. Aproape de biserica Sf. Arhanghel Mihail, ridicată în secolul al XII-lea, cel mai solid și vechi reper din oraș astăzi, oamenii vin să-și bea cafeaua la mesele de lemn sau sub copaci, lîngă pod, așteptînd parcă acel moment perfect în care aderența la oraș se va petrece, ca în fiecare zi. Departe de mașini, de claxoane și de ieșirile isterice ale șoferilor, auzi doar rîul, te uiți la munții din jur și la casele care se cocoață tot mai sus, și-ți plimbi privirea, atît cît te lasă soarele, peste acoperișuri molcome, peste zidurile de piatră, peste obloanele grele de lemn.

Tryavna e un oraș al lemnului și a fost un mare atelier pentru tot ce au dat mai bun arta și renașterea culturală în Bulgaria. Aici a fost unul din marile centre ale meșteșugarilor și artiștilor, și nu doar în lemn: chiar cu presiunea birului plătit turcilor, s-a pictat în continuare, s-a țesut mătase, s-au lucrat covoare și tapiserii care luau drumul altor orașe, mai mari, mai bătute de lume: Odessa, Edine, Beirut sau Moscova. Pe unele am putut să le văd într-o casă istorică, transformată în Muzeu al lemnului (unicul, de altfel, din Bulgaria), casa Daskalov, una dintre multele, de altfel, răsfirate pe strada Petko R. Slaveiko – probabil strada cea mai tipică pentru construcțiile care stau mărturie pentru perioada de înflorire culturală din secolul al XIX-lea. Ascuns după niște porți mari și ridicat într-o curte înecată în umbră și tufe de flori, fostul conac păstrează între ziduri o rînduială veche, de oameni cărora le-a mers bine. E răcoare și camerele sînt mari, pentru toate trebuințele. În majoritatea, mobila e turcească și face corp comun cu geometria încăperii: divane și polițe, cercevele înalte (adevărate rame pentru lumea din afara casei) și restul lucrurilor (icoane, ștergare, oglinzi, un ceas, un opaiț – în fine, tot ce mai e nevoie pentru trai), obiecte simple, dar ferchezuite toate cu înfloriturи din lemn. Tavanele sînt adevărate tapiserii, iar dulapurile, încastrate în zid, aduc mai mult a butaforie dintr-o piesă a copilăriei, decît a piese de care pur și simplu te folosești. Și cînd am ajuns în cerdac (o adevărată logie demnă de un adevărat stăpîn), orașul tot părea așezat domol la picioare, înverzit, curat și încurcat în drumurile lui scurte și hotărîte. Acolo priveai și respirai, iar lumea se aranja simplu și clar.

O poveste despre grijă, fără cuvinte

Am străbătut orașul stradă cu stradă, dinspre miezul lui meșteșugit de artizani din alte timpuri, pînă spre parcurile și piața municipalității; dinspre ce-a fost odată, către Primărie și marele hotel scos din portofoliul arhitecților socialismului transbalcanic, dar și spre munții care împrejmuiesc orașul și spre care rîul te poartă natural, doar să vrei să te plimbi. Deși pragurile se văd, ca-n orice loc cu istorie și greutăți, ele nu se manifestă, nici măcar la marginea care mă alarmase cu o noapte înainte: era o margine de plastic, ușor de trecut, în care oamenii se mișcă molcom, ca și cum ar plimba plasa pe drumul dinspre piață și înapoi. Fără zgomot, fără grabă. Un pîlc de copii așezați în cerc în piața de lîngă biserica Sf. Mihail își scot culorile și planșele și încep să schițeze scena din centru, cu munții peste care coboară ora cinci și niște nori de ploaie. Niște mămăițe trag după ele alți copii, în timp ce moșnegii lor beau ceai și joacă table pe măsuțe pitice, sub șopronul unei cafenele. Doi puști se alintă pe pod: ea, cocoțată pe tocuri, își mîngîie coada privind pieziș; el, mai sigur, în adidași, îi mîngîie obrazul. Și începe ploaia, moment în care latura de adăpost a orașului iese de după nori, pentru că în Tryavna nu ai cum să te simți lăsat pe dinafară. Aproape că nici nu-ți vine să-ți strîngi geaca la piept, cînd bate vîntul: dacă nu vrei să calci într-o cafenea, pe vreme rea, poți oricînd să intri într-o galerie de artă, într-un atelier unde pictorul de icoane (fie și alea de vîndut la turiști), pielarul sau dulgherul te lasă să caști gura, în timp ce el își vede de treabă, într-o tavernă sau într-un muzeu. Și toate locurile astea sînt mici, aproape că nu le vezi, dar ele te primesc și e mereu cineva acolo – chiar pentru un singur om care le calcă pragul – să-ți vîndă un bilet, să-ți întindă un pliant, să aibă grijă, adică, de colțișorul de care a fost lăsat să se ocupe.

La școală, din greșeală

Am intrat, mai mult din întîmplare, în prima clădire din piață care părea deschisă pentru vizite și, solidă cum stătea în ploaie, dădea senzația de loc care-ți lasă timp s-o vezi pe dinăuntru. Am aflat apoi că nimerisem în fosta școală, prima întemeiată, cu aproape două secole în urmă, de scriitorul Petro Slaveiko, care a și predat aici. Am călcat mai întîi, la sfatul ghidului, nu într-o sală de clasă, ci într-o încăpere vastă, albă și rece, cu o deschidere aseptică de galerie modernă, luminată de neoane, care ba se aprindeau, ba bîzîiau între faze. După regula *„expect the unexpected"*, într-o casă care promitea mai degrabă un nou episod din seria „viața satului", am dat de albul ultraurban al unei săli de expoziție care etala o colecție de picturi, gravuri și sculpturi de Kazakov, un artist cu ale cărui tablouri ne-am întîlnit din nou la Plovdiv, dar care aici avea o colecție păstrată permanent. A fost o plimbare ca-n somn, printr-un vîrtej de culori, de linii și mari mase de pînze ordonate după perioade, cu un ecleraj pe care muzeografa l-a reglat imediat, și cu sentimentul că ți se dă timp, că ești invitat să te uiți, să te odihnești chiar, și să descoperi în voie ceva aparte, protejat anume în acel loc.

Pînzele în care se amestecau relicve din folclor cu himerele învîrtejite sub penelul pictorului te priveau impunătoare și vii, adăpostite într-un spațiu devenit brusc un *mise en place* uriaș, pe care nu l-ai fi bănuit dincolo de ușa înnegrită a fostei școli, deloc diferită de restul caselor ajunse muzeu. O expoziție amplasată după ultimele reguli într-o veche școală, modestă în aparență, un loc camuflat într-un fel de *boîte à surprise*, cum nu de puține ori am găsit în Tryavna. Am trecut apoi în restul camerelor: o colecție de ceasuri și o fostă sală de clasă, în care dăduse buzna un grup de elevi, cu profesoarele lor care-i țineau în frîu. Și clasa aia arăta atît de fragilă și de pitică, chiar pentru copiii care veniseră în vizită cu ghiozdanele lor cu Hannah Montana, că aveai impresia că dacă fetițele se mai întorc mult la colegul din spate, cine știe ce lemnișor crapă sub ochii supraveghetorilor. Dar nu, i-au lăsat să se bîțîie, să se joace la tablă, să-și frece mîinile micuțe de tăblițele crăpate, încastrate în pupitre, pe care scrijeliseră alți copii, altă dată. Le-am lăsat teritoriul, și ultimul lucru pe care l-am văzut cu coada ochiului, la ieșire, a fost cuierul din fundul clasei, cu cîteva trăistuțe atîrnînd stinghere în cîrlige.

Bulgaria în două vorbe și trei clișee

Despre Bulgaria auzisem lucruri care se băteau cap în cap. Erau, pe de o parte, vocile ultragiate ale pățiților: că se fură mașinile din parcare în Balcic sau la Albena, că mașinile românești sînt oprite abuziv și că polițiștii bulgari cer șpăgi mai ceva ca ai noștri, că la mare e frumos, dar că mafia lor chiar e de necontrolat. Apoi veneau entuziaștii care dăduseră peste altceva: amabilitate, descoperiri gastronomice și locuri frumoase, care nu te ușurează de bani ca-n România, oameni primitori, orașe care-ți lasă nostalgii la plecare. Surprize, adică, și pentru unii, și pentru alții, riscant de transformat în singurele adevăruri despre un loc, cam la fel de riscante ca și certitudinea că, dacă locuiești în centrul Bucureștiului, vecinii tăi sînt cu toții niște amabili.

Tryavna nu e neapărat pe ruta bătută de români, și e drept că n-am făcut călătoria cu mașina: ajungi ușor cu trenul din Veliko Tîrnovo, de care stă la o aruncătură de băț, sau din Gabrovo, plus că e legată cum trebuie de toate orașele mari din țară, iar trenurile au întîrzieri decente, și nu obligatorii. E într-o vale din Balcanii Centrali și e un orășel cît o Sighișoară, unul care, deși discret, e obișnuit cu turiștii. Nu plătești nimic în plus față de ce ai cheltui în România, doar că e genul de loc care nu încurajează astfel de comparații pentru că-ți oferă altceva. Cel mai prețios lucru e sentimentul intimității, pe care-l ai cînd vezi specificul închis și prețios al fiecărei cămăruțe transformate în expoziție, al micilor magazine unde-și vînd meșteșugarii mărgelele, icoanele și brățărușele de piele, sau al restaurantelor în care, indiferent de dimensiune și de hram, nu se vorbește tare.

Sigur că se și petrece – se vede pe fețele oamenilor că le place, și te prinzi din lista de țuici și rachiuri, care poate să măsoare chiar două pagini din meniu. Dar ritmul în care respiră Tryavna, așezată cuminte între munți, e de organism cameleonic, atent la ce e și la ce are de oferit, și mai ales la o ordine proprie, netulburată de șiretlicuri ieftine de consum rapid. Nu s-a transformat încă într-un orășel de turtă dulce, ușor de prins într-un magnet de frigider, chiar dacă oamenii s-au prins că butaforia din lemn și inserturile din recuzita unui Ev Mediu inventat în altă parte aduc mai mulți musterii avizi de „ceva original". E un loc cu o istorie în care îți vine să intri, poate chiar printr-o nouă carte citită în tren, la întoarcere, alta decît ghidul *Lonely Planet,* și unul despre care le-ai vorbi prietenilor, chiar cu riscul unui neîncrezător „mă rog...", ca replică.

***Alina Purcaru** este jurnalistă.*

Oricât de mare o scriem, tot mică e!

- Rată fixă de dobândă 4,99%* în primul an;
  - EURIBOR 3L + 4,33% după primul an de dobândă fixă;
- OTPdirekt gratuit până la finalul anului 2010;
- Perioadă de grație 3 luni.

* Pentru un credit ipotecar sau un credit de nevoi personale cu ipotecă în valoare de 40.000 EUR pe 357 luni, DAE este 6,37%, valoarea totală plătită: 85.794 EUR.
Ofertă valabilă în perioada: 27 aprilie - 30 iunie 2010

www.otpbank.ro
0800 88 22 88

otpbank
Avem încredere

credite cu ipotecă în EUR

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

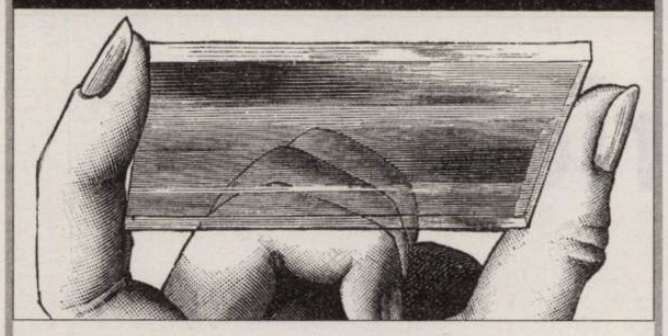

Mititei, bere și distracție la maxim!

1 Mai. „Vremea a ţinut cu românii“, după cum le place televiziunilor să spună, aşa că aceştia „au pornit, cu mic, cu mare“, la munte sau pe litoral. Emisiunile de ştiri au abundat în materiale despre oameni ieşiţi la iarbă verde, despre „grătarele care n-au luat pauză două zile“ şi, neapărat, care „sfîrîie“, despre „Vama Veche, capitala distracţiei de 1 Mai“, despre „temerarii“ care s-au aruncat în valuri, deşi apa era rece, despre cum s-au băut multe beri, despre cum unii au căzut răpuşi pe sub mese, despre cum alţii s-au distrat în cluburile din Mamaia, despre ce maşini de fiţe erau parcate în faţa discotecilor şi tot aşa. Am văzut o groază de imagini cu burtoşi la bustul gol care învîrteau fleici pe grătare sau cu animatoare îmbrăcate sumar, dansînd în laserele verzi ale cluburilor. Şi am auzit invariabilele vorbe culese de la popor: despre cum merg micii cu berea, în cazul masculilor dezbrăcaţi în natură, sau strigăte de genul „Foarte tare! Distracţie la maxim!“, în discoteci.

Aţi observat că indivizii din cluburi nu ştiu alte cuvinte în afară de „Foarte tare! Distracţie la maxim!“? Aşa cum cei de la iarbă verde par a nu avea habar de altceva decît de „pastramă, mici şi bere“. Ai zice că trăim într-o ţară populată cu oameni decerebraţi, jumătate din ei fiind preocupaţi exclusiv să-şi umple maţul, jumătate – să transpire euforic în cluburi. *Foarte tare, frate!*

Televiziunile prezintă cele două categorii de „distracţii“ cu simpatie şi, în mod evident, cei care fac aceste ştiri suferă profund că nu sînt ori la iarbă verde, ori în discoteci. Ba, mai mult, prezentatoarele preiau cu voioşie micile poante răsuflate ale celor care „ştiu să se distreze“ – despre care ni se spune, de exemplu, că „nici nu mai ştiu de cînd nu au mai pus gura pe apă, de teamă să nu ruginească“. Spunîndu-ne aşa ceva, respectiva prezentatoare ne face implicit cu ochiul să înţelegem că e şi ea fată de gaşcă şi că numai soarta nemiloasă o ţine în acel moment la un pupitru de ştiri... Altfel, aşa cum poporul nu ştie decît cîteva cuvinte, nici oamenii de ştiri nu sînt mai breji şi mestecă mereu aceleaşi şi aceleaşi expresii („minivacanţa de 1 Mai“, „sfîrîie grătarele“, „vremea a ţinut cu românii“, „petrecerea e-n toi“ etc.)

Aşa stînd lucrurile, credeţi că se întreabă cineva, dintre cei care ne livrează aceste ştiri, ce-i în capul tinerilor din discoteci sau în cel al masculilor de pe pajişte? Face cineva vreo analiză a mentalului colectiv subjugat grătarului? Încearcă cineva să vadă dincolo de urletele cu „distracţie la maxim!“? Sau, dacă nu fac incursiuni antropologice sau de psihologie colectivă, şi-a propus cineva măcar să numere seringile de pe plajă, de la Vama Veche, sau cazurile de comă alcoolică? Am cere deja prea mult!...

Televiziunile sînt teritoriul predilect al superficialităţii, al aparenţelor, al cultivării clişeelor şi a oamenilor-clişeu. Dacă ar săpa puţin sub pojghiţa pe care le place să patineze, ar trebui să spună adevărul – cum ar zice Godard – iar asta nu e de dorit. Reiau ce citam din Godard acum ceva vreme: „Se admite din start absenţa adevărului şi totul nu este decît vorbărie despre.“

Desigur, există şi televiziuni care, chipurile, dezbat problemele – dar nu fac altceva decît „vorbărie despre“. Este cazul Realităţii TV, care a invitat duminica trecută cîţiva oameni în studio, să discute despre cum se distrau tinerii în trecut şi cum se distrează acum. Printre invitaţi era şi Nicu Covaci de la Phoenix, îmbrăcat într-o vestă de blugi pe pielea goală, care ne-a povestit cum e el şi împotriva comunismului, dar şi împotriva capitalismului şi cum a rămas un haiduc. Şi cum vin oamenii de toate vîrstele la concertele Phoenix, să asculte artă adevărată. De ce l-ai invita pe Nicu Covaci să-ţi analizeze lucruri la televizor? Păi, simplu: să faci „vorbărie despre“, să se bată cîmpii şi să ocoleşti cît mai mult spunerea adevărului.

Tudor CĂLIN ZAROJANU

Înţelepţii şucăriţi

Un comentator al tuturor tipurilor de fenomene (specie naţională) susţinea de curînd că oamenii, mai exact românii, ar avea tendinţa irepresibilă să ia de bună orice informaţie pozitivă. Motivul: omul are nevoie de încurajări. De aceea, e uşor de manipulat (de către putere, opoziţia nu se ocupă cu aşa ceva).

Nu sînt psiholog, nici sociolog, şi nu mi-a căzut sub ochi nici un studiu care să confirme ori să infirme ideea. Îmi permit să am rezerve. În schimb, nu e nevoie de nici o specializare ca să constaţi că lucrurile se petrec taman pe dos în cazul covîrşitoarei majorităţi a comentatorilor, inclusiv cel citat: sînt gata să îmbrăţişeze imediat orice ştire negativă, preferabil catastrofică, şi manifestă o superioară suspiciune faţă de orice rază de soare sau gură de oxigen.

E uşor să fii catastrofic

Cînd spun comentatori, nu mă refer numai la jurnalişti. Într-un fel, la ei e mai uşor de înţeles: cineva i-a învăţat că numai ştirile nasoale sînt de impact, iar cifrele de tiraj-audienţă sînt direct proporţionale cu numărul de morţi. Că nu e aşa o dovedeşte – paradoxal – tot presa, mai exact o anumită parte a ei, cea tabloidă: maşinile, casele şi vacanţele luxoase ale vedetelor, performanţele lor sexuale sau de orice alt ordin ţin cu succes prima pagină.

Pe de altă parte, informaţia macabră, tristă sau grotescă n-are nevoie de nici o împachetare, de nici un efort, iar comentariu apocaliptic poate să facă şi o persoană cu un IQ necăjit şi fără vreun talent. E mult mai greu să fii convingător şi interesant vorbind despre ceva frumos. Fenomenul – de altfel – e departe de-a fi specific presei. Aproape orice actor poate fi remarcabil jucîndu-l pe Dracula, dar foarte puţini întruchipîndu-l pe Ghandi. Iar cărţile şi filmele sînt pline de şantaje sentimentale: spune povestea unui copil bolnav de leucemie şi reacţia emoţională a publicului e asigurată. Implicit vînzarea cărţii.

Profetul apocaliptic

Mai interesant mi se pare nihilismul extremist al unor persoane publice care nu sînt jurnalişti şi care – pînă la proba contrarie – nu au nimic de cîştigat de pe urma atitudinii lor, adică nici măcar rating. Am fost la avanpremiera deliciosului film al lui Alexandru Solomon, *Kapitalism, reţeta noastră secretă*. În paranteză fie spus, reacţia ofuscată a unora dintre protagonişti e de tot hazul, pentru că nu filmul îi pune într-o lumină proastă, deseori ridicolă, ci ceea ce ei înşişi fac şi spun, ştiind că sînt filmaţi. Dar asta e altă poveste. După proiecţie, regizorul a discutat liber cu sala. Atunci, un cîndva reputat comentator economic s-a ridicat să spună, cu tristeţea invadîndu-i glasul, că – după părerea dumnealui – filmul confirmă din păcate ideile sale, şi anume că e foarte rău şi o să fie şi mai rău. A încheiat aproape strigînd, parcă era profetul de „pe un munte, într-o ţară foarte-ndepărtată“, dintr-un cîntec Phoenix de demult, ale cărui vorbe „cad ca nişte lovituri de tun“, pentru că „în ochii lui închişi vede al lumii asfinţit“. M-au trecut fiorii...

Credibilitatea persoanelor publice

Bun. Ştiu că, vorba unei reclame – ba există chiar două cu acelaşi mesaj – sîntem cu toţii diferiţi, şi slavă Domnului că e aşa. Există pesimişti tot aşa cum există optimişti, oameni trişti sau veseli, morbizi şi tonici, frustraţi sau împliniţi, nervoşi ori calmi. Dar libertatea absolută de a fi supărat pe lumea întreagă, de care se bucură (mă rog, e un fel de-a spune că se bucură...) orice om în viaţa lui privată, nu poate fi şi un atribut al persoanelor publice. Mai ales dacă îşi revendică poziţia de comentatori, analişti, rezoneri, proroci, înţelepţi. Un înţelept şucărit nu e o imagine care să-ţi vină uşor în minte, nu? Sau isteric. Sau lăcrămos.

O imagine la fel de nefirească – mă grăbesc să precizez – ca aceea a unui înţelept exaltat, care dă din mîini şi din picioare strigînd că viaţa e frumoasă şi o să ieşim noi imediat din toate aceste mici probleme, gen poluare, suprapopulare, inflaţie, criminalitate etc.

Un cetăţean care vede numai „bube, mucegaiuri şi noroi“ e la fel de lipsit de credibilitate ca unul care observă numai focuri de artificii. Oricîte şcoli ar fi urmat, oricîtă experienţă ar avea şi oricît de tari i-ar fi argumentele.

CNN-ul nostru, CNN-ul lor

Întorcîndu-ne însă la oile noastre – iertată fie analogia –, adică la mass-media, ceea ce uimeşte cu adevărat nu este aplecarea spre stînga (mă refer la faptul că, pe axa numerelor, cele negative sînt în stînga), ci desfăşurarea forţelor într-un univers paralel cu cel pe care se presupune că îl avem drept reper. O televiziune românească de ştiri care are ca model CNN, ba chiar, dacă nu mă înşel, se află cu acesta într-un soi de parteneriat, furnizează, într-o zi oarecare, următoarele „ştiri“: „Cîinii şi pisicile sînt adevărate pericole în casă“; „Dinu: Gigişor e o malformaţie, un rebut genetic al familiei Becali!“; „O treime dintre angajaţii români şi-au pierdut şeful anul trecut“ (nu vă speriaţi, respectivii n-au trecut la cele veşnice, aşa cum se înţelege din titlul ştirii, ci doar au fost schimbaţi).

Există ştiri similare pe CNN? Sau pe Euronews? Sau pe orice altă televiziune de ştiri din lume? Există ştiri despre tamponări uşoare, vecini care se bat, „o mie de poliţişti vor face controale în gări, porturi şi aeroporturi“!? Păi, ce să facă poliţiştii, studii cuantice? De ce nu ni se semnalează că Fabrica de becuri Fieni produce becuri?

În aceeaşi zi, pe CNN „Top Stories“ includea: catastrofa ecologică din Golful Mexic, scuzele premierului britanic pentru o gafă de exprimare, atacul dintr-o grădiniţă chineză, un raport optimist despre Afganistan, o analiză economică a Germaniei, o severă măsură australiană împotriva fumatului, funeraliile a 46 de marinari sud-coreeni, un avion iranian care a trecut aproape de un portavion american, succesul lui Mourinho în Liga Campionilor, răniţi într-o explozie la Bagdad, preşedintele cecen respinge implicarea sa în uciderea unui disident, regizorul *Stăpînului inelelor* a fost făcut cavaler.Vă rog să remarcaţi acoperirea geografică. Nici o ştire din Statele Unite. Ştiţi de ce? Pentru că, probabil, în acea zi în SUA nu se întîmplase nimic notabil. Adică nu se descoperise că păsărelele de apartament pot fi periculoase, nici un lider din fotbalul american nu se referise la rebuturile familiei unui coleg şi nu se petrecuseră catastrofal de multe schimbări în conducerile companiilor. De-aia şi e plictisitor să trăieşti în Occident, în timp ce aici, pe la noi, e supertrepidant.

PUBLICITATE

Grigore VÎRSTA

Review de outsider

Review, *pentru că încerc să trec în revistă evenimentele generate de erupţia vulcanului islandez şi influenţa lui asupra Europei şi a televiziunilor româneşti.*
Outsider, *pentru că, la fel ca mulţi europeni, dacă nu cumva 99,9999%, am privit de departe ce se întîmplă în nord-vestul Marii Britanii, la mulţi kilometri depărtare, în Islanda. Şi nu numai acolo, ci şi în presa europeană. Defect profesional, deh!*
Ţară cu aproximativ 350.000 de locuitori, Islanda era renumită şi prin faptul că nu prea are drumuri în sensul în care ştim noi drumurile; geografia şi solul, în mare parte pietros; nedînd nici o şansă făuritorilor de căi de comunicaţie şi asfaltatorilor. Altfel, cine ştie...? Oricum, din cei vreo 12.500 de kilometri de drumuri, doar arterele din oraşe sînt asfaltate, celelalte fiind acoperite cu pietriş.

Culturile agricole compromise?

Maşinile pe care le vedem zi la televizor, în mare parte 4x4, circulă nestînjenite pe piatra islandeză, fără pericolul de a se împotmoli că nu e mlaştină acolo. Cam aşa aş vrea să mă leg de o ştire difuzată de colegii mei de la TVR: „culturile agricole islandeze, compromise de cenuşa vulcanică depusă". Culturi în Islanda? La cîţiva kilometri de Polul Nord? Ştiuştiu, deja gheaţa care acoperea Polul s-a topit, în urma încălzirii globale, dar culturi în Islanda? Imediat am pus mîna să mă documentez, şi iată ce am aflat: cam 78% din suprafaţa ţării este ne-agricolă, doar un procent fiind folosit pentru agricultură. Din acest procent, cam 99 de procente o reprezintă fineţele, restul de 1% din 1% rămînînd culturilor de rădăcinoase, oarecum. Cu ani în urmă – că nu pretind că am statistici la zi despre islandezi – erau cam 4000 de fermieri pe insulă, multe ferme fiind moşteniri seculare, de pe timpul vikingilor descoperitori-de-Americi. Pe vremurile alea, sigur că agricultura era ocupaţia de bază, mă rog, pe lîngă cea de descoperitor de noi ţinuturi şi cea de pescar. Istoria îl consemnează pe norvegianul Ingólfur Arnarsona ca fiind primul locuitor permanent al Islandei, în 870. Istoria nu ne spune, însă, şi dacă acesta era fermier sau nu. Mai degrabă nu, el ar fi fost un fel de nobil, care avea o serie de slujitori, ei fiind cei însărcinaţi cu producţia de hrană. Atenţie, primul parlament din lume a fost cel islandez, Althing, înfiinţat în anul 930! Ne întoarcem la ştirile noastre. De-a lungul timpului, din ce în ce mai puţini fermieri se înregistrează, majoritatea căutîndu-şi altă modalitate de a supravieţui, ca de exemplu pescuitul. Islanda are cea mai mare cantitate de peşte pescuită pe cap de locuitor, din lume. Şi nişte obiceiuri de ucidere a balenelor, ceva fantastic! Acum, se pare că doar 15-20% din actualii fermieri, puţini cîţi au rămas, au urmat ceva cursuri de calificare, deşi sînt patru instituţii agricole de învăţămînt în ţară. Aşadar, fînul ar fi principala cultură în Islanda – pentru oi, vaci sau căluţi islandezi – care, în ştirea colegilor mei, era acoperit acum de vreo 10 centimetri de cenuşă.

Fermierul despre care era vorba în reportaj avea cam 1000 de hectare, de pe care probabil aduna hrana pentru vacile sale, şi ele prezente în film. Acestea stăteau binemersi în grajd, iar afară stăteau stive de fîn uscat, frumos ambalat pe cîmpuri, în saci termocontractili, dintr-ăia pe care îi vedem cînd traversăm Austria sau Germania. Adică şi el, finul, bine protejat de cenuşa care căzuse serios peste ferma respectivă. Deocamdată, nimic prea grav pentru fermierul islandez, dacă ar avea rezerve bune de nutreţ pentru animale. Mă gîndesc că ar avea, pentru că, datorită ploilor abundente de peste an, se pot obţine pînă la trei culturi în lungile zile de vară islandeză. Dacă cenuşa este nesulfuroasă, atunci la primăvară fermierul va face o încorporare în sol a acesteia şi gata. De fapt, şi dacă ar fi sulfuroasă, ce ar putea face? S-o cureţe? Cred, pe baza datelor pe care le-am obţinut, că agricultura islandeză nu va fi îngenuncheată de către vulcanul-cu-nume-imposibil-pentru-noi, pentru simplul motiv că nu prea există. Să mă corectez totuşi: au fost produse vreo 9000 de tone de cartofi într-unul dintre anii trecuţi. Bun – pe asta cu agricultura islandeză am lămurit-o, zic eu.

Agricultura islandeză nu va fi îngenuncheată de către vulcanul-cu-nume-imposibil-pentru-noi, pentru simplul motiv că nu prea există.

Pericolul norului de cenuşă

Trecem la alt subiect foarte relatat peste tot, nu numai la noi: pericolul norului de cenuşă. După interzicerea zborurilor de către Eurocontrol, la cinci zile, cîteva avioane ale companiilor europene civile de transport călători au efectuat zboruri de testare a impactului cenuşii asupra avioanelor. Toate au spus că au zburat prin nor şi că nu e nici un pericol. Şi ai noştri au zburat, dar între 6000 şi 7000 de metri altitudine, spunînd şi ei că totul e în regulă. De ce acolo, şi nu la 10-11.000 de metri, unde era cenuşa? Grea întrebare. Eu mă gîndesc că autorităţile europene au oprit zborurile de teama de a nu se întîmpla un accident, nu că ar vrea să şicaneze companiile de transport. Acestea din urmă cred că s-au gîndit la pierderile pe care le-au suferit în urma parcării avioanelor pe aeroporturi, ştiut fiind că un avion este cu atît mai aducător de profit cu cît zboară mai mult, adică transportă pasageri care plătesc bilet. Semnul de întrebare a venit de la testele militare. Pe 15 aprilie două avioane F-16 americane au zburat prin nor, întorcîndu-se la sol cu motoarele pline de particule de sticlă, de la topirea siliciului conţinut de cenuşă. Nimic din ce poate ajunge într-un motor de avion, în afară de aer, nu face bine acestuia. Altă celulă, finlandeză, cu două F-18 de data asta, a revenit la sol, după zborul prin cenuşă, cu motoarele atît de afectate, încît se pare că trebuie înlocuite. Acum, nu ştiu cine are dreptate, dar sper să nu se întîmple vreo nenorocire.

Trec la altă ştire: întrebarea premierului cu privire la abilitatea tancurilor de a rezista la nisipul deşerturilor, pe cînd avioanele, nu. Chiar, ce se întîmplă în cele două cazuri, sau mai bine zis, cine a explicat cel mai logic, cel puţin pentru mine, ce se întîmplă? Pînă la ora la care scriu acest articol, nimeni. Dar eu am intrat pe net să văd care este modul de funcţionare al motoarelor cu turbină, în principiu, aceleaşi pentru tancuri şi avioane. Am aflat, astfel, de la NASA, că, în cazul avioanelor, aerul din faţa motorului este aspirat în interior, compresat în vreo 24 de trepte şi amestecat la final cu combustibil. Gazul rezultat în urma arderii acestuia împinge motorul şi implicit avionul în faţă, generînd tracţiunea care ne transportă pe noi, pasagerii, la locul de destinaţie. Motorul care realizează mişcarea în acest fel se numeşte motor cu reacţie. Inventatorul acestuia este românul Henri Coandă care, la 16 decembrie 1910, şi-a transportat avionul expus la Paris, la Issy-les-Moulineaux. După închiderea expoziţiei mondiale, Coandă a zburat, mai mult fără să vrea, cu avionul cu reacţie, datorită faptului că motorul inventat de el genera mai multă putere decît îşi imaginau cei de la vremea respectivă. Inginerul Gustave Eiffel ar fi spus atunci despre Coandă: băiatul ăsta trebuia să se nască peste 30 de ani... La exact 100 de ani după, premierul României se miră că avioanele au probleme cu cenuşa, iar tancurile – nu. Cîteva vorbe şi despre motoarele de tancuri: şi ele folosesc turbina ca sistem de propulsie, pentru că generează putere mai mare decît motoarele Diesel tradiţionale. Turbina este mai sigură şi mai uşor de întreţinut, avînd o construcţie mai simplă, cu puţine piese în mişcare. În practică, totuşi, aceste piese sînt supuse unei uzuri mai mari datorită turaţiilor înalte la care lucrează. Spre ştiinţa tuturor, turbina este foarte sensibilă la praf şi nisip. Este nevoie ca aerul care intră în motor să fie foarte curat, pentru a evita intrarea murdăriei în camera de ardere şi abraziunea paletelor turbinei. La operaţiile în deşert este nevoie de filtre speciale, schimbate de cîteva ori pe zi. De-aia tancurile rezistă la praf şi nisip, pentru că li se pun filtre. Volumul de aer care este vehiculat de un motor de avion este mult mai mare decît al unui tanc. Ca atare, nu se pot pune filtre de praf sau cenuşă la intrarea în motoarele de avion. Acestea sînt deschise şi vulnerabile la praf, nisip sau alte obiecte care ar putea intra în ele. Mai ales că – citez un comentator TV – „dacă se strică un tanc, acesta se opreşte şi gata". Aş mai adăuga că, de exemplu, procesul de schimbare a unui motor de tanc american M1 Abrams durează 20 de minute. Al unui avion, mult mai mult, dar nu asta este problema. Avioanele, dacă li se opresc motoarele în aer, de regulă se prăbuşesc, sub acţiunea pîrdalnicei gravitaţii.

Şi, la final, ştirea care a apărut comentată mai mult în presa europeană, şi anume compensaţiile pe care companiile aeriene ar vrea să le ceară de la Uniunea Europeană. Cea care a interzis zborurile timp de o săptămînă, impunînd un cod roşu în premieră mondială. În virtutea directivelor europene, dacă un zbor este întîrziat mai mult de două ore, pasagerii ar trebui despăgubiţi de către compania care a întîrziat zborul. Dar de data asta, nu cineva anume a fost de vină, ci natura, dacă mi se permite să nu o personalizez. Eu cred că pasagerii vor înţelege că nu companiile sînt de vină de data asta, iar companiile nu vor cere despăgubiri, decît dacă vor, de la vulcan însuşi. Aşa s-ar rezolva o grămadă de lucruri şi ne-am concentra pe alte variante de transport.

Nu se pot pune filtre de praf sau cenuşă la intrarea în motoarele de avion. Acestea sînt deschise şi vulnerabile la praf, nisip sau alte obiecte care ar putea intra în ele.

By the way, dacă norul trece la americani, să vezi atunci revigorare a industriei auto: vă daţi seama cum, în lipsa avioanelor şi a unei reţele atît de dense de transport feroviar, cum are Europa, se vor arunca americanii să-şi cumpere maşini? Păi, să le vindem noi nişte Loganuri, că-s mai ieftine decît autobuzele lor...

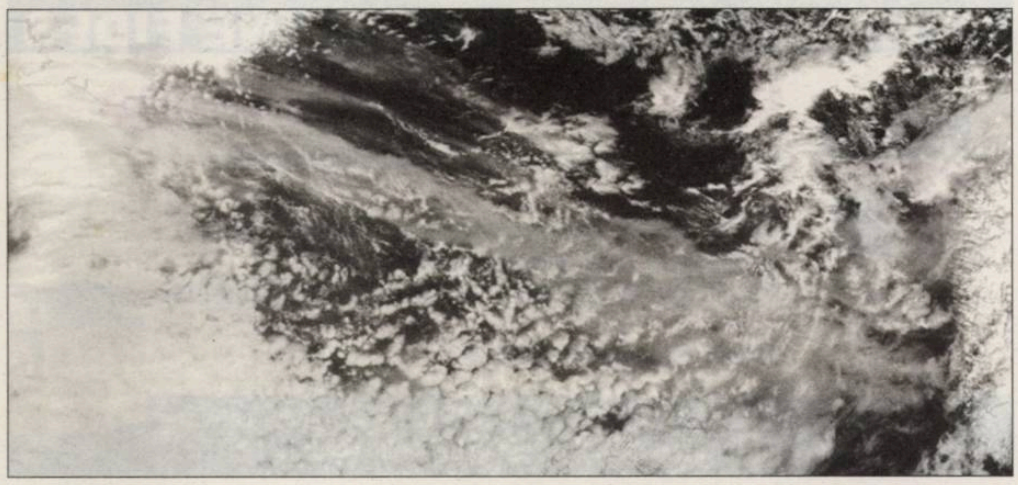

***Grigore Vîrsta** este cercetător.*

Cu ochii-n 3,14

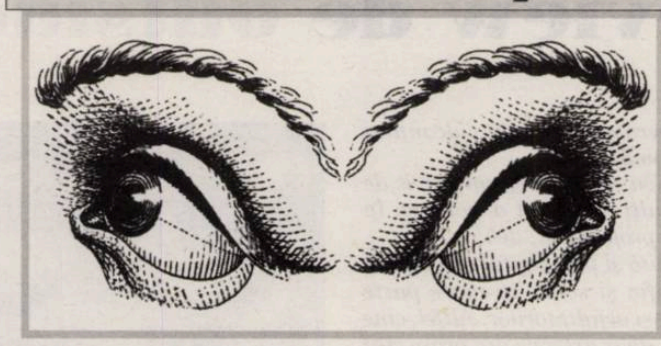

GENUL ACESTA DE ÎNĂLȚIME (CU 50 DE ÎNTREBĂRI DESPRE *DE CE)* A INSPIRAT VIITOARELE DREPTURI ASUPRA AROMELOR DE COMPANIE

■ Lacul IOR are mai multe insule. Un primar mai de demult, cred că Pleşca de la PSD, a avut ideea să boteze una dintre insulele mai mari şi mai lungi cu un nume populist: „Insula pensionarilor". A scris asta mare pe un frontispiciu, deasupra podului care duce la insulă, după modelul vechilor pancarte cu *Trăiască şi înflorească*. Probabil că genul acesta de inscripţie i-a inspirat pe nişte nepensionari, care s-au căţărat pînă acolo şi au şters primele două litere. Toţi cei care se plimbă astăzi prin parc descoperă cu surprindere noua denumire a insulei. (**A. M.**)

■ La o fermă din Barnstead, New Hampshire, s-a născut probabil cel mai mic căluţ din lume. A fost botezat Einstein, are o înălţime de 35 cm (adică exact înălţimea maximă pe care o poate atinge cea mai mare specie de căluţi de mare) şi poate fi văzut pe YouTube. Două zile mai tîrziu, adică pe 24 aprilie, a fost aniversat Calul Troian. A împlinit anul acesta 3194 de ani. (**M. C.**)

■ Pe pagina de Internet a cotidianului *Die Welt* a apărut un concurs interactiv (gen *quiz)* cu 50 de întrebări din/despre Biblie. Nu se oferă nici un premiu, dar în argumentaţia concursului scrie: „Testaţi-vă cunoştinţele despre Biblie. Vedeţi dacă aţi meritat cadourile primite de Crăciun". Statisticile spun că cel puţin 8 din 10 germani au o Biblie în casă, că cel puţin jumătate din cei care au, au deschis-o măcar o dată şi că doar 10% ar putea răspunde la cîteva întrebări elementare despre personajele principale din Cartea Cărţilor. Deci este foarte probabil ca majoritatea germanilor să nu-şi fi meritat cadourile de Crăciun. Ruşinică. (**M. M.**)

■ Din activitatea vulcanică a consoanelor şi vocalelor în cuvintele noastre: pe vremuri, de la expresia monotonă „obsedantul deceniu", trecusem subversiv şi sarcastic la „obsedantul *de ce nu*". Acum, cînd am văzut ce poate ieşi din ligamentarea lui *„de ce da",* nu am mai găsit nimic subversiv. Poate doar sarcastic. Calambururile – avînd şi ele o viaţă a lor – de multe ori sfîrşesc dureros. (**R. C.**)

■ Nu demult, o glumiţă internautică a aprins, din nou, discuţiile despre viitorul cărţii pe suport tradiţional: site-ul *Smell of Books* a prezentat ultimele noutăţi în materie de spray-uri cu diferite arome pentru cărţi electronice. Ideea era, după ei, să potenţeze capacităţile senzoriale ale e-bookurilor. *The Authors Guild,* asociaţie ce gestionează drepturi de autor, a protestat pe loc, considerînd mirosul ca fiind o parte creativă a operei literare şi îngrijorîndu-se pentru viitoarele drepturi asupra aromelor. Pînă la urmă, tot copyleft-iştii au avut de cîştigat, rîzînd de sterilitatea unor asemenea discuţii aranjate şi repunînd în circulaţie o vorbă celebră: „Savoarea e în auzul celui ce contemplă". (**S. S.**)

■ Citesc pe Hotnews că o treime din femeile din SUA cred că animalul de companie e mai ascultător decît bărbatul. Pe de altă parte, relatează respectivul articol, potrivit unui studiu Associated Press, 18% dintre bărbaţii chestionaţi sînt de părere că animalele de companie sînt mai atente la problemele lor decît consoartele. Care e scopul acestor sondaje? (**S. G.**)

PROBLEMA CU ACOPERIȘUL SUB PĂMÎNT S-A PUS CÎND LUCRURILE DESPRE A CĂROR EXISTENȚĂ HABAR NU AVEAȚI RITMAU UN ROȘU DE CENUȘĂ UNDEVA

■ Aflu că Spitalul CF2, cel cu infecţia de pomină, avea cea mai bine văzută clinică ginecologică dintre spitalele de stat. Numai mie mi se pare o aberaţie că CFR are spital? Au rezolvat problema cu trenurile şi au trecut la ginecologie? (**C. G.**)

■ Pe acoperişul unei case din California, proprietarii au găsit o focă. Nu se ştie cum a ajuns acolo. (**M. C.**)

■ În metrou, un domn în vîrstă, distins, vorbea la telefon: „Dragă, nu te aud foarte bine... sînt sub pămînt!". Doi adolescenţi se prăpădeau de rîs. „Sub pămînt?! Adică în groapă... între patru scînduri!" În spirit de protest faţă de această generaţie prozaică, de acum încolo, cînd voi zbura cu avionul, voi spune că merg puţin pînă-n cer. (**A. P.**)

■ Asociaţiile pentru protecţia animalelor, aflate într-o prelungită perioadă de hibernare, au revenit brusc la viaţă odată ce s-a pus din nou problema eutanasierii cîinilor vagabonzi. Cîtă vreme animalele s-au înmulţit pînă s-au transformat într-o adevărată teroare pentru bucureşteni şi devenise tot mai previzibil unde se va ajunge, au tăcut ca peştii. Se pare că aceste ONG-uri funcţionează după un paradox: viaţa animalelor le este complet indiferentă, doar moartea lor le pune în mişcare. (**M. Ş.**)

■ Din 15 mai, conform noilor prevederi medicale, dacă soliciţi concediu medical, angajatorul poate oricînd, neanunţat, să-ţi facă o vizită la domiciliu pe toată durata acestuia, ca să te verifice. Să se convingă, chipurile, că boleşti de-adevăratelea. Cu alte cuvinte, pe lîngă medicamente, trebuie să te îngrijeşti, cînd te loveşte pacostea, să ai la îndemînă şi un fursec şi o cafea mai bună. Că dacă vine şefu', nu poţi să-l primeşti doar cu sirop de tuse şi faringosept. (**S. G.**)

■ O întîmplare recentă mi-a amintit cît de simple pot fi, pînă la urmă, lucrurile (chiar cele culturale): intrînd la cafeneaua Cărtureşti, dau peste o conferinţă. Întreb o persoană din sală despre ce este. Îmi răspunde candid: „Despre frumos". (**I. P.**)

■ Mană cerească povestea asta cu vulcanul islandez pentru televiziunile noastre (şi adorabile încercările de pronunţare a pîrdalnicului de nume) – a fost de ajuns să se înfierbînte Eyjafjallajökull şi să panicheze & paralizeze un continent întreg, că acum, cum dă un vulcănaş, mă scuzaţi, un fis, hop şi buletinele de ştiri cu *breaking news.* Dacă nu sînteţi de acord cu mine, urmăriţi de cîţi vulcani „ameninţători" (despre a căror existenţă habar nu aveaţi) veţi afla în următoarea perioadă (**R. T.**)

■ Pe un foarte interesant forum dedicat tiroidei (http://www.forum-thyroide.net) am dat de un studiu care m-a cam pus pe gînduri: se pare că, statistic, lăsatul de fumat este legat într-un fel de declanşarea bolilor tiroidiene autoimune. În lipsa dozei, a fumului şi a micilor gesturi care ritmau ziua, omul se ocupă o bună perioadă de timp cu distrugerea propriei tiroide. Oare Ion Barbu se lăsase de fumat cînd a scris versurile alea cu „Trup sfînt şi hrană sieşi / Hagi rupea din el"? (**S. S.**)

■ Citiţi cu mare atenţie ce scrie pe ambalaje, doamnelor! Cineva a păţit-o, cumpărînd o vopsea de păr (îşi dorea un şaten închis, *exact* cum erau buclele persoanei de pe cutia vopselei). Acasă, a executat operaţiunea de vopsire ca la carte. Rezultatul? Oroare, un roşu flamboaiant, un adevărat incendiu capilar. Cînd catastrofa era fapt împlinit, a citit pe ambalaj numele culorii care îi picase pe cap: „Nucă nebunatică". (**D. S.**)

■ Acum, după ce norul de cenuşă lăsat de vulcanul islandez Eyjafjallajökull s-a risipit, rămîne o întrebare, omenește vorbind: există cineva care nu s-ar face foc şi pară dacă ar primi un astfel de nume? (**M. Ş.**)

■ *Post-it*-ul a împlinit 30 de ani. Inventat dintr-o greşeală, micul bilet cu lipici se vinde acum în peste 130 de ţări şi în fiecare an se află în topul celor mai cerute produse de papetărie. Inventatorii Arthur Fry şi Spencer Silver au fost primiţi luna trecută în The National Inventors Hall of Fame. Am citit undeva că şi Andreea Marin a inventat nu ştiu ce scutec cu capse. (**M. C.**)

DIN NOU, ȘEFULUI DEGHIZAT ÎNTR-UN COSTUM DE (PSEUDO)AUR NU-I ESTE DAT SĂ-ȘI GĂSEASCĂ PARTEA PROASTĂ

■ Din nou o ştire chinezească face înconjurul lumii: tinerii îndrăgostiţi se îmbracă la fel. Eu am receptat-o la France 24. Reporterii i-au acordat tot atîta atenţie cît unui cutremur. (**R. C.**)

■ Din *Adevărul* aflăm că „Marius Zoltan Trancă (23 de ani), condamnat de două ori la închisoare pentru propagandă fascistă şi xenofobie, nu-şi găseşte loc de muncă. Tînărul este convins că privarea de libertate i-a distrus viitorul şi că în orice altă ţară europeană nu ar fi avut problemele din România". Avem şi o părere a unui psiholog, care crede că societatea tinde să discrimineze asemenea persoane. Pe undeva pierdută în articol, şi părerea şefului comunităţii evreieşti din oraşul lui Trancă, căruia săracul discriminat i-a publicat adresa pe Internet, cu îndemnuri la aplicarea „soluţiei". Omul crede, pe drept cuvînt, că fascistul ăla mic a ieşit prea repede din puşcărie. Dar astea sînt detalii. Problema principală e că săracul băiat e discriminat şi nu găseşte loc de muncă. Nu a făcut decît să ameninţe pe cineva cu moartea şi să devasteze monumente. A naibii ţara asta a noastră, Europa l-ar primi cu braţele deschise. Apropo, Zoltan nu e un nume tocmai fericit pentru un fascist român, nu? (**C. G.**)

■ După ce, într-un episod de acum două săptămîni din *South Park,* Profetul Muhammad a apărut deghizat într-un costum de urs, grupul radical Revoluţia Musulmană a pus pe propriul site o fotografie cu Theo Van Gogh promiţînd că producătorii serialului vor avea aceeaşi soartă. În episodul următor, din costumul de urs a ieşit Moş Crăciun (în costumul căruia era deghizat, probabil, Profetul Muhammad). (**M. C.**)

■ Preşedintele Băsescu îi va boteza copilul Prinţului Paul. După reconcilierea cu Regele Mihai din vremea preşedintelui Iliescu, are loc acum încuscrirea dintre Republică şi (pseudo)Monarhie. Un nou şi important pas pe calea bătătorită spre „pupat toţi Piaţa Endependenţi". (**M. V.**)

■ Abordat de un cerşetor – şi cum n-avea nimic prin buzunare –, Ozzy Osbourne i-a dat lanţul de aur de la gît. Să vezi acum ce scandal îi face nevastă-sa! În episodul următor din *The Osbournes.* (**M. C.**)

■ Acum cîteva luni, o amică şi-a înscris căţelul pe un... să-i spun „site de socializare" pentru patrupede canine, din dorinţa de a-i găsi animalului său de companie o parteneră. După cîteva luni bune în care Nero, căţelul în cauză, dar mai ales stăpîna lui se împăcaseră cu ideea că poate animalului nu-i este dat să-şi găsească marea iubire cu care, eventual, să aibă şi niscaiva urmaşi, amica primeşte un telefon: „Bună ziua, sînt X, vă mai interesează împerecherea?". Uitînd de dorinţa de a-l învăţa pe Nero ce-i socializarea, era cît pe ce să-i spună mitocanului vreo două pentru impertinenţă. Omul, hotărît, îi dă înainte: „Ştiţi, împerecherea cu cîini... Nu mai vreţi?". Oripilată, prietena cu căţelul l-a înjurat sănătos pe om şi i-a trîntit telefonul în nas, distrugîndu-i astfel lui Nero orice şansă la fericire. (**R. T.**)

■ Cei care au probleme cu somnul şi caută diverse remedii pe Internet pot da peste următorul anunţ: „Vînd Insomnia, fostul Magic Powder (ambalaj sigilat). Calitate garantată!". Partea proastă este că anunţul e postat pe mai multe site-uri de mică publicitate, la categoria „Îngrăşăminte". Oare somnul se îngraşă în ajun? (**A. P.**)

PUBLICITATE

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

PUBLICITATE

VOLVO

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul **VII** ■ nr. **326** ■ 13-19 mai 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei (cu DVD: 11,99 lei)

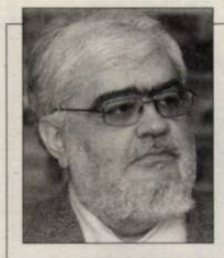

ANDREI PLEŞU

„Un gînd rapid despre iubire“

pagina **3**

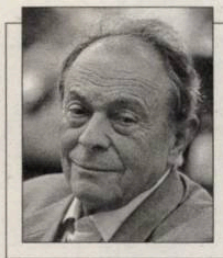

MICHEL ROCARD

„Declinul şi prăbuşirea“

pagina **5**

CONSTANŢA VINTILĂ-GHIŢULESCU

„Igiena“

pagina **10**

Legea educaţiei

Ce ne propune ?

Revista: 3,99 lei

5 948467 000346 19

Revista + DVD: 11,99 lei

5 948467 000353 19

„Alegerea unui sistem educativ este mai importantă pentru un popor decît alegerea sistemului său de guvernămînt.“

GUSTAVE LE BON

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 7, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

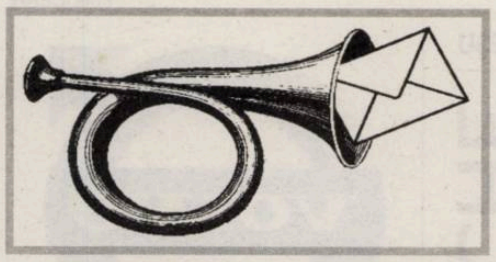

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

album dilematic A. Vasilescu

NR. 314

„Starea limbii române“

Acest
trebuie să citească

Stimată redacţie,

În nenumărate rînduri, aş fi vrut să vă scriu stimulată de temele abordate în revistă, dar cea din nr. 314 este mult prea ofertantă (deja un neologism din trendul actual) pentru a nu-mi provoca oarece observaţii.

Din capul locului vă spun că sînt profesoară recent pensionată, aşa că veţi deduce că pregătirea mea şcolară (la toate nivelurile) s-a desfăşurat în „regimul de tristă amintire“ (altă exprimare la modă din noul limbaj „de lemn“), cu toate inepţiile sale, însă cu o mult mai structurată organizare a învăţămîntului.

Exista „învăţămînt primar“ (pe care eu, personal, l-am finalizat cu un examen de absolvire), apoi cel „gimnazial“, de 3-4 ani (finalizat, ani în şir, tot cu examen de absolvire – în cazul meu). După acest segment, generic numit „şcoală generală“, elevul se îndrepta spre liceul teoretic, cu perspectiva facultăţii, sau spre şcoala profesională, dacă vroia să-şi însuşească o meserie. La aceste trepte se intra cu examen de admitere şi, nu de puţine ori, la şcoala profesională se intra mai greu decît la liceu! După liceu era obligatoriu examenul de bacalaureat/de maturitate, cu cîte 7-8 materii (în funcţie de profil: real/uman). Era un examen greu, foarte greu, erai „fruncea“ dacă luai media 8-9. Nota 10 la bacalaureat era de domeniul visului! Apoi te duceai să dai examen la facultate, fiecare după aptitudini, dorinţă şi ştiinţă!

Pentru că asta era: ştiinţă! După finalizarea tuturor treptelor de şcolarizare, aveai însuşită ştiinţa de a învăţa ceea ce se cerea la admiterea în facultate: fără meditaţii, fără programe speciale de consultaţii sau pregătire suplimentară în şcoală sau de către facultăţi.

Această „ştiinţă“ nu o mai are învăţămîntul „pre-universitar“ de azi.

„Hiba“ porneşte de la cele circa şapte versiuni ale legii învăţămîntului, de la programele scandalos de stufoase şi, pe cale de consecinţă, de la manuale, care nu mai sînt „uneltele“ elevului.

Toţi profesorii se plîng de cele de mai sus, dar nu am mai auzit de nici o revendicare sindicală în acest sens. Dar asta-i deja o altă poveste!

Prin urmare, de ce este limba noastră în această „stare“?

În primul rînd, pentru că nu se mai citeşte. Segmentul „lectură“ în predarea limbii şi literaturii române este tot mai „opţional“. Cîţi profesori mai cer „caietul de lectură suplimentară“, cîţi mai verifică dacă cele fişate în el au fost citite, cîţi îl mai „notează“, în plus sau în minus, pe elevul „cititor“?

Mie, personal, mi-a plăcut întotdeauna să citesc, de copil (chiar şi cu lanterna, sub plapumă!), dar erau şi cărţi pe care eram obligată să le parcurg, deşi nu-mi plăceau. De două ori am fost prinsă în „ofsaid“ şi profesorii m-au sancţionat: un 4 în şcoala generală şi un 3 în liceu. Evident că nu mi-a căzut bine, dar m-am învăţat minte şi aceasta mi-a prins bine la facultate, cînd lecturile „grele“ au fost mai frecvente.

Prin urmare, elevul trebuie să citească: de aici învaţă vocabular, ortografie, figuri de stil, reguli gramaticale. La început inconştient, apoi raţional şi ştiinţific.

Acest *trebuie să citesc* pare că nu este însuşit de mare parte dintre „vorbitorii“ limbii noastre.

Îmi vin în minte acum o serie de secvenţe din filmele străine (americane, mai ales), în care scenele de şcoală arată elevi citind, comentînd şi polemizînd cu textul în faţă (text pe care profesorul îl indicase în ora anterioară). Prin urmare, lectura a dus la exprimarea orală, liberă. Lucru care – s-o recunoaştem – nu prea se întîmplă în şcolile noastre (dintre cei trei profesori pe care i-a avut fiul meu la şcoală, unul singur avea această practică şi era şi cel mai preţuit de către elevi!).

În societatea de azi, mai ales cea românească, bulversată de schimbări dramatice, cu familii prinse la serviciu sau preocupate de grijile zilnice, lipsite de timp, şcoala este cea care ar trebui să rămînă cu „capul limpede“ şi să-şi asume rolul de educator şi pedagog.

Mie mi se pare că şi ea a „abdicat“, în sensul că şi-a pierdut rigoarea în favoarea unui *„laissez faire, laissez passer“* cvasigeneralizat. În schimb, s-a scufundat în „portofolii“, recenzii, referate, teme kilometrice, dosare tematice şi „sărituri peste cal“ gen *Inelul Nibelungilor* sau *Legenda lui Ghilgameş* la clasa a V-a (!!!) sau scrierile lui Andrei Pleşu, Mircea Eliade sau H.-R. Patapievici la clasa a IX-a (!!!). Astfel, „fain, frumos“, elevul apelează la Internet (dacă îl are) sau la familie (că-i mai aproape!) şi se duce la şcoală cu „tema“ făcută.

Toate ar putea fi explicate însă prin cerinţele programei: extrem de multe lucruri neesenţiale, fără valoare în pregătirea de bază a elevului, viitor adult vorbitor de limba română corectă. Totuşi, profesorul, chiar şi sub constrîngerile programei, trebuie să „cearnă“ şi să ceară, respectiv să-l oblige pe elev să-şi însuşească acele cunoştinţe de bază.

În esenţă, *non multa, sed multum*. Este ceea ce îi lipseşte şcolii noastre, prin urmare şi elevilor, respectiv „studenţilor noştri de la Facultatea de Litere care au absolvit liceul cu medii peste 9, dar fac aiuritoare greşeli de exprimare şi ortografie, demne de personajele lui Caragiale“ (Oana Murăruş, conferenţiar doctor, Facultatea de Litere, Universitatea Bucureşti, în nr. revistei dvs. din 18-24 februarie 2010).

S-ar putea ca cele scrise să-i supere pe mulţi dintre foştii mei colegi, dar n-ar trebui să ne deranjeze adevărul şi recunoaşterea propriilor slăbiciuni (am predat şi eu limba română, deşi specialitatea de bază este limba franceză, însuşită la Universitatea Bucureşti!), ci să găsim mijloacele de a ne impune, din nou, ca adevăraţi dascăli în cultivarea limbii noastre. Sper în mai binele ei!

Cu cele mai bune gînduri întregii redacţii,

prof. Livia PETRESCU
Oneşti

N.B. În mai multe numere aveţi dileme legate de posturile universitare, de învăţămîntul universitar. Oare nu s-ar impune şi cîteva dileme cu suplimente dedicate învăţămîntului preuniversitar? Îmi pare a fi cel mai „varză“.

colecţii cu dichis

Săptămîna aceasta, pe DVD

Piciul

Născut într-o familie de actori de vodevil, Jackie Coogan a fost descoperit de Chaplin pe scena teatrului şi, astfel, a devenit, după rolul din *Piciul* (1921), cel mai tînăr milionar din industria cinematografică. La 13 ani însă, cariera lui începea să apună şi a ajuns aproape falit din cauza faptului că banii i-au fost „administraţi“ de părinţii vitregi. Cazul său a inspirat o clauză contractuală, care astăzi îi poartă numele, şi care protejează cîştigurile copiiilor din showbiz de abuzurile părinţilor. În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, Coogan a fost pilot de avion utilitar în teatrul de război din zona China-Burma-India.

Coogan l-a reîntîlnit pe Chaplin abia în 1972, pe cînd avea 58 de ani. Chaplin revenea în State după două decenii de exil spre a primi un Oscar special pentru întreaga carieră, iar Coogan a fost invitat să-l întîmpine la aeroport. Deşi nu-l mai văzuse din copilărie, Chaplin l-a recunoscut imediat, l-a îmbrăţişat şi i-a spus: „Ştii, aş prefera să-mi petrec timpul cu tine, decît cu oricine altcineva“, pentru ca mai tîrziu, Chaplin să-i spună soţiei lui Coogan: „Să nu uiţi niciodată că soţul tău e un geniu“.

Coloana sonoră a filmului a fost compusă de Chaplin pornind de la tema *Simfoniei a 6*-a a lui Ceaikovski.

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Cultura corporatistă**
- **Legi grele pentru droguri uşoare**
- **Mai puneţi mîna pe o carte**
- **A da sau a nu da şpagă**
- **Excesul de tehnologie**
- **Regionalizarea României**

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Marius CHIVU ● Radu COSAŞU ● Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU
Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN ● Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI
Simona SORA ● Dan STANCIU ● Mădălina ŞCHIOPU ● Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie)
Mircea VASILESCU (redactor-şef) ● Constantin VICĂ (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU
Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU
Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Lucian MÎNDRUŢĂ
Cezar PAUL-BĂDESCU ● Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 ● e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Tiraj 56.434 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL
Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl

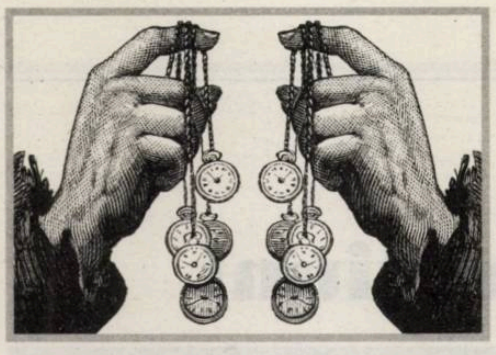

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Un gînd rapid despre iubire

Îndrăgostiții, îndrăgostiții dintotdeauna și de pretutindeni, nu pot evita să-și sistematizeze euforia – mai ales la începutul relației lor – prin trei propoziții de o miraculoasă, sublimă, unanimă banalitate: 1) Ne vom iubi veșnic (cu variante: „Nu ne vom mai despărți niciodată“, „Nu-mi mai pot imagina viața de-aici înainte fără tine“ etc.) 2) Parcă ne-am cunoaște dintotdeauna (cu variante: „Sîntem făcuți unul pentru altul“, „Am fost programați de la începutul lumii să ne întîlnim“, „Ești dintotdeauna perechea mea, jumătatea mea“) și 3) Iubirea noastră e unică („Trăim ceva rarisim, fără precedent, fără comună măsură cu iubirile altor cupluri“). Dacă nu te-ai auzit niciodată proferînd măcar unul din aceste trei „absoluturi“, n-ai fost niciodată cu adevărat îndrăgostit. Faptul că i-ai auzit și pe alții vorbind la fel nu te demobilizează. Cu tine și cu amorul tău e *altceva*. Ceva profund, neconvențional, ireductibil.

Într-o a doua instanță, urmează des-vrăjirea, momentul lucidității, masivitatea cinică a bunului-simț. Vertiginosul afect originar se adumbrește, „se așază“, își pierde palpitul. „Veșnicia“ devine negociabilă. Pur și simplu nu se confirmă. Ajuns în papuci, domesticit prin rutină, erosul cunoaște calmul amărui al relativității. Ideea unei întîlniri „destinale“, pregătită laborios *in divinis*, încă de la facerea lumii, se transformă într-o metaforă adolescentină, de un romantism duios. „Așa ne-a fost dat!“ e înlocuit prin „Asta-i situația!“. Cît despre „unicatul“ experienței, hai să fim serioși! Fiecare om, fiecare generație trec, inevitabil, prin inflamații asemănătoare. „Unicatul“ e ecumenic, global, „general-uman“. Pe scurt, după momentul, mai mult sau mai puțin fulgurant, al „aprinderii“ inițiale, urmează, mai devreme sau mai tîrziu, „rezonabilitatea“, sedentarizarea, decongestia.

Într-o a treia instanță însă, lucrurile își recuperează misterul și legitimitatea. Misterul rezultă din tocmai faptul că universalitatea raportării la absolut prin care debutează orice entuziasm amoros nu se sleiește prin reiterare, nu-și pierde frăgezimea, patosul, nimbul extatic. Repetabilitatea „tradițională“ a experienței nu reușește să-i atenueze nici intensitatea, nici autenticitatea. Toți traversează *același* scenariu, dar toți îl trăiesc ca pe o *noutate* totală, ca pe o surpriză, ca pe un șoc. Cu alte cuvinte, credința în eternitatea, predeterminarea și unicatul întîlnirii, deși contrazisă sistematic de realitatea imanentă, se dovedește ea însăși eternă, predeterminată, unică. Ceea ce înseamnă că evenimentul iubirii se situează în alt plan decît acela al imanenței. El presimte un alt nivel al realului, unul în care eternitatea, destinul și unicitatea există: există substanțial, deplin, așa cum există lumile cu mai multe dimensiuni, așa cum există non-spațialitatea și non-temporalitatea. Îndrăgostitul percepe, pentru o clipă, clipa îndrăgostirii lui, cerul stelelor fixe, orizontul ascuns îndeobște al celor netrecătoare. În limitele acestui orizont, trăirea lui *este* veșnică, pre-programată și irepetabilă. Iubirea revelează așadar, cu energia unei imprevizibile iluminări, zenitul trans-mundan al cotidianului. Cînd iubirea încetează, „ruptura de nivel“ pe care o cauzase se cicatrizează, se închide. Cerul devine tavan. Ceea ce nu înseamnă că, dincolo de tavanul curent, cerul încetează să mai existe. Spectaculoasă rămîne împrejurarea că prin experiența unanimă, inconturnabilă, a iubirii, ultimul dintre oameni străvede, fulgerător, dansul ielelor. Îndrăgostit, Mitică trăiește, între două halbe, episodul platonician al vieții sale și se înalță, astfel, la metafizică.

Misterul rezultă din tocmai faptul că universalitatea raportării la absolut prin care debutează orice entuziasm amoros nu se sleiește prin reiterare, nu-și pierde frăgezimea, patosul, nimbul extatic.

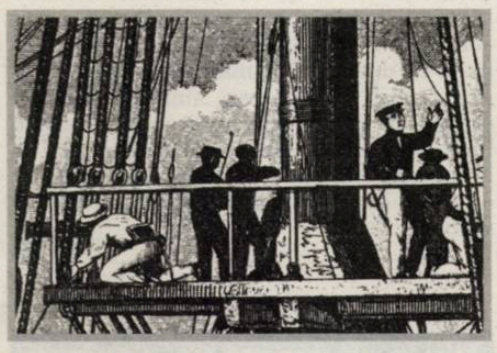

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Vocea prezidențială

Am reținut, în ultima vreme, două intervenții publice ale președintelui UE, dl Herman Van Rompuy. Una a fost lansarea unui volum propriu de *haiku*-uri, acum cîteva săptămîni. Așadar, dl Președinte este rafinat și subtil: nu poet pur și simplu, ci autor de *haiku*-uri – specie complicată, la care nu oricine se încumetă. A doua este textul dat publicității cu ocazia Zilei Europei (apărut în *Adevărul* din 8 mai, aici: http://www.adevarul.ro/international/De_ce_Europa_are_nevoie_astazi_de_dumneavoastra_0_257974565.html).

Despre volumul de *haiku*-uri nu mă pot pronunța; doar mă bucur că avem un președinte-creator (și încă la un asemenea nivel de subtilitate), într-o vreme în care, de la Bush-fiul încoace, presa tot relatează despre diverse gafe culturale ale liderilor politici de pe toate meridianele. Cît despre textul din *Adevărul*, conține toate nobilele adevăruri și locuri comune ale discursului *comme il faut* despre Uniunea Europeană. Dl Președinte nu uită să enumere avantajele concrete ale UE, pe care fiecare cetățean le poate simți direct: „Uniunea Europeană oferă multe avantaje practice consumatorilor, călătorilor sau întreprinzătorilor. În prezent, oamenii călătoresc ieftin cu avionul spre orașe și litoraluri de pe întregul continent. Convorbirile telefonice pe teritoriul Uniunii costă o fracțiune din ce costau în trecut. Oamenii pot cumpăra în siguranță produse din oricare stat UE. Cozile la punctele de trecere a frontierei sînt de domeniul trecutului. Studiile în străinătate sînt o experiență ușor accesibilă“. Este evocat, desigur, și Robert Schuman – unul dintre inițiatorii proiectului european –, dar apare și ideea că „istoria noastră comună“ nu este suficientă pentru a ne asigura viitorul. E nevoie de solidaritate: „Pentru a ne apăra valorile, interesele și locurile de muncă europene trebuie să continuăm să acționăm împreună, iar atunci cînd acționăm individual, trebuie să o facem într-un spirit comun. Lumea de astăzi ne cere mai ales să elaborăm o politică economică mai solidă și politici mai unite în domeniul afacerilor externe și al mediului“. Aici dl Președinte face probabil aluzie la „acțiunile individuale“ ale unor state europene în diverse împrejurări care cereau mai degrabă o voce unică: înțelegerile separate ale Germaniei, Franței ori Italiei cu Rusia (pe teme energetice, dar nu numai), diferențele de vederi în legătură cu criza din Grecia, și altele. De altfel, criza a accentuat tocmai diferențele: în fața difi-

Un lider de talia lui Tony Blair, de pildă, ar fi putut „acoperi“ mai bine și mai convingător discursurile paralele (sau contradictorii) ale șefilor de state și de guverne din țările membre.

cultăților, discursul despre solidaritate e foarte greu de digerat pentru liderii politici naționali, care au de cîștigat voturi, iar electoratul se întreabă – eventual momit și de curentele de gîndire naționaliste și populiste – de ce trebuie ca impozitele pe care le plătește în țara sa să ajungă într-o țară ai cărei politicieni au fost nesăbuiți cu cheltuielile. „Politicienii trebuie să ofere răspunsuri convingătoare întrebărilor dificile“, spune dl Van Rompuy. De exemplu, de ce s-a hotărît acordarea unui sprijin Greciei. Dar întrebările dificile sînt, de cele mai multe ori, evitate de politicieni, iar pentru a-i convinge pe propriii cetățeni că e și în interesul lor să nu-i lase la greu pe concetățenii greci este nevoie de o putere de convingere colosală. Cine se înhamă la așa ceva?

Ar fi fost poate mult mai bine, într-o asemenea situație, dacă la președinția UE s-ar fi aflat o personalitate mai cunoscută, cu o voce mai pregnantă. Un lider de talia lui Tony Blair, de pildă, ar fi putut „acoperi“ mai bine și mai convingător discursurile paralele (sau contradictorii) ale șefilor de state și de guverne din țările membre. E cam nepotrivit să le ceri liderilor naționali să vorbească *mai ales* despre solidaritate, cînd deocamdată – totuși – UE se bazează pe asocierea dintre state naționale, iar politica funcționează în primul rînd *la nivel național*. Despre solidaritate europeană și interese comune sînt chemați să vorbească, în primul rînd, cei care ocupă funcții la nivel supra-național. Între aceștia, președintele UE ar fi cel mai indicat să o facă. În felul său, dl Herman Van Rompuy se străduiește să-și îndeplinească această misiune. Numai că notorietatea scăzută și profilul de bun negociator „din umbră“ fac ca vocea sa să fie puțin luată în seamă.

Mai mult decît solidaritatea europeană în sine, ar fi necesară în vremuri de criză o voce puternică și credibilă, în stare să-i convingă pe cetățeni de necesitatea unei asemenea solidarități. O asemenea voce nu există. S-ar putea ca, din cauza „contagiunii“ crizei grecești, cetățenii să simtă pe pielea lor, cu efecte negative, ce înseamnă „politicile comune europene“ (sau, dimpotrivă, absența lor). Deocamdată, la vechea întrebare „dacă suni în Europa, cine răspunde la telefon?“, răspunsul poate fi: un președinte recitînd *haiku*-uri...

ținerea de minte

„Într-o autobiografie nu poți evita ca acolo unde, respectînd adevărul, ar trebui să scrii «o dată» să scrii «adesea». Căci ești totdeauna conștient că amintirea scoate ceva din întunericul care prin cuvîntul «o dată» este aruncat în aer, pe cînd cuvîntul «adesea», deși nu e cruțat cu totul, se păstrează în intențiile scriitorului și-l conduce pe acesta spre niște locuri, ce n-au existat poate niciodată în viața lui, dar care constituie totuși un substitut pentru ceea ce nu-i mai este accesibil în propria-i amintire, nici măcar printr-o presimțire.“

(Franz Kafka, *Jurnal*, la 3 ianuarie 1912, volumul 3 din *Opere complete*, traducere Mircea Ivănescu, Editura Univers 1998)

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

La o bere cu prospecţiuni

„E un lac uriaş, nu e un zăcămînt ca oricare, vă zic eu.“ Părerea dlui Emil este fermă. Nu încape dubiu. Tatăl dlui Emil a fost învăţător, fratele lui este profesor universitar la Bucureşti, soră îi este tanti Felicia şi îl are de ginere pe Gheorghe, fiul lui nea Ion zis Parfumel. Este, carevasăzică, un stîlp al comunităţii, vorba lui este ascultată.

Temperatura este tocmai potrivită unei şuete la o bere, pe terasa magazinului, la nea Neluţă. Nu sîntem mulţi muşterii, doar vreo patru. Zic „vreo“, pentru că dl Emil bea „fără alcool“, aşa că nu se pune, rămînem trei. Tema discuţiei este proaspăta descindere în sat a unor comandouri spectaculoase de prospecţiuni geologice. Maşini puternice 4x4, *walkie-talkie*, uniforme. Pe portierele jeep-urilor scrie discret „Prospecţiuni“. Atît şi nimic mai mult. De la stat nu par a fi, pentru că sînt prea eficienţi. În plus, muncitorii parcă sînt de la CIA. Tăcuţi, concentraţi la treabă, rapizi, mişcări precise, disciplinaţi. De vreo lună încoace, bat dealurile în sus şi în jos, măsoară, înfig ţăruşi, iar măsoară, iar înfig ţăruşi. Personal, mor de curiozitate: ce fel de resurse or căuta, ce au găsit, ce urmează? Consătenii mei de week-end nu îmi împărtăşesc defel spiritul de iscoadă.

„Domnu' Emil – zice Vali Baciu –, io zic că măcar să facă drumul că, dacă or găsi petrol, au nevoie de drum bun, pentru camioane, pentru utilaje.“ Vali are o turmă de capre (de aici, porecla Baciu), face o brînză excelentă şi, de curînd, a devenit legenda de sezon a satului. Scroafa lui a fătat 13 purcei! E drept că mai toţi vecinii au pus performanţa mai degrabă pe faptul că vierul utilizat a fost cel al veterinarului, ceea ce, orişicît, oferă o garanţie... Degeaba se chinuie Vali să le explice că mai e vorba şi de talentul lui de crescător de animale, că scroafa nu a fost stresată şi a putut „performa“ în linişte.

„Ce drum, Baciule, ăştia cu petrolul crezi că au o amărîtă de Dacie Break ca veterinarul tău? Nu vezi la ei, Toyote tari de tot, ăştia merg p'aici ca pe bulevard, în Bucureşti“ – trage Gheorghe un apropo şi îmi face cu ochiul. Mă abţin că nu vreau să deturnez discuţiunea spre gropile din piaţa Charles de Gaulle care sînt duble faţă de ale lor, între Pucioasa şi Maluri. Zic doar că ar fi bine să se găsească petrol, poate se fac locuri de muncă pentru săteni. Vreo 20 dintre ei au lucrat pe vremuri chiar la sonde, împrejurul Tîrgoviştei, pînă spre Moroeni şi Valea Lungă. Toţi dau din mînă, a lehamite. „Domnu' Gabi – continuă Gheorghe – ăştia dacă o să găsească un gaz sau un petrol de scos, o să-i dea lu' ăla cu grădina, unde or găsi petrolu', nişte bani pe pămînt, ăla o să se bucure că a luat banu'n mînă şi îi bea de mîine aici, la Neluţă. Asta-i tot. Pîn' la urmă, tot numa Neluţă iese în cîştig“ – încheie, în hohotul de rîs general, cu nea Neluţă mimînd că îi dă o palmă peste ceafă. „Şi drumul, o să-l facă praf“ – mai zice Gheorghe – „n-aţi văzut că aşa au făcut peste tot pe unde au fost ăştia cu mineritul sau sondele? Vin cu camioane d'alea grele. O să frăgezească şi fundaţiile la case, de la vibraţii, jale o să fie, vă zic io, mai bine să nu găsească nimic, dar tare mi-e c-o să găsească.“ Tac, înfrînt. Mă gîndeam că perspectiva unui „Texas ot Pucioasa“ o să înfierbînte imaginaţia oamenilor. De fapt, ei sînt relativ

blazaţi şi îşi cumpănesc oarecum pesimist şansa la o parte din cîştig.

Exact pe momentul de pauză din conversaţie, una dintre Toyote opreşte în faţa magazinului. Coboară doi muncitori costumaţi ştoc şi intră la Neluţă, să cumpere două sticle de suc şi un pachet de ţigări. Eu, de colo, făcînd pe spiritualul, vrînd să-i trag la vorbă, să mai aflăm unaalta: „Cum, frate, găsiţi ditai vîna de petrol şi sărbătoriţi cu suc, mă aşteptam să luaţi şampanie...“. Se opresc din drum, unul dintre ei se întoarce spre masa noastră şi zice sec: „Oh, domnul de la televiziune, ce-mi place de doamna Iuliana Tudor, super emisiunea aia!“. Apoi pleacă amîndoi, stîrnind un nor de praf în spatele Toyotei. Noi mai luăm un rînd de bere. Eu îmi jur în gînd să aflu cît de curînd ce soi de prospecţiuni fac ei acolo. Înciudat. Ce răspuns mi-a dat, al naibii...

PUBLICITATE

CHRISTOPHE ANDRÉ
Stările sufleteşti

Intră în contact cu propriile stări sufleteşti!
Bucură-te de viaţă!

TREI
www.edituratrei.ro

ştiri nebăgate în seamă

● **Bananele din Ungaria.** „Nu sînt rasist, dar urăsc chinezii şi negrii.“ Acest tip de afirmaţie e, se pare, tot mai frecvent în rîndul elevilor din Ungaria. Asta arată concluziile unei anchete asupra primirii elevilor străini în instituţiile publice de învăţămînt din această ţară. Chiar dacă numărul de noi imigranţi e în scădere (procentajul lor este mai mic de 2% din populaţie), cotele răspunsurilor xenofobe s-au dublat. Principala ţintă: chinezii. Acest lucru este valabil în special în Budapesta, unde afacerile pieţei chinezeşti din sectorul 8 discreditează întreaga comunitate. Produsele de înaltă tehnologie ale industriei mecanice şi electronice, însumînd aproximativ 5,5 miliarde de euro, reprezintă 80% din schimburile comerciale între China şi Ungaria. Însă la tarabele din piaţa Köbánya, comercianţii chinezi exasperează autorităţile: inspectorii găsesc nereguli la fiecare stand. Potrivit autorităţilor, numărul de infractori chinezi este în general scăzut. Chinezii din Ungaria dezaprobă traficul ilegal. Aşa că populaţia nu are motive reale de îngrijorare. 11.000 de chinezi trăiesc acum în mod legal în Ungaria, însă numărul real al imigranţilor s-ar ridica, de fapt, la 30.000. Densitatea cea mai mare e în zona uneia dintre pieţele din Budapesta. Cei mai mulţi nu vorbesc limba maghiară şi nu se amestecă cu populaţia majoritară. Însă se descurcă în toate cele în interiorul comunităţii: există coafori, medici, restaurante şi locuri de divertisment. În 2002, chinezii şi-au deschis chiar şi o Bank of China. Pe de altă parte, nici statul ungar nu îi ajută prea mult să se integreze. Cu doi ani în urmă, Parlamentul a adoptat două legi privind imigraţia, dar ţara nu dispune încă de o strategie pentru migranţi (în condiţiile în care UE ar fi pregătită să finanţeze astfel de proiecte). Integraţi sau nu, chinezii trăiesc în continuare ca o comunitate foarte unită. Cei din a doua generaţie sînt mai puţin legaţi de tradiţii. Bătrînii îi numesc pe aceşti copii „banane“ pentru că sînt galbeni pe dinafară, albi pe dinăuntru. *(Népszabadság* citat de presseurop.eu)

● **Protest al producătorilor de scoici din Franţa.** În jur de trei sute de producători au blocat, la jumătatea săptămînii trecute, podul Alma din Paris, deversînd zeci de metri cubi de scoici, pentru a atrage atenţia asupra mortalităţii alarmante a scoicilor tinere. Ostreicultura este în pericol din cauza indiferenţei autorităţilor – s-a putut citi pe una dintre pancartele protestatarilor. O delegaţie a producătorilor a fost primită la negocieri de ministrul agriculturii. Producătorii de scoici se plîng de furtunile tot mai intense care-i împiedică să-şi desfăşoare activitatea, de criza financiară, care a scăzut puterea de cumpărare, de costurile tot mai mari necesare pentru întreţinerea flotelor şi de mortalitatea ridicată a unei specii de scoici. În anumite loturi, mortalitatea scoicilor tinere atinge cote de pînă la 80%-100% – a anunţat o agenţie franceză de cercetări maritime. De vină ar fi, se pare, o bacterie la a cărei răspîndire poluarea mării joacă un rol esenţial. Dacă nu se găseşte rapid un remediu şi nu se adoptă politici severe de mediu, în doi ani nu vor mai exista scoici în apele franceze, au anunţat producătorii. (după *Libération)*

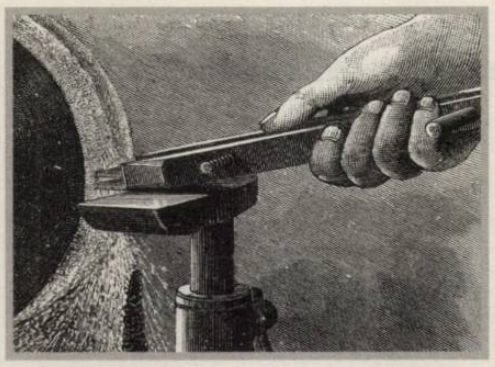

Michel ROCARD

dezbateri politice

Declinul şi prăbuşirea Europei politice

O serie de decizii luate în ultimii cîţiva ani în Europa au reuşit să mă alarmeze. Prima a constat în impunerea regulii unanimităţii la nivelul Uniunii Europene în ceea ce priveşte deciziile de politică externă sau folosirea forţei militare în alte scopuri decît cele umanitare. Fiindcă toată lumea trebuie să fie de acord, nu se ajunge la nici un acord. Drept rezultat, Europa nu poate dezvolta o politică externă comună.

A doua hotărîre alarmantă a fost cea care a limitat bugetul Uniunii la numai 1% din produsul intern brut al statelor UE, împiedicînd astfel orice iniţiativă comună importantă în cea mai mare parte a ultimului deceniu. Cea de-a treia hotărîre vizează vetoul britanic în cazul propunerilor lui Jean Luc Dehaene şi Jean Claude Juncker pentru funcţia de preşedinte al Comisiei Europene. Cînd ultimul „nu" britanic a fost pronunţat, eu am anunţat cu tristeţe moartea Europei politice, declaraţie care mi-a atras critici dintre cele mai dure, inclusiv din partea prietenilor.

Astfel de decizii au devenit şi mai îngrijorătoare de-a lungul timpului, pe măsură ce nevoia unei Europe unite era tot mai evidentă. Numai o Europă unită şi puternică poate aborda probleme cum ar fi măsurile globale împotriva schimbărilor climatice, încurajarea de noi reguli financiare pentru a evita excesele care au dus la criza economică din 2008-2009 şi poate fi capabilă să ţină piept unei Chine în ascensiune, care va cumula în curînd 20% din comerţul mondial.

În acelaşi timp, Germania, multă vreme purtătoare cu mîndrie a torţei europene, a început să întoarcă spatele acestei tradiţii, mai ales după ce piaţa le-a demonstrat germanilor că ţara lor este mult mai europenizată decît le-ar plăcea să creadă sau să conştientizeze. Germania s-a raliat de partea Europei atunci cînd criza atinsese apogeul, în urmă cu un an. Dar acum, cînd teama de un Armaghedon global s-a diminuat, Berlinul s-a întors spre el însuşi.

Momentul luării acestei decizii este cu atît mai ciudat cu cît noua izolare a Germaniei vine imediat după ce aceasta, Franţa şi Marea Britanie au căzut de acord, cu cinism, să dăruiască Europei atît un preşedinte al Consiliului UE, cît şi un ministru al afacerilor externe. Oricît de onorabili şi de competenţi ar fi preşedintele Herman Van Rumpoy şi baroneasa Catherine Ashton, aceştia sînt nişte necunoscuţi şi n-ar putea să reprezinte vreo ameninţare pentru oficialii de la Berlin, Paris sau Londra.

Totuşi, Germania insistă să-şi impună propria rigoare asupra zonei euro ca întreg, o strategie pe care statele mai sus menţionate o pot urma numai cu riscul haosului social. Aceste ţări pot ieşi din criză – din propria lor criză – numai dacă politica monetară le oferă spaţiu de creştere. Dar Germania refuză această opţiune, punînd astfel în pericol destul de serios moneda comună europeană.

În opoziţie faţă de aproape orice preşedinte şi ministru de externe din zona euro, şi faţă de preşedintele Băncii Centrale Europene, Berlinul insistă ca Fondul Monetar Internaţional să fie acela care să vină în ajutorul Greciei, o negare clară a principiului solidarităţii din spatele monedei euro. Şi, tot din cauza Germaniei, rata dobînzii pe care o va plăti Grecia din pachetele de împrumut cumulate ale ţărilor din zona euro va fi foarte ridicată, ceea ce înseamnă că economia grecească nu-şi va putea reveni multă vreme, iar drama financiară a elenilor va cîntări greu asupra destinului colectiv al monedei europene.

Mai mult, Angela Merkel şi-a luat libertatea să se întrebe dacă statele aflate în pericol ar putea fi excluse din zona euro. Făcînd acest lucru, ea a oferit o soluţie care este complet în afara tratatelor fondatoare ale Uniunii, o dovadă că Germania poate fi pregătită să destabilizeze moneda comună pentru a-şi atinge propriile scopuri. Deşi Merkel pare să fie de acord că toate statele din zona euro ar trebui să joace după aceleaşi reguli, ea nu pare să înţeleagă că, astăzi, Germania merge singură, excluzîndu-i pe ceilalţi, în urmărirea propriilor interese naţionale înguste.

De ce acţionează astfel Angela Merkel? Un motiv este că ea conduce o coaliţie guvernamentală aflată în faţa unor noi alegeri şi într-o situaţie ambiguă în relaţia cu propriul Parlament. Dar dacă astfel de viziuni înguste şi chestiuni de politică internă ar determina fiecare stat membru să facă totul şi orice în propriul interes, Europa se va îndrepta curînd, dintr-o profundă criză economică, spre una politică. Dacă „Europa politică" ar fi avut mai multă putere, criza grecească s-ar fi rezolvat printr-o intervenţie decisivă la vîrf. Dar Europa politică nu există – şi n-a rămas prea multă energie nici în cea economică. Avînd în vedere starea finanţelor internaţionale, prăbuşirea euro ar fi un dezastru ieşit din comun. El poate fi încă evitat, dar numai dacă toţi europenii îşi reamintesc de solidaritatea lor şi acţionează cu un curaj şi o tenacitate cu care nu sînt obişnuiţi.

***Michel Rocard** este fost premier al Franţei şi lider al Partidului Socialist Francez, iar, în prezent, ocupă funcţia de membru al Parlamentului European.*

Copyright: Project Syndicate, 2010
www.project-syndicate.org

traducere de Mădălina ŞCHIOPU

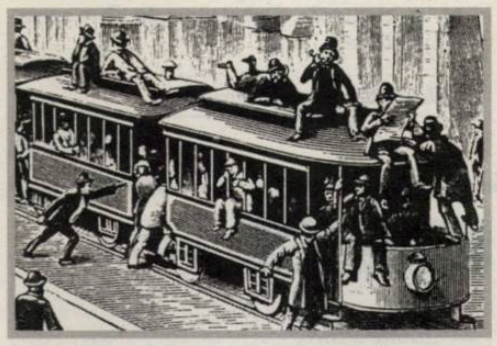

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Rusia, între Take şi Grigore

M-a pus pe gînduri o afirmaţie recentă a unui important ministru. Spunea domnia-sa într-un interviu acordat unei publicaţii centrale că singura dependenţă energetică a României, în acest moment, este cea faţă de Rusia, prin gaz, şi că prezenţa investitorilor ruşi în sistemul nostru energetic ar trebui încurajată, inclusiv prin afilierea noastră la megaproiectul South Stream. Avantajele ar fi, pe lîngă cel rezultat din afacerea ca atare, şi o anume deschidere politică a Rusiei faţă de noi. Nu am să comentez aspectele care ţin de politica energetică a României fie şi pentru că, nu demult, un ONG românesc tot mai important, Centrul Român pentru Politici Europene, a scos un foarte bun raport pe această chestiune, sugestiv intitulat „Învaţă să trăieşti cu Ursul la uşă. România şi securitatea energetică europeană" şi nu aş avea nimic nou de adus după această contribuţie. Simt însă nevoia să amintesc cîte ceva despre felul în care ne-am raportat în ultimul secol la Rusia din convingerea – tipică unui conservator, recunosc – că nu sîntem deloc în faţa unei situaţii noi şi că, pe cale de consecinţă, nu avem nimic de inventat, ci avem doar de chestionat atent trecutul.

Asumînd toate riscurile care rezultă din simplificare, aş spune că relaţia României cu Kremlinul s-a desfăşurat, din punctul nostru de vedere, în două paradigme alternative. Prima a fost cea *prin alianţe*. Imediat după Marea Unire, Take Ionescu a fost cel care a evaluat situaţia României ca fiind cea a unei ţări proaspăt reîntregite pe seama vecinilor şi aflată, aşadar, între vecini cu porniri revizioniste şi cu interese în general ostile. Prin urmare, a clădit Mica Înţelegere, ca garanţie de securitate pentru noul stat român. În iunie 1921, a adus România alături de Cehoslovacia şi Iugoslavia într-o alianţă şi a militat pentru extinderea Înţelegerii şi către Grecia şi Polonia. Cum se ştie, Înţelegerea avea şi girul cîtorva mari puteri – Franţa şi Marea Britanie, în primul rînd. În viziunea lui Take Ionescu, politica noastră faţă de Rusia proaspăt sovietizată, şi extrem de nervoasă încă de pe atunci, trebuie să fie o politică a întregii noastre alianţe faţă de Rusia. Take a rămas puţină vreme ministru după încheierea Micii Antante. În decembrie 1921 a plecat din fruntea diplomaţiei noastre, în ianuarie 1922 a suferit o usturătoare înfrîngere politică în Parlament şi, în iunie 1922, a trecut la cele veşnice. Astfel, nu ne este foarte clar dacă, în viziunea lui, exprimarea politicii noastre externe faţă de Rusia trebuia subsumată celei a alianţei sau, dimpotrivă, ea urma a fi formulată la Bucureşti şi susţinerea trebuia ulterior obţinută. În termenii de azi, nu e clar cît de integrate trebuiau să fie politicile ţărilor din Înţelegere faţă de Rusia. Pe de-o parte, Take Ionescu era un vizionar şi e posibil ca el să fi dorit o integrare cît mai densă. Pe de altă parte, Take Ionescu era un patriot ireductibil şi e foarte posibil să nu fi gîndit mai mult decît o afirmare a interesului naţional cu susţinere obţinută din partea aliaţilor. Nu vom şti niciodată. În orice caz, Take Ionescu a fost primul om politic român care a înţeles că România este prea mică pentru o bună şi sigură relaţie cu Rusia şi că îşi poate permite o relaţie cu marele Urs numai în cadrul unei alianţe.

A doua paradigmă a fost *prin noi înşine*. Într-un discurs de mare forţă rostit în Parlament la mijlocul anilor '30, Grigore Gafencu spunea că paradigma lui Take Ionescu s-a dovedit a fi nefuncţională, pentru că niciodată aliaţii României nu vor avea ei înşişi o politică unitară faţă de Rusia, fiecare preferînd o cale specială, bilaterală, a cărei temperatură este determinată de interese proprii, şi de nimic altceva. Prin urmare, spunea Gafencu, România trebuie să dezvolte o politică proprie faţă de Rusia. Sigur, Gafencu sistematiza ceva ce Titulescu încercase deja să facă. Titulescu, un adept al „securităţii colective, este cel care a consolidat şi dezvoltat Mica Antantă şi a replicat-o în alte aranjamente similare de securitate, încheiate pe axa Balcanilor. Ei bine, tocmai Titulescu, takist altfel, schimbă paradigma relaţiilor cu Rusia şi încearcă să poziţioneze România ca un actor de sine stătător în relaţie cu Rusia sovietică, ba chiar cu rol de mijlocitor faţă de alţii. Planul este fidel urmat în timpul ultimului său mandat în fruntea Externelor (1932-1936) şi eşuează. Titulescu nu a reuşit să ducă relaţiile cu Sovietele acolo unde a dorit, din diferite cauze, unele imputabile lui, altele lui Litvinov – omologul sovietic – şi cele mai multe conjuncturii. Fapt este că, după eşecul acesta, din patriotul exemplar care devenise în urma procesului optanţilor, Nicolae Titulescu a devenit o figură controversată, cu patriotismul şi caracterul pus în dubiu de toată lumea.

În orice caz, ceea ce s-a întîmplat atunci a devenit o matrice pentru relaţia noastră cu Rusia. Şi azi, *prin alianţe* nu prea merge, iar *prin noi înşine* nu merge deloc. Dacă socotim că Al Doilea Război şi ocupaţia sovietică de după au fost situaţii excepţionale, care reproduc un tip de relaţie bilaterală pe care nu o mai vrem niciodată repetată, vedem apoi un Ceauşescu care încearcă ceva *prin noi înşine* şi pe mai toţi liderii post-Ceauşescu care încearcă *prin aliaţi*. Astăzi putem spune că Take Ionescu avea dreptate: ca să contăm în ochii Rusiei, ne trebuie aliaţi importanţi. Cred că vom căuta încă multă vreme modalitatea cea mai avantajoasă şi sigură pentru noi de a avea o relaţie benefică cu Rusia. Pentru moment însă, cred că, dacă preţul prieteniei Kremlinului este independenţa energetică a României, e prea mult. Nu merită plătit.

PUBLICITATE

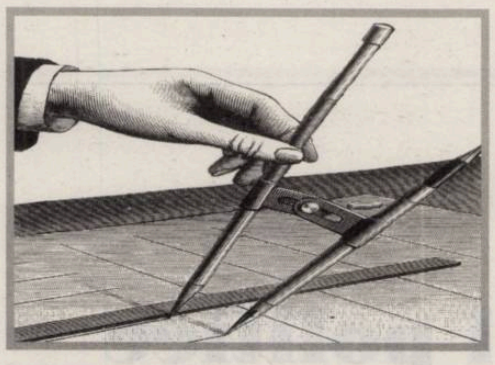

Klaus BIRTHLER

SOS Provincia

Castelul Huszár din Apalina

M-am mutat de curînd înapoi în provincie, cu gîndul că se apropie vremea cînd viaţa la ţară va fi mult mai bună decît cea de la oraş.

Încărcat cu tot felul de idei furate sau coapte în ultimii trei ani în Bucureşti de la Silver Hair Tourism, Contele Kálnoky, Mihai Eminescu Trust, Transilvania Trust, am hotărît să îmi analizez temeinic patrimoniul regiunii natale şi să mă întreb dacă ar putea cumva fi o bază pentru „o viaţă mai bună“, la modul foarte general.

Castelul Huszár, la 4 kilometri de centrul Reghinului, a fost una dintre recomandările prietenilor mei de încredere cînd i-am provocat cu o întrebare despre patrimoniul din Ţinutul Reghinului. Şi atunci m-am dus să-l vizitez pentru prima oară, deşi îmi petrecusem cel puţin 18 ani în această zonă.

© K. Birthler

Domeniul familiei Huszár, cu cele două corpuri de clădire în stil clasicizant de secol XIX şi grădina engleză, a avut, pînă la naţionalizarea din 1948, o „mini“ herghelie. Pe domeniul familiei se organizau concursuri de echitaţie.

Citisem în ziarele online că e pus la vînzare şi că o parte a acoperişului e prăbuşită, cu toate că e monument, iar preţul de vînzare este de 1,6 milioane euro. Cea mai recentă funcţiune a clădirii fusese cea de şcoală specială pentru copiii cu dizabilităţi.

Era o după-masă tîrzie de vineri cînd am ajuns la poarta castelului. Paznicul mi-a spus că fără aprobarea directorului nu pot să vizitez castelul, nici măcar de afară. Am renunţat pe moment să fiu insistent în faţa paznicului. Provocat însă de curiozitatea pentru castelul din locul unde am copilărit, am hotărît să dau un ocol de-a lungul gardului. Speram să găsesc o gaură prin care să pot vedea clădirea măcar din stradă. Găsisem doar o porţiune de gard lipsă, pe unde ziceau localnicii că intră ţiganii să taie lemne din parcul castelului. Am decis să intru, fiind conştient de faptul că pot fi considerat un infractor. Descoperisem o ambianţă ruptă de cotidian, cu un parc dendrologic şi un lac. Castelul se vedea vag, printre crengi şi observasem că în curte erau totuşi vizitatori.

© K. Birthler

Am revenit peste cîteva zile. Am aflat că vizitatorii pe care îi văzusem de fapt erau sportivi ce mergeau la baschet în sala de sport din curte. Mi-am dorit, pe moment, să fi fost baschetbalist.

În sfîrşit, portarul l-a sunat pe domnul director ca să mă însoţească în timp ce fotografiam monumentul. Pe ambele părţi ale clădirii erau aplicate inscripţii cu litere mari, de tipar, pe care scria „Monument istoric“. Acoperişul era într-adevăr rupt pe o suprafaţă de circa 20 mp, accesul principal era blocat cu dulapuri din tablă de fier, iar foile de geam erau sparte.

Am profitat de un moment oportun în care am putut împinge dulapul de fier ce bloca intrarea şi m-am strecurat şi în interior. Elemente de tîmplărie impecabil lucrate păreau să fie atracţia spaţiilor. Cel puţin în momentul vizitei.

Unul dintre elementele cele mai importante pe care l-am remarcat în proiectele de investiţii pare a fi visul... sau viziunea. Vizualizările pe care le generează arhitecţii înainte să detalieze proiecte antrenează dispoziţia investitorilor. Atunci mi-a venit ideea ca, generînd vizualizări pentru acest monument, să atrag posibili investitori şi să acţionez, înainte să devină irecuperabil.

Deşi monumentul e de vînzare, nu am reuşit să aflu cum pot lua legătura cu vînzătorul sau cu agenţia imobiliară. Am impresia că vînzarea era doar formală, material pentru ziarele online. Credeam că agenţiile chiar vor să vîndă clădiri, iar eu să ofer cumpărătorului, drept bonus, o parte din planul de afaceri după modelul Kálnoky.

L-am întrebat pe un prieten, agent imobiliar, de ce nu pot lua legătura cu vînzătorul şi mi-a răspuns că agenţiile au o strategie proprie, iar publicarea numărului de telefon nu este cea preferată.

În final, problema monumentelor în România pare să aibă legătură cu atitudinea, şi nu cu costurile. Drept dovadă sînt exemplele pozitive.

***Klaus Birthler** este arhitect.*

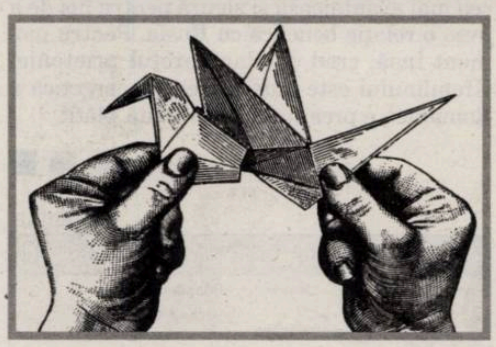

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Românii suprapuse

Un ţăran în vîrstă, cu o ghioagă în mîini, urla la copiii care jucau fotbal într-o poiană. „Pe averea mea?...tuvă Paştele mamei voastre!“ Şi rotea ameninţător ghioaga lui ciobănească. La început, de la distanţă, am crezut că-i Gheorghe şi că a înebunit. Despre Gheorghe s-ar putea spune că e tipul de ţăran autentic de la munte. Un om echilibrat şi senin, aspru dar plin de bun-simţ, subţire la trup, dar cu multă putere, harnic şi la multe priceput, dar şi cu bucuria băutului. Reprezentantul unei Românii profunde de bună calitate, o specie pe cale de dispariţie.

Şi cum să fi vrut Gheorghe să dea cu parul în nişte copii? De fapt, nu era Gheorghe, ci Poponeci, după cum aveam să descopăr, un alt ţăran, un ins cu două feţe, cu o căutătură vicleană, cu vorba mieroasă la nevoie şi plină de sudălmi în restul timpului, cu mintea înţesată de interese şi socoteli lăturalnice, gata la orice compromis şi în acelaşi timp capabil să facă rău. Îmbrăcat gros, cu cîteva jersee ţărăneşti de lînă puse unul peste altul, în acea zi purta ochelari de soare. Era supărat că trupa de copii veniţi în tabără îi călcau terenul luat în arendă (averea lui), îi culcau iarba, care totuşi n-avea mai mult de un centimetru. Se credea stăpîn absolut pe propria arendă şi se simţea batjocorit în dreptul lui sacru, motiv pentru care părea în stare să facă moarte de om. De bună seamă că o eventuală mică despăgubire l-ar fi înmuiat pe loc, dar după răutatea învîrtirii ghioagei cu ambele mîini, o astfel de discuţie nu mai încăpea. De dragul simetriei, se poate spune despre Poponeci că, în apucăturile lui bezmetice, dezlegate de orice principii, reprezintă o Românie profund frustrată, isterică şi dezumanizată. O Românie des întîlnită.

Norocul lui că profesorul de sport care venise cu elevii în excursie era un om cît se poate de calm. Dădea copiilor un foarte bun exemplu de comportament într-o situaţie limită. Cu parul ce i se agita în apropierea capului, îşi păstra cumpătul, comportîndu-se aproape nefiresc de raţional. La înjurături răspundea cu scuze demne. Mai înainte ceruse chiar voie să joace fotbal acolo şi cineva îi dăduse de înţeles că n-ar fi nici un bai. În pantaloni trei sferturi, de camuflaj, îşi dăduse jos tricoul şi se vedea că-i numai muşchi. De două ori cît Poponeci, n-ar fi avut nici o problemă, la o adică, să-l bată cu parul lui cu tot. Pesemne că şi conştiinţa propriei forţe fizice îi dădea acel calm imperturbabil în faţa zborşirilor ţăranului. Cu faţa mereu la adversar, le-a spus copiilor să-şi ia hainele şi să meargă în vale. S-a pus de cîteva ori în calea lui Poponeci, cînd acesta a dat semne că ar vrea să pocnească pe cîte unul. Trecînd apoi pe lîngă noi, care fusesem spectatori la întreaga scenă, profesorul ne-a spus că îi pare rău, că ştie foarte bine că în zonă există asemenea oameni şi că pentru el n-a fost o surpriză. Un tip entuziast, debordînd de sportivitate, într-o atitudine ce părea veşnic pozitivă şi care dădea impresia că-şi educă şi elevii în spiritul aceloraşi valori ideale ale unui *fair-play* practic inexistent în România noastră profundă.

Să mai spun că în aceeaşi zi am descoperit şi un al patrulea tip de personaj, un al patrulea tip de Românie, la Fundăţica. Un sat care, în ciuda numelui ce pare predestinat, a devenit o oază de civilizaţie. Plin de construcţii noi cam ca acelea care se văd prin Alpi. Printre ele, o pensiune cum, de bună seamă, or mai exista şi prin Alpi, dar cum eu nu cred să fi văzut vreodată. Cum o fi aia? O construcţie care pe dinafară respectă arhitectura în lemn, tradiţională în zonă, în interior are camere cu paturi din fier forjat, lenjerii şi perdele înflorate, mese mari şi rotunde cu scaune de lemn pictate manual, piscină interioară cu geamuri de jur împrejur prin care se văd munţii, menţinută automat la temperatură constantă, cu instalaţie computerizată de dezumidificare a aerului. Construită de la zero în mai mulţi paşi, de către un întreprinzător inimos, fost poliţist la o secţie din Bucureşti şi care s-a lăsat de meserie. În spaţiu, moşia lui Poponeci nu e departe de pensiunea din Fundăţica.

ready made

„Iubite amice,

Uitatu-te-ai vreodată printr-un ochean de inginer? Să vezi cum într-însul toate se arată întoarse cu susul în jos. Odată îmi aduc aminte că ridicam planul unui petic de moşie; o fetiţă lăsase secera şi venise lîngă planşetă; se uita la mine, parcă mi-ar fi zis: «Lasă-mă să mă uit şi eu o dată, domnişorule». I-am înţeles pofta, i-am îndreptat ocheanul spre un cioban, în depărtare, care şedea în mijlocul oilor cu piciorul încrucişat, rezemat în măciucă; îl potrivii bine şi poftii pe fată să se uite. Ea îşi astupă un ochi cu mîna, şi pune pe celalalt la sticlă, se uită, ş-o dată strigă:

«Aoleo! A întors pe Niţă cu gaibele în sus!»

De atunci ori de cîte ori îndreptam ocheanul spre tînăra fată, ea îşi strîngea rochia cu amîndouă mînile.“

(Ion Ghica, „Scrisori către V. Alecsandri“, în *Opere*, vol. I, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1956)

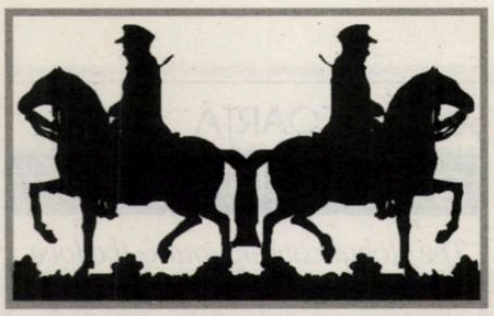

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Notă informativă către Serviciile Multilateral Specializate

Marți, 4 mai. Doamnelor și domnilor, mulți dintre dvs. probabil că au învățat cîndva, la școală, și nu au uitat că problema națională, în linii mari, a fost rezolvată în România; au rămas însă acele linii mici, de o importanță majoră. Azi, cel mai recent domeniu în care se agită „problema" este fotbalul. Perspectiva ca echipa CFR Cluj – al cărei patron este un cetățean român de origine maghiară – să cîștige pentru a doua oară titlul de campioană este refuzată cu o îndîrjire de natură în primul rînd ideologică. Se afirmă fără echivoc, pe multe posturi TV, că e o echipă de străini care nu poate fi acceptată drept campioană a României, din punct de vedere patriotic și naționalist. Există două neamuri în fața cărora tot românul se trezește patriot și naționalist: ungurii și rușii. La CFR Cluj nu joacă nici un ungur și nici un rus. Antrenorul este italian, străinii sînt portughezi, argentinieni, africani, italieni, neamuri cu care patriotul naționalist român se înfrățește, îndeobște, europenește, ca în toate echipele din Liga lui Mitică, care au sub contract stranieri. Nu-s obiecții, adică înjurături, la stranierii Vasluiului (cei mai mulți, printre care și cel mai bun din România, un brazilian, Wesley...), ai lui Dinamo, ai Rapidului, ai Stelei, ai Timișoarei (cu două excepții...). Patronii sînt toți români – unul singur, Paskany Arpad, nu e și vrea să cîștige campionatul cu portughezi, sud-americani, africani și cîțiva români. E inacceptabil d.p.d.v. național, ignorîndu-se, în 2010, că patriotismul britanic nu are obiecții ca londoneza Chelsea, campioana, să aparțină unui rus cu nume de evreu. N-o mai fi existînd patriotism englezesc? Sau german? Pe tricourile vicecampioanei germane Schalke 04 scrie cu litere latine: Gazprom.

Problema națională azi în fotbal.

Naționalistul român simte că ceva în domeniu nu e OK și trece la fotbal: CFR Cluj nu ar fi și nu ar merita să fie cea mai bună... E încă vag. Cine are cele mai multe victorii/puncte este cel mai bun – aceasta-i logica oriunde. Da, dar cum au obținut aceste victorii? Prin aranjamente cu arbitrii! Dovezi? Dovezi încă nu apar, totuși e clar. E o claritate care nu mai ține de naționalism, de patriotism, ci de penal. Nimănui, în fotbalul românesc ca și în toate domeniile, nu-i convine să ajungă „în penal". Care patron – indiferent de origine – nu a aranjat ceva cu arbitrii, cu ștabii federației, ai consiliilor județene...? E o enigmă cine a fost onest. (Există un singur caz, în penal – al unui patron atît de nepriceput că și-a autofilmat șpaga.) Ar ieși cu un vuiet prea mare, căci s-ar putea dovedi că toți sîntem șpăgari români mai mult sau mai puțin onești.

Nu mă veți considera – sper – un marxist dogmatic, dacă vă voi reaminti că problema națională a fost dintotdeauna o problemă economică, „pe bani". În cazul de față, patronatul din fotbalul românesc – acei oameni care, cum se spune, fiindcă „bagă banii" trebuie respectați și ocrotiți ca marii filantropi și mecenați – se găsește într-o situație paroxistică: e ultimul an în care România va avea șase echipe angrenate în cele două competiții europene dintre care, indiferent de rezultatele bunicele sau direct proaste, se obțin consistente și binevenite sume în euro de la UEFA. Campioana României, urmînd a juca direct în Ligă, poate conta pe zece milioane de euro. Patronatul joacă la o miză europeană. De aici nebunia mioritică dintre moldovean, muntean și ungurean. Îmi permit să vă atrag atenția: nu există, oare, pericolul – tembel, OK, dar semnificativ – ca, în cazul în care CFR Cluj pierde titlul, să apară, de bucurie, steaguri românești pe anumite stadioane, străzi și ulițe ale țării? Aveți în vedere o asemenea perspectivă cu totul ne-europeană? Precizez că, strict fotbalistic, nu țin cu CFR Cluj și nici cu o altă echipă din actualul campionat – toate sînt inexpresive d.p.d.v. european –, eu țin cu inexistentul Progresul Finanțe-Bănci, lichidat cu sînge rece de bancherii bucureșteni.

Vă mulțumesc că m-ați ascultat fără să ridicați din umeri.

un sport la Răsărit

Cît din succesul sporturilor individuale se datorează eforturilor personale ale sportivului și cît infrastructurii clubului unde activează?

Cam tot atît cît succesul oricui în viață se datorează școlii. Din ceea ce vedem astăzi în jurul nostru, nu neapărat foarte mult. Clubul este extrem de important în faza de formare, apoi supercampionii sporturilor individuale devin instituții în sine, care își organizează propria structură de performanță. În România trebuie să fii foarte, foarte bun ca să nu mai stai, de exemplu, să pîndești robinetul care umple apa în bazin. Gabi Szabó sau Camelia Potec au avut prea puțină nevoie de cluburi, mai degrabă a fost invers. Dar pînă acolo este ca și cum ai înota în acid sulfuric. Scapă cine poate, și nu scapă mulți. Clubul trebuie să susțină carierele care ajung în punctul de ruptură, să-și însoțească toți oamenii pînă cînd șansa reușitei este maximă. Nefăcînd-o, urmează matricea învățămîntului tembel care antrenează numai vîrfurile și organizează un pustiu în jurul lor. Lucian Bute și Constantina Diță sînt campioni români. Dar cît sînt ei ai României?

Radu NAUM

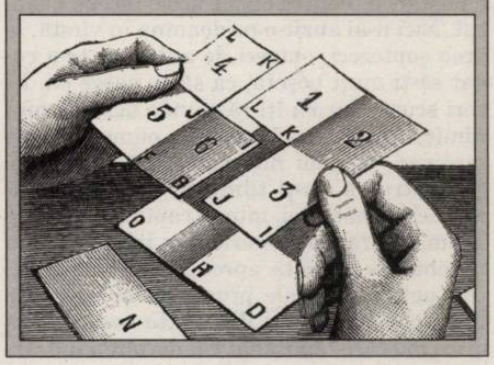

PUBLICITATE

Dilema veche + colecția Charlie Chaplin

3 luni - 111 lei
6 luni - 157 lei
12 luni - 244 lei

Abonează-te rapid prin SMS

SMS TRIMITE UN SMS DIN REȚEAUA ORANGE, VODAFONE SAU COSMOTE LA 7455 CU TEXTUL *DILEMA VECHE*

3 luni abonament

- Costul unui SMS este de 11,9 euro (TVA inclus)
- Din rețeaua Orange vei primi un mesaj de confirmare a înregistrării
- Din rețelele Vodafone și Cosmote vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro

Dacă trimiți până la data de 20 a lunii în curs, primești abonamentul începând cu data de 1 a lunii următoare. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informații la tel: 021-407.54.65

Alte metode de abonare

ONLINE
PLĂTEȘTE ONLINE PE WWW.ADEVARUL.RO
Pentru a contracta abonamente cu plata online aveți nevoie de card de credit/debit VISA, MASTERCARD, VISA ELECTRON sau MAESTRO valabil.

LA TOATE OFICIILE POȘTALE SAU LA CELELALTE FIRME CU CARE ADEVĂRUL HOLDING ARE CONTRACT DE DIFUZARE A ABONAMENTELOR.

TRIMITE TALONUL
Plătește prin ordin de plată sau mandat poștal și trimite talonul de mai jos.

ABONEAZĂ-TE!

Ai pînă la 13,2% reducere din prețul de la chioșc!
Tel: 021-407.54.64, 021-407.54.65; Fax: 021-407.54.67; e-mail: abonamente@adevarulholding.ro

Nume ..... Prenume ..... Compania* ..... Cod Fiscal* .....
(*Completați numai dacă plătitorul este o firmă) str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. ..... localitate .....
județ/sector ..... cod poștal ..... telefon ..... e-mail .....
Adresa de livrare (dacă este diferită față de adresa de mai sus): str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. .....
et. ..... ap. ..... localitate ..... județ/sector ..... cod poștal .....
Număr abonamente contractate ..... începînd din luna ..... la:

Dilema veche	☐ 3 luni (47 lei)	☐ 6 luni (93 lei)	☐ 12 luni (180 lei)
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin	☐ 3 luni (111 lei)	☐ 6 luni (157 lei)	☐ 12 luni (244 lei)

Cei care se abonează direct la Adevărul Holding vor completa și rîndurile de mai jos:
Am expediat către S.C. Adevărul Holding S.R.L. suma de ..... lei cu mandatul poștal/ordin de plată nr. ..... din data .....
în cont nr. RO81 ABNA 4100 2641 0028 5818 deschis la RBS BANK SA București sau RO39 PIRB 2501 7096 1600 5000 deschis la Piraeus Bank - sucursala Pipera.
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 20 a lunii în curs. Prin prezenta sunt de acord ca S.C. Adevărul Holding S.R.L. să prelucreze datele mele cu caracter personal.

Completați talonul de abonament cu datele de identificare solicitate și expediați-l, împreună cu copia după dovada plății abonamentului prin poștă, la S.C. Adevărul Holding S.R.L., OP 33 - CP 14, București , cod poștal 014820 sau prin fax: 021-407.54.67. ACUM abonamentele se pot contracta astfel: ■ la sediul S.C. Adevărul Holding S.R.L., Șos. Fabrica de Glucoză nr. 21, Clădirea Connect 2, et. 1, sector 2, București ■ cu mandat poștal sau ordin de plată pentru S.C. Adevărul Holding S.R.L. ■ la oficiile poștale ■ la firmele particulare

ABONAMENTE NON-STOP LA 0318.200.200

Pentru pachete de abonamente, cereri speciale sau alte informații legate de abonarea la revista Dilema veche, sunați la 0372.130.245, 0372.130.246 de luni până vineri între orele 9:00-18:00 sau trimiteți e-mail la vanzari.directe@adevarulholding.ro

Împlinești cincizeci de ani. Ai fost frumoasă și încă mai păstrezi ceva, destul de consistent, din imaginea de „animal de rasă“ de care te bucurai odinioară. Ești în autobuz. Te duci să te întîlnești cu vechea trupă de prieteni, ca să-ți serbezi, la o cîrciumă bună, aniversarea. E aglomerat, dar îți place, pentru că mai furi cu urechea, de ici, de colo, fragmente din conversațiile celorlalți. Ești în starea aia pe care nu știi s-o definești, sau nu vrei, pentru că, dacă ai face-o, te-ai întîlni cu propriul adevăr. Și n-ai nici un chef să faci treaba asta. Alături, două puștoaice înțolite fistichiu și boite ca Cyndi Lauper vorbesc despre vîrstă. Li se pare că, la 30 de ani, ești cumplit de bătrîn și că e mare minune dacă apuci vîrsta asta nasoală, la care nu mai e nimic de făcut. Și, dintr-odată, zîmbetul îți dispare, atunci cînd îți vezi chipul reflectat în geamul autobuzului. Ai depășit, cu douăzeci de ani, limita maximă a vîrstei pe care o poate înțelege o puștancă. Pentru ea, de acolo începe neantul. Nici n-ai auzit-o pe doamna în vîrstă, la vreo șaptezeci, optzeci de ani, care te-a rugat să-ți muți poșeta, ca să se așeze ea. Îți ceri scuze, dar ea îți răspunde acru că nu-i nimic, oricum, la vîrsta asta, oamenii nu se mai văd. Nimeni nu-i mai bagă în seamă. Și pentru că nu-ți tihnește mutra insinuant-acră a bătrînei, întorci capul și te uiți pe geam. Afară e întuneric, iar imaginea din autobuz se reflectă aproape perfect, ca într-o oglindă. Fețele proaspete și boite ale puștancelor. Băieții din spate care filează orice mișcare feminină. Un decolteu îndrăzneț, găzduind, neîncăpător, sînii tineri și superbi ai unei domnișoare care, negăsindu-și loc pe scaun, se ține de bară, imperial conștientă de faptul că toate privirile se lipesc deznădăjduite de trupul ei. Apoi, uluirea. Tu nu mai exiști în lumea acestei imagini. Chipul tău reflectat în geamul autobuzului... a dispărut.

Restaurant. Trupa de prieteni vechi. Criza vîrstei. Deznădejdea îmbătrînirii. Sadismul de a-i înghesui și pe prietenii tăi în depresia de care tu încerci, prin toate mijloacele, să scapi. Dorința aia irezistibilă de a proiecta pe ei propria ta disperare, pe care o ascunzi în discuții despre toate tîmpeniile. Riboflavine, antioxidanți, nepotrivirea dintre carne și cartofi, mersul la sală, lăsatul de fumat. cine cu cine se mai combină, micile răutăți, duelul de ironii mușcătoare pe care îl faci cu partenerul, doar în public, între prieteni, pentru că acasă nu îndrăznești și n-ai chef de scandal, energiile ținute sub capac, invidiile și efortul de a le disimula, tensiunea care plutește peste capetele tuturor pentru că nu s-a băut destul. Pentru că alcoolul încă nu s-a urcat la cap, să relaxeze, să deschidă porțile pe care, altfel, nu mai ai puterea să le miști. E ziua Juliei. Împlinește cincizeci de ani.

Cătălin ȘTEFĂNESCU

eurocinema

Too old to rock and roll, too young to die

Tensiunea primei ore de revedere cu prietenii se risipește. Abia acum poți inspecta chipurile în voie. Cuplul *gay,* burlacul, cuplul care joacă armonia perfectă, amica nedorită care se pune la masă fără s-o fi invitat cineva. Sărbătorita întîrzie, ca de obicei. De data asta însă, depășește orice limită.

Casă de bătrîni asistați. Aniversare de optzeci de ani. Ai fost frumoasă și ți-ai trăit viața din plin, bucurîndu-te de reputația ta legendară, de tipă smucită. Stai la masă cu prieteni vechi și colegi de la azil. A venit și fiica ta, care n-a avut umor niciodată și n-a priceput nimic din viața asta. Te enervează cumplit conversația, atmosfera, unii dintre prieteni și toanta conformistă de fie-ta. Vîrsta nu te-a speriat niciodată. De ce te-ar speria acum? Și de ce-ai face jocul convenienței, dacă nu l-ai făcut vreodată?! Supără-i pe toți, arde-i cu țîfnoșenii, zi-le verde în față ce ai de zis și, în cele din urmă, sub privirile uluite ale tuturor, pune-le masa în cap, într-un gest de eliberare care te împacă minunat cu tine însăți. Ia-ți doi prieteni apropiați, sfidează regula azilului și ieși la o cîrciumă, unde se poate bea ceva pe bune.

Secție de poliție. Ai tăi, divorțați, vin să te scoată. Ai șaispe ani și ai fost prinsă furînd niște pantofi-sport dintr-un magazin. Ce le poți pretinde alor tăi? Au un pic peste patruzeci de ani. Sînt cumplit de bătrîni și n-au cum să mai înțeleagă nimic la vîrsta asta. În loc să te asculte, să te înțeleagă, se ceartă între ei, aruncîndu-și unul altuia vina pentru, cică, educația ta proastă. Nasol. Și mai și trag de tine, fiecare cu orgoliul lui prostesc, certîndu-se, la care dintre ei să mergem, să discutăm situația. La nici unul. Mai bine mergem la un restaurant.

Julia's Disappearance, filmul elvețianului Cristoph Schaub e ca un desert desăvîrșit la un restaurant de notă maximă. Ai mai văzut nenumărate rețete de-astea, dar atunci cînd dulcele e izbutit, efectul lui se lățește asupra întregii mese, umbrind orice antreuri savante și feluri principale elaborate. Desertul e *the grand finale* pentru o masă, concluzia și verdictul. Acest film elvețian, cu tehnici de construcție simple și delicate, își face treaba cu asupra de măsură. Pentru ca într-o rotunjime perfectă, în poveste, să-și aducă toate personajele, la final, în același restaurant, la o comuniune memorabilă, în preajma unui... dulce. Un desert suveran. Un tort aniversar, care poate fi și cea mai antipatică dintre prăjituri, dar care poate deveni și cel mai senin semn al acceptării timpului.

Scenariul lui Martin Suter fusese scris pentru un prieten și colaborator, regizorul Daniel Schmid, care s-a stins din viață în 2006. E o poveste, superbă în aparenta ei ușurătate, despre teroarea vîrstei și despre șansa de a o depăși. Filmat curajos, cu două camere HD, filmul lui Christoph Schaub e un obiect bizar, care poate fi înghițit ca un film ușor, amuzant, dar și ca unul memorabil. Cu mijloace foarte puține, cu o trupă de actori excelenți și cu o simbolistică discretă, Martin Suter și Christoph Schaub spun povestea îmbătrînirii, a erotismului obosit, a unei frici fără nume, dar și a împăcării cu sinele. O împăcare neresemnată, ba chiar o re-trezire a puterii de a prețui momentul în care te afli. Și toată treaba asta se petrece sub o reproducere a celebrului tablou *Nașterea lui Venus* de Botticelli. Pentru unii, soluția asta poate părea ușor kitsch și mură-n gură, dar e atît de... frumoasă.

Filmul Dispariția Giuliei *este proiectat în cadrul Festivalului Filmului European, organizat de Institutul Cultural Român în perioada 6-30 mai 2010 la București, Brașov, Tîrgu-Mureș și Timișoara.*

Șerban FOARȚĂ

gazela de perete

The global cooling and & the love

Stilul *cool,* în (mare?) vogă, încă, implică *recele,* un „sînge rece“ (în sens de, baremi, *self-control),* putînd duce, cu vremea, la o răceală afectivă, ba chiar la un „global cooling“ al iubirii. Lord Byron, între alții, ca și Oneghin al lui Pușkin, vor fi fost niște persoane foarte *cool*. Spre deosebire de, să zicem, romanticul distant, flegmatic, cinic, înaintaș al modei *cool* (din epoca noastră, nu din a lui, *ex. g.,* Alcibiade, un *dandy,* alias *cool,* și el), – un (pre)romantic precum Werther prefigurează, într-un fel, curentul *emo*. Lucru cu totul remarcabil: adepților acestui stil le place, în „cimitirul tinereții“ lor, liceul, dintre poeți, tocmai Bacovia. O emotivitate maladivă poate fi, însă, simulată și ea, ca orice stil, ca orice modă. Însingurarea, *look*-ul asimetric, doliul vestimentar ș. cl., pe lîngă că pot fi mimate cu un cabotinism specific vîrstei, iar, *in extremis,* solitudinea totală pe care o implică suicidul, pot fi, și ele, criogene afectiv, – fie și dacă par să aibă, în adînc, o nostalgie a amorului sublim (de unde, și tentația, *à la* Kleist, a sinuciderii în doi). E vorba, în definitiv, de două direcții diferite ale aceluiași *bătrînăr* (!) romantism. „Bătrîn“, firește, ca vechime; „tînăr“, ca vîrstă predilectă... În rest, vom fi contribuit aproape toți, prin poza ipochimenului dur (din filmoteca anilor '50), prin limbajul tot mai scatologic, prin pornografie, prin deboș, prin mentalitate hedonistă (alimentată, azi, și de psihoza Apocalipsei iminente), printr-o sexualitate fără eros (de tipul bielă-manivelă, *à la,* să zicem, Hustler Blue), prin faptul că, de la o vreme, nu mai „facem dragoste“, ci „sex“, printr-o ireligiozitate scandaloasă ș.a. m.d., la o asemenea „răcire“ (și *rătăcire)* a iubirii.

Dispariția Giuliei
Producția: Elveția, 2009
Regia: Christoph Schaub
Scenariul: Martin Suter
Distribuția: Corinna Harfouch, Bruno Ganz, Stefan Kurt, André Jung, Sunnyi Melles, Daniel Rohr, Teresa Harder, Max Herbrechter, Christine Schorn, Renate Becker

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Arhitecţii şi „protejarea interesului public“

Întîmplător mi-a căzut în mînă o carte de un gen care credeam că nu prea există în România: radiografia socială a unei bresle profesionale. Este realizată de un colectiv de sociologi de la Cluj şi se referă la arhitecţi şi politicile publice legate de această îndeletnicire. Este un instrument de lucru, sec, factual, fără bibliografie şi teorie (autorii promit pentru mai tîrziu o „monografie“ a acestei „meserii liberale“) – şi tocmai de aceea foarte util. Titlul o spune şi el de la început: *Arhitect în România*. De ce, la ce bun? Pentru „fundamentarea politicilor naţionale pentru arhitectură“. E simplu, e de bun-simţ: este bine să ştim pe ce stăm pentru a încerca să facem cele cuvenite pentru a sta ceva mai bine. E precum analizele la care ne trimite orice doctor înainte de a ne da un diagnostic, urmat apoi de un tratament cît mai pertinent. Medicul de laborator este în acest caz un specialist aproape anonim, dar indispensabil. El nu are pretenţia că ne oferă secretul unui corp *frumos* sau al unui caracter *nobil*, şi nici măcar pe cel de a ne trata el însuşi; el constată doar ce merge şi ce nu merge cu organismul nostru, pentru a ne da posibilitatea – dacă ne dorim cu adevărat – să ne îngrijim şi să ne păstrăm astfel un corp *sănătos*, adică să funcţionăm fără bătăi de cap. Tot astfel, studiile de fundamentare a politicilor naţionale în domenii de maxim interes public ar trebui să fie obligatorii. Iar ele ar trebui realizate de către cei abilitaţi să o facă, şi nu de către corpul profesional în cauză: şi în cazul analizelor de laborator, nu pacientul îşi face autoanaliza pornind de la ideea că nimeni nu cunoaşte mai bine decît el propriul său corp...

Cartea cu pricina mi-a adus însă aminte de primele studii referitoare la „consumul cultural“ realizate de către Centrul de Studii şi Cercetări în Domeniul Culturii. Era un început în fundamentarea politicilor culturale, un instrument de lucru de o extraordinară utilitate. Dar ce mai freamăt a născut printre oamenii de cultură! S-au uitat pe „buletinele de analiză“, n-au înţeles mare lucru şi le-au aruncat revoltaţi la coş: cultura nu se „consumă“, cultura nu se „măsoară“, cultura este creaţie, iar noi sîntem creatorii! De acord, nimeni nu spune contrariul, dar nu despre asta era vorba, ci doar despre faptul că, tocmai pentru a asigura această creaţie, corpul social ar trebui să fie mai degrabă sănătos decît bolnav. Or, acest „corp social“ al culturii din România dădea numeroase semne de boală!

Îmi e teamă că această lucrare dedicată breslei arhitecţilor să nu păţească acelaşi lucru, să nu fie adică întîmpinată cu acelaşi scepticism (ca să mă exprim eufemistic) şi astfel un alt început meritoriu să fie aruncat la coşul istoriei. Cu atît mai mult cu cît – rezultă din studiul cu pricina – arhitecţii se percep în vîrful elitelor ţării (alături de medici), şi anume mai degrabă a unor elite artistice. Iar elitele artistice cam au tendinţa să le ştie pe toate...

Tot ei, tot arhitecţii adică, oferă însă o serie lungă de critici pe care le împărtăşesc în proporţii semnificative şi care pot sta la baza fundamentării unor politici viitoare. Astfel, de pildă, doar 11% dintre ei consideră calitatea spaţiului construit din România ca fiind bună (cu un nivel ceva mai ridicat doar în Banat). De asemenea, peste jumătate dintre ei pun aceste deficienţe direct pe seama legislaţiei şi a haosului administrativ, iar marea lor majoritate consideră că obligaţia breslei pentru viitor constă în „protejarea interesului public“. Există şi numeroase soluţii, care au rezultat din interviuri şi focus-grupuri şi care pot fi selectate, ierarhizate, interpretate. Una punctuală, de pildă, printre multe altele: „înlocuirea licitaţiilor cu concursuri de arhitectură pentru investiţiile publice, astfel încît accentul să se mute de pe determinante ca preţul şi timpul pe calitate“. Adică, de pe eficienţă pe valoare. „În Elveţia, concursul de arhitectură este considerat un bun cultural, cu o valoare culturală de patrimoniu, ideea în sine: instituţia concursului de arhitectură“ – comentează un arhitect. Ei, asta-i în Elveţia! – va spune românul generic. Dar este atît de simplu să se ia o astfel de decizie legislativă şi la noi, care să-şi arate efectele într-un timp atît de scurt!...

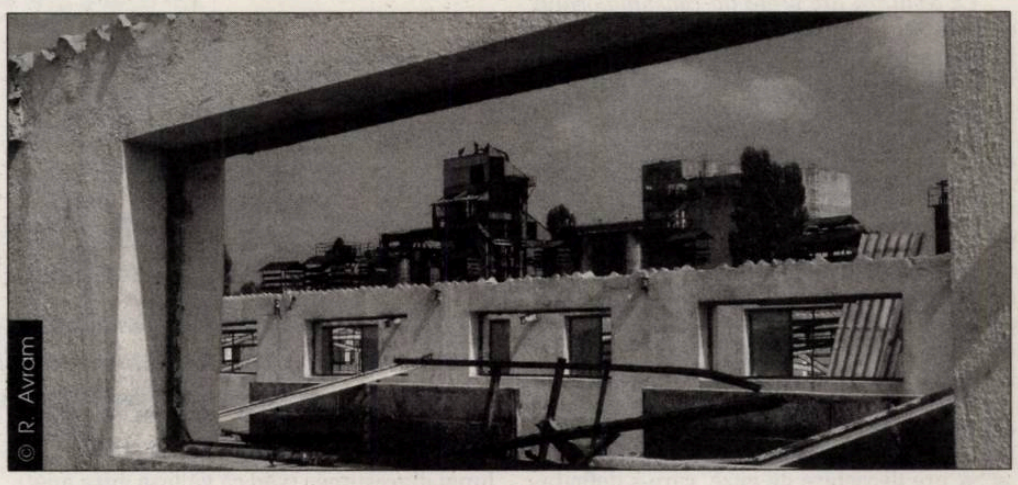

Nu ştiu, poate mă înşel, dar am impresia că breasla arhitecţilor a avut una dintre cele mai puternice şi fecunde dinamici din ultimii ani în România. Analize ca aceasta a colegilor de la Cluj, multiplicate şi aplicate, ar fi de natură să fundamenteze şi să forţeze traducerea acestei efervescenţe în politici urbane pe măsură. Iar beneficiarii am fi noi, cu toţii!

PUBLICITATE

presseurop

www.presseurop.eu

Courrier international şi alte trei reviste europene şi-au unit experienţa în spaţiul Web pentru a oferi cele mai bune articole din presa europeană.

Politică, societate, cultură: zilnic pe site-ul Presseurop.eu, actualitatea continentului nostru în zece limbi străine.

Lectură plăcută !
Echipa Presseurop

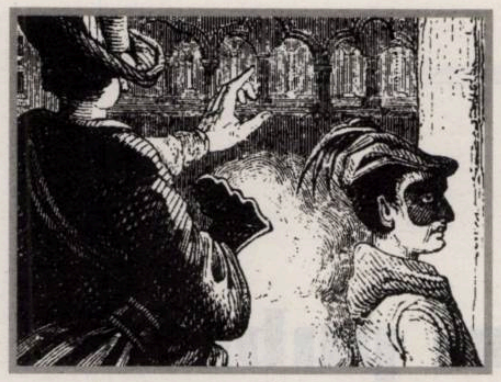

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Moldovenești (2)

La Chișinău, o autentică stăpînă peste bucate!

Ce legătură are protecţia consumatorului cu geopolitica? – s-ar putea întreba cineva de bună-credinţă. Respectivul ar face bine să urmărească, relaxat, susurul rubiniu al vinului din Republica Moldova. Despre ce-i vorba: pe termen mediu, acest stat – în vederea realei sale suveranităţi faţă de Rusia – trebuie să-şi limiteze dependenţa faţă de Moscova în privinţa cîtorva indicatori: cum ar fi exportul de vin şi importul de gaze naturale. Cît despre gaze, nu-s multe de spus: firma rusească Gazprom – *noua armă a Moscovei,* cum spuneau ziariştii Paniuşkin & Zîgar, într-o carte apărută şi la noi în 2008, dar trecută mai că neobservată – este deocamdată stăpînă pe situaţie, din moment ce sursele alternative ale Republicii Moldova sînt, la ora la care vorbim, doar ipotetice.

Spre deosebire de gaze, care-s deficitare, vin se face în abundenţă în cramele de peste Prut. Un vin bun, sănătos, taninat şi de un roşu adînc. Leul de Bucureşti este, în raport cu leul de Chişinău, relativ puternic: aproape 1 la 4 (aproape la fel de tare precum este euro în raport cu RON-ul) – aşa încît, cu echivalentul a 15 lei vei găsi în orice magazin din Chişinău un vin sec sau de desert cu mult peste media celor pe care le bem pe Dîmboviţa din aceiaşi bani. *Bref,* cîteva produse locale sînt garantate la Chişinău: un vin bun, un coniac foarte bun şi o vodcă ieftină (nu mă pronunţ asupra calităţii, nu-s iniţiat). Apoi cărţile editurilor locale de limbă română: pe hîrtie bună, cartonate, aproape-aproape să-ţi trezească nostalgia după ediţiile din Tolstoi ş.cl. de la Cartea rusă de altădată. (Ca să nu mai spun că, la un chioşc de ziare de pe bulevardul Ştefan cel Mare, am găsit chiar şi revista pe care o aveţi acum înaintea ochilor!). Apoi bomboanele de la fabrica de dulciuri „Bucuria" – nu le rataţi! Nu voi prelungi digresiunea (văd că vă lasă gura apă!), doar adaug că mîncarea mi s-a părut excelentă la Chişinău – şi nu mă refer la bucătăria hotelului Codru (de la care oricum ai aşteptări şi nu dezamăgeşte), ci mă gîndesc la un restaurant cvasistudenţesc (din zona Universităţii Pedagogice „Ion Creangă") în care am cinat de trei ori şi am fost cu toţii delectaţi (restaurantul era un fel de co-sponsor al conferinţei la care participam; reţin că pe cartea de vizită a proprietăresei scria, sub nume, nu *patron/patroană*, ci *stăpînă!* Să-i trăiască!).

Pîine bună & vin bun – problema e că Rusia le face preţul.

Bun. Dar tocmai aici e şi problema. Atuul statului moldav – agricultura sa – este şi principalul său punct nevralgic. Pentru că Rusia face preţul. Industria, cîtă este în Republica Moldova, e mai ales concentrată pe fîşia rebelă numită Transnistria – o a 11-a parte a teritoriului statal, dar asupra căreia Chişinăul nu are control efectiv. Nu văd pe ce se bazează cine-şi imaginează că, în viitorul previzibil, Transnistria va reveni de bunăvoie sub ascultarea guvernului legitim al Republicii Moldova. Cheia nu e la Chişinău, nici la Tiraspol – ci la Moscova. Iar Rusia nu va „provoca" independenţa Transnistriei – pentru că nu are nevoie de ea. Ce-i trebuie Rusiei, deocamdată, este ca această Transnistrie rebelă să fie fix în coasta Republicii Moldova – ca (teoretic) parte a ei.

Una peste alta: îi place Moscovei vinul moldovenesc? Probabil că da. Strict în această privinţă, Rusia n-a făcut nici un secret din faptul că fericirea exportatorilor de la Chişinău depinde aproape exclusiv de bunăvoinţa ei. În vara anului trecut, Tudor Copaci (directorul firmei de stat Moldova-Vin) declara că, de pe plaiurile moldave, ar putea pleca spre Rusia, anual, pînă la 70 de milioane de litri de vin. În mare, Rusia importa la mijlocul acestui deceniu circa 80% (!) din producţia vinicolă a micului stat – numai că situaţia s-a schimbat în martie 2006, cînd – din motive politice – instituţia de „protecţie a consumatorului" de la Moscova a găsit brusc în vinul moldovenesc „pesticide şi metale grele". Drept care Rusia a instituit un embargo asupra produselor moldave – ştiind foarte bine că nici România şi nici alte state ale UE n-o pot suplini. Dar, ce să vezi: ale naibii pesticide, şmechere precum motanul din bulgakovianul *Maestrul şi Margareta,* au dispărut în anii următori – cînd Moscova a vrut să dea un semn de amabilitate dlui Voronin şi a reluat importurile!

Deasupra tuturor acestor probleme, Ştefan cel Mare stă sus pe soclu la Chişinău şi aşteaptă soluţii, nu sfaturi. Azi, sînt mulţi care-i spun Republicii Moldova *ce* să facă – dar prea puţini care-i spun *cum*. Cît despre această statuie – săptămîna viitoare, aici, ceea ce poate n-aţi ştiut!

***Adrian Cioroianu** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti.*

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

Igiena: o necesitate sau un moft?

Lipsa igienei este o constantă a societăţii româneşti, de ieri sau de astăzi. Ea se reflectă, de pildă, în numeroasele maladii venerice: leucoree, blenoragie (numită în epocă sculament), sifilis (sfrînţie sau boala galicească), scabie. Doctorul Andreas Wolf vorbeşte, pe la 1780, de o „scurgere albă", probabil leucoree, specifică multor femei din toate păturile sociale: „Scurgerea albă este atît de deasă în toată ţara, încît majoritatea femeilor o crede ca urmare naturală a convieţuirii cu bărbatul". Tot el arată omniprezenţa scabiei sifilitice, a blenoragiei şi a sifilisului în rîndul moldovenilor. Cît despre munteni şi bucureşteni, aceste boli, născute şi propagate în mare parte şi datorită lipsei igienei, sînt la fel de prezente, combătute de doctorul Constantin Caracaş în a sa Topografie a Munteniei. „Sifilisul – scrie doctorul Capitalei – este răspîndit astăzi în toată ţara de prostituatele păcătoase, care cutreieră fără ruşine cîrciumile satelor". Guvernul ar trebui să ia măsuri „înţelepte" care să curme „întinderea acestei contagiuni vătămătoare" şi să modereze „această mulţime de femei murdare".

La 1829, un alt doctor, Ştefan Piscupescu, oferă soluţii „cercate". Pentru a evita orice boală venerică, Piscupescu recomandă apa călduţă din abundenţă mai toată ziua: „pentru ţinerea curăţeniei acestui mădular ce ţine frumuseţea trupului este apa cea caldă îndestul a să urma, însă nu numai îndată după toată împreunarea, ci şi canonisit pe toată ziua de doao ori, pentru curăţenia balelor ce se slobod dintr-însul pe toată ziua". Dar cum această „frumuseţe a trupului" nu este bine întreţinută, nu numai de femei, ci şi de bărbaţi prin contaminare, bolile venerice sînt o realitate. Printre acestea, mai întîi, cele comune: „poala albă" şi „sculamentul". Leacul: „glisterul de matcă", adică un fel de irigator incipient cu ajutorul căruia femeile bolnave se pot spăla de „spurcăciune" şi se pot curăţa de „îngăleciune" (aici cu sensul de menstruaţie). În glister se pun „zemurile" special preparate. Pentru „poală albă" se recomandă spălăturile cu lapte cald de trei-patru ori pe zi, apoi cu vin cald. Dar adevăratul leac rămîne „rărirea împreunării", vinovate fiind şi naşterile prea dese şi lepădăturile (avortul spontan). Pentru sculament se recomandă cincisprezece zile de spălături cu „fiertură caldă de flori de muşeţel şi de trandafir". Şi dacă tot nu trece, păi atunci nu rămîn decît spălăturile cu „apă de var căldicică". Ca o constantă: abstinenţa sexuală pare metoda cea mai sigură pentru orice boală.

Folosire apei aduce un folos mult mai mare decît ignorarea ei.

Cum trebuie să se menţină curăţenia? Printr-o susţinută igienă intimă: „îndată şi după toată îngălăciunea împreunării din care apoi să ţine şi *virtutea a sănătăţii şi a frumuseţii chipului*". Sfatul se adresează tuturor, dar în primul şi în primul rînd prostituatelor, purtătoarele fără doar şi poate nu numai a bolilor, dar şi a dezordinii: „este întru adevăr de mirare cum să sîrguiesţe fămeile de obşte cu scumpătate la curăţirea capului şi a chipului şi petrec cea mai mare parte a zilei în găteala lor, iar curăţeniia trupului şi mai ales părteniia ruşinii cea de taină le năpustesc în scîrba lor ca cum n-ar fi şi acelea împreunate de chipul lor". Sîntem aşadar încă în epoca chipurilor fără trup, în epoca sulimanului ce îmbunătăţeşte aparenţele. Suratele noastre nu sînt departe de moda europeană, dar destul de departe de apă şi curăţenie; ele aparţin igieniştilor, ei să le folosească.

Cartea lui Piscupescu s-a bucurat de succes, ea vînzîndu-se, pe comandă, foarte repede, după cum ne asigură autorul în memoriile sale. Ne întrebăm de cine vor fi fost urmate sfaturile sale. De cei cu ştiinţă de carte este răspunsul firesc, aşadar cîteva boieroaice, cîteva negustorese, cîteva preotese. Se mai poate observa că reţetele sale nu sînt cine ştie ce ingenioase, ci la îndemîna tuturor şi cunoscute poate în mediul popular. Prezenţa bolilor venerice contrazice atît eficacitatea, cît şi folosirea lor. Ceea ce rămîne şi este important de notat: folosirea apei aduce un folos mult mai mare decît ignorarea ei. De altminteri, nici nu avea cum să fie altfel dacă ţinem cont că doctorul Piscupescu trecuse prin Universitatea de la Viena, acolo unde dezbaterea igienistă tocmai se lansase.

După atîtea eşecuri înregistrate de sistemul sanitar românesc, tocmai din cauza lipsei de igienă, recomandăm „guvernului", insistent şi cu căldură, să ia o măsură „înţeleaptă": o ediţie Ştefan Piscupescu. Barem să ştie lumea de ce şi cum să se apere.

***Constanţa Vintilă-Ghiţulescu** este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti.*

anti nostalgia

Ajutorul Roşu

„Poliţia de Reşedinţă Oraviţa
Biroul Siguranţei
Nr. 4369 S, din 21 iulie 1943 Secret

Către
Detaşamentul de Poliţie Drencova

(...) Conducerea centrală a Partidului Comunist din România a trimis instrucţiuni ca din colectivul comunist organizat în închisori şi lagăre să se formeze brigăzi de propagandă care să se ocupe cu recrutarea celorlalţi deţinuţi în mişcarea comunistă.

Această acţiune va fi îndreptată mai ales pentru recrutarea deţinuţilor de drept comun şi dezertorilor care urmează a părăsi închisoarea sau lagărul.

De asemenea, colectivul comunist din închisori şi lagăre are misiunea de a completa cercetările partidului comunist pentru precizarea cauzelor ce au dus la descoperirea organizaţiilor comuniste.

Totodată Comitetul Central al Partidului Comunist din România a trimis instrucţiuni organizaţiilor regionale şi locale în sensul ca fiecare formaţiune de Ajutor Roşu să fie pusă sub conducerea unei organizaţii de partid pînă la constituirea definitivă a regionalelor Ajutorului Roşu.

Pe de altă parte Comitetul Central al Partidului Comunist a trimis instrucţiuni organizaţiilor regionale şi locale să utilizeze în acţiunile mişcării numai elemente verificate, de încredere şi cu sănătate bună.

Elementele a căror sănătate este şubredă vor fi repartizate la munci mai uşoare care nu le obligă la eforturi prea mari, cum ar fi conducerea celulelor de partid.

Constatările dvs. ne vor fi raportate pînă la data de 29 iulie 1943.

Pentru Inspectoratul regional de poliţie, Lupuţiu A. (...) "

(în vol. colectiv *23 August 1944; I, Documente 1939-1943,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Războinica luminii

„Cel care crede că arta conversaţiei a murit ar trebui să încerce să-i spună unui copil să se ducă la culcare.“
Robert Gallagher

Am urmărit, preţ de cîteva săptămîni, emisiunea *Supernanny* de la Prima TV. O familie cheamă în ajutor un specialist pentru a primi sfaturi în educaţia copiilor. Problema, în cele mai multe cazuri, este că părinţii nu reuşesc să impună reguli, iar copiii se revoltă zgomotos. Ce urmează? Într-o primă etapă, supernanny analizează simptomele, cu ochelarii aşezaţi pe vîrful nasului şi mîinile încrucişate pe burtă. E acolo, la cîţiva centimetri de locul acţiunii, însoţind cu privirea necruţătoare, şi cu obiectivul camerei de filmat, zbieretele copilului şi răcnetele mamei. În sfîrşit îşi dă seama unde e problema, aruncă bărbia în faţă şi decide: etapa a doua, de stabilire a diagnosticului şi de prescriere a tratamentului. Copil şi mamă stau cuminţi pe canapea şi ascultă cum trebuie procedat: reguli pentru fiecare, ce se întîmplă dacă nu sau dacă da, care este răsplata, care este pedeapsa şi, în fine, colţul izolării, însemnat cu o inimă neagră, neagră de tot, cu o tăietură în formă de rictus. Începe etapa a treia, de implementare a programului: dacă mama nu reuşeşte şi nu reuşeşte, intervine dădaca, ferm şi vigilent. Îl tîrăşte pe copil la colţ, copilul zbiară, mama, numai mamă să nu fii, dă să-l ia în braţe, dădaca e hotărîtă să evite catastrofa şi o împiedică la timp. Din cînd în cînd, dădaca super îi semnalează mamei faptele greşite ale copilului. Mama regretă că a chemat-o pe supernanny. Poate doar o nanny ar fi fost de ajuns. Concluzia: supernanny e băgăcioasă. Şi pîrîcioasă.

Unde-i buba? Prin tot ceea ce face, supernanny se substituie autorităţii părintelui. Ce vede copilul? O străină care face ordine în casă, pe propria mamă certată că nu ştie să aplice corect sfaturile primite, o cameră de filmat care-i măsoară fiecare cuvînt şi gest, pe scurt, multiplicarea surselor de conflict şi iritare. Şi un colţ însemnat cu o inimă neagră. Şovăielile mamei şi insatisfacţia specialistului îi induc o stare de nesiguranţă. Apoi, încercaţi să vă comportaţi normal, ca adult, cu o cameră de filmat pe urmele dumneavoastră, 24 de ore din 24.

Acum cîteva luni, pe Romantica, a fost difuzată o emisiune asemănătoare: părinţi disperaţi de nu-urile copiilor apelau la ajutorul unui psiholog. Lucrurile însă se petreceau cu totul altfel: familiile erau invitate într-un campus format din mai multe apartamente, un loc comun de joacă, o curte. Cu acordul părinţilor, copiii erau filmaţi cu camere ascunse. Filmuleţele erau apoi comentate, într-o cameră privată, părinţii aveau posibilitatea să vadă unde greşesc, care este punctul nevralgic al relaţiei, cum ar trebui să procedeze într-un context anume. Apoi, erau invitaţi să pună în practică sfaturile primite: printr-un microfon pus în ureche, adulţii primeau indicaţii de la psihologul care urmărea din birou, pe un ecran, scenele filmate de camera ascunsă. Intruziunea acestuia în viaţa familială era minimă. Din cînd în cînd, doar, în spaţiul comun de joacă sau de luat masa, intra în rolul de educator, rol cu care copiii erau familiarizaţi, şi, prin joc, exemplifica o reacţie adecvată la refuzurile copiilor. În discuţiile dintre psiholog şi părinţi erau analizate comportamentul copiilor, ce anume le declanşează, răspunsul adulţilor la aceste comportamente, eventualele conflicte dintre părinţi, care afectează relaţia lor cu copiii etc. Totul într-un mod profesionist, calm, fără personaje cu puteri supranaturale, fără prejudecăţi şi fără regie.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Trei poveşti feminine

De la Plaza România mă urc într-un taxi „staţionat“ (cuvîntul standard în domeniu) în faţă. Şoferul se dovedeşte a fi... o doamnă. Plinuţă, în pantaloni scurţi, şi cu un păr ondulat gen coamă. La început nu prea vorbeşte, rezumîndu-se la schimbul strict tehnic de replici – pe unde o luăm, cum e mai scurt...

După un timp, tot înaintînd noi prin întunericul monoton, spune, brusc: „Ştiţi, eu de anul acesta voi intra la facultate. Voi fi studentă“. Afirmaţia ei mă uimeşte, fiind, cumva, din alt registru decît cel obişnuit al taximetriştilor. Şoferiţa noastră are, după cum singură îl numeşte, „un vis“ bine închegat. Precum visele americane, cu care atît de multe filme ne-au sucit minţile, încît am ajuns să le credem locuri comune. Visul ei, însă, nu e deloc comun: nu vrea să facă o facultate „de fiţe“; îşi propune să devină medic veterinar.

Idealul ei l-am găsit chiar nobil. Şi am identificat, în povestea sa (pe care am ascultat-o mai tîrziu), elemente suficiente pentru a o eticheta drept „tipică pentru condiţia femeii“ române, medii. Dar şi drept exemplu al modului în care te poţi revolta împotriva unei atari condiţii.

Lăsînd deoparte limbajul bătăios, relatarea ei, *in extenso,* suna cam aşa: s-a măritat de foarte tînără, din liceu. Soţul nu a fost de acord să dea la facultate, atunci. Şi nici să aibă copii. De lucrat, a lucrat mereu, nu am întrebat unde. Între timp, a devenit „mama“ unui număr de animale: căţei, peşti, păsări... De aici i-a venit ideea Facultăţii de Medicină veterinară.

De fapt, povestea taximetristei nu e pe cît de melodramatică pare: ea e încă destul de tînără – 31 de ani (pentru că s-a măritat pe la 18) – deci are tot timpul şi pentru facultate, şi pentru copii; iar căsnicia ei, tot din propriile poveşti, pare destul de fericită. Şi, ca să nu ieşim din cheia romantică de pînă acum: pentru a-şi realiza „visul“, taximetrista noastră face, fără teamă, curse noaptea...

O a doua „doamnă“ care mi-a atras atenţia este o măicuţă de la mînăstirea Bistriţa, de lîngă Horezu. Cînd am vizitat biserica veche de acolo cu un grup mai mare, măicuţa în cauză a stat cuminte pe lîngă noi. Apoi, auzind că una dintre membrele grupului e absolventă de Istoria artei, a întrebat-o, timid dar hotărît, dacă are ceva bibliografie pe gotic. Primise ascultare să scrie despre o parte gotică a bisericii şi voia să se mai documenteze. Din vorbă-n vorbă, aflăm că şi ea făcuse aceeaşi facultate, la Sibiu. Şi că devenise călugăriţă „plină“ de foarte puţin timp.

Povestea ei mi s-a părut tot una de succes feminin (şi pe a taximetristei am încadrat-o în acelaşi registru): părea să fie reprezentativă pentru „un nou val“ de tinere călugăriţe studioase, care să ajute la păstrarea şi întreţinerea patrimoniului cultural al mînăstirilor.

Ultima poveste feminină are drept eroină o fetiţă de şcoală generală. Am întîlnit-o la o expoziţie de desene la şcoala din Horezu, coordonată de Nadina Pascariu. Copiii din cîteva şcoli locale au fost rugaţi să picteze tot ce le trecea prin cap, pornind de la o frescă locală: Ursarii de la biserica Covreşti din Horezu (aceasta înfăţişează doi ursari în costume populare, împreună cu ursul lor: se pare că aceştia au dat bani pentru reconstrucţia bisericii, cu condiţia să apară „în poză“). Dar şi de la o alta pictată pe un siloz local în perioada comunistă, înfăţişînd muncitori strîngînd fructe (cele două vor fi puncte de pornire pentru un proiect comun de promovare a zonei, dar despre asta cu altă ocazie). Fetiţa în cauză, pe nume Lavinia, a pictat, cu entuziasm, cele mai multe tablouri. Mi-a plăcut în special unul în care apărea o broască ţestoasă, pe un drum, din două perspective: una apropiată, şi una mai îndepărtată, în care broasca se vedea mai mică... (nu are rost să căutaţi legătura cu ursarul sau cu fructele, nu toate tablourile aveau una directă...). După care i-am apreciat ursul pe fond înstelat.

Ce au în comun cele trei poveşti feminine? Aspiraţiile şi devotamentul, aş spune. Şi un soi de ambiguitate a lor, care, din fericire, le salvează de la eticheta strictă de „poveşti de succes“.

Selma IUSUF

legende urbane

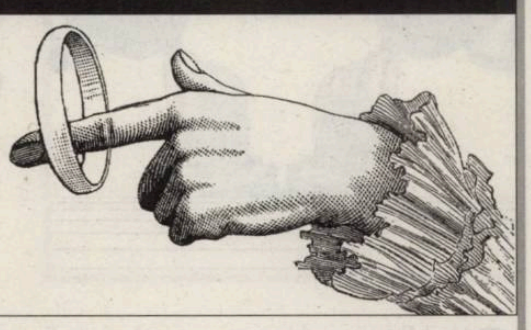

Peregrinul european

„Ăla care împroaşcă mai multă apă la piscină, ăla cu copiii cei mai chirăitori, ăla în uniforma de trening cu lanţ, brăţărică şi burtă şi cu nevasta cea mai întocată şi fardată de pe plajă, ăla trebuie că e român. Sau rus.“ Ba nu. O să ne ferim un pic de locurile astea comune şi o să zicem din capul locului că turistul român s-a mai rafinat. Din ce în ce mai multă lume românească decentă bate oraşele Europei, fără a se deosebi de aceeaşi categorie cuminte de călători de oriunde ar fi ea. Standardul turistic pe care îl afişează însă media, ăia nici prea de sus, dar nici prea de jos, zice însă *„when in Rome, do as the Romans do“*. Aşa se face că, la Pisa de pildă, după ce îţi trece uimirea iscată de imensul gazon verde pe care se află Turnul, Baptisteriul şi Domul (albe, ireale, făcute parcă din zahăr candel), poţi trage o porţie bună de rîs privindu-i pe turiştii care, în cele mai hilare poziţii, se fotografiază în aşa fel încît să pară că sprijină celebrul turn înclinat. Pentru cine nu e familiarizat cu fenomenul pisan al pozelor-tip, ar putea părea că o lume întreagă a luat-o razna de-a binelea. Pare că o armată de oameni face un soi de coregrafie dubioasă, fără nici un fel de muzică. Mămăi nemţeşti cu pensioară bună, britanici roşcovani şi îmbujoraţi, francezi în pantaloni scurţi, grupuri compacte japoneze stau la fotografie în cele mai nefireşti poziţii pentru privitorul de pe margine, dar absolut fireşti pentru cel care îi vede prin obiectivul aparatului de fotografiat: ambele mîini întinse într-o parte cu palmele în afară şi un picior îndoit graţios la spate; în fotografie, respectivul pare că încearcă să îndrepte poziţia turnului strîmb. E, dacă vreţi, din aceeaşi serie de fotografii-tip cu Taj Mahalul pe care turiştii înnebuniţi de căldura indiană par că îl ţin în palmă. Mai sînt apoi aglomerările de muzeu. Cozile încolăcite şi răsîncolăcite la muzee şi monumente. Sute de oameni aşteptînd şi făcîndu-şi vînt cu broşurile, copii plictisiţi pînă la isterice şi, odată intraţi, o alergătură nebună – culori, forme, explicaţii din care rămîi cu aproape nimic. Poate ceva dezamăgiri: „ce Giocondă mică!“, „ce Pietà neterminată!“, „ce frescă decolorată!“. Imaginile răspîndite de cultura pop nu corespund cu mai umilele originale. Categoria de turişti ghetoizaţi e una cu bună reprezentare între nemţi şi britanici. Are toată coasta mediterană adevărate cartiere care le aparţin. Genul de oameni care pleacă de acasă ca să se simtă ca acasă. Mănîncă şi beau aceleaşi lucruri şi se văd cu aceiaşi oameni. Mai e apoi călătorul cu impulsiuni de antropolog. Ăla care ţine să se amestece cu localnicii la o bere şi sfîrşeşte uneori bătut. Ăla „face“ Nepalul şi vine iluminat, nefumător şi vegetarian, acasă. Nimic rău, dar are o aură de guru şi cînd îţi explică unde e Dristor 2. Ăla care găseşte nu ştiu ce poezie în mizeria cu subiect şi predicat a cartierelor mărginaşe şi care vine cu tot felul de istorii de la băştinaşi, ca să-şi dea apoi seama că localnicii şi-a bătut pur şi simplu joc de el. Am ajuns, într-o împrejurare într-un bar neturistic din portul vechi al Marsiliei. Ştiu, sună periculos. Nu e cazul. Să fi fost ora 11 înainte de amiază. La cele cîteva mese ascunse de soare stăteau, în grupuri, pensionari veniţi de la cumpărături. Din pungi se iţeau franzele crocante şi verdeţuri. Vorbeau tare, rîdeau, beau vin la pahar, prelungind evident aşteptarea nevestelor de acasă, care învîrteau din degete după merindele de prînz. Unul dintre ei, cu cea mai gîjîită voce pe care am auzit-o vreodată, bea imposibilul verde de absint. Am vrut să văd cum e pastisul lor. Barmanul mi-a adus un pahar cît o vază plin cu mastica asta franţuzească (altminteri băutură comună în mai toată Mediterana; ouzo-ul grecesc). S-a retras zîmbind pe sub mustaţă. Ne-am pîndit reciproc; eu uitîndu-mă la pensionari şi în plasele lor, ei uitîndu-se la mine şi la glastra cu pastis. Eram şi eu unul dintre miile de turişti care le descoperise, chipurile, localul. Iată, eu îi ţin minte, ei probabil că m-au uitat a doua zi.

***Selma Iusuf** este jurnalistă.*

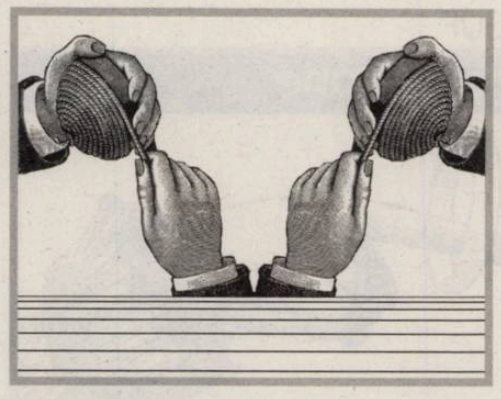

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Cît va putea UE să refuze Moldova?

Cînd *Dilema veche* apare pe piaţă se vor fi întîmplat deja la Bruxelles două evenimente pentru care am muncit intens în ultimele luni. Primul este o masă rotundă unde o delegaţie compusă din 15 oficiali din Republica Moldova, negociatorii Acordului de Asociere cu UE, se va întîlni cu lumea *think-tank*-urilor, a presei şi a instituţiilor din Bruxelles. Al doilea eveniment este o audiere la Delegaţia parlamentară UE-Moldova, pe tema ridicării vizelor pentru cetăţenii moldoveni. Vom lansa acolo un raport pe care l-am scris împreună cu colegul meu Victor Chirilă, de la Asociaţia de Politică Externă din Chişinău. Raportul face parte dintr-un proiect comun CRPE-APE, finanţat de cele două fundaţii Soros, din România şi din Moldova. Se numeşte *„EU – Moldova negotiations – What is to be discussed, what could be achieved?"* (disponibil pe site-ul www.crpe.ro, deocamdată doar în limba engleză). Este o aducere la zi cuprinzătoare a negocierilor care se poartă acum între Moldova şi UE, pe de o parte pentru un viitor Acord de Asociere, care să includă şi noi avantaje comerciale pentru Moldova, şi, pe de altă parte, pentru a oferi Chişinăului un *road-map* pentru ridicarea vizelor, asemănător celor care au dus la ridicarea vizelor pentru Serbia şi Macedonia.

Reiau aici cîteva dintre recomandările raportului nostru, inevitabil parţiale cînd încerc să rezum în două pagini ideile dintr-un document de aproape 50. În primul rînd, Moldova este şansa Uniunii de a oferi substanţă Parteneriatului Estic (PaE), o politică ce a dezamăgit pînă acum. Spunem acolo că se creionează de facto un bloc în cadrul PaE, cu Ucraina şi Moldova fiind la un cu totul alt nivel al relaţiilor cu UE decît celelalte patru state. Dar în timp ce Ucraina tratează UE ba cu nemulţumire, ba cu pretenţii, şi aşteaptă oferte financiare pentru orice pas spre reformă, Guvernul de la Chişinău arată o disperare pro-europeană şi s-a apucat deja să facă reforme, preventiv, fără să i se ceară. Chiar ritmul negocierilor pentru Acord este relevant, cu Ucraina au început în 2007 şi stagnează, cu Moldova au început în ianuarie şi se mişcă rapid. Dacă, momentan, Comisia tratează la pachet Ucraina şi Moldova, pe termen mediu şi lung Chişinăul va trebui asigurat că numai de el va depinde modul în care va fi judecat. Ucraina e o ţară prea mare pentru a fi uşor integrată în UE şi pune probleme similare celei din relaţia cu Turcia. Aşa cum Croaţia încearcă să nu fie inclusă într-un pachet cu Turcia, Moldova va trebui analizată independent de Ucraina. PaE are nevoie de o poveste de succes pentru a da un exemplu celorlalte state din fosta URSS că UE oferă ceva palpabil şi doar Moldova poate fi acest exemplu de succes.

Oficialii moldoveni speră ca preambulul viitorului acord să conţină o promisiune de aderare. Mi-e clar din interviurile cu oficiali ai Comisiei şi din reacţiile statelor membre (facem în raport un fel de hartă a opţiunilor statelor UE faţă de Moldova) că nu există voinţă politică pentru a oferi Moldovei aşa ceva. În schimb, UE este gata să ofere fonduri şi asistenţă masive Moldovei.

De aceea, dacă negocierile continuă în ritmul actual, Guvernul moldovean va fi pus în faţa unei dileme grele: să încheie Acordul fără nici o promisiune de aderare măcar pe termen lung sau să prelungească/blocheze discuţiile? Recomandăm acolo, prima opţiune. Chiar dacă nu abandonează oficial scopul de a obţine o promisiune de aderare, Moldova trebuie să încheie acordul, să beneficieze de toate avantajele concrete de pe urma lui şi, dacă linia actuală va continua, în doi-trei ani va fi în poziţia de a cere din nou Uniunii o perspectivă, de pe poziţii mai bune.

Miza reală acum este la Chişinău, iar programul de reforme prezentat în urmă cu două luni la Bruxelles, numit *Rethink Moldova* şi mult lăudat acolo, trebuie aplicat rapid. Nu e uşor, mai ales că urmează noi alegeri în Moldova, dar ar trebui ca tehnocraţii tineri care au intrat în Guvern (care sînt mult peste partidele lor ca pregătire şi idei) să fie lăsaţi să lucreze la reforme şi să fie izolaţi de conflictele politice ce urmează în acest an.

În schimb, Consiliul şi Comisia trebuie să fie mai flexibile şi să renunţe la replica „Nu vă putem promite aderarea şi punct". Trebuie să ofere o recunoaştere a ambiţiilor europene ale Moldovei, ceea ce în mod formal nu ar reprezenta o schimbare mare faţă de ceea ce i s-a promis în 2005, în Planul de Acţiuni semnat atunci cu Voronin. Dacă UE a lăsat atunci o portiţă deschisă (poate în ideea, corectă, că Voronin oricum nu va face mare lucru), nu are nici un motiv să o închidă acum, cu un guvern pro-european.

Oricum, primul pas ar trebui să fie un *road-map* clar care să ducă la ridicarea vizelor. Guvernul de la Chişinău s-a apucat să aplice de unul singur şi fără un asemenea *road-map* măsurile luate de Serbia şi Macedonia. Colegul meu Victor Chirilă a făcut o lungă listă comparativă – Moldova *vs* ţările din Balcani –, din care rezultă ce s-a făcut şi ce ar mai trebui făcut pentru a satisface cerinţele tehnice ale UE privind vizele. În mod ironic, am aflat la un nivel neoficial că cei de la Comisie au pus Ucrainei patru condiţii pentru a primi un *road-map* pe vize. Uitîndu-ne pe lista noastră, am observat că Moldova le-a îndeplinit deja.

Europarlamentarilor le recomandăm să fie mai activi în a întreba Comisia despre conţinutul negocierilor, în noul spirit al Tratatului de la Lisabona. Pe termen scurt, ar trebui să urmeze pentru Moldova o rezoluţie a PE similară celei adoptate în martie pe Ucraina, unde Parlamentul solicită oferirea perspectivei de aderare pentru Kiev. Sper ca europarlamentarii români să se mobilizeze pentru o asemenea rezoluţie.

Un capitol separat din raport trage nişte lecţii din aplicarea fostului Plan de Acţiuni EU – Moldova. Vorbim acolo de o adevărată prăpastie între legislaţie şi implementare, cu nenumărate legi (am numărat 21 doar pentru reforma justiţie) şi instituţii nou create de regimul Voronin pentru a îndeplini Planul, dar sabotate în practică chiar de regim. Comisia ar trebui să nu se mai bazeze pe alte instituţii internaţionale şi să evalueze singură evoluţia Moldovei, să dezvolte indicatori clari de implementare şi să ofere banii de asistenţă strict legat de această implementare.

La Bruxelles Moldova a primit multe promisiuni, iar noul guvern a făcut figură bună. Am avut senzaţia că oficialii europeni sînt puşi în încurcătură de cei moldoveni: oamenii ăştia chiar sînt serioşi cînd zic că vor în UE şi chiar s-au apucat să facă diverse chestii. Ce ne facem cu ei? Cît îi poţi refuza? Impresia mea este că nu multă vreme. E cumva în firea UE să nu-i poată refuza pe europenii puşi pe treabă şi serioşi. Cum ziceam, miza e la Chişinău acum.

Istodor ia la întrebări Statul

Mihai Popescu

consilier local, Dimăcheni, Botoşani

De ce nu există asfalt, apă, canalizare în comună?

Costă, dacă costă, nu ne dă nimeni bani. Consiliul Judeţean abia ne-a înfiinţat juridic în 2003, că noi nu eram pe hartă, am fost înfiinţaţi. Apoi, trei sferturi din sat e pe ajutor social. Cine să plătească? Avem puţine animale, oamenii sînt deja bătrîni şi obişnuiţi prost. Apă-canalizare înseamnă deranj în tot satul, cine vrea asta acum? Abia pietriş ne-au băgat cînd am devenit comună, dar şi ăla s-a cam dus. Calul i-a dat cu copita, vaca l-a risipit cu mersul, găina l-a scurmat, omul l-a mai furat să-l pună prin curtea lui. Ştiţi cum e, e complicat. Dacă omul e obişnuit într-un fel, acum, cum să-l obişnuieşti cu mai binele? Numai dacă vin extratereştrii să ne ia şi să ne ducă departe ar fi o soluţie, că atunci am fi obligaţi, n-am avea ce face.

Ştiţi fenomenul cu nava extraterestră prăbuşită la Roswell? Americanii au încercat să ascundă faptul că aceasta a fost recuperată chiar de ei. Armata, pe de altă parte, susţine că singurul obiect recuperat din zonă a fost un balon zburător. La începutul lunii iulie 1947, trupele aeriene Roswell puneau mass-media pe jar cu un comunicat de presă în care afirmau că trupa de intervenţie pirotehnistă a descoperit şi recuperat o farfurie zburătoare de pe terenul unei ferme aflate în Roswell. Mai tîrziu, generalul celei de-a opta forţe aeriene s-a dat de gol, a zis că de fapt singurul lucru recuperat din respectiva zonă a fost un balon zburător şi nu o farfurie zburătoare. Adică, ce vroiam să spun, dacă nici nu se ştie de OZN-uri, cum putem fi noi luaţi de ozenişti şi duşi departe? Noi, din Botoşani. Ha, ha, ha, am glumit. Cînd treceţi pe la noi, la un pahar de vin?

PUBLICITATE

adevărul literar &artistic

în fiecare miercuri, împreună cu ziarul Adevărul

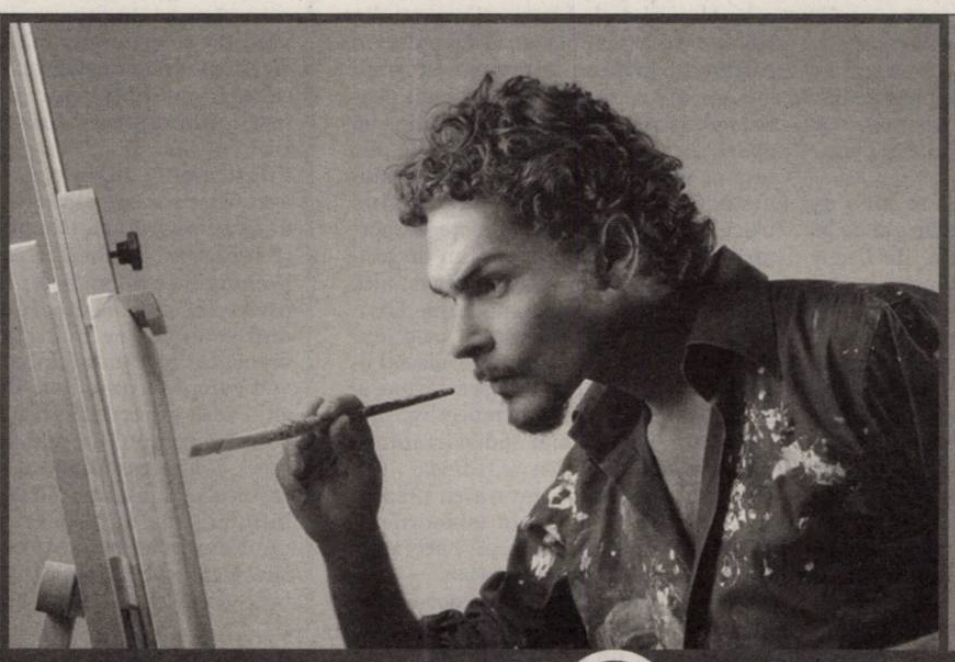

- actualitatea culturală din ţară şi din lume
- garanţia informaţiei selectate valoric
- încurajarea competiţiei pe piaţa ideilor

Coordonator: Cristian GHINEA

Legea educației
ce ne propune?

Texte și opinii de:

● Daniel FUNERIU (ministrul educației):
„Părinţii pot să judece foarte bine“

● Adriana SĂFTOIU (deputată PNL, membră în Comisia pentru Învățământ):
„Nu ştiu dacă sîntem pregătiţi“

● Marian STAȘ (președinte al Fundației CODECS pentru Leadership):
„Copacii, cum-necum. Şi pădurea?!...“

● Sever VOINESCU (deputat PDL):
„Închiderea minţii României“

● Andreea OFIȚERU (jurnalistă *Adevărul*):
„Patru teme, trei miniştri, o şcoală“

argument

Orgolii mai mari decît diferențele reale

DILEMA VECHE
Legea educației
Ce ne propune?

Discursurile şi dezbaterile despre educaţie au o tendinţă enervantă de a fi inutile şi inutil de conflictuale. Inutile pentru că, de cele mai multe ori, cei implicaţi cad de acord că educaţia este sau trebuie să fie o prioritate, interesele copilului – mai presus de orice şi dascălii – respectaţi. Bun, şi? Aici intervine partea cu inutil de conflictuale. Dacă stai şi analizezi diferenţele reale între soluţiile propuse de diversele părţi care par gata să se păruiască, observi că, de fapt, aceste diferenţe reale sînt minimale sau oricum minore faţă de tabloul general. De fapt, orgoliile sînt mai mari decît diferenţele, şi de aici apare o imposibilitate de a dialoga, de a conveni asupra punctelor de acord şi dezacord. Dar, înainte de toate, dezbaterea suferă de o lipsă de sistematizare. Care este relevanţa clasei a IX-a? Care este relevanţa alegerii rectorilor? Nu reuşisem să înţeleg pînă nu m-am documentat eu însumi asupra noului proiect de lege propus de minister şi pînă nu am stat de vorbă cu cei implicaţi.

De unde acest număr din *Dilema veche*. Încercăm să dezbatem altfel decît în talk-show-urile de televiziune. Nu concentraţi obsesiv pe cîteva puncte de conflict, ci întîi identificînd temele importante şi apoi trecînd în revistă soluţiile propuse de diversele părţi politice pentru acele teme. Ne-am concentrat, deci, pe patru puncte pe care le considerăm esenţiale: Consiliile de Administraţie ale şcolilor (cine ia decizia, în ce proporţie sînt reprezentaţi părinţii), cum se face titularizarea profesorilor şi care este relaţia acestora cu şcoala unde predau, cum se asigură calitatea învăţămîntului universitar şi cum se aleg conducerile universităţilor în contextul autonomiei universitare. Sigur, mai sînt şi alte teme importante, dar noi nu sîntem nici Minister, nici Parlament, ci doar o revistă. Dacă lămurim cititorii măcar în aceste patru puncte, despre opţiunile aflate pe masă, atunci se cheamă că am reuşit.

Andreea Ofiţeru face o trecere în revistă a acestor teme, aşa cum apar ele în toate cele trei proiecte de reforme ale educaţiei: Adomniţei, Antonescu şi Funeriu. Veţi observa că toate propunerile merg în direcţii similare şi toate sînt mai diferite faţă de realitatea de azi decît sînt diferite între ele. În interviurile luate (Daniel Funeriu şi Adriana Săftoiu) am pus aceleaşi întrebări, în jurul temelor de mai sus. Ieşind din cele patru chestiuni, Sever Voinescu introduce propriile îngrijorări pe agendă: nu cumva încercînd să producem oameni capabili pentru piaţa muncii uităm să-i facem cetăţeni? Eu am aflat multe lucruri pe care nu le ştiam înainte de a lucra la acest dosar tematic, sper să aveţi aceeaşi senzaţie citindu-l. (**C. G.**)

BARBURISME

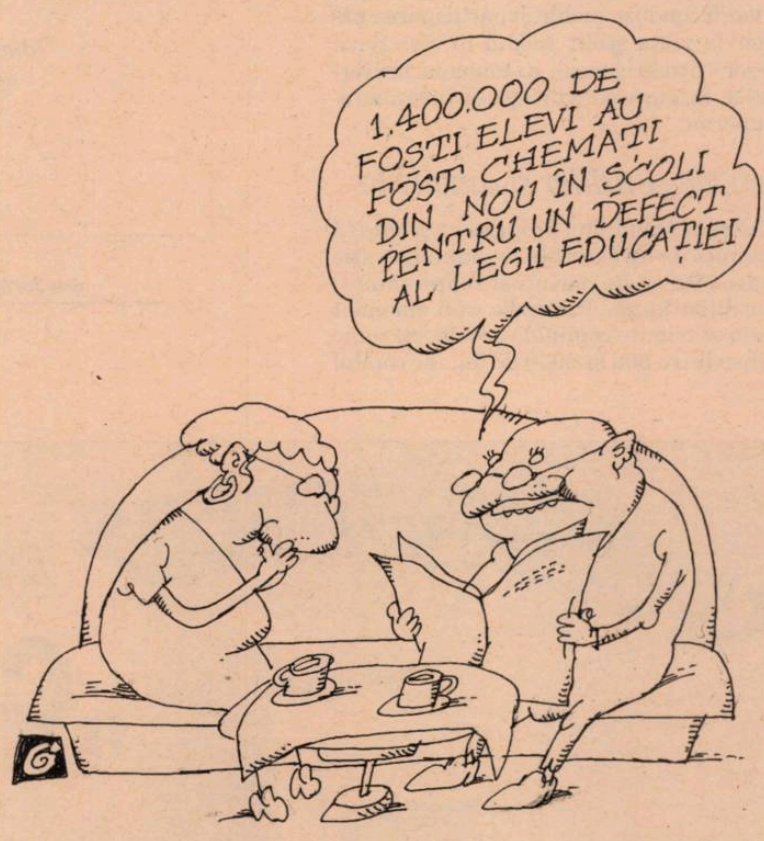

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 13 mai, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu şi Dragoş Ghiţulete.

Andreea OFIȚERU

Patru teme, trei miniștri, o școală

De doi-trei ani discuţiile despre Legea educaţiei parcă nu se mai termină. Zilele trecute vorbeam cu elevii de la unul dintre cele mai bune licee din ţară şi acesta era şi sentimentul lor: fiecare ministru vrea să-şi pună amprenta pe lege, iar schimbările din învăţământ aduse de diversele propuneri de legi au loc brusc. „Se schimbă Guvernul, se schimbă şi propunerea de lege. Dar să o schimbe odată că ne-am săturat aşteptînd!" – spunea unul dintre tineri.

Pînă la urmă, pentru cine facem această lege? Şi de ce nu există un consens naţional care să excludă orice fel de interese? De ce atîta bătălie politică pentru o lege? Mai ales că toate partidele au semnat un Pact Naţional pentru Educaţie, prin care se angajau ca în perioada 2008-2013 să modernizeze sistemul şi instituţiile de educaţie. Un posibil răspuns este că şcoala e cea mai bună sursă de votanţi cu studii. Cărui partid politic nu i-ar plăcea să se laude că are printre membri pe renumitul profesor X sau pe un altul? Dacă lucrurile vor continua aşa, şcoala va ajunge la fel cum este clasa politică faţă de alegător: divizată, fără nişte obiective clare şi departe de elev, care pînă la urmă este principalul beneficiar.

Părinţii, profesorii preuniversitari şi cei universitari ar trebui şi ei să fie incluşi în tot acest proces legislativ. Dar elevii sînt cei mai bulversaţi şi puşi în faţa faptului împlinit: dau Bacalaureatul în mod diferit de la un an la altul.

La Parlament, există trei proiecte de lege depuse de foşti sau actuali miniştri ai educaţiei: Cristian Adomniţei, Ecaterina Andronescu şi Daniel Funeriu. Propunerile au puncte comune, dar şi diferenţe în ceea ce priveşte actul educaţional.

Am trecut prin toate cele trei proiecte pentru a căuta asemănările şi deosebirile pe cele patru teme discutate în acest număr al *Dilemei vechi:* modul în care vor fi conduse şcolile şi participarea părinţilor la viaţa şcolii, modul în care devii profesor (titularizarea), autonomia universitară şi asigurarea calităţii în învăţământul superior.

Părintele-consilier şi amenzile

Cristian Adomniţei propune ca şcolile să fie conduse de un Consiliu de Administraţie din care 50% să fie părinţi şi reprezentanţi ai consiliilor locale. Părintele va fi amendat dacă nu-şi trimite copilul la şcoală, cu sume cuprinse între 500 şi 2000 de lei, iar copilul lui nu va mai primi burse sau alte drepturi. Dacă pleacă la muncă în străinătate, părintele va fi obligat să comunice în scris numele şi datele de contact ale persoanei care se va ocupa de creşterea copilului.

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

Art.85. (2) Consiliul de Administraţie este organul de conducere a unităţii de învăţământ şi este format din: 4 cadre didactice alese de către personalul didactic al şcolii, 4 reprezentanţi ai părinţilor desemnaţi de Consiliul reprezentativ al părinţilor şi 4 reprezentanţi ai Consiliului local, desemnaţi de către Consiliul local şi care nu pot fi cadre didactice în unitatea şcolară respectivă. Directorul este membru de drept al Consiliului de Administraţie.

(din Proiectul de Lege aprobat de Guvern; v. şi pp. III-VIII)

Andreea Ofiţeru *este jurnalistă la* Adevărul.

Ecaterina Andronescu propune amenzi ceva mai mici pentru părinţii ai căror copii nu vor ajunge la şcoală, cuprinse între 500 şi 1000 de lei. Şcoala încheie cu fiecare părinte în parte un contract educaţional, în care sînt înscrise drepturile şi obligaţiile părţilor. Directorul dă concurs organizat de Consiliul de Administraţie, cu supervizarea inspectoratului şcolar.

Acelaşi contract educaţional încheiat de părinte cu şcoala, cu drepturi şi obligaţii, se regăseşte şi în proiectul susţinut de Daniel Funeriu, actualul ministru al educaţiei. În varianta sa, şcoala este condusă de un Consiliu de Administraţie, din care fac parte obligatoriu patru părinţi (o treime din totalul membrilor) desemnaţi de consiliul reprezentativ al părinţilor. Acest consiliu organizează şi concursul de ocupare a funcţiei de director. Şi în legea Funeriu este prevăzut faptul că părinţii vor fi amendaţi cu sume cuprinse între 100 şi 1000 de lei, în cazul în care nu au grijă să-şi trimită copiii la şcoală.

Cum devii profesor

Intrarea în sistemul de educaţie are loc diferit, în viziunea celor trei miniştri. Admoniţei vrea ca titularizarea să aibă loc la şcoală, pe baza unei metodologii elaborate de Ministerul Educaţiei. După promovarea concursului, profesorul devine titular în sistem, cu contract de muncă pe perioadă nedeterminată.

Ecaterina Andronescu schimbă modul de pregătire al profesorilor şi introduce un stagiu de pregătire psihopedagogică de un an, stagiu pe care absolvenţii care vor să intre în sistem îl vor face la o şcoală unde sînt locuri libere şi unde vor preda. În timpul pregătirii, viitorul profesor îşi va alege un mentor, iar la sfîrşitul anului va susţine un examen de absolvire. Abia apoi, viitorul dascăl va da examenul de intrare în sistemul de învăţământ examen care, în viziunea fostului ministru, s-ar fi organizat o singură dată pe an.

În viziunea lui Daniel Funeriu, concursul de titularizare se va da la şcoală, şi nu centralizat, ca pînă acum. În învăţământul preuniversitar nu vor mai putea intra decît profesori cu studii superioare. Învăţătorii şi educatorii care sînt la catedră au la dispoziţie 10 ani pentru a-şi completa studiile. Posturile vacante vor fi scoase la concurs de către directorii de şcoli. Candidaţii pentru posturile de profesori trebuie să aibă, pe lîngă cei trei ani de facultate, un masterat didactic de doi ani plus un an de stagiu practic.

Autonomia universitară la pachet cu asumarea publică

O temă mult mediatizată şi discutată – atît de către oamenii din sistemul de educaţie, cît şi de alţi specialişti – este autonomia universitară, garantată de toate cele trei proiecte de lege. Cel mai mare spaţiu pentru autonomia universitară îl acordă Cristian Adomniţei, care susţine că universităţile sînt libere să-şi aleagă singure conducerea şi în acelaşi timp să o şi revoce. De calitatea educaţiei din învăţământul superior se ocupă universitatea, prin întocmirea de regulamente clare.

În Legea educaţiei Naţionale a Ecaterinei Andronescu, autonomia unversitară este exilată într-o singură propoziţie. În aceeaşi lege rudele de pînă la gradul II nu vor mai putea ocupa funcţii în aceeaşi facultate. În privinţa calităţii, Ecaterina Andronescu vrea ca examenul de licenţă să aibă obligatoriu două probe, dintre care una scrisă, iar cealaltă constînd în susţinerea unei lucrări. Universitatea va avea o comisie proprie pentru evaluarea şi asigurarea calităţii.

În legea Funeriu, autonomia universitară este garantată prin lege, se exprimă prin Carta Universitară, dar se exercită numai cu condiţia asumării răspunderii publice. Calitatea educaţiei universitare va fi promovată prin ierarhizarea periodică a instituţiilor: universităţi cu profil preponderent de educaţie, universităţi de educaţie, cercetare ştiinţifică şi creaţie artistică şi universităţi de cercetare avansată. Universităţile vor primi bani diferenţiat în funcţie de performanţele fiecăreia.

Mai e puţin şi riscăm să depăşim termenul 2013 prevăzut în Pactul semnat de toate partidele şi să rămînem cu educaţia nereformată şi cîrpită.

PUBLICITATE

Iaromira POPOVICI

Dacă părinții ar avea putere...

Şcoala românească, la prima vedere, pare a avea două părţi care trebuie să se pună de acord: profesorii şi copiii. La o privire mai atentă, iese la iveală şi o a treia, care are multe de spus: părinţii.

I-am întrebat, pentru început, pe părinţii mai multor elevi de şcoală generală şi de liceu ce puncte pozitive/negative au găsit învăţământului românesc, în general, şi şcolilor copiilor lor, în particular.

Mihaela, inginer, 40 de ani, mama unui copil de clasa a VI-a, găseşte puncte preponderent negative învăţământului actual, într-o analiză temporal-comparativă: „Fără să vreau, am comparat şcoala de acum cu cea de pe vremea mea (anii '80). Trebuie să recunosc că, în afară de muncile patriotice şi învăţământul politic de la orele de istorie şi filozofie, şcoala pe care am făcut-o eu îmi iese mereu superioară celei pe care o urmează copilul meu azi: profesorii erau mai dedicaţi şi chiar mai bine pregătiţi, materia era mai bine structurată, iar copiii erau mai apropiaţi unii de alţii. În ceea ce priveşte învăţatul pe dinafară, aici nu s-a schimbat mai nimic...“

Nemulţumirile nu sînt, defel, nostalgice, ci foarte concrete. Ele se referă la cele trei elemente esenţiale ale procesului de învăţămînt: profesorii, elevii şi materia pe care cei dintîi trebuie s-o predea celor din urmă. Concepută şi structurată tot de cei dintîi. Despre aceasta, şi alţi părinţi îşi manifestă opinii nu tocmai favorabile: „Din nefericire, manualele noi conţin deseori greşeli (de exprimare, informaţii etc.)“ **(Paul,** tatăl unui copil de clasa a X-a); „La capitolul negativ voi trece doar un punct – manualele. Nu vreau să discut conţinutul lor, ci doar modul în care au fost tipărite. De exemplu, în manualul de fizică de clasa a VI-a, paragrafele marcate cu «De reţinut» aveau fondul albastru şi litere mov... o ceaţă totală. De ce ar fi atraşi copiii să înveţe după astfel de manuale?“ **(Gabriela,** ingineră, părinte de copil în clasa a VII-a).

Alte nemulţumiri depăşesc cadrul strict al cărţilor şi merg mai departe, spre sistem: „Haosul legislativ, multitudinea de schimbări şi lipsa direcţiei sînt chinuitoare, literalmente nu se mai înţelege nimic din tot ce înseamnă sau ar trebui să însemne şcoala. Faptul că profesorii nu pot avea un trai decent bazîndu-se doar pe salariu, combinat cu haosul din sistem, face ca şcoala să nu poată funcţiona cum trebuie“ (**S.B.**, 39 de ani, manager, mama unui copil de clasa a VII-a); „Principala problemă a sistemului de învăţămînt actual este că nu pune elevul şi nevoile lui ca punct de pornire al oricărei strategii. Se dezbat şi se doreşte a fi rezolvate problemele profesorilor – de salarizare, norme didactice etc. – infrastructura şi orice altceva, înaintea nevoilor şi aşteptărilor elevilor. Ca urmare, elevii se aleg cu materii care generează cunoştinţe de care nu vor avea niciodată nevoie, cu programa şi programul foarte încărcate. Am ajuns la «performanţa» ca profesorii să aibă norme didactice din ce în ce mai mici, dacă nu cumva cele mai mici din Europa, iar copiii să aibă programele din ce în ce mai încărcate, dacă nu cumva cele mai încărcate din Europa“ (Mihaela); „Universul şcolii este puternic afectat de desele reorientări ale strategiei ministerului, în funcţie de politicienii care s-au perindat la cîrma instituţiei“ **(Lorena,** 38 de ani, meteorolog, mama unui copil de clasa a VI-a).

Şi nu cuprind doar sistemul legislativ, ci unul mai general, conceptual, filozofic: „Şcoala românească nu formează un mod de aplicare în practică a celor învăţate“ **(Gabriela,** profesoară, mama unui copil de clasa a X-a). „Materiile se învaţă la nivel formal“ **(Alexandru,** părinte de copil în clasa a IX-a).

Există însă şi cîteva puncte bune pe care aceiaşi părinţi le văd în felul în care odraslele lor învaţă: „Pot spune că sînt mulţumită de activităţile extraşcolare: excursii, tabere, activităţi sportive şi atît“ (Lorena); „Cred că, în ziua de azi, copiii au o mai mare deschidere, o mai mare libertate, iar părinţii o mai mare libertate de alegere“ (Mihaela); „Există şi dascăli care îşi iau în serios menirea, îi îndrumă şi îi ajută pe copii să capete cunoştinţele şi deprinderile cu care ei ar trebui să rămînă la finalul ciclurilor de învăţare“ (S.B.); „Cel puţin la nivel formal, se învaţă matematică, ştiinţe, limbi străine mult mai serios decît în alte ţări“ (Alexandru); „Şcoala românească formează un mod de gîndire.“ **(Gabriela,** mama unui elev de a X-a).

Cele mai interesante răspunsuri au fost, însă, la întrebarea *Dacă aţi avea mai multă putere, v-aţi implica mai mult, aţi schimba ceva?* – „Dacă aş avea mai multă putere, aş reforma sistemul astfel încît în centrul său să fie elevul şi nevoile lui. Aş porni de la ce cunoştinţe şi competenţe are nevoie să dobîndească elevul la fiecare moment al dezvoltării lui. De aici mi-ar rezulta şi ce materii şi cîte ore pe săptămînă trebuie, de cîţi profesori avem nevoie, ce specializări trebuie să aibă aceştia şi, implicit, de ce infrastructură este nevoie! Surplusul de personal didactic şi nedidactic trebuie să se reprofileze, tot aşa cum se reprofilează atîţia ingineri, medici şi avocaţi. Nicăieri în lumea asta faptul că ai terminat o şcoală nu-ţi garantează că vei face tot restul vieţii acea meserie pentru care te-ai pregătit. Poate nu toţi profesorii sînt făcuţi pentru aşa ceva sau poate sistemul, la un moment dat, nu poate absorbi toată forţa de muncă din acel domeniu. Aş schimba programele şcolare şi aş pune accentul pe dobîndirea de competenţe şi de cunoştinţe generale. Pentru partea de performanţă aş face centre de excelenţă“ (Mihaela).

Surplusul de personal didactic şi nedidactic trebuie să se reprofileze, tot aşa cum se reprofilează atîţia ingineri, medici şi avocaţi.

Art. 79 (3) Angajarea personalului didactic în unităţile de învăţământ cu personalitate juridică se face prin încheierea contractului individual de muncă de către directorul unităţii, cu aprobarea Consiliului de Administraţie.

Art. 82 Deciziile privind angajarea, motivarea, evaluarea, recompensarea, răspunderea disciplinară şi disponibilizarea se iau la nivelul unităţii de învăţământ de către Consiliul de Administraţie, la propunerea directorului, conform legii. Angajatorul este unitatea de învăţământ.

Se pare că şi alte opinii pun accentul pe îmbunătăţirea performanţei cadrelor didactice: „Aş face în aşa fel încît cele declarate să poată deveni reale – prin controale în şcoli, penalizări şi premieri ale profesorilor, în funcţie de situaţia reală a elevilor“ (Alexandru); „Dacă aş avea mai multă putere (politică sau financiară) aş finanţa o şcoală sau aş lansa un program de *coaching* pentru întreg colectivul profesoral şi de management“ (Lorena). O altă părere sintetizează relaţia ideală elev-şcoală-profesor: „Dacă aş avea mai multă putere, m-aş asigura că este omul potrivit la locul potrivit“ (Gabriela, mama unui copil în clasa a VII-a). Sînt şi părinţi care ar acţiona asupra unor chestiuni mai practice: „Aş face ca orele să fie numai de dimineaţă, iar elevii să facă în cadrul şcolii cluburi, cercuri, pregătire suplimentară. Ar trebui să ia şi masa în şcoală – de aceea ar trebui să existe acolo o cantină – ca în alte ţări. E anormal, de asemenea, ca numărul de ore să scadă, cînd majoritatea copiilor, venind acasă imediat după ore, stau atîtea ore singuri, nesupravegheaţi“ (Paul).

Alţi intervievaţi ar adopta modele din vecini: „Aş prelua un sistem nordic de învăţămînt, de genul celui finlandez, şi l-aş adapta realităţilor româneşti cu un plus de orientare către studiul individual“ (Lorena); „Aş regîndi poate sistemul, m-aş baza pe cele mai de succes modele din lume“ (S. B.). Ultimul răspuns mi se pare cel mai uman. Şi îl împărtăşesc, părinte (de copil în clasa a VII-a) fiind şi eu, deşi nu mi-a cerut nimeni părerea: „Aş pune copiii în centrul sistemului şi aş încerca să redau demnitate şi respect cadrelor didactice“ (S. B.).

PUBLICITATE

În fiecare vineri, o țară pe săptămână cu doar 13,99 LEI

Vineri, 14 mai

- 400 DE PAGINI full color
- HÂRTIE LUCIOASĂ
- FORMAT COMPACT

Numai cu ziarul adevărul

URMEAZĂ

11. Hong Kong	21 mai
12. India	29 mai
13. Cambodgia	4 iunie
14. Vietnam	11 iunie
15. Thailanda	18 iunie
16. Egipt	25 iunie
17. Africa de Sud	2 iulie
18. Noua Zeelandă	9 iulie
19. Australia	16 iulie
20. Franța	23 iulie
21. Spania	30 iulie

...și multe altele!

NATIONAL GEOGRAPHIC TRAVELER

Ghidul turistic china

BIBLIOTECA adevărul

Proiect susținut de: ColonHelp 021.3.000.000

„Nu știu dacă sîntem pregătiți"

interviu cu Adriana SĂFTOIU

Din cîte înțeleg eu, direcția în care se duce legea asta este spre implicarea mai mare a părinților în treburile școlii prin creșterea ponderii lor în Consiliile de Administrație. Vi se pare că sîntem pregătiți noi, ca părinți, ca societate, pentru așa ceva?

Ca societate, nu. În mod evident principiul este corect. Să implici comunitatea în viața școlilor. Problema este dacă putem implementa legea la modul acesta foarte brutal. Pentru că în momentul de față, așa cum prevede legea – o treime părinți, o treime reprezentanți ai autorităților locale, o treime profesori –, cei din urmă devin într-un fel minoritari în școală. N-ar fi nici asta o problemă dacă părinții și autoritățile locale ar fi pregătite să gestioneze problemele școlii. Iar eu nu cred că, în momentul de față, noi sîntem atît de maturi încît să putem să ne implicăm chiar eficient. Putem fi de bună-credință, dar nu știu dacă sîntem pregătiți pentru asemenea implicare. Părinții și reprezentanții autorității locale trebuie să aprobe proiectul de buget, chiar să aprobe curricula, să evalueze performanța profesorilor, să-i sancționeze pînă la a-i da afară, să organizeze concursul pentru angajarea directorului. Sînt niște atribuții foarte serioase. Întrebarea este dacă sîntem noi pregătiți pentru aceste lucruri. Putem merge desigur la scenarii de genul primarul are o nepoată, o cunoștință care termină facultatea și trebuie să se angajeze profesor. Oare va fi un profesor dat afară pentru ca primarul să-și poată angaja nepoata? Nu știu. Întreb. În condițiile în care la noi se practică din greu genul acesta de angajare sînt foarte rezervată să las chiar la mîna autorității locale problema școlii.

Nu e un cerc vicios? Spuneați că nu sîntem pregătiți, dar nici nu avem cum să pregătim oamenii pentru că nu li s-a dat niciodată această putere. Care ar fi soluția alternativă pe care o propuneți?

Cred că, totuși, pentru început este bine să lăsăm profesorii – 50% și părinții cu reprezentanții autorității locale – 50%. Să fie jumătate-jumătate. Cred că 50% este un prim pas în care, împreună, cei trei factori pot învăța să coabiteze și să nu facă politică din aceste atribuții. Mai ales că legea în momentul de față nu prevede criteriile de evaluare. Ce înseamnă performant? Pentru mine performant înseamnă să aduci un elev de la nota 3 la nota 6. Performanță nu înseamnă doar să ai 9, 10 și olimpici. Știți ce va face acel profesor ca să nu fie sancționat de administrație, adică de părinți și de reprezentanții autorităților locale? Va da numai 9, 10 și va fi astfel „performant".

Nu acesta este rolul puterii în local? Să flexibilizeze criteriile pentru fiecare școală și, evident, școlile cu nivel mai scăzut își vor stabili criterii de nivelul acesta: să aducă de la nota 3 la nota 6.

Nu știu, aceasta e întrebarea: sînt pregătiți? Înțeleg ei lucrul acesta, anume că performanță nu înseamnă profesori care dau numai 9 și 10? Avem nevoie de elaborarea unor norme metodologice. Intențiile sînt bune, dar modul de aplicare va crea foarte multe probleme. E ca și cum ai spune: sportul este sănătos, așa că vă recomand să alergați 2 kilometri, între timp nu mă interesează că sînteți cardiac și ați putea să faceți un infarct. E foarte sănătos să responsabilizezi comunitatea, părinții, dar nu așa, ci treptat să-i învățăm să coabiteze.

În ce privește stabilirea materiilor de studiu, care este alternativa pe care o susțineți?

În momentul de față, profesorul, așa cum este el demonizat, tind totuși să cred că este mult mai în măsură să spună ce fel de curriculă, ce fel de opționale trebuie studiate. Totuși, să nu facem din excepții, regulă. Da, sînt profesori care nu-și merită locul la catedră. Dar de aici nu trebuie să ajungem la situația în care profesorii nu mai trebuie să aibă nici un cuvînt de spus, ei trebuie să fie supuși părinților și autorităților locale. Dacă mergem pe 50% – profesori asta înseamnă că profesorul va trebui să-și facă lobby în Consiliul de Administrație ca să cîștige un vot din partea cealaltă de partea lui.

ADMITEREA LA LICEU

Art. 65 (1) Admiterea la liceu se realizează după următoarea procedură: a) În cazul în care numărul de candidați nu depășește numărul locurilor oferite de liceu, admiterea se va realiza pe baza portofoliului educațional al elevului; b) În cazul în care numărul de candidați este mai mare decît numărul locurilor oferite de liceu, admiterea se face luînd în calcul, în proporție de 70%, portofoliul educațional al elevului, media de absolvire a învățămîntului obligatoriu și media la probele de la evaluarea națională de la sfîrșitul clasei a IX-a și, în proporție de 30%, nota obținută la disciplina de admitere stabilită de liceu.

Adriana Săftoiu
este deputată PNL, membră în Comisia pentru Învățămînt din Camera Deputaților

Deci, dacă înțeleg bine, în caz că se schimbă procentele din Consiliul de Administrație, sînteți de acord cu stabilirea unei părți din curricule la nivelul școlii?

Eu nu spun că nu e bine ca la nivelul școlilor să se decidă ce fel de opționale se învață. Dacă profesorul vine și spune: am prea mulți elevi care rămîn în urmă la matematică, propun să suplimentăm orele de matematică. Cred că e bine să le discute împreună, să ia decizii împreună. Iar reprezentarea să fie jumătate-jumătate. Adică să nu-i transformăm pe profesori în minoritari, asta e meseria lor. Mai mult decît atît, dacă vă uitați în proiectul de lege, responsabilitatea îi revine directorului. Responsabilitatea performanței școlii. Consiliul de Administrație nu are responsabilitate din punctul ăsta de vedere. Deși organizează concursuri, deși evaluează, deși votează programul, bugetul, curricula, în momentul în care trebuie să dea socoteală despre performanța școlii, Consiliul de Administrație nu devine responsabil, doar directorul. Ceea ce este în neregulă. Ar trebui ca împreună cu directorul să împartă și binele, și răul.

Cum vi se par acele organizații de părinți care există deja? Ați avut contacte cu ele? Există o Federație Națională a Comitetelor de Părinți.

Nu știu foarte multe despre ei. În momentul de față, pare că părintele se duce la ședința cu părinții, află ce face copilul, ce bani trebuie să mai dea – cam aici era rolul părintelui. Vom vedea în ce măsură vor fi prezenți la aceste Consilii de Administrație. În momentul de față, au în Consiliile de Administrație un reprezentant al autorității locale și un reprezentant al părinților. Și înțeleg că, în general, nu vin la ședințe. În noua formulă, dacă nu vor veni, riscă să nu aibă cvorum și acest Consiliu de Administrație să nu poată funcționa. Problema e dacă avem oameni, părinți pregătiți să facă acest lucru. M-a deranjat la această lege sentimentul că profesorul trebuie să facă penitență, ai senzația că prin această lege el va da socoteală. Nu e rău să răspunzi de ceea ce faci la catedră, dar dacă citiți legea – de la titularizare, Consiliu de Administrație, modul în care primești titlul de profesor emerit – prin această lege profesorul devine un minoritar al sistemului.

O lege de nota 5 sau 9

Asta nu se întîmpla și pînă acum în fața inspectorilor? Mie mi se pare că pînă acum profesorii erau supuși inspectoratelor, și prin noua lege sînt supuși altor forțe, mai democratice.

Ei n-ar mai trebui să fie supuși. Legea ar trebui să stabilească foarte clar modul în care eu evaluez un profesor, ce înseamnă performanță. Sînt părinți care se plîng de profesori care forțează elevul să facă meditații. M-am gîndit dacă prin această lege nu ar trebui să interzicem meditațiile cu elevul de clasă, eventual chiar cu elevii din școală. Deci nu meditația în sine, dar să nu faci și meditații cu profesorul de la clasă, să încetăm cu această permanentă acuză că profesorul nu vrea să dea randament la oră. Eu sper ca această lege să redea și demnitatea profesorului.

Am ajuns la subiectul titularizare la nivelul școlii.

Nu mă deranjează titularizarea, ci ce urmează după titularizare. Dacă se desființează școala, omul rămîne pe drumuri. Sînt sigură că Ministerul Educației îi poate prelua, avînd o centralizare a situației: unde sînt catedre libere, unde sînt suplinitori, de exemplu, mai ales în mediul rural, majoritatea profesorilor sînt de fapt suplinitori. Poți chema profesorul fără post să-i oferi un post, dar chiar să-l lași pe drumuri? Asta mi se pare o formă mascată de a-i disponibiliza pe profesori. Aceasta este propunerea noastră: titularizare la școală, dar nu în cazul în care rămîi fără catedră să rămîi pe drumuri. Ce se întîmplă dacă trebuie să te muți din orașul unde te-ai titularizat? Ești fără loc de muncă? De ce să nu poți apela la Ministerul Educației, cu atît mai mult cu cît legea are o parte bună acolo unde vorbește de formarea profesorilor. După facultate, doi ani practică și master. Eu cred că este în regulă, dacă unui medic i se cere perioadă de rezidență, avocatului – stagiatură, nu cred că strică nici viitorului profesor să facă acest lucru. Dar dacă tot investești în el, după aceea îl lași pe drumuri, nu-l recuperezi dacă el trebuie să se mute într-o altă școală, nu încerci să-l ajuți? Nu mi se pare în regulă. Eu văd o formă mascată pentru disponibilizări.

Dați o notă acestui proiect de lege? 1-10

Ca principii pot să-i dau și 9. Sînt de acord cu descentralizarea, dar modul de aplicare, faptul că nu se ține cont de România cea care există acum, chiar 5 aș spune.

Dați-ne cîteva soluții alternative pentru a uni această splendoare teoretică cu inadaptarea la practică.

Consiliul de Administrație, am zis, l-aș pune jumătate-jumătate. Apoi această titularizare care să urmărească, totuși, cariera profesorului. Mi se pare foarte riscantă transformarea clasei a IX-a de liceu în gimnaziu. Un învățămînt obligatoriu care rămîne la nivelul gimnaziului mi se pare foarte grav. Vor veni generații întregi care vor abandona liceul. Ideea că transformarea clasei a IX-a de liceu în gimnaziu va stopa abandonul școlar nu m-a convins, sînt convinsă că, odată pusă în practică această măsură, se va renunța destul de repede la ea. Abandonul școlar va fi mai mare, iar pe la sat, dacă în condițiile actuale în care doi ani de liceu erau obligatorii, ei abandonau școala, vor rămîne majoritatea la gimnaziu.

Aveți deci bănuiala că se duceau la liceu în momentul acesta doar pentru că era obligatoriu?

Cuvîntul acesta, obligatoriu, de care ne sperem de atîtea ori, nu are întotdeauna sensuri negative. Cred că „obligatoriu" în cazul liceului îi ajuta să meargă mai departe. Îi ajuta să meargă la școală într-un oraș. Orașul oferă altă deschidere, te obligă să vezi lucrurile altfel, să îndrepți umerii. Acum vor rămîne în mediul rural și ce vor face ei la 16 ani, cu gimnaziu, fără specializare? E foarte riscant. Mi se pare nedrept ca la examenul de trecere din gimnaziu în liceu, 30% să conteze nota de examen și 70% portofoliul. Eu cred că, în momentul cînd un copil la 16 ani optează pentru un colegiu, se pregătește pentru o specializare și dă examen din acele discipline. 70% ar trebui să conteze acele discipline. Pe de o parte, dl Funeriu spune că vrea să ridice presiunea de pe notă, dar cînd impui 70% pondere pentru portofoliu, obligi copilul să învețe de nota 8 la toate materiile, ceea ce este un efort.

Cum credeți că va trece legea prin Parlament și în ce formă? Unde ar fi niște puncte de consens?

Uneori, disciplina de partid e mult mai fioroasă decît conștiința. Vorbind cu ceilalți colegi îmi dau seama că toată lumea are rezerve față de procentele din Consiliile de Administrație. Nu-mi dau seama ce se va întîmpla la comisie și la votul în plen. Pe acest punct, majoritatea partidelor ar avea amendamente împotriva formulei actuale. În comisie s-ar putea să putem corecta, ce se va întîmpla în plen e mai greu de spus. Nu-mi dau seama dacă reușim să-i convingem în ce privește titularizarea. Cred că vor dovedi o totală inflexibilitate privind structura învățămîntului, cu clasa a IX-a care să devină ultima clasă de gimnaziu.

a consemnat
Cristian GHINEA

„Părinții pot să judece foarte bine"

interviu cu Daniel FUNERIU

De ce o nouă lege, de ce nu repararea celor existente pînă acum?

Din două motive principale. Primul: vechea lege a fost atît de mult modificată, încît la ora actuală nu există coerenţă între diferitele prevederi, între modul în care a fost conceput sistemul educaţional izvorît din legea respectivă şi realitatea de astăzi. Al doilea motiv: necesitatea de dezvoltare din punct de vedere educaţional a României nu mai este acoperită de vechea lege. De pildă, administrarea şcolilor este mult prea centralizată. Această lege nouă trebuie să fie un pas înainte clar, limpede, fără a cădea în dificultăţi organizatorice care izvorăsc din modificări ale modificărilor. Şi există şi un motiv politic pînă la urmă, poate cel mai semnificativ. A existat pentru prima dată în România în ultimii ani un diagnostic clar al sistemului educaţional, pus de Comisia prezidenţială. În urma acelui diagnostic a existat un consens politic prin Pactul Naţional pentru Educaţie. Este al doilea document la care au aderat toate partidele din România după Pactul de Integrare Nord-Atlantică din 1995. Acest consens trebuie să se materializeze într-o construcţie nouă, curată, coerentă pentru reforma educaţiei.

Să vorbim despre aceste Consilii de Administraţie ale şcolilor. Propuneţi Consilii care să guverneze şcolile, compuse o treime din profesori, o treime din părinţi, o treime din autorităţile locale. De unde această idee?

Teoriile educaţionale arată un lucru foarte clar: nimeni nu poate să gestioneze o şcoală mai bine decît cei care au interes în acea şcoală. Cine sînt acei oameni? Părinţii, profesorii şi colectivitatea locală care finanţează şcoala. Din punct de vedere practic este clar că, atunci cînd iei o decizie pentru o şcoală dintr-o comună, acea decizie va fi mult mai bună dacă este luată la nivel local decît într-un birou din Ministerul Educaţiei. Aducerea deciziei cît mai aproape de şcoală – acesta este conceptul general.

Multe voci se întreabă dacă părinţii şi primarii ştiu-mai bine decît profesorii ce este important pentru copii.

Eu cred că un părinte este cel care poate să judece cel mai bine dacă şcoala îl ajută pe copil sau îl pune într-o situaţie dificilă. Vedeţi cum acum, la înscrierea în clasa I, părinţii au o preferinţă pentru o anumită învăţătoare. Părinţii văd în mod evident progresul la şcoală al copilului, rezultatele sale la învăţătură, părinţii pot să judece foarte bine chiar şi necesităţile practice ale şcolii. Am asistat la multe şedinţe de Consilii locale, chiar în Bucureşti, în care veneau reprezentanţi ai părinţilor în diferite şcoli şi care puneau nişte probleme foarte practice, de exemplu, numărul prea mare de maşini care circulau în acea zonă şi care îi puneau pe copii în pericol.

Ce ar presupune schimbarea? Care este starea de fapt acum?

Acum avem în Consiliile de Administraţie un părinte şi un reprezentant al autorităţilor locale. În practică, nu au putere, sînt doar observatori, fără să fie şi actori.

Cum merg discuţiile din Comisia de Învăţămînt pe acest punct?

Toată lumea este de acord cu două lucruri: primul, că aceste Consilii de Administraţie trebuie să conducă şcoala, al doilea, că aceste Consilii trebuie să-i cuprindă pe profesori, pe părinţi şi autorităţile locale. Întrebarea este dacă profesorii vor fi 50%, deci practic majoritari, sau dacă să se meargă pe varianta o treime, o treime, o treime. Argumentul pentru această variantă este că oferă o reprezentativitate egală a actorilor. Desigur, pot să existe şi vulnerabilităţi, de pildă, să nu se atingă un cvorum. Varianta 50% profesori, 25% părinţi, 25% autorităţi locale poate fi criticată pentru că doar profesorii vor lua deciziile. Dar nu s-a ajuns încă la acest subiect. S-a discutat în Comisie cum să arate ciclurile de studii şi varianta Guvernului a fost îmbrăţişată chiar cu unanimitate, anume că faza pregătitoare de la şase ani trebuie să fie inclusă în învăţămîntul obligatoriu, gimnaziul se termină după clasa a IX-a, liceul să fie de trei ani şi să ajungem la situaţia în care liceul devine obligatoriu în 2020. Deci acesta este consensul la care s-a ajuns. Este, din punctul meu de vedere, cel mai important pas pe care România l-a făcut vreodată pentru a reduce abandonul şcolar.

„I-aş invita să nu mai privim cu frică"

Există în lege şi Consiliul Profesoral, care cuprinde totalitatea cadrelor didactice din şcoală. Există posibilitatea ca acele două consilii, cel de Administraţie şi cel Profesoral, să se bată cap în cap, să existe diferenţe de abordare, de idei? Profesorii se tem că vin părinţii şi le dictează ce anume ar trebui să predea la şcoală.

Este o chestiune de mentalitate. Profesorii sînt partea cea mai progresistă a României, sînt o componentă a elitelor României. I-aş invita să nu mai privim cu frică, să nu ne fie teamă de ceva, atunci cînd facem o nouă lege. Consiliul de Administraţie va avea un cuvînt de spus în ceea ce priveşte acel 20% din curriculă care va fi la dispoziţia şcolii şi este firesc să fie aşa. Fiecare comunitate locală are anumite necesităţi educaţionale.

Ce propuneţi în ce priveşte titularizarea? Ce s-ar schimba faţă de acum?

La ora actuală, cînd profesorii sînt titulari ai sistemului, această titulatură la nivelul sistemului are o urmare practică: cînd are loc o restrîngere de activitate, cînd o clasă dispare, acei profesori au prioritate la angajare. Titularizarea potrivit noii legi nu dispare, este o idee falsă. Există un articol în lege care spune că deciziile privind angajarea şi motivarea se iau de către Consiliul de Administraţie, la nivelul şcolii. Practic, cadrele didactice vor fi titulare la nivelul şcolii. Vor exista astfel relaţii mult mai puternice între şcoală şi profesori. Acum se vorbeşte despre suplinitori ca despre angajaţi de mîna a doua ai sistemului. Nu este întotdeauna aşa, de multe ori suplinitorii sînt foarte bine calificaţi, doar că nu au prins un post de titular. În noul sistem, şcoala va avea această flexibilitate, evident că va avea interesul să-i aleagă pe cei mai buni. În consecinţă, toţi acei ani de aşteptare pentru a găsi postul dorit, la şcoala dorită, nu vor mai exista. În prezent, deşi angajaţi local, ei sînt titulari ai sistemului: dacă ai 100 de posturi care se reduc în judeţul Alba, cu 100 de titulari, şi se deschid 200 de posturi în Bacău, profesorii titulari au prioritate, ei intră prin transfer, nu prin concurs.

O linie de critică la această măsură (vezi interviul cu Adriana Săftoiu – n. C.G.) este următoarea: noul sistem creează un mecanism de investiţie în profesori prin acele mastere şi prin stagiatură şi, în acelaşi timp, îi face vulnerabili atunci cînd se desfiinţează o şcoală şi îi pierdem din sistem. Cum răspundeţi?

Această critică este de fapt o laudă. Cînd vrei să modifici un sistem educaţional, trebuie să investeşti în mod egal în formarea iniţială a cadrelor didactice care intră în sistem şi în formarea continuă a celor care sînt deja în sistem. De aceea, noi am creat mecanisme noi mult mai solide pentru intrarea în sistem, cu acele mastere didactice plătite. A spune că-i vulnerabilizezi pe cei care sînt deja în sistem nu este corect. Vă imaginaţi un Consiliu de Administraţie dînd afară un profesor care este respectat de comunitate? Însă, de cealaltă parte, nu văd de ce i-am proteja pe cei care nu-şi fac meseria şi care sînt foarte puţini. Eu am foarte mare încredere în cadrele didactice din România. În cadrul legislativ actual, mulţi dintre ei nu pot să-şi exprime potenţialul. Un exemplu clar, acel curriculum la dispoziţia profesorului. Materia este astfel gîndită la ora actuală încît 100% din timpul la clasă este necesar pentru acoperirea acelei materii. În noua lege, materia poate fi parcursă în 75% din timpul acordat clasei, în restul de 25% este inclusă acea flexibilitate de care au nevoie cadrele didactice pentru a face un învăţămînt remedial, dacă au o clasă slabă, sau un învăţămînt de performanţă, dacă au o clasă mai bună.

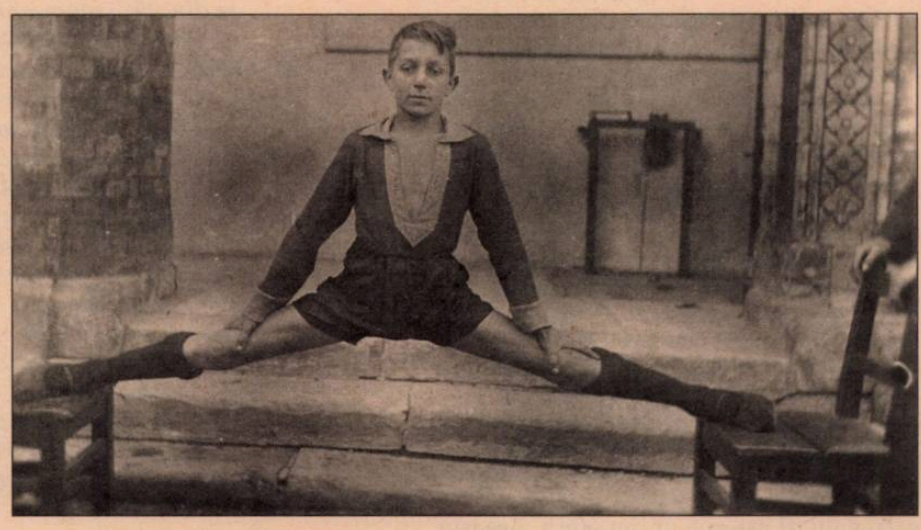

DIFERENŢIEREA UNIVERSITĂŢILOR

Art. 174 4) Universităţile se clasifică, pe baza evaluării programelor de studii şi a capacităţilor instituţionale, în 3 categorii: a) universităţi preponderent de educaţie; b) universităţi de educaţie şi cercetare ştiinţifică şi de creaţie artistică; c) universităţi de cercetare avansată şi educaţie. (5) Finanţarea din surse publice se va face diferenţiat pe categorii de universităţi şi în funcţie de poziţia în ierarhie a programelor de studii. (6) Statul finanţează programele de excelenţă în orice categorie de universităţi. Sînt finanţate din fonduri publice: programe de licenţă în universităţile menţionate la alin.(4), lit.a), programe de licenţă şi master în universităţile menţionate la alin.(4), lit.b.) şi programe de doctorat, master şi licenţă în universităţile menţionate la alin.(4), lit.c).

Trecem la învăţămîntul superior şi la ideea de asigurare a calităţii. Se propune clasificarea universităţilor în trei categorii, care ar urma să primească o finanţare diferenţiată. Ce schimbă asta faţă de sistemul actual?

Aş începe cu cuvintele rectorului, profesorului, ex-ministrului Marga, care spunea că trebuie să ne asumăm realitatea că sînt prea puţini studenţi şi prea multe universităţi. Spunea că este necesară o concentrare a resurselor pe misiuni specifice fiecărei universităţi. Practic, dăm posibilitatea fiecărei universităţi să se concentreze pe o anumită misiune, iar statul va finanţa în funcţie de această clasificare.

Ce înseamnă asta? Că o universitate care este în categoria celor de studii aprofundate ia per cap de student 10 lei, să spunem, în timp ce una care se opreşte la licenţă ia 7 lei?

Nu. Banii se vor da per program de studiu. Cele mai bune universităţi din categoria lor vor lua mai mult. Într-o primă etapă vom ierarhiza programele de studii, apoi vom clasifica universităţile într-una din cele trei categorii, iar finanţarea va fi făcută în funcţie de misiunea specifică şi de calitatea ei.

Deci stabiliţi cine în ce categorie intră, iar diferenţa de bani apare în interiorul categoriei. Adică o universitate din prima categorie va lua bani mai mulţi decît celelalte din aceeaşi categorie, dacă va performa mai bine.

Corect. Danemarca a trecut printr-un astfel de proces, cu rezultate pozitive.

Decizia asta se va lua pe ce criterii?

Performanţă. Un exemplu: procentajul de absolvenţi angajaţi în domeniul în care au studiat. Dacă acest procentaj este mare înseamnă că universitatea este racordată la piaţa muncii.

Aceste criterii vor fi stabilite de agenţiile de stat actuale?

Sau de alte agenţii europene acreditate. Aceste criterii pot fi stabilite în colaborare cu Ministerul Educaţiei. Criteriile trebuie să fie de *output*, adică ce iese din universitate. Franţa, Germania, Danemarca apelează la evaluatori străini, nu văd de ce noi am avea timiditatea de a face acest lucru.

(în continuare ministrul răspunde criticilor privitoare la îngrădirea autonomiei universitare)

Daniel Funeriu
este ministrul Educaţiei

Ajungem la un punct care a enervat foarte multă lume, numirea rectorilor, care ar trebui să se facă şi prin participarea unor personalităţi externe universităţii. De unde această idee?

La ora actuală rectorii sînt aleşi de Senatul universităţii. Diferite universităţi au diferite modalităţi de a alege Senatul. Intrăm într-o etapă în care rectorii devin mai importanţi. Vor trebui să închidă programele de studii neperformante şi să deschidă alte programe, care vor necesita o resursă umană pe care vor trebui să o recruteze cu mare atenţie. Vor trebui să renunţe la anumite practici curente în universităţile româneşti. Este necesară o conducere puternică, de tip corporatist. Pentru o cît mai mare democraţie internă, am propus ca Senatul universităţilor să fie ales în mod direct: profesorii – de către profesori, studenţii – de către studenţi. Senatul (în proporţie de 75% profesori, 25% studenţi) desemnează o comisie de alegere a rectorului, compusă din 50% membri ai universităţii şi 50% personalităţi externe universităţii. Această comisie se ocupă de concursul pentru postul de rector. Nu poate candida la postul de rector nici o persoană care nu a primit în prealabil avizul Senatului universitar. Senatul are obligaţia să transmită cel puţin două propuneri. Odată ales, rectorul este confirmat prin ordin al ministrului, aşa cum era şi pînă acum. Ministrul nu face altceva decît să verifice legalitatea procedurii, nu poate respinge un rector. Cred că este o mare şansă pentru universităţile din România posibilitatea de a avea în comisie personalităţi interne şi externe, membri în conducerile marilor universităţi mondiale, care vă asigur că ar veni să participe la aceste comisii.

Acesta este cel mai vehement criticat punct din lege: restrîngerea autonomiei universitare.

Dimpotrivă, această lege dă mult mai multă autonomie universităţilor.

Stabilirea unor reguli de către minister presupune o oarecare reglementare a universităţilor, chiar dacă regulile în sine sînt bune.

Stabilirea regulilor nu va însemna restrîngerea autonomiei. Revedeţi articolul

ALEGEREA RECTORULUI

Art.189 (1) Senatul universitar este compus din 75% personal didactic şi de cercetare şi din 25% reprezentanţi ai studenţilor. (4) Senatul stabileşte o comisie de selecţie şi de recrutare a rectorului formată, în proporţie de 50%, din membrii ai universităţii şi, în proporţie de 50%, din personalităţi ştiinţifice şi academice din afara universităţii, din ţară şi din străinătate. Această comisie conţine minimum 12 membri. De asemenea, Senatul elaborează şi aprobă metodologia de avizare, de selecţie şi de recrutare a rectorului.

113, care protejează explicit autonomia. Resping total această idee că autonomia este restrînsă.

De asta se plîng semnatarii unei scrisori deschise.

Ce scrisoare? *(îi ofer scrisoarea deschisă adresată de un grup de profesori de la Facultatea de Ştiinţe Politice – vedeţi articolul Ruxandrei Ivan. O citeşte murmurînd nemulţumit* – n. C.G.). Bun, să răspund scrisorii deschise. În primul rînd, se spune că legea a fost înaintată Parlamentului după o dezbatere publică nejustificat de scurtă. Pentru prima dată în România, o lege a avut un site propriu prin care a fost promovată şi explicată. Legea a fost discutată pe parcursul perioadei legale, pe nişte opţiuni majore care sînt discutate de trei ani de zile în societatea românească. Se axează pe Pactul Naţional pentru Educaţie, pe care-l respectă întru totul. Legea a fost discutată cu rectori, sindicate, toate organizaţiile relevante.

V-aţi aprins!

Nici una dintre afirmaţiile acestei scrisori nu conţine vreun citat din actuala lege, nu văd nici un argument. De pildă, această afirmaţie: „Refuzînd, în opoziţie cu practica europeană, şcolarizarea obligatorie pînă la vîrsta majoratului, proiectul abandonează o parte importantă a tinerilor români". De fapt, douăzeci şi una dintre ţările UE au învăţămînt obligatoriu pînă la vîrsta de 16 ani. Majoritatea ţărilor cu învăţămînt obligatoriu pînă la vîrsta majoratului au o rată de cuprindere în liceu mai mică decît cea a României. Majoritatea ţărilor care au învăţămînt obligatoriu sub vîrsta majoratului au o rată de cuprindere în liceu mai mare decît cea a României. Prin urmare, nu este nici o corelare între durata învăţămîntului obligatoriu şi rata de cuprindere în liceu, care în România este de 76%. Cînd nişte profesori universitari pretind într-o scrisoare deschisă lucruri care sînt factual false, acest lucru demonstrează că universităţile româneşti nu au fost suficient de atente cînd şi-au recrutat resursa umană.

După noua lege puteţi trimite ceva pe capul celor care vă enervează, cum ar fi semnatarii scrisorii?

Nu, dimpotrivă. Singurul mijloc al ministrului de a interveni este pe lege, art. 114 – răspunderea publică, art. 115 – mijloacele de intervenţie ale ministerului, cînd se constată nerespectarea răspunderii publice. Ministrul poate aplica doar o serie de acţiuni scrise clar acolo. Constatarea încălcării de către o instituţie a obligaţiilor legale se face de către Consiliul de Etică şi Management Universitar din care fac parte trei reprezentanţi numiţi de Consiliul Naţional al Rectorilor (care poate fi acuzat de multe lucruri, dar nu de subordonare faţă de ministru), trei reprezentanţi numiţi de minister, un reprezentant al ARACIS, un reprezentant al Consiliului de Finanţare al universităţilor şi un reprezentant al organizaţiilor studenţeşti. Deci constatarea ilegalităţilor dintr-o universitate se face de către un consiliu în care ministerul nu are nici pe departe o majoritate. Prin urmare, resping cu argumente concrete nişte acuzaţii false, tendenţioase şi fără date, făcute fie pe o interpretare incompletă a legii, fie pe nişte frici izvorîte din practici ale trecutului. Ceea ce această lege aduce nou este că noi nu construim viitorul prin prisma prejudecăţilor trecutului.

a consemnat Cristian GHINEA

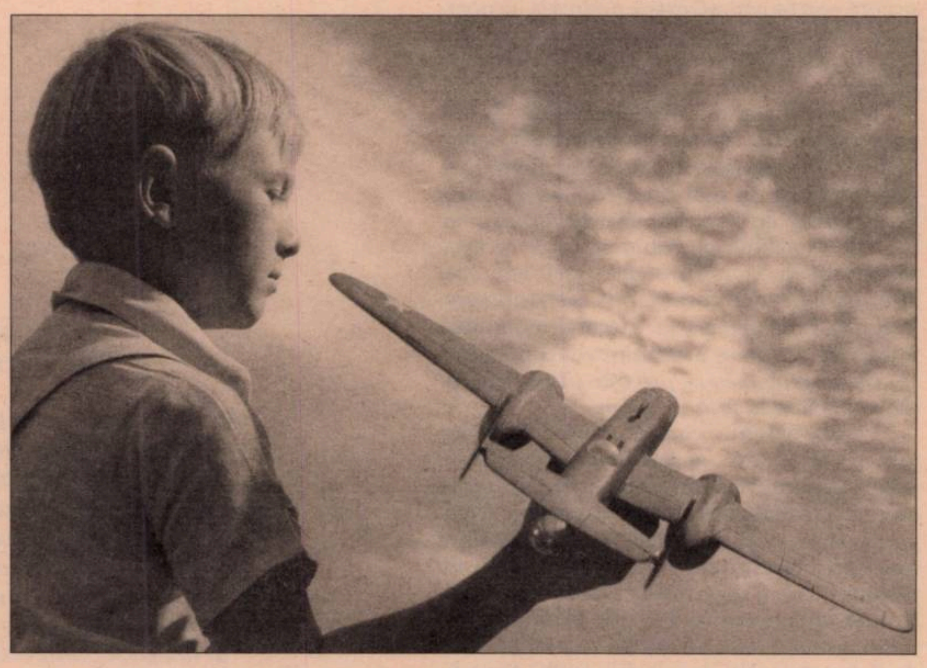

Ruxandra IVAN

Autonomia universitară și spiritul creator

În 1231, în urma unei greve care dura din 1229 la Universitatea din Paris, regele Ludovic al IX-lea cel Sfînt şi mama sa, Bianca de Castilia, au acceptat să ofere independenţă Universităţii, totul fiind consfinţit prin bula papală *Parens scientiarum*. Scînteia care declanşase conflictul dintre universitari şi autorităţi fusese una din eternele încăierări de stradă dintre studenţi, renumiţi pentru viaţa boemă, beţiile şi vagabondajul la care se dedau, şi orăşenii care nu mai tolerau asemenea încălcări ale orînduielilor citadine.

Asemenea ciocniri între studenţi şi orăşeni au avut loc în toate cele trei mari universităţi europene ale secolului al XIII-lea – Paris, Bologna şi Oxford. În urma tuturor, comunitatea universitară, unită în jurul celor acuzaţi – de ce să nu o recunoaştem, uneori pe bună dreptate – a avut cîştig de cauză. La Bologna, nemulţumirea universitarilor este mai ales legată de tentativele Comunei de a decide asupra conferirii gradelor universitare. Bula din 1231 este primul act oficial general de atestare a autonomiei universitare faţă de puterea politică. Această autonomie a fost cîştigată printr-o mişcare de emancipare a universitarilor – studenţi şi magiştri deopotrivă – atît faţă de autoritatea ecleziastică a episcopilor, cît şi faţă de cea laică, a regelui şi a nobililor.

Art. 190 (2) La concursul de ocupare a funcţiei de rector pot participa orice personalităţi ştiinţifice sau academice din ţară şi străinătate care, pe baza audierii în plenul Senatului universitar, au obţinut avizul de participare la concurs din partea acestuia. Senatul are obligaţia de a aviza minimum doi candidaţi. (3) a) Rectorul confirmat de ministru, pe baza consultării Senatului, îşi numeşte prorectorii.

De atunci, principiul de guvernare colegială a treburilor universităţii a stat la baza organizării acestora în întreaga tradiţie occidentală. El este reafirmat în primul articol al unei declaraţii iniţiate de 80 de universităţi europene: *Magna Charta Universitarum,* semnată la Bologna în 1988. Carta are acum 668 de universităţi semnatare, dintre care 15 din România.

Ce înseamnă autonomia universitară azi? Ca Universitatea să poată decide, în Senat, asupra programelor de studii şi a direcţiilor de cercetare. Ca rectorii şi decanii să fie aleşi de corpul profesorilor şi al studenţilor. Ca procedurile de admitere a studenţilor şi de selecţie a cadrelor să fie decise de Senat şi de Consiliile facultăţilor. Şi, nu în ultimul rînd, libertatea de administrare a finanţelor proprii. Toate aceste principii sînt esenţiale pentru menţinerea rolului social al Universităţii – acela de a produce cunoaştere în mod independent faţă de cerinţele structural partizane ale puterii politice.

Or, proiectul Legii Educaţiei Naţionale, aflat în dezbatere publică doar cîteva zile (şi asta pentru reformarea radicală a întregului sistem, atît în componenta preuniversitară, cît şi în cea universitară!) şi pe punctul de a fi trecut prin Parlament, reglementează atent toate aceste domenii.

Art. 108 spune că Ministerul „controlează modul în care Universităţile îşi exercită autonomia universitară". Art. 112 prevede posibilitatea revocării rectorilor de către ministru. Guvernul poate înfiinţa şi desfiinţa facultăţi, conform art. 119, peste capul Senatului universităţii. Dar poate şi opta ce universităţi vor obţine finanţare privilegiată pentru programe de studii „de interes naţional" – expresie invocată ori de cîte ori un politician rămîne fără argumente, deschizînd astfel calea competiţiei între universităţi pentru a beneficia de favorurile Guvernului.

Aceasta este doar una dintre problemele grave ale proiectului de lege pe cale de a fi aprobat. O problemă poate şi mai gravă este aceea a viziunii generale pe care o transmite asupra modului de structurare a întregului sistem, gîndit într-o logică antreprenorială, în care universitatea se organizează ca o întreprindere prestatoare de servicii. Or, universitatea este mult mai mult decît atît. Ea este locul privilegiat al naşterii funcţiei critice în societate, al spiritului creator neîncadrat nici de cerinţele politicii, nici de cele ale pieţei.

Ruxandra Ivan *este doctor în ştiinţe politice al Universităţii Libere din Bruxelles şi lector la Facultatea de Ştiinţe Politice a universităţii. Acest text este parte a unei reflecţii începute împreună cu un grup de colegi de la Facultatea de Ştiinţe Politice, şi care s-a materializat printr-o scrisoare deschisă de protest împotriva proiectului de Lege a Educaţiei Naţionale (vedeţi răspunsurile ministrului Daniel Funeriu pe marginea acestei scrisori în interviul de mai sus).*

Marian STAȘ

Copacii, cum-necum. Și pădurea?!...

reflecții despre Legea educației naționale: proces și rezultat

Argumentul titlului. Conotaţia trimite la proverbul care, într-o variantă din limba română, spune: *Nu vede pădurea din cauza copacilor*. Există şi o formulare aproape identică, în engleză: *Can't see the forest for the trees*. În franceză, proverbul sună mai nuanţat – *c'est l'arbre qui* cache *la forêt*. Mesajul simbolic este similar în toate enunţurile: focalizarea excesivă pe unul sau altul dintre detaliile proiectului în cauză *(copacii)* poartă cu sine riscul pierderii din vedere a arhitecturii sale de ansamblu *(pădurea)*. Dincolo de simbolistică, incapacitatea de a „vedea pădurea" înseamnă deficit de leadership.

Ca o paranteză culturală, eterna şi fascinanta noastră tradiţie de a ridiculiza – de multe ori, ieftin, fără bază – a produs şi următoarea versiune a enunţului: *omul prost* nu vede pădurea din cauza copacilor. Aha! Iată!... Am căutat, dar n-am găsit o formă echivalentă a *acestui* enunţ, în nici o altă limbă.

Aşa cum am menţionat în repetate rînduri, în opinia mea Educaţia este, de departe, proiectul public numărul 1 în România în următorii 10-20 de ani. Miza istorică este succesul sau eşecul României în condiţiile generate de dobîndirea, la 1 ianuarie 2007, a statutului de ţară membră a Uniunii Europene, iar focalizarea complexă şi de lungă durată a ţării noastre pe transformarea profundă a Educaţiei pe toate palierele sale, într-o manieră fără precedent pînă în acest moment – incomparabilă cu oricare dintre schimbările ori corecţiile din zona publică la care sîntem martori – reprezintă condiţia critică de succes sau eşec a noii Românii europene.

Legea educației naționale: proces de nota 9,50, rezultat de nota 6,99. Deocamdată...

În toamna lui 2004, şi eu am deschis o conversaţie publică despre nevoia urgentă a transformării de sistem a educaţiei, publicînd un text cu titlul „Şcoala pe bune". Prin „şcoală pe bune" înţeleg un sistem educaţional autentic, adică un sistem care cultivă valori, „foloseşte" şi „place" (în sensurile cele mai largi ale acestor verbe). Tocmai de aceea, cu mult interes profesional, am urmărit foarte atent (şi, cît am putut, am fost parte din) procesul generat prin înfiinţarea, la 19 ianuarie 2007, a Comisiei Prezidenţiale pentru Analiza şi Elaborarea Politicilor din domeniile educaţiei şi cercetării, care a marcat, în fapt, asumarea „la vîrf", la nivelul şefului statului, a transformării şcolii ca sistem. Construit solid, riguros, sistemic, cu expertiză, viziune şi leadership adevărate, acest proces a produs rezultate de referinţă: 12 iulie 2007 – diagnoza (raportul „România educaţiei, România cercetării"); 5 martie 2008 – asumarea politică (semnarea Pactului Naţional pentru Educaţie); 24 octombrie 2008 – emiterea, de către Comisia condusă de profesorul Miclea, a strategiei construite pe baza Pactului... („Educaţia şi Cercetarea pentru societatea cunoaşterii"); 30 aprilie 2009 – finalizarea şi transferul către Guvern a propunerilor pe care Comisia prezidenţială le-a făcut cu privire la îmbunătăţirea legislaţiei în educaţie (fundamentarea demersului legislativ şi opţiunile majore privind învăţămîntul preuniversitar, cel superior şi educaţia permanentă). Consider că orice poate fi contestat acestui proces, numai riguroasa sa soliditate şi coerenţă, nu. De aceea, în cunoştinţă de cauză, i-am acordat nota 9,50.

Şi a fost 12 aprilie 2010. Guvernul a adoptat Legea educaţiei naţionale (rezultat datorat, în proporţie determinantă, procesului descris anterior), şi a transmis textul la Parlament. În special datorită prezenţei în text a curajosului aliniat (3) al art. 17 („La cerere, în locul orei de religie, elevii pot urma cursuri de istoria religiilor, istoria culturii şi artelor sau alte cursuri utile în formarea comportamentului etic, social sau comunitar.") şi a aliniatului (3) al art. 20 („Absolvenţii clasei a X-a pot urma programul de diplomă al Bacalaureatului Internaţional, în conformitate cu metodologia Organizaţiei Bacalaureatului Internaţional, cu asumarea costurilor corespunzătoare. Diploma obţinută în urma promovării Bacalaureatului Internaţional este recunoscută şi conferă aceleaşi drepturi cu diploma obţinută în urma promovării examenului naţional de bacalaureat."), am acordat textului nota 7,25. Aceste enunţuri schimbă cu adevărat paradigma educaţiei. Şi m-am bucurat enorm – de pildă, pentru faptul că, prin aliniatul (3), art. 17 a dat, în opinia mea, o soluţie în inspirată rezonanţă cu prevederile Recomandării 1720 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei (document adoptat la 4 octombrie 2005) privind relaţia dintre educaţie şi religie în spaţiul educaţional european.

Şi a fost 28 aprilie 2010. Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a adresat o scrisoare preşedintelui Camerei Deputaţilor, în care îşi exprimă „surprinderea şi îngrijorarea" privind, în principal, aliniatul (3) al art. 17, menţionat mai sus, precum şi alte aspecte privind predarea religiei în şcoli. Acum, procesul legislativ parlamentar este în plină desfăşurare – urmează să luăm act, în scurt timp, de produsul final. În cazul în care Parlamentul României decide scoaterea acestui aliniat din textul adoptat de Guvernul României, eu pornesc conversaţia despre forţa transformaţională a Legii educaţiei naţionale de la nota 6,99.

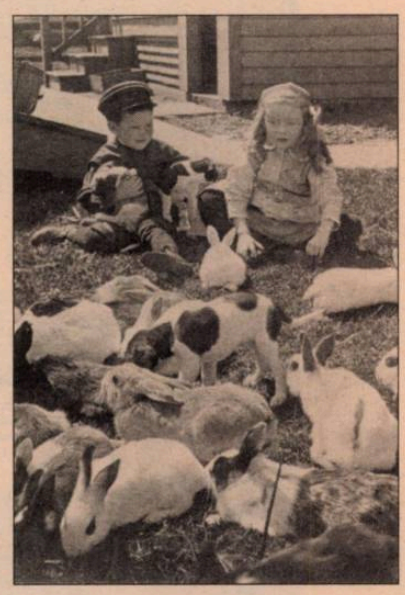

CONTRACTUL EDUCAȚIONAL

Art. 75 (1) Unităţile de învăţământ încheie cu părinţii, în momentul înmatriculării antepreşcolarilor, respectiv a preşcolarilor sau a elevilor, un contract educaţional, în care sînt înscrise drepturile şi obligaţiile reciproce ale părţilor. Contractul educaţional-tip este aprobat prin Ordin al Ministrului Educaţiei, Cercetării, Tineretului şi Sportului şi este particularizat, la nivelul fiecărei unităţi de învăţământ, prin decizia Consiliului de Administraţie.

De ce 6,99, și nu 9,50?

Sau, de ce nu chiar 10? Pentru că legea, acum, nu demonstrează suficient curaj de a schimba paradigma, valorificînd total asumarea prezidenţială a procesului şi punînd în fapt, decisiv, pînă la ultima silabă, Pactul Naţional pentru Educaţie, asumat, şi el, politic. Cum măsurăm distanţa de la 6,99 la 9,50? Iată, de exemplu, cîteva teme importante ale transformării de sistem care încă îşi aşteaptă soluţiile legislative:

- Punerea în fapt a unui model curajos de descentralizare curriculară autentică, care să ofere elevilor posibilitatea de a învăţa să opteze, să decidă şi să-şi asume consecinţele deciziilor proprii.
- O autonomie preuniversitară inteligent gestionată, dar reală şi curajoasă, conferită liceelor de elită ale ţării (de pildă, celor care au constituit Alianţa Colegiilor Centenare).
- Nevoia redefinirii unei relaţii autentic moderne, deschise, europene între educaţia de stat şi predarea religiei în învăţământul preuniversitar.
- Punerea în funcţiune a pieţei libere a furnizorilor de inspecţie şcolară şi instituţională în învăţământul preuniversitar.
- Punerea în funcţiune a unei strategii de dezvoltare a resursei umane centrate pe conceptul carierei didactice.
- Conectarea autentică a învăţământului superior la cerinţele locale, regionale şi globale ale pieţei muncii prin alocarea, a unui număr de pînă la 20% din totalul locurilor din Senate, reprezentanţilor celor mai puternice companii şi corporaţii ce-şi au sedii în marile centre universitare (aici, situaţia este chiar hilară: în prezent, această legătură organică între universităţi şi mediul de afaceri este, pur şi simplu, complet ignorată – în formularea actuală, art. 189 prevede 75% personal didactic şi de cercetare şi 25% studenţi; o variantă poate fi: 60% profesori; 25% studenţi; 15% preşedinţi ori manageri generali de corporaţii multinaţionale etc.).

***Marian Staș** este președintele Fundației CODECS pentru Leadership. Are un masterat în administrație publică obținut la Harvard Kennedy School.*

PUBLICITATE

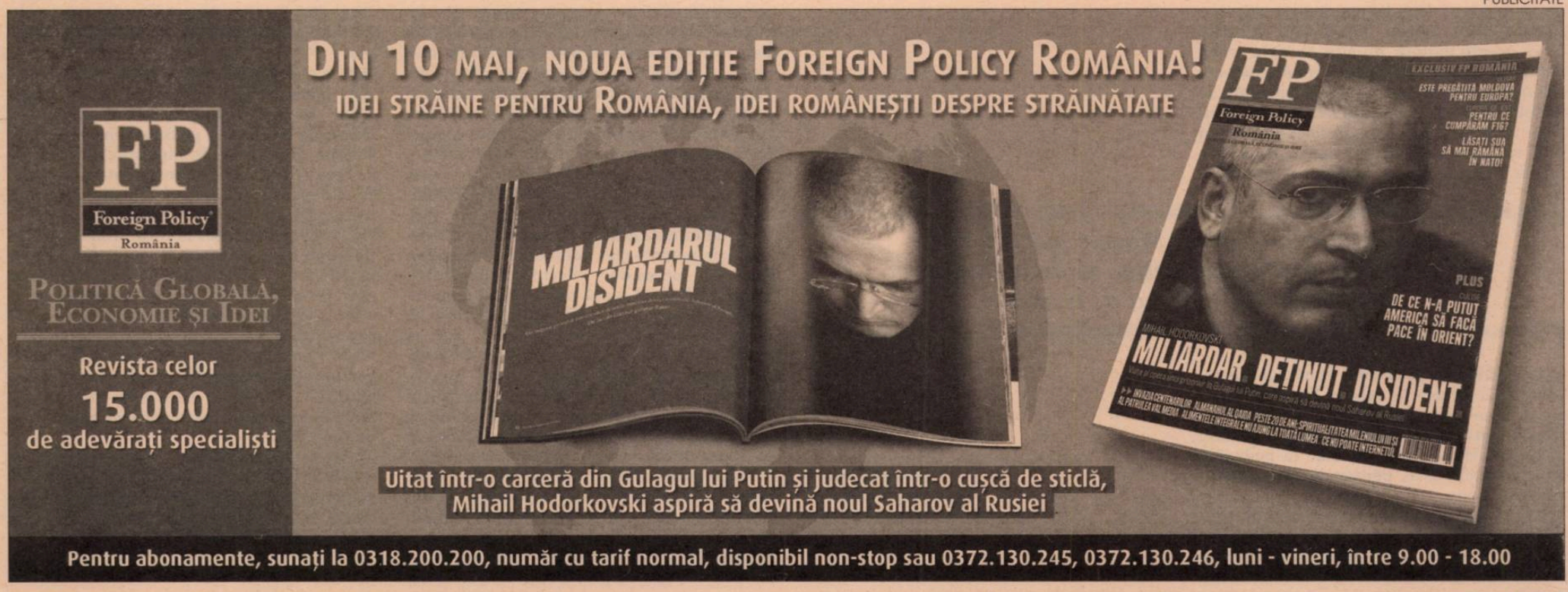

Sever VOINESCU

Închiderea minții României

„Tout est bien, sortant des mains de l'Auteur des choses; tout dégénère entre les mains de l'homme."

Émile ou de l'education, Rousseau

Titlul acestui text modest trimite, poate neîndemînatic, dar direct, la faimoasa carte a lui Alan Bloom *(The closing of the American mind,* 1987; în versiune românească, *Criza spiritului american*, Humanitas, 2006). Diagnosticul pe care Bloom îl punea sistemului american de învăţămînt în anii '80 se potriveşte sistemului nostru actual, deşi peisajul în ansamblu şi în detalii este, evident, diferit. Principal, însă, cred că sîntem în acelaşi tip de eroare. Implicîndu-mă ca parlamentar în problemele sistemului nostru de educaţie şi studiind atent proiectul Legii Educaţiei Naţionale, care se dezbate în Cameră chiar în aceste zile, îmi dau seama că noi, acum, ca şi ei, atunci, încercăm o mare *deschidere* şi, de fapt, vom obţine o mare *închidere*. Prin reforma pe care Par-lamentul o are acum pe masă spre decizie în forma noii Legi a Educaţiei Naţionale, se *deschide* neîndoielnic sistemul ca atare, dar se *închid,* foarte probabil, mintea şi sufletul elevului. Iar

Sînt în curs de dispariţie, dacă nu au şi dispărut deja, latina, logica, retorica, muzica şi nici măcar filozofia nu se simte bine.

cauzele, în mare, nu sînt foarte diferite de ceea ce semnala Bloom în binecunoscuta-i carte.

Două dinte ideile care stau la baza actualei reforme în educaţie sînt bune în sine, dar, prin aplicare rigidă, produc efecte negative – produc, de fapt, *închiderea* despre care vorbeam mai sus. Mă refer la principiul relevanţei învăţămîntului şi la ideea reducerii numărului de ore, în pandant cu cea a uşurării ghiozdanului. Aceste două idei, aplicate riguros, fără nuanţe şi fără perspectivă, duc la rateul întîlnirii cu marea cultură, cu „marile cărţi" şi la ignorarea eticii. Defectul reformei educaţiei noastre este acela că ignoră iresponsabil miza etică a educaţiei, fiind preocupată de reducerea numărului de ore şi de uşurarea ghiozdanului. Adoptîndu-se rigid principiul relevanţei dimpreună cu restrîngerea numărului de ore, se va diminua studiul în domeniul umanist. Sînt în curs de dispariţie, dacă nu au şi dispărut deja, latina, logica, retorica, muzica şi nici măcar filozofia nu se simte bine. Aceste materii nu sînt, desigur, relevante. „Defectul" materiilor umaniste este acela că par a nu avea o valoare imediată de întrebuinţare. Matematica sau fizica contribuie mult mai relevant la formarea unui bun inginer de poduri, decît etica sau latina. Piaţa muncii cere ingineri, computeriști, medici sau manageri. Umanioarele nu satisfac acest gen de cerere. Un elev încercat de lene sau vreun părinte nu foarte antrenat cultural ar putea susţine explicabil aşa ceva. Dar să aud asta de la pedagogi sau profesori este, pentru mine, cu totul surprinzător.

Şcoala devine liberă. Marele pericol este că şcoala se eliberează, astfel, şi de obligaţia ei fundamentală: aceea de a educa.

Sever Voinescu
este deputat din partea Partidului Democrat Liberal.

De foarte mulţi ani, sistemul de educaţie din România ignoră etica. Din curriculă, dintre problemele pe care elevul este antrenat să le gîndească, din orice abordare a relaţiilor umane pe care le subîntinde actul educaţional. După anii comunismului, în care Dumnezeu fusese alungat din şcoli şi regulile şcolii erau făcute în laboratoarele de propagandă ale partidului unic, şcoala românească a avut şi are în continuare marea şansă a eliberării. Treptat, în anii din urmă şi, decisiv, prin sistemul propus de actualul proiect de lege, şcoala se concentrează pe elev, este anume structurată pentru elev şi nu are în vedere nici un alt interes decît cel al elevului. Asta înseamnă, în primul rînd, dascăli buni, dar şi comunităţi locale implicate şi părinţi responsabilizaţi. Prin asta, şcoala devine liberă. Marele pericol este că şcoala se eliberează, astfel, şi de obligaţia ei fundamentală: aceea de *a educa*. Şcoala este abil împinsă spre performanţă cuantificabilă – cîţi absolvenţi intră la facultate, cîte premii obţine la olimpiade, cîţi elevi atrage, cu ce medii se absolvă etc. Numai că, în opinia mea, marea performanţă a şcolii nu e deloc cuantificabilă. Cîte caractere a produs, cîte suflete a modelat, cîtă înţelepciune a inoculat – aşa ceva nimeni nu poate măsura vreodată. Aşadar, acestui sistem îi lipseşte preocuparea pentru cultivarea sufletului şi pentru antrenarea minţii în exerciţiul mînuirii abstracţiunilor sufletului.

Racordînd sistemul nostru de educaţie la cel european, această lege impune şcolii să formeze competenţe şi nu să asedieze cu informaţii şi date. Mai exact, nu cantitatea şi diversitatea informaţiei, care se poate revărsa peste capul şcolarului, contează, ci ceea ce este învăţat să facă şi ceea ce poate el să facă în societate după ce termină şcoala. Asta înseamnă că educaţia trebuie să ţină cont de preocupările şi de înzestrările sale, imediat după ce se realizează instruirea generală. În acest cadru, al formării generale, se spune că şcoala trebuie să dezvolte opt categorii de competenţe. Nici una nu se referă la competenţe etice (prin competenţe etice înţeleg capacitatea tînărului de a evalua în termenii eticii tot ceea ce se întîmplă în jur, tot ceea ce face, i se face sau are de gînd să facă).

Un ghiozdan uşor înseamnă un ghiozdan în care marile cărţi nu mai au loc.

Există doar aproximaţii. În recomandarea europeană care enumeră aceste competenţe, cele care ar putea avea o anumită rezonanţă etică se cheamă „competenţe sociale şi civice". Raportul Miclea a preferat în loc o formulă ceva mai potrivită, dar tot ambiguă: „Competenţe axiologice sau de valorizare (necesare pentru participarea activă şi responsabilă la viaţa socială)". În fine, textul actualului proiect de lege propune exact formula recomandării europene: „competenţe sociale şi civice". Nici măcar la nivelul principiilor declarate nu se vorbeşte explicit despre formarea unei competenţe etice, care pare neimportantă, în comparaţie cu celelalte competenţe clar enumerate: aceea de a comunica, aceea de a folosi tehnologia digitală etc. Evident, dacă nici la nivel de principiu nu acordăm atenţie acestui subiect, ar fi naiv să ne aşteptăm de la textul legii să manifeste o atenţie specială dedicată acestui aspect al formării. Avem, aşadar, un proiect de reformă amplu, de mare magnitudine, cel mai profund proiect de reformă pe care învăţămîntul românesc l-a cunoscut de la Spiru Haret încoace, care nu acordă nici o însemnătate dimensiunii etice a educaţiei. Sîntem preocupaţi să asigurăm elevilor abilităţile necesare mişcării pe piaţa muncii secolului XXI, să le dezvoltăm spiritul antreprenorial, să le dezvoltăm reflexele traiului într-un spaţiu pluricultural, să-i obişnuim cu libertatea politică şi cu diversitatea religioasă. Dar nu părem deloc preocupaţi de dezvoltarea obişnuinţei de a evalua etic ceea ce se întîmplă în jur şi nici de a le dezvolta conştiinţa conţinutului moral al oricărui gest social.

De mulţi ani, face unanimitate printre politicieni şi cetăţeni discursul catastrofic despre starea morală a naţiunii. Toţi sîntem de acord că, pe lîngă defectele economice sau politice care par intrinseci României de azi, degringolada morală este cea mai periculoasă. O soţietate fără prinţipuri carevasăzică nu le are, dom'le! În particular, cu oarecare regularitate, presa relatează lucruri îngrijorătoare despre climatul moral din unele şcoli. Aflăm nu doar despre elevi violenţi sau exhibiţionişti, dar şi despre un sistem pervers de meditaţii şi de corupţie prin meditaţii, care este instaurat cu putere de cutumă în şcolile noastre. Cînd avem un asemenea caz pe prima pagină, ne indignăm imediat. Cînd avem în faţă un proiect nou de Lege a Educaţiei Naţionale, uităm indignarea.

Printre altele, etica te învaţă şi cum anume să gestionezi memoria. Uitarea şi neuitarea sînt nu doar fenomene ale creierului, ci şi fenomene ale voinţei. Uităm, de pildă, că şcoala noastră stă pe o tradiţie îndelungată, că şcoala pe care s-a clădit civilizaţia euro-atlantică de astăzi, de la Akademia platoniciană încoace, a fost o şcoală în care exerciţiul reflecţiei etice a avut un rol central. Ne întrebăm, deznădăjduiţi, de ce atît de mulţi băieţi ies din şcoală vrînd să fie ca Gigi Becali, şi atît de multe fete ies din şcoală vrînd să fie ca Moni Columbeanu. Ne căinăm că lipsesc modelele, că nu se mai practică criteriul, că vocea legii morale din noi nu se mai aude. Şi rămînem, cu aer mofluz, în căinare.

Între 10 şi 18 ani se forjează raportarea omului la sex şi la bani. Fără exerciţiul reflecţiei etice, se pierde marea miză a acestora, adică dragostea şi bunăstarea. Tot la acea vîrstă, se consumă primele experienţe – determinante pentru tot restul vieţii, cum spun psihologii – ale puterii. Se exercită puterea şi se simte presiunea ei. Cum anume decantează tînărul aceste experienţe ţine de hazard. Nimeni nu vorbeşte cu el despre asta. Nimeni nu-l provoacă la un timp al gîndirii despre ceea ce i se întîmplă.

Un ghiozdan uşor, pe de altă parte, înseamnă un ghiozdan în care marile cărţi nu mai au loc. Elevii nu vor frecventa pe Homer, pe Shakespeare sau pe Goethe, ci vor avea în ghiozdan cîte o foaie cu ceea ce spun alţii că se găseşte în Homer, Shakespeare şi Goethe. Va dispărea, cu asta, preţuirea pentru capodoperă şi experienţa de a fi copleşit la întîlnirea cu giganţii umanităţii. Va dispărea respectul pentru marile fapte, pentru marile creaţii, pentru eroi. Iar o şcoală la care nu se învaţă complicata şi demna îndeletnicire a respectului este, cred, o şcoală care ratează. Nu degeaba în *Provincia pedagogică* goetheiană respectul este considerat temeiul oricărei bune educaţii. Să educi respectul – spre care natura umană nu este deloc înclinată – este marea miză.

Mi-e teamă, aşadar, că vom construi o şcoală în care minţile şi sufletele elevilor se vor *închide* pe măsură ce se vor *deschide,* generos, şansele lor pe piaţa muncii.

Arhiepiscopul Chrysostomos de Etna, California

Importanţa crucială a insignifianţei

„Nu faceţi nimic din duh de ceartă, nici din mărire deşartă, ci cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decît pe el însuşi. Să nu caute nimeni numai ale sale, ci fiecare şi ale altuia.“ (Filipeni, 2:3-4)

Am cunoscut un număr de oameni importanţi sau binecunoscuţi – mulţi dintre ei, dar nu exclusiv, cărturari şi universitari – şi, fără s-o merit, m-am bucurat în viaţă de oportunităţi care m-au uluit. Niciodată nu am deţinut eu însumi o poziţie de mare ţinută şi nici nu m-am bucurat de aclamaţiile altora. Cu toate acestea, ca fiecare, am avut destule dăţi cînd a trebuit să rezist dorinţei păcătoase de a deveni cineva de seamă, sau fantazia de a mă imagina cumva important pe baza spuselor celor pe care i-am întîlnit, datorită misterioasei bogăţii ori a inexplicabilei diversităţi a experienţelor mele de viaţă.

Cînd îmi investighez propria psihologie cu necruţătoare obiectivitate şi cu onestitate, văd – prin prisma propriei slăbiciuni – înţelepciunea cea limpede a mai sus-menţionatului citat din Sf. Apostol Pavel. Dacă ne centrăm atenţia pe importanţa celorlalţi, uitînd propriile tentaţii şi propria îmbunătăţire, putem acta în afara gloriei celei deşarte şi, fără egoism, putem evada dincolo de mîndrie şi de păcatul centrării pe sine. Astfel, putem împlini ceea ce, altfel, este imposibil în această viaţă.

Într-adevăr, în cotidian şi, firește, în viaţa duhovnicească, nimic nu este mai de folos pentru succes şi fericire, ori pentru transformare spirituală şi restaurarea omului, decît realizarea insignifianţei noastre: cît de decăzuţi sîntem din pricina păcatelor şi imperfecţiunilor pe care trebuie să le regretăm, firește, devreme ce ne aneantizează. Mîntuirea, aşa cum ne învaţă Sfînta Scriptură şi tradiţia patristică, vine către cei ce, văzînd propria lor neimportanţă, sînt în stare să transfere importanţă altora şi, astfel, servindu-i pe cei astfel văzuţi drept superiori lor, exultă în propria-le umilinţă. Astfel, se mîntuie pre sine prin iubire pentru fraţii şi surorile lor, eliberîndu-se de egoism şi mîndrie interioară, de vreme ce acestea două sînt adevăraţi inamici ai restituirii omului căzut către statutul pierdut de fii ai Domnului.

Lăsînd deoparte aceste cîştiguri superioare, o realizare şi o creştere întru propria noastră insignifianţă schimbă lumea în care trăim, în chipuri simple, dar semnificative. Aceasta este mai cu seamă adevărat în viaţa Bisericii. În loc de învăţători, devenim învăţăcei. Şi, fiind învăţăcei, dobîndim cunoaştere adevărată, trecînd celorlalţi fructele acelei noi cunoaşteri. În această transmitere, devenim slujitori, atribuindu-I Lui, şi extrăgînd din Hristos Însuşi, toate cîte le predăm. Învăţăm pe alţii deci, nu ca profesori, ci ca slujitori ai Învăţătorului.

Un sens al propriei importanţe

Astăzi, din nefericire, putem vedea o tendinţă aproape universală printre cei ce au încă a învăţa noţiuni elementare despre credinţă, şi care sînt decenii depărtare de maturitatea spirituală. În ce constă tendinţa aceasta? Ei cultivă în sine un sens al propriei importanţe, zbătîndu-se prosteşte să devină importanţi: profesori fără cunoaştere şi experţi fără experienţă. Mai înainte de a fi trăit în credinţă, atari oameni „importanţi“ încep să citească (şi, dacă pot, să scrie) cărţi, căutînd recunoaştere, publicitîndu-şi „cunoaşterea“, instaurîndu-se drept critici ai Credinţei. Să recunoaştem, unii dintre ei (dar puţini de tot, ca să fim sinceri pînă la capăt) sînt educaţi şi isteţi; cu toate acestea, nu sînt teodidacţi (i.e. educaţi de Domnul). Mai cu seamă de cînd cu Internetul, a apărut o generaţie de diletanţi într-ale cărturăriei şi de farseuri asini, formaţi în lumea profană de către parascovenii precum Wikipedia şi, în lumea cunoaşterii ortodoxe, de OrthodoxWiki. Aceste surse dubioase, amestecînd cunoaşterea cu rumori şi bîrfe, ba chiar, în unele cazuri, de-a dreptul cu prostii pasate drept comentariu cărturăresc, sînt înrădăcinate în şi derivă din noţiunea potrivit căreia opinia şi gîndirea orişicui sînt purtătoare de semnificaţie şi expertiza este domeniul celui mai vocal. Sînt recunoscuţi drept autorităţi unii care nici nu studiază, nici nu lucrează. Au, deci, timp să-şi plimbe opiniile personale pe platforma mondială cea mai amplă pentru promovarea a orice, de la viziunea genuină la idioţenie.

Mai înainte ca lunatecii aceştia să-şi fi apropriat Internetul, aroganţa şi autopromovarea erau considerate sociopate în origine şi manifestări, de nu cumva o trăsătură a unei psihopatii, de-a dreptul. În lumea academică, cei mai cunoscuţi gînditori şi savanţi nu se autoproclamau ca experţi, ci, dimpotrivă, se simţeau stînjeniţi cînd le era atribuită o atare expertiză. Cele mai rafinate minţi, pe care le-am întîlnit în viaţa mea, îngînau, cu toatele, mantra universală a adevăratului savant: „Cu cît învăţ mai mult, cu atît sînt mai conştient de cît de puţine ştiu“.

Aroganţa mediocrităţii

Dusă e învăţătura pioasă, care este astăzi luată în derîdere ca muncă a celor doar pe jumătate inteligenţi. Aroganţa mediocrităţii, impunînd standardele cărturăreşti, a pavat calea aşa-zisei teologii non-pioase. În fiecare din aceste instanţe, cînd nu este corect politic să chestionezi IQ-ul şi abilităţile reale ale experţilor de astăzi, am îngăduit importanţei de sine şi autopromovării să ocupe purulent şi fără sens, dar pretins-important, locul a cam tot ce se vede azi în media, în lumea academică, în scriitura religioasă teologică, dar şi de popularizare.

Citesc, de pildă, cărţi despre Ortodoxie care sînt lăudate drept texte noi şi, vezi bine, definitive, cînd ele nu sînt decît afirmaţii compromise, făcute de către indivizi ce-şi doresc să fie importanţi, căutînd cu disperare faimă lumească şi atenţie. În sine, atari lucrări nu au absolut nici o importanţă. Nu transmit nimic substanţial şi le lipseşte singurul lucru necesar: o conştiinţă a cît de importantă este insignifianţa celor ce scriu în spiritul şi în numele Învăţătorului, de dragul celorlalţi.

În serviciul lui Hristos şi al Ortodoxiei, trebuie să căutăm neimportanţa a tot ceea ce facem; să găsim relevanţă în neînsemnătatea noastră în lumea influenţei şi a autorităţii religioase; să găsim importanţa proprie în această ştergere de sine şi în kenoza spirituală prin umilitate, supunere, ispăşire şi iubire de aproapele; în fine, să predăm în felurite chipuri de natură să nu umbrească pe Învăţătorul, să instruiască fără a oblitera importanţa Sfinţilor Părinţi, şi să studieze ca unii care nu ştiu nimic, iar nu ca aceia a căror evidentă ignoranţă am pus-o în lumină mai devreme (căci prostul se poate îndoi, în vreme ce omul înţelept ştie cum să creadă). Şi, în această venire la credinţă, aşa cum am argumentat, trebuie să avem dinaintea noastră o conştiinţă constantă şi inexorabilă a importanţei de netăgăduit a insignifianţei noastre.

traducere de Augustin IOAN

PUBLICITATE

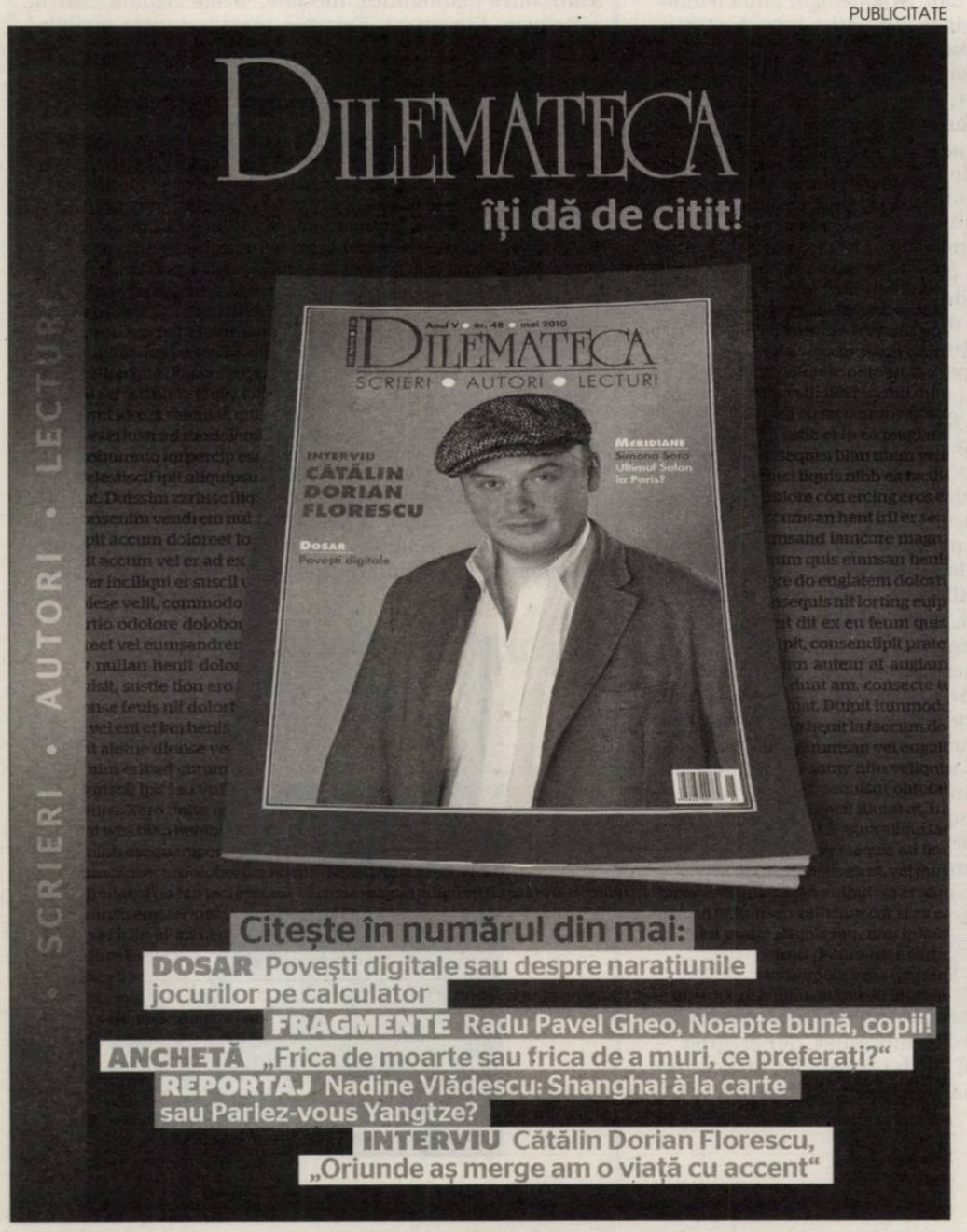

PUBLICITATE

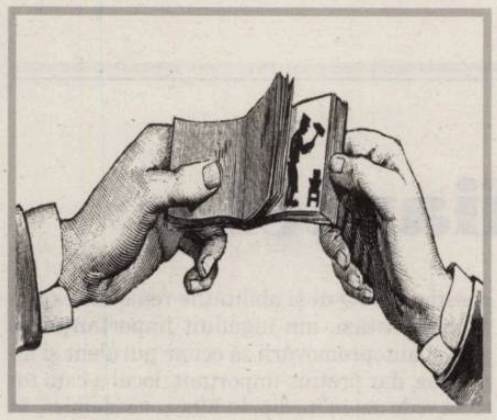

Marius CHIVU

feed**book**

Golanul e un poem

● **Stoian G. Bogdan, *Chipurile*, Editura Cartea Românească, 2009.**

Spre regretul meu, întîmplarea face că ajung să scriu abia acum despre cel mai bun şi mai original debut în poezie nu doar din 2009, dar din ultimii ani. Din fericire, volumul lui Stoian G. Bogdan – pe care, prin impactul receptării şi prin prospeţimea limbajului, îl asemăn debutului în proză al lui Sorin Stoica cu *Povestiri cu înjurături* – a avut parte de cronici de întîmpinare pe măsură şi s-au rostit, pînă acum, nume dintre cele mai măgulitoare (dar totodată şi amestecate): de la Villon şi Boris Vian, pînă la Mircea Dinescu şi Marius Ianuş sau Mihai Mărgineanu. Cu toate astea şi, mai ales, prin comparaţie cu alte cărţi de poezie ale cvasi/post-douămiiştilor publicaţi în ultimii ani, impresia de naturaleţe şi de inedit rămîne intactă.

Alcătuind un fel de tipologie personală a „chipurilor" delincvente, volumul este, tematic şi stilistic, un portret de grup cu „bagabonzi" şi orfani, criminali şi puşcăriaşi, cartofori, dealeri, stripteuze şi curve, beţivi, sinucigaşi şi nebuni – adevărat tablou de familie şi de prieteni cu rataţi, nelegiuiţi şi morţi. Precum un Arghezi urban cu o poetică hip-hop, SGB adună în poemele sale portretele şi poveştile unei umanităţi damnate, dar nu şi lipsite de demnitate, umilite de viaţă, dar deloc umile în faţa morţii, o galerie de personaje pestriţe şi eroice în conflict deopotrivă cu propriul destin (care „mai face mişto uneori") şi cu legile altora, trăind la limită ca singură opţiune existenţială, personaje distruse şi eşuate, tot încercînd să-şi facă un rost, în morţi violente sau, şi mai rău, cu minţile rătăcite pe străzi sau prin ospicii: „Au bătut-o cu cardurile în cap / pînă la leşin. / de-atunci viaţa ei e ca o nesfîrşită plimbare / în vagoanele unui tren gata să deraieze / fiindcă o dată la cinşpe minute îşi pierde minţile... / Cît sînt eu de canibal / era să-mi scape o lacrimă / cînd am văzut-o izbindu-şi capul / în geamurile unei şaormerii / de parcă-n locul pieptului de pui / s-ar fi perpelit un înger..." („Jairica").

„Scîrba de viaţă", „viaţa întoarsă pe dos", „viaţa neagră-n cerul gurii" îşi desfăşoară ritualurile de supunere pe stradă, în puşcărie sau în sanatoriu, oferind la discreţie mizerie, singurătate şi ratare. Poemele narative ale lui SGB consemnează, deopotrivă cu tandreţe şi cruzime, cu mîndrie şi compasiune, cu nostalgie şi durere / traseele acestor oameni-amintiri/umbre/cadavre / dincolo însă de lamentaţie. Chiar şi cînd totul e teribil de personal: „înaintez pe culoare / întunecoase şi reci. cît un copil lepădat / mi s-a făcut inima. / aici între ziduri / ca-ntr-o bulă de linişte / zac cei care-au trecut prin zidurile realităţii / psihopaţii / paranoicii / oligofrenii / mama // aici totul e verde / zidurile uşile aerul nebunia / înaintez pe culoare // e ca şi cum aş pluti decojit de trup / atras de ecoul cuvintelor mamei / undeva în scrumul timpului / cînd în casa noastră luceau / bucuria şi ochii // o găsesc strînsă-n cămaşă de forţă / cum se clatină ca o pendulă stricată / din lumea mea în lumea ei // m-ar împăca acum şi-o bătaie / un blestem o înjurătură / un scuipat / fiindcă îmi e atît de dor / atît de dor / de mama" („Sanatoriu").

Ca un Borges balcanic de cartier de provincie, cîntînd însă elegiile interlope ale propriei biografii, SGB creează astfel o mitologie a cuţitarului, străină de orice livresc sau de cine ştie ce legende urbane născute din fabulaţii anonime. Este el însuşi un personaj desprins din mijlocul celor pe care-i descrie. Cu origine săracă şi o familie destrămată de ghinion, boală şi moarte (tatăl puşcăriaş, mama nebună, bunica văduvă, pe care o îngroapă vînzîndu-şi hîrbul de BMW 318), dar ambiţios, descurcăreţ, viril şi rezistent în ciuda momentelor de slăbiciune („am devenit o scamă / tot ce sînt e rupt din mine şi ars"), agnostic, dar compasiv la suferinţa celorlalţi, supravieţuind femeilor care l-au iubit, dar pe care el le-a folosit, poezia este şi o formă de a privi înapoi, de a evalua destinele frînte ale tovarăşilor de adolescenţă tulburată, de a face o reverenţă lumii care l-a format / din care a scăpat / pe care a dovedit-o pe cont propriu. Poetul e un supravieţuitor („scriu pentru că trăiesc" poate însemna că scrisul este şi consecinţa, poate chiar o datorie a rămînerii în viaţă) care-şi cîntă iubitele, prietenii şi familia pierduţi şi pentru care orice întoarcere acasă, deci în timp, e doar halucinaţie a disperării şi a morţii. E aici şi un mic titlu de diferenţă şi de glorie personală (poezia fiind consemnarea depăşirii circumstanţelor biografice, de mediu, a condiţiei de „golan oarecare"), dar, în acelaşi timp, şi o formă de curiozitate, de încercare nu atît de a înţelege mecanismele însingurării şi ratării, dar de a admite fragilitatea naturii umane. De aceea, poezia acestui golan liric este, de fapt, şi un elogiu adus frumoşilor învinşi ai vieţii („iubesc rataţii, nu şi ratarea") care vorbeşte însă (şi) despre condiţia însăşi a poeziei, revendicată şi, în acelaşi timp, înnobilînd prin suferinţă: „cînd sînt lovit de şuturi / şi pare că jegul din mine mă îngroapă de viu / fiecare vers mă reface / eu nu sînt un poet. eu sînt un poem". („Ciotlosharada")

Dedicat lui „Gorică Pirgu", *Chipurile* este primul volum de poezie care are cu adevărat cîte ceva în comun cu hip-hop-ul: poetica narativ-reflexivă (mai puţin verbiajul ritmat) sau imaginarul penal al familiei destrămate şi al străzii ca şcoală a vieţii. Cît despre limbajul frust (oricum, deloc în exces), niciodată n-a sunat atît de natural şi mai la locul lui într-un poem. Cred că e prima dată de la „invectivele" lui Geo Bogza încoace (exceptîndu-l, fireşte, pe estetul porno Emil Brumaru) cînd „pulă", de exemplu, pare indispensabil. De altfel, (fost) actor şi spectator al străzii, acolo unde poezia nu are nevoie să se coboare pentru că, de fapt, se produce la fel de bine şi printre bătăi, mînării şi înjunghieri, pe la terase, prin baruri şi cazinouri, SGB nu menajează şi nu literaturizează, lasă metaforele violente, comparaţiile – şocante, iar replicile – murdare ca viaţa („îţi trebuie coaie cît Casa Poporului să te ridici din căcat / să ajungi undeva şi să rămîi pe poziţii" sau „prietene, viaţa e singurul căcat pe care-l mai am. / pot s-o fac bici / pot s-o fac şi să pocnească").

Fără fiţe retorice, perfect lizibil şi impresiv cu oricare dintre poemele sale, autentic social şi golănesc prin tropi, inedit, interesant, dur şi „greu" – dacă ar fi predat liceenilor, SGB ar repera onoarea pierdută a poeziei.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Michel Tournier, *Jurnal extim*, traducere din limba franceză de Radu Sergiu Ruba, Editura Humanitas, 2009.**

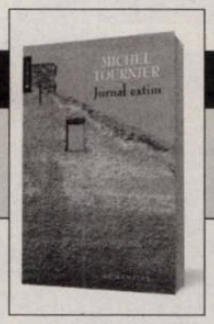

Extimul este opusul intimului, consemnare a lumii (de prin casă, de prin curte, de prin cărţi), dar nu şi a cotlonului de intimitate al privitorului. Instrumentarul extimist conţine monoclu, binoclu, microscop, stetoscop – tot ce vreţi, numai nu oglinzi-oglinjoare. Gesturile extimiste au o mărinimie graţioasă a altruismului cum numai în baletul unui garderobier mai întîlneşti.

Pe scurt, *Jurnalul extim* al lui Michel Tournier e o carte de mărturii neconfesive, cu o sumedenie de personaje, dar cu protagonist eclipsat. Autorul îşi lasă trăirile între paranteze şi povesteşte una-alta despre unii şi alţii: mamă, tată, Descartes, Mitterrand, răţoi, pelerini, caracterul masculin al ciocolatei, proiectul unui minister al civilizaţiei, Premiul Nobel pentru rahatlukum, cumpătarea „decanei de vîrstă a umanităţii" (care a lăsat alcoolul şi tutunul la 114 ani). Discursul său e cel de pe poziţia omului implicat, dar invizibil; şi invizibil, dar adorabil rău. Tournier are umor cu carul (cel mare), e hîrşit ca un cvasioctogenar (la vremea aceea) şi hîtru ca un bunic încîntat de bogăţia celor ce se întîmplă!

O vorbă minunată: „Cînd un şoarece vede trecînd un liliac, exclamă: «O, un înger!»".

Un răspuns „de Pantheon" postmodern, la întrebarea cu care dintre zei s-ar identifica: „Păi, ştiţi, pe mine... Manneken Pis din Bruxelles mă inspiră cel mai mult".

O reuşită colaterală a acestui *Jurnal:* redescoperirea farmecului reconfortant al atît de blamatelor discuţii despre vreme. Din cînd în cînd, Tournier opreşte orice amintire, scenariu sau speculaţie şi comută, cu real nesaţ, pe meteo. Probabil că atunci discută, de fapt, cu sine: politicos, aşa cum o faci cu orice necunoscut amabil.

Constantin VICĂ

bon de lectură

Minunata singurătate a matematicianului

Academia Română are un „membru atipic". Analiză matematică, topologie, teoria măsurii şi integralei, lingvistică, informatică teoretică, teorie literară, antropologie, semiotică – acestea sînt cîteva dintre domeniile şi disciplinele în care Solomon Marcus este recunoscut de comunitatea academică internaţională. De curînd, a apărut la Editura Liternet o carte electronică, *Singurătatea matematicianului*, care cuprinde discursul de recepţie în Academie (susţinut pe 27 martie 2008), răspunsurile altor doi academicieni şi ecourile din lumea culturală.

Sînt posibile mai multe lecturi ale discursului. Una este cea a memoriei – povestea unui „vagabond", a unui „intrus" (aşa cum se descrie autorul) care a traversat secolul al XX-lea reuşind în fiecare decadă să propună noi programe de cercetare. Încă din anii '50 ai secolului trecut s-a plasat în vîrful cercetării interdisciplinare (lingvistica matematică e un exemplu), depăşind graniţele diferitelor ştiinţe şi modele explicative. A contribuit la relaţionarea matematicii şi informaticii cu biologia moleculară şi cu lingvistica, a participat la naşterea semioticii, cercetările sale asupra limbajelor formale pun bazele limbajelor de programare etc. În tot acest timp, este profesor la Universitatea Bucureşti, iar discipolii săi devin matematicieni de talie internaţională. Solomon Marcus este şi singurul român care a colaborat direct cu Paul Erdös, cel mai prolific matematician al secolului al XX-lea, recunoscut pentru stilul său de viaţă nomad.

În *Singurătatea matematicianului* descoperim şi o incitantă istorie conceptuală a matematicii. Solomon Marcus urmăreşte dezvoltarea acesteia, accentuînd rolul major pe care îl are, începînd cu secolul al XX-lea, ca fundament al cercetării interdisciplinare. Se începe cu descrierea limbajului matematic, componentele şi funcţiile sale, şi ajunge să dezvolte o vastă reţea de conexiuni între matematică, filosofie, artele vizuale, teatru, mitologie, literatură. Există o tensiune între vizibilul din matematică şi „viaţa ei ascunsă". Apoi mărturiseşte: „cele mai interesante aspecte sînt cele care apar la interfaţa matematicii cu restul lumii. Spre această zonă mi-am orientat o bună parte din cercetări".

Pe cea de-a treia lectură posibilă o putem numi social-politică. Solomon Marcus critică viziunea utilitaristă asupra matematicii, observă că matematica este izolată social şi cultural în zilele noastre, percepţia publică e precară, iar educaţia matematică e incapabilă să aducă în centru funcţia ei cognitivă. În centrul educaţiei ar trebui să stea curiozitatea, învăţarea din erori, dorinţa de explorare, nu concepţia matematicii-ca-unealtă. Matematica combină multe tipuri de gîndire – inductivă, deductivă, abductivă, analogică, metaforică, ipotetică, imaginativă etc. – şi poate fi cel mai bun „catalizator cultural". Din păcate, intelectualii publici români, dar şi cercetătorii din domeniile socio-umane, au fost reticenţi şi ignoranţi în raport cu matematica. *Singurătatea matematicianului*, mărturisirea unei aventuri intelectuale unice, poate fi descărcată gratuit de pe Liternet.ro, la adresa: http://editura.liternet.ro/carte/268/Solomon-Marcus/Singuratatea-matematicianului.html

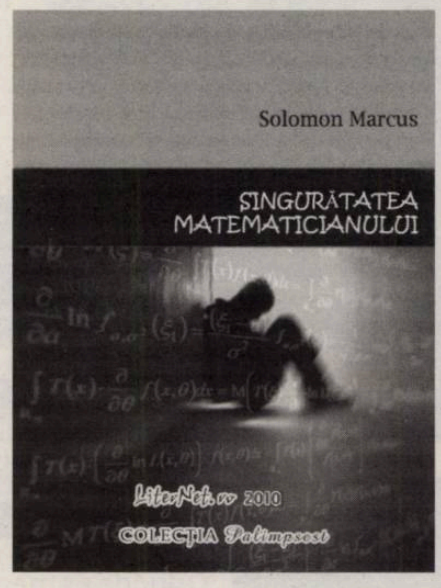

„Nu-aş putea fi actor pe o insulă pustie“

– interviu cu Lars EIDINGER –

Lars Eidinger (n. 1976) este unul dintre cei mai în vogă actori europeni ai momentului. Interpretează rolul titular în spectacolul Hamlet *regizat de celebrul Thomas Ostermeier la Teatrul Schaubühne din Berlin şi are rolul principal în filmul* Alle Anderen *(regia Maren Ade) care va rula în cadrul Festivalului Filmului European la Muzeul Ţăranului Român, joi, 13 mai. Actorul german s-a aflat în România în turneu cu spectacolul* Hamlet, *în cadrul Festivalului Shakespeare 2010.*

Cum vă construiţi rolurile: intuitiv sau raţional?

Mai degrabă raţional. Dar există şi roluri, precum Hamlet, care încep să fie construite în jurul unei intuiţii primordiale. Cînd Thomas Ostermeier mi-a propus să-l joc pe Hamlet, primul meu gînd a fost că acest personaj trebuie jucat ca şi cum ar avea sindromul Tourette. În jurul unei idei simple, a unei intuiţii construiesc structura personajului, bineînţeles în acord cu ideea regizorală. E una dintre modalităţile prin care îmi creez personajele. Uneori, acea idee care constituie punctul de pornire al construcţiei unui personaj poate dispărea pe parcursul repetiţiilor. În cazul lui Hamlet, ea a rămas, iar în jurul ei a prins formă personajul.

Există totuşi o motivaţie mai adîncă a acestei intuiţii?

Logica acestui tip de interpretare e foarte clară pentru mine: o persoană care are sindromul Tourette poartă în ea o dorinţă incontrolabilă de a spune adevărul într-o formă verbală brutală. Tot ceea ce vine din subconştient este spus fără perdea, fără vreo tentă de camuflare şi într-un mod care şochează prin conotaţia violentă şi vulgară a cuvintelor rostite. Sindromul Tourette este în perfect acord cu nebunia „jucată“ de prinţul Danemarcei. La început, sindromul Tourette este simulat de personaj în mod intenţionat, tocmai pentru că el reprezintă o cale de a spune adevărul printr-o formă de nebunie. Din spatele acestei măşti a nebuniei, Hamlet le aruncă celorlalţi în faţă adevărul cu care nu vor să fie confruntaţi. Pe parcurs, acest sindrom nu mai este simulat, el începe să pună stăpînire pe Hamlet, iar nebunia lui nu mai este o mască.

Cum îl definiţi pe acest Hamlet?

Intenţia lui Thomas Ostermeier a fost aceea de a crea un personaj care se delimita de imaginea tradiţională a lui Hamlet, de a modela un antierou care nu mai are nimic din imaginea frumoasă a prinţului Danemarcei. Acest Hamlet este un tip care, înainte de a blama societatea, se urăşte pe sine. Este un tip lipsit de charismă, gras, deloc simpatic, care îşi doreşte să scape de „carnea păcătoasă“.

Hamlet nu mai este eroul tradiţional, este antieroul care pare mult mai credibil cînd vorbeşte depre decăderea societăţii şi despre nedreptatea sorţii. Atunci cînd vezi un tip frumos care vorbeşte despre toate nenorocirile din *Hamlet* e posibil să se nască întrebarea: „Ce naiba ştie ăsta, cu imaginea asta, despre tot ce vorbeşte?“. Pe cînd, atunci cînd în faţa ta vine un om care poartă în înfăţişarea lui toate mărcile lumii pe care o urăşte, e greu să nu-l crezi.

Toată piesa este o pledoarie pentru ludic, este despre cineva care tot timpul tinde să fie altcineva... Hamlet preia funcţia pe care bufonul, „nebunul“ o are în dramaturgia shakespeariană. Rolul lui e acela de a spune adevărul. Şi o face asumînd masca nebuniei. În scena de care vorbiţi se poate vedea că trupul lui este un costum, deci un indiciu pentru joc, pentru ludic. Dar bufonul nu este numai cel care provoacă rîsul, ci şi cel care rosteşte adevărul în momente cu încărcătură tragică. Cînd Hamlet îşi leapădă costumul (care e, de fapt, corpul lui), este întărită ideea că totul este joc, că el renunţă la propria corporalitate pentru a juca rolul mamei sale.

Pe de altă parte, pentru mine tot conflictul piesei este generat de relaţia lui Hamlet cu mama lui. Eu resimt acest „a fi sau nu fi“ ca o expresie a încrederii sau a absenţei ei. „A fi“ înseamnă a fi la adăpost de pericol, a te simţi în siguranţă, iar acest sentiment ţi-l poate oferi în cea mai mare măsură mama. Cînd fiul pierde încrederea în mamă, lumea se prăbuşeşte. Dacă nu ai încredere în propria mamă, e aproape imposibil să mai ai încredere în cineva. De aceea alege el în scena „teatrului în teatru“ să devină mama lui, pentru a o înţelege şi pentru a recupera încrederea pierdută. A fost ideea lui Thomas Ostermeier ca eu şi Horaţio să jucăm această scenă, înlocuind astfel tradiţionala trupă de actori, şi a fost ideea mea să o joc pe Gertrude dezbrăcîndu-mă de costumul care ne dă imaginea lui Hamlet.

„Mi-am dorit să devin «tipul de pe afiş»“

Există vreo diferenţă între a fi actor de teatru şi a fi actor de film?

Există o mare diferenţă! Pentru film, trebuie să fii mult mai conectat cu tine însuţi. În teatru mă pot folosi de o formă, pot să îmi pun o mască. În film asta nu e posibil. „Măştile“ nu funcţionează în faţa camerei, în acest tip de expunere. Aspectul formal este mult mai redus. Pe de altă parte, cînd joc teatru mă aflu în relaţie cu publicul, oamenii sînt acolo, privind ceea ce fac în prezenţa lor, şi acesta e unul dintre motivele pentru care resimt o pasiune atît de mare pentru mă afla pe o scenă de teatru.

În film, joc pentru un public virtual, mă adresez unui public viitor, unor spectatori care vor avea acces la un produs finit şi care nu sînt martorii a ceva ce se întîmplă în prezenţa lor. Mai mult decît aplauzele de la final mă bucură prezenţa spectatorilor în sală în timpul spectacolului, faptul că ei sînt acolo cu mine, că mă urmează şi că îmi încredinţează în tăcere propriile fantasme. A face film uneori seamănă cu a juca într-o cameră goală, ori eu funcţionez cel mai bine în relaţie cu cei ce mă privesc, de aceea sînt fericit că spectacolele mele se joacă mereu cu casa închisă, pentru că am garanţia că ei vor fi acolo, cu mine. Nu găsesc nici o bucurie în a juca numai pentru mine. Nu aş putea fi actor pe o insulă pustie.

Cînd aţi decis că vreţi să deveniţi actor?

De cînd am devenit conştient de mine mi-am dorit să fiu celebru. Am crescut cu toate acele reviste pline de vedete ale filmului şi ale muzicii pop şi mi-am dorit să ajung şi eu în poziţia în care să am proprii fani, nu să rămîn toată viaţa un fan. Cu alte cuvinte, mi-am dorit să devin „tipul de pe afiş“.

Şi acum, sînteţi mulţumit de acest statut?

Da, dar între timp motivele s-au modificat şi s-au diversificat. E drept că primul impuls a fost visul de a fi celebru, dar acum resimt mult mai puternic dorinţa de a avea tot timpul ceva de învăţat, de a acumula mereu cunoaştere prin ceea ce fac. Pe de altă parte, intensitatea emoţiilor, pe care le simt pe scenă, nu se compară cu nimic altceva, scena îţi prilejuieşte trăiri pe care poţi să nu le experimentezi niciodată dincolo de ea. Acest mod de a trăi mă îmbogăţeşte extraordinar şi cred că e cel mai important aspect al profesiei de actor. Şi mai e ceva...

Sînt anumite roluri care arată cum este realmente lumea, care sînt miturile ei. De exemplu, în dramaturgia shakespeariană, figura regelui, cu tragismul ei, este invariabil cea mai importantă. În vremurile noastre, regii s-au schimbat în staruri pop, dar tragismul e cam acelaşi. Avem în acest sens exemplul lui Michael Jackson, care pentru mine e cel mai mare artist la care mă pot gîndi. Şi asta pentru că el a fost cel care i-a aşezat oglinda în faţă lumii contemporane, i-a întrupat toate fricile şi toate dorinţele, s-a arătat ca fiind proiecţia a ceea ce fiecare şi-ar dori să fie: celebru, genial, adorat. Şi totuşi, tragismul constă tocmai în faptul că această lume căreia i-a dăruit propriile ei aspiraţii, căreia i-a arătat cum ar fi fost dacă ar fi avut curajul să îşi urmeze propriile dorinţe, l-a sacrificat. Iar el a fost acela care a răspuns lumii cu „Vă iubesc!“. Ceea ce i s-a întîmplat lui Michael Jackson echivalează cu o crucificare. Întotdeauna am simţit că omul acesta a avut o structură mesianică. Dacă Dumnezeu ar fi trebuit să îl trimită pe Mesia în vremurile noastre, ar fi ales cu siguranţă un *pop star*...

a consemnat Gina ŞERBĂNESCU

Versiunea integrală a interviului pe **www.dilemaveche.ro**

PUBLICITATE

www.librarialibertas.ro

REDUCERI:
5% – 20%

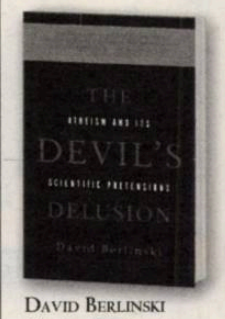

DAVID BERLINSKI
The Devil's Delusion: Atheism and Its Scientific Pretensions
256 pp.,
59,9 lei

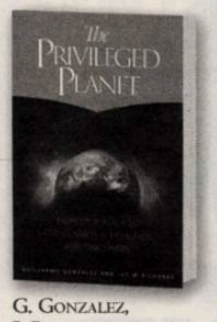

G. GONZALEZ,
J. RICHARDS
The Privileged Planet
464 pp., 109,9 lei

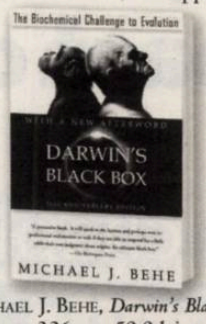

MICHAEL J. BEHE, *Darwin's Black Box*
336 pp., 59,9 lei

publishing Libertas

Librăria LIBERTAS
Tel./Fax: 021 627 14 92
Mobil: 0721 576 456

DILEMA VECHE vă recomandă

■ *Lettre Internationale* (ediţia de primăvară 2010). Fragmente ample din discursul lui Adam Michnik rostit la decernarea premiului „Ion Raţiu“, în decembrie 2009, la Washington. Pentru prima oară, Michnik invocă pe larg experienţa lui Ionesco şi Cioran în refuzul ideologiilor totalitare. Şi o convorbire, tot a lui Michnik, cu acel înţelept al secolului XX numit Isaiah Berlin, în care ideea de bază este „Oamenii buni construiesc ghilotina“, atît de bine racordată cu ionescianul „Din oameni de treabă ies rinoceri de treabă“. (Radu Cosaşu)

■ Se ia un oraş din cea mai periculoasă regiune din Afganistan, aflat ba sub controlul americanilor, ba al talibanilor. Se ia o şcoală închisă de talibani şi burduşită cu capcane explozive, în caz că vrea vreun necredincios să vină să înveţe. Se mai dă un căpitan american înrolat în armată mai degrabă din sictir, să aibă bani de şcoală, dar idealist de felul lui. Şi se mai dă un reporter care ştie să scrie. Iese astfel o povestea fabuloasă, *cover story* la revista *Time* din 26 aprilie. Se numeşte „Afghanistan: A Tale of Soldiers and a School“ şi se găseşte aici: http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1982093,00.html#ixzz0nB4C2zOq (cîteva poveşti rezumate din articol pe www.dilemaveche.ro). (Cristian Ghinea)

■ *Das weisse Band (Panglica albă)*, un film de Michael Haneke. Un discurs în acelaşi timp liniştit şi îngrijorător despre puterea de seducţie a ideologiilor totalitare. (Matei Martin)

craii de **burta veche**

Bucătăria secolelor XIX şi XX

Conserve, răcitoare, osmazôme

Servirea *à la française* e înlocuită treptat de cea *à la russe*, în care bucatele sînt tăiate şi aranjate în farfurie la bucătărie şi abia apoi aduse la masă.

Se deschid primele mari restaurante franceze – Beauvilliers, Baleine, Robert, Méot.

Denumirile culinare sînt sistematizate, graţie lui Antoine Carême.

Numărul de reţete creşte covîrşitor: Carême, bunăoară, compune nu mai puţin de trei sute de noi supe.

Nicolas Appert pune la punct un sistem de conservare a alimentelor prin sterilizare în recipiente de sticlă fierte în *bain-marie*, inventînd astfel primele cutii de conserve.

Naşterea gastronomiei şi apariţia revistelor de literatură culinară semnate de autori ca Brillat-Savarin, Grimod de la Reynière, Charles Monselet.

Arta culinară devine tot mai ştiinţifică. Se caută principiile chimice ale savorilor şi proceselor culinare. Extractul din carne solubil în apă care dă supelor, fierturilor şi sosurilor scăzute gustul „de carne“ e numit de Brillat-Savarin *osmazôme* (din greacă *osmé* – miros, aromă şi *zéo* – a fierbe).

Se dezvoltă *cuisine de palace* (bucătăria de restaurant a marilor hoteluri) sub îndrumarea maeştrilor hotelieri şi gastronomi C. Ritz, A. Escoffier, E. Nignon.

Inovaţiile frigotehnice permit conservarea mai bună a alimentelor.

Industria agro-alimentară bulversează şi modifică radical obiceiurile alimentare. Apar alimentele în vid, congelate, semipreparate, fast-food şi, totodată, obsesia mîncatului uşor şi sănătos: în 1970 se naşte *nouvelle cuisine*.

Amicul Dejun

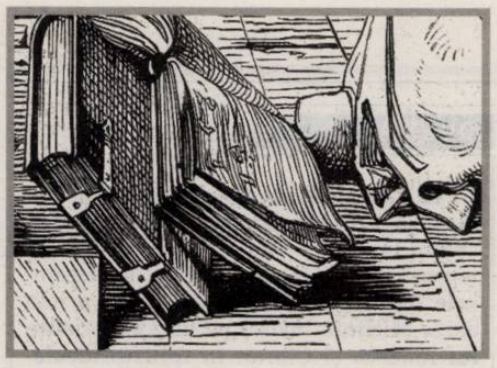

Simona SORA

biograffiti

Vocea lui Lucian Raicu

L-am ascultat zilele trecute, a nu ştiu cîta oară, pe Lucian Raicu citind primele paragrafe ale eseului său despre Bacovia, „Învingătorul" din *Calea de acces*. Raicu citeşte, iar soţia sa, Sonia Larian, îl înregistrează cu ajutorul unui casetofon împrumutat de la Sorin Titel, într-o după-amiază prăfoasă din anii '80, ultimii în care cei doi locuiau încă la Bucureşti, pe Ştefan cel Mare, la numărul 17. De-afară se aude un vacarm infernal, constant, înnebunitor, care nu perturbă însă lectura şi nici tonic-jucăuşa exclamaţie din final, *out of record:* „Cum e? Cum e? Cum e?". E acolo, pe Ştefan cel Mare, o *zonă* a geografiei literare româneşti, iar cuplul Lucian Raicu – Sonia Larian a fost, fără îndoială, unul dintre personajele duale ale acesteia; e o zonă stranie şi obsesivă ale cărei motoare „se aud" în această înregistrare pe care am primit-o într-o după-amiază ploioasă, la Paris, în apartamentul din Rue Bargue, unde Lucian Raicu şi Sonia Larian (autoarea acelui roman extraordinar, *Bietele corpuri)* au locuit în ultimii ani.

„Ora criticilor nu va bate niciodată"

Nu l-am cunoscut pe Lucian Raicu altfel decît prin cărţile sale. Poate şi de asta vocea lui, pe care am auzit-o citind, pentru RFI, multe dintre cele *100 de scrisori din Paris* proaspăt publicate la Editura Cartea Românească (şi multe altele care-şi aşteaptă rîndul), mă contrariază de fiecare dată. Mă contrariază tocmai pentru că o cunosc deja de multă vreme, dar nu aşa cum o aud articulată în eter, ci ca *voce interioară* a unor cărţi esenţiale (nu doar pentru literatură) pe care le-am citit de-a lungul timpului. E aceeaşi voce interioară care scria-spunea: „Zadarnic, ora criticilor nu va bate niciodată, cîtă vreme vor fi scriitori care să-şi aparţină lor înşile, şi critici care să aparţină tuturor scriitorilor, cîtă vreme vor exista critici somaţi să înţeleagă totul şi adevăratele sensibilităţi scriitoriceşti, răni deschise în contact dureros cu vibraţia inevitabilă a unei mîini străine" *(Critica, formă de viaţă,* 1976). Acea voce care scria sibilinic, în plin ceauşism, „laşitatea evaziunii în boală, în depresiune, în incapacitate, ascunde un curaj eroic, curajul aproape dement şi totuşi atît de bine socotit, de «planificat» şi pus la punct în toate amănuntele, curajul de a se dedica numai şi numai unei opere cu totul incerte, o neobişnuită forţă a opţiunii cu şanse vagi de realizare în domeniile scrisului" *(Scene din romanul literaturii,* 1985). În fine, aceeaşi voce brusc *exterioară,* audibilă prin această rară înregistrare privată, în care, cu puţin timp înainte de a pleca din România, Raicu vorbeşte (introducînd lucruri „căzute" la cenzură, de pildă un citat din Caraion, şi care căzute au rămas şi în ediţia abreviată de după 1989) despre „timidul, timoratul, neajutoratul Bacovia", dar mai ales despre poezia sa „infinit cutezătoare, nebuneşte de curajoasă, de sfidătoare, de dispreţuitoare faţă de ce ştim şi ne imaginăm că este poezia".

Miza criticii lui Lucian Raicu pe „lucrurile ultime" („suferinţa, dragostea, răul fizic, răul moral, moartea, miracolul, prezenţa sau absenţa lui Dumnezeu atunci cînd ar fi mai multă nevoie, absolută nevoie de el şi de intervenţia sa" – iată-le adunate într-o scrisoare despre Ionesco) şi exasperarea faţă de „micii demoni ai literaturii" sînt cele două tonalităţi între care joacă vocile – interioare sau exterioare – ale criticului. Vocea pare că urmăreşte nu doar paradoxala sa gîndire redată într-o frază arborescentă, dar limpede, plină de semne şi sublinieri, ghilimele şi paranteze; vocea sa, *scriind* despre Bacovia, urmăreşte ceva de neprins direct, ceva nedescoperit de critică pînă la el, poate pentru că nici unul dintre criticii (mari) ai lui Bacovia nu a riscat un asemenea plonjon „împotriva evidenţelor ştiute". O voce interiorizată, însingurată (căci nu vorbeşte doar de Bacovia, ci şi despre sine), începînd oarecum teatral, declamatoriu (ca vocea lui Bergson din alt secol) ca să se retragă într-o răguşeală retorică: „Umilul ins umileşte toată ştiinţa noastră şi îşi rîde de certitudini în felul unui aventurier ce se aruncă în necunoscut fără să-i pese de riscuri... Va mai scăpa cu viaţă din această încercare, vom mai recunoaşte în el poetul? Nu-i va plînge nimeni de milă, nu va izbucni nimeni în rîs? Primejdia există... Da, o primejdie, şi nu una oarecare, ci una de moarte, însoţeşte la mai puţin de-o jumătate de pas tentativa aceasta: este primejdia nonpoeziei. Sau a ridicolului".

Critica-formă de viaţă pe care a practicat-o la noi, ca nimeni altul, Lucian Raicu risca şi ea – prin prea apropiata şi îndelungata coabitare cu opera altuia, prin ţinerea sub ochi a acelor mişcări imperceptibile, la limita conştiinţei, a acţiunilor interioare ale personajelor, prin acea critică admirativă devenită o a doua natură a sa – ieşirea în afara criticii literare, poate, cine ştie?, tocmai pentru a ajunge în miezul ei.

„Mă gîndesc pentru nişte bani"

Mai e însă ceva în vocea lui Lucian Raicu, un lucru pe care, cu siguranţă, mulţi cititori de acum ai scrisorilor sale pariziene ar fi vrut să îl audă cu propriile urechi: umorul său cu totul particular. Se simte cum vocea lui Raicu, citind *pentru noi* „Învingătorul" într-una dintre ultimele sale după-amiezi bucureştene, vibrează ironic şi autoironic, apoi se retrage îngîndurat, dar vesel, extraordinar de vesel, reluînd ce gîndise altădată şi regîndind, pentru femeia iubită şi, printr-un noroc nesperat, şi pentru noi: „Crezi că ştii ce este poezia şi constaţi că te-ai cam înşelat: «Mă gîndesc pentru nişte bani». N-ai fi crezut, ştiind ce este poezia, că vei accepta vreodată, *zguduit* (s.m.), un astfel de vers". E aceeaşi voce dintr-o tonică scrisoare despre „veselul" Cioran, alt învingător, citită, de această dată, într-un etanş studio parizian. „Rîsul filozofilor: – spune şi scrie acest unic filozof al literaturii – nu înţelegi nimic din ei dacă nu-ţi răsună în urechi." Să-l ascultăm şi să-l citim şi aşa pe Lucian Raicu!

PUBLICITATE

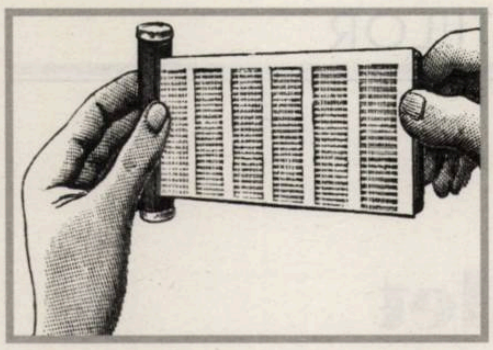

Dan C. MIHĂILESCU

ce **mi** se-ntîmplă

Doamna cu strănepoţi de aur

Vineri 30 aprilie, orele 11, în sala „Mitiţă Constantinescu“ a Băncii Naţionale a României, mă gîndeam la cum arăt şi mă întrebam cum de a ajuns un bufon pîrlit ca mine să facă piruete livreşti printre cele două sute de costume negre ultraelegante. Eram singura arătare în blugi şi cămaşă pe-afară într-un peisaj dominat de ceasuri de aur, ace de cravată, pantofi cu scîrţ, doamne severe în taioare „business“, inclusiv inconfundabilul papion şi alura *british style* a lui Horia-Roman Patapievici, venit, împreună cu Ana Blandiana, Gabriela Adameşteanu şi Radu Boroianu, să vorbească la cea de-a 130-a aniversare a Băncii Naţionale.

Adevărul este că am devenit în ultimii ani un fidel al „zilelor culturale“ organizate de BNR, după ce am făcut o pasiune pentru cărţile editate sub egida „Bătrînei Doamne“, de la somptuoasele albume realizate de Nicolae Şt. Noica (dedicate uriaşei opere de *construcţie naţională* din epoca lui Carol I, în arhitectură şi mentalităţi, ca şi în finanţe, ştiinţe sau justiţie, în transporturi, administraţie şi armată, ca şi în învăţămînt, arte, gazetărie, *loisir,* filatelie, numismatică şi ce mai vreţi dvs.) pînă la cele două volume cu *Istoria Băncii Naţionale a României în date,* alcătuite de Cristian Păunescu, Mihaela Tone şi Nadia Manea, ori la mai recent-captivantul *Legendele Bătrînei Doamne,* de Cristian Păunescu şi Marian Ştefan. Cum să nu strălucească exemplar astfel de iniţiative într-un context instituţional alterat de rictusul cinic al indiferenţei faţă de propria istorie, unde nici măcar siglele cu panaş artistic (USR, UAP, UMR, BAR, BCS, BCU etc.) nu binevoiesc să-şi scruteze trecutul, unde nici la UNITER nu există o bancă de date a domeniului, unde monografiile instituţiilor de cultură, religioase, legislative, medicale, muzicale, muzeale, liceale, universitare etc. se numără pe degete (cele mai multe excepţii figurează, slavă Domnului, în perimetrul BOR) şi unde, în general, domină de zeci de ani abulia, plezirismul, improvizaţia, de nu cumva aceeaşi *greaţă de sine* ce caracterizează la noi segmente întregi de viaţă profesională.

Recunosc, pînă la contactul cu această serie editorială nu mă gîndisem niciodată la ce va să zică „filosofia bancară“. Mînuiam, desigur, cele cîteva clişee despre „templul“, „sanctuarul“ sau lojile masonice pe care le reprezintă Băncile, teoriile conspiraţioniste privind eternele manevre oculte ale Marii Finanţe Internaţionale, irepresibil atrase de mirajul „guvernului mondial“ ş.a.m.d., dar nu legasem niciodată fiinţa banilor, *„nervum rerum“,* de fiinţa naţională. Ce face o Bancă Centrală în plin război, în teritoriul ocupat? Cum, în ce condiţii, finanţează armata, campaniile militare, influenţînd, aşadar, decisiv mersul operaţiunilor? Cum se insinuează, ori se impune, sistemul bancar în viaţa economică a ţării, în gestionarea echilibrului dintre industrie şi agricultură, în educarea mentalului colectiv întru economisire, eficienţă, prudenţă profitabilă şi înţelepciune investiţională? Cum îşi angajează personalul această adevărată Familie, cum îşi fidelizează oamenii, adesea pe generaţii întregi, sau cum ajunge, mai subtil, mai direct, să ghidoneze viaţa politică, programele partidelor, strategiile de dezvoltare naţională? Cum să reuşeşti acomodarea cerinţelor (şi tendinţelor) regionale şi mondiale cu condiţiile interne şi, în fine, ce va să zică mecenatul unei Bănci de atare anvergură?

Mai este oare cazul să repet ce şansă enormă a avut România în ultimii douăzeci de ani în prezenţa lui Mugur Isărescu ca guvernator al BNR?

Mai este oare cazul să repet ce *şansă enormă* a avut România în ultimii douăzeci de ani în prezenţa lui Mugur Isărescu ca guvernator al BNR? Fireşte că tot domniei sale, pasiunii pentru istorie şi pentru Ideea românească, i se datorează şi suita editorială de care aminteam.

În expozeul făcut în deschiderea simpozionului *BNR în istoria modernă a României,* din 30 aprilie, academicianul Mugur Isărescu ne-a reamintit că BNR este, ca vîrstă, a 16-a Bancă Centrală din cele 200 existente în lume, înfiinţată cu zece ani înaintea suratelor ei din Italia sau Japonia şi cu vreo 30 de ani înaintea SUA. A evocat „naşterea grea“ – dar cu efecte dintr-atît mai durabile – a acestui reper voievodal gîndit de conservatori şi înfăptuit de liberali (de la 1859 la 1880), i-a acordat atenţia cuvenită extraordinarului personaj care a fost Eugeniu Carada (cu a sa deviză de-a dreptul uluitoare astăzi: „Pentru o Românie liberă, orice, cu oricine, împotriva oricui“), ne-a încruntat încă o dată sufletele amintind nenorocita soartă a tezaurului BNR confiscat de bolşevici, dar ne-a luminat cît de cît cu episodul salvării tezaurului polonez, după care a trecut în revistă biografiile celor 25 de guvernatori din istoria BNR, domnia sa fiind al 26-lea.

Dintre aceştia, Dimitrie Burilianu, Mihail Manoilescu, Constantin Tătăranu şi Grigore Dumitrescu aveau să moară în închisoarea de la Sighet, în primii ani ai comunismului (dar şi Constantin Angelescu, în al cărui mandat de guvernator rezerva de aur a BNR atinsese 240 de tone, a fost întemniţat acolo), ei fiind tulburător omagiaţi cu această ocazie în intervenţia Anei Blandiana. Tot acum (cînd s-a bătut şi o medalie cu chipul lui Eugeniu Carada) s-a deschis pentru public şi „Galeria Guvernatorilor BNR“.

Dar vom mai avea prilejul să vorbim în acest an despre „Bătrîna Doamnă“ şi strănepoţii ei *de aur,* inclusiv în context cultural.

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar.*

Conferinţele „Monica Lovinescu“

Conferinţele „Monica Lovinescu“ din cadrul departamentului „Ideologie şi Propagandă“ al Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului şi Memoria Exilului Românesc presupun un set de 20 de conferinţe, desfăşurate la noul sediu IICCMER, strada Alecu Ruso, nr. 13-19, din Bucureşti. Aceste conferinţe, susţinute de personalităţi ale lumii academice româneşti şi de tineri cercetători din domenii diverse, vizează deopotrivă o analiză critică a trecutului totalitar remanent în societatea românească, atît prin reflex mentalitar, cît şi la nivelul unor componente ideologice conservate prin intermediul unor reţele de putere şi a unui regim clientelar cu rădăcini adînci în fostul regim comunist, cît şi o modalitate de a oferi tinerelor generaţii un tablou cît mai nuanţat a unei realităţi istorice complexe, constituind şi o formă de activare civică a conştiinţei individuale şi colective.

Proiectul comunist a fost unul total, nu a admis excepţii şi derogări, colonizînd fiecare domeniu al cotidianului, spaţiul public şi spaţiul privat deopotrivă, şi, înainte de toate, spaţiul ideilor şi, prin el, cel al imaginarului colectiv. Deconstrucţia sistemului comunist presupune o analiză a relaţiilor dintre „Ideologie“, definită ca „formaţiune mentală“ (Alain Besançon), „mitocraţie“ (Mikhail Epstein), „partocraţie ideocratică“ (Martin Malia), „religie laică“ (Raymond Aron), „Biserică pe dos“ (Nadejda Mandelstam) şi instrumentarea ei prin intermediul propagandei. De aceea, temele conferinţelor sînt circumscrise cadrului larg al istoriei ideilor secolului al XX-lea şi a felului în care ele se reflectă în cadrul universului comunist: arhitectură, urbanism, arte plastice, cinematografie, literatură, filozofie, sociologie, modernitate, regimul concentraţionar, călătorii, exil, politică a minorităţilor etc. În mod esenţial, demersul acestor conferinţe este unul interdisciplinar menit să cartografieze specificul societăţii comuniste din România şi să configureze indirect şi un tablou al vieţii private în comunism, reunind sub aceeaşi cupolă filozofia, istoria ideilor, politologia, sociologia, istoria literară, istoria imaginarului etc.

Conferinţele vor începe luna viitoare după următorul program: 2 iunie, Eugen Negrici („Consecinţele ideologizării totale a literaturii române în anii fundamentalismului comunist“); 11 iunie, Ruxandra Cesereanu („Tombola Memoriei. Postcomunismul românesc: dosariade, lustraţie et Co.“); 16 iunie, Vladimir Tismăneanu („Despre comunism: destinul unei religii seculare“) şi 22 iunie, Ioana Bot („Regîndind istoria literaturii române: poveşti despre trecutul recent“). **(M. C.)**

PUBLICITATE

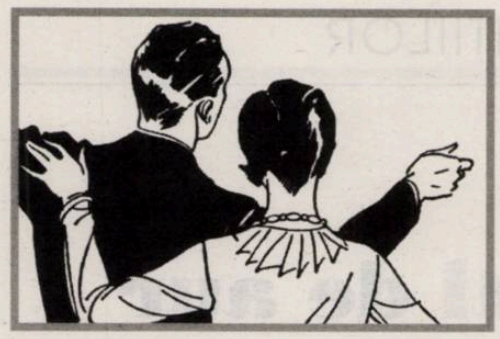

Alice GEORGESCU

viaţa scenei / **scena** vieţii

Festivalul Hamlet

Deşi Festivalul Internaţional Shakespeare nu s-a încheiat decît în Craiova natală, continuînd, cîteva zile încă, în Bucureştiul adoptiv, şi deşi am „ratat", din felurite motive, cîteva spectacole cu *Hamlet,* piesa căreia reuniunea i-a fost, anul acesta, dedicată integral (printre altele, o montare sosită din Coreea şi lăudată cu înflăcărare de toată lumea), deşi nu am, prin urmare, ceea ce s-ar chema perspectiva completă asupra evenimentului, o sumă de concluzii pot fi, totuşi, (ex)trase din ce am văzut pînă acum.

Despre festival, mai întîi. Cu toate că, aşa cum spuneam în articolul de săptămîna trecută, obsedanta criză economică şi-a lăsat greutatea strivitoare şi asupra întîlnirii craiovene, lipsind-o de unele participări prestigioase, Festivalul Internaţional Shakespeare continuă să rămînă una dintre cele mai importante şi mai atrăgătoare „defilări" scenice din România, aspirînd chiar, cu şanse bune, la titlul de *cea mai*. Neverosimilul animator cultural – mai mult, aşadar, decît teatral – care este Emil Boroghină pare să reuşească şi acolo unde alţii ar capota fără glorie. Dincolo de toate reproşurile ce i s-ar putea aduce (dar cine se ridică, oare, peste cîrteala contemporanilor?), patriotismul său oltenesc, combinat cu ambiţia, cu un simţ al valorii care nu se înşală decît extrem de rar şi, mai însemnată, poate, decît orice, cu o pasiune pentru teatru frizînd fanatismul, susţine an după an complicatul edificiu al acestui festival de autentic nivel internaţional, indiferent de norii (vulcanici ori de alte soiuri), vijeliile, îngheţurile şi secetele ce se abat asupra sa, asupra noastră, asupra universului. Sfidînd imposibilul, improbabilul, impenetrabilul (şi, nu o dată, ridicolul), Boroghină continuă să-şi făurească, neabătut, opera vieţii. Este – ar trebui să fie – un om fericit: cîţi dintre noi se pot lăuda că şi-au găsit cu adevărat vocaţia şi locul în lume? Şi de astă dată, elanul de neoprit al directorului a pus în evidenţă vedetele afişului, a estompat scăderile, a „împachetat" slăbiciunile şi a produs din nou, una peste alta, o ediţie memorabilă. La Craiova şi, apoi, la Bucureşti, Shakespeare s-a simţit iarăşi în largul lui şi, cu siguranţă, a privit cu drag la toate ipostazierile eroului său, probabil, favorit – Hamlet se numea unicul fiu al Bardului, mort, din păcate, la o vîrstă fragedă.

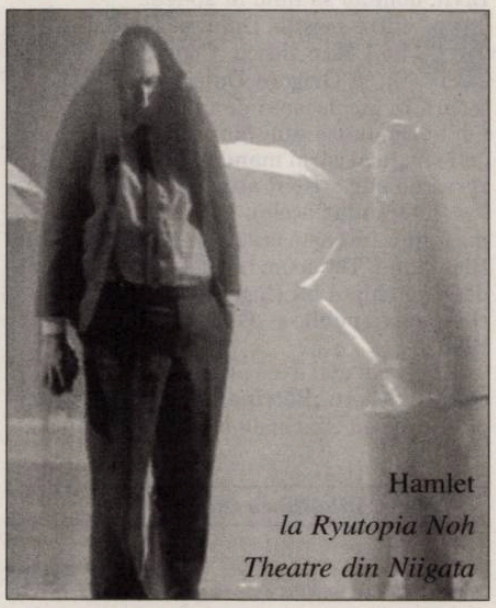

Hamlet
la Ryutopia Noh
Theatre din Niigata

Despre Shakespeare însuşi, mai apoi. Oricît ar fi de frecvent montat (şi este), acest extraordinar autor rămîne inepuizabil, iar intrarea pe teritoriul lui, indiferent că se petrece cu instrumentele cercetătorului, ale creatorului sau ale spectatorului obişnuit, continuă să producă revelaţii. Shakespeare este, neîndoielnic, cel mai mare scriitor de teatru care a trăit vreodată pe acest Pămînt – şi banalitatea afirmaţiei nu poate fi contrabalansată decît de adevărul ei, un adevăr la fel de pur şi de simplu ca lumina zilei. Ceea ce îl face mare este cunoaşterea profundă a sufletului omenesc, pe de o parte, şi, pe de altă parte, cunoaşterea perfectă a mecanismelor şi funcţionării artei teatrale, pe care, ca nici un alt autor înainte sau după el, a folosit-o pentru a „înscena" fiinţa umană. Nimeni nu a ştiut – nici măcar uimitorul doctor Cehov – să citească omul prin teatru şi să pună teatrul în serviciul citirii omului aşa cum a ştiut acest enigmatic englez din Renaştere (despre care unii cred că nici măcar nu a existat...), cu o viaţă a cărei desăvîrşită banalitate e salvată doar de o moarte la fel de banală (în urma unor libaţiuni prea îmbelşugate în tovărăşia unui confrate dramaturg, pe numele lui Ben Jonson – zice istoria), dar care l-a făcut să iasă din lume în aceeaşi zi în care intrase, cu 52 de ani mai înainte – 23 aprilie, data consacrată a deschiderii festivalului craioveano-bucureştean. O carte lansată la Craiova în timpul reuniunii – *Shakespeare, lumea-i teatru* de George Banu – propune, inventariind reflecţiile despre sau numai referirile la teatru din cuprinsul operei shakespeariene, o excursie ghidată prin acest labirint de oglinzi paralele.

Despre Hamlet, în fine. Consistentele seminarii de shakespearologie care au însoţit reprezentaţiile au scos la lumină (neaşteptat de atractiv, uneori) mai cu seamă articulaţiile, sensurile, înţelesurile şi subînţelesurile *piesei*. *Personajul* Hamlet – şi, odată cu el, lumea, lumea lui şi lumea noastră – le-a(u) revenit spre analiză în primul rînd practicienilor scenei. Mă opresc în fugă doar la două spectacole: cel al lui Thomas Ostermeier, de la Schaubühne am Lehniner Platz din Berlin, şi cel al japonezilor de la Ryutopia Noh Theatre din Niigata (acesta prezent, din păcate, doar în proiecţie cinematografică). Un Hamlet de astăzi, histrionic, violent şi deşănţat, la primul, un Hamlet atemporal, hieratic şi epurat, la ceilalţi – două expresii ale aceluiaşi chip, două incizii în carnea unei făpturi care încearcă să înţeleagă viaţa şi moartea şi, între ele, propriul său spirit, adică propriul său destin. Două spectacole trecînd dincolo de litera textului, pentru a ne vorbi direct, fiecare în felul său. Pentru cît a mai rămas de spus ne-ar trebui un Festival Hamlet în fiecare an.

***Alice Georgescu** este critic de teatru.*

Paul BREAZU

audio şi n-am cuvinte

Alison nu prea mai locuieşte aici

● **Goldfrapp, *Head First*, Mute Records, 2010.**

Trei lucruri îmi sînt astăzi cît se poate de clare: de aici, de unde stau, se întrevede vara, una care va fi cu certitudine călduroasă, *italo-disco*-ul – şi, în general, tot ce conţine cuvîntul *disco* – e un gen muzical din nou la modă (salutări sincere, domnule Moroder, oriunde aţi fi!) şi Goldfrapp, proiectul muzical fabricat acum mai bine de 10 ani în Londra, ne face iarăşi să cîrcotim pe la colţuri. La urma urmei, asta e reacţia pe care (ne-)a provocat-o mereu duo-ul britanic, fie că vorbesc aici de încîntătorul debut, tripantul şi romanticul *Felt Mountain,* lansat în 2000, sau de urmările sale, *Black Cherry* (2003), *Supernature* (2005) şi *Seventh Tree* (2008), o tripletă de albume care a arătat, pe lîngă o intuiţie muzicală demnă de cauze mult mai nobile decît *pop*-ul, o versatilitate monstruoasă a sunetului muzicii duo-ului din Marea Britanie: de la *trip-hop* înmuiat cu măsură în sofisticăriile domnului Ennio Morricone la *electropop* subversiv şi întunecat, străbătut de umbra flamboaiantă a lui Ziggy Stardust, proiectată pe zidurile de la Studio 54; de la un *electroclash* mai congelat decît însuşi *electroclash*-ul, dar şi mult, mult, mult mai vivant, la *fölktronica* şi psihedelisme beatlesiene eterate şi rafinate. Nimic nou pentru cineva care a urmărit cu o ureche atentă muzica ultimului deceniu, nu-i aşa? Reverenţele, ironice sau doar politicoase, în faţa unui trecut mai apropiat sau foarte îndepărtat au dat tonul, iar Alison Goldfrapp şi Will Gregory n-au stat deloc în afara crestei acestui val revivalist.

N-au făcut-o, desigur, nici acum, cu acest proaspăt disc, *Head First,* anunţat de un *single,* falicul „Rocket", care le-a decodificat fără mare greutate intenţiile: se pare că, oricît de greu ar fi de crezut, exista un loc vacant între Van Halen, ABBA, Albano & Romina şi *Flashdance* pe care nu-l revendicase încă nimeni. În fapt, un loc numit anii '80, în care Will Gregory, creierul muzical din spatele proiectului Goldfrapp, a săpat pentru a-şi extrage sursele de inspiraţie pentru acest nou album. Din păcate, fără să reuşească să scoată la suprafaţă prea mult din strălucirea neserioasă a acelei decade muzicale şi fără să poată accesa strălucirea la fel de neserioasă pe care propriile creaţii o atingeau înainte. *Head First* are o copertă care ne spune exact de unde vine – coloratul *camp* optzecist stă exact unde trebuie – şi cîteva momente agreabile (nu tresăriţi, „agreabil" n-a fost niciodată cuvîntul capabil să salveze altceva decît o plimbare prin parc, o cină cu părinţii sau un film prost), precum „Dreaming", „Hunt" şi „Shiny and Warm". Dincolo de ele, albumul nu-şi regăseşte nici sarea, nici piperul cu care londonezii îşi condimentau pînă acum muzica. Parafrazele sînt leneşe şi deloc subtile (în condiţiile în care subtilitatea era, pînă acum, una dintre mărcile înregistrate de Goldfrapp), sintetizatoarele lui Gregory sînt prea tangibile, frizînd de foarte multe ori evidenţa, iar vocea lui Alison, deşi îşi păstrează timbrul acela poluat de o sexualitate aproape perversă, nu reuşeşte să care întotdeauna în spate melodiile şchioape, înecîndu-se într-o sterilitate adîncă.

Head First e un album făcut pentru o vară petrecută în colanţi fluorescenţi – asta în cazul în care vă întrebaţi de ce am amintit acest anotimp la începutul textului –, care se circumscrie, slavă Domnului!, noilor standarde de durată ale LP-urilor de astăzi: are doar 38 de minute, lungimea perfectă pentru un album pe jumătate plictisitor.

***Paul Breazu** este jurnalist.*

3 întrebări pentru

Voicu RĂDESCU

„Năvăliţi la GHIJFest"

Green Hours Jazz Fest este primul şi singurul festival internaţional al unui club din România. De ce?

Ne place să ne punem întrebări. Să căutăm răspunsuri. Şi să acţionăm în consecinţă. Ne-am întrebat, printre altele, ce am putea face în plus pentru noi şi pentru publicul nostru, faţă de stagiunea regulată şi neîntreruptă de concerte din Green Hours. Aşa a apărut, în 2008, primul festival internaţional de club, din ţară. Nu va rămîne însă mult timp şi singurul.

Spuneţi în comunicatul de presă: „Criza nu a fost generată în nici un caz de cultură", însă cultura trage ponoasele. Voi cum aţi reuşit?

Cei de la care se trage criza aceasta se învîrt în alte cercuri decît cele culturale. Iar ponoasele le trag, în general, oamenii obişnuiţi. Aşa-numiţii oameni simpli. Cei pe care *ne-simplii* îi manipulează să creadă mai mult în ceea ce (le) produce (lor) profit, decît în ceea poate însemna beneficiu pentru oameni, în general. Munca noastră, a „comitetului organizator" al GHIJFest a fost şi este îndreptată într-o direcţie care înseamnă plăcere şi bucurie pentru noi, precum şi dorinţa ca acestea să fie trăite şi împărtăşite cu cît mai mulţi dimprejur.

Nu vi se pare riscant să aduceţi muzicieni aşa mari într-un spaţiu atît de mic; dacă se revoltă cei care nu apucă bilet?

Sîntem conştienţi că festivalul nostru este concurat de alte numeroase manifestări de calitate (cultura „se scoate", iată!). Dacă se va ajunge, chiar în aceste condiţii, ca spaţiul grădinii Green Hours să fie insuficient pentru public, e de fapt un cîştig pentru toată lumea. Asta înseamnă că atît noi, cît şi alţii vom avea de ce şi pentru cine să muncim să mărim numărul de evenimente de acest fel. Încercaţi să ne convingeţi că merită ceea ce facem. Năvăliţi!

***Voicu Rădescu** este manager al clubului Green Hours şi director executiv al GHIJFest (20 – 23 mai). Mai multe pe www.greenjazzfest.ro.*

a consemnat Marius CHIVU

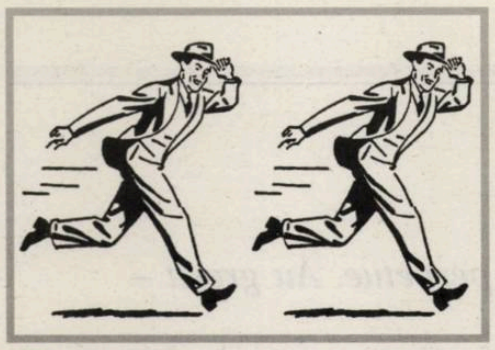

Andrei GORZO

dilematograf

Note despre Aurora (I)

În *Aurora*, Cristi Puiu își imaginează mișcările unui om în același timp „obișnuit" (cum se zice) și profund „bolnav la suflet" (cum iarăși se zice), personaj pe care regizorul însuși îl întrupează pe ecran, pe durata a circa 30 de ore (comprimate la trei ore de film), din vărsatul zorilor reci ai unei zile mohorîte de martie (cred) și pînă spre prînzul însorit al zilei următoare, cînd personajul se autodenunță la poliție pentru uciderea a patru persoane. Această investigație (dacă „investigație" e cuvîntul potrivit) e una complet behavioristă – din exterior. Și mai mult decît atît. Ca narator, Puiu nu numai că amînă (și tot amînă) livrarea acelor informații care i-ar permite spectatorului să reconstituie, cît de cît precis, cauzele stării sufletești (vizibil proaste) în care se găsește eroul. El amînă (și tot amînă) inclusiv livrarea acelor informații care în majoritatea filmelor sînt strecurate în dialog de cît mai devreme, alea privitoare la ce-și sînt personajele unele altora – tați, mame, soți, soții. Drumurile eroului îl tot aduc înapoi la un apartament în curs de renovare. Acolo, el e vizitat de un bărbat și de o femeie. Femeia ar putea fi mama lui, dar bărbatul? Întorcîndu-se mai tîrziu la apartament, eroul găsește acolo un alt bărbat, ocupat să dirijeze doi muncitori. Să fie șeful acestora? Nu, căci îi vorbește eroului ca unei rude. Dar ce fel de rudă? Puiu îngreunează la maximum munca spectatorului de a reconstitui „povestea" protagonistului.

Care e sensul acestui joc? În 1968, Susan Sontag observa că o bună parte din cinemaul european ambițios de după război, de la neorealiștii italieni la Godard, pare angajată în efortul de a crea filme care să se desfășoare la timpul prezent; sigur că, într-un fel, toate filmele se desfășoară la prezent (în sensul că tot ce vedem pe ecran e simultan prezent în fața ochilor noștri), dar ceea ce remarca Sontag era efortul de creare a unui prezent cinematografic „mai pur" decît cel din filmele de dinainte. Cum? Printr-o slăbire a atașamentului față de noțiunea clasică de „poveste" – o „poveste" fiind, prin definiție, ceva ce s-a petrecut deja. Asta antrenează firesc și o predilecție pentru un fel oarecum „behaviorist", oarecum „din afară" – deci „antipsihologic" – de a vedea situații umane. De ce? Pentru că psihologia înseamnă cauzalitate (efectul *x* se trage din cauza *y*), deci înseamnă poveste. Pe cînd o artă cinematografică a prezentului – chiar a *prezentului* – nu poate fi decît, eventual (în cuvintele teoreticianului David Bordwell), „o artă a efectelor psihologice care-și *caută* cauzele". Filmul lui Puiu se înscrie ferm în această tradiție: pe lungi porțiuni din durata lui, prezentul du-te-vino-urilor misterioase ale eroului e aproape absolut – aproape că nu există nimic în afara lui, decît celălalt prezent continuu, acela al transformării zilei în noapte și al nopții înapoi în zi. Puiu îl obligă pe spectator să tot formuleze ipoteze în legătură cu lucruri care în majoritatea filmelor îi sînt servite pe tavă și să se concentreze pe fiecare conversație în căutare de indicii. De-aici intensitatea ca-de-halucinație a acestui prezent – de-aici și din repetitivitatea acelor du-te-vino-uri: la un moment dat s-ar putea crede că protagonistul oficiază niște ritualuri. Puiu nu recurge la nici unul dintre procedeele tehnice la care recurg de obicei cineaștii (de la expresionismul german și impresionismul francez încoace) pentru a deforma „realitatea obiectivă" a lumii în care evoluează un personaj, suprapunîndu-i „lumea interioară" a personajului respectiv, dar, cu toată „exterioritatea" sa și cu tot „behaviorismul", *Aurora* e un poem vizionar, la persoana I, despre demoni interiori (violență în primul rînd psihică, paranoia) și ce s-ar întîmpla dacă ei ar reuși să scape, dar și despre coacerea și veștejirea unei zile, urmată de coacerea zilei următoare, și despre viața care ar continua în jurul acelei apocalipse individuale. Ca artist, Puiu e un mare senzual, extrem de atent la vreme, la variațiile luminii etc.: în prima zi, vremea e urîtă, dar variată în urîțenia ei, în timp ce, în ziua a doua, soarele urcă pe cer și continuă să urce – într-un fel bate înainte de ora zece, în alt fel bate pe la unsprezece și ceva etc. Puiu e un adept al cadrului lung, care în viziunea lui (ca și în cazul teoreticianului André Bazin) îi permite artistului să-și construiască arta pe capacitatea unică a tehnologiei cinematografice de a ține un fel de cronică a transformărilor prin care trece lumea, cu toate ale ei, vii sau ne-vii, de la o secundă la alta. O dată, de două ori, de trei ori în acest film, el arată ce poate face, minute în șir, într-un apartament de două, trei sau mai multe camere, cu trei, patru sau mai mulți actori care intră și ies din cadru, se opresc pentru cîteva secunde, eventual înrămați în cadre de uși și culoare de trecere, se acoperă și se revelează unii pe alții, întreprind acțiuni importante în planul îndepărtat al imaginii și acțiuni-pretext în planul apropiat (sau invers), și cu o cameră de filmare care cînd stă pe loc, cînd urmărește pe unul sau altul. Asta înseamnă regie de film.

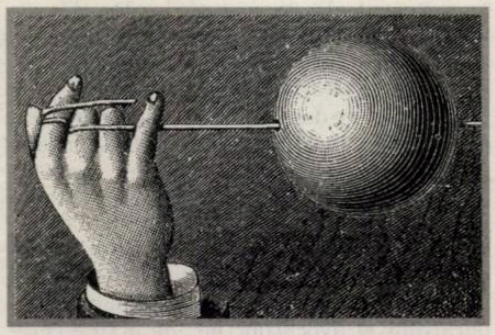

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

La ce te uiți cînd te uiți la o fotografie?

Încă de la inventarea ei, fotografia a provocat numeroase controverse de ordin etic și juridic. Expoziția *Controverse, justiție etică și fotografie* prezintă o cazuistică impresionantă cu ajutorul căreia putem retrasa istoria artei fotografice și a statutului fotografului din 1839 pînă în prezent. Ce e intim și ce e de interes public? Ce ai voie să fotografiezi și cui ai voie să arăți? Cine și de ce poate interzice în materie de fotojurnalism? Care sînt resorturile manipulării prin imagine? Și, pînă la urmă, la ce te uiți cînd te uiți la o fotografie? Pentru un obiectiv (fotografic), totul e subiectiv... În expoziția prezentată de Musée de l'Elysée Lousanne la Viena apar peste 100 de fotografii: ele au fost cenzurate sau folosite pentru a manipula; au fost interzise sau, dimpotrivă, reproduse obsesiv; au devenit iconice datorită conținutului sau au fost uitate pentru că vin dintr-o epocă despre care nu vrem să ne mai amintim. Șocul vizual nu este egalat decît de uimirea pe care ți-o stîrnește povestea acelor imagini, înscrisă, cu litere minuscule, lîngă fiecare clișeu. Iată două provocări:

● Frank Fournier, *Omayra Sánchez, (1985)*

În noiembrie 1985, Frank Fournier se află în Columbia pentru a documenta erupția vulcanului Nevado del Ruiz. Alunecările de teren au provocat deja moartea cîtorva zeci de mii de oameni. Tînăra Omayra Sanchez este prinsă sub dărîmături. Timp de trei zile, chinurile ei sînt urmărite de zeci de reporteri. Picioarele și șoldurile îi sînt prinse undeva, sub niște resturi, întregul sit este inundat, toate tentativele de salvare eșuează. Fetița moare, în cele din urmă, după trei zile în care toate zbaterile i-au fost urmărite și transmise în direct de numeroase televiziuni. Aflat la fața locului, Frank Fournier realizează cîteva fotografii cu tînăra încă în viață. Este copleșit de sentimentul neputinței: nu poate face nimic pentru a o salva, așa că fotografiază. Fotografia respectivă îi aduce un premiu important (și consistent). Este acuzat că spectacolul mediatic cu moartea fetiței este obscen, că obținerea unui premiu cu un asemenea subiect e un act imoral. Din controversa stîrnită se ajunge, pînă la urmă, la concluzia că interesul public – circulația informației – poate fi susținut și prin interese egoiste, meschine. Prezentînd cazul, transmițînd imagini impresionante, fotoreporterul a putut convinge comunitatea internațională să grăbească ajutorul pentru acea comunitate lovită de soartă.

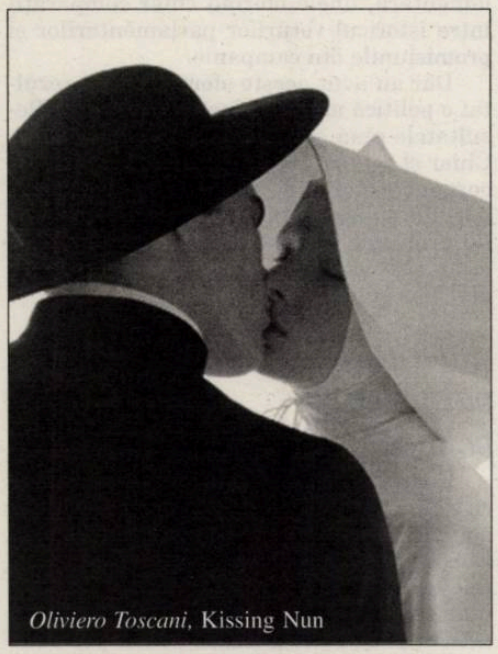

Oliviero Toscani, Kissing Nun

● Oliviero Toscani, *Kissing Nun* (1992)

Fotograful și-a cîștigat faima lucrînd pentru Benetton, o companie internațională de modă. Fotografiile lui au contribuit în mod esențial la configurarea identității vizuale a mărcii prin ilustrarea, cu imagini puternice și insolite, a sloganului „United Colors of Benetton". Fotografia *Kissing Nun* întruchipează o călugăriță care se sărută, pasional, cu un preot catolic. Imaginea ar fi trebuit să servească unei campanii *out-door,* însă afișele sînt, mai peste tot, criticate. În Italia, afișul este retras la presiunile Vaticanului, iar în Franța, Bureau de vérification de la publicité îl interzice, după numeroase plîngeri depuse de asociații religioase. Același Toscani realizează și afișul pentru filmul *Amen* al lui Costa Gavras: crucea creștină transformată în zvastică – aceasta e imaginea de pe afiș – enervează pe toată lumea. Iar afișul e interzis: în procesul din Franța s-a recurs la precedentul cu imaginea călugăriței realizată pentru Benetton.

Expoziția despre controversa în fotografie e găzduită de Kunsthaus Wien, instituție ce-și are sediul într-o casă proiectată de Hundertwasser, el însuși un arhitect controversat. Pentru Hundertwasser, arhitectura e un soi de magie. Rolul arhitectului e să integreze naturalul în urban (și invers). În casele pe care le-a proiectat, zidurile sînt strîmbe, geamurile – șui, podelele – vălurite. Lumina pătrunde difuză și nesigură în încăperi de-o formă incertă. Iar vizitatorul e pus la fiecare pas la încercare: încă un prag, încă o piatră lăsată în drum, încă o groapă întunecată în podea. Nu cred că s-ar fi găsit un cadru mai bun pentru prezentarea acestei expoziții.

trecerea prin reviste

● DIE WELT, 3 mai 2010

De Ziua internațională a Libertății presei, celebrată anual pe 3 mai sub egida UNESCO, cotidianul german *Die Welt* și-a luat libertatea de a-și provoca cititorii apărînd cu o ediție specială: prima pagină este goală. Nici un articol, nici un titlu, nici o fotografie. Doar o singură frază scrisă cu litere mici, undeva, sub frontispiciu: „Așa arată ziarul dvs. fără libertatea presei". Cenzura nu mai e de mult o problemă în Europa occidentală. Sau, mai precis, ea se manifestă astăzi în moduri mult mai subtile decît în vremea totalitarismelor, atunci cînd cenzori severi opreau de la tipar fragmente de text incompatibile cu ideologia vremii, lăsînd ziarele să apară cu coloanele știrbe. Presiunile economice – care se manifestă prin sugestii indirecte cu privire la interesele patronilor în anumite domenii sau sfere ale politicului – configurează opțiunile redacționale și pot deforma opinia publică; autocenzura (mai ales acum, în plină criză economică) le știrbește jurnaliștilor spiritul critic; avalanșa de informație care țîșnește pe toate canalele clatină zdravăn ierarhia știrilor; iar rarele (și uneori extrem de durele) intervenții ale autorităților în redacția unor ziare incomode pun în pericol existența celei de-a patra puteri în stat. Așa este – în lumea occidentală libertatea presei e firească, subînțeleasă, garantată și (în general) respectată. O pagină violent de albă spune mai mult despre libertatea presei decît o mie de cuvinte.

● LE NOUVEL OBSERVATEUR, 4-10 februarie 2010

Excelentă dezbaterea *„face-a-face"* dintre Jean Daniel și Amos Oz, sub titlul „Cum să mai crezi în pace". Adept al unei soluții pragmatice (instaurarea a două state), Oz se declară tot mai dezamăgit de adîncirea în „utopia israeliană". „Israelul nu poate fi decît o decepție în măsura în care vorbim de-o țară născută dintr-un vis. Or ce se naște dintr-un vis nu are cum să fie decît decepționant. Singurul mod de a prezerva un vis e să-l păstrezi intact, adică să nu-l trăiești cu-adevărat." (Matei Martin)

Evgeny MOROZOV

Internetul

– ne-au spus că va aduce o nouă eră a libertății, a activismului politic și a păcii perpetue. Au greșit –

„Internetul a fost o forță a binelui“

Nu. În vremea cînd Internetul era tînăr, speranţele noastre erau mari. La fel ca în orice dragoste aflată la început, doream să credem că noul obiect al fascinaţiei noastre ar putea schimba lumea. Internetul a fost descris drept unealta supremă pentru încurajarea toleranţei, pentru distrugerea naţionalismului şi pentru transformarea planetei într-un mare sat global bine conectat. În 1994, un grup de pasionaţi ai domeniului digital, conduşi de Esther Dyson şi Alvin Toffler, au publicat un program cu modestul subtitlu „O Magna Carta pentru era cunoaşterii“, care promitea dezvoltarea unor „cartiere electronice“, conectate nu geografic, ci prin interese comune. Nicholas Negroponte, pe atunci faimosul şef al Laboratorului Media al MIT, a prezis în mod spectaculos, în 1997, că Internetul va dărîma frontierele dintre popoare şi va face loc unei ere a păcii mondiale.

Ei bine, Internetul, aşa cum îl ştim noi, este cu noi de două decenii şi a fost, cu siguranţă, un factor transformator. Cantitatea de bunuri şi de servicii disponibilă online e uluitoare. Comunicarea dincolo de graniţe e mai simplă ca niciodată: tarifele mari ale convorbirilor telefonice internaţionale au fost înlocuite de abonamente ieftine la Skype, în timp ce Google Translate ajută cititorii să navigheze pe paginile web în spaniolă, mandarină, malteză şi în peste 40 de alte limbi. Dar, la fel cum generaţiile precedente au fost dezamăgite să vadă că nici telegraful, nici radioul nu şi-au respectat promisiunile privind schimbarea lumii, făcute de susţinătorii lor fervenţi, nu am văzut o creştere a păcii globale, a iubirii şi a libertăţii, determinate de Internet.

E destul de trist, dar o lume interconectată nu este obligatoriu şi o lume mai dreaptă.

„Twitter va submina dictatorii“

Greşit. Ciripelile nu răstoarnă guverne; oamenii fac asta. Şi ceea ce am văzut pînă acum este că site-urile de socializare pot ajuta, dar şi dăuna activiştilor care operează din interiorul unor regimuri autoritare. Entuziaştii rapidelor proteste virtuale de astăzi arată că serviciile online precum Twitter, Flickr şi YouTube au făcut să fie transmisă mult mai uşor informaţia care în trecut era strict controlată de stat — mai ales fotografii, filmuleţe îngrozitoare şi mărturii ale abuzurilor poliţiei şi justiţiei. Să ne gîndim la disidenţii birmanezi care transmiteau fotografii realizate cu telefoanele celulare, documentînd modul în care poliţia suprima protestele, sau la bloggerii de opoziţie din Rusia care au lansat Shpik.info, un site în stilul Wikipedia, care permite oricui să încarce fotografii, nume şi detalii de contact ale „bănuiţilor inamici ai democraţiei“ – judecători, poliţişti, chiar unii politicieni – a căror complicitate a ajutat înăbuşirea liberei exprimări. Premierul britanic Gordon Brown a făcut o afirmaţie celebră anul trecut, aceea că genocidul din Rwanda ar fi fost imposibil în era Twitter.

Dar mai multă informaţie se traduce în mai multă putere de a îndrepta răul? Nu neapărat. Nici regimul birmanez şi nici cel iranian nu s-au prăbuşit sub greutatea pixelilor circulînd pe site-urile de socializare şi trădînd abuzurile privind drepturile omului. Ba mai mult, autorităţile iraniene au fost la fel de nerăbdătoare să beneficieze de Internet ca şi oponenţii lor îmbrăcaţi în verde. După protestele de anul trecut de la Teheran, autorităţile iraniene au lansat un website care publică fotografii de la proteste, îndemnînd publicul să identifice protestatarii, nominalizîndu-i. Cu ajutorul fotografiilor şi al filmuleţelor încărcate pe Flickr şi pe YouTube de protestatari şi de simpatizanţii lor occidentali, poliţia secretă are acum o mare cantitate de mărturii incriminatoare.

Chiar şi cînd Twitter şi Facebook ajută la obţinerea unor victorii parţiale, nu ai paria că acest lucru se va întîmpla a doua oară.

Entuziaştii Internetului susţin că web-ul a făcut organizarea mai uşoară. Dar acest lucru e numai parţial adevărat; pentru a beneficia din plin de organizarea online e nevoie de o mişcare bine disciplinată, cu scopuri clar definite, cu ierarhii şi proceduri operaţionale (să ne gîndim la campania prezidenţială a lui Barack Obama). Dar, dacă o mişcare politică e dezorganizată şi lipsită de un ţel, Internetul poate numai să expună şi să facă publice vulnerabilităţile sale, mărind treptat intensitatea conflictelor interne. Acest lucru sună extrem de similar cu mişcarea verde dezorganizată din Iran.

„Google apără libertatea Internetului“

Doar cînd îi convine. Dacă comunitatea mondială a drepturilor omului ar trebui să-şi aleagă compania sa preferată din Topul Fortune 500, Google – liderul mondial al motoarelor de căutare şi cel care stabileşte direcţia în toate domeniile, de la cartografierea globală la networking-ul de socializare — ar fi primul candidat. Criticînd cererile de cenzură ale guvernului chinez, Google a decis recent să îşi mute motorul de căutare chinezesc în Hong Kong şi a promis să nu economisească nici un efort pentru a proteja identităţile disidenţilor chinezi care folosesc Gmail. Mare parte din lumea Occidentală a aplaudat, iar Google a părut să fie la înălţimea motto-ului său corporatist, *„don't be evil“*.

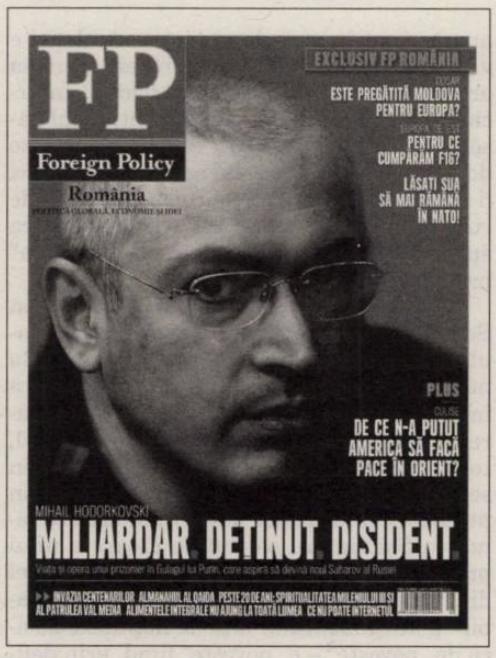

Să ne amintim că Google, ca orice companie, e motivată de profit şi nu de un scop măreţ: compania a intrat în China nu pentru a propovădui libertatea Internetului, ci pentru a vinde publicitate, pe ceea ce reprezintă acum cea mai mare piaţă online din lume. La numai patru ani după ce a fost de acord să-şi cenzureze rezultatele căutărilor, a refuzat să continue să facă acest lucru. Şi totuşi, dacă ar fi reuşit să facă progrese mai mari în rîndul consumatorilor chinezi, se îndoieşte cineva că decizia sa de a sfida Beijingul ar fi fost mult mai dificilă?

Sprijinirea de către Google a libertăţii Internetului este, pînă la urmă, o poziţie principială pragmatică, cu regulile aplicate adesea pentru fiecare caz în parte. Ar fi oarecum naiv – şi poate chiar periculos – să ne aşteptăm ca Google să devină noua Europa Liberă.

„Internetul responsabilizează guvernele“

Nu neapărat. Mulţi entuziaşti ai Internetului, de ambele părţi ale Atlanticului, care erau înainte neinteresaţi de dezbaterile politice, s-au grăbit să răspundă provocării de a fi cîinii de pază ai democraţiei, petrecînd zile şi nopţi cu digitalizarea datelor publice şi cu încărcarea lor în baze de date online. De la site-ul britanic TheyWorkforYou şi pînă la cel kenyan Mzalendo şi la diferite proiecte afiliate Fundaţiei Sunlight, cu sediul în SUA, cum ar fi MAPLight.org, o mulţime de noi website-uri independente au început să monitorizeze activitatea parlamentară, unele oferind chiar comparaţii între istoricul voturilor parlamentarilor şi promisiunile din campanie.

Dar au avut aceste eforturi drept rezultat o politică mai bună sau mai onestă? Rezultatele pînă acum sînt destul de diferite. Chiar şi cei mai idealişti dintre împătimiţii computerelor încep să înţeleagă că patologiile politice şi instituţionale puternice – nu problemele tehnologice – sînt cele mai mari obstacole în calea unei politici mai deschise şi mai participative.

„Internetul măreşte participarea politică“

E nevoie de o definiţie. Internetul a creat cu siguranţă noi căi de schimbare a ideilor şi opiniilor, dar nu ştim încă dacă acest lucru va spori atractivitatea şi practica democraţiei pe plan global. Acolo unde unii văd o reînnoire a implicării civice, alţii văd „lipsă de activism“ sau „slacktivism“, noul peiorativ favorit pentru campaniile politice de suprafaţă, periferice şi fluide, care par să înflorească pe Internet – uneori pe seama unor campanii mai eficiente în lumea reală.

Dezbaterea privind impactul Internetului asupra participării populaţiei la viaţa politică aminteşte de o controversă mai veche despre efectele sociale şi politice ambigue ale televiziunii prin cablu. Cu mult înainte să se inventeze blogurile, savanţii şi experţii discutau dacă televizorul îi transformă pe alegători în maniaci ai divertismentului, pasivi şi apolitici, care, dacă aveau mai multe opţiuni, alegeau filmele cu James Bond sau reluările *Happy Days,* în defavoarea buletinelor de ştiri ale serii – sau dacă îi transforma în cetăţeni hiperactivi, obsedaţi, care se uită non-stop la C-SPAN.

„Internetul ne apropie mai mult“

Nu. Geografia încă mai contează. În bestseller-ul ei din 1997, *The Death of Distance,* Frances Cairncross, pe atunci senior editor la *Economist,* a prezis că revoluţia comunicaţiilor alimentate de Internet ar „mări înţelegerea, ar încuraja toleranţa, şi, în final, ar promova pacea mondială“. Dar pronunţarea morţii distanţei e prematură.

Chiar şi într-o lume interconectată, foamea de bunuri de consum şi de informaţie e încă dependentă de gusturi, iar locaţiile rămîn un reprezentant de încredere al gustului.

Nu numai preferinţele utilizatorilor, dar şi acţiunile guvernelor şi corporaţiilor – motivate la fel de des de costuri şi de copyright ca şi de agendele politice – ar putea însemna sfîrşitul erei Internetului unic. Aceasta înseamnă că zilele în care fiecare poate vizita aceleaşi website-uri indiferent de locaţia geografică ar putea fi din ce în ce mai puţine, chiar şi în lumea „liberă“. Asistăm la multe încercări, mai ales din partea corporaţiilor şi avocaţilor lor, de a ţine cetăţenii străini departe de anumite proprietăţi ale web-ului. De exemplu, conţinutul digital care e disponibil pentru britanici prin inovatorul iPlayer al BBC e din ce în ce mai puţin disponibil pentru germani. Norvegienii pot accesa deja 50.000 de cărţi cu copyright online, gratuit, prin iniţiativa Bookshelf a acestei ţări, dar trebuie să fii în Norvegia ca să faci asta – guvernul plăteşte nota anuală de 900.000 de dolari pentru taxele de licenţă şi nu plănuieşte să subvenţioneze şi restul lumii.

Mai mult, celebrii pionieri ai Internetului – Google, Twitter, Facebook – sînt companii americane de care alte guverne se tem din ce în ce mai mult, considerîndu-i agenţi politici. Politicieni chinezi, cubanezi, iranieni şi chiar turci discută deja de „suveranitatea informaţiei“. Era „SplInternetului“ bate la uşă.

Vechi de două decenii, Internetul nici nu a răsturnat dictatori, nici nu a eliminat graniţe. Cu siguranţă nu a deschis drumul unei ere post-politice de politică raţională şi bazată pe date. A accelerat şi amplificat multe forţe existente care acţionează în lume, făcînd adesea politica mai instabilă şi mai neprevăzută. Din ce în ce mai mult, Internetul arată ca o versiune hiperactivă a lumii reale, cu toate promisiunile şi pericolele ei, în timp ce utopia cibernetică pe care primii entuziaşti ai web-ului au prezis-o pare din ce în ce mai iluzorie.

Evgheni Morozov, *bursier Yahoo! la Institutul pentru Studierea Diplomaţiei al Universităţii Georgetown, scrie pentru blogul NetEffect al ForeignPolicy.com.*

Din sumarul revistei Foreign Policy România *nr. 16 (mai/iunie):*

● „Disidentul miliardar“ – Uitat în carceră şi judecat într-o cuşcă de sticlă, Mihail Hodorkovski aspiră să devină noul Saharov al Rusiei.

● „Intră Moldova singură în Europa?“ – Româno-rusa şi războiul ruso-român pentru minţile moldovenilor. Ce-ar însemna unirea şi cu Transnistria?

● „Scutul ca offset pentru F16?“ – Ce legătură există între modernizarea armatei române cu avioane americane vechi şi amplasarea unor elemente ale scutului antibalistic al SUA în România?

● „Mama tuturor crizelor“ – De ce n-au putut Statele Unite să rezolve chestiunea palestiniană. Mai încearcă?

Plus: „Ce nu poate Internetul“ ● „Este Avatar anti-american?“ ● „Almanahul Al Qaida“ ● „Omul nostru din Shanghai“ ● „Pregătirea călătoriilor intergalactice“ ● „Invazia centenarilor“ ● „De ce SUA trebuie să rămână în NATO“ ● „Neamurile neîmpăcate din Caucazul rusesc“ ● „Cultul mexican al morţii“ ● „Alimentele integrale nu ajung la toată lumea“ ● „Ideile şi tehnologiile peste 20 de ani“

Oricât de mare o scriem, tot mică e!

- Rată fixă de dobândă 4,99%* în primul an;
  - EURIBOR 3L + 4,33% după primul an de dobândă fixă;
- OTPdirekt gratuit până la finalul anului 2010;
- Perioadă de grație 3 luni.

* Pentru un credit ipotecar sau un credit de nevoi personale cu ipotecă în valoare de 40.000 EUR pe 357 luni, DAE este 6,37%, valoarea totală plătită: 85.794 EUR.
Ofertă valabilă în perioada: 27 aprilie - 30 iunie 2010

www.otpbank.ro
0800 88 22 88

otpbank
Avem încredere

credite cu ipotecă în EUR

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

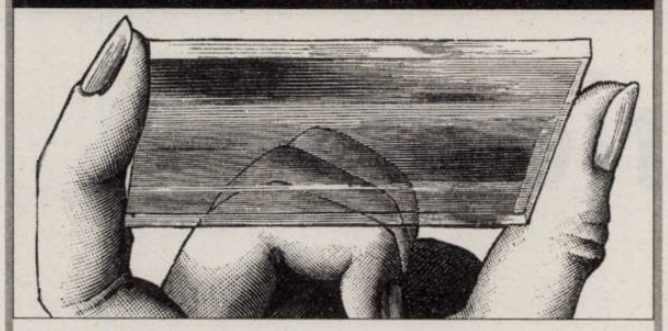

„Înțeleg nerăbdarea acestor tineri...“

Țara este la ananghie. Președintele vorbește de pericolul colapsului, de „grecizarea“ ei și recurge la măsuri tranșante, care lovesc grav în populația deja săracă. Cum s-a ajuns aici? Un răspuns ni l-a oferit excelenta emisiune de reportaje de la PRO TV, *România, te iubesc,* duminica trecută.

În România de azi, sînt luate în considerație aproape în mod exclusiv efectele. Așa fac televiziunile, așa fac și politicienii. Toți se limitează să constate dezastrul, dar nu merg ceva mai departe de această constatare. Televiziunile ne arată cu degetul întîmplări care decurg din situația în care ne aflăm. Politicienii, la rîndul lor, constată că stăm rău și – iată – aleg să supună populația la terapii de șoc. Acestea însă au în vedere doar efectele bolii și neglijează total cauzele. Revenind la emisiunea de la PRO TV, *România, te iubesc,* aceasta este una dintre puținele producții de la televiziunile noastre care analizează cu adevărat lucrurile, care trec dincolo de pojghița aparențelor.

Scriam săptămîna trecută despre înclinația televiziunilor de la noi înspre superficialitate și vorbărie goală – totul construit în așa fel încît să nu se spună adevărul. (Același lucru fac și politicienii, iar spațiul public de la noi este unul în care domnesc superficialitatea, aparențele și măștile.) Ei bine, emisiunea *România, te iubesc,* prezentată de Cristian Leonte, este o producție jurnalistică veritabilă – și care, da, spune adevăruri. Adevăruri care nu ne mîngîie pe creștet, ba dimpotrivă, nu ne sînt deloc confortabile. Am putut vedea, în această emisiune, reportaje despre cum și de ce beau românii (băutura fiind cauza multor nenorociri pe care le vedem la știri), despre lipsa totală de șanse a unui pușcăriaș să se reintegreze în societate sau despre cum a fost pusă pe butuci una dintre cele mai valoroase stațiuni balneoclimaterice din Europa, Herculane. Totul realizat în urma unui demers jurnalistic făcut ca la carte și împachetat într-un discurs inteligent.

Duminica trecută, titlul unui reportaj de la *România, te iubesc,* a fost „Tineri bursieri, așteptăm un loc de muncă“. Era vorba despre cei 149 de tineri care au fost trimiși pe bani grei de statul român la studii în străinătate, prin programul Bursa Specială a Guvernului României. Scopul programului, care a costat șase milioane de euro, era de a pregăti un corp de înalți funcționari profesioniști prin trimiterea la cele mai mari universități din lume. Ei ar fi trebuit să reformeze statul român – deci exact lucrul de care aveam acum nevoie și care probabil ne-ar fi ajutat să evităm situația dramatică în care ne aflăm.

Tinerii au obținut aceste burse în urma unui concurs extrem de dificil, cu 20 de candidați pe loc, și au semnat un contract în care se angajau să aibă calificativul „bine“ pe toată perioada studiilor și să se întoarcă în România, pentru a lucra în administrația publică, în posturi de conducere. S-au întors superșcoliți, dar au realizat că nimeni nu are nevoie de ei aici. Cei mai mulți care au terminat aceste studii în străinătate au revenit în România în 2007. În cei trei ani cît au trecut de atunci, nici unul dintre cei 149 nu a fost angajat. În reportajul de la *România, te iubesc,* îl auzim pe Daniel Funeriu, ministrul educației, cum spune, senin și zîmbitor, „Înțeleg nerăbdarea acestor tineri...“ Adică ei sînt tineri și pripiți, nu ca el, care înțelege cum stau lucrurile... El știe foarte bine că posturile de conducere din administrația publică nu sînt pentru cei competenți, ci pentru clientela politică sau pentru rudele celor puternici.

Traian Băsescu a anunțat duminica trecută că sîntem la fundul sacului, că populația trebuie să se sacrifice și că el însuși își donează salariul de președinte. Nu a spus însă nimic despre favorurile acordate clientelei. În continuare sînt trecute cu vederea cauzele: se administrează medicamente puternice împotriva febrei, dar nu se face nimic pentru a trata infecția generalizată.

Florin DUMITRESCU

Publicitatea românească veche, expusă oprobriului

– de la dezinteres la redeșteptarea interesului –

Realitatea Ilustrată, *an IV, nr. 153, 1930*

Ca membri ai societății de consum, ne-am obișnuit să aruncăm la gunoi, pe necitite, pliantele și volantele publicitare din cutia poștală. Cataloagele supermarketurilor – abia dacă le mai răsfoim... În oraș ne-am învățat să facem abstracție de panouri și casete luminoase. Ca telespectatori, ne-am obișnuit să vizităm baia taman în minutele calupului care ne întrerupe programul. Aiureli, sînt doar reclame – ne-am deprins să spunem. Și pe bună dreptate: unde am ajunge dacă am da atenție tuturor stimulilor pe care ni-i lansează comunicarea comercială?! Curiozitatea, jindul și aviditatea tipice deceniului trecut ni s-au tocit în mod firesc. Indiferența, neîncrederea, uneori chiar disprețul – iată atitudinile tot mai des întîlnite astăzi în rîndul consumatorilor. Dacă mesajele comerciale înfrîng deseori bariera conștientă pe care le-o impunem și reușesc să ne „vîndă“ ceea ce băgaserăm în seamă mai puțin – asta ține de tehnica și măiestria comunicatorilor.

Este motivul pentru care nu doar specialiștii sau studenții din branșă, ci tot mai mulți consumatori atenți se apleacă asupra publicității, dintr-o nouă perspectivă, diferită de frenezia consumeristă a anilor '90. Așa cum blindajele sporesc succesiv în rezistență, pe măsură ce se inventează obuze mai penetrante, la fel și învelișul de protecție a consumatorilor tinde să crească pe urma creșterii forței de persuasiune a bombardamentului mediatic la care sîntem supuși, într-un război spumos, cu victime fericite.

În plus, tipic publicității românești este acea anume „comandă socială“ de a acoperi nevoile de entertainment ale publicului – însușire care iese în evidență mai ales în cazul spoturilor TV, moștenitoare naturale (deși neoficiale) ale fostelor „momente vesele“ de odinioară, cu „umor și muzică“. Este acea latură hedonică a contemporanilor pe care publicitarii noștri o denumesc ironic „divertisment de calitate“; iar francezii o definesc ca „publivoră“, după moda lui Boursicault, colecționarul de spoturi care organizează anual *Noaptea devoratorilor de publicitate*, un show alternativ pentru cei care sînt interesați – tocmai! – de calupuri...

Expunînd disprețul

Poate interesul practic de a ne spori protecția consumatoristă; poate apetitul de esteză, hedonism și „divertisment de calitate“ al multora dintre noi; poate mai ales impulsul natural de a ne cunoaște trecutul și din această perspectivă, de a urmări istoria blindajelor succesive care s-au construit de o parte și de cealaltă a tejghelei – și poate toate la un loc aduc zilnic o mulțime de vizitatori la expoziția de publicitate românească veche de la ICR – „De la sublim la ridicol. 70 de ani de reclamă în România. Reclame interbelice și din perioada comunistă“.

În schimb – ce ciudat! – organizatorii expoziției par să fi dovedit atitudinea contrară, aceea de dezinteres, pe alocuri vecin cu disprețul, față de „toate reclamele astea“... Niște reproduceri mărite, pe foi A3, pe alocuri vădind umbrele degetelor din momentul scanării; toate prinse în bolduri pe niște paravane plăpînde, din pînză de sac, în mod neglijent, improvizat, pe alocuri și... Nu tu o ramă, nu tu o simeză, nu tu o încadrare – nici la propriu, nici din perspectivă muzeologică. Ba, mai mult! După vernisaj, sala ICR-ului fiind folosită și în alte scopuri, paravanele cu exponate (dacă se pot numi așa acele fițuici ciuruite de bolduri) au tot fost mutate de colo-colo, răsucite, întoarse cu spatele... Căci, nu-i așa? Sînt „doar niște reclame“! Toate aceste adevărate izvoare istorice, vorbind despre moravurile, uzanțele, obișnuințele de consum ale cîtorva generații, reflectînd impactul inovațiilor tehnice și al transformărilor sociale de-a lungul a nu mai puțin de șapte decenii – au fost tratate nu foarte diferit față de pliantele și fluturașii care ne umplu în zilele de azi cutia poștală.

O expoziție a disprețului, s-ar putea spune; un totem destinat exorcizării publice – s-ar putea bănui. Probabil doar expozițiile de „artă degenerată“ organizate de naziști cu operele artiștilor moderni din anii '30 să fi avut aceeași încărcătură de rea-voință și desconsiderare față de obiectele expuse. Titlul expoziției, tezist și tendențios – „De la sublim la ridicol“ – amintește de tradiția înfierărilor publice. Asemeni negustorului din snoavă, care își duce gloaba de cal la tîrg, nu ca să-l vîndă, ci ca să-l facă de rîs; cei doi universitari clujeni care au scanat în pripă machete din arhivele gazetărești păr a fi venit în tîrgul lui Mitică asemeni unor Chicoș-Rostogani puși pe harță cu flagelul publicității... de acum douăzeci pînă la nouăzeci de ani!

Forța de persuasiune care învinge vremurile

Însă forța seducătoare a vechilor machete e departe să se fi stins. Se întîmplă că, în pofida prezentării umile și umilitoare, exponatele să farmece în continuare și să îi întîrzie pe vizitatori în fața lor. Deosebirile față de publicitatea de azi îi fac pe unii să zîmbească și pe alții să se încrunte gînditori... Predominanța ilustrațiilor grafice (într-o epocă în care reproducerea fotografiilor la tipar era anevoioasă și lipsită de fidelitate); retorica politicoasă, chiar protocolară, adresarea cu „dumneavoastră“; tropii jucăuși strict îndreptați în scop funcțional; experimentele pline de îndrăzneală la nivel de *layout* (repartizarea informațiilor în cadrul designului machetei) – iată doar o parte a caracteristicilor dominante.

Descoperirea în vechile reclame a unor branduri perene, celebre și azi, reintrate pe piața românească după '90 cu un fason modern, impus din Occident – te face să tresari. O comunicare care azi pare inadaptată, forțată, impusă românului prin *acquis*-uri birocratice multinaționale – descoperi că are o istorie mult mai caldă, mai motivată comunicațional, mai... de-a noastră.

Spicuind apoi: folosirea în publicitatea interbelică a argumentelor de prestigiu de tip „furnizor oficial al Curței *(sic!)* Regale“, alături de stema dinastică, ne amintește de uzanțele producătorilor de whisky scoțian și ale berarilor danezi... și aruncă în derizoriu inflația de nobilitate abuziv afișată de operatorii economici din ziua de azi, printr-o heraldică născocită, de un kitsch greu de suportat. Pe de altă parte, în publicitatea comunistă, caracterizată de monopol deopotrivă comercial și comunicațional, frapează tendința dăscălitoare și moralizatoare a reclamelor, de multe ori chiar în defavoarea produsului sau a serviciului publicizat, care capătă astfel un rol secundar. (Un reproș în plus la adresa organizatorilor s-ar putea lega de introducerea, pe post de anunțuri publicitare, a unor știri net propagandistice, „de *Scînteia“,* care raportau „realizări și înfăptuiri“ ale „colectivelor de oameni ai muncii“.)

Savanților napocensi le e pesemne cunoscută vasta colecție a lui Florian Ciobanu din Craiova, expusă acum trei ani și în București, la festivalul Ad'Or, conținînd machete clasificate pe categorii de produse și servicii; precum le sînt cunoscute și importantele cercetări în domeniu ale profesorului Marian Petcu, autorul manualului de *Istorie a publicității românești* din bibliografia tuturor școlilor de profil. Desigur că nu le e străin interesul publicului, deopotrivă din București și Cluj, față de grafica publicitară veche, față de arta aplicată, față de acele *memorabilia* nostalgice care ne evocă trecutul mai mult decît o mie de disertații. Desigur au întîlnit deseori, cu atît mai mult în mediile academice, o atitudine relaxată și binevoitoare față de „anunciurile“ publicitare interbelice; și de propaganda comerțului socialist de mai tîrziu. Desigur sînt la curent cu tendința de valorizare a „istoriei minore“, la nivelul vieții private.

De ce, atunci, această abordare defăimătoare față de istoria publicității românești? De ce această perpetuare a luptei cu „lumea capitalului“ de tristă memorie utecistă? Poate ca pregătire, în pandant, a unei istorii a denigrării publice, executată din instanțe oficiale...

Despre copii dispăruţi şi părinţi disperaţi

– interviu cu Adriana BÎRLOI, coordonator, Departamentul operaţional al FOCUS –

Conform statisticilor Centrului pentru Copiii Dispăruţi şi Exploataţi Sexual – FOCUS, din 1400 de cazuri de dispariţie înregistrate din 2007 – anul înfiinţării acestui ONG – majoritatea, aşa-ntmitele dispariţii voluntare, au fost cazuri de vagabondaj. Fie că pleacă la cerşit sau prin ţară, fără o destinaţie fixă, cu prietenii, problema cea mai complicată nu este cum „prinzi" fugarii – lucru destul de uşor, dat fiind că locurile pe care aceşti copii le frecventează sînt cunoscute –, ci cum îi ţii acasă. Odată învăţaţi să trăiască pe drumuri, doar după bunul plac, este foarte greu să-i convingi că le va fi mai bine alături de familie – îmi explică dna Adriana Bîrloi, coordonator al Departamentului operaţional al FOCUS. Neînţelegerile şi lipsa comunicării cu părinţii, certurile dintre aceştia sau, mai grav, divorţul sînt tot atîtea motive ale dispariţiilor voluntare. Printre sesizările primite de FOCUS au fost însă şi cazuri de copii rătăciţi sau chiar răpiţi, dar şi informaţii care indicau posibile cazuri de tineri exploataţi sexual sau victime ale traficului de persoane. Pe 25 mai se va sărbători Ziua Internaţională a Copiilor Dispăruţi – prilej cu care, am stat de vorbă cu dna Bîrloi despre activitatea FOCUS, dar şi despre ce ar trebui să facem în cazul în care sesizăm dispariţia cuiva, mai ales a unui copil.

Foarte multe dintre cazurile în care v-aţi implicat au fost rezolvate. De ce depinde exact rezolvarea unui caz?

Bunul mers al unui caz şi finalizarea lui cu succes ţin de toate părţile implicate – de noi, de Poliţie, de familia copilului dispărut etc. În cazul unui copil care a fugit de acasă din pricina problemelor familiale, dar care a fost găsit, asistentul social şi psihologul, de exemplu, au un rol foarte bine definit, şi anume consilierea copilului şi a familiei acestuia. Deşi este foarte greu să convingi o persoană care a trecut printr-o traumă să vorbească despre ce i s-a întîmplat – misiune care cade tot în sarcina specialistului şi care depinde de priceperea sa –, consilierea este extrem de importantă şi poate avea efecte benefice: familia se reuneşte şi copilul nu mai are nici un motiv să fugă de acasă. Acest lucru nu se întîmplă însă de fiecare dată – sînt şi cazuri în care copilul fuge în mod repetat, fie din cauza anturajului, fie pentru că este o persoană predispusă spre vagabondaj etc.

vrea să ne spuneţi ce se întîmplă cu cei din familii modeste, fără posibilităţi materiale, dar cu o sumedenie de neajunsuri. Sînt mai predispuşi să plece de acasă?

Ponderea dispariţiilor este mai mare, într-adevăr, în familiile defavorizate, dezorganizate, dar să nu credeţi că din familiile „bune" nu dispar copii. În cazul acestora din urmă însă, vorbim mai degrabă de copii pierduţi, rătăciţi din neatenţie...

Se poate face un profil al copiilor dispăruţi?

Nu cred că se poate face un profil exact, pentru că situaţia diferă foarte mult de la un caz la altul, dar măcar se poate creiona. Conform statisticilor noastre, cei mai mulţi dintre copiii dispăruţi au între 12 şi 15 ani, majoritatea provin, în mod poate puţin ciudat, din mediul urban, cei mai mulţi suferă şi pleacă de acasă din cauza relaţionării şi a comunicării defectuoase cu părinţii sau, din cauza lipsei responsabilităţilor şi a obligaţiilor foarte clar definite de părinţi, cad foarte uşor pradă anturajului.

Conform statisticilor, cei mai mulţi dintre copiii dispăruţi au între 12 şi 15 ani, provin din mediul urban, suferă din cauza relaţionării şi a comunicării defectuoase cu părinţii sau sînt victime ale anturajului.

Pentru că am tot pomenit cuvîntul „caz", aş vrea să vă spun că noi ne ocupăm atît de „cazuri în lucru", care presupun copii dispăruţi şi negăsiţi, dar şi de „cazuri în monitorizare" – acestea se referă la copiii care, după ce sînt găsiţi, sînt incluşi într-un program de supraveghere, realizat împreună cu Direcţiile de Protecţie a Copilului sau cu Serviciile de Asistenţă Socială. După ce un copil este găsit, trebuie să începi o anchetă socială pentru a înţelege ce s-a întîmplat exact şi pentru a preveni recidiva.

Pentru că aţi pomenit de copiii care fug de acasă din cauza problemelor familiale, aş

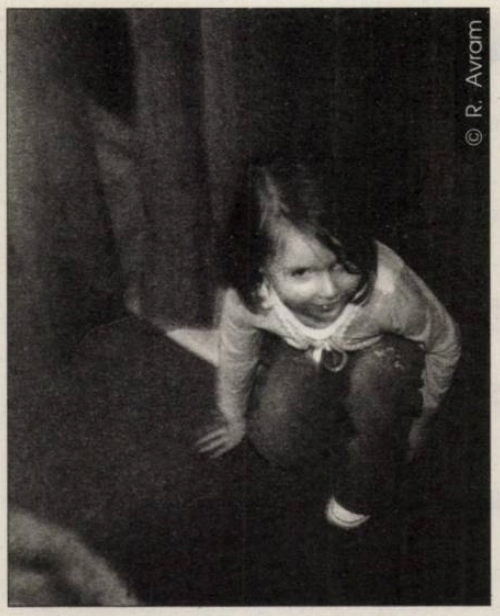

Care sînt paşii pe care trebuie să îi urmeze un părinte sau orice persoană din momentul în care constată dispariţia unui copil? Unde sună mai întîi: la numărul de telefon al centrului – 116, la Poliţie sau la 112?

Chiar dacă părinţii sună mai întîi la centru, noi nu putem acţiona fără să anunţăm şi Poliţia, pentru că lucrăm pe baza unui protocol de colaborare care ne obligă să facem acest lucru. Odată ce au sunat la numărul nostru de telefon, sînt întîmpinaţi de operatorii de la *call center* care, după ce încearcă să stabilizeze emoţional părintele, pentru că vă daţi seama în ce stare sînt majoritatea adulţilor care sună, preiau sesizarea şi toate informaţiile necesare pentru a se putea face un profil al copilului dispărut. În primă fază, cerem detalii legate de copil, respectiv numele, data naşterii şi vîrsta lui, semnalmente, zona din care a dispărut, cerem detalii pentru a afla dacă minorul urmează vreun tratament sau dacă are vreo dizabilitate etc., după care trecem la informaţiile care îi vizează pe părinţi. Ne interesează dacă sînt sau nu divorţaţi, dacă aveau o relaţie de prietenie sau una tensionată cu copilul lor şi alte detalii care ne ajută să stabilim cauzele pentru care copilul ar fi putut să dispară. După o altă serie de întrebări care vizează comportamentul copilului, felul lui de a fi, relaţiile pe care le avea cu familia şi cu cei din jur, persoana care face sesizarea este sfătuită să sune şi la Poliţie, această instituţie fiind cea care poate începe o anchetă la faţa locului.

Cu siguranţă vă este cunoscută scena din filmele americane în care o persoană sună la Poliţie pentru a anunţa dispariţia cuiva, dar i se spune că numai după 48 de ore se poate începe o anchetă. Este o scenă care se întîmplă şi la noi?

Se întîmpla în trecut, dar lucrurile s-au schimbat. În momentul de faţă, ancheta demarează din momentul în care se face sesizarea, pe considerent că şansele de a găsi copilul scad pe măsură ce trece timpul, ca să nu mai vorbim că şi starea acestuia se poate înrăutăţi cu fiecare oră, mai ales dacă vorbim de un copil cu handicap, bolnav sau care urmează un tratament.

Sînt obişnuiţi părinţii să ceară ajutorul, sau dispariţia unui copil este pentru unii un motiv de ruşine care trebuie trecut sub tăcere, iar dispariţia – elucidată pe cont propriu?

Orice părinte al cărui copil dispare intră într-o stare greu de imaginat sau de descris, motiv pentru care ruşinea nu contează aproape deloc. Spun „aproape deloc" pentru că unii sînt reticenţi în ceea ce priveşte mediatizarea cazului respectiv. Dacă nu li se explică din start şi foarte exact importanţa mediatizarii, în mintea lor nu va fi decît „Or să mă dea la televizor şi o să mă fac de rîs!" şi nu îşi vor da acordul pentru aşa ceva. Ei trebuie să ştie însă că prezentarea cazului la TV nu este o regulă – acesta poate fi mediatizat şi prin publicarea unor poze într-un ziar sau prin distribuirea fluturaşilor în mijloacele de transport în comun etc.

Cît de eficiente sînt afişele pe care le putem vedea în autobuze sau flyer-*ele distribuite pe stradă?*

Sînt şi nu sînt... Din păcate, în ziua de azi, oamenii sînt mult prea preocupaţi de propriile probleme, pentru a mai da atenţie la ceea ce se întîmplă în jurul lor şi, chiar dacă văd un copil ale cărui semnalmente aduc cu cele specificate într-un afiş de pe stradă, ideea că sunînd la Poliţie mai rău se complică îi face să renunţe. Să suni la Poliţie înseamnă să fii concret, să dai detalii, să răspunzi la întrebări, să fii cît mai exact în declaraţii – prea complicat, ar spune unii! Nu este, într-adevăr, uşor, dar este extrem de important! Primim însă şi telefoane – mărturii, cum le numim noi – de la oameni care ne dau detalii cu privire la cazurile de dispariţie pe care le mediatizăm, detalii pe care noi le dăm mai apoi Poliţiei pentru a se putea face verificări la faţa locului. Multe astfel de mărturii au dus la rezolvarea unor cazuri.

Odată ce copilul sau adolescentul este găsit, misiunea dvs. încetează?

Depinde de cauzele care au dus la dispariţia persoanei respective. Dacă vorbim de o adolescentă care a plecat de acasă doar pentru a locui cu băiatul pe care ea spune că îl iubeşte şi cu care vrea să aibă o familie, odată întoarsă acasă, noi, asistenţii sociali şi psihologii încercăm să consiliem atît tînăra, cît şi familia ei, pentru ca genul acesta de situaţii să nu se mai repete. Îi explicăm cît de important este să nu renunţe la şcoală, să nu facă un copil cît este încă mult prea tînără etc. Dacă ea înţelege ce i se explică şi rămîne alături de familia ei, toată lumea este mulţumită, dar dacă decide, chiar şi de comun acord cu părinţii, să plece totuşi să locuiască alături de prietenul ei, rămîne sub monitorizarea Serviciului de Asistenţă Socială, pentru că vorbim totuşi de minore.

Ce se întîmplă în cazul unui copil cu care nu se poate ajunge la un compromis şi care continuă să plece de acasă iar şi iar? Dvs. aveţi vreo limită? Spuneţi vreodată „pînă aici"?

Noi nu, pentru că misiunea noastră este aceea de a găsi copiii dispăruţi şi încercăm să îi convingem şi pe părinţi să se zbată pentru copiii lor atît cît este nevoie. Unii nu înţeleg însă şi, fie aşteaptă să apară copilul fără să facă nimic în mod special, în ideea că, aşa cum s-a întors prima dată, a doua oară etc., se va întoarce şi a zecea oară, fie ne sună pe noi încercînd să evite o nouă sesizare la Poliţie, de teama unei posibile amenzi pentru neglijenţă, aşa cum prevede legea. Noi însă încercăm să le explicăm faptul că, oricînd, acelui copil i se poate întîmpla ceva şi că este bine să anunţe toate autorităţile, inclusiv Poliţia, chiar şi cu riscul unei amenzi. Faptul că un copil a dispărut de acasă de zece ori, dar s-a întors viu şi nevătămat, nu înseamnă că a unsprezecea oară nu poate păţi ceva extrem de grav.

Faptul că un copil a dispărut de acasă de zece ori, dar s-a întors acasă viu şi nevătămat nu înseamnă că a unsprezecea oară nu poate păţi ceva extrem de grav.

a consemnat Ruxandra TUDOR

Cu ochii-n 3,14

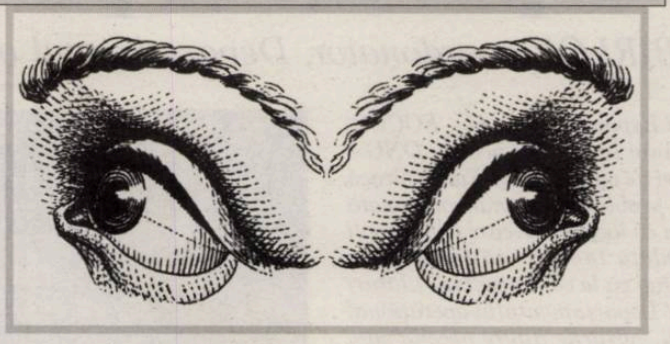

PRIMĂRIA SECTORULUI ÎNGRIJORAT A LUAT O INIŢIATIVĂ ÎN CEEA CE PRIVEŞTE AMÎNAREA CLASICELOR CONFRUNTĂRI DERIZORII, ÎN ANUMITE PERIOADE, CÎND VECINII ÎNSEAMNĂ MAI MULT DECÎT O FORMĂ DE ABUZ

■ Aud că Primăria sectorului 1 din Bucureşti a luat o iniţiativă în ceea ce priveşte situaţia cîinilor vagabonzi, dorind organizarea unui referendum printre cetăţeni pentru ca aceştia să se exprime pro sau contra eutanasierii. Va deveni astfel Bucureştiul, din „Micul Paris“, „Mica Elveţie“? (**S. G.**)

■ Îngrijorat de scăderea dramatică a natalităţii din Georgia, Patriarhul Ilia al II-lea a promis acum cîţiva ani că va oficia personal slujbe de botez. Georgienii au fost sensibilizaţi, astfel că, la vîrsta de 77 de ani, patriarhul a botezat numai anul trecut peste cinci mii de copii. (**M. C.**)

■ Ministrul de Interne Vasile Blaga a promis că pe 27 martie 2011 vom intra în Spaţiul Schengen. Cîtă precizie! Într-o ţară în care nimic nu e gata la timp şi în care amînarea este un obicei strămoşesc, se poate face o asemenea promisiune? Hai, să zicem pe 27 martie 2011 şi cîteva minute... (**M. V.**)

■ Se împlinesc 50 de ani de la lansarea pe piaţă a pilulei contraceptive. Publicaţii serioase dedică ample dosare pastilei care a schimbat ireversibil concepţiile noastre despre familie, sexualitate, moralitate şi comportament social, în general. În ceea ce priveşte efectul asupra condiţiei femeii, opiniile variază de la reamintirea deja clasicelor cuvinte ale lui Camille Paglia – „Pilula contraceptivă a eliberat femeia mai mult decît mişcarea feministă însăşi“ – pînă la constatarea că, deşi în Arabia Saudită contracepţia este larg accesibilă, ea nu a îmbunătăţit, la nivel social şi politic, viaţa femeilor arabe. Probabil, în unele cazuri, e nevoie şi de revoluţia (sau reforma) de a doua zi. (**M. Ş.**)

■ De Ziua bărbatului (5 mai), în Parcul Copiilor s-a organizat un meci de box între Ciprian Sora şi Leonard Doroftei. Un fel de „Bruce Lee îl bate pe Van Damme“?. S-ar putea organiza şi alte confruntări simpatice, de pildă „Moartea din Carpaţi“ (luptătorul Cătălin Moroşanu) *vs* „Maradona din Carpaţi“ (Gică Hagi). (**M. C.**)

■ N-aş vrea să încurajez bişniţa de ţigări însă, pe de altă parte, poţi descoperi mici „comori“ la preţuri derizorii, cum ar fi Camel fără filtru adus din Suedia, la 5-6 lei pachetul. Iar viaţa bişniţarilor nu-i nici ea tocmai uşoară. Zilele trecute, grupurile celor din Piaţa Obor au fost cuprinse de o uşoară rumoare care s-a transformat treptat în panică. „Civiliştii! Vin civiliştii!“, s-a auzit o voce. Unii au luat-o la fugă, alţii şi-au îndesat cartuşele pe sub tricouri şi în fuste şi au rămas liniştiţi la tarabele lor, prefăcîndu-se că vînd, de fapt, ceapă verde, ţelină, usturoi. (**A. P.**)

■ Un spaniol a calculat suma totală pe care ar fi cîştigat-o un fumător care ar fi pus la ciorap toţi banii cheltuiţi între 18 şi 65 de ani pe ţigări, dar şi (în cazul în care s-a lăsat de fumat sau a încercat, în anumite perioade, s-o facă) banii daţi pe patch-uri, gumă de mestecat Nicorette, picături miraculoase sau şedinţe de hipnoză (500 de euro bucata în peninsulă). Suma ar fi de 138.800 de euro. Ştiu că aşa ceva nu se spune (şi mai ales nu se scrie), dar aş fi dat tot atît să pot fuma în continuare... (**S. S.**)

■ Aşteptam, la un magazin de specialităţi suedeze din Băneasa, cînd am auzit pe cineva evaluînd diferitele specialităţi (mai mult sau mai puţin suedeze) de lasagna: „Lasagna de *elan* o mai fi preferata Mihaelei Rădulescu?“. Cîtă răutate! (**S. S.**)

■ În ultimul an, în faţa blocului meu au apărut patru maşini noi: o Mazda 3, o Kia Cee'd, un Audi Sport şi o Lancia Delta. Abia aştept să treacă criza să văd ce mai cumpără vecinii mei cu restanţe la întreţinere. (**M. C.**)

■ Devenisem un fan al postului FLN (Fine Living Network), care întinereşte oamenii cu 10 ani în 10 zile, ne plimbă prin locuinţe trăsnite din Spania sau Australia şi ne sfătuieşte unde să mîncăm *chinese food* la New York, însă în cîteva săptămîni m-am plictisit. Aş vrea să cred că viaţa înseamnă mai mult decît haine de firmă, case mişto, mîncare şi băutură. S-ar putea să mă înşel... (**A. P.**)

■ De la jumătatea lunii mai, concediile medicale vor fi acordate după criterii şi reglementări noi. Modificările sînt necesare pentru a se evita abuzurile. Eventualii chiulangii care şi-au luat patalama de bolnavi ar putea fi verificaţi. Ceea ce, pînă la urmă, e tot o formă de abuz. Hmmm. (**M. M.**)

PRIMĂRIA SECTORULUI DE FAMILIE A LUAT O INIŢIATIVĂ ÎN PRIVINŢA AJUTORULUI ACORDAT CELOR CE STUDIAZĂ LOCUL NEAMULUI DIRECT PE TROTUAR, PRINTRE RECLAMELE POSESORILOR DE CUVINTE

■ Din ciclul „Nume de familie româneşti“: răsfoind un ziar deunăzi, am aflat că ataşatul pe probleme de muncă al Ambasadei României în Marea Britanie se numeşte Bogdan Cârpă-Veche. (**D. S.**)

■ Ştirile de dimineaţă: pieţele financiare se clatină din nou, se aşteaptă cu sufletul la gură decizia finală a Germaniei în privinţa ajutorului acordat Greciei, grecii demonstrează violent pe străzi faţă de măsurile guvernamentale de austeritate, în Times Square din New York încă se caută dispozitive explozibile. În toată nebunia, Google a afişat o imagine din *Lacul lebedelor,* ca să reamintească cei 170 de ani de la naşterea lui Ceaikovski. Chiar era nevoie de un moment de graţie. (**M. Ş.**)

■ În atenţia celor ce studiază istoria mentalităţilor: nu se mai doreşte atît de intens să moară capra vecinului; se tînjeşte la moartea vecinului, ca să-i luăm capra. (**R. C.**)

■ În Braşov există un restaurant numit „Ceasul rău“. Există oare şi unul „Locul nepotrivit“? (**S. G.**)

■ Într-o reclamă la DVD-urile cu conferinţele sale, fotografia lui Dan Puric apare pe fundalul picturilor Ateneului cu voievozii neamului. În sfîrşit, pricep în ce mişcare să-l integrez pe mimul-conferenţiar: protocronismul de consum! (**M. C.**)

■ Un anticar ambulant şedea lîngă cele vreo 15 cărţi aşezate direct pe trotuar, în apropierea unei staţii de metrou, şi asculta ce-i spunea un tip în tricou cu mîneci scurte, burtă mare şi mîini muncite: „Băi, ştii că Georgică, după ce i-ai dat cartea aia, a luat-o razna? A început să citească. De vreo trei săptămîni, de cîte ori îl sun să-l scot la o bere, cică tot citeşte. Ce i-oi fi dat, mînca-ţi-aş sufletul tău?“. (**A. M.**)

■ La Viena am văzut (din nou...) oameni fericiţi. De vîrstă medie, „se dădeau“ cu trotinetele prin centru, printre trecători. Şi zîmbeau. (**I. P.**)

■ Am intrat în baie şi l-am invocat pe Mr. Rapido, am chemat-o pe Anitra Duck, în bucătărie am fluierat după Mr. Proper, i-am cîntat şi lui Mr. Muscolo... Nici unul n-a venit să-mi cureţe aragazul-chiuveta-WC-ul. A trebuit să fac totul singur. Să mai spună cineva că reclamele nu mint! (**M. C.**)

■ Inovaţiile posesorilor de pensiuni neaoşi continuă să mă uimească: într-o cameră complet banală din Horezu, am găsit o margaretă portocalie (falsă) prinsă în oglindă. M-a înduioşat, cu kitsch-ul ei cu tot. (**I. P.**)

■ La 93 de ani, Kirk Douglas şi-a inaugurat blogul cu aceste cuvinte: „Bună, sînt tatăl lui Michael Douglas!“. I s-a răspuns: „Lasă bancurile! Eşti Spartacus“. (**R. C.**)

PUBLICITATE

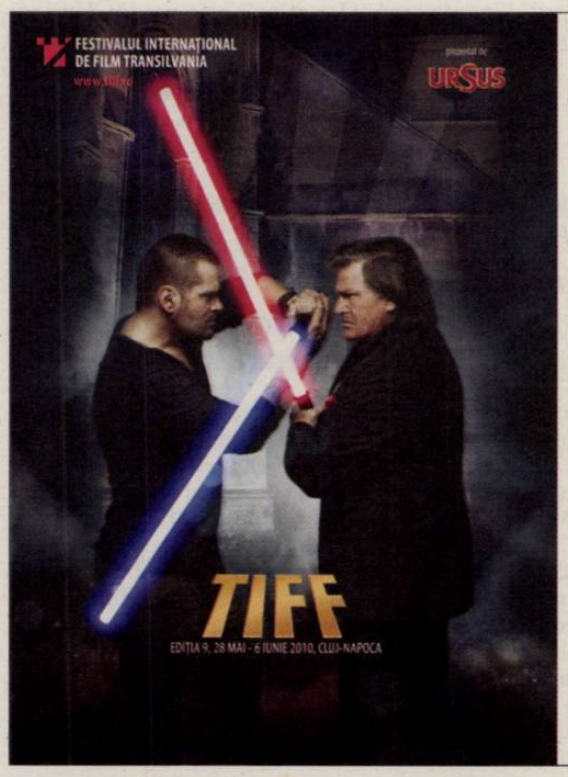

Organizat de: ROMANIAN FILM PROMOTION
Co-organizator: loteria română
Cu sprijinul: MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR; PRIMĂRIA ŞI CONSILIUL LOCAL CLUJ-NAPOCA; CONSILIUL JUDEŢEAN CLUJ; MEDIA
Sponsori: TNT; Groupama Asigurări; upc; TenarisSilcotub; MasterCard; Electrogrup; BANCA TRANSILVANIA
TIFF Official Car: Mercedes-Benz
Partener de comunicare: vodafone
Parteneri media: TV5MONDE; Europa FM; adevărul; adevărul de seară; 24 FUN; DILEMA; OK!; HBO; ELLE; VIVA!; JOY; Forbes; Click!; Historia; cinemax
Parteneri media online: cinemagia; voxpublica; PORT.ro; HBO; HotNews.ro
Co-producător: TVR

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

PUBLICITATE

VOLVO

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul **VII** ■ nr. **327** ■ 20-26 mai 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei (cu DVD: 11,99 lei)

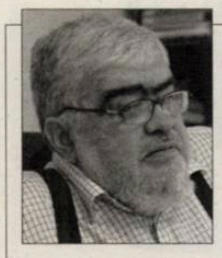

ANDREI PLEŞU

„Note berlineze“

pagina **3**

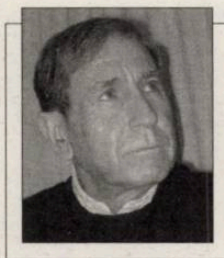

SHLOMO BEN-AMI

„Istoria şi bomba iraniană“

pagina **5**

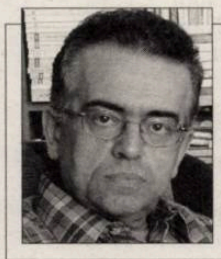

DAN C. MIHĂILESCU

„Între Nae Ionescu şi Ion Ianoşi“

pagina **10**

Cultura corporatistă

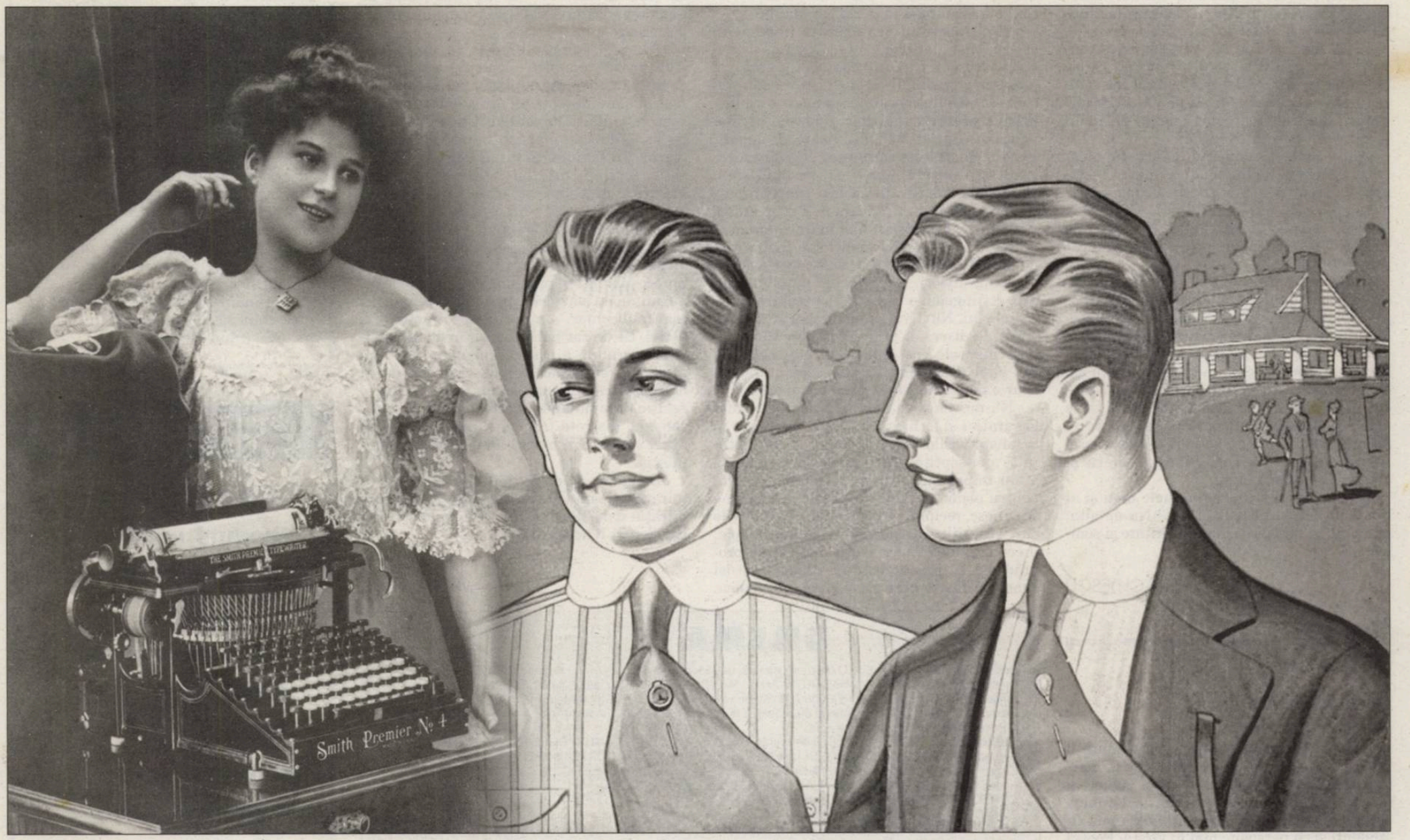

Revista: 3,99 lei

5 948467 000346 20

Revista + DVD: 11,99 lei

5 948467 000353 20

„Oamenii care muncesc pe scaun sînt plătiţi mai bine decît cei care muncesc în picioare.“

OGDEN NASH

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 7, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

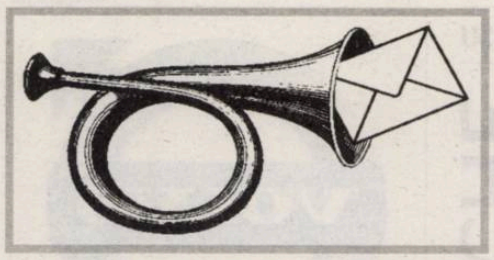

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

album dilematic Augustin Ioan

ACTUALITĂŢI

EN-ervare

Mă cheamă Enescu. Şi tot aşa mi se spunea. Pînă acum vreo patru-cinci ani. Eram mîndru de numele meu. Se pronunţa uşor. Era neaoş, se termina în...escu, aşa cum inspirat se cheamă o piesă scrisă de un coleg de şcoală al bunicului, unul Muşat, Muşatin, Muşetache, nu mai ţin minte. În plus, avea ceva muzical în el, amintea de cel mai mare compozitor român şi, dacă-i adăugai o notă după primul E, anume pe buclucaşa „mi“, dădeai peste cel mai mare poet al naţiei. Mă simţeam protejat, ascuns aşa între doi giganţi. Uzurpasem cu drag numele ăsta, deşi n-am nici un merit deosebit şi nici o ascendenţă nobilă.

Totul a mers bine în primii treizeci şi ceva de ani ai vieţii mele. Catalogul nu se deschidea prea des la E, numele meu era uşor de pronunţat, de ortografiat, de reţinut. Nevasta s-a bucurat şi ea să-mi preia numele – nu ştia săraca ce dezamăgire o aşteaptă. Nici chiar străinii nu mi-l poceau prea tare. Doar francezii îl pronunţau Enesco, poate în amintirea celui care-i încîntase pe vremuri cu vioara. Totuşi, pentru că n-am emigrat în Franţa, nu s-a iscat nici un scandal asemănător celebrului Ionescu. Sau mai degrabă Ionesco?

Şi totul ar fi mers bine dacă nu s-ar fi schimbat generaţia şi paradigma. Pentru că, de ceva timp, tinerele domnişoare şi ocazional domnişori pe care le/îi întîlnesc la recepţia diverselor instituţii, cei care fac sondaje diverse şi nedorite, care iau comenzi de pizza şi mai ştiu eu ce, sfîrşesc orice convorbire cu „mulţumesc dl En-ache“. Ce se întîmplă în mintea lor surmenată între începutul unei discuţii (de nu mai mult de trei replici) în care mă prezint Enescu şi finalul în care sînt botezat Enache?

Cît de mare e deficitul de atenţie al tinerei generaţii de nu poate termina un nume în... escu? ce domn Enache ocupă imaginarul colectiv al acestor tineri? Ce Lache, Mache, Tache şi... Enache le sînt amici de cafenea? Iată întrebări care mi-au tulburat somnul în ultimele zile.

Răspunsul pare simplu. Nici mie nu-mi e uşor să reţin nume, şi atunci am căutat ajutor în cărţi. Se pare că şmecheria e să asociezi figura cu un nume, cunoscut şi să reţii asocierea pe care ai făcut-o. Şi de aici te apucă groaza. Oare nu mai învaţă copiii ăştia la şcoală sau liceu despre George Enescu? Că de ascultat, nici o speranţă. Oare atît de păşuniste au devenit *Rapsodia* şi *Poema Română* că nu se mai pretează erei Internetului? Mă rog. Fiecare operă şi creator are soarta ei/lui.

Dar mie îmi era drag numele meu şi al lui. Cum fac să-l capăt înapoi? Nu de alta, dar simt că-mi pierd slaba identitate şi semnez

Radu EN(ACH)ESCU

NR. 322:

„D'ale familiei“

Gesturi rare

M-am îndemnat să scriu, ca urmare a unor observaţii uluitoare, prilejuite de participarea la o conferinţă, al cărei subiect a fost un anumit fel de poezie, la Universitatea din Cluj, seara, în amfiteatru plin cu studenţi şi cu persoane mai în vîrstă. Poetul – n-am să-i spun numele – era o persoană matură, cu o tinereţe distinsă în gesturi elocvent temperate, fără morgă intenţionat intelectuală, vorbitor bun, relaxat şi cald. Locul unde mă aflam, în sală, m-a fixat în traseul unui dialog surprinzător, care mi-a descoperit o alegere posibilă, pe care, noi toţi, o facem mult prea rar, în familie.

Soţia poetului era aşezată imediat în spatele meu, iar el o căuta, vorbind, cu privirea. Nu o privea întrebător, nu cerea ajutor, pur şi simplu ochii lui reveneau din sală, căutînd-o mereu, ca pentru o confirmare a prezenţei ei acolo, o nevoie permanentă de contact vizual şi, poate, de suport. Pentru că, deşi tot ce spunea el era neşovăielnic şi limpede, părea că, vorbind sălii, poetul i se adresa, în acelaşi timp, în particular, soţiei lui. Iar doamna îi răspundea. Abia auzit, desigur, numai în imediata ei apropiere, şoptea mici replici sau îngîna cîte un cuvînt în prelungirea celor spuse de el. Îi sesizam, uneori, mişcarea de aprobare din cap, distingeam o vorbă în completare la cuvintele lui. Nu deranja pe nimeni, era desăvîrşit de discretă, probînd o incredibilă relaţie mentală cu soţul ei, în mijlocul unei săli pline. Dacă nu ştiai cine este, o credeai doar o persoană captivată de subiect.

Nu-mi venea să cred: asistam la un dialog graţios şi fermecător, perfect natural, în balansul vocilor – a lui sonoră, puţin guturală, a ei şoptită delicată. Desigur că nu se aflau împreună, într-un asemenea cadru, pentru prima dată. Cu toţii ştim cît de bine se cunosc, reciproc, soţii şi cît de familiare le sînt reacţiile, atitudinile, schematismele, precum şi ideile serioase şi motivaţiile profunde. E de presupus, deci, că doamna îşi cunoştea foarte bine soţul şi, de asemenea, că lui îi era cunoscut modul ei de a gîndi. Şi, cu toate acestea, în întreaga sală, timp de două ore, doamna a fost cea mai sinceră ascultătoare a lui.

N-am ştiut prea bine la ce asistasem. Abia acasă soţia mea – femeie şi ea, nu? – a descifrat sensul întîmplării, pentru mintea mea şi a numit-o precis: era admiraţie pură, ceea ce-şi dăruiau cei doi. Un cadou fragil pe care, de cele mai multe ori, uităm să-l oferim, în familie, celui de lîngă noi – soţ, soţie, copil. Şi care nu costă decît atenţie. Dar care rodeşte însutit, în încrederea în sine a celui care îl primeşte; şi care scoate din noi tot ce avem mai bun – recunoştinţa, dragostea, generozitatea. Cei doi soţi dovedeau, atît de evident, dar numai pentru norocoşii aflaţi în preajma doamnei, ceea ce, eu unul, nu văzusem niciodată pe viu, şi mai mult chiar, am putut să-mi amintesc, astfel, cît de rar am avut, eu însumi, inspiraţia durabilă a unei asemenea atitudini. M-am întrebat dacă cei doi erau conştienţi de faptul că se manifestau, natural, într-o relaţie formidabil de spectaculoasă, dar, paradoxal, discretă. Am convingerea că ştiau exact ce fac. Era modul lor de a respira împreună.

Domnule, cît de des îi declaraţi soţiei admiraţia? Doamnă, cînd îi arătaţi soţului admiraţia dvs.? Părinţi, de cîte ori le spuneţi copiilor că îi admiraţi?

Mihai IDU
idumihai@yahoo.com

colecţii cu dichis

Săptămîna aceasta, pe DVD

Timpuri noi

Presupus a fi primul film integral sonor al lui Chaplin, în *Timpuri noi* (1936) vocile se aud numai cînd sînt filtrate de dispozitivele mecanice (simboluri ale temei dezumanizării prin tehnologie): videofoane, mecanisme fonografice, aparate de radio. Este ultimul mare film în care mai apare convenţia dialogului scris pe card.

„În intimitate, Chaplin vorbeşte cu fluiditate şi originalitate, are un fel al lui de a judeca sentimentele, oamenii, cărţile; e întotdeauna surprinzător şi plin de inteligenţă, dar, chiar şi atunci cînd vorbeşte, rămîne un mare mim; cuvintele nu i s-au format încă în gură că deja ideile ţîşnesc prin mîini, din trup, de pe chip, fără să-şi uite degetele de prestidigitator. Are spirit în toate membrele, de la bărbie pînă la degetele de la picioare. Îmi amintesc o seară în care ne-a amuzat imitînd o maimuţă care se scarpină la subţioară, cu nişte priviri nebune sau speriate. Era irezistibil şi contagios: toţi ne scărpinam. Mai poate, apoi, vorbi tot felul de limbi din care nu ştie o iotă. Întors dintr-o călătorie de 15 zile în China, a pretins că ştie chineza şi a ţinut un discurs majordomului chinez al gazdei sale, care i-a răspuns neîntîrziat, în faţa musafirilor rămaşi cu gura căscată; sigur că înainte îl plătise pe majordom, însă chineza lui imaginară îi înşelase pe toţi.“ (Paul Morand)

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Legi grele pentru droguri uşoare**
- **Mai puneţi mîna pe o carte**
- **A da sau a nu da spagă**
- **Excesul de tehnologie**
- **Regionalizarea României**
- **Satul la oraş**

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Simona SORA ● Dan STANCIU ● Mădălina ŞCHIOPU Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef) Constantin VICĂ (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL, Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Tiraj 56.734 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL

Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl

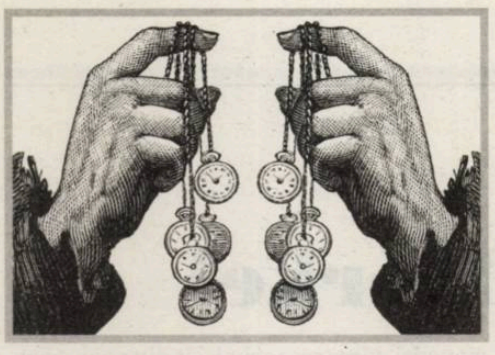

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Note berlineze

La unul dintre colocviile Institutului de Studii Avansate din Berlin, un cunoscut biolog specializat în cefalopode vorbește despre complexitatea sistemului neuro-muscular al brațelor de caracatiță. Rezultă că avem de-a face cu un nevertebrat foarte „inteligent“, „curios“, „singuratic“, capabil să-și miște membrele mai divers, mai prompt, mai eficace decît omul, să-și controleze, adaptativ, culoarea pielii, să învețe, să se joace, să plănuiască o acțiune determinată, să-și confecționeze unelte și să calculeze anticipativ manevrele celor opt brațe de care dispune. În unele privințe, caracatița ar fi, deci, mai „inteligentă“ decît alte animale (inclusiv vertebrate) și „superioară“ omului. Sufletul meu discret anti-darwinist jubilează. Linia ascendentă a evoluției speciilor e dată peste cap. Animalele nu devin, urcînd scara zoologică, din ce în ce mai adaptate. Ceea ce cîștigă pe cîte o latură pierd pe alta. Se perfecționează într-o direcție anumită și reculează într-alta. S-ar putea spune, mai curînd, că fiecare specie animală are componenta ei de superioritate față de toate celelalte. Ce poate face o rîmă – de pildă, să supraviețuiască, dacă e tăiată în două – nu poate face un mamifer superior. Sau, iată, ceea ce poate întreprinde o caracatiță cu brațele ei, nu poate întreprinde nici un om cu brațele sale. Ca să nu mai vorbim de schimbarea voluntară a culorii pielii. Conferențiarul socotește că, în definitiv, studiind modul cum se transmite comanda către aparatul locomotor al caracatiței, va înțelege mai bine cum funcționează sistemele cerebrale complexe. Cu alte cuvinte, vom afla lucruri noi despre gîndire, dacă vom cerceta cum dă din tentacule iscusitul cefalopod.

S-au pus, firește, întrebări din sală. De pildă, cum definim, în fond, „inteligența“? Dacă facultatea de a-ți schimba culoarea în funcție de necesități e o formă de inteligență, atunci pentru caracatiță, omul e de o incorigibilă stupiditate. Dacă putem spune că cefalopodul e „curios“, „singuratic“, capabil de învățare și joacă, ne putem aștepta, în curînd, la o teză despre *psihologia* caracatiței, despre bucuriile, patimile și disperările ei. Și ce înseamnă „jucăuș“? Ni se demonstrează tendința animalului de a reacționa „complex“ la primejdie: dacă simte ceva amenințător, se ascunde. Dacă primejdia nu se confirmă, iese la lumină, dar adoptă o dinamică tip „de-a v-ați ascunselea“: se ascunde iar, iese din nou afară, se reascunde. Te întrebi, inevitabil, ce va fi fost în creierul unui mamut cînd vedea neandertalieni ascunzîndu-se de furia lui și ieșind apoi din ascunzătoare pentru a se reascunde? „Ce ființe jucăușe sînt omuleții ăștia?!“ „Ce specie inteligentă?!“

Pînă una alta, două concluzii: 1. Nu putem gîndi – chiar la nivel de maximă expertiză științifică – decît *antropomorfic:* ne uităm la cîte o vietate și vorbim – *power point included* – despre „inteligență“, „curiozitate“, „emoție“, „umor“, „afectivitate“ ș.a.m.d. 2. E formidabil cît mister aduce la rampă cunoașterea savantă! Necunoașterea crește direct proporțional cu nivelul cunoașterii: la cîte noi descoperiri, atîtea întrebări suplimentare, atîtea noi perplexități. Altfel spus, cunoașterea nu se extinde *pe socoteala* necunoașterii. Lărgirea marginilor teritoriului defrișat provoacă nu o restrîngere, ci o extindere spontană a marginilor teritoriului virgin.

E greșit să ne imaginăm că integrarea europeană înseamnă strict occidentalizarea noastră. Nu. Ea înseamnă, simultan, orientalizarea vestului. Cum să-mi explic altfel întîmplarea de azi după-masă: intru într-o cafenea berlineză cu nume celebru *(Café Einstein)* și cer o cafea. Mi se răspunde cu un zîmbet larg că nu mi se poate oferi decît un ceai. Deocamdată nu mai au cafea! Din viscerele mele obosite, simt cum iese la suprafață o veche panică: să intri într-un magazin de pîine în care nu e pîine, într-un magazin de carne unde nu e carne etc. Cînd într-o berărie nemțească mi se va spune că nu e bere, integrarea europeană se va fi încheiat. Poate veni sfîrșitul lumii.

Ies în oraș în zi de lucru și constat că toate magazinele sînt închise. Mi se spune că e sărbătoare: Ziua Tatălui. Sînt frustrat pînă la vertij! Aflu că și Parlamentul român a votat unanim, aproape în regim de urgență, o sărbătoare echivalentă. Am intrat, carevasăzică, în rîndul lumii! Dar ca bunic, verișor, nepot, cumnat și naș, simt ceva discriminatoriu în acest nou praznic calendaristic. Trec peste nevoia, obscurantistă, de a avea, alături de Ziua Tatălui, una a Fiului și una a Sf. Duh.

În Germania, efectul statistic al zilei libere oferite în cinstea bărbaților a fost creșterea semnificativă a numărului de bătăi *post-festum* și de accidente rutiere pe bază de alcool. La noi, cercetările sînt încă în curs...

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Președintele Băsescu și fatalitatea

În Spania, planul de austeritate anunțat de premierul socialist José Luis Rodriguez Zapatero a fost lăudat (sau măcar acceptat în termeni rezonabili) în cotidianul de centru-dreapta *El Mundo*. Premierul și partidul său scad consistent în sondaje, nu neapărat din cauza crizei, dar – deocamdată – guvernează și anunță planuri pentru a face față *eventualei* crize „de tip grec“, asupra căreia se speculează în ultima vreme. În Portugalia, liderii partidului de guvernămînt și ai opoziției și-au manifestat un fel de solidaritate „de criză“ și au găsit, minimal, un limbaj comun. Despre Spania și Portugalia se zvonește că ar fi „următoarele“ pe lista țărilor cu probleme asemănătoare Greciei. Pe ici, pe colo, și despre România s-a spus ceva asemănător, iar măsurile anunțate de Guvern par să aibă, implicit, acest sens: „ca să evităm dezastrul de tip grecesc, tăiem de pe unde putem“.

„Tăieturile“ au fost anunțate chiar de președintele Băsescu și reluate apoi cu explicații și comentarii. Tonul general e fatalist, subtextele sînt de genul „dacă nu făceam asta, ar fi fost și mai rău“. Care va să zică, e o fatalitate să stai prost cu bugetul, o lovitură a destinului – nu consecința proastei gestionări a banului public. Ce-i drept, președintele a amintit și de cheltuielile nesăbuite din anii trecuți, dar ca și cum tot destinul sau providența le făcuseră. Liderii partidelor de opoziție s-au mulțumit să vorbească – din nou – despre incompetența Guvernului și să declare că au soluții alternative. Nu mă pricep la economie, dar impresia mea este că soluțiile lor sînt de tipul „în loc să tăiem de ici, tăiem de dincolo“. Adică sînt bazate tot pe cîrpeală, pe disperare de moment și pe lipsa de perspectivă. Dar aceasta e mai degrabă o chestiune tehnică. Problema esențială este că – din nou – totul se transformă într-o luptă pentru imagine. Comentatorii, editorialiștii și experții în comunicare s-au apucat să analizeze cît a pierdut Băsescu din cauza faptului că tocmai el a anunțat strîngerea curelei, iar acum discursul său „s-a schimbat“: nu mai lovește în moguli și corupți, ci în pensiile oamenilor. Președintele Băsescu e în continuare o obsesie: de ce tocmai el a anunțat tăierile de salarii, și nu ministrul de finanțe sau (?!) guvernatorul BNR? – așa se întreba un jurnalist; alții îi cer demisia, pentru că el „a patronat“ totul, în calitate de președinte-jucător. Țara arde și baba face analiza președintelui-jucător.

În fapt, ce se întîmplă acum nu e doar efectul crizei mondiale, ci și al prostiilor făcute în ultimii ani. Nimeni nu îndrăznește să spună lucrurilor pe nume, ci – mai pe față sau mai subtil – toată lumea dă vina pe „sistem“. Nimeni nu-și recunoaște greșelile, deși în ultimii cinci ani, PD-L, PSD, PNL și UDMR au fost, pe termen mai lung sau mai scurt, la guvernare. Ar fi cinstit să-și împartă frățește oalele sparte, nu să se gîndească doar la mici ciupeli de imagine pe seama adversarilor. Și apoi, care adversari? Toți au fost parteneri în vreo coaliție sau alta, în ultimii ani; adică banii publici i-au cheltuit „ca prieteni“. E caraghios ca acum să plîngă după ei „ca dușmani“.

Oare partidele și politicienii n-ar avea de cîștigat „la capitolul imagine“ dacă s-ar comporta, în sfîrșit, matur și onest și ar alege soluțiile *cele mai bune,* indiferent că ele vin dinspre Guvern, opoziție, patronate sau sindicate? N-ar putea recîștiga astfel măcar un pic din încrederea pierdută a electoratului?

Sînt naiv, nu? Ce, sîntem britanici?

Sînt naiv, nu? Ce, sîntem britanici? (Sau măcar portughezi...) Nu sîntem. Așa încît fiecare își ține monologul. Guvernul ia măsuri, opoziția spune că sînt proaste, patronatele vin cu argumentele lor, dar aproape că nu sînt băgate în seamă. De partea cealaltă a „baricadei“, liderii sindicali urlă că Guvernul e incompetent și promit „ieșiri în stradă“. De fapt, în fiecare zi se adună în Piața Victoriei o mînă de oameni zgomotoși, cu fluiere și megafoane, care țipă cît țipă sub privirile jandarmilor și pleacă acasă. La televizor pare că a avut loc „o manifestație de protest“, iar știriștii spun că „în fața Guvernului“. De fapt, protestatarii sînt grupați taman pe „malul“ opus al Pieței Victoriei, în fața Muzeului „Antipa“. Pînă la ferestrele guvernamentale nici nu bat fluierăturile... Protestele sînt mai apropiate de scheletul de mastodont din „Antipa“ decît de ștampila pe acordul cu FMI din cabinetul premierului... E fatal.

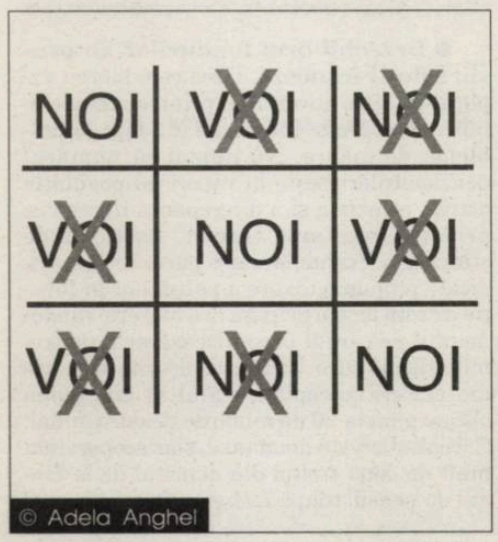

ținerea de minte

„...nu există două Germanii, una malefică, alta bună, ci doar una singură care, prin viclenia diavolului, a împins în rău ceea ce a avut ea mai bun. Germania malefică este eșecul binelui, este binele în nenorocire, în vină și în decădere. De aceea unui spirit născut german îi este atît de greu, aproape imposibil, să se dezică întru totul de Germania cea rea și încărcată de vini și să spună: «Eu sînt Germania cea bună, cea nobilă, cea dreaptă, Germania înveșmîntată în alb; pe cea păcătoasă o las pe mîna voastră, s-o sfîșiați». Nimic din ceea ce am încercat eu să vă spun sau să vă explic fugitiv despre Germania nu provine dintr-o cunoaștere străină, rece, nepărtinitoare; pe toate le-am trăit în sinea mea, le-am resimțit pe propria mea piele.“

(Thomas Mann, la 29 mai 1945, într-o conferință la Washington; în *Germania și germanii,* eseuri, traducere de Janina Ianoși, Editura Humanitas, 1998)

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

El Greco şi Angela Merkel

A fost un pictor genial, născut în Creta. Majoritatea operelor lui pot fi admirate în Catedrala din Toledo. Pentru că numele său este atît de cunoscut, un grec şi un spaniol au hotărît să-l folosească. Atunci cînd au deschis restaurantul din Bruxelles, aşa i-au spus: „El Greco". Este amplasat central, în Grand Place, în drumul turiştilor şi al vizitatorilor care, între două zile de vizită la sediile instituţiilor comunitare, au răgaz de o cină „cu grupul". Meniul nu este grozav de variat, se bazează pe specialităţile greceşti şi este însoţit de un număr de cîntec şi dans susţinut chiar de cei doi patroni. În decoraţiunile interioare nu găseşti nimic care să te ducă cu gîndul la genialul pictor cretan. În schimb, pe peretele de deasupra barului, se lăfăie cea mai mare colecţie de bancnote pe care am văzut-o, vreodată, în vreun restaurant.

Din motive pe care încă nu le cunosc (dar pe care mă străduiesc să le aflu), toate grupurile de români, care vizitează Parlamentul European la invitaţia europarlamentarilor noştri, au în program o cină la exact acest restaurant. Cred că este, pur şi simplu, o tradiţie veche din perioada negocierilor de aderare. Vorbim de o perioadă mai mare de un deceniu deoarece, pe amintitul perete, se găsesc lei româneşti de dinainte de denominare, lei vechi, carevasăzică. După ce îţi trece fireasca pornire de a regăsi bani din ţara-mamă, începi să te uiţi la ce fel de alte bancnote mai sînt agăţate la vedere. Printre ele, toate cele care nu mai sînt. Între aperitivul standard, cu multe măsline cam seci şi cu icre plăsticoase (zacusca este foarte bună, în schimb) şi inevitabilul gyros, ai timp berechet să admiri franci francezi, mărci germane, lire italiene, guldeni olandezi. Ba chiar şi local-defuncţi franci belgieni. Sînt, evident, şi lire sterline. Regina parcă îţi zîmbeşte de acolo, de sus, de deasupra barului şi îţi reaminteşte că ei există încă.

Mult orgoliu naţional s-a strîns în jurul simbolurilor numite bancnote naţionale.

Mult orgoliu naţional s-a strîns în jurul simbolurilor numite bancnote naţionale. În numele *lirei, francului* sau *mărcii* s-au croit politici care, uneori, au dus la războaie grele. Împăraţi, Regi, Scriitori Naţionali au fost pricopsiţi cu prezenţa pe aceste hîrtii de valoare. Să baţi monedă proprie era unul dintre înţelesurile suveranităţii. Cărbunele şi oţelul (din care să faci tunuri) reprezentau „muşchiul" statului naţional. După niscaiva războaie în numele numitei suveranităţi, Europa a zis să pună „muşchii" la odihnă, aşa că a făcut o Uniune a Cărbunelui şi Oţelului (prima denumire a actualei Uniuni Europene). Mai mulţi ani după, au decis că e cazul să termine şi cu celălalt simbol, cu bancnota naţională. Au făcut întîi *ecu*, denumire mult prea seacă şi nefericită. Au ajuns la denumirea euro, iar bancnotele naţionale au ieşit la pensie, liniştit, migrînd spre colecţii particulare, muzee de istorie sau cîrciumioare în căutarea unei decoraţiuni originale.

În timp ce bucătarul invită la sirtaki cîte o fată din grup (în oricare grup de români există cel puţin o fată care ştie sirtaki la perfecţie), nu te poţi opri să te gîndeşti şi la ştirile zilei. Tocmai ce au apărut o serie de declaraţii ale Angelei Merkel. Domnia sa este un politican extrem de experimentat. Dacă a afirmat că Uniunea Europeană, astăzi, este în faţa celei mai mari provocări din istorie, tind să o cred. A mai adăugat că uniunea monetară trebuie acompaniată de o aprofundare a uniunii economice şi politice. Declaraţiile sale sînt spectaculoase. Vor să sugereze că această criză, născută peste Ocean şi amplificată de ţara în care s-a născut El Greco, poate duce fie la dispariţia monedei euro (scenariu ieşit din zona science fiction), fie la un număr mai mare de directive şi regulamente comune, adică la mai multă deplasare a suveranităţii de la nivel naţional, la cel comunitar.

Desertul este bun la „El Greco". În timp ce îl lichidez agale, îmi reamintesc că leul nostru e relativ în siguranţă. Ultimul raport de convergenţă a acceptat doar Estonia ca viitor membru al clubului euro. România are doar două din cinci criterii îndeplinite, astfel încît românii vor mai avea „roni" de agăţat, ceva vreme, pe peretele de deasupra barului. Iar Regina englezilor se uită la mine şi zîmbetul ei începe să îmi pară misterios, cam ca al Mona Lisei.

PUBLICITATE

PUBLICITATE

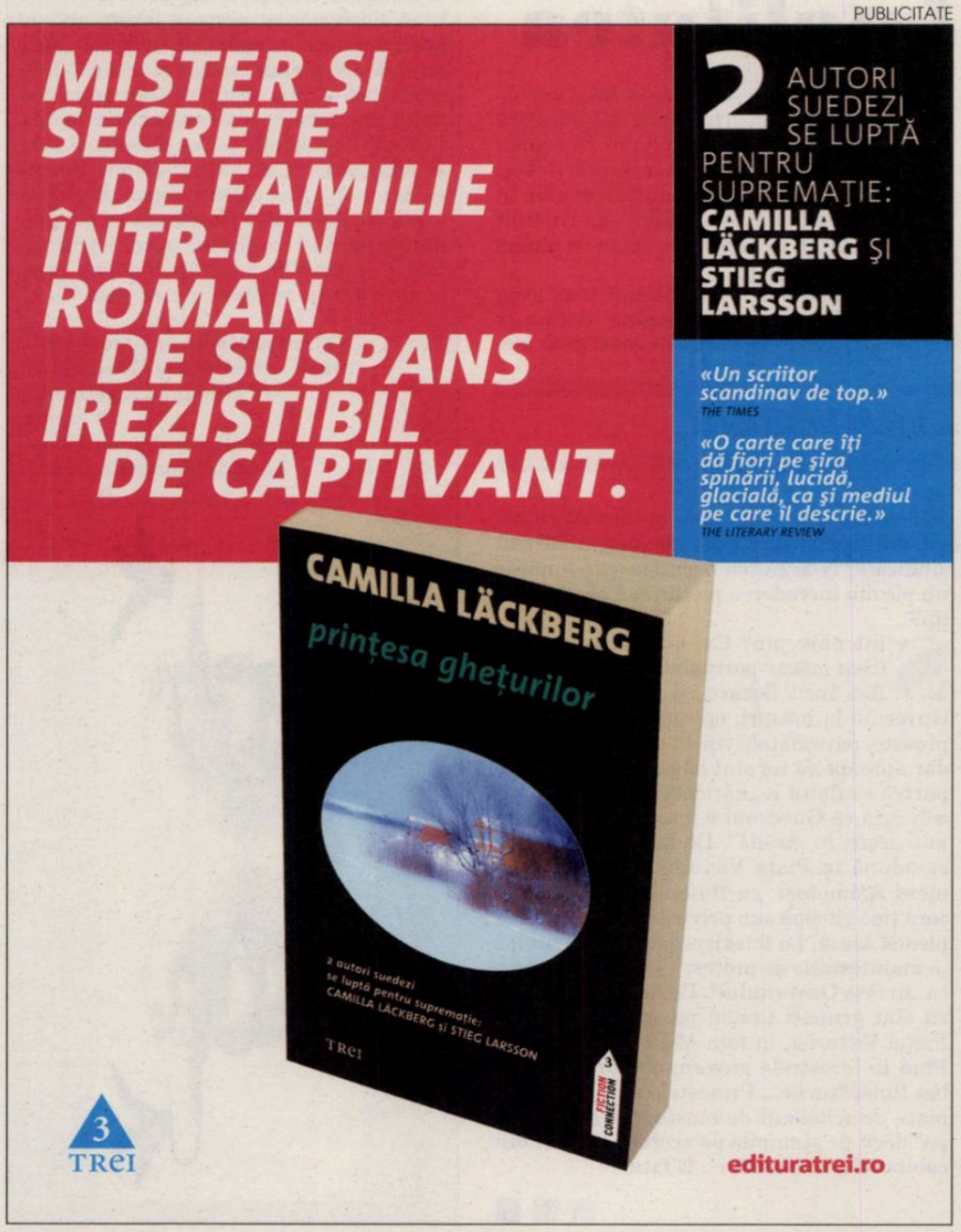

ştiri nebăgate în seamă

● **Burkini, made in Tunis.** Una dintre lecţiile de seducţie ale companiei de lenjerie intimă Aubade ar putea să fie intitulată „Cum să produci mai ieftin". Marca elveţiană s-a hotărît anul trecut să-şi delocalizeze ultima întreprindere europeană, din Franţa în Tunisia. Ţara din nordul Africii s-a transformat în ultimii ani într-o vastă uzină de lenjerie. Unu din şapte costume de baie produse aici ajung în magazinele europene. Economia slăbită a acestei ţări contează tot mai mult pe exportul acestor articole. În Tunisia există în jur de 230 de întreprinderi din domeniul lenjeriei, deservite de 20.000 de angajate. Salariul net al unei angajate nu depăşeşte 200 de euro lunar – şi presiunea companiilor care dau marca (şi revînd, mult mai scump) sutienelor *made in Tunis* menţine un nivel scăzut al salariilor. Cele mai multe dintre angajate nu îşi permit să cumpere produsele pe care le fabrică – şi asta chiar dacă o muncitoare trebuie să predea, în medie, cam 200 de articole pe zi. Cîţiva designeri şi fabricanţi tunisieni vor acum să inventeze propriile mărci şi speră să poată cuceri inclusiv pieţele europene. De pildă, directorul fabricii Intimo este inventatorul „burkini" (bikini+burka). (după *Tribune des Droits Humains)*

● **Ghetoul noii Suedii.** Teatru al unor recente ciocniri între tineri imigranţi şi poliţie, cartierele populare din Malmö ilustrează dificultatea de a integra o populaţie care pare să respingă modelul scandinav şi care se închide în ceea ce este deja descris ca fiind „ghetoul noii Suedii multietnice". În total sînt 23 000 de locuitori de 170 de naţionalităţi diferite, cu o majoritate covîrşitoare a cetăţenilor din ţări afectate de război şi conflicte: Irak, Afganistan, Palestina, Somalia. Proporţia şomerilor este de aproape 90%; aceşti oameni se descurcă numai datorită asistenţei sociale. Ziarele subliniază că originea tot mai deselor ciocniri şi tensiuni între suedezi şi imigranţi este faptul că majoritatea străinilor sînt refugiaţi politici. Cu alte cuvinte: nu au venit în Suedia în căutarea unei vieţi mai bune, dar sînt aici doar din necesitate, şi au sfîrşit prin a exporta în aceste ţări paşnice conflictele care consumă ţări îndepărtate. *(La Stampa* citată de presseurop.eu)

● **Dezechilibrul fondurilor de pensii: soluţii franceze.** Ceea ce e mereu explicat de către guvernanţi printr-un dezechilibru demografic constituie, de fapt, o problemă de taxare. Nu numai că numărul pensionarilor creşte în raport cu populaţia activă, ar exista şi o discrepanţă în ceea ce priveşte colectarea taxelor. Partidele de stînga din Franţa şi mare parte dintre sindicate propun o taxare a patronilor în funcţie de cota de participare la o afacere: randamentul pe care îl preconizează ar fi de trei miliarde de euro. Taxînd veniturile obţinute din afaceri cu capital, statul ar mai putea obţine pînă la 20 de miliarde de euro anual. Colectînd aceste două taxe, s-ar acoperi mai mult de două treimi din deficitul de la fondul de pensii. (după *L'Humanité)*

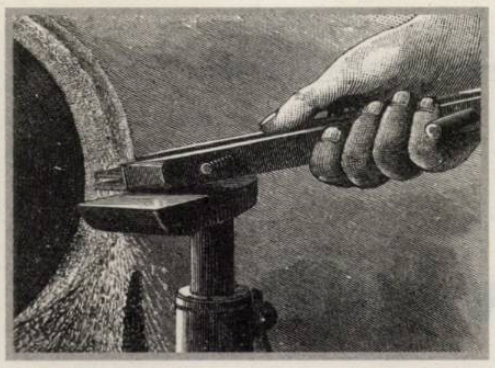

Shlomo BEN-AMI

dezbateri politice

Distorsionarea istoriei şi bomba iraniană

Saturaţi de istoria lor adesea tragică, evreii tind să aibă un respect adînc pentru trecut. Anul acesta, comemorarea Zilei Holocaustului la Ierusalim i-a provocat din nou pe liderii israelieni să se întreacă între ei în discursuri prin care au alimentat psihoza naţională şi isteria publică privind intenţiile Iranului. Preşedintele Shimon Peres a vorbit despre „pericolul de exterminare" cu care se confruntă Israelul. N-a fost nici o surpriză faptul că Netanyahu a fost surclasat. Pentru el, preşedintele iranian Mahmoud Ahmadinejad e un al doilea Hitler, iar lumea are acum de înfruntat aceleaşi provocări pe care le-a avut cu puţin înaintea venirii lui Hitler la putere. Netanyahu a avertizat că această cursă a înarmării cu arme nucleare, pe care o dezvoltă Iranul, poate fi înţeleasă doar în contextul în care liderii iranieni „se entuziasmează în continuu la exterminarea statului evreu de pe faţa pămîntului". Presupunîndu-se că acum, ca atunci, lumea va rămîne indiferentă la asemenea crime.

Analogia lui Netanyahu privind Holocaustul ar fi rămas doar un discurs intelectual, dacă n-ar fi fost însuşi Netanyahu cel responsabil pentru luarea deciziei cu privire la posibilitatea de a ataca instalaţiile nucleare ale Iranului, provocînd astfel o confruntare de dimensiuni apocaliptice în Orientul Mijlociu. Cariera mentorului său politic, Menachem Begin, a demonstrat de altfel că analogiile distorsionate între trecut şi prezent pot da naştere unei politici iresponsabile. În invazia catastrofală pe care a provocat-o în Liban, în 1982, Begin s-a erijat într-un soi de trimis al lui Dumnezeu pe pămînt, un Răzbunător al Holocaustului. Pentru Begin, Arafat în Beirut a fost precum Hitler în buncărul său din Berlin. Într-adevăr, Abba Eban l-a ridiculizat pe Begin pentru a se fi comportat „de parcă Israelul ar fi fost un fel de Costa Rica dezarmată, iar Organizaţia pentru Eliberarea Palestinei s-ar fi comportat ca un Napoleon Bonaparte, Alexandru cel Mare şi Attila Hunul, toţi reuniţi într-unul singur".

Begin a fost cea mai bună dovadă că Mişcarea Sionistă, deşi a creat un stat din cenuşa Holocaustului, a dat greş în eradicarea imaginii colective cum că evreii şi Israelul sînt nişte victime. Netanyahu patentează imaginea Israelului ca naţiune incapabilă de a evada din închisoarea trecutului său.

Israelul nu greşeşte cînd are dubii serioase în ceea ce priveşte eficienţa măsurilor pe care Statele Unite pretind că le adoptă în speranţa de a zădărnici ambiţiile nucleare ale Iranului. Nici sancţiunile prevăzute şi nici recentul document publicat în „Raportul SUA privind Revizuirea Politicii Nucleare", un document mult mai puţin revoluţionar decît era de aşteptat, nu vor diminua potenţa nucleară a Iranului. În loc de a-şi pune speranţa în propria capacitate de a stopa programul nuclear al Iranului, lumea pare mai pregătită să înveţe să trăiască în vecinătatea unui stat armat nuclear.

Dar asta n-ar fi doar problema Israelului. Un asemenea colaps răsunător al „Tratatului pentru neproliferare nucleară" ar fi o provocare formidabilă pentru întreaga lume, în special pentru Orientul Mijlociu. Retorica vicioasă antisemită a Iranului este o încercare transparentă de a-i manipula pe vecinii arabi prin prezentarea puterii sale militare ca un vîrf de lance în confruntarea lumii arabe cu Israelul. De fapt, un Iran nuclear ar arunca întreaga regiune într-o anarhie nucleară. Arabia Saudită, Egiptul şi Turcia şi-ar crea singure propria „bombă sunnită", pentru a contracara pericolul unui imperiu nuclear şiit, format chiar în vecinătatea lor.

Cînd nu a mai simţit nevoia de a exploata solemnitatea ceremoniilor de comemorare a Holocaustului, Barak a trimis mesajul potrivit puterii crescînde a Iranului. Cu un an în urmă, fiind perfect conştient de inevitabilitatea obţinerii bombei nucleare de către Iran, a contestat într-un mod sobru periculoasa distorsiune istorică pe care o face Netanuyahu.

„Israelul nu este evreimea europeană" a declarat la momentul respectiv Barak. „Sîntem o naţie puternică, căreia întreaga lume îi atribuie capacităţile nucleare şi, în termeni populari, sîntem o superputere." Apoi şi-a exprimat dezacordul în ceea ce priveşte compararea pericolului iranian cu Holocaustul, pentru că „această comparare trivializează Holocaustul şi dă provocărilor actuale o altă perspectivă decît cea pe care o au de fapt. Nimeni n-ar îndrăzni să distrugă Israelul". Însă ciclul istoriei nu s-a încheiat. Israelul trebuie să decidă dacă e o superputere sau un ghetou evreiesc aşteptînd un pogrom iminent. Istoria, în mîinile manipulante ale politicienilor şi ideologilor incorigibili, poate fi ori o armă mentală periculoasă de a manipula masele, ori – cum spunea James Joyce în *Ulise* – „un coşmar", din care e foarte greu să te mai trezeşti.

Filtrînd obsesiv acest conflict prin coşmarul Holocaustului şi a zilei comemorative palestiniene Nakba, israelienii şi palestinienii şi-au condamnat totuşi şansa la o înţelegere paşnică. Văzînd conflictul actual între puterile militare formidabile ale Israelului şi Iranului, prin aceeaşi lentilă, vom ajunge doar la o catastrofă de neimaginat.

Shlomo Ben-Ami *este actualul vicepreşedinte al Centrului Internaţional pentru Pace din Toledo, ex-ministru de externe israelian, autor al volumului* Cicatricile războiului, rănile păcii: o tragedie israeliano-arabă.

Copyright: Project Syndicate, 2010
www.project-syndicate.org

traducere de Stela GIURGEANU

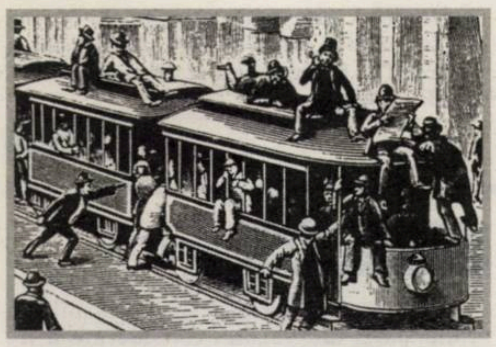

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Omul separat

Prietenul meu Samuel Beckett a murit pe 22 decembrie 1989. În ziua în care pentru el s-a sfîrşit, pentru mine a început. În destinul său, aşteptarea s-a stins. În al meu, aşteptarea, pînă atunci cuminte, gri, pe cît de mare pe atît de domoală, s-a colorat agresiv, a explodat ca un ţipăt, a devenit o farsă, m-a obosit şi m-a îmbătrînit cu o frenezie căreia, privind acum în urmă, sînt uimit că i-am supravieţuit. Lumea mea de acum este perfect contemporană cu posteritatea lui.

Aproape toţi cei care l-au văzut pe patul ultimei suferinţe mărturisesc uimitoarea serenitate, „care semăna cu răbdarea unui sfînt" (Robert Scanlan), cu care aştepta moartea. O aură ascetică l-a urmărit toată viaţa. A ocolit cu precauţie atenţia publică, era renumit pentru travaliul chinuitor pe fiecare cuvînt scris, iubea radical copiii, iar generozitatea sa a devenit legendară. „Dar, nu a fost un sfînt..." – spune scenografa Jocelyn Herbert gîndindu-se la relaţia lui cu Suzanne Deschevaux-Dumesnil, partenera sa de o viaţa şi, spre final, soţia sa. A înşelat-o cu nenumărate alte femei, a băut prea mult şi era, de fapt, obsedat de el însuşi. „...şi slavă Domnului că nu a fost un sfînt!", continuă Jocelyn, care l-a cunoscut bine. Nu era, desigur, un sfînt. Chiar circumstanţele în care a cunoscut-o pe Suzanne, în ianuarie 1938 (el zăcea în spital, înjunghiat de un proxenet cu care nu se înţelesese la preţ), nu evocă imediat sacrul. Dar avea, totuşi, un aer mistic autentic, evident în fotografiile tîrzii. Era un păcătos de sfînt.

Ionesco e mereu comparat cu el. Ba chiar există o dezbatere stupidă: „cine a scris prima piesă absurdă?". Mai mult decît diferenţele, tulburătoare sînt asemănările dintre cei doi: amîndoi au avut o relaţie traumatizantă cu tatăl, amîndoi trăiau un *love-hate* exasperant pentru ţara în care s-au născut (cînd s-a mutat în 1939 în Franţa, Beckett a spus unor prieteni că preferă o Franţă în război, sub ocupaţie, decît o Irlandă în pace), amîndoi s-au stabilit la Paris, amîndoi au scris în franceză după ce primele producţii literare au fost scrise în limba natală (Beckett: „Scriu în franceză pentru că e singura limbă în care poţi să scrii bine fără să ai stil"), amîndoi au ajuns la dramaturgie relativ tîrziu în viaţă. În fine, au avut o prietenie comună: Emil Cioran.

Cioran: „Textul francez *Sans* se numeşte în engleză *Lessness,* cuvînt inventat de Beckett, ca şi echivalentul german *Losigkeit*. Cuvîntul acesta, *Lessness* (la fel de insondabil ca şi *Ungrund* al lui Bohme), mă vrăjise într-atît, că într-o seară i-am spus lui Beckett că nu mă culc pînă nu găsesc în franceză un echivalent acceptabil. Ne-am gîndit împreună la toate formele posibile sugerate de *sans* şi *moindre*. Nici una nu ni s-a părut că se apropie de inepuizabilul *Lessness,* amestec de privaţiune şi infinit, vacuitate sinonimă cu apoteoza. Ne-am despărţit destul de dezumflaţi. Ajuns acasă, am continuat să-ntorc pe-o faţă şi pe alta în minte acest amărît de *sans*. Cînd eram gata să capitulez, mi-a venit ideea să caut în jurul latinescului *sine*. I-am scris a doua zi lui Beckett că *sineite* mi se pare cuvîntul visat. Mi-a răspuns că se gîndise şi el la acelaşi cuvînt, poate că în aceeaşi clipă. Totuşi, soluţia noastră, s-o recunoaştem, nu era o soluţie".

Un irlandez din Minnesota (ei da, există irlandezi născuţi în Minnesota!), actor şi autor dramatic, mi-a sugerat acum vreo zece ani să scriem împreună o piesă de teatru care se petrece într-o cafenea pariziană, la începutul anilor '80. Doi bătrîni, Sam şi Gene, se întîlnesc întîmplător în cafenea. La început se evită, deşi e limpede că se cunosc bine. Apoi încep să vorbească, la început rezervat, apoi tot mai destins. Se aşază la masă, cer ceva de băut şi conversaţia creşte. Sînt doi scriitori, doi dramaturgi de imens succes, galonaţi care cu Nobel, care cu fotoliul de academician. Sînt contemporani în toate, în teme, în obsesii, în vocaţie, în scepticism. Scriu cam acelaşi fel de teatru şi au ajuns, cam în acelaşi timp, pe culmea succesului. Deşi locuiesc la Paris de decenii şi împart gloria aceleiaşi meserii, cei doi nu şi-au vorbit niciodată. Acuma, bătrîni, stau de vorbă pentru întîia oară. Explorează împreună toate cele ce i-au despărţit: glorie, bani, cohorte de fani, orgolii. Poate chiar femei. Poate chiar politica. Descoperă, totuşi, că ceea îi uneşte e mai mult, mai semnificativ. Apoi, descoperă că i-a despărţit tocmai faptul că, în adînc, sînt atît de asemănători. Paradoxuri peste paradoxuri. La un moment dat, un grup de tineri intră în cafenea. Sînt şi ei autori dramatici şi încep să discute de-ale lor. Nu îi recunosc pe cei doi bătrîni. Dar le cunosc operele foarte bine, le-au învăţat la şcoală. Cei doi bătrîni îi sondează pe tineri: „Vă place Beckett? Vă place Ionesco?". Se răspunde cu un hohot enorm. Tinerii dramaturgi îi socotesc de necitit, îi judecă nemilos, îi cred depăşiţi. Piesele lor au îmbătrînit, nu mai spun nimic sufletului de azi. Sînt uscate şi abstracte. Dacă asta era norma acum 50 de ani, astăzi este reţeta sigură a eşecului. Pe cît de revoluţionare erau piesele lor în anii '50-'60, pe atît de rebegite sînt acum. „Piesele nu rezistă. Poate doar scene sau replici. Dar nici acelea prea multe!", va spune, tăios, unul dintre tineri. Tinerii ies valvîrtej din cafenea. Cei doi bătrîni, clasicizaţi de premii supreme şi academii seculare, rămîn melancolici. Nu am scris niciodată piesa aceasta şi nici măcar nu ne-am gîndit la un final. E prea devreme.

PUBLICITATE

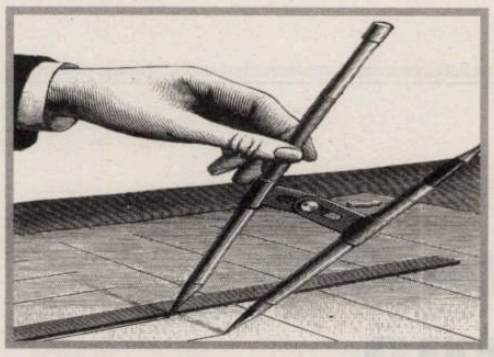

Daniel I. IANCU

SOS Provincia

Furnalul de la Govăjdia

Din centrul Hunedoarei, de apuci drumul spre munţi pe valea îngustă a Cernei, peisajul te cotropeşte cu un amestec de impunător şi dezolant. Stîncile abrupte, vegetaţia tînără şi apele repezi ale rîului, domolit oarecum de barajul din amonte, alternează cu rănile încă vii ale carierelor de piatră şi cu ruinele postindustriale de betoane şi fierătanii prin care nu mai poţi călăuzi pe nimeni. Laşi pe stînga drumul ce urcă-n serpentine spre Lacul Cinciş şi-apoi, în Teliucu Superior, faci brusc la dreapta, atent să n-ajungi la Ghelar. Şoseaua, spartă şi cîrpită pe alocuri, e destul de bună şi, încet-încet, descoperi în peisajul din jur urmele metalurgiei fierului de altădată. Podeţe cu bîrne de susţinere din şine de cale ferată îngustă, clădiri de vechi colonii muncitoreşti reamenajate în cochete sau dezolante locuinţe familiale, terasamentul vechii „mocăniţe“ înălţat pe malul văii Runcului ca o alee de parc sau tăiat în pereţii stîncoşi ai versanţilor, găuriţi de tuneluri. Casele tradiţionale, înnegrite de fum şi de vremuri, abia îşi mai găsesc locul între cabanele şi vilele de vacanţă răsărite în ultimii ani. Şi apoi, brusc, îţi apare în faţă o clădire rătăcită parcă din altă poveste: furnalul de la Govăjdia.

La început nu ştii cu ce să-l asemeni. E o clădire masivă de piatră, cu acoperişul spulberat în parte de furtuni, deasupra căruia se înalţă două turnuri de cărămidă, unul patrulater, celălalt octogonal (cred!), legate între ele cu o pasarelă acoperită. Iar sus de tot, pe colţurile acoperişurilor înalte, cîţiva copăcei prind rădăcini din nepăsare. În jur, mizerie. Multă mizerie. Gunoaie, provenind parcă din demolarea unui bloc întreg. Mai la stînga, o altă construcţie ce aduce a clădire oficială, ţi se arată în toată gloria prăbuşirii ei. E fostul Cămin Cultural din sat.

Revii la furnal. Din loc în loc, pereţii sînt sparţi de ferestre: unele dreptunghiulare, înalte; altele mici, rotunde; unele cu arcade şi gratii, altele fără; majoritatea lipsite de geamuri de sticlă, puţine dintre ele zidite şi transformate-n firide. Tencuiala-i căzută mai peste tot, bucăţi mari din zidul de piatră s-au prăbuşit, arbuşti tineri parcă înghesuie furnalul spre dealul împădurit din spate. Cînd pătrunzi însă în interiorul clădirii, prin spaţiul cu grilaj ca o poartă de cetate, raporturile se schimbă. Bineînţeles, paragina tot paragină rămîne, dar spaţiul gol, ce pare imens datorită înălţimii, te copleşeşte. Din tot ce era pe vremuri înăuntru a mai rămas doar imensul furnal propriu-zis, impresionantă construcţie cu baza octogonală de piatră şi trunchiul de con din cărămidă strînsă în chingi de fier, spartă uneori de gurile de aeraj. Spre surprinderea ta, mizeria de afară nu se regăseşte şi aici. Doar cîteva pet-uri şi vreo două cutii turtite de bere zac prin cotloane. În rest, o atmosferă austeră dominată de un semiîntuneric, sau de o semilumină ce pătrunde, filtrată, prin gratii...

Istoricul furnalului de la Govăjdia poate fi redat şi în puţine cuvinte. Prin 1802, autorităţile habsburgice din Transilvania decid că e timpul pentru creşterea producţiei de fontă, prin construirea unui nou furnal cît mai aproape de zonele extractive de la Ghelar. Amplasamentul e stabilit de Thesauriatul din Sibiu la Govăjdia, în detrimentul Topliţei, iar construcţia e începută în 1806 şi finalizată patru ani mai tîrziu. Darea în folosinţă are loc însă abia în 1813, după edificarea anexelor necesare funcţionării. Urmează etape succesive de refacere, folosinţă şi abandonare, „vîrful“ activităţii

© D. I. Iancu

fiind înregistrat în anii 1871 şi 1889, perioadă în care o parte din producţie are ca destinaţie Franţa, fiind utilizată ca materie primă pentru construcţia celebrului Tour Eiffel. Apoi începe decăderea, cauzată, în primul rînd, de construcţia „uzinelor de fier“ de la Hunedoara, ultimele reparaţii datînd din anii 1914-1916...

Cînd am coborît din maşină în dreptul furnalului, pe platoul betonat din faţa fostului Cămin Cultural tocmai îşi dădea duhul un extrem de aprig (după strigăte) meci de fotbal între tinerii şi mai puţin tinerii bărbaţi ai comunei. Unul dintre ei, mediu de statură şi de vîrstă, îmi propune să fotografiez şi gunoaiele. **Mihai Pascu** e un localnic cu durere în suflet. „Faceţi poze şi la mizeriile astea, că uite, se dărîmă şi se strică tot. Puteau să pună şi ei un acoperiş, să astupe găurile din zid. Îl mai protejau vreo patru-cinci ani. Dar nu... În schimb, au aruncat toate gunoaiele aci. Nu le pasă şi de-aia nu fac nimic...“, spune el cu năduf. „Prin '90 voiau să dărîme furnalul şi să ducă baza de piatră la un muzeu în Germania, da' nu ştiu cine nu i-o lăsat. Distrugeau tot, aşa cum or făcut şi cu calea ferată. O funcţionat pînă prin '97, după care praful s-a ales... Nici şine, nici traverse... N-o mai rămas nimic. Vedeţi căminul ăla? O fost cel mai modern cămin cultural din judeţ. L-or construit în 1948, cu parchet, cu tot ce trebe. Iar acolo, în faţă, unde acuma-i betonat, erau doi nuci mari, sub care se ţineau nedeile. Aşa şi erau cunoscute prin jur: Nedeia de sub nuc. De vreo cinci ani i-or tăiat şi or turnat beton, iar tavanul la cămin s-o prăbuşit. Vai de capu' lor“ – a încheiat omul şi m-a mai îndemnat o dată să fac poze. L-am ascultat şi am plecat repede spre Hunedoara. Venea furtuna!

***Daniel I. Iancu** este muzeograf la Muzeul de Etnografie şi Artă Populară din Orăştie şi doctorand la Universitatea „1 Decembrie 1918“ din Alba Iulia.*

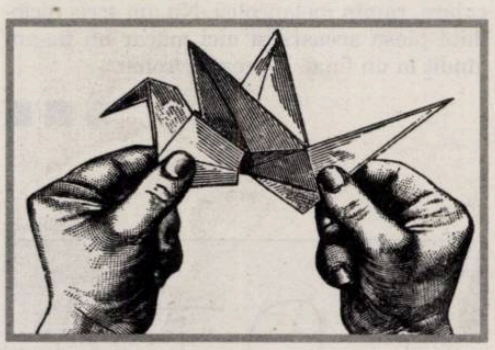

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Lucrul manual permanent

Cine-şi mai aminteşte cum în şcoli şi licee, pe vremea lui nea Nicu, făceam ceea ce se chema lucru manual, atelier ori practică în producţie? După ce în primele clase am lipit tot felul de colaje şi ne-am răsucit degetele la gherghef împreună cu învăţătoarea, într-a cincea am dat ochii cu primul profesor de atelier. Era un om cu păr alb, halat albastru şi ochelari cu rame maro, pe care nu mai ştiu cum îl chema. Se străduia să ne înveţe să tăiem cu bonfaierul bucăţi de placaj, să le dăm diverse forme şi apoi să le pirogravăm. Vorbea altfel decît ceilalţi profesori, într-o limbă ce părea legată cumva de placajul la care tăiase toată viaţa. Cînd o colegă a rupt o pînză, s-a declanşat furtuna de care ne temusem. Maistrul a început să zbiere precum un fierăstrău neuns.

În curînd am descoperit că fiecare dintre noi poate greşi şi că, la atelier, e foarte grav să greşeşti. Pînzele pentru bonfaier erau foarte scumpe şi plătite din banii oamenilor muncii, pentru ca noi să învăţăm ceva, nu să ne batem joc. Apoi, placajul provenea din pădurile patriei şi nu era cazul să-l risipim aiurea. Instrumentele cu care lucram erau deosebit de periculoase. Cu nu ştiu cîţi ani în urmă o fată din clasa a VI-a îşi prinsese un deget în menghină şi rămăsese cu el strîmb pe toată viaţa. O altă elevă fusese aproape să-şi piardă un ochi atunci cînd i s-a rupt pînza. Ne simţeam cu toţii culpabili, stingheriţi şi înfricoşaţi. Practica era deci cu totul altceva, mult mai serios şi mai periculos decît lecţiile celelalte. Iar diriginta, care ne spusese în prima zi că e un fel de mamă a noastră în şcoală, nu ne putea nici ea apăra de profesorul de atelier care avea o putere specială în cancelarie: era secretarul de partid al şcolii.

În sfîrşit, prin clasa a VII-a am scăpat de el, ne-au luat în primire alţii care se ocupau mai mult de fier decît de lemn. Se chema că facem lăcătuşerie. Şi culmea, cei cu fierul s-au dovedit mai puţin duri decît maistrul cu lemnul. Erau mai delăsători şi veşnic puşi pe glume. De altfel, am aflat că şi zbirului din a V-a i se găsise între timp leacul: unii părinţi îi mai aduceau cîte o sticlă, spre îmblînzire.

În liceu, eram cu toţii curioşi cum va decurge această parte specială a vieţii noastre şcolare, care era practica. Am aflat întîi de la cei mai mari că la maistrul Guşiţă e nasol, că omul te pune serios la muncă. N-am nimerit la Guşiţă, ci la Milinski. Aveam vreo două săptămîni de practică pe trimestru, timp în care nu făceam ore la clasă, ci la atelier, echipaţi cu halate albastre... neapărat peste uniformă. Primele ore au fost cumplite. Stăteam într-o hală cu miros de vaselină, avînd bancuri de lemn pe care erau instalate menghine. Băieţi şi fete trebuia să pilim, cot la cot, profile din metal, pînă cînd le aduceam la anumite dimensiuni. Le măsuram cu şublerul. Norma ni se părea mare şi de multe ori greşeam, le pileam strîmb sau mai mult decît trebuia. La control, izbucneau adevărate scandaluri. Ai greşit piesa, acum e bună de aruncat la gunoi, ai făcut praf averea poporului! Ai greşit a doua şi a treia oară? Ăsta-i sabotaj. Ne prindea noaptea în atelier şi făceam băşici la mîini de atîta pilit.

În anii următori, lucrurile s-au mai relaxat. Milinski s-a dovedit în cele din urmă un om de treabă. Cînd şcoala nu primea comenzi, să se facă piesele unui gard sau să se bobineze nu ştiu cîte rotoare, ne lăsa în voia noastră. Jucam întregi campionate de fotbal cu monede pe bancurile de lemn. De multe ori, Milinski ne dădea drumul să plecăm mai repede, dar ne ruga să nu mai spunem nimănui. Părea şi el uimit şi descumpănit de toate absurdităţile la care trebuiau supuşi elevii unui liceu de mate-fizică. La absolvire, pe lîngă diplomă, ni s-a dat şi cîte un act prin care se atesta că sîntem calificaţi în electrotehnică.

Practicile au continuat şi la universitate. De fapt, facultatea noastră a început cu o mare campanie de sortat usturoi. Mai tîrziu am fost şi la cules de struguri. La angajarea „în cîmpul muncii“ se presupunea că trebuie să fim pricepuţi la toate, pregătiţi pentru a face faţă în societatea multilateral dezvoltată. Nu eram. Astăzi se pune aceeaşi problemă, că absolvenţii care ies de pe băncile şcolilor şi facultăţilor n-ar fi bine pregătiţi pentru „piaţa muncii“.

ready made

„Cât ţine văzduhul în ochii oamenilor? Sunt părţi din văzduh considerate a fi minunate? Cum se numesc aceste părţi?

În ce parte a României există asemenea văzduhuri minunate?

[...]

Cine sunt vameşii văzduhului? Ce legende ştiţi despre naşterea vameşilor văzduhului? Câte feluri de vameşi ai văzduhului cunoaşteţi? Ce rost au vameşii văzduhului? Pe cine slujesc vameşii? Cum arată vămile văzduhului? Câte vămi ale văzduhului cunoaşteţi la număr? Cine poate trece vămile văzduhului, oamenii, sfinţii, îngerii, duhurile bune sau rele, Făt-Frumos, etc.? Care va fi sfârşitul vameşilor văzduhului? Cum te poţi apăra de vameşii văzduhului? Ce ştiţi despre «balele vameşilor văzduhului»?“

(Romulus Vulcănescu,
Chestionar mitologic,
Mănăstirea Dealu, 1938)

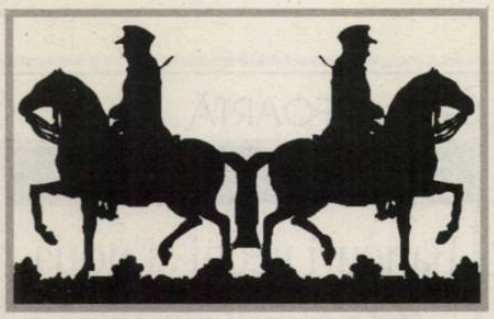

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Pentru psihologii din Serviciile multilateral specializate

Tin să vă fac cunoscut că în săptămîna 9 mai -16 mai 2010, mi-au trecut prin minte următoarele gîndiri şi imagini, conform unui plural eminescian de o stranie frumuseţe:

Oricît de complicată a fost Ziua Europei la cel mai mic nivel al monedei sale (1,26 $), ca republican român am fost bucuros că fostul rege Mihai I a participat la parada din Moscova prilejuită de cei 65 de ani de la victoria asupra fascismului; sînt mulţi anticomunişti care nu mai vor să audă de această victorie, socotind-o a unor aliaţi nefireşti – Stalin, Roosevelt şi Churchill, sovietici şi democraţi – şi ca atare a unor învingători nevalabili prin tot ce a urmat. Am buni cunoscuţi de dreapta care mă privesc ca pe un om de stînga fiindcă de 9 Mai îmi felicit cei cîţiva prieteni antifascişti, ca să nu uităm zdrobirea hitlerismului. Fără această victorie, s-ar fi instaurat în lume „o ordine nouă“, în care dreapta şi stînga nu ar mai fi existat. Cu un talent aparte în ignorarea contextului istoric, aceşti anticomunişti – monarhişti fierbinţi în urmă cu 20 de ani, azi reci faţă de rege – pun cu cea mai rapidă suficienţă a gîndului semnul egal între Hitler şi Stalin; li se pare, cum se spune, OK. Nu e deloc OK (adîncim altă dată problema, dacă, desigur, vă interesează). Flaubert avea o idee foarte dură pe care, în politeţea mea discutabilă politic, o rostesc mut o dată pe an, de 9 Mai, cînd aud că regele Mihai, arestîndu-l pe Antonescu şi refuzînd să stabilească o linie de rezistenţă între Galaţi şi Nămoloasa, ne-a vîndut ruşilor: „Sînt evenimente din care oameni deştepţi rămîn idioţi pe viaţă“.

Şi îmi vine în minte finalul lui Sartre, în *Le sursis*, cînd Daladier se întoarce de la München, în '38, unde a semnat alături de Chamberlain pactul cu Hitler, asigurînd cică pacea în Europa, mii şi mii de francezi îl aclamă, iar el, trecînd printre ei, le spune în gînd, atît: „Proştilor!“.

În atenţia dvs.: Mihai I, Sartre, Camus, Babel, Kafka.

Ca de obicei cînd îmi apare Sartre, soseşte şi Camus, despre care tot în aceste zile am citit că, în 1946, la prima lui călătorie în Statele Unite, a citit pe vapor *Război şi pace*, iar la debarcarea pe pămîntul Statuii Libertăţii a fost supus, cu scuzele de rigoare, unui lung interogatoriu, fără să i se dezvăluie motivele; era vremea cînd Comisia pentru cercetarea activităţilor anti-americane cerea tuturor celor care intrau în SUA să declare dacă sînt sau au fost membri ai Partidului Comunist. Camus, în cererea sa de viză, a omis să scrie că a fost, iar FBI a concluzionat, cum-necum, că nu e periculos pentru securitatea Statelor Unite. Dacă aveţi printre dvs. un bun psiholog, o să vă explice că nu e nimic de mirare că reţin asemenea amănunte aparent fără semnificaţie. Mult mai mirat am fost auzind că, tot în aceste zile, preşedintele Rusiei şi-ar fi exprimat nemulţumirea pentru prea numeroasele portrete ale lui Stalin prezente în defilarea veteranilor de război. Mi se pare postmodernist pentru un preşedinte al Rusiei.

Printr-o legătură de idei (pe care nu mă grăbesc s-o lămuresc, sperînd că o veţi înţelege de la sine), duminică 16 mai am comemorat singur, acasă, 71 de ani de cînd Isaac Babel – idolul meu literar – a fost ridicat, la Moscova, în 1939, închis, anchetat de oamenii lui Beria, silit să recunoască, sub presiune, că a spionat pentru André Malraux, încredinţîndu-i date despre „starea flotei aeriene sovietice“ (!!), ca la 27 ianuarie 1940 să fie „smuls fiziceşte vieţii“, expresie nemuritoare a unui comunicat TASS la reabilitarea lui în 1956. Sînt 20 de ani de cînd am aflat cu precizie aceste date, dintr-o revistă sovietică – *Ogoniok*. Ele nu sînt însă sigure. Ziua şi anul morţii lui sînt diferite în *Enciclopedia Sovietică* şi *Enciclopedia Universală Britanică*. Eu însă continui să-l comemorez în fiecare an, la şapte zile după ziua victoriei asupra fascismului. E felul meu de a aniversa separat zdrobirea lui Hitler şi descătuşarea de stalinism. Nu-i confund, îi detest diferit. Dacă aceste informaţii vi se par complicate în contrarietatea lor, gîndiţi-vă şi dvs. la această însemnare din *Jurnalul* lui Kafka: „Murdar şi pur, ca orice om care gîndeşte intens“.

Vă mulţumesc dacă, citindu-mă, nu aţi ridicat din umeri.

tolo sport

Avem echipă la campionatul mondial de tăietori de lemne. Este un eveniment sportiv de importanţă naţională pentru o ţară unde „codru-i frate cu românul?“.

Ca întotdeauna, Dumitru Dragomir cade în picioare! Cînd preşedintele Ligii de Fotbal participa la Campionatul Balcanic de table, nimeni nu putea scrie că lotul se face pe aranjamente sau că jocul trădează o problemă naţională. În afară de noroc, desigur. În cazul selecţionatei tăietorilor de lemne, lucrurile stau niţel altfel. În primul rînd, la o asemenea formaţie va exista întotdeauna dilema selecţiei. Attila Verestoy nu poate lipsi, e clar, dar cum să alegi din restul, cînd toată lumea vrea să fie titular? Oricine rămîne pe banca de rezerve strînge atîta frustrare că nu-l pot consola zece convocări în „naţionala“ drumarilor sau asfaltagiilor. O problemă, trebuie să recunoaştem! Un lucru e însă cert. În materie de tăieri de păduri, jucăm ofensiv şi niciodată nu va exista un Angelo Niculescu, pe care să-l acuzăm, decenii la rînd, că ar fi inventat „temporizarea“. Sîntem brazilienii defrişărilor, şi asta se va vedea la Campionatul Mondial!

Cătălin TOLONTAN

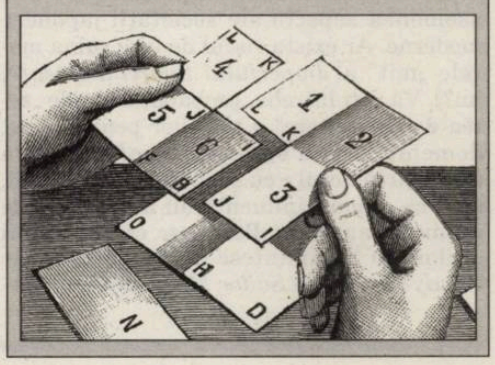

PUBLICITATE

Dilema veche + colecţia Charlie Chaplin

3 luni - 111 lei
6 luni - 157 lei
12 luni - 244 lei

ABONAMENTE NON-STOP LA 0318.200.200

Pentru pachete de abonamente, cereri speciale sau alte informaţii legate de abonarea la revista Dilema veche, sunaţi la 0372.130.245, 0372.130.246 de luni până vineri între orele 9:00-18:00 sau trimiteţi e-mail la vanzari.directe@adevarulholding.ro

Abonează-te rapid prin SMS

SMS TRIMITE UN SMS DIN REŢEAUA ORANGE, VODAFONE SAU COSMOTE LA 7455 CU TEXTUL *DILEMA VECHE*

3 luni abonament

- Costul unui SMS este de 11,9 euro (TVA inclus)
- Din reţeaua Orange vei primi un mesaj de confirmare a înregistrării
- Din reţelele Vodafone şi Cosmote vei primi un mesaj prin care ţi se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro

Dacă trimiţi până la data de 20 a lunii în curs, primeşti abonamentul începând cu data de 1 a lunii următoare. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informaţii la tel: 021-407.54.65

Alte metode de abonare

ONLINE
PLĂTEŞTE ONLINE PE WWW.ADEVARUL.RO
Pentru a contracta abonamente cu plata online aveţi nevoie de card de credit/debit VISA, MASTERCARD, VISA ELECTRON sau MAESTRO valabil.

LA TOATE OFICIILE POŞTALE SAU LA CELELALTE FIRME CU CARE ADEVĂRUL HOLDING ARE CONTRACT DE DIFUZARE A ABONAMENTELOR (lista completă pe www.adevarul.ro/abonamente)

TRIMITE TALONUL
Plăteşte prin ordin de plată sau mandat poştal şi trimite talonul de mai jos.

ABONEAZĂ-TE!

Ai pînă la 13,2% reducere din preţul de la chioşc!
Tel: 021-407.54.64, 021-407.54.65; Fax: 021-407.54.67; e-mail: abonamente@adevarulholding.ro

Nume ..... Prenume ..... Compania* ..... Cod Fiscal* .....
(*Completaţi numai dacă plătitorul este o firmă) str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. ..... localitate .....
judeţ/sector ..... cod poştal ..... telefon ..... e-mail .....
Adresa de livrare (dacă este diferită faţă de adresa de mai sus): str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. .....
et. ..... ap. ..... localitate ..... judeţ/sector ..... cod poştal .....
Număr abonamente contractate ..... începînd din luna ..... la:
Dilema veche ☐ 3 luni (47 lei) ☐ 6 luni (93 lei) ☐ 12 luni (180 lei)
Dilema veche + colecţia Charlie Chaplin ☐ 3 luni (111 lei) ☐ 6 luni (157 lei) ☐ 12 luni (244 lei)
Cei care se abonează direct la Adevărul Holding vor completa şi rîndurile de mai jos:
Am expediat către S.C. Adevărul Holding S.R.L. suma de ..... lei cu mandatul poştal/ordin de plată nr. ..... din data .....
în cont nr. RO81 ABNA 4100 2641 0028 5818 deschis la RBS BANK SA Bucureşti sau RO39 PIRB 2501 7096 1600 5000 deschis la Piraeus Bank - sucursala Pipera.
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 20 a lunii în curs. Prin prezenta sunt de acord ca S.C. Adevărul Holding S.R.L. să prelucreze datele mele cu caracter personal.

Completaţi talonul de abonament cu datele de identificare solicitate şi expediaţi-l, împreună cu copia după dovada plăţii abonamentului prin poştă, la S.C. Adevărul Holding S.R.L., OP 33 - CP 14, Bucureşti , cod poştal 014820 sau prin fax: 021-407.54.67. ACUM abonamentele se pot contracta astfel: ■ la sediul S.C. Adevărul Holding S.R.L., Şos. Fabrica de Glucoză nr. 21, Clădirea Connect 2, et. 1, sector 2, Bucureşti ■ cu mandat poştal sau ordin de plată pentru S.C. Adevărul Holding S.R.L. ■ la oficiile poştale ■ la firmele particulare

Olivia GLIGOR

Japonia, Mihaela şi Azorel

Dacă acum şase-şapte ani aş fi adus vorba, în cadrul cercului meu de prieteni, de literatura japoneză sau, pur şi simplu, de Japonia – pasionată fiind de ceea ce implică aceste subiecte existau două variante posibile de reacţie: fie m-ar fi privit ca pe o „ciudată“, abţinîndu-se de la comentarii, fie ar fi exclamat la unison: „Uau!“, continuînd apoi cu replica: „Da' ce-ţi veni, dragă, cu asemenea exotisme?“.

Bizar sau nu, în prezent situaţia s-a mai schimbat. Japonia şi cultura sa au devenit, din *acel ceva* intangibil şi inabordabil, tot mai cunoscute, stîrnind interes în rîndul copiilor şi adolescenţilor, deopotrivă. Există, mai nou, grădiniţe, şcoli şi licee unde se predau atît limba japoneză, cît şi aspecte legate de societatea niponă tradiţională (adică partea cea mai frumoasă, că doar n-o să se facă referiri la sinuciderile în masă, la modul de lucru stahanovist la care sînt supuşi angajaţii companiilor multinaţionale şi la alte asemenea aspecte ale societăţii japoneze moderne. Ar exista riscul de a se ruina marele „mit“ al *Imperiului Soarelui-Răsare,* nu?). Vă veţi întreba, probabil, de unde „setea de cunoaştere“ a tinerilor pentru acest domeniu, într-o societate românească în care, parcă, totul e cu susul în jos? Personal, cred că o mare influenţă au avut desenele animate japoneze. Bănuiesc că toţi copiii anilor '90 îşi amintesc de *Sandy Bell,* de *Candy-Candy,* de *Sailor Moon* sau de *Pokémon,* mai ales că au declanşat adevărate fenomene... La ora la care se difuzau, afară era linişte. Rareori auzeai cîte un strigăt al vreunui copil rămas la joacă. Puţini sînt însă cei care ştiu că aceste seriale de desene animate reprezintă începuturile promovării – poate involuntare – a civilizaţiei nipone. De dragul personajelor favorite, cei mici au dorit să înveţe anumite cuvinte sau expresii în limba japoneză; mai tîrziu, această dorinţă nevinovată s-a transformat în curiozitatea de a afla mai multe despre ţara în care se vorbeşte limba prinţesei Sailor Moon. Pe de altă parte, aceste seriale reflectă tocmai ceea ce în japoneză se numeşte *anime.* Adeseori, acest concept este confundat cu termenul de *manga,* cu toate că cele două noţiuni desemnează lucruri diferite, dar care se completează reciproc. Şi dacă tot am ajuns aici, să o luăm cu binişorul!

Am putea spune că anime-urile de la începutul secolului al XX-lea aduceau cu Mihaela şi Azorel.

Prietena noastră, *Wikipedia,* ne spune că anime este o specie de desen animat apărută în Japonia în jurul anilor 1900, iar 1917 marchează ecranizarea primului şi celui mai vechi anime. La originea acestui gen stau benzile desenate japoneze numite *manga;* benzile desenate japoneze au preluat forma actuală la puţin timp după Al Doilea Război Mondial. Ele constau, în principal, din desene alb-negru sau, rareori, color, iar ca mediu vizual, anime-ul tinde spre stiluri ce pot varia de la artist la artist sau de la studio la studio. Multe elemente stilistice au devenit atît de comune, încît sînt descrise ca fiind un constituent al anime-ului. Totuşi, acest lucru nu înseamnă că toate anime-urile moderne trebuie să aibă un stil artistic strict. În general, cea mai comună formă de desenare a anime-urilor este aceea în care personajele au trăsături fizice exagerate, cum ar fi ochi mari şi păr lung, membre lungi, la care se adaugă bule de dialog cu forme dramatizate, replici eliptice şi onomatopeice, tipografie exclamatorie. Anime tinde, de asemenea, să împrumute multe elemente din manga, inclusiv text în fundal şi panouri.

Dacă ar fi să găsim un corespondent al anime-urilor printre desenele animate din peisajul mioritic, am putea spune că anime-urile de la începutul secolului al XX-lea aduceau cu Mihaela şi Azorel, sau mai bine zis... invers. Pentru cine nu-şi mai aminteşte sau nu mai vrea să o facă, datorită perioadei sumbre în care au fost difuzate, episoadele acestui serial au consacrat-o pe Mihaela, o fetiţă blondă cu fundiţe în păr, care alături de căţeluşul Azorel trece prin tot felul de întîmplări. Se difuzau între „două reluări de la congrese“, iar personajele animate nu aveau voce. Am putea afirma, astfel, că *Mihaela* este un fel de „manga-anime“ *made in Romania,* care arată la fel ca o Dacie 1300 lîngă o Toyota. Şi-atunci, mai merită să ne întrebăm de ce ne place Japonia?!

P.S. În plus, anul acesta, cu ocazia serbării prieteniei dintre Japonia şi ţările dunărene, japonezii ne-au dat şi bani (împrumut) ca să mai construim o magistrală la metrou.

Şerban FOARŢĂ

gazela de perete

Bancuri vechi şi nouă

Cînd n-au să mai existe trenuri, va mai şti, oare, cineva ce-i aia *deraiere lexicală?... Glissando*-ul adică, dinspre un termen spre un altul, cei doi avînd nişte silabe, două sau trei, în „miezul“ lor, comune. „Deraind“, ca un vagon pe şine, un prim vocabul îl încalecă pe un al doilea, suprapunîndu-se, parţial, pe el. În termeni mai puţin mecanicişti, *se metiseză* cu acesta, ivind o agreabilă surpriză (în chipul unui mic mutant). E cazul *antropomorfinei*, de exemplu, hibridul lui Călin-Andrei Mihăilescu (un autor cu geniul jocului lingvistic); sau al *invidiosincraziei* mele. (Al termenului născocit de mine, vreau să zic.) – Vocabulul care rezultă din aşa-zisa *deraiere lexicală,* aduce cu „a sta în două luntri“ (metaforă, în felul ei, marină). – Continui cu o nouă întrebare: cînd va dispărea, cu totul, jocul (speţa noastră devenind tot mai posacă, tot mai corectă şi anostă), fi-va proscris şi jocul de cuvinte? Nu va mai rîde, oare, nimeni (cum vom fi rîs, pe vremuri, noi) la un banc (cvasi-inocent) ca ăsta: „Ştii bancul cu ceainicu'?... Dacă nu-l ştii, ţi-l spun: Ce-ai, Nicu, cu noi?“ – Am conceput, pe-acelaşi calapod, şi eu, un „banc cu polobocul“, – poanta căruia e „Joacă polo Boc?“. Pe lîngă acest banc de tip acvatic, un altul, tot acvatic şi, pe deasupra, şi naval, e, dacă vreţi, „bancul cu bocaportul“. Ştiu că nu ştiţi ce-i aia *bocaport* (pentru asta, tre' s-ai studii de marină şi, cel puţin, o tresă). Ei, bine, *bocaportul* va să zică: „o deschizătură [alias *o gaură*] pe punte, prin care se încarcă mărfurile-n navă“. – Or, propriu-mi „banc cu bocaportul“ ar fi ăsta: „Nu-i putem tăgădui dlui Boc aportul“. „Aportul la ce?“ veţi întreba 'mneavoastră. „Aportul şi atît!“ vă răspund eu.

Florentin ŢUCĂ

Să nu ne mai judece judecătorii!

Judecătorii români sînt, cu toţii, incompetenţi. Citeam deunăzi la gazetă de abuzurile unui judecător de nu ştiu de pe unde, din provincie, care a refuzat să restituie bunuri confiscate de regimul comunist, invocînd tot felul de chichiţe procedurale. Cică cererea nu ar fi fost corect timbrată, ca şi cum sancţionarea abuzurilor comunismului s-ar putea împiedica de nişte timbre... Securistu' şi comunistu' naibii!... Sau de un altul care, pus în faţa unor dovezi imbatabile (le-am văzut cu ochii mei în facsimil în ziar, v-o jur!), s-a autodenunţat necompetent (sau incompetent, nu ştiu exact cum e diagnosticul precis). Ori de un judecător de la instanţa supremă care, utilizînd nu'ş ce dictoane dintr-o limbă moartă, a interpretat un articol de lege într-o manieră care i-a uimit pe toţi membrii comitetului redacţional de la cel mai vîndut cotidian din Capitală!

Judecătorii români sînt, cu toţii, leneşi şi plîngăcioşi. Ei se tot plîng că au prea multe dosare de soluţionat, că sistemul însuşi e vinovat de durata proceselor, că, în general, condiţiile de lucru sînt neprielnice. Aiurea!...Vinovaţii sînt ei şi asta o spune şi o ştie toată gura presei. Cît despre condiţii, să umble puţin prin ţară să vadă în ce medii muncesc oamenii muncii, şi după aia să se plîngă, pentru că dacă e egalitate, egalitate să fie! Şi ce dacă nu au aer condiţionat în birouri, ce, ei s-au născut în maternităţi dotate cu climatronic?!... Şi ce dacă dosarele-s pline de praf şi bacterii?... Să facă bine să se spele pe mîini, că de la mîinile lor nespălate se transmit bacteriile în fond, apoi în apel şi pe urmă în recurs! N-au toţi computere şi acces la Internet?... OK, da' ce, se cred pe Sillicon Valley?!...

În plus, judecătorii români sînt, cu toţii, corupţi. Tocmai ei, oamenii autoproclamaţi „ai legii“... Bine că l-au arestat şi încătuşat pe ăla de la Curtea Supremă şi că i s-a demonstrat vinovăţia în direct şi-n flagrant, da' pe ăilalţi cînd?, stau şi mă-ntreb... Am citit de-atîtea şi-atîtea cazuri în care era evident pentru orice om cu minim bun-simţ de partea cui era dreptatea. Şi totuşi, soluţia judiciară a venit taman pe dos. Explicaţia?... O ştiţi şi-o ştim cu toţii prea bine, că doar trăim în România...

Judecătorii români sînt, cu toţii, nesimţiţi. După ce că au salarii mai mari ca alţi oameni ai muncii, şi-au acordat tot felul de sporuri şi pensii nesimţite. Cînd am văzut în ziare ce de sporuri şi-au inventat, am rămas şocat... Ei tot pretind că munca lor e stresantă, că sporurile sînt acordate prin lege, că hotărîrile judecătoreşti care confirmă aceste sporuri sînt obligatorii şi executorii, şi aşa mai departe... Aiurea, lucrurile-s clare: cine-mparte parte-şi face, iar nesimţirea unui judecător de a da dreptate unui alt judecător e impardonabilă. În sensul ăsta, am ca probe o grămadă de editoriale de presă.

Pentru toate aceste motive, propunerea mea e ca, în numele principiilor egalităţii, libertăţii presei, protecţiei sociale şi dreptăţii, să nu ne mai adresăm judecătorilor, pentru că dreptatea pe care ei o împart e strîmbă. Să instituim faţă de ei un soi de *silenzio stampa,* poate s-or trezi la realitate... Şi, în caz că avem de rezolvat vreo dilemă cu iz juridic, să sunăm seara la vreun talk-show pentru că avem şansa să ni se răspundă în direct, instantaneu şi competent.

Florentin Ţucă *este managing partner la casa de avocatură Ţucă, Sbîrcea & Asociaţii.*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

United colors of Bucharest

Aţi băgat de seamă una dintre ştirile nebăgate în seamă din numărul anterior al revistei noastre? Cea despre „bananele din Ungaria“? Se referea, de fapt, la problema chinezilor din ţara vecină – „banane“ pentru că au rămas galbeni la exterior, dar în interior s-au dat cu albii. Sînt vreo 11.000 legali, dar probabil, în realitate, de vreo trei ori mai mulţi. Ungurii par îngrijoraţi. Şi devin xenofobi.

Asta mi-a adus aminte de faptul că Bucureştiul nu mai este de mult, nici el, o aglomeraţie de sate de cîmpie populate de olteni cu cobiliţa şi ceva negustori evrei, greci şi armeni. Şi nici oraşul comunist omogenizant, pornit pe calea construcţiei Omului Nou. Că a devenit şi el, altfel spus, o metropolă europeană, spaţiu şi de imigrare, nu doar capitala unei ţări care emigrează spre alte zări de soare pline. Pe scurt, Bucureştiul este un spaţiu urban mult mai colorat cultural, etnic şi confesional decît se pare că realizăm – şi decît sîntem dispuşi să ne gîndim.

Aceeaşi ştire nebăgată în seamă amintea de faptul că noii imigranţi din Ungaria sînt cam 2% din populaţia ţării. Dacă rotunjim populaţia Bucureştiului la vreo două milioane, şi pe aceea a străinilor extra-europeni înregistraţi oficial în 2009 (legali, dar şi identificaţi ca ilegali) la cam 25.000, asta ne-ar da şi nouă cam 1,25% din totalul populaţiei Capitalei. Puţin. Dintre aceştia, cei mai mulţi sînt originari din Turcia şi China, urmaţi apoi în ordine (dacă îi lăsăm deoparte pe moldoveni) de Siria, Irak, Liban, Iran, SUA, Iordania şi Vietnam. Dar aceştia sînt doar cei luaţi în evidenţa oficială, şi avem suficiente motive să credem că, în realitate, ei sînt mai mulţi. La aceştia se adaugă apoi toţi europenii care circulă doar cu buletinul, şi care sînt practic imposibil de înregistrat dacă nu cer domiciliu stabil şi/sau cetăţenie (datele oficiale înregistrează doar vreo 500 de persoane din această categorie, marea majoritate din state europene extra-comunitare precum Albania, Macedonia sau Ucraina, care au, deci, încă nevoie de paşaport). Putem să ajungem astfel uşor la cel puţin 5%, fără să luăm în considerare nici vechile comunităţi etnice stabile din Bucureşti, pe de o parte, nici comunităţile volante de expaţi (care au deja reţelele lor de socializare şi locuri de întîlnire) sau turismul sistematic de week-end (care nu se mai rezumă la israelienii veniţi să joace la cazinourile bucureştene), pe de altă parte. Tot puţin, într-un fel, dar deja suficient de „colorat“!...

Bucureştiul este un spaţiu urban mult mai colorat cultural, etnic şi confesional decît se pare că realizăm.

Există apoi „coloratura“ confesională, de la mahomedani, care însumează vreo 0,5% din populaţia Capitalei şi care au deja vreo cinci lăcaşuri de cult şi cîteva fundaţii şi asociaţii, şi pînă la o întreagă constelaţie de mişcări spiritualiste de gen New Age în plină proliferare (de la MISA la antroposofie, trecînd prin Kamala, Anahata şi Sahaja yoga, Tai Chi, Falun Dafa şi Chi Qong, Mokusho Zen şi Budo-Zen – ba chiar şi şamanism). Fără a-i uita, pentru o pată suplimentară de culoare, pe cei peste 700 de mormoni, în creştere lentă, dar sigură!

Tot aici trebuie să-i menţionăm pe mai vechii – şi mai noii – neoprotestanţi, cu care sîntem deja obişnuiţi, care sînt extrem de activi şi bine organizaţi şi care au împînzit şi capitala: 23.520 de practicanţi înregistraţi în 48 de lăcaşuri de cult. Dacă adunăm de fapt toate aceste cifre, monopolul ortodox arată ceva mai redus decît ne imaginăm de regulă: la cei 185.000 de ortodocşi practicanţi înregistraţi la recensămîntul din 2002 există în prezent, se pare, cam 77.000 de practicanţi ne-ortodocşi, adică aproape o treime din populaţia credincioşilor activi din Bucureşti. Lăcaşurile de cult ne-ortodoxe (creştine şi necreştine) ajung şi ele cam pe la un sfert din ansamblul instituţiilor religioase ale Capitalei.

În cu totul alt registru, regăsim această diversitate în farfuria restaurantelor bucureştene. Fără a pune la socoteală shaormăriile, mai mult sau mai puţin arabe, sau fast-food-urile, mai mult sau mai puţin universale, restaurantele cu specific etnic declarat sînt de peste 350. Cele mai numeroase sînt, în ordine, cele italieneşti (44%), urmate la distanţă de cele franceze (10%), chinezeşti (8%), turceşti (4%) şi greceşti (3%). Dacă grupăm diferitele bucătării arabo-mediteraneene, obţinem o prezenţă de 9%, iar toate restaurantele asiatice, în afara celor chinezeşti, însumează 7% din ansamblul restaurantelor de profil din Bucureşti; cele latino-americane nu reprezintă decît 2%. Restaurantele cu specific românesc s-au înmulţit şi ele, dar e greu să le numeri, căci majoritatea combină bucătăria „internaţională“ cu cea românească. Oricum le-ai număra însă, rămîn mult mai puţine decît cele cu specific italian. Pe de altă parte, dacă te uiţi peste oferta lor, vei găsi, în ordinea frecvenţei, tot mici, tochitură, ciorbă ţărănească sau de burtă, sarmale, ciolan afumat pe fasole şi un soi sau altul de mămăligă. Totul stropit cu eterna şi fascinanta pălincă, fără nici o urmă de culoare locală. Nu-i foarte variat!... Poate că diversitatea *lor* ne va ajuta să ne redescoperim şi diversitatea *noastră*, aceea care îl făcea pe Ion Conea să exclame, în urmă cu aproape un secol, că „e ţara plină de ţări!“. În prezent, doar două-trei restaurante cu specific românesc şi-au organizat meniul pe criterii regionale.

Mult mai multe informaţii de acest gen despre Bucureşti puteţi găsi în fascinantul studiu iniţiat şi coordonat de colegul meu de la SNSPA, profesorul Alfred Bulai, împreună cu o armată de studenţi, studiu din care am extras şi datele de mai sus. Este o oglindă în care ne vedem puţin diferit de modul cu care ne-au obişnuit fotografiile la minut ale recensămintelor şi sondajelor de opinie...

PUBLICITATE

presseurop

www.presseurop.eu

Courrier international şi alte trei reviste europene şi-au unit experienţa în spaţiul Web pentru a oferi cele mai bune articole din presa europeană.

Politică, societate, cultură: zilnic pe site-ul Presseurop.eu, actualitatea continentului nostru în zece limbi străine.

Lectură plăcută !
Echipa Presseurop

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Moldovenești (3)

Pe cine iubesc (în văzul lumii!) miresele din Chișinău?

Și nu mică mi-a fost mirarea, mai alaltăieri, cînd am văzut nu una, nu două, ci cel puțin patru pîlcuri de nuntași care, cu mireasa & ginerică în frunte, s-au adunat sub statuia lui Ștefan cel Mare din centrul Chișinăului, pentru poza rituală. Dacă auzul nu mi-a jucat feste, unii *gavareau pa ruski*. Ce-l face pe un nuntaș rusofon să vină și să-și imortalizeze fericirea cu un domnitor medieval non-rus pe fundal? Nu pot decît presupune (probabil că lui Pierre Nora – istoricul francez ce a identificat *les lieux de mémoire* – Chișinăul de azi i s-ar fi părut tocmai bun de studiat). Voi reveni la statuie – dar mai întîi voi spune că, pentru vizitatorul ce eram, prima surpriză a fost *rezonanța sonoră* de la nivelul străzii. Cineva

Pe hartă, Ștefan împarte un colț de stradă cu Pușkin.

venit de dincoace de Prut – și care știe cît efort identitar au investit intelectualii basarabeni românofoni, acum 20 de ani, în „recuperarea" limbii materne – va fi poate uimit de cît de prezentă e limba rusă în zumzetul diurn al orașului. Vorbită, mai ales, de tineri. Desigur, nu de toți; dar nici limba română nu e vorbită de toți tinerii. Și tocmai aici văd problema: ce va urma? Dacă o parte a tinerei generații învață *numai* în limba rusă, iar altă parte învață *numai* în limba română, care fi-va mîine liantul comunitar al Chișinăului? Se va *ghetoiza* orașul? Să sperăm că nu. Sau se va dezvolta o dualitate lingvistică, precum în Belgia? Ușor de spus, dar greu de imaginat – mai ales acum, cînd dizarmonia dintre flamanzi și valoni face ca soarta Belgiei să pară uneori ca atîrnînd de un fir de ață de goblen. De acolo, de sus, de pe soclu, Ștefan cel Mare – cu sabia și crucea sa – privește aparent imperturbabil la fierberea de sub el. Indiscutabil, el este figura tutelară a Chișinăului: mai precis, e vorba de acea frumoasă statuie (operă a sculptorului local Alexandru Plămădeală), a cărei poveste este năucitoare prin ea însăși. Imaginați-vă: turnată (la București, din inițiativa statului român) din bronzul unor tunuri turcești capturate la Plevna și Smîrdan în 1877, șlefuită vreme de trei ani și ridicată pe soclu în aprilie 1928 (ca dar din partea Bucureștiului către urgisita Basarabie, la aniversarea a 10 ani a unei uniri care atunci părea veșnică), statuia a fost demontată în iunie 1940 – tot de către statul român, pentru a nu-l lăsa pe domnitorul imobil pradă furiei mutilatoare a lui Stalin. Vreme de un an, ea s-a adăpostit – ca un real refugiat de război – pe undeva pe la Vaslui. Cînd, în vara lui 1941, armata română a eliberat Chișinăul, Ștefan cel Mare și-a recîștigat soclul (dar nu și locul inițial). Numai că Armata Roșie a revenit în 1944, și statuia lui Ștefan a luat iar drumul bejeniei prin România (după unele surse, ar fi ajuns și la Craiova!). Dar, odată cu ocuparea României de către armata „eliberatoare", nici măcar Ștefan cel de bronz nu s-a mai putut ascunde – și a fost returnat Chișinăului, sub pază sovietică, în 1945. Mutat de cîteva ori în următoarele decenii, monumentul a fost readus pe locul actual în august 1990. Și de-atunci stă acolo, așteptîndu-și periodic – vă spuneam – miresele la poale.

Dar povestea nu se termină aici (și nici nu știu cînd și cum se va termina, ca să fiu sincer). Cum bine scria istoricul basarabean Vasile Dumbravă într-un studiu din 2008, marea dilemă a acestui monument pleacă tocmai din faptul că el înseamnă cîte ceva (și altceva) pentru fiecare. El convine tuturor. Pentru românofilii unioniști, statuia impozantă a lui Ștefan cel Mare este un indeniabil semn al românității acelor plaiuri. Pentru partizanii „moldovenismului" (vezi campania din 2004 a ex-președintelui Voronin), Ștefan cel Mare este „făuritorul statului moldovean". Nu am nici o îndoială că cetățenii Republicii Moldova, azi – și mai cu seamă românofonii –, îl iubesc pe Ștefan cel Mare. El e un simbol de netăgăduit. Lumea îl iubește pînă-ntr-acolo încît și leul moldovenesc, moneda statului, este alintată cu apelativul „ștefănel" (ați ghicit: monumentul apare pe bancnote). Nu mi se pare că Ștefan ar avea vreun concurent real, măcar în plan monumental, la Chișinău. Dar el nu e singurul simbol, totuși. Spre pildă: în dreapta clădirii Guvernului, prima stradă cu care se intersectează bulevardul Ștefan cel Mare este strada Pușkin (!). Sau: cînd intri în Catedrala centrală – care-i la o aruncătură de băț – îl vei revedea, în stînga, pe fațada unui stîlp, pe totemicul Ștefan... doar că această catedrală mai are și un al doilea stîlp..., în dreapta..., și cine-i pictat acolo?... cneazul Vladimir (cel care a impus creștinismul ca religie oficială în Rusia kieveană, prin secolul al X-lea).

Nu-i exclus ca Ștefan să mai aibă de dat, în viitor, cîteva bătălii simbolice!

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București. La Bookfest 2010 va lansa volumul* Visul lui Machiavelli.

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

Nepăsarea la români

Românii sînt oameni de treabă, așa ca regulă generală: nici prea harnici, dar nici prea leneși, nici prea hoți, dar nici prea cinstiți, nici prea deștepți, dar nici prea nătîngi, nici prea iuți la fire, dar nici prea calmi. Cu alte cuvinte, nici așa, nici altminteri. Se bat cu pasiune pentru o idee, dar nu prea mult timp, căci alți filantropi, boieri și domni, își pogorîseră asupra lui mila generoasă. Și cu toate acestea, clădirea se află în „stare de plîns", îngrijirea săracilor și a bolnavilor lasă mult de dorit, iar școala cea românească pentru copiii săraci, așa cum fusese odinioară, se risipise de mult pe drumurile întortocheate ale nepăsării valahilor.

Pentru ca bunurile publice să se ridice ar trebui poate ca România să fie țara în care românii să vină doar în vizită.

odată ridicat spre ceruri „acel ceva" cu eforturi, nădușeli, cheltuieli, lupte furibunde, abandonează în uitare „opera". Și chiar de n-ar fi ctitorul cel care să-și lase în uitare „ctitoria", atunci au grijă alții să distrugă pînă la temelie, furînd chiar cărămidă cu cărămidă, opera fondatorului. Nu neapărat din trebuință, ci uite așa. Pentru ca vorbele mele să nu fie chiar așa în vînt, aduc ca mărturie analiza doctorului Constantin Caracaș cu privire la starea instituțiilor de binefaceri la început de secol XIX.

După cum bine se știe, acestea sînt ridicate prin grija și din dorința filantropică a unor importante familii boierești sau domnești. După ce au pus piatra de temelie, au ridicat edificii mărețe, puțini sînt cei care se mai îngrijesc de soarta ctitoriei lor, fălindu-se cît se poate și pe unde se poate cu titlul de ctitor, dar doar atît.

Bunăoară, spitalul Colțea, operă, după cum se știe, a banului Mihai Cantacuzino, se afla, la început de secol XIX, într-o stare jalnică. Fusese dotat atunci, la ridicarea sa (prin 1704), cu venituri și cu un regulament de ordine internă. De-a lungul vremurilor

Spitalul de ciumați de la Dudești este „astăzi de nelocuit, aproape în ruină, de parcă n-ar exista", scrie doctorul într-o epocă în care epidemiile de ciumă reprezintă un pericol iminent și deloc predictibil. Operă a domnitorului Alexandru Moruzi (1796), „înzestrat din belșug de el, cu venituri anuale", spitalul ajunge nefuncțional la doar un deceniu de la ridicarea sa, fiindcă „veniturile ce avea din averile mănăstirești s-au risipit în mod abuziv și pe motiv că nu mai este ciumă, s-au înapoiat mănăstirilor; așa că, nu mai este nici o rezervă pentru viitor, în caz că, din nenorocire, ar mai reveni această epidemie". Și nenorocirea se întîmplă, și ciuma veni, iar spitalul „ruină" fu util doar ca cimitir provizoriu.

Aceeași soartă o avu și Orfanotrofia „nemuritorului domn Alexandru Ipsilanti". Prin grija acestui domn se organiză la 1775 o Cutie a milelor; printre beneficiari se află și un azil pentru copiii „lepădați pe la biserici și răspîntii", pentru orfani sau pentru copiii din flori. Cît a fost ctitorul domn, acest azil a funcționat așa cum se prevăzuse, dar după... Dumnezeu cu mila: „filantropicul azil a căzut în uitare și pradă abuzurilor", scrie Caracaș. Tot pe acolo se află și clădirea Orfanotrofiei la care se pune cîte o cărămidă numai și numai atunci cînd cîte un binevoitor milos face eforturi disperate să sensibilizeze pe cei cu putere și influență de necesitatea unui astfel de edificiu. Sensibilitățile de moment ridică cu greu clădirea pentru orfani, pe la 1805. Inaugurare, infatuare și, urmează firescul acestei nații, nepăsare față de maniera de funcționare: copiii lăsați la „mila, lăcomia și rapacitatea epistaților (administratorilor)", doicile „fără mustrare de cuget și fără milă, avînd a crește și pe proprii lor copii, lasă pe nenorociții orfani să stea toată ziua în murdărie și nespălați". Apoi se fură orice: din lapte, din banii de haine, din hrană etc. Cît despre clădire, ea fu încredințată vremurilor, bune sau rele, pînă cînd un alt filantrop se va ridica și va vorbi cu vervă despre milă și generozitate, sensibilizînd iarăși natia.

Pe la noi, bunul public a avut întotdeauna un statut ambiguu: al nimănui și al tuturor. Ne-am văicărit și am trăncănit fără încetare revendicînd dreptul nostru de a „avea" și atunci cînd am avut nu ne-am dovedit harnicii păstrători ai acestei averi comune. Cînd sînt venituri, nu sînt epistați onești, care să o administreze, cînd sînt epistați onești nu sînt venituri cu care să fie întreținută. Și cînd se află și una și altă, are grijă norodul să-și distrugă propriul avut. Pentru ca bunurile publice să se ridice și mai ales să se mențină, ar trebui poate ca România să fie țara în care românii să vină doar în vizită.

Constanța Vintilă-Ghițulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din București.*

anti nostalgia

Prețul Victoriei

„Berlin, 8 mai 1945

(...) 2. Comandamentul Suprem German va da imediat ordine tuturor comandanților germani ai forțelor terestre, navale și aeriene și ai tuturor forțelor care se află sub comanda germană de a înceta operațiunile militare în ziua de 8 mai 1945 orele 23,01, ora Europei centrale, de a rămîne la locurile unde se află în acest moment și de a se dezarma complet, predînd întregul armament și material de război Comandamentului aliat local sau ofițerilor desemnați de către reprezentanții Comandamentului Suprem Aliat, de a nu distruge și a nu pricinui nici un fel de stricăciuni vapoarelor, vaselor și avioanelor, motoarelor lor, corpurilor și utilajului precum și mașinilor, armamentului, aparatelor și, în general, tuturor mijloacelor militare tehnice de ducere a războiului."

(din Actul de capitulare necondiționată a Germaniei; *Scînteia*, an II, nr. 219, 10 mai 1945)*

„Capitularea Germaniei înseamnă marea biruință a omului liber asupra celor porniți să-l robească, victoria omenirii progresiste împotriva forțelor întunericului și silniciei. Victoria aceasta se cere adîncită și valorificată; căci – spune genialul conducător de popoare și de armate Stalin – «a cîștiga războiul împotriva Germaniei însemnează a înfăptui o mare operă istorică. Dar a cîștiga războiul nu înseamnează încă a asigura pentru popoare o pace trainică și o securitate temeinică pentru viitor. Sarcina noastră nu este numai de a cîștiga războiul, dar și de a face imposibilă izbucnirea unei noi agresiuni și a unui nou război, dacă nu pentru totdeauna, atunci cel puțin pentru o lungă perioadă.»"

(„Victoria", *Scînteia*, an II, nr. 220, 11 mai 1945)**

* „Inventarul" uman nu exista pe ordinea de zi.

** Războiul Rece era deja la cald. *(n.r.)*

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Sînt furios, deci pedepsesc

„Dacă atunci cînd soțul meu ajunge acasă, copiii sînt încă în viață, consider că mi-am făcut treaba." (Roseanne Barr)

La un curs pe teme de educație ținut pentru o grupă de bone, una dintre ele a relatat în ce fel a pedepsit-o pe fetița de care avea grijă: „Începuse să plouă, am luat-o repede de mînă și i-am spus că trebuie să ne grăbim către casă. În stația de autobuz, a început să plîngă, să dea din picioare, am luat-o cu forța, a plîns tot drumul. Acasă, nu i-am mai dat desertul, nu i-am mai spus basmul, și n-am pupat-o de somn ușor." Cele trei pedepse enumerate se pierdeau printre detaliile „terifiante" ale poveștii petrecute în stația de autobuz: lacrimi, zbierete, călcîi înfipți în asfalt, priviri dezaprobatoare.

Am întrebat-o dacă știe de ce a plîns fetița. „Nu." Dacă a mai făcut vreodată asta? „Nu." I-am spus că a scăpat ușor: fetița ar fi putut să plîngă, de pildă, din cauza unei crize de apendicită, caz în care nici desertul, nici povestea oricum n-ar fi ajutat-o să aibă un somn ușor.

În fapt, pedeapsa aplicată a avut ca țintă, pe de o parte, efortul de recuperare a autorității: copilul a încălcat regulile uzuale de comportare în public, a refuzat să se conformeze ordinelor date de adult, i-a contrariat așteptările. Pe de altă parte, scopul a fost acela de a elimina un comportament neadecvat, și nu cauza lui. Furia, enervarea au fost cele care au născut impulsul de a sancționa, și nu decizia rațională de a rezolva problema.

De unde ne vine autoritatea care ne dă dreptul, ca părinți, educatori, adulți, să sancționăm un comportament greșit sau, dimpotrivă, să răsplătim unul corect? Din doar două surse: din responsabilitatea pe care o avem față de copil și din dorința ca ceea ce facem să aibă un rezultat benefic asupra dezvoltării lui. Cu alte cuvinte, autoritatea implică obligații, nu drepturi: obligația de a căuta cauzele care au determinat actul pe care vrem să-l corectăm, de a-l ajuta pe copil să înțeleagă care sînt efectele pe care le naște un asemenea act, dar, mai cu seamă, de a-l ajuta să îndrepte greșeala. Așa făcînd, îi dau de înțeles copilului că sancționez fapta, și nu pe el. Că o greșeală nu-l transformă automat într-o persoană rea. Că poate repara, evita, preveni, corecta, sancționa, la rîndul lui, un comportament greșit. Doar în acest fel, autoritatea mea, de adult, devine un factor de încredere, și nu unul de dominare. Dar nici responsabilitatea față de copil, nici dorința de a-i face bine nu-mi dau certitudinea că procedez corect. Ca să mă apropii cît mai mult de decizia corectă, trebuie să înțeleg cît mai bine ceea ce se întîmplă cu copilul de care am grijă, să-i cunosc reacțiile, dorințele, nevoile, emoțiile. I-am spus o dată că nu are voie să se joace la priză. Motivele pentru care o face, și a doua, a treia oară, sînt dintre cele mai diverse: ca să testeze limitele, ca să-mi atragă atenția, din curiozitate, din plictiseală, din dorința de a verifica dacă efectele descrise de mine sînt adevărate. (Dacă mă roagă de o jumătate de oră să merg cu el în parc, va încerca să mă rupă din preocupările mele apropiindu-se periculos de obiectul interzis.) Toate motivele sînt firești, comune tuturor copiilor. Trebuie doar să număr pînă la zece, să trag aer în piept și să-mi spun că sînt mai mare ca el și mai înțelept. Și că-l iubesc.

Am întrebat-o pe bonă, în finalul cursului, dacă, după aplicarea celor trei pedepse, fetița a înțeles unde a greșit, dacă scena din stația de autobuz s-a mai repetat. „Nu știu, fiindcă n-a mai plouat."

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

La pîndă, după pradă

Despre *shopping* s-au spus multe: a fost etichetat drept fenomen, consumatorist și psihologic. Psihanalizabil: cumpăratul excesiv e un mijloc de a scăpa de alte frustrări, o modalitate – plăcută și costisitoare – de evaziune. Care creează dependență.

Shopping-ul „global", să-i spunem, cel pe care-l practici într-o țară pe care te-ai dus, teoretic, s-o vizitezi, e mai... dur decît cumpăratul liniștit de la tine de-acasă. În metropolele europene, precum Paris sau Viena, de pildă, fenomenul în cauză se petrece, în general, în magazinele de haine cu prețuri medii, situate în centru.

Un exemplu potrivit ar fi Zara de pe Champs Elysée; sau un alt Zara de pe lîngă Stephansdom. Magazinele Zara au prețuri modice și haine rezonabile: nu cine știe ce elegante, nu neapărat din materiale „nobile", dar simpatice și uneori cu cîte un detaliu care le scoate din tipicul monoton. Ele se adresează, probabil, publicului mai tînăr (pînă-n 30 de ani?). Dar cum, astăzi, granițele dintre generații nu mai sînt atît de clar delimitate, *target*-ul nu e bătut în cuie.

Singura condiție pentru a putea cumpăra de acolo e să „te ține" silueta: măsurile mari nu sînt multe. Sau, mai bine-zis, nu sînt destule, se termină imediat, pe rafturi și umerașe rămînînd, în general, doar M-uri și S-uri.

Măsurile mari devin o miză. Un obiectiv de atins. O pradă de ochit și acaparat. Doamnele-prădătoare se reped după ele, ochindu-le cu agilitate de la distanță. Nu e neapărată nevoie să încerci „produsul" ca să vezi dacă ți se potrivește. Ar fi o pierdere de timp și, ca atare, o scădere a eficienței.

A cărei eficiențe? Eficiență pentru ce? Pentru a-ți motiva trecerea prin metropola în cauză. Pentru a putea arăta, palpabil, că ai fost acolo și te-ai îmbrăcat dintr-un loc global și consacrat.

E adevărat că nici una dintre motivații nu ține cine știe ce. Nici măcar cea conform căreia ai vrut în mod special să te îmbraci de la Zara, sau de la o altă firmă asemănătoare, al cărei „fan" ești. Ai putea să faci același lucru la un magazin situat mai la periferie. Sau, în cel mai rău caz, la tine acasă, în țara ta de baștină (e adevărat că, în cazul României, produsele de aici sînt mai scumpe decît cele asemenea lor de la aceleași firme din alte țări...).

Așa că, reprezentantă a sexului fragil și obligatoriu supus modei, îți continui goana după pradă. În locurile consacrate (de instanțe invizibile, dar categorice...) pentru așa ceva. Cu o colecție zdravănă de umerașe, pe care nu te încumeți să le lași din mînă (dușmanii sînt pretutindeni, de la celelalte turiste cu sclipiri în ochi, pînă la vînzătoarele exagerat de harnice care vor să pună hainele la locul lor...), te îndrepți spre cabinele de probă sau spre casă. E cald, chiar înăbușitor. Aglomerarea umană, evident excesivă, îți dă un soi de ameteală consumistă. E un amestec de febră a vînătorii lucrurilor, pînă la urmă, de nimic (după o vară nu le mai porți, și poate nici atunci nu apuci să le bagi în seamă pe toate), cu agorafobie și oboseală inutilă (acumulată în urma unui efort disproporționat în raport cu scopul său).

Odată ajunsă în cabină, și apoi la casă, ești mulțumită. Ai învins. Habar nu ai ce. Dar nu asta contează, ci reușita acțiunii în sine: ești o femeie europeană, în rîndul lumii, capabilă să se îmbrace din marile capitale occidentale... Statutul tău e bine definit, și nu oricum: ci prin luptă dreaptă, cu propriile puteri.

S-au dus vremurile în care, ca să iei o haină mai... normală de la Victoria sau Cocorul trebuia să-i dai șpagă vînzătoarei. După care, stabilind o relație, din păcate, personală și pe termen lung cu aceasta, o căutai din timp în timp ca să-ți livreze, eventual, ceva din stocul destinat exportului.

Evident, așa ceva se poate întîmpla și cu hainele cumpărate de la Zara, oriunde în lume. Dar parcă lumea s-a mai mărit, e mai mult loc și pentru asemănări, și pentru diversitate. Numai că eu, una, mărturisesc că am cam obosit să alerg după pradă, oricît de globală și de consacrată ar fi. Mă pregătesc pentru un statut de ierbivor marginal.

Selma IUSUF

legende urbane

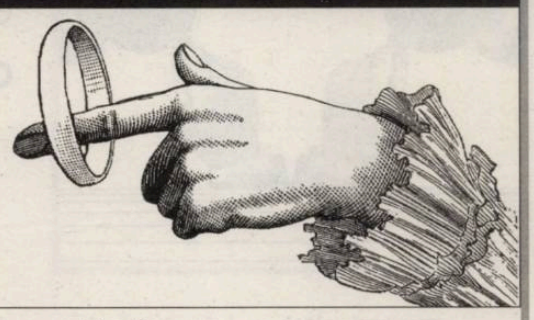

La țară în oraș

Vecinul meu e cunoscut drept „nea Petrică", în cartier. Locuim împreună binișor aproape de centrul Bucureștilor. Nea Petrică nu are slujbă. Se întreține din mărunte reparații ici și colo, iar în curtea lui găsești lămpi vechi cu gaz, lăzi de Coca-Cola, toate nuanțele de gresie și faianță care se vînd la marginea orașului, flori de plastic puse pe magazia șuie unde ține pisicile iarna, cazmale, țevi, sîrme, chei franceze și pe nevasta lui nea Petrică – o prezență sonoră subțirel-tînguitoare și de neoprit. Spectaculoasă cu adevărat, o mașinărie davinciană, e moto-bicicleta cu care umblă prin cartier, o adunătură de fiare și sîrme aparent fără noimă, făcută din trei sute de bucăți; șaua unui scuter, roți de bicicletă, o mică remorcă în spate în care își cară bricolajele și un radio funcțional. Prea funcțional. Nea Petrică stă într-o casă pe care plătește o chirie modică la stat. Refuză să se racordeze la gaz pentru că e prea scump. Iarna se încălzește cu lemne adunate de te miri unde și bea vin fiert de la Babanu. Nea Petrică e mahalagiul tipic (în sensul primar al cuvîntului), cu nostalgii după lunca de acasă. Senzația de altă lume, de data asta una pur rurală, e și mai adîncă mai spre periferie, unde petice întinse de cartiere de case au scăpat demolărilor. Acum mai mulți ani am ajuns în Rahova-Ferentari (pentru cei care nu cunosc așa bine Bucureștiul, e o zonă cu renume prost), unde am nimerit fix în mijlocul unui sat. Căsuțe mici, unele mai cochete, altele mai prăpădite ascundeau după garduri șiruri de roșii și găini. Orice trecător pe stradă era petrecut de lătrăturile cîinilor înlănțuiți de cotețe și de priviri curioase. Am vizitat acolo o bătrînă care avea 93 de ani. Venită în tinerețe din Mărginimea Sibiului, cusutoreasă, și rămasă în cartierul bucureștean din care n-a ieșit mai mult de trei-patru ori. Picioarele o cam lăsaseră, însă mîinile, chiar atinse de artrită, se mișcau cu iuțeală pe un soi de goblen. Măritată la București cu un „meseriaș", copii, nepoți care o mai vizitau arareori. O istorie măruntă a multora dintre noi și o fantastică dulceață de nuci verzi. Curtea îngustă cu asfalt peticit și crăpat în mii de locuri, o fișie lunguiață de pămînt, pe lîngă gard, pe care creșteau hortensiile cu inflorescența adunată în mari globuri vegetale, ca niște capete grele. Pisici bine hrănite cu resturi de la masă, care n-au auzit în viața lor (și nici stăpînii) de un *pet-shop*. Aceeași lume semirurală am căutat-o și în alte orașe. Am găsit într-un cartier mărginaș gălățean nu sat, nu deal-vale, nu „Miorița", nu hibridul cu orașul; am găsit pur și simplu o lume uitată în mizerie. Apă curentă nu era. Cea scoasă din puțuri ajungea la suprafață mîloasă și urît mirositoare. Copiii erau rufoși, desculți, blonzi și mucoși. Părinții – agresivi. Totul la cîteva stații de autobuz de centrul orașului. Oamenii dădeau vina pe Primărie că n-ar fi făcut nimic pentru ei. Am întrebat și mi s-a spus că țevile de apă ar fi trase, dar că nu vrea nimeni să plătească să și le bage în curte. Nu știu care e adevărul. Poate nicăieri nu trăiește mai reprezentativ această lume dezrădăcinată decît în blocurile muncitorești făcute prin anii '60-'70. Unde viața din apartamente viețuiește cu ușile deschise și cu papuci sau pantofi vechi lăsați la intrare. Unde toată lumea știe ce a gătit toată lumea. Unde cîte o nevastă mai are pe faianța din bucătărie – prins în ventuze – un ștergăraș brodat: „Gospodina bună face casa lună". Unde, în lipsa unei curți, viața se revarsă prin fața blocului, pe băncuțe și pe trotuare, iar sîmbetele și duminicile se meșterește ritualic la cîte o Dacie cu care se aduce porcul de acasă. În blocurile astea, un chiriaș oarecare e suspectul de serviciu și are ceva timp de petrecut pînă cîștigă bunăvoința cîtorva tanti de pe scară, adunate împreună în secta celor care au un semn rotund în jurul unuia dintre ochi; semnul vizorului de la ușă. Pe bărbați îi recunoști, ca făcînd parte din lumea asta, după salutul milităresc: „Să trăiți!". Majoritatea sînt acum la pensie, fabricile în care au fost aduși să muncească s-au cam închis. Împreună împletim lumea pestriță a orașelor românești.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-șef la SBS media broadcasting Romania.*

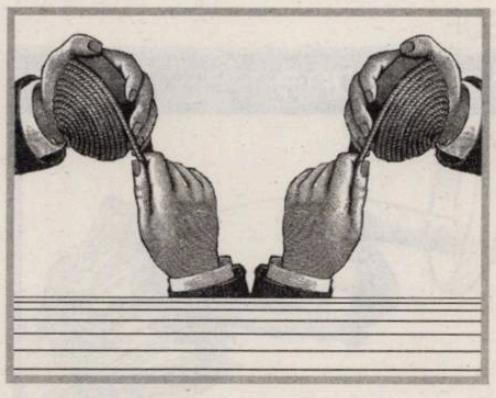

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Laptele praf şi revoluţia libertariană

„Cît aţi plătit pe avion ca să ajungeţi aici?“ Aşa a început Michael Emerson intervenţia la conferinţa despre care vă spuneam săptămîna trecută, cea unde am lansat raportul nostru la Bruxelles, faţă de oficiali moldoveni şi europeni, presă şi *think-tank*-uri de acolo. Emerson este expert pe spaţiul estic la Centre for European Policy Studies din Bruxelles şi a scris nişte cărţi despre negocierile comerciale dintre UE şi statele din zonă. Aşa că a început al doilea *panel* al conferinţei, cel despre negocierea unui Acord de Liber Schimb Aprofundat între Bruxelles şi Chişinău. După ce a reieşit că participanţii din Moldova plătiseră de la 500 de euro în sus pentru a ajunge la Bruxelles (nu există zbor direct), Emerson a făcut o comparaţie între Ucraina şi Georgia. Negocierea Acordului de Liber Schimb cu Ucraina trenează de ani de zile (ca şi a Acordului de Asociere, vă ziceam săptămîna trecută), UE tot renunţă la bariere vamale pentru produsele din Ucraina, în timp ce Ucraina le ţine pe cele pentru UE pentru că nici una dintre părţi nu crede că economia ucraineană este pregătită. În schimb – spunea Emerson – Georgia a desfiinţat taxele vamale unilateral cu toate statele, acum cîţiva ani. S-a apucat de reforme dure şi imediate, s-a „vîndut“ în afară ca noua Georgie şi a atras investitori străini, a redus taxele masiv. Moldova – a continuat Emerson – nu ar trebui să se încurce în negocieri lungi şi tehnice cu UE, pe categorii de produse şi etape intermediare, ci să-şi deschidă piaţa rapid, să renunţe la protecţionism vamal, să profite de mîna de lucru ieftină şi să se poziţioneze pe lanţul de producţie europeană pe treapta de jos a costurilor (salarii şi taxe mici), fiind mai bine poziţionată geografic decît Georgia, pentru aşa ceva. Şi, bineînţeles, să-şi deschidă rapid spaţiul aerian pentru companiile *low cost,* dacă tot eram la o conferinţă unde pledam pentru ridicarea vizelor pentru moldoveni, Republica Moldova avînd 30% din forţa de muncă afară din ţară. S-ar zice că zborurile ieftine ar fi la fel de utile ca plecarea fără vize, şi astea nu depind de UE, ci direct de Guvernul moldovean, reprezentat acolo în sală de 15 viceminiştri şi directori din ministere (echipa de negociere cu UE).

Replica a venit imediat de la Phillippe Cuisson, director adjunct al DG Trade din Comisia Europeană. Şarmant şi cu ţinută, a respins eticheta de „partea cealaltă“ cu care îl prezentasem (am moderat conferinţa) zicînd că sîntem toţi de aceeaşi parte. Care parte? Să vedem. Cuisson ne-a povestit că atunci cînd a fost ultima dată la Tbilisi a vrut să-şi pună lapte în cafea şi a găsit lapte praf produs în China, care nu ar intra niciodată pe piaţa europeană. De aici, îndemnul lui Emerson ca Moldova să urmeze exemplul Georgiei nu era unul inspirat, pentru că, de fapt, Georgia nu a încheiat un acord comercial cu UE, Georgia şi-a deschis pur şi simplu graniţele comerciale, a renunţat la controlul asupra lanţului alimentar şi a renunţat la furnizarea unor bunuri publice. Cu alte cuvinte, Georgia este una dintre cele mai reformiste ţări din lume, dar asta nu înseamnă că se reformează în direcţia dorită de UE. Prins între aceste două viziuni atît de diferite, viceministrul moldovean al economiei, Octavian Calmîc, a prezentat cuminte, aşezat, descriptiv – ce fac grupurile de lucru, ce este de discutat, care este agenda negocierilor. Apoi am deschis discuţia pentru întrebări şi răspunsuri, iar Emerson şi Cuisson au continuat să-şi pună întrebări şi piedici elegante unul altuia.

Ideea generală a lui Emerson era că o ţară rămasă în urmă cum este Moldova nu se va dezvolta prin paşi mici şi deschidere controlată. Insista pe tema tarifelor vamale, care ar fi menite, în teorie, să protejeze economia moldoveană de invazia produselor din UE, mai competitive. E ca în fabula cu oul şi găina – spunea Emerson –, economia nu este pregătită şi noi o vom proteja pînă va fi pregătită, dar tocmai pentru că va fi protejată nu se va pregăti. Aici am intervenit eu cu ceva date de pe teren. În vreme ce UE protejează economia moldoveană şi sfătuieşte guvernul să scadă treptat şi timid barierele vamale, regimul comercial dintre Moldova şi Ucraina / Rusia este mult mai liberal (am folosit un eufemism, în practică Moldova nu prea controlează comerţul cu estul său, unde contrabanda este masivă prin Transnistria. Deci taxele sînt mai mici pentru Rusia şi Ucraina şi oricum nu se prea colectează). De aici apare situaţia în care un investitor român de băuturi răcoritoare, de pildă, care vrea să aducă băuturile din România, plăteşte taxe mari pe fiecare sticlă care trece graniţa peste Prut. Aceeaşi băutură adusă, legal dar mai degrabă nu, peste Nistru, e mult mai ieftină. Deci, protejînd economia moldovenească, în practică UE ajută dominaţia economică a Ucrainei şi a Rusiei în Moldova. Argumentul nu a părut că rezonează la omul care face *de facto* agenda economică a negocierilor cu Moldova. Cuisson a răspuns calm şi elegant, dar într-un stil perfect birocratic, în care lucrurile trebuie făcute într-un fel anume pentru că trebuie făcute în acel fel. Se vor face analize şi vom şti precis cît de pregătită este economia moldovenească pentru deschidere, între timp au deschisă piaţa europeană în cea mai mare parte, pe categorii de produse. Unde a avut dreptate a fost în următorul punct: renunţarea la bariere vamale neînsoţită de bună guvernare şi reforme instituţionale nu ajută la nimic. Degeaba deschizi graniţele dacă economia în sine nu e bine structurată şi dacă instituţiile care asigură competiţia nu funcţionează.

De unde, mi-am adus aminte de o serie impresionantă de rapoarte despre Georgia, care a ales calea libertariană neagreată de Uniunea Europeană. Patru rapoarte scoase la pachet în aprilie. Se ridică acolo dilema dacă o ţară subdezvoltată aflată la marginea Europei se poate dezvolta încet, prudent şi controlat sau poate scurtcircuita totul prin libertarianism şi castrarea statului. Dar despre asta vorbim în articolele viitoare, cînd vă zic şi despre ce rapoarte vorbim. Deocamdată, doar un citat, de unde puteţi înţelege ce voia Cuisson să zică la faza cu laptele praf. Este vorba despre oligarhul rus devenit ministrul georgian libertarian Kakha Bendukidze: „A explicat pentru *Financial Times* de ce Georgia nu mai are nici un sistem de inspecţii pentru siguranţa alimentară, în următorii termeni: «vechiul sistem de siguranţă alimentară era un gunoi. Pur şi simplu dădeai şpagă la inspectori. L-am desfiinţat şi le-am spus georgienilor că, dacă se intoxică de la mîncare, atunci să boicoteze restaurantul»“.

Eugen Istodor ia la întrebări Statul

Mitică POPA, viceprimar Ulmi Dîmboviţa

De curînd Ulmi a devenit celebră printr-un scandal cu săbii şi bîte. În ce măsură asiguraţi siguranţa cetăţenilor localităţii?

Domnule, că am fost daţi o dată la televizor nu înseamnă că toată ziua lumea se răscoală, se bate. Nu, categoric nu, sîntem oameni cuminţi, cu putere mare de muncă unii dintre noi, loviţi ca întreg teritoriul patriei de această criză, cu alocaţii şi ajutoare din care se trăieşte greu, nu aşa cum credeţi dvs. Nu ne batem, a fost un mic incident local între două familii şi s-a rezolvat cum se poate. Oamenii aveau bîte şi săbii împotriva celor din Pucioasa, acolo sînt clanuri legendare pe care Poliţia le lasă libere. Aşa că rezolvaţi acolo problemele şi nu vă luaţi de noi, care sîntem ascunşi după Pucioasa şi nu se face nimic. Nu se moare de foame aici, nu facem nimic rău, să fim şi noi ajutaţi cu o canalizare, cu gaze, astea sînt probleme reale. Nu mai se nasc copii aici, decît de ţigani. Românii fug din ţara lor. Astea chiar lovesc la rădăcina poporului. Ulmi o să dispară de pe hartă. România, la fel. Sîntem la capătul puterii noastre biologice, ca neam? Nu, eu cred că nu. Dar dacă trăim prost şi lumea îşi ia tălpăşiţa, nu, nu mai putem vorbi de viaţă, de continuitate pe aceste pămînturi. Nu cultivă nimeni un bob, sîntem invadaţi de produse străine. Roşia noastră ce are? De ce să o mîncăm pe cea din Italia? Ce-i de făcut? N-avem idei? Eu zic că sîntem leneşi. Sîntem leneşi şi să ne facem copiii. Plecăm din ţară alungaţi, cînd ne ajunge cuţitul la os, cînd nu mai putem, dar pînă atunci? Unde sîntem? Unde? Mi-e ruşine s-o spun, dar ce ne facem e numai problema conducătorilor. Ei nu ne lasă nici să trăim, nici să murim.

PUBLICITATE

adevărul literar & artistic

în fiecare miercuri, împreună cu ziarul Adevărul

- actualitatea culturală din țară și din lume
- garanția informației selectate valoric
- încurajarea competiției pe piața ideilor

Coordonatoare: Mădălina ŞCHIOPU

Cultura corporatistă

Texte şi opinii de:

● Cosmin ALEXANDRU (manager, B&P Brandivia)
„O şansă de civilizare pentru România“

● Liviu CHELCEA (antropolog)
„Seducţia imaginii corporatiste“

● Bogdan Iuliu HOSSU (lider sindical, Cartel ALFA)
„Corporaţiile din România şi «cuiul din pantof»“

● Ştefania MIHALACHE (scriitoare)
„Corporatismul mare şi corporatismul mic“

● Laura TOMA (reporter *România liberă)*
„Meeting cu Socrate sau «desăvîrşirea» corporatistă“

● Rodica ZAFIU (lingvist)
„Îmbunătăţirea continuă focusată“

argument

Omul corporatist e om obişnuit?

Corporatiştii reprezintă o categorie care, în orice ţară s-ar afla (cam în toate, adică; poate doar în Coreea de Nord să nu fi devenit o prezenţă familiară), suscită în egală măsură antipatie, bîrfă răutăcioasă şi invidie. Îi acuzăm ba de capitalism sălbatic, ba de organizare comunistă, care nu lasă loc de disidenţă. Le maimuţărim vocabularul standardizat (pe care mulţi îl aseamănă cu jargonul specific limbii de lemn totalitare), dar îi privim cu jind cînd ies în grup, în oraş, să ia masa şi, cînd avem ocazia, le imităm vestimentaţia – costum sau taior impecabil. Le deplîngem modul de viaţă robotizat, care lasă puţin loc vieţii personale, dar oricine îşi deschide o firmă, cît de măruntă, care are mai mult de doi angajaţi, ar vrea s-o organizeze, inclusiv în ce priveşte denumirile anglicizate ale posturilor, după modelul lor.

E limpede însă că modul de viaţă corporatist a depăşit sfera unei simple chestiuni profesionale: a devenit un mediu cultural, în sens antropologic, în care indivizii conferă semnificaţie gesturilor, limbajului, vestimentaţiei.

Acum cîţiva ani, cazul Raluca Stroescu, tînăra de la Ernst&Young care a murit de epuizare după un program de lucru care începea în zori şi se termina la miezul nopţii, a declanşat, temporar, dezbaterea despre muncă, succes şi promovare. Sindicatele şi autorităţile au fost scandalizate, de parcă auziseră pentru prima dată despre practica muncii peste program în România. În apărarea lor, corporatiştii au spus că nimeni nu obligă o persoană cu o astfel de calificare să rămînă lipită de o slujbă. Pe lîngă beneficiile evidente pe care le aduce munca în context corporatist – salariu bun, posibilităţi de avansare, atmosferă civilizată, sentimentul apartenenţei la un grup –, sociologii n-au ezitat să observe seducţia puternică pe care o poate exercita slujba *corporate*. Mai ales asupra minţilor tinere: atît de mult, încît unii continuă să lucreze chiar cînd raportul timp de lucru-salariu nu mai face toţi banii şi viaţa lor se desfăşoară dintr-un *deadline* în altul.

În România, termenul „corporaţie“ şi-a făcut loc pe la începutul anilor ’90. Iniţial, orice firmă mai răsărită era gratulată cu această caracterizare. Treptat, multinaţionalele şi-au deschis filiale în România – multe cu succes. S-au întîlnit cu specificul muncii mioritice şi uneori a rezultat un hibrid între superorganizarea occidental-transnaţională şi PCR-ul (pile, cunoştinţe, relaţii) românesc. Din nou, corporatiştii au replicat: acestea sînt excepţii şi stilul de lucru depinde de *leadership*. Aspectele pozitive aduse în România – disciplina muncii, responsabilizarea angajaţilor, capacitatea de a lucra în echipă etc. – covîrşesc accidentele de parcurs, oricum puţine. Cum nici acuzarea, nici apărarea nu duc lipsă de argumente, dezbaterea trebuie să continue. (**M. Ş.**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiţi ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 20 mai, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu şi Dragoş Ghiţulete.

Mădălina ŞCHIOPU

Între reeducare şi eşec

despre *diversity training*

Acuzate adesea, de către adversari, de practici capitaliste lipsite de scrupule şi conştiinţă socială, marile companii occidentale fac tot posibilul să demonstreze că sînt în pas cu timpul sau, cum se spunea odinioară, că înţeleg imperativele vremii. Uneori cu atîta zel, încît întrec chiar şi recomandările guvernamentale în domeniu. Programe cu scop ecologist, campanii sociale, proiecte educaţionale sau sponsorizări în mediul artistic, produse speciale oferite diferitelor grupuri etnice sau religioase, atît pentru angajaţi, cît şi pentru clienţi (mîncarea halal, de exemplu) – toate încadrate la capitolul „responsabilizare socială“ a corporaţiilor.

Una dintre cele mai răspîndite practici, mai ales în mediul corporatist american, este cea numită *diversity training*. Premisele ei ar fi acelea că, pe de o parte, mediul de lucru a devenit în ultimele decenii tot mai divers din punct de vedere rasial, etnic şi religios, şi trebuie creat un cadru din care nimeni să nu se simtă exclus; pe de altă parte, că există un (frecvent amintit) „plafon de sticlă“ în privinţa promovării minorităţilor şi a femeilor şi că acesta trebuie doborît. De aceea, angajaţii trebuie să treacă prin ore speciale de educaţie întru diversitate, care poate îmbrăca diferite forme, de la grupuri de discuţii interrasiale şi inter-etnice, supervizate de specialişti, pînă la proiecţia de filme şi parcurgerea unor materiale documentare, urmate de teste. În cele mai multe cazuri, orele de *diversity training* sînt obligatorii.

O industrie în industrie

Publicaţia *The Washington Post* a descoperit, în 2008, că firmele americane cheltuiesc anual aproximativ 300 de milioane de dolari pentru programe de educaţie de acest tip. Aproape toate companiile din topul 500 *Fortune* le cer angajaţilor să treacă prin *diversity training*, iar cele mai multe dintre ele au transformat educaţia întru diversitate în condiţie obligatorie pentru a lucra în companie. Pentru a desfăşura astfel de programe, corporaţiile trebuie să colaboreze cu specialişti, cum ar fi psihologi sau sociologi, care, evident, acceptă să muncească doar contra cost. Pe deasupra, angajaţi din cadrul companiilor se specializează în *diversity training* şi lucrează doar în domeniu, ceea ce înseamnă, din nou, nişte salarii în plus.

Promovarea diversităţii are însă şi un aspect practic: astfel, companiile se protejează în cazul în care sînt date în judecată pentru discriminare. Un proces de discriminare cîştigat de partea acuzării poate să coste o firmă milioane de dolari: or, într-un astfel de context, să demonstrezi că legal ai îndeplinit toate formalităţile fiindcă ţi-ai educat angajaţii să accepte diversitatea, poate fi proba salvatoare.

Acum cîteva decenii, s-a hotărît undeva la vîrf că training-ul pentru diversitate e un lucru bun, aproape la fel ca profitul. Se dovedeşte la fel de dificil de atins. Companiile încearcă orice să atragă şi să promoveze minorităţile şi femeile. Angajează psihologi organizaţionali. Îşi pun chioşcuri cu materiale de promovare la tîrgurile de job-uri. Organizează mese de prînz speciale, cu componenţă diversă, şi nopţi în cluburi de salsa. Dintre toate, cele mai costisitoare sînt training-ul pentru diversitate în sine şi workshop-urile pentru educarea şefilor cum să îmbrăţişeze avantajele unei echipe diverse. Ce păcat – nu funcţionează.

(Time, *26 aprilie 2007, „Employee Diversity Training Doesn't Work“)*

The Boston Globe din 7 martie anul acesta explică geneza şi dezvoltarea educaţiei pentru diversitate („Who's Still Biased?“): „Rădăcinile pot fi găsite în anii '40, iar părintele este psihologul Kurt Lewin. Încercînd să-i înveţe pe şefi cum să managerizeze mai bine relaţiile inter-personale, Lewin a dezvoltat o metodă prin care folosea mici grupuri de discuţii ca să «dezgheţe» atitudinea membrilor (a găsit şi sintagma «dinamică de grup» în acest proces).

Popularitatea actuală a *diversity training* datează însă din anii '80. Revoluţiile sociale din anii '60 au adus mai mulţi membri ai minorităţilor şi femei la locul de muncă, dar integrarea era anevoioasă, ducînd la probleme frecvente. Femeile şi minoritarii erau mult mai puţin promovaţi decît bărbaţii albi şi plătiţi cu sume mai mici pentru aceeaşi muncă. Mulţi se plîngeau de excludere socială şi ostilitate deschisă din partea colegilor.

Aflaţi în faţa unei posibile schimbări demografice şi mai accentuate în anii care urmau, managerii s-au întors spre cursurile de diversitate ca eventuală soluţie. Unele firme au adoptat astfel de programe pentru a îndepărta în avans posibilele certuri şi discordii şi pentru a se face mai atrăgătoare pentru candidaţii la slujbe şi clienţii aparţinînd minorităţilor. Altele, ca Texaco şi Coca-Cola, s-au văzut nevoite să le accepte în urma unor procese pentru discriminare. O întreagă industrie a «management-ului diversităţii» a ieşit la lumină, iar marile companii au început să creeze divizii pentru diversitate şi să angajeze *«chief diversity officers»*“.

Politizarea mediului de lucru

După aproape două decenii de adoptare asiduă a diverselor formule de *diversity training* obligatoriu, trăgînd linia şi concluziile, corporaţiile, dar şi observatorii externi s-au trezit că, în general, la capitolul rezultate, ele reprezintă un răsunător eşec. E drept, unii critici îl prevăzuseră de la bun început. Aceştia comparaseră, încă de la inaugurare, ideea de bază a industriei diversităţii cu reeducarea din statele totalitare. Pe deasupra, este contraproductiv faţă de scopul propus: în loc să lase oamenii să se poarte natural şi să accepte diferenţa ca pe ceva firesc, ca în viaţa de toate zilele, nu fac decît să atragă atenţia încă o dată că un coleg de birou este negru, musulman sau evreu. În loc să integreze, accentuează diferenţa, în loc să includă, politizează mediul de lucru. S-a ajuns ca petrecerile corporatiste de Crăciun să fie denumite neutru „ale sărbătorilor de iarnă“ şi să fie interzisă afişarea oricăror însemne religioase sau aparţinînd unui anumit grup etnic ori rasial. Rezultatul este un eveniment scorţos şi aseptic, în care, în loc să se simtă bine, toată lumea se gîndeşte să nu deranjeze, cumva, pe cineva (şi să plece cît mai repede).

Mai mult: atrăgînd mereu atenţia asupra diferenţei şi ignorînd aspectele comune, mai curînd îi inhibă şi îi intimidează pe minoritarii pe care pretind că îi protejează. *The Washington Post* (20 ian. 2008, „Most Diversity Training Ineffective, Study Finds“) face cronica eşecului: „Cele mai multe eforturi de educare a diversităţii ale companiilor americane sînt ineficiente şi chiar contraproductive cînd este vorba să crească numărul femeilor şi al minorităţilor în poziţii manageriale, potrivit unei analize care contrazice decenii de păreri ale publicului, politici guvernamentale şi decizii ale curţilor de justiţie.

Un studiu detaliat care adună 31 de ani de date din 830 de companii americane, de la cele de dimensiuni medii la cele mari, a demonstrat că exerciţiile în *diversity training* oferite de majoritatea firmelor au dus la o scădere cu 7,5% a femeilor în funcţii de conducere. Numărul femeilor de culoare în poziţii de conducere a scăzut cu 10%, iar al bărbaţilor negri – cu 12%. Efecte similare au fost observate în privinţa hispanicilor şi asiaticilor.

«Doar dacă participarea vine din proprie iniţiativă, şi nu e obligatorie, cursurile de *diversity training* sînt urmate de o creştere a diversităţii în manageriat» – spune Alexandra Kalev, sociolog la Universitatea din Arizona, care a condus studiul. «Cei mai mulţi angajatori îşi obligă managerii şi angajaţii să treacă prin acest tip de formare, şi aceasta este opţiunea cea mai puţin eficientă, dacă vrei să promovezi ceva. Să forţezi oamenii să meargă la cursuri creează o reacţie împotriva ideii de diversitate»“.

PUBLICITATE

Corporațiile și seducția imaginii

interviu cu Liviu CHELCEA, antropolog

Care ar fi diferența între o corporație și o firmă obișnuită? E ceva care le distinge?

Nu cred că există o definiție foarte clară a corporațiilor, doar una legală, mai ales în SUA. Dar, în sensul mai larg, se referă la firme de dimensiuni mari. Apoi, în cazul corporațiilor, există o componentă care ține de cultură, de mod de lucru, de interacțiune, disciplină cotidiană. Există studii sociologice, printre care unul clasic din anii '50, *Omul organizațional* de William H. White, care a avut mare succes, dincolo de audiențele academice. El a fost plătit de revista *Forbes* pentru a face cercetare la firmele General Electric și Ford. Autorul a fost lăsat să studieze firmele de acest gen și a reieșit că ele pun preț pe execuție, pe operațiuni, conformism la serviciu, mai degrabă decît pe antreprenoriat, inovație și creativitate.

Supravegherea tehnologică, soft

Modul de muncă corporatist, atît de riguros, are vreo legătură cu etica protestantă de care a vorbit Max Weber? Se încadrează el în spiritul capitalismului?

Nu, sînt lucruri diferite. În prezent e vorba de ceea ce se numește clasa corporată transnațională, oameni care, indiferent de loc, geografie, au un anumit stil de muncă și de viață. Povestea lui Weber a fost reevaluată în fel și chip, fiind un pic depășită, în sensul că una este să fii un individ care muncește mult, nu cheltuiește și este cumpătat, în sensul doctrinei calviniste, pentru a vedea semnele salvării, altceva este să lucrezi la o firmă mare, care de multe ori funcționează pe alte principii decît ethosul salvării. Specula financiară, de exemplu, atît de practicată în prezent în economiile contemporane, nu are nici o legătură cu etica protestantă, după cum nici formele de consum și hiperconsum nu prea recomandă litera scrierilor lui Weber.

Pe de altă parte, în cadrul corporațiilor sînt oameni care muncesc foarte mult, pentru care există puțini timpi morți în programul de lucru. Nu este vorba de o etică „exemplară" sau de hărnicia angajaților, ci mai degrabă de disciplinarea forței de muncă. În cultura actuală a muncii, există tehnici de supraveghere foarte subtile, ca de exemplu monitorizarea cu cartelă a mișcării înăuntrul și în afara spațiului de lucru. Monitorizarea e soft, rece, tehnologizată. În sociologie, există diferența între ceea ce se cheamă „putere despotică" și „putere infrastructurală". Puterea despotică presupune un tiran care intimidează, acționează direct, asigură colaborare, disciplină etc. Puterea infrastructurală, cel puțin în cultura firmelor, acționează mai subtil: amplasarea birourilor la o anumită distanță unul de altul, monitorizarea Internetului ș.a.m.d. Pare un mediu civilizat, drăguț, dar, de fapt, e foarte strict. Știu cazul unei firme din agricultură, străină, unde micile „ciupeli" de timp și tentative de furt al materiilor prime de către șoferi au fost rezolvate prin amplasarea de GPS-uri.

Așadar, nu prea e loc pentru disidenți.

Corporațiile nu sînt medii democratice, apărute în urma dezbaterilor și consensului. Pe lîngă alte lucruri, sînt și forme de putere. Există, desigur, mici acte cotidiene de rezistență, de exemplu am auzit de situații în care cîte trei-patru oameni ies să fumeze cu cardul unuia singur. Munca – la birou sau în altă parte – nu este doar un proces economic de producere de valoare, e și unul cultural, în măsura în care are legătură cu semnificația pe care o dau indivizii asupra lucrurilor pe care le fac, cu disciplina corporală, cu gesturile, cu coduri de limbaj, de îmbrăcăminte ș.a.m.d. E greșit să credem că undeva există cultura și societatea, iar separat, un domeniu rece, non-social, non-cultural, al economiei.

De la un termen-limită la altul

Care e motivul pentru care atîția oameni tineri și inteligenți sînt atrași de corporații? Faptul că pot face parte dintr-un grup de aleși?

Unele motive, evidente, țin de salarii, beneficii, apoi de prestigiu, de asocierea cu o entitate economică puternică. Apoi, e vorba de seducția imaginii asociate cu munca de birou: firmă mare, spații curate, oameni bine îmbrăcați. Pe măsură ce avansează în „carieră", apar aspecte la care nu se așteaptă, cum ar fi munca peste program, teambuilding la sfîrșit de săptămînă, sacrificarea timpului personal, pentru organizație. Presiunea e foarte mare. Poate se manifestă mai puțin în cazul culturii muncii din Europa, dar în SUA se presupune că pînă pe la 35 de ani trebuie să fi reușit. Există, de exemplu, un studiu despre inginerii IT din Silicon Valley, unde se menționează că viața nu se desfășoară în funcție de ritmurile convenționale ale timpului – începutul și sfîrșitul muncii, restul zilei, ziua următoare, weekend etc., ci în funcție de proiectele pe care firmele le au. Oamenii ajung să lucreze de la un termen-limită la altul, cu costurile sociale și personale aferente. De aici apar și discuțiile despre echilibrul între muncă și viață.

Ce se întîmplă, din punct de vedere psihologic, cu cei care nu se pot adapta într-un astfel de mediu? Se simt ca niște ratați?

Și da, și nu. Unii, care ajung la o uzură pronunțată după cîțiva ani de muncă, se gîndesc la ipostaza de free-lanceri, de deschidere a unei firme individuale, unde să aducă și clienții de la vechea firmă, un pas către redobîndirea controlului asupra timpului personal. Există oameni care au fost hiperactivi de la începutul anilor '90, cum ar fi Mihai Ghyka, și care vor să facă o pauză. Dincolo de etapele individuale prin care trece fiecare, cultura de corporație în România s-a structurat mult mai clar. La începutul anilor '90, tinerii erau în stare să lucreze cîte 12-16 ore pe zi pentru 200 de dolari, acum sînt alți parametri, alte exigențe, acum cei care intră știu ce merită și ce nu. Opțiunile, beneficiile și riscurile sînt mai bine conturate, în comparație cu anii '90.

Recesiunea economică din ultimii ani schimbă cumva ideea succesului corporatist?

Nu. Nu există o reconsiderare la modul radical a ceea ce înseamnă organizare economică și stil de viață corporatist. În urma crizei, ideea care s-a impus, cel puțin în SUA, este aceea că sînt oameni care au jucat incorect și care poartă responsabilitatea, mai degrabă decît că anumite practici corporatiste pot provoca asemenea crize. Prestigiul ideii de corporație nu s-a schimbat. În general, în vremuri de criză, angajații sînt dispuși să lucreze mai mult pentru bani mai puțini. De exemplu, îmi spunea cineva de la o firmă de resurse umane că firme relativ „obișnuite" au angajat oameni cu multă experiență corporatistă, care nu trebuie să mai treacă prin training-uri și formare profesională – altminteri costisitoare.

Specificul românesc

Există ceva specific în modul în care a fost adoptată experiența corporatistă în România, o culoare locală?

Sînt și lucruri care țin de culoarea locală. De exemplu, povestea cu confidențialitatea salariilor, unul dintre tabuurile cele mai stricte în firmele mari din Occident. Din cîte am observat, din mai multe exemple, salariile sînt un fel de „secret public" în România, în sensul că oamenii vorbesc foarte mult

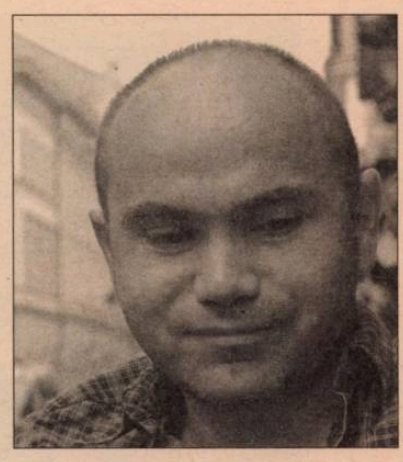

Entertainment-ul corporatist (corporate entertainment) *se referă la petrecerile private susținute de corporații și firme pentru angajați, clienți sau acționari. Aceste evenimente pot fi organizate atît pentru un public mai larg, de tipul conferințelor, cît și pentru unul mai restrîns, în cazul unor zile speciale, petrecerilor de Crăciun sau, uneori, se organizează chiar concerte private. Se mai folosește și termenul „ospitalitate corporatistă", atunci cînd se referă la situația în care trebuie distrați oaspeții la evenimentele corporațiilor. Există companii speciale care se ocupă de organizarea entertainment-ului corporatist și se numesc planificatori de evenimente corporatiste sau* Corporate Booking Agencies. *În funcție de dimensiunea evenimentului și de obiectivele celor care plătesc, se pot organiza diferite tipuri tematice de petreceri: comedianții, magicienii, formațiile muzicale, hipnotizatorii, circarii.*

(Wikipedia, http://en.wikipedia.org/wiki/corporate_entertainment)

despre asta, deși teoretic ar putea să însemne rezilierea contractului de muncă. O fac din motive diferite: dacă salariile sînt prea mici, lamentarea reprezintă o legătură socială cu ceilalți – ne strîngem să vorbim și să ne plîngem –, iar dacă salariul e mare, trebuie ca alții să știe cît de buni sîntem. Alte nuanțe locale țin de organizarea socială, cum este cazul mobilității forței de muncă. În SUA, de exemplu, mobilitatea e foarte ridicată, existînd cazuri extreme în care soțul lucrează într-un oraș, soția în altul și se întîlnesc în week-end. La noi, angajații acceptă mai greu să se mute din orașul lor pentru posturi mai bine plătite, chiar în cadrul aceleiași firme. Asta se datorează modelului de familie care există în România, atașamentului față de rude și prieteni. Altă situație locală: apare o sucursală, un punct de lucru al unei firme mari într-un oraș mai mic; primarul, viceprimarul, polițistul încearcă să le forțeze mîna să angajeze cunoscuți de-ai lor.

Corporațiile produc ceva concret (încălțăminte, lactate etc.) sau se găsesc cu precădere în zona financiar-bancară, avocatură etc.?

Merg mînă în mînă, de obicei. O companie care produce automobile, ca să aibă acțiunile bine cotate la bursă, trebuie să primească anumite calificative de la firme de audit care gestionează credibilitatea, riscul, valoarea. Există situații în care firmele se mută în alte spații geografice ale lumii, nu neapărat pentru că vor să se extindă, ci pentru că au contracte cu anumite companii și trebuie să vină și ei, pentru a asigura o omogenitate a operațiunilor. General Motors avea un contract cu o firmă de publicitate, existînd obligația ca acolo unde compania își deschide un punct de vînzare sau de producție, să vină și firma respectivă. Din anii '70 încoace, pe măsură ce firmele își descentralizau producția prin *outsourcing*, se centralizau sediile de firme în orașele mari, gen New York, Londra sau Tokio, fiindcă exista nevoia de proximitate cu firme de consultanță, de publicitate, cu profil juridic și mai ales de servicii financiare. Acest fenomen a dus la mari aglomerări de sedii de firme în aceste metropole.

Cînd ajungi la concluzia, pragmatic vorbind, că raportul bani-timp de lucru e prea dezechilibrat și ai și alte posibilități, de ce mai continui să lucrezi?

Unii continuă, alții nu. Firmele au și o componentă culturală în sens antropologic, nu reprezintă numai un loc de unde îți iei salariul. Sînt multe strategii de generare a înțelesului, a semnificației, de cooptare a loialității din partea membrilor. Există studii antropologice despre activitățile conexe de la firme, de genul team-building, training-uri, lucruri care sînt pe muchia dintre interiorul și exteriorul firmei, dintre timp liber și timp de muncă, care par excentrice din punct de vedere cotidian. Se pot da exemple comice, de la team-building-uri, cum ar fi tehnicile de sporire a creativității, pînă la lucrurile „recreative" pe care oameni trecuți de o anumită vîrstă sînt încurajați să le facă. Cineva mi-a povestit de cazul unei doamne mai corpolente care a trebuit să se dea pe tiroliană, fiind aplaudată de colegi că a reușit „să-și forțeze limitele" și să facă față „provocării".

Liviu Chelcea *este antropolog, predă la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București. Cea mai recentă carte:* Bucureștiul postindustrial. Memorie, dezindustrializare și regenerare urbană, *Polirom, 2008.*

---

a consemnat
Mădălina ȘCHIOPU

Ștefania MIHALACHE

Corporatismul mare și corporatismul mic

Termenul „corporatism“ e folosit de români cu maximă lejeritate şi dezinvoltură, cum se întîmplă ori de cîte ori aceştia învaţă un cuvînt nou. Datorită unor circumstanţe de ordin istorico-sociologic, conţinutul pe care acesta şi-l conturează în imaginarul public are şi o evoluţie discretă de nuanţe. A apărut, cred, la vreo şapte-zece ani după Revoluţie, odată cu primele sedii de firme mai de Doamne-ajută, şi a continuat să prindă rădăcini mai ales odată cu apariţia băncilor unde românul putea să vadă mobilier de birou mai frumos decît mobila lui de sufragerie, gresie de care el încă nu avea acasă, băi care pe vremea aceea păreau culmea luxului. Românii intrau timizi şi plecau încîntaţi.

Apoi, ceva mai tîrziu, şi-au deschis filiale în România multinaţionale celebre. Tinerii absolvenţi de ASE de atunci au avut şansa vieţii lor: să se angajeze într-una dintre ele şi să cîştige salarii la care atunci nimeni nu visa. Astăzi ei sînt oamenii mereu la costum, în Jeep-uri cu/fără şofer, cu ceasuri scumpe, costume şi pantofi de firmă. Sînt oamenii aceia mereu grăbiţi, cu o mină preocupată şi cu vocabular împănat de *meeting, leadership, consultant* (pronunţat ca în engleză), *management level, content, deadline,* sau barbarismele *a prioritiza, a focusa* ş.a.m.d., nu că limbajul ar fi neapărat vreo problemă sau că ar mai inhiba pe cineva. Sînt cei care ajung seara foarte tîrziu acasă, în apartamente cam goale (şi din cauza mobilierului minimalist), şi mănîncă, în faţa televizorului, ceva semipreparat sau comandat, exact ca într-un film de categorie B de la Hollywood.

De fapt, corporatismul în varianta vestică a început cu totul altfel şi are o altă definiţie: „Doctrină social-politică şi economică, apărută după Primul Război Mondial, care preconiza înlocuirea sindicatelor muncitoreşti cu corporaţii, organizaţii profesionale din care să facă parte atît muncitorii, cît şi patronii, precum şi înlocuirea Parlamentului cu o reprezentanţă naţională a corporaţiilor“ (conform DEX online). Corporaţia ar deveni, astfel, principul de bază al funcţionării societăţii, iar societatea în sine ar fi văzută ca un corp guvernat de un funcţionalism pragmatic. Statul corporatist există în baza unei ierarhii stricte în cadrul căreia individul contează numai prin prisma funcţiei pe care o îndeplineşte. Majoritatea criticilor săi deconspiră avantajele pe care le presupune formula combinată dintre aspectul politic şi cel economic al doctrinei: ea dă naştere unor organisme politice concepute să protejeze interesele economice ale unor straturi sociale dominante. Folosind cuvintele unuia dintre aceşti critici, corporatismul la el acasă este un socialism pentru burghezi.

Cel mai bun mijloc să-ţi placă propria slujbă este să-ţi imaginezi că nu o ai.

Munca zilnică este refugiul oamenilor care nu au ceva mai bun de făcut.

OSCAR WILDE

Unul dintre semnele că te apropii de o criză nervoasă este să-ţi imaginezi că munca pe care o faci e teribil de importantă.

BERTRAND RUSSELL

Dacă în America însă, conceptul are parte de critici vehemente, într-o ţară postcomunistă ca România, el a ajuns complet dezbrăcat de istoria sa teoretică, prezent mai ales prin icon-urile legate de bunăstare materială şi prestigiu social. Cu toate acestea, mi se pare că există şi o explicaţie subliminală pentru care aşa-zisul corporatism este asimilat la români într-un mod complet ne-critic: într-un fel similar propagandei comuniste, prin corporatism şi sistemul său de valori se vinde, de fapt, iluzia corpului, pentru a se asigura eficienţa funcţionalităţii. Capitalismul şi socialismul se întîlnesc în iluzia corporală, a nevoii de a aparţine, de a fi una cu un sistem – singura modalitate de a garanta că vei fi purtat mai departe din funcţie în funcţie şi din treaptă în treaptă. Paradoxal, poate că tocmai istoria întunecată a reprimării individualităţii îi face pe români să îmbrăţişeze cu atîta efuziune un sistem care face cam acelaşi lucru, dar într-un mod mult mai cald şi mai prietenos, mult mai atent cu întreţinerea iluziilor.

Astfel, românii nu bagă de seamă cînd stau ore întregi peste program fără să fie plătiţi, nu au nimic împotrivă să-şi modeleze atitudinea într-o direcţie cît mai pro-activă şi mai conformă cu valorile companiei. Această situaţie, la rîndul ei, e cu două tăişuri, pentru că principiul funcţionalităţii suferă adesea modificări din cauza dorinţei românului de a parveni prin mijloace specifice. Pînă la managerul cel mare, străin, managerii cei mici, români, îţi iau sufletul de corporatist fidel. Sau cine nu a văzut într-o corporaţie o secretară seducătoare care hotărăşte cine este promovat şi cine nu?

Cu *Poemele secretarei* am încercat să surprind aceste două tipuri de sabotaj, cel al – să-i spunem aşa – corporatismului mare, vestic, care te eficientizează şi te anulează, seducîndu-te cu speranţele unei false străluciri profesionale pe care, foarte adesea, nu o poţi atinge, pentru că urmezi o direcţie dinainte trasată şi urci nesfîrşitele trepte ale structurii ierarhice, şi pe cel inerent corporatismului mic, românesc, care aduce după sine la birou bîrfa, cinismul, vulgaritatea şi, nu în ultimul rînd, afacerile oneroase. La mijlocul celor doi curenţi se află un personaj numai bun de sacrificat: o fată competentă, dar bovarică, o fată care are imensa naivitate de a urma valorile corporatiste în litera lor, ajungînd să se îndoape cu cărţi motivaţionale şi cu mesaje de tipul „cum să cîştigi X“, „zece paşi ca să devii Y“. Călcîndu-şi în picioare vocaţia interioară care o îndeamnă să fie mai degrabă poetă, Andrada Panu îmbrăţişează – cu aceeaşi intensitate şi un fel de idealism aproape nobil în literalitatea sa – corporatismul mare, pentru a fi, ironic, ucisă de corporatismul mic, în speţă de regulile nescrise ale business-ului dîmboviţean.

Ştefania Mihalache *este scriitoare, autoare a romanului* Poemele secretarei *(Polirom, 2010), carte a cărei acţiune se desfăşoară în mediul corporatist din România.*

Bogdan Iuliu HOSSU

Corporaţiile din România și „cuiul din pantof“

Ca mod de organizare, corporaţiile sînt foarte populare pentru că au o capacitate sporită de a obţine capital şi, implicit, oferă acţionarilor posibilitatea de a profita de creşterea companiei, în condiţiile dispersării riscului şi a unui foarte mare grad de libertate de mişcare din punct de vedere economico-financiar. Foarte profitabile, acestea atrag, pe de o parte, forţă de muncă, iar pe de alta, fiind o sursă de venit la buget, prin impozitele pe care le plătesc, beneficiază de o anume toleranţă din partea statului şi a organismelor sale.

În România nu există un cod al corporaţiilor. Mai mult, nici nu există interes pentru realizarea acestuia, cu atît mai mult cu cît se afirmă faptul că legislaţia în vigoare conţine dispoziţii, prevederi şi obligaţii care revin corporaţiilor, prevederi despre care se consideră că sînt suficiente pentru ca activitatea acestora să fie reglementată legal. Legea Companiilor, Codul Comercial, Legile care reglementează piaţa de capital şi, nu în ultimul rînd, Legea Insolvenţei şi Codul Muncii conţin referiri la adresa corporaţiilor.

La polul opus se află sindicatele. Dacă o corporaţie îşi vinde marfa, indiferent care ar fi aceasta, scopul politicilor sindicale este acela de a cere, în cadru legal, respectarea drepturilor forţei de muncă şi a nevoilor acesteia. Este evident faptul că interesele corporaţiilor şi cele ale sindicatelor sînt opuse şi, de cele mai multe ori, conflictuale.

Îmi place munca: mă fascinează. Pot să stau ore întregi şi să privesc pe cineva muncind.

JEROME K. JEROME

Nu vreau să ating nemurirea prin munca mea... Vreau s-o ating prin a nu muri.

WOODY ALLEN

Practica sindicală din România a dovedit că, din punct de vedere al intereselor corporaţiilor, sindicatele sînt privite ca un „cui în talpă“, reacţia naturală a mediilor corporatiste fiind aceea de a evita, bloca şi, în ultimă instanţă, de a refuza dezvoltarea structurilor sindicale în cadrul corporaţiilor care şi-au extins activitatea în România.

În mediile corporatiste, sindicatele sînt, în general, slab reprezentate. Dar situaţiile variază, în mod particular, de la caz la caz. Dacă la nivelul corporaţiei McDonald's organizarea sindicală este cu desăvîrşire interzisă, la nivelul unor corporaţii din mediile bancare (cum ar fi Bancpost sau Raiffeisen), organizaţiile sindicale sînt bine reprezentate, foarte active şi, cel mai important, considerate parteneri sociali reali ai instituţiei. Ce anume face diferenţa? Bancpost şi-a organizat şi consolidat structura sindicală a angajaţilor în perioada în care instituţia era integral deţinută de statul român. În momentul în care banca a fost privatizată, vînzarea s-a făcut cu tot cu sindicat, astfel că sindicatul angajaţilor a fost „inclus“, la vînzare, în pachet cu banca.

Corporaţiile care deţin marile reţele de hipermarketuri dezvoltate în România, spre exemplu, se află la polul opus şi refuză sau sînt extrem de reticente faţă de dorinţa angajaţilor de a organiza o structură sindicală, fie că este independentă, fie că este afiliată unui organism sindical deja funcţional.

Se mai întîlneşte şi o a treia situaţie, în care, în paralel cu un sindicat real, al cărui scop este acela de a proteja, apăra şi susţine interesele lucrătorilor, corporaţia susţine şi dezvoltă un sindicat paralel. Acest gen de sindicalism, de faţadă, care nu apără interesele angajatului, ci pe cele ale corporaţiei, este cunoscut sub numele de „sindicat galben“.

Exemplul cel mai cunoscut este cel al fabricii Nokia, unde corporaţia a dezvoltat un sindicat paralel. Prin această mişcare a transformat, practic, lupta sindicală, dedicată intereselor lucrătorului, într-o luptă internă între cele două sindicate.

Toate aceste cazuri dovedesc faptul că, în general, este foarte greu de vorbit despre existenţa unui control al sindicatelor în activitatea corporatistă. Mai grav este faptul că nici statul nu poate exercita vreun control real în activitatea internă a corporaţiilor, atunci cînd este vorba despre respectarea drepturilor angajaţilor, şi asta în ciuda prevederilor legale, a dispoziţiilor Codului Muncii şi a altor instrumente legale.

Este important de menţionat faptul că situaţia din România este particulară şi diferită fundamental de cea din alte state europene, şi nu numai, corporaţiile speculînd, aşa cum este şi firesc, pînă la urmă, absenţa unui cod al corporaţiilor în care să se prevadă expres necesitatea acceptării şi colaborării cu structurile sindicale, în interesul lucrătorului. De aici lipsa, o dată în plus, a oricărui control al relaţiilor de muncă în mediul corporatist.

Bogdan Iuliu Hossu *este liderul sindicatului Cartel ALFA.*

Rodica ZAFIU

Despre îmbunătățirea continuă focusată

Eticheta *limbă de lemn,* evocînd prototipul discursului clişeizat al totalitarismului comunist, nu i se potriveşte nici unei alte forme de comunicare de astăzi mai bine decît aşa-numitului „limbaj corporatist". Şi nu atît pentru că limbajul activităţii din marile firme internaţionale (sau, mai general, cel al conducerii şi al organizării muncii) are formule fixe, îmbinări previzibile, structuri rigide. Previzibilă şi dogmatică este în primul rînd gîndirea pe care o vehiculează acest discurs: clişeele se recombină obligatoriu în acelaşi tablou, în care idei corecte, frumoase şi generoase de-

În discursul corporatist se manifestă un maniheism victorios, care elimină cu totul numele învinsului.

vin scheme de simplificare a realităţii. În discursul corporatist se manifestă un maniheism victorios, care elimină cu totul numele învinsului. Gîndirea pozitivă, optimistă, colectivistă – ale cărei valori supreme sînt viteza, eficienţa şi comunicarea – ocoleşte cu totul laturile ruşinoase ale existenţei: individualismul, subiectivitatea, izolarea, ezitarea, melancolia, tihna etc. Ca într-unul dintre sloganurile publicitare din ultima vreme, „gîndim la fel" – şi ne bucurăm de fericita coincidenţă.

Să fim totuşi drepţi: limbajul managerial, al gestionării proiectelor, al recrutării de personal etc. e un jargon profesional, bazat pe o terminologie de specialitate, necesară – în măsura în care exprimă idei şi relaţii specifice. Nu e lipsită de importanţă nici valoarea de cod a acestui limbaj, care devine semnal de recunoaştere între cei aparţinînd aceleiaşi mari comunităţi. Problema începe (ca şi în cazul limbii de lemn a comunismului) atunci cînd jargonul devine omniprezent şi autosuficient, cînd folosirea lui pare să rezolve toate problemele, iar norul conceptual creat de cuvintele-emblemă e luat drept realitate.

Limbajul corporatist e în mare măsură preluat, imitat fără rezerve; îl recunoaştem deci după numeroasele anglicisme, împrumuturi mai mult sau mai puţin adaptate *(training, management, team-building, planning, target, implementare, focusare, prioritizare)* şi calcuri semantice *(dedicaţie, experţiză, provocare, suport* etc.). Şi mai multe sînt sintagmele traduse ca atare şi tinzînd spre continuă acumulare: *capacităţi de comunicare, abilităţi sociale, spirit de echipă, oportunităţi de dezvoltare, atitudine proactivă, strategie de implementare a viziunii, îmbunătăţire continuă focusată* etc. Mărcile cele mai puternice ale acestui limbaj nu sînt totuşi listele de cuvinte şi expresii specifice, ci schematismele gîndirii. Unele dintre acestea seamănă cu miturile şi modelele utopiei comuniste: progresul este inevitabil şi continuu, garanţia succesului stă în unitate şi implicare. Jargonul politic comunist exprima de obicei aceste idei într-un mod mai neaoş, uşor arhaizant; cel corporatist e modern şi anglicizat. Similitudinile sînt totuşi vizibile: *înaintare neabătută spre cele mai înalte piscuri – trend ascendent continuu*; *deplină angajare – implicare activă*; *hotărîre fermă – determinare* etc. Opoziţiile se armonizează, contrariile se reunesc şi negativul e transfigurat în pozitiv („nu avem clienţi, ci parteneri", „sîntem deschişi provocărilor"). Comune sînt şi idealul omului activ sau cel al educării/transformării rapide, aproape miraculoase, în lumina exemplului pozitiv. Alte asemănări sînt mai slabe: *societatea* mare şi *colectivul* mic sînt înlocuite de *echipă; specificul naţional* – de *brandul de ţară*. Rămîn şi destule diferenţe majore: ideologia era afişată şi emfatizată de limba de lemn, extrem de abstractă şi operînd la un nivel maxim de generalitate; jargonul corporatist e mai concret şi îşi camuflează ierarhia de valori. Scopul mitologic *(viitorul de aur, ţelul suprem)* e abandonat în favoarea *focusării* pe *obiectivele strategice imediate*. Principala diferenţă pare totuşi a fi tema *comunicării* – obsesie a ideologiei actuale, ocolită cu prudenţă în trecut.

La fel ca în limbajul public de acum două decenii, discursurile-ecou sînt mai banale decît discursul oficial, ilustrînd în mai mare măsură proliferarea limbajului şi golirea sa de conţinut. Cei care au citit vreodată telegrame adresate secretarului general al partidului sau albume din taberele pionereşti le pot compara cu *testimonialele* actuale („ecourile participanţilor la training"): „Informaţiile prezentate la curs mă vor ajuta la implementarea practică a multor metode de management al costurilor, la prioritizarea informaţiilor deja avute şi la eficientizarea proceselor la care iau parte. Sînt sigură că voi avea o altă imagine asupra a ceea ce înseamnă eficienţă în business şi va fi un plus de valoare pentru activitatea desfăşurată de către mine".

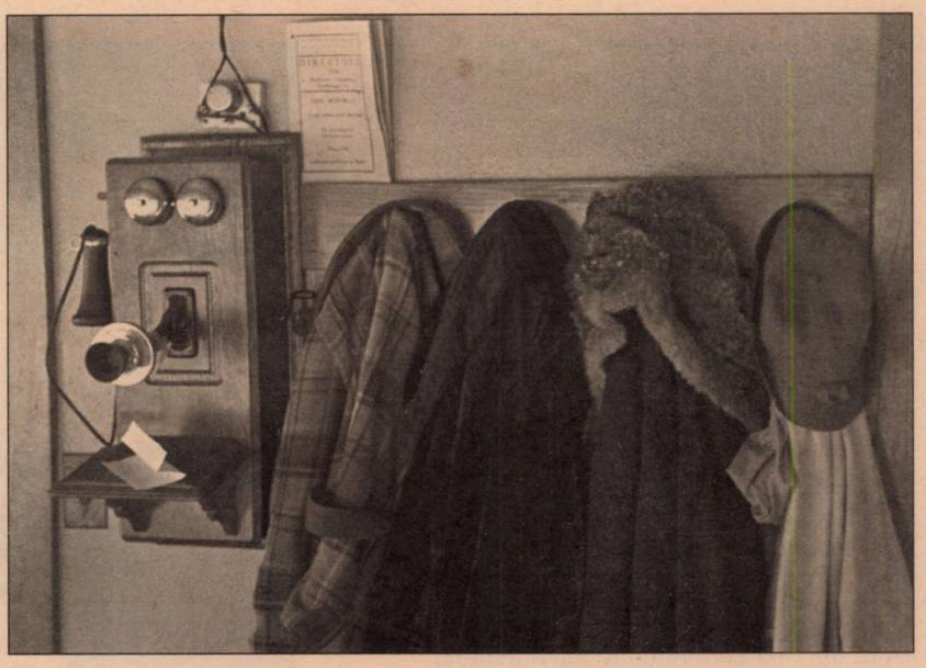

Dacă un om face doar ce i se ordonă este un sclav. Dacă face mai mult e un om liber.

Proverb chinezesc

Paralelele de mai sus sînt totuşi nedrepte: desigur, e o diferenţă uriaşă între un limbaj impus cu forţa (limba de lemn din trecut) şi altul asumat de bună voie. În plus, o ideologie care propune amabilitate şi comunicare e preferabilă încăpăţînării de a rămîne veşnic morocănos, violent, mofluz. De ce să nu ne dorim un „mediu de lucru deschis, prietenos, cu o comunicare transparentă, cu toleranţă faţă de greşeli, dar cu o atitudine de îmbunătăţire continuă, o abordare pozitivă şi un mod de lucru constructiv"?. Chiar dacă presupune doze mari de ipocrizie şi mimetism, acest limbaj are un nucleu pozitiv şi util societăţii, ba chiar şi comodităţii individului.

În faţa excesului de pozitivitate, în care gîndirea tinde să adoarmă, e totuşi firească dorinţa de a dinamita clişeele. Gîndirea liberă are nevoie şi de o doză de cinism, de plasare contra curentului, de anarhie şi negativism. Pentru că, pînă una alta, ca în cugetarea lui Pascal, omul şi lumea sînt mai curînd bivalenţi *(ni ange ni bête),* iar utopia purităţii poate conduce la ce e mai rău *(qui veut faire l'ange fait la bête).*

***Rodica Zafiu** este lingvist, profesor la Facultatea de Litere, Universitatea Bucureşti.*

PUBLICITATE

Laura TOMA

Meeting cu Socrate sau despre „desăvîrșirea" corporatistă

Mediul corporatist mi s-a revelat din momentul în care am primit un post de specialist în comunicare într-o companie britanică. Sătulă de biroul îmbîcsit de tutun de la Casa Presei, visam la mediul aerisit şi aseptic dintr-o companie. Aşa că, învelită în ultimele teorii de management şi comunicare internă, am păşit hotărîtă în lumea corporatistă, fără să o fi cunoscut pînă atunci decît de prin volumele groase de specialitate şi, vag, de prin filme.

Primul pas, interviul de recrutare. Într-o sală mare şi rece mă aştepta un videoproiector gata-gata să-mi preia „prezentarea", cu care trebuia să conving echipa de „Corporate Communication". Le-am prezentat strategia mea de comunicare internă, cu care aş fi revoluţionat mersul firmei, şi apoi am purtat cu ei o conversaţie în engleză, pentru a le dovedi că o să mă descurc în limba companiei. Am ieşit de acolo cu gîndul că le-am părut prea un outsider, aşa că mă vedeam din nou pe teren, documentîndu-mi reportajele, şi rugîndu-mă iarăşi de colegii de birou să pufăie nestingheriţi mai curînd pe terasă decît în birou, unde începuse să miroasă a uscător de tutun. Dar n-a fost aşa. După cîteva zile, am fost chemată la „Induction", sau, mai pe înţelesul tuturor, la „botezul" în cadrul firmei sau începutul iniţierii. Profana de mine m-am prezentat în acea dimineaţă îmbrăcată în jeanşi şi fluturînd o agendă în mînă, aşa cum mergeam de obicei la interviurile de pînă atunci. Mi s-a atras atenţia că nu e o „ţinută office", dar se admite, dat fiind că sînt abia la botez. Încurcată un pic de situaţie, am păşit în sala în care timp de vreo zece ore am înghiţit istoricul companiei şi ce aşteptări existau faţă de cei nou-veniţi. Seara am ajuns acasă cu un diplomat plin de hîrtii şi deja mă vedeam vîslind printre blocajele de comunicare ale companiei.

În scurt timp, mi s-au predat şi regulile vestimentare ale firmei – sacou şi fustă midi de culoare închisă, bluză albă, unghii date cu lac incolor, tunsoare serioasă. Mă simţeam fix ca la serbările din generală. Aşa că, timp de o săptămînă, am colindat magazinele să-mi refac garderoba, să mă îmbrac cît mai regulamentar la birou. Echipată impecabil, am făcut apoi cunoştinţă cu cei din top management pentru a-i încuraja ca, pentru orice ezitare în comunicări scrise sau vorbite sau pentru interviurile din presă, să se bazeze pe mine. Oamenii au fost destul de amabili, însă stilul lor vestimentar extrem de elegant mă făcea să cred că am ajuns din întîmplare la o nuntă şi că, în orice moment, în sala de consiliu risca să se încingă o horă. Colegii de birou mi-au mărturisit că de vreo cîţiva ani sînt în negocieri cu şefii pentru a instaura *casual Friday*, dar încă fără nici un rezultat. Altfel spus, se dorea ca vinerea să poţi veni în tenişi, jeanşi şi tricou, ca măcar o zi din săptămînă să laşi să se vindece zgîrietura făcută de dunga cămăşii apretate. Apoi, nu eram obişnuită nici cu munca în *open space*. De mai mulţi ani lucram într-un birou de mărimea unei sufragerii a unui apartament confort II. În noua hală mă simţeam ca o proaspătă filatoare. Programul fix (9-17) a fost iarăşi un exerciţiu greu de voinţă. Riscam să primesc amendă dacă mă nimeream în lift cu „country managerul" pe la 9,10. După un antrenament de cîteva săptămîni, regulile îmi veneau mănuşă. Acum urma să îi conving pe fond, cum se spune. Am început lucrul la revista internă a companiei pe care trebuia „să o dinamizez", să perii comunicate de presă care se împiedicau din loc în loc şi să particip la organizarea unor evenimente. De asemenea, făceam o analiză lunară a situaţiei politice de la noi, cu care unii colegi îşi prefaţau rapoartele pe care le trimiteau în Marea Britanie.

Dacă nu-ţi place serviciul
pe care îl ai, nu faci grevă.
Te duci la slujbă zilnic
şi o faci fără chef.
Vreau să spun, aşa facem noi,
americanii.

HOMER SIMPSON,
personaj din desenele animate
The Simpsons

În fiecare dimineaţă,
cînd mă scol, mă uit pe lista
Forbes *a celor mai bogaţi*
oameni din America.
Dacă nu sînt acolo,
îmi dau seama că trebuie
să mă duc la muncă.

ROBERT ORBEN
(magician şi scriitor profesionist de comedii)

Cînd îţi spune cineva
că s-a îmbogăţit prin muncă,
întreabă-l: a cui?

DON MARQUIS

Cînd vecinul tău îşi pierde
slujba, se numeşte recesiune
economică; cînd ţi-o pierzi
pe a ta, se cheamă
depresie economică.

HARRY S. TRUMAN

După cîteva luni, unii oameni din companie mi se păreau tot mai prietenoşi şi noul job chiar începuse să mă prindă. Mă mai podidea din cînd în cînd dorul de scris la ziar, dar era gestionabil. Întîmplător, la un magazin aflat în renovare şi situat vizavi de sediul firmei, am văzut lipite pe geam mai multe pagini de ziar, printre care şi un articol semnat de mine. De fiecare dată cînd deveneam nostalgică, aruncam privirea peste articolul din geam. Eram într-un fel mulţumită de noul meu mediu aseptic, dar cine ar fi prefigurat că urma şi alt soi de iniţiere?! De altfel, prinsesem accidental nişte frînturi de discuţii şi auzisem cîte ceva despre unele cursuri care te-ar desăvîrşi ca „om de comunicare", dar nu am insistat să aflu mai multe. Dar, cu fiecare zi, aflam că în firmă erau tot mai mulţi adepţi. Formau un fel de „lojă" cu întîlniri şi prezentări secrete, la ceas de seară. Cursul cu pricina se numea Landmark Forum şi dura trei zile şi jumătate. Urmau apoi trei luni de seminarii de aprofundare. De aici încolo, accesul la treapta cea mai înaltă a cursurilor Landmark era aproape. Vin apoi cursuri tematice, de comunicare şi leadership.

„Adepţii" făceau un titlu de glorie din faptul că Landmark este de inspiraţie „socratică", avînd la bază o suită de conversaţii ce pun iniţiaţii în dialog unii cu alţii. În faza a doua, este „împărtăşirea": participantul stă în faţa mulţimii – coordonată de un instructor de curs – şi îşi mărturiseşte problemele, chiar şi pe cele mai intime. Participantul care se confesează în faţa mulţimii este ghidat de instructor, spre a înţelege cum a ajuns în respectiva situaţie. Tonul instructorului este – susţin foşti participanţi – atît de agresiv, încît unii izbucnesc în plîns chiar pe scenă. Şi, pe deasupra, toată „desăvîrşirea" asta era şi foarte costisitoare. Mi s-au părut benigni la început şi, cînd începeau să propovăduiască, îmi găseam de lucru. Erau mereu turmentaţi de seminariile secrete care îi mobilizau să răstoarne lumea, s-o revoluţioneze şi să aducă cît mai mulţi oameni în familia Landmark. În mare, acest film zilnic mă amuza. Însă atunci cînd „desăvîrşirea" a devenit sarcină de serviciu, am înţeles că e mai bine să părăsesc mediul corporatist. Am aflat că mare parte din „adepţi" şi-au abandonat ulterior job-urile şi chiar partenerii de viaţă, pe motiv că reprezentau prea puţin pentru ei. Ei visau la cum vor face primul lor milion de euro din nimic, aşa cum li se inoculase la seminarii. Mulţi nu mai au acum un loc de muncă şi sînt singuri. La cîteva luni după revenirea mea în presă, am scris un articol cu titlul „Landmark: 4000 de români au plătit ca să plîngă în grup" şi l-am lipit pe geamul magazinului de vizavi, încă nerenovat.

Laura Toma *este reporter la cotidianul* România liberă.

Corporatistul de Bucureşti

E brand manager sau group brand manager într-o multinaţională şi începe toate discuţiile cu „din punct de vedere marketing", într-o şedinţă în care marketingul nu are nici cea mai mică implicaţie. Dă vina pe colegii de la „sales" că nu i-a ieşit lui campania publicitară, că „nu au înţeles mesajul reclamei" sau că „nu sînt în target".

Are totdeauna „manager" în titlul jobului, chiar dacă jobul său presupune să care baxuri de hîrtie la imprimante sau să le schimbe tonerele. În cazul ăsta particular, jobul e *„network printers assistant manager"*.

Primeşte fel de fel de reviste moca, gen *Biz* sau *EWeek*, şi le afişează mîndru pe birou. Nu plăteşte întreţinere, închide calorifere, doarme în frig, ca să aibă bani de rată la VW Golf, Peugeot 307 sau ceva similar.

Îi plac mititeii, berea la PET şi seminţele, dar acasă; în oraş, îi place să bea Mai Tai sau Bacardi Breezer, să pară cool. Mănîncă (ocazional) la La Mama, City Grill, La Şosea sau la diverse pizzerii.

Calculatorul sau laptop-ul de la birou e plin de pornache, mp3-uri şi bancuri. Şi de viruşi. Tot desktop-ul este plin de documente (din care majoritatea ar trebui şterse, dar pare ocupat dacă are desktop-ul plin).

Unii corporatişti pleacă la Vama Veche să facă team-building. În general sînt previzibili, plini de ei, de salariul lor, de poziţia lor socială. Dacă se întîmplă să critici corporatismul şi atitudinea corporatistă, îţi zic ori că eşti un comunist sărman care respinge societatea capitalistă, ori îţi aruncă în faţă conceptul de *„corporate social responsibility"*.

Poartă „badge"-ul la gît şi cînd iese în oraş la bere, să vadă lumea unde lucrează el. Are 1000 de euro pe lună şi se consideră un om realizat. Îşi ia Clio în leasing din salariu şi apartament din banii de nuntă. În orice discuţie face cumva să se vorbească despre job-ul lui atît de cool. Despre cum nu are timp de nimic altceva că e *„overworked"*. Este plin de deadlineuri, targete, brainstorming, ATL, BTL, projects, pitch, review-uri, out-door, rate card, packaging, positioning, market share, consumer, retail, brief etc.

(Preluat de pe site-ul resursadefun.ro)

O şansă de civilizare pentru România

interviu cu Cosmin ALEXANDRU

Care sînt aspectele pozitive ale muncii într-o corporaţie? Are aceasta o contribuţie în formarea cuiva, ca om?

Sînt mai multe aspecte pozitive ale muncii într-o corporaţie, decît negative. În general, cred că pentru România acestea au reprezentat principala şansă de civilizare, pentru că la începutul anilor '90 – fiindcă eu am început să lucrez într-un astfel de mediu în 1992 – nu prea existau nici un fel de modele şi de bune practici, sau, mai bine zis, nu existau practici de nici un fel, nici bune, nici rele. Noi am fost nevoiţi să învăţăm capitalismul după ureche, iar corporaţiile, cînd au început să vină în România, la începutul anilor '90, au reprezentat prima oază de disciplină, performanţă, productivitate, ordine. Pentru modul nostru de a munci şi de a ne gîndi viaţa la serviciu a însemnat un enorm pas înainte.

Cum le-aţi răspunde acelora care spun că într-un astfel de mediu se pune preţ mai mare pe execuţie, decît pe inovaţie sau antreprenoriat?

Le-aş răspunde că aceste corporaţii nu sînt la fel, aşa cum nici românii nu sînt, nici firmele româneşti etc. Există corporaţii care şi-au făcut din execuţie un punct de excelenţă, în asta sînt ele foarte bune şi aşa cîştigă cote de piaţă şi profit, şi altele care şi-au făcut din inovaţie un punct de excelenţă. Sînt şi altele care nu excelează în nimic. E loc pentru toată lumea, depinde de fiecare ce modele, valori, ce strategii de dezvoltare are.

Mulţi oameni cred că munca într-o corporaţie înseamnă să nu ai viaţă personală. Este adevărat?

E adevărat în unele momente, în unele etape, atît ale oamenilor care fac parte din corporaţii, cît şi ale acestora din urmă. De obicei, la început de carieră e nevoie de o investiţie mai mare de muncă, este o vreme în care angajaţii trebuie să înveţe, acumulează, trec prin diverse experienţe. Asta se întîmplă şi cu corporaţiile, cîteodată trec prin etape mai aglomerate, perioade de schimbare, şi alteori consumul de energie nu mai e la fel de mare.

Cît aţi lucrat la GfK România şi cum aţi ajuns în companie?

În 1992 mi-am înfiinţat o firmă privată, româno-americană, iar în 1996 grupul GfK a cumpărat-o, şi am continuat să o conduc pînă în 2005, cînd m-am retras de la conducerea ei, de atunci nu mai lucrez la GfK. Între timp mi-am înfiinţat propria firmă de consultanţă în comunicare, branding şi strategie. Dar colaborez cu GfK, am proiecte de consultanţă cu ei. Ei sînt unii dintre clienţii mei.

V-au folosit cunoştinţele pe care le-aţi dobîndit la GfK?

În mod decisiv. N-aş fi fost nimic din ceea ce sînt astăzi fără parcursul educativ pe care l-am experimentat în GfK, fără doar şi poate.

Ce i-aţi spune unui tînăr care ar dori să lucreze dintru început la GfK sau într-o companie asemănătoare?

S-o facă! Este o organizaţie foarte bună pentru cineva care vrea să crească dobîndind cunoştinţe la standarde internaţionale, dar oferă şi o perspectivă locală asupra felului în care se manifestă acest domeniu. E o corporaţie, dar nu una excesiv de procedurală, e deschisă, relaxată şi totuşi performantă. Este numărul 1 în România în zona cercetării de piaţă, de zece ani.

La un moment dat, aţi fondat o formaţiune politică, URR (Uniunea pentru Reconstrucţia României). Cum s-a terminat aventura?

Nu aşa cum ne-am dorit, am renunţat la proiectul politic.

V-a folosit experienţa de la GfK în viaţa politică?

Noi am încercat să aplicăm cîteva principii corporatiste, cîteva reguli de responsabilitate individuală, de lucru în echipă, de criterii de performanţă. Ele au funcţionat la nivelul formaţiunii, fiindcă în interior am fost bine organizaţi, bine aşezaţi pentru ceea ce voiam să facem. Doar că acest proiect, în sistemul politic general care exista atunci, n-a găsit suficienţi adepţi şi destule resurse să se poată dezvolta. Însă, în continuare, sînt convins că, dacă mediul politic ar putea fi reformat cumva, aceasta se poate face doar plecînd de la reforma internă a partidelor, în sensul unei funcţionări mai apropiate de cea a unei organizaţii, a unei companii private, decît de cea a unei instituţii sau întreprinderi de stat, care, după cum vedem, nu favorizează în acest moment nici performanţa, nici responsabilitatea, lucrul în echipă sau delegarea puterii. Este vorba de elementele care fac din corporaţii nişte organizaţii de succes.

Cînd ajungi la un anumit nivel într-o astfel de companie, e posibil să iei o pauză, o perioadă sabatică? Trebuie să o ceri?

Dacă o ceri nu e posibil, dacă o iei e posibil. S-ar putea să existe corporaţii care să îngăduie şi aşa ceva, însă reprezintă mai degrabă excepţia decît regula. În mod normal însă, o corporaţie trebuie să funcţioneze zi de zi, şi atunci trebuie să aibă oamenii care să funcţioneze zilnic. Pe de altă parte, cred că o perioadă sabatică – de un an, şase luni etc. – e benefică pentru cariera oricărei persoane. Cînd te întorci la lucru – am prieteni în situaţia asta – ai bateriile încărcate, idei proaspete, altă abordare asupra lucrului pe care îl ai de făcut în firma respectivă. Mi se pare util inclusiv pentru sănătatea sau confortul psihic al persoanei, să ia o astfel de pauză, dar şi benefic pentru cariera ei viitoare şi pentru compania la care se întoarce. Vii cu alt tip de forţă, de energie.

Cînd corporaţiile îşi deschid filiale în România, capătă o culoare locală, întîlnesc piedici tipic româneşti?

Există nu doar una, ci diverse culori locale, unele mai închise, altele mai deschise. Pentru simplul motiv că, aici, oamenii care intră în corporaţie cînd termină facultatea trebuie să ia totul de la zero. Ei nu dobîndesc în sistemul de educaţie aproape nimic care să-i ajute în munca într-o organizaţie performantă, nu neapărat o corporaţie, poate să fie şi o companie mică sau medie. Ei nu dobîndesc în şcoală nici un fel de abilităţi de care au nevoie, cum ar fi responsabilitatea lucrului individual bine făcut, capacitatea de a lucra în echipă, de a comunica autentic. Nu ştiu să asculte, în modul în care trebuie să asculţi într-o corporaţie, şi atunci intervine un proces de remodelare forţată, care trebuie să se desfăşoare foarte repede. Tinerii intră în programe de training, de instruire de diverse feluri, în aşa fel încît să dobîndească abilităţi cu care să poată ajunge la performanţă într-o companie. Acesta e marele neajuns al sistemului de învăţămînt românesc, faptul că el nu produce la final, fie liceu, fie facultate, oameni care să poată face ceva cu ceea ce au învăţat. În acest moment reuşesc doar studenţii, elevii care au activităţi extra-curriculare şi se implică în organizaţii studenţeşti, de liceu sau non-guvernamentale, deci care dobîndesc o anumită capacitate de a se integra într-un mediu productiv. Sistemul de învăţămînt ca atare nu ştie sau nu vrea să producă nişte deprinderi care ulterior, după terminarea studiilor, să poată fi într-un fel fructificate de către absolvenţi.

Aţi auzit de situaţii în care multinaţionalele îşi deschid filiale în România şi li se cer anumiţi bani, şpagă?

Am auzit să li se ceară comisionul de rigoare pentru a putea opera la noi în anumite domenii, însă nu e întotdeauna obligatoriu, uneori cei în cauză mai cer şi pentru că aşa au învăţat ei că se face. Însă companiile se pot descurca şi dacă nu dau ce li se cere, nu am văzut pe nimeni să stea în loc din cauza asta.

Sistemul pile-cunoştinţe-relaţii poate fi transferat într-o corporaţie?

E mai greu, dar nu imposibil. Depinde de valorile pe care o corporaţie şi le asumă şi le practică. Mai depinde şi de strictеţea controlului pe care organizaţia-mamă din străinătate îl exercită în România. Dacă au aici oameni de bună calitate la vîrf, atunci acesta e modelul, buna practică adoptată mai jos. Dacă au neşansa sau nepriceperea să pună la vîrf o persoană nepotrivită, atunci modelul ăsta se va perpetua în corporaţie. Ca în orice organizaţie, peştele de la cap se-mpute. Dacă liderul este ales inspirat, organizaţia va merge bine, dacă nu stabileşti anumite reguli de la bun început, e mai greu să dregi busuiocul. Pe urmă poţi să schimbi liderul, dar mentalitatea se va modifica mai greu. Va fi mai greu, şi financiar vorbind, să înlocuieşti comportamentele greşite cu unele corecte.

Bănuiesc că de atîta vreme de cînd lucraţi în acest mediu, aţi avut ocazia să călătoriţi şi să vă familiarizaţi cu modul de lucru din diferite societăţi. Există o ţară în care aţi fi dorit să rămîneţi, un tip de societate în care aţi fi dorit să lucraţi?

Da, în Austria. Am avut o relaţie privilegiată cu această ţară şi ca student, fiindcă am fost printre membrii fondatori ai unei organizaţii studenţeşti puternice din România, filială a celei din Austria, care s-a dezvoltat ca asociaţie internaţională. Austriecii au venit la noi în ianuarie 1990 să înfiinţeze aici o ramură a organizaţiei lor studenţeşti. Ne-am întîlnit şi am avut ani buni în facultate în care relaţia principală a fost cu austriecii, cu ei ne-am împrietenit, am avut proiecte comune. După aceea, în 1996, cînd GfK a cumpărat firma mea, filiala din Austria era cea responsabilă pentru extinderea în regiune – tot de la ei am învăţat meserie, cu ei am lucrat, m-am împrietenit. Am o istorie îndelungată şi foarte frumoasă legată de această ţară şi este locul în care, dacă ar fi trebuit să plec, mi-ar fi plăcut să trăiesc.

Sînteţi de acord cu ideea că există o etică a muncii în anumite societăţi şi ea nu poate fi transplantată în altă parte, sau credeţi că oamenilor trebuie să le oferi o motivaţie oriunde şi ei se vor adapta?

Oamenii se adaptează dacă au motivaţia potrivită, însă pentru ca lucrul acesta să se transforme într-o etică a muncii e nevoie de cîteva generaţii. Etica muncii pe care o vedem în străinătate nu reprezintă un aspect pe care ei să-l fi învăţat în training-uri sau pentru că i-a motivat cineva în companiile lor. În România, sîntem în zorii erei unei etici a muncii. Pînă să fim, din acest punct de vedere, într-o situaţie comparabilă cu cea occidentală, trebuie să treacă un număr de generaţii.

a consemnat Mădălina ŞCHIOPU

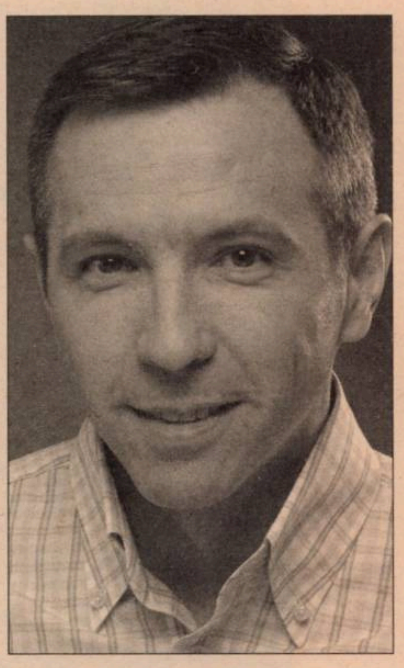

Cosmin Alexandru *a înfiinţat şi conduce din 2005 compania B&P Brandivia, care oferă servicii de comunicare strategică integrată, la nivel de branduri, organizaţii şi lideri de organizaţii. Pe lîngă proiectele specifice, s-a implicat pentru clienţii săi şi în organizarea de training-uri, workshop-uri şi coaching pe teme de comunicare şi leadership. Înainte de asta, Cosmin Alexandru a fondat şi condus timp de peste 12 ani compania de cercetare de piaţă GfK România. În anul 2002 a făcut parte din programul „Echipa de excelenţă GfK", în care, alături de alţi 14 manageri din toată lumea ai companiei, a redefinit "setul de valori" (corporate values) al Grupului GfK la nivel mondial. În primăvara lui 2005, el a devenit Eisenhower Fellow, SUA, fiind selectat împreună cu alţi 25 de bursieri din tot atîtea ţări pentru a face parte din Multi-Nation Program of Eisenhower Fellowships. Din toamna lui 2005 face parte din echipa de membri fondatori ai Asociaţiei Erudio, care desfăşoară mai multe programe de educaţie pentru liderii în afaceri, cel mai important fiind Erisma – Creative Leadership. În cadrul lui predă cursul de vorbire în public şi pe cel de branding personal. E implicat şi în activităţi non-profit, fiind membru fondator al organizaţiei studenţeşti AIESEC România (1990), al Fundaţiei Leaders România (2000) şi membru în Consiliul consultativ al Asociaţiei MaiMultVerde.*

Corporaţiile, cînd au început să vină în România, la începutul anilor '90, au reprezentat prima oază de disciplină, performanţă, productivitate, ordine.

Viața după job

Ancheta de mai jos a fost realizată cu patru domnişoare, angajate ale GfK România, membră a grupului GfK, una dintre cele mai mari companii de cercetare de piaţă din lume, cu peste 150 de sucursale în 100 de ţări. Ele au fost rugate să răspundă la două întrebări:

1) Există viaţă după job?

2) Cît timp liber vă rămîne şi ce faceţi cu el?

Cîteva scurte întrebări au mai apărut pe parcurs.

Ana Maria BELDICA

specialist resurse umane
(lucrează la GfK de cinci ani)

1), 2) Există. Avem şi timp organizat, şi neorganizat, ca să zic aşa. Eu, personal, reuşesc să mă detaşez, odată ce am ieşit din birou, tot ce se întîmplă în afară reprezintă timpul meu şi îmi aparţine. Dar cred că asta depinde de cum procedează fiecare, de stilul personal. Sînt oameni care rămîn cu problemele de la birou, şi după ce au plecat de aici, eu prefer varianta să mă detaşez. Ca să reuşesc, se întîmplă, de exemplu, ca înainte să ajung acasă să trec prin parc, mă plimb puţin, acumulez puţină energie de la soare sau verdeaţă sau copii, acum, cînd se face vremea frumoasă. Pe urmă mă duc acasă, deschid o carte, fie şi jumătate de oră. Grupul meu de prieteni e format şi din colegi de acum, şi din foşti colegi de facultate, din prieteni mai vechi din oraşul unde m-am născut sau alţii întîlniţi de-a lungul timpului.

Am încercat să-mi fac prieteni şi în cadrul firmei, avînd în vedere că stau aici atîtea ore pe zi şi lucrez de mult timp.

Ioana FETECĂU

asistent director general (27 de ani)

1), 2) În general, rămîne timp liber, dar sînt şi perioade cînd într-adevăr sînt lucruri urgente, cum ar fi organizarea unei conferinţe, un eveniment special, petrecerea de Crăciun. Dar sînt momente pe care le ştii dinainte şi trebuie să te organizezi. Îţi planifici timpul în funcţie de perioade şi de proiecte. Înainte îmi dedicam foarte mult timp muncii, acum încerc, cînd plec de la birou, să fac şi altceva. Week-end-ul este în general liber, se mai întîmplă să fie nevoie de muncă, dar rar. În rest, încerc să ies în natură, cu prietenii, merg la teatru, citesc. E mai rău iarna, cînd se întunecă devreme şi se restrînge cercul de posibilităţi. Cînd ies, mă întîlnesc şi cu colegi, şi cu alţi prieteni, e un fel de mix. Am încercat să-mi fac prieteni şi în cadrul firmei, avînd în vedere că stau aici atîtea ore pe zi şi lucrez de mult timp. Sigur că se mai întîmplă să iei stresul şi problemele cu tine, cînd pleci, n-ai cum să fii complet robotizat, să ştergi totul din memorie. Trebuie să încerci să depăşeşti astfel de momente. Dar asta nu pentru că îţi spune cineva că trebuie să stai aici, ci ştii că trebuie să duci la bun sfîrşit un lucru, ai un deadline mai scurt, e nevoie de efort mai mare, de timp – dar îţi dai seama că e vorba doar de o perioadă.

(Vi s-a întîmplat vreodată să întîrziaţi?)

O singură dată cam o oră, în rest întîrzieri mici, maximum o jumătate de oră. Nu e capăt de lume, se compensează cu zilele cînd te implici mai mult.

Diana PÎNCESCU

24 de ani, *research executive*

1), 2) Există viaţă după serviciu, însă mai mult în week-end. În cursul săptămînii, dacă sînt invitată undeva, ies, dar depinde de perioadele de la serviciu, dacă e o săptămînă aglomerată e posibil să stau peste program, să termin ce am de făcut. Cînd plec, încerc să mă detaşez, fiindcă altfel, a doua zi, eşti obosit, nu poţi să dai randament. Mă duc acasă, mă uit la un film, citesc, eu zic că reuşesc să păstrez un echilibru. Uneori prefer să stau peste program, ca să adaug calitate la ce fac, e vorba de alegere. Da, şi de sacrificiu, dar mi se pare OK, fiindcă îmi place ce fac. Eu aveam prieteni aici înainte să mă angajez, alteori ies cu prieteni care n-au legătură cu serviciul.

(Peste 4-5 ani vă vedeţi lucrînd tot aici sau vreţi să căutaţi altceva?)

Momentan îmi place aici, nu caut altceva, dar 4-5 ani înseamnă mult, nu-mi dau seama. Ocazii s-au mai ivit, dar nu am vrut să plec. E bine aici. Cînd am terminat facultatea, am aplicat în mai multe locuri şi am ales să rămîn aici, cum spuneam, aveam deja prieteni la GfK şi echipa e destul de tînără. De-asta şi relaţia cu şefii e mai relaxată.

Raluca POPA

PR specialist

1), 2) Îmi rămîne timp, ies cu prietenii, mai ales acum, spre vară, în parc, la spectacole, la restaurant, la o cafea, cam de două ori pe săptămînă. Cînd mă duc seara acasă, gătesc ceva, citesc, fac lucruri care îmi plac. Comut destul de bine de la serviciu la alte lucruri, nu stau cu gîndul aici, cu excepţia perioadelor foarte presante. Prietenii mei, în general, nu au legătură cu serviciul, sînt foşti colegi de facultate, deşi din cînd în cînd mai ies cu cîte o prietenă de aici. Nu e atît de stresant cum cred oamenii din exterior, dar poate e şi cultura corporaţiei noastre, stilul de management e un pic mai relaxat, cel puţin eu asta simt. Sigur că există şi un factor de stres, pentru că lucrezi direct cu clientul, dar cred că oamenii sînt mai deschişi la minte, sînt din ce în ce mai conştienţi că trebuie să fii relaxat în timpul liber, ca să poţi veni cu energie la serviciu.

a consemnat
Mădălina ŞCHIOPU

PUBLICITATE

NOUA EDIȚIE FOREIGN POLICY ROMÂNIA!
IDEI STRĂINE PENTRU ROMÂNIA, IDEI ROMÂNEȘTI DESPRE STRĂINĂTATE

FP Foreign Policy România
POLITICĂ GLOBALĂ, ECONOMIE ȘI IDEI
Revista celor
15.000
de adevărați specialiști

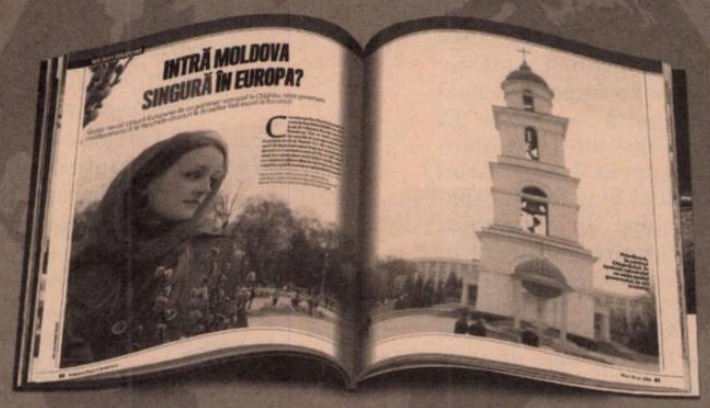

Româno-rusa și războiul ruso-român pentru mințile moldovenilor.
Ce-ar însemna unirea și cu Transnistria?

Pentru abonamente, sunați la 0318.200.200, număr cu tarif normal, disponibil non-stop sau 0372.130.245, 0372.130.246, de luni până vineri între 9.00 - 18.00

Manzoor AHTESHAM

Un pelerinaj ratat

În Povestea bărbatului dispărut, *personajul Zamir Ahmed Khan reflectează la copilăria, la scrierile şi la iubirile sale nefericite. În acest fragment îşi evocă o străbătuşă nu prea credincioasă.*

„Lăsaţi-mă în pace! Uite că am făcut şi pelerinajul la Mecca" – zise Dulhan Chachi, în timp ce familia ei o îmbrăţişa la întoarcere. „M-am întors vie şi nevătămată. Nu e nevoie să faceţi atîta caz."

„Oamenii se roagă pentru ca soarta să le decidă momentul morţii atunci cînd se află în locurile sfinte" – a îngînat cineva, poate în speranţa că Dulhan Chachi ar fi putut să treacă printr-o transformare după pelerinaj. „E o mare binecuvîntare să mori acolo."

„O să mă rog în continuare" – a mormăit ea. „N-ai decît să te duci tu în pelerinaj la Mecca şi să te alegi tu cu binecuvîntarea aia. Eu, una, mulţumesc de o mie de ori că m-am putut întoarce întreagă, ca să pot să mor la mine acasă. Ce fel de moarte poate fi aia? Printre străini şi fără nimeni care să-ţi sape groapa?" Se înfierbîntase vorbind. „Nu am nevoie de un rai simandicos. N-aveţi decît să vă ţineţi voi grădina raiului. Mie una îmi ajunge grădina mea de aici."

Pe măsură ce se strîngeau să o audă pe Dulhan Chachi povestind peripeţiile pelerinajului ei la Mecca, oamenii nu se puteau abţine să nu clatine din cap a mirare, să nu-şi acopere gura ca să nu izbucnească în rîs, şi să nu se gîndească în sinea lor, Doamne fereşte! De la un cap la altul, pelerinajul lui Dulhan se dovedise a fi un chin mai groaznic decît în cele mai cumplite vise ale ei. A început chiar din momentul în care vaporul a ridicat ancora de la Bombay, cînd i s-a făcut rău şi a început să vomite; abia putea să se ţină pe picioare sau să stea aşezată, să mănînce sau să bea. Nici clima din Arabia nu i-a priit, iar înghesuiala pelerinilor, cu atît mai puţin. Se hotărîse însă să facă pelerinajul, aşa că, ghinion, trebuia să îndure tot. Dacă ar fi fost după ea, ar fi renunţat la mijlocul drumului şi ar fi făcut imediat cale întoarsă.

„Oamenii tot veneau, un val după altul!" – i-a povestit Ammei cîteva zile mai tîrziu, ştergîndu-şi lacrimile între ropote de plîns isteric. „Era o explozie de oameni, oriunde te-ai fi dus. Parcă erau toţi nebuni, încercînd să îndeplinească toate ritualurile, cît mai repede posibil, atît de nebuni că, dacă te împiedicai şi cădeai, te călcau în picioare. Asta se cheamă pelerinaj? Toată lumea bălmăjea cîte o rugăciune sau două, fără să ştie ce spune, încercînd mai ales să rămînă în viaţă. Gata cu toate astea! Ce pot să-ţi spun eu, cînd totul se rezumă la răsplată şi pedeapsă în lumea de apoi? Aruncă cu pietrele în Satana, crezînd că este cel adevărat. Pesemne că Necuratul l-a îmbrobodit pe unul dintre profeţi. Dar ce fel de profet te pretinzi, dacă Satana îşi pierde timpul lui preţios cu tine? Aşa că toată lumea se face că face ce trebuie, dar nimeni nu are suficientă minte în cap să priceapă înţelesul ascuns. Ce să-ţi spun eu? Pedeapsă şi răsplată. Da, se învîrt ca nebunii în jurul pietrei Kaaba. Se înghesuie şi se împing, dau din coate şi se luptă unii cu alţii, ferit-a Cel de Sus! Apoi încearcă toţi să pupe cît pot de tare stînca aia, ştii care, piatra aia, Sang-e Aswad. Cineva a zis că nu ne băgăm la partea asta, dar vezi ce ţi-e şi cu soarta asta? S-a năpustit un val de oameni din toată mulţimea aia, şi nici nu m-am dezmeticit bine că m-am trezit drept în faţă cu Sang-e Aswad. Cînd mi-am ridicat capul să o sărut" – povesti ea, zgîlţîindu-se de rîs –, „ce să văd? O piatră neagră mînjită de scuipatul tututor nebunilor care o sărutaseră. Oamenii o lingeau, o pupau şi, dacă ar fi putut, ar fi şi ronţăit-o. Eram cu faţa la doar cîţiva centimetri de piatră şi tocmai mă pregăteam să îmi pun buzele pe ea, cînd toate balele alea aproape că mi-au întors stomacul pe dos, aşa că m-am ferit. Oamenii erau atît de obsedaţi de pupăturile şi săruturile lor lipicioase! M-am tras deoparte şi am zis dute, frate, n-ai decît să o pupi tu cît vrei! Imaginează-ţi puţin scena asta."

Auzindu-i istorisirea, inima Ammei trebuie să fi tremurat de frică şi ea trebuie să se fi rugat în sinea ei, iart-o Doamne, iart-o Doamne, dîndu-şi seama, în acelaşi timp, că în faţa lui Allah, singura cale de iertare era în speranţa că Allah va înţelege că Dulhan Chachi nu era chiar în toate minţile.

***Manzoor Ahtesham** este un scriitor hindi care a cîştigat multe dintre cele mai prestigioase premii literare din India, pentru romanele sale. Locuieşte în Bhopal, provincia sa natală.*

Dastan-e Lapata copyright Manzoor Ahtesham. Vani Prakashan (New Delhi) 1995. Copyright pentru traducerea în engleză 2010 deţinut de Jason Grunebaum şi Ulrike Stark.

(fragment din grupajul „De ce e importantă criza traducerilor" de Edith Grossman, pe care îl puteţi citi integral în *Foreign Policy Romania,* nr. 16, apărut pe 10 mai)

Din sumarul revistei Foreign Policy România *nr. 16 (mai/iunie):*

- „Disidentul miliardar" – Uitat în carceră şi judecat într-o cuşcă de sticlă, Mihail Hodorkovski aspiră să devină noul Saharov al Rusiei.
- „Intră Moldova singură în Europa?" – Româno-rusa şi războiul ruso-român pentru minţile moldovenilor. Ce-ar însemna unirea şi cu Transnistria?
- „Scutul ca offset pentru F16?" – Ce legătură există între modernizarea armatei române cu avioane americane vechi şi amplasarea unor elemente ale scutului antibalistic al SUA în România?
- „Mama tuturor crizelor" – De ce n-au putut Statele Unite să rezolve chestiunea palestiniană. Mai încearcă?

PUBLICITATE

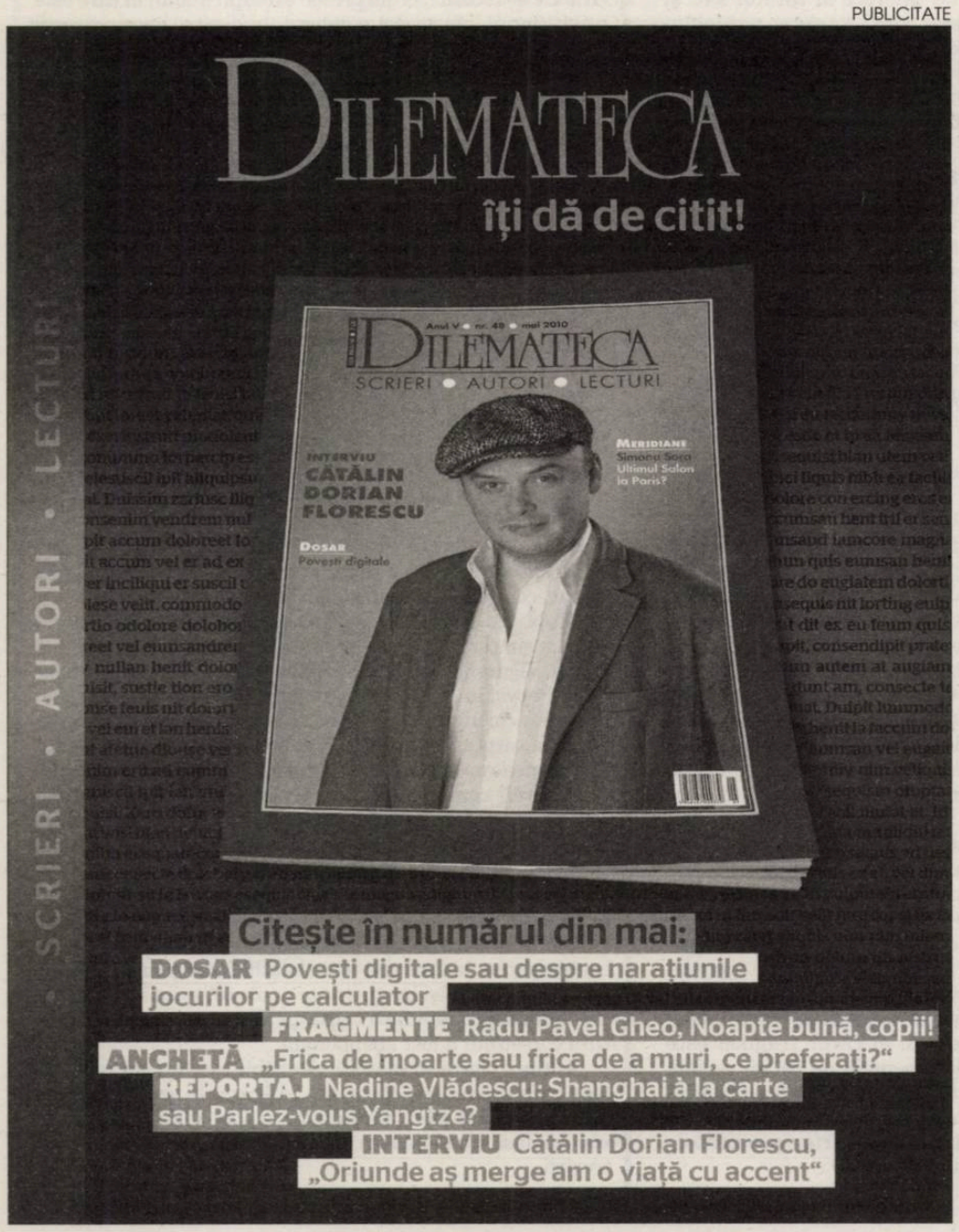

PUBLICITATE

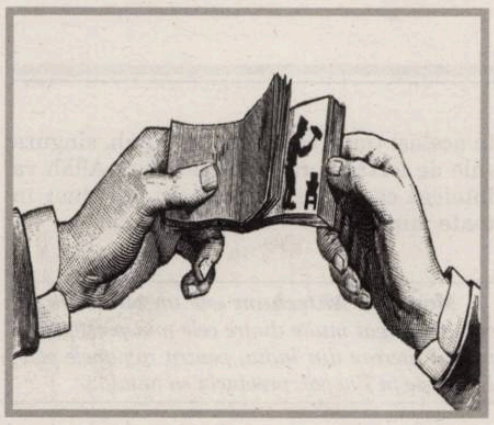

Marius CHIVU

feed**book**

Patria este MILF

● **Maria Manolescu, *Ca picăturile de sînge pe linoleumul din lift (supraroman)*, Editura Cartea Românească, 2010.**

Ca şi în cartea Anei Maria Sandu, *Omoară-mă!*, construită epistolar în jurul crimei comise de o tînără chiriaşă asupra gazdei sale mai în vîrstă, acest al doilea roman al Mariei Manolescu este confesiunea unei florărese de 50 de ani care ţine acasă în frigider cadavrul fiului. Timp de trei zile, Maria Hristescu poartă cu sine laptopul lui Cristi şi scrie – cu retorica ezitării, cu stîngăciile stilistice şi blocajele de rigoare – un roman-replică la romanul nepublicat al băiatului de 27 de ani. Scrisul este, pentru femeia care la florărie scrie panglicile coroanelor mortuare, un exerciţiu de gîndire şi un efort de înţelegere la care noi, cititorii, sîntem martori şi, în acelaşi timp, detectivi. Femeia se îndoieşte că scrierea unui roman o va ajuta să-şi înţeleagă situaţia, dar scrisul este singura alternativă confesivă la singurătatea ei de femeie văduvă, obeză şi obsesiv compulsivă, rămasă fără singurul copil, fără prieteni, florăreasă ursuză şi incompetentă.

Nemulţumirea ei faţă de Cristi, tînăr boem care a renunţat la facultate pentru a se dedica scrisului şi pe care l-a crescut şi întreţinut cu eforturi, este concurată însă şi de un sentiment de vinovăţie, la început vag, apoi tot mai strident. Prin acumulare, detaliile scăpate în supraromanul mamei dau însă destul de repede minimul contur conflictului dintre ea şi fiu: publicate pe Internet, cîteva fragmente din romanul lui Cristi au stîrnit un scandal mediatic (în casa iubitei băiatului, femeia observă desenul unui căluţ cu o zvastică), iar mama, invitată la televiziune, copleşită de oprobriul mediatic, din ruşine, dar şi dintr-o concepţie moral-tradiţionalistă asupra artei, s-a dezis de propriul fiu. Ceea ce părea doar o relaţie dezechilibrată din cauza absenţei autorităţii paterne, sau un banal conflict între generaţii, se dezvăluie a fi şi o confruntare de ordin artistic în care mama reprezintă, de fapt, vocea societăţii. Decizia ei de a testa întregul proces al scrisului este o încercare de a se pune în locul fiului-scriitor pe care l-a judecat şi l-a renegat fără să-l înţeleagă, lăsîndu-i acestuia doar opţiunea extremă a sinuciderii. Căci frigiderul nu „conservă“ o crimă, ci un suicid. Mama este însă vinovată prin lipsa de loialitate şi empatie, infanticidul este moral. Cutter-ul ei de florăreasă folosit ca armă a sinuciderii este simbolic, titlul preluat de la romanul lui Cristi vorbind, în fond, despre fragilitatea, şi singurătatea oamenilor ca „recipiente temporare“ ale aceluiaşi sînge.

Problemele cu care se confruntă mama scriind (supra)romanul remuşcării sînt, de fapt, întrebările fundamentale ale artei. Spune arta adevărul? Ar trebui să o facă? Cui aparţine arta cu adevărat: celui care o scrie sau celui care intră în contact cu ea? Care e scopul şi, mai ales, care sînt responsabilităţile artei? Poate dăuna arta? În mod cu totul evident, romanul Mariei Manolescu este o reacţie la scandalurile mediatice stîrnite de diversele acte artistice provocatoare din ultimii ani: poemul „muie românia“ al lui Marius Ianuş, sodomizările voievodale ale lui Dumitru Gorzo sau poneiul roz PR-izat de Cristi Neagoe (care şi-a publicat pe blog cîteva proze scatologice), acte artistice necanonice, aşa-zis blasfemiatoare, la care presa a răspuns cu o ignoranţă şi o ipocrizie isterice, susţinînd falsa idee a defăimării patriei, a atacului artei la simbolurile naţionale, a compromiterii imaginii ţării. La un moment dat, mama inserează în romanul ei textele scrise de Cristi, psiho-poeme anarhiste, morbid-mistic-vizionare, scrise într-un limbaj explicit în care, printre altele, imaginea mamei este suprapusă imaginii patriei care-şi „avortează“ poporul, texte din care mama nu înţelege, de fapt, nimic, ia totul drept biografie şi numeşte textele „minciuni“, „mizerii“, „orori“, „otrăvuri“ sau „acuze“. Consecinţele artei pot fi, într-adevăr, dramatice, aşa cum intuieşte femeia, are însă ea dreptate să creadă că era ceva în neregulă cu fiul ei?

Recunoscînd în mod public că ar fi preferat să-l avorteze, mama declanşează nevroza obsesională a fiului rămas de mic orfan de tată. Psiho-textele sale macabre cu şobolani sînt expresia complexului patern al morţii căruia i s-a adăugat complexul matern al rejectării (preferinţa pentru filmele porno din genul MILF fiind o fantezie perversă derivată din complexul œdipian). În cheie freudiană, sinuciderea lui este, în acelaşi timp, autopedepsirea pentru propria „supraratare“, împlinirea retroactivă a dorinţei mamei care l-a născut „datorită“ ilicităţii avortului, dar şi întoarcerea împotriva sa a unei dorinţe de moarte îndreptate iniţial spre Costel, prietenul de tinereţe al tatălui său şi criticul literar care l-a trădat respingîndu-i textele. Acesta fiind, de fapt, un înlocuitor al figurii paterne, poate chiar tatăl adevărat, conform unor sugestii destul de obscure din textele lui Cristi privitoare la impotenţa tatălui mort. O altă interpretare a sinuciderii fiului Cristi Hristescu (trimiterile creştine sînt evidenţiate pe larg chiar de mama Maria) este legată şi de ideea unor vini a părinţilor: aceea de a da viaţă şi de a nu fi fericiţi, dublă vină moştenită însă de fiu, care se sinucide imediat ce află că el însuşi va fi tată. Prin sinucidere, va premedita figura tatălui absent în ideea, preluată dintr-o frază a lui Oscar Wilde şi devenită laitmotivul literaturii lui Cristi, că moartea tatălui ar fi, de fapt, un cadou făcut fiului lăsat singur cu mama.

Construit minuţios şi inteligent (text în text, metanaraţiune, mici însemne grafice, liste), cu o bună amplasare a simbolurilor şi a detaliilor-cheie, scris bine, cu schimbări de registru de efect, cu umor negru şi un filon absurd chiar în limbajul obscen (mama turetică este o bună găselniţă), romanul Mariei Manolescu se situează, prin substratul său psihanalitic, în proximitatea *Petrecerii cu mama* a Veronicăi A. Cara. Dacă însă acolo naraţiunea era puţin cam prea extinsă, în acest roman masa de motive psihanalitice se sprijină pe un schelet narativ destul de firav. Ambiţios ca miză, convenţia narativă grăbeşte povestea, iar motivele se precipită din cauza unei „încărcături“ psihanalitice prea grele şi care bate, poate, în prea multe direcţii, făcînd din personajele poveştii nişte actori într-o schemă psihologică, al căror tragism este concurat de accentele de satiră socială şi de parabolă mistică. Supraromanul Mariei Manolescu rămîne însă o surpriză şi, pînă acum, cartea provocatoare a anului.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Philip Roth, *Fantoma iese din scenă*, traducere din limba engleză şi note de Cristina Panaite, revăzute de Nadia Brunstein, Colecţia „Biblioteca Polirom“, Editura Polirom, 2010.**

Nathan Zuckerman, vechiul şi credinciosul personaj al lui Philip Roth, delegat de scriitor (în vreo 10 romane) să insoliteze realitatea prin ficţiuni, s-a instalat, iată, în senectutea sadea. Alter-ego-urile, oricît de fictive ar fi, îmbătrînesc şi ele, carevasăzică.

Simptomele bătrîneţii sînt aici răspicate şi plenare. Nathan Zuckerman, ajuns la 71 de ani şi la o fermă notorietate scriitoricească, este perfect însingurat, complet rupt de mersul lumii (ultimii 11 ani i-a petrecut într-o cabană izolată) şi definitiv atins de impotenţă. În plus, memoria lui a început deja să dea rateuri, iar o incontinenţă umilitoare îl obligă să poarte tot timpul scutece. Acest din urmă neajuns pare să aibă însă leac, aşa că Zuckerman, hotărît să încerce tratamentul, revine în New York, oraşul consacrării lui literare.

Metropola va face ce ştie ea mai bine: îl va reînvăţa pe protagonist cu prezentul, îl va irita şi tenta, îi va redeştepta acele gînduri ale „unui bărbat încă apt să întreprindă un atac violent asupra vieţii“. Ispita are nurii unei june scriitoare aspirante, iar lui Zuckerman nu-i trebuie mult ca să-i vîjîie pe la urechi „bumerangul emoţional al atracţiei erotice“; iritarea are chipul unui alt literat aspirant – „profund necuviincios şi aprig“, animat de o „rîvnă grosolană“ – care caută în biografia unui scriitor dat uitării sămînţa profitabilă (pentru sine) a scandalului literar.

Reacţia lui Zuckerman (autoironică uneori, răscolitoare cel mai adesea) e hard rothică. Ieşirea lui din scenă se face prin culisele alambicate ale scrisului, acolo unde singurul adevăr indiscutabil rămîne ficţiunea.

Lucia TERZEA-OFRIM

bon de lectură

Grași, grăsani sau grăsuți?

● **Georges Vigarello, *Les métamorphoses du gras*, Seuil, Paris, 2010.**

Cu puţin înainte ca trenul să ajungă în gară, la Eforie Sud, îmi trăgeam de mînecă mătuşa: „Mai întîi ne cîntărim, nu-i aşa?“. Prea puţin îmi păsa de greutate, însă nerăbdarea mea era motivată de revenirea ocaziei de a mă apropia la doar cîţiva centimetri de ciudatul personaj care ne cîntărea. Era un pitic cu ochelari de soare şi pete albe – vitiligo – îmi explica mătuşa, cuvînt care nu făcea decît să amplifice atracţia mea, şi aşa considerabilă, pentru „curiozităţi“. Sub pretextul că vreau să văd mai bine unde potrivea greutăţile, cam la nivelul ochilor mei, mă apropiam de faţa acestui personaj nu mai înalt decît mine, şi încercam să mă lămuresc dacă era un copil bătrîn sau un bătrîn copil. Îndrăzneam să-l fixez îndelung, pentru că nu-i întîlneam privirea, ascunsă de ochelarii negri. Cred că nu dozam bine timpul şi întotdeauna venea momentul în care el îşi dădea seama că nu mă uit la cîntar, ci la el, şi făcea brusc un pas înapoi.

Astăzi nimeni nu se mai cîntăreşte contra cost, pe stradă, aproape toată lumea are un cîntar în baie, consultat din cînd în cînd sau zilnic-obsesiv, cu satisfacţie sau exasperare, în funcţie de cifra afişată electronic. Am putea crede că oamenii s-au cîntărit dintotdeauna, însă Georges Vigarello atrage atenţia că evaluarea greutăţii corporale în cifre e de dată recentă, apărută iniţial în moda curelor termale, ca parametru igienist în estimarea stării de sănătate, practica extinzîndu-se abia spre sfîrşitul secolului al XIX-lea.

Mai mult decît atît, în această carte, avînd subtitlul *Histoire de l'obésité*, el surprinde evoluţia felului în care este privit corpul sub aspect ponderal. În diverse epoci, excesul a fost sancţionat diferit, aprecierea lăsînd treptat loc condamnărilor motivate diferit în funcţie de valorile care ocupă la un moment dat avanscena. Tocmai aceste schimbări de-a lungul timpului, la nivelul mentalităţilor, justifică demersul istoric întreprins de Vigarello. Un dialog de genul „Ce ai făcut de sărbători?“ „Of, m-am îngrăşat două kilograme!“, extras dintr-un recent roman franţuzesc, ar fi cu totul imposibil într-o epocă anterioară, în care o bunică şi-ar fi putut întîmpina nepoata cu vorbele: „Mă bucur c-ai ieşit bine din iarnă. Eşti grasă şi frumoasă!“. Nimic mai firesc decît aprecierea corpolenţei ca scut de protecţie într-o vreme în care foametea nu era chiar o raritate, iar paradisul terestru era imaginat sub forma abundenţei alimentare. Revărsarea tuturor bunătăţilor, la îndemîna tuturor, în cantităţi nelimitate contura un miraj cu arome ademenitoare numit *pays de cocagne*. În perioada medievală, în cazul bărbaţilor, masivitatea era nu doar garantul forţei fizice, ci şi al prestigiului seniorial de a dispune de resursele necesare unui trai mai mult decît îndestulat. În acelaşi timp, vocile clericilor condamnă lăcomia, vituperînd excesul unui comportament: mîncăul este în primul rînd un păcătos. Accentul nu cade încă pe deteriorarea aspectului fizic şi nici pe consecinţele în planul sănătăţii.

Ruptura decisivă în percepţia corpului supraponderal se face simţită odată cu impunerea valorilor Europei moderne. Vigarello constata că Saint-Simon, în Franţa, şi Samuel Pepys, în Anglia, denigrează cam în acelaşi timp şi în aceiaşi termeni indivizii graşi şi leneşi, acuzaţi atît de deformare corporală, cît şi de maniere grosolane. Mai tîrziu, aversiunea revoluţionarilor pentru „exploatatorii şi profitorii nesătui“ compromite definitiv portretul „ventripotenţilor“, iar apoi burghezul burtos, politicianul burduhănos, bancherul îndesat, umflaţii şi puhavii de tot soiul fac constant obiectul caricaturilor.

Astăzi obezitatea este mai degrabă semnul sărăciei, uneori al tristeţii, al lipsei de educaţie sau al unui deficit de voinţă. Lupta cu kilogramele în plus este marele război contemporan, în care mai toate bătăliile sînt pierdute. Dacă un „bărbat bine“ îşi mai permite unele rotunjimi, pentru femei talia suplă rămîne o exigenţă absolută, chiar dacă tortura corsetului a fost abandonată.

Ultima ofertă în materie de slăbit este un gel remodelant care promite să topească „bulgării de seu“ în timpul somnului. Fără efort, fără dietă, iată în sfîrşit o ofertă de vis. Am însă o bănuială că eficacitatea dispare în momentul trezirii...

Bienala Bucureştiului: acţiune şi naraţiune

– interviu cu Felix VOGEL –

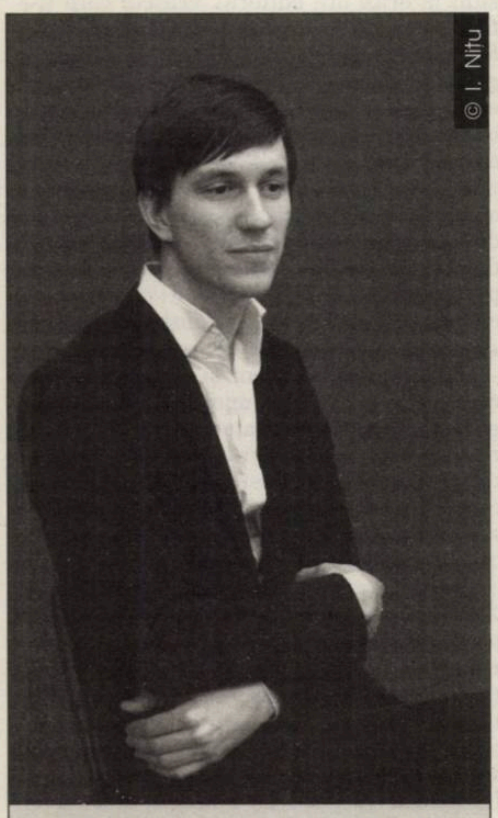

Pe 21 mai se deschide la Bucureşti unul dintre cele mai importante evenimente de artă contemporană ale acestui an, atît pentru România, cît şi pentru lumea internaţională a artei: Bienala Bucureştiului, ediţia a patra, organizată de către Pavilion Unicredit, centrul pentru artă şi cultură contemporană din Bucureşti. Deschisă mai bine de două luni, pînă pe 25 iulie, această expoziţie de artă de proporţii va cuprinde lucrările unui număr de 37 de artişti internaţionali, între care se numără şi românii: Ion Grigorescu, grupul LaBomba, Ştefan Constantinescu, Mona Vătămanu şi Florin Tudor, Elena Ciobanu. Bienala Internaţională de Artă Contemporană Bucureşti va avea loc în cinci spaţii diferite şi este curatoriată de către teoreticianul german Felix Vogel, care, la doar 23 de ani, devine cel mai tînăr curator al unei bienale de artă din istoria internaţională a acestui fenomen.

Care este relaţia ta cu Bucureştiul. Cum îl găseşti? Ai venit aici de atîtea ori, începînd cu 2006. Cum e să lucrezi aici şi să locuieşti propriu-zis?

Ceea ce mi se pare fascinant la Bucureşti este faptul că scena de artă nu este încă foarte dezvoltată. În Berlin – oraşul meu – e aproape plictisitor: ai prea multe spaţii de artă, prea multe galerii, prea multe muzee de artă contemporană. E minunat că sînt atîtea fonduri pentru ele şi că se investeşte în artă, dar în acelaşi timp am foarte des sentimentul că toate aceste instituţii nu au un program şi un concept clar în spate. În Bucureşti, în schimb, toţi oamenii care sînt implicaţi în zona artei contemporane şi în cultură, în general, fac totul cu dedicare şi angajament. Pentru ei, deschiderea unui centru de artă are o componentă politică importantă. Nu există încă un sistem comercial puternic în lumea artei din România, sînt puţine galerii şi foarte puţini artişti care pot trăi din vînzarea lucrărilor lor, iar spaţiile care există acum în Bucureşti au idei foarte specifice despre cum ar trebui să arate o instituţie de artă, şi nu încearcă să copieze vreun model din ceea ce am putea numi Vest sau metropole ale artei, precum Berlin, Londra sau Paris. Dar chiar încearcă să se definească în contextul bucureştean şi cel românesc. Aşa e şi cazul spaţiului Pavilion Unicredit, nu fac doar expoziţii, dar au o arhivă consistentă, un program de cursuri şi proiecţii, încearcă să fie conectaţi şi cu alte cîmpuri, nu doar cu arta contemporană.

Care este poziţia Bienalei Bucureştiului pe harta extinsă a bienalelor?

Aud întrebarea asta mereu: care este diferenţa între o bienală la Bucureşti şi una oriunde în alt loc. Cred că termenul de „bienală" produce mai mult confuzie decît să ajute la înţelegerea unei anumite forme de expoziţie. Prăpastia între bienala de la Veneţia sau cea de la Lyon şi BB este uriaşă. Modul în care poţi defini ceea ce se întîmplă aici comparativ cu ceea ce se petrece în Lyon e foarte diferit. Nu sînt foarte încîntat de termenul de „bienală" pentru că oamenii se aşteaptă la un anumit format, la o expoziţie de proporţii mari, la un *blockbuster*. Cînd am început să mă gîndesc la conceperea acestei ediţii, nu a fost important pentru mine să o conectez la alte bienale sau să mă distanţez de alte modele. Ceea ce am vrut să fac este o expoziţie pentru Bucureşti, în acest context specific. Şi acesta cred că este scopul general al Bienalei Bucureştiului: încearcă o dată la doi ani să se autodefinească şi să păstreze tradiţia de eveniment implicat local, care să n-o transforme doar într-o manifestare destinată strict lumii artistice internaţionale. Mi s-a părut esenţial să vin des aici, să cunosc bine diferiţii actanţi ai scenei locale, sociale şi politice. Acesta e şi motivul pentru care am invitat în această ediţie grupul român de artişti *LaBomba,* ei fac de mulţi ani proiecte extraordinare, în care chiar reuşesc să conecteze practicile lor artistice cu un anumit tip de comunitate din Bucureşti, cea din zona Uranus-Rahova. E altceva faţă de invitarea unui artist de undeva din Europa, care vine aici pentru o săptămînă, face un proiect într-o comunitate şi apoi pleacă. Am avut mereu acest sentiment că toate aceste tipuri de proiect de artă relaţională sînt false, nu funcţionează cu adevărat pe termen lung.

Totuşi, pe lista de artişti nu se regăsesc multe nume provenind din România. Dar vorbim de o bienală, cum spuneai şi tu, care îşi propune să fie foarte implicată la nivel local.

Un lucru general despre bienale este acela că lucrează cu procente, cu statistici, artişti în proporţii egale din toate ţările, totul arată ca un fel de *United Nations* în final. Pentru mine această formă de reprezentare nu a fost o prioritate. Nu a avut niciodată nici o relevanţă cîţi artişti români includ în expoziţie. Puteam să invit din 37 de artişti 30 din România, doar pentru motivul că mă aflu aici, dar expoziţia nu ar fi funcţionat aşa cum o face acum. În procesul de selecţie a artiştilor nu m-a interesat ideea de reprezentare, ci totul a venit cumva de la sine. Sînt curios să văd cum va ieşi totul şi abia aştept să văd expoziţia finală şi dacă funcţionează aşa cum mi-am imaginat.

Handlung – *producţia de posibilităţi este conceptul la care ai apelat pentru BB4.* Handlung, *un cuvînt german, cu multe sensuri: acţiune, activitate, dar şi poveste, naraţiune. De ce un asemenea concept care oferă o mare deschidere?*

Sub umbrela termenului german *Handlung* poţi conecta practici artistice foarte diferite: de la angajare socială, practici comunitare, precum cele ale grupului *LaBomba,* pînă la lucrări mult mai legate de *storytelling* şi nararea istoriei – cum e cazul proiectului artistului suedez Magnus Bärtås. La prima vedere, sînt lucrări extrem de diferite, *LaBomba,* un proiect de lungă durată în Bucureşti, într-o zonă delimitată, cel de-al doilea – un film cu o istorie specifică. Dar ce mă interesează este că amîndouă trăiesc acest moment de interferare cu o naraţiune socială. În acelaşi timp, *LaBomba* are un potenţial narativ foarte ridicat. Nu e doar acţiune directă, dar şi păstrare a naraţiunii şi a istoriei orale vii în acel cartier. Vreau să aduc în discuţie tipuri de producţii artistice diferite. Mă interesează ideea de participare în artă şi cum poate fi ea din nou activată într-un mod productiv, nu cum s-a întîmplat în ultimii ani.

Care sînt spaţiile în care va avea loc Bienala? Fiecare ediţie a Bienalei Bucureştiului a încercat să schiţeze un traseu în Capitală. De data asta s-a creat o axă nord-sud.

Punctul cel mai nordic în care intervenim este Muzeul de Geologie. Şi în ediţiile precedente, organizatorii au apelat la acest spaţiu şi am colaborat foarte bine. E o clădire foarte interesantă. E un muzeu extrem de deschis, în 2008 a fost acolo intervenţia Liei Perjovschi. Şi de data aceasta vor fi intervenţii în muzeu, lucrări puse în relaţie cu obiecte din colecţie. De exemplu, fotocolajul artistei americane Kaucyila Brooke, o reacţie la galeria de portrete ale directorilor Muzeului de Geologie. Apoi este Pavilion Unicredit, din Piaţa Victoriei, Paradis Garaj, un *artist-run space* înfiinţat de Claudiu Cobilanschi, ce va fi transformat într-o mică sală de cinema. Apoi e Centrul de Introspecţie Vizuală, unul dintre cele mai importante spaţii de artă din Bucureşti, alături de Pavilion. Mai este şi Institutul pentru Cercetări Politice. Ni s-a părut o provocare să îl folosim pentru arta contemporană. Dar şi zona Uranus-Rahova.

Acesta cred că este scopul general al Bienalei Bucureştiului: încearcă o dată la doi ani să se autodefinească şi să păstreze tradiţia de eveniment implicat local, care să n-o transforme doar într-o manifestare destinată strict lumii artistice internaţionale.

Vă gîndiţi la programe de mediere adresate publicului bucureştean?

Un prim pas este chiar utilizarea unor spaţii foarte diferite din Bucureşti, destinate unor categorii diferite de public şi unor comunităţi diferite. Apoi, lucrăm la un program foarte dens de educaţie, creat în mod special pentru licee, spre care ne-am concentrat. E un proces activ, nu e doar o ofertă de programe pe *website,* ci am mers în licee şi am vorbit despre bienală profesorilor. Am lucrat mult şi la catalog. Va fi unul de peste cinci sute de pagini, axat în principal pe texte teoretice, dar am publicat şi o carte-ghid, mult mai accesibilă şi mai mică, în care se vorbeşte despre fiecare lucrare de artă din bienală. Mi se par extrem de arogante expoziţiile care sînt create doar pentru un anumit nivel de înţelegere, destinate acelei comunităţi de profesionişti ai artei, care cunosc artiştii şi mecanismele artei contemporane. În Germania, oamenii mă vor judeca şi îmi vor spune că sînt prea didactic, dar cred că este foarte important să inviţi publicul şi să nu îi dai impresia că nu e binevenit.

interviu realizat de Daria GHIU

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Vasili Grossman, *Viaţă şi destin* (traducere din limba rusă şi note de Laurenţiu Checicheş, Editura Polirom, 2010). Unul dintre acele romane ruseşti care copleşesc prin grandoarea epică, sintetizată genial în perechi de cuvinte înăbuşitor de cuprinzătoare: „Război şi pace", „Crimă şi pedeapsă", „Suflete moarte". Romanul lui Grossman lucrează la asemenea înălţimi. (Radu Cosaşu)

■ Emisiunea lui Cătălin Ştefănescu, *Garantat 100%,* pe TVR 1. Pentru un motiv în plus faţă de cele cunoscute: să-l ascultaţi pe pianistul Puiu Pascu. Duminica trecută a cîntat excepţional, şi nu în faţa oricui: invitat era Darius Brubeck, pianist şi profesor de jazz, fiul legendarului Dave Brubeck. La sfîrşitul piesei, Darius Brubeck a exclamat: „Puiu, îmi vine să ies pe uşa din dos şi să nu mai cînt niciodată la pian. Ai cîntat foarte americăneşte, cu *swing*..." Dacă n-aţi văzut, căutaţi pe tvr.ro (Mircea Vasilescu)

■ Vîrsta4. La capătul oraşului Bucureşti locuieşte cel mai bătrîn blogger din România. Pompiliu Sterian are 90 de ani şi scrie despre viaţa din căminul de seniori „Moses Rosen", jocurile, filmele, amintirile şi reflecţiile unor oameni care au supravieţuit dementului secol trecut. „Înţelept este să ne bucurăm că sîntem bătrîni, că sîntem încă în viaţă şi să încercăm să ne facem această viaţă cît mai frumoasă." *Vîrsta a patra* este un proiect de artă comunitară desfăşurat de tanga-Project împreună cu rezidenţii căminului Moses Rosen: http://varstapatru.blogspot.com. (Constantin Vică)

craii de burta veche

Sf. Barbara a grătarelor

Dacă grecescul *schára* a dat numele grătarului în mai multe dintre ţările învecinate – *îzgara* în turcă, *skara* în bulgară etc. – cuvîntul american *barbecue* a ajuns să fie adoptat de cele mai multe limbi ale lumii, chiar şi de rusă şi japoneză.

Era firesc ca grătarul – un obicei-obiect atît de răspîndit, de străvechi şi de divers alcătuit (jos, înălţat, simplu sau cu coş, rotund, dreptunghiular, din cărămidă, fontă sau tablă) – să genereze o sumedenie de legende întemeietoare plauzibile, comice sau delirante.

Potrivit dicţionarelor limbii engleze, *barbecue* ar proveni de la *barbacoa* – cuvînt de origine hispanică preluat, se presupune, din limba populaţiilor *Taíno* sau *Arawak,* intrat în limba engleză spre sfîrşitul secolului al XVII-lea. La cealaltă extremă, Internetul oferă o versiune fantezistă în care *barbecue* ar veni de la românescul *berbecu'* şi ar fi fost adus în Vest de trupele franco-britanice care se retrăgeau din Crimeea, străbătînd norul de fum al grătarelor din România.

Dar cea mai interesantă legendă despre originea cuvîntului *barbecue* am aflat-o de la o femeie din Braşov, în Biserica Neagră, în faţa picturii care o înfăţişează pe Sfînta Barbara *(Sainte Barbe,* în franceză) – patroană a fulgerelor, protectoare a pompierilor, artileriştilor, tunarilor, artificierilor, metalurgilor, minerilor şi a altor lucrători cu focul şi cu explozibilii, zeiţă creştină a focului. Pusă „la cratiţă", în slujba grătarului, martira, mai precis subiectul ei, focul, devenea, metonimic, *(Sainte) Barbe-à-cuire,* de unde *barbecue.*

Amicul Dejun

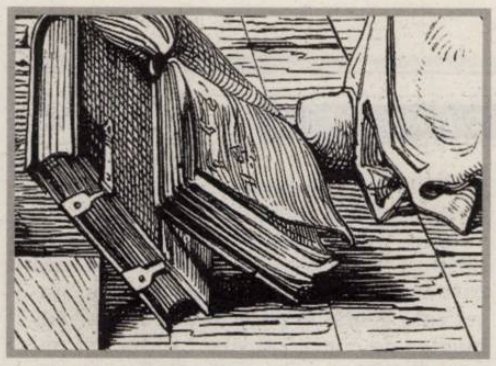

Simona SORA

biograffiti

Proasta creştere

Dacă filmul lui Almodóvar din 2004, *Mala educación,* ar fi ieşit anul acesta, el ar fi fost, fără îndoială, pus în legătură cu sinistrele dezvăluiri actuale din *Die Spiegel* despre abuzurile sexuale ale unor preoţi catolici germani în anii '70-'80. Iar legătura ar putea fi făcută, deşi povestea din *Mala educación* se petrece în Spania franchistă şi post-franchistă, nu în Germania actualului Papă Benedict al XVI-lea, pe atunci cardinalul Ratzinger. Autobiografică sau nu („sînt în spatele fiecărui personaj", zicea regizorul), istoria lui Almodóvar este însă, mai degrabă, una despre oroare, crimă, monştrii de lîngă noi decît una despre bune maniere. Cu ironia sa neagră, Almodóvar face dintr-un sinistru abuz în lanţ, combinat cu un fratricid şi cu o răzbunare criminală, o chestiune de proastă creştere şi de... necunoaştere a uzanţelor. Poate aşa şi e, mitocănia poate ucide, la propriu. Atunci cînd eşti un *utilitarist* de vocaţie, dar nu ştii *cum, cît* şi *ce* să foloseşti (din tine, din ceilalţi), poţi cu uşurinţă ajunge la excese...

Profesori, scriitori şi cititori

Nu întîmplător, desigur, scenariul a pornit de la o povestire mai veche, şi tot o povestire (devenită scenariu) se află şi în centrul filmului din film. Almodóvar e şi autorul scenariului – o poveste alambicată (aşadar *regular* almodóvariană) despre un Ignacio (abuzat la 10 ani de un fost, pe atunci, *padre* catolic şi profesor de literatură, ajuns acum editor în căutare de tinere talente) şi fratele său Juan, actor ambiţios şi lipsit de scrupule. „Vizita" e povestirea – jumătate ficţională, jumătate biografică – pe care „prost-crescutul" Juan o trafichează, după uciderea lui Ignacio, ca să facă o carieră. Curat manifest antiliterar: un prof de literatură abuzator, un tînăr scriitor travestit şi abuzat încă din copilărie, un actor criminal care-i ucide pe amîndoi şi fură orice identitate îi cere „spaţiul literar" penetrat prin efracţie.

Dar şi cititorul îşi are partea sa. Există o secvenţă în povestirea din centrul filmului lui Almodóvar, construită în imaginaţiile concupiscente a doi cititori de meserie – regizorul la care ajunge Juan cu povestirea, fost coleg de şcoală catolică al fratelui său, şi editorul Berenguer, fostul *padre* Manolo. Cei doi cititori profesionişti refac, citind povestirea, o frumoasă zi de vară din vremea colegiului, în care băiatul de 10 ani, pe malul unui rîu în care se scaldă colegii lui, cîntă cu o voce de efeb celest, acompaniat, la chitară, de îndrăgostitul *padre* Manolo. Aerul transparent, corpurile elastice ale băieţilor plonjînd în apă, vocea cristalină a lui Ignacio, fuga şi căderea, apoi un fir de sînge care îi despică fruntea (comentat din *off* de actualul Ignacio, cel care scrie: „Întotdeauna, de atunci încolo, am fost despicat şi n-am putut face nimic") – toate îngroşînd atrocitatea, o dată în scris, apoi în închipuirea cititorilor.

Micul trafic sub acoperire literară

Nu e prima şi sigur nu e ultima dată cînd literatura, mediul literar, *scrierea* mizeriei sînt privite ca fermenţi, revelatori, potenţiatori ai atrocităţii. De acolo vine în primul rînd lipsa de încredere în literatură, în ficţiunea ce poate crea altă realitate, în imaginaţie. Literatura a fost însă acuzată de rele mult mai mari decît ubicua (şi nedilematica) proastă creştere, de la pervertirea sufletului, corupţie, imoralitate, la oportunism, contrafacere, standardizarea emoţiilor. Iar mediul literar a fost văzut, nu fără o oarecare îndreptăţire, ca unul fariseic, esenţialmente corupt, cu ordini şi ierarhii străine valorii şi esenţei literaturii. Sînt lucruri care au revenit ciclic şi au subminat – mai ales în vremuri grăbite, ca ale noastre – integritatea şi credibilitatea scriitorilor. Proasta creştere a fost însă destul de puţin invocată, poate şi pentru că într-un mediu atît de nonconformist, o zonă a excepţiilor absolute (nu zicea un poet că e incompetent în orice alt domeniu în afară de cel al absolutului?), buna-creştere aduce a conformism şi îmburghezire. Aşa şi e, proasta creştere a unui autor n-are a face, în mod direct, cu propria-i literatură. La o primă vedere, cel puţin.

Ajungi să te îndoieşti însă, cînd auzi editorul că nu-şi poate scoate autorul în lume pentru că, deşi scrie onorabil, nu poate susţine o conversaţie normală; sau se agaţă de editorul străin, venit în prospecţiune, şi nu-i mai dă drumul; sau începe să recite, în extaz, din cronicile favorabile, pe care le are, ca din întîmplare (traduse), în poşetă sau în buzunar. De proastă creştere ţine, fără îndoială, să te duci la un interviu bine alcoolizat şi să-ţi dai cu părerea despre capacităţile intelectuale ale arabilor şi criticilor literari care nu-ţi gustă cărţile; de proastă creştere ţine să suni la orice oră editorul, criticul care ţi-a făcut o cronică, directorul ziarului care n-a fost vigilent cu propriile-ţi interese. De prost gust e să-ţi scoţi la masă periodic potenţialii critici, agenţi literari, chiar editori, să le faci cadouri şi să-i hărţuieşti cu propria operă trecută, prezentă şi viitoare, după cum de şi mai mare prost gust e din partea lor să accepte. De prost gust e să-ţi iei la revedere de la o femeie întinzîndu-i *primul* mîna, că doar ai scris nişte cărţi, ce dracu'! De maxim prost gust şi de o intens cultivată proastă creştere e să-ţi foloseşti – pentru promovare, susţinere şi, în general, pentru „a fi în cărţi" – amicii, amicii amicilor şi, una peste alta, cam tot ce mişcă în cîmpul tău vizual. De o grosolănie pe cît de halucinantă pe atît de răspîndită e să-ţi înjuri lumea culturală, cu tot cu instituţiile ei (de care profiţi, eventual, exact în acel moment), la o cină protocolară sau la un dejun de lucru.

Nerăbdarea şi călcatul în strâchini, micul trafic sub acoperire literară, complexele de superioritate-inferioritate prost mascate nu sînt *tare* ce ţin în primul rînd de lumea culturală, dar aici, şi mai ales în „cadre instituţionale", ele devin – prin contrast cu pretenţiile – groteşti. Poate n-ar strica, pentru aceste zone pline de derapaje, să scrie cineva cu un umor *fatal,* măcar ca al lui Almodóvar, un cod minimal al bunelor maniere pentru scriitori, critici şi editori aflaţi în căutarea, găsirea şi păstrarea gloriolei.

PUBLICITATE

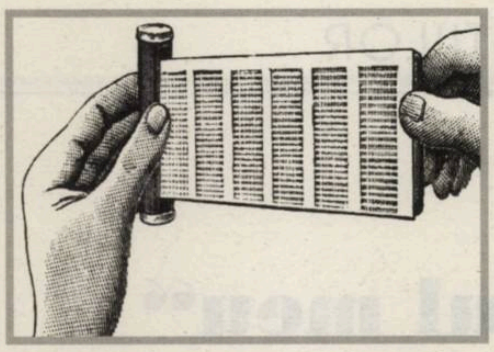

Dan C. MIHĂILESCU

ce **mi** se-ntîmplă

Între Nae Ionescu și Ion Ianoși

– via *Stockholm* –

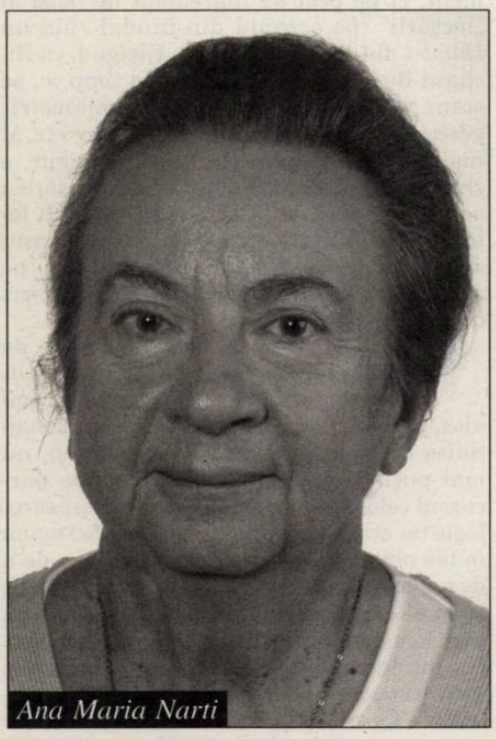

Ana Maria Narti

N-am să aflu niciodată ce-i va fi motivat Monicăi Lovinescu acea convingere pe care mi-a mărturisit-o franc (nu doar mie, firește) în toamna lui 1990, cum că „din păcate vor mai trece vreo douăzeci de ani pînă cînd Stînga va accepta nu *echivalența*, dar măcar justețea *comparației* dintre nazism și bolșevism". Pe atunci nu-i citisem pe Ernst Nolte și Vasili Grossman, pe Furet, Besançon, Courtois, dar eram de mult cîștigat de directețea lui Petre Țuțea („dragă, noi eram dintr-o tulpină. Doar că unii au pariat pe verde, iar ceilalți pe roșu. Au învins ei, ne-au prăjit ei. Învingeam noi, i-am fi prăjit noi!"), ca și de ideea lui Alexandru George privind gemelaritatea („frați de sînge") celor două totalitarisme care au brăzdat chipul veacului al XX-lea.

Fapt este că, la fel ca peste profeția brucaniană, iată că și peste amărăciunea Monicăi Lovinescu au trecut cele două decenii, astfel încît acum, în fața unor apariții editoriale așa de surprinzătoare – cum este cartea Anei Maria Narti, *Fiare, îngeri și martiri* (Fundația Culturală „Camil Petrescu"), paradoxala evoluție a unui destin ruso-aromân de la frenezia cîntecelor (și-a „sfintei morți") legionare, care-i populau fantasmele puberale, la efervescența troțkistă a stalinismului dejist – nu te mai șochează. Asta mai ales după ce vei fi înțeles pînă la ultimele-i consecințe acea formulă de „căzut la partid" a lui Belu Silber (omul care, după 16 ani de pușcărie comunistă, semnează senin cererea de reprimire în PCR!) și după ce vei fi acceptat că între asasinarea lui Mihail Stelescu, a lui Pătrășcanu și a lui Foriș nu este nici o deosebire.

O zestre genetică spectaculoasă. Ana Maria Narti este, pe linie maternă, fiică de ruși albi, ofițeri în armata țaristă („bunicul vedea evreii ca pe străini primejdioși și, în același timp, cai de bătaie"), cu un unchi trimis în lagăr la Karaganda, iar pe linie paternă provine din „machedonii" aprigi, un grup „cu adîncă loialitate față de sine însuși", pentru care mîndria, insularizarea, onoarea, alterofobia și necruțarea se citeau ca litera de Evanghelie.

Cu un tată atras cîndva de călugărie și magnetizat o vreme de legionarism (din fericire, iute moderat de soție), cu un văr adînc înrolat în Rebeliune, cu un prieten gardist, dar care-și ascunde și salvează fratele – comunist ilegalist – și o mamă prietenă cu Sonia Belimace, mama celebrului „Nicador" (Doru fiind descris aici ca un „tînăr gingaș și plin de viață"), e limpede că fetița de șase, șapte ani „se lăsa stăpînită de o fascinație întunecată ascultînd cîntecele legionarilor, pline de eroi și fapte măreție".

Numai că-n 1954 aceeași fetiță intră la IATC, iar studenția coincide cu marxizarea. Fascinată de cursurile lui Ion Ianoși („vorbea despre lupta de clasă și contradicții" și „descria incapacitatea burgheziei de a crea"), de „școala sovietică de film", de Eisenstein, Mark Donskoi, Grigori Ciuhrai, Ostrovski-Korceaghin et comp., adusă la revista *Teatrul* de marele manipulator care a fost Valentin Silvestru și așezată-n tribunele *Contemporanului* de George Ivașcu, Ana Maria Narti se transformă radical între 1958 și 1968. Pînă la intrarea tancurilor sovietice în Praga, cînd avea să-nceapă dezvrăjirea, ea avea să devină un nume sonor în publicistica noastră culturală, convinsă fiind că „marea revoluție mondială e-n devenire. Ființa mea a fost cucerită milimetru cu milimetru de convingeri cu totul opuse la tot ceea ce lumea din jur, familia și experiențele individuale demonstrau. Fascinația ideologică a pus stăpînire pe gîndirea și sentimentele mele fără ca eu să pricep forțele pe cale să mă subjuge". Cum observă autoarea, exact ce însemnase hipnoza Nae Ionescu pentru tinerii „arhangheli" interbelici se întîmpla și în anii '50, dar de pe celălalt versant : „marxismul îmi dădea putere".

Culmea e că, în 1970, după o serie de „catastrofe erotice", odată ce a emigrat în Suedia, fostul cronicar de teatru și film adus la „Bulandra" de Liviu Ciulei și apărător al constelației Pintilie-Mugur-Esrig-Penciulescu-Andrei Șerban dă de un Stockholm „roșu", hiperbrechtian, frizînd anarhismul francez de azi, unde, în teatre, se cerea eliminarea actorilor burghezi, odată cu angajarea pe scenă a celor din atelierele scenei: „actorii să devină autori, muncitorii din culise să devină producători, iar regizorii să se supună tuturor celorlalți".

Marți 11 mai, cînd am lansat cartea Anei Mariei Narti la Teatrul ACT, împreună cu Florica Ichim și Adrian Cioroianu, am aflat că autoarea a devenit în 1999 parlamentar suedez din partea liberalilor. Pe cît de recunoscătoare a fost și le este suedezilor pentru că i-au salvat viața, familia și profesia, pe atît de sincer întristată este de socialismul care le-a invadat mintea și sufletul. Într-o țară vestită pentru capacitățile sale tehnice („oțelul suedez"!), s-a ajuns la un deficit acut de studenți politehniști, ca să nu mai spun că, recent, Volvo a fost vîndută chinezilor.

Am înțeles că Ana Maria Narti mai are, în suedeză, o carte de evocări privind viața în exil. Nu putem decît să-i așteptăm cu nerăbdare traducerea.

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar. A scris recent cărțile* Idei cu zimți *și* Despre omul din scrisori. Mihai Eminescu *(Humanitas, 2008 și 2009)*

PUBLICITATE

Ai Citi Credit Card, ai parte

15 muzee din România oferă acces gratuit tututor deținătorilor de Citi Credit Card, în cadrul unui program susținut de Citibank România în parteneriat cu Ministerul Culturii și Patrimoniului Național. Muzeele incluse în acest program sînt:

- *în București:* Muzeul Național de Artă al României, Muzeul Național de Artă Contemporană al României, Muzeul Național al Hărților și Cărții Vechi, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti", Muzeul Național al Țăranului Român, Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa", Muzeul de Artă „Vasile Grigore – pictor și colecționar" și Muzeul Național „George Enescu";
- *în Cluj-Napoca:* Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei;
- *în Iași:* Complexul Muzeal Național „Moldova";
- *în Sibiu:* Muzeul Național „Brukenthal";
- *în Sinaia:* Muzeul Național Peleș;
- *în Bran:* Muzeul Național „Bran".

Mai multe informații la www.citibank.ro

PUBLICITATE

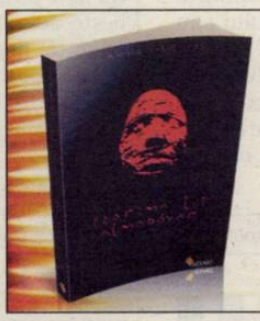

Teorema lui Almodóvar
de Antoni Casas Ros
Un destin demn de un film al lui Almodóvar.
VELLANT

PUBLICITATE

Isabelle Huppert
la femme aux portraits
De la Henri Cartier-Bresson la Juergen Teller
120 de portrete ale unei singure femei
29 mai-27 iunie 2010
Sala Dalles
Bvd. Nicolae Bălcescu nr.18
Vernisaj 28 mai 2010
ora 20.30
în prezența actriței Isabelle Huppert

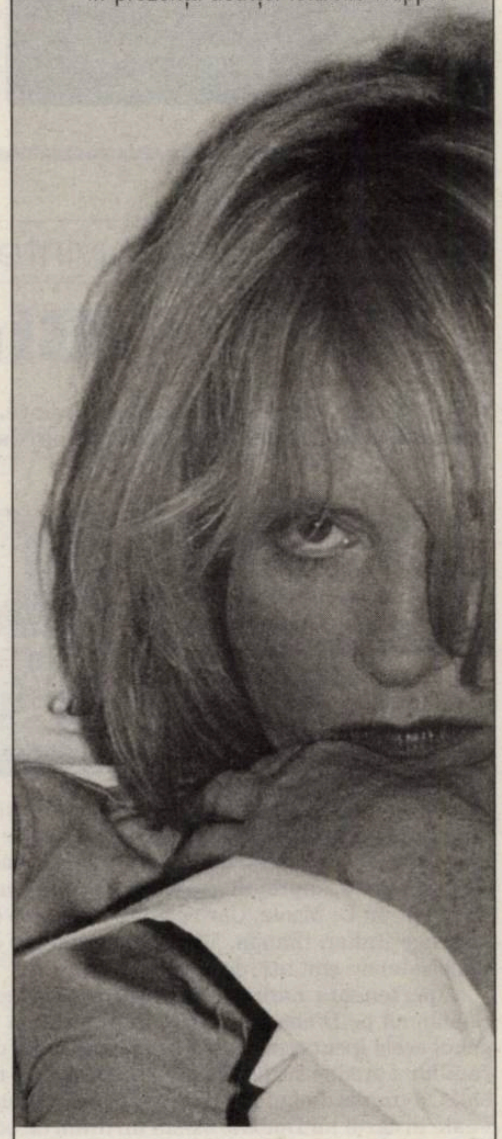

DUPON DIGITAL LAB
JOANY éditions
Parteneri principali
BRD GROUPE SOCIÉTÉ GÉNÉRALE
Groupama Asigurări
Parteneri strategici
GDF SUEZ
Carrefour
AFI NOVA
VEOLIA
Cu sprijinul
SAPTE SERI

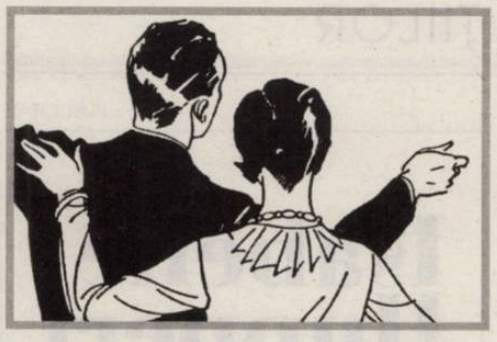

Alice GEORGESCU

viața scenei / **scena** vieții

„La revedere, prinţul meu“

Festivalul Internaţional Shakespeare, avînd ca generic şi temă, la actuala ediţie, o unică piesă – *Hamlet* –, s-a încheiat, duminica trecută, la Bucureşti, după ce trăsese cortina (o cortină intermediară), cu patru zile în urmă, şi la Craiova, oraşul său de baştină. Am scris, în ultimele două săptămîni, numai despre acest eveniment – sau numai despre Shakespeare. O fac şi în numărul de faţă, pentru ultima oară (în acest an!), simţind de pe acum amărăciunea despărţirii.

Despărţire de cine? În primul rînd, de spectacole adevărate. Acesta şi este avantajul şi farmecul unui festival: în afară de cazurile clinice (care există...), cel ce alcătuieşte afişul unei reuniuni teatrale are grijă, înainte de orice, ca spectacolele invitate să placă, să intereseze ori, cel puţin, să provoace. Asta înseamnă că un nivel calitativ ridicat devine, automat şi indiscutabil, singurul criteriu de selecţie. Gusturile, se ştie, sînt diferite şi, adeseori, ireconciliabile; totuşi, un produs artistic bine făcut nu poate suscita reacţii de respingere violentă decît din partea unor receptori obtuzi. E posibil ca un spectacol care îi entuziasmează pe unii să-i enerveze pe alţii; dar, dacă el este lucrat profesionist, dacă are coerenţă şi stil, dacă are un adevăr al său, nervoşii (oneşti) nu vor contesta niciodată dreptul acelui spectacol de a figura într-o selecţie cu prefi“) de către Ofelia, şi că al doilea căuta să se înscrie în actualitate prin utilizarea proiecţiilor video nu numai în chip de condiment, ci pe post de ingredient de bază al „lecturii“ (pe ecranul din fundal rula un *Hamlet* din 1964, al lui John Gielgud, cu Richard Burton în rolul titular, în timp ce, pe scenă, actorii „vii“ reproduceau milimetric gesturile, atitudinile, tipul de frazare etc. al umbrelor din spatele lor) este, desigur, o chestiune importantă şi pe marginea căreia s-ar putea dezbate la nesfîrşit – cu mult folos, de-altminteri. Că, însă, ambele erau spectacole serioase, solide, performante – pe scurt, *spectacole de festival* – este mai presus de orice controversă.

tenţii la excelenţă. Este ceea ce se întîmplă în orice festival – bun – şi este ceea ce s-a întîmplat şi la Festivalul Shakespeare. Cel mai puţin agreate (de mine, dar, din cît mi-am putut da seama discutînd cu unii şi alţii, nu numai de mine) montări ale reuniunii – *Hamlet* regizat, la Teatr Polski din Wroclaw, de Monika Pecikiewicz, respectiv *Hamlet* propus de The Wooster Group din New York, în regia lui Elizabeth LeCompte (să fie o simplă coincidenţă că e vorba, în ambele situaţii, de regizori-femei?), – au fost spectacole de o impecabilă condiţie tehnică, de o evidentă bună-credinţă a demersului ideologic, de o ireproşabilă, în fine, ţinută interpretativă. Că primul încerca să şocheze, prin hiper-contemporaneizare, mai mult decît i-ar fi garantat oricum deplasarea centrului de greutate asupra personajelor feminine, de pildă prin preluarea celebrului monolog hamletian („A fi sau a nu

Ne despărţim, în al doilea rînd, de Shakespeare (care poate fi regăsit, firește, prin alte texte, dar...) şi, mai ales, de Hamlet. De piesă şi de personaj. Suita de spectacole atît de diferite şi, nu mai puţin, feluritele abordări de pe parcursul celor două seminare de shakespearologie (al criticilor şi al universitarilor) ne-au indus obişnuinţa – de mult uitată... – de a despica firul în patru, în cel mai frumos sens al cuvîntului, de a studia şi analiza, scenă cu scenă, frază cu frază, vorbă cu vorbă, nu doar unul dintre cele mai faimoase mo(nu)mente ale literaturii universale, ci, înainte de orice, un om. Un om care, cum se spune, „are o problemă“. Un om care se teme. Un om care iubeşte şi urăşte. Un om care caută adevărul. Un om care vrea să-şi afle locul printre ceilalţi. Un om foarte curajos şi foarte laş. Un om care se întreabă ce e viaţa şi ce e moartea. Un om care are conştiinţă. Un om care-şi calcă pe conştiinţă. Un om care nu a existat şi un om care există în mii de exemplare. Un om despre care alt om a izbutit să scrie o poveste. O poveste care, fie şi reluată zilnic, tot are putere să ne surprindă, să ne mire, să ne tulbure. Am văzut, în Festivalul Shakespeare, un Hamlet japonez, stînd nemişcat la rampă, vreme de trei ore şi mai bine, am văzut un Hamlet german mişcîndu-se fără odihnă, am văzut un Hamlet negru, am văzut un Hamlet chinez, l-am auzit pe Hamlet vorbind limba autorului său (inclusiv în varianta transoceanică), limba polonă, limba coreeană, limba română – şi nu m-am plictisit nici o clipă. Şi ştiu de pe-acum că, în interminabilele minute cînd, de pe o scenă călcată cu stîngăcie ori cu falsă pricepere ori cu aroganţă, cine ştie ce confecţie literară ineptă va încerca să-mi absoarbă nemilos atenţia, energia, viaţa, mă voi gîndi nostalgic la nenumăratele chipuri şi glasuri ale prinţului Danemarcei, aşa cum mi l-a arătat, vreme de aproape douăzeci de zile, Festivalul Internaţional Shakespeare.

Ediţia viitoare a reuniunii – pe care infatigabilul Emil Boroghină a şi început să o pregătească – va avea ca motto enigmatica replică „Lumea e o scenă“. Pînă atunci, pentru actorii care sîntem, cu voie sau făr' de, nevăzutul dramaturg ce piese noi isca-va? Ori, poate, toate-s vechi...? Aceasta-i întrebarea.

***Alice Georgescu** este critic de teatru.*

Aron BIRO

audio şi n-am cuvinte

Blues malian

● Ali Farka Toure & Toumani Diabate, *Ali and Toumani* (World Circuit/Nonesuch Records, 2010)

Primul lucru care mi-a venit în minte ascultînd albumul *Ali and Toumani* al cuplului Toumani Diabate-Ali Farka Toure a fost o scenă din filmul *True Romance,* în care unui mafiot sicilian i se relevă faptul că latinii mediteraneeni (şi implicit mafioţii sicilieni) sînt urmaşii africanilor care s-au încrucişat cu femeile din zona Mediteraneană, în timpul numeroaselor invazii şi expediţii istorice prin sudul Europei. Sînt tentat să cred că Toumani Diabate şi Ali Farka Toure au avut în vremuri imemoriale un strămoş viteaz şi cu apucături artistice, care şi-a lăsat amprenta asupra tulpinii din care se trag Paco de Lucia, Al Di Meola, Carlos Santana, poate chiar şi a unora de sînge italian (Zappa, Vai, Satriani), deşi acolo legăturile (muzicale) nu sînt atît de evidente.

Apartenenţa naturală la cultura continentului negru îi condamnă pe Diabate şi Toure la încadrarea în *world music,* genul acela insuportabil care a explodat după ce echipa Camerunului a produs surprize pe la campionatele mondiale de fotbal. Cu un pic de bunăvoinţă, pata poate fi uşor îndepărtată. Poate în cazul lui Diabate există un dram de adevăr într-o astfel de catalogare, datorită uzului de instrumente tradiţionale artizanale, cu precădere *kora,* un fel de contrabas-harpă construit dintr-un soi de pepene de-al lor, bănuit a sta la originile sound-ului flamenco. În schimb, pe Ali Farka Toure (recent decedat), istoria îl caracterizează drept un John Lee Hooker al Africii, e dublu laureat Grammy şi membru al renumitului top 100 chitarişti din istorie al revistei *Rolling Stone.* Locul lui Toure în istoria muzicii e atestat şi prin documentarul-serial *The Blues – du Mali au Mississippi,* realizat de o echipă de fani, printre care se numără Martin Scorsese şi Clint Eastwood.

Născut la o dată neînregistrată, într-un popas din deşertul Sahara, Toure e considerat inventatorul blues-ului malian. Am fost surprins să aud o muzică, în mare proporţie acustică, în care se regăseşte ADN-ul unor genuri mult mai populare decît acest surogat de folk malian – de la genurile latino (flamenco) pînă la blues-ul Americii mlăştinoase (consideraţie emisă şi în documentarul *Martin Scorsese Presents the Blues,* de către Scorsese însuşi, un alt individ suspect, şi probabil mîndru, de a fi o rudă foarte îndepărtată a lui Toure ori Diabate). Am folosit termenul „surogat“ pentru că nu e vorba tocmai de muzică folclorică pursînge – albumul e influenţat în mod explicit şi conştient de genuri azi considerate americane, deşi acele genuri îşi au originile chiar în zona reprezentată de cei doi. Mai degrabă decît să prezinte muzică locală originală, Toure şi Diabate reabilitează blues-ul şi sound-ul latino, ca pe nişte fii risipitori, de aici familiaritatea sound-ului. Probabil dacă s-ar fi limitat la o demonstraţie etno pură, ar fi fost nevoie de oarecare analiză structurală pentru a detecta sîmburele de blues din muzica tradiţională maliană (de observat totuşi că, de-a lungul carierei, cei doi muzicieni s-au ocupat şi de acest tip de demonstraţii, dar mai puţin în cazul albumului de faţă, deschis spre o audienţă occidentală).

Prin caracterul postum al materialului (relativ la Toure), acesta poate fi asemuit cu recentele albume Johnny Cash, cu diferenţa că, fiind aproape exclusiv instrumentală (plus ceva mormăit), muzica nu emană morbiditatea iminentă a lui Cash. Coperta ni-l arată pe Diabate expundîndu-şi cu mîndrie colecţia de pepeni-contrabas, în timp ce Toure, la data fotografiei ajuns primar al satului în care şi-a compus marile albume, se reazemă de tîrnaţul lui Diabate, cu fruntea sus şi cu mîndria de a-şi fi dedicat viaţa propăşirii moştenirii anonimului său strămoş aventurier, despre care speculam la începutul acestui articol. Mă refer deopotrivă la ADN-ul muzical al stilului practicat, dar şi la ADN-ul biologic – fiul său, tînărul Vieux Farka Toure, se află deja la al doilea album şi, puţin împins de la spate de Ali şi amicul Toumani, a reuşit deja să atragă elogiile presei occidentale.

***Aron Biro** este autorul blogului http://aronbiro.blogspot.com*

3 întrebări pentru

Adrian BOJENOIU

Revoluție, rezoluție

Care e conceptul expoziţiei „Romanian Cultural Resolution“?

Expoziţia îşi propune o analiză a discursului cultural al ultimelor două decenii. Una dintre direcţiile principale este caracterul profund cultural al experienţei postcomuniste; mai simplu spus, postcomunismul după 20 de ani nu s-a dovedit a fi altceva decît cultură, definitoriu pentru aceasta fiind raportarea la trecut şi proiecţia unui viitor democratic, ambele contribuind la patentarea unui discurs cultural ce are ca sursă principală moştenirea socio-traumatică dobîndită dinainte de 1989. În planul imaginat, conceptul de „rezoluţie culturală“ are un caracter uşor aluziv; el trimite în mod indirect la „revoluţia culturală“.

Aţi găsit în Germania abordări asemănătoare cu demersurile artiştilor români?

Plaja culturală de aici este foarte întinsă şi diversificată, chiar dacă în fosta RDG postcomunismul nu are încărcătura din România, comunicarea lui culturală este asemănătoare. Am invitat să expună şi artişti germani de origine română (Daniel Knorr, Anca Munteanu Rimnic) ale căror lucrări se integrează în ambele spaţii culturale. Faptul că expoziţia este prezentată la Leipzig nu este întîmplător: există o legătura tematică atît cu oraşul (din Leipzig s-a declanşat căderea Cortinei de Fier), cît şi cu Estul Germaniei, ale cărei experienţe culturale sînt uneori asemănătoare.

Cum a fost primită această expoziţie de public?

Am stabilit un record al numărului de vizitatori prezenţi în complexul Spinnerei. În primele două zile de la deschidere, am avut în jur de 17.000 de vizitatori. Probabil că asta nu este puţin lucru, avînd în vedere faptul că expoziţia vorbeşte despre un tip de cultură care în ţara ei devine „interesantă“ doar o dată pe an, atunci cînd este Noaptea Muzeelor. Expoziţia de aici poate fi văzută, începînd cu 18 iunie, la Craiova, la Centrul pentru Cultură Contemporană Club Electro Putere.

***Adrian Bojenoiu** este curatorul expoziţiei „Romanian Cultural Resolution“ organizată de Centrul CEP Craiova şi de Institutul Cultural Român de la Berlin.*

a consemnat Matei MARTIN

Andrei GORZO

dilematograf

Note despre Aurora (II)

Narațiunea cinematografică de tip clasic, reprezentată cel mai bine de filmul hollywoodian, ia spectatorul într-o călătorie de la ignoranță la cunoaștere deplină. Drumul nu trebuie neapărat să fie direct; e în interesul narațiunii să escamoteze temporar anumite informații, să lase goluri temporare. Filmul polițist, care depinde pentru însăși existența sa de escamotarea informațiilor ținînd de cine-cum-dece, este doar exemplul cel mai evident; chiar și cea mai „comunicativă" narațiune trebuie să fie măcar un pic „necomunicativă". Pe de altă parte, e o caracteristică de bază a narațiunii de tip clasic că, oricît de puțin „comunicativă" ar fi, ea nu lasă goluri permanente: pînă la sfîrșitul filmului tot aflăm. În Europa, neorealismul italian a deschis însă calea către un tip de narațiune care-i refuză spectatorului satisfacția cunoașterii depline. Săptămîna trecută o citam pe Susan Sontag, care, scriind în 1968, dădea ca numitor comun al schimbărilor survenite în cinematograful european ambițios, de la neorealism încolo, efortul de a crea în filme un timp prezent „mai pur" decît cel dinainte. Asta înseamnă că spectatorul nu mai e tratat ca un receptor al unei povești – o poveste, în sensul clasic al termenului, fiind ceva rotund și încheiat –, ci e pus în postura unui observator sub ochii căruia se desfășoară anumite acțiuni sau evenimente. Eventual, acestea pot fi fragmente dintr-o poveste, dar s-ar putea ca povestea respectivă să nu poată fi reconstituită niciodată complet – legăturile cauzale să rămînă parțial în ceață, motivațiile profunde ale personajelor să rămînă impenetrabile, cunoașterea deplină să ni se refuze. Emergența acestor norme noi trebuie pusă în legătură, pe de-o parte, cu influența ideilor moderniste din celelalte arte și, pe de altă parte, cu anumite idei despre specificul realist al cinematografului, care, înainte de a fi o artă narativă, e o tehnologie ce reproduce lumea așa cum o percepem – în continuitatea ei spațio-temporală.

Lipsa de comunicativitate a narațiunii din *Aurora* trebuie pusă și ea în legătură cu aceste idei. Cristi Puiu nu face lucrurile *extrem* de dificile pentru spectator (la urma urmei, el introduce în film o pușcă – un cîrlig dramaturgic infailibil), dar le face *destul* de dificile, refuzînd îndelung să-l asiste (și chiar sabotîndu-l) în efortul de a determina ce roluri joacă în viața protagonistului (amantă, soție, socru, copii) diferiții cunoscuți care-i ies în drum. Valoarea mizei acestui joc narativ va fi chestionată și răs-chestionată în următoarele luni, așa că merită subliniat că el nu reprezintă decît o parte din pariul lui Puiu. Filmul nu e numai despre ce face acel om cu pușca lui de-a lungul unei zile și jumătate; e și despre ce se întîmplă în acel timp cu Soarele și cu Pămîntul – despre cum noaptea se face ziuă, apoi ziua – noapte, apoi noaptea – zi. Cu acest film, Puiu își ocupă locul într-o serie ilustră de regizori, care probabil că începe cu Jean Renoir și care, în cuvintele lui André Bazin despre Renoir, refuză să accepte că o dramă scenarizată și pusă în scenă, jucată de niște actori în fața unei camere de filmat, poate fi mai importantă decît fluctuațiile luminii naturale pe durata filmării. Extraordinara *frumusețe* a filmului e produsul tensiunii dintre concentrarea sa absolută pe prezentul continuu al acțiunilor protagonistului (povestea „din spatele" acestor acțiuni adunîndu-se atît de încet, atît de chinuit, pe lungi porțiuni aproape că nu există decît acest prezent, singurul trecut fiind cel care s-a adunat de la începutul filmului – cel care se adună, secundă cu secundă, în cadrele lungi ale lui Puiu) și încrederea aproape mistică pe care o acordă realității obiective – acelor modificări de lumină, acelor cicluri cosmice care pun în perspectivă absorbția eroului în el însuși și în ceea ce face. Nu e vorba de nici un efect special, de nici o „poetizare" a imaginilor, ci numai de pregătirea meticuloasă a filmărilor (la orele care trebuie, cu vremea care trebuie) și în primul rînd de ritm – o combinație de elipse și cadre lungi. Dacă nu mă înșel, tăieturile de montaj sînt rezervate pentru elipse temporale și pentru treceri dintr-un spațiu în altul; acțiunile care se derulează într-un singur spațiu și fără discontinuități temporale nu sînt îmbucătățite prin montaj, căci prin orice tăietură scapă un pic de timp, or, Puiu probabil că ar fi de acord cu Tarkovski că ritmul unui film e dat de presiunea timpului real, imprimat în cadre, care circulă prin el. Pentru Puiu, accesul la transcendență în arta filmului nu se poate face decît prin realismul ei congenital, care ține de capacitatea cinematografului, ca tehnologie, de a capta fluxul lumii, modificările prin care trece aceasta în continuitatea ei temporală. Pe ideea asta, el construiește unul dintre cele mai frumoase planuri-secvență pe care le-am văzut vreodată: episodul în care eroul, înainte de a se preda la poliție, își lasă fetița la o familie de străini. E dimineață și, pe măsură ce se trezesc, membrii familiei se fac tot mai mulți, pînă cînd alcătuiesc un flux în care fetița se pierde de tatăl ei.

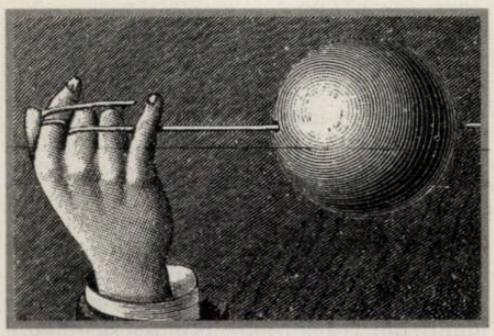

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

„Autentic, original"

De trei luni, presa culturală din Germania nu se mai satură de acest scandal. Povestea a început ca un policier – e vorba de un furt (intelectual), a continuat în stil roman noir, s-a amplificat, devenind thriller, iar acum începe să semene a telenovelă. Protagonista e o tînără scriitoare, Helene Hegemann. E autoarea celui mai mare plagiat din ultimul deceniu. Pînă să se descopere plagiatul, presa culturală declara, la unison, că romanul ei intitulat *Axolotl Roadkill* reprezintă cel mai bun debut din ultimii zece ani. Autoarea, acum în vîrstă de 18 ani, a început să scrie acest roman pe cînd avea doar 16 și povestește despre întîlniri și experiențe care, teoretic, îi sînt interzise pînă la majorat: partuze, consum de droguri, violențe etc., totul într-un limbaj piperat-inventiv, pe care cu siguranță nu ar fi putut să-l învețe la orele de limbă și literatură germană de la liceu. Biografia ei explică tonul tăios, revolta, psihoza și atitudinea antisocială din acest roman de autoficțiune: părinții (artiști) divorțați; copil lăsat de izbeliște, printre prieteni și colegi dubioși; mama îi moare (de cancer). Încă înainte să apară *Axolotl Roadkill,* autoarea era deja (oarecum) cunoscută, pentru două proiecte artistice în același spirit: filmul *Torpedo* și piesa de teatru *Ariel 15*. La apariția romanului (ianuarie 2010), *Die Zeit* a apreciat jargonul de futut-borît care se suprapune peste zgomotul de fond al prezentului nostru" și l-a situat „undeva între *Bonjour, tristesse* și *Crazy*". Și *Die Welt, Der Spiegel, Suddeutsche Zeitung* și *Frankfurter Allgemeine Zeitung* au avut numai cuvinte de laudă pentru limbajul „autentic", „original" și „tare", inventat de Hegemann.

Numai că, la nici două zile după apariție, s-a demonstrat că unele pasaje au fost preluate direct, fără consemnarea sursei, dintr-o altă operă literară. A copiat dintr-un roman publicat pe blog tot de-un tînăr, dar ceva mai mare, de 21 de ani. Airen – așa se numește bloggerul – a explicat, după ce s-a deconspirat plagiatul, că a scris o poveste „originală", nu neapărat „autentică". Cînd a fost constrînsă să se scuze, autoarea-plagiatoare a plagiat încă o dată, afirmînd că „nu există originalitate, doar autenticitate". De fapt, tocmai pe asemenea jocuri intertextuale se bazau cele două romane.

Reproșurilor cu privire la plagiat, Hegemann le-a răspuns explicînd că „a copiat" de la Airen pentru că îl consideră un „mare scriitor". Cînd a preluat pasaje din cartea lui, nu a vrut decît să intre într-o formă de comunicare cu el. Ghilimele sau note, care să indice că e vorba de citate, nu apar nicăieri, dar asta ar fi vina editurii, care nu a înțeles ce și cum a preluat ea – a spus Hegemann. Editura și-a asumat doar o parte din vină – anume faptul că nu a verificat dacă opera e originală –, însă și-a apărat, discret, autoarea: ce pretenții poți să ai din partea unei tinere scriitoare crescute în spiritul culturii promovate pe Internet?

Helene Hegemann

Din tot acest scandal, editura Ullstein a avut cel mai mult de cîștigat: cartea se află, de săptămîni bune, pe primele locuri în topul vînzărilor de beletristică. Aparițiile lui Hegemann în presă – pentru că, de cînd cu lansarea cărții (și descoperirea plagiatului), a devenit vedetă – stîrnesc interes. *Die Zeit,* o revistă serioasă și prestigioasă, a publicat săptămîna trecută un articol lunguiеț și lăcrămos în care autoarea se plînge de campania mediatică prin care este discreditată sistematic și în care încearcă – pentru a cîta oară? – să explice inexplicabilul. Un interviu ar fi fost, cu siguranță, mai puțin autentic decît monologul, dar măcar nu ar fi dat senzația de solidaritate a redacției, măcar ar fi zădărnicit atitudinile de victimă ale tinerei care nu conține cu văicărelile: se simte exclusă. Exclusă? Numai despre ea se vorbește! Pe Internet numele ei aduce un trafic uriaș. E aproape la fel de cunoscută ca unul dintre detractorii ei, Günter Grass, pe care elevii germani care-i studiază opera la școală (ca orice clasic-contemporan, e în manuale) aproape că l-au uitat. Pe Hegemann o citează fără s-o citească: Hegemann, cea cu plagiatul...

trecerea prin reviste

● OPINIA VECHE (12 mai)

Excelent interviul acordat de premierul Moldovei, Vladimir, Anastasiei Condruc. Excelente întrebările copilărești (dar deloc nevinovate) ale jurnalistei. Ele sînt centrate pe biografie, dar conțin apropouri fine și interpelări directe cu privire la operă. De la acel „Ce fel de copil ați fost, domnule primministru", cu care începe interviul, pînă la scenariile despre politica internă & externă a Republicii Moldova, Vladimir Filat punctează bine, e mereu haios și serios. De pildă, cînd își amintește de perioada cînd era student basarabean în România anilor '90: „A fost foarte frumos, pentru mine cel puțin: o combinație între trăiri foarte romantice, așteptări enorme, deoarece trăiam într-o perioadă a marilor transformări, pe care, vreau să mă credeți, că le simțeam. Însă, dincolo de aceste trăiri, care aveau aspectul acesta romantic, a fost o perioadă în care am avut acea ambianță necesară pentru a beneficia, dacă doriți, de oportunitățile care se deschideau. Mă refer la oportunitățile cu caracter economic. Erau exemple foarte multe în jur, care arătau cum creștea inițiativa privată de la zi la zi. Erau situații în care plecam pe o lună de zile și cînd reveneam, vedeam transformări. Și era așa, o pornire generală a oamenilor de a face ceva, de a construi, de a se dezvolta. Acel val mi-a folosit foarte mult."

Foarte interesantă și poziția cu privire la integrarea europeană. E pentru prima dată cînd văd scris, negru pe alb, cuvîntul „euro-conform": „Deoarece integrarea europeană presupune, în primul rînd, un proces intern profund. Noi ne dorim ca, fiind ajunși în spațiul valoric european, fiind țară cu drepturi depline, să fim euro-conformi. Și atunci cînd vorbesc despre euro-conformitate, mă refer la toate aspectele, începînd de la infrastructură și finalizînd cu modul în care funcționează instituțiile statului. Pînă a ajunge la acel moment, sigur, noi urmărim ca zi de zi, pas cu pas, cetățenii noștri să beneficieze de valorile pe care le oferă Uniunea Europeană, și nu mă refer doar la cele care au aspect financiar. " (Matei Martin)

Dana JALOBEANU

Cum se face istoria ştiinţei la Cercul Polar

– sau ce se poate învăţa dintr-o conferinţă –

Cînd am primit invitaţia să particip la *„The Arctic Circle Seminar in Early Modern Philosophy“* am crezut iniţial că e doar o glumă. Am acceptat fără să mă uit mai întîi pe hartă, să văd unde aveam de mers. Abia după ce am ajuns la Helsinki, am vizitat universitatea şi am ţinut primul seminar despre metoda experimentală a lui Francis Bacon, am înţeles că aventura încă n-a început cu adevărat şi că seminarul de la Cercul Polar chiar asta avea să fie. Seminarul a început de fapt pe aeroport, unde s-au adunat cei 20 de participanţi veniţi din Florida sau Pittsburg, de la Ghent sau St. Andrews, San Diego sau Amsterdam. Ne-am urcat împreună mai întîi într-un mic avion care a pornit-o spre nord, aterizînd două ore mai tîrziu pe cel mai mic aeroport pe care l-am văzut vreodată. Apoi într-un autocar, tot mai spre Nord, prin tundra îngheţată, printre brazi pitici şi mesteceni, reni, lacuri şi zăpadă cît vezi cu ochii. Patru ore pe o şosea pustie; nici o maşină pe kilometri întregi. Doar cabane de lemn (vopsite în roşu). Pe la apus (ora 22,30, sîntem la mijloc de aprilie!) am ajuns în fine la locul de desfăşurare a acţiunii: 2000 de kilometri nord de Helsinki, la staţia biologică Kilipisjarvi. Un centru de cercetare al Universităţii din Helsinki, situat la 70° latitudine nordică, în Laponia.

Prima impresie: o cabană de lemn îngropată în zăpadă. A doua: lumină electrică, podele încălzite, camere elegante, sală de seminar cu podele lustruite în care te poţi vedea ca-n oglindă. Conexiune wireless şi o curăţenie de farmacie. Reguli stricte: bocancii se lasă la uşă în rastelul special construit; înăuntru se vorbeşte pe ton scăzut. Nici un fel de muzică; un singur televizor „ascuns“ în bucătărie. Aici se lucrează.

Şi chiar lucram; începînd chiar de a doua zi dimineaţă. Programul începe la 9. Micul dejun e de la 8 la 8,30. O scurtă pauză de prînz şi multe lucrări interesante: sursele geometriei şi metafizicii carteziene; cum şi din ce a construit Thomas Hobbes concepţia sa despre legile naturii; cum a fost construită „filosofia newtoniană“ de către studenţii şi discipolii lui Isaac Newton după moartea acestuia. Scurtă pauză de prînz şi o oră, după-amiaza, pentru plimbare prin zăpadă; activitate intensă în rest.

Pe de altă parte: schiuri rezemate de toţi pereţii exteriori ai cabanei; rachete de zăpadă pentru plimbare pe munte; sau nelipsita saună finlandeză, care se termină cu baie la copcă, în lacul îngheţat.

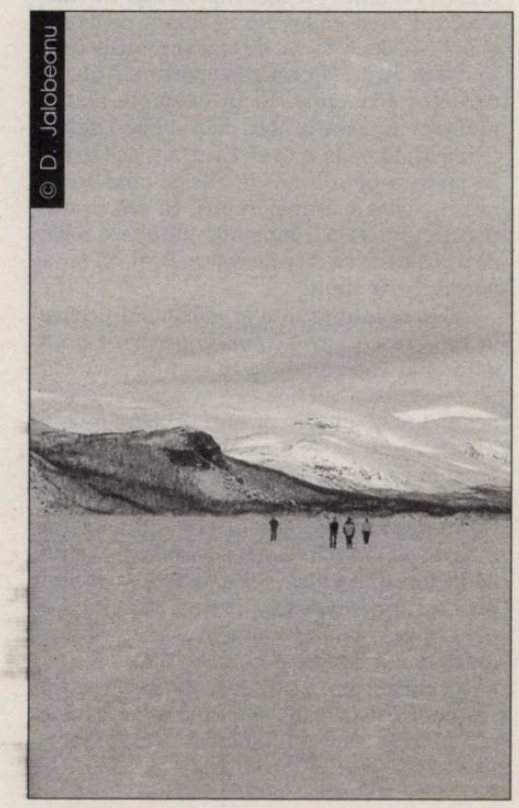

Istoria ştiinţei sau cum am ajuns să gîndim astfel

Să ne regăsim în acest cadru a fost puţin exotic în primele 24 de ore; însă n-a durat mult. În fond, cei 20 de participanţi nu sînt la primul seminar împreună. Aceste întîlniri au loc de 8-10 ori pe an, în toate colţurile globului. Şi oamenii sînt cam tot aceiaşi – sau dacă nu sînt ei, sînt studenţii lor: e vorba de comunitatea cercetătorilor interesaţi de o anumită porţiune din istoria ştiinţei şi de cîteva dintre întrebările ei fundamentale. Ceva ce s-ar putea rezuma sub forma: cum am ajuns să gîndim astfel? Cum a ajuns omul modern să fie interesat de întrebările ştiinţei şi să le formuleze spre adresare în felul în care o face (de vreo 200 de ani)?

Acum treizeci de ani, această întrebare apărea ici şi colo în mediul universitar, printre oamenii care scriau cărţi despre Descartes sau Newton. Astăzi, ea stă la baza unor serioase reviste sau colective de cercetare, amorsează conferinţe internaţionale cu sute de participanţi sau întreţine seminarii ca cel la care mă refer. El a început, conceptual vorbind, cu vreo douăzeci de ani în urmă, atunci cînd cercetători precum Daniel Garber (Princeton University) sau Roger Ariew (Virginia State University) au demonstrat, de pildă, că filosoful cu care începe modernitatea, René Descartes, a fost, înainte de toate, un renumit şi influent savant: un important constructor de teorii ştiinţifice şi un talentat experimentator, preocupat în egală măsură de anatomie (umană sau animală), optică, geometrie sau teoria materiei. Sau că Godfried Wilhelm von Leibniz, un alt nume mare invocat în mod tradiţional de filosofi, se înrudeşte mai degrabă cu fizicianul teoretician de astăzi (preocupat să descopere „misterele“ constituenţilor fundamentali ai materiei) decît cu imaginea noastră tradiţională despre ce este un filosof.

Cum s-a constituit concepţia noastră despre spaţiu şi reprezentările spaţiale tridimensionale care ne sînt atît de familiare? De ce credem că lumea este un „container“ tridimensional „umplut“ cu materie (agregate de atomi sau particule elementare)? De ce presupunem că legile Universului sînt mereu şi peste tot aceleaşi? Iată cîteva dintre întrebările fără de care ştiinţa modernă n-ar fi existat. Şi fără de care lumea de azi ar fi arătat altfel.

Ce se învaţă la o conferinţă

Ideile, desigur, nu rămîn în cărţi. În lumea academică de astăzi, mai ales, ele se răspîndesc, înfloresc şi generează alte idei în timpul dezbaterilor critice. Gîndiţi-vă ce deosebit e acest model de confruntare academică. Un grup de cercetători veniţi de peste tot din lume se adună într-un loc şi citesc sau prezintă timp de 30-40 de minute tot felul de argumente în favoarea unor idei sau ipoteze interpretative. Ceilalţi ascultă şi la sfîrşit critică modelul propus; dezbaterile sînt adesea aprinse. Ideile au (sau nu) succes, argumentele sînt criticate şi, la sfîrşit, fiecare pleacă acasă să-şi rescrie lucrarea pe care o prezintă mai departe, la o altă conferinţă. După cîteva confruntări de felul acesta apare şi articolul... sau cartea. Însă abia după ce ideile şi argumentele pe care ele se susţin au trecut prin furcile caudine ale discuţiei universitare. Seminarul arctic e o conferinţă în mic: aici oamenii se cunosc între ei şi ideile au mai fost vehiculate şi criticate şi altădată. Asta face ca dezbaterea să fie şi mai direcţionată, iar criticile să fie punctuale şi foarte serioase. E un bun test al ipotezelor de lucru. Şi un bun forum pentru a anunţa cine ce-a mai descoperit.

Cuvîntul „istorie“, din „istoria ştiinţei“ să nu vă inducă în eroare: în acest domeniu

se descoperă lucruri noi în fiecare zi. Totul e să ştii unde să cauţi. Anul trecut, un manuscris inedit de aproape 500 de pagini, un „caiet de notiţe“ aparţinînd celui mai talentat dintre savanţii experimentatori ai secolului al XVII-lea, Robert Hooke, a stîrnit senzaţie în comunitatea ştiinţifică şi a fost achiziţionat (cu greu) de British Academy pentru suma de 1 milion de lire sterline. Cu vreo 10 luni în urmă, cineva a descoperit încă cîteva pagini, despre care nu ştia nimeni nimic, din manuscrisele pierdute ale lui Isaac Newton.

Luna trecută s-a găsit o scrisoare inedită scrisă de René Descartes în anul în care pregătea publicarea faimoaselor sale *Meditaţii metafizice*. Editorii manuscriselor lăsate în urmă de Leibniz lucrează de cel puţin 60 de ani la editarea „operelor complete“ ale unui filosof şi savant care n-a lăsat nimic pe dinafară: a făcut fizică, geologie şi matematică, a inventat calculul diferenţial şi o bună parte din mecanica clasică (împreună cu Newton, marele lui adversar şi competitor: modelul competiţional al ştiinţei nu e de azi de ieri...), a studiat istoria persană şi caracterele chinezeşti, a inventat logica modernă. Toate acestea în timp ce lucra „full-time“ ca diplomat, înfiinţa academii ştiinţifice (la Berlin, Viena şi St. Petersburg) sau scria lungi proiecte de reunificare a Bisericii dezbinate. Volumul de manuscrise este atît de mare încît editorii estimează că le mai trebuie probabil 20 de ani doar să citească ce mai există în bibliotecile de la Hanovra şi Berlin.

Ce conţin toate aceste documente? Pînă cînd cineva le va aduna, traduce şi publica, pînă cînd se vor scrie articole şi cărţi pe marginea lor, singura soluţie pentru a afla detalii rămîn conferinţele. Sau seminarele – versiunea mai restrînsă, mai serioasă şi mai competitivă a conferinţei. La Cercul Polar sau în altă parte. De fapt, aceste seminarii de cercetare a modernităţii timpurii (secolele XVI-XVIII) au început în anii '90 în Statele Unite. Ele s-au răspîndit apoi în Europa, pe măsură ce studenţii primilor specialişti în „originile ştiinţei moderne“ sau „originile minţii moderne“ au ajuns să ocupe posturi la universităţi europene. Astăzi există un mare număr de seminare nord-americane, un seminar Nord-Atlantic, un seminar Sud-Est European şi un seminar „arctic“. Şi, desigur, unul „românesc“, ajuns deja la a 10-a ediţie (Princeton-Bucharest seminar in Early Modern Philosophy). Iar de doi ani, la Bucureşti, la Facultatea de Filozofie, funcţionează şi singurul masterat de istoria şi filozofia ştiinţei din Europa de Est.

Experiment în zăpadă

Se închid 20 de cercetători într-o cabană îngropată în zăpadă şi sînt lăsaţi să discute despre naşterea ştiinţei moderne: ce iese din asta? Cam aşa suna experimentul iniţiat la Kilipisjarvi de Juhana Lemeti (University of Helsinki) şi Jani Haikkarainen (University of Tampere). Ce a ieşit: evident, proiecte de colaborare pentru viitor între grupul de cercetare de la Universitatea din Helsinki şi Centrul de cercetare de istoria şi filozofia ştiinţei de la Universitatea Bucureşti: un nou seminar în munţii din Transilvania ar putea să dubleze seminarul arctic o dată la fiecare doi ani. Chiar după încheierea seminarului, profesorul Donald Rutherford (University of San Diego) a început un curs special cu doctoranzii de la Universitatea din Helsinki: două săptămîni intensive de întrebări şi studii pe marginea manuscriselor fondatoare ale modernităţii (Leibniz, din nou). Evident, studenţii sînt marii beneficiari ai acestor întîlniri între specialişti. Ei întîlnesc în acest fel profesori de pe tot globul, beneficiază de cursuri sau seminarii speciale, văd „cum se face“ şi învaţă din mers. Se alătură unor astfel de seminarii intinerante sau intră în proiecte de cercetare. E un nou model educaţional: studenţii şi doctoranzii sînt tot mai puţin chemaţi să stea în bancă şi să asculte cugetările profunde ale profesorului sau să studieze manuale deja tradiţionale. În schimb, călătoresc, de la un seminar la altul, intră în dezbatere, învaţă să pună întrebări şi să răspundă la unele dintre ele, învaţă cum se scrie o lucrare „ştiinţifică“, cum se argumentează o descoperire şi cum se construieşte o carieră.

În cazuri extreme, cum este seminarul arctic, unii mai învaţă şi puţin ski fond sau mersul pe rachete de zăpadă sau „baia la copcă“. E singurul seminar la care am participat pînă acum în care „poza oficială“ e în costume de ski. E o fotografie pe care sînt sigură că o voi regăsi de acum încolo în multe birouri : la San Diego, Tampa (Florida), Nijmegen, Ghent, Edinburgh, Bucureşti....

Dana Jalobeanu *este lector dr. La Centrul de istoria şi filozofia ştiinţei (www.celfis.ro) de pe lîngă Facultatea de Filozofie, Universitatea Bucureşti.*

Oricât de mare o scriem, tot mică e!

- Rată fixă de dobândă 4,99%* în primul an;
  - EURIBOR 3L + 4,33% după primul an de dobândă fixă;
- OTPdirekt gratuit până la finalul anului 2010;
- Perioadă de grație 3 luni.

* Pentru un credit ipotecar sau un credit de nevoi personale cu ipotecă în valoare de 40.000 EUR pe 357 luni, DAE este 6,37%, valoarea totală plătită: 85.794 EUR.
Ofertă valabilă în perioada: 27 aprilie - 30 iunie 2010

www.otpbank.ro
0800 88 22 88

otpbank
Avem încredere

credite cu ipotecă în EUR

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

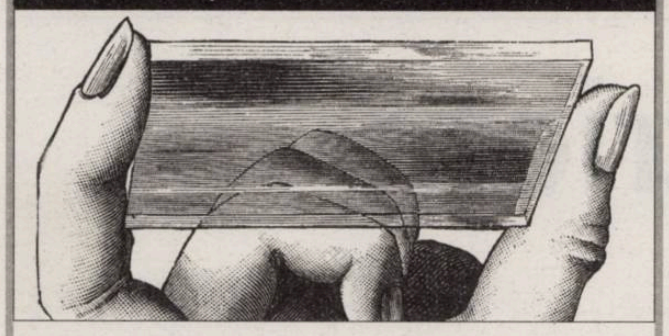

Vorbe memorabile despre televiziune

Nu mă-nnebunesc după „maxime şi cugetări“, ba dimpotrivă, şi de cele mai multe ori socotesc că singurul loc unde merită să apară este rubrica „Din puţul gîndirii“ a colegilor de la *Academia Caţavencu*. De fapt, cele mai penibile sînt cele ale aşa-zişilor autori de maxime şi cugetări, ale indivizilor ălora care se screm să scoată ceva profund şi amuzant, pentru a strînge totul într-un volum deştept, nevoie mare!, dar cărora nu le ies decît nişte texte jalnice, bune cel mult de emisiunea *Unda veselă*. Nu înseamnă însă că nu există ziceri care să nu merite să fie citate – dar ele nu se găsesc la cei care se recomandă drept autori de aforisme.

În fine, cum mă ocup de rubrica asta despre televiziune de atîţia ani, am cules de-a lungul vremii, de ici, de colo, tot felul de afirmaţii cu schepsis, legate de subiect. Unele sînt doar amuzante, altele au şi ceva profunzimi. Au fost emise în diferite contexte – sînt replici din filme, fraze din interviuri sau din articole de presă.

Iată, de exemplu, una dintre preferatele mele, spusă de David Frost (celebrul jurnalist care i-a luat interviul lui Nixon şi care apare şi ca personaj în filmul *Frost / Nixon):* „Televiziunea este o invenţie care-ţi permite să fii distrat în propriul tău dormitor, de oameni pe care nu i-ai primi niciodată în casă“.

Şi arhitectul Frank Lloyd Wright s-a referit, la un moment dat, la televiziune şi a zis, în cîteva cuvinte, cam totul despre ea: „Televiziunea este gumă de mestecat pentru ochi“. După cum veţi vedea, oamenii care au într-adevăr ceva de spus nu au deloc o părere bună despre televiziune – şi asta, aş zice, pe drept cuvînt! Afirmaţia lui Frank Lloyd Wright este una dintre cele mai soft. Umberto Eco este mult mai neiertător: „Televiziunea abrutizează oamenii cultivaţi şi îi cultivă pe cei care duc o viaţă abrutizantă“. Comediantul american Fred Allen este încă şi mai dur: „Imitaţia este cea mai sinceră formă de televiziune“. Tot el spunea că „Televiziunea este triumful maşinii asupra omului“ sau că „Televiziunea este noul medium. Este numită medium pentru că nimic nu este bine făcut“.

Din Jean-Luc Godard, pe care l-am citat şi acum ceva vreme, cînd am scris despre documentarul lui Wim Wenders, am ales o observaţie simplă, dar sclipitoare: „Cînd mergem la cinema, ridicăm capul. Cînd ne uităm la televizor, îl coborîm“. Ce ar mai putea fi adăugat, în privinţa filmelor promovate de televiziuni?...

Referindu-se la televiziune, Kurt Vonnegut ne oferă o istorioară concentrată, cinică şi semnificativă: „Unul dintre puţinele lucruri bune din vremurile noastre: Dacă ai o moarte groaznică la televizor, nu ai murit în van. Ne vei fi oferit un divertisment“.

Woody Allen are o groază de ziceri care-mi plac şi pe care le citez din cînd în cînd în discuţiile cu amicii. Nu ştiu să se fi pronunţat în mod direct despre televiziune. A făcut-o, în schimb, prin ricoşeu: „Viaţa nu imită arta, ea imită televiziunea proastă“.

Scriitorul francez Gilbert Cesbron are o afirmaţie care, tradusă, îşi cam pierde din savoare, dar merge şi aşa: „Televiziunea fabrică oameni mari pentru mărunţei“. (în original – „La télévision fabrique de grands hommes pour petites gens“).

Şi, dacă tot sîntem la francezi, ar fi de citat şi André Brincourt (scriitor şi, într-o vreme, şef al suplimentului literar al ziarului *Le Figaro):* „Televiziunea este proastă cînd fabrică nişte cetăţeni uşor de guvernat. Este bună cînd e curajoasă şi îi face pe cetăţeni greu de guvernat“. Pascal Bruckner vorbeşte şi el despre curaj, dar al publicului: „Televizorul nu-i cere telespectatorului decît un act de curaj, unul supraomenesc, acela de a-l stinge“.

Una peste alta, cea mai tare chestie legată de televiziune mi se pare cea a lui Groucho Marx (am lăsat-o la sfîrşit, aşa cum laşi cea mai bună parte a prăjiturii): „Găsesc că televiziunea e foarte educativă. De fiecare dată cînd se aprinde televizorul, mă duc în camera cealaltă să citesc o carte“. Zic că n-ar fi rău să-i urmăm şi noi exemplul.

George Daniel RÎPĂ

Presa şi-a descoperit un nou duşman: capitalismul

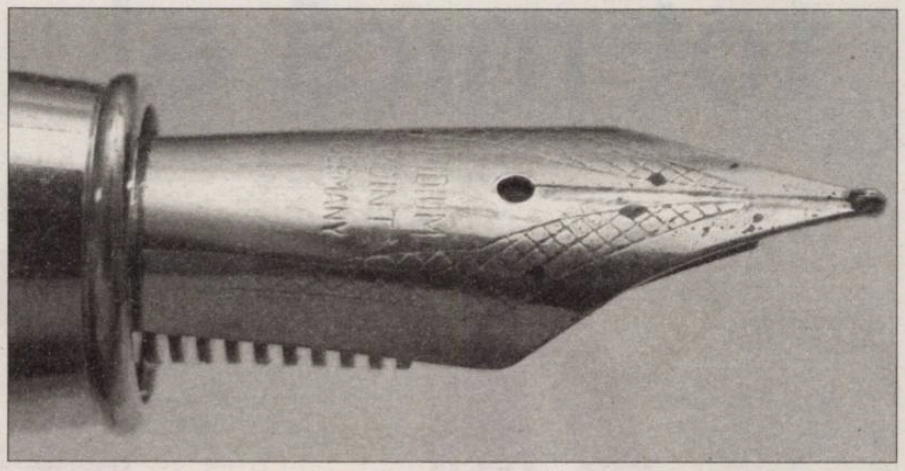

Criza economică globală a permis unor lideri precum Hugo Chavez, Evo Morales sau Ion Iliescu să reia seria atacurilor tradiţionale la adresa sistemului capitalist. Concomitent, „modelul chinezesc“, „modelul cubanez“ sau „modelul venezuelean“ atrage tot mai mulţi tineri, seduşi de discursurile radicale. În fond, cine nu îşi doreşte, măcar o dată în viaţă, să schimbe lumea? Fie că aruncă cu pietre în forţele de ordine, precum tinerii greci, fie că scrie comentarii la articolele postate pe Internet – aşa cum fac poate chiar unii dintre cei care citesc acest text –, scopul declarat al noilor revoluţionari ai secolului XXI este uşor de explicat: moartea capitalismului.

Din nefericire, de multe ori, presa mainstream participă cu acelaşi avînt revoluţionar la condamnarea sistemului capitalist şi, mai ales, la slăvirea noilor idoli planetari. Jurnalişti în esenţă oneşti, şi care nu pot fi nicidecum bănuiţi măcar de activism socialist revoluţionar, se poziţionează pe aceleaşi baricade ca şi protestatarii greci.

Cazul presei greceşti

Nu insistăm asupra contextului. Povestea e cunoscută: sute de manifestanţi greci (susţinuţi de grupări de anarhişti străini) duc lupte de stradă cu forţele de ordine din marile oraşe elene. Motivul? Guvernul grec a fost obligat să scadă salariile şi pensiile din sistemul de stat, alternativa fiind falimentul ţării. Pînă de curînd, grecii beneficiau de al paisprezecelea, uneori chiar al şaisprezecelea salariu, şi se bucurau de un nivel de trai superior nivelului economic al ţării. Mai exact, grecii trăiau liniştiţi la umbra măslinului, aşteptînd să le intre turistul pe uşă. Lenea mediteraneană (de înţeles, e cald mai tot timpul) şi-a găsit în ultimele decenii un finanţator de nădejde: bugetul Uniunii Europene, dar şi politicieni care au întreţinut iluzii stîngiste. Decontul nu a întîrziat să apară.

O ştire trecută aproape total cu vederea a fost anunţul televiziunilor, a posturilor de radio şi a agenţiilor de ştiri greceşti de a-şi întrerupe orice emisiune informativă, în ziua de 5 mai. Media elenă a trecut la acest gest extrem ca urmare a „măsurilor de austeritate economică anunţate de guvern“. Chiar şi principala agenţie de ştiri locală, ANA, şi-a suspendat în totalitate emisia. Protestul viza – după cum au explicat jurnaliştii – acordul semnat de Guvernul elen cu Uniunea Europeană şi Fondul Monetar Internaţional.

Dincolo de gravitatea morală a gestului, pe termen scurt, extremiştii din stradă şi-au găsit un aliat nesperat. Între cei care cereau moartea capitalismului şi alungarea reprezentanţilor FMI din ţară şi presa, al cărei rol este acela de a informa, nu a mai fost nici o diferenţă. Întîmplător sau nu, ziua în care presa a coborît pe baricade a fost şi cea mai tragică din ultimele săptămîni. Două femei şi un bărbat au murit în urma incendierii unei bănci, de către extremiştii socialişti. La eveniment au participat indirect şi cele mai puternice sindicate greceşti ce anunţaseră pentru acea zi grevă generală. Ei bine, lenea elenilor, devenită tradiţională, se transformă în hărnicie atunci cînd se pune problema pierderilor unor privilegii. Nota de plată la sfîrşitul zilei a fost însă cruntă: patru persoane, din care una încă nenăscută, s-au jertfit pe altarul progresismului luminat.

Media românească antireformistă

Cele mai puternice critici la adresa măsurilor Guvernului Boc au venit de la televiziunile de ştiri, Realitatea TV şi Antena 3. Indiferent care ar fi fost măsurile, probabil că titlul „Guvernul Boc şi groază“ nu ar fi lipsit. Din păcate, discuţiile de fond asupra măsurilor luate de Guvernul României, de limitare a cheltuielilor publice, au lipsit aproape total. S-a discutat în schimb despre „casa din Mihăileanu“, înălţimea premierului sau genţile Elenei Udrea. Discursul jurnalistic a amintit de poziţia antireformistă asumată de majoritatea jurnaliştilor, la începutul anilor '90. Noutatea acum a fost incitarea la violenţă. Una dintre vedetele media evoca imaginea unui protestatar grec, „ce se aruncă cu capul în scuturile jandarmilor“, şi se întreba retoric ce fac sindicatele din România? „De ce nu vedem aceste imagini şi în faţa Palatului Victoria?“ De altfel, îndemnurile către liderii sindicali, de a „ieşi în stradă“, nu au lipsit de pe ambele televiziuni principale de ştiri. Tonul populist şi-a făcut loc însă nu doar în dezbateri, dar chiar şi în emisiunile informative. Asemeni confraţilor eleni, jurnaliştii români au arătat că sînt oricînd dispuşi să coboare pe baricade.

Presa scrisă a intrat în acelaşi registru grav, populist. De altfel, stînga românească a reacţionat, confirmînd textul lui Zuval Levin – *„Recovering the Case for Capitalism“,* publicat recent în *National Affairs* (text tradus integral pe www.patrupedbun.net), de pe poziţii morale. Cea mai des întîlnită critică la adresa sistemului capitalist a fost aceea că sistemul este „nedrept pentru săraci“, categorie identificată imediat în rîndul profesorilor, a medicilor sau a poliţiştilor. Evident, comentariul însoţea ştiri precum aceea că PSD cere impozit progresiv.

Critica sistemului capitalist, într-o perspectivă socialistă, şi-a făcut loc în majoritatea cotidianelor româneşti, printre excepţii numărîndu-se *Evenimentul zilei* şi *România liberă*. Lăcrimatul pe umerii bugetarilor a fost sport naţional, a lipsit însă ce era mai important: dezbaterea subiectului. Nu au lipsit, în schimb, referirile la maşini scumpe, la conturi în străinătate sau la (poate aţi ratat emisiunea TV) genţile Elenei Udrea.

În toiul protestelor de la Atena, socialiştii români au sărbătorit, cu mare fast, Ziua Muncii. Pe 1 Mai, socialiştii lui Vanghelie s-au zbînţuit pe dansul pinguinului. În schimb, chemarea la arme, a doua zi, sub stindardul preşedintelui Ponta, s-a făcut cu oferirea unor carduri care asigură reduceri la cîrciumi, magazine de haine sau cinematografe. Evident, socialiştii români şi-au spus că nu poţi lupta împotriva orînduirii nedrepte fără un tricou de firmă şi măcar vizionarea a cel puţin unuia dintre filmele îndrăgitului cineast american Michael Moore.

Jos capitalismul, cu ecologismul!

„Conferinţa din Bolivia: Protecţia mediului este incompatibilă cu capitalismul“– este titlul unuia dintre articolele publicate pe platforma *Think Outside the Box*. Materialul este analizat pe www.dreapta.net, autorul întrebîndu-se cum ar reacţiona firma privată care susţine financiar platforma TOTB, dacă afacerile sale din Bolivia ar fi naţionalizate de preşedintele comunist Evo Morales. De altfel, trio-ul Castro-Morales-Chavez a devenit, în ultimii ani, modelul intelectual pentru radicalii comunişti de la Berlin, Paris sau Atena. Există deja numeroase site-uri care vînd tricouri inscripţionate cu declaraţii ale acestora la adresa capitalismului. Piaţa românească beneficiază însă de anumite culori locale, precum celebra butadă „ce a construit Ceauşescu nu au putut ăştia să văruiască în 20 de ani de capitalism“.

„Sînt OK, mamă“

Angelki Papathanasopoulou, tînăra însărcinată în luna a patra şi ucisă de protestatari, a vorbit cu mama sa cu doar cîteva clipe înainte ca extremiştii să incendieze sediul băncii la care lucra. „Mamă, nu te îngrijora, sînt OK“, i-a transmis femeia. Pe fundal se auzea vacarmul demonstraţiilor. „Ei sparg doar bancomatele băncii şi uşile de sticlă de jos. Noi sîntem în siguranţă aici, la al doilea etaj. O să te sun cînd plec de la muncă şi ajung acasă.“

Media elenă a informat cu întîrziere despre decesul tinerei. Cînd s-a produs evenimentul, era în grevă. Protesta faţă de scăderea salariilor, a eliminării beneficiilor nemeritate şi cerea moartea capitalismului.

George Daniel Rîpă *este jurnalist.*

Stela GIURGEANU

Cînd ţara arde, societatea civilă există

– impresii de la Forumul Educaţiei 2010 –

12-14 mai, Bucureşti, prima ediţie a Forumului Educaţiei, eveniment susţinut de trei organizaţii neguvernamentale: Fundaţia Dinu Patriciu, Liga Studenţilor Români din Străinătate şi Grupul Educativa. Peste 200 de invitaţi provenind din mediul instituţional, universitar şi preuniversitar, societatea civilă şi mediul privat, specialişti în educaţie, atît din România cît şi din străinătate, au dezbătut şi analizat problemele cu care se confruntă sistemul educaţional românesc, încercînd să găsească soluţii.

Cristian Hossu, moderatorul Workshop-ului
Legătura dintre universităţi şi piaţa muncii

S-a întîmplat ca Forumul Educaţiei să pice tocmai în zilele acestea. Zile agitate, de proteste, mitinguri, sindicalişti, ameninţări, disperări. Chiar în prima zi a conferinţei, traversînd Parcul Izvor, am trecut pe lîngă o manifestaţie în faţa Palatului Parlamentului. „Muream de foame şi pînă acum" – spunea cineva, „acum voi muri cu 25% mai repede".

Deşi în parc era haos mioritic, puţin mai sus lucrurile intrau într-un soi de normalitate occidentală. Societatea civilă, acuzată de multe ori de neimplicare, se pregătea de data aceasta să se aşeze raţională la masă, alături de reprezentanţi ai Guvernului, şi să dezbată, departe de politic şi ambiţii electorale, eterna problemă a „calităţii educaţiei în România".

Credeam că va fi o conferinţă de tip discursuri şi pseudoimplicare. Mă pregăteam să aud lozincile binecunoscute; problema educaţiei se acutizează de la an la an – dar ce ar fi fost nou?; miniştrii vin şi pleacă, mai ciuntesc, mai cîrpesc, se mai fac că lucrează – nici acestea n-ar fi fost revelaţii; sistemul de învăţămînt e la pămînt, profesorii nu mai sînt motivaţi – repetitivitatea discursurilor şi nimic altceva. Totuşi, cu ce m-a „prins" acest forum? Probabil prin organizare, probabil prin alegerea invitaţilor sau prin felul logic al abordării temelor. Cu siguranţă însă, inedită şi surprinzătoare a fost prezenţa la conferinţă a multor tineri, plini de un entuziasm care mi-a demontat unele prejudecăţi asupra noii generaţii; luările de poziţie ale multora dintre ei, care, deşi deţin un limbaj şi atitudini uşor corporatiste, erau implicaţi într-un mod autentic. Entuziasmul, pe scurt, a fost noutatea.

„Vă propun să ne aşezăm la aceeaşi masă şi să discutăm în mod constructiv despre proiecte pe care le putem face împreună şi despre potenţiale soluţii. Îmi doresc ca toţi să ne simţim implicaţi în educaţia şi şcoala românească" – a început conferinţa **Tincuţa Baltag,** directoarea Fundaţiei Dinu Patriciu. **Alexandru Ghiţă,** preşedintele grupului Educativa şi co-organizator alături de Tincuţa Baltag şi **Dragoş Preda** (vicepreşedinte LSRS), a afirmat la rîndul său că „e pentru prima oară cînd organizăm acest eveniment, în această formulă. Punctul comun dintre cele trei organizaţii a fost recunoaşterea poveştilor de succes, aprecierea oamenilor de acţiune. Obiectivul acestui eveniment e căutarea soluţiilor. Cum schimbarea în România e atribuită de multe ori «altcuiva», acum e timpul ca schimbarea să o facem noi".

La rîndul său, Dragoş Preda a declarat că, deşi „ştim cu toţii că educaţia înseamă cultivare", educaţia înseamnă „şi o trecere de la planul ideilor, al teoriei, în planul acţiunii şi realităţii".

Cît priveşte reprezentantul ministerului, **Oana Badea,** secretar de stat în cadrul Ministerului Educaţiei, a afirmat că, mai ales în această perioadă, „o asemenea conferinţă e un bun prilej de a aduce soluţii înspre noi, cei care trebuie să le pună în aplicare, şi orice întîlnire de acest gen nu poate fi decît un sprijin, o gură de oxigen, dovedind că societatea civilă nu a rămas nepăsătoare la problemele educaţiei".

Un american la Bucureşti

Jovial, relaxat, american. **Richard Baraniuk,** profesor la Universitatea Rice şi unul dintre cei mai cunoscuţi promotori americani ai educaţiei, şi-a început prelegerea „mulţumind" vulcanului şi norului de cenuşă pentru că i-au permis să ajungă la conferinţă.

A urmat pe nesimţite trecerea spre lucrurile serioase: teoria unei aşa-zise „popularizări a educaţiei", necesare şi inevitabile în vremurile pe care le trăim. Profesorul e fondatorul celei mai de succes platforme virtuale de studii online, Connexions, o platformă care furnizează în mod gratuit materiale educaţionale oamenilor din toată lumea. Distins cu numeroase recunoaşteri publice (din partea NATO, a Fundaţiei Naţionale a Ştiinţei din Statele Unite, a Institutului „Isaac Newton" din cadrul Universităţii Cambridge), Richard Baraniuk şi-a axat discursul pe realităţile de azi şi pe felul cum acestea influenţează educaţia: „Ar trebui să fie evident faptul că schimbările globale şi noile tehnologii ne-au adus în pragul unei ere noi. În următoarele decenii ne vom reinventa modul în care ne dezvoltăm. Ne aşteaptă schimbări majore, iar timpul pentru aceste schimbări nici nu putea fi unul mai bun, vorbind de criza care a lovit şi sistemul educaţional, nu doar în România, ci în multe state din lume".

„Educaţia la liber" e opusă sistemului tradiţional prin faptul că elimină, în primul rînd, „hibele": necomunicare, blocaj de limbaj, dificultăţi financiare. Soluţia – networking-ul între oameni, dar şi între domenii. „Cum putem aduce laolaltă oamenii şi resursele de cunoaştere? Prin platforme virtuale, unde cursuri, seminarii, lucrări sau documente pot fi accesate de către oricine, gratuit, gratuitatea fiind unul dintre punctele-cheie ale conexiunii. Revoluţia sistemului educaţional constă în facilitatea accesului la educaţie prin gratuitate şi prin personalizarea educaţiei. Dacă împărtăşeşti lucrările tale cu ale altora, permiţînd în acelaşi timp accesul utilizatorilor, îţi extinzi şi tu popularitatea şi cercul de conexiuni. Proiectul pe care l-am început la Universitatea RICE, Connexions, se numeşte astfel pentru că intenţia era să construiesc o asemenea platformă, unde oamenii se pot întîlni şi pot comunica interdisciplinar, e complet gratuit, pentru oricine din lume, accesibil în peste 40 de limbi, cu peste 2 milioane de vizitatori lunar, din toată lumea."

Ce-ar avea de cîştigat, totuşi, un autor dacă şi-ar publica cartea online, punînd-o la dispoziţia oricui, în mod gratuit, şi nu la o editură?

„În primul rînd, dacă cedezi drepturile de autor unei edituri, depinzi de editura respectivă să te promoveze şi primeşti bani pe numărul de cărţi vîndute. Or, în zilele noastre, mai ales în timpul crizei, cărţile devin din ce în ce mai scumpe, oamenii renunţă să le cumpere, vînzările scad, iar autorii rămîn fără cîştiguri financiare spectaculoase. Poţi spera într-un tiraj de două mii de cărţi. Publicînd online, poţi avea lunar milioane de cititori, te faci cunoscut, iar recunoaşterea atrage după sine şi cîştiguri materiale."

Un test şi o Cenuşăreasă

Revenind pe plaiul problematic şi mioritic, la discuţiile neaoşe, la Forum s-au repus pe tapet multe subiecte de genul: „rolul părinţilor în educaţie", „orientarea profesională", „managementul elitelor", „meditaţiile", „bacalaureatul", „cercetarea"...

Unul dintre aceste workshop-uri la care am participat s-a intitulat „Sistemul Naţional de Evaluare: Cenuşăreasa educaţiei?" şi a fost moderat de Dragoş Pîslaru, manager general al companiei GEA (Grupul pentru Economie Aplicată) şi unul dintre fondatorii acestui grup. Discuţia a pornit de la celebrele teste PISA şi de la nu mai puţin celebre (deşi deloc măgulitoare) rezultate de genul: „România s-a situat pe locul 47, din 57 de ţări participante" sau „peste jumătate dintre elevii români au avut probleme să citească şi să interpreteze un text la prima vedere". „Dacă există o asemenea problemă de bază" – a incitat Dragoş Pîslaru publicul la discuţie, „aşteptările pentru educaţie de calitate sînt foarte joase. Există, din punctul de vedere al mentalului colectiv, un soi de Dr. Jekyll şi Mr. Hyde. Pe de o parte, ne uităm la performanţele unui sistem educaţional care oferă olimpici şi oameni de ştiinţă şi de cultură apreciaţi în afară, pe de alta, avem datele concrete care ne arată că nivelul de bază e foarte jos. Problema se pune în felul următor: sistemul permite să formăm elite, dar nu reuşeşte să aducă marea masă a elevilor la un nivel corespunzător."

Cît priveşte sistemul de testare: „nu avem structuri din afara ministerului care să monitorizeze sistemul, structuri care în alte ţări există". La noi, Centrul Naţional de Evaluare, Inspectoratele Şcolare şi şcolile – cele care coordonează la firul ierbii evaluarea – toate ţin de minister. „Dacă ne luăm după sistemul naţional de evaluare, nu avem probleme ca cele descoperite la testele PISA. Cu alte cuvinte, aplicînd valorile evaluării autohtone, nu sesizăm problemele descoperite la sistemul de evaluare din afară şi nu reuşim să surprindem în mod corect diferenţa între evaluările făcute din exterior şi din cadrul sistemului."

Un ministru la workshop

Care e congruenţa între performanţe şi note – o posibilă trecere la un alt *workshop* unde s-a dezbătut, în prezenţa ministrului educaţiei, Daniel Funeriu, mult controversata legătură între universităţi şi piaţa muncii, *via* practica în facultăţi, şi noua lege a învăţămîntului.

Adaptarea curriculum-ului la cerinţele angajatorilor – una dintre nemulţumirile angajatorilor din mediul privat. „Nici o universitate din România nu pregăteşte 100% studenţii pentru profilul lor" – a afirmat un reprezentant al acestora. „Trebuie să facem şcoală cu ei de la A la Z, timp de doi ani. E drept, ceea ce învaţă, învaţă bine, la nivel de consultanţă." Cît despre afluxul de absolvenţi şi despre posibilitatea angajatorilor, o replică francă, legată de aceste training-uri: „foarte multe companii, prin programe de internship, îşi atrag oamenii. Companiile însă selectează, nu sînt Maica Tereza a studenţilor". „Rolul şcolii nu este de a servi piaţa muncii – a intervenit ministrul **Daniel Funeriu,** sosit în timpul dezbaterii, susţinînd ideea că dificultatea este în a face – şcoala să intuiască sau să creeze aceste necesităţi."

Despre educaţia reală a unui student sau absolvent de facultate, **Marius Bălăşoiu,** vicepreşedintele Asociaţiei trainerilor profesionişti din România – a declarat că, în primul rînd, aceştia nu ştiu să comunice şi „cînd vin într-o companie privată, intră într-o lume total diferită. Firma mea face cursuri gratuite pentru studenţi, pentru a-i învăţa să comunice, să scrie o scrisoare de intenţie, un CV. Am observat că studenţii cred că, în mediul privat, oamenii sînt foarte drăguţi şi îi aşteaptă cu braţele deschise" – o părere contracarată însă de către o absolventă a Facultăţii de Jurnalism, **Alexandra Costărescu,** membră a echipei Grupului Educativa: „Sînt o sumedenie de stereotipuri legate de studenţi, dar aceştia nu sînt nişte naivi care ajung pe piaţa muncii gîndind că toată lumea îi va trata bine pentru că au facultate şi diplomă. Cît despre practica în facultăţi, cred că nu e o problemă generalizată şi depinde de fiecare instituţie în parte cum îşi gestionează şi organizează practica. În facultatea mea, peste 80% dintre studenţi au făcut practică, şi acum lucrează în agenţii, instituţii prezidenţiale, agenţii de presă sau PR. Sistemul îţi permite, atît timp cît şi tu te descurci să o faci".

Un forum, mai multe concluzii

Cum poţi sintetiza explozia de idei în cîteva rînduri? 14 mai – ultima zi a Forumului. Concluzii. Proiecte. Idei de proiecte generate de-a lungul conferinţei. Trei seminarii dedicate participanţilor invitaţi la un feedback. Plusuri: rigoare, informaţie, înlesnirea dialogului. Minusul cel mai invocat a fost românescul... „cîţi bani au fost cheltuiţi". Formulare. Fotografii. Strîngeri de mînă, zîmbete, conexiuni.

Ce a însemnat însă cu adevărat această primă ediţie a Forumului Educaţiei, va urma să aflăm, pînă la urmă, prin concretizarea discuţiilor derulate timp de trei zile, prin ecourile pe care le va avea şi, de ce nu, la o nouă întîlnire, la a doua ediţie.

Cu ochii-n 3,14

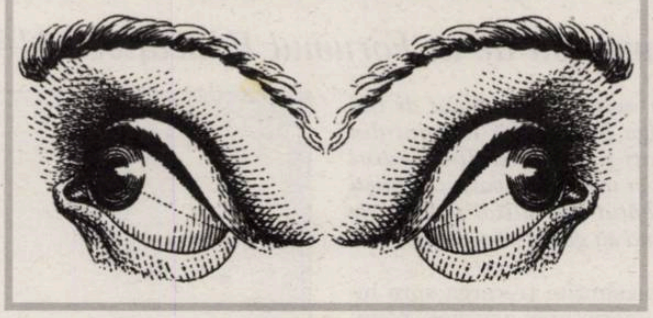

CUM ORICE MUCEGAI GĂSEȘTE REPEDE IMITATORI, S-AR PUTEA SĂ SE LANSEZE O ALTĂ POANTĂ DE PROTEST CONTRA ZONELOR DE ORDINE CĂLARE

■ O starletă dîmboviţeană şi-a luat numele de scenă Eva Brown, ca să se pronunţe similar cu numele amantei lui Hitler. Cum orice tîmpenie găseşte repede imitatori, s-ar putea să se lanseze trend-ul în privinţa pseudonimelor mondene care au legătură cu femeile de dictatori. Se sparie gîndul că s-ar putea să vedem în curînd titluri de presă cum ar fi „Eva Brown şi Elena Cheausheskoo au făcut show în Bamboo“. (**M. Ş.**)

■ Am aflat dintr-un e-mail care e culmea crizei: să mănînci numai brînză cu mucegai (respectiv Roquefort) şi carne uscată (adică prosciutto), să bei numai vin vechi, să renunţi la capota de la maşină şi să circuli cu o decapotabilă şi să nu mai poţi să faci baie decît în curte (în piscină, desigur!). Unde o fi criza asta? De-abia aştept să mă pălească... (**A. P.**)

■ Eram în taxi într-o dimineaţă şi aud doi tipi la Radio Zu făcînd poante şi comentînd foarte stupid măsurile de tăiere a cheltuielilor. Apoi fac o altă poantă, cică au auzit în metrou un bătrîn zicînd la telefon: „Nu te aud, sînt sub pămînt“. Hă, hă. Dacă era în avion, zicea că e în cer? Hă, hă. Ups, staţi puţin, am citit undeva chestia asta. Şi mi-am adus aminte: fusese un „3,14“, cu o săptămînă înainte, în *Dilema veche*. Băieţi, dacă tot citiţi la radio de prin reviste, citiţi şi asta: „Sîntem doi ignoranţi care habar nu avem cît înseamnă 500 milioane de euro din deficitul bugetar, dar avem nişte păreri foarte ferme în legătură cu această problemă“. Mulţumesc. (**C. G.**)

■ Vineri, 14 mai, un moment sublim în viaţa democraţiei mele: Jandarmeria apărînd Guvernul la un miting de protest al Poliţiei. (**R. C.**)

■ Conform unui sondaj IMAS, 80% din români se declară contra organismelor modificate genetic. Cît la sută cunosc însă cu ce se şi mănîncă acestea? (**S. G.**)

■ Autorităţile americane au găsit o soluţie, cică eficientă, pentru a preveni contaminarea zonelor de coastă cu petrolul scurs din rezervoarele vaporului eşuat: păr uman. Sute de frizerii din SUA trimit saci de păr, voluntari ai organizaţiilor ecologiste strîng snopi de plete şi fac diguri şi baraje. Tocmai m-am tuns, iar duduia frizeriţă a aruncat, neglijentă, ignorantă, părul la gunoi. Dacă aş fi ştiut că e atît de preţios... (**M. M.**)

■ Un elev de la Şcoala generală nr. 45 „Titu Maiorescu“, cea din Dorobanţi, a fost ameninţat zilele trecute cu exmatricularea, după ce i s-a scăzut nota la purtare, pentru că refuză, împreună cu părinţii săi şi sprijinit de aceştia, să se tundă. E rocker, cîntă la chitară, are părul curat (după cum se vede în diferite fotografii apărute în presă) şi îşi simte libertăţile îngrădite. Păcat că profii de la Şcoala nr. 45 nu-şi mai amintesc (de cînd au elaborat un regulament de ordine interioară în care se răzbună pe elevi pentru ce le-au făcut politicienii) şlagărul acela din tinereţea lor: „Nu contează cît de lung am părul / Important e cît şi cum gîndesc“. (**S. S.**)

■ Cum stăteam eu şi citeam, aud nişte tropote în stradă. Mă ridic şi ce văd de pe balcon: patru jandarmi traversînd călare Calea Giuleşti. Dacă acesta este efectul crizei (caii fiind cu mult mai ieftini decît dubiţele), atunci: Trăiască criza! (**M. C.**)

TOTUL DEPINDE DE UNGHIUL DIN CARE VORBEȘTI ȘI, MAI ALES, INTRI ÎN ROMÂNIA ACTUALMENTE TRECĂTOARE, ARĂTÎNDU-I UN SENTIMENT UȘOR

■ Pe cînd posturile Antena 3 şi Realitatea TV făceau mare zarvă legată de anunţul preşedintelui că se micşorează salariile bugetarilor şi pensiile, la B1 TV ştirea mare, prezentată pe burtieră, era că nu se schimbă cota unică şi nici TVA-ul. Vorba fostului preşedinte Iliescu: „Dacă ne uităm la acelaşi deget, dumneata vezi unghia, eu nu o văd“. Pare că totul depinde de unghiul din care filmezi lucrurile. (**A. M.**)

■ Un ziar german publică un articol despre cît de important e să ştii să vorbeşti şi, mai ales, să intri în vorbă. Diverşi experţi şi traineri în comunicare sînt intervievaţi de autorul articolului cu privire la *small-talk:* cum? cînd? ce? de ce? etc. Ca să poţi să avansezi, să obţii un post mai bun şi bani mai mulţi, trebuie să te pricepi şi la *small-talk*. „Nu rata ocazia să te bagi în seamă dacă te întîlneşti, în lift, cu şeful companiei la care lucrezi“, propune unul dintre aceşti experţi. Care, printre altele, a dat fel de fel de sfaturi, inclusiv unor oameni politici americani. Apropo: dacă te întîlneşti, la lift, cu preşedintele Obama, cum îl abordezi? (**M. M.**)

■ O chelneriţă din Viena, aflată de vreo douăzeci de ani acolo, întrebată ce-şi doreşte din România, a spus: o „Eugenie“. *No comment*. (**I. P.**)

■ Se poate spune că ceva-ceva s-a schimbat în ultimii douăzeci de ani în România. Dacă în mai 1990, ministrul de Interne de atunci, Mihai Chiţac (actualmente puşcăriaş), scotea detaşamentele Poliţiei, foste pînă de curînd ale Miliţiei, la mitingul pro-FSN, astăzi, poliţiştii protestatari din faţa Guvernului strigă: „Hoţii, hoţii!“. Păi, cine să-i mai prindă? (**A. M.**)

■ La un talk-show, un parlamentar afirmă sus şi tare că reducerea pensiilor – una dintre măsurile luate pentru respectarea acordului cu FMI – e doar o măsură trecătoare, că imediat după traversarea perioadei de criză acestea vor reveni la normal. Nu se ştie dacă şi pensionarii vor avea aceeaşi soartă. (**S. G.**)

■ Undeva, în Croaţia, se juca un meci de fotbal din Liga amatorilor. În minutul 35, unul de la gazde cade în careu şi arbitrul socoteşte că a fost simulare, arătîndu-i fireşte cartonaşul galben. Goran Tunjici nu se ridică, nu mişcă, arbitrul constată că e grav, cheamă un medic, nimic, fotbalistul e mort. Făcuse un atac de cord. Sînt domenii în care nu există amatori. (**R. C.**)

■ În urmă cu douăzeci de ani trăiam experienţa Pieţii Universităţii care, pentru un copil de 12 ani, era fascinantă şi învăţam un sentiment nou, cel al solidarităţii. În 2010, îi ignor cu bună ştiinţă pe cei care manifestă periodic în Piaţa Victoriei. Zilele trecute, un grup compact, în faţa Muzeului „Antipa“, scanda anemic ceva, animat de o voce care urla isteric la un megafon: „Ruşine să vă fie!“. A urmat un soi de cîntec pe ritmuri de hip-hop din al cărui refren n-am înţeles decît „Boc, boc, boc!“. Sincer, nu mai fac nici o diferenţă între un grup de manifestanţi şi galeria unei echipe de fotbal. Unde sînt mitingurile de altădată? (**A. P.**)

■ La unul dintre mitingurile sindicaliştilor de săptămîna trecută, o reporteră întreabă o doamnă în vîrstă dacă se solidarizează cu demonstranţii. Uşor intimidată, aceasta răspunde, plină de bunăvoinţă: „Eu aştept autobuzul, mamă“. (**S. G.**)

UNDE-AM AJUNS, DACĂ LUMEA SE ÎNDEPĂRTEAZĂ ÎN FUNCȚIE DE DURATA FOLOSIRII?

■ Dintr-un schimb de opinii alimentare, auzit în 76: „Înainte îmi plăcea să mănînc fasolică bătută, doamnă. Acum nu mai pot. S-a dezobişnuit organismul de anumite mîncăruri“. Trist lucru. Unde-am ajuns, dacă nici fasolica bătută nu mai e un reper? (**D. S.**)

■ Cînd toată lumea s-a hotărît să le întindă o mînă de ajutor, de la UE şi FMI la Statele Unite, grecii s-au manifestat din nou violent pe stradă. Ei au protestat astfel, în stilul obişnuit, faţă de măsurile guvernamentale de austeritate menite să-i salveze de la catastrofă. Nu ştiu ce-ar putea fi făcut ca elenii să fie, în sfîrşit, mulţumiţi: poate forţe internaţionale speciale care să muncească în locul lor. (**M. Ş.**)

■ Un titlu de pe EurActiv.ro: „Obiectivul 2015 pentru adoptarea Euro se îndepărtează, spun finanţiştii“. Un titlu de pe coperta săptămînalului *Newsweek:* „The End of the Euro“. Deci vom mai avea ce adopta dacă „obiectivul“ se tot îndepărtează? (**M. V.**)

■ Am intrat în supermarket să-mi cumpăr o periuţă de dinţi. Mai întîi am consultat un model Advance Arctica cu perii centrali şi angulaţi care curăţă şi albesc, dar apoi mi-a atras atenţia modelul Pulsar, mult mai sofisticat, cu perii *micro-pulse* şi pivoţi vibratori pentru strălucire, lîngă care însă periuţa Exceed cu peri oblici *criss-cross,* a căror rugozitate microscopică putea disloca placa bacteriană, merita şi ea toată consideraţia. Mi-am dat seama că, totuşi, nimic nu mi-ar fi curăţat molarii mai bine ca periuţa Power Tip, care însă nu mi-ar fi penetrat şi spaţiile dintre ei la fel de bine ca perii Ripple ai periuţei Vision cu mîner confort Grip (asta în cazul în care aş fi fost constrîns să-mi periez dinţii în condiţii extreme), mîner solid care însă nu părea să poată compensa perii albaştri indicatori ai modelului Indicator, care indică nivelul de eficienţă al periajului în funcţie de durata folosirii... Cînd să iau o decizie, văd pe raft, ceva mai încolo, modelul Cross Action Vitaliser cu stimulator gingival. Pff, la gingii nu mă gîndisem deloc! Aşa că mi-am zis: de ce să mă grăbesc, să-ţi cumperi periuţa de dinţi potrivită e important, o să revin şi mîine! (**M. C.**)

PUBLICITATE

Cu sprijinul: Ministerul Culturii și Patrimoniului Cultural; Primăria și Consiliul Local Cluj-Napoca; Consiliul Județean Cluj; MEDIA

Co-organizator: Loteria română

Sponsori: TNT; Groupama Asigurări; upc; TenarisSilcotub; MasterCard

Official Car: Mercedes-Benz

Electrogrup; Transavia; Banca Transilvania

Co-producător: TVR; Realitatea TV; Europa FM; 24 FUN; HBO; TV5MONDE; MEDIAdirect; directONE

Parteneri: adevărul; adevărul de seară; OK!; DILEMA; Click!; Forbes

Parteneri media: cinemagia; voxpublica; PORT.ro; HotNews.ro; LiterNet.ro; ELLE; JOY; VIVA!; cinemax; HBO

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul **VII** ■ nr. **328** ■ 27 mai – 2 iunie 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei (cu DVD: 11,99 lei)

VOLVO

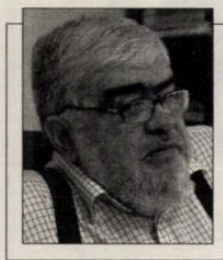

ANDREI PLEŞU
„Derizoriul“
pagina **3**

VICTORIA STOICIU
„Vînătoarea de vrăjitoare şi reforma“
pagina **8**

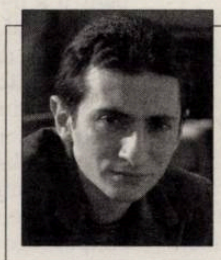

ANDREI GORZO
***Aurora* de Cristi Puiu**
pagina **19**

Legi grele pentru drogurile uşoare

Revista: 3,99 lei

5 948467 000346 21

Revista + DVD: 11,99 lei

5 948467 000353 21

„Cocaina este felul în care Dumnezeu îţi arată că ai prea mulţi bani.“

STING

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 7, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

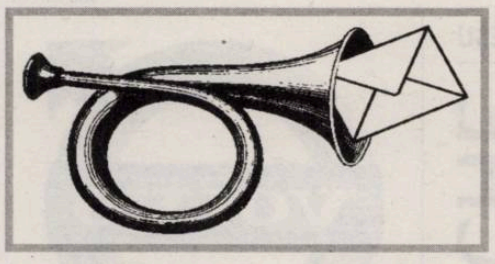

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

NR. 326:

„Legea educaţiei. Ce ne propune?“

Această obsesie: „Să se dea, domnule, o lege!“

Ioana Bădilă mi-a fost profesoară de geografie în generală; spre fericirea mea, femeia aceasta, care trebuie că avea pe atunci puţin peste cincizeci de ani, nu avea nimic din înfăţişarea ori conduita unui *dascăl,* dimpotrivă. Dar eu am iubit-o pentru că toată ziua la geografie ne jucam şi nici nu trebuia învăţat mare lucru acasă; şi pentru că a pus bazele unei trupe de călători prin Bucureşti şi împrejurimi, care se chema „Cercul micilor geografi“, care geografi, sîmbătă de sîmbătă cu ghiozdanul cu sendvişuri în spate, o luau la picior prin tot locul (o dată chiar ne-a desenat cu băţul în pămîntul moale de lîngă un copac, harta excursiei pe care urma s-o facem în acea zi; acuma, ce-o fi desenat ea de fapt acolo numai Dumnezeu mai ştie, dar fapt e că noi *hartă* am văzut...). Şi-am mai iubit-o pentru că ne povestea tot felul de chestii care te lăsau cu gura căscată (nu bîrfe, tîmpenii, prostii – *poveşti),* şi pentru că o dată, cînd aveam geografie pe 15 ianuarie, a venit fără catalog, a scos volumul de versuri din geantă şi toată ora ne-a citit.

Cu Aurora Alexandrescu am făcut, tot în generală, chimie. Nici ea nu era *dăscăliţă:* purta pantaloni de piele şi conducea cam imprudent o maşinuţă roşie. A format un grup de elevi pentru a-i trimite la olimpiadă. În principiu, profii se rezumau să-i ia pe cei mai buni din clasă, să-i trimită la concursul respectiv şi-apoi, cînd aceştia se întorceau înfrînţi şi simţindu-se în secret *proşti* (aşa cum se întîmpla de cele mai multe ori sau, în orice caz, aşa cum mi s-a întîmplat mie), să-i felicite (??) şi să le dea cîte un 10. Aurora a făcut însă pregătire cu noi, iar în cele cîteva săptămîni cînd ne-am tot întîlnit la şcoală după ore, chiar am învăţat chimie (plus că am rîs de ne-am tăvălit, pentru că noi numai *faze* aveam în cap şi nici profa nu era mai în firea ei). Rezultatul a fost că m-am clasat al patrulea din vreo sută de participanţi şi am mai şi priceput ceva esenţial cu această ocazie.

În liceu n-am avut niciodată medii anuale peste 9; cea mai mare a fost 8,86, iar cea mai mică 8,40. Compar acest fapt cu două lucruri: pe de o parte, ce îmi spunea zilele trecute o prietenă ceva mai tînără: „La mine în liceu, cine avea medii sub 9 era considerat fraier rău...“; pe de altă parte, compar diploma de bac cu mediile de la materiile respective: formidabil sau nu, profii mei nu s-au înşelat nici măcar o dată, evaluările lor fiind cu 30-40-50 de sutimi *mai mici* decît notele corespondente de la examenul final (aşa cum, de altfel, ar şi trebui să stea lucrurile). Prin urmare, n-a fost doar impresia mea, chiar eram buni pe-atunci cu toţii (profesori şi elevi laolaltă), iar cineva ca Radu Stoica, de exemplu, şi-a meritat porecla pe care a primit-o de la noi, cea mai frumoasă poreclă de pe lume – *Moş Crăciun,* sau, mai pe scurt, *Santa.* Şi-mi mai amintesc că, spre deosebire de alţii, noi chiar aveam chef de rîs, dar în general nu eram răi (doar involuntar), şi că, atunci cînd ne enervau profii cu pretenţiile lor, fireşte, *aiurea* (de exemplu Diriga, care-i tot dădea cu fizică-fizică-fizică; cît era ziua de lungă: fizică-fizică-fizică; cînd îţi era şi ţie, vorba aia, lumea mai dragă, hopa şi Diriga cum că fizică-fizică-fizică; de ce era oare Diriguţa asta a noastră aşa de *fizică* rămîne-n continuare un mister...), atunci, faţă cu balaurele, reacţia nu era una de văicăreală, ci de... să-i zic *cabrare* – în orice caz, ceva mult mai normal din punctul de vedere al conduitei mentale decît ce am mai văzut după aceea.

Aceste amintiri exacte, incomplete şi plăcute au venit ca urmare a citirii articolelor grupate sub titlul „Legea educaţiei: ce ne propune?“ din *Dilema veche* nr. 326. Nu mă pricep la învăţămînt sau la legea care i-ar trebui pentru a deveni ce vrem să fie (Chiar: pînă-ntr-un final, *ce* vrem să fie?...), dar ce ştiu e că *legea* (sau, dacă vreţi, legiferarea) nu este răspunsul la toate problemele noastre; de fapt, legea în sine nu este soluţia nici celor mai multe, nici celor mai importante dintre acestea. Obsesia asta cu „Să se dea, domnule, o lege!...“ mi se pare a fi marca unei supărătoare lipse de civilizaţie, iar speranţa că o simplă lege va rezolva tot este premisa perfectă a unei mari dezamăgiri. În orice caz, dacă un profesor bun poate face performanţă chiar cu o lege slabă, un profesor slab nu ştiu dacă are cine ştie ce şanse chiar cu legea perfectă. Şi întrebarea e cum stăm la acest capitol.

În final, să spun că mi-a plăcut observaţia dlui Sever Voinescu despre *relevanţă,* observaţie pe care o consider foarte adevărată, deşi nici el nu oferă o soluţie oarecare. Da, tuturor ne-a căzut în cap cărămida *relevanţei,* toţi căutăm *utilitatea,* fiecare se simte nici mai mult, nici mai puţin decît *dator* să strige „La subiect!“. (Amintiţi-vă nemulţumirea lui Holden Caulfield pe tema asta.) Te uiţi la ei: n-au fost *pragmatici* o secundă în viaţa lor, nu au şi nu ştiu, dar, în loc să tacă, s-asculte şi să-nveţe, tot nu se lasă şi te-ntreabă: „La ce foloseşte să încărcăm programa cu *asta*?“. Răspunsul este asemănător cu această remarcă a lui Frédéric Dard: *L'ingéniosité en amour c'est comme la poésie en littérature. On peut s'en passer, mais c'est dommage.* („Ingeniozitatea în amor e ca poezia în literatură. Se poate şi fără ea, dar ar fi păcat.“)

Vlad SLĂVOIU
vlad.slavoiu@yahoo.com

ACTUALITĂŢI

Un text din 1991

Doresc să susţin şi să completez articolul colegului meu, dl arh. Şerban Popescu Criveanu, din nr. 320, cu un text scris cu amărăciune în 1991, cînd nu exista *Dilema veche,* părea că nimeni nu avea dileme şi ziarele nu erau interesate de astfel de subiect. E o dilemă veche şi încă actuală.

Oraşul de cîmpie.

L-am revăzut mai deunăzi la televizor pe regretatul Nichita Stănescu provocat, într-un interviu, să compună un catren. Cu naturaleţea-i cuceritoare, poetul părea că îl creează pe loc, în faţa camerei de luat vederi: „Eminescu, Grigorescu, Enescu, Brîncuşi“.

Brîncuşi. Acest al patrulea vers din ceea ce s-ar putea numi „Catrenul Naţional“ e prezent prin creaţia şi spiritul său de la Hobiţa la New-York şi de la Paris la Bucureşti, dar privilegiul de a-l simţi viu, dincolo de pereţii muzeelor, este al oraşului Tîrgu-Jiu.

Axa formată de *Coloana infinită, Poarta sărutului, Masa tăcerii* a rezistat miraculos pînă şi delirului urbanizator al dictatorului. Monumentele au trăit momente grele, ameninţate mai întîi de distrugere şi mutare, apoi de uitare şi paragină, mai pe urmă de banalizare şi devalorizare, cînd ideologii comunişti au găsit şi în ele o sursă de propagandă maculîndu-le cu ditirambe patriotarde. Au trăit înjosirea de a apărea pe coperţi de dosar, caiete şcolare, ambalaje, pe etichete, pe reclame, pastişele proliferînd în tot felul de forme, pînă şi în muzica uşoară în care cîntăreţi obscuri behăiau numele lor sfinte.

Am crezut că „Schimbarea“ va repune în drepturi, pe scara reală de valori, printre altele şi aceste bijuterii unice ce aparţin patrimoniului naţional şi mondial.

Jalnică decepţie am avut cîteva săptămîni în urmă la Tîrgu-Jiu.

În spatele *Mesei tăcerii,* la cîţiva metri de tăpşanul simplu de iarbă, printre arbori rari se strecoară susurul apei Jiului, ce curge într-o albie largă de şes. În zare, tăcerea mesei îşi găseşte ecou în dealurile împădurite, iar deasupra lor se simt, atunci cînd nu se văd, munţii...

Nu.

În spatele mesei la cîţiva metri se înalţă un zid de sprijin grosolan din prefabricate de beton. Înalt. Cenuşiu. Brutal. E viitorul taluz al unui lac de acumulare. Brutal. Cenuşiu. Înalt. Atît de înalt încît acoperă orizontul. Adio susurul apei, adio dealuri, munţi, adio tăcerii mesei, adio dialogului mut cu Geniul... Adio poezie. Adio simboluri. Totul e acoperit de vacarmul constructiv, energetic, funcţional, raţional, tehnico-economic.

Desigur că arhitecţi urbanişti vor încerca să atenueze această impresie, vor îndulci cu peluze înierbate diferenţa de scară dintre Monument şi imensitatea de beton şi apă, dar niciodată nu se va mai putea restabili relaţia imaginată de creatorul său. Pare un fleac?

Odată, un nebun a lovit cu ciocanul, mutilînd-o, *Pieta* lui Michelangelo din catedrala San Pietro: i-a spart nasul. Specialiştii au cules cu sfinţenie sfărîmăturile şi au reparat-o. Administratorii au înălţat în jurul capodoperei pereţi de sticlă incasabilă. Gardieni o păzesc cu străşnicie. Dar de atunci *ştiu* că nu mai e aceeaşi şi prefer fotografiile dinaintea nenorocirii.

Monumentele lui Brîncuşi sînt încă o dată nedreptăţite, iar reparaţia nu o văd posibilă...

Iar acel oraş ce a avut atît noroc va rămîne un oraş oarecare de cîmpie.

arh. C. ATANASIU
crisanatanasiu@yahoo.com

colecţii cu dichis

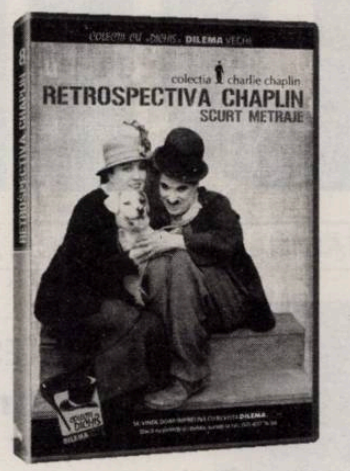

Retrospectiva Chaplin

„Una din ironiile vieţii este să greşeşti la momentul potrivit.“

„Viaţa e o tragedie privită de aproape, dar o comedie într-un cadru mai lung.“

„Cuvintele sînt ieftine. Cel mai mare lucru pe care-l poţi spune este *elefant*.“

„Toate filmele mele sînt construite în jurul ideii de a intra în bucluc, lucru care apoi îmi oferă şansa de a fi serios cu disperare în încercarea de a părea un gentleman scund şi normal.“

„Cel mai trist lucru pe care mi-l pot imagina este să te obişnuieşti cu luxul.“

„Brunetele îţi aduc numai necazuri. Sînt mai rele decît evreii.“

„Am rămas un singur lucru, unul singur, şi acela este clovn. M-a pus mai presus decît orice politician.“

„Nu cred că publicul ştie ce vrea; aceasta e concluzia pe care o trag la finalul carierei mele.“

„A crea ceva cu gîndul la public e ca şi cum ai crea cu mintea altcuiva.“

Informat că Adolf Hitler a vizionat de două ori *Dictatorul:* „Aş da orice să aflu ce-a gîndit“.

„Îmi plac prietenii aşa cum îmi place muzica: atunci cînd am chef. Să ajuţi un prieten la nevoie e uşor, dar să-i acorzi timpul tău nu e întotdeauna oportun.“

„În lumina ego-urilor noastre, sîntem cu toţii nişte monarhi detronaţi.“

„A trăi pentru a gîndi sau a gîndi pentru a trăi – aceasta e întrebarea.“

„Cu toţii nu sîntem decît nişte amatori. Nu trăim suficient de mult pentru a fi altceva.“

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **A da sau a nu da spagă**
- **Mai puneţi mîna pe o carte**
- **Excesul de tehnologie**
- **Regionalizarea României**
- **Latina şi greaca – de ce dispar limbile clasice?**

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Simona SORA ● Dan STANCIU ● Mădălina ŞCHIOPU Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef) Constantin VICĂ (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Tiraj 56.734 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL

Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl

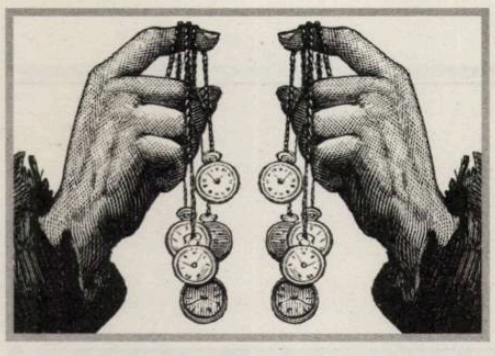

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

Derizoriul

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Răsfoiesc gazetele autohtone şi constat că reuşim, ca de obicei, imposibilul: însoţim devălmăşia şi patosul realului cu fapte, preocupări şi comentarii din specia derizoriului. Împrejurările sînt, într-adevăr, dramatice: e criză (ca peste tot, dar, parcă, mai abitir ca în alte părţi), se organizează mari mitinguri de protest, se anunţă grevă generală, sindicatele fierb, guvernanţii stau să-şi piardă fotoliile, legi esenţiale cum sînt cele privind educaţia, pensiile şi salariile stîrnesc puzderie de controverse, spectrul impozitării sufocante prinde corp pe zi ce trece. Nu mai vorbim de capriciile meteorologice sau de norul vulcanic. Pe scurt, trăim pe muchie de cuţit, pe marginea prăpastiei, cu cuţitul la os (cu de doi bani, în nesemnificativ şi pălăvrăgeală.

Am putea încerca o anatomie a derizoriului pe piaţa românească. Sau măcar o schiţă rapidă. Fără exemple. Lăsăm cititorului această masochistă plăcere detectivistică.

1. Persoane importante (vedete, oameni publici, politicieni notorii) se ocupă sistematic de chestiuni minore. Ditamai miniştrii vorbesc (provocaţi sau din proprie iniţiativă) despre tot soiul de mărunţişuri. Au opinii zglobii despre orice, sînt hîtri, gata de bălăceală, hiper-competenţi, fie că e vorba despre finanţe sau tenişi.

2. Probleme importante sînt lăsate pe mîna unor amatori euforici, de mîna a treia. Te miri cine îşi dă cu părerea despre legi, soluţii treptat sau peste noapte, spre frivolităţi vandabile şi acceptă să joace la preţuri mici. Se lasă invitaţi la OTV, inventează ei înşişi *show*-uri şugubeţe şi ajung să meargă la pescuit cu Radu Mazăre.

4. Idei mari sau măcar utile sînt luate de îndată peste picior, tîrîte în batjocură relativistă, marginalizate, ratate prin infinita amînare a unei dezbateri serioase. Rezultatul e lehamitea generală, suspendarea durabilă a chefului de a mai propune sau de a mai face ceva.

5. Anecdotica cea mai trivială devine, brusc, subiect fierbinte la nivel naţional: vreun furtişag de provincie, vreun amantlîc amărît, vreo hîrjoneală de discotecă.

6. Teme vitale pentru buna funcţionare a ţării sînt deviate spre fudulie naţională sau joc politic: sîntem „ofensaţi“ de FMI, nedreptăţiţi de opinia publică internaţională, bucuroşi, ca opozanţi, că Guvernul ratează, obsedaţi de juvenile orgolii de partid, gata să transferăm disputa de principii în răfuială privată.

Am spus că nu voi da exemple. Îmi stă totuşi pe limbă unul, pentru că mi se pare că dă măsura întreagă a unui (benign în aparenţă) tembelism local. Aflu cu stupoare că domnul preşedinte Traian Băsescu a consimţit să-l boteze pe fiul familiei Paul şi Lia „de România“. Evident, dl preşedinte e liber să boteze pe cine vrea. Din punct de vedere politic însă, gestul D-sale e un triumf al derizoriului pe socoteala propriei imagini. Am sperat, pînă în ultima clipă, că cei din anturajul prezidenţial vor şti să împiedice gafa. A te afişa, în România tulbure a acestor zile, alături de o impostură regală adesea comică, flancat de Cornelia Catanga, Brianna Caradja sau Ioan Talpeş e, ca să ne exprimăm eufemistic, o decizie neinspirată. Botezul a devenit (şi prin prezenţa unor cunoscuţi miniştri şi parlamentari) un eveniment oficial, tipic pentru zăpăceala dîmboviţeană. Nu pot să nu-mi amintesc de felul tranşant în care Traian Băsescu a refuzat, la începutul lui 2005, o invitaţie la dejun a adevăratei familii regale. Şi mi-e greu să pricep de ce domnişorul Paul a avut, dintr-odată, atîta succes. Oricum, mi se pare trist ca preşedintele României să accepte cu atîta nonşalanţă postura, savurată de ziare, a „naşului Băse“. La acest nivel, derizoriul devine aproape o problemă de „siguranţă naţională“...

Oamenii politici se complac în divagaţii sterpe.

marja de aproximaţie a tradiţionalului nostru catastrofism). În rest însă, *business as usual*. Ştirile mărunte, micul scandal, problematizarea ridicolă a falselor probleme abundă. La rînd cu gazetarii, oamenii politici se complac de asemenea în divagaţii sterpe, în electoralisme economice, corupţie, învăţămînt, politică externă, scuturi anti-rachetă, Constituţie etc. Televiziunile sînt pline de „invitaţi“ cu cariere aproximative, dar care „înţeleg“ şi judecă tot.

3. Oameni cu oarecare potenţial de eficienţă profesională şi onorabilitate alunecă,

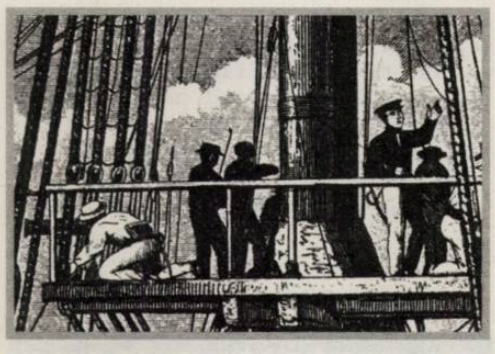

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Politică, finanţe şi convalescenţă

Mai toată presa care contează scrie, de cîteva săptămîni, despre „sfîrşitul monedei euro“. Oficialii europeni dau asigurări că au luat măsuri pentru susţinerea monedei europene şi pun la bătaie un fond de 750 de miliarde pentru acest scop. Dar comentatorii spun că deja s-au pierdut multe miliarde din cauza întîrzierii cu care s-a ajuns la un acord pentru salvarea Greciei. Se ştie, Germania s-a opus iniţial, deşi avea interese directe să nu lase Grecia să se scufunde: băncile germane aveau de recuperat de la cele elene vreo 40 de miliarde de euro. Dar „cultura germană a solidităţii şi a stabilităţii nu se negociază“, a spus Angela Merkel.

Complicaţiile abia acum încep, deşi declaraţiile liniştitoare curg ca pe bandă (preşedintele UE, preşedintele Comisiei Europene, premierul grec, şeful Băncii Centrale Europene etc. etc.). Probabil că moneda euro va fi salvată – cu costuri mari, însă –, dar asta devine mai degrabă o chestiune tehnică. Ce s-a întîmplat în ultimele luni arată fragilitatea construcţiei europene, distanţa enormă dintre vorbele frumoase din tratate şi realitatea concretă. UE este o asociaţie de state naţionale şi, în vremuri grele, diferenţele devin mai importante decît asemănările şi regulile de convieţuire. Mîndrindu-se atît de mult cu diversitatea culturală, Uniunea Europeană devine, la ceas de criză, prima victimă a propriei diversităţi. Pe bună dreptate Germania insistă asupra „culturii stabilităţii“ (şi a responsabilităţii, aş spune). Dar în Sud, unde clima e alta şi tradiţiile sînt diferite, rigoarea cu care se cheltuiesc banii publici e un veşnic deziderat, iar slujba sigură în instituţiile publice e un scop în viaţă pentru mulţi (vezi şi cazul României, unde aparatul funcţionăresc e supradimensionat). La „cultura stabilităţii“ din Germania (şi din Nord, în general), preşedintele Sarkozy răspunde încercînd să grupeze în jurul său un Club al ţărilor sudice. Cu alte cuvinte, la reguli nemţeşti răspundem cu emoţii mediteraneene şi climă solară, care îi face pe oameni mai senini şi mai permisivi. După ce a cedat pe tema ajutorului pentru greci, Germania pregăteşte însă reguli şi cerinţe suplimentare pentru disciplina financiară în zona euro. „Meciul“ va continua, prietenia franco-germană nu mai e ce-a fost, Angela Merkel şi Nicolas Sarkozy sînt, pentru cotidianul *Die Welt*, „această protestantă brandenburgheză şi acest francez neastîmpărat care nu mai au nimic a-şi spune“. Jose Manuel Barroso spune că din cauza crizei „s-au risipit în vînt“ zece ani de creştere şi de progres şi că „nu poate exista uniune financiară fără uniune economică; pieţele au înţeles-o, sper să înţeleagă şi politicienii“. Deocamdată, politicienii dau vina pe speculatori (care joacă la bursă împotriva monedei euro – dar nu era previzibil şi, pînă la urmă, normal, din moment ce vorbim de o economie de piaţă?) şi privesc mai degrabă spre interesele naţionale. Inclusiv electorale. E greu să-i explici alegătorului german, de pildă, că banii săi trebuie să meargă în Grecia pentru a salva moneda euro pe termen lung, şi să vrei să fii votat.

Marea problemă este, din acest punct de vedere, nu cum se va sfîrşi criza, ci cum mai poate fi construită Europa unită. Ernesto Galli della Loggia, istoric şi editorialist la *Corriere della Sera*, observă perfect unde e punctul slab: „Discursul despre Europa a scos în evidenţă cel mai bine lipsa de anvergură care caracterizează de cel puţin două decenii clasele politice şi guvernanţii continentului. O lipsă de anvergură care a luat două forme. Pe de o parte, incapacitatea de a merge împotriva curentului, de a înfrunta măcar o lipsă temporară de popularitate, pentru a depune mărturie asupra unui adevăr politic sau ideal. Nu cred că euro-optimismul a fost împărtăşit într-o măsură atît de mare, aproape generală, precum părea. Generală a fost dorinţa de a nu risca, de a nu părea izolaţi. Ca şi cum rutina şi conformismul intelectual ar fi de-acum singurele orizonturi posibile. A doua formă a lipsei de anvergură a claselor politice europene a fost, în tot acest timp, pierderea semnificaţiei politicii, a valorii deciziei politice în sensul cel mai înalt şi deplin al termenului. Cei care astăzi nu înţeleg asta sau nu au curajul s-o spună sau spun că priorităţile sînt altele – aceia sînt adevăraţii inamici ai Europei“ (*Corriere della Sera*, 23 mai 2010). Mai simplu spus, politica e mediocră, iar politicienii se tem să nu-şi piardă popularitatea. Nu mai e loc pentru idei şi adevăruri, ci doar pentru măsuri pe termen scurt, chiar dacă acestea pun statele europene pe poziţii contrare. Oamenii însă sînt azi interdependenţi, statele europene asemenea; e nevoie şi de o interacţiune a inteligenţelor şi a conştiinţelor, pe lîngă cea economică – spune însuşi Papa Benedict al XVI-lea: „O asemenea interacţiune, de exemplu, pare să fie prea slabă printre guvernanţii care, în faţa unor episoade de speculaţii iresponsabile împotriva ţărilor mai slabe, nu reacţionează cu decizii adecvate. Politica trebuie să primeze asupra finanţelor, iar etica trebuie să orienteze orice activitate“.

O protestantă brandenburgheză şi un francez neastîmpărat

Toate bune şi frumoase în recursul la marile valori – fie că vine din partea editorialiştilor sau din partea Suveranului Pontif. Dar, aşa cum arată politica europeană astăzi – lipsită de viziune şi mult prea legată de interesele imediate –, astfel de cuvinte mari se pierd în gol. Euro va supravieţui, economia se va reface, dar politica va mai rămîne încă în convalescenţă.

ţinerea de minte

„Cei mai mulţi dintre oamenii trăitori pe pămînt nu-şi pun în gînd să definească «binele». În ce constă el, binele? Binele cui? De la cine provine binele? Există oare un bine general, aplicabil tuturor oamenilor, tuturor neamurilor, tuturor situaţiilor vieţii? Sau binele meu se află cumva în ceea ce e rău pentru tine, binele poporului meu se află în răul pentru poporul tău? Este oare binele veşnic, mereu neschimbat, sau binele de ieri devine astăzi viciu, iar răul de ieri e astăzi bine?

Se apropie vremea înfricoşătoarei Judecăţi, iar despre bine şi rău încep să gîndească nu numai filozofii şi propovăduitorii, ci toţi oamenii, fie ei cu sau fără ştiinţă de carte.“

(Vasili Grossman,
Viaţă şi destin,
Editura Polirom, 2010)

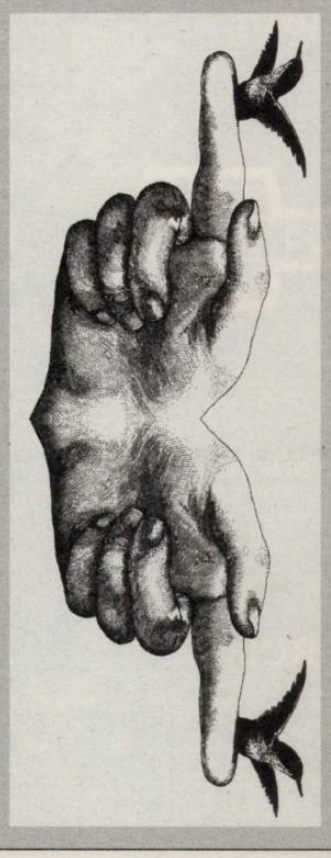

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Andrada

Vestea a venit pe singurul mobil care, în momentul ăla, avea semnal. „A ieşit pe locul III, a luat medalia de bronz.“ Corul de felicitări a urmat aproape instantaneu. Vecini şi rude (greu de făcut deosebirea între cele două categorii, într-o comunitate de vreo 40 de familii) îi felicitau pe părinţi. Tatăl, mai ales, se înfoiase ca un curcan, mîndru nevoie mare de performanţa fie-sii, dar mima stîngaci modestia. Andrada luase locul III la un cros şcolar judeţean. Are 10 ani. Termină acum clasa a III-a. N-am de lucru şi zic: „dacă nu era atît de obosită după ziua de ieri, cred că ieşea pe primul loc“. Vecinii (sau rudele) îmi dau dreptate.

Cu o zi înainte, adică vineri, s-a trezit, ca de obicei, la 6 dimineaţa. A făcut, ca de obicei, patru kilometri pe jos, prin pădure, pînă la şcoala din oraş. A stat la ore pînă la prînz, apoi a plecat spre Tîrgovişte (20 de kilometri), la repetiţiile ansamblului de dans şi poezie. Drumul l-a făcut împreună cu maică-sa. Cîteodată, merge cu cîte un coleg, cu maşina. Altă dată, cu trenul, cu rata sau cu o ocazie. După repetiţii (care s-au terminat pe la şase seara), a făcut înapoi drumul de 20 de kilometri pînă în Pucioasa şi, în final, pe jos, cei patru kilometri prin pădure, pînă acasă. Asta fusese vineri. Sîmbătă s-a trezit tot la 6 dimineaţa şi a coborît prin pădure pînă la şcoală. Acolo o aştepta profesorul de educaţie fizică. El a dus „lotul şcolii“ la Tîrgovişte, cu maşina. Cum ziceam, Andrada a cîştigat locul III pe judeţ. Întoarsă acasă, a avut răgaz să se joace. Un pic. Duminică dimineaţă s-a trezit iar la 6, să plece iar la Tîrgovişte, la filmări. Televiziunea locală (Columna) face o emisiune săptămînală cu copiii din ansamblu. Nu îi plăteşte. De plătit, plătesc tot părinţii. 70 de lei pe lună. De luni, începe să se trezească la 6 (ca de obicei), să meargă la şcoala aflată peste deal.

Din Maluri spre Pucioasa, spre oraş, pleacă zilnic şapte şcolari. Unii învaţă dimineaţa, alţii după-amiaza. Andrada face drumul pe jos, zilnic, dus întors, de cînd avea 4 ani, de la grădiniţă. Învaţă bine. Majoritatea copiilor din Maluri au note bune. Nu ştiu de ce. Mie îmi pare că au un soi de îndîrjire. Toţi scot punctaje excelente la concursurile Winners. Nu mă întrebaţi ce sînt alea, că nu ştiu. Cred că sînt un fel de olimpiade şcolare, cum aveam noi, pe vremuri. Am spus „majoritatea“, dar trebuie să pun necesarul accent. Majoritatea celor care *se duc la şcoală*. Unii părinţi nu-şi lasă copiii să facă atîta drum. Sau, pur şi simplu, nu cred că şcoala le e de vreun folos. Sînt sigur că toţi adulţii cătunului vor un viitor mai bun pentru odrasle. Numai că, fără să fi făcut un studiu cu pretenţii ştiinţifice, aş zice că proporţiile sînt egale: jumătate dintre ei cred că şcoala e de folos. Ceilalţi nu pun mult preţ pe carte.

Există în zonă cîţiva adolescenţi care au ajuns să facă liceul la „Dinicu Golescu“, în Tîrgovişte. Aia da, şcoală. Dă olimpici loturilor naţionale de ştiinţe fundamentale, are o cultură a elitei, ce mai, este o treaptă sigură spre o facultate. Acolo ar vrea părinţii Andradei să ajungă şi fiica lor. Dar mai e pînă atunci. Deocamdată, au o grijă: îşi educă în permanenţă copilul să vrea mai mult, să vrea să reuşească, în ciuda kilometrilor de pădure pe care trebuie să-i facă zilnic. Pentru asta, au tot respectul meu. Mai

© A. Popescu

sus, pe deal, stau alte două fete care merg la şcoală în oraş. Una e la liceu. Tatăl lor are maşină (sînt puţine maşini în cătun). Ar putea să le ducă pînă jos. Nu vrea. „Dacă vor carte, să meargă pe jos.“ De aia, nici vorbă să dea ceilalţi părinţi banii de benzină şi să ducă toată puştimea la şcoală. Ăla, pur şi simplu, nici nu vrea să audă.

Cred că Andrada are încăpăţînare, talent, îndîrjire. Are o familie care ar face orice efort ca ea să reuşească. Cred că o să ajungă să termine o facultate. Numai că habar n-am dacă noua lege a educaţiei sau procesul Bologna îi sînt de vreun ajutor. Ştiu că fondurile europene, de coeziune socială fiind, ar trebui să o ajute. Pe ea şi pe ceilalţi copii. Dar ei sînt numai şapte. La orice proiect, fie el de coeziune socială, trebuie să ataşezi un studiu de impact, să demonstrezi cîţi indivizi capătă o „viaţă îmbunătăţită“ dacă se cheltuieşte suma de *x* mii de euro. Asta e problema Andradei. Ca ea sînt puţini. Prea puţini. Chiar şi pentru un fond de coeziune socială.

PUBLICITATE

EŞTI NEMULŢUMIT!
ŞTIM ASTA.

CITEŞTE *ACUM PENTRU VIITOR*

ÎŢI VA SCHIMBA VIAŢA!

ACUM PENTRU VIITOR

O COLECŢIE *NOUĂ* DE LA EDITURA TREI

trei

EDITURATREI.RO

ştiri nebăgate în seamă

● **Efectele nocive ale depigmentării.** O modă cu efecte periculoase asupra sănătăţii începe să se instaleze în Africa şi Asia: depigmentarea. Este imposibil de dat o cifră, chiar şi aproximativă, cu privire la numărul persoanelor care practică albirea voluntară a pielii. Depigmentarea nu e neapărat un răspuns la moştenirea colonială – consideră sociologii care au studiat fenomenul. Nici o reacţie la atitudinile de rasism latent. Ci o formă de adaptare la standardele de frumuseţe, care, în ultimele decenii, s-au uniformizat sub influenţa mass-media. Un studiu efectuat de o companie de cosmetice arată că 40% dintre femeile din Hong Kong, Taiwan, Coreea de Sud, Malaezia şi Filipine ar utiliza produse pentru depigmentarea pielii. Atitudinea este mult mai accentuată în Africa. Femeile care recurg la practica albirii – mai ales cele care provin din ţările foarte sărace – folosesc produse ieftine, netestate dermatologic. De cele mai multe ori e vorba de substanţe corozive, iar efectele asupra pielii negre sînt grave şi vizibile. Nici produsele cosmetice disponibile pe piaţă (în Europa) nu sînt fiabile – avertizează Catherine Tetteh, esteticiană şi şefă a unei organizaţii care militează împotriva acestor practici. Ele pot genera acnee, tulburări de pigmentare, insuficienţă renală, diabet, hipertensiune, creştere a pilozităţii, forme de cancer, sterilitate.

Uniunea Europeană, Elveţia şi China au interzis comercializarea produselor pentru depigmentare, însă importul (ilegal) nu poate fi controlat în mod eficient. La fel cum nici comercializarea acestor produse în ţările cele mai sărace şi mai expuse nu poate fi împiedicată. (după infosud.org)

● **„Efectul Mozart“ e defect.** O echipă de cercetători de la Facultatea de Psihologie a Universităţii din Viena a descoperit că muzica lui Mozart nu ne face mai inteligenţi. Studiul se bazează pe 3000 de cazuri şi demonstrează că nu există nici o probă care să confirme „efectul Mozart“. În 1993, un grup de cercetători americani arătase că adolescenţii care ascultau Sonata pentru două piane în re major obţineau rezultate mai bune la testele de inteligenţă decît tinerii care ascultau altă muzică sau cei care nu ascultau nimic în timpul administrării testului. Studiul, ale cărui rezultate fuseseră intens mediatizate în presa americană, a avut un impact enorm: numeroase creşe au introdus în programe sesiuni de audiţie cu sonatele, fermele au montat difuzoare în grajduri în speranţa că, ascultînd sonate, vacile vor da mai mult lapte, iar companiile mari rulau în buclă muzica lui Mozart pe culoare şi în lifturi pentru a mări capacitatea de gîndire a angajaţilor. „Efectul Mozart“ figurează pe poziţia a şasea în topul celor 50 de legende întocmit de psiholoaga americană Scott E. Lilienfeld *(50 Great Myths of Popular Psychology,* 2009). (după *Die Welt)*

Mădălina ŞCHIOPU

Arizona Dream: nu pentru mexicani

O nouă lege adoptată în Arizona a generat un adevărat conflict. În aprilie 2010, guvernatoarea republicană Jan Brewer a semnat cel mai dur act împotriva imigraţiei ilegale, preponderent de provenienţă mexicană. Conform acestei reglementări, cei bănuiţi că se află ilegal pe teritoriul Arizonei trebuie să prezinte documentele personale, iar dacă nu pot dovedi că se află legal în SUA, urmează arestul. Diferite asociaţii şi organizaţii hispanice sau pentru apărarea drepturilor omului au demonstrat, inclusiv în stradă, faţă de măsuri pe care le-au catalogat discriminatorii sau rasiste. În schimb, sondajele arată că majoritatea americanilor sprijină legea şi o socotesc un răspuns tardiv la o situaţie care devenise intolerabilă.

Problema amnistiei. Se estimează că în jur de 11 milioane de oameni, majoritatea cetăţeni mexicani, lucrează la negru în SUA. Toată lumea e de acord că trebuie găsită o soluţie, fiindcă situaţia a scăpat de sub control. Cei veniţi la muncă îşi aduc uneori rudele şi cunoştinţele: practic, o nouă naţiune se naşte în sînul naţiunii americane. La sfîrşitul anilor '90, demonstraţiile mexicanilor din SUA, pentru acordarea cetăţeniei, au adunat milioane de oameni. A fost pentru prima oară cînd opinia publică americană a putut evalua amploarea prezenţei mexicane în State. Se estimează că numai în Arizona, un stat cu şase milioane de locuitori, se află ilegal 500.000 de hispanici. Organizaţiile hispanicilor, de genul La Raza, au devenit printre cele mai puternice grupuri de presiune în sistemul politic american, curtate de politicieni şi cele două principale partide.

Actul semnat de Jan Brewer le permite poliţiştilor să oprească orice suspect de a se afla ilegal pe teritoriul statului. Această prevedere a fost scînteia care a declanşat scandalul: „orice suspect" se poate traduce, vizual vorbind, prin persoane cu înfăţişare tipic hispanică. Or, spun contestatarii, asta ar însemna *„racial profiling"*, suspiciunea faţă de cineva doar pe baza caracteristicilor rasiale, practică ilegală în SUA (şi nu numai). Autorităţile din Arizona neagă însă că aplicarea legii ar avea vreo legătură cu tipul rasial al celor urmăriţi de poliţie şi spun că nu fac altceva decît să preia într-o lege statală prevederile de la nivel federal, pe care alte state nu le aplică. *New York Times* (24 aprilie 2010) susţine că „deşi cererea poliţiştilor de a prezenta documente de indentitate în metrou, pe autostrăzi, în locuri publice este o practică întîlnită în multe ţări, printre care şi Franţa, Arizona este primul stat care le cere imigranţilor să se supună cererilor federale de a avea cu ei documente care să le legitimeze prezenţa pe pămînt american".

Proteste şi boicot. Legea anti-imigraţie ar urma să intre în vigoare în august. Pînă atunci, se adună zilnic procese în justiţie împotriva ei. Barack Obama a intervenit în conflict, de partea imigranţilor: legea ar avea potenţialul să „submineze noţiunea fundamentală de dreptate pe care o îndrăgim ca americani şi, de asemenea, încrederea reciprocă între poliţie şi comunităţile noastre care este crucială pentru siguranţa cetăţenilor". Ministrul de externe mexican a declarat că este îngrijorat pentru drepturile concetăţenilor săi aflaţi pe teritoriul american, iar arhiepiscopul romano-catolic de Los Angeles, cardinalul Roger Mahony, le-a luat apărarea co-religionarilor: „Nu-mi pot imagina că locuitorii Arizonei vor îmbrăţişa practici care amintesc de Germania nazistă şi Rusia comunistă. Oare copiii vor trebui să sune la 911 pentru că unul dintre părinţi nu are documentele necesare? Se presupune că de acum înainte membrii familiilor şi vecinii se vor spiona între ei?".

Sondajele arată că majoritatea americanilor sprijină legea anti-imigraţie şi nu socotesc că aceasta ar duce la arest pe baze rasiale.

În ciuda acestei agitaţii la nivelul elitelor, sondajele arată că majoritatea americanilor sprijină legea anti-imigraţie şi nu socotesc că aceasta ar duce la arest pe baze rasiale. Guvernatoarea Brewer îşi apără decizia: „legea reprezintă un alt mijloc pentru statul nostru de a rezolva o criză pe care nu noi am creat-o şi pe care guvernul federal a refuzat s-o rezolve".

Zeci de mii de protestatari, majoritatea mexicani, au ieşit pe străzile din Los Angeles, Dallas şi Chicago, ca să-şi exprime dezacordul faţă de lege. California, stat care se apropie vertiginos, demografic vorbind, de o majoritate hispanică, ameninţă cu boicotarea companiilor din Arizona. Autorităţile acestui din urmă stat se ţin însă tare pe poziţii: în replică, le transmit californienilor să boicoteze şi 25% din electricitate, care provine din Arizona. „Într-o scrisoare adresată primarului oraşului Los Angeles, Antonio Villaraigosa, comisarul pentru corporaţii al Arizonei, Guy Pierce, a afirmat că un război al boicotului este nociv pentru ambele părţi, şi a spus că «ar fi fericit să renegocieze acordurile privind energia» pentru a opri electricitatea oferită metropolei californiene" *(The Washington Times,* 18 mai 2010).

Şi, ca să demonstreze că nu-şi negociază autonomia statală, Arizona vine cu altă măsură: „Învigorată după noua lege împotriva imigraţiei care a dus la chemări la boicot împotriva statului său, guvernatoarea a semnat un document care interzice orele de studiu cu caracter etnic, pe motiv că «promovează resentimente» faţă de alte grupuri rasiale" (CNN, 18 mai 2010). Deşi prevederea este generală, primele vizate sînt, implicit, orele speciale pentru hispanici. Conflictul continuă.

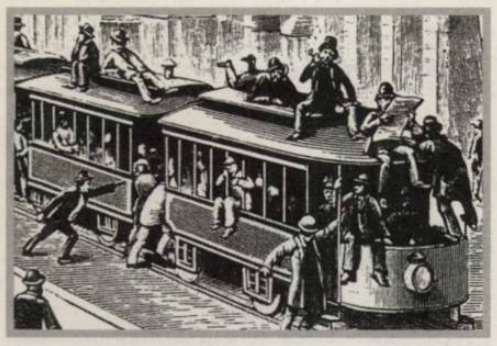

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Gînd despre învăţarea religiei

Criza economică acoperă tot spaţiul mediatic. E normal, dar nu e bine. Copleşite de veşti proaste, urechile cetăţii nu mai pot auzi dezbaterile extrem de interesante care au loc în Parlament, pe marginea unor legi. E păcat. Nu din alt motiv decît acela că asemenea dezbateri pe marginea unor acte normative rar se pot auzi sub cupola imensă a Parlamentului. Dezbaterile de la comisii sînt mai relevante, cele din plen sînt, pentru multe gusturi, mai savuroase. În orice caz, întîlnirea parlamentarilor cu proiectele Legii educaţiei naţionale şi ale Legii lustraţiei a fost stimulantă. Oricine se îndoieşte de necesitatea şi de utilitatea parlamentarismului ar fi putut să vadă bine, cu ocazia „trecerii" acestor legi, cît de bine poate lucra Parlamentul nostru. Fie şi pentru că, în mai toate cazurile, se poate vedea numai cît de disfuncţional şi pervertit este Parlamentul.

Mă voi referi, aici, la dezbaterile care au avut loc în cadrul discuţiei asupra Legii educaţiei naţionale cînd a venit vorba despre ora de religie. Se ştie, Constituţia spune că „În şcolile de stat, învăţămîntul religios este organizat şi garantat prin lege" (art. 32, alin. 7, teza a II-a). De mulţi ani, această normă a fost implementată prin apariţia orelor de religie în şcoli. Firește, orele de religie sînt organizate asigurînd deplina libertate de conştiinţă – pentru cei care nu doresc să le urmeze există posibilitatea nefrecventării lor, iar pentru cei care doresc să le urmeze, există posibilitatea frecventării lor după convingerile religioase ale fiecăruia. De cîţiva ani însă, se aud voci în societatea civilă care contestă atît validitatea regulii constituţionale cît şi felul în care această regulă apare în legislaţia subsecventă şi, apoi, se implementează.

Mai întîi, se spune că o atare normă se află în contradicţie cu principiul laicităţii statului. După părerea mea, principiul laicităţii statului înseamnă cu totul altceva decît principiul ateismului statului. Un stat laic nu este un stat care reprimă religia sau restrînge spaţiul de manifestare publică a religiei, ci un stat care tratează egal, nediscriminatoriu, orice religie şi, pe cale de consecinţă, respectă egal credinţele religioase ale cetăţenilor săi. Laicitatea este o formulă de toleranţă religioasă, şi nu o formulă antireligioasă. Prin urmare, statul trebuie să fie laic dar, în calitate de principal administrator al spaţiului public, trebuie să permită accesul religiosului în spaţiul public. Spaţiul public este un spaţiu al tuturor – deci şi al persoanelor religioase. Dacă persoanele religioase sînt majoritare sau minoritare într-o societate, cred că spaţiul public trebuie să reflecte acest lucru. La fel, şcoala ca spaţiu public trebuie lăsată să transmită mesajul toleranţei faţă de religie, şi nu mesajul excluziunii intolerante.

Pe alt palier, se spune că în cadrul orelor de religie se face catehizare, apologetică sau, mai tare, adevărat misionarism. Şi nu e în regulă. Cu alte cuvinte, se spune că orele de religie nu sînt ceea ce ar trebui să fie – cel puţin în viziunea unora. Mă întreb, numai, de ce să nu facem ceea ce este de făcut ca profesorii să fie adecvaţi şi materia să însemne ceva pentru elev, aşa cum e firesc, şi credem că eliminarea orelor de religie este soluţia? Este ca şi cum ai spune că, pentru cîteva mere stricate care evident dăunează unei digestii dezinhibate, cineva ar decide să nu mai vadă mere în faţa lui toată viaţa. Am, firește, şi în aceste chestiuni cîteva păreri. Mai întîi, o spun deschis, nu-mi pot imagina cum anume se poate preda o oră de religie altfel decît din interiorul unei religii. Aceasta pare a fi şi viziunea legiuitorului, de vreme ce permite oricărui elev să urmeze ora de religie în conformitate cu propria-i credinţă sau să n-o urmeze deloc, dacă ar fi lezată, de orice oră de religie, conştiinţa părinţilor. Mi se va spune că există posibilitatea de a face ore de istoria religiilor sau ore în care religiile să fie prezentate, povestite, şi nu promovate. Acest argument poate veni numai de la cei care nu prea ştiu ce este istoria religiilor. Cei care cred că este o poveste despre religii se înşeală.

Detaliul cel mai amuzant în acest context este că prezenţa unui înalt prelat la dezbaterile din comisie au avut un efect inhibitoriu asupra celor care au o asemenea viziune. Au votat cum au ştiut ei mai bine. Şi-au muşcat buzele ori şi-au înghiţit vorbele, dar argumente împotriva orei de religie nu am auzit. Cei mai progresişti s-au mulţumit doar să spună că nu li se pare în regulă ceea ce se petrece la ora de religie. Mă întreb de ce convingerile antireligioase, altfel extrem de bine conturate, n-au mai găsit voci să se facă auzite. Există varianta unei convingeri slabe. Dar nu cred că se aplică, pentru că oamenii despre care vorbesc au tăria opiniunilor lor. Atunci rămîne ca explicaţie varianta, plauzibilă pentru un politician, a inhibiţiei electorale. Vrei să mai cîştigi alegeri şi nu vrei, în nici un caz, să ai Biserica împotrivă-ţi. Poate că printre colegii mei deputaţi care, nefiind vreun prea sfînt părinte pe-aproape, mărturisesc în gura mare voltairismul, sînt şi dintre cei care pun amendamente an de an la Legea Bugetului prin care cer bani publici pentru biserici în colegiile lor. Poate...

PUBLICITATE

www.librarialibertas.ro

Un spaţiu în care veţi găsi titluri publicate de peste 50 de edituri din România şi din străinătate, grupate pe domenii şi subdomenii, şi care pot satisface exigenţele celui mai rafinat public cititor.

REDUCERI: 5% – 20%

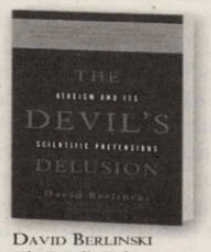

DAVID BERLINSKI
The Devil's Delusion: Atheism and Its Scientific Pretensions
256 pp., 59,9 lei

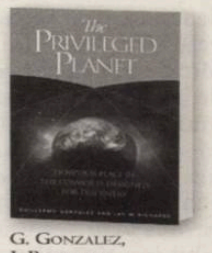

G. GONZALEZ, J. RICHARDS
The Privileged Planet
464 pp., 109,9 lei

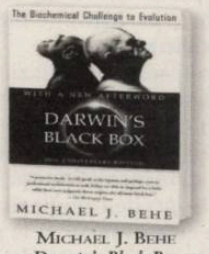

MICHAEL J. BEHE
Darwin's Black Box
336 pp., 59,9 lei

publishing Libertas

Librăria LIBERTAS
Tel./Fax: 021 627 14 92
Mobil: 0721 576 456

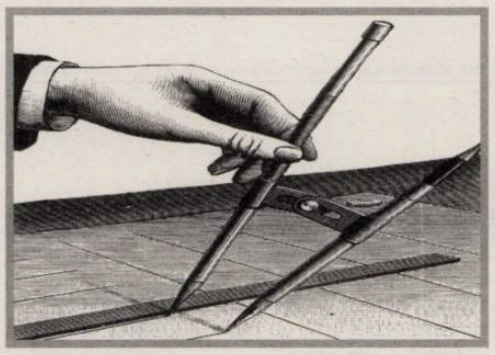

Daniel VIGHI

SOS Provincia

„O chestie“ murdară

Basorelieful centenar al Porţii Forforosa părea mai degrabă „o chestie“ murdară de care ar trebui să scăpăm cît de repede.

O clădire ponosită din centrul istoric al Timişoarei poartă numărul 24 şi se află pe strada Eugeniu de Savoia, nu departe de Sinagogă. Istoria clădirii este spectaculoasă. Pe locul unde se află acum părăginătura, au intrat trupele austriece după asediul victorios al oraşului prin Poarta Forforosa la 18 octombrie 1716. După douăzeci de ani, „meşterul zidar Wenczel Lechner cere Administraţiei să permită comunităţii evreieşti să-şi ţină întîlnirile într-o încăpere de sub poartă. Între anii 1755 şi 1760, aici a funcţionat o casă de rugăciuni a comunităţii evreieşti. După acest an, comunitatea mozaică îşi ridică două sinagogi, cîte una pentru ritul aschenazim şi sefardim“ (Ioan Haţegan, *Cartea străzii Eugeniu de Savoya,* Editura Brumar, p. 37). Poarta a fost cerută de armeni, dar şi de călugării trinitarieni pentru biserică. La exact o sută şi un an de la capitulare este dărîmată. Administraţia oraşului încredinţează cărămizile otomane ale vechii Porţi Forforosa unui proprietar. Acesta se obligă să adăpostească pe frontispiciul clădirii un basorelief care perpetua imaginea vechii porţi – loc simbolic în care ultimul paşă al vilayetului Timişoarei predă cheia cetăţii în mîinile prinţului Eugeniu de Savoya. La un an după cucerirea cetăţii, la Viena are loc un mare bal al curţii în care cei mai destoinici cofetari ai oraşului au construit din ciocolată cetatea Timişoarei. În farfuriile din porţelan de Saxa ale celor de la bal a ajuns şi Poarta Forforosa din glazură şi ciocolată. Pînă la asediul trupelor revoluţionare maghiare sub comanda generalului Bem, clădirea de la actualul număr 24, construită, cum am văzut, din cărămizile turceşti ale vechii porţi, are mai mulţi proprietari. Atrag atenţia asupra diversităţii etnice a acestora, care prefigura ceea ce se va numi *„salad bowl“* în contrast cu *„melting pot“* în America de Nord. Salata dintîi păstrează diferenţele etnice, spre deosebire de *melting pot,* care avea în vedere asimilarea acestora, ceea ce nu a fost cazul în istoria clădirii de la numărul 24. Iată şirul proprietarilor, pînă la revoluţia paşoptistă: „Pe 19 decembrie 1804, un anume Michael Sacher cumpără pentru suma de 600 florini clădirea veche de 90 stînjeni pătraţi (stp).

Pe 17 septembrie 1829, Rudolf Moran cumpără clădirea cu 19.000 florini. Ceva mai tîrziu, Rozalia Naseda schimbă casa ei de la nr. 59 plus încă 11.000 florini pentru această casă.

Pe 12 august 1841, Anton Naseda, Josefa Preyer, Francisca şi Ludwig Benard se înscriu în tabulă drept moştenitori. Aceştia o vînd lui George Kuzmanovic – pe data de 14 iunie 1842 – pentru suma de 11.600 coroane. În anul 1847, proprietară este văduva sa Marta născută Duca.

În anul 1849, Pavel Veselinovic o cumpără cu 9.000 florini. La anul 1874 sînt menţionaţi mai mulţi moştenitori.“ (Ioan Haţegan, op. cit. p. 37).

Pe de altă parte, găsim aici *melting pot* economic interbelic: „Pe 6 august 1935, Ioan Weber îşi începe activitatea comercială prin firma Weber Ioan în domeniul laptelui, derivate din lapte, pîine, zarzavaturi, legume, prăjituri, zaharicale, conform autorizaţiei 297/7842 din 8 august acelaşi an. Se menţionează faptul că are experienţă comercială anterioară. Succesoare îi va fi Ana Klein, (...) cu aceleaşi tipuri de activitate.

Pe 24 octombrie 1940, Mauriciu Wolf îşi deschide aici restaurantul.“ (Ioan Haţegan, op.cit. p. 37).

Astăzi clădirea este locuită de chiriaşi cu stare materială precară, basorelieful este greu de identificat în dosul unui acvariu din sticlă prăfuită, cu margini din fier cornier. Am fost cu un grup de studenţi şi, cînd i-am invitat să admire acvariul acela ruinat, m-au privit ca pe un ins cu apucături bizare. Chiar aveau dreptate: basorelieful centenar al Porţii Forforosa părea mai degrabă „o chestie“ murdară de care ar trebui să scăpăm cît de repede.

***Daniel Vighi** este scriitor.*

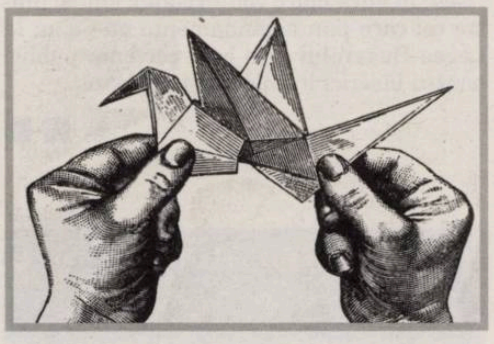

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Expresii de final

În ultima vreme, se face că am tot auzit de cunoştinţe care au murit. Se spune că despre morţi, numai de bine. Dar despre cum a murit unul sau altul e întotdeauna loc de comentat, mai ales cînd povestitorii decesului au trecut de o vîrstă. Mai precis, după momentul în care agenţii de asigurări au reuşit să le vîre în cap, cu multă claritate şi argumente indubitabile, că singura certitudine din lumea asta, verificată 100%, este aceea că oricine moare. Dintr-un asemenea moment, moartea oricui pare că te priveşte şi pe tine. Nu mai eşti copilul sau tînărul nemuritor, care credea că moartea e totdeauna pentru oameni din altă categorie, adică pentru cei bătrîni (adică începînd de pe la vîrsta de 50 de ani, cea care în copilărie pare atît de îndepărtată încît nici nu există).

„Dom' profesor“ cum îi ziceau sătenii, depăşise această vîrstă cu vreo 17 ani. Se întorsese din Canada, de unde cică primea şi pensie după mulţii ani de muncă petrecuţi acolo şi îşi făcuse o căsuţă la munte. Se apucase să le predea engleză copiilor din sat. Se certa cu primarul şi le explica ţăranilor ce drepturi au, cum şi de ce trebuie să le ceară. I-a învăţat să-şi facă „buda“ în casă. A mai „furat-o“ temporar şi pe nevasta unui vecin, pe care a dus-o pe la Bucureşti şi i-a înscris copiii la o grădiniţă bună. Soţul a fost criticat de consăteni pentru lipsa lui de reacţie. I-au reproşat că i-ar face pe toţi de rîs, lăsîndu-şi nevasta să plece cu un venetic. El le-a răspuns că, de cînd a venit omul acela în sat, cu toţii n-au avut decît de cîştigat că, deştept fiind, i-a luminat şi pe ei. „Ş-apoi, ce, nevasta e slănină să se termine?“ – şi-a încheiat el cugetarea.

Ei bine, prin toamnă, profesorului i-a ieşit un buboi pe spate. Se pare că nu l-a prea luat în seamă pînă prin primăvară, cînd s-a dus la spital. A stat pe acolo vreo săptămînă şi s-a întors în coşciug. Pe mica lui casă nouă au pus o fotografie şi o pînză neagră cu numele, data naşterii şi data morţii. Dispariţia sa a părut prematură şi destul de şocantă. Concluzia unora a fost că omul a neglijat să meargă la doctor şi asta i-a fost fatal. Alţii au zis însă că „dacă nu s-ar fi dus să se caute, ar mai fi trăit probabil mult şi bine“.

Un alt om, stimat de o întreagă comunitate, un avocat trăit în detenţie aproape 20 de ani, întîi prin lagărele din Siberia, apoi prin închisorile patriei, a apucat bătrîneţi adînci. În zilele revoluţiei, securiştii, care l-au chinuit o viaţă întreagă, au venit la el speriaţi, cu căciulile în mîini şi i-au cerut iertare. I-a iertat, ce putea face, şi i-a privit apoi cum încep a se îmbogăţi din afaceri necurate. El fusese pentru concetăţenii săi un exemplu de rezistenţă şi de conştiinţă civică. De la un moment dat însă, s-a sclerozat, nu mai recunoştea pe nimeni, se plimba cu mîinile la spate fluierînd şi făcea pipi pe gardurile vecinilor. La moartea lui s-a comentat: „A trăit prea mult“.

Un cunoscut mult mai puţin în vîrstă – 52 de ani –, plin de viaţă şi activ, fost viceprimar prin Petroşani, privea viaţa din România cu multă ironie şi detaşare, fără mari speranţe, dar şi fără să demobilizeze. Era inteligent, iar cînd se îmbăta devenea atît de inteligent încît nimeni nu-l mai putea urmări. Avea teoria că ţara noastră e ca o unitate militară în care dispare o căciulă. Soldatul păgubaş va „completa“ de la altul, pentru a se putea prezenta complet echipat la apel. Cel de la care „a completat“ va face la rîndul lui acelaşi lucru, şi tot aşa. Minunea e că, deşi o căciulă a dispărut, furtul rapid şi continuu de la unul la altul face ca la adunările de dimineaţă şi de seară să pară că toţi au căciulă pe cap. Bănuiesc că actuala criză ar fi fost, în viziunea lui, o accidentală descoperire a lipsei căciulii. Doar bănuiesc, pentru că n-am mai apucat să-l întreb. Nu de mult, omul a ajuns acasă de la serviciu, s-a aşezat în fotoliu, şi-a pus căştile pe urechi să asculte nişte muzică şi... a murit. Aflînd asta, toţi cunoscuţii, fără excepţie, au reacţionat cu admiraţie şi invidie: „Ce moarte frumoasă!“.

ready made

„Cum stam eu în loc cu faţa către sud şi cu spatele către nord şi uitîndu-mă cînd către Sîntioana cînd către trupa lui Urban care păşea încet către mine s-a ivit de sub colină de către sud o figură foarte curioasă, care păşea în linie dreaptă spre nord cîntînd într-un ton bariton, la, la, la. După ce monstrul acela s-a depărtat binişor de marginea colinii şi am văzut că în urma lui sub colină nime nu se arată, iar către Sîntioana nu se vede trupă inimică, am alergat la acea figură şi i-am strigat în limba maghiară să steie în loc. Figura însă nici nu s-a uitat la mine şi cîntînd mereu la, la, la, au păşit mai departe. Văzînd că nu vroieşte a sta în loc, ne-am tras sabia şi cu dosul ei trăgîndu-i una pe după cap, din nou i-am strigat să steie în loc, căci de nu îndată-i retez capul. Acuşi văzînd figura că nu-i glumă s-a întors faţă cu mine şi stînd în loc mi-a zis: «Noi nu sîntem mînioşi pe domnia voastră şi pe români» – el au cugetat că eu sînt un sas din Reghin, pe lîngă toate că în pălărie aveam o peană mare de struţ în tricolorul naţional românesc.“

(Ioan Oros alias Rusu, *Memorii,*
Direcţia Generală a Arhivelor Statului
din Republica Socialistă România, 1989)

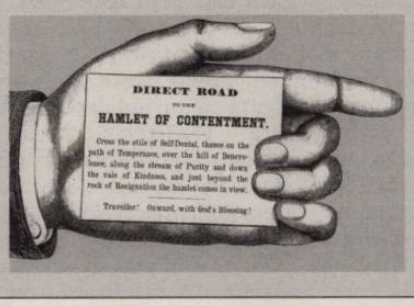

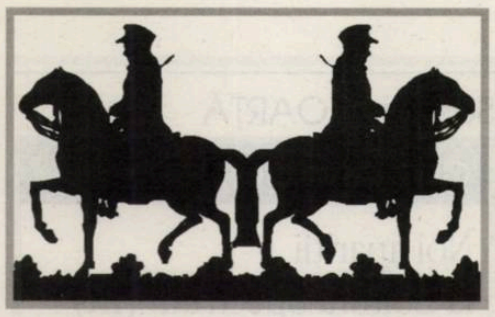

Radu COSAȘU

din viața unui extremist de **centru**...

O rugăminte către documentariștii Serviciilor multilateral specializate

În criza asta economică, îmi puteți reduce din remușcări?

20 mai. Vă rog să mă ajutați în a rezolva următoarea problemă. Colegul meu Marius Chivu a primit pe Internet acest mesaj din partea unui cititor care semna Cătălin Stănescu:

„Domnule Chivu, nu aș dori să-l întreb pe domnul Cosașu despre extremism, ci despre lucruri simple. De cînd m-am ciocnit în volumul *Logica* din ciclul *Supraviețuiri,* am tot căutat să aflu, în afară de identitatea eroilor, rețeta de «șalău *bonne femme*». Îi puteți transmite să ne spună / scrie pentru cititorii *The Chronicle,* rețeta? Cum arată această minunăție? Ce gust are?

Vă rog să-i transmiteți că: 1) Nu am aflat rețeta nici de la *Bucătăria pentru toți*, nici pe Google; 2) am trimis un sms cu această întrebare (știți careva rețeta de șalău *bonne femme?)* în timpul unui meci Rapid-Steaua, transmis anul trecut pe Antena 1, întrebare care a curs pe scroll între «m... e Dinamo, hai Timișoara» și tot nu am primit vreun răspuns. Am trimis sms-ul cu această întrebare la mijlocul primei reprize. Cînd am trimis-o încă o dată în repriza a doua am fost cenzurat, nu a mai apărut pe scroll, probabil pentru indecență – vă recomand și dvs., domnule Chivu, același experiment: încercați să trimiteți în timpul unui meci de fotbal un sms de susținere de genul: «Hai, Villon, omoră-i pe toți, ia-le banii!». Nu va apărea.

Vă mulțumesc foarte mult și vă rog să-i transmiteți domnului Cosașu omagiile mele. O seară bună vă doresc."

E mai mult de o lună de cînd Marius Chivu mi-a înmînat acest mesaj, unic în existența și practica mea de nuvelist. Am căutat în cîteva cărți de bucate, începînd cu Sanda Marin, și nu am dat peste rețeta acestui șalău *bonne femme* pe care nu am fantazat cînd l-am evocat în autoficțiunile mele (așa le zice acum, deși mi se pare ifosativ). Am mîncat șalău *bonne femme* chiar sub regimul ilegitim și criminal la Capșa (de două ori) și la Athénée Palace (o dată). M-am gîndit de altfel să mă duc la bucătăriile acestor distinse restaurante și să întreb cum se prepară, dacă se mai prepară. M-a luat o timiditate mare și urîcioasă, să nu fiu socotit oarecum nebun și poftit afară; sau, mai logic, să mă așez la masă, să comand și după aceea, din vorbă-n vorbă cu chelnerul, să aflu ce s-a pus în mîncare; ar fi fost și mai riscant, puteam să fiu bănuit că sînt în anchetă de la oficiul consumatorului, o calitate mai suspectă decît aceea de a fi nebun.

Vă rog să mă înțelegeți: sînt în fond un caragialean care se complică enorm în restaurante, plus că din cauza unei educații rigide – pe care nu vreau s-o numesc – am rămas, și nu mă pot dezbăra oricît o socotesc de încuiată, cu un împovărător respect față de orice cititor. Cu atît mai mult față de unul ca acesta, dotat cu un humor viguros, după cum reiese din ideea „indecentă" de a căuta o rețetă de șalău *bonne femme* printre sms-urile meciurilor de fotbal. Nu-i o glumă de fiecare zi. Ca atare, mă veți ușura de o remușcare față de acest domn dacă îmi veți găsi – prin serviciile dvs. de documentare – rețeta șalăului *bonne femme* și mi-o veți transmite la redacție. A face o reducere la remușcări cred că se înscrie natural între austeritățile impuse de criza economică.

Vă mulțumesc dacă mi-ați citit rugămintea fără să ridicați din umeri.

un sport la Răsărit

Este al treilea an consecutiv în care campionatul de fotbal nu e cîștigat de Steaua sau de Dinamo. În ultimii 60 de ani, așa ceva s-a mai întîmplat doar o singură dată (între 1979 și 1981). Să ne facem speranțe că eternul meci dintre Armată și Miliție a devenit nerelevant?

Nici vorbă, pe cît de prost vor sta pe teren cele două, pe atît de bine vor performa la televizor și viceversa. E principiul nedeterminării al lui Heisenbergcali. La francezi era într-o vreme o reclamă la chipsuri destul de tîmpită, dar lesne de infiltrat în creier, care se termina cu următoarea filosofare: *„Ceux qui parlent plus mangent le moins"*. Așa e și în fotbal. În acest fel, aceste echipe evită permanent obnubilarea prezenței lor în ochiul și înjurătura publică. Deci meciul Armată-Miliție rămîne relevant, și să nu cumva să vă doară în pix de el, eventual în pixeli. Un meci care se ramifică în mai noile pugilate Steaua *vs* Armată și Dinamo *vs* Poliție. Persistă senzația că echipele de fotbal care poartă celebrele nume sînt ca doi copii lăsați să se joace de capul lor, dar și cînd se vor întoarce părinții acasă... Pur fotbalistic, Steaua și Dinamo sînt cu un picior într-o mare groapă. Timpul lor a expirat. În principiu, nu vor reuși decît dacă se reinventează.

Radu NAUM

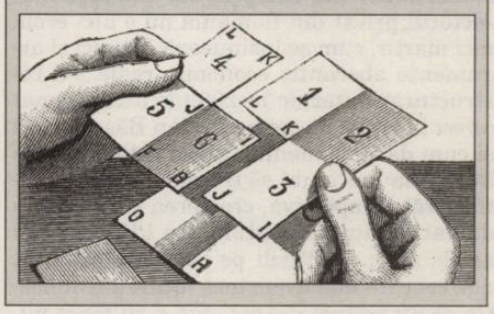

PUBLICITATE

Dilema veche + colecția Charlie Chaplin

3 luni - 111 lei
6 luni - 157 lei
12 luni - 244 lei

ABONAMENTE NON-STOP LA 0318.200.200

Pentru pachete de abonamente, cereri speciale sau alte informații legate de abonarea la revista Dilema veche, sunați la 0372.130.245, 0372.130.246 de luni până vineri între orele 9:00-18:00 sau trimiteți e-mail la vanzari.directe@adevarulholding.ro

Abonează-te rapid prin SMS

SMS TRIMITE UN SMS DIN REȚEAUA ORANGE, VODAFONE SAU COSMOTE LA 7455 CU TEXTUL *DILEMA VECHE*

3 luni abonament

- Costul unui SMS este de 11,9 euro (TVA inclus)
- Din rețeaua Orange vei primi un mesaj de confirmare a înregistrării
- Din rețelele Vodafone și Cosmote vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro

Dacă trimiți până la data de 20 a lunii în curs, primești abonamentul începând cu data de 1 a lunii următoare. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informații la tel: 021-407.54.65

Alte metode de abonare

ONLINE
PLĂTEȘTE ONLINE PE WWW.ADEVARUL.RO
Pentru a contracta abonamente cu plata online aveți nevoie de card de credit/debit VISA, MASTERCARD, VISA ELECTRON sau MAESTRO valabil.

LA TOATE OFICIILE POȘTALE SAU LA CELELALTE FIRME CU CARE ADEVĂRUL HOLDING ARE CONTRACT DE DIFUZARE A ABONAMENTELOR (lista completă pe www.adevarul.ro/abonamente)

TRIMITE TALONUL
Plătește prin ordin de plată sau mandat poștal și trimite talonul de mai jos.

ABONEAZĂ-TE!

Ai pînă la 13,2% reducere din prețul de la chioșc!
Tel: 021-407.54.64, 021-407.54.65; Fax: 021-407.54.67; e-mail: abonamente@adevarulholding.ro

Nume ..... Prenume ..... Compania* ..... Cod Fiscal* .....
(*Completați numai dacă plătitorul este o firmă) str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. ..... localitate .....
județ/sector ..... cod poștal ..... telefon ..... e-mail .....
Adresa de livrare (dacă este diferită față de adresa de mai sus): str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. .....
et. ..... ap. ..... localitate ..... județ/sector ..... cod poștal .....
Număr abonamente contractate ..... începînd din luna ..... la:

Dilema veche	☐ **3 luni (47 lei)**	☐ **6 luni (93 lei)**	☐ **12 luni (180 lei)**
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin	☐ **3 luni (111 lei)**	☐ **6 luni (157 lei)**	☐ **12 luni (244 lei)**

Cei care se abonează direct la Adevărul Holding vor completa și rîndurile de mai jos:
Am expediat către S.C. Adevărul Holding S.R.L. suma de ..... lei cu mandatul poștal/ordin de plată nr. ..... din data .....
în cont nr. RO81 ABNA 4100 2641 0028 5818 deschis la RBS BANK SA București sau RO39 PIRB 2501 7096 1600 5000 deschis la Piraeus Bank - sucursala Pipera.
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 20 a lunii în curs. Prin prezenta sunt de acord ca S.C. Adevărul Holding S.R.L. să prelucreze datele mele cu caracter personal.

Completați talonul de abonament cu datele de identificare solicitate și expediați-l, împreună cu copia după dovada plății abonamentului prin poștă, la S.C. Adevărul Holding S.R.L., OP 33 - CP 14, București , cod poștal 014820 sau prin fax: 021-407.54.67. ACUM abonamentele se pot contracta astfel: ■ la sediul S.C. Adevărul Holding S.R.L., Șos. Fabrica de Glucoză nr. 21, Clădirea Connect 2, et. 1, sector 2, București ■ cu mandat poștal sau ordin de plată pentru S.C. Adevărul Holding S.R.L. ■ la oficiile poștale ■ la firmele particulare

Victoria STOICIU

Vînătoarea de vrăjitoare şi reforma

Zilele acestea, ca urmare a zvonurilor privind majorarea taxelor şi a anunţului făcut de preşedintele Băsescu despre restructurarea cheltuielilor bugetare, asistăm la un spectacol halucinant, în care politicienii şi o parte din mass-media au pornit la vînătoarea de vrăjitoare. În loc să ni se explice raţional nevoia aplicării unor măsuri pentru a ieşi din criză, se caută cu înverşunare ţapi ispăşitori şi duşmani ai poporului, care să fie traşi în „ţepele fiscalităţii". Printre altele, se exploatează la maxim antagonismul dintre sectorul privat şi cel de stat. Conflictul dintre adepţii statului extins *(big government)*, asistenţial şi cei ai *laissez faire*-ului este vechi şi firesc, numai că la noi el este îngroşat pînă la caricatural, e lipsit de nuanţe, plin de mînie proletară de natură să polarizeze excesiv societatea.

Mă minunez cum e ridicat în slăvi sectorul privat, exacerbîndu-i-se virtuţile. Amnezici, parcă am fi uitat deficienţele structurale ale modelului de capitalism românesc: salarii plătite la gri, facturi false şi evaziune, angajaţi care muncesc 10-12 ore pe zi fără a fi plătiţi suplimentar. Sigur, există suficiente excepţii, dar fundamental sectorul privat din România nu e nici erou, nici martir, cum se insinuează. De aici şi argumente aberante: economia reală s-a restructurat puternic în 2009 şi a reacţionat *corect* la criză, ne spune Traian Băsescu. Ca şi cum datul oamenilor afară este o virtute în sine sau ne ajută să trecem mai uşor peste criză! Dimpotrivă, creşterea şomajului a dublat cheltuielile statului (cu 120% într-un an de zile), cheltuieli pe care le plătim tot noi, cei care mai avem încă locuri de muncă. Ca să nu vorbim despre cum s-au făcut numeroase concedieri în sectorul privat – sînt cazuri, şi nu puţine, în care patronul dă afară de formă angajatul, care îşi încasează ajutorul de şomaj de la stat, în timp ce continuă să lucreze din greu la acelaşi patron, care astfel îi plăteşte doar diferenţa dintre alocaţia de somaj şi salariul lui de dinainte, fără alte taxe şi bătăi de cap. Dacă există o raţiune pentru care este mai indicat să tăiem cheltuielile din sectorul public, în loc să taxăm economia reală, această măsură se întemeiază pe o raţionalitate strict economică, nu pe considerente morale sau merite intrinseci ale sectorului privat.

La fel de aberantă ca şi proslăvirea sistemului privat este şi ura faţă de patroni, faţă de cei care o duc încă bine în ciuda crizei, care nu s-au sufocat de tot, care trebuie făcuţi „să geamă" de durere pentru că îndrăznesc să aibă Q7 – cum ameninţă Radu Berceanu! Dacă e să ne luăm după gura mai marilor peste neam, atunci în România de azi totul este imoral şi obscen: este obscen să fii angajat la stat pentru că automat eşti parazit şi este obscen să fii patron cu maşină de lux pentru că automat eşti necinstit; este obscen să fii şomer şi asistat social, chiar dacă pînă ieri ai lucrat în sectorul privat, care, iată, şi-a făcut datoria să te dea afară, şi este obscen să ai un loc de muncă cu un venit mai mare decît media, chiar dacă plăteşti taxe mai multe; eşti obscen şi vinovat oricum nu ai da-o.

Pentru că, oricare ar fi măsurile preconizate – că e majorare de TVA, desfiinţarea cotei unice sau reducerea cheltuielilor bugetare, nici guvernul, nici opoziţia nu sînt capabile să prezinte aceste măsuri altfel decît ca pe o răzbunare. În discursul politicienilor noştri, totul trebuie să sune revanşist şi justiţiar, ca în filmele cu Zorro sau ca în textele activiştilor marxişti din ilegalitate. Şi atunci, cum să nu te mire reacţiile de indignare ale unor angajaţi din sistemul bugetar care îşi fac treaba conştiincios. „De ce să fim penalizaţi noi, magistraţii, cînd oricum sistemul duce o lipsă cronică de personal şi sîntem supraîncărcaţi cu dosare? Pentru a fi menţinut în funcţie nu ştiu ce plimbător de hîrtii din administraţia centrală?!" – mă întreabă un tînăr magistrat. Cum să îi explic că nu e vorba de pedeapsă, cînd guvernanţii noştri spun altceva, în încercarea de a-şi scărpina între coarne electoratul însetat de sînge şi de a se erija în mari făuritori de dreptate?

Nu de ţapi ispăşitori şi de capete tăiate avem nevoie. Nu de polarizarea societăţii şi adîncirea clivajelor sociale, ci de solidaritate, înţelegere, spirit de sacrificiu şi viziune reformatoare.

Nu de ţapi ispăşitori şi de capete tăiate avem nevoie. Nu de polarizarea societăţii şi adîncirea clivajelor sociale, ci de solidaritate, înţelegere, spirit de sacrificiu şi viziune reformatoare. Din păcate însă, măsura tăierii veniturilor bugetarilor cu 25% numai reformatoare nu este. Este o decizie corectă din punct de vedere economic, atît! Nu reformezi nimic doar aplicînd o măsură luată în cel mai pur spirit contabil. Un aparat supradimensionat, ineficient şi clientelar, bine remunerat nu diferă prin nimic de un aparat supradimensionat, ineficient şi clientelar, dar prost plătit. Cît de des apare cuvîntul „reformă" în discursul preşedintelui Băsescu? O singură dată! Discursul abundă în termeni specifici limbajului administratorilor şi contabililor: restructurarea cheltuielilor, plata datoriilor etc. Sau invocarea reformelor pare desuetă acum, cînd ne-am lămurit cu toţii că nu e decît o bomboană electorală? Traian Băsescu ne lasă să înţelegem că pînă la finele anului se vor face disponibilizări, iar sindicatele vor fi libere ca, împreună cu şefii instituţiilor din administraţia locală şi centrală, să decidă cine va fi dat afară şi cine nu. Tare mă îndoiesc că acest lucru se va produce – dacă concedierile nu s-au făcut pînă acum, cînd deasupra noastră atîrna măciuca FMI, iar sub noi se căsca hăul deficitului bugetar, care ar fi motivaţia pentru a fi efectuate acum, cînd cel mai probabil deficitul bugetar va reuşi să fie diminuat ca urmare a măsurilor anunţate de Traian Băsescu?! Mai grav este că şi atunci cînd vorbeşte de concedieri, preşedintele o face în acelaşi spirit de bun manager de multinaţională, şi nu de om de stat cu viziune pe termen lung. De ce să vorbeşti despre reforme cînd e atît de simplu să cauţi ţapi ispăşitori? De ce să reformezi cînd poţi să penalizezi, la nivel de discurs sau de-adevăratelea? Numai că preţul îl plătim noi, cetăţenii acestei ţări, care ne detestăm tot mai mult pe zi ce trece, al căror capital social e şi aşa destul de scăzut şi în a căror fiinţă colectivă mai duhnesc deşeurile urii de clasă. Plătim prin faptul că sîntem din ce în ce mai puţin o comunitate şi ne transformăm din ce în ce mai mult într-o aglomeraţie de indivizi atomizaţi, divizaţi, incapabili de acea solidaritate şi încredere necesară pentru a pune, împreună, presiune pe guvernanţii noştri, ca să ia calea reformelor – singura modalitate prin care se poate construi o democraţie autentică.

***Victoria Stoiciu** este director de programe la Fundaţia Friedrich Ebert Stiftung.*

Şerban FOARŢĂ

gazela de perete

Noi apariţii la Editura Spectrum (III)

Domnului Mircea Horia Simionescu, et pour cause

● *Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!* – cuvînt introductiv (de Radu Gyr) la *Opus magnum* al poetului Ion Gheorghe. (Cartea numără o mie două pagini, cu reproduceri după artefactele faimoase ale Culturii Cucuteni.)

● *Der Mensch als Menschewik, der Uebermensch als Bolschewik* (ceea ce va să zică: *Omul ca minimalist, supraomul ca maximalist*). – N-am menţionat numele autorului căci studiul, printr-o fraudă pioasă, dar impie, îi va fi fost atribuit „nifilistului" Serghei Neceaev (1847-1882). Or, fără poemul filosofic *Aşa grăit-a Zarathustra*, „carte pentru toţi şi pentru nimeni", nu pare plauzibilă, cred eu, apariţia unei noţiuni ca *Uebermensch* (opul lui Nietzsche apărînd pe piaţă între 1883 şi 1885). Cît despre *menşevic* şi *bolşevic*, anacronismul e de-a dreptul comic.

● Prof. Dr. D'Artan Vartan, *De l'Autour au Vautour*, adică *De la uliu [Astur palumbarius] la vultur [Aquila ag.].* – Stufoasa teză doctorală a biologului hexagonal studiază, conform ideii transformiste a lui Jean-Baptiste de Monet de Lamarck, preluată, mai tîrziu, de Darwin (Charles), evoluţia uliului în vultur. Pentru francofoni, aceasta pare una de ordin, mai curînd, calamburistic: autour-vautour. Nu-i, însă, mai puţin adevărat că „v"-ul iniţial, caduc fiind, în limbile romanice, de pildă (cf. *Andalusia-Vandalusia*, – de la *vandalii* deveniţi *[u]andali)*, caducitatea respectivă ar indica mai mult o involuţie: a *vautour*-ului în biet *autour*... Încît, dacă, după Aristotel, omul e-o pasăre fără penaj, uliul, după biologul amintit, ar fi un vultur fără „v". *[Urm. într-un nr. viit.]*

PUBLICITATE

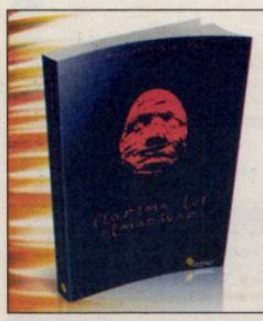

Teorema lui Almodóvar
de Antoni Casas Ros
Un destin demn de un film al lui Almodóvar.
VELLANT

PUBLICITATE

CENTRUL DE LIMBI STRAINE FIDES
Cursuri de limbi straine
fides
La sediul Fides ultracentral, modern sau la sediul institutiilor.
Inscrieri in perioada: 10 - 21 mai 2010.
Engleza, franceza, germana, italiana, spaniola, greaca, suedeza, portugheza etc. si limba romana pentru straini.
Pregatire TOEFL, CAMBRIDGE, IELTS si testari TOEIC, TFI.
CURSURI DE LIMBI STRAINE IN STRAINATATE
10 limbi straine in 100 de locatii.
19 ani experienta
aviz M.E.C
si Ministerul Muncii

Tel: 021 313.47.45, 313.47.85, 313.47.86, Fax: 021 313.47.28, www. fidescentre.ro
cursuri@fidescentre.ro Bucuresti, Pta. Rosetti, Bd. Hristo Botev nr. 1, et.1 sect. 3.

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Revenirea religiosului?

Da, ştim cu toţii profeţia lui Malraux, indiferent dacă acesta chiar a spus-o ori chiar a spus-o aşa sau nu. Ea a intrat ca atare în conştiinţa publică. Şi chiar se vorbeşte – şi se poate vorbi – despre o reîntoarcere a credinţei în ultimele decenii. Unii sînt însă de părere că lucrurile sînt ceva mai complicate şi că sub această etichetă prea generică se ascund fenomene relativ distincte. Marc Augé, de pildă, identifică cel puţin trei categorii distincte de astfel de fenomene sociale particulare ce se regăsesc în imaginea globală a revenirii religiosului. Prima este una veche, constînd în primenirea periodică a marilor religii, aspiraţia de revenire la origini, la „adevărata" formă de creştinism, islamism etc. O a doua, nu total nouă nici ea, constă în recursul la religie, din afara ei şi pentru motive străine de menirea sa definitorie. Aici intră, bineînţeles, recursul major la religie al politicului sau politizarea bisericilor, de la fundamentalismul islamic la folosirea lui Dumnezeu ca agent electoral în alegerile din ţara noastră. Mai intră însă şi o puzderie de „recursuri minore", mai mult sau mai puţin private şi individuale, de la folosirea geomanţiei asiatice la construirea zgîrie-norilor din Hong Kong şi pînă la binecuvîntarea maşinilor în mănăstirile din România. În sfîrşit, forma cea mai recentă, inedită şi în plin avînt o constituie ceea ce Augé numeşte, cu un termen generic, „căutarea autenticului": practici dintre cele mai diverse, adesea combinate după reţete *ad hoc*, de împlinire spirituală, de căutare a sensului vieţii, a adevărului existenţei, de la cocktailurile de înţelepciune orientală şi pînă la cultul recent al corpului sau la comunităţile de eco-vegetarieni. Dar mai este vorba în aceste cazuri cu adevărat de religie? Majoritatea au rezerve. Astfel, Augé vorbeşte despre „religie à la carte", iar Balandier despre „religios", pe care îl diferenţiază, prudent, de religie.

Oamenii par să vadă în creştinism nu atît iubirea de aproapele, cît speranţa (sau frica, după caz...) de pedepsire a păcătoşilor cu armele divinului.

Ce se întîmplă însă din acest punct de vedere la noi? „Cartografierea socială a Bucureştiului" realizată de colegul meu Alfred Bulai oferă cîteva sugestii în acest sens.

Mai întîi, deşi numărul ateilor declaraţi este infim, nici cel al „practicanţilor" adevăraţi nu pare să fie foarte mare: în Bucureşti doar aproximativ o treime ar intra în această categorie – restul merg la biserică doar de cîteva ori pe an sau deloc. Apoi, deşi încrederea în *Biserică* se află pe primele locuri în toate sondajele naţionale, încrederea în *preoţi* este împărtăşită doar de 43% dintre bucureşteni. Ea este de două ori mai mare decît media încrederii în reprezentanţii principalelor instituţii ale statului, ce-i drept, dar mai mică decît încrederea în medici sau profesori.

Cea mai mare şi grăitoare surpriză vine însă de la opţiunea între „Dumnezeu l-a creat pe om" şi „omul se trage din maimuţă": un procent de două treimi din populaţia Bucureştiului este declarat creaţionistă! Nu sîntem unici în lume nici la acest capitol, dar faptul că în secolul XXI, într-o metropolă europeană, „evoluţioniştii" sînt de trei ori mai puţini decît „creaţioniştii" rămîne un fapt care te pune pe gînduri...

De aici încolo lucrurile se complică şi mai mult: între 20 şi 30% dintre bucureşteni declară că au fost la ghicit în cafea, în cărţi sau în palmă şi 41% că au fost descîntaţi. Aceste practici magice nu corelează statistic semnificativ cu opţiunea pentru creaţionism, ce-i drept, dar procentul celor care recurg la ele este de trei ori mai mare în rîndul fidelilor creaţionismului, decît printre evoluţionişti – ceea ce nu sună tocmai „ortodox"...

Alte date sînt cel puţin la fel de surprinzătoare, chiar dacă aparent fără legătură cu problema religiei. Astfel, de pildă, la întrebarea *Dacă ar veni din nou comuniştii la putere şi i-ar aresta pe toţi politicienii actuali, dvs. cum aţi reacţiona?,* doar 8% dintre bucureşteni declară că ar protesta, şi cu riscul închisorii; peste o treime ar fi bucuroşi! Cum poţi fi atît de credincios şi să te bucuri în acelaşi timp de o eventuală revenire a comunismului, mă întreb?

Şi lucrurile nu se opresc aici: concetăţenii noştri declară şi că, pe perioada crizei, ar trebui desfiinţate partidele politice (18%), instituţia preşedinţiei (10%), parlamentul (14%), primăriile de sector (11%) şi ar trebui să guverneze armata (13%), iar veniturile oamenilor de afaceri ar trebui limitate (37%). De asemenea, peste o treime dintre bucureşteni consideră că ar trebui reintrodusă pedeapsa cu moartea. În sfîrşit, 1 din 6 bucureşteni consideră că legionarii au fost eroi ai neamului.

Aceste opinii şi atitudini nu sînt neapărat legate între ele şi nu reprezintă cîtuşi de puţin o majoritate (slavă Domnului!), dar exprimă fără îndoială o anumită stare de spirit ce începe să-şi facă loc în societatea noastră. Altfel spus, ele sînt simptomatice. Şi spun ceva şi despre un fundal emoţional pe care se desfăşoară această retragere a raţionalismului modern şi democratic. În acest context, oamenii par să vadă în creştinism nu atît iubirea de aproapele, cît speranţa (sau frica, după caz...) de pedepsire a păcătoşilor cu armele divinului – şi în măsura în care nu prea mai au încredere în armele societăţii. Dincolo de religie, recursul la religios pare să aibă astfel loc pe un fond de nemulţumire şi nesiguranţă şi să alunece fie spre misticism, fie spre un soi de autoritarism vindicativ. O combinaţie din care oricînd se poate naşte un soi nu tocmai nou de totalitarism. În orice caz, îmi vine greu să cred că revenirea zdrobitoare a creaţionismului în credinţele concetăţenilor noştri poate fi interpretată pur şi simplu ca o renaştere a creştinismului...

PUBLICITATE

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Contra lui au fost Hitler, Stalin și Vaticanul

Omul care și-a dus țara pe umeri, precum Atlas

Potrivit unei legende cu o foarte posibilă corespondență în realitate, prin 1949 sau '50 mareșalul Tito (liderul Iugoslaviei și al partidului comunist de acolo) i-a scris un scurt mesaj lui Stalin (liderul URSS, de care se temea atunci o jumătate de mapamond). În mare, scrisorica reda aceste gingașe cuvinte: *Dragă tovarășe Stalin, vă rog încetați a mai trimite oameni cu sarcina de-a mă ucide. Deja am prins cinci pînă acum – unul mă urmărea cu o bombă, altul cu o pușcă... Dacă nu veți da curs rugăminții mele, o să trimit și eu unul la Moscova, la dvs. – și nu va trebui să mai trimit un al doilea.*

Acesta era omul despre care vorbim: Iosip Broz Tito, de la a cărui moarte s-au împlinit în aceste zile 30 de ani. Cel mai tînăr sergent-major al armatei austro-ungare prin 1915, apoi comunist din convingere (de prin 1917 și pînă la capăt), mai apoi partizan de elită împotriva celei mai bine organizate armate a anilor '40 *(Wehrmacht*-ul german), politician fără scrupule, patriot înflăcărat al unei țări mai solide în mintea lui decît în realitate, autorevendicîndu-se el însuși ca fiind „iugoslav" (naționalitate inexistentă la nașterea lui și care n-a supraviețuit mult nici morții sale), dictator pe jumătate luminat și pe jumătate plin de toate umbrele imaginabile, soț a *n* soții (nici un biograf nu le știe cu precizie numărul sau identitatea), iubitor de havane și de coniac, gazdă afabilă pentru cei ce-au trecut pragul conacului său de pe insula Brjioni (pe coasta croată a Adriaticii; de la Eleanor Roosevelt la Elisabeth Taylor, Sophia Loren sau Gina Lollobrigida – n-avea gusturi rele, mareșalul! – și de la Richard Burton și Marcello Mastroianni la Gamal Abdel Nasser și alte zeci de șefi de stat din toată lumea), purtător al unor inedite uniforme făcute special pentru el (tiparele erau apoi arse!), Tito a fost unul dintre acei cîțiva oameni care realmente au făcut istoria secolului al XX-lea după chipul și asemănarea lor.

Imaginați-vă numai: în nici zece ani (anii '40, în mare), acest om s-a opus celor mai puternici adversari pe care cineva și-i putea imagina în acel moment.

S-a opus mai întîi lui Hitler. Și s-a opus atît de serios încît soldații germani se temeau de gherila iugoslavă mai mult decît de frontul rusesc (spre deosebire de ruși, care măcar luau prizonieri, partizanii lui Tito nu luau). Pe 25 mai 1944, aflînd că aceasta ar fi aniversarea zilei de naștere a (deja) liderului Iosip Broz, Gestapo-ul nazist și-a zis că n-ar fi rău să i-o serbeze prin moarte – drept care i-a urzit acestuia o ambuscadă de zile mari. Nu era primul atentat german la adresa încăpățînatului Broz. Care a scăpat și acum. Ulterior s-a dovedit că 25 mai nici măcar nu era ziua lui – ci parte din legenda sa conspirativă.

Apoi respectivul s-a opus Vaticanului. Scandalul a fost serios (miza era un cardinal, agreat de Papa *cu-a lui trei coroane* etc., dar antipatizat de către Tito) și s-a ajuns la excomunicarea iugoslavului și a întregului său guvern (împăcarea avea să vină peste aproape două decenii!). În fine, din 1948, Tito s-a opus lui Stalin și tuturor sateliților & clienților acestuia. Generalissimul vedea în mareșal un competitor – și culmea e că avea dreptate! Se bănuiește că NKGB-ul a încercat mai multe atentate la viața lui Tito decît o făcuse Gestapo-ul. Cu același rezultat. Cînd a aflat de moartea lui Stalin, Tito a ras o sticlă de cogniac și i-a dăruit decedatului un elaborat florilegiu de înjurături.

Privit dinspre România, Tito a fost subiectul unei intense gelozii: invidioși pe el au fost și Gheorghiu-Dej (cu care s-a reconciliat în 1955), și Ceaușescu (care a visat să-i succeadă ca lider al *țărilor nealiniate).* Un detaliu: Tito e cel ce a calmat „furia" antisovietică a lui Ceaușescu, pe 24 august 1968. Simplific discuția: CEAUȘESCU – *Dacă ne atacă URSS, ne putem retrage la dvs., să continuăm rezistența?* TITO – *Da, puteți veni, dar fără arme, nu vrem să le dăm pretext sovieticilor să ne atace și pe noi, și nici dvs. nu trebuie să-i provocați.* Ceaușescu a înțeles mesajul și a mai domolit tonul către Moscova.

Moartea lui Tito a băgat Belgradul în cartea Guiness a recordurilor: liderii a peste 120 de state (regi, președinți, prim-miniștri) au participat la funeralii – atunci, cea mai mare adunare de VIP-uri pe metru pătrat din istorie. Belgradul, la moartea lui Tito, era o capitală cvasi-occidentală. Azi nu prea mai este. Dacă cineva i-ar fi spus lui Tito că Albania va intra în NATO înaintea Iugoslaviei, probabil că acesta ar fi făcut infarct de atîta rîs. Azi, Albania e în pragul NATO, iar Iugoslavia nu mai e deloc.

Tito a murit, așadar, pe 4 mai 1980. Pesemne că de-a doua zi, insesizabil, a început și destrămarea țării sale.

***Adrian Cioroianu** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București. La Bookfest 2010 va lansa volumul* Visul lui Machiavelli.

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

Administrarea sărăciei și planificarea precarității

„Pe aceste vremuri, nu-i bine nici să trăiești, nici să mori" – constata o beneficiară a sistemului social contemporan. Administrarea sărăciei a fost dintotdeauna o problemă, nu numai pentru societatea noastră românească, ci și pentru ceilalți. Pe măsură ce populația începe să crească vertiginos, atitudinea față de sărac se schimbă, și trece de la milă și respect, la teamă și dispreț. Și apoi, în această lume schimbătoare, cine e sărac și cine nu e? Niciodată cel mai sărac nu este considerat ca fiind cel mai sărac, întrucît sărăcia se judecă în funcție de stare, de nevoie, de rang, de trebuințe. Alexandru Ipsilanti orînduiește, la 1775, Cutia milelor, dar săracii lui nu sînt cei mai săraci; regăsim printre beneficiari boieri scăpătați, mazili scoși de prin slujbe, preoți și văduvele acestora, plîngîndu-și de milă și cerînd să li se plîngă de milă. Toți cei cu o oarecare stare materială sînt chemați să contribuie la întreținerea acestui fond, astfel încît sărăcia endemică de la sfîrșitul secolului să nu-și mai arate fața hîdă în fiecare colț de mahala. Mai mult ca sigur că nu chiar toți s-au dovedit gata a renunța la cîte ceva din avutul lor pentru a fi oferit celorlalți, căci altfel cum să explicăm înscrierea acestei „sugestii" într-un cod de lege și apoi transformarea ei într-o obligație morală cu profunde valențe religioase. „Partea sufletului" devine regulă pentru fiecare creștin și oferă astfel șansa Cutiei milelor să „chiverniisească", cu chiu, cu vai, sărăcia românească.

Modernitatea avea să agraveze și mai tare problema sărăciei. Am fi tentați să credem că nu, dat fiind gîndirea unui aparat eficient, capabil să găsească soluții și să rezolve totul. Dar de unde atîta imaginație, căci nașterea unui aparat birocratic aduce în prim-plan problemele funcționarilor, cu drepturi și pensii. Criteriile de recrutare ale acestei birocrații au fost dintotdeauna aleatorii, chiar dacă Regulamentele Organice, și mai apoi regulamentele interne, proprii fiecărei instituții, fixau reguli moderne de angajare și promovare pe bază de concurs și examene naționale. Cine să le respecte? Așa că „săracul" stat a avut de întreținut, mai totdeauna, cohorte de funcționari de care practic nu avea nevoie și, mai ales, de plătit pensii pentru că toți cei care „au slujit patriei lor au dreptul a li se cunoaște slujbele din partea stăpînirii și pot, după felul și vremea slujbei, să ceară răsplată". Urma armata, cu soldații și ofițerii, cu investiții în haine, hrană, adăpost, armament, recuzită „animală și furajeră", școala cu plata lefurilor pentru profesori, clădiri, cărți, biblioteci, burse pentru „pensioneri", spitalele cu cheltuieli de întreținere, hrană pentru bolnavi, medicamente și instrumente etc. – griji, după cum vedeți contemporane. Ieri, ca și azi, statul avea nevoie de resurse financiare pentru ca norodul să se poată „bucura" de buna funcționare a acestui aparat birocratic pe care îl susținea atît ca beneficiar, cît și contributor. Mereu în căutare de resurse, Statul modern inventa, pe fiecare zi, o taxă: pe rachiu, pe drumuri, pe cîrciumi, pe vinuri, pe vînzarea de legume, pe folosirea podurilor, pe intrarea și ieșirea din oraș a carelor, pe seu, pe oaie, pe vite, pe case, pe cărți etc. Dar românul a vrut mai întîi de toate să fie beneficiar și contributor doar atunci cînd nu se poate altfel. Așa că, pe măsură ce statul inventa taxe, el inventa modalități de eludare a lor sau de „înfruptare" din bunul public, fără a asigura și contribuția.

Beneficiara de mai sus judeca criza prin care trece România ca pe o problemă mai degrabă morală, decît ca pe una economică: „obrazele groase" nu știu cum și cînd să se oprească din furat, nu au dragoste și respect pentru ceilalți. Și oferea două soluții, capabile, în opinia ei, să „deștepte" dorința de a face bine „într-o țară atît de frumoasă". Spera, mai întîi de toate, în apariția unui justițiar modern care să căsăpească „atît cît trebuie" pentru ca restul clasei politice să guverneze „bine" de frică. Și dacă justițiarul acesta încă nu s-a născut și pentru că nu mai e timp de așteptat și de trecut cu vederea, propunea să emigrăm cu toții: „să-i lăsăm, doamnă, cu țara goală, să vedem atunci cine va mai munci pentru ei? Din ce or să mai fure, dacă nu mai sînt taxe, impozite, șpăgi?", Dar oare norodul nostru, deprins cu șpaga și micul aranjament, cu nepotismul și simonia, ar fi capabil să trăiască din precaritatea altora, fără să le planisească viitorul?!

***Constanța Vintilă-Ghițulescu** este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din București.*

anti nostalgia

Limbajul puterii

„Un alt fost bolșevic de stînga, Bazarov, colaborator al lui Gorki, spunea despre Lenin în același ziar *[Novaia Jizn,* n.r.]: «Este un maniac incurabil, care semnează decrete în calitate de șef al guvernului rus, în loc să urmeze un tratament hidroterapeutic sub supravegherea unui alienist experimentat...». Pe acest ton și în acest spirit se exprimau toți reprezentanții socialismului tradițional în Rusia și în alte părți și printre ei mulți foști tovarăși de arme ai lui Lenin.

Lenin semna efectiv o mulțime de decrete care rămîneau literă moartă. A spus-o el însuși mai tîrziu: «De-a lungul unei întregi perioade, decretele au fost una din formele propagandei noastre». După părerea lui Troțki, el se străduia prin aceste decrete să răspundă tuturor necesităților vieții economice, politice, administrative și culturale: «Nu era călăuzit de pasiunea reglementării birocratice, ci de înclinația de a transpune programul partidului în limbajul puterii». Cu toate astea, fără voia lui, acest program se golea continuu de conținutul său socialist inițial pentru a tinde spre un unic scop: menținerea la putere a partidului bolșevist."

(Boris Souvarine,
Stalin. Studiu istoric al bolșevismului,
traducere din franceză
de Doina Jela Despois,
Colecția „Procesul comunismului",
Editura Humanitas, 1999)

STILURI & STILOURI

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Dar berzele un' se duc cînd se duc?

„Întrebările copiilor sînt mult mai bune decît ale adulţilor: pot să iau o prăjitură?, de ce este cerul albastru?, ce spune o vacă? sînt întrebări care pot aduce răspunsuri cu mult mai interesante decît: ai adus manuscrisul?, de ce n-ai sunat?, unde ţi-e avocatul?" (Fran Lebowitz)

Sînt momente în viaţă pe care nu ţi le poate lua nimeni: ca acela în care copilul tău te întreabă, cu ochi puri şi glas de înger, cum se fac copiii. Momentul te ia pe nepregătite, deşi amicii, cărţile, propria mamă, psihologii, revistele te-au prevenit că primul examen greu ca părinte îl dai cu această întrebare. Am auzit de-a lungul timpului cele mai amuzante, fanteziste, inimaginabile, amuţitoare răspunsuri. Fiecare cu beneficiile lui. Dar şi cu efectele lui imprevizibile asupra minţii neprihănite a copilului.

Varianta „vis feeric": Părinţii tăi se iubesc foarte mult şi, din îmbrăţişarea lor, atinsă de zîne cu puteri magice, te-ai născut tu. *Avantaje:* Eviţi tirul ulterior al întrebărilor indiscrete de care ai fi avut parte, dacă i-ai fi spus adevărul: cum ajunge copilul în burta mamei, cum participă tatăl la aducerea pe lume a unui copil etc. *Dezavantaje:* Copilul tău va refuza să-şi mai îmbrăţişeze colegii de joacă sau, dimpotrivă, o va face, aşteptînd zînele să-şi facă datoria.

Varianta ornitologică: Te-a adus barza. *Avantaje:* Răspunsul îţi va aduce un zîmbet nostalgic: aşa ţi-a răspuns şi mama ta, iar asta nu te-a împiedicat să ai la rîndul tău copii. *Dezavantaje:* Va veni momentul cînd copilul tău îţi va spune: „Toţi prietenii mei s-au născut după ce mama lor a făcut dragoste cu tatăl lor. Numai eu m-am născut fiindcă părinţii mei au făcut dragoste cu o barză."

Varianta agrar-digestivă: Tatăl tău i-a dat mamei tale o sămînţă pe care a înghiţit-o, şi din ea te-ai format tu în burta ei. *Avantaje:* E cea mai aproape de adevăr. *Dezavantaje:* Te va întreba unde se găsesc seminţele respective.

Varianta ştiinţifică: Culegi din bibliotecă toate enciclopediile, te aşezi la birou cu copilul tău, arăţi planşe, scheme, faci descrieri ample şi dai detalii infinite despre acuplare. *Avantaje:* Doborît de multitudinea informaţiilor, copilul va amuţi. *Dezavantaje:* Dacă-i laşi timp să se refacă, va reveni cu întrebarea: „Şi totuşi, cum se fac copiii?"

Varianta drăgălaş-eufemistică, folosită în special în denumirea organelor sexuale: cocoşel, păsărică, fluturaş, vrăbiuţă etc. *Avantaje:* Lasă frîu liber imaginaţiei tale şi a copilului: orice specie de animal sau plantă, trandafir sau bujor, vultur sau şoricel poate denumi acea parte anatomică a corpului uman. *Dezavantaje:* Va trebui să găseşti cuvinte potrivite pentru a denumi toate celelalte părţi ale corpului. Altfel, copilul te va întreba de ce la mînă se spune mînă, iar la penis, cocoşel.

De asemenea, ar fi de inventariat răspunsurile primite de copii atunci cînd, văzînd la televizor o scenă de dragoste, întreabă: „Ce-i face domnul lu' doamna?": o masează, îi face frecţie fiindcă are febră, o unge cu cremă aşa cum şi ţie îţi dă mama cînd te arde soarele, o mîngîie fiindcă s-a lovit, o adoarme, sau „du-te la culcare, că asta-i treabă pentru oameni mari!".

Mi-a povestit, odată, un tătic, următorul dialog pe care l-a avut cu fiul său: „Cum se fac copiii?" „Îi aduce barza" – i-a răspuns tatăl între două drumuri, cu sacoşele pline de la piaţă. „Barza pleacă iarna în ţările calde şi se întoarce primăvara?" a insistat copilul, să clarifice problema. „Da", a răspuns tatăl, presimţind catastrofa. „Atunci, cum de m-a adus pe mine de Crăciun?"

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

De-ale vieţii, în autobuz

Doi ursuleţi polari dorm îmbrăţişaţi de mama lor. Par să fie tare mulţumiţi în blana albă, protejaţi de intemperii şi înconjuraţi de căldură. „Iubi, nu mai vreau să aud nici măcar că eşti în preajma individei ăleia. Nu vreau să ai nimic de-a face cu ea!"

Nu, nu e vorba de scene dintr-un teatru siropos. Ci doar de 133. Autobuzul care vine de la Gara Basarab şi ajunge pînă la Tineretului. „Sosire estimată: 18,09." Urşii şi a lor mamă reprezintă una dintre multele imagini ce se succedă în faţa ochilor trecătorilor pe ecranul din faţă.

Am fost unul dintre trecătorii norocoşi: am prins loc în faţă, chiar lîngă ecran. Şi alături de o doamnă destul de prezentabilă (fără să fie frumoasă), care a vorbit tot timpul drumului la telefon. Cu soţul. Şi drumul s-a dovedit... lung, infinit. Nu pentru că era „la-ntors acasă...", ci fiindcă trecusem pragul orelor de vîrf.

De altfel, eu, una mă consider norocoasă că am reuşit să „prind" autobuzul însuşi. Veneam dintr-o zonă care mi se păruse ciudată sau, mai curînd, ostilă: alta decît cele în care mă mişc de obicei. Îţi dădea senzaţia de *„no man's land"*, pentru că era agresiv aglomerată (maşinile nu păreau să se sinchisească dacă era verde, treceau oricum) şi se construia excesiv (de aici noroiul, imposibilitatea folosirii unor trotuare, haosul şi lipsa de poezie). Strecurîndu-mă printre macarale, am fost condusă spre staţia de maşină de un „spirit bun" al locului: o doamnă în vîrstă, minionă, dar sportivă, care mi-a făcut o foarte amănunţită hartă a locului, convinsă că eram din provincie...

Un domn, de vîrstă medie, îmbrăcat în balonzaid, aleargă disperat pe carosabil. Să prindă ceva, probabil. După un moment, nu-l mai vezi. În locul lui apare o maşină gri (să fie Logan?), cu parbrizul spart. Prim-plan pe spărtura rotundă, ca o plasă de păianjen. Totul pe acelaşi ecran. „Nu trece dincolo! Traversează numai prin locurile amenajate!" – spune vocea din *off*, de astă dată intransigentă. Radicală. Apreciez, într-un mod grotesc, jocul de cuvinte dintre trecerea străzii şi trecerea pe lumea cealaltă...

Îmi aduce aminte de filmele, de-a dreptul *horror* (cu cît, pe vremea aceea, erau cam singurele aparţinînd genului) care ni se dădeau la şcoală, ca să nu traversăm brambura. Cu mult sînge, cu tovarăşii de la Miliţie (care ne ţineau, la început, şi cîte un *speech)* şi structurate pe morala: „După faptă şi răsplată". De altfel, tot de vremea comunistă se leagă şi primele mele atitudini, personale şi comunitare, faţă de autobuze: am învăţat că, dacă nu dai oarece coate şi nu te bagi, măcar discret, în faţă, nu prinzi autobuzul. Rămîi pe dinafară. O descurajatoare regulă care, din păcate, mai e valabilă şi azi.

„Te stresează traficul cînd eşti la volan? RATB îţi oferă soluţiile optime pentru deplasările zilnice! Transportul public durabil în Bucureşti" – îi dă înainte, nepăsător, ecranul. Pe harta albastră cu puncte galbene se conturează trasee roşii, se plimbă săgeţi verzi... Prin faţa ochilor noştri trec, în ritm alert, cămile pe fond de apus de soare, peşti înotînd veseli în oceanul bleu-transparent, cîmpuri cu rapiţă, avioane în picaj, un munte cu vîrful în nori, case albe cu bîrne din lemn...

Cea mai grozavă imagine mi s-a părut a aceloraşi cămile, din altă perspectivă: văzute printr-o scoică... Cred că tocmai ajunsesem pe la Moşilor şi doamna de lîngă mine spunea ceva despre nişte cifre colorate... de la bicicleta copilului. Ea o stricase, fără să vrea, deşi era nouă, şi costase destul...

Din discursul ei se conturează destule din profilul unei familii medii neaoşe: copilul stă ziua la mama ei, care îl însoţeşte la diverse activităţi extraşcolare, cum ar fi baletul... Soţul ajunge tîrziu acasă şi soţia duce greul (de pildă, ea se oprea în piaţă, după infernalul drum cu 133, să cumpere lobodă). Toţi trei vor să se mute într-o casă mai mare, undeva pe lîngă mall-ul din Vitan.

Doamna de lîngă mine nu pare defel nemulţumită de existenţa ei. De altfel, are o replică genială, cam înainte de Piaţa Traian, unde am coborît cu toţii: „Să-mi aduci aminte, iubire! Om trăi şi om vedea!". Se poate spune că am coborît mulţumită.

Selma IUSUF

legende urbane

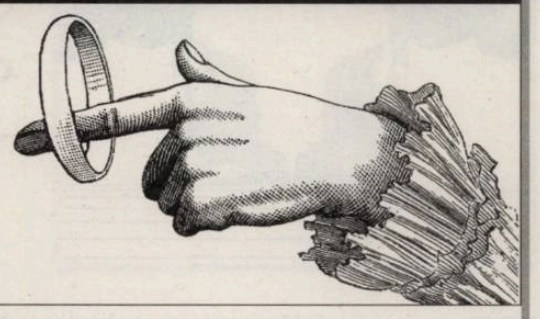

Religii noi

Cum altfel să se numească fanatismul bio, sentimentul „verde" care a cuprins multă lume, revelaţia reciclării, salvaţi balenele şi altele asemenea? Subiectul e generos şi generator de aprige dispute, însă nu mă pot stăpîni să nu vă reamintesc una dintre iniţiativele parlamentare de după '89: abia se deşteptase lumea largă şi aflase de clonare, de probleme morale, etice, bisericeşti şi aşa mai departe, că România era moţ în vîrful listei cu semnatarii care ziceau „nu" bietei Dolly. Aşa, din principiu. Las la o parte că, într-o ţară realmente misoginǎ, nepăsătoare faţă de probleme reale de mediu, cu o capitală care nu are staţie de epurare, cu plaje pe cale de dispariţie şi o mare aproape moartă, e nevoie şi de feminism, şi de ecologişti, şi de activişti, şi de Green Peace, şi de ce vreţi dumneavoastră. Deranjant mi se pare – peste tot în lumea asta – modul în care se vrea a se impune un stil de viaţă. Agresivitatea asta „verde", isteria bio, sănătatea impusă aproape că mă fac să mă simt exclusă din viaţa socială pentru că fumez şi mănînc nişte amărîte de chipsuri pline de E-uri, cu sentimentul că fac o vitejie fără de seamăn.

Am o bună amică emigrată de îndelungă vreme în Canada. Acolo i s-au născut cele două fetiţe, una este la vîrsta gimnaziului, cealaltă la grădiniţă. Vin în fiecare vară în România să-şi vadă bunicii. Terminînd una dintre copile o sticlă de suc, i-o întinde bunicii s-o arunce la gunoi. Femeia se întoarce de la bucătărie, iar fetiţa o controlează: „Buni, ai reciclat?". Păi, dragii moşului, buni nu prea are ce să recicleze în România. Aici există acele tomberoane clasificate „hîrtie, plastic, sticlă", numai că sînt deseori la 3-4-5 străzi depărtare de locul în care stai. În plus, nu de puţine ori, gunoiul pus acolo pe căprării ajunge în aceeaşi maşină de salubritate. Din maşină, la buza gropii de gunoi, se sortează încă o dată de mînă. Pe o bandă luuungă mai multe femei aleg din zoaiele noastre şi plasticul, şi cartoanele, într-un miros şi zgomot infernale.

Urmează apoi sindromul „apei plate cu lămîie" atribuit, de regulă, famelicelor modele de *cat-walk*. Un întreg popor vegetal se hrăneşte programatic cu soia, salate şi diverşi muguri exotici. Şi opţiunea asta (perfect valabilă pînă la un punct) are la rîndul ei mai multe stadii, pînă să ajungă la adevărate scrînteli urbane care modifică stiluri de viaţă. De la nimic care are puls, la nimic gătit pînă la nimic care a fost cules, recoltat sau rupt de pe creangă. Iar aşa numiţii *freegans* („free" plus „vegan") practică ceea ce s-ar traduce prin trăitul din gunoaie. Evident, România nu are (încă) o comunitate de freegans. Tabuurile sociale de acest fel sînt încă extrem de puternice. Are, dacă vreţi, freegans de nevoie: comunităţile exasperate de sărăcie care s-au format lîngă marile gropi de gunoi. Un freegan adevărat mănîncă din gunoi pentru că în aşa fel luptă împotriva consumerismului şi a risipei. Şi a globalizării. Şi a încălzirii globale.

Ceea ce mă duce la altă istorie dubioasă. Temuta încălzire globală. Efectul de seră de care au fost găsite vinovate pînă şi vacile cu arderi metabolice mai intense. Privirea ucigătoare a posesorului de Prius aruncată şoferului de SUV. Probabil că multă lume a citit şi a văzut (tremurînd sub pături, într-una dintre cele mai friguroase ierni pe care le-am avut în ultimii ani) ştirile legate de documentele şi mesajele trimise între diverşi climatologi, din care înţelegeai că ideea acestei încălziri globale ar fi o mare manipulare. Asta dacă n-o fi fost chiar o manipulare faptul că documentele au ieşit la iveală cu o lună înainte de întîlnirea de la Copenhaga, unde urma să se stabilească o serie de măsuri „prietenoase cu mediul". Neîndoielnic e, însă, cinismul cu care ţări dezvoltate şi ajunse cu sacii în căruţă vor să impună suratelor, care abia ajung să se împlinească economic, o emisie de gaze cumpătată.

Orice pare a fi impus cu forţa devine automat dubios. Nu contează cît de generoasă e ideea. Dacă îţi hărţuieşti ca societate „responsabilă" carnivorii, fumătorii, consumatorii de benzină şi alte asemenea se cheamă că data viitoare pot avea probleme şi persoanele cu ochi albaştri, cele cu părul creţ şi, în general, oricine nu e de acord cu tine.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-şef la SBS Media Broadcasting.*

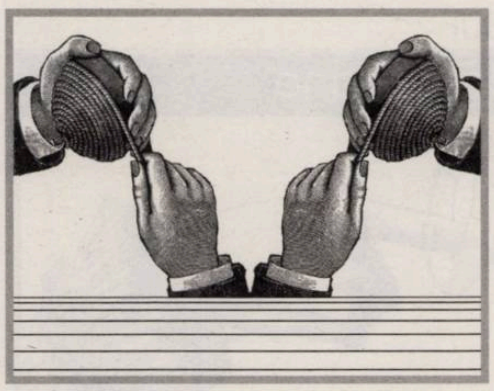

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Revoluţia libertariană din Georgia

Promiteam săptămîna trecută detalii despre ideile şi politicile care au lăsat Georgia fără un serviciu de control al alimentelor. Adică ceea ce European Stability Initiative a numit „Revoluţie libertariană". Este vorba despre un o serie de rapoarte adunate sub titlul *„Reinventing Georgia: The story of a Libertarian Revolution"*, pe care le puteţi citi pe site-ul lor: www.esiweb.org. Deocamdată sînt trei documente acolo, cele care spun povestea de pînă acum, rece, fără opinii. Cel de-al patrulea este doar anunţat că va urma, se numeşte *„The future of Georgian libertarianism"* („Viitorul libertarianismului georgian") şi autorii promit că vom găsi şi judecăţi de valoare plus critici la adresa proiectului.

Pînă cînd vom citi judecăţile şi predicţiile, cîteva detalii despre poveşti. Este în primul rînd povestea mare a unui stat aproape eşuat: Georgia pînă în 2004. Integrată în economia sovietică, a căzut rapid economic după obţinerea independenţei (din exemplele de acolo, asemănarea cu Republica Moldova este constantă, inclusiv pe ramuri economice). Corupţia era atît de răspîndită, încît poliţiştii, plătiţi oficial cu 15 dolari pe lună, trăiau exclusiv din şpăgi. Veniturile statului din PIB erau undeva la 14% (în statele dezvoltate media este de 45%), economia neagră era 67% din PIB. Bandele de crimă organizată controlau pur şi simplu bucăţi din teritoriul naţional, în asemenea măsură încît Rusia anunţase ONU că s-ar putea să intervină militar pentru a stopa crima organizată şi bandele care destabilizau situaţia la graniţă. Revoluţia oarecum paşnică, condusă de Mihail Saakashvili e destul de cunoscută, aşa că autorii nu insistă mult pe subiect. Interesant este că îşi propunea democratizare şi luptă cu corupţia, mai puţin reforme economice. Şi tocmai la capitolul democratizare suferă Georgia acum – crizele politice interne, manifestaţii violente şi intervenţii în forţă ale poliţiei plus situaţia presei au afectat mult imaginea lui Saakashvili, de campion al democraţiei în Caucaz. Însă povestea economică este mai puţin cunoscută, de mai mare succes şi cu atît mai uimitoare.

Aici intervine povestea lui Kakha Bendukidze. Născut la Tbilisi, a făcut carieră la Moscova. Doctorat în biologie, cercetător în biologie moleculară, dar şi autor de manual de economie. A creat unul dintre primele fonduri de investiţii din Rusia. Se descrie pe sine ca un „oligarh mai mic" şi cam are dreptate, cu o avere de 50-70 de milioane de dolari nu ieşi în evidenţă în Rusia lui Elţîn. Dar a fost în cercurile care au gîndit reformele liberale din primii ani ai lui Elţîn. L-a sprijinit pe Putin la început, cînd acesta părea că impune ordine şi face reforme economice, dar din acele reforme promise doar cota unică de 13% s-a materializat. Prin 2004 s-a nimerit într-o delegaţie economică rusească la Tbilisi (era pe cînd Saakashvili şi Putin se înţelegeau bine). După patru ore de conversaţie cu preşedintele şi premierul ţării, a fost numit ministru, trebuia doar să-şi ia cetăţenia georgiană. În anii următori a ocupat funcţiile formale de ministru al economie, apoi al reformei şi şef al Cancelariei, dar *de facto* a fost mereu omul din spatele reformei economice. Pentru a înţelege ce a urmat mai trebuie spus că Saakashvili a avut grijă ca, imediat după alegerile din 2004, cînd a cîştigat 94% din voturi, să schimbe Constituţia făcînd din Georgia o republică superprezidenţială, unde şeful statului controlează direct Guvernul şi poate dizolva Parlamentul cînd doreşte. Cu alte cuvinte, Bendukidze a primit pe mînă o economie devastată, un stat obez şi corupt şi, avînd totala încredere a şefului celui mare, nimic nu-l putea opri să-şi pună în aplicare ideile. Cred că niciodată, niciunde, un liberal radical nu a fost într-o poziţie mai bună.

Omul nostru şi-a luat pe lîngă sine o echipă de la un think tank libertarian şi s-a pus pe treabă. Plecînd de la premisa că „totul e de vînzare, mai puţin conştiinţa", au scos la privatizare cam tot ce au mai găsit la stat. Cum avea de dat o lecţie celor care făcuseră privatizarea de jaf din Rusia, au pus tot ce era de vînzare pe un site, cu licitaţii publice. Apoi au trecut la barierele administrative. Au chemat oamenii din instituţiile care dădeau licenţe şi autorizaţii şi le-au cerut să justifice pentru fiecare în parte de ce era necesară. Premisa era că statul trebuie să fie micşorat şi scos din afaceri. Oricum nu controla nimic, de fapt. Deşi legal pentru orice construcţie era nevoie de 18 autorizaţii date de 9 instituţii diferite, în practică mai puţin de jumătate dintre clădirile în construcţie în capitală aveau vreun document. În final, 85% din autorizaţii şi licenţe au fost desfiinţate. Din cele 90 de licenţe date anterior de Ministerul Agriculturii au mai rămas doar 9. Apoi s-au pus pe dat oameni afară. Din cei 3424 de funcţionari de la acelaşi minister au mai rămas 600.

Pe unele le-au desfiinţat cu totul, în ideea că decît o instituţie coruptă, mai bine fără acea instituţie. Cum zice el: „Dacă închizi lumina într-o cameră fără bec nu se întîmplă nimic". A desfiinţat inspectoratul sanitar pentru alimente, oricum inspectorii nu controlau, doar luau şpagă. Dintre toate controalele privind alimentele în Georgia au rămas doar două: cele privind mîncarea pentru copii şi regulile de ambalare.

Şi-a propus pur şi simplu să marcheteze ţara la nivel internaţional ca cea mai prietenoasă pentru afaceri. Şi nu era doar un slogan, a luat metodologia după care Banca Mondială întocmea clasamentul *Ease of Doing Bussines* şi a făcut tot ce spuneau oamenii ăia. Georgia a sărit de pe locul 100 în lume pe locul 11. Are unele dintre cele mai mici taxe din lume (12% cotă unică pe venit), unul dintre cele mai laxe coduri ale muncii, taxe vamale aproape inexistente, la concurenţă cu paradisuri fiscale. De fapt, scopul lui Bendukidze nu este să copieze reformele liberale din Estul Europei, ci pe cele ultraliberale din Asia de Sud-Est, în ideea că Georgia nu are timp să se dezvolte încet ca Ungaria şi Polonia, trebuie să facă totul mult mai repede. Bineînţeles, asta naşte coşmaruri în Uniunea Europeană (cum ziceam săptămîna trecută), Bendukidze consideră planul de acţiuni Georgia – UE o prostie dăunătoare şi oricum perspectivele aderării Georgiei sînt departe.

Interesant este că, deşi ESI vorbeşte despre libertarianism ca ideologie de stat, Bendukidze însuşi nu este un ideolog şi nici nu se omoară după dezbateri de acest gen. El îşi vinde revoluţia ca pe o necesitate. Pur şi simplu un stat cum era Georgiei în 2004 nu poate fi reformat, el trebuie redus la minim şi scos din economie.

Eugen Istodor ia la întrebări **Statul**

Gheorghe Arnăutu,

Secretar, Primăria Coţofenii din Dos, Dolj

Au vreo legătură vechea aşezare dacă şi satul de azi?

Nici o legătură. Sîntem oameni săraci, abia ducem lingura la gură, ne este nouă de istorie? Au venit unii că de ce nu avem grijă de conacul Coţofenilor, mata – că de ce n-avem grijă de daci. Dar de noi cine are grijă? Nimeni. Stăm pe şanţuri şi aşteptăm să cadă para mălăiaţă. Nu mai vrem decît să muncim, dar nu se poate că muncim de pomană. Aşa că mai bine luăm ajutor social şi bem. De ce să ne omorîm? De ce? Cui ajută? N-avem tractoare, ultimii oameni de pe la noi şi-au vîndut şi vita din curte, cum să mai are pămîntul? E bine vara, că găseşti o ştevie, se face colea făsuiul, spre iunie. Ai ce băga la cratiţă, dar altfel, nu ne arde de nici o tradiţie. Tradiţia e chestie de boiărie, de răgaz, de tras aer în piept. Noi n-avem, ne ia timpul sărăcia, prostia, intrigăraia. Asta-i munca cea mai bună, nu-ţi muţi fundul de la stacana de vin. Mata nu vezi că nici vinul nu se mai face ca-nainte? E uşor să bei mult şi prost. Zaci toată ziua la crîşmă şi descoperi că n-ai timp. Da, nu mai poţi decît să te culci. Pe-acilea, noi nu sîntem de pedele, de Băsescu şi nu ne bagă-n seamă nimeni. Primarul a zis că se duce la Berceanu să se dea cu pedeleul, dar nu-l primeşte. Acum ce să facă? Omul vrea să trădeze şi n-are unde. Corect, nu? Dar nici de trădare nu e cazul, că trădezi şi o faci degeaba că n-au ăia timp să-ţi dea bani de reabilitări, de amenajări. E clar că sîntem vaidenoi. Ce să facem? Măcar să ne ţinem în picioare, că altfel nu ştim cum om mai ajungem la crîşmă, asta să ştii mata.

PUBLICITATE

Coordonator: Matei MARTIN

Legi grele pentru drogurile ușoare

Texte și opinii de:

● Andrei OIȘTEANU (istoric al religiilor și antropolog)
„Narcotice în cultura română“ (avanpremieră)

● Valentin SIMIONOV (director al Romanian Harm Reduction Network)
„Drogurile noi – o problemă veche“

● Gianiny MUNTEANU (manager Rebel Music)
„Neoşamanismul urban“

● Doru BUZDUCEA (prodecan, Facultatea de Sociologie, Universitatea București)
„Asistenţă socială, nu detenţie“

● Ștefan PIRPILIU (deputat PD-L)
„Educaţie şi informare“

● Tudor CIUHODARU (medic și deputat independent)
„Anul 2011 va fi *high*“

argument

De la interdicții la terapie

DILEMA VECHE
Legi grele pentru drogurile ușoare

În Europa Occidentală, politicile cu privire la regimul şi circulaţia substanţelor psihotrope se articulează pe patru direcţii: interzicere a traficului, descurajare a consumului, terapie pentru dependenţi, reducere a riscurilor sociale.

Chiar dacă în România se înregistrează cifre relativ scăzute în ceea ce priveşte consumul de droguri, autorităţile dau senzaţia că sînt incapabile să controleze acest fenomen. Într-un fel era de aşteptat, de vreme ce fenomenul e de dată relativ recentă. România a devenit doar de cîţiva ani şi destinaţie pentru droguri – pînă nu de mult, era doar o ţară de tranzit.

Numărul cazurilor severe de toxicomanie şi problemele sociale pe care le generează (o comisie prezidenţială însărcinată cu evaluarea acestora consemnează, atunci cînd se referă la consumul de droguri, incidenţa altor posibile infracţiuni, precum şi pericolul transmiterii unor afecţiuni grave) societatea civilă şi comunitatea politică: legislaţia în vigoare acum în România este depăşită, ea nu mai acoperă noile realităţi.

În plus, apariţia, în ultimii ani, a aşa-numitelor „magazine de vise“, în care se comercializează, sub diverse forme, „droguri legale“ arată care sînt limitările acestui sistem: inventivitatea combinatorie a celor care distilează în laboratoare substanţe cu efect halucinogen depăşeşte capacitatea statului de a reglementa eficient regimul acelor substanţe: pînă să se voteze în Parlament lista cu substanţe interzise, apar noi şi noi droguri care scapă legiuitorului. Tot problematic e şi modul în care statul îi priveşte pe consumatorii de droguri (grele sau uşoare). E, într-adevăr, oarecum ipocrit să învinovăţeşti nişte tineri care n-au rezistat tentaţiei (şi chiar e o tentaţie!) drogurilor, dacă instituţii specializate nu sînt capabile să asigure o informare decentă cu privire la efectul lor şi să reducă traficul. Pe de altă parte, consumul reprezintă în continuare o infracţiune (pedepsită cu privarea de libertate), în vreme ce în practica din Europa occidentală consumatorul este văzut mai degrabă ca un pacient care are nevoie de asistenţă socială şi/sau medicală.

Acum un an, în timpul campaniei electorale pentru alegerile euro-parlamentare, o candidată a afirmat, răspunzînd unei întrebări provocatoare, că nu ar exclude legalizarea drogurilor uşoare. Reacţiile – extrem de virulente – nu au întîrziat. Însă nu a urmat nici o dezbatere serioasă şi aplicată cu privire la regimul drogurilor. Încercăm să o provocăm cu acest dosar. (**M. M.**)

BARBURISME

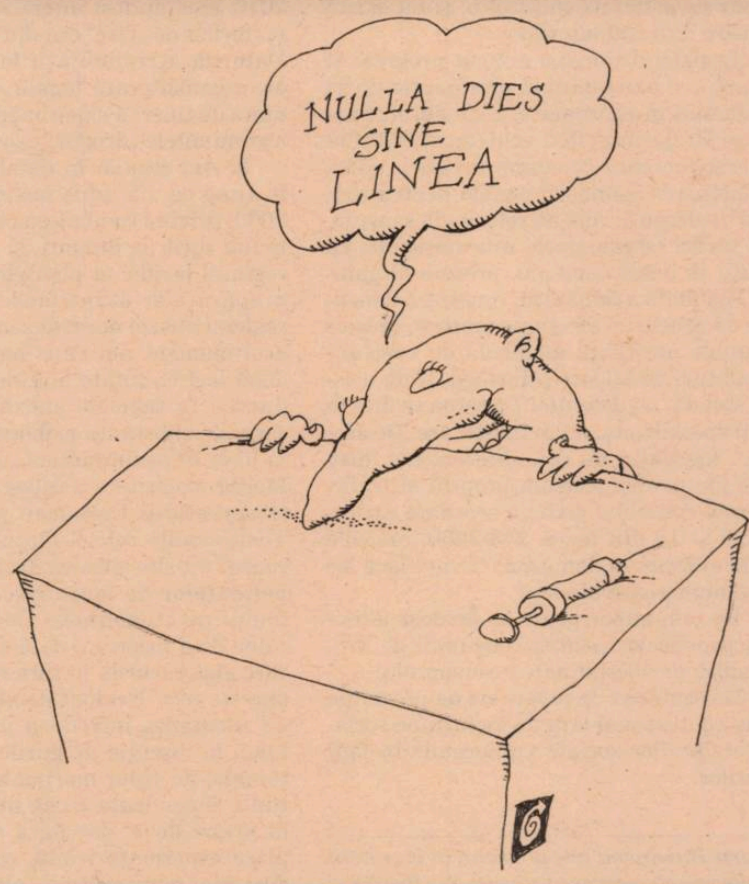

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 27 mai, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu şi Dragoş Ghiţulete.

Lege și dezordine

Informațiile despre fenomenul consumului de droguri sînt limitate, incomplete şi uneori chiar contradictorii. Singura certitudine este că România nu mai este doar o țară de tranzit (spre Europa occidentală) a drogurilor, ci şi o destinație a traficului de stupefiante. De cîțiva ani au apărut şi magazine care vînd, sub diverse forme (sare de baie, beţişoare parfumate, tutun aromatizat etc.) diverse substanțe cu efecte similare drogurilor interzise prin lege. Aşa-numitele „magazine de vise" funcționează (de fapt, au funcționat, pentru că, cel puțin pentru moment, situația lor a fost reglementată de lege) la limita regulamentelor, profitînd de lacunele legislației. Lista cu substanțe interzise s-a extins, prin lege, şi asupra produselor comercializate aici. Însă, între timp, apar noi substanțe. Cum ar trebui să se adapteze sistemul legislativ la aceste noi realități sociale? Am lansat cîteva întrebări unor oameni implicați în decizia politică.
1) Care e situația generală a consumului de droguri în România?
2) Care sînt riscurile sociale ale consumului de droguri aşa-zis „uşoare"?
3) În ce măsură legislația actuală acoperă realitățile sociale?
4) Credeți că o relaxare a legislației (eliminarea pedepselor sau pedepse mai mici) pentru consum e de bun augur?
5) Care ar fi în opinia dvs. măsurile care ar trebui luate pentru a reduce consumul de droguri (eventual pe categorii de risc)?

Doru BUZDUCEA

Asistență socială, nu detenție

1) Nu se cunoaşte cu exactitate numărul consumatorilor de droguri ilegale din România. Consumul de droguri este diferit în Bucureşti faţă de restul zonelor țării. Cu siguranţă că în restul zonelor țării, consumul de droguri este mult mai redus şi preponderent îndreptat către droguri recreaționale (marijuana şi haşiş). De asemenea, tot mai des se face abuz de medicamente combinate cu alcool, adica Regenon, Super Slim, Tusin şi Tantum Rosa. Consumatorii de heroină sînt în strînsă legătură cu Capitala.

2) Riscurile sociale pot fi mari în cazul oricărui drog, fie că este unul legal sau ilegal, uşor sau puternic, atîta timp cît există un abuz de astfel de substanțe, şi nu există o educare a consumatorilor.

3) Legislația română a făcut progrese şi este un lucru bun faptul că există intenția să fie revizuită în continuare. Este absolut necesar să se clarifice, fără echivoc, statutul unei persoane care consumă droguri, adică neatragerea răspunderii penale pentru consumul de droguri. Aici ne referim la consum, nu la trafic! Organismele internaționale cu atribuții în acest domeniu, precum Organizația Mondială a Sănătății, consideră dependența de droguri o afecțiune cronică, ceea ce presupune asistență medicală de specialitate, alături de suport psihologic şi de asistență socială, nu detenție! Tratarea se face în unități specializate, nu în închisoare. De asemenea, legislația nu face diferențiere între cantitățile pentru consum propriu şi trafic. O atenție deosebită trebuie acordată articolelor 15 şi 16 din legea 143/2000, articole care fac referire la denunțuri şi care lasă loc pentru numeroase abuzuri.

4) De bun augur poate să fie doar eliminarea pedepselor pentru consumul de droguri, adică dezincriminarea consumului.

5) Dezvoltarea de programe de prevenție într-un context mai larg de incluziune socială a categoriilor sociale vulnerabile în fața drogurilor.

***Doru Buzducea** este prodecan al Facultății de Sociologie şi co-autor al raportului „Riscuri şi inechități sociale în România", prezentat în 2009 de Comisia Prezidențială pentru Analiza Riscurilor Sociale şi Demografice.*

Ștefan PIRPILIU

Educație şi informare

1) În ultimii ani, România s-a transformat dintr-o țară de tranzit a drogurilor într-o țară consumatoare de droguri. Numărul estimativ al consumatorilor de droguri se ridică undeva la 60.000, dar se presupune că acesta ar fi mult mai mare, ținînd cont de faptul că, în momentul de față, majoritatea toxicomanilor nu se prezintă pentru a beneficia de tratament şi, mai mult decît atît, o mare parte dintre decesele survenite în urma supradozelor nu sînt declarate ca avînd această cauză. În schimb, dacă o asemenea estimare este posibilă în cazul drogurilor injectabile, în cazul celor ce, teoretic, prezintă un grad mai mic de risc, situația este cu atît mai incertă. Cu siguranță că, o dată cu creşterile economice înregistrate pînă la finalul anului 2008, au crescut atît cererea cît şi oferta de stupefiante, în oraşele mari ale țării. Începînd cu finalul anului 2006 şi începutul lui 2007, a apărut o întreagă serie de substanțe noi pentru care legislația în vigoare nu prevedea sancțiuni. Deşi la început fenomenul nu a fost foarte vizibil, începînd cu vara anului 2008 şi pînă în luna martie 2010, cînd au fost interzise, numărul consumatorilor de „vise" era din ce în ce mai mare. Datorită accesibilității lor şi a faptului că erau considerate legale, un număr foarte mare de tineri a experimentat, măcar o dată, aşa-numitele „droguri uşoare".

2) Am studiat în detaliu acest fenomen, în timp ce am adus modificări legilor 143/2000, privind combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, şi 339/2005, privind regimul juridic al plantelor, substanțelor şi preparatelor stupefiante şi psihotrope ce reglementează această zonă a drogurilor. La acel moment am adus amendamente celor două legi enunțate anterior în sensul introducerii în tabelele anexă ale acestora a o serie de substanțe psihotrope ce se vindeau la liber în aşa-numitele „magazine de vise". Marea majoritate a rapoartelor realizate de Observatorul European pentru Droguri şi Toxicomanie relevă faptul că drogurile „uşoare" nu sînt altceva decît anticamera stupefiantelor de mare risc. Tiparele consumului de stupefiante pleacă de la curiozitatea de a încerca o dată un drog, în schimb rare sînt cazurile în care experimentarea se opreşte aici. Evident depinde foarte mult şi de substanța introdusă în organism. Dacă luăm în discuție drogurile, aşa-zise, recreaționale, de tipul marijuana sau ecstasy, atunci dependența fizică nu se instalează de la prima doză, dar dacă consumatorului îi place experiența trăită, cu siguranță îşi va dori să o mai repete şi, ulterior, să o amplifice, şi în acest mod va încerca o substanță ce îi va produce efecte mai puternice. Totuşi, reacțiile consumatorilor de droguri „uşoare" sînt neprevăzute. Niciodată două persoane ce au consumat aceeaşi substanță nu vor reacționa la fel, iar pentru unii efectele sînt devastatoare, aceştia necesitînd internare la spital de urgență. Tind să cred că un consumator de droguri „uşoare", mai devreme sau mai tîrziu va apela la serviciile de sănătate publică din cauza dependenței, fie ea fizică sau psihică, iar sistemul nostru sanitar nu este pregătit pentru a face față tratamentelor destinate tratării toxicomaniei.

Propuneri privind limitarea consumului de droguri ilegale, a prostituției şi a răspîndirii infecției cu virusul HIV:

- *Dezincriminarea consumului de droguri (nu a traficului!) pentru a aduce la „suprafață" consumatorii. Consumul de droguri trebuie descurajat, dar cu diferențele de rigoare între drogurile uşoare şi drogurile tari. Incriminarea consumului produce efecte secundare grave precum refolosirea seringilor, care conduce la transmiterea unor boli grave.*

- *Este imperativă şi menținerea programelor şi serviciilor de intervenție stradală, dezvoltate de către ONG-uri, şi finanțarea acestora de la bugetele locale, întrucît acestea asigură reducerea riscurilor prin aprovizionarea persoanelor consumatoare de drog injectabil cu seringi de unică folosință în schimbul celor deja folosite. Există şi posibilitatea introducerii în cartierele cu mulți dependenți de droguri injectabile a unor automate cu fise şi cu seturi sterile de injectare, la fel ca în unele țări europene, pentru a preveni refolosirea seringilor.*

- *Înființarea de servicii specializate pentru consumatorii de droguri în cadrul Direcțiilor Generale de Asistență Socială şi Protecția Copilului din subordinea Consiliilor județene este de asemenea o prioritate.*

3) Acest domeniu al traficului şi consumului de droguri se complică pe zi ce trece. Este o realitate faptul că se cîştigă sume enorme din afaceri de acest tip şi că în permanență apar substanțe noi menite să înlocuiască efectele celor aflate sub control. Unele dintre acestea, intrate de curînd pe piața românească, au făcut victime încă de la primele doze, pentru că nu se ştiu foarte bine efectele pe care le au asupra consumatorilor. Nu este uşor ca legislația unui stat să țină pasul cu noile „descoperiri" în domeniu. Consider că Ministerul Sănătății împreună cu organismele de prevenire şi combatere trebuie să se constituie într-un grup de lucru care să țină pasul cu dealerii acestor substanțe. Această abordare a problemei reprezintă o prioritate în lupta împotriva traficului şi consumului de stupefiante din cauza agresivității pe care o putem constata din partea celor ce gestionează asemenea „afaceri" profitabile, ce s-au putut dezvolta pe fondul unei slabe colaborări între instituțiile abilitate şi a unei legislații în materie, ce nu a ținut cont de realitățile din teren.

4) Am luat în discuție şi această variantă, în speranța că ar putea fi o modalitate de a mai elimina din cerere şi ofertă prin prisma faptului că ceea ce nu mai este interzis nu mai este la fel de atractiv. Nu mai există tentația fructului oprit. După ce am analizat legislația statelor membre ale Uniunii Europene şi am încercat să o corelez cu fenomenul recent pe care îl putem numi „magazinul de vise", am conştientizat că România încă nu este pregătită pentru a trece la o relaxare a legislației în materie de consum sau posesie pentru consum propriu. Nu voi nega faptul că există state în care această strategie funcționează foarte bine, aşa cum sînt Olanda şi Austria, dar nu cred că ne aflăm încă la nivelul acestor țări, din multe perspective. În primul rînd, am putea pleca de la mentalitate şi cred că acest tip de „liberalizare" ar fi prost înțeles, aşa cum multe libertăți au fost prost înțelese după 1989 şi trecerea la un regim democratic. În al doilea rînd, nu avem un sistem sanitar care să facă față unor urgențe de acest tip şi mai departe să se ocupe de tratarea adicțiilor. În al treilea rînd, în urma analizei realizate asupra legislației statelor membre ale Uniunii, nu sînt foarte multe cazurile în care legislația este tolerantă în ceea ce priveşte consumul şi posesia pentru consum propriu. Şi, nu în ultimul rînd, pentru a putea ajunge la eliminarea pedepselor pentru consum sau diminuarea lor, trebuie să desfăşurăm programe de educare şi informare complexe, pentru a face conştientă populația asupra pericolelor la care se expun prin consumul de droguri. Perso-

nal, consider că pentru a se ajunge la o relaxare a legislaţiei în materie de consum de stupefiante, trebuie să avem pus la punct un sistem de cooperare interinstituţională ce poate gestiona o bază de date a consumatorilor şi să le ofere tratament şi apoi reintegrare socială.

5) Cred cu tărie că educaţia şi campaniile de informare sînt cele care pot face diferenţa în lupta împotriva consumului de droguri. Cred că, dacă fiecare individ care ar avea o curiozitate vizavi de un anumit tip de drog şi ar şti şi ce implică etapa de după euforie şi halucinaţie, ar renunţa din start la idee. Citeam zilele trecute mărturiile unor consumatori de substanţe psihotrope, din cele noi apărute pe piaţă, şi erau cutremurătoare. Nu înţeleg de ce şi-ar putea dori cineva să experimenteze astfel de trăiri de coşmar. Mai mult decît atît, dacă citeşti şi felul în care aceste substanţe îşi exercită impactul asupra fizicului, cu siguranţă nu îţi mai doreşti să le experimentezi. Deci, o mai bună informare ar ajuta ca fenomenul de consum să nu mai ia amploare. De altfel, o legislaţie dură ar fi de impact asupra traficanţilor. Atunci cînd ştii că rişti condamnare pe viaţă pentru că prin acţiunile tale pui în pericol viaţa a sute de oameni, parcă nu îţi mai doreşti să îţi asumi o asemenea „afacere“. Referitor la categoriile de risc ale drogurilor, aş prefera să nu le clasific în acest mod, pentru că fiecare dintre ele prezintă un grad de risc în funcţie de cum reacţionează organismul individului, şi fiecare dintre ele poate fi letal dacă consumatorul suferă de o serie de afecţiuni de care nu este conştient. Cei ce se declară ca fiind consumatori ar trebui să poată beneficia de tratament, dar, din diferite motive, acesta este dificil de obţinut din cauza sistemului sanitar ce nu este pe deplin pregătit pentru a face faţă provocărilor prezentate de fenomenul toxicomaniei la o scară destul de mare. Într-o discuţie cu reprezentanţi ai diferitelor ONG-uri care activează în domeniu am putut afla faptul că din 60.000 de consumatori pot beneficia de tratament doar 1000.

O altă măsură ce ar trebui luată pentru diminuarea numărului de toxicomani este reprezentată prin oferirea de alternative. Tinerii, pentru că în special aceştia sînt cei mai frecvenţi consumatori de stupefiante, ar trebui încurajaţi să facă sport, să meargă la teatru, la concerte, în excursii şi să aibă un stil de viaţă sănătos.

Ştefan Pirpiliu *este deputat PD-L de Bucureşti. În 2009 a iniţiat un proiect de lege privind interzicerea substanţelor psihotrope.*

Tudor CIUHODARU

Anul 2011 va fi high

Riscuri referitoare la consumul de droguri, prostituţie, HIV/SIDA, traficul de persoane şi violenţa în familie

Studiile arată că în anul 2007, numărul consumatorilor de droguri ilegale înregistra o creştere cu 70% faţă de anul 1999. Numărul relativ mare de persoane dependente de droguri ilegale provine în special din zonele periferice Bucureştiului şi ale altor aglomerări urbane. Consumul de droguri injectabile este periculos nu doar pentru efectele directe, ci şi pentru „intersectarea“ sa cu alte fenomene precum prostituţia, împreună cu care constituie focare de transmitere a unor maladii grave. Dintre caracteristicile consumatorilor mai atrag atenţia cele referitoare la sexul comercial şi sexul neprotejat practicat pentru a obţine bani pentru droguri, costurile enorme ale dozelor lunare pentru o persoană (între 800 şi 3000 de euro), modalităţile prin care consumatorii obţin banii necesari, între care furtul din magazine, practicarea sexului comercial, cerşitul, vînzarea de droguri, vînzarea propriilor bunuri şi chiar a propriei locuinţe, injectarea de droguri în grup sau cu seringi refolosite, faptul că jumătate dintre dependenţii de droguri care au fost în închisoare au consumat droguri şi pe perioada detenţiei.

(Din raportul „Riscuri şi inechităţi sociale în România“ realizat de Comisia Prezidenţială pentru Analiza Riscurilor Sociale şi Demografice)

1) Atrăgeam atenţia în 2007 că ne vom confrunta cu o astfel de problemă şi nu avem mijloacele necesare pentru a-i face faţă din punct de vedere medical. Sîntem pe locul 4 în UE la consumul de droguri uşoare şi reprezentăm cam 7% din piaţă. Conform sondajului FACIAS (Fundaţia pentru Apărarea Cetăţenilor împotriva Abuzurilor Statului), anul viitor va fi *high* pentru prea mulţi tineri. Se estimează că va exista o rată declarată de 50% de consumatori ocazionali la tinerii cu vîrsta între 14-21 de ani. Nici rezultatele din acest an nu sînt liniştitoare. Se constată o amplificare a fenomenului consumului de stupefiante printre elevi şi studenţi, 38% dintre aceştia recunoscînd că au consumat droguri, faţă de 35% în 2008. Peste 40% dintre respondenţi declară că au prieteni care consumă în mod constant droguri.

Extrem de gravă este schimbarea de mentalităţi. Aproape jumătate dintre tineri consideră că drogurile sînt un mijloc de recreere, iar numărul celor ce consideră decesul ca o posibilă urmare a consumului de droguri e în continuă scădere. S-a ajuns chiar ca peste 50% dintre ei să se pronunţe în favoarea legalizării drogurilor„uşoare“.

2) Am constatat recent apariţia unei noi patologii – intoxicaţia acută exogenă cu produse etnobotanice. Pacienţii se prezentau la singura secţie de toxicologie din Moldova aflată la Spitalul de Urgenţe „Sfîntul Ioan“ cu tulburări respiratorii, cardiace şi agitaţie extremă, derealizare, depersonalizare. La Conferinţa Naţională de Medicină de Urgenţă de la Piatra Neamţ, cea mai prodigioasă manifestare de acest gen din România, am arătat, pe un amplu studiu ce include 121 de cazuri (cam 10% din cele de la nivel naţional), profilul pacientului consumator de etnobotanice. E vorba de bărbaţi de 23 de ani, din mediul urban, cel mai adesea fără ocupaţie, dar şi studenti sau elevi, ce consumă aceste substanţe în scop recreaţional, în week-end. Femeile au mult mai puţine, dar severitatea cazurilor a impus adesea internare.

3) Am iniţiat un proiect legislativ, adoptat de Parlament cu o majoritate zdrobitoare, care interzice comercializarea acestor substanţe. Mai mult decît atît, e vorba de o lege funcţională, care permite ministrului sănătăţii să actualizeze oricînd este necesar lista de substanţe interzîse, pentru că drogurile de sinteză vor continua să existe.

4) Vedem efectele nefaste ale consumului de alcool – un drog legal. Nu aş vrea să văd consecinţele legalizării consumului de droguri.

5) Nu sînt ipocrit să cred că măsurile legislative vor rezolva singure problema. Fără educaţie, informare şi suport nu vom obţine rezultate. Consider că înfiinţarea la nivel regional a unor centre tip CIRTITA, în care să existe personal calificat şi logistica necesară, care să colaboreze cu instituţiile statului, cu ONG-uri, cu toate organizaţiile implicate în combaterea violenţei şi a consumului de droguri – poate fi un început.

Tudor Ciuhodaru *este medic, coordonatorul Unităţii de Primire Urgenţe de la Spitalul „Sfîntul Ioan“ din Iaşi şi iniţiator al Centrului Integrat Regional de Tratamente, Intoxicaţii Traume şi Arsuri din cadrul aceluiaşi spital. În calitate de deputat (Grupul independenţilor) a iniţiat legea privind interzicerea comercializării produselor etnobotanice.*

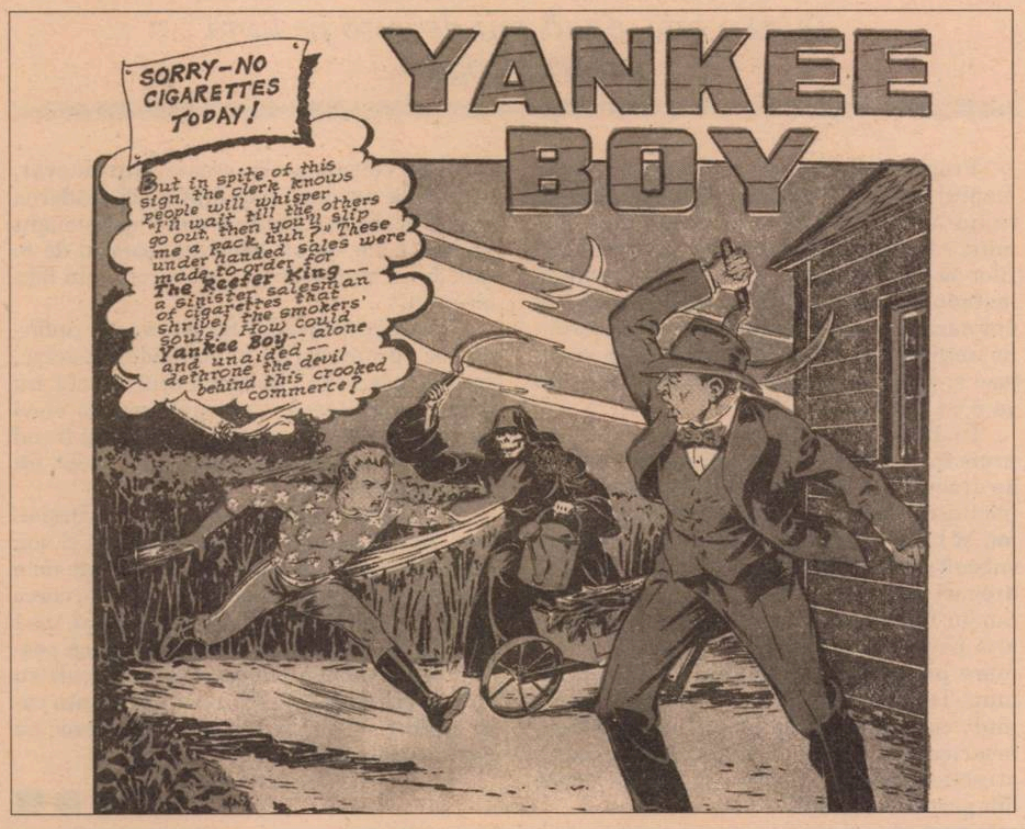

PUBLICITATE

Isabelle Huppert
la femme aux portraits
De la Henri Cartier-Bresson la Juergen Teller
120 de portrete ale unei singure femei
29 mai-27 iunie 2010
Sala Dalles
Bvd. Nicolae Bălcescu nr.18
Vernisaj 28 mai 2010
ora 20.30
în prezența actriței Isabelle Huppert

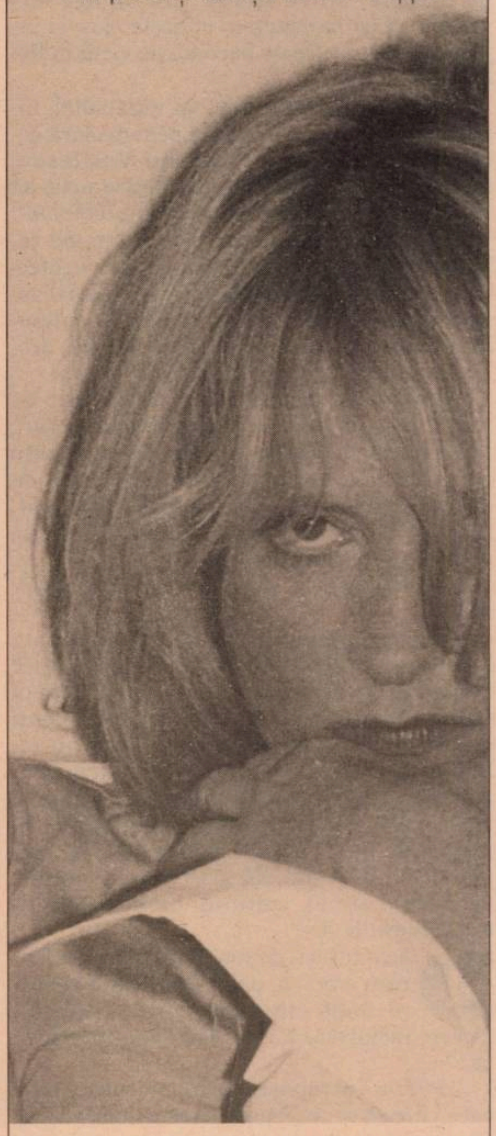

DUPON DIGITAL LAB
JOANY
Parteneri principali
BRD
Groupama Asigurări
Parteneri strategici
Carrefour
VEOLIA
Cu sprijinul
SAPTESERI

Stela GIURGEANU

Secția 16

De la Piaţa Sudului îl iei pe 232, cobori la a doua, imposibil de ratat: Spitalul „Al. Obregia“. Intrarea se face pe o poartă larg deschisă, pe lîngă paznici şi maşini – un du-te vino agitat şi colorat. Intri într-o curte pietruită, cu multe clădiri, pierdute pe alei serene, frumoase, pline de verdeaţă, tivite de băncuţe şi asezonate cu chioşcuri. Ziare, sucuri şi ţigări. Nişte pacienţi în halate, ieşiţi la promenadă cer „împrumut“. Tarif fix: 50 de bani. Pentru cafea.

La poarta Secţiei 16, secţia de psihiatrie-toxicomanii, aşteaptă cîţiva oameni. Nu poţi intra oricum, trebuie aşteptat bodyguardul, trebuie să răspunzi la un mini interogatoriu, după care ţi se deschide (sau nu) uşa.

O doamnă în vîrstă, blondă, cu o ţigară *slim* într-o mînă şi o pungă cu pateuri în cealaltă, mă întreabă, cu voce groasă: „Azi se mai fac internări?“. Nu ştiu ce să-i răspund, dar îmi dau seama că mai sînt şi alţii cu aceeaşi întrebare pe buze.

Sînt invitată înăuntru, mă simt ca în filmele cu refugiaţi la porţile Ambasadei Statelor Unite. Trec pe coridoare cu faianţă roşcovană, pe lîngă nişte grupuri sanitare (curate) şi un cabinet pe care scrie „Psiholog“. Prin uşile deschise ale saloanelor văd mai multe paturi, toate ocupate de tineri (majoritatea) în pijama. Stau întinşi, citesc, dorm. E linişte şi o senzaţie de pace. 98% dintre cei internaţi aici sînt dependenţi de heroină. Mi se spune: „nu ajunge aici studentul cu marijuana, ci acela care-şi injectează cinci ture de heroină pe venă în fiecare zi“.

Secţia a fost înfiinţată în iulie 2000, într-un moment în care, după cum declară şeful secţiei, domnul dr. **Lucian Vasilescu,** medic primar psihiatru, „devenise acut să se facă ceva pentru acest gen de problemă“.

Dependenţa de droguri? Mi se spune că, pînă la urmă, oricum ai lua-o, este o „afecţiune cronică cu recăderi şi remisiuni“, dependenţa în sens psihiatric fiind o „tulburare cronică“, putînd fi de orice natură: droguri, muncă, jocuri de noroc, alcool, sex

Dezintoxicarea? Un lanţ terapeutic cu multe măsuri care se întrepătrund şi care pot asigura o „însoţire“ a celui în cauză pe o perioadă mai lungă de timp. „Povestea cu dezintoxicarea e un lucru foarte important, însă e doar un prim pas. Dacă îl faci *doar* pe acesta, n-ai făcut nimic.“

Întreb, evident naiv, „ce se poate rezolva?“

Mi se răspunde cu o nouă întrebare: „un alcoolic se vindecă? Un fumător se vindecă? Nu am ce să vă răspund, e vorba de viaţa omului. Cunosc şi tineri care sînt abstinenţi de ani de zile, dar şi dintre cei care au reluat consumul în secunda imediat următoare ieşirii lor din spital. După cum există şi tineri care reiau consumul după ani de la ieşirea de aici. Factorii sînt mult mai complecşi, ţin de viaţă, de prieteni, de familie, de mediul social, cultural, de modelele pe care cineva le are“.

Dacă, totuşi, dependenţa este o tulburare cronică, dacă sînt dintre cei care, după internarea pentru dezintoxicare, recidivează... de ce se mai internează?

„Prima întrebare pe care o pun cuiva care vine să se interneze este: ce vrei? Mi se răspunde: vreau să mă las. Un răspuns care de fapt nu-mi spune nimic. A doua întrebare este: ce aştepţi de la mine? Aici, în principiu, oamenii se blochează, nu mai ştiu ce să răspundă. Cu alte cuvinte, *aici* oamenii vin să caute un ajutor, care poate fi o internare, dar în acelaşi timp poate fi un sfat, o îndrumare.“

Aflu că internarea la Secţia 16 se face trecînd în primul rînd de o evaluare în care sînt evidenţiate problemele şi dorinţele celui care solicită internarea în raport cu oferta de tratament de pe piaţă. „Internarea se adresează pînă la urmă unei minorităţi, celor pentru care abstinenţa e o soluţie reală.“ Candidaţii la internare, cei pentru care abstinenţa e o cale, au, în general, o stare psihică bună, un serviciu, o familie, un grup de susţinere. Cu cît însă are mai multe probleme, depărtîndu-se de aceste criterii, un program de substituţie e mai potrivit.

„E o provocare a naturii faptul că omul poate fi ameţit fără să adoarmă. De aici şi gustul pentru fumat, spirtoase, opiacee.“

J.W. GOETHE

„Nu tot ce e alb e zăpadă.“

Din folclorul urban german

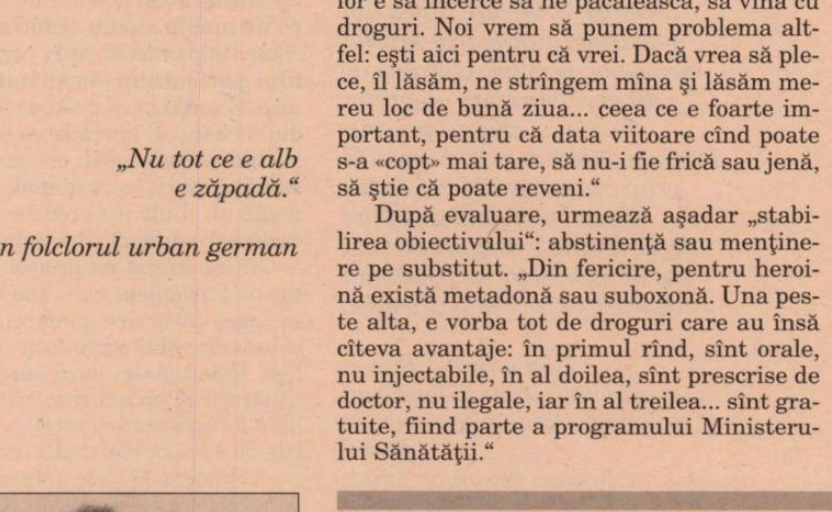

„Prefer să văd pe cineva care vine din proprie iniţiativă. Dacă vine cu mama şi mama spune: „noi“ vrem să ne lăsăm, sau vine în urma unui şantaj, „dacă nu te internezi te dau afară“, sau „dacă te internezi, îţi cumpăr BMW“, nu prea merge. Tendinţa celor care se internează din cauza şantajelor e să încerce să ne păcălească, să vină cu droguri. Noi vrem să punem problema altfel: eşti aici pentru că vrei. Dacă vrea să plece, îl lăsăm, ne strîngem mîna şi lăsăm mereu loc de bună ziua... ceea ce e foarte important, pentru că data viitoare cînd poate s-a «copt» mai tare, să nu-i fie frică sau jenă, să ştie că poate reveni.“

După evaluare, urmează aşadar „stabilirea obiectivului“: abstinenţă sau menţinere pe substitut. „Din fericire, pentru heroină există metadonă sau suboxonă. Una peste alta, e vorba tot de droguri care au însă cîteva avantaje: în primul rînd, sînt orale, nu injectabile, în al doilea, sînt prescrise de doctor, nu ilegale, iar în al treilea... sînt gratuite, fiind parte a programului Ministerului Sănătăţii.“

dr. Lucian Vasilescu (medic primar psihiatru)

Cel mai nociv drog din România

„Acum jumătate de an aş fi spus: heroina. Acum avem mari probleme cu acele plante etnobotanice, o găselniţă pe care o consider absolut perversă. România a reacţionat chiar mai prompt ca alte ţări, deşi imediat după ce au interzis acele substanţe, au apărut altele.“ Drogul legal se pare că este, într-un mod paradoxal, mai nociv decît cele ilegale. De ce...? „Perversitatea constă în faptul că sînt legale, sînt mai nocive ca orice alt drog de pe piaţă, ducînd şi la simptome psihotice, *via* schizofrenie, şi pentru că fiind nou create, nu există teste pentru a le depista. Aveam pacienţi care luau heroină şi care au trecut pe droguri etnobotanice. Obişnuiesc să spun, cu oarecare ghilimele: mai bine heroină, decît etnobotanice. Din etnobotanice se moare mai uşor ca din heroină, mai ales cînd vine vorba de cele administrate intravenos sau cu conţinut amfetaminic. Dacă n-ai inimă foarte solidă, ai însă şanse mari de moarte.“

Consumul de droguri: problemă reală?

Pentru pîine nu, pentru droguri, oricînd... spune majoritatea dependenţilor. Un dependent scoate lejer din buzunar între o mie, două mii de euro pe lună pentru droguri. În plus, lipsa de informare reală şi perpetuarea miturilor (etnobotanicele sînt „naturale“, deci ce e natural nu-ţi poate face rău, sau marijuana nu dă dependenţă), există şi acum, la 20 de ani de la revoluţie. În plus, au apărut şi magazinele de etnobotanice.

Se spune că drogurile uşoare deschid calea drogurilor grele. Unui nefumător îi va fi mai greu să fumeze canabis decît unui fumător. Unui fumător de canabis îi va fi mai uşor să ia o liniuţă de cocaină. Credeţi că legalizarea n-ar face decît să favorizeze acest lucru...?

„Discuţia despre legalizare, cu toate argumentele pro şi contra, este mult prea vastă. Pot doar să spun că societatea românească nu e pregătită *acum* să legalizeze consumul de droguri. Şi marele necaz pe care îl avem... nu e neapărat creşterea numărului de consumatori (creşte, într-adevăr, dar nu la un mod apocaliptic), ci scăderea vîrstei acestora. Cazul cel mai impresionant pe care l-am văzut: doi fraţi, băiatul de 9, fata de 11 ani, se drogau cu heroină. În faţa blocului.“

Cine e responsabil? Societatea, dezinformarea, promovarea unor modele nocive, şcoala, părinţii... În momentul acesta nu prea mai contează. Contează însă că elevi de generală au ajuns victime ale unui trend nociv, dar perpetuat şi luat a fi drept un mod de viaţă *cool*.

În încheiere însă, şi ceva de bine. Deşi amar. În comparaţie cu alte ţări, avem şi noi, singurul nostru „plus“. Care din păcate nu e meritul nimănui, e doar, se pare, un noroc chior: faptul că la noi nu a explodat încă HIV-ul în rîndul consumatorilor. Dacă peste 80% dintre ei au hepatită C, infecţiile cu HIV se situează la 1-2% pentru pacienţii care au fost internaţi în secţie. Un noroc cu gust, totuşi, amar.

Un dependent scoate lejer din buzunar între o mie, două mii de euro pe lună pentru droguri.

Programele respective vizează tratamentul cu drogul prescris de medic, substituind heroina, pe termen foarte lung, urmînd a se lucra, în acest timp, asupra factorilor de mediu. „Sigur, dacă un dependent ia metadonă, dependenţa nu şi-a rezolvat-o, dar dacă în timpul acesta reuşeşte să termine un liceu, să facă o facultate, să se angajeze şi să-şi întemeieze o familie, viaţa lui va fi cu totul alta.“

În România, deşi nu e cunoscut sau prins în statistici, numărul consumatorilor de droguri e în creştere. Întreb: cultură sau incultură? Mi se răspunde, franc – „o enormă şi teribilă lipsă de informaţii. Există o subcultură în mijlocul tinerilor care folosesc droguri pentru că e la modă, pentru că cei din jur folosesc sau o vedetă foloseşte. Pe de altă parte, dezinformarea creează şi o blamare publică, o ostracizare ieşită din comun. De exemplu, la noi s-a greşit foarte mult cu campanii de genul: «drogurile – moartea albă», care nu fac decît să creeze o atracţie pentru tineret şi să atragă acuze din partea societăţii“.

Valentin SIMIONOV

Drogurile noi – o problemă veche

Cu trei-patru ani în urmă au apărut în România primele site-uri care comercializau produse „etnobotanice“, recomandate ca aromatizanţi de cameră sau săruri de baie. În alte ţări, aceleaşi produse erau vîndute ca îngrăşăminte de plante sau suplimente alimentare pentru animale de companie. Cei care le cumpărau ştiau că sînt droguri şi le foloseau ca atare. Un magazin online punea la vînzare numeroase produse vegetale ce aveau la bază un amestec de plante aromatizante şi substanţă psihotropă, de obicei un canabinoid sintetic. În afară de plante, mai erau vîndute şi „săruri“, lăudate pentru proprietăţile lor relaxante atunci cînd erau dizolvate într-o cadă cu apă fierbinte pregătită pentru baie.

Produsele aveau compoziţia descrisă pe ambalaj, care oferea şi cîteva informaţii adresate cumpărătorului: substanţele nu erau destinate uzului uman şi puteau fi folosite ca aromatizator de cameră, la fel ca beţişoarele aromate; vînzarea către minori era strict interzisă; folosirea produselor în alt scop decît cel recomandat nu intra în responsabilitatea vînzătorului.

În trei ani s-a trecut de la vînzarea online la livrare la domiciliu şi la „magazinele de vise“, un fel de *coffee-shop*-uri în versiune românească. Aceeaşi evoluţie a fost constatată şi în alte state membre UE.

Guvernele au început să analizeze problema abia cînd consumul s-a extins şi mass-media a prezentat decese sau complicaţii produse de abuzul de substanţe. Măsurile au urmat politica oficială în domeniul drogurilor a fiecărui stat în parte. În cazul României, s-a mers pe principiul interzicerii şi descurajării consumului. Diferenţa dintre România şi alte ţări este că, în timp ce alţii analizează în detaliu situaţia înainte să ia o decizie, la noi interzicerea acestor substanţe s-a făcut sub presiunea opiniei publice şi mai puţin pe baza documentării ştiinţifice, a analizei riscurilor sau ca parte a unei politici integrate, care să ia în calcul consecinţele unei astfel de măsuri. S-a spus că drogurile noi sînt un pericol pentru tineri şi adolescenţi, că sînt consumate în şcoli şi licee, că spitalele de urgenţă sînt pline cu minori sub influenţa „etnobotanicelor“, prin urmare trebuie „să se facă ceva“. Şi s-a făcut: în februarie 2010, Guvernul a luat o măsură fermă şi dură, interzicînd 27 de substanţe şi 9 plante psihotrope şi punînd oficial cruce comerţului cu droguri „legale“.

De cealaltă parte, distribuitorii de „etnobotanice“ au protestat, afirmînd că produsele lor nu sînt destinate consumului uman şi că această afacere aduce bani buni la bugetul de stat, mai ales acum, cînd statul are nevoie de fiecare leu pentru a depăşi criza economică. Afacerea era estimată la aproximativ 30 milioane de euro în 2009 (adică 5,7 milioane euro la bugetul de stat numai din TVA).

În ochii guvernanţilor, calculul economic a cîntărit mai puţin decît articolele care vorbeau de zeci de supradoze şi decese provocate de drogurile noi, de părinţi îngroziţi la ideea că odraslele lor vor cădea pradă drogurilor, reportaje cu camera ascunsă ce înfăţişau vînzători care rulau jointuri şi discutau deschis despre dozaj şi efecte. Ştirile „şocante“ cu consumatori au făcut audienţă, părinţii îngrijoraţi şi-au văzut confirmate cele mai negre temeri, tinerii au devenit curioşi să încerce substanţele despre care se făcea atîta vîlvă şi erau atît de uşor de procurat.

Ordonanţa de guvern care a „rezolvat“ problema drogurilor noi a apărut abia după ce Parlamentul a aprobat un proiect de lege similar. Singura diferenţă importantă era că ordonanţa interzicea un număr mai mare de substanţe.

Ce s-a obţinut prin interzicerea drogurilor noi? Deocamdată nu ştim exact, deoarece Agenţia Naţională Antidrog, instituţie însărcinată cu coordonarea politicilor în domeniu, fusese restructurată în martie 2009 de ministrul Dan Nica ca modalitate de reducere a cheltuielilor Ministerului Administraţiei şi Internelor, măsură ce a redus-o la statutul de serviciu în cadrul Poliţiei, scăzîndu-i astfel puterea şi importanţa. Nu avem decît informaţii nevalidate, speculaţii şi articole de presă: stocurile de „etnobotanice“ au fost transferate pe piaţa neagră şi se vînd la fel de bine, numai că acum nu mai sînt controlate de stat, deci nu mai ştim care este volumul pieţei. Mefedrona, una dintre cele mai periculoase substanţe proaspăt interzise, face furori pe piaţa neagră şi este injectată în amestec cu heroina. În martie 2010, Poliţia arestase cîteva zeci de persoane pentru infracţiuni la legea 143/2000 privind prevenirea şi combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri. Dintre acestea, mai mult de jumătate erau consumatori de „etnobotanice“ care, dacă vor ajunge în detenţie, ne vor costa fiecare cîte 2300 de lei lunar faţă de 600 lei pe lună, cît costă tratamentul dependenţei de heroină în regim privat.

Dat fiind că vorbim de produse de sinteză ce pot fi uşor modificate pentru a obţine o nouă substanţă cu acelaşi efect, deja au apărut noi droguri care nu se regăsesc pe lista substanţelor interzise. Nu-i nimic, replică reprezentanţii statului: „ori de cîte ori vor apărea noi etnobotanice dăunătoare sănătăţii, le vom introduce pe lista substanţelor interzise. Dacă mulţi credeau că abandonăm, vreau să vă asigur că vom continua lupta cu cei care atentează, fără scrupule, şi fără discernămînt, aş zice eu, la sănătatea populaţiei şi, în special, la tineri“ – a spus ministrul sănătăţii, dl Cseke Attila (citat de Agerpres).

Drept urmare, în Parlament este analizat un proiect de modificare a legii 143/2000 care să permită punerea la index a unor noi substanţe, printr-o simplă hotărîre de ministru, ceea ce deschide o nouă cale abuzurilor – modificările unei legi speciale, cum e cea de care vorbim, ar trebui aduse pe baza unui proces consultativ larg, care să implice toate entităţile cu expertiză în domeniu, nu un singur minister sau grup de experţi reprezentînd exclusiv sectorul guvernamental. Politica în domeniul drogurilor dusă în ultimii doi ani denotă incapacitatea guvernanţilor de a gestiona şi înţelege natura problemei.

Ne putem întreba ce se poate face în aceste condiţii. Există cel puţin două posibilităţi: 1) continuarea liniei prohibiţioniste, cu interzicerea la nesfîrşit a noi şi noi droguri, arestarea unui număr din ce în ce mai mare de consumatori, întreţinerea mafiei ce controlează piaţa drogurilor ilegale (deci neimpozitate) sau 2) înţelegerea fenomenului şi reforma sistemului ce stau la baza actualei politici: reorganizarea Agenţiei Naţionale Antidrog în subordinea prim-ministrului, neasimilabilă Poliţiei; eliminarea pedepselor pentru consumatorii de droguri şi pedepsirea aspră a traficanţilor, care sînt în continuare o sursă de corupţie şi destabilizare pentru tînăra noastră democraţie; dezvoltarea unui sistem funcţional de servicii de reabilitare şi suport care să nu mai aibă în centru instituţiile statului, ci societatea civilă; informarea onestă a populaţiei despre efectele drogurilor, astfel încît să se reducă nivelul de panică nefondată legat de droguri – marijuana nu duce la heroină, drogurile nu provoacă dependenţă de la prima folosire, nu toate drogurile ucid. Drogurile noi (sau *designer drugs)* readuc în discuţie o problemă veche: cum putem controla mai uşor plăcerea? Prin interdicţie sau reglementare?

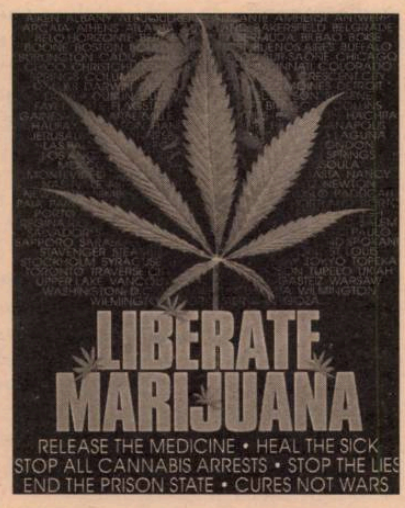

Politica în domeniul drogurilor dusă în ultimii doi ani denotă incapacitatea guvernanţilor de a gestiona şi a înţelege natura problemei.

În trei ani s-a trecut de la vînzarea online la livrare la domiciliu şi la „magazinele de vise“, un fel de coffee-shop-uri în versiune românească.

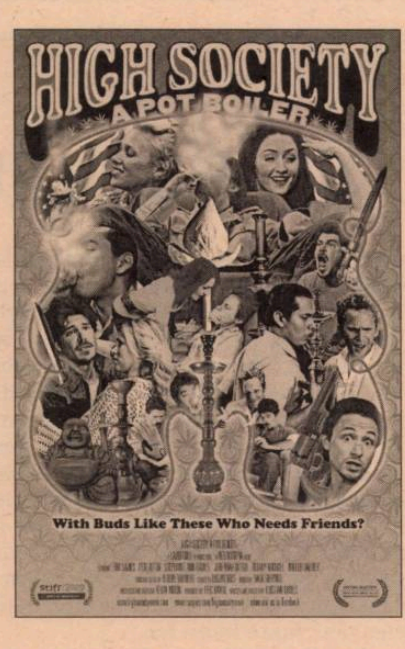

„În viaţă am avut de ales între dragoste, droguri şi moarte. Eu le-am ales pe primele două, iar a treia m-a ales pe mine.“

JIM MORRISON

***Valentin Simionov** este directorul executiv al Romanian Harm Reduction Network (RHRN), asociaţie ce reuneşte organizaţii şi profesionişti din domeniul reducerii riscurilor asociate consumului de droguri.*

PUBLICITATE

Gianiny MUNTEANU

Neoșmanismul urban

Am fost abordat de cîteva ori în ultimii zece ani în legătură cu diferite inițiative de a produce o compilație-manifest pentru legalizarea consumului de canabis. Deși piese s-ar găsi destule cît să umple nu unul, ci mai multe CD-uri, am refuzat colaborarea de fiecare dată, la modul asumat, motivînd că nu cred în consecințele prezumtiv benefice ale unui astfel de demers. Cu alte cuvinte, mă temeam de o receptare eronată a mesajului de către publicul cumpărător și consumator direct al acestor artiști, tocmai pentru că militam pentru conștientizarea statutului de *role-model* care decurge din popularitate; un artist public devine, *volens-nolens,* un *driver* de imagine pentru cei din jur, într-o măsură care depășește sertarul trendsetter-ilor, și care nu-i disculpă. Cu toate acestea, savurasem odată boema ilegală a unui joint de socializare și, drept urmare, consideram *iarba* o simplă recreere ocazională în raport cu adevăratele droguri.

Dintre multele argumente pro sau contra legalizare/toleranță pe care le-am auzit în ultima vreme, două categorii mi-au atras atenția în mod deosebit. Cea dintîi are o dominantă economică și politică și o logică financiară destul de solidă, dar suferă mult din pricina potențialului de implementare – recte, prima țară est-europeană cu *coffee-shop*-uri într-un Lipscani montmartre-izat ar fi cu siguranță un *boom* imediat, cel puțin pe zona de turism și cultură.

A doua categorie de argumente are o conotație antropologică și e mai adîncă decît pare. În general, știința despre om menține o legătură destul de strînsă cu consumul milenar de plante dătătoare de *trip,* iar una dintre teoriile legate de însăși apariția omului-gînditor (poate chiar a *Gînditorului de la Hamangia)* are la origine o experiență anume legată de o ciupercă descoperită întîmplător, culeasă și mîncată inițial de foame. În acest context, pare plauzibilă ideea potrivit căreia proporțiile perfecte ale diferitelor plante și substanțe care compun

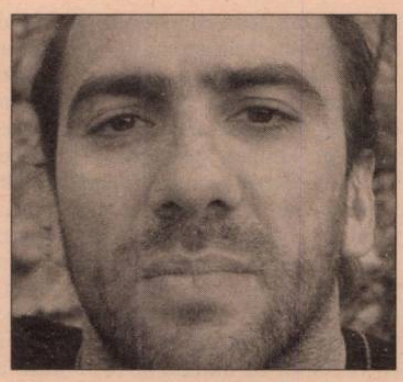

Gianiny Munteanu

„Uneori am impresia
că între cercetare și descoperire
se formează
o relație comparabilă
celei instituite între drog
și cel intoxicat".

PAUL VALÉRY

medicamentele de toate zilele să ne fi fost transmise pe filieră șamanistă. Astfel, ca o consecință/continuare a stării de transă este susținută ideea unei „conectări" a șamanului la marele flux energetic al universului și de aici toată sursa de informații. Partizanii acestei teorii invocă efectele psihedelice și transcendentale dovedite și relatate ca urmare a consumului de *ayuhasca, peyotl,* fumigații cu cînepă sau alte plante halucinogene, unele ciuperci stoarse prin masticație și altele. Tocmai datorită faptului că în timpuri preistorice posibilitățile și cunoștințele chimice medicamentoase erau aproape nule, este extrem de probabilă o astfel de explicație, căci are aceeași origine ca și medicina tradițională, cu care se confundă pînă în epoca fierului, cînd apar primele papirusuri cu rețete balsamice considerate *de-facto* medicamente cu efect *non-placebo.*

Pe de altă parte, dacă starea de exaltare și/sau meditare produsă în cadrul ritualului (oricare ar fi acela) către o *altă stare* poate duce la momente de iluminare și transcendență spirituală, atunci iată o poartă spre abstract! – și-au zis artiștii de toate felurile, de-a lungul timpului. Oarecum logic, cea mai cunoscută aplicație practică o regăsim în muzică și mai ales în *beat*-ul primordial, căci „la început a fost toba" și sunetul specific al bătăii care creează ritmul. Ritmul este elementul-cheie în inducerea stării de transă, datorită capacității de inducție provenită din repetiție și cadență. Aceasta derivă din efectul de buclă *(loop)* și este responsabilă pentru un număr incomensurabil de stări și aplicații practice. Unul din artiștii care a demonstrat și experimentat acest lucru în artele vizuale este Andy Warhol, devenit celebru și datorită lucrărilor în care repetă un laitmotiv fotografic în diferite culori – nimic altceva decît o variațiune pe temă dată a unuia din multele experimente psihedelice din acei ani. Stările rezultate în urma acestor experimente au lăsat urme adînci în rîndul multor artiști plastici și muzicieni, ceea ce a întărit fascinația exercitată și a perpetuat acest mit devenit urban în ultimii 50 de ani. Multe capodopere din muzică și artă au fost, sînt, și vor fi generate ca urmare a unor astfel de practici, mai mult sau mai puțin recunoscute public datorită caracterului uneori esoteric (rezonabil într-o țară europeană) sau ilegal (cazul României), dar trendul ascendent care plasează acest neo-șamanism de tip DIY *(do-it-yourself)* în categoria „porților deschise" întărește și mai mult credința în posibilitățile de relaționare cu spiritul creativ.

Recent, am adăugat și o a treia dimensiune, în a cărei perspectivă aproape filozofică m-a aruncat următorul citat: „Știu că îmbătrînesc pentru că înainte fumam ca să mă rup, iar acum fumez ca să rămîn lucid". Ideea de supapă de refulare socială a banalului joint s-a transformat în ultimele decenii într-un discurs deloc retoric, în contextul creat de creșterea stress-ului global per individ – poluare, crize, trafic, *harder every day life.* Recunosc că nu îmi place această teorie, căci este vecină cu multe cumetre – aș nominaliza acum doar procrastinarea la nivel individual – și, în general, nu îmi plac scuzele existențialiste. Mai știu însă că unii au ales pilula roșie și nu pot să trec ușor peste această mică libertate.

În rest, 4 ani pentru 3 grame și 2 foițe? Hai să fim serioși! La 1000 de km de București, alte capitale europene au programe reale de recuperare pentru cei nenorociți cu adevărat de drogurile grele. Restul sînt opțiuni personale. Eu chiar cred că, în viață, toleranța este prețul libertății. *Leben und leben lassen.* Depinde însă dacă știi să interpretezi asta. „Dacă soldații ar fuma / n-ar mai bombarda" ne cîntau, cîndva, Vița de Vie. Mă întreb cum ar arăta țara asta dacă în loc de prize de cocaină, unii oameni politici ar fuma din cînd în cînd cîte o pipă a păcii.

Gianiny Munteanu *este manager și producător artistic la Rebel Music.*

Constantin VICĂ

Drogul e o ideologie a riscului

Dezbaterea despre legalizarea drogurilor e plină de locuri comune, tautologii, argumente bazate pe observații empirice contradictorii, prejudecăți, panici morale, senzațional. E o dezbatere specifică secolului XX, dar a avut destulă forță să sară și în XXI. De la interzicerea opiumului încoace, în spatele dezbaterii stă o perspectivă totalitară: drogurile „iau mințile oamenilor" scoțîndu-i din ritmul cotidian, al producției și socializării, pentru a-i lăsa pradă iluziei produse de stările de conștiință alterată. Dar e o literatură care străbate mileniile și care insistă pe faptul că iluzia, în fond, stă în acceptarea prezentului și actualului ca unic mod de a fi *în lume.* Opțiunea pentru un drog este o chestiune de credință („cred că așa mă înțeleg mai bine, observ mai bine pliurile realității, mă exprim mai ușor, mă eliberez etc.") și nu ar trebui interzisă. Oamenii aleg să-și petreacă timpul și spațiul așa cum vor. Ca și pentru alte specii de animale, drogurile pot fi o metodă de a ne reconfigura prezența *în lume.* De aici ar trebui să pornim dezbaterea – de la opțiunea individuală și principiile libertății – și nu de pe poziția paternalistă, dominatoare, autoritară pe care o îmbrățișează atît agenții anti-drog ai statului, cît și mass-media.

Să încercăm o clarificare: cum distingem între drogurile ușoare și drogurile grele? Fiecare stat are listele și ierarhiile sale privind drogurile, nu există un consens. În plus, fiecare zonă are tradițiile sale prin care o substanță e considerată drog folositor, deci acceptabil, sau nu. Prin tradiție, europenii consideră alcoolul un drog acceptabil (în cantități moderate) pentru că are efecte fiziologice și psihologice benefice. Nu la fel putem vorbi despre afgani. Acceptabilitatea nu ar trebui să ia parte la definiția drogului ușor, dar ea e dovada că unele droguri, cum sînt alcoolul sau nicotina (care, pe deasupra, dă dependență) nu sînt privite *ca droguri care trebuie interzise.* Această observație are rolul de a elimina ipocrizia și panica morală: alcoolul, drog acceptat, chiar recomandat în socializare, a făcut mai multe victime decît canabisul, LSD-ul sau chiar ciupercile halucinogene luate la un loc.

„Fără vicii
am fi doar niște roboți."

CHELOO,
„Fără vicii"

„Drogurile nu ar trebui
glorificate.
Cunosc destui oameni
care nu s-au mai întors
din trip-*urile lor.*
Au sărit pe geam,
și-au dat seama că nu au aripi
și s-au prăbușit
pe trotuar."

PAUL MCCARTNEY

Legea românească împarte drogurile în două categorii: de risc și de mare risc. La droguri de mare risc se găsesc puse împreună tetrahydrocannabinolul (canabis), opiaceele, LSD-ul, ecstasy-ul, tot ce vrei. Legea românească pare un magazin textual de vise. Totuși, aceeași lege ne amintește de aparatul disciplinar al statului: *„toxicoman* – persoană care se află în stare de dependență fizică și/sau psihică de consumul de droguri, constatată de una dintre unitățile sanitare stabilite în acest sens de Ministerul Sănătății". Cu alte cuvinte, doar medicii abilitați de stat/autoritate pot da verdicte. Ce ne face să acceptăm această stare de fapt cîtă vreme noi nu înțelegem foarte bine faptele, în lipsa unor studii concludente și convergente? Astfel de legi nu numai că stabilesc ce este bine și ce este rău pentru un cetățean (cu toate că miza noastră într-un stat e să stabilim ce e drept/nedrept), dar creează și centre de putere discreționară („unitățile sanitare stabilite", agenții naționale antidrog) care pot stigmatiza persoanele și elimina din viața socială.

Nu există droguri ușoare conform legislației românești. E o legislație născută din ideologia riscului (dar niciunde nu e definit riscul), ceea ce ar trebui să ne pună pe gînduri. Nu are în centrul ei grija sau gîndirea preventivă, ci pedeapsa. Chiar dacă atitudinea poliției față de micii consumatori e mai degrabă una de toleranță, problema stă în felul în care s-au *instituit* regulile despre droguri. Instituția drogurilor în România deresponsabilizează indivizii, transformă tinerii în ținte ușoare, blochează cercetarea medicală (și toate tratamentele care ar decurge de aici) și permite apariția de rețele cvasi-mafiote care tranzacționează, pe o piață neagră, fructul oprit.

Dacă am privi altfel și am face din actualele droguri ilegale, care nu prezintă risc de dependență fizică, produse legale de divertisment sau introspecție, oare ar crește numărul toxicomanilor? Propunerea privește principiile unei posibile politici publice bazate pe informare, libertate – responsabilitate și control al calității. Să ne închipuim o lume în care aceste droguri ar fi legale, dar 70% din prețul lor ar constitui contribuția la o asigurare în caz de dependență, accident sau episod psihotic cauzat de drog. O lume în care agricultorii români ar planta aceste plante legal sau biochimiști ar face *rational drug design (ligand design),* ar exista centre de stabilire a calității și locuri amenajate pentru consum, cu personal specializat (psihologi, de exemplu). Și un foarte strict control al accesului minorilor la ele. Este aceasta o lume mai rea decît lumea drogului ilegal? Nu știu, dar cu siguranță este mai dreaptă.

Andrei OIŞTEANU

Narcotice în cultura română

De regulă, cărţile care descriu experienţe narcotice încep cumva defensiv, cu un fel de scuză, cu o dezvinovăţire, cu o atenţionare sau, în orice caz, cu formularea unor rezerve din partea editorului sau/şi a autorului.

Thomas De Quincey îşi începea confesiunile de opioman cerîndu-şi scuze faţă de „amabilul cititor": „Faptul de a-mi recunoaşte greşeala nu înseamnă că mă socotesc vinovat. Slăbiciunea şi nefericirea nu înseamnă numaidecît vină." Şi, chiar dacă ar fi o vină, ea ar fi compensată de „folosul adus altora înfăţişînd o experienţă plătită cu un preţ atît de greu de suferinţă şi înfrîngere de sine". De Quincey era îngrijorat de faptul că spovedaniile sale vor revolta „spiritul englez". Şi asta pentru că, prin *Confesiunile* sale, el ar „smulge pudica draperie" care acoperă spectacolul unui om ce îşi prezintă lumii „cicatricele morale" *(Confessions of an English Opium-Eater,* 1821).

Nu doar „spiritul englez" putea fi ultragiat în epocă, ci „spiritul burghez" în general. Peste cîteva decenii, Charles Baudelaire îşi deschidea propriile sale mărturisiri de opioman. Narcomania nu ar fi o crimă (îi explica Baudelaire burghezului generic), ci o slăbiciune, „şi încă o slăbiciune atît de uşor de iertat!" *(Les Paradis Artificiels,* 1860). Baudelaire a tradus în franceză *Confesiunile* lui De Quincey, dar lucrarea fusese deja tradusă în 1828 de Alfred de Musset, care îşi protejase identitatea cu trei iniţiale: A.D.M.

La rîndul său, poetul opioman Jean Cocteau – atunci cînd îşi prezenta în mod public chinurile *„au ralenti"* ale sevrajului – îşi deschidea jurnalul dezintoxicării, simţindu-se ca un acuzat în faţa unui tribunal inchizitorial: „Aici îl văd pe procurorul care se pregăteşte să ia cuvîntul. Numai că eu nu depun mărturie. Nu pledez. Nu judec. Depun doar dovezi incriminatorii şi dezincriminatorii la dosarul procesului opiumului" *(Opium. Journal d'une désintoxication,* 1930). Pînă la urmă, Jean Cocteau a dat verdictul sub forma unei cvasi-dezincriminări: n-ar fi neapărat o crimă să fumezi opium. „Singura crimă este să fii superficial" – a citat Cocteau un alt poet opiofil, pe Oscar Wilde.

Uneori, paratrăznetul era pus atît de autor, cît şi de editor. Beatnicul William S. Burroughs s-a protejat publicîndu-şi sub pseudonim romanul vieţii sale de morfinoman *(Junky. Confessions of an Unredeemed Drug Addict,* 1953). Editorul a simţit şi el nevoia să se protejeze, introducînd în text note de luare a distanţei faţă de afirmaţiile autorului: „Pentru protecţia cititorului, am inserat între paranteze note pentru a indica locurile în care autorul se depărtează de opiniile medicale general acceptate". În ediţiile următoare ale cărţii, devenită între timp de referinţă, editorii au renunţat la notele de delimitare. Iar autorul a renunţat la pseudonim.

În fine, în zilele noastre, în vreo carte privind „cultura narcoticelor", editorul se vede obligat să includă în prefaţă o atenţionare tranşantă privind legislaţia prohibitivă în vigoare. Iată un astfel de avertisment editoral într-un volum privind cultura psihedelică a canabisului, publicat în SUA în 2003: „Cultivarea, posesia şi furnizarea plantei *cannabis* sînt infracţiuni penale şi implică închisoarea. Cartea este publicată doar în scop informativ".

S-ar cuveni probabil ca şi această carte să înceapă cu formularea unor rezerve. Poate nu chiar rezerve, dar cîteva explicaţii ar fi, cred, binevenite. Cu peste două decenii în urmă am publicat în *Revista de Istorie şi Teorie Literară* (nr. 3-4, 1988) un studiu despre folosirea plantelor narcotice şi halucinogene în spaţiul carpato-dunărean. Am cercetat mărturii istorice, etnologice şi istorico-religioase, încercînd să urmăresc fenomenul din Antichitate pînă în epoca pre-modernă, interesîndu-mă utilizarea plantelor psihotrope de către populaţia autohtonă, anume în scopuri religioase şi magico-rituale.

Nu este nevoie să insist asupra motivelor pentru care un astfel de subiect era prohibit în anii '80. Atît religia („opium pentru popor"), cît şi opiumul propriu-zis erau puse la index. Pentru a nu atrage atenţia organelor cenzurii comuniste – riguroase, conştiincioase, dar şi foarte adesea stupide – am optat pentru un titlu cît mai neutru. N-am folosit în titlu alarmanta expresie „plante narcotice şi halucinogene", ci una avînd aproape aceeaşi valoare semantică: „plante psihotrope".

Etnologii români au eludat, de regulă, subiectul utilizării narcoticelor în societăţile arhaice şi tradiţionale. Conform propagandei naţional-comuniste (parţial şi a celei postcomuniste), geto-dacii erau oameni drepţi, curajoşi, harnici şi morali. Scoasă din context, cunoscuta afirmaţie a lui Herodot („Geţii sînt cei mai viteji şi mai drepţi dintre traci") devenise un slogan naţional. Informaţiile documentare despre fumigaţiile cu plante narcotice, sacrificiile umane, superstiţiile păgîne şi despre alte năravuri considerate ciudate trebuiau ocultate pentru că stricau profilul moral al strămoşului.

Tema a fost tabuizată nu numai din pricina unor constipate mentalităţi naţionalist-comuniste, ci şi din cauza unui mod inadecvat de raportare a omului de ştiinţă la fenomenul în discuţie. Mă refer în primul rînd la dificultatea cercetătorilor români (uneori şi a celor străini) de a se detaşa de coordonatele etice ale unei epoci profund marcate de flagelul toxicomaniei. Or, în cazul studiilor de antropologie culturală, analizarea mentalităţilor arhaice în funcţie de criterii etice este inadecvată, mai ales atunci cînd sînt folosite criterii morale contemporane cercetătorului, şi nu mentalităţilor cercetate. Simplificînd, este ca şi cum un istoric al religiilor ar studia, de pildă, sacrificiile umane înfăptuite de o populaţie antică şi ar face consideraţii privind imoralitatea uciderii unor oameni nevinovaţi. Totuşi, în prezentul volum nu am abandonat complet perspectiva etică. Ea îşi are importanţa ei într-un studiu de istorie a ideilor şi de evoluţie a mentalităţilor. Doar că nu perspectiva morală a fost dominantă pe parcursul cărţii.

În ceea ce priveşte prima secţiune a cărţii, am convingerea că studierea fără prejudecăţi a subiectului în discuţie este profitabilă nu numai pentru mai buna cunoaştere a folclorului medical românesc, dar şi pentru elucidarea unor aspecte inedite de magie, mitologie populară şi de istorie a religiilor.

În ultimii ani, am extins cercetarea în domeniul utilizării narcoticelor în spaţiul românesc asupra modului în care unii intelectuali, scriitori şi artişti din epoca modernă şi contemporană s-au raportat la diferite plante şi substanţe psihotrope. Cazurile sînt multiple şi diverse. De la savanţi care au studiat folosirea remediilor narcotice în Orient (Nicolae Milescu Spătarul, D. Cantemir, J.M. Honigberger, M. Eliade), pînă la scriitori care s-au sinucis folosind opiacee (Daniil Scavinschi, Al. Odobescu); de la scriitori care au folosit substanţe narcotice din raţiuni medicale (cazul, probabil, al lui Eminescu), pînă la cei care le-au utilizat în căutarea „paradisurilor artificiale" (Al. Macedonski); de la poeţi care şi-au administrat narcotice pentru hrănirea imaginaţiei şi forţarea creativităţii (Tristan Tzara, Ion Barbu, Emil Botta ş.a.), pînă la cei care au folosit încărcătura simbolică a numelor drogurilor pentru a-şi valoriza mesajul poetic (Geo Bogza, Saşa Pană, Paul Celan); de la savanţi care au experimentat efectele substanţelor psihedelice în scopul îmbunătăţirii cunoştinţelor neuro-psihia-

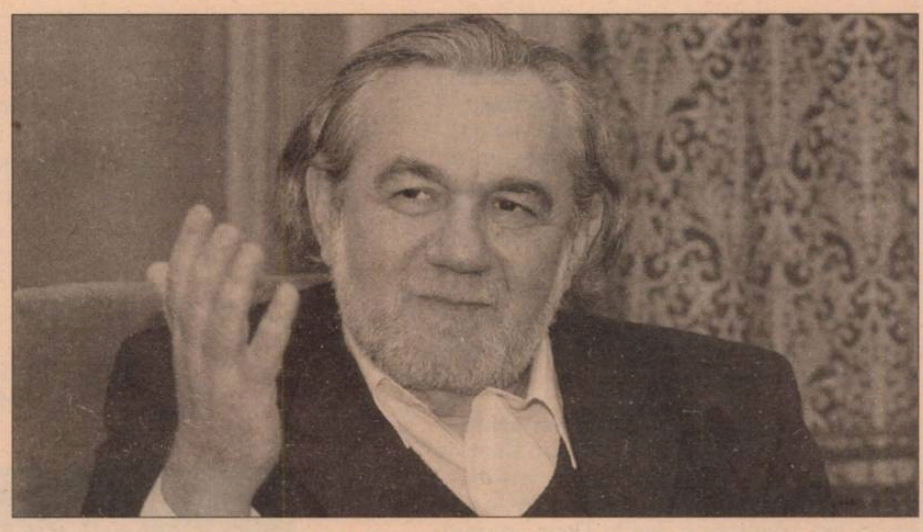

Andrei Oişteanu *este cercetător la Institutul de Istorie a Religiilor. Textul de faţă este un fragment din „Cuvîntul înainte" la volumul* Narcotice în cultura română. Istorie, religie şi literatură, *în curs de apariţie la Editura Polirom. Cartea va fi lansată la Tîrgul de Carte de la Bucureşti, sîmbătă, 12 iunie, ora 12. Participă: Mircea Cărtărescu, Marius Chivu şi autorul.*

trice (N. Leon, Eduard Pamfil, Gh. Marinescu), pînă la cei care au studiat utilizarea plantelor psihotrope în cadrul manifestărilor religioase şi magico-rituale (M. Eliade, I.P. Culianu); de la romancieri ale căror personaje îşi administrează substanţe stupefiante (Mateiu Caragiale, Max Blecher, H.Y. Stahl, Mircea Cărtărescu, Al. Vakulovski ş.a.), pînă la scriitori care îşi analizează propriile lor experienţe narcotice (Andrei Codrescu, Alin Fumurescu, Dragoş Bucurenci). În *Addenda* volumului am inclus cîteva texte tematice inedite (semnate de Sim. Fl. Marian, M. Eliade, I.P. Culianu şi M. Cărtărescu), pe care le comentez în carte.

Într-un text din 2003, intitulat *Mai e nevoie de biografii?,* Mircea Cărtărescu – intrigat de „biografiile şablonizate şi falsificate" ale scriitorilor români – scria următoarele: „Biografia autorilor era plicticoasă şi greu de suportat în istoriile literare clasice, nu numai datorită acumulării seci de date, ci şi sentimentului că ţi se vinde o butaforie, sentiment pe care l-am avut de-atîtea ori ca student ascultînd cursuri despre olimpianismul lui Odobescu (fără să se sufle o vorbă despre sinuciderea lui din dragoste şi despre morfinomania sa)".

Nu mi-am propus să fac abuz de „biografism". Nu este vorba de a analiza în ce măsură fiecare detaliu biografic al scriitorului s-a răsfrînt în operă. Consumul de substanţe psihotrope nu este doar un simplu „detaliu biografic". De regulă, narcoticele modifică starea neuro-psihică a scriitorului şi, adeseori, îi marchează în mod substanţial viaţa şi opera.

Dificultatea documentării s-a datorat, în primul rînd, faptului că tema utilizării narcoticelor a fost tabuizată în exces, existînd foarte puţine abordări ale culturii române din această perspectivă. În al doilea rînd, experienţele narcotice ale scriitorilor şi artiştilor au fost considerate (de ei înşişi, dar şi de rude, prieteni, istorici literari) ca fiind secrete, sau cel puţin discrete. În aceste condiţii, urmele lăsate sînt de regulă foarte puţine: în cîte-o scrisoare, în vreo filă de jurnal, într-un vers rătăcit, în năravurile vreunui personaj etc.

În secţiunea a doua a cărţii am urmărit fenomenul din perspectiva istoriei literaturii, a culturii şi a mentalităţilor, şi nu din perspectivă morală. Nici perspectiva juridică a fenomenului nu a stat în centrul preocupărilor mele. Aspectul moral m-a interesat în măsura în care perspectiva etică a scriitorilor despre care vorbesc s-a modificat în timp. Dar nu mi-am propus să incriminez sau să dezincriminez acest tip de năravuri. Este o carte de istorie a culturii, nu una care să fie distribuită în licee, pentru a descuraja flagelul toxicomaniei. Nu spun că astfel de cărţi n-ar fi necesare. Dimpotrivă; sînt foarte necesare. Spun doar că volumul meu nu abordează subiectul anume din această perspectivă.

O poveste adevărată

*Acum cîțiva ani, vestea că **S.A.M.** a fost condamnat la închisoare pentru trafic de droguri m-a lăsat cu gura căscată. Am fost colegi de liceu şi parteneri de peripeţii montane. Îl cunoşteam de mult şi nu puteam să mă obişnuiesc cu gîndul că amicul meu era un infractor, că prietenul meu e după gratii. Am aflat destul de repede şi povestea condamnării, şi atunci m-am speriat: oare chiar este posibil să stai mai bine de doi ani la închisoare pentru cîteva pastile de ecstasy? În ce constă gravitatea faptei sale? Ce prejudiciu a adus şi, mai ales, cui a dăunat fapta lui? Iată-i povestea, istorisită chiar de el.*

Prin noiembrie 2002, studiam arhitectura în anul IV. Pe atunci, eram un tînăr de 22 de ani care frecventa medii sociale educate şi, în cadrul lor, acest obicei de a te droga era văzut ca o modă. Doar anumite persoane aveau acces la droguri – oamenii interesanţi şi cu bani. Eu începusem de prin facultate. Consumam doar cînd şi cînd, de regulă în week-end, droguri de club şi droguri uşoare – ecstasy şi marijuana. Teoretic, pastilele se consumau numai la petreceri. Cum eram şi student, şi angajat la un birou de arhitectură, petrecerile nu erau prea dese, aşa că nu aveam parte decît rar de ecstasy. Nici marijuana nu consumam foarte des – oricum, datorită oboselii, principala stare pe care mi-o dădea era cea de somnolenţă... La un moment dat, m-am trezit într-o situaţie aiurea: aveam la mine mai multe pastile decît aş fi putut consuma într-un an. Cineva a vrut să scape de ele şi mi le-a pasat. Erau proaste, ieftine, şi, cum mi se încredinţaseră peste 30 de bucăţi, am dat din ele. Aşa am intrat în bucluc.

A doua zi, după ce am trecut, pentru scurt timp, pe la birou, mi-am anunţat nişte cunoştinţe că am pastile. Era în miezul zilei. M-am întors acasă, unde le ţineam, ca să le dau mai departe. Un amic a venit, a luat cîteva, mi-a dat banii şi a plecat. În următoarea secvenţă s-a spart uşa şi au năvălit poliţiştii. Vîndusem zece pastile de ecstasy. Valoarea: în jur de 200 de lei, în banii de-acum. Am nimerit într-un flagrant bine organizat, cu bani marcaţi şi urmărirea suspecţilor. Cînd au intrat în casă, mai aveam încă vreo 20 de pastile şi jumătate de gram de marijuana. Am încercat să le arunc pe geam, dar n-am mai apucat. Am reuşit, totuşi, să le ascund sub covor. Controlul corporal şi percheziţia au durat cel puţin o oră. Procurorul care se ocupa de caz – şi care a participat la percheziţie – a avut, cred, suficiente motive să-şi dea seama că nu-i o casă de traficant de droguri. Pe vremea aceea locuiam în casă cu părinţii, era un apartament împînzit cu biblioteci şi lucruri de familie. Pînă la urmă, le-au găsit. Atunci am recunoscut totul. Procurorul mi-a oferit Articolul 15, adică un fel de contract de colaborare cu Poliţia. Ar fi urmat să dau în vileag nume de traficanţi şi cazuri clare. Am refuzat. Oricum, nu cunoşteam detalii, nu aş fi avut cum să le dau, pe tavă, un traficant. Am fost condus la Parchet, unde au urmat declaraţiile şi întocmirea rechizitoriului.

„Moartea are pentru mine chipul unui copil cu faţa transparentă.“

SERGE GAINSBOURG,
„Cannabis“

„Cocaina e diavolul în flacon.“

MIHAIL BULGAKOV,
„Morfină“

*„Drogurile ne păpăcesc
cu paradisul lor.
Să ne dea, mai degrabă,
mai multă cunoaştere.“*

HENRI MICHAUX

*„Nu are rost să vorbeşti cu drogaţii,
ei nu au nici o curiozitate.“*

ROMAIN GARY

„Cine seamănă cînepă culege haşiş.“

Din folclorul urban german

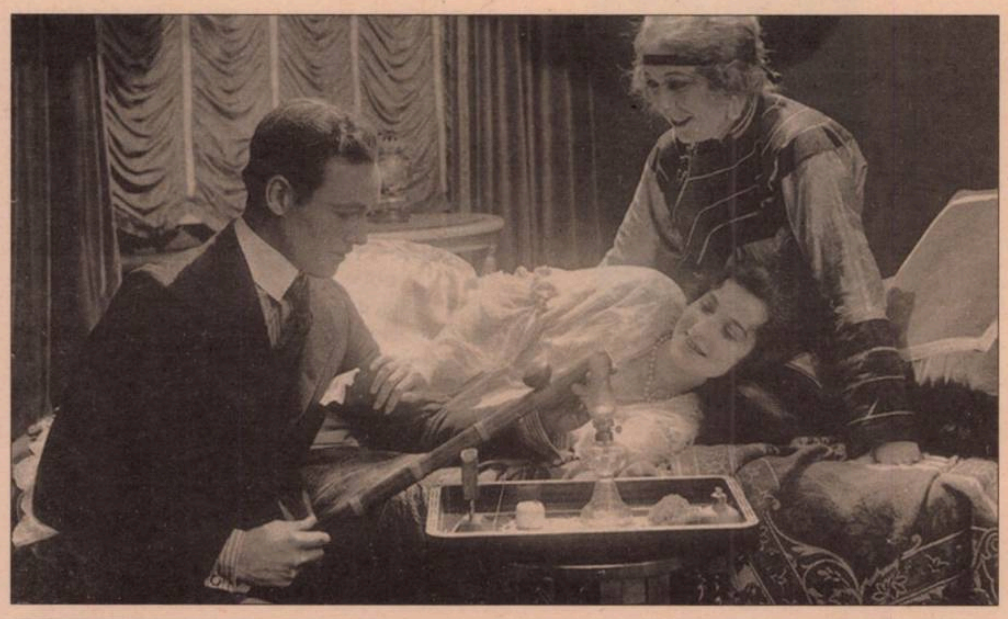

Mama, sora şi bunica au aflat în aceeaşi zi şi au venit imediat. Reacţia mamei ar putea părea ciudată, dar mie mi s-a părut OK. Ea încerca să vadă partea bună a lucrurilor: se încuraja şi mă încuraja că uite, acum o să am mai mult timp să citesc.

Procesul a început prin februarie. Am pledat „vinovat“. Acuzaţia era „trafic de droguri de mare risc“. Pedeapsa aşteptată: între 10 şi 20 de ani. Nu ştiam prea bine legislaţia, dar am aflat pe parcurs că pedeapsa poate scădea sub zece ani, dacă se aplică circumstanţe atenuante. E vorba de efortul depus de condamnat pentru a înlătura pagubele produse de fapta sa; de calitatea omului înainte de săvîrşirea infracţiunii; de sinceritatea şi conduita în timpul procesului. În rechizitoriul întocmit de procuror au fost menţionate aceste ultime două circumstanţe. Nu a fost uşor, pentru că părinţii mei au fost nevoiţi să strîngă dovezi (recomandări) de la profesori şi de la angajator. Procesul a durat foarte puţin: s-a încheiat după doar două termene. Audiere şi pledoarii. Am primit o condamnare de trei ani – era minimum cît se putea da pentru acuzaţie.

Am ajuns la Jilava. După trei săptămîni de carantină, în care am stat toţi cei nou-veniţi într-o cameră separată, a urmat mutarea în camerele cu regim normal: 36 de paturi suprapuse. Erau circa 70 de deţinuţi în fiecare cameră. Mizerie, o lume pe care la început n-am înţeles-o. M-am adaptat greu, mi-a luat timp să înţeleg regulile. Era să iau bătaie pentru că, la masă, le-am urat unora „Poftă bună!“. Au interpretat-o ca pe o aluzie la faptul că nu m-au invitat la masă.

Prin luna mai am fost transferat la Rahova, unde condiţiile erau incomparabil mai bune. Automat, şi comportamentul deţinuţilor era mai civilizat. Locuiam într-o cameră de zece paturi şi cabină de WC. Chiar şi numai accesul la o zonă de intimitate era un lux! Am dat peste oameni de toate nivelurile şi condiţiile. Am cunoscut intelectuali condamnaţi pentru escrocherii şi animale închise pentru jafuri, violuri, omoruri. Consumatorii de droguri erau văzuţi foarte prost în închisoare, pentru că disperarea din timpul sevrajului îi determina să comită fapte extreme, ceea ce, într-un spaţiu închis, poate deveni periculos. Am văzut automutilări atroce, oameni care-şi înfigeau cuie în cap, care se tăiau pe corp, care-şi înfigeau biluţe de plastic în penis.

Nu ştiu dacă în închisori se consumă droguri. E foarte greu de spus ce e laudă şi ce e adevăr. Contează foarte mult în ce penitenciar eşti încarcerat, care sînt regulile, cine e directorul, cine şi cum efectuează controlul pachetelor. Am auzit de la gardieni că ar fi descoperit, într-un pachet de arahide, biluţe de droguri: erau ascunse chiar în alune, care au fost decojite subtil, golite de miez, umplute cu heroină şi lipite la loc.

La Rahova, educatorul secţiei, care, probabil, mi-a verificat dosarul şi a văzut că nu sînt periculos, m-a scos la înaintare. Mai întîi am scris o rubrică la gazeta penitenciarului. Apoi am ţinut un curs de şah. La un moment dat, mi-am deschis un atelier de machete – făceam vapoare şi case din ce se găsea: placaj, aracet, tifon.

După prima instanţă, cînd mi s-a dat pedeapsă de trei ani, Parchetul a cerut recurs, iar Curtea de Apel mi-a mărit sentinţa cu un an. A fost o lovitură destul de dură, dar n-aveam ce să fac. Am rămas cu pedeapsă definitivă de patru ani. Anul juridic se calcula de opt luni, aşa că aveam de executat doi ani şi opt luni. Pînă la urmă, am stat doi ani şi nouă luni, pentru că toată munca birocratică premergătoare eliberării mele a durat treizeci de zile.

A fost o perioadă foarte dificilă a vieţii mele. Gîndindu-mă la viitor şi neputînd să fac nimic, sufeream foarte mult. De la un moment dat, am refuzat să mă mai gîndesc ce se întîmpla în societate. Încercam să-mi ţin creierul cît mai ocupat cu problemele din noul mediu. Cît priveşte viziunea mamei mele despre închisoare ca loc în care poţi şi ai timp să citeşti... am citit foarte mult la început dar, ajuns în penitenciar, lucrurile s-au schimbat. Acolo nu prea poţi să citeşti pentru că oamenii din jur se plictisesc şi atunci nu te lasă în pace. În plus, lectura îmi provoca suferinţe legate de mediul exterior în care nu mă mai aflam...

Cu o lună înainte de eliberare, prin iulie 2005, am fost transferat la Satu Mare. În ziua Z au venit tata şi prietena mea să mă ia şi ne-am întors împreună în Bucureşti. Şi readaptarea la viaţa în libertate a fost dificilă. Ţin minte că zece minute de plimbare pe stradă mă oboseau cumplit. Eram obişnuit să am în jurul meu doar zece persoane, să le cunosc toate ticurile, să le citesc gîndurile. Acum trebuia să urmăresc zeci de oameni odată, să le ghicesc intenţiile.

Pot să spun că, obligat de împrejurări, m-am maturizat. De bine de rău, am cunoscut natura umană, acum ştiu la ce să mă aştept de la oameni. Am încercat să iau partea bună a lucrurilor. Pînă la urmă, am reuşit să-mi reiau şi să-mi termin studiile, m-am reangajat şi viaţa a reintrat cumva în normal.

Am încercat pe cît posibil să nu-mi creez singur frustrări, să nu mă consider nedreptăţit. E adevărat că în comparaţie cu legile din alte ţări, condamnarea mea poate fi privită drept prea aspră. În închisoare am avut ocazia să cunosc o grămadă de cazuri de oameni condamnaţi pentru fapte care în Europa occidentală ar fi sancţionate cel mult cu o mustrare. Am întîlnit, de pildă, un tînăr român emigrat în Franţa. A venit în România şi a fost prins, la graniţă, cu două grame de iarbă. A fost încadrat la „trafic internaţional de droguri“ şi a primit şapte ani.

Droguri am mai consumat de cîteva ori. Dar a cam trecut vremea lor pentru mine. Am mai îmbătrînit, acum nu-mi mai stîrnesc nici plăcere, nici interes. E un capitol încheiat. Cunoscînd efectele consumului moderat de marijuana, dar văzînd şi efectele pe care le poate avea asupra altor oameni, nu pot să-mi definesc o poziţie pro sau contra consumului de droguri. Din punctul de vedere al legalizării drogurilor uşoare, sînt împotrivă. Sînt conştient de riscurile sociale imense pe care le implică consumul de stupefiante – de oricare fel. Pentru România de acum, legalizarea ar fi o pacoste. Nu, marijuana nu e genul de drog care produce stări de sevraj violente, însă consumul liber şi necontrolat ar produce tulburări sociale majore. Sînt de acord cu consumul privat şi responsabil, dar nu am încredere că oamenii înţeleg ce înseamnă responsabilitatea.

***S.A.M.** este arhitect.*

a consemnat Matei MARTIN

Liviu DĂNCEANU

(Ne)**voința de muz**(ic)**ă**

Ieșirea din recluziune

Ceva mă leagă de Octavian Nemescu, cu mult mai adevărat și mai durabil decît ar fi putut-o face o întîlnire fără urme în haosul dezmățat al vieții. Și poate că acel ceva e tocmai naivitatea noastră inhibată, nutrită de experiențe nu de puține ori descumpănitoare în ordinea spiritului, dar și o generozitate exhibată, fixată pe încrederea în semeni, ceea ce ne împiedică, îndeobște, să ratăm marile șanse ale inimii. Chiar dacă nu se recunoaște ca atare, Octavian Nemescu este un romantic în fază cronică, adică un cruciat al restaurării totalitarismului vieții și cunoașterii pe baza recuperării unei dimensiuni mitologice și a unei cosmologii spiritualizate. Pledoaria sa vizează un nomos esențial: reconectarea și reconjugarea binelui, frumosului și adevărului într-o lume în care cele trei valori suverane au ajuns să trăiască într-un spațiu non-gravitațional, incapabil să le strîngă laolaltă. O lume pentru care Octavian Nemescu este, neîndoios, un inadaptabil, inadecvabil și incoercibil.

Și totuși, desantul său are drept stindard tocmai adaptarea, adecvarea și coerciția dimensiunii estetice la una etică. Ce altceva decît categorii morale sînt gravitatea, puritatea ori pateticul? Or, muzica lui Nemescu muștește de solemnitate și adîncime, de candoare și limpezime, de ardoare și pasiune. Cea mai mare insultă care se poate aduce creației sale este să spui că e doar frumoasă, căci aprecierea aceasta, în izolarea ei critico-estetică de tip modern (ori monden) vizînd zona gusturilor și a plăcerii, este dacă nu denigratoare, cel puțin total improprie. Compozitorul nu-și durează muzica pentru plăcerea cuiva. Aceasta nu înseamnă că Octavian Nemescu se leapădă neapărat de frumusețe, ci aspiră la neizolarea esteticului de rest, adică de tot ce-l face să fie. De altfel, simt că, în sinea lui, Octav nu dă doi bani pe teoria estetică, vană și futilă speculație, cît despre estetism, vorba lui Alexandru Paleologu, e un semn sigur de mitocănie. În compensație, cunoașterea artei, experiența umană, morală, metafizică sînt la mare preț. Neputîndu-ne însă sihăstri în pusta esteticului, riscăm să devenim pesimiști. Cum pesimist, pentru un cunoscut de ocazie, pare a fi și Octavian Nemescu. Nimic mai derutant, căci, în esența lui, pesimismul e temeinic așezat pe retractilitate și disimulare, ceea ce nu e cazul la un personaj timid, capabil oricînd de eliberări violente (ce amorsează ulterior chemări spre redempție), iscate din siajul realității și nu al ficționalității. În fond, deprimarea, scepticismul, descurajarea sînt jerbe ale plăsmuirii ca alteritate a obiectivității imanente. Or, numai de ficțiune nu poate fi vorba în cazul operei lui Octavian Nemescu, o operă născută și crescută din înlănțuirea impecabilă de opusuri mereu mai convingătoare, lăsîndu-ne impresia unei mecanici a creației zămislite de duhul unui model a cărui fascinație rezidă din preeminența originalității. Aidoma celui caracterizat de Nietzsche ca fiind original, Octavian Nemescu nu este primul care vede ceva nou, ci vede, ca și cum ar fi noi, lucrurile vechi și cunoscute, văzute și revăzute de toată lumea. Și totul făcut cu acea discreție ce aduce o tainică alinare sufletelor conturbate, coborîte pînă în cele mai înfricoșătoare abisuri ale durerii. Cu o gramatică a exprimării alese pe care o întăresc bunele obiceiuri în ordinea unei civilități exemplare, Octavian Nemescu respinge *a priori* ignoranța, acel principiu fecund al multor calamități publice ori private. El știe că a ignora înseamnă a plînge, iar a cunoaște înseamnă a geme. Cu toate acestea, e curios să guste mereu din fructele (nicidecum oprite) ce se pîrguie în grădina muzicii savante, ca de altfel și în livezile vecine. Împrumutînd tonul blîndelor prietenii, care nu are nimic comun cu bătaia apreciativă pe umăr, nici cu tămîierile circumstanțiale, îndrăznesc să mă întreb cum poate fi ocolit un artist arestat în secretele ființei lui, ca un înger solitar, superior neintegrat, bîntuit de un complex al naufragierii pe țărmuri înnegurate și amenințat de alaiul tuturor vicisitudinilor ce se manifestă de-a lungul lor? Cum poți fi indiferent în prezența unui om pentru care educația are încă șansa de a face parte din economia vieții și a supraviețuirii, o viață ce se poate salva numai prin cultura trăită cu autenticitate și disperare? În *Phaidros*, Platon afirmă că văzul este singurul simț care înalță, cel mai răzbătător, cel mai înrobit imaginii, dar și cel mai capabil să o depășească în propria ei idealitate și să mijlocească, astfel, accesul la idealitatea însăși. Îl și văd pe Octav încruntîndu-se la această argumentație întru hegemonia civilizației ochiului. Dar îl simt totodată solidar faptului că, într-o vreme cînd spiritul s-a retras din lume în formele lui tradițional consfințite, iar ființa lui este amenințată, poate ca niciodată, să dispară, orice efort de a-l vizualiza trebuie susținut. Poate așa îmi vor fi iertate și modestele mele cuvinte despre o personalitate a culturii românești care acum, la ceas aniversar, absolvită deci de mult jinduita protecție, este constrînsă să iasă din sfînta-i recluziune. Îmi doresc din suflet ca, cel puțin în mod deliberat, să nu o fi expus unor riscuri incalculabile ce pot veni atît din exterior cît și din interior. La urma urmei, oricît ar fi de incredibil, Octavian Nemescu nu e decît un om și un artist aflat, iată, la șaptezeci de ani. Să ne bucurăm și să despicăm zarea cu gîndurile noastre eliberate de durere și împovărate de nădejde.

Cea mai mare insultă care se poate aduce creației sale este să spui că e doar frumoasă, căci aprecierea aceasta, în izolarea ei critico-estetică de tip modern (ori monden) vizînd zona gusturilor și a plăcerii, este dacă nu denigratoare, cel puțin total improprie.

PUBLICITATE

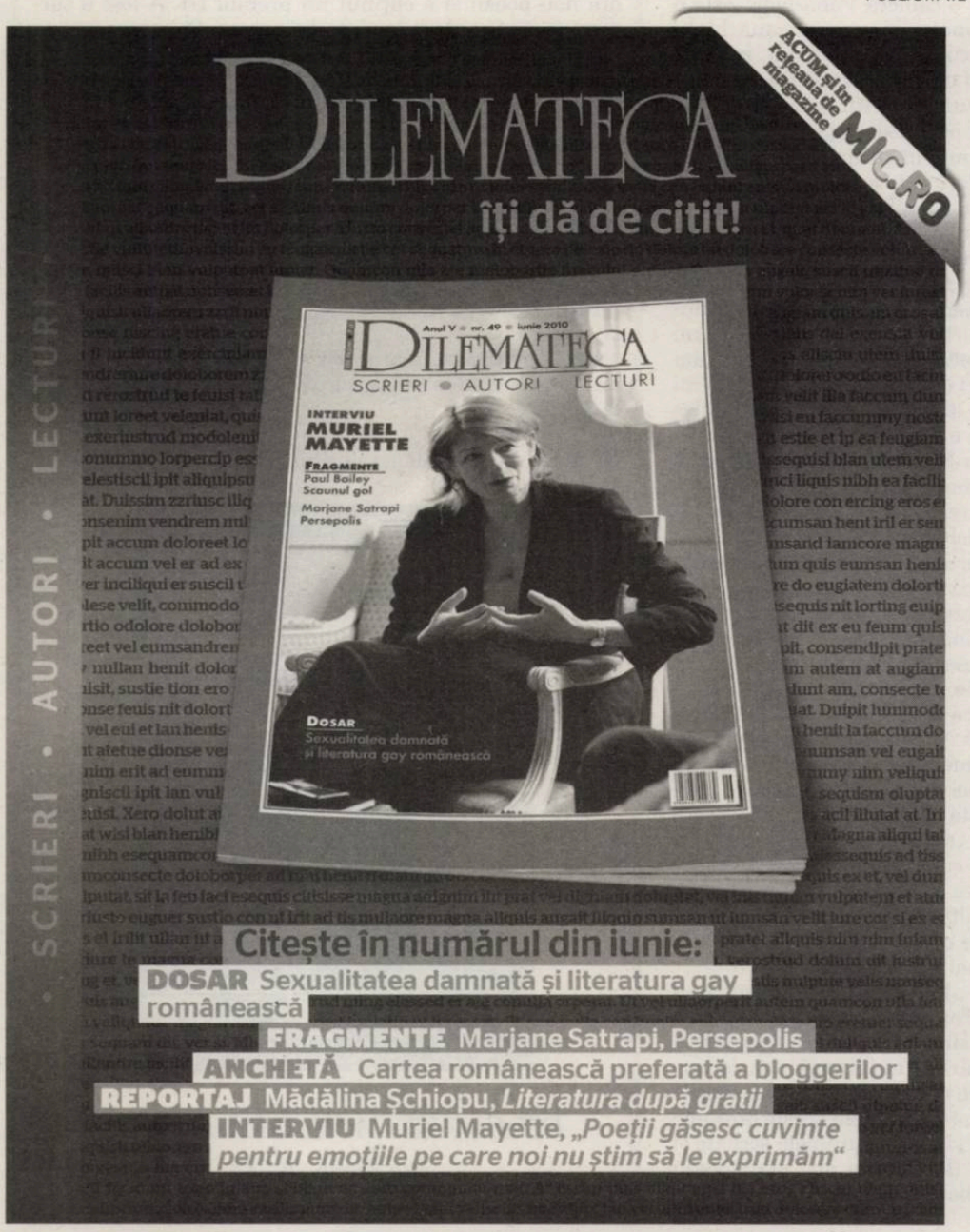

PUBLICITATE

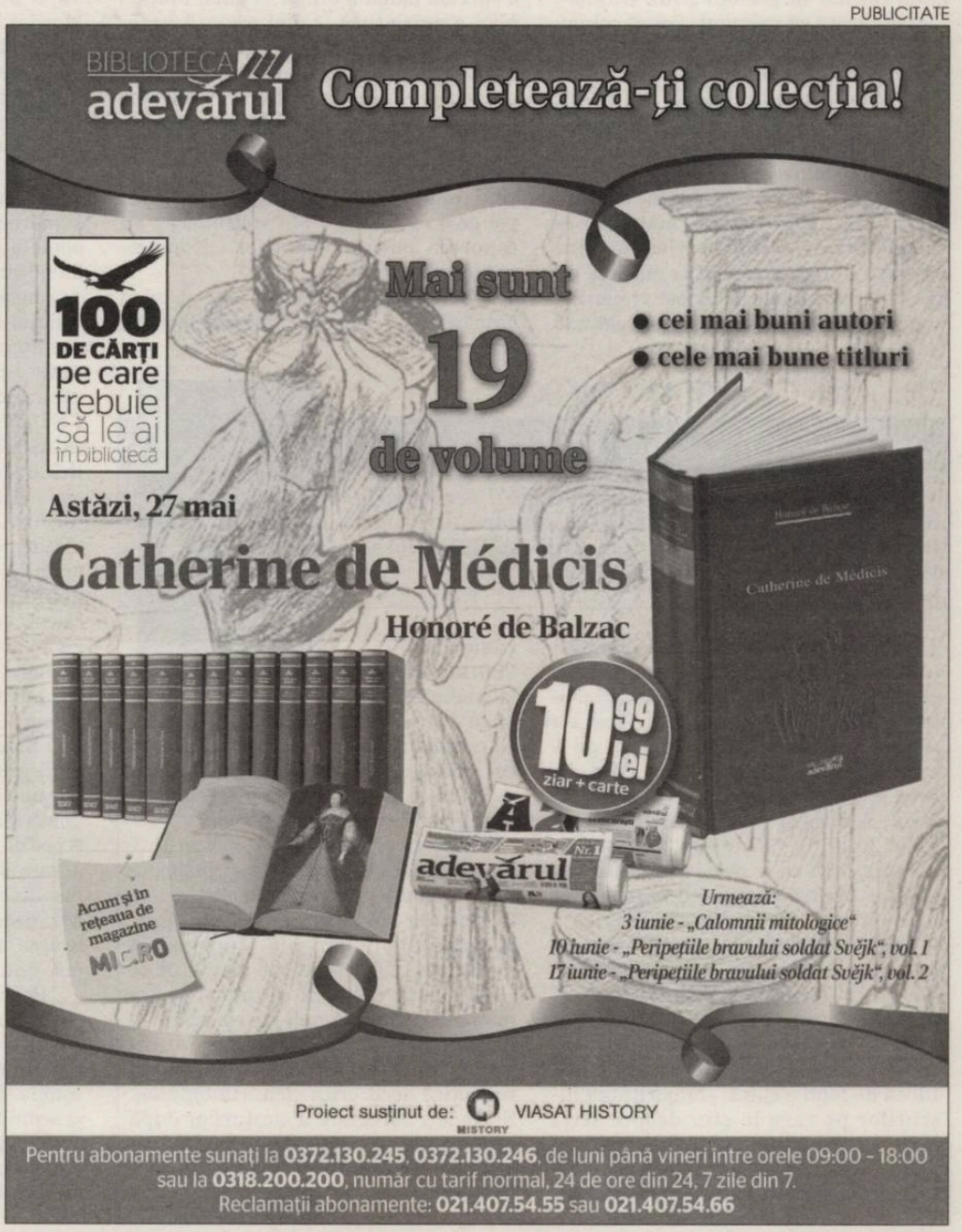

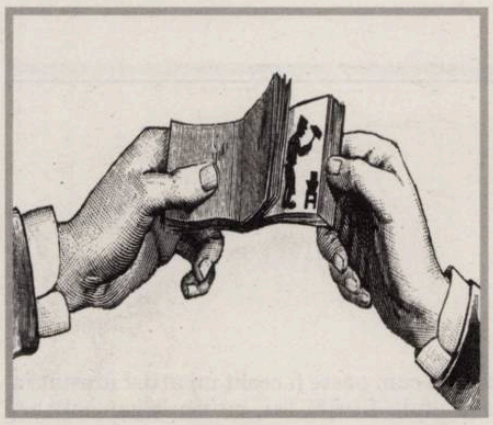

Marius CHIVU

feed**book**

cărtărescu was here

● **Mircea Cărtărescu, *Nimic, poeme 1988-1992*, Editura Humanitas, 2010.**

„o să las nasul în jos cînd o să vină vorba despre poezie, o să fac traduceri / ca să nu mă uite lumea, ca să pară că mai trăiesc, / sau o să-mi public cîndva un volum de versuri din tinereţe / atît de proaste, că nu le băgasem în nici o carte / şi o să am succes «de prestigiu»...“ Versurile astea fac parte din poemul „Rana“ apărut în 1994 în volumul *Dragostea,* subintitulat „poeme 1984-1987“, volum tranzitoriu înspre aceste ultime versuri de tinereţe ale lui Mircea Cărtărescu, intitulate *Nimic,* tocmai pentru a marca sfîrşitul aventurii liric-existenţiale sintetizate în cea mai bună carte a sa de poezie: *Totul* (1985). Doar că nu sînt deloc „atît de proaste“, ci esenţiale prin trecerile înspre, prin dialogul lor cu textele de dinainte (de altfel, extraordinarele poeme „Oh, Natalie...“ şi „A, la luna, la luna...“ au apărut în *Dragostea;* cît despre, apropo, citarea revistei *Dilema* în poemul „Dire Straits“, aceasta arată că volumul „trece“ cel puţin în anul 1993). Iată cum suna poemul final din *Totul:* „oblomovismul meu / mă face să mănînc ciocolată în loc să fac prunci. / mi-e frică de viaţă, maturitatea / mă încolţeşte. unde dracu să fug? pe cine să iau de nevastă? / e aşa plăcut în camera mea, într-o zi ca asta, cînd nu am serviciu / cînd viaţa nu mă pipăie la încheieturi... / ascult beatles. mănînc ciocolată chinezească. bat la maşină. nu îmi simt inima. nu-mi cunosc creierul. / e pace, pace şi realism. / sînt o oglindă purtată de-a lungul altei oglinzi“. Şi iată cum îi răspunde poemul de deschidere din *Nimic:* „Acum iau vitamine chinezeşti şi fac exerciţii cu ganterele. / Nu, nu vreau să înnebunesc. / Nu vreau să fiu un monstru cuprins de inspiraţie. / Nu vreau ca poezia mea să-mi supravieţuiască. / Acum ascult nişte muzică şi-mping căruciorul fetiţei mele / acum ştiu că asta-i realitatea“.

Poetul n-a renunţat, de fapt, niciodată la poezie (dovadă stau chiar volumele sale de proză), s-a întîmplat însă că poezia a renunţat la el odată cu sfîrşitul tinereţii. Vîrsta (36 de ani) este sursa tristeţii scrise cu majusculă, a deznădejdii provocate de „ticăloşita maturitate“ care a făcut să cadă vălul lumii („totul era de diamant atunci“) şi care i-a arătat poetului în blugi şi cu plete că a rămas doar un tip „sterp, fericit, egomaniac“, de unde şi amărăciunea cu care se adresează cititorului său şi poemele lăsate în suspensii. Individul unic şi irepetabil, care avea conştiinţa existenţei sale ca parte din marele Tot, simte că şi-a atins limitele minţii, ale dragostei şi credinţei, simte că nu mai este un predestinat, ci doar un tip banal, devalorificat şi dispensabil, un efemer căruia „i s-a resorbit delirul de grandoare“, deposedat de viziuni, (de)căzut cu totul între nimicurile vieţii: „Nimic nu e altfel decît îmi spun simţurile. Nu există iluzia. / Mintea mea e oglinda plană a lumii. / Plană. Platâ. / Nici o zgîrietură. / nici o viaţă anterioară, nici o făptură ectoplasmatică. / Nici Agarthi, nici Shambala / nici Maya, cît despre vise / ele sînt doar cosmetice pe nimic. // Privesc în focul aragazului, ca hipnotizat. / Ştiu că am fost într-un uter. / Ştiu că voi stan-ntr-un siciu. Sau voi mînji pămîntul cu sîngele meu. / Nu voi găsi *eu* fisura. / Nu voi întoarce *eu* capul din fotografia de grup.“ („Nori peste blocul de vizavi“)

Vizionarismul cosmogonic şi miza ontologică au lăsat loc minimalismului cotidian şi prozaismului biologic, realismul ironic a trecut într-o reflexivitate autoironică, hedonismul erotic s-a stins într-un intimism casnic, patetismul a înlocuit ludicul, intertextualitatea aproape că nu mai există, iar livrescul (Dostoievski şi Kafka sînt acum persiflaţi) s-a subţiat în favoarea citatelor muzicale. Cît despre imaginarul luxuriant şi spectacolul lingvistic al poemelor scriptice, expansive şi diluviale, din acestea a rămas un fel de bacovianism pe muzică de Beatles.

Două stări concurează această nouă vîrstă a fost-poetului ajuns „turist în propria viaţă“: poemele nostalgiei pierderii contactului cu energiile poetice chinuitoare dar înălţătoare ale solitudinii („s-a dus epoca aia, adio criză“) şi poemele împăcării cu existenţa post-poetică, cu gesturile de tandreţe ale vieţii de familie. Fericirea în cuplu („cu adevărat noi sîntem unul singur“) e la fel de apăsătoare ca „nefericirea legiuită“ a singurătăţii pierdute, temă ce apare şi în ciclul „s-a dus amorul“ din *Dragostea.* Visurile de glorie şi iluziile nemuririi au dispărut în perspectiva confortului conjugal şi al fericirii domestice, iar maturitatea a adus pînă şi amurgul idolilor pop.

Ultimele poeme ale cărţii recuperează verbiajul descriptiv al străzii şi vitrinelor, obiectele sînt din nou invocate în versuri-cadre ce înregistrează imagini după imagini. Poemul „Filmez Calea Moşilor cu o cameră Panasonic“ este o „tablă de materii“ caragialeană high-tech, pentru ca poemul final, cel mai lung şi mai dramatic, să redea strivirea vizionarului romantic sub greutatea adevăratei postmodernităţi întîlnite, în cele din urmă, în străinătate, după ’89. O postmodernitate a tehnologiei şi consumerismului anihilante spiritual prin opulenţa şi posibilităţile ei copleşitoare de mîntuire, dar numai în contingentul de consum. „Occidentul“ este poemul revelaţiei lipsei de revelaţie, sfîrşitul iluziei literaturii, a vieţii şi a lumii aşa cum o ştia, epitaful unei cariere de poet: „am văzut jocuri de computer şi librării şi mi s-au părut la fel amîndouă / am înţeles că filozofia e entertainment / şi că mistica e show-biz / că sînt doar suprafeţe aici / dar mai complexe decît orice profunzime. / ce pot fi eu acolo? un om încîntat, fericit pînă la nebunie / dar cu viaţa lui terminată. / cu viaţa lui futută definitiv, ca a viermelui din cireaşă / care s-a crezut şi el cineva / pînă s-a trezit în lumină, cu gunoiul lui lîngă el / (gunoiul meu, amărîtele mele poeme)... / am făcut literatură mare, şi acum înţelegem / că ea nu poate trece de prag, tocmai fiindcă e mare, / prea mare, sufocată de grăsimea ei, / nici poemul ăsta nu-i poezie / căci doar ce *nu* e poezie / mai poate rezista ca poezie / doar ce *nu* poate fi poezie. // Occidentul mi-a deschis ochii şi m-a dat cu capul de pragul de sus. / las altora ce a fost viaţa mea pînă azi. / să creadă alţii în ce am crezut eu. / să iubească alţii ce am iubit eu. / eu nu mai pot. / nu mai pot, nu mai pot.“

Poeme ale *nimicului* (nimicul fiind parte din Tot, un mare poet făcînd poezie şi din sfîrşitul poeziei), deopotrivă ale renunţării şi neputinţei, atît de personale şi de dramatice prin adevărurile şi semnificaţiile lor, abia aceste postume din timpul vieţii pun ultimele accente şi dau forma finală celei mai mari poezii din postbelicul românesc.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

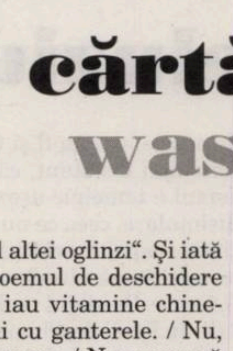

● **Haruki Murakami, *Autoportretul scriitorului ca alergător de cursă lungă*, traducere din limba japoneză de Iuliana Oprina, Colecţia „Biblioteca Polirom“, Editura Polirom, 2009.**

Haruki Murakami a avut mai întîi un bar (tip club de jazz) şi nu-i mergea rău deloc; cunoştea lume, fuma şi cîte trei pachete de ţigări pe zi. Apoi i-a venit ideea să scrie un roman: pe 1 aprilie 1978, la ora 13,30, cînd nu avea încă 30 de ani. L-a scris şi bine a făcut. A scris şi a doua carte – iarăşi bine. Apoi, la 33 de ani, în 1982, a devenit ceea ce a rămas pînă astăzi: scriitor profesionist, nefumător şi un mare amator de jogging-uri lungi.

Autoportretul... de acum – „un fel de volum de memorii, centrat în jurul alergării“ – adună însemnări ale lui Murakami din 2005 şi 2006, cînd el avea în spate aproape un sfert de secol de experienţă literar-atletică. Ideea de fond e clară: „Majoritatea lucrurilor pe care le ştiu despre scris le-am învăţat alergînd în fiecare dimineaţă“. Şi e de înţeles: fondistul nostru are o temeinicie niponă, măsurabilă în minim 260 km alergaţi cu bucurie în fiecare lună (prin Japonia, Hawaii, Cambridge, Boston sau New York) şi cel puţin un maraton pe an, lucruri care, cu puţin joc asociativ, trimit şi la munca romancierului.

Umorul şi *fair play*-ul scriitorului, alături de fraza lui directă şi vioaie, te fac să zburzi prin paginile cărţii şi să te simţi la sfîrşit ca după un jogging onest, într-o dimineaţă frumoasă şi deşteaptă. „Dacă duceţi o viaţă atît de sănătoasă, nu o să ajungeţi la un moment dat să nu mai puteţi scrie?“ – îl întreabă uneori lumea pe Murakami. Sănătatea poate fi însă mai narcotică decît orice viciu rimbaldian. Să vedeţi dereglare a simţurilor după un maraton pe caniculă sau un ultramaraton de 100 km (cazuri reale, ambele)!

dilemateca | work in progress

● **Paul Bailey, „Scaunul gol“, povestire inedită, în exclusivitate pentru *Dilemateca*.** Scriitorul britanic continuă, în această povestire, acţiunea romanului *Unchiul Rudolf* (Editura Humanitas, 2009). „Unchiul Rudolf avea cea mai înaltă stimă pentru măiestria muzicală a lui Lipatti. Felul în care pianistul se punea pe sine în umbră atunci cînd interpreta era un lucru rar în toamna anului 1950 şi la fel este şi astăzi. Pe drumul înapoi spre Londra, unchiul mi-a spus că se va asigura ca urechile mele fin educate să nu fie maculate de operetă, pe care acum o ura cu o intensitate la limita maniei. Ea reprezenta muzica antebelică a Vienei, acel oraş al prăjiturilor cu frişcă şi al nazismului incipient.“

● **Anchetă – Cartea românească preferată a bloggerilor** Răspund: adinab.wordpress.com, bookblog.ro, books.rainbowchild.ro, caligraf.net, capricornk13.wordpress.com, chestiilivresti.blogspot.com, cititorsf.ro, commonplacesandelephants.blogspot.com, insemnaridinsubterana.wordpress.com, smspentrudomnulmann.wordpress.com, whitenoise4ever.blogspot.com, zumcititor.wordpress.com.

● **Interviu – Muriel Mayette, directoarea Comediei Franceze:** „Nu vreau să fim adoraţi, dar am pretenţia ca spectacolele noastre să fie urmărite, să se vorbească despre ele, să stîrnească. Astăzi ne e frică de contradicţii, de polemici, de bătălii. Iar frica stimulează mediocritatea. Or, teatrul este un loc al marilor furii şi emoţii.“

● **Dosar – Angelo Mitchievici, „Sexualitatea damnată şi literatura gay românească“:** „Cartea universului *gay* în literatura secolului care a trecut s-a jucat între incriminare şi militantism, cu nenumărate nuanţe, de la joviala atitudine din *Satiriconul* lui Petronius la cea şugubeaţă din *Povestea poveştilor* a lui Ion Creangă, unde falusul, activat prin întrebuinţarea improprie a unei mantre, ajunge scandalos în curul Popii, scenă de un hilar imens, însă pentru uzul intern al Junimii, unde era citită cu uşile închise.“

● **Reportaj – Mădălina Şchiopu, „Literatura după gratii“:** „Anul trecut s-a organizat prima ediţie a concursului pentru persoane private de libertate «Poezie de puşcărie». Cătălin a luat locul II. Anul acesta a trimis din nou poezii şi a obţinut un premiu III. A fost o turnură fără precedent în viaţa lui petrecută în mare parte într-un spaţiu închis: rezultatul l-a încurajat să scrie mai departe. Acum vorbeşte aproape ca un profesionist, se gîndeşte deja la primul volum de versuri.“

● **Bazar.** Tintin este acuzat de rasism şi chemat în Justiţie de un congolez; o fotografie a lui Céline, sub o zvastică, realizată la o întrunire a Partidului Naţional Socialist Creştin (Montréal, 1938) stîrneşte reacţii în Franţa şi în Canada; Filip Florian a fost la Festivalul Internaţional PEN World Voices; lui Noam Chomsky i s-a refuzat intrarea în Israel.

● **Meridiane.** Ioana Bot şi Marius Chivu ne transmit impresii de la Saloanele de carte de la Geneva şi de la Torino.

● Recenzii, comentarii şi analize.

DILEMATECA VĂ DĂ DE CITIT.

Din 28 mai, nr. 49.

„Industria filmului începe cu filme scurte“

– interviu cu Clifford THURLOW –

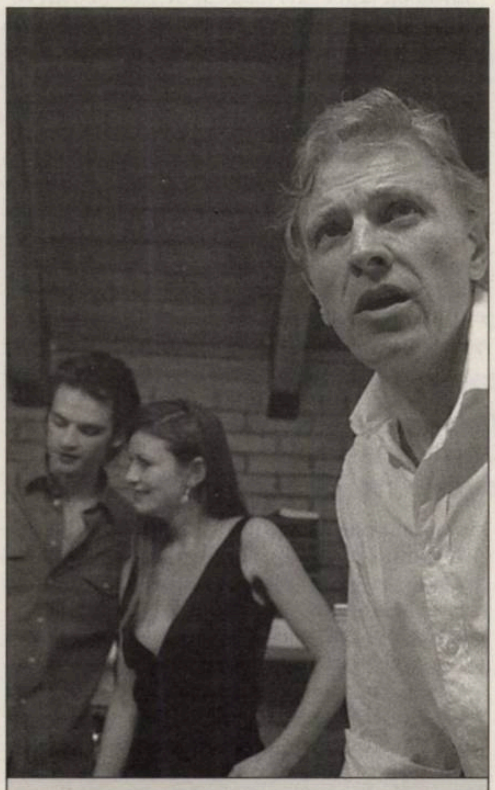

***Clifford Thurlow** (n. 1952) este jurnalist şi scriitor britanic, considerat unul dintre cei mai buni scriitori-fantomă pentru succesul cu care a scris sub formă romanescă memoriile unor figuri publice precum Carol White sau Afdera Fonda. Cartea sa din 2005,* Totul despre scurtmetraj, *tocmai a apărut la Ibu Publishing, în traducerea lui Mihai Fulger. Mai multe pe www.cliffordthurlow.com şi pe www.ibupublishing.ro.*

Care este relaţia pe care o aveţi cu ţara noastră?

Am o dublă relaţie cu România. Pe cînd eram un tînăr jurnalist, am condus prin Germania de Est, Polonia, pe teritoriul care atunci se numea Cehoslovacia, prin Ungaria, Bulgaria şi am ajuns, în final şi în România, în primăvara lui 1990 şi am scris, împreună cu Iris Gioa, o carte intitulată *Brief Spring*, în care descriam experienţa călătoriei şi optimismul care răzbătea din ţările Europei de Est în acele luni ale schimbării. În Bucureşti, am înnoptat la Hotelul Intercontinental, chiar în zilele în care aveau loc demonstraţii în Piaţa Universităţii, iar după aceea am ajuns la Timişoara exact la timp pentru cutremur.

De cealaltă parte a legăturii mele cu România se află cartea mea despre suprarealistul Salvador Dalí, intitulată *Sex, Suprarealism, Dalí şi eu*. Aceasta a fost publicată la Editura Universal Dalsi în 2003. Deja am două cărţi publicate în limba română şi mă simt foarte mîndru. Abia aştept ca un editor să-mi propună publicarea celei de-a treia, pentru a mă putea întoarce la Bucureşti. Îmi pare foarte rău că am ratat Festivalul *Next* din cauza norului de cenuşă vulcanică care a ţintuit la pămînt toate planurile de a pleca din Londra.

De ce scrieţi despre scurtmetraje?

La începuturile cinematografiei, toate filmele erau scurte, mă refer aici la creaţiile fraţilor Lumière, la imaginile în mişcare, redate prin folosirea tehnicii kinetoscopice, care rulau într-o cutie asemănătoare acelor ceasuri enorme din alte timpuri şi nu puteau fi văzute decît de o singură persoană o dată, filmele pe care le-au făcut, bunăoară, Dalí şi Buñuel, Chaplin. Industria filmului începe cu filme scurte şi cartea mea încearcă să prezinte această perspectivă.

Ce scurtmetraj a avut un impact decisiv asupra dvs.?

Sînt două: acel film semnat de Dalí şi de Buñuel, *Un Chien Andalou,* pentru că a fost atît de îndrăzneţ şi de înaintea timpului său – sîni goi, o călugăriţă aruncată de pe o stîncă etc.; celălalt este scurtmetrajul lui Ashvin Kumar, nominalizat la Oscar, *Little Terrorist,* pentru că a reuşit să arate prin intermediul jocului de cricket conflictul dintre musulmani şi hinduşi în India, ca o metaforă pentru toate conflictele apărute acolo unde oamenii au mai multe în comun decît cred ei.

Există o posibilă reţetă pentru un scurtmetraj de succes?

Filmul tău, ca şi cartea ta, ca oricare operă de artă este copilul tău. Trebuie să îl iubeşti, să-l hrăneşti, să faci orice pentru ca el să fie văzut, citit, expus, proiectat într-un festival. Nu-i poţi face pe oameni să le placă un film prost, dar o dată ce acesta este făcut, adu-l înspre lume cît de mult poţi şi învaţă cum să-l faci pe următorul mai bine. De cealaltă parte, iată ce consideră Jean Cocteau *vis-à-vis* de acest subiect: „Ascultă cu atenţie primele critici. Ţine minte ce anume din creaţia ta nu le-a plăcut criticilor şi încearcă să dezvolţi. Acestea sînt părţile individuale şi merită păstrate“.

Care e partea cea mai dificilă dintr-un scurtmetraj?

Presiunea timpului şi a spaţiului, să alegi mereu ceea ce este esenţial din idei şi să prezinţi, în cele din urmă, o bijuterie şlefuită care este perfectă în sine. Pe scurt, nici un cuvînt sau cadru nu poate fi risipit. Dacă poţi să faci un scurtmetraj perfect, eşti gata pentru a te înhăma la un lungmetraj.

„Poţiunea magică ce deschide imaginaţia“

Cum este să fii un ghostwriter, *în termeni de personalitate, stil de a scrie, bani, faimă?*

Ca *ghostwriter,* trebuie să surprinzi vocea interioară a persoanei despre care scrii, deci este ca şi cum ai concepe un roman dintr-o poveste deja scrisă pentru tine. În fiecare dintre cărţile pe care le-am *fantomat* – şi cred că sînt mai mult de 10 – vocea personajului este prezentă şi, subliminal, în stil, cel puţin, cred că sînt prezent şi eu.

După atîţia ani în care aţi fost scriitor-fantomă, ce oferte vi se mai par tentante?

Am scris o carte anul trecut intitulată *Today I'm Alice* despre Alice Jamieson, care suferă de anomalia personalităţii multiple. Alice aude voci şi personalitatea ea se poate schimba, într-adevăr, în mijlocul unei propoziţii. Pentru a capta această ciudăţenie, am avut nevoie de un stil unic pe care am fost nevoit să mi-l creez ca un sculptor care descoperă făptura în interiorul unei pietre. Cartea a intrat direct pe listele de *bestseller*-uri, deci bănuiesc că metoda mea a funcţionat.

Cui mi-ar plăcea să-i stau în umbră? Cred că unor staruri ca Brad Pitt sau George Clooney; aşa aş putea face destui bani dintr-o lovitură şi m-aş dedica în totalitate scrisului de romane şi filmelor.

Aţi călători mult, ce mai înseamnă să călătoreşti cu adevărat în timpurile noastre?

Ar fi fost o adevărată excursie pentru mine să vin la Bucureşti şi chiar sper ca acest lucru să se întîmple în viitorul apropiat. Pare că totul a fost văzut şi descoperit în lume, dar călătorind, ne descoperim pe noi înşine, creştem,-învăţăm, călătoria este poţiunea magică ce deschide imaginaţia.

Aţi lucrat cu Dalai Lama...

Am locuit în Dharamsala, în India, unde s-au refugiat tibetanii şi unde îşi are acum reşedinţa Dalai Lama. Deseori, aceasta este descrisă ca un palat, dar este, de fapt, doar un modest *bungalow*. Doi oameni de ştiinţă americani şi doi călugări vorbitori de limbă engleză au tradus împreună învăţăturile budiste, *dharma,* în engleză, pentru a putea intra în patrimoniul universal. Rolul meu a fost doar acela al omului simplu – am citit tot; dacă ar fi fost prea complicat pentru mine să înţeleg însemna că mulţi alţii s-ar fi aflat în aceeaşi situaţie. Deci, cei patru savanţi reveneau asupra traducerii şi revizuiau, astfel încît să fie şi destul de simplu pentru a putea fi înţeles şi păstrător al sensului iniţial. Experienţa aceasta mi-a schimbat viaţa, am primit un nume budist, Sangey Tzondru, care înseamnă perseverenţă, calitatea de care ai nevoie pentru a fi un scriitor.

„Dacă nouă ruşi îţi zic că eşti beat atunci înseamnă că e adevărat“ – această zicală e reprodusă în cartea dvs. Aţi ascultat de sfaturile care vi s-au dat?

Tatăl meu ar fi vrut să devin contabil, iar eu am ajuns să fiu jurnalist. Am renunţat la această meserie, pentru a pleca în India, unde am scris prima mea carte şi am murit de foame timp de trei ani înainte ca aceasta să fie publicată, iar după aceea tot n-am cîştigat nimic de pe urma ei. Am flămînzit în continuare şi am mai scris o carte. Dacă nouă ruşi mi-ar spune să nu scriu un roman anul următor, n-am să-i ascult.

a consemnat Maria BALABAŞ

Dacă poţi să faci un scurtmetraj perfect, eşti gata pentru a te înhăma la un lungmetraj.

PUBLICITATE

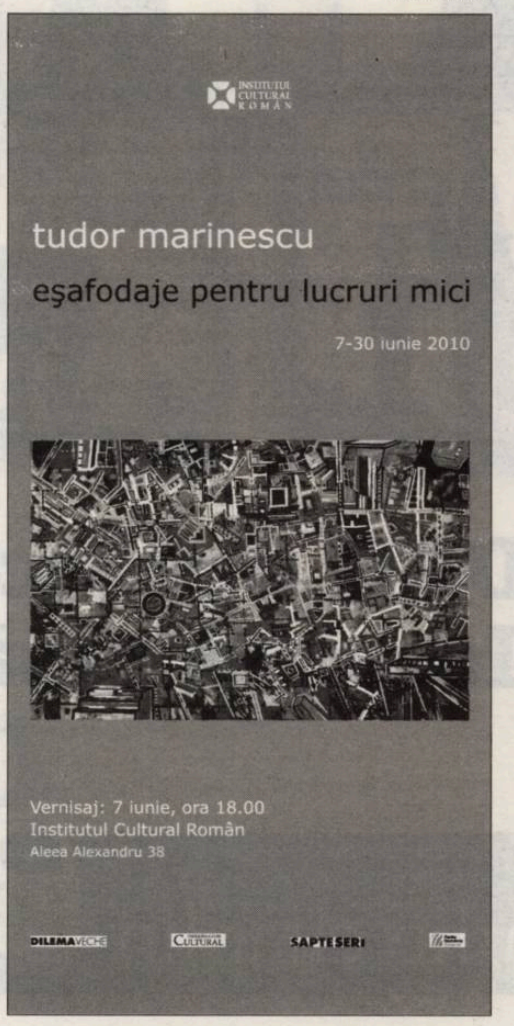

DILEMA VECHE vă recomandă

■ „După părerea mea, am fost întotdeauna poet, nu mă consider prozator nici astăzi“ – Mircea Cărtărescu, susceptibil cum îl ştim, sper să nu se simtă vexat dacă această idee, formulată de el cu prilejul lansării noului său volum de poeme *Nimic,* i-o voi confirma prin mărturia unei poete de mărimea Marinei Ţvetaeva: „Proza nu există, nu am întîlnit-o niciodată în viaţă...“. Am fost şi am rămas un fan al *Totului* cărtărescian, la fel de orbitor ca *Levantul* său. Abia aştept să citesc *Nimic*-ul lui de azi. (Radu Cosaşu)

■ Nu rataţi, între 28-30 mai, *Tîrgul Alternativ de Carte* care va aduna, la Uniunea Scriitorilor din Calea Victoriei scriitori, critici, editori şi mai ales o mulţime de cărţi bune (retro)lansate, după un nou concept. Ce e retrolansarea? Treceţi prin Sala Oglinzilor la acest sfîrşit de săptămînă şi veţi afla. (Simona Sora)

■ Îl cheamă Shaun Tan, este australian, are o licenţă în arte şi literatură engleză, a fost *concept artist* pentru Pixar cînd au produs *Wall-E* şi este autorul meu preferat de comics-uri. Ilustraţiile sale depresiv suprarealiste, socionirice şi mecanicist-ludice plac lui H.R. Giger şi lui Tim Burton şi ar fi stîrnit admiraţia unor Escher, Kafka sau Borges. Îl găsiţi aici: www.shauntan.net. (Marius Chivu)

craii de burta veche

Cum se punea de mămăligă în Franţa, pe la 1850

Esenţială pentru bunătatea acestei mîncări este prospeţimea mălaiului; dacă e măcinat de mult (sau din boabe de porumb degerminate, cum se întîmplă în zilele noastre), mămăliga nu va avea nici un gust.

Măsuraţi într-o oală 16 forme *dariole* (mulă în formă de găletuşă, de cca 150 ml) de apă (cam 2,5 litri) şi puneţi-o pe foc. Ungeţi formele cu unt sau cu aspic de carne. Cînd fierbe apa, adăugaţi puţină sare. Începeţi să presăraţi mălaiul cu mîna stîngă, puţin cîte puţin, în vreme ce cu dreapta amestecaţi vivace, cu dosul unei linguri, exact în locul în care şuvoiul de mălai atinge suprafaţa apei. Astfel, făina de porumb va fi încorporată uniform şi fără cocoloaşe. Continuaţi să amestecaţi pînă ce compoziţia se învîrtoşează. Trageţi oala pe un foc slab şi mai lăsaţi-o să fiarbă vreo zece minute, amestecînd din cînd în cînd. Adăugaţi apoi 200 de grame de unt şi 250 de grame de parmezan proaspăt ras. Turnaţi mămăliga în forme şi aşteptaţi cîteva minute să se întărească. Răsturnaţi totul pe o farfurie şi stropiţi cu niţel *demi-glace* (sos legat cu feculă, obţinut din zeamă de vită, *consommé* de pui şi vin de Sauternes).

Descrisă atît de amănunţit, „scena“, de altfel binecunoscută, a cernerii mălaiului, dezvăluie o coregrafie aparte a mîinilor. Stînga cerne senin, constant, dreapta amestecă ritmat, ferm, cu forţă crescîndă, pe măsură ce mămăliga se îngroaşă – o probă de coordonare în toată regula. Gătitul păpuşoiului cere mîini de păpuşar.

Amicul Dejun

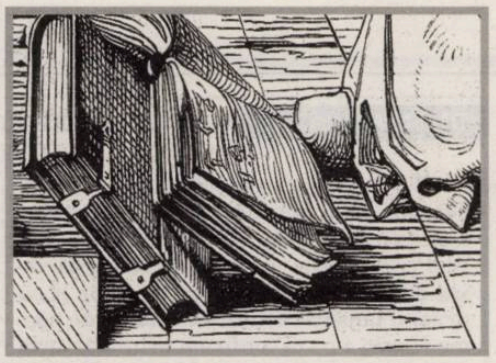

Simona SORA

biographiti

Victoria Maríei Kodama

Povestea e veche: o tînără femeie se mărită cu un bărbat mult mai în vîrstă, iar după moartea lui (cînd moare ea, se strică tiparul) e vînată de familia „neglijată“, de fostele neveste şi iubite intermediare, sau de admiratori, dacă e vorba de vreun personaj faimos. Cînd femeia cu pricina este prea vizibilă, radicală şi exclusivistă în opinii ca María Kodama, ultima soţie a lui Borges şi legatara lui absolută, lucrurile se pot complica la nesfîrşit. De la moartea scriitorului, în 1986, nu e an fără un scandal editorial sau jurnalistic legat de opera lui Borges, de numele lui Borges, de voinţa lui ultimă sau de moştenirea lăsată Maríei Kodama. Cîteva au ajuns şi la tribunal. Printre ele, unul recent, petrecut în Franţa – şi din care, pînă una-alta, a pierdut doar Borges, pentru că ediţia ce trebuia reeditată în Colecţia „Pléiade“ a fost oprită –, l-a făcut pe fostul director de la *Lire,* scriitorul Pierre Assouline, să plătească daune morale, amendă şi cheltuieli de judecată. Assouline, cunoscut şi el ca personaj cu un apetit insaţiabil pentru scandal, ar fi pus la îndoială (într-un articol din *Le Nouvel Observateur* şi apoi pe blogul său, *La république des livres)* nu doar competenţa Maríei Kodama de a judeca ediţia făcută de Jean-Pierre Bernès pentru Gallimard, dar şi legalitatea căsătoriei cu Borges, cu două luni înainte de moartea acestuia, prin legatar, în Paraguay şi în condiţiile în care scriitorul nu divorţase niciodată legal de prima nevastă.

Văduva abuzivă

Povestea pentru care a plătit Assouline era una care stătea pe buzele tuturor, dar pe care nimeni n-o spunea; şi care se intitula, pe scurt, „Văduva abuzivă“, iar pe lung, „Manipulatoarea testamentară şi bietul Borges“. În această poveste a văduvei negre – pe care-o spune de peste 20 de ani o parte a presei, sprijinită de o parte (importantă) a apropiaţilor, exegeţilor sau biografilor scriitorului – Kodama şi-a confecţionat o nouă biografie, pe măsura lui Borges. În această nouă viaţă nici măcar data naşterii ei nu e sigură: 1945 în mărturii proprii, 1941 în contestatul certificat de căsătorie, 1937 într-o copie a certificatului de naştere. Singurul personaj familial care contează în noua elaborare de sine e tatăl – japonezul Yosaburo Kodama, emigrat în condiţii neclare în Argentina, chimist după María, fotograf după alţii – cel care, va spune fiica, a educat-o pentru Borges, a învăţat-o limbi străine şi a plimbat-o în week-end-uri pe la muzee. În povestea văduvei abuzive, María e fiica unică (deşi fratele ei, Jorje, încă mai trăieşte şi are 5 copii), iar mama ei a continuat să trăiască (în declaraţii) mult timp după ce, în acte, murise. Eroul vieţii ei era însă tatăl, descendent al samurailor japonezi, cel care i-a deschis Maríei ochii asupra frumuseţii arătîndu-i o fotografie cu *Victoria de la Samotrace.* Statuia nu avea cap, însă era „memoria materializată care reuşise imposibilul: să reţină briza mării în mişcarea pliurilor tunicii sale pentru eternitate“. Assouline ar numi asta o platitudine în plus. Mai e însă ceva: Yasaburo Kodama era, în romanul familial – roman care a crescut în 20 de ani de nu mai ştii ce a declarat fiica şi ce au inventat detractorii –, cu 30 de ani mai bătrîn decît mama ei. Diferenţa era de doar nouă ani, spun biografii de serviciu, exagerarea fiind o nouă adaptare pentru a plăcea, mitomanic, viitoarea întîlnire cu Borges. Pe cine să mai crezi? Pe biata fe-

> *„Mai puţin decît chipul ei m-a tulburat aerul ei de liniştit mister.“*

meie care şi-a dedicat viaţa memoriei lui Borges (dar şi unei ediţii critice proprii a operei borgesiene, sub egida fundaţiei pe care o conduce) sau pe biografii, jurnaliştii, editorii nedrepţi, care nu înţeleg la ce identificare periculoasă poate duce iubirea?

Memoria unei mari iubiri

În povestea concurentă, scrisă cu lungi citate din Borges şi pe care am putea-o intitula, kodamian, „Memoria unei mari iubiri“, lucrurile stau cu totul altfel: María a suferit, la 5 ani, o comoţie, ascultînd un poem, în engleză, scris de Borges – „I can give you my loneliness, my darkness, the hunger of my heart“; aşa încît, la 12 ani, cînd tatăl ei, samuraiul rătăcitor, a dus-o la o conferinţă a scriitorului, ea era deja îndrăgostită de el. Cînd a început să-i citească (la fel ca mulţi alţii) lui Borges orb, María îl diviniza, iar el o adora. În povestea „Ulrica“ pe care i-a dedicat-o (din *Cartea de nisip),* Kodama e Femeia vieţii sale: „Un vers de William Blake vorbeşte despre fete de argint suav şi aur vehement, însă în Ulrica se aflau aurul şi suavitatea. Era mlădie şi înaltă, cu trăsături extrem de fine şi ochi cenuşii. Mai puţin decît chipul ei m-a tulburat aerul ei de liniştit mister. Zîmbea cu uşurinţă şi zîmbetul părea s-o îndepărteze...“.

Ultima dispută, încinsă anul trecut între moştenitoarea samurailor şi restul lumii, n-a mai ţinut însă de opera lui Borges (pe care, zic detractorii, Kodama o epurează sistematic de dedicaţii şi aluzii la foste iubite), ci de rămăşiţele sale pămînteşti. Se ştie, Borges a murit la Geneva şi acolo e şi înmormîntat. Alejandro Vaccaro, editor şi prieten al lui Borges, dar şi preşedintele Societăţii Scriitorilor din Argentina, ar vrea să-l aducă în Argentina, în cripta familiei sale din Recoleta şi sprijină, în acest sens, o acţiune judecătorească la care, desigur, Kodama se opune, invocînd voinţa ultimă a scriitorului. Pe lîngă cele două povestiri orale transformate în romane-fluviu („Văduva abuzivă“ şi „Memoria unei mari iubiri“) vom mai auzi, curînd, alte cîteva – politice, personal-œdipiene şi abuziv-teroriste – despre Borges. Oricum ar fi, María Kodama şi-a scris deja povestea vieţii, care începe cu un trist poem englezesc, continuă cu Borges orb *privind,* la Luvru, prin ochii ei, *Victoria de la Samotrace* şi se încheie cu un periplu transatlantic din tribunal în tribunal.

PUBLICITATE

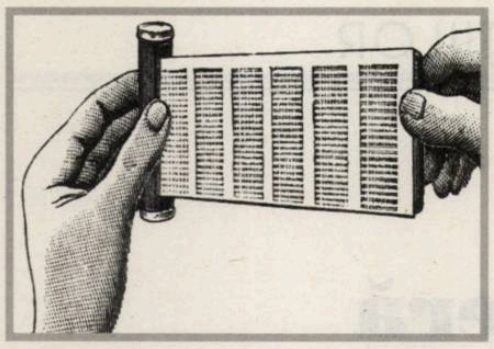

Dan C. MIHĂILESCU

ce **mi** se-ntîmplă

La depresia generală

Adevărul e că m-am cam săturat de ironii piezişe, ricanări caustice, şarje cvasiamicale, bobîrnace şi palme în cap de la mai toată lumea cu care intru în contact.

Oriunde mă duc, încerc să fiu şi să fac aşa cum m-a învăţat maică-mea, adică să arăt lumii o faţă de sărbătoare, în christica, pascaliana idee a lui *„chaque jour suffit sa peine“*. Prea e multă jale la vedere ca să mai adaugi şi tu ceva la haznaua depresiei generale. Şomer fiind de şapte ani, făcînd numai ce-mi trece prin minte, depinzînd numai de Dumnezeu şi soţie, neavînd şefi, subalterni, condică de prezenţă, obligaţii de ţuţăr, umilinţe financiare ori dulci corvezi de bunic, şi nedorind nimic din cele invidiate de mai toată noua lume bună (burse în străinătate, vilă, maşină 4x4, amantlîcuri şocante, concedii de fitze, lecţii de tangou argentinian, restaurante bio ş.a.m.d.), deambulez toată ziua în diverse medii artistice, unde inventariez nevrozele, angoasele, dezabuzările, debusolările care ne copleşesc existenţa. Şucărul, sictirul, lehamitea, miserupismul. Falimente, licenţieri, reduceri de lefuri şi personal, senzaţii acute de ratare, conştiinţă a inutilităţii profesionale, divorţuri, tensiuni ireductibile între părinţi şi copii, eşuări în narcomanie. Deprimism, catastrofism, *tout est foutu*, bătrîne, *la dracu toate alea, băga-mi-aş. Dă-i în mă-sa pe toţi, că toţi mint şi fură. La ce bun? M-am săturat, nu mai cred în nimic, ţară de rahat, toţi ăia buni au plecat şi pleacă. Se-alege praful de tot* – deci vechea lege a lui Trahanache junior: „O societate fără moral şi fără prinţipuri va să zică că nu le are“.

Cam aici am rămas.

„De unde vitalitatea asta dementă a ta, optimismul ăsta neghiob?“ mă chestionează amicii, mai ales că toţi mă ştiu de cioranian ireductibil, vrednic atlet al deznădejdii, pentru care cea mai mică fărîmă de progres nu e decît un *élan vers le pire*.

Ei bine, să vă spun.

Pe de o parte, de la conştiinţa nesmintită a faptului că mass-media sînt puse să ne arate numai apocalipticul. Cum te smulgi un milimetru din ecranul televizorului – unde te răpun de zece ori pe minut morţile, viciile, violările, decapitările, incendiile, codurile galbene, portocalii şi roşii, malpraxisul medical, copiii abuzaţi, topoarele, înjunghierile, inundaţiile, spînzuraţii şi faptul că România e campioana maladiilor în Europa – dai numaidecît de normalitate, eficienţă, eleganţă, inteligenţă sobră, elitarism profitabil, bun-simţ mercantil, subtilitate şi rafinament, de seninătate, moralitate, minţi luminate şi suflete de aur.

De cealaltă parte, întîlnirile cu cititorii, liceeni şi studenţi, pe care le-am avut în ultimii doi, trei ani, mi-au retezat pesimismul, mi-au tuflit cinismul şi cenzurat amarul. La liceele „Eminescu“ din Călăraşi, „Unirea“ din Focşani, „Bacovia“ din Bacău, „Lahovary“ din Rîmnicu Vîlcea, „Jean Monnet“ şi „I. L. Caragiale“ din Bucureşti, „Gh. Lazăr“ din Sibiu, la librăriile Humanitas din Timişoara, Sibiu, Bucureşti, la întîlnirea cu liceenii din cadrul programului *„Mind the Book“*, la librăria Cărtureşti, cu studenţii bucureşteni de la Filologie, Relaţii Internaţionale şi Istorie, cu profesorii şi doctoranzii de la filologia craioveană ş.a. – scepticismul meu s-a dezumflat irepresibil în faţa amfiteatrelor pline cu tineri binevoitori, sănătoşi, ambiţioşi, motivaţi. Adică hăt departe de prejudecăţile mele, care-i vedeau exclusiv ca narcomani, misologi, imorali şi orfani sufleteşte. Ajuns la întîlnirile cu ei resemnat, acrit şi acuzator, am avut copleşitoarea surpriză să-i văd ahtiaţi de lectură, fermecător de familiari nu doar cu Salinger, Sarah Kane, Amélie Nothomb, Veterany sau Houellebecque, dar şi cu Eliade, Jünger, Cărtărescu, Yourcenar, Hesse, Cioran, Efrem Sirul, Makine sau Zadie Smith! Familiari ai teatrului, anticariatelor şi bisericii, cunoscători de *Pateric* şi *Filocalie,* de Huntington, Revel şi Noica, dar şi deschişi către budism, *slow food,* Ada Milea, Răzvan Mazilu, dornici să vorbim de arhitectura culelor olteneşti, Ion Mincu sau melcul lui Antim Ivireanu.

„De unde vitalitatea asta dementă a ta, optimismul ăsta neghiob?“

Am vorbit uneori şi cîte trei ceasuri fără pauză: despre relaţia globalism-naţionalism, despre criterionism, pansexualism, suprarealism şi paseism, am făcut ateliere *sui generis* de traduceri (întrebîndu-ne dacă româna are limbaj porno sau nu), despre lectură ca formare spirituală, bovarism, evazionism, dulce inutilitate sau, dimpotrivă, ca suită de răspunsuri la tot ce ţine de deficitul sufletesc al postmodernităţii, despre actualitatea lui Eminescu, „adolescentul miop“, virilizarea feminităţii şi efeminarea masculinităţii la *teenager*-ii de azi, despre nevoia de frumuseţe şi armonie într-o lume a urîtului, sarcasmului şi dizarmoniei...

Sigur că am dat şi de indiferenţă, snobism, aroganţă, incultură, provocări („mie-mi place Hitler!“ mi-a declarat un tînăr acneic sibian, care nici măcar nu auzise de *Mein Kampf!),* însă covîrşitoare au fost amalgamul de cuminţenie, responsabilitate, determinare, convingerea că numai inteligenţa te salvează, setea de moralitate, profesionalism şi eficienţă.

Plus – ei da! – dorul de ducă. Oriunde – numai în România nu.

Dar asta nu e deloc vina lor, ci numai a noastră!

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar.*

Schumann – 200 la Radio România Muzical

Pe 8 iunie 2010 se împlinesc 200 de ani de la naşterea unuia dintre cei mai importanţi compozitori din istoria muzicii: romanticul german Robert Schumann. Compozitor, dar şi muzicolog, Robert Schumann a lăsat o operă importantă – lucrări pentru pian, lieduri, simfonii, concerte, genuri pe care le-a redefinit prin geniul său plin de creativitate. Este binecunoscută povestea sa de dragoste cu o pianistă celebră a secolului al XIX-lea, Clara Wieck-Schumann, parcursul acestei iubiri punînd o amprentă inconfundabilă asupra creaţiei compozitorului. Robert Schumann s-a stins prematur din viaţă pe 29 iulie 1856.

Radio România Muzical îi dedică lui Robert Schumann o emisiune-eveniment chiar în ziua cînd se împlinesc 200 de ani de la naşterea sa: marţi, 8 iunie, între orele 15-21. Emisiunea va fi difuzată în reluare sîmbătă, 12 iunie, între orele 16-22.

De asemenea, în 8 iunie, de la ora 21, Radio România Muzical transmite în direct un concert din cadrul Festivalului Schumann de la Düsseldorf: Orchestra Simfonică din Düsseldorf, dirijată de Christoph Eschenbach, va interpreta un program integral Schumann, cuprinzînd uvertura *Mireasa din Messina, Concertul în la minor pentru pian şi orchestră* (solist Saleem Abboud Ashkar în vîrstă de 34 ani, lansat de Daniel Barenboim) şi *Simfonia a II-a.*

Alături de cele mai importante lucrări muzicale ale lui Robert Schumann (Simfoniile I şi a III-a, Suita *Carnavalul* op. 9 pentru pian, opera *Genoveva,* lieduri, concertele pentru pian şi orchestră, respectiv, violoncel şi orchestră), realizatorii Monica Isăcescu şi Ştefan Costache au inclus în această emisiune şi mărturii ale unor personalităţi legate de figura lui Robert Schumann. Dirijorul Geoffrey Moull va vorbi despre experienţa sa legată de montarea în scenă a operei *Genoveva* în 1995, an cînd lucrarea a revenit în repertoriul teatrelor de operă, după ce nu mai fusese cîntată din 1850. A oferit un interviu şi Thomas Synofzik, directorul Casei memoriale „Schumann“ din Zwickau, localitatea în care s-a născut compozitorul. Se va face referire şi la Concursul Internaţional „Robert Schumann“ de la Zwickau, unde de-a lungul timpului au cîştigat premii şi interpreţi români, care de asemenea vor dezvălui din experienţa lor legată de muzica lui Schumann: baritonii Ionel Pantea şi Dan Iordăchescu, pianistele Dana Borşan şi Dana Ciocîrlie.

Dinu Lipatti, Dan Grigore, Horia Andreescu, Cristian Mandeal – nume româneşti care au lăsat interpretări de referinţă ale muzicii lui Schumann – vor putea fi ascultaţi în emisiunea *Schumann-200.* Şi, nu în ultimul rînd, gîndurile lui Schumann însuşi vor fi prezente în această emisiune, cu extrase din volumul de critică *Din cronicile Davidienilor,* recitate de actori cunoscuţi.

Emisiunea *Schumann-200* va putea fi ascultată şi în arhiva online de pe site-ul www.romania-muzical.ro. (**M. V.**)

La încheierea Colecţiei „Charlie Chaplin“, Dilema veche *se mîndreşte cu parteneri pe măsură. Redacţia le mulţumeşte.*

PUBLICITATE

EIT-Forum Auto,
Importator Volvo în Romania
VOLVO
Şos. Bucureşti-Ploieşti 165-169, Bucureşti
Tel: 021.310.06.42
www.volvocars.ro

PUBLICITATE

presseurop
www.presseurop.eu

PUBLICITATE

fides
98 % reuşită
la certificările internaţionale
Înscrieri: 10 - 21 mai
Centrul de Limbi Străine FIDES
P-ţa. Rosetti, Bd. Hristo Botev Nr. 1, et. 1
Tel: 0 21 313.47.45 / 85 / 86
www.fidescentre.ro

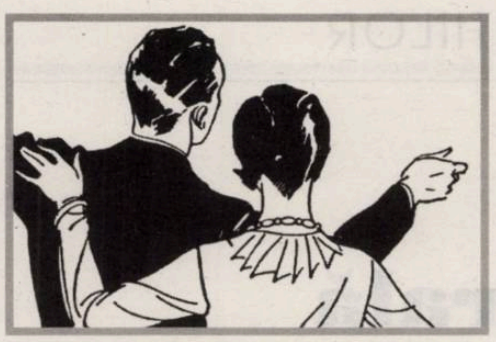

Alice GEORGESCU

viaţa scenei / **scena** vieţii

Dincolo de barieră

Aşa cum am mai avut ocazia să remarc înăuntrul acestei rubrici, tema reprezentării scenice a dramaturgiei naţionale este una perenă, eternă, imuabilă, inamovibilă, inatacabilă şi inalienabilă. Nici nu mai este, de fapt, o temă; e o fatalitate. Nu ştiu la alţii cum o fi (adică mai ştiu eu cîte ceva...), dar, la noi, cu cît se vorbeşte mai mult despre un lucru, cu atît se face mai puţin pentru el. Ceea ce e valabil, evident, şi în această privinţă. Îndeobşte, cei care fac – în speţă: spectacole (bune) cu texte româneşti – nu prea vorbesc despre ele. Şi invers. În lumea pe dos care este însă teatrul, se mai întîmplă, totuşi, ca nedreptăţile să se corecteze, cîteodată, de la sine – altfel spus, de la alţii.

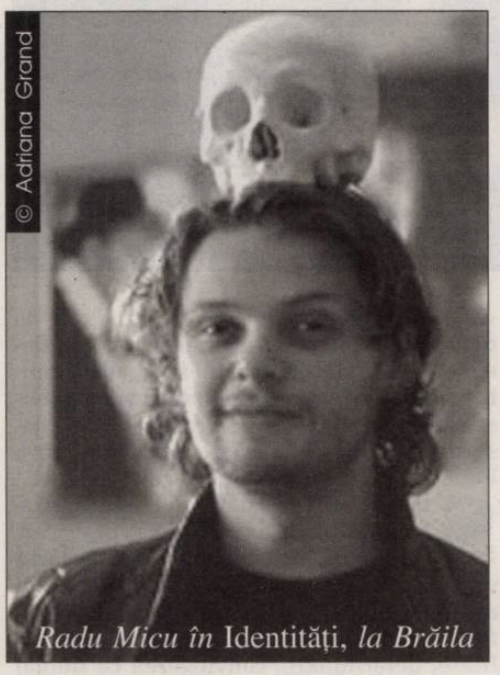

Radu Micu în Identităţi, *la Brăila*

Despre spectacolul intitulat *Identităţi* auzisem nu de la cei care l-au făcut – regizorul Victor Ioan Frunză şi scenografa Adriana Grand, sub firma Teatrului Dramatic „Maria Filotti" din Brăila –, ci de la cei care l-au văzut mai demult. Am tot sperat să ajung şi eu la Brăila, ca să-l văd „la el acasă", pentru că auzisem, de asemenea, că spectacolul se joacă nu pe scenă, ci în diferite locuri (sau „locaţii", cum se zice în noua limbă de lemn) din clădirea teatrului. Or, clădirea teatrului brăilean este una dintre cele mai frumoase edificii din ţară, un adevărat monument arhitectonic şi un exemplar admirabil restaurat de artă decorativă aplicată unui scop aşa-zicînd de consum. De obicei, clădirile de acest fel funcţionează pe post de muzee, indiferent de firma pe care o arborează; la Brăila, un „management" inteligent şi pasionat a făcut, în ultimii zece ani, ca zidurile superbe, dar moarte să adăpostească un teatru viu, oricît de imperfectă ar fi (fost), într-o ipostază sau alta, această viaţă. Drept care, la ora de faţă, Teatrul „Maria Filotti" continuă să avanseze, într-o inerţie prielnică, prin spectacole cu ambiţii artistice declarate. Despre care vorbeşte, însă, foarte puţin. Pe scurt, am văzut *Identităţi* la Festivalul Comediei Româneşti, FestCo, de la Bucureşti.

Oricine ar „da o căutare", pe orice „motor", spre a afla mai multe despre „titlul piesei", ar descoperi, înainte de toate, că o asemenea piesă nu există. Există doar – a existat – un dramaturg, pe nume Dumitru Solomon. Care a murit acum şapte ani, în primele zile ale unui februarie duşmănos. Care a fost nu doar dramaturg, ci şi eseist, şi autor de schiţe, şi umorist, şi scenarist de film, şi conducător de reviste teatrale. Care a fost unul dintre oamenii cei mai inteligenţi, mai cultivaţi, mai sclipitor-amuzanţi, mai profunzi, mai civilizaţi şi mai modeşti ai vremii noastre superficiale, obraznice şi, de vreo trei-patru decenii încoace, bădărănite. Şi care a fost, pentru Victor Ioan Frunză, un fel de tată visat, de prieten ideal, de părinte spiritual iubit cu statornicie şi cu durere. Pe cînd era tînăr regizor, Frunză îşi începea colaborarea cu oricare dintre teatrele unde lucra, mai lungă sau mai scurtă vreme, montînd un text de Dumitru Solomon. Pe urmă, firele ce-i legau s-au încurcat. *Identităţi* semnalează, tandru şi trist, o reconciliere simbolică, peste ani şi peste bariere nevăzute. O secretă *missa solemnis* pentru o dragoste regăsită.

Sub titlul care, cum spuneam, nu există dinainte (dar care trimite subtil la unul existent în dramaturgia lui Dumitru Solomon: *Transfer de identitate),* regizorul a adunat şapte dintre excepţionalele „piese scurte" publicate de autor la mijlocul anilor 1960, piese care, alături de primele opere dramatice ale lui Marin Sorescu, marcau, în scrisul românesc pentru scenă, o desprindere netă şi fără regrete de realismul (impus) al literaturii autohtone postbelice. „Citite" azi, în spectacol, aceste mici povestiri dialogate, aparent anodine şi (doar) hazos-absurde, relevă o tulburătoare continuitate de viziune şi chiar de stil cu I.L. Caragiale şi Ionesco, Solomon trecîndu-i apoi torţa lui Vişniec cel din (de pildă) *Buzunarul cu pîine.*

Nu am să descriu spectacolul; nici n-am să-l analizez. Am să-i numesc doar pe actorii din distribuţie, pentru calitatea foarte bună a muncii lor şi pentru dăruirea totală pe care au izbutit să o facă vizibilă, fără ostentaţie, zîmbitori şi senini, deşi reprezentaţia de la Bucureşti s-a desfăşurat în condiţii de spaţiu şi climaterice destul de ostile: Alin Florea, Radu Micu, Silvia Tariq, Marcel Turcoianu, Monica Zugravu-Ivaşcu. Şi am să adaug că, în nesfîrşitele şi sterilele discuţii despre nominalizări, jurii, premii, riscăm, făcînd prea tare pe deştepţii, să uităm (adică să nu mai vedem) adevărul. Care, în artă, e sinonim cu valoarea.

În încheiere, trebuie să consemnez pe scurt o interesantă încercare de a-i „combina" scenic pe Solomon şi Vişniec: spectacolul *Make love not war* pus în scenă, la începutul acestui an, de Adi Carauleanu, la Teatrul „Mihai Eminescu" din Botoşani, cu un grup de tineri actori. Strădania a fost meritorie şi, mai presus de orice, onestă. Un alt răspuns tăcut la gălăgia din jurul soartei dramaturgiei naţionale.

***Alice Georgescu** este critic de teatru.*

Paul BREAZU

audio şi n-am cuvinte

Fără sens

● Inna, Hot, Roton/Ultra Records, 2009*

Pentru prima lansare – întîmplată în Polonia, din raţiuni de marketing – a albumului *Hot*, casele de discuri Roton şi Ultra Records au ales o copertă-metaforă. În imagine, o amazoană a „prostului gust" (între ghilimele, desigur, pentru că, în cazul unei anumite zone a muzicii, prostul gust e adeseori o virtute, una degrabă monetizabilă şi/deci scuzabilă) cocoţat pe tocuri înalte trage cortina unei lumi îngheţate pentru a ne invita într-una vizibil arsă. Arsă evident de căldura-metaforă. Mesajul e foarte, foarte la îndemînă, figura de stil e complet lipsită de stil, iar personajul feminin care animă cele două realităţi, jucat de Elena Alexandra Apostoleanu, numele real al cîntăreţei, îşi etalează bronzul pielii expuse generos în mijlocul unui peisaj fără urmă de soare.

Inna, fata de pe coperta amintită, este în momentul acesta cel mai de succes produs muzical oferit de România la export, unul care se apropie periculos de ceea ce a reuşit să facă acum nişte ani trio-ul O-Zone. Se cheamă că ne aflăm faţă în faţă cu un fenomen (pop-)cultural care merită măcar un dram de atenţie, oricîte alergii sîcîitoare ne-ar provoca. Cu *lead single*-ul care a dat numele albumului, romînca a ajuns pe prima poziţie în topurile de muzică din 10 ţări şi a intrat în top 10 în alte 15. Mai mult, la o săptămînă de la lansarea în Marea Britanie, „Hot" a sărit pe locul 8 în, Dumnezeule mare!, *UK Singles Chart*. Chiar dacă una dintre regulile matematice ale muzicii spune că probabilitatea ca un cîntec oarecare să ajungă foarte sus în topuri este direct proporţională cu precaritatea sa stilistică (sînt sigur că n-aţi uitat încă de insuportabilul „Crazy Frog"), performanţele cantitative – n-are sens să vorbim despre celelalte, pentru că nu le-am descoperit încă – ale cîntecelor prestate de Inna sînt mai mult decît contrariante.

Pur tehnic vorbind, nu există nimic mai simplu decît o astfel de muzică, una manufacturată de o tripletă de producători/performeri numită foarte inspirat Play & Win, care au prizat şi adaptat o reţetă de care nu se mai satură. Diferenţele dintre „Hot" şi „Love", ca să dau numele unui alt cîntec de pe album, sînt atît de insignifiante în formă încît rostul acestui disc e doar unul de palmares, ca în cazul echipelor de fotbal care au nevoie de meciuri amicale pentru a-şi construi istorie. În esenţă, din această simplitate/accesibilitate amintită mai sus derivă şi succesul muzicii Innei: este al doilea val de gunoi eurodance fabricat în România (după cel din anii '90, stăpîniţi de 3SE, Andre sau Animal X) şi primul care reuşeşte să circule liber şi nestingherit prin lume, graţie Sfîntului Internet, şi să se sincronizeze perfect cu (in)estetica europeană a genului. Ieri îl aveam pe Basshunter, azi o avem pe Inna, fără ca asta să schimbe, în fond, mare lucru. Anul acesta se poartă mixul de techno, trance şi house (în fapt, doar „cîrligele" digerabile ale genurilor respective), cu texte impenetrabile, teleportate fără nici o logică acolo unde sînt (O-Zone erau infinit mai simpatici cu ale lor „mai ahi mai aho"-uri) – *„Fly like you do it like you're high like you do it like you try like me do it like a woman"* – şi o imagistică pe măsură, videoclipurile fiind scurtmetraje în care *plot*-ul este, de cele mai multe ori, complet lipsit de sens.

*Albumul Innei a fost lansat în august 2009, dar doar în Polonia. Au urmat apoi lansări pentru Rusia, Marea Britanie şi Statele Unite ale Americii. Lansarea pentru România va avea loc în curînd. Fotografia copertei discului, care însoţeşte acest text, este cea originală. Pînă acum, n-a fost aleasă fotografia pentru versiunea destinată pieţei româneşti. Cronica de mai sus se referă la varianta iniţială a albumului, cea cu 11 piese. Vă asigur că asta nu schimbă cu nimic lucrurile în cazul muzicii Innei.

***Paul Breazu** este jurnalist.*

3 întrebări pentru

Mihaela COMAN

„Abia aştept să descopăr o voce nouă"

Care este criteriul după care o carte tipărită ajunge şi carte vorbită?

Criteriile? Să-ţi vină s-o păstrezi, s-o poţi citi/asculta cu aceeaşi plăcere şi altă dată, să aibă poveste, să fie scurtă, să găsim vocea pe măsura poveştii. Mă refer la colecţia „Audiofiction", aşa au fost alese: *Metamorfoza, Moartea lui Ivan Ilici, Prăbuşirea Casei Usher, Mantaua, Rashomon, Bartleby.* La „Eseistică" se complică puţin lucrurile, se restrînge publicul şi atunci alegerea textelor devine ceva mai dificilă. Celelalte colecţii („Ascultă şi învaţă", „Teatru", „Memorialistică", „Self Help") sînt crude încă, dar avem cîte un *bestseller* în fiecare dintre ele: *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri, Contrabasul, Jurnalul unei fete greu de mulţumit, În sfîrşit, nefumător.*

Există voci de succes care determină vînzarea unui audiobook?

Da. Vocea care ştie să spună povestea, să ne rupă de lumea asta, să ne ducă de mînă frumos şi să ne piardă în lumea din carte. Cei care reuşesc să ne citească astfel o carte sînt puţini. E o încercare şi pentru actori. N-au voie să joace, trebuie să transmită textul cu o anumită discreţie, dar să păstreze toate sensurile şi subtilităţile lui. Mi s-a spus că nu-i chiar uşor. Sînt foarte atentă cînd trimit textul unui anumit actor. Acum ştiu ce le-ar plăcea, ce li s-ar potrivi domnilor Victor Rebengiuc, Răzvan Vasilescu, Marcel Iureş, Ion Caramitru, Marian Rîlea, doamnei Irina Petrescu, maestrului Radu Beligan. Dar abia aştept să descopăr o voce nouă.

Ce preferă românii: CD-ul sau formatul mp3?

Cei-cu-căştile-în-urechi preferă, evident, formatul mp3, iar colecţionarii îşi doresc obiectul audiobook, care, nu ştiu dacă ai observat, arată din ce în ce mai bine.

***Mihaela Coman** este director general al Humanitas Multimedia. Titlu în curs de apariţie:* Însemnări din subterană *de F.M. Dostoievski, în lectura lui Răzvan Vasilescu. Mai multe pe www.libhumanitas.ro/audiobooks.html*

a consemnat Marius CHIVU

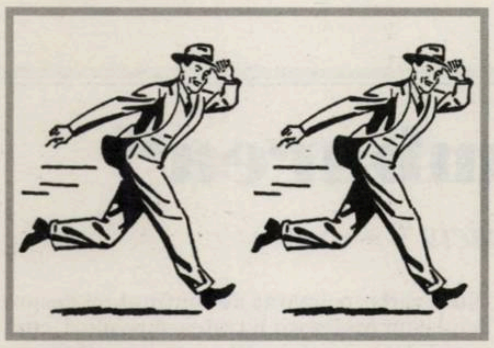

Andrei GORZO

dilematograf

Note despre Aurora (III)

Dragă dle Cristian Tudor Popescu,

O să ridic cîteva obiecţii la cronica pe care aţi dedicat-o noului film al lui Cristi Puiu, *Aurora*, aşa că profit de ocazie pentru a vă mărturisi că, de la retragerea lui Alex. Leo Şerban, critica dvs. de cinema îmi oferă mai multă stimulare decît a oricărui alt compatriot. Dar ce fel de critică vă închipuiţi că faceţi atunci cînd îl învinuiţi pe Puiu de neglijenţă pe frontul plauzibilităţii, pe baza tabieturilor de fumător ale protagonistului său? Scrieţi că acesta aprinde o ţigară la începutul filmului, iar pe următoarea o aprinde abia peste vreo oră şi jumătate, deşi între timp „trecuse prin momente de mare tensiune nervoasă". Ei, şi? Criteriul dvs. de-aici e un clişeu al Psihologiei După Ureche. În realitate, cîţi fumători – atîtea *pattern*-uri. Pînă la un punct, nu pot să nu văd / admir capacitatea de a observa asemenea detalii, dar, confruntat cu un asemenea exemplu, nu pot să nu rîd de un simţ de observaţie atît de idiosincratic. Voi trece deci peste restul observaţiilor dvs. din aceeaşi categorie. Cea mai serioasă acuzaţie pe care i-o aduceţi lui Puiu este aceea că finalul său – în care protagonistul dă o declaraţie la poliţie cu privire la omorurile comise – este copiat după al lui Porumboiu la *Poliţist, adjectiv*. Dar asemănările pe care le găsiţi sînt ori superficiale (prezenţa aceluiaşi actor în ipostaze similare), ori rezultatele unei prezentări distorsionate a faptelor (eroul lui Puiu nu „explodează", aşa cum susţineţi, în fraze „superintelectuale" desprinse parcă din demonstraţia de maieutică de la finalul lui *Poliţist...*, ci dimpotrivă, face nişte încercări *dezarticulate* de a se explica – de a ieşi din propriul cap –, după care renunţă). Ca să împrumut o comparaţie de la Răzvan Rădulescu (care n-a folosit-o cu referire la *Poliţist...* şi *Aurora)*, cele două filme nu seamănă între ele decît în măsura în care toţi chinezii seamănă între ei în ochii unui non-chinez.

OK, o asemănare de fond există: pentru ambii autori, cinematograful e o artă *congenital realistă* – în sensul că, înainte de a fi o artă, este o unealtă de înregistrare a lumii. Ambii construiesc pornind de la acest fapt. Dar construcţiile sînt foarte diferite. Conflictul la Porumboiu este unul neobişnuit de abstract pentru un film. În formularea succintă a criticului J. Hoberman, e vorba de faptul că „imaginile or fi înregistrînd ele realitatea, dar cuvintele sînt cele care o definesc". Sigur, un cineast are posibilitatea de a folosi imaginile ca pe nişte cuvinte – de a le accentua, de a le folosi simbolic (nu numai în sensul în care un curcubeu este imaginea simbolică a speranţei, ci şi în sensul în care imaginea unui deşteptător care sună lîngă un om care sare din pat poate simboliza întreaga serie de acţiuni corespunzătoare trezitului de dimineaţă) –, dar Porumboiu refuză să le folosească astfel tocmai pentru a nu amesteca borcanele, pentru a arăta că ele *sînt* separate: pe de-o parte, lucrurile care pur şi simplu există; pe de altă parte, cuvintele care le dau sens. Capitularea tînărului poliţist în faţa superiorului său (care-l pune să definească termenul „conştiinţă") a fost interpretată în general ca o capitulare a decenţei în faţa totalitarismului, dar ce se întîmplă acolo e încă şi mai grav: în momentul acela de confuzie, tînărul întrezăreşte abisul – faptul că s-ar putea ca termenul „conştiinţă" să nu aibă alt sens în afară de cel pe care i-l dau oamenii, faptul că s-ar putea să nu existe nici o morală transcendentă, nici un criteriu dincolo de noi, nici un Dumnezeu, doar ceea ce reuşim (numai că de fapt nu reuşim) să stabilim prin cuvinte. *Poliţist...* e un mare film *ateu*. Ei bine, pe cît de cerebral e Porumboiu, pe atît de senzual e Puiu. El e genul de artist pentru care o secvenţă cu doi oameni treziţi cu noaptea în cap, care poartă o discuţie în timp ce se crapă de ziuă, nu este niciodată doar despre ce-şi spun ei, sau despre ce nu-şi spun, sau despre ce fac: *fenomenul natural* al crăpatului de ziuă e o parte la fel de importantă din dramă. Eroul lui e la fel de izolat, la fel de scufundat în sine ca şi taximetristul lui Scorsese şi, întocmai ca Scorsese, Puiu vrea ca şi noi, spectatorii, să fim la fel de absorbiţi de personaj cum e personajul de el însuşi. Dar Scorsese obţine acest efect filtrînd „realitatea obiectivă" a lumii, în care evoluează personajul, prin „realitatea subiectivă" a acestuia, pe cînd Puiu refuză să facă asta; după cum ar fi spus André Bazin, el „nu trişează cu realul". Vrea să ne absoarbă în cele mai mici acţiuni ale personajului, dar, în acelaşi timp, vrea să ne facă să-l vedem ca făcînd parte, cu sau fără voia lui, dintr-un *continuum* – nu doar uman, ci şi cosmic, al timpului şi al luminii şi al succesiunii noapte-zi. Există un *vizionarism* la Puiu, cu atît mai remarcabil cu cît acesta „nu trişează cu realitatea". Credinţa lui în ea – în faptul că, pentru un artist de cinema, ea e cheia transcendenţei – e aproape mistică. Realul e dumnezeul lui. Oare, ca un tarkovskian ce sînteţi, n-ar trebui să vibraţi la ceea ce încearcă el să facă, în loc să-i număraţi ţigările?

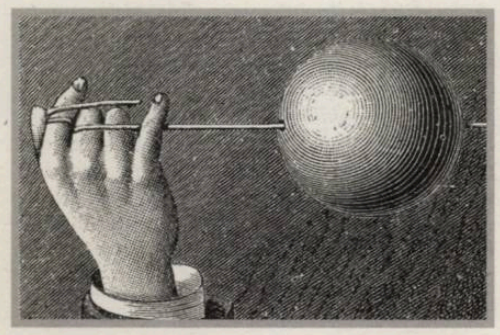

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Chinapolis

Aşa cum Olimpiada din 2008 a adus în lumina reflectoarelor capitala Chinei, Beijing, Expoziţia Universală 2010 va arăta lumii întregi oraşul Shanghai. E centrul economic al ţării, principala metropolă, unul dintre polii civilizaţiei chineze, o zonă populată de 20 de milioane de locuitori. De la deschiderea expoziţiei, pe 1 mai, oraşul a devenit principala vitrină a Chinei spre lume şi prima platformă de dialog economic şi intercultural la nivel mondial.

China a devenit un fel de mare uzină a lumii civilizate, o zonă pe care o exploatăm şi o dispreţuim în acelaşi timp.

Dacă Guvernul chinez nu a avut un rol decisiv în desemnarea oraşului Shanghai drept gazdă a Expoziţiei Universale din acest an (hotărîrea e luată de un Birou Internaţional de Organizare, cu mulţi ani înainte de debutul fiecărei ediţii), alegerea sloganului a fost, cu siguranţă, opţiunea chinezilor. Şi nici că ar fi putut pica mai bine un alt slogan decît „un oraş mai bun, o viaţă mai bună": într-un moment în care avansul tehnologic şi producţia (în masă) de bunuri au ajuns să sufoce planeta, într-o perioadă de criză economică, într-o epocă în care dezvoltarea a ajuns într-un punct critic, o expoziţie-concept, care se concentrează pe dimensiunea umană a tehnologiei acoperă exact zonele de influenţă încă neexploatate ale statelor puternic industrializate. Pentru Partidul Comunist Chinez, acest slogan constituie o platformă de afirmare internaţională. Pentru Guvernul de la Beijing, tema expoziţiei e o şansă de a demonstra că propaganda e acoperită şi de realitate.

Deocamdată, impresiile sînt contradictorii. Pe de o parte, există cel puţin un motiv să credem că angajamentul Chinei pentru oraşe (şi viaţă) mai bune are şi o continuitate în practică. Cel mai mare poluator al lumii e, în acelaşi timp, şi campion în ceea ce priveşte tehnologiile (şi, mai nou, politicile) de mediu: aici se fabrică cele mai performante automobile electrice şi hibride, cele mai puternice (şi ecologice) baterii, aici s-au impus primele reglementări care încurajează achiziţionarea de către consumatorii casnici a aparatelor electrice economice, iar instituţiile publice sînt obligate prin lege să achiziţioneze maşini ecologice, cu motoare hibride. E o promisiune că oraşele de mîine vor fi mai verzi, mai umane, mai bune...

Pe de altă parte, urbanizarea rapidă şi modernizarea forţată (acum douăzeci de ani, ţara era în proporţie de 60% rurală, acum raportul s-a inversat) au şi aspecte negative. Priveliştile din Shanghai transmise de televiziuni seamănă izbitor cu unele cadre dintr-un film-cult produs în 1927 (în vremea Republicii de la Weimar) de regizorul expresionist Fritz Lang. *Metropolis* prezenta imagini dintr-un oraş imaginar (viziunea era futuristă), divizat pe verticală: pe de o parte, zgîrie-nori ameţitor de înalţi, autostrăzi suspendate, poduri aeriene şi, pe de altă parte, adîncuri întunecate, înghesuite, macabre. În distopia lui Lang există două clase sociale: cea a planificatorilor (conducătorilor) şi cea a muncitorilor. În timp ce conducătorii din oraşul de sus respiră un aer pur şi trăiesc într-o lume luxuriantă, cei de jos vegetează, alimentînd şi întreţinînd maşinării monstruoase. Viaţa celor de sus e susţinută de consumul de energie şi sacrificiile umane de jos. Avansul economic incontestabil al Chinei de azi, coordonat „de sus" şi de pe urma căruia profită deocamdată doar foarte puţini chinezi este rezultatul unor enorme sacrificii...

Faptul că filmul lui Lang (pierdut pentru o vreme) a fost redescoperit şi remasterizat exact în momentul inaugurării expoziţiei e doar o coincidenţă. Însă chiar şi aşa e imposibil să nu faci paralele între Metropolis şi Shanghai, între oraşul imaginat de Fritz Lang şi China de azi. Pentru că marile metropole ale Chinei seamănă izbitor cu oraşul imaginar Metropolis, iar raporturile dintre clasa conducătorilor şi clasa muncitorilor sînt construite, parcă, pe acelaşi calapod. Comparaţia e valabilă şi la nivel macro-mondial: izolată de Occident (din cauza regimului comunist), China e un fel de lume din adîncuri, în comparaţie cu Occidentul (considerat) civilizat. Noi, „civilizaţii", nu vrem să ştim ce se întîmplă acolo, dar profităm de incredibila capacitate de producţie. Nu ne interesează în ce condiţii sînt construite acolo bunurile pe care le folosim zilnic (telefoane mobile, computere etc.), dar ne bucurăm că le primim ieftin. China a devenit un fel de mare uzină a lumii civilizate, o zonă pe care o exploatăm şi o dispreţuim în acelaşi timp. Un miliard şi jumătate de muncitori construiesc nevăzuţi, neauziţi, pentru noi. Arhitectura relaţiilor mondiale se aseamănă, în această privinţă, cu Metropolis.

trecerea prin reviste

● TATAIA, nr. 1 (mai 2010)

Nu sînt convins că asocierea cuvintelor „folclor" şi „contemporan" e potrivită, dar se pare că termenul e pe cale să se impună. La originea intrării intempestive a folclorului românesc contemporan în vocabularul cotidian urban e o publicaţie trimestrială intitulată, percutant & intrigant, *Tataia*. Argumentul publicat în deschiderea revistei nu ne spune ce înseamnă *Tataia*, dar măcar clarifică intenţiile redactorilor (reuniţi sub egida Asociaţiei Culturale Noi Facem Bine): „Oricît de aberant ar suna, cultura românească e considerată în România o nişă. Din perspectiva asta, *Tataia* ar putea fi considerată o publicaţie de nişă. Din fericire nu este aşa. *Tataia* are o structură organică, foarte diversă, scrie într-o proporţie foarte mare despre folclorul românesc contemporan. *Tataia* este o platformă liberă care dansează odată cu şi în funcţie de viziunea colaboratorilor săi, o platformă prin care explorăm creativitatea noastră culturală. Viziuni diverse, experienţe, idei, dorinţe, gînduri, preocupări, românaşi de-ai noştri care au un cuvînt de spus. (...) Ne plac vecinii care se uită la caprele lor şi sînt mîndri de ele. Ne plac spaţiile generoase şi creative unde încap oamenii care ştiu că pot schimba mituri şi prejudecăţi."

Din oferta de texte şi imagini a primului număr am reţinut următoarele bunătăţi: Mircea Toma (şi nevrozele lui urbane), omniprezentul Radu Afrim (cu o serie de fotografii cu actori pe care i-a fotografiat la repetiţii sau în afara scenei), inconfundabilul Mircea Dinescu (de data asta, ne prezintă, în calitate de *chef de cuisine,* o reţetă de plăcintă de vinete, mmmmm!), Sebastian-Vlad Popa (cu un sketch haios). E doar aperitivul – revista e o plăcintă (grasă) cu multe răvaşe surprinzătoare.

Cei trei membri fondatori ai revistei, Ioana Cotulbea, Mihai Sibianu şi Mihai Păcurar, sînt artişti implicaţi în felurite proiecte de promovare a culturii contemporane. Din cîte ne-au lăsat să înţelegem, *Tataia* nu e neapărat organul de presă al mişcării, ci o revistă deschisă spre tot ce presupune cultura nouă. Le urăm succes! (Matei Martin)

„Doar oamenii pot produce schimbarea“

– interviu cu Tincuța BALTAG, director executiv, Fundația „Dinu Patriciu“ –

Săptămîna trecută am scris despre prima ediție a Forumului Educației, impresii de la conferința desfășurată între 12 și 14 mai, la București. Cine au fost însă organizatorii, cum au văzut ei evenimentul, la firul ierbii? Două interviuri despre cum e să organizezi un asemenea forum, despre motivații, așteptări și, mai ales, despre ce impact au simțit ei că o asemenea inițiativă a avut sau va avea. ***(S. G.)***

Cum ați caracterzia Forumul Educației în contextul protestelor sindicatelor din învățămînt, proteste din ce în ce mai vehemente în ultimele zile?

Ca o alternativă. În urma mitingurilor nu se generează soluții. Oamenii ies în stradă, dar din păcate nu rezolvă mult cu această formă de protest. Vorbind de profesori, demonstrațiile și grevele îi afectează pe elevi, mai ales în perioade de examen. Pe cînd la un asemenea eveniment, ne-am adunat, oameni care probabil au viziuni diferite – studenți, cu profesori, cu rectori, oamenii din mediul privat și de stat – și am încercat să găsim soluții, într-un mod constructiv. Cred că este relevantă prezența ministrului educației și a faptului că, deși nu avea mult timp la dispoziție, atmosfera de aici l-a încurajat să stea mai mult decît își propusese. Aici au venit, pînă la urmă, oameni preocupați realmente de educație și de găsirea soluțiilor pentru problemele din învățămînt.

A existat pericolul de interferență cu politicul?

Niciodată. Atît reprezentanții Guvernului cît și ceilalți invitați s-au aflat aici strict pe probleme de educație.

O reformă bună a sistemului de educație din România va veni din partea societății civile sau nu va veni deloc?

O reformă bună poate veni din partea tuturor celor implicați, care vor lucra împreună, dar mai ales de la profesori. Problema e că statutul meseriei de profesor a decăzut mult în ultima vreme, nu e doar o problemă a ministerului, e o problemă de recunoaștere a utilității și importanței profesorilor în societate. Desigur că și salariul e o parte a acestui prestigiu, dar studiile arată că, dacă asiguri un trai decent, performanța la clasă nu mai ține atît de dorința unui salariu mare. Important e însă să asiguri acel salariu decent. Aș porni de la salariile debutanților, trebuie încurajați studenții foarte buni.

Sistemele cele mai performante din lume, Singapore și Finlanda, își selectează viitorii profesori din primii 10, respectiv 5% dintre cei mai buni studenți din anul respectiv. Cum ești acceptat în această profesie, știi că faci parte dintr-o elită. Statutul vine și din această selecție.

Performanțe scăzute în învățămînt din cauza salariului sau a curriculei?

Totul pornește de la motivația profesorului. Educația se petrece în clasă, nu la minister. E relația dintre profesor și elev. Acolo se petrece, de fapt, schimbarea. De aceea, cei care vor să facă performanță în educație își concentrează resursele pe profesori. Mi-e teamă că, în ceea ce privește salariul, societatea civilă nu poate face prea multe. Doar dacă se pune problema descentralizării complete sau a școlilor private care își pot atrage fonduri din comunitate, pe care le pot investi inclusiv în salariile profesorilor.

Sistemele cele mai performante din lume, Singapore și Finlanda, își selectează viitorii profesori din primii 10.

Ce ați urmărit prin acest Forum?

Să coalizăm o voce. Societatea civilă e acuzată că în perioadă de criză e tăcută și își pierde credibilitatea. Dar poate fi o voce puternică și, din experiența mea, pot să vă spun că Ministerul Educației a fost deschis la discuții constructive. Poate, desigur, să construiască proiecte care, pentru a avea impact, pot fi preluate de minister.

Ce va urma?

De la început am spus că vom discuta probleme, dar doar dacă vom genera soluții. Iar aceste soluții sînt implementate în proiecte pe care le vom face împreună. Deja am auzit, în timpul celor trei zile, proiecte ce se vor implementa, oameni care s-au întîlnit, au discutat despre tot felul de lucruri pe care le făceau relativ individual și au căzut de acord să le facă împreună. Fundația noastră, de exemplu, vara asta va avea un proiect prin care va trimite 20 de profesori din mediul rural în Finlanda, o săptămînă, pentru a avea experiența predării într-o clasă finlandeză. Sînt convinsă că la întoarcere vor dori să implementeze ce au văzut acolo. Nu e vorba neapărat de conținut, ci despre felul cum profesorii îi tratează pe elevi, cum comunică, cum își văd ca responsabilitate transmiterea de valori morale, nu doar informații la cursuri.

Sînt convinsă că lucrurile se vor schimba în bine. Prin toate proiectele care îmi ajung pe birou, prin toți oamenii cu care vorbesc, simt că societatea este pregătită pentru o schimbare. Am susținut că acum e momentul pentru o lege a educației cu adevărat bună și reformatoare pentru școala românească. A fost după revoluție o perioadă de confuzie, de răsturnare a valorilor și de promovare a nonvalorilor, dar în ultima vreme văd că oamenii s-au cam săturat de toate acestea. Tinerii se organizează, își fac proiecte, nu sînt blazați, a început deja să se afirme o nouă generație care e pusă pe fapte mari, care vrea să schimbe lucrurile în bine. Cît timp la firul ierbii oamenii nu-și asumă schimbarea, nici o lege din lume nu ne va ajuta. Doar oamenii pot produce schimbarea.

Tincuța Baltag *este director general al Fundației „Dinu Patriciu“ și președinte al Forumului Donatorilor din România. A absolvit programul de MBA Romano-Canadian. Începînd cu anul 2006, s-a ocupat de înființarea Fundației „Dinu Patriciu“, de stabilirea strategiei pe termen lung și de coordonarea programelor acestei organizații. Cu un buget anual de peste 7 milioane de dolari, fundația derulează șapte programe naționale în domeniul educației și susține peste 5600 de burse – elevi de liceu, studenți, masteranzi și doctoranzi.*

„Transformăm utopii în realități palpabile“

– 2 întrebări pentru Dragoș PREDA, vicepreședinte, Liga Studenților Români din Străinătate –

Cît de realist sună ideea că societatea civilă va reuși să schimbe sistemul de educație? Au mai fost tentative, care însă au rămas doar la nivel de discurs...

Societatea civilă reprezintă sistemul de educație... *Ce este un profesor pentru copilul său?* sau *un secretar de stat?* sau *un rector?* etc. Cu toții avem cel puțin o dublă poziționare față de o problemă anume... Numai că educația este cea care sculptează o societate pe termen lung, creionînd piața muncii pe plan intern și definind valoarea competitivității pe plan extern. Noi, organizatorii acestui forum, încercăm să generăm o conștiință comună, o conștientizare efectivă, de către toți actorii implicați, a rolului fiecăruia, nediscriminatoriu, neierarhizat în cadrul acestui sistem. Ne-am dorit să creăm o masă rotundă care să schimbe mentalul social; să trecem de la blazare la acțiune. Chiar definiția educației afirmă că, prin acest proces continuu, individul trebuie să devină element activ al societății din care face parte! Pornind de la lucruri mici, dăm viață unor schimbări majore la nivelul întregii societăți. Această agora a educației a generat – aceasta fiind și concluzia participanților – nu neapărat *proiecte* și *soluții,* așa cum ne doream inițial, ci o conștientizare la nivelul fiecărui participant a potențialului colectiv, a comunității din care face parte și a importanței resurselor puse în comun. Sîntem la început, dar garantăm că sîntem obișnuiți, toți cei angrenați în acest demers, să transformăm utopii în realități palpabile.

Ce va urma după acest Forum?

Primăvara nu se face cu o floare... de aceea acest proiect a fost gîndit, așa cum punctam încă de la început, pe termen lung, asemenea educației, durabil și, să sperăm, sustenabil.

Etapa de organizare a trecut, urmează să ne întîlnim să evaluăm, să tragem o linie, atît cu plusuri, cît și cu minusuri și să trecem la simularea participării colective în cadrul procesului de transformare a educației din România. Vom alege cîteva idei, soluții, proiecte și vom încerca ca alături de ceilalți participanți să generăm realități. Vom trece de la cuvinte la fapte; așa cum forumul a reprezentat o mîzgălitură pe o foaie care a devenit realitate. Ne așteaptă un drum greu, dar ni l-am asumat de la început.

Așa cum au afirmat vorbitorii internaționali... nu trebuie să ne temem de greșeli, cît de inerție; din greșeli învățăm. Așadar, cîteva concluzii relevante, rezultate de pe urma celor trei zile, ating următoarele aspecte: nevoia de centralizare, crearea unei baze de date atît privind resursele umane (învățători, profesori, preparatori etc.), cît și cele de ordin logistic (infrastructură, dar și o transparență a gestiunii acestor date), transdisciplinaritatea curricului și pragmatismul acesteia în raport cu piața muncii; acceptarea ideii că nu există soluție standard – plecînd de la această idee, în vederea rezolvării discrepanțelor între sistemul de învățămînt urban și cel rural utilizarea unor metode de educație nonformală și a rețelelor online ar putea reprezenta soluția în sine; angajarea tuturor actorilor în procesul educativ – de la părinți, la societate civilă și mediu privat; crearea unui real parteneriat public-privat; o dezvoltare profesională dublă atît pe orizontală, pedagogică, cît și pe verticală, managerială; conștientizarea procesului natural de la cantitativ la calitativ și crearea unui cod etic menit să re-valorizeze sistemul educativ românesc. Educația e un act în sine, iar prin acest Forum al Educației am încercat să acționăm asupra acestui sistem de care depinde însăși dezvoltarea pragmatică și de durată a unei societăți.

Interviuri realizate
de Stela GIUGEANU

Versiunea integrală a interviului pe **www.dilemaveche.ro**

PUBLICITATE

Oricât de mare o scriem, tot mică e!

- Rată fixă de dobândă 4,99%* în primul an;
  - EURIBOR 3L + 4,33% după primul an de dobândă fixă;
- OTPdirekt gratuit până la finalul anului 2010;
- Perioadă de grație 3 luni.

* Pentru un credit ipotecar sau un credit de nevoi personale cu ipotecă în valoare de 40.000 EUR pe 357 luni, DAE este 6,37%, valoarea totală plătită: 85.794 EUR.
Ofertă valabilă în perioada: 27 aprilie - 30 iunie 2010

www.otpbank.ro
0800 88 22 88

otpbank
Avem încredere

credite cu ipotecă în EUR

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

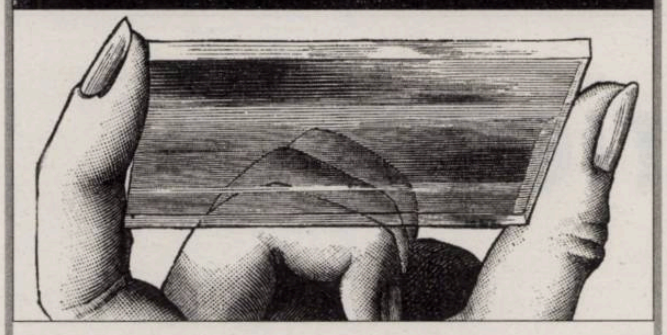

În oglinda Internetului

Site-urile televiziunilor româneşti ne oferă perfect imaginea de ansamblu a „filozofiei“ fiecărui post în parte în ceea ce priveşte ştirile. Iar felul în care se poziţionează faţă de ştiri – ce selectează şi cum le împachetează – defineşte în mod fundamental o televiziune generalistă.

Să aruncăm deci o privire pe aceste site-uri. Am ales un moment ofertant din punctul de vedere al evenimentelor cu adevărat importante, deci nu vorbim de perioade din acelea în care canalele TV se văd nevoite să scoată ştiri din te miri ce, numai să-şi umple spaţiul de emisie. Era seara de duminică, imediat după anunţarea marelui premiu de la Cannes, Palme d'Or, şi la o zi după ce Inter Milano cîştigase Liga Campionilor.

Site-ul PRO TV nu dezminte înclinaţia spre senzaţionalism a televiziunii care a inventat formatul *Ştirilor de la ora 5:* totul e „şocant“ şi „uluitor“, iar înjunghierile sînt puse la loc de cinste. Informaţia principală a paginii este „Chivu şi Inter Milano au făcut ISTORIE! Au cîştigat Liga Campionilor!“, dar, la *related posts*, imediat sub această ştire, găsim titlul „Bărbat, înjunghiat mortal după finala Ligii Campionilor!“. Apoi urmează, în ordine, celelalte ştiri pe care cei de la PRO TV le-au considerat importante: „A înjunghiat o fetiţă de 10 ani! «Ai ei mă umileau şi am vrut să sufere!»“; „ULUITOR! Îşi ţine INIMA într-un rucsac!“; „Experimente biologice recunoscute oficial de americani, după 63 de ani!“; „Gigi Becali, sufletul petrecerii machidonilor: «Eu şi cînt, şi dansez bine!»“; „În acest an catolicii şi ortodocşii sărbătoresc Rusaliile în aceeaşi zi!“; „Apichatpong Weerasethakul, marele cîştigător de la Cannes!“; „IMAGINI ŞOC! Un taur i-a străpuns gura unui matador!“; „Nuntă şi botez în familia Zenga! Walter şi Raluca s-au căsătorit religios“; „Dragoste «sinceră»!! Iepuraş Playboy, SEX în mare cu un bogătaş bătrîn!“; „Să vezi şi să nu crezi! Cînd nevoia cere... o faci în mijlocul străzii!“ – această din urmă ştire este cu o femeie care-şi face nevoile pe trotuar. De remarcat inflaţia de semne de exclamare (chiar şi la ştirea despre Sărbătoarea Rusaliilor), cuvintele scrise cu verzale („ULUITOR“, „IMAGINI ŞOC“, „SEX“ etc.) şi, în general, subiectele tabloide, cu fapte diverse din registrul violenţelor, cu ceva sex sau scatologie şi cu nelipsitul Gigi Becali. Informaţia despre Palme d'Or-ul decernat în seara respectivă vine abia pe poziţia a şaptea, după ce deja aflaserăm declaraţiile adolescentului bolnav de schizofrenie, care a înjunghiat o fetiţă, şi părerile despre sine ale lui Becali.

E totuşi lăudabil că exista şi ceva despre Cannes – chiar dacă mai în spate. Pe site-ul Antenei 1 nici nu se pomenea de ceremonia de pe Croazetă. Acesta are, în poziţia principală, un *slideshow,* pe care se perindă zece ştiri considerate de antenişti importante: „Super Bingo Metropolis. Şanse fabuloase pentru 1,75 milioane de euro!“; „Presa britanică: România, Rusia şi Finlanda ar trebui să-şi plece capetele de ruşine pentru melodiile trimise la Eurovision 2010“; „Prezervative «binecuvîntate»“; „Inter Milano a cîştigat finala Ligii Campionilor“; „Fisichella a lansat Ferrari 458 Italia în România“; „5 probleme de sănătate pe care le vindecă sexul“; „Iliescu: Adoptarea Legii lustraţiei este anacronică, antidemocratică, anticonstituţională“; „Am fost concediat. Acum ce fac?“; „Vezi cum arată Oana Lis nemachiată“; „Integrala, la modă: xDrive pentru BMW Seria 5 GT şi BMW 740d“. În fine, după cum se vede din subiectele alese, şi la Antena 1 întîlnim aceeaşi tabloidizare ca la PRO, numai că puţin mai soft. În plus, cei de la Antenă sînt de-a dreptul defazaţi.

La final, o notă bună pentru site-ul TVR, pe care l-am criticat acum cîtăva vreme. El are în continuare destule probleme, dar, duminică seară, pe poziţia principală se afla o înregistrare video cu prezentarea premiilor de la Cannes. Măcar televiziunea publică să nu considere că se adresează (numai) unui popor de idioţi!

Maria POPA

Criza economică şi presiunile politice au destabilizat presa

La 3 mai, jurnaliştii au celebrat, încă o dată, Ziua Mondială a Libertăţii Presei. Prilej de reflecţie asupra stării actuale a presei. În acest context, a fost lansat şi al XI-lea Raport FreeEx – Libertatea Presei în România, publicat de ActiveWatch – Agenţia de Monitorizare a Presei. Raportul reprezintă o analiză retrospectivă a celor mai importante evenimente cu impact asupra libertăţii de exprimare.

Conform raportului, anul 2009 a fost marcat, pe de o parte, de criza economică, dar şi de imixtiunea politicului în conţinutul editorial – fapt care a determinat decredibilizarea presei. Criza economică a dus la prăbuşirea veniturilor din publicitate şi, drept urmare, la concedierea a 3000 de angajaţi din mass-media (jurnalişti şi personal tehnic) şi închiderea a zeci de publicaţii; instituţiile media supravieţuitoare au devenit mult mai vulnerabile la presiuni politice şi economice.

Presiunea politicului

Politicienii şi mogulii au transformat presa într-un ring electoral. Astfel, patroni ai unor grupuri de presă s-au dovedit a fi angajaţi în susţinerea unuia sau a altuia dintre candidaţii la preşedinţie, şi-au impus opţiunile în politica editorială şi au aşezat persoane obediente în prima linie de vizibilitate şi decizie. Mai mult, unii patroni au ieşit ei înşişi public să-şi exprime opţiunile politice. Mulţi dintre jurnalişti nu au rezistat presiunii, au oferit publicului relatări părtinitoare şi au comis grave derapaje etice, devenind „mercenari“ ai informaţiei. Derapajele şi lipsa imparţialităţii au scăzut încrederea în presă şi, în unele cazuri, au contribuit la prăbuşirea tirajului unor publicaţii sau chiar la închiderea acestora. Pe de altă parte, unii politicieni, printre care şi preşedintele Traian Băsescu, au dus o campanie de discreditare a jurnaliştilor din marile grupuri de presă.

Un alt aspect relevant este că a revenit în forţă controlul politicienilor asupra instituţiilor mass-media prin contracte de publicitate. Criza economică a fragilizat industria de media, care a devenit cu atît mai vulnerabilă la presiunile de natură politică şi economică. Astfel, în 2009 au fost dezvăluite cazuri concrete de cumpărare a ştirilor favorabile din bani publici. Fenomenul este mai evident în presa locală, unde multe dintre publicaţiile care nu s-au închis din cauza crizei sînt dependente de banii din astfel de contracte.

Agresiuni şi ameninţări

Un alt motiv de îngrijorare este faptul că au continuat agresiunile şi ameninţările la adresa jurnaliştilor (uneori, chiar sub ochiul „vigilent“ al oamenilor legii), fără ca responsabilii să fie pedepsiţi sau sancţionaţi public. Astfel, o jurnalistă a fost ameninţată cu violul fiindcă-şi făcea meseria, alţii au fost agresaţi, scuipaţi şi înjuraţi. Fenomenul este cu atît mai alarmant cu cît jurnaliştii au fost deseori victimele agresiunilor venite din partea unor autorităţi, politicieni şi a altor persoane publice. Însuşi fostul ministru al culturii şi cultelor, Theodor Paleologu, l-a calificat drept „cretin“ şi „mincinos“ pe un jurnalist, în luna mai a anului trecut, pe motiv că i-ar fi denaturat afirmaţiile.

Îngrădirea libertăţilor

Pe de altă parte, autorităţile locale au îngrădit dreptul la adunări publice şi au blocat evenimente ca expoziţii, concerte şi conferinţe, invocînd criterii morale fără bază legală. La rîndul lor, autorităţile centrale au promovat mai multe iniţiative legislative cu impact negativ asupra libertăţii de exprimare. Dintre acestea, cele mai importante sînt noile coduri civil şi penal, adoptate fără o consultare publică temeinică şi fără studii de impact, în dispreţ faţă de legea transparenţei decizionale. Consecinţele acestor două acte normative asupra libertăţii de exprimare sînt greu de estimat. Mai mult, legea achiziţiilor publice a fost modificată prin ordonanţă de urgenţă, înlesnind posibilitatea politicienilor de a investi bani în instituţiile de presă „prietene“.

Totodată, pedepsele penale pentru defăimare încă se aplică jurnaliştilor. Statul român a pierdut mai multe procese la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cazuri care au implicat libertatea de exprimare a jurnaliştilor. Alarmant este şi faptul că unui jurnalist acuzat de şantaj i s-a interzis temporar dreptul de a mai practica profesia, în urma organizării unui flagrant. Jurnalistul susţine, însă, că nu a fost vorba de şantaj, ci de o tranzacţie comercială, şi acuză că a fost victima unei înscenări puse la cale de poliţişti corupţi.

Accesul la informaţiile de interes public s-a dovedit a fi în continuare anevoios, în mai multe situaţii. Cauza este fie incompetenţa sau reaua voinţă a unora dintre funcţionarii publici, fie faptul că cetăţenii nu-şi cunosc drepturile şi nu şi le exercită adecvat sau faptul că jurnaliştilor le lipsesc resursele financiare necesare pentru a acţiona în judecată instituţiile statului atunci cînd acestea blochează accesul la informaţii. De altfel, unii jurnalişti le-au declarat autorilor raportului că „mersul lent al Justiţiei“ şi birocraţia i-au descurajat, în anumite situaţii.

Eterna problemă TVR

O altă concluzie a raportului este că televiziunea publică este în continuare vulnerabilă la presiunile politice. În 2009 au existat, mai mult ca niciodată, semnale publice de alarmă trase de jurnaliştii din SRTV. Pe parcursul anului trecut, aproximativ 300 de jurnalişti de la această instituţie au cerut adoptarea de urgenţă a unei noi legi a televiziunii publice, pentru încetarea „arbitrariului, abuzurilor şi a comenzilor politice“.

Jurnalişti de la diferite instituţii de presă le-au intentat procese patronilor pentru încălcarea drepturilor salariale, în multe cazuri cu succes. Pentru a preîntîmpina apariţia conflictelor de muncă, autorii raportului le recomandă jurnaliştilor să se informeze cu privire la drepturile lor şi să nu accepte contracte de muncă ale căror clauze contravin Contractului Colectiv de Muncă la Nivelul Ramurii Mass-Media.

În altă ordine de idei, regretabil rămîne faptul că unii oameni de presă au apelat la diferite înscenări grosolane pentru a face publicitate mascată, iar exemplele care au ajuns în atenţia publicului anul trecut au fost flagrante, ajungînd pînă la înscenarea exploziei unui laptop pentru a promova asigurarea pusă la dispoziţie de o companie.

Un examen de capacitate

O veste bună este că au fost făcuţi paşi spre autoreglementarea breslei, prin adoptarea Codului Deontologic Unic iniţiat de Convenţia Organizaţiilor de Media şi a Comisiei Media iniţiate de Clubul Român de Presă.

Anul 2009 a fost un examen de capacitate dur pentru breasla jurnalistică. Rata de promovare a fost scăzută, iar abandonul a fost mult prea ridicat. Probabil că multe dintre situaţiile întîlnite anul precedent îşi vor face simţite efectele, mult mai puternic, anul acesta şi în cei care vor veni. Presa are nevoie, în egală măsură, de modele şi de muncitori.

Raportul FreeEx este disponibil, în format electronic, pe site-ul ActiveWatch.ro, la secţiunea FreeEx, şi este însoţit de un colaj video al cîtorva dintre cele mai reprezentative întîmplări din anul 2009.

Maria Popa *lucrează la ActiveWatch – Agenţia de Monitorizare a Presei şi este coautoare a Raportului FreeEx – Libertatea Presei în România.*

Adina POPESCU

Poveşti din cartierul meu

Calea Moşilor, stradă „nouă“, adică tronsonul dintre Bucur Obor şi intersecţia cu bulevardul Carol, nu mai are aceleaşi repere ca acum 30 de ani. Acestea au fost redefinite pe la începutul anilor '80, atunci cînd s-au construit blocurile: biserica Olari a fost mutată undeva în spatele lor şi acum tronează în mijlocul unei parcări, iar în noaptea de Paşti, enoriaşii urmăresc slujba de prin balcoane; faimosul restaurant Odobeşti s-a redeschis pentru o vreme la parterul unui bloc, apoi a fost înlocuit de sediul unei bănci; bătrînul dud, care făcea umbră terasei aceluiaşi restaurant, a fost tăiat de mult; croitoriile, frizeriile, băcăniile au dispărut; pe drumul spre Obor nu se mai merge cu căruţa, iar piaţa în sine nu mai e pentru nimeni un spectacol. Noile repere, cele pe care le dai taximetriştilor cînd vrei să ajungi undeva anume, par lipsite de orice altă semnificaţie în afară de aceea de a desemna, pur şi simplu, un loc: „în faţă la Bancpost“, „pe colţ, la Pizza Hut“ sau „puţin mai sus de Mega Image, fostul La Fourmi“. Ca în orice cartier însă, există şi aici o comunitate care nu se raportează la ceea ce se întîmplă în Marele Oraş, ci la oamenii şi evenimentele din imediata ei apropiere – desfiinţarea unui butic non-stop, un nou magazin cu pantofi de firmă în care nu va intra niciodată nimeni, cursul valutar de la Exchage-ul vecinului nostru iranian căruia nu-i mai merge tocmai bine, căci are de gînd să-şi vîndă Jeep-ul, „iar s-a îmbătat Costică şi a făcut scandal de dimineaţă!“, „pe Bobiţă l-au luat hingherii“, astăzi la noi a plouat în toată regula, iar în Drumul Taberei n-a fost decît o răpăială de vară.

Variantele lui Ion B.

Nu l-am cunoscut niciodată pe Ion B., l-am văzut pentru prima oară la televizor, ca personaj al filmului documentar produs de HBO. Nu ştiu în care dintre ghenele de pe Calea Moşilor trăia – locul unde îşi ţinea preţioasele colaje, nu mi-a atras niciodată atenţia pe stradă, nu l-am auzit spunînd că-şi doreşte o bicicletă. Totuşi, Calea Moşilor era cartierul lui, în aceeaşi măsură în care este şi cartierul meu. I-am cunoscut în schimb pe Tomiţă, pe Omul cu şobolani, pe Lenuţa şi pe Grigore – cel care aduna cartoane.

Tomiţă locuia tot într-o ghenă, însă avea în grijă şi grădiniţa din jurul blocului, era „proprietatea“ lui. Adusese aici doi cîini dintre care Fetiţa i-a supravieţuit. Uneori, în zilele frumoase, ieşea la aer, pe un scăunel, aşa cum oamenii de la ţară ies pe banca din faţa porţii, îşi scutura preşurile şi pledurile din ghenă, dădea de mîncare la cîini. Dacă îi aduceai o sticlă mică de Scandic sau măcar o bere, te primea în „curtea“ lui şi vorbea mult. În rest, abia dacă te saluta. Nici el nu mai ştia cum de ajunsese „în sărăcia asta de ghenă“. Avusese o casă, „ cu acte, pe undeva, prin mahala“, pe care o pierduse. Avusese şi o femeie, dar nu mai ştia nimic de ea. De altfel, îţi povestea că l-au iubit femeile la viaţa lui şi că „a avut trecere la oamenii mari“. Pentru ei a muncit, dar „fără carte de muncă, că d-aia n-am şi eu acuma o amărîtă de pensie“. Îţi pomenea de numele unor ştabi pe care nu puteai să le verifici, doar ca să-ţi sugereze că a fost o vreme cînd acei oameni importanţi îi strîngeau mîna şi aveau nevoie de el, de Tomiţă. Cel mai mult îl durea faptul că la cei 70 şi ceva de ani ai lui se simţea total inutil. Cînd se cherchelea îţi cînta în franceză, cu o voce subţirică: *„Parle-moi d'amour...“*

Tomiţă îşi ura ghena din toată inima, deşi şi-o aranjase cu acelaşi respect cu care îţi amenajezi o casă – într-un colţ era bucătăria, cu blidele lui şi punguţele cu zahăr şi cu sare, într-altul dormitorul, cu saltea, pernă şi pătură. „Într-o zi o să mă găsiţi în ghenă, atîrnat de ţevile alea... să puneţi atunci o lumînare!“.

Nu l-a găsit nimeni atîrnat de ţevi; pur şi simplu a dispărut. Locatarii blocului s-au îngrijorat pentru o vreme, doctorul de la etajul IV chiar a chemat Poliţia şi a făcut demersuri ca să-l caute, însă îşi lăsase toate actele „acasă“, în ghenă. Cu timpul, lumea l-a uitat pe Tomiţă, ca şi cum nici n-ar fi existat vreodată. Doar uneori Fetiţa începe să latre fără motiv spre uşa ghenei care astăzi nu mai are nici un locatar.

Omul cu şobolani face de toate: mătură, spală, repară, o bate pe Lenuţa, nevastă-sa care apare de dimineaţă la bloc cu cîte un ochi vînăt şi burta ei mare, cirotică, aşteptînd maşina de gunoi, împreună cu alte femei de serviciu. În timp ce ele mestecă în pahăruţele de plastic cu cafea, de la butic, ea scoate sticluţa din buzunarul halatului. Trage o duşcă, rîde cu gura ei fără dinţi: „Ce să fac? Mă menţin tînără!“. Apoi îl supraveghează pe Omul cu şobolani cum cară tăcut tomberoanele cu gunoi. Pe la prînz, va avea şi ea treabă, cu spălatul covoarelor. Tratează cu muşteriii ei din bloc: „Cinci lei alea mai mari, un leu sau doi, alea mai mici!“. Întinde covoarele pe asfalt, în mijlocul parcării, se duce cu mersul ei împleticit după furtun şi după găleata cu detergent. În jumătate de oră e udă leoarcă şi rîde prosteşte de una singură.

„N-o mai suport pe Lenuţa! Nu vezi că-i beată tot timpul?!“, strînge din dinţi Omul cu şobolani. El nu bea decît seara, în afara orelor de program. Pînă atunci se abţine. Se uită la ea cum dispare după colţ, ca să-şi mai ia cîte o bere de la butic, în a doua parte a zilei. „Cum ia bani p-un covor, se duce şi-i bea! Nu se gîndeşte că are copii acasă?“.

La un moment dat, preşedintele de bloc i-a dat afară şi pe el, şi pe Lenuţa. „Prea făceau scandal toată ziua!“ L-am reîntîlnit pe Omul cu şobolani într-un tren: vindea ziare. „Şi Lenuţa?“ S-a strîmbat şi şi-a întors privirea. „Trăieşte, dă-o-n sărăcia ei! Se menţine tînără!“

Grigore era o apariţie umilă, stranie, la ceas de seară, atunci cînd agitaţia străzii se mai potoleşte şi gunoaiele s-au strîns deja pe la colţurile blocurilor. Un bătrîn gîrbovit, trăgînd după el un cărucior. Pe măsură ce vizitează locurile pe care le ştie, cum ar fi uşile din dos ale magazinelor de pantofi sau ale supermarket-urilor, căruciorul se umple treptat de cartoane. Curînd, bătrînul aproape că nici nu se mai vede, ascuns în spatele unui munte de cartoane legate între ele cu sfori colorate, opintindu-se, trăgînd şi împingînd. Le duce acasă şi, mai departe, nimeni nu ştie. Grigore îşi face treaba, fără să stea la taclale, lumea e bucuroasă că scapă de cartoane, între el şi micii comercianţi există un soi de simbioză greu de înţeles. Se poate spune despre Grigore că e o parte integrantă din cartier, mai mult decît oricare altul.

Un timp, nimeni nu l-a mai văzut pe Grigore. Cartoanele s-au adunat în stive pe la uşile din dos, aşteptîndu-l, căci gunoierii nu se încurcă cu ele. Apoi, căruciorul a reapărut, împins de un tînăr înalt şi slab, cu umeri căzuţi, care îndeplinea acelaşi ritual. „E fii-su!“, a zis Lenuţa. Simbioza continuă dincolo de vieţile şi destinele oamenilor.

Buticarii

Mai demult, oraşul era paradisul buticurilor non-stop. Astăzi, pe Calea Moşilor abia dacă au mai rămas cîteva dughene pe care nu le-au dărîmat încă cei de la Primărie. „Ale ălora care au avut pile!“, zice unul dintre foştii proprietari de dughene care s-a mutat acum, temporar, într-o scară de bloc. „Coşmeliile alea nu dădeau bine! Dar la amărîţii de noi nu se gîndea nimeni. Că muream de cald vara, şi iarna ne încălzeam la reşouri, că ne certam cu toţi beţivanii care aveau spre dimineaţă chef de scandal sau cereau pe datorie. Că n-avem unde să mergem la toaletă decît dacă ne împrieteneam cu oamenii de prin blocuri... ce, asta era viaţă uşoară?!“

Un alt butic non-stop este întreţinut de un cuplu de vîrstă mijlocie. Ea vinde în timpul zilei, el noaptea, pînă-n zori. Probabil că nu-şi permit să angajeze pe cineva şi să plătească un salariu. Cei doi soţi se întîlnesc ca luna cu soarele. Se văd de două ori pe zi, dimineaţa şi seara. Atunci, îşi predau unul altuia cheile de la lăzile frigorifice cu îngheţată şi sucuri şi îşi zîmbesc obosiţi, cu tristeţe. Au o fată, studentă la o facultate de arte, într-un oraş al ţării. Probabil că atunci cînd, de două ori pe zi, privirile li se întîlnesc, se gîndesc amîndoi la ea.

Meseriaşii

Pe un colţ, între un mini-market şi o cramă cu vin de Tohani, este un mic atelier de „reparaţii haine din piele“ pe lîngă care poţi trece aproape fără să-l observi. Însă dacă vei avea curiozitatea să arunci o privire pe geam, îi poţi vedea pe cei doi „meşteri“, îmbrăcaţi în halate albastre, aplecaţi peste anticele lor maşini de cusut, plasate strategic într-un maldăr pestriţ de piei şi papiote de aţă de toate culorile, în vreme ce hainele muşteriilor, unele dintre ele vechi şi de peste 50 de ani, atîrnă din tavan ca şirurile de cîrnaţi într-o băcănie. Dacă te uiţi mai bine, ai senzaţia că hainele acelea vor prinde viaţă şi că, dintr-un moment în altul vor pune stăpînire pe atelier. E tot ce-a mai rămas din Calea Moşilor cea „veche“. Şi dacă tot ai descoperit acest loc, trebuie să intri ca să simţi măcar pentru cîteva clipe mirosul unui alt timp.

Îşi ridică privirea, păcănitul maşinii se întrerupe, celălalt încremeneşte cu acul în mînă. Acum nu se mai aud decît vocile zumzăitoare de la radio. Îi arăţi o mînecă descusută. Poate că nu vei mai purta niciodată jacheta aceea, însă e plăcerea de a le trece pragul şi a le da ceva de lucru. „E o nimica toată, dar nu pot s-o fac pe loc! Treceţi pe aici deseară? Sîntem pînă la şapte...“ „Deseară“ te recunoaşte şi se loveşte cu palma peste frunte. „Am uitat de dvs. Puteţi veni mîine. Pînă mîine, sigur o fac! O nimica toată!“ Sub fiecare maşină de cusut sînt cîteva sticle de bere, cumpărate „de la vecinii de la mini-market“. Totuşi, înăuntru nu miroase a beţie şi a pierdere de vreme, doar a piele şi a un timp trecut. În atelier, România nu a intrat în UE, doar a trecut cu seninătate printr-un regim comunist sau a rămas încremenită undeva, acolo.

A doua zi, îl prind pe meşter în faţa atelierului, la o ţigară. „E gata?“ Se scarpină în cap. „Nu e gata, că mi-a venit un client ieri cu o grămadă de joarse!“ Atelierul nu e al lor, că dacă ar fi... „Ţine de cooperativă, noi cîştigăm puţin, o nimica toată!“ Îmi zîmbeşte încurcat. Îmi vine să-i spun că poate păstra jacheta, că nu-mi mai trebuie, însă l-aş dezamăgi. Trebuie să creadă că lumea încă mai are nevoie de ei, că nu sînt inutili, ca Tomiţă, la 70 şi ceva de ani, uitat într-o ghenă, că între ei şi cei din cartier, care încă mai poartă haine vechi de piele, există un soi de simbioză. „Nu-i nimic. O să mai trec mîine!“ Se luminează la faţă. „Vă aştept mîine la orice oră! Mîine sigur e gata!“

PUBLICITATE

Cu ochii-n 3,14

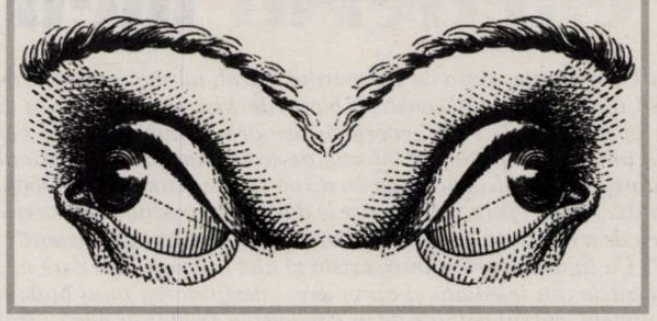

LOGIC VORBIND, VREMURILE DE CRIZĂ AR FI POTRIVITE PENTRU A COMBATE MILITĂRIA ACRĂ

■ În problema cîinilor vagabonzi, asociaţiile pentru protecţia animalelor şi diverşi iubitori individuali de necuvîntătoare ne cer să ne liniştim, fiindcă patrupedele vor fi sterilizate, ba chiar deparazitate. Logic vorbind, nu e o soluţie. Din cîte ştiu, cîinii nu folosesc aparatul reproducător sau puricii din dotare pentru a muşca. (**M. Ş.**)

■ Ierarhia Bisericii Ortodoxe Române susţine că tocmai vremurile de criză ar fi potrivite pentru înălţarea Catedralei Mîntuirii Neamului, ca să ne ajute Dumnezeu să ieşim din impas. În cazul ăsta, eu aş zice să le vindem pontul americanilor, poate o construiesc direct pe Wall Street. (**M. Ş.**)

■ Am văzut la un post de televiziune cît se poate de serios un reportaj despre un inventator american care inventase un computer ce înlesnea comunicarea dintre el şi soţia sa. Ambii soţi urmau să-şi implanteze cîte un cip „domestic“, iar computerul le transmitea unul altuia gîndurile. Astfel, cei doi nu mai erau nevoiţi să-şi vorbească, căci s-ar fi înţeles din priviri. În primul moment, amintindu-mi că tăcerea e de aur, „experimentul“ mi s-a părut o soluţie pentru a combate certurile conjugale. Însă, analizînd mai bine, mi-am dat seama că se pot petrece şi „accidente“. Ce se va întîmpla atunci cînd în mintea soţiei vor apărea, fără nici un motiv, sînii planturoşi ai vecinei de vizavi? (**A. P.**)

■ Pe un vehicul inscripţionat, milităria e dată jos din pod şi pusă în slujba mai binelui: „Divizia de luptă împotriva defecţiunilor“. (**D. S.**)

■ Dialog caragialian la Oficiul Poştal 63 din Capitală. O vînzătoare acră întreabă un moşuleţ peste ghişeu: „Plătiţi 34 sau 68?“. Moşuleţul, înţepat la rîndul lui: „50!“. Nu ştiu ce plătea de era atît de opţional, ştiu însă că a fost un caz clar de 34/68/50. (**S. G.**)

LOGIC VORBIND, MAI AVEŢI TIMP SĂ RECUPERAŢI ACELE INVESTIŢII NEPROFITABILE CARE, IATĂ, CONTEAZĂ ENORM ÎN CERURI

■ Dacă nu aţi observat, a început turneul de tenis de la Roland Garros. Mai aveţi timp să recuperaţi – fără amenzi – întîrzierea. (**R. C.**)

■ Jérôme Kerviel, un *trader* care a produs băncii Société Générale o pagubă de aproape 5 miliarde de euro, a publicat o carte în care povesteşte cum a ajuns să realizeze acele investiţii neprofitabile. Admite că a greşit, dar pune totul pe seama „unui sistem bancar devenit nebun“. Editura Flammarion a anunţat că tirajul cărţii va fi iniţial de 70.000 de exemplare. Miza e, din cîte se pare, mai mare decît riscul. Dar, într-un mediu editorial devenit nebun… (**M. M.**)

■ Pe ambalajul bateriilor Duracell, deasupra instrucţiunilor în limba română, se află ambele steaguri: al României şi al Republicii Moldova. Aştept un protest lingvistic al comuniştilor de la Chişinău împotriva imperialismului consumerist care, iată, nu recunoaşte limba moldovenească. (**M. C.**)

■ Revista *Forbes* a publicat recent topul celor mai nesigure maşini, susţinînd şi că mărimea contează enorm în cazul maşinilor: cu cît e mai mare, cu atît oferă mai multă protecţie pasagerilor din ea. După teste considerate de producători mult mai dure decît cele uzuale, cele mai nesigure maşini au fost declarate: Chevrolet Aveo, Chrysler PT Cruiser, Mitsubishi Galant, Mercury Grand Marquis, Cadillac STS, Jeep Wrangler Nissan Titan. Feriţi-vă, aşadar, de maşinile testate, luaţi mai bine un *Duster:* mare şi de-al nostru (în parte), o maşină sigură pe care n-o testează toţi chichiricioşii! (**S. S.**)

■ Mitropolitul Ardealului, Laurenţiu Streza, cîştigă aproximativ 22.000 de lei pe lună, scrie *Adevărul,* cumulînd salariul de ierarh cu cel de decan al Facultăţii de Teologie (ambele de la buget). Scăderea cu 25% anunţată de Guvern se reţine pe pămînt sau în ceruri? (**M. V.**)

LOGIC VORBIND, VÎRSTNICII SÎNT ÎNDREPTĂȚIȚI SĂ-ȘI MĂNÎNCE EROSFERA ROȘIE

■ Nu doar copiii şi vîrstnicii dispar de acasă, ci şi soţii. Dovadă următorul anunţ: „Constantin, soţia te aşteaptă în Mihalache 160“. (**I. P.**)

■ Una dintre lozincile strigate la mitingul de pe 19 mai din faţa Guvernului a fost: „Băsescuuu, ia-ţi piticul şi te duu!“. Scurt şi la obiect. Potrivit Hotnews, la acelaşi miting, un lider sindical le-ar fi spus participanţilor că atunci cînd cetăţenii mor de foame sînt îndreptăţiţi să-şi mănînce conducătorii. Alţii spun că, dimpotrivă, lumea ar fi deja sătulă de politicieni. În sfîrşit, nu ştiu cît de buni la gust pot fi conducătorii, avînd în vedere ce au tot mîncat în ultimele luni. (**A. M.**)

■ Am primit prin e-mail o invitaţie de a mă conecta în reţeaua HI5 de la… Lubriq von Erosfera. Nu ştiu dacă să mă excit sau să mă-nspăimînt. (**M. C.**)

■ Pe lîngă Gara de Nord, am văzut o firmă care se numeşte MAO. Mă întreb: e permisă intrarea fără cărticica roşie? (**M. Ş.**)

LOGIC VORBIND, GÎNDUL S-A PORNIT ODATĂ CU URCAREA CETĂȚENILOR ÎN SPAȚIU

■ Cu 60% mai ieftine decît de obicei, cu doar 30% avans (după care se plăteşte în rate), au apărut primele oferte turistice pentru Revelion. Printre cele mai solicitate sînt deja croazierele în Caraibe, la 800 de euro de persoană. Pe mine mă solicită gîndul dacă vom avea bere rece la vară. Mi se spune că sînt, totuşi, prea pesimist. (**R. C.**)

■ În ziua mitingului din faţa clădirii Guvernului, la staţia Gara Basarab, a urcat în metrou un grup mare de oameni care se îndrepta spre Piaţa Victoriei pentru a protesta. Din vuietul (paşnic) care s-a pornit odată cu urcarea cetăţenilor, am prins următoarea scurtă discuţie între două doamne: „Bun, ajungem acolo şi ce strigăm?“. „Păi, huo şi ce mai auzi pe la lumea din jur.“ În cele două staţii rămase pînă la destinaţie, am reuşit să aflu de ce mergeau, de fapt, unii – printre care şi cele două doamne – în piaţă. Să protesteze şi să dea jos Guvernul… Tăriceanu! (**R. T.**)

■ Unul dintre eroii mei este miliardarul american de origine maghiară Charles Simonyi, cel care a cheltuit averi pentru a călători, civil, de două ori în spaţiu, prima dată în 2007, a doua oară anul trecut. Acest al doilea zbor l-a costat 35 de milioane de dolari şi s-a produs la bordul unei rachete ruseşti Soiuz care a decolat de pe cosmodromul Baikonur din Kazahstan. Pe toată durata misiunii spaţiale, Simonyi (fost angajat la Microsoft) a transmis zilnic informaţii şi imagini din spaţiu pe pagina sa de Internet, www.charlesinspace.com, pe care, din cînd în cînd, îmi place să mai intru şi să mai visez. (**M. C.**)

PUBLICITATE

www.dilemaveche.ro

din 10 iunie

DILEMATIX

SUPLIMENT PENTRU COPII INTELIGENȚI EDITAT DE DILEMA VECHE

Dragi copii și părinți,

Vacanța mare se apropie. Nu v-ați decis unde să mergeți ? Nicio problemă! Dilematix vă recomandă o grămadă de oferte *all inclusiv*. Trebuie doar să NU RATAȚI numărul din 10 iunie. Pregătiți-vă bagajele! Cu Dilematix alături puteți porni oriunde, în lumea asta sau în alte lumi, pe drumul aventurilor fantastice.

Supliment realizat cu sprijinul

DE VIATA BCR ASIGURARI și VIENNA INSURANCE GROUP

FUNDAȚIA Ioana Patricia

numai împreună cu DILEMA VECHE

ACUM și în rețeaua de magazine MIC.RO

Partener: Inspectoratul Școlar al Municipiului București

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul **VII** ■ nr. **329** ■ 3-9 iunie 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei

DILEMATIX

Apare cu numărul următor din *Dilema veche*

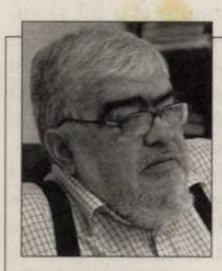

ANDREI PLEŞU

„O opinie despre universitatea secolului XXI“

pagina **3**

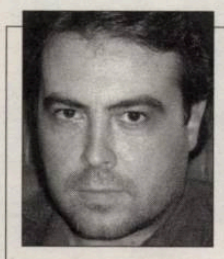

ADRIAN CIOROIANU

„Ce au în comun Cuza şi Ceauşescu“

pagina **10**

SIMONA SORA

„Vocea lui Bacovia“

pagina **16**

Şpaga bună trece primejdia rea?

Revista: 3,99 lei

5 948467 000346 22

„Acela care crede că banii pot face orice va putea fi bănuit că ar face orice pentru bani.“

BENJAMIN FRANKLIN

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 7, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

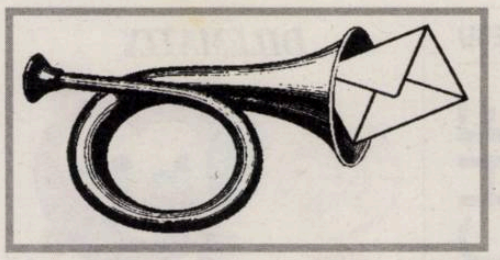

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

album dilematic B. Iancu

NR. 326:

„Legea educaţiei.
Ce ne propune?“

Concordanţă discordantă

Concordia discors este maxima latinească ce defineşte cel mai bine controversata Lege a educaţiei. O lege care ar trebui să jaloneze viitorul educaţiei al cărei prezent îl ştim şi care din păcate nu e aşa cum ni-l dorim. Şi asta pentru că educaţia, învinsă, dar nu înfrîntă, aşteaptă răbdător un moment oportun şi o aşezare favorabilă pentru a ferici din nou poporul român. Fericire pe care nu o poate însă aduce prin propriile sacrificii şi înrobirea slujitorilor ei.

O lege care din păcate oscilează între sublim, ridicol şi şocant, în sensul că include destule articole în deplină concordanţă cu aşteptările dascălilor, părinţilor, elevilor şi studenţilor, dar şi multe lucruri în totală discordanţă, care nu numai că nu se suprapun cu dorinţele partenerilor sistemului, ci sînt în total dezacord cu ele. Sînt constatări după o foarte scurtă perioadă de dezbateri publice, dar mai ales după discuţiile aprinse şi contradictorii din comisia de specialitate din Parlament.

O lege care „stă la coadă“ şi speră să fie dezbătută şi aprobată în regim de urgenţă, alături de Legea salarizării şi Legea pensiilor. O companie care nu pare şi nici nu este o simplă coincidenţă. V-o confirmă un dascăl care, în timp ce scrie aceste rînduri, este un vechi salariat, iar la apariţia lor în revistă va fi un nou pensionar. Şi căruia, în ultima lună ca salariat, în semn de răsplată după 44 de ani de muncă în aceeaşi unitate, i se ia un sfert din salariu, iar ca umilinţa să fie deplină, în prima lună de pensie urmează să primească cu 15% mai puţin din dreptul legal pe care l-a cîştigat cotizînd o viaţă de om, şi nu ca pomană de la stat.

Ei bine, făcînd abstracţie de această stare, voi încerca să-mi exprim cu detaşare şi obiectivitate, atît cît e omeneşte posibil, părerile şi opiniile privind Legea educaţiei. În ciuda faptului că, vorba dlui Andrei Pleşu, la această vîrstă apare acea aiureală, bombăneală, care mă face să fiu trist, să mă lamentez, să fiu demotivat şi demobilizat, adică „obiectiv“.

Se poate spune, şi majoritatea o confirmă, că această lege în devenire îşi merită toate lucrurile bune şi rele care s-au spus şi s-au scris despre ea, toate etichetele care i s-au aplicat şi care i se vor aplica după dezbaterea, aprobarea şi punerea ei în practică.

Astfel, de la aprecierile negative exagerate care o consideră o glumă sinistră, un cocteil toxic preparat din aberaţii banale cu adaos de motive puerile şi hotărîri frisonante şi perplexante care nu produc nimic bun şi eficient, se poate ajunge la părerile celor realişti şi pragmatici. Care o compară cu filmul lui Mircea Danieliuc, *Această lehamite,* făcut cu 16 ani în urmă. Un film urît, oribil, dar bun pentru că redă exact starea prezentă a vieţii, respectiv a educaţiei, acum şi în perspectivă. Lehamite care se transmite spectatorilor ce urmăresc filmul, lehamite care îi cuprinde pe cei care urmează să pună legea în practică.

Şi în sfîrşit, o a treia categorie, a pesimiştilor, în fond nişte optimişti bine informaţi care fac legătura între statul părăsit şi sărăcit de conducătorii lui şi starea sistemului depăşit de realitate şi abandonat de oamenii lui. Pentru că nu trebuie uitat că dacă „întregul“ e în agonie, nici „părţile“ nu se simt prea bine. Şi că legea trece prin faze extreme: ori arată foarte multe, şi nu spune nimic, ori spune prea multe, fără să arate nimic. Şi care se întreabă dacă ea este un vis al realităţii sau o realitate la care se poate visa. Oricum, chiar dacă unii vorbesc ce ştiu, iar alţii ştiu ce vorbesc, nici unul nu confundă vorba cu vorbăria.

În cazul meu, ca să nu se spună că „vorbesc vorbe“, vă supun atenţiei trei puncte tari şi trei puncte slabe ale ei, ca să justific afirmaţia că *Legea e sublimă, ridicolă şi şocantă*. Aşadar, puncte tari:

● **Reforma curriculară** propusă, ce se bazează pe cele opt competenţe-cheie validate de Uniunea Europeană, care va implementa, restructura şi adecva sarcinile de învăţare la cerinţele pieţei muncii şi la particularităţile de vîrstă ale elevilor.

● **Pregătirea profesorilor** în trei etape e foarte bine proiectată. Licenţa într-o specializare, masteratul în ştiinţe educaţionale şi un an de mentorat înainte de definitivat, totul e bine structurat.

● **Titularizarea în învăţămînt** se obţine prin examen de definitivat, fără obligaţia statului de a asigura tuturor titularilor un contract de muncă. Legislaţia secundară, hotărîrile de guvern, ordinele ministrului, regulamentele trebuie adaptate, să existe o continuitate şi o stabilitate a reformei, indiferent de miniştrii care conduc sistemul.

Puncte slabe:

● **Admiterea în liceu.** Liceele să fie lăsate să-şi organizeze propria admitere şi nu cum le lasă legea – 30% din ponderea notei de admitere, restul de 70% rezultînd din portofoliul elevului şi testarea de la sfîrşitul clasei a IX-a.

● **Progresul şcolar** este un concept care lipseşte şi nu permite evaluarea şi salarizarea profesorilor. Pentru că se ştie – dacă progres şcolar nu e, nimic nu e!

● **Absenţa şcolii profesionale** ca alternativă la ciclul superior al liceului. Autorii acestei „găselniţe“ sînt universitarii care vor cît mai mulţi elevi absolvenţi de liceu, ca să poată să „cotizeze“ la universităţi de stat sau private. Şi ştim că fabricile de diplome trebuie să aibă cumpărători la poartă.

Anunţăm că nu mai sîntem atît de naivi să nu observăm că cei din minister mizează pe fatul că sîntem adepţii autografului dat de Stendhal pe o carte dăruită unui prieten: *„Doreşte mult, speră puţin, nu cere nimic“*. Şi că ei uită că între *dorinţă* şi *putinţă,* distanţa e uriaşă. Şi că pentru a o parcurge îţi trebuie *credinţă*.

Lucru greu de realizat în condiţiile în care viaţa se reduce cu 25%, speranţa cu 100% şi că singura lege a supravieţuirii în 2010 este *„capital always wins“*.

Şi cînd vedem că totul se năruie, nu ne mai rămîne decît să dansăm fericiţi pe plajă, ca-n filmul *Zorba grecul*.

prof. Gicu BUTOI
scoaladesa@yahoo.com

ACTUALITĂŢI

Printre magnolii şi brebenei

O iarnă dură, geroasă, frumoasă şi normală, urmată de o primăvară normală, cu cortegiul ei de minunăţii – magnolii superbe, dar şi toporaşi, ciuboţica cucului şi brebenei, la poale de pădure.

Pentru mine, iarna a însemnat şase săptămîni de stat în casă din cauza unei căzături pe gheaţă. Braţul drept a stat în ghips şi am înţeles ce înseamnă să fii infirm în mod dureros. Noroc cu medicul ortoped, asistenta şi gipsarul de la secţia Ortopedie. Noroc cu familia şi cu bunele mele prietene. Toate acestea le spun pentru a enunţa o concluzie simplă. Doresc să plătesc serviciile mai sus-amintite. Pentru a evita situaţiile penibile şi pentru că un medic conştiincios şi competent trebuie plătit şi respectat.

Buna mea prietenă a avut grijă să mă aprovizioneze ritmic cu *Dilema veche,* încît să nu-i simt lipsa. Cu plăcere, am reîntîlnit în paginile noi ale revistei „Poveştile suprapuse“ ale dlui Adrian Cioroianu. La fel şi rubrica dlui Dan C. Mihăilescu. Cristian Ghinea a enunţat opinii pe care le credeam doar ale mele. Am savurat şi adorabilul text „Odă“ despre acele mici cuvinte graţioase şi necesare: cînd, fără, tocmai etc. Extrapolînd, gîndiţi-vă ce s-ar face elitele fără cel de-al doilea eşalon intelectual care să le înţeleagă, respecte şi critice. Şi ce s-ar face aceştia fără următorii şi următorii, pînă la cei care curăţă străzile, spaţiile verzi şi cele mai puţin verzi.

Nu aş dori să mai aud că persoane cercetate de DNA ar fi modele pentru societate. S-a spus pe sticlă. S-a tot vorbit despre simţul civic, care se pare că este pe cale de dispariţie în societatea noastră. Tot de la cap ar trebui să se înceapă şi în această privinţă. Adică de la autorităţi. S-a interzis vînzarea petardelor şi a fost foarte bine. Un pic dacă se va permite şi se va slăbi şurubul, vom avea iarăşi oameni rămaşi infirmi sau chiar mai rău de atît. O altă măsură urmată destul de riguros în comerţ este că primeşti rest corect şi poţi plăti corect cu acelaşi mărunţiş. Dacă primăriile s-ar organiza (ar putea folosi pensionari în acest scop) încît cei care aruncă ambalaje, coji de seminţe, gunoaie pe rîuri, în parcuri, pe străzi, chiar şi în pădure să fie sancţionaţi prin amenzi plătite efectiv sau muncă în folosul comunităţii, am trăi civilizat.

Joi, 15 aprilie, o cumpărătoare a *Dilemei vechi* l-a admonestat pe vînzător pentru că pierduse numărul precedent al revistei. Sperăm să ne înmulţim, noi, cetăţenii şi preţuitorii *Dilemei vechi.*

Îmi mai exprim speranţa ca discuţiile, opiniile, criticile de pe micul ecran să fie mai nuanţate, mai relativizate, pentru că realizatorii invită persoane care au opinii clare şi sînt mereu delimitate cu vehemenţă fie de putere, fie de opoziţie, fie de amîndouă.

Maria NICULESCU
str. Gral Radu Rosetti, bl. 6,
ap. 19, Oneşti

N. red.: Într-adevăr, ne-aţi lipsit. Acum ne-a venit inima la loc. Să ne fiţi sănătoasă şi cu spor în scris.

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Mai puneţi mîna pe o carte**
- **Excesul de tehnologie**
- **Regionalizarea României**
- **Latina şi greaca – de ce dispar limbile clasice?**
- **Rebeli şi contestatari**

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Simona SORA ● Dan STANCIU ● Mădălina ŞCHIOPU Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef) Constantin VICĂ (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Tiraj 21.600 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL

Revistă editată sub licenţă de Sătiricon srl
satiricon

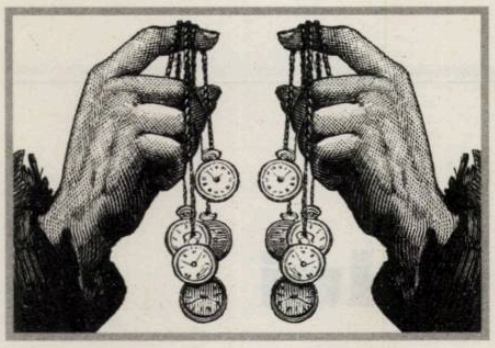

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

O opinie despre universitatea secolului XXI

Cu cîteva luni în urmă, Yehuda Elkana – profesor de istoria şi filozofia ştiinţei la Harvard, Oxford, Tel Aviv, ETH Zürich etc., director, vreme de douăzeci şi cinci de ani, al Institutului Van Leer din Ierusalim şi, pînă de curînd, rector al Universităţii Central Europene de la Budapesta – a vorbit, la Institutul de Studii Avansate din Berlin, despre cum ar trebui să arate instituţiile academice în secolul care tocmai a început. Viziunea profesorului Elkana este, în contextul dezbaterilor actuale pe această temă, extrem de curajoasă, drept care a putut stîrni o sumedenie de perplexităţi, reacţii iritate şi idiosincrasii. Un simplu editorial nu poate spera să reproducă, fără omisiuni importante, demonstraţia de la Berlin. Dar măcar cîteva dintre temeiurile şi reperele sale ar merita aduse în discuţie, în beneficiul unei perspective de reformă academică, despre care la noi se vorbeşte mult, dar, cel mai adesea, divagatoriu.

Educaţia „modernă“ se desfăşoară, în genere, după un set de valori consacrate de secolul luminilor şi devenite, între timp, un soi de „decalog“ subînţeles, asupra căruia nimeni nu mai reflectează în mod proaspăt. Iată, în mare, aceste valori: „realism“, obiectivitate, universalism, oroare de contradicţie, obsesia „adevărului“ absolut, identificarea spiritului analitic cu rigoarea, cultul măsurabilului, independenţa faţă de context şi faţă de felurite standarde valorice, eurocentrism etc. Nu e vorba de a discredita aceste principii, nu se încearcă subminarea autorităţii lor. E vorba doar de a le regîndi, de a evita ceea ce Ernest Gellner numea, acum aproape douăzeci de ani, „fundamentalismul luminist“. Şi asta tocmai în numele spiritului luminist autentic.

Reevaluarea conglomeratului valoric luminist ar putea duce la o schimbare de orientare şi de stil a învăţămîntului şi cercetării contemporane. Cîteva propuneri:

1) A acorda o importanţă sporită reflexiei epistemologice, confruntării cu fundamentele cunoaşterii, încurajînd o deschidere specială pentru contradicţiile şi inconsecvenţele ştiinţei.

2) A stimula cercetarea „riscantă“, spiritul de aventură intelectuală, de natură să reflecte personalitatea, caracterul, deprinderile şi dispoziţiile specifice ale cercetătorului. Firește, fără a neglija precizia demersului şi exigenţele rigorii ştiinţifice.

3) A pune accentul pe cursurile care expun stadiul problemei, controversele de ultimă oră şi, în mai mică măsură, „gata-făcutul“ disciplinei.

4) A combate supraspecializarea născătoare de îngustime, incultură, de-contextualizare. A acorda mereu o mare atenţie contextului filosofic, sociologic şi metodologic în care se desfăşoară cercetarea. A nu marginaliza formaţia socio-politică, psihologică, într-un cuvînt „umanistă“ a studenţilor.

5) A chestiona programatic rutina şi slăbiciunile aşa-numitului „mainstream“ al disciplinelor; a educa spiritul critic, reflexivitatea pasului înapoi, experimentul mental al răsturnărilor de perspectivă.

6) A evita deopotrivă abuzul de adaptare locală, naţională, dar şi falsul globalism al „curriculum“-ului unic, valabil în egală măsură pentru toată lumea. E nevoie de subtile diferenţieri, bazate pe nevoile, opţiunile de viitor şi provenienţa socio-culturală a feluritelor grupuri de studenţi.

7) Una dintre cele mai controversate sugestii ale profesorului Elkana este cea privitoare la imperativul *„publish or die!“*. El observă că, de vreme ce numai cca 5% dintre studenţi se dedică, de regulă, cercetării, n-ar trebui obligaţi să se angajeze în publicistică „contributivă“ mai mult de 5-10% din „populaţia“ facultăţilor. Or s-a creat un sistem, prin care fiecare profesor universitar predă un număr relativ mic de ore (4-8 pe săptămînă), dar, pentru a obţine un contract de muncă pe viaţă sau pentru a fi promovat, trebuie să publice neîntrerupt rezultate valide ale cercetărilor sale. Pe de altă parte, spune Yehuda Elkana, o imensă cantitate de publicaţii („aş îndrăzni să vorbesc de cca 80%) nu sînt sub nici un chip demne a fi tipărite. Cu alte cuvinte, se încurajează, în mod vicios, o hărnicie formală, inconsistentă, neproductivă.

Poţi sau nu să împărtăşeşti părerile de mai sus. Dar în orizontul unei legi a învăţămîntului valabile pe termen lung, ar fi de dorit să nu trecem pe lîngă ele neispitiţi.

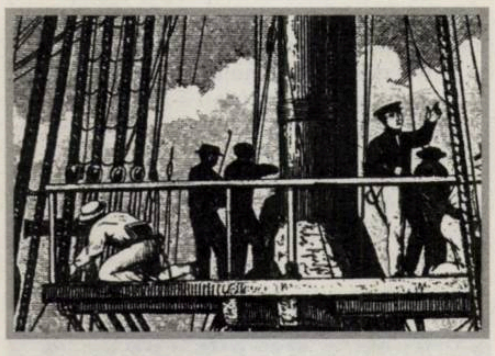

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Roma mea

Pe 2 iunie este sărbătoarea naţională a Italiei. Ceea ce îmi dă ocazia să public cîteva fragmente dintr-un articol mai amplu (care va apărea în Lettre Internationale, *ediţia de vară) despre experienţa mea în/cu această ţară.*

Am ajuns la Roma în ianuarie 1994, ca lector de limba şi literatura română. Am descoperit Italia cu ajutorul prietenilor mei Luisa Valmarin (profesoară la Universitatea „La Sapienza“ din Roma) şi Bruno Mazzoni (profesor la Universitatea din Pisa şi decan al Facultăţii de Limbi străine). Sînt filologi de mare clasă şi predau româna, de decenii, în Italia. Iar Angela Tarantino, pe atunci asistentă la Roma, acum profesoară de română la Universitatea din Firenze, cu care împărţeam biroul şi trăncăneam despre orice – de la modă la politică – a editat un text românesc de secol XVIII cum puţini în România ştiu s-o facă, a tradus din Lena Constante şi din alţi autori şi a fost întotdeauna un fel de *angelo custode* al colocviilor, conferinţelor, seminarelor cu invitaţi din România (fie ei scriitori, universitari sau artişti).

Mi-au fost la început „mediatori culturali“, cum se spune acum. Cînd am reuşit „să mă descurc singur“, mi-am făcut de cap: m-am apucat să conversez, după obiceiul locului, cu *il giornalaio* (vînzătorul de ziare), am cutreierat Roma în lung şi-n lat şi am umblat prin Italia „cealaltă“, aceea care nu apare în ghidurile turistice – de fapt, cea reală. N-am nimic de spus despre Domul din Milano, despre muzeele Vaticanului, despre Galleria Uffizi sau alte asemenea locuri celebre; nimic mai mult şi mai bun decît au spus o sumedenie de oameni înaintea mea. Dar pot să spun că la Polli, un orăşel din apropierea Romei, urcat pe o stîncă, m-am învîrtit o seară întreagă printre casele vechi săpate în piatră (şi încă locuite, desigur) şi n-aş mai fi plecat din acest „joc al timpului“ care, la adăpostul întunericului, mă făcea să simt „aerul vechimii“. Pot să spun, de asemenea, că la Vigevano, un oraş în Lombardia (nu-l găsiţi în ghidurile pentru turismul de masă, poate doar în cele mai sofisticate – dar mai bine căutaţi pe Google) există o Piazza Ducale (construită în 1492-1496 de Lodovico il Moro Sforza) mai frumoasă şi mai armonioasă decît celebra Piazza San Marco din Veneţia. Pot să spun – contrariindu-i pe unii – că Bologna îmi place mai mult decît Firenze şi că mă simt ca la mine acasă în centrele vechi din Padova şi Udine (deşi ghidurile turistice recomandă să nu ratăm Siena ori Assisi – şi nici măcar n-am de gînd să le contrazic...). Pot să mai spun că „spaţiul deal-vale“ din Toscana prelungeşte viaţa şi e cel mai bun leac antistres (dacă mi se permite o asemenea frivolitate). Şi pot să mai spun că, şi acum, lucrul cel mai bun care mi se poate întîmpla este să bat Roma cu piciorul, „ca atunci“, rememorîndu-mi micile episoade de extracomunitar adoptat de Urbe...

Relaţia mea cu Roma e ca mersul pe bicicletă: chiar şi după întreruperi mai lungi, nu se uită.

Roma. Capitoliul, desigur; Colosseum; pisicile din Forurile romane; monumentele, bisericile, muzeele, catacombele şi toate celelalte; Vaticanul, evident. Dar, dincolo de toate acestea, Roma mea e făcută mai ales din pieţe – în primul rînd Navona – şi din cartierul Trastevere. În Parioli îmi plăcea să mă plimb cînd eram îngîndurat sau prea serios – căci aerul său de burghezie aşezată şi elegantă mă remonta. În *mercati* (adică pieţele agro-alimentare, cum s-ar zice pe la noi) mă duceam ca să aud limba vie şi să văd umanitatea profundă a Italiei: oameni senini şi binedispuşi, curtenitori şi amabili, cu care e plăcut să schimbi două vorbe pentru că *ştiu* să schimbe două vorbe potrivite cu un client grăbit care pleacă apoi la ale lui. Prin centrul vechi mă duceam, după o vreme, pentru a observa diferenţele dintre turişti şi non-turişti, ca să-mi confirm că sînt „de-al locului“; şi ca să citesc încă şi încă o dată numele străzilor neschimbate de sute de ani – via del Leone, via del Leoncino, via dei Banchi Vecchi, via dei Banchi Nuovi (adică străzile pe care cămătarii stăteau la tejghea şi îşi aşteptau clienţii; *banco* = tejghea; de aici denumirea unei instituţii fundamentale a capitalismului modern, banca...). Pe via del Corso îmi plăcea să mă duc sîmbătă seara, cînd e o aglomeraţie de nedescris, tocmai pentru a înţelege de ce ies oamenii ăia „pe Corso“. În EUR (cartier modern, început de Mussolini şi continuat în anii '60, cu clădiri din beton şi sticlă) am fost de vreo două ori şi nu mai vreau, e oribil. Iar cînd n-aveam nici o stare mai specială şi aveam chef pur şi simplu de-o plimbare, mă duceam prin cartierele construite la sfîrşitul secolului XIX şi începutul secolului XX, în care nu e nici un „obiectiv turistic“ şi poţi să te confunzi omeneşte cu locuitorii, poţi să intri într-un bar sau o pizzerie fără turişti.

Dar la toate aceste mici „subtilităţi“ am ajuns tîrziu, după ce m-am străduit să înţeleg Roma şi pe oamenii ei. Stagiul mi s-a încheiat în 1997, iar de atunci am fost în Urbe de mai multe ori, dar niciodată n-am stat mai mult de cîteva zile. Cel mai reconfortant sentiment – care mă scuteşte, cred, de o retorică pretenţioasă pe tema „ce a însemnat Roma în viaţa mea“ – este că, de cîte ori revin acolo, am senzaţia că relaţia mea cu Roma e ca mersul pe bicicletă: chiar şi după întreruperi mai lungi, nu se uită.

ţinerea de minte

Glossă

Priveşte savant
Cu inima beată
De iubire
Natura-i statică.
Amorul renaşte,
Cu focul de vară,
Cu diamante
De iarnă.
Metempsihoză,
Metamorfoză,
Şi cîte încă.
La revedere,
Sau la adio.
Priveşte savant.
Dacă nu-i
Cu cine vorbi,
Se scrie.

(din volumul lui George Bacovia, *Stanţe burgheze,* 1946)

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Răzbunarea Şogunului

– film cu TVA –

Cadru lung, filmat din mînă, unghi subiectiv: Funcţionarul trece val-vîrtej printre birourile subalternilor. Îşi trînteşte mapa de documente pe birou. Decor neutru. Harta Uniunii Europene este pe singurul zid destul de mare şi destul de alb care ar putea-o găzdui. Inevitabilul computer pe un colţ. În rest, hîrtii peste hîrtii, într-o dezordine studiată. Ficusul personal este aşezat cu grijă, înspre fereastră.

Prim-plan al secretarei: exprimă stupoare. Îl opreşte pe unul dintre colegi să intre la şefu'. „Lasă-l în pace, e ofticat rău azi, a venit de la şedinţă, de sus. Mai dă-i juma' de oră că îi trece. Îţi zic eu imediat cum îmi cere să-i fac un ceai." Ritualul ceaiului la Funcţionar era cvasilegendar, comparabil cu cel japonez. De-aia, porecla lui era Şogunul. I se potrivea al naibii de bine pentru că, în plus, îşi stăpînea Direcţia cu mînă de fier. E drept că aducea întotdeauna argumente într-o dispută profesională, îşi ştie meseria al naibii de bine. Îşi numeşte subalternii „colegi". Mulţi au învăţat meserie pe lîngă el. Politicii nu l-au putut schimba din funcţie. Politicii vin şi pleacă, în funcţie de guvern. În mod normal, l-ar fi schimbat şi pe Şogun, dar îl lasă în pace pentru că prea ştie bine cu ce se mănîncă politicile europene.

Prim-plan cu Şogunul. Priveşte fix la mapa cu care a venit de la Şef. Ăla e politic, evident. Mormăie un „lua-v-ar dracu'". După-aia, se luminează la faţă. Începe să scrie un text pe computer.

Se deschide uşa, timid. „Ce faci, coane? Nervos? Te ştiu de 20 de ani, nu te-am văzut în halul ăsta." Intrusul intră şi se aşază pe un scaun. Este clar că ştie foarte bine biroul şi că îşi permite multe cu Şogunul, se cunosc de multă vreme.

„O ştii pe aia cu TVA-ul, cu măsurile de combatere a evaziunii şi cu instalarea de puncte de control fiscal, pentru încasarea de TVA la produse din Uniunea Europeană?" – întreabă Şogunul. „O ştiu, măi, o prostie" – îi răspunde Prietenul (el poate fi tot veteran de minister, la o Direcţie similară). „Oricum, nu e prima, lasă, am văzut noi destule pe-aici" – insistă el, încercînd să-şi calmeze amicul. „Da, măi, numai că acum mi s-a umplut paharul. Le-o fac de nu se văd." Continuă să scrie, ignorîndu-şi musafirul. Acesta se ridică de pe scaun şi trece în spatele Şogunului, să vadă ce scrie. Prim-plan al Amicului. Expresia arată întîi oripilare. După cîteva secunde, trece spre amuzament. În final, izbucneşte în rîs. „Eşti nebun, coane, eşti luat de cap, o să te dea ăştia afară." „Şi ce, şi-aşa sînt un bugetar, duşman al poporului, o să-mi reducă leafa oricum, măcar să se afle ce vor ăştia să facă. Cu ce ştiu eu, îmi găsesc oricînd de lucru în altă parte, pe leafă triplă."

Camera se depărtează, fundal muzical, cei doi arată pe rînd cu degetul spre ecran şi rîd în hohote.

Acest exerciţiu de scenariu de film (la nivel de cineclub, recunosc) mi-a venit în cap citind pe Internet pagina de Transparenţă Decizională a Ministerului de Finanţe. La Ordonanţa privind combaterea evaziunii fiscale, la Nota de Fundamentare (http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/transparenta/NF_evaziune.pdf), faceţi download pdf-ului şi căutaţi secţiunea

5. Negru pe alb, scrie că Ordonanţa respectivă încalcă legile şi normele europene şi că adoptarea ei va duce la declanşarea procedurii de *infringement* împotriva României. La pagina 11 se admite că România comite un gest împotriva dreptului comunitar. De aceea, se recomandă ca această Ordonanţă să funcţioneze doar pînă la 31 decembrie 2011. Cu alte cuvinte, luăm banii pînă se trezeşte Comisia Europeană şi apoi mai vedem ce facem. Mentalitate de ciubucar de colţul străzii.

Şogunul este un personaj fictiv. Nu el este autorul textului respectiv. Reală este, însă, recunoaşterea unei ilegalităţi, în materie de drept comunitar, într-un act public al Guvernului României. Că vine de la un tehnician revoltat căruia i s-a cerut să facă o potlogărie, că vine din simplă prostie instituţională nu mă interesează. Mie, acest guvern, nu mai are dreptul moral să îmi mai ceară respectarea Legii. Credeţi-mă, regret asta din tot sufletul.

PUBLICITATE

ştiri nebăgate în seamă

● **Cărţi pentru ne-cititori.** Acum cîţiva ani, teoreticianul literar (şi psihiatrul) Pierre Bayard semnala, cu volumul *Cum să vorbim despre cărţile pe care nu le-am citit,* apariţia unui nou fenomen: cultura necititului. Conştiinţa încărcată a celor care nu citesc nu e doar un caz pentru psihoterapeuţi, ci o oportunitate de afaceri. O editură din Elveţia a lansat un proiect destinat managerilor care nu au timp să citească, dar care vor să pară cultivaţi. E vorba de cărţi compacte, de opere clasice comprimate la maximum. GetAbstract, aşa se numeşte editura, publică rezumate, de fix opt pagini în format.pdf, ale cărţilor pe care trebuie să le citeşti. Cele peste 4000 de pagini din *În căutarea timpului pierdut* sînt rezumate într-o ediţie la fel de lungă (scurtă) ca aceea a *Manifestului Comunist* (broşură de 50 de pagini); cel 432 de pagini ale cărţii *Aşa grăit-a Zarathustra* au fost şi ele rezumate pe exact acelaşi spaţiu acordat, de pildă, *Interpretării viselor.* În fiecare lună, la rafturile virtuale se mai adaugă încă 50. Rezumatele apar în germană şi engleză (se preconizează rusă, chineză şi spaniolă), în format audiobook şi în format iPhone. În topul descărcărilor de carte-pe-opt-pagini, *Biblia* ocupă locul fruntaş, urmată, îndeaproape, de *Suferinţele tînărului Werther,* de *Faust,* de *Ce e de făcut* şi de *Interpretarea viselor.* (după *Suddeutsche Zeitung)*

● **Criza economică impune biletul de intrare la muzeu.** Noul guvern de la Londra a anunţat măsuri drastice de reducere a cheltuielilor. Printre acestea se numără şi finanţarea marilor muzee. Guvernul laburist a eliminat în 2001 taxa de intrare la toate galeriile şi muzeele naţionale. Efectul a fost unul impresionant: dacă înainte de 2001 se înregistrau anual aproximativ 27 de milioane de vizitatori, în 2005 au fost nu mai puţin de 42 de milioane intrări la muzee. Mark Taylor, directorul Asociaţiei Muzeelor, e de părere că „efectul s-a simţit nu numai prin creşterea considerabilă a numărului de vizitatori în muzeele naţionale, ci şi prin creşterea popularităţii şi a importanţei acestor instituţii". Orice măsură prin care se încurajează vizitarea muzeelor „plasează aceste instituţii în centrul societăţii, iar ăsta e un lucru bun". În ciuda ajutorului guvernamental, din cauza costurilor de personal şi a inflaţiei, multe muzee au probleme de finanţare. Pentru a-şi suplimenta veniturile, sînt taxate anumite expoziţii temporare sau se apelează la donaţii. Mark Taylor crede că politica intrării gratuite la muzee este mult prea înrădăcinată pentru ca Guvernul să renunţe la ea. (după euranet.eu)

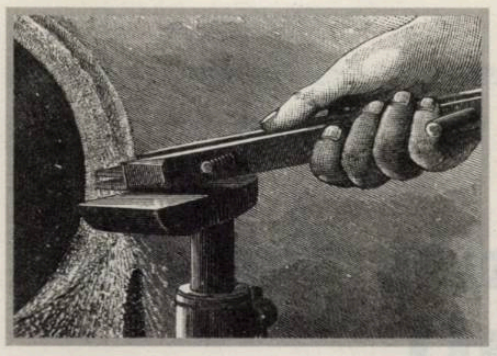

Joseph S. NYE

despre **putere** şi **dreptate**

În ce constă un BRIC?

Brazilia, Rusia, India şi China s-au reunit de curînd la al doilea lor summit anual, în Brazilia. Jurnaliştii încă îşi mai dedică întreaga atenţie aşa-numitelor ţări „BRIC"; eu însă mă menţin sceptic în privinţa acestui concept.

Goldman Sachs a inventat termenul în anul 2001, pentru a atrage atenţia asupra oportunităţilor de cîştig pe care le oferă ceea ce el numea „pieţele emergente". Cota deţinută de BRIC din PIB-ul mondial a crescut de la 16% în 2000, la 22% în 2008. Luate împreună, ţările BRIC s-au descurcat cu rezultate peste medie, în timpul recesiunii globale care a urmat. Însumate, ele reprezintă 42% din populaţia lumii şi o treime din creşterea economică mondială din ultimii zece ani. Lăsînd la o parte SUA (care e pe locul 3 ca populaţie), creşterea economică anuală a celorlalte patru ţări cu populaţii numeroase – China, India, Indonezia şi Brazilia – a fost de peste 5-6%, în perioada 2000-2009.

Acestea sînt, evident, veşti bune pentru economia mondială; pe de altă parte însă, BRIC – un termen economic – a ajuns să aibe o viaţă politică proprie, în ciuda faptului că Rusia nu se încadrează prea bine în această categorie. După cum a comentat *Beijing Review* – „atunci cînd Goldman Sachs a creat acronimul BRIC în 2001, nici economiştii, nici restul lumii nu şi-au imaginat că, într-o bună zi, Brazilia, Rusia, India şi China se vor reuni în sfîrşit şi vor construi o platformă viabilă". În iunie 2009, miniştrii de externe ai celor patru ţări s-au întîlnit pentru prima oară la Ekaterinburg, Rusia, pentru a transforma un acronim captivant într-o forţă politică internaţională.

BRIC deţine 2,8 trilioane USD sau 42% din rezervele mondiale de valută (deşi cea mai mare parte din sumă îi aparţine Chinei). Astfel, preşedintele rus Dmitri Medvedev a declarat la Ekaterinburg că „un sistem valutar global nu poate reuşi dacă instrumentele financiare utilizate sînt exprimate într-o singură valută". După ce China a eclipsat SUA, pînă atunci cel mai mare partener comercial al Braziliei, China şi Brazilia şi-au anunţat intenţia de a efectua tranzacţii mai degrabă în valutele lor naţionale, decît în dolari americani. Chiar dacă Rusia reprezintă doar 5% din comerţul Chinei, cele două ţări au anunţat şi ele un acord similar.

În vreme ce o reuniune BRIC poate fi utilă coordonării unor tactici diplomatice pe termen scurt, termenul propriu-zis aduce de-a valma ţări diferite, cu divergenţe profunde. Iar includerea Rusiei, o fostă superputere, alături de trei economii în curs de dezvoltare nu este o măsură tocmai înţeleaptă. Dintre cei patru membri, Rusia are populaţia cea mai mică, dar cu gradul cel mai ridicat de alfabetizare şi un venit pe cap de locuitor net superior. Mai mult de atît, numeroşi observatori consideră că, în vreme ce resursele de putere ale celorlalţi trei membri cresc, cele ale Rusiei scad.

Astăzi, Rusia nu numai că este în mai mare măsură afectată de consecinţele recesiunii globale, dar se confruntă cu deficienţe severe, pe termen lung: lipsa unor exporturi diversificate, probleme grave demografice şi de sănătate, şi, citîndu-l pe Medvedev, o nevoie imperioasă de „modernizare". După cum a observat recent *The Financial Times,* cu numai două decenii în urmă „Rusia era o superputere ştiinţifică cu o cercetare mai dezvoltată decît China, India şi Brazilia laolaltă. După aceea, a fost lăsată în urmă nu numai de creşterea covîrşitoare a ştiinţei chinezeşti, dar şi de India şi de Brazilia".

Dacă privim cifrele îndeaproape, miezul acronimului BRIC rezidă în creşterea resurselor Chinei; dar şi rolul Braziliei este o surpriză plăcută. Cînd a fost inventat acronimul BRIC, *The Economist* a obiectat că „o ţară cu o rată de creştere la fel de sumară ca şi costumele ei de baie, pradă uşoară a oricărei crize financiare din jur, un loc al instabilităţii politice cronice a cărui capacitate infinită de a-şi risipi potenţialul, de altfel incontestabil, e la fel de legendară ca talentul lui pentru fotbal şi carnavaluri, nu pare să aibe ce căuta alături de aceşti titani în creştere".

Acum, cînd *The Economist* scrie „din anumite puncte de vedere, Brazilia îi surclasează pe ceilalţi membri BRIC. Faţă de China, este o democraţie. Altfel decît India, nu are parte de insurgenţi, de conflicte etnice şi religioase sau de vecini ostili. Spre deosebire de Rusia, exportă mai mult petrol şi arme, şi îi tratează pe investitorii străini cu respect".

Odată cu stăvilirea inflaţiei şi cu aplicarea reformelor de piaţă din anii '90, Brazilia a înregistrat o rată impresionantă a creşterii economice, în jurul valorii de 5%. Cu un teritoriu de aproape trei ori mai mare decît India, cu 90% din populaţia de 200 de milioane alfabetizată, cu un PIB de 2 trilioane USD, echivalent cu cel al Rusiei, şi cu un venit pe cap de locuitor de 10.000 USD (de trei ori cel al Indiei şi aproape dublul celui chinezesc), Brazilia are resurse impresionante de putere. Descoperirea, în 2007, a unei ample rezerve marine de petrol promitea să transforme Brazilia într-o putere semnificativă şi în arena energiei.

Aşadar, cît de în serios ar trebui să ia analiştii termenul BRIC? Ar trebui să-l considere binevenit ca indicator de oportunitate economică, deşi ar fi avut mai mult sens dacă Indonezia s-ar fi aflat în locul Rusiei. În termeni politici, China, India şi Rusia concurează pentru supremaţie în Asia, iar Brazilia şi India au fost afectate de valuta subevaluată a Chinei. De aceea, e puţin probabil ca BRIC să devină o organizaţie politică serioasă a unor state cu motivaţii similare.

Joseph S. Nye, *fost secretar adjunct în probleme de Apărare al SUA, este profesor la Universitatea Harvard şi autor al* Soft Power: The means to Success in World Politics.

Copyright: Project Syndicate, 2010
www.project-syndicate.org

traducere de Matei PLEŞU

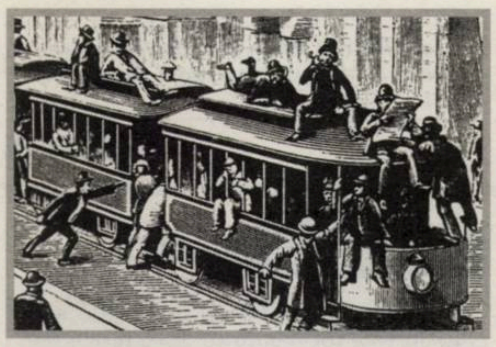

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Feţele crizei

La începutul anului 2005, scriam acest text:

„S.B. este profesor de filozofie la una dintre marile universităţi americane. Pentru el, 2004 a fost un an foarte bun. A cîştigat mai mulţi bani ca niciodată în trecut. Familia lui a rămas aceeaşi: sănătoasă, iubitoare şi bine aşezată. Prietenii sînt, cu toţii, alături de el. A publicat o carte despre Henry Sidgwick, cunoscutul filozof victorian, care a avut un succes răsunător (S.B. nu este neapărat vanitos, dar reacţiile academice la cartea sa l-au umplut de acel sentiment alb şi tare ca o respiraţie de aer de munte). Şi-a îndeplinit proiectele mai mari sau mai mărunte pe care le-a început, a contribuit mai mult decît în oricare alt an al existenţei sale la diverse acţiuni caritabile şi civice, iar la alegerile parţiale pentru Senat a cîştigat candidatul pe care l-a votat şi el.

S.B., însă, se simte tentat să spună că are şi el parte de suferinţe, că fericirea sa nu poate fi completă cînd vede cît suferă lumea în jurul său, cînd vede că la Casa Albă tronează republicanii, cînd vede ce se întîmplă în Irak, cînd află despre grozăvia acelui tsunami, cînd citeşte despre ravagiile pe care le face SIDA în Africa sau vede documentare despre sutele de mii de oameni care trăiesc la marginea subzistenţei, la marginea acelei capitale din acea ţară de la marginea lumii. Totuşi, ar fi nesincer dacă ar spune că toate aceste suferinţe ale altora îi umbresc bucuriile unui an reuşit. Crede chiar că ar fi ceva în neregulă cu propriul simţ moral dacă, doborît de ştirile atîtor crize, nu ar mai fi capabil să vadă că viaţa lui a fost bună în 2004, după cum ar fi ceva în neregulă cu propriul simţ moral dacă ştirile îngrozitoare pe care le află despre lumea dezlănţuită nu l-ar afecta în nici un fel. S.B. ştie că distanţa dintre binele său şi binele celor care o duc rău poate, la limită, să devină conflict: binele lui *vs* binele lor. În general, nu poate să creadă că în lumea aceasta există o ordine morală edificată de un Dumnezeu. Pentru că s-a ocupat de Sidgwick, îşi aminteşte cum analiza aceasta raţiunea practică. Există, credea filozoful britanic, trei metode prin care oamenii raţionează practic sau, cu alte cuvinte, decid ce trebuie să facă: *egoismul raţional,* care îi obligă să facă exclusiv ceea ce ei cred că e bine pentru ei; *bunul-simţ* sau *moralitatea intuitivă*, care îi obligă să se supună regulilor şi preceptelor morale care domină timpul vieţii lor; *benevolenţa raţională,* care, în termenii utilitarismului, îl obligă să producă cel mai mult bine pentru cei mai mulţi oameni cu putinţă. Sidgwick, şi odată cu el şi S. B., crede că ultimele două pot fi uşor conciliate, pentru că e foarte posibil ca în graniţele binului-simţ să existe şi dorinţa de a instala cel mai mult bine pentru cei mai mulţi oameni. Dar *egoismul raţional* nu poate fi niciodată conciliat cu *benevolenţa raţională* şi de aici vine marea problemă. De fapt, marea opţiune. S.B. se întristează cînd admite că nu poate rezolva această dilemă a raţiunii practice. Măcar în clipele pe care le dedică filozofiei (adică foarte multe, pentru că este profesor de filozofie) el nu se poate bucura deplin de traiul său, în general fericit. Astfel, deşi fericit în datele sale individuale, S.B. se nelinişteşte pentru că simte o criză.

S.B. nu a auzit niciodată de R.P., deşi stau în acelaşi oraş. Nici lui R.P. numele lui S.B. nu-i spune ceva. Nu-i de mirare. R.P. nu a călcat în viaţa lui într-o universitate, nu este deloc interesat de filozofie, citeşte rar şi, cînd citeşte, pune mîna numai pe cărţi cu formule de marketing şi citate din Greenspan. R.P. este om de afaceri. Investeşte bine în imobiliare şi cîştigă din ce în ce mai mult. Speculează cu talent la bursă şi, în general, simte cu fler înnăscut unde trebuie să rişte şi unde trebuie să se abţină. Munceşte mult, cam 10 ore pe zi, abia are timp să mănînce un sandwich la prînz, ocupat fiind cu *real*izarea visului său: un imperiu financiar de miliarde de dolari. Îl doare destul de des capul şi are un suflet bun. Este, o pot confirma, un prieten extraordinar, este iubit de o soţie foarte frumoasă, are o soră în care are totală încredere (e mîna lui dreaptă în afaceri) şi o mamă pe care nu o neglijează niciodată. Şi pentru el, 2004 a fost un an foarte bun. Profit măricel, extindere, familie fericită susţinută de succesul lui, prieteni mulţi. Totuşi, simte ceva ca o apăsare. Compară profitul său din 2004 cu ceea ce ar fi putut obţine în anii '90 cu aceleaşi investiţii şi se cruceşte. Ar fi vrut să-şi schimbe maşina de lux pe care o are (cu mult mai scumpă decît Mercedesul cu care îşi face treaba zilnic), dar nu a obţinut un aranjament atractiv, aşa că va face operaţiunea în anul viitor. Simte că e tot mai greu să obţină chirii bune pe sutele de apartamente pe care le are şi face reduceri, concesii, promoţii. Bursa aduce venituri mai modeste decît acum zece ani şi n-are timp, nici măcar cîteva zile, să plece undeva în concediu. La cafeneaua unde ne vedem de obicei, îmi spune, oftînd: «E criză, dom'ne...»".

Acum o lună de zile s-a întîmplat să stau de vorbă cu S.B. Şi, cîteva zile mai tîrziu, cu R.P. Amîndoi îmi descriu criza prin care trec. De data asta au dreptate. E posibil ca, vorba lui Nichita Stănescu, cuvintele să cheme realul. Tot vorbind despre criză, iată, a sosit.

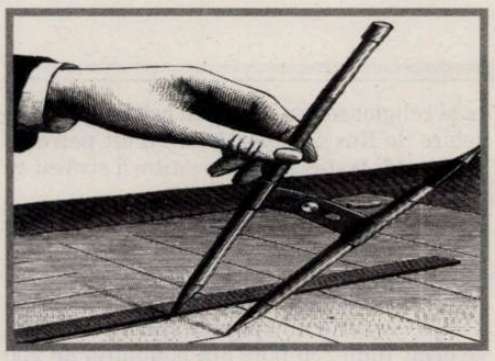

Ana-Maria STAN

SOS Provincia

Amintirea unui castel din Carpaţi (Ţara Codrului)

Specificul evoluţiei istorice a Transilvaniei a făcut ca întreaga regiune să fie presărată cu reşedinţe nobiliare – castele şi conace –, cetăţi şi biserici fortificate, toate cu valoare patrimonială deosebită. Multe au supravieţuit pînă astăzi, chiar dacă nu întotdeauna s-au păstrat intacte, în timp ce altele au devenit, prea devreme, legendă.

Pentru pasionaţii de drumeţii şi obiceiuri locale, aducem azi la lumină destinul unui castel din Carpaţi, mai precis din ţinutul poetic denumit Ţara Codrului, zonă situată în extremitatea nordică a României, la întretăierea judeţelor Maramureş, Sălaj şi Satu Mare. Mergem aşadar în Maramureş, la circa 45 de kilometri de Baia Mare, la Asuaju de Sus, unde a existat multă vreme un conac impunător, cunoscut de localnici sub denumirea de „cetatea baronului“.

Asuaju de Sus (sau Felsö-Szivágy), este menţionat documentar încă din secolul al XV-lea. La 1908, prima monografie românească dedicată Sălajului – aflat pe atunci în componenţa Imperiului austro-ungar – pomenea satul ca pe o aşezare inclusă administrativ în acest judeţ, care avea „280 de fumuri (...), cu 1460 de suflete“, unde „din 8745 jugăre [1 jugăr = aprox. 0,57 ha] de pămînt, numai 1785 sînt în mîna românilor“. Cam la aceeaşi dată, cel mai influent personaj al ţinutului era baronul Bornemissza Elemér, care îşi construise la Asuaj, în vîrf de munte, o reşedinţă de vînătoare, înconjurată de un parc cinegetic adăpostind mult vînat de soi. Aceasta este faimoasa „cetate a baronului“, care l-a găzduit, se pare, în timpul Primului Război Mondial, şi pe arhiducele Iosif de Habsburg, la o partidă de vînătoare.

După unirea Transilvaniei cu România, castelul a intrat în proprietatea statului român, dar a rămas părăsit şi nelocuit vreme de mai mulţi ani. A fost scos din uitare începînd din 1929, cînd autorităţile hotărăsc să îl dea în folosinţă Asociaţiei Creştine a Femeilor Române (ACF), organizaţie aflată sub preşedinţia de onoare a Reginei Maria şi patronajul efectiv al Principesei Ileana. Inspirată din modelul anglo-saxon al Young Women Christian Association (YWCA), asociaţia îşi propunea să reunească şi să antreneze în diferite activităţi socio-profesionale tinere fete, grupate în mai multe departamente, în funcţie de vîrstă şi preocupări. Alături de Bran şi Balcic, castelul din Asuaju de Sus a devenit reşedinţă pentru taberele de vară destinate elevelor membre ale ACF, găzduind în lunile iulie-august 1929 o primă serie de 120 de tinere. La sfîrşitul lunii august 1929, castelul din Asuaju de Sus a primit şi vizita Principesei Ileana, care la plecare a survolat cu avionul localitatea şi întreg domeniul baronului Bornemissza.

În anii următori, lucrările de restaurare ale clădirii vor continua, la fel şi acţiunile cultural-sportive găzduite de încăperile sale. Astfel, spre finalul anilor 1930, veneau la castelul din Asuaj, în cantonament, echipe de volei din Bucureşti şi din ţară, care se luau la întrecere cu localnicii, organizaţi în Societatea Tinerimii din Ulmeni şi jur.

Dacă pozele de epocă ne înfăţişează o reşedinţă maiestuoasă, astăzi se mai păstrează din vechiul castel doar legendele. Distrugerea a fost înfăptuită treptat, cel mai probabil din 1940 încoace. La sfîrşitul anului 2001, jurnaliştii maramureşeni au consemnat, din amintirile

Castelul Bornemissza (Munţii Apuseni). Colonie de vară pentru eleve

bătrînilor satului, măreţia trecută a locului. În memoria sătenilor, acesta a rămas de poveste, cu proporţii impresionante – 300 de camere – şi dotări extrem de moderne pentru începutul de secol XX (apă curentă şi iluminat cu gaz), toate aflate în grija administratorului englez al domeniului. Pe temelia vechiului castel, o fundaţie olandeză şi-a manifestat recent intenţia de a construi un cămin de bătrîni, dar ideea este încă la stadiul de proiect (vezi Alexandra Ruja, articol în *Glasul Maramureşului*, 24 octombrie 2001).

Astăzi, la Asuaju de Sus se mai păstrează doar parcul cinegetic şi un drum „secret“ care trece pe lîngă fostul castel Bornemissza şi leagă satul de localităţile Şolduba şi Homorade din judeţul Satu Mare. Renumele actual al Asuajului nu mai este legat de „cetatea baronului“, ci de Tîrgul Cepelor, care are loc în fiecare toamnă.

Ana-Maria Stan *este doctor în istorie, cercetător la Muzeul Universităţii „Babeş-Bolyai“ din Cluj.*

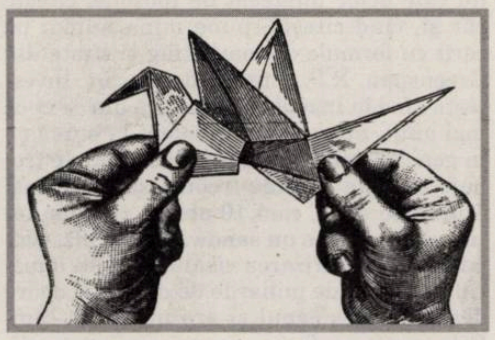

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Precupeţii de noapte

Femeia vinde fructe şi legume noaptea, sub lumina unui bec conectat la bateria unei Dacii-papuc. Deasupra tarabei şi-a construit un întreg eşafodaj din folii de plastic, pături şi cîrpe, menit să-i confere un oarece adăpost împotriva eventualelor intemperii. Ascultă de zor la radio emisiunile Realităţii şi bombăne: „Nenorociţii ăştia zic că-i criză. Păi, nu mai ştiu ei ce-i aia criză. Ce crize erau pe vremuri... ehei! Uite, roşiile astea mai moi, la care cucoanele de acum nici nu se uită, erau pe atunci la mare căutare. Se făceau nişte mîncărici din ele. Sînt nemaipomenit de gustoase, dar acuma clienţii aleg d-astea mari şi tari, de parcă nu şi-ar da seama cît sînt de fade. Nu ştiu ce-o fi în capul lor“.

Femeia pare mai tot timpul ameţită, nu e prea clar dacă e beată sau are ceva probleme cu capul. Are limba împleticită. Dă restul cu încetineală şi unii clienţii o mai reped, crezînd că e o strategie gîndită pentru a-i face să uite că mai au ceva de luat. Ea nu prea apucă să le răspundă, dar îi comentează cu următorii: „Pînă nu-şi vede el toţi bănuţii lui, nu se încrede nici în mă-sa. E grăbit să-şi ia ce i se cuvine, să nu rămînă fără. Aşa e lumea de azi“. Vine apoi în faţa tarabei să adune căpşune cu un făraş. „Ia uite ce marfă am, nici una nu-i storcită. Să ştiţi că de săptămîna viitoare, dacă vă interesează, o să aduc şi brînză. Am pe cineva la ţară care face brînză de capră, o nebunie, nu alta. Nu-i ca asta făcută la fabrică. E bună şi pentru copii.“

Într-o altă seară, o găsesc tot cu urechea lipită de radio. Din aparat se aude vocea indignată a lui C.T. Popescu. N-apuc să cer ce vreau că ea deja intră în vorbă: „Cică, vin iarăşi minerii. Fir-ar mama lor a dracu' să le fie! De fapt, ăia care au adus minerii sînt tot la putere. Păi, Dobre, ăla cu trenurile nu-i de la ei? Eu am fost atunci cînd au venit în Piaţa Universităţii. Am luat bătaie şi de la poliţişti, şi de la ortaci, în aceeaşi zi. Poliţaii lui Chiţac mi-au scos un dinte şi minerii mi-au spart capul. Să ştiţi, vă spun eu, nu ne mai facem noi bine“.

Vecinul de tarabă – un tip bonom, grăsuţ şi negricios – o ceartă: „Nu mai împuia capul clienţilor cu politica. Vezi că dacă e vreunul pe invers decît crezi tu, n-o să mai vină să cumpere. Uite, poate că domnu' vine data viitoare la mine să cumpere mere“. Îmi face cu ochiul.

„Taci Costică, zău că eşti prost“, zice ea în timp ce cîntăreşte. „În ţara asta nu-s două feluri de oameni. Poate că unii or fi mai proşti. Dar toţi care gîndesc, cred cam acelaşi lucru. Toţi sîntem în aceeaşi mizerie. Singurii altfel sînt ăia de la putere. Ăia de stau în Primăverii şi care-s mereu tot ăia. Da', ei nu cumpără nici de la mine, nici de la tine. Ăia se duc la Dorobanţi, acolo unde-s roşiile cît grefa. Să ştii că nu-ţi pierzi afacerea, Costică, dacă spui ce crezi. Eu aşa am făcut toată viaţa.“

„Şi uite unde ai ajuns, vinzi castraveţi la colţul străzii“, rîde Costică.

Femeia se îmbufnează: „Parcă tu ai fi nu ştiu ce prinţ. Tu nu vinzi castraveţi? Nuuu, tu eşti mare vedetă de cinema. Eşti Gerard Deparadit ăla, sau cum îl cheamă“. Costică bagă capul între umeri şi chicoteşte către mine: „Să nu te pui niciodată cu femeile. Uite la asta, cît pare de bleagă şi tot te face din vorbe“.

„Bleagă e p... ta Costică, să mă ierte domnu'. Doamne Dumnezeule, ce mi-a ieşit pe gură.“

„Bine că ţi-a ieşit“, mormăie Costică, scuturat de un icnet de rîs. Femeia ridică tasul ameninţător deasupra capului. Simulează că vrea să-l lovească. El o apucă de mînă şi o răsuceşte reuşind s-o cuprindă cu braţele de talie. O ciupeşte de pe sub sîni şi ea urlă. Pare că nu prea mai e de glumă. Mă îndepărtez cu sacoşele pline cu roşii şi mere.

Oamenii ăştia stau acolo noapte de noapte, pe căldură, pe frig, pe ploaie sau pe ninsoare. Numai de Paşti nu i-am văzut. Dacă nu vînd, nu mai au din ce trăi.

ready made

„Gustul către basne îndeobşte s-au lăţit preste tot pămîntul, însă totuşi mai mult la ţările ceale slobode decît la ceale despoticeşti. Gintele ceale sălbatece întemeiază hronografia lor pe basne; nu este ţară unde era mai multe basne decît ţara elinească, unde toate obiecte a firii, a legii şi a politicii au fost numai rodul a oarecărora metamorfoze. Acolo strălucite familii prea puţine era care să nu fi numărat în rîndul strămoşilor săi vreo fiară şi să nu fi avut veri sau vere din tauri, lebezi, privighetori, turturele, cioare sau coţofane. Să poată lua aminte că inglejii, deşi au putere şi slobozenie ca întru a sale înalte învăţături să grăiască deschis de adevărul, însă prea deosebit gust au la aligorie. Asianii asmenea făcea în zilele lui Esop şi a lui Locman, dară astăzi nu vei vedea la dînşii nici pre un scriitoriu de fabule, măcar că ţara lor este plină de şahuri.“

(Leon Asachi, „Introducere la «Bordeiul indienesc»“, în volumul *Din istoria teoriei şi a criticii literare româneşti. 1812-1866* de George Ivaşcu, Editura Didactică şi Pedagogică, 1967)

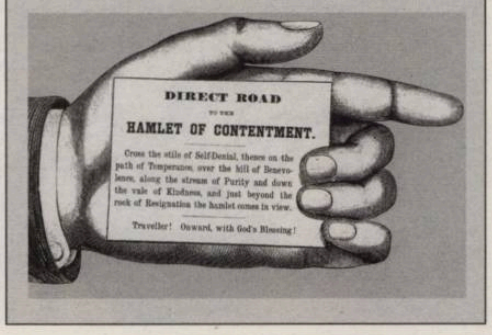

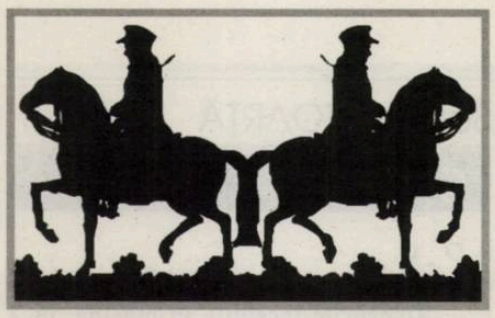

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Notă de cinefil către Serviciile Multilateral Specializate

21-22 mai. La emisiunea de săptămîna trecută a lui Horia-Roman Patapievici, am tresărit ca scurtcircuitat cînd Silvia Kerim a amintit, evocînd creaţiile de vîrf ale lui Mircea Veroiu, de *Să mori rănit din dragoste de viaţă*, realizat înainte de 1989. HRP nu a cerut amănunte, a tăcut, s-a trecut mai departe, eu nu. E unul dintre filmele cvasi-interzise după 1990, deşi ca frumuseţe cinematografică stă lîngă cele cîteva realizări valabile ale acelei vremi: o splendoare în alb-negru, un montaj ritmat desăvîrşit, un Gheorghe Visu de neuitat, aş spune că e „un film rănit din dragoste de cinema şi ucis de politică". El are ca eroi un grup de utecişti care, în anii războiului antisovietic, organizează în munţi sabotarea transporturilor militare româno-germane. Se reprogramează într-o veselie BD-urile cu elogiul lor indecent la adresa Miliţiei sau haiducelile benigne ale lui Mărgelatu – *Să mori rănit...* nicicum, niciodată. Nu mai e cazul? – cum se scria în autobiografiile complicate. Nu mai e cazul să popularizăm asemenea subiecte cu tineri care au luptat împotriva ocupaţiei hitleriste? Nu s-a luptat în munţi decît împotriva comuniştilor? Anticomunismul la zi interzice eroi antinazişti în filme excelente? Antihitlerismul nu era o cauză pentru care merita să mori din dragoste de viaţă? Vă propun – în cazul că posedaţi un studio cinematografic – să luaţi de la arhivă filmul lui Veroiu şi să vi-l proiectaţi fără angoase politice la zi. Suport să dau curs oricînd unei invitaţii din partea dvs., urmate eventual de o discuţie chiar în contradictoriu pe tema: se puteau face filme excelente în socialism?

Un film rănit din dragoste de cinema şi ucis din politică.

Strict personal, aş trăi o situaţie de o ironie nu chiar indescifrabilă. Am avut cîndva discutabilul privilegiu de a vedea, ca redactor la *Cinema,* sus, la etajul XI al Casei Scînteii, într-o săliţă specială a Direcţiei cinematografice, filmele interzise difuzării publice, fie ele direct duşmănoase sau doar confuze din punct de vedere politic şi moral-socialist. Acolo am văzut *Freud,* după un scenariu al lui Sartre, în regia lui John Huston, cu Montgomery Clift în rolul principal (şi mă reţin a vă descrie cum am ieşit de la acea vizionare coborînd pe jos etajele de marmură, căci nu vroiam să discut cu nimeni...), *Micile margarete,* o binefăcător de scandaloasă trăznaie cehoslovacă, dar şi *La Dolce Vita* a lui Fellini, necenzurată, stînd în sală lîngă Marin Preda care ne-a spus, după proiecţie, că-l consideră un *Război şi pace* al secolului nostru. Vă daţi seama, cred, ce ar însemna – ca o ironie a istoriei viclene – să văd, în 2010, la Bucureşti, într-un studio special din afara circuitului public, un film cvasi-interzis din cauza antihitleriştilor săi.

24 mai. Două întrebări suplimentare: 1) De ce aceia care au ştiut dintotdeauna şi din timp că hitlerismul e totuna cu comunismul au acceptat fără multe crîcniri ocupaţia germană, nu au fugit nicicum în Occident (nu mai zic în munţi...), dar în schimb au combătut, chiar cu arma în mînă sau doar de la un microfon occidental, dictatura comunistă? Nu e aici o inegalitate de tratament ideologic care compromite decisiv echivalarea celor două totalitarisme? Adică fascism = comunism, dar nu le urîm în egală măsură... 2) Să înţeleg că antihitlerismul nu e o cauză la zi, cînd ieri, la Bucureşti, o manifestaţie a „minorităţilor sexuale" era huiduită de o contramanifestaţie a unor tineri şi tinere care scandau NOR-MA-LI-TATE purtînd tricouri cu chipul lui Zelea-Codreanu? Am văzut scena la EuroNews, la rubrica *No comment*... Nici mass-media noastră nu a comentat acest spectacol grotesc, deşi am fi cei îndreptăţiţi să explicăm cum şi cu ale cui idei extrema dreaptă cere la noi normalitate. Nici un serviciu de-al dvs. nu s-a sesizat?

Vă mulţumesc dacă m-aţi citit fără să ridicaţi din umeri.

tolo sport

Conform statisticilor, unu din trei fotbalişti din România sînt „stranieri", adică vin din alte ţări decît cea care găzduieşte Liga 1. Îndrăgostiţi de mititei şi mămăliguţă, ei se plîng de scandalul de la televizor, unde decibelii bat handicapul limbii şi, aproape fără excepţie, de starea terenurilor.

De la japonezul Takayuki al Astrei Ploieşti, cel mai harnic jucător din Liga 1, pînă la cel mai bun driblangiu, fotbalistul Wobay din Sierra Leone, care joacă pentru Universitatea Craiova, toţi înţeleg greu de ce un gazon care costă cel mult 150.000 de euro e un lucru atît de greu de obţinut într-un fotbal condus de atîtea personaje bogate.

Şi, cel mai mult, îi lasă perplecşi altceva: chiar şi atunci cînd terenul este bun, el este udat ca să devină greu. „Ca să le facem probleme adversarilor", sună explicaţia oficială şi milenară a echipei mai slabe, care pasămite nu vrea să ofere adversarului cîmpul desfăşurării superiorităţii acestuia. Ce nu înţelegem nici noi, indigenii, e următorul lucru: cum de echipele noastre, chiar cînd joacă între ele, îngreunează terenul?! Oare nu simţim niciodată că putem fi mai buni măcar decît noi?

Cătălin TOLONTAN

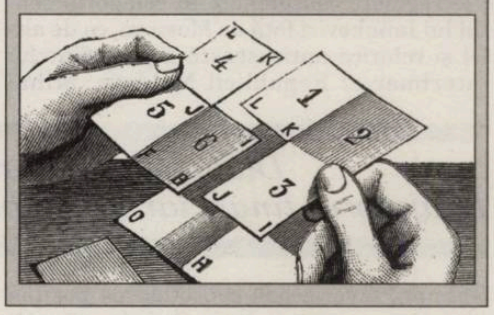

PUBLICITATE

Abonează-te rapid prin SMS

SMS TRIMITE UN SMS DIN REȚEAUA ORANGE, VODAFONE SAU COSMOTE LA 7455 CU TEXTUL *DILEMA VECHE*

3 luni abonament

- Costul unui SMS este de 11,9 euro (TVA inclus)
- Din rețeaua Orange vei primi un mesaj de confirmare a înregistrării
- Din rețelele Vodafone și Cosmote vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro

Dacă trimiți până la data de 20 a lunii în curs, primești abonamentul începând cu data de 1 a lunii următoare. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informații la tel: 021-407.54.65

Alte metode de abonare

ONLINE
PLĂTEȘTE ONLINE PE WWW.ADEVARUL.RO
Pentru a contracta abonamente cu plata online aveți nevoie de card de credit/debit VISA, MASTERCARD, VISA ELECTRON sau MAESTRO valabil.

LA TOATE OFICIILE POȘTALE SAU LA CELELALTE FIRME CU CARE ADEVĂRUL HOLDING ARE CONTRACT DE DIFUZARE A ABONAMENTELOR (lista completă pe www.adevarul.ro/abonamente)

TRIMITE TALONUL
Plătește prin ordin de plată sau mandat poștal și trimite talonul de mai jos.

ABONEAZĂ-TE!

Ai pînă la 13,2% reducere din prețul de la chioșc!
Tel: 021-407.54.64, 021-407.54.65; Fax: 021-407.54.67; e-mail: abonamente@adevarulholding.ro

Nume ..... Prenume ..... Compania* ..... Cod Fiscal* .....
(*Completați numai dacă plătitorul este o firmă) str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. ..... localitate .....
județ/sector ..... cod poștal ..... telefon ..... e-mail .....
Adresa de livrare (dacă este diferită față de adresa de mai sus): str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. .....
et. ..... ap. ..... localitate ..... județ/sector ..... cod poștal .....
Număr abonamente contractate ..... începînd din luna ..... la:

Dilema veche	☐ 3 luni (47 lei)	☐ 6 luni (93 lei)	☐ 12 luni (180 lei)
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin	☐ 3 luni (111 lei)	☐ 6 luni (157 lei)	☐ 12 luni (244 lei)

Cei care se abonează direct la Adevărul Holding vor completa și rîndurile de mai jos:
Am expediat către S.C. Adevărul Holding S.R.L. suma de ..... lei cu mandatul poștal/ordin de plată nr. ..... din data .....
în cont nr. RO81 ABNA 4100 2641 0028 5818 deschis la RBS BANK SA București sau RO39 PIRB 2501 7096 1600 5000 deschis la Piraeus Bank - sucursala Pipera.

Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 20 a lunii în curs. Prin prezenta sunt de acord ca S.C. Adevărul Holding S.R.L. să prelucreze datele mele cu caracter personal.

Completați talonul de abonament cu datele de identificare solicitate și expediați-l, împreună cu copia după dovada plății abonamentului prin poștă, la S.C. Adevărul Holding S.R.L., OP 33 - CP 14, București , cod poștal 014820 sau prin fax: 021-407.54.67. ACUM abonamentele se pot contracta astfel: ■ la sediul S.C. Adevărul Holding S.R.L., Șos. Fabrica de Glucoză nr. 21, Clădirea Connect 2, et. 1, sector 2, București ■ cu mandat poștal sau ordin de plată pentru S.C. Adevărul Holding S.R.L. ■ la oficiile poștale ■ la firmele particulare

ABONAMENTE NON-STOP LA 0318.200.200

Pentru pachete de abonamente, cereri speciale sau alte informații legate de abonarea la revista Dilema veche, sunați la 0372.130.245, 0372.130.246 de luni până vineri între orele 9:00-18:00 sau trimiteți e-mail la vanzari.directe@adevarulholding.ro

Denis CENUȘĂ

Kievul spre Est, Chișinăul spre Vest

Schimbarea politică de la Kiev și venirea „regionalilor“ la putere, după cinci ani de guvernare „oranj“, a determinat în scurt timp restabilirea influenței geopolitice a Rusiei în această țară, sfîșiată de clivaje de ordin lingvistic, teritorial, istoric și geopolitic.

Turnura radicală spre Est a fost predictibilă, dar nimeni nu a crezut că ea poate avea loc atît de rapid și profund. Modelarea unui context juridico-politic de neutralizare și discreditare a proceselor demarate de pe pista „revoluției oranj“ au devenit un obiectiv asumat de echipa președintelui Ianukovici și o misiune sprijinită fățiș de protectorii acestora de la Moscova.

Mutațiile politice care au avut loc la Chișinău au alte derivate. Astfel, reanimarea și intensificarea dialogului cu România au condus la o oarecare stagnare, deși camuflată, în relațiile cu Moscova. Această stare riscă să degenereze sub impactul acțiunilor elementelor românofile ale guvernării liberal-democrate.

Direcțiile opuse spre care tind Kievul și Chișinăul schimbă raportul de forțe în regiune în folosul factorului rusesc. Capitulările regulate consemnate în comportamentul lui Ianukovici față de Moscova, ca de altfel și retorica antirusească a președintelui interimar al Republicii Moldova, Mihai Ghimpu, favorizează consolidarea poziției rușești în această regiune. Cu atît mai mult cu cît europenii înșiși nu vor să insiste prea mult pe decuplarea acestor state de spațiul CSI, fiind sleiți de puteri și descurajați de criza economică și de consecințele nefaste ale extinderii trecute (2004-2007).

Dialogul moldo-român este ancorat la ajutorul financiar nerambursabil alocat de statul român

Ucraina accelerează spre Est

Acordul de extindere a perioadei de staționare a flotei maritime rusești în Crimeea, semnat la Harkov de către Ianukovici și Medvedev, în luna aprilie curent, considerat sfidător la adresa constituționalității ucrainene și periculos pentru interesele naționale ale acestei țări, ridică întrebări serioase față de validitatea reală a suveranității Kievului și a independenței lui, nu doar politice, față de statul vecin. Pe lîngă faptul că se încearcă înfăptuirea unei „concrețeri“ disproporționate între complexele economice strategice ale celor două țări (fuzionarea sectoarelor privind gazele naturale, domeniul atomo-energetic etc.), în detrimentul poporului ucrainean, „încrucișările“ care au loc între cele două părți pot îngreuna și reglementarea transnistreană.

Deocamdată nu se cunoaște conținutul documentului destinat acestei probleme, elaborat în „laboratoarele strategice“ ale Kremlinului și „băgat pe sub masă“ Kievului, care benevol admite lezarea și/sau neglijarea privilegiilor sale. Cu certitudine putem spune însă că transferarea chestiunii transnistrene într-un format bilateral ruso-ucrainean de negocieri, în situația unei conduceri ucrainene ușor de convins de către Moscova, vizează Republica Moldova, dezorientată serios din cauza vidului de informație privind „rezultatul“ eventualelor cedări ucrainene făcute generos Kremlinului în privința conflictului transnistrean.

Europa tace...

Ușurarea cu care au respirat europenii cînd alegerile prezidențiale i-au înlăturat de pe „Olimpul politic“ pe ultimii actori ai „revoluției oranj“ se datorează oboselii și neîncrederii față de guvernarea anterioară, ale cărei politici s-au soldat cu purtarea unor „războaie politice, diplomatice sau energetice“ cu Rusia. Posibil ca frustrarea Occidentului să fi fost diminuată de succese în realizarea reformelor și combaterea corupției de către ex-președintele V. Iușcenko sau ex-premierul I. Timoșenko. Indicatorii înregistrați de guvernarea pretins reformistă nu au fost însă suficient de convingători pentru partenerii vestici.

Rolul constructiv al președinției lui Ianukovici este dezamorsarea relațiilor tensionate cu Moscova, care salvează Europa de înfruntarea anumitor efecte drastice identice cu cele produse de „războiul gazelor“ din 2009. Pe de altă parte, Bruxelles-ul se asigură că statul ucrainean nu va falimenta, susținînd politic planul de „stabilizare și dezvoltare economică“ propus de președintele Ianukovici. Europenii sînt conștienți de faptul că instalarea „oligarhilor ucraineni“ proruși la putere, sub acoperirea lui Ianukovici, va preveni deflagrații interne și conflagrații în proximitatea ucraineană.

Această complacere poate avea repercusiuni severe asupra orientării europene a Ucrainei și a rolului ei de „locomotivă“ în materie de integrare europeană în zonă, cuprinsă de Parteneriatul Estic, iar indirect și pentru ponderea UE pe spațiul ex-sovietic. Zăpăceala externă și servirea obiectivelor rusești în cazul Kievului comportă riscuri ascunse și pentru Republica Moldova, legată de axa Ucraina-Kiev pe plan economic, energetic, dar cel mai mult în domeniul securității (conflictul transnistrean), unde Chișinăul este un actor neputincios.

Republica Moldova cu fața spre Vest

Instabilitatea politică, acompaniată de un climat economic critic, nu a redus viteza de apropiere a coaliției liberal-democrate de Uniunea Europeană. Eliminarea nervozității și a antagonismelor artificiale, care otrăveau timp îndelungat relațiile moldo-române, a netezit și comunicarea cu partenerii europeni. La nivel interstatal, neînțelegerile anterioare dintre Chișinău și București împiedicau realizarea obiectivelor incluse în politica europeană de vecinătate, concentrate în jurul principiilor de bună vecinătate și de convergență europeană.

Chiar dacă planează pericolul revenirii forțelor antiromânești, actuala putere stăruie asupra creării unui număr cît mai mare de „poduri de flori“ cu statul român, care să producă efecte politice și juridice pe termen mediu și lung. Pe lîngă intenția de a stabili obiective comune de infrastructură (în sectorul rutier, energetic etc.), dialogul moldo-român este ancorat la ajutorul financiar nerambursabil alocat de statul român pentru reabilitarea domeniilor sensibile și strategice (educația, dezvoltarea rurală, infrastructura) de peste Prut.

Faptul că ambele fac parte din Parteneriatul Estic nu împiedică Ucraina și Republica Moldova să dea prioritate unor procese integraționiste contradictorii. Astfel, Chișinăul demontează „sîrma ghimpată“ de pe frontiera naturală de pe Prut, în timp ce în Ucraina se ridică monumente dedicate liderului regimului totalitar sovietic – I.V. Stalin (primul monument a fost ridicat cu sprijinul comuniștilor ucraineni, în regiunea Zaporojie). Interconectarea de infrastructură planificată de România și Republica Moldova are loc simultan cu intenția Kievului de a realiza o fuziune cu Moscova pe segmentul energetic. În timp ce o parte din guvernarea moldoveană cercetează vinovăția regimului totalitar sovietic, noul președinte ucrainean denunță „Holodomorul“ în cadrul Adunării Generale a Consiliului Europei. În timp ce fosta conducere desfășura o campanie diplomatică internațională de dezaprobare a regimului stalinist pentru faptul comiterii „Holodomorului“ (genocidului) împotriva poporului ucrainean, Victor Ianukovici a suspendat acest lucru, cel puțin din perspectiva discursului politic (pînă la intervenția în cadrul legislativ – Legea privind Holodomorul din Ucraina din 1932-1933, adoptată de legislativul ucrainean, în noiembrie 2006).

De asemenea, mai mult ca niciodată, Chișinăul cere evacuarea din regiunea transnistreană a militarilor ruși și a armamentului aflat la dispoziția Rusiei, care anul trecut au fost efervescent elogiați și înalt apreciați în declarația semnată de comuniștii moldoveni la Moscova, cu participarea lui I. Smirnov. În același timp, Rada ucraineană a adoptat, practic sincronizat cu Duma rusească, acordul privind prelungirea duratei de staționare a Flotei maritime ruse la baza militară de la Sevastopol, pînă în 2042 (cu 25 ani), subminînd grav statutul de neutralitate și perspectivele euroatlantice ale statului ucrainean.

Cu toate acestea, atît în Republica Moldova, cît și în Ucraina, mediul politic este neuniform și destul de instabil, din cauza imperfecțiunilor constituționale exploatate permanent de actorii politici, nivelul scăzut al culturii politice, dar și morfologia geopolitică pestriță a clasei politice. Concomitența celebrării Zilei Europei și a Zilei Victoriei reliefează cel mai bine bifurcarea persistentă în viața politică și comportamentele externe ale celor două state, sortite să oscileze între Est și Vest, atrase ciclic de unul dintre cele două poluri geopolitice de pe continent – UE și Rusia.

***Denis Cenușă** este analist politic din Republica Moldova.*

Șerban FOARȚĂ

gazela de perete

P.-S.

Amorurile începute în mașină, pe bancheta de mește bej sau *sable,* ar putea să se continue-n pădurea silhuie de pe marginea șoselii, – mirosul căreia, de cetini și rășină, îl domină pe-acela de carburanți încinși. ● Amorurile începute în mașină, pe bancheta de meșină crem sau neagră, ar putea să se continue-n mașină, pe bancheta de meșină crem sau neagră, pe care se leșină ca-n orice alt budoar, – după ce cad o parte, doar, din desuurile roșu-foșnitoare (nu și neapărat *le soutien-gorge),* trecîndu-se apoi la, bunăoară, poziția zisă de Saint-Georges (cf. Apollinaire). ● Amorurile începute în mașină, pe bancheta de meșină cvasi-albă, pot să continuie la *service,* în mașină, sub jeturile de spumant, ce se preling lin ca albușul pe capotă, pe parbriz și pe ferestrele etanș-închise, – în vreme ce mașina se preschimbă în imensul uter al chitului lui Iona. ● Amorurile începute în mașină, pe bancheta de meșină mov sau roz, ar putea să se continue-n afara mașinii, *solo,* pe taluzul verde-umed, – după ce aceasta demarează în trombă și te uiți în urmă-i ca la un tren gonind pe, doar, o șină ● Amorurile începute în mașină, pe bancheta de meșină gri sau brună, ar putea sfîrși la geamul coborît al portierei ce s-a-nchis în urmă-ți, – geam deschis prin care ți-ai vîrît, ca s-o mai săruți o dată, capul, iar mașina, demarînd în trombă, te-ar decapita instantaneu, așijderi unei ghilotine.

PUBLICITATE

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Muică, sîntem neam de hateri!

M-a costat o sticlă de vin copyright-ul la acest titlu, dar a meritat. El îi aparţine colegului meu Bogdan Iancu, oltean vizionar de vocaţie. E o perlă de „glocalizare“, ademenind globalul în patul localului pentru a vorbi despre vecinul naţional. Dar vorbă lungă, sărăcia omului! Să trecem deci la subiect.

Subiectul era în acest caz unul recurent care mă nedumereşte de fiecare dată cînd fac greşeala (din ce în ce mai inevitabilă) să intru pe vreun blog sau site de presă: de ce majoritatea comentariilor nu au nici o legătură cu subiectul, dar se reped în cel mai firesc mod cu putinţă la gîtul – şi originile – autorului? Şi, mai ales, de ce o fac atît de vehement? (Un comentator de profesie ar putea să-mi spună şi mie, din start, după cum tocmai am citit pe un site: „unde ai învăţat tu, mă, boule, să vorbeşti aşa, la pansion?“.)

Comentariile publice pot fi – şi sînt – pretutindeni acide sau chiar agresive.

Am intrat deci pe Internet, am selectat la întîmplare o sută de comentarii din diferite domenii (adică un fel de eşantion – obsesii de sociolog, ce să fac?) şi am încercat să trag o concluzie firavă şi preliminară. A rezultat următorul portret robot:

Autorul: Lebedele din România sînt albe!

Comentatorul: De unde ai mai scos-o şi pe asta, băi jeg judeo-masonic? Şi nentu Iliescu / Constantinescu / Băsescu, ala de-l lingi tu undeva de kkat, tot alb e bey penibilule???

Epitetele şi celelalte expresii din acest succint portret-robot au fost plasate în ordinea frecvenţei lor în „eşantionul“ meu. Iar pentru mai multă bibliografie, redau mai jos un eşantion de e-conversaţii selectate fără nici un fel de părtinire şi pe care le transcriu ca atare:

Ce faci bufon mic si trist? Ai pareri si opinii?

Auzi, ba, fatza de mucegai????

La munca cimpului cu el, sau poate la curatat de toalete publice.

O mostra de jeg pe blogul marelui dizident megaloman obraznicatura dracului!... Inca o atitudine impertinenta ca asta si te vei duce sa-ti canti partitura de fringilida socialista la Antena 3, bey, spuley!

Boule, daca era fii-tu ce-ai fi spus? Penibilule...

Nu te mai osteni p(r)ostac de serviciu. Becalizatule, tot cacareaza de oaie ramai.

Maninci kkat de p(r)ostac. Mai imprastii niste voma pe site sa pari stiutor, dar, de fapt, sa manipulezi.

Stai dracului in banca ta daca esti idiot.

Marele comentator de filme porno trucate e ranit in „sufletul“ din cont? Sa se duca sa jeleasca in Palestina! Aici doar sa bata cuie e bun... cu capul! Si animalul asta trebuie definitiv schimbat sau macar scholodit...

M. B. este un cretin sau face pe cretinul ca sa aiba gurita lui piinica... Si tre sa fi sau sa te simti cu adevarat frustrat ca sa-l mai bagi in seama...

Apropo, sotia ta stie ca il admiri pe unul care face schimb de neveste? Ma refeream la DSK, ca stiu ca nu iti faci temele.

Succesuri si rahat cu lingura mai mica! Curaj, inspiratie si digestie completa!

Concluzia comentatorului român, adresată oricui are curajul să iasă în arena publică, pare să fie ceva de genul următor:

Bai, frate, ai reaparut pe aici cu mecla ta de zacusca! Hai, baga ceva sa ne mai radem pe noi ca altfel e abureala pe aici... Altfel doar X mai tine steagu sus cand ii tine lumanarea lui Baselu si ne mai radem de excremarile lui!

Concluzia mea? Chiar nu ştiu... Nu am inventat noi *hate speech,* evident, şi cu atît mai puţin vorbele grele la supărare. Comentariile publice pot fi – şi sînt – pretutindeni acide sau chiar agresive. Dar de cele mai multe ori au legătură cu subiectul, vehiculează un argument, cît de cît – şi oricît ar fi el de anemic. Nici în cele mai elegante formulări nu pare să fie însă cazul la noi. Oare de ce? Eu, recunosc, nu prea înţeleg, am rămas încremenit în stupoare. Caut aşadar doctorand (la fără frecvenţă, că nu mai avem bani de bursă...) să analizeze într-o teză care va face vîlvă, garantez, acest „stil cultural“ care poate pretinde, îndreptăţit, la titlul de brand de ţară!

PUBLICITATE

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Ce au în comun Cuza și Ceaușescu (și alții)

Bref: iubiți la începuturi, înjurați la final. Și reciproca!

În ciuda aparențelor – care nu le sînt întotdeauna favorabile – românii nu-s un popor ușor de condus. Chiar dacă îndeobște ei se mulțumesc cu puțin – și par a fi iremediabil convinși de justețea apocaliptică a vorbei că *de unde nu e, nici Dumnezeu nu cere* –, atunci cînd e vorba despre conducătorii lor, românii mai cu seamă mîrîie și sînt (deseori pe bună dreptate) de-a dreptul cusurgii.

Cum oare, stimabile cititor, să se explice aceste perene frustrări? Pesemne printr-o trăsătură ce ne-o fi proprie: cu excepțiile de rigoare, mai că fiecare român ar vrea (sau, în orice caz, se consideră potrivit pentru ca) să-i conducă pe ceilalți. Este ceva ce trece dincolo de politică și politicieni: de la medicii din spitale și pînă la profesorii din școli, de la artiștii dintr-un teatru și pînă la cei cîțiva ziariști nemercenarizați care-au mai rămas, mulți dintre acești distinși concetățeni sînt cu totul convinși, în sinea lor, că ei – și nu șefii lor – ar trebui să țină pîinea și cuțitul.

Ei bine, probabil că din acest motiv de (aproape) plenară insatisfacție pleacă un detaliu al istoriei noastre despre care aproape că mi-e teamă să scriu – și teamă nu mi-e de reacțiile propriu-zise ale vreunui conducător/lider/șef, ci de faptul că supoziția mea, odată pusă pe hîrtie, s-ar putea verifica pe mai departe. Pe scurt: un ciudat echilibru pare a tutela istoria noastră modernă, ca un făcut – acei conducători care au început prost au terminat bine, iar cei care au început bine au terminat prost.

Exemple, berechet (a nu se înțelege că institui vreo similitudine între personaje). Să-l luăm pe Carol I-ul, marele nostru rege. Ei bine, marele nostru rege a început dramatic, cîțiva ani fiind constant pe marginea prăpastiei. Cota lui inițială de popularitate? Să fim serioși – puțini conducători de-ai noștri au fost mai contestați la începuturi! Și, personal, nu am nici o îndoială că, dacă Franța ar fi învins Prusia în 1870 (și nu invers), bravul Carol ar fi ajuns la rubrica „și alții", din manualele noastre de istorie. Ei bine, acest inițial aprig contestat suveran a domnit 48 de ani și a murit în patul lui, în țara lui (ceva rar la liderii noștri moderni!), slăvit de mai toți românii.

Așijderea Ferdinand, urmașul său: a luat sceptrul în timp de război, în 1914... soarta lui și-a țării atîrna de-un fir de păr... germanii și austriecii îi căutau înlocuitor... revoluția bolșevică nu-l iubea nici ea.... numai că, în 1918, o conjuncție geopolitică a făcut din el *regele României Mari,* și așa a rămas în istorie. Comunistul Gheorghiu-Dej intră în același calapod: vicleana marionetă stalinistă din '45 -'48 a devenit ulterior lider național, prin '63-'65. Și, cu voia dvs., ultimul pe lista norocoșilor, dl Ion Iliescu: contestat prin '91 ca neocomunist și gorbaciovist retardat, respectivul a terminat senioriral în 2004, invitîndu-și admiratorii și contestatarii la un concert Carreras, la Ateneu.

Acum, să-i vedem și pe ceilalți. Mă gîndesc, bunăoară, la domnul Cuza: mari așteptări la început... unirea cea mică... reforme cît cuprinde... după care se cearta cu Biserica, cu Kogălniceanu și cu Parlamentul vremii; adversarii au pus de-o cabală, și dus a fost. Mai apoi, regele Carol al II-lea: în 1930, rar fu românul care-i contesta dreptul la tron, în ciuda tuturor daravelilor. Apoi, cel ce-a început ca o speranță a terminat ca un fugar; iar legendele sale depreciative, lansate de legionari și preluate de comuniști, mai persistă și azi – vezi detaliile despre amorurile sau despre viciile sale (francezii, dac-ar număra amantele regilor lor, ar face o listă lungă cît Zidul chinezesc; englezii, dacă ar calcula cît *blended whisky* a băut Churchill, ar mai pune de-o Tamisă!). Urmează *Conducătorul* Antonescu: cel ce-a reușit să obțină un 99,9% la un referendum din martie '41 a sfîrșit cu doar cîteva gloanțe în piept și-n țeastă, în iunie '46. În fine, inconturnabilul N. Ceaușescu: cel mai tînăr lider comunist est-european în 1965... cel mai popular român în august '68... primul șef comunist vizitat de Nixon, în '69... propus la șefie pe viață, de un compars, în '74... plimbat cu trăsura *number one* a Albionului, în '78... și a sfîrșit (cum probabil vă mai amintiți) hăituit, abandonat, mințit și beștelit ca un cîine de pripas, în '89.

Bun. Acestea-s faptele. Luați ce vă spun drept ipoteză de lucru (istoria serioasă nu se ocupă de așa ceva) și veți vedea că, de aici, două căi explicative se deschid în fața noastră: fie punem totul în seama contextului extern (ceea ce n-ar fi chiar o premieră), fie medităm mai serios la acest straniu paradox al *leadership*-ului autohton – cum anume se face că e așa de riscant să fii simpatic întru început românilor, după care...

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București. La Bookfest 2010 va lansa volumul* Visul lui Machiavelli.

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

Slujbe, funcții și hatîruri

Clientele, amiciții, cuscri, cuscre, nepoți, nepoate, fini, fine, nași, nașe

Procesul de modernizare presupune și crearea unui aparat birocratic capabil și eficient în adunarea taxelor, dar și în serviciile oferite. Regulamentele Organice (1831) pun bazele unui aparat funcționăresc și a unui sistem de selecție. Slujbașii publici trebuie să aibă „însușirile cerșute pentru dregătoriile ce li se vor încredința". Aceste însușiri sînt mai mult sau mai puțin precizate, așa că portițe de promovare se găsesc mai totdeauna. Apoi, în funcție de nevoi și de clienți aparatul crește și crește, iar cele cîteva avantaje oferite de slujba la stat (un loc călduț și sigur, o leafă aferentă, mică, dar constantă, o pensie, o uniformă etc.) fac ca tot românul să nu viseze/vizeze altceva. Educația nu prea poate să susțină creșterea birocrației, întrucît se află mai tot secolul ineficientă și insuficient susținută pentru a produce calitățile „cerșute" pentru exercitarea unei slujbe. Deși se cere și se amenință deseori că posturile vor fi ocupate prin „concurs și examinare națională", ele ajung pînă la urmă tot pe mîinile cui trebuie. Cei cu putere și influență își răsplătesc prietenii, amicii, rudele, clienții, amantele, amanții cu slujbe la stat că, dacă tot aparțin tuturor și sînt gratis, atunci de ce să nu ajungă la popor. La poporul lor, bineînțeles. Iată o hartă a diferitelor „servicii" recompensate cu funcții în aparatul statului, așa cum ne este ea trasată de Constantin Sion.

„Cînd s-au pus în lucrare Regulamentul și s-au înființat mulțime de judecătorii și divanuri", mulți „s-au procopsit", scrie Sion la mijlocul secolului al XIX-lea. Gheorghe Ciurea nu este decît un „răzeș prost" de la Scheia; ajuns în anturajul logofătului Costache Ghica, reușește prin mijlocirea boierilor Ghiculești să fie mai întîi paharnic, apoi sameș, cu toate că „nu știa carte nici a scrie", ceea ce nu-l împiedică „să sămișească nouă ani", timp în care „au furat șaizeci mii lei din haznea". Domnul Grigore Ghica, „de multe strigări, l-au dat afară", dar sub presiunea familiei „l-au făcut spătar și i-au iertat din bani și după patru luni l-au făcut agă și ispravnic la Vaslui și-au prădat fără nici o sfială". Bucurîndu-se de protecția lui vodă și a surorii acestuia, aga Ciurea are grijă să-și pricopsească cu slujbe și funcții frații și fiii. Hristache și Iancu Adamache „umblau cu boccele cu marfă pe la casele boierești", slujba asta îi ajută să obțină, prin influență, mai întîi cinuri boierești, astfel încît să „nu mai vîndă în dugheană" și mai apoi dregătorii în administrația lui Mihai vodă Sturdza. Hristache este ridicat la rangul de agă și cu slujbă de cilen în Divanul apelativ, iar Iancu primește titlul de spătar, pe lîngă ei aciuindu-se și cel mic frate, Vasile, cu rang de comis. Frații Strat știu foarte bine să-și construiască cariera, plecînd din postura de „slugi la coconașii logofătului Sturdza". La 1835, ajungînd Toderașcu Sturdza logofăt al dreptății, pe Dumitrache „l-au făcut cilen la judecătoria de Roman", apoi comis, prezident, spătar și iarăși prezident, pînă pe la 1847, cînd intră sub protecția beizadelei Grigore Ghica care „l-au făcut agă și ispravnic de Roman", împreună „jefuind biata Moldovă". Costache este numit de același logofăt samiș la „casa pavelilor Eșului", unde „mulți bani strecurîndu-se mulți au furat și el". La fel de bine se descurcă și frații Sireacu, „pripășiți" pe lîngă vornicul Alecu Sturdza care, ori de cîte ori a fost ispravnic, și a tot fost, „i-au pus în cantelaria isprăvnicie", deși „toți erau buni dezbrăcători", dar protectorul, „crezînd că-și face pomană a îmbogăți niște tîlhari". Cel mai mare „tîlhar" pare a fi Gheorghe care, numit cinovnic la departamentul lucrărilor publice a știut să-și facă stare bună „jăfuind pă locuitorii ce era rînduiți în lucrarea șoselelor din Iași". Pentru asemenea „vrednicii", vodă Sturdza îi „răsplătește" și cu diferite ranguri boierești.

Citii mai zilele trecute că „reformarea" aparatului birocratic contemporan a avut drept prim efect umflarea organigramei cu peste 60.000 de slujbe noi. Nu e greu de ghicit pentru cine fură create. Dregătorii de ieri și miniștrii de astăzi sînt și ei oameni cu clientele, amiciții, cuscri, cuscre, nepoți, nepoate, fini, fine, nași, nașe care trebuie căpătuiți/căpătuite într-un fel sau altul. La ce bun competențe, școli, grade, concursuri sau examene naționale și pe bune, cînd voința, puterea și favoritismul fac cu adevărat jocul. Și apoi ce, poate spune cineva că cei rămași afară sînt mai buni decît cei „aleși"?!

Constanța Vintilă-Ghițulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din București.*

anti nostalgia

Nivelare cu cnutul

„Stalin a acționat ca un tăvălug inconștient pînă în momentul cînd și-a dat seama de inconvenientele egalitarismului, ale depersonalizării și ale lipsei de răspundere individuală. (...) Nivelării excesive pentru majoritatea lipsită de privilegii, al cărei apogeu pe dos îl constituie colectivizarea, îi urmează logic operațiunea inversă. Dar continuă, simbolică, construcția de noi blocuri de beton lipsite de farmec și de confort pentru a înregimenta în ele masa muncitorilor considerați niște simple numere matricole. Copiind capitalismul, birocrația ia din el mai ales răul, deși construiește și cîteva case și instituții model pentru a-i seduce pe străinii binevoitori aflați în trecere. Milioane de femei sînt angajate la cele mai ingrate și dure munci în industria grea sub ipocritul pretext al emancipării. Pe lîngă pretinsa zi de lucru de șapte ore, corvezile suplimentare, prezența obligatorie la tristele comedii ale ședințelor, alergătura neliniștită în căutarea proviziilor strict necesare, cozile deprimante la ușile magazinelor etc. ocupă tot timpul liber și-l degradează pe omul obsedat de probleme alimentare, înjosit de o existență semianimalică. Statul cnuto-sovietic este singurul în care proletarii sînt, prin simulacrul periodic al împrumuturilor voluntare, nu numai frustați de un salariu de mizerie, dar și obligați să se prefacă mulțumiți de situația aceasta. Este și singurul unde muncitori fără apărare sînt împușcați pentru a plăti accidentele datorate uzurii materialelor și nepriceperii administrative, în care oameni înfometați riscă pedeapsa cu moartea pentru delicte minore ca furtul sau culegerea spicelor rămase pe cîmp după seceriș."

(Boris Souvarine, *Stalin. Studiu istoric al bolșevismului,* traducere din franceză de Doina Jela Despois, Colecția „Procesul comunismului", Humanitas, 1999)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Mihai Eminescu rîde, cîntă şi dansează

Pe site-ul didactic.ro se găsesc materiale informative despre educaţia din şcolile româneşti: proiecte de lecţie, planificări ale diverselor materii şi clase, ştiri din domeniul legislaţiei de învăţămînt, teste etc.

Două învăţătoare din Ialomiţa propun ca temă pentru un curs opţional de clasa a IV-a, „Magia lui Eminescu". Iată, în cîteva date esenţiale, prezentarea cursului: o oră pe săptămînă, timp de un an şcolar, patru obiective cadru, treisprezece obiective de referinţă, şi unul transdisciplinar. Cantitatea generoasă de obiective are un scop precis: Eminescu trebuie să facă parte din viaţa oricărui şcolar, să fie învingător în lupta cu jocurile pe computer.

Cum facem asta? Aflăm din prezentare: „Cursul propune o abordare ludică a poeziei lui Mihai Eminescu, marele nostru poet. Sînt vehiculate elemente ale culturii copiilor: poezie, joc, cîntec, structuri uzuale care permit o comunicare în care se trece de la simplu la complex, în care se împletesc verbalul cu non-verbalul, poezia cu cîntecul, recitarea cu explicarea imaginilor poetice magice create de către Eminescu în poezia sa despre natură şi copilărie, despre dragoste, la nivelul înţelegerii elevilor de clasa a IV-a. Folosirea acestor forme de comunicare au (sic!) avantajul de a oferi elevilor motivaţia de a se apropia cu mai multă plăcere de poezia eminesciană". Cu alte cuvinte, toată lumea rîde, cîntă şi dansează pe versuri de Eminescu. Lăsînd la o parte exprimarea defectuoasă, lemnoasă, inexactă şi alambicată, explicaţiile dascălilor din acest preambul te încurcă şi mai mult: în ce fel îl abordezi ludic pe Eminescu? Îl inviţi să joace şotron? Îi înveţi pe copii să sară coarda recitînd în cor „Somnoroase păsărele"?

Urmează o altă explicaţie: „O altă motivaţie a alegerii acestui opţional, venită şi din partea părinţilor claselor implicate, este aceea că elevii noştri sînt tot mai acaparaţi de computer, iar cititul rămîne tot mai adesea doar un deziderat. De aceea, prin joc şi cîntec, prin învăţarea celor mai reprezentative versuri eminesciene dedicate copilăriei sau care pot fi accesibile copiilor, prin pictură sau desen vor fi atraşi elevii către literatura de calitate". Cu alte cuvinte, nu-i place să recite poezia „O, mamă..."? Nu-i nimic, îl punem s-o cînte. Preferă să joace Counter Strike pe computer, şi nu să declame „la trecutu-ţi mare, mare viitor"? Se rezolvă: înlocuim emoticoanele cu chipul lui Eminescu şi steagul patriei. Se încurcă la „Fiind băiet, păduri cutreieram"? Ne jucăm cu el de-a v-aţi ascunselea printre copaci.

Dar tocmai pentru a evita confuzia, cele două doamne au decis să detalieze obiectivele demersului lor. Ce-o să ştie copilul dumneavoastră să facă după ce va termina cursul? Nu vă fie teamă, efortul merită din plin: „la sfîrşitul cursului, elevii vor fi capabili să construiască un text oral scurt, să manifeste independenţă în situaţiile de comunicare (sic!), să reproducă un repertoriu de cîntece receptate după auz, să selecteze dominante cromatice, culori sau dominante cromatice, în vederea folosirii unor tehnici sau a unor combinaţii de tehnici, în funcţie de rezultatul proiectat, să identifice elemente de limbaj plastic, în diferite ipostaze (puncte, linii, pete cromatice şi valorice, forme, să valorifice ipostazele elementelor de limbaj plastic, în reprezentări expresive intenţionate". Efectul acestui curs asupra copilului va fi unul grandios: se va transforma, într-un singur an şcolar, în Creangă, Gherase Dendrino şi Tonitza, murmurînd melancolic: „Mai am un singur dor...".

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Laura, Oreste şi conştiinţa

Website Story este filmul lui Dan Chişu, a cărui premieră a avut loc de curînd. Site-ul său oficial spune că acesta „propune o altă variantă de cinema, mai degrabă un experiment, într-o lume în care telefoanele înregistrează şi toată lumea poate să-şi posteze filmele pe net, indiferent de consecinţe".

De ce experiment? Pentru că, aflăm de pe acelaşi site, filmul nu a avut scenariu şi majoritatea actorilor sînt neprofesionişti: „Pe o perioadă de şase zile, actorii principali au fost închişi într-o casă, unde s-au cunoscut şi au conturat cele mai importante scene din film. Fiecare a primit cîte patru pagini cu noua identitate şi cu povestea personajului pînă la momentul întîmplării, avînd voie să şi-l contureze singur. (...) La locul filmărilor actorii primeau indicaţii individuale, astfel încît celălalt nu ştia replica partenerului. Nu aveau voie să oprească scena şi trebuia ca ei să-şi improvizeze replicile pînă la capăt". Am subliniat, deliberat, ideea de experiment (despre care s-a vorbit, de altfel, şi la premieră) pentru că, la o primă încercare, mi-e greu să categorisesc filmul, să-l încadrez ferm undeva sau să formulez o opinie fermă.

Pot spune cu certitudine doar că am plecat din sala de cinema cu păreri controversate: sînt lucruri care mi-au plăcut, şi altele pe care le-am găsit excesive. Filmul e un asalt: de mijloace cinematografice, vorbe, stări şi fapte fără întoarcere. Unele dintre ele o/te nimeresc, în sensul că ating cîte una dintre problemele reale ale vremurilor noastre, cum ar fi cea a dificultăţilor de comunicare dintre părinţi şi copii. Scena în care Laura, eroina (Crina Semciuc) lipseşte pentru prima dată noaptea de acasă, iar mama ei (Lia Bugnar) nu găseşte alt mijloc mai bun să o certe decît spunîndu-i că nu e adevărata ei fiică – e una dintre cele interesante. Suficienţa mamei adoptive, bine dozată de Lia Bugnar, a cărei unică grijă e să nu afle soţul ei despre întîmplare, reprezintă una dintre căile posibil de exploatat: mai puţin grandomanice şi mai veridice. Personajul mamei se dovedeşte unitar pînă la capăt.

Un alt personaj interesant, poate tot prin neputinţa lui, este prietenul Laurei, Juni (Constantin Bojog). Bine intenţionat, dar mic şi la propriu, şi la figurat, el nu e capabil să o înţeleagă pînă la capăt, şi nici să o apere. E alături de ea, îi oferă o oarecare protecţie, nu neapărat masculină, şi... cam atît. Problemele esenţiale şi le rezolvă Laura singură.

Acestea ajung să fie de viaţă şi de moarte: dintr-o joacă adolescentină a identităţilor şi transcenderii limitelor, prietena ei Mira (Diana Gurscă) e omorîtă de un personaj aflat la intersecţia autorităţii cu lumea interlopă (Oreste). De aici încolo lucrurile mi se par prea îngroşate: personajul lui Oreste este prea fără nuanţe, amoral complet, precum eroii lui Oliver Stone sau Tarantino (păstrînd proporţiile...). De altfel, trăsăturile personajelor sînt duse, cu toatele, la extrem, ca într-o joacă nebună, dar în sensul rău, morbid, fără speranţă. Laura nu se poate „distra" decît drogîndu-se şi prostituîndu-se. Apoi, poate face dreptate doar schimbîndu-şi sexul (nu vă speriaţi, nu de-a dreptul, doar se tunde, în stilul personajelor feminine din comediile lui Shakespeare, gen Rosalind sau Viola) şi ucigînd.

Morala filmului: societatea nu-ţi lasă decît o singură soluţie – să te transformi şi tu în criminal, ca să-ţi faci dreptate. Oamenii sînt singuri şi nu pot să-şi rezolve problemele „de viaţă şi de moarte" decît luînd decizii radicale personale şi depăşind orice fel de limite, dacă e nevoie. Pînă la urmă, singura inocentă e prietena Laurei, Mira. Catalogată de toţi drept ciudată şi frivolă, datorită unui film difuzat pe Internet, în care, de fapt, nu ea era protagonista, dar şi a felului în care arată, ajunge să fie omorîtă. Şi să fie făcută una cu imaginea ei.

Aşa, povestit, sună bine. Şi, repet, nici văzut, filmul nu e neinteresant. Dar excesul de mijloace – ludicul său amoral, prea dinamic, uşor isteric – poate deveni obositor. Şi îngrijorător, în cazul în care chiar reflectă ceva din gîndirea generaţiei la care filmul spune că se referă.

Selma IUSUF

legende urbane

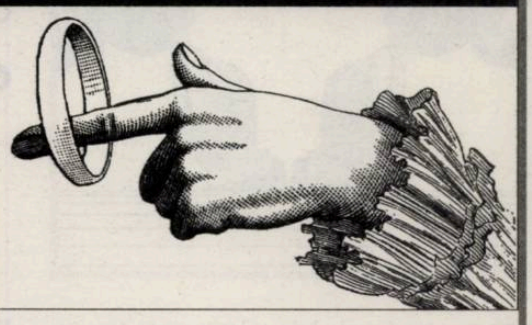

Separat, pe același drum

Douăzeci de ani am trăit cu toţii o realitate ajustată. Am creat, am acceptat tacit, am ignorat sau n-am avut habar de formele prefabricate, artificiale, în care cei care au condus ţara asta – şi cei care au fost conduşi deopotrivă – au înghesuit adevărul. Ne-am culcat, pe rînd şi la gramadă, ghemuiţi în cele mai bizare poziţii, într-un pat al lui Procust. Acum, cînd patul a devenit din ce în ce mai strîmt şi ne cad pe dinafară, sub sabie, mai toate organele vitale, începem să ne punem întrebări cu omul slab şi cu omul gras. Întrebări legate de cheltuieli nejustificate, de băgatul mîinii pînă la cot în banul public, de planuri de asistenţă socială clădite pe nimic, de imposibilitatea de a plăti pensiile şi salariile.

Aceiaşi sindicalişti, pe care îi văd din '90 încoace, mînuiesc mase de oameni speriate de un viitor incert, persoane nelegate de nici un fel de sens comun, de nici o direcţie închegată social. Chiar strînşi în număr mare în Piaţa Victoriei să strigăm împotriva Guvernului, am dat un spectacol fracturat. Acolo era România. La nuntă, botez sau înmormîntare. Dansînd dansul pinguinului, ascultînd un soi de hip-hop în aceeaşi măsură în care ascultam lideri de sindicat care, în particular, nu se înţeleg nicicum. Care sînt putred de bogaţi. Care, în deplasări în străinătate, stau la hoteluri de cinci stele, şi altminteri reprezintă interesele unei populaţii fără dinţi în gură. Care n-au nici o problemă să fie plătiţi de unii şi de alţii cu deputăţie în Parlamentul pe care cu o zi înainte voiau să-l desfiinţeze.

Coeziunea socială se bazează pe încredere. N-am avut-o niciodată. Nu vă miră că în ţara asta nu există practic cifre oficiale pe care să te poţi baza, oricare ar fi domeniul la care fac ele referire? Guvernarea precedentă nu are aceeaşi statistică precum cea care i-a urmat. Referinţe care ar trebui să fie de netăgăduit – proiectarea de buget, statistici naţionale, estimări guvernamentale; solul solid pe care înşuburezi o ţară, toate astea sînt în România o chestiune de interpretare. Cum o chestiune de interpretare este discursul politicienilor. Chiar articulat cu subiect şi predicat, încheiat cu un punct ferm, acelaşi discurs devine a doua zi „nuanţat".

Cînd criza începea să mărture în America ceea ce erau percepuţi pînă atunci a fi adevăraţi coloşi financiari, pe aici, prin România, un prim-ministru îi liniştea pe cetăţeni şi-i îndemna cinic să-şi cumpere case peste ocean că e mai ieftin. Un preşedinte care a spus în cîteva rînduri (prima oară în 2007, dacă memoria jurnalistică nu mă înşeală) că „sistemul de pensii este în colaps", a tăcut apoi mîlc din cauză de diverse alegeri. Se cheamă oare – cum recent domnia sa spunea – că „nu are vocaţia laşului?". Se cheamă oare că noi ăştilalţi n-am vrut să plecăm urechea, n-am vrut să ne deşteptăm dintr-un vis păgubos? Avem deschiderea să ne ascultăm cu adevărat unul pe celălalt? Se discută la infinit despre noua lege a educaţiei. Să fie proastă de la un cap la altul? E nevoie de o reorganizare a universităţilor? Orice schimbare sugerată a fost întîmpinată cu isterie. Dar de ce nici o facultate nu recunoaşte că îşi croieşte (de pildă) cursurile de masterat după nişte criterii care nu au absolut nimic de-a face cu studentul, ci cu orele plătite profesorului?

Vorbind de micşorarea pensiilor, un oficial al statului român spunea că şi aşa ne ajutam părinţii cu venituri mici. Încă un efort în plan personal, băieţi, pe asta se bazează un întreg sistem social. Deunăzi, reprezentanţii Bisericii Ortodoxe – care altminteri e mută – sugerau o cale de mîntuire din crize etice şi financiare prin construcţia megacatedralei care costă cam cît jumate din ultima tranşă de la FMI. Asta da coeziune socială. Trăiască băncile, singurele care ne unesc de teama unui credit neplătit. Pînă la viitoarele alegeri mai sînt doi ani. Cum memoria politică e scurtă, scapă acum cine poate.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-şef la Ştiri, radio KissFm şi Magic FM.*

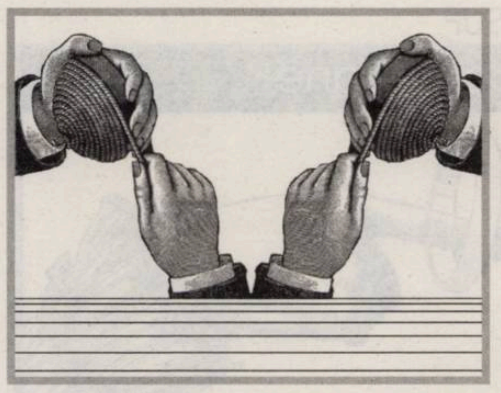

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Cum ne-am jucat de-a americanii

Un telefon de la o colegă oengistă: sîntem invitaţi la Camera Deputaţilor la audierea candidaţilor pentru Curtea Constituţională. Vii? Mi-am închipuit, cîteva momente, că ne vom juca de-a americanii. Ştiţi care, americanii ăia care ştiu cam totul despre oamenii care ajung la Curtea lor Supremă: ce şi pe unde au judecat, ce părere au despre dreptul la avort, ce articole au publicat şi ce spuneau pe acolo etc. Mă gîndeam odată că citind revistele americane ştiu mai multe despre judecătorii de la Curtea lor Supremă decît despre judecătorii de la Curtea noastră Constituţională şi de la ÎCCJ (a lor îndeplineşte rolul celor două de la noi).

M-am apucat chiar şi am scris editorialul săptămînal din *România liberă* pe această temă, l-am numit chiar aşa: „Ce aş vrea să ştiu de la viitorii judecători constituţionali". Ziceam acolo că mi-aş dori candidaţi care să susţină transparenţa declaraţiilor de avere, să considere pensiile speciale un privilegiu neconstituţional sau să refuze implicarea Curţii în procesele privind nivelul salarizării şi nivelul pensiilor publice.

Cu editorialul apărut chiar înainte de audieri şi cu speranţe mari m-am prezentat cuminte la Parlament. De unde povestea începe să semene tot mai puţin cu cele din America. Noi, cîţiva oengişti, aceiaşi – SAR, IPP, Transparency, Freedom House, aşezaţi pe margine, fără drept să intervenim, dar cu promisiunea preşedintelui Comisiei că va adresa întrebările noastre. Candidaţii. Primul, celebrul domn Valer Dorneanu. Al doilea, Mircea Minea, profesor universitar de drept la Cluj. Cîteva cuvinte de la fiecare candidat, se prezintă amîndoi. Urmează întrebările.

Primul se înscrie la cuvînt Tudor Chiuariu, PNL. Cititorii mai vechi ştiu că, pe cînd scriam rubrica politică a revistei, am avut un conflict public cu el, cînd încercase să schimbe conducerea DNA. Am schimbat cuvinte grele prin scrisori deschise. Între timp ne-am mai văzut pe la diverse conferinţe în Parlament, am conversat şi am evitat politicos amîndoi să ne amintim. Ia, deci, cuvîntul şi începe să adreseze o serie de întrebări. 1) Ce fel de republică este România? 2) Cum se interpretează cuvîntul „sinistru" din art. 53 din Constituţie (cel invocat de premierul Boc pentru scăderile de cheltuieli)? 3) Care este jurisprudenţa Curţii cu privire la aplicarea în timp a deciziilor privind pensiile? 4) Cum se interpretează articolul privind averea nejustificată? Este întrerupt de preşedintele Daniel Buda: domnule coleg, să nu îi forţăm pe candidaţi să se antepronunţe. Nu pricep intervenţia. Nu era vorba că îi întreabă despre principii, că doar nu se discută despre fotbal. Chiuariu răspunde corect: nu au cum să se antepronunţe, acum sînt doar candidaţi, avem dreptul să ştim ce principii au. Buda bate în retragere, mai aveţi întrebări? Mai avea. 6) Care sînt raporturile între dreptul UE şi cel naţional? 7) Au vreun fel de afaceri ei sau rudele lor cu statul? Alţi deputaţi sar în sus: Chiuariu are prea multe întrebări. Mi se pare şi mie că exagerează, întrebările sînt corecte, dar de ce le pune pe toate odată, doar va fi o audiere lungă, nu? Mai tîrziu am zis „mersi" că le-a pus pe toate la început.

Celebrul domn Nicolicea intervine: domnule preşedinte, haideţi să votăm, cine e de acord să dăm aviz pozitiv pentru ambii candidaţi? Ups! Cum adică? Încep să nu mai înţeleg nimic. Noroc că mai are Chiuariu întrebări. 8) Îşi vor face candidaţii publice averile, chiar dacă nu vor fi obligaţi? Consideră că publicul are dreptul să ştie? Îmi vine să-l aplaud. Tot nu a terminat. 9) Au avut vreo relaţie cu Securitatea?

Preşedintele Buda citeşte şi cele două întrebări de la ONG-uri (selectate dintr-o listă mai lungă). Care sînt limitele acceptate ale accesului la informaţie şi cum interpretează dreptul la viaţă privată pentru demnitari, cu aplicare în legislaţia publicării averilor?

Candidaţii încep să răspundă. Chiuariu intervine iar, pentru a preciza ceva la o întrebare. Preşedintele de şedinţă îl apostrofează: îi respectăm prea mult pe candidaţi pentru a încerca să-i „prindem" cu ceva. Liberalul: şi americanii îi respectă mult pe candidaţii lor la Curtea Supremă, dar tot îi întreabă amănunţit. M-am prins. Şi el tot de-a americanii se joacă. Pare că e singurul din Comisie. În fine, răspund candidaţii. Spre surpriza mea, Dorneanu a fost foarte bun. A răspuns la aproape toate întrebările, clar şi pe principiile corecte: demnitarii nu au dreptul la viaţă privată care să bată obligaţia publicării averilor (corect), Curtea nu ar trebui să se pronunţe asupra cuantumului pensiilor, decît dacă se creează discriminări (corect, cu potenţial de interpretare abuzivă a discriminării înseşi), se vor abţine el şi familia de la orice afaceri cu statul, chiar dincolo de definiţia strict legală a conflictului de interese, „detest pe acei oameni politici care, ei sau familia, fac afaceri cu statul" (OK, care e poanta? Dorneanu nu mai pare deloc fesenist bătrîn, ci oengist furios), nu a colaborat cu Securitatea în nici un fel, dreptul la acces la informaţii bate alte consideraţii (corect). O colegă de la ONG-uri care a întîrziat a rămas perplexă cînd i-am făcut rezumatul răspunsurilor lui Dorneanu.

Minea, în schimb, surpriză negativă. A dat mai mult non-răspunsuri, de genul: da, e bună şi transparenţa, dar şi viaţa privată... Inutil să rezum, nu zice nimic. Mă gîndesc: lasă că poate mă lămuresc după restul întrebărilor. Şi aici vine momentul şoc. Preşedintele Buda supune la vot avizul pentru cei doi candidaţi. Cine este pentru? Toată lumea este pentru. Prin unanimitate de voturi Comisia Juridică dă aviz pozitiv şi supune plenului cele două candidaturi.

Asta e tot?! Doar atîtea întrebări?! Şi de ce unanimitate pentru amîndoi? E evident că Dorneanu a fost mult mai bun, eu l-aş fi votat doar pe el. Minea e din alt film. De ce mai sînt audieri la Comisie dacă ambii candidaţi pleacă spre plen cu acelaşi aviz? Ce s-ar fi întîmplat dacă nu puneau Chiuariu şi ONG-urile întrebări? Prezentare candidaţi, mulţumim, vă votăm? Ăştia nu ştiu să se joace de-a americanii. Camera Deputaţilor va alege în plen dintre cei doi candidaţi. Lumea pariază pe Minea, are susţinerea PD-L şi a lui Emil Boc. Senatul va desemna şi el un judecător la Curte, pînă scriu asta nu s-a anunţat audierea, nu ştim dacă şi cum va fi. Al treilea ocupant al unui loc liber la Curte va fi numit de preşedintele Băsescu. Nu este obligat să organizeze vreo audiere, dar dacă are de gînd, eu mă duc şi notez. Poate mai avem o şansă să ne jucăm de-a americanii?

Eugen Istodor ia la întrebări Statul

Radu Mironescu

Consilier

Ce rele găsim în Scînteia de Ialomiţa?

Păi, noi nu avem decît curent. Gaze nu, apă de la puţ. Sîntem ecologişti. Hahaha. Iar de acum încolo, ce să ne mai aşteptăm, că doar nu s-o pogorî acum tot binele peste noi. E criză, stăm şi noi în aşteptare. Pămînturile nu se mai cultivă, că nu mai e rentabil, cît poate omul, pe lîngă casă face, cît nu, nu mai interesează pe nimeni. Apoi, noi am fost mai cunoscuţi prin tutunul care se punea aici. Nu se mai face tutun ca pe vremuri şi nici nu ne plîngem. Cît se face e bun pentru cei care-l pun, îşi trag o ţigară două. Apoi, am fost ştiuţi mai aşa pentru un scandal cu poliţistul din comună care ar fi bătut doi săteni. Eh, da, a trecut şi acela. S-a uitat. Păi, cine nu uită o ia razna. Cine vrea să înnebunească. Aşa că noi nu mai vrem să fim cunoscuţi prin lucruri rele, ci sperăm în mai bine. Avem case frumoase, o găină, un purceluş se găsesc, o bucată de verdeaţă iar e de ajuns, turism am putea face, dar a secat balta noastră şi nu e peşte ca să dăm omului o satisfacţie. Avem o biserică aici, dar la ce drumuri sînt, nu ajunge nimeni să vadă că e veche, de secol XIX. Trăim şi cred că e bună criza asta ce-a venit, ca să vadă fiecare ce-i cu curtea lui, să ne vedem lungul nasului. Cine nu pricepe e mîncat. Cine se ţine tot de ticăloşii e rău de el. Ce fac eu pentru a aduce un pic de bine pe lumea asta? Îmi văd de treabă, vin la şedinţe, discutăm despre ce putem rezolva şi rezolvăm ce putem. Dăm ajutoare unde e cazul, ne înţelegem între noi cum putem.

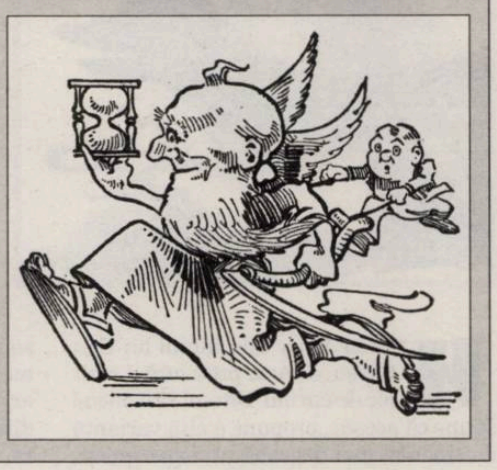

PUBLICITATE

adevărul literar &artistic

în fiecare miercuri, împreună cu ziarul Adevărul

- actualitatea culturală din țară și din lume
- garanția informației selectate valoric
- încurajarea competiției pe piața ideilor

Coordonatoare: Ruxandra TUDOR

Șpaga bună trece primejdia rea?

Texte și opinii de:

● Mugur CIUMĂGEANU (psiholog clinician, membru al Asociației Române de Terapie Comportamentală și Cognitivă)

„Biserica mituirii neamului“

● Andrei CIURCANU (reporter, Realitatea TV)

„Mic îndreptar de furtișaguri din asfalt“

● Mircea KIVU (sociolog)

„Raționalitatea șpăgii“

● Bogdan MURGESCU

Șpaga în comunism – disfuncție sau mecanism adaptativ?

● Radu PARASCHIVESCU (scriitor)

„Îți dau ca să-mi dai“

argument

Cu o șpagă toți sîntem datori

DILEMA VECHE

Șpaga bună

trece primejdia rea?

Debutul meu în viaţa de cetăţean al patriei (odată cu intrarea în clasa I) a fost dilematic. Ba chiar bulversant. De primul 1 Martie, părinţii mi-au spus destul de sec: „Vezi că ar fi bine să-i iei ceva frumos tovarăşei învăţătoare, că aşa se face“. Şi, pentru că aveam proaspătă în minte povestea cu fata moşului şi fata babei – din care am reţinut că e bine să alegi „cutia mică şi urîtă“, pentru că în „cea mare şi frumoasă“ sînt balauri –, am acţionat în consecinţă. Cadourile au ajuns la tovarăşa destul de haotic. Cele din cutiile mari – la început, astfel încît, în scurt timp, catedra devenise o baricadă aproape de netrecut. Am mers şi eu, aproape printre ultimii, cu un minuscul ghiveci cu trei ghiocei. Sigur, pusesem suflet cînd i-am cumpărat şi investisem în ei, cu mintea de „copil cu cheia de gît“, toată simbolistica aferentă primăverii, a renaşterii naturii... A fost prima ocazie în care am simţit umilinţa. Mi-a fost ruşine. Am ajuns acasă tristă şi am început să le reproşez părinţilor: „Trebuia să îmi spuneţi cum se face! Ceilalţi copii au dus cadouri mari, iar eu – un amărît de ghiveci...“.

Povestea îmi stăruie încă în minte şi mă face să înţeleg, în orice context, diferenţa între „atenţie“ şi „şpagă“. Prima este acel ceva pe care îl dai din inimă, fără să aştepţi ceva la schimb, dar care te poate face să te simţi penibil oricînd – *Îţi dau pentru că îmi e drag de tine.* A doua este acel ceva pe care îl dai rece, raţional, pentru a-i impune celuilalt atitudinea pe care o doreşti tu – *Îţi dau pentru că vreau să fiu servit.*

Despre şapgă s-ar putea scrie oricînd cu abundenţă de detalii. Cît despre un sfîrşit al ei, acesta nu se întrevede pentru că ne-a intrat în minte, în celule. Face parte din noi şi a devenit un gen de obişnuinţă fără de care nu ne mai putem percepe pe de-a-ntregul. Spun asta pentru că, mergînd la o clinică pentru analize – plătite, desigur –, m-am surprins cu mîna în portofel pentru un ceva în plus. Pentru o atenţie. Pentru o şpagă. De aici, de la gestul de a da cu certitudinea autoindusă că altfel nu se poate, pînă la gestul de a pretinde nu este deloc mult. Singura problemă rămîne faptul că puţini sînt cei *aleşi,* aceia care pot pretinde, şi poate şi mai puţini aceia care refuză cu înverşunare să dea. Din acest punct de vedere, nomenclatorul profesiilor din România ar putea avea o clasificare în plus, probabil cea mai pragmatică. Meserii în care ţi se dă, meserii în care nu ţi se dă. Şi, pornind de aici, facultăţile ar putea fi mai clar împărţite, iar angajările ar putea avea criterii adaptate în consecinţă... România s-ar putea numi Şpagomania, iar stema ţării ar putea fi un plic în care zac cîteva bacnote. La limită, pentru a scoate ţara din criză, am putea pune o cotă unică pe şpagă, să se mai adune ceva de-o reţetă compensată pentru care, oricum, se va da şpagă. Să facem un referendum pe această temă. Dar s-ar putea să trebuiască să dăm şpagă pentru ca el să aibă loc. **(R. T.)**

BARBURISME

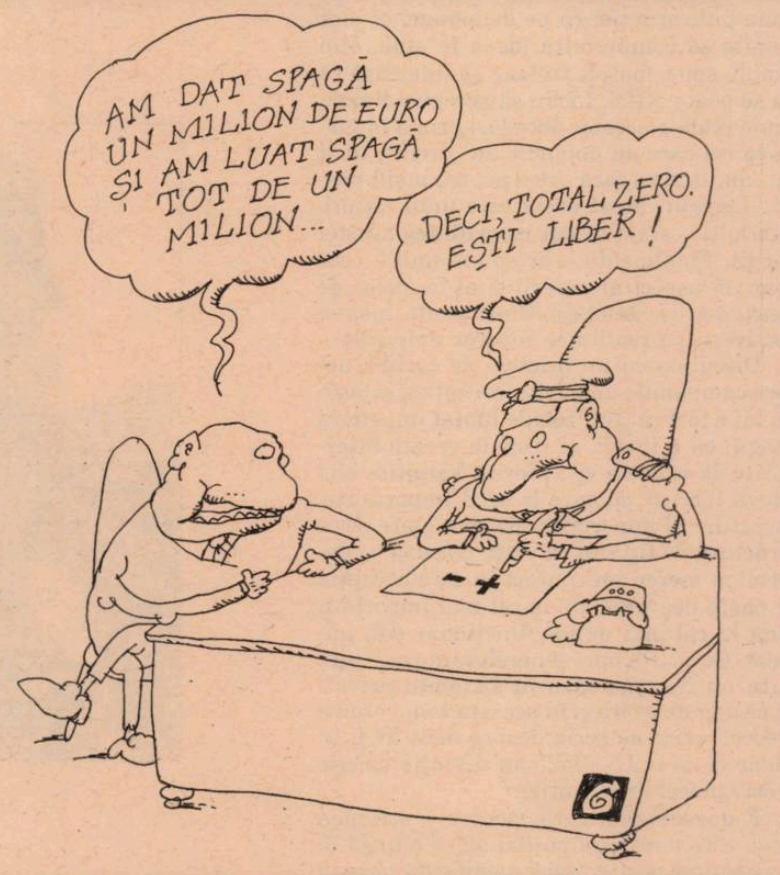

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 3 iunie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri,* realizată de Luca Niculescu şi Dragoş Ghiţulete.

Radu MATEESCU

Cine ne scapă de „lupul cel rău"?

Imaginaţi-vă că oamenii şi-ar dori să elimine şpaga din vieţile lor. Imediat şi firesc, ne-am gîndi că cineva ar trebui să rezolve această problemă. „Nu stă în puterile noastre să o alungăm! Cineva trebuie să o facă şi pe asta!" – cred că aşa ar suna, în minţile noastre, pasul al doilea.

Am crezut profund, mulţi ani, că şpaga trebuie omorîtă din faşă în primul rînd de către cei care o dau de obicei sau sînt constrînşi să o facă. Am susţinut că „lanţul trofic" al şpăgii poate fi şi trebuie rupt de „jos în sus". Alţii, dimpotrivă, consideră că „peştele de la cap se împute" şi, în acest caz, trebuie întîi să nu mai fie corupţi cei de la vîrf şi apoi să ni se ceară nouă, oamenilor de rînd, să renunţăm sau să facem ceva anume.

Mi se pare important să constatăm şi că şpaga are mai multe măsuri. În fiecare domeniu în care se manifestă, şpaga arată altfel. Definiţii ale şpăgii s-au dat multe şi nu are rost să revin asupra acestui aspect. Ceea ce vreau să spun aici este că măsura diferită provine de la cît de imoral sau moral, de la cît de practică sau nu ni se pare mita în domenii diferite. Şi prefer să nu aduc în discuţie fiecare domeniu acum. Ştiţi poate mai bine ca mine.

Am constatat că pentru unii şpaga înseamnă ceva rău, pentru alţii – ceva necesar (un rău necesar, dacă preferaţi), iar pentru alţii – ceva firesc sau chiar un sens practic al existenţei lor. Desigur, fiecare are motivele şi crezul propriu şi se bazează pe propriile experienţe sau pe contextul imediat în care trăieşte. Nu acuz pe nimeni de nimic. Este opţiunea fiecăruia să privească subiectul aşa cum crede de cuviinţă.

Am auzit şi opinii (cam conspiraţioniste, după mine, însă argumentate, şi de aceea le amintesc) care privesc toate eforturile şi dezbaterile publice pe tema anticorupţiei ca pe demersuri ce sînt menite să compromită ideea în sine. Mai simplu spus, masele trebuie să înţeleagă că nu se poate altfel. Înclin să accept o dimensiune reală a acestor abordări prin înţelege că cei care au dobîndit un „drept", ilicit sau nu, tind să facă orice pentru a şi-l păstra. Desigur, acest drept este unul asupra celorlalţi – şi nu discut moralitatea acestei poziţii. Finalmente – ar spune unii – este doar un aspect al puterii şi al formelor de funcţionare a societăţii. Cinic, poate, însă se potriveşte cu realitatea tuturor timpurilor.

Discutam cu un prieten, de curînd, despre campaniile împotriva corupţiei, şi poziţia lui a fost că „nu trebuie luptat împotriva şpăgii, că e inutil, ci trebuie create alternative la cauzele ei". Merită amintite aici cîteva lucruri pe care le cred importante. Structura şi importanţa pe care o are orice structură de tip stat în viaţa noastră va determina mereu un context în care corupţia se poate dezvolta. De la cel mai important pînă la cel mai de jos funcţionar sau angajat. Cu foarte mici şi nerelevante excepţii, mita nu funcţionează în sistemul privat. Dacă s-ar dezvolta şi în această zonă, atunci cred că orice aş scrie despre asta ar fi în zadar şi că orice efort sau discuţie despre acest subiect ar fi inutile.

E dovedit faptul că, pentru a schimba ceva, este mult mai posibil să se ajungă la un rezultat pozitiv dacă modificăm baza şi nu dacă încercăm să modificăm rezultatele. Altfel, în aceleaşi condiţii, de cele mai multe ori obţii aceleaşi rezultate. Modelele funcţionale care au demonstrat, în timp, că produc aceleaşi rezultate sînt cele care trebuie înlocuite. Doar apelurile sub diferite forme (de la enunţarea unor principii etice pînă la enumerarea unor avantaje la nivel practic în viaţa noastră) pentru a combate corupţia sînt, în majoritatea cazurilor, eforturi zadarnice. Cu atît mai mult cu cît sîntem invadaţi, din păcate, în permanenţă, de informaţii care nu fac decît să ne întărească convingerile negativiste. Dacă avem destule

„Nu trebuie luptat împotriva şpăgii, că e inutil, ci trebuie create alternative la cauzele ei."

A aştepta numai de la ceilalţi să facă ceva în problemele care ne afectează direct pare o dovadă de laşitate şi de lipsă de respect faţă de noi înşine.

Sistemul care a dovedit, în mod repetat, că produce aceleaşi rezultate nedorite este cel care trebuie analizat şi modificat. Şi noi formăm sistemul.

motive pentru a fi nemulţumiţi de existenţa şpăgilor, mari şi mici, cred că direcţia corectă este aceea de a analiza şi reconsidera sistemul, în ansamblul său de organizare şi funcţionare.

Cînd aud „trebuie făcut ceva", „cineva trebuie să intervină" sau „e prea mult, trebuie intervenit", mă gîndesc mai mult la faptul că nu o să se mai întîmple nimic altceva după aceea. Cred că mai mult este o frustrare enunţată, nu o voinţă de acţiune. Evident, după declaraţiile enunţate mai sus, urmează o serie lungă de păreri despre cine anume ar trebui să facă, să spună, să intervină şi altele de felul acesta. Uneori se ajunge şi la discuţii despre sistem, însă se opresc la a-l identifica doar ca vinovat. Soluţii practice şi aplicabile nu am prea întîlnit pînă acum. Cît despre cele enunţate în platforme politice din timpul diferitelor campanii electorale, prefer să nu discutăm fiindcă am văzut cu toţii, din nefericire, că „una este socoteala de acasă şi alta cea din tîrg".

Am văzut şi am auzit de multe cazuri în care voinţa celor implicaţi era reală, pentru a schimba starea de lucruri. Am multe exemple de persoane şi chiar instituţii care au preferat să funcţioneze normal la nivel individual. Sînt convins că am întîlnit cu toţii astfel de situaţii şi oameni. Din păcate, sînt doar începuturi firave într-un sistem greoi şi „bine aşezat". Şi poate că a fost o greşeală că au fost prezentaţi public ca nişte eroi ai anticorupţiei. Atunci cînd s-a aflat despre ei. Cei mai mulţi despre care ştiu eu sînt „anonimi" şi asta le dă un plus de credibilitate în faţa celor din jurul lor. Mă gîndesc că aureola de eroi a creat, din nou, o imagine de „neatins" a normalităţii pe care o dorim măcar la nivel declarativ. Ori a produs zîmbete şi presupun că ştiţi la ce mă refer. Iar cei mai mulţi, probabil, au considerat că nu e lupta lor, ci aşteaptă să vadă rezultatele generalizării acestor experienţe cu caracter izolat.

Ca încheiere, prefer să enumăr cîteva elemente pe care le-am descoperit în timp şi despre care eu, unul, cred cu tărie că pot să conducă (pe cine vrea, fireşte) spre identificarea problemelor şi a soluţiilor reale.

- Sistemul care a dovedit, în mod repetat, că produce aceleaşi rezultate nedorite este cel care trebuie analizat şi modificat. Şi noi formăm sistemul.
- A aştepta numai de la ceilalţi să facă ceva în problemele care ne afectează direct pare o dovadă de laşitate şi de lipsă de respect faţă de noi înşine. Oricîte argumente ale neputinţei noastre am identifica.
- Dacă vrem să găsim soluţii, ele trebuie căutate în formele de organizare care conferă unor persoane avantaje asupra celorlalţi, faţă de care ar trebui să fie, în fapt, cel puţin egali.

Şi mai am doar o întrebare legitimă: vrem sau nu vrem să dispară corupţia? Cînd găsiţi răspunsul clar la această întrebare, vă rog să-mi spuneţi şi mie.

***Radu Mateescu** a coordonat, în 2003-2004, proiectul primei Campanii Naţionale de Educaţie Civică dedicată anticorupţiei – „Nu da Şpagă!". Ulterior, a colaborat la realizarea altor campanii naţionale sau locale şi a participat la grupuri de lucru privind problematica şi strategiile anticorupţie. În prezent, implementează proiecte de dezvoltare strategică la nivel organizaţional şi sectorial.*

„Nu am dat niciodată şpagă!"

Acum doi ani, au încercat să mă şicaneze la Curtici, în tren, la ieşirea din ţară, pe motiv că nu am asigurare medicală făcută în România (era făcută în Germania). Poliţistul de frontieră mi-a spus că legea zice că trebuie să fie făcută la o firmă de asigurare din România. Am întrebat care lege. S-a enervat, mi-a zis că mă dă jos din tren, că aşa sînt ordinele etc. şi a ieşit cu paşaportul meu. Se tot plimba pe coridor şi aştepta să mă duc după el să îi dau şpagă.

Eu mi-am scos o revistă şi am început să citesc. Tipul a venit iar şi a spus să cobor din tren. I-am spus că e pe cale să comită un abuz grosolan şi că, dacă vrea să cobor, să mă dea jos cu forţa, să cheme jandarmii, să-mi pună cătuşe, să mă ia pe sus.

S-a mirat şi m-a întrebat de ce vreau scandal. Am răspuns: „Ca să nu se poată muşamaliza ulterior incidentul. Dacă mă daţi jos din tren, trenul pleacă, iar voi îmi puneţi în mînă paşaportul şi spuneţi că a fost o greşeală, iar eu nu am martori şi totul devinde imposibil de dovedit! Aşa că, dacă iese cu scandal şi cu show, o să se găsească ceva martori care să mă susţină cînd vă va cerceta Parchetul Militar".

A schimbat placa: a zis să rămîn în tren, dar fără paşaport şi că o să mă aresteze ungurii. I-am replicat că atunci chiar nu se va mai putea muşamaliza cazul şi că de-abia aştept să văd cum vor explica ei cum poate trece cineva ilegal frontiera română nu noaptea, prin Mureş, înotînd sub apă, cu paiul în gură, ci comod, pe bancheta unui tren internaţional. Apoi l-am rugat să se legitimeze. A zis că ce, nu cred că e poliţist, nu-i văd uniforma? Am zis că îl cred, dar că vreau să-i cunosc numele şi numărul de serviciu, pentru că e obligat să se legitimeze şi pentru că nu vreau ca în plîngerea penală să fac descrieri de genul „unul înalt, solid etc." şi să trebuiască să-i analizeze pe toţi colegii lui ca să-l identifice pe el. [...] Tipul a făcut o mutră acră şi a zis să vin pînă la capătul vagonului „să vorbim cu şeful". Şeful s-a uitat încă o dată la invitaţia mea şi la paşaport (o fi văzut pe mutra mea că nu am de gînd să dau şpagă) şi a zis, pe un ton apăsat, că „domnul este în regulă".

Poliţistul mi-a dat înapoi paşaportul şi a dat să coboare. I-am mai cerut încă o dată să-şi decline identitatea şi să-şi ceară scuze, la care şeful şi-a pierdut calmul aparent şi m-a înjurat, apoi au coborît amîndoi din vagon.

(sursă: „Scurtcircuite la frontieră", *Manual de şpagă*)

Cristian ORGONAŞ

Şpaga la români

În ultimii 20 de ani, în România, şpaga a devenit sport naţional: cadrele medicale trebuie motivate suplimentar pentru ca bolnavul să beneficieze de un tratament mai bun în spitale, angajatul din administraţie trebuie motivat, la rîndul său, pentru a-i răspunde mai prompt contribuabilului aflat în faţa ghişeului, managerii companiilor private, care vor să facă afaceri cu statul, ştiu că trebuie să dea şpagă pentru a obţine contracte publice, în tribunale dreptatea se împarte, de prea multe ori, în funcţie de cine plăteşte mai mult, iar lista ar putea continua la nesfîrşit.

În România, economia nefiscalizată a ajuns să reprezinte între 25%-34% din PIB, iar prin sustragerea contribuabililor de la plata taxelor şi impozitelor, bugetul de stat este păgubit anual cu cel puţin 8-9 miliarde de euro.

Cînd discutăm despre acest fenomen, trebuie să facem diferenţa între şpaga oferită bugetarului „de rînd", cel din spitale, şcoli sau din administraţia centrală şi locală, şi şpaga oferită la nivel înalt.

În primul caz, este vorba despre sume de bani mici sau medii, fie acordate benevol de cetăţeni drept recunoştinţă pentru serviciile prestate, fie pretinse de către cei aflaţi în slujba cetăţeanului pentru a-şi onora sau încălca obligaţiile de serviciu.

Luate individual, sumele nu sînt foarte mari, însumate însă, ajung la cifre respectabile. Astfel, conform unor studii recente, numai în spitale cuantumul anual al plăţilor informale se ridică la 360-500 de milioane de euro.

În ceea ce priveşte şpaga la nivel înalt, aici nu mai discutăm despre sume de bani mici sau medii, ci despre sute de mii sau chiar milioane de euro plătite funcţionarilor publici aflaţi în poziţii-cheie, funcţionari care, la rîndul lor, au dat şpagă pentru a ajunge în poziţiile respective.

Anual, statul cumpără bunuri şi servicii echivalente cu 10% din PIB (sau 12 miliarde de euro), iar anchetele realizate de jurnalişti au dezvăluit faptul că nivelul „comisionului" plătit de companii pentru a obţine contracte cu statul este de 10-30% din valoarea contractelor.

Prin urmare, putem uşor să ne imaginam că sumele încasate ilegal de funcţionarii publici de rang înalt trec de un miliard de euro în fiecare an, această cifră fiind una foarte conservatoare.

Care sînt motivaţiile şpăgii? De obicei, micul şpăgar invocă salariul mic drept justificare pentru atenţiile pe care le cere sau le primeşte benevol în schimbul serviciilor prestate, în timp ce, la nivel înalt, lucrurile stau complet diferit, în sensul că cei care ajung acolo cotizează la partid sume mari de bani şi, odată instalaţi pe poziţiile respective, se grăbesc să-şi recupereze cît mai rapid „investiţia", ştiut fiind faptul că, în momentul în care partidul aflat la putere pierde alegerile, există mari şanse ca ei să fie schimbaţi din funcţie.

În mod evident, şpaga, în particular, şi corupţia, în general, au o influenţă semnificativă asupra dezvoltării economice a unei ţări, accentuînd decalajul dintre creşterea economică efectivă şi cea potenţială.

În România, economia neagră, nefiscalizată a ajuns să reprezinte între 25% şi 34% din PIB, iar prin sustragerea contribuabililor de la plata taxelor şi a impozitelor, bugetul de stat este păgubit anual cu cel puţin 8-9 miliarde de euro, sumă echivalentă cu întreg deficitul bugetar înregistrat anul trecut.

Acordarea contractelor publice pe bază de comision elimină competiţia pe piaţă, determinînd un cost total mai mare şi o calitate mai scăzută a lucrărilor publice efectuate de către companii. De asemenea, corupţia are efecte negative şi asupra investiţiilor străine – ce companie serioasă investeşte într-o ţară cu un sistem judiciar corupt, unde trebuie să cotizezi pentru a-ţi cîştiga dreptatea la tribunal?

Pe de altă parte, lupta împotriva corupţiei bate pasul pe loc. Campaniile de tipul „Nu da Şpagă!" derulate în ultimii ani de către autorităţi au generat rezultate mediocre, iar la nivel înalt, bătălia pentru funcţii rămîne în continuare acerbă, semn că este încă profitabil să fii la putere.

Concluzie – pînă cînd nu vom vedea politicieni şi oameni de afaceri cu greutate judecaţi şi condamnaţi pentru acte de corupţie, nu vom observa nici o reducere a numărului celor care vor acorda sau vor pretinde sume de bani drept şpagă.

Cristian Orgonaş *a absolvit Facultatea de Ştiinţe Economice a Univestităţii de Vest din Timişoara şi un master în Pieţe Financiare. Are experienţă în vînzări şi achiziţii, iar în prezent publică articole pe teme economice atît pe site-ul propriu, www.khris.ro, cît şi în diverse publicaţii.*

„Înţeleg situaţia dvs. şi vă putem ajuta! Pentru început, trebuie să vă prezentaţi la o consultaţie! Consultaţiile sînt organizate sîmbăta, sub forma unor seminarii dedicate pacienţilor cu această problemă! Cu această ocazie, timp de aproximativ trei ore, veţi primi informaţii complete despre chirurgia obezităţii şi vom alege procedeul care vi se potriveşte (poate fi gastric bypass). De asemenea, vom stabili planul de diagnostic şi cel terapeutic preoperator! Alegerea corectă a procedeului de chirurgie bariatrică asigură succesul tratamentului! Costurile operaţiei de gastric bypass diferă în funcţie de clinica unde realizăm intervenţia chirurgicală şi de calitatea de asigurat a pacientului. Casa de asigurări acoperă toate cheltuielile de spitalizare, operaţie, anestezie etc. (pentru pacienţii asiguraţi, operaţi în spital public). Pacienţii trebuie să plătească valoarea dispozitivelor necesare, ceea ce înseamnă, pentru gastric bypass, 4800 de euro sau echivalentul în lei. Pentru cei care doresc operaţia într-un spital privat, costurile sînt mai mari, casa neintervenind în aceste cazuri."

(mesaj în legătură cu efectuarea unui bypass gastric, primit pe e-mail de Mariana Calotă de la un medic care lucrează într-un spital de stat din Bucureşti. Sursa: „Ce şpăgi dau medicilor", http://www.antena1.ro/news/social)

Reţineţi!

● Funcţionarul corupt ar trebui să fie conştient că, într-o bună zi, una dintre persoanele de la care a luat şpagă l-ar putea da în gît.

● Oriunde în lume, o afacere necesită relaţii. În România, acestea se numesc „pile" şi, de multe ori, nu funcţionează dacă nu sînt „stimulate" cu o mică atenţie.

● Într-o afacere e bine să fie implicaţi doi oameni: unul care se pricepe la domeniul afacerii şi altul care se pricepe să dea şpagă.

● Dacă eşti un mic întreprinzător şi vrei să-ţi cumperi un teren, nu te interesa doar cît costă un metru pătrat de pămînt, ci află şi de preţul său „la negru".

● Chiar dacă nu ai un „prieten" plătit care să joace rolul unui intermediar, îţi poţi face alţii pe parcursul demersurilor tale. Orice funcţionar public este dispus să se „împrietenească" cu tine relativ repede.

● Orice prietenie trebuie „întreţinută"! Nu uita de sărbătorile legale, momente prielnice în care poţi să mai pui o „cărămidă" la baza relaţiei tale cu funcţionarul public!

● Nici un funcţionar public, venit în control la firma ta, nu pleacă fără o amendă, căci trebuie să se conformeze „cerinţelor" care vin de „sus"! Cei care îşi mai umplu şi sacoşele pe deasupra o fac pe barba lor!

● O problemă minoră, care se rezolvă în luni de zile, se poate rezolva în doar trei minute cu numai un pachet de cafea.

● Uneori cafeaua, chiar dacă conţine cofeină sau ciocolată bogată în calorii, nu-i dă funcţionarei de la ghişeu suficientă energie. Cu o sumă mică de bani poţi, în schimb, s-o convingi să sară şotronul.

● La Casa de Muncă funcţionează „cutia milei". Pînă cînd aceasta nu e plină, funcţionarii nu pleacă acasă.

● Administratorii sînt oameni „de înţeles", dar aveţi grijă la vecinele prea vigilente.

● La Poştă, dacă vrei să depui sau să iei mai mult de un plic, trebuie să ai pregătit în buzunar un alt plic. Iar cu „marfa" se rezolvă de la sine.

● Dacă eşti prins de controlor fără bilet, te poţi „scoate" şi cu ceva mărunţiş, doar în cazul în care ţii actele „la dos". (Trebuie şi ei să-şi îndeplinească „planul" de amenzi!)

● Poţi pleca cu avionul în orice colţ al lumii, la orice oră şi cu orice cursă, dacă dispui de bancnote „mici", pe care să le oferi în „dar" angajatelor agenţiilor de bilete!

● Uneori, pe cursele de transport interjudeţene de tip „rată", bagajele trebuie să plătească o şpagă pentru a putea călători!

(„Circuitele şpăgii în administraţia publică", *Manual de şpagă*)

Mugur CIUMĂGEANU

Biserica mituirii neamului

La amvon – oficiantul are cravată, burtă şi o privire răscolitoare. Vorbeşte pe un ton ponderat despre datorie, despre familie. Sala este plină pînă la refuz de credincioşi timoraţi, tremurători în propria lor piele, furnicuţe cuminţi ale zilei de azi şi de mîine. Discursul nu are suişuri şi coborîşuri, curge monoton, pînă la limita inteligibilităţii. Toţi aşteaptă însă momentul epifanic cînd nerăbdarea, ruşinea, iritarea şi apăsarea anxioasă vor atinge un climax, după care va urma o coborîre în valea liniştii, a păcii.

Preotul este atent să nu rateze momentul. În primele rînduri, cîteva enoriaşe sînt deja roşii la faţă, cu ochii aproape în lacrimi. Mai pe laterale, cîţiva credincioşi dau semne de agitaţie, ca şi cum potenţiometrele sălii ar indica o tensiune la limita suportabilităţii, ca şi cum ar fi dispuşi să părăsească sala fără ostia sacră a eliberării, în cavitatea bucală a sufletului. Ăsta e momentul – îşi spune el, concentrat să nu rateze nici un suflet. Se întoarce cu spatele la public, îşi ridică mîinile în aer, iar policarul şi arătătorul formează un semn al lacrimii. Este semnalul. Şi, fără vreun preaviz, în sală se aude un zumzet electric.

Din buzunarele poşetelor, din buzunarele blugilor roşii sau din tainicele ascunzişuri ale sacourilor, îşi iau zborul mii de plicuri de ambalaje improvizate sau, pur şi simplu, bancnote golaşe şi neruşinate de lipsa lor de veşmînt. În eterul mituirii, în acea atmosferă rarefiată de deasupra noastră, au purces, chiar dacă pentru un efemer ev, şi tensiunile, şi fricile noastre. Enoriaşii se întorc mulţumiţi la casele lor – zîmbetul lui „am rezolvat“ l-a învins din nou pe suspinul lui „nu se face“. O porţie de eliberare, o abluţiune emoţională căreia i-am prins gustul din plin.

Zîmbetul lui „am rezolvat“ l-a învins din nou pe suspinul lui „nu se face“.

În strane stau cei care îşi numără negustoreşte banii. Ei ştiu ce cumpără aceşti bani (o favoare, un închis de ochi la o mică fărădelege, un serviciu mai bun, o promisiune). Marfa aproape că nu contează însă pentru suflet. Sufletul vrea altceva – el vrea eliberare, vrea un „fără-emoţii“. Şi asta obţine. Şpaga are, din această perspectivă, o rizibil de caraghioasă funcţie sacră. Ea îl ajută pe enoriaş să-şi gestioneze propriile emoţii negative. Să le stingă, mai precis.

Negustoriile sufletului sînt, de multe ori, mai simple decît judecăţile morale. Fac ceva ca să mă simt mai bine. Mai eliberat. În momentul mituirii, contează mai puţin cum s-a ajuns aici. Are o importanţă accesorie faptul că ştiu că sistemul e corupt, că eu sînt cel care contribuie la perpetuarea cutumelor, că în absolut nu e bine ceea ce se întîmplă. Sînt robul unei tensiuni care trebuie descărcată sau înlocuită cu o tensiune mai mică, mai suportabilă (cum este, *hélas*, cea morală). O mică minune profană care mă eliberează.

În ceruri, nimeni nu pare interesat de emoţiile mele. Discursul antişpagă este unul care face apel la principii, la norme. E ca şi cum un supra-eu anorexic ar certa un sine obez. Sinele va continua să baloteze ca apucatul, pentru că asta-i *face* bine, chiar dacă nu *e* bine. Un neamţ sau un eleveţian nu se prea închină la această biserică, pentru că există şansa să se simtă mult mai rău *după* ce dă şpăguţa, decît *înainte*. Dacă am putea cumpăra de la vreo papetărie o radieră de şters zîmbetul de după, de anihilat efectele tîmpe ale lui „am rezolvat-o şi pe-asta“... Eu, cel puţin, îmi propun să mă simt mizerabil şi subuman şi non-extatic după ce voi fi nevoit să mai pun o cărămiduţă la catedrala mituirii neamului. Oricum, orice catedrală a neamului pare scumpă şi de-un prost-gust desăvîrşit.

Sinele va continua să baloteze ca apucatul, pentru că asta-i face bine, chiar dacă nu e bine.

Mugur Ciumăgeanu *este psiholog clinician şi membru al Asociaţiei Române de Terapie Comportamentală şi Cognitivă. Lucrează, de asemenea, ca expert la Agenţia de Monitorizare a Presei – ActiveWatch.*

PREŢUL UNOR ILEGALITĂŢI

Un copil (scos la vînzare de propriii părinţi): 12.000 de euro

Un nou-născut din comunităţile sărace de romi: 500 de euro

Un rinichi: 8000 de euro

Preţul libertăţii (şi a trecerii cu vederea a unei cercetări penale pentru înşelăciune cu file CEC): 25.000 de euro

Căsătoria cu o persoană de la oraş pentru obţinerea cetăţeniei române: 10.000 de euro. În cazul unei căsătorii cu o persoană de la sat, preţul scade la jumătate

Un certificat de înmatriculare fals: 4000 de euro

Obţinerea unui permis de conducere fără examen: între 3000 şi 10.000 de euro

Falsificarea unei diplome de bacalaureat, respectiv de licenţă (cu scopul obţinerii unui titlu de inginer, doctor, economist): 3500 de euro

Calificările necesare obţinerii unui titlu de profesor universitar: 15.000 de euro

Un loc într-un cimitir „de lux“: 15.000 de euro

(sursă: Răzvan Mihai Vintilescu, „România, ţara în care şpaga cumpără orice“, Cotidianul.ro, 19 martie 2009)

Marius CHIVU

Şpaga e bună!

Şpaga e subînţeleasă, e contractul tacit, e legea nescrisă. Şpaga e reacţia la procesul de uzură la care te supune Spitalul organizat ca un centru social al selecţiei naturale. Mediul (corupt), atmosfera (apăsătoare), condiţiile (precare), atitudinea (indiferentă a) oamenilor îmbrăcaţi în alb, totul creează presiune asupra ta. La momentul potrivit, vei răsufla uşurat că ţi s-a oferit şansa de a da izbăvitoarea şpagă. Ai îndeplinit cutuma, ţi-ai făcut datoria, de-aici încolo doctorii cu priceperea şi Dumnezeu cu mila.

Şpaga e rugăciunea către Doctor. Cu/prin ea îl vei îndupleca să te asculte, să-şi dea tot interesul să te ajute, să aibă conştiinţa ridicată. Şpaga îţi dă dreptul (iluzoriu & absurd) de a-i cere doctorului să fie omnipotent. După ce vei fi semnat actul prin care spitalul îşi declină orice răspundere şi prin care consimţi ca *tu* să îţi asumi „cel mai mic risc de deces“ în cazul operaţiei, prin şpagă forţezi un transfer de responsabilitate: dacă acceptă, doctorul e responsabil măcar în faţa ta şi a legii divine.

Cînd vîri plicul într-unul dintre buzunarele situate invariabil de ambele părţi ale tuturor halatelor din spital, spui spăşit mulţumesc. Cumperi bunăvoinţa unor oameni imuni la suferinţă şi apoi mulţumeşti că îţi este primită ofranda. Dacă eşti refuzat e semn rău. Operaţia nu are sorţi de izbîndă sau nu a ieşit cum trebuia. Primirea şpăgii e semn că disperarea ta a fost corectă, dar că rugile ţi-au fost ascultate şi ziua senină e certă. Şpaga e un placebo pentru liniştea ta pe coridoarele spitalului. De aici încolo nici nu mai crezi că a fost vorba de şpagă. Doar recunoştinţă şi mulţumire. Cu cît operaţia iese mai bine, cu atît şpaga e mai nesemnificativă. Regreţi că, poate, nu ai dat pe măsură. Şpaga devine, astfel, relativă. Căci ce înseamnă, cu adevărat, o şpagă, raportată la o viaţă de om!?

PUBLICITATE

DILEMATIX

Vacanțe în alte lumi

supliment pentru copii editat de Dilema veche

Se apropie vacanţa, dar încă nu m-am hotărît dacă voi merge din nou la Academia bufniţelor şi şoarecilor din Antile sau voi accepta una dintre ofertele voastre turistice. Sincer să fiu, mă aşteptam ca ele să fie ceva mai tentante, însă o mare parte dintre locurile pe care voi le-aţi propus îmi dau o senzaţie de *déjà-vu* (cu alte cuvinte, îmi amintesc de experienţe pe care le-am mai trăit cîndva). Cu siguranţă, am vizitat cîteva insule care seamănă suspect de bine cu unele despre care mi-aţi povestit voi (sau le-am văzut la televizor?). E drept că n-am mîncat niciodată, de pildă, „solzi de peşte înveliţi în şuncă de crocodil", însă şi acolo unde am fost eu, totul era *all inclusive,* ceea ce, la un moment dat, poate deveni destul de plictisitor. În plus, nu mă dau în vînt după statul la plajă.

Mulţi dintre voi m-au îndemnat să plec spre alte planete şi să descopăr lumi posibile (şi imposibile) total diferite de lumea noastră pămînteană. Ei bine, recunosc că, atunci cînd eram mai tînăr, călătoream destul de des prin galaxiile învecinate, pînă cînd mi-am dat seama că sufeream de rău de rachetă. Anul acesta chiar nu mă atrage spaţiul cosmic, mai ales că planetele pe care mi le-aţi descris îmi par de undeva cunoscute. V-aţi inspirat cumva din *Avatar* sau din alte filme S.F.?

M-aş duce pînă în Infern, totuşi parcă n-am chef de o vacanţă horror şi nici n-am de gînd să mă sinucid. Şi o vacanţă pe Soare ar fi incitantă, însă dorinţa de a petrece cîteva zile acolo nu e atît de arzătoare. O altă ofertă care aproape că m-a convins să-mi fac bagajele şi să închiriez sandalele lui Hermes este cea de pe muntele Olimp, căci de multă vreme mi-am notat în agendă să-i întîlnesc pe zei. Sau să trag o fugă pînă pe Tărîmul Modei?

Adevărul este că sînt foarte plictisit, aşa cum sînteţi şi voi probabil, la finalul unui luuung an şcolar. Şi din această cauză, nu mă pot decide. Vă mulţumesc tuturor celor care mi-aţi sugerat unde aş putea merge în această vară. Mai întîi voi face nişte calcule şi dup-aia gata, am plecat! Unde? Vă povestesc la toamnă.

DILEMATIX

O vacanţă la soare

Iată, dragi copii, că vine vacanţa! Doamnele şi domnii profesori predau ultimele lecţii, îi ascultă pe cei cu mai puţine şanse la media 10 şi încheie situaţiile la învăţătură. Nouă, celorlalţi, nu ne mai rămîne decît de planificat vacanţa de vară... Oare unde vom merge anul acesta? Vom alege să mergem în deşert, la mare, în provincie... peste Ocean? Sau poate ne vom duce undeva unde este frig şi unde zăpada acoperă pămîntul, chiar şi în luna iulie!

Ca să vă ajut puţin, vă voi scrie, mai jos, oferta de vacanţă pe care am primit-o chiar acum cîteva zile. La început, mi s-a părut puţin cam periculoasă, dar apoi m-am gîndit că nu poate fi atît de rău... voi ce credeţi?

Vacanţă pe Soare (perioada: 15-18 iulie).

Vreţi un loc neobişnuit unde să vă petreceţi vacanţa de vară? Copiii dvs. vor să se joace în jurul focului (sau cu focul) zi şi noapte? Atunci Soarele este locul căutat! Imaginaţi-vă Pămîntul întotdeauna luminat şi încălzit... cerul roşu şi norii... norii... de fapt, nu există nori!

Iată programul deja stabilit de către ghizii turistici solari:

În prima zi, toată lumea se va îmbarca pe un nor, de la aeroportul Iuleraos (citit de la sfîrşit la început – „Soarelui") la ora 8 dimineaţa. Drumul către Soare va dura 0 ore, 0 minute, 0 secunde şi o fracţiune de secundă – norul e de vină, uneori zboară mai greu. De ce un timp atît de scurt? Pe Soare nu există timp! Doar pămîntenii ştiu de el... adică... încă mai ştiu de el, în curînd nu o să-l mai folosească; este o risipă de energie.

La ora 8 şi o fracţiune de secundă, toţi turiştii şi ghizii vor ateriza pe Soare. Toată lumea va purta pantofi zburători şi căşti protectoare – pentru doamnele care vor să aibă grijă de părul dumnealor. Pămîntenii vor fi cazaţi în singurul hotel de pe Soare. Acesta are cinci etaje şi 100 de camere. Condiţiile sînt excelente, fiecare cameră avînd două paturi, baie proprie (nu întrebaţi sursa apei!) şi vedere la foc.

După acomodarea turiştilor în camere, va urma masa. Trebuie să vă informăm că dvs. va trebui să vă aduceţi mîncarea la pachet, deoarece pe Soare nu creşte nici un fel de plantă sau orice altceva comestibil. Un alt aspect ar fi faptul că toate alimentele sînt fierbinţi... să nu visaţi la îngheţată, căci nu veţi primi, atîta timp cît sînteţi pe Soare!

Odată ce toată lumea termină de mîncat, va urma instructajul făcut de ghidul şef. Acestea sînt regulile:

1. Purtarea pantofilor zburători este obligatorie. Purtarea căştii este opţională. Pantofii vă protejează picioarele de căldura solului, iar casca vă protejează părul de o eventuală ardere.

2. Copiii trebuie ţinuţi departe de sursa de foc. Soarele nu are milă!!!

3. Dacă una sau mai multe persoane se îndepărtează de grup, Soarele va fi bun şi vă va ajuta să ajungeţi înapoi la hotel. În cazul în care Soarele nu vă ajută, ei bine... rămîneţi pe loc şi aşteptaţi – nu contează cît timp, nu o să simţiţi nici măcar o secundă!

4. Folosirea telefoanelor mobile nu este permisă! Acest lucru va modifica întregul Univers, Soarele va fi distrus, Pămîntul va dispărea şi va veni „sfîrşitul lumii". (Sîntem siguri numai 49,9%, dar este de datoria noastră să vă anunţăm!)

Turiştii sînt obligaţi să respecte toate regulile, pentru sănătatea şi siguranţa lor. Nici o pagubă materială sau morală nu va fi despăgubită de către agenţia noastră de turism!

Următoarea zi va fi una foarte, foarte plină: cu toţii vom merge în parcul de distracţii solar, unde toate atracţiile sînt gratuite şi specifice locului. Aveţi o roată mare rapidă – perfectă pentru cei mai mari, maşinuţe ce funcţionează cu lumină solară – că doar avem destulă, o tombolă destinată copiilor, unde cei mici pot cîştiga numeroase premii, cum ar fi un suvenir special de pe Soare sau o planetă de jucărie!

Seara, cîţiva localnici ne vor arăta dansurile lor specifice în jurul focului. Va dura puţin mai mult, deoarece focul înconjoară Soarele, aşadar, localnicii vor trebui să înconjoare şi ei astrul. Nu vă faceţi griji, totul se va întîmpla destul de repede – amintiţi-vă că nu există timp!

Mai apoi, un alt grup de locuitori ne va arăta cum se roteşte Soarele în jurul Pămîntului (sau invers?!) cu ajutorul unui bătrînel ce trage sforile. Bietul de el, e atît de bătrîn încît abia mai reuşeşte să mişte toate planetele... de aceea timpul pe Pămînt trece atît de greu!

În cea de-a treia zi, nu ne mai rămîne nimic de făcut, în afară de fotografii. Da, oameni buni! Puteţi face oricîte fotografii doriţi pe Soare. Chiar dacă folosirea altor aparate electronice este sancţionată, folosirea aparatului de fotografiat este permisă oricînd! Am uitat să menţionăm că fotografiile vor fi mai apoi arse...! Avem motive întemeiate împotriva fotografiilor făcute pe Soare, ce vor fi văzute de pămîntenii care nu au participat la excursia aceasta.

Pe data de 18 iulie, la ora 8 dimineaţa (ora pămîntenilor) norul de pe Iuleraos va veni pe Soare şi călătoria noastră se va sfîrşi.

Vă mulţumim pentru atenţia acordată acestei oferte turistice. Sîntem siguri că veţi veni în număr mare pe aeroportul Iuleraos! Vă dorim un soare „fără dinţi"!

În atenţia posibililor turişti ai Soarelui:

1. Ne puteţi contacta oricînd, la orice oră, începînd cu data de 1 iulie.

2. Nu ne puteţi contacta telefonic, deoarece sîntem împotriva telefoniei mobile – Soarele are nevoie de noi!

3. Ştiaţi că data în care ne aflăm este foarte importantă pentru temperatura Soarelui? Da... dacă astăzi sîntem în 15 mai, temperatura de pe Soare este de 15°!... înmulţite cu 100... (detaliu nesemnificativ, nu-i aşa?)

Marina Teodora ZORILĂ,
Clasa a V-a, Şcoala nr. 12 „Herăstrău",
Bucureşti

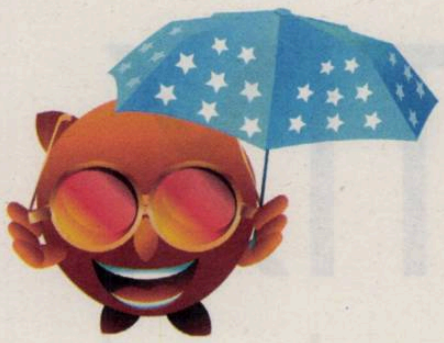

Iulia ameţeşte plutind prin camerele de piatră de pe insulele din atmosferă şi mănîncă în silă biscuiţi făcuţi din carne şi fructe, pe cînd Ioana sare în sus şi-n jos pe un pat de lipie, dar îşi face griji să nu se îngraşe de la atîta kebab. Ilinca le propune vărsătorilor şi peştilor un... zbor acvatic.

Ciudata insulă din atmosferă

Există o insulă în atmosferă. E cam ciudată, dar interesantă. În fiecare lună pleacă o rachetă la fix orele 14,30 şi 18,45 şi ajunge la 18,30 şi 22,46. La a doua tură face mai mult pentru că se opreşte să se alimenteze. Ea zboară din Hawaii. Cînd ajungi acolo, vei fi uimit. O să doreşti să pozezi tot ce se poate. Dar nu! Nu e voie! E interzis să faci mai mult de cinci sau şase poze pe parcursul sejurului.

Eu am fost acolo acum doi ani, cu părinţii. Cînd am coborît din rachetă, tot peisajul era ciudat. În primul rînd, am început să plutesc. În al doilea rînd, pe jos era un fel

JELLY JUMPI MUMBI – TAXĂ 15 bani.

de pămînt cu cratere şi smocuri de iarbă verde şi... roşie. Erau puţini copaci. În mijlocul insulei era un lac. Singurul lucru *normal*. Nu că celelalte ar fi fost *anormale*. Deodată a început să mi se facă foarte foame. Am mers, sau... am plutit pînă la un crater imens acoperit cu plante. Am intrat în două încăperi cu pereţi, covoare obişnuite, dar cu paturi făcute din flori galbene acoperite cu cearşafuri albe. Nu pot să zic, era destul de confortabil. Aveam apă caldă... Sînt cam pretenţioasă cînd vine vorba de confort şi curăţenie!

În sfîrşit, am tot plutit pînă într-o încăpere din piatră. Ne-am aşezat la o masă. Imediat am fost serviţi. Nişte farfurii din rocă moale şi galbenă în care se aflau un fel de biscuiţi făcuţi din carne şi fructe. Cînd am gustat, am scuipat imediat, însă mi-am dat seama că erau hrănitori şi am mîncat cu cea mai mare silă. Apoi ne-au adus nişte băuturi albastre şi verzi. „Eu nu bag în gură aşa ceva!“, mi-am spus scîrbită. Dar nu aveau un gust chiar atît de rău.

După ce am mîncat aşa-zisa „mîncare“, am pornit plutind în recunoaştere. La un moment dat, am văzut un fel de jeleu verde şi foarte elastic pe care săreau, se învîrteau şi pluteau cîţiva oameni şi copii. Am sărit şi noi! A fost distractiv!

Cînd ne-am plictisit de sărit şi am coborît de pe jeleu, am văzut scris mare pe o tăbliţă: JELLY JUMPI MUMBI – TAXĂ 15 bani.

Am văzut un om care tot aduna jeleuri mici. Abia după ce am plătit, ne-am dat seama că acele bucăţi colorate erau de fapt bani. Încă o dată pot să spun: „Ciudat!“.

Cineva ne-a spus să mergem la marele palat Jelly. Cînd am ajuns acolo, am văzut un castel minunat, roşu şi mov. Am intrat. Era super. Dar totul era numai din jeleu. Cînd am ieşit, eram plini de ceva lipicios. Doamne, ce insulă! Ne-am băgat în lac să ne spălăm şi, cînd colo, lacul era tot din jeleu!

Am mers „acasă“, ne-am aşezat în pat şi am citit dintr-o carte despre insulă. Acolo scria că insula a fost creată dintr-un material gumos, iar cu timpul s-a transformat în jeleu şi se cheamă ATMO JELLY. Atunci ne-am dat seama că şi pămîntul, pe care nu pusesem piciorul pînă atunci, şi roca erau tot din jeleu. De acolo ne aprovizionăm noi, cei de pe Pămînt, cu materialul lipicios şi gustos. Creşte mereu aici. Mai scria şi că oamenii de acolo mănîncă numai peltea. În timpul liber, localnicii obişnuiau să sară pe platforme elastice şi lipicioase. De fiecare dată la 5 mai se organizează un concurs numit „JELLY JUMPI“. Trebuie să sari pe trambuline uriaşe de jeleu. Cine pierde trebuie să stea pe trambulină un minut, ceea ce este foarte greu, fiindcă lipsa de gravitaţie te trage în sus. Femeile modelează figurine HARIBO şi le aşază ca decor pe aşa-zisul „lac“. Aşa că pe suprafaţa „lacului“ se pot zări multe puncte colorate.

Era frumos acolo, dar numai pentru o zi. Cînd am ajuns acasă, mi-am dat seama că nu trecuse decît o oră. În spaţiu, timpul trece mai repede. Am jurat că nu voi mai băga în gură jeleu niciodată!

Iulia FLOREA
clasa a III-a, Colegiul Naţional de Informatică „Traian Lalescu“, Hunedoara

Aqualulum

Doriţi o vacanţă de neuitat?! Atunci veniţi la agenţia noastră de turism „Raza de Soare“. Veţi putea avea o vacanţă superbă, de şapte zile. Vă invităm în Aqualulum, o insulă exotică din mijlocul Oceanului Indian. Insula are o peşteră plină de copaci roşii. În jurul acestei peşteri se află mii de zgîrie-nori, făcuţi de băştinaşi, din fructe, şi mult mai rezistenţi decît cei din New York. Odată ajunşi pe insulă, veţi fi întîmpinaţi de peştii îmblăniţi.

Doriţi un transport confortabil? Nici o problemă! Vă veţi deplasa cu un nou avion acvatic. Acest avion se poate transforma, într-un minut, într-un submarin. În interiorul avionului se află un acvariu de 3 m lungime şi 1m lăţime. Din acest acvariu puteţi pescui. În transport veţi avea incluse două mese şi trei gustări. „Zborul acvatic“ va dura 17 ore.

Veţi fi cazat în unul dintre cei 5000 de zgîrie-nori. Acolo se află apartamente de cîte 10 camere. Cazarea se face numai pînă la etajul 500. Zgîrie-norii au cîte 200.000 de etaje. La baie veţi avea toate lucrurile necesare: prosoape, săpun etc. Animalul dumneavoastră va avea baia lui, asta dacă aveţi animal.

Vă prezentăm doar trei feluri dintre mîncărurile pe care le veţi servi:

– *Moschetella* – solzi de peşte înveliţi în şuncă de crocodil.

– *Pancho* – peşti îmblăniţi pane.

– *Aqualulum special* – fructe din zgîrie-nori, proaspăt culese şi stoarse.

Distracţii: spaţiile special amenajate pentru relaxare, Peştera Norului Alb – singura peşteră cu plajă din insulă, restaurantele cu specific Aqualulum, magazinele de suveniruri, magazinele pet-shop, de unde vă puteţi cumpăra pentru acasă cîte un peşte îmblănit. Atracţii turistice: vizite organizate în zgîrie-nori, vizite organizate la peştera cu copaci roşii, AquaShow – spectacol cu dresură de peşti îmblăniţi.

Preţ: amintiri plăcute!

Ilinca Maria COSTEA
clasa a III-a, Şcoala nr. 84 „Nicolae Bălcescu“, Bucureşti

Kebabania

S.C. Dilematix SRL vă prezintă o nouă ofertă turistică: Kebabania. Sînteţi un mare iubitor de kebab? Vă gîndiţi mereu cu ce mai puteţi umple lipia aceea gustoasă? Ei bine, acum veţi avea o serie de alternative pe gustul dumneavoastră. Unde? Desigur că în Kebabania. Tărîmul kebab-ului, al puiului, al lipiilor şi al gustărilor.

TRANSPORTUL: Probabil că aveţi deja toate bagajele făcute, toate lucrurile încărcate în maşină şi sînteţi pe punctul de a o porni, aşteptînd indicaţiile mele privind traseul. Îmi pare rău că trebuie să vă dezamăgesc, dar maşina, avionul, barca sau alte mijloace de transport pămîntene nu vă vor fi de ajutor. Kebabania este foarte departe, aşa că acolo ajungeţi numai cu Frica (sînt două tipuri de frică: frica de a mînca prea puţin kebab şi frica de a rămîne toată viaţa un grăsan!). Cum? De ce? Pentru că Frica ne dă aripi, iar pe aripile ei vom călători pînă în Kebabania.

CAZAREA: Tuturor ne place patul de acasă. Călduros, cu cearşafuri curate şi cu plapuma groasă. Dar cum vi s-ar părea un pat făcut din lipie? Ei bine, în Kebabania nu există case, ci doar paturi pe marginea şoselelor. Da... o ţară în care somnoroşii chiar sînt făcuţi de rîs. Dar staţi liniştiţi! Nu costă nimic!

MASA: În Kebabania se mănîncă, fireşte, kebab. Probabil că îi simţiţi deja gustul savuros în gură. Minunat, nu-i aşa? Aici, orele la care se servesc mesele sînt ca pe Terra: mic dejun, prînz şi cină.

DISTRACŢII: În Kebabania nu există multă distracţie, ci foarte multă. Ori că alegeţi să vă duceţi în Iaurtbabania (un parc de distracţii unde plăteşti un ban şi bei cît iaurt vrei) sau în Gugupuinilipia unde o cursă cu obstacole comestibile va fi un motiv de amuzament.

ATRACŢII TURISTICE: Recunoscută atît pentru mîncare cît şi pentru parcurile de distracţii, Kebabania are şi atracţii turistice recunoscute în toată lumea, cum ar fi Peştera puilor, cu pui vechi de peste 15.000 de ani sau Balta cu maioneză, unde iubitorii de artă pot observa numeroase exemplare de picturi kebabaniene.

Naşterea kebab-ului – sărbătoare naţională

TRADIŢII: În Kebabania există o mulţime de tradiţii. V-aş recomanda să nu vizitaţi ţara în perioadele pe care vi le voi preciza, căci locuitorii nu sînt foarte prietenoşi cînd beau:

■ 28 iunie – 3 iulie – Naşterea kebabului (sărbătoare naţională). Marchează unirea tuturor elementelor care, împreună, au format un kebab perfect.

■ 15 august – în această zi, în fiecare an, se repară drumul principal (care este făcut din carne de pui).

Vă urăm poftă bună!

Ioana MANCU
clasa a VI-a, Liceul pedagogic „Spiru C. Haret“, Buzău

De data aceasta vin cu autocarul cei de la Colegiul „B.P. Hasdeu“ din Buzău, cu familia Addams, dar curînd ajung la ultimul etaj să vadă Pămîntul şi pornesc în căutarea unei Găuri Negre. Pe drum fac un popas pe planeta Karmeline, ca să se mai îndulcească, dar, oprindu-se pe Marte, se topesc proviziile, aşadar pleacă acasă.

Ori pe Marte, ori acasă

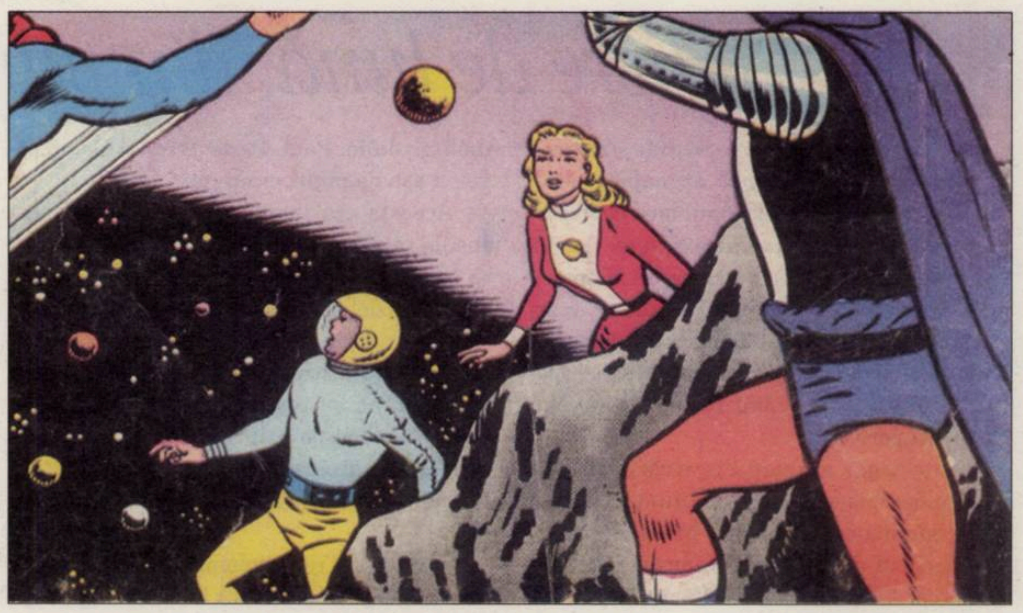

Dragă Dilematix,

Dacă propunerile celorlalţi copii nu te-au convins încă şi mai ai răbdare să citeşti cîteva oferte, rogu-te, ia în seamă textele noastre (copiii din clasa a VI-a „de la Hasdeu“), printre care vei găsi, poate, locul cel mai potrivit pentru o vacanţă de neuitat!

prof. Alina DINU,
Colegiul Naţional „B.P. Hasdeu“,
Buzău

Peşti-ornitorinc şi morse-bursuc

Într-o bună zi, m-am îmbarcat pe o mică navă ca să ajung pe planeta Toruk al Narkiryiri. Nava era, de fapt, o insulă cu elice, ca în romanele lui Jules Verne. De aceea, funcţiona cu unghii de peşte şi cu sprîncene de bufniţoi tînăr.

În bagaj mi-am luat un cazan multifuncţional care spală ciorapi, telefonează interplanetar cu 0,315 lei torukezi/minut, spune poveşti la culcare şi cîntă la tubă japoneză, în timp ce vinde cîrnaţi pe vîrful Everest.

Pe biletul de intrare pe planetă (o aripă de libelulă) scria că este strict interzis accesul persoanelor fără umor (mă simt norocos...).

Odată ajuns acolo, m-am cazat la un superb hotel subacvatic. Din cameră puteam să admir peştii-ornitorinc cu burtă galbenă şi morsele-bursuc de apă dulce.

În apropiere era un Aqua Park magnific, „Weasel Land“, unde puteai să te dai toată ziua în tobogane cu ulei de nou-născut de balenă-cocostîrc.

Răzvan GHEORGHE

O vacanţă à la Morticia

– Bună ziua! Mă numesc Morticia Addams şi aş vrea să vă recomand o vacanţă *all inclusive* de „neuitat“. Aceasta costă 350 de cranii şi se petrece în Castelul Ororii. Este inclus transportul, care constă în lilieci giganţi parfumaţi cu licoare de sconcs şi transpiraţie. Acest mijloc de transport este unic, unsuros şi foarte periculos, deoarece liliecii zboară repede pe întuneric şi este foarte posibil să vă zdreliţi, dacă veţi cădea.

Cazarea cuprinde: o cameră imensă, întunecată, decorată cu capcane ascuţite, figurine confecţionate din sînge închegat şi pînze de păianjeni în fiecare colţ al încăperii. Veţi putea dormi într-un sarcofag tare, incomod şi foarte îngust, care cuprinde o baie cu o chiuvetă şi un duş pe bază de acid sulfuric. Dulapul este confecţionat dintr-o bucată ruptă de mătase neagră şi plină de bacterii. În cameră există şi două geamuri de zece centimetri pătraţi, pentru a nu pătrunde lumina zilei. Vor mai fi şi tablouri reprezentînd cadavrele tuturor clienţilor noştri. Vor fi incluse în cameră, la alegere, animale terifiante şi înfometate, care vor vrea să vă devoreze.

Masa va cuprinde ca aperitive: ouă de ornitorinc înmuiate în saramură de ochi prăjit, cîrnaţi cu carne de om, în maţe de kangur, şi salată de mîini, picioare şi labe cu garnitură de ochi striviţi. Supa va fi din excremente de liliac gigant. Felul principal va fi format din inimi şi ficaţi putreziţi şi zdrobiţi, cu garnitură de „Saliva Porcului“. Ca băutură veţi primi suc de sînge cu ochi proaspăt scos, iar la desert pancreas de vacă cu păduchi, în loc de zahăr.

Pe timpul acestei vacanţe terifiante (dacă veţi mai fi în viaţă), veţi putea beneficia de următoarele distracţii: fotbal cu capete de mort, bowling cu cranii de bivol, zbor cu liliecii gigantici, „Aruncarea Rîmei“, „Cine mănîncă cei mai mulţi gîndaci fără să vomite“, veţi putea practica drumeţii pe Muntele Vampirilor sau veţi putea face excursii în Peştera Terorii etc.

Locatarii oraşului Stranilo au nişte obiceiuri nemaiîntîlnite. Acestea sînt: să meargă în fiecare „Ziplă“ (sîmbătă) la un cortegiu funerar sau la o înmormîntare a altor locatari şi să poarte hainele lor de sărbătoare (haine concepute din plasele groase ale păianjenilor veninoşi negri).

Totul este straniu, aşa cum îmi place mie! Sper să vă placă şi vouă! Eu am şi plecat. Este posibil să nu mă mai vedeţi sau să mai auziţi de mine vreodată, deci... la revedere!... Vă aştept!

Elena GEORGESCU

În Gaura Neagră

Petrece o vacanţă de neuitat departe de probleme şi griji, adică departe de Pămînt! Destinaţia? Gaura Neagră! Avem transportul, cazarea, masa, precum şi sejurul incluse în uimitorul preţ de numai 2 (doi!) lei, plus TVA!

Transportul se va face cu ajutorul unei imense catapulte ce este amplasată la Greenwich! Veţi primi cele mai bune locuri în hotelul de 6 stele R@y, iar masa va fi pusă tot timpul şi implică brînzeturi, lapte, caşcaval şi roşii de Buzău!

Atracţii turistice? La tot pasul! Gaura Mică Neagră, Marea Morţii, Muntele Dinte-Negru, Nebuloasa Fabuloasă şi stele din cinci în cinci metri!

Vă atenţionăm cu privire la ospitalitatea făţişă a localnicilor şi la bunătatea de a vă invita să vă faceţi loc la masă (deşi s-ar putea să nu vă treziţi la masă, ci pe masă...)!

Nu credem că este nevoie să menţionăm durata vacanţei! Cei care au venit aici n-au mai plecat înapoi! Desigur, asta pentru că nu au vrut ei...!

Vă aşteptăm cu mult drag la agenţia de turism „Plimbă Ursul S.R.L.“!

Camelia IANCU

La „Doi ochi şi jumătate“

Nu toată lumea crede că poate petrece o vacanţă de vis. Eu cu siguranţă vă pot oferi una. Şi nu este orice fel de vacanţă, ci una pe Marte!

Transportul este asigurat de navetele spaţiale ale hotelului, „Doi ochi şi jumătate“. Hotelul vă poate oferi, de asemenea, trei mese pe zi şi şapte nopţi cazare.

În fiecare cameră se poate găsi un pliant cu atracţiile turistice de pe Marte. Nu departe de hotel se află Marea de lavă unde... puteţi să vă răcoriţi! De asemenea, puteţi vizita palatul regelui Salamah. Se spune că el a salvat planeta Marte de pămînteni, acum două milioane de ani. În amintirea lui se obişnuieşte ca în fiecare an extratereştrii să împletească frumoase coroniţe pe care apoi să le poarte toată ziua.

Dacă vreţi o distracţie pe cinste, puteţi să faceţi o tură cu navete spaţiale prin galaxie cu numai două sute de euro! Vă aşteptăm cu drag la hotelul, „Doi ochi si jumătate“ şi nu uitaţi că pe Marte distracţia nu are limite.

Călin NEDELCU

De la ultimul etaj se vede Pămîntul!

Da, aţi auzit bine, se pot organiza vacanţe şi pe Marte. Extratereştrii de ce nu s-ar putea relaxa şi ei? E drept, hoteluri nu sînt multe, dar sînt extraordinare. În schimb, la ei nu există cărămidă şi îşi fac construcţiile chiar din roca planetei. Asta înseamnă că nu sîntem singurii care „avem grijă“ de planetă.

Locul despre care am să vă vorbesc se numeşte Gziburg, care, culmea, înseamnă chiar hotel. Se spune că este aşa de înalt încît de la ultimul etaj se poate vedea Pămîntul.

La masă se poate servi mîncare pămînteană sau puteţi încerca un fel de mîncare tradiţional: carapace de broască ţestoasă în sos marţian. La acest fel de mîncare, în schimbul cuţitului şi al furculiţei, vă sînt oferite ciocănelul şi dalta. Poftă bună!

Dacă masa nu v-a surîs, sigur distracţiile vă vor interesa. Acolo sînt organizate curse cu nave spaţiale, cursuri de învăţare a limbii marţiene, fotbal în imponderabilitate şi drumeţii prin canioanele cauzate de construirea Gziburg-urilor.

Marile atracţii ale locurilor sînt magazinele care comercializează costume spaţiale, muzeele ce prezintă tehnologia lor avansată şi telescopul cu care îl poţi vizualiza pe glaciarul Pluto.

Tradiţiile sînt aproape aceleaşi ca cele de pe Pămînt. Nu vă imaginaţi că poartă ii şi dansează în hore, dar şi la ei există Crăciunul, Paştele şi Dragobetele, care este denumit „Ziua în care inima iese din piept“.

Transportul vă este asigurat de agenţia „Ori pe Marte, ori acasă“. Biletele pot fi rezervate pe site-ul www.martedeacolosaudedeparte.mrt

Camelia ANDRONE

Planeta Karmeline

Căutaţi o vacanţă superbă, plină de distracţie în această vară? Felicitări! Aţi găsit-o! Luaţi loc pe un scaun confortabil şi închideţi ochii. Acum vă puteţi relaxa, imaginîndu-vă această călătorie extravagantă.

Îmbarcaţi în Firekarm putem spune că am început excursia. Firekarmul este o maşină specifică planetei Karmeline. Trebuie numai să spui „Caramel“ şi te teleportează în cinci secunde pe planetă.

Odată ajuns în Karmeline, poţi începe prin a privi minunatul peisaj din acest ţinut: copaci înalţi din broccoli, iarbă din mentă imperială, munţii din ciocolată şi, cel mai important, minunatele rîuri de caramel. Legenda spune că, dacă guşti o dată din ele, nu te mai poţi opri din mîncat caramel decît dacă vei cumpăra medicamentul Antikarmel.

Cazarea şi masa sînt, de asemenea, incluse în preţ. Toată lumea este cazată la cel mai luxos hotel de pe planetă, anume Karmarenko. Acesta este sub forma unei chitări de trei kilometri înălţime. Corzile sînt, de fapt, lifturile ce au vedere spre oraş. La parter este o masă plină cu bunătăţi din caramel. De asemenea, există şi un portal magic prin care poţi ajunge la restaurantul hotelului. Dimineaţa, se servesc ceaiuri şi salate, la prînz fructe de mare, iar seara homar şi deserturi exotice.

După-amiaza se fac trasee, pentru a vizita cele mai importante obiective turistice din Karmeline: expoziţia picturilor din caramel ars, Casa Memorială a lui Karmino, descoperitorul acestei planete, şi Castelul din caramel.

Obiceiurile poporului sînt la fel de atrăgătoare. La ora douăsprezece, toată lumea se strînge în jurul vulcanului Torento, deoarece erupe cu cornete de îngheţată şi cu petale de trandafir roşu. Tradiţia spune că persoana care va găsi prima şi unica petală de trandafir alb va avea noroc tot anul şi va avea acces o săptămînă la hotelul din centrul mării.

Aşadar, cine nu şi-ar dori să petreacă o săptămînă în această lume? Poftiţi, sînteţi invitaţii noştri...

Alexandra DOBRE

Dacă plătiți în rate, aveți ocazia să escaladați marele munte Olimp și să îi întîlniți față în față pe faimoșii zei greci, ba chiar să zburați cu sandalele lui Hermes. După aceea coborîți cu PegassusExpress, iar detalii găsiți pe Zei.ro. Iar dacă știți parola, Andreea vă invită la Kenzi Villa, la masă.

Pulbere de lună, din partea casei

Aerul era proaspăt. Soarele strălucea peste insula mea aproape pustie. Stăteam în șezlongul meu confortabil, la umbra unui bananier. Nisipul de aur îmi gîdila tălpile. Cerul era ca un diamant mare și impunător. Sunetul valurilor spărgîndu-se de mal era atît de relaxant, încît puteam să adorm în orice moment. Muzica specifică dansului Hula îmi răsuna în urechi. Totul era perfect.

Dintr-odată, am simțit ceva căzînd pe mine. Am deschis ochii și m-am uitat în sus, apoi la banana care aterizase în brațele mele. Am desfăcut-o și am luat o mușcătură. Era mult mai bună decît orice banană mîncată vreodată.

Am sărit din șezlong, am oprit muzica și am început să umblu pe nisipul care sfîrîia la atingerea razelor de soare. Apa călduță a oceanului ajungea pînă la picioarele mele. Eram bronzată. Totul era superb! O insulă numai a mea! Aveam o căsuță drăguță, dincolo de palmieri, la trei minute distanță de locul unde înotam. Oceanul era al meu! Înotam cu delfinii: Julie, Paul, Paris, Suzy și Delph. Aveam așa de mulți prieteni!

Aceasta era Insula Kenzie. Insula mea. Insula ce-mi purta numele. O insulă pierdută în valurile Oceanului Indian.

– Kenzie! mă trezi o voce.

M-am dezmeticit tocmai cînd fusesem atinsă de cîțiva stropi de apă. Sirena Madison își pieptăna cu o scoică părul mătăsos, în timp ce ședea pe Stînca celor 10 corali. Se numea așa deoarece pe aceasta creșteau corali (chiar dacă vîrful stîncii ieșea la suprafață).

– Madison! am exclamat, apropiindu-mă de ea. Mă gîndeam eu că nu sînt singură pe aici! Cum ești?

– Ocupată, ca orice sirenă.

Am zîmbit, apoi am decis să ies din apă pentru a merge la „modesta" mea căsuță. Zis și făcut! Nu mi-am mai luat și laptop-ul pentru că știam că nu avea cine să-l fure; maimuțele erau foarte bine educate. Așa că am ieșit pur și simplu din apă și... iată-mă pe aleea ce ducea spre căsuță.

Așa cum am mai precizat, în maximum trei minute eram în fața unor porți enorme, impunătoare și strălucitoare, cu totul și cu totul de argint.

– Codul, vă rog!

– Kenzie Island! am rostit veselă.

– Cod corect! Bine ați venit la Kenzie Villa!

Am pătruns în grădina aceea imensă, exotică, dar plină de romantism. Plină de palmieri și de statui de argint, Kenzie Villa era locul perfect de relaxare. Și, desigur, vila era destul de spațioasă pentru o singură persoană.

– Bine ai venit! mă salută Zîna Albastră. Vrei să te duc la Vulcanul de Cristal?

– Desigur!

Printr-o strălucire îndemînatică a baghetei magice, am ajuns în mod miraculos în craterul „Creier de mentă în cap de ciocolată". Aici era restaurantul insulei.

M-am așezat la o masă și o chelneriță veni cu viteza luminii și îmi luă comanda.

– Bine ați venit la „Creier de mentă în cap de ciocolată"! Cu ce vă servim?

– Un shake de frunze de palmier și o nucă de cocos cu ciocolată, vă rog!

Chelnerița notă totul, apoi bătu scurt din palme și... minune! Comanda a apărut deja pe farfuria din fața mea. Am mulțumit frumos și m-am servit.

– Observ că ați adăugat și niște pulbere de lună argintie! m-am adresat domnișoarei.

– Este din partea casei.

Tot ce ați auzit este real! Insula Kenzie este rodul imaginației, al culorii, luminii și iubirii din inimile voastre.

Andreea ANTONESCU
clasa a VI-a, Școala nr. 39, București

În lăcașul zeilor

„Nu ați mai avut de mult timp o vacanță? Vă simțiți extenuat/ă? Dacă da, atunci compania ZEI.ro vă oferă o vacanță de neuitat pe muntele Olimp, pe cea mai înaltă culme a lui. (Atenție! Cu cît camera este mai aproape de bolta cerească, cu atît prețul este mai mare, pentru că vă veți putea întîlni cu marii zei olimpieni, cum ar fi Zeus, Hera, Athena, Apollon, Dyonissos și mulți alții, care vă vor dezvălui secretele lumii, neștiute de nimeni, în afară de ei – bineînțeles, asta doar dacă Zeus este în toane bune!). Cazare: 8 zile, 7 nopți. Transport: PegassusExpress, cea mai modernă marcă de autobuz zburător, iar pentru iubitorii de senzații extreme, o copie fidelă a sandalelor înaripate ale lui Hermes (de fapt, nu prea fidelă, deoarece Hermes ne-a prins încercînd să-i copiem sandalele, și o furie grozavă l-a cuprins). Masa: *all inclusive,* ambrozie și nectar ceresc!"

Eram pe stradă cînd am citit acest anunț. Ce straniu îmi părea! Nu îmi aminteam să se fi descoperit un autobuz zburător sau să te mai poți întîlni cu zei (bineînțeles că știam, ca mulți alții, despre muntele Olimp)... Ei bine, asta da oportunitate! În cazul în care oferta companiei ZEI.ro era serioasă, ar fi trebuit să încerc să descopăr și eu secretele lumii zeilor, să-mi pun sandalele lui Hermes în picioare, să zbor, să mă înfrupt din hrana zeilor, să-i văd de aproape, să asist, poate, la disputele lor (celebrele dispute dintre Hera și Zeus... dintre Hera și Aphrodithe sau Athena...).

În ciuda temerilor mele, părinții, care altminteri erau foarte grijulii, au fost de acord și mi-au dat banii necesari pentru a mă înscrie în excursie. Și uite-mă în PegassusExpress (ar fi fost prea mult pentru mine să folosesc... sandalele înaripate ale lui Hermes!). După cîteva ore de zbor, am ajuns la destinație: muntele Olimp.

Am coborît din PegassusExpress cu o senzație stranie în piept și un sentiment de... Oare ce era? Frică? Nerăbdare? Poate puțin din amîndouă.

Am revenit cu picioarele pe pămînt în momentul în care trei voci melodioase, ca niște clinchete de clopoței, au răsunat în văzduh:

– Bine ați venit în Olimp!

Erau cele trei Grații.

Noi, oamenii de rînd, eram prea muți de uimire ca să mai putem spune ceva, așa că, pur și simplu, le-am urmat pe aleile întortocheate ale Olimpului.

Aleile erau mărginite de flori multicolore care răspîndeau un parfum îmbietor. Nu mai văzusem niciodată flori ca acelea! Păreau vii, magice! Am întins mîna, dorind să ating una, dar mi-am retras-o repede, deoarece petalele s-au dat la o parte și au dezvăluit doi ochi mici și negri ca tăciunele, care parcă te avertizau să păstrezi distanța.

Persoanele din fața mea s-au oprit, așa că m-am oprit și eu, uitîndu-mă curioasă în jur.

Eram în fața unui palat maiestuos, lucrat cu măiestrie și care părea din aur pur: o capodoperă a arhitecturii. În spatele mărețului palat se mai aflau încă alte zece palate, însă mai puțin grandioase ca primul. Am presupus că fiecare era pentru unul dintre cei doisprezece zei olimpieni. Mi-am dat seama că primul, cel mai măreț, era locul unde se țineau banchetele și unde locuiau Zeus și Hera.

– Bine ați venit!

Ne-au întîmpinat Zeus (impunător, ca un adevărat stăpîn al tuturor zeilor, cu ochii albaștri pătrunzători, care te intimidau) și Hera (la fel de semeață și frumoasă ca în descrierile din cărțile mitologice pe care le citisem).

Abia atunci am observat că cele trei Grații dispăruseră. Am ridicat din umeri și am urmat-o pe zeița Hera. Ne conducea spre o clădire situată lîngă palat. Ne-a poftit înăuntru și ne-a zis că putem să ne alegem ce camere vrem.

Am intrat în prima pe care am văzut-o.

Era spațioasă, luminoasă și – ceea ce m-a încîntat cel mai mult – se vedea tot Olimpul de la fereastra ei! Era într-adevăr o cameră frumoasă, dar simplă, aproape austeră, pentru că, în afara patului, se mai afla aici doar un șifonier, care cred că era din lemn de măslin. Dar pentru mine era de ajuns!

M-am schimbat și m-am îndreptat spre hol, unde am dat peste o frumoasă fecioară, îmbrăcată în armură din cap pînă în picioare. Îmi părea cunoscută, dar eram obișnuită cu pozele unde apărea purtînd coif (care, de data aceasta, îi lipsea), așa încît mi-a trebuit ceva timp să-mi dau seama că este vorba despre Athena. M-am uitat cu atenție și i-am văzut părul nu prea lung și brun, ochii de azur, în care se citea parcă toată înțelepciunea lumii. Nu degeaba se spune că s-a născut din capul lui Zeus!

Ca din depărtare, am auzit-o spunînd:

– Mă gîndeam că poate ați vrea să-mi cunoașteți casa și secretele!

Am urmat-o, încîntată, alături de alte cîteva persoane.

Locul unde ne-a dus Athena (părea lăcașul ei) era ticsit de cărți și pergamente, de parcă toate secretele lumii erau ascunse acolo!

Am întrebat-o dacă e adevărat că romanii erau urmașii lui Aeneas, deci urmașii zeiței Aphrodithe. Ea clătină din cap și ne spuse adevărul adevărat, și anume că Aeneas chiar reușise să scape din Troia aflată în flăcări, dar că fiul său și al Aphrodithei fusese ucis în cetate. Mai departe, Aeneas a fondat cetatea Roma, care a devenit ulterior un mare imperiu. Deci, romanii nu erau cu nici un chip urmașii zeiței Aphrodithe, chiar dacă aceasta îi simpatiza foarte mult. Ne-a arătat o tapiserie cu Aeneas ieșind din Troia, cuprinsă deja de flăcări. Ne-a atras atenția asupra faptului că ochii lui Aeneas înotau în lacrimi, iar, undeva în umbră, se vedea un copil care era ucis de un bărbat (cred că era Ascanius, fiul lui Aeneas). Detaliile tapiseriei erau importante și dezlegau secretul descendenței romanilor. Nu le-aș fi observat dacă cineva nu mi-ar fi atras atenția asupra lor.

După aceea, Athena a chemat cu glasul ei divin un nor, pe care ne-a invitat să pășim. Eram speriată și m-am clătinat puțin, dar în final, ca și ceilalți, am reușit să-mi mențin echilibrul și să stau pe nor. Ce pufos era! Era aproape translucid și nu părea că poate să susțină ceva, dar o făcea. Mi-am imaginat ce mare distanță ar trebui să fie pînă jos... Mare greșeală... Mi s-a făcut rău și mi-am pierdut echilibrul.

– Nu... începu zeița Athena, dar era prea tîrziu.

Cădeam în abis, repede și amețitor. Am țipat, dar țipătul îmi fu pierdut în eterul nesfîrșit. Gîndurile mi se succedau cu repeziciune, mi-era frică și frig. Apoi m-am trezit și... plină de uimire, mi-am dat seama că, de fapt, adormisem cu capul pe cartea mea de mitologie.

Teodora NICOLAE,
clasa a V-a,
Școala nr. 79, București

Nici voi nu credeți că există Aluscia? Mai uitați-vă o dată cu luneta la vest de Saturn pentru că eu am încredere că Marius nu minte. Ioana vă primește la dracu'n praznic, dacă este cazul. V-ați căsătorit luna trecută? Pe Insula Vîntoasă puteți petrece luna de miere, cu ajutorul uriașului Rîgîilă.

Infern, istorie și un hotel de 4 cristale Swarovski

Călătorie în infern

Bună ziua, dragi clienți! Sînteți nemulțumiți de viața pe care o aveți? Ei bine, noi am găsit soluția: o călătorie în infern! E raiul pe pămînt! Totul va fi pe placul dumneavoastră. Ca să vă conving, vă voi descrie cîteva dintre avantajele acestei călătorii.

Mijloc de transport: Sinucidere. Garantăm calitate și confort. Drumul va fi foarte scurt: 2-3 secunde.

Cazare: Veți fi cazați în cel mai bun hotel – „La dracu'n praznic".

Mîncare: Dintre miile de mîncăruri, veți degusta, cu siguranță, cadavre putrezite, unghii de la picioare infectate cu ciuperci, intestine marinate și vestitele deșeuri radioactive.

Băuturi: Cocktail-ul din venin de șarpe, excremente de elefant și ochi de broască murați.

Atracții turistice: Oameni buni, trebuie neapărat să vă scăldați în celebrele băi termale cu lavă sau să participați la concursul de asamblat schelete. Nu trebuie ratat nici saltul cu parașuta defectă.

Cost: 80.000 de euro. Nu vă speriați că sînt prea mulți bani. Puteți să-i furați sau să-i obțineți prin alte mijloace. Dacă poliția va fi alertată, nu veți avea de suferit deoarece nu vă poate găsi.

Plecare: De la intersecția punctelor cardinale, a doua zi după Paștele Cailor. Drum bun și să ne vedem cu bine!

Ioana CHEREȘ

Istorum

Istorum e un ținut în care întîlnești orice personaj din istorie. Vecinii lui sînt Aristobrii, Panapa și Rațingam. Atracțiile turistice majore sînt: Mall-ul lui Mircea cel Tînăr, Piscina lui Ștefan cel Mic sau Vila lui Mihai Fricosul. De asemenea, te așteaptă cu porțile deschise Muzeul Decebal, în care o să găsești experimente pe romanii de atunci. Odată aflat în această regiune, nu poți rata Festivalul figurinelor de ceară, unde îi poți identifica ușor pe Pașa Hazban, Baiazid, numit și Melcul, sau Muma lui Ștefan cel Mic. Probabil cel mai simpatic element din peisaj e statuia lui Matei Corbul. El stă pe un ponei numit mîț, cu spatele la cinematograful „Revoluția", unde își fac veacul Țeapă Vlad și Ocaua Cuza, urmărind filmele lui Sergiu Nicolaescu. În tot acest timp, poți asista la urmărirea lui Burebista de către paparazzi, în timp ce marele conducător caută un semnal pentru mobil, într-un magazin de fițe.

Cazarea se face la hotelul de 50 de roci, „Dormichete". Ce înseamnă asta nu știu, dar pot să vă spun că finul în care veți dormi înțeapă puțin. Noroc cu menajera, care îl aranjează zilnic. Pentru cei cu preocupări intelectuale, există gazeta *Nemuricii*. Cum poți să ajungi aici? Simplu: tragi un pui de somn la ora de istorie.

Patricia RESTEȘAN

Insula Vîntoasa

– Bună ziua! Sîntem interesați de o vacanță pentru luna de miere.

– Da, avem, pe Insula Vîntoasa. Ca să ajungeți la destinație, trebuie să mergeți pînă la Terrasol. Acolo, îl veți găsi pe Rîgăligă, un uriaș. După ce va bea apă minerală, vă va pofti, pe limba lui, pe insulă. În minutul 356, va rîgîi și veți fi proiectați pe coasta de fildeș a Insulei Vîntoasa.

– Da?

– Stați, nu am terminat! Cazarea e în căsuțe de două sau patru persoane. Costul depinde de ce tip de casă doriți: năzdrăvană, cuminte sau bleagă. Casa năzdrăvană costă 3 lei pe noapte, însă în fiecare seară trebuie să stați să o prindeți. Aceasta fuge cît poate și, numai cînd oboșește, vă permite să intrați. Casa cuminte costă 5 lei pe noapte. Ea stă și vă așteaptă să-i țineți companie. Casa bleagă costă 1 leu. Trebuie să fiți foarte atenți în privința pietrelor. Noaptea, în timp ce dormiți, ea pornește la plimbare și, dacă se împiedică de vreo piatră, veți suferi amețeli. Mîncarea tradițională e floarea temperamentală, pentru că ea are gustul stării pe care o trăiți în momentul în care o gustați.

– Atracții turistice?

– Seri disco cu vîrcolaci simpatici îmbrăcați în haine sclipicioase, mame-vulcani cu vulcănei în cărucioare sau teatru de păpușivînturi. Sînteți interesați?

Ruxandra PANEA

Kripton

Copii, v-ați săturat de părinții sîcîitori și de școala plictisitoare? Dacă răspunsul este da, noi avem soluția: o excursie pe o perioadă nedeterminată, la mii de ani de gura mamei.

Greu de crezut, dar totul e posibil cu agenția „Transgalactic". Puteți călători pe magica planetă Kripton. Drumul va fi parcurs cu nava spațială de ultimă generație, „Purple Fire", prin portalul interstelar KGB #80. Pachetul cuprinde și înscrierea la școala kriptoniană. Nu vă temeți! Pe Kripton, școala e sinonim cu distracția. De exemplu: ora de geometrie e simplă, deoarece singurele figuri geometrice de pe Kripton sînt sferele, ora de info cuprinde și cursul de Karate Soft, unde vă veți micșora și vă veți bate la propriu cu virușii de pe kriptonet.

Pe această planetă minunată, nu există gravitație. Totul e ținut la locul lui de forțele kriptonice, care sînt guvernate de imaginație. Aceasta e cea mai puternică și spontană formă de energie de aici. Cu ajutorul ei, se pot face salturi în hiperspațiu. Astfel, folosind această forță, poți să stingi soarele, să schimbi culoarea sau forma stelelor.

Pentru rezervări intrați pe www.kripton.com. Primii 10 primesc bilete gratis la campionatul galactic de Karate Soft.

Rareș PREDA

Oferte pentru cumpărături

Bună ziua! Mă numesc Cătălina Gherman și sînt de la agenția de turism „Noi vă oferim, dumneavoastră cumpărați" și aș dori să vă propun o călătorie de o săptămînă pe Tărîmul Modei. Puteți găsi aici de la ștrumfi îmbrăcați în costume marca Giorgio Armani, pînă la manechine de forma și mărimea spiridușelor care poartă minunatele diamante furate de la cei șapte pitici.

Vă vom caza la un hotel de 4 cristale Swarovski și jumătate. Tărîmul Modei e situat între Statul Pițipoancelor și Republica Mondenităților. Atracțiile turistice care vă așteaptă sînt statuia elfului Cătălin Botezatu sau tabloul Monalisei repictat (mai la modă) de Alexander McQueen.

Majoritatea agențiilor vă vor oferi tărîmuri cu zîne și balauri. Noi vă oferim un voucher-shoppping, dacă optați pentru Țara Modei.

Cătălina GHERMAN

Copiii din clasa a V-a,
de la Liceul Teoretic
„Nicolae Bălcescu"
din Cluj-Napoca

O excursie în Aluscia

Cum ai spus? A... luscia?! Excursie?... E cumva o glumă? Să știi că e una proastă; în primul rînd, pentru că locul ăsta nu există și, în al doilea rînd, mă cunoști prea bine ca să-ți amintești că n-am nimic de-a face cu norocul vreunei excursii cîștigate...

Și totuși, biletul dus-întors Pămînt-Aluscia începe să mă convingă că nu e vorba de o glumă. Lîngă bilet, o serie de amănunte privind transportul și cazarea. Renunțînd la a-mi mai pune întrebări, mi-am luat rucsacul gata pregătit încă din 1 iunie și am început să urmez instrucțiunile de pe bilet.

Am ajuns astfel în spațioportul din perimetrul 20/15, la vest de Saturn. Mă aștepta o navă extralustruită, cu o putere de 160 de caracatițe lunare și un motor de 125.000 ciclocinici cubi. O asemenea mașinărie atinge viteza luminii într-o jumătate de secundă spațială. Apropo, am aflat de pe „goagăl" că viteza cicloatomică e de patru ori mai mare decît cea a luminii. Am urcat sau mai bine-zis am fost urcat de o forță neidentificată, dar... simțită, la bordul navei. Călătoria a fost plăcută, fără incidente notabile, cu excepția unei binefăcătoare ploi de meteoriți în Galaxia Cilius.

Ajuns la destinație, am fost cazat la un hotel de 4 ochi aluscieni, dotat cu o serie de facilități, știute ori neștiute. Băștinașii, cu un bun-simț extrem de nepămîntean, cu o piele lila, sprijiniți pe trei picioare nemaivăzut de mobile, retractile cu schimbul, avînd două mîini extensibile, șase ochi și o ureche, m-au întîmpinat cît se poate de prietenos, ca și cînd m-ar fi cunoscut sau ca și cînd aș fi revenit dintr-o lungă călătorie. Mi-au dat cea mai frumoasă cameră, la etajul 913, panorama fiind una deosebită.

Pe la ora 17 am primit pești spațiali cu un ochi, 25 de plutitori propulsori pe fiecare parte și cu solzi de mercur. După o așa masă copioasă, am mers la culcare în patul comod cu pulbere spațială, recent presărată.

Dimineața am mîncat o shaorma cu carne de viței jupiterian, o porție de carligoni pai și nelipsita salată aluscianâ.

Am pornit apoi la o partidă de spațiogolf pe cei 18 sateliți ai planetei, dintre care 17 naturali. Bineînțeles că am pierdut, dar plăcerea de a juca așa ceva a fost mai mare decît dezamăgirea înfrîngerii.

După partidă am plecat spre celebra Gaură Neagră din apropierea planetei, cea care aduce epavele din Triunghiul Bermudelor.

De acolo am fost luat într-o navă, cu destinația Terra. Pe electroplasmă am văzut că am pierdut un obicei binecunoscut al aluscienilor, acela de a se da cap în cap, dar, din fericire, l-am urmărit la electroplasmă, în timp real.

Acum ne-am oprit la o pizzerie plutitoare, unde așteptăm să ni se aducă o pizza plutoniană fără ochi de șoim venusian. După asta mă voi apuca de referatul la istorie pentru care va trebui să citesc aproape toată vara...

Marius MARIȘ
clasa a VI-a,
Școala „Ion Creangă",
Cluj-Napoca

PUBLICITATE

Aţi încercat vreodată carnea kromak despre care se spune că este extrem de fragedă? Luaţi martionul şi haideţi pe Maryada! Dar aveţi curaj să înfruntaţi canibali şi să staţi la hotelul ŢEAPĂ de jumătate de stea? Atunci W'gakmboga este locul vostru! O altă excursie horror ne propune Cristina.

Trei destinații pentru turiști plictisiți

W'gakmboga

Vă invităm pe insula W'gakmboga unde, cu siguranţă, veţi trăi ultimele ore din viaţa dvs.. Transportul este asigurat de compania de transport O SĂ VĂ PRĂBUŞIŢI! şi se face cu un avion de război din 1918, care se va prăbuşi pe insulă. Cine supravieţuieşte se poate bucura de vacanţă, celor care nu supravieţuiesc le spunem că „ne-a făcut plăcere să facem afaceri împreună!".

Odată ajunşi pe W'gakmboga, vă puteţi bucura de o baie în lacul de lavă sau puteţi juca golf pe terenul natural în formă de craniu. Desigur că localnicii vă vor primi călduros, dar aveţi grijă că mulţi sînt canibali şi vă vor arunca în cazan cu prima ocazie. Dacă intraţi pe proprietatea lor, vă vor folosi pe post de mîncare pentru rechini.

În centrul insulei veţi găsi o piaţă renumită în toată lumea, fiindcă din anul 1602, cînd a fost construită, a fost distrusă de 408 ori, adică o dată pe an. De aici puteţi cumpăra nişte relicve foarte rare, cum ar fi craniile de cal din Al Doilea Război Mondial.

Cazarea este oferită de noi la hotelul „Ţeapă", de jumătate de stea. Puteţi dormi pe jos şi vă puteţi încălzi împreună cu şobolanii. Nu veţi duce lipsă de prieteni, pentru că sînt multe creaturi cu opt picioare în fiecare colţ al camerei. Curentul se ia zilnic între orele 19,00-20,00.

La masă puteţi servi delicatese gătite de deţinuţii nazişti de pe insulă. Vă puteţi considera norocoşi dacă la 30 de secunde după ce mîncaţi mai sînteţi încă în viaţă.

Dacă sînteţi interesaţi de oferta noastră, sunaţi la 07666666666.

Alexandru PANĂ

Satelitul lui Marte

Agenţia de turism „Doom's Day" vă oferă o vacanţă de coşmar pe Deimos, satelitul lui Marte. Cazarea şi masa sînt asigurate în staţiunea Suflul Morţii. Transportul se face cu avionaşe din hîrtie reciclată. Vă urăm aterizare plăcută, deoarece majoritatea avioanelor au fost storcite de asteroizi!

Ca atracţii turistice, avem Turnul arahnidelor, pe care nu trebuie să-l vizitaţi după lăsarea întunericului, căci păianjenii vă vor devora. Apoi, mai este statuia voodoo, unde, orice dorinţă v-aţi pune, se va îndeplini! Atenţie! Aveţi grijă ce vă doriţi!

Facilităţile sînt nenumărate, cum ar fi băi zilnice în mlaştina cu viermi şi-n iazul miriapozilor băloşi. La restaurantul hotelului „La 3 Ploşniţe" puteţi să vă delectaţi cu ciorbă de muşte şi rîme la rotisor. De asemenea, delicatesa staţiunii este limax copt în piure de furnici şi gîndaci.

În staţiune nu există localnici, doar gîndaci, omizi, viermi etc. Obiceiurile lor sînt furatul firimiturilor de pe jos, pişcatul măgarilor şi enervarea turiştilor.

Preţul este extrem de mic... doar ceva „din dotare"... adică inima, ficatul, rinichii, pancreasul sau creierul, pentru a putea hrăni angajaţii staţiunii şi a-i păstra mereu în formă.

Vă dorim vacanţă *(ne)*plăcută!

Cristina GÎRJĂU

Parcul Şmurfland

Aveţi nevoie de o vacanţă? Veniţi la agenţia „Ştrumf păros", în Paradisul Ştrumfilor şi în Parcul Şmurfland.

Transportul este asigurat de tenişi. Fiecare primeşte o pereche de tenişi şi o poate lua înainte, drumul fiind pietruit şi bine făcut, împiedicările nefiind incluse în preţ. Parcarea este *gratuită!*

Cazarea se face la hotelul „Părosus", care are 5 stele din 5000, fiecare cameră fiind un grajd dotat cu un pat de paie. Pentru a fi fericiţi, turiştii vor primi o mască de gaze (avem nişte cai...) şi muuuuuuult lapte (avem şi vaci).

Hotelul costă 50.000 de nuci şi-un braţ de paie pentru cai şi văcuţe.

Prînzul este complet nou şi diversificat, conţinînd nuci, nuci şi, de asemenea, nuci. Desigur, puteţi servi şi nuci pentru a vă răcori după nuci.

Pentru mai multe informaţii sunaţi la: 255 355 555 000 000 000 000 000 222 112 111 199 991 119 191

sau trimiteţi un mail pe adresa: gingaşul_hipopotam_tarantula_urîtul_arătosul_77_ştrumf_păros_prigonit_zdrobit_ca_o_muscă@ştrumffiert.com.ro.org.inc.co.uk

Teodor NEGUŢ

Copiii din clasa a V-a,
de la Şcoala Europeană,
Bucureşti

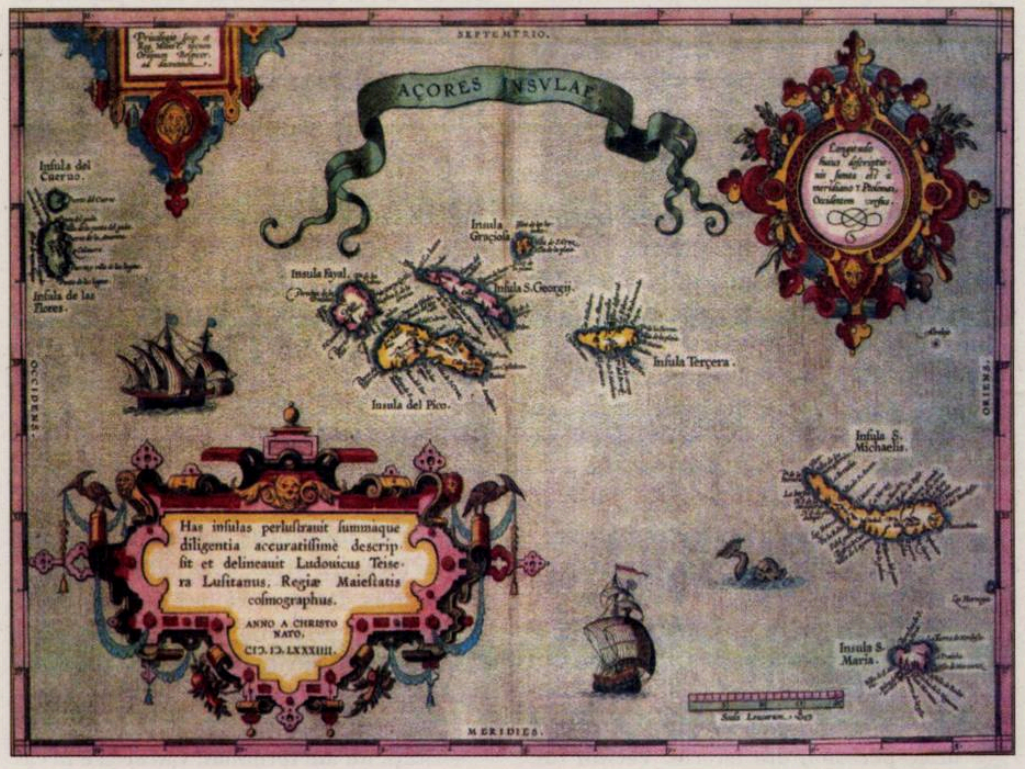

Maryada

Este minunat să rătăceşti printre ireimlap-ii care seamănă de departe cu palmierii, savurînd cocktail-uri din toate fructele exotice şi neexotice posibile. Ce să mai discutăm, e minunat!

Maryada este o staţiune de vis. Ea se află în peninsula MAARR. Între cele două etanimime. Este pe malul oceanului Maidei.

E greu să înţelegi dacă nu ai fost acolo niciodată. Ca dovadă, şi acum, cînd vă povestesc vouă aceste lucruri, vă vine greu să mă credeţi. Să vă povestesc despre multitudinea de culori ale păsărilor cu trei şi cinci picioare?

M-aţi putea învesti cu încredere dacă aş putea să zugrăvesc fineţea gusturilor delicioase ale frăgezimii cărnii de kromak, care nu poate egala nici măcar crusta crocantă a puiului gătit la rotisor. Aroma înmiresmată a miropiei care depăşeşte în aşteptări busuiocul amestecat cu rozmarinul. Cît despre nifad-ul din care nu ai voie să guşti decît dacă ai peste 20 de ani (tereştri) ce să vă mai povestesc?

Nu-i aşa că vă vine greu să credeţi, şi totuşi, de veţi avea răbdare veţi vedea că ele există şi, mai mult decît atît, puteţi şi voi să vă învredniciţi măcar o dată în viaţă să gustaţi din măreţia acestei lumi. Mai departe, o să vă ofer cîteva detalii despre transport, cazare, masă, plajă, atracţii turistice şi altele.

1) Transport? Acolo se poate ajunge cu: marionul, matrionul, maricarul.

2) Cazarea? Nu reprezintă o problemă. În primul rînd că nu există ideea de proprietate, iar în al doilea rînd, dacă nu ai ceva al tău asupra căruia să trebuiască să veghezi înseamnă că tot ceea ce există este al tău (dar în egală măsură şi al celorlalţi). Ireimlap-ul e mult prea generos cu osteneala ta trupească, deoarece cu petalele sale şi senzorii speciali, cu care este dotat, el simte cînd eşti ostenit. De nu te mişti aproximativ 10 minute, el îşi închide tandru frunza sa imensă pe care tu te odihneşti.

Te-ai deşteptat? Nimic mai simplu. Mişcarea ta e respectată de fineţea plantei. Aceasta, cu mişcări gingaşe şi delicate, se deschide laudarg (adică încet-încet), astfel încît luminozitatea soarelui sau a lunii să nu te deranjeze. Să tot trăieşti!

Ce-mi spui? Că descrierea mea ţi-a deschis dorinţa de a vizita frumosul ţinut? Încă n-ai văzut nimic! După somnul liniştit de irelamp, de vrei sau de nu vrei, mirosul înmiresmat de ereim-uri coapte te trezeşte la viaţă. Ai vrea să guşti din rodul său, dar pentru asta va trebui să renunţi la îmbrăţişarea tandră a frunzei de irelamp, păstrînd sentimentul că te vei întoarce curînd în braţele sale.

3) Masa? O, nici aceasta nu reprezintă o problemă! Dacă ţi se face foame, poţi merge după minunatul miros care te îmbie de fiecare dată cînd stai în irelamp şi te odihneşti. Vei ajunge la rajets-ul uriaş căruia, dacă îi spui ce vrei, îţi va da exact acel lucru.

4) Locurile de vizitat sînt foarte multe, eu o să vă spun doar cîteva. Primul este cel mai mare lac care se numeşte Marydy. Drumul spre acest loc este foarte complicat. Trebuie să ajungi la rajets-ul uriaş, de acolo mergi 10 paşi spre Nord, după ce ajungi acolo mergi 5 metri spre pădurea de irelampi, o iei pe lîngă auaelal uriaşă şi te afunzi în pădure. După cîţiva metri vei da peste lacul de care îţi vorbesc.

Abia aşteptam să vă spun de locul meu favorit. Da, el este „Parcul de petreceri Dymary". Acolo se ajunge mult mai uşor decît la lac. Mergi în pădure şi o iei la dreapta. După cîteva minute vei ajunge în parc, unde sigur te vei distra de minune.

Ai vrea să vizitezi această lume fabuloasă? Nimic mai simplu, închide ochii în timpul cînd la tablă se predă lecţia de etam, roagă un coleg să-ţi mai citească încă o dată prezenta invitaţie şi drum bun! Pentru informaţii suplimentare formaţi pe tastele telefonului dumneavoastră:

V. I. S. U. L. M.E.U.

Maria Steliana DURA,
clasa a V-a,
Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu",
Cluj-Napoca

Alexandru nu mai are răbdare să vină vacanţa şi să caute din nou lampa fermecată, pentru că deja le duce dorul sirenelor cu care să se ţină de şotii şi să încurce plasele pescarilor. Iar dacă nu aveţi chef să staţi prea mult timp în adîncurile mării, plimbaţi-vă pe Planeta Celor Cinci Insule, unde sînteţi invitaţi la toboganul cu apă de optzeci de metri.

O zi printre sirene

Partea cea mai plăcută din vacanţele mele este cea petrecută la mătuşa mea, la malul mării. Cu trenul de la Bucureşti şi apoi cu un autobuz hodorogit ajung, după din ce în ce mai multe ore, la Lostricioara. Este un sat aflat acolo unde Dunărea se aruncă obosită în braţele Mării Negre. Şi chiar că este neagră marea. În fotografii şi la televizor, am văzut mări cu ape ca smaraldul sau safirul, şi ireal de limpezi. Marea mea dragă pare mereu neliniştită şi tulburată de griji.

Satul Lostricioara este un sat de pescari, dar nu numai, cu case modeste, unele acoperite cu stuf, călduroase iarna şi răcoroase vara. Uliţele sînt acoperite de un strat gros de nisip, care îţi fortifică muşchii, fără să vrei, atunci cînd calci, dar foarte supărător cînd intră în sandale. Pe fiecare stîlp electric se află un cuib în care berzele, fără să se sinchisească, îşi cresc puii. Sînt atît de frumoase – penajul, ciocul, picioarele parcă sînt acoperite cu cea mai fină catifea.

Dimineaţa mă trezesc, mănînc ceva în grabă, îmi face mătuşa Ana un sandviş consistent, îmi iau momeala, undiţa, şi fug. N-am prins niciodată nimic, pescuitul este doar un pretext să pierd ore în şir pe plajă.

Într-o dimineaţă, vara trecută, mi-am aruncat undiţa, am pescuit un papuc, apoi o doză de bere şi apoi m-am plictisit. Pe plaja pustie, cu cîteva lemne risipite, resturi mucegăite de bărci sparte, mă plimbam şi îmi înfundam cît mai adînc picioarele în nisipul fin. Deodată, de piciorul meu s-a agăţat ceva. Am scos din nisip un vas mic de aramă, foarte frumos lucrat. Am început să-l studiez cu atenţie, era acoperit cu semne necunoscute mie. Am început să-l curăţ. Am tresărit cînd am simţit o uşoară atingere pe umăr:

– Bună, Ştefan! Eu sînt Jasmine, duhul lămpii din mîna ta şi am datoria să-ţi împlinesc o dorinţă.

Priveam fata în pantaloni scurţi cu păr negru, bogat, împletit în două cozi groase. Am început să rîd şi să-i caut din priviri pe prietenii mei Nicu, Silviu, Andrei, ascunşi pe undeva, credeam eu, hohotind pe înfundate.

– Bine, bine, cine eşti? Irina, verişoara de la Tulcea a lui Nicu? El te-a trimis, nu-i aşa? E bună gluma, n-am ce spune.

– Sînt Jasmine şi-ţi voi îndeplini o dorinţă.

– Atunci, vreau să văd sirene. Ştii că pe aici e o poveste cum că nişte marinari au văzut sirene. Iar eu, Sinbad Marinarul, vreau să văd una.

Şi cînd îi spuneam că eu nu cred în asemenea lucruri şi că pescarii probabil erau beţi, au trecut nepăsători pe la urechile mele nişte guvizi lipicioşi. Era cît pe ce să leşin de spaimă, dar Jasmine m-a luat liniştită de mînă şi mi-a spus că totul este în regulă. Respiram, o auzeam şi... îi vorbeam sub apă, fără nici o problemă. Mergeam printre bibani şi sturioni. Bancurile de sardine erau magnifice. Nici hamsiile nu se lăsau mai prejos. Calcanii speriaţi ieşeau din ascunzători şi se tîrau pe nisip, acoperindu-se rapid în alt culcuş. Am vrut să ating o floare ciudată, roz. De fapt, era o actinie destul de veninoasă, care îşi aştepta victima. Am zărit o epavă, ciudat amenajată. Ne-au ieşit în întîmpinare veseli, cu braţele deschise, Penelopa şi Ulise, doi oameni cu cozi de peşte. Au apărut miraţi în urma lor 12 copii, bineînţeles tot cu cozi – Paris, Elena, Patrocle, Afrodita, şi alţii pe care nu mi-i amintesc.

Era o tabără de cercetaşi din lumea sirenelor. Îşi alegeau nume din perioada antică pentru că o considerau cea mai fericită. Pe atunci, oamenii respectau marea, şi sirenele, la rîndul lor, îi respectau. Poveştile minunate ale oamenilor ajungeau şi la urechile sirenelor şi, cu timpul, au prins drag de ele. Apoi, încetul cu încetul, nu s-au mai simţit în siguranţă şi s-au retras în ape tot mai adînci. Oraşele lor sînt în locuri în care omul nu a pus piciorul niciodată, nici măcar cei care au dorinţe ciudate. Acolo, algele – brune, roşii şi verzi – au cele mai diverse întrebuinţări. În întuneric, meduzele translucide devin luminoase. Peştele dulgher este foarte priceput şi ajută la ridicarea construcţiilor. Rechinii pitici sînt ca nişte poliţişti care dau alarma, dacă ceva nu este în regulă, iar delfinii sînt un fel de asistenţi medicali de prim-ajutor. (Aţi auzit, desigur, de oameni salvaţi de la înec de delfini.) Cercetaşii se distrau încurcînd plasele pescadoarelor, dar mai ales agăţînd de cîrligele undiţelor diferite obiecte nefolositoare pentru ei.

Toată ziua am petrecut-o împreună cu sirenele. Am devenit expert în păcălit pescarii. Ne-am despărţit cu mare greutate. Eu am primit în dar o cochilie uriaşă în care pot să ascult cîntecele tulburătoare ale sirenelor şi le-am oferit, la schimb, briceagul meu preferat. Despărţirea de Jasmine a fost şi mai grea. Îmi oferise cea mai fantastică zi din viaţa mea, iar eu i-am spus doar „Mulţumesc“ şi că n-am s-o uit niciodată.

De-abia aştept să vină din nou vacanţa. Nu ştiu ce şanse am să redescopăr lampa fermecată pentru că minunile nu se întîmplă prea des, aşa că vă aştept şi pe voi pe plaja de lîngă Lostricioara. Dacă veniţi să căutaţi lampa, să purtaţi ca semn de recunoaştere o banderolă roşie, şi împreună poate vom avea noroc. Un an întreg m-am gîndit la următoarea mea dorinţă.

Alexandru-Marian MOŢEI
clasa a VI-a, Colegiul Naţional
„Victor Babeş“, Bucureşti

Planeta Celor Cinci Insule

Veniţi să petreceţi o vacanţă de vis pe Planeta Celor Cinci Insule! Este o planetă mai mică decît Pămîntul, acoperită aproape în întregime de ape cu adîncimea mai mică de doi metri, în care poţi înota liniştit, deoarece nu sînt rechini sau alţi prădători! Pe ea se află cinci insule, iar tu o poţi alege pe cea pe care o vrei, pentru a petrece acolo o vacanţă fantastică.

Oferte:

● Insula Ella este o insulă împădurită, în care trăiesc băştinaşii de pe planetă. Agenţia „Miruna's Travels“ nu vă garantează siguranţa, dar puteţi dormi în bungalowuri pe plajă, care au apă curentă, gaz şi luminatoare electrice.

● Insula Jawa este cea mai mare dintre insule, unde avem trei hoteluri, cel mai bun fiind „Condor“, unde puteţi beneficia de toate condiţiile unui hotel de cinci stele de pe Terra.

● Insula Ria este o insulă muntoasă, unde nu vă puteţi caza. Are însă atracţia principală a planetei: un tobogan cu apă, înalt de optzeci de metri, care se termină în mare! Agenţia garantează siguranţa turiştilor, în timp ce se dau pe toboganul uriaş.

● Insula Ajika este cea mai mică insulă şi are o frumoasă rezervaţie naturală. Rezervaţia Ajika conţine specii foarte interesante de plante şi animale, specifice planetei. Cazarea pe insulă nu este permisă, din cauza rezervaţiei naturale.

● Insula Ghia este cea mai frumoasă dintre insule. Agenţia are aici cinci hoteluri, dintre care cele mai bune sînt „Ghia Hotel“ şi „Aqua“.

Informaţii suplimentare:

● Bungalow-urile au trei paturi suprapuse fiecare. Siguranţa în ele nu este garantată de agenţie.

● Din Insula Ghia pornesc toate tururile cu vaporaşul în jurul planetei, precum şi tururile cu ghid din fiecare insulă.

● Atît în hoteluri, cît şi în bungalow-uri, puteţi beneficia de următoarele servicii: apă curentă, gaz, electricitate, trei mese pe zi (bufet suedez sau mîncăruri tradiţionale *à la carte),* un spectacol oferit de băştinaşi în fiecare seară.

● Pentru a ajunge pe Planeta Celor Cinci Insule, luaţi racheta specială de la aeroportul din Cluj-Napoca, România. Ea vă va duce în Insula Ria, de unde veţi merge cu vaporaşul în insulele dorite.

● Dacă veţi vizita Insula Ella, trebuie să ştiţi că localnicii au obiceiuri stranii: dorm uneori sub apă toată noaptea, poartă uneori măşti care v-ar putea speria şi nu mănîncă decît o anumită specie de pasăre locală numită *eka,* înşirînd ghearele şi ciocurile păsărilor pe sfori.

● Atenţie! Dacă mergeţi în Insula Jawa, fiţi atenţi la furtunile posibile de acolo. Se recomandă să staţi în hotel, cu geamurile şi uşile bine închise în timpul furtunilor!

Dacă doriţi să vă petreceţi vacanţa pe Planeta Celor Cinci Insule, sunaţi la 02648 265777 sau veniţi la sediul agenţiei „Miruna's Travel“, de pe strada Avram Iancu nr. 3, Floreşti, judetul Cluj.

Vă aşteptăm!

Miruna MARIAN
clasa a V-a, Liceul Teoretic
„Onisifor Ghibu“, Cluj-Napoca

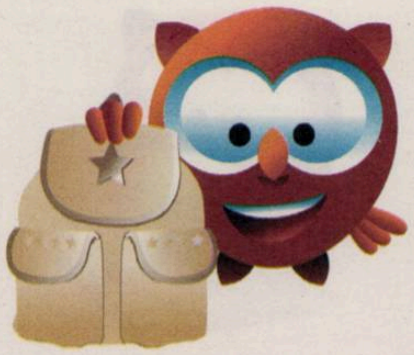

Cine e mai tare ca Lache, care îşi poate duce stăpîna în lumea fantastică a cîinilor? Aici veţi avea ocazia să dormiţi într-un palat din oase. Dar sînteţi nişte stăpîni aşa de buni încît să puteţi salva o lume întreagă? Trimiteţi-ne un mail în cazul în care aveţi şi voi cartea de vrăji şi este intact paragraful 846, osul 34.

O călătorie în lumea fantastică a cîinilor

Eram în pat. Moţăiam. Era prima noapte de vacanţă în care mă odihneam cu adevărat. Mă simţeam aşa de bine că nu trebuie să mai merg la şcoală şi că nu-mi voi mai bate capul cu teme timp de trei luni... În plus, curînd îmi voi scălda picioarele în minunatele valuri azurii ale Egeei...

Brusc, m-a întrerupt din visare Lache, al meu cîine, care mi-a atins uşor mîna cu botul lui umed:

– Deia! Hai! Jos din pat!

M-am frecat la ochi, gîndindu-mă că am exagerat în ultima vreme cu emisiunile despre fenomene paranormale; dar, cînd i-am redeschis, cîinele vorbitor era tot acolo, cu capul întors şi cu ochii mari şi căprui aţintiţi asupra mea.

– Deia! Hai! Jos din pat!

Nedumerită, am coborît şi l-am urmat cu paşi ezitanţi pînă la coşul cafeniu în care doarme de obicei. Acolo îmi spuse, cu glas uşor tulburat:

– Dă-mi mîna! Te voi duce undeva unde-ţi va plăcea, unde totul e „de vis", pînă şi locuitorii.

Şi am sărit în panerul lui. După cîteva clipe, m-am trezit într-o şaretă albă, brodată cu mărgăritar, înconjurată de trandafiri roşii ca sîngele şi cu patrupedul lîngă mine. Mi se păru că acesta îşi schimbă instantaneu starea de spirit, datorită parfumului îmbietor al florilor de vară.

Am călătorit cinci zile şi cinci nopţi la rînd, alături de lună şi sclipirile diamantine ale stelelor. La un moment dat, ne-am oprit în faţa unor porţi uriaşe din oase, acoperite de liliac. În spatele lor nu se zărea nimic. Apoi ne-am uitat la şaretă; dispăruse în mod misterios.

Lache lătră de trei ori la poartă şi aceasta se deschise, iar în pragul ei ieşi o căţeluşă aurie şi blîndă, care ne întîmpină:

– Bine ai venit, Lache! Ne-ai lipsit! Aceasta trebuie să fie stăpîna ta, nu-i aşa?

– Da, Golden-Sunset, ea este. Putem să intrăm?

Cînd am intrat, am văzut un tărîm însorit, iar pe iarbă se jucau toate rasele de cîini posibile: de la bătrînii Bulldog pînă la puii de Labrador. Acolo era un fel de Rai al cîinilor: aveau o mare de safir în care se bălăceau puii, dealuri de mătase şi cîmpii de aur. Golden-Sunset ne-a propus un scurt tur al acestui regat uimitor.

Mai întîi am mers la „Doggie's Tea", cel mai respectabil restaurant din zonă, unde am văzut la o măsuţă trei femele Poodle. Toate îşi beau ceaiul, tacticos şi elegant. Apoi am pornit spre teatru, unde am vizionat piesa intitulată *Dog's best friend,* foarte impresionantă, în interpretarea celor mai faimoşi actori din Lumea Cîinilor. După aceea am mers şi la cinema, la filmul *The bone is all for a dog,* o comedie care l-a făcut pe Lache să se tăvălească de rîs. Spre seară am ascultat un concert al trupei *Dog's rule,* formată din şase cockeri.

După o zi aşa încărcată, a venit şi noaptea. „Oare unde voi dormi?" mă gîndeam, oarecum îngrijorată.

– Lache, unde ne vom culca? am întrebat timid.

– Nu-ţi face griji; sînt un cîine vestit şi cu o avere impresionantă. Pe lîngă sutele de oase ce îşi fac veacul într-o cutie de lemn de nuc, ascunsă în pivniţa mea, mai am şi un palat de oase.

– Şi pe unde se ajunge în acest palat?

– Ei, nu mă vei crede... dar am uitat. Am fost prea mult timp plecat, probabil.

În acel moment, interveni Golden Sunset, care apăru parcă de nicăieri şi zise:

– Îmi permiţi, Maestre Lache? Ştiu cum să ajungeţi la culcuşul vostru. Uite, o iei pe lîngă casa bătrînului Pitt Bull Coffee şi mergi drept înainte, apoi virezi la dreapta spre locuinţa lui Floppy. De acolo, vei vedea în zare turnurile castelului tău, pe strada Oaselor.

– Am înţeles. Atunci, la revedere şi pe mîine, îi mulţumi Lache.

După ce am mers ceva timp, am ajuns la casele pomenite de căţeluşa cea aurie. Am traversat strada şi am văzut un castel de-a dreptul uriaş, construit numai din oase. Înăuntru, pretutindeni era mobilă din oase, acoperită cu mătase albă. Dormitorul era spaţios şi foarte călduros, iar la geam am văzut o creangă de cireş cu flori rozalii, despre care am aflat că stă înflorită tot timpul, şi care răspîndea în toată camera o mireasmă extraordinară. Livingul avea o mulţime de covoare şi carpete, majoritatea în formă de os, pe care scria „Lache". Tot acolo se găsea o canapea în nuanţe de mov şi o măsuţă pe care odihneau două căni de aur, pline cu cafea proaspătă. În mijlocul sufrageriei era o masă pentru patru cîini şi un om; mi-am dat seama de asta pentru că erau patru perniţe de catifea roşie şi un scaun înalt, din acelaşi material, dar de culoare neagră. Eu m-am întors în dormitor, m-am aruncat în pat, iar Lache, cu un os în gură, se urcă la picioarele mele.

A doua zi dimineaţă m-am trezit din cauza lui Lăchiţă, care cînta pe hol:

„Dimineaţa mă trezesc! Şi la oase mă gîndesc!"

– Lache! Lache, m-ai trezit chiar cînd visam la o îngheţată! am zis eu, uşor morocănoasă.

– Îngheţată! Ce idee bună! Să mergem la îngheţată, propuse Lache.

După un drum nu prea lung pe cîteva străduţe întortocheate, am ajuns în faţa standului de îngheţată „Ice Dog". Şi, bineînţeles, Lache a ales una cu aromă de oase de vită, iar eu, una cu portocale, deoarece nu vroiam cu pui sau cu legume la grătar.

– Dar cine e căţeluşa aceea care vine spre noi? l-am întrebat pe Lache, observînd cu cîtă atenţie o urmărea.

– Este Chenelle! O femelă Golden-Retriever! A cîştigat concursul Miss Doggie trei ani la rînd!

– *Bonjour, mon seigneur!* spuse pe ton alintat căţeluşa.

– Buuuună! Încîntaaat! Vrei să mergem la un hot-dog? se precipită Lache.

– *Excusez-moi?*

– O, nu! Ştie doar franceza!

– *Au revoir!*

Şi uite-aşa plecă Chenelle, lăsîndu-l pe prietenul meu cu botul umflat.

– Eu mă duc pînă acasă, aşteaptă aici, zic eu.

– Bine, nu mă mişc, mai ales dacă este mîncare prin jur!

Am mers ce-am mers, dar nu am ajuns acasă. De fapt, am constatat că mă rătăcisem. Am ajuns într-un parc unde am văzut un Pomerian care se juca cu puii săi şi m-am gîndit să-l întreb unde este strada Oaselor.

– Bună, doamnă căţeluşă! Am nevoie de ajutorul tău. Ştii cumva unde este strada Oaselor?

– Nu, nu ştiu. Dar la cine vrei să te duci? La palatul lui Lache, cumva? Se vorbeşte de ceva vreme despre venirea unui invitat special al lui, în lumea noastră, aşa că bănuiesc că tu eşti acela. Eşti cumva stăpîna lui?

– Da, sînt Deianeira. Încîntată!

– O, atunci se schimbă treaba! Vrei să mergem la o plimbare? mă invită amabil Pomeranianul.

– Nu înţelegi? Eu vreau să găsesc drumul spre casă sau... ştii cumva cum se ajunge la magazinul de hot-dog? întreb eu cu speranţă.

– Eu nu mănînc aşa ceva! Eu mănînc doar legume! Bio! Sînt un căţel vegetarian!

– Of, eşti sigură că nu ştii drumul? insist eu.

Nu-l ştia. Aşa că am plecat de una singură mai departe. „Pe unde să merg... pe strada Labrador sau pe strada Spaniel? Cred totuşi că o voi lua pe strada Labrador..." Pînă la urmă, am găsit casa lui Lache, care mă aştepta deja acolo. În acea noapte am dormit liniştiţi. Înainte de culcare am privit stelele strălucitoare care parcă îmi vorbeau. A doua zi dimineaţă, spre surprinderea tuturor, era înnorat.

– Lăchiţă, de ce sînt nori pe cer?

– O nu! Nu! Nu se poate! E ziua! A sosit ziua! spuse Lache îngrozit, punîndu-şi labele deasupra capului. Ziua în care va dispărea Regatul Cîinilor! Te-am adus aici ca să-ţi petreci această vacanţă cu mine şi cu prietenii mei, cîinii, ştiind că poate va fi ultima ocazie. Această lume a noastră e în pericol. E vorba despre un blestem. Dar eu ştiu cum să salvăm Ţinutul. În Pădure există o căţeluşă Beagle, care are o carte de vrăji şi cu ajutorul ei vom învinge blestemul!

– Să mergem în pădure, atunci! am răspuns, cuprinsă de emoţie.

Am mers printre crizanteme, căpşuni, zmeură, cireşi, şoapte şi picături fine de ploaie luminoasă. Am ajuns în faţa unei căsuţe mici, construită din flori, crengi de copac şi oase. Nici n-am bătut la uşă că în prag a apărut Kalinda, o căţeluşă Beagle foarte bătrînă, care zicea că e vrăjitoare.

– Ce vreţi de la mine? se răsti dintr-odată vrăjitoarea.

– În caz că nu observi, este înnorat! mîrîi Lache.

– Da. A sosit... Ziua.

– Ştiu! Ziua! Şi dacă dispare Lumea Cîinilor nu voi mai putea mînca toată ziua!

– Lache! Botul la cutie şi lasă-mă să vorbesc eu cu ea, am zis eu. Ne poţi ajuta, Kalinda? întreb eu încet şi calm.

– Da, uite cartea mea de vrăji. Paragraful 846, osul 34.

– Ce os? întreb mirată.

– La voi sînt capitole, la noi, oase. V-am dat ce vroiaţi, acum vă rog, plecaţi! spuse bătrîna căţeluşă.

În timp ce căutam vraja în carte, Lache puse lăbuţa pe un text: *„Il nostro sole, non ci lascia!"*.

– Spune-l cu voce tare! zise Lăchiţă.

– Nu pot. Aceste cuvinte trebuie rostite de către toţi cîinii din acest ţinut. Dar cum îi vom aduce pe toţi aici? mă întrebam eu.

– Aaa, asta e problema? Floare la ureche!

Lăchiţă scoase un lătrat asurzitor şi, cît ai zice „os", toţi cîinii erau în jurul nostru.

– Ce se întîmplă? Nu mai avem mîncare? întrebă buimac un cîine negru.

– Nu mai avem hăinuţe? interveni şi Pomerianul cel simpatic.

– Şi mai rău! A sosit... Ziua! Ziua în care va veni întunericul, Ziua în care Soarele nostru minunat va dispărea!!!

La auzul acestor cuvinte, toţi cîinii rămaseră împietriţi. Privirile lor erau pline de tristeţe.

– Însă avem vraja! completă Lache. Doar că trebuie să o rostim cu toţii în cor.

Cu toţii se strînseră în jurul unui foc înalt şi rostiră cuvintele magice ce urmau să desfacă blestemul aruncat în trecut de un vrăjitor rău: *„Il nostro sole, non ci lascia!"*.

Se auzi un ecou, lung, lung, iar soarele începu să-şi arate din nou strălucirea. În cîteva clipe, ziua deveni strălucitoare.

– Ura! Am învins Ziua! Am învins, prieteni! zburdă Lache, fericit. A sosit timpul să mergem la bal!

– Ce bal? am întrebat eu mirată.

– De fiecare dată cînd un cîine îşi aduce stăpînul în Regat pentru prima dată, se organizează un bal în cinstea lui!

Petrecerea nu s-a lăsat aşteptată prea mult. Cînd am păşit pe o scenă uriaşă, m-am transformat pe loc într-un cîine Samoyed şi am dansat cu vestitul Flowy, căţel de aceeaşi rasă. A fost un bal minunat, dar, ca orice lucru fantastic, totul are un sfîrşit.

Mi-am luat la revedere de la toţi acei prieteni de o vacanţă şi am părăsit lumea fantastică şi incredibilă a cîinilor. N-am povestit nimic nimănui, însă ori de cîte ori trec pe lîngă un cîine, ochii lui mă salută, de parcă m-ar cunoaşte.

Acolo era un fel de Rai al cîinilor: aveau o mare de safir în care se bălăceau puii, dealuri de mătase şi cîmpii de aur.

Deianeira MARINESCU
clasa a V-a, Colegiul Naţional
„B.P.Hasdeu", Buzău

Din nou o planetă? Am deja rău de rachetă, însă voi pleca din nou, pe Corsaxi! Totuşi, parcă e mai aproape Bazaconia Mihaelei, deşi nu-mi plac regulile. Ce noroc pe mine că stau destul de aproape de Jungla Aurie unde de-abia aştept să văd Arborele de Cauciuc de Ziua Plantei, dar, ah, este pe 6 iunie! Prea tîrziu!

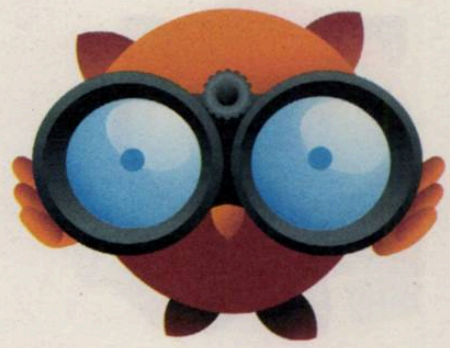

Oferte pentru Dilematix

Jungla Aurie

Doreşti o vacanţă de vis cu aventuri şi cu distracţii de neuitat? Ei bine, ai noroc! Agenţia de turism „În Jurul Lumii“ te invită să petreci două săptămîni în staţiunea Jungla Aurie, situată în mijlocul Oceanului Arcado.

Vei fi transportat acolo cu noul şi performantul nostru vapor zburător. Drumul va dura 15 ore. În interiorul vaporului sînt locuri ideale pentru relaxare. Vei fi servit cu trei mese şi două gustări. Avem maseuri specialişti pentru relaxarea şi confortul dumneavoastră şi medici în caz că va fi nevoie.

La sosirea în Jungla Aurie te vei caza la Peştera Albăstruie, numită aşa din cauza muşchiului albăstrui şi călduros ce creşte pe pereţii peşterii. Fiecare peşteră este acoperită şi parfumată cu flori specifice Junglei Aurii, cum ar fi: Gura Lebedei, Piciorul de Mac Argintiu, Gemenele Cafenii şi Frunza Ciclam. Peştera este suficient de încăpătoare ca un hotel.

Vei fi transportat de pe malul oceanului pînă la peşteră, cu ajutorul pumelor dresate. Peştera e luminată de insectele sclipitoare. Vei avea la dispoziţie insectele şi animalele, pentru a te distra.

În fiecare zi vei avea parte de trei mese şi trei gustări, cu tot cu băuturi. Unele dintre cele mai gustoase şi savuroase mîncăruri cu care te vom servi sînt: caracatiţă strălucitoare cu sos de sepie şi băutură de crab, fructe de mare învelite în scoarţă de copac dulce şi tocăniţă de rafflesia cu nucă de cocos.

Vei putea vizita Marele Arbore de Cauciuc înconjurat de Iazul Wahaka, în care trăiesc animale comestibile, cuibul papagalilor cu şapcă roşie, Lacul Ochiul Lunii, denumit aşa datorită faptului că în serile cu lună plină aceasta se reflectă în mijlocul lacului, şi adăpostul leilor dungaţi. Vei ajunge în aceste locuri tot cu ajutorul pumelor dresate.

În junglă trăiesc şi oameni care au diverse obiceiuri. Adică, pe 7 ianuarie se reunesc toţi pentru marele foc de junglă, pe 5 martie, pentru Ziua Plantei, pe 1 iunie, pentru sărbătoarea omului care a descoperit Jungla Aurie – Nosiba Wahaka, şi pe 10 octombrie, pentru sărbătoarea Arborelui de Cauciuc, care împlineşte 1996 de ani.

Şi ultima surpriză... în această junglă temperatura este mereu foarte ridicată. Te aşteptăm pentru o experienţă uimitoare!

Preţul vacanţei este: 1000 de zîmbete, 1000 de gînduri bune, 1000 de laude.

Ada JUGĂNARU,
clasa a III-a, Şcoala nr. 84, Bucureşti

Planeta Corsaxi

Vreţi ca această vară să fie de neuitat? Vreţi să călătoriţi cu o navă spaţială? Vreţi să părăsiţi Terra? Compania de zboruri intergalactice vă oferă această posibilitate. Veţi putea zbura într-o galaxie îndepărtată, cu doar 400$ de persoană (pentru copii – 250$). Vă oferim turul galaxiei noastre cu doar 4$ în plus, unde veţi vizita planeta Corsaxi (planeta Pe Dos). Veţi dormi la un hotel de 10 stele şi veţi gusta delicatesele marţiene. Obiective turistice: Peştera Criogen, unde temperatura ajunge la 72° C, Pădurea Groazei, unde trebuie să aveţi grijă la maimuţele roz pupăcioase, Deşertul Mov, Copacul Small, care depăşeşte 200.000.000 de metri înălţime. Marţienii seamănă mult cu noi, doar că pielea lor este galben deschis.

Puteţi să participaţi la jocurile anuale de vară, care sînt: călăritul dragonilor, dansurile tradiţionale într-un picior, jocurile de noroc şi escaladarea Copacului Small, pentru a culege minunatele Lunifructe. Dacă nu doriţi aventuri prin peşteri sau să participaţi la jocuri, plajele Jinfor, Jerdco şi Jalco sînt deschise pentru relaxare şi bronzare ori puteţi să încercaţi staţiunile balneare de la poalele muntelui Kinto. Pentru cei mai aventuroşi, obiectivele turistice, dar şi alte drumeţii pe muntele Kinto, sînt la preţul de 10$ de persoană. Sper să mă contactaţi pentru bilete.

Ana-Miruna MIHAI,
clasa a IV-a, Liceul Waldorf, Bucureşti

Planeta Ratonois

Salut, Dilematix! Am auzit că vrei neapărat să pleci într-o vacanţă şi, din fericire, am o ofertă specială pentru tine: o călătorie pe planeta Ratonois!

Pregăteşte-te aşadar să zbori cu racheta Kennedy 44 (un bilet dus-întors costă 4000 de euro). Sper că nu ai rău de înălţime! Vei călători printre stele şi vei primi o lunetă să priveşti minunile Universului. Cînd ajungi la destinaţie, să nu te miri dacă o să dai nas în nas cu nişte ratoni vorbitori. La început, ţi-aş propune să mergi la Zoo. În prima cuşcă, vei întîlni un dragon. În cea de-a doua, vei vedea un licorn prietenos. Apoi vei da numai de dinozauri. Lîngă Zoo este un Parc de Distracţii, cu o mulţime de carusele, maşinuţe şi magazine cu acadele de Brontozaur, acrişoare, dar delicioase.

Dă-mi voie să-ţi recomand cel mai bun hotel de pe Planeta Ratonois, „Chez Rati“, de 7 stele. Are 400 de etaje, un lift modern şi o parcare subterană (maşinile sînt din anii '50). Cea mai ieftină cameră costă 400 de euro pe lună. Masa o rezolvi cu 10 euro pe zi (dacă nu eşti pretenţios). Dimineaţa mănînci omletă de pterodactil. La prînz, supă de peşte, ficat de balaur timid cu piure din cartofi de copac şi la desert îngheţată cu suc Venin de Şarpe (face bine la reumatism). Seara, vei mînca brînză de Brontozaur cu mămăligă verde.

În fiecare zi o să ai un ghid care îţi va arăta cele 10 minuni ale Ratonilor: Maşina timpului, Maşina celor 4000 de lumi, Picturile pe piele de bouă, Statuia lui sir Ratonias de Copoi, Casa din cărămidă invizibilă, Sfera puterii soarelui, Maşina zburătoare, Craniul marţianului, Izvorul tinereţii şi Blocul 100% din sticlă. Sîmbătă, toţi Ratonii se vor afla pe un deal roşu. Ai mare noroc că anul acesta este special! Odată la 500 de ani, pe acel deal vine în fiecare sîmbătă un animăluţ sferic cu blăniţă roşie. Acesta îşi alege stăpînul sărind în braţele lui (eu am deja unul). După aceea, toţi se strîng în jurul celui ales şi dansează. Mai este un obicei vara. Pe 15 iulie, fiecare locuitor al acestei planete se teleportează cu Maşina celor 4000 de lumi în altă lume. Cea mai frumoasă este Lumea desenelor animate (aici poţi face orice, chiar şi vrăji).

Călătorie plăcută!

Tudor-Matei BĂRHĂLESCU
clasa a IV-a D,
Şcoala „Titu Maiorescu“, Iaşi

Bun venit în Bazaconia!

Dragă Dilematix, am auzit că te-ai plictisit de excursiile în aceleaşi locuri. M-am gîndit că ţi-ar plăcea să mergi într-un loc total diferit. Acesta se află pe o insulă verde, numită Bazaconia. Acolo ajungi astfel: înainte să te culci, pune acest inel magic (pe care ţi-l voi trimite prin poştă) pe noptiera de lîngă patul tau şi culcă-te cu gîndul la o vacanţă de vis! A doua zi de dimineaţă te vei trezi în Bazaconia.

Aşa am ajuns şi eu acolo, iar localnicii m-au întîmpinat cu insecte prăjite, torturi „muşuroi de cîrtiţă“, jeleuri din omizi, friptură de papagal şi suc de cactus. Locuitorii Bazaconiei sînt foarte generoşi şi bucuroşi de oaspeţi, dar, dacă încalci cele trei reguli, te aruncă în oceanul Pestilonia, pradă rechinilor înfometaţi. Regulile sînt puţine, dar sacre:

Regula nr. 1: Nu încălca niciodată regula nr. 2!

Regula nr. 2: Nu încălca cu nici un chip regula nr. 3!

Regula nr. 3: Nu vorbi niciodată cu „tu“!

Te întrebi care e problema în a te tutui cu localnicii? Ei bine, toţi sînt foarte mici de statură, dar pe cît sînt de scunzi pe atît sînt de bătrîni. Unii dintre ei au chiar milioane de ani, iar cel mai tare îi deranjează să le vorbeşti cu „tu“!

Una dintre tradiţiile locuitorilor Bazaconiei este ca în fiecare seară să cînte şi să spună glume în jurul unui foc mare, la care frig păsări colibri (ei cred că, dacă mănîncă aceste păsări, vor fi rapizi precum zborul lor).

După o zi petrecută aici nu vei mai voi să pleci.

Noaptea vei dormi într-un hamac legat între doi copaci, care te leagănă pînă adormi, iar somnul îţi va fi adus pe aripile cîntecelor greieraşilor. Ar trebui să-ţi iei la tine nişte haine, un aparat foto, pentru a fotografia multicolorii fluturi, şi o loţiune de soare.

Abia aştept să-mi povesteşti dacă ţi-a plăcut.

Cu dragoste,
a ta prietenă Mihaela.
P.S. Nu uita regulile!

Mihaela PETCU
clasa a VI-a, Şcoala nr. 39, Bucureşti

Pagină realizată cu sprijinul

ŞCOALA genesis
Şcoală ca la carte!

Prof. Dr. Florian Colceag recomandă Şcoala Genesis!

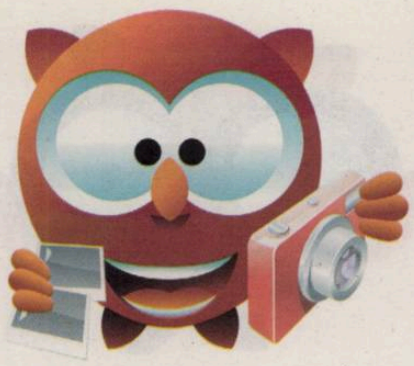

Cu puţin noroc, iau şi eu o bursă de cinci mii de euro precum copiii de la Colegiul „Mihai Eminescu“ din Buzău şi plec la Londra, mă bronzez în conul unui vulcan, mă duc să mă răcoresc în Islanda, pe un nor, iar apoi vizitez Mormîntul Sfînt. Cînd mi se va face foame voi spune „Bomboziua!“ şi voi căuta îngheţată.

Burse de călătorie

Scriem din nou, în clasă, repede, cu gîndul la vacanţă, plecînd de la titlul unei cărţi de Jules Verne – Burse de călătorie. *Copiii din clasa a VI-a, C. N. „Mihai Eminescu“ din Buzău, sînt încîntaţi de ideea că cineva ar putea să primească o bursă specială pentru a pleca într-o călătorie de vis şi îşi imaginează scenarii: vulcani, insule, călătorii spre centrul Pămîntului, avioane şi nori, obişnuiţi sau de cenuşă.*

Prof. Mihaela Nicolae

■ Gata! E 10 mai! Am ieşit pe locul I la concursul burselor de călătorie. 5000 de euro sînt de ajuns pentru călătoria pe care vreau s-o fac. Am pupat-o pe tanti Lenuţa şi am plecat cu frate-miu şi cu încă doi frizeri în căutarea zilei de ieri. După trei luni de la plecare, am pornit cu un vapor spre America, însă am naufragiat pe o insulă, în urma ciocnirii cu nişte stînci. Am pierdut pe drum un frizer, iar frate-miu a rămas netuns mult timp.

Gabriel TOMESCU

■ Cînd am ajuns în faţa dulapului, pur şi simplu am simţit că hainele vor zbura peste tot, prin cameră, fără ca eu să mă pot hotărî. Niciodată nu mi-e uşor să-mi fac bagajele. În sfîrşit, am reuşit să-mi iau tot ce-mi trebuie: multe haine, o umbrelă care te protejează, la nevoie, şi de asteroizi, un mic cub de cauciuc, care se transformă, pe dată, într-o masă de ceai, şi un briceag multifuncţional. Apoi am pornit spre aeroport. Nu vreau să spun cît de mult am stat la coadă pentru biletul spre Las Vegas. După vreo oră de aşteptare, am cumpărat biletul şi, după încă o jumătate de oră, eram în avion. Scaunul pe care stăteam era extrem de incomod, iar lîngă mine stătea un bărbat care dormea cu sforăituri. În fine, nici nu pot să descriu acel drum lung şi obositor. Mi s-a vărsat suc pe bluză, nu am stat deloc comod, iar omul de lîngă mine mi-a tot povestit, la un moment dat, cînd s-a trezit, despre nevasta lui.

Andreea POŞIRCĂ

■ Am cîştigat a treia bursă destinată unei călătorii de vis. M-am decis: peste patru zile voi fi în Germania! A sosit momentul să-mi iau zilele în cap şi să plec în vacanţă. La ora 12 fix m-am urcat în avion. După decolare, am încercat să mănînc ceva, dar mîncarea era mucegăită. Am cerut un suc, dar am primit vin. M-am dus la toaletă şi am rămas blocat acolo vreo oră. În final, am ajuns... După atîtea peripeţii, am adormit pe stradă. Dar asta e deja altă poveste.

Alexandru GHIŢĂ

■ Vacanţa preferată ar fi undeva pe o stea cu elice. O stea gigantică, strălucitoare şi foarte comodă. Aş putea pleca peste tot cu ea. Aş vizita insula Creta, căci acolo sînt copaci multicolori şi papagali vorbitori, care ştiu să vorbească în toate limbile pămîntului.

Cristina Andreea IONESCU

■ Deşi am ieşit doar pe locul II la concursul burselor de călătorie, am primit destui bani ca să plec la Londra, pe spatele unui porumbel gigant. În zbor, am trecut şi pe lîngă un vulcan islandez, aflat în plină erupţie. Cînd am trecut pe deasupra conului vulcanic, a intrat ceva cenuşă la motoare, adică în penele de pe aripi. Am crezut că voi muri acolo, dar am picat în vulcan şi n-am păţit mare lucru. Am trecut rapid prin lava încinsă şi am ajuns la apa oceanului interior. Înăuntrul vulcanului am descoperit o altă lume. În jurul meu se jucau nişte pui de dinozauri. După un timp, am înţeles că erau copiii Mamei Dino, care întindea rufele la uscat, deasupra lavei...

Oana Roxana MANEA

■ Am hotărît să merg în Islanda, de acolo voi ajunge în centrul Pămîntului, coborînd prin conul unui vulcan. Pe insulă m-am întîlnit cu nişte băştinaşi:

– Tu vrei să ajungi în centrul Pămîntului?

– Da! zic eu.

Ei au început să danseze şi să cînte. Deodată, am văzut nişte spirite care au făcut scut în jurul nostru, ţinîndu-se la distanţă lava. Am coborît încet, pe un nor pufos, în interiorul vulcanului. Căpetenia mi-a arătat un pat de gheaţă şi mi-a întins meniul: specialitatea casei era şopîrla de vulcan la grătar.

Teodor MOLDOVEANU

■ În vacanţă aş vrea să plec într-o călătorie pe un nor. Acolo sus nu plouă niciodată şi sînt peisaje nemaiîntîlnite. Pînă la nori se poate ajunge cu avionul. La 2000 de metri se poate face un salt mortal pe nor. Aici pot fi uşor construite case. Electricitatea se obţine din coliziunea maselor de aer. Un dispozitiv de captat fulgere ar fi numai bun. Dar apare totuşi o problemă, în caz că erupe vreun vulcan: atunci e momentul să suni la un avion, să vină să te ia repede, ca să nu te îneci cu cenuşă.

Cosmin TUDOR

■ Cînd am ajuns acasă, am început să-mi fac bagajele şi am pus-o pe Bella să-mi calce lucrurile. Era agitaţie mare în jurul meu pentru că eram tare nerăbdătoare să plec în vacanţă. A doua zi, la ora 8,00, am plecat cu birja spre gară. Urma să schimb cinci trenuri pînă în Italia, acolo unde urma să mă îmbarc pe o insulă artificială, numită Oraşul de Marţipan. Am urcat repede în primul tren spre Ungaria. M-am aşezat în compartimentul de patru persoane. Speram să rămîn singură, dar se pare că nu am avut noroc. A urcat şi un domn care vorbea extrem de tare şi care asculta numai manele pe telefon. Din 5 în 5 minute mă întreba cît e ceasul. În fine, am urcat în al doilea tren. Individul sîcîitor a urcat şi el! Apoi, asta s-a întîmplat şi cînd am urcat în al treilea, în al patrulea şi în al

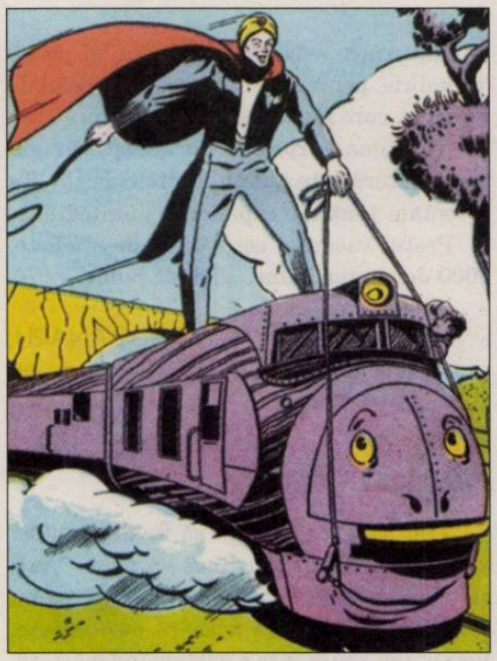

cincilea tren! Omul acesta a venit tot timpul după mine, ca o umbră! În fine, am ajuns pe insulă şi am scăpat cumva de urmăritor.

Elena Teodora BĂLAN

■ Cînd am ajuns la magazinul de avioane, am decis să iau un exemplar foarte uşor. L-am plătit şi am mers cu el să-l înregistrez. La ora 8,00 dimineaţa, în data de 20.06.2010, am executat primul zbor, cu destinaţia Ierusalim. Oamenii m-au întîmpinat acolo cu struguri şi apă. Am vizitat Mormîntul Sfînt. Gazdele nu m-au lăsat să dorm la hotel, aşa că am dormit la un domn cumsecade. Vacanţa a fost frumoasă. Cînd am plecat, mi-au pus la gît un colier de flori.

Andrei COJOCARU

■ Zborul a fost lung şi plictisitor, dar nu s-a întîmplat nimic grav. Cînd am ajuns în aeroport, am coborît şi m-am dus să iau o hartă. Apoi am mers la hotel, la recepţie şi m-am cazat. Pe urmă am mers prin oraş. Peste tot erau zgîrie-nori şi blocuri. Mai tîrziu, m-am gîndit să merg la Statuia Libertăţii, de unde am avut o privelişte plină de clădiri. La plecarea de la statuie m-am umplut de suveniruri.

Andrei SĂCUIU

■ Şi dacă nu aveai harta oraşului, tot nu te puteai rătăci. La fiecare colţ de stradă era trecut numele ei. Nu existau maxi-taxi-uri, doar autobuze înalte, în care putea să încapă o echipă întreagă de fotbal. Unde întorceai capul, oameni cu pălării neobişnuite îţi spuneau, cu accent, *Bonjour!*. M-am cazat la un hotel de 5 stele. Am intrat în cameră, am despachetat bagajele, nerăbdător să vizitez mai repede Turnul Eiffel. Mai greu a fost cu coborîrea din cameră, pentru că liftul era defect. A trebuit să cobor cu parapanta.

Dragoş HABĂRĂ

■ În vacanţa de vară aş merge, cu siguranţă, la aeroportul „Fly with us“, de unde mi-aş lua bilet pentru o călătorie de trei luni spre un loc numit „Vise de vis“, unde viaţa este lipsită de griji şi foarte uşoară!

Gabriel TOMESCU

Bomboziua

Într-o zi, Alex o ajuta pe mama lui să prepare oameni de turtă dulce. Pe neaşteptate, din tavă, a sărit pe umărul lui Alex un omuleţ:

– Bomboziua, spuse omuleţul. Eu sînt agent de turism în oraşul dulciurilor. Avem oferte unice. Ţi-ar plăcea o vacanţă dulce?

Tentaţia era prea mare, aşa că Alex s-a arătat foarte bucuros de invitaţie. Brusc, omuleţul a pocnit din degetele cafenii şi a apărut o maşină de teleportare, făcută în întregime din cuburi de zahăr. Cei doi s-au urcat în maşină şi, pe nepusă masă, aceasta i-a purtat în oraşul dulciurilor.

Lui Alex nu-i venea să creadă! Străzile din ciocolată amăruie erau pavate cu zahăr Candel, copacii erau din marţipan, casele erau făcute din batoane de vanilie. Locuitorii veseli erau purtaţi pretutindeni de tramvaie din frişcă. Plin de importanţă, omuleţul l-a condus pe Alex spre un hotel în forma unei fondante uriaşe. Cei doi au intrat în hotel, vrînd să se cazeze. Cînd au ajuns la biroul recepţionerei, aceasta i-a cerut lui Alex 300 de bomboane. Văzînd că nu are în buzunar decît două caramele topite, Alex a plătit doar cu un zîmbet dulce. Oricum, totul fusese achitat de omuleţul durduliu.

Consultînd programul restaurantului, Alex a văzut că la ora 8 şi 10 bomboane se servea micul dejun, la ora 13 şi 15 bomboane, prînzul, iar la 19 şi 30 de bomboane, cina. Era timp suficient pentru distracţie! A doua zi au vizitat cea mai mare atracţie turistică: Turnul Acadell, construit în totalitate din acadele de zahăr ars. În aceeaşi zi au mers şi la cea mai mare roată de ciocolată – Rotamzzila – din parcul de distracţii. Mare i-a fost mirarea lui Alex să vadă leagăne şi tobogane făcute din jeleuri. După o zi plină, localnicii obişnuiau să danseze un dans numit Salsabombodila şi să citească o carte de bucate. Îndulcit şi aromat peste măsură, Alex s-a întors în camera sa de hotel şi a adormit pe patul înfăşat în albuş de ou.

– Trezeşte-te, Alex! se auzi un glas. Ce ai visat?

Era mama care-l ruga să coboare în sufragerie. Venise bunica şi îi adusese în dar o cutie cu bomboane.

Andrei Ştefan MIHALCEA
clasa a III-a,
Şcoala „George Emil Palade“,
Buzău

Văd că Eugen a venit din nou cu o poveste grozavă despre un irlandez bătut de soartă, care îşi petrece foarte mult timp în cabana lui de pe malul lacului cioplind căsuţe pentru cîini şi citind Tolstoi şi Karl May, după ce a suferit destul în urma deceselor mătuşii şi nevestei şi i-a fost invadată intimitatea de o vilă. Pfiu! Ce frază lungă!

Viaţa lui George O'Connoly pînă-n prezent

– o poveste irlandeză –

Suflul dulce al vîntului printre frunze mîngîia feţele oamenilor, care-şi îngrijeau terenul ca nimeni altcineva, tăind iarba la milimetru şi aşteptîndu-şi rudele de la oraş să mai vină să-i viziteze pe ei, nişte bieţi oameni fericiţi, trăind în singurătatea nesfîrşită a câmpiilor înalte şi supărîndu-se cînd alţi oameni îndrăznesc să le calce intimitatea în picioare, construindu-şi case care mai de care mai luxoase şi mai performante, casa unui om de-al locului, care deţine 20 de hectare, apărînd drept un bordei pe lîngă maiestuoasele locuinţe de prost-gust ale celor veniţi de la oraş să-şi facă locuinţe de vacanţă. Pfiu! Lungă frază!

În această dilemă se afla George O'Connoly, proprietar al unui teren de 12 hectare, cu o casă şi o cabană pe malul lacului! El avea (şi încă mai are) doi cîini, un ciobănesc, pe nume John, şi un cocker spaniel, pe nume Johnny. Activităţile preferate ale lui George, un bărbat de 43 de ani, erau să tundă iarba, să pescuiască în lac şi să se plimbe împreună cu cîinii săi prin mica lui proprietate.

Ei bine, nu cred că vi s-ar părea că O'Connoly s-ar fi aflat în vreo dilemă. Nici nu s-a aflat pînă cînd nu a venit ziua aceea.

Dar, mai înainte, să vorbim puţin despre personajul nostru. S-a născut pe 12 martie 1966, la Belfast, un oraş nenorocit de soartă. Pe tatăl său îl chema John O'Connoly, iar pe mamă Elizabeth Eddington. Cei doi, necăsătoriţi, deoarece religia lui John nu-i permitea să se mai însoare o dată, l-au adus pe lume pe personajul nostru actual, într-un banal spital din Belfast. Tatăl, cămătar fiind, aducea acasă o mulţime de bani, de aceea mama nu trebuia să muncească. Dar ştiţi cum se zice! „Lucrurile bune nu durează veşnic", sau ceva de genul acesta. John a fost arestat pentru crimă şi executat. De-abia mai tîrziu avea să se demonstreze că totul a fost o înscenare, dar asta este o altă poveste.

Şi aşa a rămas George, împreună cu mama sa, pe drumuri. Au reuşit să treacă graniţa dintre Irlanda de Nord şi Republica Irlanda. Şi-au găsit o casă umilă într-un orăşel pe nume Drogheda, însă la scurt timp după aceea, în anul 1974, Elizabeth Eddington a decedat, la vîrsta de 34 de ani, însă cauzele morţii nu ne sînt cunoscute. Şi aşa a rămas George, un băiat de numai opt ani, singur pe lume. Norocul lui că tatăl său avea o soră care locuia în Republică şi cu care ţinuse legătura. Cum aceasta află de soarta băiatului, se duse, îl luă din Drogheda şi plecă la ţară, să trăiască împreună.

Vă puteţi da seama ce viaţă tulbure a avut bietul băiat. Cînd el a împlinit 34 de ani, mătuşa sa, la venerabila vîrstă de 83 de ani, a murit. George a fost profund îndurerat, deoarece ea a fost singura persoană din lume de care se simţea legat. De data aceasta, era cu adevărat singur pe lume!

De-a lungul anilor, numărul „34" l-a urmărit pretutideni. Nevasta sa a murit la 34 de ani, cu un an mai tîrziu după ce se căsătoriseră. Şi aşa au mai trecut 8 ani, şi iată-l pe George în momentul povestirii noastre, la 43 de ani!

El bănuia că ceva rău trebuia să i se întîmple, de aceea a aşteptat. Pînă la urmă, Providenţa îşi făcu apariţia! De aici ne întoarcem la dilema irlandezului, dacă se poate numi dilemă. Dilema lui era, de fapt, o semidilemă, deoarece dilemele, de obicei, sînt lucruri la care te gîndeşti, şi sînt ceva de neînţeles, pe cînd dilema lui nu era, de fapt, o dilemă.

Aşadar, va trebui numită o problemă. Era o problemă gravă, foarte importantă pentru viitorul său, deoarece i se încălca dreptul la proprietate! La 20 de kilometri de casa lui se construia o vilă! Vă puteţi imagina cît de supărat era că nu mai avea intimitate! Acum avea să vadă, tot restul vieţii sale, case, în loc de cîmpiile împădurite şi peisajele extraordinare ale Irlandei!

– Acest lucru nu poate continua! zise el şi se îndreptă spre maşină. Porni spre judecătoria din Dublin, ca să-i reclame pe constructori pentru „poluare sonică şi sperierea peştilor din apă". Angajă cel mai bun procuror din întregul oraş şi cîştigă procesul. (Judele era un om căruia îi plăcea liniştea. Mă rog, şi banii.)

Aoleu! Dar am uitat să vă zic cu ce se ocupa mîndrul nostru irlandez! Pescuitul nu era numai o pasiune a sa, ci făcea şi comerţ! Pe lîngă asta, cultiva multe fructe şi legume, de aceea banii nu-i foloseau la nimic. De-a lungul anilor, strînsese o avere considerabilă, de aceea îşi permitea să-i mituiască pe oamenii legii.

A mai trecut o lună şi toate decurgeau foarte bine. Locul favorit al lui George era căbănuţa sa de pe malul lacului, care avea o chiuvetă rustică, un pat, o masă de scris şi un fotoliu drăguţ, ca să nu mai vorbim de o noptieră pe care se aflau trei cărţi: *Război şi pace* de Tolstoi (George citise această carte de trei ori, îi plăcuse foarte mult), *Winnetou* de Karl May şi *Cum să fii un bun pescar*, unde erau descrise multe tipuri de peşti care mai de care mai exotici şi mai ciudaţi. Avea un hobby cultural, şi anume acela că îi plăcea să scrie. Mai tîrziu avea să ajungă un foarte cunoscut scriitor.

Casa principală, care avea doar un nivel, cuprindea o bucătărie spaţioasă, o baie micuţă, o cameră de zi cu un şemineu în stil vechi şi o bibliotecă, plină de lucrări vaste de autori clasici şi moderni, un dormitor mobilat simplu: un pat, o noptieră, un calculator pe o măsuţă şi două fotolii.

Dar nu ştiu ce l-a apucat pe George de a vrut să-şi ia o pisică! S-a dus în Dublin la un pet-shop, s-a uitat la un papagal, la un acvariu cu doi peştişori şi la o pisică siameză. Le-a cumpărat pe toate trei, iar cînd a ajuns acasă i-a dat drumul pisicii în casa mare, iar pe acvariu şi pe papagal i-a dus la căbănuţă. Colivia a fost pusă pe un scăunel cu trei picioare, iar acvariul a ocupat jumătate din masa de scris.

A doua zi, i-a trăznit prin cap altă idee: „De ce să mai las cîinii să doarmă în casă?" şi s-a dus în oraş, a cumpărat scînduri şi cuie, apoi s-a întors şi a început să cioplească două case de cîini, pe care, mai apoi, le-a pus lîngă cabană. Dacă cineva ar fi venit în vizită, ar fi zis că-i la Zoo. Culcuşul pisicii a fost improvizat dintr-un coş şi o păturică. Toate animalele, cu excepţia păsării, erau dresate să-şi facă nevoile afară, iar George le spăla pe toate, în afară de peşti, o dată la două zile.

Ce, v-aşteptaţi ca în această poveste să fie ceva acţiune? Doar e istorisirea vieţii unui irlandez! Dacă vreţi acţiune, citiţi romane poliţiste!

Şi aşa a trăit George, cu toată menajeria lui, pînă la adînci bătrîneţi.

Eugen DEDIU-SANDU
clasa a VII-a, Şcoala nr. 5 „Corneliu M. Popescu", Bucureşti

PUBLICITATE

Bogdan, care este aproape mereu prezent, vă invită din nou la lectură, că tot stă prea multă lume în faţa computerului. El speră că sînteţi fani fantasy şi că n-aţi citit încă ultimul roman cu Harry Potter, care, apropo, am înţeles de la el că este foarte bun. De Tunele *am auzit şi eu, poate ar fi cazul să intru... în poveste!*

Topul celor mai bune romane fantasy

Începînd cu începutul, nu pot decît să spun că topul cuprinde numai cărţi fantasy. Acest gen al literaturii este foarte răspîndit în timpurile noastre, tot mai mulţi autori îşi încearcă condeiul scriind şi – de ce să nu recunoaştem – unora chiar le iese bine. Mie personal întotdeauna mi-au plăcut poveştile, basmele despre zîne sau feţi-frumoşi. Contrar părerilor unora, fantasy-ul nu este un gen nou inventat, ci îşi are rădăcinile chiar în poveştile din vechime, de pe vremea grecilor, a romanilor sau a egiptenilor. Un exemplu reprezentativ sînt chiar legendele Olimpului. Dar ca să nu mai lungim vorba, voi începe topul:

Locul 8

● ***Vampiraţii – Demonii oceanelor*, de Justin Stomper (2007), traducere în limba română de Sorin Voinea**

Este o temă clasică modelată într-un mod inedit, o combinaţie dintre două genuri (piraterismul şi vampirismul) care pot să mulţumească pretenţiile oricărui cititor. Romanul începe într-o atmosferă familială dintre un simplu tată şi cei doi copii ai săi în vîrstă de cinci ani (Connor şi Grace), în contrast cu peripeţiile dure şi necruţătoare ce aveau să urmeze, peripeţii în care jafurile şi luptele pe viaţă şi pe moarte sînt la ordinea zilei. Primul lucru care m-a atras la carte a fost titlul ce sugera o poveste sîngeroasă, plină de demoni şi blesteme. Nu a fost chiar aşa, a fost mult mai bine. Pot să spun că volumul 1 din seria *Vampiraţii* poate să te binedispună în toate stările posibile, pentru că, oricît de nervos, plictisit sau binedispus aş fi fost, personajele treceau prin aceleaşi stări ca şi mine. Acesta este genul de roman în care importanţa familiei este evidenţiată prin nebunia specifică unui adolescent de 12 ani care îşi pune viaţa în joc în fiecare moment, pentru a-şi atinge scopul.

Locul 7

● ***Şerpii din Arakesh*, de V.M. Jones (2007), traducere în limba română de Diana Stanciulescu**

Sincer, la început nu prea m-a prins. Singurul lucru care m-a făcut să continui cartea erau capitolele scurte ce se puteau citi în mai puţin de patru minute. Ele îmi aminteau de romanele vechi despre copilărie, năzbîtiile şcolarilor şi farsele jucate profesorilor (genul de cărţi la care nu rezist mai mult de o sută de pagini, din cauza peripeţiilor din ce în ce mai expirate şi din cauza faptului că le pot trăi la fel de bine şi în viaţa de zi cu zi). Motivul pentru care m-a impresionat acest roman este că, în ciuda simplităţii lui, oricît de mult m-aş fi gîndit să aflu legătura dintre numele cărţii şi aventurile petrecute în ea, nu reuşeam. Locul acţiunii şi evenimentele evoluează treptat, de la simple copilării pînă la lucruri serioase, ajungîndu-se la final la o cursă contra cronometru în care viaţa se măsoară în secunde şi în care mintea este singura cale de scăpare din întregul labirint al Karazanului.

Locul 6

● ***Punte spre Terabithia*, de Katherine Paterson (2007), traducere în limba română de Lia Decei**

Nu e chiar o poveste fantasy, ci mai degrabă una despre prietenie şi copilărie, din care se pot desprinde multe învăţăminte. Romanul începe cu descrierea unui copil de la ţară pasionat de alergat, numit Jess, în vîrstă de 12 ani, care face parte dintr-o familie săracă şi destul de numeroasă. Neavînd nici un prieten, el îşi petrece timpul mai mult făcînd munci de-ale casei, singura sa destindere fiind alergatul şi joaca cu surioara sa mai mică. Unii ar fi zis că are un trai prea simplu, dar lui îi plăcea. Totuşi, cînd în prima zi din clasa a cincea apare o colegă nouă, destul de ciudată, care mai are şi curajul să intre pe terenul de sport al băieţilor, totul ia o întorsătură neaşteptată, ce avea să-i schimbe radical modul de a privi lumea. Spre deosebire de poveştile greoaie şi melodramatice specifice acestui gen, cartea chiar mi-a plăcut, ba chiar m-a impresionat pînă la lacrimi (moment pe care nu credeam să-l trăiesc vreodată!). Prietenia este un lucru valoros ce trebuie preţuit mai mult decît toate bunurile materiale din lume.

Locul 5

● ***Endymion Spring*, de Matthew Skeletton (2007), traducere în limba română de Cristina Jinga**

Într-o anumită măsură, cartea ar putea fi considerată şi un roman horror. Are ceva unic, un soi de suspans combinat cu frică, de parcă o mînă invizibilă te-ar ţine să nu dai următoarea pagină şi, cu toate acestea, o dai. „Trecutul este o fiară periculoasă." Aceasta este deviza întîmplărilor prin care trece un băiat obişnuit din zilele noastre, numit Blake, şi un băiat mut, Endymion, din Germania anului 1452. După cum v-am spus, povestea are un suspans unic, pentru că cei doi copii, Blake şi Endimyon, aparent fără nici un punct comun, încep să descopere în paralel un secret înfricoşător, *Cartea cărţilor*, care poate să le aducă atotputernicia, dar în acelaşi timp şi pieirea. Astfel, prin moduri total diferite, la distanţă de 600 de ani unul de altul, ei sînt aruncaţi în vîlvătaia destinului din care nu lipsesc aventurile mortale, duşmanii ce se ivesc la tot pasul şi codurile ce trebuie dezlegate. Romanul de debut al lui Matthew Skeletton este considerat de mulţi ca fiind un adevărat „Cod al lui Da Vinci" pentru copii, în care se găsesc de asemenea multe informaţii istorice reale.

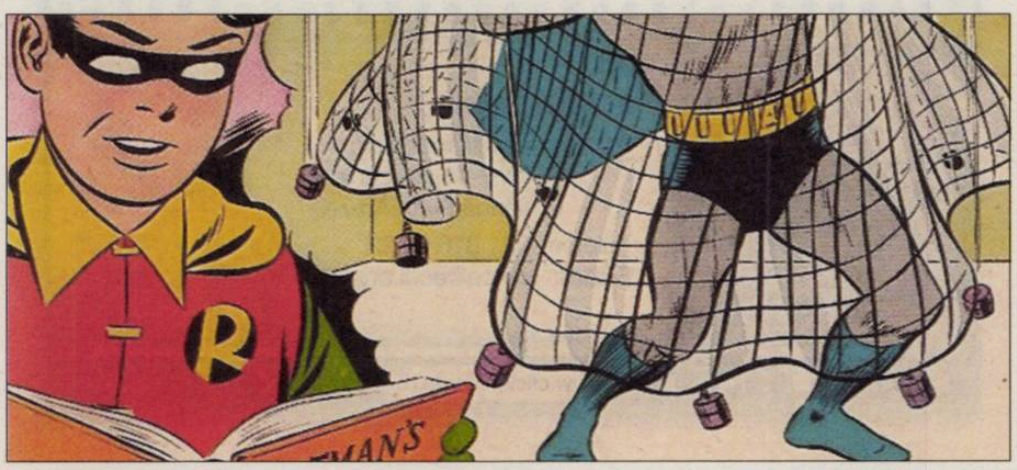

Locul 4

● ***Circul ororilor*, de Darren Shan (2007), traducere în limba română de Cristina Jinga**

Un horror adevărat, o poveste care se petrece mai mult noaptea şi o prietenie plină de taine. Astfel poate fi caracterizat primul roman al lui Darren Shan, al cărui personaj principal este denumit chiar după autor. Darren era un băiat de 12 ani, cu o viaţă obişnuită. Nu ieşea cu nimic în evidenţă: o familie normală, un prieten bun, jocuri de fotbal în pauzele de şcoală, nimic anormal, dar atunci cînd se hotărăşte să asiste la o reprezentaţie a Circului Ororilor, întreaga sa viaţa se dă peste cap, fiind pus în faţa unei situaţii cu totul întunecate. Cu o acţiune alertă şi cu nararea evenimentelor la persoana I, romanul te trimite în lumea vampirilor, lume în care frica de întuneric, de moarte şi de cimitire nu este admisă, mai ales cînd... cînd tu eşti personajul principal ce trebuie să faci faţă tuturor evenimentelor morbide şi, pe alocuri, chiar sîngeroase.

Locul 3

● ***Tunele*, de Roderick Gordon, Brian Williams (2008), traducere în limba română de Dan Doboş**

Şi de data aceasta, una dintre cărţile mele preferate are un început de o aşa manieră, încît după primele capitole, adică pe la pagina 50, îmi venea s-o arunc pe geam, dar cu multă perseverenţă şi răbdare am reuşit să dau de miezul dulce al poveştii, miez care, de asemenea, creează noi semne de întrebare şi noi aventuri, aproape imposibil de anticipat. Will şi Chester erau doi prieteni a căror preocupare era mai puţin obişnuită: excavaţiile (săpatul tunelelor), hobby pe care îl împărtăşea şi tatăl adoptiv al lui Will. Odată cu dispariţia acestuia, cei doi se aventurează în tunele, dezgropînd un mister mortal ce a fost tăinuit de-a lungul timpului prin vărsare de sînge. Neajutoraţi şi fără cale de scăpare, ei sînt obligaţi să se supună unei misterioase civilizaţii, care pentru ei ar putea însemna chiar mai mult decît o ciudată descoperire arheologică. Plină de meandre şi de întorsături de situaţie, *Tunele* este genul de carte care te face permanent să sapi prin cotloanele minţii, încercînd să creezi o continuare poveştii, şi care te determină să strigi în gura mare (ca să audă tot blocul) *yes!* atunci cînd o termini.

Locul 2

● ***Greşeala Vraciului*, de Joseph Delaney (2008), traducere în limba română de Cristina Jinga**

Joseph Delaney continuă seria *Cronicilor Wardstone* cu o a cincea carte mai înfricoşătoare şi mai înspăimîntătoare decît oricare. Totuşi, din moment ce spun asta, nu mă pot lăuda că am prea mult curaj şi că nu am crezut că este blestemată, atunci cînd am văzut desenele sugestive de la începutul fiecărui capitol şi mesajul de pe spatele coperţii („A nu se citi după miezul nopţii!"). Dar să trecem peste aceste detalii inutile. Se poate spune că subiectul şi creaturile care trebuie înfruntate de vraci şi de ucenicul său – Tom Ward, au crescut la superlativ, comparativ cu ultimele patru volume. Duşmanii devin prieteni, şi prietenii pot deveni duşmani. Întreaga acţiune este imprevizibilă, plină de secvenţe în care ţi se face pielea de găină şi începi să tremuri necontrolat (la miezul nopţii, bineînţeles), cît şi de un pic de romantism şi sacrificiu de sine din partea celor două personaje aflate la poli opuşi, Tom şi Alice. Pentru binele vostru, sper să nu ajungeţi la punctul culminant după miezul nopţii (eu am făcut-o şi nu am mai dormit toată noaptea).

Locul 1

● ***Harry Potter şi Talismanele morţii*, de J. K. Rowling (2008), traducere în limba română de Ioana Iepureanu**

No comment. Se poate spune că J. K. Rowling este mama acestui gen, fapt pentru care îşi are locul ei binemeritat. Povestea magicianului Harry este încheiată cu acest roman memorabil, într-un mod neaşteptat. Tensiunea provocată de puterea răului este resimţită din plin chiar şi între cei trei prieteni: Ron, Harry şi Hermione. În acele vremuri de restrişte, Cap-de-Mort preluase controlul tuturor instituţiilor, prin Ministerul Magiei, şi tot ce i-a mai rămas de făcut era doar să-l hăituiască pe veşnicul său duşman, de care i-a fost imposibil să scape pînă atunci. Cu forţe noi şi armate numeroase, Cap-de-Mort a instalat o nouă epocă, a haosului. Cu toate acestea, Harry şi prietenii lui persevereză în lupta lor şi încearcă să facă imposibilul, fără ajutorul mentorului lor, Dumbledore. Totuşi, ei primesc o veste îmbucurătoare ce ar putea fi singura lor şansă de a izbîndi. Directorul de la Hogwards nu îi uită nici în acele momente, fapt pentru care le lasă o moştenire misterioasă şi o poveste pentru a înfrunta tenebroasele forţe ale lui Cap-de-Mort.

Bogdan-Cătălin MEREUŢĂ
clasa a VII-a,
Şcoala nr. 40 „Iulia Hasdeu",
Galaţi

Miruna, care are „nota 10 la citire“ pentru că-i place atît de mult limba română, a scris despre transformarea unui lup într-un cîine şi domesticirea lui. Avem totuşi parte şi de o spiriduşă, iar invitatul special este Kaye, despre care a scris Holly Black în cartea sa, Ţinutul fierului, *prezentată de Teodora.*

Povestea unui lup care a devenit cîine

Eu mă bucur în fiecare zi de cărţile, istorisirile şi sentimentele limbii române. Povestea vine de oriunde: dacă stai să asculţi, poţi auzi şoaptele frunzelor şi baletul fulgilor. Poţi afla de ce plîng razele soarelui şi se întunecă cerul de crapă, odată cu plecarea lor.

Secretele limbii române mă fac să zîmbesc şi să spun: „Ce limbă frumoasă!“

Puiul de lup

A fost odată o haită de lupi, cea mai cunoscută din ţinut, care-şi avea teritoriul din vîrful muntelui pînă în inima pădurii de stejar. Acolo, în vizuina unei lupoaice, s-a născut un pui mic şi sănătos, care urma să devină conducătorul întregii haite. După cîteva săptămîni, micuţul a deschis ochii. În a treia lună de viaţă, mama s-a alăturat haitei, prezentîndu-le puiul. Toţi erau curioşi, însă nici unul nu dădea vreun semn de prietenie. Intimidat, puiul cu blană de catifea şi cu ochi albaştri s-a retras în spatele mamei sale care, lătrînd, l-a încurajat să se prezinte.

În scurt timp, ajutat de mama sa, micuţul a învăţat să vîneze. Seara, în timp ce se lăsa dezmierdat de limba caldă a mamei, privea speriat luptele dintre masculi şi se gîndea: „Aşa voi fi şi eu?“. Însă această întrebare părea fără răspuns.

Cînd întrecea limita, era imediat pus la punct de cei mai bătrîni şi înţelepţi lupi din haită.

Regulile erau simple aici: vînezi pentru haită şi te supui celor de la conducere. Puiul se mira mereu de ce nu există mai multă afecţiune între membrii haitei, însă mereu primea acelaşi răspuns de la mama sa: „Sîntem o echipă unită!“.

Într-o zi, foarte flămîndă, mama, care avusese probleme cu haita, a plecat singură la vînătoare. Cînd a zărit prada, a început să alerge spre ea şi, după cîţiva kilometri, cînd aceasta a obosit, a fost prinsă. Simţind mirosul de sînge, un urs brun, tînăr şi solid a venit spre ea, scoţînd răgete înfiorătoare. Lupoaica n-a vrut să renunţe la pradă. Şi-a arătat colţii şi tot părul de pe spinare i s-a zbîrlit. Însă ursul mare şi puternic a rănit-o, înfigîndu-i o gheară în ochi. Apoi a tîrît prada în pădure, dispărînd fără urmă. Auzindu-i strigătele de durere, cîţiva dintre membrii haitei, printre care şi puiul, au venit spre ea.

Lupul, puiul ei, a simţit o înţepătură adîncă în suflet. A început să tremure şi să urle de durere la lună. Cînd lupii suferă, ea este singura luminată, singura care parcă-i înţelege. A stat îngrozit, uitîndu-se la mama sa, lingînd-o şi aşteptînd un răspuns. Degeaba! Ceilalţi lupi l-au strigat prietenoşi, încurajîndu-l să vină cu ei. La o ultimă chemare, puiul de lup a venit spre ei, cu capul plecat, şi atunci multe feţe prietenoase i-au zîmbit. Era în siguranţă.

Plecarea

Zilele treceau şi puiul de lup era tot mai amărît. Acum nimeni nu-l mai dezmierda atît de tandru şi nimeni nu-l mai sfătuia. Doar unul dintre membrii haitei, căruia i se spunea „Bufonul“, încerca mereu să umple acel gol lăsat în urma morţii mamei lui. Fusese stăpînul haitei, dar acum era doar un lup cu blana aspră, care şchiopăta. Un semn adînc din jurul ochilor arăta cît de mult s-a străduit să-şi menţină statutul de lider. Venea uneori scheunînd, cu coada între picioare, şi-l invita la joacă. Împărţea hrana cu el, încerca să-l apere de pedepse şi niciodată nu-l lăsa să plece prea departe, la vînat.

Într-o zi, lupul nostru a decis să-şi părăsească haita, pentru a-şi face un grup al lui. Dar amintirea morţii mamei l-a determinat să fie de două ori mai atent şi mult mai precaut. Avea să fie singur! Fără nimeni care să-l apere de fiare, va trebui să vîneze şi să-şi găsească singur culcuş noaptea. I-a promis amicului său că se va întoarce, însă a primit drept răspuns nişte colţi fioroşi, gata-gata să-l muşte. „Bufonul“ ştia că minţea, dar l-a lăsat să plece.

Omul

Trei săptămîni la rînd, lupul a hoinărit, s-a luptat cu alţii pentru viaţa sa şi şi-a găsit culcuş prin toate scorburile. Vîna şi se hrănea fără să facă zgomot, încercînd să nu fie prins de alţi prădători Şi chiar de alţi semeni ai lui. A fost greu, dar asta l-a ajutat să înveţe ce înseamnă viaţa pe cont propriu.

Tot mergînd aşa din pădure în pădure, lupul a ajuns la o cărare lată, plină cu pietre, care ducea spre o cocioabă dărăpănată,

împrejmuită cu un gard vechi din lemn. Curios din fire, lupul s-a strecurat înăuntru. Acolo, un cîine mărişor a început să latre spre el, ameninţător. Imediat, lupul a sărit la el, exact ca membrii mai puternici din haita lui. Apoi a intrat în coteţ şi a mîncat cîteva păsări, la fel cum făcea cu prada lui.

A doua zi, cînd a revenit acasă, fără pic de teamă ţăranul l-a prins şi i-a înfăşurat o sîrmă groasă în jurul gîtului. În zadar urla şi-şi arăta colţii... A rămas legat lîngă cuşca mică şi ruginită. Lupul s-a zbătut zile în şir, dar de pomană! Deşi era hrănit de ţăran, îşi pieduse toată energia, era trist şi parcă bolnav.

Cîinele

Cu timpul, lupul a început să se domesticească şi să se obişnuiască cu această viaţă fără libertate. A învăţat să se supună ţăranului şi să-l însoţească la adunatul oilor. Era bătut crunt dacă încerca să mănînce una dintre ele. Încet-încet, ţăranul şi lupul au învăţat să trăiască împreună.

Pe cînd se odihnea la umbră, cîinele, căci asta devenise, îşi amintea de mama sa, de prietenul lui şi de haită. Abia acum înţelegea de ce nu exista mai multă afecţiune între membrii ei. Dacă nu ar fi fost regulile, toţi ar fi făcut cum doreau, şi nu ar mai fi fost nici o ordine.

A înţeles de ce a fi liber nu înseamnă a pleca, ci a rămîne, pentru că toţi avem libertatea cuvenită.

Miruna VETEZEU
clasa a IV-a, Şcoala nr. 79,
Bucureşti

Un basm modern

● ***Ţinutul fierului,* de Holly Black**

În viaţă nu este uşor să-ţi găseşti locul, iar pentru Kaye este mult mai greu decît pentru alţii. Ea este un copil schimbat: o zînă, o spiriduşă. Kaye face parte din Curtea Benefică, iar celelalte zîne de acolo au schimbat-o cu adevărata Kaye, fiica lui Ellen. Ar fi trebuit să fie o muritoare şi fiica ei muritoare, şi nu o muritoare şi o zînă.

Kaye nu vrea să aibă de-a face cu Curtea Benefică sau cu regina crudă a ei, Silarial, dar originea ei este cea care o pune în pericol. Nu ar trebui să fie printre oamenii muritori, dar nu are de ales. Şi, pe deasupra, mai are şi alte probleme: prietenul ei a fost încoronat regele Curţii Malefice, iar Kaye este prinsă la mijloc de intrigile celor două Curţi: cea Benefică şi cea Malefică.

Împreună cu prieteni mai vechi, Corny, pe care îl veţi recunoaşte din *Jertfa,* şi Luis şi Dave din *Curajul,* Kaye va trebui să dea dovadă de bravură şi să-şi apere nu doar propria existenţă, ci şi pe cea a celor dragi.

O poveste captivantă despre curaj, trădare, loialitate şi iubire, ce-i va prinde în mrejele ei pe cititori: cu alte cuvinte, un basm modern.

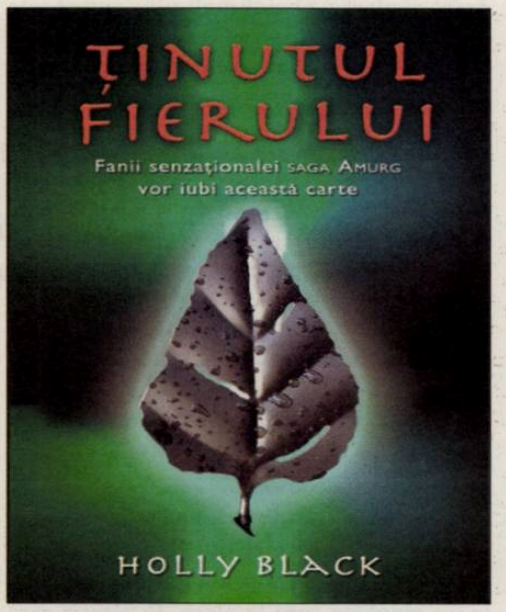

Scrisă pentru fanii **SAGA AMURG**, dar şi pentru cei care nu sînt fani, această carte numită *Ţinutul fierului,* împreună cu *Jertfa* şi *Curajul* vă vor încînta, aşa cum m-au încîntat şi pe mine!

Teodora NICOLAE,
clasa a V-a, Şcoala nr. 79,
Bucureşti

Din nou Jules Verne...

Să vă propun spre lectură Jules Verne poate să pară ceva banal şi uşor de trecut cu vederea, dar şi eu, aşa cum au făcut zeci de generaţii de copii, de o sută şi ceva de ani încoace, am căzut în capcana aventurilor create de el.

Cum te-ai simţi şi ce-ai face dacă ai rămîne pe o insulă pustie în mijlocul oceanului? În *Insula Misterioasă,* cinci bărbaţi şi un cîine, Top, s-au prăbuşit cu balonul pe o insulă, care a părut ostilă la început, dar în final le-a oferit totul pentru a supravieţui.

Inginerul Cyrus Smith, cu o pregătire desăvîrşită şi o inteligenţă superioară, a fost stîlpul de rezistenţă al grupului, a reuşit să facă foc, a găsit un adăpost în muntele de granit, care le-a oferit protecţie faţă de temperaturile extreme, le-a oferit celorlalţi o sursă stabilă de hrană, nu vînatul, ci o fermă de animale cu mufloni, păsări domesticite, legume şi cereale, şi totul a pornit de la un bob de grîu găsit întîmplător într-un buzunar. Ceilalţi membrii ai grupului aveau talente folositoare supravieţuirii: Nab era vînător iscusit, Harbert era botanist pasionat, Pencroff era optimistul grupului, iar Gadeon Spillet era ziaristul care a scris jurnalul naufragiului. După patru ani, au reuşit să plece de pe insulă. Ce s-a întîmplat în acest interval de timp, şi cum au reuşit să plece de acolo, vă invit să aflaţi, mai ales că se apropie vacanţa mare. Lectură plăcută!

Alexandru-Marian MOŢEI
clasa a VI-a, Colegiul Naţional
„Victor Babeş“, Bucureşti

Pagină realizată cu sprijinul

fundaţia Dinu Patriciu

Dona ne vorbeşte despre mall-urile din Bucureşti şi oamenii care le frecventează şi trebuie să spun că le-a descris exact aşa cum sînt! Fast-food-uri peste tot, fete fără imaginaţie care umblă după haine plictisitoare, filme de duzină, băieţii şmecheri care îşi butonează mobilele şi oameni normali care nu prea ştiu ce caută acolo.

Jungla din mall

Ozi la mall... ce este atît de fascinant acolo? Deja, mall-ul a devenit fericirea eternă şi un mod de a-ţi petrece timpul liber. „Vai, dragă, vii la mall?“, „Vai, dragă, mai întrebi... hai la mall!“. Ideea este că Bucureştiul nu-i un oraş foarte bine dezvoltat, exemplar etc. Sînt multe lucruri care lipsesc. În schimb, avem cinci mall-uri, cel puţin de atîtea ştiu eu: Mall Vitan, Liberty Center, Plaza Mall, Băneasa Shopping City şi, mai presus de toate, AFI Palace Cotroceni, cel mai nou membru al „familiei“ fericirii.

Intri într-un mall şi deja eşti luat pe sus de măreţia lui: pancarde strălucitoare, oportunităţi pentru a mai arunca nişte bani pe fereastră, atîtea chestii de făcut care nu necesită pic de efort sau socializare, atîtea filme noi, în premieră, atîtea fast-food-uri... dar să nu mai continui, pentru că ar dura ceva timp!

Întotdeauna fetele vor avea alte interese legate de mall decît un băiat. În primul rînd, ele se împart în mai multe categorii. Specimenul cel mai des întîlnit: piţipoancele. Ele nu se pot abţine din a lua fiecare magazin, care e un adevărat brand, la cercetat. În special hainele de designeri celebri, cu sclipici, roz, haine la modă, haine mulate, scurte, prea mulate şi prea scurte, ochelari de soare pe care scrie D&G cît casa. Piţipoancele sînt peste tot, vorbind la telefoanele lor cu touch screen în valoare de mii de euro, cu gentuţele lor în care stă ascuns un chiuaua mic, cu o fundiţă cu foarte mult roz şi cu foarte multe diamante. Ele au carduri de credit: bucăţi din plastic magice pe care sînt bănuţi de la iubiţelul lor drăgutz. Şi după ce şi-au cumpărat jumătate de mall, se

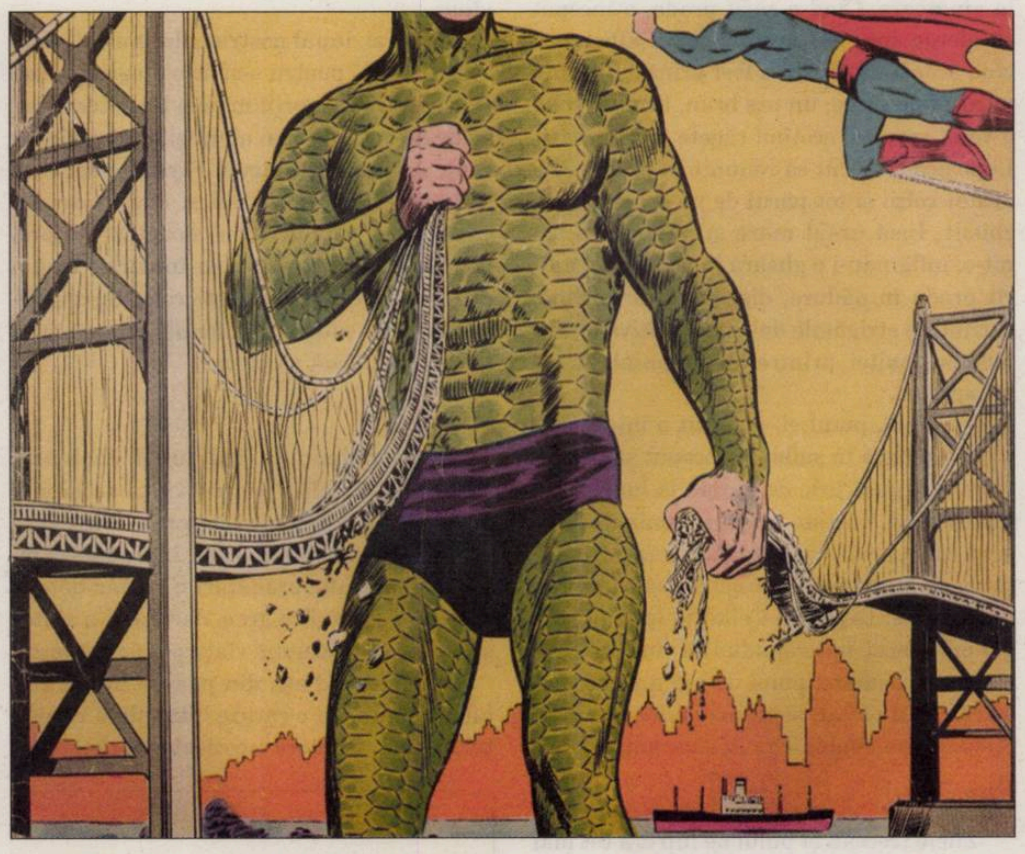

îndreaptă pline de mîndrie spre ieşire, cu părul blond în vînt şi cu zecile de pungi de la zecile de magazine pe care le-au devastat, la propriu.

Al doilea specimen de fete: *movie&food lovers*. Ele îşi petrec timpul la cinematografele din mall-uri, sînt întotdeauna prezente la premiere, la cele mai noi filme, la cele mai populare, cu cele mai mari rating-uri... Fascinant! Este cuvîntul care le trece prin cap cînd îşi cumpără încă un bilet, la încă un film. Fascinant este cuvîntul potrivit şi pentru găleţile de popcorn care conţin 2 kg de fulgi de porumb expandaţi, şi pentru paharele de cola de 1 litru jumate, şi pentru... nachos-urile alea cu sos de brînză sau sos de roşii! După ce ies de la film, (re)descoperă îngheţate, kfc-uri, mc donalds-uri, burger king, pizza hut, steak house, spring time... să înnebuneşti, nu alta! Şi de aici vine fericirea lor eternă: filme, mîncare, filme, mîncare, filme şi iar mîncare!

Al treilea specimen de fete: cele sobre, serioase, corecte, clasice. Sînt cele mai rar întîlnite şi nu au nici o descriere foarte interesantă. Sînt acele persoane care merg drept şi alert pe holul mall-ului, îmbrăcate în alb şi negru, cu părul aranjat perfect, fără nici un fir rebel care să iasă din coadă. Au o privire de vultur şi sînt ca un calculator: scanează, calculează, iau decizii şi la oameni, şi la haine, la filme sau la mîncare. Aceste *Black and White persons* sînt, de obicei, şi foarte organizate. Au totul pus la punct şi un program foarte fix, note mari sau o carieră de succes.

Şi nu în ultimul rînd, mai există şi persoane normale care se duc din cînd în cînd la mall, la ziua unui prieten, la un film sau la un magazin care le place. Persoane care nu se încadrează în celelalte categorii sau care au un pic din fiecare. Dar care, din păcate, au rămas destul de puţine, pe lîngă celelalte categorii. Aici se termină capitolul despre genul feminin.

Cu băieţii e cam aceeaşi treabă, categoriile rămîn aceleaşi, schimbîndu-şi însă denumirea. Aici, „piţipoanca“ e „cocalar“. Băieţi de bani gata, cu un stil gayish, care poartă blugi skinny Calvin Klein şi ochelari Mark Jacobs. Şi ei au carduri, negre şi argintii, pe care au bani nelimitaţi de la iubitorii lor părinţi business-mani.

Şi a doua categorie, *movie and food lovers*, rămîne cam la fel, numai că băieţii se duc la filme cu împuşcături, filme de aventură, filme... masculine, cum zic ei. Şi ei sînt absorbiţi de căldările de floricele şi de bidoanele de cola, dar ei mănîncă cîte două porţii din fiecare... doar sînt băieţi, nu? După aceea urmează fast-food-ul, pe care îl devorează, în timp ce discută despre fata aia din clasa paralelă care le place lor. Spre deosebire de fete, băieţii mai au parte şi de nişte jocuri electronice, la *Video world*.

Următoarea categorie, *Black and White*, este caracterizată de oameni care au o geantă de mînă cu un laptop Apple în care îşi ţin şi prea preţioasele documente, toate puse într-o ordine înfricoşătoare. Au telefoane Blackberry pe care primesc mail-uri importante de la serviciu. Şi mai au o capacitate incredibilă de a le citi şi de a da şi un răspuns în mai puţin de un minut.

Mai sînt şi băieţii normali care vorbesc despre maşini, se duc la un film, vin să-şi cumpere un joc de la Diverta sau la întîlniri de grup şi comentează despre celelalte categorii sociale din lumea fericirii eterne.

Aşa că, fiecare are interesele lui legate de mall şi, după părerea mea, este fascinantă chiar şi observarea şi analizarea acestor categorii de oameni, dacă nu faci parte din ele, desigur. Specimenele junglei secolului XXI. Specimenele mall-ului. Problema este că am preluat de la americani, să zicem, doar mall-urile. Deşi sînt destul de mică, am fost şi în Londra, şi în New York. Şi acolo erau multe mall-uri. Dar nu am avut timp şi nici nu m-am gîndit să intru în ele datorită sutelor de muzee, expoziţii, spectacole şi concerte. Noi nu avem aşa ceva. Dacă am preluat atîtea chestii de la alţii... de ce nu le-am luat şi pe cele bune?

Mai mult ca sigur că celor *Black&White*

Băieţi de bani gata, cu un stil gayish, care poartă blugi skinny Calvin Klein şi ochelari Mark Jacobs.

le-ar plăcea să viziteze un muzeu gen Science Museum sau unul de maşini vechi. Sigur un *movie&food lover* ar aprecia un musical şi o degustare de ciocolată. Chiar şi piţipoancele ar fi interesate să afle despre istoria pantofilor cu toc şi despre viaţa unui designer celebru. Dar noi avem foarte puţine astfel de evenimente şi se pierd foarte repede din vedere pentru masele de oameni care preferă mall-ul, atît de bine, de scump şi de constant promovat ca fiind un mini-oraş al tuturor posibilităţilor de consum. Un mini-rai, mai ales în timpul iernii, care trece atît de greu în Bucureşti.

un reportaj de Dona POPOVICI,
clasa a VII-a, Liceul Teoretic
„Alexandru Vlahuţă“,
Bucureşti

Despre *Ghidul nesimţitului*

Acum ceva vreme, un mare om de cultură a fost întrebat ce crede despre teoria darwinistă. A răspuns: „Eu cred că pe om l-a creat Dumnezeu, dar cunosc cîţiva care se trag din maimuţă“.

Găsesc că Radu Paraschivescu despre aceştia din urmă vorbeşte în *Ghidul nesimţitului*. Descrie diferitele categorii de „specii (in)umane“, cu o acurateţe uimitoare.

Ştiţi cum arată un nesimţit? Probabil că da, sînt foarte comuni. Sînt aceia care vă calcă pe picior şi vă îmbrîncesc în mijloacele de transport, vă obligă să le ascultaţi maneaua de pe telefon, la cinematograf sau la teatru. Sau aceia care vă arată ciorapii murdari în tren, înainte sau după ce au mîncat cîrnaţi cu usturoi. Şi nu mai puţin răspîndiţii scuipători de seminţe.

Nesimţiţii pot avea multe forme, de la împuţitul din autobuz, cu parfumul ce aduce a sudoare de balenă şi „prietenul“ său, anaerobul, ce previne deschiderea geamurilor cu argumente imbatabile („Vezi, fă, că faci curent!“), la gospodinele ce aleg să bată şniţelele tocmai pe casa scărilor, în timp ce discută, tare, cu vecinele.

Ghidul e şi pentru nesimţiţii cu experienţă, care vor să înveţe mai mult. De exemplu, cum să te comporţi „civilizat“ la restaurant: e obligatoriu să-ţi sufli nasul cu şerveţelele din pînză sau cu faţa de masă plasată convenabil. A se adresa chelnerului cu „băiatu'“ e absolut necesar, chiar dacă persoana în cauză are peste 50 de ani.

Alt caz de nesimţire întîlnit frecvent e cel din faţa blocului. Domnii împodobiţi cu kilograme de aur la gît ascultă ştirile şi urmăresc meciul în spaţiul verde din faţa blocului, cu nelipsitele sticle de bere şi neuitatul casetofon cu aşa-zisa „muzică“.

Dar nu trec neobservaţi nici vedeta TV sau nesimţitul politician.

Paraschivescu redă în *Ghidul nesimţitului* prezenţa mitocanului (din păcate) în viaţa de zi cu zi. Nu e de ratat!

Tudor RUSAN,
clasa a VI-a, Colegiul Naţional
„Moise Nicoară“, Arad

Cum spune Betty, lumea se împarte în cei care nu au văzut Marea Mahmureală *şi cei care îl vor vedea, şi presupun că are dreptate. Iar Luca vă propune să încercaţi să vedeţi şi filme româneşti, pentru că unele dintre ele pot fi mai bune decît cele străine. Poate veţi descoperi, de pildă, că documentarele nu seamănă deloc cu cele pe care le ştiţi deja, de la Discovery.*

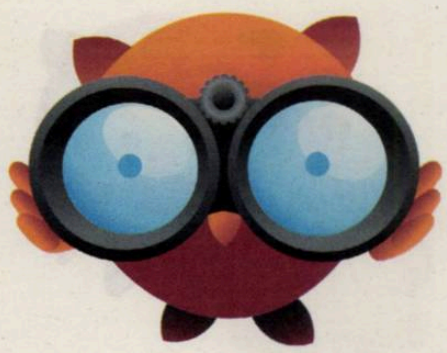

De toate genurile

Perioada despre care scriu de această dată este februarie-mai 2010. Din punctul meu de vedere, această perioadă nu a fost prea bună pentru filmele străine. De asta, la filme (foarte) bune, veţi vedea/citi doar film(e) româneşti.

Filmele foarte bune

Kapitalism, reţeta noastră secretă: După cum prea bine ştiţi, nu sînt (foarte) în stare să spun prea concret de ce (nu) mi-a plăcut respectivul documentar. Filmul, regizat de Alexandru Solomon, nu e deloc plictisitor, aşa cum sînt multe alte documentare. Vreau să spun că merită văzut... (nota 9,8, documentar)

Eu cînd vreau să fluier, fluier: este povestea unui puşcăriaş a cărui mamă vrea să-l ducă pe fratele lui în Italia, iar acesta se opune. Motivul? Mama l-a luat şi pe el în Italia, şi i-a stricat viaţa. Dat fiind faptul că mama nu îl ascultă, ameninţă, într-o zi, toată puşcăria, că va omorî o studentă dacă nu va veni mama sa acolo... Filmul este destul de impresionant şi din punct de vedere cinematografic, dar mi-a plăcut, sincer să fiu, şi povestea. (nota 9,5, dramă)

Filmele bune

WEBSITESTORY: Dacă aveţi timp să vă uitaţi pe Internet, vă propun să citiţi pe larg (mai mult sau mai puţin) despre *Websitestory* pe blogul meu, ciorba2000.wordpress.com. Aici nu voi scrie, datorită spaţiului mai micuţ şi datorită faptului că este interzis minorilor (nu ştiu cum am intrat eu acolo...) (nota 9,4, dramă)

Circul vesel: este un documentar regizat de Claudiu Mitcu şi produs de HBO. Am precizat acest lucru dat fiind faptul că nu-mai acolo mai puteţi să-l vedeţi (dacă mai puteţi...). Acest film merită pentru poveştile personajelor. (nota 9, documentar)

Filmele Mediocre

Date Night este o comedie romantică (cu puţin... mai multă acţiune), una dintre cele mai bune văzute în ultimul timp. Cine joacă? Steve Carell, Tina Fey... cred că ştiţi şi voi că asta e de bine. Cei doi spun că au alte nume pentru a putea intra într-un restaurant, iar aici apar două persoane care îi caută pe adevăraţii oameni cu respectivele nume. De ce îi căutau? Pentru a le cere un stick. Iar aceştia sînt ameninţaţi cu armele dacă nu le dau înapoi stick-ul. (8,5, romantic/acţiune/comedie)

Prinţesa şi broscoiul este o animaţie în stil clasic Disney, care conţine mult jazz, vrăjitori, muzică, animale vorbitoare... Deja, după ce am enumerat aceste elemente, cred, de fapt sper, că v-aţi dat seama că este vorba despre ceva ce nu merită ratat. Recunosc, nu e chiar un *must-see,* dar îţi dă o stare Disneyează (dacă nu ştiţi ce e aia, mai vedeţi şi voi alte filme clasice de-ale lui Disney). (8.5, animaţie)

Omul care se holba la capre este un film care îşi bate joc de toate filmele cu armate şi cu război. Filmul este despre o brigadă specială din armată unde poţi învaţa să controlezi oamenii şi animalele cu mintea. Unii soldaţi din această armată puteau omorî capre pur şi simplu uitîndu-se la ele. (8.5, acţiune/dramă/comedie)

Cum să-ţi dresezi dragonul este o animaţie produsă de DreamWorks surprinzător de bună. Povestea este surprinzător de bună. Te ţine. Nu merge pe nici o formulă clasică. Se poate spune (în loc de rezumat) că într-o lume în care dragonii terorizau oamenii, un copil reuşeşte să revoluţioneze această lume; oamenii devin, după cîteva lupte destul de plictisitoare, prieteni cu dragonii. (8, animaţie/acţiune)

Cop Out este un film cu Nicolas Cage, în care el este poliţist... Unul, care împreună cu partenerul lui, forma un cuplu mai mult sau mai puţin (handicapat) prost. Cei doi reuşesc să rezolve (normal, altfel cum?!) un caz pentru a-şi dovedi superioritatea. Filmul este presărat cu cîteva glume proaste, care dau spre cretinism, dar şi unele mai normale, la care poţi să rîzi cît de cît. Povestea este slăbuţă... 7,5-ul este pentru actori şi pentru acele cîteva glume suportabile. (8, comedie/actiune)

Nu voi mai comenta filmele cu note mai mici de 8: *Teleportaţi în adolescenţă* (7,5, comedie mai mult sau mai puţin scîrboasă), *Recompensă cu bucluc* (7.5, comedie/romantic), *An Bisect* (7,5, comedie/romantic), *Valentine's day* (7, comedie/romantic), *Poker* (7, comedie/acţiune/românesc).

Filmele cele mai plictisitoare

Robin Hood: Acest frumos film nu numai că m-a făcut să mă duc la toaletă de foarte multe ori (m-am dus o singură dată, ca să nu îi deranjez pe ceilalţi, totuşi), şi să mă uit la ceas de şi mai multe ori, ci a întrecut un record: am adormit la mai mult de jumătate din film... Totul era bine făcut, decoruri bune, foarte frumos filmat şi jucat, dar durata acestui film mi-a întrecut aşteptările. Şi nu numai durata, dar şi conţinutul... Mi-a întrecut în sensul foarte, foarte negativ aşteptările.

Ideea este, ca să parodiez acum acele prezentări stupide din ghiduri precum 24 Fun că:

Robin Hood are o nouă poveste... Şi urmează multe surprize... Cine ştie ce se poate întîmpla?!

sau (aşa cum am mai văzut una, care scria de rău despre un film) *„Filmul Robin Hood este cel mai plictisitor din viaţa mea“*, scrie Luca Istodor în *Dilematix*. Apoi sînt enumerate, ca de obicei, cinematografele la care rulează. (6,5, acţiune)

Iron Man 2: Filmul nu a fost atît de plictisitor precum *Robin Hood*, dar avea atît de multe scene în care lucrau la roboţi, sau în care se băteau vreo juma de oră, filmul mergea înainte pentru cinci minute, apoi iarăşi se băteau (îţi venea să îi baţi tu pentru tot restul filmului).

Ideea filmului este că *Iron Man* îşi găseşte un adversar „puternic(!)“, care aproape îl ucide, dar cu puterile lui super-super-super tari îl extermină şi opreşte cucerirea lumii de către roboţi. (Nu mă aşteptam!). Sfîrşit. (Păcat de Robert Downey Jr., că el joacă bine în filme proaste – cum ar fi *Iron Man, Sherlock Holmes*... etc.) (7, acţiune)

Dacă aveţi probleme în legătură cu acest articol, vă rog să ascultaţi o muzică liniştitoare (eventual un CD din acela de o oră cu sunetul apei) şi să vă calmaţi.

Luca ISTODOR
clasa a VII-a, Şcoala nr. 79,
Bucureşti

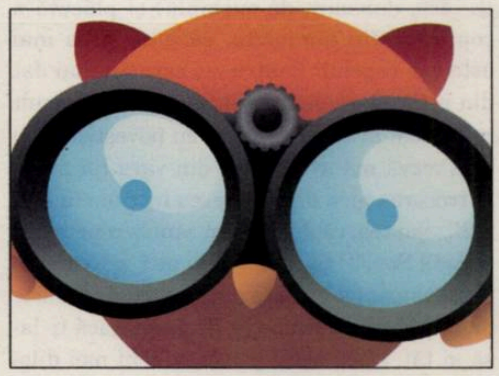

Marea Mahmureală

Oamenii se împart în două categorii: cei care au văzut acest film şi cei care urmează să o facă.

Pornind de la binecunoscuta frază americană *„what happens in Vegas stays in Vegas“*, cu doar două zile înainte de nunta lui cu Tracy Garner, Doug Billings pleacă în Las Vegas pentru a sărbători petrecerea burlacilor cu cei mai buni prieteni ai lui, profesorul Phil Wenneck, dentistul Stu Price şi excentricul frate a lui Tracy, Alan Garner.

Vizionînd acest film, nu ai cum să te plictiseşti, mai ales că filmul începe cu o scenă de pe la sfîrşit, atunci cînd Phil o sună pe Tracy să îi spună că i-a pierdut soţul şi că acesta nu o să mai ajungă la nuntă.

Tatăl lui Tracy îi lasă în grijă adorabilul său Mercedes Benz viitorului ginere căruia, înainte de plecare, îi dă ultimele recomandări.

Cum ajung în Las Vegas, aceştia se cazeaza la hotelul „Caesar's Palace“ într-o vilă luxoasă, dar nu înainte ca Alan să o dea cu mucii în baltă, întrebînd-o pe recepţionistă dacă Julius Caesar chiar a locuit în acel hotel.

Se fac comozi, Stu le dă vestea cea mare arătîndu-le inelul bunicii de pe vremea Holocaustului (moment în care Alan întreabă foarte nedumerit „se făceau inele ale Holocaustului?“) şi se duc pe acoperiş să sărbătorească cu un pahar de Yegermeister, în care Alan strecoară Roofies la începutul acelei nopţi de-a dreptul nebune, un drog care te face să nu îţi mai aminteşti nimic, fără ca ceilalţi să ştie, pentru a se asigura că se vor distra împreună. A doua zi dimineaţa, Phil, Stu şi Alan sînt mahmuri şi nu îşi mai aduc aminte ce au făcut noaptea trecută. Camera era cu fundul în sus; era un bebeluş în garderobă, un tigru în baie şi o găină în sufragerie; Stu a pierdut un dinte şi Doug nu era pe nicăieri.

Cei trei încearcă să afle ce s-a întîmplat noaptea trecută, reconstruind scenariul cu ajutorul lucrurilor găsite prin buzunare şi a încă cîtorva mici indicii.

În scurt timp, Stu află că s-a căsătorit cu o stripteuză şi şi-a scos dintele cu patentul pentru a-i dovedi lui Alan că e un bun dentist.

Oricînd poate apărea un mafiot chinez isteric şi gol din portbagajul maşinii sau însuşi Mike Tyson pe post de proprietar de tigru, cîntînd pe o melodie a lui Phil Collins.

După un şir de întîmplări şi replici din cauza cărora rîzi cu lacrimi, băieţii îl găsesc pe Doug şi o cameră de filmat cu care fotografiaseră tot ce făcuseră la petrecere, poze la care, după cum s-au înţeles, se uită o singură dată, împreună, după care şterg orice urmă a ceea ce s-a întîmplat în Vegas.

E un film imprevizibil şi haios, care vă binedispune, vă dă chef de viaţă şi de lucruri ieşite din comun şi care e, înainte de toate, scris aşa cum trebuie.

Beatrice Alexandra PRIOTEASA,
clasa a VIII-a, Liceul Teoretic
„Alexandru Vlahuţă“, Bucureşti

Pagină realizată cu sprijinul
DE VIATA
BCR ASIGURARI
VIENNA INSURANCE GROUP

Ileana e puţin tristă că termină gimnaziul, dar de-abia aşteaptă să vadă cum e viaţa la liceu, iar pe ultima sută de metri lasă nişte sfaturi ca amintire, din care veţi afla cu cine e bine să vă împrieteniţi, şi vă ţine pumnii strînşi. Adrian este fan Jules Verne şi ajunge cu zîmbetul pe buze pînă la Gioconda şi înapoi.

Ileana ZIRRA

Sfaturi, la final de gimnaziu

Îmi pare rău, dar nu se mai poate aşa ceva! Mi-a ajuns pînă în gît! M-am săturat să-i aud pe toţi babalîcii de doar 30-40 de ani spunînd: „N-am ştiut absolut deloc cum să-mi trăiesc tinereţea! Am pierdut timpul dormind şi învăţînd la civică!“. Bine, dom'le, da' de ce? Motive nu găsesc şi mi se pare o idee cît se poate de proastă. Nu vreau să bag aici un clişeu mare şi gras, dar de cîte ori putem rămîne repetenţi doar ca să ne distrăm fără oprire? Pînă una, alta, nimănui nu-i place să rămînă singur într-o clasă. Aşa că daţi-i bice, azvîrliţi telecomanda tembelizorului, daţi muzica la maximum, faceţi hopa în duş (pentru că, poate, unele Domnii ale Voastre vă spălaţi cu Wash&Go) ca să puteţi ieşi în oraş. Pînă acum am încercat să mă pun în pielea comedianului americano-evreu Jerry Seinfeld, pe care poate îl ştiţi de pe ProCinema. Acum o iau pe cărarea pur Zirra şi vă anunţ că am de gînd să vă dau sfaturi celor care încep sau încă mai învaţă în gimnaziu.

Aş începe cu viaţa de maximă *petrecanie* energică, dansantă (ca un ceai dansant, de exemplu) şi plăcută a copilului din gimnaziu, care nu prea mai este aşa copchil! Pentru cei care au mai dat din întîmplare de mine într-un număr mult mai vechi al lui *Dilematix*, eu povestisem cu cîtă vervă mă avîntasem din vara lui 2008, la trecerea mea dintr-a şasea într-a... ia ghiciţi!... şaptea, că doar n-am rămas repetentă. (Cred!! Sper!!) Şi-acolo, ca şi aici, povesteam şi povestesc cît de bine e să mergi la concerte de mic, dacă ai ocazia şi, desigur, dacă te lasă ai tăi. Dacă aveţi şansa, veselii mei dilematixici, să aflaţi cum este să petreci cu prietenii, dansînd, daţi-i bătaie şi să *nu* vă prind din urmă că-i vai şi-amar! Iar în cazul în care aveţi şi fraţi or surori mai puţin verzi, ciuliţi urechile, că în afară de glumele pe care le fac pe seama Luminăţiilor Voastre, ştiu ei ce spun, iar cum puneţi lăbuţa pe-o invitaţie la petrecerile lor, ahoi, prindeţi-vă bine cu un cîrlig şi învăţaţi ce-i aia viaţa veselă de avangardist! Pe scurt, sper că nu l-aţi ratat pe BOB DYLAAAAN pe 2 iunie!!!

Şi încă un mic sfat legat de ce-am bolborosit mai sus. Nu fiţi cu nasul pe sus cînd vine vorba de distracţii mai ieftine. Dacă eşti la o petrecere grozavă şi totuşi mai pune cîte unul vreo melodie proastă, cum se întîmplă de regulă, învaţă să dansezi şi pe aia ca să nu-ţi strici cheful de viaţă. Chiar aşa, credeţi-mă, nu-i aşa grav că se scălămbăie tipul ăla popular şi drăguţ pe o melodie mai stupidă, el îşi întreţine *mood*-ul, cum se foloseşte mai nou. Din fenomenul acesta de-a dansa pe muzica ce nu ţi-e pe plac, cred eu că a izvorît aşa-numita *caterincă*.

Şi să spunem că aveţi nevoie, veseli dilematixici, şi de sfaturi pentru şcoală. Eu, fiind considerată revoluţionară şi răzvrătită a liceului meu, vă rog să nu vă luaţi în gură cu domnii profesori pe de-a moaca. Dacă aveţi probleme, deşi normal este să vă păstraţi demnitatea, ca mine, nu vă întristaţi dacă trebuie să apelaţi la ajutorul părinţilor sau... chiar al meu! Mă ofer cu dragă inimă!

În altă ordine de idei, fiecare profesor are mari aşteptări de la elevii buni şi foarte buni şi pur şi simplu un dram de speranţă în ce-i priveşte pe cei leneşi. De asemenea, fiecare profesor crede că materia lui este mai presus de a oricărui alt profesor. Important este să impresionezi şi să munceşti mult de tot într-a cincea şi puţin şi printr-a şasea. După aceea, mai puteţi lenevi un piculeţ, sau chiar un pliculeţ! Vă spun asta pentru că eu am stat în priză non-stop şi nu numai că am fost zombie, dar am şi avut de suferit de pe urma acestui lucru. Aşa că *pluck!*, pe tine, pe tine, pe tine şi pe tine, veseli scriitori dilii, vă deconectez pentru că sînteţi la sfîrşitul clasei a şasea. După mine, cea mai grea clasă este a şaptea, alături de a cincea, iar cea mai uşuratică, deşi se spune că este diabolic-malefic-infernal de grea (nu-i credeţi, bat cîmpii şi mint) este a opta. Dar vă rog frumos să mîncaţi pe pîine română, mate şi eventual geografie sau istorie pentru admiterea la liceu, care e ceva mai complicată.

Vă mai atrag atenţia Înălţimilor Voastre să aveţi grijă cu cine vă-mprieteniţi, pentru că prietenii din ultimele clase de gimnaziu şi din cele de liceu rămîn cam principalul anturaj de care o să vă bucuraţi o luuuuungă vreme. Eu, cel puţin, am un fost coleg cu care am ajuns prietenă în aşa fel încît ne tragem şi de şosete, şi mai e şi tip! Mă mai înţeleg grozav cu o fată de la olimpiada de engleză, dovadă că, dacă mergi într-un loc în care oamenii au aceleaşi interese cu tine, ai tone de şanse să legi prietenii trainice. Şi de ce tocmai cu ei m-am „înhăitat“? De ce vagabondez, vorba vine, cu ei într-atît? În primul rînd, ei fac ceva ce, din păcate, nu mulţi mai practică, şi anume, au păstrat tradiţiile familiei ascultînd muzică adevărată, din punctul meu de vedere, ca Beatles, Pink Floyd, clasici, sau Jethro Tull, Duke Ellington, mai puţin cunoscuţi, dar geniali! Ce spun e să nu se mai ruşineze nimeni că ascultă oldies, ci să se mîndrească cu asta (şi cu Pulp, Oasis, Gotan Project, Goran Bregovic), pentru că la liceu le vine aproximativ tuturor mintea la cap şi aţi fi farul unei biciclete într-un sat cu 90 de locuitori.

Cam aste-ar fi sfaturile mele, dar şi fără ele, cred că voi, scriitori şi cititori veseli şi deştepţi, v-aţi descurca instant în gimnaziu, aşadar succes succint strangilat suspicios! Vai, nu, mi s-a vărsat călimara pe tastatură şi pe caietul de latina, iar profa o să mă omoare! Nuuuu, am fugit, e o urgenţă! Pam-pam!

„Plec departe, plec pe Marte și de-acolo poate...“

„Luaţi bilete la loteria Jules Verne! Nu veţi regreta! Şansa e unică! Nu o rataţi!“

Auzit şi făcut sau, mai bine-zis, făcut şi cîştigat. Am urcat astfel într-un avion şi am lăsat ca el să mă poarte încotro or fi vrînd aripile lui. În avion se auzea mereu o voce care îmi amintea că destinaţia mea e o aşazisă Terra Nova.

Nu înainte ca vocea să mă anunţe a 123-a oară, am ajuns într-o altă lume. Cerul roz – fără grad de comparaţie, că aşa am învăţat la română –, pămîntul roşu şi munţii galben-lămîie m-au făcut să exclam că am fost înşelat: asta e Terra Multicolora, nu Nova!

Un soare prietenos şi zîmbitor, aşa cum îl desenăm noi, mi-a şoptit cu... căldură că e într-adevăr Terra Nova. Am fost fericit să aud că soarele ştie româneşte şi i-am zîmbit cît am putut eu de larg.

Nefiind întîmpinat de nimeni, am bănuit că am program liber şi am plecat să mă plimb. Mă aşteptam ca în orice moment să apară vreun extraterestru, dar aşteptările mele au fost înşelate. Nu am întîlnit-o decît pe Gioconda plimbînd sau fiind plimbată de un ciobănesc mioritic. Fireşte că mi-a zîmbit.

La mijlocul unei alei, Romeo încerca, deşi nu pot decît să bănuiesc că asta era, să-şi găsească o Julietă. L-am consolat fredonîndu-i melodia „Orice Romeo are Julieta lui...“, dar se pare că l-am cam deranjat, pentru că venea direct spre mine cu sabia scoasă din teacă:

– Adrian, trezeşte-te, mamă, că trebuie să plecăm spre mare.

„Plec departe, plec pe Marte şi de-acolo poate...“

Adrian POP
clasa a VI-a, Şcoala „Ion Creangă“, Cluj-Napoca

DILEMATIX
supliment al revistei
Dilema veche nr. 330
10-16 iunie 2010
Coordonator:
Adina POPESCU
Redactor colaborator:
Ileana ZIRRA,
clasa a VIII-a, Liceul Teoretic „Alexandru Vlahuţă“, Bucureşti
Viniete: shutterstock
Corectură:
Ruxandra MIHĂILĂ
şi Patricia MIHAIL
Prezentare grafică:
Dan STANCIU
Tehnoredactare:
Adrian DAMIAN
e-mail: dilematix@gmail.com
tel.: 021.231.35.00

Mircea KIVU

Raționalitatea șpăgii

Șpaga este, cel puțin la primul nivel de analiză, un comportament rațional. Mergi cu trenul. În loc să dai 10 lei pe bilet, îi dai 5 lei nașului – ambii actori cîștigă. Te prinde polițistul cu radarul. În loc să dai 300 de lei și să rămîi și fără carnet, îi dai omului 150 – din nou, ambele părți cîștigă. Îți trebuie o hîrtie de la administrație, ai de așteptat o lună. Îi dai 100 de lei funcționarului de la ghișeu și o capeți pe loc – iarăși, cîștig pe ambele părți. Mai ai cinci ani pînă la pensionare, ești pe cale să devii șomer fără perspective de reangajare. Faci rost de 1000 de lei, îi dai medicului (aici, în realitate, e ceva mai complicat, șpaga se împarte între mai multe personaje) și te pensionezi „pe caz de boală", astfel încît primești cîteva sute de lei pe lună – ieșiți în cîștig și tu, și doctorul. Fiul tău e frustrat că, la sfîrșitul anului, învățătoarea a distribuit coronițe la aproape toată clasa, dar el a rămas pe dinafară. Anul următor, vei avea grijă să-i oferi cîteva „atenții" învățătoarei care va avea un nivel de trai decent (salariul mizerabil nu-i poate asigura subzistența), iar tu vei avea o odraslă fruntașă la învățătură.

Exemplele ar putea continua. Rezultatul este mereu de tip *„win/win"*, cel puțin dacă ne limităm la perspectiva celor doi actori direct antrenați în acțiunea de șpăguire. Dacă

Dacă privești lucrurile din punctul de vedere al întregii societăți, șpaga e un fenomen de pe urma căruia avem de suferit toți, inclusiv cei care o încasează, un comportament cu totul irațional.

adoptăm însă o perspectivă mai largă, lucrurile se schimbă.

Căile ferate ajung să funcționeze în pierdere, dacă majoritatea călătorilor aleg soluția „blatului". Nu ne vom mira că trenurile sînt tot mai prost întreținute, că multe sînt suspendate ca nerentabile, că volumul subvențiilor de la buget va tot crește, motiv pentru care vom plăti tot mai multe taxe, iar salariile mecanicilor de locomotivă vor trebui diminuate. Dacă șoferii nu se mai tem de sancțiuni, șoselele vor deveni tot mai periculoase, și noi – tot mai frustrați de gipanele care depășesc nonșalant coloana în care staționăm cu stoicism. Cozile la ghișee vor crește, căci funcționarii vor fi tot mai ocupați cu rezolvarea lucrărilor celor veniți „peste rînd". Pentru că numărul pensionarilor îl depășește cu mult pe cel al contribuabililor, iar fondul de pensii înregistrează deficite din ce în ce mai mari, soluția e tăierea tuturor pensiilor. La școală, copiii învață că n-are rost să te omori cu cartea, în viață lucrurile se rezolvă pe scurtătură, liderii sînt „descurcăreții"; asta în timp ce învățămîntul gratuit devine tot mai scump.

Așadar, dacă privești lucrurile din punctul de vedere al întregii societăți, șpaga e un fenomen de pe urma căruia avem de suferit toți, inclusiv cei care o încasează. Carevasăzică, un comportament cu totul irațional. Mai există însă un nivel de analiză.

Ne plătim cuminți biletele de tren, controlorii îi amendează pe toți blatiștii; căile ferate intră însă în faliment, pentru că s-au plătit sume de trei ori mai mari decît cele normale, firmelor furnizoare, pentru că cineva avantajează firmele concurente; trenurile rămîn mizerabile, de la București la Constanța ajungi mai repede cu căruța. Polițiștii îi amendează sever pe șoferii care au călcat prea adînc pedala de accelerație, numai că vinovații își recapătă a doua zi permisul, pe baza unei contestații abile, iar cei care produc accidente sînt achitați din lipsă de probe sau judecați în procese interminabile, pînă la termenul de prescripție. Funcționarii care refuză să ia șpagă primesc dispoziție de la șef să rezolve urgent lucrarea cu pricina și sînt „săriți" la promovare. Cînd se iau măsuri de depistare a celor pensionați fără motiv, sînt descoperiți cei care nu au plătit șpaga la nivel suficient de înalt. Învățătorii care nu primesc „atenții" nu au de unde să plătească „protocolul" la inspecții, pierd titularizarea pe post și sînt înlocuiți de rudele primarului.

Morala e cam imorală: într-un stat corupt, e irațional să nu dai șpagă. Cine face analiza la nivelul patru?

***Mircea Kivu** este sociolog.*

O orhidee și un aspirator

S.M. este profesoară de matematică la un liceu în București. La începutul carierei, a primit un post într-un liceu unde se făceau și cursuri cu frecvență redusă. La prima sa oră, fără să știe exact și fără să fi fost instruită în prealabil cum și ce anume trebuie să le predea unor elevi care nu aveau prea mare tragere de inimă să învețe (majoritatea trecuseră de mult de vîrsta adolescenței, lucrau și făceau liceul doar pentru că așa le cerea angajatorul), a început să înșire pe tablă rînduri nesfîrșite de formule matematice și de explicații. Totul, evident, spre stupoarea elevilor pentru care matematica predată de conștiincioasa S. M. părea cel mai negru coșmar. În fine, vine și ziua unui test de verificare – înainte să scrie pe tablă subiectele, S. este abordată elegant de unul dintre elevi, care îi întinde nonșalant un plic și-i zice: „Pentru dvs., o mică atenție din partea noastră. Mă rog, nu a tuturor, aveți înăuntru și o listă. Atît am putut și noi". S. refuză, la fel de elegant, tentativa elevilor de a-și cumpăra măcar un 5 la test și-și vede mai departe de treabă, sub privirile neputincioase ale elevilor. Odată ajunsă acasă, S. descoperă în agenda personală un plic (același) plin cu hîrtii de 1 și 5 lei și, după cum fusese pusă în temă de elevul-mesager, o listă pe care scria simplu: X – 5 lei, Y – 1 leu, Z – tot 1 leu și așa mai departe, în funcție de posibilitățile fiecărui elev semnatar.

La cîtva timp după acest episod, S., transferată la un alt liceu, pe un post cu normă întreagă, este abordată de mama unui elev pe care urma să-l lase corigent. Mama cu pricina, după ce-i explică ce dorește exact de la ea, îi întinde o frumoasă orhidee în ghiveci pe care S. o acceptă cu mențiunea că dacă și numai dacă plodul va catadicsi să pună burta pe carte va avea o șansă să treacă clasa. Cu alte cuvinte, „la ea" cu o orhidee nu se face primăvară... Ajunsă în laboratorul de informatică, S. dă să ude floarea primită cadou și descoperă, între ghiveci și hîrtia în care era ambalată, un plic cu bani. Înșfacă ghiveciul fără să miște plicul din loc și o ia la goană după mama elevului, să-i explice că o floare va accepta oricînd cu plăcere (fără să facă însă vreun favor în schimb), dar de bani nici nu se pune problema. Văzînd reacția profesoarei, mama schimbă placa: „A, banii aceia, păi sînt pentru aspiratorul din laborator, doamnă! Mi-a spus ăla micu' că aveți nevoie de unul!". De unde și pînă unde aspirator? Din respect pentru munca femeilor de serviciu, care trebuie să facă curat cu mătura în lipsa unui aspirator, S. nu îi lasă niciodată pe elevii ei să calce pe minusculul covor din laboratorul de informatică, mai ales cînd plouă. De ce nu ia S. niciodată șpagă? Din principiu – preferă să fie o antipatică decît o penibilă despre ale cărei „activități exatracurriculare" se va vorbi pe la colțuri. Unde și de ce dă/a dat S. mereu șpagă? În spitale – cu un plic plasat strategic în buzunarul cui trebuie (pazniculuI de la intrare, brancardierului, liftierului, infirmierei, asistentelor, anestezistului, doctorului....) se simte mai în siguranță „într-un haos de mizerie, lipsuri și nesimțire". (**R. T.**)

Adina POPESCU

Despre cum am devenit „spagolog"

În urmă cu cîţiva ani, în cadrul Campaniei „Nu da Şpagă!" – singura de acest gen care s-a desfăşurat în România (un proiect finanţat de Uniunea Europeană, prin programul Phare Societate Civilă 2001) –, ne-am gîndit să alcătuim şi un *Manual de şpagă* care să conţină nu doar practicile asociate corupţiei mici, cele cu care ne-am obişnuit în viaţa de zi cu zi, ci şi „tarifele" de la vremea respectivă. Era mai mult decît o „jucărie", o abordare ironică a „fenomenului", căci putea să le ofere şi un instructaj celor novice într-ale şpăgii. Eu însămi fusesem de multe ori în situaţia de a nu ştii cum şi cînd să plasez plicul sau să strecor bancnota, ca să nu mai vorbim de parcurgerea întregului ritual, acel preludiu al şpăgii, care implică modulaţii ale vocii, insinuări, zîmbete şi semne discrete. Să nu mă înţelegeţi greşit: „manualul" nu s-a transformat, în final, într-o pledoarie pentru şpagă. În momentul în care am început să asamblez toate poveştile – în general, cazuri tipice pe care le adunasem de la alţii mai versaţi decît mine –, m-a amuzat faptul că începuse să se contureze un manual în toată regulă, căci „obiectul" şpagă se supunea treptat tuturor legilor ştiinţifice pe care le cunoşteam. Puteam vorbi despre sisteme de referinţă, despre mărimi direct sau invers proporţionale, despre corpuri transparente sau opace, despre conductoare de legătură sau chiar despre circuitul şpăgii în natură. Aici era toată subtilitatea, fiindcă în acest mod puteai avea o privire de ansamblu asupra întregului „fenomen" care, odată înţeles, ar fi putut să fie combătut.

Manualul a apărut ca o componentă a campaniei, a stîrnit ceva vîlvă la vremea lui (mulţi l-au privit ca pe o curiozitate, alţii l-au ignorat pentru că a „învăţa" ce înseamnă şpaga în România li se părea de-a dreptul inutil), a fost catalogat drept o abordare creativă a problemei corupţiei şi cam atît. Nu ştiu ce s-a întîmplat mai departe cu el. Ideea iniţială era să ajungă prin spitale, în secţiile de poliţie, pe birourile funcţionarilor publici sau pe catedrele profesorilor, însă probabil că multora li s-ar fi părut o glumă proastă. Curios este însă faptul că interesul ziariştilor străini faţă de manual şi de campania în sine a fost constant şi pe termen lung. La început, am crezut că li se pare pur şi simplu un subiect exotic care are în el o doză de senzaţional. Însă în momentul în care, chiar şi după trei ani, încă mai primeam telefoane pentru a da scurte interviuri despre manual, mi-am luat în serios rolul de „spagolog" (un termen inventat de un realizator de ştiri de la noi), căci am sesizat brusc diferenţa între cum este privit *aici* un astfel de proiect şi cum e perceput *dincolo*. Aici, de fapt, a fost luat în băşcălie, aşa cum fac românii cu toate lucrurile care îi afectează, dar pe care nu pot sau nu vor să le schimbe, pentru că „merge şi aşa"; acolo subiectul a fost tratat cu seriozitatea cuvenită.

Curios este faptul că interesul ziariştilor străini faţă de manual şi de campania în sine a fost constant şi pe termen lung.

Am răsfoit Manualul de şpagă *după şase ani de la editare: nu s-a schimbat nimic, doar „tarifele" sînt altele.*

Din întrebările şi replicile celor care mă intervievau, m-am prins, destul de tîrziu, că ei, de fapt, sînt bucuroşi (şi în acelaşi timp, răsuflă uşuraţi) de faptul că noi conştientizăm, în sfîrşit, că avem o problemă gravă şi că discutăm deschis despre ea, iar un „manual de şpagă" poate reprezenta un prim efort de a o rezolva. Şi că, de fapt, aşteaptă mai mult de la noi, lucruri concrete (care, desigur, nu s-au mai întîmplat), o schimbare care să vină din interiorul „sistemului". Din păcate, o atitudine asemănătoare ar fi avut – să zicem – şi faţă de un trib de canibali din Africa, care la un moment dat ar fi ajuns la concluzia că nu e bine să-ţi mănînci semenii. Şi pe ei i-ar fi ascultat cu aceeaşi seriozitate, dacă le-ar fi povestit cîteva „reţete" de preparare a diferitelor părţi ale trupului uman.

În Germania, „manualul" a circulat pe e-mail-uri în format pdf şi a fost dezbătut pe forum-uri de românii de acolo. Nu e vorba despre nici o nostalgie faţă de ţară, ci de acelaşi sentiment de uşurare – nu mai trăiesc aici, nu mai fac parte din acest „experiment".

Am răsfoit *Manualul de şpagă* după şase ani de la editare şi după ce străinii s-au plictisit să ne mai ia interviuri, considerîndu-ne probabil irecuperabili: nu s-a schimbat nimic, doar „tarifele" sînt altele.

Cum să nu dau?

- Cum să nu dau la doctor, cînd ştiu că numai banii îl ajută să aibă mîna fermă în timpul operaţiei?!
- Cum să nu-i dau poliţistului care mă trage pe dreapta, cînd ştiu că doar pentru felul în care arată maşina poate să-mi dea o amendă mai mare decît salariul meu?!
- Cum să nu-i dau administratorului şpaga de tăcere?! Pentru un nenorocit de zid de 1m^2, care nici nu e de rezistenţă, trebuie să dau la stat vreo 10 milioane (aprobări, arhitect etc.), iar durata pentru obţinerea aprobărilor (fără şpagă) este de cel puţin două luni (de plimbări)!
- Cum să nu dau la preot, cînd nici nu vrea să se uite la mort fără să primească 2.000.000, ca să nu mai vorbesc de gropar, sicriu, maşină care să transporte sicriul, actele de deces etc.? Nu da şpagă, puneţi ştreangul dacă ai cu ce!!!

(sursă: Înţelepciuni populare, *Manual de şpagă*)

PUBLICITATE

În fiecare vineri, o țară pe săptămână cu doar 13,99 LEI

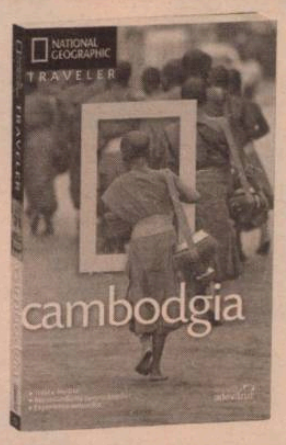

Vineri, 4 iunie

- 320 DE PAGINI full color
- HÂRTIE LUCIOASĂ
- FORMAT COMPACT

Numai cu ziarul adevărul

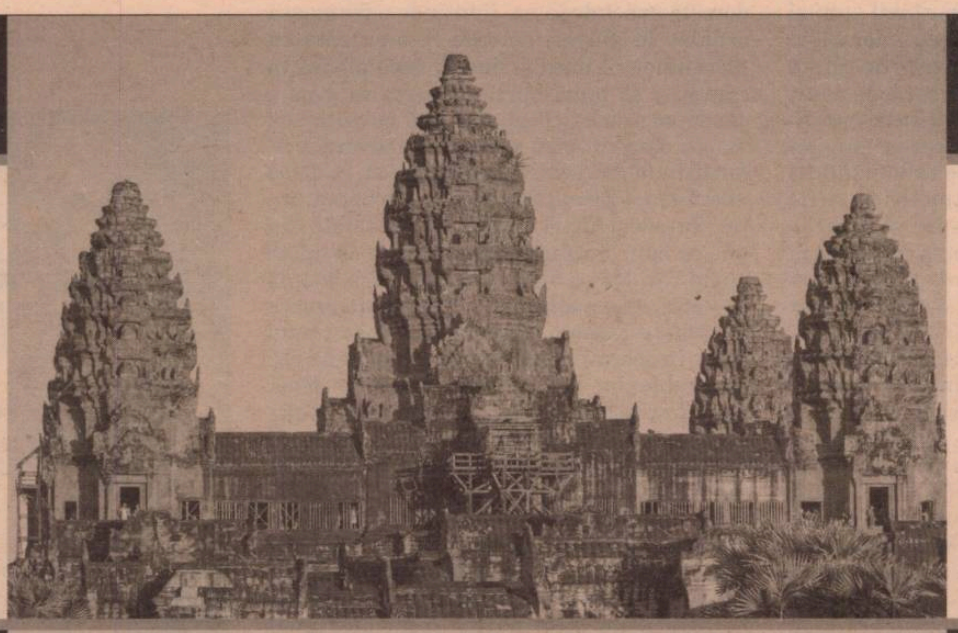

URMEAZĂ

14. Africa de Sud	11 iunie
15. Vietnam	18 iunie
16. Thailanda	25 iunie
17. Egipt	2 iulie
18. Noua Zeelandă	9 iulie
19. Australia	16 iulie
20. Franța	23 iulie
21. Spania	30 iulie
22. Portugalia	6 august

...și multe altele

NATIONAL GEOGRAPHIC TRAVELER

Ghidul turistic cambodgia

BIBLIOTECA adevărul

Proiect susținut de: ColonHelp 021.3.000.000

Radu PARASCHIVESCU

Îți dau ca să-mi dai

În felul lor misterios, românii iubesc dreptul roman. Din acest punct de vedere, mituirea traduce prost principiul din titlu: *Do ut des*. Într-o țară unde legile respiră ambiguitate și invitații la manevre lăturișe, cine dă vrea să aibă. Ce? Orice se poate plăti fără chitanță și impozit. Șpaga e ca analiștii: omniprezentă. Te prezinți cu ea la grădinița copilului, la administrație, la maternitate, la cămin, la antrenorul de la pitici, la secretara liceului, la arbitri – peste tot. *Simply surprising*, cum îi e firea și reclama, eternă în miez și fascinantă pe extreme, România face figură aparte și la capitolul șpagă. Ea nu pune surdină cuvîntului și nu-l rostește sfielnic, în aparteuri vinovate. Nici vorbă. Șpaga nu se dezvoltă în penumbră, ci are o viață la vedere.

Plin de haz cînd s-ar cuveni să fie serios, românul are raporturi aproape tandre cu șpaga. O înfierează de ochii lumii, ulcerat de revoltă, dar recurge la ea de îndată ce microfonul s-a oprit sub nasul altcuiva. Dincolo de rolul ei de șperaclu, șpaga ne amenință cu o robustă consubstanțialitate. Aproape că nu ne mai percepem viața fără acest agent al hatîrurilor. De aceea medicul care refuză plicul (cunosc destui) pare un inadaptat compătimibil sau un excentric care vrea să epateze. În plus, șpaga românească e protagonista unui act de contorsionism cum numai între Carpați și Dunăre poți găsi: cu cît ar trebui să fie mai pitită, cu atît se lăfăie mai voluptuos în ochiul public.

Vreți dovezi? Plimbați-vă pe Bulevardul Dacia, dinspre Calea Moșilor spre Piața Romană. La un moment dat, pe stînga, pe Icoanei, se vede un restaurant pe a cărui firmă scrie „Fără șpagă". Prevăzător, proprietarul a decis ca primul cuvînt să fie abia vizibil, în timp ce al doilea, protagonistul, beneficiază de ditamai majusculele îngroșate. Alte dovezi? Reacția fostului ministru Șerban Mihăilescu (zis Micky Șpagă), de pe ale cărui buze a decolat următoarea asumare identitară: „Porecla mea a apărut ceva mai devreme decît a scris în ziar". Și fiindcă tot am ajuns la porecle, să nu uităm de Dan-Matei Agathon, alintat Șpagathon, care n-a părut nici el incomodat de acest apendice apelativ. În fond, nu e cazul să facem crize de conștiință. Capitalei noastre i s-a spus deja Copenșpaga fără să se simtă cineva lezat. Cît despre romanul „Forsythe Șpaga", nu-i departe ziua cînd îl vom citi și ecraniza.

Indiferent dacă e prefața unui favor sau doar a unui tratament corect, șpaga reia relația din titlu: îți dau ca să-mi dai. Uite banii, fă-mi rost de aviz. Ia plicul, dă repartiția. Ține teancul, trîntește meciul. Relația dintre șpăguitor și șpăguit are ceva din taina aproape erotică a cuplului bielă-manivelă. Fiecare termen trăiește și se omologhează prin complementul lui. Cine nu pricepe dialectica acestui sistem e fie aventurier, fie masochist, fie scandinav.

Tatăl meu, om de onoare și candoare, a refuzat să se lase inițiat în tehnica de plasare a șpăgii. Cu peste douăzeci de veri în urmă, omul a aflat că blocul în care locuia urma să fie zugrăvit și că risca să rămînă fără iedera de pe balcon, care îl păzea de arșiță. Îngrijorat, s-a grăbit să-l descoasă pe meșter. „Ce să fac ca să-mi lași iedera în pace?" „Vorbiți cu mine" – a clipit complice meșterul. „Păi, pînă acum cu cine mama naibii am vorbit?" s-a înfuriat tătînele, trîntind ușa în nasul șpagangiului și despărțindu-se, cu aceeași ocazie, de iedera cea verde și frumos curgătoare peste balcon. Căci dacă nu dai, nu numai că nu ți se dă, ci ți se și ia.

Micky Șpagă, Dan-Matei Șpagathon, Copenșpaga. Nu-i departe ziua cînd vom citi și ecraniza romanul „Forsythe Șpaga".

***Radu Paraschivescu** este scriitor. Ultimul volum publicat:* Dintre sute de clișee, *Editura Humanitas, 2009.*

Bogdan MURGESCU

Șpaga în comunism

disfuncție sau mecanism adaptativ?

Articolul despre mită din frumoasa antologie-dicționar *Anii '80 și bucureștenii*, editată de Muzeul Țăranului Român, pornește de la constatarea că „în limba română cuvîntul mită are multe sinonime, chiar dacă între ele există nuanțe". „Șpagă", „șperț", „bacșiș", „plocon" sau „dar", toate au fost amplu reprezentate în viața cotidiană din timpul regimului comunist, desigur, cu unele deosebiri în timp, ceva mai puțin în perioada de relativă prosperitate din anii 1960 și 1970 și cu atît mai mult în anii 1980. Dacă doreai anumite bunuri sau servicii, trebuia să dai „dreptul". În funcție de conjunctură și de ceea ce aveai nevoie, îi dădeai doctorului, șefului de la serviciu pentru o învoire sau o deplasare, vînzătorului de la magazin pentru marfă „de import" sau care nu se găsea în cantități suficiente, miliția nului pentru a închide ochii la o contravenție care ar fi putut implica suspendarea carnetului de conducere. Dădeai uneori bani, dar deseori și alte bunuri „rare" și „deosebite", cum ar fi pachetul/cartușul de Kent, cafeaua Wiener Alvorada sau cutia de nes Amigo.

Funcționarea acestor cvasimonede, ca și ritualurile datului și primitului, fac deliciul antropologilor, arătînd cît de mult se îndepărta România comunistă de funcționarea tipică a unei societăți moderne. Economiștii au o explicație clară: mita și celelalte „plăți neoficiale" nu reprezentau o disfuncție a sistemului, ci o trăsătură constitutivă a sistemului, care asigura funcționarea acestuia și aducea beneficii substanțiale exponenților regimului. János Kornai, cel mai bun analist al economiilor socialiste, explică faptul că regimurile comuniste au generat prin însăși natura lor *economii ale penuriei*. Obsesia pentru producție și pentru cantități în raport cu cererea, calitatea și eficiența economică a condus la apariția frecventă a unor situații în care oferta nu corespundea cu nevoile indivizilor și întreprinderilor. De aceea, „șpaga" și „compensațiile neoficiale" au devenit trăsături nu numai în relațiile dintre indivizi, dar și în cele dintre întreprinderile socialiste.

Pe de altă parte, tentativa de a instaura un control total al aparatului de partid și de stat asupra economiei și societății a condus la multiplicarea situațiilor în care pînă și pentru satisfacerea celor mai elementare nevoi era necesară o multitudine de aprobări. Cum sistemul nu excela prin transparență și/sau prin solicitudine în raport cu cetățenii, toate aceste aprobări reprezentau prilejuri pentru ca funcționarii din aparat să-și rotunjească stocul de resurse prin diverse „atenții". Toate acestea contrastau cu principiile afișate oficial de către regim și erau încălcate frecvent de reprezentanții acestuia, de sus pînă jos. În România, unde penuria și centralismul birocratic au fost mai ample decît în cele mai multe țări socialiste europene, acest contrast a fost încă și mai puternic, iar cetățenii au devenit cinici, făcînd bancuri despre plăcuțele cu „Nu primim bacșiș" și interpretînd abrevierea „P.C.R." ca sistemul de „Pile. Cunoștințe. Relații".

În condițiile strîmbe ale regimului comunist, corupția era o supapă prin care cetățenii își satisfăceau anumite nevoi, iar sistemul își asigura reproducerea; felul în care mentalitățile și practicile solidificate înainte de 1989 împietează asupra dezvoltării societății românești azi merită o discuție separată.

***Bogdan Murgescu** este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București.*

Andrei CIURCANU

Mic îndreptar de furtișaguri din asfalt

În România, discuţiile despre şpagă au devenit la fel de obişnuite ca bîrfele subţiri de cartier, dintre cei mai în vîrstă care, din lipsă de activitate, îi trec pe răboj pe vecinii de la parter pînă la ultimul etaj. Nimic nu mai miră. Şpagă la doctor, şpagă la secretariatul liceului, şpagă la inspectorul de la fisc, la cel de la inspecţia în construcţii şi la alte persoane ce îmbracă haina de funcţionar public numai pentru a se împrieteni cu această entitate – şpaga –, mereu aducătoare de venituri grase şi neimpozitate, oricărui om mai descurcăreţ, cum se spune în popor.

Unii spun că şpaga bine plasată aduce un anumit echilibru în sistem cînd nu determină o încălcare a legii, ci doar o grăbire a punerii ei în aplicare. Dezechilibrele apar însă cînd şpaga iese din acest sistem şi, mai mult decît atît, produce beneficii unui grup mic de oameni în detrimentul a sute de mii, dacă nu milioane. Un exemplu simplu îl constituie drumurile şi autostrăzile. O să fie cîrcotaşi printre cititori care vor întreba, pe bună dreptate, „care autostrăzi?“. Care sînt acelea? – mă întreb şi eu. În acest domeniu, termenul de şpagă nu mai poate fi cuantificat de foarte mult timp, pentru că a depăşit măsura bunului-simţ şi devansează orice imaginaţie. Aici, şpaga merge mînă în mînă cu furatul. Mecanismul e foarte simplu şi începe chiar de la licitaţia unei lucrări.

Licitaţia domnului X

Pînă să trecem la exemple clare, trebuie făcută o demonstraţie pentru o mai bună înţelegere a fenomenului. Compania Naţională de Autostrăzi şi Drumuri Naţionale (CNADNR), prin programele pe care le derulează – naţionale sau proiecte europene – hotărăşte reabilitarea unui drum de 40 km. Asta înseamnă refacerea patului drumului, turnarea de noi straturi de asfalt etc. – dar să nu intrăm în detalii. Mulţi, foarte mulţi bani. Se face o licitaţie care are la bază un caiet de sarcini. Domnul X deţine resurse financiare, utilaje şi o puternică flotă de maşini, unde mai pui că e prieten cu cineva din politică. Şi ce face? Dă o şpagă grasă şi face în aşa fel încît caietul de sarcini, unde sînt trecute condiţiile de participare a firmelor, să corespundă exact cu ceea ce deţine firma sa. La licitaţie participă patru firme, dar cîştigă cine trebuie. Domnul X, care a cîştigat licitaţia cu un preţ de *dumping*. În acest moment, trebuie să-şi recupereze şpaga grasă pentru cîştigarea contractului, să acopere lucrarea, dar să facă şi profit. Unul foarte mare. Ce face domnul X? Începe şantierul. În timpul lucrărilor, se ajunge la concluzia că, de fapt, e nevoie de mai multe materiale, de mai mult timp, că materialele sînt mai scumpe decît s-a prevăzut, că e nevoie de forţă mai mare de lucru. Totul – doar pe hîrtie. Se fac acte adiţionale, iar valoarea lucrării creşte. S-a recuperat şpaga. A mai rămas de scos profitul şi de făcut o lucrare.

Domnul X începe treaba

Oamenii care au primit şpagă nu se mai interesează atît de mult de lucrare şi nu verifică dacă se respectă caietul de sarcini (care, de altfel, a fost „aranjat“), se fură de ici, de colo, nisipul nu e la granulaţia care trebuie, stratul de asfalt are 5 cm, în loc de 7 cm, pe teren lucrează şase utilaje, în loc de zece, cum ar trebui, iar restul de patru sînt deja la o altă lucrare, cîştigată prin altă licitaţie. Şi pic din pic se face mare. Totul decurge de la sine şi toată lumea e fericită. Mecanismul funcţionează doar pentru o mînă de oameni şi în detrimentul a milioane. Milioane de şoferi care îşi rup maşinile în gropile de pe drumurile reabilitate de domnul X. Că tot veni vorba de reabilitare – aveţi idee cîţi kilometri de drumuri naţionale din cele peste 16.000 aflate în subordinea CNADNR au fost reabilitaţi din 1993 pînă în 2009? Doar 3800. Aveţi idee de ce nu se folosesc materiale de calitate pentru reparaţii? Pentru că ar rezista lucrarea prea mult timp şi nu ar mai fi nevoie de şpagă de dat la licitaţii pentru noi lucrări de modernizare şi întreţinere. Aveţi idee cît are de gînd CNADNR să cheltuiască pînă în 2011 pentru reparaţia şi întreţinerea drumurilor naţionale? Răspuns – 1,1 miliarde de euro.

Toată lumea dă o şpagă
Pentr-un pic de avantaj
Bogăţia ca miraj,
A lipsit pe mulţi de-o doagă.

Ştiu că-ţi trebuie curaj
Ca să-nfrunţi astfel de plagă:
Toată lumea dă o şpagă
Pentr-un pic de avantaj.

Unii fac comerţ cu bragă,
Alţii pun minciuna gaj
Însă nu mai e de şagă
Cînd la orice derapaj,
Toată lumea dă o şpagă...

(Ion Untaru,
„Rondelul şpăgii“, Fîntîna
în care se văd sufletele,
sursa: www.citatepedia.ro)

Şi la Giurgiu s-a dat...

Un alt exemplu este cazul celebru de la Vama Giurgiu unde, acum un an, nişte angajaţi ai Direcţiei de Drumuri şi Poduri Bucureşti (DRDP) au fost prinşi în timpul serviciului de procurorii DIICOT cu cîte 8000 de euro la purtător – bani pentru care nu au avut nici o explicaţie. Cîteva luni mai tîrziu, explicaţia a venit. Chiar de la colegii acestora. Se pare că banii proveneau din şpăgi pe care aceştia le primeau în timpul orelor de muncă.

Vă întrebaţi cum se poate să obţii 8000 de euro într-o tură de 8 sau 12 ore? Foarte simplu – ar explica un angajat de la Drumuri. Mulţi dintre noi am trecut măcar o dată podul de la Giurgiu spre Russe, fapt pentru care a trebuit să plătim 25 de lei în cazul unui autoturism de clasă mică. Cu siguranţă unii dintre noi nu am primit bon fiscal. Ei bine, banii aceia s-au dus în buzunarul angajaţilor şi nu au intrat în evidenţa contabilă. Înmulţiţi valoarea aceasta cu cîteva mii de şoferi care nu au primit bonul. Suma?!

Într-o anchetă Realitatea TV, un angajat de la Giurgiu a mărturisit că adevăratele şpăgi sînt date de transportatorii de TIR-uri care nu plătesc trecerea de pod, care nu au rovignete sau care nu au documente pentru marfa transportată. Nu se dau amenzi, pentru că, uneori, şpaga ajunge între 1500-2000 de euro pentru, atenţie, o singură maşină.

Grav este că în mărturisirea angajaţilor de la Giurgiu s-a strecurat şi faptul că, se pare, banii care se produc acolo hrănesc mai ales gurile flămînde ale şefilor de la Bucureşti. Lucru consemnat chiar de un şef de la Compania de Autostrăzi care s-a arătat neputincios în faţa fenomenului – „Nu ştiu ce să mai facem“. Soluţia găsită de Companie nu a fost tocmai una aşteptată. Angajaţii suspectaţi de luare de mită au venit a doua zi la serviciu ca în fiecare altă zi. Nu au fost sancţionaţi în vreun fel, ba mai mult, au revenit la vechile obiceiuri, prin care se pare că produceau mii de euro, aşa cum au declarat procurorii care se ocupă de caz. Şefii de la CNADNR au susţinut că legea muncii nu le permite să-i sancţioneze în vreun fel pe cei vizaţi. Şi au scăpat de gura lumii. Simplu, nu?

La şefu' se adună banii negri

Colectarea acestor sume de bani este supravegheată de şefi prin „avioane“ sau, cu alte cuvinte, prin spionii acestora. Într-o anchetă Realitatea TV, angajaţi de la mai multe Regionale de Drumuri din ţară au explicat că, de multe ori, şefii sînt cei care fac presiuni asupra subalternilor pentru a nu încasa amenzi, în favoarea banilor negri care se adună la centru.

Dar pentru că trăim vremuri moderne, nici şpaga nu se mai dă direct în drum. Vine în plic, la serviciu. „Cotizaţiile sînt în funcţie de firme, de numărul de maşini, de curse chiar; dacă omul circulă destul de mult pe respectivele drumuri, vă daţi seama că suma este destul de mare. Cotizaţiile pot fi pentru tot personalul, pentru un birou sau doar pentru o singură persoană, în funcţie de dînşii. Se poate ajunge la 10, 20, 50 de milioane“ – a explicat un angajat.

Iar dacă nu se ia şpagă, se face trafic de influenţă între angajaţii din instituţiile statului. Un poliţist are firmă de transport şi nu respectă legea drumurilor cu acordul drumarului, care la rîndul său încalcă „legea poliţienească“ cu acorul „organului“. „Sînt destui angajaţi ai Poliţiei care au firme de transport şi care trec fără să fie oprite. Se cunosc din timp, se ştiu maşinile astea – a mărturisit un drumar, care a mai adăugat – tu ştii cîtă poliţie, cîţi poliţişti au maşini? Vai de capul meu. Păi, să mă duc eu să dau o amendă la unul de la Poliţia economică, păi, mi-am tăiat craca de sub picioare!“

Toate aceste şpăgi au efecte asupra calităţii asfaltului din România şi dau răspunsul la două întrebări – de ce nu avem drumuri bune în România? şi de ce este nevoie ca şoselele din ţară să fie reparate după fiecare iarnă?

Românul nu are simţul şpăgii de bun-simţ

Lista exemplelor despre cum se ia mită este lungă. Un angajat de la DRDP Bucureşti a fost filmat cu camera ascunsă şi a acceptat o şpagă de 3500 de euro în schimbul unor documente de transport, care, legal, ar fi costat peste 100.000 de euro. Un alt angajat de la Vama Borş a falsificat documentele oficiale ale unui transportator străin, după care şi-a băgat în buzunar 900 de euro. Se pare că, la Vama Giurgiu, un băiat inteligent, priceput la calculatoare, a făcut un sistem prin care poate păcăli cîntarul pentru maşinile de mare tonaj. Mai exact, la intrarea în ţară, fiecare maşină de mare tonaj trebuie cîntărită şi, conform legii, nu are voie să depăşească 42 de tone masă totală. În cazul depăşirii, amenzile sînt de ordinul zecilor de mii de lei. Acest sistem inovator păcăleşte voit cîntarul, în aşa fel încît depăşirile de tonaj ale unor firme să nu fie descoperite.

„La noi, dacă nu se taie «chitanţă» (n.r. adică nu se dă şpagă) nu se încheie contractul.“

Sau mai există o situaţie – patroni de balastiere de pe rîul Argeş povestesc cum angajaţi din Regionala Constanţa iau şpagă cîte 150 de euro lunar pentru fiecare maşină a unei firme care face transport de materiale de construcţii pe Autostrada Soarelui şi nu respectă legislaţia în vigoare.

Concluzia acestui text aparţine unui fost ministru al transporturilor şi unui director dintr-un departament al CNADNR. Din raţiuni lesne de înţeles nu o să le dăm numele. Primul – „Ca să ai drumuri şi autostrăzi în ţara asta, ar trebui ca instituţiile statului să-şi facă treaba şi să nu se mai încaseze şpăgi grase la acordarea unor contracte şi în timpul derulării lor.“ Al doilea – „Dacă există 15 contracte, fură, nene, la 3 din ele dacă nu poţi fi cinstit, dar restul fă-le brici. Or, la noi, dacă nu se taie «chitanţă» *(n.r.* adică nu se dă şpagă) nu se încheie contractul.“

Andrei Ciurcanu *este jurnalist şi realizează anchete şi reportaje sociale pentru emisiunea Reporterii Realităţii a postului Realitatea TV.*

Radu DRĂGAN

Ierusalim – sau despre aproprierea sacrului

Pentru cine este interesat de fenomenul religios, Ierusalimul este o experienţă unică. Sînt prezente aici, pe numai cîţiva kilometri pătraţi, uneori la cîteva străduţe distanţă, locurile sfinte ale celor trei religii ale Cărţii. Experienţa spirituală a pelerinajului în zilele de Paşte la Ierusalim este indicibilă; dar nu despre aceasta va fi vorba aici. Spaţiul în care s-au petrecut evenimentele principale descrise în Noul Testament este un loc unde se poate observa, ca nicăieri în altă parte, ceea ce s-ar putea numi *aproprierea sacrului:* felul în care omul modern intră în contact cu sacrul, îl experimentează, şi mijloacele de care se serveşte pentru a-l face al său, pentru a-şi încorpora ceva din esenţa acestuia.

Se poate obiecta că lipseşte aici detaşarea, obiectivitatea necesară studiului antropologic, care este în mod tradiţional dedicat societăţilor tradiţionale, pe care le poate studia cu detaşarea entomologului; dar o parte din ce în ce mai importantă a antropologiei moderne este, prin forţa lucrurilor, dedicată societăţii contemporane urbane. Observatorul este obligat să se detaşeze, pe cît posibil, de propria sa subiectivitate, şi aceasta este încă şi mai dificil cînd este vorba de fenomenul religios. Totuşi, deşi considerabilă, dificultatea antropologiei religioase aplicate societăţii contemporane nu este total diferită de cea a antrolologiei urbane, care are deja o tradiţie de peste o jumătate de secol.

Mulţi pelerini fotografiau cerul, sperînd fără îndoială să surprindă coborîrea din cer a focului divin.

Încerc deci, pe cît este posibil, să las cuvîntul doar observatorului...

Ceea ce frapează este mai întîi propensiunea de a marca printr-un gest decisiv luarea în stăpînire a locului unde s-a manifestat sacrul. Lunga istorie a certurilor pentru posesiunea Sfîntului Mormînt între franciscani, armeni, copţi şi ortodocşi este cunoscută (se ştie că ea a fost una dintre cauzele războiului Crimeii), şi dacă *Statu-Quo* din 1852 este şi azi respectat, e de amintit că reconstrucţia făcută pe cheltuiala Imperiului rus în secolul al XIX-lea a fost un pretext pentru distrugerea mormintelor regilor cruciaţi, aflate în interiorul bazilicii. La fel, miracolul din 1549, al Luminii Sfinte ţîşnite din coloana de la intrare în Vinerea Mare este legată de cearta între ortodocşi şi armeni pentru dreptul de a intra în Sfîntul Mormînt.

Cu excepţia notabilă a Viei Dolorosa, unde, în afară de locul condamnării (unde au fost construite una lîngă cealaltă trei capele – cea a Flagelării franciscană, capela Condamnării şi mînăstirea Surorilor Sionului cu bazilica Ecce Homo), doar medalioane de bronz cu cifre romane marchează etapele Drumului Crucii, în fiecare loc în care s-a petrecut un eveniment semnificativ menţionat în Noul Testament a fost construită o biserică sau o capelă. Pe locul casei natale a Mariei, lîngă Poarta Leilor, este o biserică; alături, pe locul izvorului din Bethseda, este o alta (una dintre cele mai frumoase şi vechi din Ierusalim). Pînă şi pe locul închisorii pretoriului roman este mica biserică ortodoxă a Pretoriului, unde plăteşti pentru a vedea banca de piatră cu două găuri pentru picioare unde a fost ţinut Iisus şi, mai jos, o groapă care a servit de temniţă lui Barabas.

Această fervoare religioasă este cauza unei transformări radicale a topografiei locurilor. Golgotha şi grădina lui Iosif au fost nivelate şi transformate de Hadrian în Capitoliu. În secolul al IV-lea, sub supravegherea împărătesei Elena, au fost demolate templele romane şi a fost construită o impunătoare bazilică bizantină, demolată de perşi, reconstruită de cruciaţi, refăcută apoi după cîteva incendii. Trebuie un efort de imaginaţie pentru a înţelege cum arăta pe timpul lui Christos locul cel mai sfînt al creştinătăţii (o lucrare a franciscanului Virgilio Corbo, *Le Saint Sepulchre,* 1981-1982, ne permite totuşi să ne facem o idee). Aglutinarea în acest loc a evenimentelor semnificative ale *manifestării sacrului* au făcut să se adune aici, sub acelaşi acoperiş al bazilicii construite de cruciaţi, pe mai multe nivele, biserici ortodoxe, capele catolice şi armene, chiar şi pe acoperiş se află o neverosimilă mînăstire coptă cu chilii şi clopotniţă.Un sanctuar a fost construit şi pe locul rugii din Grădina Ghetsimani, peste care s-a suprapus o bazilică cruciată, înlocuită în secolul trecut cu actuala Biserică a Naţiunilor construită de Barluzzi. Altarul este construit chiar pe stînca pe care s-a rugat Iisus în ultima noapte înaintea judecăţii, şi am văzut aici, într-o emoţionantă scenă de devoţiune, o tînără femeie în alb îmbrăţişînd în lacrimi piatra...

Nu a părut importantă, în primele secole creştine, şi nici mai tîrziu, conservarea topografiei locurilor: ele au fost nivelate, reconstruite, remodelate, după cum n-a părut semnificativă nici schimbarea structurii oraşului (Calvarul, la origine în afara zidurilor, este acum în interior, şi nici traseul Viei Dolorosa nu mai este cel originar). A fost în schimb conservat peste tot *semnul evenimentului sacru:* am pomenit deja de stînca din Ghetsimani păstrată în faţa altarului; stînca Golgothei a fost păstrată şi ea şi poate fi văzută sub sticlă, în interiorul Bisericii, dar n-a fost în schimb păstrat mormîntul originar, căci stînca a fost decapată pentru a construi capela Sfîntului Mormînt (mormîntul fusese săpat într-o stîncă aflată într-o grădină aparţinînd lui Iosif din Arimateea, care trebuie să fi fost foarte asemănătoare cu cea care există încă nu departe de Poarta Damascului, unde se află un mormînt foarte bine păstrat, tipic pentru perioada primelor secole creştine, în a cărui topografie generalul Gordon a crezut a recunoaşte adevărata Golgotha).

Manifestarea sacrului nu este percepută ca fiind uniformă, ea are grade de intensitate în funcţie de care se păstrează sau nu locul neatins şi, paradoxal, cînd această sacralitate atinge intensitatea maximă, topografia devine nesemnificativă. Ceea ce contează este de a identifica cu maximă precizie şi de a marca, a „captura", într-o structură consacrată, locul exact al hierofaniei. Această nevoie de a organiza, structura şi regla manifestarea sacrului este funcţia esenţială a ritului, dar explică şi constituirea arhitecturii sacre; ea pare să fie unul dintre elementele-cheie ale fenomenului religios.

Calvarul, la origine în afara zidurilor, este acum în interior, şi nici traseul Viei Dolorosa nu mai este cel originar.

O altă trăsătură semnificativă priveşte felul cum este experimentată aproprierea sacrului. Nimic nu pare mai străin aici decît experienţa descrisă de Otto ca *misterium tremendum et fascinans,* sau de *experienţa numinosului* a lui Eliade; aproprierea sacrului e trăită cu o familiaritate deconcertantă. Se pune întrebarea dacă acest mod de a experimenta fenomenul religios este tipic populaţiilor mediteraneene, care n-au cunoscut decît tîrziu şi prin adopţie zeii uranieni ai indo-europenilor. Sacrul e experimentat aici, precum în societăţile tradiţionale, ca un altceva, acelaşi: el este în mod nemijlocit aici, fiind în acelaşi timp altceva şi în altă parte (ceea ce misterul Eucharistiei exprimă foarte bine). El e resimţit ca familiar şi apropiat; în raportul său cu sacrul, credinciosul *nu e în afară, ci înăuntru.*

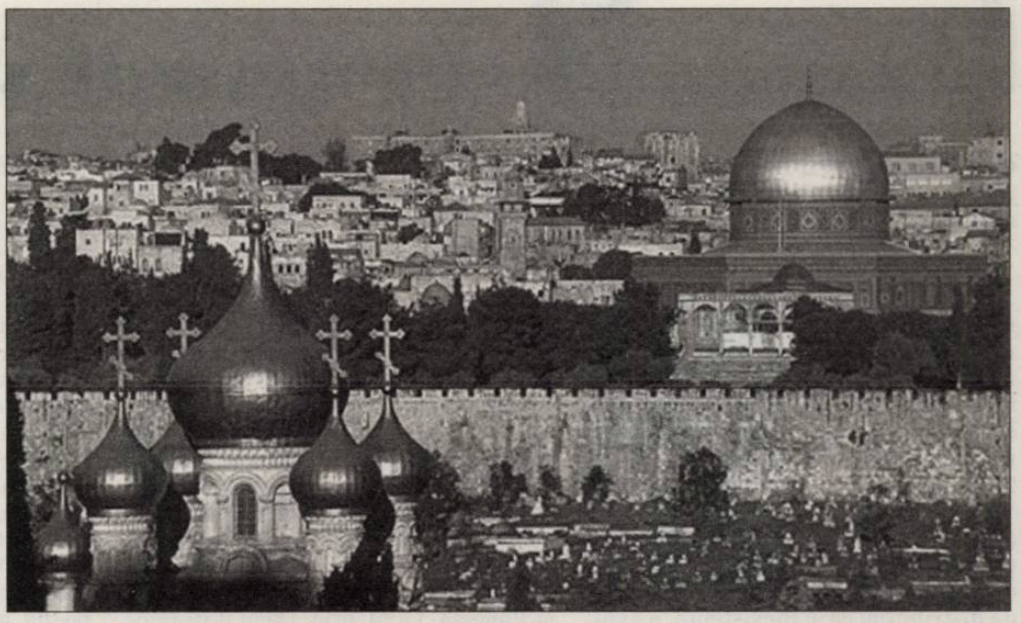

Acest tip de raport face posibilă abolirea timpului: istorii cu împărăteasa Elena, puternic mitologizate, ca aceea a descoperirii Crucii, sînt povestite ca şi cum s-ar fi întîmplat ieri, legende populare ca aceea a apariţiei busuiocului pe Mormîntul Domnului sînt povestite ca fiind adevărate, cu o naivitate dezarmantă şi înduioşătoare. Totul se petrece ca şi cum proximitatea imediată a sacrului schimbă radical percepţia unei lumi în care extraordinarul devine posibil. În aşteptarea Sfintei Lumini, mulţi pelerini fotografiau cerul, sperînd fără îndoială să surprindă coborîrea din cer a focului divin. Sacrul e integrat în cotidian, e prezent la fiecare pas, aglutinarea semnelor nu face decît să dea seama de această prezenţă continuă, cît se poate de concretă şi palpabilă. Se trăieşte aici în plin *imaginal.*

Cum se produce contactul nemijlocit cu sacrul? Trebuie spus că, dacă lăsăm la o parte baletul complicat al clericilor care îşi împart sub acelaşi acoperiş, în numeroasele biserici şi capele, diferitele ritualuri *(Statu-Quo,* deşi niciodată pus pe hîrtie, reglează nu numai orele şi locul ritualurilor, dar şi cel al măturării Locurilor Sfinte), nici o discriminare nu este impusă credincioşilor: bărbaţi, femei şi copii sînt liberi să intre fie şi cîteva clipe în Sfîntul Mormînt, să atingă placa de marmură mirosind a tămîie care îl acoperă, sub altarul ridicat pe Golgotha o placă de argint găurită în mijloc indică locul Crucii, în care credinciosul îngenuncheat acolo poate să-şi strecoare mîna şi să atingă stînca.

Se atinge totul deci, corpul, mîinile, faţa se lipesc de obiectele materiale care se presupune că au fost în contact nemijlocit cu sacrul. Piatra Ungerii, aflată chiar în faţa intrării, pe care picură neîncetat tămîie din candelele atîrnate deasupra, este frecată cu o bucată de pînză, un batic, un fular, cu obiecte aflate la îndemînă ori aduse în mod expres, care se încarcă astfel cu sacralitate. La fel, se trece mîna prin flacăra lumînării aprinse de lumina adusă de Patriarh din Sfîntul Mormînt, în Vinerea Mare, şi se freacă faţa şi corpul cu acest reziduu, presupus a nu arde, al luminii imateriale. Sacrul nu e de neatins, nu e periculos şi înconjurat de interdicţii severe menite a atenua pericolul în care s-ar afla credinciosul; el e încă aici, imediat şi concret, în locul în care s-a manifestat în mod nemijlocit, poate fi atins, transmis, experimentat. În acelaşi timp, el nu e ubicuu, nu se împarte, nu e multiplu: mormîntul Fecioarei e aici, pe Muntele Măslinilor, nu la Ephes (unde am văzut un alt mormînt al Fecioarei, şi el venerat de credincioşi), custodia *Anastasis*-ului o au grecii, nu latinii, ecumenismul e aici o vorbă goală, animozitatea e intensă.

În acelaşi timp, e vizibilă o ierarhie a sacralităţii: se adoră mai mult Mormîntul decît locul Crucii, capelelor perimetrale abia li se acordă o clipă de reculegere. Este dificil de crezut că o ierarhie precisă a sacralităţii este astfel stabilită, dar este evident că locul Ridicării la Cer, dovadă indiscutabilă a naturii divine a Mîntuitorului, e mai încărcat de sacralitate decît cel al Supliciului, căci o mulţime impresionantă aştepată pentru a intra o clipă în Mormînt, al cărui loc, în centrul edificiului, dovedeşte că a fost de la început venerat cu aceeaşi fervoare.

Raportul cu sacrul, care se stabileşte aici, este considerabil diferit de cel descris de Mauss în *Essai sur la nature et la fonction du sacrifice,* care rezumă, în mod strălucit de altfel, tipurile cele mai cunoscute de sacrificiu. Ideea fundamentală a studiului lui Mauss era că raportul cu sacrul este periculos, căci forţele care intră în joc îl pot distruge pe sacrifiant, care trebuie să interpună un izolant între el şi divinitate, acest izolant fiind constituit de obiectul sacrificiului. Mauss n-a ignorat, de altfel, faptul că sacrificiul unei fiinţe divine este un caz particular în care obiectul sacrificat, care servea de intermediar, este înlocuit de divinul însuşi: *„toate elementele diverse care fac parte din sacrificiile obişnuite, intră aici unele în celelalte şi se confundă";* dar Mauss n-a acordat decît cîteva rînduri grăbite sacrificiului lui Christos; fără îndoială că o reflexie mai aprofundată ar fi putut clătina din temelii superba sa construcţie intelectuală.

Căci nimic, din ce am văzut şi experimentat la Ierusalim, nu confirmă ideea de pericol, căreia antropologii i-au acordat atîta importanţă în definirea raportului între sacru şi profan. Ideea divinităţii apropiate, a inutilităţii termenului mediu în raportul său cu profanul, care este de altfel fundamentală dacă medităm asupra sacrificiului de pe Golgotha, mă fac mai degrabă să mă întreb dacă n-am putea redefini însăşi noţiunea de sacru, aşa cum, de la Rudolf Otto şi Mauss la Eliade şi Mary Douglas, a încetăţenit-o literatura antropologică.

***Radu Drăgan** este doctor în antropologie şi istoria religiilor.*

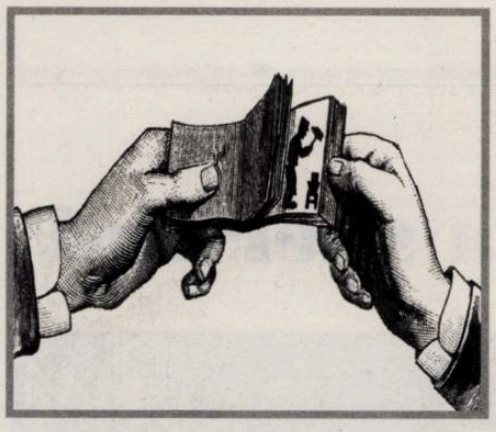

Marius CHIVU

feed**book**

Frumoşii visători

● Marin Mălaicu-Hondrari, *Apropierea*, Editura Cartea Românească, 2010.

Acest al doilea roman al lui Marin Mălaicu-Hondrari creşte, de fapt, din *Cartea tuturor intenţiilor*, roman publicat în 2006 la Editura Vinea şi republicat acum doi ani la Cartea Românească, după ce, în ciuda distribuţiei ca şi inexistente, a avut parte de un mare ecou în breasla poeţilor. Mircea Cărtărescu a recomandat entuziast acel mic roman creditîndu-l cu „şansa de a deveni o carte-cult, definitorie pentru o generaţie, asemenea *Lupului de stepă* al lui Hesse sau faimosului *Pe drum* de Kerouac". Ei bine, asemenea fraze pot însoţi şi acest al doilea roman, mai consistent şi încă mai reuşit, unde, deşi nu sinuciderea, ci dragostea este tema principală, găsim nu doar cîteva dintre personajele primului, dar şi întregul filon poetic şi intelectual care dă savoare stilului şi greutate scrisului lui Marin Mălaicu-Hondrari, a cărui sevă narativă vine, de altfel, din propria-i biografie.

Romanul prinde contur la intersecţia vocilor celor şase personaje, doi bărbaţi şi patru femei, hexagon narativ în centrul căruia se află cîteva poveşti de dragoste pe cît de intense, pe atît de complicate. Adrian, personajul principal, este un tînăr poet din Năsăud, obsedat de literatură, ajuns în Spania pentru a învăţa limba lui Borges-Márquez-Cortázar, dar, de fapt, plecat în căutarea propriei vieţi. Va fi paznicul de noapte al unui parc cu maşini second-hand, va lucra pe o podgorie, va face şi pe şoferul de maşini furate pentru Vanessa, o argentiniancă bisexuală, pe care o va cunoaşte întîmplător şi căreia îi va deveni amant. Reîntors în Spania ca traducător – după ce o va fi părăsit din cauza morţii tatălui – se va îndrăgosti însă de Maria, sculptoriţă şi basistă într-o trupă de latino-jazz, căsătorită, dar care, prinsă şi ea în vîrtejul pasiunii şi neputînd renunţa la soţ, va consimţi la o viaţă dublă. Al doilea personaj principal, prin aportul său narativ, este Dana, o tînără studentă din Cluj, care vine în Spania la mama ei şi e pe cale să se căsătorească cu un imigrant român, închis însă în ultimul moment pentru a fi fost implicat în reţeaua de infractori din care făcea parte şi Vanessa. La Madrid, Dana îl va reîntîlni pe The Great, poet şi prieten cu Adrian, de care se îndrăgosteşte şi alături de care pleacă la Berlin, unde acesta are o bursă. Dan Parfenie este celălalt poet prieten al lui Adrian, acestei triade existenţialist-lirice adăugîndu-i-se şi o fată, Lidia, supranumită „la madre de la poesía", Stăpînita şi păzitoarea lor. Dintre toţi cei menţionaţi, numai The Great nu vorbeşte, în rest avem parte de perspectiva fiecărui personaj asupra acestor peripluri (simplificate de mine la maximum), trasee & traiectorii pasionale în căutarea literaturii, a vieţii sau a dragostei. O adevărată ţesătură de călătorii şi iubiri întinse între Transilvania, Berlin, Córdoba, Madrid şi Buenos Aires, pînză (inter)continentală în care sînt prinse toate personajele (de patru naţionalităţi diferite) prin acea forţă stranie a hazardului şi a coincidenţelor care face ca, la un moment dat, fiecare să afle şi să se afle în apropierea celuilalt, căutîndu-se sau doar intersectîndu-se.

Dar romanul lui Marin Mălaicu-Hondrari nu vorbeşte doar despre acest tip de apropiere fizică, geografică, întîlnirile dintre personaje au loc, de fapt, sînt (pre)determinate la un nivel pur spiritual. Cartea are ca fundal imigraţia şi infracţionalitatea (cu momente alerte, pline de suspans), dar romanul este, de fapt, un poem despre apropierea acestor oameni, singuratici şi visători, fiecare un suflet neliniştit căutîndu-şi prin lume propriul ecou într-un alt suflet, un poem despre telepatia sufletelor hrănite cu literatură. Confruntările interlope sînt concurate de întîlnirile literare: Adrian o cunoaşte pe Vanessa restituindu-i un colet furat în care se afla romanul lui Cortázar *62.modelo para armar*, Dana va intra întîmplător la o lectură a lui The Great de la Sibiu, pentru ca apoi versurile acestuia să-i vorbească profund şi să se îndrăgostească de el, pasiunea comună a Vanessei şi a lui Myriam este poezia, aşa cum şi iubirea dintre Adrian şi Maria va fi întreţinută cu versuri, ca să nu mai vorbesc de aceşti „cîini romantici" – Adrian, The Great şi Dan Parfenie – care, exceptîndu-l pe ultimul, decid că, pentru a-şi învia literatura şi, implicit, pe sine, trebuie să dispară timp de cinci ani plecînd prin lume, uitînd unul de celălalt, nemaiscriind şi nemaipublicînd nimic. Momentele de apropiere, de dragoste sau convieţuire temporară dintre Adrian şi Vanessa, dintre Adrian şi Maria (cum este spendidul episod în care aceştia locuiesc pe un vas de croazieră dezafectat fugind din calea macaralei care dezmembrează vasul, pe versuri din Rimbaud) sau episodul berlinez dintre Dana şi The Great au ceva din lentoarea şi senzualitatea stilului cu care povestesc întîlnirile dintre oameni un Almodóvar sau un Wong Kar-Wai (acesta din urmă chiar citat de Vanessa: „Dragostea presupune coincidenţă. Ce, n-ai văzut *2046*?").

Toate aceste imposibile poveşti de dragoste între străini, mereu pe drum, în hoteluri sau rulînd cu maşina, vagabonzi superiori care, înfruntîndu-şi tristeţile şi distanţele, se leagă unii de alţii „vorbind" pasional prin stări, gesturi (se fumează enorm), priviri şi cuvinte scoase din cărţi (dar mult mai puţine decît tăcerile), fac din *Apropierea* o carte extrem de frumoasă în mişcările ei interioare de un fin erotism dublat uneori de o vagă violenţă, o carte poetică şi seducătoare prin fiecare personaj şi, mai ales, prin fiecare frază, şlefuită aproape muzical. Vocile personajelor – cele feminine fiind foarte bine conturate – sînt bine delimitate stilistic, cu un plus pentru Lidia, o ţicnită adorabilă, inventatoare a „păşunismului apocaliptic" şi lăsată pe dinafară de pactul dispariţiei „cîinilor romantici". Scriitura lui Marin Mălaicu-Hondrari, neostentativă, săracă în tropi şi cu fraze mai degrabă scurte, este însă deosebit de fluentă şi de rafinată, are o naturaleţe aproape hipnotică, cuceritoare oricum prin felul în care suprapune imaginile şi reflecţiile, epicul şi introspectivul. Rareori am citit fraze mai simple şi mai puternice. Venit dinspre poezie şi traducerea de poezie, Marin Mălaicu-Hondrari este printre ultimii stilişti intraţi în proza românească. În ciuda finalului cam neinspirat (şi a unei coperte frumoase, dar care nu spune nimic despre ce-i înăuntru), *Apropierea* este genul de carte livrescă scrisă şi inteligent, şi cu stil, şi cu suflet, care va face fani. Merită.

P.S. Mi-aş dori ca atunci cînd termin de citit romanele apărute la Cartea Românească să nu rămîn, aproape de fiecare dată, cu paginile desprinse de cotor. Se face economie la lipici sau cum?

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● Paolo Giordano, *Singurătatea numerelor prime*, traducere din limba italiană de Cerasela Barbonne, Editura RAO, 2009.

În 2008, Paolo Giordano (fizician de formaţie) debuta în literatură cu acest roman melancolic, care avea să înregistreze succese pe toate planurile: premii, vînzări, traduceri, ba chiar şi un proiect de ecranizare. Cartea are, într-adevăr, o poveste „ofertantă" şi o scriitură inteligentă, cu un frumos echilibru între şarja epică şi secunda de suspensie, între dinamica relatării şi poezia înţelegerii, aşa că îşi merită voga.

Cei doi protagonişti – Alice şi Mattia – sînt doi taraţi care ajung să trăiască împreună „o prietenie defectuoasă şi nesimetrică, făcută din lungi absenţe şi multă tăcere". Se întîlnesc în liceu: ea deja anorexică şi şchioapă, el deja autist – amîndoi din pricina unor accidente trăite în copilărie (al ei la schi, al lui într-un parc, unde îşi pierduse pentru totdeauna sora geamănă). Sînt doi singuratici, doi bizari rătăciţi, „divizibili" doar cu ei înşişi – două „numere prime" care se apropie unul de celălalt. Relaţia lor va dura 16 ani, nereuşind să fie însă un *love story*, ci o camaraderie stranie, punctată de două săruturi nefericite şi de întîlniri mai mereu afazice.

Povestea driblează fin romanţa, iar scriitura rupe simplitatea tristeţilor fredonabile, de tip San Remo, răsucind fraza isteţ, plastic, insolit. Aşa apar şi „imaginile" – multe –, de la mersul „giroscopic" al lui Alice sau „zgomotele devenind rotunde", pînă la aceasta: „Pe deasupra capetelor lor plutea un balon gigantic umplut cu lucruri care trebuiau spuse şi amîndoi încercau să-l ignore privind în jos". Or, şi giroscopul mersului, şi zgomotele rotunde, şi balonul de tăceri sînt imagini neecranizabile. Altfel spus, aveţi de ce căuta cartea chiar şi după apariţia filmului.

Iulia POPOVICI

Promisiunile trecutului estic

● *„Les Promesses du Passé"*, Centrul „Pompidou", Paris, Galérie Sud şi Espace 315, 14 aprilie – 14 iulie 2010.

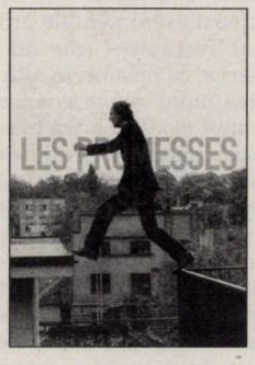

„În Estul Europei, oamenii încă mai cred că arta poate schimba lumea" – citatul e aproximativ, iniţial nu m-am gîndit să-l notez, însă eticheta care însoţeşte ciclul de lucrări albaneze de artă în spaţiul public îmi revine obsedant în minte. „Cazul Tirana" e o secţiune aparte a expoziţiei *„Les Promesses du Passé"* deschisă acum o lună şi jumătate la Centrul „G. Pompidou", secţiune dedicată proiectului iniţiat de primarul capitalei albaneze, Edi Rama, la origine artist şcolit în Occident, de transformare a faţadelor coşcovite ale blocurilor în opere de artă încărcate de culoare. E adevărat că, dintre toate lucrările prezente în expoziţie, acesta e singurul (post-1990) cu o miză de schimbare socială declarată – şi totuşi, dincolo de tonul uşor uimit al etichetei, realitatea e că, oricum ai numi această parte a Europei, ea e, artistic, profund socială şi politică.

Titlul *„Promisiunilor..."* e de provenienţă walterbenjamină. Curatoare sînt Christine Macel, o susţinătoare convinsă a artelor din fostul bloc comunist, şi Joanna Mytkowska, actuala directoare a Muzeului de Artă Modernă din Varşovia (al cărui sediu în perpetuă negociere politico-arhitecturală e o temă artistică în sine). Sînt expuse opere ale unui mare număr de artişti din „fosta" Europă de Est, de la Marina Abramovici la Daniel Knorr (cu o instalaţie special creată pentru „Pompidou", o „deturnare" a unei ţevi – ţevile sînt laitmotivul arhitectural al Centrului imaginat de Renzo Piano şi Richard Rogers –, prin care circulă gaz lacrimogen), trecînd prin lucrări de Ion Grigorescu ori Mladen Stilinovici. Lor li se adaugă Cyprien Gaillard sau Yael Bartana, tratînd teme „oriental-europene" fără să provină din această zonă.

Cu clădirea sa futuristică din inima comercial-istorică a Parisului, Centrul „Pompidou" e o combinaţie ameţitoare de atracţie turistică şi instituţie revoluţionară în artele vizuale (dar care, de investit, investeşte în contemporani clasici). Aşa se face că, instalată în Galeria Sud, *„Les Promesses du Passé"* convieţuieşte, zilele acestea, cu o retrospectivă a faimosului pictor Lucian Freud, cu o intervenţie a artistului conceptualist armeano-turco-francez Sarkis (în cadrul Sezonului Turciei) cu *„Dreamlands"*, o desfăşurare de forţe vizuale ce-ţi ia ochii despre felul cum parcurile de distracţii, Las Vegas-ul anilor '50-'60, Dubaiul zilelor noastre şi expoziţiile universale din ultimele două secole au modificat perceperea spaţiului urban, şi cu foarte longeviva *„Elles@Centre Pompidou"*, expoziţia care-a agitat apele artelor franceze anul trecut, cuprinzînd toate lucrările artistelor din colecţiile muzeului (interesant de observat, majoritatea au intrat în fondurile Centrului în ultimele decenii).

În acest peisaj muzeal complex, *„Les Promesses du Passé"* încearcă să „reinventeze roata" (expresie reprezentînd, în catalogul expoziţiei, titlul capitolului albanez) dificilei, dacă nu imposibilei redefiniri a artei de dincolo de căzuta Cortină de Fier şi a integrării ei, dacă nu în canonul vestic, atunci în privirea occidentală. Că există şi o altă plasare posibilă a artei „estice" o dovedeşte *Retro-avangarda*, un concept prin care, practic, colectivul *Neue Slowenische Kunst* (NSK) inventa un context propriu, refuzînd încercarea de a se strecura într-un posibil gol al complexei scheme canonice occidentale.

Percepută cînd în bloc (comunist şi postcomunist), cînd pe criterii naţionale *(„Présences polonaises"* a fost găzduită tot de „Pompidou", în 1983), arta asociată părţii de est a continentului se cere, conceptual, reinventată periodic. Paradoxal, trecutul comunist e cel care a oferit, din perspectiva vestică, numitorul tematic comun şi unic: trauma, memoria, (n)ostalgia. Totul e politică – spun blocurile din Tirana.

„Pentru români moda e o necunoscută“

– interviu cu designerul vestimentar George ENACHE –

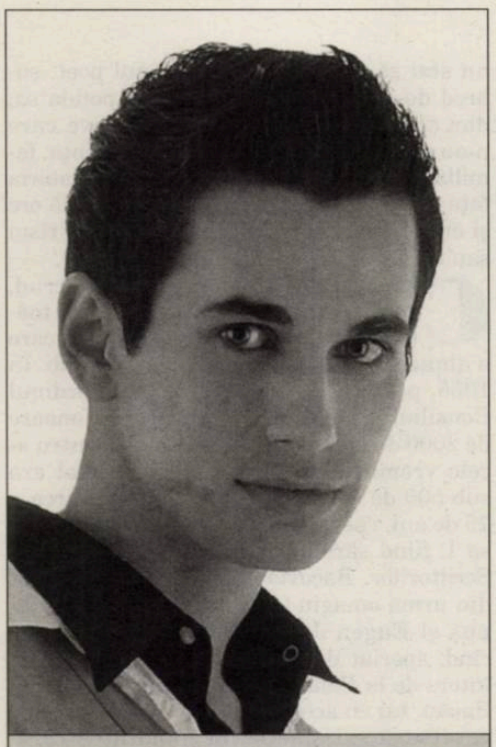

Dacă ne uităm pe străzile care n-au de-a-face cu cele maxim două ganguri pe care se-nvîrte de zor şi cît mai acoperită „lumea bună“, ai zice că n-are sens să mai deschizi vreo bîrfă despre îmbrăcăminte de calitate şi rafinament în costumaţie. A fost un prilej bun să caut contrariul cînd l-am descoperit pe designerul vestimentar George Enache, unul dintre nebunii frumoşi rămaşi să facă artă cu ţoale pe-aici, şi cînd am înţeles cam cîte implicaţii presupune o revistă digitală de profil cum e PLM: *www.plm-mag.com. Un lucru e cert, Plecatul La Magazin nu e porno.*

Am intrat de cîteva ori pe site-ul oficial www.plm-mag.com şi m-am străduit să înţeleg ce e PLM. *Ce încercaţi prin proiectul ăsta?*

PLM este un proiect personal prin intermediul căruia mă joc online cu jucăriile mele preferate, cum ar fi: moda, fotografia, graphic design-ul, machiajul ş.a.m.d. Prin existenţa acestei reviste nu încerc să demonstrez ceva anume, ci încerc să-mi folosesc timpul liber într-un mod creativ, atît cît îmi stă în putinţă.

Mulţi s-au legat de titlu şi au dus totul spre conotaţii cît s-a putut de perverse. E de-adevăratelea ceva plănuit trivial în numele revistei?

Titlul revistei s-a născut din joacă şi este adevărat că am încercat să fie unul extrem de interesant. *PLM* este prescurtarea de la *Play Like Me* şi nu are conotaţii obscene. Cînd am ales acest titlu, ştiam că or să fie reacţii de tot felul, ba mai mult... În primul număr nu am explicat în revistă semnificaţia titlului şi astfel am lăsat loc de interpretare. Trebuie să recunosc că a fost o decizie înţeleaptă pentru că s-a tot comentat pe această temă, iar marea majoritate au primit cu amuzament titlul revistei. După apariţia numărului 2, oamenii tot nu au vrut să accepte faptul că revista se numeşte oficial *Play Like Me,* în continuare pentru mulţi *PLM* este acea prescurtare cunoscută pe canalele de comunicare online. Pînă la urmă fiecare este liber să traducă titlul revistei aşa cum doreşte. Nu poţi priva omul de această libertate, nu-i aşa? Ideea e că, dacă îi pui românului o banană în mînă, cu siguranţă nu o va considera doar un banal fruct, aşa că nu mai încerc să demonstrez nimănui nimic.

Cum vă descurcaţi cu cei care reacţionează nihilist, ca recentul blogger revoltat: „Aceleaşi fiţe, din trei pictoriale de fashion – nici unul OK... Acelaşi copy-paste de prin magazine de modă mai mult sau mai puţin penale. Aceeaşi lipsă acută de text“?

Cei cu atitudini nihiliste au fost singurii care au reacţionat negativ faţă de proiectul meu. Sincer... Nu am încercat să iau atitudine pentru că nu mă pot coborî la nivelul lor. Este o diferenţă uriaşă între mine şi ei! Simplul motiv că sînt anonimi arată că nu au suficient curaj pentru a-şi asuma ceea ce declară! Lipsa acută de text nu este un handicap editorial deoarece revista se bazează pe *imagine.*

Există pînă acum două ediţii online PLM. *Văzusem că după ele aţi creat deja un poll cu „scoatem sau nu mai scoatem?“. Ce plănuiţi pentru următoarele episoade?*

În curînd voi scoate numărul 3. Următorul număr este„special editi[ON] – Portfolio Issue (an online magazine featuring artist portfolios)“. Revista devine un album cu 60 de artişti români, de la A la Z, împărţiţi pe şase categorii. Trebuie să menţionez că cei care vor apărea în acest număr 3 nu sînt neapărat artişti consacraţi, am urmărit activitatea unor persoane mai puţin cunoscute, dar care fac nişte lucruri senzaţionale!

PLM va exista în continuare.

PLM *merge mai departe aşadar. Unde şi cum vă imaginaţi peste zece ani?*

Cu siguranţă în următorii ani voi fi plecat din ţară. Nu mă reprezintă această ţară! Sînt scîrbit de politica acestei ţări şi de faptul că ne îndreptăm pe un drum greşit din ce în ce mai rău. Îmi iubesc prea mult viaţa ca să o irosesc într-o ţară fără speranţă. Inima nu îmi e în acest loc, ci acolo unde va fi fericită. Patriotismul pentru mine nu înseamnă nimic, e o prostie! *PLM* va exista în continuare, chiar dacă nu va mai fi sub formă de revistă electronică, sloganul *Play Like Me* va merge mai departe pentru că nu voi înceta niciodată să mă joc!

„Hainele sînt ceea ce simt“

Ce portal autohton cu şi despre modă vă place cel mai tare şi de ce?

Nu există aşa ceva!

Unde afară din ţară simţiţi că ar fi mediul perfect pentru ceea ce faceţi?

Inclusiv România e un mediu perfect pentru ceea ce fac eu. Spun asta pentru că proiectele mele sînt făcute cu scopul de a căuta satisfacţie sufletească şi mulţumire de sine, iar acest lucru e posibil oriunde.

Care ar fi cea mai mare lacună a românilor în materie de fashion?

Dacă vorbim de români în general, moda e o necunoscută, şi cu asta cred că am zis tot.

Există în ţara noastră o şcoală „pe bune“ pentru designerii aspiranţi?

Nu!

Unde aţi studiat?

Eu am studiat tainele modei la Timişoara. Fosta profesoară de creaţie vestimentară, Carmen Matei, este responsabilă în mare parte pentru tot ceea ce deţin în momentul de faţă. Îi sînt foarte recunoscător pentru tot ceea ce mi-a oferit. Pe lîngă modă, am făcut filosofie şi jurnalism.

Cum v-aţi descrie creaţiile vestimentare?

Mie îmi este greu să fac o descriere a creaţiilor mele, un critic de modă ar putea răspunde la această întrebare. Ideea e că hainele pe care eu le fac sînt o reflectare a lumii mele interioare. Hainele sînt ceea ce simt!

Spuneţi-mi o fantezie pe care aţi avut-o legată de meseria pe care-o practicaţi şi care pare descurajant de nerealizabilă în realitate.

Pentru mine orice este realizabil. Ceea ce mi-am propus am şi realizat în mare parte. Cred cu tărie că atunci cînd îţi propui ceva şi crezi în acel lucru, Universul îţi va răsplăti credinţa fermă şi de netăgăduit.

Alex. Leo Şerban spunea că dacă aţi fi un cîntec, aţi fi „All Is Full Of Love“ (Björk). Cît aveţi în comun cu excentricitatea crăiesei islandeze şi ce iubiţi cel mai tare?

Iubesc tot ceea ce este ciudat şi tot ceea ce nu se încadrează într-un tipar anume. De aceea probabil îmi place Björk, însă acest plăcut vine firesc. În aceeaşi măsură pot spune că o ador pe Róisín Murphy (ex-vocalista Moloko). Muzica pentru mine este aerul pe care îl respir. Dacă îmi iei muzica din viaţă, aş muri!

Cînd nu vă ocupaţi de PLM, *ce faceţi?*

În restul timpului muncesc, şi asta datorită faptului că *PLM* nu îmi aduce vreun profit financiar. Pe lîngă aceasta îmi place să aloc timp suficient desenului, întrucît asta am făcut de cînd mă ştiu.

a consemnat Vlad STOIAN

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Cu atîta Chaplin, să nu uităm, totuşi, de Caragiale! „Căldură mare“ şi „Două loturi“ (în absolut memorabila lectură a lui Marin Moraru într-o nouă ediţie pe audio-book la Humanitas Multimedia) ar fi un gest potrivit de a intra în această vară, despre care meteorologii spun că va fi cea mai călduroasă din ultimii 16 ani. (Marius Chivu)

■ „Poemul săptămînii“ din *România literară,* 18/2010 – „Lumea“ lui Alexandru Muşina, mi l-am decupat ca să-l pun în dosarul cu care aştept să verific dacă 2012 ne va fi sfîrşitul. Pînă atunci, finalul lui Muşina sună sublim: „Lumea-i atîta de mare că nici nu există. Vorba lui Johnny, care-a luptat în Africa în Legiunea Străină, care-a fost mercenar în Columbia, Seychelles, Irak şi Malaezia, pistolar pentru mafia rusă-n Siberia şi badiguard de şeic în Emirate: „băăă, lumea-i mare, dar nu se compară cu cartierul nostru“. (Radu Cosaşu)

■ Ce poate fi mai atractiv în această săptămînă (în afară de grevele sindicaliştilor)? Ediţia Campionatului European de Snooker 2010 (cea mai importantă competiţie de amatori de snooker din Europa). Are loc la Rin Grand Hotel, intrarea liberă, exceptînd ultima zi cînd va avea loc o demonstraţie a lui Jimmy White, costul unui bilet, conform ziarului *Adevărul,* variind între 100 şi 300 de lei. La această ediţie vor fi prezenţi peste 150 de sportive din Europa, iar premiile vor fi de 5200 de euro pentru categoria masculin şi 2600 la feminin şi Master. (Stela Giurgeanu)

craii de burta veche

Şniţelul de aur

Cu cîţiva ani în urmă, austriecii au găsit de cuviinţă să întocmească o carte de bucate cu o sută de reţete considerate patrimoniu culinar al Austriei. *Wiener Schnitzel,* fireşte, nu lipseşte din paginile ei.

Legendele situează şniţelul la întîlnirea nordului italian cu armata imperială habsburgică – savoarea viţelului de lapte şi fermitatea cazonă a crustei. În secolele XV-XVI, marile case lombarde obişnuiau să poleiască mîncărurile cu foiţă de aur. După ce Consiliul veneţian interzice risipitoarea deprindere, în 1514, pojghiţa a fost înlocuită cu aproape la fel de auriul *pané.* Mai tîrziu, *cotolette alla milanese* (cotletele de viţel milaneze) ar fi fost aduse la Viena de contele Radetzky, cu cîteva amendamente: felia de carne e mai subţire, fără os, nu se mai foloseşte, alături de sare, nuca de muscat, iar la pane se adaugă, pe lîngă ou şi pesmet, făină.

În tot cazul, pentru a se numi „vienez“, şniţelul trebuie să fie musai din viţel, şi anume din „partea împăratului“ *(Kaiserteil),* adică partea interioară, miezul macru al pulpei din spate. Feliile de carne se bat uşor, pentru a nu se destrăma, pînă ating o grosime de şase milimetri. Se sărează, se trec prin făină, prin ou (bătut cu furculiţa, nu amestecat cu mixerul) şi se presează în pesmet din pîine albă. Şniţelele se rumenesc într-o baie încinsă de unt clarificat, se scurg apoi bine şi se garnisesc cu felii de lămîie.

Spre sfîrşitul carierei, feldmareşalul Radetzky a primit Ordinul „Lîna de Aur“. Pentru victoria de la Novara sau, poate, pentru crusta aurie.

Amicul Dejun

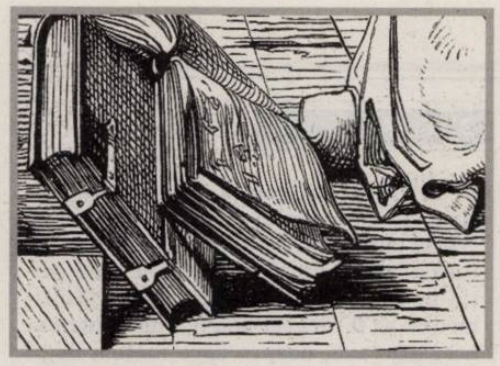

Simona SORA

biograffiti

O deturnare în zori

– vocea lui Bacovia –

Aproape nu-ţi vine să crezi că există o înregistrare publică, oficială, cu Bacovia recitînd din propriile poeme. Te aştepţi să-i auzi *interpretîndu-se* pe histrionicii Arghezi şi Barbu sau, dimpotrivă, pe atîţia alţi poeţi solemni, pătrunşi de propria şi nemuritoarea operă, dar nu pe autistul, retrasul Bacovia, cu doar trei ani înainte de a muri. Şi totuşi, există o asemenea înregistrare, din 1954, aflată în Fonoteca Radio România şi editată anul trecut de Casa Radio sub titlul *Rar. Poeme rostite la radio,* cu prefaţa şi notele lui Bogdan Ghiu.

Efectul e, la prima audiţie, de umor absurd, vag demenţial.

Sînt 28 de poeme – dintre cele mai bine cunoscute – citite de Bacovia, într-o înregistrare de mai puţin de 20 de minute şi dintr-a doua încercare.

Cu un an înainte, în 1953, convalescent după o boală lungă – povesteşte Agatha Grigorescu, soţia poetului –, Bacovia înregistrase, tot la radio, alte 20 de poeme, pe bandă de magnetofon. Printr-o fatalitate, ca atîtea altele în viaţa sa, înregistrarea aceasta s-a şters. Aşa încît, după o vreme, din nou bolnav şi cu totul epuizat, Bacovia e invitat să facă o nouă înregistrare. Refuză, cum probabil refuzase şi prima dată. Dar, tot ca prima dată, e îndelung convins: era epoca recuperării sale din purgatoriul „decadent şi antirealist“ în care fusese aruncat între 1947 şi 1953 de noua putere comunistă. Sprijinit de Eugen Jebeleanu (care a semnat şi prefaţa volumului recuperatoriu *Poezii* din 1956) şi de Cicerone Theodorescu, Bacovia trebuie să participe la propria-i deturnare: decadentismul de ieri devenea, în noua lectură, profetism proletar, iar „poetul plumbului, al amurgurilor violete, al tristeţilor provinciale“ devenea „poetul serenadei muncitorului“. Un clişeu înlocuit cu alt clişeu.

A participat însă Bacovia însuşi la această deturnare? S-a schimbat atît de radical în cei şase ani de marginalizare şi uitare? Criticul său cel mai empatic, Lucian Raicu, a scris mai degrabă despre „inalterabila esenţă Bacovia“ şi despre felul în care *precarul personaj* a rămas, de-a lungul timpului, acelaşi: „Într-o vreme cînd atîtea bronzuri s-au fisurat, atîtea naturi eminamente tari, atîtea temperamente viguroase şi voluntare şi-au vădit într-un fel sau altul flexibilitatea, Bacovia este de la 17 ani – şi rămîne pînă la 76 – inflexibil, ireductibil, neînduplecat“. Alţii n-au pierdut ocazia de a reaminti poeme tîrzii, precum „Egipet“, scris în ’56, ca protest faţă de intervenţia occidentală în Egipt după naţionalizarea Canalului de Suez sau acel (autoironic?) „Cogito“, pe care îl recită azi toţi analiştii politici cu o brumă de cultură generală: „Mi-am realizat / Toate profeţiile / Politice / Sînt fericit...“.

Poemele citite la radio în ’54 – dintr-a doua încercare şi după refuzuri disperate (duse pînă la descrierea, cu totul bacoviană, a propriei decrepitudini: „Am pierdut ultimii dinţi, o sincopă a vieţii“) – spun însă mai mult decît orice supoziţie. Bacovia citeşte repede (ca să încheie cît mai rapid), nu accentuează decît rar, ca şi cum şi-ar aminti brusc că face altceva decît lucrurile obişnuite, nu accentuează şi nu ritmează, nu respectă nici o pauză grafică (a sa proprie, la urma urmelor). Primele cîteva poeme, poate, din acest volum şi din această înregistrare („Lacustră“, „Sonet“, „Amurg violet“, „Decembre“) sînt citite mai echilibrat, dar deloc interpretate, deloc asumate, deloc din interiorul a ceea ce ne-am obişnuit să numim „universul“ unui poet. Mai încolo însă (în „Note de primăvară“ mai ales) Bacovia e de-a dreptul enervat. Dacă nu v-aţi imaginat vreodată cum ar putea fi citită o „poetică“ strofă („Verde crud, verde crud... / Mugur alb, şi roz şi pur, / Vis de-albastru şi de-azur, / Te mai văd, te mai aud“) cu un amestec de plictiseală şi exasperare – atunci va trebui neapărat să-l auziţi pe autor interpretînd-o. Efectul e, la prima audiţie, de umor absurd, vag demenţial. Dacă nu stai să te gîndeşti că bătrînul poet, şubred de-o viaţă şi „recuperat“ în pofida sa, dar cumva recunoscător din motive care n-au nimic comun cu poezia (subzistenţă, familia care urma să-i supravieţuiască, datoria faţă de ea), înregistra deja de peste două ore şi era obosit şi intratabil – te pufneşte rîsul sau te bufneşte plînsul, după facultăţi...

Citind grăbit şi enervat „Verde crud, verde crud“, Bacovia se ceartă cu toată lumea, inclusiv cu poezia sa, care a alunecat şi a ajuns monedă de schimb. În 1955, poetului i se va acorda, prin ordinul Consiliului de Miniştri, o pensie de onoare de 2000 de lei pe lună (foarte mult pentru acele vremuri, cînd un salariu normal era sub 500 de lei), iar în 1956, la împlinirea a 75 de ani, i se va conferi Ordinul Muncii clasa I, fiind sărbătorit cu mare fast la Casa Scriitorilor. Bacovia chiar a ajuns la acest din urmă omagiu (sprijinit între Maria Banuş şi Eugen Jebeleanu), nu ca altădată cînd, speriat de cordonul de jandarmi, s-a întors de la Palatul Regal la gară şi apoi la Bacău. Iar cu această ultimă ocazie, are şi o vanitoasă satisfacţie: la jumătatea ceremoniei, după omagii de circumstanţă şi recitări omagiale, în sală intră însuşi Arghezi. Nu se ştie cum a reacţionat pe loc Bacovia la acest omagiu tîrziu; ajuns însă acasă, a notat (ca să rămînă *scris,* nu în eter, fie el şi înregistrat): „Îţi mulţumesc, Arghezi, că ai venit la aniversarea mea“.

PUBLICITATE

INSTITUTUL CULTURAL ROMÂN

Institutul Cultural Român
la târgul de carte Bookfest 2010
Pavilion 13, Romexpo

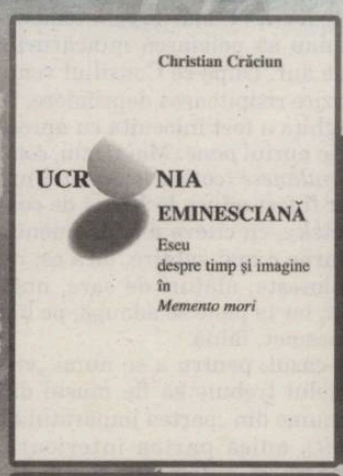

LANSĂRI

Joi, 10 iunie, ora 17.00

Ucronia eminesciană.
Eseu despre timp şi imagine
în Memento mori
de Christian Crăciun

Prezintă: Paul Cernat

Vineri, 11 iunie, ora 18.00

Albumul *Tudor Banuş, Parc(o)urs.*
Ediţie română-franceză-engleză

Prezintă: Geo Şerban

DILEMA VECHE · OBSERVATOR CULTURAL · 24 FUN

PUBLICITATE

BIBLIOTECA adevărul

Completează-ţi colecţia!

100 DE CĂRŢI pe care trebuie să le ai în bibliotecă

Mai sunt 18 de volume

● cei mai buni autori
● cele mai bune titluri

Astăzi, 3 iunie

Calomnii mitologice

Octavian Paler

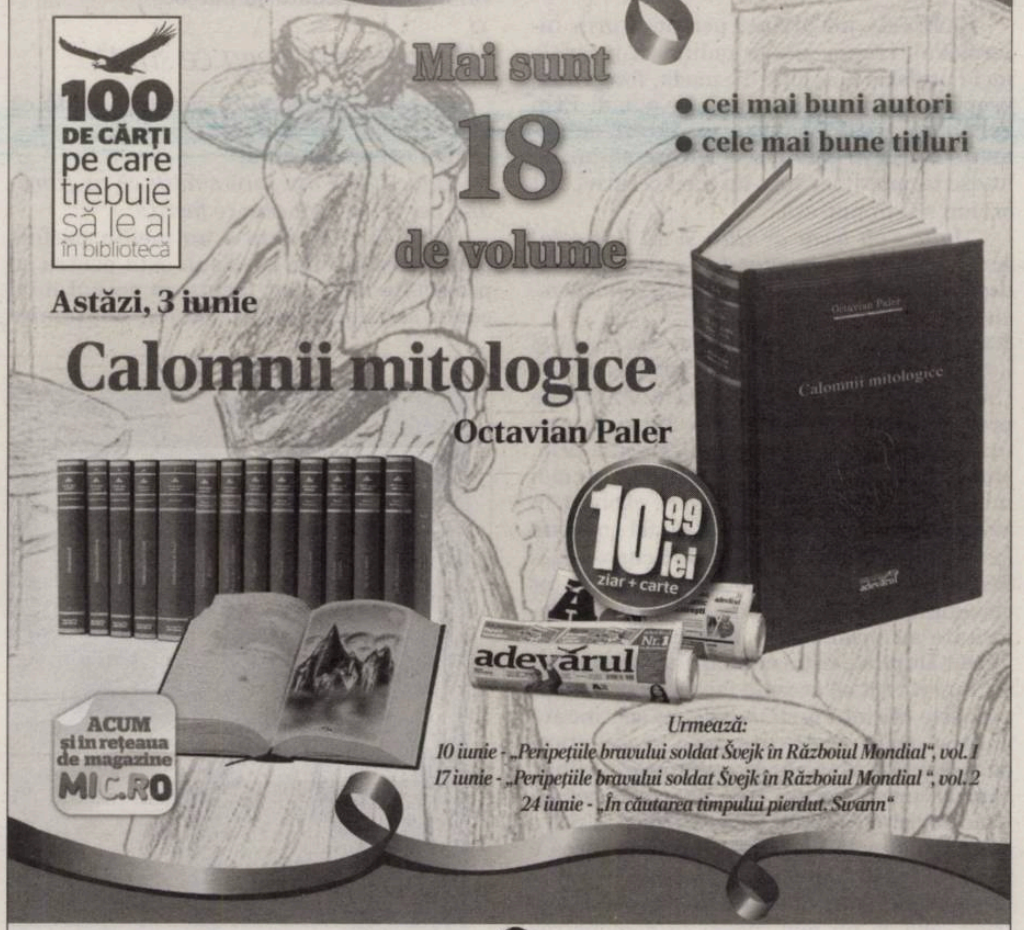

Urmează:
10 iunie - „Peripeţiile bravului soldat Švejk în Războiul Mondial“, vol. 1
17 iunie - „Peripeţiile bravului soldat Švejk în Războiul Mondial “, vol. 2
24 iunie - „În căutarea timpului pierdut. Swann“

Proiect susţinut de: VIASAT HISTORY

Pentru abonamente sunaţi la **0372.130.245**, **0372.130.246**, de luni până vineri între orele 09:00 - 18:00 sau la **0318.200.200**, număr cu tarif normal, 24 de ore din 24, 7 zile din 7.
Reclamaţii abonamente: **021.407.54.55** sau **021.407.54.66**

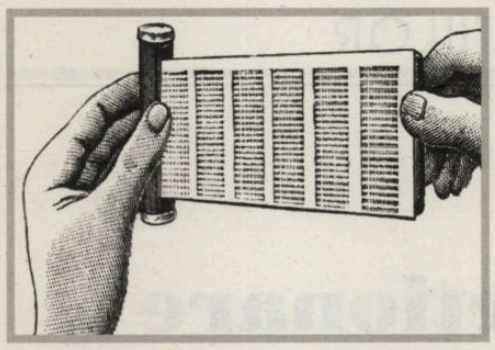

Dan C. MIHĂILESCU

ce **mi** se-ntîmplă

În atelierul lui Ştefan Câlţia

Cînd mă gîndesc că ani şi ani am fost pur şi simplu măgar cu pictorii, refuzînd în repetate rînduri să le vizitez atelierele, de teamă (sfîntă dobitocie!) să nu deranjez dulcea foială a muzelor, fantasmelor, culorilor, cutiilor, pînzelor şi, mai ales, a nenumăratelor sticloanţe cu varii elixiruri alcoolico-melancolizante, mă cuprinde o ruşine mortală. De unde să ştiu eu că, atunci cînd bietul Mircea Nedelciu mă invita, în anii '80, în atelierul lui Ion Dumitriu, ăsta era un semn de amicală înnobilare, şi nicidecum o formală, suavă amabilitate? Cum oare să-mi închipui apoi invitaţiile altor meşteri, cu blazon mai mult sau mai puţin aurit, de-a le călca sanctuarele, de nu ca gingaşe îngăduinţe faţă de diletantismul meu artistic, dulci concesii făcute curiozităţii neofitului sîrguincios?

A fost nevoie de pledoaria fratern-încruntată a Mariei, soţia tarkovskianului Costion Nicolescu, pentru a mă îndupleca să aterizez acum doi ani în atelierul lui Mihai Sîrbulescu din Piaţa Kogălniceanu, şi asta numai fiindcă îl ştiam pe Mihai de peste trei decenii, de la minunatele cursuri ale lui Ioan Alexandru, admirîndu-i în tăcere clopotele şi Balcic-urile. „Nu există jignire mai mare pentru un artist decît să-i refuzi invitaţia de a-i vizita atelierul!" – m-a umilit Maria. „El vrea să te împărtăşească din tot ce are mai bun fiinţa lui, iar tu îi dai cu tifla. Eşti un monstru. Aşa ceva *nu se face!*"

Ei bine, uite-aşa *se face* că nu demult m-am strecurat – hoinar holbat şi nevolnic – în atelierul lui Ştefan Câlţia, cea mai bogată, *căftănită* prezenţă autohtonă din muzeul meu mental, alături de Andreescu, Baba, Luchian, Ilfoveanu şi credincioşiile *Prolog*-ului. Mă rog, tot întîmplarea m-a împins acolo, dar, una peste alta, am trăit cu încîntare cîteva ceasuri de levitaţie.

Mai întîi te copleşeşte locul, în vecinătatea Casei Melik, într-un Bucureşti eliadeşte ieşit din timp, ocean de vegetaţie cu arome de mănăstire ortodoxă şi cu o arhitectură ce reuneşte Făgăraşul, Hurezii şi zona Uranus-Radu Vodă-Arsenal. Pavaje interbelice recuperate de la demolări, bîrne şi uşi de stejar, icoane şi firide văruite, fotografii de veac XIX, invazie florală ca la Agapia şi Văratec, ferestre, încuietori, volute şi tainiţe amintind ameţitor de frumoasele

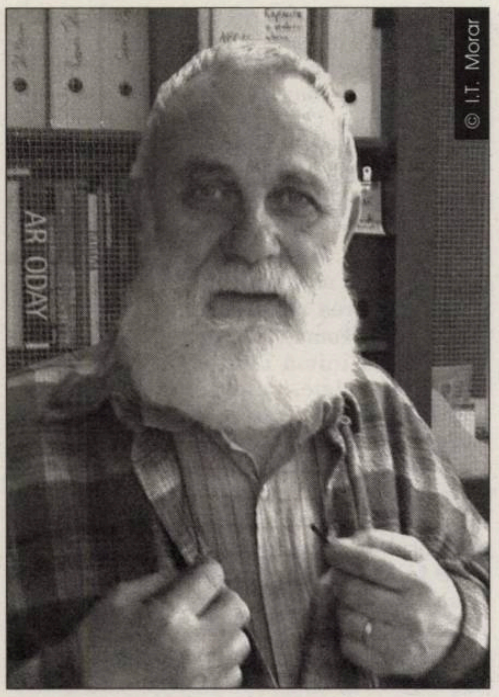

cule olteneşti, busuioc, iasomie, monarhism junimist, chipul Regelui Mihai şi-al lui Corneliu Coposu, totul vorbind despre buna severitate a rînduielii creştine, despre duhovnicie, hărnicie, haiducie şi dărnicie, despre har, credinţă, muncă şi nădejde, despre cuprinsul transilvan şi lumea vieneză, într-un hipnotic amestec de reverie şi pragmatism, de paseism şi angajare acută. (În grădină ne întîmpină soţia, gracilă ca un silf vegetal, doamna Livia Câlţia, arhitectul care a proiectat Biserica Pogorîrea Duhului Sfînt, parohia Sf. Nicolae din Cîmpina, ctitorită în anul 2000.)

Suflet răscruce, Ştefan Câlţia este un sangvin melancolic şi-un coleric fantast, deopotrivă contemplativ şi om al urgenţei ziditoare. Un alcătuitor de himere care vin de niciunde îndreptîndu-se nicăieri, levitaţii funambuleşti, încremeniri clovneşti şi metamorfoze halucinante, pentru care *trecerea, călătoria, plutirea, suspendarea în vid, sticla (cu misterioasa ei tăcere vorbitoare), ceaţa, drumul, norii, luminişul, luntrea, peştele, dealul,* figurile evanescenţei şi ispitele inefabilului, semnele acelui Dincolo ce definesc fiinţarea ca mister împărtăşit se asociază pieziş cu ambiguitatea carnavalescului şi teatralizarea obiectelor. „Peştii umanizaţi, sfetnici înţelepţi, ca într-o piesă de Shakespeare", cum scrie Amelia Pavel în albumul *Câlţia* editat la Galeria Posibilă în 2004, acolo unde pictorul vorbeşte de imagine ca *stare,* de spaţiu ca personaj, lumea ca teatru („în copilărie visam să fug de acasă şi să mă fac clovn") şi de fantasticul său magic, oniric, neavînd nimic de-a face – subliniază apăsat fostul ucenic al lui Julius Podlipny şi Corneliu Baba – cu suprarealismul.

Dai de pînze care simţi că l-ar fi extaziat năpraznic pe Fellini, după care cazi în plin Godot beckettian, te loveşti de-o tăcută, tulbure forfotă brueghelliană, apoi de stop-cadre din Bosch, dar fără intenţii moralizatoare, cum notează Andreas Heider în micul, dar cuprinzătorul volum *Zwischen den Welten (D'un univers à l'autre),* apărut în Germania, la Iffeldorf, în 1994.

A propo de albume: cît de firesc s-ar înscrie Câlţia (ca şi Sorin Ilfoveanu) în redutabila serie picturală începută acum cîţiva ani la Institutul Cultural Romîn, alături de Corneliu Baba, Tattarescu, Vladimir Zamfirescu, Henry Mavrodin, grupul *Prolog* ş.cl.!

Şi ce substanţial volum de confesiuni despre educaţie, credinţă şi *Ideea românească* s-ar putea face cu Ştefan Câlţia, plecînd fie şi numai de la acele comori pe care le deţine – caietele (de-a dreptul fabuloase pentru decerebrarea de azi) de evaluare pedagogică din România interbelică (le-a prezentat cîndva în emisiunea lui H.-R. Patapievici de la TVR Cultural), ori tulburătoarele cărţi-obiect pe care le alcătuieşte de ani şi ani cu o răbdare benedictină, într-un soi de alchimie angelică, în chip flagrant străină de furia devastatoare şi bibliofobia galopantă a prezentului!

Pensula – ca nuieluşa de alun a fîntînarilor de altădată...

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar.*

Schumann – 200 la Radio România Muzical

Pe 8 iunie 2010 se împlinesc 200 de ani de la naşterea unuia dintre cei mai importanţi compozitori din istoria muzicii: romanticul german Robert Schumann. Compozitor, dar şi muzicolog, Robert Schumann a lăsat o operă importantă – lucrări pentru pian, lieduri, simfonii, concerte, genuri pe care le-a redefinit prin geniul său plin de creativitate. Este binecunoscută povestea sa de dragoste cu o pianistă celebră a secolului al XIX-lea, Clara Wieck-Schumann, parcursul acestei iubiri punînd o amprentă inconfundabilă asupra creaţiei compozitorului. Robert Schumann s-a stins prematur din viaţă pe 29 iulie 1856.

Radio România Muzical îi dedică lui Robert Schumann o emisiune-eveniment chiar în ziua cînd se împlinesc 200 de ani de la naşterea sa: marţi, 8 iunie, între orele 15-21. Emisiunea va fi difuzată în reluare sîmbătă, 12 iunie, între orele 16-22.

De asemenea, în 8 iunie, de la ora 21, Radio România Muzical transmite în direct un concert din cadrul Festivalului Schumann de la Düsseldorf: Orchestra Simfonică din Düsseldorf, dirijată de Christoph Eschenbach, va interpreta un program integral Schumann, cuprinzînd uvertura *Mireasa din Messina, Concertul în la minor pentru pian şi orchestră* (solist Saleem Aboud Ashkar în vîrstă de 34 ani, lansat de Daniel Barenboim) şi *Simfonia a II-a.*

Alături de cele mai importante lucrări muzicale ale lui Robert Schumann (Simfoniile I şi a III-a, Suita *Carnavalul* op. 9 pentru pian, opera *Genoveva,* lieduri, concertele pentru pian şi orchestră, respectiv, violoncel şi orchestră), realizatorii Monica Isăcescu şi Ştefan Costache au inclus în această emisiune şi mărturii ale unor personalităţi legate de figura lui Robert Schumann. Dirijorul Geoffrey Moull va vorbi despre experienţa sa legată de montarea în scenă a operei *Genoveva* în 1995, an cînd lucrarea a revenit în repertoriul teatrelor de operă, după ce nu mai fusese cîntată din 1850. A oferit un interviu şi Thomas Synofzik, directorul Casei memoriale „Schumann" din Zwickau, localitatea în care s-a născut compozitorul. Se va face referire şi la Concursul Internaţional „Robert Schumann" de la Zwickau, unde de-a lungul timpului au cîştigat premii şi interpreţi români, care de asemenea vor dezvălui din experienţa lor legată de muzica lui Schumann: baritonii Ionel Pantea şi Dan Iordăchescu, pianistele Dana Borşan şi Dana Ciocîrlie.

Dinu Lipatti, Dan Grigore, Horia Andreescu, Cristian Mandeal – nume româneşti care au lăsat interpretări de referinţă ale muzicii lui Schumann – vor putea fi ascultaţi în emisiunea *Schumann-200.* Şi, nu în ultimul rînd, gîndurile lui Schumann însuşi vor fi prezente în această emisiune, cu extrase din volumul de critică *Din cronicile Davidienilor,* recitate de actori cunoscuţi.

Emisiunea *Schumann-200* va putea fi ascultată şi în arhiva online de pe site-ul www.romania-muzical.ro. (**M. V.**)

PUBLICITATE

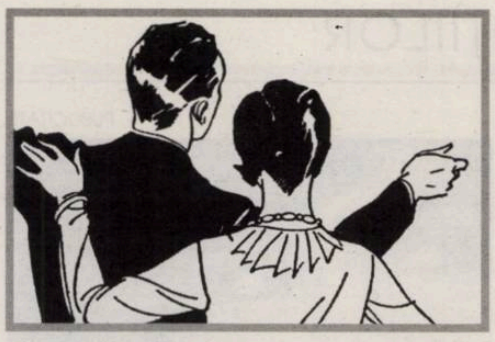

Alice GEORGESCU

viața scenei / **scena** vieții

Teatrul: mod de funcţionare

Pentru că promisesem, la „săptămînizarea“ rubricii, să mă ocup constant de spectacolele din repertoriul teatral curent, revin acum, după o întrerupere provocată de popasul pe la diferite festivaluri, la comentariul propriu-zis, „activ“. Deşi despre festivaluri va mai veni vorba – fatalitate!

● Ca s-o iau în ordine cronologică, încep cu un spectacol al Teatrului Odeon: *Cîtă speranţă (Such Hope)*, după piese scurte de Hanoch Levin, autor israelian abordat din nou, acum, de regizorul Radu Afrim, după *Krum*, piesă montată la Timişoara. Afrim este un artist interesat, în primul rînd, de vizualizarea obsesiilor personale; de aceea, mizanscenele lui au, indiferent de „subiect“, un aer comun, dat de tratarea accentuat ironică (ba chiar parodică) a materialului literar şi, adeseori, uman, de care se ocupă, de tonurile puternice ale imaginilor vizuale şi sonore, de insistenţa asupra detaliului, hiperbolizat, cîteodată, pînă la grotesc. În ipostază pozitivă, asta se cheamă stil; altminteri – manieră. Desigur, „fanii“ (în proporţie masivă, foarte tineri, datorită, probabil, şi unei afişate porniri spre joacă, unei „copilăriri“ asumate de regizor cu deliciu) nu-şi pun asemenea probleme; ei se înghesuie să vadă „un Afrim“, nu ce a făcut Afrim cu sau din cutare piesă ori scriitor. Chiar şi ei au însă momente cînd admiraţia le oboseşte, aşa cum se întîmplă în spectacolul de la Odeon, prea lung şi, de la un punct, repetitiv. Altminteri, foarte amuzant (şi un pic melancolic pe alocuri, aşa cum şade bine oricărei poveşti despre om şi ale lui lumini şi umbre), foarte elaborat sub raport plastic (scenografia: Iuliana Vîlsan, nu demult premiată, la Gala UNITER, tot pentru o contribuţie la un spectacol „afrimistic“) şi jucat, cu plăcerea şi „zvîcul“ pe care Afrim ştie să le infuzeze întotdeauna interpreţilor săi, de Dorina Lazăr, Liana Mărgineanu, Rodica Mandache, Virginia Rogin, Antoaneta Zaharia, Nicoleta Lefter, Ionel Mihăilescu, Gabriel Spahiu, Pavel Bartoş, Istvan Teglas, Călin Stanciu jr.

Dorina Lazăr în Cîtă speranţă, *la Odeon*

● *Duelul* se numeşte un spectacol regizat, la Teatrul Valah din Giurgiu, de directorul instituţiei, actorul Cosmin Creţu, care şi joacă unul dintre cele două roluri masculine din piesa lui Mar Baidjiev, autor provenind (deducţie bazată pe numele său) dintr-o republică (?) caucaziană ex-sovietică. Piesa e construită solid, în buna tradiţie a „zonei“ (a zonei ex-sovietice, vreau să zic), şi spune convingător o istorioară delicată de dragoste între o tînără femeie nefericită (foarte bună, Giulia Ionescu) şi un bărbat condamnat la moarte lentă din cauza radiaţiilor, deşi prea antipatic nu este nici „fostul“ (Vasile Toma), un individ cam bolovănos, dar cu inimă bună. Sentimente frumoase, nostalgie, nostalghie – pe scurt, o seară agreabilă. Dacă regizorul n-ar fi adăugat nişte interludii unde un fel de sosii ale eroilor (jucate, dacă bine am înţeles, de elevi de liceu pe care teatrul îi „creşte“ pentru nevoi proprii) se mişcă „poetic“ şi rostesc rău, totul ar fi fost în regulă.

● La *Biedermann şi incendiatorii* de Max Frisch am nimerit, la Teatrul Naţional din Iaşi, absolut întîmplător, mergînd acolo pentru alt spectacol, care se suspendase. Nu am regretat – regizorul Felix Alexa e un profesionist, la fel ca şi scenografa Alina Herescu (care a ştiut să „mobileze“ expresiv spaţiul uşor ingrat al „cortului“ unde se adăposteşte provizoriu – adică de vreo trei ani... – instituţia ieşeană, în aşteptarea terminării lucrărilor de restaurare a istoricului său edificiu), la fel ca şi actori precum Doina Deleanu, Teodor Corban, Constantin Puşcaşu, Călin Chirilă, Petronela Grigorescu, Catinca Tudose şi alţii, care joacă personaje principale ori secundare, la fel ca şi Ada Milea, care a compus o serie de „songuri“ (în sens brechtian) ce au transformat oarecum parabola antifascistă a dramaturgului elveţian într-un fel de cabaret politic. Spun „oarecum“ şi „un fel de“ pentru că intenţia a părut (cel puţin în reprezentaţia văzută de mine) să se fi blocat pe la jumătate, într-o comedioară cu cîntec(e). Distractivă, dar nu mai mult. Ceea ce este cam puţin.

● În fine, Teatrul „G. Ciprian“ din Buzău (recent, gazdă a unui festival...) şi Asociaţia Culturală „Catharsis“ au co-produs, în premieră românească (?), *Nişte fete* de Neil LaBute, dramaturg american extrem de prolific şi extrem de agreat la noi (şi nu numai) datorită textelor lui „bine scrise“, cu personaje adevărate (adică, roluri generoase) şi situaţii abil întortocheate. În decor fix, minimalist (care a încăput „la fix“ în sala mică a Teatrului „Nottara“, unde se joacă spectacolul cînd vine în Bucureşti), regizorul Cristi Juncu a orchestrat abil evoluţia actorilor – Vlad Zamfirescu, tot timpul în scenă, e „asaltat“ de Catrinel Dumitrescu, Irina Velcescu, Andreea Vasile, Diana Cavallioti şi Cristina Florea (nominalizată pentru debut la Premiile UNITER) –, izbutind să dea tensiune şi rotunjime unei intrigi destul de liniare. Un spectacol din categoria (pe care o denumesc ad-hoc) „bun fără fasoane“. Categoria, adică, obligatorie pentru funcţionarea normală a teatrului – chiar şi cu T mare.

Aron BIRO

audio şi n-am cuvinte

Subliminalul McFerrin

● **Bobby McFerrin, VOCAbuLarieS, Emarcy, 2010.**

Am la serviciu un coleg care păstrează în birou un spray foarte parfumat şi un CD cu Bobby McFerrin. De cîte ori îl stresează cineva, şefii, colegii, clienţii, de cîte ori simte chingile presiunii profesionale că-l sufocă, îşi pune piesa „Don't Worry, Be Happy“ şi începe să dea cu spray-ul prin birou. *Uiteaşa o să vă dau cu Flit într-o zi la toţi*, îmi zice. *Nu-mi puteţi face nimic*. Bobby McFerrin a schimbat viaţa multora dintre noi. Unii susţin că piesa lui are capacităţi subliminale. Din păcate, e singura piesă din repertoriul său care a rămas în conştiinţa colectivă în ciuda unei cariere de 30 de ani şi a 10 premii Grammy. La o cercetare mai atentă, povestea asta cu subliminalul nu e tocmai o exagerare. În documentarul *The Music Instinct*, artistul demonstrează caracterul organic al muzicii, rezonanţa implicită pe care o are creierul uman cu structurile muzicale fundamentale pe care McFerrin le-a palpat de-a lungul carierei.

McFerrin practică un jazz de cu totul altă factură decît cel despre care am povestit în ultimele articole. Sînt tentat să-i spun jazz onomatopeic, deşi există cu siguranţă etichete mai academice decît asta. Clipurile pe care le-a filmat de-a lungul carierei descriu mai corect la ce mă refer: muzică 100% organică (voce polifonică şi percuţie din palme). De fapt, albumul său *The Voice* a rămas în istorie dreptul primul album solo de jazz complet lipsit de acompaniament instrumental. Genul se pretează foarte bine la improvizaţie, dar, personal, prefer planificarea şi exerciţiul. McFerrin practică ambele abordări cu succes şi s-a format în egală măsură ca om de ştiinţă muzicală şi ca artist instinctual. Dincolo de meteoricul său succes MTV cu mama tuturor pieselor motivaţionale, McFerrin a activat în lumea cultă şi academică, mai degrabă decît în cea populară, deşi ocazional a păcătuit cu zona reggae. Născut din muzicieni de înaltă ţinută, a dirijat şi colaborat cu numeroase orchestre, cu nume precum Chick Corea şi Joe Zawinul, a compus şi cîntat muzică de film.

În 2010, McFerrin revine cu primul album de opt ani încoace. Majusculele din titlu alcătuiesc cuvînd *Vocals*, ceea ce sugerează o relaţie cu albumul său cheie, *The Voice*. De fapt, *VOCAbuLarieS* pare o antiteză a lui *The Voice*, înlocuind minimalismul cu un caracter extrem de expansiv – peste 50 de voci, înregistrate pe cîteva sute de piste vocale, orchestrate pentru a da o nouă definiţie muzicii simfonice. Găsesc că dezideratul (care probabil e numai în mintea mea) e doar pe jumătate atins, căci albumul se banalizează prin acompaniamentul instrumental, împingînd o parte dintre piese în zona world music, de care albumul nu avea nevoie. Pe această cale se cîştigă accesibilitate şi diversitate, dar se pierde puritatea experimentului a cappella şi energia „laringică“ pe care a adus-o McFerrin în istoria muzicii. Pe de altă parte, cum ziceam, aceste observaţii sînt legate mai mult de aşteptarea mea personală decît de vreun eşec al artistului, care probabil a vrut să demonstreze că n-a stat opt ani degeaba şi a propus un album cît mai cuprinzător şi deschis, de anvergură. Pe *VOCAbuLarieS*, McFerrin e mai degrabă manager de proiect, decît artistul intuitiv de altădată. E vorba de un spectacol masiv, o baie de voci cu contribuţii fel de fel, atît didactice cît şi de efect emoţional imediat, din partea ansamblului Voicestra şi a unor colaboratori pentru a căror enumerare ar trebui dublat spaţiul alocat recenziei de faţă.

În limba engleză, pentru verbul „a cînta“, există o delimitare clară între *to sing* (cu referire la cîntăreţi) şi *to play* (cu referire la instrumentişti). La McFerrin delimitarea se disipează. Activitatea sa preferată e *to play*, vocea îi este instrument mai degrabă decît cale de verbalizare. Sau, în propriile sale cuvinte: *„You might have been playing the guitar since you were four, but I have been playing my instrument since the day I came out of my mother's belly“*.

***Aron Biro** este autorul blogului http://aronbiro.blogspot.com*

3 întrebări pentru

Adina MOCĂNAȘU

Înfrumuseţare şi/prin lectură

De unde ideea de a combina cosmeticele cu cărţile?

Conceptul Shades este expresia dorinţei de a oferi clienţilor noştri ceea ce noi înşine am căutat la un salon: o ambianţă plăcută, o ofertă bogată de servicii, dar şi ceva în plus. Ceva care să te facă să cauţi motive pentru a te refugia într-un loc din care să ieşi mai frumos, nu doar fizic, ci şi sufleteşte. Astfel am îmbinat diversele nuanţe ale frumuseţii incluzînd în concept, pe lîngă gama completă de servicii cosmetice, atît cărţile, cît şi bijuteriile, ceaiurile, vinurile şi alte accesorii selecte care pot evidenţia şi îmbogăţi personalitatea fiecăruia.

De ce cărţi? Pentru că frumuseţea exterioară este strîns legată de starea de spirit, iar lectura a fost şi va rămîne o deprindere pasionantă în care ne putem cufunda cu întreaga faptură, cu gîndurile, cu temperamentul, cu senzualitatea şi sensibilitatea noastră.

Este acest beauty lounge *şi un avanpost al luptei împotriva prejudecăţii că frumuseţea e incultă?*

Nu ne-am propus să luptăm împotriva unor prejudecăţi. Ne adresăm unui public educat care ştie să aprecieze frumosul în toată diversitatea lui. Este adevărat că societatea modernă diluează semnificaţiile, dar este de apreciat şi faptul că valorile esenţiale încep să fie redescoperite şi cultivate.

Care ar fi targetul vostru?

Clienţii vizaţi de Shades sînt preponderent cei din mediul business, care-şi doresc o împrospătare a felului în care arată într-o zi aglomerată la birou, care au nevoie de relaxare după orele de muncă, ori pur şi simplu vor să arate fenomenal pentru o ocazie specială. Poziţionarea noastră într-o zonă urbană aglomerată cu clădiri de business este motivată tocmai de dorinţa de a ne apropia de aceşti clienţi, de a le da posibilitatea să-şi ofere astfel de momente fără a fi presaţi de lipsa timpului.

***Adina Mocănaşu** este proprietar al Shades Beauty Lounge. Mai multe pe www.shades.ro.*

a consemnat Marius CHIVU

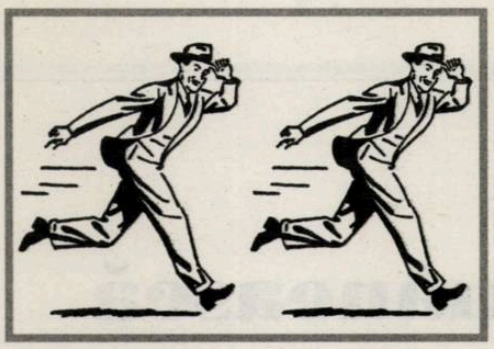

Andrei GORZO

dilematograf

Chinuit

● ***Robin Hood*** **(SUA, 2010), de Ridley Scott.**

În această versiune realizată de Ridley Scott, Robin Hood (Russell Crowe) nu mai e un simplu opozant, la nivel local, al repartiţiei inechitabile a bunurilor – unul care corectează şi el lucrurile pe ici, pe colo. După cum nu-şi mai pierde timpul cu adversari de talie mică precum şeriful din Nottingham. (Acesta abia dacă apare.) Aici, Robin se duce direct la regele Ioan Fără de Ţară şi-l obligă să semneze un document – o ciornă pentru Magna Carta din 1215 – care-i îngrădeşte puterea de a-şi nenoroci supuşii prin biruri. Dar nici regele nu e adevăratul său duşman. Adevăratul său duşman e cotropitorul francez, pe care prezenţa unui trădător – Sir Godfrey – în preajma regelui îl face puternic şi îndrăzneţ. Dată fiind complexitatea fără precedent a scenei istorice pe care e pus să evolueze, precum şi importanţa fără precedent a propriului său rol, nu e de mirare că Robin n-are timp să se distreze aşa cum se distra în varianta Errol Flynn; îşi păstrează aproape tot timpul o mină preocupată, cam ca gladiatorul interpretat tot de Crowe în filmul omonim al lui Scott. (La rîndul său, personajul Ioan e conceput ca o altă versiune a împăratului Commodus din *Gladiatorul,* diferenţele fiind aceea că e doar nevrotic, nu psihopat, şi aceea că problema lui nerezolvată nu e taică-su, ci frate-su – Richard Inimă de Leu.) În unele versiuni ale legendei (cea cu Flynn, cea cu Kevin Costner), Robin era un (mic) nobil. În alte versiuni (cea cu Sean Connery din 1976), el era un om de rînd. Aici e un om de rînd care *se dă* drept un nobil (mort în cruciade). Ţăranii de pe domeniul nobilului respectiv nu se uită prea ciudat la el – stăpînul lor a lipsit prea mult ca să mai ţină minte cum arăta. (Se prea poate ca aceste complicaţii să fi fost inspirate de un film cu Gérard Depardieu, *Le retour de Martin Guerre,* sau de *remake*-ul său hollywoodian, *Sommersby.)* Dar Scott şi scenaristul său se complică şi mai mult: deşi rămas orfan de timpuriu şi crescut ca un om de rînd, Robin se dovedeşte a fi fiul unui om care nu fusese chiar de rînd: un zidar (în engleză, *mason)* cu idei sociale revoluţionare (ce mai încoace şi încolo, un mason), care fusese executat după ce redactase o versiune încă şi mai timpurie a ceea ce avea să fie Magna Carta.

Dintre toate repovestirile acestei vechi legende, a lui Scott trebuie să fie cea mai laborioasă: el încearcă să lege cît mai strîns istoria lui Robin de „istoria cea mare“ (inclusiv de istoria unor idei mari), fără a dori să-i sacrifice nici elementele clasice (Micul John şi părintele Tuck nu lipsesc nici de-aici, atîta doar că nu au timp să se desfăşoare) şi, în tot acest timp, străduindu-se să livreze un *entertainment* de Multiplex – un *popcorn movie.* Fresca lui istorică n-ar fi fost „destul de frescă“ dacă n-ar fi conţinut şi epilogul tragic-absurd al ultimei cruciade a lui Inimă de Leu: atacarea inutilă a castelului de la Chalus. Pe porţiunea asta, Scott se ţine destul de aproape de versiunea Connery: umilul oştean Robin îşi sfidează regele, acesta din urmă a devenit un măcelar nebun etc. – mi s-a părut că Danny Huston, care-l joacă pe Inimă de Leu, chiar îl imită pe Richard Harris, care-l jucase în versiunea '76. Dar dacă regizorul versiunii '76, Richard Lester, ştiind că poate conta pe un public matur, golea secvenţa asediului de orice spectaculozitate şi oferea în schimb dialoguri cu ambiţii poetice, Scott, care lucrează pentru un public majoritar de adolescenţi, e obligat să livreze o *bătălie* – indiferent dacă inspiraţia îl ajută sau nu. Bătăliile lui de aici sînt perfect oarecare: cadre cînd accelerate, cînd încetinite, dar, şi într-un caz, şi-n celălalt, filmate prea de aproape ca să se înţeleagă mare lucru din ele, şi parcă asamblate într-un *blender,* conform normelor adoptate de Hollywood pentru aproape toate filmele sale de război de după *Salvaţi soldatul Ryan.* Bătăliile din... *Ryan* au fost inovatoare deoarece, acolo, accelerările, încetinirile şi celelalte procedee strict tehnologice de dinamizare lucrau în conjuncţie cu arta mizanscenei (arta organizării informaţiei în cadru), care la Spielberg e mereu ambiţioasă, pe cînd mizanscena la Scott (în pofida formaţiei sale de pictor) a devenit o sumă de soluţii standardizate, de lucruri făcute aşa cum le face toată lumea. (Singura lui distincţie rămîne preocuparea calofilă pentru iluminatul frumos.) În numele variantei infantile de corectitudine politică la care aderă toate *blockbuster*-urile, la bătălia finală ia parte şi eroina (Cate Blanchett). Aceasta nu mai poate fi (cum era Olivia de Havilland) o domniţă care doar aşteaptă ca eroul s-o salveze. Trebuie să li se adreseze bărbaţilor cu genul de sarcasm („Întotdeauna m-am întrebat despre ce vorbesc bărbaţii cînd sînt ei între ei...“) care n-a devenit posibil decît în secolul al XX-lea, trebuie să-l pocnească (în testicule) pe un francez care vrea s-o violeze, apoi pe altul, apoi pe tot mai mulţi – pînă cînd, fireşte, ajunge în încurcătură şi tot eroul trebuie s-o salveze. Asta într-un film care pune atîta preţ pe autenticitate istorică. *Robin Hood* nu-şi găseşte nici o clipă tonul.

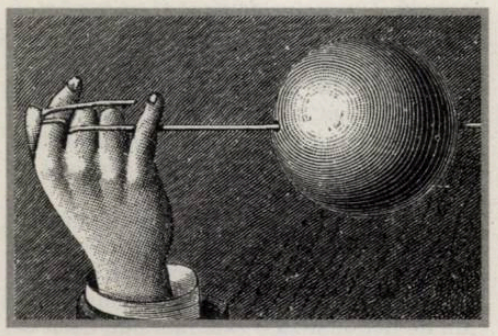

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Mai puţin, dar mai bine

Întotdeauna am fost fascinat de gadgeturile electronice: de regulă mă seduc funcţiile ascunse, dimensiunea ludică a obiectelor utile, culorile contrastante, liniile de forţă care ascund (de fapt, subliniază) motoraşe puternice şi mecanisme ingenioase. Dar niciodată nu m-am gîndit că aceste aparate pot fi privite ca obiecte de artă, necum să le întîlnesc într-o galerie sau un muzeu.

Acum un an m-a surprins decizia curatorilor de la Pinakothek der Moderne din München de a prezenta, într-o sală special dedicată, o expoziţie despre istoria computerului personal: de la primele modele de Macintosh, solide, cu nişte carcase parcă umflate cu steroizi, pînă la diafanul şi supersonicul MacAir, trecînd prin ecranele blindate ale laptopurilor Toshiba, deskt-top-urile pătrăţoase & inteligente, construite de IBM şi turnurile tunate ale creatorilor europeni, umplute cu tranzistori şi circuite ieftine *made in China.* „Totul e design“ – scria, undeva, în catalogul expoziţiei. Aşa e: designul dă funcţiei un corp. Fără un înveliş care să le susţină, rotiţele şi circuitele ar fi triste şi inutile.

Rams inovează într-un mod subtil. Pentru el, deviza e less, but better.

Dieter Rams creionează, de mai bine de 40 de ani, carcasa produselor din gama Braun: ceas deşteptător, calculator de buzunar, periuţă de dinţi electronică, nenumărate electrocasnice, combine muzicale etc. Mr. Braun – acesta e numele sub care e cunoscut Dieter Rams în SUA şi în Japonia, unde a fost invitat să redeseneze diverse produse – a devenit, prin creaţiile sale, un fel de guru al designului european. Museum für Angewandte Kunst din Frankfurt prezintă, pînă în septembrie, o retrospectivă a creaţiei sale. Stilul minimalist explorat de Rams începînd cu jumătatea anilor '50 – care a marcat definitiv identitatea vizuală a produselor Braun – a fost redescoperit, recent, de companii-gigant din domeniul echipamentelor electronice. Iar Apple, producător al computerelor Macintosh, s-a inspirat pînă la limita plagiatului din schiţele lui Rams şi din raporturile ingenioase dintre funcţional şi estetic, promovate de designer.

Firma Braun, fondată în 1921, s-a angajat încă de la început să producă echipamente de calitate, însă de abia trei decenii mai tîrziu a început să se preocupe şi de înfăţişarea obiectelor: Erwin Braun a început să lucreze cu absolvenţi ai (astăzi) legendarei Hochschule für Gestaltung de la Ulm. Managerul companiei avea un plan de afaceri care se întindea pe mai multe niveluri: obiectivele sale economice erau susţinute de o agendă socială bine articulată şi de ambiţii în ceea ce priveşte estetica. Ideea de la care a pornit Braun e că investind în design (pe vremea aceea, considerat un moft, un lux, ceva inutil), educi consumatorii şi îi stimulezi să formuleze pretenţii mai mari – ceea ce, pe termen lung, pentru o companie determinată să rămînă în sectorul obiectelor de calitate, înseamnă o clientelă mai numeroasă şi, pînă la urmă, un avantaj competitiv. Prima misiune a tînărului Rams a fost să deseneze carcasa unui pick-up proiectat deja de ingineri. Schiţele designerului stagiar au dezamăgit conducerea companiei: desenul era prea simplu, prea funcţionalist, era lipsit de o amprentă personală. I s-a reproşat că e şcolăresc, că nu sfidează în nici un fel competiţia, că nu se adresează consumatorilor. Şi, mai ales, că e alb – o (non)culoare pe care nici un alt producător de electronice n-o agrea. La insistenţele designerului, schiţa a fost totuşi acceptată. Nu numai că acel model de pick-up a avut un succes de piaţă formidabil, el a devenit o referinţă pentru numeroşi alţi creatori şi a intrat în manualele de design. Impactul a fost atît de puternic încît compania Braun a rămas marcată, timp de decenii, de contururile simple, puternice şi de albul lui Rams.

Rams inovează într-un mod subtil. Pentru el, deviza e *less, but better.* „Lucrurile făcute ca să fie diferite sînt doar rar mai bune, însă cele făcute să fie mai bune sînt mai mereu diferite.“ Cu această concepţie intră într-o polemică interesantă cu tendinţele de acum şi cu tot ce presupune societatea de consum în care parcă doar mărimea mai contează. Aici, curatorii expoziţiei au găsit o foarte bună modalitate de a prezenta dimeniunea unică – şi prin aceasta, monumentală – a designului lui Rams: alăturînd obiecte de larg consum desenate de artist cu obiecte similare, produse de designeri anonimi. Scopul acestei alăturări e asumat-tendenţios: obiectele desenate de anonimi pot fi datate cu uşurinţă şi par depăşite, demodate, în vreme ce echipamentele proiectate de Rams sînt unice şi accesibile, în acelaşi timp – deci au vocaţia universalului. Cum vă explicaţi altfel că primul model de iPhone e inspirat de un radio portabil Braun produs în 1955?

trecerea prin reviste

● ORIZONT, nr. 4, 30 mai

„Vremea marilor revolte, îndrăzneli ori pur şi simplu a îndărătniciilor pare să fie, şi în muzică, tinereţea. Probabil aşa gîndeşte Eric Clapton, amabil şi reconciliant cu vechiul rival Jeff Beck, asta după ce anul trecut reluase colaborarea după o pauză de aproape 40 de ani cu Steve Winwood, colegul de la grandiosul eşec Blind Faith. Cam la fel par să se desfăşoare lucrurile acum, Clapton şi Beck preconizînd să înregistreze împreună un album, iar dacă lucrurile nu o iau razna, să plece şi într-un mic turneu. Împăcaţi cu soarta, cei doi se complimentează reciproc, lăudîndu-şi unul altuia talentele şi priceperea într-ale cîntatului, chiar dacă pe vremuri cei doi au fost, vorba lui Clapton, inamici încrîncenaţi. Greu de spus care dintre ei au lăsat în urmă lucruri mai valoroase pentru muzica rock. Sigur Jeff Beck e dezavantajat de caracterul dificil care i-a subminat mai toate formulele de grupuri încropite, dar nişte albume ca *Truth* şi *Beck-Ola* rămîn repere fundamentale în selectia oricărui cunoscător de rock.“ (Ioan Palici „Întîlniri de gradul trei“)

● WWW.ARTACTMAGAZINE.RO, nr. 68

„După ce în *Herr Paul* ne-am jucat cu fabulosul şi în *Cîtă speranţă* cu semnele kitschului anilor '80 (bine, unii au spus că ce-am făcut noi acolo e kitsch de-a binelea, nesimţind ironia noastră, spunînd ceva de genul că neavînd bani de cristale Swarovski, ne-am cumpărat gablonţuri, cînd de fapt noi chiar gablonţurile ni le doream pentru că erau highlight-ul anilor '80), am mai construit o casă... Eu mă gîndeam fie să o reprezint ca pe o casă a păpuşilor care, ca adult, descoperind-o peste ani, îţi declanşează amintiri sau, dimpotrivă, să o reprezint ca pe un loc sterp şi neprietenos. Radu, vrînd să construiască foarte mult cu actorii, mi-a spus că vrea ceva foarte auster, minimalist, aproape filmic, fără jocuri la nivelul spaţiului şi al costumelor...“ (scenografa Iuliana Vîlsan despre cel mai nou spectacol al lui Radu Afrim, *Miriam W,* montat la Teatrul „Toma Caragiu“ din Ploieşti, pe un text al scriitoarei israeliene Savyon Liebrecht).

Cosana NICOLAE ERAM

campus graffiti

„Caravana cinematografică“ românească

Trandafirul din Jericho este o plantă de deşert care arată ca o minge uscată, ceea ce îi permite să fie purtat de vînt. Odată ce este udat, se desface în decurs de cîteva ore, se înverzeşte progresiv şi bucură privirea atît timp cît i se pune apă. După care, nebăgat în seamă, se usucă la loc, aştepînd momentul prielnic următor. Printre conotaţiile simbolice care i s-au ataşat, faptul că nu moare, rămîne în stază şi, în ultimă instanţă, poate reînvia este ideea cea mai importantă.

Vă veţi întreba care este legătura dintre trandafirul de Jericho şi festivalul de film românesc căruia îi este dedicat acest articol. Felul în care s-a articulat comunitatea românească din nordul Californiei, de-a lungul a trei zile la mijlocul lunii aprilie, mi-a inspirat această plantă. Prin urmare, a fost nevoie de un eveniment organizat impecabil de cîţiva voluntari inimoşi (Sabina Stefania Alistar, Maria Coffino, Nicolas Erdei, Ludwig Galambos, Florentina Mocanu Alina Predescu şi Laura Toma) şi căruia i s-a făcut publicitate pe măsură, pentru a vedea cum se formează şi creşte o comunitate coerentă de origine română, coagulată inteligent. Festivalul de film românesc de la Stanford* a avut parte de un public constant, compus nu doar din privitori de filme, ci din spectatori de cinema în sensul ideal, cu cultură cinematografică, disciplinaţi, participativi şi informaţi (organizatorii au numărat un total de peste 1000 de persoane). În plus, evenimentul, susţinut financiar de ICR-Bucureşti şi din fonduri oferite de persoane private, a fost corelat cu venirea lui James Rosapepe, fostul ambasador al Statelor Unite în România, care a lansat cartea *Dracula Is Dead,* scrisă împreună cu soţia sa, jurnalista de televiziune Sheilah Kast. Nu voi comenta selecţia filmelor pentru că organizatorii au promis că tot ce a lipsit acum va fi integrat în ediţiile viitoare.

De altfel, avînd în vedere că universitatea a pus la dispoziţie parte din logistică (restul fiind acoperit din sponsorizări) şi totul s-a desfăşurat într-un spaţiu universitar, menit dialogului şi propice unor lungi discuţii, minifestivalul a avut în prim-plan comunicarea cu acest public ad-hoc. Astfel, atenţia nu s-a îndreptat unidirecţional către filme şi vedete, ca la manifestările consacrate de gen. Discuţiile de dinainte şi de după filme au fost foarte importante, mai ales că totul s-a petrecut în termenii unui maraton cinematografic, fără pauze mai lungi de cinci minute, în ideea de a prezenta cît mai multe lucruri într-un interval cît mai scurt (de la 11 dimineaţa la 9 seara în fiecare zi). Masa rotundă din ziua următoare a revelat intenţiile teoretice ale organizatorilor – sub titulatura de *Censorship and (R)Evolution – New Romanian Cinema,* a reunit o serie de profesionişti ai filmului din România alături de profesori de la Stanford şi San Francisco. La această discuţie au participat actorii Monica Bârlădeanu, Paul Ipate şi Gabriel Pintilei, artista vizuală Irina Botea, producătoarea Adriana Rotaru, realizatorul de imagine/ cameramanul Mihai Mălaimare Jr., ca şi universitarii Jean Marie Apostolidès, Pavle Levi, Stephen Kovacs şi Florentina Mocanu.

Despre modul de a articula şi reprezenta vizual istoria românească recentă au vorbit atît cei rămaşi, cît şi cei plecaţi din ţară acum mai bine de douăzeci de ani, care au trăit-o prin procură, altfel spus, prin intermediul mass-media. Dorinţa de a reveni la decembrie 1989 arată că doliul după istoria recentă persistă încă şi memoria colectivă este încă traumatizată. Faptul că lucrurile sînt neclarificate lasă cale liberă unor interpretări multiple, care nu luminează, ci sporesc ambiguitatea evenimentelor (s-a ajuns la concluzia respectivă după *Hîrtia va fi albastră,* filmul lui Radu Munteanu din 2006). Anticipînd fără să ştie prezentul scandal de la Cannes, Jean-Marie Apostolidès de la Stanford a comparat această situaţie cu ceea ce se întîmplă în Franţa în privinţa Războiului din Algeria (1954-1962). Pe de altă parte, după cum a spus mai în glumă mai în serios cineva din sală, greutatea de pe umerii realizatorilor români de filme este foarte mare, pentru că se aşteaptă de la ei să spună adevărul. Prin urmare, în loc ca istoricii să clarifice valoarea, ponderea şi amplitudinea factorilor determinanţi şi a actorilor implicaţi, de data aceasta în sens sociologic, artiştii sînt cei care se luptă cu istoria recentă.

James Rosapepe

Pornind de la *Reconstituirea* (1968) lui Lucian Pintilie şi terminînd cu *Francesca* (2009) de Bobby Păunescu, majoritatea producţiilor au prezentat o realitate mai veche şi mai nouă, văzută de cele mai multe ori prin oglinda întunecată a unor actori cu charismă sumbră, interpreţii unor personaje ambigue, care pot fi iubite şi antipatizate, în acelaşi timp. După cum s-a comentat, revizitarea perioadei comuniste reiterează nevoia de a arăta o realitate care multă vreme nu a ajuns pe marele ecran. Terapia naţională prin film, acest mod de a coexista, al contrariilor dramatice, dar prezentate cu umor, a intrigat poate cel mai mult spectatorii neobişnuiţi cu România, pentru care clişeele cinematografice în alb şi negru sînt probabil mai la îndemînă. O altă diferenţă faţă de lumea care a consacrat conceptul de *blockbuster* este aceea că în România creativitatea vine de multe ori din lipsa fondurilor. La nivel de minimalism cinematografic şi în absenţa unor adevăraţi producători independenţi în România, *Elevator* (2008), reprezentat la faţa locului de scenaristul Gabriel Pintilei, a stat mărturie faptului că se poate face film din piatră seacă, avînd în vedere că bugetul acestei producţii a fost de aproximativ 300 de euro. Publicul s-a mirat şi la afirmaţia că lumea nu este interesată de filmele autohtone, că bugetul pentru cultură scade, iar sălile de cinematograf sînt insuficiente.

Un mare succes l-au avut scurtmetrajele, multe premiate şi plimbate pe la festivaluri, pentru că prezintă în bloc o actualitate românească dulce-amăruie. Este realitatea care generează caractere, cum ar fi hoţul care se îndrăgosteşte de cea căreia vrea iniţial să-i fure maşina (Claudia Prec şi Andi Vasluianu, excelenţi în minicomedia *Lampa cu căciulă* a lui Gabriel Sârbu, din 2007); tînărul care acceptă meseria de „amator“, adică se lasă înjurat de toţi cei care caută o modalitate de defulare *(Amatorul* de Marian Crişan care a luat Palme d'Or pentru scurtmetraj la Cannes în 2007); tatăl şi fiul care nu pot fi pe aceeaşi lungime de undă *(Un cartuş de Kent şi un pachet de cafea* regizat de Cristi Puiu în 2004); precum şi diversele obiceiuri din „atlasul de mitocănie urbană“ practicate pe scară largă, cum ar fi şpaga; şi alte comportamente de acest tip, ca furatul din ajutoarele umanitare (filmul de scurtmetraj omonim, regizat de Hanno Höffer în 2003).

Paradoxal, şi cînd tratează subiectul infracţionalităţii, cinematografia reuşeşte să dea României o vizibilitate internaţională pozitivă. În fond, felul cum ne ficţionalizăm este mai bun decît cel în care ne autoprezentăm deocamdată prin mijloacele oficiale. Nu este singurul motiv, dar recomand tuturor celor care vor să ne viziteze ţara, o doză sănătoasă de filme recente româneşti.

* Programul complet al filmelor alese pentru această primă ediţie, ca şi lista evenimentelor adiacente pot fi accesate pe pagina oficială de web a festivalului: www.rofilmfestival.com/index.html

Pagina de Facebook pentru fani: http://www.facebook.com/pages/Romanian-Film-Festival-at-Stanford/277207849994

Georges BANU

Despre recursul la artă în vremuri de criză

Invitat la Atena, unde gheretele santinelelor de la Parlamentul grec şi totodată european au urme vizibile ale confruntărilor recente, pentru un colocviu polemic despre punerea în scenă a operei, mi-am amintit de profesorul meu de istorie care povestea, deplîngînd atîta futilitate, că la Constantinopol, în timp ce turcii asediau oraşul, teologii cei mai avizaţi dezbăteau sexul îngerilor. Întîlnirea noastră – îmi spuneam – nu este decît versiunea actuală, chiar dacă îndepărtată, a aceluiaşi scenariu: să vorbeşti despre operă într-o ţară aflată în pragul falimentului! Dar, dintr-odată, mi-a venit în minte o altă analiză decît cea propusă de fostul meu dascăl: ce faci în faţa unei crize ale cărei ameninţări îţi depăşesc posibilităţile de a interveni? Întreţii iluzia unei lupte deschise cu final cunoscut dinainte? Te consacri unui gest de martir? Dai înapoi, fără speranţă, din faţa inextricabilei constrîngeri economice sau politice? Nu, angajarea unei dezbateri despre „sexul îngerilor“ este o formă de rezistenţă prin recursul la gîndire şi la artă, care, fără a o combate, respinge legea inamicului. Astfel, se sustrage şi evită orice contaminare cu ea. Eschiva gîndirii în faţa finanţei! Un mod de a te salva într-un moment cînd, parafrazîndu-l pe Iuri Dombrovski, omul are mai mult ca niciodată „nevoie de inutil“. Acest aparent „inutil“ căruia i te abandonezi pentru a te salva, pe fondul unei înfrîngeri iminente.

Această strategie comportă riscul de a te resemna cu arta culinară. Şi, ca dovadă, o femeie de afaceri, fostă directoare de cabinet a preşedintelui Republicii, privea în ansamblu domeniul artelor performative, convinsă – spunea ea – că la ora actuală „divertismentul are un mare viitor“. Pericolul de a consuma arta ca narcotic în vremuri de ciumă şi teama de ireparabil. E altfel, dar tot despre o înfrîngere este vorba. O înfrîngere a spiritului care caută în evaziunea ieftină o soluţie de ajutor. „Sexul îngerilor“, prin rafinamentul şi natura subtilă a argumentaţiei este, dimpotrivă, o metaforă a rezistenţei, o pavăză spirituală împotriva dezastrului material.

Este un mod de a te opune, cu propriile mijloace, neputinţei imediate în faţa realului. Despre extravaganţa intelectuală, ca armă de luptă! Din această perspectivă, putem propune o altă interpretare a celebrului proverb românesc: „ţara arde şi baba se piaptănă“. Dedicîndu-se unei activităţi aparent derizorii, nepotrivite, gratuite, ea refuză să se supună în faţa catastrofei colective. Ea înţelege să-i opună grija faţă de păstrarea defunctei sale frumuseţi! Nu este o învinsă... Rezistenţă inspirată de analiza corectă a raporturilor de forţe. Va veni mai tîrziu şi timpul pentru un „faţă în faţă“! Întrucît, deocamdată, nu sîntem siguri de viitor, să dejucăm ameninţările cotidiene prin exerciţiul celei mai înalte arte! Astfel, nu acceptăm nici înfrîngerea directă ca urmare a unui conflict disproporţionat, nici compromisul indirect la care duce căderea programatică în refugiul timpului liber. Trebuie să ţinteşti sus pentru a te salva din acest „aici şi acum“ ieşit din ţîţîni. Trebuie să te întrebi despre „sexul îngerilor“.

traducere de Mircea VASILESCU

Oricât de mare o scriem, tot mică e!

- Rată fixă de dobândă 4,99%* în primul an;
  - EURIBOR 3L + 4,33% după primul an de dobândă fixă;
- OTPdirekt gratuit până la finalul anului 2010;
- Perioadă de grație 3 luni.

* Pentru un credit ipotecar sau un credit de nevoi personale cu ipotecă în valoare de 40.000 EUR pe 357 luni, DAE este 6,37%, valoarea totală plătită: 85.794 EUR.
Ofertă valabilă în perioada: 27 aprilie - 30 iunie 2010

www.otpbank.ro
0800 88 22 88

otpbank
Avem încredere

credite cu ipotecă în EUR

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

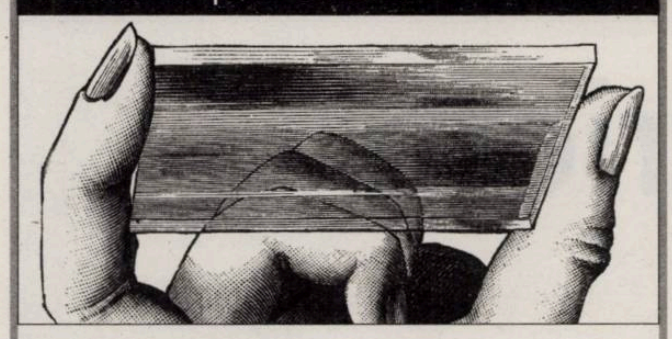

Copilul care înghite-n sec

Înţeleg, situaţia prin care trecem este extrem de gravă, dar – credeţi-mă! – nu mai suport să-i aud pe specialiştii lui peşte tocînd mărunt aceleaşi şi aceleaşi lucruri, de dimineaţă pînă seara, în talk-show-urile de la televizor. Parcă sînt babele care stau pe marginea drumului comunal şi, cînd văd că se-mpiedică unul şi cade, se animă dintr-odată că au ce discuta mult timp de-atunci încolo. (Bineînţeles, nici una nu se ridică să dea o mînă de ajutor omului căzut.)

Tot aşa şi „analiştii" noştri: chibiţează steril pe marginea problemelor pe care le avem, fără a veni cu vreo soluţie viabilă. Altfel, se umflă-n pene de cît de deştepţi sînt şi le place la nebunie să se audă vorbind. Situaţia ţărişoarei le oferă ocazia să se dea în stambă la televizor şi asta-i face fericiţi. Jurnalişti, politicieni şi băgători de seamă, pe care-i vezi pe la mai multe posturi, fără să ştii în ce calitate îşi dau cu părerea. Cu toţii emit şuvoaie de platitudini, repetă aceleaşi fraze şi-şi fac numerele pe care le-au repetat în faţa oglinzii.

E adevărat, problemele se cer discutate, iar autorităţile merită cu prisosinţă puse la zid pentru incompetenţa de care au dat dovadă şi pentru că ne-au adus în situaţia aceasta. Dar parcă ar mai trebui schimbată placa, măcar din cînd în cînd, că asta de acum merge-n gol. Sau, dacă nu cerem prea mult, să se încerce să se facă şi ceva concret.

Din fericire, mai există şi unii care-şi propun un asemenea lucru.

Dincolo de vorbăria de la televizor, este o ţară unde oamenii trăiesc din ce în ce mai greu. Iar unii dintre ei au dus-o rău dintotdeauna, fără legătură cu criza. Este vorba, printre alţii, de oamenii care locuiesc în Delta Dunării şi care trăiesc, pur şi simplu, ca-n Evul Mediu. Nu au apă curentă, dispensarele şi şcolile sînt la kilometri distanţă, iar iarna, cînd îngheaţă Dunărea, sînt total izolaţi. Pentru aceştia, Televiziunea Română, la iniţiativa Asociaţiei Casiana (o asociaţie caritabilă ortodoxă), s-a implicat într-o campanie de sensibilizare a opiniei publice şi de strîngere de fonduri. În urma campaniei „Oamenii Deltei" de anul trecut, au fost renovate două săli de clasă şi un dispensar. E o picătură într-un ocean, e-adevărat, dar e ceva! În plus, poate văd şi mai marii noştri care e viaţa supuşilor lor şi, măcar de gura lumii, vor mişca vreun deget...

Duminica trecută, la TVR 1 a fost o emisiune-teledon, organizată la capătul unei luni de minireportaje zilnice despre locuitorii Deltei. Am văzut cîteva astfel de reportaje şi pot să spun că am rămas de-a dreptul impresionat. Sînt mai convingătoare decît zile întregi de discuţii nesfîrşite, la talk-show-uri, despre situaţia grea a ţării. De exemplu, extraordinarul film realizat de Irina Luca despre o mamă care-şi creşte singură trei copii. Cu fasole, cartofi şi, atunci cînd are, peşte. Iarna trecută, mîncarea de bază a fost ceai cu pîine, iar casa a fost cîrpită cu pămînt, în încercarea de a astupa găurile prin care sufla vîntul. Mama – o femeie cu o faţă suptă şi pe care se văd urmele vieţii grele – povesteşte cum i s-a îmbolnăvit băiatul de plămîni pentru că-l ploua în drum spre şcoală, iar la doctor au mers cu măruntul de cîte o mie de lei din puşculiţa copiilor. „Pe-ăia i-am dat lu' dom' doctor şi s-a speriat cînd a văzut atîta mărunt." Cel mai mult îşi doreşte pentru copiii ei să-i ajute să meargă la şcoală, ca măcar ei să reuşească să plece de-acolo. Una dintre fetiţe, întrebată de reportera TVR ce-i place să mănînce, spune că fructele îi plac cel mai mult. Şi începe să le enumere: „Mere, pere (aici înghite în sec), banane".

Mult mai important decît toată vorbăria domnilor ferchezuiţi de la televizor, de jocurile de ping-pong dintre politicienii dolofani şi de toată hărmălaia animată de tot felul de interese este faptul că în ţara asta există copii care înghit în sec cînd sînt puşi să enumere nişte banale fructe. Mere, pere şi banane.

Mădălina ŞCHIOPU

Metamorfozele lui Charlot

Vreme de două luni, *Dilema veche* a oferit cititorilor DVD-uri cu filmele clasice ale lui Chaplin. Pariul a fost cîştigat: în ciuda unor păreri sceptice, mii de oameni sînt încă doritori să-l vadă, pe peliculă, pe Charlot, în rol principal. Cel mai cunoscut vagabond al ecranului este însă popular nu doar în România: numele lui încă poate scoate titluri de prima pagină în presa de pretutindeni, filme documentare sau surpriza redescoperii primelor lui creaţii, de la începutul secolului trecut. În 2010, Charlot se poate metamorfoza, fără a-şi schimba esenţa, într-un personaj în care omul contemporan se regăseşte. Pe alocuri capătă nuanţe etnic-multiculturale cu variaţii *new-age,* uneori se mută în realitatea virtuală, alteori iese la iveală băiatul obraznic şi natura maliţioasă din spatele vagabondului cu inimă de aur. Prin toate transformările şi re-interpretările, rămîn ca laitmotiv costumul negru, bastonul şi melonul.

Prăjitura-gheaţă şi fanii indieni

Regizoarea australiană Kathryn Millard a dorit să facă un documentar despre imitatorii lui Chaplin în diferite zone ale lumii, începînd cu ţara sa de baştină. Spre surpriza ei, a descoperit că admiratorii cei mai fervenţi (cu accente religioase chiar) ai vagabondului se află în India, în oraşelul Adipur, din nord-vestul ţării. Prin anii '60, Ashok Aswani, fiu de farmacist, mai tîrziu medic, l-a descoperit în cinematograful local, care difuza de obicei filme marca Bollywood, pe Chaplin în *Goana după aur.*

După ce a încercat fără succes să devină la rîndul lui actor, Aswani s-a specializat în medicină Ayurveda, s-a întors acasă şi a început să recomande vizionarea filmelor lui Chaplin şi imitarea lui odată cu leacurile oferite pacienţilor. Din 1973 încoace, în fiecare an, de ziua lui Chaplin, are loc un festival-procesiune în care peste 200 de oameni îmbrăcaţi precum Charlot, de la bătrîni la preşcolari, poartă pe uliţe o gheată imensă din ciocolată şi marţipan, pe care ulterior o consumă în cinstea idolului lor. „Am observat că, atunci cînd te îmbraci precum Charlot, începi să ai o atitudine în faţa vieţii ca a lui. El are darul, în ciuda tristeţii lui, să-i facă pe oameni să zîmbească, un dar divin. Ce face zeul nostru Krishna? Îi face pe oameni fericiţi" – spune Ashok Aswani.

Documentarul lui Kathryn Millard, *The Boot Cake,* lansat anul trecut, a fost nominalizat la cele mai importante premii ale industriei australiene de film. Regizoarea a lansat şi un site cu povestea filmului, www.thebootcake.com.

Pe urmele documentarului şi ca să vadă „minunea" cu ochii lui a pornit, la începutul lui 2010, un reporter de la BBC. Iată ce a descoperit: „În căldura toridă indiană, peste 100 de oameni s-au adunat într-un orăşel din provincia Gujarat să celebreze ziua de naştere a lui Charlie Chaplin. Sînt fete şi băieţi, bărbaţi şi femei. Sînt tineri şi bătrîni, solizi sau slabi. Pe străzile din Adipur, merg împreună, avînd înfăţişarea legendarului vagabond – mustaţă, melon, costum negru, baston. Ceea ce îi leagă este dragostea pentru cinematograful lui Chaplin – cei mai mulţi sînt membri ai Charlie Circle, un club local al fanilor care sărbătoreşte aniversarea actorului în fiecare an, din 1973. O petrecere viu colorată combină cultul lui Chaplin cu cîntece şi dansuri indiene. Două căruţe trase de cămile merg în spatele procesiunii. Una este plină cu imitatori-copii ai lui Chaplin, cealaltă duce o mică statuie şi un poster al actorului, care sînt slăvite de incantaţiile unui preot hindus şi prin arderea unor beţişoare-talisman". *(„India's Chaplin-loving town",* BBC, 20 aprilie 2010)

Odată cu celebritatea internaţională, indienii din Cercul lui Charlie şi-au lansat propriul site în engleză, www.charliecircle.com. Totodată, au numit-o pe Kathryn Millard membră de onoare a clubului lor, iar numeroşi admiratori ai lui Chaplin din afara Indiei şi-au manifestat dorinţa să facă parte din ineditul grup, măcar la nivel virtual. „Sărbătoarea nu se va sfîrşi niciodată" – spune Ashok Aswani. „Copiii şi nepoţii noştri sînt deja îndrăgostiţi de filmele lui Chaplin, aşa încît omagiul nostru faţă de el va fi continuat de generaţiile viitoare."

În acelaşi timp, revenind în Occident, organizaţia caritabilă americană Rx Laughter, care se ocupă de medicină alternativă, mai ales de terapia prin umor, a lansat un proiect de monitorizare a efectelor filmelor lui Chaplin asupra pacienţilor, copii şi adulţi, care au trecut prin experienţe traumatizante. Rezultatele par încurajatoare.

„Răutăcios, obraznic, matur"

În 2003, British Film Institute, Cineteca Bologna şi Lobster Films au început un proiect comun cu o miză dificilă: restaurarea peliculelor cu primele comedii scurte, puţin cunoscute, ale lui Chaplin, din 1914. Atunci, recent venit din Marea Britanie, Chaplin a început să lucreze la studioul hollywoodian Keystone, în proprietatea căruia primele lui apariţii cinematografice pe sol american au rămas vreme îndelungată. Pe măsură ce popularitatea lui Chaplin creştea, studioul avea să refolosească unele pelicule, în variantă tăiată şi cu titluri schimbate.

Rezultatele anevoioasei munci au putut fi văzute la începutul acestui an, în cadrul unei expoziţii dedicate regizorului-actor de London's Film Museum. Cei care s-au ocupat de restaurare speră ca publicul să descopere o altă faţetă a vagabondului: „Charlie Chaplin a sedus lumea jucînd rolul de vagabond bun, dar actorul n-a fost întotdeauna băiatul cumsecade pe care îl cunoaştem. În primele lui filme, Chaplin este «destul de răutăcios, de obraznic, de matur» – după cum spune Bryony Dixon, curatoare la British Film Institute. «Expresiile lui sînt amuzante şi plăcute, dar nu este încă personajul pe care îl cunoaştem. El se transformă pe măsură ce trece timpul, devine mai simpatic, ca personaj. Cred că oamenii se vor uita la primele lui filme într-o lumină cu totul nouă, iar peliculele restaurate vor deveni importante, în calitate de mărturii ale dezvoltării lui ca star de cinema, de la ipostaza de actor de teatru.»" (CNN 29 ianuarie 2010).

Primul număr din *Dilema veche* cu DVD Chaplin a avut un tiraj de 70.000 de exemplare, următoarele au fost trase în 50.000 de exemplare. S-au vîndut în proporţie de aproximativ 90%. Am primit mesaje de la cititori care au „ratat" unele DVD-uri. Îi informăm că le pot cumpăra din reţeaua de librării Adevărul, unde sînt redistribuite exemplarele rămase.

PUBLICITATE

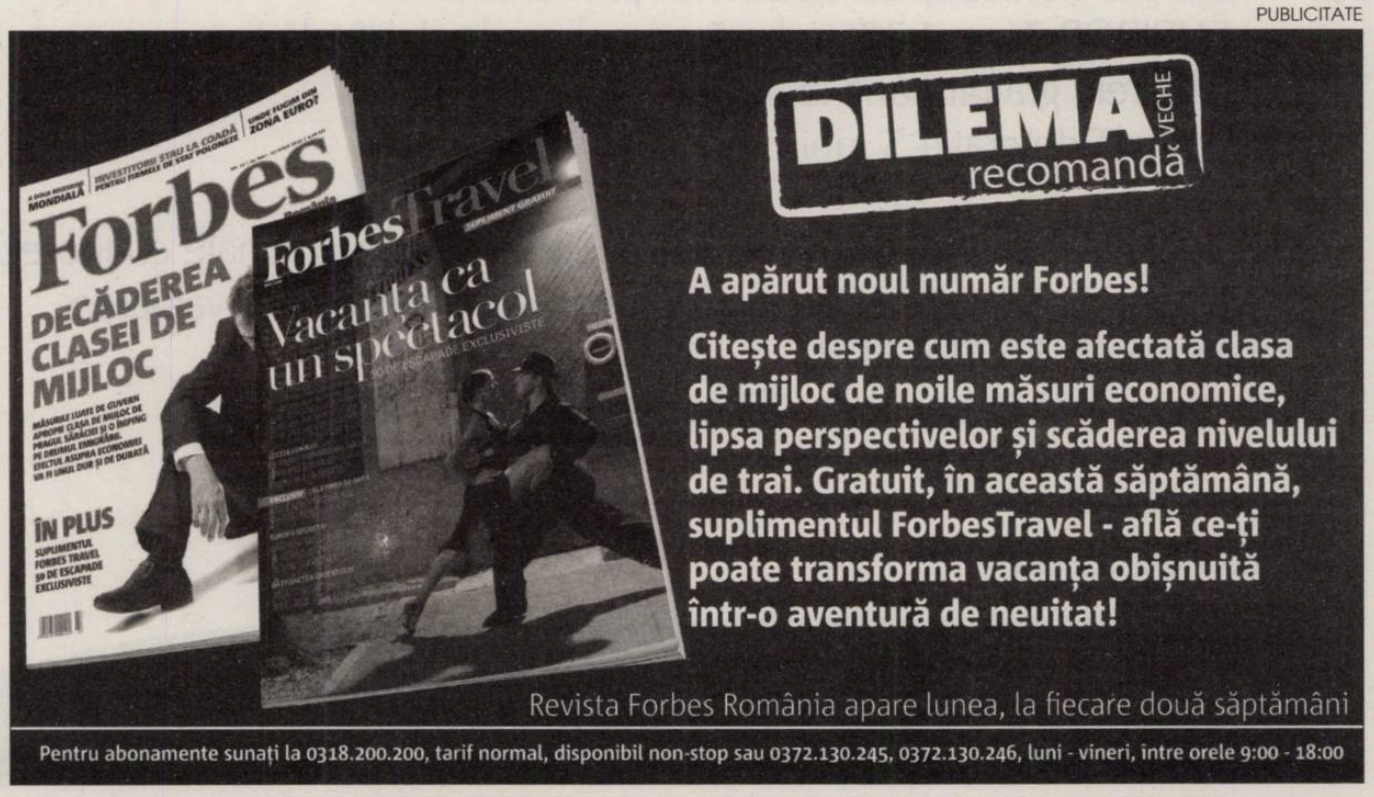

Daniel I. IANCU

Pe ritmuri de „Boc, Boc, Boc!“

– impresii de activist sindicalist debutant –

Miercuri, 19 mai, ora 11,00, Piaţa Victoriei, Bucureşti. Un miting, pentru unii mai mare, pentru alţii mai mic decît celelalte de pînă acum. Pentru mine, primul. Ce m-a împins la un asemenea pas? Motivele nu sînt multe, dar sînt grave. Ipocrizia preşedintelui Băsescu. Atitudinea mai mult decît mult-prea-umil-servilă a premierului Boc. Marmura şi mult hulitele borduri ale ministrului Videanu. Al „n“-ulea mandat al de neînlocuitului domn Berceanu. Blondeţea ministresei Udrea. Iar pe plan personal salariul, „nesimţit“ într-adevăr, de 350 de lei pe lună, bani în mînă – muzeograf cu peste zece ani vechime, cu diplomă de master şi speranţă umilă către una de doctor în istorie – viitorul băieţelului meu de un an şi jumătate şi boala cruntă pe care soţia mea o va birui pînă la urmă. Iar ca mine au fost mii... zeci de mii...

© L. Muntean

La început a fost CFR-ul

Ca să străbaţi distanţa de vreo 400 de kilometri ce desparte Deva de Bucureşti, ai două soluţii. Fie o iei frumos prin toate gropile de pe oricare dintre DN-urile ce se încumetă să străbată văile Jiului, Oltului sau Prahovei, fie te urci în trenul CFR-ului. Soluţia din urmă pare mai facilă, dar numai la prima vedere. Pentru că în orice fel de tren te-ai urca (mai puţin personale, dar nu cred să mai existe legături directe între puncte atît de îndepărtate), în mai puţin de opt ore jumate, maxim 14, nu răzbeşti, oricît de adînci şi de sincere ţi-ar fi rugăciunile. Asta pe de o parte. Pe de alta, ţi se cam acreşte de tren din momentul în care te-ai urcat în el. Oricît de noi ar fi vagoanele, atmosfera pute de te trăzneşte. Din compartimente – a transpiraţie şi mîncare desfăcută pe ascuns, pe culoar – a urină şi dezinfectanţi. Şi a prostie.

Timp de şapte ore un tip în costum cu dungi şi cravată roşie cu negru vorbeşte la telefon, urlîndu-şi cuvintele. Aduce mai mult a lucrător la bancă, dar se dovedeşte a fi avocat. Sau cel puţin aşa pretinde. Înjură bugetarii care a doua zi îi vor da lui planurile şi întîlnirile peste cap. Explică, posibil unei persoane imaginare, cum nu mai suportă el să lucreze şase zile pe săptămînă pentru doar 1000 de euro pe lună. Că vrea banii ăştia, dar să fie liber şi stăpîn pe timpul lui. Face planuri de excursii în Dubai, la hoteluri de şapte stele. Emite banalităţi pe bandă. Ştie de toate: de ce a intrat Grecia în faliment, ce gîndesc clienţii lui, cum trebuie să fie viaţa asta scurtă, de ce nu sînt drumuri, de ce nu ia Steaua campionatul, de ce nu-l ia nici Dinamo, de ce-s lacomi politicienii. Şi pentru că le ştie, le şi explică pe larg telefonului şi tuturor celor din vagon, care fac imprudenţa să-l asculte.

Un moş ieşit la pensie urcă grăbit în Simeria, cu tot cu verighetă, şi-şi scoate *Cancanul* şi *Libertatea*. Pînă aproape de Craiova le sfîrşeşte, chiar dacă zăboveşte, de cel puţin zece ori, pe ultima pagină din *Libertatea*, ce-i oferă, se pare, delicii nebănuite cu privire la o „vedetă“ ce întreţinuse în patru ani relaţii sexuale cu 1000 de bărbaţi. La un moment dat îi cere unui tînăr din compartiment o revistă de cultură pe care, nedumerit că n-are poze cu femei despuiate, i-o înapoiază în 30 de secunde. La Craiova, un cuplu de vîrsta a doua, ce aduce la prima vedere a domn, respectiv a doamnă, se aşază în compartiment, se fiţîie un sfert de oră frecîndu-se de toţi şi de toate, după care madama se descalţă elegant şi-şi trînteşte picioarele pe bancheta din faţă, fix lîngă nasul unui cetăţean adormit... Iar ca totul să fie cît mai autentic românesc, ai impresia că acceleratul opreşte mai mult în cîmp decît în gările mizerabile, neîngrijite, urîte arhitectonic şi iremediabil supuse dezolării.

Bucureşti, impresii matinale

Odată cu zorii, apar şi suburbiile Bucureştiului. Cenuşii, murdare, pline de gunoaie. Nu e nimic ieşit din comun, sînt doar cadre familiare. În Gara de Nord, surpriză. Articolele isterice din presă şi ştirile de pe la televiziuni îşi spun cuvîntul: un grup de jurnalişti înarmaţi cu microfoane în mîini şi camere pe umeri, cel puţin opt, pîndesc o nouă descălecare a minerilor din acceleratul de Arad, *via* Petroşani. Cu priviri din ce în ce mai dezamăgite că peronul nu a fost invadat de mutre nebărbierite, buhăite de alcool şi înnegrite de cărbune, jurnaliştii caută cu disperare ceva de care să se agaţe. O ştire, ceva, orice! Cum figurile noastre nu le inspiră respectiva ştire, trecem frumos pe lîngă ei, cu tot cu beţele lungi ale bannerului pe care scrie lămuritor „Sindicatul Personalului Ştiinţific şi Tehnic Auxiliar – MCDR Deva“. Cu rucsacii în spate şi beţele din lemn de brad în mînă, ne-or fi considerat pescari. Mă rog! Îi mai întîlnim o dată bîntuind prin gară, după ce bem o cafea. Privindu-ne într-o oglindă dintr-o budă mizerabilă, ne dăm seama totuşi că feţele noastre nu prea aduc cu ale unor sindicalişti fioroşi, aşa că au şi ei o scuză. Sîntem doar nişte bugetari nebărbieriţi de două zile, iar un afiş decolorat şi stropit din buda deja amintită ne atrage atenţia că aşa vom mai rămîne încă una. „Bărbieritul interzis“ în Gara de Nord! Motivul rămîne pentru mine un mister al Bucureştiului.

Dimineaţa, străzile Capitalei aduc cu ale oricărui alt oraş mai mare din provincie. Clădiri în paragină, blocuri pe lîngă care treci indiferent şi oribilităţi de sticlă, fără nici un fel de consonanţă ambientală cu vreo altă clădire, pe sute de metri de jur-împrejur. Şi maşini puţine. Şi oameni somnoroşi. Din cînd în cînd, recunoaştem membrii aparţinînd aceleiaşi secte ca şi noi: sindicalişti cu bannere încă nedesfăcute, pierzînd vremea pînă la ora cea mare. Încă o cafea, un sandviş, un suc, şi lumea din jur parcă începe să aibă aceeaşi direcţie cu a noastră: Guvernul!

Piaţa Victoriei, febra de la orele prînzului

Ajungem cu o oră înainte de „deschiderea“ oficială, aşă că prindem loc exact în faţa Palatului, undeva în stînga scenei. Primim şi un rînd de şepci albe, cu sigla BNS-ului. Nici n-apucăm bine să desfăşurăm bannerul că spaţiul începe să fie invadat din toate părţile; în scurt timp sîntem înconjuraţi de angajaţii de la Poştă, apoi de cei de la Ambulanţă. Aceştia din urmă mai au o problemă, în afara celei cu Boc. Dotaţi mult mai bine decît noi – cu fluiere, steaguri, bannere multicolore şi megafoane cu sunetele Salvării – parcă iau foc cînd zăresc SMURD-ul dînd raite prin piaţă. „Huo, concurenţa neloială!“ e cel mai nevinovat dintre sloganuri.

Din cînd în cînd, şefii de la BNS trec prin faţa noastră, organizînd şi îndemnînd mulţimea la strigăte de luptă sindicală. Alături de cuvintele „Hoţi“ şi „Mincinoşi“, cele mai des pomenite nume sînt Băsescu, Boc şi Udrea, în această ordine. De Vlădescu nu pare să fi auzit nimeni. Nu se acceptă obscenităţi, dar ele răsar din cînd în cînd, pe tot felul de afişe trase la copiatoare alb-negru. Strigăm lozincile scandate prin megafoane, în faţa cordonului de jandarmi ce încearcă să pară indiferenţi şi profesionişti. Gesturi mărunte îi cam dau însă de gol: ajută o ziaristă să facă fotografii mulţimii stînd în picioare pe chestiile alea alb-roşii, de plastic, care delimitează zonele şi culoarele; beau pe fugă apă minerală dintr-o sticlă ce trece din mînă în mînă; poştesc doi-trei cîte o ţigară; sau aruncă priviri cu coada ochiului spre bulevardele de unde tot sosesc manifestanţi.

La intervale regulate, pe feţele sindicaliştilor răsar zîmbete: sînt momentele în care, din boxe, se aude peste piaţă refrenul „Boc, Boc, Boc!“. Chiar că-ţi vine să ţopăi şi să cînţi în gura mare. Un biciclist la costum trece de cîteva ori prin faţa mulţimii filmînd cu telefonul. Un elicopter sau poate două filmează din aer. De peste drum, chiar de lîngă gardul Guvernului, cel puţin un angajat al Jandarmeriei imortalizează evenimentul. Iar de camerele televiziunilor, care sînt peste tot, nu mai vorbesc. Nici de fotografi, mai mult sau mai puţin oficiali.

Se spune că au fost vreo 40.000 de oameni. Nu ştiu. Nu i-am reţinut. O ţin minte însă pe o femeie în vîrstă, infiltrată şi ea în rîndurile celor de la Ambulanţă, care a urlat tot timpul, isterică. La un moment dat a răguşit de atîtea blesteme şi injurii. Chiar şi aşa, pînă la final nu s-a lăsat, că avea repertoriul divers şi cîte-o problemă cu aproape toate ministerele. Cred totuşi că pe cei de la Cultură i-a ocolit. La ora 13,00 am părăsit Piaţa Victoriei, ieşit din mulţime şi apucînd-o spre Gara de Nord. Iarăşi nu ne-a oprit nimeni, pentru că toate televiziunile erau ocupate să le ia interviuri celor care urlau cel mai tare şi înjurau cel mai pitoresc. Celor care arătau cel mai jalnic. Celor care practic se aruncau în faţa camerelor pentru a fi imortalizaţi...

Cam asta a fost tot. Nu s-a rezolvat nimic. Dimpotrivă, aud că, nu numai că nu se renunţă la tăierea salariilor şi a pensiilor, dar cresc şi taxele. Ne-am obişnuit. Sindicaliştii strigă, iar Guvernul e oricum prea surd ca să audă, prea incompetent ca să facă ceva şi prea arogant ca să recunoască uneori că a greşit. Părerea mea!

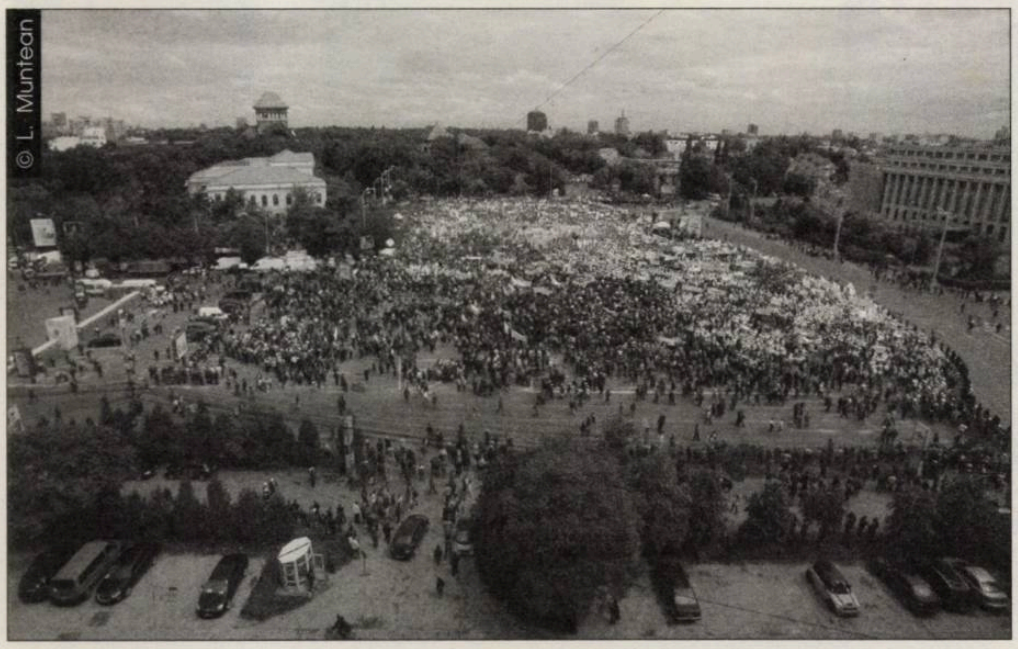
© L. Muntean

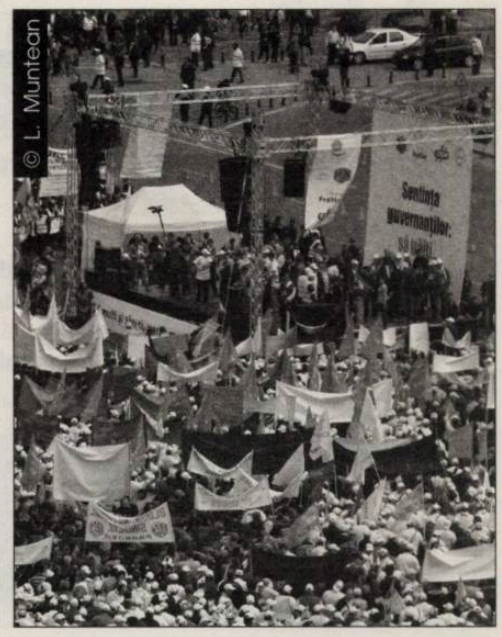

© L. Muntean

Cu ochii-n 3,14

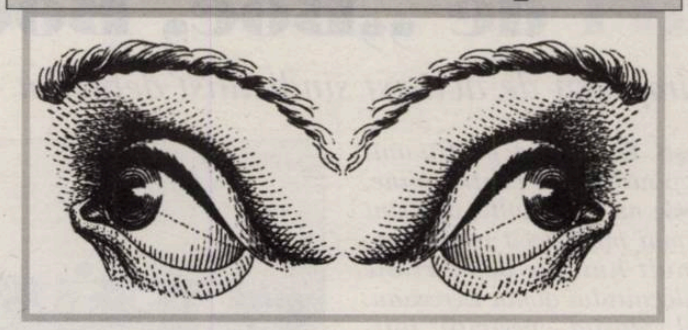

MAJORITATEA CELOR CARE FOLOSESC O GAURĂ ÎN PĂMÎNT PENTRU A MIMA AUTENTICUL CAPĂTĂ UN NIVEL NEOBIȘNUIT DE ABSENȚĂ, ATÎTA TIMP CÎT STAU PE LOC

■ Despre greva Metrorex din 1 iunie, Ion Rădoi, liderul Sindicatelor Libere de la Metrou, a declarat pentru ziarul *Adevărul* că „majoritatea celor care folosesc transportul public în București sînt bugetari, așa că vor înțelege". Adică majoritatea ne-bugetarilor (cei care, de altfel, susțin indirect majoritatea bugetarilor) au bani, se plimbă în merțane sau merg cu taxiul? (**S. G.**)

■ „Economistul britanic Mark Boyle și-a spus într-o seară că banii stau la baza tuturor problemelor din lume, așa că s-a hotărît să încerce să trăiască fără ei, într-o rulotă" – zice o știre găsită pe HotNews. Și continuă: „După 18 luni, Boyle a publicat o carte – *The Moneyless Man* – unde vorbește despre viața lipsită de finanțe, în care dușul constă într-o găleată agățată în copac și încălzită de soare, toaleta este o gaură în pămînt, iar ziua începe cu ceai de urzică și verbină". Am toată admirația pentru revoluția personală desăvîrșită de numitul economist, dar am și o întrebare: să ne explice dumnealui cum ar fi dacă, bunăoară, începînd de mîine, toți cetățenii Marii Britanii s-ar hotărî brusc să-i urmeze exemplul. (**M. V.**)

■ Am văzut la TCM un film ceva mai vechi cu Russell Crowe și Meg Ryan. La sfîrșit am observat că fiecare dintre cei doi a avut, pentru acest film, propriul creator de costume. Știu că se obișnuiește asta pentru starurile de la Hollywood. Aici însă, Meg Ryan purta niște haine de casă smotocite (e drept că și acesta e un stil), iar Russell Crowe apărea cînd într-un costum obișnuit, cînd într-o uniformă plină de noroi. E nevoie probabil de multă știință pentru a mima autenticul. Pe la noi s-ar fi găsit de bună seamă niște astfel de țoale pe nimic. De aceea mă gîndesc că și criza de la noi va fi cu totul altfel decît a fost prin America. (**A. M.**)

■ Aflu de pe un blog că oamenii care joacă jocuri pe calculator înainte de culcare „capătă un nivel neobișnuit de vigilență și pot să își controleze visele". Această „abilitate de a ne modifica realitatea alternativă din timpul somnului se poate dovedi extrem de utilă atunci cînd avem de înfruntat coșmaruri sau chiar traume mentale", se spune pe acel blog. Așa o fi. Dar ce te faci dacă în vis îți apare anunțul cu *„Game over"?* (**M. M.**)

■ Un bărbat care murise de o lună a fost condamnat de un tribunal din Malmö în absență, fiindcă oamenii legii nu erau la curent cu decesul său. Însă procurorul a cerut redeschiderea procesului, pentru a stabili dacă principiul „toți cetățenii sînt egali în fața legii" este valabil și în cazul celor morți și dacă nu cumva, neaplicîndu-se în această situație specială, morții nu devin victime ale discriminării. Din fericire, decedatul a avut, *post-mortem,* cîștig de cauză: s-a stabilit că este exonerat de vină, fiindcă faimosul principiu de drept este valabil doar pentru cei în viață. Iată cum bancul despre culmea discriminării (morții cu morții, viii cu viii) a fost transformat de suedezi în realitate juridică. (**M. Ș.**)

■ Nu toate scad în România. În 2009, la telefoanele mobile s-a vorbit 42 de miliarde de minute, cu 39% mai mult față de 2008. O idee – a cărei inteligență n-o discut acum – susține totuși, de cîteva milioane de ani, că atîta timp cît vorbești există speranță. (**R. C.**)

■ Trebuie să consemnez aici că, după un an și jumătate, scările rulante de la stația de metrou Piața Victoriei II au fost repuse, în sfîrșit, în funcțiune. De trei ori „ura" pentru clasa muncitoare! La cît de încet se mișcă (sau stau pe loc) lucrurile în Ro, ne dăm încă o dată seama că „cei 20 de ani" ai lui Silviu Brucan au fost o estimare total nerealistă. (**A. P.**)

ÎNTR-UN CÎNT DE SLAVĂ (PE POZIȚIA DIHANIEI) APARE CÎTE O RECLAMĂ VOIT VECHE

■ Din noul mers al tren(d)urilor noastre: 1) „a știroscăni" – adică a ști să discuți cu președintele FMI, Daniel Strauss-Kahn; 2) „a strîmbița" – adică a pune o „strîmbă" într-un cînt de slavă. (**R. C.**)

■ După *Europa Press,* orașul în care se trăiește cel mai bine din lume e, oricît de aproape vi s-ar părea, Viena. Clasamentul orașelor cu cea mai bună calitate de viață continuă cu Zürich și Geneva, urmate de Vancouver și Auckland. Din Europa de Est nu găsim decît Praga (pe poziția 70), urmată de Budapesta (73) și Ljubljana (77). De la noi nu e nici unul, nici Timișoara, nici Clujul, în nici o poziție. Există însă un clasament al orașelor în care se trăiește cel mai prost, pe care l-am putea citi, căutîndu-ne, de la coadă. (**S. S.**)

■ Mi-am adus aminte de o problemă pe care nu o mai am: revizia. Mai țineți minte ce campanii făceam aici împotriva dihaniei care ne lăsa fără apă caldă? Ei bine, acum mi-am dat seama că am uitat de ea. De vreo doi ani nu țin minte să mă mai fi vizitat. Ce s-a întîmplat? Numai la mine în cartier sau peste tot? A murit revizia? Unde s-a dus? Parcă simt, așa, o nostalgie după biata creatură... (**C. G.**)

■ Pauzele publicitare din filmele și emisiunile TV devin tot mai lungi; mai mult, pe lîngă obișnuitele „calupuri publicitare", acum apare cîte o reclamă, brusc, chiar în momentul de maxim suspans al unui film. Înțeleg că televiziunile private nu pot funcționa fără profit, dar aștept momentul de onestitate în care vor numi ceea ce apare pe ecran „emisiune publicitară cu pauze de film". (**M. Ș.**)

■ Ce-i vine cuplului matinal Răzvan și Dani într-o dimineață? Să facă o fumigenă, ca pe vremea copilăriei lor! La început, dat fiind că la acea oră probabil că mulți puști stăteau în fața televizorului și, în consecință, ar fi putut înțelege că a face o fumigenă este un joc drăguț, am crezut că glumesc. Numai ce-l văd însă pe Dani că se pune pe treabă, face o fumigenă de toată frumusețea și-i dă foc în studio. „Jucăria" însă, în loc să fumege, ia foc, spre amuzamentul tuturor celor din platou, transformat pe loc într-o lăcăraie de nedescris. Singură co-prezentatoarea matinalului, Daniela Crudu, cu atitudinea ei voit nătîngă, a avut un moment de inspirație de genul „Băi, stai că nu prea e bine ce se-ntîmplă" și a zis: „Puuuu! Copii, știți ce rău pute?! Vedeți, de asta nu este bine să faceți așa ceva acasă!". Nu pentru că ar fi periculos, ci pentru că, pur și simplu, pute! (**R. T.**)

■ Am cerut săptămîna trecută la chioșc *Dilema veche* și DVD-ul cu *Timpuri noi* și vînzătoarea a oftat: „Eh, timpuri noi, dar vremuri grele!". (**M. C.**)

ABIA DUPĂ UN TIMP, DRUMUL VĂ POARTĂ PE TĂRÎMUL ZEILOR, UNDE SE VÎND COVRIGI CALZI

■ Toaletele restaurantelor bucureștene continuă să mă fascineze. Una dintre ele m-a speriat, însă, de-a dreptul: la restaurantul chinezesc „Orașul interzis", odată intrată, aud un zgomot în spatele meu. Mă întorc, mă uit: nimeni! Zgomotul se repetă. Abia după un timp realizez cine era „vinovatul": un coș de gunoi cu senzori, care se închidea și se deschidea singur, periodic! Am aruncat servețelul cu care m-am șters pe mîini, cu alte sentimente decît de obicei: admirație uluită și satisfacția învingătorului (pentru că am nimerit momentul în care era deschis). (**I. P.**)

■ Copiii care scriu la *Dilematix* (supliment editat de *Dilema veche)* au avut ca „temă" pentru numărul din iunie să-și imagineze vacanțe neobișnuite în alte lumi posibile (dar mai ales imposibile). O temă ofertantă, însă textele lor au fost în general destul de puțin îndrăznețe și oarecum stereotipe. Majoritatea și-au imaginat insule exotice cu nume fistichii, însă „pachetul turistic" semăna izbitor de bine cu cel al vacanțelor *all inclusive* promovate de programele de știri, de la televizor, alții au propus sejururi pe alte planete, inspirate din *Avatar* și alte filme SF comerciale. Cîțiva, cu tendințe emo, au avut idei destul de sumbre. De pildă, o fetiță care ne invita la o vacanță în infern, oferea informații legate de transport: „prin sinucidere, garantăm calitate și confort; drumul va fi foarte scurt, doar 2-3 secunde". (**A. P.**)

■ Săptămîna trecută am primit în cutia poștală patru pliante. Primul mă invita într-un club să urmăresc cîteva domnișoare jucînd „fotbal în sînii goi". Al doilea mă anunța că s-a deschis cîrciuma „Bio-Bio La Manele", un local în care „ambianța, muzica grecească și manelele vă poartă pe tărîmul zeilor unde nectarul vieții curge din belșug", zeii fiind toată floarea manelelor românești, de la Adi de la Vîlcea, la Vali Vijelie. Al treilea pliant spunea așa: „Nu vă putem oferi o viață frumoasă, dar vă putem asigura un final fericit"; finalul fericit avînd trei opțiuni: pachet bază (sicriu, cruce și transport), pachet mediu și pachet *all inclusive* (adică și colivă, și pachete, și prosoape, și batiste). „Ofertă în limita stocului disponibil. Pentru mai multe informații apelați cu încredere la 021... (apel gratuit în orice rețea) și unul dintre consultanții funerari vă vor răspunde tuturor cerințelor". În fine, după pliantul cu „finalul fericit", am găsit și o broșurică iehovistă cu desene bucolice frumos colorate despre „O viață pașnică într-o lume nouă". Găsisem în cutia poștală cam tot ce îmi trebuie în următorii 50 de ani și după. Nu vi se pare confortabilă publicitatea? (**M. C.**)

■ Care ar fi cel mai potrivit nume pentru o dugheană unde se vînd covrigi calzi? Logic: „Auguri". (**D. S.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

Conţine suplimentul gratuit
DILEMATIX

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul **VII** ■ nr. **330** ■ 10-16 iunie 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8+16 pagini ■ 3,99 lei

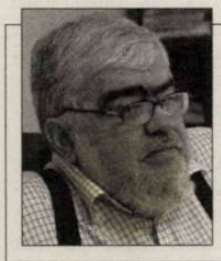

ANDREI PLEŞU
„Note berlineze“
pagina 3

MATEI MARTIN
interviu cu Isabelle Huppert
pagina 15

SLAVENKA DRAKULIC
„De ce nu m-am întors la Belgrad“
pagina 20

Acum e momentul:

Mai puneţi mîna pe-o carte!

Revista: 3,99 lei

5 948467 000346 23

„Cititul ne dă acces la marele spaţiu al imaginaţiei revelatoare: ţara fiinţei noastre, teritoriul simţirii care sîntem.“

JOSÉ MARIA MERINO

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 7, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

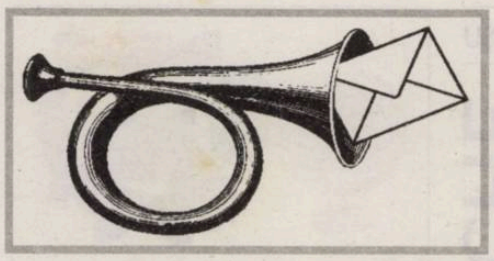

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

ACTUALITĂŢI

O statolatrie kafkiană

Stimată Redacţie,

Cu ceva timp în urmă aţi dedicat un număr întrebărilor „De ce să plecăm din România?“, „De ce să rămînem?“. Pentru cei care s-au hotărît să rămînă, printre ei numărîndu-mă şi eu, ar fi interesant de discutat, de stabilit, de evaluat care sînt relaţiile lor cu România, cu statul român şi instituţiile sale publice, mai exact *Stat* vs *cetăţean,* tot se discută azi despre revizuirea Constituţiei. Pentru actuala Constituţie pare a fi mai important statul, nu cetăţenii care formează acest stat. O statolatrie ca filozofie. Dar este România un stat de drept, un stat liberal, un stat contractualist, un stat care respectă şi apără drepturile cetăţeanului simplu, aşa cum sînt definite acestea în legile promulgate chiar de el, statul român? Dintr-o lungă şi neplăcută, dar clară, exactă experienţă personală aş putea depune mărturie că România nu este un stat de drept, în sensul comun, al dicţionarului. Cel puţin pentru simplul cetăţean, obligat să apeleze pentru rezolvarea unor probleme personale mai mărunte sau mai importante la instituţiile şi serviciile publice. Dacă statul ne solicită imperios plata unui mare număr de taxe şi impozite, de la cele pe activitatea desfăşurată la cele pe terenuri, case ori maşini, de la rovineta pentru drumuri la abonamentul TV-Radio publice, atunci cînd soliciţi diverse servicii unor instituţii publice, pentru care, de altfel, plăteşti în prealabil diferite taxe fixate tot de stat, răspunsul acestor instituţii, atunci cînd binevoiesc a ţi-l da, şi nu binevoiesc totdeauna, nu mai este unul tot atît de prompt.

Sentinţe neaplicate sau încălcate

În ultimii 20 de ani am încercat să rezolv, pentru familia extinsă (părinţi şi socri, dar şi copii), diverse probleme, majoritatea legate de proprietate, rămase nesoluţionate din perioada anterioară. Pentru o problemă banală de tulburare de posesie, care în mod normal, obişnuit, s-ar fi putut rezolva într-un an, am aşteptat 10-11 ani, doar pentru că justiţia dintr-un anumit judeţ al patriei hotărîse să nu îmi facă dreptate, iar proprietatea (un teren) să rămînă „tulburătorului“. Dintr-un singur dosar pe parcursul celor 10 ani s-au născut, ca într-o reacţie în lanţ din chimia fizică, vreo 20 de dosare diferite, civile sau penale, unele cu desfăşurări absurde. Cererea dintr-unul dintre dosare, de exemplu, n-a fost „citită“ un întreg ciclu judecătoresc, din luna iunie, cînd am depus-o, pînă în luna iunie a anului următor, cînd a fost programată după vacanţa judecătorească, în luna septembrie, iar amînările nu s-au făcut la cererea părţii adverse, ci a judecătorului. Cercetarea penală în acest caz – tulburarea de posesie fiind o infracţiune penală – a durat mai mult de patru ani, iar dosarul a fost trimis în instanţă numai din dispoziţia Parchetului General, parchetele locale, pînă la cel al Curţii de Apel, fiind de acord cu soluţia parchetului de pe lîngă judecătorie, de a nu începe urmărirea penală, în ciuda evidenţei infracţiunii. Sentinţele civile sau penale pronunţate n-au fost aplicate sau au fost încălcate după aplicare. Soluţia finală a diferendului am obţinut-o numai după ce un recurs extraordinar cerut de Parchetul General a fost admis de Curtea Supremă de Justiţie (precursoarea Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie de azi). Pînă la strămutarea cauzei din judeţul respectiv (cel al lui Caragiale, dar şi al dlui Sever Voinescu), n-am putut rezolva o problemă, de altfel banală, pentru care existau acte, expertize tehnice etc., care delimitau complet obiectul cererii adresate de mine justiţiei. Întîmparea de mai sus, care prezintă un aspect neplăcut de patologie a sistemului, a avut loc în primul deceniul al erei Brucan, dar cu toate reformele din domeniu, unele doar mimate, altele eşuate, justiţia, din punctul meu de vedere – cazul de mai sus nu a fost singurul în care am fost nevoit să apelez la acest serviciu public –, nu merge bine nici acum.

Există, cred, un mod ciudat de a citi cererile adresate justiţiei (dar şi altor servicii publice) ori actele depuse drept probe pentru susţinerea cererilor, chiar şi a articolelor de lege, de multe ori în contradicţie cu logica sau bunul-simţ, uneori şi cu dicţionarul – cel puţin pentru cei care încearcă să îşi rezolve singuri problemele şi nu apelează, din diverse motive, la serviciile unui avocat.

Lungul drum al cererii către soluţionare

De mai mulţi ani, Administraţia Cimitirelor Bucureşti se străduieşte să îmi demonstreze că un loc de veci concesionat, pentru care dispun de chitanţa originală de plată a concesiunii, ca şi de un referat al unui funcţionar al respectivei administraţii, care a identificat locul cu pricina pe terenul cimitirului, nu există în registrele lor şi, ca atare, după această logică kafkiană, locul respectiv nu există nici în realitate. Pe acel loc, care n-ar exista – după părerea Administraţiei Cimitirelor –, este însă înmormîntat un membru al familiei – dispun de o copie a paginii din Registrul de înmormîntări al cimitirului, în care este consemnată înmormîntarea decedatului, cu ultima sa adresă din viaţă, ca şi locul înmormîntării. Şi totuşi, justiţia a considerat/stabilit, judecînd în opoziţie actele depuse de mine, menţionate mai sus, pentru justificarea cererii de obligare a Administraţiei Cimitirelor de eliberare a actului legal de concesiune (pe care ar fi trebuit să-l elibereze, totuşi, chiar nesolicitat, la plata concesiunii) şi scrisoarea Administraţiei Cimitirelor, prin care se făcea doar afirmaţia că acel loc nu apare în registrele lor (deşi cel puţin în registrul de înmormîntări el figurează!), că locul nu există. Absurd, lipsit de logică sau de bunsimţ chiar? Poate. Şi în cel de-al doilea deceniu, şi acum şi în cel de-al treilea ale erei brucaniene e cam la fel, nu? Absurdul pare interesant în literatură, cînd însă intri într-o coliziune directă cu el sentimentul însoţitor nu mai este acelaşi.

Şi alte instituţii şi servicii publice se comportă la fel, cu lipsă de respect şi bunăvoinţă, uneori chiar cu rea-credinţă în rezolvarea problemelor pentru care ele chiar au fost înfiinţate, iar funcţionarii/salariaţii primesc salarii.

Casa de pensii Bucureşti a refuzat să îmi restituie la cerere cartea de muncă, aflată în custodia acesteia în dosarul de pensionare (ar fi trebuit să mi-o restituie şi fără să le-o cer eu, după emiterea deciziei de pensionare). Le-a fost mai uşor funcţionarilor săi să pretindă că s-a pierdut. După obţinerea unei sentinţe judecătoreşti (cererea a parcurs de două ori circuitul judiciar, în peste doi ani!) Casa de pensii mi-a restituit-o, actul aflîndu-se exact acolo unde fusese de la început, în dosarul de pensie, n-a fost pierdut, cum a susţinut chiar şi în timpul judecării dosarului reprezentanta Casei de pensii – o juristă, de altfel. Casa de pensii Bucureşti îşi permite chiar şi licenţe în interpretarea hotărîrilor judecătoreşti – o sentinţă definitivă şi irevocabilă obţinută de mine în cazul unei contestaţii la decizia de pensionare a fost aplicată doar parţial etc. Casa de pensii Bucureşti este instituţia care, cel puţin în cazul meu, nu răspunde la cererile ce îi sînt adresate. În ciuda normelor legale care ar obliga la un răspuns, am fost constrîns să apelez pentru soluţionare la calea cea mai dificilă şi neconvenabilă, cea a justiţiei.

Soluţionarea unei cereri de eliberare a unor acte de proprietate adresate unei primării aflate nu în vîrful munţilor Făgăraş, ci într-o comună din vecinătatea imediată a Bucureştilor a durat nu 30-45 de zile, cum spune o normă legală, ci peste doi ani, şi numai după ce am obţinut şi în acest caz o hotărîre judecătorească, care obliga Primăria respectivă să-şi facă datoria pentru care ea exista de fapt.

Din păcate, nu sînt singurele exemple neplăcute trăite personal, în raport cu instituţiile şi serviciile publice ale statului român (este adevărat că am încercat să rezolv atît probleme personale, dar şi ale copiilor, ori unele rămase nerezolvate de la părinţi ori socri, care însumate au fost cam multe, astfel încît am intrat în coliziune destul de des şi de neplăcut cu respective instituţii şi servicii), le-am ales doar pe cele mai semnificative prin stridenţă, care reflectă mai evident unele deficienţe ori mentalităţi.

Primitiv, premodern, neeuropean

Casa de pensii Bucureşti, justiţia, poliţia ori primăria, Administraţia Cimitirelor etc. sînt toate instituţii şi servicii publice, cu salariaţi renumeraţi, mai bine sau mai rău, de la buget, deci şi din taxele şi impozitele plătite de mine sau de membri ai familiei mele. În unele din aceste instituţii sînt salarii mici? – nimic nu-i împiedică pe salariaţii respectivi să opteze pentru alt loc de muncă mai bine plătit, dar atît timp cît ocupă un loc într-un serviciu public ar trebui să îşi îndeplinească mai scrupulos, chiar nemţeşte, obligaţiile de serviciu, fără a mai pretinde sau aştepta alte plăţi/răsplăţi suplimentare din partea cetăţeanului. Este suficient că din taxele şi impozitele plătite şi de mine îşi primeşte salariul. Bineînţeles că nu generalizez, dar în cazul meu, considerînd acest lucru cu bunăvoinţă, aceste instituţii au ignorat şi ignoră cu superbie drepturile individuale de cetăţean oarecare al statului român, cam hiperlegalist poate, din păcate, chiar procesoman prin constrîngere. Aroganţa, lipsa de respect, de multe ori incompetenţa şi uneori chiar reaua-credinţă sînt caracteristici uşor vizibile în funcţionarea acestor instituţii, menite, de altfel, a rezolva problemele cetăţenilor români.

Deci, este statul român un stat contractualist, care îmi respectă şi îmi apără drepturile ori îmi rezolvă cererile/solicitările după ce i-am plătit impozitele şi taxele, nu de mine fixate, inclusiv pe cele pentru rezolvarea cererilor ce i le-am adresat? Nu, din punctul meu de vedere este un stat primitiv, premodern, neeuropean. Şi, după cum spune prim-ministrul României, astăzi este şi supradimensionat numeric. În cei zece ani consumaţi pentru soluţionarea primului caz amintit mai sus, statul român mi-a consumat 220-230 de zile (aproape un an!) pentru prezenţa la procese – majoritatea inutile, expertize etc. şi m-a obligat să plătesc mari sume de bani cu taxe de timbru, expertize, cheltuieli de transport. După cum spunea într-un interviu mai vechi un fost ministru al justiţiei, dl Valeriu Stoica, dacă cererea adresată justiţiei este rezolvată după un timp prea îndelungat, chiar dacă soluţia dată este corectă, aceea nu mai este şi dreptate (citat aproximativ, dar sensul este corect).

Cam aşa se întîmplă dacă te hotărăşti să rămîi în România. Eşti obligat să te confruntă, uneori zilnic, cu mentalităţile învechite, retardate, ale instituţiilor statului, pentru a le impune să-ţi respecte drepturile stabilite prin legile şi normele acestui stat, nu fixate de tine. Şi, întîmplător, eu cunosc destul de bine legislaţia pentru a mă putea descurca cît de cît. Ce fac cei care nu o cunosc, abandonează, pleacă? E şi acesta un motiv de a pleca pe alte meleaguri, nu?

Părerea comună este că românii sînt tentaţi să nu respecte normele, să le ocolească. Poate că este adevărat, dar mi se pare că exemplu negativ de nerespectare a legilor, a normelor îl dau chiar instituţiile statului, de la Parlament, care începe fiecare legislatură prin a-şi legifera în folos propriu, ţara rămînînd pentru mai tîrziu, dacă mai este timp şi pentru ea, pînă la ultima primărie ori ultimul post de poliţie, care au propriile reglementări sau interpretări ale legilor.

Ar fi timpul, poate, să renunţăm la statolatria care ne caracterizează, de veşnici subalterni, să adoptăm o altă filozofie socială, să devenim nişte cetăţeni ceva mai responsabili, care respectă mai din convingere normele, cerînd în acelaşi timp instituţiilor statului să ne respecte, cu ceva mai multă grijă, drepturile. Şi poate în acest fel ne vom apropia mai mult de Europa, poate copiii noştri vor avea mai puţine motive să plece aiurea, iar România, cine ştie, ar putea deveni cumva – ceea ce nu este acum – un stat de drept. Părerea mea – pentru a cita în încheiere un clasic.

Dumitru SMARANDA,
Bucureşti
dumitru.smaranda@gmail.com

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Excesul de tehnologie**
- **Democraţie à la russe**
- **Latina şi greaca – de ce dispar limbile clasice?**
- **Rebeli şi contestatari**

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Simona SORA ● Dan STANCIU ● Mădălina ŞCHIOPU Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef) Constantin VICĂ (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Tiraj 21.600 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL

Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl

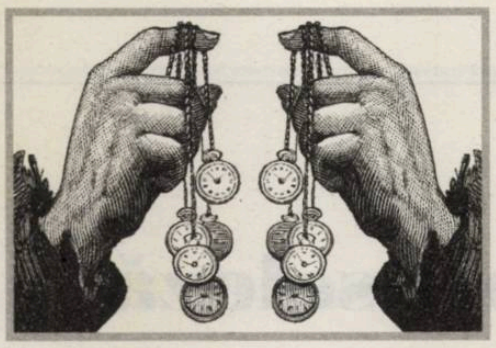

Andrei PLEȘU

nici așa, nici altminteri

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Note berlineze

27 mai 2010. Profesorul Albrecht Dümling de la Universitatea din Londra deschide un simpozion despre „instrumentalizarea“ propagandistică a muzicii în preajma celui de-Al Doilea Război Mondial, vorbind despre „filozofia“ militantismului propusă și practicată de Goebbels. Ideologul nazist socotea că excesul propagandistic poate avea efecte contraproductive. Esențial este dozajul: trebuie să rămînă destul loc pentru „apolitism“, pentru divertisment, pentru „bună-dispoziție“. Muzica „ușoară“ (în perimetrul căreia era acceptat, în mod neașteptat, pînă și jazz-ul) păstra, evident, un subliminal efect propagandistic, de vreme ce întreținea o atmosferă de optimism și destindere, de natură să facă drama războiului suportabilă, dacă nu chiar să încurajeze o stare de combativitate tonică, vitală, atît de necesară în vremuri grele. Șlagărele momentului aveau funcția de „șlagăre de rezistență“ *(Durchhalteschlager)*, de consolidare interioară. O abilă manevră „democratică“ adoptată de Goebbels restrînge privilegiile financiare rezervate, pînă atunci, compozitorilor și interpreților de muzică clasică, pentru a le distribui, „echitabil“, asupra muzicienilor de revistă. Ministrul nazist mergea pînă acolo încît să-l declare „apolitic“ pe Hitler însuși, prezentat mai curînd ca gînditor și „artist“.

Contrastul cu mentalitatea și procedeele comuniste este semnificativ. În „lagărul“ sovietic, „apolitismul“ era considerat, din principiu, ca fiind vinovat. „Absenteism“, „evazionism“, „turn de fildeș“, lipsă de solidaritate responsabilă cu poporul, dezorientare ideologică erau viciile reproșate constant „apoliticilor“ și, la nevoie, reprimate. Cît despre „dozaj“, nici nu putea fi vorba. Propaganda nu putea fi niciodată „prea multă“. *Totul* era, sau trebuia să fie, propagandă. Așa s-a putut ajunge, de pildă, în România, la cele două ore de televiziune pe seară, confiscate, practic, de o brutală retorică „mobilizatoare“. Acest tip de „politică“ a avut, prin ricoșeu, un efect paradoxal asupra divertismentului. Atît cît mai era, el trăia din „șopîrle“, din puseuri, mai mult sau mai puțin discrete, de subversiune. Cu alte cuvinte, cultura „neangajată“ devenise ea însăși propagandistică, „angajată“ împotriva abuzului de angajare. Orice, de la gluma benignă în aparență la o replică din Shakespeare („ceva e putred în Danemarca“), se putea citi în cheie aluzivă și era, ca atare, cenzurabil. Ținut în frîu, divertismentul dădea uneori în fiert.

(E interesant că acest aspect al deosebirilor de strategie dintre comunism și nazism și, de altfel, tot ce ține de ambianța „culturală“ est-europeană nu par să fi intrat în preocupările savanților invitați la simpozionul pomenit la început. Din douăsprezece comunicări, doar una se referea la spațiul sovietic. Restul – cu două excepții: o prezentare a lui Ligeti și una a muzicii poloneze în ajunul războiului – lua în discuție doar propaganda de război germană și americană.)

„Metodologia“ propagandistică a celor două specii de dictatură opune ticăloasa ipocrizie nazistă („simțiți-vă liberi“, „simțiți-vă bine“, „nu trebuie neapărat să cîntați partidul“) „stahanovismului“ prostesc al comunismului („răspundeți chemării marxist-leniniste“, „arătați-vă devotamentul“, „cine nu e cu noi e împotriva noastră“). Unii se prefac că te lasă în pace, ca să te încalece mai bine, alții se prefac că dau glas unor exigențe „populare“, ca să-și legitimeze ferocitatea. Unii practică șmecheria perfidă, ceilalți – imbecilitatea brutală. În ambele cazuri, se construiește pe minciună. În ambele cazuri, libertatea persoanei e batjocorită, fie prin fentă de paradă, fie prin seceră și ciocan... Fapt e, însă, că strategia nazistă n-a reușit să salveze sistemul. Strategia comunistă a obținut rezultate de mai lungă durată, așa monotonă și imperativă cum era. Ticăloșia s-a dovedit, cu alte cuvinte, proastă, iar prostia – ticăloasă. Nu poți să nu te întrebi cum de s-a putut respira decenii întregi în prezența acestor două toxine.

*

5 iunie 2010. E criză peste tot: din Grecia pînă la Berlin. La noi, lucrurile par să aibă, în plus, un nimb de perplexitate. Ezităm între probleme care ne vin din exterior și pe care le tratăm drept fatalități *de nedezbătut* și probleme care ne vin din interior, pe care le tratăm drept blocaje *de nerezolvat*. Trăim între „asta-i situația!“ și „nu se poate face nimic!“. Și avem, astfel, ocazia – rară – de a-l întîlni pe Mitică în stare de stupoare depresivă.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Știri ieftine despre bani

Cu ce să umble un ministru? Cu Oltcit?

Pentru că e criză, se vorbește mult despre bani. În diverse feluri. Premierul Emil Boc cîntă, de cînd s-a format guvernul, refrenul despre „salariile și pensiile nesimțite“, dar, în loc să rezolve aberația (adică excepția, adică privilegiul, adică existența unor pensii disproporționate), a ajuns acum să taie și din pensiile „simțite“. Analiștii și comentatorii economici vorbesc – cu puține excepții – prea tehnic, reușind cu greu să iasă din jargonul lor profesional. Sînt cîțiva buni jurnaliști economici și bloggeri care reușesc să „traducă“ pe înțelesul publicului ce se întîmplă cu criza, cu băncile, cu deficitele publice, cu moneda euro. Dar ei scriu – totuși – pentru un public educat și dornic să înțeleagă ce se petrece în lume.

Știrile, în schimb, au audiență de masă. Iar știriștii noștri, dacă tot le-a dat dl Boc subiectul pe tavă, s-au apucat să dea la televizor liste, tabele și grafice colorate cu salariile din sistemul public. Am văzut de mai multe ori, zilele trecute, mai ales la televiziunile de știri – căci pe ele de ce le-avem, de ce sînt ele specializate în așa ceva, nu? – niște făcături jurnalistice de genul: un ministru are atîta, dar un consilier al ministrului poate avea de 4 ori mai mult, în timp ce președintele țării are atîta, iar directorul de la compania de stat cutare atîta. Cu tabele pe perete și un jurnalist vivant care dădea din mîini și din priviri spre cifre. Cam asta era toată știrea. Neurmată de nimic, deși, jurnalistic vorbind, ar fi fost necesare niște comentarii și explicații, astfel încît bietul public să nu rămînă cu eventuale întrebări fără răspuns: de pildă, de ce consilierul are mai mult decît șeful său, nu-i ilogic? Pentru că e legea prost concepută? Ca să cotizeze mai mult la partidul care l-a numit? Sau: de ce unii miniștri au mai mult ca alții? Pentru că muncesc mai mult? Sau pentru că unele portofolii sînt mai importante? Și dacă da, de ce Externele sînt mai importante decît Internele sau decît Economia? Nimic din toate acestea. Spuse și lăsate așa, „în sine“, fără explicații, cifrele nu fac decît să iște oarecari indignări printre telespectatorii mai săraci, care – numărîndu-și banii de la o pensie la alta – rămîn cu impresia că demnitarii statului se scaldă în bănet, împărțindu-și între ei lefuri grase. Or, 5-6000 de lei pentru un ministru nici măcar nu e o sumă mare (sînt oameni în *middle management*-ul unor firme nu foarte mari care cîștigă mai mult). E adevărat că în sistemul de salarizare a personalului bugetar sînt tot felul de aiureli și că au fost angajați mulți oameni care n-au ce face, dar *astea* ar trebui să fie subiecte de știri, nu o sumă în sine.

Tot așa se face mare caz din ce se găsește prin declarațiile de avere. Cu o mutriță indignată, drăguțele noastre prezentatoare de știri anunță că deputatul X sau funcționarul public Y are o casă, un teren și 10.000 de euro în cont. Atît. Și ce-i cu asta? E un lucru rău în sine să ai așa ceva dacă ești parlamentar sau director la vreo agenție a statului? Nu, desigur. Dar bravii noștri știriști se opresc aici. Adevărata știre ar fi că demnitarul cu pricina a făcut banii ilegal. Așa ceva se vede însă mai rar pe la televizor – căci presupune investigație, muncă, efort. Or, e mai simplu să-ți tugui buzele a indignare și să citești de pe prompter niște cifre care, în sine, nu demonstrează nimic. În fiecare an, cînd se înnoiesc – conform legii – declarațiile de avere, telejurnalele noastre de tot mai mică audiență citesc cifre de pe prompter, zile la rînd. În acest fel, induc în continuare în mintea publicului o „idee“ care, de pe vremea dlui Iliescu cel sărac și cinstit, strică normalitatea tinerei noastre economii de piață: aceea că a avea bani e un lucru rău, iar cine-i are „precis a făcut el ceva...“.

Există un populism prostesc al presei care răspîndește printre oameni emoții și atitudini negative în legătură cu banii și accentuează clivajul social. E un mod perfid de a-i face pe cei săraci să nu-i suporte *în general* pe cei mai pricopsiți. Și e un mod imatur și superficial de a face presă. În locul unor anchete și investigații care să vorbească despre *legalitatea* și *corectitudinea* cu care sînt folosiți banii publici, în locul unor dezvăluiri adevărate care să demonstreze că X sau Y s-au îmbogățit în mod fraudulos, ni se flutură niște cifre doar așa, ca să ne oficăm că noi avem mai puțin... Nu se vede nicăieri, în lumea civilizată, o știre care să spună „deputatul X și-a luat mașină scumpă“, ci doar știri despre abuzurile sau ilegalitățile comise de politicieni, atunci cînd acestea au loc. Nu se vede nicăieri, în lumea civilizată, o știre de genul „ministrul cutare umblă cu Audi“. Dar cu ce-ar trebui să umble? Cu Oltcit model 1987? De acord, o soluție ar fi bicicleta, adoptată *din proprie convingere* de unii demnitari din țările nordice. Care, însă, în ciuda convingerilor lor, la manifestările oficiale tot cu Audi sau Mercedes se duc.

Și salariile din sistemul public, și declarațiile de avere sînt subiecte serioase, despre care opinia publică trebuie informată, pentru a ști dacă banii cetățenilor sînt gestionați corect. Dar, prea adesea, atitudinea față de aceste teme este nu de jurnaliști serioși, nici de opinie publică matură, ci de țațe care stau în fața porții zgîindu-se la cine trece pe uliță și bîrfind: „ai văzut, soro, ce mașină și-a luat ăla?...“.

ținerea de minte

„...există o idee în scrierile mele fără de care n-aș fi mișcat un singur pai. Este cea mai bună și mai deplină intenție din toate, și aplicarea ei a fost, cred eu, un triumf al răbdării, al ingeniozității. Ar trebui să las pe altcineva să spună asta; dar tocmai despre faptul că nimeni n-o spune discutăm. Acest mic truc al meu se întinde de la o carte la alta, și tot restul joacă mai mult sau mai puțin pe suprafața lui. Ordinea, forma, textura cărților mele vor constitui poate într-o zi pentru inițiați o reprezentare completă a lui. E firesc, așadar, ca asta să caute un critic. Mie mi se pare chiar, a adăugat surîzînd vizitatorul meu, că este tocmai ceea ce trebuie să găsească un critic.

Părea într-adevăr o responsabilitate.

– Îl numiți un mic truc?

– Ei, sînt modest. De fapt, este un plan superb.“

(Henry James,
Desenul din covor,
traducere din engleză de Luana Schidu,
Colecția „Cartea de pe noptieră“,
Editura Humanitas, 2009)

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Despre hegifands în bruseleză*

Plictiseală cruntă, timp pierdut, limbaj de lemn, unanimitate de paradă, politicianism învelit în vorbe alese. Cam la aşa ceva mă aşteptam pe drumul spre intrarea Spinelli a Parlamentului European, săptămîna trecută. Aveam de participat la o masă rotundă pe tema hegifandsurilor şi a reglementării lor pe piaţa europeană (hegifands, transcrierea fonetică a lui *hedge funds,* adică fonduri de investiţii de risc mare). Participanţii erau MEPi (de la Members of European Parliament) implicaţi, precum şi ziarişti din trei delegaţii, plus „independenţi". Echipele compacte de oameni de presă veneau din Spania, Ungaria şi România şi erau invitate de însuşi Parlamentul European, pentru o degustare de democraţie la Centru, cu seminar, vizită de lucru şi demonstraţie de transparenţă la faţa locului. Relativ rapid m-am lămurit de ce „independenţii" din sală erau de la *Financial Times* şi de la gazete elveţiene. Erau (singurii) direct interesaţi.

Trece (cu greu) partea tehnică, introductivă. Era necesară, dar deja eram pierdut în abundenţa de termeni tehnici, înşiraţi cu viteza sunetului care venea din cabinele interpreţilor. Noroc că, după o binemeritată (şi semiregulamentară) pauză de cafea şi tabac, au început înşişi MEP-ii să grăiască. A început un francez. Remarcabil. Fost profesor de drept, fost avocat al unei mari bănci, actual MEP al dreptei franceze, simultan primar al unui mic orăşel de cam o mie de suflete, Cavaler al Legiunii de Onoare. Jean-Paul Gauzès este vice-preşedinte al Comitetului care a redactat proiectul de Directivă şi unul dintre autorii principali. A explicat de ce Europa trebuie să îşi ia măsuri de precauţie împotriva tentaţiilor prea-speculative care traversează Atlanticul dinspre Statele Unite. A spus răspicat că orice hegifand trebuie să primească un soi de autorizaţie pentru a putea investi în Uniunea Europeană, pe bază de dosar. Un ziarist elveţian nu înţelege: Consiliul European (şefii de stat şi de guvern) a propus autorizarea fondurilor din statele membre. Parlamentul doreşte extinderea acestui tratament pentru orice fond de risc, de oriunde ar fi, dacă acesta vrea să cumpere măcar un capăt de aţă în spaţiul comunitar. „C'est ça", răspunde sec francezul. „Adică", insistă elveţianul, „Parlamentul vrea o reglementare general europeană, dincolo de puterile statelor membre?" „C'est ça", confirmă, la fel de sec, MEP-ul. Simt în aer o undă de tensiune. Consiliul doreşte întărirea autorităţii statelor membre, Parlamentul mizează pe un transfer de suveranitate spre un organism comunitar. Intervine un alt MEP, cu argumente suplimentare. El este din Luxemburg, se numeşte Robert Goebbels, este membru al Partidului Socialist Muncitoresc şi începe să înşire necazurile pe care le provoacă aceşti capitalişti veroşi care sînt puşi doar pe făcut profit, pe lichidat locuri de muncă şi pe creat crize mondiale. „Goebbels Propaganda!" se aude din cealaltă parte a prezidiului. Replica îi aparţine lui Syed Kamall, britanic, membru al Grupului Conservator. Evident, sala pufneşte în rîs. Urmează o argumentaţie calmă, clară, pe cifre. Englezul aminteşte că numitele hegifanduri sînt încărcate de responsabilitatea crizei

economice. „Totuşi", zice el, „nu ele au provocat căderea lui Lehman Brothers, nu ele au băgat Grecia în faliment, nu ele au dus alte şi alte ţări din zona euro în situaţii bugetare disperate. În plus, măsurile restrictive şi protecţioniste, precum limitarea accesului capitalului de risc din America şi ţările BRIC, vor duce la acelaşi tip de răspuns pe Wall Street şi aiurea în afara Europei. Limitaţi accesul fondurilor europene de pensii la investiţii atractive în restul lumii. Vă bateţi joc de viitorul pensionarilor Europei. În plus, singura ţară cu adevărat afectată va fi Marea Britanie. Restul statelor membre sînt deloc sau prea puţin interesate de o asemenea măsură.".

În următoarele două ore, am asistat la susţinerea britanicului de către un liberal austriac şi de către o „Independentă" britanică, precum şi la contracararea (sarcastică de multe ori) a aceluiaşi, de către un socialist german şi un ecologist francez. Masa rotundă a durat vreo două ore. Replici, argumente, pasiune, date, jocuri de cuvinte, statistici, umor. Nu a lipsit nici unul dintre ingredientele unei dezbateri politice interesante. Concluzia mea finală... e două. În primul rînd, pe români (şi pe alte vreo 15 state membre) nu prea îi interesează subiectul (de aici şi ideea de a „fonetiza" cuvîntul englezesc). A doua concluzie este că, odată cu puterile sporite date de Tratatul de la Lisabona, Parlamentul European „riscă" să devină o instituţie interesantă. Ceea ce nu e rău defel.

* Inspiraţia articolului (vizita, adică) a fost oferită de Biroul de Informare al Parlamentului European în România.

PUBLICITATE

ştiri nebăgate în seamă

● **Oameni şi şobolani.** Oraşul elveţian Geneva este, din cîte se pare, invadat de şobolani. Semnalul de alarmă a fost tras de proprietarii de hoteluri, restaurante şi terase de pe malurile lacului Leman şi ale Rhonului. Parcurile şi zonele comerciale pietonale sînt şi ele afectate. Chiar dacă nu s-au înregistrat (încă) plîngeri sau reclamaţii din partea populaţiei, autorităţile sînt în alertă şi supraveghează evoluţia dăunătorilor. Unul dintre inspectorii de mediu însărcinat cu acest „dosar" e de părere că nu există motive de îngrijorare: în cantonul Geneva există în jur de 450.000 de şobolani; populaţia rozătoarelor e egală cu numărul de oameni din regiune; raportul este echilibrat. În timp ce proprietarii de restaurante cer măsuri radicale şi urgente, oamenii de la primărie vor „să păstreze situaţia sub control" fără să decimeze populaţia de şobolani: rozătoarele ar avea un rol ecologic important pentru că distrug alţi dăunători şi desfundă, consumînd resturile menajere, canalizările oraşului. În articolul polemic nu se spune nimic de vreun referendum cu privire la soarta şobolanilor, însă aceasta chiar pare genul de problemă care în Elveţia nu poate fi tranşată decît la urne. (după *Le Temps)*

● **Legi dure spulberă visul iberic.** Acum cîteva zile, adoptarea, în Arizona, a unei legi care permite interpelarea de către autorităţi a oricărui cetăţean bănuit că ar fi imigrat ilegal în SUA a scandalizat comunitatea internaţională. O lege similară a fost adoptată, mult mai discret, şi în Spania. Poliţia continuă politica de vînătoare a celor fără acte, înteţind arestările masive în diferite oraşe spaniole. O face la ordinul Ministerului de Interne, de la începutul crizei şi de cînd ţara cu *„acte pentru toţi"* a început să se schimbe, atît în ceea ce priveşte politica de migraţie cît şi în percepţia publică a oamenilor veniţi din străinătate. Ai noştri *wetbacks* („spate ud"), care traversează cu barca Rio Grande-ul strîmtorii Gibraltar sau sar gardurile de sîrmă ghimpată de la Barajas sau El Prat (aeroporturile din Madrid şi Barcelona), se găsesc faţă în faţă cu visul Arizonean în versiune iberică: poliţişti care îi hăituiesc pînă în metrou, în locuri publice, în cantinele pentru săraci, în licee, centre de sănătate şi ONG-uri, şi îi arestează pe baza înfăţişării lor. În acest caz, guvernul se confruntă cu opoziţia nu numai din partea asociaţiilor de imigranţi şi a colectivelor sociale, dar şi a poliţiei înseşi, a oamenilor de lege, a economiştilor, cercetătorilor, universitarilor şi chiar şi a personalităţilor politice din Partidul Popular. Cu toţii sînt de acord că, în ultimii ani, Spania şi-a înăsprit măsurile referitoare la imigraţie, iar climatul de dușmănie faţă de populaţia imigrată n-a încetat să se agraveze. Criza, apropierea alegerilor regionale şi municipale din 2011 şi influenţa vecinilor noştri străini se numără printre factorii participanţi. *(El Mundo,* citat de presseurop.eu)

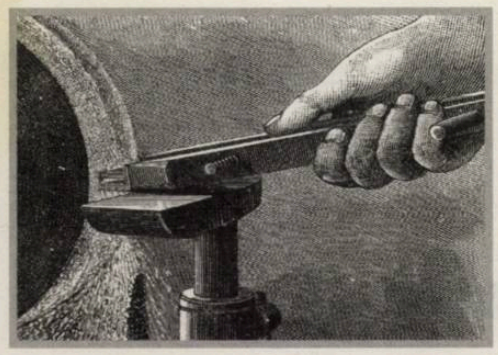

Richard N. HAAS

dezbateri politice

Politici bune pentru ţări mari

Ne aflăm într-o perioadă prelungită de tranziţie internaţională, care a început cu peste două decenii în urmă, odată cu sfîrşitul Războiului Rece. Epoca rivalităţii strategice dintre Statele Unite şi Uniunea Sovietică a făcut loc uneia în care SUA deţineau mai multă putere decît oricare alt stat şi s-au bucurat de un grad de influenţă fără precedent.

Momentul unipolarităţii americane a făcut loc apoi unei lumi pe care o putem descrie ca non-polară, în care puterea este distribuită între aproximativ 200 de state şi zeci de mii de actori non-statali, de la Al-Qaeda la Al-Jazeera şi de la Goldman Sachs la Naţiunile Unite.

Dar ceea ce distinge epocile istorice este mai puţin distribuţia puterii şi mai curînd ordinea, atît la nivelul relaţiilor interstatale, cît şi în interiorul statelor. Ordinea nu apare de la sine; ea este rezultatul eforturilor conştiente ale celor mai puternice entităţi din lume.

Deşi SUA rămîn cea mai puternică naţiune din lume, acestea nu pot menţine, şi cu atît mai puţin răspîndi, pacea internaţională şi prosperitatea, prin puteri proprii. SUA au un teritoriu foarte mare, sînt dependente de importuri masive zilnice de dolari şi petrol, iar forţele lor armate sînt implicate în conflicte extenuante în Afganistan şi Irak. Statele Unite nu posedă mijloacele şi consensul politic necesare pentru a prelua mai mult din responsabilitatea globală, şi le lipsesc mijloacele pentru a-i obliga pe alţii să le urmeze rolul conducător. Mai mult, problemele contemporane – de exemplu, răspîndirea materiei prime care stă la baza armelor de distrugere în masă, menţinerea unei economii internaţionale fără îngrădiri, oprirea încălzirii globale şi combaterea terorismului – nu pot fi controlate, şi cu atît mai puţin rezolvate, de o singură ţară. Numai eforturile de echipă pot ameliora aceste dificultăţi; cu cît este mai împărţit efortul cu atît cresc şansele de reuşită.

Pe scurt, americanii au nevoie de parteneri, dacă dorim ca secolul XXI să fie o eră în care majoritatea locuitorilor planetei să se bucure, pe cît posibil, de pace şi de standarde de viaţă mulţumitoare. Dar parteneriatele formate în vremea Războiului Rece – între SUA, Europa occidentală şi cîteva ţări asiatice, cum ar fi Japonia, Coreea de Sud, precum şi Australia – nu mai sînt adecvate acestei epoci. Acestor ţări le lipsesc resursele şi adesea şi voinţa de a ţine sub control cele mai multe probleme globale.

Astfel încît vechii parteneri au nevoie de unii noi. Ţări tot mai puternice au potenţialul de a umple acest gol. Întrebarea este ce au de gînd să facă cu forţa lor ascendentă China, India, Brazilia şi alte state.

Ceea ce conferă mărime unei ţări nu este dimensiunea teritoriului ei, populaţia, armata sau economia, ci cum îşi foloseşte puterea de a modela lumea din afara graniţelor sale. State tot mai puternice, dar încă în curs de dezvoltare, tind să-şi privească politica externă ca pe un ajutor al politicii interne şi ca pe un mijloc de a cîştiga acces la pieţe şi resurse esenţiale pentru o dezvoltare rapidă.

Să privim exemplul Chinei – după toate datele, cea mai importantă putere emergentă. Ea ar dori să-şi menţină accesul preferenţial la resursele energetice iraniene, dar, dacă aspiraţiile nucleare ale Iranului vor duce la conflict, China va plăti mai mult pentru aceste resurse. Perspectiva instabilităţii în întregul Orient Mijlociu, precum şi a preţului petrolului ar trebui să constituie un stimulent pentru chinezi de a sprijini sancţiuni serioase împotriva Iranului. Dar nu este limpede dacă liderii chinezi vor admite acest fapt şi vor acţiona în interesul pe termen lung al ţării lor.

Intenţia mea nu este să arăt cu degetul exclusiv spre China. Aspecte similare pot fi observate în cazul Indiei şi Braziliei. Şi nu numai ţările în curs de dezvoltare ar trebui să-şi reconsidere abordarea asupra lumii. Şi Statele Unite se află în această situaţie. Multe s-au spus şi s-au scris despre chemările americanilor către China, de a împărţi responsabilitatea internaţională, dar chinezii nu vor accepta să devină un simplu stîlp de susţinere a unei lumi definite de americani. China doreşte să contribuie la definirea regulilor şi la construirea instituţiilor pe care este chemată să le susţină.

Depinde de SUA să lucreze cu chinezii şi cu alţii pentru a face acest lucru, iar aceasta presupune o deschidere mai pronunţată a Americii faţă de preferinţele altora şi dorinţa lor de a juca un rol mai important pe scena internaţională. Puterea acordată ţărilor din G20 reprezintă un pas în direcţia corectă, dar e nevoie de mai multe schimbări, inclusiv restructurarea ONU, a Fondului Monetar Internaţional şi a Băncii Mondiale, astfel încît şi aceste instituţii să reflecte noua distribuţie a puterii.

Statele cu un cuvînt greu de spus ale acestui veac, dezvoltate sau în curs de dezvoltare, au posibilitatea să ajungă la un acord asupra subiectelor contemporane definitorii. Voinţa lor de a colabora va determina durata tranziţiei globale, dar şi succesul etapelor următoare.

Richard N. Haas *ex-director de Strategie Politică în cadrul Departamentului de Stat al SUA, este actualmente preşedinte al Consiliului Relaţiilor Externe. Este autor al cărţii* War of Necessity, War of Choice: A Memoir of Two Iraq Wars.

Copyright: Project Syndicate, 2010
www.project-syndicate.org

traducere de Mădălina ŞCHIOPU

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Dame Margot în coregrafia lui Roberto Arias

Margot Fonteyn (1919-1991) a fost nu doar steaua cea mai strălucitoare din istoria colosală a „The Royal Ballet", ci chiar balerina absolută a secolului trecut. Era deja o celebritate cînd a dansat pentru prima dată cu Rudolf Nureyev în *Giselle*, pe 21 februarie 1962, la cîteva luni după ce marele rus a rămas în Occident. La sfîrşitul spectacolului, cînd ovaţiile îi copleşeau în faţa cortinei căzute, Nureyev a îngenuncheat şi i-a sărutat mîna. Pentru următorii 17 ani au format un cuplu de vis. Tatonau perfecţiunea cu o expresivitate amuţitoare. Nureyev era fascinat de ea, Fonteyn era inspirată de el.

În 1955, Margot Fonteyn s-a căsătorit cu Roberto E. Arias, un panamez flamboaiant, trăitor frenetic, caracterizat drept *playboy*, de anumite publicaţii, deşi, dacă rămînem oneşti, omul era mai mult decît atît. Arias era fiul unui fost preşedinte al Republicii Panama, iar cei obişnuiţi să descifreze complicatele genealogii politice ale Americii Latine spun că alţi trei bărbaţi din familia sa au ocupat, pentru intervale de timp diferite, fotoliul suprem în ţara lor. Toată viaţa lui, Arias a pendulat pasional între avocatură, diplomaţie şi politică. În 1964 a fost ales în Adunarea Naţională şi, două luni mai tîrziu, a fost împuşcat de un amic în urma unei dispute politice, la un colţ de stradă. A fost serios rănit, a stat în spital un an şi jumătate şi şi-a petrecut tot restul vieţii paralizat, într-un scaun. A murit în 1989. Biografii par de acord că tentativa de asasinat din 1964 nu a schimbat mare lucru din personalitatea lui Roberto Arias. Pînă la moartea sa, sublima lui soţie era mereu dublată de adoratoare resemnate cu rolul de amantă. Se cunoaşte cel puţin un caz dramatic: o anume doamnă, mereu prezentă în anturajul lui Arias, a fost în asemenea măsură devastată de vestea morţii sale, încît s-a sinucis chiar în aceeaşi zi, cerînd să fie înmormîntată odată cu el. Arias pare să fi fost un personaj coborît din realismul magic sud-american.

Margot Fonteyn

Turbionul politic al destinului panamez al lui Roberto E. Arias a atras-o şi pe Margot Fontayn. Despre episodul petrecut în noaptea de 26 aprilie 1959 se ştia cîte ceva. Arias împreună cu Fonteyn au fost actorii principali ai unei tentative de lovitură de stat împotriva preşedintelui panamez Ernesto de la Guardia Navarro, în urma căreia ea a fost arestată pentru 24 de ore în Panama şi apoi expulzată, iar el a găsit refugiu în Ambasada Braziliei din Panama City, unde a petrecut două luni, pînă cînd i s-a permis să iasă din ţară. De asemenea, se zvonea că lovitura de stat a fost sprijinită cu trupe şi armament de Fidel Castro şi a fost zădărnicită cu sprijin american. Desecretizarea recentă a unor dosare din arhivele spionajului britanic aruncă o lumină tare asupra acestui incident. Astfel, în ianuarie 1959, Margot Fonteyn şi Roberto Arias l-au vizitat pe Fidel Castro, pentru a stabili detaliile planului. În ziua stabilită (26 aprilie), Fonteyn şi Arias au plecat cu iahtul lor într-o plimbare lungă, pe care au anunţat-o drept „relaxare şi pescuit". În realitate, toată noaptea care a urmat, iahtul a acostat în diverse puncte, de unde a preluat şi a distribuit arme, transportînd, chiar, grupuri de rebeli dintr-un loc în altul. Cînd, spre ziuă, era clar că lovitura de stat eşuase, Fonteyn a revenit în port cu iahtul fără Arias, care fusese preluat de elemente rebele spre a fi ferit de represiune. Cum anume a ajuns la Ambasada Braziliei rămîne un mister pînă astăzi. Margot Fonteyn a fost pe loc arestată. Ambasadorul britanic a fost convocat urgent la poliţie, pentru a lua act de starea de arest a faimoasei sale conaţionale, conform uzanţelor. Raportul diplomatului britanic, desecretizat şi el, este savuros. Redactat într-un limbaj astăzi dispărut de prin cancelariile occidentale, tipic unui diplomat britanic de şcoală veche, raportul descrie perfect situaţia. În raport, se spune că Margot Fonteyn – la acel moment era deja Comandor al Ordinului Imperiului Britanic – era extrem de surescitată şi încerca să şoptească ambasadorului ceva ce ofiţerul de poliţie prezent nu ar fi trebuit să audă. Ambasadorul precizează că a descurajat-o imediat şi că, după părerea lui, diva avea un comportament cu totul nepotrivit contextului oficial în care se afla. Voi cita doar o frază din acest raport, lăsînd-o în limba engleză pentru a nu-i pierde din savoarea demnă a unui diplomat *british*: *„Her conduct has been highly reprehensible and irresponsible to a degree"*. Ajunsă la Londra cîteva zile mai tîrziu, Margot Fonteyn îl vizitează pe John Profumo, politician britanic aflat în legături stabile cu serviciile de spionaj britanice, care va mărturisi peste ani că a privit cu umor relatările aventurii politice ale marii balerine. La fel, păstrez engleza relatării, pentru a nu diminua gustul: *„I had to pinch myself several times during her visit to be sure I was not dreaming the comic opera story she unfolded"*.

Margot Fonteyn a murit în februarie 1991, în vila ei din Panama. Acum cîţiva ani, am citit autobiografia ei. Acolo, am găsit o reflecţie splendidă: *„Life offstage has sometimes been a wilderness of unpredictables in an unchoreographed world"*.

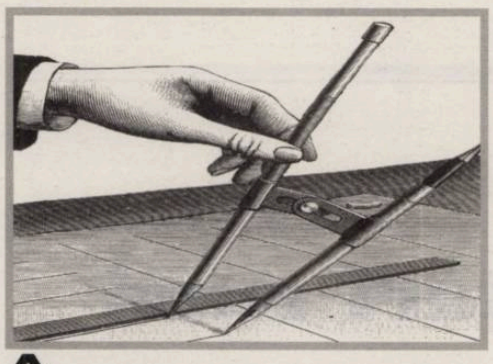

George GURESCU

SOS Provincia

Teatrul din Baie

În spatele Mitropoliei din Iaşi se întind străzile mici şi întortocheate ca într-un labirint urban. Printre clădirile construite recent se ascund, timid, casele vechi, încercînd parcă să-şi ducă existenţa dincolo de freamătul din centrul oraşului. Imediat după Facultatea de Teologie Ortodoxă, pe strada Uzinei, se găseşte Baia turcească, una din puţinele construcţii de acest gen care au mai supravieţuit în România.

Consemnată pentru prima oară de cronicarul Paul de Alep în 1653, în timpul lui Vasile Lupu, domnitorul Moldovei de la vremea respectivă, ceea ce se vede astăzi este de fapt o nouă clădire, construită în 1893. Despre baia originală nu se ştie anul exact în care a fost făcută şi nici care este proiectantul acesteia. Chiar şi aşa, din descrierile de la acea vreme, se ştie că respecta arhitectura specifică hammam-urilor, pornind de la mozaicul şi marmura folosită la placare, pînă la faianţa şi desenele interioare pe care erau pictate modelele orientale.

„S-a dat totul jos la pămînt", se menţiona în mărturiile de atunci. Pînă în 1997 se credea că Baia turcească a fost construită din temelii în 1893, dar, în urma unor lucrări efectuate de echipa arhitectului ieşean Dan Vişan, s-a descoperit faptul că zidurile de la parterul băii sînt din piatra originală, veche de aproape cinci secole. El este cel care a lucrat în urmă cu 13 ani la proiectul prin care urma să se reabiliteze clădirea. Mai mult, continuă dumnealui, mortarul folosit era după reţetele romane şi bizantine – „era un amestec de var cu sfărîmătură de cărămidă, nu era nici ciment, nici mortar de lut amestecat". Tot la subsol s-au găsit şi canalele pentru transportarea aerului fierbinte, care respectau planurile de arhitectură ale lui Vitruviu. Lucrările de decopertare şi curăţare au scos la iveală încăperi umplute cu pămînt, care nu apăreau în nici un plan al clădirii. De asemenea, s-a găsit faianţă lipită peste ochiurile de geam sau peste uşi. În rest, tot ce era deasupra subsolului făcea parte din noua construcţie de la finele secolului al XIX – lea.

Treptat, clădirea a fost supusă la numeroase reparaţii şi consolidări, atît în perioada interbelică, cît şi imediat după cutremurul din anul 1977. Odată cu dezvoltarea cartierelor din Iaşi, locul s-a transformat într-un refugiu pentru cei care mai doreau să aibă parte de celebrele băi cu aburi. Reţelele de apă din oraş au prins avînt, iar, pînă la închiderea definitivă a acesteia, nu a funcţionat decît o parte din clădire.

După lucrările efectuate de Dan Vişan s-a pus problema utilităţii unei băi publice şi cît de rentabilă ar fi ea pentru locuitorii Iaşului. Propuneri au fost destule, se vorbea de transformarea etajului fie într-un casino, fie într-un bar. Se dorea ca Baia turcească să redevină un simbol pentru oraş. Din păcate, cheltuielile necesare pentru refacerea întregului amplasament erau mult prea mari, iar autorităţile locale au venit cu patalamaua „nu avem bani suficienţi".

Geamurile – din ce în ce mai puţine, sparte sau acoperite cu bucăţi de carton pe alocuri – sînt prinse într-un lemn a cărui vopsea este crăpată. Din fericire, ancadramentele formate din plăci de faianţă păstrează în continuare modelele orientale, pictate într-un albastru puternic.

Una din cauzele degradării clădirii a reprezentat-o şi infiltrarea puternică a apei în structura clădirii. Astfel, coloanele de scurgere sînt dezafectate, acelaşi lucru spunîndu-se şi despre canalele prin care se distribuia aerul cald, alături descoperindu-se mici „stalactite". Planşeul demisolului de astăzi este susţinut de grinzi metalice care, la rîndul lor, sînt corodate.

Periodic, slujbele de la Mitropolie sînt „întrerupte" de concertele şi spectacolele de teatru care se desfăşoară în clădire. De o bună bucată de vreme, numeroase activităţi culturale şi-au găsit refugiul acolo şi au prins foarte mult la public. Promovarea artei într-un spaţiu neconvenţional ca acesta face ca monumentul să nu aştepte să se dărîme într-o liniște bolnăvicioasă. Culmea ironiei la români, acum facem teatru şi-n baie.

George Gurescu *este şef de departament, revista* Opinia veche, *Iaşi.*

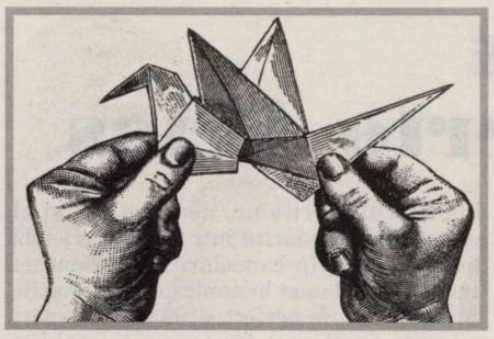

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

E în firea televiziunilor

Încă ne amintim bine cum, într-una din serile revoluţiei, în direct la TVR, Victor Rebengiuc a pus pe masă un sul de hîrtie igienică, recomandîndu-le celor care mai vorbesc la televizor să se şteargă întîi la gură. Gestul a rămas antologic. Iar dacă telespectatorii l-au înţeles, nu acelaşi lucru se poate spune despre mulţi dintre oamenii de televiziune de atunci. Chiar dacă unii şi-au făcut *mea culpa,* au continuat apoi să se murdărească în lunile şi anii ce au urmat revoluţiei.

Cu timpul, generaţiile s-au schimbat, iar televiziunile s-au înmulţit ca ciupercile. Studiourile lor au fost umplute de oameni tineri ce păreau entuziaşti şi dădeau speranţa că pot fi şi profesionişti. Totuşi, tentaţia de a te murdări pe „sticlă" pare un dat al acestor locuri.

Cea mai recentă împrospătare a fenomenului s-a petrecut (la mai bine de 20 de ani de la gestul lui Rebengiuc) la emisiunea Gabrielei Firea. E deja notoriu dialogul în care aceasta l-a întrebat pe deputatul Cristian Boureanu (care încerca să deturneze discuţia), dacă a „mîncat ceva stricat înainte de emisiune", iar el a răspuns că a mîncat ce a găsit pe masă „ce mîncaţi dumneavoastră în fiecare seară aici". Au urmat replicile cu „mucii-n freză", cu amanţii şi aşa mai departe.

Toate astea se întîmplă nu doar pentru că sîntem o ţară plină de ţaţe şi mahalagii, nu doar pentru că trăim într-un loc în care fără cei şapte ani de acasă poţi ajunge politician sau jurnalist, nu doar pentru că spoiala unei educaţii se şterge la prima provocare. Aşa ceva se întîmplă şi fiindcă televiziunile sînt prost construite, pentru că şefii şi patronii lor n-au auzit şi nici nu vor să audă de vreun fel de reguli jurnalistice; pentru că moderatorii şi şefii lor nu ştiu şi nu vor să-şi selecteze invitaţii dintre cei capabili să poarte o discuţie civilizată, cu argumente; pentru că scandalagii şi scandalurile pe post sînt chiar încurajate, în ideea că fac audienţă; pentru că moderatorii nu ştiu să închidă microfonul unui invitat cînd acesta începe să bată cîmpii şi nu ştiu să impună invitaţilor o atitudine adecvată; pentru că responsabilii din televiziuni nu ştiu să-i tragă de mînecă, să-i sancţioneze sau chiar să-i dea afară pe moderatorii şi jurnaliştii care încalcă regulile profesionale şi pe cele de bun-simţ. După ce moderatoarea emisiunii Antenei 3 a intrat în pomenita dispută cu deputatul, televiziunea a găsit de cuviinţă să emită un comunicat în care „îşi exprimă solidaritatea cu realizatoarea emisiunii *Ştirea Zilei,* acţionînd-ul în justiţie pe domnul Cristian Boureanu". Culmea e că respectiva emisiune tocmai fusese premiată de Asociaţia Profesioniştilor de Televiziune din România. Profesioniştii de televiziune sînt acum reprezentaţi de o astfel de emisiune care, în cele din urmă, a fost şi (profesionist) amendată de CNA.

E vorba de o televiziune care se vrea de ştiri. S-a spus despre televiziunile noastre de ştiri că s-ar fi „otevizat". Adică, ar fi început să adopte stilul OTV, după ce au constatat că aceasta are mare succes la public.

N-am urmărit decît sporadic şi pur întîmplător emisiunile OTV. Din ceam văzut totuşi, nu-mi amintesc să-l fi auzit vreodată pe Dan Diaconescu jignind pe cineva sau măcar adresîndu-i-se nepoliticos. Ba, dimpotrivă, mi-l aduc aminte păstrîndu-şi cumpătul şi în situaţii din cele mai penibile, chiar şi atunci cînd cineva a încercat să-l bage într-un tomberon (cum ar fi reacţionat oare doamna Firea dacă, Doamne fereşte, domnul Boureanu, în loc să bată cîmpii, ar fi încercat de-a dreptul, s-o arunce la gunoi?). Prin comparaţie, putem descoperi cu surprindere că, dincolo de conţinutul emisiunilor sale, Dan Diaconescu este un moderator mai elegant decît o bună parte a celor de la televiziuni ce se pretind cu ştaif. Televiziuni care, în ciuda formatului serios, se dovedesc oricînd gata să abdice de la regulile şi valorile jurnalistice recunoscute. Credibilitatea se poate pierde brusc şi nu se recuperează decît foarte greu sau deloc. La noi se pare însă că televiziunile au hotărît că n-au nevoie de reputaţie. Şi-au obişnuit telespectatorii cu mizerii pe ecran. Rezultatul e că oamenii care se mai uită la ştiri sau la talk-show-uri, o fac aşa cum s-ar uita la o ceartă de pe stradă: din pură curiozitate şi fără să dea doi bani pe ce văd.

ready made

„O cunoscută formuletă copilărească sună: «Unica, doica, treica, patica; *cinga, linga,* şopota, bocota; tangher, bangher, buf şi-un burduf» (Bogdan-Hoya, *Cîntece de copii şi jocuri,* p. 41, cu variante: *«cinca, linca,* şocote, bocote»; *cingăr-lingăr,* rotoco, botoco», pp. 41-2 etc.), sau (în Moldova): «Uni, duni, tini, poni, *cinca, rinca,* ochi, scochi, baba, clonţ» (cf. la Bogdan, *o.c.:* «Unica, doica, treica, poinca; *cinca, linca,* ochii, mochii, sava; cioc»).

Că în primele patru (sau cinci) numerale se reflectă înseşi numerele româneşti, e evident; tot aşa, e clar că într-un «ochi, scochi» se cuprinde nu numai o aluzie la *opt,* ci şi un reflex al obiceiului de a indica, pronunţînd recitativul, diferitele părţi ale figurii copilului: în speţă, ochii (cf. «ochii-bazaochi, nas-bazanas, barbă-barbarie» etc. [...])."

(Vasile Bogrea,
Pagini istorico-filologice,
Editura Dacia, 1971)

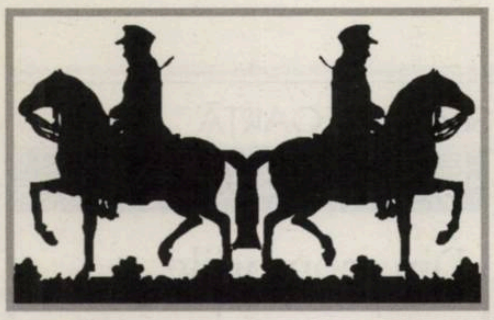

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Către microbiştii din Serviciile Multilateral Specializate

7 iunie. Vineri începe Mondialul de fotbal şi nu pot să cred că în serviciile dvs. evenimentul va trece neobservat. Nu se poate să nu aveţi printre dvs. microbişti de fotbal. Ar fi foarte trist. Sînt zile grele, ca astea de azi, în care o şuetă cu un microbist te salvează pentru cîteva ore. În relaţiile mele cu serviciile speciale am contat întotdeauna pe pasiunea noastră comună pentru fotbal. Chiar dacă mi-aţi comunicat din timp că nu mai aveţi nici o trăsătură comună cu „vechile structuri", nu pot uita cum m-a ajutat fotbalul să evit momente penibile în contactele cu „structuraliştii" vechiului regim – aşa cum îi numeam cu delicii intelectualiste.

Am avut două ocazii, dar m-am prins de la prima, cînd au apărut imediat după ce m-am întors dintr-o călătorie în Germania Federală, în 1970. Erau doi tineri corect legitimaţi care vroiau să ştie – deşi ştiau – cu cine de la Europa Liberă m-am văzut acolo; le-am spus liniştit: cu un prieten plecat şi rămas acolo, după Praga, eu neavînd chef ideologic pentru asemenea aventuri. Singurele mele aventuri cu el fuseseră cîteva îndelungi partide de poker la mize mici, dar cu ameţitoare cacialmale, de o inteligenţă care ne entuziasma pînă la a ne îmbrăţişa după fiecare reuşită a unuia sau a altuia; le-am spus că am evocat împreună, cu dor, acele nopţi de poker, femeile şi fetiţele dulci din Bucureşti, meciurile la care mergeam împreună, deşi el era stelist, iar eu (chiar dacă ţineam, în absolut, cu Progresul), cînd era vorba de Steaua, treceam de partea lui Dinamo. O luminiţă li s-a aprins în priviri şi o intuiţie m-a făcut să insist şi să le spun că oricît ţin cu Oaidă şi Mafteuţă ai mei, din str. Doctor Staicovici, am obiectivitatea să recunosc că Dumitrache al lor e cel mai bun fotbalist român. Atunci au recunoscut că îmi citesc săptămînal cronicile semnate Belphegor şi am intrat într-o lungă discuţie despre Naţionala care se pregătea pentru Mondialul din Mexic (îl antipatizau, desigur, pe Dobrin, care, ziceau ei, îşi fereşte picioarele cînd joacă în străinătate.). A fost mai mult decît o discuţie – în care Europa Liberă a rămas pe ultimul plan; în clipa în care mi-au cerut să pun, totuşi, pe hîrtie, ce-am vorbit cu acela, acolo, i-am refuzat, explicîndu-le că nu aceasta e meseria mea, ci aceea de a descrie şuturi şi fente. M-au înţeles (la ora aceea nu funcţiona legea prin care trebuia să pui pe hîrtie cu cine te-ai întîlnit în străinătate.). Riscînd să se înţeleagă că am pactizat cu structuraliştii, vă voi preciza că şi a doua oară – prin anii '80, cred – cînd au venit să mă ancheteze dacă am citit scenariul lui Pintilie la *De ce trag clopotele, Mitică?* (azi, o să vi se pară o fantezie...), am dat-o pe fotbal, cum ar fi făcut şi Sveik, şi iarăşi a ţinut, deşi aveam scenariul ascuns în casă. Amănunte – dacă vă interesează – altă dată.

Firește că aceste evocări nu sînt chiar note informative, ci doar o modalitate (un cuvînt care îmi place foarte mult) de a găsi printre dumneavoastră ceea ce un cîntec tot al acelor vremuri o spunea clar şi just: a căuta „un om, un suflet curat", căruia să-i poţi încredinţa o idee la ora cînd nenumăraţi microbişti – un popor, se poate spune – sînt măcinaţi de o singură întrebare: de ce nu sîntem şi noi în Africa aia de Sud, la Mondialul de fotbal? Ni se explică, simplu, prea simplu, că nu mai avem valori printre jucătorii români. E fals. Ele există, dar sînt desfigurate – aşa o fi numai în fotbal? – de „valoarea" patronatului, a celor ce „bagă banii" în fotbal ca într-o afacere ca toate afacerile. Patronatul nostru fotbalistic este de-o nonvaloare inestimabilă, de-o prostie – amestec de incultură, lăcomie şi megalomanie – incalculabilă. Împreună cu impresarii, ei sînt proprietarii jucătorilor, trataţi şi posedaţi ca într-o sclavie. Ei constituie cea mai vizibilă mafie, avînd în vedere că banii rulaţi în fotbal au parte de cea mai largă popularizare. Mult mai importanţi decît fotbaliştii, ei au la dispoziţie toate posturile TV fiindcă ei asigură cel mai bun rating. A li te opune, a polemiza cu ei nu e numai inutil, dar şi periculos, de la brîu în jos. Cred că m-aţi înţeles – expresie de bază în vocabularul zilelor noastre – de ce vă scriu. Vreau ca la Judecata de Apoi să se găsească acest text în dosarele dumneavoastră – unde altundeva cînd cărţile nu vor mai fi citite? Ar fi un semn că, ajungînd la aceste ultime rînduri, nu aţi ridicat din umeri.

un sport la Răsărit

De unde şi de ce ne vine boala cu schimbatul antrenorilor la fotbal cît se poate de des, chiar şi la cîteva luni (şi cînd nu-i schimbă nimeni pleacă ei singuri)? Nu costă prea mult?

E o boală relativ nouă, dar perfect descifrată. Poate ataca organismul unei echipe pe două căi, prin sindromul patronului-antrenor şi/sau ca urmare a dorinţei liderului suprem de a obţine performanţe, vorba cuiva, „constant excepţionale" în orice condiţii (vezi, cîteodată, opere complete ediţia L'âne de Buridan). False simptome: nemulţumirea fanilor. Acest bacil nu este fatal decît în combinaţie cu cei de mai sus. Începutul sfîrşitului profesiei de antrenor s-a întîmplat în secunda următoare celei în care patronii s-au convins că se pricep la fotbal. Ce nu pricep e că, dacă un critic poate desfiinţa îndreptăţit opera altcuiva, e puţin probabil ca el să poată crea o alta măcar la genunchiul broaştei celei dintîi. Acest fenomen al atotpriceperii e strîns legat de acela al banului uşor. Cînd îl obţii fără structură, nimic în jurul tău nu mai are consistenţă şi mister. Pretinzi că vezi prin lucruri şi prin oameni. Făcînd bani din nimic te crezi Dumnezeu, pentru că doar El poate face ceva din nimic. Iertaţi-mă, dar ce e un biet antrenor faţă cu Dumnezeu?

Radu NAUM

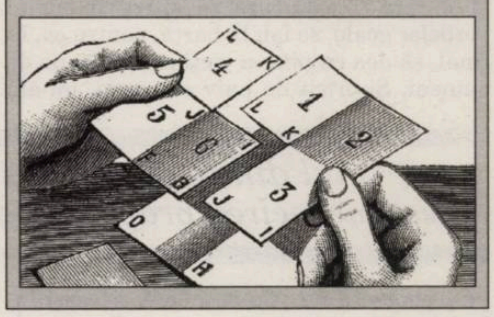

PUBLICITATE

Dilema veche + colecția Charlie Chaplin

3 luni - 111 lei
6 luni - 157 lei
12 luni - 244 lei

Abonează-te rapid prin SMS

SMS TRIMITE UN SMS DIN REȚEAUA ORANGE, VODAFONE SAU COSMOTE LA 7455 CU TEXTUL *DILEMA VECHE*

3 luni abonament

- Costul unui SMS este de 11,9 euro (TVA inclus)
- Din rețeaua Orange vei primi un mesaj de confirmare a înregistrării
- Din rețelele Vodafone și Cosmote vei primi un mesaj prin care ți se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro

Dacă trimiți până la data de 20 a lunii în curs, primești abonamentul începând cu data de 1 a lunii următoare. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informații la tel: 021-407.54.65

Alte metode de abonare

ONLINE
PLĂTEȘTE ONLINE PE WWW.ADEVARUL.RO
Pentru a contracta abonamente cu plata online aveți nevoie de card de credit/debit VISA, MASTERCARD, VISA ELECTRON sau MAESTRO valabil.

LA TOATE OFICIILE POȘTALE SAU LA CELELALTE FIRME CU CARE ADEVĂRUL HOLDING ARE CONTRACT DE DIFUZARE A ABONAMENTELOR (lista completă pe www.adevarul.ro/abonamente)

TRIMITE TALONUL
Plătește prin ordin de plată sau mandat poștal și trimite talonul de mai jos.

ABONEAZĂ-TE!

Ai pînă la 13,2% reducere din prețul de la chioșc!

Tel: 021-407.54.64, 021-407.54.65; Fax: 021-407.54.67; e-mail: abonamente@adevarulholding.ro

Nume ..... Prenume ..... Compania* ..... Cod Fiscal* .....
(*Completați numai dacă plătitorul este o firmă) str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. ..... localitate .....
județ/sector ..... cod poștal ..... telefon ..... e-mail .....
Adresa de livrare (dacă este diferită față de adresa de mai sus): str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. .....
et. ..... ap. ..... localitate ..... județ/sector ..... cod poștal .....
Număr abonamente contractate ..... începînd din luna ..... la:
Dilema veche ☐ 3 luni (47 lei) ☐ 6 luni (93 lei) ☐ 12 luni (180 lei)
Dilema veche + colecția Charlie Chaplin ☐ 3 luni (111 lei) ☐ 6 luni (157 lei) ☐ 12 luni (244 lei)
Cei care se abonează direct la Adevărul Holding vor completa și rîndurile de mai jos:
Am expediat către S.C. Adevărul Holding S.R.L. suma de ..... lei cu mandatul poștal/ordin de plată nr. ..... din data .....
în cont nr. RO81 ABNA 4100 2641 0028 5818 deschis la RBS BANK SA București sau RO39 PIRB 2501 7096 1600 5000 deschis la Piraeus Bank - sucursala Pipera.
Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua până la data de 20 a lunii în curs. Prin prezenta sunt de acord ca S.C. Adevărul Holding S.R.L. să prelucreze datele mele cu caracter personal.

Completați talonul de abonament cu datele de identificare solicitate și expediați-l, împreună cu copia după dovada plății abonamentului prin poștă, la S.C. Adevărul Holding S.R.L., OP 33 - CP 14, București , cod poștal 014820 sau prin fax: 021-407.54.67. ACUM abonamentele se pot contracta astfel: ■ la sediul S.C. Adevărul Holding S.R.L., Șos. Fabrica de Glucoză nr. 21, Clădirea Connect 2, et. 1, sector 2, București ■ cu mandat poștal sau ordin de plată pentru S.C. Adevărul Holding S.R.L. ■ la oficiile poștale ■ la firmele particulare

ABONAMENTE NON-STOP LA 0318.200.200

Pentru pachete de abonamente, cereri speciale sau alte informații legate de abonarea la revista Dilema veche, sunați la 0372.130.245, 0372.130.246 de luni până vineri între orele 9:00-18:00 sau trimiteți e-mail la vanzari.directe@adevarulholding.ro

Adina SĂDEANU

Ascultîndu-l pe Roubini

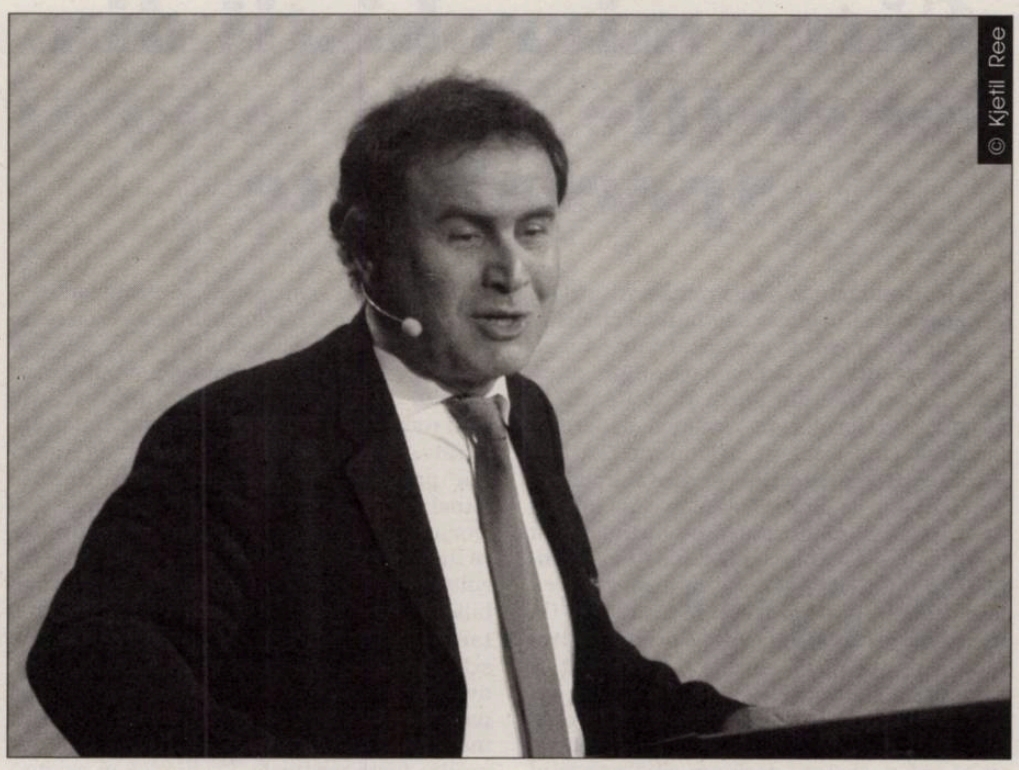

L-am ascultat pe Nouriel Roubini cu respiraţia tăiată. Cu o precizie şi coerenţă rare, reputatul economist a vorbit aproape 60 de minute despre criză şi efectele sale. Fără inflexiuni, fără artificii, fără power-point-uri. Nu a gesticulat şi abia dacă s-a mişcat. A radiografiat din cap toată mişcarea tsunamică ce a întors economiile lumii cu capu-n jos.

În 2006, la sediul FMI din New York (ce ironie!), în faţa mai multor economişti, Roubini dezvăluia un scenariu ce atunci părea de neimaginat: trilioane de dolari pierderi, falimente, recesiune. Prezicerile sale s-au adeverit aproape în totalitate, atrăgîndu-i porecla de profet, pe lîngă cea de „Dr. Doom".

Ascultîndu-l pe Roubini vorbind despre criza iminentă a datoriilor publice, despre lipsa de reacţie rapidă a UE, criza din Grecia şi „lebăda albă" (crizele pot fi anticipate – spune el, în replică la „Lebăda Neagră" a lui Taleb) – m-au trecut fiori reci. Nu doar ce spunea Roubini, ci felul în care o făcea mi-a stîrnit o avalanşă de reacţii şi gînduri. Calm. Chirugical. Am simţit aproape fizic prăpastia dintre cei care vorbesc liber într-o sală de conferinţe, despre tăvălugul crizei, şi cei care ar trebui să-i asculte. Dintre cei care gîndesc, *văd* ce se întîmplă *în realitate* şi cei care aproximează, se „sparg" în duelul vorbelor goale, se iau la harţă, pentru ca, în final, să dea cu pixu-n vieţile a milioane de oameni. Şi oricît de naiv ar părea, mi-am pus, pentru a nu ştiu cîta oară, aceeaşi întrebare: De ce în era comunicării şi superconectării cei care iau decizii continuă să rămînă atît de departe de cei care înţeleg efectele lor *în plan real?* De unde acest veşnic dialog al surzilor?

Unul dintre efectele vizibile ale crizei economice este adîncirea prăpastiei dintre guvern(e) şi alegători.

Unul dintre efectele vizibile ale crizei economice este adîncirea prăpastiei dintre guvern(e) şi alegători. Desigur, ea, prăpastia, a existat dintotdeauna – singura diferenţă fiind că uneori *ni s-a părut* mai mică. Iar faptul că lipsa de încredere în „cei aleşi" a fost şi este un fenomen global nu ne încălzeşte cu nimic. George Bush a condus SUA cu o rată a încrederii populaţiei de 28% – ca să dăm exemple de la case mai mari. Cît despre România, cu mici excepţii – provocate (ca să nu spun manipulate) de artificii electorale – încrederea în clasa politică a fost, mai tot timpul, undeva sub nivelul mării cu gheaţă la mal.

Şi nu e nevoie de teorie, ci doar de bunsimţ pentru a ne imagina ce poate naşte prăpastia dintre „conducători" şi „conduşi": haos. O totală lipsă de perspectivă în care bălteşte un „după mine potopul" împins la extrem, un individualism feroce justificat prin ura faţă de putere şi toate simbolurile ei. Este pentru prima dată în ultimii 20 de ani, cînd un guvern este nevoit să ia înapoi mita electorală. Pe faţă. Pînă acum o făcea pe ascuns, acoperind o mită cu alta, îndesînd iluzia binelui în dosul inflaţiei, în false reforme.

Ceea ce ar trebui să ne neliniştească astăzi este nu doar hăul dintre *noi* şi *ei* („aleşii poporului"), ci prăpastia ce pare să se nască între o parte a societăţii şi sectorul privat. Acesta este unul dintre cele mai perverse efecte ale crizei.

Pînă acum, scîrbiţi de incompetenţa şi corupţia clasei politice, o parte din alegători îşi căutau viitorul în sectorul privat. Acolo exista speranţă. Acolo exista încredere. Din păcate, această criză – cu tinicheaua socializării pierderilor şi privatizării profiturilor de coadă – a afectat încrederea în capacitatea sectorului privat de a oferi soluţii, de a *participa nu doar eficient, ci şi onest* la (re)facerea economică. Şi nu mă refer aici doar la sectorul financiar. Nu disput gradele de adevăr sau dreptate ale celor care-i arată cu degetul pe bancheri, amintindu-le că pînă mai ieri criticau guverne, bănci centrale şi, în general, orice autoritate mişcătoare ce îndrăznea să rostească cuvîntul reglementare, pentru ca apoi să-şi caute salvarea în banul public. Într-o lume ideală, ruşinea lor de profesionişti bine plătiţi ar fi doar... a lor. În era globalizării, ea devine problema noastră.

Lipsa de încredere în bănci, fie ele de investiţii sau comerciale, în bancheri sau finanţişti, dă frîu liber tentaţiei de a împărţi şi acest *teritoriu privat* în *noi* şi *ei*. Cu fiecare împărţeală însă se mai naşte un gol. Departe de mine gîndul de a lansa un îndemn la încredere oarbă. Constat doar, începînd cu sussemnata, că nu ştiu unde să-mi plasez ultimul dram de încredere adunat din rămăşiţele crizei. Îl ţin acolo cum îşi ţinea bunica mea ultimii bănuţi înnodaţi în batistă. Pînă atunci mă concentrez pe un singur gînd: şi totuşi, nimic nu se poate construi fără încredere.

Şerban FOARŢĂ

gazela de perete

Din memoriile unui actor de teatru

Jucat-am nu puţine roluri de-a lungul îndelungii mele cariere de actor dramatic. Unele, fără importanţă: uşier la Curtea de Justiţie; pedel cu şapcă, eghileţi, lampasuri roşii, plus fireturi, în pragul uşilor turnante ale mai multor cazinouri (în comedii bulevardiere); ca şi valet, purtînd pe tavă corespondenţa baronesei. Celor ce au să retorcheze că asta-i simplă figuraţie, le amintesc că figuraţia asigură configuraţia spectacolului ca atare. De altfel, nu am fost doar figurant. În *Hamlet,* am interpretat, cu brio, rolul Căpitanului norveg, fiind cît pe-aci să fiu distribuit în, *Prince of Norway,* Fortinbras. Nu mai continui lunga listă. Adaug, totuşi, că succesul maxim l-am cunoscut în rolul unui şarpe. Nu-i vorba de aceia din tragedia *Andromaque* a lui Racine: *„Pour qui sont ces serpents qui sifflent sur vos têtes?",* ci de vipera (sau cobra?) asasină a celei mai faimoase regine egipţiace (alături de, fireşte, Nephertiti), din piesa lui Will, *Antoniu & Cleopatra*. Dacă spun „rolul unui şarpe" nu-nseamnă că mă travesteam într-o orifică reptilă. Ofidianul va fi fost trucat: un furtun dur, flexibil însă, manipulat, cu artă, din culise. Rolul meu consta în sîsîit. Am învăţat să sîsîi *comme il faut* de la un vechi dresor de şerpi. Poate că Dvs vi se pare că sîsîitul este uniform (ca, bunăoară, polisigma lui Racine); nici gînd, el are inflexiuni, e meandratic şi sinuos, e serpentin prin excelenţă, făcînd, ca undele sonore (din fizică), noduri şi ventre. Siflantele-i nu-s monotone, ci,-n funcţie de împrejurări, pot fi cînd agresive şi tot mai furibunde, cînd tandru-insinuante ca un discurs erotic. Apropiindu-se de sînii Cleopatrei, după ce va fi ieşit „la drumul mare", din coşul cu smochine, şarpele interpretat de sussemnatul avea un galeş sîsîit, seducător, ba chiar afabil, de rece viperă-n călduri. Îl imitam aşa de bine, că, dacă scîrţîia vreun scaun sau strănuta vreun spectator, întreaga sală emitea un inclement, însă legitim, *sssssssssssss!*

PUBLICITATE

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Despre iubire şi senilitate

Ea încearcă să se ridice, sprijinindu-se în baston, din fotoliul adînc, acoperit cu o cuvertură de lînă. La jumătatea drumului, cade însă înapoi şi se înfundă în pernele fotoliului: *na, drăcie!* – oftează, zîmbind, bătrînica.

– Stai, stai aşa! – intervine el. Îţi aduc eu, ce vrei?

– Nu, lasă, mă duc eu, nu te deranja! – îl opreşte ea din drum, reuşind să se ridice în picioare.

– Mă duc eu, ţi-am zis! Stai, te rog, jos – o aşază el, cu grijă, în fotoliu. Ce vrei?

– Voiam să-mi fac o cafea... – spune ea cu voce mică. Dar nu trebuie să te deranjezi, pot să-mi fac şi singură...

– Fac eu, stai liniştită! Aşa mai fac şi eu puţină mişcare... – zîmbeşte bătrînul şi porneşte spre bucătărie.

După cîteva minute se întoarce cu un pahar de apă pe o tavă:

– Poftim! – îi aşază el curtenitor tava în poală.

– Mulţumesc – îi răspunde ea – dar ţi-am spus, nu trebuia să te deranjezi...

Bea cu înghiţituri mici din paharul de apă şi-l ia de mînă pe soţul ei, care se aşezase între timp pe canapeaua alăturată. Îşi zîmbesc fără a scoate nici un cuvînt.

A. şi V. şi-au sărbătorit acum cîteva zile aniversarea a şaizeci de ani de căsătorie. Mă uit la ei şi realizez că ceea ce văd este, probabil, iubire în stare pură. Nu prea ştiu ce-i aia, dar, privindu-i, încerc să-mi imaginez. Şi-au spus tot ce aveau de spus, îşi cunosc gîndurile înainte ca acestea să prindă formă în mintea lor, nu mai au alte dorinţe. Comunicarea nu mai trebuie să comunice nimic, nu mai trebuie să facă eforturi retorice, să se bucure de reuşite sau să acumuleze frustrările eşecurilor. Tot ce mai spun sau fac este, de fapt, expresia acestei iubiri în stare pură, neatinsă de gînduri ascunse sau vise neîmplinite. Orice ar face sau ar spune, oricît de inutil sau, uneori, de penibil ar putea fi, nu mai are nici un sens propriu în afara gestului comemorativ de contemplare senină a propriei iubiri. Restul e uitare. Sau neant...

Viaţa ideală – beatitudinea existenţială – ar trebui să fie o trecere survenită pe neaşteptate de la copilărie la bătrîneţe.

Îmi vine un gînd macabru la prima vedere: senilitatea ca o condiţie de împlinire a iubirii. Această senilitate mignonă şi senină, care nu mai reţine nimic altceva decît amintirea vie a Iubirii. De ce ar face mai mult, de fapt, ce rost major ar avea?...

Viaţa ideală – beatitudinea existenţială – ar trebui să fie o trecere survenită pe neaşteptate de la copilărie la bătrîneţe. De la o eternitate la alta. Dar sîntem datori toţi cu o maturitate! Aceasta este, de fapt, păcatul nostru originar. Maturitatea este timpul făptuirii şi al responsabilităţii – şi, deci, al păcatului inevitabil, căci *tot făcutu'i vinovat,* nu-i aşa? Trebuie să trecem însă prin acest purgatoriu pentru a lua măsura vieţii, pentru a permite acesteia să meargă mai departe în contingentul ei implacabil. Şi trebuie să o facem *bine,* cu toată dăruirea, pentru a ne scufunda apoi în suferinţă şi a putea fi, astfel, demni de mîntuirea viitoare a senilităţii fericite.

Recunosc, urăsc maturitatea! Am evitat-o cît am putut, dar am încercat totuşi să-mi fac datoria, iar acum am ajuns să întrevăd deja bătrîneţea de la capătul vieţii. Dar voi şti oare să o iubesc, să o înţeleg şi să o cultiv aşa cum trebuie? Voi reuşi oare să mă mîntuiesc? Cîţi reuşesc, de fapt, să-şi împlinească în acest fel destinul omenesc?...

PUBLICITATE

PUBLICITATE

Adrian CIOROIANU

poveşti suprapuse

Mă autodenunţ

Cred într-o forţă ce împrăştie paradoxuri în Univers. Dvs. nu?

Sussemnatul A.C. certific prin prezenta faptul că eu cred că acest Univers e guvernat...

Stop. Am demarat prea brusc şi nimeni nu va pricepe unde bat. Drept care vă propun, onorabili cititori pe hîrtie & pixeli, s-o luăm agale. Să explic: a venit vremea să mă autodenunţ – şi poate chiar că într-unele din aceste rînduri vă veţi recunoaşte. Asta e, nu sîntem unici – şi nu sîntem singuri nici atunci cînd vorbim despre noi înşine.

Sussemnatul sînt doctor în Istorie (mai sînt şi alţii şi an de an apar tot mai mulţi, deşi Istoria ca materie şcolară a fost desconsiderată acerb de mai toţi miniştrii educaţiei – cu rare excepţii – din ultimele şapte decenii). Lucrez în Universitatea Bucureşti din 1993 şi, deşi de vreo doi ani sînt profesor, site-ul instituţiei angajatoare mă prezintă constant ca fiind conferenţiar (explicaţia nefiind întinerirea mea miraculoasă, ci plăpîndele eforturi ale celui ce actualizează site-ul); noroc cu guvernul, care în curînd mă va face să mă simt din nou june asistent – după salariu. Deşi, aşadar, doctor în Istorie, aş fi putut la fel de bine să fiu *doctorus professorus emeritus fantasmagoricus supercalifragilisticexpialidocious* în muzica pop-rock a anilor '80, de la Alice Cooper la ZZ Top – dar această specializare, din păcate, nu există.

Sînt născut în anul 1967, şi de aici reala mea complicitate cu *decreţeii* (dacă ştiţi această specie!). Dar trebuie să mă denunţ cu simţ de răspundere: uneori am trişat – eu sînt născut în luna ianuarie, aşadar decretul pronatalist din octombrie anul precedent apariţiei mele nu m-a afectat în mod direct. La rigoare, pot spune că sînt şi eu *un fel de* decreţel – dar prin voia mea de-acum, nu prin cea a lui Ceauşescu de atunci. Sînt născut la Craiova, am terminat facultatea la Bucureşti, am fost senator de Timiş şi am publicat cîteva cărţi la Iaşi. Problema este că la Craiova sînt deplîns pentru că mi-am părăsit patria oltenească, la Bucureşti sînt considerat oltean veritabil, la Timişoara am fost considerat bucureştean get-beget, iar la Iaşi unele persoane admirabile mai cred încă şi astăzi că aş fi clujean. Cînd am fost la Paris cu o bursă, la un institut de Istorie din sudul oraşului (la Cachan), am locuit în nord, pe lîngă Basilique du Sacré-Coeur. Iar mai apoi am mers pe continentul american, într-o ţară al cărei şef de stat e regina Angliei şi care are ca deviză o frază latinească *(A mari usqve ad mare),* pentru a-mi face un doctorat în limba franceză despre un preşedinte român mort în 1989 – înţelegeţi ce vreţi de aici.

De cînd mă ştiu pe Pămînt, mereu am făcut parte dintr-o minoritate: unu, că m-am născut bărbat; doi, că pe cînd eram copil în Craiova ţineam la fotbal cu Dinamo (îmi plăcea cum da Dudu Georgescu goluri blonde cu capul; cred că, în total, în toată Craiova nu erau pe-atunci mai mult de cincişase dinamovişti); apoi, de cînd am venit la Bucureşti, ţin – evident – cu Universitatea, deşi vorbesc despre ea ca şi cum aş vorbi de mam-mare care, Dumnezeu s-o odihnească, a murit; trei, că pe vremea comuniştilor nu m-am dus niciodată la vot (şi atunci era o prezenţă serioasă la urne, nu ca azi!); patru, că degeaba m-am dus după 1990 la vot, pentru că doar o dată a ieşit cum am vrut eu (şi azi, ca să fiu sincer, cred că era mai bine dacă rămîneam şi-atunci minoritar!); cinci, că nu fac parte dintre cei 99% dintre români (aşa asigura cineva) cărora le plac manelele – deşi bănuiesc că nu acesta este motivul pentru care odată am ajuns ca acuzat în faţa Consiliului pentru Discriminare.

N-o mai lungesc: mi-au plăcut de mic poveştile – şi din acest punct de vedere nu am mai crescut deloc (deşi sînt mai înalt decît par la televizor). Nu am pic de talent la desen, drept care sînt fascinat de banda desenată (agreez *BD*-ul franco-belgian şi *comics*-ul american, nu şi *manga* japoneză). M-am intersectat cu cinci marinari în viaţa mea: Ulysse, Sindbad, Anton Lupan, Corto Maltese şi Traian Băsescu. Cu primii patru am avut o relaţie excelentă, cu ultimul (autocenzurat). În liceu detestam sesiunile de „practică agricolă", dar acum am ca *hobby* horticultura. Am depus jurămîntul (militar şi utecist) faţă de *Conducătorul* Nicolae Ceauşescu, dar am devenit ministru într-un guvern liberal postcomunist. În toamna lui 2006 am devenit vice-preşedinte al unui grup politic din Parlamentul European – chiar dacă în acel moment nu eram cetăţean al UE.

Şi, cum vă spuneam, cred într-o hiperforţă care guvernează Universul şi care împrăştie paradoxuri în viaţa fiecăruia. Acesta este motivul pentru care ţin totuşi să vă invit, duminică 13 iunie a.c., puţin după prînzul cel mic, la Tîrgul Bookfest – deşi uneori mă tem că obiectul numit carte nu va mai trece pragul secolului următor.

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti. La Bookfest 2010 va lansa volumul* Visul lui Machiavelli.

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

Slujbe, funcţii şi favoruri

În vremurile de azi se tot spune, „pe surse", cum domnişoara X sau doamna Y a reuşit fără prea multă ştiinţă de carte, dar cu multe ştiinţe în ale vieţii.

În trecute vremuri, femeile aveau puteri importante în obţinerea unei slujbe. Neputînd să deţină o dregătorie sau o funcţie în aparatul de stat, ele mijloceau de cele mai multe ori pentru soţi, amanţi, feciori, nepoţi. Frumuseţea sau doar îndemînarea în „netezirea patului" sînt răsplătite de bărbaţi „generoşi" cu ceea ce e un bun al tuturor, adică cu slujbe la stat. La mijlocul secolului al XIX-lea, Constandin Sion relatează cu vervă despre răsplătirea unui tip de favoruri cu alt tip de favoruri, despre „femeile rele de muscă", dar destul de inteligent pentru a şti să obţină beneficii din astfel de servicii prestate. Aşa că mulţi bărbaţi s-au căpătuit „roi de curul muierilor".

Catinca Paiu, „cea mai frumoasă femeie ce putea fi" în Moldova, dar cam „rea de muscă", reprezintă „norocirea" fraţilor pe care îi împinge în diferite posturi. Săftica este amanta logofătului Costache Conachi care „dezgustîndu-se de ea că făcea copii" o mărită cu unul Tincă pe care are grijă să-l facă căpitan de tîrg ca nu cumva „ţiitorica" să moară de foame. Fiul acestei Săftica, Petrache, „după ce au slujit pă la mai mulţi boieri", se însoară cu ţiitoarea vornicului Ilie Kogălniceanu şi „prin mijlocirea" acestuia „s-au făcut sardar şi revizor la departamentul dinăuntru". Iancu Pavlov îşi datorează carierea soţiei sale, Tarsiţa, care, „rea de muscă, au mijlocit prin muşteriii ei de au făcut pe bărbatu-său sărdar, revizor a visteriei şi mai în urmă revisor a vorniciei bisericeşti". Antonache Ambelicopolu ajunge cu stare şi în slujbe tot graţie soţiei, frumoasă, care ştie pe lîngă cine şi cum să mijlocească, astfel încît să nu moară în sărăcie. Şi îngurduluirile merg pînă sus, sus de tot, pînă la domniţa Marghioara Sturdza, „fămeie ră foarte de mus-că", care se înnădeşte cu unul Grigore Plitos şi „spre recunoştinţa îndatorirei ce-i făcea adesea Pletosu" îi ridică feciorii în diferite dregătorii, unul dintre ei ajungînd chiar aghiotant domnesc. Mihalache Străjescu îşi negociază cariera, pe lîngă logofătul Iordache Catargiu, prin intermediul unei surori pe care „i-au adus de au dezmerdat-o" şi „l-au făcut comis", mai apoi agă şi pîrcălab de Galaţi. Dar se pare că logofătului îi cam plăceau dezmierdările, astfel încît vor fi „norocirile" şi unui alt frate, ajuns, prin acelaşi procedeu cilen, la judecătorie, serdar şi prezident.

Favorurile de orice fel şi de oriunde nu pot trece neobservate sau neachitate. Enăchiţă Kasu este slugă în casa mitropolitului Veniamin Costache cu ajutorul căruia ajunge logofăt şi samiş al Mitropoliei. Adevărata carieră va veni însă în domnia lui vodă Sturdza (1834-1849), drept răsplată pentru „servicii diverse": „domnul Mihai, pentru că avea casă aproape de curtea domnului şi-i făcea pezevenclîc cu mai multe muieri ce i le aducea în casă la el, unde domnul le întîlnea, l-au făcut spătar şi agă". Ceea ce mijloceşte Kasu pentru vodă, asigură Costache Angonescu pentru boierimea moldavă şi ofiţerimea rusă din anii 1829-1834. „Meseria lui fiind plăcută tuturor boierilor mari" şi „mulţămiţi de păzăvăntrîculele ce i le făcea" au „mijlocit" pe lîngă vodă Sturdza de „l-au rădicat la paharnic". Şi iată-l ajuns din rachier boier. Dacă ar fi să-l credem pe Sion, mult prea multe „neteziri", „dezmierdări", „îngurduluiri" ţin loc de concurs şi examen naţional în ocuparea unui slujbe sau funcţii. Avîndu-i de muşterii pe cei cu putere de decizie şi influenţă, Catinca, Marghioala sau Stana nu se sfiesc să ceară preţul ce li se cuvine şi cum muşteriii se zgîrcesc să plătească „serviciile diverse" din „bozonar", soluţia slujbelor şi funcţiilor pare cea mai ieftină şi cea mai mulţumitoare pentru toată lumea.

În vremurile de azi se tot spune, „pe surse", cum domnişoara X sau doamna Y a reuşit fără prea multă ştiinţă de carte, dar cu multe ştiinţe în ale vieţii, să obţină ba un post, ba un contract, ba te miri ce. Acum n-or avea ele cine ştie ce carte, dar îndemînarea de a manipula un tip de favoruri pentru a obţine alt tip de favoruri este, trebuie s-o recunoaştem, tot o „ştiinţă", chiar dacă mai „altfel". Iar Statul îi mulţumeşte, ieri, ca şi astăzi, pe toţi, pe toate şi cu de toate.

Constanţa Vintilă-Ghiţulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din Bucureşti.*

anti nostalgia

Şigaliovismul

„Fiecare membru al societăţii îl supraveghează pe celălalt şi este obligat să denunţe. Fiecare aparţine tuturor, şi toţi fiecăruia în parte. Toţi sînt sclavi şi egali în sclavie. În cazuri extreme calomnia şi omorul, esenţialul însă este egalitatea. Mai întîi şi mai întîi scade nivelul culturii, ştiinţelor, talentelor. Un nivel înalt al ştiinţelor şi talentelor este accesibil numai unor capacităţi superioare, dar nu e nevoie de capacităţi superioare! Capacităţile superioare totdeauna acaparează puterea şi devin despoţi. Capacităţile superioare nu pot să nu fie despotice şi întotdeauna au adus mai multă pervertire decît folos; ele trebuiesc eliminate sau executate. Lui Cicero i se taie limba, unui Copernic i se scot ochii, un Shakespeare este omorît cu pietre, iată ce este şigaliovismul! Sclavii trebuie să fie egali: fără despotism n-a existat încă nici libertate, nici egalitate, dar în turmă trebuie să domnească egalitatea. Şi iată şigaliovismul! Ha, ha, ha, ţi se pare ciudat? Sînt pentru şigaliovism! (...)

– Ascultă, Stavroghin: a nivela munţii e o idee excelentă, deloc ridicolă. Eu sînt pentru Şigaliov! Nu e nevoie de instrucţie, cultură: destul cu ştiinţa! Şi fără ştiinţă va fi material suficient pentru o mie de ani, însă trebuie orînduită supunerea. Un singur lucru lipseşte în lume: ascultarea. Setea de instrucţie este deja o sete aristocratică. Cum apare familia sau dragostea, apare îndată şi dorinţa de proprietate. Vom ucide această dorinţă: vom slobozi beţia, intriga, denunţul; vom dezlănţui un dezmăţ inimaginabil; orice geniu îl vom înăbuşi încă în faşă, vom reduce totul la egalitate deplină. (...) Sclavii trebuie să aibă guvernanţi. Ascultare deplină, depersonalizare deplină..."

(Dostoievski, *Demonii,*
traducere de Marin Preda şi Nicolae Gane,
aparat critic de Ion Ianoşi,
Editura Cartea Românească, 1981)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Bunica vs Prîslea cel voinic

„Experții spun că niciodată să nu-ți pedepsești copilul la mînie. Dar cînd este cel mai bine? Cînd ești euforic?“ (Roseanne Barr)

Scrisoarea a treia, către mama mea, care se plînge că are cel mai răsfățat nepot din lume.

Dragă bunică a copilului meu,

Știu că îți adori nepotul. Și mai știu că îl răsfeți la rîndul tău. Dar bucură-te: toate arhivele psihologiei și literaturii spun că ăsta-i rostul tău, așa cum rostul lui este să te ia complice în lupta împotriva oricăror reguli.

Fii liniștită, însă: situația nu e fără ieșire. Am să-ți dau, ca să le ai la îndemînă, cîteva soluții de întărit inima în fața zîmbetului nevinovat care cere, deși n-are voie, care face, deși i s-a interzis, care lenevește, deși ar avea oareșce treabă prin gospodărie.

Îți place să le povestești vecinelor cîte drăcii face nepotul tău: cum nu mănîncă ce îi pregătești tu, cum te șantajează fără milă „dacă vrei să mănînc ciorbă, dă-mi întîi ciocolată“, cum bate mingea pe maidan, deși camera lui pare devastată de război. Nu-i nimic rău în asta, dar încearcă s-o faci fără protagonistul întîmplărilor prin preajmă: la ce succes vor avea poveștile tale despre el, va încerca să repete, dezvolte, imagineze cît mai multe, astfel încît să beneficieze din nou de statutul de vedetă. Apoi, dacă un prieten îi oferă un măr, nu te repezi să-ți spui oful: „A, nu mănîncă fructe niciodată, cît mă lupt cu el!“. Se va bucura instant că adulții și-au declarat înfrîngerea, prin abandon, așa că va emite legi proprii: fructe, nu, bomboane, da. Ascunde dulciurile, spune-i povestea „Prîslea cel voinic și merele de aur“, inventează basmul „Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte, doar cu portocale și prune“, pune-i la fiecare masă de prînz para zemoasă pe șervețel, nu te da în lături de la nimic, după principiul „în dragoste, război și anihilarea dulciurilor din alimentația nepotului meu este permis orice“. (Tot a abandon va suna și declarația ta spusă în finalul nereușit al unei negocieri: „Ești un copil răsfățat!“. Numai că va fi abandonul amîndurora: tu sugerezi că nu mai ai ac de cojocul lui, iar el va socoti că o asemenea etichetă scrisă clar și definitiv ar putea fi distrusă doar cu eforturi de superman.)

Acum, dacă vrei să-l îmbii să strîngă jucăriile și știi, din trecutul vostru tumultuos, că pentru asta ai nevoie de un întreg arsenal de promisiuni, amenințări, arme de seducție, uită de invitația la treabă, care începe cu o negație: „Nu vrei să strîngi jucăriile?“ Sau: „Nu vrei să-ți faci temele?“. Recunoaște și tu: e destul de tentant să răspunzi tot cu o negație. Fermă și fără prea multe argumente. Așa că dă-i bătaie cu exprimarea clară a regulii, la pachet cu beneficiile respectării ei în timp util: „Înainte de a te duce la joacă, ai de făcut ordine în cameră. Cu cît o faci mai repede cu atît mai mult timp ai pentru prietenii tăi.“ (Dacă o face, pe-asta, ai voie s-o povestești, și de o sută de ori dacă vrei, prietenelor tale.)

Ar mai fi ceva: știu, nepotul tău e cel mai deștept din lume. Cîte poezii și cîntece știe el, nu sînt cărți pe lumea asta să le cuprindă! Dar dacă eu te-aș ruga, după o zi de muncă la cîmp, să vii în fața prietenilor mei să le spui o poveste, ai veni? Nu te supăra dacă nu are chef să cînte cînd îl duci într-o vizită, în fața unor chipuri total necunoscute, să danseze dimineața după micul dejun sau să recite după-amiaza cînd are de construit ultimul tip de mașină decapotabilă. Dacă o face la serbările școlare e suficient. Apoi, îți trimit caseta video cu înregistrarea, să organizezi o seară dedicată talentelor nepotului tău.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Dumnezeu și taximetriștii

În ultimul timp mi se întîmplă un lucru ciudat: tot mai mulți taximetriști (păstrînd proporțiile – au fost doi pînă acum, dar mie mi s-au părut destui...) îmi mărturisesc că... au vorbit cu Dumnezeu. Să fie vremurile de vină (criza, bat-o vina...) sau meseria lor mai liberă, care îndeamnă la visare, filozofie sau, de ce nu, la experiențe transcendentale?

Cert e că, într-o seară, prin zona Pieței Rosetti, mă urc într-un taxi aparent obișnuit. Dintr-una-ntr-alta, urmînd șirul banalităților obligatorii, mă trezesc că șoferul spune, deschis și direct: „Știți, eu vorbesc cu Dumnezeu.“

Prima reacție a fost una de frică: am avut tentația să-i spun că m-am răzgîndit și merg undeva mai aproape. După care, m-am gîndit că ar bate la ochi și am rămas în mașină, adoptînd o altă tactică de supraviețuire cu persoane pe care nu știi cum să le iei: tăcerea aprobativă. Omul vorbește și tu mai dai din cap complezent, din cînd în cînd. Sună insensibil, dar nu e așa în realitate: în timp ce el vorbește și tu taci, începi să devii interesat și complezent de-a binelea.

Înapoi la taximetristul „meu“: din poveștile lui reieșea că Dumnezeu îi spune direct ce să facă. Și nu oricum, ci și arătîndu-i-se. Vorbise despre aceasta cu mai mulți preoți, care îi certificaseră viziunile. Mai mult de atît, ce vedea lua în serios: de pildă, cunoscuse o fată, cu care ar fi vrut să se căsătorească. Dar în viziunile lui i se arătase că nu ar fi lucrul cel mai indicat. Așa că acum era într-o mare dilemă: se înțelegea bine cu respectiva, păreau că se potrivesc. Și totuși...

Nu pot să nu îmi amintesc de filmul *Stranger than Fiction* (Marc Foster, 2006), în care eroul (Will Ferrell) auzea, în cap, mereu o voce care îi spunea ce urmează să facă. Desigur, în film s-a observat că, de fapt, nu era Dumnezeu (pe față...), ci scriitoarea (Emma Thompson) care compunea un roman al cărui erou era personajul interpretat de Will Ferrell.

Așa și taximetristul nostru: între vocea din minte și instinctele sale, pe cine să urmeze? Dacă m-aș opri să-l psihanalizez populist, aș spune că vocea respectivă îi dădea siguranța opțiunilor corecte, scutindu-l de povara dubiilor inutile. După ce am mai mers puțin cu el, am aflat că viziunile sale, sfinte sau nu, aveau o posibilă cauză omenească: problemele cu nevasta dintîi, de care se despărțise și care îl terorizase...

Într-o altă seară, de la Romană, cred, mă sui într-alt taxi. Șoferul era tînăr și tuns. La un moment dat, vorbește la telefon cu prietena, presupun, și îi spune: „Iubi (constat că apelativul acesta nu e doar supralicitat, chiar se folosește...), știi că azi mănînc de post. Vezi să-mi faci și tu ceva fără carne, te rog.“

Știam că în perioada respectivă nu se ținea, conform canoanelor, nici un post. De aceea, îl întreb pe șofer dacă e vreun post despre care eu nu știam. Îmi răspunde cît se poate de sincer: „Nu e nici unul. Eu țin post. M-am eliberat acum două zile și așa mi-a spus Dumnezeu.“

Am fost din nou uluită. Să fie Dumnezeu atît de la îndemînă, și eu să nu-mi dau seama? Să fie taximetriștii o categorie privilegiată? Sau – lumea în care trăim mai nebună decît mi-o închipuiam?

Tocmai cînd eram pe cale să mă opresc asupra ultimei variante, taximetristul spune ceva: „Știți cît mi-am dorit să privesc ploaia cît eram acolo?“.

Perspectiva mi s-a schimbat, brusc. Omul stătuse un an și ceva după gratii, și acum voia, și-și asuma, după cum spun filmele americane standard în domeniu, *„a fresh start“*. Și ce era rău în asta, atîta timp cît visa doar să se plimbe în ploaie și să înceapă totul curat în fața lui Dumnezeu. Aflu că fusese închis pentru trafic de droguri.

Îmi aduc aminte de un alt film, care m-a lăsat cu un gust amar, deși nu era interesant: *Eu cînd vreau să fluier, fluier* (Florin Șerban, 2010): eroul de acolo își dorea doar să poată ieși la o cafea cu o fată...

Nu voi încheia analizînd posibilitatea reală, din perspectivă teologică, psihologică sau patologică, a discuțiilor cu Dumnezeu. Atîta timp cît nu fac rău nimănui și dau o motivație pozitivă celui care le „poartă“, nu e căderea mea să le judec. Ci doar să le semnalez.

Selma IUSUF

legende urbane

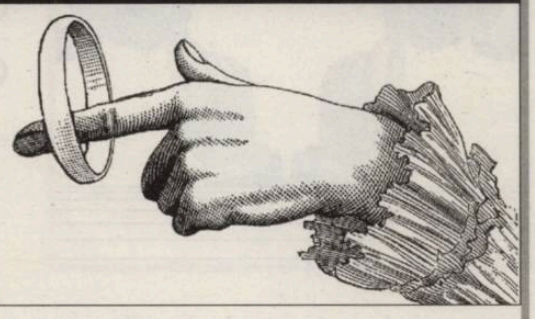

Părinți și copii

Păi, cred că avem cam așa: părinți tineri și părinți bătrîni, copii mai mici și mai mari – conservatori și nonconformiști în ambele categorii. Probabil că aveți sau ați avut cunoștințe care s-au schimbat total după primul copil. Evident, fără ca nimeni să fi avut pretenția să împartă același program ca-n anii de libertate și să bată cluburile cot la cot cu dvs. Dar poate că v-ați întrebat ce face ca o femeie extrem de inteligentă să ajungă la un vocabular semiarticulat în comunicarea cu pruncul și la un fond lexical de maximum cîteva zeci de cuvinte, care începe cu „lăptic“ și se sfîrșește cu „somnic“.

„Mămicile“ de genul ăsta au poze cu copilul, peste tot: avatare pe Messenger și Facebook, wall-paper-ul de pe computer, ecranul de la mobil. Pe stil vechi, e tipică scena cu arătatul fotografiilor alb-negru cu un copil grăsan și nud, culcat eventual pe o blăniță pe un proletar „recamier“ (copilul trebuie să fie de față cînd fotografiile sînt arătate și trebuie să aibă în jur de 17 ani). În aceeași categorie a mîndriei de a afișa o operă de artă personală e și plimbatul pe la rude, unde mătuși cu degete încovoiate de artrită vor ciupi, fără să-și ia seama cît de tare, obrajii bucălați ai copilului. Scena e perfect valabilă și la slujbă la părinți, unde colegii lor se vor comporta la fel. Copilului i se va vorbi de parcă ar fi sărac cu duhul, nu doar mic. Adulții vor scoate sunete și vor face grimase inimaginabile: gura țuguiată, ochii holbați, degete fluturînd în fața micului om. Omulețul va sfîrși plîngînd de frică.

Desigur, sînt și părinți relaxați, care se vor purta (cel puțin în public) absolut firesc în relația cu copilul lor. La extremă – pentru cei cu o viziune mai conservatoare – veți găsi acești părinți pe o terasă și pe copil de-a bușilea explorînd încălțările comesenilor și aflînd pentru prima oară ce-i ăla un chiștoc. Un astfel de copil va fi purtat mai dezbrăcățel decît restul, cu părinți mai grijulii. Nu va avea, de pildă, o căciulă de lînă în toiul verii și nu va crește cu teama că „trage curentul“. Își va striga părinții pe numele lor mic și va fi dat, probabil, la o școală gen Waldorf.

Drumurile se vor despărți aproape total în adolescență și în tinerețea timpurie. Părinții devin doar o sursă de venit și hrană caldă. Vor fi ultimii care vor afla (dacă vor afla) ce i s-a întîmplat tînărului. Pentru că el se va confesa doar celor mai buni amici și tot cu ei va petrece majoritatea timpului. Va ajunge în multe rînduri plîns și rănit sufletește pe acasă, unde va suferi în tăcere. Nu va observa că ochii maică-sii sînt rupți de îngrijorare și că plutesc în lacrimi, ca-n desenele animate japoneze. Își va auzi însă părinții, dincolo de ușă, întrebîndu-se „ce ne facem cu el (ea)“ și „ți-am zis eu că X nu-i o fată (băiat) serioasă (serios)“. Pentru mamă și tată, în relația copil-restul lumii, întotdeauna ceilalți vor fi de vină. O sursă de nesfîrșite certuri vor fi alegerile vestimentare ale acestui tînăr. Converșii vechi din care aproape că ies degetele, blugii rupți (oroare!), părul prea lung sau prea scurt. Sau prea mult make-up, unghii vopsite prea negru, rochia prea strîmtă și/sau prea scurtă.

Relația se calmează cînd copilul se căsătorește și are propria gospodărie. Se numește „intratul în rîndul lumii“, și toată lumea oftează ușurată pentru o vreme. Reflexele părintești rămîn, însă. Ca întotdeauna, mama va crede că ți-e foame în permanență. Îți va pune trei sute de feluri de mîncare pe masă, cînd te duci în vizită. Tu ai mîncat în oraș, dar ea ți-a făcut supa cu găluște preferată. Și tartă. Tatăl va încerca să se întrețină cordial cu soțul/soția ta. Ceva însă s-a schimbat. Gesturile și grija lor permanentă nu te mai exasperează. Vezi de la o vizită (rară) la alta cît de mult au îmbătrînit. Îți propui să-i iei în vacanțe, să-i vezi mai des, să-i ajuți cu bani. La plecare, închizi ușa în urma ta și uiți. Pfff, mîine mă duc să îi văd pe-ai mei!

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-șef la Știri, radio KissFm și Magic FM.*

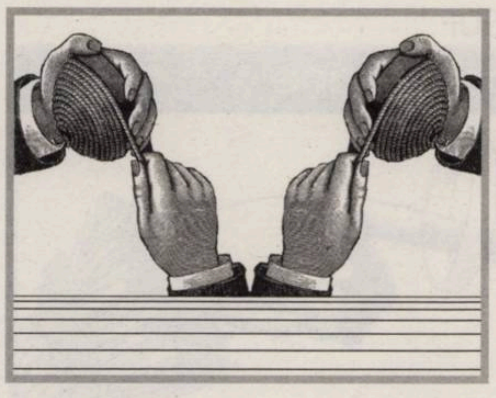

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Da, vrem ca UE să ne monitorizeze la anticorupţie

Anul trecut, înainte de alegerile europarlamentare, am avut un sentiment straniu de inadecvare. Era o conferinţă cu candidaţii pentru europarlamentare, pe care am organizat-o, astfel încît am putut face agenda discuţiilor. Şi am întrebat partidele reprezentate acolo ce ar trebui să se întîmple cu Mecanismul de Cooperare şi Verificare (MCV) în viitor. MCV a fost o modalitate inedită în istoria UE prin care statele membre au dorit să se asigure că promisiunile făcute de România şi Bulgaria înainte de aderare vor fi respectate, în cazul României cele ce ţin de reforma justiţiei şi de combaterea corupţiei. Au trecut trei ani şi Mecanismul nu a încetat, rapoartele regulate ale Comisiei constată ceva progrese, dar şi mari probleme, sancţiunile ataşate MCV nu sînt activate, dar nici monitorizarea nu încetează. MCV se prelungeşte mai degrabă de la sine. În aceste condiţii, toate partidele reprezentate la conferinţa de care vorbeam doreau în mod oficial încetarea MCV. Motivele erau diferite şi pot fi sintetizate cam aşa: PD-L (şi preşedintele Băsescu în mai multe declaraţii publice) doresc încetarea MCV pentru că această monitorizare afectează statutul României ca membru al UE. PSD acceptă acest argument, dar aduce şi critici de fond asupra MCV în sine, spunînd că oricum nu trebuia instituit de la bun început.

Chiar dacă motivele sînt diferite, consensul partidelor pentru încetarea MCV m-a cam surprins. La nivel politic, doar Monica Macovei a spus ferm că Mecanismul trebuie păstrat. Poate că eram eu cu totul în afara curentelor de gîndire publică? Poate, nu aveam de unde să ştiu.

Dar acum am. Ideea mi-a venit stînd de vorbă cu Marina Popescu, cercetătoare la Essex University şi expertă afiliată la Centrul Român de Politici Europene. Marina practică un gen de sondaj mai puţin folosit în România, aşa-numitul *expert survey*. Nu se lucrează pe eşantioane mari, de mii de personae, ci doar pe un număr de oameni informaţi, astfel încît să poată răspunde la nişte întrebări ceva mai complicate. Aşa ne-a venit ideea: de ce nu am face un sondaj pe experţi despre MCV, efectele sale şi dacă ar trebui sau nu menţinut, printre oamenii care s-au ocupat cu problemele legate de UE şi corupţie. Am dat, deci, cîteva sute de telefoane pe la ziarele, televiziunile şi sitele de ştiri din România şi am întrebat cine se ocupă acolo de cele două subiecte, adică ziarişti care au scris sau au relatat. Am adăugat persoane din ONG-urile active pe domeniul justiţie/corupţie, a rezultat o bază de date de oameni, care au fost rugaţi frumos să completeze un chestionar online. Am primit 84 de răspunsuri, multe pentru această metodă de cercetare.

V-am făcut curioşi? Bine, pot să vă spun, pentru că revista apare chiar în ziua cînd vom lansa rezultatele în cadrul unei dezbateri publice. Să încep cu finalul chestionarului, deci cu problema viitorului MCV. Întrebarea a sunat aşa: „MCV se află deja în al treilea an de funcţionare, iar Comisia Europeană va regîndi funcţionarea sa. În actuala formulă, sancţiunea maximă pe care o poate primi România este ca statele din UE să aibă posibilitatea să nu recunoască sentinţele judecătoreşti din România. Există mai multe variante privind viitorul MCV. Dumneavoastră personal aţi recomanda: a) Prelungirea sa în aceeaşi formă; b) Prelungirea sa cu schimbarea sancţiunilor, prin înăsprirea acestora; c) Încetarea acestui mecanism; d) Extinderea acestui model de mecanism de la Bulgaria şi România şi către alte state din UE cu probleme similare; e) Nici una dintre variantele de mai sus, ci aş recomanda.... (răspuns liber).

Mărturisesc că nu am avut nici o idee la ce să mă aştept, dar, chiar şi aşa, rezultatele la această întrebare m-au luat prin surprindere. 13% dintre respondenţi au spus că vor continuarea MCV în forma actuală. Dar 65% au spus că doresc „prelungirea sa cu schimbarea sancţiunilor, prin înăsprirea acestora". 19% au ales varianta pe care şi eu aş prefera-o, anume extinderea acestui model de mecanism şi pentru alte state ale UE. Şi doar 1,2% au dorit încetarea MCV.

Observ aici o prăpastie între partide şi observatorii independenţi. De ce nu doresc aceşti oameni încetarea MCV? Nu sînt patrioţi? Nu cred că ne afectează statutul în UE? Pare că, mai degrabă au încredere zero în partide, că se pot reforma şi pot reforma statul în direcţia dorită, şi atunci presiunea externă este ultima speranţă. Asta se vede şi dintr-o baterie de întrebări legată de partidele politice şi efectele MCV asupra acestora. Am testat cîteva posibile efecte, iar respondenţii au spus că MCV a crescut importanţa temei „corupţie" pe agenda publică (86%) şi a dus la schimbarea discursului pe această temă, din partea politicienilor sau a unora dintre ei (85%). În schimb, procentele scad dramatic cînd vine vorba despre schimbări reale în comportamentul forţelor politice: doar 23% cred că MCV a dus la promovarea unui tip de politician mai onest şi chiar mai puţini (13%) cred că a influenţat modul în care partidele îşi selectează candidaţii pentru alegeri, în sensul promovării unora mai onești. Observaţi diferenţele între cele două categorii de efecte. Ce înţelegem de aici e că, datorită MCV, tema rămîne pe agendă şi că politicienii sînt forţaţi să vorbească despre ea, dar comportamentul lor practic nu s-a schimbat (foarte puţini cred asta). Şi atunci, de ce să continue MCV? Majoritatea celor întrebaţi par a fi la capătul răbdării: măcar stăm cu tema asta ca prioritate pe agendă, poate ne pune UE şi nişte sancţiuni cu adevărat dure („şi să fie clar că politicienii sînt de vină", cum zicea unul dintre respondenţi la rubrica de comentarii de după fiecare baterie de întrebări) şi sperăm că, în timp, agenda va modifica şi comportamentul politicienilor. Altă soluţie care poate fi?

Nu am loc aici pentru restul întrebărilor, prin care înregistrăm opinii asupra instituţiilor (CSM, ANI, DNA, Parlament, ÎCCJ), întrebăm diverse chestiuni tehnice, dar importante (de genul, dacă excepţiile de constituţionalitate de care se plînge Comisia Europeană sînt ridicate sau nu cu bunăcredinţă). Găsiţi dvs. toate acestea în raportul de cercetare, pe site-ul www.crpe.ro

Eugen Istodor ia la întrebări Statul

Ilie Daniel

şef Poliţie Satul Valea Adîncă din comuna Horpaz

S-a rezolvat conflictul dintre săteni şi ateviști?

Nu s-a rezolvat. De fapt, ce s-a întîmplat?! Nişte băieţi cu ateveurile s-au plimbat prin sat. Sătenii din Valea Adîncă s-au iritat împotriva lor şi i-au apostrofat. Ce au făcut ei? S-au înjurat şi s-au înarmat. Ateviştii, mai rău decît sătenii, şi i-au bătut. Acum sîntem acuzaţi că n-am venit la timp. Noi, cum am fost anunţaţi, am venit. De ce nu s-a rezolvat pînă astăzi conflictul? Adică, s-a rezolvat că nu mai este. Adică, ateviști mai trec, dar nu mai sînt luaţi la întrebări. Şi cetăţenii cu ATV trebuie să înţeleagă, dar nu înţeleg. Liniştea este un bun al nostru, al tuturor, dacă ni se ia într-o noapte poate că se reacţionează disproporţionat. Iar noi nu am rezolvat conflictul fiindcă nu s-a mai făcut reclamaţie. Nu a făcut nimeni. Lumea la ţară ştiţi cum e, se ia cu treaba, or fi uitat. Oamenii loviţi s-au bucurat că-s din nou acasă. Ce să mai facem reclamaţie? Or, conform legii, nu se poate începe urmărirea sau ancheta dacă nu avem o reclamaţie măcar. Nu avem, noi nu am început. Am acţionat corect. Am fost la faţa locului, am constatat, nu mai era nimic, gata, ne-am întors în punctul nostru de vigilenţă. Noi aici sîntem de principiu de a face bine tuturor şi de a aplana conflictele înainte de a începe. Cui îi trebuie conflict? Nu vedeţi că din cauză de conflict se ajunge unde se ajunge? Şi pe plan mondial cred că tot aici se ajunge, dintr-o neatenţie la bucuriile celuilalt. Lasă-l, dom'le, dacă are şi el o bucurie, de ce nu i-o laşi? Nu, că lumea s-a înrăit. Nu, bucuria ta să fie a mea. Şi de aici, nenumărate conflicte şi fărădelegi. Uitaţi-vă la televizor, nu vă spun eu. Deşi televizorul minte, că atunci cînd a fost conflictul a spus că noi dormeam. Nu este adevărat. Confirm.

PUBLICITATE

adevărul literar &artistic

în fiecare miercuri, împreună cu ziarul Adevărul

- actualitatea culturală din țară și din lume
- garanția informației selectate valoric
- încurajarea competiției pe piața ideilor

Coordonatoare: Simona SORA

Acum e momentul:

Mai puneți mîna pe-ó carte!

Texte și opinii de:

- Alexandru CĂLINESCU (critic literar)
- Sanda CORDOȘ (critic literar)
- Daniel CRISTEA-ENACHE (critic literar)
- Gelu IONESCU (critic literar)
- Elena JEBELEAN (profesoară, Liceul Pedagogic „Carmen Sylva", Timișoara)
- luciat (www.terorista.ro)
- Emanuela MACOVEI (profesoară, Colegiul Național de Artă „Ion Vidu", Timișoara)
- Simona MODREANU (conf. dr., Universitatea „Al. I. Cuza", Iași)
- Alexandru MUȘINA (scriitor)
- Alexandru OFRIM (conf. dr., Universitatea București)
- Răzvan PETRESCU (scriitor)
- Bogdan-Alexandru STĂNESCU (critic literar)
- Mircea ȚICUDEAN (jurnalist, Radio Europa Liberă, Praga)

argument

Seinfeld și sora lui Nabokov

DILEMA VECHE

Acum e momentul:

Mai puneți mîna pe-o carte!

Alberto Manguel, unul dintre marii cititori ai vremurilor noastre, autorul unei minunate istorii (personale) a lecturii (care așteaptă de ani buni să fie tradusă și în românește), povestește în *Biblioteca, noaptea* o întîmplare curat nabokoviană. Nu e una dintre acele surprize ficționale care deturnează așteptările oricărui cititor, ci o întîmplare reală, povestită de sora lui Nabokov într-o scrisoare reluată în *Nostalgia,* o istorie care cu greu s-ar mai putea petrece în vremurile noastre: „În timpul insurecției cehe împotriva naziștilor din mai 1945, pe cînd trupele rusești intrau în Praga, bibliotecara Elena Sikorskaia, sora lui Vladimir Nabokov, și-a dat seama că unii dintre ofițerii nemți care tocmai se retrăgeau nu înapoiaseră bibliotecii unde ea lucra mai multe cărți împrumutate. Împreună cu o colegă, au hotărît să recupereze volumele lipsă și au întreprins o adevărată acțiune de salvare ieșind în străzile ocupate de camioanele ruse victorioase. «Am ajuns în casa unui pilot german care ne-a dat, cît se poate de calm, cărțile» – îi scria ea fratelui său, cîteva luni mai tîrziu. «În acel moment însă nu mai avea nimeni voie să traverseze strada principală, iar nemți cu mitraliere se aflau peste tot.»" Sora lui Nabokov, crede Manguel, încerca să păstreze, instinctiv, o ordine a bibliotecii de care era răspunzătoare și care era imaginea unei ordini superioare, imuabile și eterne. „Bibliotecile solide, de lemn și de hîrtie, la fel precum bibliotecile ecranelor tremurătoare și fantomatice – scrie Manguel, aducînd bizara întîmplare în prezentul nostru digitalizat – fac dovada rezistenței credinței noastre într-o ordine eternă și universală a cărei intuiție și vagă percepție, uneori, o avem."

Între televiziune și Internet, lectura a devenit însă un obicei vag vetust, practicat mai ales pentru „omorîrea timpului" sau din rațiuni strict utilitariste. Vă amintiți, desigur, acel episod genial din *Seinfeld* în care Elaine cunoaște un alt trio masculin, replica perfectă a celor trei amici – Jerry, George și Kramer – însă cu semn schimbat: sînt niște tipi de treabă, îmbrăcați corect, care fac doar ce trebuie, au principii etice, nu mint, nu-și înșeală iubitele. Apare chiar și un Newman mai puțin slinos și care se înțelege cu toată lumea. Totul e incredibil în cafeneaua din „lumea bizară", dar lucrurile o iau cu adevărat razna cînd, acasă la noul *Seinfeld,* minute bune, sub ochii amicei Elaine, venită în vizită, cei trei citesc, iar apoi pleacă la... bibliotecă.

Cum Seinfeld se termină din nou, în vara fierbinte care ne așteaptă, intrați fără teamă în „lumea bizară", mai puneți, adică, mîna și pe-o carte! **(S. S.)**

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiți ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 10 iunie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri,* realizată de Luca Niculescu și Dragoș Ghițulete.

Alexandru CĂLINESCU

Cum nu se (mai) citește

„Să spui oamenilor ceea ce trebuie să citească este de regulă inutil sau dăunător, căci adevărata apreciere a literaturii e o chestiune de temperament şi nu se învaţă. Dar să spui oamenilor ceea ce nu trebuie să citească e o altă poveste...“ Vorbele îi aparţin lui Oscar Wilde. Îi răspunde, în termeni foarte asemănători, Virginia Woolf: „Singurul sfat pe care poţi să-l dai cuiva în ce priveşte lectura este să nu accepte nici un sfat, să urmeze, dimpotrivă, propriile sale instincte, să utilizeze propriile sale facultăţi, să tragă propriile sale concluzii“. Nu alta este opinia, peste ani, a unui romancier contemporan, Hector Bianciotti: „Nu formezi un cititor altfel decît deschizîndu-i uşile bibliotecilor, facilitîndu-i accesul la tot felul de cărţi. Un cititor se formează singur. Te naşti scriitor aşa cum te naşti arhitect sau blond“.

Tentaţia e mare să tragi de aici concluzia că o pedagogie a lecturii este iluzorie. Mai utilă ar fi, s-ar zice, o pedagogie negativă. Regretatul Costache Olăreanu scria, acum exact zece ani, un text despre „Arta de a te feri de cărţile proaste“. În fapt, era vorba de proiectul unui „manual“ destinat celor „nedeprinşi cu lectura şi neduşi la bibliotecă“ şi care i-ar fi învăţat cum să diagnosticheze şi cum, apoi, să ocolească opurile mediocre şi producţiile de joasă speţă. Proiect, totuşi, de o mare naivitate: cum să înveţi pe cineva să distingă cărţile proaste, dacă nu are apetenţă pentru lectură şi dacă nu i-ai format gustul pentru cărţile bune? Ne întoarcem, astfel, în punctul de plecare. E foarte greu să obligi pe cineva „să pună mînă pe o carte“. Există oameni complet opaci la lectură (din diferite considerente: sociale, economice, temperamentele etc.) şi al căror bagaj „cultural“ se reduce, în cel mai bun caz, la înghiţirea silnică a manualelor şcolare. Alţii, numeroşi, se limitează la o lectură pragmatică, la cărţi necesare meseriei lor, la ghiduri de călătorie sau la ghiduri „existenţiale“, de genul *Cum să reuşeşti în viaţă, Cum să cucereşti femeile/bărbaţii* ş.a.m.d. (eficienţa lor practică e, deocamdată, învăluită în mister). O categorie pe care aş numi-o a publicului mediu se interesează de romane, clasice sau moderne, satisfăcîndu-şi astfel nevoia de ficţiune şi tentaţia de a se refugia în imaginar. Pe o treaptă mai sus sînt cei care îşi diversifică lecturile din curiozitate intelectuală şi din pura plăcere de a citi. În sfîrşit, lectura „specializată“ (mă refer aici la ştiinţele umane) este apanajul (privilegiul?) unei pături restrînse, care tinde să se subţieze pe zi ce trece, într-o lume tot mai tehnicizată, unde informaţia se obţine – comod – apăsînd pe o tastă a calculatorului.

Să ne întoarcem însă într-o zonă în care, cel puţin teoretic, ar trebui să păşim pe un teren mai ferm. Unde altfel, contrar părerilor sceptice pe care le-am citat la început, dacă nu în şcoală şi universitate se poate induce interesul pentru citit? Despre şcoală evit să mă pronunţ: nu o pot judeca decît după nivelul studenţilor de la Litere din anul I. Un simplu sondaj arată că lecturile majorităţii absolvenţilor de liceu sînt cu totul precare, iar cînd depăşesc cadrele programei şcolare par mai curînd rodul hazardului. Cu universitatea e mai complicat. Te-ai aştepta – clişeele sînt inevitabile – la o reconfortantă sete de lectură, la un plin de ardoare elan juvenil, la

o comunicare lipsită de inhibiţii. Realitatea e, vai, decepţionantă. Din masa amorfă se desprind doar cîteva voci, restul vegetează într-o placiditate care te împinge la depresie. Putem astfel măsura consecinţele nefericitului sistem Bologna: un învăţămînt universitar ciuntit, nivelator, o pospăială de cultură îngurgitată, şi asta cu eforturi şi chinuri. Vehemenţa mea are şi o motivaţie imediată: sîntem în perioada premergătoare examenului de licenţă şi studenţii care m-au ales drept „îndrumător“ îmi dau să citesc lucrările în curs de redactare. Inutile îndemnurile mele de a merge la texte, de a încerca o lectură personală, coerentă, de a cita cu onestitate sursele. Ceea ce sare imediat în ochi este absenţa unor minime exigenţe ştiinţifice: lipsesc notele de subsol, lipsesc referinţele, lipsesc reflexele normale ale unui cercetător, fie el şi debutant. În fapt, „lucrarea“ e un colaj, unde principalul contribuitor este Internetul, cu a sa inconturnabilă Wikipedia. Nici nu mai e nevoie să precizez că studenţii alcătuiesc astfel de compoziţii într-o deplină şi dezarmantă inocenţă, considerînd că aceste practici sînt de domeniul firescului.

Cum să nu te întrebi dacă apetitul pentru lectură nu există decît ca semn al unei vocaţii autentice? Şi, la urma urmelor, cărţile (bune) nu trebuie să fie date pe mîna oricui: efectul produs riscă să fie foarte departe de cel scontat.

Alexandru Călinescu *este critic literar şi directorul Bibliotecii Centrale Universitare din Iaşi.*

Mircea ŢICUDEAN

A citi înseamnă a face politică

Nu ştiu alţii cum sînt, dar mie mi-au trebuit mulţi ani de libertate pînă să mă plictisesc de televizor şi ziare şi să revin la cărţi.

Şoarece de bibliotecă n-am fost nici înainte (şi, logic, n-am redevenit), dar acum relaţia mea cu lectura (cărţilor) aş putea-o descrie cu expresia englezească *„I'm never without a book“*. Am auzit-o de la un prieten american şi mi-a plăcut pe jumătate, căci are două înţelesuri: unul pompos, pe care-l refuz („nu pot trăi fără cărţi, sînt aşa de intelectual“) şi unul alibist, care-mi convine: am totdeauna o carte sau mai multe la îndemînă, gata să fie citite cînd le-o veni rîndul, dar asta nu înseamnă că citesc tot timpul.

Alt obicei de lectură mai nou este că mi se întîmplă mai des decît în tinereţe să renunţ la o carte cu totul, dacă nu mă „prinde“, întrucît, după ani lungi de străduinţe şi de ambiţii, am înţeles că n-o să citesc niciodată totul, iar o carte în plus sau în minus, în această ordine incompletă, chiar nu contează.

Acum stă şi aşteaptă, cu şanse mari să aştepte mult, Günter Grass *(Pisica şi şoarecele,* al doilea volum din „trilogia de la Gdansk“). La Grass am ajuns (sau reajuns) graţie cărţii despre trecutul lui în armata Germaniei naziste, o carte suficient de mediatizată, ca să-mi intre în cîmpul vizual, şi de puternică, pentru a n-o lăsa din mînă. Cu alte cărţi de-ale lui Grass merge mai greu, mai ales cînd lectura e în cehă, o limbă în care citesc mai lent decît în engleză.

Dintr-o suflare am citit lunile trecute tot ce-am putut cumpăra de-aici, de la Praga, din cărţile Hertei Müller traduse în română. Din păcate pentru cititorii de aici, încă n-am văzut în librării vreo traducere în cehă – e poate primul caz de laureat al Premiului Nobel netradus.

De la Herta Müller am ajuns la colegul ei de generaţie bănăţeană William Totok, citind în sfîrşit *Constrîngerea memoriei,* în care îşi povesteşte biografia din anii dictaturii.

Cred că nu sînt foarte original dacă spun că în ambele cazuri, ale lui Müller şi Totok, am avut senzaţia că am citit mai mult decît nişte cărţi. Ambele lecturi au fost nişte vizite pe alocuri înfricoşătoare în „vieţile altora“, apropiate în timp şi spaţiu de propria mea viaţă. Diferenţa enormă este că ei au suferit din cauza curajului de-a gîndi şi vorbi altfel, din cauza ghinionului de-a se fi născut în altă limbă, plătind greu pentru toate astea – în vreme ce eu treceam prin aceeaşi epocă, la mică distanţă în spaţiu, simţind doar disconfort şi enervare.

Voiam să scriu că citesc în zig-zag, fără vreun element de continuitate, după cum mi-e pofta – şi în general aşa şi citesc –, dar observ că, în ultimele luni, lecturile mi se cam leagă şi nu sînt foarte vesele: Imre Kertész, *În afara destinului (Sorstalanság),* povestea autobiografică a adolescentului budapestan deştept şi cuminte care ajunge dintr-un autobuz suburban şi dintr-o lume burgheză frumos rînduită – ajunge fără vreo cameră de aşteptare, fără semnale de avertizare – direct în infernul Holocaustului; Klaus Mann, *Mefisto,* carte despre pactul artistului cu naziştii, făcută celebră de filmul lui István Szabo...

În facultate, cu colegii, rîdeam de un venerabil domn profesor care îşi începea cîte-o dizertaţie cu cuvintele: „Îl reciteam zilele trecute pe X sau pe Y...“. Pentru noi, asta se traducea: „Am citit totul, acum nu pot decît să recitesc“ – o dovadă de snobism sau de superioritate academică. Acum însă, la 40 şi ceva de ani, descopăr că recititul nu-i o treabă rea. După mai mult de 20 de ani de la prima lectură, *Maestrul şi Margareta,* romanul lui Mihail Bulgakov, îmi spune mult mai mult şi mă încîntă, în vreme ce atunci, în lectura grăbită din liceu, cînd

aveam de citit totul ca să devenim eruditi cel mai tîrziu la majorat, intra pe un ochi şi ieşea pe celălalt.

Faptul că acum citesc mai multe cărţi decît, să zicem, în urmă cu zece ani, se datorează mai ales saturaţiei de politică şi ştiri – şi de mediul lor predilect, televiziunea. În mod ciudat însă, politica este prezentă în multe dintre cărţile pe care le citesc – chiar dacă este, sau pare să fie, politică la timpul trecut.

Dacă Herta Müller are darul de a putea scrie aşa de intens despre lucrurile care „nu-i dau pace“, eu mă mărginesc să citesc despre ele, şi asta se numeşte, vrînd-nevrînd, politică.

Printre cărţile pe care urmează să le citesc este un roman despre deportarea germanilor sudeţi din Cehoslovacia postbelică, unul din primele romane scrise pe această temă de un autor ceh. Alungarea brutală a nemţilor, confiscarea proprietăţii unei cincimi din populaţia de atunci a ţării reprezintă probabil cel mai grav păcat al cuminţii societăţi în care trăiesc de 15 ani, un păcat nerecunoscut şi neasumat (cu excepţii foarte izolate de înotători contra curentului). Iar greutatea lui alimentează, cred eu, lucrurile care nu-mi plac în societatea cehă de astăzi: rasismul şi xenofobia, exploatate de politicieni, ca peste tot, şi împrăştiate cu generozitate de-a lungul, de-a latul şi de-a profundul ţării, de către presă şi de colegul ei mai tînăr şi mai tîmp, anume Internetul.

P.S. Între scrierea şi apariţia acestui articol, la editura Mlada Fronta a apărut prima carte a Hertei Müller, *Cestovni pas (Paşaport),* traducerea volumului din 1986 *Der Mensch ist ein grosser Fasan auf den Welt.*

Mircea Ţicudean *este jurnalist la Radio Europa Liberă, Praga.*

Sanda CORDOȘ

Cărți de dat mai departe

Deşi am şansa unei profesii făcute din, cu şi între cărţi, sînt mereu restantă cu lecturile mele şi, încă mai mult, cu exprimarea admiraţiei pe care destule dintre ele mi-o stîrnesc. Îndemnul de a mai pune mîna pe o (altă) carte mi-l fac adesea, privind (cu jind) la moviliţa de cărţi (în aşteptare) care creşte cu fiecare zi. Cu toate acestea, intrînd în jocul dilematic, iată care sînt cărţile ultimelor luni pe care le-aş da, cu plăcere, mai departe, ca una care ştie (şi o repetă adesea) cît de adevărată este fericita definiţie a lui Radu Petrescu: „Cartea, un loc în care viaţa este mai densă".

Sînt, mai întîi, cărţile pe care le-aş numi ale înţelepţilor, ale celor care au avut şansa de a-şi descifra, explica şi scrie propriile biografii. E cartea stenică a lui Nicolae Manolescu, *Viaţă şi cărţi. Amintirile unui cititor de cursă lungă* (Editura Paralela 45), cel care, scrutîndu-şi traseul existenţial (într-o naraţiune captivantă, de povestitor) descoperă „că sînt născut pentru fericire". În schimb, volumele autobiografice scrise de Aurora Liiceanu, *Prin perdea,* şi Ion Vianu, *Exerciţii de sinceritate* (publicate amîndouă la Polirom), consemnează parcursul unor naturi mai tensionate şi supuse (poate tocmai de aceea) unor încercări mai aspre. În consecinţă, armonizarea la care cei doi ajung cu ei înşişi (cu „propria [...] înclinare către nefericire", în expresia lui Ion Vianu) este, în fond, mai preţioasă. La polul opus al vîrstelor se află jurnalul de tinereţe al Arabellei Yarca, *De pe o zi pe alta. Carnet intim 1913-1918*, apărut la Editura Compania. Scris în limba franceză şi editat, prima dată, în 1937, jurnalul unei tinere femei aparţinînd lumii aristocratice bucureştene (reeditat acum în traducerea Denisei Toma şi cu o prefaţă de Mihai Dim. Sturdza) conţine „taclalele cu mine însămi" lipsite însă de orice mondenitate ori convenţie. Dimpotrivă, Arabella Yarca este un martor foarte inteligent al intrării şi participării României la război, atît prin apropierea ei de Casa Regală, cît şi prin participarea nemijlocită pe front ca infirmieră (într-un traseu plin de peripeţii care m-a dus cu gîndul la Scarlett O'Hara), ceea ce-i permite să noteze: „În această ţară a contrastelor, trebuie să închizi ochii la multe grozăvii – altfel viaţa ar fi insuportabilă". Mai presus însă de acest aspect documentar, carnetul reţine viaţa interioară a unei femei complicate, rafinate, lucide, care descoperă (şi analizează) „Cu cîtă fiere e amestecată această mare iubire care îmi îmbibă fiinţa". O frumoasă carte despre identitatea feminină realizează Mihaela Ursa în *Divanul scriitoarei* (Editura Limes) la care şi-au dat concursul, răspunzînd unei anchete şi contribuind la antologia de texte, un număr de paisprezece scriitoare.

Cea mai tulburătoare dintre cărţile autobiografice pe care le-am citit în ultima vreme este scrisă de Sanda Golopenţia şi se numeşte *Viaţa noastră cea de toate zilele* (Editura Curtea Veche). La fel ca *Ultima carte* (impresionantul volum în care reconstituia ultimii ani de viaţă ai tatălui său, Anton Golopenţia, arestat în procesul Pătrăşcanu în ianuarie 1950 şi mort, în timpul anchetei, în septembrie 1951), şi aici scriitoarea pleacă de la dosarele Securităţii: de la notele de filaj şi convorbirile telefonice interceptate înainte de arestare care surprind nu acţiunile duşmănoase ale „obiectivului" (devenit şomer, acesta îşi petrecea zilele la Biblioteca Academiei), ci (printr-o lentilă deformatoare, desigur) mărunta viaţă de familie. Textele oficiale, informative, sînt însoţite de evocările calde şi sobre ale Sandei Golopenţia. Aliajul acesta dă dimensiunea cehoviană a cărţii care consemnează, sfîşietor, fargilitatea unei vieţi cu care „nu aveai cum te împăca", dar care e „trăită drept şi demn, fără bucurii" şi, totodată, „victoria măruntă şi neştiută a urmăriţilor fără rost din lumea asta mare plină de curioşi tocmiţi". M-aş bucura ca volumul Sandei Golopenţia să-i intereseze şi pe profesorii care fac listele cărţilor de vacanţă ale adolescenţilor şi, de ce nu, ale celor care realizează selecţia textelor din viitoarele manuale şcolare. Fac această sugestie pentru că *Viaţa noastră cea de toate zilele* intră, pentru mine, în rîndul acelor cărţi care, potrivit lui Marin Preda (nu ştiu alt criteriu mai bun), „creşte sufletul, se împlîntă în el, îl schimbă şi devin parte componentă a conştiinţei umane".

„Înainte de a fi scriitor, am fost cititor, ca toată lumea. Începuturile descoperirii vocaţiei mele sînt intim legate de lectură. Mama îmi povestea că primele lucruri pe care le-am scris au fost continuări ale povestirilor pe care le citeam, nemulţumit că se terminaseră. A scrie era pentru mine un joc pe care mama şi familia ei îl încurajau. Cînd am început să locuiesc cu tata, această activitate a devenit una clandestină. Literatura a căpătat atunci o conotaţie foarte diferită, care a persistat de-a lungul copilăriei mele şi a primei tinereţi, cînd nu mi-am putut imagina vreo clipă că aş putea să devin doar scriitor. În ţara mea nimeni nu era doar scriitor."

„Dreptul literaturii de a spune totul", un dialog între MARIO VARGAS LLOSA *şi* GABRIEL LIICEANU, Dilema veche, *nr. 89, 2005*

Din aceeaşi clasă face parte, fără îndoială, şi romanul lui Philip Roth, *Pastorala americană* (traducere de Alexandra Coliban, Editura Polirom). Este o poveste răvăşitoare despre femei şi bărbaţi şi, mai ales, despre părinţi şi copii, despre zidurile nevăzute, dar trainice, pe care le ridicăm, din vorbe şi gesturi mărunte, între noi şi care, nu o dată, se spulberă prinzîndu-ne dedesubt. Este, cu cuvintele lui Roth, „tragedia omului nepregătit pentru tragedie", cel care se îndreaptă orbeşte spre starea de „epavă nemulţumită". Dar dacă nu aveţi putere să vă întîlniţi cu o carte care lucrează, cum foarte precis scrie Adriana Babeţi, „la fibră, destrămător" (într-un comentariu de mare empatie din *Suplimentul de cultură,* numerele 272 şi 273), atunci puteţi alege romanul lui Cătălin Dorian Florescu, *Zaira*, apărut tot la Polirom în traducerea Marianei Bărbulescu. În traducere pentru că, deşi originar din România, autorul trăieşte în Elveţia şi scrie în germană utilizînd însă, mereu, subiecte româneşti. Construit cu multă fineţe, *Zaira* este, în primul rînd, romanul (plin de forţă al) unui personaj feminin memorabil a cărui viaţă e urmărită din copilărie pînă la senectute, ceea ce înseamnă intervalul 1928-1998, antrenînd, alături de tumultuoasa istorie personală, momente cruciale ale istoriei româneşti. Romane notabile au publicat de curînd Dora Pavel (*Pudră*, la Cartea Românească) şi Ana Maria Sandu *(Omoară-mă!,* la Polirom) romanciere originale, din generaţii diferite – care au în comun investigarea relaţiei (atît de complexe) dintre iubire şi violenţă. Aş da oricînd mai departe (iar recenta reeditare de la Polirom mă ajută foarte bine) cartea lui Bogdan Suceavă, *Venea din timpul diez,* unul dintre cele mai tulburătoare romane despre lumea românească de azi, cu nebunia, comedia, aspiraţia spre salvare şi imposibilitatea ei de mîntuire.

Sigur, sînt atîtea alte cărţi la care mă întorc mereu pentru că le cunosc deja puterea întrematoarea, după cum sînt altele a căror apariţie o aştept sau o pîndesc, bănuind că prospeţimea lor îmi va face bine. Dar acestea sînt alte liste de dat mai departe în alte taifasuri între cititori.

***Sanda Cordoş** este critic literar.*

PUBLICITATE

COLECȚIA DE GHIDURI TURISTICE
NATIONAL GEOGRAPHIC TRAVELER

Toți visăm să călătorim

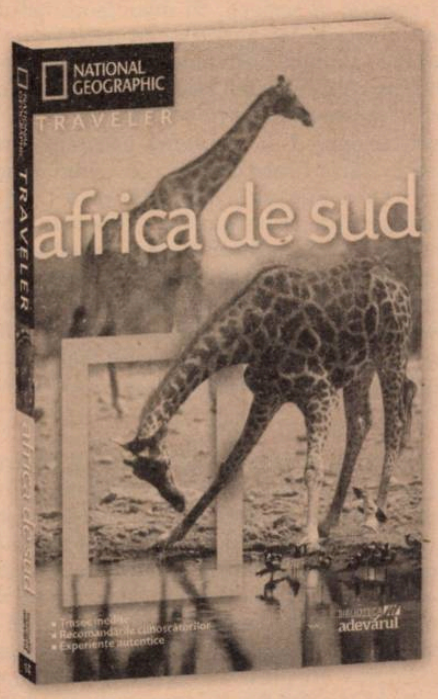

Vineri, 11 iunie

ACUM și în rețeaua de magazine MICRO
- FORMAT COMPACT
- 320 DE PAGINI full color
- HÂRTIE LUCIOASĂ

Descoperă 26 cele mai frumoase țări din lume
- Fotografii senzaționale
- Hărți detaliate
- Informații inedite

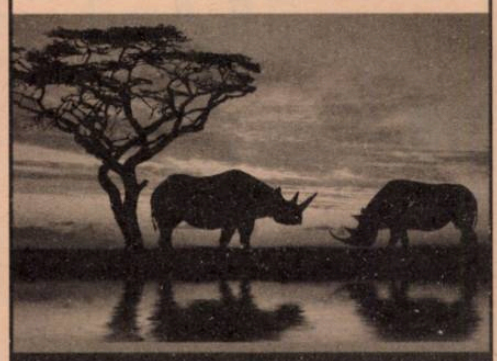

În fiecare vineri, o țară pe săptămână cu doar 13,99 LEI

URMEAZĂ

15. Vietnam	18 iunie
16. Thailanda	25 iunie
17. Egipt	2 iulie
18. Noua Zeelandă	9 iulie
19. Australia	16 iulie
20. Franța	23 iulie
21. Spania	30 iulie
22. Portugalia	6 august
	...și multe altele

BIBLIOTECA adevărul
numai cu ziarul

Pentru abonamente sunați la 0372.130.245, 0372.130.246, de luni până vineri între orele 09:00 - 18:00 sau la 0318.200.200, număr cu tarif normal, 24 din 24, 7 zile din 7. Reclamații abonamente: 021.407.54.55 sau 021.407.54.66

Proiect susținut de: ColonHelp 0800.21.3.000.000

Alexandru MUȘINA

Micul anonim

***

Măştile (personae) poundiene, deghizările lui Kavafis, heteronimii lui Pessoa erau, dintru început, în codul genetic al scrierii. Ei doar le-au actualizat. Scrierile lor sînt o conştientizare şi o asumare a adevărului evident, dar insuportabil, pe care refuzăm să-l vedem: fiinţa „de hîrtie“ nu e o proiectare a fiinţei „în carne şi oase“, ci opusul ei, anularea acesteia. Premisa oricărei fiinţe de hîrtie e *neantul* (aşa cum arăta Pessoa), aneantizarea fiinţei fiind operaţia preliminară a oricărei scrieri, fie ea cea mai „autentică“. Autenticitatea e un *efect,* e unul dintre modurile posibile de a „împăia“ o fiinţă vie, o trăire, un mod de a o reconstitui, de a o face să pară vie. Ca într-o dioramă. De a da o iluzie de viaţă, de identitate, unei abstracţiuni, unui anonim.

***

Triumful scrisului, mai exact al tiparului, ne-a aruncat pe toţi în anonimat. „Prezenţa“, intermediată de alţii, de *obiectul* carte (ziar, document etc.), devine tot mai *abstractă*. Proces definitiv, închis de maşina de scris şi, mai ales, de computer. *Restul* de personalitate ireductibilă, fragila urmă a corpului şi a sufletului – de care s-au ocupat grafologii – dispare accelerat. Ce rămîne? Eventual, o semnătură olografă în josul paginii, la începutul/sfîrşitul unui teanc de sute de pagini *imprimate* (cînd scriem la computer avem, teoretic, o alegere, dar între un număr de „caractere“ deja marcate, fabricate de alţii, socializate).

La chinezi şi la japonezi, unde grafia personală era decisivă, s-a păstrat în mare măsură o dimensiune arhaică a societăţii (inerţial, dar şi din cauza scrierii ideografice). Japonezii au inventat chiar o paradoxală ştampilă-marcă, specifică fiecărei persoane, fără de care nici un act tipărit, imprimat, semnat de acesta, nu e valabil (deosebită de o ştampilă obişnuită, dublînd-o cumva, „prelungind“ semnătura olografă; semnătură *tipărită* curent azi, pe scrisorile „personale“ pe care le adresează şefii de companii, clienţilor).

Modalităţile de individualizare, de ieşire din anonimat par – în lumea nouă, a scrisului – multiple. De fapt, sînt strict limitate şi uşor te poţi păcăli. Angoasa non-existenţei, nediferenţierii e *primum movens* al grafomaniei. La o adică, toţi sîntem împinşi să fim grafomani. Există însă o deosebire: obsedaţi de cantitate, grafomanii nu îşi dau seama că ea, cantitatea, e primul obstacol în faţa „diferenţei“ dorite. Particularul *copiază* instituţiile, cele mai mari producătoare de hîrtie scrisă/tipărită *anonimă*. La limită, grafomanul ajunge să se creadă, singur, o instituţie – productivitatea fiind, deci, primul semn al eficienţei, al existenţei, al necesităţii acţiunii sale scripturale. Dar şi rădăcină a „stigmatului“ anonimatului. Scrierile sale, astfel, nu au cum să-şi găsească locul într-un muzeu, într-o bibliotecă (în sensul ei înalt, nobil), ci doar într-un depozit, într-o arhivă (ca orice document).

***

Grafomanul „de meserie“, acceptat ca atare, ba chiar valorizat, admirat, devenit star e chiar *jurnalistul*, care scrie zilnic (săptămînal) la gazetă. Concurat, mai nou, de blogger, noul grafoman trendy care, evident, se va profesionaliza şi el.

***

O altă obsesie a (post)modernităţii: *autenticitatea scrierii, unicitatea* (şi coerenţa) *autorului*, în ultimă instanţă *copy-right-ul*, (care e, dincolo de aspectul financiar şi determinîndu-l, o garanţie de calitate, de „existenţă“, de „personalizare“, sub forma – singura posibilă azi – de „marcă înregistrată“).

„În secolul al XVI-lea, poetul otoman Abdullatif Celebi, mai cunoscut sub numele de Latifi, numea fiecare carte din biblioteca sa «bun şi fidel prieten care împrăştie toate grijile».“

ALBERTO MANGUEL,
Biblioteca, noaptea

Pornind de la un „nucleu tare“, *tot* ce a scris un mare autor, o personalitate istorică devine semnificativ, valoros: scrisori de dragoste, bilete de bancă, liste de cumpărături ş.a.m.d. Încercăm reconstruirea – din urme scrise – a unei persoane vii, prezente; dar, cel mai mult, se poate obţine o convingătoare *statuie de hîrtie*.

(Sau, pur şi simplu, e tot o insidioasă, inconştientă la început, operaţie de marketing; scriitorul valoros sau/şi de succes devenit *brand,* ca să-i cumperi *tot* ce a scris, scrie şi va scrie.)

***

De aceea sînt (par!) importante *toate* scrierile unui (mare) autor. Se ştie întîmplarea (anecdota) cu Tolstoi, care a trimis o nuvelă (să-i zicem „X“) unei reviste la care colabora (să-i zicem „Y“), uitînd să o semneze. La următorul număr, la „Poşta redacţiei“, a apărut o notiţă scurtă: „Nuvela X, slabă imitaţie după Tolstoi“. Este evident că orice scriitor, ca şi orice persoană în viaţa de zi cu zi, este redundant în „producţia“ sa, mai ales una abundentă, are momentele, perioadele lui de mediocritate, de prostie chiar. Dacă omului i le acceptăm, la scriitor *refuzăm* să le vedem, să le luăm ca atare; le dăm o semnificaţie pe care, de fapt, nu o au. Pentru că, fie şi subliminal, fie şi într-o proporţie infimă, cărţile unui autor sînt (receptate) ca un substitut, o clonă a Cărţii Unicului Autor.

Dar nici un scriitor nu e Marele Anonim (cum, poate, se visează), ci *micul anonim,* nu e mai mult decît „un nume adunat pe-o carte“ (ştia meşterul Arghezi ce ştia).

***Alexandru Muşina** este scriitor.*

Răzvan PETRESCU

Mai aproape de tine

Mă duceam azi spre poştă şi, în drum, am văzut un panou uriaş pe care scria „MAI APROAPE DE TINE“ şi, sub panou, un dric vechi (marca Ford) – în stînga fiind o dugheană cu „Servicii funerare complete“. Reclama era pentru Metro, dar un Metro nu prea vizibil, astfel încît mai aproape de mine mi s-a părut dricul şi mi-a adus aminte de una dintre ultimele cărţi pe care le-am citit, *Nimicul de temut* a Julian Barnes. Un jurnal. Autorul renunţă la splendidele sale artificii stilistice şi, într-un stil inteligent-sincer-disperat, vorbeşte despre moarte. Prin ricoşeu, despre deşertăciune. O carte-manual pe care o recomand omului care citeşte de 20 de ani *Levantul*. Cred că anumiţi directori în halate albe din serviciile secrete îi aduc în fiecare dimineaţă cîte un cuvînt scris mare pe un carton şi omul, acoperindu-şi cu palma cînd un ochi, cînd pe celălalt, încearcă să-l silabisească. În acest mod, va citi cartea lui Barnes pînă la sfîrşitul lumii.

Întorcîndu-mă de la poştă cu o carte-n plic, am trecut din nou, dar din sens invers, pe lîngă dric şi am văzut că are volanul pe dreapta, probabil că-i este greu să depăşească atunci cînd merge cu o sută pe oră pentru morţi preocupaţi să-şi ocupe locul cît mai devreme, cînd soarele încă nu străluceşte pe cer, şi-atunci nu depăşeşte şi întîrzie, locul e ocupat de alt mort, nimeni n-ar putea bănui cîte probleme creează un volan britanic, cîte bătăi cu coroane mortuare, bomboane de colivă şi aşchii din sicrie.

Cum tot era dimineaţă şi aerul răcoros îmi intra în urechi, m-am decis să trec şi pe la mama, stă în blocu-n care-am locuit vreo 30 de ani, lîngă cimitirul Izvorul Nou. Chiar lîngă porţile aşezămîntului, am remarcat un Audi A4 pe luneta căruia scria cu litere albe şi perfect ordonate „Cumpăr popi şi schelă“. Dinspre cimitir nu răzbătea nici un zgomot, nici un ciripit de păsărele, nici un vuiet, m-am gîndit că s-o fi închis.

Cum s-a închis definitiv la sfîrşitul lui ianuarie şi J. D. Salinger, prilej cu care i-am recitit *Nine Stories* şi am constatat că s-au păstrat la fel de spectaculoase ca acum 35 de ani, cînd mi le-a făcut cadou iubita mea de-atunci, cu speranţa c-o voi lua de soţie, lucru care s-a şi întîmplat. Nu i-a trecut prin minte că voi deveni şi eu, peste ani şi cu mari dificultăţi, un fel de scriitor, dar că voi îmbătrîni mult mai uşor. Şi aşa, îmbătrînit, povestirile mi s-au părut din nou impecabile. Salinger rămîne în marea literatură doar cu această cărticică de numai 220 de pagini. Ce reconfortant este să-l compari cu John Grisham, care scrisese numai pînă-n 2007 optsprezece romane violent de groase, şi care nu va rămîne nicăieri. Zic doar o singură cărticică, deoarece *De veghe în lanul de secară* e uşor infantil (deşi scris la aceeaşi vîrstă, 26 de ani, cînd Ken Kessey dădea *Zbor deasupra unui cuib de cuci,* iar Norman Mailer, *Cei goi şi cei morţi*), iar celelalte două volume care i-au mai apărut sînt umbre împrăştiate ale celor nouă povestiri – *Dulgheri, înălţaţi grinda acoperişului* se leagă cu siguranţă de anunţul cu popii şi schela. N-am mai ajuns la mama, dar mi s-a deşteptat cheful să-i recitesc pe autorii nord-americani de proză scurtă publicaţi la noi într-un singur volum, în anii '80. Peter Meinke, Charles Baxter, Raymond Carver, Guy Davenport, Donald Barthelme, Stephen Dixon,

Robert Greenwood. Jack Matthews, în *Gluck, sau oracolul mut,* ne spune că „tăcerea îl făcuse imun la orice“ pe bătrînul care luase, într-o dimineaţă de noiembrie, hotărîrea să nu mai vorbească cu nimeni cît timp va mai avea de trăit. Şi Gluck a descoperit repede că această simplă încetare a comunicării îl eliberase în moduri subtile şi cu totul neaşteptate. „Acum, cînd ideile nu îi mai scăpau în cuvinte, nu îşi mai dorea nimic şi nu mai era agitat. Îi trecu prin minte că oamenii înnebunesc numai din cauza cuvintelor rostite.“

Am încercat să aplic metoda Gluck mai întîi acasă, şi s-au petrecut lucruri stranii. Soţia mea, cu care împart ce e de împărţit de 34 de ani, după ce m-a întrebat ce făcusem toată ziua şi a văzut că tac, şi-a mijit frumoşii ei ochi verzi. M-a întrebat apoi mai rar, de parcă aş fi surzit, dacă mai merg la concertul de jazz din acea seară. Cum n-a primit răspuns, după cîteva zile l-a strigat pe băieţelul nostru, care mi-a urat vesel „Bună dimineaţa“ la care nu am răspuns, şi m-a anunţat că pleacă în Rusia. La serviciu a fost mai uşor, luam ce era de redactat şi duceam ce redactasem, dar faptul că nu mai vorbeam cu nimeni, nu răspundeam la telefon şi nici nu mai comunicam prin e-mail a trezit suspiciuni printre redactori – mulţi au decretat că am o boală de rinichi. Prin urmare, nu-mi mai puteam face meseria, luînd pîinea de la gura atîtor oameni care aşteptau la uşa editurii cu sacoşe în mîini. Probabil c-am fost dat afară, nu am de unde şti sigur; de cîteva zile m-am mutat la urologie sau în cimitir, lîngă o groapă ce are aerul că nu va fi ocupată vreodată şi recitesc *Somnul de veci*. Prin gesturi, recomand tuturor îndoliaţilor să facă la fel.

***Răzvan Petrescu** este scriitor.*

DILEMATIX

Vacanțe în alte lumi

supliment pentru copii editat de Dilema veche

Se apropie vacanţa, dar încă nu m-am hotărît dacă voi merge din nou la Academia bufniţelor şi şoarecilor din Antile sau voi accepta una dintre ofertele voastre turistice. Sincer să fiu, mă aşteptam ca ele să fie ceva mai tentante, însă o mare parte dintre locurile pe care voi le-aţi propus îmi dau o senzaţie de *déjà-vu* (cu alte cuvinte, îmi amintesc de experienţe pe care le-am mai trăit cîndva). Cu siguranţă, am vizitat cîteva insule care seamănă suspect de bine cu unele despre care mi-aţi povestit voi (sau le-am văzut la televizor?). E drept că n-am mîncat niciodată, de pildă, „solzi de peşte înveliţi în şuncă de crocodil", însă şi acolo unde am fost eu, totul era *all inclusive,* ceea ce, la un moment dat, poate deveni destul de plictisitor. În plus, nu mă dau în vînt după statul la plajă.

Mulţi dintre voi m-au îndemnat să plec spre alte planete şi să descopăr lumi posibile (şi imposibile) total diferite de lumea noastră pămînteană. Ei bine, recunosc că, atunci cînd eram mai tînăr, călătoream destul de des prin galaxiile învecinate, pînă cînd mi-am dat seama că sufeream de rău de rachetă. Anul acesta chiar nu mă atrage spaţiul cosmic, mai ales că planetele pe care mi le-aţi descris îmi par de undeva cunoscute. V-aţi inspirat cumva din *Avatar* sau din alte filme S.F.?

M-aş duce pînă în Infern, totuşi parcă n-am chef de o vacanţă horror şi nici n-am de gînd să mă sinucid. Şi o vacanţă pe Soare ar fi incitantă, însă dorinţa de a petrece cîteva zile acolo nu e atît de arzătoare. O altă ofertă care aproape că m-a convins să-mi fac bagajele şi să închiriez sandalele lui Hermes este cea de pe muntele Olimp, căci de multă vreme mi-am notat în agendă să-i întîlnesc pe zei. Sau să trag o fugă pînă pe Tărîmul Modei?

Adevărul este că sînt foarte plictisit, aşa cum sînteţi şi voi probabil, la finalul unui luuung an şcolar. Şi din această cauză, nu mă pot decide. Vă mulţumesc tuturor celor care mi-aţi sugerat unde aş putea merge în această vară. Mai întîi voi face nişte calcule şi dup-aia gata, am plecat! Unde? Vă povestesc la toamnă.

DILEMATIX

O vacanță la soare

Iată, dragi copii, că vine vacanţa! Doamnele şi domnii profesori predau ultimele lecţii, îi ascultă pe cei cu mai puţine şanse la media 10 şi încheie situaţiile la învăţătură. Nouă, celorlalţi, nu ne mai rămîne decît de planificat vacanţa de vară... Oare unde vom merge anul acesta? Vom alege să mergem în deşert, la mare, în provincie... peste Ocean? Sau poate ne vom duce undeva unde este frig şi unde zăpada acoperă pămîntul, chiar şi în luna iulie!

Ca să vă ajut puţin, vă voi scrie, mai jos, oferta de vacanţă pe care am primit-o chiar acum cîteva zile. La început, mi s-a părut puţin cam periculoasă, dar apoi m-am gîndit că nu poate fi atît de rău... voi ce credeţi?

Vacanţă pe Soare (perioada: 15-18 iulie).

Vreţi un loc neobişnuit unde să vă petreceţi vacanţa de vară? Copiii dvs. vor să se joace în jurul focului (sau cu focul) zi şi noapte? Atunci Soarele este locul căutat! Imaginaţi-vă Pămîntul întotdeauna luminat şi încălzit... cerul roşu şi norii... norii... de fapt, nu există nori!

Iată programul deja stabilit de către ghizii turistici solari:

În prima zi, toată lumea se va îmbarca pe un nor, de la aeroportul Iuleraos (citit de la sfîrşit la început – „Soarelui") la ora 8 dimineaţa. Drumul către Soare va dura 0 ore, 0 minute, 0 secunde şi o fracţiune de secundă – norul e de vină, uneori zboară mai greu. De ce un timp atît de scurt? Pe Soare nu există timp! Doar pămîntenii ştiu de el... adică... încă mai ştiu de el, în curînd nu o să-l mai folosească; este o risipă de energie.

La ora 8 şi o fracţiune de secundă, toţi turiştii şi ghizii vor ateriza pe Soare. Toată lumea va purta pantofi zburători şi căşti protectoare – pentru doamnele care vor să aibă grijă de părul dumnealor. Pămîntenii vor fi cazaţi în singurul hotel de pe Soare. Acesta are cinci etaje şi 100 de camere. Condiţiile sînt excelente, fiecare cameră avînd două paturi, baie proprie (nu întrebaţi sursa apei!) şi vedere la foc.

După acomodarea turiştilor în camere, va urma masa. Trebuie să vă informăm că dvs. va trebui să vă aduceţi mîncarea la pachet, deoarece pe Soare nu creşte nici un fel de plantă sau orice altceva comestibil. Un alt aspect ar fi faptul că toate alimentele sînt fierbinţi... să nu visaţi la îngheţată, căci nu veţi primi, atîta timp cît sînteţi pe Soare!

Odată ce toată lumea termină de mîncat, va urma instructajul făcut de ghidul şef. Acestea sînt regulile:

1. Purtarea pantofilor zburători este obligatorie. Purtarea căştii este opţională. Pantofii vă protejează picioarele de căldura solului, iar casca vă protejează părul de o eventuală ardere.

2. Copiii trebuie ţinuţi departe de sursa de foc. Soarele nu are milă!!!

3. Dacă una sau mai multe persoane se îndepărtează de grup, Soarele va fi bun şi vă va ajuta să ajungeţi înapoi la hotel. În cazul în care Soarele nu vă ajută, ei bine... rămîneţi pe loc şi aşteptaţi – nu contează cît timp, nu o să simţiţi nici măcar o secundă!

4. Folosirea telefoanelor mobile nu este permisă! Acest lucru va modifica întregul Univers, Soarele va fi distrus, Pămîntul va dispărea şi va veni „sfîrşitul lumii". (Sîntem siguri numai 49,9%, dar este de datoria noastră să vă anunţăm!)

Turiştii sînt obligaţi să respecte toate regulile, pentru sănătatea şi siguranţa lor. Nici o pagubă materială sau morală nu va fi despăgubită de către agenţia noastră de turism!

Următoarea zi va fi una foarte, foarte plină: cu toţii vom merge în parcul de distracţii solar, unde toate atracţiile sînt gratuite şi specifice locului. Aveţi o roată mare rapidă – perfectă pentru cei mai mari, maşinuţe ce funcţionează cu lumină solară – că doar avem destulă, o tombolă destinată copiilor, unde cei mici pot cîştiga numeroase premii, cum ar fi un suvenir special de pe Soare sau o planetă de jucărie!

Seara, cîţiva localnici ne vor arăta dansurile lor specifice în jurul focului. Va dura puţin mai mult, deoarece focul înconjoară Soarele, aşadar, localnicii vor trebui să înconjoare şi ei astrul. Nu vă faceţi griji, totul se va întîmpla destul de repede – amintiţi-vă că nu există timp!

Mai apoi, un alt grup de locuitori ne va arăta cum se roteşte Soarele în jurul Pămîntului (sau invers?!) cu ajutorul unui bătrînel ce trage sforile. Bietul de el, e atît de bătrîn încît abia mai reuşeşte să mişte toate planetele... de aceea timpul pe Pămînt trece atît de greu!

În cea de-a treia zi, nu ne mai rămîne nimic de făcut, în afară de fotografii. Da, oameni buni! Puteţi face oricîte fotografii doriţi pe Soare. Chiar dacă folosirea altor aparate electronice este sancţionată, folosirea aparatului de fotografiat este permisă oricînd! Am uitat să menţionăm că fotografiile vor fi mai apoi arse...! Avem motive întemeiate împotriva fotografiilor făcute pe Soare, ce vor fi văzute de pămîntenii care nu au participat la excursia aceasta.

Pe data de 18 iulie, la ora 8 dimineaţa (ora pămîntenilor) norul de pe Iuleraos va veni pe Soare şi călătoria noastră se va sfîrşi.

Vă mulţumim pentru atenţia acordată acestei oferte turistice. Sîntem siguri că veţi veni în număr mare pe aeroportul Iuleraos! Vă dorim un soare „fără dinţi"!

În atenţia posibililor turişti ai Soarelui:

1. Ne puteţi contacta oricînd, la orice oră, începînd cu data de 1 iulie.

2. Nu ne puteţi contacta telefonic, deoarece sîntem împotriva telefoniei mobile – Soarele are nevoie de noi!

3. Ştiaţi că data în care ne aflăm este foarte importantă pentru temperatura Soarelui? Da... dacă astăzi sîntem în 15 mai, temperatura de pe Soare este de 15°!... înmulţite cu 100... (detaliu nesemnificativ, nu-i aşa?)

Marina Teodora ZORILĂ,
Clasa a V-a, Şcoala nr. 12 „Herăstrău",
Bucureşti

Iulia ameţeşte plutind prin camerele de piatră de pe insulele din atmosferă şi mănîncă în silă biscuiţi făcuţi din carne şi fructe, pe cînd Ioana sare în sus şi-n jos pe un pat de lipie, dar îşi face griji să nu se îngraşe de la atîta kebab. Ilinca le propune vărsătorilor şi peştilor un... zbor acvatic.

Ciudata insulă din atmosferă

Există o insulă în atmosferă. E cam ciudată, dar interesantă. În fiecare lună pleacă o rachetă la fix orele 14,30 şi 18,45 şi ajunge la 18,30 şi 22,46. La a doua tură face mai mult pentru că se opreşte să se alimenteze. Ea zboară din Hawaii. Cînd ajungi acolo, vei fi uimit. O să doreşti să pozezi tot ce se poate. Dar nu! Nu e voie! E interzis să faci mai mult de cinci sau şase poze pe parcursul sejurului.

Eu am fost acolo acum doi ani, cu părinţii. Cînd am coborît din rachetă, tot peisajul era ciudat. În primul rînd, am început să plutesc. În al doilea rînd, pe jos era un fel

JELLY JUMPI MUMBI – TAXĂ 15 bani.

de pămînt cu cratere şi smocuri de iarbă verde şi... roşie. Erau puţini copaci. În mijlocul insulei era un lac. Singurul lucru *normal*. Nu că celelalte ar fi fost *anormale*. Deodată a început să mi se facă foarte foame. Am mers, sau... am plutit pînă la un crater imens acoperit cu plante. Am intrat în două încăperi cu pereţi, covoare obişnuite, dar cu paturi făcute din flori galbene acoperite cu cearşafuri albe. Nu pot să zic, era destul de confortabil. Aveam apă caldă... Sînt cam pretenţioasă cînd vine vorba de confort şi curăţenie!

În sfîrşit, am tot plutit pînă într-o încăpere din piatră. Ne-am aşezat la o masă. Imediat am fost serviţi. Nişte farfurii din rocă moale şi galbenă în care se aflau un fel de biscuiţi făcuţi din carne şi fructe. Cînd am gustat, am scuipat imediat, însă mi-am dat seama că erau hrănitori şi am mîncat cu cea mai mare silă. Apoi ne-au adus nişte băuturi albastre şi verzi. „Eu nu bag în gură aşa ceva!“, mi-am spus scîrbită. Dar nu aveau un gust chiar atît de rău.

După ce am mîncat aşa-zisa „mîncare“, am pornit plutind în recunoaştere. La un moment dat, am văzut un fel de jeleu verde şi foarte elastic pe care săreau, se învîrteau şi pluteau cîţiva oameni şi copii. Am sărit şi noi! A fost distractiv!

Cînd ne-am plictisit de sărit şi am coborît de pe jeleu, am văzut scris mare pe o tăbliţă: JELLY JUMPI MUMBI – TAXĂ 15 bani.

Am văzut un om care tot aduna jeleuri mici. Abia după ce am plătit, ne-am dat seama că acele bucăţi colorate erau de fapt bani. Încă o dată pot să spun: „Ciudat!“.

Cineva ne-a spus să mergem la marele palat Jelly. Cînd am ajuns acolo, am văzut un castel minunat, roşu şi mov. Am intrat. Era super. Dar totul era numai din jeleu. Cînd am ieşit, eram plini de ceva lipicios. Doamne, ce insulă! Ne-am băgat în lac să ne spălăm şi, cînd colo, lacul era tot din jeleu!

Am mers „acasă“, ne-am aşezat în pat şi am citit dintr-o carte despre insulă. Acolo scria că insula a fost creată dintr-un material gumos, iar cu timpul s-a transformat în jeleu şi se cheamă ATMO JELLY. Atunci ne-am dat seama că şi pămîntul, pe care nu pusesem piciorul pînă atunci, şi roca erau tot din jeleu. De acolo ne aprovizionăm noi, cei de pe Pămînt, cu materialul lipicios şi gustos. Creşte mereu aici. Mai scria şi că oamenii de acolo mănîncă numai peltea. În timpul liber, localnicii obişnuiau să sară pe platforme elastice şi lipicioase. De fiecare dată la 5 mai se organizează un concurs numit „JELLY JUMPI“. Trebuie să sari pe trambuline uriaşe de jeleu. Cine pierde trebuie să stea pe trambulină un minut, ceea ce este foarte greu, fiindcă lipsa de gravitaţie te trage în sus. Femeile modelează figurine HARIBO şi le aşază ca decor pe aşa-zisul „lac“. Aşa că pe suprafaţa „lacului“ se pot zări multe puncte colorate.

Era frumos acolo, dar numai pentru o zi. Cînd am ajuns acasă, mi-am dat seama că nu trecuse decît o oră. În spaţiu, timpul trece mai repede. Am jurat că nu voi mai băga în gură jeleu niciodată!

Iulia FLOREA
clasa a III-a, Colegiul Naţional de Informatică „Traian Lalescu“, Hunedoara

Kebabania

S.C. Dilematix SRL vă prezintă o nouă ofertă turistică: Kebabania. Sînteţi un mare iubitor de kebab? Vă gîndiţi mereu cu ce mai puteţi umple lipia aceea gustoasă? Ei bine, acum veţi avea o serie de alternative pe gustul dumneavoastră. Unde? Desigur că în Kebabania. Tărîmul kebab-ului, al puiului, al lipiilor şi al gustărilor.

TRANSPORTUL: Probabil că aveţi deja toate bagajele făcute, toate lucrurile încărcate în maşină şi sînteţi pe punctul de a o porni, aşteptînd indicaţiile mele privind traseul. Îmi pare rău că trebuie să vă dezamăgesc, dar maşina, avionul, barca sau alte mijloace de transport pămîntene nu vă vor fi de ajutor. Kebabania este foarte departe, aşa că acolo ajungeţi numai cu Frica (sînt două tipuri de frică: frica de a mînca prea puţin kebab şi frica de a rămîne toată viaţa un grăsan!). Cum? De ce? Pentru că Frica ne dă aripi, iar pe aripile ei vom călători pînă în Kebabania.

CAZAREA: Tuturor ne place patul de acasă. Călduros, cu cearşafuri curate şi cu plapuma groasă. Dar cum vi s-ar părea un pat făcut din lipie? Ei bine, în Kebabania nu există case, ci doar paturi pe marginea şoselelor. Da... o ţară în care somnoroşii chiar sînt făcuţi de rîs. Dar staţi liniştiţi! Nu costă nimic!

MASA: În Kebabania se mănîncă, fireşte, kebab. Probabil că îi simţiţi deja gustul savuros în gură. Minunat, nu-i aşa? Aici, orele la care se servesc mesele sînt ca pe Terra: mic dejun, prînz şi cină.

DISTRACŢII: În Kebabania nu există multă distracţie, ci foarte multă. Ori că alegeţi să vă duceţi în Iaurtbabania (un parc de distracţii unde plăteşti un ban şi bei cît iaurt vrei) sau în Gugupuinilipia unde o cursă cu obstacole comestibile va fi un motiv de amuzament.

ATRACŢII TURISTICE: Recunoscută atît pentru mîncare cît şi pentru parcurile de distracţii, Kebabania are şi atracţii turistice recunoscute în toată lumea, cum ar fi Peştera puilor, cu pui vechi de peste 15.000 de ani sau Balta cu maioneză, unde iubitorii de artă pot observa numeroase exemplare de picturi kebabaniene.

Naşterea kebab-ului – sărbătoare naţională

TRADIŢII: În Kebabania există o mulţime de tradiţii. V-aş recomanda să nu vizitaţi ţara în perioadele pe care vi le voi preciza, căci locuitorii nu sînt foarte prietenoşi cînd beau:

- 28 iunie – 3 iulie – Naşterea kebab-ului (sărbătoare naţională). Marchează unirea tuturor elementelor care, împreună, au format un kebab perfect.
- 15 august – în această zi, în fiecare an, se repară drumul principal (care este făcut din carne de pui).

Vă urăm poftă bună!

Ioana MANCU
clasa a VI-a, Liceul pedagogic „Spiru C. Haret“, Buzău

Aqualulum

Doriţi o vacanţă de neuitat?! Atunci veniţi la agenţia noastră de turism „Raza de Soare“. Veţi putea avea o vacanţă superbă, de şapte zile. Vă invităm în Aqualulum, o insulă exotică din mijlocul Oceanului Indian. Insula are o peşteră plină de copaci roşii. În jurul acestei peşteri se află mii de zgîrie-nori, făcuţi de băştinaşi, din fructe, şi mult mai rezistenţi decît cei din New York. Odată ajunşi pe insulă, veţi fi întîmpinaţi de peştii îmblăniţi.

Doriţi un transport confortabil? Nici o problemă! Vă veţi deplasa cu un nou avion acvatic. Acest avion se poate transforma, într-un minut, într-un submarin. În interiorul avionului se află un acvariu de 3 m lungime şi 1m lăţime. Din acest acvariu puteţi pescui. În transport veţi avea incluse două mese şi trei gustări. „Zborul acvatic“ va dura 17 ore.

Veţi fi cazat în unul dintre cei 5000 de zgîrie-nori. Acolo se află apartamente de cîte 10 camere. Cazarea se face numai pînă la etajul 500. Zgîrie-norii au cîte 200.000 de etaje. La baie veţi avea toate lucrurile necesare: prosoape, săpun etc. Animalul dumneavoastră va avea baia lui, asta dacă aveţi animal.

Vă prezentăm doar trei feluri dintre mîncărurile pe care le veţi servi:

– *Moschetella* – solzi de peşte înveliţi în şuncă de crocodil.

– *Pancho* – peşti îmblăniţi pane.

– *Aqualulum special* – fructe din zgîrie-nori, proaspăt culese şi stoarse.

Distracţii: spaţiile special amenajate pentru relaxare, Peştera Norului Alb – singura peşteră cu plajă din insulă, restaurantele cu specific Aqualulum, magazinele de suveniruri, magazinele pet-shop, de unde vă puteţi cumpăra pentru acasă cîte un peşte îmblănit. Atracţii turistice: vizite organizate în zgîrie-nori, vizite organizate la peştera cu copaci roşii, AquaShow – spectacol cu dresură de peşti îmblăniţi.

Preţ: amintiri plăcute!

Ilinca Maria COSTEA
clasa a III-a, Şcoala nr. 84 „Nicolae Bălcescu“, Bucureşti

De data aceasta vin cu autocarul cei de la Colegiul „B.P. Hasdeu“ din Buzău, cu familia Addams, dar curînd ajung la ultimul etaj să vadă Pămîntul şi pornesc în căutarea unei Găuri Negre. Pe drum fac un popas pe planeta Karmeline, ca să se mai îndulcească, dar, oprindu-se pe Marte, se topesc proviziile, aşadar pleacă acasă.

Ori pe Marte, ori acasă

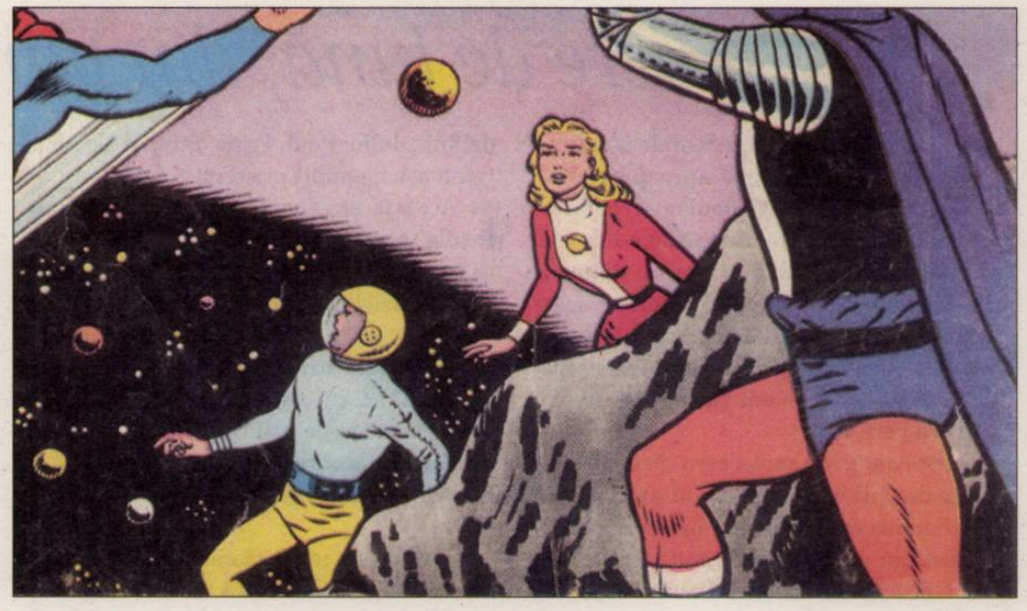

Dragă Dilematix,

Dacă propunerile celorlalţi copii nu te-au convins încă şi mai ai răbdare să citeşti cîteva oferte, rogu-te, ia în seamă textele noastre (copiii din clasa a VI-a „de la Hasdeu“), printre care vei găsi, poate, locul cel mai potrivit pentru o vacanţă de neuitat!

prof. Alina DINU,
Colegiul Naţional „B.P. Hasdeu“,
Buzău

Peşti-ornitorinc şi morse-bursuc

Într-o bună zi, m-am îmbarcat pe o mică navă ca să ajung pe planeta Toruk al Narkiryiri. Nava era, de fapt, o insulă cu elice, ca în romanele lui Jules Verne. De aceea, funcţiona cu unghii de peşte şi cu sprîncene de bufniţoi tînăr.

În bagaj mi-am luat un cazan multifuncţional care spală ciorapi, telefonează interplanetar cu 0,315 lei torukezi/minut, spune poveşti la culcare şi cîntă la tubă japoneză, în timp ce vinde cîrnaţi pe vîrful Everest.

Pe biletul de intrare pe planetă (o aripă de libelulă) scria că este strict interzis accesul persoanelor fără umor (mă simt norocos...).

Odată ajuns acolo, m-am cazat la un superb hotel subacvatic. Din cameră puteam să admir peştii-ornitorinc cu burtă galbenă şi morsele-bursuc de apă dulce.

În apropiere era un Aqua Park magnific, „Weasel Land“, unde puteai să te dai toată ziua în tobogane cu ulei de nou-născut de balenă-cocostîrc.

Răzvan GHEORGHE

O vacanţă à la Morticia

– Bună ziua! Mă numesc Morticia Addams şi aş vrea să vă recomand o vacanţă *all inclusive* de „neuitat“. Aceasta costă 350 de cranii şi se petrece în Castelul Ororii. Este inclus transportul, care constă în lilieci giganţi parfumaţi cu licoare de sconcs şi transpiraţie. Acest mijloc de transport este unic, unsuros şi foarte periculos, deoarece liliecii zboară repede pe întuneric şi este foarte posibil să vă zdreliţi, dacă veţi cădea.

Cazarea cuprinde: o cameră imensă, întunecată, decorată cu capcane ascuţite, figurine confecţionate din sînge închegat şi pînze de păianjeni în fiecare colţ al încăperii. Veţi putea dormi într-un sarcofag tare, incomod şi foarte îngust, care cuprinde o baie cu o chiuvetă şi un duş pe bază de acid sulfuric. Dulapul este confecţionat dintr-o bucată ruptă de mătase neagră şi plină de bacterii. În cameră există şi două geamuri de zece centimetri pătraţi, pentru a nu pătrunde lumina zilei. Vor mai fi şi tablouri reprezentînd cadavrele tuturor clienţilor noştri. Vor fi incluse în cameră, la alegere, animale terifiante şi înfometate, care vor vrea să vă devoreze.

Masa va cuprinde ca aperitive: ouă de ornitorinc înmuiate în saramură de ochi prăjit, cîrnaţi cu carne de om, în maţe de kangur, şi salată de mîini, picioare şi labe cu garnitură de ochi striviţi. Supa va fi din excremente de liliac gigant. Felul principal va fi format din inimi şi ficaţi putreziţi şi zdrobiţi, cu garnitură de „Saliva Porcului“. Ca băutură veţi primi suc de sînge cu ochi proaspăt scos, iar la desert pancreas de vacă cu păduchi, în loc de zahăr.

Pe timpul acestei vacanţe terifiante (dacă veţi mai fi în viaţă), veţi putea beneficia de următoarele distracţii: fotbal cu capete de mort, bowling cu cranii de bivol, zbor cu liliecii gigantici, „Aruncarea Rîmei“, „Cine mănîncă cei mai mulţi gîndaci fără să vomite“, veţi putea practica drumeţii pe Muntele Vampirilor sau veţi putea face excursii în Peştera Terorii etc.

Locatarii oraşului Stranilo au nişte obiceiuri nemaiîntîlnite. Acestea sînt: să meargă în fiecare „Ziplă“ (sîmbătă) la un cortegiu funerar sau la o înmormîntare a altor locatari şi să poarte hainele lor de sărbătoare (haine concepute din plasele groase ale păianjenilor veninoşi negri).

Totul este straniu, aşa cum îmi place mie! Sper să vă placă şi vouă! Eu am şi plecat. Este posibil să nu mă mai vedeţi sau să mai auziţi de mine vreodată, deci... la revedere!... Vă aştept!

Elena GEORGESCU

În Gaura Neagră

Petrece o vacanţă de neuitat departe de probleme şi griji, adică departe de Pămînt! Destinaţia? Gaura Neagră! Avem transportul, cazarea, masa, precum şi sejurul incluse în uimitorul preţ de numai 2 (doi!) lei, plus TVA!

Transportul se va face cu ajutorul unei imense catapulte ce este amplasată la Greenwich! Veţi primi cele mai bune locuri în hotelul de 6 stele R@y, iar masa va fi pusă tot timpul şi implică brînzeturi, lapte, caşcaval şi roşii de Buzău!

Atracţii turistice? La tot pasul! Gaura Mică Neagră, Marea Morţii, Muntele Dinte-Negru, Nebuloasa Fabuloasă şi stele din cinci în cinci metri!

Vă atenţionăm cu privire la ospitalitatea făţişă a localnicilor şi la bunătatea de a vă invita să vă faceţi loc la masă (deşi s-ar putea să nu vă treziţi la masă, ci pe masă...)!

Nu credem că este nevoie să menţionăm durata vacanţei! Cei care au venit aici n-au mai plecat înapoi! Desigur, asta pentru că nu au vrut ei...!

Vă aşteptăm cu mult drag la agenţia de turism „Plimbă Ursul S.R.L.“!

Camelia IANCU

La „Doi ochi şi jumătate“

Nu toată lumea crede că poate petrece o vacanţă de vis. Eu cu siguranţă vă pot oferi una. Şi nu este orice fel de vacanţă, ci una pe Marte!

Transportul este asigurat de navetele spaţiale ale hotelului, „Doi ochi şi jumătate“. Hotelul vă poate oferi, de asemenea, trei mese pe zi şi şapte nopţi cazare.

În fiecare cameră se poate găsi un pliant cu atracţiile turistice de pe Marte. Nu departe de hotel se află Marea de lavă unde... puteţi să vă răcoriţi! De asemenea, puteţi vizita palatul regelui Salamah. Se spune că el a salvat planeta Marte de pămînteni, acum două milioane de ani. În amintirea lui se obişnuieşte ca în fiecare an extratereştrii să împletească frumoase coroniţe pe care apoi să le poarte toată ziua.

Dacă vreţi o distracţie pe cinste, puteţi să faceţi o tură cu navete spaţiale prin galaxie cu numai două sute de euro! Vă aşteptăm cu drag la hotelul, „Doi ochi si jumătate“ şi nu uitaţi că pe Marte distracţia nu are limite.

Călin NEDELCU

De la ultimul etaj se vede Pămîntul!

Da, aţi auzit bine, se pot organiza vacanţe şi pe Marte. Extratereştrii de ce nu s-ar putea relaxa şi ei? E drept, hoteluri nu sînt multe, dar sînt extraordinare. În schimb, la ei nu există cărămidă şi îşi fac construcţiile chiar din roca planetei. Asta înseamnă că nu sîntem singurii care „avem grijă“ de planetă.

Locul despre care am să vă vorbesc se numeşte Gziburg, care, culmea, înseamnă chiar hotel. Se spune că este aşa de înalt încît de la ultimul etaj se poate vedea Pămîntul.

La masă se poate servi mîncare pămînteană sau puteţi încerca un fel de mîncare tradiţional: carapace de broască ţestoasă în sos marţian. La acest fel de mîncare, în schimbul cuţitului şi al furculiţei, vă sînt oferite ciocănelul şi dalta. Poftă bună!

Dacă masa nu v-a surîs, sigur distracţiile vă vor interesa. Acolo sînt organizate curse cu nave spaţiale, cursuri de învăţare a limbii marţiene, fotbal în imponderabilitate şi drumeţii prin canioanele cauzate de construirea Gziburg-urilor.

Marile atracţii ale locurilor sînt magazinele care comercializează costume spaţiale, muzeele ce prezintă tehnologia lor avansată şi telescopul cu care îl poţi vizualiza pe glaciarul Pluto.

Tradiţiile sînt aproape aceleaşi ca cele de pe Pămînt. Nu vă imaginaţi că poartă ii şi dansează în hore, dar şi la ei există Crăciunul, Paştele şi Dragobetele, care este denumit „Ziua în care inima iese din piept“.

Transportul vă este asigurat de agenţia „Ori pe Marte, ori acasă“. Biletele pot fi rezervate pe site-ul www.martedeacolosaudedeparte.mrt

Camelia ANDRONE

Planeta Karmeline

Căutaţi o vacanţă superbă, plină de distracţie în această vară? Felicitări! Aţi găsit-o! Luaţi loc pe un scaun confortabil şi închideţi ochii. Acum vă puteţi relaxa, imaginîndu-vă această călătorie extravagantă.

Îmbarcaţi în Firekarm putem spune că am început excursia. Firekarmul este o maşină specifică planetei Karmeline. Trebuie numai să spui „Caramel“ şi te teleportează în cinci secunde pe planetă.

Odată ajuns în Karmeline, poţi începe prin a privi minunatul peisaj din acest ţinut: copaci înalţi din broccoli, iarbă din mentă imperială, munţii din ciocolată şi, cel mai important, minunatele rîuri de caramel. Legenda spune că, dacă guşti o dată din ele, nu te mai poţi opri din mîncat caramel decît dacă vei cumpăra medicamentul Antikarmel.

Cazarea şi masa sînt, de asemenea, incluse în preţ. Toată lumea este cazată la cel mai luxos hotel de pe planetă, anume Karmarenko. Acesta este sub forma unei chitări de trei kilometri înălţime. Corzile sînt, de fapt, lifturile ce au vedere spre oraş. La parter este o masă plină cu bunătaţi din caramel. De asemenea, există şi un portal magic prin care poţi ajunge la restaurantul hotelului. Dimineaţa, se servesc ceaiuri şi salate, la prînz fructe de mare, iar seara homar şi deserturi exotice.

După-amiaza se fac trasee, pentru a vizita cele mai importante obiective turistice din Karmeline: expoziţia picturilor din caramel ars, Casa Memorială a lui Karmino, descoperitorul acestei planete, şi Castelul din caramel.

Obiceiurile poporului sînt la fel de atrăgătoare. La ora douăsprezece, toată lumea se strînge în jurul vulcanului Torento, deoarece erupe cu cornete de înghe-ţată şi cu petale de trandafir roşu. Tradiţia spune că persoana care va găsi prima şi unica petală de trandafir alb va avea noroc tot anul şi va avea acces o săptămînă la hotelul din centrul mării.

Aşadar, cine nu şi-ar dori să petreacă o săptămînă în această lume? Poftiţi, sînteţi invitaţii noştri...

Alexandra DOBRE

Dacă plătiți în rate, aveți ocazia să escaladați marele munte Olimp și să îi întîlniți față în față pe faimoșii zei greci, ba chiar să zburați cu sandalele lui Hermes. După aceea coborîți cu PegassusExpress, iar detalii găsiți pe Zei.ro. Iar dacă știți parola, Andreea vă invită la Kenzi Villa, la masă.

Pulbere de lună, din partea casei

Aerul era proaspăt. Soarele strălucea peste insula mea aproape pustie. Stăteam în șezlongul meu confortabil, la umbra unui bananier. Nisipul de aur îmi gîdila tălpile. Cerul era ca un diamant mare și impunător. Sunetul valurilor spărgîndu-se de mal era atît de relaxant, încît puteam să adorm în orice moment. Muzica specifică dansului Hula îmi răsuna în urechi. Totul era perfect.

Dintr-odată, am simțit ceva căzînd pe mine. Am deschis ochii și m-am uitat în sus, apoi la banana care aterizase în brațele mele. Am desfăcut-o și am luat o mușcătură. Era mult mai bună decît orice banană mîncată vreodată.

Am sărit din șezlong, am oprit muzica și am început să umblu pe nisipul care sfîrîia la atingerea razelor de soare. Apa călduță a oceanului ajungea pînă la picioarele mele. Eram bronzată. Totul era superb! O insulă numai a mea! Aveam o căsuță drăguță, dincolo de palmieri, la trei minute distanță de locul unde înotam. Oceanul era al meu! Înotam cu delfinii: Julie, Paul, Paris, Suzy și Delph. Aveam așa de mulți prieteni!

Aceasta era Insula Kenzie. Insula mea. Insula ce-mi purta numele. O insulă pierdută în valurile Oceanului Indian.

– Kenzie! mă trezi o voce.

M-am dezmeticit tocmai cînd fusesem atinsă de cîțiva stropi de apă. Sirena Madison își pieptăna cu o scoică părul mătăsos, în timp ce ședea pe Stînca celor 10 corali. Se numea așa deoarece pe aceasta creșteau corali (chiar dacă vîrful stîncii ieșea la suprafață).

– Madison! am exclamat, apropiindu-mă de ea. Mă gîndeam eu că nu sînt singură pe aici! Cum ești?

– Ocupată, ca orice sirenă.

Am zîmbit, apoi am decis să ies din apă pentru a merge la „modesta" mea căsuță. Zis și făcut! Nu mi-am mai luat și laptop-ul pentru că știam că nu avea cine să-l fure; maimuțele erau foarte bine educate. Așa că am ieșit pur și simplu din apă și... iată-mă pe aleea ce ducea spre căsuță.

Așa cum am mai precizat, în maximum trei minute eram în fața unor porți enorme, impunătoare și strălucitoare, cu totul și cu totul de argint.

– Codul, vă rog!

– Kenzie Island! am rostit veselă.

– Cod corect! Bine ați venit la Kenzie Villa!

Am pătruns în grădina aceea imensă, exotică, dar plină de romantism. Plină de palmieri și de statui de argint, Kenzie Villa era locul perfect de relaxare. Și, desigur, vila era destul de spațioasă pentru o singură persoană.

– Bine ai venit! mă salută Zîna Albastră. Vrei să te duc la Vulcanul de Cristal?

– Desigur!

Printr-o strălucire îndemînatică a baghetei magice, am ajuns în mod miraculos în craterul „Creier de mentă în cap de ciocolată". Aici era restaurantul insulei.

M-am așezat la o masă și o chelneriță veni cu viteza luminii și îmi luă comanda.

– Bine ați venit la „Creier de mentă în cap de ciocolată"! Cu ce vă servim?

– Un shake de frunze de palmier și o nucă de cocos cu ciocolată, vă rog!

Chelnerița notă totul, apoi bătu scurt din palme și... minune! Comanda a apărut deja pe farfuria din fața mea. Am mulțumit frumos și m-am servit.

– Observ că ați adăugat și niște pulbere de lună argintie! m-am adresat domnișoarei.

– Este din partea casei.

Tot ce ați auzit este real! Insula Kenzie este rodul imaginației, al culorii, luminii și iubirii din inimile voastre.

Andreea ANTONESCU
clasa a VI-a, Școala nr. 39, București

În lăcașul zeilor

„Nu ați mai avut de mult timp o vacanță? Vă simțiți extenuat/ă? Dacă da, atunci compania ZEI.ro vă oferă o vacanță de neuitat pe muntele Olimp, pe cea mai înaltă culme a lui. (Atenție! Cu cît camera este mai aproape de bolta cerească, cu atît prețul este mai mare, pentru că vă veți putea întîlni cu marii zei olimpieni, cum ar fi Zeus, Hera, Athena, Apollon, Dyonissos și mulți alții, care vă vor dezvălui secretele lumii, neștiute de nimeni, în afară de ei – bineînțeles, asta doar dacă Zeus este în toane bune!). Cazare: 8 zile, 7 nopți. Transport: PegassusExpress, cea mai modernă marcă de autobuz zburător, iar pentru iubitorii de senzații extreme, o copie fidelă a sandalelor înaripate ale lui Hermes (de fapt, nu prea fidelă, deoarece Hermes ne-a prins încercînd să-i copiem sandalele, și o furie grozavă l-a cuprins). Masa: *all inclusive,* ambrozie și nectar ceresc!"

Eram pe stradă cînd am citit acest anunț. Ce straniu îmi părea! Nu îmi aminteam să se fi descoperit un autobuz zburător sau să te mai poți întîlni cu zei (bineînțeles că știam, ca mulți alții, despre muntele Olimp)... Ei bine, asta da oportunitate! În cazul în care oferta companiei ZEI.ro era serioasă, ar fi trebuit să încerc să descopăr și eu secretele lumii zeilor, să-mi pun sandalele lui Hermes în picioare, să zbor, să mă înfrupt din hrana zeilor, să-i văd de aproape, să asist, poate, la disputele lor (celebrele dispute dintre Hera și Zeus... dintre Hera și Aphrodithe sau Athena...).

În ciuda temerilor mele, părinții, care altminteri erau foarte grijulii, au fost de acord și mi-au dat banii necesari pentru a mă înscrie în excursie. Și uite-mă în PegassusExpress (ar fi fost prea mult pentru mine să folosesc... sandalele înaripate ale lui Hermes!). După cîteva ore de zbor, am ajuns la destinație: muntele Olimp.

Am coborît din PegassusExpress cu o senzație stranie în piept și un sentiment de... Oare ce era? Frică? Nerăbdare? Poate puțin din amîndouă.

Am revenit cu picioarele pe pămînt în momentul în care trei voci melodioase, ca niște clinchete de clopoței, au răsunat în văzduh:

– Bine ați venit în Olimp!

Erau cele trei Grații.

Noi, oamenii de rînd, eram prea mulți de uimire ca să mai putem spune ceva, așa că, pur și simplu, le-am urmat pe aleile întortocheate ale Olimpului.

Aleile erau mărginite de flori multicolore care răspîndeau un parfum îmbietor. Nu mai văzusem niciodată flori ca acelea! Păreau vii, magice! Am întins mîna, dorind să ating una, dar mi-am retras-o repede, deoarece petalele s-au dat la o parte și au dezvăluit doi ochi mici și negri ca tăciunele, care parcă te avertizau să păstrezi distanța.

Persoanele din fața mea s-au oprit, așa că m-am oprit și eu, uitîndu-mă curioasă în jur.

Eram în fața unui palat maiestuos, lucrat cu măiestrie și care părea din aur pur: o capodoperă a arhitecturii. În spatele mărețului palat se mai aflau încă alte zece palate, însă mai puțin grandioase ca primul. Am presupus că fiecare era pentru unul dintre cei doisprezece zei olimpieni. Mi-am dat seama că primul, cel mai măreț, era locul unde se țineau banchetele și unde locuiau Zeus și Hera.

– Bine ați venit!

Ne-au întîmpinat Zeus (impunător, ca un adevărat stăpîn al tuturor zeilor, cu ochii albaștri pătrunzători, care te intimidau) și Hera (la fel de semeață și frumoasă ca în descrierile din cărțile mitologice pe care le citisem).

Abia atunci am observat că cele trei Grații dispăruseră. Am ridicat din umeri și am urmat-o pe zeița Hera. Ne conducea spre o clădire situată lîngă palat. Ne-a poftit înăuntru și ne-a zis că putem să ne alegem ce camere vrem.

Am intrat în prima pe care am văzut-o.

Era spațioasă, luminoasă și – ceea ce m-a încîntat cel mai mult – se vedea tot Olimpul de la fereastra ei! Era într-adevăr o cameră frumoasă, dar simplă, aproape austeră, pentru că, în afara patului, se mai afla aici doar un șifonier, care cred că era din lemn de măslin. Dar pentru mine era de ajuns!

M-am schimbat și m-am îndreptat spre hol, unde am dat peste o frumoasă fecioară, îmbrăcată în armură din cap pînă în picioare. Îmi părea cunoscută, dar eram obișnuită cu pozele unde apărea purtînd coif (care, de data aceasta, îi lipsea), așa încît mi-a trebuit ceva timp să-mi dau seama că este vorba despre Athena. M-am uitat cu atenție și i-am văzut părul nu prea lung și brun, ochii de azur, în care se citea parcă toată înțelepciunea lumii. Nu degeaba se spune că s-a născut din capul lui Zeus!

Ca din depărtare, am auzit-o spunînd:

– Mă gîndeam că poate ați vrea să-mi cunoașteți casa și secretele!

Am urmat-o, încîntată, alături de alte cîteva persoane.

Locul unde ne-a dus Athena (părea lăcașul ei) era ticsit de cărți și pergamente, de parcă toate secretele lumii erau ascunse acolo!

Am întrebat-o dacă e adevărat că romanii erau urmașii lui Aeneas, deci urmașii zeiței Aphrodithe. Ea clătină din cap și ne spuse adevărul adevărat, și anume că Aeneas chiar reușise să scape din Troia aflată în flăcări, dar că fiul său și al Aphrodithei fusese ucis în cetate. Mai departe, Aeneas a fondat cetatea Roma, care a devenit ulterior un mare imperiu. Deci, romanii nu erau cu nici un chip urmașii zeiței Aphrodithe, chiar dacă aceasta îi simpatiza foarte mult. Ne-a arătat o tapiserie cu Aeneas ieșind din Troia, cuprinsă deja de flăcări. Ne-a atras atenția asupra faptului că ochii lui Aeneas înotau în lacrimi, iar, undeva în umbră, se vedea un copil care era ucis de un bărbat (cred că era Ascanius, fiul lui Aeneas). Detaliile tapiseriei erau importante și dezlegau secretul descendenței romanilor. Nu le-aș fi observat dacă cineva nu mi-ar fi atras atenția asupra lor.

După aceea, Athena a chemat cu glasul ei divin un nor, pe care ne-a invitat să pășim. Eram speriată și m-am clătinat puțin, dar în final, ca și ceilalți, am reușit să-mi mențin echilibrul și să stau pe nor. Ce pufos era! Era aproape translucid și nu părea că poate să susțină ceva, dar o făcea. Mi-am imaginat ce mare distanță ar trebui să fie pînă jos... Mare greșeală... Mi s-a făcut rău și mi-am pierdut echilibrul.

– Nu... începu zeița Athena, dar era prea tîrziu.

Cădeam în abis, repede și amețitor. Am țipat, dar țipătul îmi fu pierdut în eterul nesfîrșit. Gîndurile mi se succedau cu repeziciune, mi-era frică și frig. Apoi m-am trezit și... plină de uimire, mi-am dat seama că, de fapt, adormisem cu capul pe cartea mea de mitologie.

Teodora NICOLAE,
clasa a V-a,
Școala nr. 79, București

Nici voi nu credeţi că există Aluscia? Mai uitaţi-vă o dată cu luneta la vest de Saturn pentru că eu am încredere că Marius nu minte. Ioana vă primeşte la dracu'n praznic, dacă este cazul. V-aţi căsătorit luna trecută? Pe Insula Vîntoasă puteţi petrece luna de miere, cu ajutorul uriaşului Rîgîilă.

Infern, istorie și un hotel de 4 cristale Swarovski

Călătorie în infern

Bună ziua, dragi clienţi! Sînteţi nemulţumiţi de viaţa pe care o aveţi? Ei bine, noi am găsit soluţia: o călătorie în infern! E raiul pe pămînt! Totul va fi pe placul dumneavoastră. Ca să vă conving, vă voi descrie cîteva dintre avantajele acestei călătorii.

Mijloc de transport: Sinucidere. Garantăm calitate şi confort. Drumul va fi foarte scurt: 2-3 secunde.

Cazare: Veţi fi cazaţi în cel mai bun hotel – „La dracu'n praznic".

Mîncare: Dintre miile de mîncăruri, veţi degusta, cu siguranţă, cadavre putrezite, unghii de la picioare infectate cu ciuperci, intestine marinate şi vestitele deşeuri radioactive.

Băuturi: Cocktail-ul din venin de şarpe, excremente de elefant şi ochi de broască muraţi.

Atracţii turistice: Oameni buni, trebuie neapărat să vă scăldaţi în celebrele băi termale cu lavă sau să participaţi la concursul de asamblat schelete. Nu trebuie ratat nici saltul cu paraşuta defectă.

Cost: 80.000 de euro. Nu vă speriaţi că sînt prea mulţi bani. Puteţi să-i furaţi sau să-i obţineţi prin alte mijloace. Dacă poliţia va fi alertată, nu veţi avea de suferit deoarece nu vă poate găsi.

Plecare: De la intersecţia punctelor cardinale, a doua zi după Paştele Cailor. Drum bun şi să ne vedem cu bine!

Ioana CHEREŞ

Istorum

Istorum e un ţinut în care întîlneşti orice personaj din istorie. Vecinii lui sînt Aristobrii, Panapa şi Raţingam. Atracţiile turistice majore sînt: Mall-ul lui Mircea cel Tînăr, Piscina lui Ştefan cel Mic sau Vila lui Mihai Fricosul. De asemenea, te aşteaptă cu porţile deschise Muzeul Decebal, în care o să găseşti experimente pe romanii de atunci. Odată aflat în această regiune, nu poţi rata Festivalul figurinelor de ceară, unde îi poţi identifica uşor pe Paşa Hazban, Baiazid, numit şi Melcul, sau Muma lui Ştefan cel Mic. Probabil cel mai simpatic element din peisaj e statuia lui Matei Corbul. El stă pe un ponei numit mîţ, cu spatele la cinematograful „Revoluţia", unde îşi fac veacul Ţeapă Vlad şi Ocaua Cuza, urmărind filmele lui Sergiu Nicolaescu. În tot acest timp, poţi asista la urmărirea lui Burebista de către paparazzi, în timp ce marele conducător caută un semnal pentru mobil, într-un magazin de fiţe.

Cazarea se face la hotelul de 50 de roci, „Dormichete". Ce înseamnă asta nu ştiu, dar pot să vă spun că finul în care veţi dormi înţeapă puţin. Noroc cu menajera, care îl aranjează zilnic. Pentru cei cu preocupări intelectuale, există gazeta *Nemuricii*. Cum poţi să ajungi aici? Simplu: tragi un pui de somn la ora de istorie.

Patricia RESTEŞAN

Insula Vîntoasa

– Bună ziua! Sîntem interesaţi de o vacanţă pentru luna de miere.

– Da, avem, pe Insula Vîntoasa. Ca să ajungeţi la destinaţie, trebuie să mergeţi pînă la Terrasol. Acolo, îl veţi găsi pe Rîgăligă, un uriaş. După ce va bea apă minerală, vă va pofti, pe limba lui, pe insulă. În minutul 356, va rîgîi şi veţi fi proiectaţi pe coasta de fildeş a Insulei Vîntoasa.

– Da?

– Staţi, nu am terminat! Cazarea e în căsuţe de două sau patru persoane. Costul depinde de ce tip de casă doriţi: năzdrăvană, cuminte sau bleagă. Casa năzdrăvană costă 3 lei pe noapte, însă în fiecare seară trebuie să staţi să o prindeţi. Aceasta fuge cît poate şi, numai cînd oboseşte, vă permite să intraţi. Casa cuminte costă 5 lei pe noapte. Ea stă şi vă aşteaptă să-i ţineţi companie. Casa bleagă costă 1 leu. Trebuie să fiţi foarte atenţi în privinţa pietrelor. Noaptea, în timp ce dormiţi, ea porneşte la plimbare şi, dacă se împiedică de vreo piatră, veţi suferi ameţeli. Mîncarea tradiţională e floarea temperamentală, pentru că ea are gustul stării pe care o trăiţi în momentul în care o gustaţi.

– Atracţii turistice?

– Seri disco cu vîrcolaci simpatici îmbrăcaţi în haine sclipicioase, mame-vulcani cu vulcănei în cărucioare sau teatru de păpuşi-vînturi. Sînteţi interesaţi?

Ruxandra PANEA

Kripton

Copii, v-aţi săturat de părinţii sîcîitori şi de şcoala plictisitoare? Dacă răspunsul este da, noi avem soluţia: o excursie pe o perioadă nedeterminată, la mii de ani de gura mamei.

Greu de crezut, dar totul e posibil cu agenţia „Transgalactic". Puteţi călători pe magica planetă Kripton. Drumul va fi parcurs cu nava spaţială de ultimă generaţie, „Purple Fire", prin portalul interstelar KGB #80. Pachetul cuprinde şi înscrierea la şcoala kriptoniană. Nu vă temeţi! Pe Kripton, şcoala e sinonim cu distracţia. De exemplu: ora de geometrie e simplă, deoarece singurele figuri geometrice de pe Kripton sînt sferele, ora de info cuprinde şi cursul de Karate Soft, unde vă veţi micşora şi vă veţi bate la propriu cu viruşii de pe kriptonet.

Pe această planetă minunată, nu există gravitaţie. Totul e ţinut la locul lui de forţele kriptonice, care sînt guvernate de imaginaţie. Aceasta e cea mai puternică şi spontană formă de energie de aici. Cu ajutorul ei, se pot face salturi în hiperspaţiu. Astfel, folosind această forţă, poţi să stingi soarele, să schimbi culoarea sau forma stelelor.

Pentru rezervări intraţi pe www.kripton.com. Primii 10 primesc bilete gratis la campionatul galactic de Karate Soft.

Rareş PREDA

Oferte pentru cumpărături

Bună ziua! Mă numesc Cătălina Gherman şi sînt de la agenţia de turism „Noi vă oferim, dumneavoastră cumpăraţi" şi aş dori să vă propun o călătorie de o săptămînă pe Tărîmul Modei. Puteţi găsi aici de la ştrumfi îmbrăcaţi în costume marca Giorgio Armani, pînă la manechine de forma şi mărimea spiriduşelor care poartă minunatele diamante furate de la cei şapte pitici.

Vă vom caza la un hotel de 4 cristale Swarovski şi jumătate. Tărîmul Modei e situat între Statul Piţipoancelor şi Republica Mondenităţilor. Atracţiile turistice care vă aşteaptă sînt statuia elfului Cătălin Botezatu sau tabloul Monalisei repictat (mai la modă) de Alexander McQueen.

Majoritatea agenţiilor vă vor oferi tărîmuri cu zîne şi balauri. Noi vă oferim un voucher-shoppping, dacă optaţi pentru Ţara Modei.

Cătălina GHERMAN

Copiii din clasa a V-a,
de la Liceul Teoretic
„Nicolae Bălcescu"
din Cluj-Napoca

O excursie în Aluscia

Cum ai spus? A... luscia?! Excursie?... E cumva o glumă? Să ştii că e una proastă; în primul rînd, pentru că locul ăsta nu există şi, în al doilea rînd, mă cunoşti prea bine ca să-ţi aminteşti că n-am nimic de-a face cu norocul vreunei excursii cîştigate...

Şi totuşi, biletul dus-întors Pămînt-Aluscia începe să mă convingă că nu e vorba de o glumă. Lîngă bilet, o serie de amănunte privind transportul şi cazarea. Renunţînd la a-mi mai pune întrebări, mi-am luat rucsacul gata pregătit încă din 1 iunie şi am început să urmez instrucţiunile de pe bilet.

Am ajuns astfel în spaţioportul din perimetrul 20/15, la vest de Saturn. Mă aştepta o navă extralustruită, cu o putere de 160 de caracatiţe lunare şi un motor de 125.000 ciclocinici cubi. O asemenea maşinărie atinge viteza luminii într-o jumătate de secundă spaţială. Apropo, am aflat de pe „goagăl" că viteza cicloatomică e de patru ori mai mare decît cea a luminii. Am urcat sau mai bine-zis am fost urcat de o forţă neidentificată, dar... simţită, la bordul navei. Călătoria a fost plăcută, fără incidente notabile, cu excepţia unei binefăcătoare ploi de meteoriţi în Galaxia Cilius.

Ajuns la destinaţie, am fost cazat la un hotel de 4 ochi aluscieni, dotat cu o serie de facilităţi, ştiute ori neştiute. Băştinaşii, cu un bun-simţ extrem de nepămîntean, cu o piele lila, sprijiniţi pe trei picioare nemaivăzut de mobile, retractile cu schimbul, avînd două mîini extensibile, şase ochi şi o ureche, m-au întîmpinat cît se poate de prietenos, ca şi cînd m-ar fi cunoscut sau ca şi cînd aş fi revenit dintr-o lungă călătorie. Mi-au dat cea mai frumoasă cameră, la etajul 913, panorama fiind una deosebită.

Pe la ora 17 am primit peşti spaţiali cu un ochi, 25 de plutitori propulsori pe fiecare parte şi cu solzi de mercur. După o aşa masă copioasă, am mers la culcare în patul comod cu pulbere spaţială, recent presărată.

Dimineaţa am mîncat o shaorma cu carne de viţel jupiterian, o porţie de carligoni pai şi nelipsita salată aluscianâ.

Am pornit apoi la o partidă de spaţiogolf pe cei 18 sateliţi ai planetei, dintre care 17 naturali. Bineînţeles că am pierdut, dar plăcerea de a juca aşa ceva a fost mai mare decît dezamăgirea înfrîngerii.

După partidă am plecat spre celebra Gaură Neagră din apropierea planetei, cea care aduce epavele din Triunghiul Bermudelor.

De acolo am fost luat într-o navă, cu destinaţia Terra. Pe electroplasmă am văzut că am pierdut un obicei binecunoscut al aluscienilor, acela de a se da cap în cap, dar, din fericire, l-am urmărit la electroplasmă, în timp real.

Acum ne-am oprit la o pizzerie plutitoare, unde aşteptăm să ni se aducă o pizza plutoniană fără ochi de şoim venusian. După asta mă voi apuca de referatul la istorie pentru care va trebui să citesc aproape toată vara...

Marius MARIŞ
clasa a VI-a,
Şcoala „Ion Creangă",
Cluj-Napoca

PUBLICITATE

Aţi încercat vreodată carnea kromak despre care se spune că este extrem de fragedă? Luaţi martionul şi haideţi pe Maryada! Dar aveţi curaj să înfruntaţi canibali şi să staţi la hotelul ŢEAPĂ de jumătate de stea? Atunci W'gakmboga este locul vostru! O altă excursie horror ne propune Cristina.

Trei destinații pentru turiști plictisiți

W'gakmboga

Vă invităm pe insula W'gakmboga unde, cu siguranţă, veţi trăi ultimele ore din viaţa dvs.. Transportul este asigurat de compania de transport O SĂ VĂ PRĂBUŞIŢI! şi se face cu un avion de război din 1918, care se va prăbuşi pe insulă. Cine supravieţuieşte se poate bucura de vacanţă, celor care nu supravieţuiesc le spunem că „ne-a făcut plăcere să facem afaceri împreună!".

Odată ajunşi pe W'gakmboga, vă puteţi bucura de o baie în lacul de lavă sau puteţi juca golf pe terenul natural în formă de craniu. Desigur că localnicii vă vor primi călduros, dar aveţi grijă că mulţi sînt canibali şi vă vor arunca în cazan cu prima ocazie. Dacă intraţi pe proprietatea lor, vă vor folosi pe post de mîncare pentru rechini.

În centrul insulei veţi găsi o piaţă renumită în toată lumea, fiindcă din anul 1602, cînd a fost construită, a fost distrusă de 408 ori, adică o dată pe an. De aici puteţi cumpăra nişte relicve foarte rare, cum ar fi craniile de cal din Al Doilea Război Mondial.

Cazarea este oferită de noi la hotelul „Ţeapă", de jumătate de stea. Puteţi dormi pe jos şi vă puteţi încălzi împreună cu şobolanii. Nu veţi duce lipsă de prieteni, pentru că sînt multe creaturi cu opt picioare în fiecare colţ al camerei. Curentul se ia zilnic între orele 19,00-20,00.

La masă puteţi servi delicatese gătite de deţinuţii naziști de pe insulă. Vă puteţi considera norocoşi dacă la 30 de secunde după ce mîncaţi mai sînteţi încă în viaţă.

Dacă sînteţi interesaţi de oferta noastră, sunaţi la 07666666666.

Alexandru PANĂ

Satelitul lui Marte

Agenţia de turism „Doom's Day" vă oferă o vacanţă de coşmar pe Deimos, satelitul lui Marte. Cazarea şi masa sînt asigurate în staţiunea Suflul Morţii. Transportul se face cu avionaşe din hîrtie reciclată. Vă urăm aterizare plăcută, deoarece majoritatea avioanelor au fost storcite de asteroizi!

Ca atracţii turistice, avem Turnul arahnidelor, pe care nu trebuie să-l vizitaţi după lăsarea întunericului, căci păianjenii vă vor devora. Apoi, mai este statuia voodoo, unde, orice dorinţă v-aţi pune, se va îndeplini! Atenţie! Aveţi grijă ce vă doriţi!

Facilităţile sînt nenumărate, cum ar fi băi zilnice în mlaştina cu viermi şi-n iazul miriapozilor băloşi. La restaurantul hotelului „La 3 Ploşniţe" puteţi să vă delectaţi cu ciorbă de muşte şi rîme la rotisor. De asemenea, delicatesa staţiunii este limax copt în piure de furnici şi gîndaci.

În staţiune nu există localnici, doar gîndaci, omizi, viermi etc. Obiceiurile lor sînt furatul firimiturilor de pe jos, pişcatul măgarilor şi enervarea turiştilor.

Preţul este extrem de mic... doar ceva „din dotare"... adică inima, ficatul, rinichii, pancreasul sau creierul, pentru a putea hrăni angajaţii staţiunii şi a-i păstra mereu în formă.

Vă dorim vacanţă *(ne)*plăcută!

Cristina GÎRJĂU

Parcul Şmurfland

Aveţi nevoie de o vacanţă? Veniţi la agenţia „Ştrumf păros", în Paradisul Ştrumfilor şi în Parcul Şmurfland.

Transportul este asigurat de tenişi. Fiecare primeşte o pereche de tenişi şi o poate lua înainte, drumul fiind pietruit şi bine făcut, împiedicările nefiind incluse în preţ. Parcarea este *gratuită!*

Cazarea se face la hotelul „Părosus", care are 5 stele din 5000, fiecare cameră fiind un grajd dotat cu un pat de paie. Pentru a fi fericiţi, turiştii vor primi o mască de gaze (avem nişte cai...) şi muuuuuuult lapte (avem şi vaci).

Hotelul costă 50.000 de nuci şi-un braţ de paie pentru cai şi văcuţe.

Prînzul este complet nou şi diversificat, conţinînd nuci, nuci şi, de asemenea, nuci. Desigur, puteţi servi şi nuci pentru a vă răcori după nuci.

Pentru mai multe informaţii sunaţi la: 255 355 555 000 000 000 000 000 222 112 111 199 991 119 191

sau trimiteţi un mail pe adresa: gingaşul_hipopotam_tarantula_urîtul_arătosul_77_ştrumf_păros_prigonit_zdrobit_ca_o_muscă@ştrumffiert.com.ro.org.inc.co.uk

Teodor NEGUŢ

Copiii din clasa a V-a,
de la Şcoala Europeană,
Bucureşti

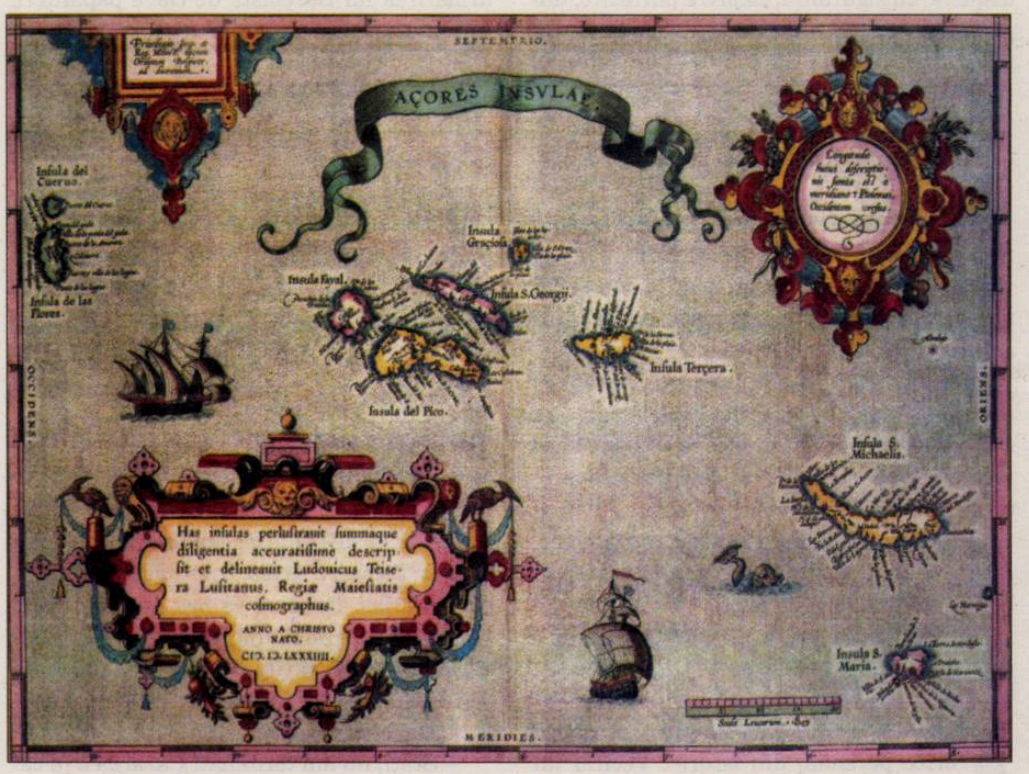

Maryada

Este minunat să rătăceşti printre ireimlap-ii care seamănă de departe cu palmierii, savurînd cocktail-uri din toate fructele exotice şi neexotice posibile. Ce să mai discutăm, e minunat!

Maryada este o staţiune de vis. Ea se află în peninsula MAARR. Între cele două etanimime. Este pe malul oceanului Maidei.

E greu să înţelegi dacă nu ai fost acolo niciodată. Ca dovadă, şi acum, cînd vă povestesc vouă aceste lucruri, vă vine greu să mă credeţi. Să vă povestesc despre multitudinea de culori ale păsărilor cu trei şi cinci picioare?

M-aţi putea învesti cu încredere dacă aş putea să zugrăvesc fineţea gusturilor delicioase ale frăgezimii cărnii de kromak, care nu poate egala nici măcar crusta crocantă a puiului gătit la rotisor. Aroma înmiresmată a miropiei care depăşeşte în aşteptări busuiocul amestecat cu rozmarinul. Cît despre nifad-ul din care nu ai voie să guşti decît dacă ai peste 20 de ani (tereştri) ce să vă mai povestesc?

Nu-i aşa că vă vine greu să credeţi, şi totuşi, de veţi avea răbdare veţi vedea că ele există şi, mai mult decît atît, puteţi şi voi să vă învredniciţi măcar o dată în viaţă să gustaţi din măreţia acestei lumi. Mai departe, o să vă ofer cîteva detalii despre transport, cazare, masă, plajă, atracţii turistice şi altele.

1) Transport? Acolo se poate ajunge cu: marionul, matrionul, maricarul.

2) Cazarea? Nu reprezintă o problemă. În primul rînd că nu există ideea de proprietate, iar în al doilea rînd, dacă nu ai ceva al tău asupra căruia să trebuiască să veghezi înseamnă că tot ceea ce există este al tău (dar în egală măsură şi al celorlalţi). Ireimlap-ul e mult prea generos cu osteneala ta trupească, deoarece cu petalele sale şi senzorii speciali, cu care este dotat, el simte cînd eşti ostenit. De nu te mişti aproximativ 10 minute, el îşi închide tandru frunza sa imensă pe care tu te odihneşti.

Te-ai deşteptat? Nimic mai simplu. Mişcarea ta e respectată de fineţea plantei. Aceasta, cu mişcări gingaşe şi delicate, se deschide laudarg (adică încet-încet), astfel încît luminozitatea soarelui sau a lunii să nu te deranjeze. Să tot trăieşti!

Ce-mi spui? Că descrierea mea ţi-a deschis dorinţa de a vizita frumosul ţinut? Încă n-ai văzut nimic! După somnul liniştit de irelamp, de vrei sau de nu vrei, mirosul înmiresmat de ereim-uri coapte te trezeşte la viaţă. Ai vrea să guşti din rodul său, dar pentru asta va trebui să renunţi la îmbrăţişarea tandră a frunzei de irelamp, păstrînd sentimentul că te vei întoarce curînd în braţele sale.

3) Masa? O, nici aceasta nu reprezintă o problemă! Dacă ţi se face foame, poţi merge după minunatul miros care te îmbie de fiecare dată cînd stai în irelamp şi te odihneşti. Vei ajunge la rajets-ul uriaş căruia, dacă îi spui ce vrei, îţi va da exact acel lucru.

4) Locurile de vizitat sînt foarte multe, eu o să vă spun doar cîteva. Primul este cel mai mare lac care se numeşte Marydy. Drumul spre acest loc este foarte complicat. Trebuie să ajungi la rajets-ul uriaş, de acolo mergi 10 paşi spre Nord, după ce ajungi acolo mergi 5 metri spre pădurea de irelampi, o iei pe lîngă auaelal uriaşă şi te afunzi în pădure. După cîţiva metri vei da peste lacul de care îţi vorbesc.

Abia aşteptam să vă spun de locul meu favorit. Da, el este „Parcul de petreceri Dymary". Acolo se ajunge mult mai uşor decît la lac. Mergi în pădure şi o iei la dreapta. După cîteva minute vei ajunge în parc, unde sigur te vei distra de minune.

Ai vrea să vizitezi această lume fabuloasă? Nimic mai simplu, închide ochii în timpul cînd la tablă se predă lecţia de etam, roagă un coleg să-ţi mai citească încă o dată prezenta invitaţie şi drum bun! Pentru informaţii suplimentare formaţi pe tastele telefonului dumneavoastră:

V. I. S. U. L. M.E.U.

Maria Steliana DURA,
clasa a V-a,
Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu",
Cluj-Napoca

Alexandru nu mai are răbdare să vină vacanţa şi să caute din nou lampa fermecată, pentru că deja le duce dorul sirenelor cu care să se ţină de şotii şi să încurce plasele pescarilor. Iar dacă nu aveţi chef să staţi prea mult timp în adîncurile mării, plimbaţi-vă pe Planeta Celor Cinci Insule, unde sînteţi invitaţi la toboganul cu apă de optzeci de metri.

O zi printre sirene

Partea cea mai plăcută din vacanţele mele este cea petrecută la mătuşa mea, la malul mării. Cu trenul de la Bucureşti şi apoi cu un autobuz hodorogit ajung, după din ce în ce mai multe ore, la Lostricioara. Este un sat aflat acolo unde Dunărea se aruncă obosită în braţele Mării Negre. Şi chiar că este neagră marea. În fotografii şi la televizor, am văzut mări cu ape ca smaraldul sau safirul, şi ireal de limpezi. Marea mea dragă pare mereu neliniştită şi tulburată de griji.

Satul Lostricioara este un sat de pescari, dar nu numai, cu case modeste, unele acoperite cu stuf, călduroase iarna şi răcoroase vara. Uliţele sînt acoperite de un strat gros de nisip, care îţi fortifică muşchii, fără să vrei, atunci cînd calci, dar foarte supărător cînd intră în sandale. Pe fiecare stîlp electric se află un cuib în care berzele, fără să se sinchisească, îşi cresc puii. Sînt atît de frumoase – penajul, ciocul, picioarele parcă sînt acoperite cu cea mai fină catifea.

Dimineaţa mă trezesc, mănînc ceva în grabă, îmi face mătuşa Ana un sandviş consistent, îmi iau momeala, undiţa, şi fug. N-am prins niciodată nimic, pescuitul este doar un pretext să pierd ore în şir pe plajă.

Într-o dimineaţă, vara trecută, mi-am aruncat undiţa, am pescuit un papuc, apoi o doză de bere şi apoi m-am plictisit. Pe plaja pustie, cu cîteva lemne risipite, resturi mucegăite de bărci sparte, mă plimbam şi îmi înfundam cît mai adînc picioarele în nisipul fin. Deodată, de piciorul meu s-a agăţat ceva. Am scos din nisip un vas mic de aramă, foarte frumos lucrat. Am început să-l studiez cu atenţie, era acoperit cu semne necunoscute mie. Am început să-l curăţ. Am tresărit cînd am simţit o uşoară atingere pe umăr:

– Bună, Ştefan! Eu sînt Jasmine, duhul lămpii din mîna ta şi am datoria să-ţi împlinesc o dorinţă.

Priveam fata în pantaloni scurţi cu păr negru, bogat, împletit în două cozi groase. Am început să rîd şi să-i caut din priviri pe prietenii mei Nicu, Silviu, Andrei, ascunşi pe undeva, credeam eu, hohotind pe înfundate.

– Bine, bine, cine eşti? Irina, verişoara de la Tulcea a lui Nicu? El te-a trimis, nu-i aşa? E bună gluma, n-am ce spune.

– Sînt Jasmine şi-ţi voi îndeplini o dorinţă.

– Atunci, vreau să văd sirene. Ştii că pe aici e o poveste cum că nişte marinari au văzut sirene. Iar eu, Sinbad Marinarul, vreau să văd una.

Şi cînd îi spuneam că eu nu cred în asemenea lucruri şi că pescarii probabil erau beţi, au trecut nepăsători pe la urechile mele nişte guvizi lipicioşi. Era cît pe ce să leşin de spaimă, dar Jasmine m-a luat liniştită de mînă şi mi-a spus că totul este în regulă. Respiram, o auzeam şi... îi vorbeam sub apă, fără nici o problemă. Mergeam printre bibani şi sturioni. Bancurile de sardine erau magnifice. Nici hamsiile nu se lăsau mai prejos. Calcanii speriaţi ieşeau din ascunzători şi se tîrau pe nisip, acoperindu-se rapid în alt culcuş. Am vrut să ating o floare ciudată, roz. De fapt, era o actinie destul de veninoasă, care îşi aştepta victima. Am zărit o epavă, ciudat amenajată. Ne-au ieşit în întîmpinare veseli, cu braţele deschise, Penelopa şi Ulise, doi oameni cu cozi de peşte. Au apărut miraţi în urma lor 12 copii, bineînţeles tot cu cozi – Paris, Elena, Patrocle, Afrodita, şi alţii pe care nu mi-i amintesc.

Era o tabără de cercetaşi din lumea sirenelor. Îşi alegeau nume din perioada antică pentru că o considerau cea mai fericită. Pe atunci, oamenii respectau marea, şi sirenele, la rîndul lor, îi respectau. Poveştile minunate ale oamenilor ajungeau şi la urechile sirenelor şi, cu timpul, au prins drag de ele. Apoi, încetul cu încetul, nu s-au mai simţit în siguranţă şi s-au retras în ape tot mai adînci. Oraşele lor sînt în locuri în care omul nu a pus piciorul niciodată, nici măcar cei care au dorinţe ciudate. Acolo, algele – brune, roşii şi verzi – au cele mai diverse întrebuinţări. În întuneric, meduzele translucide devin luminoase. Peştele dulgher este foarte priceput şi ajută la ridicarea construcţiilor. Rechinii pitici sînt ca nişte poliţişti care dau alarma, dacă ceva nu este în regulă, iar delfinii sînt un fel de asistenţi medicali de prim-ajutor. (Aţi auzit, desigur, de oameni salvaţi de la înec de delfini.) Cercetaşii se distrau încurcînd plasele pescadoarelor, dar mai ales agăţînd de cîrligele undiţelor diferite obiecte nefolositoare pentru ei.

Toată ziua am petrecut-o împreună cu sirenele. Am devenit expert în păcălit pescarii. Ne-am despărţit cu mare greutate. Eu am primit în dar o cochilie uriaşă în care pot să ascult cîntecele tulburătoare ale sirenelor şi le-am oferit, la schimb, briceagul meu preferat. Despărţirea de Jasmine a fost şi mai grea. Îmi oferise cea mai fantastică zi din viaţa mea, iar eu i-am spus doar „Mulţumesc“ şi că n-am s-o uit niciodată.

De-abia aştept să vină din nou vacanţa. Nu ştiu ce şanse am să redescopăr lampa fermecată pentru că minunile nu se întîmplă prea des, aşa că vă aştept şi pe voi pe plaja de lîngă Lostricioara. Dacă veniţi să căutaţi lampa, să purtaţi ca semn de recunoaştere o banderolă roşie, şi împreună poate vom avea noroc. Un an întreg m-am gîndit la următoarea mea dorinţă.

Alexandru-Marian MOŢEI
clasa a VI-a, Colegiul Naţional
„Victor Babeş“, Bucureşti

Planeta Celor Cinci Insule

Veniţi să petreceţi o vacanţă de vis pe Planeta Celor Cinci Insule! Este o planetă mai mică decît Pămîntul, acoperită aproape în întregime de ape cu adîncimea mai mică de doi metri, în care poţi înota liniştit, deoarece nu sînt rechini sau alţi prădători! Pe ea se află cinci insule, iar tu o poţi alege pe cea pe care o vrei, pentru a petrece acolo o vacanţă fantastică.

Oferte:

● Insula Ella este o insulă împădurită, în care trăiesc băştinaşii de pe planetă. Agenţia „Miruna's Travels“ nu vă garantează siguranţa, dar puteţi dormi în bungalowuri pe plajă, care au apă curentă, gaz şi luminatoare electrice.

● Insula Jawa este cea mai mare dintre insule, unde avem trei hoteluri, cel mai bun fiind „Condor“, unde puteţi beneficia de toate condiţiile unui hotel de cinci stele de pe Terra.

● Insula Ria este o insulă muntoasă, unde nu vă puteţi caza. Are însă atracţia principală a planetei: un tobogan cu apă, înalt de optzeci de metri, care se termină în mare! Agenţia garantează siguranţa turiştilor, în timp ce se dau pe toboganul uriaş.

● Insula Ajika este cea mai mică insulă şi are o frumoasă rezervaţie naturală. Rezervaţia Ajika conţine specii foarte interesante de plante şi animale, specifice planetei. Cazarea pe insulă nu este permisă, din cauza rezervaţiei naturale.

● Insula Ghia este cea mai frumoasă dintre insule. Agenţia are aici cinci hoteluri, dintre care cele mai bune sînt „Ghia Hotel“ şi „Aqua“.

Informaţii suplimentare:

● Bungalow-urile au trei paturi suprapuse fiecare. Siguranţa în ele nu este garantată de agenţie.

● Din Insula Ghia pornesc toate tururile cu vaporaşul în jurul planetei, precum şi tururile cu ghid din fiecare insulă.

● Atît în hoteluri, cît şi în bungalow-uri, puteţi beneficia de următoarele servicii: apă curentă, gaz, electricitate, trei mese pe zi (bufet suedez sau mîncăruri tradiţionale *à la carte),* un spectacol oferit de băştinaşi în fiecare seară.

● Pentru a ajunge pe Planeta Celor Cinci Insule, luaţi racheta specială de la aeroportul din Cluj-Napoca, România. Ea vă va duce în Insula Ria, de unde veţi merge cu vaporaşul în insulele dorite.

● Dacă veţi vizita Insula Ella, trebuie să ştiţi că localnicii au obiceiuri stranii: dorm uneori sub apă toată noaptea, poartă uneori măşti care v-ar putea speria şi nu mănîncă decît o anumită specie de pasăre locală numită *eka,* înşirînd ghearele şi ciocurile păsărilor pe sfori.

● Atenţie! Dacă mergeţi în Insula Jawa, fiţi atenţi la furtunile posibile de acolo. Se recomandă să staţi în hotel, cu geamurile şi uşile bine închise în timpul furtunilor!

Dacă doriţi să vă petreceţi vacanţa pe Planeta Celor Cinci Insule, sunaţi la 02648 265777 sau veniţi la sediul agenţiei „Miruna's Travel“, de pe strada Avram Iancu nr. 3, Floreşti, judetul Cluj.

Vă aşteptăm!

Miruna MARIAN
clasa a V-a, Liceul Teoretic
„Onisifor Ghibu“, Cluj-Napoca

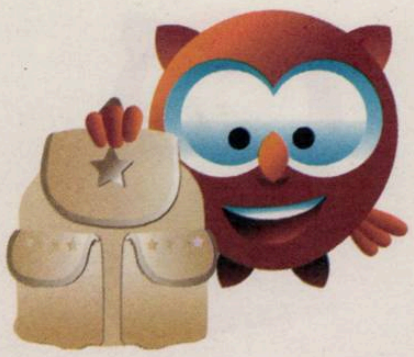

Cine e mai tare ca Lache, care își poate duce stăpîna în lumea fantastică a cîinilor? Aici veți avea ocazia să dormiți într-un palat din oase. Dar sînteți niște stăpîni așa de buni încît să puteți salva o lume întreagă? Trimiteți-ne un mail în cazul în care aveți și voi cartea de vrăji și este intact paragraful 846, osul 34.

O călătorie în lumea fantastică a cîinilor

Eram în pat. Moțăiam. Era prima noapte de vacanță în care mă odihneam cu adevărat. Mă simțeam așa de bine că nu trebuie să mai merg la școală și că nu-mi voi mai bate capul cu teme timp de trei luni... În plus, curînd îmi voi scălda picioarele în minunatele valuri azurii ale Egeei...

Brusc, m-a întrerupt din visare Lache, al meu cîine, care mi-a atins ușor mîna cu botul lui umed:

– Deia! Hai! Jos din pat!

M-am frecat la ochi, gîndindu-mă că am exagerat în ultima vreme cu emisiunile despre fenomene paranormale; dar, cînd i-am redeschis, cîinele vorbitor era tot acolo, cu capul întors și cu ochii mari și căprui ațintiți asupra mea.

– Deia! Hai! Jos din pat!

Nedumerită, am coborît și l-am urmat cu pași ezitanți pînă la coșul cafeniu în care doarme de obicei. Acolo îmi spuse, cu glas ușor tulburat:

– Dă-mi mîna! Te voi duce undeva unde-ți va plăcea, unde totul e „de vis", pînă și locuitorii.

Și am sărit în panerul lui. După cîteva clipe, m-am trezit într-o șaretă albă, brodată cu mărgăritar, înconjurată de trandafiri roșii ca sîngele și cu patrupedul lîngă mine. Mi se păru că acesta își schimbă instantaneu starea de spirit, datorită parfumului îmbietor al florilor de vară.

Am călătorit cinci zile și cinci nopți la rînd, alături de lună și sclipirile diamantine ale stelelor. La un moment dat, ne-am oprit în fața unor porți uriașe din oase, acoperite de liliac. În spatele lor nu se zărea nimic. Apoi ne-am uitat la șaretă; dispăruse în mod misterios.

Lache lătră de trei ori la poartă și aceasta se deschise, iar în pragul ei ieși o cățeluță aurie și blîndă, care ne întîmpină:

– Bine ai venit, Lache! Ne-ai lipsit! Aceasta trebuie să fie stăpîna ta, nu-i așa?

– Da, Golden-Sunset, ea este. Putem să intrăm?

Cînd am intrat, am văzut un tărîm însorit, iar pe iarbă se jucau toate rasele de cîini posibile: de la bătrînii Bulldog pînă la puii de Labrador. Acolo era un fel de Rai al cîinilor: aveau o mare de safir în care se bălăceau puii, dealuri de mătase și cîmpii de aur. Golden-Sunset ne-a propus un scurt tur al acestui regat uimitor.

Mai întîi am mers la „Doggie's Tea", cel mai respectabil restaurant din zonă, unde am văzut la o măsuță trei femele Poodle. Toate își beau ceaiul, tacticos și elegant. Apoi am pornit spre teatru, unde am vizionat piesa intitulată *Dog's best friend,* foarte impresionantă, în interpretarea celor mai faimoși actori din Lumea Cîinilor. După aceea am mers și la cinema, la filmul *The bone is all for a dog,* o comedie care l-a făcut pe Lache să se tăvălească de rîs. Spre seară am ascultat un concert al trupei *Dog's rule,* formată din șase cockeri.

După o zi așa încărcată, a venit și noaptea. „Oare unde voi dormi?" mă gîndeam, oarecum îngrijorată.

– Lache, unde ne vom culca? am întrebat timid.

– Nu-ți face griji; sînt un cîine vestit și cu o avere impresionantă. Pe lîngă sutele de oase ce își fac veacul într-o cutie de lemn de nuc, ascunsă în pivnița mea, mai am și un palat de oase.

– Și pe unde se ajunge în acest palat?

– Ei, nu mă vei crede... dar am uitat. Am fost prea mult timp plecat, probabil.

În acel moment, interveni Golden Sunset, care apăru parcă de nicăieri și zise:

– Îmi permiți, Maestre Lache? Știu cum să ajungeți la culcușul vostru. Uite, o iei pe lîngă casa bătrînului Pitt Bull Coffee și mergi drept înainte, apoi virezi la dreapta spre locuința lui Floppy. De acolo, vei vedea în zare turnurile castelului tău, pe strada Oaselor.

– Am înțeles. Atunci, la revedere și pe mîine, îi mulțumi Lache.

După ce am mers ceva timp, am ajuns la casele pomenite de cățelușa cea aurie. Am traversat strada și am văzut un castel de-a dreptul uriaș, construit numai din oase. Înăuntru, pretutindeni era mobilă din oase, acoperită cu mătase albă. Dormitorul era spațios și foarte călduros, iar la geam am văzut o creangă de cireș cu flori rozalii, despre care am aflat că stă înflorită tot timpul, și care răspîndea în toată camera o mireasmă extraordinară. Livingul avea o mulțime de covoare și carpete, majoritatea în formă de os, pe care scria „Lache". Tot acolo se găsea o canapea în nuanțe de mov și o măsuță pe care odihneau două căni de aur, pline cu cafea proaspătă. În mijlocul sufrageriei era o masă pentru patru cîini și un om; mi-am dat seama de asta pentru că erau patru pernițe de catifea roșie și un scaun înalt, din același material, dar de culoare neagră. Eu m-am întors în dormitor, m-am aruncat în pat, iar Lache, cu un os în gură, se urcă la picioarele mele.

A doua zi dimineață m-am trezit din cauza lui Lăchiță, care cînta pe hol:

„Dimineața mă trezesc! Și la oase mă gîndesc!"

– Lache! Lache, m-ai trezit chiar cînd visam la o înghețată! am zis eu, ușor morocănoasă.

– Înghețată! Ce idee bună! Să mergem la înghețată, propuse Lache.

După un drum nu prea lung pe cîteva străduțe întortocheate, am ajuns în fața standului de înghețată „Ice Dog". Și, bineînțeles, Lache a ales una cu aromă de oase de vită, iar eu, una cu portocale, deoarece nu vroiam cu pui sau cu legume la grătar.

Acolo era un fel de Rai al cîinilor: aveau o mare de safir în care se bălăceau puii, dealuri de mătase și cîmpii de aur.

– Dar cine e cățelușa aceea care vine spre noi? l-am întrebat pe Lache, observînd cu cîtă atenție o urmărea.

– Este Chenelle! O femelă Golden-Retriever! A cîștigat concursul Miss Doggie trei ani la rînd!

– *Bonjour, mon seigneur!* spuse pe ton alintat cățelușa.

– Buuuună! Încîntaaat! Vrei să mergem la un hot-dog? se precipită Lache.

– *Excusez-moi?*

– O, nu! Știe doar franceza!

– *Au revoir!*

Și uite-așa plecă Chenelle, lăsîndu-l pe prietenul meu cu botul umflat.

– Eu mă duc pînă acasă, așteaptă aici, zic eu.

– Bine, nu mă mișc, mai ales dacă este mîncare prin jur!

Am mers ce-am mers, dar nu am ajuns acasă. De fapt, am constatat că mă rătăcisem. Am ajuns într-un parc unde am văzut un Pomerian care se juca cu puii săi și m-am gîndit să-l întreb unde este strada Oaselor.

– Bună, doamnă cățelușă! Am nevoie de ajutorul tău. Știi cumva unde este strada Oaselor?

– Nu, nu știu. Dar la cine vrei să te duci? La palatul lui Lache, cumva? Se vorbește de ceva vreme despre venirea unui invitat special al lui, în lumea noastră, așa că bănuiesc că tu ești acela. Ești cumva stăpîna lui?

– Da, sînt Deianeira. Încîntată!

– O, atunci se schimbă treaba! Vrei să mergem la o plimbare? mă invită amabil Pomeranianul.

– Nu înțelegi? Eu vreau să găsesc drumul spre casă sau... știi cumva cum se ajunge la magazinul de hot-dog? întreb eu cu speranță.

– Eu nu mănînc așa ceva! Eu mănînc doar legume! Bio! Sînt un cățel vegetarian!

– Of, ești sigură că nu știi drumul? insist eu.

Nu-l știa. Așa că am plecat de una singură mai departe. „Pe unde să merg... pe strada Labrador sau pe strada Spaniel? Cred totuși că o voi lua pe strada Labrador..." Pînă la urmă, am găsit casa lui Lache, care mă aștepta deja acolo. În acea noapte am dormit liniștiți. Înainte de culcare am privit stelele strălucitoare care parcă îmi vorbeau. A doua zi dimineață, spre surprinderea tuturor, era înnorat.

– Lăchiță, de ce sînt nori pe cer?

– O nu! Nu! Nu se poate! E ziua! A sosit ziua! spuse Lache îngrozit, punîndu-și labele deasupra capului. Ziua în care va dispărea Regatul Cîinilor! Te-am adus aici ca să-ți petreci această vacanță cu mine și cu prietenii mei, cîinii, știind că poate va fi ultima ocazie. Această lume a noastră e în pericol. E vorba despre un blestem. Dar eu știu cum să salvăm Ținutul. În Pădure există o cățeluș Beagle, care are o carte de vrăji și cu ajutorul ei vom învinge blestemul!

– Să mergem în pădure, atunci! am răspuns, cuprinsă de emoție.

Am mers printre crizanteme, căpșuni, zmeură, cireși, șoapte și picături fine de ploaie luminoasă. Am ajuns în fața unei căsuțe mici, construită din flori, crengi de copac și oase. Nici n-am bătut la ușă că în prag a apărut Kalinda, o cățeluș Beagle foarte bătrînă, care zicea că e vrăjitoare.

– Ce vreți de la mine? se răsti dintr-odată vrăjitoarea.

– În caz că nu observi, este înnorat! mîrîi Lache.

– Da. A sosit... Ziua.

– Știu! Ziua! Și dacă dispare Lumea Cîinilor nu voi mai putea mînca toată ziua!

– Lache! Botul la cutie și lasă-mă să vorbesc eu cu ea, am zis eu. Ne poți ajuta, Kalinda? întreb eu încet și calm.

– Da, uite cartea mea de vrăji. Paragraful 846, osul 34.

– Ce os? întreb mirată.

– La voi sînt capitole, la noi, oase. V-am dat ce vroiați, acum vă rog, plecați! spuse bătrîna cățeluș.

În timp ce căutam vraja în carte, Lache puse lăbuța pe un text: *„Il nostro sole, non ci lascia!"*.

– Spune-l cu voce tare! zise Lăchiță.

– Nu pot. Aceste cuvinte trebuie rostite de către toți cîinii din acest ținut. Dar cum îi vom aduce pe toți aici? mă întrebam eu.

– Aaa, asta e problema? Floare la ureche!

Lăchiță scoase un lătrat asurzitor și, cît ai zice „os", toți cîinii erau în jurul nostru.

– Ce se întîmplă? Nu mai avem mîncare? întrebă buimac un cîine negru.

– Nu mai avem hăinuțe? interveni și Pomerianul cel simpatic.

– Și mai rău! A sosit... Ziua! Ziua în care va veni întunericul, Ziua în care Soarele nostru minunat va dispărea!!!

La auzul acestor cuvinte, toți cîinii rămaseră împietriți. Privirile lor erau pline de tristețe.

– Însă avem vraja! completă Lache. Doar că trebuie să o rostim cu toții în cor.

Cu toții se strînseră în jurul unui foc înalt și rostiră cuvintele magice ce urmau să desfacă blestemul aruncat în trecut de un vrăjitor rău: *„Il nostro sole, non ci lascia!"*.

Se auzi un ecou, lung, lung, iar soarele începu să-și arate din nou strălucirea. În cîteva clipe, ziua deveni strălucitoare.

– Ura! Am învins Ziua! Am învins, prieteni! zburdă Lache, fericit. A sosit timpul să mergem la bal!

– Ce bal? am întrebat eu mirată.

– De fiecare dată cînd un cîine își aduce stăpînul în Regat pentru prima dată, se organizează un bal în cinstea lui!

Petrecerea nu s-a lăsat așteptată prea mult. Cînd am pășit pe o scenă uriașă, m-am transformat pe loc într-un cîine Samoyed și am dansat cu vestitul Flowy, cățel de aceeași rasă. A fost un bal minunat, dar, ca orice lucru fantastic, totul are un sfîrșit.

Mi-am luat la revedere de la toți acei prieteni de o vacanță și am părăsit lumea fantastică și incredibilă a cîinilor. N-am povestit nimic nimănui, însă ori de cîte ori trec pe lîngă un cîine, ochii lui mă salută, de parcă m-ar cunoaște.

Deianeira MARINESCU
clasa a V-a, Colegiul Național
„B.P.Hasdeu", Buzău

Din nou o planetă? Am deja rău de rachetă, însă voi pleca din nou, pe Corsaxi! Totuşi, parcă e mai aproape Bazaconia Mihaelei, deşi nu-mi plac regulile. Ce noroc pe mine că stau destul de aproape de Jungla Aurie unde de-abia aştept să văd Arborele de Cauciuc de Ziua Plantei, dar, ah, este pe 6 iunie! Prea tîrziu!

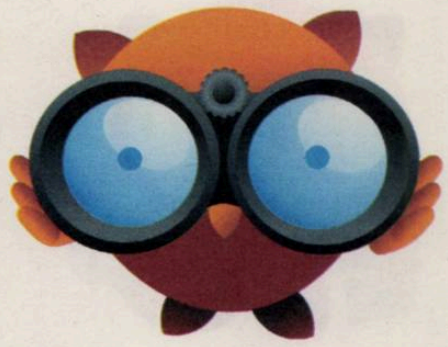

Oferte pentru Dilematix

Jungla Aurie

Doreşti o vacanţă de vis cu aventuri şi cu distracţii de neuitat? Ei bine, ai noroc! Agenţia de turism „În Jurul Lumii“ te invită să petreci două săptămîni în staţiunea Jungla Aurie, situată în mijlocul Oceanului Arcado.

Vei fi transportat acolo cu noul şi performantul nostru vapor zburător. Drumul va dura 15 ore. În interiorul vaporului sînt locuri ideale pentru relaxare. Vei fi servit cu trei mese şi două gustări. Avem maseuri specialişti pentru relaxarea şi confortul dumneavoastră şi medici în caz că va fi nevoie.

La sosirea în Jungla Aurie te vei caza la Peştera Albăstruie, numită aşa din cauza muşchiului albăstrui şi călduros ce creşte pe pereţii peşterii. Fiecare peşteră este acoperită şi parfumată cu flori specifice Junglei Aurii, cum ar fi: Gura Lebedei, Piciorul de Mac Argintiu, Gemenele Cafenii şi Frunza Ciclam. Peştera este suficient de încăpătoare ca un hotel.

Vei fi transportat de pe malul oceanului pînă la peşteră, cu ajutorul pumelor dresate. Peştera e luminată de insectele sclipitoare. Vei avea la dispoziţie insectele şi animalele, pentru a te distra.

În fiecare zi vei avea parte de trei mese şi trei gustări, cu tot cu băuturi. Unele dintre cele mai gustoase şi savuroase mîncăruri cu care te vom servi sînt: caracatiţă strălucitoare cu sos de sepie şi băutură de crab, fructe de mare învelite în scoarţă de copac dulce şi tocăniţă de rafflesia cu nucă de cocos.

Vei putea vizita Marele Arbore de Cauciuc înconjurat de Iazul Wahaka, în care trăiesc animale comestibile, cuibul papagalilor cu şapcă roşie, Lacul Ochiul Lunii, denumit aşa datorită faptului că în serile cu lună plină aceasta se reflectă în mijlocul lacului, şi adăpostul leilor dungaţi. Vei ajunge în aceste locuri tot cu ajutorul pumelor dresate.

În junglă trăiesc şi oameni care au diverse obiceiuri. Adică, pe 7 ianuarie se reunesc toţi pentru marele foc de junglă, pe 5 martie, pentru Ziua Plantei, pe 1 iunie, pentru sărbătoarea omului care a descoperit Jungla Aurie – Nosiba Wahaka, şi pe 10 octombrie, pentru sărbătoarea Arborelui de Cauciuc, care împlineşte 1996 de ani.

Şi ultima surpriză... în această junglă temperatura este mereu foarte ridicată. Te aşteptăm pentru o experienţă uimitoare!

Preţul vacanţei este: 1000 de zîmbete, 1000 de gînduri bune, 1000 de laude.

Ada JUGĂNARU,
clasa a III-a, Şcoala nr. 84, Bucureşti

Planeta Corsaxi

Vreţi ca această vară să fie de neuitat? Vreţi să călătoriţi cu o navă spaţială? Vreţi să părăsiţi Terra? Compania de zboruri intergalactice vă oferă această posibilitate. Veţi putea zbura într-o galaxie îndepărtată, cu doar 400$ de persoană (pentru copii – 250$). Vă oferim turul galaxiei noastre cu doar 4$ în plus, unde veţi vizita planeta Corsaxi (planeta Pe Dos). Veţi dormi la un hotel de 10 stele şi veţi gusta delicatesele marţiene. Obiective turistice: Peştera Criogen, unde temperatura ajunge la 72° C, Pădurea Groazei, unde trebuie să aveţi grijă la maimuţele roz pupăcioase, Deşertul Mov, Copacul Small, care depăşeşte 200.000.000 de metri înălţime. Marţienii seamănă mult cu noi, doar că pielea lor este galben deschis.

Puteţi să participaţi la jocurile anuale de vară, care sînt: călăritul dragonilor, dansurile tradiţionale într-un picior, jocurile de noroc şi escaladarea Copacului Small, pentru a culege minunatele Lunifructe. Dacă nu doriţi aventuri prin peşteri sau să participaţi la jocuri, plajele Jinfor, Jerdco şi Jalco sînt deschise pentru relaxare şi bronzare ori puteţi să încercaţi staţiunile balneare de la poalele muntelui Kinto. Pentru cei mai aventuroşi, obiectivele turistice, dar şi alte drumeţii pe muntele Kinto, sînt la preţul de 10$ de persoană. Sper să mă contactaţi pentru bilete.

Ana-Miruna MIHAI,
clasa a IV-a, Liceul Waldorf, Bucureşti

Planeta Ratonois

Salut, Dilematix! Am auzit că vrei neapărat să pleci într-o vacanţă şi, din fericire, am o ofertă specială pentru tine: o călătorie pe planeta Ratonois!

Pregăteşte-te aşadar să zbori cu racheta Kennedy 44 (un bilet dus-întors costă 4000 de euro). Sper că nu ai rău de înălţime! Vei călători printre stele şi vei primi o lunetă să priveşti minunile Universului. Cînd ajungi la destinaţie, să nu te miri dacă o să dai nas în nas cu nişte ratoni vorbitori. La început, ţi-aş propune să mergi la Zoo. În prima cuşcă, vei întîlni un dragon. În cea de-a doua, vei vedea un licorn prietenos. Apoi vei da numai de dinozauri. Lîngă Zoo este un Parc de Distracţii, cu o mulţime de carusele, maşinuţe şi magazine cu acadele de Brontozaur, acrişoare, dar delicioase.

Dă-mi voie să-ţi recomand cel mai bun hotel de pe Planeta Ratonois, „Chez Rati“, de 7 stele. Are 400 de etaje, un lift modern şi o parcare subterană (maşinile sînt din anii '50). Cea mai ieftină cameră costă 400 de euro pe lună. Masa o rezolvi cu 10 euro pe zi (dacă nu eşti pretenţios). Dimineaţa mănînci omletă de pterodactil. La prînz, supă de peşte, ficat de balaur timid cu piure din cartofi de copac şi la desert îngheţată cu suc Venin de Şarpe (face bine la reumatism). Seara, vei mînca brînză de Brontozaur cu mămăligă verde.

În fiecare zi o să ai un ghid care îţi va arăta cele 10 minuni ale Ratonilor: Maşina timpului, Maşina celor 4000 de lumi, Picturile pe piele de boună, Statuia lui sir Ratonias de Copoi, Casa din cărămidă invizibilă, Sfera puterii soarelui, Maşina zburătoare, Craniul marţianului, Izvorul tinereţii şi Blocul 100% din sticlă. Sîmbătă, toţi Ratonii se vor afla pe un deal roşu. Ai mare noroc că anul acesta este special! Odată la 500 de ani, pe acel deal vine în fiecare sîmbătă un animăluţ sferic cu blăniţă roşie. Acesta îşi alege stăpînul sărind în braţele lui (eu am deja unul). După aceea, toţi se strîng în jurul celui ales şi dansează. Mai este un obicei vara. Pe 15 iulie, fiecare locuitor al acestei planete se teleportează cu Maşina celor 4000 de lumi în altă lume. Cea mai frumoasă este Lumea desenelor animate (aici poţi face orice, chiar şi vrăji).

Călătorie plăcută!

Tudor-Matei BĂRHĂLESCU
clasa a IV-a D,
Şcoala „Titu Maiorescu“, Iaşi

Bun venit în Bazaconia!

Dragă Dilematix, am auzit că te-ai plictisit de excursiile în aceleaşi locuri. M-am gîndit că ţi-ar plăcea să mergi într-un loc total diferit. Acesta se află pe o insulă verde, numită Bazaconia. Acolo ajungi astfel: înainte să te culci, pune acest inel magic (pe care ţi-l voi trimite prin poştă) pe noptiera de lîngă patul tau şi culcă-te cu gîndul la o vacanţă de vis! A doua zi de dimineaţă te vei trezi în Bazaconia.

Aşa am ajuns şi eu acolo, iar localnicii m-au întîmpinat cu insecte prăjite, torturi „muşuroi de cîrtiţă“, jeleuri din omizi, friptură de papagal şi suc de cactus. Locuitorii Bazaconiei sînt foarte generoşi şi bucuroşi de oaspeţi, dar, dacă încalci cele trei reguli, te aruncă în oceanul Pestilonia, pradă rechinilor înfometaţi. Regulile sînt puţine, dar sacre:

Regula nr. 1: Nu încălca niciodată regula nr. 2!

Regula nr. 2: Nu încălca cu nici un chip regula nr. 3!

Regula nr. 3: Nu vorbi niciodată cu „tu“!

Te întrebi care e problema în a te tutui cu localnicii? Ei bine, toţi sînt foarte mici de statură, dar pe cît sînt de scunzi pe atît sînt de bătrîni. Unii dintre ei au chiar milioane de ani, iar cel mai tare îi deranjează să le vorbeşti cu „tu“!

Una dintre tradiţiile locuitorilor Bazaconiei este ca în fiecare seară să cînte şi să spună glume în jurul unui foc mare, la care frig păsări colibri (ei cred că, dacă mănîncă aceste păsări, vor fi rapizi precum zborul lor).

După o zi petrecută aici nu vei mai voi să pleci.

Noaptea vei dormi într-un hamac legat între doi copaci, care te leagănă pînă adormi, iar somnul îţi va fi adus pe aripile cîntecelor greieraşilor. Ar trebui să-ţi iei la tine nişte haine, un aparat foto, pentru a fotografia multicolorii fluturi, şi o loţiune de soare.

Abia aştept să-mi povesteşti dacă ţi-a plăcut.

Cu dragoste,
a ta prietenă Mihaela.
P.S. Nu uita regulile!

Mihaela PETCU
clasa a VI-a, Şcoala nr. 39, Bucureşti

Pagină realizată cu sprijinul

ŞCOALA genesis
Şcoală ca la carte!

Prof. Dr. Florian Colceag recomandă Şcoala Genesis!

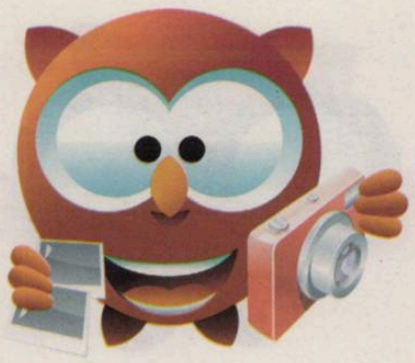

Cu puțin noroc, iau și eu o bursă de cinci mii de euro precum copiii de la Colegiul „Mihai Eminescu“ din Buzău și plec la Londra, mă bronzez în conul unui vulcan, mă duc să mă răcoresc în Islanda, pe un nor, iar apoi vizitez Mormîntul Sfînt. Cînd mi se va face foame voi spune „Bomboziua!“ și voi căuta înghețată.

Burse de călătorie

Scriem din nou, în clasă, repede, cu gîndul la vacanță, plecînd de la titlul unei cărți de Jules Verne – Burse de călătorie. *Copiii din clasa a VI-a, C. N. „Mihai Eminescu“ din Buzău, sînt încîntați de ideea că cineva ar putea să primească o bursă specială pentru a pleca într-o călătorie de vis și își imaginează scenarii: vulcani, insule, călătorii spre centrul Pămîntului, avioane și nori, obișnuiți sau de cenușă.*

Prof. Mihaela Nicolae

■ Gata! E 10 mai! Am ieșit pe locul I la concursul burselor de călătorie. 5000 de euro sînt de ajuns pentru călătoria pe care vreau s-o fac. Am pupat-o pe tanti Lenuța și am plecat cu frate-miu și cu încă doi frizeri în căutarea zilei de ieri. După trei luni de la plecare, am pornit cu un vapor spre America, însă am naufragiat pe o insulă, în urma ciocnirii cu niște stînci. Am pierdut pe drum un frizer, iar frate-miu a rămas netuns mult timp.

Gabriel TOMESCU

■ Cînd am ajuns în fața dulapului, pur și simplu am simțit că hainele vor zbura peste tot, prin cameră, fără ca eu să mă pot hotărî. Niciodată nu mi-e ușor să-mi fac bagajele. În sfîrșit, am reușit să-mi iau tot ce-mi trebuie: multe haine, o umbrelă care te protejează, la nevoie, și de asteroizi, un mic cub de cauciuc, care se transformă, pe dată, într-o masă de ceai, și un briceag multifuncțional. Apoi am pornit spre aeroport. Nu vreau să spun cît de mult am stat la coadă pentru biletul spre Las Vegas. După vreo oră de așteptare, am cumpărat biletul și, după încă o jumătate de oră, eram în avion. Scaunul pe care stăteam era extrem de incomod, iar lîngă mine stătea un bărbat care dormea cu sforăituri. În fine, nici nu pot să descriu acel drum lung și obositor. Mi s-a vărsat suc pe bluză, nu am stat deloc comod, iar omul de lîngă mine mi-a tot povestit, la un moment dat, cînd s-a trezit, despre nevasta lui.

Andreea POȘIRCĂ

■ Am cîștigat a treia bursă destinată unei călătorii de vis. M-am decis: peste patru zile voi fi în Germania! A sosit momentul să-mi iau zilele în cap și să plec în vacanță. La ora 12 fix m-am urcat în avion. După decolare, am încercat să mănînc ceva, dar mîncarea era mucegăită. Am cerut un suc, dar am primit vin. M-am dus la toaletă și am rămas blocat acolo vreo oră. În final, am ajuns... După atîtea peripeții, am adormit pe stradă. Dar asta e deja altă poveste.

Alexandru GHIȚĂ

■ Vacanța preferată ar fi undeva pe o stea cu elice. O stea gigantică, strălucitoare și foarte comodă. Aș putea pleca peste tot cu ea. Aș vizita insula Creta, căci acolo sînt copaci multicolori și papagali vorbitori, care știu să vorbească în toate limbile pămîntului.

Cristina Andreea IONESCU

■ Deși am ieșit doar pe locul II la concursul burselor de călătorie, am primit destui bani ca să plec la Londra, pe spatele unui porumbel gigant. În zbor, am trecut și pe lîngă un vulcan islandez, aflat în plină erupție. Cînd am trecut pe deasupra conului vulcanic, a intrat ceva cenușă la motoare, adică în penele de pe aripi. Am crezut că voi muri acolo, dar am picat în vulcan și n-am pățit mare lucru. Am trecut rapid prin lava încinsă și am ajuns la apa oceanului interior. Înăuntrul vulcanului am descoperit o altă lume. În jurul meu se jucau niște pui de dinozauri. După un timp, am înțeles că erau copiii Mamei Dino, care întindea rufele la uscat, deasupra lavei...

Oana Roxana MANEA

■ Am hotărît să merg în Islanda, de acolo voi ajunge în centrul Pămîntului, coborînd prin conul unui vulcan. Pe insulă m-am întîlnit cu niște băștinași:

– Tu vrei să ajungi în centrul Pămîntului?

– Da! zic eu.

Ei au început să danseze și să cînte. Deodată, am văzut niște spirite care au făcut scut în jurul nostru, ținîndu-se la distanță lava. Am coborît încet, pe un nor pufos, în interiorul vulcanului. Căpetenia mi-a arătat un pat de gheață și mi-a întins meniul: specialitatea casei era șopîrla de vulcan la grătar.

Teodor MOLDOVEANU

■ În vacanță aș vrea să plec într-o călătorie pe un nor. Acolo sus nu plouă niciodată și sînt peisaje nemaiîntîlnite. Pînă la nori se poate ajunge cu avionul. La 2000 de metri se poate face un salt mortal pe nor. Aici pot fi ușor construite case. Electricitatea se obține din coliziunea maselor de aer. Un dispozitiv de captat fulgere ar fi numai bun. Dar apare totuși o problemă, în caz că erupe vreun vulcan: atunci e momentul să suni la un avion, să vină să te ia repede, ca să nu te îneci cu cenușă.

Cosmin TUDOR

■ Cînd am ajuns acasă, am început să-mi fac bagajele și am pus-o pe Bella să-mi calce lucrurile. Era agitație mare în jurul meu pentru că eram tare nerăbdătoare să plec în vacanță. A doua zi, la ora 8,00, am plecat cu birja spre gară. Urma să schimb cinci trenuri pînă în Italia, acolo unde urma să mă îmbarc pe o insulă artificială, numită Orașul de Marțipan. Am urcat repede în primul tren spre Ungaria. M-am așezat în compartimentul de patru persoane. Speram să rămîn singură, dar se pare că nu am avut noroc. A urcat și un domn care vorbea extrem de tare și care asculta numai manele pe telefon. Din 5 în 5 minute mă întreba cît e ceasul. În fine, am urcat în al doilea tren. Individul sîcîitor a urcat și el! Apoi, asta s-a întîmplat și cînd am urcat în al treilea, în al patrulea și în al

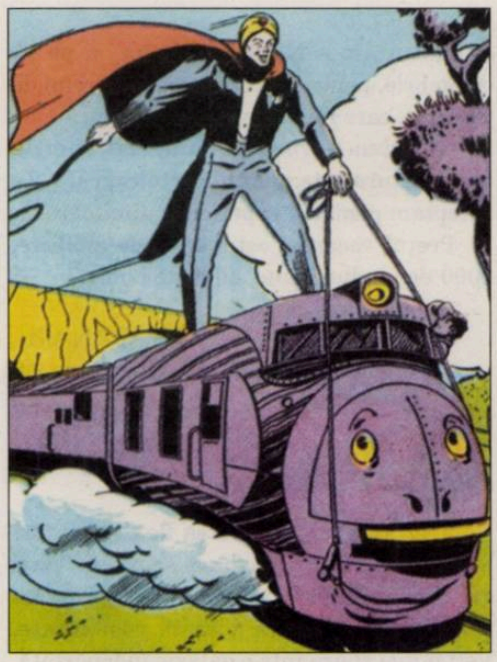

cincilea tren! Omul acesta a venit tot timpul după mine, ca o umbră! În fine, am ajuns pe insulă și am scăpat cumva de urmăritor.

Elena Teodora BĂLAN

■ Cînd am ajuns la magazinul de avioane, am decis să iau un exemplar foarte ușor. L-am plătit și am mers cu el să-l înregistrez. La ora 8,00 dimineața, în data de 20.06.2010, am executat primul zbor, cu destinația Ierusalim. Oamenii m-au întîmpinat acolo cu struguri și apă. Am vizitat Mormîntul Sfînt. Gazdele nu m-au lăsat să dorm la hotel, așa că am dormit la un domn cumsecade. Vacanța a fost frumoasă. Cînd am plecat, mi-au pus la gît un colier de flori.

Andrei COJOCARU

■ Zborul a fost lung și plictisitor, dar nu s-a întîmplat nimic grav. Cînd am ajuns în aeroport, am coborît și m-am dus să iau o hartă. Apoi am mers la hotel, la recepție și m-am cazat. Pe urmă am mers prin oraș. Peste tot erau zgîrie-nori și blocuri. Mai tîrziu, m-am gîndit să merg la Statuia Libertății, de unde am avut o privelițte plină de clădiri. La plecarea de la statuie m-am umplut de suveniruri.

Andrei SĂCUIU

■ Și dacă nu aveai harta orașului, tot nu te puteai rătăci. La fiecare colț de stradă era trecut numele ei. Nu existau maxi-taxi-uri, doar autobuze înalte, în care putea să încapă o echipă întreagă de fotbal. Unde întorceai capul, oameni cu pălării neobișnuite îți spuneau, cu accent, *Bonjour!*. M-am cazat la un hotel de 5 stele. Am intrat în cameră, am despachetat bagajele, nerăbdător să vizitez mai repede Turnul Eiffel. Mai greu a fost cu coborîrea din cameră, pentru că liftul era defect. A trebuit să cobor cu parapanta.

Dragoș HABĂRĂ

■ În vacanța de vară aș merge, cu siguranță, la aeroportul „Fly with us“, de unde mi-aș lua bilet pentru o călătorie de trei luni spre un loc numit „Vise de vis“, unde viața este lipsită de griji și foarte ușoară!

Gabriel TOMESCU

Bomboziua

Într-o zi, Alex o ajuta pe mama lui să prepare oameni de turtă dulce. Pe neașteptate, din tavă, a sărit pe umărul lui Alex un omuleț:

– Bomboziua, spuse omulețul. Eu sînt agent de turism în orașul dulciurilor. Avem oferte unice. Ți-ar plăcea o vacanță dulce?

Tentația era prea mare, așa că Alex s-a arătat foarte bucuros de invitație. Brusc, omulețul a pocnit din degetele cafenii și a apărut o mașină de teleportare, făcută în întregime din cuburi de zahăr. Cei doi s-au urcat în mașină și, pe nepusă masă, aceasta i-a purtat în orașul dulciurilor.

Lui Alex nu-i venea să creadă! Străzile din ciocolată amăruie erau pavate cu zahăr Candel, copacii erau din marțipan, casele erau făcute din batoane de vanilie. Locuitorii veseli erau purtați pretutindeni de tramvaie din frișcă. Plin de importanță, omulețul l-a condus pe Alex spre un hotel în forma unei fondante uriașe. Cei doi au intrat în hotel, vrînd să se cazeze. Cînd au ajuns la biroul recepționerei, aceasta i-a cerut lui Alex 300 de bomboane. Văzînd că nu are în buzunar decît două caramele topite, Alex a plătit doar cu un zîmbet dulce. Oricum, totul fusese achitat de omulețul durduliu.

Consultînd programul restaurantului, Alex a văzut că la ora 8 și 10 bomboane se servea micul dejun, la ora 13 și 15 bomboane, prînzul, iar la 19 și 30 de bomboane, cina. Era timp suficient pentru distracție! A doua zi au vizitat cea mai mare atracție turistică: Turnul Acadell, construit în totalitate din acadele de zahăr ars. În aceeași zi au mers și la cea mai mare roată de ciocolată – Rotamzzila – din parcul de distracții. Mare i-a fost mirarea lui Alex să vadă leagăne și tobogane făcute din jeleuri. După o zi plină, localnicii obișnuiau să danseze un dans numit Salsabombodila și să citească o carte de bucate. Îndulcit și aromat peste măsură, Alex s-a întors în camera sa de hotel și a adormit pe patul înfășat în albuș de ou.

– Trezește-te, Alex! se auzi un glas. Ce ai visat?

Era mama care-l ruga să coboare în sufragerie. Venise bunica și îi adusese în dar o cutie cu bomboane.

Andrei Ștefan MIHALCEA
clasa a III-a,
Școala „George Emil Palade“,
Buzău

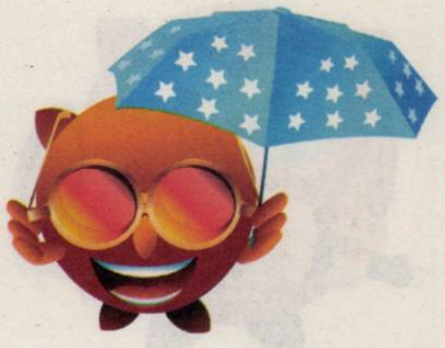

Văd că Eugen a venit din nou cu o poveste grozavă despre un irlandez bătut de soartă, care îşi petrece foarte mult timp în cabana lui de pe malul lacului cioplind căsuţe pentru cîini şi citind Tolstoi şi Karl May, după ce a suferit destul în urma deceselor mătuşii şi nevestei şi i-a fost invadată intimitatea de o vilă. Pfiu! Ce frază lungă!

Viaţa lui George O'Connoly pînă-n prezent

– o poveste irlandeză –

Suflul dulce al vîntului printre frunze mîngîia feţele oamenilor, care-şi îngrijeau terenul ca nimeni altcineva, tăind iarba la milimetru şi aşteptîndu-şi rudele de la oraş să mai vină să-i viziteze pe ei, nişte bieţi oameni fericiţi, trăind în singurătatea nesfîrşită a câmpiilor înalte şi supărîndu-se cînd alţi oameni îndrăznesc să le calce intimitatea în picioare, construindu-şi case care mai de care mai luxoase şi mai performante, casa unui om de-al locului, care deţine 20 de hectare, apărînd drept un bordei pe lîngă maiestuoasele locuinţe de prost-gust ale celor veniţi de la oraş să-şi facă locuinţe de vacanţă. Pfiu! Lungă frază!

În această dilemă se afla George O'Connoly, proprietar al unui teren de 12 hectare, cu o casă şi o cabană pe malul lacului! El avea (şi încă mai are) doi cîini, un ciobănesc, pe nume John, şi un cocker spaniel, pe nume Johnny. Activităţile preferate ale lui George, un bărbat de 43 de ani, erau să tundă iarba, să pescuiască în lac şi să se plimbe împreună cu cîinii săi prin mica lui proprietate.

Ei bine, nu cred că vi s-ar părea că O'Connoly s-ar fi aflat în vreo dilemă. Nici nu s-a aflat pînă cînd nu a venit ziua aceea.

Dar, mai înainte, să vorbim puţin despre personajul nostru. S-a născut pe 12 martie 1966, la Belfast, un oraş nenorocit de soartă. Pe tatăl său îl chema John O'Connoly, iar pe mamă Elizabeth Eddington. Cei doi, necăsătoriţi, deoarece religia lui John nu-i permitea să se mai însoare o dată, l-au adus pe lume pe personajul nostru actual, într-un banal spital din Belfast. Tatăl, cămătar fiind, aducea acasă o mulţime de bani, de aceea mama nu trebuia să muncească. Dar ştiţi cum se zice! „Lucrurile bune nu durează veşnic", sau ceva de genul acesta. John a fost arestat pentru crimă şi executat. De-abia mai tîrziu avea să se demonstreze că totul a fost o înscenare, dar asta este o altă poveste.

Şi aşa a rămas George, împreună cu mama sa, pe drumuri. Au reuşit să treacă graniţa dintre Irlanda de Nord şi Republica Irlanda. Şi-au găsit o casă umilă într-un orăşel pe nume Drogheda, însă la scurt timp după aceea, în anul 1974, Elizabeth Eddington a decedat, la vîrsta de 34 de ani, însă cauzele morţii nu ne sînt cunoscute. Şi aşa a rămas George, un băiat de numai opt ani, singur pe lume. Norocul lui că tatăl său avea o soră care locuia în Republică şi cu care ţinuse legătura. Cum aceasta află de soarta băiatului, se duse, îl luă din Drogheda şi plecă la ţară, să trăiască împreună.

Vă puteţi da seama ce viaţă tulbure a avut bietul băiat. Cînd el a împlinit 34 de ani, mătuşa sa, la venerabila vîrstă de 83 de ani, a murit. George a fost profund îndurerat, deoarece ea a fost singura persoană din lume de care se simţea legat. De data aceasta, era cu adevărat singur pe lume!

De-a lungul anilor, numărul „34" l-a urmărit pretutideni. Nevasta sa a murit la 34 de ani, cu un an mai tîrziu după ce se căsătoriseră. Şi aşa au mai trecut 8 ani, şi iată-l pe George în momentul povestirii noastre, la 43 de ani!

El bănuia că ceva rău trebuia să i se întîmple, de aceea a aşteptat. Pînă la urmă, Providenţa îşi făcu apariţia! De aici ne întoarcem la dilema irlandezului, dacă se poate numi dilemă. Dilema lui era, de fapt, o semidilemă, deoarece dilemele, de obicei, sînt lucruri la care te gîndeşti, şi sînt ceva de neînţeles, pe cînd dilema lui nu era, de fapt, o dilemă.

Aşadar, va trebui numită o problemă. Era o problemă gravă, foarte importantă pentru viitorul său, deoarece i se încălca dreptul la proprietate! La 20 de kilometri de casa lui se construia o vilă! Vă puteţi imagina cît de supărat era că nu mai avea intimitate! Acum avea să vadă, tot restul vieţii sale, case, în loc de cîmpiile împădurite şi peisajele extraordinare ale Irlandei!

– Acest lucru nu poate continua! zise el şi se îndreptă spre maşină. Porni spre judecătoria din Dublin, ca să-i reclame pe constructori pentru „poluare sonică şi sperierea peştilor din apă". Angajă cel mai bun procuror din întregul oraş şi cîştigă procesul. (Judele era un om căruia îi plăcea liniştea. Mă rog, şi banii.)

Aoleu! Dar am uitat să vă zic cu ce se ocupa mîndrul nostru irlandez! Pescuitul nu era numai o pasiune a sa, ci făcea şi comerţ! Pe lîngă asta, cultiva multe fructe şi legume, de aceea banii nu-i foloseau la nimic. De-a lungul anilor, strînsese o avere considerabilă, de aceea îşi permitea să-i mituiască pe oamenii legii.

A mai trecut o lună şi toate decurgeau foarte bine. Locul favorit al lui George era căbănuţa sa de pe malul lacului, care avea o chiuvetă rustică, un pat, o masă de scris şi un fotoliu drăguţ, ca să nu mai vorbim de o noptieră pe care se aflau trei cărţi: *Război şi pace* de Tolstoi (George citise această carte de trei ori, îi plăcuse foarte mult), *Winnetou* de Karl May şi *Cum să fii un bun pescar*, unde erau descrise multe tipuri de peşti care mai de care mai exotici şi mai ciudaţi. Avea un hobby cultural, şi anume acela că îi plăcea să scrie. Mai tîrziu avea să ajungă un foarte cunoscut scriitor.

Casa principală, care avea doar un nivel, cuprindea o bucătărie spaţioasă, o baie micuţă, o cameră de zi cu un şemineu în stil vechi şi o bibliotecă, plină de lucrări vaste de autori clasici şi moderni, un dormitor mobilat simplu: un pat, o noptieră, un calculator pe o măsuţă şi două fotolii.

Dar nu ştiu ce l-a apucat pe George de a vrut să-şi ia o pisică! S-a dus în Dublin la un pet-shop, s-a uitat la un papagal, la un acvariu cu doi peştişori şi la o pisică siameză. Le-a cumpărat pe toate trei, iar cînd a ajuns acasă i-a dat drumul pisicii în casa mare, iar pe acvariu şi pe papagal i-a dus la căbănuţă. Colivia a fost pusă pe un scăunel cu trei picioare, iar acvariul a ocupat jumătate din masa de scris.

A doua zi, i-a trăznit prin cap altă idee: „De ce să mai las cîinii să doarmă în casă?" şi s-a dus în oraş, a cumpărat scînduri şi cuie, apoi s-a întors şi a început să cioplească două case de cîini, pe care, mai apoi, le-a pus lîngă cabană. Dacă cineva ar fi venit în vizită, ar fi zis că-i la Zoo. Culcuşul pisicii a fost improvizat dintr-un coş şi o păturică. Toate animalele, cu excepţia păsării, erau dresate să-şi facă nevoile afară, iar George le spăla pe toate, în afară de peşti, o dată la două zile.

Ce, v-aşteptaţi ca în această poveste să fie ceva acţiune? Doar e istorisirea vieţii unui irlandez! Dacă vreţi acţiune, citiţi romane poliţiste!

Şi aşa a trăit George, cu toată menajeria lui, pînă la adînci bătrîneţi.

Eugen DEDIU-SANDU
clasa a VII-a, Şcoala nr. 5 „Corneliu M. Popescu", Bucureşti

PUBLICITATE

Bogdan, care este aproape mereu prezent, vă invită din nou la lectură, că tot stă prea multă lume în faţa computerului. El speră că sînteţi fani fantasy şi că n-aţi citit încă ultimul roman cu Harry Potter, care, apropo, am înţeles de la el că este foarte bun. De Tunele *am auzit şi eu, poate ar fi cazul să intru... în poveste!*

Topul celor mai bune romane fantasy

Începînd cu începutul, nu pot decît să spun că topul cuprinde numai cărţi fantasy. Acest gen al literaturii este foarte răspîndit în timpurile noastre, tot mai mulţi autori îşi încearcă condeiul scriind şi – de ce să nu recunoaştem – unora chiar le iese bine. Mie personal întotdeauna mi-au plăcut poveştile, basmele despre zîne sau feţi-frumoşi. Contrar părerilor unora, fantasy-ul nu este un gen nou inventat, ci îşi are rădăcinile chiar în poveştile din vechime, de pe vremea grecilor, a romanilor sau a egiptenilor. Un exemplu reprezentativ sînt chiar legendele Olimpului. Dar ca să nu mai lungim vorba, voi începe topul:

Locul 8

● ***Vampiraţii – Demonii oceanelor*, de Justin Stomper (2007), traducere în limba română de Sorin Voinea**

Este o temă clasică modelată într-un mod inedit, o combinaţie dintre două genuri (piraterismul şi vampirismul) care pot să mulţumească pretenţiile oricărui cititor. Romanul începe într-o atmosferă familială dintre un simplu tată şi cei doi copii ai săi în vîrstă de cinci ani (Connor şi Grace), în contrast cu peripeţiile dure şi necruţătoare ce aveau să urmeze, peripeţii în care jafurile şi luptele pe viaţă şi pe moarte sînt la ordinea zilei. Primul lucru care m-a atras la carte a fost titlul ce sugera o poveste sîngeroasă, plină de demoni şi blesteme. Nu a fost chiar aşa, a fost mult mai bine. Pot să spun că volumul 1 din seria *Vampiraţii* poate să te binedispună în toate stările posibile, pentru că, oricît de nervos, plictisit sau binedispus aş fi fost, personajele treceau prin aceleaşi stări ca şi mine. Acesta este genul de roman în care importanţa familiei este evidenţiată prin nebunia specifică unui adolescent de 12 ani care îşi pune viaţa în joc în fiecare moment, pentru a-şi atinge scopul.

Locul 7

● ***Şerpii din Arakesh*, de V.M. Jones (2007), traducere în limba română de Diana Stanciulescu**

Sincer, la început nu prea m-a prins. Singurul lucru care m-a făcut să continui cartea erau capitolele scurte ce se puteau citi în mai puţin de patru minute. Ele îmi aminteau de romanele vechi despre copilărie, năzbîtiile şcolarilor şi farsele jucate profesorilor (genul de cărţi la care nu rezist mai mult de o sută de pagini, din cauza peripeţiilor din ce în ce mai expirate şi din cauza faptului că le pot trăi la fel de bine şi în viaţa de zi cu zi). Motivul pentru care m-a impresionat acest roman este că, în ciuda simplităţii lui, oricît de mult m-aş fi gîndit să aflu legătura dintre numele cărţii şi aventurile petrecute în ea, nu reuşeam. Locul acţiunii şi evenimentele evoluează treptat, de la simple copilării pînă la lucruri serioase, ajungîndu-se la final la o cursă contra cronometru în care viaţa se măsoară în secunde şi în care mintea este singura cale de scăpare din întregul labirint al Karazanului.

Locul 6

● ***Punte spre Terabithia*, de Katherine Paterson (2007), traducere în limba română de Lia Decei**

Nu e chiar o poveste fantasy, ci mai degrabă una despre prietenie şi copilărie, din care se pot desprinde multe învăţăminte. Romanul începe cu descrierea unui copil de la ţară pasionat de alergat, numit Jess, în vîrstă de 12 ani, care face parte dintr-o familie săracă şi destul de numeroasă. Neavînd nici un prieten, el îşi petrece timpul mai mult făcînd munci de-ale casei, singura sa destindere fiind alergatul şi joaca cu surioara sa mai mică. Unii ar fi zis că are un trai prea simplu, dar lui îi plăcea. Totuşi, cînd în prima zi din clasa a cincea apare o colegă nouă, destul de ciudată, care mai are şi curajul să intre pe terenul de sport al băieţilor, totul ia o întorsătură neaşteptată, ce avea să-i schimbe radical modul de a privi lumea. Spre deosebire de poveştile greoaie şi melodramatice specifice acestui gen, cartea chiar mi-a plăcut, ba chiar m-a impresionat pînă la lacrimi (moment pe care nu credeam să-l trăiesc vreodată!). Prietenia este un lucru valoros ce trebuie preţuit mai mult decît toate bunurile materiale din lume.

Locul 5

● ***Endymion Spring*, de Matthew Skeletton (2007), traducere în limba română de Cristina Jinga**

Într-o anumită măsură, cartea ar putea fi considerată şi un roman horror. Are ceva unic, un soi de suspans combinat cu frică, de parcă o mînă invizibilă te-ar ţine să nu dai următoarea pagină şi, cu toate acestea, o dai. „Trecutul este o fiară periculoasă." Aceasta este deviza întîmplărilor prin care trece un băiat obişnuit din zilele noastre, numit Blake, şi un băiat mut, Endymion, din Germania anului 1452. După cum v-am spus, povestea are un suspans unic, pentru că cei doi copii, Blake şi Endimyon, aparent fără nici un punct comun, încep să descopere în paralel un secret înfricoşător, *Cartea cărţilor*, care poate să le aducă atotputernicia, dar în acelaşi timp şi pieirea. Astfel, prin moduri total diferite, la distanţă de 600 de ani unul de altul, ei sînt aruncaţi în vîlvătaia destinului din care nu lipsesc aventurile mortale, duşmanii ce se ivesc la tot pasul şi codurile ce trebuie dezlegate. Romanul de debut al lui Matthew Skeletton este considerat de mulţi ca fiind un adevărat „Cod al lui Da Vinci" pentru copii, în care se găsesc de asemenea multe informaţii istorice reale.

Locul 4

● ***Circul ororilor*, de Darren Shan (2007), traducere în limba română de Cristina Jinga**

Un horror adevărat, o poveste care se petrece mai mult noaptea şi o prietenie plină de taine. Astfel poate fi caracterizat primul roman al lui Darren Shan, al cărui personaj principal este denumit chiar după autor. Darren era un băiat de 12 ani, cu o viaţă obişnuită. Nu ieşea cu nimic în evidenţă: o familie normală, un prieten bun, jocuri de fotbal în pauzele de şcoală, nimic anormal, dar atunci cînd se hotărăşte să asiste la o reprezentaţie a Circului Ororilor, întreaga sa viaţa se dă peste cap, fiind pus în faţa unei situaţii cu totul întunecate. Cu o acţiune alertă şi cu nararea evenimentelor la persoana I, romanul te trimite în lumea vampirilor, lume în care frica de întuneric, de moarte şi de cimitire nu este admisă, mai ales cînd... cînd tu eşti personajul principal ce trebuie să faci faţă tuturor evenimentelor morbide şi, pe alocuri, chiar sîngeroase.

Locul 3

● ***Tunele*, de Roderick Gordon, Brian Williams (2008), traducere în limba română de Dan Doboş**

Şi de data aceasta, una dintre cărţile mele preferate are un început de o aşa manieră, încît după primele capitole, adică pe la pagina 50, îmi venea s-o arunc pe geam, dar cu multă perseverenţă şi răbdare am reuşit să dau de miezul dulce al poveştii, miez care, de asemenea, creează noi semne de întrebare şi noi aventuri, aproape imposibil de anticipat. Will şi Chester erau doi prieteni a căror preocupare era mai puţin obişnuită: excavaţiile (săpatul tunelelor), hobby pe care îl împărtăşea şi tatăl adoptiv al lui Will. Odată cu dispariţia acestuia, cei doi se aventurează în tunele, dezgropînd un mister mortal ce a fost tăinuit de-a lungul timpului prin vărsare de sînge. Neajutoraţi şi fără cale de scăpare, ei sînt obligaţi să se supună unei misterioase civilizaţii, care pentru ei ar putea însemna chiar mai mult decît o ciudată descoperire arheologică. Plină de meandre şi de întorsături de situaţie, *Tunele* este genul de carte care te face permanent să sapi prin cotloanele minţii, încercînd să creezi o continuare poveştii, şi care te determină să strigi în gura mare (ca să audă tot blocul) *yes!* atunci cînd o termini.

Locul 2

● ***Greşeala Vraciului*, de Joseph Delaney (2008), traducere în limba română de Cristina Jinga**

Joseph Delaney continuă seria *Cronicilor Wardstone* cu o a cincea carte mai înfricoşătoare şi mai înspăimîntătoare decît oricare. Totuşi, din moment ce spun asta, nu mă pot lăuda că am prea mult curaj şi că nu am crezut că este blestemată, atunci cînd am văzut desenele sugestive de la începutul fiecărui capitol şi mesajul de pe spatele coperţii („A nu se citi după miezul nopţii!"). Dar să trecem peste aceste detalii inutile. Se poate spune că subiectul şi creaturile care trebuie înfruntate de vraci şi de ucenicul său – Tom Ward, au crescut la superlativ, comparativ cu ultimele patru volume. Duşmanii devin prieteni, şi prietenii pot deveni duşmani. Întreaga acţiune este imprevizibilă, plină de secvenţe în care ţi se face pielea de găină şi începi să tremuri necontrolat (la miezul nopţii, bineînţeles), cît şi de un pic de romantism şi sacrificiu de sine din partea celor două personaje aflate la poli opuşi, Tom şi Alice. Pentru binele vostru, sper să nu ajungeţi la punctul culminant după miezul nopţii (eu am făcut-o şi nu am mai dormit toată noaptea).

Locul 1

● ***Harry Potter şi Talismanele morţii*, de J. K. Rowling (2008), traducere în limba română de Ioana Iepureanu**

No comment. Se poate spune că J. K. Rowling este mama acestui gen, fapt pentru care îşi are locul ei binemeritat. Povestea magicianului Harry este încheiată cu acest roman memorabil, într-un mod neaşteptat. Tensiunea provocată de puterea răului este resimţită din plin chiar şi între cei trei prieteni: Ron, Harry şi Hermione. În acele vremuri de restrişte, Cap-de-Mort preluase controlul tuturor instituţiilor, prin Ministerul Magiei, şi tot ce i-a mai rămas de făcut era doar să-l hăituiască pe veşnicul său duşman, de care i-a fost imposibil să scape pînă atunci. Cu forţe noi şi armate numeroase, Cap-de-Mort a instalat o nouă epocă, a haosului. Cu toate acestea, Harry şi prietenii lui perseverează în lupta lor şi încearcă să facă imposibilul, fără ajutorul mentorului lor, Dumbledore. Totuşi, ei primesc o veste îmbucurătoare ce ar putea fi singura lor şansă de a izbîndi. Directorul de la Hogwards nu îi uită nici în acele momente, fapt pentru care le lasă o moştenire misterioasă şi o poveste pentru a înfrunta tenebroasele forţe ale lui Cap-de-Mort.

Bogdan-Cătălin MEREUŢĂ
clasa a VII-a,
Şcoala nr. 40 „Iulia Hasdeu",
Galaţi

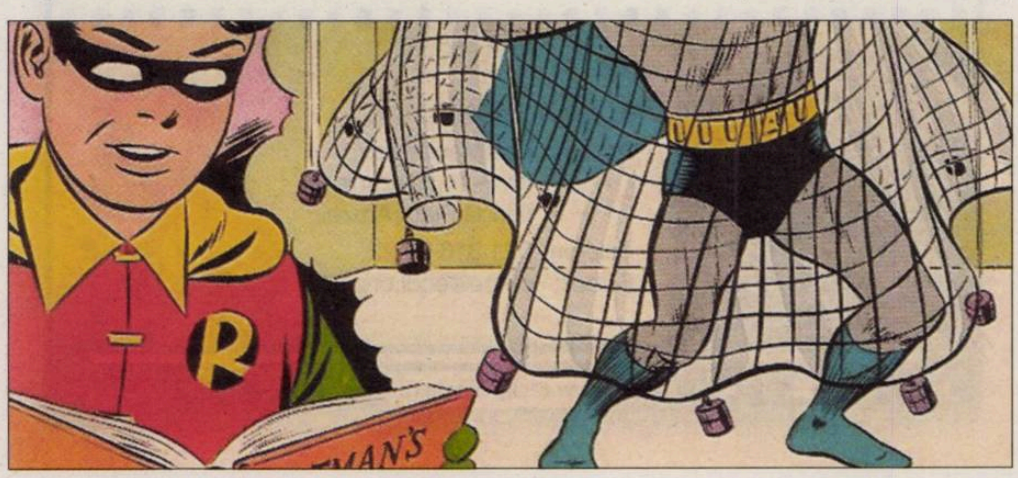

Miruna, care are „nota 10 la citire" pentru că-i place atît de mult limba română, a scris despre transformarea unui lup într-un cîine şi domesticirea lui. Avem totuşi parte şi de o spiriduşă, iar invitatul special este Kaye, despre care a scris Holly Black în cartea sa, Ţinutul fierului, *prezentată de Teodora.*

Povestea unui lup care a devenit cîine

Eu mă bucur în fiecare zi de cărţile, istorisirile şi sentimentele limbii române. Povestea vine de oriunde: dacă stai să asculţi, poţi auzi şoaptele frunzelor şi baletul fulgilor. Poţi afla de ce plîng razele soarelui şi se întunecă cerul de crapă, odată cu plecarea lor.

Secretele limbii române mă fac să zîmbesc şi să spun: „Ce limbă frumoasă!"

Puiul de lup

A fost odată o haită de lupi, cea mai cunoscută din ţinut, care-şi avea teritoriul din vîrful muntelui pînă în inima pădurii de stejar. Acolo, în vizuina unei lupoaice, s-a născut un pui mic şi sănătos, care urma să devină conducătorul întregii haite. După cîteva săptămîni, micuţul a deschis ochii. În a treia lună de viaţă, mama s-a alăturat haitei, prezentîndu-le puiul. Toţi erau curioşi, însă nici unul nu dădea vreun semn de prietenie. Intimidat, puiul cu blană de catifea şi cu ochi albaştri s-a retras în spatele mamei sale care, lătrînd, l-a încurajat să se prezinte.

În scurt timp, ajutat de mama sa, micuţul a învăţat să vîneze. Seara, în timp ce se lăsa dezmierdat de limba caldă a mamei, privea speriat luptele dintre masculi şi se gîndea: „Aşa voi fi şi eu?". Însă această întrebare părea fără răspuns.

Cînd întrecea limita, era imediat pus la punct de cei mai bătrîni şi înţelepţi lupi din haită.

Regulile erau simple aici: vînezi pentru haită şi te supui celor de la conducere. Puiul se mira mereu de ce nu există mai multă afecţiune între membrii haitei, însă mereu primea acelaşi răspuns de la mama sa: „Sîntem o echipă unită!".

Într-o zi, foarte flămîndă, mama, care avusese probleme cu haita, a plecat singură la vînătoare. Cînd a zărit prada, a început să alerge spre ea şi, după cîţiva kilometri, cînd aceasta a obosit, a fost prinsă. Simţind mirosul de sînge, un urs brun, tînăr şi solid a venit spre ea, scoţînd răgete înfiorătoare. Lupoaica n-a vrut să renunţe la pradă. Şi-a arătat colţii şi tot părul de pe spinare i s-a zbîrlit. Însă ursul mare şi puternic a rănit-o, înfigîndu-i o gheară în ochi. Apoi a tîrît prada în pădure, dispărînd fără urmă. Auzindu-i strigătele de durere, cîţiva dintre membrii haitei, printre care şi puiul, au venit spre ea.

Lupul, puiul ei, a simţit o înţepătură adîncă în suflet. A început să tremure şi să urle de durere la lună. Cînd lupii suferă, ea este singura luminată, singura care parcă-i înţelege. A stat îngrozit, uitîndu-se la mama sa, lingînd-o şi aşteptînd un răspuns. Degeaba! Ceilalţi lupi l-au strigat prietenoşi, încurajîndu-l să vină cu ei. La o ultimă chemare, puiul de lup a venit spre ei, cu capul plecat, şi atunci multe feţe prietenoase i-au zîmbit. Era în siguranţă.

Plecarea

Zilele treceau şi puiul de lup era tot mai amărît. Acum nimeni nu-l mai dezmierda atît de tandru şi nimeni nu-l mai sfătuia. Doar unul dintre membrii haitei, căruia i se spunea „Bufonul", încerca mereu să umple acel gol lăsat în urma morţii mamei lui. Fusese stăpînul haitei, dar acum era doar un lup cu blana aspră, care şchiopăta. Un semn adînc din jurul ochilor arăta cît de mult s-a străduit să-şi menţină statutul de lider. Venea uneori scheunînd, cu coada între picioare, şi-l invita la joacă. Împărţea hrana cu el, încerca să-l apere de pedepse şi niciodată nu-l lăsa să plece prea departe, la vînat.

Într-o zi, lupul nostru a decis să-şi părăsească haita, pentru a-şi face un grup al lui. Dar amintirea morţii mamei l-a determinat să fie de două ori mai atent şi mult mai precaut. Avea să fie singur! Fără nimeni care să-l apere de fiare, va trebui să vîneze şi să-şi găsească singur culcuş noaptea. I-a promis amicului său că se va întoarce, însă a primit drept răspuns nişte colţi fioroşi, gata-gata să-l muşte. „Bufonul" ştia că minţea, dar l-a lăsat să plece.

Omul

Trei săptămîni la rînd, lupul a hoinărit, s-a luptat cu alţii pentru viaţa sa şi şi-a găsit culcuş prin toate scorburile. Vîna şi se hrănea fără să facă zgomot, încercînd să nu fie prins de alţi prădători Şi chiar de alţi semeni ai lui. A fost greu, dar asta l-a ajutat să înveţe ce înseamnă viaţa pe cont propriu.

Tot mergînd aşa din pădure în pădure, lupul a ajuns la o cărare lată, plină cu pietre, care ducea spre o cocioabă dărăpănată,

împrejmuită cu un gard vechi din lemn. Curios din fire, lupul s-a strecurat înăuntru. Acolo, un cîine mărişor a început să latre spre el, ameninţător. Imediat, lupul a sărit la el, exact ca membrii mai puternici din haita lui. Apoi a intrat în coteţ şi a mîncat cîteva păsări, la fel cum făcea cu prada lui.

A doua zi, cînd a revenit acasă, fără pic de teamă ţăranul l-a prins şi i-a înfăşurat o sîrmă groasă în jurul gîtului. În zadar urla şi-şi arăta colţii... A rămas legat lîngă cuşca mică şi ruginită. Lupul s-a zbătut zile în şir, dar de pomană! Deşi era hrănit de ţăran, îşi pieduse toată energia, era trist şi parcă bolnav.

Cîinele

Cu timpul, lupul a început să se domesticească şi să se obişnuiască cu această viaţă fără libertate. A învăţat să se supună ţăranului şi să-l însoţească la adunatul oilor. Era bătut crunt dacă încerca să mănînce una dintre ele. Încet-încet, ţăranul şi lupul au învăţat să trăiască împreună.

Pe cînd se odihnea la umbră, cîinele, căci asta devenise, îşi amintea de mama sa, de prietenul lui şi de haită. Abia acum înţelegea de ce nu exista mai multă afecţiune între membrii ei. Dacă nu ar fi fost regulile, toţi ar fi făcut cum doreau, şi nu ar mai fi fost nici o ordine.

A înţeles de ce a fi liber nu înseamnă a pleca, ci a rămîne, pentru că toţi avem libertatea cuvenită.

Miruna VETEZEU
clasa a IV-a, Şcoala nr. 79,
Bucureşti

Un basm modern

● ***Ţinutul fierului,* de Holly Black**

În viaţă nu este uşor să-ţi găseşti locul, iar pentru Kaye este mult mai greu decît pentru alţii. Ea este un copil schimbat: o zînă, o spiriduşă. Kaye face parte din Curtea Benefică, iar celelalte zîne de acolo au schimbat-o cu adevărata Kaye, fiica lui Ellen. Ar fi trebuit să fie o muritoare şi fiica ei muritoare, şi nu o muritoare şi o zînă.

Kaye nu vrea să aibă de-a face cu Curtea Benefică sau cu regina crudă a ei, Silarial, dar originea ei este cea care o pune în pericol. Nu ar trebui să fie printre oamenii muritori, dar nu are de ales. Şi, pe deasupra, mai are şi alte probleme: prietenul ei a fost încoronat regele Curţii Malefice, iar Kaye este prinsă la mijloc de intrigile celor două Curţi: cea Benefică şi cea Malefică.

Împreună cu prieteni mai vechi, Corny, pe care îl veţi recunoaşte din *Jertfa,* şi Luis şi Dave din *Curajul,* Kaye va trebui să dea dovadă de bravură şi să-şi apere nu doar propria existenţă, ci şi pe cea a celor dragi.

O poveste captivantă despre curaj, trădare, loialitate şi iubire, ce-i va prinde în mrejele ei pe cititori: cu alte cuvinte, un basm modern.

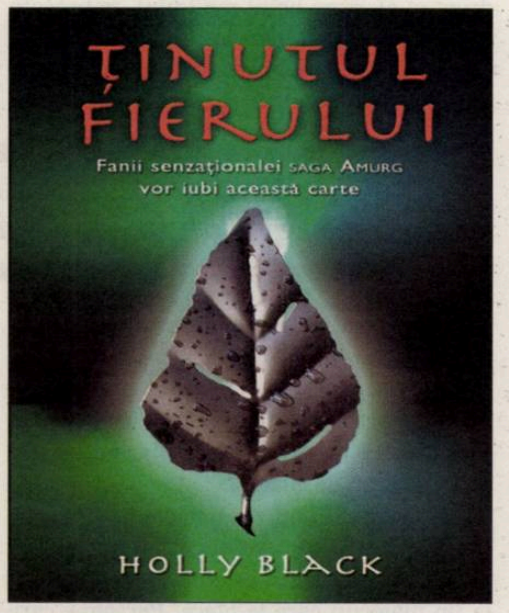

Scrisă pentru fanii **SAGA AMURG**, dar şi pentru cei care nu sînt fani, această carte numită *Ţinutul fierului,* împreună cu *Jertfa* şi *Curajul* vă vor încînta, aşa cum m-au încîntat şi pe mine!

Teodora NICOLAE,
clasa a V-a, Şcoala nr. 79,
Bucureşti

Din nou Jules Verne...

Să vă propun spre lectură Jules Verne poate să pară ceva banal şi uşor de trecut cu vederea, dar şi eu, aşa cum au făcut zeci de generaţii de copii, de o sută şi ceva de ani încoace, am căzut în capcana aventurilor create de el.

Cum te-ai simţi şi ce-ai face dacă ai rămîne pe o insulă pustie în mijlocul oceanului? În *Insula Misterioasă,* cinci bărbaţi şi un cîine, Top, s-au prăbuşit cu balonul pe o insulă, care a părut ostilă la început, dar în final le-a oferit totul pentru a supravieţui.

Inginerul Cyrus Smith, cu o pregătire desăvîrşită şi o inteligenţă superioară, a fost stîlpul de rezistenţă al grupului, a reuşit să facă foc, a găsit un adăpost în muntele de granit, care le-a oferit protecţie faţă de temperaturile extreme, le-a oferit celorlalţi o sursă stabilă de hrană, nu vînatul, ci o fermă de animale cu mufloni, păsări domesticite, legume şi cereale, şi totul a pornit de la un bob de grîu găsit întîmplător într-un buzunar. Ceilalţi membrii ai grupului aveau talente folositoare supravieţuirii: Nab era vînător iscusit, Harbert era botanist pasionat, Pencroff era optimistul grupului, iar Gadeon Spillet era ziaristul care a scris jurnalul naufragiului. După patru ani, au reuşit să plece de pe insulă. Ce s-a întîmplat în acest interval de timp, şi cum au reuşit să plece de acolo, vă invit să aflaţi, mai ales că se apropie vacanţa mare. Lectură plăcută!

Alexandru-Marian MOŢEI
clasa a VI-a, Colegiul Naţional
„Victor Babeş", Bucureşti

Pagină realizată cu sprijinul

fundaţia Dinu Patriciu

Dona ne vorbeşte despre mall-urile din Bucureşti şi oamenii care le frecventează şi trebuie să spun că le-a descris exact aşa cum sînt! Fast-food-uri peste tot, fete fără imaginaţie care umblă după haine plictisitoare, filme de duzină, băieţii şmecheri care îşi butonează mobilele şi oameni normali care nu prea ştiu ce caută acolo.

Jungla din mall

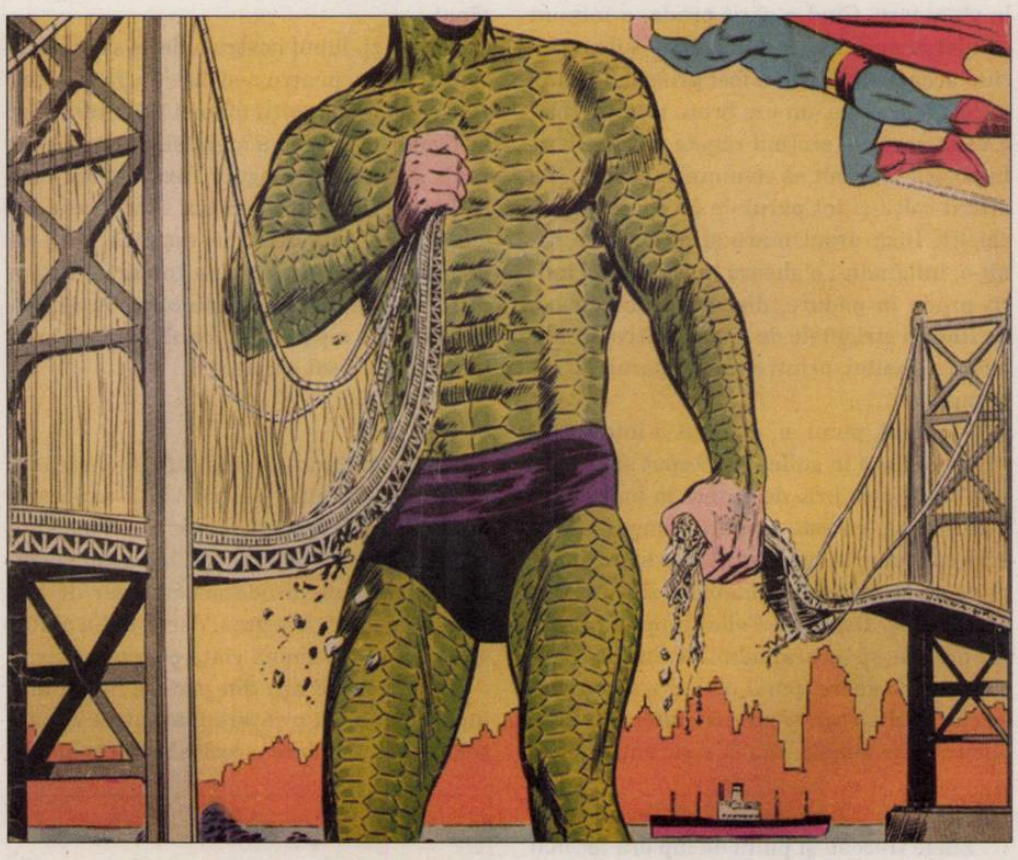

Ozi la mall... ce este atît de fascinant acolo? Deja, mall-ul a devenit fericirea eternă şi un mod de a-ţi petrece timpul liber. „Vai, dragă, vii la mall?“, „Vai, dragă, mai întrebi... hai la mall!“. Ideea este că Bucureştiul nu-i un oraş foarte bine dezvoltat, exemplar etc. Sînt multe lucruri care lipsesc. În schimb, avem cinci mall-uri, cel puţin de atîtea ştiu eu: Mall Vitan, Liberty Center, Plaza Mall, Băneasa Shopping City şi, mai presus de toate, AFI Palace Cotroceni, cel mai nou membru al „familiei“ fericirii.

Intri într-un mall şi deja eşti luat pe sus de măreţia lui: pancarde strălucitoare, oportunităţi pentru a mai arunca nişte bani pe fereastră, atîtea chestii de făcut care nu necesită pic de efort sau socializare, atîtea filme noi, în premieră, atîtea fast-food-uri... dar să nu mai continui, pentru că ar dura ceva timp!

Întotdeauna fetele vor avea alte interese legate de mall decît un băiat. În primul rînd, ele se împart în mai multe categorii. Specimenul cel mai des întîlnit: piţipoancele. Ele nu se pot abţine din a lua fiecare magazin, care e un adevărat brand, la cercetat. În special hainele de designeri celebri, cu sclipici, roz, haine la modă, haine mulate, scurte, prea mulate şi prea scurte, ochelari de soare pe care scrie D&G cît casa. Piţipoancele sînt peste tot, vorbind la telefoanele lor cu touch screen în valoare de mii de euro, cu gentuţele lor în care stă ascuns un chiuaua mic, cu o fundiţă cu foarte mult roz şi cu foarte multe diamante. Ele au carduri de credit: bucăţi din plastic magice pe care sînt bănuţi de la iubiţelul lor drăgutz. Şi după ce şi-au cumpărat jumătate de mall, se îndreaptă pline de mîndrie spre ieşire, cu părul blond în vînt şi cu zecile de pungi de la zecile de magazine pe care le-au devastat, la propriu.

Al doilea specimen de fete: *movie&food lovers*. Ele îşi petrec timpul la cinematografele din mall-uri, sînt întotdeauna prezente la premiere, la cele mai noi filme, la cele mai populare, cu cele mai mari rating-uri... Fascinant! Este cuvîntul care le trece prin cap cînd îşi cumpără încă un bilet, la încă un film. Fascinant este cuvîntul potrivit şi pentru găleţile de popcorn care conţin 2 kg de fulgi de porumb expandaţi, şi pentru paharele de cola de 1 litru jumate, şi pentru... nachos-urile alea cu sos de brînză sau sos de roşii! După ce ies de la film, (re)descoperă îngheţate, kfc-uri, mc donalds-uri, burger king, pizza hut, steak house, spring time... să înnebuneşti, nu alta! Şi de aici vine fericirea lor eternă: filme, mîncare, filme, mîncare, filme şi iar mîncare!

Al treilea specimen de fete: cele sobre, serioase, corecte, clasice. Sînt cele mai rar întîlnite şi nu au nici o descriere foarte interesantă. Sînt acele persoane care merg drept şi alert pe holul mall-ului, îmbrăcate în alb şi negru, cu părul aranjat perfect, fără nici un fir rebel care să iasă din coadă. Au o privire de vultur şi sînt ca un calculator: scanează, calculează, iau decizii şi la oameni, şi la haine, la filme sau la mîncare. Aceste *Black and White persons* sînt, de obicei, şi foarte organizate. Au totul pus la punct şi un program foarte fix, note mari sau o carieră de succes.

Şi nu în ultimul rînd, mai există şi persoane normale care se duc din cînd în cînd la mall, la ziua unui prieten, la un film sau la un magazin care le place. Persoane care nu se încadrează în celelalte categorii sau care au un pic din fiecare. Dar care, din păcate, au rămas destul de puţine, pe lîngă celelalte categorii. Aici se termină capitolul despre genul feminin.

Cu băieţii e cam aceeaşi treabă, categoriile rămîn aceleaşi, schimbîndu-şi însă denumirea. Aici, „piţipoanca“ e „cocalar“. Băieţi de bani gata, cu un stil gayish, care poartă blugi skinny Calvin Klein şi ochelari Mark Jacobs. Şi ei au carduri, negre şi argintii, pe care au bani nelimitaţi de la iubitorii lor părinţi business-mani.

Şi a doua categorie, *movie and food lovers,* rămîne cam la fel, numai că băieţii se duc la filme cu împuşcături, filme de aventură, filme... masculine, cum zic ei. Şi ei sînt absorbiţi de căldările de floricele şi de bidoanele de cola, dar ei mănîncă cîte două porţii din fiecare... doar sînt băieţi, nu? După aceea urmează fast-food-ul, pe care îl devorează, în timp ce discută despre fata aia din clasa paralelă care le place lor. Spre deosebire de fete, băieţii mai au parte şi de nişte jocuri electronice, la *Video world*.

Următoarea categorie, *Black and White,* este caracterizată de oameni care au o geantă de mînă cu un laptop Apple în care îşi ţin şi prea preţioasele documente, toate puse într-o ordine înfricoşătoare. Au telefoane Blackberry pe care primesc mail-uri importante de la serviciu. Şi mai au o capacitate incredibilă de a le citi şi de a da şi un răspuns în mai puţin de un minut.

Mai sînt şi băieţii normali care vorbesc despre maşini, se duc la un film, vin să-şi cumpere un joc de la Diverta sau la întîlniri de grup şi comentează despre celelalte categorii sociale din lumea fericirii eterne.

Aşa că, fiecare are interesele lui legate de mall şi, după părerea mea, este fascinantă chiar şi observarea şi analizarea acestor categorii de oameni, dacă nu faci parte din ele, desigur. Specimenele junglei secolului XXI. Specimenele mall-ului. Problema este că am preluat de la americani, să zicem, doar mall-urile. Deşi sînt destul de mică, am fost şi în Londra, şi în New York. Şi acolo erau multe mall-uri. Dar nu am avut timp şi nici nu m-am gîndit să intru în ele datorită sutelor de muzee, expoziţii, spectacole şi concerte. Noi nu avem aşa ceva. Dacă am preluat atîtea chestii de la alţii... de ce nu le-am luat şi pe cele bune?

Mai mult ca sigur că celor *Black&White* le-ar plăcea să viziteze un muzeu gen Science Museum sau unul de maşini vechi. Sigur un *movie&food lover* ar aprecia un musical şi o degustare de ciocolată. Chiar şi piţipoancele ar fi interesate să afle despre istoria pantofilor cu toc şi despre viaţa unui designer celebru. Dar noi avem foarte puţine astfel de evenimente şi se pierd foarte repede din vedere pentru masele de oameni care preferă mall-ul, atît de bine, de scump şi de constant promovat ca fiind un mini-oraş al tuturor posibilităţilor de consum. Un mini-rai, mai ales în timpul iernii, care trece atît de greu în Bucureşti.

Băieţi de bani gata, cu un stil gayish, care poartă blugi skinny Calvin Klein şi ochelari Mark Jacobs.

un reportaj de Dona POPOVICI,
clasa a VII-a, Liceul Teoretic
„Alexandru Vlahuţă“,
Bucureşti

Despre *Ghidul nesimţitului*

Acum ceva vreme, un mare om de cultură a fost întrebat ce crede despre teoria darwinistă. A răspuns: „Eu cred că pe om l-a creat Dumnezeu, dar cunosc cîţiva care se trag din maimuţă“.

Găsesc că Radu Paraschivescu despre aceştia din urmă vorbeşte în *Ghidul nesimţitului*. Descrie diferitele categorii de „specii (in)umane“, cu o acurateţe uimitoare.

Ştiţi cum arată un nesimţit? Probabil că da, sînt foarte comuni. Sînt aceia care vă calcă pe picior şi vă îmbrîncesc în mijloacele de transport, vă obligă să le ascultaţi maneaua de pe telefon, la cinematograf sau la teatru. Sau aceia care vă arată ciorapii murdari în tren, înainte sau după ce au mîncat cîrnaţi cu usturoi. Şi nu mai puţin răspîndiţii scuipători de seminţe.

Nesimţiţii pot avea multe forme, de la împuţitul din autobuz, cu parfumul ce aduce a sudoare de balenă şi „prietenul“ său, anaerobul, ce previne deschiderea geamurilor cu argumente imbatabile („Vezi, fă, că faci curent!“), la gospodinele ce aleg să bată şniţelele tocmai pe casa scărilor, în timp ce discută, tare, cu vecinele.

Ghidul e şi pentru nesimţiţii cu experienţă, care vor să înveţe mai mult. De exemplu, cum să te comporţi „civilizat“ la restaurant: e obligatoriu să-ţi sufli nasul cu şerveţelele din pînză sau cu faţa de masă plasată convenabil. A se adresa chelnerului cu „băiatu'“ e absolut necesar, chiar dacă persoana în cauză are peste 50 de ani.

Alt caz de nesimţire întîlnit frecvent e cel din faţa blocului. Domnii împodobiţi cu kilograme de aur la gît ascultă ştirile şi urmăresc meciul în spaţiul verde din faţa blocului, cu nelipsitele sticle de bere şi neuitatul casetofon cu aşa-zisa „muzică“.

Dar nu trec neobservaţi nici vedeta TV sau nesimţitul politician.

Paraschivescu redă în *Ghidul nesimţitului* prezenţa mitocanului (din păcate) în viaţa de zi cu zi. Nu e de ratat!

Tudor RUSAN,
clasa a VI-a, Colegiul Naţional
„Moise Nicoară“, Arad

Cum spune Betty, lumea se împarte în cei care nu au văzut Marea Mahmureală *şi cei care îl vor vedea, şi presupun că are dreptate. Iar Luca vă propune să încercaţi să vedeţi şi filme româneşti, pentru că unele dintre ele pot fi mai bune decît cele străine. Poate veţi descoperi, de pildă, că documentarele nu seamănă deloc cu cele pe care le ştiţi deja, de la Discovery.*

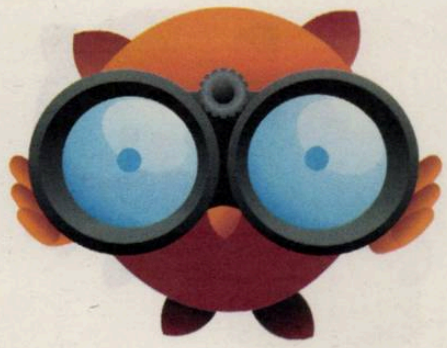

De toate genurile

Perioada despre care scriu de această dată este februarie-mai 2010. Din punctul meu de vedere, această perioadă nu a fost prea bună pentru filmele străine. De asta, la filme (foarte) bune, veţi vedea/citi doar film(e) româneşti.

Filmele foarte bune

Kapitalism, reţeta noastră secretă: După cum prea bine ştiţi, nu sînt (foarte) în stare să spun prea concret de ce (nu) mi-a plăcut respectivul documentar. Filmul, regizat de Alexandru Solomon, nu e deloc plictisitor, aşa cum sînt multe alte documentare. Vreau să spun că merită văzut... (nota 9,8, documentar)

Eu cînd vreau să fluier, fluier: este povestea unui puşcăriaş a cărui mamă vrea să-l ducă pe fratele lui în Italia, iar acesta se opune. Motivul? Mama l-a luat şi pe el în Italia, şi i-a stricat viaţa. Dat fiind faptul că mama nu îl ascultă, ameninţă, într-o zi, toată puşcăria, că va omorî o studentă dacă nu va veni mama sa acolo... Filmul este destul de impresionant şi din punct de vedere cinematografic, dar mi-a plăcut, sincer să fiu, şi povestea. (nota 9,5, dramă)

Filmele bune

WEBSITESTORY: Dacă aveţi timp să vă uitaţi pe Internet, vă propun să citiţi pe larg (mai mult sau mai puţin) despre *Websitestory* pe blogul meu, ciorba2000.wordpress.com. Aici nu voi scrie, datorită spaţiului mai micuţ şi datorită faptului că este interzis minorilor (nu ştiu cum am intrat eu acolo...) (nota 9,4, dramă)

Circul vesel: este un documentar regizat de Claudiu Mitcu şi produs de HBO. Am precizat acest lucru dat fiind faptul că nu mai acolo mai puteţi să-l vedeţi (dacă mai puteţi...). Acest film merită pentru poveştile personajelor. (nota 9, documentar)

Filmele Mediocre

Date Night este o comedie romantică (cu puţin... mai multă acţiune), una dintre cele mai bune văzute în ultimul timp. Cine joacă? Steve Carell, Tina Fey... cred că ştiţi şi voi că asta e de bine. Cei doi spun că au alte nume pentru a putea intra într-un restaurant, iar aici apar două persoane care îi caută pe adevăraţii oameni cu respectivele nume. De ce îi căutau? Pentru a le cere un stick. Iar aceştia sînt ameninţaţi cu armele dacă nu le dau înapoi stick-ul. (8,5, romantic/acţiune/comedie)

Prinţesa şi broscoiul este o animaţie în stil clasic Disney, care conţine mult jazz, vrăjitori, muzică, animale vorbitoare... Deja, după ce am enumerat aceste elemente, cred, de fapt sper, că v-aţi dat seama că este vorba despre ceva ce nu merită ratat. Recunosc, nu e chiar un *must-see,* dar îţi dă o stare Disneyează (dacă nu ştiţi ce e aia, mai vedeţi şi voi alte filme clasice de-ale lui Disney). (8.5, animaţie)

Omul care se holba la capre este un film care îşi bate joc de toate filmele cu armate şi cu război. Filmul este despre o brigadă specială din armată unde poţi învaţa să controlezi oamenii şi animalele cu mintea. Unii soldaţi din această armată puteau omorî capre pur şi simplu uitîndu-se la ele. (8.5, acţiune/dramă/comedie)

Cum să-ţi dresezi dragonul este o animaţie produsă de DreamWorks surprinzător de bună. Povestea este surprinzător de bună. Te ţine. Nu merge pe nici o formulă clasică. Se poate spune (în loc de rezumat) că într-o lume în care dragonii terorizau oamenii, un copil reuşeşte să revoluţioneze această lume; oamenii devin, după cîteva lupte destul de plictisitoare, prieteni cu dragonii. (8, animaţie/acţiune)

Cop Out este un film cu Nicolas Cage, în care el este poliţist... Unul, care împreună cu partenerul lui, forma un cuplu mai mult sau mai puţin (handicapat) prost. Cei doi reuşesc să rezolve (normal, altfel cum?!) un caz pentru a-şi dovedi superioritatea. Filmul este presărat cu cîteva glume proaste, care dau spre cretinism, dar şi unele mai normale, la care poţi să rîzi cît de cît. Povestea este slăbuţă... 7,5-ul este pentru actori şi pentru acele cîteva glume suportabile. (8, comedie/actiune)

Nu voi mai comenta filmele cu note mai mici de 8: *Teleportaţi în adolescenţă* (7,5, comedie mai mult sau mai puţin scîrboasă), *Recompensă cu bucluc* (7.5, comedie/romantic), *An Bisect* (7,5, comedie/romantic), *Valentine's day* (7, comedie/romantic), *Poker* (7, comedie/acţiune/românesc).

Filmele cele mai plictisitoare

Robin Hood: Acest frumos film nu numai că m-a făcut să mă duc la toaletă de foarte multe ori (m-am dus o singură dată, ca să nu îi deranjez pe ceilalţi, totuşi), şi să mă uit la ceas de şi mai multe ori, ci a întrecut un record: am adormit la mai mult de jumătate din film... Totul era bine făcut, decoruri bune, foarte frumos filmat şi jucat, dar durata acestui film mi-a întrecut aşteptările. Şi nu numai durata, dar şi conţinutul... Mi-a întrecut în sensul foarte, foarte negativ aşteptările.

Ideea este, ca să parodiez acum acele prezentări stupide din ghiduri precum 24 Fun că:

Robin Hood are o nouă poveste... Şi urmează multe surprize... Cine ştie ce se poate întîmpla?!

sau (aşa cum am mai văzut una, care scria de rău despre un film) *„Filmul Robin Hood este cel mai plictisitor din viaţa mea“*, scrie Luca Istodor în *Dilematix*. Apoi sînt enumerate, ca de obicei, cinematografele la care rulează. (6,5, acţiune)

Iron Man 2: Filmul nu a fost atît de plictisitor precum *Robin Hood*, dar avea atît de multe scene în care lucrau la roboţi, sau în care se băteau vreo juma de oră, filmul mergea înainte pentru cinci minute, apoi iarăşi se băteau (îţi venea să îi baţi tu pentru tot restul filmului).

Ideea filmului este că *Iron Man* îşi găseşte un adversar „puternic(!)“, care aproape îl ucide, dar cu puterile lui super-super-super tari îl extermină şi opreşte cucerirea lumii de către roboţi. (Nu mă aşteptam!). Sfîrşit. (Păcat de Robert Downey Jr., că el joacă bine în filme proaste – cum ar fi *Iron Man, Sherlock Holmes*... etc.) (7, acţiune)

Dacă aveţi probleme în legătură cu acest articol, vă rog să ascultaţi o muzică liniştitoare (eventual un CD din acela de o oră cu sunetul apei) şi să vă calmaţi.

Luca ISTODOR
clasa a VII-a, Şcoala nr. 79, Bucureşti

Marea Mahmureală

Oamenii se împart în două categorii: cei care au văzut acest film şi cei care urmează să o facă.

Pornind de la binecunoscuta frază americană *„what happens in Vegas stays in Vegas“*, cu doar două zile înainte de nunta lui cu Tracy Garner, Doug Billings pleacă în Las Vegas pentru a sărbători petrecerea burlacilor cu cei mai buni prieteni ai lui, profesorul Phil Wenneck, dentistul Stu Price şi excentricul frate a lui Tracy, Alan Garner.

Vizionînd acest film, nu ai cum să te plictiseşti, mai ales că filmul începe cu o scenă de pe la sfîrşit, atunci cînd Phil o sună pe Tracy să îi spună că i-a pierdut soţul şi că acesta nu o să mai ajungă la nuntă.

Tatăl lui Tracy îi lasă în grijă adorabilul său Mercedes Benz viitorului ginere căruia, înainte de plecare, îi dă ultimele recomandări.

Cum ajung în Las Vegas, aceştia se cazeaza la hotelul „Caesar's Palace“ într-o vilă luxoasă, dar nu înainte ca Alan să o dea cu mucii în baltă, întrebînd-o pe recepţionistă dacă Julius Caesar chiar a locuit în acel hotel.

Se fac comozi, Stu le dă vestea cea mare arătîndu-le inelul bunicii de pe vremea Holocaustului (moment în care Alan întreabă foarte nedumerit „se făceau inele ale Holocaustului?“) şi se duc pe acoperiş să sărbătorească cu un pahar de Yegermeister, în care Alan strecoară Roofies la începutul acelei nopţi de-a dreptul nebune, un drog care te face să nu îţi mai aminteşti nimic, fără ca ceilalţi să ştie, pentru a se asigura că se vor distra împreună. A doua zi dimineaţa, Phil, Stu şi Alan sînt mahmuri şi nu îşi mai aduc aminte ce au făcut noaptea trecută. Camera era cu fundul în sus; era un bebeluş în garderobă, un tigru în baie şi o găină în sufragerie; Stu a pierdut un dinte şi Doug nu era pe nicăieri.

Cei trei încearcă să afle ce s-a întîmplat noaptea trecută, reconstruind scenariul cu ajutorul lucrurilor găsite prin buzunare şi a încă cîtorva mici indicii.

În scurt timp, Stu află că s-a căsătorit cu o stripteuză şi şi-a scos dintele cu patentul pentru a-i dovedi lui Alan că e un bun dentist.

Oricînd poate apărea un mafiot chinez isteric şi gol din portbagajul maşinii sau însuşi Mike Tyson pe post de proprietar de tigru, cîntînd pe o melodie a lui Phil Collins.

După un şir de întîmplări şi replici din cauza cărora rîzi cu lacrimi, băieţii îl găsesc pe Doug şi o cameră de filmat cu care fotografiaseră tot ce făcuseră la petrecere, poze la care, după cum s-au înţeles, se uită o singură dată, împreună, după care şterg orice urmă a ceea ce s-a întîmplat în Vegas.

E un film imprevizibil şi haios, care vă binedispune, vă dă chef de viaţă şi de lucruri ieşite din comun şi care e, înainte de toate, scris aşa cum trebuie.

Beatrice Alexandra PRIOTEASA,
clasa a VIII-a, Liceul Teoretic „Alexandru Vlahuţă“, Bucureşti

Pagină realizată cu sprijinul

DE VIATA
BCR ASIGURARI
VIENNA INSURANCE GROUP

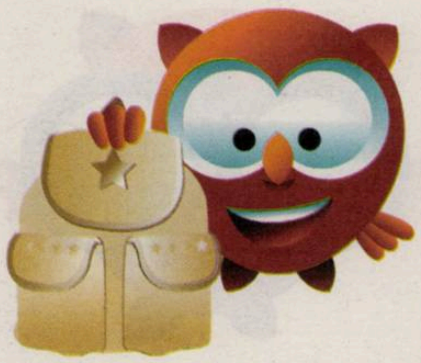

Ileana e puţin tristă că termină gimnaziul, dar de-abia aşteaptă să vadă cum e viaţa la liceu, iar pe ultima sută de metri lasă nişte sfaturi ca amintire, din care veţi afla cu cine e bine să vă împrieteniţi, şi vă ţine pumnii strînşi. Adrian este fan Jules Verne şi ajunge cu zîmbetul pe buze pînă la Gioconda şi înapoi.

Ileana ZIRRA

Sfaturi, la final de gimnaziu

Îmi pare rău, dar nu se mai poate aşa ceva! Mi-a ajuns pînă în gît! M-am săturat să-i aud pe toţi babalîcii de doar 30-40 de ani spunînd: „N-am ştiut absolut deloc cum să-mi trăiesc tinereţea! Am pierdut timpul dormind şi învăţînd la civică!". Bine, dom'le, da' de ce? Motive nu găsesc şi mi se pare o idee cît se poate de proastă. Nu vreau să bag aici un clişeu mare şi gras, dar de cîte ori putem rămîne repetenţi doar ca să ne distrăm fără oprire? Pînă una, alta, nimănui nu-i place să rămînă singur într-o clasă. Aşa că daţi-i bice, azvîrliţi telecomanda tembelizorului, daţi muzica la maximum, faceţi hopa în duş (pentru că, poate, unele Domnii ale Voastre vă spălaţi cu Wash&Go) ca să puteţi ieşi în oraş. Pînă acum am încercat să mă pun în pielea comedianului americano-evreu Jerry Seinfeld, pe care poate îl ştiţi de pe ProCinema. Acum o iau pe cărarea pur Zirra şi vă anunţ că am de gînd să vă dau sfaturi celor care încep sau încă mai învaţă în gimnaziu.

Aş începe cu viaţa de maximă *petrecanie* energică, dansantă (ca un ceai dansant, de exemplu) şi plăcută a copilului din gimnaziu, care nu prea mai este aşa copchil! Pentru cei care au mai dat din întîmplare de mine într-un număr mult mai vechi al lui *Dilematix*, eu povestisem cu cîtă vervă mă avîntasem din vara lui 2008, la trecerea mea dintr-a şasea într-a... ia ghiciţi!... şaptea, că doar n-am rămas repetentă. (Cred!! Sper!!) Şi-acolo, ca şi aici, povesteam şi povestesc cît de bine e să mergi la concerte de mic, dacă ai ocazia şi, desigur, dacă te lasă ai tăi. Dacă aveţi şansa, veselii mei dilematixici, să aflaţi cum este să petreci cu prietenii, dansînd, daţi-i bătaie şi să *nu* vă prind din urmă că-i vai şi-amar! Iar în cazul în care aveţi şi fraţi or surori mai puţin verzi, ciuliţi urechile, că în afară de glumele pe care le fac pe seama Luminăţiilor Voastre, ştiu ei ce spun, iar cum puneţi lăbuţa pe-o invitaţie la petrecerile lor, ahoi, prindeţi-vă bine cu un cîrlig şi învăţaţi ce-i aia viaţa veselă de avangardist! Pe scurt, sper că nu l-aţi ratat pe BOB DYLAAAAN pe 2 iunie!!!

Şi încă un mic sfat legat de ce-am bolborosit mai sus. Nu fiţi cu nasul pe sus cînd vine vorba de distracţii mai ieftine. Dacă eşti la o petrecere grozavă şi totuşi mai pune cîte unul vreo melodie proastă, cum se întîmplă de regulă, învaţă să dansezi şi pe aia ca să nu-ţi strici cheful de viaţă. Chiar aşa, credeţi-mă, nu-i aşa grav că se scălămbăie tipul ăla popular şi drăguţ pe o melodie mai stupidă, el îşi întreţine *mood*-ul, cum se foloseşte mai nou. Din fenomenul acesta de-a dansa pe muzica ce nu ţi-e pe plac, cred eu că a izvorît aşa-numita *caterincă*.

Şi să spunem că aveţi nevoie, veseli dilematixici, şi de sfaturi pentru şcoală. Eu, fiind considerată revoluţionară şi răzvrătită a liceului meu, vă rog să nu vă luaţi în gură cu domnii profesori pe de-a moaca. Dacă aveţi probleme, deşi normal este să vă păstraţi demnitatea, ca mine, nu vă întristaţi dacă trebuie să apelaţi la ajutorul părinţilor sau... chiar al meu! Mă ofer cu dragă inimă!

În altă ordine de idei, fiecare profesor are mari aşteptări de la elevii buni şi foarte buni şi pur şi simplu un dram de speranţă în ce-i priveşte pe cei leneşi. De asemenea, fiecare profesor crede că materia lui este mai presus de a oricărui alt profesor. Important este să impresionezi şi să munceşti mult de tot într-a cincea şi puţin şi printr-a şasea. După aceea, mai puteţi lenevi un piculeţ, sau chiar un pliculeţ! Vă spun asta pentru că eu am stat în priză non-stop şi nu numai că am fost zombie, dar am şi avut de suferit de pe urma acestui lucru. Aşa că *pluck!*, pe tine, pe tine, pe tine şi pe tine, veseli scriitori dilii, vă deconectez pentru că sînteţi la sfîrşitul clasei a şasea. După mine, cea mai grea clasă este a şaptea, alături de a cincea, iar cea mai uşuratică, deşi se spune că este diabolic-malefic-infernal de grea (nu-i credeţi, bat cîmpii şi mint) este a opta. Dar vă rog frumos să mîncaţi pe pîine română, mate şi eventual geografie sau istorie pentru admiterea la liceu, care e ceva mai complicată.

Vă mai atrag atenţia Înălţimilor Voastre să aveţi grijă cu cine vă-mprieteniţi, pentru că prietenii din ultimele clase de gimnaziu şi din cele de liceu rămîn cam principalul anturaj de care o să vă bucuraţi o luuuuungă vreme. Eu, cel puţin, am un fost coleg cu care am ajuns prietenă în aşa fel încît ne tragem şi de şosete, şi mai e şi tip! Mă mai înţeleg grozav cu o fată de la olimpiada de engleză, dovadă că, dacă mergi într-un loc în care oamenii au aceleaşi interese cu tine, ai tone de şanse să legi prietenii trainice. Şi de ce tocmai cu ei m-am „înhăitat"? De ce vagabondez, vorba vine, cu ei într-atît? În primul rînd, ei fac ceva ce, din păcate, nu mulţi mai practică, şi anume, au păstrat tradiţiile familiei ascultînd muzică adevărată, din punctul meu de vedere, ca Beatles, Pink Floyd, clasici, sau Jethro Tull, Duke Ellington, mai puţin cunoscuţi, dar geniali! Ce spun e să nu se mai ruşineze nimeni că ascultă oldies, ci să se mîndrească cu asta (şi cu Pulp, Oasis, Gotan Project, Goran Bregovic), pentru că la liceu le vine aproximativ tuturor mintea la cap şi aţi fi farul unei biciclete într-un sat cu 90 de locuitori.

Cam aste-ar fi sfaturile mele, dar şi fără ele, cred că voi, scriitori şi cititori veseli şi deştepţi, v-aţi descurca instant în gimnaziu, aşadar succes succint strangilat suspicios! Vai, nu, mi s-a vărsat călimara pe tastatură şi pe caietul de latina, iar profa o să mă omoare! Nuuuu, am fugit, e o urgenţă! Pam-pam!

„Plec departe, plec pe Marte și de-acolo poate..."

„Luaţi bilete la loteria Jules Verne! Nu veţi regreta! Şansa e unică! Nu o rataţi!"

Auzit şi făcut sau, mai bine-zis, făcut şi cîştigat. Am urcat astfel într-un avion şi am lăsat ca el să mă poarte încotro or fi vrînd aripile lui. În avion se auzea mereu o voce care îmi amintea că destinaţia mea e o aşazisă Terra Nova.

Nu înainte ca vocea să mă anunţe a 123-a oară, am ajuns într-o altă lume. Cerul roz – fără grad de comparaţie, că aşa am învăţat la română –, pămîntul roşu şi munţii galben-lămîie m-au făcut să exclam că am fost înşelat: asta e Terra Multicolora, nu Nova!

Un soare prietenos şi zîmbitor, aşa cum îl desenăm noi, mi-a şoptit cu... căldură că e într-adevăr Terra Nova. Am fost fericit să aud că soarele ştie româneşte şi i-am zîmbit cît am putut eu de larg.

Nefiind întîmpinat de nimeni, am bănuit că am program liber şi am plecat să mă plimb. Mă aşteptam ca în orice moment să apară vreun extraterestru, dar aşteptările mele au fost înşelate. Nu am întîlnit-o decît pe Gioconda plimbînd sau fiind plimbată de un ciobănesc mioritic. Fireşte că mi-a zîmbit.

La mijlocul unei alei, Romeo încerca, deşi nu pot decît să bănuiesc că asta era, să-şi găsească o Julietă. L-am consolat fredonîndu-i melodia „Orice Romeo are Julieta lui...", dar se pare că l-am cam deranjat, pentru că venea direct spre mine cu sabia scoasă din teacă:

– Adrian, trezeşte-te, mamă, că trebuie să plecăm spre mare.

„Plec departe, plec pe Marte şi de-acolo poate..."

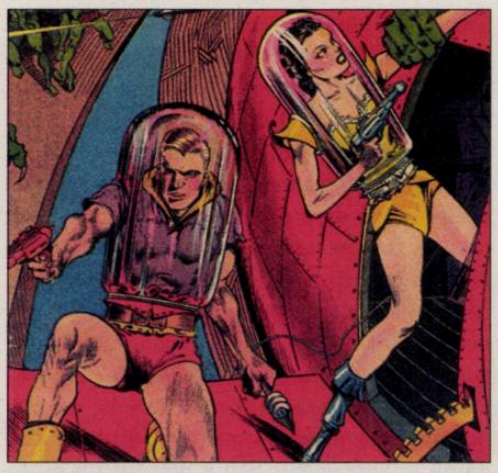

Adrian POP
clasa a VI-a, Şcoala „Ion Creangă", Cluj-Napoca

DILEMATIX
supliment al revistei
Dilema veche nr. 330
10-16 iunie 2010
Coordonator:
Adina POPESCU
Redactor colaborator:
Ileana ZIRRA,
clasa a VIII-a, Liceul Teoretic „Alexandru Vlahuţă", Bucureşti
Viniete: shutterstock
Corectură:
Ruxandra MIHĂILĂ
şi Patricia MIHAIL
Prezentare grafică:
Dan STANCIU
Tehnoredactare:
Adrian DAMIAN
e-mail: dilematix@gmail.com
tel.: 021.231.35.00

Simona MODREANU

Lecturi voyeuriste

despre Cioran, cititorul

Orice lectură e o intruziune, la urma urmei, chiar dacă una dorită, premeditată de autor. Iar printre multiplele modalităţi oblice, uşor perverse, de apropriere a unui scriitor e şi cea a curiozităţii axate pe lecturile celui care ne-a devenit necesară lectură. Nici în această privinţă, Cioran nu se lasă abordat şi descifrat cu uşurinţă, trimiterile directe la surse sau citatele complete din lucrările care l-au marcat fiind aproape inexistente de-a lungul operei sale. Vagi indicii, nume amintite ici-colo, texte majore evocate *en passant,* da, dar îndeosebi ecouri subînţelese, făcînd apel direct la competenţa enciclopedică a cititorului, asta în cazul în care îl preocupă reconstituirea filiaţiilor.

„Îmi place să citesc ca o portăreasă: identificîndu-mă cu autorul şi cartea. Orice altă atitudine mă trimite cu gîndul la un ciopîrţitor de cadavre", afirmă el tranşant şi pătimaş, după bunul obicei, în *Neajunsul de a te fi născut*. Interesant ni se pare faptul că, deşi influenţa unor gînditori precum Nietzsche, Schopenhauer, Şestov, Bergson, ca să nu mai vorbim de misticii din Vest şi din Est, de gnostici şi budişti, sau de marii artişti ai pilulelor savant otrăvite, ca Chamfort sau La Rochefoucauld, este indiscutabilă şi relativ uşor de argumentat, Cioran se plasează – tardiv, ce-i drept – sub semnul unui mare romancier francez, pesimist şi filosofic dezabuzat, ca şi el. Astfel, în *Tentaţia de a exista*, gînditorul notează: „Amintiţi-vă mai degrabă de vorbele lui Flaubert: „Sînt un mistic şi nu cred în nimic". Văd aici refrenul timpului nostru, „un timp infinit de intens şi fără substanţă". Altundeva, în *Caiete,* Cioran recidivează: „Sînt un necredincios care nu citeşte decît gînditori religioşi. Motivul profund e acela că doar ei au atins anumite abisuri. Laicii sînt refractari sau inadecvaţi".

O primă – şi poate unică – concluzie se impune, cred, în ceea ce-l priveşte pe cititorul Cioran, anume că, deşi a ticluit întreaga viaţă, cu meticulozitate şi înverşunare, o hermeneutică delirantă a nonsensului universal, singura reală şi nealterată obsesie a gînditorului român a fost raportarea la divin, înţelegerea esenţei creaţiei şi a locului fiinţei în cosmos.

Altminteri, e greu să-l urmezi îndeaproape în formarea lui intelectuală pe cel care a decretat mereu lectura sterilă, considerînd că orice inventar al părerilor altora e inutil, un sacrilegiu chiar, şi că tot ce nu provine dintr-o experienţă trăită direct este lovit de nulitate... Prin urmare, Cioran face doar ce ştie el mai bine, adică scrie despre sine, chiar atunci cînd se ascunde, ca în *Exerciţii de admiraţie,* după vreun confrate spiritual cu care se identifică şi de care se serveşte, legănat de iluzia unui grad sporit de veridicitate conferit de recursul la persoana alterităţii. Un exemplu semnificativ e cel al studiului dedicat poetului francez Henri Michaux, marele său prieten în dezastre şi nebunii devastatoare, un alt ne-înţelept ce a preferat să păstreze mereu vie strălucirea înviorătoare a contradicţiilor sale: „Îl admiram pentru clarviziunea sa agresivă, pentru refuzurile şi fobiile sale, pentru suma aversiunilor sale [...], îi preţuiam mai presus de orice latura incisivă, crispată, «inumană», exploziile şi ricanările, umorul de jupuit, vocaţia de convulsionar şi de gentleman". *(Michaux ou la passion de l'exhaustif)*

Supralicitarea explicativă a propriului *eu* pe spinarea unui *el* este la fel de vizibilă în prefaţa lui Cioran la scrierile unui alt mare poet şi gînditor francez, Paul Valéry. Ca şi el, „sihastrul din Vitry" este un mistic ratat, un îndrăgostit de singurătate, un frămîntat cu spirit mult prea ascuţit ca să nu devină un pasionat marginal, un exaltat a cărui „viziune asupra lumii e cea a unui blestemat exilat din Paradis. Acest paradox explică, în parte cel puţin, strania coexistenţă a unui lirism frenetic cu o reflecţie senină." *(L'Hermite de Vitry,* in Paul Valet, *Paroxysmes)*

„În realitate, fiecare cititor este, atunci cînd citeşte, cititorul propriei sale fiinţe. Opera scriitorului nu este decît un instrument optic pe care el îl oferă cititorului pentru ca să-i permită acestuia să discearnă ceea ce, fără cartea respectivă, n-ar fi putut să vadă în sine însuşi."

PROUST, Despre lectură

Alte cărări, ale tinereţii îndeosebi, l-au condus şi l-au făcut să trăiască ani de zile „în umbra sfintelor", după cum mărturiseşte în *Tratat de descompunere*, mai ales a Terezei de Avila, dar şi a Catarinei de Siena, Angelei de Foligno, sau a lui Magister Eckhart, Ioan al Crucii, Suso sau Tauler. Ce l-a putut apropia de aceşti „perturbaţi" de Absolut? Mult mai multe decît ar crede cei care preferă să vadă în Cioran pe ateul şi nihilistul ce cîntă magnific prohodul unei lumi. A găsit la ei extaz şi paradox, voluptate a suferinţei, frenezie vicioasă, îndoială şi acedia, melancolie muzicală şi teorie a lacrimilor, dar şi atracţia intelectuală pentru o mişcare ascensională de pozitivare a neantului, pentru vertijul imposibilei comuniuni, pentru extenuarea lui Dumnezeu într-un mister niciodată pătruns...

Cioran nu s-a dezis nicicînd de constantele meditaţiilor sale metafizice, dar odată depăşite emoţiile mistice şi seducţia dualismului gnostic, adultul s-a apropiat de revigoranta şi relativizanta înţelepciune orientală, cochetînd cu tema jocului divin al creaţiei, cu cea a lumii himerice sau a incongruităţii naşterii şi cu alte aspecte ale viziunii hinduiste şi budiste, împiedicîndu-se însă, definitiv, de problema răului şi a suferinţei pe care gîndirea indiană o subsumează exclusiv spaţiului iluzoriu creat de *maya*. Mahabharata, Vedanta, sau Buddha apar destul de des în decursul reflecţiilor cioraniene, care nutreşte faţă de această formă de spiritualitate o admiraţie amestecată cu invidie şi cu recunoaşterea incapacităţii structurale de a o urma: „Să ştii că te baţi numai pentru iluzii şi că, pentru esenţial, e inutil să faci sacrificii presupune atîta luciditate, atîtea căderi şi victorii încît nimic nu mai poate ţine în frîu orgoliul suprem şi suprema umilinţă. Nu l-am putut iubi pe Buddha niciodată. L-am urît ori de cîte ori i-am dat dreptate." *(Cartea amăgirilor)*

... Şi cîte şi mai cîte s-ar putea spune despre cititorul Cioran, despre iubirile şi dezamăgirile sale textuale, despre eliberarea cuvîntului într-o altă logică a comunicării, despre impudoarea Eului în exil, care îşi trăieşte în verb experienţa finitudinii moderne...

***Simona Modreanu** este conf.dr., Universitatea „Al. I. Cuza", Iaşi.*

„Textul electronic care n-are nevoie de pagină poate acompania prietenește pagina care n-are nevoie de electricitate; ele nu trebuie să se excludă una pe alta tocmai pentru a ne servi mai bine. Imaginaţia omenească nu e monogamă şi nici nu trebuie să fie: în curînd, noi instrumente vor sta alături de aceste PowerBooks care însoţesc azi cărţile noastre în biblioteci multimedia. Există, totuşi, o diferenţă. Dacă biblioteca din Alexandria era emblema ambiţiei noastre de omniscienţă, Reţeaua este emblema ambiţiei noastre de omniprezenţă; biblioteca de altădată, care conţinea tot, a devenit azi acea bibliotecă ce adăposteşte orice. Alexandria se vedea, cu modestie, a fi centrul unui cerc limitat de lumea cognoscibilă; Reţeaua, precum prima definiţie a unui Dumnezeu imaginat, din secolul al XII-lea, se vede ca un cerc al cărui centru este peste tot, iar circumferinţa niciunde. Şi, totuşi, noul sentiment al infinitului produs de Internet n-a slăbit vechiul sentiment al infinitului pe care îl inspirau bibliotecile de altădată; el n-a făcut decît să-i împrumute un soi de tangibilă intangibilitate. Ar putea apărea o nouă tehnică de colectare de informaţii faţă de care Internetul să ni se pară obişnuit şi familiar în imensitatea lui, la fel ca imobilele venerabile care adăposteau altădată bibliotecile naţionale din Paris şi Buenos Aires, din Beyruth şi Salamanca, din Londra şi Seul."

(Alberto Manguel, *Biblioteca, noaptea)*

PUBLICITATE

Alexandru OFRIM

Cum se citea în Roma antică

În Roma antică scriitorii îşi făceau cunoscute operele mai ales prin lectura publică, eveniment care purta numele de *recitatio*. Exista deja un comerţ cu carte, însă nu putem vorbi de editare în sensul modern al termenului: copişti profesionişti (aşa-numiţii *librarii)* multiplicau cărţile şi le vindeau în beneficiul propriu. Deseori, scriitorul însuşi se ocupa de difuzarea cărţii sale, pe care o răspîndea prietenilor sau unor personaje influente.

Lectura publică atrăgea nu doar pe cei cultivaţi şi instruiţi, ci şi mulţimea dornică de spectacol. Pe cheltuiala lui, autorul recurgea la adevărate strategii de relaţii publice: distribuia invitaţii *(libelli)* şi afişe cu programul lecturii şi chiar extrase din operă, pe foi de papirus. Locurile acestei manifestări erau templele, teatrele, grădinile, băile publice, casele bogaţilor (dotate cu *auditoria* – sală la fel de importantă ca şi biblioteca) sau în *stationes*, mici săli care puteau fi închiriate de scriitorii modeşti. Scriitorii săraci, care nu aveau banii necesari pentru a închiria o sală, îşi citeau textele la colţul străzii, spre hazul trecătorilor. Personajul lui Petronius din *Satyricon,* poetul Eumolpus, este huduit şi alungat cu pietre: „Trecătorii care se plimbau prin porticuri s-au pus să arunce cu pietre în Eumolpus, care declama de zor. Dar el, care cunoştea bine acest fel de aplauze hărăzite geniului său, şi-a acoperit capul şi a fugit din templu".

Pentru această ceremonie, scriitorul se pregătea ca un actor care trebuie să intre în scenă: îmbrăca o togă nouă, îşi prepara băuturi care să îi dreagă vocea, îşi studia cu grijă gesturile şi mimica. El stătea în faţa publicului, aşezat pe un scaun aflat pe un fel de podium *(suggestus).* Pliniu cel Tînăr recomanda autorilor să nu stea aşezaţi atunci cînd citesc, deoarece această postură era defavorabilă, atenuînd caracterul teatral al lecturii. Cel care stă jos şi citeşte „are parcă mai puţină vigoare şi însufleţire. Iar cei care citesc sînt şi mai lipsiţi de complementele atît de importante pentru declamaţie – ochii şi mîinile. De aceea, nu e de mirare că atenţia auditorilor slăbeşte: ea nu e atrasă nici de vreun farmec exterior".

Tot Pliniu cel Tînăr spune că unii scriitori angajau indivizi care să-i aplaude *(laudiceni),* în schimbul unei mese. Existau chiar şefi ai acestei echipe, care dădeau semnalul cînd trebuiau să aplaude.

Existau adevărate reguli de etichetă care guvernau această ceremonie publică, relaţia dintre cel care citeşte şi auditoriul său. Reacţia publicului trebuia să se manifeste, era nepoliticos şi semn de ostilitate faţă de autor dacă asistenţa rămînea imobilă în timpul lecturii. Publicul aplauda şi aclama în timpul sau la sfîrşitul lecturii, manifestîndu-şi astfel aprobarea şi simpatia pentru autor. Pliniu cel Tînăr nu se poate abţine să nu-şi împărtăşească indignarea care l-a cuprins asistînd la o lectură publică unde: „Doi-trei cunoscători în ale literaturii, după părerea lor şi a altora, ascultau ca nişte surdo-muţi. N-au deschis gura, n-au mişcat o mînă, nu s-au ridicat în picioare, nici măcar de oboseală de prea multă şedere". Cu altă ocazie, el deplînge obiceiurile proaste ale unora dintre cei care frecventează aceste reuniuni: „Cei mai mulţi îşi pierd vremea stînd la taifas în sălile publice în timpul lecturii, se informează din cînd în cînd dacă lectorul a venit, dacă şi-a rostit cuvîntul de introducere, dacă şi-a citit o bună parte din lucrare. Abia atunci se îndură să intre, şi încă alene, tot codindu-se; şi nici nu rămîn pînă la urmă, ci pleacă fără să aştepte sfîrşitul, unii furişîndu-se discret, alţii însă pe faţă, nestingheriţi".

Contactul direct al scriitorului cu publicul avea consecinţe asupra textului: deseori autorul îşi modifica opera după ce observa reacţia celor prezenţi şi afla criticile acestora. Pliniu cel Tînăr avea obiceiul să-şi supună textele unei lecturi publice succesive, iar după fiecare lectură îşi remania opera. Iată cum îşi elabora textul: „În primul rînd discut cu mine însumi asupra celor scrise, apoi le citesc în prezenţa a doi sau trei prieteni, pe urmă le dau şi altora ca să facă adnotări, şi dacă nu sînt de acord cu adnotările lor le discut din nou cu cîţiva prieteni; în cele din urmă citesc în prezenţa mai multor prieteni şi, dacă vrei să mă crezi, atunci aduc eu cele mai multe îndreptări".

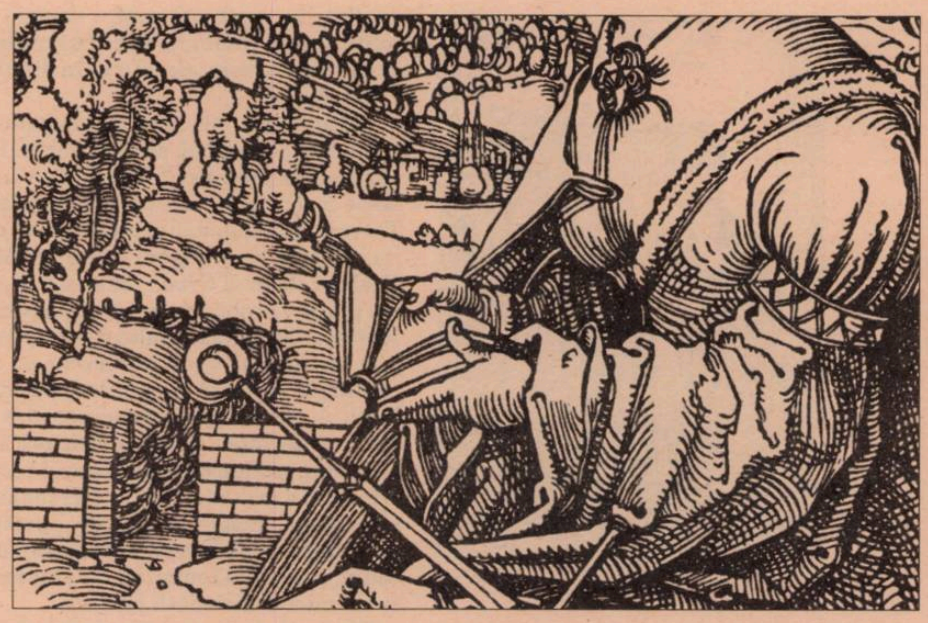

„Compar adesea actul de a citi cu dragostea. E adevărat că uneori rămînem cu o persoană pentru toată viaţa, dar mai este adevărat şi că iubim multe persoane diferite într-un mod diferit şi în momente diferite. Acelaşi lucru se întîmplă şi cu cărţile. Există cărţi care m-au însoţit toată viaţa. Dar există şi cărţi care au fost – sau sînt – fundamentale pentru mine la un moment dat. De exemplu, mă interesez acum din nou de opera lui Bioy Casares – pe care o citesc cu o anumită nostalgie în acest moment, cînd Argentina a fost distrusă. Pot astfel să recuperez, prin literatură, o anume noţiune despre cum era această ţară magnifică, acum în ruine."

ALBERTO MANGUEL

El chiar îşi justifică preferinţa pentru supunerea textului unei lecturi publice, aducînd argumentul avantajelor comunicării directe cu auditoriul, posibilitatea de a le urmări reacţiile, gesturile: „iată căror raţiuni mă conformez pentru a face lecturi în public: în primul rînd, pentru că acela care-şi citeşte el însuşi lucrările le dă ceva mai multă atenţie, din consideraţie pentru ascultători, şi-apoi pentru că atunci cînd are unele îndoieli, le rezolvă oarecum cu ajutorul părerii generale. Mulţi chiar îţi aduc obiecţii şi chiar dacă nu ţi le aduc, ceea ce simte fiecare se vede pe figură, în ochi, în semnele făcute cu capul, în gesturi, în murmurul sau în tăcerea lor, semne destul de grăitoare pentru a deosebi judecata de politeţe. Mai mult, dacă vreunul dintre aceia care au fost de faţă s-ar preocupa cumva să citească lucrarea pe care au auzit-o, îşi va da seama că eu am modificat sau am suprimat unele lucruri, poate chiar la sugestia sa, măcar că el n-a spus nimic".

Atît la romani cît şi la greci, lectura cu voce tare era practicată în sfera privată, ocazia predilectă fiind mesele comune, ospeţele sau banchetele. Ritualul împărţirii alimentelor şi a băuturii implica mai multe secvenţe, printre care şi lectura cu voce tare, făcută de un sclav, de stăpînul casei sau de un invitat. Pliniu cel Tînăr, într-o scrisoare către un prieten, îi reproşa că, deşi fusese invitat, lipsise de la masa oferită de acesta: „Pregătisem pentru fiecare cîte o lăptucă, trei melci, două ouă, suc de alac amestecat cu vin îndulcit cu miere (...) măsline, sfeclă, castraveciori, ceapă şi multe alte bunătăţi tot aşa alese. Ai fi avut prilejul să asculţi un actor sau un lector sau un cîntăreţ din lră".

Numeroase mărturii literare lasă să se întrevadă faptul că lectura cu voce tare era obişnuită la mesele romanilor, uneori gazda fiind cea care citea din propriile producţii. Trimalchio, bogatul mecena din *Satyricon,* compunea epigrame, scrise pe tăbliţe de ceară, pe care le citeşte cu voce tare în timpul banchetului. Pliniu cel Tînăr aminteşte o întîmplare de la un banchet: atunci cînd s-a anunţat o *recitatio,* cîţiva invitaţi s-au repezit să se încalţe, părăsind grăbiţi sala de mese.

Într-o epigramă, Marţial ridiculiza pe un pretins poet, Ligurinus, care îşi supunea oaspeţii la lungi şi plicticoase şedinţe de lectură: „Ştiu cu ce plan subţire la masă mă poftești: / Vrei Ligurine, versuri de-ale tale să-mi citeşti. / Nici n-apuc în grabă să mă descalţ şi gata! / Un greu volum soseşte, odată cu salata. / Întîia marinată de peşte e pe drum, / Tu dai citire celui de-al doilea volum / Al treilea urmează cu altul după el, / Şi n-am gustat ca lumea măcar din primul fel!".

Începînd cu secolele III-IV, această practică a lecturii publice cade în desuetudine. Apoi, dispare în perioada de început a Evului Mediu, de decădere urbană şi de instaurare a monopolului culturii ecleziastice.

Pentru o lungă perioadă de timp, cei care ştiau să scrie şi să citească aveau să fie doar clericii.

***Alexandru Ofrim** este conf. dr., Universitatea Bucureşti.*

Astronaut citind în nava spaţială

„În cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea, cititoarele rămîn în urma omologilor lor masculini. Această statistică e valabilă atît pentru tineri, cît şi pentru cei maturi sau în vîrstă şi doar tinerele fete, în mod particular avide de lectură, se disting, şi de această dată, printre generaţiile de ambe sexe. În cuplu, raportul s-a modificat în detrimentul femeilor şi, cel mai adesea, nevasta este cea care face nazuri cînd e vorba de lectură într-un mod sistematic, în timp ce soţul joacă rolul cititorului pasionat. Evantaiul social al personalităţilor care pozează cu o carte în mînă începe de la o jumătate de duzină de şefi de stat, cîţiva miniştri de război sau antrenori de fotbal, pentru a ajunge la tîmplarul care-şi devorează ziarul în pauza de prînz. De fapt, cititorii aparţinînd straturilor mai de jos ale societăţii sînt rari. Caricaturi cu o infirmieră citind *Life,* cu un şofer răsfoind *Bild,* sau cu o spălătoreasă oprindu-se din treabă, ca să deschidă jurnalul, sînt doar rare excepţii.

Jumătate dintre cititorii reprezentaţi în imaginile vremii citesc întotdeauna în prezenţa altuia, în timp ce altădată ei preferau solitudinea. Cititul la aer înregistrează şi el o creştere în raport cu prima jumătate a secolului al XX-lea. Grădina, terasa casei sau balconul apartamentului din oraş, oaze de pace din tumultul vieţii, sînt cele mai favorizate. Dar şi parcurile, promenadele publice, terasele cafenelelor continuă să fie preferate, mai ales de către bărbaţi... Mijloacele de transport publice, căile ferate, tramvaiele şi metroul rămîn locuri de citit pentru cei din clasele joase. Companiile aeriene, în schimb, le atrag atenţia clienţilor lor asupra confortului şi deplinei securităţi a aparatelor lor, reprezentînd din ce în ce mai mulţi pasageri citind destinşi. Chiar şi automobiliştii găsesc timp să citească: aşteptîndu-şi şoferul sau pasagerul, la staţia de benzină sau chiar atunci cînd staţionează într-un loc interzis. Totuşi, imaginile cititorului în ascensor sau ale unui astronaut citind în nava spaţială sînt excepţii inventate în scopuri publicitare."

(Fritz Nies, *Imagerie de la lecture)*

„Un accelerator de literatură"

convorbire cu prof. Elena JEBELEAN şi prof. Emanuela MACOVEI

Dacă editurile din România şi-ar cunoaşte adevăratul interes, pe termen lung, ele ar fi foarte atente la proiecte precum concursul Scriitori de azi, *iniţiat recent de două extraordinare profesoare de literatură din Timişoara: un concurs pentru liceeni, pornind de la cărţi ale unor scriitori contemporani. Copiii au scris, au filmat, au cîştigat premii şi mai ales au citit cărţi ale unor scriitori pe care au ajuns să-i şi iubească. Am vorbit cu cele două doamne care ştiu mai bine ca mulţi profesionişti ai culturii ce e literatura şi cum se cultivă ea. (**S. S.**)*

Am citit, în rubrica Adrianei Babeţi din Suplimentul de cultură, *despre concursul interdisciplinar pe care l-aţi organizat la Timişoara. Despre ce este vorba?*

Elena Jebelean: În Timişoara anului 2009, într-o după-amiază însorită de octombrie, eram cu Ema Macovei într-un parc, pe o bancă, minunîndu-ne de frumuseţea toamnei. Eu, de la Liceul Pedagogic „Carmen Sylva", şi ea, de la Colegiul Naţional de Artă „Ion Vidu"... Dacă nu ştiaţi la ce se gîndesc profesorii cînd povestesc şi ei, în parc, pe-o bancă, iată răspunsul: la elevi, cu siguranţă... Doar şi Iona al lui Sorescu visa în fiecare noapte doar peşti... Acolo am avut ideea concursului, un concurs care să pună în evidenţă creaţiile actuale ale scriitorilor români, să adune elevii şi profesorii în grupuri, pentru a colabora creativ, şi neapărat să presupună utilizarea calculatorului altfel decît în Word. L-am botezat *Scriitori de azi*, i-am stabilit în linii mari regulamentul şi secţiunile, definitivate apoi prin e-mail-uri. Am numit prima secţiune „Lumi în oglindă: cărţile vorbesc despre noi, noi vorbim despre cărţi".

Pentru a participa la această secţiune, elevii aveau de pregătit două materiale: o (mini)recenzie a unei cărţi apărute în ultimii zece ani, aparţinînd unui scriitor din aria geografică a elevilor, şi un interviu filmat, de 5-10 minute, cu autorul cărţii recenzate.

Pentru a doua secţiune, „Printre contemporani", elevii au pregătit un reportaj vizînd integrarea unui scriitor contemporan în contextul receptării actuale. Materialul filmat nu a depăşit 5-10 minute şi conţinea o concisă prezentare a scriitorului şi a operei sale, urmată de cel puţin patru perspective critice/opinii de receptare, aparţinînd unor critici şi istorici literari, editori, librari, bibliotecari, cititori de diferite vîrste/categorii profesionale ş.a. Materialul se încheia cu o concluzie a realizatorului.

În realizarea concursului s-au implicat mai multe instituţii, prin ajutorul acordat în jurizare: Inspectoratul Şcolar Judeţean Timiş – prof. dr. Corina Costea, Facultatea de Litere, Istorie şi Teologie a Universităţii de Vest din Timişoara – lector dr. Florin Oprescu, Uniunea Scriitorilor – filiala Timiş – poetul Eugen Bunaru. Consiliul Judeţean Timiş ne-a finanţat pentru premii, iar managerul Editurii Aegis, Emil Popescu, ne-a conceput şi realizat gratuit diplomele, ca un omagiu adus străbaniei copiilor.

Din aceste motive nu am declanşat concursul mai devreme de sfîrşitul lui martie 2010 – nu ştiam dacă vom avea vreun ban pentru a-l derula. De îndată ce am aflat că vom avea 900 lei pentru premii, l-am lansat în eter! Materialele au fost făcute, de copiii şi profesorii participanţi, contra cronometru, într-o lună, chiar mai puţin.

De ce v-aţi gîndit la un concurs care să combine „imagine, muzică, lectură, cu ajutorul cărţilor, al camerei de filmat şi al computerului"? Credeţi că lectura, în sine, are nevoie de adjuvante?

Emanuela Macovei: Concursul pe care l-am propus, *Scriitori de azi*, reprezintă răspunsul la o întrebare devenită cvasiretorică: „Lectura – încotro?", valabilă şi în cazul liceenilor. Majoritatea profesorilor fac eforturi considerabile pentru a redeştepta gustul pentru lectură. Ceea ce face acest concurs deosebit este faptul că am încercat să ne ancorăm în realitate: elevii noştri sînt dependenţi de calculator, sînt tributari audio-vizualului. Lectura, în sine, nu are nevoie de adjuvante, dar... scopul scuză mijloacele.

E.J.: Uneori, neavizaţii critică faptul că elevii doar ar reproduce informaţii, fără a le prelucra, aşadar fără a-şi forma vreo competenţă de analiză şi interpretare, fără a fi creativi. Noi, cei care lucrăm cu adolescenţi, ştim că realitatea e alta. Mulţi dintre noi îi implicăm pe copii în activităţi interdisciplinare ce le oferă posibilitatea de a arăta cît de multe pot ei face – în anume direcţii, mult mai multe şi mai mult decît noi, pentru că timpul de acum e deja mai mult al lor decît al nostru! Realizarea documentarelor şi a interviurilor nu este percepută aici ca drum spre un adjuvant – filmul, ci ca aplicaţie a lecturii copiilor, prin care ei să trezească interesul colegilor pentru cultură. Un tînăr citeşte o carte, doreşte să discute cu autorul ei şi vrea să dăruiască această experienţă de cunoaştere şi altora. Există atîtea filmuleţe, aproape despre orice – de ce nu ar fi şi despre scriitorii care circulă „liber" printre noi? Elevii au nevoie de experienţe – lumea culturală este laboratorul nostru. Noi am gîndit concursul pentru cei care şi-au spus măcar o dată, după ce au terminat de citit o carte: „Cum este omul care a scris? Cum gîndeşte el? Pentru ce trăieşte el? Am înţeles toate astea doar citindu-i cartea, sau ar mai fi ceva de adăugat?".

V-aţi adresat elevilor de liceu. Care a fost impactul? Erau copii pentru care lectura făcea deja parte din viaţă?

E.J: Eu consider că destui elevi de liceu – în ciuda potenţialului lor intelectual, emoţional şi artistic de excepţie – dedică prea puţin timp activităţilor care îi formează cu adevărat. Cei care au participat la concurs sînt cititori pasionaţi, iar unii dintre ei scriu deja – nu contează ce vor deveni, ci cum vor deveni, iar noi sperăm că îi ajutăm să devină oameni întregi. Cred că e menirea noastră, mai mult decît să îi învăţăm literatură, să îi învăţăm să reziste şi prin cultură, pe cît mai mulţi dintre ei. Aceste vremuri, cu farmecul lor, sub care este omul – vorba cronicarului – sînt ipostaziate în tot ce se creează. Paradoxal, ele sînt prizoniere artei, care le e prizonieră, la rîndul ei. E între ele o prindere reciprocă. Pe fişia elastică dintre aceste două graniţe subzistă nu doar libertatea creatorului, ci şi libertatea celui ce contemplă produsul creat şi întrezăreşte trăirile ascunse în procesul creator. Mi-aş dori să reuşim să-i ajutăm pe copii să descopere aceste libertăţi, iar dacă nu pe amîndouă, măcar pe una dintre ele.

„O mînă de profesoare şi de elevi vor să scoată din inerţie, amorţire şi plictis predatul literaturii, vor să-i stîrnească pe tineri la citit."

ADRIANA BABEŢI

E.M.: Cu certitudine, modul de raportare la actul lecturii diferă de la o generaţie la alta. Confirmarea vine din răspunsurile formulate de elevi la întrebările unui chestionar aplicat participanţilor după concurs. Unii recunosc faptul că lectura se află undeva între orele de studiu şi restul ocupaţiilor. Majoritatea consideră că acest concurs i-a apropiat de literatura care „trebuie apreciată aşa cum este ea, naturală, firească, frumoasă" şi că le-a schimbat orientarea lecturilor.

Ce citesc elevii care au participat la acest concurs? Literatură română sau traduceri?

E.J.: Ei citesc, spre bucuria noastră, de toate. Concursul îi vizează însă doar pe scriitorii români contemporani şi cărţi ale acestora din ultimii zece ani. Traducerile atrag destul, cred eu, prin realizare grafică, prin numele autorului, prin mirajul celui ce scrie acolo, departe. Adesea, dilemele lui sînt şi ale noastre. Sîntem cu toţii oameni, dar avem şi rădăcini culturale specifice, care continuă să dea muguri. Ne-am propus să-i determinăm pe copii să-i descopere pe scriitorii de lîngă ei, scriitorii dintre ei. Vrem să vadă cultura ce creşte în jurul lor, odată cu ei, firesc, ca parte a cotidianului. Vrem ca „acum şi aici"-ul literaturii române să devină vizibil şi pentru ei. Sperăm ca aceste filme să devină un accelerator de literatură, asemeni unui accelerator de particule. Uneori, literatura din imediata apropiere are nevoie de un reflector a cărui lumină să exclame: „Un scriitor locuieşte chiar pe strada mea!".

E.M.: Pentru mulţi, cărţile scriitorilor români de azi au cîştigat un loc de top, alături de literatura română interbelică sau best-seller-ul tradus.

Cine sînt premianţii? Care sînt tendinţele? Cum veţi continua?

E.J.: Adevăratul premiu este efortul. Fiecare material este, în felul său, cel mai bun. Premianţii sînt toţi – echipe din Cluj-Napoca, Timişoara, Dej, Balş, Focşani, Hunedoara, Vaslui. Toţi merită admiraţia noastră. Filmele vor fi putea fi accesate prin site-ul Liceului Pedagogic „Carmen Sylva" din Timişoara şi utilizate ca bază de discuţii de toţi cei interesaţi. Şi sîntem siguri că vor fi mulţi cu vîrsta de pînă în 20 de ani!

Au fost intervievaţi poeţi, prozatori şi teoreticieni literari cu vîrste între 12 şi 70 de ani – creatori de excepţie. Nu pot să vă descriu încîntarea noastră la vizionarea materialelor... La prima secţiune sînt două premii I şi două premii II, atît de greu a fost de decis...

Din păcate, nu avem în acest an premii consistente, dar vom scrie multor edituri, după această primă ediţie prezentînd o informare asupra acestei prime ediţii şi solicitînd sponsorizări pentru ediţia din 2011. Regulamentul concursului va fi şi el postat cît de curînd pe site-ul deja indicat, pentru ca viitoarele echipe să aibă suficient timp spre a plănui fiecare proiectul propriului accelerator de literatură.

E.M.: Cum vom continua? Noi, organizatorii, cu entuziasmul ce îi caracterizează pe idealişti, ei, elevii, cu mai mult curaj şi mai puţină stîngăcie.

a consemnat Simona SORA

***Elena Jebelean** este profesoară la Liceul Pedagogic „Carmen Sylva" din Timişoara. **Emanuela Macovei** este profesoară la Colegiul Naţional de Artă „Ion Vidu" din Timişoara.*

3 întrebări pentru 3 cititori de meserie

Am întrebat mai mulți cititori de profesie: „Care ar fi cele mai bune (mai importante, mai surprinzătoare) trei cărți (de literatură, mai ales) pe care le-ați citit în ultimii ani? De ce nu le-ați înlocui cu altele trei?". Au răspuns doar trei dintre ei, lucru care nu poate fi deloc întîmplător. ***(S. S.)***

Gelu IONESCU

critic literar

Încerc să scriu cîte ceva despre cărțile sub impresia cărora sînt în ultimul timp. (Cît de lung?, cît de... timp?).

Prima ar fi *Muntele vrăjit* – cred că e a patra sau a cincea reîntîlnire. Viața lui Hans Castorp îmi atinge viața în felurite și stranii contacte: o intimitate aproape cutanată, de pildă. Dar cîtuși de puțin o identitate: Mynheer Peepercorn îi spune: „Omul este divin în măsura în care simte". (Să fiu iertat, nu pot cita decît pe românește. Am și textul în limba lui, o ediție din 1926 – o privesc uneori cu o ironică invidie). Aș vrea să mă simt divin – precum Castorp, nu reușesc. Boala – ca boală, nu ca diagnostic: complicitatea cu ea, străjuită de speranță și deznădejde. Doctorul Behrens, ca părinte sever pînă la a deveni simpatic. Madame Chauchat pe care o văd mereu trecînd prin uși care se lasă trîntite, cu silueta ei fragilă și iute, cu o figură pe care nu o disting; nu o văd, nici măcar ochii ei oblici; pentru mine nu seamănă cu aceea despre care se zice că i-ar fi fost prototipul: Katia Mann, soția – prea soție în viața ei adevărată pentru a avea evanescența subtil senzuală a rusoaicei, atît disponibilă în spiritul și trupul ei bolnav. Apoi scena de spiritism – nu voi ști niciodată dacă e o descripție ironică sau una intimidată – pentru că în literatura lui Thomas Mann nu cred că există perplexitate decît dacă dăm la o parte un teribil zîmbet (poate fi un zîmbet teribil?). Apoi, între bucățile muzicale de care Carstorp e captivat înainte de final – amor și datorie trădată de soldat – în *Faust,* în *Aida* și în *Carmen* – descompunere senzuală și mister în *După-amiaza unui faun,* în fine, cripticul lied al lui Schubert, *Teiul,* mereu reascultat și mereu ambiguu. Berghof-ul, aievea l-am văzut de mai multe ori – hotelul de lux mortuar din anii sfîrșitului de secol mai poate fi întîlnit în Elveția – l-am zărit, odată, în 1979, cu Ion V. la Leysin, strălucind în soarele de munte.

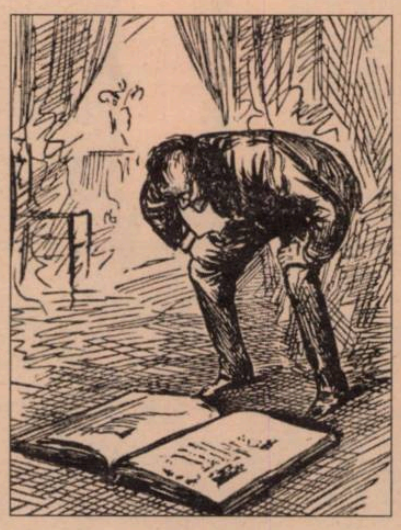

„Ce face dintr-un cititor un bun cititor? Sentimentul plăcerii."

ALBERTO MANGUEL

„Desfrînarea morții izvorăște din viață, și fără ea viața n-ar mai fi, iar *Homo dei* este la mijloc – între desfrînare și rațiune – tot așa cum rangul său se află între comunitatea mistică și individualism ușuratec". Ce desfătare am simțit și aș resimți să comentez încă o dată, și încă o dată, pînă la 7 (căci 7 ani a stat Castorp lîngă „bolta cavernoasă a muntelui păcătoșilor", la 7 mese a mîncat, fiind unul dintre cele 7 personaje principale ale istoriei, scrisă în 7 capitole...), ce desfătare e să comentezi visul din zăpadă al lui Castorp sau scena discursului definitiv al lui Peepercorn de lîngă cascadă, unde nimeni nu poate auzi nimic...

A doua carte este un album despre stilul și arhitectura romanică – am știut că știu prea puțin și prea pe deasupra despre această sublimă față a rigorii și eleganței.

A treia este *Iluziile literaturii române* de Eugen Negrici, cu toată tristețea adevărului lor.

Să le înlocuiesc cu altele? De ce?

Luciat

(www.terorista.ro)

Trei autori, nu neapărat trei cărți.

Mircea Cărtărescu – *Orbitor*. Pentru că n-am mai mers niciodată atît de departe citind ceva (departe înăuntru, sper să se înțeleagă). N-aș avea cu ce să înlocuiesc cartea asta, nu cred că se poate face de două ori într-o viață o astfel de călătorie.

Kurt Vonnegut – aici e greu, e vorba mai degrabă de toate romanele lui la un loc (chiar și de cele mai puțin importante), nu de unul anume. Dar, cu pistolul la tîmplă, aș alege *Leagănul pisicii*. Pentru bokononism (probabil că m-am convertit în sinea mea, deși încă n-am practicat boko maru).

Italo Calvino – ultima pe care am citit-o a fost *Cosmicomicării*. Așa pățesc cu Calvino, ultima citită mi se pare cea mai (bună, importantă, surprinzătoare – pentru mine, firește). Aș înlocui-o, e drept, poate cu *Orașele invizibile* sau *Dacă într-o noapte de iarnă un călător*. Dar vreau să rămîn cu luna verde în cap. Îmi dă un fel de *high* de fiecare dată cînd îmi aduc aminte și n-am nici un chef să mă apuc de cine știe ce plante etnobotanice ca s-o înlocuiesc.

Daniel CRISTEA-ENACHE

critic literar

Sînt mai multe cărți și bune, și importante, și surprinzătoare, pe care am avut norocul să le citesc în ultimii ani, dar, ca să respect regula jocului, o să menționez numai trei.

În primul caz e vorba despre o relectură: *Sara* lui Ștefan Agopian. La prima citire, oarecum juvenilă, tot ce-am înțeles este că înțeleg foarte puțin din acest roman, că îmi scapă pur și simplu printre degete. La a doua, m-am simțit ceva mai bine, dar nu îndeajuns de confortabil. Abia după a treia lectură a acestei capodopere de proză nonrealistă am putut trece la comentariul critic propriu-zis.

A doua carte despre care țin să vorbesc este *Ursul din containăr – un film cu mine* de Marius Ianuș. Tînărul și turbulentul poet (care trece acum printr-o perioadă îngrozitoare) a dat aici – în opinia mea – cel mai bun volum de versuri al tinerei generații: fără nimic generaționist în el.

A treia carte este una despre care n-am reușit nicicum să scriu: *Tradiție și libertate,* a lui Virgil Nemoianu. După ce mi-am făcut nu știu cîte pagini cu note pe marginea celor cuprinse în ea, am realizat că spațiul unei cronici, oricît de extensibil, e insuficient pentru un asemenea tom, pe cît de masiv pe atît de consistent.

Se pot înlocui aceste trei cărți cu altele? Răspund ca la Radio Erevan: bineînțeles, dar ar fi păcat...

Bogdan-Alexandru STĂNESCU

Torino în șase secvențe și 100 de pdf-uri ce mai citesc editorii

Avertisment. Dat fiind că, în fond, mă voi referi la eventuale proiecte în derulare, toate titlurile și toți autorii menționați în această dare de seamă vor purta măști. Ceea ce le convine de minune.

Take one. Bence Sarkozy, director editorial la Magvetö, un fel de Polirom al Ungariei. Discuția unu la Torino, într-o pauză de țigară dintre primele două întîlniri. „Ai auzit de chinezul ăla scos de Knopf?". „Care? Sper că nu Ha Jin, fiindcă nu vinde...". „Nu, xxx." „A, nu! E bun?" „Genial, cea mai bună carte pe care am citit-o luna asta." „Apropo, cît citești?" „Cam una pe zi. De fapt, citesc mai multe deodată." „*Same here*. Amesteci sau citești numai pentru muncă?" „A, nu, bineînțeles că amestec. Acum sînt în plină fază Cormac McCarthy." „Ce citești?" „Trilogia." „Super, și eu, m-am blocat în *All the pretty horses*." „Da, e grea, dar nu mai grea decît *Blood Meridian*."

Take two. Sherif Bakr, editor din Cairo. Scena se petrece pe malul stîng al rîului Po, într-o vilă hiperaglomerată de editori care țopăie pe ritmurile unei muzici cretine, care-mi aduce aminte de anii Costinești ai adolescenței. Ne cunoaștem de cinci minute. „Și, ce fel de cărți publicați? (Asta e întrebarea care sparge gheața între doi editori, în general)." „De toate. Își ridică ochelarii, își masează cearcănele, așază ramele la locul lor... Tot ce ne permite." „Cine să permită? întreb imbecil."

Nu se obosește să răspundă. „Tu publici vreun egiptean?" „Alaa al Aswani, Naghib Mahfuz..." „Da, clasic. De xxx ai auzit?" „Nu, cum e? „Genială, cea mai mare scriitoare pe care a dat-o Egiptul vreodată. Îți trimit pdf-ul săptămîna viitoare. OK?"

Take three. Intru într-un Feltrinelli (sau o Feltrinelli...). Ca de obicei, cînd intru într-o librărie civilizată, mi se înmoaie genunchii. Spațiu, inteligență, ordine, abundență. Îmi iau inima-n dinți și, încurajat de faptul că în dimineața respectivă urmărisem un film cu Julian Sands pe Italia Uno, fără să am vreo problemă, îmi cumpăr o ediție superbă din *Insula lui Arturo,* a Elsei Morante. Plecăciunea e, de fapt, tot pentru Pasolini. Ca și vinul numit Friulano pe care-l beau descifrînd primele cinci pagini într-o cameră de hotel rece, fostă uzină Fiat.

Take four. Extra-livrescă: cu Filip Florian în afara tîrgului, la o țigară. O mică turmă de băieți de cartier (inițial îi cred români) ne aude vorbind românește. Se opresc și ne întreabă dacă lucrăm pentru tîrg. Le răspundem în engleză că nu. Stupefacție. „Dar vorbeați în italiană adineauri." „Nu, era română." „Română?" „Da." Unul dintre ei, Alpha o să-i spunem, ne aruncă încîntat un Du-te-n p...a mă-tii! Apoi rînjește încîntat, gata să sară după bucata de carne recompensă. Se bulucesc cu toții în tîrg, gata să-l asculte pe Eco, probabil...

Take five. Noaptea tîrziu, în camera de hotel a unui editor Random House UK. Devin atent doar pe la jumătatea discuției. „OK, în clipa aia las jos lada cu sticle de vin și-i spun: Ian, cred că e cea mai jenantă clipă din viața mea."

Mă bag în discuție, gata să-mi dau în vileag nesimțirea de a dormi în picioare alături de convivi: „Care Ian?"

Probabil datorită vinului, se trece ușor peste măgărie și mi se răspunde: „McEwan..." „Înțeleg. Încerc să-mi amintesc cîți ani de convietuire efectivă mi-au luat mie pentru a-i putea spune «Ioane» lui Ioan Es Pop... Dar cred că eu sînt defect, pentru că în discuție intervin Martin, Salman, Paul etc."

Take six. Aeroportul din Torino, poate cel mai deprimant aeroport din lume după Băneasa.

Ultimul pahar de vin cu Jose Hamad de la 451 Editores, Spania. Scoate din geantă cel mai recent roman al lui Isaac Rosa, pe care mi-l păstrase pentru final. „Tot socialist, îl întreb?" „Altfel nu ți l-aș da..."

Vorbim despre șomajul din Spania, poate cel mai mare de după Războiul Civil, vorbim despre posibilitatea ca el să-și piardă slujba, despre prieteni comuni, editori, agenți literari, și-mi aduc aminte de o noapte plină de fum și prietenie, din 2008, pe undeva, în nordul Germaniei, cînd, la întrebarea „Care credeți că e cel mai important lucru în meseria de editor?" a răspuns, fără să se gîndească, „*being honest*". Îmi dau seama că, spre deosebire de el, îmi pierd treptat acea onestitate pe care o aveam la începutul drumului de editor, onestitatea pe care mi-o datoram mie, ca om.

Bogdan-Alexandru Stănescu *este critic literar.*

Cristian CHIVU

Timp pentru clipe!

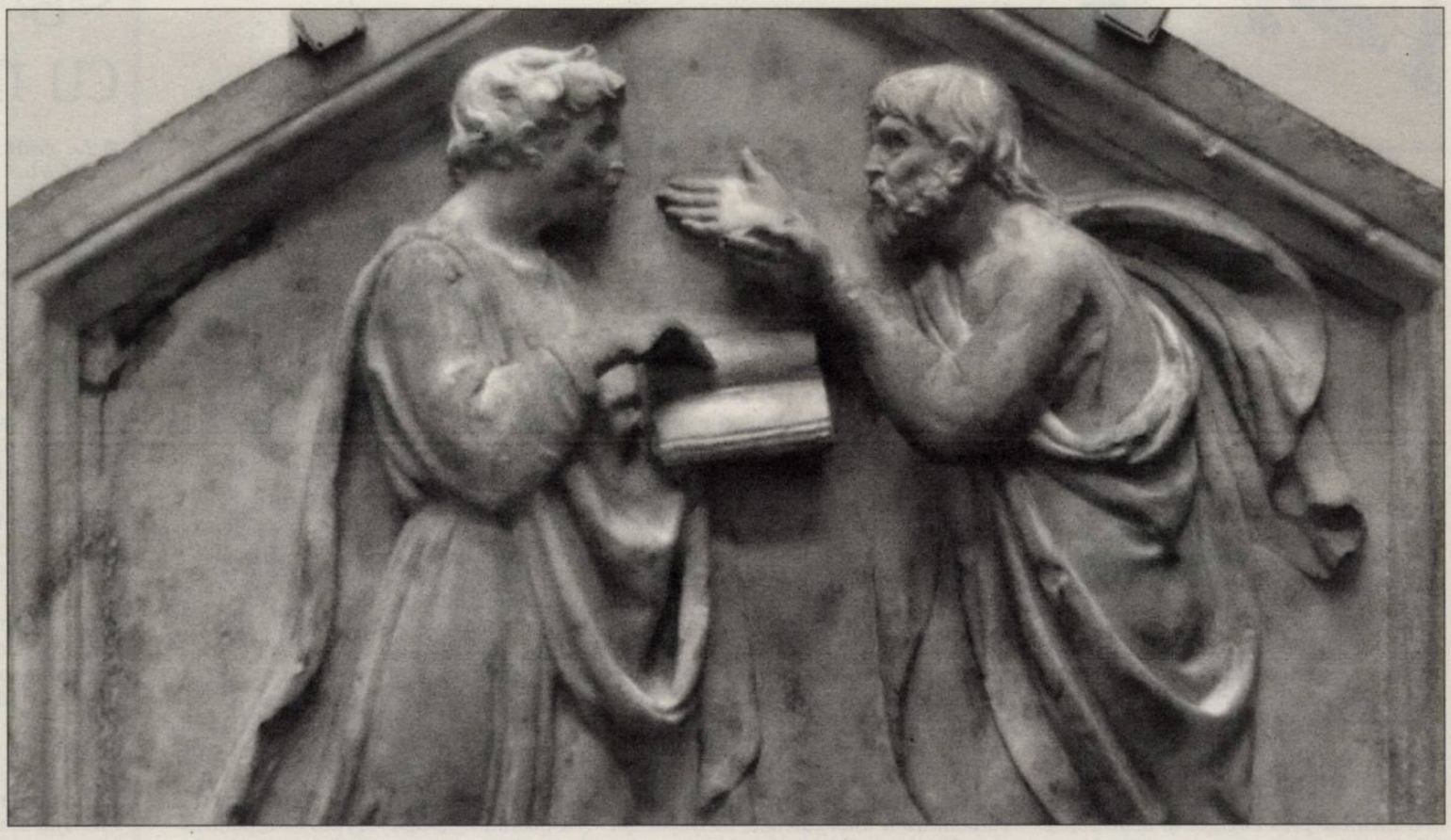

Peste stîncile şi marea Thassos-ului se aşternea zîmbitoare şi veselă, ca de obicei, vara. Timpul începuse parcă să se prelingă molcom, iar clipele prăjite de soare ne induceau o stare de acalmie asfixiantă. Pentru a frînge această acedie pernicioasă, ne-am scuturat de nisipul fierbinte şi ne-am aruncat în barcă, pornind într-o călătorie iniţiatică prin nemărginitul mării *(apeiron)*. Personajele simpozionului nostru (*syn*=împreună+*pino*=a bea) sînt: Eu (Cr.), apăsînd acceleraţia bărcii, Clement (Cl)., cu privirea priponită nostalgic înapoi, de-a lungul siajului, Mihai (M.), încercînd să echilibreze barca cu butoiaşul de vin, şi Ion (I.), cu privirea filosofală aţintită la orizont spre acel punct imaginar al nemărginitului, unde se împreunează cerul cu marea. La un moment dat, după ce am pierdut noţiunea timpului, rătăcind prin *apeiron*-ul mării, am aruncat ancora, ne-am umplut paharele şi am purces la acest simpozion de-a dreptul insolit.

Cr.: Dragi *sympotes,* pentru că ne aflăm ancoraţi în largul mării ca un punct infim, suspendat parcă atemporal în infinitul ei, vom vorbi despre timp şi clipă. Marele Aristotel defineşte genial raportul dintre timp şi clipă: timpul este numărul mişcării (număr în sensul de numărare, adică cel care măsoară mişcarea), iar clipa, *acum*-ul *(to nyn),* cum o numeşte el, este cea care îl defineşte, care-l determină pentru că îl împarte în cele anterioare şi în cele posterioare. Raportul dintre timp şi clipă se aseamănă, conform lui Aristotel, cu cel dintre linie şi punct *(stigme)*. Clipa atinge timpul, îl marchează, îl *stigmatizează,* aşa cum punctul *stigmatizează* linia. Clipa frînge monotonia timpului, aşa cum punctul fragmentează obositoarea desfăşurare a liniei. Clipa, momentul, prezentul, vremea! *Răscumpăraţi vremea (kairos), că zilele rele sînt,* ne spune Scriptura, sau, la începutul Liturghiei, diaconul rosteşte *vremea este a face Domnului*. Adică e vremea clipei! La Dumnezeu, creatorul timpului, totul este un veşnic acum, ne spune Sfîntul Vasile cel Mare. În ziua a opta, ziua Învierii, timpul se va transforma într-un veşnic acum!

Istoria este cea mai frumoasă poveste de dragoste dintre Dumnezeu şi om.

I.: Mai bine ai puncta, popo, faptul că în elina veche *punct* se spunea *stigme,* iar mai apoi în elina nouă *stigme*-ul a devenit clipa, şi asta negreşit sub influenţa marelui filozof! O clipă sfîntă nu numai că poate frînge curgerea nebună a timpului, ci chiar îi poate da un sens. Viaţa ca o clipă sau pentru o clipă! Aduceţi-vă aminte de tîlharul de pe Cruce, care a devenit primul cetăţean al Raiului, într-o clipă! O viaţă în care şi-a irosit timpul cu lucrurile *nimicului (me on),* adică cu răul, îşi găseşte salvarea printr-o clipă. Ce n-au reuşit alţii într-o viaţă, a reuşit el într-o clipă!

Cl.: Da, aici trebuie să subliniem faptul că ne referim la acea clipă fecundă, care poate da sens unei întregi vieţi. Nu e vorba despre facilul *carpe diem*. Există însă o condiţie indispensabilă, ce se referă neîndoios la calitatea clipei: nu trebuie să fie un produs al contingenţei, altfel nu numai că nu reuşeşte să spargă monotonia, ci mai mult o adînceşte incurabil. E ca şi cum te-ai abate un pic de la linie sau ai stărui într-un punct fără substanţă, adică ai zăbovi într-o clipă plină de speranţe deşarte, iar apoi, dîndu-ţi seama că trebuie să continui traiectoria rectilinie la care eşti damnat, ţi se pare cu mult mai greu, mai ales că te-ai oprit din antrenamentul alergării rutinate pe această cale anevoios de plictisitoare. E posibil ca, pentru unii, o soluţie falsă a monotoniei să fie mai rea decît monotonia însăşi, chiar dacă încercarea presupune o mişcare de revoltă împotriva ei, deci o uitare de o clipită a ei.

M.: Staţi aşa, că voi prin efuziunile astea liricoide alunecaţi în erezie! Timpul nu este ceva rău, atenţie, este lăsat de Dumnezeu spre devenirea noastră, iar cine nu-şi asumă devenirea nu poate învia! Cînd ai purces sfinţia ta la încreştinarea paradoxală, să nu zic bizară, a textului lui Aristotel, ai omis diferenţa funciară dintre timpul ciclic al filosofiei antice şi timpul linear al învăţăturii creştine. În plus, să nu uităm că, pentru filosofia antică greacă, mişcarea istoriei pleacă de la perfecţiune, deci timpul – care e intrinsec legat de mişcare, de vreme ce o *măsoară* – ne conduce implacabil spre extincţie. Lumea, fiind veşnică, era perfectă şi imobilă, iar prin mişcare a intrat într-un proces ireversibil de stricăciune *(ftora)*. Creştinii au o viziune diametral opusă, conform căreia perfecţiunea este finalul, nicidecum începutul, de aceea ei trebuie să sfinţească prezentul în perspectiva viitorului. Astfel, triada concepţiei eline despre creaţie este total inversată: geneză-mişcare-desăvîrşire. Mişcarea nu e deloc ceva rău, ea propulsează procesul de devenire *(to gignesthai)*. Însuşi Dumnezeu, Cel care este nemişcat şi care nu devine, pentru că El este Cel ce este, se mişcă către creaţie prin iubire – aşa cum ne spune Maxim Mărturisitorul.

I.: Cine-şi sfinţeşte prezentul, trăieşte în arvună (în greacă *arrabon*=logodnă) vremea veşnicului *acum!* Pentzikis, un scriitor grec, ne dă cea mai profundă definiţie a păcatului: *păcatul este absenţa de la prezent!* În vremea *acum*-ului se degustă *acum*-ul veşnic! Nu poţi trăi clipa veşniciei dacă nu ai trăit veşnicia clipei!

Cl.: Cred că ar trebui să ne lămurim la ce fel de prezent ne referim, ca să nu lăsăm loc unor interpretări fortuite. Fiecare om îşi raportează prezentul personal la cotidian. Pentru el, istoria lui e istoria lumii înseşi.

Cr.: Evident, trăirea prezentului nu înseamnă răvăşirea în cotidian – care nu-i decît o fugă de realitatea cea adevărată, lumea interioară. Cu cît te răvăşeşti mai mult în cotidian cu atît te îndepărtezi de la prezent şi, ineluctabil, şi de viitor. Prezentul ţine de realitatea interioară, de mişcarea sufletului.

M.: Totul ţine de realitatea interioară! Chiar şi răvăşirea în cotidian rezidă într-un principiu filozofic greşit: a considera istoria un scop în sine.

I.: Aristotel ne spune că, fără mişcările sufletului, timpul nu poate fi măsurat pentru că sufletul îl punctează prin *to nyn* (clipa), adică mai clar, timpul nu poate exista fără suflet! Sfîntul Augustin merge şi mai departe, chiar prea departe, şi spune că timpul există numai în mintea omului şi nu e nimic altceva decît o *distentio animi* (extensiune a sufletului).

M.: Greşit! Timpul, deşi depinde de transformările subiectului, este totuşi o realitate obiectivă, e condiţia divină a realităţii – cum bine spunea Leibnitz, ca să mă refer la un filosof *idealist,* care a susţinut cu tărie că timpul nu este o entitate în afara subiectului. În mod real, văzut şi nevăzut, timpul mînă istoria de la spate spre ţelul ei *(telos),* unul bine-ştiut de Stăpînul timpului şi al istoriei.

Cr.: Un alt filosof, Plotin, vorbeşte şi el despre o relaţie a timpului cu sufletul, dar se referă la sufletul universal *(pagkosmia psyche)*. Timpul există şi se desfăşoară negreşit în sufletul omului, dar acest lucru este înţeles de el într-un mod metafizic, nu strict psihologic, ca la Augustin. Interesantă totuşi teoria lui Augustin, conform căreia cele trei dimensiuni ale timpului – trecut, prezent şi viitor – sînt de fapt trei moduri, prezentul trecutului, prezentul prezentului şi prezentul viitorului!

I.: Chiar şi Părinţii Capadocieni analizează dimensiunea psihologică a timpului. Timpul obiectiv se desfăşoară în sufletul omului prin *to paron* (prezentul). Trecutul şi viitorul sînt trăite în sufletul omului tot prin prezent, şi anume prin memorie *(mneme)* şi, respectiv, prin speranţă *(elpis)*. În timp ce, din punct de vedere al timpului obiectiv, trecutul poate fi considerat ceva care s-a pierdut şi nu mai este, din punct de vedere al celui psihologic, el este perceput ca ceva care se păstrează în memorie, fiind prezent. Prin memorie, mintea omului vede ca într-o oglindă lucrurile petrecute în trecut, ca şi cum ar fi prezente. La fel şi viitorul, deşi este inexistent pentru timpul obiectiv, devine viu în prezent, în sufletul omului, prin speranţă. E clar aşadar că lupta pentru devenirea întru fiinţă se dă în prezent, deci în timp. Prezentul nostru trebuie să atragă cît mai mult prezentul veşnic al lui Dumnezeu, acel veşnic *acum* al lui. Dar bine ar fi preanecuvioase, să conchidem, că vinul ni s-a terminat, filosofia s-a cam împuţinat...

Cr.: Istoria este cea mai frumoasă poveste de dragoste dintre Dumnezeu şi om. Timpul este un rîu năvalnic care se varsă în oceanul iubirii lui Dumnezeu, iar clipa este o frîntură de veşnicie în timp.

Am ridicat ancora şi ne-am îndreptat către liman. Se lăsase seara şi briza sărată a mării ne mîngîia delicat feţele. Soarele se afunda din ce mai mult în mare, creînd o imagine crepusculară ce ne ducea cu mintea la *seara* din zilele Facerii. Mai avem timp să avem clipe! E timpul pentru clipe!

PUBLICITATE

www.librarialibertas.ro

Un spaţiu în care veţi găsi titluri publicate de peste 50 de edituri din România şi din străinătate, grupate pe domenii şi subdomenii, şi care pot satisface exigenţele celui mai rafinat public cititor.

REDUCERI: 5% – 20%

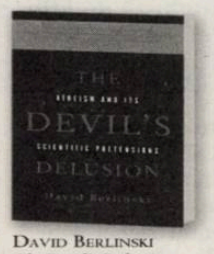

DAVID BERLINSKI
The Devil's Delusion: Atheism and Its Scientific Pretensions
256 pp., 59,9 lei

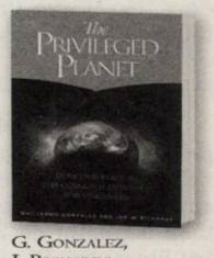

G. GONZALEZ, J. RICHARDS
The Privileged Planet
464 pp., 109,9 lei

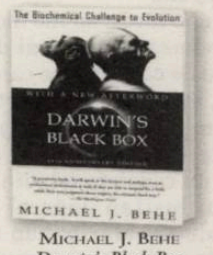

MICHAEL J. BEHE
Darwin's Black Box
336 pp., 59,9 lei

Libraria LIBERTAS
Tel./Fax: 021 627 14 92
Mobil: 0721 576 456

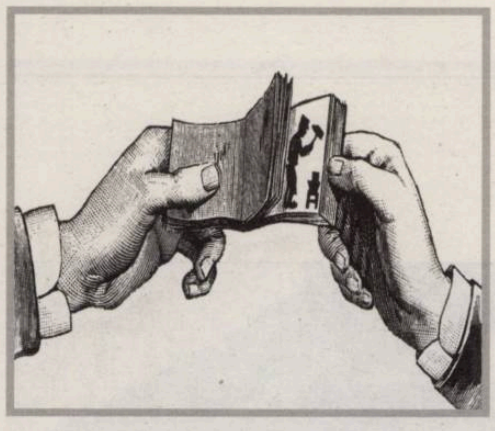

Marius CHIVU

feedbook

Narcoltura română

● **Andrei Oişteanu, *Narcotice în cultura română. Istorie, religie şi literatură*, Editura Polirom, 2010.**

Anunţată printr-un serial publicat în revista *22*, cartea lui Andrei Oişteanu este, de departe, cel mai anticipat studiu din ultimii ani. În primul rînd, pentru că, tabuizată fiind dintotdeauna şi la toate nivelurile, tema este cît se poate de inedită şi de provocatoare, apoi pentru că autorul este un cercetător rar, serios şi curajos, cu largi competenţe, care abordează un subiect cu profesionalismul energic şi orgolios al celui care tinde spre exhaustiv. Acest studiu de antropologie culturală m-a încîntat prin bogăţia şi acurateţea informaţiilor, prin interpretările şi ineditul conexiunilor făcute de un autor dezinhibat, fără prejudecăţi, şi prin felul în care reuşeşte să „scaneze“ şi să organizeze un material vast (inclusiv terminologic), complex, delicat şi aproape necunoscut pînă acum, pendulînd mereu între bi(bli)ografii şi opere, alcătuind o adevărată istorie a *narcolturii* române, adică ceva ce nu credeam să existe.

Prima parte a studiului se ocupă de caracterul religios şi magic-ritualic al folosirii plantelor psihotrope în societăţile arhaice şi tradiţionale din spaţiul carpato-dunărean, o zonă eludată aproape cu totul de etnologi, din motive de ideologie naţional-comunistă. Singurele două studii de etnobotanică şi etnoiatrie, aparţinînd lui Simeon Florea Marian (1880) şi Mircea Eliade (1923), au făcut, de altfel, subiectul unui eseu al lui Andrei Oişteanu încă din 1988, acela fiind şi geneza studiului de faţă. Totul e fascinant: de la fumigaţiile de canabis sau alifiile din plante halucinogene (mătrăgună, cînepă, sovîrf, măselariţă, iederă, cucută ş.a.) folosite de traci şi de urmaşii lor, trecînd prin teoria conform căreia prohibiţia vinului introdusă de preotul Deceneu în timpul lui Burebista n-a fost o măsură de ordin social sau moral, ci a avut un substrat cultural şi religios (cultul dionisiac orgiastic, iraţional şi democratic al vinului submina cultul lui Zalmoxis, o religie orfico-pitagoreică, ascetică, androcratică şi elitistă), pînă la opioterapeuţii şi homeopaţii transilvăneni sau influenţa turco-fanariotă asupra moravurilor narcotice atestate în Ţările Române (haşiş, magiun, cafea, tutun, narghilea, ciubuc ş.a.). Ca fapt divers: decorată iniţial cu seminţe de mac, coliva era o „prăjitură a morţilor“, un narcotic pentru lumea păgînă de Dincolo, interzisă în vechile practici şi biserici creştin-ortodoxe; cea mai veche atestare documentară a unei cafenele în Bucureşti este din 1667, iar Nicolae Mavrocordat este autorul, la începutul secolului al XVIII-lea, al primului „Discurs împotriva tutunului“.

Secţiunea secundă a cărţii urmăreşte fenomenul din perspectiva istoriei literaturii, a culturii şi a mentalităţilor, a felului în care perspectiva etică a unor intelectuali, scriitori şi artişti din epoca modernă şi contemporană s-a modificat în timp. Rînd pe rînd, Andrei Oişteanu se ocupă de savanţii care au studiat folosirea remediilor narcotice în Orient (Milescu Spătarul, Cantemir, J.M. Honigberger), utilizarea plantelor psihotrope în cadrul manifestărilor religioase şi magic-ritualice (Eliade, Culianu), precum şi doctorii care au experimentat efectele substanţelor psihedelice în scopul îmbunătăţirii cunoştinţelor neuro-psihiatrice. Urmează, cronologic, scriitorii care s-au sinucis cu opiacee (Odobescu), cei care s-au tratat medical cu substanţe narcotice (Maiorescu, Eminescu), care le-au utilizat din raţiuni de estetică personală (Macedonski, Tzara, Ion Barbu, Ion Vinea, Emil Botta), care le-au folosit ca teme literare (Pillat, Matei Caragiale, Blecher, Celan, Bogza, H.Y. Stahl, Cărtărescu, Zvera Ion) sau care şi-au analizat, *more or less,* propriile experienţe narcotice (Andrei Codrescu, Al. Vakulovski, Bucurenci, Alin Fumurescu). Deşi abordează inclusiv cultura pop (cu exemple de versuri din rock şi din hip-hop), pentru capitolul despre scriitorii contemporani Andrei Oişteanu nu mai are atîta răbdare, parcă nici interes, şi trece foarte repede peste un material care, altădată, poate de către altcineva, ar trebui reluat.

Dintre multele sugestii oferite de studiul de faţă (cum ar fi, de pildă, consumul de narcotice în sînul avangardelor, din perspectivă ideologică), mă opresc la interpretarea în cheie narcotică a poemului „Riga Crypto şi lapona Enigel“, dintr-un spectaculos capitol dedicat marelui narcofil Ion Barbu.

În toamna anului 1923, aflat în sevraj de cocaină şi părăsit de Helga, pictoriţa norvegiană pe care o cunoscuse la München, Ion Barbu schiţează poemul în al cărei personaj masculin, riga Crypto, Andrei Oişteanu vede un alter-ego al poetului. Pornind de la descrierea din poem, eseistul identifică specia ciupercii, *Amanita muscaria* (popular muscariţă), o ciupercă halucinogenă care creşte în pădurile scandinave de mesteceni şi care este folosită în şamanismul lapon. Bazîndu-se pe un studiu al lui Eliade, Enigel se înscrie perfect în portretul femeii-şaman din Laponia, plecată să culeagă respectiva ciupercă, dar numai după ce s-a copt, atunci cînd devine toxică şi halucinogenă, adică „nebună“. Demonstraţia lui Andrei Oişteanu este perfectă, dar această cheie de interpretare nu e dusă la ultimele consecinţe. Îmi permit să schiţez eu una. Cerînd să fie cules fraged (adică în perioada cînd ciuperca este încă comestibilă), riga Crypto nu-i face şamaniţei-lapone o propunere erotică, ci îi cere, de fapt, să rupă blestemul prin care el se transformă în otravă. Numai că, fiind în căutarea Soarelui (a halucinaţiei), lapona nu are nici un interes, ea căutînd exact veninul lui de la maturitate. Între cei doi nu e o nepotrivire de regn, ci de ţel. Căci nu despre ritualul unei nunţi este vorba, întrucît coacerea lui riga Crypto nu este condiţionată de dragostea nimănui, este inevitabilă. Şamaniţa-laponă îl refuză tocmai pentru că e crud, ea aşteptîndu-l, de fapt, să se coacă, atunci cînd „sucul dulce înăcreşte! / ascunsa-i inimă plesneşte, / spre zece vii peceţi de semn / venin şi roşu untdelemn / mustesc din funduri de blestem“. Însoţirea din finalul poemului a deja „nebunului rigă Crypto“ cu „Laurul-Balaurul“ şi cu „măsălariţa-mireasă“ (alte plante psihotrope) sugerează nu atît resemnarea unei împreunări de acelaşi regn între ciupercile cu „inimile plesnite“, ci, poate, întîlnirea lor în aceeaşi „puiacă“ a şamaniţei-lapone care le-a culeş pe toate după ce s-au copt şi s-au umplut fiecare cu otrava mult căutată.

Narcotice în cultura română este, deja, studiul anului.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **José Saramago, *Călătoria elefantului*, traducere din limba portugheză de Mioara Caragea, Colecţia „Biblioteca Polirom“, Editura Polirom, 2010.**

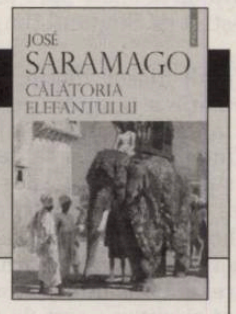

Ciudată carte! Nu te-ai aştepta la o proză atît de nostimă şi jucăuşă – şi nebună, în sensul cel mai simpatic al cuvîntului – din partea unui respectabil deţinător de Premiu Nobel pentru literatură. Şi nici la atîta fantezie a discursului într-un roman care pretinde că reconstituie un episod istoric cu acte în regulă.

Povestea pe care o spune aici Saramago are la bază un caz real de secol XVI. E vorba de călătoria pe care o face un elefant, în 1551, din Portugalia pînă la Viena, trecînd prin Spania şi Italia, peste cîmpuri, munţi şi ape. Elefantul e un cadou regal (din partea suveranului lusitan João al III-lea pentru arhiducele Maximilian al Austriei) şi se transportă pe propriile picioare pînă la destinaţie, strunit de un cornac indian şi însoţit de o caravană pitorească. Apariţia acestora – prin sate, tîrguri sau cetăţi – e întotdeauna spectaculoasă, avînd un insolit ambiguu, de paradă laică, procesiune religioasă şi circ ambulant deopotrivă, motiv pentru scene savuroase în tot atîtea sensuri. Saramago pohteşte însă mai mult decît strictul „dat“ istoric, aşa că imaginează dialoguri şi păţanii de tot hazul, schimbă perspectivele ca un maestru iluzionist, pastişează „zurgălăii de limbaj“ ai epocii şi chicoteşte apoi postmodern, ironizează vremurile de atunci de pe poziţia vremurilor de acum, înşiră pe firul epic taclale cu degetul la tîmplă, digresiuni amuzate sau provocatoare „obrăznicii dialectice“.

Solomon (aşa se numeşte elefantul) şi întreaga lui poveste par ieşite dintr-un joben, iar asta nu mai e scamatorie, e deja vrajă. Saramago e aici un solomonar, iar cartea aceasta a lui – o solomonie.

Lucia TERZEA-OFRIM

Oglinzi cu memorie?

● ***Le goût de la photo. Textes choisis et présentés par Chloé Devis*, Mercure de France, 2010.**

S-ar putea spune, dacă nu s-a spus deja, că fotografiile sînt un fel de oglinzi. Un portret fotografic poate da senzaţia că ar putea egala în fidelitate imaginea chipului reflectat de oglindă. Reversul faptului că fidelitatea unei oglinzi nu poate fi totuşi niciînd egalată de instabilitatea imaginii. De aici derivă toată magia imaginii reflectate, o sclavă absolută a clipei, care se dăruieşte complet realităţii, dînd impresia că o dublează, într-un ecou perfect. Există oameni care iubesc cu un abandon de oglindă, în ochii cărora crezi că te regăseşti integral, şi în care te-ai putea pierde dacă n-ai şti că, odată ce ai ieşit din cîmpul lor de „reflectare“, ca să nu zic din cîmpul lor vizual, te uită. Dispari fără să laşi nici o urmă pe suprafaţa lor redevenită virgină, de o puritate absolută, gata să devoreze, cu aceeaşi intensitate halucinantă, următorul Narcis care ar crede că iubirea înseamnă regăsirea propriei imagini şi ar aluneca, fatal, în capcana de a se iubi doar pe sine.

Şi totuşi, nu la nivelul fidelităţii faţă de model se situează diferenţa dintre fotografie şi oglindă. Deosebirea fundamentală atîrnă de coordonata temporală. Dacă funcţionarea oglindei ţine exclusiv de prezent, regimul fotografiei este întotdeauna timpul trecut. Oglinda e prezenţă, iar fotografia absenţă. S-ar putea spune că oglinda e o metaforă a iubirii, iar fotografia – a morţii. Nu e nevoie să-l fi citit pe Roland Barthes pentru a sesiza caracterul eminamente funebru al oricărei fotografii. Imediat după „declic“, momentul surprins pe peliculă deja a trecut, realitatea acelei clipe e istorie, secunda s-a scurs ireversibil, nu mai poate fi trăită a doua oară, identic. Fotografia constată o pierdere. Deşi e documentul unei dispariţii, ne iluzionăm şi spunem că, prin imaginea obţinută, „imortalizăm“ un moment.

Într-adevăr, mare poate să fie capacitatea noastră de a ne consola faţă de senzaţia de continuă pierdere şi risipire a vieţii noastre, clipă de clipă! Un truc curent este adoptarea perspectivei inverse, a vieţii văzute ca acumulare de momente, de adăugare de clipe aşteptate să vină dintr-un viitor pe care unii îl cred inepuizabil. Chiar şi cei mai optimişti au momentul lor de luciditate, cînd se află în vacanţă, în locuri minunate, şi aruncă lumii priviri de turist. Chiar dacă rîdem de cei care fac, compulsiv, tot timpul excursiei, mii de fotografii, nu putem să nu percepem, dincolo de zîmbetele lor încîntate, aviditatea disperată de a conserva cît mai multe dintre clipele acelea trăite din unghiul scurgerii ireversibile. O călătorie e o despărţire continuă, nici nu apuci să descoperi un peisaj, o atmosferă, străzile unui oraş necunoscut, abia îndrăgostit trebuie să îţi iei rămas bun. Cîtă dreptate avea Madame de Staël spunînd: „Călătoria este cea mai tristă dintre plăceri!“.

Chiar dacă e departe de a fi o plăcere tristă, fotografia – aproape orice fotografie – păstrează o aură de melancolie. E suficient să trişezi un pic, şi în loc să te uiţi la fotografiile pe care ţi le arată cineva, să-l priveşti pe cel care ţi le arată. Cred că în acel moment toţi oamenii au aceeaşi undă de nostalgie în colţul gurii, chiar şi atunci cînd pozele sînt asumat caraghioase. Fotografia a ajuns să fie sinonimă cu amintirea. Textele din această mică antologie vorbesc despre rolul de suport privilegiat al memoriei afective, jucat în fel şi chip de fotografie.

Ca multe alte lucruri, fotografia, mai precis ideea de fotografie, a intrat brusc în viaţa mea. Venisem la Bucureşti să dau examen de admitere la Litere şi, pentru cîteva zile, am stat în cămin în Grozăveşti. Bineînţeles că studentele mi se păreau toate nişte zeiţe, mai ales o fată, care mă uimise prin contrastul dintre neastîmpărul gesturilor şi adîncimea privirii. Îmi amintesc cum se uita lung pe geam şi la un moment dat a ţîşnit ca un arc, spunînd că poate lumina aceea de după-amiază îi va aduce noroc. Noroc? Da, pentru că de o săptămînă străbătea oraşul în lung şi în lat, fără să găsească copacul pe care îl căuta. Nu, nu era vorba de o specie anume, pur şi simplu voia să facă o fotografie despre tristeţe. Am tresărit... În sfîrşit îmi găsisem tribul... unde altundeva, dacă nu în Facultatea de Litere, aş mai fi putut găsi oameni gata să piardă zile întregi în căutarea unui copac, pentru a fotografia o emoţie...

Şi tot de atunci – vorba lui Matei Martin – sînt atentă la ce mă uit, atunci cînd privesc o fotografie...

„Cînd eşti artist, eşti mereu undeva între adevăr şi mască“

– interviu cu Isabelle HUPPERT –

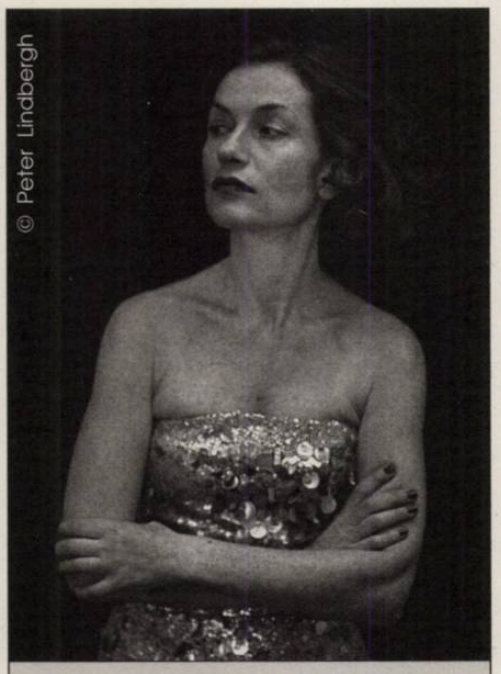

***Isabelle Huppert** e provocatoare, subtilă, severă, tandră, extravagantă, preţioasă, isteaţă, seducătoare, maternă, tăioasă, glacială, ispititoare etc. Figura ei e cunoscută: a jucat în zeci de filme şi spectacole de teatru, chipul ei apare pe coperta revistelor din lumea întreagă. Expoziţia „Femeia cu portrete“ (prezentată de Institutul Francez la Sala „Dalles“) e o colecţie a celor mai reuşite ipostaze ale actriţei. E vorba de 120 de portrete realizate, în diverse epoci, de fotografi precum Henri Cartier-Bresson, Helmut Newton, Jacques Henri Lartigue, Robert Doisneau, Juergen Teller.*

Ce sentiment vă stîrneşte (re)vizitarea acestor fotografii, realizate acum mulţi ani?

Găsesc că spaţiul în care are loc această expoziţie la Bucureşti este foarte potrivit, pentru că sala are o energie cu totul specială, iar modul în care au fost înşirate fotografiile chiar oferă expoziţiei un fir conducător, o poveste. La Sala „Dalles“ am putut expune întreaga serie de fotografii, într-un spaţiu generos – cred că vizitatorii le vor putea admira în toată splendoarea lor şi vor putea urmări exact felul în care a lucrat fiecare artist în parte. La atîţia ani după iniţierea acestui proiect, mă amuză să văd cum arată expoziţia în locuri diferite. Vă daţi seama că o cunosc deja foarte bine, aşa că, în ceea ce mă priveşte, partea interesantă e s-o redescopăr în alte spaţii şi să urmăresc reacţiile publicului.

De regulă sînteţi modestă, însă o expoziţie cu fotografii personale ar putea părea o formă de narcisism. Cum de aţi iniţiat acest proiect?

Dimpotrivă, am încercat să evit narcisismul pompos... Am adunat fotografii mai vechi sau mai noi, de pe scenă sau din afara platourilor de filmare. Cei doi curatori şi-au dat seama că există un număr impresionant de artişti foarte talentaţi şi cunoscuţi care m-au fotografiat. Aşa că au încercat să-i urmărească pe ei în această expoziţie. Proiectul se referă mai degrabă la arta portretului decît la mine. E una şi aceeaşi persoană văzută de 120 de fotografi diferiţi. E ca un revelator...

În care dintre aceste portrete vă regăsiţi cel mai bine?

Mă regăsesc în toate. Fie că sînt naturală, fie că sînt deghizată, machiată, toate fotografiile mă reprezintă. Cînd eşti artist, eşti mereu undeva între adevăr şi mască. Asta înseamnă să fii tu însuţi.

Şi atunci cînd pozaţi interpretînd un rol – fotograful vă îndeamnă să zîmbiţi sau să priviţi într-un anume fel spre obiectiv. E un rol în care poţi să minţi sau să spui adevărul.

Cum vedeţi această relaţie cu aparatul de fotografiat? Cu fotograful?

Nu cred că îţi pui atîtea întrebări cînd pozezi. E la fel ca în cinema. Impulsul vine înainte de reflecţie. Sînt gesturi adesea inconştiente. Desigur, sînt şi momente pregătite. De pildă, cînd lucrez cu Philip-Lorca diCorcia, există o mizanscenă, o pregătire prealabilă, el imaginează un întreg scenariu pentru seria fotografică. Juergen Teller „produce“ şi el o ficţiune, atunci cînd concepe un pictorial. Însă în clipa în care se face fotografia propriu-zisă, mizele sînt altele. Nu degeaba Henri Cartier-Bresson vorbea de „momentul decisiv“...

Trash dar frumoasă

Apropo de Juergen Teller: în primă instanţă i-aţi refuzat cel puţin una dintre fotografiile realizate pentru acest proiect. De ce?

Da, dar am acceptat altele. După părerea mea, Juergen Teller are momente cînd merge cam prea departe cu estetica urîtului. Eu ştiu exact care îmi sînt limitările şi pînă unde pot să merg. Există limite pe care nu vreau să le depăşesc. Sînt convinsă că pot fi *trash* rămînînd, totuşi, frumoasă. Dincolo de asta, eu nu mai pot să merg. Altminteri, Teller e un fotograf foarte bun.

Se spune despre anumiţi regizori că au actori-fetiş. În cazul dvs. e valabil şi invers: Isabelle Huppert are regizori-fetiş. Cum vedeţi acest raport?

Într-adevăr, reciproca e valabilă. Există regizori care vor să lucreze mereu cu mine şi eu accept (aproape) de fiecare dată. Nu e neapărat vorba de fidelitate, ci de dorinţa de a juca sub îndrumarea lor.

De ce îi iubiţi atît de mult pe Chabrol, pe Jacquot?

Întîi şi întîi pentru că sînt nişte oameni foarte agreabili şi îmi place compania lor. Sînt oameni inteligenţi, cu care pot vorbi despre orice, despre literatură, despre muzică, despre istorie... Sînt fenomenali. Am nevoie şi de asta, am nevoie de o formă de universalism. Pe de altă parte, sînt atît de talentaţi încît totul vine ca de la sine, poţi lucra foarte uşor cu ei pentru că ştiu clar ce vor, ştiu cum să-ţi ceară. Nu am cum să intru în conflict cu ei, iar eu urăsc conflictele. Cînd mi se întîmplă – şi se întîmplă foarte rar – îmi e foarte greu. Atunci cînd accept un rol, ader mie în sută la viziunea regizorului. Cinemaul foloseşte toate resursele posibile. E ca un animal imens care înghite tot şi digeră tot – inclusiv conflictele. Haneke îmi inspiră şi el aceeaşi siguranţă – tocmai pentru că e foarte bun, am putut face *Pianista* fără nici un fel de problemă.

Iubită, dorită, aşteptată

Cum v-aţi pregătit pentru acest rol?

Întîi de toate, e un rol care m-a obligat să mă repoziţionez în legătură cu istoricul relaţiei mele cu Haneke. El a vrut să filmeze cu mine de mult timp. Pentru o actriţă nu există vreun dar mai de preţ decît să se ştie iubită, dorită, aşteptată de un regizor ca Haneke. În plus, e genul de cineast care nu pune la suflet dacă-l refuzi. Mai întîi mi-a propus să joc în *Funny Games,* iar eu n-am vrut. Dorinţa lui de a juca cu mine a rămas intactă. Apoi m-a invitat la *Vremea Lupilor;* din diverse motive producţia a fost amînată, iar cînd s-a reluat, n-am mai putut eu. În cele din urmă mi-a propus *Pianista.* Aveam deja ani de aşteptări în urma noastră. Cînd mi-a propus acest rol, mi-a zis că, dacă îl refuz, n-o să mai facă filmul deloc. Am acceptat să joc.

Jucaţi şi în spectacole de teatru, dar mult mai rar decît în filme. Cum vă alegeţi proiectele?

Joc rar în spectacole de teatru. Şi în acest caz aleg regizorul, la fel la film. Nu există spectacol sau film fără privirea unui regizor mare.

În ce constă diferenţa de a juca pentru teatru sau cinema?

Teatrul e o experienţă vie, cu oameni vii în faţa unor oameni vii. Filmul e un obiect în faţa unor oameni vii. E fundamental diferit. Teatrul înseamnă ritual şi coduri precise. E un fel de condamnare la moarte – trebuie să fii acolo, să-i simţi cruzimea. În plus, trebuie să inventezi mereu forme de expresie noi.

Condamnare la moarte? Mulţi actori de film văd în teatru o formă de evadare din lumea mult mai constrîngătoare a filmului...

Astea sînt clişee, sînt nişte afirmaţii naive. Şi în cinema, şi în teatru poţi fi în acelaşi timp constrîns şi liber.

a consemnat Matei MARTIN

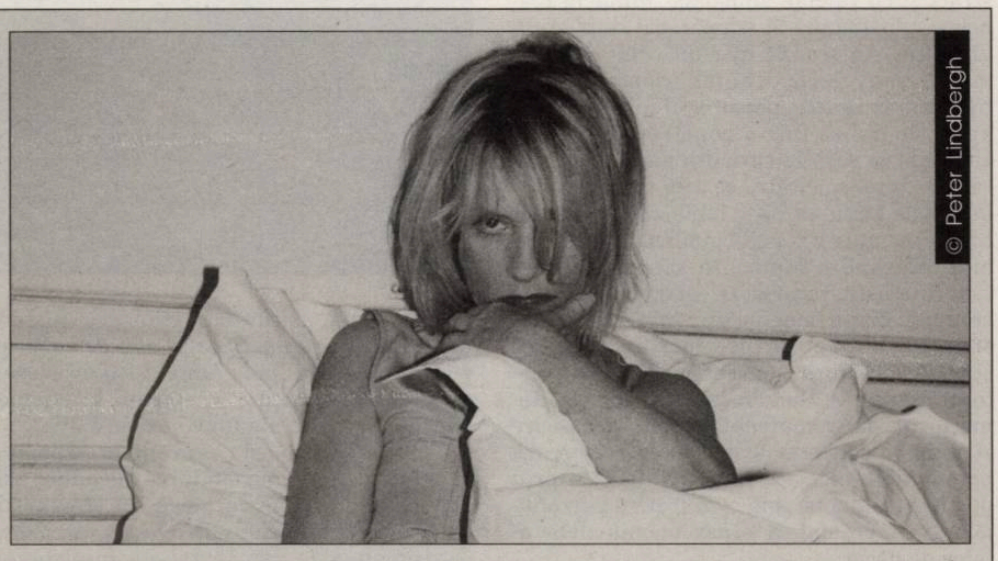

Isabelle Huppert (n. 16 martie 1953, la Paris) este una dintre cele mai importante figuri ale filmului european. A jucat în aproape 100 de producţii cinematografice sub direcţia unor regizori de top, precum Claude Chabrol, Benoît Jacquot, Michael Haneke. Printre cele mai importante roluri ale sale, se numără cele din *Dantelăreasa* (regia Claude Goretta, 1977), *Surorile Brontë* (regia André Téchiné, 1979), *Loulou* (regia Maurice Pialat, 1980), *Sauve qui peut (la vie)* (regia Jean-Luc Godard, 1980), *Coup de torchon* (regia Bertrand Tavernier, 1981), *Une affaire de femmes* (regia Claude Chabrol, 1988), *Madame Bovary* (regia Claude Chabrol, 1991), *L'école de la chair* (regia Benoît Jacquot, 1998), *Pianista* (regia Michael Haneke, 2001). În prezent lucrează la un film biografic despre fotografa franceză de origine română Irina Ionescu.

DILEMA VECHE vă recomandă

■ Dacă vă plac dilemele ştiinţei, vă recomand emisiunea de pe Discovery Channel, *„What's That About“,* în fiecare miercuri de la 21,50. (Marius Chivu)

■ Citiţi, zilele astea, cît puteţi de mult şi multe pe timesonline.co.uk, încă gratis. De la 1 iunie *The Times,* acest templu al jurnalismului, are un nou site, pe bani: thetimes.co.uk. Site-ul vechi va fi în curînd „înghiţit“ de cel nou. Va costa doar cîteva lire sterline pe lună, dar orişicît... (Mircea Vasilescu)

■ Mîine, vineri, 11 iunie, începe Mondialul de fotbal din Africa de Sud. Se recomandă renunţarea la terorizanta întrebare de ce nu sîntem şi noi acolo. (Radu Cosaşu)

■ Călătorilor de week-end, de ce nu, din nou, Bulgaria. La cîteva ore de mers cu maşina, Velico Tîrnovo, un orăşel medieval, cu un centru vechi fermecător, străduţe pietruite, biserici vechi, aer de vacanţă, terase minunate, priveliştea orăşelului terasat, mîncăruri excepţionale şi preţuri incredibile. Cazări bune şi servicii ireproşabile (pentru enervarea celor care continuă să arunce clişeul total nerealist cu „pînă şi bulgarii ne-au luat-o înainte“). O ieşire care nu poate decît să umple sufletul de hedonism, şi să clătească ochii de frumos.

■ Poni Hoax, o formaţie de muzică electronică care a dat peste cap Europa, vin la Bucureşti la Street Delivery, festival urban ajuns la a cincea ediţie: *V de la Verde!* Pe Facebook mai mulţi ascultători s-au mobilizat să-i convingă pe francezi să cînte hitul lor, „Budapest“, într-o variantă locală: la refren, în locul capitalei Ungariei, să se strige *Bucarest!* Cum se zicea mai de mult *BUDArest is BUCApest!*

craii de burta veche

Maotai, rachiu străvechi de mătură

Ceea ce este coniacul pentru Franţa, scotchul pentru Scoţia sau vodka pentru Rusia, e, pentru China, *Maotai.*

Maotai este un spirt alb *(bai jiu)* cu o tărie de 38, 43 sau 53 de grade, distilat din grîu *(xiao mai)* şi din sorg *(gao liang)* – o cereală înrudită cu costreiul, temuta buruiană, şi folosită în Europa ca furaj sau la împletitul măturilor. Scepticii şi cîrtitorii l-ar porecli de îndată, pe drept cuvînt, „rachiu de mătură“.

Maotai-ul autentic se fabrică numai în localitatea cu acelaşi nume, în provincia sud-chineză Gui Zhou. Rachiul dulceag de moşmon, distilat în acest loc încă din primul secol al dinastiei Han, ar fi strămoşul *maotai*-ului de astăzi, devenit popular în întreaga Chină la începutul secolului al XIX-lea, în dinastia Qing, şi cunoscut în restul lumii abia după 1915, cînd a obţinut medalia de aur la Expoziţia internaţională Panama-Pacific de la San Fancisco.

Intensa şi inconfundabila aromă a acestei băuturi poartă un nume: *jiàng.* În chineză, termenul descrie aroma unui sos din păstăi sărate de soia şi făină de grîu. Vizibil descumpăniţi, europenii încearcă zadarnic să o descrie, asemuind-o cu izurile amestecate de grajd, solvent, brînză veche şi ţuică. Mai analitici şi nu mai puţin intrigaţi de straniul miros, japonezii au separat, prin analiza cromatografică a distilatului, 230 de arome distincte.

Un lucru este cert: *maotai* e făcut din *gao liang* şi din *xiao mai.* Rimează şi e foarte bun.

P.S. La Bucureşti, *Maotai* se poate găsi în Dragonul Roşu 5, la primul etaj. Negociaţi aprig; costă de două-trei ori mai mult decît în China.

Amicul Dejun

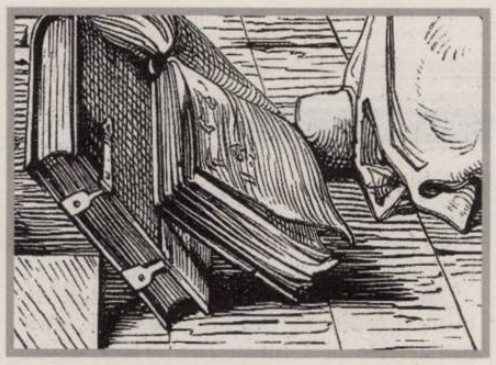

Simona SORA

biograffiti

Café Kundera

În martie s-a încheiat „sezonul“ Turciei în Franţa, început anul trecut în iulie. Turcia ar fi trebuit să fie ţara invitată la *Salon du livre,* dar lucrurile s-au complicat spre final: rivalităţile şi temerile s-au combinat în aşa fel încît, la cea de-a treizecea ediţie a tîrgului, n-a mai existat, *tout court,* ţară invitată. Standul turcesc a fost însă de departe cel mai bogat, mai interesant şi mai vizitat, în ciuda îngheţului lăsat spre finalul „sezonului“ parizian. Am stat destul de mult în acest stand – plin de traduceri, oferte de cărţi noi, de editori cu adevărat profesionişti şi incredibili librari (pesemne) istanbulioţi care vorbeau cîteva limbi europene şi citiseră... toate cărţile – cu un scop precis. Voiam să cumpăr cărţile netraduse la noi ale lui Elif Shafak: *Palatul păduchilor* (în traducerea franceză *Bonbon Palace)* şi *Lapte negru (Black Milk),* poate *Privirea (The Gaze),* de departe cea mai bună carte a ei. N-am avut însă noroc: deşi am revenit de cîteva ori, iar rezerva de carte se reîmprospăta în fiecare dimineaţă, cărţile cu pricina se vindeau în primele 10 minute de la deschiderea standului. Am renunţat pentru că Elif Shafak nu e (încă) pe lista mea scurtă de *prozatoare* din toate vremurile, însă ghimpele a rămas. De unde succesul franţuzesc al unei scriitoare care scrie în engleză şi turcă (deşi e născută la Strasbourg şi şi-a petrecut copilăria în Spania) despre misticismul sufit şi genocidul armenilor din 1915?

Procesul din 2006 să fi propulsat-o atît de departe pe exotica Shafak în atenţia publicului occidental? Aflată în ultimele luni de sarcină (după care a scris *Lapte negru,* acea carte curajoasă despre tenebrele depresiei postnatale), Elif Shafak a fost dată în judecată şi ameninţată cu închisoarea, în baza articolului 301 al Codului Penal Turc. Acest faimos articol – o odă la adresa turcităţii – a fost pretextul proceselor şi în cazul lui Orhan Pamuk sau al unor jurnalişti, acuzaţi de „denigrarea publică a identităţii naţionale turce“. „Vina“ lui Elif Shafak – publicarea *Bastardei Istanbulului,* best-seller-ul ei absolut între cele nouă cărţi scrise, o ingenioasă poveste cu accente autobiografice în care este evocat un subiect incomod în Turcia zilelor noastre: pogromul armenilor din 1915. Procesul a fost închis curînd, din lipsă de dovezi, dar şi din pricina protestelor, însă Shafak a căpătat, pe bună dreptate, pe blazonul ei scriitoricesc – care alătura deja talentul şi o inteligenţă ieşită din comun – un nou însemn, tot mai rar în zilele noastre de mohorît conformism: cel al curajului. Sînt convinsă că pînă şi ultranaţionaliştii turci au vibrat văzînd o tînără femeie foarte frumoasă, într-o condiţie foarte vulnerabilă, apărîndu-şi convingerile şi cartea! De-atunci încolo, Elif Shafak a suportat cu decenţă noua glorie, care nu mai era una exclusiv scriitoricească: *Lapte negru,* deşi o carte pe care chiar autoarea o doreşte uitată, a avut – o dată tipărită – un neaşteptat succes, iar ultimul său roman, *Cele 40 de reguli ale iubirii,* deşi o revenire (soft) la misticismul sufit, a avut deja vînzări record în toată lumea.

Şi totuşi, Elif Shafak nu e doar o scriitoare de succes, cu toate că în ultimele ei cărţi (şi chiar în *Bastarda Istanbulului)* empatia excesivă cu cititorul, explicaţia prea apăsată, simplificarea pentru o limpezime ce devine redundantă au obturat alte recursuri (şi resurse) scriitoriceşti. Pînă şi în zona cea mai „intertextuală“ a cărţii sale – capitolul „Vanilie“, despre Café Kundera –, cu care publicul larg nu poate empatiza necondiţionat, umorul cade repede în patetism şi emoţie subliniată. Ce e cu această cafenea închinată lucidului, ironicului, controversatului Kundera, prototipul scriitorului european aflat pentru totdeauna între un Est care nu poate ierta şi un Vest care nu poate înţelege? Deşi căutată şi răscăutată în geografia reală a Istanbulului, Café Kundera e chiar teritoriul ficţiunii, al fabulaţiei salvatoare. El e, pe de o parte, singurul loc în care Asya, bastarda inocentă, născută dintr-o abominabilă întîlnire întîmplătoare (purtînd, aşadar, în ea şi neliniştea, şi remuşcarea), se poarte odihni, printre nihilişti, pesimişti şi anarhişti, fiinţe de aceeaşi teapă. Pe de altă parte, cafeneaua – din partea europeană a Istanbulului – este (chiar în roman, dar şi prin poveştile pe care denumirea sa le provoacă) „un loc fictiv ce avea drept clienţi obişnuiţi oameni fictivi“. Aici se întîlnesc – la un cappuccino prost (cine bea aşa ceva la Istanbul?) şi un biscuit cu vanilie – cîteva tipuri umane care l-ar face invidios şi pe Bahtin. Nu mă dau în vînt după tipologii explicite, dar aici procedeul îşi face treaba, iar efectul e de un haz nebun.

Café Kundera e însă nu doar locul fictiv al libertăţii autoironice, ci şi sediul unui, mereu altul, „cod kunderian“, îngropat în fiecare personaj. Pentru Caricaturistul Alcoolic (care tocmai desena un cabinet de pinguini în frac, cu prim-ministru cu tot – nimic nou în imaginarul protestatar!) codul e plictiseala; pentru nevasta lui, frustrarea; pentru Poetul Extrem de Netalentat, platitudinea iremediabilă; pentru Scenaristul Nenaţionalist de Filme Ultranaţionaliste, duplicitatea; pentru Gazetarul Homosexual Ascuns, prietenia intelectuală; iar pentru Asya Kazanci, bastarda întregii lumi, „indolenţa letargică şi dizarmonia absurdă“, „însuşiri“ ce te pot scăpa de obligaţia de a-ţi trăi viaţa. Café Kundera e locul ficţiunii care nu neagă realitatea, ci o face – în haosul, hazardul şi cruzimea ei reflexă – suportabilă. Dacă o să vă plimbaţi suficient de mult în zona europeană a Istanbulului, sigur se va găsi cineva să vă întrebe, pe bune, dacă ştiţi pe ce stradă se află cafeneaua cu miros de vanilie numită Kazanci sau Kundera, ce mai conteză...

Luminiţa BATALI

Tineri artişti români la Institutul Italian

La 101 ani de la lansarea de către Filippo Tommaso Marinetti în paginile prestigiosului ziar parizian *Le Figaro* a „Manifestului futurist“, cînd a lansat nu numai premisele noilor coordonate ale artei, designului grafic, arhitecturii şi teatrului în secolul XX, ci şi un mod original, ce va deveni specific avangardei, de a se adresa publicului, în spirit futurist, adică abordînd într-un anumit fel tradiţia, convenţiile, Institutul Italian de Cultură prezintă o expoziţie de schiţe de costume şi decoruri realizate de studenţi.

Anul I scenografie de la Universitatea Naţională de Arte din Bucureşti, sub coordonarea d-nelor lector Roxana Ionescu şi Anca Albani, au realizat schiţe pentru piesa lui F.T. Marinetti *Alba şi Roşul,* „trisinteză“ prezentată integral la vremea ei în revista *Contimporanul* a lui Ion Vinea şi Marcel Iancu.

Indicaţiile scenografice ale dramaturgului descriu un univers esenţializat, „Fundalul de stofă neagră. O bancă de grădină, în lemn negru“, sau „Fundal de stofă albastră. În faţa fundalului, un divan albastru.“ Din nou fundal de stofă neagră... Personajele cu nume de culori vor avea faţa vopsită în roşu şi respectiv în alb... Fraza de sfîrşit a acestui minunat text dramatic de Marinetti este „Nimeni nu poate suporta fericirea. Toţi o varsă“.

Munca grea a lămuririi unora din sensurile dramei prin vizual a primit excelente răspunsuri din partea tinerilor artişti. Astfel, Ileana Popescu reuşeşte să sugereze din plin atmosfera poetică a piesei prin limbajul vizual ne-mimetic, ne-imitativ, prin siluetele melancolice ca nişte fuioare de fum ale personajului „Alba“. Numai perechea „Dulcea“ şi „Puternicul“ sînt mai construiţi, mai pregnanţi, mai ancoraţi în realitate. Propunerea sa de decor ţine seama de sugestiile lui Marinetti, venind în plus cu o decoraţie modernă, creată dintr-o instalaţie de becuri. Andreea Badea marşează pe ideea plastică a bizareriei, creînd pentru Alba un costum ca de insectă, unde cîmpul înconjurător al schiţei creează un cadru plastic futurist, prin colaje şi jocuri de scriere. Artista propune şi un dispozitiv scenic geometric, abstract şi cu valenţe simbolice. Mihaela Ibănescu, plasticiană în adevăratul sens al cuvîntului, sugerează într-un colaj din elemente *ready-made* ceva din esenţa suferinţelor din dragoste: personajul feminin, care apare înglobat într-o construcţie compoziţională ce respira ceva din parfumul futurist al simultaneităţii, se află cuprins între bucăţi de hîrtie ca nişte lame, nişte elemente tăioase, într-o reuşită simbolică remarcabilă. Alexandra Motoc, în spiritul imagisticii futuriste, recurge la colaj şi simbolism cromatic într-o imagine dinamică, unde personajele sînt absorbite într-un vîrtej, o spirală metaforă pentru tribulaţiile acestora, în timp ce Rudolf Velicu abordează tema printr-un remarcabil studiu de culoare şi printr-o sugestie de decor care inserează personajele într-o atmosferă lirică – prin postura şi silueta abia conturată a personajelor, prin cromatica şi parcimonia elementelor de decor.

Raluca Paciurea creează un decor construit pe un contrapunct cromatic care pune în valoare simbolismul culorilor gîndit de Marinetti, iar costumele sale ar putea acompania sensibil, feminin şi rafinat, creaţiile actoriceşti pentru personajele feminine. Bianca Micu obţine într-una din schiţe o metaforă a întregului mesaj posibil al piesei lui Marinetti: într-un colaj de rolă de film fotografic, realizat cu pete largi, vibrate de albastru şi negru şi unde

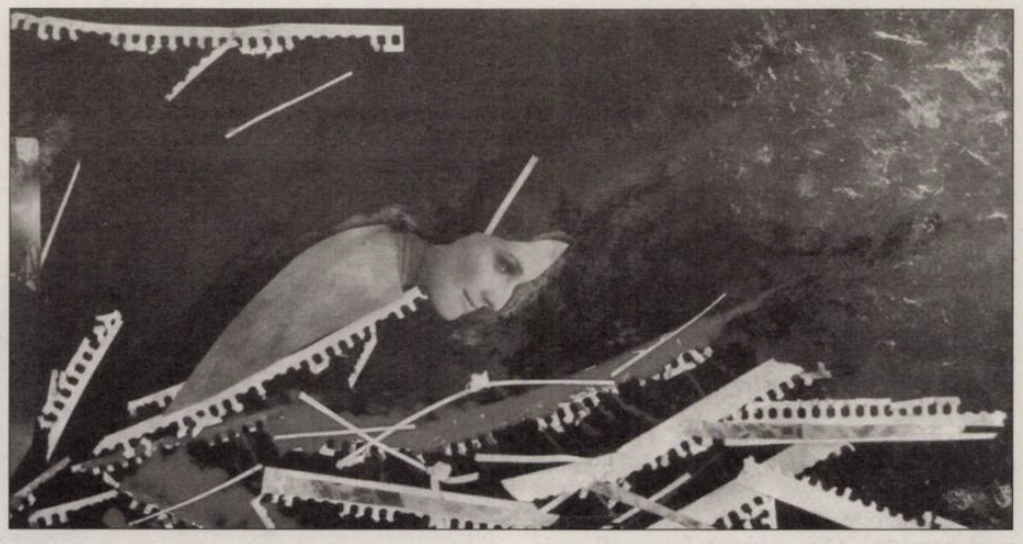

apare fragilă, pierdută în vîltoarea existenţei, o fiinţă umană. Studiul său de culoare, posibil preambul la *lighting designul* piesei, este un real exerciţiu în spiritul interpenetraţiilor spaţiale ale lui Giacomo Balla.

Alberto Duşe este prezent în expoziţie cu schiţe de costume feminine ale anilor '20, deci contemporane cu piesa lui Marinetti, care evocă lumea rafinată *à les annees folles.* Costumele sale demonstrează înţelegerea unei mode elevate şi, mai ales, demonstrează capacitatea de a transla aceste valori în lumea spectacolului.

„Ne-a făcut plăcere cînd am gîndit această expoziţie să aducem în faţa publicului ceva din momentele de laborator ale creaţiei scenografice, pentru că, pe drumul spre un decor de succes, se află sute de schiţe. Schiţa în creion a lui Andrei Popa este un exemplu de lămurire a situaţiilor spaţiale ale personajelor, în timp ce schiţele sale în culoare sugerează cu mare plasticitate raporturile lor sentimentale. Acelaşi raport sentimental se regăseşte în schiţa Alinei Duţă, unde costumele sînt realizate în cheie carnavalescă.

Marinetti spunea că teatrul nou este născut din electricitate. În acest sens, Dana Anuşca creează costume care încorporează sugestii tehnice, însă cu graţie şi feminitate. Schiţa sa de decor sugerează atmosfera piesei prin pete de culoare şi un dinamism cvasi-abstract.

Expoziţia, deschisă pînă în 18 iunie, marchează debutul de bun augur, sub auspiciile ample ale culturii europene, al unor foarte tineri artişti români care, prin fantezie şi creativitate, au răspuns din plin deziderатului futurist.

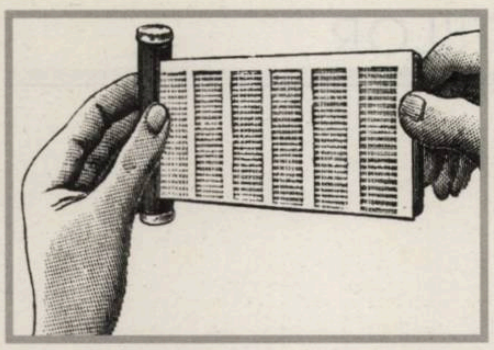

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Vestitorii lui Dinu Pillat

După 50 de ani de detenţie, literaturii române i se întoarce acasă un roman cu antecedente dramatice şi faimă sulfuroasă: *Aşteptînd ceasul de apoi,* de Dinu Pillat. Din unghi istorico-literar, evenimentul este pentru Editura Humanitas un vrednic şi surprinzător echivalent al ineditului roman blagian *Luntrea lui Caron,* publicat în 1990. Numai că dactilograma confiscată în 1959 lui Dinu Pillat şi returnată de CNSAS Monicăi Pillat, fiica scriitorului, la 10 martie 2010, are o constelaţie de semnificaţii mult mai bogată decît manuscrisul cu care Blaga avea să vîslească în apele infernale ale anilor '50. Pentru un destin pe deplin împlinit – omeneşte, literar şi profesional, precum Blaga – un copac retezat din pădurea fermecată nu înseamnă mare lucru. În schimb, pentru un tînăr care, la 27 de ani, a scris deja două romane şi-l termină pe al treilea – ceea ce-i va aduce aproape şase ani de puşcărie şi, practic, îi va decapita fiinţa literară – o astfel de cezură este sinonimă execuţiei capitale.

Început în 1948 – după *Tinereţe ciudată,* 1943, şi *Moartea cotidiană,* 1946 – şi încheiat în 1955, *Aşteptînd ceasul de apoi* le-a fost dat spre lectură pînă în 1958 lui Vianu, Călinescu, Streinu, Voiculescu, Cioculescu, Andrei Scrima, Barbu Slătineanu, Ion Caraion, Theodor Enescu, Dan Cernovodeanu, Sandu Lăzărescu, Emanoil Vidraşcu, doctorilor Nini Radian şi Aurelian Vlad, aproape toţi condamnaţi în procesul intentat în 1960 „lotului Noica-Pillat". Eliberat în 1964 şi angajat de G. Călinescu la Institutul de istorie literară şi folclor, Dinu Pillat (1921-1975) nu a mai scris nici un vers şi nici o pagină de proză, doar istorie literară, traduceri şi exegeze dostoievskiene. Oricît de pompos ar suna, e limpede că avem de-a face cu un asasinat literar.

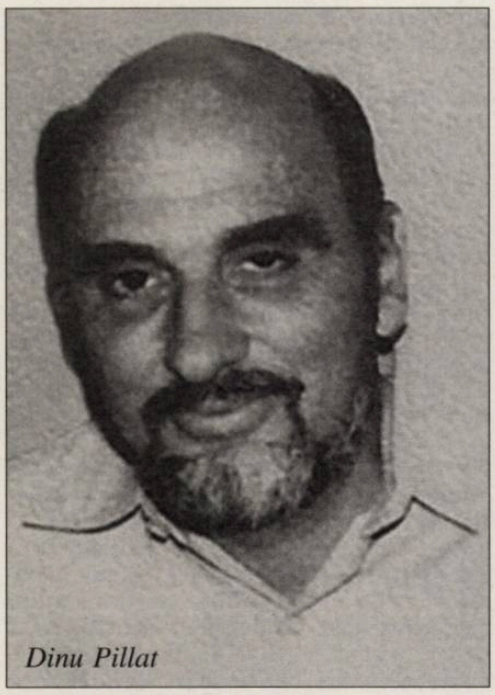

Dinu Pillat

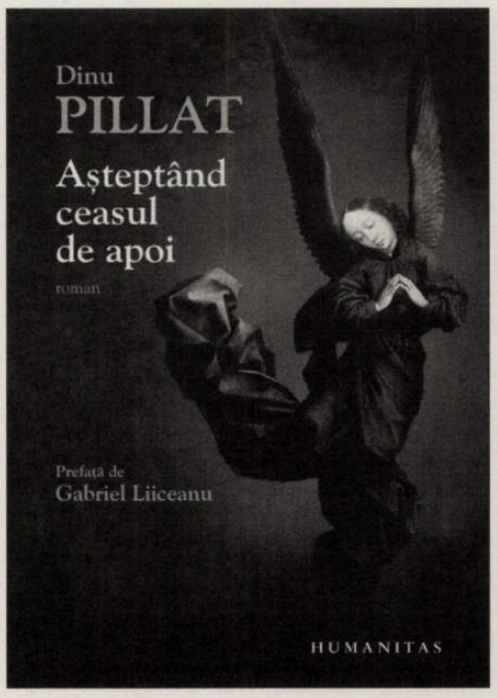

Oricît de pompos ar suna, e limpede că avem de-a face cu un asasinat literar.

Din 1980 pînă în 2003, cît am lucrat la Institutul „G. Călinescu", am înregistrat mental o adevărată arhivă sentimentală Dinu Pillat. Fie că vorbeam cu Cornelia Ştefănescu, Marin Bucur, Al. Săndulescu sau Viorica Nişcov, fie cu Mioara Apolzan, Dorina Grăsoiu, Roxana Sorescu, Nicolae Mecu ori Andrei Nestorescu, cînd venea vorba de „minunatul Dinu", intram invariabil în transa veneraţiei. „Un om al lui Dumnezeu", o „fineţe hipersensibilă", „un introvertit pasionat de Dostoievski şi Rilke" şi care „a murit cu zile, de inimă rea" în urma concedierii din 1975. Modul în care a fost alungat (aici toată lumea o blama pe Zoe Dumitrescu Buşulenga, chit că şi aceasta va fi fost, la rîndu-i, victima nenorocitelor circumstanţe specifice epocii) a echivalat cu o a doua condamnare, care avea să-i fie fatală.

În mai toate aceste convorbiri venea vorba la sfîrşit despre romanul confiscat în 1959 „şi pierdut", iar asta se făcea de regulă în şoaptă, cu un soi de complice încruntare, revenind obsedant formula „roman legionar". Nu doar „cu", sau „despre" legionari, ci de-a dreptul o justificare psiho-sentimentală şi socio-narativă a Legiunii, a Gărzii şi Frăţiilor de cruce, cu mult mai „tare" ca *Bietul Ioanide* (1953), pereche cu *Întoarcerea din rai* (1933), *Huliganii* ş.a.m.d.

Or, aşa cum întru totul adecvat pledează Gabriel Liiceanu în prefaţa ediţiei (şi cum, la fel de convingător, a făcut-o şi la seara „Dinu Pillat" organizată joi, 20 mai, de Institutul Cultural Român), „romanul nu conţine nici o vorbă de admiraţie pentru mişcarea legionară", nefiind nici un roman *pro-*, nici unul *anti*-legionar. Nici justificare, nici incriminare, ci etalare de substanţe psihologice, instincte, defulări, dezorientări adolescentine între fervorile acneic-reflexive, puseurile anarhiste şi cultul Faptei.

Este pur şi simplu o adiere a *Demonilor* dostoievskieni pe sol valah, povestea unui grup de tineri din generaţia papiniano-eliadescului *Itinerar spiritual* (titlul iniţial era *Vestitorii),* învolburare de misticism şi sexualitate, mesianism, activism, insurgenţă oarbă şi porniri violente, cu impulsuri homosexuale, trădări meschine şi, în final, gratuite, cu clocotirile virginităţii şi iniţieri erotice de grup, măreţe angajări retorice, spaime, indecizii, elanuri şi eşecuri juvenile. Faptul că ne aflăm în intervalul dintre două asasinate – Corneliu Zelea-Codreanu şi Armand Călinescu – comandate de două forţe teroriste complementare, că totul stă sub prefigurarea „omului nou" visat deopotrivă de Makarenko şi Rosenberg, că Vasia Voinov descinde din Boris Savinkov, iar prototipul doctorului Rotaru va fi fost dr. Noaghia, medicul legionar din Miorcani, fapt este că axul romanului este psihologia adolescenţei febricitare în vremuri de criză, nicidecum apologia crimei şi loviturii de stat, a „sfintei morţi legionare" etc.

Pe scurt, avem de-a face cu o Legiune filtrată prin *Medelenii* lui Ionel Teodoreanu şi blagiana *Cruciadă a copiilor* („murim ca Domnul nostru Iisus Hristos, pentru mîntuirea tuturor"). Nu doar că gingaşul Metaforel i-a povestit autorului contextul proceselor legionare în care a pledat, însă figura lui Ştefan şi relaţia lui suav-fraternă cu Liliana, aburii prieteniei ca amestec de senzualitate ardentă, ambiguitate, dăruire şi sete de abstinenţă (febrila scenă de la p. 209 ş.u. dintre Liliana şi Vasia, cu fecioria care se dăruieşte şi virilitatea care, din patos ascetic, o refuză, rămîne exemplară pentru energetismul şi angoasele generaţiei) necesită o recalibrare urgentă a lui Ionel Teodoreanu ca model scriitoricesc şi uman în cuprinsul acestei noi „întoarceri din rai".

***Dan C. Mihăilescu** este critic literar.*

dileme online

Dilema veche online a depăşit limita galactică de 5000 de cititori unici pe zi. Pagina de Facebook are 4700 de cititori-autori. Ce fac ei?

● Citesc *crez&consum*, rubrica lui Florin Dumitrescu despre reclamele care bîntuie imaginarul românilor. A început cu *Ssssalam săsessssc*, continuă cu ochelaristul de la Zapp.

● Află unde se duc banii Ministerului Culturii şi cît de greu e să fii artist independent în România, de la Raluca Pop, în rubrica *Politici culturale*.

● Vizitează, cu ghid specializat, cartierele blogosferei româneşti. Au fost blogurile de literatură, fotografie, muzică, fashion, film, economie şi politică. Urmează blogurile care te inspiră!

● La ceas de seară ascultă audiodocumentare realizate în cadrul emisiunii *Storymania* de la Radio România Cultural. Am început cu George Enescu şi bicicletele.

● Anul acesta e anul naţional al veloculturii. Drept urmare, Marius Chivu a propus să fim *cu bicicletă la cap*. Cît de greu e să fii biciclist în ţara ta!

● Privesc galerii video şi foto. De la Ion Barbu, caricaturistul, a venit *Colonia Literară Petrila*, de la Adina Popescu un fragment din documentarul premiat la Astra, *Copiii Uraniului*.

● Citesc Quentin Tarantino şi *Ce mai rămîne din cultura franceză* în „Avanpremiere online".

● Traversează secolul spre *Dileme de altădată*. Au fost scoase din inima internetului articole de Alexandru Paleologu, Andrei Codrescu, Tita Chiper, Magdalena Boiangiu, Radu Afrim, Nicolae Manolescu, Irina Nicolau sau Neagu Djuvara.

● Îşi exersează arta de a face, *poesisul*, citind Mircea Cărtărescu, Dan Sociu sau Ruxandra Novac în „Poemul săptămînii".

PUBLICITATE

PUBLICITATE

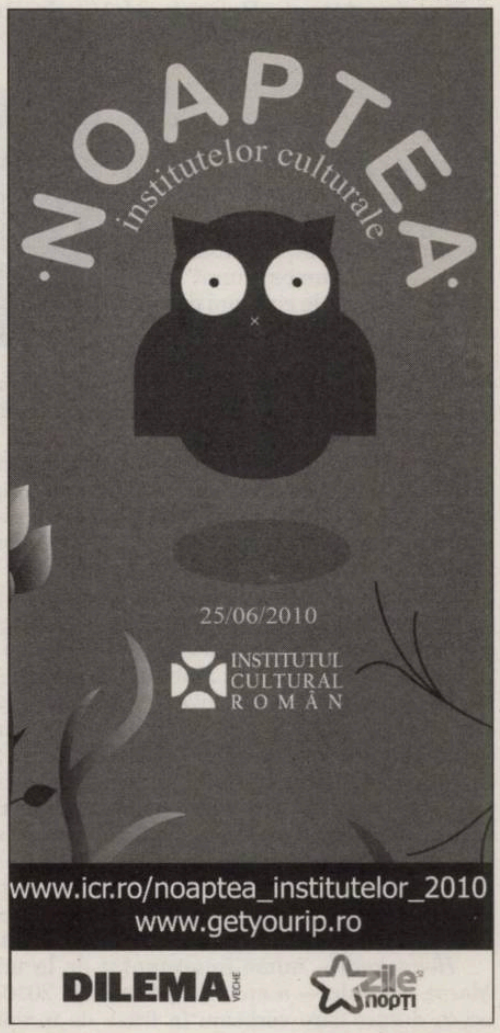

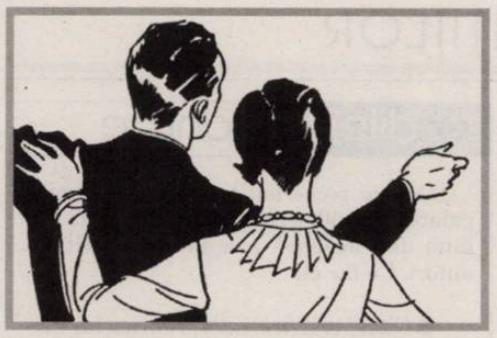

Alice GEORGESCU

viața scenei / scena vieții

Normalitate

Pentru un cronicar, avantajul de a nu vedea un spectacol la premieră constă într-o receptare a respectivului spectacol cumva mai autentică, mai apropiată de viaţa normală a faptului artistic, viaţă care, dacă primeşte „botezul" în seara cu invitaţii (pluralul de la invitaţie) şi morgă critică, se desfăşoară ulterior în seri obişnuite, cu public obişnuit. Astfel, comentatorul are parte şi el de un „mediu ambiant" mai proaspăt, cu umori şi reacţii nepervertite de prea multa (con)ştiinţă critică. La rîndul lor, dezavantajele sînt, ce-i drept, consistente: pînă ajunge să vadă cu ochii lui şi să audă (cînd se aude...) cu urechile lui, cronicarul în chestie e asaltat de către confraţi cu opinii ferme şi definitive despre ce va vedea şi va auzi (dacă...), e supus, cu alte cuvinte, unui bombardament informaţional din care nu întotdeauna scapă nevătămat: omul are adeseori tendinţa (naturală, la un critic...) de a se înscrie în răspăr faţă de opiniile pomenite. „De ce Dumnezeu l-or fi înjurat atîta?!" sau „Ce dracu' li s-o fi părut aşa de bun?!" sînt, în situaţia dată, replici previzibile. Replici iscate nu atît de abilităţile lui profesionale, cît de o foarte omenească sensibilitate la atmosfera înconjurătoare. Ceea ce, dacă judecăm lucrurile la rece, e un lucru pozitiv.

Catrinel Dumitrescu în Aniversarea

La spectacolul *Aniversarea* de la Teatrul „Nottara" am ajuns nu doar după premieră, dar şi după ce el fusese multiplu nominalizat – şi deloc „medaliat" – la Gala Premiilor UNITER de astă primăvară. Împrejurarea a dezlănţuit, firește, o revărsare încă mai bogată de opinii ferme, care însă, în mod interesant, mergeau nu într-o singură direcţie, ci pe cele două coordonate divergente: „E o capodoperă!" exclamau unii, „Rar am pomenit aşa prostie!", ricanau alţii. „A fost un spectacol bun", mi-a declarat, foarte calm, o prietenă „civilă" căreia îi cedasem locul meu în seara festivă. În consecinţă, am mers la reprezentaţie într-o stare de spirit ambiguă...

...cît se poate de potrivită, de-altminteri, poveştii înseşi de pe scenă. *Aniversarea*, care a fost, iniţial, un scenariu de film (danez), imaginează o sărbătoare de familie unde tatăl, aniversat pentru cei 60 de ani puşi în slujba societăţii printr-o afacere înfloritoare şi o progenitură numeroasă, este acuzat de fiul său cel mare că, în urmă cu decenii, obişnuia să-şi violeze copiii gemeni, adică pe însuşi acest fiu şi pe sora lui, sinucisă cu puţin timp în urmă; firește, tatăl neagă; ceilalţi participanţi la petrecere (mama, bunica, bunicul, celălalt frate, cealaltă soră ş.a.m.d.) se prefac, pur şi simplu, că nu aud. Un exemplu tipic, prin urmare, de „coadă de peşte". Istoria ca atare a fost o farsă difuzată la un post de radio din Danemarca; din ea s-au inspirat Thomas Vinterberg şi Mogens Rukov, cei doi regizori ai peliculei, produsă în 1998, pe cînd din scenariul filmului s-a inspirat teatrul din Dortmund, transformîndu-l în piesă. Cum Vlad Massaci, regizorul spectacolului de la „Nottara", a lucrat o vreme în Germania, piesa a sosit, în traducerea lui, şi în România, acum. Cu asta, lanţul (unul nu chiar al slăbiciunilor, dar nici total inocent) se încheie.

De ce spun că nu e total inocent? Pentru că, în ultimii circa 15 ani, incestul, mai ales pe linie „verticală" (deşi nici „orizontala" – frate-soră – nu stă rău), a născut o sumă notabilă de filme şi piese de teatru, devenind, într-un fel, o adevărată modă. Întrebarea este dacă sub modă se ascunde o realitate perenă pînă acum insuficient revelată sau o formă de psihoză strict contemporană, reflectînd sfidarea normelor, a tradiţiilor, canoanelor etc. de către generaţiile confruntate cu „sfîrşitul Istoriei". Spectacolul nu încearcă să tranşeze chestiunea – şi nici nu pare să-şi propună. El profită, în cel mai bun sens al cuvîntului, de suspansul intrigii şi de arhitectura ei trainică, precum şi de diversitatea tipologiilor ce populează acest tipic „spaţiu închis" în genul *policier*. Spaţiul propriu-zis, frumos decorat de scenograful Ştefan Caragiu (nominalizat la Gală), permite o mişcare bine orchestrată a actorilor, pe care Vlad Massaci i-a condus, din cîte pot deduce, totodată autoritar şi delicat, prilejuindu-le evoluţii, cum se zice, vizibile (din păcate, nu şi audibile întotdeauna). Este vorba nu numai despre Catrinel Dumitrescu (mama – şi ea nominalizată, pentru acest rol), ci şi despre Alexandru Repan (tatăl), Ada Navrot (sora), Ion Grosu (fiul „abuzat"), Dan Bordeianu (celălalt fiu), Corneliu-Dan Borcia (bunicul), Camelia Zorlescu (bunica) şi, practic, toţi ceilalţi membri ai echipei.

Pe scurt, mi-am spus eu ieşind din sală, prietena mea a avut dreptate. E un spectacol bun. Dintr-acelea despre care, ca să mă autocitez (hm!), conchideam săptămîna trecută că asigură funcţionarea normală a Teatrului. Care Teatru are nevoie, măcar din cînd în cînd, şi de a-normal. Adică, de extraordinar.

P.S. Un perfid *lapsus calami* (situaţia cînd ai în minte ceva, iar din creion iese altceva şi care nu iartă nici tastele calculatorului) m-a făcut să pocesc, în articolul de acum două săptămîni, titlul unei piese binecunoscute: *Transfer de personalitate* de Dumitru Solomon. Ce să mai zic?...

***Alice Georgescu** este critic de teatru.*

Paul BREAZU

audio și n-am cuvinte

Amintiri din copilărie

● Massive Attack, *Heligoland*, Virgin Records, 2010

În primăvara lui 1998, bristolezii Massive Attack bifau şi închideau, cu întunecatul *Mezzanine,* o tripletă de albume de studio care a definit sunetul celei de-a doua jumătăţi a deceniului 10 din secolul trecut. Ce a urmat, un album confuz şi, totuşi, frumos, numit *100th Window,* apărut la cinci ani de la acel disc clasicizat, n-a fost decît încercarea (involuntară, cu siguranţă) lui Robert Del Naja, singurul membru din componenţa originală rămas, de a-şi începe o carieră solo, fără să se poată desprinde de numele formaţiei.

Între 2004 şi 2009, zvonurile despre apariţia mult-aşteptatului *LP5* fabricat de Massive Attack au umplut exclamativ pagini întregi din presa muzicală, bazate şi pe reîntîlnirea, în studio-ul amicului Damon Albarn, a 2/3 din formula iniţială a trupei (Grant Marshall s-a reîntors lîngă Del Naja, dar Andy Vowels a rămas definitiv departe de grup, după divorţul survenit post-*Mezzanine),* alături de Neil Davidge, producătorul ultimelor opere MA şi omul cu care Del Naja a lucrat constant în ultimii ani. În 2006, cu Marshall în echipă, „Live With Me", single-ul nou-nouţ de pe *Collected,* suna ca în vremurile bune: bîntuitor şi autentic. Era acela un semn, dar semnele te aruncă în beznă vreo trei ani. Buba s-a spart în 2009, cu un EP, *Splitting the Atom,* dar, în fapt, se spărsese cu un an înainte, cînd celelalte două importante emanaţii ale Bristolului, Portishead şi Tricky, s-au întors după ani buni de abstinenţă creativă, cu albume proaspete. Era clar că Massive Attack nu putea sta departe de propria istorie. Şi nici de tentaţia de a reactiva un gen muzical, trip-hop-ul, căruia preoţii Catedralei Mîntuirii Neamului Muzical (o-la-la, chiar critica!) îi cîntau prohodul.

Heligoland – nume împrumutat de la un arhipelag din Marea Nordului – a apărut în februarie 2010, iar aşteptarea aceea despre care vorbeam în fraza de început a cronicii pe care o citiţi acum a căpătat un sens.

La prima vedere, răbdarea mea şi-a justificat existenţa. (Sînt acolo eternii invitaţi Horace Andy şi Martina Topley-Bird. Este şi Hope Sandoval, vocea din Mazzy Star, şi Damon Albarn, băiatul acela îmbrăcat în bluză de trening, căruia nu-i e frică să alerge pe nici unul dintre stadioanele muzicii. Ba chiar şi Tunde Adebimpe, frontman-ul de la TV on the Radio, unul dintre cei mai curtaţi şi speciali vocalişti ai ultimilor ani. Tim Goldsworthy, al doilea tip din DFA, label-ul care a inventat o politică de trendsetting muzical fără fisură, a produs şi el părţi din acest album.)

La a doua, fantomele unui trecut nu chiar atît de îndepărtat şi melodrama impecabil tăiată a sunetului MA dintotdeauna sînt şi ele aşezate comod (poate prea comod) la locul lor. (Tensiunea conţinută de *Heligoland* îşi administrează doze bune de fragilitate lirică şi somnolentă extrasă din *Protection* şi inhalează consistent atmosfera încărcată de fum a *Mezzanine*-ului. Undeva, miroase a pucioasa Apocalipsei împrăştiată peste cauzele prime ale înnebunitoarei recesiuni economice: „The bankers have bailed the mighty retreat" pune paie pe foc „Splitting the Atom", unul dintre vîrfurile de pe disc, punctat de o orgă care picură suspans în tabloul sfîrşitului de lume, cîntat inimitabil de falsetto-ul bătrînului Horace Andy, încadrat de vocile lui Del Naja şi Marshall. „Paradise Circus", featuring-ul lui Hope Sandoval, creează dependenţă prin simplitate şi eficienţă: pianul se joacă neasumat cu cele trei note, basul şarjează grav de undeva din zonele profunde ale cîntecului, în timp ce orchestra prestează un final de scufundat Titanicul.)

La a treia vedere, se vede limpede faptul că trupeţii din Bristol s-au străduit să-şi reviziteze, cu *Heligoland,* trecutul captiv într-o zonă delimitată de *Blue Lines* şi *Mezzanine,* lucru reuşit, din păcate, doar pe jumătate, pentru că, se ştie, amintirile noastre (probabil că şi ale lor) sînt de neegalat.

Massive Attack va concerta la Zone Arena din Bucureşti, pe 27 iunie 2010, în cadrul Heligoland European Tour. Organizatorul live-ului este One Event.

***Paul Breazu** este jurnalist.*

3 întrebări pentru

Dan MATEI

Gellu Naum strălucește

Fundaţia „Gellu Naum" a oferit, pe 28 mai, premiul pentru expresie poetică grupului de artişti Cercul Dispărut (Carmen Mavrea, Dan Coridaleu).

Care e „profilul" candidatului pentru Premiul „Gellu Naum"?

Purtînd numele lui Gellu Naum, el este – firesc – definit ca „premiu pentru expresie poetică". Citez din comunicatul „standard": „Prin acest premiu, Fundaţia «Gellu Naum» îşi propune să atragă atenţia asupra unor fapte «de natură poetică» purtînd, în substanţa lor, semnele unui ecou durabil". Cînd Fundaţia „Gellu Naum" l-a instituit, l-am descris ca pe o invitaţie la un joc serios. Joc în care – după ce i-am căutat pe „purtătorii semnelor insurgente", „să fim forţaţi", cum spune Gellu Naum, să constatăm faptul poetic: el există. Cît despre „profilul" laureaţilor, el a fost definit în 2008, atunci cînd premiul i-a fost acordat lui Şerban Foarţă: „Anul acesta, «purtătorul semnelor insurgente» este un poet. Anul viitor va putea fi un pictor. Sau un regizor. Sau un muzician. Sau un erou civilizator. Sau un şlefuitor de diamante. Sau (cum spune Gellu Naum) un «adult nedumerit şi superb»".

Anul acesta, premiul a fost oferit grupului de artişti „Cercul Dispărut" pentru experimente în zona poeziei performative. Ce anume aţi apreciat la acest experiment?

Premiul a fost acordat acestui grup/cuplu pentru „expresiile poetice" pe care le generează continuu, în particular pentru cele din 2009. Şi am considerat „expresiile poetice" ale Cercului Dispărut remarcabile tocmai prin puternica lor „poeticitate", dacă se poate spune aşa.

De ce atîta discreţie în jurul Fundaţiei „Gellu Naum"?

Fundaţia este formată dintr-un grup de prieteni ai Lyggiei şi ai lui Gellu Naum. Gellu Naum străluceşte ca întotdeauna, aşa că fundaţia poate fi discretă. Premiul nu a atras atenţia presei, deşi i-a fost semnalat. Cred însă că e ştiut acolo unde trebuie.

***Dan Matei** este directorul Institutului de Memorie Culturală şi preşedinte al Fundaţiei „Gellu Naum".*

a consemnat Matei MARTIN

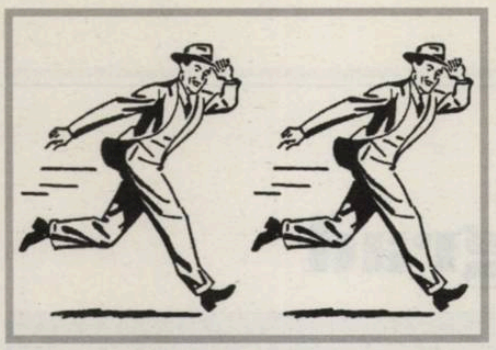

● ***Caravana cinematografică*** **(România, 2010), de Titus Muntean.**

Andrei GORZO

dilematograf

Corectitudine politică

În *Caravana cinematografică,* ecranizarea lui Titus Muntean după nuvela lui Ioan Groşan, un tînăr activist (Dorian Boguţă) soseşte într-un sat izolat din România anului 1959, aducîndu-le sătenilor un film de propagandă. Sau, cu alte cuvinte, nişte „lumină" cu care să „smulgem din întuneric masele populare". E sîmbătă şi „masele" sînt plecate pînă în oraşul de peste rîu: nu e aproape nimeni să primească „lumina". Încet-încet se strîng autorităţile: preşedintele Sfatului Popular (Mircea Diaconu), tînăra bibliotecară (Iulia Lumânare) şi două tipuri arhicunoscute din farse – învăţătorul pompos (Nicolae Urs) şi plutonierul supraponderal (Cristian Szekeres). Tot de farsă ţin şi complicaţiile care urmează: camionul cu „lumina" e împins într-un şanţ de vacile satului; pelicula se udă şi e pusă la uscat deasupra unui cazan în care se fierbe ţuică. În general, nimeni nu împărtăşeşte – şi nici măcar nu prea face eforturi să mimeze – zelul activistului. Atitudinea sătenilor pendulează între „care-i treaba cu comuniştii ăştia?" şi „las', că pînă la urmă tot pleacă ei". Povestea se termină, într-adevăr, cu plecarea activistului, dar şi cu prevestirea sosirii altora: ultima replică din film şi din nuvelă, rostită de unul dintre sătenii care s-au aşezat uşuraţi la un joc de cărţi, este: „Roşu.". În nuvelă (care a fost publicată în 1985), acest final avea o ambiguitate strategică: cine voia putea să-l ia drept un final „pe linie" (sătenii nu vor mai fi lăsaţi multă vreme în inerţia lor) şi cine voia putea să-l ia drept un final sumbru (ei vor fi distruşi). Ambiguitatea nemaifiind o necesitate strategică, Muntean e liber să aducă la zi anticomunismul nuvelei. Adică să-l îngroaşe.

În nuvelă, activistul pleacă învins: nu numai că n-a reuşit să „ridice nivelul" sătenilor, dar s-a mai şi pierdut în faţa bibliotecarei atunci cînd a invitat-o să plece cu el; a lăsat-o să vadă lipsa de experienţă lumească din spatele lozincilor lui, iar ea l-a refuzat. Dar, acolo, înfrîngerea lui are o anumită demnitate. Muntean nu i-o lasă: îl face să se umilească mult mai rău – să-şi bage mîna în pantaloni în timpul proiecţiei, cu ochii pe ceafa bibliotecarei, astfel încît ea să întoarcă privirea spre el şi să se umple de dezgust. Cu alte cuvinte, ştim noi cum erau „idealiştii" ăştia comunişti: nişte onanişti, dom'le, nu erau în stare să se stăpînească nici măcar în public. Şi demascarea asta nu e de-ajuns pentru a mulţumi „corectitudinea politică" anticomunistă a lui Muntean; ea trebuie dusă şi mai departe – activistul trebuie să ajungă la ieşirea din sat, unde să-şi dea seama că, ce puii lui, el de fapt are puterea de a face ce vrea, drept care să se întoarcă şi s-o violeze pe bibliotecară. E o secvenţă urîtă conceptual, şi nu din cauză că ar fi filmată fără bun-gust (e filmată cum trebuie: într-un singur cadru – nici el lungit – şi de la o anumită distanţă), nici din cauză că ar fi neplauzibilă psihologic (e plauzibilă, deşi calitatea intelectuală a observaţiei e mediocră: băiatul timid care dă de putere, devenind un violator, e un loc comun), ci pentru că e clar că Muntean crede că abia *aşa,* prin intervenţia asta (şi prin altele mai mici, dar de acelaşi tip), povestea lui Groşan devine onestă şi adevărată. Parcă am fi din nou la începutul anilor '90, cînd minciuna comunistă era combătută prin secvenţe de viol. De fapt, violată e în primul rînd *delicateţea* demonstrată de Groşan în nuvelă. Ştiu că Muntean îşi dorea de mulţi ani să filmeze *Caravana...,* dar din filmul lui nu înţeleg de ce. Probabil că îi place – deşi n-o consideră suficient de anticomunistă –, dar ce anume îi place în ea? Cum îl stimulează ca artist de cinema? Ce *caută* în ea? Nu văd căutări în acest film, văd doar o concepţie destul de statică şi de academică despre clasicismul cinematografic. Dacă anticomunismul lui Muntean e rudimentar, nici simţul lui artistic – literar, cinematografic – nu e foarte dinamic. Pare să fi plănuit bine repetiţiile şi filmările. În general, obţine de la actori exact nuanţele pe care le dorea. Dar în nici un moment nu încearcă să facă ceva ambiţios în mizanscenă, sau pe sunet, sau pe montaj. În secvenţa în care activistul e invitat la masă în casa învăţătorului şi toată lumea se îmbată, el alternează cadre „de doi" cu activistul şi bibliotecara (care flirtează) şi cadre „cu ceilalţi" (care cîntă, spun prostii etc.); numai că, atunci cînd îi vedem pe cei doi, nu continuăm să-i auzim ca lumea şi pe ceilalţi (doar cîte o frîntură de cîntec), deci nu există un flux sonor continuu al petrecerii (în nuvelă, Groşan creează aşa ceva, renunţînd la alineate şi la separarea dialogului de descriere) şi fiecare replică iese în relief ca *replică* (adică ceva artificial – scris şi învăţat pe dinafară). Dacă intervenţiile lui Muntean în textul nuvelei lasă să se vadă ceva din personalitatea lui (nu numai anticomunismul, ci şi un anumit cinism cu privire la natura-umană-în-general: ţăranii lui sînt mai răi decît ai lui Groşan – încep să se toarne unii pe alţii), deciziile lui regizorale nu lasă să se vadă nimic.

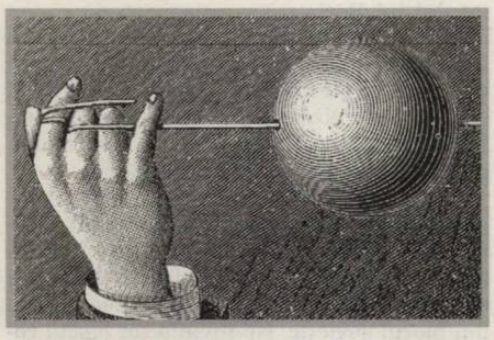

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Artă pentru toţi

Arta contemporană se vrea globală, democratică, populară, dar nu poate ajunge la public decît dacă e însoţită de nişte instrucţiuni de folosire predate de curator.

Pe la începutul anilor '80, ministrul francez al culturii, Jacques Lang, a întreprins cîteva demersuri substanţiale pentru a ameliora accesul publicului larg la manifestările culturale. Prin acest program de „democratizare a culturii" au luat naştere Sărbătoarea Poeziei, Noaptea Muzeelor, apoi Sărbătoarea Muzicii şi, în cele din urmă, Noaptea Galeriilor. Două principii stau la baza acestui concept: gratuitatea şi adresabilitatea. Ideea a servit drept model în numeroase ţări europene.

Vineri, 11 iunie, are loc la Bucureşti Noaptea Albă a Galeriilor. Organizatorii (curatori şi galerişti independenţi) promit „un circuit ludic, liber, prin 40 de locaţii dedicate expunerii şi promovării artei contemporane, în care expun peste 140 de artişti", „un tur de forţă prin concerte *live,* performance-uri, expoziţii, ateliere deschise şi spaţii alternative". La ediţia de anul trecut am putut constata cît de vie poate fi (măcar pentru o noapte) scena artelor vizuale din Bucureşti. Tot atunci m-am simţit, pentru prima oară, dezarmat în faţa unor „obiecte" (culturale) inclasabile. Creaţia contemporană şi mai ales ambalajul sub care ne este prezentată sînt pline de capcane: ambiguitatea noţiunii de „originalitate", complicaţiile termenului de „contemporan", instabilitatea ierarhiilor valorice pot provoca vizitatorului indigestie. Arta nouă pare uneori de neînţeles, dacă nu e mediată de un ghid.

Hans Belting este unul dintre cei mai importanţi istorici de artă din spaţiul german. Autor a două volume monumentale de teoria artei *(Artă şi cult* şi *Florenţa şi Bagdad. O istorie vest-estică a privirii),* el conduce proiectul de cercetare GAM (Global Art and the Museum) al Centrului pentru Artă şi Tehnologii Media din Karlsruhe. El este de părere că arta contemporană nu poate fi analizată decît punînd-o în relaţie cu fenomenul globalizării. Globalizarea a provocat naşterea termenului de artă „contemporană" şi tot ea o sfidează şi o pune la încercare – explică Belting într-un articol apărut recent în săptămînalul *Die Zeit.* Bienalele din lumea întreagă au consacrat noul profil al curatorului. Aceştia au devenit, prin anii '90 ai secolului trecut, nu doar îngrijitori, ci agenţi, impresari, vînzători internaţionali. Epoca de azi a impus norme noi şi a influenţat direct relaţia dintre artişti, pe de o parte, şi critici/teoreticieni/curatori, pe de altă parte. Publicul – pentru că arta contemporană e performativă, ea îi transformă pe vizitatorii galeriei în spectatori activi – devine un element-cheie în această ecuaţie. El trebuie convins, sedus, captat, e o ţintă vie a unor campanii de marketing care rivalizează cu promoţiile comerciale.

Critica de artă, vechea rivală a istoriei artei, cedează tot mai mult teren noii generaţii de curatori: ei învîrt pe degete piaţă & cote, ei sînt cei care dau tonul la bienale, ei organizează expoziţii, licitaţii şi tîrguri. Au devenit un fel de teoreticieni cu abilităţi antreprenoriale, sau, şi mai rău, antreprenori cu (vagi) cunoştinţe teoretice – e de părere Belting. Le place să se considere un fel de ţesut limfatic al scenei artistice: fără „critica" lor nu se leagă nimic, fără interpretarea pe care o dau ei produselor pe care le îngrijesc, publicul nu ar putea înţelege, aprecia (eventual cumpăra) arta. Teoriile lor sînt menite nu să explice, ci să promoveze şi să vîndă opera de artă. Aici e şi paradoxul: arta contemporană se vrea globală, democratică, populară, dar nu poate ajunge la public decît dacă e însoţită de nişte instrucţiuni de folosire predate de curator.

Desigur, întreaga discuţie are un sens doar în contextul unei pieţe de artă care funcţionează: într-o ţară ca Germania, unde în fiecare oraş important există cel puţin un muzeu de artă şi cîteva galerii independente, s-au stabilit şi relaţii între artişti, curatori şi public – iar critica acestei relaţii face parte din starea de normalitate.

La Bucureşti, ne bucurăm, deocamdată, de Noaptea Albă a Galeriilor (de vineri, 11 iunie). E bine: vizitatorii or să dea năvală în galerii şi săli de expoziţie, or să se înghesuie, or să fotografieze; e bine: n-o să se işte dezbateri, n-or să fie polemici; e bine: o noapte albă a artei pentru toţi. E bine?

trecerea prin reviste

● FOREIGN POLICY nr. 16 (mai-iunie)

Foreign Policy publică un articol semnat de Susan Glasser şi Peter Baker, despre „gulagul lui Putin". E vorba de un portret al lui Mihail Hodorkovski, fostul director de la Yukos Oil, cîndva cel mai bogat om din Rusia, astăzi cel mai important prizonier al Rusiei lui Vladimir Putin. „Ideea de disident cu conturi în bănci din străinătate şi cu o armată de avocaţi şi publicişti care scriu în locul lui pe bloguri şi pe Twitter, din cartierele sigure ale Londrei şi Washingtonului, pare paradoxală. Cu siguranţă că e un drum lung de la închisorile sărăcăcioase şi exilul disidenţilor erei sovietice care au întruchipat acest termen, cei ca Andrei Saharov şi Aleksandr Soljeniţîn, care au sfidat puterea comunistă." Din „cuşca de sticlă", Hodorkovski trimite presei occidentale editoriale şi comentarii maliţioase despre regimul de la Moscova, cugetări despre liberalism şi capitalism, scrisori deschise adresate preşedintelui. Spune că nu-şi doreşte aplicarea unui amendament care i-ar mai scurta detenţia (oricum, nu s-ar pune problema aplicării acestuia), ci mai degrabă aplicarea aceloraşi pedepse pentru celelalte infracţiuni economice săvîrşite în Rusia postcomunistă. „Destinul meu a devenit o reflexie a destinului ţării mele. Asta s-a mai întîmplat în istoria noastră. Astăzi, cînd citim Soljeniţîn, Varlam Şalamov, Alexei Tolstoi, înţelegem din destinele eroilor lor istoria ţării noastre mai bine decît din cronologiile seci din manualele şcolare. Poate că viaţa mea va ajuta, de asemenea, la mai buna înţelegere a Rusiei de astăzi – destinul meu va deveni un simbol al schimbărilor" – scrie Hodorkovski. Textul din *Foreign Policy* mi-a amintit de un interviu de-acum un an, din *Esquire,* în care miliardarul afirma, din cuşca lui de sticlă, că se simte mai liber după gratii decît în (fostul) birou de director de la Yulos Oil. (Matei Martin)

Slavenka DRAKULIC

De ce nu m-am întors la Belgrad

Era prima zi de primăvară, cu un vînt rece care bătea cu putere, iar eu mă plimbam pe Mariahilfer Strasee, în Viena. Am auzit o conversaţie între trei tineri. Vorbeau sîrbeşte despre un eveniment la care participaseră şi bosniaci, şi croaţi. Mi-a atras atenţia nu neapărat limba, pe care o auzi adesea în metroul şi pe străzile din Viena, ci o expresie pe care unul dintre ei a folosit-o: „Nu m-am aşteptat să găsesc acolo aşa de mulţi oameni care vorbesc „limba noastră“, a spus el. Prin „limba noastră“ nu se referea la o anumită limbă – sîrbă, bosniacă sau croată. Tînărul a spus „limba noastră“ în mod intenţionat, în loc să se refere la limbă în mod particular, aşa cum ar fi fost corect politic. „Limba noastră“ este expresia utilizată de refugiaţi sau imigranţi – sau de un grup mixt de oameni din fosta Iugoslavie care se întîlnesc în străinătate – pentru a denumi limbile lor diferite.

Refuzul de a dezbate

Adevărul este că limba lor comună, în care se înţeleg, nu mai are un nume comun. Nu mai este sîrbo-croata de pe timpuri. Cînd unul dintre cei trei tineri a spus „limba noastră“, a făcut-o pentru a denumi numitorul comun care s-a stabilit ca normă după războaiele din fosta Iugoslavie. Serveşte ca un nume de cod pentru intenţiile bune: nu sîntem duşmani, încă ne putem înţelege unii cu alţii, în ciuda a ceea ce s-a întîmplat.

Spre surpriza mea, am simţit o reacţie fizică la acele cuvinte, un val de căldură care m-a mîngîiat. Acei tineri comunicau în acea limbă-fără-nume, şi asta contează pînă la urmă. Erau foarte tineri, adolescenţi, îmbrăcaţi în haine de oraş, negre. Probabil venind din Serbia, pentru a vizita Viena.

Din senin, m-a lovit ideea că aparţineau unei generaţii care a crescut după izbucnirea războaielor. La propriu, am simţit-o în stomac. S-au născut, poate, chiar după ultima mea vizită la Belgrad, acum 17 ani? În acea zi de primăvară mi-a fost clar că o întreagă generaţie a crescut de cînd am fost ultima oară acolo.

În timp ce treceau pe lîngă mine, a revenit amestecul de vină şi anxietate care mă bîntuia din cînd în cînd. De cîte ori am fost invitată la Belgrad în ultimii 17 ani? De către prieteni, de către editorul meu, de către organizatori ai diverselor conferinţe internaţionale şi de către diverse institute. De fiecare dată am găsit un motiv să refuz politicos invitaţia. Întotdeauna am găsit scuze.

Vîntul se potoli, epuizat, şi încetă să mai bată. Nu m-am putut opri să-mi pun aceeaşi întrebare din nou: de ce nu am vizitat Belgradul în toţi aceşti ani? Cînd prietenii mei mă întrebau, le răspundeam că nu ştiu. Ştiam doar că mă apucă anxietatea la gîndul întoarcerii acolo şi că am evitat să vizitez oraşul după izbucnirea războiului, de parcă oraşul însuşi a devenit o metaforă pentru război.

De ce mă temeam? Din cauza „lor“? A ceea ce „ne“-au făcut? Sau din cauza a ce sîrbii şi-au făcut? Poate pentru că nu doream să mă confrunt cu unele realităţi de neconfruntat? Eram conştientă că va trebui să călătoresc acolo purtînd cu mine povara celor 17 ani, ca o valiză grea. Dacă ar trebui să o deschid, s-ar năpusti să iasă feţe, amintiri, imagini, cuvinte. Cine le va recupera şi le va pune înapoi în valiză? Totuşi, faptul că nu am mai fost la Belgrad de destulă vreme cît să fi crescut acolo o întreagă generaţie mi-a devenit brusc ceva extraordinar. Conversaţia din Mariahilfer Strasse a fost declanşatorul.

Îmi amintesc de ultima vizită la Belgrad, în 1991, chiar înainte ca Croaţia să-şi proclame independenţa. Poate unul din acei tineri s-a născut chiar atunci. Poate fata? Părinţii ei ar fi putut trăi în centru, aproape de gară, unde stăteam împreună cu prietena mea Mirjana. Poate că mama ei cumpăra pîine de la brutăria de alături şi sîmbăta dimineaţa mergea la piaţa ambulantă din Kalenica.

Apoi prietena mea Mirjana a murit de o boală grea. Alt prieten, Boris, cu care am băut cafea în ultima zi a vizitei mele, s-a căsătorit. Cînd l-am revăzut, zece ani mai tîrziu, pe aeroportul din Frankfurt, băiatul lui începuse deja şcoala. Ana, o altă prietenă, s-a mutat la Paris, apoi la Sarajevo. Ljubica a plecat în Slovenia, apoi în Suedia, şi apoi în Belgia, şi s-a întors recent, sătulă de atîtea mutări. Un coleg ziarist, care mergea des la Zagreb, a devenit ministru al informaţiilor în Guvernul lui Slobodan Milosevic. Un altul a devenit şeful televiziunii naţionale sîrbe – principalul instrument de propagandă naţionalistă. Un al treilea l-a însoţit pe generalul Ratko Mladic la Srebrenica şi a documentat triumful său morbid de acolo.

Bucăţele de informaţii soseau mereu, ca dovezi ale modului în care ne schimbam. Despre cum cutare sau cutare prieten a devenit... Chiar, un ce? Un duşman? Sau o persoană atît de diferită că nu mai putea fi recunoscută, un ministru, un scriitor de proză naţionalistă, un purtător de cuvînt al urii? Oare chiar i-am cunoscut cu adevărat? Putem cunoaşte oamenii cu adevărat, putem avea încredere în ei? Deprimarea se instala odată cu aceste întrebări, dezvăluind partea urîtă a naturii umane. Mă priveam în oglindă căutînd semne de schimbare la mine însămi. Frica faţă de alţii este în acelaşi timp frica de tine însuţi.

Băiatul de pe balustradă

Ştiam că vizita la Belgrad ar aduce înapoi imagini şi sentimente pe jumătate uitate. Cum ar fi cuvintele unei femei musulmane din Srebrenica, al cărei fiu fusese ucis

în braţele ei de un soldat sîrb: „am fost forţată să beau sîngele propriului meu copil“. Cuvintele ei mi s-au întipărit în memorie, şi stau acolo de 13 ani. Cum ar fi fotografia de pe coperta revistei *Dani* din Sarajevo, arătînd un tînăr în blugi, adidaşi şi tricou alb, aplecat peste o balustradă. Nu era nimic special în fotografie, cu excepţia unei găuri uriaşe în dreptul pieptului. Ce ciudat m-am gîndit, o gaură în pieptul său prin care puteai vedea balustrada metalică. Mi-am fixat ochii special pe balustrada de fier, pentru că vederea ei făcea întreaga scenă mai puţin reală...

Oare, asemenea oricui, vreau să evit confruntarea cu propriile emoţii referitoare la foştii mei prieteni din Belgrad, gîndindu-mă că e mai bine să stau departe? Dar, pe de altă parte, de ce o călătorie la Belgrad ar fi diferită de o călătorie la Zagreb? Ar trebui să văd acelaşi gen de oameni – vechi prieteni sau colegi care au devenit naţionalişti, sau doar oportunişti. Ar trebui să mă confrunt şi cu faptul că atît de mulţi oameni dragi mie au părăsit ţara. Din aceste puncte de vedere, Zagrebul seamănă cu Belgradul. Şi totuşi nu este acelaşi lucru. Trăiesc şi muncesc în Zagreb, este oraşul meu, şi nu pot evita să mă confrunt cu realitatea sa de după război. Doar dacă vreau să plec şi să nu mă mai întorc niciodată.

Dar pot evita Belgradul. „Belgradul este o parte din trecutul nostru“, mi-a spus Boris cînd l-am întîlnit recent. El s-a reîntors la Belgrad din SUA, cu ani în urmă. Ca de obicei, nu ne-am întîlnit în Zagreb, oraşul meu, sau Belgrad, oraşul său, ci la Viena. La o altă conferinţă, bineînţeles. Am vorbit despre greutatea întoarcerii în locurile vechi, care au fost ale noastre, dar nu mai sînt. Mi-a descris prima călătorie la Dubrovnik după război. A fost dureros, nu numai din pricina nostalgiei verilor petrecute pe străzile de piatră. Sau din cauza devastării produse de bombe asupra frumosului oraş medieval. Era trist să fie acolo, conştient de faptul că soldăţoii iugoslavi făcuseră asta şi în numele său. „Trebuie să vii să vezi Belgradul şi oamenii săi. Oraşele sînt oamenii lor“ – mi-a spus el.

Apoi Boris mi-a arătat o poză a fiului său, un tînăr frumos îmbrăcat în costum. Era greu de crezut că acel băieţel pe care l-am văzut pe aeroportul din Frankfurt şi în casa lor din SUA este acum student la Drept. Era imediat după ce auzisem conversaţia de pe Mariahilfer Strasse şi, din nou, am realizat că o întreagă nouă generaţie va vota la următoarele alegeri. Fotografia băiatului lui Boris mi-a amintit că nu m-am confruntat cu realitatea acestor tineri. Nu am observat ceva important: nu i-am văzut crescînd. Ce ştiu despre ei? Faptul că nu pot călători fără viză, nu pot vedea Londra sau Paris sau chiar Trieste. Nu mai pot merge nici măcar la Bucureşti sau la Sofia.

Cît de trist şi absurd, şi cît de umilitor pentru ei! Generaţia mea călătorea prin Europa fără vize, cu vechiul paşaport roşu iugoslav. Era o sursă de mîndrie, o diferenţă specifică faţă de alte ţări care făceau parte din blocul sovietic. Ne invidia tot blocul comunist: în anii '70 călătoream în Italia şi Franţa, în Marea Britanie şi Suedia, la culeş de căpşuni, pentru a face bani peste vară. Cînd eram studentă, am lucrat în Suedia la un depozit, timp de trei luni, şi m-am întors cu bani pentru un an întreg. Mai presus de toate, eram invidiaţi pentru că puteam cumpăra blugi, pantofi fini italieneşti, cărţi străine şi discuri. Pe de altă parte, libertatea de a călători a devenit unul dintre motivele pentru acceptarea sistemului politic, funcţionînd ca un fel de mită. Am fost mituiţi să credem că „socialismul cu faţă umană“ are sens şi putea funcţiona. Că nu mai era cazul să-l contestăm.

Apoi am realizat că erau puţine şanse ca aceşti copii vorbind sîrbeşte pe Mariahilfer Strasse să fie chiar din Serbia; în caz că erau, făceau parte dintre cei norocoşi care au reuşit să obţină vize. Am asistat recent la nişte discuţii despre problema vizelor pentru tinerii europeni din afara UE. Vizele sînt greu de obţinut, în special pentru sîrbi, şi în acest fel tinerii sînt izolaţi şi împiedicaţi să vadă lumea – spune o linie de argumentaţie. De ce să pedepsim nişte tineri pentru ceva ce nu au făcut? Nici nu erau născuţi cînd a izbucnit războiul. Ei nu sînt responsabili pentru ceea ce au făcut părinţii lor – a spus un vorbitor în timpul conferinţei, cu mînie în glas.

Discursul său căuta în mod clar simpatia publicului, dar trebuie să mărturisesc că eu nu am simţit nici un fel de simpatie. Am fost *supărată pe furia lui*. Vorbind în numele lor, cumva el sugera că noua generaţie nu merită un astfel de tratament din partea „Europei“. Argumentul său era că, fiind tineri, trebuie să fie nevinovaţi. Exact această *presupusă* nevinovăţie a tineretului sîrb m-a iritat.

Ştiu cîte ceva despre asta. Eu însămi, generaţia mea, am prezumat propria ino-

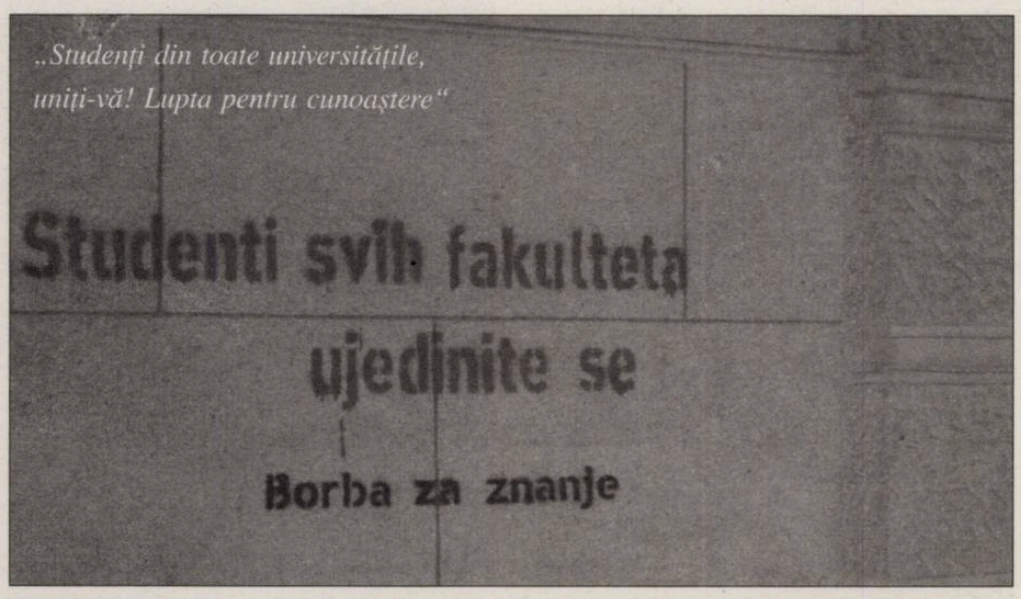

cenţă deoarece ne-am născut după Al Doilea Război Mondial. De ce am fi avut de-a face cu crimele comise într-un moment cînd nu eram născuţi? Iar tineretul sîrb nu este tocmai într-o situaţie similară, pentru că părinţii noştri au luptat corect, un război de apărare antifascist (deşi bănuiesc că părinţii lor din Serbia contemporană pretind acelaşi lucru). Dar, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, părinţii noştri au comis crime de război despre care nu au vorbit niciodată. Nu-i învinuiesc pentru tăcerea lor – acelaşi tip de tăcere o vedem astăzi după războaiele din Croaţia, Bosnia şi Kosovo. Vina e a noastră, de a nu fi pus întrebarea cea mai simplă şi mai dificilă: ce ai făcut în război, tată? Aveam responsabilitatea de a chestiona justificările lor şi interpretarea ideologică a istoriei. Am eşuat pentru că nu am făcut asta. Era responsabilitatea mea – a noastră, responsabilitatea fiecărei generaţii următoare, de a afla adevărul despre războiul lor, care nu a fost doar un război antifascist şi o revoluţie comunistă, ci şi un război civil. Cu toate acestea, am crezut în istoria oficială şi în manualele şcolare, pentru că a fost mai uşor să trăim aşa. Atitudinea noastră faţă de trecut a fost unul dintre motivele pentru care noile războaie naţionaliste din anii '90 au izbucnit atît de uşor.

Nu ştiu prea multe despre noua generaţie din Serbia, dar îmi pun o întrebare importantă: cît de mult ştiu ei despre trecutul lor? Ascultîndu-l pe tînărul sîrb vorbind furios despre vize în cadrul conferinţei, mă gîndeam că se află în eroare. Asemenea nouă în alte vremuri, generaţia sa de acasă este responsabilă. Pentru tăcerea sa, pentru a nu fi întrebat despre ce s-a întîmplat înainte de naşterea lor, pentru a nu le fi păsat de ceea ce au făcut părinţii lor în timpul războaielor, pentru a fi considerat că au dreptul la viză doar pentru că sînt tineri, că mîinile lor sînt curate, iar aroganţa lor justificată. Pentru că nu şi-au întrebat părinţii de ce sînt lipsiţi de vize.

E adevărat, tînăra generaţie de sîrbi nu poate fi considerată responsabilă pentru trecut. *Dar toţi sînt responsabili pentru atitudinea lor curentă faţă de trecut, deoarece este important pentru viitorul lor.* Asta a fost lecţia pe care noi, generaţia părinţilor lor, ar trebui să o fi învăţat. Pentru că nu am priceput asta la timp, a trebuit să primim lecţia în modul cel mai dureros.

Nu putem fi toţi albanezi

Mulţumită cuvintelor înţelepte ale lui Boris, am înţeles că nu de revederea prietenilor din Belgrad mă temeam. Ne-am întîlnit în toţi aceşti ani la conferinţe şi festivaluri în străinătate, şi ştim exact ce a făcut fiecare dintre noi sau ce a scris după război. Ştim totul despre greşelile noastre şi despre neînţelegerile noastre. De exemplu, despre greşeala pe care am făcut-o şi de care mi-e încă ruşine: era, cred, în 1999 sau 2000, după exodul îngrozitor al albanezilor din Kosovo, cînd tînărul meu coleg din Serbia, Vladimir Arsenijevic, a scris un text intitulat „Sîntem toţi albanezi". A fost o singură frază acolo care m-a deranjat teribil. Arseniejevic scria că s-a dus la bucătărie, a deschis frigiderul şi a scos o bere rece. Aşa cum mi-am imaginat scena, o bere „rece" a fost pur şi simplu prea mult. Descria suferinţa kosovarilor şi exodul lor în Albania şi Macedonia, rînduri lungi de refugiaţi care defilau sub un soare nemilos, cu toate posesiunile lor în cîţiva saci de plastic. Şi el s-a dus să-şi ia o bere „rece", să bea o înghiţitură înainte să continue să deplîngă soarta lor! Chiar dacă ar fi făcut-o, nu ar fi trebuit să o menţioneze. Nu ar fi trebuit să amestece berea cu refugiaţii, nici măcar în articolul în care îi susţinea moral. Şi nu, nu putem fi toţi albanezi, cu siguranţă nu atunci cînd unul poate bea o bere rece în timp ce altul încearcă să scape de teroare. Era ceva în neregulă cu această descriere, ceva ipocrit. Şi totuşi, Arsenijevic a fost unul dintre puţinii scriitori sîrbi care s-a opus naţionalismului şi războiului din Kosovo. Textul său, doar pentru că ştiam că el nu era ca alţii, m-a mîniat mai mult decît orice ar fi scris un naţionalist. Cu toate acestea, am greşit criticîndu-l public pentru asta. Am greşit în a cere perfecţiunea morală de la el.

Cîţiva ani mai tîrziu m-am întîlnit cu tînărul scriitor, pentru prima dată. Era în Croaţia. Un bărbat înalt, subţire, cu părul lung prins într-o coadă de cal şi cu ochi blînzi. M-am prezentat şi i-am cerut iertare pentru critica mea. Mi-a acceptat scuzele cu un zîmbet.

Boris şi cu mine ştim ce au făcut alţi prieteni şi foşti prieteni, în timpul războiului. Putem spune despre fiecare cunoştinţă ce a făcut – aşa cum alţii pot spune despre rudele lor, prietenii şi vecinii lor, ce au făcut în Bosnia sau Kosovo. Diferenţa este că majoritatea oamenilor nu vor să recunoască că au luat parte la război. Nu toţi sînt criminali de război şi ucigaşi, aşa că nu este o chestiune de vinovăţie. Unii trebuie să se confrunte doar cu responsabilitatea de a fi votat pentru un regim criminal, de a crede că ei şi doar ei au fost victime. Ale lui Miloşevici şi ale marilor puteri (la urma urmei, nu a fost bombardat Belgradul de superputerea americană?). De a fi crezut că nu exista altă soluţie decît a ceda presiunii naţionaliste. Din păcate, sîrbii trăiesc în plină negare a trecutului lor recent. Problema este că nu pare să existe *nici o dorinţă în cadrul societăţii pentru aflarea adevărului.*

Nu putem să tăcem. Nu putem repeta greşelile noastre sau cele ale părinţilor noştri. Trebuie să ne confruntăm cu trecutul. Aceasta este sarcina oamenilor care au asistat la război. Iar tînăra generaţie de după război are propria răspundere în aflarea adevărului. Nu UE, ci părinţii lor sînt cei care-i pedepsesc: nu sînt privaţi de vize din cauza a ce sînt, ci din cauza a ceea ce părinţii lor au făcut. Sau nu au făcut. Tînăra generaţie din Serbia suferă de izolare din cauza singurului lucru pe care ar trebui să-l facă şi nu-l face: să pună întrebări.

Din acest motiv, cred, nu am mai mers la Belgrad de atîta timp. Nu am putut suporta tăcerea lor şi negarea, aşa cum nu am putut-o accepta, în propria mea ţară.

P.S. *22 decembrie 2009.* Afirm în acest eseu că tinerii sîrbi, care se lamentează că trebuie să ceară viză pentru a merge în străinătate, ar trebui să-i întrebe pe părinţi de ce ţara lor a fost izolată şi ce au făcut în timpul războiului. De ce, chiar dacă nu sînt responsabili pentru ce au făcut părinţii lor, tinerii născuţi după 1990 sînt responsabili pentru viitor. Acum cetăţenii sîrbi nu mai au nevoie de viză pentru a merge în ţările membre ale Uniunii Europene. E o veste bună, dar problema rămîne. Istoria nu e o proprietate privată şi problema responsabilităţii nu poate fi ascunsă sub covor ori lăsată pe seama politicienilor: toată societatea trebuie implicată. Cu vize sau fără, nu există democraţie fără responsabilitate.

Apărut în Eurozine *(www.eurozine.com).*
© Slavenka Drakulic / Eurozine

traducere de Cristian GHINEA

Un articol rasist sau un articol necesar?

– o dezbatere în jurul neîntoarcerii la Belgrad –

Articolul Slavenkăi Drakulic pe care îl publicăm mai sus a produs senzaţie la Belgrad, unde a fost preluat de ziarul Politika. *S-a născut o mare polemică, Slavenka Drakulic primind replici din partea unor intelectuali sîrbi, alţii luîndu-i apărarea. Întreaga dezbatere poate fi citită (în engleză) pe site-ul reţelei de reviste culturale europene Eurozine, la acest link: http://www.eurozine.com/comp/drakulic_debate.html. Tot acolo poate fi citit un articol-revenire al autoarei, în care trage concluzii asupra dezbaterii de la Belgrad, oraşul în care nu s-a întors.*

În continuare, doar cîteva fragmente din replicile la acest articol.

■ *Milena Bogavac, artist plastic*

Este aşa de bine, oh, atît de bine să fii un stîlp al moralităţii, să crezi în puritatea propriei atitudini şi să fii convins că interpretarea ta asupra istoriei este singura corectă şi dreaptă. Probabil că aşa gîndea şi un adolescent, care mai tîrziu mi-a devenit bunic, cînd a fugit să se facă partizan. Probabil aşa gîndea şi Adolf Hitler pe la începutul carierei. Probabil aşa gîndeşte şi Ratko Mladic, cînd mai bea cîte o bere rece cu oamenii săi, fără să se gîndească la mine şi la febra pe care am făcut-o stînd la coadă pentru viză. Cred că, probabil, aşa gîndeşte şi Slavenka Drakulic. Într-un fel o invidiez pentru că, spre deosebire de mine, ea nu e deloc confuză.

■ *Uros Djuric, actor*

A refuza să prezumi că generaţiile născute după 1991 sînt inocente pentru ce s-a întîmplat în războiul civil e o dovadă nu doar că ai o minte tulbure, ci şi că eşti mînat de răutate de cea mai joasă speţă. Ar fi interesant ca toţi cei născuţi după 1991 să fie întrebaţi, cînd cer viză sau cînd trec graniţa, dacă şi-au interogat părinţii: „Ce ai făcut în timpul războiului?". Asta acum, înainte să apuce să crească, să gîndească independent şi să rezolve singuri această dilemă. După Slavenka Drakulic, ei ar trebui să facă apel la propriile conştiinţe, să rezolve acest mister şi vor fi recompensaţi cu libertatea de mişcare (...). Da, societatea sîrbă are o tendinţă spre indiferenţă faţă de adevăr. Şi da, mulţi sîrbi trăiesc în negare asupra trecutului recent. Dar nu toţi sîrbii şi nu toate segmentele societăţii, nici măcar o majoritate. Această reducere nerușinată, necritică la o singură categorie („sîrbii") este un exemplu de rasism cultural.

■ *Danica Vucenic, jurnalistă*

Am întîlnit şi eu problema ridicată de Slavenka Drakulic, pe cînd filmam în Germania un material despre modul în care germanii şi-au înfruntat trecutul nazist. Atunci am aflat prima dată despre cît de mult această confruntare a trecutului a fost marcată de anul 1968, anul revoltelor studenţeşti împotriva autorităţii. Atunci şi-au întrebat copiii, părinţii: „Ce ai făcut atunci? Cum ai putut face asta? Cum ai putut să taci?" (...) Am o fetiţă de şapte ani şi mă întreb cum o voi creşte. Nu doar ce o să-i spun, ci dacă o voi educa să pună aceste întrebări curajoase. Nu sînt sigură că generaţia despre care vorbeşte Slavenka Drakulic este pregătită pentru aşa ceva. Au crescut în anii 1990 şi nu au fost învăţaţi să pună asemenea întrebări.

■ *Ljuba Popovic, pictor*

Articolul Slavenkăi Drakulic este bolnăvicios de sentimental, dulceag, greţos şi colorat cu propagandă. Nu ascultă decît o singură parte a poveştii.

■ *Nataşa Markovic, publicistă*

Să nu ne prostim singuri: scriitoarea croată Slavenka Drakulic ştie prea bine că Belgradul a fost şi rămîne singura metropolă din Balcani. A fost mereu un oraş deschis şi liber. De aceea îl iubesc şi îl numesc Principatul Belgradului. Principatul unde păcătoşi şi sfinţi pot trăi alături. Inclusiv o sfîntă cum este scriitoarea croată Slavenka Drakulic (...). Vom supravieţui lumii în albnegru a Slavenkăi Drakulic, ca şi epitetului „sîrbi murdari şi malefici", vom supravieţui tuturor relelor care ne cad pe cap. Dacă noi şi copiii noştri nu putem călători în Europa, lumea va veni să ne viziteze. Sugerez totuşi ca cei născuţi în anii 1990 să primească dreptul şi privilegiul de a alege unde să studieze. Apoi vor putea să ne adreseze nouă, părinţii lor, întrebări chiar mai grele decît „De ce staţi la coadă pentru vize în faţa ambasadelor străine?". Pentru numele lui Dumnezeu, aceşti copii, aceşti tineri sîrbi, pe care Slavenka Drakulic i-a văzut la Viena, nici nu erau născuţi atunci cînd noi ne-am început războaiele. Această parte a articolului ei aduce a discurs al urii şi rasism. Cine nu ştie nu are cum să fie vinovat! Cine nu ştie nu poate fi făcut responsabil!

■ *Mirjana Miocinovic, traducătoare şi eseistă*

Cum poate un articol care e aproape o confesiune, scris într-un ton melancolic, unde tristeţea se amestecă cu bucuria, un articol unde găsim şi remuşcări pentru răul făcut altora, unde autoarea nu se vede pe sine ca pe cineva care proclamă „adevărul ultim", nici ca pe cineva care crede că deţine adevărul absolut, ci doar ca pe cineva care cere aflarea adevărului şi confruntarea acestui adevăr (...), cum poate un asemenea articol să provoace atîta furie, atîta cinism, un asemenea torent de patos bolnăvicios şi dulceag, totul pentru a „ne apăra cauza".

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

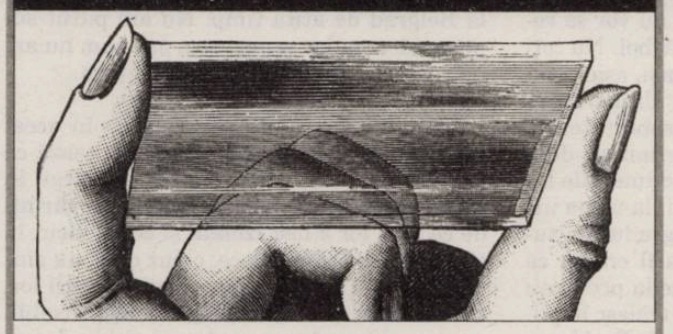

Închideți televizorul!

Săptămîna trecută, Gabriela Vrânceanu-Firea şi pedelistul Cristian Boureanu s-au bălăcărit ca două mahalagioaice în emisiunea *Ştirea zilei*. Nu am să reproduc schimbul lor de replici pentru că ar însemna să mă scald şi eu în zoaiele lor. N-aş fi adus în discuţie nici măcar episodul respectiv, dar el este reprezentativ pentru spaţiul public de la noi pe care-l reflectă televiziunile, pentru nivelul discuţiilor din talk-showuri. De fapt, am amintit de scena din emisiunea *Ştirea zilei*, pentru a o pune în balanţă cu altceva: săptămîna trecută, în România au avut loc două evenimente cu adevărat remarcabile. Festivalul de film TIFF de la Cluj-Napoca şi Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu.

Am mers doar pentru o zi la TIFF, la Cluj-Napoca, şi am fost de-a dreptul fascinat de efervescenţa oraşului din timpul festivalului. Se întîmplau multe lucruri simultan (proiecţii de filme, concerte, dezbateri), iar publicul venea în număr mare la fiecare. La intrările în cinematografe, înaintea începerii filmelor, lumea se strîngea de ziceai că-i o manifestaţie de stradă – şi existau destui care rămîneau pe-afară. Şi nu, nu era vorba de filmul *Avatar* sau de proiecţia vreunei producţii hollywoodiene, ci de filme de artă, unele dintre ele destul de dificile. Eu am reuşit să văd *Medalia de onoare* a lui Călin Peter Netzer şi *Aurora* lui Cristi Puiu (film care mi-a plăcut foarte mult), iar la *Prea tîrziu* de Wim Wenders nu am putut intra, pentru că nu am avut grijă să mă aşez din vreme la coada de la intrarea Cinematografului Republica.

Amicii care s-au dus la Sibiu mi-au povestit că şi acolo era acelaşi entuziasm al publicului. Ba, mai mult, la spectacolele lui Eugenio Barba, Peter Brook sau Silviu Purcărete a fost nevoie să vină jandarmii pentru a face ordine printre oamenii nemulţumiţi, care rămăseseră pe-afară. (Media zilnică a spectatorilor care au participat la evenimentele Festivalului Internaţional de Teatru de la Sibiu a fost de 40.000.) Iată că, în România, se mai întîmplă ca forţele de ordine să intervină nu numai în cazul bătăilor de stradă cu săbii şi topoare „a două clanuri rivale“ (cum aflăm mai tot timpul de la televizor), ci şi pentru a mai calma entuziasmul cultural al oamenilor.

Cele două festivaluri – TIFF de la Cluj-Napoca şi cel de Teatru de la Sibiu – sînt cîteva dintre lucrurile îmbucurătoare care se întîmplă în România de astăzi. Ambele, iniţiative private a doi oameni minunaţi, care merită aplaudaţi din tot sufletul: Tudor Giurgiu şi, respectiv, Constantin Chiriac.

Ei bine, atunci cînd totuşi ai aşa ceva, nişte evenimente cu adevărat valoroase şi care dovedesc că publicul din România nu e format doar din manelişti, nu e cazul să profiţi, ca televiziune, şi să le popularizezi cît mai mult? Televiziunile noastre generaliste şi de ştiri nu au gîndit deloc aşa. (Nu vorbim de TVR Cultural, care, avînd ca nişă cultura, nu putea rata astfel de manifestări.) Despre TIFF au existat nişte materiale scurte, de cinci minute, la TVR 1 şi am mai văzut o ştire şi mai scurtă la Realitatea TV, după gala premiilor de sîmbăta trecută. Despre Festivalul de Teatru de la Sibiu nu am văzut chiar nimic (o fi existat, dar ascuns bine, că doar ne e ruşine cu aşa ceva!). În vremea asta, televiziunile de ştiri continuau, în talk-show-uri, să mestece la nesfîrşit nimicul, să întoarcă pe toate părţile tîmpeniile politicienilor, să facă un capăt de ţară din declaraţiile nu ştiu cărui agramat devenit vedetă a micului ecran. Iar ştirile ne ofereau pe larg imaginea unei ţări populate de oameni vulgari, urîţi şi violenţi, de parcă ni se transmiteau zilnic, în direct, reportaje din Curtea miracolelor. Aşa stînd lucrurile, putem avea impresia, dacă nu facem altceva decît să privim în neştire la ecranul din dormitor, că România e ţara Becalilor, a Vrâncenilor şi a Bourenilor. Dacă însă vom lua hotărîrea eroică să închidem televizorul şi să ieşim din casă, vom avea plăcuta surpriză să constatăm că nu e deloc aşa.

George Daniel RÎPĂ

Cum se manipulează presa internaţională

Atacul unor nave militare israeliene asupra unui convoi presupus umanitar, ce urma să transporte ajutoare în Gaza, a reprezentat una dintre cele mai frustrante înfrîngeri mediatice ale statului evreu. În primele 24 de ore de la atacul forţelor israeliene, o bună parte a presei internaţionale nu a avut nici o dilemă. Fără să stea prea mult pe gînduri, presa internaţională a judecat şi condamnat Israelul. Condamnările au venit în lanţ şi de la Bucureşti.

„CNN-ul lumii arabe“

Există două motive principale pentru care media internaţională a fost manipulată în primele ore de la atacul israelian. În primul rînd, principala instituţie media care a transmis evenimentul a fost Al-Jazeera (televiziunea avea un corespondent pe una dintre nave). În al doilea rînd, imaginile difuzate de presă erau strict cele filmate de membrii grupării teroriste Hamas, care se aflau pe nave. În mod evident, acestea fuseseră editate şi conţineau doar răspunsul militarilor israelieni, nu şi atacul iniţial al activiştilor ce se aflau pe navă. În mod normal, jurnaliştii ar fi trebuit să filtreze informaţia.

Liderii de la Ierusalim au greşit deoarece nu au prezentat imediat propria versiune asupra evenimentului. În timpul războiului ruso-georgian, explicam la un post de ştiri că, orice s-ar întîmpla, Tbilisi-ul cîştigase războiul mediatic cu Federaţia Rusă pentru că, la doar cîteva minute de la invazie, preşedintele era în direct la CNN, iar premierul, la BBC.

„Israelienii au atacat primii“

Cele mai multe televiziuni şi ziare româneşti au explicat cum un comando israelian a luat cu asalt un convoi umanitar. Numeroase cotidiene au dat verdictul încă din titlu, unde au anunţat că „Flotila Libertăţii“ a fost atacată de armata israeliană. Un cotidian central cita „postul de televiziune al mişcării palestiniene Hamas“ şi susţinea că israelienii au coborît pe frînghii, de pe elicoptere, şi au deschis focul. Un altul dedica cea mai mare parte a articolului, acuzaţiilor formulate de regimul neofundamentalist de la Ankara. Evident, Israelul este vinovat de „terorism de stat“. În text, autorul ne mai informează că „Israelul se justifică“. Ideea unui atac israelian a fost asimilată de majoritatea televiziunilor de ştiri sau generaliste, mai puţin însă PRO TV. Postul din Pache Protopopescu a fost singurul care a difuzat în prima zi imagini puse la dispoziţia presei internaţionale şi care arată cum cei care pornesc atacul sînt activiştii. Se poate vedea foarte clar, în imaginile filmate dintr-un elicopter israelian, cum militarii sînt atacaţi imediat ce debarcă la bordul navei (http://www.youtube.com/watch?v=Z2duPV9MQIc). Mai mult, se pot vedea activişti care înjunghie militari israelieni şi folosesc chiar arme de foc (http://www.youtube.com/watch?v=buzOWKxN2co). Aceste imagini au fost făcute publice în jurul prînzului, de către armata israeliană. Teroriştii Hamas care se aflau pe nave au făcut publice doar momentele în care israelienii coboară pe frînghii şi momentele în care aceştia încep să tragă. În realitate, israelienii care trag sînt din cel de-al doilea val, primii militari fiind neînarmaţi. Astfel se explică faptul că au fost bătuţi cu bare de fier şi înjunghiaţi, fără să riposteze.

„Intervenţia Israelului a fost ilegală“

Majoritatea jurnaliştilor români, aflaţi probabil sub imperiul emoţiilor, dar şi al prostiilor scrise de media internaţională, au decis că atacul militarilor israelieni s-a aflat în afara dreptului internaţional. În realitate, Gaza se află sub embargo maritim din 2007, iar cel mai mare susţinător (şi garant) al acestei politici este Egiptul, un stat islamist, interesat ca teroriştii Hamas să nu primească arme.

La paragraful 67 din aşa-numitul „Manual San Remo“, un document adoptat în 1994, se stipulează că un vas comercial poate fi atacat dacă „transportă bunuri de contrabandă“ sau „sfidează o blocadă“. Blocada maritimă garantată de Israel şi Egipt era în conformitate cu Carta ONU, care stabileşte dreptul statelor la autoapărare (din Fîşia Gaza erau lansate atacuri cu rachete care au ucis sute de cetăţeni israelieni, inclusiv arabi).

„Activiştii păcii“

Media a prezentat cele aproximativ 700 de persoane drept „activişti ai păcii“, susţinători ai cauzei palestiniene. În realitate, mulţi dintre ei aveau legături cu organizaţii jihadiste internaţionale. La bord se aflau Amin Abou Rashed (liderul Hamas din Olanda), Muhammad Al-Baltaji şi Hazem Farouq (membri ai Parlamentului egiptean din partea Frăţiei Musulmane), iordanienii Wael Al-Saka şi Salam Al-Falahat (afiliaţi Frăţiei Musulmane şi susţinători Hamas), iemeniţii Sheikh Muhammad Al-Hazmi şi Hazza' Al-Maswari (membri ai partidului islamist Al-Islah), kuweitianul Osama Al-Kandari (în 2009 a semnat un comunicat oficial chemînd la declanşarea jihadului împotriva statului Israel). Un frumos exemplu de multiculturalism, am putea spune. Din păcate, nimeni nu s-a întrebat de ce din „arsenalul pacifist“ făceau parte sute de arme albe sau chiar de foc.

O altă întrebare la care presa nu a răspuns a fost cine sînt cei care au finanţat convoiul, mai exact IHH (Islan Haklary Ve Hurriyetleri Vakfi). IHH a intrat în atenţia CIA în 1996, fiind considerată o organizaţie radical-islamistă.

„Palestinienii aveau nevoie urgent de ajutoare“

Militanţii susţineau că transportă bunuri esenţiale pentru locuitorii din Gaza. Era vorba despre zece mii de tone de hrană şi materiale. În realitate, Israelul singur transportă săptămînal 15 mii de tone de hrană şi materiale de construcţie, singura diferenţă fiind aceea că transporturile israeliene sînt monitorizate atent pentru a nu ajunge în mîinile grupării Hamas, ci direct la populaţie. Un alt mit este

acela că în Gaza nu există hrană. În realitate, pieţele sînt pline, iar în Gaza există chiar restaurante de lux sau piscine olimpice – după cum scria recent pe blogul său jurnalistul danez Steffen Jensen.

Israelienii au reţinut din încărcătură barele de fier şi cimentul necesar construcţiilor, pentru ca activiştii Hamas să nu-şi poată construi buncăre. În prezent, o parte din încărcătură se află blocată la punctul de frontieră Kerem Shalom, chiar de către militanţii Hamas.

Activist la 18 luni

Un alt element prezentat cu duioşie în mass-media a fost prezenţa la bord a unui copil de 18 luni. Israelul anunţase clar că va opri convoiul, era absolut evident pentru toată lumea că ar putea urma violenţe.

Şi totuşi, dacă printr-un miracol încărcătura ar fi ajuns în Gaza, populaţia ar fi primit şi cîteva sute de praştii, pentru că şi asta transporta „convoiul umanitar“. În ultimele decenii, praştia a reprezentat principalul „arsenal“ de propagandă a activiştilor. „Copiii cu praştii“ umplu străzile, după ce fraţii lor mai mari lansează rachete asupra teritoriului israelian. Cînd armata israeliană intervine la faţa locului, media internaţională deplînge intervenţia şi ne prezintă „prăştierii“.

„Pacifiştii“ au postat ulterior pe Internet imagini în care interpretau cîntece din repertoriul jihadist, la loc de cinste aflîndu-se „Oh, evreilor, Khaibar, Khaibar, armata lui Mohamed se întoarce!“. Khaibar este ultima localitate cucerită de Mohamed, în 628, deşi exista semnat un tratat de pace cu liderul evreilor. Pacifiştii din urmă cu 14 secole au luat cu asalt aşezarea ucigînd sute de evrei. Evenimentul este considerat sfîrşitul oficial al prezenţei evreieşti în Peninsula Arabică.

Nu în ultimul rînd, cred că trebuie să salutăm şi susţinerea de care se bucură locuitorii din Gaza din partea Guvernului turc. Cel mai probabil, după ce îi vor salva pe palestinieni, turcii îşi vor redirecţiona ajutoarele către alţi musulmani greu încercaţi de soartă: kurzii.

STRĂINI – EXOTICI – ÎN BUCUREŞTI

*Mulţi bucureşteni, sătui de oraşul lor, visează să-l părăsească. Există însă alţii, veniţi de departe, care îşi propun să locuiască aici. Ba chiar să se stabilească. Pentru ei, Bucureştiul este o destinaţie. Printre ei, un număr de chinezi şi indieni. (**I. P.**)*

Miruna ROLEA

Indienii din oraşul gri

Cel mai adesea sînt întrebaţi despre Vacă (cu V mare) şi, cîteodată, despre Sharukh Khan sau „Lanţul Amintirilor". Adesea, românii îşi feresc geanta/buzunarele cînd se află în preajma lor. Alteori s-au aflat în situaţia de a li se cere documente de identificare la intrarea într-un restaurant sau club. De vină este, probabil, fascinaţia – şi deopotrivă dispreţul – faţă de o naţie, de o cultură despre care nu ştim nimic – sau aproape nimic, în afară de cîteva stereotipuri şi prejudecăţi. Sau confuzii.

Azi, în Bucureşti, trăiesc între 800 şi 1500 de indieni. O cifră mai exactă îmi este teamă că nu vă pot oferi, oricît de mult aş vrea. Nu trăiesc grupat în nici o zonă specifică a Capitalei (sînt peste tot), nu au nici un lăcaş de cult în care să se adune. Nu există organizaţii oficiale (sau diplomatice, dacă doriţi) prin care să se cunoască. Chiar dacă nu-i vedem, nu-i percepem, ei trăiesc, respiră, muncesc, studiază printre noi, alături de noi. Primul lucru pe care-l fac atunci cînd află că vor veni în România: se interesează de alţi indieni de aici. Unii nu vorbesc română, deşi sînt aici de ani de zile. Alţii, dimpotrivă, au învăţat limba în cîteva luni. Între ei vorbesc în hindi şi/sau engleză. Şi este normal, dacă ne gîndim că în ţara lor au nu mai puţin de 18 limbi oficiale şi peste 36 de dialecte.

Chiar şi aşa, tot sînt împărţiţi în trei grupuri mari. Grupuri care de obicei nu prea schimbă două vorbe între ele – studenţii, care sînt şi juniorii de vîrstă; oamenii de afaceri – ei au făcut primele întîlniri de cricket (despre care voi vorbi mai tîrziu); şi expaţii, cei care vin pe perioade determinate să lucreze în România.

Mai sînt şi indienii căsătoriţi cu românce, care au hotărît să se stabilească aici. Pentru ei nu aş construi un al patrulea grup, deşi numărul lor nu este chiar atît de redus, raportat la numărul total. Aici pot fi persoane din primele trei grupuri, însă trebuie incluşi şi cei care au venit special pentru soţiile lor. Unii sînt fericiţi. Cei mai mulţi însă găsesc foarte dificilă adaptarea la conceptul românesc de căsătorie, de familie. Alţii trăiesc adevărate drame. Depinde de norocul şi de puterea de adaptare a fiecăruia.

Cînd vin aici, de obicei caută protecţie la alţi indieni. Prin reţele sociale online – atunci cînd nu vin prin cunoştinţe sau familie. Uneori au foarte puţini prieteni români. Cîteodată au mai mulţi prieteni români decît indieni.

România bucureşteană le place mai puţin comparată cu România din afara Bucureştiului. Nu se plîng de aglomeraţia din Capitală şi nici de poluare. Dar se plîng de cît de gri e oraşul în lunile reci. De asta şi spun că le e aşa de dor de India. Pentru culori. Le e dor de culorile din ţara lor şi le e dor de familia lor. Dar aici le plac femeile – spun că româncele sînt frumoase şi prietenoase. De fapt – nu doar româncele sînt prietenoase, ci românii în general. Deci şi bucureştenii. Însă mîncarea noastră nu este pe gustul lor. Pare-se că ar fi cam fadă. Nici condimente (masala) nu prea găsesc. Aşa că s-au creat adevărate reţele sociale, prin care se duce vorba, atunci cînd cineva merge pînă în India – la înapoiere trebuie să aducă cu sine condimente pentru mai mulţi.

Le este foarte dor de familia lor. E cu atît mai normal cu cît, dacă stăm să ne gîndim, un bărbat indian teoretic nu se mută din casa părinţilor (a tatălui, unchilor paterni, a bunicilor paterni ş.a.m.d.) niciodată. Plus ataşamentul faţă de instituţia familiei în sine, care este însăşi baza societăţii lor.

De aceea, Ambasada Indiei a început să se implice activ în viaţa cetăţenilor săi aflaţi în Bucureşti. A început întîlnirile (pe atunci neoficiale) de cricket, ca o contrapondere la monopolul deţinut de oamenii de afaceri indieni asupra practicării sportului – monopol susţinut prin preţurile restrictive. Prin această nouă practică au început să se lege prietenii. Apoi a urmat celebrarea în ţară a sărbătorilor naţionale – petreceri de *diwali* (sărbătoarea luminilor), de *holi* (sărbătoarea „culorilor"). Muzica indiană a început să fie practicată şi în Bucureşti (clasică – ex. Turya Classical sau modernă – diverşi artişti).

De altfel, există cîteva locuri cu adevărat „indiene" în Bucureşti – unele sînt indiene din perspectivă românească, altele sînt indiene din perspectiva indienilor înşişi. Sînt cinci restaurante, un număr destul de ridicat de cafenele şi baruri, persoane specializate în medicina ayurvedică (români şi indieni deopotrivă).

Pînă acum am arătat doar că indieni (din India) sînt şi în Bucureşti. Unii dintre noi se tem de ei... De ce ne temem exact este greu de spus. Poate de necunoscut. Sper ca prin acest articol să vă fi făcut mai familiar (şi deci mai prietenos) un grup la care se adaugă anual alţi şi alţi membri. Merg cu metroul, conduc maşini pe străzile Capitalei, învaţă, muncesc sau creează locuri de muncă. Zîmbesc şi iubesc...

***Miruna Rolea** este doctorand în Antropologie la SNSPA.*

Natalia MALANCU

Wok la Capitală

Paris *vs* Bucureşti 2010: Arcul de Triumf asezonat cu un bulevard pe măsură, Ateneul, Palatul Regal, clădirea CEC-ului, şi mai nou, de ce nu, zona Dragonul Roşu – Chinatown-ul nostru în devenire.

Surprinzător, poate, pentru cei care nu au mai mers de mult cu metroul pe linia Unirea 1, Bucureştiul experimentează, mai nou, unitatea în diversitate. Dacă ar fi să ne luăm după cifrele Oficiului Român pentru Imigrări, la finele anului trecut, numărul chinezilor aflaţi legal în Capitală se ridica undeva în jurul a 6000, majoritatea bărbaţi, implicaţi în afaceri comerciale şi, în unele cazuri, chiar cu o durată a şederii şi un dosar suficient de consistent, încît să le permită solicitarea reîntregirii familiei. Pe scurt, mai mulţi decît moldovenii, mai activi economic şi mai dornici să rămînă pe aceste meleaguri.

Cînd şi cum s-a petrecut mutarea trupelor? Teoretic, putem vorbi despre prezenţa chinezilor pe teritoriul României încă din perioada anilor '50-'60. Practic, abia la sfîrşitul anilor '80 şi începutul anilor '90 existenţa lor a devenit una notabilă; în condiţiile în care, în 1988, statul maghiar a decis ridicarea restricţiilor de vize pentru turiştii chinezi, pentru ca, mai apoi, în 1992, să-şi schimbe politica în domeniu pe fondul intoleranţei şi impactului asupra pieţei forţei de muncă. La acest factor s-au mai adăugat evenimentele din Piaţa Tian'anmen, precum şi perioada de recesiune economică prin care China a trecut între 1989-1991. Astfel, valurile de imigranţi chinezi au urmat în mare două trasee: Ungaria-România (mai ales comercianţi şi mici afacerişti) şi Rusia Europeană – România. Majoritatea au avut ca punct de origine provinciile sudice Zhejiang, Fujian şi Henan – sărace, cu un trecut însemnat în domeniul migraţiei şi cel al comerţului.

Bucureştiului i-au mai rămas puţine secrete nespuse. Şi totuşi... Căutaţi un restaurant în care să ieşiţi cu prietenii? Atunci puteţi opta pentru unul dintre cele aproximativ treizeci de restaurante chinezeşti active, asta fără a lua în calcul serviciile de catering şi fast-food-uri cu specific din mall-uri. Primul deschis datează din anii '80. Vă pasionează bucătăria asiatică într-atît încît vreţi să treceţi la practică? Forumurile vuiesc despre micul magazin din Colentina (competiţia „externă" a mai marilor din Dragon), ce comercializează de la urechi de lemn la *wok*-uri şi bere tradiţională, iar supermarket-urile au adăugat secţiunea aferentă. Aţi mers recent la Operă? Nimeni nu se înghesuie să cumpere bilete cum o fac studenţii chinezi, bucuroşi să aibă acces la un gen de eveniment extrem de costisitor în patria-mamă. Aveţi probleme de sănătate? Există centre de acupunctură. Vreţi să vă extindeţi afacerea? Apelaţi la serviciile de consiliere juridică pentru afaceri şi traduceri de acte menite să vă ajute în egală măsură pe dvs. şi pe proaspeţii imigranto-afacerişti. Treceţi pe lîngă un şantier de construcţii, şi nu înţelegeţi limba vorbită? Sînt muncitorii chinezi pe care, după ultimul scandal, BNS-ul a decis să-i reprezinte.

În Paris, Avenue de Choisy şi Avenue d'Ivry delimitează Cartierul Chinezesc. În Micul Paris nu putem vorbi despre delimitări precise, însă cei mai mulţi chinezi fiind implicaţi în comerţul mărunt, locuiesc în prelungirea Colentinei, restul răsfrîngîndu-se în zona de nord. Nu există şcoli speciale, însă există o grădiniţă particulară cu predare în limba chineză, în Colentina. Se pune problema poliţiştilor comunitari... chinezi. Putem totuşi vorbi despre adunări diverse ce au loc în clădiri din zone centrale: de la Asociaţia de Prietenie România-China la Asociaţia Femeilor de Afaceri Chineze din România.

Înfruntarea Dragonului – Colentina, Dobroieşti

Dragonul Roşu este un Chinatown atipic pentru că investitorii majoritari sînt români. Construcţia respectă principiile arhitecturale *feng-shui*, iar o parte dintre simbolurile etnice prezente sînt „adaptate" cultural. Pe vremea cînd vecina „Europa" era mai activă, să ai stand în Dragon reprezenta un ideal. Ce ascund cele opt „dragoane" între care poţi călători cu trenuleţul, în timp ce radioul bilingv cu circuit intern îţi strigă noutăţile? De toate. De la un dragon dedicat exclusiv pantofilor la standuri ce vînd icoane en gros şi statuete Louis XIV. Produse din China, Coreea de Sud, Turcia, India, România sau furate din Germania. Originale sau copii ieftine. Vînzători români adesea „supravegheaţi" de patroni chinezi. Un etaj cu restaurante chinezeşti, dar şi shaormerii şi snack baruri, la capătul culoarului. Preţurile? Modice. Diferenţa en gros – en detail: 0-10 lei. Rezultatul? Pe bulevarde precum Iancului, Colentina sau Pantelimon, ba chiar şi în centrul Capitalei, au înflorit magazinele „totul la 12 lei". Două sfaturi: firul Ariadnei la purtător şi atenţie la picioare – cărucioarele cu marfă sau legume şi chiar bicicletele circulă neregulamentar.

Nu putem încă vorbi de spaţii specifice de locuit, însă două blocuri sînt gata construite în complex. Restul de teren aşteaptă, iar, în zonă, case-tip se ridică de zor. Evenimentul social al anului în complex: campionatul de baschet al reprezentaţilor diferitelor provincii ţinut pe 1 octombrie (ziua Chinei).

Chinatown-urile sînt locul unde multiculturalismul se îmbină cu comerţul, turismul şi spaţiile de locuit. Timpul şi atitudinea generală în faţa noului ne vor spune dacă preferăm să ascundem sub preş inevitabila dezvoltare sau vrem să o acceptăm şi să o valorificăm.

***Natalia Malancu** este masterand în Antropologie la SNSPA.*

CINE AR PREFERA SĂ TRANŞEZE DEFINIŢIA NEAMULUI ÎN LOC SĂ TAIE ALTE SURSE NAŢIONALE DE TĂMÎIE?

■ Un portal de locuri de muncă american a realizat un top al celor mai bune şi al celor mai proaste job-uri din SUA, luînd în considerare cinci factori: venit, stres, condiţii de muncă, nivelul de efort fizic, posibilităţi de angajare. Sînt de acord cu ei că job-ul de filosof poate pe fi locul 11, în topul celor bune, înaintea celui de meteorolog (aici poţi avea un stres, atunci cînd greşeşti prognoza). Sînt de acord şi că tăietorii de lemne pot fi pe locul 2, în topul celor proaste, cu mult înaintea măcelarilor, pe locul 11 (cine n-ar prefera să tranşeze carnea, în loc să taie copaci?). Însă nu înţeleg deloc cel mai bun job posibil – *actuar,* specialist în managementul riscului. Riscul nu prespune stres, sau americanii chiar trăiesc pe o altă planetă? (**A. P.**)

■ La parada gay de acum cîteva săptămîni am auzit cel mai stupid slogan din istorie: „Nu vrem diversitate, vrem normalitate!". Mi-e şi teamă să aflu definiţia normalităţii conform Noii Drepte. (**M. C.**)

■ Ultimele ştiri în privinţa Catedralei Mîntuirii Neamului: aceasta ar putea fi construită cu bani împrumutaţi de la bancă, ce vor fi restituiţi ulterior de credincioşi. Foarte ciudat, avînd în vedere că, acum o săptămînă, ierarhia BOR susţinea că ar trebui să facem catedrala exact în plină criză economică, ca să ne ajute Dumnezeu. Să nu fi aflat Cel de Sus cum stau lucrurile cu împrumuturile la bancă în vremurile astea? Seamănă cu situaţia în care insişti să vindeci malaria cu un împrumut de ţînţari. (**M. Ş.**)

■ Ştire mortală: „Nu există viaţă după moarte", anunţă agenţia Mediafax. Bun, bun, m-am liniştit, nu mai sper, nu mai cred. Dar aştept confirmarea din alte surse. (**M. M.**)

■ La ieşirea din România, trupei AC/DC i s-a cerut şpagă. La Nădlac, angajaţii Companiei Naţionale de Autostrăzi şi Drumuri Naţionale din România le-au cerut 50 de euro de camion (29 la număr) pentru a-i lăsa să treacă mai departe în Ungaria. Trupa şi staff-ul n-ar trebui să se simtă jigniţi. În fond, li s-a oferit cea mai autentică trăire mioritică, la un preţ rezonabil. (**S. G.**)

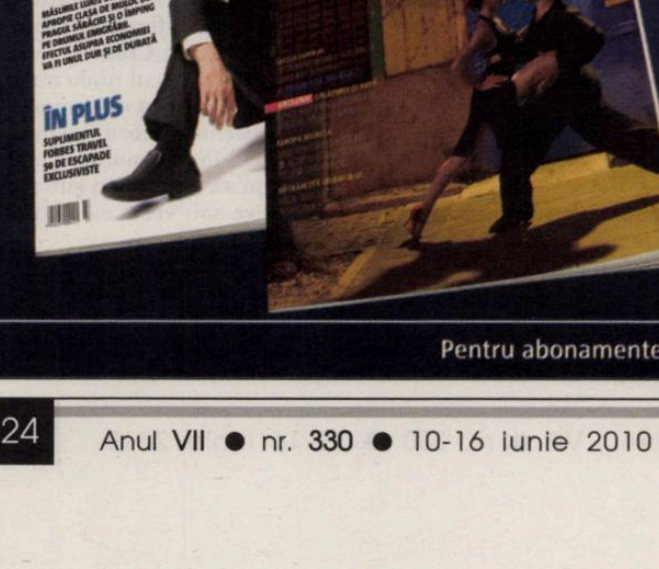

Cu ochii-n 3,14

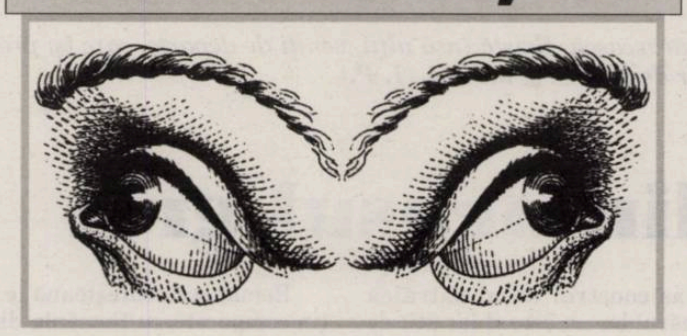

■ Întrebat, zilele trecute, de un internaut spaniol, pe site-ul revistei *Babelia,* dacă e ceva autobiografic în romanul său *Asfixia,* Chuck Palahniuk a răspuns vag enervat: „Nu, nu, nu, tot ce era autobiografic sau ar fi putut să fie am schimbat sau am eliminat. Nu, literalmente nu e nimic autobiografic". La cîţi de *nu* sînt în două rînduri, C.P. a început să fugă ca dracul de tămîie dacă nu de propria viaţă, măcar de etichete. Sau poate doar glumea. (**S. S.**)

PROBLEMA ESTE CĂ, DUPĂ CE PREFERINŢA EROILOR PENTRU PRAZ A FOST PREZENTATĂ PE PRISPĂ, MAI SÎNT NIŞTE ENERGII ÎNTUNECATE CARE ŞTIU SĂ GÎNDEASCĂ APROAPE SIMULTAN

■ PRO Cinema a difuzat de curînd un film sud-american foarte bun, *Crónica de una fuga,* despre experienţa carcerală a deţinuţilor politici argentinieni în timpul dictaturii militare din anii '70. Problema este că, după ce pelicula a fost prezentată de un Cristian Tudor Popescu încruntat, apocaliptic, cu pălărie neagră, cînd am plonjat în atmosfera altminteri sumbră a filmului aproape am respirat uşurată. E ca şi cînd un film serios despre Al Doilea Război Mondial ar fi fost prezentat de un individ deghizat în Jack Spintecătorul. (**M. Ş.**)

■ Am mîncat la IKEA o ciorbă de praz minunată. Acum să mai rîdă cineva de preferinţa oltenilor pentru praz. (**M. C.**)

■ Cătălin Tolontan şi *Gazeta Sporturilor* mai fac o dezvăluire zemoasă. Georgia Gabriela Voicu, născută în 1981, fără nici un loc de muncă anterior şi fără nici un venit în 2009, posesoare de BMW de lux şi geantă Vuitton, a fost numită şefă la (staţi jos!)... Oficiul Naţional Pentru Cultul Eroilor. Pam-pam! De ce nu ar numi generalul de intendenţă Gabriel Oprea o începătoare cu BMW şefă la Cultul Eroilor? Sînt din acelaşi film. (**C. G.**)

■ Unul dintre motivele pentru care nu mi-am făcut încă un cont pe Facebook este o întrebare omniprezentă acolo care mi se pare stupidă: „La ce te gîndeşti?". Îmi aminteşte de o imagine din Delavrancea: „Bunicul stă pe prispă. Se gîndeşte. La ce se gîndeşte? La nimic", doar că prispa a devenit *office*-ul unde numeri zilele care trec, împreună cu prietenii tăi virtuali. La fel de inutil! (**A. P.**)

■ Prim-ministrul Guvernului sloven a anunţat că, dacă Naţionala de fotbal va trece de faza grupelor la Mondialul din Africa de Sud, le va lustrui jucătorilor ghetele. Mai sînt prim-miniştri care ştiu să gîndească şi să vorbească normal. (**R. C.**)

■ Am văzut pe Discovery World cel mai prost documentar de cînd urmăresc acest post. Un jurnalist englez venise la Snagov pe urmele lui Vlad Ţepeş, însoţit de un tip care cică era medium. Acesta intra în biserică, închidea ochii şi spunea chestii de genul: „Simt aici nişte energii întunecate", „Cred că duşmanii l-au ucis pe Ţepeş" sau „Locul acesta este pătat cu sînge". Uau! Sper că istoricii noştri au fost pe faţă. (**M. C.**)

■ După acela deja celebru din Islanda, încă un vulcan a erupt, în Ecuador, aproape simultan cu un altul, în Guatemala. Concluzia românească nu poate fi decît una: ăştia s-au înţeles. (**R. C.**)

S-AR PĂREA CĂ, DE ATÎTA ISTERIE, NOI AVEM DOAR OXIGEN ARUNCAT PESTE BORD

■ Pe o rulotă abandonată (cred) pe la Parcul Tineretului, două îndemnuri scrise cu vopsea. Primul, în franceză: „Parlez à vos voisins". Al doilea, în română: „Gigi, pleacă!". S-ar părea că vecinul lui Gigi e francofon. (**D. S.**)

■ Tudor Călin Zarojanu, colaborator al nostru care acum scrie şi în *Adevărul,* zice într-un editorial că s-a săturat de atîta isterie, şi dă nişte exemple binevenite. Apoi propune înfiinţarea Clubului Oamenilor Calmi. „Al celor care nu cred că murim mîine. Poimîine, poate. Dacă nu chiar mîine. Şi nu neapărat în dureri şi-n spume. Dacă aveţi alte idei pentru numele clubului, le aştept – ca şi înscrierile – la adresa clubuloamenilorcalmi@yahoo.com". Scrieţi-i. Mă înscriu şi eu. (**C. G.**)

■ Există deja de multă vreme eBooks şi iPhone. Recent, americanii au lansat iPad, la 500 de dolari. Chinezii l-au contrafăcut, i-au zis iPed şi-l vînd cu 105 dolari. Noi avem doar un eBoc – absolut autentic – pe care nu-l mai vrea nimeni, nici măcar gratis... (**M. V.**)

■ Chinezii au inventat maşina-frunză: consumă dioxid de carbon şi elimină oxigen. Deci s-a rezolvat, nu!? (**M. C.**)

■ Luni era mare scandal mare cum că Israelul a atacat un vas plin de activişti pentru pace şi au murit unii dintre ei în incident. Vîlvă, proteste, anchetă la ONU, iar chestia cu statul evreu şi nazist, bla-bla. A doua zi, armata israeliană dă publicităţii imagini. Soldaţii coboară din elicopter în rapel, iar pe vas militanţii pentru pace îi iau la bătaie cu răngi de fier, mai mulţi pe cîte unul. Un soldat este aruncat peste bord de nişte militanţi pentru pace mascaţi, în timp ce alţi militanţi pentru pace îl atacă pe altul cu cuţite. Şi, în condiţiile astea, naziştii ăia de soldaţi evrei au îndrăznit să riposteze. Vai, vai! Vorba aceea veche cu „URSS luptă pentru pace pînă nu mai rămîne piatră peste piatră" se aplică de minune şi actualilor militanţi pentru pace. (**C. G.**)

PUBLICITATE

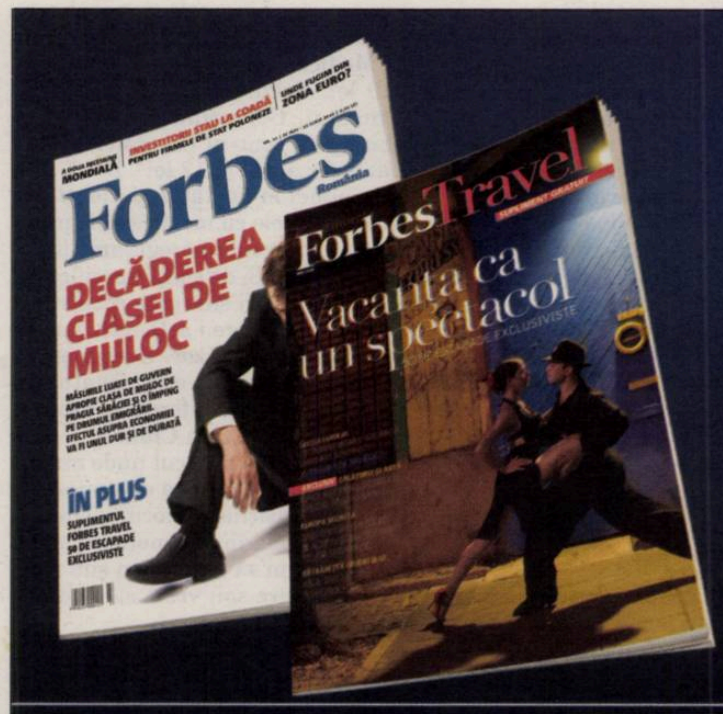

DILEMA recomandă VECHE

Noul număr Forbes!

Citește despre cum este afectată clasa de mijloc de noile măsuri economice, lipsa perspectivelor și scăderea nivelului de trai. Gratuit, în această săptămână, suplimentul ForbesTravel - află ce-ți poate transforma vacanța obișnuită într-o aventură de neuitat!

ACUM și în rețeaua de magazine MIC.RO

Cea mai citită revistă de business-life din lume
Revista Forbes România apare lunea, la fiecare două săptămâni

Pentru abonamente sunați la 0318.200.200, tarif normal, disponibil non-stop sau 0372.130.245, 0372.130.246, luni-vineri, între 9.00-18.00

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul VII ■ nr. 331 ■ 17-23 iunie 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis 4

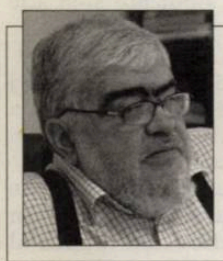

ANDREI PLEŞU

„Despre iubirile fericite“

pagina 3

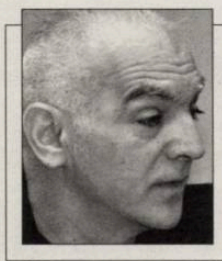

DORIN ŞTEFAN

„Rîşnov – un spaţiu, un timp“

pagina 20

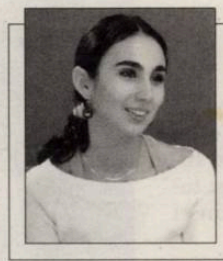

ELENA STANCU

„Gunoiul din ograda României“

pagina 23

Cîtă tehnologie?

„Orice tehnologie destul de avansată nu se deosebeşte de magie.“

ARTHUR C. CLARKE

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

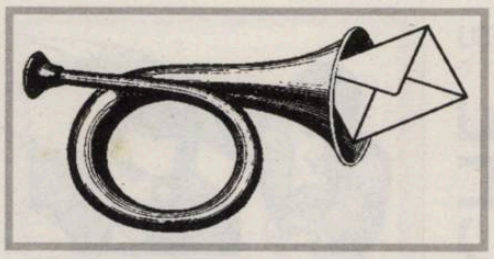

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune...“
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE“)

album dilematic Viorel Teodorof

ACTUALITĂŢI

Ce să fac, domnule Pleşu...?

Simt o nevoie febrilă să spun cuiva ceea ce simt, iar apropiaţii mei sînt prinşi în lumea lor cotidiană, în propriile gînduri şi temeri şi ritualuri monotone. Nu găsesc în ei sprijin.

Nu ştiu dacă o să găsesc vreun confort moral scriindu-vă, dar totuşi o fac.

Citeam în revista *Cariere,* aşteptînd pe un hol de clinică privată, un articol din care am reţinut poziţia pe care o aveţi cu privire la tinerii profesionişti. La fel mă simt şi eu... ca un spectru, ca un rebut. Mă simt inutil. Simt că trece viaţa pe lîngă mine, iar eu îmi dedic timpul corporaţiei la care lucrez.

Am 26 de ani, sînt din Iaşi, şi am venit în Capitală acum un an şi jumătate pentru „o viaţă mai bună“, pentru „construirea unei cariere“. Lucrez în marketing, în industria bunurilor de larg consum şi activitatea mea are ca rezultat o spălare pe creier a maselor, inducerea unui comportament de consum. Vînd oamenilor lucruri de care nu au nevoie. Ataşez produsul de emoţiile şi dorinţele lor, condiţionîndu-i să-şi procure fericirea din bunuri, astfel încît corporaţia să facă profit.

În ultimul an mi-a venit mintea la cap şi am realizat că am fost un mare naiv crezînd că o carieră în marketing într-o multinaţională sexy mă va face fericit. Îmi irosesc viaţa pentru obiectivele altora... profit, *market share, brand awareness.* La final de zi trag linie şi mă întreb ce am făcut astăzi pentru mine? Cu mare părere de rău, afirm că răspunsul este „nimic special“. Mă uit în jurul meu şi observ din ce în ce mai mulţi tineri care se irosesc pentru marile corporaţii în speranţa unei cariere înfloritoare. Sîntem ca oile, aliniaţi dimineaţa la metrou, îndreptîndu-ne către clădirile gri din Pipera.

Lumea în care trăiesc are ca esenţă acest set de credinţe şi valori ce vin mînă în mînă cu marele fenomen al consumerismului. Mă refer la elitism, la această competiţie absurdă în a fi mai bun şi a cîştiga mai mult decît celălalt, la dorinţa de a acumula, de a poseda cît mai multe bunuri, la 10-12 ore de muncă pe zi, la timp din ce în ce mai redus petrecut cu cei dragi. Simt că mă degradez, că mă descompun cîte puţin în fiecare zi. Am ajuns să visez branduri şi sarcini de făcut şi tabele şi grafice.

Oarecum fericit că am reuşit să văd realitatea aşa cum este, mi-am spus că voi trage linie, voi pune punct şi că îmi voi schimba meseria, că mă voi îndrepta spre altă activitate, care să aibă o doză de umanitate în ea. Am constatat cu stupoare că tot pentru multinaţională trebuie să lucrez. Fundaţiile din România nici măcar nu răspund la un simplu e-mail în care îi întreb dacă au vreun post liber. Trebuie să-mi plătesc chiria, trebuie să mănînc, îmi trebuie haine. Îmi vin în creier gînduri şi întrebări. „Oare ăsta este destinul meu? Asta trebuie să fac în viaţă? Să mi-o arunc în mîinile unor şmecheri şi să o folosească după bunul plac? Trebuie să-mi accept condiţia de sclav, doar pentru că ai mei părinţi sînt oameni simpli, şi nu politicieni sau afacerişti? Să-mi bag piciorul şi să plec din ţară? Sînt singur la părinţi, cine va avea grijă de ei dacă plec?

Ce să fac, domnule Pleşu...?

Cu stimă,

Ştefan LUCIAN
lucian.amolioaie@gmail.com

NR. 327:

Cultura corporatistă

De ce nu place tuturor cultura corporatistă?

A fost odată, pe la începutul romanticilor ani '90, o multinaţională mare, bogată şi cunoscută în toată Europa. Şi care, după ce un SRL românesc obscur a deschis piaţa, s-a decis să fericească România cu prezenţa dumneaei. A fost bine pentru România acelor vremi, dar şi mai bine pentru ei – căci au intrat printre primii pe o piaţă semivirgină şi cu un potenţial uriaş. Vînzările creşteau ameţitor, ploaia de aur fericea pe (aproape) toată lumea, (aproape) toţi erau supermulţumiţi: şi proprietarii, şi clienţii, şi statul român, care mulgea ugerul taxelor cu două mîini – din păcate stîngi... Iar atmosfera din rîndul angajaţilor români era una de excepţie. Toţi munceau voioşi (pe bune!!) cîte 10-12 ore/zi, fără să-i oblige nimeni şi erau mulţumiţi: clădeau ceva falnic cu propriile lor mînutze şi vedeau cum, din pămînt, din iarbă verde, creştea o companie de vis. Şi mai şi cîştigau bani (foarte) buni pentru acele vremuri!

Dar, odată cu creşterea spectaculoasă a vînzărilor, hăţurile au fost tot mai strînse şi entuziasmul iniţial al angajaţilor a început să se pleoştească. Luna de miere trecuse, iar corporaţia făcea ce ştia mai bine – adică scotea profit cît mai substanţial – cu nişte costuri minime! A fost greşeala angajaţilor să-şi închipuie că idila din faza iniţială va dura veşnic. În afaceri însă nu e loc de sentimentalisme, aşa că: „Cui nu-i place, să plece! E plină piaţa de fomişti care abia aşteaptă să fie angajaţi la aşa o firmă!“. Drept care unii au şi plecat – fără însă a-şi găsi fericirea pe la alte corporaţii, pentru că peste tot e la fel (de bine...).

Iar actualele corporaţii constituie un rău necesar pentru România – dar asta nu înseamnă că trebuie să fie pe placul tuturor – atîta timp cît îşi plătesc dările la stat. Dragoste cu de-a sila nu se poate – sau dacă da, atunci se încadrează de obicei la categoria „viol“!

Aşa că, ia să vedem ce NU prea place la actualele corporaţii?

Păi, mai multe – dar hai să le sistematizăm un pic!

● supraîncărcarea angajaţilor – ca principiu de politică corporatistă – şi menţinerea organigramei la un grad de anorexie la limita supravieţuirii;

● uşurinţa şi cinismul cu care – în vremuri de criză – corporaţiile renunţă la „omul, cel mai preţios capital“ dacă profitul începe să fie afectat de costurile de personal şi afacerea scîrţîie;

● ideea conducerii că după cîteva traininguri minimale, orice om luat din staţia de tramvai poate fi integrat eficient în modul de lucru al corporaţiei (şi cărat în spate de colegii mai muncitori şi ştiutori...);

● modul în care orice vizită a proprietarilor din Vest concurează în direct vizitele de lucru ale lui Ceauşescu, cu tzutzari care notează zeloşi fiecare cuvinţel şi aplaudaci care se uită în gura lor ca la Evanghelie;

● conducerea prin expaţi – pe cît posibil din ţara mamă – la care nu discutăm principiul (corect în sine) de-a avea oameni loiali şi controlabili în poziţiile de top, ci calitatea acestora, care nu este întotdeauna la cel mai ridicat nivel;

● faptul că în mediul corporatist românesc activitatea sindicatelor este sublimă, dar lipseşte (aproape) cu desăvîrşire – spre deosebire de ţările mamă unde personalul este de obicei afiliat la sindicate şi-şi ştie foarte bine drepturile;

● utilizarea excesivă a gargarei de esenţă corporatistă, gen: angajament, planuri de carieră, implicare, dăruire, manageri la fiecare pas etc., şi toate în engleză! Pînă şi portarii de acolo ajung *„door manageri“!*

● faptul că orice pas corporatist este pre-fixat şi pre-standardizat – de obicei prin „Cartea Cărţilor“ – bucfarul de căpătîi al fiecărei multinaţionale care se respectă – inclusiv culorile (RAL) utilizate pentru cărţile de vizită şi (posibil) culoarea hîrtiei igienice de la toaletă;

● principiul exacerbării naţionalităţii – adică orice multinaţională cu capital (să zicem... ugandez) va cumpăra de preferinţă mărfuri de la alte companii cu acelaşi fel de capital (automobile, iaurt, ce-o fi) indiferent de calitatea acestora;

● team building-urile care reprezintă de obicei timp (şi bani) pierduţi şi care demonstrează (tot de obicei) că mai e mult pînă departe în privinţa coeziunii colectivului;

● standardizarea şi rinocerizarea întregului personal, nelăsînd loc iniţiativelor sau ideilor personale, originale şi (eventual) chiar bune;

● eternele şedinţe (gen *„jour fixe“)* unde şefii şi şefuleţii pierd timpul dezbătînd la nesfîrşit probleme „grele“ (de obicei între două căscaturi...);

● şi, finalmente – intercomunicarea, eternă problemă: promovată în exces, dar de obicei nefuncţională la nivelurile de jos ale organigramei; funcţionînd, de bine de rău, de sus în jos, dar blocată – voluntar sau nu – de jos în sus;

Ar mai fi (foarte) multe de spus, dar mi-e că „multinaţionaliştii“ care *nu* sînt mulţumiţi cu soarta lor, în aceste vremuri de criză, să nu înceapă să apeleze la vechile metode de rezistenţă pasivă de pe vremea lui 'Nea Nicu – adică:

„Fiţi umani şi nu doriţi moartea şefilor! Munciţi în aşa fel încît să şi-o dorească singuri!!“

Şi zău că nu de aşa ceva ducem lipsă în situaţia de acum...

„În afara corporaţiei nu este viaţă. Sau dacă este, nu-i la fel!“

Cu salutări

Peter SZUGYI
peter.szuegyi@yahoo.com

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **Democraţie à la russe**
- **De ce dispar studiile clasice?**
- **Rebeli şi contestatari**

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Simona SORA ● Dan STANCIU ● Mădălina ŞCHIOPU Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef) Constantin VICĂ (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

Tiraj 21.600 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL

Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl
satiricon

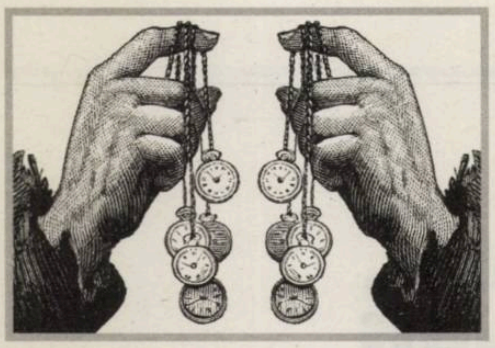

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

Despre iubirile fericite

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Se vorbește foarte mult despre iubire. Cu o unanimitate uneori suspectă. Toți sînt de acord că iubirea e un lucru (foarte) mare, că e rostul și încununarea oricărei vieți, că rotunjește și justifică totul. Toți știu citate celebre, povești de dragoste celebre, toți recită, la o adică, capitolul 13 din prima epistolă către Corinteni, sau, dacă sînt mai „umblați“, pasajul din Paradisul lui Dante despre amorul care *„move il sol e l'altre stelle“*. Cînd se vorbește despre iubire, îmbujorarea lirică și surîsul sublim sînt de rigoare. Problema este că mai toți, oricîtă literatură, filozofie și mistică ar invoca, se gîndesc, în fond, la cîte o poveste romantică de tinerețe, la Mărioara sau la Ionică, la o trăire privată, parcursă exoftalmic, în transă.

Pînă la un punct, e normal să fie așa. Fără experiența nemijlocită a îndrăgostirii, fără episodul, uneori lunatec, al pierderii de sine în sîlueta celuilalt, iubirea rămîne o abstracțiune. Accesul direct la „amorul sacru“ e rar. Abordabil și distribuit „democratic“ e „amorul profan“: afectul imediat, incendiul lăuntric, inflamația dulce a minții și a corpului. Nu se poate delimita pieziș între *eros* și *agapé*. În firea ambiguă a omului „căzut“, ele se întrepătrund euforic, uneori primejdios, alteori în chip salutar.

Și totuși, *idolatria* iubirii, retorica facilă a unei siropoase giugiuleli cosmice, nu sînt de natură să lămurească nici termenul, nici trăirea în sine. Din cînd în cînd măcar, trebuie să vorbim despre iubire „la rece“, oricît de mult am leza, prin asta, „tribul“ patetic al Emmei Bovary. Din cînd în cînd, trebuie să punem la îndoială gata-făcutul temei, poncifele ei și chiar febrele proprii.

O primă tentativă de eliberare din plasa subînțelesurilor de duzină ar putea fi demontarea unui binom care parazitează de secole – a demonstrat-o Denis de Rougemont – spiritul european: binomul *iubire-dramă*. Cultura europeană a creat, într-adevăr, de la Tristan și Isolda încoace, un model erotic destrămător: iubirea e pasiune, deci suferință, deci *nefericire*. Ea se asociază cu irealizabilul și, în cele din urmă, cu moartea. În termenii lui de Rougemont, „iubirea fericită nu are istorie“. E anonimă și mută. „Vocale“, memorabile, exemplare sînt marile eșecuri amoroase, neîmplinirea, imposibilul.

Mitul acesta, care are înălțimile sale literare, dar și trivialitățile sale caragialești (Mița Baston, „singură și ambetată“) continuă să fie un reper al multor povești de iubire. Împotriva lui, ar fi de reflectat dacă nu cumva iubirea *adevărată* nu se califică drept „adevărată“ tocmai în măsura în care provoacă fericirea protagoniștilor, în măsura în care e resimțită ca o împlinire fără breșă, fără sincope, regrete și amărăciuni. Iubirea adevărată e o experiență a bucuriei împărtășite și ea iradiază, ca atare, în întregul spațiu din jurul său. Evident, nu am în vedere placiditatea bovină a unei nesimțiri în doi, nu cred în utopia unei exaltări de fiecare clipă, sau în convietuirea paradiziacă, în care totul e roz, adorabil, ireproșabil. Vreau doar să spun că dacă o întîlnire de dragoste devine prea complicată, dacă emoția, farmecul și plăcerea se umplu, dintr-un motiv sau altul, de cearcăne, ceva în măruntaiele acestei întîlniri e pe cale de a se deteriora. De asemenea, dacă frumusețea întîlnirii se cuplează cu nefericirea masivă a altora. O mare iubire care sfîrșește prin a ruina cariere, caractere, vieți e o iubire mai curînd strîmbă și are puține șanse de *happy end*. Sintagme de tipul „sînt îndrăgostit fără speranță“, „sînt îndrăgostit și mă simt vinovat“, „sînt îndrăgostit și nu mai sînt bun de nimic“ n-au ce căuta în vocabularul iubirii. Iubirea adevărată e creatoare, mobilizatoare, restauratoare. E tonică, simplă, vitală. Amărăciunile, neîncrederea, infernul geloziei, suspiciunile mărunte, spaima de viitor și tot alaiul de indispoziții cotidiene care confiscă uneori, inflaționar, viața cuplului sînt preliminarii și semne ale ratării. Iubirea fericită este, dimpotrivă, un corelativ al *reușitei* umane, o binecuvîntare care îmbogățește și înfrumusețează inventarul destinului pămîntesc. Fericirea se multiplică, atunci cînd e atentă la fericirea partenerului, iar fericirea cuplului așază asupra întregii comunități un cer mai curat și mai hrănitor.

Știu foarte bine că descrierea de mai sus nu se potrivește tuturor iubirilor, că iubirile fericite nu se întîlnesc pe toate drumurile (deși sînt sigur că ele sînt mai numeroase decît ne închipuim). Dar iubirile nefericite ar trebui șterse din registrul iubirii: admit că ele sînt curente, aproape inevitabile și că își au nimbul lor de tragism și de respectabilitate. Nu sînt însă iubiri adevărate: sînt doar teribile probe existențiale, provocări tainice ale sorții, materie primă pentru o eventuală soluție de înțelepciune. Iubirea adevărată e fericire pe termen lung, sau nu e deloc. Așa ceva nu există? Bine. Atunci nu există iubire adevărată.

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Consoarta noastră, catastrofa

Ecriză, ni se taie salariile, ni se ridică mașinile de pe străzi, s-ar putea să cadă Guvernul, ne îndreptăm spre dictatura lui Traian Băsescu, se închid firmele, învățămîntul e la pămînt, au apărut gropi noi în asfalt, Mondialul de fotbal se joacă fără România și nici la tenis nu mai sîntem ce-am fost, s-au închis ziare și reviste, mîncăm ouă de găini stresate, așteptăm marele cutremur (și între timp facem dezbateri la TV despre astea mici), societatea civilă moțăie, litoralul nostru e tot în urma celui bulgar, Ținutul Secuiesc vrea autonomie, Vasluiul tot sărac e, sute de mii de românași au datorii restante la bănci, misterele Revoluției din decembrie nu s-au lămurit, dl Ion Iliescu urmărește campionatul de *snooker,* fiul fostului dictator a înregistrat marca „Nicolae Ceaușescu“ și n-o să mai putem nici măcar scrie despre el, roșia românească a murit (importăm din Turcia),

Ceea ce amplifică problemele și le duce pînă în pragul catastrofei este felul în care ne lamentăm și amestecăm lucrurile.

s-au împlinit 20 de ani de la prima mineriadă și tot nu știm cine le-a dat minerilor răsadurile de flori pe care le-au plantat în București, Comisia Europeană ne tot dă avertismente că n-avem gropi de gunoi ecologice, crește numărul de pensionari și scade numărul de angajați, sîntem tot pe ultimul loc în UE la consumul de săpun și pastă de dinți, stăm prost cu natalitatea, dar și cu numărul de locuri în grădinițe, doctoratul cică se ia pe șpagă, cei mai buni medici ne-au plecat din țară, RATB nu va mai asigura transportul în comun în județul Ilfov, clasa de mijloc – abia înfiripată – va cădea la limita sărăciei, agresivitatea în școli crește, moare cultura. Și, peste toate, mai e și caniculă – prilej pentru televiziuni de a compune „artistic“ niște generice speciale, cu muzică sumbră, ca să ne anunțe că România e la pămînt *și* din cauza căldurii. Sîntem, carevasăzică, un neam bătut de soartă și așteptăm să vedem ce-o da Dumnezeu drăguțul – căci, nu-i așa, avem „pile“ la Dumnealui, ca popor care „s-a născut creștin“ și, milenii de-a rîndul, a fost numai cu gîndul la cele sfinte.

Dacă scoatem însă capul un pic din găoacea națională și încercăm să înțelegem ce se întîmplă pe la alții, aflăm destule lucruri interesante. Statul francez o să scoată la vînzare 1700 de imobile și terenuri, inclusiv castele, pentru a-și reduce deficitul bugetar. Germania a luat măsuri de austeritate asemănătoare cu ale noastre (reducerea cheltuielilor publice), iar la Berlin au protestat zeci de mii de oameni. Lorenzo Bini Smaghi, guvernatorul Băncii Italiei, spune că dezechilibrele care au stat la originea declanșării crizei mondiale s-ar putea să reapară. În Italia, sistemul educațional are mari probleme din cauza subfinanțării (se reduc mii de posturi, nu se mai fac investiții etc.). În Spania, șomajul a crescut foarte mult. Noul premier japonez a anunțat că țara sa riscă să intre în faliment dacă nu reduce datoria publică (deci e clar ce va urma: austeritate). Șeful Federal Reserve a declarat că, în viitorul apropiat, națiunea americană (care îmbătrînește) va avea de făcut opțiuni dificile: ori mărirea taxelor și impozitelor, ori scăderea cheltuielilor sociale, ori reducerea cheltuielilor publice. Dar lumea occidentală în ansamblu îmbătrînește, arată o analiză a Băncii Reglementărilor Internaționale, așa încît banii pentru a-i susține pe oamenii în vîrstă vor fi tot mai puțini: practic, statele nu vor reuși – în ciuda măsurilor de austeritate – să „adune“ destui bani pentru a face față cheltuielilor publice (v. blogul lui Dan Popa, http://hymerion.ro/2010/06/13/capra-varza-si-cresterea-economica.html). Caniculă e „și la ei“. Și poluare. Și schimbări climatice. Iar dacă ne uităm pe niscaiva ziare străine, observăm că și în cele mai civilizate și „așezate“ țări apar tot timpul probleme locale, într-o comunitate sau alta – ori vreo disfuncție în transportul public, ori vreo neregulă în recoltarea deșeurilor, ori vreo școală care trebuie renovată și nu sînt destui bani etc.

La noi însă, ceea ce amplifică problemele și le duce pînă în pragul catastrofei este felul în care ne lamentăm și amestecăm lucrurile. Punem la grămadă dificultăți care pot fi depășite prin eforturi proprii (prin muncă și, mai ales, organizare mai bună) cu probleme grave generate de sistemul financiar și cu fenomene naturale. Trăncănim și ne smulgem părul din cap, iar ca să ne răcorim înjurăm guvernul, președintele și „clasa politică“, uitînd că noi i-am votat (mai ales dacă ne-au dat un mic și-o bere și ne-au mințit frumos la televizor). „E o isterie prea mare“, a spus dl Mihai Tănăsescu, reprezentantul nostru la FMI, pentru hotnews.ro. „Toată lumea e în criză“, dar „nicăieri în lume nu e o asemenea abordare catastrofală. Ne facem rău singuri“. Dl Tănăsescu a dat dovadă de foarte multe ori că e un om echilibrat și serios – între altele, a susținut cota unică de impozitare, a cărei „paternitate“ și-o dispută acum toți. Așa încît merită să dăm atenție cuvintelor sale de bun simț. Cu un amendament însă: *continuăm* să ne facem rău singuri. Ne simțim bine vorbind despre catastrofele care ne pîndesc la tot pasul, căci numai astfel putem dormi liniștiți cu *self esteem*-ul nostru de popor blînd, pașnic, harnic și ospitalier, dar ghinionist, așa cum o dovedește nu numai istoria mai veche, dar și cea recentă. Cînd ne era și nouă mai bine și aveam creștere economică aproape cît China, s-a apucat sistemul financiar mondial de prostii: nu e fatalitate?...

tinerea de minte

„Timpanistul Alcides Radaelli profita de poemele simfonice ale lui Richard Strauss pentru a-i transmite mesaje Morse logodnicei sale, care are abonament la fotoliile de orchestră, rîndul opt pe stînga.

Un telegrafist al armatei, fiind de față la concert pentru că meciul de box de la Luna Park fusese anulat din cauza unui doliu în familia unuia dintre luptători, a descifrat spre uluirea sa următoarea frază ce a țîșnit în mijlocul lui *Așa grăit-a Zarathustra:* «Ți-a mai trecut urticaria, Păsărico?».

(Julio Cortázar,
Un oarecare Lucas,
traducerea din limba spaniolă
și note de Mona Țepeneag,
Editura Polirom, 2010)

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Culori pe culoare, dincolo de Spinelli

Din Place Rogier, fac jumătate stînga, pe lîngă Muzeu, şi intru în parcul care înconjoară Şcoala Emile Jacqmain. Pe micul lac moţăie cîteva raţe şi gîşte semi-sălbatice, din specia celor pe care le găseşti în marea majoritate a parcurilor europene. Este încă devreme, nu mă grăbesc prea tare. Mă aşez pe prima bancă liberă. Pe alei, elevii de la Jacqmain aleargă relativ entuziast, în costume de sport. Scot sandvişul luat de la alimentară şi pun lîngă mine, pe bancă, „energizantul", în doză de 250 de mililitri, o combinaţie oribilă de lichid carbogazos şi varii chimicale (între care şi concentratul de cofeină care îmi trebuie la prima oră a dimineţii). Îmi lichidez micul dejun în fugă şi pornesc prin parc, adică prin curtea şcolii, spre Parlamentul European. Fac rapid acreditarea de ziarist, după ce trec printr-un filtru de control, ca la aeroport. Acreditarea durează două minute, cu poză cu tot. De-abia controlat, ies, ocolesc ditai clădirea şi intru dinspre Place Louxembourg, prin intrarea Spinelli. Alt filtru, *badge*-ul la vedere *„s'il vous plait"*. La rînd, la control, pe lîngă europarlamentari şi funcţionari, o mulţime de „navetişti" de Bruxelles: societate civilă, reprezentanţi ai corporaţiilor, un ansamblu folcloric venit pentru o manifestare de promovare a vreunui „specific regional", cîţiva politicieni naţionali, liceeni în vizită la instituţii, ziarişti.

Trec fără probleme de filtru şi fug înspre Karamanlis, pe lîngă Voxbox, spre Mickey Mouse (aceste denumiri nu sînt inventate, ele sînt reale). Acolo mă întîlnesc cu operatorul şi sunetistul. Am noroc, deputatul de intervievat o să întîrzie, astfel încît am timp de o cafea (decentă) şi o ţigară în singurul loc de fumat al uriaşei clădiri. Pute îngrozitor, aerul condiţionat este defect(at), plăcerea şuetei pe axa nicotină-cofeină este redusă la minimum, spre zero. Aşa ne trebuie, vicioşi ce sîntem. Cînd îi spun operatorului că am de gînd să filmăm interviul afară, îi sticlesc ochii. El îşi petrece 9 din 10 ore de filmare în săli de conferinţă. Filmează numai „capete vorbitoare". Simt că voi avea o filmare plăcută, cu o echipă entuziastă. Ieşim cu deputat cu tot înspre Louxembourg, pe aceeaşi poartă, Spinelli. Facem interviul. Trebuie să reintrăm. Alt filtru, alt control. Sîntem la rînd, între un grup (mare) de activişti pentru drepturi egale tăticilor şi un alt grup (mai mare) care doreşte protecţie sporită balenelor cu cocoaşă. Deduc toate astea citind inscripţiile de pe tricouri. Prin lifturi şi pe culoare, afişe care anunţă de toate pentru toţi. În fugă, citesc o invitaţie la o conferinţă de evocare a discursurilor unui parlamentar român în Parlamentul de la Budapesta, înainte de Marea Unire, trec printr-o expoziţie cu fotografii ale unor „maghiari care au schimbat lumea", apoi prin altă galerie foto care atrăgea atenţia asupra unei rezervaţii naturale în pericol. Ajung şi la cantină, dar nu mănînc. Las masa pe mai tîrziu.

Dezordonat, multicultural, colorat, zgomotos pe alocuri, formalist prin altele, luat în rîs, autocritic, pasional cîteodată, plicticos alte dăţi, interesant, zumzăitor, reprezentativ, procedural în exces, birocratic, relaxat. Recunosc sincer,

© V. Eftenie

pînă la proaspăt căpătatul atribut al co-deciziei cu Comisia Europeană şi cu Consiliul, nu dădeam multe parale pe activitatea europarlamentarilor. Era un for mai mult consultativ, cu atribuţii limitate şi mult chef de vorbă. Acum, spre jumătatea lui 2010, văd altfel sus-amintita instituţie. Se simte cum îi cresc „muşchii", cum trage la negociere cu atotputernicii din Consiliu (şefii de stat) şi cu tehnicienii riguroşi ai Comisiei. Şi-au păstrat cheful de vorbă, dar acum mai au şi drept de decizie.

Cu senzaţia că, pe viitor, va trebui să fiu din ce în ce mai atent la cele ce se întîmplă dincolo de intrarea Spinelli, după o zi agreabilă de lucru şi cinci filtre de control, traversez din nou parcul Şcolii Jacqmain, în sens invers, spre Place Jourdain. Acolo voi cumpăra o porţie din cei mai buni cartofi prăjiţi pe care îi poţi găsi la vest de Budapesta. De-aia nu am mîncat la Parlament. Cantina lor este, încă, mediocră.

PUBLICITATE

ştiri nebăgate în seamă

● **Emirates salvează Airbus** Ştirea a lăsat cu gura căscată companiile aeronautice: săptămîna trecută, chiar în ziua inaugurării Salonului Aeronautic de la Berlin, compania de transport aerian Emirates a anunţat semnarea unui contract de achiziţie cu Airbus. E vorba de o comandă gigantică, pentru (încă) 32 de avioane A380. Compania din Dubai va deţine astfel 90 de avioane super-jumbo, impunîndu-se în faţa concurenţei. Emirates va avea, odată cu achiziţionarea acestor avioane, mai multe locuri destinate călătoriilor internaţionale decît pot oferi Air France şi British Airways. (după *Liberation)*

● **Păstori urbani** Ecologia e mereu surprinzătoare. O nouă tendinţă stîrneşte valuri de simpatie în Franţa: folosirea oilor pentru a tunde iarba în parcurile şi grădinile publice. E o metodă eficace, economică, ieftină şi mai ales eco, folosită deopotrivă de particulari şi de autorităţile locale. Oaia e maşina ideală de tuns iarba: nu trebuie alimentată cu motorină sau curent electric, nu face zgomot şi, mai ales, nu trebuie manevrată prin grădină de un grădinar priceput. Lăsate în libertate, în grupuri de cîte cinci sau şase, oile au devenit alternativa ecologică pentru întreţinerea gazonului. Chiar dacă nu vor reuşi niciodată să transforme iarba sălbatică în covor verde pentru golf, oile reprezintă pentru clienţii cu spirit ecologist o soluţie accesibilă. La Lyon, firma închiriază oi cu ziua; serviciile firmei sînt tot mai căutate. Şi nici nu costă prea mult: între 400-800 de euro pentru întreţinerea unui gazon vreme de trei săptămîni, cu prezenţa unui supraveghetor, a unui păstor urban. Turma şi păstorul au angajamente prestabilite pînă la sfîrşitul anului 2010. (după *rue 89.com)*

● **Dragoste cu năbădăi** Vorbesc (aproape) aceeaşi limbă, împărtăşesc o istorie agitată şi se uită cam la aceleaşi programe TV; se suportă cu greu, dar nu pot să trăiască unii fără alţii. Nemţii şi austriecii formează una din perechile de popoare europene cele mai uimitoare. Care este diferenţa între un neamţ şi un austriac? Neamţul ar vrea să-i înţeleagă pe austrieci, dar nu reuşeşte. În schimb, austriacul poate să-i înţeleagă pe nemţi, dar nu vrea. Nu este decît una din numeroasele glume care ilustrează sentimentul reciproc de amiciţie şi resentiment dintre germani şi austrieci. „Opoziţia austriac-neamţ reflectă vechea dihotomie dintre austriac şi prusac. Primul este un catolic tradiţionalist, galant şi amabil. Al doilea este un protestant rigid, arogant, de un formalism pretenţios căruia i se adaugă o tendinţă supărătoare de a da lecţii tuturor". Publicarea, anul acesta, în Austria, a cărţii *Streitbare Brüder (Fraţii inamici)* a relansat dezbaterea asupra relaţiilor abrupte între cei doi vecini. *(Newsweek Polska* citată de presseurop.eu)

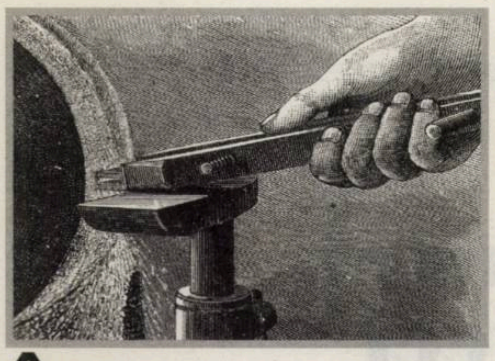

Joseph S. NYE

despre **putere** şi **dreptate**

Viitorul Europei

În prima jumătate a secolului trecut, Europa a fost sfîşiată de două războaie, distrugîndu-şi astfel şansa de a juca un rol principal pe scena politicii mondiale. În a doua jumătate a secolului, lideri cu viziuni mai largi au trecut peste nocivele sentimente de ranchiună şi, gradual, au început să construiască instituţii menite integrării statelor europene. Ideea unei noi dispute franco-germane părea imposibilă, iar dezvoltarea Uniunii Europene a crescut şansa Europei de a reveni în scenă, sporindu-i de asemenea şi capitalul de soft power. Din păcate, această reuşită istorică ridică în prezent multe întrebări.

În luna mai a acestui an, pieţele financiare şi-au pierdut încrederea în puterea Greciei de a se descurca cu deficitul bugetar şi în posibilitatea de a-şi plăti datoriile. Temerile de neîndeplinire a datoriilor au început să afecteze şi alte ţări, precum Portugalia şi Spania, unele dintre cele 16 membre ale zonei euro. În replică, guvernele europene, Banca Centrală Europeană şi FMI-ul au conceput un program de salvare a zonei euro în valoare de 700 miliarde de euro, pentru a calma inflamarea financiară.

Uniunea Europeană are de-a face deja cu constrîngeri semnificative. Integrarea fiscală e limitată. Identităţile naţionale rămîn în continuare mai puternice decît o trăsătură europeană unică, în ciuda celor şase decenii de integrare, iar interesele naţionale, subjugate încă intereselor trecutului, au întîietate. Dorinţa de a mări Uniunea la 27 state (cu multe altele care urmează) face mai probabil scenariul ca instituţiile europene să rămînă *sui generis,* micşorînd şansele închegării unui singur stat federal european.

După cîteva decenii, Europa a alternat între optimismul excesiv şi crize de europesimism, ca cele din prezent. După cum spunea nu de mult jurnalistul Marcus Walker, Europa „ar fi trebuit să se comporte precum un actor pe scena politicii mondiale, atitudine întărită şi de către Tratatul de la Lisabona. În schimb, Europa începe să semene cu un personaj ratat în noua ordine geopolitică dominată de Statele Unite şi de puterile emergente conduse de China". O imagine „semnificativă" – după Walker, a fost întîlnirea din 18 decembrie anul trecut, care a intermediat modestul Tratat de la Copenhaga – întîlnire condusă de americani şi chinezi, care au invitat lideri din India, Brazilia şi Africa de Sud, dar nu şi europeni. Iar acum, recenta criză financiară a demascat limitele integrării fiscale în zona euro, ridicînd întrebări şi despre rolul şi viitorul monedei europene.

Care e viitorul Europei? După cum scria *The Economist,* „să vorbeşti de declinul Europei pare ceva la ordinea zilei... Găseşti peste tot statistici îngrijorătoare despre cît mai cîntăreşte viitorul Europei, statistici foarte aproape de realitate. În 1900 Europa a reprezentat un sfert din populaţia lumii. Pînă în 2060 va reprezenta doar 6%, iar o treime dintre aceştia vor avea peste 65 de ani".

Europa se confruntă cu grave probleme demografice, populaţia nu este corelată cu puterea, iar predicţiile asupra decăderii Europei au la bază multe argumente istorice. În anii '80, analiştii au adus în discuţie scleroza europeană şi starea generală de rău, dar în următoarele decenii economia Europei a crescut şi şi-a dezvoltat instituţiile într-un mod impresionant.

Abordarea Uniunii Europene a politicii comune, dezacorduri asupra hotărîrilor şi rezolvarea conflictelor prin comisii multiple – toate pot părea frustrante, fără acţiune, dar e din ce în ce mai relevant pentru networking-ul mondial. După cum spunea Mark Leonard, directorul Consiliului European pentru Relaţii Străine, „mentalitatea generală e că momentul Europei a venit şi a plecat. Lipsa de viziune, diviziunile, obsesiile legate de cadrele legale, înverşunarea contra proiectelor militare şi scleroza economică, toate contrastează cu imaginea Statelor Unite, care e mai pregnantă chiar decît cea a Romei antice dar problema nu e Europa – este viziunea noastră, o viziune decalată asupra înţelegerii conceptului de putere".

Andrew Moravcsik, politologul american, are acelaşi argument: naţiunile europene, separate sau împreună, sînt singurele state, în afara Statelor Unite, în stare să „exercite o influenţă globală de la puterea hard la cea soft. În măsura în care termenul mai are o semnificaţie, lumea este *bipolară* şi probabilitatea este să rămînă aşa şi în viitorul previzibil."

Moravcsik spune că pronosticurile pesimiste se bazează pe viziunea realistă a secolului XIX, în care „puterea este conectată cu resursele globale, iar ţările sînt implicare într-o rivalitate permanentă cu sumă zero". Mai mult, subliniază că Europa este a doua putere militară a lumii, investind 21% din fonduri pentru cheltuieli militare, comparate cu 5% făcute de China, 3% de Rusia, 2% India şi 1,5% Brazilia.

Zeci de mii de trupe din statele membre UE au fost trimise către Sierra Leone, Congo, Coasta de Fildeş, Chad, Liban, şi Afghanistan. În termeni de putere economică, Europa deţine cea mai mare piaţă financiară, reprezentînd 17% din comerţul mondial, comparativ cu 12% din cel al Statelor Unite. De asemenea, Europa dispune de jumătate din asistenţa mondială, comparativ cu 20% de care dispun Statele Unite.

Dar tot acest potenţial poate rămîne fără nici un rezultat, dacă europenii nu-şi rezolvă problemele imediate rezultate din scăderea încrederii în euro de pe pieţele financiare. De aceea toţi cei care admiră experimentul european trebuie să-şi pună acum toate speranţele că vor reuşi să o scoată la capăt.

Joseph S. Nye, *fost secretar adjunct în probleme de Apărare al SUA, este profesor la Universitatea Harvard şi autor al cărţii* Soft Power: The Means to Success in World Politics.

Copyright: Project Syndicate, 2010
www.project-syndicate-org

traducere de Stela GIURGEANU

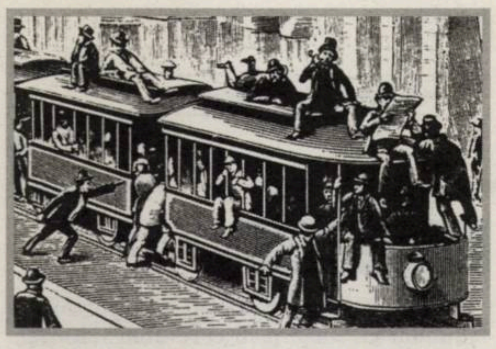

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Povestea scobitorilor

Constantin Noica spunea că lansajul filozofic poate porni de la absolut orice lucru de pe lumea asta. Cu alte cuvinte, în ochii filozofiei nu există lucru banal. Aşadar, mă simt încurajat să vă împărtăşesc ceea ce am aflat despre scobitori. Obiecte simple, prea simple pentru a ne solicita atenţia, scobitorile au o poveste a lor care spune ceva (poate puţin, dar semnificativ) despre noi toţi. Putem cunoaşte mai bine lumea din jurul nostru şi, în final, pe noi înşine din istoria lucrurilor mărunte care ne înconjoară. Americanii au dezvoltat o adevărată tradiţie a acestui fel de a redescoperi lumea plecînd de la detaliile aparent insignifiante. Orice obiect banal asupra căruia nu avem deloc obiceiul de a zăbovi în reflecţie, precum suportul pentru pahare din automobile, pasta de dinţi, agrafa de păr, elasticul, acul de siguranţă, guma de mestecat, nasturele sau fermoarul are o istorie care, uneori, e la fel de pasionantă şi de elocventă precum este istoria unui imperiu. Astfel, privind atent mărunţişuri de soiul acesta, putem descoperi un efort de inventivitate demn de o mare creaţie artistică, împrejurări anecdotice care dau de ruşine pe cei mai buni scenarişti de film, calcul briliant de marketing, inspiraţie divină, persistenţă şi, nu în ultimul rînd, acea doză de mister care face ca, în cele din urmă, unele obiecte să însoţească omul pentru lungi perioade de timp, iar altele, nu.

Scobitorile sînt cu noi de multe veacuri. De cînd rămîne mîncare între măsele. Craniile neandertalienilor arată că dinţii erau frecvent curăţaţi cu o unealtă în genul scobitorii. În Antichitate, din Mesopotamia pînă la Roma, scobitorile deveniseră mici obiecte preţioase – erau confecţionate din aur şi chiar bătute în pietre. Sigur că oricine vroia să folosească o scobitoare, lua o bucăţică de lemn, o cioplea cît putea de bine şi o folosea. În Evul Mediu, cei mai recunoscuţi producători de scobitori erau portughezii. Le confecţionau din lemn de portocal, ceea ce, se pare, le dădea o calitate în plus. Povestea scobitorilor nu are sfîrşit deşi, e limpede, epoca lor de glorie a trecut. Nu de mult, bărbaţii cu scobitoare în gură erau *trendy*. Acum 100 de ani, erai *comme il faut* dacă părăseai un restaurant cu o scobitoare în colţul buzelor. Dacă vă uitaţi atent la filmele anilor '30-'50, veţi descoperi că şi doamnele începuseră să împrumute obiceiul. Acum, dentiştii şi experţii în bune maniere pledează insistent pentru abandonarea scobitorilor. Ceea ce era *fashionable* ieri, a devenit de gust îndoielnic astăzi...

Însă, felul în care scobitoarea a devenit o afacere e mai puţin cunoscut. Cine s-ar fi putut gîndi în secolul al XIX-lea să producă şi să vîndă scobitori la scară industrială? Un american, evident. Îl chema Charles Forster. Călătorise, prin 1850, în Brazilia, unde, pe filieră portugheză, obiceiul manevrării scobitorilor devenise sport naţional, şi văzuse două lucruri. Primul, că indigenii foloseau masiv scobitori, ca şi albii, ceea ce l-a dus la concluzia că obiceiul rezonează transcultural. Apoi, că brazilienii au dinţii mai curaţi decît ai americanilor. Aşa era atunci... Deşi se spunea despre el că are un viguros talent de negustor (se zicea că era în stare să vîndă o fleică unui vegetarian), Charles Forster era complet lipsit de abilităţi tehnice. Forster ştia să pună la cale afacerea, dar nu avea nici o idee cum să facă tehnologia. Întîmplător – sau nu, dacă privim la scara destinului – a cunoscut un inventator care tocmai concepea o maşină de produs cuie din lemn, foarte necesare industriei de încălţăminte de atunci. Acest inventator a explicat că maşina inventată pentru cuie de lemn e numai bună să facă şi scobitori. Forster a încheiat imediat afacerea. Nu peste mult timp, a ajuns să producă un milion de scobitori pe zi. Era nevoie, însă, de piaţă. Forster a încercat să convingă cîţiva proprietari de magazine mici, specializate în mărunţişuri, să comercializeze scobitori. Fără succes. Cine dădea bani pe un obiect pe care, fără prea multă muncă, şi-l putea confecţiona singur? Şi, în plus, ideea obiectului de unică folosinţă suna a faliment curat comercianţilor din acel timp. Cine ar fi cumpărat ceva ce se poate folosi numai o singură dată? Atunci, Forster şi-a inventat piaţa. A plătit un număr de oameni să colinde magazinele, să întrebe „Aveţi scobitori?" şi să se strîmbe dezamăgiţi la auzul răspunsului negativ. Apoi, după ce a livrat primele scobitori, aceiaşi oameni mergeau să le cumpere. Epuizau rapid stocul comerciantului şi i le returnau lui Forster. Cînd comerciantul venea după un nou lot de scobitori, Forster îi vindea ceea ce îi mai vînduse o dată, dar la preţ mai mare căci, iată, există cerere. Apoi, a plătit tineri studenţi să ia masa în restaurante scumpe şi să ceară, cu voce tare, scobitori. Chelnerii de lux se ruşinau pentru că, în auzul altor clienţi, trebuiau să admită că nu pot livra un serviciu care le este cerut. A doua zi, evident, restaurantele mari ale metropolelor îl căutau pe Forster pentru o livrare de scobitori.

Rapid, Forster a ajuns cel mai mare producător de scobitori din America. S-a îmbogăţit cu adevărat! Competiţia a apărut imediat şi a devenit acerbă – alte companii s-au ridicat, dar Forster a rezistat pe primul lor. Pentru că tot el a fost la originea marii şi unicei, pînă acum, revoluţii din istoria producţiei de scobitori. Pe la începutul secolului al XX-lea, Forster a sesizat că scobitorile au o problemă: se rupeau uşor între dinţi. Cauza? Erau plate, cam ca scobitorile noastre, din vremea comunismului. A consultat ingineri specializaţi în rezistenţa materialelor şi a fost primul care a produs scobitori cilindrice, cu ambele capete ascuţite. Asta a reaşezat, pur şi simplu, piaţa scobitorilor. Charles Forster, cel care inventase această piaţă, a şi fost cel care a revoluţionat-o. Alţi ani de succes, alte milioane în conturi. Numai că vremurile bune s-au dus. Piaţa de scobitori a scăzut dramatic în anii '80. Apăruse *floss*-ul, tot mai recomandat de medici. La începutul anilor '90, compania originară de scobitori fondată de Forster a fost închisă. Acum, în America, nu mai există decît un sigur producător de scobitori. Şi face faţă greu competiţiei asiatice căci, aşa cum era de aşteptat, odată porniţi să producă scobitori, chinezii şi indienii le fac şi mai repede, şi mai multe, şi mai ieftin. Scobitorile, un martor fidel al istoriei lumii. Priviţi istoria lor şi veţi vedea istoria noastră!

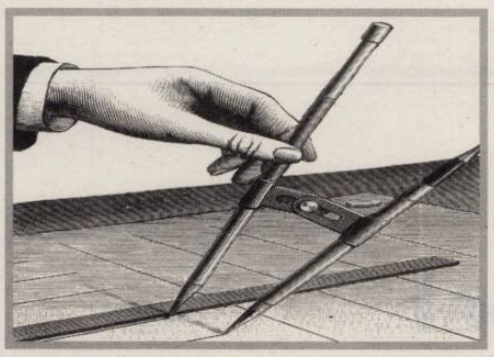

Doru MOŢOC

SOS Provincia

Despre unele locuri (oarecum) de veci

Există, în memoria culturală a oricărei aşezări omeneşti, îndeosebi a oraşelor de provincie, chipuri devenite legendare pentru că, într-un fel sau altul, au lăsat comunităţilor în care au trăit urme durabile ale trecerii lor. Fie că e vorba de eroi care n-au ezitat să ardă în jertfa supremă, de personalităţi politice marcante, de profesionişti din diverse domenii ce şi-au pus viaţa în slujba binelui comunitar, de edili harnici şi inspiraţi, ori de artişti ale căror creaţii au devenit emblematice pentru respectivele aşezări, ei rămîn să dăinuiască, într-un fel de timp sustras curgerii, ca prezenţe perene şi luminoase în conştiinţa oamenilor.

Riscăm să ne pierdem memoria şi să devenim o naţiune bolnavă de Alzheimer.

Unora dintre ei li se ridică statui, numele altora sînt atribuite unor străzi ori sînt înscrise pe frontispiciul feluritelor instituţii, iar locurile unde îşi află odihna de veci, dacă nu devin locuri de pelerinaj, sînt îngrijite cu dragoste şi respect.

La Rîmnicu-Vîlcea, cimitirul „Sfîntul Ion“ mai păstrează destule monumente funerare ce străjuiesc mormintele unor astfel de personalităţi. Un dăruit profesor de istorie, dl Mihai Moldoveanu, s-a gîndit chiar la un proiect, pe care intenţionează să-l realizeze împreună cu elevii săi: să inventarieze aceste semne de neuitare, tocmai pentru a contribui la conservarea identităţii şi memoriei culturale a locului. O asemenea întreprindere, întru totul lăudabilă, va comporta însă destule surprize. Şi nu dintre cele plăcute. Despre ce este vorba? Un singur exemplu va fi, credem, edificator.

În anii de început ai secolului al XX-lea, un profesor vîlcean de „arte frumoase“, pe numele său Constantin Mihăilescu, se străduia să dea contur unui vis. Sculptor fiind, el s-a gîndit să lase Rîmnicului un monument aparte, menit să înfrunte timpul. În ciuda sănătăţii şubrede şi a dificultăţilor materiale, a izbutit să realizeze o operă sculpturală care astăzi este unul dintre actele de identitate culturală a oraşului: monumentul închinat lui Barbu Ştirbei, cel care donase vîlcenilor una dintre proprietăţile sale „spre a sluji ca loc de preumblare publică“. Pe acel loc s-a amenajat unul dintre cele mai frumoase locuri de agrement din ţară, Parcul Zăvoi. Cum era şi firesc, statuia realizată de Mihăilescu a fost aşezată chiar la intrarea în parc. Ea sugerează, în chip metaforic, scoaterea la lumină a Ţării Româneşti, prin strădania domnitorului omagiat. Dar sculptorul n-a mai apucat să asiste la dezvelirea oficială. S-a stins la numai 48 de ani şi a fost înhumat pe Aleea Profesorilor din cimitirul „Sfîntul Ion“. Conform dorinţei sale, locul unde urma să-şi afle odihna de veci a fost marcat cu o simplă cruce de stejar, cu numele său. Atît. Dar vîlcenii mai vîrstnici nu l-au uitat. Alături de ei, de foştii săi elevi, aprindeam şi eu, din

cînd în cînd, acolo, o lumînare.

Numai că – surpriză! – într-o bună (bună?) zi crucea a dispărut, iar locul a fost atribuit altcuiva. Nimic nu mai aminteşte azi că acolo a fost îngropat un artist remarcabil care a lăsat comunităţii o operă devenită brand al oraşului. Locul de veci s-a dovedit a nu mai fi... de veci! Cineva care, ştiind cimitirul unde a fost îngropat sculptorul, i-ar căuta mormîntul, nu l-ar mai găsi. Şi nu e o întîmplare singulară. Istorii similare s-au petrecut şi prin alte părţi.

Dar ceea ce s-ar putea numi „cazul Mihăilescu“ nu pare să preocupe pe nimeni. Mă gîndesc, de aceea, că, poate, locurile de veci ale personalităţilor din toate localităţile ţării ar trebui inventariate şi prezervate prin grija Consiliilor locale. În acest sens, o iniţiativă legislativă s-ar impune. Altminteri riscăm să ne pierdem memoria şi să devenim o naţiune bolnavă de Alzheimer. Şi atunci...

***Doru Moţoc** este scriitor.*

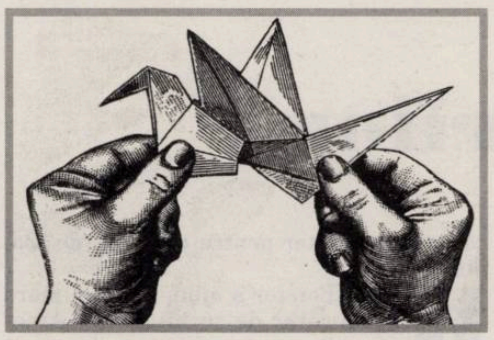

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Florăreasa

„Anul ăsta trebuie coroniţă. Nu ştiaţi? Păi tocmai fiul dumneavoastră să nu aibă coroniţă? Nu înţeleg cum se face, dar mulţi dintre părinţi n-au aflat. Serbarea începe în zece minute, mai aveţi timp să mergeţi, s-au mai dus vreo doi taţi după coroniţe, aşa, de urgenţă. Vedeţi că poate vă descurcaţi şi dvs.“

Dacă-i musai, e musai, cum o să rămînă copilul mai prejos decît ceilalţi. Noroc că prima florărie e la vreo trei sute de metri, o dugheană de tablă cu aer condiţionat înăuntru. Un tată în şlapi şi plin de nervi aşteaptă în uşă acelaşi lucru: să i se împletească o coroniţă pentru odraslă. De fapt, aflu că nu e vorba de una singură, ci de şapte. A primit comenzi de la mai mulţi părinţi. Florăreasa, îmbrăcată în negru, robustă şi în vîrstă, roteşte de zor sîrmuliţe cu degetele, legînd florile de inelul de tulpini şi frunze gata pregătit. Spun că vreau şi eu o coroniţă, cît de repede se poate. „Păi, tot aşa, în ultimul moment aţi aflat?“ – mă întreabă. „Da.“ „Noi am tot lucrat azi la comenzi, dar să ştiţi că unii le-au dat de acum o săptămînă. Ce-i drept, anul ăsta au venit şi destui aşa, ca dvs., după ce au aflat chiar înainte de serbare că trebuie coroniţă.“

„...-le muma-n.... la profesorii ăştia – intervine tatăl în şlapi, parcă voind să se facă simpatic florăresei – nu mai ştiu nici ei ce vor. Anul trecut n-a trebuit. Acuma i-a apucat cu coroniţa, grijania mamei lor.“ Florăreasa îl priveşte lung de jos în sus. „Nu mai vorbiţi domnu' aşa de profesori, nu se poate să vorbiţi aşa.“ – îl dojeneşte.

„Bine că-mi faci mata educaţie.“ Femeia tace, dar se uită la mine cu subînţeles. Mîinile-i merg neîntrerupt. O ajută un bărbat în maiou, cu ochelari, îi rupe crizanteme şi margarete.

„Cîte unşpe flori la coroniţă, băi Jenele, mi-ai dat doişpe. Of, ce zi grea. De dimineaţă muncesc aşa. Cred c-o să mor aici, pe scaunul ăsta. Stai, să-mi iau medicamentele. După asta mă duc acasă şi mă culc. Nici nu mai mi-e foame. Cred că am făcut sute de coroniţe. Nu vă fie frică domnu', vă fac şi dvs. Numai una vreţi, nu-i aşa? Să ştiţi că noi nu mărim preţul, chiar dacă avem multe comenzi. Nu jupuim clientul.“ Se şterge de transpiraţie pe frunte cu dosul antebraţului. „Mă tot plîng eu, dar mai bine să zic mersi cu ce mi-a dat Dumnezeu. Jenele mai dă-mi, mă, o floare. Ce faci, stai? Bătu-te-ar canicula! Ai murit, mă?“ Bărbatul amuţit priveşte undeva în zare. Tatăl în şlapi îşi întoarce şi el trunchiul într-acolo. „Uite că iar vin ăia să ridice maşini“.

Vizavi e o camionetă cu platformă şi cu girofar galben. În jurul ei e ceva agitaţie. Sună un telefon mobil. Florăreasa se uită chiorîş peste umăr să vadă numele de pe display. Oftează, pune coroniţa jos şi răspunde. „Ce vrei mă, acuma? Nu pot să vorbesc că am multe comenzi. Hai, hai, lasă-mă.“ Închide aruncînd telefonul înapoi pe masă. „Cine era?“ întreabă bărbatul. „Proasta aia de Nuţi. Na, că m-am înţepat cu sîrma asta.“ Îşi bagă degetul în gură. „Accident de muncă“, zice. „Ia mai stai Jenele aici, în locul meu, şi-ţi dau eu flori. Hai, mişcă-te odată.“ O vreme lucrează amîndoi în linişte. Tatăl în şlapi îşi primeşte coroniţele şi pleacă. Florăreasa se uită după el şi zice cu subînţeles: „Trebuie şi copiii ăştia să aibă coroniţe că aşa-i frumos, se bucură şi ei, ne bucurăm şi noi, ar trebui să se bucure şi părinţii“. Un alt client bagă capul pe uşă şi priveşte roată la vasele cu flori. „Spuneţi! Ce doriţi? Sper că nu tot coroniţă, că nu mai pot... Buchetul ăla de crini albi? Slavă Domnului! E 25 de lei, da', vă rog luaţi-l dvs. din vas. Jenele, ia tu banii! Era proasta de Nuţi cu tîmpeniile alea ale ei cu bărbac-su. Mă aia pe mine la cap, că ea nu ştie să se descurce. Cică o bate, cică aia, cică ailaltă, da', ştiu eu ce-o fi la ei în casă... Uite domnu', e gata coroniţa, 15 lei vă costă, că v-am spus, nu mărim preţul şi nu ne apucăm să cerem taxă de urgenţă. Să fiţi sănătos şi să se bucure copilul de premiu.“

A doua zi, mergînd în piaţă am întîlnit-o din nou în faţa dughenei de tablă. Uda trotuarul dintr-o găleată, cu gesturi largi, parcă ar fi îndeplinit un ritual. M-a recunoscut imediat: „Bună ziua! Aţi făcut faţă cu coroniţa aia, v-aţi descurcat? Da? Mă bucur. Păi, n-aţi văzut ce frumos v-am făcut-o? Multă sănătate!“

ready made

„Astfel, într-o dimineaţă, oraşul a fost inundat cu afişe prin care anarhiştii îşi făceau cunoscut programul pe baza căruia vor să cucerească puterea. Printre punctele din program era şi acela al socializării femeilor de la 20 la 36 de ani. [...]

Am întrebat, de curiozitate, pe unul din aceşti extremişti cum înţelege aplicarea acestui deziderat şi iată explicaţia lui: «Se va crea – mi-a spus el – pe lângă fiecare soviet câte un comisariat al dragostei publice. Fiecare cetăţean sovietic va avea dreptul la un bon de dragoste pe zi. Cu acest bon el se va prezenta femeii socializate care va fi obligată să i se pună la dispoziţie, fără vreo opunere şi fără plată, în schimbul bonului eliberat de comisariat. Ea este liberă în aceeaşi zi de-a accepta sau refuza pe al doilea candidat la însurătoarea de o clipă... Copiii născuţi din aceste împreunări vor aparţine Statului Sovietic care-i va creşte şi îi va îngriji până la vârsta când urmează să fie repartizaţi şcolilor sovietice sau la ateliere după aptitudini... Aceşti copii – continuă interlocutorul meu –, neavând nici o afecţiune de familie, vor fi cei mai sinceri sprijinitori ai *familiei sovietice* care este Statul Sovietic».“

(Constantin Constante,
Colindând prin Rusia Sovietică. Note şi impresii de călătorie, 1916-1918,
Editura Curtea Veche, 2004)

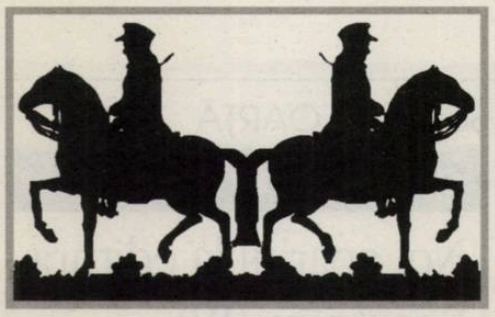

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

Cîteva zile intense ale şalăului bonne femme

Stimate domnule Cătălin Stănescu – am o veste bună pentru dvs., cît şi pentru mine: vă pot satisface rugămintea de a găsi reţeta şalăului *bonne femme*. Nu vreau să folosesc termenul deja dubios de solidaritate, dar la cîteva zile după publicarea articolului în *Dilema veche* din 27 mai, în care mă adresam chiar documentariştilor din serviciile multilateral specializate, au început să bată e-mail-urile. Pe 28, de la Viena, arhitectul Horia Marinescu, într-un mesaj savuros, îmi transmitea, în franceză, reţeta „sosului în sine care probabil că formează baza", specificînd că pe sursele sale „prepararea peştelui propriuzis, nu am găsit-o". Tot pe 28 mai a apărut, iluminat, Liviu Preda, convins că reţeta e pe Google: http://gastronomie.ele.ro/Salau_bonne_femme_—r2118.html. A doua zi, pe 29, la orele 11,05, Ciocu îl punea la punct: „Google îţi dă, dar nu-ţi pune în traistă. Reţeta din acest link e departe de *bonne femme*", şi argumenta de ce cu o înaltă cultură gastronomică. Duminică, 31, acelaşi Ciocu revenea promiţînd că ne va da reţeta pe http://www.cevabun.ro. Pe 1 iunie, sper să nu vă ameţesc, au decolat două mesaje – unul de la Alina Oprea, care „după două zile de căutări pe site-uri în franceză şi engleză, căci m-am decis să găsesc ceva (e păcat de aşa o cerere)...", se îndoia totuşi de reuşita ei; pe cînd încercam să mi le traduc în româneşte a apărut *from* Victoria Pătraşcu (vpatrascu@yahoo.fr) acest mirobolant text: „Nu am rămas surprinşi de rugămintea dvs. şi umerii nici n-au clintit din loc, dar nu am putut împiedica o lacrimă nostalgică să alunece pe obrazul (altfel fără de pată) al documentaristului nostru şef. Pentru că şi el a mîncat şalău *bonne femme* la Capşa, adesea se întreabă: *„Mais où sont les bonnes femmes d'antan?"*. Pentru că sînteţi un vechi client al serviciilor noastre şi pentru că nu dorim să vă pierdem, ne grăbim să vă dăm toate datele de care aveţi nevoie. Iată reţeta şalăului *bonne femme* cu o scurtă precizare: *à la bonne femme* este un termen franţuzesc utilizat pentru a desemna o mîncare făcută ca la mama acasă, într-o manieră simplă şi nepretenţioasă. Cum numai „femeile bune" ştiu să facă. Adesea, termenul este legat de reţeta unui fel de mîncare fiert, în special peşte (dar şi pui, miel, ouă), însoţit de un sos simplu, cu lămîie şi vin. Termenul *à la bonne femme* intră în seria *à la russe, à la grecque,* şi – fără interpretări, vă rog – *à la bourgeoise.*

„Şalău *à la bonne femme:* 800 gr fileuri de şalău; 3 cepe tocate (de preferat şalote sau cepe de apă); 2 pahare de vin alb sec (Chablis ar fi bine, dar e criză); 200 gr ciuperci; 200 gr smîntînă dulce; zeamă de lămîie; pătrunjel sau tarhon proaspăt; 300 gr orez cu bob lung fiert sau cartofi natur. Preparare: se pune peştele la fiert într-o cratiţă cu cepele (tocate cît mai fin), cu ciupercile şi cu vinul şi se lasă la foc mic 15-20 de minute. Se scoate peştele şi se lasă acoperit la cald. Se pune sosul înapoi pe foc şi se lasă să scadă 2/3. Se adaugă apoi smîntîna, se pune din nou pe foc mic şi se lasă să scadă 1/2. Se ia definitiv de pe foc, se adaugă untul, amestecîndu-se bine, şi, facultativ, zeama de la o jumătate de lămîie. Tuşa finală este dată de introducerea pătrunjelului sau a tarhonului proaspăt tocat. Sosul se pune peste peşte şi garnitură şi şalăul *bonne femme* este pregătit pentru a vă delecta papilele gustative. Documentaristul de serviciu..."

Ajuns în acest punct de fierbere a humorului, trebuie să vă comunic că pe 2 iunie am intrat în posesia a încă unui text, acela promis de Ciocu, o reţetă mult mai rece ca humor, dar, obiectiv vorbind, mult mai doctă, nu foarte diferită în ingrediente, dar mai amplă, mai amănunţită, mai dramatică în prepararea desfăşurată punct cu punct pînă la cel de-al nouăsprezecelea. Nu am spaţiu pentru ea, dar o puteţi găsi pe site-ul http://www.cevabun.ro/salau-bonne-femme. Sînteţi astfel în posesia a două reţete, ceea ce nu e de ici, de colo, în aceste vremuri, cînd contează enorm să aveţi un plus şi nu un minus. Comunicaţi-mi cum v-aţi descurcat, eu avînd sentimentul că am prins un peşte banană. De altfel, un prieten care ştie că nu mă supăr cînd sînt ironizat corect – există şi corectitudine ironică, nu-i aşa? – m-a rugat să-i găsesc reţeta unei stricte *bonne femme*. Mă gîndesc să mă adresez din nou aceluiaşi serviciu de documentare.

PUBLICITATE

Abonează-te rapid prin SMS

SMS TRIMITE UN SMS DIN REŢEAUA ORANGE, VODAFONE SAU COSMOTE LA **7455** CU TEXTUL *DILEMA VECHE*

3 luni abonament

- Costul unui SMS este de 11,9 euro (TVA inclus)
- Din reţeaua Orange vei primi un mesaj de confirmare a înregistrării
- Din reţelele Vodafone şi Cosmote vei primi un mesaj prin care ţi se cere confirmarea, iar costul SMS-ului de răspuns este de 0,05 euro

Dacă trimiţi pînă la data de 20 a lunii în curs, primeşti abonamentul începînd cu data de 1 a lunii următoare. Contravaloarea SMS-ului nu se returnează. Informaţii la tel: 021-407.54.65

Alte metode de abonare

ONLINE
PLĂTEŞTE ONLINE PE WWW.ADEVARUL.RO
Pentru a contracta abonamente cu plata online aveţi nevoie de card de credit/debit VISA, MASTERCARD, VISA ELECTRON sau MAESTRO valabil.

LA TOATE OFICIILE POŞTALE SAU LA CELELALTE FIRME CU CARE ADEVĂRUL HOLDING ARE CONTRACT DE DIFUZARE A ABONAMENTELOR (lista completă pe www.adevarul.ro/abonamente)

TRIMITE TALONUL
Plăteşte prin ordin de plată sau mandat poştal şi trimite talonul de mai jos.

ABONEAZĂ-TE!

Ai pînă la 13% reducere din preţul de la chioşc!

RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel. 021-407.54.64; Fax: 021-407.54.67; e-mail: abonamente@adevarulholding.ro

Nume ..... Prenume ..... Compania* ..... Cod Fiscal* .....
(*Completaţi numai dacă plătitorul este o firmă) str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. ..... et. ..... ap. ..... localitate .....
judeţ/sector ..... cod poştal ..... telefon ..... e-mail .....
Adresa de livrare (dacă este diferită faţă de adresa de mai sus): str. ..... nr. ..... bl. ..... sc. .....
et. ..... ap. ..... localitate ..... judeţ/sector ..... cod poştal .....
Număr abonamente contractate ..... începînd din luna ..... la:

Dilema veche	☐ 3 luni (47 lei)	☐ 6 luni (93 lei)	☐ 12 luni (180 lei)
Dilema veche + colecţia Charlie Chaplin	☐ 3 luni (111 lei)	☐ 6 luni (157 lei)	☐ 12 luni (244 lei)

Cei care se abonează direct la Adevărul Holding vor completa şi rîndurile de mai jos:
Am expediat către S.C. Adevărul Holding S.R.L. suma de ..... lei cu mandatul poştal/ordin de plată nr. ..... din data .....
în cont nr. RO81 ABNA 4100 2641 0028 5818 deschis la RBS BANK SA Bucureşti sau RO39 PIRB 2501 7096 1600 5000 deschis la Piraeus Bank - sucursala Pipera.

Pentru ca livrarea abonamentului să înceapă la data de 1 a lunii următoare, plata se va efectua pînă la data de 20 a lunii în curs. Prin prezenta sunt de acord ca S.C. Adevărul Holding S.R.L. să prelucreze datele mele cu caracter personal.

Completaţi talonul de abonament cu datele de identificare solicitate şi expediaţi-l, împreună cu copia după dovada plăţii abonamentului prin poştă, la S.C. Adevărul Holding S.R.L., OP 33 - CP 14, Bucureşti , cod poştal 014820 sau prin fax: 021-407.54.67. ACUM abonamentele se pot contracta astfel: ■ la sediul S.C. Adevărul Holding S.R.L., Şos. Fabrica de Glucoză nr. 21, Clădirea Connect 2, et. 1, sector 2, Bucureşti ■ cu mandat poştal sau ordin de plată pentru S.C. Adevărul Holding S.R.L. ■ la oficiile poştale ■ la firmele particulare

Pentru pachete de abonamente, cereri speciale sau alte informaţii legate de abonarea la revista Dilema veche, sunaţi la 0372.130.245, 0372.130.246 de luni pînă vineri între orele 9:00-18:00 sau trimiteţi e-mail la vanzari.directe@adevarulholding.ro
Abonamente NON-STOP la 0318.200.200 (număr cu tarif normal)

tolo sport

Între un Bjorn Borg, cel din anii '80, pe de-o parte şi o Samantha Stosur sau o Serena Williams, cele de astăzi, pe de altă parte, cine credeţi că ar cîştiga meciul? Sau, cu alte cuvinte, cu ce se hrănesc tenismenele de astăzi de-ajung să dea aşa de tare în minge?

În fotbalul românesc a făcut legendă o vorbă a fostului internaţional Toni Doboş. Chestionat de public la finalul unui eşec al echipei naţionale, fundaşul, care numai firav nu era, a răspuns cu o exasperare organoleptică: „Ce vreţi, noi nu am mîncat banane cînd eram mici!".

Acum înapoi la tenis şi la întrebarea dilematică. De ce s-a dezvoltat într-atît forţa în tenisul contemporan? Şi cum s-ar termina un meci între Bjon Borg din anii '80 şi Serena Williams de astăzi. Probabil prin victoria fetei. De ce? A răspuns cel mai mare medic sportiv din România, doctorul Ioan Drăgan, cel care a însoţit la zece Olimpiade generaţii de sportivi, de la Nadia la Laura Badea şi Camelia Potec. „Toată lumea priveşte sporul de forţă al sportivilor, performanţele tot mai bune şi îşi explică tendinţa pe suspiciunea dopingului sau, măcar, a medicaţiei. Gîndiţi-vă şi la altceva. Corpul uman a evoluat fabulos în ultimele decenii. Speranţa de viaţă a crescut, iar randamentul fizic al oamenilor obişnuiţi este incomparabil cu ceea ce se întîmpla la jumătatea sau la începutul secolului trecut. Sportivii sînt mai eficienţi pentru că oamenii înşişi sînt mai înalţi, mai bine hrăniţi, au mai multă grijă de ei şi reuşesc să-şi forţeze limitele".

Ori de cîte ori primesc întrebări care, măcar în subtext, deplîng robotizarea de azi a sportului îmi aduc aminte de regretatul Ioan Drăgan şi-i invit pe cei care le pun, să se uite cum fac sport, în Occident, oamenii de 70 de ani.

Cătălin TOLONTAN

PUBLICITATE

NOAPTEA institutelor culturale
25/06/2010

INSTITUTUL FRANCEZ
INSTITUT FRANÇAIS DE BUCAREST
Bd. Dacia nr. 77

17.00
GRĂDINĂ DE VARĂ ŞI ATELIER DE GĂTIT
Curtea Institutului

FRANCEZA ALTFEL
Atelier de limba franceză

ATELIER DE CARTE
Librăria de Carte Franceză Cărtureşti

17.00 - 03.00
TÂRG DE DESIGN - A NIGHT AFFAIR

Design vestimentar, bijuterii de autor, design de obiect. Artişti şi designeri români, primul târg de design nocturn din România. Selecţie făcută de Dan Pierşinaru

17.00 - 02.00
SCURTMETRAJE
Lardux Films, proiecţii în Sala Elvira Popescu, Versiune franceză subtitrată în română, 1 oră 30 minute, mai multe difuzări

Sfântul Festin de Anne laure & Léo,15mn, 2007

Cowboy-ior nu le e Frică să Moară de Annelaure & Léo, 17mn, 2009
Tăcerea de sub Scoarţă de Joanna Lurie, 12mn, 2010
Ecloziune de Jérome Boulbès, 8 mn, 2006
Puţul de Jérome Boulbès, 8 mn, 1999
Igor & Olafe de Pierrick Bisinski, 5mn, 2005
Tocuri Răzvrătite de Frères Poiraud, 14mn, 1995
O vacă a vrut să sară pe deasupra bisericii de Guillaume Casset, 8mn, 1997
Moartea lui Tau de Jérome Boulbes, 9 mn, 2001
Şi proştilor le e foame de Annelaure & Léo, 2001, 13mn

A LOCUI ÎN LUMEA DIGITALĂ
Arta digitală - Atriumul Institutului, Instalaţii:
Tub3, Uros Petrevski şi Jean-Louis Frechin, NoDesignLab Reflecţii urbane, Nathalie Brevet şi Hugues Rochette

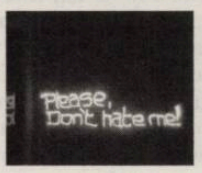

18.00 - 20.00
ATELIER CLOVNERIE PENTRU COPII
Cu Adriana Butoi şi Ştefan Lupu
Salonul de Onoare, Atriumul Institutului

20.00 - 20.50
SPECTACOL CONTRASTE
Atriumul Institutului
cu Richard Bovnoczki şi Dana Cavaleru

INSTITUTUL FRANCEZ & GOETHE-INSTITUT
GOETHE-INSTITUT BUKAREST
Club Control, Str. Academiei nr. 19

DJ-NIGHT PARIS-BERLIN CU PAWEL & ARK

începând cu ora 00.00
House-ul minimal energic este marca celor doi artişti de talie internaţională, Pawel şi Ark. Unul din Germania, celălalt din Franţa, ambii sunt o prezenţă recunoscută în cluburile din Europa, cu muzica lor frenetică, definită de multiplele stiluri şi spectacolele antrenante.

"Stilul minimal al lui Ark a reprezentat o inovaţie în muzica de club din Franţa. După câteva încercări fără succes în a-şi defini şi crea un nume cu stilul său muzical, Ark începe în 1999 colaborarea cu Herbert (UK) şi Losoul (GE), viitori eroi ai branşei, care îi descoperă muzica în scurt timp. În urma a numeroase alte lucrări colective, apar câteva albume la casa de discuri Playhouse, printre care „Alleluyark" şi „Caliente". Spectacolele sale live sunt pline de energie şi de surprize, în care se îmbină elemente de la reggae până la hardcore."

Victoria STOICIU

Despre statul român şi obezul capturat de rudele hrăpăreţe

În faţa valului de nemulţumiri concretizat sub forma grevei generale de la finele lui mai, care ne va ţine paralizaţi o vreme, mă întreb de ce Guvernul României, dacă tot este nevoit să aplice terapii de şoc, nu o face într-un mod mai inteligent, care să provoace mai puţină revoltă în rîndurile populaţiei. De ce, în loc să taie la toţi bugetarii în mod liniar, lovind grav în cei defavorizaţi, Guvernul nu aplică reduceri progresive, care să ia mai mult celor cu venituri barosane şi să îi lovească mai puţin pe cei cu venituri care abia le acoperă traiul necesar?

În primul rînd, reacţia populaţiei şi a sindicatelor ar fi fost cu certitudine mai puţin furioasă. „Mă duc la greva din 31 mai nu pentru că m-ar afecta personal ceea ce vrea să facă Boc, ci pentru că e o nesimţire să tai pensiile unora care şi aşa mor de foame“, îmi spune un taximetrist mai guraliv, categorie de la care iau, de obicei, pulsul societăţii. În timp ce în România opoziţia politică se opune din principiu şi numai de-a dracului, omul de rînd are ceva mai mult bun-simţ şi discerne între ce e just şi injust. La fel şi sindicatele. De altfel, Bogdan Hossu, liderul Cartel Alfa, a şi declarat că ceea ce i se pare lipsit de etică este distribuţia neeşalonată a reducerilor, care nu ţine cont de cei defavorizaţi. Cel mai bun exemplu că sindicatele nu sar în sus ca opoziţia, numai ca să se bage în seamă, este cazul proiectului de lege privind pensiile speciale, cînd sindicatele nu numai că nu s-au opus eliminării privilegiilor, ci au susţinut ferm principiul universalităţii sistemului de pensii, chiar dacă pentru asta liderii de la nivel de confederaţie au trebuit să înfrunte mînia puternicelor federaţii afiliate (sindicatul poliţiştilor din Cartel Alfa, de exemplu). Tind să cred că, dacă Guvernul ar fi tăiat veniturile cu cap, poate am fi reuşit să evităm o grevă generală.

Este actualul Guvern atît de incompetent?

Chiar şi din punct de vedere economic, o reducere progresivă ar fi avut mai mult sens. Cînd venitul cuiva este de 800 de lei, este de presupus că omul acesta nu are cum să pună un ban la ciorap, nici dacă vrea, şi întreg venitul său e direcţionat către consum. Or, cei 25% din banii tăiaţi bugetarilor cu venituri mici vor fi bani care vor afecta nemijlocit şi negativ consumul. Cineva care pretinde, asemenea actualului Guvern, că doreşte să relanseze economia, nu doar să chivernisească bani la bugetul de stat, ar trebui să ia în calcul şi acest efect.

De ce nu o face? Este actualul guvern atît de incompetent? Mă îndoiesc, pur şi simplu gîndindu-mă la unii dintre consilierii bine educaţi ai premierului şi la faptul că aceste măsuri au fost totuşi agreate de FMI, care numai de incompetenţă nu poate fi acuzat. Nici rea-voinţă nu cred că este: păcatul tuturor guvernelor din ultimii ani a fost mai degrabă excesul de linguşeli electorale plătite cu banii altora şi deja e clar că, cel puţin pe termen scurt, PD-L va pierde voturi – după cum anunţa Sever Voinescu. Am putea crede că, în sfîrşit, PD-L-ul şi-a clarificat orientarea ideologică şi s-a repliat pe valorile dreptei ultra-liberale, dar ar fi prea optimist să ne închipuim că aşa, din senin, un partid românesc îşi fundamentează politicile pe principii doctrinare, şi nu constrîns de împrejurări.

Cauza acestor măsuri prin care Guvernul taie harcea-parcea, de la vlădică la opincă, este neputinţa statului.

Cauza acestor măsuri prin care Guvernul taie harcea-parcea, de la vlădică la opincă, fără pic de discernămînt, este una mai gravă şi mai tristă: este neputinţa statului. Este slăbiciunea unui stat captiv, incapabil să aplice altceva decît măsuri simpliste, care nu necesită eforturi de coordonare, obiectivitate, analiză. Să ne înţelegem: un stat supradimensionat ca statul român nu e neapărat un stat puternic, iar virtutea primă a unui stat puternic nu este dimensiunea, ci eficienţa.

Numai un stat puternic poate să implementeze măsuri ţintite, diversificate şi complexe. E simplu: să spunem că vrei să tai veniturile diferenţiat, cu 50% celor cu salarii de peste 5000 lei, 25% celor cu salarii între 3000-5000 lei şi tot aşa. Dacă eşti un stat puternic, atunci eşti în stare să pui în funcţiune aparatul administrativ şi birocratic pe care îl ai la dispoziţie ca să mişti lucrurile şi să implementezi măsurile iniţiate. Dacă eşti un stat slab şi captiv, se va întîmpla în felul următor: peste noapte, directoraşii numiţi politic, membrii de partid şi toţi „piloşii“ vor inventa şi descoperi zece chichiţe legale prin care să îşi vadă venitul diminuat pe hîrtie, în următoarele luni, pentru a evita reducerile, pînă cînd furtuna va fi trecut, iar apoi şi-l vor creşte la loc. Iar tu, ca stat, vei constata că nu prea ai de unde să tai, deşi pînă mai ieri îţi dădeai duhul plătind salarii care s-au evaporat peste noapte. La fel, e mai avantajos să operezi reduceri salariale decît să dai oameni afară: dacă eşti un stat funcţional şi puternic, şi nu statul nepoţilor, cumetrilor şi verilor partidului de la putere, atunci sînt şanse mari ca acele concedieri să aibă la bază criterii meritocratice. Dacă eşti un stat capturat de rubedenii, atunci poţi fi sigur că a doua zi după concedieri, în aparatul tău administrativ procentul rudelor va fi şi mai mare, şi vei fi rămas fără cei cîţiva oameni buni care făceau munca tuturor.

Şi atunci, ca stat, eşti pus în faţa dilemei următoare – încasezi zece palme zdravene (a se citi greve, proteste, huiduieli) şi te alegi cu ceva economii la final sau încasezi doar cinci palme şi la final te întrebi pentru ce? Ce ar fi trebui să facă Guvernul Boc – să taie la toţi bugetarii 25% din salariu, riscînd o grevă generală prelungită, dar avînd şanse mari să reducă cheltuielile cu 2% din PIB, sau să încerce să taie diferenţiat, nemulţumindu-i pe mai puţini, dar riscînd ca, la final de an, să constate că cheltuielile cu salariile bugetarilor au crescut în pofida tăierilor? Şi atunci ce să facă, să ia dl Boc unul cîte unul dosarele a un milion şi jumătate de angajaţi şi să decidă cui şi cît îi taie şi pe cine concediază sau ba? Este absurd! A existat cel puţin o tentativă similară prin luna februarie, cînd, din dorinţa de a limita abuzurile administraţiei, un memorandum de guvern făcea obligatoriu avizul prim-ministrului pentru cheltuielile de promovare efectuate de autorităţile publice. Rezultatul – zeci de milioane de euro din proiectele europene blocate, proiecte care ajungeau să fie semnate de premier numai după intervenţii la nivel înalt, pentru că, orice s-ar spune, un premier nu se poate substitui unui aparat birocratic. Altfel spus, cu un om nu se face Statul.

Fiind un stat supradimensionat şi obez, statul român are toate caracteristicile specifice obezilor şi, în special, faptul că posibilităţile sale de mişcare sînt limitate şi se află mereu la cheremul altora, ori de cîte ori vrea să facă o mişcare mai complexă; cînd acestea din urmă sînt nişte rude hrăpăreţe al căror scop nu e să-l facă pe obez să se deplaseze, ci să-i golească buzunarele, nu e greu să ne imaginăm cît va avansa obezul către destinaţia sa. Acţiunile unui stat slab par adeseori stupide, neinspirate şi chiar contraproductive, dar sînt singurele pe care le poate face. Dacă am fi avut norocul de a nu fi trăit într-un stat capturat de mătuşi şi veri hrăpăreţi, probabil că astăzi nici nu am fi fost în situaţia de a le fi tăiat salariile harcea-parcea şi acestor mătuşi, şi unor angajaţi care îşi fac treaba.

Şerban FOARŢĂ

gazela de perete

Noi apariţii la editura Spectrum (IV)

● *Tratat asupra Dînsităţii*. Cartea e semnată de o seamă de experţi ai vieţii conjugale, care-şi numesc – cînd se referă *in absentia* la ea – soţia, „Dînsa“; de unde şi noţiunea respectivă (şi ultrarespectuoasă), anume „Dînsitate“. [N. B.: A nu se confunda cu *Densitatea!]*

● *Simpatrioţi şi simbioţi*. Tratatul (fără, pe copertă, niciun indiciu auctorial) militează în favoarea unei concetăţenii nu doar gregare, ca pînă mai deunăzi, ci chiar a uneia de ordin simbiotic. – De unde şi, în titlu, arhaismul (de sorginte neogreacă) *simpatrioţi*.

● A. M., *Etiemble ou le comparatisme militant*. – Iniţial, autorul îl laudă pe Etiemble (ca şi, nu mai puţin, pe M. Eliade), pentru ca, după, să-i dezavueze. În ceea ce-l priveşte pe întîiul, i-aş fi sugerat savantului român (dacă, firește, m-ar fi luat în seamă) să-i transcrie numele într-astfel: *Yetiamble* şi, la rigoare, *Yeti amble*. – Cine e Yeti ştim cu toţii. Ce-i aia *amble* ştiu (minus francezii) prea puţini. Firește, Yeti e, dacă mai e, abominabilul *snowman*, care, android antropoid, e, în principiu, cînd biped, cînd patruped. Or, în hexagoneză, niscaiva patrupede amblent, adică, deplasîndu-se, ridică picioarele de pe aceeaşi parte, simultan: între acestea, elefantul, girafa sau cămila. Ei, bine, cînd e patruped, iar nu biped, poate că şi „omul zăpezii“, Yeti, *amble*. Iar dacă Yeti *amble*, de ce n-ar fi făcut-o şi bietul Etiemble?!

● Lady Hellen Woodrow, *Topless oblige* (traducere din frangleză), Editura Spectrum, filiala Udrişte-Năsturel, Topleţ, 2010. – Broşura, numărînd puţine pagini, constituie un mic manual al bunului comportament la ştrand, în cazul nudismului mamar.

PUBLICITATE

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

Hateri şi manelişti

– un comentariu la comentarii –

Revin la povestea cu „haterii“, încercînd să răspund la cele cîteva comentarii de care a avut parte pilula mea de acum două numere. Da, ştiu, regula jocului mi-ar fi cerut să răspund online, punctual şi „la cald“ – sau să tac pentru vecie. Dar eu gîndesc mai încet, ce să-i fac, iar problema şi comentariile merită, după părerea mea, o analiză mai aşezată. Şi mai e ceva: sînt obişnuit (şi îmi place...) să scriu printre rînduri şi în subtexte, ceea ce în viteza online-ului riscă să fie mai puţin inteligibil – sau să-mi iasă mie mai prost. Pe scurt, asta e!

Despre ce este însă vorba?

Să începem cu criticile: *Slabut articolul. Parca ar fi o compunere scrisa de dl Goe dupa o vizita la un muzeu de arta moderna cu lucrari facute din capace de bere.* Frumoasă comparaţia! Cu o mică precizare: s-ar putea ca dl Goe în speţă să mai fi fost prin astfel de muzee şi doar să mimeze perplexitatea; în acest caz, s-ar putea să fie vorba mai degrabă de ironie... *Totusi, articolul mi se pare un copy/paste reusit cu concluzia: „Chiar nu ştiu...“.* Da, la această sentinţă subscriu (aproape) integral. *Aproape,* deoarece nu s-a vrut mai mult. E ca şi cum ai merge în piaţă să vinzi o poală de prune, căci asta ai acasă pe moment şi cineva ţi-ar spune „Ce, ăştia sînt pepeni? Uite ce sfrijiţi sînt!“. Pentru cine vrea să facă ţuică, şi prunele sînt bune la ceva; pentru cine doreşte să se răcorească pe căldurile astea, un pepene de la gheaţă ar fi fost, bineînţeles, mult mai bine-venit. Mergeţi aşadar, vă rog, la altă tarabă, sigur veţi găsi şi aşa ceva!

Mai departe: *Cum putem sa concluzionam din 100 de comentarii ca neamul nostru sau oricare alt neam este un neam care uraste?* Nu putem, evident! Şi nu putem nici prin alte mijloace mai sofisticate. Orice formulare de genul „românul este“ (sau nu este...) nu are nici o acoperire în realitate şi rămîne simpla expresie a unui parapon. Aici intervine însă problema subtextelor, căci titlul „muică, sîntem neam de hateri“ e o ironie de limbaj care nu-mi aparţine, dar care mi-a plăcut foarte mult ca *ironie*. Trebuia oare să o explic?... Pe scurt, evident că nu e vorba despre o caracterizare a Românului, ci despre ceva ce se întîmplă (şi) la (nişte) români. Pe aceeaşi linie: *Cu un esantion bine ales dintr-o multime cu un milion de elemente poti demonstra cu usurinta orice-ti pui sau ai deja in minte*. Aici deja nu mai e vorba de subtext, ci direct de text. Spuneam explicit: „am ales la întîmplare o sută de cazuri“, alcătuind astfel „un fel de eşantion“. În acest text, „la întîmplare“ vrea să spună... la întîmplare, iar „un fel de eşantion“ precizează că nu e vorba despre un adevărat eşantion.

Să continuăm: *„forumismul“ a devenit o boala moderna. (...) Ca sociolog, probabil ca stiti ca „forumismul“ provine dintr-o nevoie de comunicare, intr-o forma sau alta*. Nu trebuie să fii sociolog ca să ştii asta! Dar atunci, această constatare invalidează logic afirmaţia că „forumismul a devenit o boală“. Cum ar putea ceva care exprimă o nevoie general umană şi este practicat în prezent de o imensă parte a omenirii să fie o „boală“? Doar dacă ne-a lovit mizantropismul şi considerăm că omenirea actuală este bolnavă. Ca om, nu-mi place o astfel de presupoziţie, iar ca sociolog ştiu că este *a priori* imposibilă. Nu este – nu poate fi – vorba, deci, despre „forumişti“ *în general,* ci despre recurenţa unor *pattern*-uri de comunicare la *unii* forumişti. Despre acestea şi despre nimic altceva ar fi, aşadar vorba.

Bine, bine, dar atunci în ce constau aceste *pattern*-uri şi care le este motivaţia? În această privinţă, pilula mea este de o tăcere sublimă (aceasta este o autoironie!). Cîteva comentarii au încercat aşadar, pe bună dreptate, să meargă puţin mai departe sau măcar să rupă tăcerea: *Partea cea mai interesanta este insa ca aici oamenii se defuleaza, ca aici isi varsa frustrarile, nervii, stressul acumulat, ura, necazul fara riscul de a primi pumni in gura sau o lama de cutit in stomac*. Sau: *daca suntem un neam de tarani... adica avem o cultura a saraciei si a supravietuirii... trecem la atac... suntem invidiosi si sictiriti, nervosi, suspiciosi, fricosi...* Sau: *Eu cred ca totul incepe cu invinovatirea*. „Invidie“, „învinovăţire“, „defulare“... Se poate fabula mai departe, cred, pe această linie (şi precizez imediat: „fabula“, adică visa ipoteze şi nu demonstra teorii!).

Invidia este universală şi provine din distribuţia inevitabil inegală a resurselor şi calităţilor; doar căile ei de exprimare culturală şi individuală sînt diferite. Recunoscută universal, ea face pretutindeni obiectul unor reglementări sociale. În spaţiul societăţilor tradiţionale mediteraneene, de pildă, ea este frecvent ritualizată sub forma deochiului, cu tratamentul său la fel de ritual, descîntecul: dacă tot eşti invidios, barem nu o face de capul tău, iată cum trebuie să procedezi! Altfel spus, societatea oferă şi modele de proastă purtare, nu numai de bună purtare, în speţă „moduri de întrebuinţare“ acceptabile ale inevitabilei invidii. Creştinismul a încercat să cenzureze şi să sublimeze invidia: aproapele trebuie iubit, nu invidiat! Uşor de spus, dar mai greu de făcut... Comunismul a încercat şi el să suprime invidia, ca fiind lipsită de obiectul muncii între egali absoluţi, dar a reuşit doar să-i pună pumnu'n gură. Acum, mult prea umana invidie omenească s-a descătuşat, dar nu mai are „mod de întrebuinţare“: putem să-i invidiem pe toţi, oricînd, oricum. Şi avem tot mai multe motive să o facem pe măsura creşterii inegalităţilor sociale şi a lipsei de transparenţă şi de criterii în producerea acestor inegalităţi. E valabil şi în alte părţi, desigur, doar că la noi şi descîntatul mai e încă la modă (unul din trei bucureşteni l-au mai practicat), iar pe o scală de la 1 (invidie bine temperată) la 10 (invidie neastîmpărată), noi sîntem undeva pe la 8-9...

În faţa acestei oferte deschise, invidia are două căi extreme de manifestare: să pozezi cît mai vizibil cu putinţă în *obiect* al invidiei celorlalţi sau să fii într-un mod cît mai ascuns cu putinţă un *subiect* invidios (să-ţi expui public propria invidie nu dă bine oricum ai luao!). Altfel spus, fie devii – sau crezi că eşti – invidiat de toţi şi te hrăneşti cu invidia lor neputincioasă, fie te laşi purtat de invidie şi încerci – sau crezi că ai reuşit – să-i desfiinţezi pe toţi cei care îţi provoacă propria invidie.

Această alternativă aproape logică înainte de a fi sociologică pare să fi luat la noi următoare formă: să fii *manelist* în văzul lumii sau să fii *hater* în intimitatea calculatorului tău *(manelist* şi *hater* nu se referă aici, bineînţeles, la toţi fanii manelelor sau la toţi împătimiţii forumurilor, ci sînt doar etichete pentru două categorii sociale ipotetice şi polare). Altfel spus, fie să impui lumii reale imaginea ta de *winner* şi să jubilezi cît se poate de vocal la gîndul că aceasta o să-i facă pe toţi duşmanii să moară de ciudă, fie să-ţi rumegi în spatele calculatorului sentimentul de *loser,* vociferînd permanent că nici ceilalţi nu-şi merită succesul. Din această perspectivă, *haterii* nu sînt decît nişte *manelişti* rataţi şi invers. Ceea ce îi mînă însă şi pe unii şi pe alţii în luptă şi nu-i lasă să doarmă este imaginea publică a celuilalt, de invidiat prin simpla sa vizibilitate şi care nu poate fi combătută decît printr-o contra-imagine şi mai de invidiat. Şi uite'aşa...

PUBLICITATE

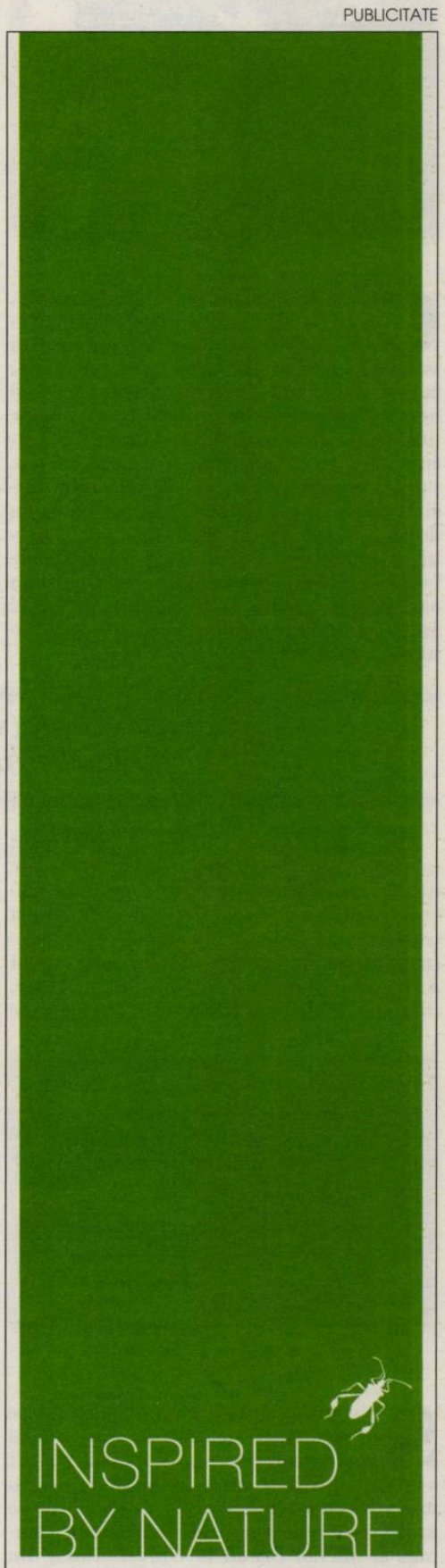

PUBLICITATE

Adrian CIOROIANU

poveşti suprapuse

Un „prinţ“ din Levant îndrăgind caterinca...

Prenumele: Gogu (sau Jenică ş.a.m.d.). Numele: Alu România

Cu ani în urmă, în chiar aceste pagini, am fost relativ dur cu principele Radu de Hohenzollern-Veringen, din motive pe care nu ţin să le mai reiau (cine-i curios, să consulte colecţia; cine nu – nu; şi unora şi altora nu le cer decît să-mi acorde prezumţia de sinceritate, atunci ca şi acum). Numai că eu vorbeam acolo de un om, totuşi, decent şi care are datele bunuluisimţ (inclusiv cel al ridicolului). Nu aveam de unde să ştiu că cel ce urma să fiarbă *live*-ul în cupele telecómediilor şi să spumege pocalele tabloidelor avea să fie altcineva: un os „regesc“ la care ghilimelele atîrnă mai greu decît numele propriu-zis: „prinţul“ Paul ex-Lambrino.

Întîmplarea face că l-am şi intersectat pe acest domn, prin 2002 – cred. Moderam atunci o emisiune de istorie pe nou-apărutul post Realitatea TV şi într-o zi am fost contactat telefonic de o doamnă ce s-a recomandat, amabilă, a fi purtătoarea de cuvînt a respectivului personaj. Ca să fiu sincer, m-am cam hlizit în sinea-mi – dacă nu mă înşel, distinsul domn candidase la preşedinţie în anul 2000 şi se remarcase strălucit doar prin faptul că băgase cu de-a sila limba română într-o cameră de tortură fonetică, violînd-o sistematic şi bestial. Ideea că un atît de zdrăngănitor vorbitor de limbă română are un purtător de cuvînt mi s-a părut chiar binevenită (apropo: îi rog pe entuziaştii care se joacă de-a modificarea Constituţiei să ia în calcul şi un articol care să oblige candidaţii la preşedinţie la vorbirea corectă a limbii de stat; asemenea prevedere ne va scuti în deceniile următoare de mari suprize – oricum, şansele ca la Cotroceni să vină un nou Carol I-ul germanofon sînt cvasi-nule). Revin: aşadar, m-a sunat doamna respectivă şi mi-a spus că „prinţul Paul“ ar avea unele lucruri (istorice) de spus. Din interes profesional, l-am invitat. Fac precizarea (pentru a înlătura orice alte presupuneri) că pe domnia sa această apariţie l-a costat fix plata taxiului cu care a venit. Nu mai insist asupra discuţiei noastre de atunci (probabil că vreo înregistrare s-o mai afla prin vreun dulap al Realităţii TV); singura concluzie la care (eu, unul) am ajuns acolo a fost că miza întregii odisei a „prinţului“ era o bucată din moştenirea casei regale a României – cea de-atunci (şi de-acum), cu distinsul şi greu-încercatul rege Mihai, cu cerebrala şi nobila regină Ana, cu atît de tonica principesă Margareta ş.cl.

Bun. Au trecut de-atunci cîţiva ani, nu puţini. Chiar dacă răstimpul fu insuficient pentru ca dl Paul ex-Lambrino să se împace cît de cît cu limba acestor locuri (pe care o schilodeşte fonetic şi fonemic pe mai departe, cu o puerilă veselie), domnia sa şi mereu zîmbitoarea, oare din ce motive?, a sa soţie au devenit personaje nelipsite din galeria de mucava ştanţată a vedetelor de ziar autohtone. Nu e bairam monden din care exoticul cuplu să lipsească – de la emisiuni de televiziune *(plutôt* cancanistice) pînă la mai ştiu ce lansare obscură. E greu de spus dacă acest *flétri* şi atît de media-prezent duo face şi altceva decît să zîmbească sticlos prin pixeli. Mai bine spus: *ştiu* ei să facă şi altceva decît să se autopropulseze cu anasîna, alimentînd complice setea de *rating* a vînătorilor de ciudăţenii de prin televiziuni? Grea întrebare.

Mai nou, exoticul duo a devenit trio. Să le trăiască! Nemişcînd un deget, neprihănitul prunc a şi ridicat o ditamai problemă: numele său de familie pare a fi – dacă certificatul de naştere redat în media nu e o glumă – „Al României“. Mă aşteptam de la dl ex-Lambrino să aibă înţelepciunea de-a evita acest derapaj. Nu era de-ajuns că numele copilului – Carol Ferdinand (adică numele naturalilor săi bunic şi străbunic) – e, în sine, un autentic program politic? Mai era pentru cineva un secret cît de mult îl *iubeşte* „prinţul“ Paul pe regele Mihai, pentru a cărui ieşire din decor pare a se pregăti mediatic (şi nu numai) încă de pe acum? E jenant că la noi îşi poate lua oricine orice nume de familie *naţional* vrea. Prevăd o contagiune frenetică: sub ce motiv unui junior de manelist(ă) i s-ar interzice pe viitor să-şi ia şi el numele ţării? Astfel încît, după Jean de la Craiova, Bianca lui Bote, Blonda lui Iri şi alte asemenea somităţi, nu văd de ce mîine unii nu s-ar numi în buletin Pardaian Alu România sau Giocondella deo Rumani.

Rog nu mă tentaţi, pe mai departe, să vă spun cele de cuviinţă şi despre cei ce l-au încurajat (sau *năşit),* din ranchiună dinastică sau din calcul politic, pe „prinţul“ Paul în această ambiţie! Zic doar atît: iată care a fost şansa „prinţului“ şi a nu foarte enigmaticei sale soţii – ei chiar au ajuns să trăiască, sperînd moşteni(to)ri, într-o ţară în care unii încă mai cred că nobleţea se cumpără la kilogram, precum fasolea.

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea Bucureşti. La Bookfest 2010 va lansa volumul* Visul lui Machiavelli.

Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU

ceaslov story

Despre amor şi încă ceva în plus

Se vorbeşte foarte puţin despre iubire în societatea noastră de astăzi. Sau poate că înţelesurile acestui cuvînt s-au diluat atît de mult, că bieţii de noi nu mai ştim ce ar trebui să fie. Asta a vrut să arate colocviul organizat de Maurice Daumas şi Michel Braud la Universitatea din Pau (3-5 iunie), unde dragostea divină şi dragostea profană, iubirea sacră şi iubirea terestră şi-au spus poveştile prin intermediul jurnalelor, al memoriilor, biografiilor, scrisorilor de tot felul. Evul Mediu şi Renaşterea au dus o mare bătălie în afirmarea amorului sacru, căci mîntuirea depindea de această dispoziţie umană. Creştinul era pe atunci într-o mare dilemă: să aleagă iubirea de Dumnezeu sau iubirea de aproape, să aleagă un loc sigur în rai sau o cale nesigură şi lungă spre ceva necunoscut? Axel de Fersen şi Maria Antoinette, Mme de Sévigné, Contesa de Schwerin, Joseph Gérando, Christiane de Pisan, contesa Tarnowska, Eufrosin Poteca, dar şi mulţi alţii ne-au pus pe gînduri cu reflecţiile, dilemele, afectele, grijile lor cu privire la această continuă căutare a mîntuirii pe calea iubirii. Abia Voltaire şi tovarăşii lui vor face primul pas în introducerea în dezbatere a iubirii în lume şi de lume. Şi, odată drumul deschis, iubirea mondenă şi-a tot făcut loc. Dar, oare, dragostea de Dumnezeu s-a pierdut în mondenitate?!

Am plecat cu această dilemă în suflet spre mănăstirea Sarrance de la poalele Pirineilor; ne-a întîmpinat calmul unei biserici goale şi pregătite, pentru un euro, să-ţi ofere „lumină“ şi un imn ecleziastic preînregistrat. Loc de pelerinaj altădată, Sarrance a rămas astăzi doar o etapă spre Lourdes şi Saint-Jacques de Compostelle, pregătită să adăpostească pelerinii în căutarea dragostei divine. Preotul era în grădină, tundea iarba. Şi pentru că nu prea aveam chipuri de pelerini, ne-a întîmpinat cu un „Ce vă aduce pe aici?“. Maurice Daumas, mîndru, s-a grăbit să se prezinte: *„on organise un colloque sur l'amour divin“. „Ah! C'est bon ce sujet sur l'amour du vin“,* a răspuns fudul de-o ureche preotul, şi-a plecat în treburile lui.

Chiar dacă a avut pretenţie de internaţionalitate, colocviul a fost mai degrabă franco-francez, ca de obicei. S-a vorbit mult despre Franţa şi, atunci cînd n-a fost cazul, s-a încercat apropierea subiectelor prin intermediul limbii franceze, limbă folosită în acest secol al luminilor în memoriile tuturor, fie că se trăia în Polonia, Suedia sau Prusia. Ca şi atunci, toţi păream încă anexaţi acestei măreţii imperiale şi culturale a civilizaţiei franceze, care a dominat lumea la un moment dat.

Poate cel mai important lucru, în astfel de colocvii, sînt dezbaterile din jurul unui pahar de vin, cînd se dezleagă limbile şi filotimiile se topesc rînd pe rînd. Dincolo de amor, s-a vorbit mult de Europa. Francezii se plîngeau de reformele proaste din învăţămînt, de lipsa fondurilor pentru cercetare, dar asta nu i-a împiedicat să organizeze un colocviu la înălţimea temei şi unde *amour divan* s-a amestecat cu *amour du vin*; nemţii cîntau pe aceeaşi voce susţinînd că ei n-au nici măcar fonduri pentru a oferi biscuiţi şi cafea într-un simpozion, darmite pentru *„somon fumé, fromage, vin rouge ou mousse au chocolat“,* suedezii erau nemulţumiţi de ale lor, iar polonezii strigau de mama focului că învăţămîntul lor e la pămînt. Cît despre amor?! Francezii „jenaţi“ au blestemat ceasul în care au încălzit la sîn o aşa tripletă prezidenţială Dati-Sarko-Carla. Ar alege pe altcineva, dar pe cine?! După Katyn, şi Polonia s-a adîncit într-o criză morală destul de urîtă. Cel care părea a fi posibilul succesor al răposatului Kaczynski, ajuns de nevoie preşedinte, nu poate ţine Polonia pe umeri, aşa cum promitea. Cît despre Angela Merkel sau Fredrik Reinfeldt, nici ei nu se află iubiţi de supuşii lor. La masă se afla o parte importantă din Europa, o Europă cam haotică, cam neunită, cu probleme regionale, cu moralităţi politice îndoielnice. M-am alăturat văicărelii generale, că doar aceleaşi probleme ne bîntuie şi pe noi: triplete prezidenţiale, personaje politice slabe, imorale şi amorale, reforme făcute la voia întîmplării, cercetare inexistentă etc. etc. Ne plictisirăm repede de această trecere în revistă a unui prezent destul de trist. Şi ne salvă vinul şi mai ales iubirea despre care se putea vorbi în multe feluri, dar niciodată cu ranchiună. Şi, în Parlamentul de Navarra, răsunară vorbele lui Eufrosin Poteca: „Dar ce taină este amorul, eu nu poci şti“.

Constanţa Vintilă-Ghiţulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga“ din Bucureşti. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste şi sexualitate în societatea românească, 1750-1830 *apărută la Editura Humanitas.*

anti nostalgia

Regina ilegalistă

„În ziua de 13 august crt., după-amiază, a avut loc la stadionul Ministerului Muncii din Parcul Veseliei serbarea cîmpenească organizată de bresla lucrătorilor din industriile pielăriei şi încălţămintei, la care au participat peste 1000 muncitori.

Printre participanţi s-a remarcat prezenţa unui mare număr de membri şi simpatizanţi ai mişcării comuniste.

Serbarea a decurs în linişte, conform programului fixat pînă la orele 21,30-22, cînd a avut loc împărţirea cărţilor poştale ilustrate pentru alegerea «Reginei Muncii».

Comuniştii au folosit această ocazie pentru a o transforma în manifestaţie comunistă (...)

Textul acestor cărţi poştale, citit cu voce tare de comunistul Ceauşescu Nicolae (...) a fost folosit de comuniştii prezenţi ca prilej pentru a manifesta şi a lansa lozinci comuniste (...)

Regină a Muncii a fost aleasă comunista Lenuţa Petrescu, lucrătoare la fabrica «Jaquard», identificată conducătoarea secţiei de tineret din Sectorul II Negru, care după alegerea ei s-a adresat muncitorilor cu cuvintele: «Mulţumesc proletariatului conştient de eforturile făcute pentru apărarea libertăţii şi a martirilor clasei muncitoare. Cerem pîine şi dreptate, intrarea în legalitate» (...)

În acelaşi sens a vorbit apoi Nicolae Ceauşescu. De remarcat faptul că majoritatea celor care au condus această manifestaţie erau membrii Cercului cultural de pe lîngă breslele din industriile textile, pielărie şi încălţăminte.“

(Arhiva Institutului de Studii Istorice şi Social-Politice de pe lîngă CC al PCR, fond VII, dosar nr. 1801, ff. 9-10; în vol. colectiv *23 August 1944;* I, *Documente 1939-1943,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

existențe Dosarul unei sau despre noroc

„ – Cîți ani ai? mai întreabă preşedintele.

Se gîndeşte, descurajat. Nici asta nu ştie. Dar îşi aduce aminte ce a răspuns odată argatul Petre la aceeaşi întrebare cînd a fost angajat.

– Sînt bătrîn, răspunse Baruţu."

(Tudor Arghezi – Cheile)

Florina e o fată norocoasă. Prima dată a aflat asta la nouă ani, cînd a ajuns într-o organizaţie pentru copii orfani. Cu doi ani în urmă, tatăl pierduse casa la poker, iar mama le-a dat la leagăn, pe ea şi pe cele două surori. „Aţi avut noroc, mamă, cîţi copii din orfelinatul ăsta n-ar fi visat să aibă ce-o să aveţi voi acolo!" În organizaţie nu i-a lipsit nimic: avea mamă socială, psiholog, logoped, pedagog, manager de caz, haine, sponsorizări, fraţi sociali. Din prima zi le-a declarat război tuturor. Refuza, mimînd indiferenţa, fiecare semn de bunăvoinţă, orice promisiune de viaţă mai bună, toate şedinţele de terapie. Mama venea rar să le viziteze. Odată, i-a cerut Florinei să-i dea din fardurile ei. „Îţi dau, dar mă iei acasă, la tine?" Cinci ani, cît a stat în organizaţie, şi-a rugat mama să o ia cu ea.

A doua oară a aflat că este norocoasă cînd a ajuns la spital, după ce a fost înjunghiată de iubitul ei. La 14 ani Florina s-a îndrăgostit de Marian, un bărbat de 26 de ani. S-a mutat la el, fiindcă i-a spus că o iubeşte. A părăsit organizaţia. Managerul de caz i-a propus mamei naturale să stea împreună cu fata ei într-o garsonieră închiriată pe banii organizaţiei. Mama n-a vrut. Direcţia pentru Protecţia Copilului a decis că Florina este destul de mare să hotărască: renunţă la iubit sau pleacă din familia socială. La 14 ani, cu refuzul mamei în gînd, a semnat hîrtia prin care renunţa de bunăvoie la protecţia organizaţiei şi a statului. Marian a trimis-o să se prostitueze. Fiindcă n-a vrut, a tăiat-o. „Ai avut noroc, cîţiva centimetri mai sus şi nu mai trăiai!", i-a spus medicul. Nu l-a reclamat pe proxenet. În schimb, le-a interzis surorilor să o mai viziteze.

A treia oară a fost cînd mama socială i-a găsit loc la un adăpost pentru femei abuzate. Poliţia a găsit-o pe stradă, bătută măr, încercînd să facă sex pe bani. A adus-o într-o noapte în organizaţie. Cu tot trupul plin de vînătăi, încercînd să-şi ascundă rănile de surorile mai mici, Florina asculta explicaţiile directorului: n-o poate primi înapoi, odată ce a renunţat la dreptul său de a sta acolo. S-ar crea un precedent. I-ar pune în pericol şi pe ceilalţi copii. „Ai noroc – i-a spus directorul – că am găsit loc pentru tine în adăpostul ăsta pentru femei. Dar nu te pot primi pînă luni. Două zile va trebui să stai într-un centru pentru copiii străzii." Stătea pe o jumătate de scaun, mică, tăcută şi bătrînă, aşteptînd sentinţa. Părea să nu-i pese. A întrebat doar, o dată, dacă n-ar putea vorbi directorul cu mama ei să doarmă la ea. A plecat, apoi, în miez de noapte, cu o sacoşă de haine, la centru. A doua zi, Florina a aflat că nu putea rămîne acolo fără acordul Direcţiei pentru Protecţia Copilului. Urma să vină o comisie pentru a o examina. „N-am chef de întrebările lor, le ştiu pe de rost", i-a spus psihologului. „Crezi că dacă-i promit mamei că sînt cuminte, o să mă lase să stau cu ea? Crezi că mă iartă?" A fugit din centru.

Florina are acum 18 ani. I-a împlinit în ianuarie. De doi ani vinde la o tarabă a cărei patroană i-a închiriat o cămăruţă. Tot de doi ani, surorile fac aranjamente ca sora lor să-şi întîlnească mama. Îi spun cînd urmează să vină să le viziteze în organizaţie, cînd se duce la cimitir, unde lucrează. Florina se duce peste tot şi aşteaptă. Aşteaptă, cine ştie, poate are noroc şi-o întîlneşte.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

Filmul românesc (nou) şi familia

Nu am mai văzut de mult atîtea filme româneşti noi, ca la TIFF-ul de anul acesta. Cele mai multe dintre ele dacă nu „mi-au plăcut" (termenul e, oricum, restrictiv) neapărat, m-au interesat. Datorită subiectelor alese, foarte actuale, şi a modului deloc convenţional în care majoritatea regizorilor le tratează.

Despre *Marţi după Crăciun,* în regia lui Radu Muntean (scenariul Răzvan Rădulescu, Alexandru Baciu şi Radu Muntean), am auzit următoarele comentarii: ei, ce mare lucru, încă un film despre adulter şi criza bărbatului de 30-40 de ani... Nu cred că e aşa de important cîte filme apar pe tema asta, ci cum este tratată o atare situaţie, frecventă în viaţa generaţiei de mijloc, cea care „duce greul" (economico-social...) în momentul de faţă.

Iar în filmul lui Radu Muntean „situaţia" este tratată impecabil. În buna tradiţie a filmelor româneşti de altădată, s-ar fi ajuns, în cazul unui asemenea subiect, la locuri comune şi dramatism excesiv. Aici, momentul în care Adriana (Mirela Oprişor), soţia lui Paul (Mimi Brănescu), află că soţul ei e îndrăgostit de altă femeie este, în opinia mea, unul dintre cele mai bune ale genului (din filmele româneşti). Felul în care Adriana primeşte vestea, trecînd de la calmul uluit la furie şi apoi la dezgust e, după mine, cel potrivit. Mirela Oprişor îşi gestionează subtil personajul, care reuşeşte să fie psihologic credibil pînă la sfîrşit.

Care sfîrşit nu e deloc convenţional, ci veridic. Paul alege să se mute cu iubita lui, dar nu pare prea încîntat de acest lucru. În acelaşi timp, decide să rămînă alături de familia lui, într-un mod implicat, dar nu în sens „tradiţional". Finalul reuneşte familia extinsă de Crăciun, la părinţii lui, aşteptînd cadourile de la moş, în timp ce fetiţa are în gură aparatul făcut de amanta soţului, dentista...

Cred că filmul lui Radu Muntean va avea succes de public, dintr-un motiv simplu: subiectele personale nu sînt prea frecvent abordate în filmele româneşti. Sau, mai bine-zis, nu reprezintă firul narativ principal, sînt aproape întotdeauna amestecate cu unele sociale. Dar şi pentru că regizorul a reuşit să dozeze dramele şi stările personajelor.

Felicia, înainte de toate, în regia Melissei de Raaf şi a lui Răzvan Rădulescu, este tot un film care se ocupă de problemele personale ale celor de 35-40 de ani. Mai interesant (deşi, poate, mai puţin aplicat), pentru că nu are în prim-plan o poveste de dragoste în desfăşurare, cu protagonişti care fac amor sub ochii spectatorului. Ci dezbaterea problemelor ce apar în urma unei asemenea relaţii sfîrşite, stricate. În plus, se apleacă şi asupra unui alt capitol al legăturilor familiale, mai puţin analizat (poate doar *În cea mai fericită fată din lume,* în regia lui Radu Jude, dar acolo – uşor caricaturizat): cel al interacţiunilor părinţi-copii.

Cea mai mare parte a filmului o reprezintă dialogul dintre Felicia (Ozana Oancea, Premiul pentru Debut şi pentru Cea mai bună interpretare la TIFF 2010) şi mama ei (Ileana Cernat): la propriu, dialogul dintre generaţii... Discuţia dintre ele reprezintă prototipul convorbirilor de acest gen: mama, aparent pozitivă şi aprobînd tot ce face sau spune Felicia; Felicia, părînd calmă şi stăpînă pe o situaţie care, treptat, îi scapă complet de sub control, scoţînd la iveală toate neîmplinirile şi alegerile ei greşite. Poate tocmai acest lucru vor să-l sugereze şi repetatele convorbiri în olandeză (la telefon, dintre Felicia şi fostul ei soţ) – al căror sens nu l-am înţeles exact.

Şi demontînd, în acelaşi timp, miturile legate de succesul plecărilor în străinătate. „Vina" *Feliciei, înainte de toate* este, poate, că are o structură mai curînd de piesă de teatru, în care se dezbate mult, fără să se ajungă la soluţii. Dar, pînă la urmă, în viaţa de toate zilele nu e la fel?

Iar felul în care vorbesc personajele e diferit de cel urlător, de altădată, din mai vechile filme româneşti. Personajele isterice şi socialul explicit derizoriu nu sînt singura reflectare posibilă a realităţii româneşti. Dacă nu poate fi găsită, în cotidian, puţină normalitate, există măcar discreţia. Şi nuanţele.

Selma IUSUF

legende urbane

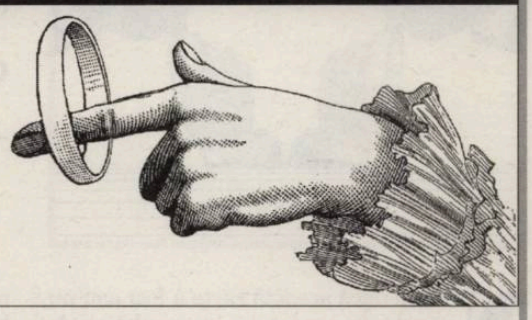

Covorașul universal

A devenit obsedant. Îl are aproape toată lumea prin casă, probabil că şi unii dintre dumneavoastră, cei care citiţi acum. Îl am şi eu. E din lînă, mai mult lung decît lat, nu foarte mare, cu dungi în culori vesele aşezate vertical, pe lăţime. E de la IKEA. Venirea suedezilor (şi) în România a completat tabloul global şi ne-a băgat definitiv în rîndul lumii: sîntem dintre cei cu McDonald's, Starbucks, Pizza Hut, Burger King, Praktiker şi cîte şi mai cîte. Mobila şi alte lucruşoare pentru casă pe stil scandinav, albe, epurate, curăţele ne-au cucerit căminele. Merge mînă în mînă cu teoria macdonaldizării a lui George Ritzer *(The McDonaldization of Society, 1993),* cu mica variaţie că suedezii redistribuie socialist munca (nu numai taxele) şi te pun să-ţi asamblezi singur canapeaua.

Aşa se face că mai toţi am ajuns să avem prin case – dacă nu ceva mobilier – măcar nişte linguri şi furculiţe, pahare, cîrlige de rufe, aşternuturi, perniţe şi, desigur, covoraşul universal. De lînă, cu dungi.

În week-end-uri veţi vedea adevărate peripluri la IKEA din marginea Bucureştiului. Înlăuntrul domului casnic în care eşti ghidat cu săgeţi mari, lipite pe jos, ca Doamne fereşte, să nu cumva să ratezi vreun departament, se petrec adevărate drame de familie. Cupluri proaspăt căsătorite, asudate şi nervoase experimentează prima ceartă domestică. Pentru că sînt bulversant de multe opţiuni, pentru că trebuie să te gîndeşti bine ce potriveşti cu ce, ce asamblezi cu ce, pentru că trebuie să notezi de pe produsele alea tot felul de coduri cu un soi de creionaşe ecologice (!!) pe care le primeşti la intrare. Ideal ar fi ca, tot de la intrare, să se dea şi ceva calmante. Cîte un extraveral. Cu toată aglomeraţia din jur, cu toate tentaţiile de acolo, e uşor să te pierzi cu firea. Şi ajungi să te certi aprig din cauza unui set de pahare.

Am văzut deunăzi un asemenea cuplu, care a făcut o criză de nervi comună în magazin pentru că scaunul ales de ea nu se potrivea cu biroul ales de el. Şi mai aveau de tîrguit şi o bucătărie. Proaspăt căsătoriţii, cu verighetele nou-nouţe şi strălucitoare pe degete, cu obrajii arzînd de furie, au plecat care încotro prin magazin. Ea s-o fi calmat pe la secţiunea lampadare, el, la mobilierul de grădină, probabil. Sper că totul s-a sfîrşit cu bine şi au cumpărat, în semn de împăcare totală, covoraşul universal.

Asistăm aşadar la o oarecare uniformizare casnică. Pe principiul „mă simt la tine acasă ca la mine acasă". Avem parchet laminat, ceva tacîmuri aidoma şi mobila (adesea destul de precară) asamblată cu greu. Cum asistăm la o mare defilare de haine aidoma pe stradă. Veţi fi observat probabil eternele eşarfe (cu variaţia arăbească – *keffiyeh;* acum, înţeleg, cam ieşită din modă) purtate iarnă-vară la gît peste tricou. Veţi fi observat blugii foarte strîmţi *(skinny)* purtaţi de-a valma, indiferent de cît de multe kilograme are posesoarea, la care se asortează neapărat un tricou de asemenea peste măsură de strîmt, prin care se poate număra cu lejeritate stratul de cărnuri. Aşa cum au apărut, mai recent, un soi de şalvari care, sincer, nu avantajează pe toată lumea. Mai ales persoanele minione care ajung cu turul pantalonilor la numai cîţiva centrimetri de asfalt. În sezonul iarnă-primăvară-vară-toamnă sute de cizme identice bat oraşul. Sînt celebrii *uggs* australieni, un fel de ciorapi diformi, îmblăniţi.

O mare de etichete şi logouri ne unesc sub semnul universalităţii. (Cît de discutabilă e, cît de morală sau nu, cîtă parte din universalitatea asta se produce în sweat shop-urile asiatice aflaţi de la Naomi Klein în al său *No Logo).* Lucrurile comune pe care le posedăm ne dau un mare sentiment de siguranţă socială. De apartenenţă la ceva. Răsuflăm uşuraţi atunci cînd, aflaţi într-un loc total necunoscut, recunoaştem marele „M" galben: „Băi, au şi ăştia McDonald's!". Cum probabil că au prin case liniştitorul, veselul covoraş universal.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-şef la ştiri, radio KissFm şi Magic FM.*

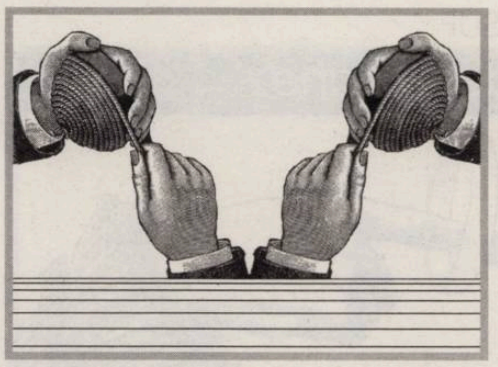

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Jurnalul Annei Politkovskaia

Nu ştiu dacă această carte a fost sau nu băgată în seamă la recentul tîrg de carte, dar v-o recomand cu căldură (*Jurnal rusesc,* Anna Politkovskaia, Meteor Press, 2010). Politkovskaia este genul de erou care are aerul că se miră că a ajuns erou. Oare de ce spunînd adevăruri simple a ajuns atît de cunoscută?

Cartea este la fel de simplă ca şi eroismul autoarei, nu teorii complicate, nu analize teoretice ale regimului. Nu, Anna Politkovskaia notează ce vede la televizor şi ce întîlneşte prin călătoriile sale ca reporter. Nu e încrîncenată decît atunci cînd ticăloşii îi rîd în faţă, în rest e doar ironică. Putin e redus la statura sa de mic kaghebist mincinos, dar într-un mod ironic: „De ziua Fermierilor, el este cel mai priceput fermier al nostru; de Ziua Constructorilor el este principalul nostru zidar. Este ciudat, desigur, dar şi Stalin a practicat exact acelaşi tip de joc. Astăzi s-a întîmplat să fie Ziua Internaţională a Drepturilor Omului, aşa că Putin a pozat în principalul nostru susţinător al drepturilor omului (aşa cum s-a autoproclamat) la Kremlin în cadrul unei întîlniri a Comisiei Prezidenţiale a Drepturilor Omului"; „Şi-a făcut cruce. Mulţumesc lui Dumnezeu, există progres în lume: mai nou îşi face semnul crucii cu multă competenţă"; „Au de gînd să înfiinţeze o Cameră Socială, alcătuită din «cele mai bune elemente ale societăţii civile». Acestea vor fi selectate de către Putin".

Dar nu Putin este problema, ci ce face el din oameni. Totul începe să fie sub control, oamenii se adaptează, mai degrabă se readaptează, redescoperă supuşenia, iar Politkovskaia constată doar: „În discursul său de pe tron adresat deputaţilor, Mamsurov a declarat: «Voi încerca să mă ridic la înălţimea încrederii acordate de Preşedinte». Cei numiţi în posturi nu mai aspiră să cîştige încrederea poporului". Uneori revine asupra textului ceva mai tîrziu cu nişte paranteze lămuritoare de gen: „Primakov a continuat să facă un lucru pe care nimeni nu s-a mai înjosit să-l facă de la apariţia lui Gorbaciov, şi anume să lingă cizmele liderului ţării şi să susţină că nu există cuvinte care ar putea fi mai profunde decît ale sale. (În decembrie 2003 aceste cuvinte îţi zgîrîiau urechile şi mulţi au fost exasperaţi de comportamentul lui Primakov. Ulterior a devenit cît se poate de clar că a fost doar primul care şi-a dat seama încotro bătea din nou vîntul. Curînd, toţi cei care ţineau discursuri în prezenţa lui Putin îl citau copios – aceeaşi practică folosită în epoca Brejnev – şi nimeni nu-i punea întrebări incomode)".

Pe lîngă recăderea în dictatură la vîrf, cîteva sînt temele care o pasionează: Cecenia „pacificată" prin teroare organizată de către stat, abuzurile din armată asupra recruţilor, anchetele evident manipulate ale atentatelor, exasperarea victimelor. Un general incompetent este scos basma curată şi avansat, deşi trupele sale aparţinînd Armatei au masacrat cîteva zeci de militari aparţinînd Ministerului de Interne şi omul fusese prea beat să-şi dea seama ce face. Politkovskaia investighează cazul pînă i se cere apăsat să renunţe, apoi urmăreşte cu interes cariera respectivului. Din cînd în cînd, foarte des, apare prin jurnal cîte un anunţ sec, de genul: „La Groznîi persoane necunoscute, purtînd măşti de camuflaj şi conducînd un jeep militat UAZ l-au răpit pe Turpal Baltebiez, de 23 de ani, din staţia de autobuz de lîngă hipodrom. Nu se ştie unde a fost dus". În alte cazuri se ştie, familiile investighează, detaliile se cunosc şi cazurile seamănă: autorităţile locale pro-ruseşti răpesc şi ucid preventiv pentru a instaura teroarea. Uneori Politkovskaia însoţeşte familiile care merg să apeleze la autorităţile regionale, procurorii superiori dau din umeri, mint. Un procuror din Cecenia, singurul care încearcă să investigheze dispariţiile, este şi el ucis la rîndul lui. Tatăl procurorului abia recuperează cadavrul şi vorbeşte cu Politkovskaia. Dialogurile de acest gen reproduse sînt şi ele umane, reporterieşti, umanul care înfruntă geopolitica. La un moment dat, se duce vorba în zonă că Politkovskaia este acolo şi le ascultă plîngerile. Familiile celor dispăruţi fac coadă la hotel, vor să stea de vorbă cu Politkovskaia, cineva trebuie să scrie toate acestea şi nimeni de la Moscova în afară de ea nu vine să vadă ce se întîmplă în regiunea „pacificată". Le notează conştiincios poveştile. Ca şi poveştile familiilor din Beslan care şi-au pierdut copiii în luarea de ostatici de la şcoală şi pe care investigatorii încearcă să le convingă că asaltul primitiv al trupelor de intervenţie a fost o acţiune reuşită.

Lichidarea lui Maşadov, liderul ales al Ceceniei după pacea provizorie cu Eltîn şi care încerca din ascunzătoare să găsească o cale spre pace, este prezentată la televiziune ca o mare victorie. Liderul impus de Moscova, Kadîrov junior, spune că este un cadou oferit femeilor din Rusia, de 8 martie. Politkovskaia merge să se întîlnească cu Kadîrov, pe care îl consideră pur şi simplu un psihopat primitiv. Scena este antologică, e condusă în tabăra de război securizată a satrapului local, unde psihopatul organizează pentru ea umilirea simbolică a cîtorva foşti combatanţi (cum a fost el însuşi în trecut, de altfel). Prognozează corect că uciderea lui Maşadov va lăsa Cecenia şi Rusia captive bătăliei dintre doi psihopaţi: Kadîrov şi Basaev, liderul separatiştilor extremişti. Nici unul nu este interesat de pace. Kadîrov a fost principalul suspect chiar pentru comandarea uciderii Annei Politkovskaia. Nu cred să mai existe cozi la hotelurile jurnaliştilor, în Cecenia.

Politkovskaia are şi ea eroii săi, oameni care încearcă să se lupte cu statul corupt şi abuziv. De pildă, mamele soldaţilor care încearcă să facă scandal după ce mai moare cîte unul abuzat de gradaţi (se întîmplă frecvent): „Liga Comitetelor Mamelor Soldaţilor este pe punctul de a crea un partid politic. În Rusia, partidele se formează pentru unul dintre următoarele trei motive: pentru că există o mulţime de bani undeva, pentru că cineva nu are nimic mai bun de făcut sau pentru că cineva a ajuns la disperare". Partidele democratice sînt anemice, iar autoarea constată cum cei nemulţumiţi se îndreaptă spre bolşevici. Chiar tineri, bine organizaţi, care pun la cale proteste. Vînaţi de stat şi de garda de tineret a lui Putin. Nu Rusia bolşevică învie sub Putin, ci Rusia ţaristă.

Jurnalul nu este o carte uşoară, dar nici nu e depresivă. Este un lung reportaj al unui om nemulţumit şi uimit că totul se poate repeta. Tot ce auzim despre Rusia – gaze, ambiţii de mare putere, jocuri politice – trebuie balansat cu ce putem citi la Politkovskaia: Rusia reală.

Eugen Istodor ia la întrebări Statul

Ion Oancea

Consilierul Opoziţiei din Copăcenii de Sus, Ialomiţa

De ce sînteţi Consilierul Opoziţiei?

În această aşezare de un mileniu descoperită pe aceste meleaguri, şed de şapte ani neîntrerupţi în folosul obştii, nu al meu personal, de aceea, singura şansă este să nu închei acordul cu diavolul şi să fii cu Dumnezeu. Să combaţi din interior este un nonsens. Să fii în Opoziţie este o certitudine. Am fost cu Puterea, am plecat în Opoziţie. A intrat Opoziţia la Putere, am trecut în Opoziţie. Ştiţi de ce? Fiindcă ţi se cere pactul cu diavolul, ori eu nu fac aşa ceva. Nu fac. Să mă căciulesc la şefii de la Consiliul Judeţean? Să fac grătare prefectului? Nu, n-o să vedeţi de la mine. Cu ce scos? Să mă linguşesc, să mă tîrăsc ca un şarpe ca să mi se dea un pic de atenţie, un pic de bani? Nu, dom'le, îmi păstrez demnitatea, dacă oamenii de la putere nu înţeleg că pe aceste locuri sînt oameni, oameni, cu nevoile lor, atunci de ce să ling eu mîinile în folosul cărui principiu, în avantajul cărei băute? Nu se înţelege că oamenii de la Putere nu mai ştiu de strugure, de cuţesul viei, ei ştiu doar de spriţ. Nu ştiu de cum se creşte un pui, o vacă, ei ştiu doar de grătar, vor doar pomana porcului. Jaf cu gura fac, cu maşina din dotare. Vin şi tu încarci în portbagaj. De ce chestia asta? De ce nu se înţelege altfel? De ce nu vin banii din nevoie, din înţelegerea sensului acestei nevoi. Ce-nseamnă asta? Ştii de unde ai plecat? Ştii cît este de greu? Dacă ştii, atunci de ce nu întorci binele făcut prin naşterea ta, celorlalţi. Că nu-s banii lui tac-tu, a lui mă-ta, sînt banii mei şi ai sătenilor de pe impozite, nu? Sau ale orăşenilor pe alte impozite. De ce nu se întorc banii firesc către noi? De ce se duc numai pentru clienţi?

PUBLICITATE

Coordonator: Andrei MANOLESCU

Cîtă tehnologie?

Texte şi opinii de:

● Varujan PAMBUCCIAN (preşedinte al Comisiei pentru Tehnologia Informaţiei şi Comunicaţiilor din Camera Deputaţilor)
„Între virtual şi real nu-i aşa mare diferenţă“

● Vlad ŢEPELEA (preşedinte fondator al Asociaţiei Naţionale pentru Industrie de Software şi Servicii)
„Democratizarea tehnologiei“

● Mircea KIVU (sociolog)
„Distrugătorul celular“

● Viktor MAYER-SCHÖNBERGER (director al Centrului de Cercetare pentru Politici de Inovare şi Informaţie al Universităţii din Singapore)
„Să ne amintim importanţa uitării“

● Constantin VICĂ (doctorand în filozofie)
„Tehnodrom“

● Bogdan MANOLEA (autor al site-ului legi-internet, colaborator al Asociaţiei pentru Tehnologie şi Internet)
„Informatizarea: Panaceul secolului XXI?“

● Vlad NICULESCU-DINCĂ (inginer software, specialist în filozofia şi etica tehnologiei)
„Integritate prin design“

argument

Cum ne împăcăm cu noile tehnologii?

Deşi codaşă într-o mulţime de domenii, România are mai multe telefoane mobile decît numărul de locuitori. Nu avem autostrăzi, transportul pe calea ferată a regresat, dar sîntem ahtiaţi să comunicăm. Avem acum la dispoziţie foarte multe posibilităţi de a comunica şi de a ne informa. Dar, tehnologii de ultimă generaţie conviețuiesc cu altele de-a dreptul medievale. Mercedesul cu Internet la bord şi home cinema încorporat rulează alături de căruţe, prin aceleaşi gropi (a căror reparare trenează pentru că prioritare sînt sistemele sofisticate de comunicare între autorităţi). Şi ştim că omul din Mercedes nu e neapărat superior intelectual căruţaşului.

O tehnologie înaltă poate fi şi motiv de fudulie. Doar că, uneori, noile tehnologii creează noi necazuri. Ce ne facem de pildă, dacă pierdem telefonul mobil cu toate numerele din el?

Peste tot se întîmplă de multe ori ca noi invenţii să fie folosite într-un mod ce pare impropriu sau imoral. Se spune că natura umană e de vină pentru diversele astfel de deturnări, pentru că tehnologia nu e decît un instrument pus la îndemîna oamenilor. Iar oamenii sînt, cum ştim, foarte diferiţi. Nu doar cei care utilizează aparate, ci şi cei care le creează. Se întîmplă ca dezvoltarea tehnologiei să depăşească posibilităţile de adaptare ale indivizilor şi ale societăţii. Se constată, de exemplu, că unele automobile scumpe au încorporate sisteme pe care majoritatea şoferilor nu le folosesc şi nici nu ştiu să le folosească.

Există temerea că, dată fiind îmbătrînirea populaţiei şi scăderea nivelului de educaţie la nivel mondial, va veni un moment în care, deşi tehnologia va fi foarte dezvoltată, utilizarea, întreţinerea şi repararea ei vor fi tot mai problematice. Nu vor mai exista destui specialişti pricepuţi. Unii consideră că, oricum, piaţa liberă va duce în general la o selectare a tehnologiilor acceptabile şi utile. Alţii speră că în dezvoltarea viitoarelor aparate şi sisteme se va ţine cont şi de părerea specialiştilor în etica tehnologiei. În orice caz, deşi s-ar spune că omul trebuie să facă tehnologia de care are nevoie, se constată că tot mai mult el trebuie să se şi adapteze tehnologiei create. (**A. M.**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiţi ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 107 iunie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu şi Dragoş Ghiţulete.

Democratizarea tehnologiei

interviu cu Vlad ŢEPELEA

Cum stă România din punct de vedere al folosirii tehnologiei informaţiei?

Dacă vorbim de folosirea în administraţia publică, datele statistice spun că sîntem slabi. Nu stăm grozav nici în ce priveşte penetrarea Internetului şi a calculatoarelor în teritoriu, dar, în ultimii ani, s-au făcut totuşi progrese însemnate. Ce pot să spun e că, deja, se pot face foarte multe lucruri pe Internet în România şi, la capitolul acesta, nu e o diferenţă importantă faţă de alte ţări mai dezvoltate din Europa. Comunitatea informatică ar dori, sigur, ca autorităţile să se angajeze mult mai tare în informatizarea sectorului public, pentru că asta aduce în mod inerent un număr de simplificări şi de proceduri esenţiale pentru dezvoltarea viitoare a României. Cu cît lucrurile se fac mai tîrziu cu atît grevează mai mult asupra dezvoltării ţării.

Pe de altă parte, s-a tot sperat că informatizarea instituţiilor de stat va duce la scăderea birocraţiei. Cu timpul s-a constatat că nu e chiar aşa şi că se poate face birocraţie destul de mare şi cu computerul.

Da, este adevărat, pentru că această reformă a implementării sistemelor informatice în administraţie trebuie să îmbrace toate aspectele, inclusiv cele legate de procedurile de lucru. Instituţiile statului ar trebui să fie cele mai bine organizate pentru că moştenesc sisteme de organizare cu tradiţie, de la Regulamentele Organice încoace. România nu are o administraţie publică de ieri, de azi. Şi nu cred că administraţia publică ar trebui să aibă nevoie de certificările ISO, aşa cum e acum la modă. Administraţia publică ar trebui să respecte procedurile pe care le are. Ele trebuie să fie compatibile şi cu informatica, pentru că aceasta nu se poate acomoda cu un sistem de proceduri variabil de la o zi la alta sau care se face după bunul plac al şefului instituţiei sau al fiecărui funcţionar. Aici stă în esenţă şi cheia corupţiei, faptul că procedurile pot fi adaptate de fiecare după cum doreşte pentru a obţine un avantaj. Dacă ele ar fi clare şi de neschimbat, n-ar mai există nici sursa de avantaje, de bani şi aşa mai departe.

Înţeleg că, de cîte ori se achiziţionează un program informatic, sînt lungi discuţii şi de multe ori instituţiile încearcă să cumpere doar modulele care nu deranjează obiceiurile... procedurile arbitrare de care vorbeaţi.

N-aş vrea să comentez prea mult această latură, pentru că, în activitatea mea, vînd un asemenea sistem de gestiune de la Oracle, o firmă foarte reputată. Faptul că există opoziţie la schimbarea unor proceduri e ceva natural. Grav e că nu se introduce informatica absolut peste tot şi gravă este absenţa părţii de control pe care o aduce cu sine. Mă refer, de exemplu, la controlul şi transparenţa bugetelor şi a activităţii. Ăsta este remediul universal pe care-l aduce informatica: activitatea funcţionarilor publici devine absolut transparentă şi se democratizează, omul îndeplineşte nişte proceduri clare, care pot fi uşor controlate de către toată lumea.

Dar nu se întîmplă şi ca tehnologia să ia forma societăţii, să se adapteze tradiţiilor şi normelor sociale aşa cum sînt ele, mai bune sau mai rele?

Evident, tehnologia aduce şi părţi negative. S-au creat defecte noi odată cu apariţia calculatoarelor. Eu, care am dorit ca Internetul să ajungă la dispoziţia tuturor, nu mă pot împiedica să nu constat că acum are şi părţile lui negative. Eu am văzut Internetul în stadiul său incipient, la Cern, cînd era doar un program: world wide web (www). Şi au fost multe lucruri pe care la timpul respectiv nu le-am înţeles. Percepţia mea s-a dovedit a fi greşită. Dar atunci, cu atît mai puţin se puteau întrevedea aspectele negative al Internetului, adică programele rasiste, pornografice sau folosirea lui ca armă, de către terorişti. Şi mai sînt şi efecte lingvistice produse de dominaţia *de facto* a limbii engleze prin Internet. De exemplu, sînt mulţi oameni care nu mai înţeleg ce vrei să spui, dacă spui *reacţie* în loc de *feedback*. Prin anii '50, termenul *feedback* a început să fie folosit ca o noţiune-cheie în cibernetică. Sau, toată lumea spune acum *update* în loc de *actualizare*. Cunosc cazuri de ortografiere de tipul: *subiect-ul*. Am primit aşa ceva prin corespondenţa electronică. Cînd i-am spus respectivului că se scrie fără cratimă, a replicat că *subiect* vine de la englezescul *subject* şi că, dacă-l articulezi, trebuie să-i pui şi cratimă. E vorba de oameni educaţi care au cariere importante. Acest lucru s-a întîmplat şi în Franţa, prin anii '60, iar ei au luat măsuri. Noi nu mai spunem *loc* ci *locaţie,* deşi *loc* e un cuvînt foarte românesc care e şi mai scurt şi nici nu are semn diacritic. Dar în mai toate limbile au avut loc asemenea transformări. Lucrurile astea cred însă că sînt doar aberaţii de moment şi se vor regla.

Credeţi că există pericolul ca informatizarea societăţii să ducă, la un moment dat, la un supercontrol asupra individului, din partea unui stat totalitar sau a unui sistem degenerat?

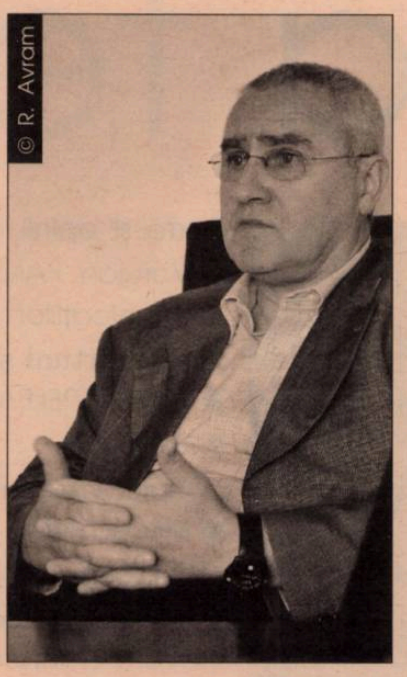

Vlad Ţepelea
a fost preşedinte al Consiliului de Administraţie al Romtelecom şi preşedinte fondator al Asociaţiei Naţionale pentru Industrie de Software şi Servicii. În prezent este director al firmei Centric InOne România. Este fiul academicianului Gabriel Ţepelea, fost membru în conducerea PNŢCD.

Asta ar fi teoria lui Big Brother, ochiul magic care ne pîndeşte pe toţi. Eu cred că informatica e un factor favorizant pentru o conştiinţă colectivă, într-o societate democratică. Nu cred în teoria conspiraţiei. Şi nu cred că folosirea Internetului, a informaticii şi a acestor cunoştinţe, în mod generalizat, va aduce un efect negativ major. E mai degrabă ceva pozitiv, dar are şi efecte negative pe care încă nu am învăţat să le stăpînim. Dacă simplificăm, cred că aceleaşi probleme se puteau pune şi cînd s-a inventat sapa. Cu ea puteai să sapi mai uşor, deci să cultivi plante mai uşor, dar la fel de bine puteai să şi omori pe un altul. Cu siguranţă, democratizarea şi conştiinţa colectivă îşi vor spune cuvîntul în mod pozitiv, chiar dacă, sigur, unii vor încerca să controleze, să cîştige puterea absolută ş.a.m.d. Mă gîndesc şi că există virusii şi anti-virusii, care sînt un fenomen foarte interesant. Adică, specialiştii care au făcut aceste instrumente informatice prin care ne-au oferit o putere personală foarte mare (putem căuta pe Internet orice fel de informaţii) au conceput şi virusii informatici.

Cum vedeţi fractura dintre cei care s-au adaptat la tehnologia informatică şi cei care, din diverse motive, nu ştiu să o folosească? Cît de mare e această problemă socială?

E o problemă care apare peste tot, nu doar în România. Se vorbeşte despre aşa-numita *digital divide,* care este inegalitatea creată de accesul sau inaccesul la tehnologia informaţiei şi la comunicaţii. E un fenomen, dar nu cred că va deveni problemă socială majoră. Mai grave sînt, de exemplu, diferenţele de acces la alimentaţie. Pînă la urmă, fără Internet poţi să trăieşti, dar fără mîncare nu.

Cineva sesiza că, de exemplu, telecomanda de la televizorul său are mult mai multe butoane decît cele pe care el le foloseşte. Există, de asemenea, tot mai multe şi mai complicate gadget-uri pentru telefoanele mobile, unele mai folositoare, altele mai puţin. Cum vedeţi exagerările care apar în evoluţia tehnologiei?

Aici revenim la chestiuni tehnologice. Cînd eram tînăr inginer, aveam un osciloscop foarte bun pentru timpul respectiv şi ştiu că m-am apucat odată să-i număr butoanele. Cred că erau o sută treizeci şi ştiam să le folosesc pe toate cu ochii în vizor, deci fără să mă uit la ele. Ei bine, chestiunea asta nici nu m-a omorît, nici nu m-a prostit şi nici nu m-a deşteptat. Pe măsură ce trece timpul, tehnologia se schimbă şi se tot adaptează. Din fericire, eu cred că se adaptează în bine. Cred că orice tehnologie îşi găseşte soluţia în timp. Lucrurile se standardizează şi rămîne o singură formă. La telefoane, de exemplu, acest standard cred că ar fi iPhone-ul.

Pe de altă parte, iată că bomba atomică, deşi a fost inventată, nu a fost folosită decît o singură dată şi poate că nu se va mai lansa nici una. Lumea a ajuns la concluzia că, în cazul acesta, deşi tehnologia există, e bine să nu mai fie folosită vreodată.

Dacă ne gîndim la aparatele de fotografiat, constatăm că acum se fac o mulţime de poze şi nu mai au calitatea celor care se făceau pe film. Mare parte dintre ele sînt inutile. La un moment dat ar trebui să vină cineva cu un program, cu o atitudine, cu ceva care să sorteze această mare de date şi să te ducă la o poză care este cu adevărat interesantă. În concluzie, cred că atitudinea consumeristă are calitatea că, atunci cînd lucrurile se democratizează şi ajung să fie folosite de foarte multă lume, ele devin ceea ce trebuie. Prinde ceea ce e mai uşor de acceptat, de înţeles şi de folosit.

a consemnat Andrei MANOLESCU

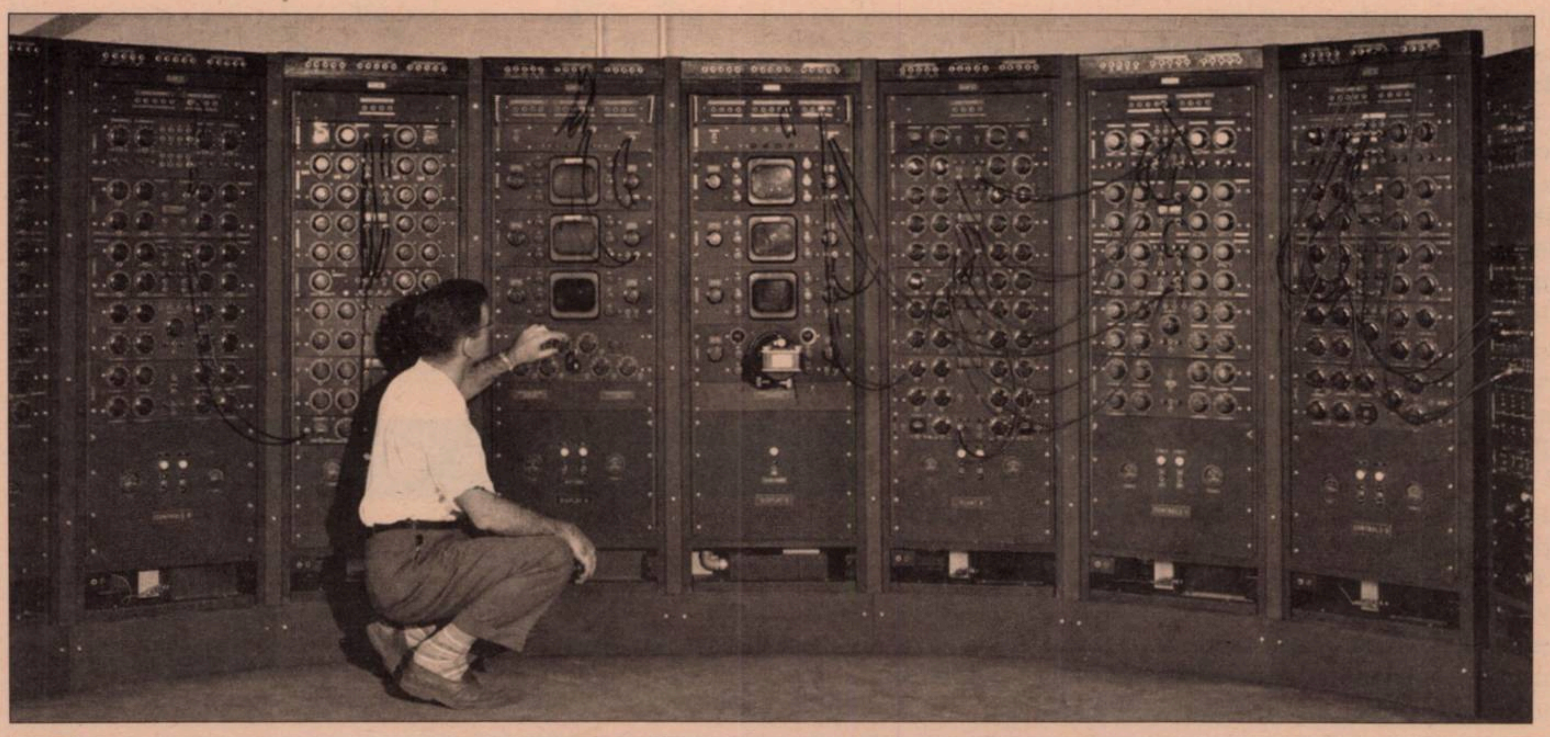

Viktor MAYER-SCHÖNBERGER

Să ne amintim importanța uitării

„Aveţi grijă ce postaţi pe Facebook“, i-a avertizat anul trecut preşedintele Statelor Unite, Barack Obama, pe elevii unui liceu. Orice veţi face, această postare ar putea apărea din nou, cîndva în decursul vieţii voastre.

De fapt, noi toţi trebuie să învăţăm această lecţie: informaţia digitală nu dispare aproape niciodată, chiar dacă, uneori, ne-am dori asta. Rezultatul este un fel de permanentizare a trecutului în prezent. Acest fenomen este una dintre cele mai mari provocări cu care se confruntă societatea de cînd computerele şi Internetul au devenit parte din viaţa noastră de zi cu zi.

Timp de milenii, operaţiunea de aducere-aminte a informaţiilor a fost costisitoare şi consumatoare de timp, iar a uita era o parte naturală a fiinţei umane. În era digitală, a devenit adevărat contrariul: depozitarea ieftină în computer, procesoarele puternice şi omniprezenţa accesului la Internet fac din amintire o normă curentă.

Dată fiind această schimbare, acum ne aflăm în situaţia de a reţine pe hard disk toate proiectele şi schiţele, ani întregi de mesaje pe e-mail sau mii de instantanee îngrozitoare, nu pentru că am hotărît că acestea ar merita păstrate, ci pentru că reţinerea lor intră implicit în mersul lucrurilor. Acum, decizia de a le şterge a devenit costisitoare. De fapt, astăzi e nevoie de mult mai mult timp să le selectezi şi să le ştergi, decît să le păstrezi pe toate. Aşa că, de obicei, pentru orice eventualitate noi apăsăm pe butonul *„save“*.

Dacă a-ţi aminti e o valoare, descoperim astăzi că şi uitarea îşi are importanţa ei. Capacitatea de a uita ne permite să trecem peste amănunte şi să generalizăm, să vedem pădurea, şi nu doar copacii. Atîta vreme cît informaţiile dispar de-a lungul timpului, lumea poate fi comprehensibilă pentru că uitarea ne face să ne putem concentra asupra lucrurilor cu adevărat importante. De asemenea, uitarea ne face capabili să-i iertăm pe ceilalţi. Estomparea memoriei anumitor experienţe din trecut permite altor amintiri să înflorească, la fel cum căderea unor frunze permite altora să crească. Uitarea ne oferă astfel o a doua şansă, individual şi ca societate, să ne ridicăm deasupra greşelilor şi faptelor noastre rele din trecut, să acceptăm că omul se mai schimbă în timp. Dar, cu memoria digitală acest proces natural este oprit. În schimb, trecutul e totdeauna prezent, gata să fie apelat cu cîteva click-uri pe o tastatură sau la un telefon mobil.

Şi într-adevăr, sîntem tot mai des confruntaţi cu informaţii învechite scoase din context, mergînd de la ştiri anacronice pînă la e-mail-uri emoţionale şi la fotografii compromiţătoare pe care le uitasem de mult. De exemplu, tot mai mulţi angajatori caută pe Google sau prin reţelele de socializare persoane pe care să le angajeze. Există deja o mulţime de cazuri de oameni cărora li se refuză un job pe motiv de asemenea lucruri dezgropate de pe Internet. Dar, de regulă, acestea sînt reflectări ale trecutului unei persoane şi rar e vorba de date despre prezent furnizate cu acurateţe.

Avertizarea lui Obama ne atrage atenţia că trebuie să fim mult mai precauţi şi mai selectivi cu informaţiile pe care le distribuim online despre noi înşine. Sfatul său e, în esenţă, acela de a practica o formă de abstinenţă informaţională. E o sugestie pragmatică şi de înţeles, dar nu neapărat una bună. Avem multe de cîştigat, individual şi ca societate, din împărţirea informaţiilor de la unii la alţii. Prea multă autocenzură în ceea ce facem pe Internet ne-ar putea nega beneficiile acestuia.

O abordare mai bună a chestiunii ar fi să ne asigurăm că informaţiile digitale, la fel ca variantele offline de odinioară, pot dispărea după un timp. În primul rînd, am putea da unor fişiere „date de expirare“, aşa încît sistemele noastre informatice să şteargă fişierul la timpul potrivit. În al doilea rînd, putem opta pentru o expunere a informaţiilor într-un sistem de „ruginire“ digitală, aşa încît ele să se erodeze lent (şi am avea nevoie să ne luăm măsuri de precauţie pentru cazul în care am dori să recuperăm ceva din acele informaţii). În al treilea rînd, putem separa informaţiile din trecut, astfel încît să fie nevoie de un efort special sau de timp mai mult pentru preluarea lor, reducînd astfel şansele accidentale ale vreunui pas greşit.

Cu cît ne avîntăm mai tare în viitor, cu atît mai mult amestecăm date şi fărîmiţe din trecut, pe care le plasăm irevocabil în prezent. Totuşi, nu doar modul de stocare şi extragere a informaţiilor trebuie să se schimbe, ci, de asemenea, şi felul în care ne gîndim şi ne raportăm la aceste informaţii.

Viktor Mayer-Schönberger

Viktor Mayer-Schönberger *e director al Centrului de Cercetare pentru Politici de Inovare şi Informaţie al Universităţii din Singapore şi autor al cărţii* Delete: The Virtue of Forgetting in the Digital Age.

Copyright: Project Syndicate/Institute for Human Sciences, 2010
www.project-syndicate.org

traducere de Andrei MANOLESCU

Preşedintele Barack Obama a ţinut în luna mai un discurs în faţa studenţilor de la Hampton University în care, printre altele, a spus:

„Cu iPod-uri şi iPad-uri şi Xboxes şi Play-Stations – despre nici una nu ştiu cum funcţionează – informaţia devine o distracţie, o diversiune, o formă de entertainment, mai degrabă decît un instrument care să-ţi dezvolte cunoştinţele“.

În urma acestui discurs, jurnaliştii de la *The Economist* l-au taxat pe preşedintele american drept tehnofob, amintind că, totuşi, preşedintele a cîştigat alegerile folosind în campanie, cu mult succes, atît Internetul cît şi reţeaua *YouTube*. Ei consideră că nu tehnologia ci însăşi natura umană e de vină pentru scopurile mai mult sau mai puţin proprii în care e folosită o tehnologie sau alta.

Spre finalul discursului, preşedintele Obama a recunoscut şi el, totuşi, că o educaţie mai bună îi poate determina pe oameni să utilizeze noile tehnologii în scopuri folositoare.

PUBLICITATE

COLECŢIA DE GHIDURI TURISTICE
NATIONAL GEOGRAPHIC TRAVELER
Toţi visăm să călătorim

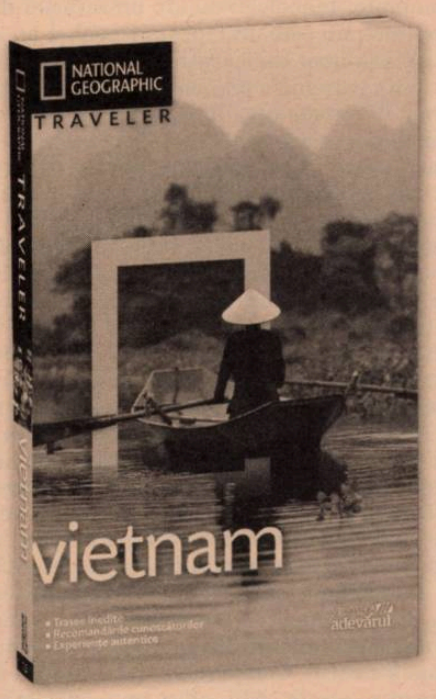

Vineri, 18 iunie

ACUM şi în reţeaua de magazine MIC.RO
▪ FORMAT COMPACT
▪ 272 DE PAGINI full color
▪ HÂRTIE LUCIOASĂ

Descoperă 26 cele mai frumoase ţări din lume
▪ Fotografii senzaţionale
▪ Hărţi detaliate
▪ Informaţii inedite

În fiecare vineri, o ţară pe săptămână cu doar 13,99 LEI

URMEAZĂ	
16. Thailanda	25 iunie
17. Egipt	2 iulie
18. Noua Zeelandă	9 iulie
19. Australia	16 iulie
20. Franţa	23 iulie
21. Spania	30 iulie
22. Portugalia	6 august
23. Italia	13 august
...şi multe altele	

BIBLIOTECA adevărul
numai cu ziarul adevărul

Pentru abonamente sunaţi la 0372.130.245, 0372.130.246, de luni până vineri între orele 09:00 - 18:00 sau la 0318.200.200, număr cu tarif normal, 24 din 24, 7 zile din 7. Reclamaţii abonamente: 021.407.54.55 sau 021.407.54.66

Proiect susţinut de: ColonHelp 021.3.000.000

Constantin VICĂ

Tehnodrom

Voi susţine că nu există un exces de tehnologie, ci doar utilizarea excesivă a anumitor tehnologii în detrimentul altora. Voi mai susţine că utilizarea excesivă a anumitor tehnologii nu are un caracter determinist, nu este un fapt universal şi nu se datorează unei conspiraţii. Neo-luddism-ul, varianta extremă a tehnofobiei, este o poziţie căreia îi lipseşte ceva important: înţelegerea tehnologiei ca activitate socială, bazată pe design şi control, produs al unei ciocniri de forţe sociale, aflată întotdeauna între tendinţele conservatoare şi cele progresiste. Neo-luddismul, atît de răspîndit între intelectualii din zona umanioarelor, se bazează pe o distincţie modernă: cea dintre natură şi cultură; distincţie care modelează cadrul canonic în culturile încă moderne, cum e şi cea românească. Pentru un adept al neo-luddismul-ui, tehnologia este un salt cultural excesiv care ne rupe de natura noastră umană. Pentru o persoană educată în spiritul ştiinţelor naturale şi formale, tehnologia este încapsularea culturală a unor fenomene naturale, observate, teoretizate, apoi controlate printr-un design bun. Voi avea în minte această definiţie.

În România sînt mai multe telefoane mobile decît locuitori – rata de acoperire a telefoanelor era de 108,5% în 2008 şi cu siguranţă a crescut. Comparativ, în Italia rata de acoperire este de 147%, adică un telefon şi jumătate pe cap de locuitor. Deloc surprinzător, ţările latine folosesc excesiv telefonia mobilă. Spiritul latin al oralităţii, „povestea vorbei", dialogul continuu – acest fenomen natural şi-a găsit încapsularea în aceste noi tehnologii care s-au răspîndit rapid pentru că au fost cerute, nu pentru că sînt impuse sau fac parte dintr-un plan de dominaţie mondială a ţărilor nordice şi asiatice (ţări în care se produc majoritatea telefoanelor mobile). Utilizăm excesiv telefonul mobil pentru că ne place să vorbim, luăm decizii greu, avem timp de pierdut. În ţările africane motivele pentru care oamenii aleg telefonul mobil sînt diferite: sînt cele mai bune instrumente de comunicare într-o lume nesigură, într-o lume în care telefonul fix, bazat pe cabluri, nu poate fi utilizat din cauza instabilităţii sociale şi economice. Nu poţi întreţine o reţea de cabluri în ţări care traversează periodic războaie civile.

Copilul tău stă pe messenger şi copiază referatele pentru şcoală de pe Wikipedia. Desigur, vinovat e Traian Băsescu că l-a pus pe Google să-l înlocuiască pe Herodot. Dar nu cumva tu eşti vinovat că, în loc să presezi guvernul să digitalizeze resurse culturale valoroase, stai şi te uiţi în gura televizorului aşteptînd o salvare epocală, ceva între Che Guevara şi Zelea-Codreanu? Tehnologiile sînt rezultatul unor dezbateri, nu nişte cutii negre care pică din cer în braţele copiilor. Aşa cum românul de 40-80 de ani e sclavul televizorului, pentru că a renăscut social cu o revoluţie în direct fără să aibă habar de cultura media, copilul său e sclavul messenger-ului pentru că nu are habar de instrumentele epistemice ale mediului online. O statistică C.I.A. din 2008 ne plasează pe locul 2 în Uniunea Europeană (după Franţa) şi locul 7 global la număr de staţii de televiziune: 575. Eurostatul din decembrie 2009 oferă următoarele cifre: 7,4 milioane de români utilizează Internetul (35% din populaţie, cu 10 procente peste media globală); utilizare zilnică: 41% pentru grupa de vîrstă 16-24 ani, 19% pentru intervalul 16-74 ani; 38% dintre locuinţe au conexiune la Internet, 24% au conexiune *broadband* (poziţia 24 în lume). Dar doar 2% dintre români au cumpărat bunuri sau servicii online. În cazul Internetului intervine şi *fractura digitală* între mediul urban şi cel rural, apoi cea între tineri şi vîrstnici. Populaţia foloseşte excesiv Internetul? Nu, doar o parte a ei şi doar pentru o parte a lui. Acea parte a populaţiei îl foloseşte pentru comunicare, nu pentru sporirea cunoaşterii. Este interesant că studiul Leo Youth din 2007 susţine că 18% dintre tineri nu se împacă deloc cu computerul şi tehnologia în general. Din restul, 61% petrec timpul liber online, 45% se uită la televizor. Doar 27% dintre tineri mai citesc. Astfel, tehnologiile scrisului tipărit pierd teren. În anii '80, dacă ne-am fi luat după cozile din librării (care au un aer mitic, deci chestionabil), am fi putut afirma că românii folosesc excesiv cartea tipărită, care e o formă tehnologică ca oricare alta. În mai puţin de 30 de ani, în România a avut loc o migraţie dinspre cartea tipărită spre televiziune şi Internet. Exces înapoi şi-nainte! Putem vorbi de un determinism? Nu.

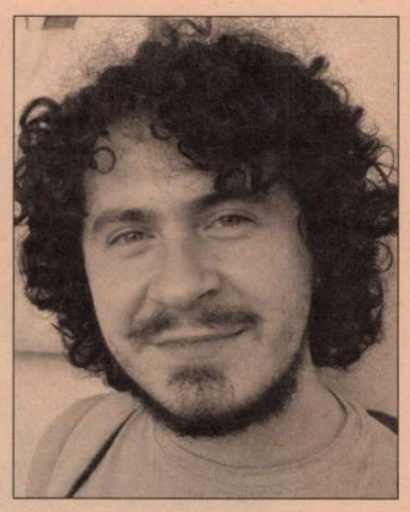

ConstantinVică

Tehnologiile sînt pretutindeni, dar foarte puţine ne apar cu evidenţă excesive. Doar cele care atunci cînd dau erori ne fac să fim conştienţi de instrumentalitatea lor. Sîntem obişnuiţi ca paginile *web* să se încarce repede (avem cea mai bună viteză de conexiune din Uniunea Europeană) şi atunci cînd *nu* se întîmplă acest lucru avem revelaţia maşinăriei din faţa noastră, ieşim din relaţia de cyborgizare perpetuă.

Dar nu trăim astfel de revelaţii în raport cu autobuzul care întîrzie sau cu vagoanele de tren uitate pe căile ferate din 1970 toamna. Pentru că acestea nu ne preocupă, nu le vedem ca tehnologii constitutive ale vieţii noastre, chiar dacă sînt. Erorile pe care acestea le dau ne confirmă faptul că avem o relaţie normală cu ele, că „aşa trebuie să fie". În loc să perpetuăm panica morală ataşată tehnologiilor informaţiei, mai bine să ne întrebăm cum de celelalte tehnologii care constituie spaţiul social au un design atît de prost şi sînt ineficiente. De ce avem atît de puţine piste de biciclete, de ce aeroporturile sînt aglomerate, de ce trenurile întîrzie excesiv, de ce spitalele nu au aparate de diagnostic performante (sau le au, dar nu au specialişti), de ce nu există tehnologiile grijii (treceri de pietoni pentru persoane cu dizabilităţi, lifturi speciale etc.), de ce nu dezvoltăm energii alternative etc.? Aici nu se pune problema unui exces, ci a unei neînţelegeri profunde: tehnologia este rezultatul unei reţele de actori sociali. Dacă nu jucăm, nu schimbăm. Dar ştim ce să jucăm?

Mircea KIVU

Distrugătorul celular

Cred că telefonul mobil este invenţia tehnologică care ne-a schimbat cel mai mult viaţa, la graniţa dintre cele două milenii; asta după mai puţin de un secol de domnie (destul de îngăduitoare) a telefonului fix. A fost, de altfel, mult aşteptată, prefigurată de tot felul de surogate – amintiţi-vă de aparatele (de fapt, nişte staţii de emisie-recepţie) instalate în automobilele aleşilor sorţii, pe care le mai vedem prin filmele anilor '70.

La mijlocul anilor '90, devenise un simbol al puterii, detronînd deja vetustul pager, care a avut o viaţă extrem de scurtă. Un simbol uşor de etalat pentru că tehnologia nu ajunsese la miniaturizarea de azi, obiectul era de regulă purtat la vedere, în husă de piele, atîrnat cu o cureluşă de încheietura mîinii. Astăzi, a devenit democratic, practic nu mai există clase care să nu şi-l mai poată permite, a nu-l avea e similar cu a nu avea periuţă de dinţi. Am aflat că, recent, un mare constructor de astfel de aparate a pus la punct un mecanism (e simplu, un dinam montat la bicicletă) care să-l facă utilizabil pînă în cele mai sărace regiuni ale globului – cele lipsite şi de curent electric. Oamenii ăia nu-şi pot permite luxul unui bec sau al unui frigider, dar nu pot refuza să fie „conectaţi". Globalizarea pieţelor nu permite excepţii. „Conexiunea universală" nu mai e un concept filozofic, este o realitate cumplit de palpabilă, ca şi cadavrul liderului rezistenţei cecene, ucis acum cîţiva ani de o rachetă ghidată de semnalul celularului la care vorbea.

O vreme, s-a încercat o oarecare rezistenţă în faţa invaziei totale a obiectului. S-a încercat promovarea unor reguli de bună-cuviinţă: interdicţia folosirii în restaurante, săli de conferinţe, şcoli. Au existat oameni care refuzau să-l ia cu ei în vacanţă, care îndrăzneau să-l închidă odată depăşită o anumită oră considerată rezonabilă. E drept, cam toate aceste comportamente le-am observat pe alte meleaguri. În România, cunosc o singură persoană care nu posedă un asemenea obiect, şi (nu doar pentru asta) îi port un deosebit respect. Cunosc însă nenumărate care posedă două sau trei, mi-au furnizat explicaţii ce simulau acceptabil raţionamentul logic.

În definitiv, omniprezenţa telefonului mobil înseamnă desfiinţarea graniţei dintre spaţiul privat şi cel public. Nu mai poţi, ca pe vremuri, să-ţi iei cîmpii, să te duci într-un loc de nimeni ştiut şi să-ţi consumi acolo nevoia de intimitate. Astăzi, dacă nu răspunzi de cîteva ori succesiv unui apel (eventual urmat de un SMS), eşti acuzat de neamiciţie, gomoşenie, sociopatie. Dacă spui că ţi s-a descărcat bateria, eşti tratat ca şi cum ai umbla încălţat cu un singur pantof. Sigur, şi înainte se putea întîmpla la fel dacă nu dădeai curs unui şir de scrisori. Dar aveai dreptul să alegi tu timpul, şi spaţiul, în care să o faci. Astăzi, nu. Telefonul sună în timp ce admirăm cascadele ascunse între munţi (acolo am avea o şansă să nu-l auzim, dar e cu vibraţii), în timpul unui spectacol (dacă nu sună al nostru, atunci al vecinului de scaun), nu mai există încăperi în care regii să meargă neînsoţiţi (roşesc şi acum de cîte ori întîlnesc diafana făptură căreia odată am fost nevoit să-i răspund în timp ce...). Sună în timp ce iubim, uneori şi după ce murim – cineva drag ne părăsise fără aviz, dar vocea sa calmă a continuat mult timp să dea indicaţii despre utilizarea mesageriei vocale şi să promită neîntîrziata întoarcere a apelului, de cîte ori formai numărul respectiv.

Un studiu comandat de Microsoft, efectuat în 13 ţări europene, inclusiv România, arată că, în următorii cinci ani, peste 90% din locurile de muncă disponibile vor necesita abilităţi de folosire a calculatorului. În prezent, asemenea abilităţi se cer pentru 86% dintre noii angajaţi.

Din fericire, înainte de a ne invada definitiv viaţa, telefonul mobil a avut decenţa de a ne lăsa cîteva milenii de bucurii. Dacă – Doamne fereşte – ar fi apărut cu un secol şi jumătate mai devreme, Caragiale pur şi simplu n-ar fi existat. Era nebun Tipătescu să-i scrie bileţele compromiţătoare Zoiţicăi? Nu putea s-o sune sau să-i trimită un SMS? S-ar fi complicat vreo republicană să trimeată bileţele prin care să anunţe că mangafaua pleacă la Ploieşti? S-ar mai fi căutat oamenii ca nebunii în carnavalul ăla dement? Ce haz ar fi avut o poveste în care un domn este sunat de către graţioasa sa prietenă, domnişoara Mari Popescu, după care el îl sună pe amicul ca să-i dea notă de trecere loazei de Mitică Georgescu? Ce rost ar fi avut să caute cineva strada Pacienţii, să poarte discuţii stupide cu un fecior, cînd ar fi fost aşa simplu să-l sune pe dl Popescu, să-i spuie că nu s-a putut reuşi, cu afacerea ştiută, nimic? Despre „Telegrame" e bine să uităm, deja substantivul din titlu are, pentru elevul mediu de azi, tot atîta semnificaţie cît un baltag de dimensiune medie. Ştie cineva o poveste pe măsură, cu un telefon mobil? Dacă da, îl rog să mi-o transmită şi mie. Negreşit.

Între virtual și real nu-i așa mare diferență

interviu cu Varujan PAMBUCCIAN

În ce măsură credeţi că ne împăcăm cu tehnologia şi cu tehnologia informaţiei în special?

Întîi şi întîi, cred că istoria omenirii este, de fapt, istoria tehnologiei. Practic, tot ce s-a întîmplat fundamental în specia noastră a ţinut de apariţia unor tehnologii noi, folosite pentru a ne simplifica viaţa. Cred că nimeni nu are vreo îndoială legată de utilitatea tehnologiei. Este un mod de a ne prelungi abilităţile biologice de care dispunem, pentru a reuşi să consumăm mai mult, să ne înmulţim, să supravieţuim într-un mediu natural de un fel sau altul, să ne fie mai uşor să trăim şi să ne dezvoltăm, ca specie. Utilizarea tehnologiei depinde însă foarte mult de felul în care este structurată societatea şi de felul în care o majoritate a membrilor societăţii adoptă sau nu o tehnologie nou apărută. De exemplu, maşina cu aburi a fost inventată în Antichitatea greacă de către Heron. Funcţiona şi ar fi putut fi utilizată la o sumedenie de munci pe care le făceau oamenii. Numai că în societatea greacă de atunci existau sclavi. Aceştia erau consideraţi, de către oamenii liberi din acea societate, mult mai rentabili şi mai ieftini decît o maşină. Judecînd astfel, maşina cu aburi a trebuit să fie redescoperită în secolul al XIX-lea. Tot aşa şi cu telefonul mobil, care a fost descoperit la sfîrşitul secolului al XIX-lea de către un profesor britanic, Hughes. Numai că scopul lui era unul pur academic, acela de a demonstra în mod practic existenţa undelor electromagnetice. Dacă Hughes ar fi trăit în acea perioadă în America, probabil că ar fi fost interesat mai mult de bani, ar fi depus repede un patent şi telefonul mobil ar fi apărut probabil cu aproape o sută de ani mai devreme decît momentul în care a apărut, adică anii '70. Deci utilizarea unei tehnologii depinde foarte mult de ce anume încurajează societatea la acel moment.

Credeţi că acum în România sînt multe domenii în care informatizarea se face în mod inutil sau greşit?

Nu doar cred asta, ci chiar ştiu lucrul acesta. Din cauza asta, industria noastră lucrează în special pentru export. Felul în care este structurată societatea noastră în jurul conceptului de funcţionar public (considerat ca ceva sacrosant) face să întîrzie utilizarea cu cap a unei tehnologii care, în alte ţări, e folosită pe scară largă şi e deja considerată o banalitate. Culmea e că noi sîntem producători de asemenea tehnologii. Dar nu avem piaţă internă pentru tehnologiile pe care le producem.

S-a sperat o vreme că prin informatizarea unor instituţii ale statului o mare parte din birocraţie şi corupţie va fi redusă.

Informatizarea chiar asta şi face. Pînă la urmă, este acelaşi lucru cu robotizarea sau cu banda rulantă care a înlocuit în fabrici oamenii. Operaţiunile repetitive, care nu necesită o inteligenţă ieşită din comun, pot fi făcute de maşini. Şi în zona birocratică există o mulţime de operaţiuni simple, unele repetitive. Iar aici, înlocuirea omului cu o maşină e un lucru banal şi mulţi au făcut-o deja. Noi vorbim despre asta de pe vremea cînd foarte puţini procedau aşa şi continuăm să vorbim despre asta pentru că există o foarte mică înţelegere, în acest domeniu, în societatea noastră.

Acum am observat că, în birourile funcţionarilor, de multe ori computerele se folosesc în paralel cu hîrtiile, cu dosarele. Computerul nu pare că simplifică ceva, ci necesită chiar o operaţiune în plus.

Da, la noi există un cult al hîrtiei, al obiectului. Gîndiţi-vă cît de greu au fost introduse cardurile bancare, şi n-au fost introduse pentru că aşa au vrut oamenii, ci pentru că aşa a hotărît conducerea unor firme, pentru că e mai ieftin să distribui carduri decît să transporţi bani cash în fiecare lună. Din punct de vedere al majorităţii salariaţilor însă, astăzi, în România, banul vine pe card şi instantaneu e transformat în cash la un bancomat.

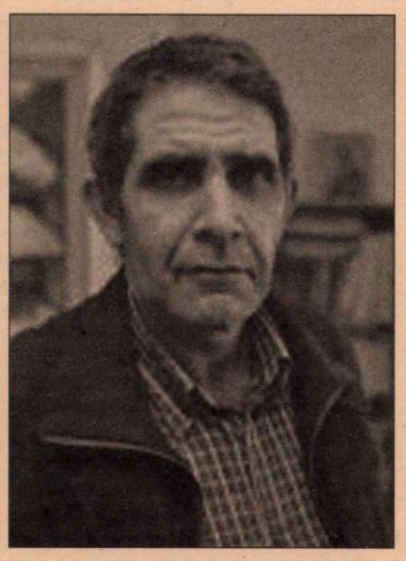

În luna mai, cînd se discutau variante de reducere a cheltuielilor Camerei Deputaţilor, ***Varujan Pambuccian*** *a propus trecerea Parlamentului din domeniul fizic în cel virtual.*

Un studiu efectuat de A.C. Nielsen la comanda Asociaţiei de Plăţi Electronice din România arată că 44% dintre posesorii de carduri bancare din România le folosesc cel mult o dată pe lună. Cu alte cuvinte, folosesc bancomatele ca pe casieria întreprinderii de la care îşi încasau înainte salariile: scot toţi banii cash de îndată ce ei le sînt viraţi în cont.

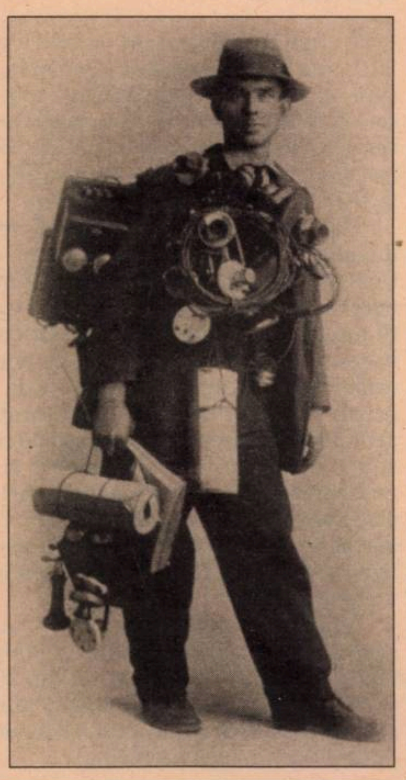

Potrivit ultimelor statistici, aproape jumătate dintre posesorii de carduri bancare din România nu le folosesc decît cel mult o dată pe lună.

Lucrul ăsta ne dovedeşte foarte clar o teribilă rezistenţă în mentalitatea profundă pe care o avem faţă de aceste lucruri. Dacă un lucru simplu cum este acest ban de plastic, cardul, nu este folosit, atunci, în zona utilizării ceva mai evoluate a tehnologiei informaţiei, rezistenţa e şi mai mare. Deci acolo hîrtia este un lucru extraordinar de important.

Avem acum o varietate de mijloace de comunicaţie pe care le folosim întruna. Înseamnă, oare, că ne înţelegem mai bine?

Da, înseamnă că reuşim să comunicăm mai repede cu un număr mult mai mare de oameni, fără să trebuiască să ne deplasăm fizic. Nu înseamnă că ne înţelegem mai bine sau mai rău, dar înseamnă că putem accesa, în acelaşi interval de timp, mai multă lume. Cum te înţelegi cu fiecare dintre ei e o treabă personală.

Cum vedeţi faptul că tehnologia informaţiei pare că ar fi tot mai mult folosită în scopuri de divertisment?

E un lucru foarte natural. Dacă cineva crede că mutarea în virtual o să însemne o înscriere la doctorat a populaţiei planetei, acela greşeşte. Spaţiul virtual este exact aşa cum este spaţiul fizic. Şi faptul că zona de *entertainment* creşte acolo dovedeşte un singur lucru: din ce în ce mai mulţi oameni folosesc spaţiul virtual. Gîndiţi-vă că în spaţiul fizic există o mulţime de timp pe care omul şi-l ocupă cu entertainment-ul. Faptul că acel timp este utilizat în momentul de faţă mai mult în spaţiul virtual înseamnă că acest spaţiu oferă mult mai multă varietate decît cel fizic. Ideea că toată lumea va folosi spaţiul virtual pentru a-şi lua doctoratul sau a face cercetări despre moartea termică a Universului este cel puţin aberantă şi nefolositoare. Oamenii sînt aşa cum sînt şi se manifestă la fel, şi în lumea fizică, şi în lumea virtuală.

În ce măsură credeţi că stocarea de informaţii, arhivele din spaţiul virtual sînt sigure şi nu se vor degrada în timp mai uşor decît se întîmpla cînd se lucra cu hîrtia?

Dacă discutăm despre informaţie publică, de mult am dat legea arhivării electronice, lucrurile sînt clare, arhivele acelea sînt ţinute ca lumea. În ce priveşte stocările individuale, lucrurile ţin de fiecare în parte. Şi cărţile dintr-o bibliotecă publică sînt ţinute şi păzite cu totul altfel decît cele dintr-o bibliotecă privată. Nu există nici un fel de temeri însă că informaţiile din spaţiul public nu sînt bine ţinute şi că nu vor rezista. Aici, lucrurile sînt bine gîndite, bine standardizate. Toţi operatorii de asemenea informaţii respectă aceste standarde. Totul este în ordine.

În domeniul tehnologiei informaţiei, lucrurile au evoluat în ultima vreme foarte repede. La ce ar trebui să ne aşteptăm în viitor?

Dacă ne referim la zona de entertainment şi la utilizarea spaţiului virtual de către indivizi, deja începe să se vadă cam ce este sustenabil şi ce nu. De exemplu, avem Facebook care se dovedeşte a fi nesustenabil pentru că a fost construit pe un model de business greşit şi MMORPG-urile care se dovedesc sustenabile pentru că sînt construite pe modele solide de business. Zona de entertainment sau de comunicare e o zonă de business în care o firmă sau alta îşi face planul afacerii mai bine sau mai rău.

Dacă ne referim însă la procese radicale care vor schimba faţa societăţii umane, lucrurile arată foarte diferit. Eu îndrăznesc să fac o profeţie care sună destul de ciudat acum, dar cred că în 20 de ani producţia de bunuri materiale va fi apanajul aproape exclusiv al roboţilor. Lucrul care va schimba foarte mult totul vine din partea printere-lor 3D. Acestea pot realiza deja în momentul de faţă obiecte fizice din plastic, din ceramică sau metal. Există şi o zonă de cercetare în medicină (sînt deja lucruri funcţionale utilizate în producţie, nu mai sînt doar nişte prototipuri), au apărut printere 3D care printează ţesutul uman. Se lucrează acum la printare de organe umane. Chestiuni care erau considerate pînă acum apanajul total al omului încep să devină apanajul total al maşinilor. Şi orice stat cu minţile în cap ar trebui să se gîndească spre ce îl dirijează pe copilul acela care merge la şcoală. În viitorul destul de apropiat (15-20 de ani de acum înainte), producţia principală o să fie cea de proprietate intelectuală. Va fi o zonă foarte mare de servicii şi o zonă, cea care tradiţional era ocupată de producţie, care va ţine de producţia de proprietate intelectuală. Vă dau un singur exemplu. Hewlett Packard a creat un printer 3D care costă acum 700 de dolari şi în care consumabilele sînt încă foarte scumpe, adică vreo 4000 de dolari. El creează obiecte tridimensionale din plastic, nu foarte mari, dar extrem de complexe, cu părţi mobile etc. Probabil că, în aceste condiţii, părinţii nu vor mai cumpăra pentru copii jucării de la magazin, ci îşi vor descărca jucăria la printerul 3D de acasă. Lucrul ăsta deja se face astăzi, numai că deocamdată e cam scump. E doar o chestiune de timp să devină foarte ieftin. O industrie întreagă va trebui în acel moment să treacă de la făcut, la conceput jucăriile respective. Iar cererea de jucării foarte diferite va fi cea care va diferenţia între ele firmele de jucării. Calitatea va depinde de calitatea printerului pe care ţi-ai permis să ţi-l cumperi şi de calitatea consumabilelor respective.

Deci virtualul începe chiar să se transforme în real.

Dar, pînă la urmă, care-i diferenţa, aşa de mare, între ele?! Noi punem o graniţă şi zicem aici e real şi de aici e virtual. Dacă stăm să ne gîndim, din punctul nostru de vedere, al oamenilor, creierul nostru e acelaşi, şi ăsta e singurul lucru care contează.

Trecînd acum la viitorul Internetului, credeţi că libertatea şi universalitatea lui de acum vor fi restrînse în timp, că ar exista un pericol, din acest punct de vedere?

Nu. De lucrul ăsta ţin cu dinţii prea mulţi oameni, ca el să fie vreodată în pericol. E adevărat că există structuri statale care îl pun în pericol în permanenţă. Nu mă refer neapărat la state totalitare, ci chiar, iată, la Uniunea Europeană care se dovedeşte, prin tot felul de reglementări ciudate, o asemenea structură. Dar nu se poate întîmpla aşa ceva pentru că există o opoziţie foarte puternică din partea utilizatorilor, care sînt foarte mulţi, şi din partea celor care îi reprezintă în structurile respective, care sînt şi ei o masă critică.

Printerele 3D pot realiza deja obiecte fizice.

Varujan Pambuccian *este matematician şi informatician, iar de zece ani conduce Comisia pentru Tehnologia Informaţiei şi Comunicaţiilor a Camerei Deputaţilor.*

a consemnat Andrei MANOLESCU

Bogdan MANOLEA

Informatizarea: panaceul secolului XXI?

Banc: – Am inventat un calculator cu trăsături esenţialmente umane, spune un cercetător către un coleg.

– Extraordinar! Ce face? Vorbeşte, simte sau aude? întreabă cu uimire colegul.

– Aş! Nu! Cînd greşeşte, dă vina pe alt calculator!

Dacă avem o problemă în secolul XXI, va exista cu siguranţă şi o soluţie informatică perfectă pentru rezolvarea ei. Este cert! Vrem să anihilăm corupţia din licitaţii? Le facem electronice! Dorim un nou management al dosarelor în Registrul Comerţului? Sistemul informatic este soluţia perfectă. Vrem să scăpăm de hoţi? Instalarea de camere video pretutindeni va rezolva negreşit problema.

„Teoria ca teoria, dar practica ne omoară" mă învăţa un profesor din liceu. Practica de pînă azi din România (dar şi din multe alte state, teoretic mult mai civilizate decît noi) ne arată că simpla investiţie într-o soluţie informatică (dar şi multe echipamente) nu înseamnă şi rezolvarea imediată şi ieftină a problemelor.

În principal pentru că achiziţia a niscaiva calculatoare şi a unei aplicaţii informatice nu este o soluţia de peste noapte, ci un proces de durată. Acele calculatoare vor fi desuete, din punct de vedere moral, în maximum cinci ani, legile se schimbă, soluţia trebuie actualizată etc. Dovezi avem destule – în sistemele de licitaţii electronice sau în programul E-CRIS din Justiţie se cer investiţii serioase în fiecare an. Şi tot nu merg perfect – ca să folosim un eufemism. Dacă nu mai sînt bani, proiectele se duc pe apa sîmbetei (cum este cazul Portalului eFrauda.ro, prin care trebuie raportate infracţiunile informatice şi care nici măcar nu mai este disponibil pe Internet).

Să ajungem însă la partea practică. Cîteva exemple pot ilustra mai bine problemele.

Datoria noastră este de a aborda, de a trata şi de a rezolva cît mai curînd această chestiune, oricît ar fi ea de dificilă

Sistemul de licitaţii electronice (e-licitatie.ro) este steaua călăuzitoare a guvernării electronice româneşti. Guvernul şi preşedintele insistă pentru folosirea sa întru rezolvarea tuturor problemelor legate de licitaţiile frauduloase. Doar că acelaşi guvern măreşte plafonul de achiziţii directe la cincizeci de mii de euro, bani care nu vor mai intra prin e-licitatie.ro. Acelaşi guvern, după ce a crescut cîţiva ani buni specialişti pentru a administra sistemul, i-a dat afară peste noapte, lăsîndu-l pe butuci cîteva luni.

Ba mai mult, sistemul de licitaţii electronice poate fi folosit în continuare şi doar „băieţii deştepţi" să cîştige. Caietele de sarcini sînt făcute pentru ca doar o anume firmă să poate răspundă la criteriile dorite. De obicei, cea care „a ajutat" autoritatea contractantă să întocmească acel caiet de sarcini. Şi unde poate fi mai uşor acest lucru decît în Tehnologia Informaţiei? Cine ştie cît costă un ERP? Dar un CRM? Dar poate se doreşte un CMS? (e vorba de acronime ale unor tipuri de aplicaţii informatice). Răspunsul poate fi de la 0 pînă la zeci şi sute de milioane, depinde de cerinţe.

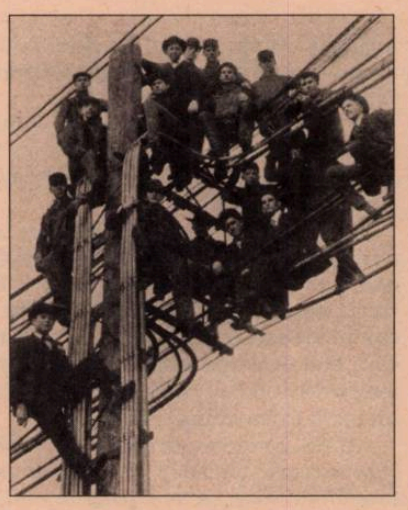

Am rînduit o civilizaţie în care cele mai decisive elemente depind enorm de ştiinţă şi tehnologie. De asemenea, am rînduit lucrurile în aşa fel încît aproape nimeni nu înţelege ştiinţa şi tehnologia. Poate că o să ne meargă bine un timp, dar, mai devreme sau mai tîrziu, acest amestec inflamabil de ignoranţă şi putere o să ne explodeze în faţă.

CARL SAGAN

Sistemul aleator de repartizare a dosarelor în justiţie este iarăşi un exemplu, dat peste tot, drept soluţia perfectă în lupta împotriva corupţiei. În urmă cu un an, aflu din gura celor ce folosesc sistemul cît de „perfect" este acesta. Chiar în cadrul unui seminar public despre lupta împotriva corupţiei. Am notat cinci astfel de metode, de la cele tehnice (se pot bifa anumite complete de judecată ca fiind „pline", astfel încît dosarul să fie direcţionat practic la un singur complet), pînă la cele umane (inexistenţa unei perioade fixe în care se face repartizarea aleatorie, astfel încît, practic, preşedintele Instanţei ce face repartizarea poate să „ghicească" completul).

Ca să te văd mai bine, Scufiţă Roşie!

Casa Naţională de Asigurări de Sănătate anunţa, la începutul lunii mai, o nouă aplicaţie informatică, esenţială într-un an de criză. Nu este vorba de reducerea cheltuielilor, ci de o soluţie de videoconferinţă: 415.000 de euro pentru 45 de sedii. Deci telefonul fix şi mobil, faxul şi Internetul nu sînt suficiente – ne trebuie mai mult. O minimă analiză a

> *Orice aplicaţie informatică, nu poate depăşi inteligenţa persoanei din spatele tastaturii.*

nevoilor ar fi arătat că Internetul duduie de aplicaţii gratuite (Yahoo Messenger, Google Talk, Skype, Windows Live (MSN) etc. – unele probabil deja folosite de angajaţii CNAS pentru discuţii cu amicii), care permit transmiterea sunetului şi a imaginii prin Internet. La costuri suplimentare 0. O cameră mică ce permite o astfel de transmisie costă de la 60 de lei în sus. Dacă nu ai nevoie de claritatea imaginii (înţeleg că totuşi nu se transmit operaţiile pe Internet, ci doar nişte oameni vor să se vadă între ei – probabil să verifice că poartă cravată), de mai mult nu este nevoie.

Vrei, nu vrei, bea Grigore aghiazmă

În fine, bomboana de pe colivă a anului 2010 este celebrul proiect eRomania. Despre care, de fapt, nu se ştie exact ce este (pentru că este ţinută sub cheie lista primelor 100 de servicii electronice care vor fi disponibile – aşa cum zice ministrul comunicaţiilor – pînă la sfîrşitul anului), dar e de bine.

Dar dacă ne uităm la caietul de sarcini din eRomania 1 (de pe e-licitatie.ro, deja cîştigat de un consorţiu pentru 11,8 milioane euro) aflăm cel puţin o parte dintre acestea. Şi anume că statul român intenţionează să investească într-o grămadă de servicii ce există deja pe Internet dezvoltate de sectorul privat şi uneori chiar de cel de stat. (De exemplu: realizarea unei aplicaţii de rezervări online destinată turiştilor români şi străini; realizarea şi gestionarea unei baze de date a obiectivelor turistice; Ortodoxism Online – portal de informare a publicului asupra religiei naţionale a României, dicţionar de termeni medicali.)

Mai mult, toţi românii vor trebui să aibă semnătură electronică pînă la sfîrşitul lui 2011. Dar statisticile Eurostat din 2009 arată că 62% dintre români (16-74 ani) nu au accesat niciodată Internetul. Evident, aceasta este doar o mică problemă...

Anglia-şi are faliţii săi, Franţa-şi are faliţii săi, pînă şi chiar Austria-şi are faliţii săi

Ca să nu credem că doar în România se bagă banii aiurea în sistemele tehnologice, iau două exemple şi din străinătate.

Sistemele de vot electronic sînt văzute de unele state ca metodele perfecte de a asigura un proces informatizat al alegerilor. Doar că, în Olanda, un grup de entuziaşti (putem să-i numim hackeri sau specialişti în securitate informatică – depinde din ce unghi privim problema) au demonstrat că maşinile de vot Nedap (folosite în 90% din cazuri în alegeri) erau departe de a fi perfecte. Astfel, sistemul de programare al maşinii de vot putea fi schimbat în mai puţin de un minut. Mai mult, prin captarea unor unde radio, puteai afla cu cine a votat o anumită persoană. Cei interesaţi de detalii pot găsi filmuleţele pe YouTube, sau lucrarea ştiinţifică cu detaliile tehnice ale cazului.

Nu este singurul exemplu legat de votul electronic – în Finlanda anului 2008, în alegerile municipale, testul-pilot al unui astfel de sistem a dovedit că 2% din voturi au fost... cam pierdute.

Sistemele de camere video în public cu circuit închis (CCTV) au explodat, în ultimii ani. Marea Britanie deţine recordul în domeniu cu 4,2 milioane de camere (adică aproximativ una la 14 cetăţeni), cu un milion dintre ele doar în Londra. Numai că cele 500 de milioane de lire sterline estimate a fi fost cheltuite pe aceste camere nu prea dau rezultatul scontat – doar în cazul a 3% din tîlhării, s-au putut identifica făptuitorii. Deşi Scotland Yard afirmă public că sistemul nu aduce beneficiile dorite, soluţiile sînt tot la nivelul tehnic: mai trebuie investiţi bani în alte soluţii tehnologice. Poate totuşi ar fi fost mai bine cheltuiţi, dacă plăteau mai multe patrule de poliţie. Nu mai atingem aici subiectul dreptului la viaţa privată, unul extrem de sensibil în legătură cu CCTV.

O! Guvern părinte! El nu are alt vis decît fericirea noastră

Dar există şi soluţii pentru a avea informatizări mai eficiente şi pentru a rezolva măcar parţial problemele identificate mai sus. Una ar putea fi o planificare corectă şi coerentă, prin realizarea unui studiu de impact cu privire la soluţiile propuse înainte de antamarea lucrării. O a doua ar fi transparenţa şi re-utilizarea informaţiei produse din banii publici prin folosirea soluţiilor deschise pentru orice investiţie din banul public *(open content, open standards, open source)*. În fine, o a treia ar fi o evaluare independentă a modului cum funcţionează un astfel de sistem. Toate cele trei sînt bine fundamentate în teorie, dar lipsesc cu desăvîrşire în practică. Cel puţin pe plaiul mioritic.

Şi nu ar trebui să uităm că orice aplicaţie informatică, cu toate automatismele ce le poate aduce unui proces birocratic, nu poate depăşi inteligenţa persoanei din spatele tastaturii, care foloseşte aplicaţia. Iar partea de instruire nu este niciodată o prioritate.

Articol licenţiat prin Creative Commons Atribuire 3.0 România

***Bogdan Manolea** este colaborator al Asociaţiei pentru Tehnologie şi Internet şi scrie pe www.legi-internet.ro.*

Pentru că tot avem un fax la redacţia *Dilemei vechi*, prin intermediul lui primim tot felul de oferte cît se poate de potrivite cu activitatea noastră de jurnalişti. Unele sînt cu atît mai interesante cu cît conţin şi desenele tehnice aferente.

Iată cîteva exemple: *Roţi, Rotile şi Role Industriale, 20.000 tipodimensiuni.* Sau: *Super ofertă! Roată pivotantă cu frînă tip LRA-VPA 50 G-FI.*

Sau: *Ofertă promoţională! Stivuitor manual, Stivuitor semielectric, Transpaletă cu capacitate de 2t şi roţi de polyuretan, Presă cu patru tone forţă.*

(Evident că ne-am dori să avem în România o presă cu cît mai mare greutate.)

Mulţumim pe această cale serviciilor de marketing ale respectivelor firme distribuitoare de astfel de produse pentru că, prin intermediul tehnologiei *de faxare*, ne ajută să ne ţinem la curent cu toate noutăţile din domeniul industrial.

Vlad NICULESCU-DINCĂ

Integritate prin design

despre tehnologie şi etică

Îmi amintesc că prima mea ieşire din ţară a fost profund marcată de oprirea autocarului la o toaletă, pe o autostradă din Austria. În admiraţie faţă de curăţenie şi dorind să contribui la echilibrarea imaginii noastre de popor necivilizat, eram hotărît să fiu un etalon moral al utilizării toaletelor. Numai că, spre frustrarea mea, exercitarea aceastei minime moralităţi mi-a fost refuzată: nu reuşeam să trag apa. În van am căutat vreun şnur, buton sau ceva ce se putea apăsa, trage sau împinge. Stînjenit şi resemnat dau să ies, dar, surpriză, taman atunci WC-ul austriac trage şi apa automat. Moralitatea de care eram capabil, pe care căutam activ să o exercit, fusese delegată WC-ului.

Tehnologiile sînt pline de astfel de *script*-uri explicite sau feluri implicite prin care uneori ne preiau din sarcini, alteori induc delicat predispoziţii sau chiar ne forţează la anumite comportamente, contribuind şi la răspunsul întrebării etice: „Cum e bine să acţionez?". În contextul unei retehnologizări mai accentuate care prinde contur şi la noi, aceste rînduri pledează pentru o mai mare atenţie acordată chestiunilor etice legate de tehnologii şi de procesul lor de design.

O serie de exemple pot ilustra mai întîi aceste idei. De cîţiva ani vedem şi la noi instalate praguri pe drumuri, în dreptul şcolilor, aşa-zişii „poliţişti culcaţi". Pe lîngă gropi, sîntem constrînşi să încetinim şi în dreptul pragurilor, dacă nu vrem să ne rupem amortizoarele trecînd cu viteză peste ele. Unde se află agenţia morală în astfel de situaţii de trafic? Bunul simţ ne spune că nu putem afirma că un prag, o bucată de material pe asfalt, ar avea calităţi morale. Totodată, dacă nu ar fi fost pragul, mulţi şoferi ar trece în mare viteză, riscînd viaţa copiilor neatenţi. Deci nici despre şoferii cu tendinţe vitezomane nu s-ar putea spune că acţionează insuflaţi de normele specifice, deşi ar fi capabili. Poate atunci ar fi mai adecvat să considerăm că integritatea normelor contextului a fost păstrată de combinaţii de genul şofer-cu-comportament-vitezoman + amortizor-scump-şi-greu-de-reparat + prag?

Tot din trafic, bordurile şi stîlpii de protecţie pot fi analizaţi ca bariere materiale ce se străduie să asigure integritatea spaţiului pietonal faţă de cel al maşinilor. Ele exprimă o neîncredere sistematizată faţă de şoferi că pot păstra mereu această separaţie între spaţiul străzii şi cel al trotuarului. Rămînînd în sfera traficului nostru, dar aducînd în discuţie şi tehnologiile informaţiei, observarea camerelor de supraveghere – care se răspîndesc şi la noi cu repeziciune în oraşe şi pe drumuri – ne determină pe cei mai mulţi dintre noi să încetinim sau să respectăm normele acelui context, ştiind că altfel riscăm să plătim o amendă. Datorită arhitecturii panoptice, nu ştim niciodată sigur dacă se uită cineva, dacă acea cameră funcţionează sau nu, dacă înregistrează într-o bază de date sau nu. Şi atunci, ca agenţi raţionali care ne dorim cea mai mică suferinţă, sîntem nevoiţi să presupunem că sîntem urmăriţi şi să dorim evitarea încălcării normelor specifice contextului respectiv. Dar aici ideea integrităţii prin design se poate complica.

Dacă ne facem timp şi ne asumăm efortul de a vedea felul în care artefactele tehnologice ne influenţează comportamentul, practicile şi chiar forma instituţiilor, apoi să analizăm modul în care arhitectura lor este influenţată de anumite puncte de vedere şi decizii ale celor care le-au proiectat, poate putem fi mai bine pregătiţi în a le face să ţină cont mai mult şi de alte valori umane la care ţinem, contribuind în ultimă instanţă la calitatea societăţii în care trăim.

Non-neutralitatea tehnologiei şi determinismul tehnologic

În spaţiul românesc, perspectiva de tip instrumentalist faţă de tehnologie rămîne încă dominantă şi fixată în cîteva exemple: „Cuţitul poate fi folosit pentru tăiat pîine sau pentru a omorî pe cineva. Depinde de utilizator, nu de cuţit. Cuţitul este neutru." şi „Răul sau binele poate fi produs cu orice tehnologie. Noua tehnologie nu este mai deosebită". De multe ori, perspectiva instrumentalistă este însoţită în convingeri de determinism tehnologic şi de teza inevitabilităţii: „Tehnologia evoluează firesc şi tot ce putem face este să ne resemnăm sau să ne adaptăm".

Perspectivele de mai sus nu pot fi însă atît de uşor acceptate odată ce cunoaştem procesele socio-tehnice prin care ajung să fie dezvoltate tehnologiile. Mai mult, pe măsură ce se îmbrăţişează o societate informaţională caracterizată de schimbări tehnologice foarte rapide, lucrurile se pot complica: înlesnind o uşurinţă fără precedent în colectarea, stocarea, catalogarea, schimbul, agregarea şi analiza informaţiilor şi făcînd deja parte din mai toate componentele societăţii, tehnologia informaţiei dă formă instituţiilor, practicilor şi discursurilor, modelîndu-ne experienţele, comportamentele şi chiar valorile, în măsuri semnificative. În acelaşi timp însă, teza neutralităţii tehnologiei devine din ce în ce mai greu de susţinut.

De altfel non-neutralitatea tehnologiei a fost pusă în evidenţă încă de filozofia clasică a tehnologiei în tradiţia lui Heidegger sau Ellul. Pentru primul, tehnologia era oricum numai neutră nu, avertizînd încă din anii '30 că destinul omului însuşi poate deveni unul al unui „animal tehnicizat" ajungînd, la fel ca şi natura, o resursă a controlului tehnologic. Pentru Ellul, Tehnologia, analizată ca un fenomen monolitic, departe de a fi un instrument inocent ce poate fi folosit pentru bine sau rău, apare ca o nouă formă de viaţă independentă, faţă de a cărei evoluţie oamenii nu mai exercită control efectiv. Nu Omul, ci Tehnologia a devenit în realitate autonomă – avertizează Ellul. Îşi urmează propria logică internă de dezvoltare şi funcţionare, avînd un curs îndreptat imperativ către eficienţa maximă, faţă de care societatea nu poate oferi ca răspuns decît adaptare şi resemnare.

Teza non-neutralităţii tehnologiei a rămas o constantă şi în studiile contemporane din domeniu. În schimb, determinismul tehnologic şi teza inevitabilităţii au fost abandonate în special după ce studiile sociologice de ştiinţă şi tehnologie (STS studies) au pus în evidenţă intima relaţie de influenţare reciprocă între tehnologie şi societate. Punînd lupa pe multitudinea de (f)actori care dau formă fiecărei tehnologii, pe multitudinea de negocieri, alegeri şi renunţări de tot felul, care au loc pe parcursul dezvoltării tehnologiilor, studiile STS au arătat că tehnologiile pot fi şi sînt influenţabile de către societate, că există alternative de dezvoltare şi că tehnologia nu este complet autonomă, ea fiind şi rezultatul influenţelor, aranjamentelor, legilor şi instituţiilor societăţii.

În această lumină, tehnologiile, fiind parte a fenomenelor sociale, îşi păstrează caracterul normativ purtînd în ele scripturi, impunînd sau inducînd anume şabloane de folosire (Akrich), reglementînd societatea prin codul lor de folosire care funcţionează în efect, precum legile (Lessig). Numai că odată ce tehnologia nu mai este văzută ca o entitate complet autonomă, externă societăţii, pot exista influenţe explicite, exercitate prin mecanisme democratice informate de studii: scenarii anticipative, analize critice, studii de impact social, etic şi de mediu etc.

Vlad Niculescu-Dincă a studiat Automatică şi Calculatoare la Universitatea Politehnică Bucureşti. A obţinut titlul de Professional Doctorate in Engineering la Universitatea Tehnică din Eindhoven, Olanda.

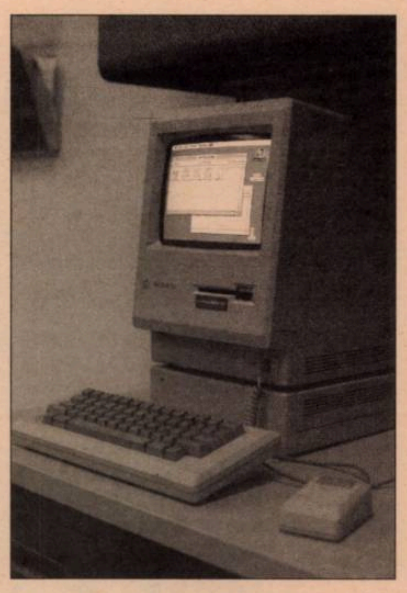

Valori în Design şi Design sensibil la valori

Astfel de studii au pus în evidenţă, de exemplu, felul în care unele sisteme informatice pot uşor conţine presupuneri arbitrare, categorii discriminatorii şi puncte de vedere criticabile ale inginerilor care le-au proiectat. Totodată, o multitudine de studii arată cum drepturi şi valori umane, precum intimitatea sau demnitatea, sînt erodate de sisteme informatice cu anumite arhitecturi sau cum tehnologii gîndite pentru anumite funcţii ajung să servească altor funcţii, cauzînd astfel şi efecte secundare nedorite şi neanticipate.

De exemplu, recent s-a discutat intens despre scannerul corporal. Migrînd din domeniul medical, tehnologia funcţionează prin trimiterea unor unde care trec prin haine şi produc o imagine digitală a corpului gol. Ulterior, această imagine digitalizată este transmisă pentru analiză către punctul de lucru al unei autorităţi. Folosit deocamdată în aeroporturi, după ce s-a presupus că se pot ascunde sub haine materiale explozive nedetectabile, scannerul corporal poate afecta intimitatea şi demnitatea persoanei, prin arhitectura şi funcţiile sale. Imaginea produsă a corpului gol, privit într-o postură vulnerabilă de o autoritate – persoana trebuie să stea într-o cabină unde să ridice mîinile şi să despartă uşor picioarele – poate fi totodată uşor copiată, dacă nu se inhibă această funcţie tipică oricărui sistem informatic. Astfel, nu este imposibil ca vreun operator să copieze şi să distribuie imaginea vreunei vedete sau a vreunui politician.

Un astfel de exemplu arată nu numai nevoia de a pune în evidenţă felul în care unele valori se află în designul tehnologiilor, dar de a include o sensibilitate la valori şi considerente etice în chiar procesele de design al tehnologiilor. În loc să lăsăm etica numai în contextul de folosire după ce tehnologia e deja gata şi funcţională, ar fi nevoie de o includere a ei în contextul de design.

Pentru asta însă ar mai fi nevoie şi de o revalorificare a dimensiunii umaniste în educaţia inginerească. Tînărul inginer implicat în designul tehnologiilor ar trebui să fie capabil să recunoască situaţii cu încărcătură etică, să aibă instrumentele teoretice de bază pentru reflecţia etică (ex. teorii etice majore) şi să fie la curent cu dezbaterile etice şi filozofice contemporane pe subiectul pe care a ales să se specializeze.

Calitatea societăţii următorilor ani depinde într-o măsură importantă de arhitectura tehnologiilor pe care le construim azi. Dacă vedem acest lucru, apare la fel de important să reflectăm sistematic la felul în care facem tehnologia, precum reflectăm la felul în care ne influenţează deciziile şi acţiunile politicienilor noştri.

O multitudine de studii arată cum drepturi şi valori umane, precum intimitatea sau demnitatea, sînt erodate de sisteme informatice cu anumite arhitecturi.

***Vlad Niculescu-Dincă** este specialist în etica tehnologiei, bursier în filozofia tehnologiei şi societăţii la Universitatea din Twente, Olanda.*

aduse cu poșta

Aventuri la birou și-n natură

A scrie cu stiloul sau a intra pe Internet?

Fac parte din generaţia celor care s-au bucurat teribil pentru un stilou chinezesc... scăpam de petele de cerneală de pe degete şi din caiete. Apoi am folosit maşina de scris – mare, grea şi scumpă la acea vreme. Am pierdut multe nopţi rescriind tot felul de texte pentru că o greşeală în pagină mă obliga să refac lucrarea. A urmat un calculator care mi-a uşurat considerabil munca. Puteam să corectez, să completez şi să apelez deseori la o arhivă proprie, care s-a mutat treptat din rafturi în fişiere.

S-ar zice că binefacerile tehnicii şi tehnologiei s-au revărsat şi asupra mea, le-am ingurgitat temeinic... şi uite-aşa am intrat în rîndul lumii. S-a terminat cu timpul pierdut, pot intra pe net şi informaţia curge de oriunde şi în orice sens. Nu mai am nevoie de biblioteci, chioşcuri de ziare, oficii de relaţii cu publicul, poştă, nu mă mai înscriu pe liste de aşteptare şi programare. Înşiruirea asta ar putea continua într-o desfăşurare amplă de argumente în favoarea utilizării computerului, a telefonului (multifuncţional) şi a mai ştiu eu cărei alte tehnici de vîrf... însă...

Acum cîteva luni am primit cadou un stilou. Îmi place foarte mult, scriitura e agreabilă şi, printr-o asociere uşor nostalgică, mă gîndesc la scrisori. N-am mai scris şi n-am mai primit de ani de zile o scrisoare. Asimilez plicurile doar corespondenţei oficiale, în rest, la nivel personal, m-am tehnologizat şi eu – SMS, MMS, e-mail, foarte mult telefonul, toate mă ţin în contact direct, eficient cu cei ce şi ceea ce mă interesează...

Şi interesul e direct proporţional cu posibilitatea de a cunoaşte. Sau de a afla. Zilnic relaţionez, mă informez, iau şi dau mai departe noutăţi, chestii utile şi banalităţi.

Apropo de scrisori, am încercat să scriu şi mi-am dat seama că e complicat. Că e mai comod să transmit un SMS sau să dau un telefon. Pentru că nu mai am obişnuinţa de a scrie cuiva, pur şi simplu, de a-mi asuma tăieturi, repetiţii şi reveniri. Cu toate că ştiu că pierd astfel plăcerea de a deschide o scrisoare şi de a recunoaşte, în scrisul cuiva, un interlocutor apropiat ori ocazional.

În faţa monitorului am impresia că totul se tehnicizează. E drept, conexiunea e garantată şi totul se întîmplă într-o notă de confort personal. Apar însă unele întrebări – nu m-am ales oare cu un statut, în loc de o stare, nu mă învîrt într-un spaţiu îngustat din ce în ce mai mult de termeni precum acces, flux, dezirabil?

În ultimii ani am intrat în relaţie cu foarte mulţi oameni, dar pe puţini i-am întîlnit. Şi, în parte, lucrurile s-au petrecut astfel pentru că, în general, primul contact presupune schimbul de numere de telefon, adrese de e-mail şi promisiunea politicoasă, vagă, de genul „ţinem legătura". De văzut ne vedem mai rar sau deloc pentru că nu prea e timp. Oare?

Dar odată ce am relaţionat, telefonul începe să sune, cineva îşi aminteşte că mă cunoaşte pentru că am intrat în categoria „contacte utile". Apoi primesc tot felul de ponturi pornind de la cumpărături şi pînă la investiţii, cantităţi industriale de oferte, sfaturi, proteste şi nemulţumiri. Şi totuşi, oamenii ăştia nu se lasă priviţi.

Am citit întîmplător un studiu referitor la frecvenţa şi natura minciunilor transmise prin e-mail. Destinatari sînt cu precădere şefii, cei din familie şi în general oamenii faţă de care se cer justificări. Simplu – vocea, expresia feţei, gestul rămîn în planul doi, am minţit regulamentar, un text ordonat va da toate datele unei imposibilităţi motivate, întotdeauna la momentul oportun.

E un detaliu, un articol între atîtea altele, îmi spune lucruri care se ştiu şi parcă nu mă îngrijorează atît faptul că se minte, cît aceea că

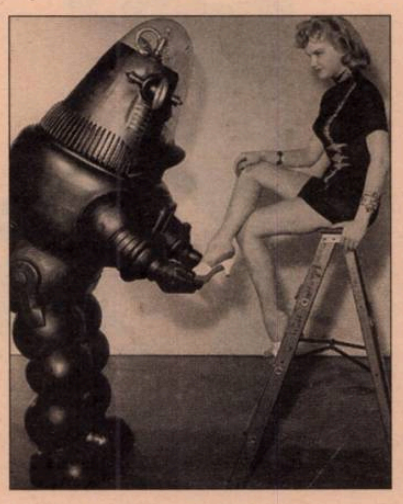

mincinosul stă ascuns, e absent fizic şi depersonalizat.

Camuflajul acesta cu iz de modernitate s-a insinuat şi în celelalte reacţii ori deprinderi aşa- zis pozitive... ne conversăm pe messenger, expediem fotografii de vacanţă, familie, chef şi înmormîntare, şi nu mai contează că toate astea se supun unui triaj permanent. Ne cosmetizăm sentimentele, în lipsă de inspiraţie un copy/paste e greu sesizabil şi uite-aşa, la o cafea sau înainte de culcare am expediat un număr suficient de impulsuri socio-sentimentale.

Ca să nu mai amintesc despre înjurături şi alte vorbe de duh care circulă nestingherit sub umbrela unui anonimat garantat.

Şi totul sub ùn titlu de opţiune neasumată care nu lasă însă loc de discuţie. E poate o frază construită pe negaţii, dar îmi pare că prea mulţi de „nu" au intrat în cotidian.

Pentru că... nu vorbim că nu e timp, nu ne vedem că n-avem bani, nu mergem la film că nu e 3D, ieşim doar în localuri asezonate cu trei-cinci televizoare pentru că uite-aşa vedem un meci, aflăm ştiri şi mai e şi ceva muzică!

De ce n-aş sta eu mai bine acasă? Totul e pe net – prieteni, filme, ziare, referate, regimuri de slăbit şi terapie online... telefonul e pe noptieră, mîncarea e în ambalaj reciclabil, şi totul e bine...

Dacă ies pe stradă, îmi voi agăţa invariabil privirea de vitrine, reclame, scări rulante şi maşini, înşiruiri de bănci şi dispozitive de marcă obligatoriu occidentală. Atîta doar că e prea aglomerat, toţi umblă haotic, pendulînd între grabă, nervi şi indiferenţă, şi totul merge bine atîta timp cît am bani să trec strada. Aparenţa e prietenoasă, ca şi panourile publicitare care stau să-mi cadă în cap, importantă e lumina, culoarea, cînd ajung acasă deschid iarăşi calculatorul, îmi iau doza de linişte şi pot să dorm la fel, liniştit.

Asta s-ar numi o zi obişnuită, chiar bună pentru mulţi, o zi în care poţi să speri că reţelele de Internet, stradale, electrice, comerciale... funcţionează, deci totul e OK!

Şi totuşi, dacă se ia curentul? Eu, una, ştiu ce pot să fac, am să încerc totuşi să scriu o scrisoare cu stiloul meu.

Sorina SĂVULESCU
Necşoaia,
4 iunie 2010

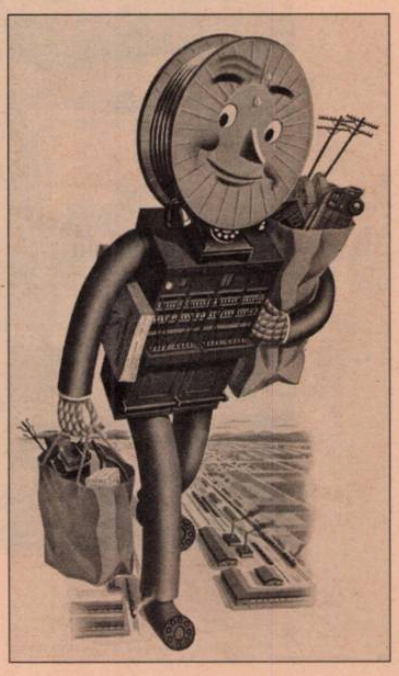

În Munţii Lotrului

Eram în Munţii Lotrului, unde apele săltăreţe şi pădurile mănoase îl imbiau mereu pe conu' Mihăiţă Sadoveanu să tragă la păstrăvi şi să vîneze căprioare. Pe căldurile verii, plecasem la picior din oraşul din care locuiam, cu gîndul să privesc frumuseţile naturii, şi, în afară de gloatele de ciupercari, vînători şi pescari, amatori de natură – sau turişti, cum li se mai spune – nu erau. Fiecare avea treaba lui. Avusesem grijă ca printre desişurile sălbatice ale pădurii, neatinse încă de om, să îmi instalez pitit, aproape de apele lacului de acumulare Vidra, umilul meu cort de o persoană. Aveam doar puţine accesorii: o undiţă cam pleoştită, care era singura mea unealtă trebuincioasă pentru asigurarea hranei pe timpul şederii mele aici, un ibric pentru încălzirea apei, un sac de dormit, chibrituri, mălai...

Trecuseră trei zile de la sosire, cînd, spre uimirea mea, am auzit zgomot de motor şi un nor gros de praf întuneca tot orizontul. Nu ştiu cum a ajuns acolo – era o minune pentru acea sălbaticie –, dar era într-adevăr un vehicul! Cum eram dornic de o companie *homo per homini,* mi-am spus bucuros: o să am vecini. Din maşină coborîse un domn distins împreună cu familia sa:

– Bună ziua! Ion Popescu, medic stomatolog, a spus întinzîndu-mi mîna.

Dl doctor era un om simpatic, dar cam ciudat în felul său. După o zi de muncă istovitoare, ţinuse neapărat să-mi prezinte mîndrul său cort – o cogeamite de palat – la care lucrase sîrguincios toată ziua: avea două camere pentru cei doi copii ai săi, o cameră pentru el şi soţia sa, o sufragerie, o bucătărie cu mese, scaune şi un frigider micuţ, care funcţiona pe baterii; ba avea chiar şi un WC scobit în pămînt.

Într-o seară, avusese amabilitatea să mă invite la o friptură de gîscă, pe care avea s-o gătească cu propriile mîini, şi cum în ziua aceea peştele nu prea nimerise în acul undiţei mele, am acceptat bucuros. Apoi, unde găseşti tu gîşte pe vîrful muntelui? După confirmarea participării mele la acest festin, îşi scosese din portbagajul jeep-ului o drujbă nemţească – ţinuse să menţioneze dl Popescu – şi tăie trei brăduţi pentru foc. Deşi lemne uscate se găseau în toată pădurea, la protestele mele mă liniştea părinteşte, privind cu ochii înduioşaţi spre drujbă:

– Auzi cum toarce, mititica...

Nu-i vorbă, dl doctor erau o mină de aur pentru orice pescar, fie el şi profesionist. Uneltele sale din Germania ne informau cînd o să plouă, care este puterea vîntului, înălţimea la care ne aflăm, temperatura apei, poftele peştelui şi cîte şi mai cîte... Ba chiar avea un aparat care imita perfect ciripitul păsărilor:

– Asta trebuie să-i distreze pe ăştia mici cînd voi prinde cîteva păsări, spunea cu zîmbetul pe buze, făcînd cu ochiul spre ciupercarii care, întîlnindu-ne accidental, priveau ca trăzniţi la uneltele amicului meu.

Un singur lucru mă supăra la dînsul: muzica emanată de boxele maşinii d-sale. Dar, spre surprinderea mea, am aflat că nu era o muzică oarecare. Dl Popescu, scoţîndu-şi laptopul din traistă, mi-a demonstrat că nu tulbură deloc liniştea naturii; dimpotrivă, un studiu recent dovedeşte că peştii mănîncă mai bine cînd sînt relaxaţi de o melodie de dragoste sau de jale. Deh, trebuie să aibă şi ei sentimente... De atunci, peştii zbîrnîiau mereu în undiţa mea, parcă melancolici după o bucată de rîmă sau mămăligă, şi nu ştiu de ce mi se păreau mai moi şi mai buni cînd îi găteam.

Tare rău mi-a părut cînd dl doctor şi familia sa au plecat. Mă întorceam triumfător de la răpitori, tare mulţumit de somnul de vreo zece kilograme, gîndind că pentru cîteva zile nu trebuie să-mi fac griji pentru stomacul meu. Dar ce aud? Scîncete, jelanii şi înjurături umpleau pădurea de nelinişte. Se auzeau parcă furiile iadului din partea unde familia Popescu îşi avea instalat sălaşul, şi, cum era noapte, m-am apropiat cu frica în sîn.

– Uite, domnule, ciupercarii dracului, ce mi-au făcut! Mor de foame şi fură de la oamenii cinstiţi, răcnea domnul doctor, apărînd *ex abrupto* dintr-un tufiş. Am fost plecat cu familia să le arăt cum ştie să lumineze laterna mea, fundul lacului... ştii, aia de care ţi-am zis că... da' la dracu'! Uite-te la cuibuşorul meu! Este periculos, domnule… eu nu mai calc pe aici!

Şi dus a fost. Soarele începuse să răsară, iar cortul său era într-adevăr doborît la pămînt, toate aparatele care se aflau în el erau distruse; totuşi observasem că nu dispăruse nimic, în afară de mîncarea din frigider. WC-ul era zgîrmănat, iar toţi sacii de dormit erau mînjiţi cu secreţii urît mirositoare. Ciudat lucru, cortul meu era neatins. Oftînd, priveam cu părere de rău farurile jeep-ului cum răzbeau printre copaci şi se îndepărtau tot mai mult.

Avea dreptate dl doctor: este periculos pe munte, în sălbăticie, şi n-am vrut să-l sperii mai mult, dar, înainte de plecarea sa în pripă, am văzut multe urme de urşi înconjurînd fostul său cuibuşor.

Dan ANDRES

Mirel BĂNICĂ

Eu cred în felul meu

– practica pelerinajului în România contemporană –

De ce tocmai acest subiect? Mărturisesc încă de la început faptul că m-a atras felul în care posturile de televiziune din România prezentau subiectul pelerinajelor, ca pe un amestec unic de scandal şi atitudine pioasă, totul servit pe un fond de miros de sarmale, mititei şi îmbulzeală. După ce am început să fac primii paşi în cercetarea subiectului, mi-a plăcut ambiguitatea semanticii *pelerine, distanţa care există între pelerinaj ca moştenire primară a creştinismului şi pelerinajul ca practică religioasă. Sau diferenţele existente, importante, între practica pelerinajului în lumea catolică şi cea ortodoxă. A urmat mai apoi dorinţa de a merge pe teren, de a afla acolo, la faţa locului, ce-i împinge pe mii, poate zeci de mii de oameni să stea ore lungi în aşteptare, înfruntînd ploaia, vîntul, oboseala, foamea, oamenii politici şi alte obstacole, doar pentru a se găsi, preţ de cîteva secunde în contact cu moaştele sfinţilor. A se umple de* baraka, *respiraţia divină a relicvelor, după expresia creştinilor copţi din Egipt.*

Vă voi spune povestea unei cercetări de teren întreprinse timp de trei zile la Iaşi, în octombrie 2009, cu ocazia hramului Sfintei Cuvioase Parascheva. De ce Iaşi şi de ce Sfînta Parascheva? Deoarece prin amploarea, vechimea şi importanţa sa, acest pelerinaj este cel mai însemnat din lumea ortodoxă din România. Are şi rol de punte de dialog religios şi ecumenic între spaţiul slav şi Transilvania, mărturie stînd atît grupurile de călugări bulgari şi ruşi care vin în pelerinaj, cît şi mulţimea de pelerini din nordul şi nord-estul Transilvaniei.

Atunci cînd am început să redactez rîndurile de mai jos, am vrut să ţin cont de mai multe întrebări, cu scopul de a identifica logica de funcţionare a unui pelerinaj. Iată cîteva dintre ele: cine sînt pelerinii? Cum se autoconstruieşte identitatea pelerinului? Care sînt relaţiile dintre pelerinaje şi mediul în care ele se desfăşoară? Putem vorbi de o etnografie a pelerinajului, care să cuprindă analiza sistemului de obiecte purtat cu el de pelerin, îmbrăcămintea şi hrana sa, pînă la obiectele abandonate de către acesta? În fine, mărturisesc că m-a fascinat faimosul rînd, cel ce naşte de fapt la capătul aşteptării *pelerinului.*

13 octombrie 2009, ora 5,30. Mă găsesc pe peronul Gării de Nord, în aşteptarea trenului rapid cu destinaţia Iaşi. În lumina scăzută a dimineţii sînt vizibile grupuri mici, compuse din cinci, şase persoane, îmbrăcate călduros, purtînd genţi, rucsac sau sacoşă de plastic. Vorbesc mult între ei, schimbă pahare pline cu cafea. Alte grupuri sînt compuse doar din două, trei persoane, îmbrăcate în negru. Călugări şi călugăriţe, provenind fără îndoială de la mănăstirile din împrejurimile Bucureştiului. Aceştia din urmă le atrag ca un magnet pe celelalte persoane prezente pe peron, care încearcă să intre spontan în dialog cu călugării, cerînd sfaturi şi informaţi. Mă întreb chiar acum, la începutul călătoriei mele, dacă există un fel specific de a se îmbrăca al „pelerinului". Observ abundenţa vestelor matlasate, a căciulilor de lînă, a fularelor, eşarfelor etc., cu toate că temperatura ambiantă nu este chiar atît de scăzută. Mă aşez pe un scaun de plastic roşu, ars cu bricheta, de pe peron, în aşteptarea momentului în care garnitura de tren va intra în gară. Chiar lîngă mine, două doamne, în jurul vîrstei de 60 de ani, tocmai şi-au terminat de băut cafeaua în gobelet de plastic şi fumează cu poftă prima ţigară a zilei, privind sosirea în gară a trenului internaţional Viena-Bucureşti. Discută despre nenorocirea pierderii bagajelor şi a medicamentelor atunci cînd se pleacă în călătorii internaţionale şi în pelerinaj. Pe teren, în Iaşi, cele două mari spaime, bagajele şi medicamentele, vor reveni obsesiv în discuţiile celor din jur. Un alt grup, ceva mai numeros, se constituie spontan în apropiere. Par a fi profesori sau medici proaspăt ieşiţi la pensie, care doresc să se bucure cît mai mult de libertatea şi mobilitatea astfel dobîndită. „După miezul nopţii, în data de 14 octombrie, se întîmplă minuni!", spune convinsă o persoană de sex feminin din acel grup. Mai participase anul trecut la pelerinaj, iar acum împărţea sfaturi în stînga şi în dreapta, oricui dorea să o asculte. „Ce minuni, mai exact?", întreb şi eu sub privirea tăioasă şi contrariată a doamnei, luînd, de fapt, contact cu prima dificultate a acestui teren de cercetare atît de special: încercarea de a te plasa în afara unei situaţii sociale date, în timp ce încerci pe de altă parte să stabileşti un contact cu indivizii chestionaţi. Doamna cu pricina schimbă brusc registrul, deturnează întrebarea, spunîndu-mi că ea personal nu a avut niciodată probleme de sănătate, apoi mă priveşte cu un amestec de uimire amestecată cu milă, ca pe un sărăntoc.

Cum se autoconstruieşte identitatea pelerinului? Care sînt relaţiile dintre pelerinaje şi mediul în care ele se desfăşoară?

În tren. La o primă vedere, trenul pare a fi un rapid ca oricare altul, pelerinii îşi fac simţită prezenţa, mai degrabă discret. Plasat strategic la capătul vagonului, discut cu şeful de tren, bărbat în jur de 45 de ani; detaşat de la regionala CFR Galaţi, simte nevoia să-mi spună că „este credincios, dar nu habotnic, ca o parte dintre ăştia... Eu sînt şef de tren, dar nu sînt din regionala asta. Pelerinii sînt aşa, cum să zic, oameni mai sărmani. Eu nu trebuie să mă uit la biletul lor ca să-i recunosc. Trenul are un singur vagon suplimentar pentru eveniment, presa asta exagerează mult. Nu are CFR-ul bani de trenuri în plus. Pentru presă, pelerinajul este ca lingura de miere pentru muşte, se aruncă toţi pe el". Apoi se întrerupe brusc, se uită în stînga şi în dreapta ca şi cum ar fi vrut să se asigure că nu se mai află nimeni în preajmă, spunînd cu voce scăzută, aproape de taină: „Vedeţi, să aveţi grijă acolo la Iaşi. Sînt şi multe vrăjitoare care merg acolo". Accentuează în mod nefiresc cuvîntul „acolo", însoţindu-l cu o înclinare complice a capului.

Călătorul proaspăt debarcat în gara Iaşi nu remarcă nimic deosebit cu privire la existenţa marelui pelerinaj

Pe măsură ce trenul avansează în podişul Moldovei, încep să sune telefoanele celor din jur. Se dau şi se primesc acatiste şi pomelnice prin intermediul acestei banale minuni tehnologice. Cea mai interesantă discuţie din timpul călătoriei o port cu un grup de patru femei de la ţară, vîrstnice. S-au urcat în tren din gara Adjud. Poartă cu ele flori proaspete de grădină, busuioc verde, lumînări, pomelnice, bani „pentru acatiste", haine groase, hrană – tot inventarul pelerinului. Discuţia pe care o purtăm este foarte liberă, m-au acceptat pe deplin în grupul lor, primesc o mulţime de sfaturi despre cum trebuie să-mi organizez pelerinajul, cum să mă îmbrac, cum să mă port. Din păcate, reportofonul pe care am înregistrat discuţia noastră a sfîrşit scurcircuitat şi plin de apă în ploaia diluviană ce a urmat în după-amiaza acelei zile. Bunicile din Adjud au toate copii şi nepoţi emigraţi în Italia. Pe aceştia nu-i mai interesează pelerinajul la Sfînta, chiar şi aşa mai vin acasă cînd se nimereşte – îmi spun cu tristeţe. Oamenii politici care vin să se facă văzuţi la Iaşi sînt percepuţi ca o fatalitate, „o încercare pe care ne-o dă Sfînta în fiecare an". Chiar aşa au spus, cu neprefăcută sfială. Mai aflu de la ele că, înainte de 1989, Miliţia nu împiedica desfăşurarea pelerinajelor, dar nici nu intervenea atunci cînd ar fi fost nevoie, în timpul anumitor momente de îmbulzeală, inevitabile. „Parcă voit o făceau, să se sperie lumea de înghesuială, să spună apoi în jur că nu este bine la pelerinaj", spune una dintre bătrîne. Tocmai în acel moment îşi face apariţia în vagon o patrulă mobilă formată din doi poliţai de la Căile Ferate (Poliţia TF) şi un jandarm. Aruncă o privire circulară, percutantă, celor din jur. Pleacă la fel de rapid cum au sosit. Cele patru bătrîne se fac mici, mici în scaune, zdrobite de autoritatea uniformei. După plecarea acestora, încep să vorbească despre cît de necesară este, citez, „ordinea şi disciplina", atît de bune pentru un pelerinaj. La despărţire, chiar atunci cînd trenul intra în gara Iaşi, îmi oferă flori şi busuioc proaspăt, „să am ce să duc la Sfînta".

Ora 12,00. Sosirea în Gara Iaşi. Călătorul proaspăt debarcat în gara Iaşi nu remarcă nimic deosebit cu privire la existenţa marelui pelerinaj – afiş, banner sau alt semn distinctiv. Nu există nici tăbliţe indicatoare sau un punct de primire al pelerinilor, nimic. Voi regăsi abia mai tîrziu un fel de „birou de informaţii" aparţinînd Primăriei Iaşi, aflat chiar în centrul oraşului. Doi poliţişti comunitari, dînd impresia de prea-plin în uniforma lor strîmtă, împart într-un fel de cort de picnic pliante trase la xerox. Revin la gara Iaşi. Se simte totuşi prezenţa fluxului de pelerini care caută instinctiv direcţia către Catedrala Mitropolitană. Pelerinii „vechi" (cu ghilimele), cei care cunosc deja cea mai scurtă cale pentru a se înscrie la coadă, nu stau prea mult pe gînduri şi se năpustesc de-a lungul bulevardului, peste şinele de tramvai şi strada plină de gropi. O parte dintre aceştia se opresc în micile magazine alimentare de la parterul blocurilor de locuinţe, pentru a-şi „completa" provizia de apă şi alimente.

Mă îndrept la rîndul meu către Catedrală, înconjurat de pelerini. Îi recunoşti uşor, nu doar din cauza unor atribute exterioare evidente (cum ar fi scaunul pliant de camping ţinut sub braţ), ci mai degrabă după mersul lor alert, de oameni avînd un scop precis. Urmează un prim contact cu ceea ce am numit *pelerinajul resursă*. O vînzătoare ţigancă de vîrstă incertă propune celor interesaţi diferite modele de pieptene sculptat în os, o adevărată raritate. Nu departe de gară pelerinii sînt acostaţi de doi tineri corect îmbrăcaţi, costum-cravată. Extrem de politicoşi. După ce-şi spun numele, ne cer să participăm la un „sondaj de opinie". Sînt studenţi la Facultatea de Teologie Baptistă din oraş, chiar dacă nu-şi declină această identitate decît la final, la insistenţele mele. Primesc un CD pe coperta căruia stă scris cu litere groase „Biblia, sau misticismul?", precum şi un *Nou Testament,* format de buzunar. Pelerinii se lasă chestionaţi cu vădită plăcere, cred că interpretează gestul celor doi ca pe o formă de recunoaştere a condiţiei lor pelerine.

În centrul oraşului este ridicat un cort alb, cu o cruce roşie pe el. Trei persoane tinere promovează programul „Mişcarea pentru Sănătate", se oferă să măsoare gratuit tensiunea, oferă sfaturi pentru diete etc. Sînt membri ai Bisericii Adventiste, chiar dacă nici ei nu îşi afişează direct apartenenţa. La fel ca şi celălalt grup neoprotestant întîlnit mai înainte, folosesc pelerinajul ca o resursă utilă pentru contactul cu un public la care nu ar fi ajuns altfel în mod obişnuit.

(va urma)

Mirel Bănică *este cercetător la Institutul de Istorie a Religiilor. Recent, a publicat cartea* Fals jurnal de căpşunar, *la Editura Institutul European.*

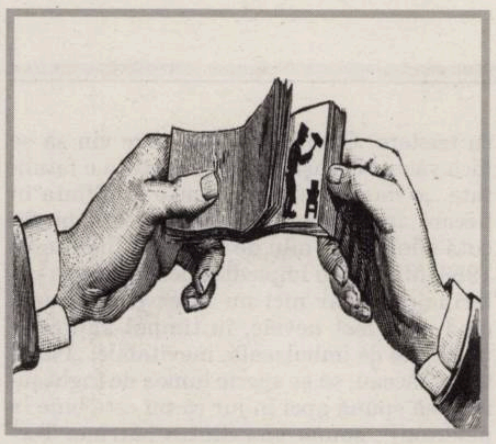

Marius CHIVU

feedbook

Foarţă forever!

● **Şerban Foarţă, *Cartea lui Iov pre stihuri retocmită*, Editura Brumar, 2009. ● Şerban Foarţă, *Gazela de perete*, Editura Vinea, 2009. ● Şerban Foarţă, *Nu ştiu alţii cum sunt...*, Editura Cartier, 2009.**

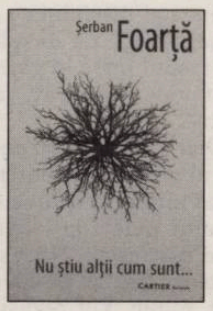

Cum recenzezi un album nou al lui Tom Waits? Ce se mai poate spune despre Şerban Foarţă? I-am comentat cu entuziasm atîtea cărţi de poezie în ultimii ani, încît am impresia că am spus totul şi, în acelaşi timp, mai nimic. La 68 de ani, omul este mai creativ, are mai multă inspiraţie şi putere de muncă decît oricare poet aflat pe culmile tinereţii. De fapt, geniul lingvistic al poetului Şerban Foarţă este direct proporţional cu numărul de cărţi publicate şi nu cred că mai există un al doilea caz în literatura noastră. Ultima oară cînd am scris aici despre Şerban Foarţă a fost în 2007, cînd publicase nu mai puţin de cinci cărţi, plus cîteva traduceri. Scriitorul aproape că şi-a triplat opera în ultimul deceniu: a tradus, a adaptat, a rescris şi „retocmit pre stihuri", a dramatizat fantezii şi s-a dedat delirurilor tautofonice livreşti sau experimentelor lipogramatice, a scris thrillere şi telenovele în versuri („rimoromane"), a trecut la similiproze şi roman, eseuri, epistolare şi cărţi de interviuri, a alcătuit cărţi-colaj sau a scris cărţi în tandem, a publicat pe hîrtie sau în format electronic, a ţinut rubrici de poezie şi a răspuns la nenumărate anchete în periodice culturale... Poezia europeană medievală sau poezia modernă franceză, Caragiale, Dimov şi cărţi biblice au fost, rînd pe rînd, subiectul traducerilor, rescrierilor, punerii în versuri în cele mai rafinate şi mai sofisticate experimente poetice din limba română. Mai mult decît atît, ziarele şi stereotipurile mediatice, pixelii şi fractalii, grafiile şi fotografiile, obiectele (un cliquet, o agrafă, un ceas), dicţionarele, programele de calculator şi soft-urile Microsoft, toate acestea l-au inspirat să scrie cîte o plachetă de versuri fără corespondent în literatura noastră. Am spus deja că proiectul acestui extraordinar poet pare a fi rescrierea întregii literaturi şi punerea în ritm şi rimă a vieţii înseşi.

Nu mă pot abţine să nu amintesc de fiecare dată o expresie pe care poetul însuşi a folosit-o pe marginea unui rondel de Macedonski, o expresie care se potriveşte, de fapt, ca o mănuşă propriei literaturi: „un joc aproape gratuit (şi delectabil) al propriei lui civilizaţii". Dacă joc înseamnă toată gama de „prestidigitaţii" lingvistice, de la cele mai simple calambururi pînă la cele mai complicate eufonii şi holorime sau sofisticate experimente textuale, „civilizaţia" lui Şerban Foarţă s-a definit, în ultimii ani, printr-o poetică imagocentristă dublată/concurată de erudiţie, dexteritate lingvistică şi asociativă. Dar toate acestea nu spun, de fapt, nimic, pentru că, oricum ar fi – instrumentalistă, muzicală şi vizuală, livrescă şi suprarealistă, manieristă, ermetică, alegorică, parodică sau grafică, în forme fixe riguroase sau transgresînd grafiile şi genurile – poezia lui Şerban Foarţă şi-a dezvoltat propriile coduri. Spirit enciclopedic, ţinînd pasul cu tehnologiile timpului, explorînd limitele tot mai largi ale „propriei lui civilizaţii", Şerban Foarţă se reinventează cu fiecare carte, această căutare textuală avînd ceva aproape mistic. Dar cît de „(aproape) gratuit" este acest „joc", ce semnificaţii dezvoltă şi, mai ales, ce disponibilitate are la emoţie? Sofisticată şi uzînd de numeroase strategii lirice, poezia senzual-ermetică, plină de suspans liric a lui Foarţă tinde să te piardă pe drumul spre Damascul semnificaţiei. Nu poţi descinde însă naiv, fără o iniţiere cultural-literar-lingvistică, în poezia sa. Ar fi, deopotrivă, un semn de impolitеţe, vanitate şi, mai ales, inconştienţă.

Nici cu aceste trei cărţi, în care limbajul şi codurile poetice sînt radical diferite, lucrurile nu stau altfel. *Cartea lui Iov pre stihuri retocmită* este a patra rescriere dintr-o serie în care au mai apărut *Cartea Psalmilor* (2009) şi *Eccleziastul & Cîntarea cîntărilor* (2008). Dacă pentru punerea în versuri a Psalmilor lui David, poetul a compilat nu mai puţin de şapte traduceri româneşti şi alte cîteva străine, pentru *Cartea lui Iov* nu ştim care a fost textul de bază. Certă este doar extraordinara frumuseţe a limbii române în expresivitatea ei veterotestamentară, „stihurile" lui Şerban Foarţă ridicîndu-se dincolo de orice comentariu. *Gazela de perete* (pe care cititorii *Dilemei vechi* o citesc în continuare) este însă un volum care are multe în comun şi cu *Rebis* (2005), şi cu *Micul Print* (2008). Jocurile fonetice şi lingvistice (aliteraţii, omofonii, tautofonii, omonime, paronime, acronime ş.cl.), dar şi licenţele şi pseudo-etimologiile, citările şi citatele, pastişele şi parodiile, (lipo)grafiile şi grafemele, toată gama de giumbuşlucuri cu sunete, litere şi sensuri se găsesc aici într-un delir *liricvistic* numai pentru cunoscători. În schimb, subintitulată, „poeme bătrîneşti", *Nu ştiu alţii cum sunt...* este o carte mult mai clasică şi mai *reader friendly*, una dintre cele mai bune din întreaga sa operă, atît de vastă şi de variată. Pornind de la două vechi fotografii (datînd din 1880 şi 1898) cu străbunica şi bunica lui (fotografii şi poeme publicate pentru prima dată în *Cartea cu Bunici)*, poetul redă prin *dagheroversurile* sale („e fără noimă lumea, dacă n-o văd sub unghi / cromatic") lumea burgheză a familiei sale într-o atmosferă *vintage* plină de melancolie, deopotrivă erotică şi politică, unde ludicul şi livrescul capătă patina timpului. Stimulat de cele două madlene fotografice, poetul face o incursiune lirică în biografia familiei scoţînd la iveală tot felul de istorii şi personaje de la începutul secolului trecut şi din propria copilărie de la sfîrşitul anilor '40 (generali, avocaţi, circari, birjari, subrete, lustragii, imigranţi ş.a.). Poemele sînt, de fapt, un mic roman alcătuit dintr-o serie de portrete, de cadre şi de istorii în ritm & rimă, cu personaje, decoruri şi parfum de epocă, nişte amintiri din copilăria burgheză ca un album fotografic sau o legătură de scrisori îngălbenite de pe raftul unui anticariat. Se află aici printre cele mai elegante şi rafinate versuri scrise vreodată de versatilul poet, aflat, de altfel, într-o dispoziţie autobiografică nostalgic-senzuală cu care pînă acum nu ne-a mai răsfăţat. Un festin liric în trei feluri, aceste noi cărţi ale lui Şerban Foarţă!

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

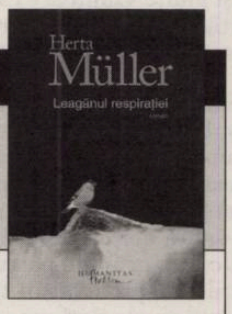

● **Herta Müller, *Leagănul respiraţiei*, traducere din limba germană şi note de Alexandru Al. Şahighian, Editura Humanitas Fiction, 2010.**

Avem o poveste de gulag, cu toate cele ştiute: înfometarea crîncenă, muncile extenuante, teroarea, tăcerea. Mai avem însă şi o scriitură cu totul personală, puternică şi concentrată, cu cicatrici de vers alb şi cu un soi de fast laconic. Ea e cea care face din acest roman o capodoperă netă.

În 1945 a existat un val masiv de deportări ale nemţilor din România în lagărele de muncă din URSS. Printre ei s-a numărat atunci şi Oskar Pastior, cel care, mai tîrziu, avea să-i „livreze" Hertei Müller amintirile lui şi care urma să participe şi la scrierea cărţii. Pastior moare însă în 2006, iar Herta Müller începe, în 2007, să scrie romanul acesta singură, inventînd un Leo Auberg (sas sibian, 17 ani, gay în secret) care va trăi cinci ani de lagăr într-o zonă carboniferă ucraineană. Ce preia protagonistul din biografia lui Pastior contează mai puţin decît ceea ce preia „spiritul" prozei din cel al poetului Pastior, anume – după cum afirmă autoarea – să vorbească despre „catastrofa existenţială" folosindu-se de „detalii surprinzătoare". Romanul abundă, într-adevăr, în obiecte şi imagini insolite, în „nimicuri" ce sabotează ironic marele nimic spre care tind calvarul concentraţionar şi rutina lui exterminatoare. Pesemne că e şi „vina" lui Pastior cînd vine vorba de „corsoul lagărului", „conopida de păduchi", ceasul cu „rîmă de cauciuc" în loc de cuc ori bradul de Crăciun din sîrmă, cu cetină de lînă şi globuri de pîine.

După cum o parte din „vină" îi revine şi traducătorului Alexandru Al. Şahighian, care transpune într-o română de capodoperă atît „disimulările poznaşe" – vorba Hertei Müller –, cît şi „ademenirea gravă a sensurilor".

Iulia POPOVICI

Desant literar iberic la Bookfest

José Ramón Fernández, Milagros Frías, Paula Izquierdo, Angélica Liddell, Ray Loriga, Rosa Montero, Carme Riera, Lorenzo Silva. În ordine alfabetică, aceştia au fost cei opt scriitori – reprezentînd literatura în limba oficială (castiliana) şi cea într-una dintre limbile co-oficiale (catalana) – prezenţi la Bucureşti în „secţiunea" Bookfest intitulată „Spania – Ţară Invitată de Onoare". Cum la un tîrg de carte e vorba, înainte de toate, despre cărţi şi autori, faptul că organizatorii spanioli (Ministerul Culturii, Federaţia Asociaţiilor de Editori şi Institutul Cervantes) au oferit şi concerte, şi expoziţii de fotografie sînt, cumva, secundare elementului central: desantul literar iberic. În spatele celor opt nume stă un peisaj complex, de-a dreptul eclectic – Lorenzo Silva e autorul unei întregi serii de romane poliţiste pline de inteligenţă şi umor, Angélica Liddell îşi ultragiază spectatorii cu violentele ei textele teatrale, dramaturgul José Ramón Fernández e preocupat de scriitura colectivă, Rosa Montero semnează reconfortante romane de succes, Carme Riera scrie de la literatură preocupată de tema feminităţii pînă la romane de inspiraţie istorică şi multiculturală... Poeţii, totuşi, au lipsit.

Vedeta desantului spaniol a fost, fără umbră de îndoială, Ray Loriga, căruia i-a fost lansat al doilea roman tradus în româneşte (de către incomparabilul Florin Galiş), *Căzuţi din cer* (la Editura Curtea Veche). Cu aerul lui de star rock – şi tatuajele de rigoare, pomenite de toţi ziariştii –, cu felul de a vorbi în acelaşi timp direct şi diplomatic, Loriga e cel mai bun instrument de promovare a propriilor cărţi. Cărţi cu ritm de thriller, cu tineri aventuroşi, trip-uri şi droguri, şi-n acelaşi timp o literatură poetică rafinată. În universul nostru *face control*, felul cum arăţi ajunge să conteze tot atît (sau mai mult) cît ce se află între două coperte („un băiat, o fată, ar fi putut fi o poveste de dragoste, dar între ei apare un pistol").

Din start dezavantajaţi au fost Milagros Frías şi Lorenzo Silva – inaccesibili în română, deşi cărţile amîndurora şi-ar găsi locul pe piaţa noastră de lectură. Se publică destul de multă literatură spaniolă în România, doar strategiile editoriale sînt uşor inconsecvente şi imprevizibile. Cîteodată intervin şi problemele de distribuţie: apărute la Meronia (unde, prin grija Janei Balacciu-Matei, există singura colecţie de literatură catalană), cărţile lui Carme Riera – *Departe, în zarea albastră* şi *Cealaltă jumătate a sufletului* – sînt foarte greu de găsit, deşi scriitura autoarei are o notă specială, chiar de exotism tematic. A fost plăcut să-i asculţi vorbind – despre cărţile electronice, despre jurnalismul cultural sau cititorii lor ideali.

Doar dramaturgia scapă din cercul vicios, caracterul ei ambiguu, între literatură şi teatru, sfîrşeşte prin a fi o binecuvîntare.

Totul a mers, practic, bine: mesele rotunde (multe, dîndu-le ocazia scriitorilor spanioli să se audă prezentaţi publicului românesc de succesive, numeroase ori), întîlnirile cu presa, lansările şi sesiunile de autografe. Traduşi sau nu în româneşte, autorii iberici sînt, oriunde şi oricum, profesionişti. Iar a fi scriitor profesionist înseamnă să fii, fără oprire, imaginea în mişcare a propriei tale literaturi, să devii, de nevoie, un bun vorbitor (Rosa Montero a povestit, cu umor, cum şi-a îngropat practic prima carte pentru că se bîlbîia în public), să ştii să fii cînd haios, cînd serios, şi mereu prietenos, să accepţi ridicolul ca parte a vieţii tale concrete. Cititori înseamnă vînzare, vînzare înseamnă cititori, e unica unitate de măsură care ne-a mai rămas. Doar dramaturgia scapă din cercul vicios, caracterul ei ambiguu, între literatură şi teatru, sfîrşeşte prin a fi o binecuvîntare.

În plină, mult-clamată criză, la un tîrg de carte lovit de principiile economiei şi de plasarea nu prea inspirată în spaţiu, prezenţa unor autori dintr-o limbă cu 400 de milioane de vorbitori, în care au scris Cervantes şi Borges, are un aer uşor excentric – e un fel de paralelă în timp între epoca industrială (a editării) şi cea a manufacturii, proporţia de profesionalism păstrîndu-se.

Matei MARTIN

Teatru comunitar, teatru pentru comunitate

Metamorfoze *(regia: Silviu Purcărete)*

Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu a împlinit 15 ani de existenţă. Gîndit iniţial ca o bursă de spectacole, ca o platformă de promovare a proiectelor culturale şi ca un forum destinat artiştilor europeni, reuniunea anuală de la Sibiu a cîştigat, an de an, în amploare. Bursa de spectacole s-a transformat într-un festival prestigios cu vizibilitate internaţională. Faptul că în 2007 oraşul Sibiu a fost desemnat drept capitală culturală europeană (alături de Luxembourg) se datorează în mare măsură longevităţii şi reputaţiei acestui festival, devenit al treilea ca importanţă în Europa, după Avignon şi Edinburgh.

În urmă cu două săptămîni, George Banu semna în *Dilema veche* un articol despre „recursul la artă în vremuri de criză". E un manifest pe cît de serios, pe atît de insolit, căci propune arta drept soluţie la criza economică, politică, socială. Tot un fel de manifest insolit e şi Festivalul Internaţional de Teatru de la Sibiu. Într-o perioadă în care nu se vorbeşte decît de reduceri, scăderi şi depresii, directorul acestui festival, Constantin Chiriac, îşi intensifică eforturile (şi investiţia personală) pentru a realiza un program parcă mai încărcat ca niciodată.

Nu cred să existe în România un oraş care să profite mai mult de pe urma patrimoniului şi a culturii vii decît Sibiu.

Dacă ar fi să-l credem pe cuvînt, ediţia din acest an, a XV-a, a fost cea mai bună. Un festival cu 350 de evenimente planificate în zece zile poate părea, în vreme de criză, o extravaganţă, un lux inutil. Ce au de cîştigat sibienii care plătesc, prin bugetul local, nota de plată pentru acest răsfăţ intelectual? Ce au de cîştigat cetăţenii români în general, care finanţează prin Ministerul Culturii o parte din cheltuieli? – o să întrebe cîrcotaşii. Ar fi cîteva răspunsuri.

Decizii pragmatice

(Cel puţin) în cazul de faţă, cheltuielile sînt, de fapt, investiţie. Cultura e un factor de dezvoltare urbană. Nu cred să existe în România un oraş care să profite mai mult de pe urma patrimoniului şi a culturii vii decît Sibiu. Festivalul de teatru atrage anual sute de turişti, iar numeroasele evenimente culturale organizate pe tot parcursul anului sînt o permanenţă atracţie pentru vizitatori. Dezvoltarea economică a oraşului este consecinţa angajamentului autorităţilor locale pentru proiecte culturale. Aproape 400.000 de spectatori pe parcursul festivalului e deja o cifră promiţătoare. Cea mai mare parte a reprezentaţiilor s-a jucat cu casa închisă. Cît despre localnici, aceştia sînt deja atît de obişnuiţi cu spectacole şi concerte în centrul istoric al oraşului încît festivalul nu li se mai pare un dar, ci un lucru care li se cuvine. Finanţarea publică a festivalului nu e însă un gest populist, ci o decizie pragmatică.

Nici selecţia spectacolelor nu e populistă: programul a fost structurat pe nu mai puţin de zece secţiuni dedicate întîlnirilor cu mari regizori, teatrului în spaţii neconvenţionale, spectacolelor de stradă, teatrului experimental, lecturilor publice, atelierelor, teatrului-dans... E un fel de *catch-all* în care directorul a încercat să adune ce-i mai bun din fiecare gen. N-a reuşit de fiecare dată – este greu să evaluezi, din sute de spectacole, care sînt într-adevăr valoroase – însă selecţia finală a fost convingătoare. Dintre cele pe care le-am văzut am reţinut în primul rînd *20/20,* producţia Gianinei Cărbunariu de la Yorick Studio din Tîrgu-Mureş. Este, cred, unul dintre primele spectacole documentare cu adevărat reuşite produse în România. Cărbunariu face teatru pornind de la conflictele interetnice dintre români şi maghiari de acum 20 de ani. E un demers interesant (ca abordare teatrală) şi necesar (din perspectivă sociologică). Ceea ce pare inexplicabil este descompus în nenumărate poveşti personale, disecat cu argumentele tuturor părţilor implicate, dezbătut pe toate planurile. Acolo unde istoricii au eşuat – pentru că nici o carte de istorie recentă nu a reuşit să trateze în mod rezonabil violenţele înregistrate în '90 la Tîrgu Mureş – începe un teren formidabil pentru scenarii. (Re)povestind, vei înţelege, aceasta pare să fie deviza autoarei. Fără să-şi propună o versiune adevărată şi definitivă asupra confruntărilor, fără să condamne, spectacolul prezintă doar o versiune posibilă a acestei istorii. E o abordare sensibilă, atentă şi, pînă la urmă, mult mai convingătoare decît cea a lui Dan Schwartz, autor al unui spectacol-documentar despre mineriade.

Artistul italian Pippo Delbono a venit şi el cu un spectacol angajat: monodrama sa autobiografică vorbeşte despre cum e să fii homosexual, seropozitiv, budist în Italia. Boala incurabilă ca experienţă personală; excluderea, marginalizarea, discriminarea; stereotipuri etc. – toate povestite pe un ton emfatic şi consternat. Evoluţia lui e mai degrabă un discurs incriminator (la adresa societăţii) decît un spectacol propriu-zis, dar de la consacrarea sintagmei „teatru post-dramatic" încoace, acest tip de *performance* poate fi încadrat fără probleme drept... teatru.

Preocupări sociale

Nu ştiu dacă tematicii sociale i-a fost acordată, anul acesta, o atenţie specială, sau dacă selecţia unor spectacole care rezonează cu timpul în care trăim e doar întîmplătoare. În orice caz, în ultimele patru zile ale festivalului am găsit peste tot această preocupare. Pînă şi în spectacolul companiei japoneze Mode Theatre Company după *Metamorfoza* lui Kafka am descoperit o deturnare interesantă: central în spectacolul regizat de Osamu Matsumoto nu mai este metamorfozarea lui Gregor într-un gîndac, ci transformările familiei care trebuie să se obişnuiască cu acest incredibil şi absurd accident. E o perspectivă cu totul nouă asupra singurătăţii şi a izolării, o abordare frontală a unor teme actuale, cum ar fi discriminarea şi relaţiile familiale. Dacă am înţeles bine (nu cunosc suficient de bine cultura japoneză pentru a înţelege semnele şi notele dramaturgice) cred că am găsit acolo şi o critică ironică la adresa eticii muncii: transformările prin care trece Gregor par un efect al ritmului dement în care trăieşte, al normelor tot mai mari pe care trebuie să le îndeplinească, al obiectivelor tot mai mari pe care i le impun şefii. El e doar un gîndac într-un sistem ale cărui reguli îi sînt impuse, e o fiinţă mică, neînsemnată, de care te poţi dispensa, o pacoste, un gîndac...

„Mai mic e mai bine"

Foarte interesant mi s-a părut şi spectacolul ales pentru închiderea festivalului: *Metamorfoze* (o adaptare după versurile lui Ovidiu în regia lui Silviu Purcărete). Cîteva imagini de o brutalitate fascinantă mi s-au lipit de retină: luciul imaculat al apei din debutul spectacolului şi secvenţa finală, cu haosul general şi chipurile arse; fetuşii avortaţi pe bandă rulantă; măcelul proiectat pe ecran şi discursul despre consumul necugetat de carne; focul şi aburii de deasupra apei. Este una dintre cele mai tulburătoare mărturii despre trecerea din Paradis în Infern.

Pentru teatrofagi, festivalul de la Sibiu e un adevărat festin: din programul zilnic propus de organizatori au din ce să-şi facă un meniu consistent. Ceea ce lipseşte e o structură mai clară şi o secţiune cu spectacole produse special pentru festival. Ceea ce e de prisos sînt spectacolele jucate şi răsjucate la ediţiile precedente: *Un tramvai numit Popescu* (regia: Gavril Pinte), *Electra* (regia: Mihai Măniuţiu), *Faust* (regia: Silviu Purcărete) etc. Sînt, într-adevăr, spectacole de patrimoniu (aşa se numeşte şi secţiunea în care au fost programate). Tocmai de aceea ar trebui jucate nu la Sibiu, ci în alte oraşe, acolo unde publicul încă nu le-a văzut. Pentru festivalul de la Sibiu ar fi o bună ocazie să se „exporte", să-şi valorifice cu adevărat patrimoniul...

Altminteri, într-adevăr, mult nu înseamnă neapărat bine: festivalul şi-a atins limita superioară, a ajuns într-un punct în care dacă mai creşte, va scădea. Cu cît festivalul se întinde pe mai multe zile, cu cît numărul de reprezentaţii creşte, cu atît se diluează conceptul. Vorba lui Alex. Leo Şerban (în cronica la TIFF), *small is beautiful.*

DILEMA VECHE vă recomandă

■ 13 diapozitive inedite ale regretatului pictor Ion Dumitriu plus 13 povestiri (scrise de Mimi Brănescu, Gianina Cărbunariu, Andrei Codrescu, Radu Cosaşu, Matei Florian, Hanno Höfer, Radu Paraschivescu, Răzvan Petrescu, Simona Popescu, Ana Maria Sandu, Alex. Leo Şerban, Cătălin Ştefănescu şi subsemnatul) într-o carte-album de buzunar apărută la Editura Art şi care se cheamă chiar aşa: *Iubire 13.* Eu zic că aduce noroc. (Marius Chivu)

■ *Teatrul de artă, o tradiţie modernă* (Editura Nemira, 2010). George Banu a reuşit să adune în acest volum eseuri şi analize despre cele mai semnificative momente ale teatrului de artă occidental. E o mică istorie a ideilor europene, o perspectivă nouă asupra lucrurilor care ne unesc. (Matei Martin)

■ În însemnările sale din *România literară* (nr. 19/28 mai 2010), Livius Ciocârlie, observînd că felul în care şi-a comentat dosarul a apărut unora ca suspect, adică „prea blînd faţă de securişti" care aveau de ce să-l ţină în atenţie, îşi aminteşte de o idee a lui Lucian Raicu: „cine n-a făcut nimic nu poate să ierte pe cine n-a făcut destul". O idee, azi cît o carte bună. (Radu Cosaşu)

■ După scandalul ClimateGate, *Der Spiegel* încearcă să găsească echilibrul: dacă oamenii de ştiinţă implicaţi în măsluirea datelor sînt vinovaţi, înseamnă că încălzirea globală provocată de om e o iluzie? Axel Bojanovski – în stilul publicaţiei germane – răspunde în articolul „How the Science of Global Warming Was Compromised", de găsit în ediţia online a *Der Spiegel* în limba engleză, la adresa http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,695301,00.html. (Mădălina Şchiopu)

craii de burta veche

Adidaşi Sainte-Ménehould

Pîrliţi la flacără şi spălaţi bine şase picioare frumoase de porc. Tăiaţi-le în două, pe lung, şi uniţi apoi jumătăţile, înfăşurîndu-le cu un fir lung, subţire. Aranjaţi-le într-o oală ovală, acoperiţi-le din belşug cu zeamă de supă şi cu o jumătate de litru de vin alb. Mai adăugaţi o bucată de jambon crud, o legătură de pătrunjel, un morcov, o ceapă, cîteva picioare de ciuperci, două cuişoare şi piper măcinat gros. Acoperiţi oala cu pergament, puneţi-o pe plită şi lăsaţi-o să fiarbă la foc mic, preţ de 6-7 ore. După ce s-au frăgezit în profunzime, lăsaţi picioarele să se răcească în zeama scăzută şi puneţi-le apoi la scurs, pe un fund înclinat. Extrageţi oasele din fiecare picior şi umpleţi golul rămas cu chenele (găluşti lunguieţe) poşate din tocătură de viţel, modelate după forma osului şi fixate cu restul de umplutură crudă, la care se adaugă cîteva linguri de trufe tocate. Lipiţi jumătăţile de picior cît mai precis cu putinţă. Cînd s-au răcit cu totul, treceţi-le prin ouă bătute amestecate cu unt topit şi cerneţi-le cu pesmet proaspăt. Cu un sfert de oră înainte de a fi servite, rumeniţi-le bine în cuptor, ungîndu-le, din cînd în cînd, cu unt.

Picioarele de porc *à la Sainte-Ménehould,* spune o legendă, l-ar fi împiedicat pe Ludovic al XVI-lea în timpul fugii sale din Paris. Sainte-Ménehould, după numele unei sfinte din secolul al V-lea, e localitatea în care regele fugar a fost deconspirat pe 21 iunie 1791, după ce a ales să poposească într-un han, de dragul gustoaselor picioare. În vremea revoluţiei, nici sfinţii nu-l mai pot salva pe rege.

Amicul Dejun

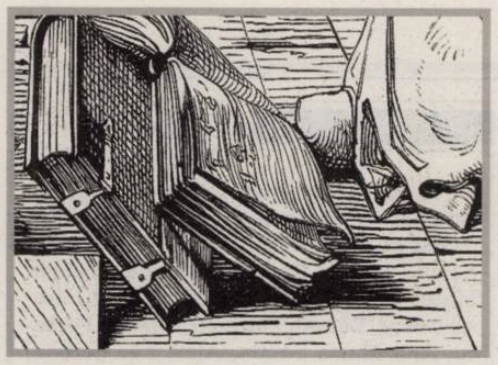

Simona SORA

biographiti

Trei încercări de a rotunji o masă pătrată

Am participat, săptămîna trecută, la o masă rotundă despre „ficţiune, dincolo de genuri“, care a deschis suita evenimentelor spaniole organizate de Institutul Cervantes la Tîrgul Bookfest. Subiect incitant, invitaţi interesanţi: de partea spaniolă, Rosa Montero (temperamentala jurnalistă de la *El País* şi autoarea mai multor romane premiate, unele traduse şi în românește), romanciera catalană Carme Riera (în acelaşi timp profesoară de literatură spaniolă la Universitatea Autónoma din Barcelona) şi prozatorul Lorenzo Silva (avocat şi consilier fiscal, cunoscut mai ales pentru palpitantele sale romane poliţiste); de partea română erau trei bine cunoscuţi scriitori, care se împart la rîndul lor, la fel ca spaniolii, între mai multe vocaţii, meserii, feluri de a *nu* trăi din scris, dar şi între cel puţin două maniere de a scrie literatură: Ioana Ieronim care scrie poezie narativă, dar (recent) şi teatru, Dan Lungu care scrie roman, dar face şi un gen de (rar la noi) „experiment de mentalitate“ şi Varujan Vosganian, poet care a scris un surprinzător roman istoric, dar şi o carte despre... reforma pieţelor financiare. Cum ştiţi, lucrurile curg de la sine atunci cînd scriitorii discută despre propriile obsesii. Şi totuşi, moderînd această întîlnire, a trebuit să depăşesc cel puţin trei hopuri (care-au făcut, e drept, lucrurile mai palpitante).

1. Mai întîi, a trebuit să-i explic fiică-mii (în vizită la Bookfest doar pentru că avea de cumpărat o lungă listă de cărţi nerecomandabile la vîrsta ei) ce-ar trebui să însemne o „masă rotundă“. Adolescenţilor precoce trebuie să le explici scurt, rapid, interesant, pînă să apuce să zică *boring*. Ce poate avea interesant aşadar o „masă rotundă“ (la care nu participă nici J.K. Rowling, nici Stephenie Meyer, nici măcar J.L. Smith), o întîlnire între scriitori din ţări diferite care discută despre cărţile lor? „Şi de ce nu-i zic, pur şi simplu, întîlnire?“ – întreabă viitoarea cititoare, vag nedumerită. „Pentru că are nişte reguli, nu e o simplă întîlnire“ – scap porumbelul şi pierd instantaneu interesul fetei, care-a aflat mai repede ca orice altceva că regulile sînt... *boring*.

2. În al doilea rînd, cînd masa rotundă, de bine, de rău, se pornise (cu întîrzierea levantină de rigoare), nu m-am putut abţine să-i mărturisesc catalanei Carme Riera cît de mult mi-a plăcut o povestire a sa, dintr-un volum mai vechi, *Contra el amor en compañia (Împotriva amorului în cuplu)*. Mergea mănuşă pe discuţia tocmai începută despre genurile literare de graniţă. Povestirea la care mă gîndisem – intitulată, *à la* Magritte, „Esto no es un cuento“ („Aceasta nu e o povestire“) – era un omagiu postum dedicat scriitoarei Andrea Hurtado, moartă (în condiţii tragice şi neclarificate) la puţin timp după ce scrisese textul reluat în acel volum de Carme Riera. Era vorba acolo, în textul acela cu două „mame“, despre inventarea unei maşini de povestit care reuşeşte (folosind intertextualitatea) să facă, din toate textele deja existente, cea mai bună dintre povestirile prezente, trecute şi viitoare. Carme Riera nu şi-a putut însă aminti acea povestire veche de peste 20 de ani care amesteca într-un fel straniu realitatea şi ficţiunea, aşa că am trecut mai departe...

3. În al treilea rînd, mi s-a părut o bună introducere în chestiunea ficţiunii un articol destul de recent, din *El País*, al sociologului Vicente Verdú, *Împotriva imaginaţiei*. Inutil să vă spun că toţi cei şase scriitori au sărit, în feluri diferite, în apărarea Muzei. Verdú vedea în susţinerea imaginaţiei nu altceva decît un subterfugiu mincinos, o re-creaţie re-creată (căci „ce ne poate spune despre Războiul Civil cineva care are 40 de ani, ce ne poate spune despre gulaguri şi lagăre de concentrare cineva care nu a fost acolo?“); răspunsurile au fost pe măsură, cu riscul de a nu mai ajunge la ficţiunea propriu-zisă şi mai ales la genurile acesteia – ceea ce, desigur, s-a întîmplat.

Ce poate avea interesant aşadar o „masă rotundă“, o întîlnire între scriitori din ţări diferite care discută despre cărţile lor?

Rosa Montero

Apărarea imaginaţiei

După Rosa Montero, colegul ei de pagină de la *El País* a emis o simplă butadă, fiind destul de puţin probabil să vorbească *en serío* despre „recursul pueril la imaginaţie“. „Cunoaşterea se transmite“ – s-a scandalizat retoric Lorenzo Silva, precizînd felul în care, în zilele noastre, nu doar literatura, ci şi ştiinţele sociale, economice sau juridice folosesc imaginaţia. Prezentîndu-se ca o scriitoare a memoriei, Ioana Ieronim a făcut o observaţie de bunsimţ: „Nu întotdeauna cei care au participat la evenimente extreme sînt şi cei mai buni povestitori. Un bun povestitor se naşte la cîteva generaţii“. Nu altceva spunea Şalamov scriind despre proza lui Soljeniţîn. Dan Lungu a nuanţat (cu armele sociologului care scrie roman sau ale prozatorului care predă sociologie): „Imaginaţia e fundamentală în construcţia ştiinţelor sociale, ea este producătoare de realitate. În postmodernism are loc ficţionalizarea realităţii... Realitatea devine astfel o ficţiune continuă, reconstrucţia istoriei fiind o *ficţiune* cu atît mai acceptată cu cît e mai plauzibilă. Starea noastră naturală e aceea de a lucra cu imaginaţia, iar realitatea e folosită în consecinţă“.

La rîndul său, Varujan Vosganian, într-o vervă de zile mari, a ţinut un discurs ce a stîrnit aplauze – lucru rar şi nerecomandabil într-o paşnică masă rotundă – şi care a pornit de la Pilat din Pont, a trecut prin principiul (matematic) al incompletitudinii, prin cel (fizic) al indeterminării, ca să ajungă la un extrem de personal moment-limită (în faţa unui pluton de execuţie!) şi la un elogiu al copilăriei: „Momentele-limită nu sînt şi momentele cele mai pline de imaginaţie, ci sînt momentele de maximă luciditate. În momentele-limită te întîlneşti cu tine însuţi ca niciodată altcîndva. În mod normal, cu tine însuţi te întîlneşti numai în copilărie. *Tu însuţi* eşti judecătorul tău, eul tău adevărat şi acesta este copilul care ai fost. Cînd vom ajunge la Judecata de Apoi, ne va aştepta copilul care am fost. De ce? Pentru că el, necunoscînd ce este păcatul, nu cunoaşte nici ce este iertarea“.

Povestea, spusă aşa, a făcut-o pe fiică-mea să tresară şi să nu mai regrete că m-a însoţit la prima ei masă rotundă. Deşi, în continuare, a rămas un mister, pentru ea, felul în care nişte oameni în toată firea numesc „rotundă“ o masă evident pătrată, pe o scenă unde ar fi trebuit, mai degrabă, să cînte cineva.

PUBLICITATE

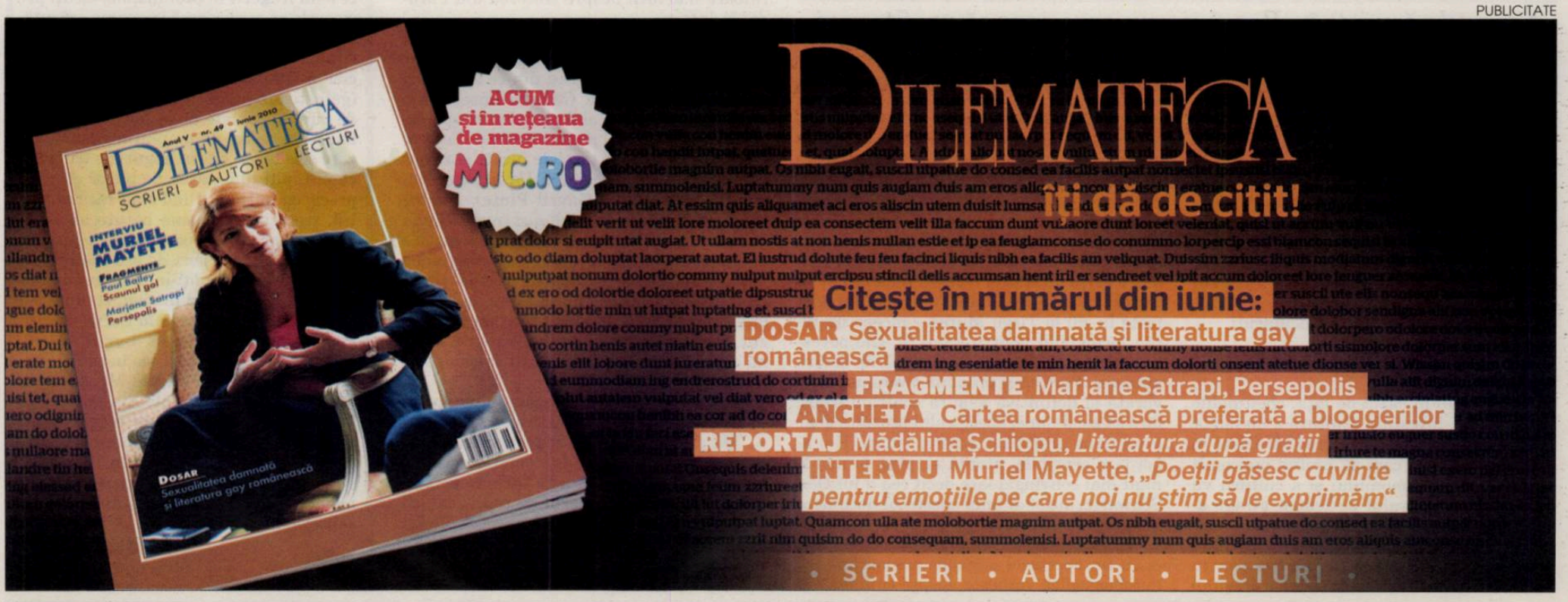

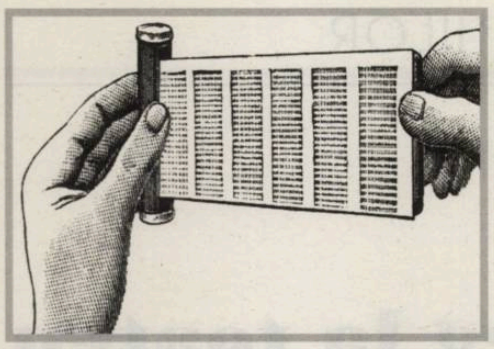

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Săptămîna florentină

Palazzo Vecchio

La turismul cultural am ajuns tîrziu. După ce am trecut de 50 de ani. Pînă atunci, tot ce era timp liber se asocia, compensator, pentru noi – oamenii care-şi cîştigau *cultural* existenţa – exclusiv *cu natura,* cu fervorile senzoriale şi setea de urcuş în aerul tare al înălţimilor. Lipsit de organ pentru mare şi film, fanatic al muntelui şi teatrului, detestînd dezrădăcinarea şi venerînd rînduiala rurală, am ajuns cu greu să prefer cutreierul sclifosit prin cele străinătăţuri unei suave aţipeli de amiază în fînul de pe Măgura Vîlcii, unei serafice partide de pescuit, vreunei năpraznice coborîri prin Valea Cerbului, unei căţărări făgărăşene, ori unei sfătuiri de taină cu Ioachim, Ştefan şi Matei, cei dintîi mesteceni plantaţi pe dealul casei de la ţară.

Dar uite că totul se răzbună şi, de la un timp, observ că ne încumetăm tot mai abitir, înhămaţi la ghidul turistic, să hălăduim prin muzee europene, prin catedrale, provincii şi cartiere pitoreşti, de-a lungul Senei şi Vltavei, pe Teju, Main şi Arno (Tania şi pe Tamisa), colecţionînd cu excitaţie juvenilă informaţii năstrușnice, imagini hipnotice, senzaţii nebănuite, alături de cogitaţiuni savante, fie şi la botul calului.

Şi – Doamne! – ce bine mi-a prins pe patul de spital derularea obsesivă, anesteziantă şi vindecătoare cît cuprinde, a stop-cadrelor herborizate cu grijă benedictină la cutiuţa cu nostalgii!

Muzeul jucăriilor din Praga şi al trăsurilor din Lisabona. Fadoul din cîrciumele Alfamei. Liniştea disciplinată din *banlieu*-rile Genevei. Forfota pestriţă de pe Podul Rialto. Nostalgia turnului Belem, stîncile aspre de la Cabo da Roca, divina absenţă a tavanului de la Batalha şi dulceaţa goticului manuelin. Strahov-ul, Mala Strana, Place des Vosges, scîrţîitul melancolic al treptelor în Casa Goethe din Frankfurt. Refluxul magnific de la Boulogne sur Mer. Străduţele insomniilor cioraniene din Sibiu şi Răşinari. Cerul de la Sf. Gheorghe-Deltă, literalmente acoperit de aripile pelicanilor şi berzelor. Răceala emfatică, geometric-agasantă a Vienei faţă de liniştea feciorelnică a Hurezilor şi clopotele copleşitoare ale Putnei. Urîciunea ploioasă din Bruxelles, magia carnavalescă a Veneţiei, orgoliul pieptos dar steril al Budapestei, *calvados*-ul rece sirotat în Piaţa din Lille şi buna răceală a pereţilor catedralei din Cisnădioara. Negritudinea angoasantă, pe cît de ameninţătoare, pe atît de excitantă, din *marché au puces*-urile pariziene. Reveriile resemnate din Vyšehrad şi Place du Tertre, din Coimbra, Sighişoara, şi Jardin du Luxembourg... Toate îmi valsau narcotic pe sub pleoapele închise de frică, în rezerva de la Urgenţă, înaintea operaţiei şi-a săptămînilor de penitenţă, avid căptuşite în convingerea că măcar ele or să dispară odată cu mine, precum bietele animăluţe îngropate de vii în mormintele faraonilor.

„Am luat întotdeauna călătoria prin trecut ca un travesti al coborîrii în prezent, astfel încît, pentru mine, fiecare trecere dincolo devine o petrecere dincoace.“

Aşa se face că, anul ăsta, în loc să-mi năpăstuiesc soţia la aniversară cu aceleaşi cadouri domestice din ultimul sfert de veac – textile, cosmetice, bibliofilie, bucătăriceli, grădinărie, giumbuşlucuri fals-joviale şi alte consumabile afanisite – am recurs la varianta masculin-boierească, grea ca un ghiul, strălucitoare şi arătoasă ca un cîmp heraldic din meciul ghelfilor cu ghibelinii: o săptămînă de Florenţa (pardon, Firenze) başca Siena şi Pisa, cu cămăruţa la zece paşi de Piazza della Signoria.

Prea ne vorbise toată lumea de soarele dulce al Toscanei, de ţinutul Chianti-ului, al Medici-lor, al lui Dante, Machiavelli şi-al Sfîntului Francisc, al lui Vasari, Bruneleschi, Donatello, de faptul că „abia ajuns acolo vei înţelege cît ne-au malformat manualele de istorie comuniste şi că, prin urmare, Evul Mediu n-a fost nici pe departe aşa de întunecat şi nici Renaşterea aşa de luminos-inocentă precum o declară dumnealor, cu vinovatul tezism al făcătorilor de marionete“.

Drept pentru care am umblat feeric-holbaţi cîte opt ore pe zi, de ne-au intrat picioarele în gît, de la Dom, Baptisteriu şi Campanila lui Giotto (cu toate sutele de trepte religios urcate) pînă la splendoarea benedictină de la San Miniato, trecînd prin San Marco, Santa Croce, San Lorenzo, Santa Maria Novella şi Orsanmichele, prin ziua de Pitti şi Boboli, ziua de Uffizzi şi dimineaţa tulburătorului tangaj din turnul din Pisa (unde, tot urcînd, parcă valsam pe valuri cu căpitanul Ahab după Moby Dick), pe la mormintele lui Machiavelli, Galileo Galilei, Michelangelo, Savonarola, Rossini, Alfieri, Foscolo, cu tot cu jerpelirea oficială care este Palazzo Vecchio, dar şi cu închipuirile blazonate de pe Via di Maggio, *kitsch*-ul aurit de pe Ponte dell Vecchio, plăcile memoriale „Elisabeta“ Browning, Andrei Tarkovski sau Robert James Lowell, oscilînd între pictura lui Philippo Lippi şi-o *bisteca alla florentina,* între Botticelli, Cimabue, Leonardo, Ghirlandaio şi-o porţie de *spaghetti alla carbonara*, între minunatul Fra Beata Angelico, cavoul familiei Franco Zeffirelli de la San Miniato şi-o *pizza 4 fromaggio.*

Nimic mai străin de firea mea decît mania pensionarului birocratico-vampirizant, care-a adunat toată viaţa bani pentru a-şi bifa scrupulos în carneţel, înainte de apoplexie, vedetele istorice, arhitecturale şi estetice ale Europei, Americii sau Asiei. Eurocentric, fascinat de umanitate, antropologie şi etnopsihologie, am luat întotdeauna călătoria prin trecut ca un travesti al coborîrii în prezent, astfel încît, pentru mine, fiecare trecere *dincolo* devine o petrecere *dincoace.*

Cum se întîmplă asta – o să vedeţi săptămîna viitoare.

Dan C. Mihăilescu *este critic literar.*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

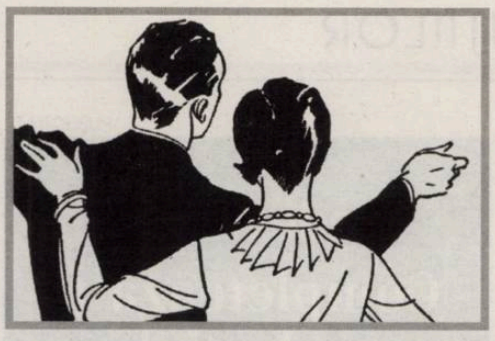

Alice GEORGESCU

viaţa scenei / scena vieţii

Explicaţii pentru cei care nu merg la teatru

Care este rostul teatrului – acum şi în viitor? Să se adreseze, cum se zicea pe vremuri, unor mase largi, ori să comunice cu un număr restrîns de privitori? Ce cîştigă şi ce pierde el, într-un caz şi în celălalt? Este – mai este – el o „artă a cetăţii", ca în Antichitate (cînd, de-altminteri, populaţia unei cetăţi era cam cît aceea a unui cartier de blocuri de astăzi), sau a devenit mai degrabă o delicatesă pe care o (de)gustă doar cîţiva pasionaţi, cum se întîmpla, prin secolele XVII-XVIII, cu spectacolele de Curte? Ca artă şi, deopotrivă, ca serviciu social, teatrul e obligat să lupte pentru a cuceri cantitate sau trebuie să-şi păstreze calitatea, indiferent cîţi sînt cei interesaţi de ea şi de el? Ce privilegiem, ce sprijinim, ce admirăm: teatrul de artă sau teatrul popular?

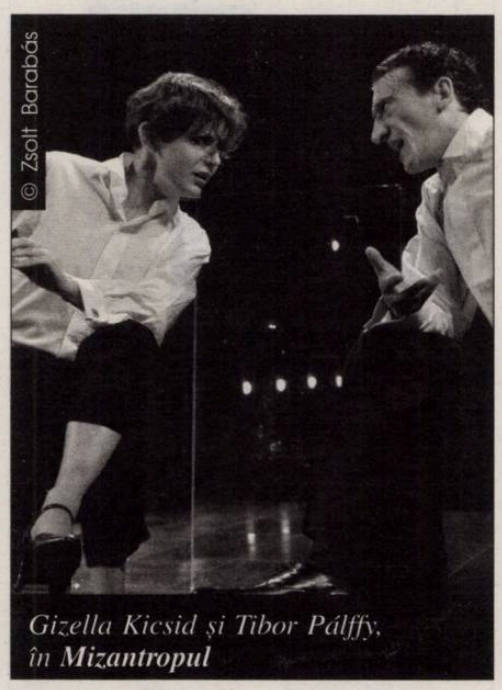

Gizella Kicsid şi Tibor Pálffy, în ***Mizantropul***

Iată cîteva întrebări de care nu ne ciocnim chiar zilnic, dar care, în schimb, atunci cînd asta se întîmplă, provoacă vînătăi şi cucuie. Mai exact, atunci cînd aceia cărora nu le pasă nici de teatru, nici de artă şi nici de ipoteticii privitori interesaţi de ea (poporul, cum ar veni) se transformă brusc în apărători vehementi atît ai teatrului, cît şi ai poporului.

Regizorul László Bocsárdi este un artist care a descoperit, se pare, răspunsul la întrebările de mai sus – un răspuns concret, exprimat în spectacole şi, în plus, un răspuns ce reconciliază contrariile cuprinse în întrebări. Pentru că el face – nu declarativ, ci efectiv – teatru de artă pentru popor. Cam aşa cum îşi dorea Jean Vilar, iniţiatorul (printre altele) unuia dintre cele mai mari festivaluri de teatru din lume, Festivalul de la Avignon. Cum face asta? De pildă, alegînd texte fundamentale din literatura dramatică mondială, piese care vorbesc despre om şi despre neliniştile lui, încleştările lui cu alţii şi cu sine însuşi, înfrîngerile şi victoriile lui. Despre om. Sînt piese englezeşti, franţuzeşti, spaniole, austriece, italieneşti, ungureşti, vorbite în ungureşte sau în româneşte – pentru că Bocsárdi montează spectacole în teatre de limbă maghiară şi de limbă română, din România şi din Ungaria –, vorbite însă, mai ales, în limba universală a emoţiei, a simţirii, a gîndirii sensibile, a sensibilităţii inteligente. Unora le plac aceste spectacole, altora (mai puţini), nu. Cu toţii însă, cred eu, ies din sală un pic (sau mai mult) schimbaţi faţă de cum erau cînd au intrat: (mai) gînditori, (mai) trişti, (mai) melancolici, (mai) veseli. Adică nu ies cu mîna goală. Primesc ceva acolo.

Ce primesc, de pildă, cei care văd *Mizantropul* de Molière la Teatrul „Tamási Áron" din Sfîntu Gheorghe, unde Bocsárdi este (încă!) şi director? Indignarea plină de elocinţă a lui Alceste, bărbatul supărat pe lume şi ale ei păcate, că fiinţa umană – şi mai ales femeia pe care o iubeşte el – nu este perfectă; şi durerea, mai puţin vorbăreaţă (!), dar mai chinuitoare a „imperfectei" Celimène că el, bărbatul iubit, nu este mai uman. Durerea şi tristeţea amîndurora că dragostea nu e mai trainică decît realitatea mizerabilă pe care o clădesc, din bîrfe şi meschinărie, din viciu şi prostie, ceilalţi. O clipă de îngîndurare.

Ce primesc spectatorii trupei „Tompa Miklós" a Teatrului Naţional din Tîrgu-Mureş, unde Bocsárdi a montat o piesă de tinereţe a lui Ödön von Horváth, *Ce face Congresul?* O viziune grotescă asupra „reprezentanţilor naţiunii" (jucaţi, semnificativ, de trei dintre actriţele veterane ale companiei), care dezbat îndelung măsurile de prevenire a traficului de carne vie pe cînd, sub nasul lor, prostituatele şi peştii negociază deschis. Şi clipa de înfiorare cînd iubiţii pe care viaţa i-a făcut să fugă cu încăpăţînare unul de altul se regăsesc – întîmplător? – sub rînjetul sardonic al Morţii.

Sau ce primesc (ca să închei cu cel mai recent spectacol al lui Bocsárdi) spectatorii teatrului budapestan Barka, unde regizorul a reluat *Nu se ştie cum,* textul pirandellian montat în ediţie-princeps la Teatrul Nottara din Bucureşti, într-o mizanscenă similară la suprafaţă, dar net diferită în adîncime, pentru că diferiţi sînt actorii şi diferit a fost lucrul cu ei? Furia celui ce refuză să intre în cercul minciunilor „sociale" şi însingurarea la care te condamnă, dacă o asumi, poziţia bufonului, a „nebunului" sincer în confruntare cu ipocrizia semenilor săi „cumsecade". O altă clipă de îngîndurare. Şi, poate, de tainic dialog cu sine.

Desigur, toate aceste cîştiguri nu sînt cuantificabile. Nu pot fi măsurate, cîntărite, verificate. Nu le-a măsurat nici comisia (faimoasă, de-acum, datorită luărilor de poziţie publice ale oamenilor de teatru din România şi din Ungaria) care a analizat activitatea managerială a lui Bocsárdi la Teatrul „Tamási Áron" şi a găsit-o cu opt zecimi de punct mai puţin satisfăcătoare decît era nevoie pentru a-i acorda un nou mandat. Acea comisie a găsit că genul de teatru pe care îl promovează Bocsárdi – prin spectacolele sale în primul rînd – nu le aduce nimic spectatorilor „locali". Care nu merită, probabil, să simtă, să sufere şi să se bucure. Care nu merită să gîndească. A gîndi, mai cu seamă, e o îndeletnicire primejdioasă. Comisia a avut dreptate.

Alice Georgescu *este critic de teatru.*

Aron BIRO

audio şi n-am cuvinte

De pe patul de moarte

● **Kayo Dot,** ***Coyote,*** **Hydra Head Records, 2010.**

S-a generalizat o falsă impresie cum că zona underground e zona spiritelor libere, implicit a artei adevărate. Că oricine scoate capul deasupra e suspect de a produce cultură de consum, ori mai rău. Aura asta idilică a zonei underground e relativ uşor de păstrat faţă de cineva care n-are habar ce se întîmplă în genunile alea, faţă de cineva care nu ştie cîte dihănii se agită prin catacombele artei „necomerciale", pe principii exact la fel de capitaliste ca şi la nivelul, să zicem, al lui Britney Spears. Diferă doar capitalul cu care se lucrează – regulile sînt cam aceleaşi, poate chiar mai urîte, căci adesea lipseşte orice disciplină contractuală, totul se reduce la barter şi mici înţelegeri care, atunci cînd supurează, produc o miasmă la fel de pestilenţială ca un scandal cu Lindsay Lohan, doar că mai puţin mediatizată. Dacă nu mă credeţi, întrebaţi-l pe Toby Driver, care se zbate în agonie artistică de vreo 15 ani, de cînd era la liceu. Are mai multe albume la activ decît toţi concurenţii Eurovision de anul ăsta adunaţi laolaltă şi totuşi n-a reuşit să vîndă, în toată cariera, pe toată planeta, nici cît a vîndut Cleopatra Stratan de cînd a intrat la grădiniţă. Nici nu ştiu dacă are vreo relevanţă ideea cu care am început articolul – Toby Driver activează undeva dedesubtul underground-ului, în zona pînzelor freatice.

Partea cea mai consistentă a carierei sale s-a petrecut în trupa Maudlin of the Well, care pur şi simplu nu avea sens să existe la momentul respectiv (anii '90) în locul respectiv (SUA), mixul de doom metal şi jazz fiind imposibil de marketat în America vremurilor. Uneori am impresia că Toby Driver face un fel de studii de piaţă pe invers – ce fel de muzică e aşteptată şi dorită cel mai puţin de public? Aia o facem! Unde mai pui că, pînă la un punct, discografia Maudlin of the Well a fost sechestrată de casa de discuri, ceea ce a contribuit la reputaţia de trupă exotică şi intangibilă. Nici măcar pirateria nu era interesată de muzica asta, mi-a luat cinci ani să dau de urma albumelor la vremea lor. Azi e mai uşor, pentru noul proiect al artistului, Kayo Dot, se pot plasa comenzi pe site-ul oficial, dar livrarea poate dura cîteva luni, căci tot Toby Driver se ocupă de împachetare şi expediere. Ca să nu-şi mai piardă vremea cu aspectele astea, a decis să lanseze cel mai recent album Maudlin of the Well la liber, pe propriul site, finanţat integral de donaţiile a cîtorva zeci de fani, deopotrivă producători şi public ţintă (printre ei şi un român, Sergiu Dumitriu – habar n-am cine e, dar îi salut gestul).

Coyote, cel mai recent album produs sub titulatura Kayo Dot, e primul material (al trupei şi al artistului) care se dezice total de muzica metal şi de sound-ul chitarei distorsionate. Au apus vremurile în care muzica artistului părea un puf de păpădie rătăcit prin America, desprins din corola de minuni a metalului experimental scandinav (Opeth şi In the Woods erau influenţele evidente). De la conversia Maudlin-Kayo Dot, muzica lui Toby Driver s-a îndreptat spre zone tot mai viscerale şi incomprehensibile, cu o staţionare temporară în zona drone (muzică digestivă axată pe distorsiuni bass), care a facilitat şi contractul cu casa de discuri Hydra Head, adăpost al unei veritabile şcoli de post-metal american. Prin accentul pus pe instrumente de suflat, *Coyote* e oportunitatea lui Toby Driver de a fi asimilat în mediile jazz, probabil o nişă mai ospitalieră pentru abordarea eclectică a artistului.

Nu ştiu dacă e vorba de umor sau de o tentativă de a păcăli audienţă, dar albumul se propune drept gotic. Singura legătură cu acest atribut este tema: materialul e construit în jurul versurilor, gîndurilor şi vorbelor de pe patul de moarte al lui Yuko Sueta, artist video care a colaborat strîns cu proiectele recente ale lui Driver (în varianta live). Asemeni lui Timothy Leary, care ţinuse neapărat să moară live, în faţa unui webcam, Yuko Sueta a murit aproximativ în studiourile de înregistrări, după o lungă bătălie cu cancerul. Imaginea de pe copertă ne oferă ultimul ei zîmbet.

Aron Biro *este autorul blogului http://aronbiro.blogspot.com.*

3 întrebări pentru

Alain RIVIÈRE

Întîlnire cu imaginea şi poezia

Institutul Goethe prezintă, la librăria Cărtureşti (Verona) expoziţia „Drumul ascuns". E vorba de o serie de fotografii realizate de Alain Rivière cu chipuri de romi din mai multe ţări europene. Fotografiile sînt însoţite de poezii din creaţia timpurie a lui Paul Celan.

Care este sensul pe care îl daţi titlului acestei expoziţii – „Drumul ascuns"?

Ţiganii au cunoscut o schimbare importantă în ceea ce priveşte modul de viaţă, în secolul al XX-lea. Pe vremuri, erau mereu pe drumuri, erau nomazi, călători. Cei mai mulţi au devenit între timp sedentari şi s-au apucat de meserii noi. Drumul culturii lor continuă, numai că acum a devenit ascuns. Putem observa întregul parcurs al lui Paul Celan ca pe un parcurs ascuns, acela al unui tînăr poet evreu de limbă germană, care va trăi toată viaţa în afara Germaniei şi care, în ciuda succesului pe care îl va avea, va rămîne mereu în exil. Asocierea fotografiilor cu poemele sale are sensul de a lega aceste vieţi ascunse.

Aţi ales o abordare intimistă a personajelor fotografiate. De ce ignoraţi contextul în care apar aceste personaje?

În fotografia mea încerc să caut o dimensiune etică a personajelor. Mă interesează prezenţa în sine în momentul fotografierii. După părerea mea, avem prea multe fotografii de documentare cu referinţe sociale. Eu vreau să arăt fiinţa, omul în sine.

Care e legătura dintre fotografiile surprinse în această serie şi poemele lui Paul Celan selectate în expoziţie?

Poezia lui Celan se bazează pe o „imediateţe" a cuvintelor, pe o proximitate a cuvintelor într-o apropiere intimă şi sensibilă. Şi eu încerc în fotografiile mele să surprind un moment intim şi apropiat. Expoziţia e în primul rînd o întîlnire cu imaginea şi poezia.

Alain Rivière *este artist vizual.*

a consemnat Matei MARTIN

Andrei GORZO

dilematograf

Răzvan Rădulescu scenarist

Despre scenariştii şi prozatorii care se pricep la dialoguri se spune adesea că au „ureche bună". Criticul literar James Wood scria recent că n-ar trebui să se spună aşa. „Ureche bună": expresia evocă o imagine a scriitorului ca reporter, notîndu-şi în carneţel frînturi de conversaţie pentru a le folosi mai tîrziu. Există ceva adevăr în imaginea asta (un scriitor bun *este* şi un hoţ bun), dar în cazurile celor mai buni e vorba de mai mult: în cazurile lor – spune Wood – ar trebui să se vorbească despre „un cap bun" de dialoghist. Să luăm un exemplu din *Felicia, înainte de toate,* debutul regizoral al Melissei de Raaf şi al lui Răzvan Rădulescu, pe un scenariu semnat tot de ei. Cuprins de îngrijorare la gîndul că nepoţelul lui din Olanda s-ar putea să nu mai ştie româneşte, dl Mateescu (Vasile Mentzel), tatăl Feliciei (Ozana Oancea), produce următoarea frază: „Să vorbească limba ţării în care e, dar să ştie la perfecţie limba ţării." E clar ce vrea să spună – se înţelege din tremurul vocii lui că a doua „ţară" e ţara *aia* cu ţ mare –, dar fraza lui, luată strict ca o construcţie din cuvinte (acel „dar" urmat de ceva ce, indiferent ce s-a vrut a fi, nu e decît o repetiţie a primei părţi), e un dezastru de mare efect comic. Nu-i exclus ca meritul să revină în totalitate „urechii" lui Rădulescu – să fi transcris pur şi simplu ceva ce-a auzit undeva (îi atribui această replică mai curînd lui decît co-scenaristei, care e olandeză) –, dar înclin să cred (pe baza frecvenţei cu care apar asemenea minunăţii în scenariile lui) că e vorba mai mult de cap decît de ureche. Da, clar e un om care ciuleşte urechea la ce e în jurul lui (de la sensibilitate începe totul), dar apoi se gîndeşte mult la *mecanismele* care produc dezastre verbale şi pe baza acestei *analize* îşi construieşte propriile exemple.

Într-o altă secvenţă, dl Mateescu e bruftuluit de dna Mateescu (Ileana Cernat), sub ochii Feliciei, pentru încălcarea interdicţiilor medicale la zahăr şi cafea, şi, atunci cînd protestează împotriva atîtor interdicţii, dna Mateescu îl reduce la tăcere amintindu-i că nu e vina ei dacă el „nu mai poate nimica". Un pic mai tîrziu, cînd cele două femei încearcă să-şi aducă aminte cum e cu transportul de lichide în avion, dl Mateescu intervine doct, marcîndu-şi clar dispreţul pentru ignoranţa lor. Ce e comic aici nu e ce se spune, ci mecanismul psihologic: adineaori, dl Mateescu s-a simţit emasculat; a continuat să se gîndească la asta; şi, cu prima ocazie, a încercat să-şi reafirme autoritatea masculină. E vorba, deci, de ceva foarte primitiv, care a ajuns la manifestări foarte subtile. Asta e una dintre zonele investigate cu predilecţie de Rădulescu în scenariile sale. Încă o dată, nu e vorba doar de observaţie, ci şi de analiză, şi de convertirea analizei în invenţie dramatică. Şi e vorba de un *program* de analiză – de cercetare antropologică, dacă vreţi – pe care Rădulescu îl derulează în film după film, în armonie cu programele colaboratorilor săi. E vorba despre o viziune. E greu de vorbit de viziune în cazul unui scenarist care pînă recent n-a şi regizat şi care, mai mult, a scris scenarii numai în colaborare (cu Cristi Puiu – *Moartea domnului Lăzărescu;* cu Alexandru Baciu – *Călătoria lui Gruber;* cu Baciu şi Radu Muntean – *Hîrtia va fi albastră, Boogie)*, dar continuitatea preocupării lui pentru persistenţa, în relaţiile umane, a unor mecanisme primitive, poate fi urmărită de la film la film. Asta nu mai e o preocupare, ci un proiect. De exemplu, e foarte bun la secvenţe în care se desfăşoară o formă sau alta (adesea, o formă foarte subtilă) de io-ţi-dau-ţie-tumi-dai-mie – dimensiunea tranzacţională a relaţiilor umane e foarte pregnantă în viziunea lui. Sau la secvenţe în care spaţiul privat al unui animal uman e transgresat de un alt animal (în *Felicia...,* un taximetrist comite cel puţin două transgresiuni împotriva eroinei: îi cere paşaportul ca să se uite la cip şi ponegreşte limba ţării ei de adopţie, Olanda; ambele sînt relativ mici – la standardele taximetriştilor bucureşteni, personajul e chiar un gentleman –, dar cu atît mai mare ar trebui să fie şocul spectatorului sensibil de a-şi recunoaşte într-un film asemenea microneplăceri, microatentate cotidiene la demnitatea sa). Într-una dintre cele mai dense şi mai comice secvenţe din film, dna Mateescu se întîlneşte pe aeroportul Otopeni cu o altă cucoană de vîrsta ei (vreo 60). Dna Mateescu e cu Felicia, cealaltă cucoană e cu soţul ei. Merg toţi patru la o cafea şi cele două doamne încep un fel de ritual: în esenţă, „se taie" una pe alta în realizări – ale lor şi ale copiilor lor. Iar dna Mateescu se vede depăşită rapid: Felicia o fi ea stabilită în Olanda, dar e divorţată, pe cînd odrasla celeilalte cucoane, stabilită în Canada, are familie; cealaltă cucoană şi soţul ei or fi ei pensionari, la fel ca soţii Mateescu, dar sînt încă activi (au o firmă) şi par mai tineri; cealaltă cucoană scoate o poză cu nepoţelul ei, dar, atunci cînd dna Mateescu vrea să facă acelaşi lucru, Felicia o sabotează. Ăsta e genul de ritual social care ridică în al nouălea cer inima de om de ştiinţă a lui Rădulescu.

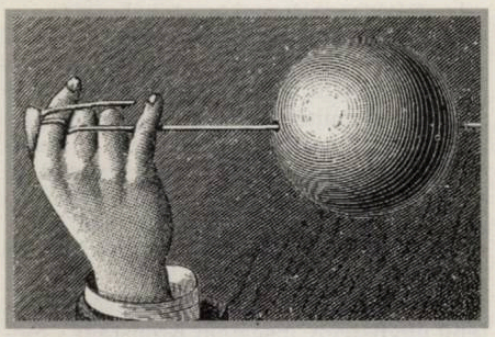

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Infiltraţii

În 1887, jurnalista americană Nellie Bly se interna, la cerere, în ospiciul Blackwell's Island. Scopul ei era să afle cum sînt tratate acolo femeile considerate bolnave mintale. Timp de zece zile a constatat pe pielea ei cum sînt maltratate pacientele din acest azil: mîncare proastă, băi cu apă rece, violenţă fizică, izolare, umilinţe. Articolul apărut în *New York World* a avut ecouri considerabile: la presiunea opiniei publice, autorităţile au alocat un milion de dolari pentru a reforma instituţia.

recunoaşterea acestei situaţii îngrijorătoare i-a alarmat pe cetăţenii francezi, ci şi metoda (pe atunci nouă) de lucru a jurnalistului: Albert Londres a fost, probabil, primul mare reporter incognito al Franţei.

În Germania, Günter Wallraff a devenit celebru prin anii '70 datorită reportajelor sub acoperire publicate în presa cotidiană. Pentru a documenta poveştile cuprinse în ultima carte a sa *(Printre perdanţii celei mai bune lumi)* s-a deghizat în imigrant somalez ajuns în Bavaria, în om al străzii la Frankfurt, în angajat robotizat al unui call-center, în măturător, în negru care se urcă, chipurile întîmplător, într-un vagon plin cu huligani beţi. Pentru Wallraff, deghizarea e o armă, un instrument de lucru pentru a observa, înţelege, arăta şi rezolva inechităţi sociale.

Seria de emisiuni *Les Infiltrés* difuzată acum de France 2 provoacă acelaşi tip de controverse ca reportajele lui Nellie Bly, Albert Londres sau Günter Wallraff. *Télérama* a dedicat un dosar special acestei emisiuni: în centrul atenţiei nu au fost descoperirile (cu adevărat) senzaţionale ale reporterilor sub acoperire, ci statutul jurnalistului şi limitele profesiei.

Pentru a spune adevărul, este oare necesar (util? etic?) ca jurnalistul să recurgă la măşti?

Pentru a spune adevărul, este oare necesar (util? etic?) ca jurnalistul să recurgă la măşti? Cît de mult îi afectează credibilitatea faptul că îşi ascunde adevărata identitate sub o mască, şi camera de filmat - sub palton? În Franţa, un articol din charta jurnaliştilor precizează obligaţia de a nu folosi metode neloiale pentru a obţine informaţii. Deghizarea, spun jurnaliştii care recurg la ea, nu e doar o metodă de lucru, ci un mod de viaţă: ca să arăţi adevărul celorlalţi (pentru că obiectivitatea jurnalistică e de mult o iluzie), trebuie să intri în pielea lor, să simţi ce simt ei. Emisiunea *Les Infiltrés* prezentată de France 2 şi-a propus exact acest lucru. Însă reproşurile nu sînt nefondate. Limita acestei imersiuni se vede în momentul în care demersul jurnalistic se transformă într-un *scoop* de presă: demascarea injustiţie riscă astfel să devină un demers narcisist. Nu e singura problemă. În aprilie, o ediţie a emisiunii *Les Infiltrés* denunţa nişte cazuri de pedofilie. Reportajul realizat cu camera ascunsă a scandalizat deopotrivă autorităţile şi lumea presei. Pe de o parte, poliţia a putut fi sesizată într-un caz grav. Pe de altă parte, reporterii şi-au dat în vileag sursele – ceea ce constituie (încă) o abatere de la deontologie. „Atunci cînd eşti destinatarul unei informaţii cu privire la corupere de minori sau violul unor copii, este firesc să semnalezi poliţiei cazul", a explicat Laurent Richard, unul dintre realizatorii emisiunii. Dominique Pradalié de la sindicatul naţional al jurnaliştilor s-a grăbit să-i dea replica: „Probabil că Richard confundă legitimaţia de jurnalist cu legitimaţia de poliţist. Un jurnalist în exerciţiul funcţiunii nu are de ce să-şi dezvăluie sursele".

Unii jurnalişti „purişti" susţin chiar că cele mai multe subiecte de presă pot fi realizate şi respectînd regulile. Dar este mult mai greu, pentru că presupune documentare asiduă şi căutări pentru a identifica surse credibile şi implicate.

trecerea prin reviste

● APERITIFF Special Edition

„Filmele româneşti o duc greu acasă. Într-un fel. În timp ce criticii străini ridică în slăvi noile filme româneşti, acasă ele sînt întîmpinate cu sentimente amestecate. Chiar şi *Moartea domnului Lăzărescu* al lui Cristi Puiu sau *432* al lui Cristian Mungiu au avut partea lor de cîrcoteli, din cele mai greşite motive. Inclusiv din invidie primitivă. Bineînţeles că este binevenită orice critică, dar, mai întîi, ar trebui ca fiecare să cunoască regulile, contextul şi, cel mai important, să fie îndreptăţit s-o facă. De aceea, pentru ediţia din acest an, am adunat o echipă relevantă de critici de film locali a căror misiune este aceea de a oferi o imagine pertinentă a Noului Cinema Românesc şi să promoveze cele mai noi titluri aşa cum o merită" scrie Mihai Chirilov în editorialul ediţiei speciale în engleză a *AperiTIFF*-ului intitulată chiar aşa *The New Romanian Cinema 2010,* ediţie specială apărută cu sprijinul ICR şi care are pe copertă o fotografie cu Ceauşescu. Treisprezece critici de film români şi patru americani scriu despre filmele româneşti ale ultimilor ani, intervievează şi fac portretele a zeci de regizori şi actori din noul val. Iat-o pe Ozana Oancea, protagonista, deja premiată la TIFF, a filmului *Felicia, înainte de toate*, debutul în regie al lui Răzvan Rădulescu, cea care a trebuit să înveţe olandeză pentru acest rol: „Tatăl meu a fost actor şi am crescut cu ideea că eu nu trebuie să fac asta niciodată, chiar dacă au existat momente în care mi s-a părut cea mai frumoasă meserie din lume. Pe la 12 ani mi-am dorit să ajung medic veterinar şi să trăiesc la ţară, lîngă o fermă cu cai. După patru ani m-am răzgîndit. Poate că, totuşi, mai e o speranţă şi cineva mă va distribui într-un film despre o femeie veterinar de la ţară, ajutînd oamenii şi animalele." (Marius Chivu)

Dorin ŞTEFAN

Rîşnov – un spaţiu, un timp

Încercam în urmă cu un an, prin februarie 2009, o evocare a unui timp legat direct de arhitectul Ioan (Iancu) Rădăcină. La 80 de ani breasla, arhitecţilor dorea să-l sărbătorească. Între timp, Iancu a devenit un timp la trecut, iar povestea mea s-a extins în spaţiu.

Vara trecută eram în maşină undeva prin Haţeg şi ascultam un interviu cu Ioana Ieronim. Ne văzusem cu ani în urmă şi, din frînturi de vorbe legate, am descoperit că în copilărie străbătuserăm acelaşi spaţiu şi timp. Ne-a legat imediat, atunci, amintirea despre Strada Podurilor din Rîşnov:

„De aceea-i spunea Strada Podurilor, fiindcă toate casele aveau dinainte un pod. Cei mai gospodari aveau chiar două: podul încăpător pentru căruţe şi podul îngust în faţa porţii de oameni.

... la trei poduri mai sus: Fabrica de Jucării, unde copii nu aveau voie...

... iar dincoace Tîmplăria: prin porţi deschise îl vedeai întotdeauna

Pe Hajdu ca un duh al lemnului.“ (Ioana Ieronim, „Strada Podurilor“, în *Triumful paparudei,* Editura Litera, 1992). Un fiu al lui Hajdu a fost fotbalist, portar la CCA (Steaua) şi la Naţională, debutase la echipa de fotbal FSR (Fabrica de Scule Rîşnov, unde a lucrat toată viaţa tatăl meu), i-am fost la un meci pe ploaie mare copilul ce-i ţinea tricourile uscate, iar alt frate, cel mai mic, Beni, a fost campion la schi şi ambii mei băieţi au fost părtaşi ai tehnicii lui. În capătul străzii era un „stabiliment“ pentru animale:

„pe poartă la Gagesch era primejdie să intri. În staule umbroase cu gratii la ferestruici, taurii, prinşi fiecare în locul lui îngust, mugeau fornăiau bufneau în scîndurile masive, se foiau chinuiţi; forţa lor captivă o simţeai prin ziduri vibrînd.“ (Ioana Ieronim, „Vecinii“, în *Triumful paparudei,* Editura Litera, 1992).

Ioana Ieronim locuise pe Strada Podurilor, ca şi bunica mea, iar la grădiniţă funcţionau grupe germane şi româneşti de asemenea. Era pe atunci o înţeleaptă provocare ca, deşi nu de origine germană, copii români să meargă la grădiniţă şi la primele patru clase la şcoala germană. Ioana Ieronim a parcurs cu succes acest traseu. Eu, mai îndărătnic, înscris la grădiniţă în grupa germană, evadam imediat la cea română şi, astfel, provocarea mea s-a stins în faşă. Că-mi pare rău nici n-ar trebui să mai spun, pentru că va răzbate din admiraţia pentru acel timp şi spaţiu al aşezării româno-săseşti.

În maşină, la un moment dat, m-au năpădit (re)cunoscute, melodii săseşti, la acordeon. Ioana Ieronim cred că le învăţase la Cercul de acordeon de la Casa de Cultură din Rîşnov. Afon fiind, mă chinuiseră părinţii mei, cam un an de zile, cu Cercul de acordeon. Acele exerciţii de citire pe note nu-mi ieşeau niciodată. Şi acum cînd îmi amintesc mă apucă transpiraţia. Toţi în jurul meu zburdau pe clape şi pe başi, eu eram de rîs.

Intrase în acest spaţiu lărgit, în această pană Rîşnov-Bucureşti băgată în lume ca o pană de despicat buştenii, intrase, dar, din păcate, între timp a ieşit şi ea din timpul prezent, Alina Iordache, fiica învăţătoarei mele de la „şcoala de jos“ din Rîşnov, care m-a vizitat la Universitatea de Arhitectură din Bucureşti cu un grup de elevi de la Şcoala de Arte şi Meserii din Braşov, să le vorbesc copiilor despre arhitectura arhitecţilor din Rîşnov. Învăţătoarea, doamna Bobocica Iordache, ne-a mărturisit, noi aveam 8-9 ani, că la inspiraţie scria versuri, avînd în permanenţă lîngă noptieră un carneţel şi un creion. Alina scria la *Dilema veche*. Aşa am descoperit-o la rubrica „Cititorii ne scriu“: Alina Iordache – Rîşnov.

„Dragă Iancule,

primeşte-mi te rog acest apelativ (începea povestea în februarie 2009), pentru că acum cînd eu mîine sînt pe 60, iar tu ieri ai fost pe 80, mi se pare că nea Iancu sună a grădiniţă.

Deci dragă Iancule,

înainte de a le citi colegilor noştri ceea ce scrisesem despre tine în 1984, îţi dai seama, în mileniul trecut, s-a potrivit să trec prin locurile însemnate de tine:

– am coborît curbele de la Pîrîul Rece, acolo unde, tot pe la începutul anilor ’80, arhitecţii din Bucureşti şi cei din Braşov se întîlneau la un berbecuţ stropit cu Fetească Albă de Jidvei, iar prietenul tău din copilărie scotea la comandă păstrăvi din Rîul Mic,

– am înnoptat la Alpin, unde mi-a stat mîncarea în gît la restaurantul separeurilor tale mîngîiate de albe rotunjimi ce erau acum roz cu auriu,

– tot în Poiana Braşov, trecînd în drum spre teleferic, pe lîngă lac, întorc capul şi nu mai văd piscina şi restaurantul Doina, văd doar un balaur vernacular românesc care presupun că le înghiţise,

– în faţă la hotel Aro ţi-au tras o piramidă, ca lîngă Creangă (Horia) şi Rădăcină (Iancu) trebuia să fie şi un trunchi de piramidă,

– magazinul universal Braşov mai rezistă, dar nu mai are stîlpii şi tavanul îmbrăcaţi la interior în «refuz» de mahon negeluit, detaliu şi atmosferă pe care am întîlnit-o anul trecut la cel mai în vogă hotel la acea dată din New York, la Gramercy Park Hotel, proiectat de Anda Andrei.

Nu vreau să te amărăsc mai mult, dar probabil că asta este soarta noastră, a arhitecţilor, să fim precum în bancul cu preşedintele de CAP (Cooperativa Agricolă de Producţie, pe timpul lui Ceauşescu), care i-a replicat lui Gheorghe care dăduse buzna cu

vestea sufocantă că preşedintele Kennedy a fost împuşcat: «Apoi, bă Gheorghe, asta este soarta noastră, a preşedinţilor!».

Cu această paranteză contextuală mioritică să ne întoarcem în anii ’80 cînd spuneam că: «Începînd cu micile amenajări şi remodelări de locuri arhitecturale şi pînă la operele majore, toate sînt rezultatul unei gîndiri contextualiste, o gîndire organic circumscrisă condiţiilor de mediu şi de loc.».

Lucrarea care ilustrează perfect această ipoteză este Magazinul Braşov, ridicat pe locul fostelor pieţe centrale. Era o microzonă încărcată de sensuri, în care memoria locului nu s-ar fi regăsit decît într-o ambianţă care să grupeze laolaltă comerţul modern de tip BIG, cu tocmeală la taraba producătorului liber. De la rezolvarea încadrării în vecinătatea fizică-arhitecturală, la tehnica acceselor şi circulaţiilor şi pînă la expresia estetică a ansamblului, toate sînt dovezi ale unui demers creativ contextualist. Netrecînd de mult prin acea zonă, în răstimpul în care, în locul pieţei, s-a ridicat noul ansamblu comercial, am avut revelaţia să constat că vechiul cadru al «locului unde vei reveni» (bazar sau, la noi, piaţă) şi-a găsit un rost nou, fără să-şi piardă din densitatea sensurilor.

comunicare, dezvoltată de-a lungul mai multor secole, şi-a creat un ambient fizic construit pe măsura locului: o cetate ţărănească pe o culme de deal, un ştrand şi un loc de petrecere într-o vale însorită, biserici zidite şi înzestrate – după datină – cu cele mai de preţ daruri (orgă de bună factură la Biserica Evanghelică, icoane de mare valoare la cea Ortodoxă), loc de promenade cu vile şi alei de tei, şcoli cu multe localuri şi curţi întocmite după model pseudoimperial, uzina electrică înspre munte şi, poate cea mai de preţ zestre, un fond construit de gospodării individuale, toate din zidărie de cărămidă şi piatră, în majoritate cu hochparter, poartă ca de cetate şi cu tot felul de acareturi în curte...“.

... „Totul era făcut de meşteri saşi, moştenit din bătrîni, însemnat Kronstadt – Siebenburgen...

Mobila cioplită în lemn brun mat, patul cu multe straturi de aşternuturi...

În magazie avea Herr Krafft tot ce-i trebuia – chiar şi o menghină de tîmplar şi cuţite de plug şi mulţime de potcoave rămase

– după ce-a dat la reforma agrară, la colectiv, atelaje, vite, unelte peste unelte, tot pămîntul.“ (Ioana Ieronim, „Herr Krafft“ în *Triumful paparudei)*“ –

O aşezare în care predispoziţia meşteşugărească a saşilor se armoniza cu îndemînarea românilor „de viţă“.

Există, la oamenii care s-au născut într-un loc de mare forţă afectivă şi formativă – iar Iancu Rădăcină este un arhitect al memoriei «locului binecuvîntat» –, există, deci, la astfel de oameni, un gest al zidirii după datini, adînc implementat în matricea stilistică a creatorului, de care, cu greu şi cu mare păcat, se pot desprinde, dar care, odată înţeles devine carte de căpătîi.

Ţara Bîrsei este un astfel de loc, Rîşnovul copilăriei, iar apoi, Braşovul. Locuri pe care amîndoi le-am parcurs, deşi la distanţă de peste două decenii, au fost pentru «nea Iancu», hotărît să-şi continue un gînd de zidire şi trăire a spaţiului ambiental, locuri ideale de formare şi informare. Rîşnovul este o aşezare înconjurată de munţi şi dealuri, cu perspectiva în permanenţă terminată pe fundal de brazi, cu o colectivitate umană de mare acurateţe şi cu o nobil păstrată coeziune etnică, în ultimul timp, din păcate, diminuate, odată cu dezvoltarea industrială a oraşului, în care înzestrarea practică şi predispoziţia meşteşugărească a saşilor se armonizau cu îndemînarea şi simţul lucrului bine făcut al românilor «de viţă». Această

Retrăind acum acele timpuri ale copilăriei, văd spaţiul rîşnovean în cercuri concentrice, ca un cuibar de ape, un centru şi trei cercuri:

– centrul, pur şi simplu Centru (Unde mergi? În centru.): „rondul“ oval din centrul centrului cu o salcie plîngătoare, bănci şi un monument; Căminul (la sala mare) Cultural cu cercurile de balet (sora mea făcea balet), acordeon, arte plastice, de teatru (am fost la cîteva ore de teatru în detrimentul antrenamentului la handbal pentru care antrenorul m-a „boscorodit“); debitul de ţigări „La Ionel“ (complice la fumatul adolescentin); telefoanele cu cabine şi legătură prin centrală şi poşta unde se găseau plicuri pentru filatelişti cu timbre (şi străine) şi surprize; librăria la hochparter; cofetăria (la Miloiu), mîndrie locală; farmacia (la Spiţerie); fero-metal (la Merzall); cinematograful după colţ (pe Strada Podurilor); biserica saşilor cu turn şi ceas; localurile şcolii de jos şi sala de sport a saşilor (turn în *schule)* şi locul numit Sprenghi:

„În spatele şcolii noastre, spre munte, era un bazin pitruit, cu lespezi, cu trepte de

piatră pînă la faţa apei – şi mai afund.

Mușchi pipirig ierburi gogate creşteau pe margini printre bolovani;

plete ierboase dedesupt. Un pîlc de frunze mici licărea pe apă". (Ioana Ieronim, „Ochiul de apă", în *Triumful paparudei).*

– primul cerc, „la doi paşi de centru": Promenada (strada-alee cu copaci magnifici şi vile ca la oraş de vilegiatură, locuinţe misterioase ale unor foşti „bogătaşi"); Dealul Cetăţii şi Cetatea; vizavi de dealul Cetăţii este dealul cu platoul „Schleif", locul unde Bathory şi-a amplasat tunurile cînd a asediat cetatea, locul de petrecere al saşilor, locul de reunire al „Femeilor Romane", dar şi al copiilor pentru fotbal; Valea Cetăţii (cu stînca şi ştrand-Acapulco, stadion de fotbal, trambulină pentru sărituri cu schiurile, loc de maial, o peşteră); locurile pentru schi şi săniuş („pe Hoc", probabil denumire de la germanul hoch-înalt sau în „grădina Bălăii", ambele poale ale dealului Cetăţii); cimitirul saşilor; cazarma; moara saşilor (Moara lui Meier); «La Pfeipfer» (fabrica de lînă); la Pfaf (ţesături şi încălţăminte), măcelarii (Schneider cu fabrica de mezeluri); pîinea; sifonăria; tîmplăria lui Bubi; „La Gewerbeferein" pe uliţa Geroschi – loc de reuniune a saşilor (actualul restaurant „Lido"); Alimentara (la Otto); şcoala profesională (fosta fabrică de postav); moara pentru români (Moara lui Avramel – pe uliţa Morii) şi canalul secat care odată aducea apă pentru ambele mori; dealul Merchesei, „în poieniţă" (maidanul pentru fotbal, purcica, ţurca, gruie, lapte gros, capra-n-patru, capra); „FSR"-ul (Fabrica de Scule Rîşnov, mîndria proletară şi totodată sfîrşitul idilicului loc care fusese pînă atunci Rîşnovul), cîntarul pentru căruţe (o şură din lemn) unde lucra bătrînul Rădăcină, apoi fabrica de lădiţe, IFET-ul, gara, toate dincolo de rîul Ghimbăşel; Ghimbăşelul în sine era un parcurs fascinant de sus în jos, în sus (Unde ai fost? În Sus.) era partea de aşezare a românilor, pe Ghiul, sub Piatra, o altă peşteră pe Bobrice, bisericile ortodoxe, cimitirul, şcoala de sus, sala de nunţi (la „Nica al Anei") şi la mijloc între sus şi jos: piaţa Agroalimentară („la Piaţă") unde brănenii vindeau mere şi brînză; potcovăria „la Catrinu" (Şcoala de potcovit pe malul Ghimbăşelului – la capătul pieţei); MATT (la Budu) şi măcelăria „la Petrache", bunicul lui Răzvan; cîrciuma Cotul Donului (la Eftenie):

„...şubele cu miros de stînă, căciuli date pe ceafă, căciuli pe mese şi pe jos...

...cuvinte noi rostite rar, lucind ca tabla prin aburii grei de Zare

Drojdie Rachiu Secărică Naţionale Carpaţi

peste toate glasul celui mai răguşit Difuzor." (Ioana Ieronim, „La Cotu' Donului" în *Triumful paparudei)*

– al doilea cerc în jurul oraşului: după Promenada spre localitatea Cristian, Valea Cristianului, poligonul de tir, traseul de motocross; înspre localitatea Vulcan, lanuri întinse de grîu şi maci, castrul roman (Cumidava), în Vulcan la ştrand sau la Pusi la ping-pong (băiatul inginerului agronom care stătuse şi în Rîşnov); spre Tohanul vechi, bălţi cu papură şi broaşte, livezi de pomi fructiferi, livada Farmacistului; Uzina Chimică, a doua mîndrie proletară, cu spaţii închise cu sîrmă ghimpată în care bolboroseau reziduuri în culori şi mirosuri năucitoare, cu eprubete şi vase de sticlă de laborator aruncate, pentru care te strecurai printre sîrma ghimpată (era „zona" din filmul „Călăuza"); alte lanuri şi livezi, Bîrsa cea neagră din cauza Fabricii de celuloză de la Zărneşti; după „în Sus" era Valea Cărbunarii, ţiganii din sectorul 18, Cabana Cheia, poalele dealului şi dealul Pîrîul Rece, Cheile Rîşnoavei...

– al treilea cerc în jurul orizontului: spre masivul Postăvarul prin Poiana Braşov pe jos prin Valea Cetăţii; prin Glajerie spre „poarta" Bucegilor străjuiţi de Bucşoiu şi Ţigăneşti, cabana Mălăieşti, vîrful Omu prin hornuri sau pe drumul de vară tot de la Mălăieşti prin Pichetul Roşu, poteca Tache Ionescu spre cabana Diham şi Pîrîul Rece; Cabana Trei Brazi; apoi: Bran, Fundata, Sohodol, peştera Ialomicioarei; Piatra Craiului prin stînga pe la Curmătura sau prin dreapta pe la Plaiul Foii, iar între ele legătura prin „lanţuri"; Măgura Codlei; Braşovul sau la oraş (Unde mergi? La Oraş.). Acel zis „La Oraş", provine, poate, şi din situaţia că o perioadă după Al Doilea Război, Braşovul s-a numit Oraşul Stalin. Pe Tîmpa stătea scris cu litere uriaşe, din brazi, Stalin precum Hollywood în Los Angeles.

Retrăind acum acele timpuri ale copilăriei, văd spaţiul rîşnovean în cercuri concentrice, ca un cuibar de ape.

Spaţiul şi timpii:

- bubuitul cu copul cu carbid sau cu catran cu cheia, înainte de Înviere;
- pantofii noi de Paşti;
- cu buhaiul, de Crăciun;
- tăiatul mieilor;
- tăiatul porcului şi pomana porcului, afumătoarea pentru cîrnaţi;
- vacanţa de vară;
- palton nou la intarea în iarnă;
- duminică după-masă cînd părinţii dormeau, timp îngrozitor de angoasant, trebuia să fie linişte în curte şi să nu pleci de acasă;
- Zoritorii – urări tradiţionale ale tinerilor după Anul Nou;
- cu stropitul, în prima zi de Paşti, obicei săsesc, dar preluat şi la români:

„După prînz ieşeau «la stropit», bărbaţii şi băieţii saşi în pîlcuri.

Veseli nevoie mare, ţanţoşi treceau pe stradă în costume brodate alb cu negru, cismele înalte ţi freza întinsă, parfumul la buzunar" (Ioana Ieronim „De Paşti" în *Triumful paparudei)*

„Fără îndoială că acest context fizic (povesteam atunci în 198...), desprins parcă dintr-un manual de peisagistică, avea să-şi lase urme adînci în formarea arhitectului, armonia locului urmărindu-l ca o benefică ispită.

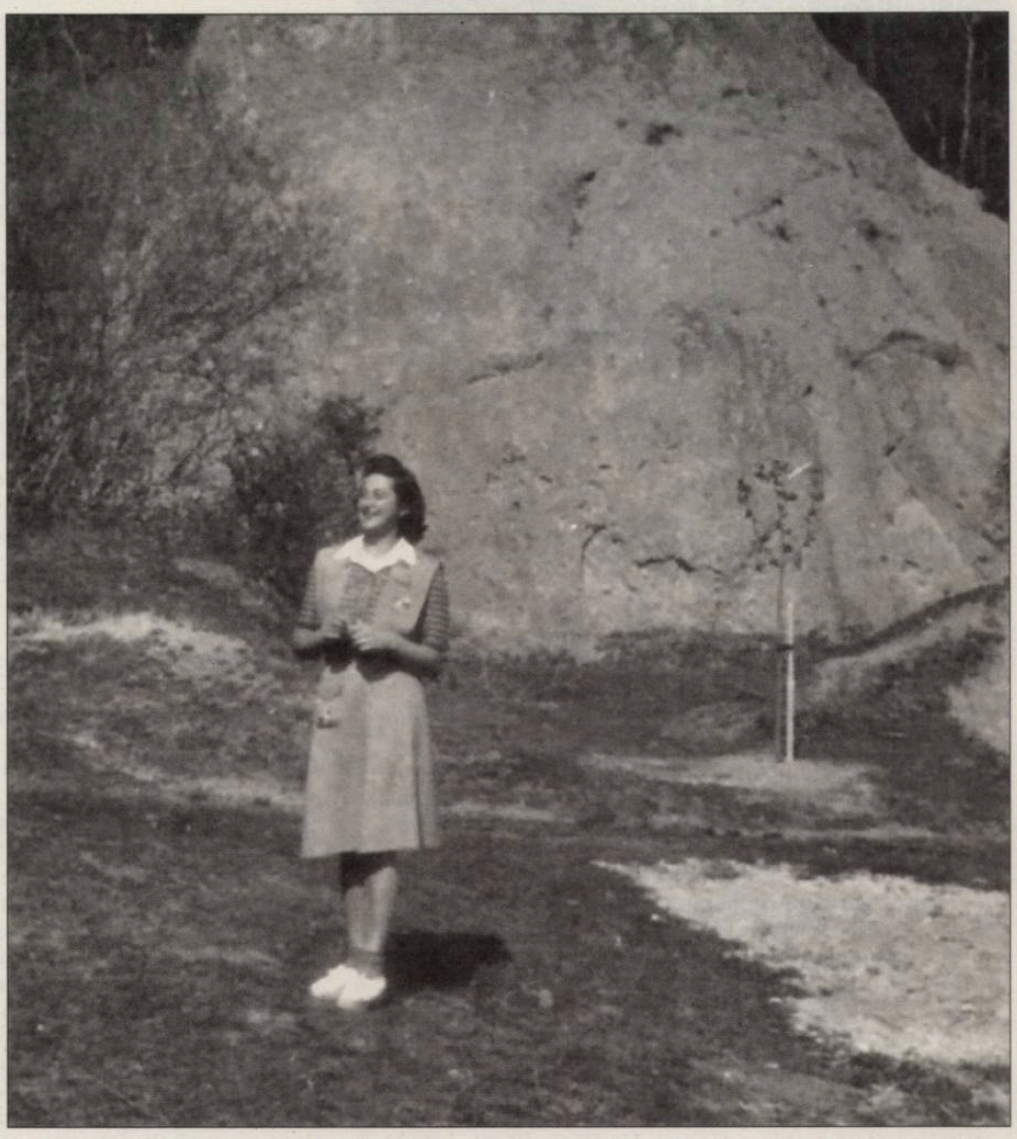

La un arhitect ca Iancu Rădăcină, un maestru al ambientului arhitectural, drumul ideii către arhitectură are un parcurs anume.

Descoperim, în arhitectura lui Iancu Rădăcină, plăcerea de a trece pe lîngă – de a coexista cu – spaţii arhitecturale care îţi vin în întîmpinare, fără ostentaţie, cu linişte şi resemnare.

Lucrînd împreună la un proiect-ofertă pentru un hotel în Sierra Leone, aveam să constat ceea ce Iancu Rădăcină declara într-un interviu: că, foarte greu putea să-şi aproprie o lucrare, să realizeze un proiect, fără să cunoască vizual amplasamentul, fără să parcurgă cu privirea terenul spre şi dinspre sit: „amplasamentul e pentru mine lucrul cel mai important... el îţi dă soarele, lumina,... noţiunea de volumetrie... el constituie, de fapt, elementul determinat".

Hotelul Alpin trebuia să poarte numele Vulturul. Aşa l-a gîndit arhitectul, aşa îl arată silueta. Volumul în sine nu-şi pierde cu nimic din valoare, însă ideea unui ansamblu semeţ, aşezat pe un vîrf de deal, gata de zbor – aşa cum se citeşte din cabina care urcă spre Postăvarul, pierde.

La un arhitect ca Iancu Rădăcină, un maestru al ambientului arhitectural, drumul ideii către arhitectură are un parcurs anume. Chiar el declara: „eu scot arhitectura din plan. Arhitectura pe care o fac este un rezultat al interiorului". Ascultîndu-l, parcă vedeam cum spaţiul arhitectural prinde contur dintr-o schiţă de plan de situaţie: unde nu exista un cadru fizic bine conturat – o şosea la marginea unui bot de deal, cu un drum în pantă, în care se încadrează accesul de serviciu şi funcţiunile de piaţă, ca în cazul Complexului Comercial Braşov, – exista o culme moale, cu pîlcuri de brazi, un drum ce dă roată şi o mare perspectivă asupra întregii Poiene Braşov, ca în cazul Hotelului Alpin (Vulturul).

Casa în care a copilărit Iancu Rădăcină şi în care, din nou, pură coincidenţă, am stat, vremelnic, mai tîrziu, şi eu, are, de asemenea, o mare valoare afectivă. Un ansamblu palladian de mari case, cu verande largi de lemn în *piano nobile* (imagini de zi-duri albe şi lemnăria în bej, ale Hotelului Alpin în faţada dinspre intrare, amintesc de casa bătrînească din Rîşnov), era un fost han la o răscruce de drumuri, închegat cu o grădină cu meri şi pruni, tăiată de o falnică alee cu tei, cu o gîrlă în spate (Ghimbăşelul), ba chiar şi cu un ştrand din beton în curte – azi, toate în paragină – un ansamblu, deci care a constituit un cadru de excepţie în copilăria celui ce avea să devină arhitectul de mai tîrziu...".

„Ţara Bîrsei, mare întinsă înceată de grîne şi maci pînă la poala munţilor

Care de rază, cortegii, portaluri – privelişte neîncetat curgătoare

deasupra pîlcurilor de acoperişe cuminţi, cu două-trei turle

îngemănate: burguri în clin adăpostit unde muntele se afundă

în şes" (Ioana Ieronim „Ţara Bîrsei", în *Triumful paparudei)*

***Dorin Ştefan** este profesor la Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu" din Bucureşti.*

Cetatea Rîşnov, prin ochii unui străin

Un american călătoreşte prin lume, în căutarea unui loc unde să se stabilească şi pe care să-l numească acasă. Nu l-a găsit, dar rezultatul călătoriilor lui este blogul www.thelongestwayhome.com. A ajuns şi în România. După Braşov şi Bran, se îndreaptă spre cetatea Rîşnov. Impresiile lui arată astfel: „Urmînd drumul şerpuitor, printre brazi groşi, am ajuns într-o zonă verde. Era duminică şi mi se părea că duminica este ziua în care toţi jandarmii şi-au luat cîinii de pază pentru exerciţii. În drumul anevoios spre castel i-am putut auzi cum urlau. Se putea mai rău de-atît?

Mi-am dat seama că da. Castelul Rîşnov era o colecţie a ororii. În interiorul zidurilor principale se afla un fel de sat pe cale de ruinare. Cîteva clădiri fuseseră restaurate, dar cele mai multe n-aveau acoperiş şi se prăbuşeau. Spre deosebire de Bran, în jur nu erau nici turişti, nici vînzători de suveniruri. M-am aventurat în interiorul muzeului. Acolo, obiecte din trecut zăceau într-o splendoare prăfuită. Săbii, picturi, alte obiecte de artă ale nobilimii de odinioară puteau fi văzute peste tot. Mai departe, alte descoperiri sinistre. Arheologii au desfăcut un mormînt dintr-o mică încăpere de piatră. Femeia era îngropată adînc, sub podea. Pe ziduri erau desene din acea epocă a vrăjitoriei, motive diavoleşti şi scene de tortură.

Mi-am continuat drumul spre vîrful castelului. Aici, de pe o platformă aveai o vedere panoramică asupra zonei. Un magnific avantaj al războinicilor de altădată, care putea să supravegheze de aici castelul Bran, cu uşurinţă. Zona din spatele castelului era o păşune unde doi cai şi alţi cîţiva măgari se uitau în zare, sub privirile stăpînului – un ţăran bătrîn. Un om simplu, cu un băţ în mînă, care mi-a făcut un semn cu mîna cînd m-am aşezat şi am admirat priveliştea impresionantă a Carpaţilor. Sînt sigur că s-au înşelat. Nu Bran, aici e locul care seamănă cu ceea ce descrie Stoker". *(Red.)*

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

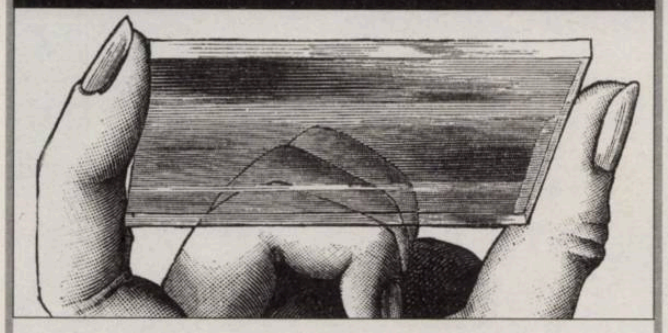

Educația prin manele

Acum şase-şapte ani, la începuturile acestei rubrici, mă uitam, conştiincios, la mai toate emisiunile de la televiziunile noastre – inclusiv la cele de divertisment. La acele producţii în care domneşte prostul gust şi care sînt făcute să-ţi spele creierul. Nu eram atît de naiv încît să cred că s-ar fi sinchisit cineva de munca mea de rînire în grajdurile lui Augias, dar consideram că e de datoria mea să fac asta. În fine, tot o naivitate...

După o vreme, am renunţat să mă mai uit la astfel de meşteşuguri de tîmpenie şi să mai scriu despre ele. M-am gîndit că viaţa e, totuşi, prea scurtă ca să-mi pierd timpul cu aşa ceva. Poate că asta e şi o consecinţă a înaintării în vîrstă.

De ani de zile, nu am mai urmărit emisiunile de divertisment şi, de fiecare cînd dau de una schimb rapid canalul. Între timp, au dispărut unele care chiar păreau eterne (cum era celebra *Surprize, surprize...)* şi au apărut altele noi – cele mai multe, create după calapodul stilisticii oteviste *(Acces Direct, Un Show Păcătos* etc.).

Readuc în discuţie astfel de emisiuni nu pentru că aş fi reînceput să mă uit la ele, ci pentru că am găsit pe site-ul CNA nişte monitorizări dedicate lor. Monitorizări din care se poate vedea adevărata dimensiune a mizeriei promovate de astfel de producţii.

Iată ce găsim notat, de exemplu, despre una dintre aceste emisiuni:

„Acces Direct, încadrată cu AP. Titlu afişat pe ecran: *Cine e cea mai sexi bombă?* În platou, sunt prezente nouă fete, participante la un concurs, «bomba sexi». Finalista va fi acceptată în trupa Senzual. Una din componentele trupei, Sorina, «este preşedinta juriului care decide, până la urmă, împreună cu telespectatorii, cine sunt bombele sexi» (Mădălin Ionescu). Telespectatorii pot vota prin SMS la numărul anunţat pe *croll.* Fetele dansează pe melodia interpretată de Cristi Dules «unul dintre cei mai apreciaţi interpreţi de cântece de petrecere, până la urmă, din România» (Mădălin Ionescu). Versurile melodiei (manelei): *Băutură, băutură şi manele / Şi femei de şapte stele / Băutură, băutură şi gagici / Nu aş mai pleca de-aici. / Viaţa mea de bagabont / Aş schimba-o dar nu pot, / Nici nu pot şi nici nu vreau / Să trăiesc fără să beau. / Viaţa mea de bagabont / Aş schimba-o dar nu pot, / Nici nu pot dar nici nu vreau / Să trăiesc fără să beau./(...) / E sistem adevărat, / Beau la foc adevărat. / Cînd m-apuc de băutură / O ţin langa cîte-o lună. / E sistem adevărat, / Beau la foc automat. / Cînd m-apuc de băutură / O ţin langa cîte-o lună. / Băutură, băutură şi manele...“*

Nu este, totuşi, cel mai mizerabil episod petrecut la această emisiune (pe site-ul ei se pot vedea lucruri şi mai şi), dar, chiar şi aşa, se sparie gîndul! Şi nu pentru nivelul la care poate ajunge tîmpenia unora (căci, la acest capitol, se poate ajunge foarte departe, nu există limite), ci pentru că acesta reprezintă un model oferit unui public foarte larg. Astfel de emisiuni au o influenţă foarte mare în rîndul populaţiei şi ajung să impună valori. Şi, ceea ce e şi mai grav, formează – sau, mai degrabă, deformează – un public format şi din copii. Vorbim de o emisiune care începe în fiecare zi de la ora 17 şi ţine pîna la ora 19. În alte vremuri, la ora 19, cei mici beneficiau de emisiunea de desene animate cu Mihaela. Acum sînt la capătul a două ore de lucruri toxice, numai bine frăgeziţi pentru a urmări jurnalele de ştiri în care maneaua se materializează pur şi simplu. În care se pot vedea efectele campaniei de manelizare.

Dacă ne întrebăm de ce lucrurile stau aşa de prost în ţara asta, iar poporul a ajuns, în mare parte, o adunătură subumană, ar trebui să căutăm cauzele şi în aşa-numitele emisiuni de divertisment. Cu astfel de tratamente aplicate publicului, nu ar mai trebui să avem nici o surpriză.

George Hari POPESCU

Pariul taxei pe conţinutul online în presa română

Am întîlnit un paradox în cadrul unui curs de Jurnalism online de la Centrul pentru Jurnalism Independent: cam toţi cursanţii erau interesaţi să aplice ceea ce au învăţat imediat ce s-ar fi întors în redacţii, dar mulţi dintre ei au invocat un obstacol major – rezistenţa şefilor la aceste schimbări. Şi ce-mi aud urechile şi ce-mi văd ochii zilele astea? O parte din presa română pofteşte la conţinut online pe bani!

Piedici în calea taxei modice

Publicaţiile pe care le ştiai gratuite online îţi vor cere o mică sumă ca să le accesezi conţinutul. Ultimul anunţ în acest sens a fost făcut de Adevărul Holding, care intenţionează instituirea taxei pe *Adevărul* şi pe *Click*. Ideea nu e rea, dar sunt două probleme aici:

Publicul. Nu este obişnuit să plătească pentru produse mass-media online. Cititorii români încă văd Internetul ca pe un mediu volatil, mai „neserios“ decît hîrtia. Vorbesc aici de majoritatea cititorilor, mare parte dintre ei avînd o lungă şi trainică legătură cu publicaţiile pe hîrtie. Mai ales în contextul măsurilor financiare dure luate de guvern, cheltuiala pe conţinutul informativ online ar intra la acele „diverse“ la care românii ajung cu chiu, cu vai, după ce au rezolvat umplerea frigiderului şi alte lucruri trebuincioase familiei.

Conţinutul oferit. Vei oferi aceleaşi lucruri ca şi pînă acum, dar de data asta vei cere bani pe el? S-a văzut prin alte ţări cu tradiţie mai îndelungată în presa online că nu merge chiar aşa. Nu poţi oferi gratuit un anumit conţinut pentru ca, într-o bună zi, să impui o taxă, exact pe acelaşi conţinut. Este ca şi cum i-ai oferi copilului o bomboană zilnic, pentru ca într-o zi să-i spui că trebuie să dea cu mătura prin casă ca să o merite. Nu, va trebui să-i oferi o bomboană mai bună pentru a-l determina să facă asta.

Idei spre folosul impunerii schimbării

„Este direcţia către care se îndreaptă presa de afară“, se aude de la nivelul managementului. Dar ştiţi ce se mai întîmplă „afară“ în acelaşi timp cu impunerea taxei pe conţinut? Iată cîteva idei:

● Training cu jurnaliştii din redacţie şi angajarea de jurnalişti specializaţi pe jurnalismul online. Poate suna şocant, dar nu se scrie la fel pentru ecran şi pentru hîrtie. Conţinutul pe ecran nu este perceput la fel, nu este consumat în acelaşi mod, obiceiurile de lectură se schimbă. Ai nevoie de oameni care să scrie în aşa fel încît să nu plictisească cititorul, să-l ţină lipit de ecranul calculatorului, dar nu atît de mult încît să-i vină acestuia la un moment dat să intre pe alt site.

● În nici un comunicat de presă al vreunui trust care şi-a anunţat intenţia de a impune taxă pe conţinut n-am văzut în următorul paragraf precizări privind demersul de mai sus. Este clar că nu poţi face succes online cu aceleaşi abilităţi jurnalistice.

● Un studiu aflat încă în derulare de către Centrul pentru Jurnalism Independent, Clubul Român de Presă şi Asociaţia Patronală a Editorilor Locali, arată că cele mai multe redacţii din România nu au organizat pînă în prezent cursuri pentru jurnalism online şi 71% dintre ele nu au trimis angajaţi la cursuri de acest tip. Doar 22% dintre manageri spun că ar fi dispuşi să plătească taxa integrală pentru astfel de cursuri.

● *Conţinut multimedia*. Ei bine da, online-ul cere şi altceva decît text. Dacă păstrezi aceeaşi schemă în redacţie, plină ochi de redactori şi fotoreporteri, fără a-i pune să înveţe cum se realizează o galerie foto, un clip video, un montaj audio, nu te aştepta să stea cititorii la coadă pentru a-ţi accesa pe bani site-ul.

● *Viteză*. Dacă evenimentul se întîmplă acum, mă aştept ca în 30 de minute să existe pe site-ul pe care dau bani cel puţin cîteva texte şi măcar o galerie foto. Mă aştept la un montaj video la o oră – două de cînd a început evenimentul, asta cu tot cu deplasarea reporterului la faţa locului. Apropo, montajul se face pe loc, pe laptopul cu acces wireless la Internet, nu în redacţie, după ce ai traversat oraşul în aproape o oră şi jumătate.

● *Prezenţa în reţelele sociale*. Nu mai este de ajuns site-ul, trebuie să fii acolo unde e şi publicul tău. Şi o parte din el este şi pe Facebook, o parte este şi în Second Life, o parte este pe Twitter. Mergi acolo, oferă-le conţinut care să-i atragă şi pe urmă cere-le bani. Nu cred că cititorii n-ar da bani pe un conţinut de calitate, produs de o publicaţie modernă, care este prezentă în reţelele sociale de pe Web.

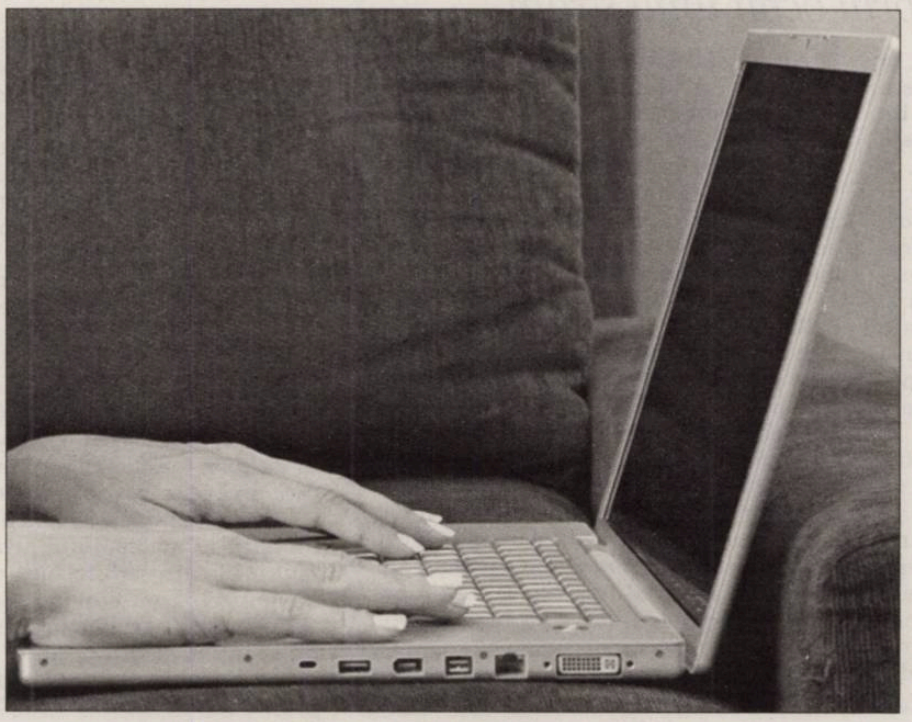

Ne comparăm cu *Times* şi cu alte publicaţii de prestigiu din străinătate? Hai să ducem comparaţia pînă la capăt atunci: pe site-urile lor, ele oferă multe lucruri în plus faţă de ediţia tipărită. Da, poate taxa va fi modică în România, dar asta nu înseamnă că nu trebuie să oferi şi tu animaţii, web documentare, materiale multimedia muncite. Eşti pe Internet, aşa că nu mai explica în text rezultatele unei statistici, ci fă o animaţie care să atragă cititorul pe care tocmai l-ai păcălit să dea bani pentru a accesa site-ul. Nu mai scrie de pe canapea sau din birou, ci mergi la locul evenimentului, avînd agăţat de gît cel puţin un aparat foto şi cărînd în geantă un laptop.

Chestiunea comentariilor

Voi mai spune un lucru care s-ar putea să-i enerveze pe vajnicii apărători ai libertăţii de exprimare: nu orice comentariu al cititorului merită să apară la orice articol. Hai să facem tot ca „afară“, unde numai comentariile care aduc o contribuţie la discuţie apar în subsolul articolului. Cititorii pot produce gratuit conţinut de calitate, dar numai unii fac într-adevăr acest lucru.

Evident, numai cititorii înregistraţi pot comenta şi, în principiu, numai cei care vorbesc bine limba în care apare publicaţia au dreptul de a-şi spune părerea. Libertatea de exprimare nu înseamnă că poţi spune (citeşte „înjura“) ce vrei, cînd vrei, exprimîndu-te execrabil în limba respectivă. Din cîte cunosc, responsabilitatea aprobării comentariilor şi moderării discuţiei din jurul articolului revine tot autorului, în străinătate, nu unei singure persoane care se presupune că se pricepe la orice subiect abordat în articolele din întreaga publicaţie.

Eu zic aşa: să se revizuiască primesc, dar să se schimbe din temelii concepţia asupra site-ului ca vehicul al informaţiei online. Organizează training-uri în jurnalismul online, învaţă-l pe jurnalist să facă fotografii, montaj video şi animaţie, pune-l să facă toate acestea rapid şi bine. Oferă conţinut original pe site, dă-i cititorului materiale multimedia pe care nu le-ar putea găsi în altă parte. Abia după aceea poţi umbla cu nasul pe sus şi poţi cere 2 lei pe săptămînă pentru accesul la site.

Ah, era să uit: ca să rentabilizezi publicaţia online ai nevoie de foarte mulţi vizitatori unici pe zi plătitori. Cum îi atragi pe aceştia? Vezi mai sus. Oferă-le toate acele lucruri gratuit un timp, apoi întreabă-i dacă le-a plăcut. Dacă vei auzi multe răspunsuri pozitive, impune taxa şi roagă-te să rămîi în continuare bun. Ce zici, presă română, ţii pariul?

George Hari Popescu *este asistent universitar la Facultatea de Jurnalism şi Ştiinţele Comunicării din Bucureşti şi jurnalist freelancer. Scrie destul de frecvent pe blogul personal (cyberculture.ro) şi pe cel specializat pe folosirea bicicletei în oraş (bicla.ro).*

Elena STANCU

Cine strînge după noi

– gunoiul din ograda României: o problemă de cultură –

În ultimii ani, tot mai multe ONG-uri au încercat să cureţe România de deşeurile depozitate în natură. S-a dovedit a fi însă o muncă de Sisif: la scurt timp, alte gunoaie erau aruncate pe malurile rîurilor sau în păduri. Puterea voluntarilor de a curăţa, oricît ar fi fost de binevoitori, a fost cu mult depăşită. Asociaţia Tăşuleasa Social, care s-a confruntat în ultimii cinci ani cu această problemă, a aplicat o altă metodă: şi-a propus să schimbe mentalităţile localnicilor din Poiana Negri şi să-i convingă să colecteze gunoiul selectiv.

La poalele Munţilor Călimani, foarte aproape de zona protejată a Parcului Naţional şi de rezervaţia geologică 12 Apostoli, majoritatea localnicilor din Poiana Negri trăiesc din exploatarea lemnului şi din cultivarea pămîntului. Satul se află la doar 15 kilometri depărtare de Vatra Dornei, într-o zonă cunoscută mai ales pentru apele minerale. Din păcate – sau din fericire –, deşi zona are potenţial turistic, acesta nu este suficient exploatat. Poiana Negri şi-a păstrat, în mare parte, casele tradiţionale, iar natura este aproape intactă.

Însă, cînd te apropii de malurile pîrîului Negrişoara, care străbate localitatea, priveliştea încîntătoare este întreruptă violent de pet-uri, cioburi, cauciucuri, fier ruginit, haine vechi sau cutii. La fel ca în multe alte sate din România, localnicii folosesc rîul ca sistem de salubrizare sau, în cel mai fericit caz, îşi ard gunoaiele în fundul curţii. E adevărat, de multe ori, problema deşeurilor nu este gestionată corect de autorităţile locale, care nu reuşesc să pună la punct un mecanism eficient de colectare.

Cînd îţi arunci gunoiul în fundul curţii, aceasta nu mai este o problemă de mediu, ci una de cultură.

Asociaţia Tăşuleasa Social a fost înfiinţată de o mînă de oameni din Bistriţa, care şi-au dorit să schimbe ceva în jurul lor. Sediul asociaţiei este chiar la poalele Muntelui Tăşuleasa, unde au construit un campus, la numai 30 de kilometri depărtare de Poiana Negri. După cinci ani în care, împreună cu voluntari de la liceele din zonă, au desfăşurat zeci de acţiuni de ecologizare, au înţeles că trebuie să lucreze altundeva: la mentalităţile oamenilor. „Comunităţile deja s-au obişnuit ca noi, ONG-urile, împreună cu voluntarii, să venim şi să curăţăm: oamenii nu înţeleg diferenţa dintre o asociaţie şi o firmă de salubrizare“ – a declarat Alin Uhlmann-Uşeriu, preşedinte Tăşuleasa Social. „Aşa că noi nu mai vrem să adunăm pet-uri şi gunoaie, ci să îi ajutăm pe oameni să conştientizeze. Atunci cînd îţi arunci gunoiul în fundul curţii, aceasta nu mai este o problemă de mediu, ci una de cultură.“

În martie, asociaţia a lansat proiectul educaţional „Paşaportul Verde“, în care va implica, pînă la final, în luna iunie, peste 160 de tineri de la liceul din Dorna Candrenilor, la care învaţă majoritatea copiilor din Poiana Negri. Timp de patru luni, elevii participă la un program de training în campusul Tăşuleasa Social, unde urmează cursuri de comunicare, învaţă despre resursele naturale din această zonă, despre importanţa conservării lor şi despre colectarea selectivă a deşeurilor.

La finalizarea primei părţi a programului de training, tinerii voluntari au arătat ce au învăţat în ultimele două luni în campusul Tăşuleasa Social: pe 7 mai, au desfăşurat o campanie locală de informare în Poiana Negri şi le-au vorbit sătenilor despre consecinţele depozitării deşeurilor în apă şi despre avantajele reciclării. Mai exact, ei au împărţit saci pentru colectarea selectivă a plasticului, care vor fi predaţi ulterior de săteni unui colector local, într-o anumită zi din lună. Odată cu sacii, localnicii au primit

© C. Bumbuţ

şi un calendar pe care sînt notate datele la care se face colectarea. În schimbul sacilor cu pet-uri şi ambalaje, sătenii primesc un tichet care reprezintă valoarea plasticului adunat, prin care beneficiază de reducerea taxei de salubrizare. Acest mecanism a fost propus de Tăşuleasa Social, iar autorităţile locale au fost de acord să îl susţină.

În Poiana Negri, sistemul de salubrizare e înlocuit cu arderea gunoaielor în curte.

Ziua a început cu o acţiune de ecologizare: peste 250 de angajaţi ai Coca-Cola HBC România, veniţi din Bucureşti, Timişoara, Oradea şi chiar din Chişinău, au curăţat cei 12 kilometri ai pîrîului Negrişoara, care traversează satul. Coca-Cola HBC România sprijină acest proiect pentru că, în Poiana Negri, se află fabrica în care compania produce două branduri de apă minerală.

După patru ore de muncă, în urma voluntarilor au rămas pe malurile apei saci negri cu gunoi şi saci transparenţi cu plasticul ce urma să fie reciclat. În spatele gardurilor, sătenii îi priveau curioşi pe oamenii aceştia veniţi de departe, care se chinuiau să scoată o canapea putrezită din apă. „Noi nu aruncăm, don'şoară, gunoaiele în apă“, a răspuns o localnică luată la întrebări. „Nu venim noi pînă acia. Noi le aruncăm pe lîngă casă“, a spus cu seninătate. Însă, o parte dintre localnici s-au arătat deranjaţi de numărul mare de mizerii din apă. „Păi, ce strîngeţi dumneavoastră aicea o să se împle la loc într-o săptămînă!“, a spus Candrea Gavril, de 80 de ani. „Unii vin cu maşinile şi aruncă pe mal tot ce-au adunat într-o lună. Trebuie să aduceţi pe cineva de la Bucureşti care să deie o poruncă că de azi înainte nu se mai aruncă gunoaie în apă.“ Majoritatea sătenilor au confirmat că, în majoritatea gospodăriilor, sistemul de salubrizare e înlocuit cu arderea gunoaielor în curte, inclusiv a pet-urilor.

La ora 14,00, după ce rîul a fost curăţat, 50 de elevi de la liceul din Dorna Candrenilor au venit direct de la şcoală ca să discute cu localnicii şi să le spună că, de acum înainte, gunoiul nu se mai aruncă în apă. Deşi în ultimele săptămîni au urmat cursuri de comunicare în campusul Tăşuleasa Social, copiii erau emoţionaţi: îşi repetau cu voce tare discursul şi puneau întrebări suplimentare, legate de mecanismul de colectare. Cei cărora urmau să le vorbească erau chiar părinţii, bunicii sau vecinii lor. „Nimic din ce facem noi nu e spectaculos sau complicat; spectaculos este ce se întîmplă cu aceşti adolescenţi după ce au făcut voluntariat şi au înţeles că stă în puterea lor să schimbe lucruri“, a explicat preşedintele Tăşuleasa Social.

Elevii au pornit pe traseul care fusese curăţat în prima parte a zilei şi au mers din casă în casă. Una dintre echipe, formată din două fete de 15 ani, Adela şi Roxana, au ciocănit la prima uşă. Intimidate, fetele au tras aer în piept şi au început să le explice celor doi bărbaţi care le-au deschis:

Sătenii s-au arătat încîntaţi de sistemul de colectare şi fericiţi că cineva le propune o soluţie prin care să scape de gunoaie.

„– Noi sîntem de la şcoală, de la Dorna Candrenilor, şi am venit să vă spunem că vrem ca rîul Negrişoara să rămînă curat. Aţi văzut cît gunoi s-a strîns azi-dimineaţă şi nu trebuie să se mai arunce altul în loc.

– Dar noi n-aruncăm, don'şoară!

– Ştim că nu aruncaţi, nici nu am zis asta. Vrem doar să vă dăm nişte saci în care să strîngeţi plasticul şi un calendar cu zilele din lună în care va trece o maşină să-i ridice. În schimbul sacilor, o să primiţi aceste tichete şi veţi plăti mai puţin la gunoi“. Bărbaţii au devenit parcă mai atenţi atunci cînd au înţeles că e vorba de o reducere a taxelor.

Gheaţa a fost spartă, iar Adela şi Roxana au răsuflat uşurate. În faţa următoarei case a ieşit în întîmpinare o femeie de vreo 60 de ani.

„Aţi văzut că azi-dimineaţă s-au strîns nişte gunoaie...“ Fetele nu au apucat să-i spună însă prea multe.

„Păi mîine iar îs la loc“, le-a zis femeia cu ciudă. „Ăştia de lîngă mine ţîpă pe jos tot ce mănîncă. Duceţi-vă la ei să le spuneţi!“

„O să ne ducem la toate casele, nu doar la ei. Noi asta vrem, să rămînă curat, aşa că am venit să vă dăm nişte saci pentru plastic.“ Pînă la urmă, femeia le-a ascultat pe cele două voluntare, a primit sacii transparenţi, deşi părea puţin îndoită de mecanismul pe care i-l explicaseră elevele.

Tinerii voluntari s-au relaxat, le-au vorbit sătenilor cu convingere, iar una dintre echipele de elevi a intrat chiar într-o cîrciumă. Bărbaţii din încăpere se uitau năuciţi la copiii care le explicau că nu mai au voie să îşi arunce gunoaiele la întîmplare. Au luat sacii pentru plastic şi calendarele, fără să crîcnească. „Păi, voi faceţi o treabă bună, mă, copii!“, le-a spus unul dintre ei. În majoritatea gospodăriilor, sătenii s-au arătat încîntaţi de sistemul de colectare şi fericiţi că cineva le propune o soluţie prin care să scape de gunoaie. Însă nu toate echipele au fost la fel de norocoase. Cîţiva copii au fost daţi afară dintr-o curte, în timp ce proprietarul striga furios după ei: „Dar ce credeţi? Că eu sînt gunoierul vostru?“.

Dacă vrem să începem cu adevărat colectarea selectivă a gunoaielor, trebuie să lucrăm la mentalităţi.

După ce toţi elevii s-au strîns la autobuzul ce urma să îi ducă la casele lor, Tăşuleasa Social a centralizat listele cu familiile care au fost informate – copiii au notat pe caiete numele celor cu care au discutat. Procentul era unul bun: mai mult de 90% au acceptat sacii pentru plastic şi au promis că îi vor şi folosi. Probabil că mecanismul inventat de Tăşuleasa Social nu va funcţiona în totalitate, dar faptul că localnicii au fost interesaţi de un sistem de colectare selectivă a gunoaielor este un pas important. Pînă la urmă, acesta este doar un experiment; dacă va funcţiona, va putea fi aplicat şi în alte sate din România.

Cel mai important lucru este însă că 50 de elevi au mers acasă, la părinţii lor, şi le-au spus că nu e bine să arunce gunoaiele la întîmplare. Într-unul dintre caietele de lucru ale copiilor, păstrate la Tăşuleasa Social, un elev a scris: „Am început să privesc cu alţi ochi pe oamenii care aruncau gunoaiele şi îi întrebam dacă e bine să le arunce pe unde apucă. Chiar era o femeie care îşi tăia lemne în curte şi arunca rumeguşul pe marginea apei, atunci i-am spus că mai bine l-ar duce la o groapă de gunoi sau să-l pună undeva la putrezit. Era şi normal că doamnei i-a fost un pic ruşine fiindcă îi spunea un copil ce să facă. A acceptat cu greu ideea de a duce gunoiul la groapă, dar a acceptat-o pînă la urmă.“ Textul era semnat de „Ionutz“.

Acţiunea „Paşaportul Verde“ se va încheia în luna iunie, cînd Tăşuleasa Social, ajutată de elevi, va construi un Centru de informare turistică în Dorna Candrenilor. Aici vor exista pliante şi informaţii despre obiectivele din zonă, Parcul Naţional Călimani şi rezervaţia geologică 12 Apostoli, iar ghizii locali vor fi chiar elevii care au participat la programul de training.

„Copiii sînt foarte eficienţi atunci cînd au în responsabilitate să convingă pe cineva“, a spus Alin Uhlmann-Uşeriu, preşedinte Tăşuleasa Social. „Iar sistemul pe care încercăm noi să-l aplicăm aici poate fi aplicat oriunde: dacă vrem să facem cu adevărat colectare selectivă, trebuie să lucrăm la mentalităţile oamenilor. Iniţiativa individuală este primul pas pentru a începe cu adevărat colectarea selectivă a deşeurilor.“

IRONIE TASMANIANĂ: PREŞEDINTELUI ACTUAL NU-I PLACE VIAŢA DEPARTE DE ORAŞ, CI O ŢARĂ CU SUPORT ROTUND

■ Diavolul tasmanian a fost trecut deja pe lista animalelor pe cale de dispariţie după ce un tip de cancer facial contagios a decimat specia, în acest moment mai trăind doar cîteva mii de exemplare în toată Australia. Boala este cauzată de muşcături pe care diavolii şi le fac unii altora, ca parte a unui bizar ritual de împerechere. Ironie tasmaniană. (**M. C.**)

■ Ion Iliescu s-a aflat printre spectatorii meciului demonstrativ pe care l-a ţinut în România fostul campion mondial de snooker Jimmy White. Instalat în rîndul întîi, Ion Iliescu l-a urmărit tacticos pe maestrul tacului. Se spune că fostul preşedinte e un fan al acestui joc stilat. Aviz celor care-l ştiau mai degrabă un iubitor al baseballului din Piaţa Universităţii. Mai rămîne să aflăm că şi preşedintelui actual, de fapt, nu-i place jocul de-a fripta, ci bridge-ul. (**A. M.**)

■ La Bookfest, la lansarea cărţii *După 20 de ani. 1989, an de cotitură în istoria naţională şi în viaţa internaţională*, Ion Iliescu a fost bruiat de cîţiva tineri, membri ai organizaţiei „Noii golani". La întrebarea „De ce lansaţi cărţi de-

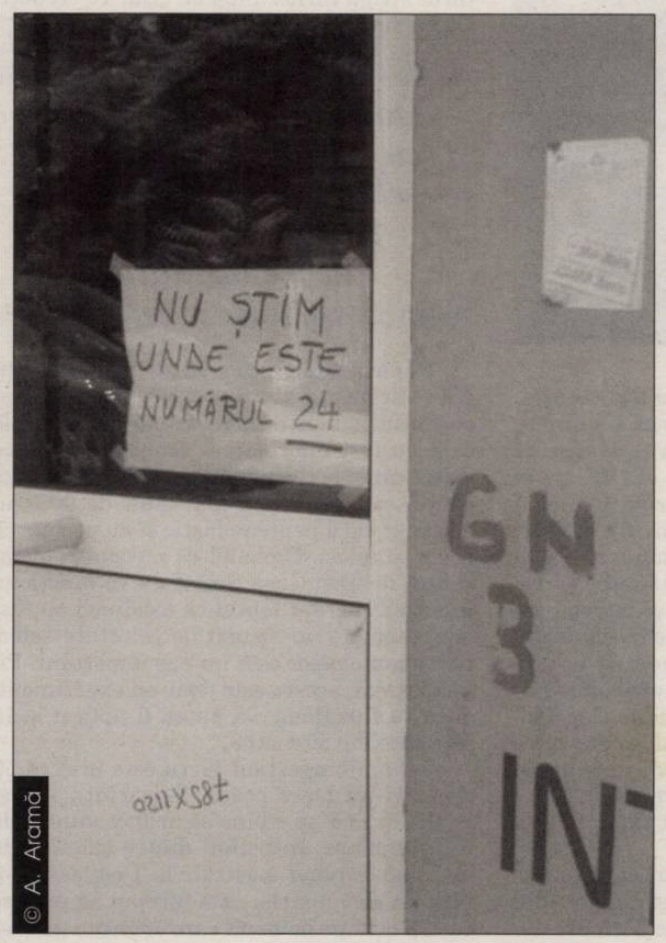

Cu ochii-n 3,14

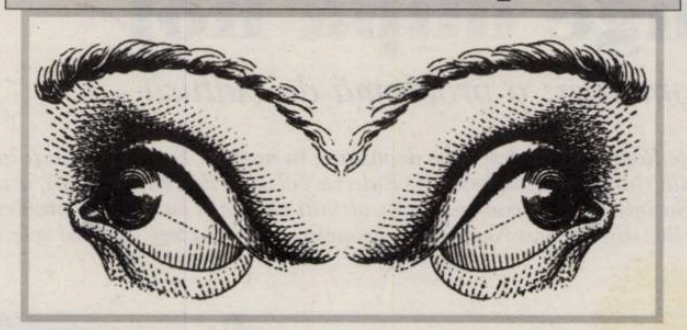

spre revoluţie, cînd ar trebui să fiţi în închisoare?", fostul preşedinte le-a spus, dezinvolt ca întotdeauna, unor adepţi din publicul septuagenar: „Ce vreţi, un legionar". (**S. G.**)

■ Înaintea Campionatului Mondial de Fotbal, BBC se concentrează asupra celei mai ciudate echipe din competiţie – Coreea de Nord, o echipă-fantomă. Închişi ca într-un ţarc în propria ţară, unii jucători sînt complet necunoscuţi presei internaţionale. La antrenamentele lor nu sînt acceptaţi nici un fel de observatori din afară. Nu au voie să se întîlnească cu presa, cu spectatorii sau cu jucători ai altor echipe. La ultimul turneu asiatic, „în timp ce restul echipelor au stat în centrul Hong Kong-ului, în zona turistică, nord-coreenii au locuit într-un centru sportiv, înconjurat de garduri şi ziduri, departe de oraş". Nu reuşesc să înţeleg cum, în anul de graţie 2010, umanitatea nu găseşte o soluţie pentru eliminarea unui regim care l-ar face şi pe Big Brother să se jeneze. (**M. Ş.**)

■ Nici nu m-am mirat citind, pe toate site-urile cu putinţă, următorul anunţ: „Învaţă engleza cu tupeu. Vorbeşte şi tu impecabil şi scrie corect. Engleza în doar 21 de zile. Garanţie pe viaţă". Tupeul ca metodă de învăţare a unei limbi străine e cel mai firesc lucru într-o ţară în care se conduce cu tupeu, se scrie cu tupeu, se fură cu tupeu. Dar garanţie pe viaţă? (**S. S.**)

■ Coşul de gunoi cu senzori nu e singura noutate din toaletele restaurantelor neaoşe: robinetul cu suport rotund, din metal, de pe care apa nu curge fir, ci şuvoi, de undeva mai de sus, e o alta. Se încadrează, probabil, în curentul eco-bio, imitînd un izvor vijelios de munte. (**I. P.**)

IRONIE TASMANIANĂ: CHESTIA CU „NOI CONSUMĂM MAI MULT IMAGINI CU ICOANE DECÎT CURAJ" N-A TRECUT DE NORI

■ Nu vă supăraţi, să-mi explice şi mie cineva chestia asta cu „web doi zero". Doi zero pentru cine? (**M. V.**)

■ Ştiam de-o viaţă că „noi consumăm mai mult decît producem". Deunăzi l-am auzit pe un medic inteligent stabilind, în situaţia actuală, un nou raport: „Sperăm mai mult decît se poate spera". De băgat bine la cap. (**R. C.**)

■ Internetul o găzduieşte, printre altele, şi pe sfantaparascheva.com. Pe site puteţi citi despre viaţa ei, puteţi vedea imagini cu icoane sau puteţi accesa filmuleţe tematice de pe YouTube şi descărca mp3-uri cu cîntări, precum şi un document Word cu minunile săvîrşite de aceasta. Minunat! Poate vine cineva şi cu un site de mîntuire online (individuală sau în grupuri organizate) şi scăpăm de-o cheltuială cu Catedrala... (**P. M.**)

■ Preşedintele Băncii Centrale Europene, Jean-Claude Trichet, a afirmat săptămîna trecută că măsurile de austeritate aplicate în Grecia sînt „încurajatoare". Îi trebuie ceva curaj să folosească acest cuvînt. (**M. M.**)

■ Favorită nr. 17, după ce multă vreme n-a trecut de sferturi, o italiancă bărbătoasă, Francesca Schiavone, a cucerit titlul de campioană la Roland Garros. Sîntem cîţiva care ne-am gîndit imediat – la ce altceva? – la echipa Italiei, campioană mondială fără multe şanse la turneul final din Africa de Sud. (**R. C.**)

■ Am primit la redacţie un e-mail cu următorul text scris cu litere mari, roşii: „Caut loc de muncă urgent". Semnat: Blue Cloud. Transmit şi eu mai departe: dacă cineva vrea să angajeze un nor, să spună. Noi, în redacţie, avem destui nori în care să mai intrăm, din cînd în cînd, cu capul. (**M. V.**)

IRONIE TASMANIANĂ: DĂUNĂTORUL CARE ATACĂ PUTERNIC UN TRICOU CU NODURI CHIAR SE POATE NUMI „ZBURAT DIN CAP"

■ Ca să mai schimbăm niţel registrul, iată ce spune un apicultor (Ioan Rusu, din Bacău, în *Evenimentul zilei* de luni, 7 iunie 2010): „Parazitul Varoa e dăunătorul care atacă puternic albinele. În practica apicolă, împotriva acestui parazit se foloseşte substanţa varachet, iar cei care au ferme bio utilizează acid oxalic, care e însă mult mai slab. Eu i-am adăugat stupului un «buzunărel-minune», unde pun o ramă oarbă la care am acces oricînd, fără foaia de început a hexagoanelor în care se aşază trîntorii. Paraziţii vin şi depun ouăle aici, rama oarbă devenind o capcană pentru ei". (**D. S.**)

■ Inscripţie pe un tricou: „Jesus will come. Look busy!". (**M. C.**)

■ Într-un minimarket din Crîngaşi, salamurile de Sibiu sînt legate de raft, cu sfoară şi simţ de răspundere, cu noduri straşnice, precum cele marinăreşti. Răspunsul unei vînzătoare la această măsură de siguranţă draconică: „...căci astea de Sibiu se fură". (**S. G.**)

■ Cel mai vechi pantof din lume, cu o vîrstă de cinci milenii şi jumătate (cu 400 de ani mai bătrîn decît complexul Stonehenge), a fost descoperit într-o peşteră din Armenia. Ei da, asta chiar se poate numi încălţăminte vintage. (**M. Ş.**)

■ Nuţu Cămătaru a vrut şi el să facă o aroganţă şi să plece de la Penitenciarul Jilava călare pe un cal. Numai că, burtos cum era, n-a reuşit să urce în şa din prima încercare (era să şi cadă de pe cal, iar şapca i-a zburat din cap), ci abia după ce unii au ţinut calul, iar alţii l-au ridicat pe braţe, căci nu ajungea cu piciorul la scară. N-am văzut o eliberare mai penibilă. Animal cu caracter calul, s-a văzut şi de data asta. (**M. C.**)

PUBLICITATE

„Sînt vechi, domnule!“ (I.L. Caragiale)

DIRECTOR FONDATOR **ANDREI PLEŞU**

DILEMA VECHE

Andrei GORZO

dilematograf 19

SĂPTĂMÎNAL DE TRANZIŢIE ■ Anul VII ■ nr. 332 ■ 24-30 iunie 2010 ■ www.dilemaveche.ro ■ 24+8 pagini ■ 3,99 lei

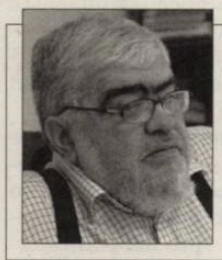

ANDREI PLEŞU

„Note berlineze“

pagina 3

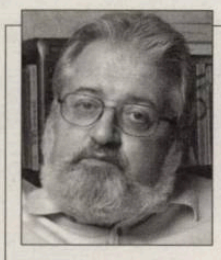

ANDREI PIPPIDI

„Schitul Maicilor“

pagina 6

KENAN MALIK

„Cum să fii un musulman veritabil“

pagina 20

În gratiile regimului

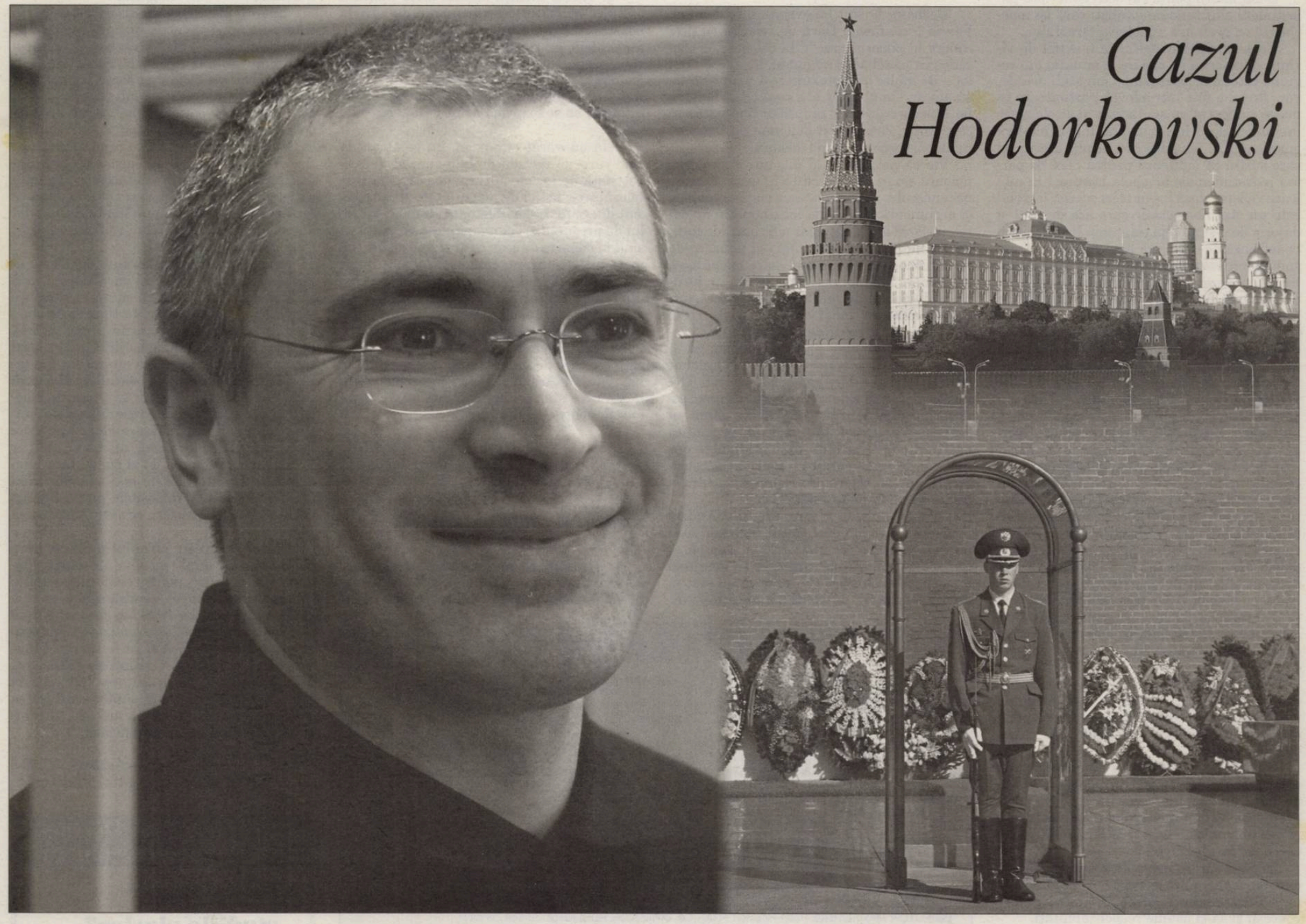

Cazul Hodorkovski

„Nu e nevoie de manuale pentru ca oamenii să înţeleagă ce înseamnă o «dictatură autoritară».“

MAGDALENA BOIANGIU

5 948467 000346 25

Redacţia DILEMA VECHE: Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, sc. 6, et. 5, sector 1, 010073 Bucureşti ● **Telefon:** 021/231.35.00 ● **Fax:** 021/230.51.07 ● **e-mail:** dilema@satiricon.ro

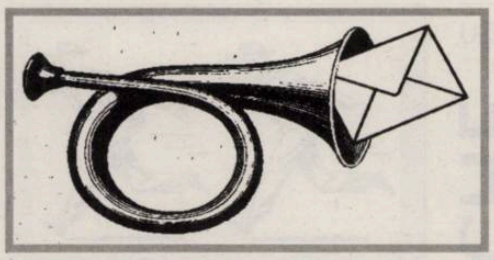

DILEMATICI DIN TOATE ŢĂRILE, VĂ ASCULTĂM...

NR. 330:

Articolul lui George Rîpă

Nevoia de moderaţie

Am citit cu interes articolul fostului meu coleg şi, sper, în continuare prietenului meu George Rîpă, privitor la recentul incident din largul coastelor Fîşiei Gaza, publicat în numărul 330 al *Dilemei vechi*.

Un fidel adept al neo-conservatorilor americani, George le-a copiat toate principalele teze ideologice privitoare la conflictul israeliano-palestinian.

Presa este deseori părtinitoare în reflectarea conflictului, portretizînd palestinienii drept victime, iar statul evreu drept agresor.

Situaţia dificilă a palestinienilor este deseori exagerată de presa părtinitoare.

Militanţii pentru pace sînt deseori activişti pro-palestinieni, camuflaţi şi periculoşi.

Israelul este, de fapt, victima care are dreptul legitim la autoapărare.

Israelul este singurul stat democratic şi pro-occidental din Orientul Mijlociu şi, de aceea, trebuie susţinut de către statele occidentale.

Susţinătorii politici ai activiştilor pro-palestinieni sînt fundamentalişti care îşi maschează cu greu ura împotriva Israelului.

Ceea ce e dezamăgitor la o astfel de viziune dogmatică cu privire la situaţia din regiune este că se bazează pe jumătăţi de adevăr. Presa a fost într-adevăr părtinitoare în multe rînduri şi nu s-a limitat în a relata sec evenimentele, ci le-a comentat într-o manieră emoţională şi tendenţioasă. Mulţi dintre cei care susţin că militează pentru pace de partea palestinienilor ar apela bucuroşi la mijloace violente dacă li s-ar oferi ocazia. Israelul este un stat democratic care are dreptul şi datoria de a-şi proteja cetăţenii. Palestinienii beneficiază de un ajutor extern generos, care suplimentează consistent bugetul Autorităţii Palestiniene şi ajută la menţinerea unui nivel de trai mai bun decît ceea ce ar lăsa să se întrevadă statisticile oficiale.

Însă dincolo de acestea încep să apară necesarele nuanţe. Presa conservatoare este la fel de dibace în a portretiza părtinitor conflictul din regiune. Israelul nu este un stat victimă, ci o putere regională matură capabilă să se apere singură şi avînd alături aliaţi solizi. Etichetele pe care le aplică George „neo-fundamentaliştilor de la Ankara" sînt la fel de valabile ca şi cele aplicate de cealaltă tabără „neo-fundamentaliştilor Likud". Iar despre cîtă sărăcie există în Palestina, există datele UNDP care arată astfel situaţia: PIB-ul real pe cap de locuitor a scăzut cu 30% faţă de 1999, la aproximativ 2200 de dolari. Rata şomajului în Palestina este de aproape 30%, iar în Fîşia Gaza de peste 40%. Aproape o treime din populaţie trăieşte sub pragul sărăciei, potrivit criteriilor ONU. Deci „piscinele şi pieţele îndestulate din Gaza" de care vorbeşte George sînt destul de departe de adevăr.

Cît despre intervenţia dlui Cristian Ghinea de la rubrica „Cu ochii-n 3,14", parcă nu se cuvine să ironizezi moartea a zece oameni, oricît de antipatici ţi-ar fi militanţii palestinieni.

Situaţia din Palestina este mult prea complicată şi prea delicată pentru a putea permite un răspuns tranşant. Adevărul şi dreptatea nu sînt monopolul nici unei tabere şi nici una nu este lipsită de vină pentru blocarea procesului de pace.

În regiune lipsesc politicienii moderaţi, capabili să demareze negocieri credibile în care fiecare tabără să fie dispusă să ofere concesii şi să-şi asume responsabilităţi.

Trist este să observ că această moderaţie lipseşte şi în dezbaterea publică. Parcă nu aceasta este calea...

Mihnea ANASTASIU
mihnea.anastasiu@gmail.com

„– Adevărul nu se confundă întotdeauna cu dreptatea.
– Unde ai citit asta?
– În toate cărţile bune..."
(WILLIAM FAULKNER – „LECŢIA DE CHIMIE")

album dilematic V. Catuna

ACTUALITĂŢI

„Ne place să insultăm..."

Dezbaterile sînt binevenite întotdeauna. Istoria o confirmă! Dacă ne referim cu precădere la poporul grec şi la cel roman, vom vedea că întrebările abundau, iar rezolvarea lor – de multe ori aproximativă – nu întîrzia să apară. Omul antic era ceea ce trebuia să fie: bun cunoscător al propriilor limite. Din acest motiv, Aristotel îi îndemna pe tineri să nu depăşească cu nimic măsura!

Fie că ne place sau nu, într-o oarecare măsură tineri sîntem cu toţii: avem destule necunoscute, jonglăm adesea cu presupuneri şi argumentăm aproape tot timpul în favoarea noastră ideile care par a fi contradictorii. Scurt: ne place să insultăm, să abuzăm de forţa fizică, sau, într-o mai mare măsură, să îndemnăm la fapte repulsive pe cei din jurul nostru! Aşadar: discuţiile elevate lipsesc, ura şi discriminarea (religioasă sau rasială) cresc continuu, iar divagaţiile sînt obişnuite.

O societate care pretinde că este europeană, care stă mereu cu gîndul la Occident în vederea bunăstării materiale ar trebui să înveţe în primul rînd că respectul reciproc este primordial. Afirm toate aceste opinii cu dezgust faţă de cei care, zi de zi, pe spaţiul destinat comentariilor din cotidianele online, au de remarcat doar injurii şi apostrofări la adresa celor care reprezintă cultura românească în toate aspectele ei.

Citesc cu plăcere opiniile dlui Andrei Pleşu sau cele ale dlui Horia Roman Patapievici – pentru a da numai două exemple –, iar apoi urmează meschinăria şi insultele majorităţii cititorilor. Cu toate că nu sînt adeptul cenzurii, cu toate că opiniile contradictorii mă fascinează, trebuie să recunosc: cotidianele autohtone ar trebui să fie mai vigilente cu astfel de persoane care nu numai că se îndepărtează de subiect, dar de cele mai multe ori spun lucruri aberante, fapt ce îmi aduce în minte două dileme:

1. Aceşti inculţi, sfidînd orice limită a bunului-simţ, au ceva personal cu elitele noastre şi reduc totul la persoanele în cauză, nu la ideile acestora; sau

2. Doresc să devină ei înşişi autorităţi în domeniu, criticînd, batjocorind şi nu în ultimul rînd sfidînd orice intelectual care s-ar întîmpla să se exprime asupra unei stări de fapt.

Un adevărat european, un cetăţean de rînd care dă dovadă de bun-simţ şi de respect faţă de însăşi cultura noastră, nu s-ar înjosi într-o astfel de măsură. Pe zi ce trece, sînt din ce în ce mai dilematic, îmi fac tot felul de presupuneri şi mă gîndesc la faptul că sîntem departe de ceea ce ar trebui să fim, ba mai mult de-atît: nu cred că, deşi sînt tînăr, voi ajunge să văd o schimbare în bine pornind de la noi înşine, de la modul nostru de a fi, de la ceea ce ar trebui să arătăm Europei, şi nu reuşim să realizăm măcar pentru noi şi pentru generaţiile care vor urma, generaţii pe care deocamdată nu vreau să mi le imaginez, dacă mă raportez în exclusivitate la cei care sînt un pericol, înainte de toate moral, pentru cei din jur.

C. COMAN
clau_coman87@yahoo.com

Fronda şi antipatia acerbă

[...] De fapt, blogul şi forumul sînt mijloace de socializare sau, în cel mai bun caz, unelte de comunicare pasivă. Unii le folosesc ca instrumente pentru dezvoltarea sau exersarea notorietăţii, alţii pentru informare, iar cei mai mulţi pentru luptă. Desigur, unele bloguri sau forumuri serioase, dincolo de gîlceava sau cearta de vorbe pe care o găzduiesc uneori, au o importantă funcţie informativă. Nu există erori software sau ciudăţenii IT care să nu fie tratate şi explicate de specialişti pe un forum. Nu există curiozităţi ştiinţifice sau informaţii culturale de interes care să rămînă nedezvăluite. Dar, în special pe forumurile de voită factură culturală, fronda şi antipatia sînt acerbe. Forumurile religioase, pentru că presupun probleme de identitate sau cunoştinţe reale, implică ambiţ peste măsură. Uneori, veneticii sau cei care au o apartenenţă confesională distinctă de majoritatea şi care se revoltă împotriva sistemului sînt alungaţi şi cenzuraţi.

Există o seamă de personalităţi publice care şi-au creat bloguri. Aşa cum era de aşteptat, şi între astfel de personaje apar la un moment dat conflictul de opinii şi persiflarea, atacul, ironia, toate spre deliciul celorlalţi, care arbitrează luînd partea unuia sau altuia dintre combatanţi. Sînt convins că părerile combatanţilor susţinute *face to face* nu ar fi la fel de violent combătute datorită ruşinii generate de prezenţa celuilalt.

În istoria culturii noastre sînt celebre anumite conflicte prin pasiunea, emoţia şi proporţiile notorietăţii personajelor implicate. Mi-aş fi dorit ca Eminescu şi Caragiale să fi trăit în vremea noastră şi să-şi fi răspuns, care mai de care mai ironic, prin postări pe blogul personal. (În felul acesta şi paparazzi şi redactorii de la *Click!* şi *Cancan* ar fi avut ce scrie sau fotografia.)

Mi-ar fi plăcut ca Mihail Sebastian să fi trăit pînă în zilele noastre şi să n-o lase pe Marta Petreu să-l facă legionar şi „ucenicul diavolului". Îmi imaginez că Sebastian ar fi scris un post pe blogul personal în care ar fi lămurit care au fost termenii relaţiei sale cu Nae Ionescu, şi astfel, Radu Cosaşu ar fi făcut economie de timp şi energie. Sînt convins că Sebastian, cu sensibilitatea sa specială, ar fi avut inspiraţie să culeagă o colecţie întreagă de *comment*-uri răutăcioase sau înjurături de pe diverse forumuri şi presupun că ar fi publicat un alt volum în stilul *Cum am devenit huligan*. Probabil ar fi fost numit *Cum am ajuns* banned.

Sînt trist pentru că înainte de '89 nu exista Internet. Cred că cei din diaspora ar fi avut imaginaţia necesară să scrie nişte reviste electronice satirice de tipul *Academiei Caţavencu,* pline de caricaturi prezidenţiale, bancuri despre comunism, critici pentru partid, spre hazul şi uşurarea oropsiţilor din ţară şi ofticarea activiştilor socialişti. Hackerii români de peste graniţă ar fi avut atunci posibilitatea să-şi demonstreze măiestria lansînd campanii de vînătoare către site-urile de partid şi în felul acesta, măcar virtual, ar fi răzbunat realitatea de zi cu zi. Dar, cum disputele şi situaţiile de mai sus sînt imaginare, ipotetice şi imposibile nu ne rămîne decît să ne consolăm cu... ce avem sau ce ne-a rămas.

Personal, prefer jurnalul publicat spre bătrîneţe sau după moarte, în dauna blogului zilnic, militez pentru conferinţe publice (Microsoft sau altele), cenacluri sau cercuri literare, nu pentru Internet forum. Nu de alta, dar aşteptarea şi socializarea propriuzisă constituie farmecul în formarea şi cunoaşterea culturală. Cultura se realizează prin comunicare, iar dezbaterea intelectuală presupune public şi audienţă. Incultura se construieşte nu prin necomunicare, ci printr-o direcţie greşită a comunicării.

Sergiu-Adrian ADAM
adamsergiuadrian@gmail.com

DILEMA VECHE

REDACŢIA: Dana CĂLINESCU (secretar general de redacţie) ● Marius CHIVU ● Radu COSAŞU Cristian GHINEA ● Stela GIURGEANU ● Andrei MANOLESCU (redactor-şef adjunct) ● Matei MARTIN Adina POPESCU ● Iaromira POPOVICI ● Ana Maria SANDU ● Simona SORA ● Dan STANCIU Mădălina ŞCHIOPU ● Ruxandra TUDOR (secretar general de redacţie) ● Mircea VASILESCU (redactor-şef) Luiza VASILIU (editor conţinut web)
RUBRICI: Ion BARBU ● Aron BIRO ● Paul BREAZU ● Adrian CIOROIANU ● Claudiu CONSTANTINESCU Şerban FOARŢĂ ● Alice GEORGESCU ● Gabriel GIURGIU ● Andrei GORZO ● Maria IORDĂNESCU Eugen ISTODOR ● Selma IUSUF ● Dan C. MIHĂILESCU ● Vintilă MIHĂILESCU ● Cezar PAUL-BĂDESCU Andrei PIPPIDI ● Constanţa VINTILĂ-GHIŢULESCU ● Sever VOINESCU
CORECTURĂ: Patricia MIHAIL **CAP LIMPEDE:** Ruxandra MIHĂILĂ
TEHNOREDACTARE: Adrian DAMIAN
ŞEF DEPARTAMENT ABONAMENTE: Gabriela CRISTEA ● tel.: 021-407.54.69; 021-407.45.64; 021-407.45.65 e-mail: gabriela.cristea@adevarulholding.ro
RECLAMAŢII ABONAMENTE: tel.: 021-407.54.64 ● e-mail: abonamente@adevarulholding.ro
PUBLICITATE: Dorina PETRUŢI ● tel.: 021-407.76.87 ● e-mail: dorina.petruti@adevarulholding.ro

DIRECTOR GENERAL: Peter L. IMRE ● **DIRECTOR GENERAL ADJUNCT:** Andrei ŞTEFAN
DIRECTOR ADEVĂRUL HOLDING: Adrian HALPERT ● **DIRECTOR FINANCIAR:** Adrian VASILE
DIRECTOR MARKETING: Peter Houston FRANK ● **DIRECTOR PUBLICITATE:** Tony GRAY
DIRECTOR DISTRIBUŢIE: Dana ZAMFIR ● **DIRECTOR ABONAMENTE:** Gabriela CRISTEA

Tiraj 19.600 ● Tipărit la Mega Press Holdings SA – Tel/Fax: 021-461.08.08/09
Dilema veche este marcă înregistrată a Societăţii comerciale Dilema veche SRL

Revistă editată sub licenţă de Satiricon srl
satiricon

Propuneri de *Dileme vechi* pentru viitor:

- **De ce dispar studiile clasice?**
- **Rebeli şi contestatari**

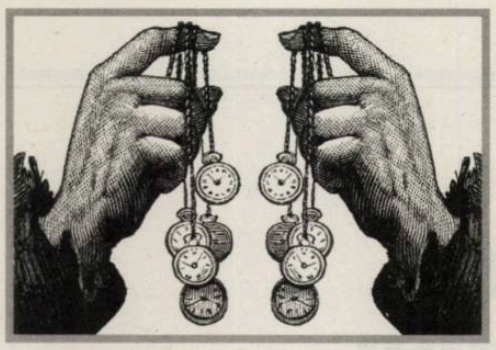

Andrei PLEȘU

nici **așa**, nici **altminteri**

„Așa e că pînă acum nu stăm nici bine, nici rău, adică nici așa, nici altminteri?“ (I.L. Caragiale)

Note berlineze

15 iunie

Un biolog, mare specialist în furnici, spune, la începutul conferinţei sale, că e mai greu să ne închipuim planeta fără furnici, decît fără oameni. Fără furnici, natura ar arăta altfel. Mai prost. Fără oameni ar lipsi, evident, tot ce ţine de cultură, dar lumea înconjurătoare nu numai că nu s-ar dezechilibra, dar, dimpotrivă, ar fi mai vitală şi mai igienică, recuperînd rapid ceea ce prezenţa umană a dereglat în măruntaiele ei. Fără oameni, lumea ar înflori...

Biologii fac adesea observaţii pasionante, pe care, din păcate, nu se străduiesc să le ducă spre ultimele (sau măcar penultimele) lor consecinţe. Declaraţia de mai sus ar merita fie şi o rapidă reflecţie marginală. Dacă omul nu e indispensabil şi, de fapt, nici măcar binevenit în marele spectacol al naturii, înseamnă că, în evoluţia speciilor, el e un element perturbator, venit pe altă linie decît cea care a întemeiat armonia ansamblului. Apariţia omului e divagatorie: un accident de parcurs sau opera unui demiurg rău (sau stîngaci). Dacă dimpotrivă el e, cum spune Darwin, încununarea treaptei supreme a scării zoologice, atunci e de neînţeles de ce tot ce e natură sub- şi pre-umană s-a „mobilizat“ pentru a produce un rebut, un agent toxic, menit parcă anume să-şi dizloce temelia, să-şi dinamiteze antecesorii. Cu alte cuvinte, există două posibilităţi: ori omul e o greşeală de ultimă instanţă, care compromite construcţia globală, ori întreaga construcţie e defectă, de vreme ce şi-a pregătit singură implozia. Dinaintea unei asemenea perspective speculative e preferabil, recunosc, să studiezi sociabilitatea furnicilor, felul lor de a comunica, mai eficient, uneori, ca acela al oamenilor. Fapt e că, în urma cercetărilor de zoologie, omul iese întotdeauna prost.

18 iunie

La un seminar internaţional despre comunism, cineva observă că, de vreme ce comunismul a fost asumat şi practicat adesea ca o religie, se poate pune întrebarea: în ce măsură comuniştii se pot converti (la o altă „religie“). Răspunsuri posibile: 1) Da, mai ales dacă n-au fost aderenţi autentici *(true believers)*. 2) Nu, dacă au fost aderenţi autentici. În cel mai bun caz, ei îşi „acomodează“, prudent, discursul, etalează, eventual, flexibilităţi de conjunctură, mimează conversiunea, dar rămîn, în adînc, fideli formaţiei şi opţiunii lor iniţiale. Problema însă e alta: o anumită elită intelectuală (preponderent occidentală) refuză să-şi ia distanţă faţă de utopia soluţiei comuniste. Cu alte cuvinte, chiar dacă (3) există convertiri individuale viguroase (Arthur Koestler, François Furet, Bronislaw Geremek etc.), nu există încă o convertire *globală* în raport cu experienţa comunistă. Ea rămîne, în continuare, plauzibilă, necompromisă, dacă nu direct dezirabilă. Ceea ce e de negîndit în cazul nazismului, e încă acceptat în cazul celeilalte extreme. Dovada: despre nazism se vorbeşte, în dezbaterile publice, pe un ton critic şi acuzator (ceea ce e perfect normal), dar despre comunism se vorbeşte „analitic“, „ştiinţific“, la rece, cu discrete nuanţe de căldură „înţelegătoare“ (ceea ce e inechitabil moralmente şi incorect metodologic. Ori adoptăm discursul de condamnare în ambele cazuri, ori adoptăm, în ambele cazuri, calmul investigator. Inadmisibilă e dubla măsură).

20 iunie

Tendinţa enormei literaturi exegetice privind parabolele evanghelice este – cu unele, puţine, excepţii – aceea de a extrage din lectura textelor o doctrină coerentă, un sistem de reguli morale, anunţuri profetice şi sentinţe înţelepte, care, laolaltă, ar alcătui substanţa unei „filozofii“ creştine, susceptibile a se fixa într-o ideologie. Puţini iau notă (Paul Ricoeur de pildă) de subtila şi semnificativa „incoerenţă“ doctrinară a parabolelor luate în ansamblu. Ele încurajează, mai curînd, flexibilitatea hermeneutică, libertatea lecturii, efortul de adaptare a gîndirii la bogăţia infinită a cazurilor şi circumstanţelor individuale. Există parabole care pun accentul pe faptă şi altele care recomandă contemplativitatea. Unele stimulează radicalitatea comportamentală, altele discreţia, unele propun cuminţenia, altele riscul, unele inocenţa copilărească, altele maturitatea discernămîntului. „Modelele“ sugerate sînt recoltate, de regulă, din afara categoriei curente a „exemplarului“. Pe scurt, nimic nu e previzibil în parabole. „Filozofia“ lor e, credem, prima mare tentativă europeană de a submina ideologicul, de a demonta consecvenţele superficiale şi militantismul simplificator. O tentativă pe care Biserica instituţională nu pare să o fi asumat întru totul.

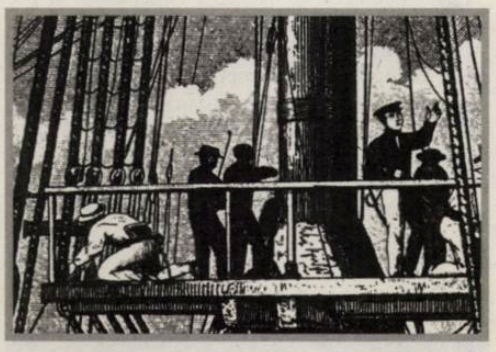

Mircea VASILESCU

Europa dumitale

Vorbe pe-nserat

Întîlnirile pe-nserat ale PD-L au devenit un fel de ritual, iar Snagovul tinde să se transforme într-un fel de loc de hagialîc al politichiei guvernamentale. Presa – biata de ea – stă cu ochii cît cepele pe praful lăsat în urmă de maşinile care trec în trombă spre locul unde, odinioară, Ceauşescu se întîlnea cu Yasser Arafat sau cu liderii ţărilor frăţeşti.

Neavînd acces dincolo de bariera care închide drumul, jurnaliştii îşi dau cu presupusul şi lucrează „pe surse“. Nu-i poţi critica pentru asta: şefii lor îi trimit la pîndă, poate-poate scapă cineva un „porumbel“ din gură şi gata exclusivitatea. Aparent, e o pierdere de vreme, căci din toate aceste şedinţe au răsărit doar vorbe în dorul lelii, spuse de vreunul dintre baronii PD-L, care n-au ajutat mai deloc la depăşirea stadiului de speculaţii mărunte despre remaniere, măsuri anticriză şi altele. În fapt, pînda la barieră are o oarecare logică: democrat-liberalii vorbesc pe multe voci şi nu poţi şti niciodată cînd apare vreun subiect de ştire. Pe de altă parte, aceste şedinţe de taină cu preşedintele, premierul şi crema partidului nu sînt urmate de vreun comunicat oficial, ceea ce le sporeşte misterul. E greu de înţeles de ce partidul, guvernul şi preşedintele, separat sau la un loc, nu îşi dau seama că pierd foarte mult (inclusiv în materie de imagine – ceea ce îi obsedează profund) din cauza acestei secretomanii caraghioase. Cetăţeanul căruia urmează să i se taie din leafă ori din pensie vede la televizor, la ceas de seară, şiruri de maşini nervoase care se îndreaptă spre o nouă întîlnire în care se vor decide chestiuni de interes public şi apoi – nimic. Un amestec de aroganţă de pe vremea CC al PCR („las' că ştim noi mai bine“) şi de nepăsare tipică tranziţiei de cumetrie produc enervări suplimentare şi sporesc distanţa între cetăţeni şi „clasa politică“. E greu de înţeles de ce ditamai forurile, instituţiile şi persoanele care au conducerea ţării pe mînă nu găsesc de cuviinţă să angajeze un purtător de cuvînt ca lumea şi, după astfel de şedinţe, să-l lase să spună cîteva vorbe cetăţenilor care i-au ales. Chiar şi acolo, în faţa barierei din pădurea Snagov *(à propos,* Cristian Crăciun, fost purtător de cuvînt al Poliţiei, e liber – e un personaj simpatic, iar la un partid cu atîtea „tamponări“ şi „derapaje“ nu strică experienţa dumnealui de la „rutieră“). În schimb, atunci cînd vor ei înşişi să „iasă la presă“ (cum atît de stupid se spune), politicienii se prezintă din ce în ce mai prost: Radu Berceanu face mişţouri, Adrian Videanu se chinuie să explice cum e cu afacerile sale private, Emil Boc se pierde în procente încercînd să prezinte cu zîmbetul pe buze ce şi de pe unde se mai taie şi nici Traian Băsescu nu mai e ce-a fost – şi-a pierdut siguranţa de sine, discursul „compact“ şi, pe alocuri, chiar şi umorul.

Pe de altă parte, diverşi reprezentanţi ai partidului îşi dau cu părerea la televizor despre chestiuni interne ale PD-L – ceea ce ar putea fi un semn de democraţie internă, dar nu e decît o dovadă de bîlbîială mediatică. Vasile Blaga a făcut o gafă enormă spunînd că se ştia din ianuarie 2009 că vom avea dificultăţi financiare, dar nu s-au luat măsurile la timp. Şefii săi – Traian Băsescu şi Emil Boc – ne spuneau în ianuarie 2009 că România nu va fi afectată de criză. Dl Blaga i-a dat acum de gol că au minţit cu bună ştiinţă. Într-o ţară normală, s-ar fi lăsat cu scandal şi demisii. La noi, caravana şontîcăie mai departe...

Aşadar, pe de o parte, avem şedinţe închise în care se decide că nu trebuie comunicat nimic publicului. Pe de altă parte, avem voci multiple care vorbesc despre un partid aflat la guvernare – adică răspunzător pentru soarta ţării. Între „nimic“ şi „voci dizarmonice“, partidul şi conducătorii săi (şi ai noştri) n-au găsit echilibrul. E şi acesta un semn al crizei. De partid, de astă dată...

ținerea de minte

„ – Dar eu nu scriu «pentru cineva». Scriu pentru mine – şi atîta tot. Cititori? Nu cunosc. Cunosc cel mult cumpărători de cărţi şi nu stimez pe nimeni pentru cît a citit, ci numai pentru cît a trăit. Oamenii realizează uneori o individualitate prin viaţa lor, nici odată prin lectura lor. Dacă totuşi încă mă gîndesc la cineva, în legătură cu scrisul meu, nu mă gîndesc decît la un om anumit, care ar întruni anumite clape de sensibilitate extremă. Pe mine mă interesează extremele: starea serafică şi starea abjectă. Aş vrea să-l împac pe omul acela.

Altă comunicare reală nu există. Şi poate, în această neputinţă, este şi un început de durere. Eu mai cred că omul vorbeşte fiecare în limba lui, care vine din rădăcina lui. Cuvintele nu sînt aceleaşi, chiar cînd sună la fel şi suprapunere perfectă, de la inteligenţă la inteligenţă, de la simţire la simţire, nu poate fi.“

(Tudor Arghezi, la 28 aprilie 1935, în *Mihail Sebastian, Convorbiri cu...*, ediţie îngrijită de Geo Şerban, Editura Universal Dalsi, 2002)

PUBLICITATE

CESI

Centrul de Excelență în Studiul Imaginii
organizează
în Consorțiul dintre
Universitatea din Bucureşti şi
Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu”

programele de masterat interdisciplinar

„Teoria şi practica imaginii”
(text şi vizualitate, modernitate, pictură, fotografie, arhitectură)
30 de locuri

„Spectacol, Multimedia, Societate”
(teoria şi managementul evenimentului, post-modernitate, film, teatru, TV, video, coregrafie)
- în parteneriat cu
Universitatea din Karlsruhe, Germania -
30 de locuri

programul de doctorat

„Spațiu, Imagine, Text, Teritoriu”
(studii vizuale şi studii umaniste interdisciplinare)
15 locuri

Perioada de înscriere: 8-15 iulie 2010
Informații suplimentare: www.cesi.ro

Gabriel GIURGIU

euro-skepsis

Civila societate a ţăranului român

„Fugi dom'le d'aici, cioban cu Internet, de unde ai mai scos-o şi p'asta, ai scris în glumă textul, este? Evident că Ministerul e de vină, că nu le-a spus." Aceasta îmi fuse reacţia cea mai des auzită după ce, la începutul lui 2007, mă minunam de minunarea producătorilor autohtoni de brînză atunci cînd au auzit că Uniunea Europeană are norme obligatorii de igienă şi calitate pentru produsele lactate destinate comercializării. Logica îmi spunea că singurii direct interesaţi de banii lor sînt ciobanii înşişi. Ei, dacă nu vînd brînza, dau faliment. Aşadar, cine este mai interesat să se informeze, să afle cît mai din timp ce e aia UE, care sînt normele şi cum ne afectează în mod direct? Ciobanii sau ministerul? Să afli de-abia pe 1 ianuarie 2007 că România a aderat la Uniunea Europeană şi că respectiva Uniune are nişte norme de calitate, fără de care nu mai poţi vinde la piaţă, mi se pare o păţanie demnă de Gîgă.

Accesul la informaţia esenţială pentru un trai bun reprezintă o problemă reală pentru categoriile cele mai sărace ale populaţiei. Să mă ierte Dumnezeu dacă greşesc, dar foarte mulţi dintre crescătorii serioşi de animale au de unde să îşi permită un abonament de 50 de lei pe lună la un provider de Internet şi o rată de circa 60 de lei pe lună pentru un laptop. Veţi spune că puterea exemplului poate fi mai mare decît cea a autorităţii de la Bucureşti şi vă voi da dreptate. Este plină ţara de asociaţii ale producătorilor, forme de organizare care îşi propun să răspîndească informaţia utilă şi să pună presiune pe autorităţi întru binele comun al membrilor. Într-un stat în care funcţionărimea nu reprezintă (şi nu de ieri, de azi, ci venind din istoria lungă) o reală forţă administrativă, ci mai degrabă veriga slabă, asocierea, organizarea, cooperarea cetăţenilor îmi pare a fi cel mai util gest, cel mai eficient demers întru supravieţuire şi prosperitate.

Din păcate însă, împreună-lucrarea (cum s-ar spune) pare a fi total compromisă în marea majoritate a satelor româneşti. Cred că este vorba de proasta amintire a CAP-ului de pe vremuri. Este scuza cea mai la îndemînă pe care o pot găsi. Altfel nu îmi explic gestul lui Dacian Cioloş (pe vremea aceea ministru în România, nu comisar în Uniune), de a găzdui protestul (plus conferinţa de presă de rigoare) unor asociaţii ale agricultorilor împotriva politicii supermarketurilor, în propriul birou ministerial! Cîţiva ani mai tîrziu, i-am evocat episodul şi a zîmbit. „Ce să faci, dle Giurgiu, trebuie să existe, trebuie susţinuţi." Omul încerca să „crească" nişte organizaţii, astfel încît să aibă cine să protesteze în faţa ministerului, peste cîţiva ani, să verse nişte lapte în piaţa Rosetti şi să îl ia la ţintă cu ouă.

Altfel nu îmi explic de ce România a primit mustrări serioase de la Bruxelles pentru întîrzieri în construcţia sistemului de plăţi pentru subvenţii directe (adică instituţia numită APIA), în timp ce grosul societăţii civile (cea urbană şi sofisticată) nu avea ochi decît pentru reforma din justiţie, iar beneficiarii direcţi (adică fermierii şi asociaţiile lor) aveau, parcă, mereu, treburi mai bune de făcut decît să atragă atenţia asupra dezastrului. Mult mai recent, în această primăvară, Comisia Europeană a atribuit cîteva milioane bune de euro unor subvenţii directe pentru produse lactate, iar asociaţiile crescătorilor de vite nu au catadicsit să-şi informeze propriii membri, astfel încît termenele limită pentru înscrierea în catastifele APIA au fost amînate şi iar amînate. E drept că nici ministerul nu pare a fi derulat vreo campanie de informare, dar, repet, de la funcţionarii respectivi nu mai am aşteptări, în condiţiile în care beneficiarii înşişi sînt total autişti la şansele de a prospera.

Asocierea la români reprezintă o poveste lungă şi complicată. Asocierea la fermierii români nu m-ar interesa prea tare, dacă, indirect, nu m-ar afecta la buzunar. Lipsa lor de interes pentru propria prosperitate îi face necompetitivi şi aduce, pe raftul magazinului, marfă de import, mai scumpă. Indirect, asta îmi afectează prosperitatea, ceea ce mă enervează.

PUBLICITATE

Etichetele alimentare şi sănătatea publică. Conform proiectului de reglementare asupra etichetării alimentelor, adoptat în primă lectură de către Parlamentul European, pe etichete vor fi menţionate vizibil valoarea energetică, procentul de grăsimi, de glucide şi de sare conţinute de alimentul respectiv. Eurodeputaţii au respins astfel codul de culori (verde, portocaliu şi roşu) prin care se marca cît de (ne)sănătos e fiecare produs. Acest tip de semnalizare fusese recomandat iniţial de medici şi de organizaţiile neguvernamentale care luptă împotriva unor afecţiuni precum obezitatea, cancerul şi diabetul. *EU-Observer* notează că parlamentarii europeni au preferat să adopte sistemul de semnalizare propus de reprezentanţii industriei agroalimentare, care au investit un miliard de euro în operaţiuni de *lobby*. *La Stampa* notează că unul dintre amendamentele adoptate interzice publicitatea menţionînd virtuţile produselor care depăşesc o anume limită în termeni de grăsimi, zahăr şi sare. Unul dintre produsele care ar putea fi afectate de această interdicţie este crema de ciocolată Nutella, mîndria a industriei alimentare italiene. (după presseurop.eu)

ştiri nebăgate în seamă

Premiul „Ibrahim" nu se acordă. Premiul „Ibrahim" pentru democraţie nu se acordă, pentru al doilea an consecutiv. Consultanţii care jurizează posibilii candidaţi pentru acest premiu nu au găsit nici anul acesta un premiant. Condiţiile pentru decernarea acestui premiu sînt, din cîte se pare, prea severe. Mo Ibrahim este un om de afaceri sudanez care şi-a cîştigat cea mai mare parte a averii din afaceri în domeniul telefoniei mobile. Ibrahim este iniţiatorul unui premiu pentru bună-guvernare în Africa. Pentru a încuraja practicile democratice, dar şi alternanţa la putere, el a instituit un premiu destinat liderilor politici merituoşi: e vorba de un cec iniţial de 5 milioane de dolari şi de încă o finanţare anuală de 200.000 de dolari pentru tot restul vieţii care se oferă „acelui lider african care va asigura în ţara lui securitatea, sănătatea, educaţia şi dezvoltarea economică şi care va transmite puterea în mod democratic succesorului". Printre laureaţii acestui premiu se numără Nelson Mandela, primul preşedinte ales în mod democratic în Africa de Sud (şi care nu a mai candidat pentru un al doilea mandat); Joaquim Chissano, preşedinte al Mozambicului, ajuns la putere mai întîi ca lider al Mişcării de Eliberare, pe urmă ca învingător al unor alegeri contestate, pentru ca apoi să „paseze" puterea unui alt lider al Mişcării de Eliberare; Festus Mogae, fost preşedinte al Botswanei, o ţară cu tradiţie democratică. Faptul că premiul nu se acordă pentru al doilea an consecutiv nu mai miră pe nimeni, dar stîrneşte îngrijorare. În mod evident, e nevoie de ceva mai mult decît un premiu pentru ca sistemele politice din cele mai multe ţări africane să evolueze. Exemplul oferit de Mo Ibrahim e necesar, dar nu suficient. (după www.infosud.org)

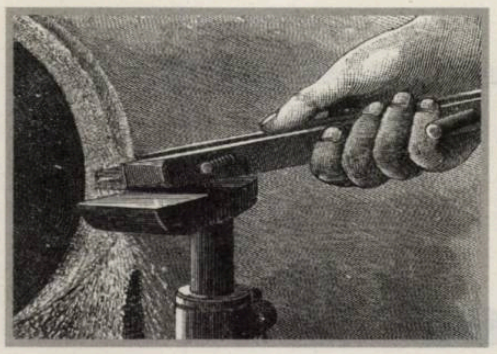

Peter SINGER

etica vieții

Life Made to Order

În secolul al XVI-lea, alchimistul Paracelsus a inventat o formulă de creare a unei ființe vii, care presupunea, printre altele, inseminarea unei cantități de spermă într-un *venter equinus* (la bază această expresie înseamnă „balegă de cal", dar în latină *venter* înseamnă uter sau abdomen). Dincolo de speculațiile în ceea ce privește coincidența de nume, biologul american Craig Venter a fost, cu siguranță, „motorul" echipei de cercetători care a anunțat luna trecută crearea unei forme artificiale de viață, respectiv a unei bacterii denumită Syntia.

Deși foarte asemănătoare cu bacteria naturală după care a fost concepută, Syntia conține un genom în care au fost introduse gene ADN anume create pentru a-i scoate în evidență natura sintetică. Decodificate, aceste gene dezvăluie adresa unui site web, numele cercetătorilor care au lucrat la realizarea bacteriei și cîteva citate de referință, cum ar fi cel al lui Richard Feymann: „Ce nu pot construi nu pot înțelege".

Cînd li s-a reproșat că se joacă de-a Dumnezeu, cercetătorii de la Institutul J. Craig Vender nu au fost luați prin surprindere, pentru că se așteptau la astfel de reacții. Din punctul lor de vedere, oricine crede că viața a fost dată de Dumnezeu va privi crearea unei bacterii artificiale vii ca pe un joc de-a divinitatea. Art Caplan, un cunoscut bioetician de la Universitatea din Pennsylvania, susține că realizarea bacteriei este, fără îndoială, o descoperire cu semnificație istorică, dat fiind că, în mod evident, combate ideea că „pentru a exista, o viață are nevoie de o putere divină".

Cînd i s-a cerut să-și exprime părerea referitor la crearea bacteriei Syntia, Craig Vender a descris realizarea ca pe „o schimbare filozofică majoră a felului în care privim viața", adăugînd faptul că echipa de specialiști a produs totodată și un set de unelte de reconstrucție de vieții. Biologul a fost însă dur criticat pentru faptul că cercetările din cadrul proiectului au fost finanțate de Synthetic Genomics, o companie la care este acționar și căreia îi revin toate drepturile de proprietate intelectuală. Nimeni nu a luat însă în considerare faptul că munca celor 20 de cercetători a durat ani de zile, timp în care au fost cheltuite 40 de milioane de dolari, investitorii fiind, din acest punct de vedere, o sursă binevenită de finanțare.

Cea mai interesantă previziune făcută de Vender a fost realizarea unei alge capabile să absoarbă dioxidul de carbon din atmosferă și să-l transforme în motorină sau gazolină. Compania Synthetic Genomics a semnat deja un contract de 600 de milioane de dolari cu ExxonMobil prin care se obligă să obțină combustibil din alge.

Deși anumite voci se opun patentării unor astfel de invenții, bătălia pe această temă a fost pierdută în 1980, cînd Curtea Supremă a Statelor Unite a decis patentarea unui microorganism modificat genetic, special conceput pentru a curăța petele de petrol. (Luînd însă în considerare distrugerile cauzate de scurgerile de petrol din Golful Mexic, ar mai trebui lucrat la gradul de eficiență al acestui microorganism.) Patru ani mai tîrziu, Universitatea Harvard a obținut dreptul de patentare a unui șoarece special creat pentru a se îmbolnăvi de cancer mult mai repede decît normal, eficiența lui în testele de laborator crescînd în acest fel exponențial. Cît despre bacteria Syntia, este foarte adevărat că existența ei ridică mari semne de întrebare cu privire la limita dintre natural și artificial, dar să recunoști acest lucru nu înseamnă să fii de acord cu refuzul patentării, fapt care le-ar îngrădi oamenilor de știință șansa de a-și mai face cunoscute anumite tipuri de descoperiri.

Oricine crede că viața a fost dată de Dumnezeu va privi crearea unei bacterii artificiale vii ca pe un joc de-a divinitatea.

Evident că legile referitoare la realizarea organismelor artificiale ar trebui să fie la fel de stricte precum cele care vizează organismele modificate genetic, dar orice risc ar trebui calculat în funcție de alte pericole cu care ne confruntăm. Negocierile internaționale cu privire la schimbările climatice, de exemplu, par a fi în impas, fapt care a dat naștere unui val de scepticism la nivel global în ciuda tuturor încercărilor de a demonstra științific o problemă reală, care va afecta viața a miliarde de oameni. Riscurile biologiei artificiale, așadar, ar putea părea să conteze mult mai puțin decît faptul că descoperirile în acest domeniu ne-ar ajuta să depășim o situație catastrofală la nivel global.

***Peter Singer** este profesor de bioetică la Universitatea Princeton. Cea mai recentă carte a sa este* The Life You Can Save.

Copyright: Project Syndicate, 2010
www.project-syndicate.org

traducere de Ruxandra TUDOR

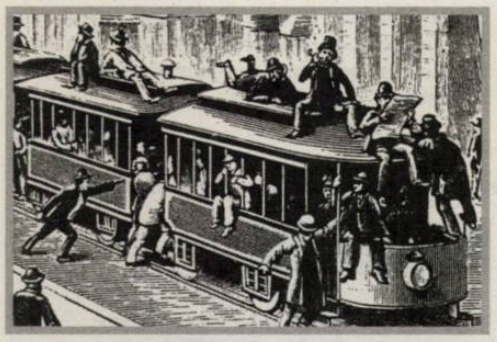

Sever VOINESCU

axa dus-întors

Din jurnale

Imediat după 1990, a început în România voga jurnalelor și a memorialisticii. Pe de o parte, era nevoia de mărturisire. Oamenii, care trăiseră comunismul (de la început perceput drept un timp extraordinar) într-un fel pe care îl credeau exemplar, vroiau acum să povestească. Oamenii, care credeau că viața lor poate avea valoarea unei mărturii cu greutate, mărturiseau și ei. Vinovații și victimele, implicații și izolații, eroii și lașii scriau despre ei înșiși. Se mărturiseau. Pe de altă parte, era nevoia de cunoaștere. Trebuia să-i cunoaștem pe oamenii de dinainte de noi, acei oameni către care comunismul ne blocase accesul. Jurnalele lor, fie ele interbelice sau mai vechi, au explodat pur și simplu în conștiințele noastre. Apoi, cînd vremea mărturisirilor a trecut, jurnalul și-a pierdut din atractivitate. În timp, însăși specia literară a jurnalului pare a fi decăzut. Scriitorul român de azi, care dă un jurnal la publicat, o face fie pentru a-și ridica statuie, fie pentru a regla conturi, iluzionîndu-se că judecata jurnalului său e chiar Judecata de Apoi. Jurnalul nu mai este martorul unor vremi, nu mai e nici măcar cronica gîndurilor intime, miscelaneea unei vieți, și cu atît mai puțin perspectiva trăitorului asupra trăitului. Sînt pline jurnalele tipărite acum de: „cutare mi-a spus despre cutare că...". Cutare 1 trăiește. La fel și cutare 2. Nu îmi dau seama de ce unii văd în jurnal o literatură în care indiscreția e obligatorie. Jurnalul a ajuns să decadă moral, să ia din apucăturile tabloidului și a devenit tot mai mult purtătorul ipocrit al unor intrigi scuzate, chipurile, de puterea principiului bovaric al sincerității care doare.

Am fost dintotdeauna un avid cititor de jurnale. Pentru mine, puține plăceri o egalează pe aceea a răsfoitului marilor jurnale. Găsesc acolo puțină bîrfă, dar multă literatură și reflecție filozofică de cea mai bună calitate. Vă invit la o plimbare prin cîteva jurnale din rafturile bibliotecii mele. Dar, înainte de orice, să ne oprim la acest pasaj din jurnalul lui Amiel, ca să simțim tipul de relație dintre diarist și propriu-i jurnal, căci jurnalul nu e altceva decît forma *încuvîntată* a vieții înseși: „Bietul meu jurnal intim! De șase luni tot aștepți și abia acum, în decembrie, încep să-mi aduc la îndeplinire o hotărîre pe care am luat-o în luna mai. Sau, mai degrabă, bietul de mine!". Și acum, să mergem!

Unamuno. „Aspirînd la Dumnezeu, omul merită ca Dumnezeu să coboare la om. Ce învățături poetice! Și e oare cu putință ca o poezie atît de înaltă și de sublimă să nu fie adevărul?" Și tot el: „Ideea morții și a lumii de dincolo și a nimicului m-a trezit din somn; a fost o chemare a egoismului etern. Așa însă, și fără a mă raporta numai la mine, ci avîndu-i din milă prezenți în minte pe ceilalți, am început să mă gîndesc că faptul de a fi sau nu destinați unei vieți veșnice reprezintă axul vieții și al comportamentului. Un egoism care se universalizează nu mai este același egoism."

Julien Green. „Ce bine mă simt în această bibliotecă, într-o frumoasă dimineață de vară... Cînd ridic ochii, văd copacii cărora soarele le-atinge frunzele, ici și colo; ai crede că le alege dinadins pentru a-mi stîrni admirația – dar nu pot scrie. Aștept să mă apuce pofta de scris și așteptarea asta e chinuitoare. Uneori durează luni, uneori un an întreg. Am atunci impresia că nu fac nimic; zadarnic îmi amintesc versul acesta din Milton: *Those also serve who only stand and wait.* (Și cei care stau și așteaptă sînt de folos). Asta nu mă împiedică să sufăr." În altă parte: „Să rămîi absolut neclintit într-o încăpere în care nu răzbate absolut nici un zgomot de afară, să încerci să faci gol în creier este o experiență ciudată care îți dă mai bine decît orice sentimentul aproape fizic al neantului. Nimic, nu există nimic. Ceea ce ne atrage, ceea ce ne fascinează uneori nu e nimic, dar, în schimb, acest nimic despre care vorbesc eu există în felul său ca un soi de obsesie. Este aluatul din care se plămădește obsesia. Nimic distruge lumea. Nimic este lumea. Nimic este ceva. Se spune că lumea nu-i nimic. Ceea ce mă supără în această frază este negația."

Gide. „Să-i socotesc pe pesimiști drept dușmanii mei personali. Și tocmai ei, întunecătorii vieții, sînt cei ce se agață cel mai tare de viață. Căci unul dintre cele mai admirabile excese ale dragostei de viață e să-l aduci pe îndrăgostit gata să riște această viață, să și-o dea din exuberanță. Și ce rușinoasă e preferarea visului față de realitate, din neputință, și renunțarea de a face realitatea mai frumoasă. Rușine să le fie, îndeosebi, delicaților! Să lupt împotriva molipsirii de tristețe." Mai tîrziu, mulți ani după aceea: „Nu mă pregătisem să trăiesc atît de mult. De la o anumită vîrstă mi s-a părut că îmi ies din rol. Optimismul meu devenea o poză sau bătea în retragere. Trebuia să recunosc că înfățișarea lumii nu-l justifica deloc și că izbuteam să mi-l păstrez decît privind în altă parte decît în mine însumi".

Pavese. „Niciodată nu sîntem cu totul singuri pe lume. În cel mai rău caz avem totdeauna un copil, a unui adolescent și cu timpul chiar a unui bărbat în putere – a aceluia care fusesem chiar noi." Și: „Organizat în mod practic, zbuciumul activ ar fi trebuit să fi ieșit pînă acum din haos. Va urma o viață de înțeleaptă detașare și toată energia va fi folosită în creație. De ținut minte că siguranța din 30 decembrie '37 era iluzorie și că am mai delirat apoi șase luni. De ținut minte." Mai spre sfîrșit: „Vine o zi în care nu mai simțim pentru cel care ne-a persecutat decît indiferență, iar prostia lui ne obosește. Atunci îl iertăm." Și apoi: „Un om singur, într-o colibă, care mănîncă grăsime și zeamă dintr-o oală. În unele zile rîcîie cu un cuțit vechi, în altele cu unghiile: cu mult timp în urmă, oala era plină de bunătăți, acum s-a acrit și ca să-i simtă gustul, omul își mănîncă unghiile rupte. Și tot așa va face și mîine și întotdeauna. Seamănă cu mine, care-mi caut de lucru în suflet".

Katherine Mansfield. „Fără îndoială că știu mai multe decît alți oameni: am suferit mai mult, am îndurat mai mult. Știu cum rîvnesc toți la fericire, știu cît de prețioasă e o atmosferă caldă, învăluitoare, un climat care nu te sperie. De ce nu încerc să-mi fixez toate acestea în minte, de ce nu încerc să-mi cultiv grădina? Acum cobor într-un loc străin printre oameni străini. N-aș putea oare să mă relev ca o reală personalitate? Dar de ce să te relevi astfel? Ah, pentru că așa ar trebui. Eu am acumulat o experiență de viață care lor le e necunoscută."

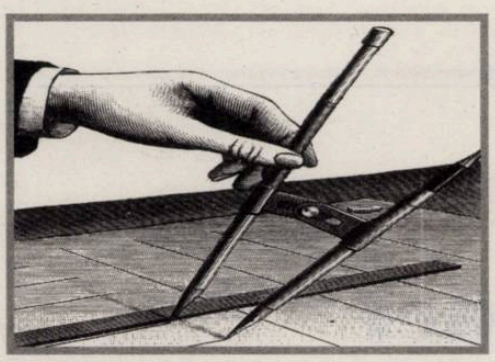

Andrei PIPPIDI

SOS Bucureşti

Schitul Maicilor

Se lasă noaptea peste oraşul înmiresmat de caprifoliu şi oamenii încep să iasă din casele în care i-a închis arşiţa de peste zi. O plimbare prin zona Rahova-Ferentari ne face să regăsim atmosfera Orientului de altădată. Pe străzi ca Gladiolelor sau Justiţiei se stă la taclale pe întuneric. Bărbaţii sînt dezbrăcaţi pînă la brîu, ca pielea încinsă să absoarbă răcoarea. Un fierăstrău se aude din fundul unei curţi. Două umbre se agită în jurul unui pom şi crengile cad una după alta pe trotuar. Ca totdeauna la vremea asta a anului, pavajul e acoperit de dude terciuite.

Îţi găseşti greu drumul prin acest cartier, care a fost răvăşit şi refăcut de noile construcţii. Blocuri peste blocuri au împresurat bisericile. Domniţa Bălaşa de pildă, cu o fişie îngustă de verdeaţă în jurul ei, este acum în mijlocul unei potcoave de blocuri. La mănăstirea Antim se ajunge prin spatele altor fronturi de clădiri înalte, care o ascund. Ea a rămas ca o insulă. Privirea pătrunde prin poarta deschisă, spre intrarea în biserică, unde cele două aripi ale uşii se zice că au fost cioplite chiar de mîna ctitorului. Mitropolitul de odinioară nu era numai înzestrat cu simţul artistic care se vede în desenele şi tipăriturile ce au rămas de la el, ci, ca organizator destoinic, a conceput această fundaţie cu şcoală, tipografie şi „vivliotică“, pe lîngă obişnuitele activităţi caritabile.

Numai zece ani trecuseră de la moartea tragică a lui Antim Ivireanul şi, în 1726, la cîţiva paşi de mănăstire, s-a întemeiat încă o biserică, înghesuită acum între blocuri. Este Schitul Maicilor. Ctitorie a unei călugăriţe, Tatiana Hagi-Dina, şi a jupînesei Smaranda, a avut ca supraveghetor al lucrărilor, „ispravnic“, cum se zicea pe atunci, pe un grec Pashali, mare căpitan de seimeni, deci comandant al gărzii de mercenari balcanici în serviciul domnului, care mai era încă Nicolae Mavrocordat. Fiind clădită după un plan dreptunghiular, bisericuţa poartă două turle, una pe naos şi alta pe pronaos. Pridvorul pictat se deschidea prin cinci arcade trilobate pe coloane refăcute la restaurarea din 1955-1958, ultima. Cele precedente au avut loc în 1896 şi după cutremurul din 1940. Ceea ce atrăgea atenţia oricui dorea să cunoască acest monument al vechii noastre arte erau chenarul de piatră sculptată care încadrează uşa de stejar, deasupra căreia se află pisania, şi tabloul ctitorilor în pronaos. Deci, creaţie a unei măiestrii arhitecturale care se baza pe moştenirea brâncovenească. Sîntem, în fond, în epoca în care au apărut Stavropoleos şi Văcăreştii.

Să dispară crucea de neon, să se renunţe la aparatele de aer condiţionat şi să se deschidă pridvorul aşa cum a fost.

Ce vede astăzi cine se apropie de Schitul Maicilor? Mai întîi, strălucind în întuneric, crucea de neon violet, ridicată lîngă biserică. Pe zid chiar, două aparate de aer condiţionat. Era aşa de cald înăuntru? Trebuie să spun aici cu toată hotărîrea că e o grosolănie insuportabilă. Iar pridvorul a fost îmbrăcat în termopan alb, închis cu o uşă de sticlă presărată cu cruci. Acestor modificări de cel mai prost gust sînt convins că nu li s-a dat aprobarea, fără de care nimeni nu avea dreptul de a le face. Alături e un monumental palat: sediul S.R.I. Nu din vina directorului de acolo, el însuşi profesor de istorie şi foarte stimabil în această calitate. Învălmăşeala de elemente lipsite de orice legătură între ele este rezultatul urbanismului „revoluţionar“ de acum patruzeci de ani, căruia îi datorăm Piaţa Constituţiei şi care a aliniat în faţa „Casei Poporului“ un şirag de ministere: peisaj de dictatură sud-americană.

Din trista stare în care se găseşte Schitul Maicilor, ceva se poate totuşi schimba. Să dispară crucea de neon, să se renunţe la aparatele de aer condiţionat şi să se deschidă pridvorul aşa cum a fost. Altfel, Doamne fereşte, vor lua şi alţii exemplu, fiindcă aceeaşi termopanizare a pridvorului o văzusem deja la Biserica Dintr-o Zi şi la Biserica Doamnei.

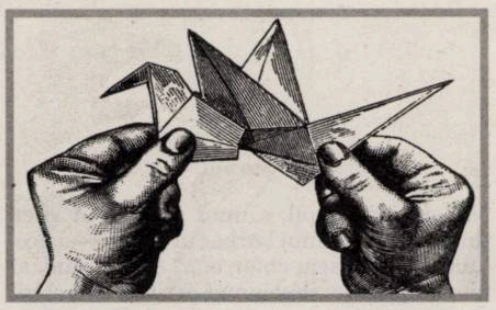

Andrei MANOLESCU

libertatea de impresie

Războiul lui Georgică

Georgică şi-a făcut stînă la marginea satului. Are acolo un teren luat în arendă. Unii spun că locul e chiar în teritoriul viran al localităţii şi că n-ar fi chiar în regulă. Primarul s-a arătat şi el îngrijorat de înfiinţarea unei stîne de vaci aşa aproape de casele oamenilor. O stînă miroase, cîinii ciobăneşti sînt mereu un pericol pentru locuitori, şi apoi, pe lîngă stînă pot apărea tot felul de animale sălbatice.

Georgică nu l-a luat în seamă. Bucuria de a avea stîna lui proprie era imensă. Cu ochii sclipind de satisfacţie şi nerăbdare spunea la toată lumea că-şi face propria afacere. A construit un ţarc, a instalat două boşti, adică nişte adăposturi din acelea cu cadrul din ţăruşi, acoperite cu folii de plastic, în care să doarmă ciobanii, şi a amenajat un grajd vechi pentru cele necesare mulsului şi depozitării brînzei şi laptelui. A adunat de pe la oameni vreo 40 de vaci şi a angajat doi băieţi. Ei le mînă în fiecare dimineaţă pe pajiştile de sub munte şi le aduc după-amiaza înapoi. Vin în urma turmei vorbind la mobil. Se aud frînturi de conversaţie: „Ce vrea? O plasmă? No, vezi că o fi vreo bagaboantă. No, mai bine vii aici cu mine la vaci şi scăpi de tăte ăste.“

Seara, cei doi ciobănei mulg vacile şi apoi le lasă din nou să mai pască o oră la marginea satului. Georgică urcă în fiecare seară la ei cu un Aro cu multe boxe. Pune manele de răsună valea, în timp ce dă cheag la lapte şi ia brînza deja închegată. Îi cinsteşte pe băieţi cu ţuică sau vin şi bea şi el. Se întoarce în sat pe întuneric, fericit şi ambalîndu-şi cu putere Aro. Toate îi merg din plin, mai puţin un lucru. Nu prea are de unde să dea apă la vaci. S-a rugat de primar să-l ajute să tragă o conductă. Primarul i-a repetat că nu-i place ideea de stînă lîngă sat şi că, pe deasupra, introducerea apei curente în localitate are în vedere nevoile oamenilor, şi nu pe cele ale vacilor.

Georgică a încercat atunci să-şi tragă un furtun peste deal, să aducă apă de la casa cumnatului. Cu toate eforturile lui, apa n-a urcat însă pînă în culmea dealului. Neîmpăcat, a căutat altă soluţie. În cele din urmă, s-a încumetat să se branşeze cu furtunul lui undeva mai la vale, la o ţeavă trasă pentru casa de vacanţă a unor bucureşteni. N-a cerut voie nimănui, zicînd că apa-i de la Dumnezeu. Vecinii l-au văzut şi i-au anunţat pe bucureşteni. În definitiv, cu bucureştenii se înţeleseseră ei să le facă un racord din reţeaua care trecea prin curtea lor. Ce să caute Georgică în afacerea asta, mai ales că nu-l prea aveau la suflet?! Au venit şi bucureştenii. I-au făcut morală lui Georgică pentru că nici măcar nu le-a cerut voie să se branşeze la conductă. El a zis că nu vrea să facă rău, dar că ştie că vecinii îl duşmănesc şi că e numai vina lor. Vina lor?!

„Da, ei au făcut toate astea pentru că sînt cu dinţii rînjiţi la mine de cînd mă ştiu, de cînd m-am născut. Au ceva cu mine. Să ştiţi, şi cînd era bătrîna de la care aţi cumpărat casa, o obligau să meargă doi kilometri pînă la fîntîna din vale, fiindcă, de-ai dracului, ăştia îi închiseseră poarta de aici.“

„Georgică, nu-s ei de vină acum – au zis bucureştenii. Apa ţi-o închidem pentru că, dacă iei tu să dai la vaci din conductă, nu mai ajunge la noi. Şi noi am plătit.“

„Nu, nu, ştiu că v-au zis că dacă îmi daţi şi mie, ei nu vă mai dau nici dvs. Şi să ştiţi că aş fi plătit şi eu. Dar ei sînt duşmani.“

„Georgică, de ce nu vrei tu să încerci să te împaci cu toată lumea, să discutăm calm şi poate găsim o soluţie?“

„Pentru că ei vor război. Ei bine, război or să aibă. Nu le mai dau nici eu voie să treacă pe drum pe la mine. O să pun acolo o poartă cu lacăt.“

Vecinul cel tînăr care se apropiase îl aude: „Dacă pui tu poartă jos, pun şi eu aici sus şi nu mai ai cum să vii la vaci, mă, prostule.“

„Trebuia de la început să nu dau nici eu voie la nimeni să tragă apă pe la mine prin curte“ – zice Georgică, avînd lacrimi de ciudă în ochi.

„Păi nici n-ai dat, măi omule, că d-aia a trebuit să ocolim cu conducta şi să dăm o grămadă de bani în plus. Şi acum vrei şi tu.“

„Vreţi război? O să aveţi război.“

„Măi, Georgică, tu ai văzut prea multe filme“ – zice bucureşteanul.

Din vale apare mergînd agale vecinul ăl bătrîn, cu un furtun în mînă: „Gaaata“ – zice. „S-a terminat războiul, am oprit apa şi vă salut“.

Şi eu v-am povestit aici cum s-a supărat Georgică... ca văcarul pe sat.

ready made

„Din *Trompeta Carpaţilor*, 22 Martie 1875.

[...]

Mâine, Duminecă *chiar,* în circul cel mare, călăreţii cei mai eminenţi ai călărimei române vor face evoluţiuni echestre, şi tot ce se va aduna din preţul intrărilor şi a locurilor va fi pentru săraci; pentru Societatea de binefacere presidată de Beizadea Mitică sub patronagiul August al Graţioasei noastre Doamnă. O asemenea sărbătoare *militară, la maritagiul valoarei militare cu philantropia,* vor concura, nu stăm un minut la îndoială, toţi amatorii de petreceri nobile şi nobilătoare.

Arta călăriei este Arta vitejiei, este poesia militară în ştiinţele exacte ale milităriei moderne, este valoarea personală în precisia matematică, este arta a sbura cu calul peste bateria de tun Krup, este *vitejia ce vine peste vitejia Şciinţei, este avântul inimei peste reflexiunea* şi *calculul matematic,* este omul antic, totdeauna june, este *Centaurul modern.*

Pe acest Centaur modern, pe *Centaurii români,* avem să-i vedem mâine făcând evoluţiuni în Circ, sburând în diferite sensuri, *într'o singură inteligenţă om şi cal.“*

(Iacob Negruzzi, „Din Dosar. Excerpta“, în *Amintiri din „Junimea“*, Editura „Cartea Românească“, 1939)

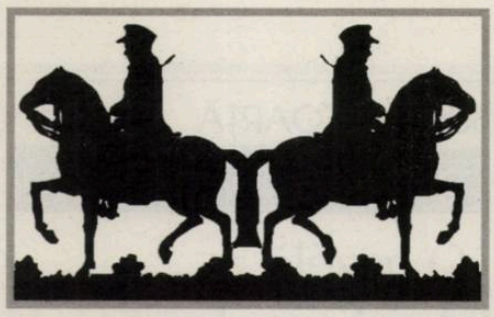

Radu COSAȘU

din vieața unui extremist de **centru**...

De ziua lui Leopold Bloom

Stimate domnule documentarist-şef,
azi fiind 16 iunie – zi sfîntă în calendarul literaturii mondiale, ziua lui Leopold Bloom din *Ulysse*-le joyceian – un gînd tainic, nu pe măsura enigmelor de acolo, mă îndeamnă să vă trimit, spre păstrare în fişele dvs., acest text din urmă cu 51 de ani, pe care autorul nu s-a îndurat să-l rupă la auzul veştii (false) că a doua zi va avea loc o descindere în casa lui de javră mic-burgheză.

Către documentaristul-şef al Serviciilor Multilateral Dezvoltate

M-am gîndit în zilele acestea
care-i cel mai frumos cuvînt cunoscut
de auzul şi de inima mea.
M-am gîndit la cel mai frumos cuvînt
pentru că îmi fac, la 29 de ani,
testamentul,
bilanţul celor mai frumoase lucruri
întîlnite pe pămînt,
al oamenilor celor mai frumoşi,
al celor mai frumoşi nori,
întîlniţi pe cer.
Va fi un testament original
pentru că nu-l voi lăsa cuiva,
pentru că nimeni nu va avea nevoie de el.
De aceea, testamentul meu nu cuprinde
indicaţii, hotărîri, dorinţi,
ci cîteva cuvinte.
La 9 ani am iubit o fată
pe care o chema Angi.
Angi e un cuvînt frumos la 9 ani.
La 14 ani am citit Jules Verne.
Jules Verne sînt cuvinte frumoase
pentru un licean de 14 ani.
La 17 ani am început să cred
în comunism.
Acesta era cuvîntul cel mai frumos
şi primul din vocabularul meu.
Nu mă reneg.
Constat că de la Budapesta '56
nu mai cunosc alte cuvinte frumoase.
Libertate, adevăr, inteligenţă,
valoare, prietenie, demnitate
îmi apar ca oasele unor mamuţi.
Comunismul a dat un sens istoric
libertăţii, adevărului, demnităţii.
De aceea ele au dispărut.
La 29 de ani constat
că toate cuvintele mele frumoase au dispărut.
Nu am oameni frumoşi în testament.
Nu am lucruri frumoase.
Am cîţiva nori. Acesta este testamentul
unui comunist fără de partid, în 1959, la
trei ani după Budapesta.

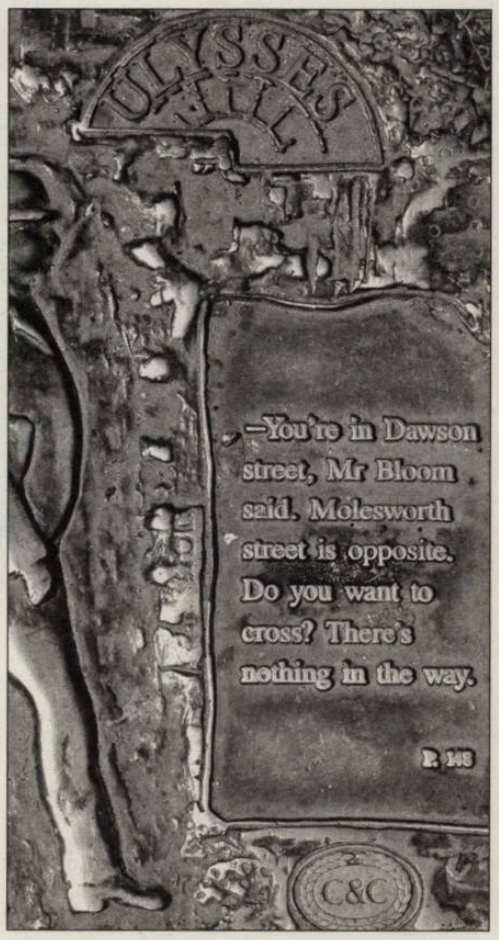

un sport la Răsărit

Vuvuzela (sau vuvuzeaua, în varianta românizată) să fie de vină pentru surprizele de la Cupa Mondială? Să fie nord-coreenii mai puţin sensibili decît brazilienii la al său zumzăit? Să fi avut elveţienii şi mexicanii vată în urechi în vreme ce spaniolii şi francezii, cu timpanele expuse, să fi jucat cu creierii făcuţi varză de zglobia trompetă?

S-o luăm pe rînd. Nord-coreenii vin din altă lume. La ei sună o singură trompetă, atunci cînd răsare soarele sau cînd apare cel mai iubit fiu, ceea ce e totuna. La brazilieni e vorba de urechea internă, în care răsună mereu samba. Cînd toţi vor dansa coordonat, pînă şi vuvuzelele o să ţipe răguşit. Pentru partizanii elveţieni veniţi din toate cantoanele planetei, rîul, ramul, neamul şi vuvuzeanul sînt de partea lor. În sistemul „dă şi fugi" orice disfonie e o simfonie. Mexicanii, e drept, au părut un pic ameţiţi la început, dat fiind că au luat primii contact cu zecile de greieraşi trompetişti, după care au găsit o victorie părăsită în mijlocul drumului şi au ridicat-o de pe jos. Spaniolii nu mai aud nimic de pe pămînt. Aud doar cerurile care le spun că sînt cei mai buni din lume şi pe Dumnezeu care le-a şoptit la ureche nota Nadiei Comăneci. Vuvuzele? Goluri? Ce sînt astea? *Et les français, pour la bonne bouche.* Impecabili. Imperturbabili. *Les black-blanc-beurre* au cupa lor mondială, a înjurăturilor. Cocoşul artist cîntă trist, pînă nu îi umflă şi lui cineva ciocul. *Et vous, vous ailes?*

Radu NAUM

PUBLICITATE

Irina POPESCU-CRIVEANU

SOS Provincia

Cazul mănăstirii şi satului Humor

România a aderat la Convenţia UNESCO pentru patrimoniul mondial, natural şi cultural (Paris, 1972) prin Decretul preşedintelui CPUN nr. 187 din martie 1990. Acum exact 20 de ani. În deceniul următor, 30 de monumente istorice româneşti au fost recunoscute ca parte a patrimoniului mondial. Printre acestea, biserica Mănăstirii Humorului, ctitorită la 1530 sub Petru Rareş şi cu ajutorul acestuia de marele logofăt Toader Bubuiog.

Obţinerea acestui statut atrage după sine promisiunea statului român de protejare a monumentului în sine şi a ceea ce se numeşte, în documentele UNESCO, *zona tampon*. La noi se numeşte *zonă de protecţie a monumentului istoric*, adică acea zonă în care este necesar să fie stabilite reguli urbanistice ce urmăresc să menţină coerenţa cadrului monumentului. Aceste reguli trebuie inventate, apoi aprobate şi, desigur, respectate.

La Humor, *zona tampon* a fost stabilită într-un fel în dosarul de înscriere supus UNESCO în 1993, într-alt fel într-un studiu din acelaşi an finanţat de (acelaşi) stat român; cu totul alt perimetru este stabilit în 2004 şi dat uitării. Acum se reia problema, în urma asumării acesteia de ministerul care are în atribuţii urbanismul; regulile vor putea fi create.

Care este starea monumentului, la 17 ani de la înscrierea în Lista Patrimoniului Mondial? Picturile bisericii ctitorite la 1530 sînt restaurate de curînd. Zidurile mai aşteaptă. Funcţiunea istorică este restaurată: după desfiinţarea mănăstirii sub administraţia austriacă şi secularizarea domeniului său (1784-1785), timp de două secole a funcţionat ca biserică de mir; în 1991 a redevenit mănăstire, de data aceasta de maici. În coasta mănăstirii se construise, la începutul anilor 1980, o biserică parohială nouă. Au urmat un turn-clopotniţă şi, pentru mănăstire, un corp de clădire zdravăn pentru chilii, un paraclis şi alte construcţii utilitare. Lîngă intrare a fost amenajată, din fonduri europene, o parcare. Nu departe, ruinele bisericii vechi a mănăstirii (construită la începutul secolului al XV-lea, distrusă în 1527 şi regăsită în prima jumătate a secolului trecut) par abandonate.

© I. Criveanu

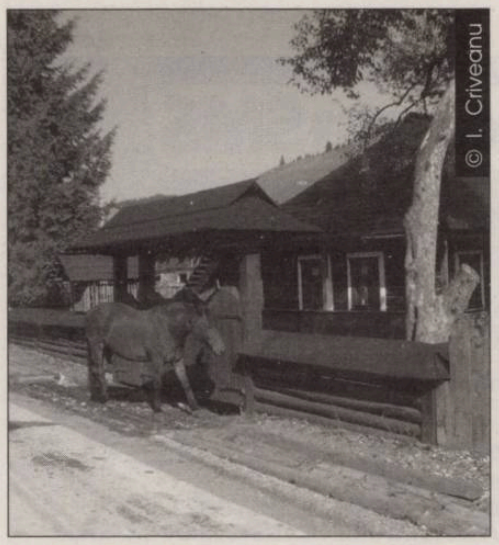
© I. Criveanu

În jurul celor trei biserici, fără reguli, primăria a aprobat, nestingherită, înnoirea.

În jurul celor trei biserici, fără reguli, Primăria a aprobat, nestingherită, înnoirea. Din gospodăriile vechi a rămas cam jumătate. Oamenii nu mai vor să trăiască în case de lemn. Turiştii, nici ei, nu îşi doresc iz rural (autentic) decît pe dinafară, cum îmi explica o gazdă din Sibiel: înăuntru vor „confort german“. La Humor însă, pe dinafară, ca şi pe dinăuntru, casele cele noi sînt din altă lume. O lume întîi masivă şi apoi pestriţă, a imaginii pe care sătenii o au despre izul rural, confortabil şi european dorit de turişti, care se regăseşte aidoma în Bucovina, la 2 Mai sau la Zărneşti, acolo unde turismul – natural sau cultural – prosperă. O lume care a învins satul amintirilor noastre.

În condiţiile acestea, care mai este „specificul“ locului la care trebuie să ne raportăm pentru a stabili reguli de coerenţă în jurul monumentului? Cum ne dorim să fie satul cel nou, în fine, reglementat? Cu grajd, coteţe, cocină, şură, şopron, pătul, hambar sau cu garaj, chioşc şi tobogan? Zmeură sau buxus? Băltoacă sau piscină? Parter sau cu etaj? Răspunsul nu este deloc simplu – poate de aceea se tot tace.

În satul mănăstirii Humorului, jumătate vechi, bucovinean şi jumătate nou, al visului european, ceea ce nu s-a schimbat major este peisajul: locuirea – fie ea mai densă – a rămas relativ grupată, iar pădurea nu a fost total distrusă. În sat se mănîncă încă bine, pentru că sătenii au animale şi continuă să cultive pămîntul. Speranţa mea e ca, peste alţi 20 de ani, cu sau fără regulă urbanistică inspirată, printre case mai noi sau mai vechi, privind către mănăstire, să mai putem vedea pomi, grajduri şi hambare.

Irina Popescu-Criveanu *este arhitect.*

Şerban FOARŢĂ

gazela de perete

O gazelă, două gazele, trei gazeluri

Domnişoara Marie Laurencin, prietena (cum se zice astăzi) a lui Guillaume Apollinaire, are un tablou a cărui ramă este făcută din oglindă. Vreau să spun că rama amintită pare, şi chiar este, una a unei veritabile oglinzi, – a unei, cred, miraze veneţiene. Pinaxul se află la Paris, în *le Musée du Jeu de paume*. Insolita ramă specular (frizînd, orice s-ar spune, kitschul), în ale cărei arabescuri te oglindeşti fără să vrei, m-a făcut să uit subiectul pînzei. Poate că nu lipseau dintr-însa gazelele agile, fragile şi gracile, cu ochii migdalaţi şi melancolic-languroşi, dar mai puţin frivoli, desigur, decît aceia dintr-un număr de portrete de demoazele fragede, graţioase, cam ca ale pictoriţei din anii rococoului târziu, Mme Vigée-Lebrun... Or, gazelele fiind un soi de căprioare, e limpede că Apollinaire îi datorează dragii lui Marie, pe lângă versurile de amor, un stih, aproape anodin, precum acesta: „La biche passe avec ses faons“. Din motive lesne de înţeles, pesemne, *gazelele* (termen de provenienţă arăbească) sînt mai compatibile cu genul de poezie zis *gazel* (termen de-o aceeaşi provenienţă). – În ceea ce, în fine, mă priveşte, consider că aş fi îndreptăţit să parafrazez (spre hazul Dvs., nu întru gloria-mi proprie) un şlagăr de la noi din lagăr (Lagărul Păcii, bineînţeles), de-acum vreo 10 luştri, – astfel: „Gazele, gazele,/ Frumoasele mele gazele!“ (Regret că tiparul, strict afon, nu-mi îngăduie să şi vi-l cînt sau fredonez).

PUBLICITATE

Vintilă MIHĂILESCU

...@hai-hui.ro

De la vaca de caimac la industria laptelui

Cultura este treaba statului, a statului naţional, care trebuie să apere şi să promoveze cultura naţională. El trebuie să dea dacă vrem să avem cultură, căci aceasta nu este mercantilă, nu creează altceva decît tot cultură, spiritualitate, hrană pentru suflet, şi nu bunăstare pentru corp. Cultura nu produce, ci consumă, dar important este să existe. Desigur, frumos ar fi să dea ceva şi bogătaşii, care şi-ar adăuga astfel o reputaţie onorabilă de mecena, dar acesta este doar un deziderat secundar. De restul se ocupă oamenii de cultură...

Această viziune despre cultură, în înţelesul său clasic de „cultură înaltă“, îmi evocă o imagine ireverenţioasă: un ţăran care, după ce a muls vaca sa cea grasă, ar „lua caimacul“ (ştiu, expresia vine de la cafea, dar se potriveşte şi aici!) şi ar arunca restul laptelui. Da, desigur, ar putea fi un rafinat, căci ce este mai gras, mai „esenţial“ decît caimacul? Şi totuşi, cîte alte lucruri se pot face din lapte! Şi cîţi oameni participă – şi pot astfel trăi – de pe urma prelucrării, transportării, comercializării, promovării etc. acestor produse, pe scurt, de pe urma *industriei* laptelui! De fapt, chiar aşa se şi întîmplă în realitate, doar că unii nu cunosc – sau nu reţin – altceva decît caimacul. Şi visează la rasa pură a vacii de caimac...

Ajungem, astfel, la ceea ce se cheamă astăzi *economie culturală*. Termenii sînt uşor diferiţi de la ţară la ţară şi de la legislaţie la legislaţie. Astfel – după cum precizează un excelent studiu al Centrului de Studii şi Cercetări în Domeniul Culturii (CSCDC) – francezii preferă termenul de *industrii culturale*, cu o accepţiune mai restrînsă la activităţile care intră în mod obişnuit în sfera „culturii înalte“; în spaţiul anglofon, termenul preferat este mai degrabă cel de *industrii creative,* care lărgesc sfera de cuprindere spre publicitate, IT sau modă. În sfîrşit, termenul cel mai cuprinzător şi sistematic – deoarece trebuie să genereze legi – este cel de *industrii bazate pe copyright*. Acestea „includ acele ramuri industriale care depind de drepturile de autor şi legile proprietăţii intelectuale, în scopul menţinerii exclusivităţii pe piaţă“, activităţi care merg de la editarea cărţilor şi ziarelor la software şi baze de date şi de aici la bîlciuri şi parcuri de distracţie. Ei bine, în 2005 aceste industrii culturale au contribuit la PIB cu 5,5% şi cu 2,36% la ocuparea forţei de muncă (pentru mai multe detalii vezi studiul „Contribuţia economică a industriilor bazate pe copyright în România“, publicat în 2008 de un grup de cercetători – de-ai noştri, nu de-ai lor). Există, deci, o economie culturală în care „cultura“ nu se rezumă la a cere bani, ci produce (şi) bani. Mai corect spus, această „economie culturală“ se referă la „dimensiunea economică a culturii, înţeleasă ca generatoare de bunăstare şi profit, nu doar ca sumă a valorilor estetice şi artistice“ (CSCDC). Ea nu este un alt gen de activitate (mai mult sau mai puţin) culturală, ci alt mod de a privi activităţile culturale existente – ceea ce permite, în principiu, şi o mai bună gestiune a lor.

Există, deci, o economie culturală în care „cultura“ nu se rezumă la a cere bani, ci produce (şi) bani.

Dacă privim din această perspectivă situaţia culturii în Bucureşti, de pildă, vom constata că statul este practic un *Deus otiosus*. Acesta deţine doar 1,5% din instituţiile culturale din Capitală (sub 70 de unităţi, subordonate fie Ministerului Culturii, fie Municipalităţii), în timp ce societatea civilă are peste 400 de ONG-uri cu domeniu de activitate cultural, reprezentînd 9% din totalul unităţilor culturale, iar sectorul privat deţine aproape 90% din ansamblul instituţiilor de cultură. Cultura pare să fie deci şi rentabilă, nu doar frumoasă...

Pentru aceasta însă, reprezentarea noastră despre cultură trebuie să se schimbe şi ea şi, corespunzător, politicile şi strategiile culturale. Altfel spus, cultura trebuie *făcută* (şi) altfel. Să dau un exemplu: rugaţi să indice trei dintre cele mai importante teatre/cinematografe/muzee/librării/etc. din Capitală, bucureştenii au dat dovadă de un conservatorism simptomatic, numind pe primele locuri aproape exclusiv instituţii dinainte de 1990, cu o reputaţie veche şi stabilă: Teatrul Naţional, „Bulandra“ şi „Nottara“, cinematografele Patria şi Scala, muzeul „Antipa“ şi Muzeul Satului, librăriile Eminescu şi Sadoveanu etc. Singurele instituţii care au reuşit să spargă acest conservatorism şi să intre în *top ten* au fost cele care au ştiut să facă nu neapărat altceva, ci puţin altfel: Teatrul Masca, librăria Cărtureşti, Muzeul Ţăranului Român... Aceleaşi piese de teatru, aceleaşi cărţi, acelaşi patrimoniu, dar în jurul lor existau şi o serie de alte activităţi *user friendly,* de spaţii şi manifestări alternative care deschideau cultura la public fără a face concesii oportuniste publicului.

Sau alt exemplu: de la Lăptăria lui Enache sau La Scena la Green Hours sau Clubul Ţăranului, tot mai multe cluburi şi baruri (încă foarte puţine...) pun în scenă cultură. Cultură de bună calitate. Şi cîştigă din ea, cultura fiind în toate aceste cazuri o reţetă de marketing. Este, adică, o formă de economie culturală.

Scandalul, apoi indiferenţa care au însoţit cercetările CSCDC cînd au început să vorbească pentru prima dată în spaţiul public românesc despre acest gen de probleme, sugerează că deocamdată nu prea ştim cum să *facem* cultură în secolul XXI. Mi-e teamă însă că mai indică şi altceva: ne interesează mai mult prestigiul şi posedarea culturii, decît bucuria şi împărtăşirea ei...

PUBLICITATE

„Sfârşitul CEAUŞEŞTILOR“
de Grigore Cartianu

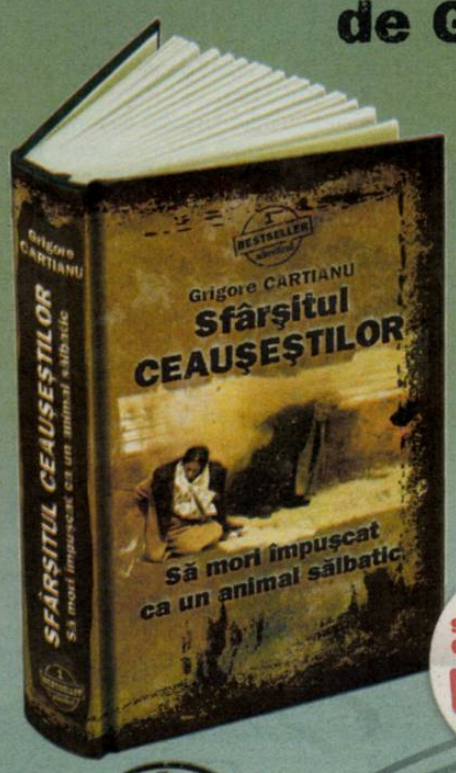

„Cartea de față este povestea loviturii de stat transformate în revoluție și a revoluției transformate în lovitură de stat.“
Alex Mihai Stoenescu, istoric

520 de pagini fascinante la doar 14,95 lei!

ACUM și în rețeaua de magazine MIC.RO

1 BESTSELLER adevărul

Cea mai vândută carte la Bookfest 9 - 13 iunie 2010

PUBLICITATE

Colecția originală Jules Verne

BIBLIOTECA adevărul

“Ţinutul blănurilor”
volumul 1

Numai cu ziarul adevărul

proiect susținut de orange

Pentru abonamente sunați la 0372.130.245, 0372.130.246, de luni până vineri între orele 09:00 – 18:00 sau la 0318.200.200, număr cu tarif normal, 24 de ore din 24, 7 zile din 7.
Reclamații abonamente: 021.407.54.55 sau 021.407.54.66

Adrian CIOROIANU

povești suprapuse

Moartea unui simbol al umbrei românești

Odinioară, viermii noștri aveau un alibi: mătasea dudului.

Cel despre care vorbesc aici piere văzînd cu ochii, de la o zi la alta. De unde ne obișnuisem ca el să fie acolo, în *România profundă,* vom constata într-o zi că nu mai este și că nu știm cînd s-a dus. În fiecare rid al trunchiului său se afla încastrat cîte un fragment benign și minor al istoriei noastre naționale – dar aceasta nu-l absolvă de la extincție. Pe nesimțite, prinși în vîltoarea eminamente citadină a vieții-ne, nu băgăm de seamă că acest simbol al trecutului nostru patriarhal dispare cu discreție, lăsînd în urmă mormane de cenușă pe care, în final, le plimbă vîntul și le înghite pămîntul. Ce citiți aici poate fi o elegie dedicată cui v-ați aștepta cel mai puțin – pentru că vreau să scriu astăzi despre pomul numit dud.

Acei oameni ce dau nume latinești la tot ce răsare verzui sub soare – botaniștii, adică – l-au clasificat sumar ca fiind un „arbore roditor din familia moraceelor, cu frunze asimetric lobare și cu fructe mici, dulci și zemoase de culoare albă sau negru-roșietice". Probabil că aceste detalii le veți uita imediat după ce veți da pagina. Dar ce nu veți uita (și ceea ce cu toții ne vom aduce aminte într-un tîrziu, cu o oarecare surpriză) va fi că fiecăruia dintre noi i-a ieșit vreodată în calea privirii. Dudul este (sau mai curînd era) pomul rural prin excelență. Reper inconturnabil al satului românesc de cîmpie, dudul a fost multă vreme arborele care umbrea porțile dinspre uliță ale gospodăriilor, care ținea apa fîntînilor la răcoare sau care servea de acoperiș frunzos curților de păsări din fundul ogrăzilor. În largul cîmpiei, dudul a fost un excelent reper vizual: longeviv și nepretențios, capabil să atingă, cu coroana-i rotată, înălțimi notabile, dudul era tocmai potrivit pentru a demarca proprietăți funciare. Moșiile țărănești îl cuprindeau aproape cu obligativitate pentru că, spre deosebire de nuc – sub care, cu cît este mai mare, cu atît nu mai crește nimic –, sub dud, dacă e suficient de înalt, sporește orice: strugurii sau grînele se coc deopotrivă. Cu numele ajuns la noi din limba turcă *(dut)* și nu din latină *(morus alba* sau *morus nigra,* după culoarea fructelor), mult mai prezent în folclorul lăutăresc – haiducii își ascundeau parte din comori în scorburele lor, iar majoritatea hanurilor de altădată aveau în curte, într-un colț, arbori de acest soi –, dudul este aproape absent din literatura română cultă (nici măcar Marin Preda nu pune vreunul la marginea poienii lui Iocan!), unde predomină teiul, mărul sau cireșul.

Amplu ancorat în matricea telurică a peisajelor de la țară, dudul este un arbore căruia nu-i prieste și care nu rimează nicidecum cu asfaltul. Prins în bitum, pe o stradă de oraș, dudul se comportă bezmetic: rădăcinile lui noduroase vor sparge constrîngerea de smoală, fructele lui zemoase (mai ales cele negre) vor murdări totul în jur și, cel mai adesea, se va umple de omizi. Un poet urban care se respectă nu-i va da întîlnire iubitei sub dud, ci sub tei sau sub castan, bineînțeles.

Comunismul a fost duplicitar pînă și față de dud. În anii '50, a început prin a tăia și pune pe foc duzii bătrîni și imenși dintre moșiile țăranilor, atunci cînd s-a colectivizat pămîntul (dudul stătea invariabil în calea tractoarelor sovietice, grăbite să are de-a valma). Ulterior, prin anii '60-'70, tot regimul trecut a revigorat dintr-odată plantarea duzilor – încurajînd fermele, școlile și chiar femeile casnice să treacă la cultura, pe paturi de lemn, a unor viermi inestetici care hăpăiau toată ziua frunze de dud și care, la un moment dat, se transformau în niște coconi *(gogoși)* înveliți în borangic. Au fost plantați duzi tineri pînă și pe marginea arterelor naționale – astfel încît aproape fiecare șosea de la noi ar fi urmat să devină, într-un fel, un drum al mătăsii. Dar n-a ținut. Cum s-ar spune, n-a fost să fie!

În fine, să mai zic că, în gastronomia populară, dudul era marca cea mai umilă: mai cu seamă familiile nevoiașe mîncau mămăligă cu dude, iar rachiul de dude era ultimul pe lista extazurilor licoroase – cu mult sub țuica de prune, sub rachiul de caise, pere, mere sau comină și chiar sub țuica de corcodușe, dacă așa ceva se poate imagina. Desigur, nu peste multă vreme se va găsi vreun nutriționist care să ne spună că mămăliga cu dude era, de fapt, o excelentă cină bio. Dar atunci va fi prea tîrziu și nu ne va mai rămîne decît să apelăm la G2 – adică vom importa porumb din SUA și dude din China.

Duzii României dispar, așadar, unul cîte unul. Fiecare epocă are la noi, pesemne, arborii & coroanele sale. Duzii dispar, dar ceva viermi tot ne rămîn deasupra capului – tot dintre cei hăpăitori, tot inestetici, tot furnizori de gogoși, însă, ce surpriză!, fără nimic de mătase.

Adrian Cioroianu *este profesor la Facultatea de Istorie, Universitatea București. Cea mai recentă carte a sa este* Visul lui Machiavelli, *Editura Curtea Veche, 2010.*

Constanța VINTILĂ-GHIȚULESCU

ceaslov story

Apa și săpunul

Marile călduri ale verii au adus cu ele și griji legate de mirosuri, miasme, transpirații, nădușeli, sudori și alte halene mirositoare. Pe vremuri, apa nu se lega direct de curățenie, igienă, prospețime. Parte dintr-un ritual religios, ea se regăsește, printre altele, în apa de botez și în ultima scăldătoare. Între cele două etape importante, în apă se intră doar parțial și de sărbători. Și igiena?, veți spune. Păi, igiena este strîns legată de schimbarea cît mai des a cămășii; cămașa trebuie să rețină transpirația, murdăria, să arate tuturor trupul curat. Nu este o temă românească, ci face parte din concepția europeană, unde schimbarea lenjeriei devine mai importantă decît spălatul, singura manieră, de altminteri, de a fi „curat". Daniel Roche, Alain Corbin, Pierre Goubert sau Georges Vigarello arată cît de greu a reușit apa să cucerească orașele și mai ales satele și că, între o baie bună și o cămașă curată, orășeanul alegea întotdeauna ce-a de-a doua variantă. Sărăcia însă anula pentru mulți chiar și această șansă de curățire. Pe la 1820, doctorul Constantin Caracaș scria: „țăranii sunt murdari, fiindcă nu se silesc să-și facă haine de primineală și adesea dorm îmbrăcați". Doctorul punctează și el această strînsă legătură dintre curățenie și primeneală. Apa nu este chiar la îndemîna tuturor, și chiar dacă ar fi, nu există încă un cult al igienei corporale, al trupului curat și primenit. Apoi, sacaua de apă costă, cel puțin în marile orașe. Și atunci cumperi apă pentru prepararea hranei, pentru curățenia trupului, așternutului, odăilor, dar și pentru adăpatul animalelor. Or, în această situație, selecția se face de la sine. Cel sărac spală doar părțile cu adevărat murdare ale corpului. Picioarele, de pildă, acoperite de tina zilnică, prezentă pe uliție ori de cîte ori plouă sau de praf gălbui mai tot timpul lipit de tălpi, degete, unghii. Iat-o pe slujnica Maria, aplecată deasupra ligheanului, spălîndu-și stăpînul pe picioare, într-o seară de iunie. Lui Stavri cojocarul îi place mai mult slujnica, decît curățarea de crusta de mizerie, căci din cînd în cînd se apleacă și-o ciupește și-i șușotește una, alta la ureche. Și pentru doctorul Ștefan Episcupescu tot picioarele sînt cele mai murdare părți ale trupului. La 1846, cînd scrie *Practica doctorului de casă,* recomandările sale, legate de curățenia trupului, sînt destul de înaintate, iară folosirea apei este o cucerire, nu însă una curentă și indispensabilă. Dacă afirmă că „ținerea și statornicea sănătății omului" este strîns legată de „curățenia trupului, a hainelor, a așternutului și a locului lăcuinței lui", atunci cînd dă sfaturi despre cum ar trebui făcute acestea, apa nu este o practică de toată ziua. „Întinăciunea trupului" poate fi îndepărtată cu „spălarea, vînturarea și primenirea" hainelor. De spălat ar trebui să se spele mai des picioarele pentru că prin ele „răsuflă cea mai îngroșată unsoare, întinăciune". Cît de des? Păi, așa, de vreo două ori pe săptămînă ar fi suficient. Trupului i se acordă cel mai mare hatîr, acela de a intra în baie la două-trei luni o dată; doar haina, săraca haină ce primește transpirația, trebuie schimbată după fiecare nădușeală.

Lucrurile evoluează destul de lent și diferit. La 1848, în casa unui boier din București se cumpără săptămînal „săpun bun și prost" de patru lei și 20 de bani, albăstreală, piatră de var și piatră vînătă, scrobeală. Uneori se specifică: „săpun la sofragirie" sau „săpun prost pentru drum", sau „scroabeală la spălătorie". Conacele boierești și casele negustorești au anexate o spălătorie, o baie și mai multe umblători. Dar folosirea apei pe toată ziua și pentru orice poate fi judecată ca „o nebunie fără seamă" și o fudulie excesivă. „Mai mult ce prisosește, din ceea ce trebuiește, este faptă nebunească", scrie Anton Pann, atunci cînd recomandă orășeanului „ca în toată dimineața, să'și spele mîinile și fața" și asta doar pentru că „așa se cade", fără „silință", fără să se caute „frumusețea" sau „albeața". Folosirea umblătorii aduce și ea recomandarea spălării mîinilor; din nou, recomandarea trebuie aplicată doar dacă protagonistul „se va așeza la masă" și va dori să mănînce, căci mîncatul este încă tributar degetelor.

Folosirea mijloacelor de transport în comun mă face să cred că mulți dintre confrații mei sînt tributari acestei vechi concepții de folosirea apei, adică rar și doar atunci cînd nu se mai poate. Iar criza a tăiat de pe lista obligatorie și curentă săpunul și a raționalizat folosirea apei. Totuși, fiecare vară e cam la fel, cu mirosuri grele și nădușeli neprimenite, ceea ce mă duce cu gîndul că, pentru unii, spălarea în apa botezului fu de-ajuns și, în așteptarea ultimei scăldătoare, nu prea îndrăznesc să se apropie de baie.

Constanța Vintilă-Ghițulescu *este cercetătoare la Institutul de Istorie „N. Iorga" din București. În 2006 a publicat cartea* Focul Amorului. Despre dragoste și sexualitate în societatea românească, 1750-1830.

anti nostalgia

Revederea

„În iarna 1950 o delegație de colhoznici a vizitat țara noastră deplasîndu-se la o serie de gospodării agricole colective și împărtășindu-le prețioasa experiență a agriculturii sovietice.

(...) – Oare-or fi țărani, pe-adevărate? / Zice unul. – Na, că-ntrebi mereu! / sînt țărani colhoznici de prin sate, / Unde-a fost și Tudoraș al meu. // Și ce oameni! Cînd în ceasul serii / Mi l-au prins pe front, i-au zis: –Ehei, / Tudoraș, vă sug de tot boierii... / Luptă frate, să scăpați de ei! // Trei mașini cotesc la Cotul Mare... /– Ei, acu-i acu... – Șezi binișor! / Tudoraș, gătit de cuvîntare, / A ieșit în fața tuturor. // Cu căciula-n mînă, cum e bruma, / Președintele se pipăie din nou: / – Măi drăcie, că taman acuma / Mi-am uitat căciula la birou... // Lîngă el și moș Ifrim. Oglindă / Strălucesc bocancii noi-nouți.../ Doar chiaburii stau acriți în tindă, / Ori își fac de lucru la căruți. // Trei mașini opresc pe îndelete, / Răsuflarea-n piepturi s-a oprit./ – Să-ți aud rusească, măi băiete.../ Să audă Tudor? Ți-ai găsit! // Roșu e ca macul, și mai bine. / Inimă, nu vrei să te supui? / Nici că vede fețele senine // Luminînd acum în fața lui, // Și nici vorbele gîndite-anume / Nu-și găsesc pe buze loc de-ajuns. / («Brigadier ești, bre, ori vai de lume?....») / O rușine-n suflet l-a pătruns... // Și se-nalță Tudor în amiază, / Și tușește. Glasu-i nărăvaș.../ Dar un braț pe umăr i s-așază: / – Zdrastvuite, tavariș Todiraș! // Liniște-i, s-o poți ciopli cu dalta... / Brațe-n brațe, doi brigadieri: / Un colhoznic blond de lîngă Ialta / Și-un prieten, fost prizonier... // Și-n tăcerea grea de-nduioșare / Moș Ifrim strivește-un nod în gît: / – Asta zic și eu că-i cuvîntare... / Dară zic mai mult decît atît: // Hei, măi dragilor, în lumea toată / Cu ochean să cauți, zic și spun: Nu găsești frăție mai curată / Și prieten nu găsești mai bun..."

(Poem de Eugen Frunză, în vol. *Patru decenii de agitație și propagandă,* alcătuit de Eugen Negrici, Editura PRO, 1995)

Maria IORDĂNESCU

lasă-ți **copiii** să vină la **tine**

Elevii şi depăşirea planului (de învăţămînt)

Să spunem că e Revelionul şi că, la ora bilanţului, vă propuneţi pentru anul următor cîteva obiective pentru ca traiul dvs. să capete culori mai vesele. Cîte să fie? Trei? Cinci? Zece? Ei bine, oricît de multe şi de curajoase v-aţi propune să fie, n-aveţi nici o şansă să le depăşiţi pe cele ale copilului dvs. cuprinse într-un an şcolar. Uitîndu-mă pe programa şcolară pentru clasa a IV-a, din 2005, aprobată de Ministerul Educaţiei, Cercetării şi Inovării, am început să înţeleg de ce copilul meu se bucură că s-a terminat şcoala. Dar n-am să-l las pe el pradă oprobriului general. Am să spun de ce mă bucur eu că a venit vacanţa: 1. Pentru că în programa numită mai sus sînt descrise aproximativ 160 de obiective de învăţare care trebuie atinse de un şcolar în decursul unui an. (Una dintre funcţiile importante ale stabilirii unor obiective este aceea de a face evaluarea activităţii depuse: mă duc la piaţă ca să cumpăr mere. Mă întorc fără mere, nu mi-am atins obiectivul, aşa că plec spre supermarket. Cum se pot evalua 160 de obiective?) 2. Pentru că obiectivele şi activităţile propuse pentru îndeplinirea lor sînt scrise într-un limbaj obscur, accesibil doar pentru iniţiaţi. Iată cîteva exemple: la educaţie plastică: „să exprime clar şi coerent un mesaj intenţionat, valorificînd integrat caracteristicile elementelor de limbaj plastic". La educaţie muzicală, informaţiile sînt şi mai încîlcite: „tactarea intuitivă a metrului binar şi ternar, cu ambele braţe". Dacă îţi cîştigi existenţa din orice altceva decît din meseria de profesor de matematică, e clar că puştiul tău va rămîne corigent, fiindcă îţi va lua timp să desluşeşti tu mai întîi informaţia: copilului i se cere să rezolve „exerciţii semnificative care să scoată în evidenţă avantajele folosirii proprietăţilor operaţiilor cu numere". Programa, planificările, obiectivele, standardele de performanţă sînt documente publice. Orice părinte poate, şi chiar ar trebui să fie sfătuit, să le consulte. De aceea, limbajul folosit pentru descrierea lor ar trebuie să fie cît mai accesibil, mai clar, astfel încît părintele, orice pregătire ar avea, să le poată utiliza în ajutorul dat copilului la teme, acasă. 3. Pentru că, urmărind instrucţiunile aceleiaşi programe, copilul meu ar putea avea de rezolvat, într-o singură zi, următoarele exerciţii: la limba română, „să discrimineze elemente esenţiale de cele de detaliu din mesajul comunicat/receptat"; la matematică, să „interpreteze datele dintr-un tabel prin compararea numerelor implicate, găsirea de asemănări şi deosebiri, extragerea unor informaţii particulare semnificative"; la educaţie plastică, „să exerseze obţinerea de expresivităţi prin combinarea elementelor de limbaj plastic" şi, în fine, la educaţie muzicală, să realizeze o „compunere scrisă inspirată de conţinutul şi caracterul melodiei unui cîntec". 4. Pentru că primul obiectiv cadru al educaţiei religioase este „cunoaşterea şi iubirea lui Dumnezeu ca fundament al mîntuirii şi desăvîrşirii omului". Cum evaluezi un astfel de obiectiv? Cum ştii, la sfîrşitul clasei a IV-a, dacă un elev îl iubeşte şi-l cunoaşte sau nu pe Creator? 5. Pentru că la ora de sport i se cere copilului meu „să manifeste interes pentru dezvoltarea forţei principalelor grupe musculare". Şi el nu manifestă. 6. Pentru că toţi prietenii mă ocolesc de cînd le cer să îmi prindă insecte, să-mi culeagă frunze şi să-mi preseze flori pentru o temă la şcoală anunţată cu doar cîteva zile înainte.

***Maria Iordănescu** este psiholog.*

Iaromira POPOVICI

bazar

În vagonul business

În trenurile mai „de lux" – pentru cei neavizaţi – există şi două vagoane business: Business standard şi Business exclusiv. Am avut onoarea să călătoresc cu cel exclusiv în Intercity-ul Bucureşti-Cluj. Pot spune, cu mîna pe inimă, că a fost... o experienţă.

Vagonul Business standard din Intercity arată la fel ca cel de clasa întîi, doar că e mai spaţios. Ceea ce înseamnă, probabil, că are un număr mai mic de scaune. Cel Business exclusive are cîteva scaune de piele neagră (sub zece). Pe Internet este descris ca „paradisul oamenilor de afaceri".

Tot acolo se mai spune că fiecare scaun are în faţă cîte un ecran... Această din urmă afirmaţie nu s-a verificat în trenul cu care am fost: exista un singur ecran, pe peretele vagonului, care nu mergea. E adevărat că în dreptul fiecărei perechi de scaune erau prize pentru laptop.

Dar Internetul nu funcţiona, dintr-un motiv simplu şi de criză: nu fusese plătit. Aşa ne-au informat cele două doamne controloare, de altfel foarte amabile, care aveau în grijă vagoanele *fancy*. Altfel, în Business exclusiv aerul condiţionat îşi făcea treaba şi era curat. Geamurile aveau un soi de obloane fumurii (lucru nemaivăzut în trenurile româneşti). De asemenea, se împărţeau ziare gratis, şi în zona exclusivă şi în cea standard.

Cu puţină indulgenţă, spaţiul s-ar fi putut apropia de pretenţiile paradisiace enunţate anterior (mai ales pentru cineva care şi-a petrecut o parte din viaţă în perioada comunistă). Dar ce am amintit pînă aici e doar plevuşcă; partea cu adevărat bună abia acum urmează: mîncarea.

Nu orice fel de mîncare, ci una inclusă în preţul biletului. Ca la avion. Unul dintre motivele, de altfel, pentru care am ales experimentul business: ca fan declarat al trenurilor, am vrut să demonstrez (lumii şi mie însemi) că şi acestea din urmă pot fi ca avioanele. Că şi menţinîndu-ne pe pămîntul familiar putem avea condiţii maxime, fără anxietatea unui spaţiu de împrumut. Şi adăugînd avantajele evidente ale mersului cu trenul: posibilitatea de a te plimba şi dezmorţi prin el; precum şi cea, deloc de neglijat, de a lega conversaţii şi prietenii cu oameni pe care, altfel, probabil nu i-ai fi întîlnit niciodată (ştiu, şi în avion se poate, dar drumurile europene „standard" sînt mult mai scurte...).

Întorcîndu-ne la mîncare: în biletul de vreo 150 lei era inclus un bon de masă de 23. Pe care îl puteai consuma în vagonul restaurant. Asta în cazul în care trenul avea unul. La dus, totul a fost OK: vagonul restaurant nu numai că exista, dar urma şi imediat după cele de business. La întoarcere, trenul nu avea unul. Noroc că, deja cunoscîndu-ne cu controloarea, aceasta ştia de noi şi de bonurile noastre. Aşa că s-a hotărît să facă ceva spectaculos: a sunat la Teiuş (de ce tocmai acolo?), cerînd ca trenului să i se ataşeze un vagon restaurant. De fapt, un minibar mobil, dar unde se putea şi găti.

Acesta s-a ataşat, fix şase vagoane mai încolo. Avînd în meniu cîrnăciori oltenești şi sandvişuri. La dus meniul fusese mult mai complex: piept de pui, muşchi de vacă şi ceafă de porc. Însoţiţi de cartofi prăjiţi adevăraţi. Mi-a amintit de meniul standard al restaurantelor ceauşiste.

Dar, pînă la urmă, mîncarea a fost gustoasă. Nu contează că, alegînd pieptul de pui, cu cartofi şi salată, am depăşit (cu aproape încă pe atît) valoarea bonurilor de masă. Lunga şedere la vagonul restaurant a meritat efortul: în faţa noastră, un grup mixt de români şi străini dezbătea problema fericirii (sau nefericirii) cuplurilor atunci cînd fac copii. Din cînd în cînd una dintre „combatante", o fată subţire, mai întorcea capul înspre noi ca să ne ceară părerea.

Băiatul din vagonul Business standard (unul dintre cei doi călători, noi fiind singurii de la Business exclusiv) a venit la acelaşi vagon restaurant cu volumul lui foarte gros din Nietzsche (în engleză). Volumul a fost plimbat din mînă în mînă de mulţi dintre ocupanţii admirativi ai meselor.

Ceea ce ne-a făcut pe mine şi pe celălalt ocupant al vagonului standard, un avocat, să ne simţim umiliţi cu ce am adus amîndoi de citit în tren: *Bel Ami*...

După nouă ore am ajuns la Cluj: mîncaţi, băuţi, şi... mai experimentaţi.

Selma IUSUF

legende urbane

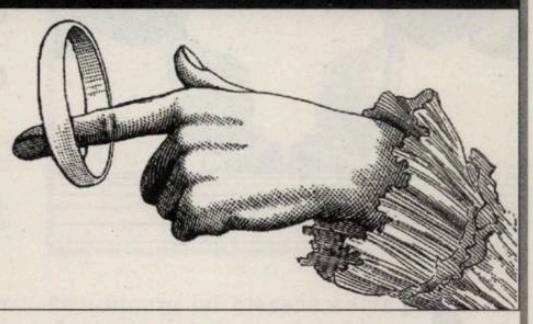

De stînga, în bucătărie

Mă nimerisem la o mini-coadă la un chioşc unde se vînd reviste şi ţigări. Alături, pe un postament scund din ciment, mai mulţi muncitori – zugravi, după tricourile lălîi albite – mîncau direct de pe hîrtiile cu care fuseseră împachetate în magazin nişte salamuri asudate şi celebrul parizer. Pîinea era vizibil extrem de proaspătă, coaja crocantă, aurie şi lucioasă. M-oi fi uitat cu poftăciune, pentru că unul dintre ei mi-a întins o bucăţică peste care era aşezată o felie de parizer. Am luat, am mulţumit, am muşcat şi mi-am cerut revistele şi ţigările cu gura plină. OK, nu s-a întîmplat aşa. Nimeni nu mi-a oferit nimic.

Dar dacă s-ar fi întîmplat, ar fi fost una dintre cele mai gustoase îmbucături din ultima vreme. Mai exact, de cînd au început să se găsească prin supermarketuri aşa-numitele Wasa – un soi de biscuiţi din grîu integral, tari, dietetici, cam de forma unei plăci mai mici de faianţă. Ar fi fost cea mai gustoasă îmbucătură de cînd am început să mă gîndesc la siluetă. Ar fi fost cea mai gustoasă îmbucătură de cînd am început să creştem prin balcoane şi prin mici grădini de oraş oregano, salvie, mentă şi chives (un fel de ceapă verde, mai subţirică). Mă gîndesc că, oricîte sofisticăreli aş mînca şi aş găti, apetitul proletar pentru mîncarea frustă, adeseori proastă şi de origini dubioase nu mă va părăsi niciodată. M-aş contopi probabil perfect cu diverşi tineri occidentali care văd un sport extrem în a mînca burtă de vită sau măduvă din oase. Numai că, în sens invers snobismului lor şi atitudinii în general *cool* care îi împinge spre asemenea vitejii culinare, la mine ar fi pur şi simplu vorba de obişnuinţă. Obişnuinţă de copil crescut în Sud, în anii '80, în România.

Acum ceva ani mă pregăteam să mă întorc în România după o destul de îndelungată şedere la Londra. Sigur că, printre altele, în capitala fostei mari colonii mirosea pe străzi înnebunitor a curry, a fructe de mare cu usturoi, a cous-cous-uri ardeiate, iar diversitatea culinară era covîrşitoare. O lume întreagă a restaurantelor stătea aliniată extrem de democratic şi cuminte pe cîte o stradă. Arăbeşti halal cu israeliene koşer, turceşti cu greceşti de nu ştiai care-i care (nefiind nevoie, de altfel, pentru că sînt aidoma), pakistaneze, indiene, somaleze (da, se pare că şi ei mănîncă) şi cîte şi mai cîte. Pregătindu-mă, cum spuneam, să mă întorc acasă, mă întreabă lumea căreia îi dusesem dorul ce să-mi facă de mîncare. Întrebare tipică adresată oricărui înstrăinat. Ţin minte că mi-am dorit fierbinte o combinaţie letală: pîine proaspătă, parizer din cel mai puturos şi Coca-Cola rece.

Dincolo de puseurile gastronomice muncitoreşti pe care mi le recunosc cu mîna pe inimă, am început să citim bloguri culinare şi să experimentăm pe acasă reţetele de acolo. Am început să ne întîlnim din ce în ce mai des cu prietenii la petreceri cu bucătăreală şi gătit. Gustul pentru un oarecare rafinament, simplitate cu ştaif, vin băut la bucătărie cu prietenele deasupra unui *risotto* vegetarian (orez cu legume, da?) a cuprins destulă lume urbană şi aici. Întîlniri de genul ăsta se mai produc şi prin mici bistrouri neconvenţionale unde lumea învaţă să facă pîine, să combine gusturi şi să redescopere savant în tocăniţe cele patru elemente fundamentale: apă, aer, foc, pămînt. Desigur, e destul de complicat să fii invitat acolo; cam cum e destul de improbabil să fii invitat la un *rooftop party* newyorkez. Democraţia mîncării încetează la un moment dat. Iar proletarul din mine nu poate să nu observe că porţiile se micşorează invers cu mărimea cîinilor ţinuţi prin casă, de pildă. În Berceni, unde e plin de un soi de pechinezi autohtoni, te saturi de la primul fel de ciorbă dintr-o farfurie cît o căldare. Mai acana, spre centru, unde cresc ogarii afgani, te ridici flămînd de la masă.

***Selma Iusuf** este jurnalistă, redactor-şef la ştiri, radio KissFm şi Magic FM.*

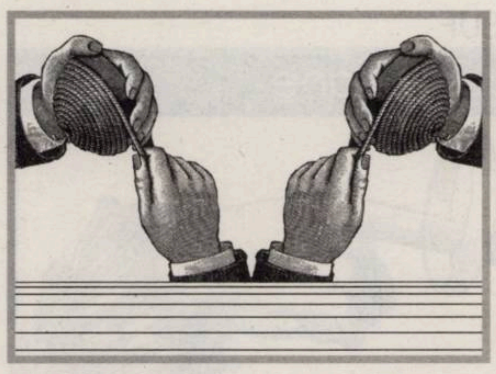

Cristian GHINEA

atitudini mic-burgheze

Germanofili să fim, dar s-o ştim şi noi!

„Cartea aceasta îşi propune să risipească o iluzie întreţinută de istorici şi acceptată ca un adevăr: credinţa că ar fi existat în anii Primului Război Mondial, în ciuda cîtorva opinii divergente, îndeosebi în rîndul oamenilor politici, o cvasiunanimitate în jurul «idealului naţional», în sensul intrării României în conflict împotriva Austro-Ungariei, pentru eliberarea Transilvaniei.“ Aşa îşi începe Lucian Boia cartea *Germanofilii – elita intelectuală românească în anii Primului Război Mondial* (Humanitas, 2009). Şi se ţine de cuvînt. Este o demonstraţie coerentă şi uluitoare, readuce o epocă oarecum uitată şi o pune în afara clişeelor din filmele istorice.

Primul capitol trece în revistă istoriografia oficială din interbelic pînă după Revoluţie, pe subiect. Istoriografie care suferă de un clişeu grav: românii sub înţeleapta cîrmuire a lui Brătianu au fost uniţi de idealul naţional al unirii cu Transilvania şi au pornit la război. Nu a fost chiar aşa, ca în orice democraţie, România din 1914 a fost divizată şi cuprinsă de febra dezbaterii. Încercînd să inducă ideea unirii în cuget şi simţiri, istoriografia care încerca să adapteze istoria la prezent devenea mincinoasă de multe ori şi ridicolă destul de des. În cazul lui Grigore Antipa, cutare istoric spune că savantul s-a retras în studiu şi meditaţie în anii în care el a fost de fapt un foarte activ şi eficient administrator sub ocupaţia germană. Dar cum Antipa a fost un mare savant era ruşinos să spui aşa ceva.

Boia are apoi capitole dedicate, pe categorii, elitei – politicieni, ziarişti, universitari, academicieni. Uneori schimbă perspectiva cu totul, ca atunci cînd afirmă cu argumente că toate guvernele lui Carol I sprijiniseră alianţa cu Puterile Centrale şi asta fusese politica oficială a statului român timp de 30 de ani: alianţa cu germanii şi austriecii pentru a fi protejaţi contra ruşilor. Pînă în 1913, singurele planuri de luptă ale Statului Major erau pentru război cu ruşii şi bulgarii.

Pînă la război, românii transilvăneni nu aveau în programul oficial de acţiune unirea cu România, ci doar obţinerea de drepturi în interiorul Austro-Ungariei. Cazul lui Slavici, transilvănean el însuşi, e grăitor, pentru că a luptat pentru unitatea culturală a românilor, dar nu şi pentru unitatea politică. E greu de înţeles astăzi cum cel care a spus că „Soarele pentru toţii românii la Bucureşti răsare“ a avut o atitudine atît de oscilantă tocmai în problema Transilvaniei (avertiza chiar că, dacă românii ar lua Transilvania, caracterul poliglot şi divers al regiunii va fi afectat, şi drepturile celorlalte etnii de acolo nerecunoscute). Dar atunci el nu ieşea din peisaj. În 1914, la funeraliile regelui Carol I participă o mare delegaţie a românilor transilvăneni. Octavian Goga şi Vasile Lucaciu trecuseră în Regat şi făceau campanie pentru intrarea României în război împotriva Austro-Ungariei. E antologică scena în care întreaga conducere a Partidului Naţional Român din Transilvania venită la funeralii este implorată de Goga şi Lucaciu să rămînă la Bucureşti şi să conducă de aici lupta prin poziţii radicale pro-unire. Sînt refuzaţi, iar părintele Lucaciu constată amar: „Nu-i nimic, plecaţi voi, noi rămînem aici, un popă prost şi-un poet nebun!“. Cam aceasta era atmosfera, preoţii şi popii excentrici credeau atunci în unire. Unii dintre liderii respectivi au activat în război de partea cealaltă şi apoi au devenit miniştri şi, chiar prim-ministru în cazul lui Vaida-Voievod, în Guvernul României Mari. Aşa sînt vremurile, nu există un singur adevăr istoric, doar dezbateri şi dileme pe care nici istoria nu le poate lămuri.

Amară comparaţia cu Franţa – această elită română foarte beligerantă, indiferent de tabăra preferată, nu prea şi-a trimis bărbaţii în luptă. Eram o societate aristocratică rigidă în care elita se înfierbînta, şi ţăranii mureau. Deşi România a avut pierderi umane comparabile cu Franţa în acel război – 17 parlamentari şi 450 de scriitori francezi chiar au murit pe front. Camil Petrescu e excepţia – respins la înrolare, se oferă voluntar, luptă şi apoi scrie cu dispreţ despre războinicii care au fugit la Paris cînd ţara le-a ascultat sfatul şi a intrat în luptă.

A doua jumătate a cărţii este un lung, dar interesant glosar de personaje. Aşezaţi în ordine alfabetică, „germanofilii“ sînt descrişi cu cariera, cu opiniile şi argumentele lor. Bineînţeles, se remarcă Arghezi, care scria vehement şi gratuit isteric în ziarele progermane în timpul ocupaţiei; o trimite, de pildă, pe Regina Maria la ospiciu. Argumentele „germanofililor“ sînt poate cel mai bine sintetizate de Ioan Bianu într-o broşură din 1914: „România este ameninţată în primul rînd de Rusia, cu obişnuinţa sa de a-şi înghiţi vecinii, cu germanii nu avem nimic decît dacă mimăm orbeşte ceea ce fac francezii, în schimb Germania este singura apărare împotriva Rusiei şi dacă Germania pierde, Rusia va desfiinţa România într-un mod în care Puterile Centrale nu o pot face“. Văzînd realitatea prin această lentilă, cei numiţi de Boia „germanofili“ militează fie pentru neutralitate, fie pentru război contra Rusiei, deci şi contra Franţei.

De aici, biografiile se diversifică în mod interesant. Unii ies foarte prost. Martha Bibescu, implicată în felurite intrigi antidinastice în Bucureştiul ocupat de germani, îşi falsifică în mod grosolan biografia după război. Unii dintre ei sînt pur şi simplu lichele. Alexandru Bogdan-Piteşti scoate ziare de propagandă cu banii nemţilor, aceştia se prind că a furat din banii lor, iar el are replica genială: „Domnule ofiţer, e adevărat, sînt un escroc, dar aş vrea să ştiu ce v-aţi închipuit cînd aţi întreprins acţiunea dvs. de corupţie la noi? Aţi crezut oare că veţi putea cumpăra în România oameni cinstiţi?“. Dar cei mai mulţi dintre ei sînt oameni de onoare care au crezut sincer în argumentele lor. Traian Bratu, ardelean trecut în România, scrie în timpul neutralităţii că Rusia este pericolul şi Basarabia urgenţa, nu Ardealul. Dar cînd începe războiul, Bratu chiar luptă pe front, în Dobrogea, apoi în Moldova, se distinge şi e avansat în grad. Pe lîngă cei pomeniţi, lista de nume rămîne impresionantă: Rebreanu, Coşbuc, amîndoi fraţii Caragiale, Ibrăileanu, Macedonski, Rădulescu-Motru, Sadoveanu, tragicul Stere, Topîrceanu, Duiliu-Zamfirescu şi alţii. Nu este nici pe departe o listă a ruşinii. Dimpotrivă, Boia militează pentru nuanţe şi pentru ideea că adevărul unidirecţionat – promovat de atunci de istoricii oficiali, şi în perioada interbelică, şi în timpul naţionalismului ceauşist – e prea frumos şi prea stupid pentru a fi adevărat. Au trecut mulţi ani de atunci şi nimeni nu a avut dreptate absolută pînă la urmă, nu există aşa ceva. Să ne fie de lecţie.

Eugen Istodor ia la întrebări Statul

Florin Cincotă

Consilier Sat Apa Neagră, judeţ Gorj

De ce nu s-a zugrăvit şcoala în Apa Neagră?

Zugrăvirea şcolii a fost prevăzută între cheltuielile comunei noastre trei ani la rînd. Asta înseamnă că s-a făcut chiar foarte bine. Aparenţă. Nu s-a dat cu var o dată măcar în anii aceştia. De ce? Neglijenţa crasă a comunităţii în frunte cu primarul nostru. Adică, de ce să zugrăvim şcoala? Avem noi alte priorităţi. De acord, dar care poate fi mai mare, cînd tu nu ai gaze, nu ai canalizare, decît creşterea de noi generaţii de oameni. Să le arăţi că se poate face ceva şi-n bătătura ta. Noi mereu citim Popa Tanda. Ce spune acea minunată nuvelă de către marele nostru Slavici? Dom'le, exemplu contează, fă-ţi tu în curtea ta şi vin şi alţii pe urmele tale. Vin, vin, nu vă faceţi griji, vin. E suficient să vadă că e zugrăvită şcoala, că primăvara dai un var pe pomi contra dăunătorilor, că mături satul, că faci băncuţe oamenilor lîngă casă. Astea depind de noi. Un stadion, un loc de vînzare produse, sau o maşină de pus la dispoziţie să-ţi duci marfa la oraş, că acum e vremea agroturisticelor. Nu, nimic, mai bine nu facem nimic, de ce să mişcăm un deget. Se trăieşte din ajutor social, dar de ce nu cu demnitate? De ce nu avem noi demnitate? Credeţi că ştie adevărul cineva? Puterea exemplului. Aia contează. Popa Tanda. Eu cresc găini, o vacă, o cloşcă o am pe ouă. Am fin pentru iarnă, porumbul meu nu e mult, dar îmi ajunge cît vreau. E adevărat, nimeni nu ia exemplul meu, fiecare ia exemplul primarului. Să fure. Mi-au furat doi purceluşi din ogradă.

PUBLICITATE

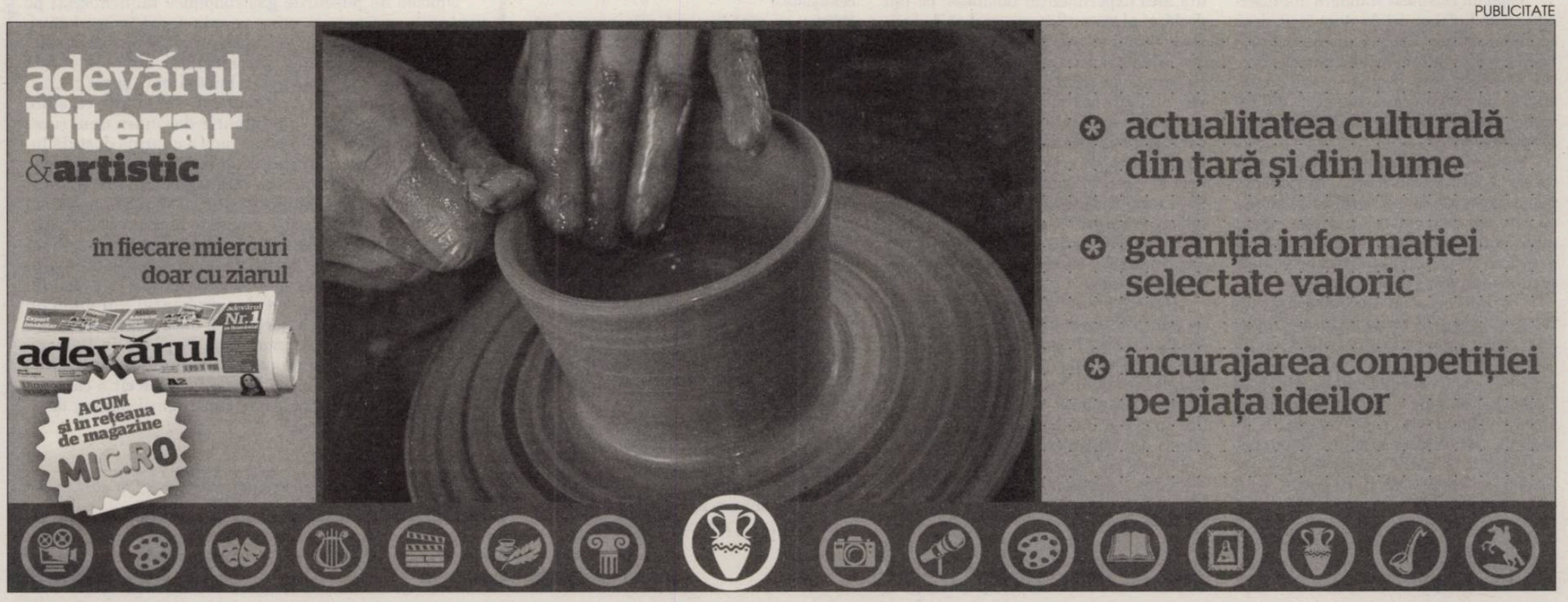

În gratiile regimului

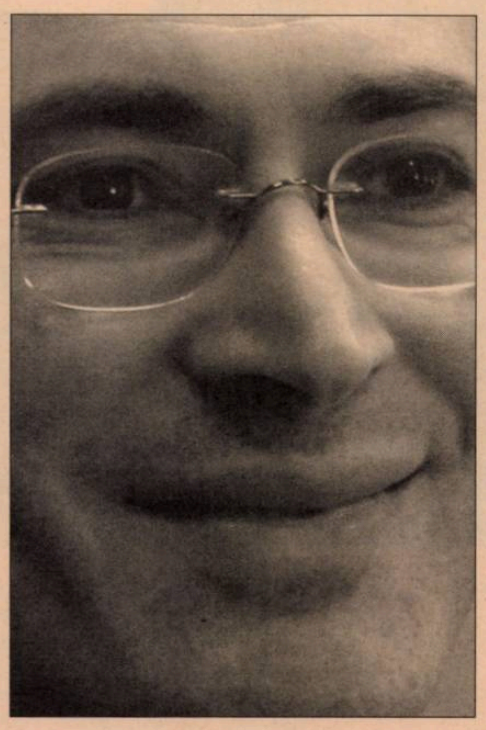

Texte şi opinii de:

● Mihail HODORKOVSKI (fost director al companiei petroliere Yukos, în prezent deţinut)
„Membru al echipei Elţîn şi adept al lui Voltaire“

● Ludmila ULIŢKAIA (scriitoare)
„Iluziile au fost sfărîmate“

● Dan DUNGACIU (prof. dr., Facultatea de Sociologie, Universitatea Bucureşti)
„Poporul rus iubeşte liderii puternici“

● Denis CENUŞĂ (politolog, redactor-şef la www.europa.md)
„Contactul justiţiei ruseşti cu «oligarhii»“

● Andrei MANOLESCU
„Să recapitulăm cîteva asasinate“

argument

Un „înger“ capitalist

A fost, la un moment dat, cel mai bogat om din Rusia, iar compania sa petrolieră – Yukos – a fost, se spune, prima firmă rusească adusă la standarde contabile internaţionale şi cotată la bursă. Unul dintre „oligarhii“ lui Elţîn – Mihail Hodorkovski – a ajuns în închisoare după ce la putere a venit Vladimir Putin. Condamnat deja, împreună cu partenerul său Platon Lebedev, la 8 ani, acum este implicat într-un alt proces, pentru care riscă să ia o pedeapsă de 20 de ani. Mulţi comentatori spun că e un proces politic: Hodorkovski şi-a declarat, la un moment dat, intenţia de a intra în politică şi, pe de altă parte, n-a vrut – aşa cum au făcut alţi proaspeţi miliardari ruşi – să revîndă statului companiile pe care le preluase pe vremea lui Elţîn. Aşa că Putin l-a „anihilat“. Nu puţini sînt cei care – dincolo de conflictul cu Putin – insistă asupra faptului că Hodorkovski nu e cîtuşi de puţin un înger: fost comsomolist, inginer în industria de apărare în vremea URSS (deci „combinat“ cumva cu sistemul), fondator al unei bănci, încă din timpurile lui Gorbaciov, apoi membru al „echipei Elţîn“ şi – pe această cale – unul dintre cei care au „prins“ privatizarea marilor întreprinderi de stat. Dincolo de etapele biografiei sale, în prezent, cazul lui Hodorkovski are un mare impact internaţional. Nu numai pentru că firmele sale aveau ramificaţii în alte state, dar şi pentru că arestarea şi detenţia sa sînt, pentru justiţia din alte ţări cărora li s-au solicitat de către procurorii ruşi documente ori extrădări de persoane (Marea Britanie, Spania, Elveţia şi altele), greu de explicat. Aşa că la Londra, Bruxelles sau New York (dar şi la Moscova) se organizează expoziţii de grafică inspirate din procesul său, la Leipzig îi este dedicat un concert simfonic, iar cele mai importante publicaţii din lume urmăresc îndeaproape desfăşurarea noului proces, început acum un an.

În toamna anului trecut, a fost publicată corespondenţa dintre scriitoarea Ludmila Uliţkaia şi Mihail Hodorkovski. *Dilema veche* – fiind membră în Eurozine, cea mai importantă reţea a revistelor culturale europene – a obţinut dreptul de a publica, în exclusivitate în România, acest schimb de scrisori. Îl puteţi citi în paginile următoare, împreună cu alte cîteva articole care „pun în context“ cazul lui Hodorkovski. Un caz interesant nu doar pentru a înţelege mai bine ce se întîmplă în Rusia, dar şi pentru a pricepe – eventual – ce se întîmplă în „capitalismul nostru de cumetrie“. (**M. V.**)

BARBURISME

Desen de Ion BARBU

Cititori, fiţi ascultători!

Tema acestui număr va fi discutată joi, 24 iunie, la ora 19,10, la Radio France Internationale, în emisiunea *Punerea pe gînduri*, realizată de Luca Niculescu şi Dragoş Ghiţulete.

Ludmila ULIŢKAIA, Mihail HODORKOVSKI

Membru al echipei Elţîn şi adept al lui Voltaire

Uliţkaia către Hodorkovski,
15 octombrie 2008

Stimate Mihail Borisovici,

Mă bucur foarte mult că am ocazia să vă scriu. Bunicii mei au stat în închisoare peste 20 de ani, la fel şi prietenii mei din generaţia anilor '60. Aceasta este o temă foarte importantă pentru literatura rusă – atît de importantă, încît acum o lună am scris o prefaţă la cartea *Prin închisori* a lui Eduard Limonov, un om cu multe faţete şi nu foarte respectabil. *(N. red.:* – Limonov, cunoscut pentru incidentul filmat de BBC în care a tras cu puşca în direcţia oraşului Sarajevo în timp ce se afla alături de Radovan Karadzic, este liderul Partidului Naţional Bolşevic din opoziţie. Vezi Andrew Meier, „Putin's Pariah", *The New York Times*, 2 martie 2008, http://www.nytimes.com/2008/03/02/ magazine/02limonov-t.html?_r=2). Sînt şi editorul coordonator al unei cărţi pentru copii, *Crime şi pedepse,* care vorbeşte tot despre istoria închisorilor, tipuri de pedepse etc. Astfel încît, dacă chiar ne vom întîlni – ceea ce îmi doresc foarte mult – aceasta ar fi una din chestiunile despre care aş vrea să discutăm.

După cum ştiţi, există două puncte de vedere privind experienţa din închisoare: Soljeniţîn susţinea că te întăreşte şi că este foarte valoroasă, în timp ce un alt deţinut, mai puţin norocos, Varlam Şalamov, era de părere că nu aduce nici un beneficiu vieţii umane obişnuite şi că nu are nici o relevanţă în afara închisorii.

M-am împrietenit cu (disidentul) Iuli Daniel în ultimii lui ani de viaţă. Nu îi plăcea să vorbească despre perioada de detenţie, dar am avut impresia că pentru el a fost o piatră de încercare foarte importantă, legată, în mintea lui, cu experienţa de pe front. Dar, oricum ar fi, pentru dumneavoastră acestea nu sînt încă amintiri. Este viaţa dumneavoastră de acum. Cum reuşiţi să rezistaţi? Nu simţiţi că trăiţi un coşmar? Aş vrea să ştiu cum s-au schimbat valorile dumneavoastră: ce lucruri care erau importante în afara închisorii nu mai sînt importante acum? Simţiţi că aţi găsit noi puteri interioare, că aţi cîştigat o experienţă neaşteptată?

Iertaţi-mă – această scrisoare este o simplă încercare de-a mea. Sînteţi o persoană despre care se vorbeşte tot timpul. Pentru unii sînteţi un luptător şi o figură politică importantă, pentru alţii sînteţi un monstru. Dar, orice ar crede lumea despre dumneavoastră, sînteţi în centrul atenţiei tuturor, toţi vorbesc despre dumneavoastră.

Anna Ahmatova spunea odată despre Brodsky, atunci cînd acesta a fost trimis în exil: „Se pregăteşte o biografie pentru prietenul nostru". Într-adevăr, vi se „pregăteşte" o biografie şi ar fi bine să putem vorbi despre asta la timpul trecut. Acesta este unul dintre motivele pentru care aş dori să ne întîlnim şi să stăm de vorbă.

Cu stimă, Ludmila Uliţkaia

Hodorkovski către Uliţkaia,
22 octombrie 2008

Stimată Ludmila Evghenievna,

Vă mulţumesc pentru interesul acordat. Amintirile mele sînt de natură (emoţională) foarte fragmentată, în sensul că îmi amintesc lucruri cu încărcătură emoţională, dar aproape nimic altceva.

Uneori are loc o substituţie de memorie, atunci cînd îmi aduc aminte ceva povestit de părinţii mei. Cînd eram copil, eram hotărît să devin director de fabrică. Nu e surprinzător: părinţii mei au lucrat într-o fabrică toată viaţa, grădiniţa aparţinea de fabrică, la fel şi tabăra de pionieri, iar directorul fabricii era cea mai importantă persoană de acolo.

Acum îmi dau seama că mama şi tata nu aveau deloc la suflet regimul sovietic. Dar m-au protejat de opiniile lor, crezînd că altfel îmi vor distruge viaţa. Am crescut, deci, ca un membru „credincios" al Comsomolului, fără să am îndoieli asupra celor care îmi erau prieteni sau duşmani.

Alegîndu-mi drumul în viaţă, m-am concentrat nu numai pe industria chimică, ci şi pe apărare, deoarece credeam că cel mai important lucru este să te aperi de „duşmanii străini". Munca mea din cadrul Comsomolului de la institut nu a fost, desigur, un semn de înclinaţie către politică, ci o dorinţă de a conduce.

De fapt, nu am fost niciodată implicat în ideologie, eram responsabil cu activităţile organizatorice. Firme de construcţii, experienţa lucrului în fabrică – îmi plăceau toate astea pentru că era o ocazie să mă realizez ca lucrător în producţie, ca manager. Cînd am terminat facultatea, am fost repartizat la un minister, Organizaţia de Stat pentru Minerit. Eram foarte supărat, pentru că vroiam să lucrez într-o fabrică. Ca să evit să lucrez în minister, timp de trei ani de zile, am lucrat în cadrul comitetului regional al Comsomolului. Apoi a fost rîndul Centrelor de Tineret pentru Creativitate Ştiinţifică (înfiinţate în timpul perestroikăi pentru comercializarea rezultatelor ştiinţifice); au urmat afacerile şi apărarea clădirii Parlamentului, Casa Albă.

Cum reuşiţi să rezistaţi? Nu simţiţi că trăiţi un coşmar?

În 1987, s-a întîmplat ca secretarul comitetului de partid de la institut să îmi ofere şansa de a-mi continua cariera din cadrul Comsomolului şi a fost foarte surprins cînd am ales „contabilitatea economică şi chestii de genul ăla".

Iar în ceea ce priveşte „barierele", pentru mine acestea s-au rezumat la un singur lucru – să nu fiu niciodată nevoit să îmi schimb poziţia prin forţă, ci prin raţiune. G.A. Iagodin a fost un rector minunat. Îmi spunea „cel mai nesupus secretar al meu" (am fost secretar al comitetului Comsomolului de la facultate). Era clar că putea să mă distrugă oricînd cu uşurinţă, dar nu a făcut-o, dîndu-mi astfel ocazia de a mă căli. Din nefericire, în 1985 a fost promovat şi a părăsit institutul.

Am avut noroc de două ori. Secretara comitetului regional de partid Sverdlovsk era Kislova, iar Boris Elţîn era membru al biroului şi secretarul Comitetului Central pentru construcţii. Ei mi-au dat o adevărată lecţie de curaj atunci cînd li s-a „întors spatele", iar ei nu au cedat. Iar Kislova nu l-a trădat pe Elţîn. Îmi imaginez cît a suferit ea din cauza asta. În paranteză fie spus, adjunctul provinciei Tomsk, unde am lucrat în 1999, era Igor Ligacev, care a încercat să mă pună pe linie moartă. Am interzis echipei mele să riposteze, pentru că era deja foarte bătrîn, deşi am fi avut multe să îi spunem.

Mă consider un membru al echipei Elţîn. Unul din foarte mulţi. De aceea m-am dus să apăr clădirea Parlamentului (Casa Albă) în 1991 şi primăria în 1993 şi de aceea m-am alăturat echipei neoficiale de campanie electorală în perioada 1995-1996.

Mihail Hodorkovski

Acesta a fost, probabil, cel mai periculos moment din viaţa mea (aproape). Din cauza lui Boris Elţîn nu l-am atacat pe Putin, deşi mi-am dat seama ce fel de om e.

Iar în ceea ce priveşte „gaşca de oligarhi", nu am agreat niciodată acest termen. Eram complet diferiţi. Guşinski şi Berezovski, Bendukidze şi Potanin, Prohorov şi eu. Scopurile noastre şi viziunile noastre despre viaţă erau total diferite. Eram ingineri petrolieri şi metalurgi, magnaţi de presă şi bancheri. Şi probabil că nici asta nu e întru totul corect.

Stimată Ludmila Evghenievna, mă consider un adept al lui Voltaire, adică un susţinător al gîndirii libere, al libertăţii de exprimare. Elţîn a fost idealul meu în acest sens, aşa cum G.A. Iagodin a fost înaintea lui. Lucrul alături de ei nu mi-a inspirat nici un sentiment de protest interior. Distrugerea NTV în 2001 (am încercat să îi ajut cu bani, fapt ce a fost folosit pentru a mă incrimina la primul meu proces) a devenit „Rubiconul" meu. Trebuie să înţelegeţi că pentru mine rezultatul final a fost distrugerea echipei mele, şi nu transferul de proprietate.

Am să mă opresc acum. Sper că ne vom putea continua discuţia.

Cu stimă, M.

Mîini şi mănuşi

Dintre cei 720 de miliardari ruşi (în ruble), 40 sînt deputaţi în Duma de stat sau sînt membri ai Sovietului federal. Dintre cei 720 de miliardari, 50 sînt miliardari în dolari şi bogăţia lor vine din extracţia de petrol şi industria metalurgică. Ambele au fost proprietăţi ale statului şi au intrat în mîinile acelor particulari agreaţi de stat. Ei nu consideră o nenorocire faptul că sînt cu ochii legaţi şi cu căluşul în gură, important e că nu sînt cu mîinile legate. Iar cine vrea să dea din mîini o păţeşte. Mihail Hodorkovski, fostul proprietar al companiei petrolifere Yukos, este după cum se ştie condamnat la muncă pe şapte ani, în lagărul de Krasnokamensk, regiunea Cita (7.000 de kilometri depărtare de Moscova, 29 de ore cu avionul). Aici i s-a dat o pedeapsă suplimentară pentru că şi-ar fi părăsit locul de muncă – o maşină unde cosea mănuşi – fără motiv temeinic. Hodorkovski şi avocata lui au susţinut că maşina era stricată şi el s-a dus după cineva capabil s-o repare, fără să depăşească perimetrul atelierului. A doua mustrare adusă celebrului deţinut s-a referit la faptul că avea documente interzise printre efectele personale. În urma acestei descoperiri a fost trimis pentru cinci zile în izolatorul de pedeapsă.

Magdalena Boiangiu,
Miliardarii şi deţinuţii,
în *Dilema veche,*
nr. 108, 17 februarie 2006

„Iluziile au fost sfărîmate"

Ulițkaia către Hodorkovski,
18 noiembrie 2008

Stimate Mihail Borisovici,

Am fost suprinsă de răspunsul dumneavoastră, la care nu prea mă aşteptam. Ne petrecem jumătate din viaţă construind stereotipuri, etichete şi clişee, dar apoi acestea încep să ne sufoce. Mai tîrziu, atunci cînd aceste stereotipuri încep să se prăbuşească, sîntem fericiţi că am scăpat de ele. Pînă acum am vorbit despre propriile mele idei. Cu timpul, sper, o să ajung şi la ideile dumneavoastră.

Deci. Părinţii dumneavoastră erau membri de vază ai generaţiei anilor '60 – ingineri, lucrători în producţie, oameni oneşti şi decenţi: tatăl dumneavoastră cu o chitară într-o mînă şi un pahar în cealaltă, fericit şi vesel; mama dumneavoastră, întotdeauna pregătită de oaspeţi şi gata să îşi ajute prietenii la nevoie. Atitudinea lor faţă de regimul sovietic e de înţeles: să se ducă dracului...

Copiii din generaţia anilor '60 citeau la 16 ani cópii bătute la maşină după *Arhipelagul Gulag* de Soljeniţîn şi *1984* de Orwell. Se fereau de autorităţi şi, în cel mai bun caz, îşi scriau disertaţiile, lucrau ca medici sau liftieri sau luau parte la o mişcare socială care mai tîrziu avea să se numească „disidenţă". Unii din copiii acestei generaţii au trecut prin închisori şi lagăre în anii 1970-1980, cînd s-au făcut mari, iar alţii au emigrat în Occident. Dar dumneavoastră aţi reuşit cumva să evitaţi asta. Aţi reuşit să vă strecuraţi în mecanismul timpului, să vă găsiţi locul acolo şi să lucraţi efectiv. Inocenţa unui tînăr pregătit să lucreze în industria de apărare, deoarece ţara trebuie apărată, este deosebit de tulburătoare.

Diferenţa de vîrstă de aproape douăzeci de ani dintre noi elimină o situaţie pe care ne-am putea-o imagina cu uşurinţă, dacă am fi de aceeaşi vîrstă. Cînd m-am prezentat în faţa comitetului Comsomolului de la facultate, pentru că aveam nevoie de o scrisoare de recomandare, aveam un sentiment de repulsie şi un permis de călătorie în buzunar. M-am confruntat cu ipocriţi insensibili sau cu idioţi, dar am reuşit totuşi să răspund la întrebarea despre cine era secretarul Partidului Comunist din Bulgaria. Asta se întîmpla în anii '60, iar dumneavoastră aţi fost acolo sau în biroul de alături, la începutul anilor '80. Fără îndoială făceaţi parte dintr-un anturaj cu ai cărui membri nu prea aveam, ca să fiu blîndă, relaţii de prietenie. Dar se pare că – şi asta a fost ceea ce m-a surprins în scrisoarea dumneavoastră – în anii '80 unele din aceste persoane chiar aveau motivaţie „pozitivă".

Aţi fost acolo, eraţi un tînăr talentat, care visa să devină „director de fabrică", să producă ceva semnificativ şi s-o facă bine, poate chiar să fabrice arme pentru apărarea ţării. În acest mediu aţi întîlnit oameni cu vederi progresiste ca Elţîn şi reacţionari ca Ligacev. Eraţi în sistem, v-aţi găsit locul acolo şi aţi creat o echipă. Spuneţi că nu vă interesa ideologia, că ceea ce conta era „dorinţa de a conduce". Dar această aspiraţie este o definiţie destul de bună a conceptului de „carierism".

În anii '80, la toate nivelurile guvernamentale (de la băi publice şi pînă la grădiniţe), ideologia socială era o cauză pierdută şi din ea nu mai rămăsese decît un schelet. Acum îmi dau seama că imaginea pe care mi-o creasem era incompletă. Poate chiar m-am înşelat. Repulsia mea faţă de sistemul sovietic era atît de mare, încît nu mi-am imaginat că în perioada aceea a comunismului tîrziu te puteai baza pe cineva sau puteai avea încredere în cineva. Sau chiar să admiri pe cineva. Pentru mine, Elţîn a fost doar un membru de partid şi am fost foarte supărată cînd toţi prietenii mei s-au repezit la Casa Albă. Eu am stat acasă tristă, întrebîndu-mă de ce nu am vrut să merg la demonstraţie cu toată lumea.

Cîteva zile mai tîrziu am spus că, dacă ar avea loc o epurare, aşa cum s-a întîmplat în Germania după înfrîngerea regimului nazist, atunci mi-aş recăpăta încrederea. Lumea era foarte entuziastă, la fel şi eu. Dar nu a fost nici o epurare: aproape toţi liderii au rămas în funcţii. Au făcut schimb de locuri şi cîţiva au fost daţi afară.

Înţeleg că Elţîn avea şarm, fler şi intenţii bune. Dar totul s-a sfîrşit prost – a dat ţara pe mîna KGB. Acelea erau „mîinile curate" pe care le găsise. Cred că şi dumneavoastră recunoaşteţi asta, deşi vă exprimaţi altfel.

Cum apreciaţi figura lui Elţîn azi, zece ani mai tîrziu? Dacă a avut loc o reevaluare, atunci cînd a avut loc? La un moment dat, credeam că reformele lui Gaidar puteau să creeze o economie eficientă, dar nu i-a reuşit. Cartea lui despre căderea imperiului este foarte interesantă şi explică multe lucruri, dar cu efect întîrziat.

Aţi avut idei privind reorganizarea, sau eraţi destul de mulţumit de oportunităţile de afaceri apărute? Fără nici o îndoială aţi fost un director foarte bun al unei fabrici foarte mari – de mărimea a aproape jumătate din ţară.

Şi, în final, cea mai dureroasă din toate întrebările posibile. Este atît de dureroasă, încît sînt pregătită să nu primesc nici un răspuns. De fapt, am putea să o lăsăm baltă. A fost o vreme cînd apropiaţii lui Elţîn au preluat controlul sau dreptul de proprietate asupra unor entităţi enorme – uzine, fabrici, ziare şi nave. A avut loc o distribuire, apoi o serie de „redistribuiri". Acestea erau, de multe ori, foarte brutale. Eraţi deja, la vremea aceea, director de fabrică. Care erau pentru dumneavoastră atunci graniţele permisibile? Ce idei aţi păstrat din acele zile în care visaţi să deveniţi director de fabrică? Ce idei aţi pierdut? Vorbesc, desigur, de valorile dumneavoastră.

Dintre toţi oligarhii, am reţinut numele dumneavoastră cînd am vizitat o şcoală de corecţie alături de nişte prieteni psihologi şi am asistat la o oră de informatică finanţată de dumneavoastră. Mai tîrziu, am tot auzit de Fundaţia „Rusia deschisă", creată de dumneavoastră. După cîţiva ani, cînd fuseseraţi deja arestat, am fost la liceul Koralovo, unde i-am cunoscut pe părinţii dumneavoastră şi am văzut sanctuarul inimaginabil de frumos pentru orfani şi semiorfani. Nu am mai văzut niciodată ceva asemănător în Europa. Şi aceasta era iniţiativa dumneavoastră.

Spuneţi că, pentru dumneavoastră, punctul de cotitură în relaţiile cu guvernul a fost distrugerea NTV. Fiecare are, într-adevăr, „Rubiconul" său. Dar înainte de asta, reuşiseraţi cumva să colaboraţi îndeaproape cu un guvern care pierdea, din ce în ce mai mult, orice urmă de decenţă. Mai am o întrebare dură: aţi simţit că lucrurile puteau fi schimbate? Dacă NTV rămînea neatinsă, credeţi că aţi fi putut să reluaţi legăturile speciale pe care le aveaţi cu Kremlinul?

Peste tot în lume presa poate fi cumpărată şi se supune autorităţilor. Dar, în fiecare ţară, mărimea conductei de evacuare a emoţiilor negative este diferită. Conflictul dumneavoastră chiar a avut legătură cu diametrul conductei de informaţii (şi nu cu cel al conductei de petrol)? Pentru mine, asta ar însemna că dumneavoastră, un om practic, nu v-aţi pierdut iluziile romantice.

Vă rog să mă iertaţi, poate sînt prea dură. Dar „epoca de aur" s-a sfîrşit. Iluziile au fost sfărîmate. Avem puţin timp la dispoziţie. Şi presimt că timpul „se contractă" în mod catastrofal. Mi-ar plăcea foarte mult să dau de capăt acestei poveşti. Deşi nimeni nu a reuşit să facă asta pînă acum. Dar cel puţin vreau să fac tot ce îmi stă în putinţă.

Mai este o problemă pe care aş vrea să o discutăm: omul, viaţa sa personală şi presiunea societăţii. Cum îşi păstrează demnitatea şi valorile... Cum se schimbă aceste valori? Se schimbă ele oare? Experienţa din închisoare este unică şi total diferită de experienţa din exterior. Vă avertizez încă de pe acum despre ceea ce doresc să discutăm pe viitor, dacă vom avea ocazia.

Vă doresc sănătate, curaj şi calm.

Cu stimă, Ludmila Ulițkaia

Ludmila Ulițkaia *s-a născut în 1943 într-o localitate din Munţii Urali. A absolvit biologia la Universitatea din Moscova şi a lucrat la Institutul de Genetică. Este una dintre cele mai apreciate scriitoare din Rusia. A publicat 14 volume de ficţiune, trei poveşti pentru copii şi şase piese de teatru. A obţinut mai multe premii internaţionale, printre care: Premiul Medicis în Franţa (1998), Premiul Giuseppe Acerbi în Italia (1998 şi 2006), Premiul Grinzane Cavour în Italia pentru* Al dumneavoastră sincer, Şurik *(2008). În limba română au apărut, la Editura Humanitas, volumele:* Soniecika, Înmormîntare veselă, Minciunile femeilor, Cei dintîi şi cei de pe urmă, Al dumneavoastră sincer, Şurik. Minciunile femeilor *a apărut şi în variantă audio, în lectura Mihaelei Rădulescu.*

PUBLICITATE

NOAPTEA institutelor culturale
25/06/2010

INSTITUTUL FRANCEZ
INSTITUT FRANÇAIS DE BUCAREST
Bd. Dacia nr. 77

17.00 - 00.00
BIBLIOTECĂ ADULȚI – ÎN CĂUTAREA CĂRȚILOR ASCUNSE

25 de cărți vor fi ascunse prin cotloanele mediatecii, echipate de benzi galbene fosforescente. Găsitorii vor primi câte un abonament gratuit de o lună, iar cel mai bun comentariu despre una dintre cărți va fi recompensat cu un abonament pe un an la mediatecă.

17.00 - 02.00
TÂRG DE DESIGN - A NIGHT AFFAIR

Design vestimentar, bijuterii denautor, design de obiect. Artiști și designeri români, primul târg de design nocturn din România. Selecție făcută de **Dan Pierșinaru**

ÎNCEPÂND CU 20.00
A LOCUI ÎN LUMEA DIGITALĂ

Arta digitală - Atriumul Institutului, Instalații: Tub3, Uros Petrevski și Jean-Louis Frechin, NoDesignLabReflecții urbane, Nathalie Brevet și Hugues Rochette

20.00 - 20.50
SPECTACOL CONTRASTE

Sala Elvire Popesco cu Richard Bovnoczki și Dana Cavaleru

În plus, degustați cu atelierul de gătit *Ici et Là*, urmăriți scurtmetrajele de colecție Lardux Films și profitați de selecția specială de cărți de la Cărturești, **cu o reducere de 15%**.
Facem noapte albă pe Dacia 77!

„Am fost înghesuit într-un colț din care nu am mai putut ieși"

Hodorkovski către Ulițkaia,
5 iunie 2009

Dragă Ludmila Evghenievna,

M-am bucurat foarte mult cînd am primit răspunsul dumneavoastră, care a fost ca o „palmă peste ceafă" meritată.

Părinții mei au avut grijă să nu devin o „oaie neagră" a acelei societăți. Înțeleg asta acum, dar atunci nu înțelegeam. În plus, la școală sau la institut nu erau „oi negre". Școala se afla în suburbiile proletare, iar institutul era, de asemenea, extrem de „proletar" – 70% din oameni erau muncitori în fabrici, care își luau liber de la lucru. Nu existau disidenți. În special la institut – era Facultatea de Apărare, iar dacă erai exclus din Comsomol, erai automat dat afară din institut. Credeam că era destul de corect.

Ca secretar al comitetului de la facultate, am refuzat să exclud din Comsomol oameni care erau dați afară din institut, deoarece consideram că nu toți membrii Comsomolului erau capabili să studieze. Dar situația inversă de la Facultatea de Apărare mi se părea extrem de corectă. În fond, la o adică, ar trebui să ne dăm viața pentru țară chiar și pe timp de pace. Cum să îi ceri asta cuiva care nu era membru al Comsomolului sau unui non-comunist? Nu glumesc și nici nu exagerez. Asta era exact ceea ce gîndeam atunci.

Am citit *O zi din viața lui Ivan Denisovici* și m-am cutremurat. L-am urît pe Stalin pentru că a stricat munca partidului în interesul cultului propriei personalități. Atitudinea mea față de Brejnev și Cernenko a fost și disprețuitoare și amuzată – erau gerontocrați și dăunau partidului. L-am respectat pe Andropov, în ciuda „unor excese la nivel local". Vi se pare amuzant? Eu aș vrea să rîd, dar nu pot.

Colaborarea noastră cu KGB era foarte serioasă. Lucram în industria de apărare.

Cînd făceam practică, nu stăteam în nu știu ce bibliotecă de fabrică. Mutam explozibili cu cazmaua, lucram la presă (eu și prietenul meu era să murim din cauza unei erori tehnice). Am participat la tabere de instrucție militară și am primit rangul de sergent. Am fost numit comandant adjunct pentru probleme politice, dar am solicitat să mă întorc iar în fabrică – pentru a dezactiva proiectile vechi. Eram membri ai Comsomolului, trebuia să mergem în cele mai periculoase zone. Așa că, iată-mă dezactivînd proiectile, spre consternarea ofițerilor comandanți. O să rîdeți iar: nu le-am înțeles consternarea, iar ei nu au spus nimic.

Eram destul de îndrăzneț și curajos în conflictele pe care le aveam cu secretarul biroului de partid. A venit la o ședință a comitetului Comsomolului, unde erau 20 de femei din fabrici și doi sau trei bărbați: eu i-am luat față, iar comitetul a votat pentru mine, aproape 100%. Responsabilul cu organizarea de la partid s-a plîns rectorului, Iagodin. Fetele încă îmi mai scriu. Una dintre ele este prima mea soție, iar cealaltă îmi e soție de 20 de ani. Și nu sînt singurele care îmi scriu. Am primit chiar o scrisoare de la responsabila cu organizarea de la partid (șefa secretarului biroului de partid), Liuba Strelnikova. Acum să nu credeți cine știe ce despre relațiile mele cu fetele. Eram un tînăr foarte decent în acest sens. Glumesc.

Dar sentimentul de autocompătimire în fața unui dușman din Războiul Rece era foarte puternic. La fel a fost și implicarea mea în „9" – grupul de industrii de apărare. De fapt, cînd eram consultant la Silayev, am luat parte la ultimul congres al Comisiei Militare și Industriale – „9" plus Ministerul Apărării. Dar asta este altă discuție.

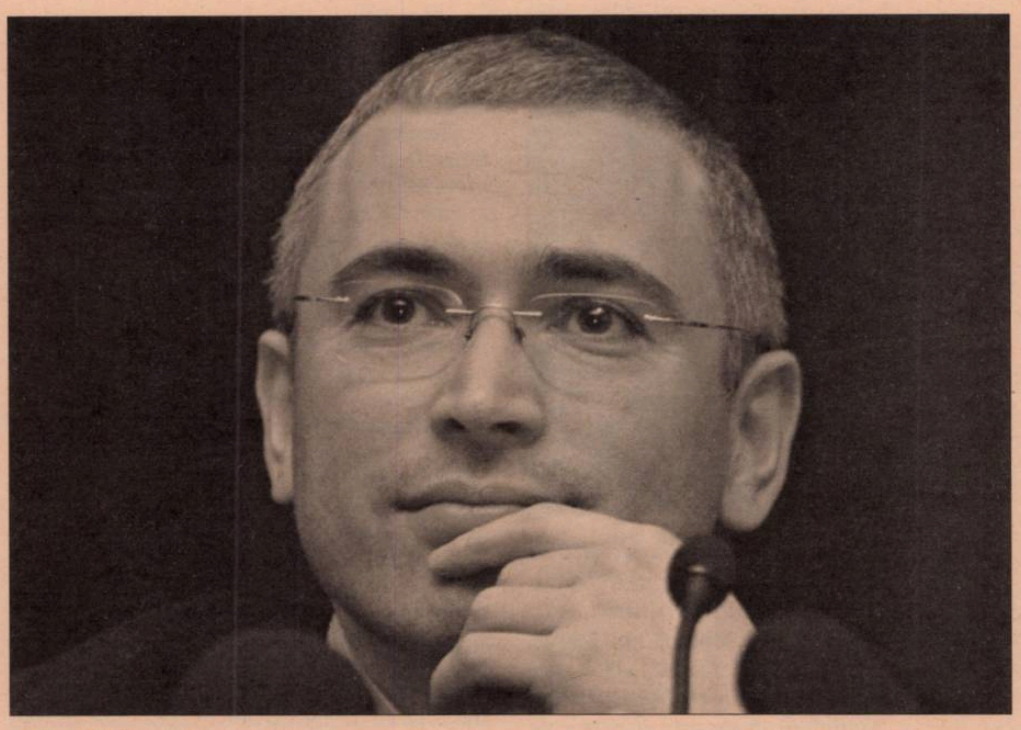

Mihail Hodorkovski

Tot mai mulți ruși sînt de părere că țara lor nu are nevoie de democrație. Potrivit unui sondaj de opinie, numai 57% dintre ei mai cred în aceasta. Studiul realizat de Levada-Centre, cea mai importantă agenție de cercetare sociologică din Rusia, mai relevă faptul că 26% dintre respondenți afirmă că democrația nu este potrivită pentru țara lor, iar 95% spun că nu influențează în nici un fel politica. 60% dintre ruși cred că ar fi mai bine ca președintele să controleze Justiția și Parlamentul, iar 43% vor un lider foarte puternic. 36% dintre respondenți cred că sistemul politic din Uniunea Sovietică era mai bun decît cel din Rusia actuală. Ancheta Centrului Levada a fost realizată la sfîrșitul lunii mai 2010, pe un eșantion de 1600 de persoane.

SURSA: BBC

Nu îl cunoscusem niciodată pe secretarul pentru apărare din Partidul Comunist, Baklanov, dar mai tîrziu, după 1991, l-am luat în echipa mea, din solidaritate corporatistă. Elțîn știa, dar nu mi-a spus nimic.

Dar în 1996 lucrătorii din apărare au refuzat în mod direct să îi dea bani lui Elțîn (să împrumuți bani guvernului, era posibil pe vremea aceea!). I-am întrebat dacă mi-i dau mie – iar ei au acceptat și mi i-au dat pe cuvînt. Deși își asumau un risc enorm. Am folosit o parte din acești bani ca să cumpăr Yukos, apoi i-am returnat. Știau pentru ce împrumutasem banii. Cîteva din cunoștințele mele, pe care acum îi consider prieteni buni, erau membri ai Partidului Comunist, iar altele sprijineau comitetul de stat pentru situații de urgență (ca Baklanov și Lukianov, a cărui fiică îmi este acum avocat).

Vă povestesc toate astea, Ludmila Evghenievna, deoarece vreau să înțelegeți că, de partea aceea a baricadei, oamenii nu erau deloc unidimensionali. Nu erau indivizi intransigenți de o parte și oameni complet respectabili de cealaltă parte. La fel ca și ei, eram un soldat într-un război virtual pe care nu îl creasem eu. Dar eram soldați integri. Apăram ceea ce credeam că este adevărul.

Să vă povestesc despre o situație și mai riscantă. Colaborarea noastră cu KGB era foarte serioasă. Lucram în industria de apărare. Ei lucrau pentru noi și, în același timp, ne supravegheau, nu în privința „cunoștințelor politice", ci a chestiunilor care țineau de protecția fizică, contraspionaj etc.

Nu prea mă gîndeam la oameni, la responsabilitatea mea socială considerabilă.

Erau specialiști serioși, de înaltă calificare. Unii dintre ei fuseseră implicați în operațiuni clandestine în timpul Marelui Război Patriotic. Lecțiile învățate de la ei mi-au fost foarte folositoare în închisoare, pentru că ei trecuseră prin închisori, lagăre de concentrare și *zindan*-uri (închisori din Asia centrală – *n. red.*). Ar fi fost foarte mulțumiți să vadă că experiența lor a folosit cuiva. Și chiar a folosit!

Mai era un tip de ofițeri KGB – cei de la NKVD. Nu erau respectați, iar noi îi evitam, la fel ca și specialiștii de care vorbeam mai devreme.

În paranteză fie spus, nici unul din ei (dintre specialiști) nu mi-a cerut vreodată bani. Deși pe unii dintre ei i-am ajutat să își găsească de lucru după 1991. Iar colegii lor ne-au salvat viața atunci cînd au refuzat să ia cu asalt clădirea Parlamentului. Pe unii i-am cunoscut personal, pe alții indirect.

Așa e destinul. Așa e războiul civil. Dar după aceea, lucrurile s-au încurcat... Acum să discutăm despre *leadership* și carierism. O carieră, în sensul rău al cuvîntului, înseamnă să urci în ierarhia birocratică lingușind și umilindu-te. Da, aceasta este calea pe care o alege majoritatea oamenilor de succes. Ai putea deveni secretar adjunct, director adjunct al unei fabrici, șef de departament sau chiar ministru adjunct. Dar nu șef de serviciu – șef de atelier sau director de fabrică. Slujbele astea sînt obținute de un alt fel de oameni. De lideri. Iar oamenii acceptă, pentru că, dacă aceste slujbe ar fi obținute de carieriști, totul s-ar prăbuși. Iar ei vroiau ca lucrurile să meargă.

Atît Iagodin, cît și Elțîn mă acceptau ca șef de serviciu absolut „în spiritul tradițiilor partidului". Era loc pentru alt fel de persoane, la fel ca și în știință. Numai că ei erau „diferiți" în alt sens: credeau în politică, dar nu se „înclinau cu ușurință". Cît despre Boris Elțîn, aici nu sînt imparțial. Îi înțeleg toate defectele. În plus, în 1999 am simțit că era momentul să plece. Deși nu îmi surîdea candidatura lui Putin, iar Putin știe asta. Dar Boris Elțîn a fost un mare om. Un monolit. Un adevărat țar rus, cu toate calitățile și defectele pe care le presupune asta. A făcut multe lucruri bune și multe lucruri proaste. Nu sînt eu acela care să judece care din acestea au prevalat. Ar fi fost posibil să se facă o transformare mai mare sau mai bună a Rusiei decît cea pe care a făcut-o el? S-ar fi putut ea face fără un „Thermidor" și o nouă stagnare, fără o revenire a „tovarășilor de la KGB"? Fără războiul din Cecenia, fără luarea cu asalt a Parlamentului? Aproape sigur că da. Dar nu am putut. Și nu mă refer numai la el – la noi toți. Și oricum, ce drept am eu să critic?

Aveam 23 de ani cînd l-am cunoscut. Și vreau să păstrez aceste amintiri pentru mine. El a murit, iar eu prefer să păstrez aceste amintiri. Cînd Gaidar era la putere (*n. red.* – prim-ministru al Rusiei, 1991-1992), nu mi-am imaginat niciodată că ar trebui să reformăm întreaga țară. Dar aveam o idee despre cum ar trebui să restructurăm economia. Nu era vorba despre companii individuale, ci despre combinatele industriale și științifice importante, ca Gazprom (nu întotdeauna la fel de mari, dar similare ca structură), despre care credeam că trebuie să fie divizate, iar apoi privatizate. La asta ne gîndeam noi, cei din guvern, ca strategie industrială activă (nu doar inițierea, ci și managementul procesului, stabilirea obiectivelor, determinarea responsabilităților și priorităților). Atunci cînd nu am mai găsit susținere pentru ideile mele, am plecat. I-am avertizat că voi face uz de legile imbecile pe care urma să le adopte. Inclusiv de voucherele care puteau fi încasate. Trebuie să spun că le-am zis tot timpul că se va termina prost, că modelul ceh era mai bun (aveau „fonduri închise"), dar mi s-a spus – ca întotdeauna – că era clar că îmi vedeam numai de propriile interese. Deși nu era limpede care erau acestea. Nu i-am contrazis. Dacă nu au vrut să asculte era problema lor. Dar ulterior – iar aici putem discuta despre granițele permi-

sibile – m-am folosit de toate portiţele din legislaţie şi le-am spus personal membrilor guvernului despre ce portiţă era vorba şi cum urma să o folosesc sau cum o foloseam. Da, aceasta a fost mica mea răzbunare. Numiţi-o păcatul vanităţii. Însă trebuie să recunosc că s-au purtat decent: m-au adus în faţa justiţiei, au acoperit scăpările din legi cu legi şi instrucţiuni noi, s-au supărat, dar nu m-au acuzat niciodată că joc necinstit. Era un fel de duel. Am avut dreptate, în cele din urmă? Nu sînt sigur. Pe de o parte, judecînd obiectiv, chiar am reuşit să revigorez economia. Dar, pe de altă parte, surclasam un guvern care nu era chiar aşa de rău. Pe de o parte, desigur, am investit în industrie cît de mulţi bani am putut. I-am investit eficient. Nu m-am dat mare şi nu le-am permis nici celor din jurul meu să facă asta. Dar, în acelaşi timp, nu prea mă gîndeam la oameni, la responsabilitatea mea socială considerabilă, dincolo de limitele echipei mele – şi era o echipă foarte mare.

Cît despre întrebarea dumneavoastră despre „brutalitatea“ cu care am preluat şi am redistribuit companiile – e chiar amuzant. În „liga mare“ erau cel mult 20 de jucători. Nu mai mult de atît. Cît despre numărul de companii implicate în „licitaţia pentru împrumuturi pentru acţiuni“ – acestea erau 800. În total, aş zice că aveam bani să cumpărăm 70. Eu personal a trebuit să renunţ la absolut orice altceva, ca să mă ocup de Yukos. Eram tot timpul plecat în delegaţii. A trebuit să renunţ la bancă, să dat afară. Susţinea că fusese concediat ilegal. Cazul a ajuns la Curtea Supremă şi a cîştigat. A primit de la mine drept compensaţii peste 40.000 de dolari (o groază de bani la vremea aceea). Iar departamentul meu juridic, ştiind ce ar fi însemnat pierderea acelui proces, nu a putut face nimic. Cînd a încercat să îi păcălească pe cei de la Rosneft, care ne-au înlocuit, a fost pur şi simplu dat afară din sala de judecată. A venit să se plîngă la avocatul meu, care i-a preluat cazul la companie.

Nu. Tot ceea ce ne-am putut permite a fost să căutăm portiţe în lege şi să le exploatăm. Şi ne-a plăcut la nebunie cînd am arătat guvernului greşelile pe care le făcuse în legislaţie. Trebuie să spun că schimbarea atitudinii mele faţă de societate şi afaceri s-a produs în special datorită crizei din 1998. Înainte de acel moment consideram afacerile doar un joc, nimic mai mult. Trebuie să cîştigi, vrei să cîştigi, dar nici să pierzi nu e o problemă. Sute de mii de oameni veneau la serviciu în fiecare dimineaţă ca să joace acest joc, iar seara se întorceau acasă la propriile lor vieţi şi griji, care nu aveau de-a face cu mine.

Desigur, aceasta este varianta simplificată. Am întîmpinat probleme şi înainte de 1998, dar erau probleme pentru care nu eram responsabil personal: aşa stăteau lucrurile cînd am intrat în scenă. Dar apoi a venit anul 1998. La început a fost bine – credeam că o s-o scoatem la capăt. Apoi luna august. A fost o catastrofă. Preţul petrolului era de 8 dolari per baril, iar costul producţiei era de 12 dolari. Nu erau bani pentru plata datoriilor sau a salariilor. Oamenii nu aveau ce să mănînce, iar pentru asta eu eram responsabil personal. Nimeni

Berezovski mi-a dat un împrumut cu 80% dobîndă în valută forte!

revînd şi să cedez practic toate companiile pe care le achiziţionasem. De exemplu, deţinusem toată industria materialelor de construcţii pentru Moscova, cîteva fabrici de prelucrare a metalului şi celebra companie Apatit. Nu a fost de glumă – am muncit din greu. Şi nu eram cîtuşi de puţin interesat de treburile celorlalţi. Foarte rar intram în competiţie. Ne luptam cu haosul, cu colapsul întregii economii. Mafia ne cam lăsase în pace, pentru că habar nu avea cum este structurată maşinăria şi nici cum ar putea să pună mîna pe ea. Erau nişte brute, desigur. Erau şi riscuri. Dar perioada „ligii mari“ a fost în mod clar o nimica toată în comparaţie cu „jefuitorii“ de azi. Spre exemplu, cînd răposatul Volodea Vinogradov (Inkombank) mi-a stat în cale în lupta pentru preluarea companiei petroliere VNK, i-am oferit mită, iar cînd a refuzat, pur şi simplu am crescut preţul la licitaţie. Ceea ce m-a costat scump, evident. Făceam campanii de PR, lobby, aruncam cu banii. Dar poliţia nu se implica şi nici lumea interlopă. Dacă s-ar fi implicat cineva, pentru propria siguranţă, lumea nu ar mai fi făcut afaceri cu ei. Şi ar fi fost turnaţi la poliţie imediat.

Iată de ce, cu toate eforturile din ultimii ani, Biroul Procurorului General nu a reuşit să ne pună sub acuzare.

În „liga mare“, cel puţin pînă cînd în joc au intrat cetăţenii „certaţi cu legea“, limita se situa acolo unde cazurile puteau fi aduse în faţa curţii de arbitraj. Deşi e posibil ca acea curte de arbitraj să nu fi fost complet independentă, ea nu era controlată în totalitate, cum se întîmplă azi cu Curtea Basmannîi. Oficialii îşi puteau arăta sprijinul într-o oarecare măsură. Ţi-ar fi putut ţine partea din motiv pur egoiste. Dar ştiau că vor trebui să îşi apere serios poziţia în faţa prim-ministrului şi a preşedintelui – şi, în cel mai rău caz, în faţa presei! Nivelul de „brute“ la care s-a ajuns azi, unde dacă cineva ajunge într-o funcţie politică, nu are nici un simţ al responsabilităţii – nu, aşa ceva era de neimaginat.

La un moment dat, un om care lucra pentru mine ca şef al unui departament de petrol şi gaze, Fazlutdinov se numea, a fost din ţară nu cumpăra petrol, iar exporturile erau blocate. Nimeni nu plătea. Băncile la care aveam datorii ameninţau că blochează conturile din străinătate. În Rusia, băncile nu făceau nici un fel de plăţi. Berezovski mi-a dat un împrumut cu 80% dobîndă în valută forte!

Ajungeai la recepţie – nimeni nu ţipa, nimeni nu făcea grevă, înţelegeau. Pur şi simplu leşinau din lipsă de hrană. În special tinerii care nu aveau o locuinţă sau care aveau copii mici. Iar spitalele... Cumpăram medicamente şi trimiteam muncitorii la tratament, dar bani nu erau. Am reţinut feţele înţelegătoare. Oameni care spuneau doar: „Oricum nu ne aşteptăm la nimic bun. Vă mulţumim că aţi venit să vorbiţi cu noi. O să suportăm...“. După august 1998 nu a mai avut loc nici o grevă. Rezultatul a fost că, după criză, mi-am schimbat criteriile. Nu mai puteam să fiu doar un „director“. În 2000, am creat „Rusia deschisă“.

Încă ceva despre atitudinea mea faţă de lege. Nu am considerat niciodată, şi tot nu consider, că „toată lumea încălca legea“ era o justificare. Dacă încalci legea, atunci răspunzi pentru faptele tale. Poziţia mea este destul de diferită: legislaţia noastră (ca şi legislaţia oricărei alte ţări, de fapt) are multe „spaţii goale“, lăsînd loc de interpretare, chestiune de care se ocupă curţile de justiţie (în special Curtea Supremă). Excesele sau, ca să mă exprim politicos, „aplicarea selectivă a legii“, pe care am observat-o în cazul Yukos, se datorau interpretării separate, speciale, a legii care se utiliza pentru cazul nostru. O interpretare care nu este şi nu poate fi aplicată pentru nici o altă parte litigantă. În general, legile noastre sînt în regulă, nici mai proaste şi nici mai bune decît în alte ţări, dar aplicarea legii şi curţile de justiţie sînt o catastrofă.

Acum să discutăm despre ideile şi valorile tinereţii. „Ţara este o fortăreaţă asediată, aşa încît trebuie să ne îndreptăm toate forţele spre întărirea apărării, sîntem înconjuraţi de inamici.“ Asta este de domeniul trecutului, desigur, şi a fost înlocuită de o înţelegere a intereselor naţiunilor şi popoarelor, care nu coincid (ca să nu ne exprimăm prea dur) întotdeauna cu interesele statului şi elitelor. În acelaşi timp – o să rîdeţi – patriotismul rus este încă viu. Eu am în mine aceste sentimente, de exemplu: mă fac să mă abţin să spun lucruri urîte despre Rusia, chiar şi atunci cînd vreau să fac asta.

Ideea de comunism ca „viitor luminos“ a dispărut pentru toţi, lăsînd un gust amar după dezamăgirea care a urmat. Visul frumos ascundea totalitarismul birocratic insolent. Statul socialist, care se asigură că societatea are grijă de *outsideri* (de voie, de nevoie), că fiecare copil are o şansă în viaţă – ideea aceasta a supravieţuit. Dar abia după criza din 1998 ea a devenit parte adiţională a transformării noastre. Înainte de asta au fost resentimente şi dorinţa de a dovedi că eu „pot“...

Mi-a luat mult timp să înţeleg importanţa valorilor umane. Atunci cînd am înţeles-o, am protestat. Asta se întîmpla în 2001 – afacerea NTV şi revolta fuseseră „înăbuşite“. Dar apoi a apărut întrebarea la Sindicatul Industriaşilor şi Antreprenorilor din Rusia: ce e mai important – proprietatea sau libertatea de exprimare? Datoriile NTV către Gazprom erau reale. În acel moment am ajuns la concluzia că una nu poate exista fără cealaltă şi am dat NTV 200 de milioane de dolari. Care au fost apoi folosiţi pentru punerea mea sub acuzare.

Nu sînt un revoluţionar. Dacă NTV ar mai fi existat, poate că aş fi acordat mai puţină atenţie altor evenimente. În general, nu aş fi vrut să „ies în evidenţă“ şi aş fi plecat din „politică“ către „tovarăşi“ mai activi. Aşa cum am procedat întotdeauna. Dar de data asta nu am mai putut. Mă simţeam de parcă m-ar fi sugrumat cineva.

Din acest punct de vedere, închisoarea este ceva mult mai bine definit, mai puţin opresiv. Cu toate că, desigur, din orice alt punct de vedere, nu e nimic bun aici. Şi evident că nu acesta era deznodămîntul pe care îl aveam în minte. Dar am fost înghesuit într-un colţ din care nu am mai putut ieşi. O persoană înţeleaptă ar fi evitat, probabil, această situaţie.

Aceste scrisori au apărut pentru prima dată în publicaţia rusă Novaia Gazeta, *apoi traduse în limba engleză şi publicate în* Open Democracy *(www.opendemo cracy.net) şi* Eurozine *(www.eurozine.com). Versiunea în limba germană a apărut în* Osteuropa *1/2010. Versiunea originală a întregii corespondenţe a apărut în ediţia din octombrie 2009 a publicaţiei* Znamya. *Toate drepturile rezervate.*

Original în limba rusă. Traducere în engleză de Felicity Cave, Susan Richards, în *openDemocracy*, 14 septembrie 2009. Traducere din limba engleză: Laura RĂDULESCU © Mihail Hodorkovski/Ludmila Ulităkaia © openDemocracy © Eurozine © *Dilema veche* pentru versiunea românească.

Verticala puterii

Transmiterea puterii de la fostul activist comunist Elţîn la locotenent-colonelul KGB Putin a fost etapa unui proces cu un scop, acum, evident. Oamenii FSB ocupă toate posturile-cheie: în administraţia prezidenţială, în Guvern, în organele regionale. Cei mai mulţi guvernatori au epoleţi şi rămîn „membrii unei rezerve active“. Ei primesc în continuare soldă şi, în comparaţie cu colegii lor civili, au o singură obligaţie suplimentară: lunar, ei sînt obligaţi să scrie un raport pentru instituţia din care provin (Olga Kriştanovskaia – *Anatomia elitei ruse).* Biografiile sumare ale oamenilor cu funcţii importante conţin – toate – un segment mai vechi KGB sau unul mai nou FSB. În efortul său de a asigura ordinea şi stabilitatea pe verticala puterii, preşedintele Putin a apelat la oameni obişnuiţi să asculte de ordin, datori cu supunere pentru scoaterea lor din anonimat. Întrucît biografiile acestor oameni nu sînt secrete şi majoritatea cetăţenilor ruşi acceptă această piramidă a puterii, observatorii străini n-au decît să înregistreze noua realitate pe care nimeni din afară nu o poate modifica.

Magdalena Boiangiu,
Ziua cekistului, în *Dilema veche,*
nr. 153, 12 ianuarie 2007

Poporul rus iubește liderii puternici

interviu cu Dan DUNGACIU

Ce fel de regim politic are acum Rusia? Cum poate fi definit și caracterizat?

Cheia de înțelegere este așa-numita „verticală a puterii" existentă acolo – „esența putinismului" pe plan intern. De aici, din această arhitectură specifică, rezultă puterea incomensurabilă a statului și specificul politicii ruse. Este ceva ce nu poate fi comparat, riguros vorbind, cu evoluțiile politice din Occident. Putem să numim sistemul politic creat acolo „democrație directată", „controlată" sau, cum se mai obișnuiește, „democrație manageriată" (coordonată), în sensul în care democrația în Rusia este una care se manifestă „de sus în jos". Este „elitistă" sau, cu un termen din secolul al XVIII-lea, „luminată". Alegerile sînt ținute regulat, e drept, dar nu sînt o oportunitate pentru transferul puterii, ci numai legitimarea acesteia. Proiectul rus a fost deja numit o „democrație fără reprezentare": scopul nu este numai monopolul puterii, ci și *monopolizarea competiției*. Acest tip de funcționare politică are în comun cu democrațiile occidentale mai ales fațada. De aceea a fost caracterizată ca o „democrație neliberală", cum se numea un eseu din 1997 publicat în *Foreign Affaires*. Cu o observație: Rusia nu este democrație neliberală din greșeală, ci din proiect! Iar Rusia de azi nu este creația exclusivă a lui Putin, căci Putin însuși a fost beneficiarul sistemului.

Care este relația dintre politică și justiție în Rusia?

Relația dintre politică și justiție în Rusia trebuie citită în grila specificului politic din Federația Rusă. Pentru că și cea din urmă face parte din *sistem* sau este gestionată de acesta. Și cazul Hodorkovski și cele ale altor magnați de același calibru trebuie înțelese așa. Cînd vrei să ieși din sistem sau să i te opui, devii țintă și pasibil să fii „trimis în instanță". Atunci intervine „justiția" propriuzisă. Dar momentul cînd se declanșează aceasta este o decizie de sistem, adică una politică. Hodorkovski a fost beneficiarul pedepsei „juridice" a sistemului nu numai pentru că a vrut să-l înfrunte pe Putin, dar a mai avut și naivitatea să creadă că, dacă rămîne în Rusia, nu i se poate întîmpla nimic. Greșeală capitală! În ceea ce privește atitudinea recentă a lui Putin față de alți magnați, este aceeași logică: disponibilitatea de a te plia sistemului, de a îndeplini comenzile acestuia necondiționat, de a accepta – pentru „imaginea politică" a sistemului – să primești lovituri cu stiloul în creștet sau orice altă umilință. Deci cazul Hodorkovski poate fi reprodus, dacă sistemul are nevoie de asta, chiar dacă la alt nivel și la altă cotă.

Hodorkovski spune în corespondența sa că n-a făcut nimic ilegal, ci pur și simplu a exploatat „spațiile albe" din sistemul legislativ, așa cum au făcut și alți „oligarhi". Este plauzibilă o asemenea explicație?

Și da, și nu. Nu, pentru că Hodorkovski nu a fost în nici un caz un înger! Nici el, nici ceilalți „ruși noi". Păcatul lui capital a fost însă că, nefiind înger, a vrut să ajungă Dumnezeu! Însă locul lui „Dumnezeu" era deja ocupat de Putin care, ca orice „zeu", a fost extrem de „gelos" și „nemilos" cînd s-a simțit trădat sau a simțit că cineva dorește să îi surpe autoritatea. Hodorkovski avea toate datele să fie dat drept exemplu oligarhilor neastîmpărați: cel mai bogat om din Rusia, tînăr, ambițios, disprețuitor, orgolios, credea că totul i se cuvine, cu un trecut dubios (ca toată lumea de acest calibru), cu conexiuni puternice în Occident, nutrind ambiții politice. A fost un personaj căruia toate i-au mers din plin. Încă de pe vremea perestroikăi știa ce vroia: bogăție și putere. Și le-a obținut! În 1988 și-a făcut o bancă, devenind o conductă pentru banii guvernamentali, la 30 de ani făcea licitații aranjate cu statul, iar în 1995 obține controlul Yukos-ului – atunci al doilea producător de petrol ca mărime – pentru o sumă mică, într-o licitație condusă de... propria sa bancă, Menatep. Făcea ce făcea toată lumea, la limita legalității, mai ales într-un mediu precum cel rusesc, cu legi vagi și incomplete. Legătura cu politicul avea să îl piardă, însă. În 1996, formează alături de alți oligarhi așa-numitul „pact de la Davos" – condus de celebrul Berezovski (acum refugiat la Londra), Gusinski și el – prin care preiau campania electorală a lui Elțîn pentru a contracara venirea la putere a liderului comunist Ziuganov. Echipa a lucrat impecabil, astfel că, de la 5%, îl mențin președinte tot pe Elțîn, care cîștigă cu 54%. Elțîn îl alege ca succesor pe Putin care, din locotenent colonel KGB devine șeful instituției, apoi premier și președinte. În 2000 acesta se întîlnește cu oligarhii și le cere supunere. Unii acceptă, vînd Gazprom-ului ce li se cere și se îmbogățesc și mai mult, precum faimosul Abramovici, alții refuză și sînt obligați să plece în exil – ca Berezovski – sau se revoltă și intră în pușcărie, ca Hodorkovski.

Dar are și Hodorkovski dreptatea lui. Pentru că marea sa greșeală a fost sfidarea lui Putin. Era cel mai bogat om din Rusia atunci, cu circa 8 miliarde USD, și credea că asta îi dă dreptul să ignore și să sfideze sistemul prin intențiile sale de a se implica în politică. A pățit ce a pățit. Dar motivul nu este atît culpa sa *juridică* – este greu de imaginat că restul magnaților ar fi fost fără pată! – cît culpa sa *politică*. Și precizez: politică antisistem! Un fost partener de afaceri al lui Hodorkovski, Abramovici, de pildă, este bine-mersi: după ce a vîndut Gazprom-ului tot ce acesta voia să achiziționeze – la sume enorme, e drept – a cheltuit, printre altele, sute de milioane de dolari pentru a moderniza regiunea Ciukotka, o regiune de tundră în care renii erau de patru ori mai numeroși decît oamenii! Și asta pentru a cîștiga bunăvoința sistemului și ca să-i arate clar lui Putin că vrea pace, nu război...

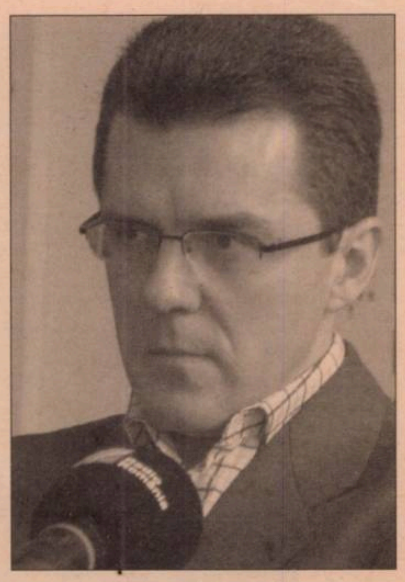

Dan Dungaciu
este profesor la Facultatea de Sociologie a Universității București. Cea mai recentă carte a sa este
Cine suntem noi? Cronici de la Est de Vest,
Editura Cartier, 2009.

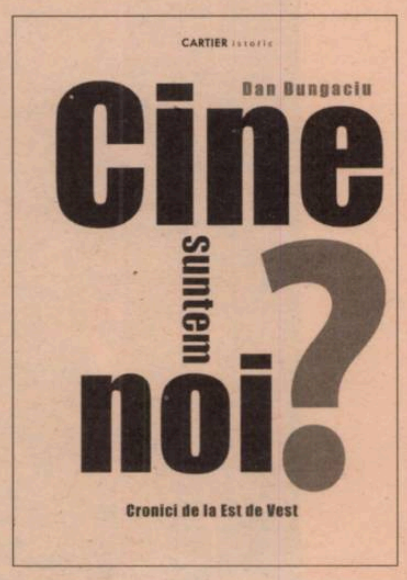

A fost decizia guvernelor occidentale de a-l sprijini pe Elțîn fără a insista prea mult asupra procesului democratic ca atare.

Și în cazul lui Hodorkovski, și în alte arestări ale unor persoane cunoscute (oameni de afaceri, jurnaliști etc.) s-au semnalat încălcări ale drepturilor omului. Mulți lideri de opinie și comentatori occidentali deplîng lipsa de reacție a guvernelor occidentale (față de perioada Războiului Rece, cînd Occidentul era foarte activ pe acest plan). Cum se explică acest fenomen? Doar prin „robinetul de gaze" aflat la îndemîna lui Putin și Medvedev?

Motivele sînt mai multe. În primul rînd că, oricît ar părea de ciudat, unul dintre artizanii sistemului din Rusia și chiar a lui Putin, ca personaj, este Vestul. Simplific acum, este fatal, dar amintiți-vă, de pildă, filmele americane ale anilor '90 despre lupta din Rusia dintre „liderul bun", care vrea o Rusie stabilă, democratică, economie de piață și dialog, și „liderul rău", care ar vrea o Rusie întoarsă spre trecut, fascizantă, ortodoxistă, bolșevică, antioccidentală, dostoievskiană, soteriologică etc. etc. Evident, Occidentul era de fiecare dată de partea „liderului rus bun", patriot, dar nu smintit, nu tocmai democrat, dar capabil de dialog și cu aparențe de personaj civilizat. Prin încurajarea tacită a ultimei categorii, Vestul a închis ochii la deriva democratică, pentru ca un rău mai mare să nu se producă. Instituirea „democrației manageriate" nu era posibilă fără sprijinul Occidentului. A fost decizia guvernelor occidentale de a-l sprijini pe Elțîn fără a insista prea mult asupra procesului democratic ca atare – plus avantajele economice greu de neglijat. Stabilitatea a contat mai mult decît democrația.

În al doilea rînd, interesele geopolitice au prevalat aproape de fiecare dată. Indiferent cît de dur era tonul, Putin a fost primul lider care și-a oferit sprijinul pentru SUA după atentatele din 11 septembrie 2001, ceea ce era important. A mai existat și *summit*-ul de la Roma din 2002 și parteneriatul strategic NATO-Rusia etc. În al treilea rînd, occidentalii, mult mai sensibili la aspectele juridice, chiar au fost în dubiu atunci cînd justiția urma să se pronunțe ferm în legătură cu vinovăția/nevinovăția lui Hodorkovski. Iar rușii au înțeles asta și au jucat această carte, livrînd Occidentului tot ce știau ei că acesta va priza. Nu o dată, Putin a reușit chiar să fie convingător transformînd această vendetă politică într-o acțiune de purificare a societății ruse, a corupției și a marilor oligarhi care ar putea controla, prin banii lor, totul. Și, nu în ultimul rînd, realitatea este – și sondajele o arată – că Hodorkovski nu este deloc popular în Rusia, nici cauza lui. Poporul rus îi iubește pe liderii puternici. Faptul că raportul dintre proprietatea de stat și proprietatea privată s-a schimbat radical în timpul „regimului Putin" (70% privat – 30% stat în 2001, 70% stat – 30% privat la încheierea mandatelor sale) convine populației în cel mai înalt grad și nu joacă în favoarea lui Hodorkovski – la vremea arestării, cel mai bogat om din Rusia!

Sondajele arată că mulți cetățeni ai Rusiei nu cred că democrația le aduce avantaje și nici nu înțeleg necesitatea unei justiții independente. Există cu adevărat o opinie publică în Rusia?

Iată ce scria jurnalistul Leonid Parfionov de la NTV, înainte de alegerile din 2003: „Toată lumea știe că alegerile nu sînt cu adevărat niște alegeri. Ele nu sînt interesante ca luptă politică. Avem un președinte care este mai mult decît un președinte și un parlament care este mai puțin decît un parlament. Soarta Rusiei nu depinde de acest rezultat. Oamenii muncesc, merg în străinătate, merg la cafenele, folosesc Internetul și trăiesc după pofta inimii. Așa se dezvoltă libertatea... Tinerii sînt mai fericiți și mai deschiși către lume. Ei percep democrația ca un decor." Prin urmare, dacă numim asta „opinie publică", putem spune că există. Dar este una formată „de sus în jos", prin intermediul unor discursuri politice și mediatice bine selectate și bine controlate. Cei care mențin acest sistem nu sînt doar politicienii sau oamenii din servicii – faimoșii *siloviki* –, ci și persoane publice asociate Kremlinului și care se ocupă de „imaginea" sistemului și de modul în care trebuie să arate „spațiul public". Ei au toți, direct sau indirect, conexiuni cu Kremlinul. Ei nu lucrează pentru un partid sau o doctrină, ei lucrează pentru sistem. El, sistemul, trebuie făcut cîștigător, indiferent de un partid sau altul, o doctrină sau alta. Ei sînt însărcinați, de fapt, cu tot procesul. Ei sînt ideologii și simbolurile democrației manageriate ruse. Ei conduc *think-tank*-uri, au emisiuni la televiziune sau sînt prezenți abundent în media, sînt consultanți politici, neagă orice afiliere partinică pentru ei și se prezintă drept comentatori obiectivi care interpretează ce se întîmplă în politica rusă sau în politica globală. Premisa de bază este că, de fapt, Guvernul constituie singura forță liberală în Rusia, poporul este incapabil să decidă corect, de aceea poate fi periculos dacă e lăsat fără ghidaj. Nu trebuie, așadar, lăsat de capul lui, pentru că ar aduce la putere sau comuniști nereformați, sau fasciști, sau bolșevici etc. Iar în cazul lui Hodorkovski este clar că, pentru rușii care nu agreează actuala conducere, fostul om de afaceri a devenit un simbol. Însă, pe majoritatea rușilor, Hodorkovski și soarta lui îi lasă reci.

Contactul justiției rusești cu „oligarhii"

interviu cu Denis CENUȘĂ

Care este relaţia dintre politică şi justiţie în Rusia?

Reformarea justiţiei este un obiectiv asumat de preşedintele rus, Dmitri Medvedev, îndată după alegerile prezidenţiale de la 2 martie 2008. Funcţionalitatea şi aplicabilitatea necondiţionată a literei legii este unul dintre laitmotivele principale ale demersurilor făcute pînă acum de Medvedev, atît pe plan intern, cît şi extern. Pe 20 iunie, preşedintele rus a subliniat importanţa dezvoltării unui sistem juridic eficient, deschis şi independent faţă de alte puteri în stat, după ce pe 21 mai, la iniţiativa sa, au fost puse bazele Comisiei pentru combaterea corupţiei, pe lîngă preşedinţia rusă. Acţiunile date nu sînt nici pe departe direcţionate către eradicarea corupţiei în interiorul eşaloanelor de vîrf ale statului, ci sînt elaborate pentru funcţionarii publici de ranguri inferioare. Declaraţia făcută de Medvedev privind necesitatea separării justiţiei de alte puteri descrie situaţia de ingerinţă păstrată din perioada preşedinţiei lui Putin. În acel timp, prin intermediul justiţiei obediente, au fost „puse la zid" acele cercuri de antreprenori care se opuneau puterii centrale. Hodorkovski şi partenerul lui de afaceri, Platon Lebedev, sînt principalele victime ale politicilor de „segregare" şi „răfuială" politică aplicate de regimul lui Putin.

În condiţiile de criză, dar şi din nevoia de investiţii străine, Medvedev pune şi mai mult accentul pe schimbarea reputaţiei Rusiei şi apropierea ei de condiţiile din Occident, la capitolul stat de drept, justiţie şi combaterea corupţiei. Cele trei obiective sînt cuprinse cu precădere în „Parteneriatul pentru Modernizare", semnat la *summit*-ul UE-Rusia, desfăşurat la începutul lunii iunie. Cu intenţia de a spori atractivitatea economiei ruseşti pentru investiţii occidentale, Medvedev încearcă să introducă garanţii legale pentru antreprenorii ruşi implicaţi în procese pe motive economice. Modificările în codul de procedură penală din Rusia rămîn în continuare confuze, condiţionate şi selectiv aplicabile. Or, în mod intenţionat, Hodorkovski şi Lebedev sînt excluşi din lista potenţialilor beneficiari ai amendamentelor lui Medvedev, fiind trataţi drept „comercianţi", deşi ambii au făcut parte din categoria antreprenorilor. În continuare, judecata asupra celor două personaje are loc în circumstanţe neconforme prescripţiilor lui Medvedev, caracteristice acuzaţilor de cri-

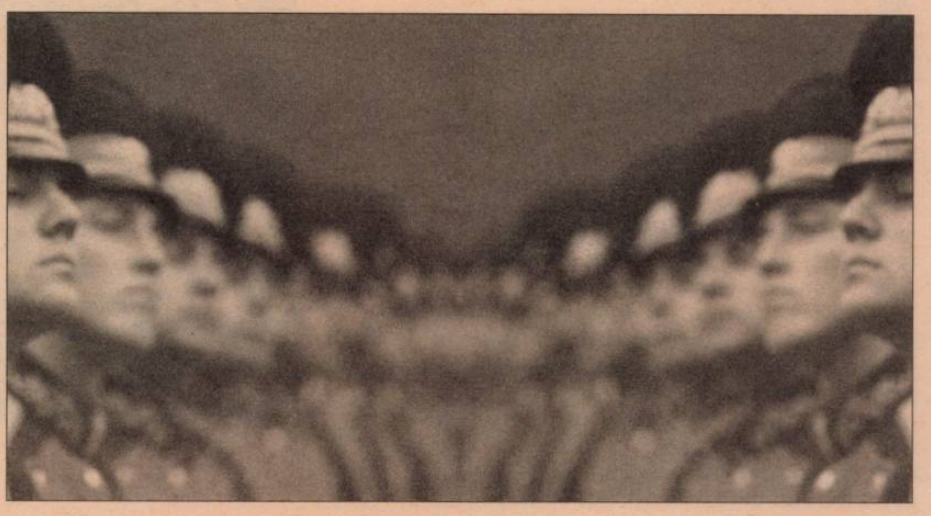

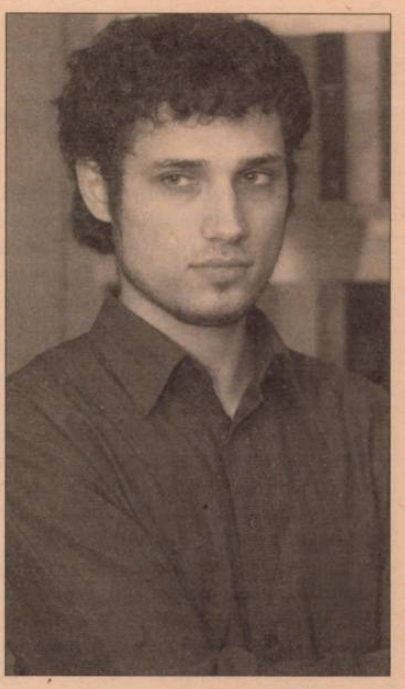

Denis Cenuşă
este politolog, redactor-şef/coordonator al portalului www.europa.md, lansat la 5 iunie 2006 în cadrul programului „Iniţiative Europene" al Fundaţiei Soros-Moldova. Detalii pe blogul său, http://cenusadi.wordpress.com.

caţie figurează în cazul „Yukos *vs* Federaţia Rusă", examinat din anul 2004 de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Or, Hodorkovski şi Lebedev au subliniat că autorităţile ruse apelează la mecanismele „justiţiei selective". Reprezentanţii fostei companii petroliere a lui Hodorkovski atacă statul rus pentru încălcarea a trei articole ale Convenţiei Europene a Drepturilor Omului: art. 6 privind dreptul la proces de judecată echitabil; art. 1 cu privire la obligativitatea respectării drepturilor omului şi art. 13 referitor la dreptul la un recurs efectiv. Faptul că s-a ajuns la Curtea de la Strasbourg dovedeşte contextul juridic lacunar în care au fost judecaţi şefii companiei petroliere. Amintim că, în 2007, la CEDO, în cazul împotriva Rusiei, Platon Lebedev a cîştigat. În continuare, cei doi se judecă în instanţa europeană de judecată, care evită să se pronunţe tranşant în cazul Moscovei. Deşi le-a mai rămas aproximativ un an de ispăşire a perioadei de detenţie de opt ani, cei doi antreprenori sînt incluşi într-un nou proces pentru faptul că ar fi sustras volume imense de ţiţei în valoare de 890 de miliarde ruble ruseşti. Sînt voci potrivit cărora autorităţile „fabrică" noi dosare împotriva celor doi deţinuţi pentru a-i ţine cît mai mult timp după gratii, dorind astfel să elimine subiectul de pe agenda publică şi să găsească o soluţie definitivă pentru cei doi oligarhi. Stoparea acţiunilor de judecată poate conduce la potenţiala întărire a opoziţiei politice, în prezent ciopîrţite şi prigonite de autorităţile ruse. În opinia lui Tom Lanthos, avocatul lui Mihail Hodorkovski, clientul său „este primul om de afaceri din Rusia care a creat o companie transparentă, conform standardelor internaţionale", dar a fost înlăturat de Putin pentru că reprezenta un rival puternic. Într-adevăr, întemniţarea sa a fost decisă după ce omul de afaceri a început deschis să finanţeze postul de televiziune rusesc NTV la începutul anilor 2000 şi să se pregătească de lansarea în politică.

Şi în cazul lui Hodorkovski şi în alte arestări ale unor persoane cunoscute (oameni de afaceri, jurnalişti etc.) s-au semnalat încălcări ale drepturilor omului. Mulţi lideri de opinie şi comentatori occidentali deplîng lipsa de reacţie a guvernelor occidentale (faţă de perioada Războiului Rece, cînd Occidentul era foarte activ pe acest plan). Cum se explică acest fenomen? Doar prin „robinetul de gaze" aflat la îndemîna lui Putin şi Medvedev?

În luna iulie 2009, preşedintele ameri-

Preşedintele american a ridicat problema „inexplicabilei" detenţii a lui Hodorkovski.

me extrem de grave. Potrivit redactării propuse de liderul rus, persoanele acuzate de infracţiuni de ordin economic se pot afla în detenţie doar atunci cînd nu sînt identificate numele bănuiţilor, sau aceştia încearcă să se eschiveze de la procesul de urmărire penală, sau încalcă condiţiile de arest preventiv etc. Ignorînd noul specific al legislaţiei, diferitele componente ale justiţiei ruse rămîn implacabile, exercitînd un abuz şi deservind interesele sus-puşilor care nu pot renunţa la propaganda despre lupta cu „oligarhia" rusească.

Hodorkovski spune în corespondenţa sa că n-a făcut nimic ilegal, ci pur şi simplu a exploatat „spaţiile albe" din sistemul legislativ, aşa cum au făcut şi alţi „oligarhi". Este plauzibilă o asemenea explicaţie?

Argumentele lui Hodorkovski rezultă din faptul că autorităţile încearcă să aplice retroactiv normele legale privind evaziunea fiscală, adoptate după 2001. Această explican, la întrevederea cu omologul său rus, a ridicat problema „inexplicabilei" detenţii a lui Hodorkovski. Totodată, începînd cu anul 2004, cazurile celor doi directori ai Yukos sînt analizate de judecătorii de la CEDO. Interminabilele procese au atras atenţia întregii comunităţi internaţionale. Iar în condiţiile diverselor mărturii pe care urmează să le rostească în faţa instanţei ruse partenerii externi ai fostei companii petroliere Yukos, discuţiile pe marginea lor vor internaţionaliza şi mai mult aceste cazuri. Lipsa de acţiuni concrete şi puternice din partea occidentalilor se datorează apropierii fragile de Rusia realizată de SUA şi UE, după situaţia tensionată din Georgia şi în contextul intensificării cooperării internaţionale şi bilaterale (problematica armelor nucleare, Iranul, Coreea de Nord, Orientul Apropiat etc.). Nici măcar europenii, în baza pîrghiilor aflate la dispoziţia Consiliului Europei (CEDO) nu reuşesc să influenţeze deciziile de la Moscova în privinţa dosarului Yukos. În primul rînd, cazul lui Hodorkovski este unul intern şi extrem de politizat, ceea ce contravine principiului de neimixtiune a statelor membre ale UE în afacerile interne ale statelor terţe. Mai mult, Rusia s-a oferit să contribuie la reformarea CEDO, pînă acum blocată din cauza Moscovei. Totodată, indiferent de faptul că sînt înregistrate regrese în domeniul drepturilor şi libertăţilor omului, Uniunea Europeană continuă să avanseze în relaţiile cu Rusia, oferind asistenţă necondiţionată părţii ruse în realizarea unor proiecte economice strategice.

Ce fel de regim politic are acum Rusia? Cum poate fi definit şi caracterizat?

Reacţia împotriva mediului de afaceri incomod începută sub conducerea lui Putin este esenţială pentru menţinerea „democraţiei suverane", care se bazează inclusiv pe eliminarea actorilor economici incontrolabili, cu declararea lor drept inamici interni ai poporului. În practică, statul rus foloseşte şantajul şi presiunile politice asupra mediului de afaceri autohton pentru implementarea diverselor proiecte economice şi sociale, în situaţia insuficienţei de resurse sau de capacităţi administrative personale.

Sondajele arată că mulţi cetăţeni ai Rusiei nu cred că democraţia le aduce avantaje şi nici nu înţeleg necesitatea unei justiţii independente. Există cu adevărat o opinie publică în Rusia?

Opinia publică din Rusia este dedublată. Pe de o parte, aceasta nu este satisfăcută de calitatea actului de guvernare, dar nu face nimic pentru a o schimba. Problema constă în gîndirea paternalistă, înrădăcinată preponderent în perioada sovietică, perpetuată de stagnarea democraţiei din ultimii zece ani, ceea ce asigură un nivel de autoritate necesar pentru supravieţuirea regimurilor „pseudo-democratice" din Rusia. Prin aceasta se explică şi „nihilismul juridic" alarmant resimţit în societatea rusească, care împiedică maturizarea relaţiilor dintre guvernaţi şi conducători. Lipsa de atitudine faţă de cazul lui Hodorkovski din partea opiniei publice largi demonstrează nivelul scăzut de cunoaştere a drepturilor individuale la nivel comunitar, ceea ce anulează sau diminuează rostul intervenţiilor civice ale cetăţenilor. Fără o democratizare autentică nu este posibilă schimbarea profilului comunităţii ruseşti, din obiect într-un subiect plenipotenţiar al interacţiunilor socio-politice. Ca urmare, în locul unei opinii publice conştiente şi reactive, putem observa o manifestare comunitară credulă şi tardivă, manipulată după bunul plac al guvernanţilor ruşi.

N. red.: *Am adresat aceleaşi set de întrebări unor experţi cu perspective diferite: Dan Dungaciu şi Denis Cenuşă. Răspunsurile lor din pag. VI-VII nuanţează şi completează „tabloul" Rusiei.*

Pagini realizate de Mircea VASILESCU

Andrei MANOLESCU

Să recapitulăm cîteva asasinate

În octombrie 2006, Anna Politkovskaia a fost împuşcată în holul blocului unde locuia, în Moscova. Era jurnalistă la *Novaia Gazeta* şi considerată una din puţinele voci rămase critice la adresa puterii de la Kremlin. În ultimii ani fusese preocupată de torturile, crimele şi abuzurile săvîrşite în Cecenia de forţele ruse şi pro-ruse. Îl critica frecvent pe premierul cecen pro-rus de atunci, Ramzan Kadîrov (devenit ulterior preşedinte al Ceceniei). Mulţi au bănuit că el ar fi comandat asasinatul.

După aproape un an însă, procuratura din Rusia a anunţat că omorul ar fi fost pus la cale în străinătate şi executat de către un grup de criminali ceceni printre care „din păcate", cum spunea procurorul general Iuri Ceaika, se numărau şi angajaţi sau foşti angajaţi ai Ministerului de Interne şi ai serviciului de informaţii rus FSB. Procurorul general al Rusiei a mai spus că acelaşi grup ar fi putut să fie implicat şi în uciderea, în 2004, a jurnalistului Paul Klebnikov, care edita versiunea rusească a revistei *Forbes,* şi în asasinarea din 2006 a lui Andrei Kozlov, director adjunct al Băncii Centrale a Rusiei.

Ziarul britanic *The Times* a constatat că rezultatul la care au ajuns procurorii ruşi semăna cu reacţia pe care Vladimir Putin a avut-o la două zile după asasinarea Annei Politkovskaia, cînd a sugerat că omorul ar fi putut să fie pus la cale de duşmani ai Kremlinului care doreau să şifoneze imaginea Rusiei. Presa britanică a remarcat şi sugestia reieşită din declaraţiile procurorului general al Rusiei, cum că asasinatul putea fi ordonat de magnatul rus Boris Berezovski, un fost apropiat al lui Boris Elţîn şi un înverşunat adversar al regimului Putin, refugiat în Marea Britanie.

Cu alte cuvinte, procuratura Rusiei a spus că vina în cazul Politkovskaia ar avea-o nu Guvernul Rusiei (precizînd expres că nu a găsit vreo conexiune între acesta şi asasinat), ci dimpotrivă, duşmanii Guvernului, adică Boris Berezovski şi rebelii ceceni.

Oarecum paradoxal, în aceeaşi perioadă un cecen a fost arestat în Marea Britanie şi expulzat în Rusia, fiind acuzat de autorităţile britanice că ar fi încercat să-l asasineze pe Boris Berezovski.

Atentatul împotriva lui Berezovski a eşuat. Cu cîteva luni înainte însă, un alt atentat a reuşit. Fostul agent KGB Aleksandr Litvinenko, care se refugiase la rîndu-i, la Londra, a fost otrăvit cu poloniu radioactiv. Iar despre acest asasinat, o înaltă oficialitate britanică declara la BBC că există „indicii foarte puternice" că ar fi fost o acţiune de stat. Evident, statul fiind cel criticat în permanenţă de Litvinenko. Acesta scrisese o carte, *Aruncînd în aer Rusia,* în care denunţa corupţia şi metodele ilegale folosite de serviciile secrete din Rusia lui Vladimir Putin. De altfel, înainte de a muri pe patul unui spital din Londra, Litvinenko a dictat un mesaj în care-l acuza în mod direct pe Vladimir Putin de uciderea sa. Litvinenko era interesat foarte serios şi de amănuntele asasinatului împotriva Annei Politkovskaia, petrecut cu doar o lună înainte ca el să fie otrăvit.

Ancheta poliţiei britanice privind otrăvirea lui Litvineko a dus la incriminarea unui fost spion rus şi fost bodyguard al premierului Egor Gaidar, pe nume Andrei Lugovoi. Londra a cerut oficial Rusiei extrădarea acestuia. Şeful procuraturii publice din Marea Britanie de atunci, Sir Ken MacDonald, susţinea că a ajuns la concluzia că „dovezile trimise de poliţie parchetului sînt suficiente pentru ca Andrei Lugovoi să fie pus sub acuzare pentru uciderea lui Aleksandr Litvinenko prin otrăvire intenţionată". Lugovoi a negat toate acuzaţiile şi a susţinut că el însuşi ar fi fost o victimă a acelui asasinat şi nicidecum un făptaş.

Pe data de 1 noiembrie 2006, Litvinenko se întîlnise într-un hotel din Londra cu Andrei Lugovoi şi cu omul de afaceri Dimitri Kovtun. La cîteva ore după întîlnire, lui Litvinenko i s-a făcut rău şi a acuzat simptomele otrăvirii. Ulterior, atît Lugovoi cît şi Kovtun au fost internaţi în spital, la Moscova, cu simptome de iradiere. Poliţia britanică a exclus varianta otrăvirii lui Litvinenko înainte de întîlnirea cu cei doi, iar potrivit BBC urme de poloniu 210 au fost găsite în apartamentul din Hamburg al fostei soţii a lui Kovtun şi, de asemenea, în toate locurile din Londra pe unde a trecut Lugovoi. Cu toate astea, autorităţile ruse nu au dat curs cererii de extrădare. Lugovoi este astăzi parlamentar în Duma de Stat, ales pe listele Partidului Liberal Democrat (condus de Vladimir Jirinovski) şi, la un moment dat, şi-a anunţat chiar intenţia de a candida la primăria oraşului Soci (acolo unde se va ţine viitoarea Olimpiadă de iarnă). Între timp a renunţat.

Procurori *vs* presă

FT
FINANCIAL TIMES

Catherine Belton, jurnalistă la *Financial Times,* relatează pe blogul său cum a decurs interogarea de către procurori a unui martor al apărării. Tatiana Lisova, fostă redactor-şef la cotidianul rus de afaceri *Vedomosti,* a fost citată ca martor la cererea avocaţilor lui Hodorkovski şi, notează Catherine Belton, a explicat răbdătoare că, în 2002, „se putea determina mărimea capitalului companiei Yukos pornind de la preţul unei acţiuni listate la bursă" şi că „preţul acţiunii putea fluctua în funcţie de mişcările pieţei". „Procurorii păreau să ştie foarte puţin despre cum funcţionează companiile listate la bursă şi cum valoarea lor poate fi calculată în funcţie de piaţă. Aveau, de asemenea, o idee cam vagă despre felul în care companiile îşi fac publice informaţiile şi îşi consolidează finanţele după criterii de contabilitate internaţională. «Cum aţi aflat că valoarea capitalului lui Hodorkovsky este de 7,8 miliarde? Aţi cerut vreun document suplimentar în acest sens?» – a întrebat un procuror. «Şi cum de această cifră s-a schimbat în datele făcute publice ulterior?». În calitate de martor al apărării, Lisova a explicat că pentru un jurnalist era uşor să verifice veniturile consolidate raportate de Yukos, în funcţie de volumul producţiei – a cărui cifră era făcută publică de Ministerul Energiei – şi de preţul petrolului".

Şi au urmat alte întrebări, menite să sugereze că Lisova este un martor fără credibilitate: „Cum aţi aflat despre asta?; De ce i-aţi telefonat lui Hodorkovski?; V-a plătit pe contract de consultanţă?; V-a plătit în contul vreunei companii *offshore* pe care o deţineţi?". Tatiana Lisova a încercat să demonstreze în faţa instanţei că tranzacţii precum cea făcută de Yukos (adică vînzarea de acţiuni în cadrul unui grup de firme) erau normale în Rusia. Procurorii, însă, le credeau suspecte şi bănuiau că jurnalista fusese plătită de Hodorkovski pentru a scrie favorabil. „Lisova a explicat că singura remuneraţie primită de ea şi de ceilalţi jurnalişti de la *Vedomosti* pentru munca lor a fost salariul de la angajator. Procurorul Lahtin a răspuns cu sarcasm: «Minunat. Dacă fiecare ar lucra aşa...»".

Articolul semnat de Catherine Belton se numeşte „Rusia: procurori versus presă în procesul lui Hodorkovsky" şi a apărut în versiunea online a ziarului *Financial Times* pe 26 mai 2010 (http://blogs.ft.com/beyond-brics/2010/05/26/russia-prosecutors-versus-the-press-in-khodorkovsky-trial).

PUBLICITATE

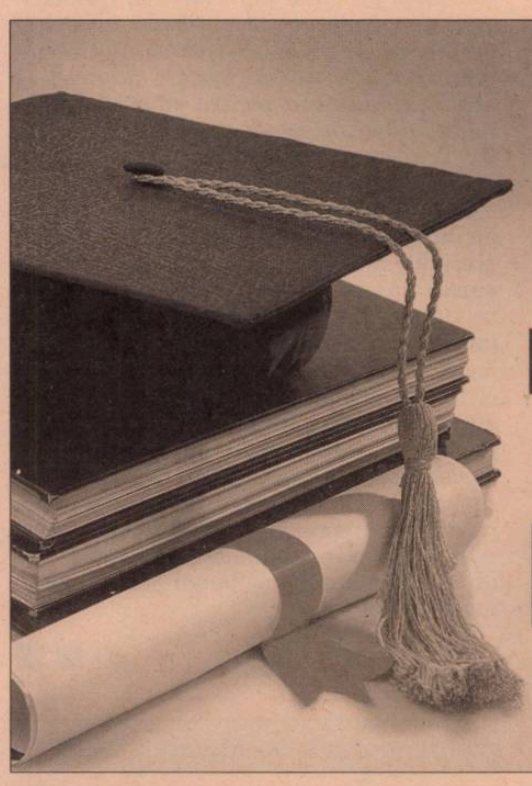

suplimentul
dilema studiilor postuniversitare

din 8 iulie, numai cu
DILEMA VECHE

10 ANI DE SISTEM BOLOGNA
Interviuri cu profesori, anchete printre studenţi. Beneficii şi deficienţe. Pro sau contra acestui sistem: profesori români şi străini

Analize comparative între sistemul superior de învăţământ în România şi în Europa

STUDENŢII MASTERANZI:
România sau străinatate?

Mirel BĂNICĂ

Starea-sentiment de communitas şi mass-media

– practica pelerinajului în România contemporană –

N.red.: *În numărul trecut (331), Mirel Bănică a început (în articolul „Eu cred în felul meu") povestea unei cercetări de teren întreprinse, în octombrie 2009, cu ocazia hramului Sfintei Cuvioase Parascheva. În acest număr apare partea a doua.*

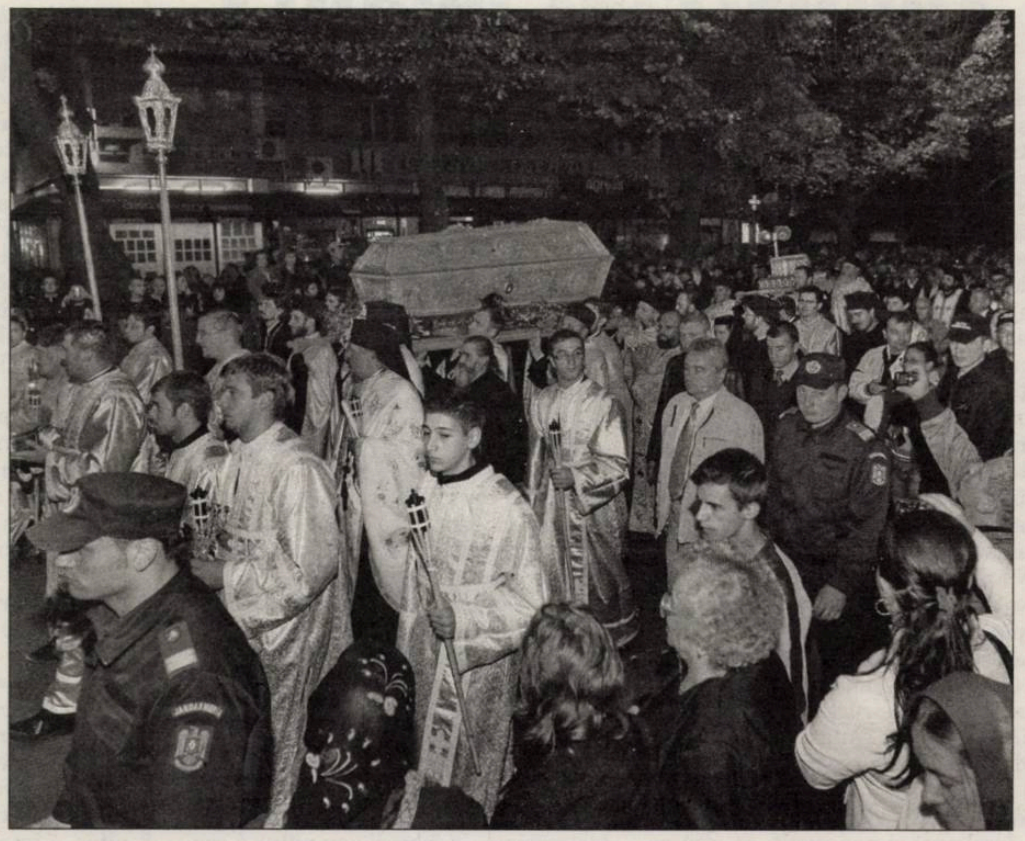

14 octombrie 2009. Ora 03,30 dimineaţa. Ceaţă, frig umed. Oamenii se aşază grăbiţi în rînd, fără a schimba nici un cuvînt între ei. Toţi evaluează din priviri lungimea cozii şi timpul asociat de aşteptare. Fiecărui reper vizual îi corespunde un anumit număr de ore. „Anul trecut am început coada de aici de la baie (este vorba de o mai veche baie publică, mărturie a prezenţei evreieşti din oraş) şi am ajuns la Sfînta în jur de ora 11 dimineaţa", aud pe cineva din jur. Se poate vorbi oare de „noroc" atunci cînd vrei să înţelegi ce se întîmplă într-un pelerinaj? Am norocul să fi intrat de data aceasta în rînd împreună cu un grup de circa 15 persoane, bărbaţi şi femei, originari din Matca, comună din sudul judeţului Galaţi. O localitate renumită pentru producţia sa de legume – de altfel, cît timp au stat la rînd, bărbaţii nu au încetat să vorbească despre diferitele pieţe din ţară unde au fost prezenţi cu fructe şi legume. „Mătcaşii" – după cum se autodenumesc – se încurajează reciproc pentru a rezista frigului din ce în ce mai persistent şi oboselii provocate de statul în picioare. Bărbaţii au uşoare altercaţii verbale cu jandarmii, care le cer să nu mai iasă din rînd şi să nu depăşească linia gardului metalic de control. În lumina bolnăvicioasă a iluminatului stradal, fumul de ţigară se ridică spre cer în volute violete. *Banana time:* bărbaţii îşi aduc aminte de armată, de felul cum „omorau" timpul acolo. Apoi îi privesc pe mai tinerii jandarmi îmbrăcaţi în ţinută de intervenţie şi spun admirativ: „sînt aici adunate şase unităţi de jandarmi, din şase judeţe ale Moldovei". Trag cu şi mai multă sete din ţigară. Soţiile par a fi mult mai disciplinate. Nu ies din rînd, nu fumează, nu fac incesante deplasări după cafea. Ba, mai mult, îşi ceartă soţii: „Cum ai să o atingi tu pe Sfînta cu buzele alea spurcate de ţigară", spune mustrător una dintre ele. Bărbaţii nu răspund nimic, doar că încetează să mai glumească. Obsesia aceasta a spurcăciunii, a întinării sacrului am întîlnit-o mai tîrziu şi la o ţigancă în vîrstă ce vindea batiste şi lenjerie de corp. „Batistele se ating de raclă, apoi se poartă în poşetă, în buzunar, îmi spune femeia. Poţi să te ungi cu ea pe unde te doare. Da' să nu daţi cu ea pe la nas, că este păcat mare". Contaminarea cu sacrul este fulgerătoare, iar reaua lui utilizare poate avea consecinţe funeste – iată ce cred că a vrut să-mi transmită vînzătoarea ambulantă.

Un fel de stare de spirit bon enfant *pluteşte în aer.*

Ora 06,30 dimineaţa. După estimările mele, am avansat cam 70 de metri liniari, nu mai mult. „Abia acum începe să ne muncească rîndul", spune cineva din spatele meu, pe care nu-l pot identifica. Un bătrîn îmbrăcat ponosit povesteşte, oricui are chef să-l asculte, viaţa şi minunile Sfintei Parascheva. Un fel de stare de spirit *bon enfant* pluteşte în aer. Oamenii încep să discute timid, subiectele sînt diverse, legate în general de viaţa cotidiană şi de pelerinaj. Supravegherea jandarmilor devine şi ea mai atentă. Tot pentru a omorî timpul, unul dintre mătcaşi iese din rînd. Cumpără flori, se întoarce rapid cu braţele încărcate de crizanteme aproape sălbatice. „Ia uitaţi-vă oameni buni la el, parcă-i ieşit drept de la emisiunea lu' ăla de la Antena, Mircea Radu, *Din Dragoste*", exclamă sonor unul dintre ei. Toată lumea izbucneşte în rîs. Tot atunci îşi face apariţia un cuplu neobişnuit în viaţa reală, firesc în acest cadru. Doi pensionari, soţ şi soţie, poartă între ei, fiecare agăţat de o toartă, un coş de răchită, plin cu gogoşi calde. Servesc gogoşi oricui doreşte, însoţite de un pahar de vin roşu dintr-o sticlă de plastic. Mătcaşii iau cu toţii gogoşi, mulţumesc respectuos, să fie de sufletul lor şi altele asemenea, răspunsuri obişnuite în astfel de ocazii. Unul dintre bărbaţi regretă cu voce tare că vinul nu a fost cald, să se mai încălzească puţin. Într-adevăr, frigul a devenit foarte tăios, acum la ivirea primelor gene de lumină. Rîndul pare să se fi transformat într-un animal viu, avînd propria lui viaţă. Începem să ne simţim apropiaţi unul de celălalt, se formează acea stare-sentiment de *communitas,* esenţa pelerinajului, analizată atent de antropologul Victor Turner în cartea *Imagine şi pelerinaj în cultura creştină,* publicată în 1978 şi devenită între timp un reper clasic în studiul pelerinajelor. O femeie din grupul de la Matca îmi spune cu o voce joasă, pentru a nu fi auzită şi de cei din jur, că au „bărbaţi buni, care nu beau". Ba mai mult, vin des şi la slujba de duminică sau la sărbătorile de peste an, atunci cînd nu sînt plecaţi cu treburi prin ţară.

Ajungem într-o zonă în care stîlpii sînt numerotaţi, ca nişte staţii de autobuz. Hîrtia trasă la imprimantă, format A4, este plastifiată şi fixată pe stîlpii de iluminat public şi pe alte repere naturale (garduri, ziduri de casă) la circa doi metri înălţime. Brusc, cei din jurul meu par a fi scoşi din amorţeala care-i cuprinsese. Încep să citească cu voce tare „staţiile" rămase pînă la marea întîlnire. Abia mai tîrziu, în cadrul pelerinajului de Sfîntul Dumitru de la Bucureşti, am aflat rostul acestor numere, după ce am discutat cu o studentă medicinistă, voluntară Crucea Roşie. Ele servesc la regularizarea fluxului de pelerini şi la orientarea în caz de urgenţă medicală sau de altă natură, ca puncte de reper vizual. Repet, pe teren am văzut cum efectul psihologic asupra pelerinilor era extraordinar.

Fiecare dintre cei prezenţi în rînd îşi intră imediat în rol, construind involuntar pentru camere imaginea pelerinului.

Un strigăt agită mulţimea: „A venit Proteveul!". Proteveul este numele generic care este atribuit oricărui post de televiziune prezent aici. Într-adevăr, undeva în faţă se poate vedea lumina orbitoare a unui reflector şi o tînără reporteră care „ştie mai multe despre ceea ce se întîmplă", potrivit formulei de prezentare deja consacrate în jargonul media. Fiecare dintre cei prezenţi în rînd îşi intră imediat în rol, construind involuntar pentru camere imaginea pelerinului: sînt strînse scaunele pliante, femeile îşi aranjează baticul de pe cap, bărbaţii aruncă ţigările etc. Acest comportament în faţa camerelor de filmat l-am întîlnit la *toate* pelerinajele la care am participat. Grace Davie, sociolog britanic, într-un studiu dedicat religiozităţii contemporane, crede că ritualitatea modernă are următoarea marcă specifică: fiinţele umane se autodefinesc ca protagonişti ai acţiunilor rituale, veritabili autori şi actori, spre deosebire de ritualitatea aşa-zis „tradiţională", în care orice acţiune era condusă de un număr mic de persoane, clerici sau laici. Cred că, în cazul studiat de noi, mass-media îndeplineşte tocmai acest rol, de amplificator al individului, *protagonist şi autor* al pelerinajului.

În cele din urmă, echipa de televiziune se opreşte doar la cîţiva metri în faţa minigrupului din care fac parte. Oamenii par sincer dezamăgiţi, reintră în starea de aşteptare obişnuită. Eu mă gîndesc că ar trebui să scriu un studiu separat cu privire la evoluţia reflectării pelerinajelor în mass-media românească, care oscilează de la idealizarea pioasă a pelerinajului, la bătălia pe sarmale, privite ca *motor al acţiunii,* după expresia profesorului Vintilă Mihăilescu, folosită într-un articol dedicat „deconstrucţiei sarmalelor", un aliment generator de ordine socială în cadrul pelerinajului.

(va urma)

Note directe din carnetul de teren, ora 08,30 dimineaţa, circa cinci ore de aşteptare

- Faptul că toată lumea scrie acatiste pe foi volante de hîrtie şi pe carnete uşurează sarcina cercetătorului pe teren, care altfel ar fi devenit suspect în ochii celorlalţi cu preocuparea sa de a nota tot timpul ceva într-un carnet.
- Pelerinajul catolic. Proba fizică este marşul. Pelerinajul ortodox este comprimat spaţial. Proba fizică este statul forţat în picioare. Povara trupului. Posibile extensii şi interpretări teologice ale aşteptării.
- Forţa pelerinajului stă în forţa grupului. Cel mai bine se pare că au înţeles acest lucru ţăranii din localităţile Moldovei – toţi stau grupaţi, compact. Economie de energie, în forma cea mai pură.
- Voinţa individuală este atomizată după cîteva ore de aşteptare, devenind parte dintr-un fel de voinţă colectivă, a grupului.

***Mirel Bănică** este cercetător la Institutul de Istorie a Religiilor. Recent, a publicat cartea* Fals jurnal de căpşunar, *la Editura Institutul European.*

PUBLICITATE

www.librarialibertas.ro

Un spaţiu în care veţi găsi titluri publicate de peste 500 de edituri din România şi din străinătate, grupate pe domenii şi subdomenii, şi care pot satisface exigenţele celui mai rafinat public cititor.

REDUCERI:
EDITURA ALL 15%
EDITURA NOI MEDIA PRINT 15%

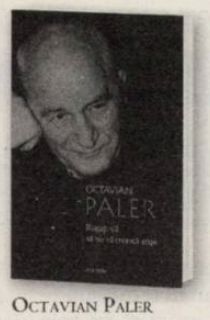

OCTAVIAN PALER
Rugaţi-vă să nu vă crească aripi
360 pp., 39,95 lei

ANNA POLITKOVSKAIA
Rusia lui Putin
304 pp., 25 lei

SANDRA PRALONG
De ce m-am întors în România
440 pp., 34,95 lei

Publishing Libertas
Librăria LIBERTAS
Tel./Fax: 021 627 14 92
Mobil: 0721 576 456

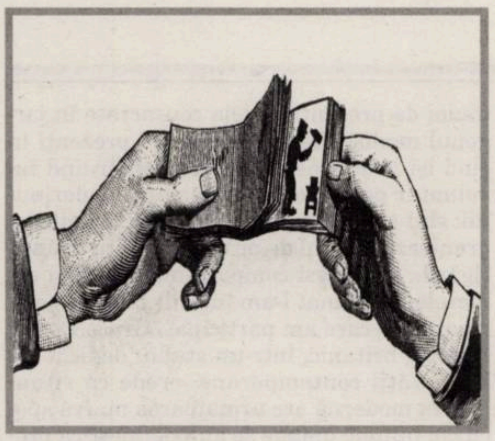

Marius CHIVU

feedbook

Industrial beauty

● **Ioana Bradea, *Scotch*, Editura Polirom, 2010.**

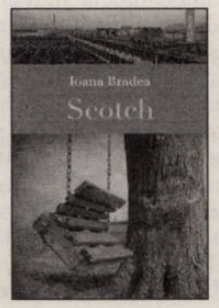

Înaintea lui Filip Florian cu *Degete mici* (2005), Ioana Bradea a reuşit cu romanul ei de debut, *Băgău* (2004), să aibă o receptare entuziastă la unison, să ia premiul de debut al USR şi să intre pe „lista" celor mai promiţători tineri scriitori. A doua ei carte de proză s-a lăsat destul de aşteptată, iar fanii primului roman vor avea o mare surpriză. Cele două cărţi ar putea foarte bine să fie semnate cu nume diferite.

Se va scrie, probabil, foarte mult despre genul acestei cărţi fără intrigă, fără personaje, fără dialog, fără climax, subintitulate, totuşi, roman. De fapt, *Scotch* nu e un roman propriuzis şi nu trebuie căutate aici elementele tradiţionale ale genului; este, de fapt, un poem descriptiv în proză al cărui suprapersonaj este un complex industrial dintr-un orăşel de provincie. Un spaţiu undeva la margine („aproape de şoseaua de centură", „nu apare niciodată în albumul de prezentare a oraşului") unde se află mai multe (foste) uzine şi fabrici, ateliere şi depozite dezafectate, parţial nefuncţionale sau falimentare, rămase fără materie primă sau fără comenzi (Fabrica de Aliaje Speciale, Combinatul de Prelucrare a Lemnului, Fabrica de Scule, Fabrica de Sticlă, Turnătoria, Distileria, Filatura de Lînă), toate populate, mai bine zis bîntuite, de spectrele proletariatului de altădată: muncitori sau maiştri care mai mult fură decît muncesc şi a căror viaţă mizeră (animată doar de campionatul de fotbal dintre fabrici) este dusă între halele şi atelierele acestor fabrici şi uzine, printre utilaje uzate moral, dughenele unde se vinde alcool ieftin („Şapte bombe. Nimeni nu ştie cum se numesc pentru că nu au nevoie de nume") şi căminul de nefamilişti („un bloc nemaizugrăvit"). Nimic mai dezolant decît aceste cadre cu peisaj postapocaliptic-industrial plin de rugină, ca într-un documentar în sepia despre ruinele uzinelor de altădată: pereţi igrasioşi şi hale mizerabile, schelete metalice, conducte, macarale, maşinării şi utilaje compromise, geamuri sparte, ziduri dărîmate, cărămizi, fiare şi pet-uri... La nivel simbolic, acest complex industrial dezafectat este România postcomunistă.

Nu doar dispunerea fragmentată şi cumva ritmată a frazelor, altfel descriptive pînă la monotonie, sugerează lirismul acestui peisaj metalic uzat şi/sau dezafectat, dar însăşi naratorul percepe împrejurimile şi construcţiile industriale ca pe nişte figuri sau sintaxe poetice: „Dincolo de sticla cenuşie se întrevăd lejer tot soiul de maşini şi unelte. Înţepenite sau acoperite cu praf vîscos. Din faţa lor, cu ochi decoloraţi şi nas turtit, se uită pe geam peretele de bca. Cărămizile albe i s-au încrucişat în strofe mici şi murdare. Poate acum treizeci de ani, poemul neterminat adăpostea un grup sanitar. O magazie. Un vestiar pe care nimeni nu s-a mai obosit să-l zugrăvească... Nici măcar nu i-au tapetat tenul cu un strat de ciment. Dar i-au lipit un neg pe faţă. O chestie rotundă cu zimţi. Un utilaj necunoscut. Au uitat de geamuri şi cîteva autocolante cu lozinci pentru muncitorii de demult. Deasupra tuturor, din tavan rînjesc şiruri nesfîrşite de dinţi ciobiţi. Neoanele. Îngălbenite, cu smalţul împuşcat şi gingiile spînzurate-n gol. Din cauza lor au început să se carieze şi geamurile faţadei, unul cîte unul. Furtunile au smuls deja fişii din tencuiala exterioară. A rămas hala industrială cu pieptul dezgolit. Cu structura de metal izbucnită afară din ciment, afişată indecent şi greţos: pe alocuri, ies la iveală cărămizile sîngerii. Ţeava cea lungă care coboară cu ploaia de pe acoperiş a fost furată pe bucăţi..." Şi tot aşa pe aproape două sute de pagini, acest limbaj al dezafectării, degradării şi decadenţei industriale alternînd, pe spaţii altfel destul de reduse, un lexic care se dovedeşte inepuizabil: „decojit", „decolorat", „spart", „ars", „desfigurat", „părăsit", „pustiit", „lepădat", „strîmb", „chircit", „sfîşiat", „prăbuşit", „putrezit", „străpuns", „împrăştiat" ş.a. Din cînd în cînd, mici secvenţe animate (cum este cea cu fişia de hîrtie igienică ondulată de vînt lîngă streaşina unei fabrici; un fel de *industrial beauty)* sparg monotonia acestui cimitir industrial, căci doar un cimitir metalic prădat constant de hoţi („un loc blestemat") a mai rămas din ceea ce odată, în 1972, corespondentul unui ziar comunist numise „o nouă operă a construcţiei socialiste". În acest tablou dezolant şi întunecat al unei lumi industriale odată promiţătoare, amintirea morţii unui ţăran pare sugestia unei crime sociale, a unui păcat originar. Căci toate uzinele şi fabricile au putut fi construite numai cu sacrificiul emancipării forţate a ţăranilor (cei îmbrăcaţi în „costume populare incredibil de albe") şi, implicit, cu dispariţia lumii rurale, a satelor care au fost „desfiinţate". (În paranteză fie spus, mi-au tot răsunat în cap versurile lui Andrieş ca un contrapunct satiric la descrierile dezolante din acest roman: „Mmm... Ce oraş frumos! / Fabrici şi uzine... / Aici a fost cîmp, / Acolo a fost cîmp, / La mine a fost cîmp, / La ea a fost cîmp / Şi-acum sînt fabrici şi uzine!").

În tot acest spaţiu al damnării industriale există însă premizele unei posibile poveşti de dragoste între secretara directorului, cea care are mereu în rucsac romanul şi un volum din Marcus Aurelius, şi inginerul-şef al uneia dintre secţiile Fabricii de Aliaje. Cei doi fac o plimbare prin zona industrială, fata e interesată de convertirile religioase ale deţinuţilor politici (la un moment dat o zăreşte pe stradă chiar pe Doina Cornea) şi, în general, este volubilă şi curioasă, plină de viaţă într-un loc al degradării şi morţii. El însă este un tip blazat, timid, puţin confuz, oricum aşteaptă tot timpul mişcările fetei, chiar şi cînd o întîlneşte în coloratul supermarket. Fata însă caută din ochi numai „cadavrele industriale" – un cadavru viu fiind însă el însuşi, îngropat de zece ani în acest cimitir care este fabrica unde lucrează din inerţie, un loc ce ar fi trebuit să fie o oprire provizorie spre altceva mai bun. De altfel, secretara pe role, singura care hoinăreşte şi „contemplă în toată splendoarea spaţiul halucinant din jur" pentru a dispărea în final, pare un *alter-ego* al naratoarei.

Scotch este un poem de atmosferă postindustrială apăsător şi întunecat, îndrăzneţ ca formulă, dar destul de monoton prin redundanţa sa descriptivă altfel asumată (imaginile-cadru ale distrugerii sînt „lipite" unele de altele – de unde, poate, şi titlul cărţii), fără momente stilistice memorabile, fără vreo complexitate narativă şi cu semnificaţiile la vedere. O plimbare pe role într-un limb industrial. Sincer, m-aş fi aşteptat, totuşi, la mai mult.

Claudiu CONSTANTINESCU

pe de altă carte

● **Anna Gavalda, *Darul unei zile*, traducere din limba franceză şi note de Ada Tanasă, Colecţia „Biblioteca Polirom", Editura Polirom, 2010.**

Anna Gavalda îşi scrie cărţile ca pe nişte felicitări de Crăciun mai lungi. Poveştile ei sînt cu calde urări şi cu cele mai bune gînduri şi tind, în general, spre împlinirea tuturor dorinţelor. Cu alte cuvinte, e o autoare tonică şi mărinimoasă, nostimă, sporovăitoare, încăpăţînată pînă la pisălogeală pe partea de *happy end*. În lumile imaginate de ea, se poartă o foarte simpatică bunătate laică, iar răul maxim se împieliţează înduioşător în personaje cu apucături de puber năzuros. Probabil că atunci cînd s-a stabilit că vacanţa vine cu trenul musai din Franţa, a fost avută în vedere şi literatura acestei încă tinere franţuzoaice.

În orice caz, *Darul unei zile* asta vă dăruieşte: tihna zîmbitoare a unei zile de vacanţă reuşite. Povestea e simplă, de familie: năzbîtioasa Garance (cea care şi povesteşte) e luată cu maşina de fratele ei – docilul, „venusianul" Simon – pentru a merge la nunta cuiva din neam. Pe drum o pescuiesc şi pe sora lor, Laura cea independentă şi plină de imaginaţie. Ajunşi însă la locul ceremoniei, lasă baltă orice protocol şi o pornesc tustrei după cel de-al patrulea frate – Vincent cel calm, amabil, lunatic, „marţian", *cool* – care-o făcea pe ghidul aristocrat la un castel din acel colţ de Tourraine. Odată strînşi laolaltă, lumea e, pentru o zi întreagă, a lor cu totul – adică tandră, gălăgioasă, pitorească, animată de dulci nostalgii şi de o neîncetată conspiraţie a bunelor intenţii.

Anna Gavalda se uită frumos la oameni, n-au cum să nu vă placă personajele ei viu colorate, croite aici pe tiparul „mototolilor sublimi", eminamente cumsecade. E literatură de consum, dar una bogată în vitamine şi cu bucurii de-a dreptul organice.

dilemateca work in progress

● **Bazar.** În semn de protest faţă de intenţia de a reduce fondurile direcţionate spre biblioteci, voluntarii campaniei „Noi Nu Vom Fi Sîsîiţi" s-au postat pe treptele Bibliotecii publice din Brooklyn şi au citit trecătorilor de sîmbătă, de la ora 17, pînă duminică, la ora 17. Cei peste 1200 de voluntari ai campaniei au citit din poezia lui Coleridge, din romanele lui Hemingway şi, firească, din *Fahrenheit 451* al lui Ray Bradbury, dar şi din *chic literature,* lecturile erotice fiind permise numai după miezul nopţii şi numai pînă la ora 7 dimineaţa.

● **Dosar – Anca Gâtin, „Pisicile prozei româneşti contemporane".** În bestiarul prozei româneşti actuale, pisica se regăseşte cu o frecvenţă pe care nu o putem pune doar pe seama insistenţei felinei de a intra, a se instala şi a se răsfăţa acolo unde vrea şi unde simte că îi este bine. De ce pisica, anume, între toate animalele, pare să deţină o forţă simbolică aparte? Să fie tocmai misterul care o aureolează răspunzător de succesul felinei în plan literar? Elastică, flexibilă, pisica refuză mereu să fie închisă într-o definiţie şi execută salturi îndrăzneţe între paradigme: e bună şi rea, blîndă şi agresivă, plăcută şi agasantă, utilă şi dăunătoare, leneşă şi energică. E un simbol generos, cu o largă paletă de semnificaţii care s-au dezvoltat nu doar prin nuanţare, ci mai ales în virtutea legii contrastului. Anca Gâtin a realizat un dosar complet despre pisici şi pisicologi în proza contemporană românească.

● **Interviu – Ana Maria Sandu:** „Cînd scriu, nu mă gîndesc nici la cîte exemplare o să vînd, nici cît de provocator sau de lăudat ar putea fi textul meu. De fapt, nici n-aş putea. Pe de o parte, pentru că sînt atît de „în interior", încît nu mă pot detaşa/obiectiva. Pe de altă parte, mă gîndesc că un autor poate să-şi facă toate calculele din lume (dacă îl preocupă asta!), dar să nu poată controla nimic. Nu e suficient să vrei să vinzi sau să scrii o carte extraordinară. Trebuie să şi poţi. Pentru mine e important să fiu cinstită cu mine şi cu cărţile mele. Cel mai mare şi neiertător inchizitor tot conştiinţa rămîne. Nu o cronică negativă."

● **Biblioteca „Paradiso" – Luiza Vasiliu, „Posibilitatea unei ţări".** „Ecranizarea fraţilor Coen e fidelă romanului lui Cormac McCarthy, fiind, probabil, cea mai potrivită formă cinematografică pe care putea să o ia această carte. Replicile sînt reproduse întocmai (ceea ce e în avantajul filmului, McCarthy fiind un maestru al dialogurilor), tăieturile între secvenţe sînt cele prin care autorul îşi decupează capitolele, iar planurile-detaliu corespund minuţiozităţii cu care scriitorul american descrie cele mai mici gesturi ale personajelor sale."

● **Meridiane – Petre Răileanu, „Un suprarealist în sutană".** „În ciuda convingerilor radical-anticlericale, grupul suprarealist al lui André Breton l-a avut o vreme printre colaboratori pe abatele Ernest de Gengenbach. Format într-o şcoală de iezuiţi, acesta a oscilat toată viaţa între credinţă şi negarea ei, între Isus şi Satan, între reculegerea spirituală şi tentaţiile concupiscenţei. Romanul său *Judas ou le Vampire surréaliste* a fost recent reeditat în Franţa."

● **Eseu – Dodo Niţă: „Rahan – ultimul mit comunist?".** „Imaginat de Roger Lecureux şi desenat de André Chéret, Rahan, „fiul vremurilor sălbatice", era noua stea a revistei *Pif Gadget,* iar responsabilii au hotărît să editeze o revistă separată, cu aventurile sale desenate, şi care să-i poarte numele. Revista trebuia să apară trimestrial (tot cu *gadget,* dar specific conţinutului: cuţitul lui Rahan, colierul de gheare, sarbacana, arc cu săgeţi, brăţări, pandative, inele, figurine din plastic etc). Şi dacă toate aceste jucării urmau să se fabrice în Franţa (China încă nu se deschisese schimburilor economice), revista s-a convenit să fie tipărită în România – la Casa Scînteii, precum şi la noul Combinat Poligrafic de la Craiova. Tot prin contract se stabilise că o parte din tiraj urma să rămînă direct în ţară."

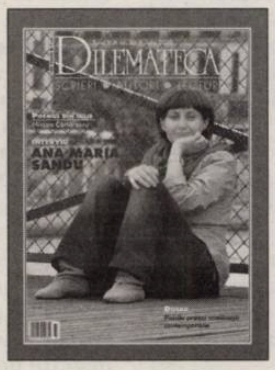

Dilematecа vă dă de citit

Din 26 iunie.

„Primul film văzut la cinema a fost un dezastru“

– interviu cu Wim WENDERS –

Wim Wenders (n. 1945), preşedintele Academiei Europene de Film, unul dintre cei mai importanţi regizori europeni, realizatorul celebrelor Paris, Texas *(1984),* Cerul deasupra Berlinului *(1987) sau* Buena Vista Social Club *(1999), a venit la începutul lunii iunie la TIFF pentru a primi „Premiul pentru întreaga carieră oferit unei personalităţi din cinematografia europeană“. Timp de aproape o săptămînă, Wenders a mers la filmele româneşti din program, a susţinut un* master class, *a răspuns politicos oricui avea ceva să-i spună, a fost prezent la cele trei proiecţii de gală ale filmelor sale, a semnat protestul cineaştilor români şi s-a plimbat nestingherit, în trenci şi adidaşi, pe străzile Clujului. Afabil şi relaxat, sclipitor în orice situaţie, cu o coafură de Tim Burton şi un zîmbet ascuns, regizorul german a fost cea mai plăcută surpriză a festivalului. Ştiu cîţiva oameni care, dacă ar fi întrebaţi ce imagine le-a rămas în minte de la TIFF-ul de anul ăsta, ar spune fără să ezite: „Wim Wenders stînd la coadă la îngheţată“. Mai multe la www.wim-wenders.com.*

Lucraţi la primul dvs. film 3D, Pina, *dedicat coregrafei germane Pina Bausch. Anul trecut, după moartea ei, aţi publicat în* The Guardian *un poem, iar unul din versuri suna aşa: „Pina Bausch va continua să ne influenţeze pe noi toţi“. Cum se manifestă această influenţă?*

Noi doi eram foarte buni prieteni şi voiam să facem un film împreună încă de-acum 20 de ani. Ceea ce făcea Pina, modul în care o făcea, temele care o preocupau mi se păreau cu totul unice şi simţeam că are un dar pe care nu-l mai văzusem nicăieri în altă parte. Am învăţat foarte multe de la ea. De fiecare dată cînd vedeam un spectacol de-al ei, învăţam ceva nou.

Ştia mai bine decît oricine să privească oamenii, să-i vadă şi să-şi dea seama de tot ce poate spune o persoană numai urmărindu-i mişcările. E o capacitate pe care nici unul din noi nu o mai are. Ne-am obişnuit să-i judecăm pe ceilalţi numai după ceea ce spun sau cu ce se îmbracă sau cum arată, însă abilitatea de a-i recunoaşte, nu de a-i judeca, după felul în care se mişcă s-a pierdut aproape de tot. Iar Pina devenise o specialistă formidabilă în a-i privi pe oameni cum se mişcă, a le recrea mişcările şi a spune poveşti prin intermediul mişcărilor, al gesturilor, al lucrurilor mici. Mereu i-am admirat munca. Şi am admirat-o pe ea, ca persoană.

Cum v-aţi decis să faceţi un film 3D?

Cînd i-am spus că aş vrea să facem un film împreună, era în '83 sau '84, am spus-o pentru că o credeam cu adevărat. În cele din urmă, Pina a zis că ar fi frumos, iar în anul următor a întrebat cînd o să facem filmul, apoi eu am mai văzut un nou spectacol, m-am gîndit la întrebarea ei şi mi-am dat seama că nu ştiam cum să fac un film despre opera ei, că vocabularul şi capacităţile mele cinematografice nu includeau acel dar despre care vorbeam mai devreme. Nu aveam la dispoziţie nici o modalitate prin care să transfer în film dansul ei. Mă gîndeam la asta din ce în ce mai mult şi, în fiecare an, Pina îmi punea aceeaşi întrebare, iar eu îi răspundeam: „Încă nu ştiu cum“.

Pînă cînd, acum cîţiva ani, am văzut primul film 3D şi mi-am spus că asta ar putea fi o variantă. Căci mediul ei e spaţiul, iar mişcarea e, prin definiţie, ceva ce se întîmplă în spaţiu, şi eu am crezut mereu că nu mă pot descurca cu spaţiul într-un film, mă refer la spaţiul pe care ea îl ocupa prin dans. Aşadar, mi-am spus că poate aş avea o şansă cu vocabularul 3D. I-am vorbit despre soluţia mea, iar ea mi-a spus: „Dacă tu crezi în asta, eu aştept oricum de atîta vreme, aşa că hai să trecem la treabă!“. Am pus totul la cale pentru vara trecută, însă Pina a murit, după cum ştiţi, cu o lună înainte.

În 1979 aţi realizat Lightning over Water, *unul din cele mai emoţionante documentare făcute vreodată despre un regizor. Aţi mers atunci la New York şi aţi filmat îndeaproape ultimele trei luni din viaţa lui Nicholas Ray. Dvs. aţi putea renunţa la controlul pe care îl aveţi asupra propriei imagini, lăsîndu-vă filmat de un alt regizor? V-aţi permite să fiţi vulnerabil?*

Trebuie să fii extrem de curajos ca să faci asta, iar *Lightning over Water* a fost produs înainte de toate de curajul lui Nick. Nu ştiu dacă eu am curajul ăsta. Poate voi afla că îl am. Dar poate că nu, nu ştiu, nu m-am gîndit la asta. Mai trebuie spus că nu eu i-am cerut lui Nick să facem filmul, el m-a rugat pe mine. Eu nu i-aş fi cerut-o niciodată. Mi-a explicat că e foarte important pentru el să mai facă un film, căci era posibil să fie pe moarte, dar nu ştia sigur. Simţea însă că o să moară şi mi-a zis: „Nu pot să-l fac singur. Vrei să mă ajuţi?“.

La început, n-am vrut, n-am vrut deloc. Cu cît înaintam cu atît mai puţin voiam să-l fac. Dar nu puteam pleca, începusem ceva ce trebuia dus la bun sfîrşit. Chiar dacă puneam sau nu peliculă în aparat, noi trebuia să fim acolo. De la un anumit punct, devenise mai important să-l însoţim pe Nick, decît să terminăm filmul. Cu toţii am fi continuat s-o facem, chiar dacă filmul n-ar fi existat. Însă atunci ar fi fost ceva fals şi Nick şi-ar fi dat seama, iar el voia ca totul să fie filmat, aşa că am filmat. Dar nu ne-am gîndit niciodată la produsul finit. Chiar şi azi, cînd trebuie să prezint undeva acest film, sînt uimit că el există.

Trecînd la lucruri mai frivole, v-aş întreba, gîndindu-mă la documentarele muzicale şi videoclipurile pe care le-aţi regizat, care sînt cele mai recente descoperiri muzicale pe care le-aţi făcut în ultima vreme?

(deschide un carneţel negru pe care-l avea în faţă şi citeşte nume de formaţii): Ar fi mai multe. Ascult atîta muzică încît pierd şirul. De exemplu, am descoperit un grup care se cheamă Other Lives, apoi o fată din America, Scout Niblett o cheamă. A scos deja şase albume. Eu am ascultat unul din ele şi am vrut imediat să le aud şi pe celelalte. Mai e un grup american nou, Clem Snide. Pe Kings of Leon îi ştiţi, nu? Apoi, ar mai fi Mumford and Sons şi un grup israelian care mi s-a părut fantastic, Asaf Avidan and the Mojos. Am ascultat doar un EP şi acum aştept cu nerăbdare albumul. Astea-s descoperirile mele din ultima lună.

Vă amintiţi care a fost primul film pe care l-aţi văzut?

Da, a fost un dezastru. Aveam 6 sau 7 ani şi am mers la cinema cu bunica mea, care nu era deloc un cinefil cu experienţă. Intenţionase să mă ducă la un film cu Stan şi Bran, dar a greşit sala şi am intrat la ceva de genul *The Night of the Living Dead*. N-am aflat niciodată la ce film am fost de fapt. Probabil că era prin '52, pentru că eu m-am născut în '45. Bunica nici măcar nu-şi dăduse seama de greşeală, nu prea se pricepea la filme. Îmi aduc aminte fiecare cadru din timpul celor cinci minute cît am stat înăuntru. Apoi n-am mai rezistat, am început să ţip şi să mă caţăr pe capetele oamenilor (sala era plină ochi). Am ţipat cît am putut de tare şi m-am repezit spre ieşire. N-am mai putut dormi ani la rînd, visam la nesfîrşit acel film de groază. A fost un început cît se poate de prost.

Dacă ar trebui să duceţi un copil să vadă primul lui film la cinema, la ce film l-aţi duce?

Depinde de vîrstă. Dacă ar avea 6 ani, ca mine pe vremea aia, l-aş duce la un film de Buster Keaton.

a consemnat Luiza VASILIU

DILEMA VECHE vă recomandă

■ O nouă problemă se abate peste capul nostru, al microbiştilor de fotbal, minoritate numeroasă, deloc tăcută, foarte activă şi exasperantă pentru majoritatea paraserioasă: de luni, 21 iunie, a început pe sport.ro şi Mondialul de tenis pe iarbă de la Wimbledon. Cum vom face faţă acestui teleparalelism? O, dacă ne-ar chinui numai asemenea întrebări! (Radu Cosaşu)

■ În fiecare seară, de la 00,15, TVR1 difuzează deja aventurile ultimului bărbat adevărat de pe planetă – Bear Grylls. Aici ţine şi un blog: http://beargrylls.blogspot.com. (Marius Chivu)

■ Pe pagina de Internet a ziarului *Gândul* apar, de la începutul acestei săptămîni, versiuni în limbile engleză, germană şi maghiară ale articolelor. Semn că jurnaliştii încearcă să se adreseze unei audienţe mai mari, internaţionale. Merită să citiţi editorialele traduse măcar pentru a vedea cum se acordă aceste gînduri cu ce se întîmplă prin Europa. (Matei Martin)

■ *Apropierea,* de Marin Mălaicu-Hondrari (Cartea românească, 2010). O carte înrudită cu *Detectivii sălbatici* a lui Roberto Bolaño (şi cu o parte semnificativă a prozei sud-americane), o poveste alertă avînd drept personaje trei poeţi şi vieţile lor făcute din versuri şi prietenie. Pe scurt, un roman de dragoste *(«l'amor, esa palabra... »)* aşa cum n-aţi mai citit de mult. (Luiza Vasiliu)

craii de burta veche

Andouille, caltaboşul latin

Alături de cîrnaţi în prapur, sîngereţi, căpăţîni, cozi, picioare de porc şi alte năzdrăvănii ale vechii bucătării franceze, despre care un autor clasic spunea că „nu se pot aşterne pe o masă cît de cît somptuoasă decît în situaţii excepţionale“ găsim şi *andouille* – ruda din Franţa a caltaboşului autohton.

Se ia un kilogram şi un sfert de maţe de porc şi se limpezesc cu apă acidulată (de obicei, cu oţet). Alegeţi dintre ele şase bucăţi mai grase, cu o lungime de 35-40 de centimetri şi aşezaţi-le într-o cratiţă încăpătoare. Tăiaţi restul de intestine în fîşii, mărunţiţi în acelaşi fel un volum egal de uger şi burtă de vită fierte, şi puneţi totul în aceeaşi cratiţă. Adăugaţi sare, piper, nucă de muscat, un morcov tocat, cimbru, dafin, o legătură de pătrunjel şi un pahar de madeira. Acoperiţi vasul şi lăsaţi totul la macerat, pentru şapte-opt ore. Scurgeţi apoi amestecul, puneţi cele şase intestine deoparte şi rumeniţi restul tocăturii în unt, alături de două şalote şi o duzină de ciuperci champignon tocate. Lăsaţi compoziţia să scadă, la foc; adăugaţi apoi o bucată de gelatină şi o sută de mililitri de sos *allemande* (extract de carne albă legat cu făină, unt şi gălbenuşuri din belşug), daţi-i un clocot şi lăsaţi-o să se răcească. Umpleţi cele şase maţe cu compoziţie şi legaţi-le la capete.

Andouille – din latinescul *inductile/inducere* (a introduce), de la gestul cîrnatopoietic al îndesării tocăturii în maţ – mai înseamnă, în limbaj familiar, *idiot, imbecil, nătărău,* cu alte cuvinte, *cîrnat* – la propriu şi la figurat.

Amicul Dejun

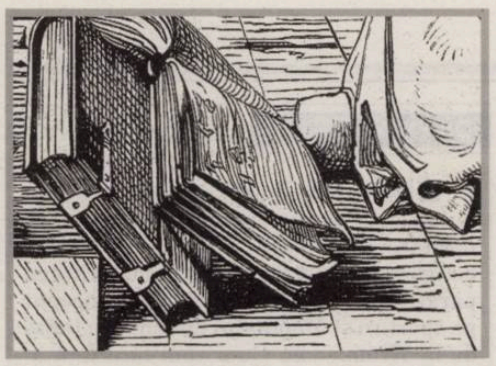

Simona SORA

biographiti

Dilema lui (Dmitri) Nabokov

Pot să înțeleg foarte bine de ce adevărații nabokovieni au protestat energic – ca, pe vremuri, „marele V." prin reviste – la publicarea romanului neterminat *Originalul Laurei*. Viitoarea carte – mai degrabă o schiță alcătuită din 138 de fișe, traduse acum și în românește – ar fi trebuit să fie o poveste de moarte *(Dying is fun* sună subtitlul) și amor, în care Laura (Flora, FLaura), o Lolită supraviețuitoare, se mărită cu un psiholog (experimentalist, nu psihanalist!) obez ce se efasează sub ochii noștri.

Nabokov a lăsat cu limbă de moarte ca romanul să fie distrus dacă nu apucă să-l distrugă el însuși. Și n-a apucat. Din 1977, soția lui, Vera, l-a depozitat într-o bancă helvetă (ca pe-o ultimă mare rezervă), unde a mai rămas încă 18 ani după moartea ei. Abia anul trecut, după conclave și răzgîndiri, după acuzații, justificări și negocieri la sînge, Dmitri, fiul lui Nabokov, s-a hotărît să publice eboșa acestui roman despre moarte, anihilare și amor crepuscular. Nimic de zis, era dreptul său legal și, probabil, mai multă lume l-ar fi înțeles dacă, într-un brusc acces de *connaisseur,* n-ar fi declarat că *Originalul Laurei,* roman gîndit în întregime de scriitor, e chintesența operei nabokoviene. Sfătuit prost și cu bruște pretenții de exeget (pregătește chiar și o biografie a tatălui său), Dmitri a scris și o introducere la publicarea fișelor răzlețe, în care povestește contextul scrierii romanului neterminat și treptata decădere a lui Nabokov după un accident absurd, de o transparență și cruzime curat nabokoviene: „Tatăl meu căzuse pe coasta unui deal în Davos, în timp ce-și urma îndrăgita pasiune pentru entomologie, și rămăsese înțepenit într-o poziție incomodă pe panta abruptă, în vreme ce turiștii din telecabinele ticsite răspundeau cu hohote de rîs, interpretînd greșit, drept o farsă de vacanță, strigătele de ajutor și fluturările unei plase de fluturi. Funcționarii pot fi cruzi; el a fost ulterior mustrat de personalul hotelului pentru că s-a întors în hol împleticindu-se, susținut de doi băieți de serviciu, cu pantalonii scurți în dezordine".

Pot înțelege, cum spuneam, enervarea lui Martin Amis, pentru care împrăștierea din *Originalul Laurei* seamănă cu un „accident nuclear", exasperarea lui Aleksandar Hemon de a nu mai găsi nici o urmă din „metoda lui Nabokov" în această ultimă suflare literară. Pot, desigur, înțelege și „experiența dureroasă" pe care i-a prilejuit-o lui Leo Șerban, la Lisabona, citirea acestei „lugubre farse editoriale", pot pricepe chiar și felul său inconfundabil de a-l afurisi pe fiul abuziv, care ar fi pățit un oribil accident în 1980, tocmai pentru ce avea să-i facă tatălui său 30 de ani mai tîrziu.

Nu pot înțelege însă de ce participarea lui Vladimir Nabokov la această farsă postumă e cu totul exclusă. E sigur că Nabokov senior nu și-a putut distruge singur schița de roman, moartea sa fiind mai abruptă decît se așteptau doctorii din Lausanne. Nabokov știa că soția lui n-ar fi distrus-o, după ce salvase deja o copie a *Lolitei* încheiată, dar eșuată, în opinia scriitorului. Amîndoi i-au lăsat lui Dmitri alegerea, iar acesta probabil că n-ar fi publicat-o dacă posteritatea lui Nabokov n-ar fi făcut din acest nou „testament trădat" un cap de țară. Altfel zis, dacă... cota lui Vladimir Nabokov nu ar fi ajuns la gradul ei maxim, în *economia* vieții lui Dmitri Nabokov. Nu e nici ilegal, nici nemaiauzit ca moștenitorii unui mare scriitor să vîndă manuscrise, chiar crochiuri de cărți sau caiete de creație. Mai ales atunci cînd valoarea acestora a crescut enorm în timpul scurs. Iar asta nu atinge cu nimic „metoda", măreția, estetica respectivului scriitor, mai ales cînd el se extrage cu totul din... afacere.

În ultimul capitol din *Vorbește, memorie,* Nabokov îi împărtășește Verei surprinzătoarea (chiar față de el însuși) grijă pentru

Nabokov a lăsat cu limbă de moarte ca romanul să fie distrus dacă nu apucă să-l distrugă el însuși.

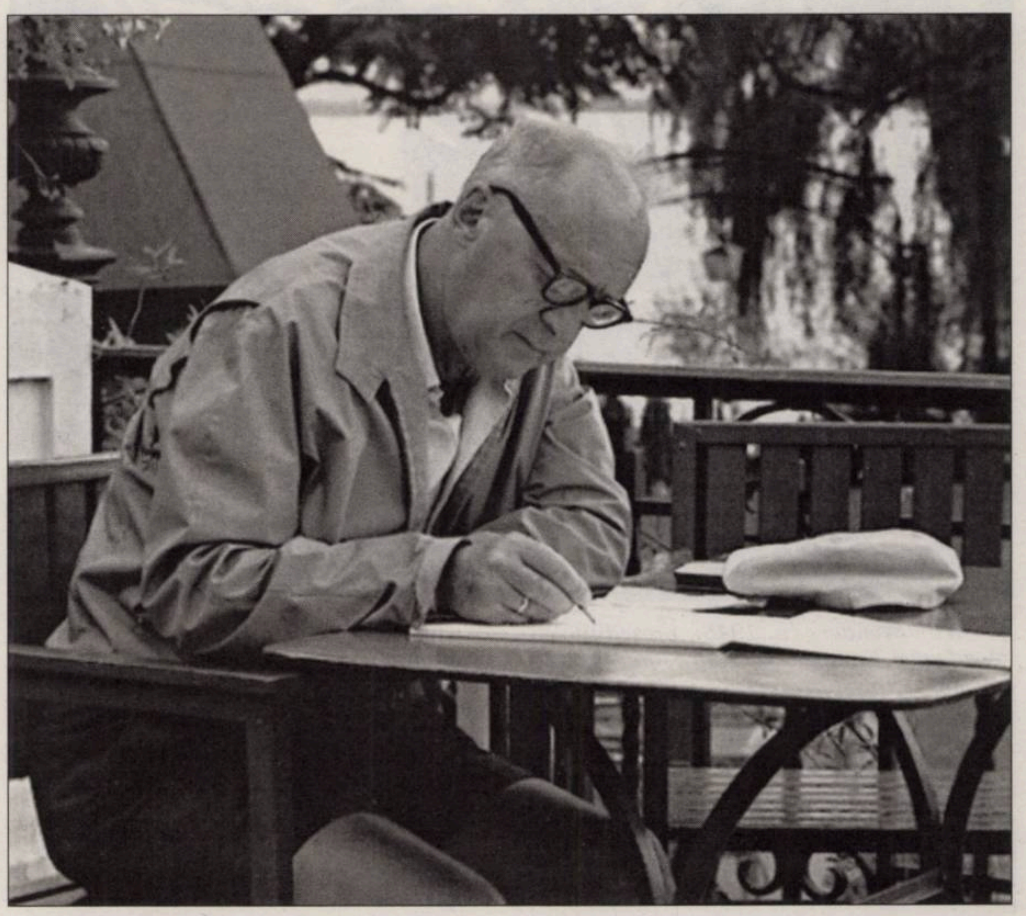

copilul „înfofolit în puf, mătase și blană", spaima că nu va putea să-l protejeze împotriva sărăciei: „Pe parcursul anilor primei copilării a băiatului nostru, în Germania lui Hitler și în Franța lui Maginot, am fost (aproape constant) strîmtorați... Deși nu ne stătea în putință să ameliorăm situația, tu și cu mine am vegheat împreună ca să nu existe nici o fisură între copilăria lui și propria noastră pruncie trăită în bogăție...". Eboșa *Laurei* – cu acele ultime descărcări neuronale de frumusețe și armonie, pe care împătimiții nabokovieni le regăsesc (totuși) cu frisoane în cîteva dintre cele 138 de cartoline – este într-un fel (sau a ajuns să fie, în timpul scurs de la moartea lui Nabokov, în 1977, pînă la publicarea cărții, în 2009) asigurarea că Dmitri va fi la adăpost, orice-ar fi.

Frumos ar fi fost, sigur că da, ca *Originalul Laurei* să rămînă într-o mare bibliotecă, eventual pe microfilme, unde să poată fi consultat și vizionat de cercetători pasionați de manuscrise neterminate și de soluții etice la dileme existențiale. În epoca noastră însă, în care Nabokov n-a mai ajuns, bibliotecile sînt pe *Google,* intimitatea cea mai profundă e afișată, epidermic, în rețea, s-o vadă cine vrea, iar marile cărți (al căror prezent e viitorul nostru) ajung în atenția cititorilor și prin asemenea mici farse, plătite cu mari sume, de zeci de ori mai mari ca acum 33 de ani. Dacă o sută de cititori vor citi însă, cu prilejul acestui microscandal estetic, *Ada sau ardoarea* și *Invitație la eșafod,* Dmitri va fi absolvit. Mai ales că – așa cum ne spune Leo, de la Lisabona – bietul de el a și plătit deja.

PUBLICITATE

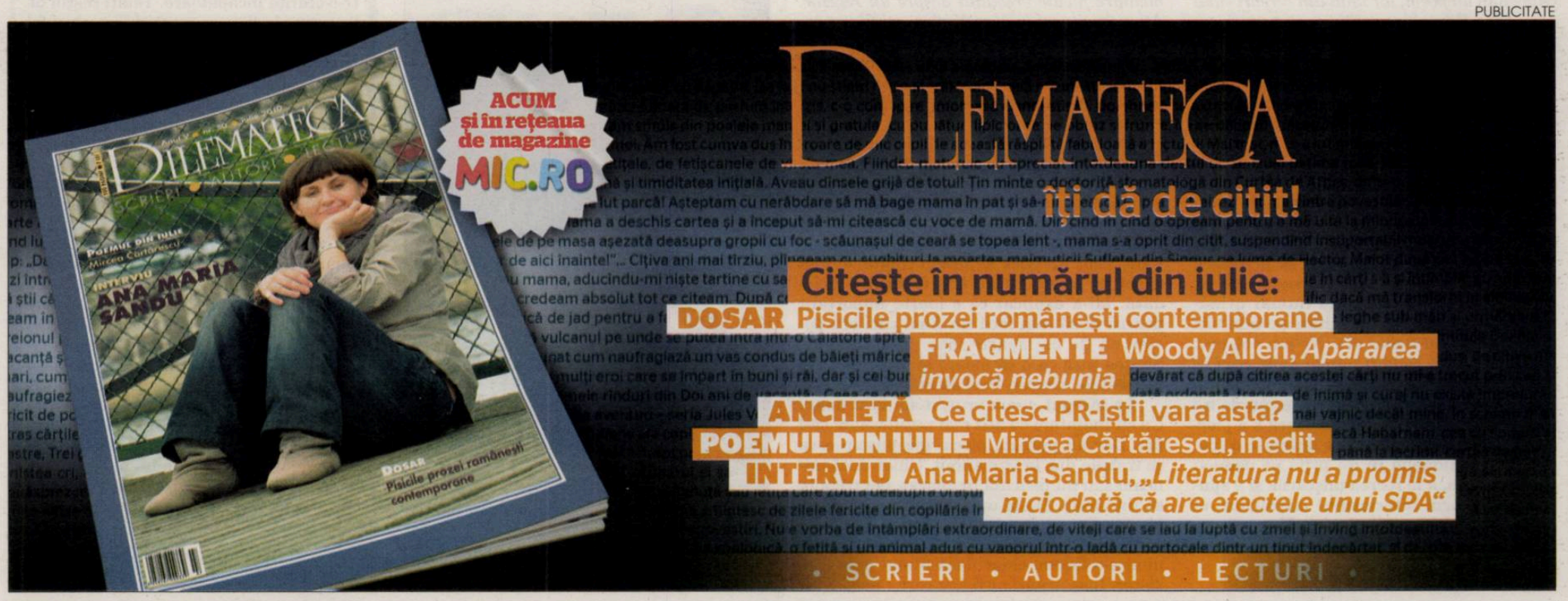

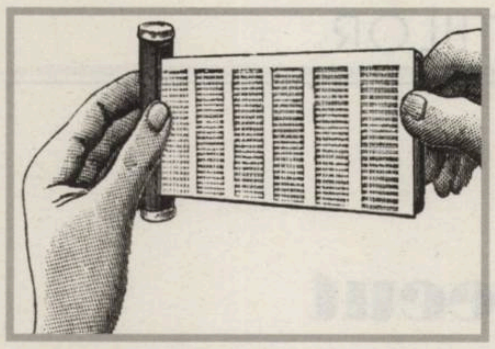

Dan C. MIHĂILESCU

ce mi se-ntîmplă

Sentimentul turistic al existenţei

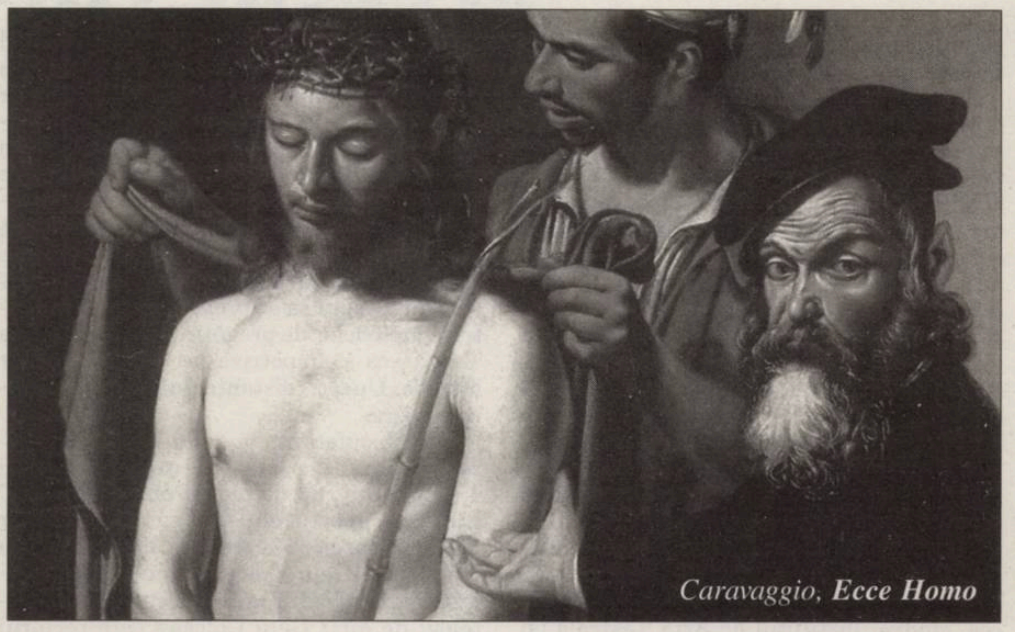

Caravaggio, Ecce Homo

Scriam aici săptămîna trecută despre intervalul 2-9 iunie petrecut la Florenţa şi recunoşteam că – feeric de la natură, sceptic hedonist, plin de dulcea lehamite levantină, tradiţionalist eurocentric şi naţionalist luminat – eu nu am nimic din febra turistică omnidevoratoare de tip japonez, ahotnic fiind deopotrivă de natură şi cultură, de asprimile perenităţii şi dulceaţa efemerului. De reverii fabuloase, paseism ecumenic şi romantism bibliografic, dar şi de observaţia etnopsihologică intensă şi acidă, cu bogată bîrfire sociologică.

Extazul plimbărilor cu Tania, în care facem infinite presupuneri despre cuplurile care ne ies în cale, cărora le prefirăm specificul profesional, afectiv, etnic, religios, le comentăm vestimentaţia, gesticulaţia, statutul social, jubilaţiile secrete, frustrările, complexele şi iluziile compensatorii – nu este egalat decît de mania contemplativă (un colţ de stîncă sau un Rembrandt, un corb rotindu-se în tăcerea văzduhului, o cascadă vivaldiană, un luminiş de Bach cu Glen Gould, un detaliu marmorean de Donatello, platanii din Lisboa, melcul de la Antim, trandafirii de la Cozia, străduţele din Siena, „stînca lui Franz Joszef“ de la Stîna Regală, şoimii vînători de la castelul Karlstein ş.a.m.d.) şi fervoarea glosatorie cu care comparăm seminţiile cuprinse de sfîntul sentiment turistic al existenţei: ameţitoarea pasionalitate hispanică, glacialitatea la patru ace a nordicilor, expansionismul logoreic al slavilor, infantil-iluzoria omnipotenţă americană, alintul narcisiac al lui Caravaggio. (Dumnealui a dominat Florenţa în săptămîna cu pricina. Să vă mai povestesc de halucinaţia cîrdurilor de japonezi fotografic-meduzaţi înaintea *Meduzei?!?).* Şi că dintre toate *Bunavestirile* văzute (întîmplător, am mers pe urmele unui bun prieten metafizician, care pregăteşte un eseu pe tema respectivă), cea botticelliană m-a covîrşit de-a binelea prin divina-i, seducătoarea levitaţie de-o teatralitate superbă? Adică prin gradul de participare rafinat-dansantă a mişcărilor, în care, ca-n-

N-am să înţeleg niciodată de unde atîta inefabil
în atîta marmoră, atîta imponderabil
în atîta arhitectură gigantică.

francezilor, flegmatismul imperial, subtil-colonizator (şi ţăcănit cît cuprinde) al englezilor, sentimentalismul ortodox, pitorescul rebel protestant, severitatea coregrafică, de minaret muzical, a islamicilor, misterul colorat, dar de-o cruzime nemărginită, al asiaticilor... etc.

Florenţa nu avea cum să facă excepţie. Pe de o parte, am observat cu stupoare cum nu (mai) am, brusc, organ pentru Leonardo şi Michelangelo, dar mă absoarbe tot ce ţine de firea solară, luminos-năstruşnică a lui Fra Angelico. Şi că mă atrage mai degrabă blîndul rafinament canonic al lui Cimabue şi Giotto decît monumentalitatea zglobie de tip Vasari, ca să nu mai spun de oroarea faţă de cruzimile tr-o tiradă shakespeariană de luxuriantă, reciproc-magnetizantă ambiguitate, Îngerul dă să spună şi să sară, dar se reţine zeieşte în clipa supremă, în vreme ce Fecioara dă să-l respingă şi-l atrage, să se ferească absorbindu-i mesajul seminal, totul într-un mirific vîrtej de senzualitate şi sacralitate, de puritate, chemare tainică, predare inconştientă, posesiune nevinovată şi presimţire încercănată! O minunăţie, ce mai!

Dar de cealaltă parte, am devorat *Strada*. Lumea.

Sînt convins că fiecare dintre dvs. aţi fost în variate rînduri locuit sau cutreierat de sentimentul turistic al existenţei. De acea minunată senzaţie de nonşalanţă intangibilă, de paradoxală siguranţă infailibilă, unde-i limpede că nimic nu te poate atinge şi nu cunoşti limitare de timp şi spaţiu, unde Poliţia funcţionează invariabil pentru toţi ceilalţi, numai pentru tine nu, convingerea că poţi rătăci oriunde, oricît şi oricum, că Dumnezeu a făcut lumea numai şi numai pentru tine.

Ei bine, eu am simţit deplin asta abia acum, în Florenţa. Nepăsătoarea libertate a flanării inconştiente printre comori zeieşti, secole, unicate. Tulburătorul firesc al mariajului dintre vîrstele lui Cezar, Nero, Traian şi Giuseppe Armani. Dintre medievalitate şi Fellini, Renaştere şi Gucci, ghelfi, ghibelini şi Franco Zeffirelli. N-am să înţeleg niciodată de unde atîta *inefabil* în atîta *marmoră,* atîta imponderabil în atîta arhitectură gigantică, de ce tocmai în ţara pastelor făinoase nu am văzut nici un trup gras cale de opt zile, pe scurt: cum devine carnalitatea soclul ideal al duhului şi cum se umple, aşa de natural, *materia* de chipul *invizibilului.*

Ce-i drept, am avut parte în aceste zile florentine de explozia teilor, împletită cu cea a unei flori literalmente dumnezeieşti care este (ni s-a spus la San Miniato, unde gemea văzduhul de splendoarea ei) *Gelsomina,* neam cu iasomia, şi care te saltă numaidecît în narcoză, de-ţi uiţi părinţii, casa, starea, firea, tot.

În plus, cînd să intrăm la Santa Croce, aud un flatant „nu sînteţi dvs. omul care aduce cartea?“, ceea ce avea să se transforme într-o sărbătoare vizuală de cîteva ore, de tandră ospitalitate florentino-valahă. Era *Padre* Eugen Răchiteanu, născut în 1974 la Zăpodia, jud. Bacău, „sacerdotte dell'Ordine dei Fratti Francescani Minori Conventuali“, plecat de zece ani din ţară, om cu doctoratul în teologie la Roma, cu două cărţi *(Visita guidata nella Chiesa Monumentale di San Francesco – Cortona* şi *L'Icona. Sentiero tra visibile e invisibile),* graţie căruia mi-am auzit cel mai frumos compliment din viaţă. Cînd m-a prezentat superiorului franciscan de la Santa Croce, un diplomat versat cît zece ministere de afaceri externe, m-am scuzat de felul cam zbanghiu în care arăt, spunîndu-i că nu poţi prezenta zece ani cîte-o carte zilnic rămînînd cît de cît zdravăn. *„Io sonno un pocco pazzo“,* am adăugat eu, băiat cuminte, în italiana mea de baltă. Nu-i nimic, a zîmbit subtil monseniorul: *„anche San Francesco era un pocco pazzo“!*

La care, definitiv umilit, am închis ochii. Asta chiar că era prea mult pentru mine. Voiam acasă.

Dan C. Mihăilescu *este critic literar.*

PUBLICITATE

PUBLICITATE

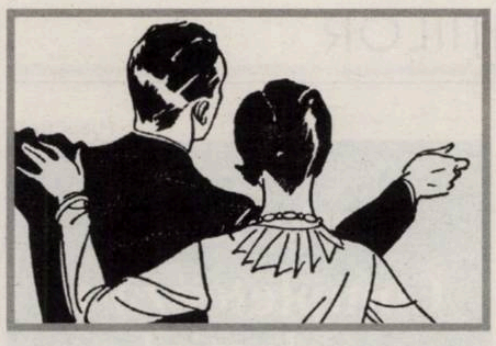

Alice GEORGESCU

viaţa scenei / scena vieţii

Început-sfîrşit-trecut -prezent-viitor

Începutul verii aduce cu sine, printre multe alte bucurii, şi sfîrşitul anului şcolar. Îmi amintesc, cu oarecare nostalgie, de vremurile cînd importanţa capitală a carnetului de note, a diplomelor, a examenelor (mai exact, a rezultatului lor), a mediilor, a sutimilor şi a altora de acest fel scădea brusc sub adierea atît de îndepărtată, încă, dar atît de insistentă a vacanţei, cu valurile, nisipul şi discotecile ei ori, dimpotrivă, cu brazii, stîncile şi cabanele ei – refugii din calea oricăror nenorociri şcolăreşti. Printre atîtea şi atîtea sfîrşituri-începuturi pline de dulceaţă stăruie însă gustul amărui al sfîrşiturilor-sfîrşituri, „definitive" – sfîrşitul „generalei", apoi al liceului, apoi al facultăţii –, cînd, dintr-o dată, conştiinţa că în locul răului ştiut (şi care, la urma urmei, nici nu era chiar aşa de rău!) vei da piept cu Necunoscutul, oricît de promiţător ambalat, te arunca direct în miezul dilemei hamletiene. Cum va fi *dincolo* – dincolo de zidurile şcolii familiare, dincolo de chipurile (şi de metehnele) profesorilor vechi, dincolo de prieteniile „eterne" –, în viaţa cea nouă, misterioasă şi, pe cît de atrăgătoare, pe atît de plină de spaime? Ce binefaceri copleşitoare – şi ce primejdii înfiorătoare – ascunde viitorul?

Îmi închipui că, în ciuda atîtor schimbări şi transformări ce separă tinerele generaţii de azi de tinerele generaţii de ieri, unele întrebări rămîn mereu aceleaşi. Singura problemă e că ajungem la această concluzie abia cînd e un pic cam tîrziu pentru ca împăcarea (dintre ieri şi azi) să mai poată avea loc...

M-am pomenit gîndind la asemenea lucruri în momentele mai trenante (nu foarte multe, totuşi) ale unui spectacol de absolvire unde m-a invitat o profesoară de la UNATC. Pentru că am ajuns aici, trebuie să mă opresc o clipă şi să detaliez puţin. Într-o vreme – care s-a încheiat acum vreo cinci ani –, scriam des şi pe larg despre învăţămîntul teatral. Scriam, în majoritatea cazurilor, „de rău". Nu din plăcere şi nici de a dracului ce sînt, ci fiindcă aveam convingerea că lucrurile nu sînt aşezate pe făgaşul care duce spre succes, adică spre excelenţa în materie de arta actorului şi a regizorului de teatru. Nu socoteam că Şcoala Românească de Teatru, vocabule pompoase prin care se înţelege, de obicei, Universitatea Naţională de Artă Teatrală (şi Cinematografică, dar acesta e un domeniu separat) din Bucureşti, face pentru studenţii ei ce făcea, cîndva, Institutul de Artă Teatrală (şi Cinematografică), pe care l-am absolvit eu însămi. Socoteam că nu se mai lucrează cum trebuie acolo şi că rezultatele acestei defazări-delăsări-decăderi încep să afecteze tot mai puternic calitatea teatrului românesc ca întreg. Ca urmare, nu doar că unii „dascăli" m-au tîrnosit prin presă şi au pus interdicţie asupra prezenţei mele la spectacolele studenţeşti, dar chiar un june absolvent de la Regie s-a ridicat întru apărarea sînului grav rănit, pasămite, al umilitei Alma Mater, făcîndu-mă, vorba ceea, cum i-a venit la gură. A fost, pentru mine, semnalul că trebuie să mă opresc. De atunci încolo nu am mai scris nimic despre studenţi şi ale lor isprăvi pînă anul trecut, cînd aceeaşi profesoară m-a invitat, „în particular", să văd un spectacol. În rest, am evitat mai departe contactele prea strînse şi prea dese cu universitatea bucureşteană, chiar dacă, între timp, am mai primit cîte un semn de-acolo şi chiar dacă, între timp, tot mai multe glasuri au început să se pronunţe drastic împotriva metodelor de pregătire a studenţilor la Teatru, ca şi împotriva produselor acestor metode. Uneori, distanţa garantează buna-înţelegere.

Într-o sufocantă zi de iunie am luat, totuşi, drumul Casei de Cultură a Sectorului 4, unde un grup de masteranzi ai UNATC prezenta spectacolul *Tango* de Slawomir Mrozek, „proiect coordonat de Alexandru Unguru şi Gelu Colceag", după cum grăieşte foaia primită la faţa locului. Ce să înţelegi de aici? Gelu Colceag este rectorul UNATC, iar Alexandru Unguru, din cîte ştiu, un proaspăt absolvent de Regie. Să fi conceput ei această mizanscenă împreună? Dacă nu, care dintre ei a făcut ce anume? Dar... important este ce a ieşit pe scenă. Pe scenă – pe podea, mai bine zis, căci actorii evoluează la acelaşi nivel cu scaunele spectatorilor – a ieşit un spectacol vioi şi, în genere, bine ritmat, care, dincolo de inexplicabile şi întristătoare scăpări într-o vulgaritate de cea mai pură esenţă dîmboviţeană (ce rol expresiv are, bunăoară, closetul plasat în mijlocul decorului şi folosit, perfect nemotivat, de foarte multe ori?), încearcă să pună o întrebare cu adevărat importantă: sîntem oare dispuşi, cei ce ne plîngem fără încetare de felul cum arată prezentul, să ne asumăm răspunderea pentru felul cum am configurat noi înşine trecutul? Răspunsul, doar schiţat (şi-i foarte bine că e *doar* aşa), este, firește, NU. Actorii în devenire, deşi cu experienţă profesională inegală – unii, precum talentata Ioana Anastasia Anton (bunica dementialei familii din piesa dramaturgului polonez), laureată a Premiului UNITER pentru debut în 2008, apare deja în cîteva spectacole „mature"! –, au izbutit, sub bicefala conducere regizorală, să închege o echipă al cărei joc, nesigur la început, a dobîndit pe parcurs unitate şi substanţă, aşa încît Diana Cavallioti (distinsă, alături de Ioana, cu premiul Galei UNATC pentru rol secundar), Sorin Dobrin, Alex Vlad, Mihai Munteniţă, Andreea Enache Mateiu şi Marius Drăguş se impun (în această ordine) atenţiei privitorului ca potenţiali interpreţi cu viitor promiţător. Care viitor ar trebui să fie – să nu uităm! – nu doar al lor, ci şi al teatrului românesc ca artă.

***Alice Georgescu** este critic de teatru.*

Paul BREAZU

audio şi n-am cuvinte

Apocalipsa după Tom Araya & Co.

● **Slayer, *World Painted Blood*, Sony Music, 2009**

Sîntem în 1986. Ronald Reagan dă liber aviaţiei americane să bombardeze cîteva oraşe libiene, lăsînd în urmă zeci de morţi, ca replică a unui atac cu bombă într-o discotecă din Berlinul de Vest, frecventată de soldaţii americani. În Miami, agenţii FBI se joacă de-a hoţii şi vardiştii cu cîţiva suspecţi de jaf, iar rezultatul înseamnă patru morţi, cîte doi din fiecare tabără. Forţele defensive sud-africane declanşează Operaţiunea Alpha Centauri, pentru a împiedica înaintarea formaţiunilor angoleze şi cubaneze către oraşul Jamba, locul ocupat de UNITA, o grupare rebelă susţinută de Africa de Sud şi Statele Unite, care acţionează într-unul dintre multele conflicte fierbinţi ale Războiului Rece. În Peru, deţinuţii cîtorva închisori se revoltă, iar armata nu stă prea mult pe gînduri: 224 de morţi. Altfel, placida Danemarcă se vede faţă în faţă cu cel mai violent moment civil al propriei istorii: bătălia de nouă zile dintre poliţie şi comunitatea de *squatters* din Copenhaga. În Malaezia, nişte banale alegeri, deşi nimic nu e banal în partea aceea de lume, lasă în urmă cinci morţi. Etc. Etc. Etc.

Mai sus, stă aşezată fotografia unei planete – OK, doar partea aceea care ne dă frisoane – care n-a învăţat niciodată nimic. Şi pentru că trăim într-o lume în care realitatea este (şi) ceea ce vedem la televizor, imaginea trebuie să fie însoţită de sunet. În acelaşi an 1986, Metallica îşi scrie capodopera, *Master of Puppets*, făcînd din *thrash metal* ştire de prima pagină. Megadeth calcă pe urmele lor cu *Peace Sells... But Who's Buying?*. Iar bijutierul ororilor, Rick Rubin, manufacturează pentru Slayer cea mai alienant-frisonantă producţie de metal a anilor '80, seminalul *Reign in Blood*. Partea întunecată a vieţilor noastre are acum un *soundtrack* care ne fixează just angoasele: poezie socială/politică, declamată grunjos şi direct, printre *riff*-uri distorsionate de chitări amfetaminice şi cavalcade de tobe cu care e absolut imposibil să ţii pasul.

Sîntem în 2009. Timp de 13 ani, lumea asta n-a învăţat nimic: Gaza, Irak, Somalia, Kosovo, 9/11, Afganistan, Columbine. Etc. Etc. Etc. Aceeaşi fotografie. Acelaşi *soundtrack*? Să vedem: la sfîrşitul lui 2008, Metallica lansează cu tam-tam *Death Magnetic;* cîteva luni mai tîrziu, Megadeth ripostează cu *Endgame*. Sînt două albume care le întorc pe trupele din Los Angeles la origini, după ani de încercări de aducere la zi a genului muzical căruia i s-au circumscris. Dincolo de orice discuţie legată de valoarea operelor amintite, *thrash metal*-ul sună iarăşi a *thrash metal*. Din nou, cireaşa de pe tortul tuturor reîntoarcerilor la sursă este pusă de acelaşi Rick Rubin, supervizorul „afacerii *World Painted Blood*", cel mai nou album Slayer, lansat pe 3 noiembrie 2009, deschis de un intro, lipit chiar de piesa care numeşte LP-ul, apt să ne spună exact ce ne aşteaptă: mesagerii Apocalipsei sînt precedaţi de toboşarii ale căror ritmuri ne transmit că urmează să auzim Marele Anunţ. Bonus, un *riff* à la Tommy Iommi care, brusc, o ia complet razna, scufundîndu-ne în mlaştinile paranoide prin care ne-a purtat mereu grupul lui Tom Araya: sfîrşitul auto-provocat al umanităţii („World Painted Blood"), războiul chimic („Unit 731"), tortura şi suferinţa ataşată ei („Snuff"), nocivitatea religiei ca „opium al popoarelor" („Hate Worldwide"), injustiţia socială („Public Display Of Dismemberment") sau interesele politice diabolice („Americon"), toate developate cu o viteză pe care doar beţele maniacale ale lui Dave Lombardo o pot înţelege. E acolo tot insectarul imagistic *old-school* al trupei californiene, cuplat cu o schemă instrumentală clasică, care conţine destulă melodicitate în toată ariditatea sonică pe care o poate admite *thrash metal*-ul. (Cu o excepţie, „Playing With Dolls" jucînd parţial în liga *metal*-ului modern.) Construit din viteză şi visceralitate, emoţii extreme şi un simţ monstruos al ororilor umanităţii, *WPB* este fresca coşmarescă a unei lumi, cea dintotdeauna şi cea de astăzi, pe care Araya şi compania au ştiut aproape mereu în ce culori să o picteze.

În seara de 26 iunie, Slayer va concerta pentru prima oară la Bucureşti, în cadrul Sonisphere, un festival de trei zile în care vor mai cînta, printre alţii, Manowar, Metallica, Megadeth, Anthrax, Rammstein, Alice in Chains şi Anathema.

***Paul Breazu** este jurnalist.*

3 întrebări pentru

Diana MIŞA

Cărţi pentru elevii de la sate

Cum se face că în plin an de criză banca dvs. iniţiază o campanie naţională de dotare a bibliotecilor din mediul rural?

Am ales să amenajăm biblioteci în şcolile din mediul rural deoarece credem cu tărie că elevii de azi reprezintă viitorul de mîine. În plus, elevii de la sate au dreptul la aceleaşi şanse ca şi cei din mediul urban. Încă de la intrarea pe piaţa românească, în 2004, am pus bazele unei dezvoltări responsabile, astfel că am integrat strategiile de CSR în programul nostru de creştere, indiferent de climatul economic. Tocmai pentru că avem şi conştiinţa influenţei pozitive, pe care o putem exercita asupra întregii societăţi.

Dacă persoanele fizice vor să se alăture acestei iniţiative, cum o pot face?

Oricine este binevenit să se alăture cauzei pe care o susţinem. Dincolo de efortul de a dota şcoli cu cărţi noi şi mobilier, am generat donaţii de peste 8000 de cărţi. Puncte de colectare există în toate sucursalele băncii şi în librăriile Humanitas, partenere în acest proiect. De altfel, cei interesaţi pot găsi mai multe detalii pe www.este dreptulmeu.ro, platforma noastră de comunicare online a programelor de CSR.

O să vă implicaţi şi în alte proiecte cultural-educaţionale?

Acordăm o foarte mare atenţie acţiunilor cultural-educaţionale, însă, după cum reiese şi de pe site-ul nostru, întreprindem şi acţiuni de susţinere şi promovare a sportului, a artelor şi de protejare a mediului. Încercăm, aşa cum o arată şi sloganul sub care ne desfăşurăm activităţile – „Dreptul la o lume mai bună", să punem bazele unei societăţi „sănătoase", în care să avem cu toţii aceleaşi drepturi şi oportunităţi.

***Diana Mişa** este director de marketing al OTP Bank România.*

a consemnat Marius CHIVU

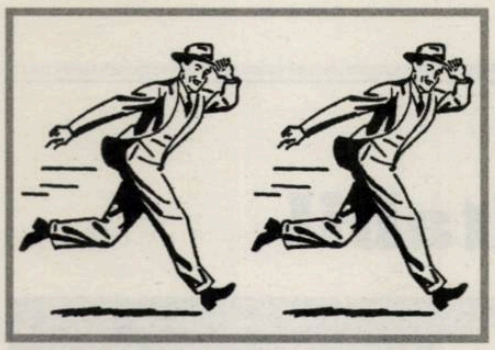

Andrei GORZO

dilematograf

În filigran

● ***Felicia, înainte de toate*** **(România, 2010), de Melissa de Raaf şi Răzvan Rădulescu.**

La acuzaţia că majoritatea filmelor româneşti ambiţioase seamănă între ele, Răzvan Rădulescu a răspuns odată că această impresie e la fel de adevărată cum e aceea că toţi chinezii ar semăna între ei. E adevărat că majoritatea acestor filme au în comun cîteva mari *parti-pris*-uri stilistice, dintre care cel mai important e *parti-pris*-ul pentru înregistrarea cu cît mai puţine întreruperi a evenimentelor narative, în locul filmării lor pe bucăţi şi asamblării lor la montaj, dar în interiorul acestei opţiuni există diferenţe importante între un autor şi altul. Într-un cinema care se lipseşte de contribuţia montajului, cuvîntul de ordine e mizanscena: sculptarea unor acţiuni dramatice continue în timp şi spaţiu. Filmul co-regizat de Melissa de Raaf şi Rădulescu, *Felicia, înainte de toate* (un dublu debut), e remarcabil din acest punct de vedere. Nu conţine tururi de forţă coregrafice (de pildă, vreo secvenţă cu, să zicem, zece actori învîrtindu-se în acelaşi timp prin cadru), dar tot coregrafiat se cheamă că e – şi cu mare subtilitate – pînă la cele mai mărunte relaţii ale actorilor cu obiectele de recuzită. Calitatea mizanscenei poate fi constatată cel mai bine într-o secvenţă în care patru personaje stau la masă într-o cafenea de pe aeroportul Otopeni. E vorba de Felicia (40 de ani), care tocmai a pierdut avionul, de mama ei (vreo 60 de ani), de o altă cucoană, veche cunoştinţă de-a mamei Feliciei, cu care s-a reîntîlnit întîmplător pe aeroport, şi de soţul acesteia. Cele două cucoane încep să-şi povestească una alteia ce mai fac, de fapt întrecîndu-se subtil în succese. Ajung şi la arătatul de fotografii cu nepoţei (mama Feliciei către Felicia: „Scoate-l şi tu pe Marc!"). E o secvenţă foarte densă, comică, dar şi „dificilă" emoţional (iritată de maicăsa, Felicia o sabotează în faţa celeilalte cucoane revelînd că taică-su e bolnav de cancer – o veste nouă şi pentru spectator – şi mai şi răstindu-se la acesta atunci cînd el o sună ca s-o anunţe că o poate ajuta cu relaţiile lui), iar faptul că e filmată în cadre lungi, în care îi vedem tot timpul pe toţi patru, în care acţiunile şi reacţiunile sînt simultan prezente (montajul le-ar face succesive), contribuie la densitatea ei. A trebuit s-o văd de trei ori ca să descopăr semnalul discret („nu te băga") pe care-l primeşte la un moment dat cealaltă cucoană de la soţul ei. Şi filmul e plin de asemenea fineţuri: e lucrat în filigran. Este şi foarte atrăgător cromatic. O bună parte din acţiune se petrece pe aeroport, unde Felicia şi mama ei umblă de la un ghişeu la altul (Felicia trebuie să ajungă neapărat la ea acasă, în Olanda, ca să-şi ia copilul din tabără), şi, într-o bună parte din cadrele cu ele, fundalul e în *unsharf* (adică în ceaţă), ceea ce face ca albastrurile şi galbenurile de care e plin aeroportul să se amestece, între ele şi cu culorile mai vii ale cîte unui bagaj. În centrul acestui design cromatic pare să stea haina Feliciei: un palton maro pe care sînt aplicate fire galbene, roşii, albastre, răsucite unele în jurul altora. Fineţuri peste fineţuri.

În interpretarea Ozanei Oancea, Felicia are cîte un alt mod de a relaţiona cu fiecare om din viaţa ei: cu maică-sa e iritabilă, cu taică-su e protectoare, cu prietena pe care o sună în Olanda e mai hlizită, mai fetiţoasă (dar imediat cum încheie convorbirea vedem că s-a prefăcut) etc. E o prezenţă fizică spectaculoasă: înaltă, elegantă, rezervată – o persoană care nu deschide prea des supapele. Ne aşteptăm ca, pînă la sfîrşitul filmului, o supapă să sară, dar, atunci cînd lucrul ăsta se întîmplă (cînd începe să ţipe la maică-sa), nu sîntem pregătiţi pentru cantitatea de nefericire care se deversează şi din care doar o mică parte e imputabilă în mod direct – şi raţional – maică-sii: toată viaţa Feliciei trece prin faţa ochilor noştri ca un tren de noapte – o serie de fulguraţii, de întrezăriri, în fiecare compartiment cîte o scenă indistinctă care, în lumina crudă care o scaldă, pare să fugă într-o direcţie greşită. Ceea ce-şi propun aici de Raaf şi Rădulescu (să reveleze un personaj printr-o situaţie de criză) e destul de clasic în comparaţie cu ceea ce-şi propune, de pildă, Porumboiu în *Poliţist, adjectiv,* dar s-ar putea ca dramaturgia lor să depăşească în delicateţe tot ce s-a mai făcut la noi, în ultimii ani, în zona realismului psihologic (şi s-au făcut cîteva lucruri bune, de regulă tot cu contribuţia lui Rădulescu). Aşa cum observă Irina Trocan în cronica ei de pe Liternet, presiunile exterioare asupra nervilor Feliciei (din categoria ghişee închise, funcţionari antipatici) sînt date şi ţinute la minimum, pentru a nu bruia dinamica esenţială dintre ea şi maicăsa. Iar dinamica asta nu constă într-o escaladă susţinută a enervărilor (deşi mama, interpretată de Ileana Cernat, e echipată ideal pentru aşa ceva: are o voce minunată de convalescentă, numai bună pentru îngrijorări ineficiente şi pentru şantaje sentimentale), ci e mai degrabă una de tip flux-reflux, controlată de bună creştere, de prudenţă, de simţul vinovăţiei şi chiar de simţul umorului.

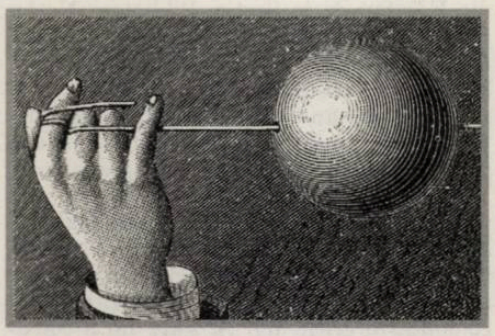

Matei MARTIN

mapamondul de buzunar

Ce facem cu musulmanii?

Nu se ştie cînd şi dacă Uniunea Europeană va include şi Turcia. Ţările care susţin aderarea Turciei nu sînt prea numeroase şi majoritatea europenilor sînt mai degrabă împotriva acceptării acestui stat. Scepticii invocă în primul rînd argumente religioase. Ţările europene au oricum dificultăţi în ceea ce priveşte integrarea cetăţenilor musulmani. Aşa că nu e de mirare că Marea Britanie, Franţa şi Germania – unde există comunităţi importante de turci şi curzi – se numără printre statele cele mai sceptice cu privire la includerea Turciei în UE. Dincolo de problemele politice, sociale şi economice, există şi o dimensiune culturală a chestiunii.

În Marea Britanie, de pildă, comunităţile de musulmani au ajuns să formeze entităţi distincte, evoluînd de la stadiul iniţial de asimilare în cadrul societăţii majoritare la cel de enclavizare. Nu e un secret faptul că cei mai mulţi imigranţi musulmani trăiesc în cartiere izolate, de regulă la periferia oraşelor şi a societăţii. Nici în Franţa – în ciuda numeroaselor politici şi instituţii integraţioniste – musulmanii nu au fost asimilaţi de societate. Multiculturalismul a eşuat tocmai pentru că, în loc să susţină cu adevărat integrarea, a facilitat crearea unor „societăţi paralele". Germania nu este nici ea străină de aceste probleme.

Wissenschaftstat – instituţia federală care acreditează universităţile şi oferă consultanţă pentru programe educaţionale din Germania – a înaintat la începutul anului o serie de propuneri referitoare la formarea de profesori de religie, imami şi teologi în unităţile de învăţămînt superior. Documentul a stîrnit agitaţie în mediul academic: organizaţiile islamice au dezbătut propunerile în diverse foruri, în vreme ce reprezentanţii bisericilor catolice şi evanghelice şi-au împărtăşit speranţele şi îngrijorările. Wissenschaftsrat a propus ca douătrei universităţi să includă în curricula studii islamice; cel puţin zece universităţi au dezvoltat deja concepte şi oferte de cursuri. Mai mult ca sigur şi pentru că Ministerul Educaţiei şi Cercetării s-a oferit să acorde sprijin financiar. Programul a devenit o miză importantă a Guvernului: pînă şi ministrul de interne Thomas de Maizière (CDU) a luat atitudine. El este de părere că predarea teologiei islamice în universităţile germane ar sprijini integrarea celor peste patru milioane de cetăţeni musulmani. Teologul Ömer Özsoy e însă de părere că „germanii nu ar trebui să aibă aştepări de ordin social: nici o disciplină nu e în stare, pe termen scurt, să promoveze integrarea, să modernizeze musulmanii şi să reformeze islamul".

Multiculturalismul a eşuat tocmai pentru că, în loc să susţină cu adevărat integrarea, a facilitat crearea unor „societăţi paralele".

Exact aici apar şi zonele nevralgice ale discuţiei, pentru că reprezentanţii statului şi cei ai minorităţilor (etnice, religioase) au viziuni diferite în ceea ce priveşte „modernizarea" şi „reforma". De altfel, mai peste tot în Europa occidentală unde există comunităţi importante de musulmani, reprezentanţii statului înţeleg prin reforma islamului secularizarea.

În Germania, universităţile, ca instituţii ale statului secular, nu pot hotărî singure curricula teologică – ele sînt obligate să se consulte cu comunităţile religioase. În Germania există, de cîteva decenii, un consiliu în care sînt reprezentaţi atît oameni ai statului cît şi prelaţi. Dialogul cu comunităţile de musulmani e asigurat de un consiliu consultativ la care sînt invitaţi şefi ai comunităţilor, lideri religioşi şi persoane private. Curricula universitară va fi influenţată în mod decisiv de ce se va hotărî în acest consiliu. Wissenschaftsrat îşi doreşte ca inclusiv facultăţile creştine să participe la această campanie de democratizare a islamului, promovînd proiecte interdisciplinare şi concentrîndu-se pe formarea de profesori de religie polivalenţi. Cei mai mulţi catolici sînt dispuşi să găsească formule concrete pentru a aplica acest program, dar vocile care se aud dinspre comunitatea musulmană sînt, în general, nefavorabile.

În Germania, musulmanii reprezintă în jur de 4% din populaţie; ei formează comunitatea cu rata de natalitate cea mai mare. Dacă ritmul de creştere se va menţine, e de presupus că, în următorii 50 de ani, numărul musulmanilor va fi deja considerabil – ca cetăţeni germani şi europeni, ei vor fi deja suficient de numeroşi pentru a influenţa deciziile politice. Eforturile instituţiilor germane de a integra această comunitate vizează în primul rînd identificarea acelor elemente care ar putea concilia islamismul cu democraţia.

trecerea prin reviste

● SÜDDEUTSCHE ZEITUNG, 17 iunie 2010

Editura Suhrkamp trece de cîteva luni printr-o perioadă de restructurare. Problemele financiare au determinat conducerea să mute „afacerea" la Berlin, să reconfigureze colecţiile de carte şi să reducă substanţial cheltuielile. Una dintre măsuri vizează arhivele editurii, ale căror costuri de întreţinere au devenit insuportabile. Arhivele de Stat din Marbach s-au angajat să preia documentele Editurii Suhrkamp pentru opt milioane de euro. „Cultura arhivistică" promovată de directorul fondator Siegfried Unseld a făcut ca transferul acestor documente să fie extrem de uşor: editorul păstrase o ordine perfectă în documente, corespondenţa cu fiecare dintre autorii publicaţi fiind inventariată şi depozitată în dosare separate. În plus, începînd cu 1968, editorul a ţinut un jurnal de bord în care consemna zilnic toate operaţiunile editurii (jurizări, decizii, chitanţe, contracte, relaţii cu redactorii etc.). Aşa se face că anul trecut a şi apărut primul volum de corespondenţă: între Thomas Bernhard şi Siegfried Unseld. Istoricii literari care au avut curiozitatea să scormonească prin arhivele acum publice ale editurii au găsit numeroase alte surprize delicioase. Redactorii ziarului *Süddeutsche Zeitung* au descoperit, de pildă, cîteva cărţi poştale trimise din vacanţă directorului editurii, înţelegeri contractuale notate, cu litere mărunte, pe colţuri de hîrtie, diverse mesaje de felicitare etc. În 1991, Martin Walser – pe-atunci în vîrstă de 64 de ani – trimitea editurii un fax: „În sfîrşit sînt conectat la lumea largă. Tot ce-mi doresc e să primesc doar faxuri cu veşti bune din lume!". Pe atunci nimeni nu se aştepta ca Martin Walser să trimită faxuri. Astăzi trimite chiar şi e-mail-uri. Alt document interesant: un şerveţel uşor pătat cu cafea. Într-un colţ, Peter Handke a notat cu pixul titlul romanului său: *Der Chinese des Schmerzes.* (Matei Martin)

Kenan MALIK

Cum să fii un musulman veritabil

În Irlanda, şapte persoane sînt arestate pentru acuzaţia de a fi complotat pentru a-l ucide pe caricaturistul suedez Lars Vilks, care l-a desenat pe profetul Mahomed cu corp de cîine în ziarul *Nerikes Allehanda*. În Aarhus, un somalez încearcă să-l atace pe Kurt Westergaard, cel mai controversat dintre caricaturiştii ziarului danez *Jyllands-Posten*. La Londra, Faisal Yamani, un avocat saudit, ameninţă să folosească legile britanice, foarte drastice referitoare la calomnie, pentru a da în judecată zece ziare daneze care au publicat caricaturile, în numele tuturor celor 95.000 de „urmaşi ai lui Mahomed". Libertatea de exprimare este un drept fundamental al omului şi o doctrină centrală a democraţiei. Chiar este?

La cinci ani de la publicarea celebrelor caricaturi ale lui Mahomed de către ziarul *Jyllands-Posten* urmările se simt încă. Şi nu doar de către caricaturişti. Ameninţările şi violenţa care continuă să însoţească publicarea lor dau frisoane scriitorilor, editorilor, proprietarilor de galerii şi regizorilor de teatru. Acum doi ani, marea editură americană Random House a renunţat la publicarea cărţii *The Jewel of Medina* („Bijuteria din Medina"), o poveste romantică despre Aisha, soţia cea mai tînără a profetului Mahomed, de teamă că ar putea fi ofensatoare. Anul trecut, Yale University Press a publicat volumul *Caricaturile care au şocat lumea,* un studiu academic scris de Jytte Klausen, dar, spre dezgustul autoarei, a refuzat să publice măcar una dintre caricaturi. *Index on Censorship* a publicat un interviu cu Klausen despre decizia celor de la Yale, dar şi ei au refuzat să arate vreo caricatură.

„Ca să fiu sincer, te gîndeşti de două ori în astfel de cazuri", spune Ramin Gray, director la Teatrul Regal din Londra, întrebat fiind dacă ar pune în scenă o piesă critică la adresa islamului. „Ar trebui să iei în considerare doar meritele sale individuale, dar, avînd în vedere vremurile în care trăim, este foarte greu. Ţi-ai face griji că, în cazul în care ar provoca ofensă, teatrul va fi îngropat într-un val de controverse. Te face să umbli cu mănuşi". În iunie 2007, teatrul a anulat o nouă adaptare a piesei *Lysistrata* de Aristofan, care se petrecea în raiul musulman, de teama de a nu jigni. Un alt teatru londonez, Barbican, a tăiat bucăţi din producţia sa *Tamburlaine The Great,* din acelaşi motiv, în timp ce, în 2006, Opera Germană din Berlin a anulat o producţie a piesei *Idomeneo* de Mozart din cauza descrierii lui Mahomed. Acum trei ani, Gemeentemuseum din Haga a renunţat la o expoziţie de fotografii ale artistei iraniene Sooreh Hera, care prezenta homosexuali purtînd măşti cu Mahomed. „Anumite persoane ar putea să le perceapă ca ofensatoare", a declarat directorul muzeului Wim van Krimpen. *De Volkskrant,* un ziar de stînga olandez, a lăudat muzeul pentru „marele profesionalism" de care a dat dovadă. Hera a primit ameninţări cu moartea. Tim Marlow de la galeria de artă White Cube din Londra spune că autocenzura artiştilor şi muzeelor este acum o practică comună, deşi „foarte puţini oameni o admit în mod explicit".

Chiar există conflictul între civilizaţii?

Pentru mulţi, toate acestea sugerează un conflict între valorile islamului şi cele ale Occidentului. În controversata sa carte *Reflections on the Revolution in Europe,* publicată anul trecut, scriitorul american Christopher Caldwell susţine că migraţia musulmanilor în Europa seamănă cu o formă de colonizare. „De la sosirea lor în urmă cu o jumătate de secol", observă Caldwell, „islamul a schimbat sau a solicitat schimbarea multora din bunele obiceiuri, idei şi instituţii europene cu care a intrat în contact". Islamul „nu ajută la înflorirea sau la validarea culturii europene, ci o înlocuieşte".

Această idee a „ciocnirii civilizaţiilor" a fost lansată acum douăzeci de ani, cînd cu scandalul Salman Rushdie, de către istoricul Bernard Lewis şi popularizată apoi de Samuel Huntington. Astăzi a devenit o banalitate.

Cu toate că susţine teza ciocnirii civilizaţiilor, Caldwell o şi critică pentru incoerenţele sale. „Ceea ce europenii seculari numesc islam", subliniază el, „este un set de valori pe care Dante şi Erasmus le-ar recunoaşte ca fiind ale lor. Pe de altă parte, drepturile seculare, moderne, care constituie acum «esenţa valorilor europene» i-ar lăsa mască pe Dante şi Erasmus".

Islamul nu a interzis dintotdeauna reprezentarea profetului. De fapt, pînă relativ recent era ceva banal să-l portretizezi.

Cu alte cuvinte, ceea ce considerăm acum „valori occidentale" – drepturile individuale, secularism, libertatea de exprimare – sînt valori moderne, diferite de cele ce au animat societăţile europene în trecut. Şi nu doar europenii medievali ar respinge valorile contemporane europene, de fapt, mulţi dintre europenii contemporani fac

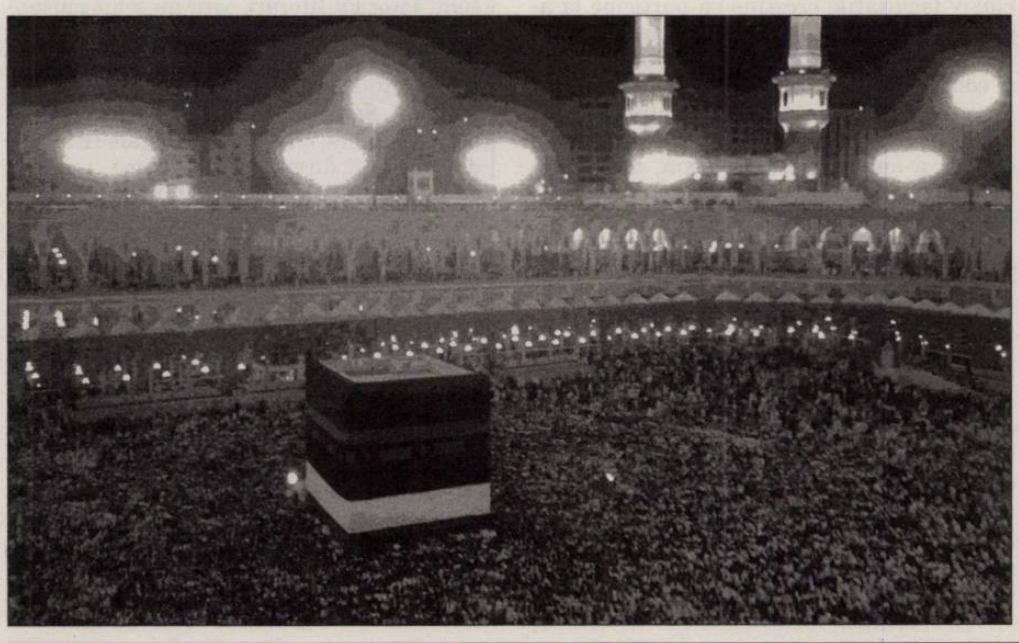

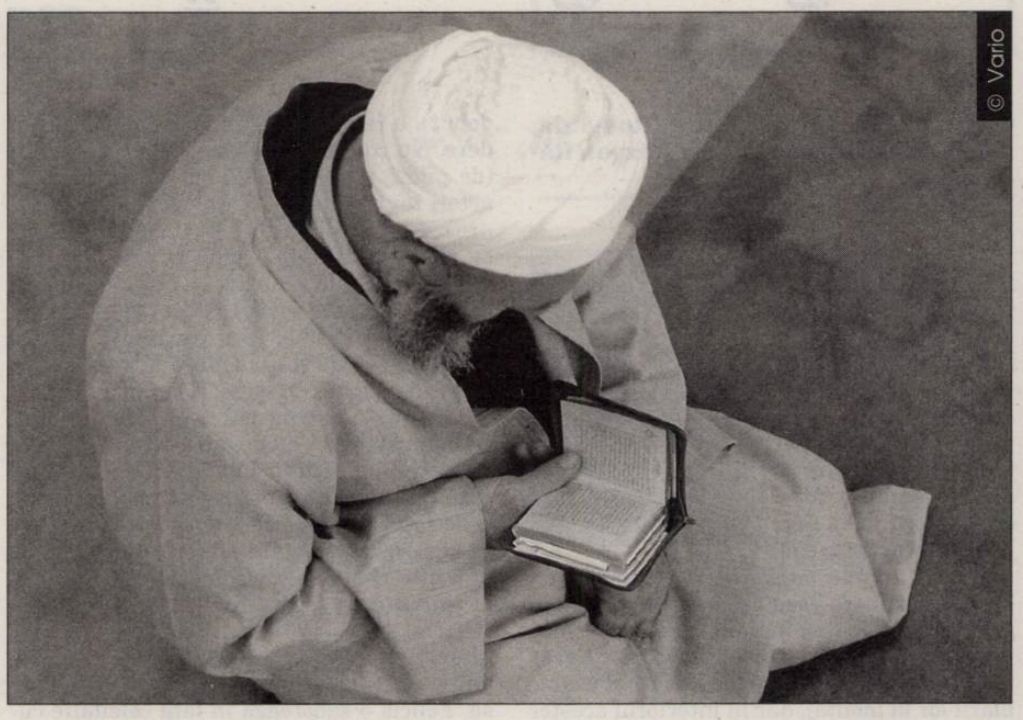

asta. Scriitoarea britanică Melanie Phillips este ostilă faţă de ceea ce ea consideră a fi „acapararea Vestului de către islamici", însoţită de „deriva sinucigaşă" care vine odată cu acceptarea imigraţiei musulmane. Totuşi, Phillips arată simpatie faţă de respingerea de către islamişti a umanismului secular, care, consideră ea, a creat „o cultură greşită moral a satisfacţiei imediate, cu familii dezintegrate, copii sălbatici şi violenţă, mizerie şi vulgaritate pe străzi". „Musulmanii au ajuns la concluzia că societatea cu care ar trebui să se identifice este o hazna morală", susţine Phillips. „Nu este de mirare, prin urmare, că au respins-o." Caldwell consideră şi el că, deşi confruntarea actuală a Occidentului cu islamul poate fi „dureroasă şi violentă", a fost şi „o infuzie de oxigen în viaţa intelectuală monotonă, plicticoasă şi materialistă a Vestului", pentru care trebuie să ne exprimăm „recunoştinţa".

Cu alte cuvinte, nu există un set unic de valori europene care transcend istoria şi se află în opoziţie primară cu valorile islamice. Acele valori împotriva cărora islamiştii radicali se raliază – valorile umanismului secular – sînt valorile care dezgustă şi pe unii din cei mai mari critici ai Islamului.

Ce înseamnă „valori islamice"?

Dacă nu există „valori europene" care transcend timpul, acelaşi lucru este valabil şi pentru „valorile islamice". Islamul, ca toate religiile, cuprinde atît un set de credinţe cît şi un complex de instituţii sociale, tradiţii şi culturi, care leagă oamenii într-o relaţie specială cu concepţia specială de sacru. De-a lungul secolelor, aceste instituţii şi culturi au transformat citirea Coranului şi practica islamului. Religiile, ca toate formele sociale, nu pot rămîne neschimbate. Islamul de azi nu mai poate fi ca islamul secolului al VII-lea, după cum Mecca de astăzi nu poate arăta ca oraşul din timpul lui Mahomed.

Islamul a fost transformat nu doar de timp, ci şi de spaţiu. S-a răspîndit de la coasta Atlanticului la Arhipelagul Indonezian printre popoare care au inserat în Coran multe dintre vechile religii şi practici sociale. „Întrebarea-cheie", subliniază sociologul francez Olivier Roy, „nu este ceea ce spune Coranul de fapt, ci ceea musulmanii susţin că spune Coranul. Iar musulmanii se contrazic mereu asupra a ceea ce spune Coranul şi, în acelaşi timp, toţi subliniază că acesta este lipsit de ambiguitate şi foarte clar".

Chiar şi o tradiţie în aparenţă profund stabilă şi imuabilă ca cea care stă la baza controversei caricaturilor daneze – interdicţia privind reprezentarea în imagini a profetului Mahomed – nu este, în realitate, nici profund stabilită, nici imuabilă. Islamul nu a interzis dintotdeauna reprezentarea profetului, de fapt pînă relativ recent era ceva banal să-l portretizezi. Interdicţia a apărut doar în secolul al XVII-lea. Chiar şi în ultimii 400 de ani, unele tradiţii islamice, mai ales şiite, au acceptat reprezentarea în imagini a lui Mahomed. Biblioteca Universităţii din Edinburgh, în Scoţia, Biblioteca Naţională din Paris, Muzeul Metropolitan de Artă din New York şi Muzeul Palatului Topkapi din Istanbul, toate conţin zeci de manuscrise persane, otomane şi afgane ilustrîndu-l pe profet. Faţa lui poate fi văzută pictată în multe moschei – inclusiv în Iran.

Chiar şi astăzi, puţini musulmani au o problemă în a vedea faţa profetului. La scurt timp după ce *Jyllands Posten* a publicat caricaturile, ziarul egiptean *Al Fagr* le-a preluat. Acestea au fost însoţite de un comentariu critic, dar *Al Fagr* nu a considerat necesar să elimine faţa lui Mahomed şi nu s-a confruntat cu oprobriul public pentru că nu a făcut-o.

Deci, dacă nu există nici o interdicţie universală faţă de reprezentarea lui Mahomed, de ce au fost musulmanii universal ultragiaţi de caricaturi? Nu au fost. Iar cei care au fost erau mînaţi de zel politic, mai degrabă decît de fervoare religioasă.

Publicarea caricaturilor în septembrie 2005 nu a provocat nici o reacţie imediată, nici măcar în Danemarca. Numai atunci cînd unii jurnalişti, dezamăgiţi de lipsa de controverse, au contactat o serie de imami pentru a le consemna reacţia, islamiştii au remarcat oportunitatea oferită nu de către caricaturi în sine, cît mai ales de către sensibilitatea societăţii daneze faţă de publicarea lor.

Printre primii contactaţi s-a aflat controversatul cleric Ahmed Abu Laban, un om care îşi declară în mod deschis sprijinul pentru Osama bin Laden şi atacurile de la 11 septembrie. El a profitat imediat de prilejul de a se transforma într-un purtător de cuvînt pentru musulmanii din Danemarca. Dar la început i-a fost greu să provoace o revoltă serioasă în Danemarca sau în străinătate. A fost nevoie de mai mult de patru luni de campanie isterică şi presiuni diplomatice din partea diplomaţilor saudiţi pentru a crea o controversă majoră. La sfîrşitul lunii ianuarie 2006, Arabia Saudită l-a rechemat pe ambasadorul din Danemarca şi a lansat un boicot asupra produselor daneze. Drept răspuns, o serie de ziare europene au republicat caricaturile în semn de „solidaritate" cu *Jyllands-Posten*. Abia acum problema a devenit mai mult decît o zăpăceală diplomatică minoră. Au avut loc demonstraţii şi violenţe în India, Pakistan, Indonezia, Egipt, Libia, Siria, Iran, Nigeria, Palestina,

Afganistan. Ambasadele daneze la Damasc, Beirut şi Teheran au fost incendiate. Dar aceste proteste, după cum a observat Jytte Klausen, „nu au fost generate de caricaturi, ci sînt parte a unor conflicte existente în zone deja fierbinţi" – cum ar fi nordul Nigeriei, unde există un război civil între musulmani şi creştini. Incidentele respective, arată Klausen, au fost în mod „eronat" reprezentate de presă ca expresie a violenţei spontane a musulmanilor „confruntaţi cu pozele infame". „Nu este cazul" – insistă ea. Mai degrabă „aceste imagini au fost exploatate de către grupuri politice în conflicte pre-existente referitoare la islam".

Dar de ce l-au contactat jurnaliştii pe Abu Laban? Presa daneză l-a descris ca fiind un lider „spiritual". Era, de fapt, un inginer mecanic ca profesie şi un islamist ca vocaţie. Societatea Islamică din Danemarca, înfiinţată de el, avea legături strînse cu Frăţia Musulmană, dar nu se bucura de susţinere printre musulmanii danezi. Dintr-o populaţie de 180.000 de musulmani danezi, mai puţin de o mie au participat vreodată la rugăciunile de vineri ale Societăţii.

Abu Laban era cunoscut pentru susţinerea infamă acordată atacului asupra Turnurilor gemene. Dintr-un punct de vedere strict jurnalistic, nu era lipsit de sens să obţii un comentariu de la cineva atît de controversat. Dar acelaşi lucru era valabil şi din punct de vedere politic. Liberalii occidentali au ajuns să creadă că cei ca Abu Laban reprezintă vocea adevărată, autentică, a islamului. Parlamentarul danez Naser Khader îşi aminteşte o conversaţie cu Tøger Seidenfaden, editor al *Politiken,* un ziar de stînga foarte critic faţă de caricaturi. „El mi-a spus că acele caricaturi i-au insultat pe musulmani", îşi aminteşte Khader. „I-am spus că eu nu am fost insultat, dar mi-a replicat: «Tu nu eşti un musulman veritabil»".

Cu alte cuvinte, pentru liberalii de stînga a fi un musulman veritabil înseamnă a fi ofensat de caricaturi. Odată ce ai definit aşa autenticitatea musulmană, atunci numai figuri ca Abu Laban pot reprezenta adevărata voce a musulmanilor. Caricaturile daneze, cum a observat Jytte Klausen, „au devenit nu doar un instrument pentru extremişti, dar au creat şi o adevărată telenovelă în Occident despre ceea ce musulmanii «fac» în legătură cu ele".

Sau, cum spune Naser Khader, „cel mai ofensator este că jurnaliştii şi politicienii cred că fundamentaliştii sînt musulmanii veritabili". Miturile despre caricaturile daneze – anume că toţi musulmanii au fost vexaţi de desene şi că acesta a fost un conflict teologic – tot persistă şi îl transformă pe Abu Laban în vocea autorizată a islamului. Şi asta pentru că opiniile lui Abu Laban reconfirmă chiar miturile despre caricaturi.

Aceeaşi poveste ca la Rushdie

Vedem cum se repetă în detaliu scandalul Salman Rushdie. La mai bine de douăzeci de ani de la emiterea celebrei *fatwa* de condamnare la moarte a scriitorului, am ajuns să acceptăm ca pe o certitudine ideea că acel scandal mondial a fost provocat de blasfemiile cuprinse în *Versetele satanice,* carte pe care musulmanii o consideră profund ofensatoare. Nu este adevărat.

Versetele satanice a fost publicată în septembrie 1988. În următoarele cinci luni, majoritatea musulmanilor a ignorat cartea, pînă cînd ayatolahul Khomeini a emis *fatwa,* de ziua Sfîntului Valentin din 1989. Iniţial, campania împotriva cărţii s-a limitat la subcontinentul indian şi Marea Britanie. În afară de implicarea oficială a Arabiei Saudite, entuziasmul pentru campanie în lumea arabă şi Turcia a fost limitat, la fel printre comunităţile musulmane din Franţa sau Germania. Cînd Arabia Saudită a încercat să provoace interzicerea globală a cărţii, puţine ţări au răspuns, cu excepţia celor cu importante comunităţi provenite din subcontinentul indian, ca Malaezia şi Africa de Sud. Chiar şi în Iran cartea era accesibilă şi a fost recenzată în multe publicaţii.

La fel ca în situaţia caricaturilor daneze, politica a fost cea care a transformat *Versetele satanice* într-un eveniment istoric global, nu religia. Romanul a făcut vîlvă în India pentru că Jamaat-e-Islami, un grup islamist pe care Rushdie îl atacase în precedentul său roman, a încercat să folosească volumul în campania electorală.

Din India, campania anti-Rushdie a migrat în Marea Britanie, unde Jamaat avea o reţea de organizaţii finanţate de Guvernul saudit. Încă din anii '70, saudiţii au folosit banii din petrol pentru a finanţa organizaţii şi moschei în toată lumea, pentru a-şi întări poziţia de campion al întregii comunităţi musulmane. Apoi a venit revoluţia islamică din Iran. Teheranul a devenit capitala radicalismului musulman, iar ayatolahul liderul său spiritual, provocînd Riadul. *Versetele satanice* au devenit o armă în conflictul dintre saudiţi şi iranieni. Riadul a făcut primele mişcări, *fatwa* a fost doar o încercare a Teheranului de a relua iniţiativa.

Afacerea Rushdie a fost un moment de cotitură. Controversa a fost atunci una în primul rînd politică, nu religioasă. Dar acceptînd miturile că scandalul era religios şi toţi musulmanii fuseseră ofensaţi, mulţi liberali au ajuns la concluzia că, în lumea post-Rushdie, islamiştii erau vocea adevărată a islamului şi că într-o societatea pluralistă armonia socială cere restrîngerea libertăţii de exprimare.

„El mi-a spus că acele caricaturi au insultat musulmanii. I-am zis că eu nu am fost insultat, dar mi-a replicat: «Tu nu eşti un musulman veritabil»".

„Autocenzura" spunea filozoful musulman britanic Shabbir Akhtar, la apogeul afacerii Rushdie, „este o cerere legitimă într-o lume eu convingeri variate şi puternice. Ceea ce spune Rushdie despre islam nu este doar problema sa. Este o problemă colectivă, şi nu doar a musulmanilor". Liberalii occidentali au ajuns să fie tot mai mult de acord cu această idee. Indiferent de ce este corect sau nu în principiu, spun ei, în practică trebuie să menajăm sensibilităţile culturale şi religioase pentru că ele sînt resimţite puternic la nivelul comunităţilor. Trăim într-o lume, spune această linie de argumentaţie, în care există conflicte profunde între culturi care se sprijină pe valori diferite şi, indiferent de opinia noastră, acestea sînt valide în contextul lor specific. Pentru ca aceste societăţi diverse să funcţioneze, trebuie să arătăm respect pentru ceilalţi, pentru cultura şi opiniile lor. Justiţia socială cere nu doar ca indivizii să fie trataţi drept egali, dar şi culturile lor să primească respect şi recunoaştere în mod egal. Aceasta este filozofia multiculturalismului. Iar în lumea multiculturală a evita să răneşti sensibilităţile culturale a ajuns să fie mai important decît dreptul la libertatea de expresie, văzut ca ceva abstract. În lumea post-Rushdie, liberalii au internalizat *fatwa.*

Consecinţa este că liberalii au ajuns să susţină cele mai reacţionare personaje din comunităţile musulmane. Criticii lui Rushdie nu au un drept superior faţă de Rushdie însuşi de a vorbi în numele comunităţii musulmane. Şi criticii, şi scriitorul reprezintă curente diferite de gîndire, prezente în rîndul comunităţii musulmane. La fel cu Naser Khader şi Abu Laban. Rushdie este vocea sentimentului radical şi secular, care era foarte prezent în anii '80. Criticii săi reprezintă curentele conservatoare. Campania lor împotriva *Versetelor satanice* nu a fost o încercare de a-i apăra pe musulmani faţă de bigoţii anti-musulmani, ci mai degrabă o tentativă de a-şi proteja poziţiile privilegiate în comunitate în faţa atacurilor criticilor radicali şi de a păstra dreptul de a vorbi

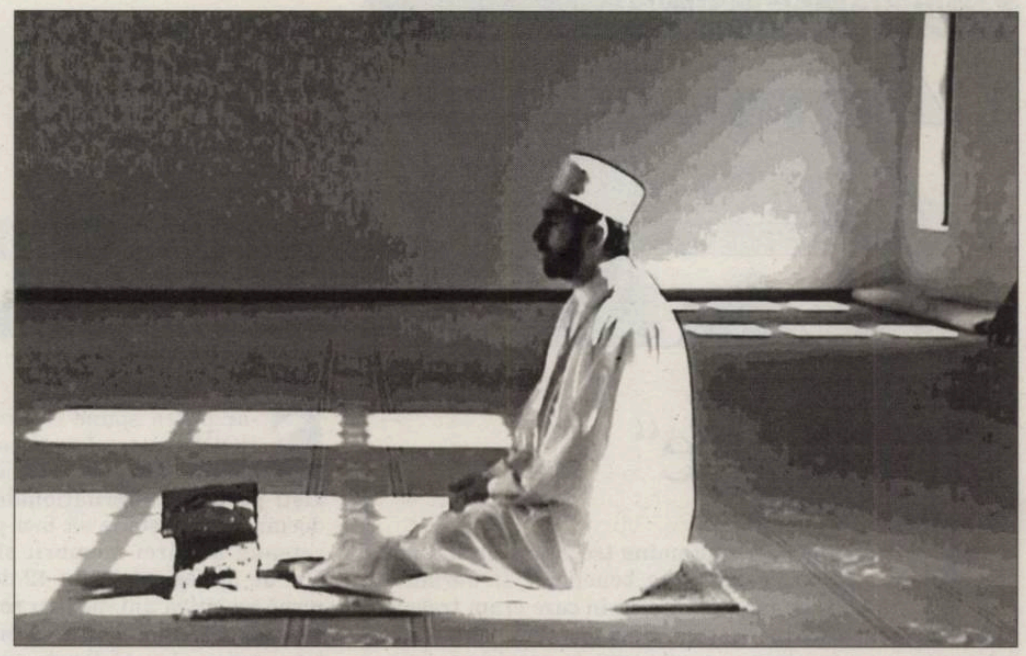

doar ei în numele comunităţii. Şi au reuşit, măcar în parte şi pentru că liberalii seculari din Occident i-au acceptat pe ei ca fiind vocea „autentică" a comunităţii musulmane.

Comitetul Britanic de Acţiune pentru Probleme Islamice (UKACIA), principala organizaţie din spatele campaniei anti-Rushdie în Regat, a fost format în cea mai mare parte din organizaţii islamice radicale. Aceste organizaţii au format nucleul a ceea ce a devenit apoi Consiliul Musulman Britanic, care a fost repede acceptat de politicieni şi jurnalişti ca vocea islamului britanic. „Covîrşitoarea majoritate a organizaţiilor cu care se consultă Guvernul britanic", spune sociologul şi expertul în extremism religios Chetan Bhatt, „sînt sub influenţa sau controlul Jamaat-e-Islami şi Frăţia Musulmană. Agenda lor este strict bazată pe radicalism şi nu reprezintă pe majoritatea musulmanilor din această ţară".

Şi exact aşa este. Sondajele au tot arătat că doar 5% dintre musulmanii britanici se simt reprezentaţi de Consiliul Musulman. Dar sprijinul oficial oferit unor asemenea grupuri în epoca post-Rushdie a distorsionat percepţiile asupra musulmanilor şi, într-o anumită măsură, chiar şi percepţiile musulmanilor despre ei înşişi. Şi nu doar în Marea Britanie. Naser Khader spune că ceva similar se întîmplă şi în Danemarca: „La doar cîteva luni după scandalul caricaturilor, prim-ministrul l-a invitat pe Abu Laban la o conferinţă despre terorism. Eu şi alţii ca mine am zis «el nu reprezintă decît un grup limitat de oameni». Dar nimeni nu a ascultat. Guvernul a crezut că, dacă discută cu cineva care arată ca un musulman, atunci discută cu musulmanii veritabili. Eu nu arăt cum cred ei că ar trebui să arate un musulman – nu port barbă, mă îmbrac la costum, beau alcool – deci nu sînt, de fapt, musulman. Dar majoritatea musulmanilor din Danemarca arată mai degrabă ca mine decît ca Abu Laban".

În adolescenţa mea, în anii '80, a fi „radical" în context musulman însemna să fii secularist militant, cineva care se lupta şi cu rasismul majorităţii, dar şi cu puterea moscheilor. Cineva ca mine. Azi înseamnă exact opusul – un „radical" este acum fundamentalist religios. De unde această schimbare? Pe de o parte, din cauza nemulţumirii faţă de secularismul de stînga şi, de cealaltă parte, din cauza instituţionalizării politicilor multiculturale.

Deziluziile create de politicile seculariste, dezintegrarea stîngii, abandonarea de către stînga a universalismului în favoarea particularismului etnic i-a făcut pe mulţi tineri cu origini asiatice să se îndrepte spre islamism ca formă alternativă de gîndire a lumii. În acelaşi timp, creşterea multiculturalismului şi a politicilor identitare a creat societăţi mai tribalizate şi a erodat aspiraţiile spre valori universal valabile. În interiorul comunităţilor musulmane, aceste tendinţe au subminat forţele progresiste şi au întărit poziţiile bigoţilor religioşi. Musulmanii seculari au ajuns să fie văzuţi ca trădători ai culturii lor, în vreme ce Islamul radical a ajuns nu doar acceptabil, dar, pentru mulţi, mai autentic. Cum tradiţia străveche a fost marginalizată, tinerii musulmani nemulţumiţi nu au putut decît să se regăsească în islamismul militant.

Multiculturalismul liberal nu a creat islamul radical, dar i-a creat un spaţiu în societăţile occidentale, spaţiu care anterior nu exista. De asemenea, a furnizat legitimitate morală argumentelor islamiste. De fiecare dată cînd un politician denunţă o lucrare de artă ca fiind „ofensatoare", de fiecare dată cînd un ziar îşi cere scuze pentru a fi cauzat vreo ofensă, de fiecare dată cînd un jurnalist îi spune cuiva ca Naser Khader că el nu este un musulman „veritabil" argumentele morale ale islamiştilor ies întărite. Vor exista mereu extremişti care vor încerca să asasineze caricaturişti sau să pună bombe la redacţiile ziarelor. Nu prea se poate face nimic în legătură cu asta. Dar ceva putem totuşi să facem, anume să refuzăm să creăm o cultură care încurajează astfel de oameni prin acceptarea vocii lor ca pe ceva legitim.

Apărut în Eurozine (www.eurozine.com)
© Kenan Malik / Eurozine

traducere de Cristian GHINEA

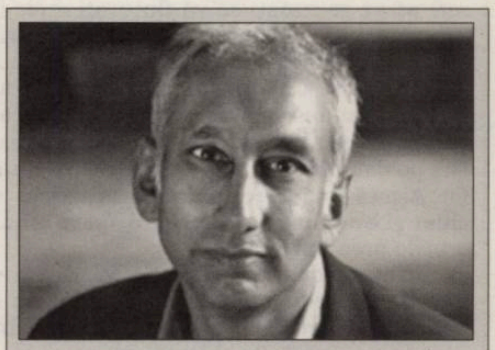

Kenan Malik (născut în 1960) este un cunoscut scriitor, intelectual şi jurnalist britanic de origine indiană. A predat la Cambridge, Oxford, Universitatea din Liverpool şi Institutul European din Florenţa. A militat pentru stînga politică în tinereţe şi se reclamă încă de la aceste valori, dar este critic faţă de politicile multiculturale ale stîngii actuale. După cum spune chiar el, ruptura s-a produs în urma scandalului Salman Rushdie, Malik raportîndu-se la valorile iluminismului liberal. A produs o serie de documentare pentru BBC despre identitatea britanică şi cea musulmană. A publicat volumele: *The Meaning of Race: Race, History and Culture in Western Society*, Palgrave / New York University Press, 1996; *Man, Beast and Zombie: What Science Can and Cannot Tell Us About Human Nature*, Weidenfeld & Nicolson 2000 / Rutgers University Press, 2002; *Strange Fruit: Why Both Sides are Wrong in the Race Debate*, Oneworld, 2008; *From Fatwa To Jihad: The Rushdie Affair and Its Legacy*, Atlantic Books, 2009. Detalii pe site-ul său: www.kenanmalik.com.

Cezar PAUL-BĂDESCU

cultura pe sticlă

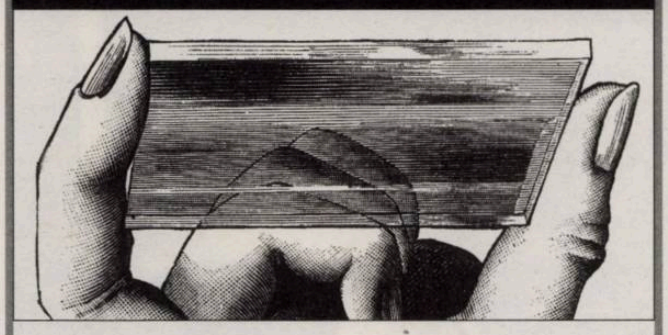

„Implicare“

Articolul meu de săptămîna trecută, intitulat „Educaţia prin manele“, a beneficiat, în varianta *online,* şi de un comentariu în care eram tras de urechi de o cititoare, doamna Simona Vlad. Dumneaei îmi reproşa o implicare insuficientă în rezolvarea problemelor naţiei, comoditatea de a ţine discursuri în faţa unui auditoriu favorabil, ba chiar laşitatea de a nu mă expune unui public ostil.

Pentru cei care citesc *Dilema veche* pe hîrtie, am să reiau aici intervenţia doamnei Simona Vlad: „Nu mă mai întreb de mult timp de ce avem, în mare parte, un popor ca o adunătură subumană. Ceea ce mă întreb însă de mulţi ani, de cînd îmi mai arunc ochii pe rubrica asta, este de ce asemenea intervenţii, menite să conştientizeze atît publicul, cît şi factorii de decizie cît de nocive sînt programele deformatoare ale TV-ciunilor «Pîine şi circ» îşi menţin locul aici, unde presupun că citesc nişte oameni care nu pot face altceva decît să vă dea dreptate. Bănuiesc că nu vă preocupă doar să aveţi o atît de măruntă satisfacţie a aprobării că Bibicu le zice bine. Şed cu mîna în falcă şi mă întreb de ce nu vă îngrijiţi să apară articole de genul acestuia în variantele «Amicul poporului» – dacă nu obţineţi acces chiar în *Cancan* sau *Click,* măcar într-un supliment de sport, în revista *Formula As* sau în ediţiile gratuite *Adevărul*. Acolo unde pot citi într-adevăr miile de «beneficiari» ai acestui tip de tembeliziune. Cum?! Nu vă doriţi o baie de tomate?! Păcat! Fac bine la ten. Pe lîngă efectul ăsta aţi putea obţine şi o spălare pe ochi a publicului român şi o desţelenire a creierelor şi inimilor care sînt intoxicate de ani de zile cu cretinătăţile şi jegurile tembeliziunilor. Dar nu sînt f convinsă că vă doriţi într-adevăr asta. Ar trebui să vă asumaţi deranjul şi efortul substanţial de a găsi o limbă comună cu aceşti oameni în curs accelerat de subumanizare, care sînt, la urma urmei, nişte victime. Dar, vă înţeleg, e mult mai comod şi *safe* să vă rezumaţi să vă fluturaţi eroic indignarea în faţa unor cititori educaţi, care nu pot decît să vă aprobe şi aplaude, fiindcă, na, cum le ziceţi dvs.... mai rar!“

Mărturisesc că într-un prim moment am fost tentat să formulez un răspuns ironic. Probabil că ar fi ieşit un text sprinţar, dar care risca să lase impresia că o iau de sus pe doamna Simona Vlad. Ceea ce nu-mi doresc deloc. Aşa că voi încerca un răspuns serios – asumîndu-mi chiar şi eventualul ridicol care apare atunci cînd iei lucrurile prea în serios.

Stimată doamnă Simona Vlad, nu vreau să fac paradă de eroisme, dar nu obişnuiesc să mă ţin la adăpost de oprobriul public, atunci cînd am de susţinut ceva în care cred. Ba chiar aş spune că nu de puţine ori mi-am dat, cu bună ştiinţă, foc la valiză (lucru care, la un moment dat, s-a lăsat şi cu ameninţări cu moartea).

Prin urmare, nu de frica aplicării unei măşti cu roşii pe ten nu scriu în ziarele tabloide, în cele de sport sau în cele gratuite. Motivul e mult mai banal: fiecare ziar are redacţia lui şi nu mă aşteaptă nimeni pe mine cu flori să împărtăşesc din vasta-mi înţelepciune. Un intelectual nu e interesant pentru tabloide decît dacă ar fi obiectul unui scandal *hardcore*. Pe de altă parte, îmi amintesc de o încercare a unei astfel de publicaţii de a culturaliza publicul. În primele numere ale ziarului gratuit *Ring,* fata de la pagina nu ştiu cît, care poza goală, recomanda şi o carte serioasă (un Norman Manea, de exemplu). Bineînţeles că treaba nu numai că era absolut ineficientă, dar şi atît de inadecvată, încît singurul efect obţinut era de creare involuntară a suprarealismului.

Ştiu, visaţi ca intelectualii să devină apostoli ai neamului şi, eventual, să se lase şi martirizaţi. E un vechi şi frumos vis al omenirii. E-adevărat, m-aş putea agita mai mult pentru cauza nobilă a culturii, decît o fac scriind în acest colţ de pagină. Aş putea chiar să fac greva foamei împotriva manelizării. Dar – chiar şi-aşa – s-ar sinchisi cineva de asta?

Adina POPESCU

EURODOC – o perspectivă asupra filmului documentar

S-ar putea spune că deviza EURODOC este *„Join the network!“*. Cu alte cuvinte, dacă vrei să exişti pe piaţa internaţională de film documentar trebuie să faci parte din reţeaua ai cărei membrii sînt peste 500 de profesionişti din 42 de ţări. În urmă cu cîţiva ani, pentru realizatorii şi producătorii români de documentare totul putea să pară foarte simplu: pui pe hîrtie un proiect, aplici cu el la C. N.C. (pe atunci, singura sursă reală de finanţare din România), dacă ai noroc, obţii nişte bani, faci filmul pe care (din nou cu un pic de noroc) îl vor vedea cîteva sute de oameni şi aventura se opreşte aici.

Întrebările au început să apară pe parcurs. Cum distribui un film? Cum îl comercializezi? Cum poţi face rost de finanţări din alte ţări? De ce un film chiar dacă e bun nu este admis la festivalurile internaţionale de gen? Atunci, descoperi treptat că ai de-a face, ca peste tot, cu o întreagă „industrie“, e adevărat mult mai creativă şi cu reguli mai puţin stricte decît în alte domenii, cu acel *network* în care trebuie să te remarci, să te faci cunoscut pe plan internaţional.

Programul EURODOC care a avut de la bun început sprijinul programului MEDIA al Uniunii Europene, precum şi al C.N.C.-ului din Franţa şi-a propus să-i întîlnească pe profesioniştii filmului documentar, să-i ajute să-şi prezinte proiectele şi să şi le adapteze cerinţelor pieţei, să-şi facă relaţii şi, astfel, a devenit cu timpul indispensabil pentru co-producţia de film documentar. De fapt, a creat o nişă de comunicare în care realizatorii/producătorii independenţi (în România de cele mai multe ori sînt aceeaşi, căci la un moment dat îţi este mult mai la îndemînă să-ţi produci propriul tău film) şi experţii din domeniu vorbesc un limbaj comun.

Aceşti experţi sînt nume precum Thierry Garrel, Erkki Astala, Serge Lalou sau Jacques Bidou, producători importanţi care au jonglat cu bugete de peste un milion de euro, fabuloase atunci cînd vorbim despre filmul documentar şi acei *commissioning editors,* reprezentanţi ai unor televizuni precum ARTE, ZDF, ORF şi alte posturi publice de televiziune europene care produc documentare valoroase şi fără „reţetă“, diferite faţă de acele programe de televiziune de tip documentar cu care ne-am obişnuit de la, de pildă, Discovery Channel.

Un grup regional

Sesiunea din iunie de anul acesta a programului EURODOC a avut loc la Timişoara, iar organizatorul local a fost Asociaţia DocuMentor, cu sprijinul C.N.C. şi al Fundaţiei Soros pentru o Societate Deschisă. Aici a existat şi un grup regional, alcătuit din zece documentarişti români, în general producători independenţi aleşi în urma unei selecţii de proiecte. Astfel, am participat la un *workshop* destul de flexibil, cu o atmosferă prietenoasă şi neconvenţională, datorată în mare parte *group leader*-ului nostru, Kristiina Pervilä-Andersson, o producătoare din Finlanda, familiarizată cu realităţile Europei de Est (schimbările politice din 1989 au prins-o la Budapesta), însă pentru prima dată în România, despre care n-ar putea să spună că e *nice & interesting* (acele cuvinte pe care detestă să le audă atunci cînd cineva îşi dă cu părerea despre un film de-al său, căci de fapt îmbracă doar o formă de politeţe, în spatele căreia se ascunde un prea puţin convins *so & so),* ci doar *special*. În cadrul *workshop*-ului, proiectele noastre au fost analizate atît din punct de vedere al subiectului şi al conţinutului, cît şi al producţiei propriu-zise sau al bugetului şi am încercat să descoperim împreună teme universale, dar, mai ales, un potenţial internaţional pentru fiecare proiect în parte. Kristiina Pervilä trăieşte de ceva timp la o fermă izolată din Finlanda unde creşte oi şi produce filme documentare la nivel internaţional, colaborînd cu importante posturi de televiziune din Europa şi Asia. O poveste greu de imaginat la noi, unde ai senzaţia că în Bucureşti începe şi se sfîrşeşte totul. Diversitatea subiectelor noastre i-au completat producătoarei finlandeze o imagine despre România care se contura treptat, iar pentru noi a fost un exerciţiu necesar de a privi lucrurile din afară, într-un mod detaşat şi critic.

Ne-am imaginat posibile filme despre copii abandonaţi de părinţii care lucrează în străinătate (tema migraţiei a fost considerată la un moment dat *trendy,* acum nu mai prezintă un interes prea mare, dacă abordarea nu e cu totul nouă şi surprinzătoare) sau despre copiii de la Copşa Mica care vor să plece în altă parte şi nu au unde, despre comunitatea *gay* din România, despre groparii dintr-un cimitir din Republica Moldova, un film portret despre Maria Tănase, un documentar de investigaţie despre tăierea abuzivă a pădurilor sau un documentar de animaţie despre „cazul Crulic“, românul care a făcut greva foamei şi a murit într-o închisoare din Polonia. La un moment dat, producătoarea finlandeză şi-a exprimat nedumerirea legată de faptul că nu sîntem susţinuţi de postul public de televiziune românesc. De menţionat că TVR-ul, o instituţie în continuare „închisă“ în ceea ce priveşte co-producţia, nu şi-a trimis la Timişoara nici măcar un observator.

Şi pentru că am tot discutat despre potenţialul internaţional, încercînd să răspundem la întrebări de tipul – de ce ar fi interesaţi finlandezii sau francezii de un anume sat din România? –, am fi fost curioşi să aflăm care sînt proiectele străinilor din celelalte două grupuri care participau la EURODOC (pentru ei era deja a doua sesiune, se cunoşteau, formau o gaşcă plină de un entuziasm care mereu românilor le lipseşte, în ultima seara au inventat chiar şi un cîntec dedicat programului, au dansat pe muzică lăutărească şi, în general, atitudinea lor de *take it easy* era extrem de relaxantă, privită din afară).

Personal, speram ca această experienţă să se transforme treptat într-un *multicultural meeting,* dar nu s-a întîmplat aşa. Ne-am intersectat cu ceilalţi doar la mesele de prînz şi de seara, la „studiile de caz“ care erau comune, uneori ne mai zîmbeam în liftul de la hotel. La final, cineva din grupul de străini şi-a exprimat părerea de rău că nu i-a cunoscut mai bine pe regizorii şi producătorii români. Pînă la urmă am rămas cu senzaţia că am fost într-adevăr un grup regional, o mică enclavă, doar că ei erau străinii şi noi indigenii şi că întregul program s-a consumat doar între noi.

Pitching şi socializare

Ca producător sau realizator de film documentar eşti liber să aplici cu proiecte nu doar la EURODOC, ci la toate programele şi training-urile europene de gen, doar că, în general, trebuie să vii cu bani de acasă, uneori chiar cu cîteva mii de euro. Poţi obţine un *scholarship* pentru participare (şi aici există taxe, deoarece, desigur, experţii sînt plătiţi ca să-ţi acorde consultanţă), însă tot te costă călătoria în sine.

De fapt, scopul nedeclarat al tuturor participanţilor la astfel de programe este să-i convingă pe producători şi pe *commissioning editors* (este un termen care nu se poate traduce, pentru că pur şi simplu nu există în România) să le finanţeze proiectul. De obicei, proiectele care participă sînt finanţate într-o proporţie de 50%, însă ca să ai parte măcar de cîteva promisiuni trebuie să ştii să-ţi prezinţi proiectul. Mulţi spun că *pitching*-ul este o artă care presupune, dincolo de prezentarea proiectului în sine (subiectul, abordarea, *trailer*-ul viitorului film şi alte materiale care pot să-l susţină), şi carismă sau reale calităţi actoriceşti. O prezentare bună poate fi un *one man show*.

Totuşi, şi aici există reguli nescrise, cum ar fi să nu-i „hărţuieşti“ pe experţi seara, la un pahar de vin, atunci cînd sînt în timpul lor liber şi vor să discute, de pildă, despre clima din România. La un moment dat, diferenţa dintre socializare şi *pitching* poate deveni amuzantă, fiindcă inevitabil dai dintr-una într-alta. În fond, te afli într-o comunitate în care oamenii sînt interesaţi mai presus de orice de filmul documentar, însă proiectul tău poate să nu aibă nici o valoare şi să nu intereseze pe nimeni dacă nu înţelegi fenomenul în profunzime şi nu te adaptezi schimbărilor pe care le suportă acest gen de film.

De pildă, documentarul de televiziune de înaltă ţinută are astăzi cu totul alte valenţe. Este acel film pe care experţii îl numesc creativ şi/sau observaţional, filmul de autor, detaşat, însă, în acelaşi timp, plin de subiectivitate, uneori minimalist, alteori imperfect, dar în care metaforele şi simbolurile îngroşate tipice româneşti nu-şi mai au locul.

Mulţumiri Fundaţiei Soros pentru o Societate Deschisă care a făcut posibilă participarea grupului regional românesc la EURODOC.

Stela GIURGEANU

Oameni raţionali şi locuri de legendă

– Valea Salciei, sat european –

Trebuie să mărturisesc din start că este pur şi simplu enervant să ajungi din întîmplare – şi nu din auzite – în acele părţi ale României în care tradiţiile există încă şi unde legendele se îmbină pe nesimţite cu istoria, realitatea cu visul, iar poveştile stranii şi locurile de o frumuseţe sălbatică ar putea face din aceste sate mine de aur pentru ţara noastră.

Am descoperit (încă) un asemenea loc la graniţa dintre Buzău şi Vrancea. Trecînd printr-o comunitate pestriţă de romi bogaţi, cu case fabuloase şi veştminte tradiţionale, care păreau o introducere a poveştii pe care aveam s-o aflu, am ajuns într-un sat, european de altfel, numit simplu: Valea Salciei.

La prima vedere pare un sat ca oricare altul, e drept, mai răsărit ca majoritatea, cu peisajele pictate pe care le creează depresiunile montane. Intri în vorbă cu localnicii. Afli, dintr-odată, că majoritatea terenurilor de aici au aparţinut pe vremuri unei boieroaice frumoase, Elisa Rădulescu, care a murit la peste 100 de ani şi a avut... (mustăcesc sătenii) trei bărbaţi. Chiar Primăria e construită pe locul fostului conac. Fosta directoare a şcolii, **Niţa Bucalău**, povesteşte cum însuşi stră-stră-bunicul său, venit de prin părţile Tîrgovişteі, a fost dintre cei împroprietăriţi de boieroaică. Mai povestesc localnicii, cu oarecare reţinere voalată, de parcă legendele locului poartă în sine un mister ce nu poate fi dezvăluit orişicui, de Dealul Tătarului. Pe vremuri, spun bătrînii, acolo s-ar fi refugiat un tătar bogat care, simţind că i vine sorocul, şi-a adunat tot avutul, l-a încărcat în căruţe şi a purces înspre deal, să şi-l îngroape cît mai departe de alţi oameni. Şi după ce şi-a îngropat şi ultimul bănuţ, tătarul şi-a dat duhul, lăsînd însă cu limbă de moarte slujitorului său să fie îngropat alături de banii şi bijuteriile ascunse. De atunci – se spune – în unele seri, flăcări strălucitoare apar deasupra comorilor. E tătarul – spune cineva, venit după avere.

O şi mai stranie poveste este legată însă de o descoperire a localnicilor: o construcţie bizară din bolovani, suprapuşi unul peste altul, un zid care traversează pădurea pe o distanţă de aproape 10 km, înalt, pe alocuri chiar de 20 de metri. De-a lungul timpului s-ar fi perindat tot felul de specialişti pe la zidul respectiv, au dat din cap şi au afirmat cu aplomb că zidul e... foarte vechi. Cît de vechi însă nu se ştie. Se ştie însă cu siguranţă că roca nu e din zonă, iar că în bolovanii grei sînt prinse fosile de vietăţi marine.

Cînd oamenii sfinţesc locul

Împresuraţi de legende şi trăind în locuri bîntuite de fantastic, oamenii din Valea Salciei sînt însă foarte raţionali. Nu sînt închistaţi în nişte şabloane şi comodităţi absurd-româneşti, ci au reuşit să-şi aducă satul dintr-o epocă pierdută parcă de vreme, la standarde europene.

Povestea europenizării începe de fapt de prin anul 2000 cînd a fost ales primar un tînăr în vîrstă de doar 26 de ani. **Marian Muşat** este azi la al treilea mandat. El însuşi de formaţie europeană: economist de profesie, a făcut o postuniversitară în domeniul managementului şi, ca „să nu fie pe dinafară“ a plusat şi cu un masterat în criminalistică. „Am zis să fie domenii diferite.“ Îl întreb: cînd curentul poartă tinerii afară din sat, spre oraş, ce l-a făcut pe el să înoate contra sensului normal?

„M-am întors pentru că am vrut să schimb ceva. Eram mult în urmă. Era o localitate cu drumuri pline de noroi, nici măcar pietruite. N-aveam nici un post de televiziune, nu prindeam nici măcar TVR-ul.“

Povesteşte amuzat (şi mucalit) cît îl întrista, pe cînd era copil, să nu vadă desene animate. Aşa că... „prima oară cînd am venit la Primărie, primul lucru pe care vroiam să-l fac era să fac releul de televiziune“.

E o poveste frumoasă, desprinsă parcă din ritualuri vechi de iniţiere. Chiar înainte de Revoluţie, primarii din Valea Salciei chemau în fiecare an specialişti de la Buzău. Aceştia veneau, făceau măsurători, dădeau din cap, constatau: „într-adevăr, aici nu se prinde“, după care plecau. După Revoluţie, primarii au continuat şi ei să cheme specialiştii de la Buzău. Care veneau, măsurau, constatau, plecau.

La primul său mandat, primarul de 26 de ani n-a mai lăsat însă specialistul să plece. Vii, constaţi, acum ne punem la masă şi gîndim o soluţie – atitudine care a fost de fapt primul pas. „A fost greu, şi multă muncă şi încă şi mai multă implicare din partea tuturor“ – mărturiseşte la zece ani de cînd Valea Salciei a avut acces la televiziune.

„Am mers la Electrica, am găsit un stîlp înalt, m-am dus mai apoi la Drumuri Judeţene, care mi l-au transportat gratuit – au făcut-o ca gest, că era o chestiune de suflet, m-am documentat, am văzut un model de paratrăsnet – care e foarte scump, dar l-am făcut noi, oamenii... N-am adus specialişti. La releu au lucrat toţi angajaţii Primăriei şi oamenii din comună. Am făcut împreună clădirea, cei de la Electrica ne-au ajutat şi ei să tragem stîlpii de curent.“

Mai trebuia aparatura. Belea, că era, din nou, prea scumpă: „Consiliul Judeţean ne-a refuzat pe motiv că nu dau ei bani pe aşa ceva. M-am dus la prefect, care mi-a spus să sun la Bucureşti. L-am sunat pe Nica – el era atunci la Telecomunicaţii, dar banii tot prin Consiliul Judeţean trebuia să-i primesc. Am fost din nou la prefect şi n-am plecat pînă n-a vorbit el însuşi cu ministrul... la urmă am obţinut banii.“

Toată tevatura a durat vreo... trei săptămîni. Iar la Valea Salciei, unde singura sursă de informare a oamenilor era radioul, a venit şi televiziunea. „Lucrurile se întîmplă la foc rapid, cînd oamenii vor să facă ceva.“

A urmat, la acelaşi foc rapid, alimentarea zonei cu apă, proiect început în 2002, terminat în 2004. „La început oamenii erau reticenţi, aveau fîntîni în curte şi vroiau mai mult drumuri... după ce au văzut însă ce înseamnă maşina de spălat... dacă aş opri acum apa, în clipa următoare se face revoluţie.“

După televiziune au urmat drumurile. „Nu era pe aici decît noroi şi jale. Spre biserică, de Paşti, oamenii mergeau gătiţi în sus, dar cu cizme de cauciuc în picioare.“

Şcoala de jurnalism

Primarului i-a mai venit o idee: „să facem o televiziune locală“. A făcut rost de toate documentele, de licenţă, de... absolut tot. Împreună cu directoarea şcolii s-a făcut un proiect educativ pentru copii: „copiii să facă filmuleţe, să le prelucreze într-un studio amenajat şi noi să le emitem pe post“. Aşa au început copiii din Valea Salciei să filmeze. Toţi erau încîntaţi: aveau o ocupaţie, învăţau meserie, făceau reportaje de prin sat. Au fost invitaţi chiar şi la emisiunea Andreei Marin... şi una dintre surprize a fost aparatura pentru studio.

Din păcate, o minune în România chiar nu durează: „anul trecut ne-am trezit cu o factură pentru *«spectrul radio electric»*. Or noi nu producem bani cu acest post, doar cheltuim. E o chestiune socială. N-au vrut să ne înţeleagă, aşa că trebuie să-l desfiinţăm. Trebuia să plătim vreo 40 de milioane...“

Deşi cînd postul a fost înfiinţat au fost scutiţi de taxe, azi... „bănuiesc că acum cu criza vor să scoată bani de peste tot. Dar aici e o şcoală de jurnalism pentru copii, care ar fi păcat să se piardă...“

Casa lui Gheorghiţă

Şi totuşi, care a fost proiectul care a patentat europenizarea la Valea Salciei?

Nu televiziunea, alimentarea cu apă, reabilitarea drumurilor sau şcoala de jurnalism pentru cei mici.

În urmă cu cîţiva zeci de ani, un bărbat tînăr, aflat în serviciul militar, a suferit un accident care l-a mutilat pe viaţă. O clădire s-a surpat peste el şi, deşi el a scăpat, picioarele i-au rămas paralizate. Pînă în 2004 a trăit singur, într-o cabană izolată din pădure, la vreo 4 km de sat, o casă pe care cineva i-a pus-o la dispoziţie din milă.

„Mai mergeau oamenii pe la el, îi mai aduceau de mîncare, îl mai întrebau de viaţă... dar tot izolat era. Ne-am gîndit că i-ar fi bine să aibă o casă mai aproape de comunitate şi toţi au fost de acord. Toţi sătenii au participat să-i construim aici o casă.“

Aşa s-a încropit căsuţa de lemn, cu hol şi două camere, undeva lîngă alimentarea cu apă a satului. „În pădure, cînd eram singur... animale sălbatice, din toate. Mă uitam după ele cum mă uit acum după oameni“ – mărturiseşte Gheorghiţă, cel a cărui casă construită de comunitate a adus satului denumirea de sat european.

„Viaţa?“, Gheorgiţă merge în cîrje. Cînd are grijă de animale sau mînă oile la păscut, se ajută de un cărucior tras de măgăruş. „Ce să facem, mergem înainte.“

„Aci jos trebuie să fac un brîu, să zvîrlu apa în jur“ – zice, sprijinindu-se într-o cîrjă, arătîndu-ne cu cealaltă un ochi de apă.

Povestea cu ursul? Era acolo, în pădure. „Acolo aveam probleme cu urşii nu cu oamenii.“ A tăbărît unul pe un copil, l-a apucat de picior... „şi n-aveam ce face. L-am păruit, da' l-am păruit de frică, cu cîrja şi cu nerv. Am dat cu toiagul, cu băţul nu simte. S-a speriat mai mult, dar nu cred că l-a durut.“

Gheorghiţă mai are, pe lîngă animale, cîţiva căţei. De „jucărie“ le spune, de decor şi frumuseţe. Că-i place să se uite la lucruri frumoase. Îi place să stea amiezele pe băncuţa din curtea casei şi să privească dealurile. Primăvara e cel mai frumos. Cînd se înverzeşte e frumos. Iarna? Trebuie s-o simţim, altfel primăvara-i de pomană.

Gheorghiţă are o pensie de 3 milioane. Care mai bine că e, decît să nu fie. E bucuros că satul e european. „Intrăm în rînd cu lumea, altfel nu se poate.“

Despre legende: surîde melancolic. Despre oameni: „sînt a-ntîia.“

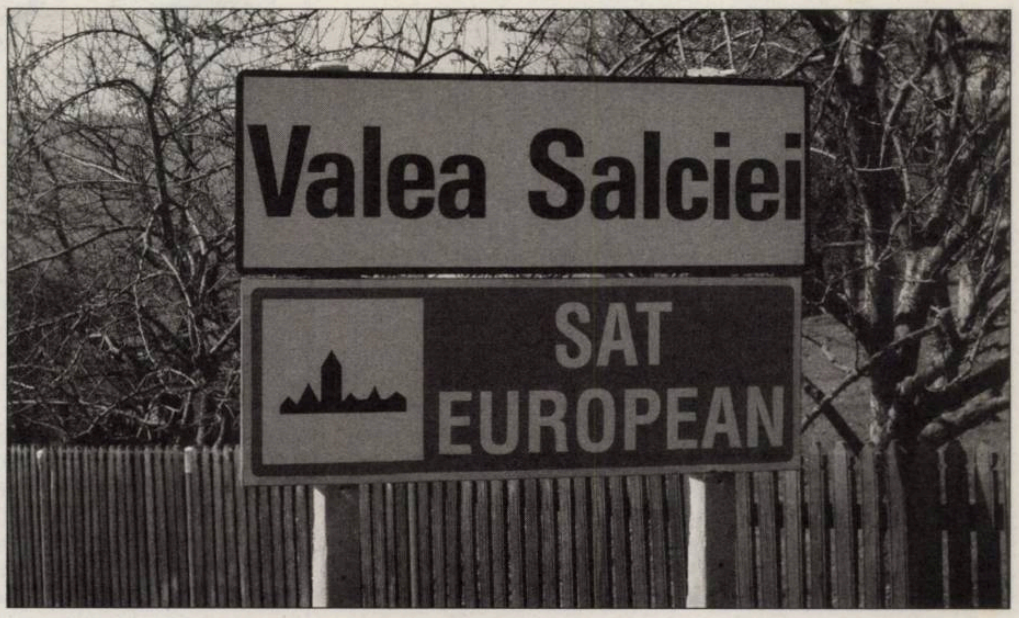

„Lucrurile se întîmplă la foc rapid, cînd oamenii vor să facă ceva.“

Un primar european

– mic interviu, la foc mare –

Ce aţi schimbat de cînd sînteţi primar?
Mentalitatea oamenilor.
Cum vă caracterizaţi?
Un lider.
Dacă nu aţi fi primar?
Profesor de sport. Sau în poliţie.
România se duce de rîpă?
Schimbarea trebuie să vină de sus. Acolo e beleaua. Ei fac legea, noi o aplicăm. Dacă legea e proastă, noi tragem ponoasele... ei iau banii că şi-au făcut treaba ca parlamentari.
De unde găsiţi toţi aceşti specialişti?
Întreb din om în om. Dacă nu în Buzău, în următorul judeţ.
Mai existaţi în afara Primăriei?
(tace puţin, apoi oftează): Nu prea. Puţin. Şi... îmi pare rău. Am şi eu un copil. Face 14 ani. E la Focşani... cînd realizez că a făcut 14 ani... e o problemă. Copilăria... a trecut pe lîngă mine. Un proiect implică muncă. Nici nu vă puteţi închipui. Pentru unul... am scos 100 de avize. Am agende peste agende, trebuie să scriu ce am de făcut ziua următoare. Alimentare cu apă într-o localitate, grădiniţă în alta... acum vreau să mai fac un proiect: iluminat public cu panouri solare. Să scap de Electrica şi să facem pe cinci localităţi. Ar fi frumos.
Cum veniţi cu toate ideile astea?
Nevoia te învaţă.
Oful?
Lipsa banilor.
Viitorul?
Agroturism.

Cu ochii-n 3,14

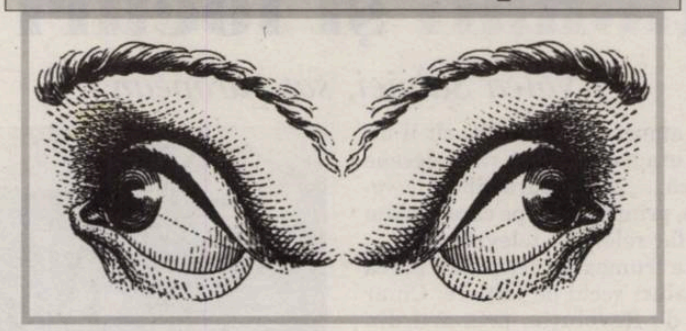

PĂREREA MEA ESTE CĂ AICI A LUCRAT UN SPECIALIST ÎN NUANŢARE „CU DE TOATE" ŞI ŞANSE MICI: ÎN CASĂ NU ERAU DESCHISE DECÎT TREI CASE

■ Să nu-mi spuneţi că e lipsit de orice sens faptul că în noaptea de 16 iunie, în plină interminabilă discuţie despre eşecul moţiunii, pe burtiera unui post de televiziune a apărut ştirea că undeva, în Munţii Bihorului, în Peştera Coliboaiei, au fost descoperite cele mai vechi desene rupestre din Europa Centrală. Părerea mea este că aici a lucrat un specialist în montaj al Serviciului Mondial de Organizare a Coincidenţelor (SMOC), care de mult ne veghează şi nu obişnuieşte să dea explicaţii despre ce săvîrşeşte. Nici n-ar avea de ce. (**R. C.**)

■ Greu suportabilul „decît" din vorbirea contemporanilor are vaste resurse de nuanţare. Un nene, vorbind la telefon în autobuz, îi spunea interlocutorului său, referindu-se la un terţ, că respectivul „şi-a luat *doar decît* doi paleţi de BCA". (**D. S.**)

■ La cea mai trendy terasă din Aiud, acolo unde tineretul aiudean (?) bea cola cu paiul şi mănîncă îngheţată, am cerut o salată „cu de toate". Chelneriţa m-a întrebat: „Ceva pişcător doriţi?". Am spus da fără să mă gîndesc prea mult, imaginîndu-mi că e vorba de vreun sos picant, apoi am descoperit „pişcătorul" în farfurie: cel mai banal ardei iute. (**A. P.**)

■ Patru jucători ai reprezentativei Coreei de Nord au dispărut din cantonament în timpul Campionatului Mondial de Fotbal. Se presupune că şi-au luat tălpăşiţa, că au profitat de ocazie ca să fugă din ţara lor, cufundată în dictatură. Într-un fel, echipa Coreei de Nord are noroc: deocamdată e doar în faza grupelor şi are şanse mici să meargă mai departe. Dacă se califică, probabil că va mai scăpa şi de alţi jucători. (**M. M.**)

■ Afară sînt peste 40 de grade la jumătatea lui iunie, iar în casă larma vuvuzelelor africane îmi strică pînă şi ultima plăcere de a vedea meciurile mediocre ale acestui campionat mondial. *„Wake me up when september ends"*, vorba cîntecului. (**M. C.**)

■ *Despre limitele răbdării sau cum am aflat că preşedintele României e responsabil de statul la coadă.* Cartierul Drumul Taberei. Într-o seară aglomerată de vineri, eram în Mega Image, aşteptînd de mai bine de o jumătate de oră – nu erau deschise decît trei case. Oamenii erau din ce în ce mai nervoşi, mai obosiţi, mai exasperaţi. La fiecare casă erau cel puţin cîte zece persoane. La un moment dat, un domn oarecare izbucneşte: „Aşa ne trebuie, dacă sîntem proşti! După ce muncim o zi-ntreagă, ne alegem cu mai nimic şi-apoi venim să le dăm *lor* banii. Şi ei nici nu se uită la noi... Băsescu e de vină! Ne-a zis c-o să trăim bine. Trăiţi bine?". Chiar aşa... (**P. M.**)

PĂREREA MEA ESTE CĂ „ÎMBUNĂTĂŢIREA" SISTEMULUI ACTUAL (CARE NU E DELOC IEFTIN) VA FI DISCUTATĂ DUPĂ ÎNCEPEREA TIMPULUI, ŞI NICI ATUNCI CU TANDREŢE

■ Într-o dimineaţă caniculară de vară, Electrica a decis să facă revizii pentru „îmbunătăţirea" sistemului, în bună parte a sectorului 6. Sunînd din oră în oră să văd în ce stadiu se mai află „îmbunătăţirea", dădeam numai de voci ultra-amabile, care mă compătimeau, asigurîndu-mă că-mi înţeleg exasperarea, îşi cereau scuze şi spuneau că în maximum o oră va reveni curentul electric. Spre seară, după vreo nouă ore de revizuire, becul s-a aprins. N-am văzut însă nici o îmbunătăţire. Pe viitor, rog reparatorii: n-o mai dregeţi, nene, lăsaţi-o aşa, că merge! (**S. G.**)

■ La Editura Herald s-a tradus un volum de articole semnate de René Guénon, din 1978, care începe cu un text, „Împotriva popularizării", ce ar trebui citit de mai multă lume şi care, deşi e despre cu totul altceva, pune un diagnostic corect, general şi actual: „Prostia unui mare număr, şi chiar a majorităţii oamenilor, mai ales în vremea noastră... pe măsură ce se generalizează şi se accentuează decăderea intelectuală... este, poate, lucrul cel mai greu de suportat în această lume". Mai sînt vreo două lucruri, dar, dacă te gîndeşti puţin, tot de-acolo vin. (**S. S.**)

■ La peste 20 de ani de la epoca ceauşistă se întîmplă, în continuare, unde te-ai aştepta mai puţin, „evenimente" tipice pentru vremurile vechi (în care prestatorii de servicii deţineau destulă putere...): la Cinema City, din AFI Center Cotroceni, casierele, plus şefa lor de tură, au puterea, dacă nu sînt mulţumite de comportamentul unui spectator, să nu-i dea voie să intre în sală, fără să-i dea înapoi banii pe bilet (care nu e deloc ieftin, costă – în week-end, după ora 17-24 de lei). Toate astea doar fiindcă a avut tupeul să protesteze pentru că a aşteptat 20 de minute ca să intre la un film, deşi cumpărase 16 bilete şi în sală nu mai era nimeni altcineva. Motivul: o greşeală de-a casierei, care nu întrebase de la început dacă se plăteşte *cash* sau cu card. Mi se pare tragicomic, şi tipic pentru România, unde s-a deplasat, la noi, abuzul de putere: la şefii de tură dintr-un cinema „de lux". (**I. P.**)

■ Pentru cei care încă n-au aflat cît de lungă poate fi luna iunie, le semnalez cea mai savuroasă scăpare pe care am văzut-o în ultima vreme, în revista *Dilema veche* de săptămîna trecută. Acolo, taman sub caricatura semnată de Ion Barbu, scrie: „Tema acestui număr va fi discutată joi, 107 iunie, la ora 19,10, La Radio France Internationale". Aşa că, dacă v-aţi programat concediile în iulie sau în august, staţi liniştiţi la locurile voastre, pentru că, potrivit *Dilemei vechi,* mai aveţi de aşteptat. (**A. M.**)

■ La o zi după începerea Campionatului Mondial de Fotbal din Africa de Sud, cînd deja apăruseră primele rezultate din grupe, ştirile sportive de seară de la TVR începeau cu informaţia că Şumudică s-a întors la Rapid. (**A. M.**)

■ Comuniştii nord-coreeni nu transmit la televizor meciurile Campionatului Mondial de Fotbal decît în reluare, a doua zi, şi nici atunci pe toate, ci numai pe cele cîştigate de echipa lor naţională şi pe cele pierdute de marii lor duşmani: SUA, Coreea de Sud şi Japonia. Nici propaganda nu mai e cum era! (**M. C.**)

■ Odată cu notorietatea, faimoasa *vuvuzela* a fost românizată: i se spune, cu tandreţe sau iritare, după caz, *vuvuzea* sau *vuvuzică*. Rămîne de văzut ce variantă autohtonă se va găsi pentru mingea oficială a Mondialului de fotbal, Jabulani. (**M. Ş.**)

PĂREREA MEA ESTE CĂ, DEOCAMDATĂ, NU EXISTĂ UN MOD DE A AFLA O FORMĂ DE LEGĂTURĂ ÎNTRE UN CONCEPT EUROPEAN ŞI PRISTANDA

■ L-am pus pe Google să traducă acest titlu: „Russia Supreme Court rules arrest of former Yukos oil executive was illegal". Şi a rezultat asta: „Rusia Supremă normele de arestare Curtea de ulei de fostul executiv Yukos a fost ilegal". Deocamdată, soft-urile astea de traducere o cam iau pe ulei... (**M. V.**)

■ În ultima vreme am sesizat ceva neconcordanţe în ceea ce priveşte pronunţia la canalul Eurosport, un post care altfel impresionează prin profesionalismul comentatorilor şi mulţimea informaţiilor pe care le oferă, uneori legate de tot felul de sporturi de care pînă nu demult nici nu se auzise. De exemplu, prenumele lui Roger Federer e pronunţat cînd Roje, cînd exact cum se scrie (ca şi cum ar fi Roger Moore). La Justine Henan e şi mai complicat: e cînd Enen, cînd Enan, cînd de-a dreptul invers, adică Anen. Mai nou, am auzit un comentator care pronunţa numele firmei Peugeot, într-un mod pe care nici nu ştiu să-l transcriu. Numai pe Elena Băsescu am mai auzit-o pronunţînd astfel pîrdalnicul de nume al maşinii franţuzeşti pe care, de-a lungul timpului, l-am auzit pocit în nenumărate feluri. Nu pot să cred că la Eurosport nu există un mod de a afla şi a impune pronunţiile corecte. (**A. M.**)

■ O replică de neuitat din filmul *Îndoiala,* cu Meryl Streep, extraordinară într-un rol de fanatică intolerantă: „Îndoiala e o formă de legătură între oameni la fel de rezistentă ca încrederea". (**R. C.**)

■ Zgomotul acela infernal şi iritant care se aude în timpul meciurilor din Africa de Sud este produs de un instrument de cîntat numit *vuvuzela*. Multă lume este deranjată de el, jucătorii Franţei au protestat, olandezii s-au plîns că nu s-au auzit la antrenament, zgomotele emise sînt peste limita la care poţi să-ţi pierzi auzul. Dar FIFA nu interzice acest instrument pe stadioane; cică face parte din cultura fotbalistică a sud-africanilor. Din cîte ştiu, zuluşii nu prea organizau meciuri de fotbal. Preşedintele FIFA a declarat că „nu ar trebui să încercăm să europenizăm Cupa Mondială din Africa". Serios? S-ar zice că un timpan rămas întreg este un concept european, eventual colonialist. Încă un efect pervers al multiculturalismului. (**C. G.**)

■ La Campionatul Mondial de Fotbal, Franţa, Serbia şi Africa de Sud au recunoscut că apelează la serviciile unor astrologi şi vrăjitoare, pentru sfaturi în legătură cu pregătirea meciurilor. Aceleaşi echipe au obţinut încă de la primele partide nişte rezultate modeste, dacă nu de-a dreptul ruşinoase. Sau maeştrii în paranormal nu mai sînt ce-au fost, sau, precum Pristanda, una spun şi altele au ei în sufletul lor. (**M. Ş.**)

PUBLICITATE